

Sunuş

Âlemlerin Rabbı Cenâb-ı Hak Zülcelâl'e sayısız ve nihayetsiz hamdlar; sultanımız Habîb-i Kibriya ve Şefî-i Rûzi Ceza olan Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi veseilem) ve onun günahlardan arındırılmış olan yüce ehl-i beytine nihayetsiz salâtü selâmlar olsun...

Hadise olan ilgini ve Hadis Koleksiyonu çalışmalarınım ilk dönemlerinde MetâUJj'm bir yazma nüshasını Süleymaniye Kütüphanesinde [1] görmüştüm. 70 küsur satırda çok ince ve küçük hatla yazılmış olan el yazma nüshası ve içinde ihtiva ettiği çok sayıda başka kaynaklarda az bulunan nadir hadisleri ile yıllardır zihnimde yer eder dururdu. 15 hadis kitabının makbul olanlarını bir arada sunan Cem'ul-Fevâid'm neşrini yaparken Türkçe'ye olabildiğince fazla hadis çevirisi arzetme isteği ile En Eski Sekiz hadis müsnedini ihtiva eden el-Metâlibu'I-âliydyı tercüme işlerini başlatmıştım. Cem'ul-Fevâid'dtn sonra onun devamı mahiyetinde olmak üzere yine konularına göre hazırlanmış bulunan bu müstesna çeviriyi de Türkçe olarak yayınlama imkânına kavuştuk.

Metâüb, Habîburrahman el-A'zamî'nin Hindistan'da yayınlanmış tahkikli neşri ile dört ciltlik bir çalışma halinde elimizde mevcut tek baskısı idi. Muhakkik, bu tahkikini daha sonra gelecek olan önsözde de belirtileceği üzere "isnâdları" kaldırılmak suretiyle kısaltılmış (muhtasar^mücerred) nüshayı esas alarak hazırlamıştır. Biz ise bu boşluğu doldurmak üzere orjinal halindeki gibi ravi zincirleri ile hadislerin Arapçalarını koymayı murad ettik. Aynı maksada hizmet amacıyla kitabın Ganîm b. Abbâs ile

Yâsir b, İbrahim'in tahkikleri ile Riyad'da Dâr el-Vatan tarafından 1997 yılında yapılmış "Müsnede"neşrini gördük.

Mısır'da faaliyet gösteren ve karşılıklı olarak yardımlaştığımız; Cevamiu'l-kelim adlı CD ürünü ile büyük bir boşluğu doldurduğuna inandığımız OFFOK isimle bilgisayar şirketinden Metalimin DOC belgesini temin ettik ve resim formatı yerine yazı formatmda Arapça metinleri sunma imkanına kavuştuk. Hadis çevirileri ise el-A'zamî'nin tahkikinden yapıldı.

A'zamî, çalışmasına iki el yazması nüshayı esas almıştır ki ikisi de Türkiye'de mevcut nüshalardır:

1. Mücerrede,

2. Müsnede. "Mücerrede" nüshasında hadislerin ravi zincirleri atılmıştır; Müsnede'de ise kitabın müellifinin kaleme almış olduğu orjinal formu olup hadislerin ravi zincirleri mevcuttur. A'zamî, Mücerrede nüshasını esas almıştır; buna nispetle var olan fazlalıkları ise dipnotlarda belirtmiştir. Mısır'daki söz konusu şirket tarafından isnâdlı nüshaları göz önüne alınarak hazırlandığı için kitabımızın Arapça metinleri Müsned&ye; Türkçe çevirileri ise Mücerrede'yi tekabül etmektedir.

Tercümeye esas alınan kitapta Arapça metinler içinden tecrid olunan râvi zincirlerini, rivayet bilgilerini ve hükümlerini -ki bunların tümü İbn Hacer'in orjinal nüshasında mevcuttur font hacmini küçültmek suretiyle bir nevi "tecritte" bulunmuş olduk.

Sözünü ettiğimiz Arapça metin belgesinde A'zamî'nin tahkikinde bulunmayan hadisler, hatta bölümler {örneğin Kuşluk Namazı bölümü) olduğunu gördük. Bunları da kitabımıza çevirileri ile birlikte ilave ettik. Fakat ek numara vermedik. Muhakkik A'zamî'nin dipnotlardaki tahkikini aynen dipnotlarımızda çeviri olarak aktardık.

Hadislerin rivayet yollarına hükümler verilirken bazı hadis terimleri kullanılmıştır. Bunları genellikle İtalik stili ile belirttik:

Merfû: Hz. Peygamber'e ait olan söz, hareket ve takrirdir.

Mevkuf: Sahabeden her hangi birinin söz, hareket ve takriridir.

Mürsel: Râvi zincirinde sahabi olmaksızın tâbiûndan bir zât tarafrndan rivayet olunan Allah Resûlü'ne ait söz ve fiillerdir.

Munkatı veya "Senedinde kopukluk vardır" ifadesi: Râvi zincirinde tek bir ravininin düşmüş olduğu hadis.

Sahîh: Râvileri hem "adalet", hem de "zapt" sıfatlarını haiz, kopukluk söz konusu olmayan ve "illetten" güvende olan hadistir.

Hasen: Sahîh ile zayıf arasında bir mertebe olup kabule yakın hadislerdir.

Muallak: Ravi zincirinin (müellife göre) baş tarafından bir ya da daha fazla râvinin düştüğü/zikredilmediği hadis.

Tahrîc: Kitabın yazarının hadisleri kendine ulaşan râvi zinciri ile birlikte vermesidir.

Muhtasar: Birden fazla hadis metni karşılaştırıldığında daha az detay içeren, başka bir deyişle metni daha küçük olan.

Münker: Zayıf ravilerin, başka bilisinin rivayet etmediği hadisleri nakilde tek kaldıkları hadistir.

Ayrıca dipnotlarda "İsnadında falanca râvi vardır" şeklindeki ifadelerden o şahsın zayıf ya da tenkide uğramış olduğu belirtilmek istenilmiştir.

Hadis metinlerinden sonra "Ben derim ki" ibaresiyle başlayan sözler, İbn Hacer'e ait olup; genellikle hadisin râvileri ve rivayet değerlendirmeleri hakkında bilgiler vermektedir.

"Asıl"da şeklinde gönderme yapılan şey, kitabın Arapça neşrine kaynaklık eden Mücerrede nüshasıdır.

"ez-Zevâid", Mecmau'z-zevâid olup; el-Bûsîrî ile onun İthâfu's-sâdeti'l-mehera adlı eseri kastedilmiştir.

Kuveyt Evkaf Bakanlığının Önsözü

Lütfettiği bütün dinî ve dünyevî nimetlerinden dolayı Allah'a hamdolsun. Yaratılanların en şereflisi efendimiz Muhammed'e, onun âline ve ashabına, Allah'ın yeryüzü ve yeryüzündekilerini yok edeceği vakte (kıyamete) kadar her devirde O'nun (saUallahu aleyhi vtsellem) hadislerinin hamili olan adalet sahibi hadis taşıyıcılarına salâtü selam olsun.

İmdi, bu eser, bu bakanlığa (Kuveyt Evkaf Bakanlığına) bağlı İslam İşleri Dairesi'nin halkın kullanımına sunduğu «İslâm Mirası» serisinin dördüncü kitabını teşkil etmektedir. Böyle yapmakla Bakanlık, devletlerin ekserisinde ismi vergi toplama işiyle irtibatlandırılan Vakıflar Bakanlığı üzerine önderlik/hidayet damgasını vurmayı hedeflemektedir. Zira Allah, adil halife Ömer b. Abdülaziz'in dediği gibi peygamberi Muhammed'i (sallaMıu aleyhi veseüem) vergi toplayıcrsi olarak değil, hidayet rehberi olarak göndermiştir.

Yüce Kur'ân'm nurundan beslenen ilk iki kitaptan sonra bu kitap da (bir önceki üçüncü kitap Muhtcısaru Sahih-i Müslim gibi), pâk Sünnet bahçesinden seçildi. Bu noktada seçkin insanların, yani hadise özel ilgi duyanların, şer'î ilimlere aşina olanların ve dinî kültürünü artırmak isteyenlerin ihtiyacı dikkate alındı. Eser, bu özelliklere sahip kimselere hadislerin tahriç ve tenkidini yapmada yardımcı olacak, onları, bütün

hadisleri ihata etme ve büyük hadis koleksiyonlarını bir yerde toplama yolunda umulan hedefe bir adım daha yaklaştıracak önemli bir kaynak niteliğindedir. Aynı zamanda konunun uzmanı olmayanlar için de değerli bir kaynak olma özelliği taşıyan kitaptan herkes kendi kapasitesine, bilgi edinme ve öğrenme konusundaki birikimine göre istifade eder. Buna göre eser, ihtiva ettiği yönlendirici/hidayet kaynağı sahîh hadislerle ve selef-i salihten/ilk salih nesillerden kaydettiği ve şeriatın anlaşılıp uygulamasında belli bir değer taşıyan örnek olaylarla umumî fayda ve yarar sağlayan bir toprağı temsil etmektedir.

Muhakkikin mukaddimesinden de bilineceği gibi, el-Metûlib ul-âliyye'y\e, meşhur Altı Hadis Kitabı (Kütüb-i sitle) ile Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde bulunmayan hadislerin bir araya getirilmesi kastedilmiştir. Bu da toplam sekiz Müsned'in muhtevasından seçilerek yapılmıştır (Müsned: Sahabe neslinden olan ravinin ismine göre tasnif edilen hadisi kitabı demektir). Müellifin döneminde en Önemlileri bulunan bu müsnedlerin çoğu imanımıza dek elyazması olarak ulaşamamıştır. Dolayısıyla bu eseri gün

yüzüne çıkarmak, aynı zamanda söz konusu Müsned'leri de yeniden canlandırmak ve ihtiva ettikleri hadisleri muhafaza etmek demektir.

Ayrıca el-Meîâiibü'l-âliye, Nebevi sünneti toplamada geçmişte Mecdüddin İbnü'l-Esîr'in el-Câmiu'l-usûl'ü ve Hafız Nureddin el-Heysemî'nin Mecmau'i-zevâid'i gibi... (bu uğurda yerleştirilen/oluşturulan) tuğlalar yanında (dikkate alınması gereken önemli) bir tuğlayı da temsil etmektedir. Dolayısıyla bu eserleri basıp gün yüzüne çıkarmak, Sünnet ansiklopedisine hazırlık niteliği taşıyan en mühim çalışmalardandır. Tek eksiği, daha fazla baskı araçlarına ihtiyaç duyulması ve yöntem

bütünlüğünün sağlanmasıdır. Hakikaten şeriatın asıllarından ikinci asılı (sünneti) tespit edip fıkhı meselelerin tahkiki ve çeşitli mezheplere ait içtihatların tasdiki için ona ulaşılmasını kolaylaştırmak bakımından o ansiklopedik esere ne kadar muhtacız!

Müellife gelince, bu büyük hafız (Sahîh-i Buharı şârihi) İbn Hacer el-Askalânî olup 852 H. yılında vefat etmiştir. Şöhretiyle Sünnet bilimi çevrelerini kaplamış, hayatı boyunca ve geride bıraktığı hadis ilminin çeşitli kısımlarına dair pek kıymetli ilmî mirasıyla vefatından sonra da asırlarca âlimlerin gönlünde üstün bir yer edinmiştir. Bundan da öte, rical tarihi ilmi (ravi biyografileri), Hafız ez-Zehebî'nin eserlerinden sonra onun eserleri etrafında döner olmuştur.

Eseri, el-Humeydî'nİn Müsnedi, Ibnü'l-Mübârek'in ez-Zühdil, Saîd b. Mansûr'un Süneni vs. gibi eserleri tahkikli neşirlerinden de anlaşılacağı üzere Hindistan İslam âlimlerinin ileri gelenlerinden, hadis ve fıkıh ilminin mütehassıslarından, muhaddis aliâme Şeyh Habibürrahman el-A'zamî tahkik edip üzerine talik yazmıştır (notlar düşmüştür). Muhaddis Şeyh Ahmed Muhammed Şâkir'in Ahmed b. Hanbel'in Müsnedini tahkikine yönelik yazdığı tenkit ve önerileri onun nasıl bir üstün kabiliyete sahip olduğunu ve tahkikindeki titizliğini ortaya koymaktadır. Nitekim Müsnedin muhakkiki (Ahmed M. Şâkir) onun bu tenkitlerini büyük bir takdir, saygı ve övgü ile karşılayarak eserin son cüzünde yayınlamıştır.

Biz İslam ümmetine, Allah Resûlü'nün (salkllahu aleyhi veseDem) kendilerine sarıldığımız sürece sapıtmayacağımız güvencesi verdiği iki esastan birini teşkil eden Nebevi Sünnet kütüphanesine katılmak üzere mirasımıza ait yeni bir eseri sunarken bu mirasın neşrinin ümmeti, memnuniyet verici bir tarzda yeniden dinine döndürmede müessir bir etken

olmasını umuyoruz ki, bu sayede kendisini şaha kaldıracak yolu görüp, onda ilerler, kendisini ondan saptıracak yollara girmez. îşte o zaman insanlığı, tabiî bilimler ve maddi medeniyet alanlarında ulaşmış olduğu yüksek mertebeye, kaydettiği üstün başarılar ve keşiflere rağmen, içine düştüğü ve her geçen gün tehlikesi büyüyen dinî ve ahlakî bakımdan geri kalmışlık uçurumundan kurtarma yolunda layık olduğu konuma gelir ve kendine ait rolü üslenir.

Son söz olarak, Bakanlığımız İslam İşleri Dairesi'nin kendi bünyesinde bulunmasından şeref duymakta ve bu dairenin çeşitli alanlarda yürüttüğü faaliyetlerini takdirle karşılamaktadır. Ki bu faaliyetlerden biri de Tarihî-fCültürel Mirası ihya etmektir. Bu erdemli alanda hizmetlerin devamını ve daha fazlasını umuyor, aziz ve celil olan Mevla'mıza, bundan umumi fayda sağlaması için dua ediyoruz. Zira O, en hayırlı dilek dilenen ve (dileklere) en cömertçe karşıhk verendir.

Abdullah el-Meşârî er-Ravdân Vakıflar ve İslâmî İşler Bakanı (Kuveyt)

MÜELLİF HAFIZ İBN HACER'İN HAYATI

Soyu ve Ömrü

Adı Ahmed b. Ali b. Muhammed b. Muhammed b. Ali b. Ahmed, künyesi Ebu'1-Fazl, lakabı da Şihâbüddin'dir. Hacer ailesine nispetle İbn Hacer olarak tanınırdı. Hacer ailesi Cerid ülkesinin güney sınırında -İbnü'l-İmâd'm belirttiğine göre- Kabis yöresinde yaşayan bir kavimdir. Müellifin öğrencisi Sehâvî ise, Hacer kelimesinin atalarından birinin lakabı olduğunu söylemiştir.

Mensup olduğu kabileye nispetle el-Kinânî, atalarının aslının geldiği Filistin'in sahil tarafında bir köy olan Askalân'a nispetle de el-Askalânî nisbesiyle anılır. Bunlara daha sonra sırasıyla el-Mısrî ve el-Kâhirî nisbeleri de eklenmiştir. Çünkü eski Mısır'da doğmuş, sonra Kahire'ye göçmüştür.

773 yık Şaban ayının 22'sinde doğdu ve yaklaşık 80 yıl yaşadı. [2] Buna göre İbn Hacer, Askalân asıllı olup doğma, büyüme Mısırlıdır. Mısır'da yaşamış, orada vefat etmiştir.

Ahlakî özellikleri arasında onun parlak yüzlü, beyaz sakallı, kısaya yakın gür saçlı, zayıf tenli, lisanı fasih/düzgün, mahzun sesli, üstün zekalı ve derin anlayışlı olduğu zikredilir.

Yaşam Devreleri

1. İbn Hacer yetim olarak büyüdü. Babası, dört yaşındayken, annesi de daha önce bebek iken vefat etti, Hamilerinden/Vasilerinden (o dönemde Mısır'ın büyük tüccarlarından) Zekiyyüddin el-Harrûbî'nin gözetiminde büyüdü. Beş yaşını tamamlayıncaya kadar Küttâb'a (Sıbyan mektebi) gitmedi. Dokuz yaşında Şeyh Sadreddin es-Seftî'nin yanında Kur'ân'ı ezberledi. On iki yaşında hamisinin refakatinde Mekke'yi ziyareti sırasında kendisine teravih kıldırtıldı!

Aynı zamanda o dönemde yaygın olan temel ilmi eserlerden (mütân) de önemli bir kısmını ezberledi. el-Umde, hocası Hafız el-Irâkî'nin el-Elfiye fi ıdûmi'l-hculîs'i, el-Havî es-Sağîr, Muhtasarı İbnü'l-Hacib ft'l-usûl, Mülhatii'l-İ'râb,,. bunlardandır.

Mekke'de İbn Zahîre'den Umdeyi {Umde!it'I-ahkâm) okudu. Sonra Kahire'de el-Ebşîtî'den biraz ilim okudu. Ergenlik çağına ulaştıktan sonra da, isimleri hocaları bahsinde gelecek olan, dönemin bir gurup âlimiyle birlikte

Hacerln Biyografisi

bulundu ve onların her birinden kabiliyetine göre ilim tahsil etti. İbnü'l-Imâd, onun yetişkin olduktan sonra ticaretle uğraştığını zikreder.

2. önce kendisine tarih ilmi sevdirildi. Zihnine ravilerin halleriyle ilgili pek çok husus takıldı. 792 H. yılından itibaren edebî ilimlerle meşgul oldu. Nazıma kapıldı, -İbnü'l-İmâd'm ifadesine göre- son derece hoş pek çok şiir söyledi, maktu (kısa şiir) ve nât-ı şerifler (Peygamber hakkında methiyeler) yazdı.

3. Sonra Allah ona hadis ilmini sevdirdi. Hadis araştırmasına 793 H. yılında başladı. Fakat ancak 796 yılında bu işe yoğunlaşabildi. Bu yılda kendini tamamen hadise ve hadis ilimlerine verdi. Dönemin hafızı

Zeynüddin el-îrâkî'ye bağlandı ve on yıl derslerine devam etti. Ondan icazet alarak Elfıyesmi, Elfiye şerhini ve İbnü's-Salah'ın Mukaddimesi üzerine yazdığı Nüket'ini (Notlarını) anlayarak ve inceleyerek kendisine okudu. Bunlardan başka hacimli eserlerden ve kısa cüzlerden de pek çoğunu kendisine okudu. Irakî'nin senet, metin, illel (hadis illetleri) ve ıstılah olarak hadis ilmine dair imlalarından (emâlî) faydalı bir miktarını öğrendi, bir kısmını da kendisi imlâ ettirtti.

4. Sonra Kahire'ye göç edip, 800 H. yılından önce oraya yerleşti. Şam, Mısır, Hicaz, Yemen'e ve bu bölgeler arasında kalan merkezlere ilmî seyahatler gerçekleştirdi. Erken yaşta ilmi derinlik kazandı, öyle ki -Bulkînî ve Irâkî gibi- devrin büyük âlimleri kendisine iftâ/fetva verme ve tedris/öğretim icazeti verdi. Hadisi yaymaya yönelip kendini müzakere/inceleme, tedris, telif ve ifta bakımından hadis ilmine adadı.

5. Pek çok ilim merkezinde öğretim/tedris faaliyetinde bulundu. Hüseyniyye ve Mansüriyye medreselerinde tefsir, Baybarsiyye, Zeyniyye, Şeyhûniyye vs. medreselerinde hadis okutması, aynı şekilde Mahmudiye medresesinde hadis ve Müeyyidİyye vs. medreselerinde fıkıh okutması bu tür faaliyetlerindendir. Bini aşkın mecliste ezberden (ilim) imla ettirdi.

îaybars Hankâhı'nda yirmi sene boyunca imlâ yaptırdıktan sonra Kâmiliyye Dârülhadis'ine geçti.

Ayrıca Baybars medresesi meşihatına getirildi. Bu ve Sehâvî'nin ed-Dctv'da saydığı daha başka medreselerin teorisini yazdı.

6. Kadılık işlerine bulaşmamaya karar vermiş, hatta kendisine Sadreddin el-Münâvî 800 H. yılından önce onun vekilliğini yapmasını önerdiğinde, bu önerisini kabul etmemişti. Aynı şekilde kendisine el-

Melikü'1-Müeyyed ve sonraki melikler tarafından bağımsız kadılık görevi teklif edildiğinde reddetmişti. Daha sonra dostları onu bu görevi kabule zorladılar ve (kadılık görevini) kabul ederek el-Melikü'1-Eşref Barsbay döneminde 827 H. yılı Muharrem ayından itibaren Şafiî kadılkudâtı (Başkadı) olarak göreve başladı. Ama bu görevi kabul ettiğinden dolayı pişmanlığı hepten arttı. Zira Sehâvî'nin anlattığına göre "Devlet erkanı, âlimlerle sıradan insanlar arasında fark gözetmiyorlardı. Gerçeğe aykırı işaretlerinin/ yönlendirmelerinin reddedilmesi halinde kınamada/eleştiride aşırı gidiyorlardı. Büyük küçük herkese dalkavukluk yapmak gerekiyordu ki, bu şartlarda onların her istediklerini adalet ölçüsüne göre yerine getirmesi mümkün değildi."

Bir çok kez kadılık görevinden uzaklaştırıldı -zaman zaman da kendini bu görevden azletti. 21 yılı aşkın süredir devam eden kadılık görevinden sonra nihayet 852 H. yılı Cemâziyessânî'de bu görevini bıraktığında ondan tamamen ayrılmaya karar vermişti. Çünkü davalara bakışı, hakikat uğrundaki sertliği ve Allah'ın dini konusunda kimseye dalkavukluk etmeyişi sebebiyle kendisine gelen davaların sayısında artış olmuştu.

7. Kadılık görevinden ayrıldığı vefat yılında evine kapanıp ilim ve telif işleriyle meşgul olmaya devam etti. Bu meşgalesini daha evvel de bırakmamıştı. Aksine -tedris ve kadılık görevlerinden başka- Darü'l-Adl'de (Adalet Sarayı) fetva işlerine de baktı. Önce Ezher Camii'nde, sonra Amr Camii'nde hatiplik yaptı. Mahmudiye kütüphanesi yöneticisi oldu ve kütüphane için fihrist hazırladı. Bundan başka değişik dönemlerde daha başka makamlarda da bulunduğu oldu.

İlmî Kişiliği

Daha evvel Hafız İbn Hacer'in genelde bütün ilimlerde, özelde ise hadis ilminde yetkin bir şahsiyet olduğuna ve bu alanda temayüz ettiğine işaret etmiştik. Hadis ve hadis ilimleri alanındaki tahassusundan maada, fıkıh ve Arap dili alanında da kayda değer bir derinliğe sahipti. İlk meşguliyet alanı ise edebiyat ve tarihti. İbnü'1-İmâd onun hakkında bir zatın: "Fıtraten şair, sanat bakımından muhaddis ve özel çabayla da fakihti" dediğini nakleder. Bütün bu çalışmaları sonucu kendi döneminde (ilmi çevrelerde) büyük bir mevki kazandı. Dönemin âlimlerinin büyük çoğunluğu ondan ders aldı, uzak beldelerden insanlar ona geldi.

Dönemin önde gelen âlimleri hıfzına, ricali (hadis ravilerini) tanıma ve hatırlamadaki eşsizliğine, âli ve nazil isnatlar ve hadis illetleri alanındaki bilgisine tanıklık etmişlerdir. Bu alanda ası! tek merci oldu. Hocaları, akranları ve sonraki nesillerden pek çok kimse onun teliflerini elde etmek için özel gayret gösterdi. Önde gelen âlimler onun kitaplarını istinsah ettiler. Haha havatta iken vavılfh. Eşraf onunla görüşmek ve tabaka tabaka ondan ilim öğrenmekten iftiharla bahsetti. Şevkânî ve başkalarının dedikleri gibi, bu konuda küçükler büyüklere katıldı.

Hocası Irâkî onu "Hadisi en iyi bilen öğrencisi" olarak değerlendirirken, Takî el-Fâsî ve Burhan el-Halebî'den her biri "Onun gibisini görmedik!" der. Öğrencisi Sehâvî, biyografisini geniş biçimde ele almış, kendi dönemindeki mevkiini ve ilmi yayma ve tahkik etmedeki katkısını ayrıntısıyla dile getirmiştir. İbnü'1-İmâd biyografisinde onu: "Şeyhü'l-İslam (İslam'ın üstadı), Alemü'l-A'lâm (Seçkinlerin seçkini),

hadiste müminlerin emiri, asrının hafızı" diye tanıtırken Şevkânî de: "Büyük meşhur hafız, hadis ilmi ve illetleri alanında sonraki devirlerde de eşsiz imam/üstad... öyle ki onun Hafız lakabı herkesin ortak görüşü haline geldi" diye niteler.

Hocaları

İbn Hacer, daha evvel isimleri zikredilenlerden başka, Şemsüddin b. Kattan (ki bu zât, hamilerinden/vasilerinden biridir), Nureddin el-Edmî gibi şahıslardan da ilim tahsil etti, el-Ebnâsî'den fıkıh okudu ve uzun müddet onunla birlikte oldu. Sonra bir müddet Bulkînî'nin yanında kaldı. Onun Şafiî fıkhına dair el-Minhâc, er-Ravda ve Muhtasara 'l-Müzenî üzerine yaptığı fıkıh derslerine katıldı. Aynı şekilde İbnü'l-Mülakkın ve İzzeddin b. CemâYnın yetkili olduğu ilimlerin büyük çoğunluğuna dair derslerine devam etti. Dilbilgisini el-Kamûsii'l-muhîf'm yazarı Mecdüddin el-Feyrûzâbâdî'den okudu.

Sehâvî der ki; "Dönemin insanlarından hiç kimsenin olmadığı kadar çok hocası oldu. Çünkü onların her biri kendi alanında derin bilgi sahibi, meşhur olduğu dalda seviyesine yetişilemeyecek derecede uzman kişi idi. Meselâ, et-lenûhî kıraat ilmi ve bu alandaki âli isnat konusunda, el-Irâkî hadis ilimleri ve meselelerinde, Heysemî metinlerin ezberi ve ezberden okunmasında, el-"Ulkînî hafızasının genişliği ve derin vukûfıyetiyle, İbnü'l-Mulakkm eliflerinin çokluğuyla, Mecdüddin el-Feyrûzâbâdî dili ezberlemesi ve dile "^kûfiyetiyle, el-Ğumârî Arapça bilgisi ve ilgili

meselelerde, İzzeddin İbn errıâ'a pek çok alandaki tahassüsü ile birer üstattılar..."

İbn Hacer'in ilim okuduğu hocalardan yine Ebu'l-Abbâs el-Lü'lüî, Ebû Ureyre b. Hafız ez-Zehebî, Ebu's-Sa'd es-Sem'ânî ve daha pek çok kimse saVUabilir.

Hacer'in ders okuduğu hocalarının sayısı o kadar çoktur ki, onları '2at kendisi el-Mecınau'l-müesses bi'l-mu'cemi'l-müfehres adını verdiği bir toplamıştır. Alfabetik sıraya göre isimlerini zikrettiği hocalarının arnını beş tabakaya ayırmıştır... Hocalarının sayısındaki bu çokluğun kaynağı, kuşkusuz onun tahsil hayatındaki hareketliliği, ilim öğrenmek ve hadis dinlemek için gerçekleştirdiği geniş çaplı seyahatlerdir.

Öğrencileri

Bu konuda Sehâvî şunları kaydeder: "Talebelerinin sayısı o kadar arttı ki, hemen her mezhebin önde gelen bilginleri onun öğrencisi oldu. İnsanlar grup grup ondan ders okumaya başladı. Oğullar babaların, torunlar, oğullar dedelerin ders halkalarına katılır oldular. Onun ders halkasmdaki kalabalık hiç kimsede olmadı..."

En meşhur öğrencileri şunlardır: ed-Davü'l-lâmCnin müellifi Hafız Şemsüddin es-Sehâvî, Şeyhü'l-İslâm Kadı Zekeriyâ el-Ensârî, Cemaleddin İbrâhîm el-Kalkaşendî, Şerefüddin Abdülhak es-Sinbâtî, İzzü'd-dîn b. Fehd, İbn Ekmâş, Burhaneddîn el-Bukâ'î ve uzun uzadıya isimleri zikredilebilecek daha pek çok kimse.

Yine el-Metâlibu'l'âüyyeye benzer bir kitap olan Muhtasara ithafı'l-mehera bi z.evâidi' l-mesânîdi' l-aşere isimli eserin müellifi Şİhâbuddin Ahmed b. Ebû Bekir el-Bûsirî de onun öğrencilerindendir.

Eserleri

Sehâvî, hafız İbn Hacer'in teliflerinin çokluğuna işaret ederek şöyle der: "Başta hadis olmak üzere, edebiyat, fıkıh, usûlüddin (akâid), usûl-u fıkıh vs. alanında kaleme aldığı teliflerinin sayısı 150'yi aşmıştır..."

En meşhur veya en büyük eserleri şunlardır:

1. Fethu'l-Bârî bi şerhi Sahîhi'l-Buhârî.[3] Fethu'l-Bârî İbn Hacer'in en değerli telifidir. Bu esere (iki cüz halinde basılan) bir de müstakil bir mukaddime yazmıştır.

2. Ta'lîku't-ta'lîk (İlk telifidir). Bu eserinde Buhârî'nin muallak olarak naklettiği (yani senedinin başından bir kısmını hazfettiği) hadislere muttasıl asıllar bulmuştur.

3. îthâfu'l-mehera bi etrâfi'l-aşere. Bu eserinde on müsnedde yer alan hadislerinin tümünün metinlerinden baş kısmını zikretmek kaydıyla sahabe müsnedi tarzında tahric etmiştir. Daha sonra ise Ahmed b. Hanbel'in indeki hadislerin metinlerinin ilk bölümlerini (atrâfmı) Etrâfu'l-Müsned' i-l-mu'telî adını verdiği eserinde müstakil olarak tahric etmiştir.

4. Tehzîbu tehzîbi'l-kemâl fi rİcâli'l-kutübi's-sitte (Hindistan'da basılmıştır).

5. Takrîbut-telmb (bir önceki kitabın muhtasarıdır) Önce Hindistan'da, sonra Mısır'da basılmıştır.

6. Lisânü'l-mîzân (Hindistan'da basıldı). Zehebî'nin Mîzânü'l-i'ridâl adlı eserinde geçen ravilerden Kütüb-i sitte'e yer almayanlarını zikretmiştir. Böylece eser et-Tehzîb'in tamamlayıcısı niteliğini taşımaktadır.

7. el-îsâbefı temyizi 's-sahâbe. Dört cilt halinde defalarca basılmıştır.

8. ed-Düreru l-kâmine fîa'yâni'l-mietVs-sâmine. Önce Hindistan'da sonra Mısır'da basılmıştır.

9. Tebsîru'l-müntebih bi tahrîri'I-müştebİh (Mısır'da basılmıştır).

10. Nıthbetü'l-fikerfî ımıstalahi ehlİ'l-eser ve şerhi. (Defalarca basılmıştır).

11. Bulûğu'l-merâm bi edilletVl-ahkâm (Defalarca basılmıştır).

12. Safi fıkhına dair Tashîhıı'r-Ravda (yalnız üç cilt yazmıştır).

13. el-Metâlibü'l-âliye. Elinizdeki bu eseridir.

İbn Hacer'in daha pek çok telifi bulunmaktadır ki, bunların adları riediyyelü'l-ârifîn ile Keşfü'z-zünûn ve zeylinde öğrenilebilir.

Kendisinden şöyle dediği nakletmİştir: "Ben eserlerimin hiç birinden memnun değilim. Çünkü onları daha işin başında yazdım. Sonra benimle birlikte onları tashih edecek kimse bulamadım. Fakat Buhârî şerhi ve mukaddimesi, ei-Müştebih, et-Tehztb, Lisânü'l-mîzân bunun dışındadır." Ayrıca Buhârî şerhi olan Fethu'l-Bârî"yi, et-Ta'Uk ve en-Nuhbe'yi övdüğü nakledilmiştir. Kuşku yoktur ki onun bu sözleri kalite ve tashihteki derin araştırmasını yansıtmaktadır. O bu şekilde üstün tevazusunu göstermektedir. Onun bütün eserleri elbette ki geniş bilgi ve ender araştırmanın mahsulü olup hepsi konularında temel kaynak niteliği taşımaktadır.

Hayatından Anekdotlar

1. Hızlı okurdu. Hatta Buhârî'nin es-Sahîti'mm tamamını, her biri öğle namazından ikindi namazına kadar devam eden toplam on mecliste okumuştur. Müslim'in Sahîti'mi iki buçuk günde okumuştur. Şam ülkesine seyahati sırasında Taberânî'nin el-Mu 'cetnü's-sağîr'ini (ki 250 sayfadan fazladır) öğle namazı ile ikindi namazı arasında yapılan bir mecliste okumuştur. Dımaşk'ta kaldığı -yaklaşık iki ay on günlük- süre zarfında aşağı yukarı yüz cilt eser okumuştur. Bir taraftan da okuduğu eserlerden Seçtiklerini yazmakla meşgul olmuştur.

Hızlı yazardı. Yazısı ise güzel değildi. Tek tarz hat kullanmazdı. Yazı sitilini sık sık değiştirirdi. Öyleki temize çektiği müsvedde haline gelirdi. Bu yüzden eserlerinin nüshaları çeşitlilik arz etmiştir.

2. Fethu'i-Bârî bi-şerhi Sahihi'l-Buhârî isimli eserini yazmaya karar verince, imlâya 817 H. yılında başladı. Sonra kendi hattıyla yazdığım öğrencileri arasında parça parça dolaştırmaya başladı. Karşılaştırma yapmak ve müzakere etmek için haftada bir gün bir araya gelirlerdi. 842 H. yılında telif işini bitirinceye kadar bu usûlü devam ettirdi. Hatta Şark kralı Şâh Rah b. Teymûr'dan bir mektup gelmişti. Sultan el-Eşref Barsbay'dan, Fethul-Bârfnin de adının geçtiği bir takım hediyeler istiyordu. Henüz tamamlanmadığından müellif onun için baş kısmından üç cilt hazırladı. Sonra ikinci bir talep geldi. Bu sefer diğer kısmını gönderdi. Sonra Zahir Çakmak, zamanında onun için bütün bir nüsha hazırlandı. Aynı şey Mağrib sultanı Abdülazîz el-Hafsî için de yapıldı.

İbn Hacer eseri bitirince Kahire dışında büyük bir ziyafet verdi. Bunun için 500 dinar harcadı. O gün, ulemâ (alimler) ve vücehâ (önemli şahsiyetler)den davete iştirak edenlerin çokluğu, yaşanan ilmî tartışmalar ve edebî atışmalarla görülmeye değer bir gün oldu. Eserin 300 dinara satıldığı zikredilmiştir.!

3. İbn Hacer'in bir de şiir divanı bulunduğu zikredilmiştir. Sehâvî ondan bir parça nakletmiştir. Şevkânî der ki: "Şiirde üstün bir payeye sahipti. Şerhu'l-Bedî'iyye'de İbn Hücce'nin yaptığı gibi, bir grup müellif onun bu alandaki üstün mertebesini itiraf ederek ondan pek hoş parçalar nakletmişlerdir.

Şiirlerinden bazısı şöyledir:

"Dostum ömrü bizden aldı, hâlâ tövbe etmedik,

iyi işler yapmaya niyet ediyoruz, fakat!

Ömürlerimiz tükendiği halde halâ evler kurulmadı!

Yine şu şiir de ona nispet edilmektedir:

Dünyada üç şey vardır ki, bunlar bir §ahısta varsa, O artık zarar ve ziyandan korkmaya: Oğullarına muhtaç olmamak, onlardan emin olmak Sağlıklı beden ve bir de hayırlı son. [4]

EL-METÂLİBU'L-ÂLİYE VE TAHKİKİ

Eserin Konusu

Camiler, musannefler, sünenler ve müsnedlerin yazılmasıyla birlikte rivayet ve temel tedvin devirlerinin sona ermesinden sonra bütün sünneti ansiklopedik eserlerde bir yerde toplama çabalarının ardı arkası kesilmedi. Geçmişte bu işe yeltenen Humeydî'nin el-Cem' beyne's-Sahthayn isimli eserini telif ettiği andan, İbnü'I-Esîr'in, selefi Razın el-Abderî'nin sünnet eserlerini senetlerinden arındırarak ve rivayetleri karşılaştırarak bir yerde toplama tarzının ilk halkasını temsil eden eseri {Tecrîd) tarzında kaleme aldığı Câmiu 'l-usût'ü yazdığı asra kadar pek çok kimse buna teşebbüs etti. Bu işe Kütüb-i Sitte eserlerinden başlamaktan daha iyi bir yol olamazdı. Kütüb-i SItte'den maksat, Buhârî ve Müslim'in Sahîh'teri ile Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâî ve İbn Mâce'nin Sünen'leridir. (Fakat Câmiu'l-usûl'e altıncı kitap el-Muvaftadıv),

Sonra Hafız Nureddin el-Heysemî çıktı ve buna, başka altı kitabı daha içine alacak şekilde daha geniş bir halka eklemek amacıyla Mecınau'z-zevâid isimli eserini telif etti. Bu altı kitap ise şunlardır: Taberânî'nin üç Mu'ceını, Ahmed b. Hanbel'in Müsned'i, Ebû Ya'lâ'nm Mümed'i, Bezzâr'm Müsned'i. Şunu da belirtmekte yarar vardır ki bunlar -Taberânî'nin el-Mu'cemu's-sağîri hariç- en önemli müsnedleri temsil etmektedir.

Daha sonra gözler, mümkün olan en büyük sayıyı kapsamak üzere müsnedler halkasını genişletmeye çevrildi. Hiç şüphe yoktur ki, hadisleri

toplama ve kuşatma çabalarında müsnedlerin tercih edilmesi, makul bir hareketti. Çünkü Müsned türüyle, müellifine göre her sahabînin rivayet ettiği hadislerin bir araya getirilmesi amaçlanmıştır. Müsnedler bir araya getirilince, arzu edilen ihata/kuşatma da gerçekleşecektir.

İşte Hafız îbn Hacer eserini, mukaddimesinden de anlaşılacağı gibi bu amaçla yazmıştır. Orada der ki: "Başta vakıf olduğum bütün hadisleri, ilgilenenlerin ulaşması kolay olsun diye tek bir kitapta toplamayı düşündüm. Sonra bu düşüncemden vazgeçip meşhur hadis müsnedlerinde bulunmayan (zâid) hadisleri (zevâidi) toplamaya karar verdim." Kitabın amacı şudur: İbn Hacer bu eserinde, et-Tayâlîsî, İbn Ebî Ömer, Müsedded, İbn Menî', İbn Ebî Şeybe, Abd b. Humeyd, el-Humeydî ve İbn Ebî Usâme'nin rmıçnprllprtnrlpn oludan çpki7 ım'ignpdn'p bulunan hadislerin nakletmiştir. Bunlara Ebû Ya'lâ'mn daha hacimli olan Müsned nüshası ile İshak b. Râheveyh'in Müsned'ini de elde edebildiği yarısından itibaren eklemiştir. Kütüb-i Sitte ve Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde yer almayıp bu eserlerde bulunan hadisleri bir araya getirerek onları, yararlanılan müsnedlerin telif tarzından farklı olarak fıkıh konularına göre tertip etmiştir.

el-Metâfftfe Benzer Bir Kitap

Amaç ve yöntem bakımından e$-MetâHb'e benzeyen bir kitap daha vardır. Bu kitap, Hafız Şihâbeddin el-Bûsîrî'nin [5] el-Bürde müellifi şair el-Bûsirî değildir- hhâfu'l-mehera bi zevâidi'l-mesânldV Uaşere ismini verdiği eseridir. Önce hadislerini senetleriyle zikrettiği eserine, daha sonra

senetlerden arındırarak "Muhtasara İthaf..." adını vermiştir. 823 H. yılı sonlarına doğru İthaf m telifini bitirdi. Sonra 832 H. yılı Receb ayında Muhtasarım tamamladı. Eserinde İbn Hacer'in esas aldığı kitaplarda bulunan zevâidi [6] topladı. Eser, isimlerinde farklılık olmasına rağmen kaynak bakımından el-Metâlib'le aynıdır. İthaf da sık sık hadislerin derecesinin açıklandığı dikkat çekmektedir. İbn Hacer ise bunu pek az yapmaktadır. Netice olarak iki kitap da, hemen hemen aynı kandilden beslenmekte olup aynı asırda kaleme alınmıştır. Çünkü el-Bûsîrî, İbn Hacer'e öğrenci olmuştur. Yine her ikisi de aynı hocadan, Hafız el-Irâkî'den ilim tahsil etmişlerdir. Hatta el-Bûsirî'nin, dipnotlardan da anlaşılacağı gibi, el-Metâlib'e muttali olduğu ve kaynak göstermeksizin ondan nakilde bulunduğu sanılmaktadır.

Önemi

el-Metâlib sünen konusunda telif edilen eserlerin muhteva bakımından en zengini ve yararlısıdır. Çünkü söz konusu sekiz müsnedde yer alan zevâidin tamamı yanı sıra diğer iki müsnedde (İshak ile Ebû Ya'lâ'mnkiler) geçenlerin pek çoğunu kapsamakta, daha evvel sekiz, hatta on ayrı yerde dağınık vaziyette bulunan hadisleri fıkıh konuları tertibinde bir yerde toplamakta ve pek çok yerde sahîhlik ve zayıflık, muttasıllık ve munkatılık bakımından hadisin derecesini beyan eden açıklamalar içermektedir.

Eserin ilmî kıymeti asrımızda daha da artmıştır. Çünkü onda, zevâidi çıkarılan temel kaynakların çoğu yer almaktadır. Onlara yeni yetmelerin

elleri de bulaşmış olabilir. Mevcudiyetleri kalmadığından onlardan istifade imkânsızlaştığma göre, şartlar bu dev eserin muhafazası konusunda hırs göstermeyi zorunlu kılmıştır. Çünkü bu, söz konusu temel kaynakların tek başlarına naklettikleri rivayetler alanında doğan boşluğu doldurmaktadır.

Yazmaları

Uzun süre Hindistan ve Hicaz kütüphanelerinde el-Metâlib'in nüshalarını araştırdım... Onu 1958 yılında yalnız Saîdiyye kütüphanesinde (Haydârâbâd-Hindistan) bulabildim. O da eserin sadece ilk yarısından ibaret bir nüsha idi.

Büyük araştırmacı Seyyit Süleyman en-Nedvfnin Kanunievvel 1926 tarihli bir makalesinde eserin bir nüshasının Medine-i Münevvere'de Mahmudiye kütüphanesinde bulunduğunu okumuştum. 1961, 1965 yıllarında Medine'ye yaptığım ziyaretlerimde kütüphanede onu araştırdım, fakat bulamadım. Eser katalogunda eserin ismi üzerinde nüshanın mefkûd/kayıp olduğuna işaret eden (f) remzini gördüm.!

Sonra Yüce Allah bana lütfetti, eserin iki nüshasını buldurdu. Bu konuda asıl teşekkür edilmesi gereken Medine Münevvere'de el-Mektebetü'l-İlmİyye yayınevinin sahibi Şeyh Muhammed Sultan en-Nemnekânî'dir. Bu zât lütfedip bana eserin biri senetli (müsnede), diğeri senetlerden/ ravi zincirlerinden arındırılmış {mücerrede) iki nüshasını gönderdi. Nüshaların fotokopilerini Türkiye'den getirtmiş. Bu iki yazma nüshayı yakından tanımak gerekir:

Müsnede" Senetli (Ravi Zincirli) Nüsha:

Bu, Türkiye kütüphanelerinden birinden fotokopi edilmiş bir nüsha olup Mağribî hattı ile yazılmış, her birinde iki sayfa bulunan 84 varaktan ibarettir. Sayfaların her birinde satır sayısı 65'tir. Satırlar birbirine yakın olup oldukça ince bir hat kullanılmıştır. Fotokopi net değildi. Çünkü orijinal nüshanın kağıt ebadından daha küçük kağıtlar seçilmişti. Bu yüzden fotokopilerde yazı, orijinal nüshanın hattından daha ince çıkmıştı. Öyle ki onları ender şahıslardan başkasının okuması mümkün değildi. (Yeniden fotokopi etmek de kolay değildi), Bütün bunlara ilave olarak nüsha hatalarla, tashif ve tahriflerle doluydu.!

Nüsha, Molla Muhammed b. Molla Muhammed Ferîd b. Molla Muhammed Osman es-Süleymânî el-Afgânî tarafından 1110 yılı Cemâdiyeluhrâ ayında istinsah edilip bitirilmiş.

Müsnede nüshanın bu anlattığım haline rağmen, ısrarla ve sabırla onu okumak ve eserin tahkikinde ondan yararlanmak için gayret gösterdim.

Mücerrede" Senetlerinden Arındırılmış [7] Nüsha:

Bu da, yine Türkiye kütüphanelerinden fotokopi edilmiş bir nüshadır. Aslı Mağribî hattı ile olup her biri iki sayfadan oluşan 257 yapraktan ibarettir. Her sayfada ise ince hatla 29 satır bulunmaktadır.

Nüsha 1112 H. yılında kopya edilmiş. Müstensihin ismi Ahmed b. Abdülkadir er-Rifâî el-Mekkî'dir. Eseri Edleb'de çoğaltmıştır -Daha evvel

Haleb vilayetine bağlı bulunan Edleb bugün Suriye'de bir vilayetin merkez/başkentidir.- Yazma nüshanın sonuna şu kayıt düşülmüştür:

el-Metâlibü 'l-âliye bi zevaldi 's-semâniye adlı şerefli kitabın yazımı meskûn/mamure Edleb şehrinde hicretin bin yüz on ikinci yılının Rebiulâhir ayında Pazar günü kuşluk vaktinde... günahkâr kul Ahmed b. Seyyid Abdülkadir er-Rifâ'î el-Mekkî'nin eliyle tamamlanmıştır..."

Eseri senetlerinden arındıran zatın kim olduğuna gelince, yazma nüshada bunu kesin biçimde belirleyebilmeye yardımcı olacak bir bilgi yoktur. Büyük ihtimalle bunu yapan, müstensihin (kitabın kopyasını yapanın) kendisidir.

Mücerrede nüsha ile Müsnede nüsha arasında; yalnız sahabî ismini bırakarak "(im" vb. gibi rivayet sıygaları hariç, senetlerin hazfedilmesi dışında bir farklılık yoktur, "an" vb. gibi rivayet sıygalarının zikredilmesi de muhtemelen, "semi'tü, fmdddcsenl, racıjtü..." gibi diğer sıygaların varlığına dikkat çekmek içindir.

Eseri senetlerinden arındıran zat [8] şu noktalardan eleştirilmeyi hak etmiştir:

1. Müellif Hafız İbn Hacer'in yaptığı zaruri açıklamalardan pek çoğunu hazfetmiştir. (Ben bunları eserin haşiyesine/dipnotuna ekledim).

2. kelimesini eklemiştir. Oysa ki hemen sonra "Resûlullah (sallalhhu aleyhivesellem) buyurdu ki" ibaresi gelmektedir. Halbuki ibaresinin bu sözün yerine geçsin diye konulduğu malumdur.... Kaldı ki, çok defa kelimesini uygun olmayan bir bağlamda zikretmektedir. Çünkü haber, sahabîye ait mevkuf hadistir. (Ben böyle olan yerlere işaret ettim).

Yazma Nüshanın Seçimi:

Benim tahkik ve baskı için esas aldığım nüsha, senetlerden arındırılmış nüshadır. İslam Kültür Mirası bölümünün tavsiyesiyle bu yolu seçtim. Zira -günümüzde- eserin bu şekildeki neşrinin, senetleri ihtiva eden nüshanın neşrine nazaran daha yararlı olacağı düşünüldü. Özellikle de Müsnede'nin ayrıcalıklarına işaretle olursa. Kaldı ki Müsnede'nin neşri, ondaki kitapların her birinin müstakil olarak neşri anlamına da gelmez... Mücerrede nüsha tekti ve onda da müstensihten kaynaklanan pek çok hatalar, eksiklikler ve mücerridden kaynaklanan azımsanmayacak miktarda yanılgılar vardı. Ben, istifade etmek güç olsa da büyük çaba gösterip Müsnede nüsha ile karşılaştırma yaparak bozuk ibareleri düzeltmeye, silik sözcükleri bulmaya ve hataları doğrularıyla değiştirmeye çalıştım, diğer kaynakları mütalaa imkânına göre yanılgılara işaret ettim.

Haydarâbâd nüshasından istifade edemedim. Çünkü mesafe uzak ve nüshanın fotokopisini temin imkânsızdı. Eksik olmasına rağmen bu nüsha, hat bakımından Türkiye nüshasından daha iyi, sağlamlık açısından daha güvenilir ve tarihi daha eskiydi. Çünkü 875 H. yılında, yani müellifin vefatından sadece 23 sene sonra yazılmıştı.

Tahkik Yöntemi

1. İlk iş Mücerrede nüshayı temize çekmek oldu. Bu yapılırken yazı şekli düzeltildi, bilinen İmla kurallarına riayet edildi, durak ve geçişleri bilmeyi kolaylaştıracak rakamlar konuldu, Peygamber lafzı her nerede geçerse iki hilal içine alındı, hadisin kaynağı parantez içinde gösterildi

ve benim tarafımdan yapılan ilaveler köşeli parantez içinde ayrı olarak zikredildi.

2. Kitabın başından sonuna kadar hadislere sıra numaraları verildi. Yalnız hadisin asıl zikredildiği bölüme gönderme yapılmışsa, hadise numara verilmedi. Bunun için hadis satır başında müstakil olarak zikredildi. Sıra numaraları ise gerek şimdi, gerekse eserin mükerrer baskılarında yararlı olacaktır.

3. Müsnede nüsha Mücerrede nüsha ile karşılaştırıldı, farklılıklara işaret edildi, Müsnede'de yer alıp da mücerridin hazfettiği, hadislerle ilgili açıklamalar eklendi veya manayı bozacak şekilde özetlediği ve ihtisar ettiği kısımlar izah edildi. (Müsnede de bulduğum Hafız İbn Hacer'e ait hiçbir sözü ihmal etmemeye özen gösterdim)

4. Aralarında konu ve yöntem birliği bulunduğundan kitaptaki hadisleri Hafız Şihâbeddin el-Bûsîrî'nin benzer kitabı Muhtasaru ithafı 's-sâdeti tnehere zevûidi'l-mesânidi'l-aşere sindekilerle karşılaştırarak önemli farklılıklara işaret ettim. Bu eserden yararlanarak kitapta meydana gelen tahrif ve tashifleri tashih etmeye çalıştım (Aynı şekilde el-Bûsîrî'nin hadislerin ardından zikrettiği açıklamalarından da hiçbirini ihmal etmemeye özen gösterdim). Bu kesintisiz karşılaştırma sonucu belli oldu ki, Hafız el-Büsîrî, kaynak göstermeksizin İbn Hacer'in hadislerin sonunda zikrettiği sözlerinden pek çok alıntı yapmıştır. Çok kere el-Busîrî hadisin derecesini açıklamamıştır. Ben bu duruma "Bûsîrî, yorum yapmamıştır" diyerek işaret ettim. Bununla onun, hadisin senedi hakkında yorum yapmadığını/sustuğunu kastetmekteyim. Yoksa sükûtu/yorum yapmayışı, ona ait özel bir terim değildir. Eseri için el-İîhâf diye kısaltma kullandım.

5. Aşağıdaki yollar kullanılarak hadislerin dereceleri beyan edildi:

a. Müsnede'de geçen, müellif Hafız İbn Hacer tarafından verilen hükümler, eğer mücerrid hazfetmişse, eklendi.

b. el-Bûsirî'nin, aynı zamanda el-İthâfda zikredilen hadis hakkında verdiği hüküm belirtildi.

c. Heysemî'nin Mecınau'z-zevâid'âe zikredilen hadis hakkında onun sahîh, zayıf ya da kusurlu olduğuna dair söylediği sözleri nakledildi. Onun eseri için de ez-Zevâid kısaltmasını kullandım.

d. Hakkında bunlara ya da başka âlimlere ait bir değerlendirme bulunmayan hadisler konusunda da hadisin senedinin mevkuf, merfû, mürsel ya da mevsul olduğuna dikkat çektim, rical kitaplarında verilen hükümleri esas alarak raviler hakkında hüküm verdim. Bazen bunu yapamadığım da olmuştur.

Baskı sırasında ilk bakışta ravileri güvenilir kabul edilen veya senedi sahîh görülen hadisin bilinmesi için özel bir sembol edinilmesinin doğru olacağı düşünüldü. Bu, güvenirliği konusunda emin olunan hadisin tercümesine ait rakamın önüne konulan küçük yıldızdan ibarettir. Bu konuda rivayet sonlarına düşülen notlardan elde edilen sonuçlar esas alındı. Bununla birlikte bunun, hakkında ihtilaf edilen hadislere sahîh ya da hasen hükmü verilmesine yol açmasına da meydan verilmedi. Söz konusu işaretin bulunmayışı, hadisin merdûd olduğunu göstermez, aksine durumunu tespit için daha fazla araştırma yapılmasına ihtiyaç duyulduğunu göstermekten başka bir anlam taşımaz.

Her hadis veya eser/haber için, özellikle de Mecmau'z-z.evâid'de geçmişse, eserde işaret edilen kaynaktan başka bir kaynak daha göstermeye özen gösterdim. Göndermeleri mümkün mertebe

doğrudan (orijinal kaynaktan) yaptım. Bu mümkün olmadığında ise KenziV i-ummcd vb. gibi geniş hadis koleksiyonları vasıtasıyla yaptım.

Bundan başka, müellif, {eserini telif ederken esas aldığı) şartına uymayan bir hadis naklettiğinde, buna işaret ettim. Yani, hadisin, Kütüb-i Sine eserleri veya Ahmed b. Hanbel'in Mü s ned'inden herhangi birinde geçmesi halinde buna dikkat çektim.

Eser üzerine kısa talikler/notlar düşerek garip ve kapalı kelimelerini açıkladım, senetlerde geçen ravilerden, tanıtılmasının zorunlu olduğunu düşündüklerimi tanıttım.

Sonuç olarak, bu büyük eseri neşrederek umumun hizmetine sunmasından dolayı genç Kuveyt devletine en yüce temennilerimi sunmak istiyorum. -Allah onun elinden tutup onu, onun ve bütün Müslümanların hayrına olan işlere muvaffak eylesin- Allah adına yemin ediyorum ki, Kuveyt devleti bu hizmetiyle pak sünnet kaynaklarında görülen önemli bir boşluğu doldurmuştur. Allah, eseri anlama ve hakkıyla yaşama konusunda yardımcımız olsun.

Habibürrahman el-A'zamî

Müellifin Önsözü

Rahman Ve Rahim Olan Allah'ın Adıyla Başlarım....

Dağılmış dirileri ve ölüleri birleştiren, değişik dillerdeki sesleri işiten Allah'a hamdolsun. Ben şahitlik ederim ki, Allah'tan başka tanrı yoktur. O tektir, ortağı yoktur. Göklerin ve yerin rabbidir. En güzel isimler ve sıfatlar O'na aittir. Yine şahitlik ederim ki, Muhammed O'nun kulu ve elçisidir. Apaçık mucizeler ve apaydın olağanüstü hallerle gönderilmiştir. Asırlar birbirini kovaladıkça O'na, âline, parlak bilgi sahibi ashabına ve temiz ve pâk eşlerine salâtü selam olsun.

İmdi, şüphe yoktur ki, ilimle meşgul olmak, bilhassa hadis ilmiyle meşgul olmak en üstün ibadetlerdendir. Dağınık halde bulunan hadisleri hadis bilginlerimiz (imamlarımız) müsned ve konu esasına göre tertip ederek bir araya getirmişlerdir. Başta vakıf olduğum bütün hadisleri, ilgilenenlerin ulaşması kolay olsun diye tek bir kitapta toplamayı düşündüm. Sonra bu düşüncemden dönüp meşhur hadis müsnedlerinde bulunmayan hadisleri (zevâidi) toplamaya karar verdim.

Meşhur hadis müsnedlerinden kasdım, Altı Asıl {Kütüb-i sitte) [9] ile Ahmed b. Hanbel'in Müsnediâir. Müsned'den de kasdım sahabe müsnedi esasına göre tertip edilen eserlerdir. [10]

Bunlardan şu sekiz eser tamdır: Ebû Dâvud et-Tayâlisî, el-Humeydî, İbn Ebî Ömer (el-Adenî), Müsedded, Ahmed b. Menî', Ebû Bekr b. Ebî Şeybe, Abd b. Humeyd ve el-Hâris b. (Muhammed b.) Ebî Usâme'nin müsnedleri.

Bezzâr, Ebû Ya'lâ ve Taberânî'nin müsnedleri gibi, bu tür eserlerden tamamlanmış daha başkalarına da vakıf oldum. Fakat üstadımız Ebu'l-Hasan el-Heysemî'nin [11] sözkonusu bu eserlerde ve Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inâe geçen rivayetleri müstakil bir eserde [12]

senetlerinden arındırılmış olarak topladığını gördüm. Bu konuda onun üzerine bir şey yapmayı uygun bulmadım. Bununla beraber muhtasar nüshayı esas aldığından Ebû Ya'lâ'nın (asıl büyük) Müsned'mde [13] olup da onun (Heysemî'nin Mecma'da) zikretmediklerini araştırdım. Bunlardan başka elime İshak b. Râheveyh'in Müsned'ı gibi tamamlanmamış bir kaç müsned daha geçti. Söz konusu eserin yaklaşık yansına muttali oldum ve içindekileri inceledim. Ondan incelediğim kısım, on divan kadar oldu. [14]

Ayrıca bir kaç başka müsnedin de parçalarına rastladım. Hasan b. Süfyan, Muhammed b. Hişam es-Sedûsî, Muhammed b. Harun er-Rûyânî, Heysem b. Küleyb ve daha başkalarının müsnedleri gibi. Ama bunlardan hiçbir şey yazmadım. Belki eseri temize çekerken dönüp bu parçalarda yer alan zâid hadisleri araştırır ilave yaparım diye düşündüm.

Eseri fıkıh konularına göre tertip ettim. Sonra "Yaratılışın Başlangıcı", "İman" "İlim", "Sünnet", "Tefsir", "Peygamber Kıssaları", "Menâkıb", "Siyer", "Meğâzî", "Halifeler", "Edep Kuralları", Dualar", "Zühd", "Ahlâk" "Fitneler", "Rüya Tabiri", "Yeniden Dirilme" ve "Haşir" başlıklarını koydum. Esere el-Metâlibü 'l-âliye bi-zevâidi 'l-mesânîdi 's-semâniye ("Sekiz Müsnedin İlaveleriyle Arzulanan Yüce Hedefler") ismini verdim.

Esere hadisi alma şartım şudur: Herhangi bir sahabîden gelen ve Yedi Asıl (Kütüb-ü Siîte ve Ahmed'in Müsned'ı) tarafından tahric edilmemiş olan tüm rivayetler. Aynı hadis başka bir sahabinin rivayetiyle bu Yedi Asıl'da geçse de bu duruma işaret ederek kitabımda yer verdim. Bütün işlerimde Allah'tan yardım dilerim. Zira O'ndan başka ilah yoktur.

TAHARET KİTABI

Sular

1. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseliem): "Hiçbir şey suyu pisleîmez/necis kdmaz " buyurmuştur.

Bezzâr: Bunu merfü olarak sadece Şerîk tarikinden biliyoruz" kaydını düşmüştür. Ben derim ki: Senedi hasenâir.[15] (Ebû Ya'lâ)

2. İbn Abbâs deniz suyuyla abdest almak hakkında: "Onlar iki denizdir. Hangisinden başlarsan başla, sakıncası yoktur" diye görüş bildirmiştir.

(Müsedded) Hadis mevkuf olup ravileri ise güvenilir kimselerdir.

Abdest ve Gusül İçin Yeterli Su Miktarı

3. Yezîd er-Rakkâşî'den, o da kendi kavminden, Hac ziyareti sırasında Ümmü Seleme'nin yanma uğrayan bir kadın ona şöyle anlatmış: Ümmü Seleme'ye: "Bana, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesdlem) abdest alırken kullandığı kabı göster!" dedim. Kabı çıkardı. "Ah, bu mekkûk [16] kadarmış" dedim. Sonra "Bana, guslederken kullandığı kabı göster" dedim. Onu da çıkardı. "Ah, bu kafîz [17] kadarmış" dedim. (Ebû Bekir b. Ebı Şeybe) [18]

4. Yezîd er-Rakkâşî kendi kavminden bir kadından şöyle dediğini nakletmiştir: Ümmü Seleme'nin yanına girdim ve: "Bana .... göster dedim...." Bu rivayette kadın gusül kabı hakkında: "Ah bu, mahtûm (yani sâ') [19] kadarmış", abdest kabı hakkında ise "Bu, çeyrek/rubu' kadarmış" demiştir.

İsnadında leyyin bir râvi vardır. (el-Hârİs)

5. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (salkllahu aleyhi vesellem) tennûr [20] ile abdest almıştır. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) İsnadı hasendü.

6. Ebû Umâme'nin naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi veseüem) yarım müd [21] ile abdest almıştır. (Ebû Ya'lâ}

İçine Leş Düşen Gölet ve Durağan Suyun Hükmü

7. Avf, İbnü'l-Eş'âs olayından önce Eşyalı/Şeyhler mescidinde bize hikayeler anlatan bir şeyhten, onun şöyle dediğini bildirmiştir: Bana ulaşan bir habere göre Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) ashabı bir seferde imişler. Derken bir kenarında leş bulunan bir gölete varmışlar. Ashap, Allah Resulü (sallailahu aleyhi vesellem) yanlarına gelinceye kadar ondan uzak durmuşlar. (Resûlullah gelince) "Ey Allah'ın Resulü! Bu göletin bir kenarında leş var" demişler. O da: "Ondan hem için, hem de içirin. Zira su helaldir, haram olmaz" buyurmuş. (Müsedded) Hadiste zayıflık vardır.

8. Câbir demiştir ki: "Bizler göl suyundan bir miktar alıp bir kenarda yıkanmayı severdik. Çünkü durağan suya bevletmek yasaklanmıştı."

(Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

9. Menbûz annesinden şöyle dediğini nakletmiştir: "Biz Meymûne ile yolculuk yapardık da göl başlarında durup, içinde sığırlar ve hayvan tezekleri bulunduğu halde ondan su içerdik. (Meymûne) Bunda bir sakınca görmezdi." Hshâk)

Kullanılmış Su

10. Âiz b. Amr'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesdlem) bir miktar su getirildi. -Su sıkıntısı vardı Kabın içine abdest aldı. Sonra emir verdi, abdest suyu halkın üzerine serpildi. İçimizden kendisine su isabet edenler sevindi. Zannımca su, bütün halka değmişti. Sonra (Allah Resulü) kalkıp onlara sabah namazını kıldırdı. (Müsedded).

11. Hârice [22] b. el-Hâris'in ninesi olan Havle binti Kays der ki; "Benim ve Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) eli aynı kaba gidip geldi." (yani guslederken) [23] (Ebû Yala)

Konuyla ilgili Huzeyfe hadisi Gusül Sırasında Örtünme'ye dair bölümde gelecektir.

Necaseti Gidermek

12. Zeyneb binti Cahş'tan şöyle nakledilmiştir: Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) benim evimdeyken henüz çocuk yaşta olan Hüseyin çıkageldi ve Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) kucağına oturdu. Sonra pipisini onun göbeği üzerine koydu.[24] Ben yanma varınca:

"Bana su getir!" buyurdu. Su getirdim. Suyu sidik bulaşan bölgeye döktü. Sonra "Kız çocuğunun sidiği yıkanır, erkek çocuğunun sidiğine ise su dökülür' buyurdu.[25] (Ebû Bekir b. EbîŞeybe)

13. Zeyneb demiştir ki: (Bir gün) Allah Resulü (saDallahualeyhi vesellem) benim evimdeydi. Hüseyin henüz yürümeye başlamıştı. Bir an dalgınlık gösterdim. Yürüyüp Resûlullah'm (sallallahu aleyhi veseüem) yanına girdi ve gidip kucağına oturdu. Onu tutmak için hemen seğirttim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) uyandı ve: "Onu rahat bırak!" dedi. Ben de bıraktım. İşini bitirdi (işedi). Sonra Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) su istedi ve sonra: "Erkek çocuğufnun sidiği) için su dökülür, kız. çocuğununki be yıkanır. Oraya biraz, su dökün" buyurdu. Sonra abdest alarak kalkıp namaz kıldı. Ayağa kalktığı zaman Hüseyin'i kucağına aldı. Rükû veya secde ettiğinde yere bıraktı. Sonra oturup dua edip ağladı. Sonra elini uzattı. Namazını bitirdiğinde: "Ya Resûlallah! Bugün seni daha evvel yapmadığın bir şeyi yaparken gördüm (nedendir)?" diye sordum. "Cebrail bana geldi ve bu oğlumu ümmetimin öldüreceğini bildirdi" buyurdu. Ben de: "Bana onun kabir toprağını göster!" dedim. Bana kırmızı bir toprak gösterdi. (Ebû Ya'lâ)

14. Hasan b. Ali veya Hüseyin b. Ali demiştir ki: Bize ailemden bir kadın şöyle bildirdi: Allah Resulü (sallallahualeyhivesdlem) sırt üstü yatmış, göğsünde bir sabi/çocukla oynuyordu. Derken çocuk üzerine işedi. Kadın hemen kalkıp onu tutup dövmek istedi. Fakat Resûlullah (sallallahu aleyhivesellenı): "Olduğu gibi bırak! Bana bir kap su getir!" buyurdu. Suyu, idrarın üzerinde akacak şekilde idrar bölgesine serpti. Sonra "İdrara bu şekilde yapdır. Erkek çocuğu olursa, su serpilir. Kız çocuğu olursa, yıkanır" buyurdu. (Ahımed b. Meni)

15. Ümmü Seleme'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Erkek çocuğunun idrarı üzerine su dökülür, kız. çocuğunun idrarı ise yıkanır' buyurmuştur.

15b. Hasan (el-Basrî), annesinden, o da Ümmü Seleme'den naklen aynı hadisi nakletmiş olup "(erkek çocuğu için) henüz yemek yemeye başlamadıkça" "(kız çocuğu için). yemek yesin veya yemesin" ilavesini yapmış, ama ref etmemiştir, (sözü Peygamber'e nispet etmemiştir) (Ebû Ya'lâ)

16. Abdullah (b. Mes'ûd) demiştir ki: Bir bedevî gelerek Mescid'e işedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) de emir verdi ve işediği yer eşelenip üzerine bir kova su döküldü......(Ebû Ya'lâ)

17. Câbir şöyle nakletmiştir: Resûlulah'la (sallallahu aleyhi vesellem) beraber bir yolculukta idik. Derken, içindekilere azap edilen iki kabre rastladı. "Bunlar büyük günah sebebiyle azap görmüyorlar' buyurdu. Sonra: "Aksine birisi insanların gıybetini yapıyordu. Diğeri de idrarından sakınmıyordu" buyurdu. Sonra bir veya iki yaş hurma dalı alıp kırdı. Sonra her birini kabirlerden birinin üzerine dikti. Sonra da: "Bu dallar yaş kaldıkları -veya kurumadıklar ı-siirece onların azapları hafifletilir" buyurdu. Hadis, sahihtir. (İshâk)

18. Safvan b. Süîeym demiştir ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi veseliem) bir kimsenin kuru dışkının üzerine basmasının hükmü soruldu. O da; "Temiz yer/toprak, onu temizler" buyurdu. (İshâk). Hadis, mürsel veya mu'daldır.

Kedi Ve Diğer Temiz Hayvanların Artığı

19. Abdurrahman b. Harmele'nin annesi demiştir ki: Hz. Peygamber'in eşi Ümmü Seleme'nin yanındaydım. Kendisine bir kap etli ekmek yemeği ikram edildi. Sonra namaza durdu. Biz de kalkıp namaza durduk. O sırada bir kedi yemeğe tıkılıp biz selam verene kadar ondan yedi. Sonra Ümmü Seleme kabı tutup çevirdi ve tam kedinin yediği yerden yedi.[26] (Müsedded)

20. Rukeyn b. er-Rabî'nin halasından [27] naklettiğine göre Hasan b. Ali1 "Kedinin artığında bir sakınca yoktur" demiştir.[28] (Müsedded)

21. Ebû Saîd el-Câbirî'nin [29] bildirdiğine göre Hz. Ali'ye kedinin içtiği kaptaki suyun hükmü sorulmuş, o da: "Kedinin artığında bir sakınca yoktur" buyurmuştur.[30] (Müsedded) İsnadı sahihtir.

Misk Kokusunun Temiz Oluşu

22. Seleme [31] demiştir ki: Resûlullah fsaUallahu aleyhi vseliem) miski alır başına/saçma ve sakalına sürerdi. (Ebû Ya'lâ)

23. Ammâr demiştir ki: Ben önümde devemi sularken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanıma uğradı. O esnada ben balgam attım. Balgam elbiseme bulaştı. Elbisemi önümdeki küçük su kabından yıkamaya yeltenince Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Ammâr! Senin balgamın da göz yaşların da şu küçük kaptaki su gibidir. Yalnız sidik, dışkı, meni, kan ve kusmuk bol suyla yıkanır" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [32]

Kaplar

24. Muhammed b. İsmail demiştir ki: Enes b. Mâlik'in yanma girdim. Yanında bir ağaç kâse gördüm. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bundan su içip abdest alırdı" dedi. (Ebû Ya'lâ)

25. Enes anlatmaktadır: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte yürüyordum. Bana: "Evladım, bana şu evden abdest suyu iste!" buyurdu. Ben de gidip: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) abdest suyu istiyor" dedim. Hane sahibi dedi ki: "Ona bizim kovamızın ölü hayvan derisinden olduğunu söyle!" {Allah Resulü): "Sor bakalım, onu tabaklamışlar mı?" diye seslendi. Onlar da: "Evet" deyince, "Tabaklanması, onu temizler" buyurdu.[33] (Ebû Ya'lâ)

26. Ümmü Seleme anlatmaktadır: Bizim sütünü sağdığımız bir koyunumuz öldü. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu sordu. "Ümmü Seleme, sizin koyunu ne yaptınız?" dedi. "Öldü, biz de kaldırıp attık" dedim. "Derisinden yararlansaydınız ya" buyurdu. "Ey Allah'ın Resulü! O ölmüş bir hayvandır" denildi. O zaman: "Sirkeye dönüşmesi, içkiyi helal hale getirdiği gibi derinin tabaklanması da, onu helal hale getirir [34] buyurdu. Ferac demiştir ki: Yani, içki değişip sirkeye dönüşünce helal olur. (Ebû Ya'lâ)

27. Atâ, Câbir'den nakletmiştir: "Bizler, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi veeliem) ile birlikte müşriklerden deri kaplar ve tutumlar ganimet alır, bölüşürdük. Hepsi de ölü derisindendi.[35] (el-Hâris)

28. Ebû Ca'fer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (s Üzeri kapalı kaptan hoşlanırdı. (Müsedded)

29. Ümmü Müslim [36] el-Eşca'î demiştir ki: Çadır içinde bulunduğum bir sırada Resûlulîah (sallallahu aleyhi vesellem) yanıma girdi ve: "Ne güzel çadır bu... Bir de içinde ölü hayvan bulunmasa" buyurdu.[37] {Müsedded)

30. Rabâh b. el-Hâris'in bildirdiğine göre İbn Mes'ûd mescitte bazı kimselere Kur'ân okutuyordu.[38] Sonra içecek bir şey istedi ve: "Dikkat et! İçecek bizim ölen koyunun derisinden yapılmış bir tulumdaydı." (Müsedded)

31. İbn Abbâs'm naklettiğine göre Resûlulîah (sallallahu aleyhi vesellem): "Altın ve gümüş kaplardan içen kimse, esasen karnında cehennem ateşini şakırdatmaktadır" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ).

Müşriklerin kaplan hakkındaki Ebû Osman hadisi Menkıbeler bölümünde, onun biyografisinde gelecektir.

Gece Kapların Ağzının Örtülmesine Dair Emir

32. Ebû Hureyre'nin [39] bildirdiğine göre Ebû Humeyd adında bir adam gündüz Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) Nakî'den [40] içi süt dolu bir kap getirdi. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) de: "Üzerine bir dal koyarak da olsa onu örtseydin ya!" buyurdu. (Ebû Ya'lâ).

Hadis sahihtir. Ama mahfuz olan Câbir hadisidir. [41]

33. İkrime b. Hâlid, Ebû Vedâ'a ailesinden bir adamdan şöyle dediğini nakletmiştir: Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) Beyt(ullah)ı tavaf

ederken su istedi. Onlardan bir zat: "Sana kendimizin yaptığı bir içecek getireyim mi?" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: "Olur, getir!" buyurdu. Bunun üzerine adam içinde şıra bulunan bir kap getirdi. Allah Resulü {sallallahu aleyhi vesellem): "Üzerini başka bir kapla örîseydin ya!" veya: "Üzerine bir çubuk yaysaydın ya!" buyurdu. Sonra onu içti, ama yüzünü ekşitti. Hemen biraz su istedi ve üzerine biraz su kattı. Sonra ondan hem içti, hem de içirdi. (el-Hâris)

Abdest Bozmak/İhtiyaç Gidermek

34. İbn Ömer demiştir ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ihtiyaç gidermek için Muğammes'e giderdi." Nâfi, bu yerin Mekke'nin iki mil kadar uzağında olduğunu söylemiştir.[42] (Ebû Ya'lâ)

35. Enes'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ihtiyaç gidermek için dışarı çıktığında,' kimsenin onu göremeyeceği bir yere kadar uzaklaşırdı. (Ebû Ya'lâ) [43]

36. Yahya b. Ubeyd'in babasından naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi veseUem) konak yeri için uygun mekan araştırdığı gibi küçük abdest bozmak için de uygun yer araştırırdı.[44] (el-Hâris)

37. Talha b. Ebû Kanân'ın [45] bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesdlem) bevletmek istediğinde sert toprakla karşılaşırsa, (eline) bir çubuk alır, yeri eşeleyip toprağı dağıtır, sonra bevlederdi.[46] (el-Hâris)

38. Ebû Saîd el-Hudrî'nin naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi veseüem): "Kişi elbisesini çıkardığında cinlerin bakışlarını,

insanoğlunun ayıp yerlerinden engelleyen perde, onun Bismillah demesidir" buyurmuştur.[47] (Ahmed b. Menî) [48]

39. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından olan el-Hadramî'nin [49] bildirdiğine göre bir bedevi, Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) ile karşılaşıp ona büyük abdest bozmakla ilgili görüşünü sordu. O da: "İstinca yaparken önünü ya da arkanı kıbleye dönme!" buyurdu. "Ya Resûlallah! Ya nasıl yapayım?" diye sorunca da: "Enine iki taşla bundan sakın. Sonra üçüncüsünü ekle!" buyurdu. Senedinde metruk bir ravi vardır.

(Ebû Ya'lâ)

40. Aynı senetle nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kişinin sağ eliyle taharetlenmesini/istinca yapmasını yasaklamıştır.

İbn Kani', Hadramî b. Âmir [50] el-Esedî'nin biyografisinde sadece ikinci rivayeti "ve rüzgâra dönmesini... yasaklamıştır" ilavesiyle nakletmiştir. (Ebû Ya'lâ) [51]

41. Mücâhid demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir çok kez sevdiği bir tepecikte ayakta küçük abdest bozmuştur.[52] (Müsedded)

42. Usâme b. Zeyd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) büyük veya küçük abdest bozarken kıbleye dönülmesini yasaklamıştır. (Ebû Ya'lâ) [53]

43. İmrân b. Hudeyr'in, Muharrar b. Ebû Hureyre'nin dayılarından bir adamdan rivayet ettiğine göre o, Ebû Hureyre'yi üzerinde iki çiçekli

elbiseyle [54] ayakta küçük abdest bozarken görmüş. Sonra su isteyerek oradaki necaseti yıkamıştır. (Müsedded) [55]

44. Ebû Zıbyân demiştir ki: Ben, Hz. Ali'yi Rahba'da [56] ayakta bevlederken gördüm. Sonra abdest alıp nalınları üzerine mesnetti. Sonra mescide girdi.[57] (Müsedded)

45. Enes, tuvalet taşma (mihrâs) [58] giderek ayakta bevletmiş, sonra abdest alıp mestleri üzerine meshetmiş ve mescide yönelmiştir. (Ondan rivayette bulunan ravi der ki:) Ben kendisine: "Sen hoş görülmeyen bir şey yaptın!" dedim. O da; "Ben dokuz yıl Allah Resülü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) hizmet ettim. O böyle yapardı" diye karşılık verdi. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

46. Ebû Hâzım'ın bildirdiğine göre o, Sehl b. Sa'd'm yaşlı adamlar gibi ayakta bevlettiğini, sonra abdest alıp mestler üzerine meshettiğini görmüş. (Ebû Hazım demiştir ki) Ona: "Mestleri çıkarmayacak mısın?" diye sordum. "Hayır- Ben, benden de, senden de daha Hayırlı Olan'ın onlar üzerine meshettiğini gördüm" dedi. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) Hadis sahihtir.

47. Muhammed b. Şîrîn demiştir ki: Sa'd b. Ubâde ayakta bevlederken öldü. Ardından cinler şu sözlerle ağladılar: Hazrec'in efendisi Sa a b. Ubâae'yi öldürdük. İki ok atıp, onu tam kalbinden vurduk. (el-Hâhs) [59]

48. Mutarrif demiştir ki: Bir bedevi bana şöyle dedi: "Ben, Ebû Zer'in sohbetinde bulundum. Onun bütün ahlâkından hoşlandım. Yalnız helaya girip çıktıktan sonra suyla istinca yapması (ya da avret mahalline su serpmesi) hoşuma gitmedi." (Müsedded)

49. Muhammed b. Abdurrahman, Müdlic oğullarından bir adamdan, o da babasından şöyle dediğini nakletmiştir: Surâka b. Mâlik gelerek:

"Resûlullah (sallallahu akyhi vesellem) bize şunları şunları öğretti" demeye başladı. Topluluk içinden biri: "Peki tuvalet ihtiyacınızı nasıl gidermenizi öğretti?" diye sordu.

O da: "Evet. Bize (çömelirken) sağ ayağımız üzerine yüklenip sol ayağımızı dikmemizi öğretti" şeklinde cevap verdi. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [60]

50. İbn Abbâs'm naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleylıi vesellem): "Kabir azabının çoğu İdrardandır. Öyleyse idrardan sakının" buyurmuştur. (Ahmed b. Menî) [61]

51. Urve'nin naklettiğine göre Resûlullah {sallallahu aleyhi veseliem): "İsti/icada üç taş yeterlidir" buyurmuştur. (Müsedded) [62]

52. Abdullah b. Arnr şöyle nakletmiştir: Cin gecesi (Allah Resûlü'nün cinlerle görüştüğü gece) Resûlullah {sallallahu aleyhi vesellem) ile beraberdim. Onları işittim. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) istinca hakkında soru soruyorlardı. Bu soruya Allah Resûlü'nün: "Üç taş" diyerek cevap verdiğini duydum. "Ya suya ne dersin?" dediler. "O temizlik bakımından daha iyi, daha İyi!" buyurdu. (İbn Ebî Ömer) [63]

53. Abdullah (b. Ömer)'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber'e (sallallahualeyhi vesellem) Cezîre'den cinlerinin temsilcileri geldi. Bir müddet Hz. Peygamberin (saallahu aleyhi vesellem) yanında kaldılar. Sonra ülkelerine dönmek İstediler ve Allah Resûlü'nden (salkllahu aleyhi vesellem) kendilerine azık vermesini talep ettiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Yanımda size verecek bir azık yoktur! Fakat yaklaşın. Sizin İçin rastladığınız her kemik taze et, rastladığınız her tezek de hurma

mesabesindedir" buyurdu. Bu yüzden hayvan pisliği ve eskimiş kemikler ile silinmek yasaklanmıştır.[64] (Ebû Ya'lâ)

54. Abdullah (b. Mes'ûd)'un naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Muhakkak ki Allah tektir, teki sever. İstinca yaparken taşları tekleyin" buyurmuştur.[65] (Ebû Ya'lâ)

55. îbn Ömer'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseliem): "(İhtiyaç giderdikten sonra) Kıçınızı (Arka mahallinizi) iyi temizleyin. Çünkü bu, basuru önler" buyurmuştur.[66] (Ebû Ya'lâ)

Abdestin Yapılışı

56. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (salkDahu aleyhi veseliem) ellerini üç kere yıkar, üç kere ağzına su alıp çalkalar (mazmazd), üç kere burnuna su çekip temizler (istinşâk), üç kere yüzünü yıkar ve üçer kere de kollarım yıkardı. (îbn Ebî Ömer ve Ebû Ya'lâ)

57. Hammad b. Seleme ise hadisi şu ifadelerle nakletmiştir: "Abdest alarak ellerini üç kere yıkadı. Üç kere ağzına su alıp çalkaladı. Üç ke,re burnuna su çekip temizledi." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe).

Yezîd [67] benzerini nakletmiş ve: "(Azalarını) Üçer üçer (yıkayarak) abdest aldı" ifadesini eklemiştir. (Ah'med b. Menî) [68]

58. Osman b. Affan'a tanık olan birinden Ebu'n-Nadr şunu nakletmiştir: Hz. Osman abdest suyu istedi. Yanında Hz. Ali ve Talha da vardı. Üçer üçer abdest aldı. Sonra: "Allah için söyleyin, Allah Resûlü'nün (sallallahualeyhivesellem) de şu anda benim abdest aldığım gibi abdest

aldığını biliyor musunuz?" dedi. Onlar da: "Evet. Biliyoruz" dediler. (Ebû Ya'lâ)

59. Ebu'n-Nadr'ın bildirdiğine göre Hz. Osman bir abdest kabı istedi. Yanında Talha, Zübeyr, Sa'd ve Ali de vardı. Sonra onların gözleri önünde abdest aldı. Abdestin, (azalar) üçer üçer (yıkanarak) alındığını anlattı. Sonra yanındakilere: "Allah aşkına söyleyiniz, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) de şu anda benim abdest aldığım gibi abdest aldığım biliyor musunuz?" dedi. Onlar da: "Evet. Biliyoruz" şeklinde karşılık verdiler. O bunu, bazı kimselerin abdest alışlarına ilişkin kendisine ulaşan bir haber üzerine yapmıştı.[69] (el-Hâris)

60. Ebû Matar demiştir ki: Bizler Hz. Ali'nin yanında otururken bir adam ona: "Bana Allah Resûlü'nün (sallaüahu aleyhi vesellem) abdest alış şeklini göster" dedi. O da Kanber'i çağırdı ve ona: "Git bana bir kap su getir!" dedi. Sonra üçer kez ellerini ve yüzünü yıkadı. Parmaklarından birini ağzına soktu.....

Hadisin devamında şu ifadeler geçmiştir: "Kulakların dış kısmı başa, iç kısmı ise yüze aittir." Sonra abdestin ardından bir yudum su içti. Sonra da: "İşte Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) abdesti böyle idi" dedi. (Abd b. Humeyu)

61. Damdam, babasından: "Ben, Resûlullah'm (sallallahu aleyhi veseüem) abdest alışma tanık oldum. Başını bir kez mesnetti [70] dediğini nakletmiştir. (Müsedded)

62. Talha [71] babası yoluyla dedesinden nakletmiştir: "Ben, Resûlullah'm {sallallahu aleyhi vesellem) abdest alışına tanık oldum. Başını

şu şekilde mesnetti." (Hafs elini başı üzerinde sürterek ensesine kadar götürdü.) [72]

{Ebû Bekir b. EbîŞeybe)

63. Hafs b. Gıyâs ise aynı hadisi şu ifadelerle nakletmiştir: "Ben, Resûlullah'm (saüaOahu aleyhi vesellem) abdest alışına tanık oldum. Elini başının üzerine koydu. Sonra onu ensesine kadar sürdü. Sonra {ıslak elini) çene/şakak altından çıkardı." (Abd b, Humeyd)

Abdestin Farzları

63b. Ebû Kılâbe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Allah ne abdestsiz namazı, ne de çalıntı maldan verilen sadakayı kabul eder" buyurmuştur. [73] (el-Hâris)

Misvak Kullanmak

64. Ebû Eyyûb demiştir ki: Resûlullah {sallahu aleyhi vesellem) aynı gecede bir çok kere (ağzını) misvaklardı. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

65. Bureyde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallaliahu aleyhi vesellem) gece uyandığında Berîre adındaki cariyeye misvak getirtirdi. {İbn Ebî Ömer) [74]

66. îbn Câbir'in -ki adı, Abdurrahman; künyesi Ebû Atîk'tir- bildirdiğine göre (Câbir) yatağına vardığında, gece kalktığında ve namaza

gittiğinde (ağzını) misvaklardı. (İbn Câbir demiştir ki) Kendisine: "Bu misvakla sen kendine sıkıntı yaratıyorsun" dedim. O da: "Usâme'nin bana bildirdiğine göre Resûlullah (saüaliahu aleyhi vesellem) bu şekilde misvak kullanırmış" diye cevap verdi. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

67. Haram b. Osman aynı hadisi, şu ilaveyle nakletmiştir: Dedi ki: Hz. Peygamber'i (saMahu aleyhi vesellem): "Eğer ümmetime güçlük çıkaracağımdan endişe etmeseydim, mutlaka onlara misvak kullanmalarını farz kılardım" buyururken işittim. [75] (Ahmed b. Menî)

68. Abdullah b. ez-Zübeyr'in bildirdiğine göre Resûlullah "Eğer ümmetime güçlük çıkarmaktan endişe etmeseydim, mutlaka onlara her zamanda misvak kullanmayı emrederdim" buyurmuştur. (Müsedded) [76]

69. Vasile b. el-Eska' demiştir ki: Resûlullah'm (sallalbhu aleyhi vesellem) ashabı misvaklarını kılıçlarının bağlarına, kadınlar da başörtülerine iliştirirlerdi. (Ahmed b. Menî) [77]

70. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Peygamber (saMahu aleyhi veseüem) abdest suyunun artığıyla (ağzını) misvaklardı.[78] (Ebû Ya'lâ)

71. Ebû Bekir demiştir ki: Resûlullah'ı (sallaliahu aleyhi vesellem): "Misvak ağzı temizler ve Rabbin rızasını kazandırır" diye buyururken işittim. [79] (Ebû Ya'lâ)

Fıtrattan Kaynaklanan Özellikler

72. Ebû Vâsıl demiştir ki: Ebû Eyyûb el-Ezdî'nin [80] yanma gidip onunla tokalaştım. Tırnaklarınım uzun olduğunu görünce şöyle dedi: Bir

adam Resûlullah'a (sallaliahu aleyhi veseüem) gelerek soru sordu. Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) de: "Sizden biri gökten gelen haberi soruyor da Tırnaklarını kuş tırnaklan gibi uzatıyor. Sonra orada maddî ve manevî (ci'müplük) kirleri topluyor" buyurdu. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) Beyhakî der ki: Ebû Eyyûb, abulidendir. Bu durumda hadis mürselâir. Yûnus b. Habîb, Ebû Dâvûd (et-Tayâlisî)'den naklediyor: Bunu Ebû Mes'ûd er-Râzî.... Ebû Eyyûb'a rastladım...

73. Âsim b. Behdele demiştir ki: "Şakîk'in saçını kestiğini, sonra elini suya değmeden (abdest almadan) mescide girip namaz kıldığını gördüm.[81] (Müsedded)

74. İbrahim (en-Nehaî): "Suyla onu (saçını) mesheder" demiştir. (Müsedded) [82]

75. îbrâhîm (en-Nehaî): "Demirin değdiği tırnak ya da saça mutlaka su değdir" demiştir. (Müsedded)

76. Ömer b. Kays'ın bildirdiğine göre Hz. Ali: "Bu, ancak onun temizliğini ırtınr" demiştir. Yani, saç ve tırnakların kısaltılması. (Müsedded} [83]

77. Ali el-Ezdî demiştir ki: İbn Ömer'i, halkın bakışları arasında berbere: "Evladım, iki kemiğe kadar tıraş et" derken işittim. Saçını tıraş edince, (İbn Ömer) kollan ve göğsünü de açtı, üzerindeki kılları tıraş etti. Ben: "Babacığım, halk bunun sünnet olduğunu sanıyor. Onlara bunun sünnet olmadığını; fakat İbn Ömer'in saçından rahatsız olduğunu ve bu rahatsızlığını hafifletmek istediğini söyle!" diye rica ettim. {Müsedded)

78. Mûsâ b. Ali babasından şöyle nakletmiştir: Hz. İbrahim'e (akybisselâm) emir geldi, keserle sünnet oldu. Bu kendisine büyük acı

verince Allah ona: "Biz sünnet âletini bildirmeden sen acele ettin" diye vahyetti. O da: "Ya Rabbi, senin emrini geciktirmek istemedim" diye karşılık verdi. (Ebû Yala)

79. İbn Şîrîn demiştir ki: "Keserle sünnet olmasından Ötürü Hz İbrahim'e (aleyhisselâm) "marangoz" denildi.[84] (Ebû Ya'lâ)

80. Ebu'd-Derdâ'mn bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Dört şey temizlik vesilesidir: Bıyıklan kesmek, avret mahallini tıraş etmek, tırnakları kesmek ve misvak kullanmak" buyurmuştur.[85] (Ebû Ya'lâ).

Abdest Duası

81. Hz. Ali'nin bildirdiğine göre Resûlullah (saMahu aleyhiveseüem) ona şöyle buyurmuş: "Ey Ali! Abdest aldığında Bismillah. Allahım! Senden abdestin eksiksiz, namazın eksiksiz, rızanın eksiksiz, affının eksiksiz olmasını diliyorum diye dua eti Zira bu, abdestin zekatıdır.... " (el-Hârİs).

Hadis son derece zayıfta.

Besmele Çekmek

82. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) abdeste kalktığı zaman, abdest kabını eğip Besmele çeker, sonra abdestini eksiksiz olarak alırdı. (Ebû Ya'lâ) [86]

Abdest Almanın ve Abdesti Tam Almanın Fazileti

83. Ali b. Ebî Talib'in bildirdiğine göre Peygamber (saMahu aleyhi vesellem): "Zor anlarda abdesti tam almak, mescitlere yürüyerek gitmek ve bir namazın ardından diğerini beklemek, hataları (günahları) yıkar/siler" buyurmuştur.[87] (İshâk)

84. Enes b. Mâlik demiştir ki: Hayf mescidinde Resûlullah'la (salMahu aleyhi vesdlem) birlikte oturuyordum. Biri Ensarlı, diğeri Sakifli iki adam geldi... Sakifli: "Ya Resûlallah! Bana (namazı) anlat!" dedi. Allah Resulü (sallaliahualeyhi vKdlem) de şöyle buyurdu: "Sen gelmiş bana namazı soruyorsun. (Bil ki) Yüzünü yıkadığında, göz kapaklarından günahların saçılıp dağdır. Ellerim yıkadığında, el tırnaklarından günahların saçılıp dağılır. Başını meshettiğinde, başından günahların saçılıp dağılır. Ayaklarını yıkadığında, ayak tırnaklarından günahların saçılıp dağılır.... " (Müsedded).

Zorluklar ile maruz kaldığında eksiksiz abdest almakla ilgili Sevbân ve Ebû Umâme hadisleri Sâd sûresinin tefsirinde gelecektir.

Abdest konusunda Ebû Hureyre hadisi Kuşluk namazı bahsinde gelecektir.

Kişinin ilk hesaba çekileceği şey temizliğidir" hadisi, Namaz bölümünün başında gelecektir.

85. Ebû Saîd demiştir ki: "Ya Resûlallah! Kıyamet günü ümmetini ne ile tanırsın?" diye sorulduğunda Allah Resulü (sallaliahu aleyhi veseliem): "Abdest izinden, alınları ve ayakları.parlak olarak gelirler" buyurdu. (el-Hâris) [88]

86. Enes'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahuaieyhiveseUem): "Kişide iyi bir haslet/özellik bulunur da Allah bu sayede onun bütün amelini düzeltir. İşte kişinin namaz için abdest alması böyledir. Allah abdesti

sayesinde onun günahlarını bağışlar. Sonra namazı nafile/azık olarak kalır. [89] (Ebû Yala)

87. Enes'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallaliahu aleyhi veseliem) şöyle buyurmuştur: "Ümmetimin durumu nehre benzer. Onda beş defa yıkanan kimsede hiç kirden eser kalabilir mi? Kişi abdest kabının yanına varıp, ellerini yıkadığında, elleriyle işlediği bütün hataları dağılıp gider. Ağzına su alıp çalkaladığında dili ile konuştuğu bütün hatalı sözler dağılır, gider. Sonra yüzünü yıkadığında, gözleriyle baktığı bütün günah bakışlar yok olup gider. Sonra başını meshettiğinde, kulak verdiği bütün günah sözler dağılıp yok olur. Sonra ayaklarını yıkadığında, ayaklarıyla attığı bütün günah adımlarla dağılır, gitfer. [90] (Ebû Yala)

88. Enes şöyle nakletmiştir: Bana Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki; "Oğlum! Abdesîi tam al ki, yanındaki koruyucu/hafaza melekleri seni sevsinler ve ömrün uzatılsın. Enes! Cünüplük sebebiyle yıkanırken burna bol su çekip iyice temizle! Böyle yaparsan banyodan çıktığında sende ne bir günah, ne de hata kalır." (Enes demiştir ki:) "Ya Resûlallah! İyice temizlemek nasıl olur?" diye sordum. "Saç diplerini ıslatıp, tenini/vücudunu iyice temizlersin. Oğlum! Her zaman abdestli kalmaya güç yetirebilirsen, (bunu yap). Zira abdestli iken kendisine Ölüm vaki olan kimseye şehitlik sevabı verilir. buyurdu. (Ebû Ya'lâ ve Ahmed b. Menî)

Abdestsiz Olarak Allah'ı Zikretmenin Mekruh Oluşu

88. Hanzala b. er-Râhİb'in bildirdiğine göre bir adam Hz. Peygamber'e (sallaUahu aleyhi vesellem) selam vermiş, ama Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) silinene kadar onun selamını almamış ve sonra: "Selamını almama engel, sadece abdestsiz oluşumdu" buyurmuştur. Veya ravi "Silinene kadar selamını almadı, sonra aldı" demiştir. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî)

89. Abdurrahman el-Beylamânî [91] demiştir ki: Osman b. Affan'ı şadırvana oturmuş abdest alırken gördüm. Derken yanından selam vererek bir adam geçti. Abdestini bitirinceye kadar adamın selamını almadı. Sonra mescide girip adamın yanına vardı ve: "Senin selamını almadım. Çünkü Resûluîlah'm (sallallahu aleyhi vesellem): Kim abdest alırken hiç konuşmaz, sonunda 'Şahadet ederim ki Allah'tan başka tanrı yoktur ve Muhammed onun kulu ve resulüdür' derse, iki abdest arasında İşlediği günahları bağışlanıra buyurduğunu işittim" dedi. (Ebû Ya'lâ)

Bu Konuda Ruhsat

90. Ebû Selam demiştir ki: Bana, Hz. Peygamberin (sallallahu aleyhi vesellem) küçük abdest bozduktan sonra suya dokunmadan Kur'ân'dan bazı âyetler okuduğunu gören biri anlattı. (Ahmed b. Menî) [92]

Abdestsiz Kimsenin Mushaf'a Dokunmasının Yasak Oluşu

91. Ebû Bekir b. Muhammed b. Amr b. Hazm demiştir ki: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem), Necrân'a gönderdiği Amr b.

Hazm'a yazdığı mektupta şunlar vardı: "Kur'ân'a sadece abdesîli dokunsun. Erkek saçım topuz, yaparak namaz kılmasın ve gök ile avret mahalli arasında hiçbir şey olmaksızın bir örtüye sarılmasın.... " (Ishâk) [93]

Parmak Aralan Ve Sakalı Hilallemek

92. Ebû Sevre'nin, amcası Ebû Eyyûb (el-Ensârı)'den naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Hilalleme yapanlar ne hoştur!" buyurmuştur. "Ya Resûlallah! Hilalleme yapanlar da ne demektir?" diye sorduklarında da Abdestte hilalleme yapmak, parmaklarının aralarını ve tırnaklarını hilallemendir/temizlemendir. Yine yemekten sonra da hilalleme yapılmalıdır (diş araları temizlenmelidir). Çünkü kulun yanındaki meleğe. sizden birinizin ağzından yemek kokusu duyması kadar hiçbir şey ağır gelmez" buyurmuştur.[94] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe). Senedinde zayıflık vardır. [95]

93. Abdullah b. Şeddad'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) abdest alıp parmaklarıyla sakalını hilallemiş, sonra da: "Aziz ve celil olan Rabbim bana bu şekilde hilallememi emretti" buyurmuştur.[96] (Müsedded)

94. Mus'ab b. [Sa'd]m bildirdiğine göre, îbn Ömer bir topluluğu abdest alırken görmüş ve "parmak aralarını hillalleyiniz" demiştir. (Müsedded)

95. Âmir b. Şakîk, Şakîk'ten şöyle dediğini nakletmiştir: Hz. Osman abdest alıp ayak parmaklarının aralarını hilalledi, sonra: "Ben, Resûlullah'ın (sallallahualeyhivesdlem) böyle yaptığını gördüm" dedi. (Ebû Ya'lâ) [97]

Abdest Alırken Başkasından Yardım Almamanın Müstehap Oluşu

96. Âişe demiştir ki: Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) kendi sadakasını başkasına havale ettiğini hiç görmedim. Aksine onu, dilencinin eline bizzat kendisi verirdi. Yine abdestte başkasından yardım aldığını görmedim. Aksine gece ibadetine kalkmak için abdest suyunu bizzat kendisi hazırlardı. (Ahmeci b. Meni) [98]

97. Ebu'l-Cenûb demiştir ki: Hz, Ali'nin abdest almak için su aradığını gördüm ve hemen koşup ona su vermek istedim. Bana: "Yavaş ol Ebu'l-Cenûb! Ben de Ömer'in abdest almak için su aradığını gördüm ve hemen koşup ona su vermeye kalkıştım. Bana dedi ki: Yavaş ol Eba'l-Hasan! Ben de Resûîullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) abdest almak için su aradığını gördüm ve hemen koşup kendisine su vermek istedim. Bana Yavaş ol Ömer! Abdest alırken kimsenin bana eşlik etmesini istemem buyurdu. (Ebü Ya'lâ) [99]

98. Câbir b. Abdullah der ki: Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem), abdest alırken mestlerini yıkamakta olan bir adama rastladı. Bunun üzerine Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) elinin parmak aralarım açarak mestler üzerine götürüp: "Ben, meshetmekle emrolundum" buyurdu. (Ishâk)

99. Katâde demiştir ki: Mûsâ b. Seleme'nin şöyle dediğini işittim: İbn Abbâs'a mestler üzerine meshi(n geçerlilik süresini) sordum. "Yolcu için üç gün üç gece, mukim için bir gün bir gecedir" dedi. (el-Hâris) [100]

100. Ebû Eyyûb'un azatlısı Eflah'm bildirdiğine göre o (muhtemelen Ebû Eyyûb) (mestler üzerine) meshi emrederdi; ama kendisi ayaklarını

yıkardı. Kendisine: "Ama sen meshedilmesini söylerdin!" denildiğinde [101] şöyle karşılık verdi: "Eğer işin nimeti/kolaylığı size, külfeti/günahı bana ise, bu benim için ne kötü bir durumdur. Ben, Allah Resulü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) bunu hem kendi yaparken, hem de başkalarına emrederken gördüm. Fakat abdest (yıkamak) bana sevdirildi." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe). Hadis sahihtir. [102]

101. Sehl b. Ebî Umâme b. Sehl b. Huneyf el-Ensârî'nin bildirdiğine göre Şamlı bir zat, babası Ebû Umâme'ye mestler üzerine meshetme meselesini sormuş, o da: "Evet, mestler üzerine meshedebilirsin" diye cevap vermiştir. Devamını Sehl şöyle anlatmıştır: Şamlı: "Peki Hz. Ali'nin sözü ne olacak?" diye itiraz edince, babam bana: "Oğlum Saîd b. el-Müseyyeb'e git ve ona benim söylediklerimi anlat!" dedi. Ben de gidip "Babamın selamı var. Sana mestler üzerine meshetme meselesini soruyor" dedim. Saîd: "Mestleri giydikten sonra, onları ayağından çıkarıncaya kadar üzerlerine meshet" dedi. (el-Hâris) [103]

Sehl b. Sa'd'm hadisi İstitâbe/Abdest Bozmak bahsinde geçmişti. [104]

102. Yerîm b. Es'ad el-Hârikî demiştir ki: Allah Resûlü'ne (salkahu aleyhi vesellem) on yıl hizmet etmiş bulunan Kays b. Sa'd b. Ubâde'ye yetiştim.

Dicle'ye geldi. Mest giyinmişti. Sonra abdest aldı ve mestleri üzerine meshetti.[105] (Müsedded)

103. Yerim Ebu'1-Alâ demiştir ki: Kays b. Sa'd b. Ubâde'yi gördüm küçük abdestini bozdu. Sonra Dicle'ye geldi. Abdest alıp mestleri üzerine bir kere meshetti, avuç içi tarafından parmaklarını mestlerinin sırtında sürerek: "Bu şekilde" dedi.[106] (Müsedded)

104. Amr b. el-Hâris demiştir ki: Abdullah (b. Mes'ûd) ile birlikte Medine'ye doğru yola çıktık. Abdullah mest üzerine üç kere meshederdi. [107] (Müsedded)

105. îyâz b. Nadle demiştir ki: Ebû Mûsâ ile birlikte bahçelerden birine çıkmıştık. Derken sıkıştım ve ihtiyaç gidermek için uzaklaştım. Sonra dönüp kanalın başına oturdum. Biraz sonra yanıma Ebû Mûsâ geldi. Mestlerimi çıkarmak istiyordum. Bana "Olduğu gibi bırak ve akşam uyuyacağın zaman (ayağından) çıkarmcaya kadar üzerlerine meshet" dedi. [108] (Müsedded)

106. Enes b. Mâlik: "Biz mestler üzerine meshediyorduk ve bize böyle yapmamız söylendi" dedi. Bir adam: "Sen bunu Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhiveseUem) duydun mu?" diye sordu. Enes: "Hayır" deyince kızdı. (Müsedded)

107. Yahya b. Ebî İshâk demiştir ki: Enes'i: "Biz mestlerimiz üzerine meshederdik" derken işittim. Bir adam: "Sen, bunu Resûlullah'tan (sallallahu aîeyhi veseUem) duydun mu?" diye sordu. O da: "Hayır. Fakat biz bunu bizce güvenilir olan arkadaşlarımızdan işittik. Onlar Mestler üzerine meshet ve şöyle şöyle yap derlerdi" diye yanıt verdi. (Ahmed b. Menî)

108. Enes b. Mâlik demiştir ki: Bir yolculukta Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte idim. Alaca karanlıkta kalktı ve: "Enes! İbriğinde su var mı?'.' diye sordu. "Evet, var" dedim. Bir kenara çekilip küçük abdest bozdu. Sonra ben su döktüm, abdest aldı, Meshetmek istediğinde, eğildim ki, nasıl yaptığına bakayım. Sonra: "İşte gördüğün gibi" buyurarak mestleri üzerine meshetti. (Ahmed b. Menî) [109]

109. Usâme b. Şerik demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber bir iş sebebiyle yolculuğa çıkardık da üç gün üç gece mestlerimizi çıkarmazdık. Yine onun zamanında memlekette olduğumuzda (ikamet halinde) ise bir gün bir gece mestlerimize meshederdik. (Ebû Yala)

Meshetme Şekli

110. Muğîre b. Şu'be demiştir ki: Resûlullah'm (saüaMıu aleyhi vesellem) küçük abdest bozduğunu gördüm. Sonra gelip abdest aldı. Abdestte mestleri üzerine meshetti. Meshederken sağ elini sağ mestinin üzerine, sol elinin de sol mestinin üzerine koydu. Sonra üst taraflarını bir kere meshetti. Allah Resulü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) parmak izlerini hâla mestleri üzerinde görür gibiyim. (İbn Ebî Şeybe) [110]

Ben derim ki: Meshetme ile ilgili Muğîre b. Şu'be hadisi Külüb-i Sitte'âe farklı sözlerle geçmiştir. [111]

Câbir hadisi, daha önce bölümün başında geçmişti.

111. el-Hasan (el-Basrî): "Mestler üzerine parmaklarla hat çizilerek meshedilir" demiştir. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

(Mestler Üzerine Mestte) Vakte Riayet Etmemek

112. Abdullah b. et-Tufeyl demiştir ki: Amr b. Hazm'ı mestler üzerine meshederken gördüm. Dedi ki: "Ben de Resûîullah'ı (sallaUahu aleyhi vesellem) mestleri üzerine meshederken görmüştüm." (el-Hârİs) [112]

113. Ömer b. İshâk b. Yesâr demiştir ki: Atâ'ya, yanında bulunan bir kitabı okudum. Baktım kitapta şöyle yazıyordu: Bana Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Meymûne'nin bildirdiğine göre o: "Ey Allah'ın Resulü! Kişi her saat mestlerini çıkarmalı mıdır?" diye sormuş. O da: "Hayır. Ama (abdest almak) istedikçe mesheder" buyurmuş.[113] (Ebû Ya'lâ)

Mestler Üzerine Meshin Başlangıcı

114. Abdullah b. Muğaffel el-Müzenî demiştir ki: İslam'da ilk olarak Muğîre b. Şu'be'nin mest giydiğini gördüm. Biz, Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) İle birlikteyken o, (ayaklarında) siyah mestlerle yanımıza geldi. Merak ve şaşkınlıkla mestlerine baka kaldık. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bundan (yani mestlerden) sizin de olacaktır [114] buyurdu. Ashap: "Ya Resûlallah! Nasıl yapacağız" diye sordu. "Üzerlerine meshedip namaz kılacaksınız" buyurdu. (Ebû Dâvud et-Tayalisî)

Mûklar Üzerine Meshetme

115. Ebû Umâme demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Tebuk gazvesinde üç gün boyunca mûkları/mestleri [115] ayaklarından çıkarmadı. [116]

(Ebû Dâvud et-Tayalisî)

Abdestten Sonra (Avret Mahalline) Su Serpmek

116. Ebû Hureyre bildiriyor: Bir adam Peygamber'e fsallallahu aleyhi vesellem) gelerek "Mükemmel abdest nasıl olur?" diye sordu. Allah Resulü (salküahu aleyhi vöellem) namaz vaktine kadar ona cevap vermedi. Sonra su istedi. ... (abdest alış şeklini anlattı). Sonra elbisesinin altına su serpti ve sonra "İşte mükemmel abdest böyle olur" buyurdu.[117] (Ebû Ya'lâ)

117. Ibn Abbâs demiştir ki: Sizden biriniz abdest aldıktan sonra bir avuç su alıp fercine serpsin. Ondan sonra bir şey hissederse., "Bu, sudan kaynaklanan bir şeydir" diye düşünsün. (Müsedded).

Hadis sahîh olup mevkuftur.[118]

Abdestten Sonra Mendille Silinmek

117b. Câbir'den nakledildiğine göre o, (abdestten sonra) yüzü mendille silmeyi hoş görmezdi. (Müsedded) Sahih ve mevkuftur.

Abdest Aldıktan Sonra Okunacak Dua

118. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (salkllahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Hangi Müslüman fert abdest alıp abdesüni eksiksiz/mükemmel yapar da sonra üç kere Şehadet ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur. O tekdir, ortağı yoktur. Yine şehadet ederim ki,

Muhammed O'nun kulu ve elçisldİr sözlerini söylerse, mutlaka ona cennetin sekiz kapısı açılır ve istediği kapıdan içeri girer." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [119]

Osman hadisi daha evvel Abdestsiz Allah'ı Anmanın Mekruh Oluşuna dair bölümde geçmişti. [120]

Bir Kere Namaz Kıldıktan Sonra Abdesti Yenilemek

119. Ebu'l-Âliye demiştir ki: Bana, Hz. Peygamberin (sallallahu aleyhi vesellem) hizmetinde bulunmuş biri anlattı. Dedi ki: "Ben senin için Allah'ın Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) şunu belledim: Bazen öyle olurdu]d, namaz kılar, sonra Mescid'den ayrılmadan diğer namaz vakti gelirdi de mescidin ortasında (yeniden) hafifçe bir abdest alırdı. (Ebû Ya'lâ)

Abdesti Bozan Şeyler

120. Ebû Salih'in bildirdiğine göre Âişe: "Sizden biriniz yemek yemekten dolayı abdest alır da çirkin söz söylemekten dolayı abdest almaz!" demiştir.[121] (Müsedded)

121. Gerîr'in bildirdiğine göre Hz. Ömer insanlara namaz kıldırırken bir kişiden bir şey sadır oldu ve Ömer: "Yemin ederim ki, bu yellenen kişi mutlaka abdest alıp namazını iade etmelidir" dedi. Cerîr: "Ya da onu duyan herkes abdest alıp namazını iade etmeli midir?" deyince: "Ne güzel söyledin. Allah mükâfatını versin!" deyip bunu emretti.[122] (Müsedded)

122. Meymûn b. Mihrân'ın kendisinden naklettiği (kimliği belirsiz) ravi der ki: Ebû Hureyre'nin parmağını burnuna sokup kan bulaşmış olarak çıkardığını ve Öylece namaz kıldığını görmüş.[123] (Müsedded)

123. Tarık'ın bildirdiğine göre Abdullah (b. Mes'ûd): "(Nisa sûresinin 43. âyetinde sözü edilen) Cinsel ilişki noktasına varmayan dokunma (abdesti bozar)" demiştir. (Müsedded)

Kahkaha İle Gülmek

124. Ebu'l-Aliye'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) arkasında ashabı olduğu halde namaz kılıyordu. Derken âmâ bir zat geldi, bir kuyunun başındaki sepete basarak kuyuya düştü. Bunu gören cemaat güldü. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseBem) de gülenlere, abdestlerini iade etmelerini emretti.[124] (el-Hârİs)

125. Câbir: "Namazda gülenin abdest yenilemesi gerekmez" demiştir. [125] (el-Hâris)

126. Yine Câbir, kendisine namazda gülen adamın durumu sorulduğunda 'Namazı iade eder, fakat abdesti yenilemez" demiştir.[126] (Ebû Ya'lâ)

Ateşin Değiştirdiği Yiyecekleri Yemekten Dolayı Abdest Almak Ve Bunun Neshi

127. Katâde'nin bildirdiğine göre Enes b. Mâlik ateşin (şeklini ve mahiyetini) değiştirdiği yiyecekleri yemekten Ötürü abdest alır ve (babası) Ebû Talha'nın da ateşin değiştirdiği yiyecekleri yemekten dolayı abdest aldığını söylerdi. (Müsedded) [127]

128. Ebû Kılâbe demiştir ki: Enes'e gittim. Yerinde bulamayınca, oturup gelinceye kadar bekledim. Derken öfkeli bir şekilde geldi. Niçin kızdığını sorduğumda şöyle dedi: "Şu adamın -yani Haccac'ın- yarımdaydık. Derken yemek getirildi ve yediler. Sonra kalkıp abdest almadan namaz kıldılar" dedi. Ben: "Peki siz böyle yapar mıydınız?" diye sorduğumda, "Hayır. Böyle yapmazdık" dedi.[128] (Ahmed b. Menf)

129. Yine Ebû Kılâbe'den .... Bu rivayette şu cümleler de yer almıştır: Enes b. Mâlik'i morali bozuk gördüm ve: "Niçin moralin bozuk?" diye sorduğumda şöyle yanıtladı: "Niçin moralim bozulmasın ki! Az evvel şunlarm yanından çıktım. Ekmek ve et yediler. Sonra abdest almadan kalkıp namaz kıldılar.[129] (Ahmed b. Menî')

130. Ebû Osman, Resûlullah'ın (saMahu aleyhi vesellem) ashabından olan bir zattan: "Ateşin (keyfiyetini) değiştirdiği yemekler ile (hayvanların) bağırsakları ile kan arasından çıkan (süt vs.) ürünleri tatmaktan ötürü abdest alınız" dediğini nakletmiştir.[130] (Müsedded)

131. Mahmûd b. Amr, Zeyd b. Sâbit'in hanımı olan teyzesinden -veya halası (Yahya tereddüt etmiştir)- şöyle dediğini nakletmiştir: "Zeyd b. Sabit ateşin keyfiyetini değiştirdiği yemekleri yemekten dolayı abdest alırdı.[131]

(Müsedded)

132. Hint binti Saîd b. Ebî Saîd el-Hudrî'nin amcasından naklettiğine göre Resûlullah (saDallahu aleyhi veseilem) bir koyun budundan et yemiş,

sonra abdest almadan namaz kılmıştır. (İshâk).

Hadiste zayıflık vardır. Zannedersem mürselir.

133. İbn Abbâs demiştir ki: "Et yiyip deve sütü içsem, sonra da abdest almadan namaz kilsam, hiç umursamam. Yalnız yemek artıklarından ötürü ağzımı çalkalar, ellerimi yıkarım." (Müsedded).

Sahih ve mevkuftur.[132]

Avret Yerine Dokunmak Andesti Bozar mı.

134. Ebû Bekir es-Sıddîk'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (saMahu aley lem) bir buddan ısırmış, sonra abdest almadan namaz kılmıştır. (EbÛ Ya'lâ)

135. Yahya b. Ebî Kesîr'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kızı Fatıma'nm yanma girdi. Kızı önüne et koydu ve ondan yedi. Sonra kızı kalktığını görünce, entarisinden tutarak: "Abdest almıyor musun?" dedi. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) de: "Neden dolayı kızım?" buyurdu. "Ateşin (keyfiyetini) değiştirdiği yemeklerden dolayı" deyince, "En teiniz yemeklerimiz, ateşin (şeklini ve tadını) değiştirdikleri değil midir?" buyurdu.[133] (Ebû Ya'lâ)

136. Safiye demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanıma girdi. Önüne soğuk bir but uzattım. Ben ondan et koparıp ona veriyorum, o da yiyordu. Sonra kalkıp namaz kıldı. (Ebû Ya'lâ)

137. Ebû Hureyre demiştir kİ: Allah Resûlü'ne {sallallahu aleyhi vesellem) Abbâs'ın tenceresinden bir but çıkardım, yedi. Sonra kalkıp namaz kıldı. Bu yüzden abdest almadı.[134] (Ebû Ya'lâ ve Bezzâl)

Süt İçtikten Sonra Ağzı Çalkalamak

138. Enes'den nakledildiğine göre o, süt içtikten sonra üç kere ağzını çalkalarmış... Bu, mevkuf ve sahîh bir hadistir. (Ahmed b. Menî'}

Cinsel Organa Dokunmak Sebebiyle Abdest Almak

139. Büsra binti Safvân ve Zeyd b. Hâlid el-Cühenî nin bildirdiklerine göre Resûlullah (sallallahualeyhivesellem): "Sizden biriniz zekerine (cinsel organına) dokunursa, abdest alsın " buyurmuştur. (İshâk)

140. Yahya b. Ebî Kesîr'in Ensarlı bir adamdan naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namaz kılmış. Sonra yerine dönerek abdest alıp namazı iade etmiş ve: "Ben zekerime dokunmuştum; ama unuttum" buyurmuştur. (İshâk)

141. Âişe'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Sizden biriniz zekerine dokunursa abdest alsın" buyurmuştur.[135] (ishâk)

142. Amr b. Şu'ayb demiştir ki: Ben, Saîd b. el-Müseyyeb'in yanındaydım. Yanında cinsel organa dokunma meselesini müzakere ettik. Saîd dedi ki: Büsra binti Safvan, ki bu halalarımdan biridir, şöyle anlattı: Ben, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanındaydım. Yanında ayrıca falan, falan ve Abdullah b. Amr da vardı. Beş altı kişi saydı. Orada Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim zekerine dokunursa abdest alsın " buyurdu.[136] (İshâk)

Hadisin ilk ravi zinciri, sahîh muttasıldır. Büsra hadisi Sünen-i Erbedda geçmiştir, İmam Ahmed, bunu Zeyd b. Hâlid hadisinden; ancak

İbn İshâk ani'z-Zührî an Urve an Zeyd b. Hâlid tarikiyle tahrîc etti. Bizim sevkettiğimiz ravi zincirinde Zührî'nin bunu Urve'den işitmediği ortaya çıktığına göre İbn İshâk, tedlîs yapmış olmaktadır ki, onun bu yaptığı Tesviye Tedltsi türündedir. Çünkü İbn İshâk, rivayette bulunurken Zührî'den olan semâmı sarahaten söylemiştir; yani hadisi işittiğini ifade etmiştir. (Sünen'de yer almış olan bu hadisi) sırf bu noktaya dikkat çekmek maksadıyla burada tahrîc etmiş bulunuyorum.

143. Büsra binti Safvan demiştir ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi veseliem) cinsel organına (fercine) dokunan kadının hükmünü sordum. "Abdest alır" buyurdu.[137] (el-Hârİs)

144. Saîd b. el-Müseyyeb: "Zekerine dokunan kimsenin abdest alması gerekir" demiştir.[138] (Müsedded)

145. Katâde demiştir ki: Saîd'e (yani İbnü'l-Müseyyeb'e) zekere dokunmanın hükmünü sordum. "O, bedeninin bir parçası hükmündedir" diye yanıtladı.[139] (Müsedded)

145b. Huzeyfe zekere dokunma konusunda demiştir ki: "Ona mı dokundum yoksa burnuma mı veya kulaklarıma mı (Yahya bunlardan birini söylemiştir) dokundum, hiç aldırmam (farketmez, yani abdesti bozmaz)." (Müsedded)

146. Seyf b. Abdullah el-Himyerî demiştir ki: Ben ve benimle birlikte bazı erkekler Hz. Âişe'nin yanma girip ona cinsel organına dokunan erkeğin ve kadının durumunu sorduk. Dedi ki: Ben, Resûlullah'ı (salkllahu aleyhi vesellem): Ona mı dokundum yoksa burnuma mı, hiç aldırmam (hiç önemli değil) buyururken işittim.[140] (Ebû Ya'lâ)

Uyumaktan Dolayı Abdest Almak

147. Abdullah (b. Mes'ûd) demiştir ki: "Sizden biriniz yanı üzere yatarak uyursa, (kalktığında) abdest alsın." Kendisine: "Ama Peygamber (saMahu aleyhi vesellem) yanı üzere yatarak uyur, sonra da abdest almazdı" denince de: "Sizler Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gibi değilsiniz. Çünkü, Resûlullah'tan (saiMahu aleyhi vesellem) bir şey sadır olursa, ona bildirilirdi" diye karşılık verdi. (İshâk)

148. Hz. Ömer: "Kişi yanını yere koyar(ak uyur)sa, abdest alsın" demiştir.[141] (el-Hârİs)

149. Zeyd'iıı azatlısı Harmele demiştir ki: Zeyd b. Sâbit'e oturarak uyumanın hükmünü sordum. Bunda bir sakınca görmedi. "Peki yanımı yere koyarsam, hüküm nedir?" diye sordum. "O zaman abdest al!" yanıtını verdi. (el-Hâris)

150. Âişe ile Amr b. Şuayb, babasından, o da dedesinden naklen şöyle demişlerdir: "Her ne şekilde olursa olsun şuurunu kaybedecek şekilde uyuyan kimsenin, abdest alması gerekir." (el-Hâris)

151. A'rec demiştir ki: Ebû Hureyre'yi oturduğu yerde uyurken gördüm. Öyle ki horuldamasını işitebiliyordum. Sonra kalkıp abdest almadan namaz kıldı. (el-Hâris) [142]

152. Haccac demiştir ki: Atâ'ya Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi veseüem) horlama sesi çıkaracak kadar uyuduktan sonra, kalkıp namaz kıldığını söyledim. "Peygamber (saUallahualeyhivesellem) başkası gibi değildi" dedi. (Ebû Yala)

153. Enes veya Resûlullah'ın (salbllahu aleyhi vesellem) ashabından bazı kimselerden nakledildiğine göre onlar, yanları üzerine yatıp uyurlar, sonra da kimisi abdest alır, kimisi almazmış. (Ebû Ya'lâ)

154. Enes demiştir ki. Biz, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mescidine gider, namaz kılardık. Kimimiz şekerleme yapar veya uyurdu. Ama abdesti yeniîemezdi. Hüşeym: "Bu hadis delil olarak alınmaz" açıklamasını yapmıştır. (Ahmed b. Menî')

Deve Sütü İçmekten Dolayı Abdest Almak

155. Mûsâ b. Talha'nın azatlısı veya Mûsâ b. Talha'nın oğlu, dedesinden naklen Hz. Peygamber'in (sallaOahu aleyhi vesellem) deve sütü içip etinden yedikten sonra abdest aldığını ve deve ağıllarında namaz kılmadığını bildirmiştir. (İshâk)

156. Mu'temir'in ifadesi ise şöyledir: ResûluUah (salMlahu aleyhi vesellem): "Bizler deve sütü içmekten dolayı ahdest alır, deve ağıllarında namaz kumayız " buyurmuştur. (el-Humeydî)

157. Yine Mu'temir demiştir ki: Leys'ten duydum. Musa'nın azatlısından veya Musa'nın oğlundan, onun da babasından, onun da dedesi Talha'dan naklettiğine göre ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem): "BİZ deve ağıllarında namaz kılmayız" buyurmuştur. (el-Humeydî)

158. Mûsâ b. Talha'nın azatlısı veya Musa'nın oğlu, babasından, o da dedesinden naklen bildirdiğine göre ResûluUah {sallallahu aleyhi vesellem) deve sütü içip etinden yemekten dolayı abdest alır, deve ağıllarında namaz

kılmazdı. Diğer yandan koyun sütü içip etinden yemekten dolayı abdest almaz ve ağıllarında namaz kılardı. (Ebû Ya'lâ) [143]

159. Enes'in bildirdiğine göre ResûluUah (sallahu aleyhi vesellem) süt içer, bundan dolayı abdest almazdı. Yine elbisesine süt damlatır, yıkamazdı. (İbn Ebî Ömer)

160. Zü'1-Gurre demiştir ki: Bir bedevi Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yoluna çıkıp ona: "Ey Allah'ın Resulü! Bizler, daha deve ağılarından çıkmadan namaz vakti gelmektedir. Orada namaz kılabilir miyiz?" diye sordu. "Hayır" buyurdu. "Peki etlerinden yediğimizde abdest almalı mıyız?" diye sordu. "Evet" buyurdu. "Ya davar ağıllarında namaz kılabilir miyiz?" diye sordu. "Evet" buyurdu. "Peki etlerini yediğimizde abdest almalı mıyız?" diye sordu. "Hayır" buyurdu.[144] (Ebû Ya'lâ)

161. İbn Mes'ûd demiştir ki: "Resûlullah'ı (saMahu aleyhi vesellem) et yerken gördüm. Sonra bir damla suya dokunmadan (abdest almadan) namaza kalktı." (Ebû Ya'iâ)

162. Muaviye'nin bildirdiğine göre o, Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesdlem) süt içtikten sonra abdest almadan namaz kıldığını görmüş. (Ebû Ya'lâ)

163. Hz. Ali demiştir ki: "Resûlullah (saDallahu aleyhi vesdlem) tirit yemeği (etli ekmek yemeği) yiyip, süt içer, sonra abdest almadan namaz kılardı." (Ebû Ya'lâ)

164. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) tencerenin başına geçer, bir kemik alır ve ondan biraz yerdi. Sonra abdest almadan (tazelemeden) namaz kılardı. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [145]

Kadının Artık Suyuyla Abdest Almak

165. İkrime'nin bildirdiğine göre Hz. Meymûne cünüplük sebebiyle yıkanmış, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de onun su artığıyla abdest almıştır. (İshâk)

Teyemmüm

166. Ebû Hureyre demiştir ki. Teyemmüm âyeti nazil olunca, onu nasıl yapacağımı bilemedim ve bunu sormak İçin Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gittim. Ama kendisini bulamadım ve onu aramaya koyuldum. Derken karşıma çıktı. Beni görünce niçin geldiğimi anladı ve iki eliyle toprağa vurarak yüzünü mesnetti. (Ebû Bekir b, Ebî Şeybe)

Senedinde kopukluk vardır. [146]

167. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre bazı kişiler Resûlullah'a (saMahu aleyhi vesellem) gelerek: "Bizler çölde yaşayan insanlarız. Cünüp olduğumuz ve aramızda adetli ve loğusa kadınlar bulunduğunda dört ay su bulamadığımız ,oluyor" dediler. Peygamber (saMlahu aleyhi vesellem) de: "Toprakla (teyemmüm) alın " buyurdu.[147] Metni zayıftır. {Ebû Ya'lâ)

168. İbn Ömer demiştir ki: Nebî (saUallahu aleyhi vesellem) bir yolculukta idi. Namaz vakti girince topluluk konakladı. Onları bir çoban gördü ve elini toprak üzerine vurarak teyemmüm aldı. Sonra ezan okudu..... (Ebû Yala)

Hadiste zayıflık vardır.

169. İbn Abbâs demiştir ki: Hz. Peygamber'i (saMahu aleyhi vesellem) gördüm. Suyu döküp toprakla silindi. Kendisine: "Yakınında su var" dediğimde, "Bilemiyorum, belki de oraya yetişemem" buyurdu.[148] (el-Hâris)

Hadiste zayıflık vardır.

170. Hz. Ali: "Teyemmüm her namaz için gereklidir" demiştir. (Müsedded). Hadiste zayıflık vardır. [149]

171. İbn Abbâs: "En temiz toprak, ekin tarlalarıdır" demiştir. (Ebû Ya'lâ) Haber mevfeû/olup Zıasen derecesindedir. [150]

GUSÜL KİTABI

Gusül Alırken Gizlenmek

172. Huzeyfe demiştir ki: Ramazan'm bir gecesinde Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte kalktım. (Resûlullah) Kalkıp yıkandı. (O yıkanırken) Ben de onu perdeledim. Kapta onun kullandığı sudan bir miktar arttı ve: "Dilersen onu dök, dilersen üzerine ilave et" buyurdu. Ben de: "Ya Resûlallah! Bu artık, benim için üzerine ilave edeceğim sudan daha hoştur" dedim. Sonra onunla yıkandım. Resûlullah (saUallahu aleyhi vesellem) beni perdeledi. Ben: "Beni perdeliyor musun!?" dediğimde, "Elbette. Senin beni perdelediğin gibi ben de seni perdeleyeceğim" buyurdu.

(Ebü Bekir b. Ebî Şeybe) Hadiste zayıflık vardır. [151]

173. Safvan b. Ya'lâ, babasından şöyle dediğini nakletmiştir: Hz. Ömer bir deveye doğru yıkanıyor -yani ihramlı iken- ben de bir elbiseyle onu perdeliyor/örtüyordum. Derken bana: "Ya'lâ! Başıma da su dökeyim mi?" diye sordu. Ben de: "Müminlerin emiri daha iyi bilir?" deyince, "Vallahi, suyun saçı daha da dağıtacağını düşünüyorum" dedi ve sonra "Bismillah" deyip başına su döktü. (Müsedded) [152]

Kişinin Gusülden Sonra Hanımının Vücut Sıcaklığıyla Isınması

174. îkrime'den nakledildiğine göre o, erkeğin cünüplük halinden çıkmak için yıkanıp, sonra henüz yıkanmamış olan hanımının koynuna girerek (onun vücut sıcaklığıyla) ısınmasında veya aynı şekilde kadının yıkandıktan sonra erkeğin koynuna girerek onun (vücut ısısıy)la ısınmasında bir sakınca görmezdi. {Müsedded}

175. A'meş demiştir ki: Âmir, İbrahim'e: "Cünüplükten dolayı yıkandıktan sonra hanımının koynuna girip ısınan erkeğin durumu hakkında ne dersin?" diye sordu. îbrâhîm: "Bilmiyorum" diye cevap verince, "Sana bu konuyla ilgili dostun Alkame'nin görüşünü aktarayım mı? [153] O bunda bir sakınca görmezdi" dedi.[154] (Müsedded)

176. İbrâhîm (en-Nehaî)'den nakledildiğine göre o, bunda bir sakınca görmezdi. (Müsedded)

Guslün Yapılışı

177. İbn Ömer'den nakledildiğine göre o, guslederken gözlerinin içine su serper ve parmaklarını göbek deliğine sokarak temizlermiş. (Müsedded) [155]

178. Şu'be demiştir ki: İbn Abbâs cünüpiükten dolayı yıkanırken sağ eliyle soluna yedi kere su dökerdi. (Ebû Dâvud et-Tayalisî)

179. Ma'rûr demiştir ki: Hz. Ömer "Ben ise başımın üstünden üç avuç su dökerim" demiştir. (Müsedded) [156]

180. Atıyye'nin, Ebû Saîd'den naklettiğine göre bir adam ona cünüplük sebebiyle yıkanmanın şeklini sormuş, o da: "üçer defa (su dökerek)" diye

cevap vermiştir. Adam: "Ama ben gür saçlıyım" deyince de "Allah Resulü (salMahu aleyhi vesellem) senden daha gür ve daha güzel saçlı idi" diye yanıtlamıştır.[157] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

181. Enes'in bildirdiğine göre Sakîf heyeti: "Ya Resûlallah! Bizim ülkemiz soğuk bir ülkedir. Cünüpiükten yıkanırken ne yapmamız bizim için yeterlidir?" diye sordular. O da: "Ben, başımın üstünden üç defa su dökerim1' buyurdu.[158] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ)

182. İbn Mes'ûd'un bildirdiğine göre bir adam Resûlullah'a fsallallahu aleyhi veseUem) cünüplük sebebiyle yıkanıp da vücudunun bazı yerlerine su gitmeyen kişinin durumunu sordu. Resûlullah (sallaUahu aleyhi vesellem) de: "Önce o yerini yıkar, sonra namaz kılar" buyurdu.[159] (Ebû Ya'lâ)

183. Ümmü Seleme'nin azatlısı Nâim demiştir ki: Ümmü Seleme'ye erkeğin guslünü sordum. "Saçlarını iyice temizler ve tene suyu ulaştırır" dedi. Kadının guslünü sordum. "Saç örgülerini temizler, örgülerini çözmez" dedi. (İshâk)

Hamam ve Orada Tamamen Soyunmanın/Çıplak Olmanın Mekruh Oluşu

184. Ebû Hureyre: "Hamam ne güzel yurttur; kiri götürü, cehennemi hatırlatır" demiştir. (MÜsedded). Haber sahih mevkuftur.

185. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallahu aleyhi veselfem) şöyle buyurmuştur: "Hamam Müslüman kişinin gireceği ne güzel yurttur. Çünkü oraya girince Allah'tan cenneti ister, cehennemden O'na sığınır. Düğün evi (gerdek evi) ise Müslüman kişinin girdiği ne kötü bir yurttur. Çünkü oraya girdiğinde orası onu dünyaya rağbet ettirip, âhİreti unutturur. " (Ahmed b, Menî1) [160]

186. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseifem) şöyle buyurmuştur: "[Ümmetimin erkeklerinden] Kim Allah'a ve âhiret gününe inanıyorsa, sakın hamama peştamalsız girmesin. Ümmetimin kadınlarından kim Allah 'a ve âhiret gününe inanıyorsa, sakın hamama girmesin. " (İbn Ebî Ömer) [161]

187. Abdurrahman demiştir ki: Muhammed b. Sîrîn'e hamama gitmenin hükmünü sordum. "Ömer b. el-Hattâb bunu mekruh görürdü" dedi. (MÜsedded) [162]

188. Muhammed b. Sîrîn'in bildirdiğine göre fîbn) Ömer hamama girmez ve derdi ki: "Bu, (insanların) sonradan icat ettikleri nimetlerdendir/imkanlardandır." (MÜsedded) [163]

189. İbn Ömer'den nakledildiğine göre o, hamama gider ve hamamcı, hamam otuyla onu temizlerdi. Kuşak bağlama bölgesine ulaştığında hamamcıya: "Haydi sen dışarı çık!" derdi. [164] (Müsedded)

190. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hamama İzarsız/peştamalsız girilmesini yasaklamıştır.[165] (Ebû Ya'lâ)

191. Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Allah'a ve âhiret gününe inanan, komşusuna ikramda bulunsun. Allah'a ve âhiret gününe inanan misafirine

İkramda bulunsun. Allah'a ve âhiret gününe inanan, ya hayır konuşsun ya da sussun. Sizin hanımlarınızdan Allah'a ve âhiret gününe inananlar, sakın hamama girmesin."

Hadisi Muhammed b. Sâbit'ten nakleden ravi Yakub b. İbrahim demiştir ki: Bunu, halifeliği döneminde Ömer b. Abdülazîz'e söyledim. Hemen Ebû Bekir b. Muhammed b. Amr b. Hazm'a "Muhammed b. Sâbit'e, naklettiği falan hadisi soruver. Çünkü o, sevilen biridir" diye yazdı. 0 da (sorup cevabını) Ömer'e yazdı. Bunun üzerine kadınlara hamama gitmeyi yasakladı. (Ebû Ya'lâ)

İbn Hibbân ve Hâkim, hadise sahih hükmünü vermişlerdir.

Tekrar Cinsel İlişkiye Girmek İsteyen Cünüp Kimse için Cinsel Organını Yıkama Emri

192. Hz. Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): Sizden biriniz ailesiyle ilişkiye girdikten sonra Tekrar ilişki kurmak isterse, cinsel organını yıkasın " buyurmuştur. (İshak ve Müsedded)

Cünüp Kimsenin Mescide Girmesinin Yasak Oluşuna Dair

193. Ümmü Seleme anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'in avlusuna çıkarak en yüksek sesiyle şöyle seslendi: "Dikkat ediniz! Bu Mescid'e, Peygamber, Peygamberin eşleri, Ali ve Fatıma

[166] dışında hiç kimsenin cünüp olarak girmesi helal değildir. Dikkat ediniz. Size isimleri açıkladım ki, sapıtmayasmız."

İbn Mâce ise hadisi Ebû Bekir'den, "Peygamber... dışında hiç kimse..." istisnası olmaksızın nakletmiştir. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

Yıkanma İmkânı Bulamayan Cünüp Kimsenin Abdest Almasına Dair Emir

194. Mus'ab b. Sa'd demiştir ki: Sa'd cünüp olur, sonra abdest alıp dışarı çıkardı.[167] (Müsedded)

Meninin/Spermin Temiz Olup Olmadığına Dair İhtilaf

195. Mus'ab b. Sa'd'm Sa'd'dan naklettiğine göre o, elbisesindeki meniyi/spermi çitileyerektemizlermiş.[168] (Müsedded)

196. Şu'be demiştir ki: Bana İbn Ömer'den duyan bir ihtiyar anlattı. İbn Ömer, ihtilam olup elbisesine boşalan, sonra (spermin) değdiği yeri bulamayan adama: "Elbisenin her yerini yıka" demiş.[169] (Müsedded)

İki Sünnet Yerinin Birleşmesiyle Guslün Farz Oluşu Ve "Su, Ancak Suyun Gelmesiyle Farz Olur" Hadisi

197. Rifâ'a b. Rafi'nin bildirdiğine göre Hz. Ömer, RİFa'a'ya giderek: "Siz şöyle yapar mıydınız? Sizden biri eşiyle ilişkiye girdikten sonra soğukluk gelir de boşalmazsa, yıkanmaz mıydı?" diye sordu. O da şöyle cevap verdi: "Biz Resûlullah (salkllahu aleyhi vesellem) zamanında bunu yapardık. Bu konuda bize ne Allah'tan bir haram hükmü, ne de Allah Resûlü'nden (salkiiahu aleyhi vesellem) bir yasaklama geldi." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

198. Ubeyd b, Rifâ'a b. Râfi', babasından (ki Züheyr hadisinde, "Rifâ'a b, Rafı', Akabe biati ve Bedir savaşma katılanlardandır" kaydı geçmiştir) şöyle dediğini nakletmiştir: Hz. Ömer'in yanındaydım. Denildi ki: Zeyd b. Sabit Mescid'de cinsel ilişkiye girip orgazm olmayan kişi hakkında halka fetva veriyor. (Züheyr, rivayetinde "halka kendi kişisel görüşüne göre fetva veriyor" demiştir) "Hemen onu bana getir!" diye emir verdi. Getirildi. Ona: "Ey kendinin düşmanı! Sen Resûlullah'ın (sallalbhu aleyhi vesellem) Mescid'inde halka kendi kişisel görüşüne göre fetva verecek çağa ulaştın mı?" diye çıkıştı.

Zeyci: "Ben böyle bir şey yapmadım. Ama amcalarım bana bunu Resûîullah'tan (saüallahu aleyhi veseilem) naklettiler" dedi. "Hangi amcaların?" diye sorunca, "Ubey b. Ka'b (Züheyr rivayetinde "Ubey b. Ka'b, Ebû Eyyûb ve Rifâ'a b. Râfi" demiştir)" dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer bana dönerek: "Bu delikanlı ne diyor?" diye sorduğunda ben de: "Biz, Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) zamanında böyle yapardık" diye cevap verdim. Ömer: "Peki onu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi veseilem) sordunuz mu?" deyince o yine: "Biz, onun zamanında böyle yapardık" diye cevap verdi. Bunun üzerine Ömer, bütün halkı topladı. Ali b. Ebî Tâlib ve Mu'âz b. Cebel dışında hepsi suyun/yıkanmanın, ancak

suyun/meninin gelmesiyle farz olacağını söylediler. Hz. Ali ile Mu'âz ise: "(Erkeğin) Sünnet yeri (kadının) sünnet yerini aşarsa, gusül farz olur" dediler. Hz. Ali: "Ey müminlerin emiri! Bu konuyu en iyi bilenler Peygamber'in (sallallahu aleyhi veseilem) eşleridir" deyince. O da (kızı) Hafsa'ya birini gönderip meseleyi sordurdu. Hafsa: "Bu konuda bilgim yoktur" deyince Âişe'ye birini gönderip meseleyi sordurdu. O da: "Sünnet yeri, sünnet yerini aşarsa, gusül farz olur" diye cevap verdi. Bunu duyan Hz. Ömer fena halde öfkelendi ve: "Sakın kulağıma bir kimsenin böyle yapıp da yıkanmadığı haberi gelmesin. Yoksa ağır ceza veririm" dedi.

(Ahmed b. Hanbel ve Oğlu Abdullah) Ravilerinden Ma'mer, Yahya b. Maîn'e göre güvenilir olup, hadisin aslı, bu anlatımdan biraz farklı olarak Sahîh-i Buhâri'de yer almıştır.

199. Ubeyd b. Rifâ'a anlatıyor: Zeyd b. Sabit vaa2eder, vaazında "Erkek hanımıyla cinsel ilişkiye girer de orgazm olmazsa, gusletmesi gerekmez" derdi. Bunu duyan biri hemen kalkıp Hz. Ömer'e gitti ve bunu ona haber verdi- Ömer de: "Git onu bana getir ki, dediğine şahit olasın" dedi. Yanma gelince Hz. Ömer, Zeyd'e: "Ey kendinin düşmanı herif! Sen bilgisizce halkı sapıtıyorsun!" diye çıkıştı. Zeyd: "Ey müminlerin emiri! Ben bunu kendimden uydurmadım. Bunu bana amcalarım haber verdi" deyince, "Hangi amcaların?" diye sordu. "Ubey, Ebû Eyyûb ve Rifâ'a -ki o anda Rifâ'a, Ömer'in yanında idi-" deyince, Rifâ'a kendisine: "Ey müminlerin emiri! Biz, Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) zamanında böyle yapardık" dedi. "Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem) bunu biliyor muydu?" diye sorunca da "Bilgim yok" diye cevap verdi. Hz. Aİİ: "Ey müminlerin emiri! Bu, doğru bir şey değildir" dedi. Sonra Muâz da: "Ey müminlerin emiri! Bu uygun olmaz" dedi. (Ahmed b. Menî')

Suyun/Yıkanmanın Ancak Suyun/Meninin Gelmesiyle Farz Olacağına Dair

200. Hz. Ali'nin bildirdiğine göre bir adam ona: "Erkek hanımıyla cinsel ilişkiye girse ve orgazm olmasa (bir şey gerekir mi)?" diye sordu. O da: "Onu saliasa, hatta küpeleri sallansa bile (orgazm olmadıkça) gusletmesi gerekmez" diye cevap verdi.[170] (Müsedded)

201. Abdullah (b. Mes'ûd): "Ben hanımımla bu derece cinsel temas kursam, yıkanırım" demiştir.[171] (Müsedded)

202. İbrâhîm et-Teymî, babasından nakletmiştir: Abdullah (b. Mes'ûd)'u: "Su/Yıkanma, sudan/meninin gelmesiyle farz olur. Bir iki dirhem (ilişkiy)le bir şey olmaz" diye konuşurken işittim.[172] (Müsedded)

203. İbn Abbâs derdi ki: "Su/Yıkanma, suyun/meninin gelmesiyle farz olur [173] (Müsedded)

Hadis, sahih mevkuftur?[174]

204. İbn Abbâs demiştir ki: Resûlullah (sailallahu aleyhi vesellem) Ensar'dan bir adama birini göndererek yanına gelmesini emretti. Adam geç gelince: "Neden geç kaldın?" diye sordu. O da: "Senin elçin geldiğinde tam karımla ilişki halindeydim. Hemen kalkıp yıkandım" dedi. Resûlullah (salMahu aleyhi vesellem): "Madem orgazm olmadın, yıkanmasaydın da bir şey gerekmezdi" buyurdu. Nitekim Ensar halkı böyle yapardı. (Ebû Ya'lâ)

Hadis, zayıftır.

205. Abdurrahman (b. Avf) anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ensar'dan bir adamı aramaya çıktı. Sonra onu çağırdı.

Ensarlı dışarı çıktığında saçlarından su damlıyordu. Resûlullah (sallalkhu aleyhi vesellem): "Bu ne Haldir?" diye sordu. O da: "Beni çağırdığında eşimle ilişki halindeydim. jecikmekten korktum. Hemen kalkıp aceleyle başımdan aşağı su döküp çıktım" dedi. "Peki orgazm olmuş muydun?" diye sordu. "Hayır" deyince

Tekrar böyle bir şey yaparsan yıkanına! Sadece hanımının değdiği yerlerini vıka ve namaz abdesti gibi abdest al! Zira su/yıkanma, ancak suyun/meninin gelmesiyle farz olur" buyurdu. (Ebû Ya'lâ)

İhtilam Sebebiyle Gusül

206. Amr b. Şuayb, babasından, o da dedesinden nakletmiştir: " -Büsra adında- Bir kadın Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ya Resûlallah! Bizden biri rüyada eşi ile ilişkiye girdiğini görürse (ne gerekir)?" diye sordu. Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) de: "Büsra! Eğer yaşlık görürsen, yıkan!" buyurdu. Âişe kadına: "Kadınları rezil ettin!" diye çıkışınca Resûlullah (sallallahual hivesellem): "Bırak da istediğini sorsun, alnı toprak olasıca -ya da eli toprak olasıca-!" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [175]

207. Enes b. Mâlik'in annesi- Ümmü Süleym anlatmaktadır: Hz, Peygamber'e (salbllahu aleyhi vesellem) gidip: Ya Resûlallah! Bizden biri rüyada erkeğin gördüğünü görse (ne lazım gelir)?" diye sordum. "O esnada haz alır im?" diye sordu. (Ümmü Süleym): "Alabilir" dedi. "Islaklık görür mil?" diye sordu. "Görebilir" dedi. "Öyleyse yıkansın" buyurdu.

Hadisin senedi sahihtir. Ama illetlidir.! (İshâk)

208. Ebû Seleme b. Abdurrahman, Ata ve Mücahid'in bildirdiklerine göre "Ümmü Süleym ResûluUah'a (saMahu aleyhi vesellem) ... sormuş..." Mürsel olarak nakledilen bu rivayetin son kısmı şöyledir: "Eğer bunu görürse, yıkansın" buyurdu. Sonra kadınlar o kadını yakalayıp: "Sen bizi Resûlullah'm (salMahu aleyhi vesellem) yanında rezil ettin!" diye kızdılar. O da: "Helal mi, haram işlediğimi bilene kadar hiçbir şeyden sakınmam" diye karşılık verdi. (İshâk)

909. İbn Huseym'in bildirdiğine göre Süleyman b. Atîk ona şöyle nlatmış: Bir kadın Ümmü Seleme'ye giderek: "Ben rüyada sanki falan vimsenin benimle ilişkiye girdiğini gördüm (ne yapayım?)" diye sordu. Ümmü Seleme bunu Resûlullah'a sordu ve Resûlulİah aleyhi vesellem): "Islaklık gördüyse, yıkansın" buyurdu. (İshâk)

Farz Ve Sünnet Olan Yıkanmalar

209a. Abdullah b. Amr der ki: "Gusül, şu beş şey için yapılır: "Hacamat (kan aldırmak), banyo yapmak, cenabet, ölü (yıkamak) ve Cuma günü." Ravi (el-A'meş) der ki: Bunu İbrahim (en-Naha'î)'ye bahsettim. Şöyle dedi: "Farz olan gusül olarak cenabeti; müstehap gusül olarak ta Cuma günü yıkanmayı sayarlardı." (Müsedded)

209b. Hz. Âişe dedi ki: "Sizden biriniz cünup olduğu halde sakın uyumasın; çünkü uykuda iken başına ne geleceğini anlayamaz." (Müsedded)

HAYIZ KİTABI

Hayzın (Tarihsel) Başlangıcı

210. İbn Abbâs demiştir ki: Allah Teâlâ: "Ey Âdem, seni, sana yasak ettiğim ağacın meyvesinden yemeye iten sebep nedir?" diye sordu. Âdem bir bahane bulup: "Ya Rabbi, bunu bana Havva güzel gösterdi" dedi. Bunun üzerine Allah; "Öyleyse ben onu ancak sıkıntıyla hamile kalmak, güçlükle doğurmak ve her ay iki kere kanama görmekle cezalandırdım" buyurdu. Havva bunu duyar duymaz feryadü figan etti. Kendisine: "Sen de, senin kızların da feryat edeceksiniz" denildi. (Ahmed b. Meni')

Bu, senedi sahîh mevkuf hir hadistir.

Hayızlı Kadının Bedeninin Temiz Oluşu

211. Ebû Yezîd el-Medenî rivayet ediyor: Ümmü Eymen dedi ki: Bana bir hasır ver! dedi." "Kim dedi?" diye sorulduğunda, "Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) dedi" denildi. O da: "Ben âdetliyim/hayızlıyım" deyince, Âdet/hayız senin ellerinde değildir" buyurdu, (ishâk)

Gece Adet Kanma Bakmanın Mekruh Oluşu

212. Amre binti Abdurrahman demiştir ki: Hz. Âişe kadınları gece kendi adet kanlarına (kontrol için) bakmaktan men eder ve: "Gördüğünüz sanlık ya da bulanıklık olabilir" derdi. (Müsedded) [176]

213. Fâtıma binti'l-Münzir demiştir ki: Esma ve kardeşinin kızları bize şöyle anlatırdı. "Bizden biri temizlenip hayız halinden kurtulmak için yıkanır, sonra (cinsel organında) sarı ve bulanık su aktığını görürdü. [177] (Esma) Bize tamamen arı suyu görünceye kadar namazdan uzak durmamızı söylerdi. (İshâk)

214. Ümmü Seleme: "Bizden biri yıkanırdı da hâlâ (cinsel organında) anlık kalırdı" demiştir. (İshâk)

İstihâza Kanı

215. Câbir anlatmaktadır: Fâtıma binti Kays, Resülullah'a (sallallahu aleyhi vesdlem) istihâza kanı gören kadının durumunu sordu. Allah Resulü (sallallahu aleyhivesellem) de: "Adet günlerini say!" buyurup sargı sararak namaz kılmasını ve her temizlikte yıkanmasını emretti. (Ebû Ya'lâ) [178]

216. Enes b. Mâlik demiştir ki: "Beş, yedi, sekiz, dokuz ve on gün bekler. On gün geçerse, istihâza kanı görüyor demektir. [179] (Ebû Ya'lâ)

217. Muhammed b. Şihâb'm bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahualeyhi vesellem) istihâza kanı gören Ümmü Habîbe'ye her namaz için yıkanmasını emretmiştir. (Ishâk)

Adetli Kadınla İlişkiye Girmenin Yasak Oluşu, Bunun Kefareti Ve Bu Durumdaki Helal Davranışlar

218. Umâre b. Ğurâb'ın, bir halasının naklettiğine göre o, Hz. Âişe'ye: "Bizden biri âdet oluyor. Onun ve kocasının bir yatakları ve bir yorganlarından başka bir şeyleri olmuyor. Bu durumda kadın nasıl yapacak?" dîye sormuş. O da: "İzarım/peştamalını sıkıca bağlayıp kocasıyla birlikte uvıır. Kocası bunun üzerinden dilediğini yapabilir" demiş. (İbn Ebî Ömer) Hadiste zayıflık vardır. [180]

219. Huzeyfe'nin nikahında bulunan Cumâne'nİn bildirdiğine göre Huzeyfe, Ramazan'da sabah namazından çıktıktan sonra" onunla aynı yorganın altına girer ve ona sırtını döner, yüzünü dönmezdi. (Yani hanımı adetli iken, böyle yapardı) (MÜsedded) Hadis, hasen mevkûjim.

220. Ömer b. el-Hattâb'm naklettiğine göre onun erkeklerden hoşlanmayan bir hanımı vardı. Ne zaman onunla beraber olmak istese, adetli olduğunu bahane ederek reddederdi. Bir gün yalan söylediğini düşünerek onunla cinsel ilişkiye girdi. Sonra doğru söylediğini görünce hemen Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gitti ve (Allah'ın Resulü kefaret olarak) bir dinarın beşte biri kadar sadaka vermesini emretti. [181] (İshâk)

221. Isa b. Yunus'tan... benzen rivayet olunmuştur. Ancak onun ifadesi şöyledir: Hz. Ömer bir cariyesine gitti. Cariye: "adetliyim" dediği halde onunla ilişkiye girdi. Sonra gerçekten adetli olduğunu görünce, hemen Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gidip bu durumu ona anlattı. Hz.

Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Allah seni bağışlasın Eba Hafs! Yanın dinar sadaka ver!" buyurdu. (el-Hârİs)

NAMAZ KİTABI

Namazın Fazileti

Ebû Kılâbe anlatıyor: Hz. Ömer, arkadaşlarından bir grup içinde oturmakta olan Muâz'm yanma geldi. Şöyle dedi: "Ey Muaz! Bu işi yükselten nedir?" Şu cevabı verdi: "Zaten bu, (müminin) karakteri olan ihlas ile din ve itaatten ibaret olan namazdır." (Müsedded)

Avf b. Mâlik anlatıyor: Ebû Zer, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanma oturdu... (Hadis devam ediyor; orada ayrıca şöyle geçmektedir:) (Ebû Zer) der ki: "Namaz nedir?" dedim.

Şöyle buyurdu: "Vaz olunmuş (hükmedilmiş) en hayırlı (emirdir). İsteyen en azını (farzları) kılar. İsTeyen fazlasını (nafileleri de) kılar. (İshâk)

Muhacir Ebû Mahled'in bildirdiğine göre Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) Şöyle buyurdu: "Kulun hesaba çekileceği ilk şey temizliğidir. Temizliğim güzelce yapmışsa, namazına (güzelce) yönelmiş olur. Sonra namazında hesaba Çekilir. Namazını güzelce kılmışsa, diğer amellerine güzelce yönelmiş olur. (Müsedded)

Câbir bildiriyor: Adamın birisi Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Gecenin başlangıcında Kur'an okuyan, sonra da gecenin geç vaktinde hırsızlık yapan bir adamı gördün mü!?" dedi.

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Gecenin başlangıcında okusaydı (bu kıraati onun gecenin), sonunda hırsızlık yapmasına engel olurdu. " (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

İbn Âiz bildiriyor: "Hz. Peygamber (saMahu aleyhi vesellem) Ensar'dan bir adamın cenazesinden çıktı...." Hadisin devamını anlattı. Ayrıca şu ibareler geçmektedir: Bunun üzerine Allah Resulü (saMlahu aleyhi vesellem): "Ey Ömer! Sana İnsanların yaptıklarından sorulmaz, sorumlu tutulmazsın. Ama insanlar namazdan sorulur. Sorumlu tutulur" buyurdu. (Ahmed b. Meni')

Ebû Atiyye bildiriyor: Bir adam Resûlullah (salkllahu aleyhi vesellem) zamanında vefat etti. Bunun üzerine Hz. Peygamber (saMahu aleyhi vesellem): "Şüphesiz insanların yaptıkları sana sorulmaz, sen sorumlu tutulmazsın..." buyurdu. Hadisin bütünü zikretti. Tamamı Cenaze kitabında gelecektir (no. 757). (Ebû Ya'lâ)

Enes b. Mâlik bildiriyor: Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Kulun ilk hesaba çekileceği namazdır.

Yüce Allah şöyle buyuracak: Kulumun namazına bakanın. Eğer tam bulursam "Tamam" yazın (Hesabını kapatın.) Eğer (eksik) bir şey bulursanız kulumun nafilesi var mı? Ona bakın.

Böylece namazları nafileler ile- tamamlanır. Sonra bu minval üzere amellerinin (hesabı) alınır." (el-Hâris)

Başka bir rivayette hadisin metni şöyledir: "Allah'ın dinî emirler içinde insanlara farz kıldığı ilk emir namazdır. Diğerleri namaz sabit olduktan sonra (emredilmiştir.) İlk hesaba çekilecek (emir)âe namazdır. Buyuracak ki: Kulumun namazına bakın...

Eğer nafile bulunursa farz namazlar nafileler ile tamamlanır.

Bundan sonra: Bakın! Zekatı tamam mı? buyuracak. Zekatı tamam bulunursa "tamam" yazdır. Eğer eksik bulunursa: Bakın! Sadakası var mı? Var ise zekatını sadaka ile tamamlayımz buyuracak." (Ebû Ya'lâ)

İbn Ebî Mervan el-Eslemî, babasından, o da dedesinden bildiriyor: Altıncısı Cüheyne'ye mensub bir adamın olduğu 6 kişilik bir grupla Ebû Zer'e geldik. Biz Eşlem kabilesindendik. (6. kişiye de) Medine'ye gidiyor iken yolda rastlamıştık.

(Ebû Zer): "Hoş geldiniz? Sizi buraya getiren nedir?" dedi.

Sana selâm vermek ve senden istifade için geldik" dediler.

(Ebû Zer): "Hz. Ebûl-Kâsım'ı (sallallahualeyhivesellem) şöyle derken işittim:

Beş vakit namaz. Kim eksik namazı olmadan Allah'a kavuşursa, isterse dünyayı dolduracak kadar olsun, Allah günahlarım affeder. "

Cahiliye dönemine ait olanlar ne olacak?" dedik.

Takva onu mahveder. Hem de iki defa" dedi.

Cüheynî dedi ki: "Bunu (gerçekten) Resûlullah'tan mı (sallallahu aleyhi vesellem) duydun?"

(Ebû Zer): "Sübhanallah! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hakkında yalan söz helal olur mu?" dedi. (Ebû Ya'lâ)

Enes bildiriyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bana hitaben şöyle buyurdu: "Ey Enes! Ebedî olarak namaz kılmaya güç yetiremezsin. Namaza devam ettikçe melekler ebedi (hayatın için) sana duada bulunurlar (selâmet dilerler)." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

İbn Ömer rivayet ediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi veselîem) şöyle buyurdu: "İstikâmet üzere olun. Bilin ki en hayırlı ameliniz namazdır. Abdestini muhafaza eden (devamlı abdestli olan) sadece mümin olandır. "

Ben derim ki: Bu rivayet maklûb'dur. Mahfuz olan Salim b. e. el-Ca'd'm Sevbân'dan rivayet ettiği Meymûne hadisidir: "Kulum bana, farzlarım ile yaklaştığı gibi bir şeyi yerine getirerek yaklaşmamıştır"

İnşaallah ileride Nafile Namazlar bölümünde gelecektir. (el-Hâris)

İbn Abbâs bildiriyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Cibril Aleyhİsselâm bana: Sana namaz sevdirildi. Ondan istediğin kadarım al (dilediğin kadar namaz kıl) dedi " (Ahmed b. Menî')

Hasan el-Basrî'nin rivayetine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Namazlar beş vakittir. Cuma namazı bir dahaki cumaya kadar bir haftalık günahlara kefarettir. Büyük günahlardan kaçımldığı müddetçe. (el-Hâris)

Enes bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "J?e^ vakit namaz hergün beş kere girip yıkandığınız akan tatlı su nehrine veya kapınızın önünde kaynayan bir suya benzer. Hiç pislik kalır mı ? (Ebû Ya'lâ)

Enes bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Her kim sabah namazını kılar da zimmeti/ahdi/ anlaşması bozulursa, yüce Allah'ın himayesi/koruması mubah olduğu gibi zimmeti de bozulur. Onun zimmetinin talibi benim. (Ebû Ya'lâ)

Ümmü Enes naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhivesellem)'i gördüm ve dedirn ki; "Ya Resûlallah! Allah seni cennette en yüce dostluğa eriştirsin. Beni de seninle beraber eylesin."

Âmin!" buyurdu. "Ya Resûlallah! Bunun için yapacağım hayırlı bir amel öğret!" dedim. Şöyle buyurdu:

Namazım kılmaya devam et. Çünkü bu, en faziletli cihattır. Günahlarından göç/ hicret eti Çünkü bu, en faziletli hicrettir. Allah'ı çokça zikret! Allah'a en sevimli gelen amel, sayesinde O'nunla buluştuğundur. " (Ebû Ya'Iâ)

Ezan

222. Şa'bî anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu akyhi veseüem) namaza çağrı konusu üzerinde durdu. Mekkelilerin yaptığı gibi çan çalmayı hoş karşılamadı. Namaz vakti geldiğinde, bazı kimseleri gönderip, halka

namazı duruyordu. Abdullah b. Zeyd el-Ensârî, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ileni) bu sıkıntısını dert edinerek gitti. Sonra rüyasında yanma bir adam lip "Neye üzülüyorsun?" diye sormuş. O da: "Allah Resûlü'nün (sallallahu) üzüntüsüne" deyince, ona şöyle söylemiş: "Peygamber'e (sallallahu hivesellem) git ve halkı namaza şu şekilde çağırmasını söyle:

Allahu ekber (Allah en yücedir), Allahu ekber, Allahu ekber, Allahu ekber.

Eşhedü en lâ ilahe illlallah (şehadet ederim ki Allah'tan başka tanrı yoktur iki kere).

Eşhedü enne Muhammeden Resûlullah (Yine şehadet ederim ki, Muhammed onun elçisidir iki kere-).

Hayye alaVsalât (Haydin namaza- iki kere-).

Hayye ala'l-felâh (Haydin kurtuluşa- iki kere-)

Allahu ekber, Allahu ekber (Allah en yücedir)

Lâilâhe illallah (Allah'tan başka tanrı yoktur)"

Sonra o zat "Ezanı da, kameti de bu şekilde oku!" demiş.

Abdullah b. Zeyd hemen Resûlulîah (sallallahu aleyhi vesellem)'e gelerek bunu ona haber verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

Kalk onu Bilâl'e öğret!" buyurdu. Sonra Hz. Ömer b. el-Hattâb geldi ve: "Abdullah b. Zeyd'in gördüğünü ben de gördüm. Ama Abdullah benden erken davrandı" dedi. (İshâk)

Hadis mürsel sahihtir.

223. Ömer b. el-Hattâb'dan nakledilmektedir: Hz. Ömer, Mekke'de iken Ebû Mahzûre öğle namazı için ezan okudu. Güneş tepe noktasından (Batıya doğru) kaydığı vakitte sesini yükseltti. Ömer: "Ey Ebû Mahzûre! Göbeğin kopar diye korkmadm mı?" deyince "Sana duyurmak istedim" diye karşılık verdi. Bunun üzerine Hz. Ömer: "Ben Allah Resûlü'nü (sallallahu aleylıi vesellem) şöyle buyururken işittim, dedi: "Sıcaklık arttığında namazı serin vakitte lalınız. Zira şiddetli sıcaklık, cehennemin kızgınlığındandır. Cehennem kendi kendini yemeye başlayınca, bundan yakındı ve Allah'tan iki nefes için izin istedi. Allah da ona izin verdi. İşte şiddetli sıcaklık, Cehennem'in kızgınlığından, şiddetli- soğuk da onun soğuğundandır. "

(Ebû Ya'lâ ve Bezzâr) Münker hadistir. [182]

224. Kesîr b. Murre el-Hadramfden nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Gökte ilk ezan okuyan Cebrail'dir." Ömer ve Bilâl bunu (ezanı) duydular. Hemen Ömer gelip Hz. Peygamber'e (saüaüahu aleyhi vesellem) duyduğunu haber verdi. Ardından Bilâl de gelip duyduğunu haber verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ömer seni geçti, Bilâl. Ama sen duyduğun gibi ezan oku" buyurdu. Sonra Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem), sesinin daha gür çıkmasını temin için iki parmağını kulaklarına sokmasını söyledi. (el-Hâris) [183]

Allah Resûlü'nün (Sallallahu Aleyhi Vesellem) Müezzinleri

İbn Ömer der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in iki müezzini vardı: Biri Bilâl. Diğeri ise Abdülazîz b. el-A'sam.

Mûsâ b. Ubeyde'nin rivayetinde şu ilave yer almıştır: "Bilâl gece ezan okur ve uyuyanları kaldırırdı. İbn Ürnmi Mektûm tan yerini gözler, fecr vaktini (tayinde) hata etmezdi. Abdülazîz b. el-A'sam da İbn Ümmi Mektûm gibi idi." (el-Hâris)

Ezan Sözleri Ve Okuma Yeri

225. Urve'den nakledildiğine göre o ezan sözlerini ikişer ikişer okur, kameti de birer kere söylermiş. (el-Hâris) [184]

226. Eyyûb bildiriyor: İbn Ebî Müleyke -veya Mekke halkından bir başkası- bana dedi ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesdkm) Bilâl'e, Kabe'nin üstünde ezan okumasını emretti.[185] (Müsedded)

Ramazan'da Fecirden Önce Ezan Okunması

227. Ebû Nasr bildiriyor: Bilâl dedi ki: Gece ezan okudum. Bunun üzerine Peygamber (salkllalıu aleyhi vesellem): "İnsanların yeme içmelerine engel oldun. Gİt, yüksek bir yere çık ve Bilin ki, köle/kul uyudıı/yanıldı> diye seslen!" buyurdu. Ben de: "Keşke Bilâl'ı annesi doğurmasaydı. Alnından boşalan kanlara bulansın!" diyerek gidip (üç kere) "Bilin ki, kul/köle uyumuştur/yanılmıştır!" diye ilan ettim.2[186](ishâk)

Senedinde zayıflık ve kopukluk vardır.

228. Urve'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "İbn Ummü Mektûm'un ezanına aldanmayın. Fakat Bilâl'ın ezanım gözetin.[187] İbn Ümmü Mektûm âmâ idi. (el-Hârİs)

Rivayet, mürseldir. [188]

İmamın Müezzin Olamayacağına Dair

229. Kays (İbn Ebî Hâzım)'dan nakledildiğine göre Hz. Ömer: "Halifelik isleri yanında ezan da okuyabilseydim, mutlaka ezan okurdum" demiştir. [189] (Müsedded)

230. Şubey [190] b. Avfdan nakledildiğine göre Hz. Ömer yanındakilere "Hangileriniz müezzinlerinizdir?" diye sordu. "Kölelerimiz ve azatlılarımız!" dediler. O da: "Demek, azatlılarımız ve kölelerimiz, ha! Bu gerçekten sizin için büyük bir eksikliktir" dedi. (Müsedded) [191]

Müezzinlerin Fazileti

23l. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) : "Allah'ın kullarından Allah'a en sevgili olanları, Güneş ve Ay'ı gözetenlerdir" buyurdu. (Abd b. Humeyd) [192]

232. Bilâl'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: "Cihat hariç senin şu yaptığın amelden daha üstün bir şey yoktur" buyurmuştur.

Bu hadis, ayrıca Cihadın fazileti kısmında gelecektir.

233. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem): "Okuduğu ezan sebebiyle müezzinin, namaza gelenlere göre yüz yirmi hasene/iyilik üstünlüğü vardır. Eğer kamet de getirirse, iki yüz kırk [193] hasene üstünlüğü olur. Ancak onun söylediklerini tekrarlayan bunun dışındadır" buyururdu. (İbn Ebî Ömer).[194]

234. Ebu'l-Hayr'm [195] naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kıyamet günü müezzinlerin boyunları herkesinkinden uzun olacak ve ilk önce onlara konuşma izni verilecektir" buyurmuştur. (el-Hârİs)

Bvfâ'dan merfû olarak naklettiği hadis ile yine İbnü'l-Mubârek ve Beyhakî'nin Ebu'd-Derdâ'dan mevkuf olarak naklettikleri rivayet vardır. Hâkim, İbn Ebî Evfâ'nın rivayetini sahih kabul etmiştir.

235. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Gök cılkı yeryüzü halkından sadece ezanı işitirler" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [196]

236. Ubey b. Ka'b'm naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: Cennete girdim ve orada inciden çadırlar gördüm. Bunlar kimindir, Cebrail? diye sordum. Ümmetinin müezzinleri ile imamlarına aittir dedi."

Muhammed b. İbrahim eş-Şâmî oldukça zayıftır. {Ebü Yala)

237. Hasan (el-Basrî) demiştir ki: "Bize ulaştığına göre Kıyamet günü insanlardan ilk önce cennet giysileri giydirilecekler, müezzinlerdir." (Ebû Ya'lâ) [197] Senedinde geçen İshak, İbn Ebî İsrail'dir. [198]

Ezan İşitildiğinde Söylenecek Sözler

238. Abdullah b. Ukeym demiştir ki: Hz. Osman ezanı işittiği zaman: "Merhaba, doğru sözlüler. Merhaba namaz, hoş geldin" derdi.[199] (Ahmed b. Menî')

239. Numân b. Sa'd demiştir ki: Hz. Ali ezanı duyduğu zaman şöyle derdi: "Her şahitle birlikte buna ben de şahitlik ederim. Bütün inkarcılara karşı onu omuzlarım [200] (Ahmed b. Menî)

240. Ebû Umâme Hz. Peygamber'den (sallaUahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Müezzin namaza davet ettiği zaman semânın kapılan açılır ve dua kabul edilir. Öyleyse sıkıntısı veya derdi olan müezzinini kollasın. Müezzin tekbir getirince, o da tekbir getirir. Şahadet kelimelerini ojcıtyunca şahadet getirir. Hayye ale's-salâh deyince, hayye ala's-salâh der. Havye ala'l-felah deyince, hayye ale'l-felah der. Sonra şöyle dua eder: Ey bu eksiksiz davetin, kabul buyrulan hak davetin, icabet edilen hak davetin, takva sözünün sahibi Allahım! Bizi bu sözler üzere yaşat, bu sözler üzere öldür, bu

sÖ'ler u'~ere dirilt ve bizi hayatımızda da, ölümümüzde de onun en hayırlı taraftarlarından eyle. Sonra Allah'tan dileğini diler" (Ebû Ya'lâ) [201]

241. Hâşim oğullarından bir zatın naklettiğine göre Peygamber (sallaUahu aleyhi vesellem) bir önceki hadisindeki gibi buyurmuş ve Allah'ın Resulü (sallaUahu aleyhi vesellem) müezzini işittiği zaman, "Allahü ekber Allahü ekber" dediğinde, onun dediklerini tekrarlardı, "Eşhedü en lâ ilahe illallah" dediğinde onun dediği gibi derdi. "Eşhedü enne

Muhammeden Resûlullah" dediğinde onun dediğini tekrarlardı. Hayye ala's-salah" ve "Hayye ala'l-felâh" dediği zaman ise "Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billah (Güç ve kuvvet ancak Allah'a aittir)" derdi. (el-Hâris) [202]

242. Enes'in naklettiğine göre Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) bir gece (bir /erde) konakladı. Derken Bilâl ezan okudu. Resûlullah (salMlahu aleyhi vesellem) da: "Onun söylediklerini tekrar edip şahadetleri gibi şahadet getiren kimse için cennet vardır" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [203]

243. İbn Abbâs'm naklettiğine göre Resûlullah (sallaUahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Allah'tan benim için vesile dileyiniz. Hangi Müslüman dünyada benim için vesile dilerse, kıyamet günü mutlaka ona şahit -veya şefaatçi-olurum." {Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [204]

Sevabını Allah'tan Bekleyerek Ezan Okumanın Fazileti

244. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs şöyle demişlerdir: Bize Allah Resulü {sallallahu aleyhi vesellem) hutbe irat ederek şöyle buyurdu1: "Kim sadece Allah'ın rrasını arayarak Allah'ın mescitlerinden bir mescidin ezan işini üslenirse, Allah ona 40 000 000 peygamber, 40 000 000 sıddîk ve 40 000 000 şehit sevabı verir. O kimse, her birinde 40 000 000 ferdin bulunduğu 40 000 000 ümmete şefaatçi olur. Ona cennetlerden her bir cennette 40 000 000 yurt verilir. Her yurtta 40 000 000 ev, her evde 40 000 000 divan ve her divanda hurilerden bir eş bulunur. Her bir evin genişliği dünyanın genişliğinin 40 000 000 katıdır. Her bir eşin elinde 40 000 000 hizmetçi kadın vardır. Her bir evde 40 000 000 sofra, her sofrada 40 000 000 kap ve her kapta 40 000 000 çeşit yemek vardır. Bütün insanlar ve cinler onun

yanında konaklasa, evlerinin en küçüğü onların hepsini almaya yeter ve diledikleri kadar da orada onlara yiyecek, içecek, elbise, koku, meyve, çeşit çeşit hediyelikler, zarif mücevherler, ziynetler ve takılar vardır. Her bir ev içindeki bu eşyalar da diğerinden bağımsızdır. Müezzin "Eşhedu en la ilahe illallah " dediği zurnan, I 000 000 melek etrafını sarar. Her biri onun için dua edip istiğfarda bulunur. Ezanı bitirinceye kadar Allah'ın rahmetinin gölgesinde bulunur. Onun sevabını 40 000 000 melek yazar. Sonra onu Allah çatına çıkarırlar." (el-Hârİs).

Bu, Meysere b. Abdirabbih tarafından uydurulmuş mevzu bir rivayettir. Bu iftirası sebebiyle Allah onun yüzünü kara çıkartsın!

Ezan Okuyanın Kameti de Getireceğine Dair

245. İbn Ömer şöyle nakletmiştir: Bir gün Bilâl ezanı geciktirdi. Başka biri ezan okudu. Sonra Bilâl gelip kamet almak isteyince Allah Resulü (saUallahu aleyhivesellem): "Ezanı okuyan kameti de getirir" buyurdu. (Abd b. Humeyd) [205]

Kamet Getirilirken Yalnız Kamet Getirilen Namazın Geçerli Olacağına Dair

246. Ebû Seleme der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi veseîlem) namaz için kamet getirildiği halde iki rekat namaz kılan bir adam gördü ve: "Aynı anda iki namaz olur mu hiç?" buyurdu. (Müsedded)

Sahih olmakla birlikte miirsel bir rivayettir.

Namaz Kılınması Yasaklanan Yerler

247. Enes demiştir ki: Kabre doğru namaz kılıyordum. Beni Hz. Ömer gördü ve: "Kabir, kabir!" demeye başladı. Ne demek istediğini anlamadım. Sonra başımı yukarı/semaya kaldırdım. "Önünde kabir var" dedi. [206]

(Ahmed b. Menî ve Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

248. Hz. Ömer: "Onların bu asılı evlerinde namaz kılmak istemem istir." (Yani geniş korumalı köşklerinde) (Müsedded)

Namaz Vakitleri

249. Zeyd b. Harise bildiriyor: Bir zat Allah Resûlü'ne (saMahu aleyhi vesellem) sabah namazının vaktini sordu. O da: uBu gün ve yarın benimle birlikte namaz kıl!" buyurdu. Cuhfe'deki Nemire [207] alanına gelince sabah namazını fecir doğduğu anda kıldı. Zû Tuvâ'ya geldiğinde sabah namazını o kadar geciktirdi ki, insanlar "Yoksa Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ruhu mu kabzolundu? Biz kıîsak mı acaba?" demeye başladılar. Derken Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) çıktı ve Güneş doğmak Üzere iken namazı kıldı. Sonra insanlara dönerek: "Siz ne dediniz?" diye sordu. Onlar da "Biz kılsak mı acaba? dedik" deyince "Eğer bunu yapsaydınız, azaba duçar olurdunuz" buyurdu. Sonra soru soran

zatı çağırdı ve: "Sabah namazı bu iki vakit arasında kılınır" buyurdu. {Ebû Ya'lâ)

250. el-Hâris b. Amr el-Hüzelî'den nakledildiğine göre Ömer b. el-Hattâb, Ebû Musa'ya şöyle yazdı: "Namaz hakkında sana yazdım. Din işlerinde uyulmaya en layık olanı Müslümanların öteden beri yasaya geldikleri şeylerdir. Ben Allah Resûlü'nü (sallallahualeyhi vesellem) namaz kılarken gördüm. Bundan aklımda tutabildiğimi tuttum. Unuttuğumu unuttum. Sen öğle namazını hecîre anında (Güneşin kızgın olduğu gün ortasında), ikindiyi güneş henüz canlı iken, akşamı oruçlunun iftarını açtığı vakitte, yatsıyı insanların yatmasından endişe etmediğin bir vakitte ve sabah namazını da alaca karanlıkta kılıver. Sabah namazında kıraati uzun oku." (İshâk) [208]

251. Ebû'l-Muhâcir [209] demiştir ki: Ömer b. elHattâb. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'ye bir mektup yazarak şöyle dedi: "Öğleyi Güneş doğudan batı yönüne kaydığı vakitte, ikindi/i Güneşin henüz canlı, parlak ve berrak olduğu bir vakitte, akşamı Güneş kaybolduğu -veya Güneş battığı- zaman kıl. Yatsıyı ise şafak kaybolduğu vakit birinci gecenin yarısına kadar olan vakitte kıl. Zira bu sünnettir.[210] Sabah namazını da karanlıkta veya alaca karanlıkta kıl. Kıraati uzun tut." (el-Hâris)

252 Ebû Mes'ûd el-Ensârî bildiriyor: Cebrail, Hz. Peygamberin (sallallahu aieyhiv^dlem) yanma geldi ve: "Kalk, namaz kıl!" buyurdu. Vakit, güneşin doğu yönünden batı yönüne döndüğü vakitti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kalkıp öğle namazını dört rekat olarak kıldı.... (Hadis uzun bir metinle devam ediyor) {İshâk} [211]

253. Abdullah b. Ebî Bekr b. Muhammed b. Amr b. Hazm, babasından, o da dedesinden (Amr b. Hazm'dan) bildiriyor: Cebrail gelerek Hz. Peygamber'e {sallallahu aleyhivesellem) namaz kıldırdı. Hz. Peygamber de insanlara Güneş doğu yönünden batı yönüne yöneldiği vakit namaz kıldırdı. Sonra ikindi namazını her şeyin gölgesi bir katı olunca kıldırdı. Sonra akşam namazını Güneş battığı zaman kıldırdı. Ondan sonra da yatsı namazını kıldırdı. (Şafağın kaybolmasını kastediyor gibi). Sonra sabah namazını tan yeri ağardıktan sonra alaca karanlıkta kıldırdı. Cebrail ertesi gün yine geldi ve Hz. Peygamber'e öğleyi kıldırdı. Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem) insanlara Öğleyi her şeyin gölgesinin kendisi kadar olduğu vakitte kıldırdı. Sonra ikindiyi her şeyin gölgesinin iki katı olduğu vakitte kıldırdı. Sonra akşam namazını Güneş battığı zaman aynı vakitte kıldırdı. Sonra yatsı namazını gecenin bir bölümü geçtikten sonra kıldırdı. Sonra sabah namazım etraf iyice aydınlanınca kıldırdı. (Ishâk) [212]

Bunun isnadı kasen olmakla birlikte Muhammed b. Amr b. Hazm, Hz. Peygamber'den küçük olması hasebiyle hadis işitmemiştir. Dedesi zamiri ile Ebû Bekir kasdediliyorsa bu durumda da Ebû Bekr'in Amr'dan hadis dinlediği tam kesinlik kazanmamıştır.

254 Matîr demiştir ki: Enes b. Mâlik'e: "Bana Allah Resûlü'nün (sallallahu hi vesellem) her zaman kıldığı namaz şeklini anlat. Zira bana onun bazen { amazı) geciktirdiği, bazen erkene aldığı haberi ulaştı. Fakat ben, onun her zamanki namazını görür gibiyim" dedim. Şöyle anlattı: "Öğleyi Güneş doğu vönünden batı yönüne yöneldiği vakitte kılardı. Mevsim yaz ise havanın serinlemesini beklerdi. İkindiyi Güneşin parlak ve berrak olduğu bir vakitte kılardı- Akşamı Güneş yuvarlağı kaybolunca

kılardı. Namazdan çıkınca henüz yıldızların parıltısı görülmemiş olurdu. Son yatsıyı ise geciktirirdi. Öyle ki insanların uyumasından endişe edince: "Bilâl! Kalk, ezan oku!" buyururdu. Hatta şöyle buyurduğunu işittim: "Ümmetimin uyuyacağından endişe etmeseydim, bunu gecenin üçte birine kadar veya yarısına kadar geciktirmeyi yeğlerdim." Sabah namazından ayrılırken ise yıldızların parıltısını hala görebilirdik. (Ebû Ya'lâ) [213]

255. İbn Mes'ûd demiştir ki: Namaz konusunda Resûlullah'ı (saüallahu aleyhi vesellem): "Namazı boş saatinizde erkene almayın, iş dolayısıyla da ertelemeyin" buyururken işittim. (İshâk) [214] Bakiyye b. el-Velîd sebebiyle isnadı zayıfta.

256. Câbir bildiriyor: Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) aşırı sıcaklardan akındık. Ama yakınmamızı (şikayetimizi) kabul etmedi ve: Lâ havle velâ kuvvete illâ billah (Güç ve kuvvet ancak Allah 'indir) sözüyl

yardım dileyin. Zira bu söz, en hafifi, gam/keder olan 99 çeşit zararı kaldırır" buyurdu. (İbn EbîÖmer) [215]

257. Râfi' b. Hadîc'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Bilâl! Sabah namazı için, insanlar oklarının düştüğü yeri görecek kadar etrafın aydınlanmasını bekle!" buyurmuştur. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [216]

258. Sahabeden bir zatın [217] naklettiğine göre Peygamber (salMlahu aleyhi vesellem): "Sabah namazında etrafın aydınlanmasını bekleyiniz. Zira sabah namazında ne kadar etrafın aydınlanmasını beklerseniz, o kadar sevabı büyük olur buyurmuştur. (İbn Ebî Ömer)

259. Ka'b b. Mâlik'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazını kıldıktan sonra insanlar ailelerinin yanma

döndüklerinde VsaiTi namazını kıldıktan sonra insanlar ailelerinin yanına döndüklerind hâlâ attıkları okların düştüğü yerleri görebiliyorlardı. {Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [218]

260. Câbir der ki: Resûlullah (sallaUahu aleyhi vesellem) Güneş batınımda (Mekke'den yola çıktı. Mekke'den dokuz mil uzakta bulunan Şerife varıncaya kadar namazı kılmadı. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe). Bu, akşam namazının vaktinin uzatılabileceğine delildir.

261. Kayle binti Mahram e şöyle nakletmiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize sabah namazını kıldırdığı vakit şafak (henüz) atmış olurdu. Gökte yıldızlar hâlâ birbirine yakın dururlardı. Gecenin karanlığından Neredeyse birbirimizi tanıyamazdık. Adamlar neredeyse birbirlerini tanıyamazlardı. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [219]

262. îbn Abbâs: "Bir namaz vakti girmeden diğerinin vakti çıkmaz" demiştir. (Müsedded) [220]

263. Amr b. Dînâr demiştir ki: Biz İbnü'z-Zübeyr ile beraber (Mekke'de) sabah namazını kılar, sonra (Ciyad'a) varıp işimizi görür, dönerdik. İbnü'z-Zübeyr de derdi ki: "Biz Hz. Ömer ile beraber (sabah) namazı(nı) alaca karanlıkta kılardık. Sonra ayrıldığımızda hiçbirimiz (karanlıktan) arkadaşını ya da başkasını tanıyamazdı." (Müsedded} [221]

264. Urve bildiriyor: el-Muğîre b. Şu'be, kendisine ikindi namazının vaktini hatırlatan Ensarlı [222] zata şöyle demiştir: "Evet. Siz de şahit olun ki, bizler Resûlullah (saMahu aleyhi veselkm) ile beraber ikindi namazını kılarken güneş hâlâ parlak ve berrak idi. Sonra Medine'den iki mil uzaktaki Amr b. Avf oğullarına giderdik de Güneş hâlâ batmamış olurdu. (el-Hâris) [223]

265. Berâ der ki: Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesdlem) bir adam gelerek namaz vakitlerini sordu. Resûlullah da (namazları) erken ve geç vakitlerinde kıldı [224] Sonra: "Namaz vakti, bu iki vakit arasıdır" buyurdu. (Ebû Ya'lâ)

266. Abdullah b. Ömer'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi : "Gölge bir buçuk arşın olunca, iki arşın oluncaya kadar öğle namazını kılınız" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ)

267. Ebû Miclez şöyle nakletmiştir: Bir zât Resûlullah'a (sallallahu aleyhi 'esellem) gelerek namaz vakitlerini sordu. Bunun üzerine Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazını alaca karanlıkta kıldı. Sonra ikindi namazını gündüz kıldı. Ertesi gün sabah namazında (kendisi) beklendi. Öyle ki: Acaba O'nu engelleyen nedir?" dendi. Sonra gelip namazı kıldı. Sonra ikindi namazında beklendi (yani kılınma vakti geciktirildi). Öyle ki: "Acaba O'nu engelleyen nedir?" dendi. Sonra gelip namazı kıldı. Sonra: "Soruyu soran zat nerede?" diye sordu. "Benim, işte buradayım" dedi. Ona: "Dün bize katıldı/ı mı?" diye sordu. Adam: "Evet" dedi. "Bugün bize katıldın mı?" diye sordu. Yine: "Evet" dedi. Bunun üzerine: "Bu vakitlerden hangisini istersen, a (senin için) vakittir. İki vakit arası da vakittir" buyurdu. (el-Hâris} [225]

268. Ebû Bekir es-Sıddîk der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), sabah namazını etraf iyice aydmlanmcaya kadar geciktirirdi. (el-Hâris)

269. Bilâl'ın naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Sabah namazını etraf aydınlanınca kılınız. Zira bunun sevabı daha büyüktür" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [226]

Öğle Namazını Havanın Serinlemesine Kadar Geciktirmek

270. Hz. Âişe'nin naklettiğine göre Resûlullah (saUallahu aleyhi vesellem): Şiddetli sıcaklarda Öğle namazını (hava) serinleyince kılınız" buyurmuştur. (Müsedded) [227]

271. Bezzâr demiştir ki: Bize Kasım b. Muhammed nakletti. Dedi ki: Bize Abdullah b. Dâvud senediyle nakletti, şüphe etmedi. İbaresi şöyledir: peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Şiddetli sıcaklık cehennemin azgınlığındandır. Bu yüzden namazı (hava) serinleyince kılınız" buyurdu.

(Bezzâr) demiştir ki: Bu hadis garib'âir. Bunun Âişe'den bu tarikin dışında bir tarikten nakledildiğini bilmiyoruz.

İkindi Namazının Geciktirilmesi ve Acele Edilmesi

272. Umâre b. Âsim demiştir ki: Enes b. Mâlik'in yanma girdim.....Sonra bir cariye geldi ve: "Namaz vakti geldi! Allah iyiliğini versin!" dedi. Enes: 'Hangi namaz?" diye sordu. "İkindi namazı" dedi. Bana: "Sen ikindiyi kıldın diye sordu. "Ben ikindiyi senin yanma girmeden önce kıldım" dedim. '(Cariyeye hitaben) Şimdi sen git. Henüz ikindi vakti olmadı" dedi. Cariye (namazı) tekrar hatırlattı. O yine ilk dediğinin aynısını dedi. Sonra tekrar hatırlattığında şöyle dedi: "Ne dediğini duydum. Bana

abdest kabını ver. insanlar bu namazı vaktinden önce kılıyorlar." Sonra kalkıp namazı kıldı. (Ebû Bekir b.EbîŞeybe)

273. Temime adında bir kadın dedi ki: Aişe'nin yanma girdim. Hz. Âişe ikindi namazını sizin (iki namaz arasında) dua ettiğiniz vakitte kıldı. Sonra: "Biz Muhammed ailesi Güneşin sarardığı vakitte namaz kılmayız" dedi. (İbn Ebî Ömer) [228]

Gerektiğinde Öğle ile İkindi Namazlarını Cem Etmek

274. Abdülmelik b. Alkame es-Sekafî'nin bildirdiğine göre Sakîf heyeti Allah Resûlü'nün (salkliahu aleyhivöellem) yanma geldi. Ona hediye takdim ettiler. Soru sordular. Soru sormaya devam ettiler, tâ ki öğleyi ikindi ile birlikte ancak kılabildiler. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [229]

Yatsı Namazının Geciktirilmesi

275. Câbir bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir gece yatsı namazını bekleyen ashabının yanma çıktı ve: "İnsanlar namazlarını kılıp yattılar. Siz İse yatsıyı bekliyorsunuz. Bilin ki, onu beklediğiniz sürece namazda sayılırsınız" buyurdu. Sonra da: "Eğer güçsüzün zayıflığı ve yaşlının ihtiyarlığı olmasaydı, mutlaka bu namazı gecenin yarısına kadar ertelerdim'1 buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [230]

Bunu İbn Hibbân Sahîh'inde Ebû Ya'lâ'dan nakletmiştir.[231] Sa'dân b. Nasr da Ebû Muâviye Muhammed b. Hâzım'dan mutâbi olarak nakletmiştir.

Yatsı Namazının Ateme (Gecenin Birinci Üçte Biri) Diye İsimlendirilmesinin Hoş Karşılanmayışı

276. Abdurrahman b. Avf in naklettiğine göre Peygamber (salbllahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Araplar/Bedeviler namazınıza isim verme konusunda sakın size baskın gelmesinler. Zira bu namaz (yatsı) Allah'ın kitabında (işâ/yatsı diye) geçmiştir. Yüce Allah buyurmuştur ki: Ve işâ yatsı namazından sonra yanınıza gireceklerinde Uç defa izin istesinler. Bunlar, sizin için üç mahrem vakittir [232] Bedeviler onu sadece develeri ve onların sağımları için ateme diye isimlendirirler.[233] (Müsedded) [234]

Yatsı Namazını Kılmadan Uyumanın Mekruh Oluşu

277. Enes der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yatsı namazından Önce uyumayı ve ondan sonra (yani yatsıdan sonra) oturup sohbet etmeyi yasaklamıştır. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [235]

278. Kebşe binti Ka'b demiştir ki: Ben yatsıdan önce yatardım. Kamet sesini duyunca kalkıp namazı kılardım. Sonra bana bunun mekruh olduğu haberi ulaştı. Meseleyi Enes b. Mâlik'e sordum. O da mekruh görerek Yatsıdan önce uyuma!" dedi. (Müsedded) [236]

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesdlem) şöyle buyurdu: "Namazını vaktinde kılmaya (devamlı dikkat etmek) ailesine ve malına (dikkat etmekten) daha zordur. " (Ahmed b. Men?)

Talk bildiriyor: Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Namazlarını vaktinde kılmaya (özen göstermek); kişiye, ailesine ve malına (Özen göstermekten) daha faziletlidir." (Ebû Ya'lâ)

Mus'ab b. Sa'd der ki: Babama dedim ki: "Babacığım! 0nlar ki namazlarından gafildir âyetini [237] gördün mü? Hangimiz gafil değiliz ki? Hangimiz neisine yan çıkmıyor ki? (Aklımıza bir şeyler geliyor)" Şu cevabı verdi: "0 öy.e değil. Eğlence ile boş vakit geçirip vaktini boşa harcanması (ifade ediliyor)."

Diğer bir rivayette şöyle geçmektedir: Babama sordum: "Namazlarından gafildirler/ sehvederler [238](buyuruluyor) Bizden birimiz (namazda) kendi kendine konuşmak suretiyle şehvet miyor/ gâfıl olmuyor mu?" Sa'd: "Hepimiz bunu yapmryor muyuz?! Asıl sahi/ gâfıl olan şöyle şöyledir... dedi. (Ebû Ya'lâ)

Sa'd b. e. Vakkâs, Fesûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e (Mâûn 5'te geçen) "Namazlarından gafillerdin (anlamını) sordu. Şu cevabı verdi: "Namazlarını vaktinde kılmayanlar." (Ebû Ya'lâ)

Enes'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Benden sonra namazlcrı vaktinde kd(dır)mayan fâsık imamlar olacak. Eğer böyle yaparlarsa, siz nanazınızı vaktinde eda edin. Onlarla beraber ise nafile olarak namaz kılın." (Ebı Ya'lâ)

Horoz Edinmek

Ubeyde el-Yezenî der ki: ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem) beyaz horozu severdi. Beslemeyi de emrederdi. Buyurdu ki: "O, namazı

haber verir. Uyuyanları uyandırır. Ötüşü ile cinleri kovar. " (Müsedded)

Zeyneb der ki: Hz. Âişe, namaz vaktinde ve sahur için uyandırsın diye bir horoz edindi. (Müsedded)

Yatsıdan Sonra Oturup Sohbet Etmenin Mekruh Oluşu

279. Urve der ki: Müminlerin annesi Âişe bedevilerin dteme diye isimlendirdikleri yatsıdan sonra benim konuştuğumu duymuş. Biz, onunla aramızda hurma dalları bulunan bir odadaydık. "Ey Urvecik (Ureyya) -veya Urve- nedir bu gece sohbeti? Ben, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) ne yatsı namazından önce uyuduğunu, ne de yatsı namazından sonra oturup sohbet ettiğini gördüm: Ya uyur,, dinlenirdi.[239] Ya da namaz kılar, sevap kazanırdı" dedi.[240] (ibn Ebî Ömer) [241]

280. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi veseUem) eşi Âişe der ki: "Ben, Allah Resûlü'nü (sallahu aleyhi vesellem) ne yatsıdan önce yatarken, ne de yatsıdan sonra eğlenirken gördüm. Ya zikreder, sevap kazanırdı. Ya da uyur, dinlenirdi." (Ebû Ya'lâ)

281. Yine Hz. Peygamber'in eşi Âişe şöyle demiştir: "Üç sınıf kimse müsâmere (gece sohbeti) yapabilir; damat, yolcu ve bir de gece ibadet eden (teheccüd namazı kılan)." (Ebû Ya'lâ)

282. Hz. Âişe'nin naklettiğine göre ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem): Yatsıdan önce uyuyanı, uyku tutmasın!" diye beddua etmiştir. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [242]

Namazda Dua

283. Ebû Râfı'nin naklettiğine göre ResûluUah (saMiahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Allah'a olan dileklerinizi sabah namazında dileyiniz/' Bu rivayetin ravileri güvenilir olmakla birlikte, eğer Ebû Rafı sahabî değilse hadis mürsel veya mu 'daldır.[243] (Ebû Ya'lâ)

Sabah Namazından Sonra Güneş Doğuncaya Kadar Zikretmenin Fazileti

Konuyla ilgili bir hadis kuşluk namazına dair bölümde gelecektir.

284. Dârim oğullarından bir adam şöyle demiştir: Hasan b. Ali bizden bir kadınla evlendi. Bizim aramızda yaşadı. (Sonra bir gün) Kabileden bir adam bir yemek yaptı ve bütün kabileyi çağırdı, Hasan'ı da çağırdı. Ama Hasan'm davete icabet ettiğini görmedim. Sonra Hasan'm bir azatlısına işaret ettiğini gördüm. Hasan kalkınca o da gitti. Azatlısına Hasan'ı davetten geciktirenin ne olduğunu ve onun neye işaret ettiğini sormaya gittim. Derken Hasan'la karşılaştım. Selâm verdim. Selâmımı aldı ve beni aynıyla selâmladı. Sonra "Ey falan kimse niçin geldin? Bir ihtiyacın mı var?" diye sordu. Ben de: "Ey Allah Resulü'nün oğlu! Azatlına seni davette geciktirenin ne olduğunu ve senin neye işaret ettiğini sormaya geldim" dedim. Hasan şöyle konuştu: "Ben bunları sana açıklarım. Beni davete geciktirene gelince ben oruçlu idim. işaret ettiğime gelince, ona Güneş doğdu mu, doğmadı mı? diye soruyordum." Sonra Hasan sözlerine devam ederek Resûlullah'm (sailallahualeyhi veseilem): "Kim sabah namazını

kıldıktan sonra oturup güneş doğuncaya kadar Allah'ı zikrederse, bu onun için cehenneme karşı bir örtü ve perde olur" buyurduğunu söyledi. (Müsedded) [244]

285. Ebû Hâzım'm anlattığına göre o, mescitlerinde Benî Sâide'den İyâs b. Sehl el-Ensârî'nin [245] yanma oturmuş. (Sonrasını kendisi şöyle anlatmıştır) İyâs: "Yanıma gel!" dedi. Ben de gittim. Bana: "Ey Ebû Hazım! Sana babam vasıtasıyla Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) hadis nakledeyim mi? "Sabah namazını kıldıktan sonra oturup Güneş doğuncaya kadar Allah'ı zikretmeyi, sabah namazının kılınmasından Güneşin doğduğu ana kadarkl vakitte en değerli/kaliteli atlar üzerinde Allah yolunda cihat etmeğe yeğlenin " (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

286. Ebû Saîd el-Hudrî'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazda selâm verdiği zaman Sübhâne Rabbike Rabbi'l-îzzeti amma yasifûne... ("Senin güç ve kuvvet sahibi Rabbin, onların yakıştırdıkları vasıflardan münezzeh ve yücedir") âyetini [246] sonuna kadar okurdu.[247] (Abd b. Humeyd)

287. Ebû Saîd el-Hudrî nakletmiştir; Resûlullah'ı (sallaliahu aleyhi vesellem) çok kere namazını bitirince sonunda şu âyetleri okurken işittim..... (Söz konusu âyetleri zikretmiştir) (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe). [248]

288. Yine Ebû Saîd şöyle nakletmiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) her namazın sonunda, selâm vermeden mi yoksa selâm verdikten sonra mı olduğunu bilmiyorum, şöyle derdi.... (Söz konusu âyetleri zikretmiştir) (Abd b. Humeyd)

289. Berâ'nm naklettiğine göre Resûlullah ((sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kim her namazın sonunda mağfiret (istiğfar) diler de üç kere Kendisinden başka tanrı bulunmayan Hay ve Kayyım olan Allah 'tan mağfiret diler, ona tövbe ederim derse, savaştan kaçmış olsa bile günahları bağışlanır." (Ebû Ya'lâ) [249]

290. Ümmü Mâlik el-Ensâriyye'nin naklettiğine göre o, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) bir kap tereyağı getirmiş.... Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona her namazın sonunda şöyle demesini öğretmiş: "Sübhânallah (on kere), Elhamdülillah (on kere), Allahü ekber (on kere)."

(Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

Namaz Kılınması Yasaklanan Vakitler

291. İbn Mes'ûd anlatıyor: Biz, Allah Resûlü'nün (sallaüahu aleyhi vesellem) yanında bulunurken Amr b. Abese geldi -ki bu şahıs Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) İslam hususunda biat etmiştir ve : "Ey Muhammed! Bana, senin bildiğin, fakat benim bilmediğim şeyleri anlat!" dedi. Sonra namaz vakitlerini sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseliem) de ona şöyle yanıt verdi: "Akşam namazını kıldıktan sonra sabah namazını kılıncaya kadar, (her türlü) namaz makbul ve meşhuttur (melekler de katılır). Sonra Güneş yükselip iyice parlayıncaya kadar namaz kılmaktan sakın. Zira Güneş şeytanın iki boynuzu arasından doğur. Güneş dimdik olup yükselince gün ortasında Güneş tepe noktasına varıncaya ve her şey kendi

gölgesinde kalıncaya kadar (kılınacak her türlü) namaz makbul ve meşhuttur. Bu vakit cehennemin tutuşturulduğu andır. Güneş (doğu yönünden batı yönüne doğru) kaydığında, iyice sararıncaya kadar kılınacak namaz, makbul ve meşhuttur. Zira güneş şeytanın iki boynuzu arasından batar." [250]

Leys demiştir ki: Bana kardeşlerimden birinin, el-Makberî'den naklen bildirdiğine göre o bu hadisle ilgili olarak şu ibareyi ilave etmiştir: "Cuma günü müstesna. O gün, gün ortasında namaz kılmakta bir beis yoktur. Çünkü o gün cehennem tutuşturulmaz" (İshâk) [251]

292. Muhammed b.Umr b. Atâ demiştir ki: Sabah namazını kıldıktan sonra Râfi' b. Hadîc'in cenaze namazı için ayrıldık. İnsanların başında el-Velîd b. Utbe vardı. Namazı (hemen) kıldırmak isteyince İbn Ömer kalkıp avazı çıktığmca: "Güneş iyice yükselinceye kadar ölülerinize cenaze namazı kılmayınız!" diye bağırdı. Bunun üzerine emir de, insanlar da oturdular. (İshâk) [252]

293. Seleme b. el-Ekva' der ki: "Ben, Allah Resulü (sallallahu aleyhiveseüem) ile birlikte yolculuk yapardım. Onun sabah namazından sonra ya da ikindi namazından sonra namaz Jaldığını görmedim." (İshâk) [253]

294. Ebu'z-Zübeyr'in bildirdiğine göre bir adam Ebu'd-Derdâ'nın Güneşin iyice sarardığı bir vakitte namaz kıldığını görmüş ve: "Ey Muhammed'in ashabı! Sizler sabah namazı ile ikindi namazından sonra namaz kılmaktan men ediyorsunuz, değil mi! Evet, öyle yapıyorsunuz, ama (bu konuda) şu ev diğerlerine benzemiyor" demiş. (Müsedded) [254]

295. Anbese el-Vezzân [255] demiştir ki: Büdeyl'in de hazır bulunduğu bir cenaze töreninde idik. -Güneş duvarların uçlarında ve iyice sararmıştı dedi ki: "Bu vakitte namaz kılmayınız." Ebû Umâme de: "Ben, bu vakitte Ebû Hureyre ile birlikte cenaze namazı kıldım" diye karşılık verdi. (Müsedded)

296. Abdullah b. Amr'm naklettiğine göre Resûlullah Mahu aleyhiveseüem): "Sabah namazından sonra iki rekattan başka namaz kılınmaz" buyurmuştur. (Ebû Bekir b. EbîŞeybe) [256]

297. Tâvus'un bildirdiğine göre o, ikindi namazından sonra namaz kılarmış ve İbn Abbâs onu bundan menetmiş. Tavus demiştir ki: Bu vakitte namaz kılınması sadece onu bir vesile/merdiven edinmeyelim diye yasaklanmıştır. [257] İbn Abbâs dedi ki: Allah ve Peygamber’i bir şeye hükmettiği zaman, inanan erkek ve kadına artık işlerinde başka yolu seçrnek yaraşmaz [258] Bundan dolayı azap mı görürsün, yoksa sevap mı kazanırsın, bilmiyorum [259] (İbn Ebî Ömer) [260]

298. Semure b. Cündüb'ün naklettiğine göre Resûlullah (eallallahu aleyhi vesellem) Güneşin Şeytanın boynuzu -veya boynuzları- üzerinden doğduğu gerekçesiyle sabah namazından sonra Güneş doğuncaya kadar namaz kılınmasını yasaklamıştır. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [261]

299. Esved'in bildirdiğine göre Hz. Ömer, ikindi namazından sonraki iki rekatı kılana dayak atarmış. (Müsedded) [262]

300. Ma'bed el-Cühenî demiştir ki: Bize Muâviye hutbe irat ederek şöyle dedi: "Şu topluluğa ne oluyor da onca yıl Allah Resulü (saMlahu aleyhi vesellem) ile birlikte bulunduğu halde, onun kıldığını görmediğim

bir namazı kılıp duruyorlar! Oysa ki biz Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) o namazı yasakladığını işitmiştik (Yani ikindiden sonra kılman iki rekatlık namazı). (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [263]

301. Hz. Ömer, Temîm ed-Dârî'nin ikindiden sonra namaz kıldığını gördü ve kırbaçla onu dövdü. Temîm: "Ey Ömer! Sen beni, Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber kıldığım bir namazı kılmam yüzünden niçin dövüyorsun?" deyince de: "Ey Temîm! Herkes senin bildiğini bilmiyor ki" diye yanıt verdi. (el-Hâris) [264]

302. Ebû Üseyd bir adamın ikindiden sonra namaz kıldığını gördü ve onu bundan men ederek şöyle dedi: "İkindiden sonra namaz kılma! Zira ben Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) İkindİden sonra namaz olmaz buyururken işittim. (Ebû Ya'lâ) [265]

303. Abdurrahman b. Abdülkârî demiştir ki : Sabah namazından sonra Hz, Ömer ile beraber tavaf yaptım. Sonra bineğine binerek etraf aydınlanmadan Zû Tuva'ya vardı. Orada iki rekat namaz kıldı. (el-Hâris) [266]

304. Saîd b. Nâfi demiştir ki: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) arkadaşı/sahabisi Ebû Hübeyre el-Ensârî [267] beni Güneş doğduktan sonra kuşluk namazı kılarken gördü, bundan dolayı beni kınadı ve beni bundan menetti. Sonra dedi ki, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Güneş iyice yükselene kadar namaz kılmayın. Çünkü o şeytanın boynuzlan arasından doğar buyurdu." (Ebû Ya'lâ).

305. Enes'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Güneş doğarken de batarken de namaz kılmayın. Zira Güneş, Şeytanın

boynuzu üzerinden doğar ve batar. Bu iki vakit arasında dilediğiniz zaman namaz kılabilirsiniz" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ)

306. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Cuma günü hariç, gün ortasında namaz kılmaktan menetmiştir. (el-Hârİs) [268]

Beş Vakit Namaz Dışında Farz Namaz Olmadığına Dair

307. Ebû İdrîs anlatmaktadır: Ubâde'nin de hazır bulunduğu bir mecliste oturuyordum. Dedi ki: Ben Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: "Bana Allah katından Cebrail geldi ve şöyle dedi: Ey Muhammed, Allah buyuruyor ki Ben senin ümmetine beş vakit namaz farz, kıldım. Kim, bunları abdestleri, vakitleri, rükûleri ve secdelerine riayet ederek (hakkıyla) yerine getirirse, bunlara karşılık katımda o kimse hakkında onu cennete koyacağıma dair söz verilmiştir" (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [269]

308. Ebû Saîd el-Hudri der ki: Namaz, Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) İsrâ (Miraç) gecesi elli vakit olarak farz kılındı. Sonra azaltılarak beş vakte girildi ve aziz ve celil olan Allah "Sana beş vakit namaz için elli vaktin cevabı verilecektir. Çünkü iyilik on katıyla karşılık görür" buyurdu. (Abdb. Humeyd) [270]

309. el-Ayzâr b. Hureys der ki: Bir bedevi İbn Abbâs'a gelerek "Ey İbn Abbâs! Bizler de Müslümanlar topluluğuna mensup insanlarız. Fakat burada muhacirlerden bir takım kimseler var. Bizim hiçbir temelimiz bulunmadığını iddia ediyorlar" dedi. İbn Abbâs ona şu yanıtı verdi: "Allah'ın Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: Kim namazı kılar, zekatı verir, Beyt(ullah)ı ziyaret eder (hacceder), Ramazan orucunu tutar ve misafiri ağırlarsa, cennete girer " (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

Kıbleye Dönme ve Namaz Kılanın Sütre Kullanması

310. İki kıbleye karşı da namaz kılmış bulunan Umâre b. Evs şöyle nakletmektedir: Evimde idim. Derken bir münadi gelerek kapının önünde şöyle nida etti: "Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) artık kıbleye dönmüştür. Irnamiz, erkekler, kadınlar ve çocuklar üzerine yemin ederim ki, hepsi hem bu yöne (Beytül-Makdis'e) doğru, hem de bu yöne (Ka'be'ye) doğru namaz kılmışlardır." (Ebû Ya'lâ) [271]

311. Hz. Aişe'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kıbleye (Kabe 'ye) yaklaşın!" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ)

312. Enes: "Ben, insanlarla ilgili işlerde kıble meselesinden başkasını bilmiyorum" demiştir. (Ebû Ya'lâ)

313. İbn Ömer'in naklettiğine göre Resûlullah (salklkhu aleyhi veseUem): "Meclislerin en değerlisi, kıbleye dönük olarak yapılanlarıdır" buyurmuştur. (Ebû Yala) [272]

314. Yahya b. Katma [273] demiştir ki: Mescid-i Haram'da (altın) oluğun karşısında Abdullah b. Amr'ı şöyle derken gördüm: "Aziz ve celil olan Allah peygamber'ine (sallallahu aleyhi vesellem) "Seni mutlaka razı olacağın kıbleye çevireceğiz" (Bakara 144) buyurdu. İşte o kıble bu kıbledir." (Ahmed b. Meni')

315. Ömer b. el-Hattâb kıtS«den sapmış olarak namaz kılan bir adam gördü ve "Yaklaş (kıbleye dön), namazını bozma! Ben sana sadece Resûlullah'tan (saUallahu aleyhivesdlem) işittiğimizi söyledim" dedi. (el-Hârİs) [274]

316. Ebû Mahzûre der ki: Allah Resûlü'nün (salkîlahu aleyhi vesellem) Benî Şeybe kapısından Mescid'e girdiğini gördüm. Kabe'nin yanma kadar gitti. Kıbleye dönerek önüne enlemesine bir çizgi çizdi. Sonra tekbir alıp namaz kıldı. İnsanlar ise o çizgi ile Kabe arasında tavaf ediyorlardı. (Ebû Ya'lâ)

317. Ebû Saîd el-Hudrî'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Namazı kadın ve köpek bozar" buyurdu. Dedim ki: "Peki önümü hangi sütre kapatır?" diye sordum. "Ok, eğer ve taş" buyurdu. (el-Hâris)

318. Peygamber'in ashabından bir zatın naklettiğine göre Resûlullah "Eğer seninle Önünden geçen arasında eğerin gerisi varsa bu süîre olarak sana yeter" buyurmuştur.

(Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ahmecl b. Meni)

Kıbleyi Araştırmak

319. Câbir b. Abdullah bildiriyor: Bir yolculuk veya seriyyede Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraberdik. Derken üzerimizi bulut kapladı, kıbleyi araştırdık ve ihtilaf ettik. Her birimiz yerlerimiz belli olsun diye önüne çizdiği bir çizgiye doğru namaz kıldı. Sonra yağmur yağ(ıp hava açıl)ınca kıbleden başka yöne doğru namaz kıldığımızı gördük. Bunu Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) söyledik, bize namazların iadesini emretmedi ve: "Namazınız geçerlidir" buyurdu. (el-Hâris) [275]

Avret Mahallini Örtmek

327. Haccâc b. Ertât demiştir ki: Atâ'ya çıplak olarak suya dalıp çıkan kimselerin nasıl namaz kılacaklarını sordum. "Eğer bir ot bulabilirlerse, onunla örtünürler. Yoksa oturd^Jftarı yerde kılarlar. İmamları da aralarına veya ortalarına durur" dedi. (Ebû Ya'lâ) [276]

328. Sehl b. Sa'd dedi ki: "Allah Resûlü'nün (saliallahualeyhivesellem) arkasında namaz kılanların geneli düğümlüler idi." "Düğümlüler de ne demektir?" diye sordum. "Hiçbirinin bir elbisesinden başka kıyafeti yoktu. Onu omzuna iliştirirdi/düğümlerdi." (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [277]

Tek Elbiseyle Namaz Kılmanın Caiz Oluşu

329. Ammar b. Yâsir der ki "Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahualeyhiveseîlem) tek elbiseye sarılmış vaziyette namaz kılarken gördüm" demiştir. (İshâk)

330. Yine Ammar b. Yâsir der ki: "Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) tek elbiseye sarılmış bir vaziyette bize imamlık yaptı" demiştir. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe} [278]

331. Muâviye b. Ebî Süfyan demiştir ki: "Kız kardeşim Ümmü Habîbe'yi ziyarete gitmiştim. Hz. Peygamber'i (salMahu aleyhi vesellem) iki ucunu birleştirmiş olarak tek bir elbise içinde namaz kılarken gördüm."

(Ebû Bekir b. EbîŞeybe) [279]

332. Ğudayf b. el-Hâris demiştir ki: Ömer b. el-Hattâb'm yanma vararak: "Biz, her sene Kabe'ye gideriz. Benim orada küçük bir binam/kulübem vardır. İçinde namaz kıîsam, kadın/hanımım benim hizama geliyor. Dışarı çıksam donuyorum (Nasıl yapalım) [280] diye sordum. "Aranıza bir elbise kesip koyun. Sonra dilediğin gibi namazı kıl" dedi. (Müsedded) [281]

333. Ebû Saîd'in naklettiğine göre Resûullah (sallallahu aleyhi veselîem): "H hangi biriniz elbisesine sarılarak namaz kılabilir. Ancak onu düğümlesin ki "namazına engel olmasın' buyurmuştur. (Müsedded) [282]

334. Muhammed b. el-Hanefıyye'den nakledildiğine göre (babası olan) Hz Ali kişinin tek bir elbiseyle namaz kılmasında bir sakınca görmezdi. Kendisi de uçlarını iliştirerek tek bir elbiseyle namaz kılardı. (Müsedded) [283]

335.Kays demiştir ki: "Hâlid b. el-Velîd'i orduda askerlere tek elbiseyle imamlık yaparken gördüm." (Müsedded) [284]

336. Enes'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu akyhi vesellem), Usâme b. 2eyd'e dayanarak dışarı çıktı. Üzerinde ise yalnız Katar işi {katarı) bir elbise vardı ve başka giysi yoktu. (el-Hâris) [285]

337. Ebû Nadre'nin bildirdiğine göre Ubey demiştir ki: "Tek elbiseyle namaz kılmak, güzel bir davranıştır. Zira biz, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında bunu yaptık." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [286]

Üzerinde Namaz Kılınan Şeylere Dair

338. Şurayh'dan nakledildiğine göre o Hz. Âişe'ye: "Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) hasır üzerinde namaz kılar mıydı? Zira ben aziz ve celii olan Allah'ın kitabında Biz cehennemi kafirler için kuşatıcı bir mekan (hasîr) kılchk [287] buyurulduğunu işittim" diye sormuş, o da: "Onun üzerinde namaz kılmazdı" demiştir. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [288]

339. İbn Abbâs: "Ben, Resûlullah'ı {sallallahu aleyhi vesellem) elbisesi üzerine secde ederken gördüm" demiştir. (Ebû Ya'lâ)

340. Sabit b. Ubeyd demiştir ki: Zeyd b. Sâbit'in yanma girdim ve hasır inde narnaz kılıp secde ettiğini gördüm. (Müsedded). [289]

341. Simâk b. Harb der ki: Ben, Numân b. Beşîr'i tahta üzerinde namaz ılarken gördüm. (Müsedded) [290]

Kendisine Dönük Olarak Namaz Kılınması Caiz Olan ve Olmayan Şeyler

Deveye doğru dönerek namaz kılma konusundaki Ubâde hadisi ileride Cihat kitabının "humus" bölümünde gelecektir.

342. Enes bildiriyor. Kabre doğru namaz kılıyordum. Hz. Ömer beni gördü ve: "Kabir, kabir!" demeye başladı. Ne demek istediğini arılamıyordum. Başımı kaldırıp baktım. "Önünde kabir var!" dedi.

(Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ahmed b. Menî) [291]

343. Enes'in naklettiğine göre Resûlullah {sallallahu aleyhi vesellem) "Namazı ppek, eşek ve kadın bozar" buyurmuştur. {el-Hâris) [292]

344. Sa'd b. İbrahim babasından şöyle dediğini nakletmiştir: Namaz kılıyordum. Derken bir adam önümden geçmek istedi. Engelledim. Sonra bunu Osman b. Affan'a sordum. "Kardeşimin oğlu! Bunun sana bir zararı olmaz" dedi. (Müsedded) [293]

345. Muhammed (b. Sîrîn)'İn bildirdiğine göre Ebû Saîd (el-Hudrî) namaz kılarken el-Hâris [294] önünden geçti- veya önünden geçmek İstedi- Ebû Saîd saçından yakalamaya kalkıştı. Haris bu durumu Mervan'a şikayet etti. Sonra Ebû Saîd, Mervan'm yanma gittiğinde Mervan: "Sizler buna ve onun arkadaşlarına uyarsanız, onlar sizi Yahudileştirecekler!" dedi. Ebû Saîd de ona: "Yalan söyledin! Vallahi Sen ve baban Yahudi olsanız bile biz sizinle Yahudi olmayız" diye karşılık verdi. Eyyûb dedi ki: Muhammed (b. Şîrîn): "Doğru söylemiş. Çünkü Cahiliye döneminde onlara (Ebû Saîd'e) Yahudilik teklif edildi, ama kabul etmediler" dedi. (Müsedded)

Namaz Kılanları Dövmekten Men

346. Ümmü Seleme'nin naklettiğine göre Ebu'I-Heysem b. Teyyihân ResûluUah'm (saDallahu aleyhi vesellem) yanma gelerek hizmetçi istedi. Peygamber de (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine eğer esirler elde ederse, {hizmetçi vermeyi) vaat etti. Sonra Hz. Ömer'e rastladı. Ömer: "Ey Ebu'I-Heysem! Peygamber (saîlallahu aleyhi vesellem) esirler elde etti. Ona git, çünkü o vaadini yerine getirir" dedi. Ebu'I-Heysem ve Ömer birlikte ResûluUah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yanma vardılar. Ömer: "Ya Resûlallah! Ebu'I-Heysem, kendisine verdiğin sözün karşılığını görmek için sana geldi" dedi. Nebî (sallallahu aleyhi vesellem) de: "İki siyahı uşak elde

ettik. Onlardan dilediğini seç" buyurdu. Ebu'I-Heysem: "Ben senin fikrini öğrenmek istiyorum" deyince Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Şunu al! Çünkü o bizim yanımızda namaz kıldı. Ama ona vurma! Zira biz, namaz kılanları dövmekten men edildik" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [295]

347. Ebû Bekir'in naklettiğine göre Resûîullah (sallaDahu aleyhi vesellem) namaz kılanların dövülmesini yasaklamıştır. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [296]

Çocuğa Namazı Emretme Yaşı

348. Saîd b. Ebî Hilâl, kendi kabilesinden bir adamdan, o da amcasından şöyle dediğini nakîetmiştir: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) çocukların namazını sorduk."

'Sağım solu ayırt edecek yaşa geldiğinde, ona namazı emredin " buyurdu. (Ahmed b. Menî) [297]

349. Enes'in naklettiğine göre Resûîullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Çocuklar yedi yaşma ulaşınca onlara namazı emredin. On üç yaşma geldiklerinde (hâlâ kılmıyorlarsa) bu yüzden onları dövün " buyurmuştur. (el-Hâris)

Senedinde yer alan Davûd [298] metruk biridir.

Mescit İnşa Etmenin Fazileti

350. Ebû Zer [299] şöyle demiştir: "Kim Allah rızası için kata (güvercin büyüklüğünde bir kuş)un yuvası kadar bile olsa bir mescit yaparsa, Allah da onun için cennette bir köşk/ev yapar." (İshâk ve Ahmed b. Meni') [300]

351. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs demişlerdir ki: Allah Resulü (sallallahu aleyhi

veseliem) bize hutbe irat etti...... Bu şekilde nakledilen uzunca bir hadiste şu

ifadeler yer almıştır:[301] "Kim Allah için bir mescit yaparsa, Allah ona her karış için -veya dedi ki: her arşın için- altın, gümüş, inci, yakut ve inciden yapılma 40 000 şehir verir. Her şehirde 40 000 saray, her sarayda 70 000 yurt, her yurtta 1000 ev, her evde 40 000 divan ve her divanda hurilerden bir zevce/eş vardır. Yine her evde 40 000 sofra, her sofrada 40 000 kap, her kapta 40 000 çeşit yemek vardır. Allah o kimseye bütün bu eşlerini dolaşacak güç ve kuvvet verir. Bu yiyecek ve içecek bir gün içindir,"

Uydurma bir hadis olup senedinde (Meysere) yer almıştır. (el-Hâlis)

352. İbn Abbâs'm naklettiğine göre Resûlullah (sailaüahu aleyhi vesellem): "Kim Allah için kata kuşunun yumurtaları için yaptığı yuva kadar bile olsa bir mescit inşa ederse, Allah da ona cennette bir ev inşa eder" buyurmuştur. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [302]

353. Âişe'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "ttm bir mescit inşa ederse, Allah da onun^in cennette bir ev inşa eder" buyurmuştur. işe demiştir ki: "Ya Resûlallah! Şu Mekke yolu üzerindeki

(basit) mescitler de buna dahil midir?" diye sordum. "Evet. 0 mescitler de buna dahildir" buyurdu. (Müsedded) [303]

354. İbn Ebî Ömer dedi ki: Bize Kesîr el-Mu'eddeb [304] aynı senetle bildirdi. Fakat onun rivayetinde "Kata\ kuşunun yuvası kadar bile olsa" ifadesi de geçmiştir.

355. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim içinde Allah'a ibadet edilsin diye helal kazançtan bir mescit inşa ederse, Allah da onun için cennette inci ve yakuttan bir ev inşa eder" buyurmuştur. (EbûYa'lâ) [305]

Namaz Kılma Amacı Dışında Bîr Amaçla Mescit Yapmanın Mekruh Oluşu

356. Enes b. Mâlik'ten nakledildiğine göre o, her şeyi silip süpüren taundan (vebadan) kısa bir süre önce yeni yapılmış bir mescide uğradı. Kendisine: "Bu, falan oğullarının yeni inşa ettiği bir mescittir" denince, o da: "Denirdi ki: Öyle bir dönem gelecek ki, o dönemde insanlar, mescitleri birbirlerine karşı övünmek amacıyla inşa edeceklerdir. Sonra oraları pek az mamur edeceklerdir" dedi. Eyyûb demiştir ki: "Sonra her şeyi silip süpüren felaket (veba salgını) geldi ve hepsim alıp götürdü." (Müsedded) [306]

Buhârî'nin muallak olarak naklettiği hadis, ayrıca merfû olarak da rivayet edilmiştir.

Mescidi Koruyup Kollamak

357. Muâz'ın naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): Çocuklarınızı ve delilerinizi mescitlerden uzak tutunuz. Oralarda had cezalan tatbik etmeyiniz, kılıç çekmeyiniz, alış veriş yapmayınız ve davalara bakmayınız-Cuma günlerinde oraları tütsiileyiniz ve kapılarının üzerine abdesî kapları/ibrikler asınız" buyurmuştur. (İshâk)

Bu hadis, munkatıdır. [307]

358. Ebû Eyyûb el-Ensârî şöyle deflliştir: Bir adam Mescid'de elbisesinden bir bit aldı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: "Onu elbisene geri bırak!" buyurdu. {İshâk)

Senedinde kopukluk vardır. İshâk, başka bir senedle Talha kanalıyla Medine halkından bir yaşlı kimseden naklen: "Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) bit alan bir adamı gördü..." ibaresiyle tahrîc etti. [308]

359. Cübeyr b. Mut'im'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) mescitlerde had cezalarının tatbik edilmesini, şiir okunmasını ve silah çekilmesini yasaklamıştır. (İshâk)

Bu, eğer İshak b. Yesâr, Cübeyr'den hadis işitmişse, hasen derecesinde bir senettir. [309]

360. Yine Cübeyr b. Mut'im, merfû olarak "Mescitlerde had cezaları uygulanmaz" hadisini nakletmiştir. (el-Hârİs) [310]

361. Ebû Recâ demiştir ki: Yağmurlu bir günde hutbe veren İbn Abbâs'ı hutbesinde şöyle derken işittim; "Konak yerlerinizde namazlarınızı kılınız bu pislikleri ayaklarınızla mescide taşımayınız. Zira abdest sularınız mescidin bütün komşularına yetecek miktarda değildir." (Müsedded)

362. Ebû Umâme'nin naklettiğine göre Resûlullah (salîaUahu aleyhi vesellem): "Mescide tükürük atmak, kötülük (seyyie), onu gömmek ise İyiliktir (hasene)" buyurmuştur. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [311]

363. Harise b. Mudarrib'in [312] naklettiğine göre Abdullah b. Mes'ûd: "Cuma günü bir ihtiyarın mescitte şiir okuyup Câhiliye günlerini andığını görürseniz, başını sopayla kırmız" demiştir. (Müsedded) [313]

Sahîh ve mevkuftur.

364. Süfyân b. Uyeyne demiştir ki: Rüyada Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi ellem) gördüm ve: "Ey Allah'ın Resulü! Senden nakledilen şu Muhakkak ki melekler de insan oğlunun rahatsız olduğu şeylerden rahatsız. olur şeklindeki hadis hakkında ne dersin?" diye sordum. "Doğrudur" buyurdu. (el-Humeydî) [314]

365. Ebu'z-Zübeyr demiştir ki: Câbir'e sarımsağın hükmü sorulduğunda onun bu soruyu şöyle yanıtladığını işittim: "O zaman bizim topraklarımızda sarımsak yoktu. Asıl yasaklanan (çiğ) soğan ve pırasadır." (el-Humeydî) [315]

366. Hz. Ali şöyle dedi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize sarımsak yememizi emrederek Eğer benim yanıma (gökten) melek iniyor olmasaydı, onu ben de yerdim" buyurdu. (Ahmed b. Menî)

Mescitlerde Bulunmanın Fazileti

367. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre Resûlullah («Ddtafe aleynı Şöyle buyurmuştur: ve zikir meclislerine devam etmektir Bir kul namaz kılar, sonra olduğu yere oturursa, abdestı bozuluncaya veya oradan kalkıncaya kadar melekler kendisine dua ederler. " {Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [316]

368. Ebû Abdurrahman[317] demiştir ki: Bana, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesdlem) şöyle buyururken işiten bildirdi: "Kim namaz kılmak maksadıyla bir mescitte oturur veya oraya girerse, abdesti bozuluncaya kadar orada oturduğu sürece melekler Allahım, onu bağışla, onu esirge! diye onun için dua ederler." (Ebû Bekir b. Ebî Şeyhe) [318]

369. Atâ b. es-Sâib demiştir ki: Mescidinde ölmek üzere bulunan Abdullah b. Habîb'in -Ebû Abdurrahman'm- yanma girdik ve: "Yatağına geçsen" dedik. Dedi ki: Bana ....işiten kişi bildirdi. [319] Sonunda (Abdullah) demiştir ki: "Ben mescidimde ölmek istiyorum." (ei-Hâris) [320]

370. Yûnus b. Ubeyd demiştir ki: el-Hasan'a dedim ki- veya ona denildi Kul namazgahta bulunduğu sürece namazdaymış gibi muamele görür sözü hakkında ne dersin?" Dedi ki: "Namaz kıldığı yerde mi?" diye sordum. "Bilakis bütün mescitte" dedi. (Müsedded) [321]

371. Muhammed b. Vâsi' der ki: Ebtı'd-Derdâ, oğluna şöyle tembihlemiştir: "Ey oğlum! Evin mescit olsun. Zira ben Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesdlem) şöyle buyururken işittim Muhakkak ki mescit

muîtakilerin evidir. Mescitleri ev edinenler için Allah esenlik, rahmet ve cennete giden (sırat) köprü(sün)den geçiş emri yerir." (İbn Ebî Ömer) [322]

372. Abdullah b. Amr'm naklettiğine göre Resûlullah (sallallahualeyhivesellem) şöyle buyurmuştur: "Altı meclis var ki bir Müslüman onlardan hangisinde bulunursa, mutlaka o kimse Allah katında güvende olur: Allah yolufnda cihat etmek), Cuma mescidinde bulunmak, bir hastayı ziyaret etmek, cenazenin peşinden gitmek, evinde kalmak veya adil devlet başkanına destek olup saygı duymak." (İbn Ebî Ömer, Abd b. Humeyd, Bezzâr)

Mescide Girerken ve Oradan Çıkarken Okunacak Dua

373. Ebu'd-Derdâ derdi ki: Ben mescide girerken şöyle derdim: "Selâm olsun sana ey Allah'ın Resulü!" (İbn Ebî Ömer)

Mevkuftur; ravileri Sahih ricalidir; ancak kopukluk söz konusudur.

374. Yine (İbn Ebî Ömer) demiştir ki: Bize Veki' bildirdi. Dedi ki: Bize Abdullah b. Saîd b. Ebî Hind'in birden fazla kimseden naklen bildirdiğine göre Peygamber (sallaUahu aleyhi vesellem) Mescid'den çıkarken: "Ailahım! Benî (rahmetinden) kovulmuş şeytandan koru!" diye dua ederdi.[323] (İbn Ebî Ömer)

375. Abdullah b. Selâm'dan nakledildiğine göre o, Mescid'e girdiğinde Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) selâm verir; sonra: "Ailahım! Bana rahmetinin kapılarını aç!" diye dua ederdi. Çıkarken de Hz.

Peygamber'e (salkllahu aleyhi vesellem) salâvat getirir ve şeytandan (Allah'a) sığınırdı. (el-HârİS) [324]

Hadis mevkuf olup senedinde kopukluk vardır.

376. Hz. Ali der ki: Hz. Peygambe5(sallallahualeyhivöellem) Mescid'e girerken "Allahım'- Bana rahmet kapılarını aç!" diye; çıkarken de: "Ailahım! Bana lütuf kapılarını aç!" diye dua ederdi. (Ebû Ya'lâ) [325]

Namaz Esnasında Sakınılması Gereken ve Gerekmeyen Şeyler

377. Seleme b. Ekva mn naklettiğine göre o, Hz. Peygamber O yay içinde namaz kılman hükmünü sormuş o da. Yay najkl, al ok çantasuu at!" buyurmuş, (ishâk, Ebu Bek,r, Ebu Ya la) [326]

İsa b. Yûnus, kelimesini avcüann kullandiğr küçük ok çantasr olarak açıklamıştır.

378. Vasile der ki: Allah Resulü (sallallahu aleyhi veseilem) ile birlikte karargâhtaydık. Derken namaz için kamet getirildi. Yaylarımız [327] ve kılıçlarımıza dönüp, onları rida yerine üzerlerinde namazı kıldık. (Ahmedb. Menî')

379. Hz. AH nakletmektedir: Resûlullah (sallallahu aleylıi veseilem) beni, saçlarımı örgü yaparak namaz kılmaktan ve namazda çakıl taşlarıyla oynamaktan menetti.....(Müsedded) [328]

380. İbn Ömer merfû olarak şöyle nakletmiştir: "Kim içinde bir dirhem haram kazanç bulunan on dirhemle bir elbise satın alırsa, o üzerinde olduğu sürece Allah Teâlâ onun hiçbir namazım kabul etmez." Sonra iki parmağını kulaklarına sokarak "Eğer Hz. Peygamber'i (sallallahu

aleyhi veseilem) böyle buyururken işitmemişsek, şunlar sağır olsun!" dedi. (Abd b. Humeyd) [329]

381. Abdullah b. Mes'ûd der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi veseilem) namaz kılarken sandaletlerini çıkardı. Arkasındakiler de çıkardılar. Nebî (saMahu aleyhi veseilem): "Niçin sandaletlerinizi çıkardınız?" diye sorduğunda "Ey Allah'ın Resulü! Senin (nalınlarını) çıkardığını görünce biz de çıkardık" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem): "Cebrail bana, sandaletlerimden birinde pislik bulunduğunu bildirdi. Bu yüzden ikisini de çıkardım. Siz sandaletlerinizi çıkarmayınız " buyurdu. {Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [330]

382. Bekr b. Abdullah el-Müzenî der ki; Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi veseilem) namaz kılarken birden sandaletlerini çıkardı. Onu gören insanlar da sandaletlerini çıkardılar. Allah Resulü (sallallahu aleyhi veseilem): "Sandaletlerinizi niçin çıkardınız?" diye sorunca "Sen çıkardın, biz de çıkardık" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem): "Cebrail bana onlarda pislik bulunduğunu söyledi. Sizden biriniz Mescid'e geldiğinde sandaletlerinin altını çevirsin. Eğer onlarda pislik varsa, onu temizlesin- Yoksa onlarla namazını kılsın" buyurdu. (el-Hârİs) Hadis mürseldir. [331]

383. (el-Hâris der ki:) Bize Ebu'n-Nadr bildirdi. Dedi ki: Bize Süleyman, Humeyd'den [332] naklen bildirdi. O demiş ki: Bana bedeviden işiten şunu bildirdi: Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) sığır derisinden sandaletlerle namaz kılarken gördüm. Birden sol tarafına tükürdü. Sonra tükürdüğü yeri sandaletleriyle çiğnedi. (el-Hârİs) [333]

384. Alkame der ki: Abdullah (b. Mes'ûd), Ebû Musa'nın evine gitti. Derken namaz vakti geldi ve Ebû Musa: "Ey Ebû Abdurrahman! Öne geç (imam ol)! Sen yaşça benden daha ilerisin ve bilgice benden daha üstünsün" dedi. O da: "Hayır! Asıl sen öne geç! Çünkü biz senin evine ve mescidine geldik. Sen bu göreve daha layıksın" diye karşılık verdi. Bunun üzerine Ebû Musa öne geçti ve sandaletlerini çıkardı. Selâm verince Abdullah ona: "Niçin sandaletlerini çıkarmak istedin? Yoksa sen mukaddes vadi Tuvâ'da mısın?!" dedi. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [334]

385. Enes'in bildirdiğine göre Peygamber (sallahu aleyhi vesellem) mestleriyle namaz kılardı. (Ebû Ya'lâ)

386. Ümmü Seleme demiştir ki: "Resûlullah (sallalhhu aleyhi veselkm) erkeğin, başı örgülü olarak namaz kılmasını yasakladı..." Mu'emmel'e dedim ki: "Burada Ümmü Seleme var mı?" diye sordum. "Bunda hiç şüphem yoktur" dedi. Bunu ondan, önce Mekke'de iken yazdım. [335] (İshâk)

Her Namazda Misvak Kullanmak

387. Abdullah b. ez-Zübeyr'in naklettiğine göre Peygamber (saMahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Eğer ümmetime güçlük çıkarmaktan endişe etmeseydim, onlara her namazda misvak kullanmalarını emrederdim. [336]

388. Ebû Atık der ki: (Câbir) Yatarken, gece kalkınca ve sabah olunca hep misvak kullanırdı. "Bu kadar misvak kullanmakla kendine eziyet

ediyorsun" dedim. Dedi ki: "Bana Usâme'nin haber verdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhivesellem) bu şekilde misvak kullamrmış." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ahmed b, Menî) Hadiste zayıflık vardır. [337]

389. İbn Abbâs'm naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseEem) söyle buyurmuştur: "Eğer güçsüz düşmenizden endişe etmeseydim, size her namazda misvak kullanmayı emrederdim." (İshâk) [338]

390. Damre b. Habîb der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) reyhan çöpüyle misvaklanmayı yasakladı ve:

Saflar

391. Abdullah (b. Mes'ûd) bildiriyor: "İsrail oğullarının kadınları erkeklerle aynı safta namaz kılarlardı. Derken boylarını yükseltmek amacıyla takunyalar edindiler. Sonra her biri arkadaşına bakmaya başladı. Bunun üzerine onlara âdet/hayız dönemi verildi ve böylece geride tutuldular." Abdullah dedi ki: "Siz de kadınları aziz ve celil olan Allah'ın onları geride tuttuğu gibi (saflarda) geride tutunuz." {Müsedded)

392. İbn Ömer demiştir ki: "Üç kişi namaza duracakları vakit içlerinden biri Öne geçer, ikisi de onun arkasında durarak saf tutarlar." (Ravi) Dedi ki:[339] "Bir defasında gelip onun (îbn Ömer'in) soluna durdum. Beni tutup sağma geçirdi." (Müsedded) Hadis sahîh mevkûfım? [340]

393. Abdullah b. Utbe demiştir ki: Abdullah b. Ömer'le birlikte öğle namazına durdum. Beni tutup sağ yanına koydu. Derken Yerfeu1 geldi. Ben ve o, onun arkasına durduk. {Müsedded). Hadis sahih mevkûjt [341]

394. Ebû Sa'd el-Hatmî demiştir ki: Câbir b. Abdullah'tan anlatırken işittiğime göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona ve Câbir'e veya Cebbar b. Sahr'a namaz kıldırmış ve onları arkasına yerleştirmiştir. (Müsedded) [342]

395. İbn Abbâs'm naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseera) şöyle buyurmuştur: "Safları sıklaştırın. Zira şeytan, bodur/tıknaz koyunların (hazeff kuzuları gibi, aranıza girmek ister. [343]

(Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [344]

396. Fâtıma binti Kays der ki: Resûlullah'ı (salMahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: "Erkeklerin saflarının en hayırlısı, birincisi; en şerlisi sonuncusudur. Kadınların saflarının ise en hayırlısı sonuncusu; en şerlisi birincisidir." (el-Hâris) [345]

397. Hz. Ömer demiştir ki: "Muhakkak ki Allah ve melekleri ilk safta namaz kılana rahmet ederler." (el-Hârİs) [346]

398. Huceyra binti Husayn der ki: "İkindi namazında Ümmü Seleme brze imamlık yaptı. (Namazda) Aramızda durdu." (Müsedded) [347]

399. Süveyd b. Gafele demiştir ki: Bilâl namaz kılmak için omuzlarımızı aynı hizaya getirir, ayaklarımıza vururdu. (Müsedded) [348]

Cemaat Oluşması İçin Gerekli Olan En Az Sayı

400. Ebû Umâme, Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle nakletmiştir: İçeri bir adam girdi ve Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Şu adama iyilik yapıp onunla birlikte namaz kılacak kimse yok mu?" buyurdu. Bir adam kalktı ve onunla birlikte namaz kıldı. Sonra Resûlullah {sallallahu aleyhi vesellem): "İşte hu da cemaattir, bunlar da cemaattir" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [349]

Cemaatle Namaz

401. Ebû Babriyye [350] anlatmaktadır: Hınıs (Humus) mescidine girdim. Baktım -etrafında insanların toplandığıkısa kıvırcık saçlı bir genç! Konuştuğu zaman sanki ağzından nur ve inci dökülüyor. "Bu kimdir?" diye sordum. "Muâz b. Cebel" dediler. Onun orada şöyle dediğini işittim. "Kim Allah'a iman ile kavuşmak istiyorsa, şu beş vakit namazı, ezanın okunduğu yerde kılsın. Zira bunlar hidayet geleneklerinden ve Peygamber'inizin sizin için koyduğu sünnetlerindendir. Kimse Benim evimde namazgahım var.

Ben orada kılarım demesin. Eğer siz böyle yaparsanız, Peygamber'inizin sünnetini terk etmiş olursunuz. Eğer Peygamber'inizin bir sünnetini terk ederseniz muhakkak sapıtırsınız. Nefsim kudreti elinde bulunan (Allah)a yemin ederim ki, ben Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında, içimizden münafıklığı aşikar olan münafıktan başkasının bunlardan geri kaldığını görmedim. Öyle ki hasta adam bile iki kişinin omuzları arasında getirilip safa konurdu." (İshâk)

402. Câbir merfû olarak şöyle nakletmiştir: "Birine (halkı) namaza çağırmasını emretmeyi, sonra da namazdan geri kalanların yanlarına gidip evlerini üzerlerinde yakmayı düşündüm. " (Ebû Dâvud et-Tayâlİsî) [351]

403. Sabit b. Ubeyd demiştir ki: Zeyd b. Sâbit'i hasta yatağında ziyaret etmek üzere yanma girdim. İki oğlu1 yanındaydı. Derken namaz için kamet getirildi. Oğullarına "Namaza gidin. Zira kişinin cemaatle kıldığı namaz tek başına kıldığı namazdan yirmi beş derece daha faziletlidir " dedi. (Müsedded) [352]

404. Ebû Umâme'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Şöyle buyurmuştur: "Allah yolunda sefere çıkan birinin tek basına kıldığı namaz yirmi beş namaza denktir. Yol arkadaşlarıyla birlikte kıldığı namazı dokuz yüz namaza denktir. Cemaatle kıldığı namazı ise kırk dokuz bin namaza denktir." (Ebû Ya'lâ) [353]

405. Enes b. Mâiik'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kişinin cemaatle kıldığı namazı, tek başına kıldığı namazından yirmi dört cüz daha üstün kılınmıştır, " (el-Hârİs) [354]

406. Abdullah b. Zeyd der ki: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: Muhakkak ki aziz ve celil olan Allah ve melekleri safları birleştirenlere rahmet ederler. Fert olarak kılınan namazla cemaatle kılınan namaz arasında yirmi beş derece fark vardır. " (Ebû Ya'lâ) [355]

407. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs şöyle nakletmişlerdir: Allah Resulü (Ilallahu aleyhi vesellem) bize hutbe irat ederek şöyle buyurdu: "Kim her nerede ve kimle bulunursa bulunsun, cemaate devam ederse, sırat köprüsünden, köprüden ueçen ilk grupla birlikte parlayan şimşek gibi geçer.

Yüzü dolunay gecesinde Ay'dan daha parlak olur. Namaza devam ettiği her gün ve geceye karşılık ona bir şehit sevabı verilir. Kim ilk safta $maz kılmaya devam eder ve hiçbir mümine eziyet vermeden ilk tekbire yetişirse, Allah ona kıyamet günü müezzin sevabı verir..." (el-Hârİs)

Hadis, müezzinin fazileti ile devam ediyor ki, daha Önce ezanın fazileti bölümünde geçmişti. el-Hâris, buna tamamı yaklaşık 5 yaprak tutan bir miktardaki uydurma hadis cüz'ü içinde yer vermiştir. [356]

408. İbn Mes'ûd demiştir ki: "Kim ezanı işitir de herhangi bir hastalığı bulunmadığı halde namaza gitmezse, onun kıldığı namaz, namaz değildir." (Müsedded) [357]

409. İbrahim (en-Nehaî), kameti işiten kişinin mescitten çıkmasını mekruh görmüştür. (Müsedded)

410. Muhammed b. Abdurrahman b. Abdullah b. Abdurrahman b. Es'ad - Zürâre, amcası Yahya b. Es'ad b. Zürâre'den (demiştir ki: Aramızda ona benzeyen kimse görmedim), Hz. Peygamber'den (saflaflahu aleyhi veseUem) naklen şöyle buyurduğunu aktarmıştır: "Kim cemaatle namaz, için ezanı duyar da üç kez ona iştirak etmezse, sonra yine duyar da üç kez ona iştirak etmezse, kalbi mühürlenir ve kalbi münafık kalbine döndürülür. " (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

Cemaatle Namaza Devam Etmek

411. Umeyr b. Hânî [358] demiştir ki: Haccâc'ın İbnü'z-Zübeyr'i kuşattığı sırada Mekke'de Abdullah b. Ömer'e tanık oldum. îbn Ömer (iki

tarafın) arasında idi. Bazen ötekilerle, bazen berikilerle namaza katılırdı. (Müsedded)

412. Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Münafık yatsı namazına, yani cemaatle namaza kırk gece devam edemez" buyurmuştur. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

İmamın Hareketlerine Uyulmasına Dair Emir

413. Muâviye b. Ebî Süfyân'ın naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Emir/devlet başkanı oturarak namaz kılarsa, siz de oturarak namaz kılınız." Ravi der ki: İnsanlar Muâviye'nin doğruluğuna şaştılar. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [359]

414. îbrâhîm b. Ubeyd b. Rifâ'a anlatmaktadır: Câbir b. Abdullah'ın yanma girdim ve onu, arkadaşlarına ikindi namazını oturdukları yerde oturarak kıldırırken gördüm. Selâm verinceye kadar bekledim. Sonra: "Allah seni bağışlasın! Sen Allah Resûlü'nün sahabîsi olarak bunlara namazı oturduğun yerde mi kıldırıyorsun?" dedim. O da şöyle yanıtladı: "Ben hastayım. Oturdum. Onlara da oturmalarını söyledim. Zira Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: İmam kalkandır. Ayakta namaz kılarsa, siz de ayakta kılınız. Oturarak namaz kılarsa, sîz de oturarak kılımz " (Abd b. Humeyd) [360]

415. Abdurrahman b. Avfın naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Abdurrahman b. Avf m insanlara namaz kıldırdığı bir sırada onun yanına gidince, Abdurrahman geri çekilmek istemiş, fakat Peygamber (siUalbhu aleyhi vesellem) ona: "Yerinde kal!" diye işaret etmiştir. Böylece Abdurrahman namazı kıldırmaya devam etmiş, Resûlullah (salbllahu aleyhi de onun namazına göre namazını kılmıştır. (Ebû Yala)

416. Mûsâ b. Abdullah b. Yezîd'in naklettiğine göre babası şuracıkta halka namaz kıldırırmış. İnsanlar başlarını, ondan Önce eğerler ve yine başlarını ondan önce kaldırırlarmış. Namazını bitirince, onlara dönmüş ve: "Ey insanlar! Niçin hem kendiniz günaha giriyorsunuz, hem de başkalarını

günaha sokuyorsunuz? Ben size Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) namazı gibi namaz kıldırdım. Ondan asla dönmem" demiş. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [361]

417. Alî b. Şeyban, babasından nakletmiştir: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) arkasında namaz kıldım. Bir adam başını Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) önce kaldırdı. Namazı bitirince Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim başını imamdan evvel kaldırır veya indirirse, onun namazı namaz olmaz" buyurdu. (Müsedded) [362]

418. Ebû Hureyre demiştir ki: "Başını imamdan evvel kaldırıp indiren alnı şeytanın elindedir." (el-Humeydî) [363]

(Humeydî) demiştir ki: Bunu Süfyan kâh merfû olarak, kâh mevkuf olarak nakletmiştir.[364] Bunu Bezzâr, Abdülazîz b. Muhammed yoluyla Muhammed b. nakletmiş ve Melîh'in [365] Ebû Hltteyre'den yalnız bu hadisi naklettiğini biliyoruz demiştir.

İmamlık Görevini Mutedil Bir Tarzda İcra Etmeyenin Günahı

419. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs şöyle nakletmişlerdir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize hutbe irat ederek şöyle buyurdu:,... Ravinin uzunca zikrettiği hadiste şu cümleler yer almıştır: "Kim bir topluluğa imam olur da onlar kendisinden razı olursa ve namaza katılmasına, kıraatinde, rükusunda, secdesinde ve kadesinde/oturuşunda orta yolu tutarsa, onlar gibi ecir kazanır. Kim de bütün bunlarda (cemaat için) orta yolu tutmazsa, namazı kendisine iade edilir. Namazı onun gırtlağından Öteye geçmez. O

kimse tebaasına faydası dokunmayan, onlar arasında Allah Teâla'nın emrini uygulamayan mütecaviz, talim emir/devlet başkanı mertebesinde olur." Bunu duyan Ali b. Ebî Tâlib: Allah'ın Resulü! Anam babam sana feda olsun, tebaasına faydası dokunmayan ve onlar arasında Allah'ın emrini uygulamayan mütecaviz zalim emirin mertebesi nedir?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi şöyle yanıtladı: "O dört kişinin dördüncüsü ve kıyamet günü insanların c« ugır ^m azap görecek olanıdır Bunlar İblis, Firavun, cana kıyan Kabil olup zalim emir dördüncüleridir. " (el-Hârİs) Bu, uydurma bir hadistir.!

420. Enes der ki: Bizler, Hz. Peygamber'in (saliallahu aleyhi vesellem) arkasında başlarımızı rükudan kaldırdık mı, onun secdeye gidip yüzünü yere iyice yerleştirdiğini görünceye kadar ayakta bekler, sonra secdeye varırdık. (Müsedded) [366]

Abdülazîz b. Râfî'nin, Ensarlı bir şeyhten naklettiği hadis, Namazın Özellikleri bahsinde gelecektir.

İmamın Namazı Kısa Kıldırmasına Dair Emir

421. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallalkhu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Namazı hafif kıldırınız- Zira sizin arkanızda güçsüzler, yaşlılar ve ihtiyaç sahibi olanlar vardır. " (İshâk)

422. Sehl b. Ebî Umâme bildiriyor: O ve babası, Ömer b. Abdülazîz'in emir olduğu dönemde Enes b. Mâlik'in yanma girdiler. Enes, sanki yolcu namazı veya ona yakın bir namaz gibi hafif/kısa bir namaz kıldırdı. Selâm verince: "Allah seni esirgesin! Bu farz namaz mı, yoksa senin kıldığın

nafilKe bir namaz mı?" diye sordu. O da şöyle yanıtladı: "Farz namazıdır. Bu, Allah Resulü'nün (saliallahu aleyhi vesellem) namazıdır. Onu hiç değiştirmemişimdir. Yalnız az bir şey yanılmışımdır. Zira Resûlullah (sallaUahu aleyhi vesellem) buyururdu ki: Kendiniz,e zorluk çıkarmayınız. Sonra yükünüz ağırlattırılır. Bir kavim kendilerine zorluk çıkardılar da yükleri ağırlaştırıldı. İşte şu manastırlar ve havralardakiler onların kalıntılarıdır. (Üzerlerine bizim farz kılmadığımız, fakat kendilerinin güya Allah'ın rızasını kazanmak için ihdas ettikleri ruhbanlık....) [367] (Ebû Ya'İâ}

423. Hz. Ali'nin bildirdiğine göre Muâz, kendi kavmine sabah namazını kıldırdı ve Bakara sûresini okudu. Arkasında, beraberinde su taşıma devesi bulunan bir bedevi vardı. İkinci rekatta bedevi namazı kendi başına kılıp Muâz'm arkasından ayrıldı. Sonra bu olayı Hz. Peygamber'e {saMlahu aleyhi vesellem) haber verdiler. Bedevi: "Su devemin kaybolmasından endişe ettim. v°luk çocuğum var. Onlara (onunla) kazanç sağlıyorum" dedi. Bunun bi Resûlullah (saliallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Onlara namazı, onların en zayıflarının namazı gibi kıldır. Zira içlerinde güçsüzler, yaşlılar ve ihtiyaç sahibi olanlar vardır. Sen fitne çıkarıcı olma!" (Ahmecl b. Menî) [368]

İmama Yanıldığı Yeri Hatırlatmak

424. Ebû Abdurrahman demiştir ki: Hz. Ali dedi ki: "İmam, senden yemek istediğinde ona yardım etmen (yani yanıldığında ya da okuyacağı âyeti unuttuğunda hatırlatman) sünnettendir." Ebû Ab dur rahman'a:

"İmamın yemek istemesi nedir?" diye sordum. "Susmasıdır" dedi.[369] {Ahmed b. Menî)

425. İbn Abbâs şöyle nakletmiştir: Resûlullah (saMbhu aleyhi vesellem) sabah namazında bir âyette tereddüt etti. Namazı bitirdiğinde halkın yüzüne bakarak: "Ubey b. Ka'b sizinle namaz da yok muydu?" diye sordu. Hayır" dediler. İnsanlar onun, Ubey'i sadece kendisine hatırlatma yapması için aradığım düşündüler. (el-Hârİs) [370]

---

[1] Murad Buharı 83

[2] Zira 28 Zilhicce 852 H. tarihinde vefat etti ve Kahire'nin Karâfe mahallesinde Deylemî'nin kabrinin karşısına defnedildi

[3] 13 cilt halinde defalarca basılmıştır

[4] Biyografisinde istifade edilen kaynaklar: İbn Hacer, Rafu'l-ısr, I, 85; Sehâvî, ed-i', II, 36. İbnü'1-İmâd, Şezerntii'z-zeheb, VII, 270. Şevkânî, el-Bedrü'-t-tâli", I, 87.

[5] Ahmed b. Ebû Bekir b. İsmail b. Selim, öl. 840 H.

[6] Kütüb-i Sitte ve İmam Ahmed'in Müsned'inde bulunmayan hadisleri

[7] Sonraki bölümlerde hadislerin senetleriyle zikredildiği nüsha "Müsnede" ismiyle zikredilecektir (Mütercim).

[8] Sonraki bölümlerde hadisleri senetlerinden arındırılmış nüsha "Mücerrede" ismiyle zikredilecektir. (Mütercim)

[9] Altı Asıl'dan (Kütüb-ü Sitte'den) maksat şunlardır: Sahîh-i Buhârî, Sahîh-i Müslim, Ebû Davud'un Sünen'i, Tirmizî'nin Sünen'i, Nesâî'nin Sünen'i, İbn Mâce'nin Sünen'i. Bu, rtm Tâhir el-Makdisî, Abdülğanî el-Makdisî, Heysemî, İbn Hacer ve daha pek çok kimsenin benimseyip kullandığı bir ıstılahtır. Buna karşılık Razın el-Abderî, Kuzey Afrikalıların çoğunluğu

(Meğaribe), Cnıniu'l-usûl'ün müellifi İbnü'1-Esir ve daha başkalarının benimsediği, Altı Asıl'ın altıncısı olarak İmam Mâlik'in Muvat tâ'sim kabul eden görüş de vardır. Üçüncü bir görüş daha vardır ki, buna göre de altıncı asıl Dârimî'nin Sünen'idir.

[10] Müsnedler, her şahabının rivayet ettiği hadislerin ayrı bölümler halinde sunulması Metoduna göre tasnif edilen eserlerdir. Sahabe isimleri çeşitli kriterlere göre sıralanır.

[11] Bu zat, 808 H. yılında vefat eden Zeynüddin el-Irâkî'nin öğrencisi Nureddin Ali b. Et)î Bekr el-Heysemî'dir.

[12] Eserin adı, Mecmau'z-zevâid ve menbau'l-fevâid olup 1352 H. yılında Kahire'de Hüsameddîn el-Kudsî tarafından basılmıştır. Notlarımda bir çok kere Zevâid diye bahsettiğim eser, bu eserdir. (Muhakkik)

[13] Müsned'in iki rivayeti vardır ki, bunlardan birisi diğerinden daha küçük hacimlidir. Küçük .olan zamanımıza ulaşmış ve baskısı yapılmış ta olan İbn Hamdan rivayetli nüshadır. Heysemî de Mecma'uz-zevâid'inde bu nüshayı esas almıştır. İbn Hacer ise bundan daha kapsamlı olan Muhammed bv İbrâhîm b. el-Makburî rivayetli nüshadan söz etmektedir. Elimizdeki kitapta Ebû Ya'lâ'dan yapılan alıntılar büyük olan nüshadan yapılan rivayetlerdendir. Bu nüshanın zamanımıza ulaşmadığı dikkate alınırsa el-Metâlib'in önemi bir kademe daha artmaktadır.

[14] Ishak'ın Müsned'mden zamanımıza kadar ulaşan bölümü yalnızca Aişe ve Ebû Hureyre'den gelen rivayetleri içermektedir. Abdülğafûr Abdülhakk'm tahkiki ile l-îmân tarafından 1991 vılmda yayınlanmıştır.

[15] Müsnede'de şöyle geçmiştir: "Zira Yahya el-Hammânî bunu tek basma rivayet etmemiştir." Ben derim ki: "Hadis Ebû Ya'lâ'ya ait olmasına rağmen mücerrid (senetleri kaldıran zat) kaynak göstermemiştir."

[16] Mekkûk, tennûr gibi bir buçuk sâ', veya yarım rıtıl'dan sekiz ûkiyeye kadar alan, veyahut Hz. Peygamber'in (saDaflahu aleyhi vesellem) müddü ile on bir ya da on iki müd alan bir ölçektir. (4.125 İt.)

[17] Sekiz mekkûk alan bir Ölçektir. (33 İt)

[18] Müsnede'de "Yezîd zayıf biridir. Zikri geçen kadmm halini de bilmiyorum" kaydı yer almıştır.

[19] Mahtûm, el-Kâmûs'da da sâ' olarak açıklanmıştır. (2.75 İt)

[20] Leğen gibi, bakır veya taştan yapılma bir kaptır Bkz. en-Nihâye,

[21] Müd. 0.688 lt.(Mührrim)

[22] Ebû Davud'un Sünen'ı ile el-lsâbe ve et-Tehzîb'de geçtiği üzere doğrusu, böyledir. Asıllarda ise "Harise" diye yer almıştır.

[23] Hadisi Ebû Dâvud ve İbn Mâce, Salim b. Sere yoluyla azatlısı Ümmü Sabiyye'den nakletmişlerdir. Ümmü Sabiyye de el-İsâbe ve başka kaynaklarda belirtildiğine göre

[24] Yani Hz. Hüseyin, Hz. Peygamber'in (sallallalıu aleyhi vesellem) kucağına oturunca, pipisi elbise üzerinden göbeği hizasına denk geldi ve Hüseyin'den o yere sidik damladı.

[25] ibn Hacer'in tercihine göre bu ayırımın hikmeti şudur: İnsanlar kızlara göre erkek Çocuklarıyla daha çok beraber olurlar. Onları daha sık sırtlarında taşırlar. Bu yüzden K'zlar istisna edilerek daha meşakkatli oldukları için erkek çocukları hakkında ruhsat

[26] Busîrî bunu, Kedinin Bulaşığı Temizdir babında zikretmemiştir.

[27] İbn Ebî Şeybe'nin rivayetinde de bu şekilde geçmiştir. Beyhakî'nînkinde ise "Hüseyin b. Ali" denilmiştir.

[28] İbn Ebî Şeybe bunu Şerîk b. Rukeyn'den nakletmiştir. (I, 31, Haydarâbâd). Metnin sonunda "O ailedendir" kaydı yer almıştır.

[29] Asıllarda bu şekilde geçmiştir. îbn Ebî Şeybe'nin rivayetinde ise: "Annesinden, o da azatlısı Avf b. Mâlik el-Câbirî'den naklen" ifadesi vardır. et-Tehzîb'de de şöyle denilmiştir: "Avf b. Mâlik el-Habâirî Kufelİ olup Ali b. Ebî Tâlib'den hadis rivayet etmiştir. Kendisinden de Yahya b. Müslim Ebu'd-Dahhâk rivayette bulunmuştur." Muhtemelen doğrusu el-Câbirî'dir. Zira Buhârî'nin Tarihi, İbn Ebî Hatim'İn eseri (el-Cerh İ$'t~ta'dîl) ve İbn Hibbân'ın es-Sikât'mda da bu zat el-Câbirî nisbesiyle zikredilmiştir, «unun için Muallemî'nin Buhârî'nin Tarihi üzerine yazdığı talikine bakabilirsiniz.

[30] ibn Ebî Şeybe, Vekî b. Ebi'd-Dahhâk'dan nakletmiştir. (I, 32). Buhârî de Tarih'inde Vekî ve Ali b. Ebî Hâşim yoluyla Ebu'd-Dahhâk'tan nakletmiştir. ()V, 57).

[31] Balgam ve Göz Yaşlarının Temiz Oluşu

[32] Beyhakî es-Sünen'inde muallak olarak, nakletmiş tir. (I, 14). Onun rivayeti; "Sadece elbisendeki sidik, dışkı, meni, knn ve kusmuk yıkanır..." şeklinde olup "bol su" tabiri geçmemiştir. Sonra müellif "Bu, batıl ve asılsız bir rivayettir" demiştir. AH b. Zeyd İle ihticac edilmez. Sabit b. Hammâd hadis uydurmakla itham edilmiştir. Heysemî bunu, Taberânî'nin el-Mıı'cemu'î-evsat ve el-Mıı'cemu'l-kebîr ile Ebû Ya'lâ'nın Müsned'inden nakletmiştir. Onun rivayetinde de aynı şeyler söz konusudur. Beyhakî'nin belirttiğine göre aynı hadisi Bezzâr da rivayet etmiştir. Heysemî de demiştir ki: "Hepsinde hadisin merkezinde Sabit b. Hammâd yer almaktadır ki, oldukça zayıf biridir." Bkz. Mecmau'z-zevnid, I, 283.

[33] Heysemî bunu Mecmau'z-zevâid'de (I, 317) Ebû Ya'lâ'dan nakletmiştir. Bûsîrî: kenedinde zayıf'biri olan Yezîd er-Rakkâşî vardır "demiştir.

[34] Taberânî, el-Mu'cemn'1-evsat ve el-Mu'cemu'l-kebîr'de nakietmiştir. Heysemî: "Bunu Çgunluk tarafından zayıf kabul edilen Ferac b. Fudâle tek basma rivayet etmiştir" aklamasını yapmıştır.

[35] Heysemî'nin belirttiğine göre (I, 218) bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir. Bûsîri ise unutarak bunu Ahmed b. Hanbel'e nispet etmemiştir.

[36] Ahmed b. Hanbel'in Müsned'i ite Mecmau'z-zevâid'de isim bu şekilde geçmiş olmasına rağmen asıl nüshalarda "Ümmü Süleym" diye kaydedilmiştir.

[37] Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup sonunda "Hemen onu araştırmaya başladım" ilavesi geçmiştir. Aynı hadisi Taberânî de rivayet etmiştir. Onda ise: "Deriden bir çadır" ifadesi yer almıştır, bkz, Mecmu'z-zevMâ, I 218.

[38] Asıl nüshada "onları ağırlıyordu" ifadesiyle geçmiştir.

[39] Müsnerfe'de "Câbir ve Ebû Hureyre'den" denilmiştir.

[40] Nakî', Akîk vadisinin girişi olup Peygamber (saMlahu aleyhi vesellem) orasını koru ilan etmiştir. Bkz. Vefâü'l-vefâ, II, 221. Nakîu'l-Hadamât Medine yakınlarında bir yerdir.

[41] Heysemî demiştir ki: "Câbir'in hadisi Sahîh'te geçmiştir. Onu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir."

[42] Bu yer, Tâif yolu üzerindedir. Orada, el-Kâmûs'da bildirildiğine göre Ebû Riğâl'in kabri bulunmaktadır. Heysemî hadisin kaynağı olarak Ebû Ya'lâ ve Taberânî'ye işaret etmiş ve ravilerinin Sahîh'in ravilerinden olduğunu söylemiştir. (1, 203)

[43] Şartına uymasına rağmen Heysemî bunu zikretmemiştir. Ebû Dâvud benzerini Sünen'inin başında Muğîre b. Şu'be ve Câbir b. Abdullah'tan nakletmiştir. Bûsîrî, Atâ b. Ebû Meymûne'nin zayıf olması sebebiyle hadisin zayıf olduğunu söylemiştir.

[44] Taberânî bunu, d-Mu'cemu'l-evsnt'ta Yahya b. Ubeyd'den, o da babasından, o da Ebû Hureyre'den nakletmiştir. Bkz. Mecmau'z-Zevnid, 1, 204. Heysemî; "Ben, Yahya b. Ubeyd b. Düccî ve babasını zikredeni görmedim" demiştir. Ben derim ki: "İbn Ebî Hatim, her biri babasından rivayette bulunan, Yahya b. Ubeyd isimli bir grup kimse zikretmiştir."

[45] Ebû Davud'un el-MerâsİI'inde bu şekilde geçmiştir. Asıl nüshada ise hata sonucu "Ebû Sâdıka", Miisnede'dc de "Ebû Sâffa" diye yer almıştır. Bûsîrî, el-Velîd b. Müslim'in teâlis yapması sebebiyle rivayeti zayıf görmüştür.

[46] Buna göre varit olan sert toprak üzerine bevletme yasağı, eşelemeksizin bevletmeye sorulmalıdır.

[47] Mecmau'z-zevâiâ'de ifade "elbiselerini çıkardıklarında. demeleridir" şeklinde yer almıştır.

[48] Müsnede'de geçtiği üzere bunu Taberânî, ed-Dü'vât'tu, Ibn Adî de Enes hadisi olarak nakletmiştir, Heysemî, Mecmnıı'z-zevâid'de (I, 205) demiştir ki: "Bunu Taberânî eî-Mu'cenut'l-evsat'ta iki ayrı senetle rivayet etmiştir. Senetlerden birinde Saîd b, Mesleme el-Umevî bulunmaktadır ki, Buharı ve başkaları onu zayıf olarak değerlendirmişlerdir. İbn Hibbân ve İbn Adî ise güvenilir

olduğunu söylemişlerdir. Geri kalan ravüeri ise güvenilir kimselerdir." İbn Menî'nin senedinde ise Zeyd el-Ammî geçmiştir ki, Bûsîrî onun zayıf biri olduğunu söylemiştir.

[49] Bu zât el-Hadramî b. Âmir el-Esedî Ebû Keddâm olup, Hafız İbn Hacer d-İsâbe'de (I, 341) zikretmiştir. Kendisinden bundan sonra gelen hadisi naklederek kaynak olarak Ebû Ya'lâ ve İbn Kâni'ye işaret etmiştir.

[50] el-İsâbe'de bu şekilde yer almıştır. Asıl nüshalarda ise "Ammâr" şeklinde geçmiştir.

[51] Şartlarına uygun olmasına rağmen Heysemî bu iki hadisi eserinde zikretmemiştir. Ki bu onun, kitabında Ebû Ya'lâ'nm muhtasar nüshasını esas aldığını gösterir.

[52] İbn Ebî Şeybe, I, 83.

[53] Bu ilave tarafımızdan yapılmıştır, Çünkü hadis Miisnede'de senediyle Ebû Ya'îâ'nın rivayeti olarak zikredilmiştir. el-İthnfda da o şekilde geçmiştir.

[54] Asıllarda kelime şeklinde yer almıştır. el-İthâfta ise "JU-jy" diye geçmiştir. Bana göre de doğrusu budur.

[55] İbn Ebî Şeybe muhtasar olarak nakletmiş olup (I, 83), Bûsîrî bunu gözden kaçırmıştır.

[56] Rahba, Küfe mescidinin avlusudur.

[57] İbn Ebî Şeybe muhtasar olarak nakletmiş olup (I, 127). Bûsîrî, senedine hasen hükmünü vermiştir.

[58] Mihrâs, çok su alan içi oyulmuş taştır. Bundan tuvalet taşı yapıldığı da okırdu.

[59] Heysemî bunu Taberânî'ye nispet etmiş ve "İbn Sîrin, Sa'd b. Ubâde'ye yetişmemiştir" kaydını düşmüştür (I, 206).

[60] Bunu Taberânî de el-Mu'cemu'l-kebîr'de nakletmiştir. Bkz. Mecmau'z-zevniâ, I, 206. Diğer yandan İbn Menî, Hâkim ve Beyhakî bunun tersini rivayet ederek hadisi "Bize sol ayağımız üzerine yüklenip sağ ayağımızı dikmemizi emretti" ifadesiyle nakletmişlerdir. Fakat Bûsîrî'nin belirttiğine göre senetteki tabiî meçhuldür.

[61] Bunu Bezzâr ve el-Mucemu'l-kebîr'de Taberânî rivayet etmiştir. Bkz. Mecmau'z-zevâid, I, 207. Bûsîrî senedinin hasen olduğunu söylemiştir.

[62] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu MÜsedded sahih, fakat mürsel bir senetle nakletmiştir"

[63] Bûsîrî demiştir ki: "Senedinde yer alan ei-İfrîkî zayıftır. Fakat bu rivayetinde tek değildir."

[64] Bûsîrî'nin belirttiğine göre senedi, Abdullah b. Nâfi'nin zayıf oluşu sebebiyle zayıftır.

[65] Heysemî demiştir ki: "Senedinde yer alan Ahmed b. İmrân el-Ahnesî metruktür." Ben derim ki: "İbn Hibban ve İbn Adî onu güvenilir görmüşlerdir. Ebû Zür'a "Onu terkctmişlerdir" açıklamasını yapmıştır. Bûsîrî ise: "Senedinde yer alan ibrahim el-Hicrî zayıftır" demiştir.

[66] Senedi zayıftır. Çünkü Osman b. Matar zayıftır.

[67] Bu, Hammad b. Seleme'den rivayette bulunan İbn Harun'dur.

[68] Bûsîrî demiştir ki: "Hadisin senedinin ekseninde Sümey' bulunmaktadır. İbn Hibbân es-Sikât'ta "Ne kim olduğunu, ne de kimin oğlu olduğunu biliyorum" demiştir. Geri kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir." Aynı hadisi Ebû Ya'lâ da nakletmiştir.

[69] Bunu Heysemî, Meanau'z-zeuâid'de zikretmiş (I, 229) ve Ebû Ya'lâ'ya nispet etmiştir, ^ûsîrî hadisi Ahmed b. Menî'ye de nispet ederek demiştir ki: "Senetteki raviler güvenilir kimselerdir. Ne var ki hadis munkatıdu. Zira Ebu'n-Nadr'm ismi Salim olup bu zat Osman'dan hadis işitmemiştir."

[70] Bûsîrî'nin belirttiğine göre senedinde geçen Muhammed b. Câbir zayıf biridir.

[71] Tam adı Talha b. Mûsârrif b. Amr b. el-Yâmî'dir.

[72] Bunu Ahmed b. Hanbel de nakletmiştir. Mücerrid yanılarak Müsedded'e nispet etmiştir.

[73] Müsnede'dç şu ilave vardır: "Hammad, Humeyd ve başkaları kanalıyla Hasan'dan, o da Hz. Peygamber'den bunun benzerini nakletmiştir." Bûsîrî demiştir ki: "Senedinde yer alan Dâvud b. el-Muhabber zm/ı/biridir. Hadis zayıf oluşundan başka, mürseldir de."

[74] Bûsîrî demiştir ki: "Senedinde yer alan Münzir b. Sa'lebe el-Abdî'nin biyografisine rastlamadım." Ben derim ki: "Asla yanılmayan ve unutmayan (Allah)i eksikliklerden tenzih ederim.! Bu zat et-Tehzıb'te geçen ravilerdendir. Biyografisi hem el-Kemal'de, hem Tehzîbü'l-Kemâl'de hem

de Tehzîbü't-Tehzîb'de geçmiş olup Ahmed b. Hanbel ve başkaları güvenilir olduğunu söylemişlerdir."

[75] Senedinde geçen Haram b. Osman, metruktür.

[76] İbn Ebî Şeybe, Mıısannef, I, 113. Bûsîrî'nin belirttiğine göre tabiî neslinden olan ravı bilinmediğinden hadis zayıftı.

[77] Bûsîrî'nin belirttiğine göre senedinde yer alan Yûsuf b. Atıyye zm/ı/hr.

[78] el-îthâfta belirtildiğine göre senedinde Yusuf b. Hâlid yer almıştır.

[79] Bunu İmam Ahmed, Ebû Bekir ve İbn Ömer'den nakletmiştir. İbn Ebî Şeybe ıse Âişe'den nakletmiştir. (I, 176) Bûsîrî'nin belirttiğine göre Ebû Bekir hadisinin ravuerı güvenilir kimselerdir.

[80] Bkz, et-Tayâlisî, s. 81.

[81] İbn Ebî Şeybe, I, 38.

[82] İbn Ebî Şeybe "Üzerine su döker" ifadesiyle nakletmiştir. (I, 38).

[83] Bûsîrî mvilerinden birinin bilinmemesi sebebiyle hadisin zmjıf olduğunu söylemiştir.

[84] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[85] Bûsîrî, Muâviye b. Yahya'nın zayıflığı nedeniyle hadisi zayıf saymıştır.

[86] Heysemî Mecmaıı'z-zevâid'de nakletmiş ve "Hadisin merkezinde Harise b. Muhammed vardır ki, zayıflığı konusunda bilginler hem fikirdirler" açıklamasını yapmıştır. (I, 220).

[87] el-îtliâfda "hataları tamamen yıkar" ifadesi geçmiştir. Müsnede'de bildirildiğine göre aynı hadisi Abd b. Humeyd ve Ebû Ya'lâ da nakletmişlerdir. Aynı yerde "Sahîh'te yer alan Ebû Hureyre hadisi ile Sünen'lçrde geçen Ebû Saîd hadisi şahididir" denilmiştir. el-İthâf da belirtildiğine göre Ali hadisinin ravileri Sahîh'in ravileridir.

[88] Bunu Taberânî de rivayet etmiştir. Heysemî demiştir ki: "Senedinde yer alan el-Hasan b. Hüseyin eİ-Urfî oldukça zayıf biridir." Ben derim ki: "Bunu el-Hâris, Yahya b. Hişam'dan, o da İbn Ebî Leylâ'dan, o da Atıyye'den, o da Ebû Saîd'den nakletmiş olup Bûsîrî Ebû Leyla'nın Zayıf olması nedeniyle rivayete zayıf hükmünü vermiştir."

[89] Müsnede'de bildirildiğine göre bunu Bezzar ve Mecmau'z-zevâiâ'do. (I, 225) zikredildiğine göre Taberânî de tahrîc etmiştir.

[90] Heysemî senedinde zikri geçen el-Mübarek b. Sühaym'ın zayıflığı konusunda bilginlerin görüş birliği ettiğini söylemiştir.

[91] Muhtasanı'l-îthâf ve Mecmcıu'z-zevâid'de bu zatın ismi, "Abdurrahman b. el-Beylamânî" diye geçmiştir. Heysemî senedinde yer alan Muhammed b. Abdurrahman b. el-Beylamanî'nin zayıflığı konusunda icma bulunduğunu söylemiştir. (I, 239). Bûsîrî'nin belirttiğine göre ondan rivayette bulunan kişi de zayıftır.

[92] Bunu Ahmed b. Hanbel de nakletmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir. Bkz. Heysemî, I, 276. Ravilerinin güvenilir olduğu yönündeki hükmüne BusM de katılmıştır.

[93] Busirî demiştir ki: "Ravilerinin güvenilir kimselerdir. Aynı hadisi Bevhakî de rivayet etmiştir."

[94] Taberârfî'hin sözleri şöyledir: "İki meleğe, arkadaşlarının (kulun) namaz kılarken dişleri arasında yemek artığı görmek kadar hiçbir şey ağır gelmez."

[95] Hadisin aslını, Müsnede'de geçtiği üzere İbn Mâce nakletmiştir. Ama orada İbn Mâce remzi silinmiştir. Aynı şekilde Ahmed b. Hanbel de Ebû Eyyûb'den, o da Atıyye'den nakletmiştir. Bkz. Mecmau'z-zevâid, I, 235. Ayrıntılı hadisi ise Taberânî el-Mu'cemu'l-kebîr'da nakletmiştir. Heysemî demiştir ki: "ikisinin senedinde de zayıf biri olan Vâsıl er-Rakkâşî geçmektedir." Hafız İbn Hacer de demiştir ki: "Ebû Sevra zayıftır." Ben derim ki: "İkisi de zayıftır." Bkz. Tehzibıt't-tehzîb. Hadisi İbn Ebî Şeybe Mıtsannef inde nakletmiştir. (1,10).

[96] Bûsîrî senedinde yer alan Muhammed b. Câbir'in zm/ı/olduğunu söylemiştir.

[97] Heysemî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. (I, 235). Ben derim ki: Tirmizî Âmir b. Şaktk yoluyla Şakîk'ten, o da Osman'dan sakalı hilalleme konusundaki hadisini zikretmiştir. (I, 44).

[98] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İbn Mâce İbn Abbâs'dan nakletmiştir."

[99] Heysemî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmişlerdir. Ebu'l-Cenûb zayıf biridir." Bkz. Mecımu'z-zevâid, I, 227.

[100] Bûsîrî demiştrir ki. "Ravileri güvenilir kimselerdir. Aynı hadisi Bezzâr da rivayet etmiştir."

[101] Asıl nüshalarda ifade böyle geçmiştir. İbn Ebî Şeybe'nin Musannefmde ise ifade: "Sen (ayaklarını) yıkarken (başkasına) meshetmeyi nasıl emredersin!" şeklindedir.

[102] Bûsîrî hadisi Ebû Ya'lâ, Ahmed b. Hanbel ve Beyhakî'ye nispet etmiştir.

[103] Bûsîrî tabiînin bilinmemesi sebebiyle hadisi zayıf olarak değerlendirmiştir. Ama bu hükmünde yanılmıştır. Çünkü tabiî neslinden olan zat Sehl'dir ve o da güvenilir kimsedir. Şamlı zat ise senedin ravilerinden değildir.

[104] nr: 46.

[105] Aynı hadisi Taberânî de şu ilaveyle nakletmiştir: "Mestler üzerindeki parmak izleri hala gözlerimin önünde. Çünkü yeniydiler." Heysemî Mecmau'z-zevâid'de (I, 259) şu açıklamayı yapmıştır: "Yerîm b. Es'ad'ı İbn Ebî Hatim zikretmiştir. Ebû İshak dışında ondan rivayette bulunan başka bir ravi ismi zikretmemiştir." Ayrıca bkz. İbn Ebî Şeybe, Musatınef, I, 122. Bûsîrî de demiştir ki: "Yerîm'İ tanımıyorum. Ama senetteki diğer raviler güvenilir kimselerdir."

[106] Bu ve bundan önceki hadis tek hadis olmakla birlikte iki ayrı senetle nakledilmişlerdir.

[107] İbn Ebî Şeybe, I, 123. Bûsîrî "Hadis mevkuf olup ravüeh güvenilir kimselerdir demiştir.

[108] İbn Ebî Şeybe, 1,121.

[109] Bûsîri ravilerinden birinin bilinmemesi sebebiyle geçen üç hadisi de zayıf görmüştür/Ben derim ki: "Ravüerin arasında bilinmeyen yoktur. Aksine hepsi de tanınan güvenilir ravilerdir."

[110] Musannefde de nakletmiştir. (1,125)

[111] Müsnede'de şu ilave geçmiştir: "Ebû Amir el-Hazzâz zayıf biridir. Bana göre Hasan, Muğire b. Şu'be'den hadis işitmemiştir."

[112] Haris bunu Vakıdî'den nakletmiştir.

[113] Heysemî, Mecmau'z-zevâid'de fi, 308) demiştir ki: "Senedinde yer alan Ömer b. İshâk hakkında Dârekutnî sağlam değildir hükmünü verirken îbn Hibbân, onu es-Sikât'ta zikretmiştir."

[114] et-Tayâlisî'nin rivayetinde ifade: "Sizde mest giyinme âdeti yayılacaktır" şeklindedir.

[115] Mûk, Farsça'dan Arapça'ya geçmiş bir kelime olup manası "mest" demektir.

[116] Bûsîrî, Ca'fer b. Zübeyr'in zayıf olması sebebiyle zayıf olduğunu söylemiştir.

[117] Müellif hadisi muhtasar olarak nakletmiştir. Bûsîrî ise bütün olarak nakletmiş ve senedindeki ravilerin güvenilir olduklarını belirtmiştir.

[118] Bûsîrî ravilerînin güvenilir olduklarını söylemiştir. Ayrıca bkz. Beyhakî, I, 162. İbn Ebî Şeybe de bunu İbn Abbâs'dan, başka bir tarikle farklı sözlerle nakletmiştir. (I, 4.)

[119] Ayrıca bkz. Musannef, I, 4.

[120] Nr: 89.

[121] Ibn Ebî Şeybe, I, 90. Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[122] Bûsîrî senedinde Mücâlid'in bulunduğunu söylemiştir.

[123] Ibn Ebî Şeybe aynı tarikle Ebû Hureyre'den benzerini nakletmiştir.

[124] Dârekutnî de rivayet etmiştir. Hâris'İn senedinde Dâvud b. el-Muhabber bulunmakta olup hadis mürseldir.

[125] Senedinde Yezîd b. Hâlid geçmiştir. Onun hakkında İbn Hibban: "Rivayet ettiği hadiste tek başına kaldığında kendisiyle ihticac caiz değildir" açıklamasını yapmıştır. Bûsîrî ise: "Bunu el-Hâris ve Ebû Ya'lâ ravileri güvenilir olan bir senetle rivayet etmişlerdir" demiştir.

[126] Müseyyeb b. Şerik, el-A'meş'ten nakille şu ilaveyi zikretmiştir: "Resûlullah'ın fsallallahu aleyhi vesellem) arkasında güldüklerinde ashaba bu hak verilmişti." Bunu Darekutnî rivayet etmiştir. Senette zikri geçen Müseyyeb ise metruktür.

[127] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[128] Ayrıca bkz. İbn Ebî Şeybe, Musnnnef, I, 37.

[129] Bûsîrî, ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[130] Bûsîrî "Mevkuf olup ravileri güvenilir kimselerdir" demiştir.

[131] Bûsîrî tabiînin meçhul olduğunu söylemiştir.

[132] Beyhakî, es-Sünenü'l-kübm, 1,160.

[133] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Müsedded mürsel veya ımi'dal olarak nakletmiştir." Ben derim ki: İbn Hacer zannımca bunu Müsedded'in senediyle naklederek: "Bunu Ahmed b. Hanbel, ei-Hâris ve Ebû Ya'lâ başka bir yoldan muttasıl olarak nakletmişlerdir" demiştir. Ben derim ki: Yahya b. Ebî Kesîr'in Fâtıma'dan nakli muttasıl değildir. Bkz. Mectnau'z-zevâid, 1,153.

[134] Heysemî hadisin hasen olduğunu söylemiştir. Bkz. Mecmau'z-zevâid, I, 251. Bûsîrî de demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ ve Bezzar sah'ih bir senetle nakletmişlerdir."

[135] Senedinde ismi zikredilmeyen biri vardır.

[136] Senedinde geçen Müsenna b. Sabah zayıftır.

[137] Bunu Haris, Yahya b. Haşim'den nakletmiştir. Onun hakkında Ebû Hatim: "Yalan söylerdi. Bu yüzden hadisi terkedilmiştir" açıklamasını yapmıştır.

[138] Ayrıca bkz. İbn Ebî Şeybe, 1,109..

[139] Senedi sahihtir. Bûsirî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[140] Heysemî'nin belirttiğine göre senedinde meçhul raviler vardır.

[141] Ayrıca bkz. İbn Ebî Şeybe, I, 90.

[142] Bûsîrî "Bütün tariklerin merkezinde zayıf biri ulan Vâkıdî vardır" demiştir.

[143] Bûsirî demiştir ki: "Senetlerinin ekseninde Leys b. Ebî Müslim bulunmaktadır ki, çoğunluk onun zayıf olduğu görüşündedir."

[144] Bunu Abdullah b. Ahmed ve el-Mıt'cemu'l-kebh'de Taberânî rivayet etmişlerdir. Birincisinin ravileri güvenilir kimselerdir. Taberânî, Zü'1-Ğurre'yi Yaîş ismiyle zikretmiştir. Bkz. Mecmau'z-zevâid, I, 251.

[145] Ayrıca bkz. Musannef, I, 36.

[146] Ayrıca bkz. Musannef, 1,107.

[147] Bunu Ahmed b. Hanbel ve Taberânî de rivayet etmiştir. Senedinde yer alan Müsennâ b. Sabâh'ı çoğunluk zayıf görmektedir. Bkz. Heysemî, 1,161. Bûsirî de demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ, İbn Lehî'a'nm yer aldığı bir senetle nakietmiştir."

[148] Bunu Ahmed b. Hanbel ve ei-Mu'cemu'î-kebir'de Taberânî nakletmişlerdir. Heysemî demiştir ki: Senedinde yer alan İbn Lehî'a zayıftır, (I, 263). Bûsîrî de demiştir ki: "Bunu el-Hâris, Haneş yoluyla bildirmiştir. Onun yoluyla da Ahmed b. Hanbel nakietmiştir."

[149] Bûsîrî. "Müsedded bunu Haris el-A'ver'in geçtiği bir senedle rivayet etmiştir" demiştir.

[150] Bûsîrî, ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[151] Sen dinde yer alan Câbir ei-Cu'fî zta/if biridir" denmiştir.

[152] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[153] İbn Ebî Şeybe'nin İbrâhîm yoluyla Alkame'den onun, hanımının koynuna girip ısındığını nakletmiştir. (I, 53).

[154] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını nakletmiştir.

[155] Müsnede'de şu ilave vardır: "Sahîh olup mevkuftur. Mâlik bunu Nâfi'den rivayet etmiştir. Ayrıca merfû olarak ta rivayet olunmuştur ki, bu sahîh değildir." Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Müsedded mevkuf olarak rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir..." imam Mâlik uygulama buna göre değildir derken Şafiî: "Kişinin gözlerinin içine su yedirmesi gerekmez. Çünkü gözlerin içi bedenin dışına ait değildir" demiştir.

[156] Ravileri güvenilir kimselerdir. Aynı hadisi İbn Ebî Şeybe de rivayet etmiştir. (I, 64.)

[157] Bunu, Ahmed b. Hanbel, Sahîh'in ravilerinden oluşan bir senetle nakletmiştir. Bkz. Mecmau'z-zevâiâ, I, 270. Senette yer alan Atiyye el-Avfi zayıftır. Bkz. el-lthâf.

[158] Bunu Ebû Ya'lâ da nakletmiştir. Müsneâe'de "Sahihtir" ilavesiyle böyle geçmektedir. Heysemî de Ebû Ya'lâ'nm üevâidi arasında zikretmiştir. (I, 271). Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[159] Bunu Taberânî el-Mu'cemu'l-kebîr'de nakletmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir. Bkz. Mecmau'z-zevâiâ. Heysemî hadisi Ebû Ya'lâ'ya nispet etmemiştir. Bûsîrî ise: "Bunu Ebû Ya'lâ zayi/bir senetle nakletmiştir. Zira tabiînden olan zat meçhuldür" açıklamasını yapmıştır.

[160] Bunu BÛsîrî, senedindeki Yahya b. Ubeyd b. Mevhib'in zayıflığı nedeniyle zamf görmüştür.

[161] Bunu Ahmed b. Hanbe! de rivayet etmiştir. Bkz. Mecmnu'z-zevâid, I, 277. Ayrıca bkz. Ta'cilü'l-ınenfe'a, (Muhib b. Hazlem'in biyografisi). Bûsîrî: "Senedinde meçhul biri vardır" demiştir. Ben de derim ki: "Asla. Aksine bütün ravileri tanınmaktadır."

[162] İbn Ebî Şeybe, Hz. Ömer'in: "Hİç kimse peştamalsız hamama girmesin" diye yazdığını nakletmiştir. (I, 75).

[163] İbn Ebî Şeybe, I, 74.

[164] Bunu, Taberânî de rivayet etmiş olup ravileri Sahîh'in ravilerİdir. Bkz. Mecmau'z-zevâiâ, I, 279.

[165] Bûsîrî demiştir ki: "Senedinde zayi/biri olan Hammad b. Şuayb bulunmaktadır"

[166] Bcyhakî'nin es-Sünenü'l-kübrâ'smâa ifade "Resûluiltıh (saüallahualeyhi vex\lem), Ali, Falıma, Hasan ve Hüseyin dışında" şeklindedir.

[167] İbn Ebî Şeybe, I, 53. Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[168] ibn Ebî Şeybe'nin rivayetinde bu şekilde geçmiştir (I, 59). Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[169] ibn Ebî Şeybe de benzerini rivayet etmiştir. (I, 58). Bûsîrî "Tabiî neslinden olan ravi meçhuldür" demiştir.

[170] Senedinde geçen Haraşe b. Habîb hakkında Ibnü'l-Medînî "Durumu meçhuldür" açıklamasını yapmıştır.

[171] İbn Ebî Şeybe, I, 60, Muttan bsk.. Bûsîrî ravüerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[172] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[173] İbn Ebî Şeybe, 1, 61.

[174] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[175] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İbn Ebî Şeybe hasen bir senetle rivayet etmiştir."

[176] İbn Ebî Şeybe, Muscınnef, I 64, Multan.

[177] Hadisi İbn Ebî Şeybe, Musnnnef mde Patıma binti'l-Münzir yoluyla Esma binti Ebî Bekir'den nakletmiş olup lafzı şöyledir: (Fâtıma) demiştir ki: Biz kardeşinin kızlarıyla birlikte onun yanında kalırdık. Bizden biri (âdetten) temizlenip, namaz kılar. Sonra hatıt farıhk görür ve bundan rahatsız olurdu. Biz de bunu ona (Esma'ya) sorduk. "Bunu gördüğünüzde, tamamen arılık görünceye kadar namazdan uzak durun" dedi. (I, 65)

[178] Bûsîrî: "Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir" demiştir.

[179] Heysemî demiştir ki: "Senedinde geçen Celd b. Eyyûb zayıftır" (I, 280)

[180] Bûsîrî: "el-İfrikî zayıftır" demiştir.

[181] Bûsîrî senedinin hasen olduğunu söylemiştir.

[182] Bunu Abdürrezzâk (I, tır. 2032, yazma) İkrime b. Hâlid yoluyla, İbn Ebî Şeybe (I, 325 matbu) İbn Sabit yoluyla, Tahâvî de (I, 111) İbn Ömer yoluyla Hz. Ömer'den nakletmiştir. Bkz. Heysemî, Zevâid, I, 306; Beyhakî, Sünen.

[183] Bûsîrî demiştir ki: "cl-Hâris bunu zayıf bir senetle mürsel olarak nakletmiştir." Çünkü Saîd b. Sinan zayıftır.

[184] Müsnerfe'de bu şekildedir. İbn Ebî Şeybe, Hişâm b. Urve'den, babasının onun ezanı ikişer ikişer, kameti ise teker teker okuduğunu nakletmiştir. (I, 150). eİ-İthaf\n muhtasarında da "Kameti teker teker okurdu" İfadesi geçmiştir. Bûsîrî: "el-Hâris bunu hadis olarak nakletmiştir" demiştir.

[185] İbn Ebî Şeybe, bunu Urve'den mürsel olarak nakletmiş ve metinde "Bilâl'e Fetih günü Kabe'nin üstünde ezan okumasını emretti" ifadesi geçmiştir. (1, 150). Bûsîrî ise hadisi Müsedded'den tam olarak nakletmiştir.

[186] Bezzâr mânâca benzerini Enes'den nakletmiştir. Bkz. Zevmd, II, 5. Tirmizî de aynı hadisi Hz, Ömer'den muhtasar ve muallak olarak nakletmiştir. (1,180).

[187] Sahîh'de hadis: "Bilâl gece ezan okur. Dolayısıyla İbn Ümmü Mektûm ezan okuyımcaya kadar yiyiniz, içiniz " ifadesiyle yer almıştır.

[188] Bûsîrî'nin belirttiğine göre senedinde yer alan Davûd b. el-Muhabber zayıf biridir.

[189] Ravileri güvenilir kimselerdir.

[190] ibn Ebî Şeybe'nin Musannef inde böyle geçmiştir.

[191] Bu iki rivayeti Abdürrezzâk ve İbn Ebî Şeybe de (1,151) nakletmişlerdir. Bûsîrî'nin ır«iğine göre Müsedded'in ravileri güvenilir kimselerdir.

[192] Beyhakî bunu Sünen-İ Kübra'smda Vâsıl. b. Eyyûb el-Esvârî yoluyla Ebû reyre'den mevkuf olarak nakletmiş olup rivayetinde ilave olarak: "Namaz vakitlerini Çİn ... A.y't ve yıidtzian gözetenlerdir" ibaresini zikretmiştir. Aynı bölümde Zühd ve âıfe ^'tabında (s. 460) İbnü'l-Mübarek'in ve ayrıca Beyhakî'nin (I, 379), İbn Ebî

[193] BCısîrî'nin eseri ve Müsneâe'da ifade bu şekilde geçmiştir. Asıl nüshada ise "yüz kırk hasene" şeklinde yer almıştır.

[194] Bûsîrî demiştir ki: "Senedinde geçen eİ-İfrîkî zayıf biridir."

[195] Bu zat el-Yozenî olup, asıi adi Mersed b. Abdullah'tır. Müsnede'de belirtildiğine göre hadis mürseldit, Bûsîrî ise demiştir ki: "Aslı Müslim'in Sahîh'mde Muaviye hadisi olarak yer almıştır. İbn Hibban da Sahîh'mde Ebû Hureyre hadisi olarak nakletmiştir.

[196] Bûsîrî demiştir ki: "Zayıftır. Çünkü Ubeydullah b. el-Velîd el-Vessâfî zayıftır." lüsnede'de de "Ubeydullah son derece zayıf biridir" denilmiştir.

[197] İbn Ebî Şeybe (1,151). Ebû Ya'lâ da "Bana ulaştığına göre" sıygasıyla nakletmıştır.

[198] Bu zat hadisi nakleden Ebû Ya'lâ'nm hocasıdır. Böyle yapmakla, hadisin senedinde iz geçen hocasının nesebini açıklamak istemiştir.

[199] Hadisi îbn Ebî Şeybe, buradakinden daha tam nakletmiştir. (I, 153). Bûsîrî demiştir ki: "Senedinde Abdurrahman b. İshak yer almıştır."

[200] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İbn Menî zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Çünkü Abdurrahman b. İshak zayıftır." Heysemî de demiştir ki: "Bunu Bezzar, Ebû Hureyre'den rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir." Bkz. Zevâid, I, 333.

[201] Heysemî bunu irâd etmeyi ihmal ederken, Hâkim tamamını nakletmiştir (I, 547). Zehebî demiştir ki: "Senedinde yer alan Ufeyr (b. Ma'dan) oldukça zayıf bindir/

[202] Müsnedc'de "Senedinde zayıflık ve kopukluk vardır" kaydı düşülmüştür. Bûsîrî de Aı* b. Zeyd ve DavÛd b. el-Muhabber'in zayıf olmaları sebebiyle senedinin zayi olduğunu söylemiştir.

[203] Heysemî Zt'unfri'de zikretmiştir. (1, 332). Bûsîrî, Yezîd er-Rakkâşî ve ravisinin zayıf olduklarını söylemiştir.

[204] Bunu Taberânî el-Mu'cemu'l-eveafta nakletmiştir. Heysemî de kısaca ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. (I, 333). Bûsîrî ise demiştir ki: "Bunu İbn Menî ile Abd b. Humeyd rivayet etmişlerdir. Hepsinin senetlerinde Mûsâ b. Ubeyde olmakla birlikte hadisin şahidi vardır."

[205] Bûsîrî'nin belirttiğine göre senedinde zikredilen Saîd b. Râşid el-Mazinî es-Semmâk zayıf bilidir. Bu konuda ayrıca Tirnıizî tarafından nakledilen Ziyâd b. el-Hâris es-Sudâî hadisi de vardır.

[206] Müsnede'de sahîh olduğu ve Buharî'nin muallak olarak naklettiği söyl erimiştir.

[207] Nemire, Kudeyd'de bir yerdir. Kudeyd de Mekke ile Medine arasında büyük bir köydür. Hadis, Abdürrezzak'ın Musannef'inin benim tahkik ettiğim nüshasında, (talik yazarı) numaralamasma göre 2151 numarada yer almıştır.

[208] Beyhakî bunu Dahhâk b. Mahled tarikiyle İbn Ebî Zi'b'den nakletmiştir. (I, 456). Beyhakî'nin Mâlik yoluyla (I, 370) naklettiği rivayet yanında Mücahid'den naklettiği rivayet (I, 376) ve bir de bu kitapta bu rivayeti takip eden Muhacir rivayeti, yukarıdaki rivayeti "kılıver" şeklinde emir kipiyle nakletmemin doğru olduğunu göstermektedir.

[209] el-Hâris b. Ebî Usâme'nin Müsneâ'i ile İbn Ebî Şeybe'nin Musannef inde böyle geçmektedir. Asıllarda ise hata sonucu "Ebu'l-Muhâcir" denilmiştir. Adı geçen Muhacir'i İbn Ebî

Hatim (eserinde) zikretmiştir. Sonra aynı eseri Şerhu Menni't-âsnr'da gürdüm. Onun senedinde de Muhacir vardı.

[210] Asıl nüshalar vo Bûsîrî'nin eserinde bu şekildedir. el-Hâris'in Müsned'inde ise ifadt? "c^ !iJJj jî (Nasıl arzu edersen)" şeklinde yer almıştır. Bana göre de doğrusu böyledü'-Ama ifade "c-ü &Üi ji " yerine "o^ dJ-'J lSİ (Hangisini istersen)" şeklinde olmalıdır içinde yatsıyı gecenin dilediğin vaktinde kıl" ifadesinin yer aldığı Nâfi b. rivayeti de bizim tercihimizin doğru olduğunu göstermektedir. (Bkz. İbn Ebî 19). Sonra Şerhu Meâni'l-âsâr'da bu haberin aynısını buldum: "Gece yarısına §ın vakitte kıl!" Böylece ortaya çıktı ki, asıl nüshalardaki ifade muharreftir.

[211] 'Sne de §öyle geçmiştir: "Aslı, vakitlerin açıklaması hariç, Beşîr b. Ebî Mesûd'un nıa Stâihayn'da yer almıştır." Ebû Davûd yine aynı zatın rivayeti olarak 'm aÇlkiamasınm da yer aldığı bir metinle nakletmiştir. Buradaki senet Ebû nVayetme [y] bir şahittir. Onu burada bu faydasını dikkate alarak naklettim. ştTîfl: 'HbÛ Bekir b' Muhammed b. Amr b. Hazm, Ebû Mes'ud'dan hadis bu hadisiı ' rU ^nfalc Ona ulaşan bir haberdir." Bûsîrî de demiştir ki: "Ebû Mes'ud'un etleri,-,^ Uıan' Müslim, Ebû Dâvûd, Nesâî ve İbn Mâce nakletmişlerdir.

[212] Abdürrezzak'm MusanHe/inde 2026 numarada geçen hadisin ifadesi şöyledir: "Sonra sabah namazını ortalık iyice aydınlandıktan sonra kıldırdı. Sonra <Nmnaz vakti bu iki vakit nrasmdadtr> buyurdu." Bûsîrî de "Bunu İshak hasen bir senetle rivayet etmiştir" demiştir.

[213] Heysemî bunu zikretmemiştir. BÛsîrî nakletmiş ve hakkında yorum yapmamıştır. Senedinde yer alan Mûsâ b. Matîr ve babası zayıftırlar. Bundan da öte Musa metruktür.

[214] BÛsîrî'nin eserinde böyle geçmektedir. BÛsîrî rivayetin mürsel olduğunu ve senedinde İshak b. Sa'lebe'nin bulunduğunu belirtmiştir.

[215] Taberânî rf-Mwc3e»i«'s-Sfl|îr'de rivayet etmiştir. Senedinde (aynı şekiide İbn Ebî Ömer'in senedindeki) Belhat b. Abbâd geçmektedir. Bu zatı Ukaylî zayıf görürken, İbn Hibbân güvenilir kabul etmiştir. Bkz. Heysemî, I, 306.

[216] Taberânî el~Mu'cemıt'l-kebîr'de nakletmiştir. Bkz. Zevâid, I, 316. Bûsîrî'nin bildirdiğine göre aynı ifadelerle hadisi Tayâlisî de rivayet etmiştir.

[217] Şerhu Meâni'l-âsâr'da ise "Allah Resûlü'nün ashabından, Ensar'dan olan kavminden bir takım kimselerden şöyle dedikleri nakledilmiştir..." şeklinde geçmiştir. Bana göre doğrusu budur. Aynı hadisi Bezzâr da Âsim b. Ömer b, Katâde'den, o da babasından, o da dedesinden merfû olarak nakletmiştir. Bkz. Bûsîrî.

[218] Taberânî, el-Mıt'cemt'l-evsafto rivayet etmiştir. Bkz. Zevâid, 1, 311. Bûsîrî demiştir ki: "Senedinde Muhammed b. Ebî Leylâ vardır."

[219] Tahâvî hadisi (I, 105) Ya'kÛb b. İshâk el-Hadramî yoluyla Tayâlisî'nm hocasından iletmiştir. Müstensihler tarafından tahrif edilmiş metni, Tayâlisî ve Tahavı nın rivayetlerinden tashih ettik.

[220] İbn Ebİ Şeybe, Kesîr'den, o da İbn Abbas'dan "Bir namaz (in vakti), müezzin diğer namaz için ezan okuyuncaya kadar kaçmaz" ifadeleriyle rivayet etmiştir. (I, 332). Yine leVs an Tavus yoluyla İbn Abbas'dan "İki namaz arası vakittir" dediği nakledilmiştir.

[221] İbn Ebî Şeybe'nin naklettiğine göre Amr b. Dînâr, İbnü'z-Zübeyr ile birlikte namaz kılınış. İbnü'z-Zübeyr sabah namazını alaca karanlıkta kılarmış. Demiş ki: "Namazdan ayrıldığında (karanlıktan) bizden kimse birbirini tanıyamazdı." Fakat rivayetin senedi karıştırılmıştır.

[222] Asıl nüshalarda bu şekildedir. Fakat el-Hâris'in Müsned'inden bunu söyleyenin Ensarlı zat olduğu anlaşılmaktadır. (II, 291, yazma).

[223] İbn Ebî Şeybe Musannef inde (I, 337) rivayet etmiştir. Bu, Mücerrede'de geçen ve Busîrî'nin metnidir. Müsnede'nin metni ise şöyledir: "Allah Resulü ile (sallatlahu aleyhi vesellem) birlikte ikindi namazını kıldığımızda güneş hâlâ yüksekte olurdu. el-Hâris'in Müsned'indeki metin de Mücerrede 'deki gibidir. Müsnede'de eksiklik vardır. Bûsîrî-"Bunu el-Hârie, Davûd b. el-Muhabber'den nakletmiştir" demiştir.

[224] Zevâid'de ifade "Bilâl'e emretti, o da (ezanı) erken ve geç vaktinde okudu" şeklindeer almıştır.

[225] Müsnede'de bu şekilde geçmektedir. Bu hadis el-Hâris'in Miisned'inin elimdeki nüshasında geçmemektedir. Zira onda biraz eksiklik vardır. Bûsîrî: "Bunu el-Hâris, içinde Seken b.

Nâfi el-Bâbilî'nin yer aldığı bir senetle rivayet etmiştir" demiştir.

[226] Bunu Bezzâr da nakletmiştir. İfadesi yerine şeklindedir. Bezzâr Eyyûb'un, yani İbn Seyyâr'ın zayıf b\xi olduğunu söylemiştir. Ben derim ki: Bu zatın ismi Müsnede'de hata sonucu "İbn Sinan" şeklinde geçmiştir. Hadisi Tahâvî de nakletmiştir. (1,106).

[227] Ebû Ya'lâ ve Bezzâr da nakletmişlerdir. Bkz. Zevâid (I, 307). Bezzâr'ın lafzı ileride silecektir. Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[228] Beyhakî hadisi buradakinden daha detaylı nakletmiştir. (I, 446). Bûsîrî senedindeki tabiînin meçhul olduğunu söylemiştir.

[229] Bûsîrî demiştir ki: "Tayâlisî bunu zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Çünkü ismi zikredilmeyen Ebû Huzeyfe tanınmamaktadır." Ben derim ki: et-Tehzîb'de ismi Abdullah b. Muhammed olarak verilmiştir.

[230] Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir.

[231] bkz. Mevâridü'z-Zam'nn, s. 91. Ben derim ki: İbn Ebî Şeybe, Ebû Muâviye'den ona mutâbi nakletmiştir. (21/40).

[232] Nûr sûresi. 58

[233] Yani onlar develerini o vakitte sağarlar ve o vaktin ismiyle bunu isimlendirirler. Gecenin bir kısmı geçince denir. Deve yatsı vakti sağıldığmda denir.

[234] Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Bkz. Zevâid (I, 314). Heysemî demiştir ki: Senedinde ismi zikredilmeyen bir raviden başka bir de benim tanımadığım Gaylân b. Şurahbîl vardır. Geri kalan ravileri güvenilir kimselerdir." Bûsîrî dedi ki: "Bunu Ebû Ya'lâ, ravilerinden birinin bilinmemesi sebebiyle zayıf bir senetle nakletmiştir,"

[235] Tabiînin tanınmaması sebebiyle Bûsîrî senedini zayıf saymıştır.

[236] Bûsîrî "Kavileri güvenilir kimselerdir" demiştir.

[237] Mâûn s. 5

[238] Mâûn 5

[239] Metin, Zevnid ve (Mervezî'nin) Ktyâmü'l-leyl'ine göre tashih edilmiştir.

[240] Bûsîrî demiştir ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir." Aynı hadisi İbn Hibbân da Ca'fer b. Süleyman yoluyla Hİşam b. Urve'den, o da babasından başka bir ifadeyle kısa olarak nakletmîştir. Bkz. Mevnridü'z-Zam'ân, s. 91.

[241] Heysemî demiştir ki: "Ravileri Sahîh'in ravileridir. (I, 314). Beyhakî de rivayet etmiştir. (I, 452).

[242] Bezzâr, Âişe'den merfû olarak şu ifadelerle nakletmiştir: "Kim yatsıdan önce uyursa, Sizlerini uyku tutmasın." Bkz. Zevâid, I, 314.

[243] Bûsîrî'nin eserinde bu şekilde geçmiştir. Ama Bûsîrî bu açıklamayı İbn Hacer'e nispet etmemiştir.

[244] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu zayi/biri olan Hafs b. Süleyman'dan rivayet etmiştir." Ben derim ki: Hadisin merfû kısmını İbnü's-Sünnî, Hakem b. Uteybe'nin Hasan b. Ali'den rivayeti olarak nakletmiştir. Bkz. Amelü'l-yevm ve'l-leyl, s. 51. Müsedded'in rivayetinde ise aralarında Dârim oğullarından bir adam bulunmaktadır.

[245] Bu zâtı Hafız İbn Hacer, İbn Mende'den naklen d-İsâbe'de zikretmiş ve Ensar'm müttefiki el-Cühenî olduğunu belirtmiştir. Biyografisinde bu hadisi onun rivayeti olarak zikretmiş, sonra "sın" harfinde zikrettiği babasının nisbesiz olduğunu söylemiştir. Buhârî ise aynı zâtı sahabe arasında zikretmiş ve kendisinden rivayet edilen bu hadisi zikretmiştir. Gördüğün gibi hadiste bu zatın Benî Saîde'den olduğu belirtilmektedir.

[246] Saffât sûresi. 180

[247] Burada kastedilen "j âyetlerinin tamamıdır.

[248] bkz. Musannef, I, 303.

[249] Taberânî, el-Mıı'cemıı's-Sngtr ve el-Mu'cemu'l-evsnt'ta rivayet etmiştir. Bkz. Zevâid, X, 4J- Hadisi Busîrî de nakletmiş, ama yorum yapmamıştır.

[250] Bûsîrî'de bu nisbe yanlışlıkla "el-Makrî" şeklinde geçmiştir. Doğrusu ise el-Makberî'dir. Asıl ismi ise Saîd b. Ebî Saîd'ir.

[251] Müsnede'de tbn. Hacer'in şu sözü geçmektedir: "Bu metni Ahmed b. Hanbel ve başkaları bizzat Amr b. Abese tarikiyle nakletmişlerdir. Bu tarik diğerine (İbn Mes'ûd rivayetine) şahittir. Bu rivayetin senedi sahihtir. Ne var ki, kopukluk vardır. Çünkü Avn, Abdullah b. Mes'ûd'a yetişmemiştir." Aynı açıklamaların benzerini zikreden Bûsîrî ayrıca: "Bu zatın, babası yoluyla İbn Mes'ûd ve başkalarından naklettiği pek çok hadisi bulunmaktadır" diye ilave etmiştir. Busîrî, Amr b. Abese'nin hadisini İbn Ebî Şeybe ve Abd b. Humeyd'den naklen zikretmiş ve aynı hadisi Müslim ile Dört Sünen müellifinin daha kısa bir metinle naklettiğini belirtmiştir.

[252] Müsnede'de İbn Hacer der ki: "Bu, kasen mevkâfhiv senettir. İmam Mâlik Muvatta'da başka bir tarikle İbn Ömer'den bunun benzerini nakletmiştir."

[253] Bunu İbn Ebî Şeybe de nakletmiştir. Senedi basendir. Müsnede'de bu değerlendirme yapılmış, Bûsîrî de buna katılmış ve hadisi ayrıca Ahmed b. Hanbel'in de rivayet ettiğim belirtmiştir.

[254] Bûsîrî demiştir ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir, ama senedi kopuktur."

[255] İbn Ebî Hatim bu şahsı nisbesiz olarak zikretmiş ve güvenilir olduğunu belirtmiştir.

[256] Müsnede'de bildirildiğine göre bunu İbn Ebî Ömer ve Abd b. Humeyd de rivayet etmiştir. Bûsîrî demiştir ki: "Bu hadis merfü ve mevkuf oİarak nakledilmiştir. Ravi zincirlerinin merkezinde zayıf bir ravi oİan el-İfrîkî vardır."

[257] Asıllarda "vesile edinmesin diye" şeklinde geçmiştir. Bana göre doğrusu "insanlar bunu vesile edinmesinler diye" şeklindedir. Yani insanların bunu vesile edinerek geceye kadar namaz kılmaları endişesiyle yasaklanmıştır. Nitekim Abdürrezzak'ın naklettiği, ibn Hazm'm el-Muhallâ'da zikrettiği ve Zevâid'de geçen (II, 223) bir haberde böyle geçmiştir.

[258] Ahzâb s. 36

[259] Bûsîrî'nİn naklinde ifade üçüncü tekil şahıs kipiyle "azap mı görür, yoksa sevap mı kazanır" şeklinde yer almıştır.

[260] Müsnede'de denilmiştir kî: "Senedi sahih olup aslı Nesâî'dedir." Ben derim ki: Beyhakî bunu Sa'dân tarikiyle Ebû Ayniyye'den nakletmiştir. (11,453). Bûsîrî de senedini *ftîft kabul etmiştir.

[261] Bûsîrî'nin belirttiğine göre bunu Tayâlîsî, ondan da İbn Ebî Şeybe hasen bir senetle nakletmiştir.

[262] Müsnede'de İbn Hacer der ki: Senedi sahihtir, Sahîh'te başka bir tarikten Nakledilmiştir. Bûsîrî de demiştir ki: ."Ravileri güvenilir kimselerdir. Bunu Mâlik de (baŞka bir tarikten) rivayet etmiştir."

[263] Bûsîrî demiştir ki: Bunu Müsedded, Ma'bed el-Cühenî'nin yer aldığı bir senetle nakletmiştir.

[264] Zevâid'de (II, 222) bildirildiğine gör£ hadisi, el-Muhallâ'da el-Hâris'ten başkası yoluyla İbn Hazm ve ayrıca Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmişlerdir. Bûsîrî de demiştir ki: "Bunu el-Hâris ve Ebû Ya'lâ ravileri güvenilir olan bir senetle rivayet etmişlerdir."

[265] Taberânî rivayet etmiştir. Bkz. Zevnid, II, 227. Zevâid'de Ebû Ya'lâ'ya gönderme yapılmamış, ona Bûsîrî gönderme yapmıştır.

[266] Bûhârî muallak olarak nakletmiştir. (III, 317). Aynı hadisi Mâlik, Zührî yoluyla tnevsûl/mıtttnsıl olarak nakletmiştir, Bkz. Fethu'l-Bârî.

[267] Bu zâtı İbn Hacer el-Isâbe'de zikretmiştir. Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde ve Taberânî'nin rivayetinde Ebû Bişr el-Ensârî, Bezzâr'm Müsned'in de ise Ebu'1-Yüsr şeklinde yer almıştır. Raviler bu konuda İhtilaf etmişlerdir. Bkz. el-tsâbe. Zevâid, (II, 226); Keşfü'l-estâr, 1,104.

[268] Bunu el-Hâris, Vâkıdî'den nakletmiştir. Bûsîrî demiştir ki: "Müslim'in naklettiği Ebû Katâde hadisi bunun şahididir."

[269] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Müsedded, İbn Menî' ve İbn Hibbân nakletmişlerdir."

[270] Bûsîrî senedinde Ebû Hârûn el-Abdî'nin bulunduğunu söylemiştir.

[271] bkz. Zevâid, II, 13. Senedinde Bûsîrî'nin belirttiğine göre zayıf biri olan Kays b. er-Rabî vardır. Kastedilen kıble değişikliği bir namaz içinde gerçekleşmiştir.

[272] Bûsîri, hadisin senedini zayıf görmüştür.

[273] Buhârî'nin Tarih'inde ve İbn Ebî Hatim'in eserinde (el-Cerh ve't-Tadil) bu şekilde geçmiş olup bu zat Hicâzî'dir. Asıl nüshalarda ise "Karta fa})" şeklinde geçmiştin Bence bu müşterisinin

şahsi tasarrufudur.

[274] Taberânî benzerini Sehl b. el-Hanzaliyye'den nakletmiştir. Heysemî: "Senedinde alan Bişr b. Nümeyr kezzâb/yalana biridir" demiştir. (II, 60). Bûsîrî ise "el-Hâris'in kopukluk vardır" demekle yetinmiştir.

[275] Bûsîrî'nin naklettiğine göre bunu Beyhakî de rivayet etmiş ve demiş ki: "Bu hadise ait kuvvetli sahih bir senet bilmiyoruz" demiştir.

[276] Ibn Ebî Şeybe, Haccâc dışında bir başkası vasıtasıyla muhtasar olarak nakletmiştir.

[277] Bûsîrî demiştir ki: "Hadis, Adî b. el-Fadl'ın zayıf oluşu nedeniyle zayıftır." Tahâvi Üil başka ifadelerle nakletmiştir. (I, 224)

[278] Müsnede'de bildirildiğine göre hadisi Ebû Ya'lâ da rivayet etmiştir. Ayrıca Tahâvî de tahrîc etmiştir (I, 223). Fakat onun senedinde geçen İbn Ammâr meçhul biridir. Bkz. Bûsîrî.

[279] Ebû Ya'lâ da rivayet etmiştir. Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir

[280] Abdürrezzâk'm Mısnnnef inde de aynı ifade geçmektedir. Doğrusu da öyledir. Arapça aslı "/" olan fiil, meçhul/edilgen kipiyle "üşümek, donmak" gibi manalarına gelir.

[281] Abdürrezzak bunu basit ifade farklılıklarıyla "Erkek ve Kadının Aynı Hizada Namaz Kılmasf'na dair bölümde nakletmiştir.

[282] Bûsîrî senedinde yer alan Ebû Hârûn el-Abdi'nin zayıf bin olduğunu söylemiştir.

[283] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarım söylemiştir.

[284] Tahâvî hadisi, buradakinden daha detaylı olarak nakletmiştir. (I, 224). Zevâid'de belirtildiğine göre (II, 51) Ebû Ya'lâ da nakletmiştir.

[285] Bûsîrî senedinin zayıf olduğunu söylemiştir. Ben derim ki: "Hadisi, Tahâvî de başka ifadelerle nakletmiştir." (I, 223). Bezzâr da tahrîc etmiştir. Fakat onun rivayetinde elbise" ifadesi mevcuttur. İbn Abbâs hadisinde de aynı ifade yer almıştır. Bkz.

[286] Bûsîri, Müslim'in şartlarına göre hadisin senedinin sahih olduğunu söylemiştir. Ben derim ki: Bunu Abdullah b. Ahmed Müsned'e ilavelerinde (Ziı/ndnt) nakletmiştir. Heysemî de Zevâid'inde Ebû Nadre'nin Ubey'den hadis işitmediğini belirtmiştir.

[287] İsrâ s. 8

[288] Müsnede ve Zevâid'de (III, 57} belirtildiğine göre bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir- Heysemî ravilerinin güvenilir kabul edildiğini belirtmiş, Bûsîrî de onun bu açıklamasına katılmıştır.

[289] İbn Ebî Şeybe inde rivayet etmiştir. (1, 399). Bûsîrî de "Bunu Müsedd-avileri güvenilir olan bir senetle rivayet etmiştir" demiştir.

[290] BûsM'nm belirttiğine göre senedinde yer alan Muhammed b. Câbir el-Hanefî Zay, tidir.

[291] Bûsîrî sahili olarak değerlendirmiştir. Müsnede'de ise "Bu Buharı'üe, olarak nakletmiştir" sekimde geçmektedir. Ben derim ki: Rivayet, Buhaı ¥et^'l~Bârrmn hamişinde (1, 353) de yer almıştır.

[292] Zevâid'de (II, 60) belirtildiğine göre Bezzâr nakletmiştir. Bûsîrî, hadisin snhîh hadis senediyle nakledildiğini söylemiştir.

[293] Bunu Abdullah b. Ahmed Müsned'e ilavelerinde (Ziyâdât) nakletmiştir. Bkz. Zevâiâ, II, 63). Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[294] Asıllarda bu şekilde geçmiştir. Ebû Saîd'in önünden geçen kişinin ismi konusunda ihtilaf edilmiştir. Bazı rivayetlerde bunun Abdurrahman b. el-Hâris b. Hişam olduğu söylenmiştir. Hafız İbn Hacer ise olayların birden fazla olduğu yorumunu tercih etmiştir. Bkz. Fethü'l-Bârî, I, 388. Bûsîrî'nin naklinde de "el-Hâris" denmiştir

[295] şöyle geçmiştir: Tirmizî bundan, yani Ümmü Seleme hadisinden Lıntasar olarak: "Müsteşar güvendedir" sözünü nakletmiştir. Allah Resûlü'nün (sallallahu eyhi veseiiem) hizmetçi sözü ve bunu yerine getirmesi ile ilgili kısmını ise Müslim ve ırmizî, Ebû Hureyre hadisi olarak nakletmişlerdir. Bkz. Tirmizî, III, 375.

[296] Aynı zamanda Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Senetlerinde yer alan Mûsâ b. Ubeyde, j Müsnede'de belirtildiğine göre zayıf biridir.

[297] Bûsîrî senedinde hakkında ihtilâf olan İbn LehîVnm bulunduğunu söylemiştir.

[298] Davûd b. el-Muhabber. Açıklamanın tamamı şöyledir: "Bu hadisinde o, hem senet hem de metin bakımından (güvenilir ravilere) muhalefet etmiştir."

[299] şu bilgilere yer verilmiştir: Bunu İshak b. Râhaveyh senedi ile İbrahim ^•Teymî'den merfû (Allah ResÛlü'nüh sözü) olarak, keza İbn Ebî Şeybe ve Bezzâr da âenedleriyle yine merfû olarak tahrîc ettiler." Hafız (İbn Hacer) der ki: "Ben hadisin tariklerini büyükçe bir cüzde topladım. Orada bunu 30 küsur sahabiden naklen hazırladım." Ayrıca hadisin merfû tarikleri için bkz. Beyhakî, II, 437.

[300] Ayrıca İbn Ebî Şeybe, merfû ve mevkuf olarak rivayet etmiştir. (I, 310).

[301] Bu haber, sonunda müellifin de dikkat çekeceği gibi, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adına uydurulmuştur.

[302] Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr rivayet etmişlerdir. Bkz. Zevâid, II, 7; İbn Ebî Şeybe, I, 310. Bûsîrî'nin belirttiğine göre aynı hadisi el-Hâris ve Ebû Ya'lâ da rivayet etmişlerdir.

[303] Ayn: hadisi Bezzar da rivayet etmiştir. Heysemî'nin belirttiğine göre (II, 8) Taberânî de muhtasar olarak nakletmiştir.

[304] ei-Cerh ve't-Ta'dîl'de bu şekilde yer almıştır. Müsnede'de ise "MÛsa" gjW «kunmaktacür. Asülarda da "el-Mevhibî" şeklinde geçmiştir. Fakat dognij» b^ tahkik ettiğimiz gibidir. Hadisi ibn Ebî Şeybe de nakletmiştır. (I, 310). Busırı m belirttiğine göre Müsedded ve ibn Ebî Ömer'in senetlerinde Kesîr b. Abdurrahman et-Tahhân yer almıştır.

[305] İnciden ve yakuttan" sözü harLÇ hadisi el-Mu'cemu'l-evsat'ta Taberânî ve ayrıca Bezzâr rivayet etmişlerdir. Bkz. Heysemî, II, 8.

[306] Bûsîrî, tabiînin bilinmemesi sebebiyle senedinin zayıf olduğunu söylemiştir.

[307] Taberânî d-Mucemu'l-kebîr'âe nakletmiştir. Heysemî demiştir ki: "MekhûL Muâz'dan hadis işitmemiştir." Hadisi ayrıca Abdürrezzak da nakletmiştir.

[308] Ahmed b. Hanbel benzerini Mekke halkından bir şeyhten nakletmiş olup ravilen güvenilir kimselerdir. Ancak Muhammed b. İshak tedlis yapan biri olarak hadisi "^ J-' sıygasıyla nakletmiştir. Bkz. Zevnid, II, 20, Kenzü'l-ummâl'ds da (IV, 143) benzeri

[309] Bûsîrî senedinde an'ane yapan, formuyla hadisi nakleden} fv*uharnmed b. İshâk'm bulunduğunu söylemiştir.

[310] Taberânî nakletmiştir. Heysemî demiştir ki: Senedinde yer alan Vâkidî zayıf biridir-(II, 25). el-Hâris'in senedinde Eyyûb el-Vâkldî vardır.

[311] Musannef, II, 365.

[312] İbn Hacer'in el-îsâbe'de belirttiğine göre bu zat sahabîye yetişmiş olup İbn Ömer ve Ali'den rivayetleri bulunmaktadır.

[313] Bûsîrî ravileririin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[314] Bunu muhtemelen Ebû ismail et-Tirmizî, Humeydı'mn kendi^^ Nüshasından nakletmıştir. Çünkü ben benim tahkikimle neşredilen Bışr b. Musa m Humeydî'den rivayeti olan nüshada bunu bulamadım. Hadisi ise Humeyd. o nushaü Derâverdî'den nakletmıştir. (II, 544).

[315] Humeydî, Müsned, II, 537.

[316] Bûsîrî: "Bunu et-Tayâlisî zayıf biri olan Muhammed b. Ebî Humeyd'den nakletrniştir" demiştir.

[317] es-Sülemî.

[318] Ayrıca bkz. Musannef, I, 403.

[319] İbnü'l-Mübarek, ez-Zühd, s. 141, nr: 420.

[320] Senedinde yer alan Atâ b. es-Sâib bunamış ve Bûsîrî'nin belirttiğine göre Hammâd b. Seleme ondan, Kınadıktan sonra hadis nakletmiştir.

[321] Bûsîrî, senedinin Sahîh'm senedi olduğunu söylemiştir.

[322] Bezzâr başka bir tarikten kısa olarak nakletmiştir (I, 90). Bûsîrî demiştir ki: Bezzâr senedinin hasen olduğunu söylemiştir. Münzirî de: "Dediği doğrudur" demiştir.

[323] Bûsîrî: "İbn Ebî Ömer mürsel olarak tahrîc etti" demiştir.

[324] İbn Ebî Şeybe buradakinden daha detaylı ve kanımca mevsûl olarak rivayet etmiştir. (I, 339).

[325] ibn hbî Şeybe ilave etmiştir. Bkz. I, 338, 339. Bûsîri "Müslim'in rivayet ettiği Ebû Humeyd ve Ebû Useyd hadisler, bunun

[326] Ebû Bekir b Ebt Şeybe bunu Musannefmâe de (II, 233) n ' Taberânî de rivayet etmiştir. Orada Arapça aslında geçen olarak tefsir edilmiştir. Bkz. Zevâid, II, 57,

[327] Bana göre doğrusu böyledir (l^-i). Sonra Bûsîrî'nin naklinde de bu şekilde gördüm. Asıllarda ise kelime "U--" şeklindedir. Abdürrezzâk, en-Nehaî'den: "Onlar kılıçlarını rida mesabesinde görürlerdi" dediğini nakletmiştir. el-Hasan'dan da: "Yay ridâdır" sözünü nakletmiştir. (nr. 1399, 1400, benim tahkik edip hadislerini numaraladığım nüsha). Bkz. İbn Ebî Şeybe, II, 232.

[328] İbn Ebî Şeybe hadisin son kısmını şu ifadelerle nakletmiştir: "Namaz kılarken çakıl taşlarn/ln oynama!" {II, 414) ayrıca bkz. Ahmed b. Hanbel, Müsned. Zevâid'de bildirildiğine göre Bezzâr hadisin tamamını nakletmiştir. (II, 85)

[329] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Abd b. Humeyd ve Ahmed b. Hanbel zayıf bir senetle rivayet etmişlerdir. Çünkü tabiî bilinmemektedir. Bakiyye de tedlis yapar."

[330] Bunu Be/,zâr rivayet etmiştir. Bkz. Keşfü'i-estâr, I, 121. Bûsîrî demiştir ki: "Ebu Hamza'nın zm/;/olması sebebiyle zayıf bir senetle rivayet etmiştir."

[331] Bûsîrî'nin dediğine göre Hasan b. Kuteybe'nin zayıf olması sebebiyle senedi de zm/ıftır.

[332] Bana göre doğrusu böyledir. İbn Ebî Şeybe'nin rivayetinde "Vekî', Süleyman b. Muğîre'den, o da Humeyd b. Hilâl'den naklen" şeklinde geçmiştir. (II, 415}. Asıl nüshalarda ise Süleyman b. Humeyd denilmiştir. Bûsîrî'nin nakli de bu şekildedir.

[333] Ahmed b. Hanbel hadisin tamamını nakletmiştir. Bkz. Zevâid, II, 54. Onun senedinde de "Humeyd b. Hilâl'den naklen" denilmiştir.

[334] Hadis, İbn Ebî Şeybe'nin Musannef inde başka bir senetle yer almıştır. Bkz. II, 417, 418. Bu haberi Ahmed b. Hanbel de nakletmiştir. Bkz. Zevâid, II, 66. Bûsîrî Müsnede'deki senedi kopuk olması sebebiyle zayıf görmüştür.

[335] (Hafız İbn Hacer diyor ki) Ben derim ki: Bunu Abdürrezzâk ve Vekî, Süfyan es-Sevrî'den nakletmişlerdir. Orada "Ümmü Seleme'den naklen" ifadesi yoktur. Bunu ^hmed b. Hanbel tahrîc etmiştir. Bu yüzden İshak, Mu'emmel'den bu konuda emin °*Up olmadığını teyit etmek

İstemiştir. Eğer Mu'emmel hadisi tam ezberlemişse, buradaki ihtilaf Süfyan'dan kaynaklanmaktadır. Yoksa Süfyan üzerinde değii.

[336] Ayrıca bkz. Musnnnef, I, 169; Zevâid, II, 97. Bûsîrî demiştir ki: "Zayıftır. Çünkü tabiî bilinmemektedir."

[337] İbn Ebî Şeybe bunu Musannefde de aynı senetle rivayet etmiştir. (1,169)

[338] Zevâid ve Keşfii'l-estâr'da bildirildiğine göre bunu Bezzâr ve Taberânî rivayet etmişlerdir.

[339] Yani İbn Ömer'in azatlısı Nâfi.

[340] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarım söylemiştir.

[341] Ömer'in azatlısı.

[342] Müsneıie'de şöyle geçmektedir: "Hadisin aslı Müslim'in Sahîh'inde Velîd b. Ubâde yoluyla Cabir'den farklı bir bağlamda nakledilen uzunca bir hadiste geçmektedir."

[343] Hazef, küçük Hicaz davarıdır. Hadis için bkz. Zevâid, II, 91.

[344] Bûsîrî demiştir ki: "İkisinin de senedinin merkezinde kimliği belirsiz bir tabiî vardır."

[345] bkz. el-Hâris, Müsned, II, 190. (Bendeki yazma nüsha). Bûsîrî demiştir ki: "el-Hâris bunu, Mücâlid'in meçhul olması sebebiyle zayıf bir senetle rivayet etmiştir."

[346] Hadis Berâ b. Âzib ve başkasından merfû olarak da rivayet edilmiştir.

[347] İbn Ebî Şeybe bunu başka ifadelerle rivayet etmiştir. (II, 88).

[348] Taberânî, Bilâl'den şöyle nakletmiştir: "Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) namazda ^uzlanmızı aynı hizaya getirirdi" Bkz. Zevâid, II, 90. Bilâl'in bu haberi Musannefte (I, "omuzlarımızı ve ayaklarımızı aynı hizaya getirirdi (düzeltirdi)" ifadesiyle

[349] Heysemî bunu zikretmiş ve Ahmed b. Hanbel ile Taberânî'ye nisbet etmiştir. Orada rivayetin son kısmı "bu ikisi bir cemaattir" şeklindedir. Bkz. Zevâid, II, 45. Bûsîrî senedini zayıf görmüştür.

[350] Asıl nüshada hata sonucu "Ebû Mahreme" diye geçmiştir. Ebû Bahriyye'nin adı ise Abdullah b. Kays et-Terâğumî olup et-Tehztb'te biyografisi verilen ravilerdendir.

[351] Asıl nüshada hata eseri "İki kişi" ifadesi geçmiştir. Düzeltme Müsnede'den yapılmı °h.ıp Bûsîrî'nin rivayeti de böyledir.

[352] Bûsîrî demiştir ki: "Müsedded bunu sahih bir senetle rivayet etmiştir."

[353] Bûsîrî, Ebû Bekir el-Kaysî'nin zayıf oluşu ve Bakiyye b. el-Velîd'in tedlis yapması sebebiyle senedini zayıf görmüştür.

[354] Senedinde zayıf biri olan Davûd b. el-Muhabber vardır. Ama bunu yalnız o (el-Hâris) rivayet etmemiştir. Aynı hadisi Bezzâr da ravileri güvenilir olan bir senetle "yirmi beş namaz daha üstün kılınmıştır" ifadesiyle rivayet etmiştir.

[355] Bunu Taberânî d-Mu'cemu'l-evsat'ta rivayet etmiştir. Bkz. Zevâid, II, 38. Fakat Heystamî hadisi Ebû Ya'lâ'ya nispet etmemiştir. Bûsîrî, Ebû Yaiâ'nm senedini Musa b-Ubeyde'nin zayıf olması sebebiyle zayıf görmüştür.

[356] Hadisin bir kısmını Taberânî başka bîr tarikten rivayet etmiştir. Bkz. Zevâid, II, 39.

[357] İbn Ebî Şeybe, I, 345.

[358] Umeyr b. Hânî'yi İbn Ebî Hatim eserinde zikretmiştir. Bûsîrî'nin rivayetinde ise ismin "Ömer b. Hanı" şeklinde geçtiğini gördüm. İbn Hacer isnadına sahih hükmü vermiştir.

[359] Aynı hadisi Taberânî de et-Mu'cemu'l-kebtr'de rivayet etmiştir. Ayrıca bkz. Zevniâ, II, 67; İbn Ebî Şeybe, Musannef, II, 327.

[360] Bûsîrî senedini Hâlid b. İyâs'm zayıf olması sebebiyle zayıf görmüştür.

[361] Taberânî el-Mu'cemu'l-kebîr'de rivayet etmiştir. Bkz. Zevnid, II, 79.

[362] Hafız İbn Hacer, el-îsâbe'de (II, 160) demiştir ki: Bu hadisi İbn Mâce bu yolla nakletmiştir. Fakat orada "Abdullah b. Bedr'den, o da Abdurrahman b. Ali b. Seyhan'dan, o da babasından naklen" demiştir. (Yani hadisi Ali b. Şeybân'ın müsnedi yapmıştır.) Şeybân bilinen bir zattır. Oğlu Ali şahabıdır." Bûsîrî de: "Bunu Müsedded zayıf biri olan Muhammed b. Câbir'den tahrîc etti" demiştir.

[363] Bunu İbn Ebî Şeybe Musannef inde (II, 327) Ebû Süfyan olmaksızın mevkuf olarak rivayet etmiştir.

[364] Kâh merfû olarak" demek, "söz Peygamber'e aittir", "kâh mevkuf olarak" demek ise "sö2 Ebû Hureyre'ye aittir" demektir.

[365] Bu zat, İbn Ebî Hâtim'in zikrettiğine göre Melîh b. Abdullah es-Sa'dî'dir.

[366] Bûsîrî tabiînin kimliğinin bilinmediğini söylemiştir.

[367] Hadid s. 27

[368] Senedinde Muhammed b. Abdurrahman b, Ebî Leylâ ve Haccâc b. Ertât vardır.

[369] Hadisi İbn Ebî Şeybe "yemek isteme"nin izahı olmaksızın başka bir ifadeyle rivayet etmiştir. (II, 72).

[370] Hadisi Bezzâr ve Taberânî bu ifadeyle nakletmişlerdir. Heysemî ravilerin güvenilir olduklarını söylemiş (II, 69), Bûsîrî de el-Hâris'in senedini hasen kabul etmiştir.

Namazın Mescitte Cemaatle Tekrarlanması

426. el-Ca'd Ebû Osman demiştir ki: Benî Salebe oğullan mescidinde Ene b. Mâlik yanımıza uğradı ve: "Namazı kıldınız mı?" diye sordu. "Evet" dedik. Sabah namazıydı. Sonra bir adama emir verdi. O da ezan okuyup kamet getirdi. Sonra arkadaşlarına namazSaldırdı. {Ebû Ya'lâ) [1]

Kamet Getirildikten Sonra İmamlık için Çekişmekten Men

427. İshâk demiştir ki: Bize Abdürrezzâk bildirdi. Dedi ki: Babamın bir âlimden şu sözünü naklettiğini bahsettiğini işittim: "Namaz için kamet getirildikten sonra bir topluluk imamlık için birbirleriyle çekiştiler. Bu ona: "Öne geç!", o buna: "Öne geç!" deyip durdular. Sonunda hepsi birlikte yerin dibine geçirildiler.!"

Namazlarda Okunacak Kırâât Miktarı

428. Ubâde b. es-Sâmit'in naklettiğine göre Resûlullah (sdlallahualeyhiveselkm) yolculuk sırasında yatsı namazında Tîn sûresini okumuştur. (İshâk)

Senedinde iki yerde kopukluk vardır. Fakat Sahttite Berâ b. Âzİb'den nakledilen bir şahidi vardır.

429. Ali b. Yahya b. Halîâd, amcasından şöyle dediğini nakletmiştir; Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ilk iki rekatta Fatiha sûresi ile başka bir sûre, son iki rekatta ise sadece Fatiha sûresini okurdu. (İshâk)

Hadiste zayıflık vardır. [2]

430. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından olan Abdullah b. Abd [3] es-Sümâlî [4] ile yine Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından olan Haccac b. Amir es-Sümâlî'den nakledildiğine göre bunlar, Ömer b. el-Hattâb'm arkasında sabah namazını kılmışlar ve Hz. Ömer "İza's-semâu inşakkat (İnşikâk)" sûresini okumuş ve (namaz içinde) secde yapmış. (Müsedded) [5]

43l. Abdullah b. Sa'lebe demiştir ki: Hz. Ömer'in arkasında sabah ainazını kıldım. Namazda Hac sûresini okudu ve iki kere secde yaptı. "Sabah namazı mı?" diye sordum; "Sabah namazı" dedi. (Müsedded) [6]

432. Ebû Eyyûb'un naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazında "Tebâreke'1-lezi biyedihi'l-rrıülk" (Mülk) sûresini okumuştur. (el-Hâris) [7]

433. İbn Abbâs der ki: Resûlullah (sallallahu aleylıi vesellem) bana sabah ıamazında "Vel-leyli iza yağşâ" ve "Veş-şemsi ve-duhâhâ" surelerini okumamı emretti. (ei-Hâris): [8]

434. Amr b. Abese'nin naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazında "Kul eûzu birabbi'l-felak" ve "Kul eûzu birabbi'n-nas" sûrelerini okumuştur. Ayrıca Allah Resulü (sallallahu aleyhi veseüem): "Felah, cehennemdir'1 buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [9]

Evlerde Cemaat Yapmak

435. îbrâhîm b. Ubeyd b. Rifâ'a anlatmaktadır: Mekke'de Câbir b. Abdullah'ın yanma girdim. Oturarak arkadaşlarına namaz kıldırdığını gördüm.... Hadisin devamında şu cümleler geçmiştir: "Bizler evlerimizde namaz için çağrı yapar, ailelerimiz için cemaat oluştururduk." (Abd b. Humeyd)

İmamlarda Bulunması Gereken Özellikler

436. Enes b. Mâlik'in naklettiğine göre Resûlullah (sallahu aleyhi vesellem): "Halkın imamı, onları Allah'a götüren elçileridir. Bu yüzden en faziletli olanınızı öne geçiriniz. " (el-Hâris) [10]

437. Ebû Salih der ki: Muâz, Hz. Peygamber'le (salkllahu aleyhi vesellem) beraber sabah namazını kılar, sonra gidip kendi kavmine imamlık yapardı.

Hadis mürseldir.[11] (el-Hâlis)

438. Abdurrahman b. Yezîd b. Câbir demiştir ki: Kasım b. Muhaymire'yi şöyle derken işittim: Selman'ı kavmi kendilerine namaz kıldırması için öne geçirdi. Kabul etmeyince tutup ileri ittiler. Namazı kıldırdıktan sonra: "Hepiniz bundan memnun kaldınız mit" diye sordu. "Evet" dediler. Bunua üzerine "Allah'a hamdolsun. Zira Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: "Şu üç kişinin namazı kabul olunmaz; kocasından izinsiz olarak evinden çıkan kadın, kaçak köle, kendisini istemeyen cemaata imamlık yapan kişi." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [12]

439. Müsedded demiştir ki: Bize Hafs'm Haccâc'dan naklen bildirdiğine göre Hz. Ali, teyemmümlünün abdestliye imamlık yapmasını hoş görmezdi. (Müsedded)

440. Sa'd b. İbrahim'in babasından naklettiğine göre Muâviye onlara bir entari içinde imamhk yapmıştır. (Müsedded)

441. Ebu'l-Ahvas ve Damre'nin naklettiklerine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Ebû Ubeyde! Benden sonra kimse oturduğu yerde imamlık yapmasın" buyurmuştur. (el-Hâris)

Namaz'da Kıraat Ve Kıraati Kısa Kesmenin Sebebi

442. Enes der ki: ResûluUah (sallalialıu aleyhi vesellem) bir şahsı arayıp bulamadığı zaman..... Hadisin devamı şöyledir: Adam: "Ya Resûlallah! Ben sana uğradım. Sen akşam namazını kılıyordun. Seninle birlikte akşam namazını kıldım. Sen namazda şu sûreyi (Kâria'yı) okuyordun" dedi. (Ebû Ya'lâ)

443. Ebû Mâlik'in naklettiğine göre ResûluUah (sallaüahu aleyhiveseüem) öğle ve ikindi namazlarının dört rekatında da kıraatte bulunurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [13]

443b. Ebû Hureyre demiştir ki: "Farz namazda Fatiha'yı okuyan için, o yeterlidir. Ama onun üzerine başka sûre de okursa, bu benim için daha güzeldir" (Müsedded)

444. Hanzala es-Sedusî dedi ki: İkrime'ye "Ben zaman zaman akşam namazında "Kul euzu birabbi'l-felak" ve Kul eûzu birabbi'n-nas" sûrelerini

okuyorum ve bazı insanlar bundan dolayı beni kınıyorlar" dedim. Sübhânallah! Onları oku! Zira onlar Kurân'dandır" dedi. (Müsedded)

445. Hayyân el-Bârikî dedi ki: İbn Ömer'e denildi ki -veya ona bir zat dedi ki-: "Ben falan kimsenin arkasında namaz kılıyorum ve o, namazı uzatıyor." İbn Ömer: "Kuşkusuz Resûlullah'm (sallaUahualeyhiveselkm) namazının iki rekatı falan kimsenin namazının bir rekatından daha kısa idi [14] veya "Falan kimsenin namazı gibi" veya "falan kimsenin namazının bir rekatı kadardı" diye cevap verdi. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [15]

446. Osman b. Ebi'l-Âs şöyle demiştir: Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) Kur'ân'dan "Sebbihi'sme rabbike'1-a'lâ ellezî halaka" ve benzeri sûreleri okumam için bana belirli bir zaman tayin etti. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

447. Ebû Saîd'in naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazını onlara kıldırmış ve namazda Kur'ân'm en kısa iki sûresini okumuştur. Namazı kıldıktan sonra Ebû Saîd el-Hudrî -veya Muâz- kendisine: "Ya Resûlallah! Öyle bir namaz kıldın ki, daha evvel hiç öyle namaz kıldığını görmedim!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: "Arkamda kadınlar safındaki çocuk ağlamasını işitmedin mi? Annesinin onunla ilgilenmesini sağlamak istedim" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [16]

448. Sükeyn'in babası Abdülazîz demiştir ki: Enes'in yanma gidip: "Bana Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) namazını anlat!" dedim. O da ev halkına imam oldu, onlara öğle ve ikindi namazlarını kıldırdı. (Namazlarda) Gizli kıraatte [17]bulunarak Mürselât, Nâziât, Amme yetesâelûn vb. sûreleri okudu. (Ebû Yala)

Âmin Demek

449. Mücâhid'den nakledildiğine göre bir Yahudi, cemaatin tam "âmin" dediği bir sırada bir mescidin yanında geçti ve: "Size âmîni öğretene yemin ederim ki, siz gerçekten hak yoldasınız" dedi. (Müsedded)

450. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Bana üç hususiyet verilmiştir. (Birincisi) Saflarda namaz kılmak. Bana selâm hasleti verilmiştir ki, bu cennet halkının selamlaşma şeklidir. Bana "âmîn" sözü verilmiştir. Sizden önce bu söz kimseye verilmemişti. Sadece Allah onu Harun'a vermiştir. Şöyle ki Mûsâ dua eder, Hârûn da "âmin" derdi. " (el-Hâris) [18]

451. Ümmü'l-Husayn'ın naklettiğine göre o Hz. Peygamber'in (sallaUahu aleyhi vesellem) arkasında namaz kılmış. Onu "Mâliki yevmi'd-din" âyetini okurken işitmiş ve "Ve-la'd-dâllîn" kelimesini okuyunca, kadınlar safrnda onun işiteceği bir sesle "âmîn" demiş. [19] (İshâk)

Namazda Kıraatin İmama Da, Memuma Da Farz/Vacip Oluşu Ve Özellikle Birinci Rekatta Mesbûktan Kıraatin Kalktığı Görüşünde Olanlar

452. Ebû Hureyre demiştir ki: "Cemaate rükuda yetişirse o rekata itibar edilmez." (Müsedded)

453. Abdullah b. Yezîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sailallahualeyhi veseOem) akşam namazında Ve't-tîn ve'z-zeytûn (Tîn) sûresini okumuştur. (İbn Ebî Ömer [20] ve Abd b. Humeyd)

Kunût Duaları

454. Aişe'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazında rükudan önce kunût okur ve derdi ki: "Size kunût okutuyorum ki, Rabbinize dua edip dileklerinizi ileteniniz. " (el-Hârİs) Hadiste zayıflık vardır.

455. Abdullah (b. Mes'ûd) bir gün Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanında geceledi ve Resûlullah rükudan önce kunût okudu. (Abdullah emiştir ki) Ertesi gece annemi gönderdim. Bana, yine aynısını yaptığını bildirdi. (İbn Ebî Ömer)

456. Ahmed b. Menî demiştir ki: Bize Yezîd, Ebân b. Ebî Ayyâş'tan. bildirdi..... Hadisi şu ifadelerle nakletmiştir: Vitir namazında nasıl kunût okuduğuna bakmak için bir gün Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanında geceledim. Rükudan önce kunût okudu. Sonra annem Ümmü Abd'i gönderdim. Gönderirken de: "Hanımlarının yanında gecele ve vitir namazında nasıl kunût okuduğuna bakıver" diye tembihledim. Bana, O'nun rükudan önce kunût okuduğunu söyledi.

Senedinde metruk biri vardır.!

457. Saîd b. Zeyd'in naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kunût okumuş ve kunûtunda: "Allahım, Allah'a ve

Resulüne isyan eden Ri'i, Zekvan, Azl ve Usayye kabilelerini sana havale [21] ediyorum" diye (bed)dua etmiştir. (Ahmed b. Menî) [22]

458. Abdullah şöyle demiştir: Peygamber (salIaUahualeyhi vesdlem) yalnız bir ay kunût okudu. Ne daha önce, ne de sonra kunût okumadı. (EbÛ Bekir b. Ebî Şeybe) Senedinde zayıflık vardır. [23]

Ebû Ya'lâ demiştir ki: Bize Bişr b. el-Velîd, Serik'ten bildirdi.... Hadisi şu ifadelerle nakletti: Bir ay kunût okuyarak Usayye ve Zekvan kabilelerine beddua etti. Onlara üstün gelince, kunût okumayı bıraktı.[24] (Ebû Ya'lâ)

460. İmrân b. Hudayr der ki: Ebû Miclez'e sabah namazında kunût okunması soruldu. O da şöyle anlattı: Resûlullah (sallaUahu aleyhivesellem) bir zâtı falan oğullarına göndererek: "Bak bakalım Müslüman olmuşlar mı? Eğer Müslüman olmuşlarsa, falan oğullarına geç!" buyurdu. Onların yanına varınca kendilerine bunu sordu. Derken bir adam içeri girip silahını kuşandı. Sonra Allah Resûlü'nün elçisinin yanına çıktı ve onu hançerleyerek yere serdi. O zaman Resûlullah'm (sallaUahu aleyhi vesellem) elçisi: "Allahım! Ben senin elçinin elçisiyim. Sen de senin elçine benim elçim ol! Ona benden selâm söyle!" diye niyaz etti. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Ve aleykümü's-selâm (sancı da selâm olsun)" diyerek onun selâmını aldı. Yanındakiler: "Ey Allah'ın Resulü, biz kimseyi görmedik!" diye şaşkınlıklarını bildirdiler. O da: •'Falan şahıs öldürüldü. (Ölürken) bana selâm gönderdi" buyurdu. Bu olaydan sonra bir ay boyunca sabah namazının akabinde kıyamda iken: "Allahtm! pal?lerine isyan eden Usayye oğulların?, Zekvan oğullarını sana havale ediyorum" diye beddua etti. Sonra bunu terk etti. Bir daha da kunût okumadı. (ei-Hâris) [25]

461. Ebû Miclez demiştir ki: İbn Ömer [26] ve İbn Abbâs'a: "Yaşlılık sizi kunût okumaktan alıkoyuyor, öyle değil mi?" dedim. "Biz arkadaşlarımızdan buriu öğrenmedik" dediler. (Ahmed b. Menî) [27]

Teşehhüt Duası

462. Âsim b. Küleyb, babasından, o da dedesinden nakletmiştir; Bir gün Mescid'e girdiğimde Resûlullah (saDallahu aleyhi vesellem), namazda sağ elini sağ dizi üzerine koymuş, işaret parmağıyla işaret ederek: "Ey kalpleri dilediği yöne çeviren (Allahım)! Benim kalbimi dinin üzere sabit kıl!" diye dua ediyordu. (Ebû Ya'lâ)'

Özür Sahibinin Namazı

463. İbn Ömer'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahualeyhivesellem): "Secde yapmaya gücü yeten secde etsin. Gücü yetmeyen de (yerden) yüzüne bir şey kaldırmasın. Secdesini rüku şeklinde, rükusıınu da ima ile yapsın" buyurmuştur. (Ahmed b. Menî) Senedinde iki zayıf ravi vardır:

464. Câbir b. Abdullah şöyle nakletmiştir: Resûlullah (sallaîlahu aleyhi vesellem), benimle birlikte bir hastayı ziyaret etti. Hastanın namaz kılarken yastık üzerine secde ettiğini görünce onu bundan menetti ve: "Yere secde edebilirsen, secde et! Yoksa bir şekilde ima edip secdede rükudakinden daha fazla eğil!" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) Senedinde zayıflık vardır. [28]

465. Enes b. Mâlik'in naklettiğine göre Resûlullah (salMahu aleyhi vesellem) yerde oturarak farz namazı kılmış, tespih sırasında yere oturarak bir şekilde ima etmiş.[29] (Ebû Ya'lâ)

Namaz İçinde Ve Dışında Tilavet Secdesi Ve Tilavet Secdesi Olarak Rüku Yapmanın Caiz Oluşu

466. Ebû İshâk demiştir ki: el-Esved'i, Abdullah'tan (yani İbn jvles'ûd'dan), onun sonunda secde âyeti bulunan sûre hakkında şöyle dediğini naklederken işittim: "Oku ve secde et! Sonra kalk, oku ve rüku yap! İstersen A'raf, Necm, İkra bi'smi Rabbik vb. sûrelerde sadece rüku yap!" (İshâk) [30]

467. Ebû Hureyre'nin iki zattan naklettiğine göre ki, ikisi de Ebû Hureyre'den daha üstündür, onlardan biri "İza's-semâü inşakkat" veya "İkra bismi rabbik" sûrelerini okuduğunda secde eder, diğeri secde etmezdi. Secde eden, secde etmeyenden daha üstündü. Eğer bu Ömer değilse, o Ömer'den daha üstündür. (Müsedded) [31]

468. Yine Ebû Hureyre demiştir ki: Ömer b. el-Hattâb, Necm sûresini okudu ve secde etti. Sonra ayağa kalkıp başka sûre okudu. (Müsedded) [32]

469. Ibn Abbâs: "Secde sadece oturup onu dinleyene gerekir" demiştir. {Müsedded) [33]

470. Abdurrahman b. Avf'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallalbhu aleyhi vesdlem) "İza's-semâu inşakkat" sûresi için on kere secde etti. {Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [34]

471. Hz. Ömer: "Mufassal sûrelerde secde (âyeti) yoktur" demiştir. (Müsedded) [35]

472. Huzeyme [36] uyuyan kimsenin gördüğü gibi rüyasında Hz. peygamber'in (saDallahu aleyhi vesdlem) alnına secde ettiğini gördü. Bunun üzerine Allah Resulü (saUallahu aleyhi veseUem) onun için yere uzandı ve: "Rüyanı gerçekledir!" buyurdu. O da Hz. Peygamber'in alnına secde etti. (el-Hâris)

473. Ebû Saîd diyor ki: Uyuyan bir kimsenin gördüğü gibi rüyamda kendimi sanki bir ağacın altında gördüm. Sanki ağaç Sâd suresini okuyordu. Secde âyetine gelince secde etti ve secdesinde: "Allahım! Buna mukabil benim bir günahımı bağışla. Allahım! Buna mukabil benden bir günah eksilt. Ona mukabil bende şükretme duygusu yarat ve kulun Dâvud'dan secdesini kabul buyurduğun gibi benden bunu kabul buyur" diye dua etti. Hemen Allah Resulü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gidip bunu kendisine haber verdim. "Sen de secde ettin mi, ey Ebû Saîd?" buyurdu. Ben "Hayır" deyince: "Sen secde etmeye ağaçtan daha layıksın" buyurdu. Sonra Sâd sûresini okudu. Secde âyetine gelince (secde etti), secdesinde ağacın okuduğu dua gibi dua okudu. (Ebû Ya'lâ) [37]

Selâm Vermek

474. Abdullah b. Zeyd'in naklettiğine göre Peygamber (saüalhhu aleyhi veselîem): "Namazın anahtarı ahdest, girişi tekbir, çıkışı da selâmdır" buyurmuştur. (el-Hârİs)

475. Atâ b. Yesâr'm bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi veseüem), (namazdan çıkış için) sağ tarafına bir kere selâm vermiştir. (el-Hârİs)

476. İbn Abbâs'dan nakledildiğine göre o, kıble cihetine bir kere selâm vermiştir.[38] (el-Hâris)

477. Bize Abdurrahman b. Abdülaziz'in bildirdiğine göre o Zührî'den şöyle dediğini işitmiş: Ben, Kabîsa b. Züeyb'in kıble cihetine doğru bir kere selâm verdiğini gördüm. Bunu Abdullah b. Mevhib'e anlattım. Dedi ki: Ben bunu Kabîsa'ya sordum. O da: "Ben, Zeyd b. Sâbit'i kıble cihetine doğru bir kere selâm verirken gördüm" dedi.[39] (el-Hâris)

478. Ebû Razın, Hz. Ali'nin [40] sağ ve taraflarına selâm verip kalktığını letmiştir. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

479. Berâ'nm naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi veselîem) "Esselâınü aleykum ve rahmetullah (Allah'ın selâm ve rahmeti üzerinize olsun)" diyerek sağ ve sol taraflarına selâm verirdi. Selâm verirken (arkadan) şakağının beyazı görünürdü.[41] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

480. Saîd b. Atâ b. Ebî Mervân el-Eslemî, babasından, o da dedesinden naklen şöyle dediğini nakletmiştir: "Hz. Ömer'in arkasında, Hz. Ali'nin arkasında ve Ebû Zer'in arkasında namaz kıldım. Hepsinin de sağ ve sol taraflarına selâm verdiklerini gördüm." (el-Hâris)

481. Ukbe b. Âmir şöyle nakletmiştir: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) sağ ve sol taraflarına selâm vererek "Esselâmü aleykum ve rahmetullah, Esselâmü aleykum ve rahmetullah" derken gördüm. (el-Hâris)

Namaz Sonrasında Okunacak Dua

482. Sıla b. Züfer demiştir ki: İbn Ömer'in namaz sonrasında şu duayı okuduğunu işittim: "Allahım! Sen selâmsın. Selâm sendendir. Ey celâl ve ikram sahibi, senin şanın ne yücedir!" Sonra Abdullah b. Amr'm yanında namaz kıldım. Onun da aynı duayı okuduğunu işittim. Kendisine: "Ben, İbn Ömer'in de senin okuduğun duayı okuduğunu işittim" deyince Abdullah b. Amr: "Ben, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi veseîlem) bunları namaz akabinde okuduğunu işittim" diye karşılık verdi. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [42]

483. Amr b. Murra demiştir ki: Bir adam Abdullah b. Ömer'in yanında namaz kıldı, (Abdullah) Namazını bitirince oturup dua etti.. Sonra Abdullah b. Amr'm yanında namaz kıldı. O da aynı duayı okudu. Bunun üzerine zikri geçen zat ona: "Ben, bu duayı kardeşin Abdullah b. Ömer'den de işittim" dedi. (Müsedded) [43]

484. Câbir b. Semure der ki: Ben, Resûlullah'ı (salbllahu aleyhi vesellem) namazda parmağıyla işaret ederken gördüm. Selâm verdiğinde ise şöyle dua ettiğini işittim: "Allahım! Senden bildiğim ve bilmediğim bütün hayırları diler, bildiğim ve bilmediğim bütün serlerden sana sığınırım." (Ebû Dâvud et-Tayâlisî)

485. Harise b. Mudarrib demiştir ki: Ammar bir sene emirimizdi. Bu süre zarfında bize kıldırdığı her namazda kesinlikle: "Esselâmu aleykum ve rahmetullah, Esselâmu aleykum ve rahmetullah" diye sağ ve sol yanma selâm verdi. (Müsedded)

Mescide Gece Yürüyerek Gitmenin Fazileti

486. Ebu'd-Derdâ'nm naklettiğine göre Peygamber (saüaflahu aleyhi vesellem): "Gece karanlığında mescide yürüyen kimse, kıyamet günü (elinde) bir nurla/ışıkla Allah'la buluşur" buyurmuştur. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

Mâce'nin nüshalarından iradesi geçmiştir.

Senedindeki Meklıûl ile sahabî arasında kopukluk vardır. [44]

487. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs şöyle nakletmişlerdir: Resûlullah (salbllabu aleyhi vesellem) bize geldi..... Ravinin zikrettiği uzun hadiste şu ifadeler yer almıştır: "Kim mescitlerden bir mescide yürüyerek giderse, attığı her adıma karşılık kendisine on hasene/sevap verilir, ondan on seyyle/kötülük silinir ve mertebesi on derece yükseltilir. " (el-Hârİs)

Uydurma bir hadistir.!

488. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre ResûluUah (saMlahu aleyhi vesellem): "Her hangi bir Müslüman abdest alıp abdestini eksiksiz, yaparak bir farz namazı kılmak üzere Allah'ın evlerinden bir eve yürürse, attığı her adıma karşılık ona bir hasene yazdır" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [45]

489. Enes b. Mâlik der ki: Namaz için kamet getirildi. Resûlullah (sallallahu «t-yhi vesellem), evden çıkıp benimle beraber Mescid'e doğru yürüdü. Derken adımlarını kısa atmaya başladı ve: "Bunu sadece namaza giderken adımlarımın sayısı artsın diye böyle yaptım" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [46] Ben derim ki: Dahhâk [47] hafızası zayıf biridir. Bu konuda mahfuz olan rivayet, Zeyd b. Sâbit'e ait mevkuf rivayettir.

490. Enes demiştir ki: Mescid'e gitmek üzere evden çıktım. Yolda Yezîd b. Sâbit'e rastladım. Elini omzuma koyarak bana dayandı. Ben, delikanlı adımlarıyla adımlayınca Zeyd: "Adımlarını kısa at! Zira ResûluUah (sallailahu aleyhi vesellem): Kim mescide yürüyerek giderse, attığı her adıma karşılık kendisine on hasene/sevap verilir buyurdu" dedi.[48] (el-Hâris) Senedinde zayıf biri (Ebân) vardır.

491. Ebû Bekir b. Ebî Meryem'in, Yahya el-Gassânî'den bildirdiğine göre Resûlullah {salkUahu aleyhi vesellem): "Mescide yürüyerek gitmen ve mescitten ayrılıp ailenin yanına gitmen sevap bakımından eşittir" buyurmuştur.[49] (Müsedded)

"Rabbim bana en güzel surette geldi. diye başlayan Ebû Umâme ve Sevbân hadisleri, daha evvel Abdesti Tam Almaya dair kısımda detayıyla geçmişti.[50] Orada cemaatle namazlara yaya gitmek ve namazı beklemek gibi amellerinden bahsedilmiştir.

492. Abdullah (b. Mes'ûd)'un naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Her kim ahdest alır da mescitlerden bir mescide giderse, attığı her adıma karşılık Allah onun İçin bir hasene/ecir yazar, ondan bir günah siler ve mertebesini bir derece artırır" buyurmuştur. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [51]

Sürekli Mescitlerde Bulunmanın Fazileti

493. Ebû Hureyre mevkuf olarak nakletmiştir: "Her kim mescitleri yurt edinir de kendisini oralardan hastalık veya başka bir mazeret

alıkoyduktan sonra tekrar oralara dönerse, muhakkak Allah onu sevinçle karşılar...." (Müsedded)

Sahih mevkâjtai. Aynı hadisi İbn Ebî Zi'b ise Saîd'den daha kısa olarak nakletmiştir.

494. Enes'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Allah'ın mescitlerini imar edenler, Allah 'in altesidirler [52] buyurmuştur. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî, Abd b. Humeyd, Ebû Ya'lâve Bezzâr) [53]

495. Enes merfû olarak şöyle nakletmiştir: "Muhakkak ki Allah, kıyamet günü: Benim komşuların neredEdir diye nida edecek. Melekler: Ey Rabbimiz, sana kim komşu olabilir kl? diyecekler. Bunun üzerine: Mescİtleri imar edenler nerededir? buyuracak." (el-Hâris) [54]

Mescitler İnşa Etmek Ve Genişletmek

496. îbn Ebû Katâde [55] el-Ensârî, babasından nakletmiştir: Biz, mescit yaparken Allah Resulü (saMlahu aleyhi vesellem) yanımıza geldi ve: "Onu geniş yapınız, ki, dolduruş iniz" buyurdu. (Ebû Dâvud et-Tayâlİsî) [56]

497. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Ömer şöyle demiştir: "Eğer ben Allah Resûlü'nü (saMahu aleyhi vesellem) Kıble cihetini genişletmek istiyorum diye buyururken işitmeseydim, onu (Mescid-i Nebevî'yi) büyültmezdim.[57] (Ebû Ya'lâ)

498. Başka bir rivayette şu ilave yer almıştır: "Ve minber ile mihrap arasını büyülttü." (Ebû Ya'lâ)

499. Amr b. Meymûn, Hz. Peygamberin (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından Muhakkak ki mescitler Allah 'in yeryüzündeki evleridir" sözünü nakletmiştir. (Müsedded} [58]

500. İbn Ömer der ki: Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) bir adam geldi ve: "Ey Allah'ın Resulü! (Yeryüzünün) Hangi bölge(si) daha hayırlıdır?" diye sordu" Hz. Peygamber: "Bilmiyorum" buyurdu; ya da sustu, cevap vermedi. Adam: "Peki hangi bölgesi en kötüdür?" diye sordu. Hz. Peygamber {sallallahu aleyhi vesellem) yine: "Bilmiyorum", buyurdu; ya da sustu, cevap vermedi. Derken yanma Cebrail geldi ve ona sordu. O da: Bilmiyorum" diye karşılık verince "Öyleyse rabbine sor!" dedi. Cebrail: "Biz ona bir şey sormayız" dedi -ve öyle bir irkildi ki, neredeyse şiddetinden Muhammed'in (sallallahu aleyhi wfsellem) ruhu çıkacaktı-. Sonra Cebrail göğe yükselince aziz ve celil olan Allah: "Muhammed sana hangi yerler daha hayırlıdır?, diye sordu. Sen de Bilmiyorum diye cevap verdin" buyurdu. Cebrail: "Evet, öyle dedim" dedi. Bunun üzerine Allah: "Ona bildir ki, en hayırlı yerler mescitler; en kötü/şerli yerler ise pazarlardır" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [59]

NAFİLE NAMAZLAR BÖLÜMÜ

Farzı Tam Yapmak Nafileden Sayılır

501. Zürâre b. Ebi'l-Halâl el-Atekî demiştir ki: Enes b. Mâlik'i şöyle söylerken işittim: Ben, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem): "Günde 12 rekat (nafile) namaz kılanın tenini Allah cehenneme haram kılar" buyururken işittim. Daha sonra bunları hiç bırakmadım. (Ebü Ya'lâ) [60]

502. Yûsuf b. Abdullah demiştir ki: Ebu'd-Derdâ'yı ölüm hastalığı sırasında ziyarete gittim. Bana: "Yeğenim (Ey kardeşimin oğlu)! Seni bu ülkelere getiren sebep nedir?" diye sordu. Ben de: "Yalnız seninle benim ve babam arasındaki dostluk sebebiyle buraya geldim" dedim. O zaman Ebu'd-Derdâ dedi ki: Yalan söylemek için ne kötü zamandır bu zaman?! Ben, Allah Resûlü'nü (sailallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: "Kim abdest alır, sonra kalkıp rüku ve secdesini tam yaparak iki veya dört rekat farz. veya nafile namaz kılar da sonra Allah'tan bağışlanmak dilerse, mutlaka Allah onu bağışlar." (Ebû Ya'lâ) [61]

Mutlak Nafile İbadetler

503. Resûlullah'm (sailallahu aleyhi vesellem) hizmetçisinin -kadın veya erkek-bildirdiğine göre: Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesdlem) ona: "Bir ihtiyacın var mı?" diye sorardı. O kadar ki bir gün hizmetçisi: "Ya

Resûlallah! Benim bir ihtiyacım var" dedi. "Nedir ihtiyacın?" diye sorduğunda: "Kıyamet günü bana şefaat etmendir" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sana bunu kim öğretti?" diye sordu. O da: "Rabbim" diye cevap verdi. Bunun üzerine "Öyleyse çokça secde ederek bana yardımcı ol!" buyurdu. (Müsedded) [62]

504. Suheyb'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kişinin insanların görm-eyeceği şekilde tenhada nafile olarak kılacağı bir namaz, insanların gözleri önünde kılacağı 25 namaza denktir" buyurmuştur. (Ebû Yala) [63]

505. Hz. Peygamber'in (sallaMıu aleyhi vesellem) eşi Meymûne'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahualeyhivesellan) buyurmuştur ki: "Yüce Allah buyurdu ki: Kiın benim bir dostuma eziyet ederse, düşmanlığımı hak etmiş olur.' Kulu/n farz kıldığım ibadetleri eda etmekle bana yaklaştığı kadar başka herhangi bir ibadetle yaklaşamaz. Nafile ibadetlerle de bana yaklaşmaya devam eder, tâ ki, ben onu severim. Onu sevdim mî de onun yürüyen ayağı, tutan eli, konuşan dili ve akleden kalbi olurum. Benden bir şey isterse, onu kendisine veririm. Bana dua ederse, icabet ederim. Onun ruhunu almakta tereddüt ettiğim gibi hiç bir şeyi yapmakta tereddüt etmemişimdir. Çünkü o bundan hoşnut olmaz, ben de onu rahatsız etmekten hoşnut olmam. " (Ebû Ya'lâ)

Hadiste zayıflık vardır. Konu hakkında Buhârî'de Ebû Hureyre, Âişe ve Enes'ten nakledilen hadisler de vardır..

Orta Namaz

506. Sâlim'in bildirdiğine göre Abdullah (b. Ömer), orta namazın sabah namazı olduğunu düşünüyormuş. [64] (Müsedded)

Teheccüt Namazı

507. Konuyla ilgili Enes hadisi geçmişti. Orada Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) es-Sekafî'ye: "Eğer bütün gece namaz kılarsan, işte o zaman sen, sen olursun" buyurmuştur. [65]

508. Ebû Eyyûb'un naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), teheccüt namazı kılarken her iki rekat arasında secde ederdi.[66] (İshâk)

Hadiste zayıflık vardır.

509. Vâsıl, aynı hadisi kendi senediyle şu ifadelerle nakletmiştir: "Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) gece iki ya da üç kez misvak kullanır, gece teheccüde kalktığında ise dört rekat namaz kılar; bu arada hiç bir şey konuşmaz, hiç bir emir vermezdi; ayrıca her iki rekatta bir selâm verirdi."

(Abd b. Humeyd).[67] Bunun ravi zinciri zayıftır.

510. Huzeyfe anlatıyor: Bir gece, Allah Resûlü'nün (sallalbhu aleyhi vesellem) namazı gibi namaz kılmak için yanına gittim. Namaza başladıktan sonra alçak veya yüksek sesle olmayıp normal bir sesle Kur'ân okudu. Kıraati güzeldi. Bize duyuracak şekilde teshil/tertil üzere okudu. Sonra bir sûre okuyacak kadar rükû yaptı. Sonra başını kaldırdı ve: "Semi'allahu liınen hamideh, Zu'l-Ceberût vel-melekût vel-kibriyâ vel-azaınet" (Allah kendisine hamdedenlerin hamdını işitir. O ceberut ve

melekût sahibi, ulu ve yüce bir varlıktır) duasını okudu. Sonra bir sûre okuyacak kadar ayakta durdu. Ardından aynı süre kadar secde etti. Sonunda uzun sûreleri [68] bitirdiğinde hala gece karanlığı kalkmamıştı. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

Abdülmelik [69] demiştir ki: Bu, gece nafılesidir.

511. Mücâhid demiştir ki: Ben ve Ca'de,[70] Ensar'dan sahabi olan bir zatın yanma girdik. Dedi ki: Resûlullah'm (salbllahu aleyhi vesellem) yanında Abdulmuttalib oğullarının bir azatlı cariyesinin gece ibadet edip gündüz oruç tutuğundan bahsettiler. Allah Resulü (saüaHahu aleyhi veselkm) de : "Fakat ben hem uyur, hem namaz kılarım, bazen oruç tutar, bazen tutmam..." buyurdu. (Ahmed b. Menî)

512. Ca'de demiştir ki: Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) bahsettiler. (Müsedded) [71]

Gece namazı ile ilgili Câbir hadisi Gazveler Bölümü'nün Hudeybiye gazvesi bahsinde gelecektir.

513. Muâz b. Cebel demiştir ki: Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) gece amazından bahsetti de gözlerinden yaşlar boşaldı. "Yanları yataklarından klaşır [72] (yani gece teheccüd namazı kılmak için yanlarını yataklarından ayırıp kalkarlar) buyurdu. (Ebû Ya'lâ)

514. Âişe'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Bakara sûresini iki rekatta okumuştur.[73] (Ebû Ya'lâ)

515. Abdurrahman b. Osman (et-Teymî) demiştir ki: Bir gece Hz. Osman'ı Makam mevkiinde (Makam-ı İbrâhîm'de) gördüm. İleri çıkıp bir rekatta Kur'ân'ı okudu. Sonra oradan ayrıldı.

(Ahmed b. Meni ve Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [74] Bunun isnadı hasenâu.

516. Hz. Ali'nin naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sırasında vitir kılardı. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [75]

517. Ebu'l-Ahvas, Ebû İshak'tan benzerini rivayet etmiştir. Fakat o, rivayetinde "ilk ezan" demiştir. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe [76] ve Müsedded)

518. Müslim b. Mihrâk'tan şöyle dediği nakledilmiştir: Hz. Âişe'ye: "Bizde öyle kimseler var ki, bir gecede Kur'ân'ı iki üç kez okuyorlar" dedim. Âişe: "Onlar onu okusalar da, onu (gerçekte) okumayan bir topluluktur. Ben bütün gece Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber kalkardım. Allah Resulü umut âyetine her rastladığında mutlaka durur, Rabbinden dilek diler ve ona ederdi. Korkutma/tehdit âyetine her rastladığında da mutlaka durur, Rabbine dua eder ve O'na sığınırdı." (Ahmed b. Menî) [77]

519. îbn Lehî'a aynı senetle naklettiği rivayetinde farklı olarak şu ifadelere yer vermiştir: "(Hz. Peygamber) Bütün gece ibadet eder, Bakara, Âl-i îmrân ve Nisa sûrelerini okurdu...." (Ebû Ya'lâ)

520. Huzeyfe b. el-Yemân anlatıyor: Yatsıdan sonra Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) rastladım ve: "Ey Allah'ın Resulü! Bana müsaade et de senin ibadetin gibi ibadet edeyim" dedim.... Sonra kıbleye döndü. Beni sağ yanma dikti. Sonra Fatihâtü'l-Kitâb'ı (Fatiha sûresini) okudu. Sonra Bakara sûresine başladı. Ne zaman bir rahmet âyetine rastlasa, mutlaka onu dilerdi. Ne zaman bir korku/azap âyetine rastlasa, mutlaka durup ondan (Allah'a) sığınırdı. Ne zaman bir mesele (kıssaya) rastlasa, mutlaka durup onun üzerinde tefekkür ederdi. Bu şekilde Bakara

sûresini bitirdi. Sonra tekbir aldı. Rükusunda "Sübhâne Rabbiye'l-azîm (Ey Yüce Rabbim! Seni her türlü noksanlıklardan tenzih ederim)" dediğini işittim. Hatta zannedersem

Hamdinle" ifadesini de kullanmıştı. Yaklaşık olarak kıyamda kaldığı süre kadar rükuda kaldı. Sonra başını kaldırıp tekbir getirerek secdeye gitti. Secdesinde "Sübhâne Rabiye'l-A'la (Ey ulu Rabbim! Seni her türlü noksanlıklardan tenzih ederim)" dediğini işittim. Hatta zannedersem "Hamdinle" ifadesini de kullanmıştı. Secdesinde de rükusunda kaldığı süreye yakın bir süre kaldı. Sonra iki secdesini bitirince ayağa kalkıp Fatihatü'l-Kitab'ı okudu. Sonra aynı şekilde Al-i İmrân sûresine başladı. Sonra sabah namazını işittim. Huzeyfe: "Bana onun kadar zor gelen bir ibadet yapmadım" demiştir.[78] (el-Hâris)

521. Ebû Saîd el-Hudrî demiştir ki: "Eğer erkek, gece kalkar ve ailesini de kaldırarak iki rekat namaz kılarlarsa, Allah'ı anan (zâkir) erkek ve kadınlardan yazılırlar.[79] (el-Hâris)

522. İbn Abbâs demiştir ki: Gece ibadetinden bahsettim. Birisi dedi ki: Resûlullah (sallahu aleyhi veseüem): "Gecenin yansı, dörtte biri [80]çeyreği', bir deve sağacak kadarı...(ibadet edin) [81] buyurdu. (Ebû Yala)

523. Numân b. Beşîr der ki: Resûlullah'ı (salMahu aleyhi vesellem) şöyle buvurur en işittirr: "Sizden biri içinde namaz kılma arzusu varken uyursa, yanına bir avuç toprak koysun. Sonra uyandığı zaman sağ eliyle bir avuç alsın. Sonra soluna atsın [82] (Ebû Ya'lâ)

524. Semure der ki: Resûlullah (sallaUahu aleyhi vesellem) bize gecenin azında veya çoğunda namaz kılmamızı ve onu vitir ile (tek rekatla)

bitirmemizi emretti. [83] (Ebû Ya'lâ)

525. Vâsile'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Nafile ibadette âyetleri sayın, ama farzlarda saymayın" buyurmuştur. [84] (Ebû Ya'lâ)

526. Câbir'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu akyhivesellem) gece iki üç kez misvak kullanırdı. Her yatıp kalkmasında, misvak kullanır, abdest alır, sonra iki veya daha fazla rekat namaz kılardı. (Abd b. Humeyd) [85]

527. Hz. Ali'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kişinin yatsı namazı öncesi ve sonrasında arkadaşlarını yanıltacak derecede yüksek sesle Kur'ân okumasını yasaklamıştır. (Müsedded ve Ebû Bekr b. Ebî Şeybe) [86]

528. Ebû Ya'lâ demiştir ki: Bize Vehb b. Bakiyye, Hâlid'den aynısını bildirdi. Fakat o, rivayetinde "Namaz kılan arkadaşlarını yanıltacak derecede" ifadesini kullanmıştır. [87]

529. Enes'in naklettiğine göre Resûlullah (sallalbhu aleyhi vesellem) ayakları veya bacakları şişinceye kadar namaz kılmıştır. Kendisine: "Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlamadı mı?" denince "Şükreden kul olmayayım mı?" diye karşılık vermiştir. (Ebû Ya'lâ ve Bezzâr) [88]

Ben derim ki: Hadis ma'lulâür (illetlidir). Meşhur olan, bunun Mis'ar'dan, onun da Ziyad b. İlâka'dan, onun da el-Muğîre b. Şu'be'den nakli olduğudur.

530. Enes şöyle nakîetmiştir: Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) kendini jj^ifsiz hissetti. Sabah olunca: Ey Allah'ın Resulü! Hissettiğiniz acı

aşikardır" denildi. O da: "Gördüğünüz gibi ben dün gece yedi uzun sûreyi okudum " buyurdu. {Ebû Ya'lâ) [89]

531. İbn Mes'ûd bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gözünü göğe kaldırıp indirdi. "Ya Resûlallah! Niçin böyle yaptın?" diye sorduğumuzda "Meleklerden iki meleğin haline şaşırdım. Gökten inip yeryüzünde kendi namazgahında ibadet eden bir kulu aradılar, fakat bulamadılar. Tekrar göğe çıkarak <Ya Rabbi! Biz daha evvel senin mümin bir kuluna gece ve gündüz şu kadar sevap yazardık. Fakat şimdi onu bundan alıkoyduğunu gördük. Onun için yazacak bir şey bulamadık dediler. Allah da: Kuîum İçin önceki gündüz ve gece ibadetinin ecrini aynen yazın, Ondan bir şey eksiltmeyin. Onun mükafatı(m vermek) bana aitür. Zira onu bundan ben engelledim. Onun için ha evvel yapmakta olduğu ibadetlerin ecri vardır " buyurdu. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî} [90]

532. Enes, Allah'ın Resûlü'nden (sallallahu aleyhi veseilem) nakletmiştir: "Sizden kim mescitte uyuklarsa, yatağına varıp, okuduğunu anlayıncaya kadar uyusun. " (İbn Ebî Ömer) [91]

Ramazan'in İhyası

533. İbn Abbâs bildiriyor: Hz. Ömer, (Ramazan'da) gece ibadetinden dönen insanlarla karşılaştı ve: "Gecenin kalan kısmı, geçen kısmından daha faziletlidir" dedi. (Müsedded) [92]

534. İbn Abbâs'm bildirdiğine göre Resûlullah (saMiahu aleyhi veseilem) Ramazan ayında yirmi rekat (teravih) namazı ve bir de vitir

kılardı. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Abd b. Humeyd) [93]

Nafile Namazların Evlerde Kılınmasına Dair Emir

535. Hasan b. Ali b. Ebî Talib'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahualeyhilem) şöyle buyurmuştur: Evlerinizde namaz kılınız, oraları kabirlere girmeyiniz. Benim evimi de bayram yeri edinmeyiniz. Bana salât ve selâm tetiriniz. Zira nerede olursanı olunuz, sizin salât ve selâmınız bana ulaşır.[94] (Ebû Ya'lâ)

536. Muâviye b. Kurre demiştir ki: Bana, Hz. Ömer'e mescitte namaz kılmanın hükmünü soran üç neferin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) şöyle buyurmuştur: "Farzları mescitte, nafileleri evlerde kılınız" (Ebû Yala)

Ben derim ki: Bunu İbn Mâce başka bir tarikle Hz. Ömer'den nakletmiştir. [95]

Binek Üzerinde Nafile Namaz Kılmak

537. Abdullah b. Urve b. ez-Zübeyr der ki: "Zübeyr ile birlikte Şam'dan, Tebuk gazvesinden döndüm. Onu bineği üzerinde, binek her ne tarafa dönerse dönsün, namaz kılarken gördüm. (Müsedded) [96]

Yüksek Sesle Kur'ân Okumanın Mekruh Oluşu

538. Ubeydullah b. Ebî Bekir b. Knes demiştir ki: Ziyâd, Enes'in yanma gelmişti. (Enes) Kendisine: "Kur'ân oku!" dedi. O da yüksek sesle Kur'ân okumaya başladı. Bunun üzerine Enes yüzünden örtüyü kaldırarak: "Siz bu şekilde mi okuyorsunuz?" dedi.[97] (el-Hâris)

539. Hammâd demiştir ki: Bana Hasan'a şahit olan birinin bildirdiğine göre bir şahıs Hasan'm yanında sesini yükseltti. O da yerden bir avuç çakıl taşı alarak yüzüne çarptı ve: "Bu (yaptığın) nedir?" dedi.[98] (el-Hâris)

540. Gâbir b. Abdullah der ki: Resûlullah (sallaüahualeyhiveseJlem) bir Ramazan gecesi yanımıza çıktı. İnsanlar namaz kılıyorlardı. "Birbirinizle yüksek sesle konuşmayınız. Çünkü bu, namaz kılanı rahatsız eder" buyurdu.[99] (el-Hâris)

Hâris'in Hz. Ali'den naklettiği hadisi biraz önce geçmişti.

İbadet İçin Aşın Meşakkat Ve Sıkıntıya Girmenin Yasaklanması

541. Ümmü Seleme: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) en sevimli amel, az da olsa kulun sürekli yaptığı ameldi" demiştir.[100] (el-Hâris)

542. Küfe halkından Cebele adında bir zâtın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi veseüem) devrinde bir genç kendini aşırı ibadete vermişti. Bunun üzerine babası Allah'ın Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) giderek: "Oğlum ibadet uğruna kendini iyice yıprattı" diye şikayette bulundu. O da: "Ona söyle, nefsine şefkat göstersin" buyurdu.[101] (el-Hâris)

543. Mihcen b. el-Edra'nm bildirdiğine göre Resûlullah'a (saüallahu aleyhi veseüem) bir zâtın Mescid'de uzun uzadıya namaz kıldığı haberi ulaşınca hemen yanma gitti ve omzundan [102] tutarak (üç kere): "Muhakkak ki Allah, bu ümmet için kolay olana razı oldu,[103] zor olanı istemedi. Bu ise işi zorlaştırmayı tercih etti, kolaylaştırmayı bıraktı" buyurdu.[104] Sonra onu öyle bir salladı ki, bir daha (Mescid'de) görülmedi. (el-Hârİs) [105]

Ebû Musa bildiriyor: Osman b. Maz'ûn'un eşi Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in eşlerine geldi. Onu kötü bir halde gördüler. Ona: "Kureyş'in içinde senin eşin gibi zengini yok" dediler.

Dedi ki: "Ondan bize (fayda) yok. Gündüzleri oruçlu, geceleri namazda." (Bu sırada) Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellenı) içeri girince durumu O'na aktardılar. (Ona (Osman'a) rastladığı (bir gün): "Ey Osman! Ben senin İçin bir Örnek değil miyim?" buyurdu.

"(Hayırdır) Ne oldu ki ya Resûlallah? Anam babam sana feda olsun!" deyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Gündüzleri oruç, gecelen namazı nasıl kılıyorsun. Ailenin üzerinde hakkı var. Bedeninin üzerinde hakkı var. Hem namaz kıl, hem uyu. Hem iftar et, hem oruç tut" buyurdu.

Ravi dedi ki: Daha sonra (bu) kadın, kokular sürünmüş yeni gelin gibi çıkageldi. Dediler ki: "Sen misin?"

Dedi ki: "İnsanlara isabet eden (mutluluk) bana da isabet etti." (Ehû Ya'lâ)

544. Hasan'm bildirdiğine göre Hz. Ömer: "Sizden biriniz gece ibadet ederken Kur'ân okumakta zorlanırsa, hemen uyuyuversin" demiştir.

(Müseddecl) [106]

Beş Vakit Namazın Düzenli Sünnetleri (Revâtib) Ve Bunlara Devam Edilmesi

545. Ebû Yahya demiştir ki: Bana İbn Abbâs şu olayı anlattı: "Ey Ebû Yahya! Görmedin mi vitri kılmadan uyudum. Yanıma İbn Mahreme ve onunla beraber bir başkası geldi ve beni oyalayıp vitri kaçırmama sebep oldular. Sonra sabaha kadar uyudum. Sabah cariye beni uyandırdığında ona: "Bak bakalım Güneş doğmuş mu?" dedim. "Hayır" dedi. Hemen kalkıp sabah namazının iki rekat sünnetini kıldım. Sonra: "Bak bakalım Güneş doğmuş mu?" dedim. Yine: "Hayır" dedi. Hemen sabah namazım(n farzını) da kıldım." (Müsedded) [107]

546. Enes'in naklettiğine göre Resûluliah {sallallahu aleyhi vesellem): "Sabah namazının iki rekat (sünnet)İni kaçırmayın. Zira onda ecirler vardır" buyurmuştur. (el-Hâris) [108]

547. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûluliah (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazından önceki iki rekat sünnet namazında kıraati gizli okumuştur.[109] Bu iki rekatta "Kul ya eyyühel-kâfirun (Kâfırûn) ve Kul huvellahu ehad (İhlas) sûrelerini okurdu. (İbn Ebî Ömer)

548. Hz. Âişe der ki: Allah'ın Resulü {sallallahu aleyhi vesellem) (sabah namazamn sünnetinde) her rekatta Fatiha suresini okuyacak süre miktarı kıyamda dururdu. {İbn Ebî Ömer)

Ebû Ya'lâ'nın rivayetine İbn Abbâs dedi ki: Resûluliah (sallallahu aleyhi Selem) sabah namazının iki rekatının birincisinde, sûrenin sonuna kadar JUnenerresûlü'yü [110] ikincisinde ise Âl-i İmrân sûresinden Kul yâ ehlel-kitabi teâlev ila kelimetin sevâin beynena ve beynekum âyetini [111] okurdu. (İbn Ebî Ömer)

Ben derim ki: Bunu Müslim başka bir tarikten nakletmiştir.[112] Fakat onun rivayetinde birinci rekatta Bakara sûresinden "Kûlû âmenna billahi ve mâ unzile ileyna" âyetini [113] okuduğu belirtilmiştir. İkinci rekatta ise yukarıda belirtilen âyeti okumuştur.

549. Ümmü Habîbe'nin naklettiği bir hadiste: "Kim günde on iki rekat namaz kılarsa.[114] ifadesi geçmiştir. Âsim demiştir ki: Abdullah (b. Mes'ûd)'un arkadaşları bunları farzlarla beraber kılarlardı. (İshâk).

Ben derim ki: Hadisin aslı "Âsim demiştir ki" kısmı hariç Simt-n'lerde yer almıştır. [115]

550. Ensarh bir zâtın babasından naklettiğine göre Resûluliah (sallallahualeyhi vesellem): "Kim öğle namazından önce dört rekat (nafile) namaz kılarsa, İsmail'in neslinden bir köleyi azat etmeğe denk sevap kazanır" buyurmuştur. (Ahmed b. Meni') [116]

551. İbn Ebî Ömer demiştir ki: Bize Vekî, Beşîr b. Selmân Ebû İsmail'den, o da el-Kâsım b. Safvân el-Ensârî'den, [117]o da babasından naklen bunun benzerini bildirdi.

552. Enes demiştir ki: "(Ashab) Nafile ibadetlerden öğle namazından önce kılman namaza gösterdikleri özen kadar hiçbir şeye özen göstermemişlerdir." (Ahmed b. Menî') [118]

553. Berâ'nm naklettiğine göre Peygamber (sallallahu akyhi esellem) öğle namazından önce dört rekat namaz kılardı. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [119]

554. Ebû Ya'lâ demiştir ki: Bize Ebû Kureyb bildirdi. Dedi ki: Bize bu enetle Bekir bildirdi...(Yukardaki hadisin aynısını zikretti)

555. Huzeyfe b. Useyd demiştir ki: Ali b. Ebî Tâlib'in Güneş doğu yönünden batı yönüne kaydığında (zevalden sonra) uzunca dört rekatlık bir namaz kıldığını gördüm ve bunun sebebini kendisine sordum Dedi ki: "Semânın kapıları Güneş doğu yönünden batı yönüne kaydığında açılır ve öğle namazı kıhnmcaya kadar kapanmaz. Bu yüzden bu saatte Allah katma bir amelim çıksın, isterim. [120] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

556. Ümmü Habîbe binti Ebî Süfyân'm naklettiğine göre Resûlullah şaleyhivesellem): "Kim ikindi namazından Önceki dört rekata devam ederse, Allah onun için cennette bir ev İnşa eder." (Ebû Ya'lâ) [121]

Ben derim ki: Bunu Ebû Dâvud, başka bir tarikle Ümmü Habîbe'den öğle namazından önceki" ifadesiyle nakletmiştir. [122]

557. Abdullah b. Ebi'l-Hüzeyl demiştir ki: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından bir adamı evime davet ettim. Müezzin akşam ezanını okuyunca kalkıp namaz kıldı. Kendisine bunu sorduğumda; "Ubey b. Ka'b bu iki rekatı kılardı" dedi.[123] (Müsedded)

558. Râşid b. Yesâr demiştir ki: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından Ağaç altında biat edenlerden beş kişi adına yemin ederim ki, onlar akşam namazından önce iki rekat (nafile) namaz kılarlardı. [124] (Müsedded)

559. Mansur'un babasından naklettiğine göre ne Ebû Bekir, ne Ömer, ne de Osman akşam namazından önce iki rekat (nafile) kılmamışlardır.[125] (Müsedded)

560. İbrahim'in bildirdiğine göre Abdurrahman b. Avf evinde akşam namazından sonra iki rekat (nafile) namaz kılardı.[126] (Müsedded)

561. Resûlullah'm azatlısı Ubeyd'e: "Allah Resulü (sallaJlahu aleyhi vesellem) farzlardan sonra başka namazı emreder miydi?" diye soruldu. O da: "(Evet) Akşam ile yatsı arasında" diye cevap verdi. (Müsedded) [127]

Şu'be, et-Teymî'den naklen buna mutabaat yapmış ve demiştir ki: Ebû Osman'ın meclisinde idik. Derken bir adam çıkageldi... ve râvi zinciriyle Ebû Ubeyd'den aynısını nakletti.

562. Hz. Ali'nin naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kim akşam namazının iki rekatından sonra iki rekat namaz, kılıp her birinde Fâtihatu'l-Kitab (Fatiha) ve Kul huvallahu ehad (Ihlas) sûrelerini on beş defa okursa, kıyamet günü geldiğinde onun için (bir grup tarafından): Bu sıddiklerâenâirfdoğrularâandır denir. Onları geçer, (başka bir grup tarafından): Bu şehitlerdendir denir. Onları geçer: Bu peygamberlerdendik denir. Onları geçer. Bu meleklerdendir denir. Onları da geçer. Rahman'in Arş'ına varıncaya kadar kendisine engel olunmaz"

(el-Hârİs) Ben derim ki: Bu metin uydurmadır! [128]

563. İbrahim demiştir ki: "Vitir Kur'ân ehline farzdır" denirdi. Ben de: "Sen kızma neyi emrediyorsun?" diye sordum. "Ona yatsıdan sonra iki rekat namaz kılmasını emrediyorum" dedi. Kızı beş altı yaşlarında idi. (Müssdded) [129]

564. Huzeyfe der ki: Hz. Peygamber'in (salialiahualeyhivesdlem) yanma gittim. Akşam ile yatsı arasında namaz kılıyordu. Yatsı namazını da kılıp bitirene kadar namaz kılmaya devam etti. (Ebû Ya'lâ) [130]

Vitir Namazı

565. Esed oğullarından bir adam demiştir ki: Nafile kılan namazım kıldığında Hz. Ali yanımıza çıkageldi ve dedi ki: "Sizin Peygamber'iniz vitir namazını emretti ve onun için bu vakti belirledi. Ezanı oku ey İbnü'n-Nebbâh! [131] (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [132]

566. İbrâhîm b. Ubeyd b. Rifâ'a demiştir ki: Mekke'de Câbir b. Abdullah'ın yanma girdim. Onu namaz kılarken buldum.....ilh. Hadisin devamında demiştir ki: "Ben Resûlullah'l (sallaliahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: Bir kimse cemaatle yatsı namazını kıldıktan sonra. içinden geldiği gibi (nafile) namaz kılar da sonra uyumadan önce vitir kılarsa, mutlaka o gece Kadir gecesine rastlamış gibi sevap kazamr (Abdb. Humeyd) [133]

567. Muâviye b. Kurre şöyle nakletmiştir: Peygamber'e (sallalkhu aleyhi vesellem) bir zat gelerek: "Ya Resûlallah! Ben vitri kılmadan sabahladım" dedi. O da (üç kez): "Vitir ancak gece kılınır" buyurdu. Sonra "Hadi git, şimdi vitri kıl" buyurdu. (İbn Ebî Ömer) [134]

568. İbrâhîm (en-Nehaî)'nin bildirdiğine göre Ömer b. el-Hattâb; "Akıllılar gecenin başında, güçlüler ise gecenin sonunda vitir kılarlar" demiştir. (Müsedded) [135]

569. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallaMıu aleyhi vesellem): "Bana vitir ve kuşluk namazı emredildi, ama farz kılınmadı." buyurmuştur. (Ahmed b. Menî). Hadiste zayıflık vardır. [136]

570. Ümmü Abdullah'ın bildirdiğine göre o, Hz. Âişe'yi makamın (Makam-ı İbrahim'in) arkasında namaz kılarken görmüş. İbrâhîm sûresini okuyarak bir rekat vitir kılmış.[137] (Müsedded)

571. Aynı senetle yine Ümmü Abdullah, Hz. Âişe'yi şöyle söylerken işitmiş: "Çağrıyı/ezanı işittiğinde bir rekat vitir kıl!" (Müsedded)

572. İmrân b. Husayn'ın naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu üç rekat vitir kılar, birinci rekatta Sebbih (A'lâ), ikincisinde Kul yâ eyyühel-kâfirun (Kâfirûn), üçüncüsünde de Kul huvallahu ehad (İhlas) sûresini okurdu. (el-Hâris) [138]

Nesâî bir başka tarikten Sebbih (A'lâ) süresiyle yetinerek kısa olarak nakletmiştir.

573. Abdullah (b. Mes'ûd)'dan nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahualeyhi (vitir namazının) birinci rekatında Sebbihi'sme Rabbike'1-a'la (A'lâ), ikincisinde Kul ya eyyuhel-kâfirûn (Kâfirûn), üçüncüsünde ise Kul huvallahu ehad (İhlas) sûresini okurdu. (Ebû Ya'lâ) [139]

574. Hakem demiştir ki: Miksem'e: "Ben üç rekat vitir kılıp sonra namaza gidiyorum" dedim. "Vitir ancak beş ya da yedi rekat kılınır [140] dedi. Sonra Mücahid'le Yahya b. Cezzâr'a rastladım. Bunu onlara söyledim. "Kendisine bunu kimden naklettiğini sor!" dediler. (Sorduğumda) "Güvenilir birinden, o da güvenilir kişiden,[141] o da Âişe ve Meymûne'den, onlar da Hz. Peygamber'den (saUallahualeyhivesellem) naklen" cevabını verdi. (el-Hâris)

575. Bize Muhammed b. Ca'fer haber verdi. Dedi ki: Bize Şu'be bu râvi zinciri ile benzerini bildirdi. Ancak Mücâhid ile Yahya'ya rastladığından söz etmedi. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [142]

Kuşluk/ Duhâ Namazı

el-Hasan ve Hüseyin birlikte rivayet ediyorlar: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kuşluk namazı kılardı. Buyurdu ki: "Kim bunu kılarsa cennette onun için bir ev inşa edilir. Bütün gün boyu günah işlemiş olsa da affolunur. " (Ahmed b. Menî')

Şa'sâ bildiriyor: Abdullah b. Ebî Evfâ'yı iki rekat namaz kılarken gördüm. Hanımı ona: "Sadece iki rekat kıldın" dedi.

Şu cevabı verdi: "Fetih müjdelenince ve Ebû Cehil'in başı getirildiğinde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'i,jki rekat kuşluk namazı kılarken gördüm." (Ebû Ya'lâ) erim ki: Bunun bir bölümü Ibn Mâce'de yer almıştır.

Hz. Ömer der ki: "Bir kişi, yeryüzünün ıssız bir yerine varıp orada iki rekat kuşluk namazı kılsa ve şöyle dua etse, Yüce Allah oturduğu o yerde (yerinden kalkmadan) onun deniz köpüğü misali çok dahi olsa günahlarını bağışlar: Allahım! Hanıd sana mahsustur. Senin ahdin ve vaadin üzere olan bir kulun olarak sabahladım. Ben bir hiç iken beni yarattın. Günahımdan dolayı senden mağfiret diliyorum. Çünkü günahlarım taşınmayacak derecede çoğaldı ve etrafımı sardı. Onları ancak sen bağışlarsın. Ey Merhametlilerin En Merhametlisi! Onları sen bağışla!" (İshâk)

el-Hasan b. Ali rivayet ediyor: Resûlullah (salklbhu aleyrıi vesellem) şöyle buyurdu: "Kim sabah namazı kılar sonra Güneş doğana kaclar oturur ve iki rekat namaz kılarsa Allah Teala ateşin yemesini ve yakmasını ona haram kılar." (Ahmed b. Menî')

Avf b. Mâlik anlatıyor; Ebû Zer, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e doğru oturdu veya Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) ona karşı oturdu. Şöyle buyurdu: "Ey Ebû Zer! Kuşluk namazını kıldın mı?"

Hayır" dedi. Bunun üzerine Allah'ın Peygamberi (sallallahu aleyhi vesellem): "Kalk ve kuşluk namazını kıl!" buyurdu.

Ravi dedi ki: Namaz kıldı. Sonra geldi ve... (Hadisin devamı vardır) (İshâk, el-Hâris ve Ebû Ya'lâ)

Huzeyfe b. el-Yemân bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Benî Muâviye taşlığına doğru çıktı. İzlerini takip ettim. Nihayet mezkur yerde ortaya çıktı. Uzun uzun sekiz rekat kuşluk namazı kıldı. Sonra şöyle buyurdu: "Ey Huzeyfe! Seni (uzun süre) beklettim mi?"

Allah ve Resulü daha iyi bilir" dedim. Bunun üzerine şöyle buyurdu: "Yüce Allah'tan üç şey istedim; bunlardan ikisini verdi, birini vermedi Ondan (kendileri dışında başka düşmanların) ümmetime galip gelmemesini istedim; verdi. Ondan ümmetimi açlık ve kıtlıkla terbiye etmemesini diledim; onu da verdi. Aralarına nifak sokup birbirlerine düşmemelerini istedim; ancak bunu bana vermedi." (Ebû Bekir b, EbîŞeybe) [143]

Ummü Seleme, kuşluk namazını oturarak sekiz rekat olarak kılardı

Ona şöyle denildi: "Âişe bunu dört rekat kılıyor." Şu karşılığı verdi: "Âişe gençtir. Resûlullah (sallaUahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Oturarak kılınan nama ayakta kılınan namazın yarısıdır. " (ei-Hârİs)

Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir müfreze gönderdi. Ne büyük ganimet, ne kadar hızlı bir hücum oldu. Bir adam dedi ki:

Ya Resûlallah! Bundan daha hızlı bir hücum görmedim. Bundan daha fazla alman bir ganimet görmedim."

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Bundan daha hızlı bir hücum ve daha büyük bir ganimeti haber vereyim mi? Bîr adam. ki evinde güzelce abdest alır, sonra mescide doğru yola çıkar. Allah rızası için sabah namazını kılar sonra arkasından kuşluk namazım kılarsa, en hızlı hücumu yapmış ve en büyük ganimeti, elde etmiş olur." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) Bezzar'ın rivayetinde "adam" yerine Ebû Bekr'in adı geçmektedir.

Rumeyse anlatıyor: Âişe'nin sekiz rekat kuşluk namazı kıldığını gördüm.

Ona dedim ki:

Bu, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'i yaparken gördüğün bîr şey mi, yoksa sana emrettiği bir şey midir?" Şu cevabı verdi:

Bu (namaz hakkında) Resûlullah (saBailahu aleyhi veseliem)'den sana hadis nakledecek değilim. Fakat babam (Ebû Bekir) kabrinden kalkıp bana gelerek bu namazı bırakmamı benden istese bile yine de bırakmam." (Müsedded)

el-Kâsım der ki: "Hz. Âişe kuşluk namazını kılardı ve üstelik te uzatırdı. (Müsedded)

Ebû Seleme'nin rivayetine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Dua etmeye ancak evvâb/ tövbe edenler/ İbadete düşkün olanlar devam ederler." (Müsedded)

Enes bildiriyor: Resûlullah (salJallahu aleyhi vesellem), ben dokuz veya on yaşlarındayken (Medine'ye hicretle) geldi. Allah'ın Resulü (sallalbhu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ey Enes! Temizliğini çokça yap ki ömrün uzun olsun. Kuşluk namazın/, kıl. Çünkü bu (namaz) evvâb (tövbe eden)lerin namazıdır."

(İbn Ebî Ömer) Hadisin devamı "Mev'izeler" bölümünde gelecektir.

Abdullah b. Amr b. el-Âs, Ebû Zer'e şöyle dedi: "Ey Amca! Bana bir hayır öğret!."

Şu cevabı verdi: Olur ey kardeşimin oğlu! Resûlullah (salbEahu aleyhi vesellem) bana şöyle buyurdu:

"Eğer iki rekat kuşluk kılarsan, gafillerden yazılmazsın. Dört rekat kuşluk kılarsan, güzel kullardan yazılırsın. Sekiz rekat kuşluk namazı kılarsan, günahın kalmaz.

10 rekat kuşluk kılarsan,..............

12 rekat kuşluk namazı kılarsaft, cennette senin için bir ev inşa edili, (Ebû Ya'lâ)

Hz. Âişe bildiriyor: Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) işittim, diyordu ki: "Kim sabah namazını kılar, sonra yerinde oturur kalkmaz d^nya işlerinden bir şey ile uğraşmaz ve Allah'ı zikrederse ve sonra da dört kuşluk namazı kılarsa anasından doğduğu günkü gibi tertemiz günahsı gelir." (Ebû Ya'lâ)

Ebû Umâme rivayet ediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Kim sabah namazını cemaatle kılar sonra oturduğu yerden kalkmaz ve kuşluk namazını kılarsa; ona hem hac, hem de umre sevabı vardır. " (Ebû Ya'lâ)

İbn Ebî Evfâ, Resûlullah (sallallahualeyhivese]lem)'den şu sözünü rivayet ediyor: "Allah'a çok ibadet edenlerin (evvâbîn) namazı, sıcaktan deve yavrularının ayakları yandığı zamandır." (Abd b. Humeyd) Hadisin mahfuz olan aslı "Müslim'in Sahîh 'inde Zeyd b. Erkam rivayetiyle yer almaktadır.

Zeyd b. Erkam bildiriyor: Resûlullah (salJallahualeyhivesellem), Küba mescidine geldi ve onları kuşluk namazı kılarken gördü. Şöyle buyurdu: "Bu, Allah'a çokça ibadet edenlerin (evvâbîn) namazıdır. "

Ravi der ki: Bu namazı deve yavrularının sıcaktan ayaklarının yandığı bir vakitte kılarlardı.

(İbn Hacer der ki) Ben de derim ki: Müslim'in Sahîh'min metni ile farklılık arzetmektedir. Nitekim orada lafzı şöyledir: Zeyd b. Erkam, kuşluk zamanı bazı kimselerin kuşluk namazı kıldıklarını gördü ve şöyle dedi: Bu adamlar pek âlâ bilirler ki bu saatin dışında bir başka zamanda namaz kılmak daha faziletlidir. Çünkü ben Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem)'i işittim şöyle buyurmuştur: "Evvâbîn namazı, sıcaktan deve yavrularının ayaklan yandığı zaman kılınır. " (Abd b. Humeyd)

Ömer b. el-Hakem der ki: Ebû Saîd el-Hudrî'yi işittim; şöyle dedi: "Resûlullah (sallaltehualeyhıvesellern)'i kuşluk namazı kılarken asla görmedim." Ömer b. Hakem ilave etti: "Bunu Sad b. Ebi Vakkâs'a ilettim. Bunun üzerine bana şöyle dedi: Resûlullah (salbDahuakyhiveseUem) insanların görmesini hoş karşılamazsa yaptığı işini terk ederdi ve bunları yalnız kalınca yapardı." Ben kuşluk namazı kılarım; zaten Sa'd da böyle söylemiştir. (el-Hâris)

Ebû Saîd el-Hudrî der ki: "Resûlullah (sallallahualeyhiveseüem) kuşluk namazını (o kadar uzun süre) kılardı ki; nihayet Artık onu hiç

bırakmayacak denirdi. (Bazen de) öyle (uzun süre) bırakırdı ki Artık hiç kılmayacak denirdi." (el-Hâris)

576. Abdullah b. el-Hâris'in bildirdiğine göre İbn Abbâs, "Yusebbihne bil-i vel-işrak" âyetine [144] gelince "Acaba bu işrak namazı mı? yani mnün başlangıcında kılman sekiz rekatlı namaz mı?" demiştir. (İshâk) [145]

CUMA KONULARI

Cumanın Fazileti Ve Duanın Kabul Olunması Umulan Saat

577. Enes'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Cebrail bana, ortasında siyah bir nokta bulunan parlak bir ayna getirdi. Bu nedir? diye sorduğumda Bu, cumadır. Onda (duaların kabul edildiği) bir saat vardır dedi. [146] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

578. Enes'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Bana günler gösterildi. Onlar arasında Cuma günü arzedildi. Baktım güzel bir ayna gibiydi. Bir de baktım ki ortasında siyah bîr nokta var. Bu siyahlık nedir? diye sorduğumda İşte bu (duaların kabul edildiği) saattir dedi.[147] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

579. Enes'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Cebrail bana Cumayı getirdi. Ortasında siyah nokta bulunan parlak ayna gibiydi. Cebrail! Bu nedİr? diye sorduğumda bana Bu, cumadır dedi. Cuma nedir? diye sordum. Onda sizin için hayır vardır dedi. Bizim için onda ne vardır? diye sordum. Bu gün senin ve senden sonra ümmetin için bayram olacak ve böylece Yahudi ve Hıristiyanlar sana tâbi olacaklardır buyurdu. Onda bizim için ne vardır? diye sordum. Onda sizin İçin bir saat vardır ki, herhangi bir Müslüman kul o saate rastlar da onda Allah 'tan din veya dünya isine ait bîr dilekte bulunursa, kalbinde bu konuda bir kuşku (kasem) varsa, Allah ona dilediği şeyi verir. Kuşkusu yoksa, kendi katında onun için daha büyük bir mükâfat saklar. Veya onun sebebiyle

yazgısında bulunan bir kötülüğü/şerri ondan savar. Ya da ondan, daha büyük bir belayı defeder dedi. "Niçin?" diye sordum. Şöyle anlattı: Çünkii Yüce Rabbin cennette beyaz miskten bir vadi edindi. Kıyamet günü gelince bu, iüiyyundan/üstün makamlardan onun kürsüsüne iner. Sonra Kürsi'nin etrafını mücevherlerle süslenmiş altın minderlerle kaplar. Sonra peygamberler getirilir

ve onlara otururlar. Sonra bu minderlerin etrafına nurdan sandalyeler konur ve şehitler getirilerek onlara oturtulur. Sonra odalardakiler inerek tepeye otururlar. Sonra Rableri onlara tecelli ederek:Benden dileyin ne dilerseniz, size vereceğim buyurur. Onlar da rızasını dilerler. Rableri: Rızam sebebiyledir ki, sizi yurduma alıp size lütufta bulundum. Dileyin benden ne dilerseniz, size vereceğim buyurur. Onlar yine rızasını dilerler. Bunun üzerine Rableri hepsini, onlardan razı olduğuna dair şahit tutar. Sonra onların Önüne hiç bir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği ve hiçbir insanın aklına gelmeyen şeyler açılır. Bu, cumadan ayrılmalarına kadar ki mükâfatlarının miktarıdır. Sonra onunla birlikte peygamberler, sıddikler ve şehitler yükselir. Oda sahipleri odalarına geri döner. O gün beyaz, bir inci veya kırmızı bir inci veyahut yeşil zebercettir. İçinde odaları, kapıları, sessizce akan berrak nehirleri ve sarkan meyveleri vardır. Orada ne... ne de... vardır. Rablerine daha fazla bakmaları ve onun daha fazla lütfuna nail olmaları için Cuma gününe olduğu kadar hiçbir şeye muhtaç değillerdir. " (Ebû Bekir b, Ebî Şeybe) [148]

580. Alî b. el-Hakem kanalıyla Enes'den benzeri nakledilmiştir. Hadiste şöyle geçmiştir; Biz ona katımızda Mezıd günü diye çağınnz dedi. Mez.îd günü nedir? diye sordum. Şöyle dedi: Allah cennette geniş bir vadi

yarattı. Onun içinde misk tepeleri var etti. Cuma günü [149] olunca, oraya iner." Yine bu rivayette şunlar geçmiştir: Kullanmı giydirin. Kullarımı yedirin. Kullarımı içirin. Kullarıma koku sürün buyurur. Sonra Ne diliyorsunuz? diye sorar. Onlar da Ey Rahbimiz! Senin rızanı diliyoruz derler. Bunun üzerine Rableri Sizden razı oldum ve onlarda ayrılıp giderler. Huriler yeşil zümrüt veya kırmızı yakuttan olan odalarına çıkarlar." (Ebû Ya'İâ} Bu tarikten hadisin son böyledir. Daha sonrasında bir şey zikredihnemiştir. Senedi birincisinden daha ceyyid'dir. [150]

581. Enes'in naklettiğine göre Resûlullah {sallallahu aleyhi vesellem): "Beş vakit namaz, iki Cuma, büyük günahlardan sakınıldığı sürece, aralarda işlenen (küçük) günahların kefaretidir" buyurdu. O zaman bir adam: "Ya Resûlallah! Cuma diğer cumaya kadarki günahlara kefaret mi olur?" diye sordu. Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Üç gün de fazlasına kefaret olur. Onda öyle bir saat vardır ki, Müslüman bir kul ona rastlar da Allah'tan hayır dilerse mutlaka Allah onu, ona verir. Bana günler gösterildi. Onlar arasında Cuma gününü ayna gibi parlak ve aydın gördüm [151]" buyurdu. "Sonra onda siyah bir nokta gördüm. Cebrail'e onu sorduğumda bana: O, kıyametin kapacağı saatle işarettir diye cevap verdi. " (el-Hârİs) [152]

582. Enes'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Cuma ve Cuma gecesi 24 saattir. Onda bulunan her saatte Allah Teâlâ 600 kişiyi cehennemden azat eder" buyurmuştur. Ravi demiştir ki: Sonra onun yanından çıkıp Hasan'm yanma girdik. Kendisine Sâbit'in hadisini zikrettiğimizde "Onu ben de işittim" dedi ve "Hepsi de cehennemi hak etmişti" cümlesini ekledi.[153] (Ebû Ya'lâ)

Enes'den benzen nakledilmiştir. Fakat bunda "600 000 kişi" ifadesi geçmiş, sonunda da: "İkisinden biri [154] Hepsi de cehennemi hak etmişü dedi" ilavesi yer almıştır.[155] (Ebû Ya'lâ)

Başka bir rivayet kanalında Sabit benzerini nakletmiş ve: "Bu, dünya saatlerinin her saatidir" ve "Hepsi de cehennemi hak etmişti" cümlelerini ilave etmiştir. (Ebû Yala) [156]

583. Resûlullah'm (sallalbhu aleyhi vesellem) kızı Fâtıma şöyle nakletmiştir: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi veseîlem) şöyle buyururken işittim: "Cennette öyle bir saat vardır ki, ona rastlayan bir Müslüman hayır duada bulunursa, mutlaka duası kabul edilir." Fâtıma: "Ey Allah'ın Resulü! Bu hangi saattir?" diye sordu. "Güneşin batmaya meylettiği saaftir" buyurdu. Fâtıma, Erbed isimli uşağa: "Kayaların üzerine çık! Güneşin batmaya meylettiğini gördüğünde bana haber ver!" derdi. Uşak bunu haber verdiğinde hemen secdegâhına/mescidine gider, Güneş batıncaya kadar dua eder ve sonra namaza dururdu. (İshak b. Râhuveyh)

Ben derim ki: Zeyd [157] Fâtıma'ya yetişmemiştir. Saîd b. Râşid de çürük bir ravidir.!

584. Ebû Bekir es-Sıddîk'm naklettiğine göre bir bedevi Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Bana ulaşan habere göre sen İki Cuma ve beş vakit namaz, büyük günahlardan sakınan kimsenin aralarda işlenen (küçük) günahlarına kefarettir buyurmuşsun" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseltem) da: "Evet" buyurdu ve ekledi: "Cuma günü alınan gusül de kefarettir. Cumaya yürüyerek gitmek de kefarettir. Bunun için atılan her adım, yirmi yıllık amel gibidir. (Kişi) Cuma

namazından çıktıktan sonra ise iki yüz senelik amelle mükafatlandırılır." (Ishâk)

585. İmrân ve Ebû Bekir'in naklettiklerine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Cuma günü gusleden kimsenin günahları ve halaları bağışlanır. Yürümeye başladığında attığı her adıma karşılık kendisine yirmi yıllık amel sevabı yazdır. Cuma namazını bitirdiğinde de iki yüz yıllık amel sevabıyla mükafatlandırılır" buyurmuştur, (İshâk) [158]

Cumanın Kimlere Farz Olduğu

586. Humeyd et-Tavîl demiştir ki: Enes köşkünde olduğu zaman bazen Cuma kılar, bazen kılmazdı. (Müsedded) [159]

587. Ebû Hureyre demiştir ki: Hz. Ömer'e bir mektup yazarak Bahreyn'de Cuma namazı kılmanın hükmünü sorduk. Bize cevabî mektubunda: "Her nerede olursanız olun, Cuma namazı kılın!" diye yazdı. [160] (Müsedded)

588. İbn Semure'nin azatlısı Kesîr demiştir ki: Abdurrahman b. Semure'ye uğradım. Cuma günü kapısında oturuyordu. "Hatip ne anlattı?" diye sordu. "Sen Cuma namazına gitmedin mi?" dedik. "Hayır. Şu aşırı çamur beni ondan alıkoydu" dedi.[161] (Müsedded)

589. Hasan (el-Basrî): "Kendisine kılavuz bulamayan köre Cuma namazı farz değildir" demiştir.[162] (Müsedded)

590. İbn Avn demiştir ki: Ebu'l-Melîh Übülle valisi idi. Haccac'ın valilerinden hiç biri Kbu'l-Melîh'den daha takvaîı değildi. Cuma günü

gelince gidip Basra'da Cuma namazını kılar, sonra dönerdi.[163] {Müsedded)

591. Semure'nin naklettiğine göre Peygamber (sallallahuaieyhiveseUem): "Cuma namazında hazır bulunun ve imama yakın durun. Zira kişi, cuma ehlinden olduğu halde muhakkak ondan geri kalır" buyurmuştur.

(Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [164]

592. Ebû Amr eş-Şeybânî der ki: "Ben İbn Mes'ûd'un Cuma günü kadınları mescitten çıkardığına tanık oldum." (Müsedded) [165]

Cuma Günü Gusletmek ve Cuma Namazına Yürüyerek Gitmek

593. İmran b. Husayn ve Ebû Bekir es-Sıddîk'in naklettiklerine göre Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kim Cuma günü yıkanırsa/guslederse, günahları, ve hataları bağışlanır. Bu kişi Cuma namazına gitmek üzere yürümeye başladığında attığı her adıma karşılık kendisine yirmi yılın ameli yazdır. Cuma namazını bitirdiğinde ise iki yüz yılın ameliyle mükafatlandırılır. [166]

594. Ebû Bekir es-Sıddîk'ın bildirdiğine göre bir bedevi Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi veseüem) gelerek şöyle demiştir: "Senin Büyük günahlardan sakınan kişi için iki Cuma ve beş vakit namaz, aralarında işlenen günahlara kefarettir dediğini duydum: Allah Resulü de (sallallahu aleyhi vesellem): "Evet, öyle jpdim" buyurup şunu eklemiştir: "Cuma günü gusletmek/yıkanmak kefarettir. Cuma namazına yürümek

kefarettir. Bu uğurda atılan her adım yirmi yılın ameli gibi değerlendirilir. Kişi Cuma namazını bitirdiğinde ise iki yüz yılın ameliyle mükafatlandırılır," (İshâk) [167]

Ahmed b. Hanbel K. ez-Zühd'de nakletmiştik.[168]

595. İbn Şîrîn, Cuma guslü ile namaz arasında hadis nakletmekten hoşlanmaz ve derdi ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sizden biriniz (Cuma namazına) geleceği zaman, yıkansın" buyurmuştur. (İshâk)

Cuma Namazı İçin Gusül

596. Ömer "Bize Cuma günü gusletmemiz emredildi" dedi. "Siz ilk muhacirlere mi yoksa bütün insanlara mı? emredildi" diye sorduğumda ise "Bilmiyorum" dedi.[169] (Ahmed b. Menî') Şayet İbn Sîrîn'in, İbn Abbâs'ı işitmiş olduğunu sayarsak isnadı hasendir.

597. Abdullah b. el-Hâris b. Nevfel demiştir ki: Sa'd'ı şöyle derken işittim: "Kimsenin Cuma günü guslü/y ikan mayı bırakacağını sanmazdım.[170] (Ahmed b. Menf)

598. Ebû Saîd, Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle dediğini nakletmiştir: "Kim abdest alır, abdesüni eksiksiz yapar, sonra Cuma namazına gider ve (Cuma esnasında) boş söz konuşmaz ve cahillik yapmazsa, (kıldığı Cuma namazı) diğer Cumaya kadar işlediği günahlara kefaret olur. Beş vakit namaz, aralarında işlenen günahlara kefarettir. Cuma gününde öyle bir saat vardır ki, Müslüman kul ona rastlar ve Allah'tan hayır dileğinde bulunursa, mutlaka (Allah) onu ona verir.[171] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

599. Ebû Hureyre demiştir ki: Bana dostum (sallallahu aleyhi vesellem) Cuma günü yıkanmamı tavsiye etti.[172] {Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

600. Hemmâm [173] b. el-Hâris'in bildirdiğine göre Abdullah (b. Mes'ûd): "Cuma günü gusletmek sünnettendir" demiştir.

(Ebû Dâvud et-Tayâiisî ve el-Hâris) [174]

601. Abdurrahman b. Semure, kesin bildiğime göre Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Kim Cuma günü abdest alırsa bu, yeterli ve güzeldir. Kim de gusledersel, gusül daha faziletlidir." (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [175]

Ben derim ki: Rivayetin meşhur olanını el-Hasan, Semure b. Cündüb'den nakletmiştir. Abdurrahman b. Semure'den değil.

602. İbn Ömer'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: ..... "Kim Cuma günü yıkanırsa, Allah yolunda bir gün oruç tutmuş gibi sevap kazanır. Bir gün ise 900 katıyla değerlendirilir."

(Abd b. Humeyd)

603. Zâzân'ın bildirdiğine göre bir adam Hz. Ali'ye gusül meselesini sordu. Hz. Ali: "Dilersen her gün yıkan/guslet" dedi. Adam: "Ben (nıüstehap olan) guslü soruyorum" deyince de: "Her Cuma günü, Ramazan bayramı günü, Kurban bayramı günü ve Arefe günü yıkan/guslet!" dedi. (Müsedded) [176]

604. İbrahim (en-Nehaî) demiştir ki: "Cuma günü kendilerine guslü gerekli/farz kılmak için cinsel ilişkiye girmekten hoşlanırlardı." (MÜsedded) [177] Konuyla ilgili İbn Abbâs hadisi, "Cuma Günü

İnsanların Omuzlarına Basarak İlerlemekten Men" bölümünde (no. 630) gelecektir.

Cuma Vakti

605. Ubeydullah b. Abdullah der ki: İbn Abbâs, erkenden Cuma namazına gitti. Güneş tepe noktasından batı ufkuna doğru kaydığında, Hz. Ömer gelip minbere oturdu. O zaman müezzin ezan okumaya başladı.

Bitirdiğinde (Ömer) ayağa kalkarak Allah'a hamdedip senada bulundu.[178] (Ahmed b. Menî)

606. Hakem b. Utbe'nin bildirdiğine göre bir adam Cuma günü namazı geciktirdi. Yaşlı bir zat kendisine şu ikazı yaptı: "Vallahi ben, Allah Resulüne (sallallahu aleyhi vesellem) de tanık oldum. Ama onun senin yaptığın gibi yaptığını görmedim." Allah Resulünü zikrettiğini görünce "Sen onun nasıl yaptığını gördün?" diye sordum. (Mescide) Güneş batı ufkuna doğru kaydığı vakitte çıktığını gördüm" dedi. Meğer o adam, (sahabi) Ebû Cuhayfe imiş.[179] (Ebû Ya'lâ)

607. Sa'd'm bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Cuma namazını tepe noktasından Güneş batı ufkuna doğru kaydığı vakitte kılardı. (e!-Hâris) [180]

608. Mus'ab b. Sa'd: "Sa'd, Cuma namazından sonra öğle uykusuna (kaylûle) yatardı" demiştir.[181] (Müsedded)

609. Hubeyb b. Abdurrahman'm Hz. Peygamberle (sallallahu aleyhi vesellem) beraber haccetmiş buhman halası Uneyse demiştir ki: Erkekler,

Hz. Ömer ile birlikte Cuma namazını kılarlar, sonra ridaları/entarileri başlarında, duvarların gölgelerini takip ederek (evlerine) dönerler ve sonra öğle uykusuna yatarlardı.[182] (Müsedded)

610. İbnü's-Sebbâk'm bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Cumalardan bir Cuma hakkında şöyle buyurmuştur: "Bu gün, bayram günüdür. Allah onu Müslümanlara vermiştir. Öyleyse bu günde yıkanınız. Kokusu olanın koku sürünmesi, kendisine bir zarar vermez. Misvak kullanınız [183] (Müsedded)

611. Hz. Peygamber'in Ensarlı ashabından bir zât, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle dediğini nakletmiştir: "Her Müslümanın Cuma günü yıkanması, misvak kullanması ve varsa koku sürünmesi bir görevdir [184] (Müsedded) [185]

Hutbe Âdabı

612. Berâ demiştir ki: Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) bize öyle bir hutbe verdi ki, sesini haremlerindeki dul kadmlara/genç kızlara dahi duyurdu..... (Ebû Ya'lâ) [186]

613. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Cuma günü ayakta hutbe verir, sonra otururdu. Sonra ayağa kalkar, bir hutbe daha verirdi. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [187]

Ebû Ya'lâ bunu "ve kısa bir süre oturdu" ilavesiyle zikretmiştir.

614. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre Allah Resulü {saMlahu aleyhi vesellem) iki hutbe okur ve biri (minbere) ilk çıktığında, diğeri ise iki hutbe

arasında olmak üzere iki kez otururdu.[188] (el-Hârİs)

Minber Edinmek

615. Ebû Hazım demiştir ki: Bana Sehl b. Sa'd'm bildirdiğine göre mihraptaki (maksure 'deki) sopaya Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ayağa kalkınca dayanırdı. Vefat ettikten sonra çalındı. Arandığında Amr b. Avf mescidinde bulundu. Kurtlanmıştı. İki ağaç yontulup içi oyularak onun üzerine geçirildi. Sonra o iki ağacın uçları birleştirildi. Ona bakarsan, yapıştırılmış olduğunu görürsün. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [189]

616. Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Eğer ben minber edinmişsem, babam İbrahim de edinnşti. Eğer asa kullanmışsam, babam İbrahim de kullanmıştı. " (İshâk) Bunu Rezzâr, Ebû Saîd el-Eşec yoluyla Ukbe'den nakletmiş ve "Bunu yalnız bu senetle biliyoruz" demiştir.[190] (İshâk)

617. Ebû Saîd el-Hudri demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Cuma günü bir hurma kütüğüne yaslanarak hutbe verirdi. Kendisine: "Ey Allah'ın Resulü! İnsanların sayısı arttı. Onlar seni görmek istiyorlar. Üzerine çıkmak için bir minber edinsen. Böylece insanlar seni görürler" denildi. O da: "Elbette" dedi. Sonra: Kim bize bu minberi yapar?" diye sordu. Bir adam ayağa kalkarak: "Ben yaparım" dedi. Resûlullah: "Sen bunu yapar mısın?" diye sordu. "Evet yaparım" dedi, fakat "inşallah" demedi. Resûlullah {sallallahu aleyhi veseUem) de: "Senin İsmin nedir?" diye sordu. "Falan" dedi. "Otur!" buyurdu. O da oturdu. Sonra tekrar: "Bize

bu minberi kim yapar?" diye sordu. Yine bir adam ayağa kalkarak: "Ben yaparım" dedi. Resûlullah: "Sen bunu yapar mısın?" diye sordu. "Evet yaparım" dedi. Fakat o da "inşallah" demedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): Senin ismin nedir?" diye sordu "Falan" dedi. "Otur!" buyurdu. O da oturdu. Sonra tekrar: "Bize bu minberi kim yapar?" diye sordu. Yine bir adam ayağa kalkarak: "Ben yaparım" dedi. Resûlullah: "Sen bunu yapar mısın?" diye sordu. "Evet. İnşallah yaparım" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Senin ismin nedir?" diye sordu, "îbrâhîm" dedi. "Sen yap!" buyurdu. Cuma günü olunca insanlar toplandı. Ne zaman ki Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) minbere çıkıp doğruldu ve kıbleye doğru döndü, hurma kütüğü başladı inlemeye. Öyle inledi ki, sesini Mescid'in en arkasında bulunduğum halde bana duyurdu. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) minberden indi, hurma kütüğünü kucakladı ve sakinleşinceye kadar onu öylece tuttu. Sonra tekrar minbere döndü. Allah'a hamdü sena ettikten sonra şöyle buyurdu: "Şu bir gerçektir ki bu hurma kütüğü, Allah Resulü kendisini terk edince yalnız- ona olan iştiyakından/aşkından dolayı inlemiştir. Vallahi eğer ben yanına inip onu kucaklamasaydım, o kıyamet gününe kadar sakinleşmezdi.[191] (Abd b. Humeyd)

618. Ebû Saîd demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir hurma kütüğüne yaslanarak hutbe irat ederdi. Derken yanma bir Bizanslı geldi ve: "Sana üzerinde hutbe vereceğin bir minber yapayım mı?" dedi. Daha sonra onun için şu gördüğünüz minberini yaptı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hutbe vermek üzere minbere çıkınca, hurma kütüğü, devenin yavrusu için inlefcği gibi inledi. Bunun üzerine minberden inerek onu kucakladı. Böylece hurma kütüğü sakinleşti. Sonra Resûlullah

(sallallahu aleyhi vesellem) bir çukur kazılarak onun gömülmesini emretti. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

Bunu İbn Ebî Şeybe, Mesrûk b. Merzubân'dan, o da Yahya b. Ebî Zâide'den, o da Mücâlid'den nakletmiş ve sonunda şu ilaveyi zikretmiştir: Ertesi gün onun yerinin değiştirildiğini gördüm ve: "Bu niçin böyle oldu?" diye sordum. "Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekir ve Ömer geldiler, onun yerini değiştirdi" dediler.

Aynı senetle İbn Ebî Zâide'den, o da Ebû İshak'tan, o da Saîd b. Ebî Küreyb'den, o da Câbir'den ilavesiyle birlikte benzerini nakletmiştir. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

Cuma Namazı için Süslenmenin Emredilmesi

619. Câbir demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Cuma günü insanlara baktı ve pejmürde bir halde olduklarını görünce: "Kişi bugün için iki elbise edinse ne zararı olur ki?" buyurdu.[192] Öbür Cuma gelmeden Bahreyn'den iki elbise ve hırka büyüklüğünde kaim elbiseler geldi. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) Hadiste zayıflık vardır. [193]

620. Âişe demiştir ki: Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) iki elbisesi vardı. Onları Cuma günü giyerdi. Namazdan döndüğünde onları katlar, dürerdi. (el-Hâris) [194]

621. Câbir'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kırmızı hırkasını iki bayramda ve Cuma günü giyerdi.[195] {Müsedded)

Râvilerinden Haccâc zayıftır.

Hutbeyi Dinlemek

622. Sâib b. Yezîd demiştir ki: Hz. Ömer döneminde Cuma namazı kılıyorduk. Ömer çıkıp minbere oturduğunda namaz kılmayı bırakır, aramızda konuşurduk. Bizimle konuşur, hatta bazen yanındaki kişiye pazarları ve bahçelerinin durumunu bile sorardı. Müezzin okumayı bitirince (Ömer) hutbeye başlar ve o hutbesini bitirene kadar hiç konuşmazdık. [196]

Ebû Saîd'in naklettiğine göre Peygamber (saMlahu aleyhi vesellem): "Kim abdesî alır ve abdestini tam yaparsa.... " buyurmuştur. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

Bu hadis daha önce geçmişti. [197]

623. Câbir demiştir ki: Sa'd b. Ebî Vakkâs, Cuma günü bir adama "Senin cuman geçerli değildir" dedi. Adam bunu Hz. Peygamber'e (saMlahu aleyhi vesellem) söyleyerek: "Ya Resûlallah! Sa'd bana Senin cuman geçerli değildir dedi", diye şikayet etti. Peygamber {sallallahu aleyhi vesellem) de: "Sa 'd (onun namazı) niçin geçerli değildir?" diye sordu. Sa'd: "Sen hutbe verirken konuştu" deyince, "5a 'd doğru söylemiş" buyurdu. [198] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

624. Câbir demiştir ki: Hz. Peygamber'in (saUaUahu aleyhi vesellem) hutbe verdiği bir sırada Abdullah b. Mes'ûd Mescid'e girdi ve varıp Ubey b. Ka'b'm yanma oturdu. Ona bir şey sordu, ama yanıt vermedi. (İbn Mes'ûd) Bunu kendisine karşı bir güceniklik sanarak Hz. Peygamber'e anlattı. Bunun üzerine Ubey: "Abdullah, sen cumada bizimle beraber değildin" dedi. "Niçin?" diye sorduğunda: "Çünkü sen Peygamber (sallallahu aleyhi

veseUem) hutbe verirken konuştun" diye cevap verdi. O zaman Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ubey doğru söylüyor" buyurdu.[199] (Ebû Ya'lâ)

Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi Vesellem) Hutbesi

525. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs şöyle nakletmişlerdir: Resûlullah (saMlahu
aleyhi vesellem) bize hutbe irat etti.....Hadisin uzun metni içerisinde şu cümleler
geçmiştir: Sonra bize hutbe irat ederek şöyle buyurdu: "Hamd Allah'a mahsustur. Ancak O'na hamdeder, O'ndan yardım ve mağfiret dileriz. O'na inanır, O'na tevekkül ederiz- Şahadet ederiz ki, Allah'tan başka tanrı yoktur. O tektir, hiç ortağı yoktur. Muhaınmed de O'nım kulu ve resulüdür. Nefislerimizin şerrinden ve kötü amellerimizden Allah'a sınırız,. Allah kimi doğru yola iletrnişse, kimse onu saptıramaz. Kimi de saptırmışsa, hiç kimse onu doğru yola iletemez." (el-Hârİs) [200]

İmam Hutbe Verirken Tahiyyetü'l-Mescid Namazı Kılmak

626. Hayyân b. Ca'de demiştir ki: Cuma günü Vâsıt mescidinde İbn Hübeyre'nin minberde hutbe verdiği bir sırada Hasan b. Ebî'l-Hasan'm içeri girerek iki rekat namaz kılıp oturduğunu gördüm. (el-Humeydî)

Cumadan Geri Kalanların Azarlanması

627. Muhammed b. Abdurrahman'm amcasından naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kim Cuma namazını üç kez terk ederse, onun kalbine mühür vurulur ve kalbi münafık kalbine dönüştürülür." (MÜsedded) [201]

628. İbn Abbâs demiştir ki: "Kim Cuma namazını peş peşe üç kez terk ederse, o kimse İslam'ı arkasına atmıştır. [202] (Ebû Ya'lâ)

629. Câbir bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi veseliem) Cuma günü kalkıp bize hutbe irat etti. Hutbesinde şöyle buyurdu; "Olabilir ki bir kişi, Medine'den bir mil kadar uzaklıkta bulunurken Cuma saati gelir ve ona gitmez" buyurdu. Sonra ikinci defada: "İki mil kadar uzakta bulunur da cumaya gitmez" buyurdu. Sonra üçüncüsünde: "Üç mil kadar uzaklıkta bulunur da cumaya gitmez ve bu yüzden Allah onun kalbini mühürler" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [203]

Cuma Günü İnsanların Omuzlarına Basarak İlerlemekten Men

630. İbn Abbâs anlatıyor: Cuma günü Hz. Peygamber'in hutbe verdiği bir £ftda bir adam geldi. Onu gören Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Sizden biri oyalanır, oyalanır. Öyle ki tam Cuma namazını kaçıracağı anda gelir, insanların omuzlarına basarak onlara eziyet eder!" buyurdu. Adam: "Öyle yapmadım ya Nebiyallah! Fakat uyuyordum. Sonra uyandım. Hemen kalkıp abdest aldım ve sonra geldim" dedi. Allah'ın Resulü de: "Yoksa bugün abdest günü mü?!" diye öfkesini ifade etti. (İbn Ebî Ömer)

Hadis hakkında tenkit vardır.[204]

Cuma Namazının Bir Rekatına Yetişen Cumaya Yetişmiştir

631. Râşid b. Sa'd'm naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim Cuma namazının bir rekatına yetişirse, onun üzerine diğerini de (kalan rekatı da) kılar" buyurmuştur. (Müsedded) [205]

632. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kim Cuma namazının bir rekatına yetişirse, onu üzerine diğerini de kılsın. Kim (cumanın) iki rekatı(nı) da kaçınrsa, dört rekat -veya öğle namazını- kılsın. " (İbn Ebî Ömer)

Ebû Ya'lâ, bunu Haccâc yoluyla Zührî'den aynı senetle tahrîc etti; ibareleri ise şöyledird: "Kim, Cuma namazının bir rekatına yetişirse, onun üzerine diğerini, de kılar.[206]

Bunu el-Hâkim, Salih b. Ebi'l-Ahdar yoluyla Ebû Seleme'den, o da Ebû Hureyre'den nakletmiştir. Yâsîn ez-Zeyyât'm [207] rivayetinin benzerini zikretmiştir. İfadesi: "Eğer cemaata (teşehhüde) oturduklarında yetişirse, dört rekat kılar" şeklindedir.[208]

Cuma'dan Sonra Namaz Kılanlar Ve Bunu Mekruh Görenler

633. el-Hakem b. A'rec -veya Husayn b. Ebi'1-Hur- demiştir ki: İmran b. Husayn'ı gördüm. Cuma namazını kıldı. Sonra iki rekat daha kıldı.

Kendisine: "Onu [dörde] tamamla!" denildi. Bunu İmran'a söylediğimde dedi ki: "Bunu yapmaktansa, mızrakların ardı ardına karnıma girip çıkmasını yeğlerim" diye yanıt verdi. Sonra diğer cumada onu izledim. Namazı kıldıktan sonra çekildi. İkindi namazına kalkana kadar başka namaz kılmadı. (Müsedded) [209]

Cuma Gününün Fazileti

634. İbn Abbâs'a Cuma günü içinde bulunan (duaların müstecab olduğu) saat sorulduğunda şöyle yanıt verdi: Bunu en iyi Allah bilir. Allah Âdem'i Cuma günü ikindiden sonra yarattı. Onu yeryüzünün bütün maddelerinden aldığı bir avuç topraktan yarattı. Görmez misin ki, onun neslinden kızılı da var, siyahı da. Kötüsü de var, iyisi de. Sonra onunla ahitleşti. Ama o ahdini unuttu. Bu yüzden "insan (nisyan ile malul)" adını aldı. Vallahi o gün güneş batmadan dünyaya indirildi.[210] (Müsedded)

635. Sa'd b. Ubâde'nin bildirdiğine göre bir adam: "Ya Resûlallah! Bize Cuma gününden bahset. Onda hangi faziletler vardır?" dedi. Resûhıllah (salkllahualeyhiveseüem) de şöyle buyurdu: "Onda beş haslet vardır: Allah Âdem'i o gün yarattı ve on günde (yeryüzüne) indirdi Allah Âdem'in ruhunu o günde aldı. Yine o günde öyle bir saat/vakit vardır ki, Müslüman bir kimse o anda dua etse, günah olan bir istekte veya akrabalık bağlarını kesmek anlamına gelecek bîr dilekte bulunmadıkça Allah mutlaka istediğini ona verir. Kıyamet o gün kopar. Bütün mukarrep melekler, gökler, yerler, dağlar ve rüzgârlar Cuma gününden çekinirler [211] (Müsedded)

Yolculuk Esnasında Namazların Kısaltılması ve İki Namazın Cemi Hakkında Varit Olan Rivayetler

636. Âsim b. Damre demiştir ki: Hz. Ali yolculukta ikindi namazını iki rekat olarak kıldı. Sonra çadırına girerek iki rekat (daha) kıldı. Bütün bunları yaparken ben kendisini izliyordum.[212] (Müsedded)

637. Hz. Ali der ki: Allah'ın Resulü (salkllahualeyhiveseüem) ile birlikte seferde namazları iki rekat iki rekat olarak kıldık. Yalnız akşam namazını üç rekat kıldık.

Muhammed b, Ebî Ömer, Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ahmed b. Menî'nin Üğü de Ebû Muâviye'den nakletmişlerdir. Onların ibaresi: "Akşam, namazı müstesna. Onu ise üç rekat olarak kıldı" şeklindedir.[213] (Müsedded)

638. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazı kâh tam kılar, kâh kısalardı. (Yani yolculukta) [214] (Müsedded)

Ebû Ya'lâ, Muğîre kanalıyla hadisi aynı senetle, ancak şu ilaveyle nakletmiştir: "Öğle namazını erteler, ikindide acele ederdi. Akşam namazını erteler, yatsıda acele ederdi," (Ebû Yala) [215]

639. el-Kâsım b. Avf bir adamdan şöyle dediğini nakletmiştir: Beldede (Mina'da) Ebû Zer'in yanma vardım. Ona: "Osman namazı dört rekat kıldı" denildi. O da: "Ben, Peygamber (saDaÜahu aleyhi vesellem), Ebû Bekir ve Ömer'le beraber namaz kıldım. Hepsi de iki rekat kıldılar." Sonra kalkıp dört rekat namaz kıldı. (Ahmed b. Menî') [216]

640. Rabî b. Nadle demiştir ki: Bizler on iki binekli olarak yola çıktık. Benim dışımdaki herkes Allah'ın Elçisi Muhammed'e (saHallahu aleyhi wsellem) sahabî olmuştu. Derken namaz vakti geldi. Gruptan biri öne geçerek dört rekat namaz kıldırdı. Selmân: "Bizim dört rekatlı namazla ne işimiz var! Onun yansı bize yeter. Bizler kolaylığa en muhtaç kimseleriz" dedi. (İbn EbîÖmer) [217]

641. Hüzeyl (b. Şurahbîl) demiştir ki: Resûlullah (sallailahu aleyhi vesellem) bir yolculukta öğle namazını erteleyip ikindide acele ederek iki namazı cem etti. Yine akşam namazını erteleyip yatsıda acele ederek iki namazı cem etti. (Şu'be "Abdullah'tan naklen" demedi. İbn Ebî Leyla, Abdullah'ı da zikrederek hadisi mevsûl olarak rivayet etmiştir.) [218] (Ebû Dâvud et-Tayâlisî)

642. İbn Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallailahu aleyhi veseikm) olculukta iki namazın arasını cem ederdi (yani birlikte aynı vakitte kılardı). Bekir b. Ebî Şeybe) [219]

643. Ebû Hafs demiştir ki: Nu'mân b. Beşîr'in akşam namazı ile yatsının irasını cem ettiğini gördüm. (İshâk)

644. Bekr (b. Abdullah el-Müzenî)'in bildirdiğine göre Hz. Ömer, Ebû Musa'ya (gönderdiği mektubunda): "Muhakkak ki iki namazın arasını özürsüz cem etmek büyük günahlardandır" diye yazmıştır. (Müsedded) îenedinde kopukluk vardır. [220]

645. Sa'd b. Saîd el-Ensârî demiştir ki: Saib b. Yezîd'i şöyle derken şıttım: Öğle ve ikindi namazları önce ikişer rekat olarak farz kılınmıştı, insanlar öğle ve ikindi namazlarından sonra da ikişer rekat namaz kılıyorlardı. Sonra onlara öğle ve ikindi namazları dörder rekat olarak farz

kılındı. Bunlar farz kılınınca terk ettiler. Sonuçta yolculuk halinde (seferde) namaz iki rekat olarak bırakılıp ikâmet halinde (hazerde) dört rekata çıkarıldı.[221] Sa'd bunu onaylayarak: "Evet, doğrudur" dedi.[222] (fshâk)

646. İbn Abbâs demiştir ki: "Yolculukta namazı dört rekat olarak kılan, ikâmet halinde onu iki rekat olarak kılan kimse gibidir." (Müsedded)

Bu mevkuf ve zayıf bir hadistir. [223]

647. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Medine'den çıkıp bir fersah yürüdüğü zaman namazı kısalardı.[224] (Müsedded ve Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

648. Abd b. Humeyd dedi ki: Bize Ali b. Âsim bildirdi. Dedi ki: Bize Ebû Hârûn (yukarıda geçen hadisi) şu ifadelerle bildirdi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber yola çıktık. Bir fersah yol aldıktan sonra namazı kısalttı." Ebû Hârûn zayıf'biridir.

649. Muverrik el-îclî'nin bildirdiğine göre Hz. Ömer'e yolculuk halindeki namaz meselesi sorulduğunda "İkişer ikişer (kılınır) Kim sünnete muhalefet ederse, küfre düşer" dedi.[225] (Abd b. Humeyd)

650. Sevvâr b. Şebîö demiştir ki: Abdullah b. Ömer'e yolculuk namazını sordum. Bu konuda Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem): "Akşam namazı hariç hepsi iki rekat kılınır" buyurduğunu söyledi. (Ebû Dâvud et-Tayâlİsî)

651. îbn Ömer'den nakledildiğine göre o, Gâbe'ye [226] gittiği zaman ne orucunu açar, ne de namazı kısaltırmış.[227] (Müsedded).

652. Atâ'nm bildirdiğine göre bir adam İbn Abbâs'a: "Arafat'ta namazı kısaltayım mı?" diye sordu. O da: "Tam bir günlük mesafeye ulaşmadıkça

namazı kısaltma!" diye cevap verdi. (Müsedded) [228]

653. Ebû Ma'bed demiştir ki: Bir yolculukta İbn Abbâs ile beraberdik. Derken Güneş battı. "Ey Ebu'l-Abbâs! Namaz oldu" denildi. O da: "Bizler yolcuyuz" dedi. Sonra yoluna devam etti, nihayet MerrüVZahrân'a vardı ve orada konakladı. Orası ile kendisine, Güneş batımmda namazın hatırlatıldığı yer arası iki fersahlık mesafeydi.[229] (Müsedded)

Korku Namazı

654. Ebu'l-Âliye er-Riyâhî'nin bildirdiğine göre Ebû Mûsâ, İsfehan'da Dâr'da idi. O vakit orada ciddi bir endişe yoktu. Ama halka dinlerini ve Peygamberlerinin sünnetini öğretmek İstedi. Onları iki safta topladı. Bir grup elinde silahla düşmana doğru döndü. Diğer bir grup ise arkasında saf tuttu. Arkasında duranlara bir rekat namaz kıldırdı. Sonra onlar gerisin geri çekilerek diğerlerinin yerine geçtiler. Diğerleri gelerek onun arkasına durdular. Onlara da diğer rekatı kıldırarak selâm verdi. Sonra arkasındakiler ve diğerleri kalkıp birer rekat daha kıldılar. Sonra birbirlerine selâm verdiler.

Böylece imam cemaatle iki rekat kılarken, insanlar ise birer rekat kılmış oldular. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [230] Senedinde kopukluk vardır.

655. Hz. Ali der ki: Hz. Peygamber fsaMlahu aleyhi vesellem) ile beraber iki rekat olarak korku namazı kıldım. Yalnız akşam namazını üç rekat olarak kıldım. (Müsedded, Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ahmed b. Meni) [231]

656. Huzeyfe demiştir ki: "Korku namazı iki rüku ve dört secdeden ibarettir. Eğer acil bir durum zuhur ederse, savaşmak ve konuşmak helal olur.[232] (Ebû Dâvud et-Tayâlisî)

Küsûf/Güneş Tutulması Namazı

657. Abdurrahman b. Ebî Leylâ demiştir ki: Bana falan ve falan kişiler Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirdiler: "Muhakkak ki Güneş ve Ay, Allah'ın âyetlerinden birer âyettirler. Buna tanık olduğunuzda hemen namaza seğirtin!" (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [233]

658. Ebû Kılâbe bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında Güneş tutuldu. Bunun üzerine Allah Resulü (salhllahu aleyhi vesellem): "En son kıldığınız farz namazı gibi namaz kılınız" buyurdu.[234] (Müsedded)

659. İbn Abbâs demiştir ki: Ben, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) arkasında küsûf namazı kıldım ve namazda kendisinden bir harf bile duymadım. (Ebû Ya'lâ) [235]

Yağmur Duası

660. Muâviye el-Leysî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "İnsanlık kıtlık yaşarlarda Allah onlara

kendi katından rızık indirir. Sonra ize şu şu yıldız sayesinde yağmur yağdı diyerek şirk koşarlar. " (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [236]

661. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ilk yağmur damlasıyla birlikte yağmurun altına çıkar ve izan (belaltı giysisi) hariç, bütün elbiselerini çıkarırdı. (Ebû Ya'lâ) [237]

662. Câbir b. Semure demiştir ki: Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: "Ümmetim hakkında üç şeyden endişe ediyorum: Yıldızlardan yağmur dilemek, sultanın zulmetmesi ve kaderi yalanlamak." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [238]

663. Abbâs b. Abdülmuttalib bildiriyor: Bir gün Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber Medine'den yola çıktım. Yüzünü Medine'ye dönerek: "Hakikaten Allah bu adayı şirkten uzak kılmıştır. Fakat yıldızların bura halkını sapıtmasından endişe ediyorum" buyurdu. Ashap: "Ya Resûlallah, yıldızlar onları nasıl saptırır ki?" diye sordular. " Yağmur yağar da Bize falan ve falan yıldız sayesinde yağmur yağdı derler" buyurdu. (Ebü Ya'lâ)

664. Abbâs b. Abdülmutalib'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallalbhu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: Muhakkak ki Allah bu köyü şirkten temizlemiştir. Ne var ki yıldızlar onları saptırır, " (Ebü Ya'lâ) [239]

Bayram Namazları

665. el-Alâ b. Bedr demiştir ki: Hz. Ali bir bayram günü dışarı çıktığında bazı insanların namaz kıldıklarını gördü ve: "Ey insanlar! Bizler böyle bir günde Hz. Peygamberle (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte

olduk. Hiç kimse bayramdan önce -veya Allah'ın Resûlü'nden (salkllahu aleyhi vesellem) önce-namaz kılmadı" dedi. İçlerinden bir adam: "Ey müminlerin emiri! İmam/devlet başkanı (namazgaha) çıkmadan halkın namaza durmalarını yasaklasan" deyince "Hiç bir kulu namaz kılmaktan menetmek istemem. Ancak onlara Hz. Peygamber'den (salbüahu aleyhi vesellem) gördüklerimizi anlatırız (veya buna benzer bir şey)" söyledi.[240] (İshâkve Bezzâr)

666. Abdurrahman b. Hâtıb'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallaüahu aleyhi vesellem) bayram namazına yürüyerek gider, bir yoldan gider, başka bir yoldan dönerdi. (İshâk)

Bu, Hâlid sebebiyle zayıf bir senettir. Ama Buhârî'nin naklettiği Câbir hadisi onun şahididir. [241]

667. Muhammed b. İshak demiştir ki: Nâfi'ye "İbn Ömer bayram günü nasıl yapardı?" diye sordum. Dedi ki: Sabah namazını imamla birlikte kılar, sonra evine dönerek cünüplükten yıkandığı gibi yıkanır, en güzel elbiselerini giyer, yanındaki en güzel kokuyla koku sürer. Sonra çıkıp namazgaha gider ve imam gelene kadar oturup beklerdi. İmam gelince onunla birlikte namazı kılar, sonra dönüp Peygamber Mescid'ine girer, orada da iki rekat namaz kıldıktan sonra evine giderdi. (el-Hârİs) [242]

668. Süfyan demiştir ki: Amr b. Dinar'ın bildirdiğine göre İbn Abbâs Yüce Allah'ın "Hac ibadetlerini tamamladığınızda Allah'ı zikredin" âyetiyle (Bakar 195) amel ederek nefr günü [243] tekbir getirir, yanındakilere de tekbir getirmelerini emrederdi.[244] (Müsedded)

669. Nâfi'nin bildirdiğine göre İbn Ömer sabah erkenden Mescid'den bayram namazına gider ve (Bayram namazının kılınacağı) namazgaha

varıncaya kadar (yolda) yüksek sesle tekbir getirirdi. Sonra imam gelinceye kadar tekbir getirmeye devam ederdi.[245] (Müsedded)

670. Haneş demiştir ki: Hz. Ali'ye "Bazı kimseler mescide çıkamıyorlar. Bunlardan kimisi rahatsız, kimisi de mescide uzaktır" denildi. O da: "Öyleyse şurada Mescitte kılın. Ama dört rekat kılın. İkisini sünnet gereği, ikisini de (namazgaha) çıkmak yerine" dedi. (Ahmed b. Menî) [246]

671. İbn Abbâs'm bildirdiğine göre o, Arefe günü sabahından Teşrik günlerinin sonuna kadar tekbir getirirdi. Akşam namazında tekbir getirmezdi. Tekbir şekli şöyledir: "Allahu ekber kebîrâ (3 kere), Vel-hamdulillahi Allahu Ekber, Allahu ekber ala ma hedânallahu" Ahmed b. Hanbel Yahya'dan daha kısa bir metinle nakletmiştir. (Müsedded)

672. Nâfı'nin belirttiğine göre îbn Ömer, Ramazan (fıtır) bayramında [247] namazgahtan dönene kadar bir şey yemezmiş. (Müsedded)

673. Ömer b. Abdülaziz bayram namazına gitmeden önce arkadaşları arasında hurma dağıttı ve: "Namaza çıkmadan evvel yiyiniz. Zira İbrâhîm b. Abdullah b. Kânz'ın Ebû Saîd'den naklen bize bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahualeyhivesellem) böyle yaparmış" dedi.

Ahmed b. Hanbel, İbn Akîl'den,[248] o da Atâ b. Yesâr'dan, o da Ebû Saîd'den benzerini rivayet etmiştir. (el-Hâris) [249]

674. Vehb b. Keysân'ın bir adamdan naklettiğine göre Ebû Bekir ve Ömer bayram namazını hutbeden önce kılarlardı. (Müsedded)

675. Ebû İshak demiştir ki: Bana bir zâtın bildirdiğine göre o, Hz. peygamber'i {sallallahu aleyhi vesellem) Ramazan bayramı günü iki taş arasında namaz kılarken görmüş. Ebû İshak: "Yiyecek satılan yerde" açıklamasını yapmıştır.[250] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

676. Enes demiştir ki: Bayramlarda namaz hutbeden önce kılınırdı. (Ahmed b, Menî) [251]

677. İbn Abbâs demiştir ki: Ramazan bayramında tekbir şöyledir. İmam bir tekbir alarak namaza başlar. Sonra beş tekbir getirir. Sonra Kur'ân okur. Sonra tekbir getirerek rükûa gider. Sonra (ikinci) kıyama kalkar ve beş tekbir daha alır. Sonra tekbir getirerek rükûa gider. (Müsedded) [252]

Ammâr b. Ebî Ammâr ile Atâ, ayrı senedlerle İbn Abbâs'dan benzerini nakletmiştir, (el-Hâris)

678. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bayram amazında ilk rekatta yedi, ikinci rekatta beş tekbir alırdı. [253] (Müsedded}

679. Umâre b. Zâzân demiştir ki: Sabit el-Bünânî'nin yanında bulunuyorduk. Yanında bir şeyh vardı. Biz, bayram namazlarında okunanları zikredince şöyle dedi: Bayram günü Enes b. Mâlik'e zaviyeye giderken eşlik ettim. Baktık ki, bir azatlıları insanlara namaz kıldırıyor. Namazda Sebbihi'sme rabbike'1-a'lâ ve Velleyli izâ yağşa sûrelerini okudu. Enes de: "Allah Resûlü'nün (sallaUahualeyhivesellem) okuduğu sûreleri okudu" dedi.[254]

(Ebû Dâvud et-Tayâlisî)

680. Sa'd b. İbrahim, amcasından şöyle dediğini nakletmiştir: Bayram günü Ka'b b. Ucre ile beraber (namazgaha) çıktık. Ondan önce namaz kılmadı. Namazı kıldıktan sonra insanların tek vücut halinde mescide yöneldiklerini gördü ve: "Bu bidat, o ise sünnettir" dedi. [255] (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [256]

681. Atâ b. es-Sâib'in bildirdiğine göre Meysere, bayram günü imamdan önce namazı kılardı. (Ravi demiştir ki:) Dedim ki: "Hz. Ali, bundan önce namaz kılmayı mekruh saymaz mıydı." "Hayır" dedi. (Müsedded) [257]

682. Eyyûb demiştir iti: Enes b. Mâlik ve Hasan'ın bayram günü imamın (mescide) çıkmasından önce namaz kıldıklarını gördüm.[258] Demiştir ki: Muhammed b. Sîrîn'in ise gelip oturduğunu, namaz kılmadığını müşahede ettim. (Ebû Yala) [259]

CENAZELER KİTABI

Ölüm Döşeğindeki Kimse İle İlgili Haller

683. Alkame şöyle vasiyet etmiştir: "Ölüm döşeğine yattığım zaman yanıma bana "Lâ ilahe illallah" sözünü telkin edecek birini oturtun. Beni definde acele edin ve (ağıtla) öldüğümü halka bildirmeyin. Zira bunun Câhiliye ağıtı gibi olmasından endişe ederim. [260]

Bu, Alkame'den nakledilen sahih mevkuf bir hadistir. Ağıt haberini Tirmizî başka bir tarikle Alkame'den, o da Abdullah b. Mes'ûd'dan nakletmiştir.[261] (Müsedded)

684. Enes'in bildirdiğine göre bir gün Hz. Ebû Bekir üzüntülü olarak Peygamber'in yanma girdi ve Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona: "Seni üzüntülü görüyorum. Neyin var?" diye sordu. Ebû Bekir: "Ey Allah'ın Resulü! Dün gece benim amcaoğlu falan kimsenin yanındaydım. Can veriyordu" dedi. Resûlullah (sallaUahu aleyhi vtsellem): Lâ ilahe illallah sözünü telkin etsevdin ya!" buyurunca "Öyle yaptım" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): peki söyledi mi?" diye sordu. "Evet" dedi. Bunun üzerine Allah Resulü (sallıhu aleyhi vesellem): "Öyleyse cenneti hak etmiştir" buyurdu. Ebû Bekir: "Ya Resûlallah! Bu (söz) hayatta olanlar için ne ifade eder?" deyince "Bit, onların günahlarını yok eder. Bu, onların günahlarını yok eder" buyurdu.[262] (Ebû Ya'lâ)

685. Mekhûl anlatıyor: Muâz b. Cebel hastalandı. Arkadaşları ziyaretine geldiler. "Beni oturtun!" dedi, oturttular. Sonra şöyle dedi: Allah

Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğim bir söz vardır: "Kimin ölüm esnasında son sözü Lâ ilahe illallah vahdehıt, lâ şerike leh olursa, bu söz onun geçmişteki bütün günahlarını ve halaları siler. Öyleyse bunu ölülerinize (Ölmek üzere olan hastalarınıza) telkin ediniz!"

"Ey Ebû Abdurrahman! Bu (söz) hayatta olanlar için ne ifade eder?" diye sorduklarında da "(Günahlarını) yok eder, yok eder" diye cevap verdi.

(Ebû Yala) Senedinde yer alan Ferac b. Fadâle zayıftır. Ayrıca Mekhûl ile Muâz arasında kopukluk bulunduğundan rivayet ınunkatıdu.

686. Hz. Âişe bildiriyor: Ebû Bekir'in yanına girdim ve ölmek üzere olduğunu görünce hıçkıra, hıçkıra:

Gö2 yaşlarım içinde saklı tutan kimse, hün gelir onları dökmek zorunda kalır" dedim.

Ebû Bekir şu karşılığı verdi: "Öyle söyleme! Fakat de ki: "Ölüm sarhoşluğu gerçekten geldiğinde, Ey insan! İşte bu senin öteden beri kaçtığın şeydir denir [263] (Ebû Ya'tâ) [264]

687. Câbır'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu alevin vesellem): "İsrail oğullan/ulan nakilde bulunabilirsiniz. Zira onlarda pek çok acayiplikler/olağanüstülükler vardır" buyurdu. Sonra şöyle anlatmaya başladı: "Onlardan bir topluluk yola çıktı. Derken kendilerine ait kabirlerden bir kabrin başına geldiler ve İki rekat namaz kılıp Allah'a dua etsek de, ölülerden birini bize ölümü anlatması için diriltse dediler. Dedikleri gibi yaptılar ve onlar bu haldeyken bir kabirden gözlerinin arasında (alnında) secde izi bulunan Habeşli bir adam başını kaldırıp Bire insanlar! Benden ne istiyorsunuz? Vallahi ben yüz sene evvel Öldüm. Şu

ana kadar ölümün şiddeti dinmemişti. Allah'a dua edin de beni eski halime döndürsün dedi. " (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [265]

688. Abdurrahman b. Sâbit'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "İsrail oğullarından nakilde bulunmanızda bir sakınca yoktur. Zira onlarda pek çok acayiplikler vardı" buyurdu. Dedi ki: Bu mecliste Câbir'in bize bildirdiğine göre İsrail oğullarından bir topluluk yola çıkıp yeryüzünde yürümeye ve bu acayiplikler konusunda tefekkür etmeye başladılar. Derken bir kabre rastladılar....(Hadis yukarıdaki gibi devam ediyor) Rivayetin devamında şu ifadeler geçmiştir: "Alnında secde izi olan siyahı -veya Habeşli- bir adam karşılarına çıkarak şöyle dedi: Benden ne istediniz? Başıma büyük iş açtınız..." "Kırk yıldır ölümün tadını ve şiddetini tattım. Sizin duanız tam onun dindiği ana rastladı. Allah'a beni eski halime döndürmesi için dua edin." (Ahmed b. Menî') [266]

689. Ebu'd-Derdâ'nm bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Her kim ölürken yanında Yasin sûresi okunursa, mutlaka Yüce Allah ölümü ona kolaylaştırır" buyurmuştur.[267] (İbn Ebt Ömer)

690. Selm b. Atıyye el-Fukaymî demiştir ki: Selman bir hastayı ziyaret etti. Hastanın, ruhunu teslimde güçlük çektiğini görünce: "Ey ölüm meleği ona merhamet eyle! Çünkü o mümindir" diye dua etti. Bunun üzerine adam: "O Muhakkak ki ben her mümine karşı merhametliyimdir diyor" dedi.[268] (İbn Ebî Ömer)

691. Atâ b. Yesâr'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Ölüm meleğinin verdiği acı, bin kılıç darbesinden daha şiddetlidir. Ölümü tadan müminin (vücudundaki) her damarı (münferit olarak) acı duyar" buyurmuştur. [269]

el-Hâris demiştir ki: Zannediyorum ki, "Ona cenneti müjdele. Zira sıkıntı büyük, korku şiddetlidir. O an, Allah düşmanının (şeytanın) ona en yakın olduğu andır" buyurdu. (el-Hâris) [270]

692. İbrahim'in bildirdiğine göre Alkame, Horasan bölgesine savaşa gitti. İki sene boyunca namazlarını iki rekat olarak kıldı, hiç Cuma namazı kılmadı. Derken amcasının oğlu ölüm döşeğine düştü. Kendisini ziyarete gitti ve şöyle dedi: Bana İbn Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Her müminin günahları vardır. Onlar sayesinde dünyada iken mükâfatlandırılır. Sonra üzerinde bir kısmı kalır ve bu yüzden Ölüm esnasında sancısı artırılır. Ben eşek ölümü gibi bir ölüm (yani can çekişmeden gelen anlık ölüm) istemem." (Ahmed b. Menî')

693. Aynı senetle gelen bir rivayete göre "Muhakkak ki müminin ölümü ahu terletir" buyurmuştur.[271] (Ahmed b. Meni')

694. Alkame'nin bildirdiğine göre Abdullah (b. Mes'ûd) şöyle dedi: Müminin ölümü alın terletir. Muhakkak ki müminin hatalarından bazı hataları kalır. Bunların karşılığını ölüm esnasında görür. Bu yüzden alnı terler." (Ahmed b. Menî' ve Müsedded) [272]

695. Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Müminin ölümü alnı terletir" buyurmuştur. (Ahmed b. Men [273] ve Bezzâr)

Sabrı Emretmek

696. Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (salkllahu aleyhi veseUem) Bakî kabristanında bir kadını bir kabrin üzerine diz çökmüş ağlarken gördü ve ona: "Ey Allah'ın kulu! Allah'tan sakın ve sabret!" buyurdu. Kadın: "Ey Allah'ın kulu! Elbette üzülen ve yakınını kaybeden benim" diye tepki gösterdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: "Ey Allah'ın kulu! Allah'tan sakın ve sabret! [274] buyurdu. O yine: "Ey Allah'ın kulu! Duymadın mı? Çekil git başımdan!" diyerek sert tepki gösterdi. Bunun üzerine Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) yoluna devam etti. Ashabından bir şahıs da peşine düştü. Kadının yanma gelip: "Şu giden zat sana ne söyledi?" diye sordu. Kadın: IrŞöyle şöyle söyledi" dedi. Adam: "Onu tanıyor musun?" diye sordu. Kadın: "Hayır" deyince, "O, Allah Resulü'dür" dedi. Bunu duyan kadın hızla yerinden fırlayıp; "Ben sabrediyorum, ben sabrediyorum ya Resûlallah!" diyerek koşmaya başladı. Resûl-i Ekrem de {salMahu aleyhi vesellem): "Asıl sabır, ilk şok anındaki sabırdır. Asıl sabır ilk şok anındaki sabırdır" buyurdu. (Ebû Yala)

Çocuğu Ölen Kimsenin Sevabı

697. Ebu'd-Derdâ demiştir ki: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: "Kim, günah (ergenlik) çağına ulaşmamış üç çocuğunu kaybeder de sevabını umarak sabrederse, Allah onlara olan rahmeti dolayısıyla o kimseyi cennete sokar" (Ahmed b. Menî')

698. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Hangi inanan çiftin henüz, günah (ergenlik) çağına ulaşmamış

üç çocuğu ölürse, mutlaka Allah onları, kendilerine olan rahmetinden dolayı cennete koyar" buyurmuştur. (Ebû Bekir b. EbîŞeybe)

699. Hz. Âişe demiştir ki: "Kim üç çocuğunu yitirir de sevabım umarak sabrederse, çocukları onu, Allah'ın izniyle cehennemden korurlar.[275] (Müsedded)

700. Mutarrif b. Abdullah b. eş-Şıhhîr'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahualeyhiveselleon) Ensar'a hitaben: "Sizce rakûb/kıstr kimdir?" diye sordu. "Çocuğu olmayan" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "O, rakub değildir. Asıl rakûb, Rabbine giderken daha evvel çocuklarından hiçbirini göndermemiş olan kimsedir" buyurdu.[276] (Müsedded)

701. Enes bildiriyor: Resûluilah (sallallahu aleyhi vesellem) Seleme oğullarının bir toplantısına rastladı ve: "Ey Seleme oğulları! Sizce rakıub kimdir?" diye sordu.....(devamını zikretti) (Ebû Yala).[277]

702. Ümmü Mübeşşir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), yemek pişirdiği bir sırada yanma girdi ve: "Kimin henüz günah çağına ulaşmamış üç çocuğu Ölürse, bunlar o kimse için cehenneme perde olurlar" buyurdu. (Ümmü Mübeşşir demiştir ki) Ben de: "Ya Resûlallah! Ya iki çocuğu ölürse?" diye sordum. "Üç olursa da" buyurdu. O: "Ya İki olursa?" diye sordu. Resûlullan (saUallahu aleyhi vesellem): "Üç olursa da" buyurdu. Sonra sustu. Sonra: "Ümmü Mübeşşir! İki olursa da olur. Ümmü Mübeşşir! iki olursa da olur" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)[278]

703. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sizler aranızda kime rakûb (kısır) dersiniz?" diye sordu. "Çocuğu olmayana" dediler. Bunun üzerine: "Hayır. Asıl kısır, selefi

olmayandır" buyurdu. (Yani kendisinden önce ölmüş çocuğu bulunmayandır). {Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [279]

704. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre bir kadın beraberinde hasta bir oğluyla Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek "Ey Allah'ın Resulü! Bu oğluma şifa vermesi için Allah'a dua et" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Hiç ölmüş çocuğun var mı?" diye sordu. Kadın: "Evet. Var" dedi. "Câhilİye döneminde mi? yoksa İslam döneminde mi öldü?" diye sordu. "Hayır. İslam döneminde öldü" deyince "Bu, sağlam bir zırhtır" buyurdu. [280]

(Ebü Ya'lâ) Hadisin isnadı hasendir. Zira Ebû Ubeyde hakkında her ne kadar tenkit bulunsa da, Ebû Zür'a tarikiyle Ebû Hureyre'den sahih bir yolla benzeri nakledilmiştir.

705. Osman b. Ebî'1-Âs'm bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "İslam döneminde üç çocuğunu yitiren kimse kendine sağlam bir zırh edinmiş demektir" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [281]

706. Büreyde'ıiin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zaman zaman Ensar'ı yoklar, ziyaret eder ve hallerini sorardı. Bize ulaştığına göre Ensar'dan bir kadının bir oğlu öldü ve bunun üzerine feryatları kopardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanma gelerek Allah'tan korkmasını ve sabretmesini emretti. Kadın: "Ya Resûlallah. Ben kısır bir kadınım. Çocuğum olmuyor. Ondan başka çocuğum da yoktur" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Asıl kısır olan, çocuğu hayatta kalandır" buyurdu. Sonra şöyle devam etti: "Herhangi bir Müslüman erkek ya da kadının üç çocuğu ölürse, (Allah) mutlaka onu cennete koyar" buyurdu. Bunu duyan Hz. Ömer: "Anam babam sana feda

olsun ya Resûlaîlah, ya iki olursa?" diye sordu. "İki olursa da olur" buyurdu.[282] (Ebû Ya'lâ)

707. Aynı isnatla şöyle nakledilmiştir: Ensar'dan bir adam beş yaşında bir oğluyla Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) meclislerine katılırdı. Derken oğlu öldü ve bu yüzden feryat etti. Resûluîlah (sallallahu aleyhi vesellem): "Cennetin kapılarından hangisinin yanına varsan, onu, durup seni içeri davet ederken görmen seni sevindirmez, mi?" diye sordu. Adam da: "Elbette sevindirir" deyince: "Aynen benim dediğim gibi olacaktır" buyurdu.[283] (Ebû Ya'lâ)

Taziye/Teselli

708. Talha b. Ubeydullah b. Kerîz'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallal&hu aleyhi veseüem): "Bir mümin diğer bir mümini başına gelen bir musibet sebebiyle teselli ederse, mutlaka kıyamet günü kendisine şık görüneceği bir elbise giydirilir" buyurmuştur. (İbn Ebî Ömer) [284]

Ölü Ailesine Yemek Yapmak

709. Ahnef b. Kays bildiriyor: Hz. Ömer'i: "Kureyş'ten bir kimse bir kapıdan içeri girdi mi, mutlaka onunla birlikte bir takım insanlar da girerler" derken işitirdim. Sözünün ne anlama geldiğini biİmiyordum. Tâ ki, Hz. Ömer hançerlendi. O zaman Suheyb'e, cemaate üç gün namaz kıldırmasını ve halka yemek yapmasını emretti. Cenazeden döndüklerinde

sofralar kurulmuştu. İnsanlar yaşadıkları hüzün sebebiyle geri durdular, yemediler. Derken Abbâs b. Abdülmuttalib geldi ve "Ey insanlar... (Ömer) ölmüştür..." dedi. [285]

Hadis Menkıbeler bölümünde gelecektir.[286] (Ahmed b. Meni')

710. Süryan'm bildirdiğine göre Tavus şöyle demiştir: "Muhakkak ki Ölüler kabirlerinde yedi kez imtihana tabi tutulurlar. O günlerde kendileri adına yemek yedirilmesini çok arzularlar" (Ahmed b. Hanbei, ez.-Zühd) [287]

Ölü Yıkamak

711. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim bir ölüyü yıkar ve onun halini gizli tutarsa, Allah onu günahlarından arındırır. Eğer onu kefenlerse, Allah da ona sündüs/yeşil ipekten elbise giydirir" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [288]

712. İbn Abbâs: "Ondan (ölü yıkadıktan) sonra abdest almak yeterlidir" demiştir. (Müsedded) [289]

713. İbn Abbâs'a ölü yıkamak sebebiyle gusletmenin hükmünü sordum. "Böyle yaparsanız, arkadaşınızı necis kabul etmiş olursunuz" dedi. [290] (Müsedded)

714. Yunus b. Ubeyd demiştir ki: "Hasan (el-Basrî), ölü yıkayana guslü gerekli/farz görmezdi." (Ebû Ya'lâ) [291]

715. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs şöyle nakletmişlerdir: Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) bize bir hutbe irat etti..... Hadisin içinde şu

cümleler

geçmiştir: "Kim bir ölü yıkar da emaneti hakkiyle yerine getirirse, onun vücudundaki her kıla/tüye karşılık kendisine bir köle azat etme sevabı verilir ve derecesi yüz kat artırılır. " Ömer b. el-Hattâb: "Emanet nasıl yerine getirilir, ya Resûlallah?" diye sordu. "(Ölünün) avret mahallini örter ve çirkinliklerini gizler. Eğer onun çirkinliklerini gizleyip, avret mahallini örtmezse, Allah da onun avretini yaratılanların gözleri önünde açar" buyurdu. (el-Hârİs) [292]

716. Esma binti Ebî Bekir şöyle vasiyet etmiştir: "Ben ölünce, beni yıkayıp kefenleyin, kokulayıp tütsüleyin. Ama kefenime karışık koku serpmeyin ve peşim sıra buhurdanlık taşımayın.[293] (İshâk)

717. Bize Abdürrezâk bildirdi. Dedi ki: Bize Ma'mer, Hişam b. Urve'den naklen bildirdi. Rivayetin sözleri şöyledir: (Esma) Elbiselerinin buhurdanlık üzerinde buhurlanmasmı, fakat peşi sıra buhurdan taşınmamasını söyledi. Esma binti Ebî Bekir: "Naşıma/bedenime karışık koku (hanût) sürmeyin" diye vasiyet etti. (İshâk) [294]

Kefen

718. Ubâde b. Nuseyy'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahualeyhivesellem): "En hayırlı kefen, hülledir" (fistan gibi geniş ve bol elbise) buyurdu. (İbn Ebî Ömer) [295]

719. Enes şöyle demiştir: "Uhud günü Hamza çizgili yün hırkayla kefenlendi. Başı örtülürse, ayaklan açılıyordu. Ayaklan Örtülürse, başı

açılıyordu." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [296]

720. el-Fadl'm bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hafif/gevşek dokulu iki beyaz elbiseyle kefenlenmiştir." (Ebü Ya'lâ)

721. Udeyse binti Uhbân bin Sayfî demiştir ki: Babam ölüm hastalığına yakalandığında yanma vardım; bana: "Beni çizgili entariyle kefenlemeyin!" diye vasiyette bulundu. Sonra vefat edip yıkandığında kefen istediler. "Entari nerede?" dediler. Ben de "Babam onu çizgili entariyle kefenlememi istedi" dedim "Ama mutlaka gerekir" dediler. Bunun üzerine terziye birini gönderdim. Terzide babama ait bir entari vardı. O getirilip giydirildi ve onunla götürüldü. Ben de kapımı kapatıp arkasından gittim. Sonra evime döndüğümde entariyi evde buldum. Onu babamı yıkayanlara göndererek: "Siz onu entarisiyle kefenlediniz. Değil mi?" dedim. "Evet. Öyle yaptık" dediler. "O, bu muydu?" diye sordum "Evet. Oydu" dediler. (el-HârİS) [297]

Bunu Ahmed b. Hanbel daha kısa bir metinle tahrîc etmiş olup ibareleri şöyledir: "Uhbân'm kızından nakledildiğine göre babası ailesine (vasiyetinde) kendisini kefenlemeleri ve entari giydirmemelerini söylemişti. Kızı demiştir ki: "Sabah olunca entariyi elbiselikte (elbise kurutma yerinde) bulduk."

Cenazeyi Taşımak Ve Cenazeyle Beraber Yürümek

722. Sevbân'm bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim bir cenazenin peşinden giderek tabutunun kenarlarından

tutarsa, hepsi de büyük kırk günahı bağışlanır" buyurmuştur. (el-Hâris)

Hadiste zayıflık vardır.[298]

723. Humeyd b. Abdurrahman demiştir ki: Sa'd b. Ebî Vakkas'ı, Abdurrahman b. Avf m cenazesinde ön merteklerin arasında durarak tabutu omzuna koyduğunu gördüm. (Ebû Ya'lâ) [299]

724. Zeyd b. Erkam'm naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Muhakkak ki Allah üç yerde susulmadım sever: Kur'ân okunurken, seferberlikte ve bir de cenaze törenind [300] (Ebû Ya'lâ)

725. Ubeyd Mevla's-Sâib'in bildirdiğine göre o, İbn Ömer ve Ubeyd b Umeyr'i Mekke'nin en yukarı kısmında cenazenin önünden yürürken görmüş.[301] Önden gidip oturuyorlar, cenaze yanlarından geçerken de ayağa kalkıyorlarmış. (Müsedded) [302]

726. Ebû Hureyre'nin rnevlâsı/azatlısı Abdurrahman demiştir ki: Ebû Hureyre şöyle vasiyet etti: "Ben ölünce benim için çadır kurmayın. Peşimden meşale taşımayın. Beni hızlı götürün." (Ebû Dâvud et-Tayalİsî) [303]

727. Enes bildiriyor: Resûlullah (saMahu aleyhi veseUem) ile birlikte bir cenaze törenine gittik. Cenazede bazı kadınlar gördü ve: "Sizler onu taşıyacak mısınız9" buyurdu. "Hayır" dediler. "Peki kabre indirecek misiniz?" buyurdu. "Hayır" dediler. Bunun üzerine "Öyleyse sevap değil, günah kazanmış olarak geri dönün!" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [304]

728. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs şöyle nakletmişlerdir: Bize Allah Resulü vsallallahu aleyhi vesellem) bir hutbe irat ederek şöyle buyurdu:

"Kim bir cenazenin peşinden giderse, dönünceye kadar attığı her adıma karşılık kendisine 100 000 hasene/iyilik yazılır, ondan 100 000 seyyie/kötülük silinir ve derecesi 100 000 kat artırılır. Eğer namazını kılarsa, kendisine 70 000 melek tahsis edilir ve dönünceye kadar onlar, onun için af/mafiret dilerler. Eğer defni sırasında hazır bulunursa, kabrinden dirileceği ana kadar onun için mağfiret dilerler." (el-Hâris).

Bu mevzu/uydurma bir hadistir.

729. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem): "Kim bir cenaze namazı kılarsa, Allah yolunda bir gün oruç tutmuş gibi sevap kazanır. Bir gün, yedi yüz gün olarak değerlendirilir. Kim Müslüman bir kişinin cenaze törenine katılırsa, Allah yolunda bir gün oruç tutmuş gibi sevap kazanır. Bir gün ise yedi yüz katıyla değerlendirilir" buyurmuştur. (Abd b. Humeyd) [305]

730. Zeyd b. Sabit, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) şu sözünü nakletmiştir: "Kim bir cenaze için namaz kılarsa, ona bir kırat sevap yazılır Kim de defnedilinceye kadar cenaze ile beraber yürürse, onun için iki kırat sevap yazdır. " (Ebû Ya'lâ)

731. Enes, Allah Resûlü'nün (sallallahu ateyhi vesdlem) şu sözünü nakletmiştir: "Müslüman bir kişinin cenazesine katılan her Müslümana hır kırat sevap vardır. Eğer cenaze namazı kılınıncaya kadar beklerse, iki kırat sevap verilir. Her kırat, ühud dağı ağırlığındadır. " (Ebû Ya'lâ). [306]

732. Ebû Umâme demiştir ki: Ebû Saîd el-Hudrî, Hz. Ali'ye: "Ey Eba'l-Hasan! Bize cenaze ile birlikte yürümenin hükmünü söyle. Hangisi daha faziletlidir?" diye sordu. Hz. Ali de: "Vallahi cenazenin önünden yürüyene göre arkasından yürüyenin üstünlüğü, farz namazların nafile

ibadetlere üstünlüğü gibidir" dedi.[307] Ebû Saîd: "Vallahi Ebû Bekir ve Ömer'in katıldıkları bir cenaze törenine katıldığım günden beri hiç oturmadım. O zaman Ebû Bekir ve Ömer'in cenazenin önünden yürüdüklerini gördüm" deyince Hz. Ali şu yanıtı verdi: "Allah onları bağışlasın! Peygamber'den {sallallahu aleyhi vtsellem) sonra bu ümmetin en hayırlıları Ebû Bekir ve Ömer'dir. Sonra faziletin nerede olduğunu en iyi Allah bilir. Sen onların böyle yaptıklarını görmüşsen, (bil ki) onlar, yarından önce gecenin geldiğini bildikleri gibi cenazenin arkasından yürüyenin önünden yürüyene üstünlüğünü de, farz namazların üstünlüğü gibi olduğunu bildikleri halde böyle yapmışlardır. Onlar böyle yapmakla, insanların geniş alanda rahat yürümelerini sağlamak istemişler, sıkışık halde yürümelerini istememişlerdir. Çünkü (insanlar tarafından) kendilerinin örnek alındığını biliyorlardı."

Sonra Ebû Saîd: "Ey Eba'l-Hasan! Bana cenaze taşımanın hükmünü söyle! Bu, cenazeye katılanlara farz mıdır?" diye sordu. Hz. Ali de şöyle yanıtladı: "Hayır, ama hayırlı bir iştir. Dileyen yapar, dileyen yapmaz. Eğer sen bir cenaze törenine katıhrsan, onu önüne geçirip gözünün önüne yerleştir. Çünkü o, bir öğüt, ölümü hatırlatma ve bir ibret vesilesidir. Eğer onu taşımak istersen, tabutun sol arka ucunu kolla ve sağ omzuna al! Kabre ulaştığında ayakta dur, oturma. Çünkü o esnada büyük bir olaya tanık oluyorsun. Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) İşte kardeşinin hali! İşte kardeşinin hali! Oysa ki daha önce dünya malı konusunda seninle mücadele edip seni geçmeye çalışırdı. Şimdi ise yeryüzünün ovaları ona dar geldi. Bir kabre sokuldu. Kabrin dibinde de yanı üzerine yatırılır buyururken işittim. Bu yüzden ayakta dur ve üzerine toprak atılıncaya kadar oturma! İnsanlar bu şekilde seni bırakmazlarsa da, ki bırakmayacaklar ve

Vallahi, bu önemli bir şey değildir, diyeceklerdir, sen ayakta dur ve seninle kavga etseler bile, hiç olmazsa (cenaze) kabre indirilene kadar oturma!" Hadiste zayıftık vardır [308] (ishâk)

733. Abdullah b. Yesar'm bildirdiğine göre Amr b. Hureys, Hz. Hasan'ı hasta yatağında ziyaret etti. Yanında Hz. Ali de vardı..... Amr ona:

Cenazenin önünde yürümek hakkında ne dersin?" diye sordu. Hz. Ali: "Cenazenin arkasından yürüyenin önünde yürüyene üstünlüğü, farz namazların nafile ibadetlere üstünlüğü gibidir" diye yanıtladı. Amr: "Ama ben Ebû Bekir ve Ömer'i cenazenin önünden yürürken gördüm" deyince de "Onlar insanlara sıkıntı vermek istemediler" diye karşılık verdi.[309] (İshâk) Ahmed b. Hanbel ise hadisten yalnız hasta ziyareti kısmını zikretmiştir.

734. el-Velîd b. Kays'm bildirdiğine göre Ebû Saîd el-Hudri ona Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittiğini söylemiş: "Kim Cuma günü oruç tutar, hasta ziyaretinde bulunur, cenaze törenine katılır ve köle azat ederse, cenneti hak eder. " (Ebû Yala) [310]

735. İbn Abbâs'm bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Mümin kula, ölümünden sonra verilecek ilk mükâfat, cenazesini takip eden herkesin günahlarının bağışlanması olacaktır" buyurmuştur. (Abd b. Humeyd)

Cenaze İçin Ayağa Kalkmak

736. Nâfi bildiriyor: İbn Ömer bir cenaze gördüğü zaman kendisini geçinceye kadar ayakta beklerdi. Yine İbn Ömer bir cenaze törenine katıldığı zaman sırtım kabirlere dönerdi. (Abd b. Humeyd) [311]

Cenaze Namazında İmamın/Devlet Başkanının Önceliği

737. Câbir'in bildirdiğine göre Resûhıllah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sizin aranızda olduğum sürece cenaze namazlarınızı benden başkası kıldırmasın" buyurmuştur. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [312]

Cenazenin Peşinden Taşınması Yasaklanan Şeyler

738. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), ölünün arkasından ağlanmasını ve meşale/ateş yakılmasını yasaklamıştır. (Ebû Ya'lâ) [313]

Bebek Ve Veled-İ Zina/Zina Çocuğu İçin Cenaze Namazı

739. Nâfi bildiriyor: İbn Ömer yeni doğmuş bir bebeğin cenaze namazını evde kıldı. Sonra onu gönderip defnettirdi. Nâfi'ye: "Bebek doğduğunda ağlamış mıydı (ses çıkarmış mıydı)?" diye sordum. "Bilmiyorum" dedi. (Müsedded) [314]

740. Meymûn b. Mihrân'm bildirdiğine göre o, bir cenaze töreninde İbn Ömer'e tanık olmuş. Halk "Zina çocuğudur"! diyerek söylenti yaymaya başlamışlar. Meymûn dedi ki: Hatta "O, üçün en şerlisidir"! deniyordu. Bu söz İbn Ömer'in kulağına ulaştı. "Hayır, aksine o üçün en hayırlısıdır" dedi. [315] (Müsedded}

741. Nu'mân b. Beşîr'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aieyhi vesellem) zinadan hamile kalan ve loğusalık döneminde ölen bir kadının ve çocuğunun cenaze namazlarını kılmıştır.[316] (Ahmed b. Menî')

Kabir Üzerinde (Cenaze) Namaz

742. Humeyd b. Hilâl'in bildirdiğine göre Berâ b. Ma'rûr, henüz Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Medine'ye gelmeden Önce vefat etti. Gelince namazım kıldı. (Müsedcled). Senedi sahîh olmakla birlikte mürseldir. [317]

743. Yahya b. Ubeydullah b. Ebî Katâde, babasından, o da babasından naklen bildirdi ki, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Berâ b. Ma'rur'un kabri üzerinde dört tekbir getirerek cenaze namazı kıldı.[318] (el-Hâris)

744. Âmir b. Rabî'a'mn bildirdiğine göre Resûluîlah (saMahu aleyhi vesellera) yeni yapılmış bir kabre rastladı ve: "Bu kabir kimindir?" diye sordu. "Falan kadınındır" dediler. "(Öldüğünü) bana haber verseydiniz ya?!" buyurdu. "Sen uyuyordun. Uyandırmak istemedik" dediler. "Bir daha böyle yapmayın. Cenazelerinizde beni çağırın" buyurdu. Sonra onun üzerinde (kabrine doğru) bir saf yaptı. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [319]

745. Abdullah b. Âmir b. Rabî'a'mn bildirdiğine göre bir kadın Mescid'den pislikleri kaldırıp temizlerdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun kabri başına gidip namazım kıldı. (Abd b. Humeyd) [320]

746. Sehl [321] şöyle nakletmiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Medine halkının fakirlerini hastalandıklarında ziyaret eder,

öldüklerinde cenazelerine katılırdı. Derken Avali halkından bir kadın vefat etti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ölüm geldiğinde bana bildirin" buyurmuştu. İnsanlar bu durumu kendisine haber vermek üzere geldiler. Uyuduğunu gördüler. Gece yarısı olmuştu. Onu uyandırmak istemediler. Onun hakkında gece karanlığı ve yeryüzünde dolaşan hayvanlardan endişe ettiler. Bu sebeple kadını defnettiler. Sabah olunca Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) kadının durumunu sordu. Olanı söylediler. O da kadının kabrine kadar giderek namazını kıldı, dört tekbir getirdi. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [322]

747. Ebû Umâme b. Sehl'in bildirdiğine göre Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından bazı kimseler ona şöyle haber vermişler.... Benzerini zikretmiştir. Metninde şu sözler geçmiştir: "Uzun süredir hasta olan Avâlî halkından bir kadın..." "(Resûlullah) Gelen komşularına onun durumunu sorar ve başına bir hal gelirse kendisini haberdâr etmelerini isterdi." "Kadının naşını omuzlayıp cenazelerin konulduğu yere getirdiler" "Onu uykusundan kaldırmak istemediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Niçin böyle yaptınız- Haydi kalkın!" buyurdu. Sonra kalkıp cenazeler için tutulan saf gibi onun için saf yaptı. İnsanlar da arkasında-saf tuttular. Sonra dört tekbir getirdi." (el-Hâris).

Bişr b. Bekr, Evzâî'den, onun da "Zührî bana bildirdi ki" diyerek Zührî'den yaptığı, Beyhakî tarafından nakledilen rivayetinde buna mutabaat etmiştir. [323]

Ölülere Sövülmesinin Yasaklanması ve Onların Güzel Sözlerle Anılmasına Teşvik

748. Hayseme b. Abdurrahman demiştir ki: "Ölülere söven kişinin misali, Ölümle karşı karşıya kalan kimse gibidir. Kocası bulunmayan kadının yarağına oturanın misali, kıyamet günü kıçından nefes alan gibidir." (Müsedded)

749. Seleme şöyle nakletmiştir: Hz. Peygamberin (sallallahu aleyhi vesellem) yanma Ensar'dan bir adamın cenazesi getirildi. Hakkında iyi sözler söylendi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Hak etti" buyurdu. Sonra başka bir cenaze getirildi. Önceki kadar olmasa da onun hakkında da iyi şeyler söylendi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: "Hak etti" buyurdu. "Ey Allah'ın Resulü! "Neyi hak etti?" diye sorulduğunda "Melekler gökyüzünde Allah'ın şahitleridirler. Sîzler de yeryüzünde Allah'ın şahitlerisiniz" buyurdu. Hadis zayıfta. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [324]

750. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Herhangi bir Müslüman öldüğü zaman yakın komşularından dört hane halkı onun hakkında hayırdan başka bir şey bilmediklerine dair tanıklık ederlerse, mutlaka Allah: Sizin tanıklığınızı kabul ettim ve sizin bilmediğiniz günahlarını da affettim buyurur." (Ebû Ya'lâ) [325]

Mescitte Cenaze Namazı Kılınmasını Mekruh Görenler

751. Tev'eme'nin azatlısı Salih der ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ve Ebû Bekir'e yetişmiş bulunan bir adama yetiştim. (Dedi ki) Bunlar geldiklerinde mescitten başka bir yerde (cenaze) namaz(ı) kılmayacaklarını gördükleri zaman namazı kılmadan dönerlerdi. {Ebû Dâvud et-Tayalİsî) [326]

752. Salih demiştir ki: Cenazenin mescide konulduğunu gördüm. Ebû Hureyre'nin de mescitten başka konulacak bir yer bulunmadığını görünce namazını kılmadan çekip gittiğini gördüm. (Abdürrezzâk) [327]

Giyabî Cenaze Namazı

753. Saîd b. Zeyd'in bildirdiğine göre Peygamber (sallaDahu aleyhi veseilem) Necâşî için (gıyabî) cenaze namazı kılmıştır. (Ebû Ya'lâ) [328]

754. Ebû Kılâbe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "birdesiniz Necâşî vefat etmiştir. Kalkın, namazını kılın -veya kalkın, onun için dua edin-" buyurdu. (Müseddecl) [329]

755. İbrahim [330] şöyle demiştir: "Eğer (kişi) İslam'ı kabul eder, sonra hiç namaz kılmadan ölürse, cenaze namazı kılınır."

Bize Ebû Avâne, Muğire'den naklen benzerini bildirdi.[331] (Müsedded)

756. Enes anlatıyor: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) hizmetini gören genç bir Yahudi uşak vardı. Derken hastalandı ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisini ziyaret ederek: "Allah'tan başka tanrı bulunmadığına ve benim Allah'ın elçisi olduğuma şahadet eder misin?" diye sordu. Uşak babasına baktı. Babası: Muhammed'in söylediği gibi söyle" deyince kabul etti. [332] Bunun üzerine Allah Resulü {sallallahu aleyhi vesellem): "Arkadaşınızın namazını kılınız " buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [333]

757. Muâviye b. Salih'in bildirdiğine göre Abdurrahman el-Ezdî ona şöyle anlatmış: İbn Âiz'i [334] şöyle derken işittim: Resûlullah (saMahu aleylıi vesellem) Ensar'dan bir zatın cenazesine gitti. Cenaze yere konulunca, Ömer b. el-Hattab: "Ya Resûlallah! Onun namazını kılma! Çünkü o fâcir bir adamdır" dedi. Resûlullah {sallallahu aleyhi vesellem)

dönüp (cemaate): "İçinizden kimse onu İslamî hir amel üzere gördü mü" diye sordu. Bİr adam: "Evet, ya Resûlallah! Allah yolunda bir gece bizimle birlikte nöbet tuttu" deyince Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) namazını kıldı ve üzerine toprak serpti. Sonra "Arkadaşların senin cehennemliklerden olduğunu düşünüyor. Ben şahadet ederim ki, sen cennetliklerdensin" buyurdu. Sonra da (Ömer'e dönerek) "Ömer! Sen insanların amellerinden sorguya çekilmeyeceksin. Fakat onlar namaz ibadetinden sorguya çekileceklerdir" buyurdu.[335] (Ahmed b. Menî')

758. Ebû Atiyye bildiriyor: Bir adam Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) zaAanmda vefat etti. Kimileri dediler ki: "Ey Allah'ın Resûîü! Ona namaz kılma! Çünkü o..." Yukarıdaki hadisin benzerini zikretti. (Ebû Ya'lâ)

Cenaze Duası

759. İbn Mesûd'ım bildirdiğine göre o, "bir ölü getirilip kendi önüne konduğu zaman yüzünü cemaate döner ve şöyle dermiş: "Sizler şefaatçi olarak geldiniz. Öyleyse meyyite şefaat ediniz. Zira ben Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: "Ölüleri için toplanıp da içten dua eden hiç bir topluluk yoktur ki, Allah onun günahlarını onlara bağışlayıp affetmesin."

Senedinde kopukluk vardır.[336] (İshâk ve İbn Ebî Ömer)

760. Muttalib demiştir ki: îbn Abbâs bir cenazenin namazını kılmak üzere kalktı. Tekbir alıp yüksek sesle Ümmü'l-Kur'ân'ı (Fatiha sûresini)

okudu. Sonra Hz. Peygamber'e (sallaliahu aleyhi vesellem) salatü selam getirdi. Sonra tekrar tekbir alıp yalnız ölü için dua okudu. Sonra tekrar tekbir alıp mümin erkek ve kadınlar için dua okudu. Sonra insanlara dönerek "Ey insanlar! Vallahi ben sizler sadece sünnet olduğunu bilesiniz diye Kur'ân okurken sesimi yükselttim" dedi.[337] (Ahmed b. Menf) Derim ki: Fatihanın okunması ile "o sünnettir" sözü Sahih-i Buhârî'de yer almıştır.

761. Aişe der ki: Resûlullah'ı (saMahu aleyhi vesellem) ölü için şöyle dua ederken işittim: "Allalum! Onu bağışla, ona rahmet eyle, ona Resulü'nün havımdan içir!" (Ebû Ya'lâ) [338]

762. Ebû Saîd demiştir ki: Ölü için şöyle dua ederdik: "Ailahım! Sen bizim de, onun da rabbisin. Onu yarattın ve nzık verdin. Yaşattın ve imkân verdin.

Bizi de onu da bağışla. Onun ecrinden bizi mahrum eyleme. Ondan sonra bizi sapıklığa düşürme! [339] (Müsedded)

763. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) cenaze namazında şöyle dua ederdi: "Ailahım! Bu kulun ve kulunun oğlu, senden başka ilah bulunmadığına şahadet ederdi... "

Senedi sahihtir. (Müsedded ve Ebû Ya'lâ} [340]

Cenaze Namazı, Defin İşlemi Sırasında Hazır Bulunma, Kabre Toprak Atma Ve Kabri Kazmanın Fazileti

764. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs şöyle nakletmişlerdir: Resûlullah /sallallahu aleyhi vesellem) bize hutbe irat etti..... Hadiste şu cümleler

geçmiştir: "Kim bir ölünün namazını kılarsa, Cebrail yetmiş bin melekle ona dua eder ve o kimsenin geçmiş günahları affedilir. Defnedilinceye kadar bekler ve üzerine toprak serperse, dönene kadar attığı her adıma karşılık iki kırat ecirle geri döner Kırat, Uhud dağına denktir. Kim bir Müslüman için kabir kazarsa, Allah cehennemi ona haram kılar ve onun için cennette öyle bir ev/köşk hazırlar ki Sana ile Habeşistan arasındaki her şey ona yerleştirilse, hepsini alır. " (el-Hâris) Hadis uydurmadır!.

Cenaze Namazı Tekbirleri

765. Sehl b. Huneyfin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)

Medine halkının fakir hastalarını ziyaret eder, cenazelerine katılırdı......

Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun (vefatı haber verilmeyen bir kadının) kabrine kadar gidip dört tekbir alarak namazını kıldı. (Hadisin tamamı Kabir Üzerinde Namaz bahsinde geçmişti.) [341] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe).

766. Enes'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahualeyhivesellem) dört tekbirle oğlu İbrahim'e cenaze namazı kıldı. (Ebû Ya'lâ)

Senedi zayıftır. [342]

767. Abdullah b. Ömer demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) cenaze namazında son olarak dört tekbir aldı. Sonra Ebû Bekir, Fatıma'nın namazında dört tekbir aldı.[343] Hz. Hasan, Hz. Ali'nin

namazında dört tekbir aldı. Hz. Hüseyin, Hz. Hasan'm namazında dört tekbir aldı. Hz. Ali, Yezîd b. Mükeffef in [344] namazında dört tekbir aldı. Melekler, Hz. Adem'in namazında dört tekbir aldılar.[345] İbnü'I-Hanefiyye de Taif te İbn Abbâs'ın namazında dört tekbir aldı. (el-Hâris)

Hadiste zayıflık vardır. [346]

768. Ebû Zer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir cenaze namazında beş tekbir almıştır.[347] (el-Hâris)

---

[1] İbn Ebî Şeybe, 11,321.

[2] Bûsîrî bu zayıflığın îbıı İshâk'in tedlis yapması ve Mendel b. Ali'nin zayıflığından kaynaklandığını söylemiştir.

[3] Asıl nüshanın hamişinde/dipnotunda "Doğrusu Ubeyd'dir" denilmiştir. İbn Hacer de d-İsâbe'de demiştir ki: "Ebu'l-Yemân böyle söylemiştir. Doğrusu budur. îsmi hakkında "Abdullah b. Abd, İbn Abid ve Abd b. Abd" gibi ihtimaller söylenmiştir.

[4] el'îsâbe'de şöyle geçer: Sümâle, Ezd kabilesinin bir koludur. Asıl nüshanın hamişinde ise oranın Tâif'te, o güne kadar meskun olan bir köy olduğu belirtilmiştir, Müsnede'nin hamişinde de aynı şey söylenmiştir.

[5] Haccac b. Amİr'in eî-Isâbe'deki biyografisinde belirtildiğine göre bunu Taberânî cl-Mu'cemu'l-kebîr'de nakletmiştir. Bûsîrî, Müsedded'İn ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[6] Hadisin ravileri, Bûsîrî'nin belirttiğine göre güvenilir kimselerdir

[7] Bûsîrî'nin dediğine göre senedinde yer alan Vâkıdî zayıftır.

[8] Taberânî, el-Mucemu'l-kebir'de nakletmiştir. Bkz. Zcvnid, 11, 119. el-Hâris'in Vâkıdî vardır.

[9] Bûsîrî ise rivayetin tamamını nakletmiştir.

[10] Bûsîrı, senedinde Alâk b. Ebî Müslim ve Davûd b. el-Muhabber'in bulunduğunu söylemiştir.

[11] Bûsîrî demiştir ki: "el-Hâris, bunu Abdülaziz b. Ebân'dan nakletmiştir. O da zayıftır."

[12] İbn Ebî Şeybe bunu Musannef inde de (I, 407) nakletmiştir. Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[13] Bunu Taberânî de rivayet etmiştir. Heysemî demiştir ki: "Senedinde yer alan Şehr b. Havşeb hakkında tenkit bulunmakla birlikte bazıları onu güvenilir kabul etmişlerdir."

[14] et-Tayâlisî'nin rivayetinde ifade bu şekildedir

[15] et-Tayâlisî, (s. 259), Bûsîrî, I, 76- Bûsîrî demiştir ki: Bunu et-Tayâlisî sahîh bir senetle rivayet etmiştir.

[16] Bunu Musannefinde muhtasar olarak nakletmiştir, (II, 57). Bûsîrî demiştir ki: Bunu Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Abd b. Humeyd zayıf'bir senetle rivayet etmiştir. Çünkü Ebû Hârûn el-Abdî zayıf biridir. Fakat hadisin Sahihayn'da bir şahidi vardır."

[17] Zevâid'de bu ifadeyle geçmiştir. Heysemî hadisi Taberânî'ye de nispet etmiştir. (II, 116).

[18] Bûsîrî, Zerbî b. Abdullah'ın zayıflığı dolayısıyla senedini zayıf görmüş ve demiştir ki: "Bunu İbn Huzeyme Snhİh'mde rivayet etmiş ve sağlamlığı konusunda tereddi» itmiştir."

[19] Taberânî, et-Mu'cemu'l-kebîr' de nakletmiştir. Heysemî'nin belirttiğine göre senedinde yer alan İsmaîl b. Müslim el-Mekkî zayıf biridir. (II, 114)

[20] Taberânî; Abdullah b. Yezîd'den nakletmiştir. Bkz. Zevâiâ, II, 118.

[21] Bûsîrî'nin rivayetinde ise ifade "ta«et ey^e?" şeklindedir.

[22] Bûsîrî ise hadisi İbn Ebî Şeybe'ye nispet etmiş, kanaatimce yanılgı sonucu ibn Menî'den bahsetmemiştir.

[23] Çünkü Ebû Hamza Meymun el-A'ver zayıftır.

[24] bkz. Heysemî, Zevâid, II, 172. Heysemî demiştir ki: Bunu Bezzâr ve Taberânî rivayet etmişlerdir. Bkz. Keşfü'l-estâr, I, 113.

[25] BÛsîrî, el-Hâris'in bunu mürsd olarak rivayet ettiğini söylemiştir.

[26] Asıl nüshada (yani Mücerrede'de) yanlışlıkla "İbn Amr" denilmiştir. Taberânî, Ebû Miclez'den şu sözünü nakletmiştir: İbn Ömer'in arkasında namaz kıldım. Namazda kunût okumadı. "Niçin kunût okumadın" diye sorduğumda, "Ben arkadaşlarımın hiç birinden bunu bellemedim" diye cevap verdi. Bkz. Zevâid, II, 127.

[27] Müsneâe'âe sahih mevkuf olduğu belirtilmiştir. BÛsîrî de ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[28] Bunu Bezzâr da rivayet etmiştir. Bkz. Zevâid, II, 148. Bûsîrî senedinin sa}0 olduğunu söylemiştir.

[29] Heysemî senedinde zayıf biri olan Hafs b. Ömer'in bulunduğunu söylemiştir. (II, 149). Zevâid'deki ifade şöyledir: "Tespih sırasında yere oturdu." Görünürde doğrusu budur. Bıısîrî'nin rivayeti de böyledir.

[30] Müsnede şu hüküm verilmiştir: "Bu, sahih mevkuf bir senettir." Taberânî benzerini | Mes'ûd'dan nakletmiştir. Ama senedi munkatıdıt. Bkz. Heysemî, II, 286.

[31] Bûsîrî demiştir ki: Bunu Müsedded sahih bir senetle mevkuf olarak nakletmiştir.

[32] Bûsîrî, Sflhfftöyn'ın senediyle rivayet edildiğini söylemiştir.

[33] İbn Ebî Şeybe, II, 5.

[34] Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmişlerdir. Fakat onların rivayetinde "on kere" ifadesi geçmemiştir. Bkz. Zevâid, II, 286. Bûsîrî demiştir ki: "Ebû Ya'lâ bunu bazı ravüerinin bilinmemesi sebebiyle zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Bezzâr'in senedinde ise Muhammed b. Ebi Leylâ vardır."

[35] İbn Ebî Şeybe, II, 6. Bûsîrî ravüerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[36] Ahmed b. Hanbel'in Müsnerf'inde de bu şekilde geçmiştir. Buradaki Huzeyme, şahitliği iki şahitlik yerine geçen İbn Sabit el-Ensârî'dir. Hadisi Ahmed b. Hanbel, el-Hâris'in senedinin aynısıyla rivayet etmiştir. Senette "Zührî, İbn Huzeyme'den, o da amcasından naklen bildirdi ki, Huzeyme..." ifadesi yer almıştır. Bkz. Müsneâ, V, 215. Sonra hadisi el-Hâris'in Müsned'inde de doğru ifadesiyle buldum. Bkz. 1,14.

[37] Taberânî el-Mu'cemu'l-evsat'te rivayet etmiştir. Senedinde geçen Yeman b. Nasr hakkında Zehebî "meçhuldür" açıklamasını yapmıştır. Bkz. Heysemî, II, 285.

[38] el-Hâris, Müsnect (yazma), II, 155. Hadisi Vâkıdî'den nakletmiştir.

[39] el-Hâris, Müsned (yazma), II, 154. el-Hâris, bunu Vâkıdî'den rivayet etmiştir.

[40] bkz. İbn Ebî Şeybe, I, 300, 302.

[41] İbn Ebî Şeybe, Musannef, I, 299.

[42] Bunu Musannef inde rivayet etmiştir, fi, 303) Senedinde ismini zikretmediği bir şeyh vardır.

[43] Bûsîrî, ravilerinin güvenilir olmasıyla birlikte senedinin munkatı olduğunu söylemiştir.

[44] belirtildiğine göre ravileri güvenilir kimselerdir. Heysemî demiştir ki: "Bunu Taberârû rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir. (II, 30). d-İthnfta da müellif aynı şeyi söylemiş ve senetteki kopukluğa dikkat çekerek: "Bunu İbn Hibbân Sahîh'inde rivayet etmiştir" demiştir.

[45] Heysemî, bunu Ebû Ya'lâ'dan şu ilaveyle nakletmiştir: "Diğer bir adımına karşılık bir seyyiesi/kusuru silinir, bir diğerine karşılık da mertebesi bir derece yükseltilir." Demiştir ki: Senedinde yer alan Abdüla'lâ b. Ebi'l-Mesâvir zayıf biridir" (II, 29). eİ-İthâf da da aynı şeyler söylenmiştir.

[46] Taberânî benzerini Zeyd b. Sâbiften nakletmiştir. Bkz. Zevmi, II, 32.

[47] Bu zat, ibn Nebrâs olup senette geçen railerden bindir. Bûsîn de bu zat. ve Münzîrî'den 3nMf. otom, hadisin Zeyt b. Slbife mevkuf olduğu agklamas, nakletmiştir.

[48] Bûsîri demiştir ki: -Senedinde geçen Davûd b. el-Muhabber, üâyıf biridir."

[49] İbnü'l-Mübârek, ez-Zühd'de Ebû Bekir yoluyla Yahya el-Ğassânî'den rivayet etmiştir. el-İthâf da da: "Yahya el-Ğassânî'dan naklen" denilmiştir. Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Müsedded zayıf bir senetle mu'dd olarak nakletmiştir."

[50] Hadis esasen söz konusu bölümde geçmemiş, müellif Sâd sûresinin tefsirinde zikredeceğini söylemiştir. Bkz. 284 nolu hadis.

[51] Bûsîrî demiştir ki: "Senedinde geçen İbrâhîm el-Hicrî zayıf biridir."

[52] Bûsîrî demiştir ki: Bunu Müsedded ravüeri güvenilir olan bir senetle nmkûf olarak nakletmiştir. Ahmed b. Menî ise yine mv.len güvenilir bir senetle merfd olarak rivayet Liftir. İbn Huzeyme ve İbn H.bbân da Silerinde yine merfû olarak nakletmişlerdir."

[53] Hevsemî "Allah'ın evlerim imar edenler" ifadesiyle nakletmiştir. (II, 23). Bûsîrî deniştir ki: "Senetlerinin ekseninde, zayıf biri olan Salih el-Mürrî bulunmaktadır

[54] Senedindeki Feyyaz b. Ğazvan'ı Buhârî gevşek olmakla itham etmiştir. Senedin gen kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir.

[55] et-Tayâlısî'nin Müsned'i ile Müsnede'de bu şekilde geçmiştir ki, doğrusu böyledir. Mücerrcd nüshada ise hatayla "Ebû Katâde" yazılmıştır.

[56] Senedinde yer alan Muhammed b. Dİrhem'i, Şebâbe güvenilir saymıştır. Taberânî de onun yoluyla Ka'b b. Mâlik'ten nakletmiştir. Bkz. Zevâid, II, 11. Bûsîrî'nin bildirdiğine göre Beyhakî İse: "Senedi hakkında ihtilaf edilmiştir" demiştir.

[57] Bunu, Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr da el-Umerî yoluyla nakletmişlerdir. Buna göre hadis Yedi Kitab'a zevâidden değildir. Bûsîrî "Senedinde el-Umerî vardır" demiştir. Yani onun zayıf biri olduğunu kastetmiştir.

[58] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[59] Müsnede'de "İbn Hibbân sahih olarak değerlendirmiştir" denilmiştir. Ben derim ki: Bunu Taberânî, el-Mıt'cemu'l-kebîr'de muhtasar olarak nakletmiştir. Bkz. Zevâid, II, 6. Benzerini de Enes'ten el-Mıı'cemiı'l-evsat'ta nakletmiştir. Bûsîrî İse şu değerlendirmeyi yapmıştır: "Sahih hükmü tartışmaya açıktır. Zira Cerîr b. Abdülhaınid, Atâ b. Sâib'ten, o olmadıktan sonra hadis işİtmiştir. Fakat Müslim'in rivayet ettiği Ebû Hureyre hadisi, şahittir."

[60] Bûsîri yorum yapmamıştır.

[61] Bûsîrî hadisi Ahmed b. Hanbe) ile İbnü Râheveyh'in de rivayet ettiklerini belirtmiş, yorum yapmamıştır.

[62] Ahmed b, Hanbel rivayet etmiştir. Bkz. Zevâiâ, 11, 249. Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarım söylemiştir.

[63] Bunu Taberânî, Suheyb b. Nu'mân'dan şu ifadelerle nakletmiştir: "Kişinin insanların göreceği yerde kıldığı namaza göre, evinde kıldığı namazının fazileti, nafile namaza göre farz namazın fazileti gibidir." Bkz, Zevâiâ, II, 347. Bûsîrî, "Tabiînin ismi verilmemiştir" demiştir.

[64] Bûsîrî demiştir ki: Bunu İshâk, Sahîh'in ravileriyle mevkuf olarak nakletmiştir. Abdürrezzâk da Ma'mer'den, o da Zührî'den, o da Sâlim'den, o da babasından naklen onun, ikindi namazını orta namaz olarak düşündüğünü bildirmiştir. Tahâvî ise îbnü'I-Hâd yoluyla Zührî'den, o da Sâlim'den, o da babasından: "Orta namaz ikindi namazıdır" sözünü nakletmiştir.

[65] Ben derim ki: Enes hadisi ile 84 nolu hadisi kastetmiştir. Daha evvel geçtiği yerde hadisin tamamını değil, yalnız abdestin faziletine delalet eden kısmını zikretmiştir.

[66] Mervezî'nin Kıyâmü'l-leyİ'inde ise: "Teheccüt namazı kılarken, her iki rekatta bir selâm verirdi" (s. 50) şeklinde geçmiştir. Fakat Bûsîrî'nin el-îthâf'ında da "secde ederdi" ifadesiyle yer almıştır. Bûsîrî: "Bunu İshak, Ebû Sevre'nin zayıf oluşu sebebiyle zayıf bİ* senetle tahrîc etti" demiştir.

[67] Bunu Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmişlerdir. Senedinde yer alan Vâsıl b-es-Sâib zayıf biridir. Bkz. Heysemî, II, 272. Bûsîrî, Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin müsnedinden olan bu hadisi de sm/;/görmüştür.

[68] Ibnü'l-Mübarek'in ez-Zühd'ünde ise "Bakara, Âl-I İmrân, Nisa, Mâide ve En'âm sûrelerini bitirdi s. 34.

[69] Bu zat, İbn Umeyr olup isnadında geçen ravilerden biridir. Bûsîrî; "Senedinde ismi zikredilmeyen bir ravi (Huzeyfe'nîn yeğeni) vardır" demiştir.

[70] el-îthâfda Yahya b. Ca'de diye geçmiştir.

[71] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[72] Secde sûresi. 16

[73] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[74] Ebû Bekir bunu Musannef inde de (II, 502) rivayet etmiştir. Bûsîrî senedinin hasen derecesinde olduğunu söylemiştir.

[75] et-Tayâlisî bunu (s. 19) Şerik yoluyla Ebû İshak'tan, o da el-Hâris'ten rivayet etmiştir.

[76] Musannef, II, 256. Bûsîrî demiştir ki: "Bütün bu hadislerin ekseninde, Haris el-A'ver bulunmaktadır. O da zayıftır."

[77] Ahmed b. Hanbel, Müsned, bkz. Zevnid, Iı, 272. Bûsîrî demiştir ki: Bunu Ahrned b. Menî ve Ebû Ya'lâ içinde İbn Lehî'a'nm yer aldığı bir senetle rivayet etmişlerdir.

[78] Bûsîrî der ki: "Bunu el-Hâris rivayet etmiştir. Sahîh'te ise kısa bir metinle geçmiştir."

[79] Bûsîrî: "Bunu el-Hâris mevkufAlarak nakletmiştir" demiştir.

[80] Zevâid'de "Yarısı, üçte biri, dörtte biri..." şeklinde geçmiştir.

[81] Zevâid'de: "Bir koyun sağacak kadarı" ziyadesi yer almıştır. Heysemî, ravilerinin Sahîh'm ravileri olduğunu söylemiş (I, 252), Bûsîrî de onun bu görüşüne5 katılmıştır.

[82] Heysemî, Zevâid, II, 264. Bunu Bez2âr da rivayet etmiştir. Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Çünkü Eyyûb b. Utbe zayıftır."

[83] Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[84] Zevâid, II, 267. Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[85] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Abd b. Humeyd ve Bezzâr hasen bir senetle rivayet etmişlerdir."

[86] Bûsîrt demiştir ki: "Hadisin ekseninde zayıf biri olan Haris el-A'ver bulunmaktadır."

[87] bkz. Heysemî, Zevâid, II, 265.

[88] Heysemî, Zevâid, II, 271. Bûsîrî demiştir ki: Aslı Sahihcnjn'da ve başka kaynaklarda Aişe ve Ebû Hureyre hadisleri olarak yer almıştır."

[89] Zevaid', II, 274.

[90] Bunu Taberânî ve Bezzâr da daha kısa bir metinle nakletmiş ler d ir. Bkz. Zevâid, II, 204. Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Tay âlîsi-zayıf biri olan Muhammed b. Ebî Humeyd'den nakîetmiştir. Ama

Enes hadisi şahididir."

[91] Bûsîrî "Aslı Sahihayn'da mevcuttur" demiştir.

[92] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[93] Bûsîrî demiştir ki: "Hadisin ekseninde bulunan ibrahim b. Osman b. Ebî Şeybe zayıftır."

[94] Zevâid, II, 247. Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[95] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ, Ahmed b. Hanbel, el-Mu'cemu'l-evvıt'ta Taberânî ve ayrıca İbn Hibbân SahîTî'inde nakletmişlerdir."

[96] Bûsîri ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[97] Asıl nüshalarda bu şekilde geçmiştir. el-Hâris'in Müsned'inde ise "Enes yüzünden örtüyü kaldırdı -Yüzünde siyah bir örtü vardı- ve ona: Bu şekilde yapmazlardı, dedi" şeklinde geçmiştir. (I, 239, yazma). el-İthâfta ise şöyle yer almıştır: Enes yüzünden örtüyü kaldırdı. -Yüzünde su'd bitkisi vardı-. Enes "Siz bu şekilde mi okuyorsunuz?...." dedi. Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[98] Hadis, el-Hâris'in Müsned'indeki 538 nolu hadisin devamı olup bunu müstakil bir hadis olarak nakletmemiştir.

[99] Bûsîrî demiştir ki. "Bunu el-Hâris rivayet etmiştir. Beyhakî'nin Sünen'indc ve başka kaynaklarda şehidi vardır."

[100] Bûsîrî yorum yapmamıştır,

[101] Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[102] el-Hâris'in Miisneâ'm ifade "omuzlarından tutarak" şeklinde yer almıştır.

[103] el-Hâris'in Müsned'inde ifade "Bu ümmet için kolaylığa razı oldu, zorluk istemedi" şeklindedir.

[104] el-Hâris'in Müsned'inde ifade: "Bu ise zorluğu tercih etti, kolayhği bıraktı" şeklinde geçmiştir. Bûsîrî'nin naklinde ise ifade "Zor olanı tercih etti" şeklindedir.

[105] el-Hâris, Müsned, I, 29 (Yazma). Bûsîrî demiştir ki: "Bunu el-Hâris, Saîd b. Yunus'tan nakletmiştir. Bu zatın herhangi biyografisine rastlamadım. Senetteki geri kalan raviler ise

güvenilir kimselerdir.

[106] Bûsîrî demiştir ki: Bunu Müsedded, kopukluk bulunan bir senetle mevkuf olarak rivayet etmiştir. Fakat aslı, Snhihaı/n ve başka kaynaklarda geçmektedir.

[107] Senedi haşeredir. Bûsîrî ise yorum yapmamıştır.

[108] Senedinde Abdülhakîm vardır. Bana göre onun rivayet ettiği hadis münkerdir. Hadis, el-Hâris'in Müsned'inm yazma nüshasında I, 66'da yer almıştır. Bûsîrî ise Ahined b. Hanbel'in naklettiği İbn Ömer hadisinin onun şahidi olduğunu söylemiştir.

[109] Asıl nüshada ifade (gizli okumamıştır) şeklinde olumsuzluk kipiyle geçmiştir. Müsnede'dc ise kelime şeklinde yer almıştır. Fakat doğrusu el-lthâfda geçtiği üzere "u" olumsuzluk edatının hazfedilmesidir. Bu hadisi İbn Ebî Ömer, Vekî'den, o da Hişâm'dan, o da İbn Sirîn'den, o da Âişe'den nakletmiştir. Aynı hadisi Tahâvı ise Saîd b. Âmir tarikiyle Hişâm'dan, o da İbn Sirîn'den, o da Âişe'den nakletmiştir. İfade ise şöyledir: "Resûluliah (sallaiiahu aleyhi vesdlem) bu namazda kıraati gizli yapardı" (1,125). Bûsîrî demiştir ki: "İbn Ebî Ömer'in ravileri güvenilir kimselerdir. Hadisin aslı Müslim'in Sahîh'i ve başka kaynaklarda Ebû Hureyre hadisi olarak yer almıştır."

[110] Bakara s. 285

[111] Âl-i İmrân s. 64

[112] Müslim, bunu İbn Abbâs hadisi olarak nakletmiştir. (I, 251). Bûsîrî 548 nolu hadisi İbn Abbâs'm rivayeti olarak nakletmiş ve Ebû Ya'lâ'ya nispet ederek demiştir ki:" Senedinde İbn İshak bulunmaktadır ve hadisi "an an" sıygasıyla nakletmiştir. Fakat asıl nüshalarda bu, Âişe'den nakledilmiştir."

[113] Bakara s. 136

[114] Bûsîrî bunu Müslim ve Sünen müelliflerinin naklettiğini söylemiştir.

[115] Bkz.Tirmizî, 1,319.

[116] Bunu Taborânî, Ensarlı bir şeyh yoluyla babasından ve Amr el-Ensârî yoluyla babasından nakletmiştir. Heysemî: "Amr el-Ensârî ve Ensarlı şeyhi tanımıyorum (II, 221)" derken

Bûsîrî de yorum yapmamıştır.

[117] Bu zatı İbn Hacer Ta'cîlül-menfe'n'da: "el-Kâsım b. Safvân b. Mahreme ez-Zührî. Kendisinden Beşîr b. Süleyman ve başkaları rivayette bulunmuştur" diye tanıtmış, ama el-İsâbe'de zikrctmemiştir. Ebû Hatim ise demiştir ki: el-Kâsım b. Safvân ez-Zührî sadece namaz vakitlerine dair hadisle bilinir. Mecmmt'z-zevâid'de kaynak gösterilmeksizin Taberânî'nin Safvân'dan naklettiği, öğle namazından Önce kılman dört rekatla ilgili rivayetine bakınız. (II, 220).

[118] Senedi ceyyiddir. Bûsîrî ise senedini sahih olarak değerlendirmiştir.

[119] Bunu Taberânî, el-Mu'cemu'l-evsat"ta nakletmiştir. Heysemî demiştir ki: "Senedinde yer alan Muhammed b. Ebî Leylâ hakkında tenkit vardır" (II, 221). Bûsîrî ise hadisi Yezîd b. el-Berâ'dan mürsel olarak nakletmiştir.

[120] Ebû Davûd ve Taberânî benzerini merfû olarak Ebû Eyyûb el-Ensârî'den nakletmişlerdir. Huzeyfe hadisine gelince, Bûsîrî ravilerhıden birinin bilinmemesi sebebiyle senedini zayıf görmüştür.

[121] Heysemî: " Senedinde yer alan Sa'd el-Müezzin'i tanımıyorum" derken (II, 222). Bûsîrî "Beyhakî bu zatı güvenilir saymıştır. Geri kalan ravileri güvenilir kimselerdir" demiştir.

[122] Ben de derim ki: Ebû Dâvûd hadisi "ve ondan sonraki dört rekata devam ederse" ilavesiyle, (1,180) "cehennemi ona haram kılar" İfadesiyle nakletmiştir.

[123] Senedi ceyyiddir. Bûsîrî de ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[124] Bunu Muhammed b. Nasr, Kıyâmii'l-leyl'de nakletmiştir. (s, 27). Bûsîrî ise hakkında yorum yapmamıştır.

[125] Bunu Muhammed b. Nasr, Ktyâmü'l4eı/l'de nakletmiştir. (s. 28). Bûsîrî İse hakkında yorum yapmamıştır

[126] Senedi ceyıjiddü. Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[127] Ahmed b. Hanbel, Müsned'inde ve ayrıca Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde ismi zikredilmeyen biri vardır. Ahmed b. Hanbel'in geri kalan ravileri ise SflMfc'in ravileridir. Bkz. Heysemî, II, 229. Bûsîrî ise tabiînin bilinmemesi sebebiyle senedini zayıf saymıştır.

[128] Bûsîrî demiştir ki: Bunu el-Hâris, Hasan b. Kuteybe'den nakletmiştir ki, bu kişi metruktür. Hocamız Ebu'1-Fadl (İbn Hacer): Bu, uydurma bir metindir!> demiştir."

[129] Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[130] Muhammed b. Nasr, Kıyâmü'l-leyl'de hadisi şu ifadelerle nakletmiştir: "Onunla birlikte akşam namazını kıldım. İki namaz arasında .....namaz kıldı." (s. 33). Bûsîrî de demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ ve Nesâî, ceyyid bir senetle nakletmişlerdir."

[131] Bu zât Ali b. Ebî Tâlib'in müezzini idi. Bkz. Zehebî, eb-Miiştebih. Asıllar, Zevâid ve ei-îthâf da ise ismi İbnü't-Teyyâh şeklinde yer almıştır.

[132] Senedinde ismi zikredilmeyen İki kişi vardır. Taberânî'nin rivayet ettiğine göre Hz. Ali, ilk fecir anında İbnü'n-Nebbâh ezan okuyunca çıkar ve "Bu vitir saati ne güzel saattir" derdi. Senedinde metrik bir ravi vardır. Bkz. Zevâid, II, 246. Beyhakî'nin, senedi daha ideal olan rivayet, için bkz. II, 476. Bûsîrî "Senedinde ismi zikredilmeyen bin vardır" demiştir.

[133] Hadisin bir kısmı daha önce geçmişti.

[134] Taberânî benzerini el-Eğarr el-Müzcnî'den muhtasar olarak nakletmiştir. Heysemî demiştir ki: "Ravileri, biri hakkında önemsiz tenkit bulunsa da güvenilir kabul edilmişlerdir" (II, 246). el-Eğarr'ın hadisim Beyhakî de rivayet etmiştir. (Ul, v^h Muâviye b. Kurre'nin hadisi ise mürseldiî. Bûsîrî hadis hakkmda yorum yapmamıştır. Zannımca yanılgı eseri rivayeti, İyâs b. Kurre'den nakletmiştir.

[135] Muhammed b. Nasr, Ktyâmü'l-hyl'&e zikretmiş (s. 116), yine mânâca aynısını merfü olarak İbn Ömer'den nakletmiştir. Bezzâr ve Taberârû de anlamca benzerini Ebû Hureyre ve Ukbe b. Âmir'den merfû olarak nakletmişlerdir. Bkz. Zeuâid, 11, 245.

[136] Senedini Bûsîrî de zayıf görmüştür.

[137] Senedinde "Ümmü Şebîb ki/ kardeşi Ümmü Abdullah'tan naklen" geçmiştir. Bunları zikredeni görmedim. Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Müsedded zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Çünkü ravilerinden biri bilinmemektedir."

[138] İbn Nasr ve başkaları, benzerini Ubcy b. Ka'b, İbn Abbâs, Âişe ve Enes'den nakletmişlerdir. Bûsîrî rivayet hakkında değerlendirme yapmamıştır.

[139] Senedinde Ebû Ya'lâ'nm hocası Abdülmelik b. el-Velîd b. Ma'dân bulunmaktadır. Bunun hakkında Yahya: "Sâlihtîr" derken Buhârî: "Tartışmalıdır" demiştir. Bkz. Heysemî, Zevâid, II, 243. Bûsîrî ise demiştir ki: "Bunu Bezzâr da nakletmiş olup Sünen müellifleri ile İbn Hibbân'ın Sahîh'inde naklettikleri Âişe hadisi onun şahididir."

[140] el-İthâf ta ifade: "Beş ya da yedi rekat vitirden başkası uygun olmaz" şeklindedir.

[141] el-İthâf ta tekrarsız "Güvenilir bir raviden, o da Aişe ve Meymûne'den" şeklindedir. Bûsîrî bunu İshak'a değil, İbn Ebî Şeybe ve el-Hâris'e nispet etmiş, derecesi hakkında yorum yapmamıştır.

[142] İkisinin senedinde de ismi zikredilmeyen iki ravi bulunmaktadır ki, Miksem'e göre ikisi de güvenilir kimselerdir.

[143] Mâlik'in Mıtvattâ'ında İbn Ömer rivayeti ile yer almıştır (Kur'ân nr. 35)

[144] Sâd 18

[145] Taberânî, İbn Abbâs'dan şu sözünü nakletmiştir: Ben bu âyete rastlar, ne mânâya geldiğini bilmezdim. Nihayet Ümmü Hâni bana bildirdi.....Hadisin sonunda şu ifadeler yer almıştır: Sonra kuşluk namazını kıldı. Sonra: "Ey Ümmü Hâni! İşte bu işrak namazıdır" buyurdu. Senedinde geçen Haccâc b. Nusayr'ı bir grup âlim zayıf görürken İbn Maîn ve İbn Hibbân güvenilir kabul etmişlerdir. Bkz. ZevâÎd, II, 238. el-îthâf da ise ifade şöyle yer almıştır: İbn Abbâs'dan şöyle dediği nakledilmiştir: Öyle bir zamana rastladık ki, "Yusebbihne bil-aşiyyi vel-işrak" âyetinin ne anlama geldiğini bilmez olduk. Nihayet insanların kuşluk vaktinde namaz kıldıklarını gördük." Bûsîrî bunu Ahmed b. Menî'ye nispet etmiş, ama hakkında yorum yapmamıştır.

[146] İbn Ebî Şeybe bunu Musannef 'inde de nakletmiştir. (II, 151) Bûsîrî senedinde zayıf bir ravi olan Yezîd er-Rakkâşî'nin bulunduğunu söylemiştir.

[147] Bunu Taberanî rivayet etmiş olup, Taberânî'nin hocası dışmdaki ravileri Sahîh'in ravileridir. Ama o da güvenilir biridir. Bkz. Heysemî, II, 164. BÛsîrî bunu İbn Ebî Şeybe'nin hnsen

bir senetle rivayet ettiğini söylemiştir.

[148] Ebû Bekir bunu Musnnnefinde de rivayet etmiştir. (II, 150). Zevnid, X, 421.

[149] e!-İthâfta "Kıyamet günü" denilmiştir.

[150] Çünkü birincisi Yezîd er-Rakkâşî'nin rivayetidir. Bu ise Ali b. Hakem ei-Bunânî'nin rivayetidir ki, bu Yezîd'den daha iyidir. Bûsîrî, senedi hakkında sahih hükmünü vermiştir.

[151] Burada boşluk vardır. el-İthnfta burada "mir günlere üstün kılındı. Buna sevindim" cümlesi yer almıştır,

[152] Bu Ebân'ın Enes'den rivayetidir, ki bu zat metruktür. Senedinde ayrıca münkcr hadisler nakleden Dâvûd b. el-Muhabber bulunmaktadır. Bûsîrî demiştir ki: "Bunu el-Hâris, Dâvûd b. el-Muhabber'den nakletmişti ki, o zm/ı/biridir."

[153] Heysemî demiştir ki: Bunu Ebû Ya'lâ, Abdüssamed b. Ebî Hıdâş'm Ümmü Avâm'dan rivayeti şeklinde nakletmiştir. Ümmü Avâm'ın biyografisini zikredene rastlamadım. (II, 165). Ben derim ki: Zevâid'in matbu nüshasında da bu şekilde geçmiştir. Müsnede'de ise: "Ümmü Avam" değil, "Avam" denilmiştir. Bunun da biyografisine rastlamadım. Ebû Hıdâş'ın ismi ise, et-Tehzîb'de Abdullah b. Abdüssamed'in biyografisinde belirtildiği üzere Ali'dir. Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Senedinde Abdülvâhid b. Zeyd yer almıştır ki, İbn Abdülber onun zayıflığı konusunda âlimlerin fikir birliği ettiğini söylemiştir."

[154] Yani Sabit el-Bünânî veya Süleyman et-Teymî.

[155] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ içinde el-Ezver b. Galib'in yer aldığı bir senetle nakletmiştir. İbn Hibbân bu zat hakkında: "Tek başına olursa, kendisiyle ihticac edilmez/hüccet olmaz. Rivayet ettiği hadisin metni batıl ve asılsızdır!" demiştir.

[156] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ ve Beyhakî zayıf bir senetle rivayet etmişlerdir. Çünkü ravilerinden biri bilinmemektedir."

[157] Zeyd b. Ali'dir.

[158] Beyhakî, bunu Şunbu'l-iman'da yalnız Ebû Bekir'den nakletmiştir. Bkz. Kenzü'l-ummâl, İV, 154. İbn Hibbân ve İbnü'n-Neccar ise her ikisinden nakletmişlerdir. Bkz. Kenzü'l-ummâl, IV, 162. (593 ve 594 nolu hadisler). Bakiyye'nin teâlis yapması sebebiyle Bûsîrî hadisinin senedini zayıf görmüştür.

[159] Buharı bunu Sahîh'inde "iki fersah uzaklıktaki zavıy es indeyken" ilavesiyle muallak olarak nakletmiştir. Yani Basra'dan iki fersah uzaklıktaki zaviyesi. (II, 262). Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[160] İbn Ebî Şeybe de nakletmiştir. (II, 102). Bûsîrî değerlendirme yapmamıştır.

[161] İbn Ebî Şeybe de nakletmiştir, (II, 152).

[162] İbn Ebî Şeybe mânâca rivayet etmiştir. (II, 154). Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[163] Bûsîrî demiştir ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir." İbn Ebî Şeybe'nin Ezher yoluyla İbn Avn'dan, onun da Ebu'l-Melîh'den naklen yaptığı rivayet, eğer matbu nüshada geçen metin güvenilir ise onun bazen Übülle'de Cuma namazı kıldığına yorulur.

[164] Bunu Taberânî, el-Mıı'cernu's-sağlr'de nakletmiştir. İki rivayetin senedinde de Hakem b, Abdulmelik yer alma'ktadır ki, zayıf biridir. Bkz. Zevâid, II, 177. Hadisin lafzı şöyledir: "Kişi kesin cennet halkından olduğu halde Cuma namazından geri kalır da bu yüzden cennet halkından olduğu halde oraya girmesi ertelenir." Zannımca asıl nüshalardaki rivayette eksiklik vardır. Bûsîrî de senedini zayıf görmüştür.

[165] Senedi sahihtir. Busîrî "Ravileri güvenilir kimselerdir" demiştir.

[166] Bakiyye b. el-Velîd'in zayıf olması nedeniyle Bûsîrî senedinin zayıf olduğunu söylemiştir.

[167] İkisi de 584 ve 585. numaralarda geçti. Bûsîrî ikincisi hakkında yorum yapmamıştır.

[168] Hadisi İbn Zenceveyh e t- Terğîb' inde, Dârekutnî zayıf hükmüyle el-îlel'de, Taberânî el~Mu'cemu'l-evsat'ta ve Beyhakî Şuabu'l-iman'da nakletmişlerdir. Bkz. Kenzü'l-ummâl, IV, 273.

[169] İbn Ebî Şeybe, II, 94. Bûsîrî de demiştir kî: "Bunu Ahmed b. Menî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir."

[170] İbn Ebî Şeybe, II, 94. Senedi hnscndir. Bûsîrî hakkında değerlendirme yapmamıştır.

[171] Ahmed b. Hanbel tahrîc etmiştir. Aynı hadisi Bezzâr da nakletmiştir. Ama senedinde geçen Atiyye hakkında pek çok tenkit vardır, Bkz. Heysemî, II, 172. Heysemî, Ebû Davud'un da muhtasar olarak naklettiğini belirtmiştir. Hadisi Bûsîrî de zayıf olarak değerlendirmiştir.

[172] İbn Ebî Şeybe, II, 93. Senedi ceı/yid'dir. Hadisi Bûsîrî de tam olarak nakletmiş ve sahih senetle Ahmed b. Menî, el-Hâris, Ebû Ya'lâ ve Ahmed b. Hanbel'e nispet etmiştir.

[173] İbn Ebî Şeybe (II, 96) ve et-TayâÎisî'nin rivayetlerinde bu şekilde geçmiştir. Asıl nüshalarda ise yanlışlıkla "Hişâm" denilmiştir. el-İthâfte da "Hişâm" şeklinde geçmiştir.

[174] Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[175] Bûsîrî: "Hnsen bir senetle" demiştir.

[176] İbn Ebî Şeybe, II, 94. Bûsîrî demiştir ki: "Bunu MÜsedded rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir."

[177] Bûsîrî hakkında yorum yapmamıştır.

[178] İbn Hacer, Müsnede'de geçtiği üzere "Senedi sahihtir" demiş, bu değerlendirmesine Bûsîrî de katılmıştır.

[179] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[180] Bunu el-Hâris, Vâkıdî'den rivayet etmiştir. Geri kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir.

[181] Müsnede'de "sahih" denilmiş, Bûsîrî de bu hükme katılmıştır.

[182] Müsnede'de "senedi sahthtiv" denilmiştir. Bûsîrî de "Bunu Müsedded sahih bir senetle nakletmiştir" demiştir.

[183] Bunu Mâlik, Şafiî ve İbn Ebî Şeybe, Ubeyd b. es-Sâib'den (matbu nüshada bu şekilde geçmiştir. Ama doğrusu "Îbnü's-Sebbâk" olmalıdır) mürsel olarak nakletmişlerdir. Ebû Nuaym ise Misvak kitabında Ubeyd b. es-Sebbâk yoluyla İbn Abbâs'dan nakletmiştir. Bkz. Kenzü'l-ummâl, IV,

162; Beyhakî, III, 243. Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Müsedded ve Beyhakî ravileri güvenilir olan bir senetle rivayet etmişlerdir."

[184] İbn Ebî Şeybe, Ahmed b. Hanbel ve Beyhakî tahrîc etmişlerdir. Bkz. Kenzü'l-ummâl, İV, 162. Senedi ceyyid'dir. Bûsîrî hakkında yorum yapmamıştır.

[185] Metinde bu şekilde geçmiştir. Ancak doğrusu, "Hepsi Müsedded'c aittir" şeklinde olmalıdır.

[186] Senedinde yer alan Mus'ab b. Selâm hakkında farklı görüşler bildirilmiştir. Bûsîrî ise yorum yapmamış, hadisi Ahmed b. Hanbel'e de nispet etmiştir.

[187] Senedinde yer alan Haccâc b. Ertât teâlis yapardı. Hakkında tenkit vardır. Bûsîrî tarafından da zayıf görülmüştür.

[188] Bunu el-Hâris, Vâkıdî'den nakletmiştir. Ayrıca Sehl b. Sa'd, Ebû Humeyd es-Sâidî ve Seleme b. el-Ekva'dan müsned olarak da zikretmiştir. Bûsîrî de hadisi bu şahıslardan hepsinden tahric etmiştir.

[189] Bûsîrî hadisi İbn Rlhaveyh'e de dayandırmıştır.

[190] Hadisi Zevâiâ'de zikreden Heysemî demiştir ki: Senedinde yer alan Mûsâ b. Muhammed b. Ibrâhîm b. el-Hâris et-.Teymî oldukça zayıf biridir. (II, 181). Bûsîrî de bu yorumunda ona tâbi olmuştur,

[191] Heysemî, Zevâid'de Câbir b. Abdullah'ın rivayeti olarak buna benzer bir hadis zikretmiş, sonra şöyle demiştir: "Kimisi 5unu el-Etrnf müellifi İbn Mâce'ye nispet etmişlerdir. Ama ben, ondan duyduklarımda bunu bulamadım. Doğrusunu en iyi Allah bilir" Aynı hadisi Taberânî de rivayet etmiş ve "Bunu el-Curayrî'den, Şeybe'den başkası nakletmedi" demiştir. (II, 82). Ben derim ki: Bunu Abd b. Humeyd, Ali b. Âsım'dan, o da el-Curayrî'den nakletmiştir, Fakat bunu Câbir'in değil, Ebû Saîd'in müsnedine katmıştır. Ali b. Asım hakkında ise pek çok tenkit vardır.

[192] Ebû Bekir, Musannefte hadisin buraya kadarım zikretmiştir. (II, 156).

[193] Bûsîrî "Senedinde zayıf bir ravi olan Mûsâ b. Ubeyde vardır" demiştir.

[194] el-Hâris bunu Vakıdî'den nakletmiştir. Bûsîrî demiştir ki: "Bu zat zayıf biridir. Ama metni sahîh senetle İbn Mâce, İbn Huzeyme ve İbn Hibbân rivayet etmişlerdir."

[195] Beyhakî de Müsedded yoluyla nakletmiştir. (III, 280).

[196] İbn Hacer şu hükmü vermiştir: "Senedi sn/rî/ı, mevkuftur" demiştir. Benzerini Mâlik, Sa'lebe b. Ebî Mâlik'ten nakletmiştir. (I, 126). Bil ki, bu mevkufu nakledenin ismi Müsnede'de belirtilmemiştir. d-İthâfta beyan edildiğine göre bunu Ishak nakletmiştir. Hadise Bûsîrî de sahîh hükmünü vermiştir.

[197] bkz. Nr:598.

[198] Bunu Bezzâr da nakletmiştir. Senedinde yer alan Mücâlid b. Saîd hakkında ihtilaf edilmiştir. Bkz. Zevâiâ, II, 185. Bûsîrî hadisi Abd b Humeyd, Ebû Ya'lâ ve İbn Hibbân'a nispet ederek "Hepsi de zayıf biri olan Mücâlid yoluyla nakletmişlerdir" açıklamasını yapmıştır.

[199] Heysemî demiştir ki: "Ebû Ya'lâ'nın ravileri güvenilir kimselerdir." Ben derim ki: Asla! Onlar arasında bulunan İsa b. Câriye'nin hadisleri münkerdit, İbn Adî onun hakkında "Hadisleri mahfuz değildir" demiştir. el-İthâfda geçtiği üzere doğru metin şöyledir: Bunu kendisine karşı bir güceniklik zannetti. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) namazından çıkınca, İbn Mes'ûd: "Ubey, bana neden cevap vermedin!" diye sordu. O da: "Sen Cumada bizimle beraber değildin" diye karşılık verdi. "Niçin?" diye sorunca "Çünkü sen Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) hutbe verirken konuştun" dedi. Bunun üzerine İbn Mes'ûd kalkıp Hz. Peygamber'in (saHallahu aleyhi vesellem) yanma girdi ve bunu kendisine anlattı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: "LJbe]/ doğru söylemiş" buyurdu.

[200] Ben derim ki: Bu, müellifin defalarca uydurma olduğunu açıkladığı hadisindir parçasıdır. Fakat başka sahih bir yoldan bunun "Hacet hutbesi" olduğu sabittir. Bûsîrî bu uzun hadis hakkında "Bu, Davûd b. el-Muhabber'in uydurduğu bir hutbedir" demiştir.

[201] Bunu Ebû Ya'lâ da nakletmiştir. Heysemî demiştir ki: "Muhammed b. Abdurrahman, İbn Sa'd b. Zürâre'dir. Senette yer alan Şu'be hakkında ihtilaf edilmiştir. Geri kalan ravileri güvenilir kimselerdir" (II, 193). Bûsîrî ise "MÜsedded bunu Sahîh'm senediyle nakletmiştir" demiştir.

[202] Bunu İbn Ebî Şeybe nakletmiştir. Fakat ifadesi "Allah onun kalbini mühürler" şeklindedir. (IJ, 154). Heysemî'nin belirttiğine göre Ebû Ya'lâ'nın ravileri Sahîh'in ravileridîr. Bûsîrî de "Bunu Ebû Ya'lâ snhîh bir senetle mevkuf olarak nakletmiştir" demiştir.

[203] Muhammed b. Abbâd b. Ca'fer'den bu mânâda nakledilen mürsel rivayeti için bkz. İbn Ebî Şeybe, II, 155. Heysemî, "Ebû Ya'lâ'nın ravileri güvenilir görülmüştür" derken (II, 193) Bûstri yorum yapmaksızın "Bunu ibn Mâce ve sahih hükmüyle Hâkim başka bir ifadeyle nakletmişlerdir" demiştir.

[204] Müsnede'de "Ömer b. el-Vclîd eş-Şcnnî dışındaki ravileri güveniiir kimselerdir. Ömer hakkında ise tenkit bulunmaktadır" şeklinde geçmiştir. Bûsîri ise hiçbirini ayırmaksızın ravüerinin güvenilir olduklarını belirtmiştir.

[205] Hadis nıürseldir. Bûsîrî, Ahvas b. Hakîm'in zayıf olması nedeniyle hadisi zayıf saymıştır.

[206] Heysemî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Senedinde yer alan Haccâc b. Ertât hakkında tenkit vardır." (II, 192).

[207] İbn Ebî Ömer'in senedinde yer alan zat.

[208] Bûsîrî, senedinde Salih b. Ebi'l-Ahdar'ın bulunduğunu söylemiştir, (yani, onun zayıf biri olduğunu söylemek istemiştir)

[209] İbn Ebî Şeybe bunu Humeyd b. Hilâl'in kendisinden nakletmiş, "el-Hakem b. el-i'rac veya Husayn b. Ebi'l-Hur'dan naklen" dememiştir. (II, 132). Senedi küsendir. Bûsîrî mavilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[210] Bunu İbn Asâkir nakletmiştir. Bkz. Kenzü'î-ummâl, IV, 277. Müsedded'in senedi sağlamdır. Bûsîrî "Bunu Müsedded mevkuf olarak rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir" açıklamasını yapmıştır.

[211] Miisnede'de şöyle geçmiştir: Şurahbîl b. Saîd'in, dedesi Sa'd b. Ubâde'den işittiği sâbitso, bu hasen bir senettir. Kenzi/'i-umm^rda (IV, 153) bildirildiğine göre hadisi Beyhakî de, Şuabıt'l-imari'da nakletmiştir.

[212] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[213] Bûsîrî "Senetlerinin ekseninde zm/i/biri olan Haris el-A'ver vardır" demiştir.

[214] Bûsîrî, hakkında yorum yapmamıştır.

[215] Bunu İbn Ebî Şeybe de nakletmiştir, (11, 452). Bûsîrî, hakkında yorum yapmamıştır.

[216] Zevnid'de (II, 157) belirtildiğine göre bunu Ahmed b. Hanbel Müsned'inde nakletmiştir. Senedi kıymetsiz değildir. Bûsîrî "Bunu Ahmed b. Menî, zayıf bir senetle nakletmiştir. Çünkü ravilerinden biri tanınmamaktadır" değerlendirmesini yapmıştır.

[217] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İbn Ebî Ömer, Sahîh'in senediyle rivayet etmiştir." Bunu İbn Ebî Şeybe de (II, 448)'de nakletmiştir. Zevâid'de belirtildiğine göre Abdürrezzâk ve yine İbn Ebî Şeybe hadisi başka bir tarikten nakletmişlerdir. Bundan başka sağlam bir senetle Taberânî de rivayet etmiştir.

[218] Hadis-i şerif, Hüzeyl sebebiyle mürsel durumundadır. Diğer taraftan Hüzeyl, çoğunlukla Abdullah b. Mes'ûd'dan rivayetleri ile bilinmektedir. Bu ifadelerden anlaşıldığıma göre İbn Ebî Leylâ, aynı hadisi yine Hüzeyl kanalıyla, bu defa Abdullah b. Mes'ûd'dan mevsûl olarak rivayet etmiştir.

[219] Ebû Bekir b. Ebî Şeybe bunu Musannef inde de nakletmiştir (II, 458). Zevâid'de (II, 159) bildirildiğine göre ayrıca Ebû Ya'lâ ve Bezzâr da rivayet etmişlerdir.

[220] Bekr b. Abdullah ile Ömer arasında kopukluk vardır. Fakat Ebû Katâde el-Adevî'nin Ömer'den naklettiği, onun bir valisine "Uç şey büyük günahlardandır" diye yazıp bunlar arasında özürsüz iki namazı cem etmeyi saydığına dair rivayet buna Şahittir: (bkz. Kenzü'l-ummâl, IV, 242.) Bunu İbn Ebî Hatim nakletmiştir. Beyhakî: "Bu, birinci hadise katılırsa, kuvvetli hale gelir" demiştir. el-İthâf ta bu şekilde geçmiştir.

[221] Bunu Taberânî, el-Mu'cemu'l'kebîr'de nakletmiş olup ravileri Sahîh'in ravileridir. Bkz. Heysemî, II, 155.

[222] Müsnede'de belirtildiği üzere Hafız İbn Hacer: "Bu, hasen hadistir" hükmünü vermiş, Bûsîrî de onun bu hükmüne katılmıştır.

[223] Fakat Abdürrezzâk'm İbn Abbâs'dan "Yolcunun mukim gibi namaz kılması uygun olmaz" ifadesiyle naklettiği hadis buna şahittir. (Kenzü'l-ummâi, IV, 242) Bûsîrî ise demiştir ki: "Bunu İbn Ebî Şeybe sahih bir senetle nakîetmiştir. Aynı hadisi Müslim de Sahîh'möe Enes'den nakletmiştir."

[224] İbn Abbâs'dan gelen haberi Ahmed b. Hanbel de nakletmiştir. Bkz. Zevâid, II, 155). Ebû Saîd hadisinde yer alan Ebû Hârûn .el-Abdî zayıf biridir. Bûsîrî demiştir ki: "Hepsinin senetlerinin ekseninde Ebû Hârûn vardır. O da zayıftır."

[225] Taberânî rivayet etmiştir. Heysemî ravilerinin Sahîh'in ravfleri olduğunu söylemiştir. (Tl, 154). Müsnede'de ise senedinin sahih olduğu belirtilmiştir.

[226] Mecdüddîn demiştir ki: Ğâbe, Medine'den yaklaşık bir berid uzaklıktadır. Semhûdî bunu, en uzun miktarına yormuştur. Berid: 12 mildir. Hadisin senedi sahihtir.

[227] Bûsîrî demiştir ki: Bunu Abd b. Humeyd rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.

[228] Senedi sahîhtir. Bûsîrî hakkında değerlendirme yapmamıştır.

[229] Senedi ceyyid olup Bûsîrî hakkında yorum yapmamıştır.

[230] Ebû Bekir b. Ebî Şeybe bunu Musannef inde de nakletrniştir. (II, 462). Bûsîrî demiştir ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir. Ne var ki hadis munkatıdır."

[231] Bunu İbn Ebî Şeybe, hem Musannefte (II, 464), hem de Müsned'inde nakletrniştir. Hadis, daha önce aynı isnatla "yolculuk namazı" ifadesiyle 636 nolıı rivayette geçmişti. Hadisi her iki ifadesiyle zikreden Bûsîrî onu İbn Ebî Ömer'e de nispet etmiş ve "Senetlerinin ekseninde zayıf biri olan Haris el-A'ver bulunmaktadır" açıklamasını yapmıştır.

[232] Aynı hadisi nakleden İbn Ebî Şeybe'nin İfadesi ise şöyledir: "Eğer düşman erken davranıp üzerine saldırırsa, iki rekat arasında savaşman ve konuşman caiz olur." Diğer bir rivayette ise ifade "Sana savaşmak ve konuşmak helal olur (yani namazda) şeklindedir. II, 465. Bûsîrî bunu et-Tayâlisî'nin ravîleri güvenilir olan bir senetle mevkuf olarak rivayet ettiğini söylemiştir.

[233] Ebû Bekir b. Ebî Şeybe bunu Musannefte de (II, 469) rivayet etmiştir. Bûsîrî hakkında yorum yapmamıştır,

[234] Bunu Eyyûb, Ebû Kılâbe'den, o da Kabîsa veya başkasından nakletmiştir. Bkz. Tahâvî, Şerhu Meâni'l-âsâr, 1,195. Bezzâr da benzerini Bilâl'den nakletmiştir. Bkz. Zevâid, II, 208. Eser, senedi ceyyid olmakla birlikte mürseldir. Bûsîrî, Müsedded'in onu mürsel olarak naklettiğini belirtmiştir.

[235] Ahmed b. Hanbel de rivayet etmiştir. Ama senedinde, hakkında tenkit bulunan İbn Lehî'a yer almıştır. Bkz. Heysemî, II, 207. Bûsîrî de "Bunu Ebû Ya'lâ ve Beyhakî, içinde İbn Lehî'a'mn yer aldığı bir senetle rivayet etmişlerdir" açıklamasını yapmıştır.

[236] Bunu Ahmed b. Hanbel de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kabul edilmişlerdir. Bkz. Heysemî, II, 212. Bûsîrî demiştir ki: "Bunu et-Tayâlisî, ondan da Ahmed b. Hanbel hasen bir senetle rivayet etmiştir."

[237] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ, Yezîd er-Rakkâşî'nin yer aldığı bir senetle rivayet etmiştir." Müslim de Enes'ten şöyle dediğini nakletmiştir: "Üzerimize yağmur yağdı. Hemen Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) elbisesini sıyırdı ve vücuduna yağmur isabet etti.....

[238] Bunu Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmişlerdir. Senedinde yer alan Muhammed b. ei-Kâsım el-Esedî'yi İbn Maîn güvenilir kabul ederken Ahmed b. Hanbel yalancı olduğunu söylemiştir. Diğer hadis bilginleri ise zayıf kabul etmişlerdir. Bkz. Zevâid, VII, 203. Bûsîrî ise yorum yapmamıştır.

[239] Bu iki hadisi Ebû Ya'lâ biri diğerini destekleyen iki senetle rivayet etmiştir.

[240] Bezzâr hadisi, Amr b. Hureys'in azatlısı Velîd b. Serî yoluyla rivayet etmiş olup "Hadisin, Ali'den muttasıl olarak yalnız bu isnatla geldiğini biliyoruz" demiştir. (Bkz. Keşfü'l-estâr, 1, 130, yazma). eî-İthâfta ise "Bunu Bezzâr daha detaylı bir metinle nakletmiş ve <Senedinde tanımadığımız biri vardır> demiştir" ifadesi geçmiştir.

[241] Bûsîrî de bu açıklamaya katılmış ve eklemiştir: "Tirmizî'nin İbn Ömer ve Ebû Hureyre'den,' İbn Mâce'nin do Sa'd eî-Kuraz'dan naklettikleri hadisler de şahitleridir"

[242] Senedinde bir mahzurlu husus yoktur. Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[243] İbnü'1-Esîr, ilk nefr gününün Teşrik günlerinin ikincisi, son nefr gününün de Teşrik günlerinin üçüncüsü olduğunu söylemiştir.

[244] Bunu Beyhakî, Simm'inde Ebû Ubeydullah el-Mahzûmî yoluyla Süfyan'dan nakletmiş ve ifadesinde "Nefr günü" yerine "Sadr günü" demiştir. Sadr günü ise kurban bayramının dördüncü günüdür. Bkz. Knmûs. Bûsîri demiştir ki: "Bunu Müsedded mevkuf olarak nakletmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir."

[245] Beyhakî bunu Müsedded yoluyla nakletmiş olup sahîh mevkuf hükmünü vermiştir. (III, 379). Bûsîrî demiştir ki: Bunu Müsedded mevkuf olarak nakletmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir."

[246] Bunu İbn Ebî Şeybe ve Mervezî de bayramlara dair bölümde rivayet etmişlerdir. Bkz. Kenzü'l-ummM. Aynı hadisi Beyhakî de rivayet etmiştir. Hadiste geçen ifadesini tahiyyatü'l-mescid namazı, ifadesini de bayram namazı olarak anlamıştır. (III, 310). Gerek onun, gerekse İbn Menî'nin senedinde yer alan Leys tenkitedilmiştir. Beyhakî hadisi yanlış anlamıştır. Çünkü aynı hadisin İbn Ebî Şeybe tarafından nakledilen varyantında "iki rekat bayram namazı için, iki rekat da Cebâne'ye (namazgaha) çıkmak yerine" denilmiştir. (II, 184). Bûsîri senette yer alan Haneş'in zayıf biri olduğunu söylemiştir.

[247] Asıl nüshalarda bu şekilde yer almıştır. Hadisi Süleym b. Ahdar, Ubeydullah'dan, o da Nâfi'den nakletmiştir, Aynı haberi Beyhakî ise İbn Nümeyr yoluyla Ubeydullah'tan, o da Nâfi'den, o da İbn Ömer'den nakletmiş olup ifadesi şöyledir: "İbn Ömer kurban bayramında hiçbir şey yemeden musallâya/namazgâha/bayram namazı alanına çıkardı." Yine aynı haberi İbn Ebî Şeybe, İbn Nümeyr'den aynı senetle "(İbn Ömer) Bayram günü hiçbir şey yemeden namazgaha çıkardı" ifadeleriyle nakletmiş ve bu konuda "Hiçbir şey yememeye ruhsat verenlere dair bâb" başlığıyla bir bölüm açmıştır.

[248] Asıllarda bu şekilde geçmiştir. Müsnede'de ise "Ebû Akil" diye yer almıştır. Zikri geçen İbn Akîl'den maksat ise Abdullah b. Muhammed b. Akîl'dir.

[249] Bûsîrî "Bunu el-Hâris, zayıf biri olan Vâkıdî'den rivayet etmiştir" açıklamasını yapmıştır.

[250] Bûsîrî, hadis hakkında yorum yapmamıştır.

[251] Senedi ceyyid'dir. Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İbn Menî, Sahth'in senediyle nakletmiştir."

[252] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını belirtmiştir.

[253] Bunu Tahâvî nakletmiş ve Abdullah b. Arnir es-Eslemî sebebiyle zayıf hükmünü vermiştir. Çünkü onu hiç kimse güvenilir kabul etmemiştir. Hadisi ondan rivayet eden Ferac b. Fudâle de onun gibidir. Ancak Bûsîrî, Sa'd el-Kuraz tarafından nakledilen bir şahidi bulunduğunu söylemiştir.

[254] Bunu İbn Ebî Şeybe, Musannef inde (II, 177) nakletmiştir. Bûsîrî: "Bunu Tayâlisî ve Ebû Ya'lâ zayıf bir senetle nakletmişlerdir. Çünkü tâbiî neslinden olan zat bilinmemektedir" açıklamasını yapmıştır.

[255] el-İthâf da ifade "ve sünneti terk etmektir" şeklindedir. Doğrusu ise "O sünnettir" şeklindedir.

[256] Bu ve bundan önceki rivayet hakkında Bûsîrî: "Zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Zira senedinde ismi zikredilmeyen biri vardır" açıklamasını yapmıştır.

[257] Senedinde bir sakınca yoktur. Bûsîrî demiştir ki: "Ravüeri güvenilir kimselerdir."

[258] İbn Ebî Şeybe, II, 180.

[259] Senedi güçlüdür. Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[260] İbn Ebî Şeybe ayrı ayrı nakletmiştir. Senedi ceyyittir. Bûsîrı demiştir ki: "Bunu Müsedded rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir."

[261] Bkz. Tirmizî, II, 129.

[262] Heysemî demiştir ki: "Senedinde Zaide b. Ebi'r-Rekkâd vardır ki, el-Kavâriri onu güvenilir kabul ederken, Buharı ve başkaları zayıf görmüştür. (II, 323). Bûsîri de Zâi-rfe'nin zayıf olması sebebiyle hadise zayıf hükmünü vermiş ve ayrıca Bezzâr'a nispet etmiştir.

[263] Kâf sûresi., 50/19.

[264] Heysemî demiştir ki: "Senedinde yer alan raviler Sahîh'in ravileridir. (III, 20)" Aynı hadisi Abdürrezzâk da sahth bir senetle rivayet etmiştir. (Bkz. III, 264, yazma)

[265] Bunu Abd b. Humeyd, Ebû Ya'lâ, İbn Menî ve Saîd b. Mamur nakletmiştir. Bkz. Kenzii'l-ummâl, VIII, 107. Müellif İbn Menî'nin rivayetini bunun peşinden zikretmiştir. Ben derim ki: Ravileri güvenilir kimselerdir. Sonra Bûsîrî'nin benden önce "Bunu ibn Ebî Şevbe, Abd b. Humeyd ve Ebû Ya'lâ ravileri güvenilir olan bir senetle tek metinle rivayet etmişlerdir" dediğini gördüm.

[266] Bûsîrî demiştir ki: "Ahmed b. Menî, Allah Resûlü'nün {sallallahu aleyhi vesellem) <Israü ocularından nakilde bulunabilirsiniz.....> diye başlayan ilk hadisi mürsel olarak nakletmiştir/'

[267] Senedinde yer alan Mervân b. Salim oldukça zayıf biridir. Sonra Bûsîrî'nin de Mervân' in. zayıflığı dolayısıyla Hadisi zayıf hükmünü verip "Ama Sünen müellifleri tarafından nakledilen Ma'kıl b. Yesâr hadisi ona şahittir" dediğini gördüm.

[268] Bezzâr bir başka hadiste bunu: "Bil ki, ben her mümine karşı merhametliyimdir" ifadesiyle nakletmiştir. Bkz. Kenzü'l-uınmâl, III, 326.

[269] Hadis mürselâiY. Bezzâr, Selman'dan merfü olarak: "Muhakkak ki ben o vakit karşılaşılanı bilirim. O vakit her damar, (münferit olarak) acı duyar" ifadesiyle nakletmiştir. Bkz. Zeımiâ, II, 327.

[270] M.üsnedü'1-Hâris, II, 94, yazma. Senedinde yer alan Hasan b. Kuteybe zayıftır. Bu hadis de mürseldıv. Bkz. d-İthâf.

[271] Her iki senette de Husâm b. Misak vardır ki, hakkında pek çok tenkit bulunmaktadır. İbn Adî onun hakkında: "Bu kişi, zayıf olmakla beraber hadisi hasen derecesindedir. Bu, doğruluktan çok zayıflığa yakındır" demiştir.

[272] Bûsîrî bunlardan mevkuf olanına sahih hükmünü verirken merfû olanı hakkında yorum yapmamıştır.

[273] İbn Menî'nin senedinde yer alan Kasım b. Ma'an tenkide uğramıştır. Aynı hadisi mevkuf olarak Müsedded sahih bir senetle naklederken Ahmed b. Menî ve Bezzâr zayıf bir senetle nakletmişlerdir.

[274] Heysemî demiştir ki: Senedinde yer alan Bekr b. Esved Ebû Ubeyde en-Nâcî zayıf biridir. Bezzâr onun bir kısmını (baş tarafını) irad etmiştir. {Utana1, III, 1). Hafız Ibn Hacer der ki: "Bu hasen bir hadistir. Zira her ne kadar Ebû Ubeyde hakkında tenkit olsa da, Buhârî ve başka kaynakların naklettiği Enes hadisi onun aslı olduğuna güçlü bir şahittir." Busirî ise hadise zayıf hükmünü verdikten sonra "Enes hadisi, onun şahididir" demiştir.

[275] 698 ve 699 nolu hadisleri İbn Ebî Şeybe Musannef'inde (II, 245, Multan bsk.) naklet-miştir. Ebû Umâme hadisini Ahmed b. HanbeS, Ebû Uınâme'den, o da Amr b. Abese'den nakletmiştir, Âişe hadisini ise Müsedd^d mevkuf olarak rivayet etmiştir. Bkz. el-îthnf.

[276] İbn Hacer demiştir ki: "Bu mürsel hadis, sağlamdır." Bûsîrî de "Hadis, miirsd olup ravileri güvenilir kimselerdir" demiştir.

[277] Heysemî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ ve Bezzâr muhtasar olarak rivayet etmişlerdir. Bezzâr'ın ravileri Sahîh'in ravileridir." (III, 11), Bûsîrî ise yorum yapmamıştır.

[278] Ebû Ya'lâ, bunu İbn Ebî Şeybe'dcn naklen rivayet etmiştir. Bkz. Miisnede. Zevâid'de bunun Ebû Ya'lâ'ya nispet edildiğini görmedim. Bilakis Taberâriî'ye nispet edilmiştir. {III, 9). Bûsîrî "Senedi zayıftır. Çünkü ravilerindcn biri bilinmemektedir. Biri de zayıftır" açıklamasını yapmıştır.

[279] Bunu Ebû Ya'lâ da rivayet etmiştir. Ravileri, Snhîh'in ravileridir. Bkz. Heysemî, III, 11. Bûsîrî de "Ravileri güvenilir kimselerdir" demiştir.

[280] Zevnid, III, 10. Bûsîrî hadis hakkında yorum yapmayıp: "Bunu Nesâi, es-Sünenü's-suğra'da farklı bir ifadeyle nakletti" demiştir.

[281] Heysemî demiştir ki: Bunu Bezzâr ve Taberânî de rivayet etmiştir. Senedinde geçen Abdurrahman b. İshâk Ebû Şeybe zayıftır. (III, 6). Bûsîrî hadis hakkında yorum yapmamıştır.

[282] Bunu Bezzâr da nakletmiştir. Ravileri Sahth'in ravileridir. Bkz. Heysemî, III, 8. Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[283] Bunu Ahmed b. Hanbel, Kurre b. Iyâs'dan ilaveli olarak nakletmiştir. Ravileri Sfl-hîh'in ravileridir. Nesâî de kısa olarak nakletmiştir. Bkz. Heysemî, III, 10. Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[284] Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[285] Hadisin senedi hasendii. Bûsîrî demiştir ki: "Senedinde Ali b. Zeyd b. Ced'ân bulunmaktadır."

[286] Hadis, Menkıbeler bölümünde buradakinden daha kısa olarak yer almıştır. Hadisin tamam) ise şöyledir: "Resûlullah ((sallallahu aleyhi vesellom) öldü. Arkasından yedik, içtik. Sonra Ebû Bekir öldü. Arkasından yine yedik, içtik. Ey insanlar, o halde siz de bu yemekten yivini/" dedi. Sonra elini uzatıp yedi. Onu gören insanlar da ellerini uzatıp yediler. İşte o zaman Hz. Ömer'in sözünün gerçek anlamını anladım."

[287] Senedi kuvvetlidir.

[288] Heysemî demiştir ki: Senedinde yer atan Ebû Abdullah eş-Şâmî'nin biyografisine rastlamadım. (III, 21) bkz. İbn Ebî Hatim, eî-Cerh ve't-ta'dîl. Bûsîrî ise yorum yapmamıştır.

[289] Senedi ceı/yiddir. Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[290] İbn Ebî Şi-Jybe, (farklı bir ifadeyle), III, 93, Multan bsk. Senedi güçlüdür. Büsirî ise yorum yapmamıştır.

[291] Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[292] Bu, İbn Hacer'in mevzu I uy durma hükmünü verdiği o uzun hadisin bir kısmınıdır.

[293] Senedi güçlüdür..

[294] bkz. Abdürrezzâk, Musnnnef, II, 176, yazma.

[295] Hadis mürseldir. Bûsîrî demiştir ki: "Senedinde yer alan Hatim b. Nasr hakkında İbnü'l-Kattân ve Zehebî Meçhuldür açıklamasını yapmışlardır. İbn Hibbân ise es-Sf/cof'ta zikretmiştir. Geri kalan ravileri güvenilir kimselerdir."

[296] Heysemî demiştir ki: Ravileri Sahîh'ın ravileridir. (IIE, 24). Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[297] el-Hâris, Müsned, I, 65. yazma. Hadisin senedi ceyyiâ olup onu Taberânî nakletmiş-tir, Heysemî "Senedinde yer alan Ebû Ömer el-Kasmelî el-Hüseynî tanınmamaktadır" demiştir. Ben derim ki: el-Hâris'in senedinde bu şahıs yer almamıştır. Bûsîrî ise hadis hakkında açıklama yapmamıştır.

[298] el-Hâris, Müsned, I, 308. Yazma. Bûsîrî de Sevvâr b. Mus'ab'm zayıflığı nedeniyle hadisin senedini zayıf görmüştür.

[299] Senedi güçlüdür. Bûsîrî ise yorum yapmamıştır.

[300] Bunu Taberârıî de rivayet etmiştir. İkisinin senedinde de ismi zikredilmeyen biri vardır. (Bkz. ZevâÎd, III, 29). Bûsîrî demiştir ki: "Ebû Ya'lâ bunu zayıf bir senetle naklet-miştir. Çünkü tabiîler neslinden olan ravi bilinmemektedir."

[301] Bunu Atâ rivayet etmiştir. Bkz. İbn Ebî Şeybe, IV, 100, Multan bsk.

[302] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[303] ibn Ebî Şeybe hadisin ekseriyetini İbrahim b. Râfi yoluyla nakletmiştir. Bûsîrî ise hakkında yorum yapmamıştır.

[304] Senedinde yer alan el-Hâris b. Ziyad hakkında Zehebî "zayıf hükmünü vermiştir. (Zevnid, III, 28). Bûsîrî de "Senedi zayıftır. Çünkü tabiîn neslinden olan ravi bilinmemektedir" demiştir.

[305] Senedinde Mendel b. Ali bulunmaktadır ki, hakkında ihtilaf edilmiştir. Zayıf olması daha muhtemeldir. Bûsîrî "Mendel'in zayıflığı sebebiyle senedi zayıftır" demiştir.

[306] Heysemî demiştir ki: Bunu Taberânî rivayet etmiş olup birinin senedinde Muhtesib, diğerinde Ravh b. Ata yer almıştır ki, her ikisi de zayıftır." Ben derim ki: Bu hadisin senedinde ben bunu görmedim. Onu Ebû Ya'lâ iki senetle rivayet etmiştir. Hadis hasen derecesindedir. Bûsîrî de demiştir ki: "Senedinde Yezîd er-Rakkâşî bulunmaktadır. Fakat Yezîd bunu tek başına nakletmemiştir. Şuayb b. Habhâb, Enes'den naklinde ona mutabaat etmiştir."

[307] Ahmed b. Hanbel'in naklettiği Abdullah b. Yesar hadisinde ifade: "Cemaatle kılınan farz namazın, tek başına kılman namaza üstünlüğü gibidir" şeklindedir.

[308] Bûsîrî, Mutarrah'ın zayıflığı nedeniyle hadise zayıf hükmünü vermiştir. Hadisin el-Ithâf'tz yer alan metninde bazı tahrifler vardır. Müsnede'de "Bu senet kesinlikle zayıftır" denilmiştir. Ben derim ki: Bunu Bezzâr, Atiyye'den, o da Ebû Saîd'den, o da Hz. Ali'den kısmen daha kısa bir metinle nakletmiştir. Heysemî, senedinde yer alan Abdullah b. Eyyûb'un zayıf biri olduğunu söylemiştir. (III, 44). Aynı hadisi Abdürrezzâk da rivayet etmiştir. (II, 209, Yazma)

[309] Heysemî, Zevâid'de zikretmiş ve demiştir ki: Ebû Dâvud bundan yalnız hasta ziyareti kısmını nakletmiş ve ziyaret edenin Ebû Musa olduğunu belirtmiştir. Aynı hadisi Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr da muhtasar olarak nakletmişlerdir. Ahmed b. Hanbel'in ravileri güvenilir kimselerdir. (III, 31). Bûsîrî de: "Bunu Ahmed b. Meni, el-Hâris, Ahmed b. Hanbel ve Sahfh'mde İbn Hibbân nakletmiştir" demiş ve yorum yapmamıştır.

[310] Heysemî demiştir ki: Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Mervan b. Salim zayıf biridir. (III, 29. Ben derim ki: Abd b. Humeyd'in senedinde de Mervan vardır. Bûsîrî de onun zayıf olduğuna işaret etmiştir.

[311] Müsnede'de zikredildiği üzere senedi sahih ve mevkûfixa. Sahih hükmüne Bûsîrî de katılmıştır.

[312] Senedinde yer alan İbn Ebî Leyla hıfzı zayıf biridir. el-İthâf da da zayıf olduğu belirtilmiştir.

[313] Heysemî demiştir ki: Abdullah b. Muharrar'ın biyografisini zikredene rastlamadım." Ben derim ki: "Bu şahıs Tehzibü't-tehzib'de geçmektedir ve metruku'l-hadistir. (Hadisi alınmaz) Hadisi Bûsîrî de Ebû Ya'la'dan aktarmıştır.

[314] Müsnede'de şöyle geçmiştir: "Bu sn/iî/ı bir seneddir." Bûsîrî de bu hükme katılmıştır.

[315] İbn Ebî Şeybe'nin Musannef'inde geçen, sahih senetli rivayet <ie bunu teyit etmektedir. Bkz. IV, 125. Multan bsk.. Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[316] Senedinde Câbir el-Cu'fî vardır. Bu hadis Taberânî tarafından İbn Ömer'in rivayeti olarak nakledilmiş olup senedinde Nafi'nin arkadaşı Mahmâ b. Ziyad yer almıştır. Heysemî "Onun biyografisini zikredene rastlamadım" demiştir. (III, 41). Nu'mân'ın rivayetini ise İbn Ebî Şeybe nakletmiştir. ,(İV, 143, Multan). Bûsîrî "Bunu İbn Menî nakletmiş olup senedinde Câbir el-Cu'fî bulunmaktadır" açıklamasını yapmıştır.

[317] Bu senedin aynısıyla hadisi İbn Ebî Şeybe de rivayet etmiştir. {IV, 149, Multan bsk,). Bûsırî "Müsedded bunu mürsel öüarak rivayet etti" demiştir.

[318] el-Hâris, Miisned, I, 445, yazma.

[319] Senedi hnsen olup İbn Mâce daha kısa bir metinle nakletmiştir. Aynı hadisi İbn Ebî Şeybe de Musannef 'inde muhtasar olarak nakletmiştir. (IV, 150), Multan bsk.) el-Hâris b. Ebî Usâme de, Yakub b. Muhammed'den, o da Derâverdî'den naklen rivayet etmiş olup sözleri, bu kitaptaki sözler gibidir. (I, 445, yazma). Bûsîrî "Bunu İbn Ebî Şeybe hasen bir senetle rivayet etti" dömiştir.

[320] Abdullah b. Âmir tabiîdir. Bu sebeple hadis mürseldiv. Bûsîrî ise yorum yapmamıştır.

[321] b. Huneyf.

[322] İbn Ebî Şeybe Musannef inde muhtasar olarak nakletmiştir. (IV, 150, Multan). Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[323] Yani Muhammed b. Mus'ab'a mutabaat etmiştir. Bu iki senet de güçlüdür. Bûsîri, ol-Hâris'in senedi hakkında yorum yapmamıştır.

[324] Musannefinde de kısa olarak rivayet etmiştir. (IV, 154, Muitan bsk.). Bûsîrî demiştir ki: "Zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Çünkü Musa b. Ubeyde er-Rabezî zayıftır. Ama Sahihnyn'da bir şahidi vardır.

[325] Heysemî demiştir ki: "Bunu Ahmed b. Hanbel ve Ebû Ya'lâ .... rivayet etmişlerdir. Ahmed b. Hanbel'in ravileri Sahîh'in ravüeridir. (III, 4). Ben derim ki: Ebû Ya'lâ'nm senedinde yer alan Mu'emmel (b. Abdurrahman) gevşek biridir. Bûsîrî de "Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş, ondan da İbn Hibban Sahîh'inde nakletmiştir. Hadis, Sahîh'te ve Sü-nenlerde farklı sözlerle yer almıştır.

[326] Bölümün sonunda bulunan bu hadisi buraya aldım. Çünkü ilgili olduğu yer burasıdır. Eser Kemü'l'UmmâVda İbn Ebî Şeybe remziyle zikredilmiştir. (VIII, 112). Beyhakî "Salih'in adaleti konusunda ihtilaf edilmiştir. Mâlik onu cerhetmiştir" demiştir.

[327] Beyhakî, IV, 52.

[328] Heysemî senedinde yer alan Hadîc b. Muâviye hakkında tenkit bulunduğunu söylerken (III, 37) Bûsîrî de senedi zayıf görmüştür.

[329] Müsnede'de denilmiştir ki: "Bu mürsel bir hadis olup ravileri güvenilir kimselerdir." Busirî'nin el-İthâf ında da ifade böyle geçmiştir.

[330] İbn Ebî Şeybe, Cerir'den, o da Muğire'den, o da İbrahim'den ... yurdundan esir alınan kadın hakkında şöyle dediğini nakletmiştir: "Eğer kelime-i tevhidi ve iki şahadet sözünü kabul ederse namazı kılınır" (IV, 144, Multan).

[331] Bûsîrî ravilerının güvenilir olduklarını söylemiştir.

[332] İbn Ebî Şeybe'nin Musannefinde ifade "Söyledi ve öldü" şeklindedir. (IV, 144) Zevâid'de ise "Söyleyip kabul etti. Sonra öldü" şeklindedir, (III, 42).

[333] Heysemî demiştir ki: Ravileri Salûh'in ravileridir. Bûsîrî de "Ravileri güvenilir kimselerdir" demiştir.

[334] Bu zatı d-lsâbe'de bulamadım. Çünkü matbu nüshada "oğullar" bölümü yoktur. Bunu İbn Ebî Hatim zikretmiş ve "İbn Âiz b. Kureyt'in Resûlullah'la sohbeti vardır" demiştir. Talik yazarı demiştir ki: "Bazıları ona Abdullah b. Âiz b. Karat ismini verirken bazıları Âiz b. Karat olduğunu söylemişlerdir. İbn Hacer ise Âiz b. Karat'ı eserinde zikretmiş ve ondan iki hadis nakletmiştir."

[335] el-lsnbe'dc geçen, bunun peşinden gelen Ebû Atiyye hadisinde ise: "Sen ancak gıybetten hesaba çekilirsin" ifadesi yer almıştır ki, bu İsmail b. Ayyaş'm rivayetidir. Diğer iki rivayette ise ifade "Sen ancak fıtrattan, yani İslam'dan hesaba çekilirsin" şeklînde geçmiştir. Bkz. Ahmed b. Menî, Müsned. e I-İsâbe'deki rivayet daha doğru gözüküyor, el-îthâf da ise İfade "Ey Ömer, insanların yaptıkları sorulmaz. Ama İnsanlar namazdan hesaba çekilirler" şeklindedir. Bûsîrî bunu Ebû Ya'lâ'ya da nispet etmiş ve hakkında değerlendirme yapmamıştır.

[336] Çünkü Atâ el-Horasânî İbn Mes'ûd'a yetişmemiştir. Bkz. Müsnede.

[337] Hadisi İbn Ebî Şeybe, Saîd yoluyla İbn Abbâs'dan daha kısa olarak nakletmiştir. IV, 113. Beyhakî ise İbn Abbâs'dan Şurahbil b. Sa'd yoluyla daha detaylı olarak nakletmiştir. (IV, 42).

[338] Senedinde yer alan Âsim b. Hilâl ihtilaflıdır. Bunu İbn Ebî Şeybe ise İbn Ömer'den fievkûf olarak nakletmiştir. (IV, 110). Ebû Ya'iâ'nm rivayeti için bkz. Zevâid, III, 33. Hadisin senedini Bûsîrî hasen olarak değerlendirmiştir.

[339] İbn Ebî Şeybe, Şu'be tarikiyle Zeyd el-Ammî'den kısa olarak nakletmiştir. (IV, 110). Aynı hadisi Bezzâr da rivayet etmiş olup kendi hocası dışındaki ravileri Sahîh'in ravileridir. Bkz. Zevâid, III, 33. Bûsîrî demiştir ki: "İkisinin senedinde de Zeyd el-Ammî vardır ki, zayıftır."

[340] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu ravileri güvenilir olan bir senetle Müsedded ve ayrıca Ebû Ya'lâ nakletmiştir. Ebû Ya'lâ'dan da Sahîh'inde İbn Hibban nakletmiştir.

[341] Bkz. Nr: 746.

[342] Aynı hadisi nakleden Bezzâr'ın rivayeti de zayıftır. Bkz. Zevnid, III, 33. Her iki senedi Bûsîrî de zayıf görmüştür.

[343] İbn Sa'd, İbrahim en-Neha'î'den nakletmiştir. Bkz. Kenzü'l-ummâl, VIII, 112.

[344] Beyhakî (IV, 38) ve İbn Ebî Şeybe'nin (IV, 114,132) rivayetlerinde bu isimle geçmiştir.

[345] Beyhakî, Ubey'den nakletmiştir. (IV, 36), Ayrıca bkz. Zevâiâ, III, 35.

[346] Bûsîrî, Furât b. es-Sâib'in zayıf olması nedeniyle hadisi zayıf saymıştır. Aynı hadisi İbn Asâkir de Furât es-Sâib'in yer aldığı bir senetle rivayet etmiştir. Buhârî bu zat hakkında "Hadisi münkerdir. Bu yüzden âlimler terk etmişlerdir" demiştir. Kenzü'1-ummâl, VIII, 113.

[347] Bûsîrî, Ali b. Hazavver'in zayıf olması nedeniyle isnadını zayıf görmüştür.

Cenaze Namazında Ölülerin Dizimi

769. Mûsâ b. Talha demiştir ki: Hz. Osman ile beraber bazı erkek ve kadınlara cenaze namazı kıldım. Erkek ölüleri kendi tarafına, kadın ölüleri ise kıble tarafına yerleştirdi. Sonra dört tekbir aldı. (Müsedded) [1]

770. Bekr el-Müzenî'nin bildirdiğine göre Sahabe'den bir zât, erkek ölüleri kadın ölülerin arkasına, kadınları da kendi tarafına yerleştirdiği nakledilmiştir. (İbn Ebî Ömer) [2]

771. Hasan b. Ali demiştir ki: Resûhıllah'ı (sallallahu aleyhi veseîlem) şöyle buyururken işittim: "Cenaze hazır olur da emir/devlet başkanı gelirse, onun namazını kıldırmaya en layık kişi devlet başkanıdır.[3] (İbn Ebî Ömer)

772. îmran b. Husayn'm bildirdiğine göre Resûmllah (sallallahu aleyhi vesellem), falan kimsenin annesinin cenaze namazını, kadın loğusa haldeyken kıldı. Naisazda cenazenin göbek hizasına (ortasına) durdu. (Ahmed b. Menî')

Ravileri güvenilir olmakla birlikte hadis illetlidir. Bu senetle mahfuz olan rivayet ise Ebû Büreyde yoluyla Semure'den nakledilen hadistir. İmran'dan değil. Semure'nin hadisi Sahih'te geçmektedir.[4]

Defin

773. Ebû Zer demiştir ki: Bir zat Beytullah'ı tavaf ediyor, duasında "eyvah, eyvah!" diyordu. Yine bir gece dışarı çıktığımda Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) o adamı kandil ışığında defnettiğini gördüm.[5] (Ebü Ya'lâ).

774. Yezîd b. e. Habîb'in, Resûlullah'm (sallalbhualeyhivesellem) ashabından bir zâttan bildirdiğine göre Peygamber (saüallahu aleyhi vesellem) bir ölünün defin işleminde hazır bulundu ve: "Arkadaşınıza ağırlık yapmayın!" buyurdu. Süfyan demiştir ki: Yani, kabir toprağı dışında toprak atılmaz. Bir başka rivayette: "Arkadaşınızın yükünü hafifletin!" buyurmuştur. Süfyan bunu "Yani, kabrin toprağını" diye açıklamıştır. (İbn Ebî Ömer) [6]

775. İbn Ömer demiştir ki: (Babam Hz.) Ömer bana şöyle vasiyet etti: "Beni lahdime/kabrime yerleştirdiğinde yanağımı yere değdir ki, tenimle toprak arasında bir şey olmasın." (Ahmed b. Menî') [7]

776. Ahmed b. Hanbel, K. ez-Zühd'de şöyle demiştir: Bize Hârûn; Damre'den, o da Abdülhakîm b. Süleyman'dan şu sözünü nakletti: Kırıp geçiren veba salgını yaşandığında, Beşîr b. Ka'b kendisi için bir mezar kazdı ve orada bütün Kur'ân'ı okuyup hatmetti. Ölünce de oraya defnedildi.

777. Mutarrif in naklettiğine göre Kays b. Âsim, oğullarına şöyle vasiyet etmiştir: "Beni Bekr b. Vâil'in göremeyeceği bir yere defnedin. Çünkü Câhiliye döneminde ben ona düşmanlık yapardım." (Müsedded) [8]

778. el-Hasan (el-Basrî), Kays b. Âsim'dan, onun şöyle vasiyet ettiğini nakletmiştir.... Hadiste şu sözler geçmiştir: "Beni hiç kimsenin bilmediği bir yala gömünüz. Çünkü Câhiliye döneminde Bekr b. Vâil ile aramda kavgalar (yaralamalar) olmuştu. İslam döneminde sizi de aynı kavgalara sürüklemeleri ve size dinde fitne vermelerinden endişe ediyorum." (Ebü Ya'lâ) [9]

779. Yezîd b. el-Esam demiştir ki: "Meymûne öldüğünde -ki teyzesidir-ridamı/entarimi alıp lahdine serdim. Ama İbn Abbâs onu kaldırıp

attı." (Müsedded) [10]

780. Cerîr'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (salbllahu aleyhi veseHem): "Lahit kazınız, çukur kazmayınız" buyurmuştur. (Ebû Dâvud et-Tayalisî) [11]

781. Ebu's-Sıddîk demiştir ki: Enes, ölüyü kabre indirdiğinde şöyle dua ederdi: "Allahım! Toprağı onun böğürlerinden uzak tut ve mezarını ona ferah (geniş) eyle! [12] (el-Hâlis)

782. Osman b. Semah demiştir ki: Kardeşimin oğlu Semure b. Cündüb dedi ki: Semure'nin yürümeye başlamış bir oğlu öldü. Derken ağlama sesi işitti ve: "Niçin bu ağlama?" diye sordu, "Falan kimse için" dediler. Onları ağlamaktan menetti ve hemen bir leğen veya büyük bir kap istedi. Ellerini yıkadı. Sonra onu önünde kefenledi. Sonra bir azatlılarına şu talimatı verdi: "Ey falan, mezarına git ve onu kabre indirdiğinde: Allah'm adıyla ve Resûlullah'ın dini üzere defnediyorum (Bismillah ve ala milleti Resülillah) de. Sonra baş ve ayak bağlarını çöz ve Allahım! Bizi sevabından mahrum eyleme ve onun ardından dalalete düşürme! diye dua et!" (el-Hâris) [13]

Kabre Toprak Atmak

Daha önce geçti. [14]

Kabirlerin Düzleştirilmesi

Bu konu hakkındaki Hz. Ali hadisi, Alışveriş bahsinde gelecektir.

Ağıtçı Kadınları Evden Dışarı Çıkarmak Ve Ağıttan Menetmek

783. Saîd b. el-Müseyyeb demiştir ki: Hz. Ebû Bekir öldüğünde kendisi için ağlanınca Hz. Ömer: "Allah Resulü {sallalkhu aleyhi vesellem): Muhakkak ki Ölü dirinin ağlaması sebebiyle azap görür buyurdu" dedi. İnsanlar ağlamaktan vazgeçmeyince Hz. Ömer, Hişâm b. el-Velîd'e: "Kalk şu kadınları dışarı çikarî" dedi. Hz. Âişe: "Asıl ben seni çıkarırım" dedi. Ömer (Hişam'a): "İçeri gir. Ben sana izin verdim" dedi. O da girdi. Bunun üzerine Âişe: "Evladım sen beni dışarı mı çıkaracaksın?" deyince, "Sana (içerde kalman için) izin verdim" dedi. Sonra kırbaçla vurarak teker teker kadınları çıkardı. Son olarak Ümmü Ferve çıktı. Böylece hepsini dağıttı. Veya "ağıtçı kadınları dağıttı" dedi (İshâk) [15]

Ben derim ki: Hadisin [16] nıerfû kısmı Küîüb-i Sitte'âe geçmektedir. Ahmed b. Hanbel de kıssanın tamamını değil, özellikle merfû kısmını bu senetle Abdürrezzak'tan nakletmiştir. Buhârî, kıssaya muallak olarak işaret etmiştir.[17]

784. Enes, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu bildirmiştir:

785. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre, Abdullah b. Ebî Bekir vefat edince onun için ağlanmıştı. Sonra Ebû Bekir erkeklerin yanına giderek şöyle demiştir: Ben o kadınların yaptıkları sebebiyle sizden özür diliyorum. Onlar henüz Câhiliye döneminden çıktılar. Ben Allah Resûlü'nü (saMahu aleyhi

vesellem): "Kuşkusuz ki dirinin ağlamasından ötürü ölünün üzerine kaynar su serpilir" buyururken işittim. (Ebû Ya'lâ) [18]

786. Ebû Bekir el-Hüzelî demiştir ki: el-Hasan (el-Basrî)'ye: "Muhacir kadınlar da günümüzde yapılanları yaparlar mıydı?" diye sordum. Şöyle cevapladı: "Hayır. Burada yüzleri tırmalama, cepleri parçalama, saçları yolma âdetleri ve şeytanın sesleri vardır. Biri bu nimet sırasında, diğeri şu bela karşısında icra edilen iki çirkin ve pis ses vardır. Allah müminlerden bahsederken "Onların mallarında dilenci ve yoksulun belirli bir hakkı vardır [19] buyurmuştur. Siz ise mallarınızdan nimet anında şarkıcıya, musibet/ölüm anında da ağıtçıya belirli bir pay ayırdınız. Kişi öldüğü zaman borçludur. Yanında emanet vardır. Vasiyet etmiştir. Sonra şeytan onun ailesine gelerek şöyle der: "Vallahi onun terekesini dağıtmayın, emanetini sahibine vermeyin, borcunu ödemeyin, vasiyetini yerine getirmeyin. Önce benim hakkımı ödeyin. Yeni elbiseler satın alın. Sonra bunlar parçalansın. Sonra onları beyaz olarak getirin. Sonra boyansm. Sonra evinde onun için çadırlar kurulsun. Sonra kiralık bir cariye getirin, bütün hüzün türleriyle ağlasın, sizin dirhemlerinize karşılık sesini satsın" Kim böyle bir cariyeyi davet ederse, onun için belli bir ücret karşılığı ağlar. Böylece evlerinde dirileri eğlendirirken kabirlerinde ölülere eziyet eder. İnsanlar cariyeye verdikleri ücretle ölülerini alacakları ecirden mahrum ederler. Sonra ağıtçı ne söyleyebilir ki? Ancak şunu der: "Ey insanlar! Ben size, Allah'ın yasakladıklarını emrediyorum. İyi belleyin ki Allah size sabrı emretmiştir. Ben ise sizi sabretmekten men ediyorum. Allah sizi feryadı figan etmekten menetmiştir. Ben ise size feryadı figan etmenizi emrediyorum. Sonra "Onun hakkını iyi belleyin" diye

tembihlenir. Bu yüzden onun için içecek soğutulur. Üzerine elbise giydirilip hayvanlar üzerinde taşınır. Unutmayın ki, bizler Allah'tan gelmişiz, yine ona döneceğiz. Böyle âdetleri bulunan bir ümmette yaşayacağım aklıma gelmezdi.! (el-Hârİs) [20]

787. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem): "Saçım kökten kazıyan, ağıt yakıp ağlayan ve elbiselerini parçalayan bizden değildir" buyurmuştur. (Müsedded ve Ebû Ya'lâ) [21]

788. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Peygamber (sdkllahu aleyhi): "Ağıtçı kadınların üzerinde katrandan gömlekler olacaktır" buyurmuştur [22] (Ebû Ya'lâ)

789. Mücâhid bildiriyor: Bir cenazede İbn Ömer'le beraberdim. Ağıt sesi duydu ve ağıtçı kadını menetmeye çalıştı. Kadın hiç aldırmayınca, bana "Mücahidi Biz ecir istiyoruz. Bu kadın ise günah istiyor" dedi. (Ebû Ya'lâ) [23]

790. Ebû Hureyre naklediyor: Ben, Resûlullah'ı (salMahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: "Tövbe etmeden ölen her ağıtçı kadına, kıyamet günü Allah ateşten gömlek giydirir ve öylece insanların huzuruna çıkarır.[24] (Ebû Ya'lâ)

Ölü İçin Ağlamaya Ruhsat Verilmesi

791. Sa'd b. Ebî Vakkâs anlatıyor: O gün Allah Resulü (sallallahualeyhiveseliem) dizlerinden tuttu. Derken bir melek içeri girdi,

ama oturacak yer bulamadı. Ona yer açtım. Ümmü Sa'd (b. Muâz) ise aşağıdaki beyitleri söyleyerek onun için ağlıyordu/ağıt yakıyordu:

Yazık oldu Ummü oa da, O Sa a kî şan gönret sahibiydi. Güçlü iai, şerefliydi, ihtiyaç gören atılgan biriydi.

Bunun üzerine Resûl-i Ekrem (sallalfehu aleyhi vesellem): "Ümmü Sa'd hariç, bütün ağıtçı kadınlar yalan söyler" buyurdu.[25] (Ishâk)

792. Câbir bildiriyor; ResûluUah (saMahu aleyhi vesellem) Abdurrahman b. Avf m elinden tuttu.....(Hadisin devamını zikretti) Hz. Peygamberin (sallallahu aleyhi

vesellem) oğlu İbrahim'in vefat olayıyla ilgili olan hadiste ResûluUah (sallaBahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Bu sadece merhamet duygusunun bîr eseridir. (Bilin ki) Merhamet etmeyene merhamet edilmez. Ey ibrahim! Eğer bu hak emir, gerçek vaat ve geçilecek yol olmasaydı, geride kalanımız, önden gidenimize katılacak olmasaydı, elbette senin için bundan çok daha fazla üzülürdük. Muhakkak ki bizler, senin için hüzünlenmekteyİz. Göz ağlar, kalp hüzünlenir, ama asla Rabbi öfkelendirecek söz söylemeyiz."

(Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [26]

793. Ubeyduİlah b. Mûsâ, İbn Ebî Leylâ'dan hadisin aynısını nakletmiştir. (Abd b. Humeyd) Bu hadisin aslı Tirmizî'de geçmektedir. Demiştir ki: "Hadis hakkında bundan daha fazla tenkit vardır." Burada zikrettiklerimize işaret etmiştir. Ebû Dâvûd et-Tayâlisî de bunu Ebû Avâne kanalıyla İbn Ebî Leylâ'dan "Şüphesiz bu rahmettir" kavline kadar tahrîc etmiştir. Onlara muhalefet eden Ebu'l-Muğîre ile en-Nadr b. İsmaîl ise îbn e. Leylâ kanalıyla Atâ'dan, o da Câbir'den, o da Abdurrahman b. Avftan

rivayet etmiştir. Eğer her iki tarik te mahfuz kabul edilirse bu durumda Câbİr'in bu hadisi, kâh kendisi, ksm ta Abdurrahman b. Avf m ismini vererek bildirdiği anlaşılmaktadır.

794. Abdurrahman b. Avf demiştir ki: Peygamber (saMahu aleyhi vesellem) elimden tuttu ve beni hurmalıklara soktu.... (Hadisin devamını uzun ve parça parça zikretmiştir). (Ahmed b. Menî' ve Ebû Ya'lâ)

İbn Ebî Leylâ, hafızası zayıf biridir. Hadisteki söz konusu ızdırap/ çelişki bu zâttan kaynaklanmaktadır. Doğrusunu en iyi Allah bilir.

795. Ebû Abdurrahman demiştir ki: Ebû Hureyre'den işittiğime göre

Resûlullah (salMahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: Ağıt yakılmaksızm ölü için ağlamanın caiz olduğuna dair hadisi zikretmiştir. Hadisin tamamı Zühd bölümünde gelecektir. (Abd b. Humeyd)

796. Şa'bî'nin, Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından naklettiğine göre Allah Resulü (saUallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: Kalp ya da gözdeki hüzün, merhamet duygusundan başka bir şey değildir. Feryadı figan ya da dövünme ise şeytandandır. " (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [27]

797. Ebû Seleme'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Muâviye oğullarından hasta bir zâtı ziyaret etti. Ölümünün yaklaşmış olduğunu gördü. Kadınları onun için ağlıyorlar, erkekler de kadınları bundan men ediyorlardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Şimdilik onları rahat bırak! Ama ölüm vaki olduğunda, sakın hiçbir ağıtçının sesini duymayayım" buyurdu. (Müsedded) [28]

798. Hacib b. Ömer, Bekr b. Abdullah el-Müzenî'nin rahatsızlığından bahsederek şöyle demiştir: Ben ve Hakem onu ziyarete gittik. Aramızda,

ailesinin kendisi için ağlamasından dolayı ölünün azap göreceği(ne dair hadis-i şerifi)ni konuştuk. Bunun üzerine Bekr b. Abdullah şöyle dedi: Ebû Hureyre, Resûlullah'm (sallallahu aleyhi veseüem) ashabından bir zata şöyle dedi: "Bir adam Allah yolunda savaşmak üzere yola çıkar ve yeryüzünün bölgelerinden herhangi bir bölgede şehit düşer de sonra cahil ve ahmak bir kadının onun için ağlaması sebebiyle hiç azaba duçar olur mu?" O zat ise Ebû Hureyre'ye: "Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem) doğru söyledi. Ebû Hureyre saçmaladı!" diye karşılık verdi. (İbn Ebî Ömer).

799. Hâcib demiştir ki: el-Hakem b. el-A'rac ile birlikte Bekr b. Abdullah'ın yanma girdim. Aramızda ölü dirinin ağlaması sebebiyle azap görür diye konuştuk. Bunun üzerine Bekr bize şunu anlattı: Bize Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından bir adam şöyle nakletti.. Ebû Hureyre bu konuda ona muhalefet ederdi ve dedi. Hadisin sonunda saçmaladı (etafe)" yerine "yalan söyledi" ifadesi yer almıştır.[29] {Ebû Ya'lâ)

Kabirleri Ziyaret Adabı

800. Muhammed b. Yahya b. Habban'ın naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Ben size üç şeyi yasaklamıştım. Şimdi onlar konusunda size izin verdim. Şıra yapmanızı yasaklamıştım. Şıra yapabilirsiniz. (Ama bilin ki) Her sarhoşluk verici içecek, haramdır. Kurban etlerini üç günden fazla saklamanızı yasaklamıştım. Saklayabilirsiniz. Son o/arak kabirleri ziyaret

et/nenizi yasaklamıştım. Ziyaret edebilirsiniz; ama çirkin söz söylemeyin, " (el-Hâlİs) [30]

801. İbn Mes'ud şöyle nakletmiştir: Bizler Ebtah'da Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber otururken birden Allah Resulü (saMlahu aleyhi veseUem) sevinçle kalkarak kabristana gitti ve orada bir kabrin yanma oturdu. Sonra üzgün bir halde dönüp yanımıza oturdu. Biz: "Ya Resûlallah! Az evvel bizim yanımızdan sevinçli olarak kalktın ve şimdi üzgün olarak döndün" dedik. "Rabbimden Amine'nin kabrini ziyaret etmem için izin istedim.. Bana izin verdi -veya "bana ruhsat verdi" dedi-. Sonra ona şefaat etmek için gittiğimde engellendim" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [31]

802. Abdullah b. Sercis ve Ebû Seleme b. Abdurrahman'ın bildirdiklerine göre onlar, Ebû Hureyre'yi şöyle söylerken işitmişler: "Kabir üzerine oturmaktansa bir kor üzerine oturmayı ve korun etimin altına geçip içime kadar ulaşmasını yeğlerim" [32] Osman b. Hakîm demiştir ki: Sonra Hârice b. Zeyd'i kabristanda gördüm ve ona tunu anlattım. Hemen beni bir kabrin üzerine oturttu ve: "Bu, sadece onun üzerine pisleyen için söz konusudur" dedi. (Müsedded) [33]

803. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim bir kabrin üzerine oturup büyük abdest ya da küçük abdest bozarsa, sanki bir kor/ateş parçasının üzerine oturmuş gibi olur" buyurmuştur.

(Ahmed b. Menî1) [34]

804. Ebû Saîd: "Allah'ın Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) kabirler üzerine oturulmasını veya kabirler üzerinde namaz kılınmasını yasakladı" demiştir. (Ebû Ya'lâ)

Tek Mezara Birden Fazla Ölü Defnetmek

805. Cemile binti Sa'd b. er-Rabî' demiştir ki: "Babam ve amcam Uhud savaşında öldürüldüler ve bir mezara defnedildiler. Miraslarından hiç bir şey görmedim. Hepsini müttefikler aldı."

Ben derim ki: Câbir (el-Cu'fî) zayıftır. Rivayet edildiğine göre Cemîle'nin amcası babasının mal varlığını almıştı. Ama annesinin talebi üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi veseUem) onu bundan menetti ve mirasın yarısını ona vermesini emretti. Bu, Taberî'nin Nisa sûresinin tefsirinde zikrettiği uzunca hikayenin bir parçasıdır.[35] (İshâk)

Ani Ölümü Arzu Etmemek

806. Enes'in bildirdiğine göre bir adam Hz. Peygamber'in (saUaMnı aleyhi veselkm) yanında kalıyordu. Sonra öldü. Hemen Resûlullah'a (sallallahu aleyhi veseliem) öldüğü haber verildi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Biraz evvel yanımızda olan adam mı?" diye sordu. "Evet" deyince "Ruhu öfkeyle alınmışa benziyor" buyurdu. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî, Müsedded ve Ebû Ya'lâ)

807. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Nebî (sallallahu aleyhi veseUem): "Ölüm, müminin hediyesidir1' buyurmuştur. (Abd b. Humeyd ve Ebû Ya'lâ) [36]

Cuma Günü Ölmenin Fazileti

808. Enes b. Mâlik'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): 'Cuma günü ölen, kabir azabından korunur" buyurmuştur. (Ebû Ya'iâ} [37]

Şehidin Öldürüldüğü Yere Defnedilmesi

Abdullah b. Muayye es-Suvâ'î'nin rivayetine göre Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından olan iki adam Benî Salim kapısında öldürüldüler. Bu durum Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bildirilince onların öldürüldükleri yere defnedilmelerini emretti. Bunun üzerine katledildikleri yere taşındılar. Benî Hilâl'de bir kabristana rastlandı ve oraya gömüldüler. (İbn Ebî Ömer)

Yatağında Ölenin Fazileti

Abdullah b. Amr b. el-Âs'm rivayetine göre Allah'ın Resulü (saMahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Şüphesiz yüce Allah, sizden birinizin malının iyisine karşı gösterdiği cimrilikten daha da fazla olarak mümin kulunun kanına cimridir (dökülmesini istemez), nihayet onu(n ruhunu) yatağında kabzeder." (el-Hâris)

ZEKÂT KİTABI

Zekâtın Fazileti

Konuyla ilgili Ebû Zer hadisi, Peygamberlerin (aleyhimusselâm) Hadisleri bölümünün başında gelecektir.

Hayvanların Zekâtı

809. Hammad b. Seleme demiştir ki: Bu, Allah Resûlü'nün {saMahu aleyhi vesellem) Amr b. Hazm'a yazdığı, deve ve davarların zekât oranlarına dair mektubudur: "Davarlarda sayı 40'a ulaşırsa, I20'ye kadar zekât olarak bir koyun verilir. I20'yi geçince, 200'ye kadar iki koyun verilir. 200'ü geçince, 300'e kadar üç koyun verilir. Eğer 300'ü geçerse, bundan fazlası için her yüz koyu/ula bir koyun verilir.

25 devede bir binti mehaz, (bir yaşını tamamlamış dişi deve), eğer binti mehaz, yoksa, bir ibn lebûn (İki yaşını tamamlamış erkek deve yavrusu) verilir. Develerin sayısı 36'ya ulaşırsa, (45 deveye kadar) bir binti lebûn (iki yaşını doldurmuş dişi deve) gerekir. Sayılan 46 deveye ulaşırsa, 60 deveye kadar bir hukka (üç yaşını doldurmuş dişi deve), sonra 75 deveye kadar bir ceza'a (dört yaşını tamamlamış dişi deve), sonra 90 deveye kadar iki binti lebûn verilir. Bundan fazla olursa, 120 deveye kadar İki hukka verilir. Eğer develerin sayısı daha da fazla olursa, o zaman zekât oranlarının

başına dön. Yani 120'ye kadar her beş deve için bir koyun verilir. Eğer daha fazla olursa, her elli devede bir hukka verilir."

Hammad demiştir ki: Bize bunu Kays b. Sa'd, Ebû Bekir b. Amr b. Hazm'dan naklen bildirdi. (Ishâk) [38]

810. Hammad b. Zeyd demiştir ki: Eyyûb, Abdurrahman b. es-Serrâc ve Ubeyduİlah b. Ömer'den işittim. Hepsi de Nâfı'nin, Hz. Ömer'in şu mektubunu okuduğunu söylüyorlardı: "Sayılan beşin altında olan develerde (zekât olarak) bir şey gerekmez....." Mektup, Ebû Bekir'in Enes'e yazdığı mektubun benzeridir. (Ebû Ya'lâ) [39]

Zekât Miktarları

811. Amr b. Şuayb'ın babasından, onun da dedesinden naklettiğine göre Peygamber (sallaUahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Sayıları beşten az olan develerde, kırktan az olan davarlarda, otuzdan az olan sığırlarda, ağırlığı yirmi miskalden az olan altında, 200 dirhemden az olan gümüşte ve hacmi beş vesaktan az olan üründe hiç bir (zekât) hak(kı) yoktur. Hurma, kuru üzüm, buğday ve arpa gibi ürünlerde öşür/onda bir zekât vardır. Akarsu ile sulanan ürünlerde onda bir, dönme dolapla sulanan ürünlerde ise yirmide bir zekât payı vardır." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [40]

812. Amr b. Şuayb'ın babasından, onun da dedesinden naklettiğine göre Peygamber (sallalkhu aleyhi vesellem): Altın, gümüş, deve, sığır, davar, buğday, arpa, çavdar ve kuru üzümde zekât farz kılındı" buyurmuştur. (el-Hârİs) [41]

813. Hz. Ebû Bekir'in Yemen'e gönderdiği zekât memurunun bildirdiğine göre o, her on sığırda bir koyun zekât almış ve Ömer b. Abdülaziz'in her otuz sığırda bir tebî (bir yaşında erkek dana) ve ceza' (iki veya üç yaşma girmiş tosun) veya ceza'a (iki veya üç yaşma girmiş düve), her kırk sığırda ise bir müsinne (dört yaşında dişi sığır) alınmasını emrettiğini ileri sürmüştür. (Müsedded) [42]

Üzerinden Bir Yıl Geçmeyen Mallarda Zekât Yoktur

814. Ebû Bekir es-Siddîk'tan nakledildiğine göre o, Câbir'e, Allah Resûlü'nün (saflallahu aleyhi vesellem) kendisine söz verdiği malları vererek: "Sana şunu da ifade edeyim, ki, üzerinden bir yd geçinceye kadar bunda zekât yoktur" demiştir. (İshâk) [43]

İsmail el-Mekkî zayıf biridir. Hadiste bahsedilen zaman, Sahih'te başka bir bağlamda zikredilmiştir.

815. el-Kâsım b. Muhammed'in bildirdiğine göre Ebû Bekir es-Sıddîk bir adama atasını (devlet hazinesinden payını) verirken: "Malın var mı?" diye sorardı. Eğer: "Evet, var" derse, "Zekâtım öde!" derdi. Malı yoksa: Üzerinden bir yıl geçmeden bundan (yani atâ/hibe malından) zekât verme!" derdi. (Müsedded)

Ben derim ki: Hadisin senedi .sahih olmakla birlikte munkatıdıı. Zira el-Kâsım ile dedesi es-Sıddîk arasında kopukluk vardır. [44]

Atlar Ve Kölelerden Zekât Hakkının Düşmesi

816. Urve'nin bildirdiğine göre Şamlılar Hz. Ömer'e: "Bizim en değerli mallarımız, atlarımız ve kölelerimizdir" dediler. Hz. Ömer de kısrak basma on (dirhem?) ve kelle başına on (dirhem? vergi) aldı. Sonra onlara yiyecek yardımında bulundu. Onlara, kendilerinden aldıklarından daha fazlasını verirdi. Sonra bu adamlara (Emevî valileri/memurları) geldi ve kelle başına on (dirhem) ve at/kısrak başına on (dirhem) aldılar. Ama yiyecek yardımı yapmadılar. (Müsedded)

817. Abdullah demiştir ki: Saîd b. el-Müseyyeb'e katırlarda zekât hakkı olup olmadığını sordum. Saîd de: Atlarda hiç bir surette zekât yoktur" dedi. (el-Hâris) [45]

Borç Alınan Mallarda Zekâtın Olmayışı

818. Ümmü Sa'd el-Ensâriyye'nin bildirdiğine göre ResûluUah (sallaikhu aleyhivesellem): "Borç alan kimseye zekât düşmez " buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ). Hadiste zayıflık vardır. [46]

819. Sâib b. Yezîd der ki: Ben, Hz. Osman'ı şöyle söylerken işittim: "Bu, zekât ayınızdır. Kimin borcu varsa, ödesin. Sonra geri kalan malının zekâtım versin." (Müsedded)

Zekât Devesinin Diz Bağını Almak

820. Hz. Ebû Bekir demiştir ki: "Vallahi, eğer Hz. Peygamber'in kendilerinden aldığı bir bağı bile benden esirgerlerse, bunun için onlarla savaşırım" Ebû Bekir deve ile beraber onun bağını da alırdı. Sonra şu âyeti okudu: "Muhammed ancak bir elçidir. Ondan önce de elçiler/peygamberler gelmişti" (Âl-i İmrân 144) (İshâk)

Ben derim ki: Bu hadis mürseldir. Senedi hasendir. Kütüb-i Sitte müellifleri hadisin aslını muttasıl bir senetle nakletmişlerdir. Bunu burada yalnız "Ebû Bekir, deve ile beraber onun bağını da alırdı" ilavesinden dolayı naklettim. Çünkü bu, o meşhur hadisi "keçi yavrusu {anâkan)" sözcüğüyle nakledenlerin aksine, "diz bağı {ıkâ(en)" sözcüğüyle rivayet edenlerin rivayetini teyit etmektedir.

821. Yahya'nın bildirdiğine göre Ebû Bekir es-Sıddîk dinden dönenler (mürtetler) konusunda Hz. Ali ile istişare etti. Hz. Ali: "Muhakkak ki Allah namaz ile zekâtı birleştirmiştir. Ben bunların arasının ayrılmaması gerektiğini düşünüyorum" demiştir. Ebû Bekir de onun gibi düşündüğünü ifade etmiştir. (Müsedded). Müsedded demiştir ki: Ikâl, zekâta konu develerden yüz devedir."

Zekât Mallarının En Değerlisini Almaktan Ve Zekât Hakkı Konusunda Haddi Aşmaktan Men

822. el-Kâsım b. Muhammed'in bildirdiğine göre Hz. Ömer'in yanından zekât davarlarından bir koyun sürüsü geçti. Sürü içinde iri göğüslü bir koyun vardı. Onu görünce: "Sanmıyorum ki, bunu gönül rızasıyla vermiş olsunlar. Müslümanların mallarının en değerlilerini alıp da

insanları fitneye sevk etmeyin. Yiyecek maddelerinden uzak durun" dedi. (Müsedded) [47]

823. es-Sunâbih el-Ahmesî'nin bildirdiğine göre ResûluUah (sallalbhu aleyhi vesdlem) zekât malları arasında güzel bir nâka/dişi deve gördü ve: "Onu alam Allah kahretsin!" buyurdu. O kişi (zekat memuru) : "Ey Allah'ın Resulü, ben onu küçük develerden iki deveye karşılık aldım" deyince Allah Resulü: "O zaman ne iyi yapmışsın!" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [48]

824. Ebu'n-Nadr (Temîm oğullarından bir şeyhten bahisle) şöyle dediğini nakletmiştir: Haccac b. Yusuf zamanında bir şeyh Basra mescidinde gelip yanıma oturdu. Elinde asa ve bir sahife vardı. Bana: "Ey Abdullah (Allah'ın kulu)! Bu mektubun şu valiniz (arkadaşınız) nezdinde bana yaran olur mu?" diye sordu. Ben de: "Nedir o mektup" diye sordum. "Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) bizim için yazdığı bir mektuptur" dedi. "Size nasıl yazdı?" diye sordum. "Babamla birlikte Medine'ye girdim...." Babam dedi ki (Yani Talha'ya): "Zekâtlarımız toplanırken zulmedilmemesi için bize Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) bir mektup al!" O da: "Bu her Müslüman için geçerlidir" dedi, Biz: "Öyle olsa bile, (sen bizim için özel bir mektup al)" diye ısrar edince bizi alıp (Peygamber'in yanma) götürdü ve: "Ya Resûlallah! Bu ikisi, onlar için, zekâtları toplanırken kendilerine zulmedilmemesi yönünde bir mektup yazmanı istiyorlar" dedi. Resûlullah (saliallahu aleyhi vesellem)

Bu, her bir Müslüman için öyledir" buyurunca "Ya Resûlallah! Bu iki kişi yanlarında senden onlara has özel bir mektup bulunmasını istiyorlar" dedi. Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bu mektubu

yazdı. Sence bu şu valiniz nezdinde bana bir yarar sağlar mı? Vallahi zekâtlarımız toplanırken bize haksızlık yapıldı.t Ben de: "Vallahi hiç zannetmiyorum" dedim. (Ebû Ya'lâ) [49]

Zekât Memurunu Memnun Etmeye Dair Emir ve "Zekâtını Veren Onu Verdiğinde Sorumluluktan Kurtulur. Ondan Sonra Günah, Onu Almayanadır" Açıklaması

825. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Size sevilmeyen bir (zekat) heyeti i) gelecektir. Yanınıza geldiklerinde onları hoşnutlukla karşılayın, istediklerini almakta serbest bırakın. Eğer adil davranırlarsa, kendileri lehlerine adil davranmış olurlar. Zulmederlerse de yine kendileri aleyhlerine zulmetmiş olurlar. Onları memnun edin. Zİra sizin zekâtınızın mükemmeliyeti, onların memnun katması ve size dua etmelerindedir." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [50]

826. Enes b. Mâlik demiştir ki: Temim oğullarından bir zat gelerek: "Ya Resulallah! Zekâtımı senin memuruna/elçine verdiğim zaman, bu Allah ve Resulü nezdinde benim sorumluluktan kurtulmam için yeterli midir? "diye sordu. O da: "Sen zekâttın benîm memuruma verdiğin zaman, onun sorumluluğundan kurtulur ve onun ecrini hak edersin. Günahı ise onu almayıp bırakanın üzerine olur" buyurdu. (el-Hâris) [51]

Zâhid b, Yerbû' bildiriyor: Ebû Hureyre'ye: "(Zekât memurları) geldiklerinde onlardan malımın iyisini saklayayım mı?" dedim. Şu cevabı verdi: "Hayır! Eğer gelirlerse onlara karşı gelme ve dönüp gittiklerinde ise arkalarından küfür etme! O zaman isyankâr durumuna düşmekle kalmayıp zalim olmayan birini taşlamış olursun. Şöyle dersin Hak (km) olan budur, hakkı al ve batılı birak! Şayet alırsa ne âlâ, eğer almayıp başkasını alırsa

sabret, (memur ile seni) yüce Allah Kıyamet gününde Mizan'da bir araya getirecektir." (Müsedded) [52]

Zekâtı Vermede Acele Davranmanın Cevazı

827. Talha'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseikm) Abbâs b. Abdulmuttalib'in zekâtını iki sene öncesinden alırdı. (Ebû Ya'lâ) [53]

Ben derim ki: Yusuf b. Hâlid değersiz bir ravidir. Ama hadisin mutâbii vardır. Şöyle ki Bezzâr, hadisi başka bir yoldan Hasan el-Becelî kanalıyla Hakem'den naklettikten sonra demiştir ki: "Burada zikri geçen Hasan el-Becelî, İbn Umâre'dir. Bu hadisi, ondan başkasının naklettiğini bilmiyoruz."

Zekât Konusunda Malın (Parasal) Değerini Almanın Caiz Oluşu

828. Tavus demiştir ki: Resûlullah (sallaliahu aleyhi vesellem) Muâz'ı Yemen'e gönderdi. Muâz, buğday ve arpa zekâtına karşılık elbise alırdı. (el-Hârİs) [54]

Hâşim Oğulları ve Mevlalarına (Azatlılarına) Zekât Mallarının Haram Oluşu

829. Hz. Ali demiştir ki: Abbâs'a: "Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) seni zekât memuru olarak görevlendirmesini talep et!" dedim. Talep ettiğinde Resûlullah (salkllahu aleyhi vesellern): "Ben seni insanların günahlarının kirine memur tayin edemem " buyurdu. (İshâk ve Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [55]

830. îbn Rabfa b. el-Hâris b. Abdülmuttalib demiştir ki: Abdülmuttalib oğullan Abbâs'm yanma giderek "Bizim adımıza Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile konuş da bu ve benzeri hizmetleri insanlara verdiği gibi bize de versin" dediler. Onlar bu halde iken Hz. Ali b. Ebî Tâlib çıkageldi. Abbâs onu yanma çağırdı ve: "Kavmin ve amca oğulların toplandılar. Onlar için Allah Resulü (sallalMıu aleyhi vesellem) ile konuşsan da zekât toplama görevini onlara verse" dedi. Ali buna: "Kuşkusuz ki Allah size, ey Muttalib oğulları, insanların ellerinin kirlerini yedirmeyi kabul etmemiştir" diye yanıt verdi. Bunun üzerine Rabî'a b. el-Hâris: "Bırakın bunu. Size ondan fayda yoktur..." dedi (Hadisin devamını zikretti). (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [56]

831. îbn Abbâs demiştir ki: Nevfel b. e-Hâris iki oğlunu Allah'ın Peygamberine (sallallahu aleyhi vesellem) gönderdi, gönderirken de onlara şöyle tembihledi: "Amcanıza gidin. Belki sizi zekât memuru olarak görevlendirir de böylece belki bir şeyler elde edersiniz, evlenirsiniz." Giderlerken yolda Hz. Ali'ye rastladılar. Hz. Ali: "Nereye gidiyorsunuz?" diye sordu. Onlar konuyu anlatınca Hz. Ali: "Geri dönün!" dedi ve döndüler. Akşam olunca (babalan) Resûhıllah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanma gitmelerini söyledi. Kapının önüne geldiklerinde içeri girmek için izin istediler. Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) Âişe'ye: "Örtünü üzerine al, amcamın oğlu geldi" buyurdu. İhtiyaçlarım Allah'ın

Peygamber'ine (sallallahualeyhiveseîlem) arz ettiler. Bunun üzerine Allah'ın Nebî'si (sallallahu aleyhi vesellem) onlara şöyle buyurdu: "Siz Ehl-İ Beyt'e zekât mallarından hiçbir şey helal değildir. Zekât, ellerin kiridir. Sizin için humus (ganimetlerin beşte bir) payı vardır. Humusta size yetecek veya sizi zengin kılacak kadar mal vardır. " (Müsedded) [57]

832. Ruşeyd b. Mâlik Ebû Umeyra demiştir ki: Bir gün Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanında oturuyordum. Derken bir adam bir tabak hurma getirdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseHem): "Bu nedir? Zekât mı, yoksa hediye mi?1' diye sordu. Adam: "Zekât" deyince, onu yanındakilere verdi. Hasan da önünde toprak üzerinde oynuyordu, Eline bir hurma alıp ağzına götürdü. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunu gördü ve hemen parmağını çocuğun ağzına sokarak hurmayı çıkarıp attı ve: "Biz Muhammed ailesi zekât malı yemeyi:." buyurdu. (Ebû Bekir b. EbîŞeybe) [58]

833. İbn Abbâs demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Erkam b. e. Erkam'ı bazı zekât malları için gönderdi. O da Ebû Râfi'ye uğradı. Sonra (Ebû Rafı') gelip Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) bunu anlattı. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) de: "Ey Ebû Rafı'! Zekât, Muhammed'e ve Muhammed ailesine haramdır. Muhakkak ki bir kavmin mevlası/azathsı da onlardandır" buyurdu. (Ebû Yala) [59]

834. Atâ b. es-Sâib demiştir ki: (Ali b. Ebî Talib'in kızı) Ümmü Külsüm'e gittim, yanma girdim. Evde lifle doldurulmuş sağlam bir divan, bir yastık ve bir de asılı kırba vardı. Ben (hayretle onlara) bakmaya başlayınca dedi ki: "Neye bakıyorsun? Allah'ın bereketi bize yetmektedir. Hz. Peygamber'in veya Ali'nin sadakasından başka malımız olmasa bile bu

bize yeter." Dedim ki: "Yanımda bir kaç dirhem var. Selman bunları Rukayye isminde bir azatlı cariyesine vasiyet etti." "Onu tanımıyorum" dedi. "Öyleyse sen al!" dedim. "Bunun zekât olmasından korkarım. Bize zekât helal değildir. Fakat git, onu tasadduk et!" dedi. Ben de: "Onu sen tasadduk et!" dedim. Ama reddetti. Sonra: "Dün gece Irak'tan bir torba nakit geldi. Ben kabul etmedim, geri çevirdim" dedi. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [60]

Zekâtı Alınan Tarım Ürünleri

835. Ebû Bürde b. Ebî Musa'nın bildirdiğine göre Ebû Mûsâ ve Muâz insanlara dinlerini öğretmek üzere Yemen'e gönderildiklerinde yalnızca şu dört sınıf üründen zekât almışlardır: Buğday, arpa, (kuru) hurma ve kuru üzüm.[61] (EbûYa'lâ)

836. İbn Ömer'in naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi veseüem): "Suyunu yerin altından alan ya da dere suyu veya yağmur suyuyla sulanan ürünlerde onda bir zekât vardır. Deveyle sulanan ürünlerde ise yirmide bir zekât vardır" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [62]

Ticaret Mallarının Zekâtı

837. Ebû Amr b. Himâs babasından, ki deri ve ok çantası satardı-şöyle dediğini nakletmiştir: Hz. Ömer bana: Malının zekâtını ver!" dedi.

Ben: Malım deri ve ok çantalarından ibarettir" deyince o da: "Değer biç (Fiyatlandıry'di.[63] (Müsedded)

Zinet Eşyasının Zekâtı

838. Esmâ'dan nakledildiğine göre o, mücevherlerinin zekâtını vermezmiş. (İshâk) [64]

839. İbrâhîm (en-Nehaî) demiştir ki: İbn Mes'ûd'un hanımı gelerek: "Ya Resûlallah! Benim biraz mücevherlerim var. Yanımda yetimler var. Mücevherlerimin zekâtını onlara harcayabilir miyim?" diye sordu. O da: "Evet" buyurdu. [65] (İshâk)

Devlet Başkanının Zekât Malına Tenezzül Etmemesi

840. İlbâ'nm yeğeninin (kardeşinin oğlu) Amr'm İlbâ'dan naklettiğine göre Hz. AH şöyle demiştir: Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yanından zekât develeri geçti. Geçerken bir devenin sırtından bir kıl kopardı ve: Ben bu kıla, Müslümanlardan herhangi bir adamdan daha layık değilim" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe, Ebû Ya'la, Ahmed b. Menî ve el-Hâris) [66]

Meyve Miktarlarının Tahminle Belirlenmesi

841. Sehl b. Ebî Hasme'nin bildirdiğine göre Hz. Ömer onu hurma ürününü tahmin için göndermiş ve: "Bir araziye vardığında ürün miktarını tahmin üzere belirle ve toprak sahiplerine yiyecekleri kadarını bırak" demiştir. (Müsedded)

Senedi sahih olup mevkuftur. Kütüb-i Sitîe müellifleri bu senetle Sehl'den, o da Hz, Peygamber'den (sallahualeyhiveseUem) nakletmiştir.

842. Rafı' b. Hadîc'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhivesellem) bir kavme/topluluğa bir zât göndererek hurma ürünlerini tahmin ettirdi. Sonra o topluluk Resûlullah'a (salkllahu alad ıi vesellem) gelerek: "Bize falan zat gelerek hurma ürünlerimizi tahmin etti" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: "Onu ben gönderdim. Benim nezdimde o hakikaten güvenilir bindir. Dilerseniz onun tahmin ettiği miktarı alırsınız. Dilerseniz, biz onu alıp, size iade ederiz" buyurunca: "Bu bir haktır. Gökler ve yer hak esası üzerine kurulmuştur" dediler. (el-Hâris)

Fakirlerden Kaçarak Gece Ürün Toplamaktan Men

843. Ali b. el-Hüseyin demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gece hasadı (ürün toplanmasını) ve hurma kesimini yasakladı.

(Müsedded, Ahmed b. Menî ve el-Hâris)

Öncelikle Aile Fertlerinin Nafakasını Sağlamak

844. Abdullah (b. Mes'ûd')un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Allah sana bir mal verirse, harcamaya Önce bakmakla yükümlü olduklarından başla. Sonra fazlasından infakta bulun.

Böylece kendi ihtiyacını karşılamandan ötürü kınanmazsın ve kendine infaktan aciz kalmazsın [67] (İshâk)

845. Atâ b. Ebî Rebâh demiştir ki: Ebû Hureyre'nin bu Beyt(ullah)ı tavaf edip, "Ancak çoluk çocuğun nafakasından fazlasından sadaka verilir" diye seslendiğini işittim. [68] (Müsedded)

Rızkı Helal Yollardan Aramak

846. Abdullah b. Mes'ûd'ım naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Sizi cennete yaklaştıracak ve cehennemden uzaklaştıracak olan şey, ancak benim emrettiklerim(e uymakjdir. Sizi cennetten uzaklaştıracak ve cehenneme yaklaştıracak olan şey de benim yasakladıklanm(ı işlemekjdır. Zira emin ruh (Cebrail) kalbime şöyle ilham etti: Allah ölümlü her canlının rızkını yazmıştır. Buna göre Allah'tan sakının ve rızkınızı güzel yollarla arayın. Rızkın gecikmesi sizi, onu günah yollarla aramaya itmesin. Zira Allah nezdinde olan şeye ancak ona itaatle ulaşılır"

Senedinde kopukluk vardır. {İshâk)

847. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sizden öyle kimseler var ki, bana gelip, yardım ister, ona bir şeyler

veririm. Sonra kucağında ancak ateş taşıyarak kalkıp gider" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [69]

848. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Muhakkak kî Allah rızkı ihtiyaç, sabrı da musibet miktarınca indirir" buyurmuştur. (el-Hâris)

849. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Muhakkak ki Allah kuluna, onun için yazdığı rızkı verir. Öyleyse rızkı meşru yollardan arayın; helal olanı alın, haram olanı bırakın" buyurmuştur. {Ebû Ya'lâ) [70]

İhtiyaç Sahibi Olmayana Dilenme Yasağı

850. Hakim b. Kays b. Âsım'ın bildirdiğine göre babası (Kays) ölümünde oğullarına şöyle vasiyet etmiştir: "Size Allah'tan sakınmayı vasiyet ediyorum...." Hadisin devamında şu cümleler geçmiştir: "Sakın dilenmeyin. Zira dilenmek kişinin kazancının sonudur (son çaresidir).[71] (Müsedded)

851. Kays b. Asım'dan nakledilmiştir.....Hadiste şu cümleler yer almıştır:

"Sakın dilenmeyin. Zira dilenmek, kişinin kazancının sonudur. Üstelik insan onurunu bir tarafa bırakmadan asla dilencilik yapamaz. [72] (Ebû Ya'lâ)

852. Âişe demiştir ki: Ben Resûlullah'ı (sanallahualeylıivesellem): "Sadaka hangi mala karışırsa, mutlaka onu bozar" buyururken işittim. (el-Humeydî, ibn Ebî Ömer ve Bezzâr) [73]

Humeydî tarafından nakledilen hadisin sonunda da şöyle geçmiştir: "Malından sadaka/zekât vermek sana farz olmuştur. Ama sen onu biriktirip zekâtını vermezsin. Böylece haram, helal kazancı da yok eder." Bu, haberden kastedilen mânânın açıklaması olup benim anladığıma göre Humeydî'ye ait bir sözdür. Bununla birlikte ondan önceki ravilerden birine de ait olabilir. Haberin açıklaması şöyle de yapılabilir: Kişi zengin olduğu halde zekâtı alıp kendi malına katar. Böylece malını yok eder. Bu İmam Ahmed'in açıklamasıdır. Bölümün sonundaki nakilde ben bunu esas aldım.

Malda Zekât Dışında da Hak Olduğunu Söyleyen Görüş

853. Ebû Kabîl demiştir ki: Mâlik b. Abdullah'ın Ebû Zer'den bahisle şöyle anlattığını işittim: Ebû Zer gidip Hz. Osman'ın yanma girmek için izin istedi. Osman: "İzin vermeyin!" dedi. Tekrar izin isteyince Ka'b: "Ona izin ver, Allah seni ıslah etsin!" dedi. Bunun üzerine izin verdi. Elinde bir asa vardı. Osman: "Ey Ka'b! Abdurrahman (b. Avf) geride bir miktar mal bırakarak vefat etti. Bu konuda ne dersin?" diye sordu. Ka'b buna: "Bu, Allah'ın hakkı ödendikten sonra Allah'ın ihsan ettiği lütfudur. Bir şey ödemesi gerekmez" diye cevap verince Ebû Zer, asasını kaldırıp Ka'b'a vurdu ve: "Yalan söyledin. Ben Resûlullah'ı (salkliahu aleybi vesellem) Keşke şu dağ kadar altınım olsaydı da geride hiçbir şey bırakmaksızın hepsini infak etseydim ve bu benden kabul edilseydi buyururken işittim, (üç kere) "Allah aşkına söyle Osman, sen de duydun mu?" dedi. "Evet" deyince Ka'b'a: "Ey Ka'b! Gördün mü!" dedi.

Ka'b: "Ben size söylediğim sözleri Tevrat'ta da görmekteyim" deyince, Ebû Zer: "Aziz ve celil olan Allah: Allah dilediğini imha eder.[74] buyurmuştur. Yüce Allah onu (Tevrat'taki bu hükmü) imha etmiştir" dedi. Bunun üzerine Ka'b buna: "Öyleyse Yüce Allah'tan af dilerim" diye karşılık verdi. (Ebû Ya'lâ)

Ben derim ki: Kıssa kısmı ve Osman'ın onu duyduğuna dair sözü hariç, "Keşke şu dağ kadar altınım olsaydı..." hadisi Sahîtite geçmektedir.

Dilenmekten Men

854. Hişâm'm babasından naklettiğine göre Resûlullah (salMahu aleyhi veselkm) Hakîm b. Hizâm'a, ashabına verdiklerinin altında ata (bağış) verdi. Bunun üzerine Hakîm: "Ya Resûlallah! İnsanlar arasında yalnız bana kısacağını zannetmezdim" deyince, daha verdi. Daha fazlasını istedi, ResûluUah verdi. Nihayet razı oldu ve: "Ey Allah'ın Resulü! Hangi bağışın daha hayırlıdır?" diye sordu. buyurdu. Hadisin tamamı Scıhihayn'da geçmektedir. Onu burada yalnız "Hangi bağışın daha hayırlıdır?" ilave sözü sebebiyle zikrettim. (İshâk)

855. Hakîm b. Hizâm'ın bildirdiğine göre ResûluUah (sallallahu aleyhi vedian) şöyle buyurmuştur: "Sizden birinizin iplerini alıp dağa çıkması ve bir yük odun sarması, sonra pazara giderek onu satıp parasını yemesi, bir adama gidip dilenmesinden daha hayırlıdır. Adam ya verir, ya reddeder. " (İshâk)

Hadisi bu şekliyle İshâk, Ebû Muâviye'den nakletmiş, Ahmed b. Ebi'l-Havârî de Ebû Muâviye'den nakliyle ona mutabaat etmiştir. Bu senet sahihtir. Diğer yandan Vekî ve birden fazla kimse bunu Hişâm'dan, o da babasından, o da Zübeyr b. el-Avvâm'dan nakletmiştir. Bu tarikle hadisi Buhârî nakletmiştir.

Dilenmekten Sakındırmak Ve Vermenin (Bağış Yapmanın) Fazileti

856. Abdurrahman b. Harmele demiştir ki: Bana Cüzam kabilesinden bir adam, Adî isminde kendilerinden bir zattan naklen bildirdi ki, onunla iki hanımı arasında.....(kavga olmuş). O da onlardan birine taş atarak öldürmüş.

Sonra hayvanına atlayarak Tebuk'ta bulunan Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanma gitmiş ve ona, öldürülen kadının durumunu sormuş. Resûmllah (sallallahualeyhiveseüem): "Varisine diyetini ödemen gerekir" buyurmuş. Adî dedi ki: Allah Resûlü'nün (salMlahu aleyhi vesellem) burnu kesik, kızıl devesinin sırtında şöyle buyurmasını şu an görür gibiyim: "Ey insanlar bilin ki, eller üç türdür: Biri Allah'ın eli ki, bu en üstün olanıdır. Sonra ortada verenin eli gelir. Sonra da en altta, alanın eli gelir. Öyleyse odun demetleri satarak da olsa dilenmekten sakının." Sonra ellerini kaldırarak "Allattım, tebliğ ettim mi?" diye niyaz etti. (Ebû Ya'lâ) [75]

857. Salim b. Ebi'l-Ca'd'm naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Zengine sadaka helal olmadığı gibi (çalışabilecek

durumda olan) gücü kuvveti yerinde sağlam ve sağlıklı kimseye de helal değildir" buyurmuştur. (Müsedded) [76]

Câbir'in bildirdiğine göre Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Aranızdan bana gelerek bir şey isteyip te benim verdiğimi alıp giden kişi, kucağındakini cehenneme taşımaktadır. " (Müsedded)

858. Hasan b. Sa'd'ın babasından naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Elli dirheme veya bunun değerinde altına sahip olan kimsenin sadaka alması helal olmaz" buyurmuştur. (Müsedded)

Hibbân b. Bulı es-Suddâî'nin hadisi Peygamberlik alâmetlerine dair bahiste gelecektir. [77]

859. İbn Cünâde'nin [78] ki Hz. Peygamber'le (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte Veda haccına katılmıştı- bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Fakir olmadığı halde dilenen kimse, ancak (midesine) kor yer" buyurmuştur. (el-Hâris) [79]

860. Esma binti Ebû Bekir'in bildirdiğine göre o, kızlarına: "Sadaka veriniz. Bunun için ihtiyaç fazlası mal beklemeyiniz. Zira sizler ihtiyaç fazlası mal beklerseniz, onu bulamazsınız. Ama sadaka verirseniz, onun da eksikliğini hissetmezsiniz" (İshâk)

Sâ'ın Miktarı

861. es-Sâib b. Yezîd demiştir ki: "O gün onların kullandıkları sâ\ bir müd ve 1/3 müd kadardır...." Senedi sahihtir. Aslı Nesâî'de geçmektedir.[80] (İshâk)

862. Ebu'l-Esved'in [81] bildirdiğine göre Esma derdi ki: "Bizler Resûlullah (saflallahu aleyhi vesellem) zamanında fitır sadakasını insanların alış verişte kullandıkları müdle verirdik." {el-Hâris) [82]

863. Mücâhid demiştir ki: "Ûkiyye 40, Neşş, 20, Nevat da 5'dir. (Müsedded)

Zekâtı Bütün Sınıflara Teşmil Etmek

864. Abdullah b. Abdurrahman'ın bildirdiğine göre Hz. Ömer Dımaşk (Şam) Câbiye'sine geldiğinde orada bir hutbe irat etti.... Hadisin devamında şu sözleri geçmiştir: "Dikkat ediniz. Ben bu yerimden ayrılır ayrılmaz, kimin zekât almaya hakkı varsa, yanıma gelsin." Onunla birlikte bulunanlardan yalnız iki adam geldi ve onlara zekât verilmesini emretti ve verildi. Sonra bir adam kalkarak: "Allah müminlerin emirini ıslah etsin. Bu varlıklı zengin, o zekâta bu namuslu (dilenmekten sakınan) fakirden daha layık değildir?" dedi. Ömer de. "Yazıklar olsun sana! Biz onları nasıl bilebiliriz ki?" diye arşîık verdi. [83]

Zekât Vermeye Teşvik

865. Ka'b (el-Ahbâr) demiştir ki: "Bir kulun Allah katında değeri ne kadar olursa, karşılaştığı bela ve musibetler de o kadar artar. Kul, malının zekâtını verdiğinde malı eksilmeyeceği gibi zekâtını vermediğinde de

artmaz. Kim de hırsızlık yaparsa, çaldığı rnal rızkından kesilir." (el-Hâris) [84]

Tasadduk Ederken Başkasından Yardım İstememenin Müstehap Oluşu

Konuyla ilgili Âişe hadisi Abdest bölümünün başlarında geçmişti.

Zekât Develerini Binit Hayvanı Olarak Kullanmak

866. Muhammed (b. Sîrîn)'in bildirdiğine göre Hz. Ömer, bir adama develerini sordu. Adam, onların cılız ve yaralı olduğunu anlatınca Ömer: "Ama ben onların tavlı ve semiz olduklarını zannediyorum" dedi. Bu şekilde geçip gitti. Sonra Hz. Ömer ona, develerini şöyle şiir okuyarak sürerken rastladı:

Allan aama yemin ederim ki, Ebû Hajs Ömer,
Develerimde yara da yoktur bere de,
Ananım, yapmışsa eğer bir kusur, onu bağışla.

Bunu duyan Ömer: "Bu nedir?" dedi. O da: "Müminlerin emiri bana develerimin durumunu sordu ve kendisine onların ne halde olduklarını anlattım. Meğer onların tavlı ve semiz olduklarını zannedermiş. Onlar gördüğün gibidir" dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer: "Ben müminlerin emiri Ömer'im. Şu şu yerde bana gel" buyurdu. Adam gelince emir verdi, develeri alındı. Onların yerine ona zekât develerinden verdi. (el-Hârİs) [85]

Fıtır Sadakası

867. Fâtıma'nın bildirdiğine göre Esma (binti ebî Bekir), ailesinden geçimini karşıladığı küçük büyük, hazır bulunan ve bulunmayan herkes adına fıtır sadakası verirmiş. (İshâk)

Mal Biriktirmekten Sakındırmak

868. Ebû Miclez demiştir ki: Kalkıp hutbe irat etti {Hz. Peygamber'i kastediyor) ve hutbesinde şöyle buyurdu: Mal biriktirenler helak oldular. Ama onlar için üzülmüyorum. Fakat asıl onların ilişkili oldukları kimselere üzülüyorum," Biraz sonra hutbeden indi. İnsanlar ona sormaktan çekindiler ve (kendi kendilerine) "Acaba kimleri kastetti?" diye sordular. Sonra: "Bizce bunlar, bizden sonra gelecek bir kavimdir ki, onlar bu malları yığarlar, onu elde etmek için kan dökerler. [86] (İshâk)

Ben derim ki: Mahfuz olan, bu hutbenin İbn Mes'ûd'a ait olduğudur.

869. İbn Büreyde'nin babasından naklettiğine göre Resûlullah (sallaUahu aleyhiveellem): "Zekâtı esirgeyen hiç bir kavim yoktur ki, Allah onlardan yağmuru kesmiş olmasın " buyurdu.[87] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) er-Rûyânî demiştir ki: Bize Muhammed b. İshâk nakletti. Dedi ki: Bize Ubeydullah b. Mûsâ bu senetle nakletti, fakat "yağmur onlardan kesilmiş olmasın " şeklinde fiili edilgen sıygayla zikretti.

870. Ebû Ya'lâ el-Mevsılî demiştir ki: Bize Züheyr nakletti. Dedi ki: Bize Ubeydullah bu senetle nakletti. Bu rivayet daha tamdır.

871. Sevbân, Hz. Peygamber'in {sallaUahu akyhi vesellem) şöyle buyurduğunu nakletti: "Kim kendisinden sonra geride kenz (zekâtı ödenmemiş hazine) bırakırsa, kıyamet günü karşısına her iki gözünün de üstünde kara bir nokta bulunan dazlak bir yılan/ejderha çıkar ve peşine düşer. O kişi: Sen kimsin? diye sorduğunda Ben senin geride bıraktığın kenzinim/zekâtı ödenmemiş hazinenim der. Sonra yılan onu kovalamaya devam eder. Sonunda elini kapıp kıtır kıtır yer. Sonra vücudunun diğer bölgelerine geçer." (Bezzâr)

Bezzar: "Hadisin Sevban'a ulaşan bundan başka tarikim bilmiyoruz" demiştir. [88]

Sadaka Vermeye Teşvik ve Sadakanın Fazileti

872. Ömer b. el-Hattâb demiştir ki: "Bana anlatıldığına göre, ameller birbirine karşı övünürler ve sadaka: <Ben en üstününüzüm der." Devamla Ömer demiştir ki: "Hangi Müslüman kişi malından iki çift tasadduk ederse, muhakkak cennet bekçileri onu karşılamak için yarışırlar.[89] (İshâk)

873. Avf b. Mâlik'in bildirdiğine göre Ebû Zer, Resûlullah'm (sallallahu aleyhi

vesellem) önüne oturdu.. Bir öncekinin benzeri olan hadiste şöyle geçmiştir:

Ya Resûlallah! Sadaka ne demektir?" dedim. "Kat kat sevap demektir. Allah katında daha fazlası da vardır" buyurdu. "Ya Resûlallah! Hangi sadaka daha üstündür?" diye sordum. "Fakire yardım etmek veya fakire gizlice vermektir" buyurdu.[90] (İshâk)

874. Kesîr b. Abdullah b. Amr b. Avfın dedesinden naklettiğine göre Resûlullah (sallaUahu aleyhi vesellem); "Kuşkusuz Müslüman kişinin verdiği sadaka, Ömrü uzatır, kötü ölümü savar ve onunla Allah kibirlenme ve övünme duygularını yok eder" buyurmuştur.[91] (İshâk)

875. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Şüphesiz ki sadaka ve sda-İ rahim (akrabalık ilişkilerini sürdürmek) sayesinde Allah ömrü uzatır, kötü ölümü savar ve sakıncalı ve istenmeyen (kötü) halleri defeder [92] (Ebû Yala)

876. Ebu'd-Derda demiştir ki: Resûlullah'ı (salkllahu aleyhi veellem) şöyle buyururken işittim: "Kim Allah yolunda malından iki çift ınfakta bulunursa, Cennet bekçileri onu, cennetin dilediği kapısından girmesi için davet ederler (Ahmed b. Menf)

877. Kays b. Âsim demiştir ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gittim. Yaklaştığımda: "Bu, Bedevilerin (Ehl-i Veber'in) efendisidir" buyurduğunu işittim. Sonra selam verip oturdum ve: "Ya Resûlallah! Hangi malda bana gelen misafir ya da sayıları fazla olan jçoluk çoluk için bana bir sorumluluk olmaz?" diye sordum. Şöyle buyurdu: "Kırk deve ne hoş maldır. En fazlası altmış olmalıdır. İki yüz deveye sahip olanlara yazıklar olsun. Fakat darlıkta da bollukta da hakkını veren, binek olarak Ödünç veren, erkeğini üzerine salan, sütü bol olanı hibe eden,

semizini boğazlayan, kanatkâr dilenciye de dilenmeyen fakire de yediren bundan müstesnadır. "

Ya Resûlallah! Ne üstün ahlaki erdemlerdir bunlar! Korkarım ki, develerimin çokluğundan benim bulunduğum vadiye (başkası) sığmaz" dedim. "Sen menîha (devenin sütü ve yavrusunu başkasına vermek) konusunda ne yapıyorsun?" diye sordu. "Her yıl yüz deveyi menîha olarak veriyorum" dedim. "Âriye konusunda ne yapıyorsun?" diye sordu. "Develer sabahtan çıkıyor. İnsanlar da çıkıyorlar. Kim hangi devenin başından tutmuşsa, onu alıp gidiyor" dedim. "Peki ödünç verilen develer konusunda ne yapıyorsun? diye sordu. "Ben zayıf erkek deve ile yaşlı dişi deveyi ödünç veririm" dedim. "Kendi malını mı daha çok seversin, yoksa mevlantn (azatlının) malını mı?" diye sordu. "Elbette kendi malımı" dedim. "Senin malından yalnız yiyip tükettiğin, giyip eskittiğin veya verip gönderdiğin sana aittir. Geri kalanı ise ınevlanındır" buyurdu. "Mevlamm mı?" dedim. "Evet. Mevlamn" buyurdu. Ben de: "Madem öyle, vallahi, eğer malım kalırsa, pahalısından az bırakacağım" dedim. Hasan demiştir ki: "Allah rahmet eylesin! Öyle de yapmıştır.[93] {Ebû Ya'lâ).

Sadakanın Fazileti

878. Sa'd dedi ki: "Ya Resûlallah, bana bir sadaka emret!" O da: "Su dağıt!" buyurdu. Hasan (el-Basrî) demiştir ki: Bunun üzerine iki su dağıtım merkezi kurdu. Ben henüz çocuktum, aralarında koşup dururdum. (Müsedded)

879. Ebû Berze anlatmaktadır: Peygamber'in (saMlahu aleyhi vesellem) dokuz hanımı vardı. Bir gün: "Sizin en hayırlınız, elleri en uzun olanınızdır" buyurdu. Bunun üzerine her biri elini duvarın üzerine koyup uzunluğunu ölçmek isteyince Resûlullah (salkllahu aleyhi vesellem): "Ben bunu kastetmedim. Fakat elleri en fazla hayır yapanı kastettim" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [94]

Ukbe b. Ebî Mu'ayt'm kızı Ümmü Külsüm anlatmaktadır: Ben Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: "En üstün sadaka, düşmanlık yapan akrabaya yapılan iyiliktir." (el-Humeydî) [95]

881. Huzeyfe demiştir ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) göğsüme doğru yaslanıyordu ve: "Kim Allah rızasını gözeterek bir sadaka verir ve ömrünü bu şekilde tamamlarsa, cennete girer" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [96]

882. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs birlikte naklediyorlar: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize hutbe irat etti..... Hadisin devam eden sözlerinde şunlar geçmektedir: "Kim bir sadaka verirse, Allah o kimseye onun her bir zerresine karşılık Uhud dağı kadar cennet nimeti verir. Kim o sadakayı Müslümanlara götürürse, kendisine, attığı her adıma karşılık eksiksiz o kadar mükafat verilir. Sakınan ve iyi davranışlarda bulunanlar için Allah katındaki daha hayırlı ve daha kalıcıdır." (el-Hârİs)

Hadis, uydurmadır.

883. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem) şöyle buyurmuştur: "Hangi Müslüman Allah yolunda iki çift mal sadaka verirse, mutlaka melekler ellerinde reyhanlarla (güzel kokulu

çiçeklerle) cennetin kapısında onu sağa sola çekerek Ey Allah 'in kulu.1 Ey Falan kimse! Gel, burası daha hayırlıdır derler. " (Müsedded)

884. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallailahu aleyhi vesellan), yanında Ebû Bekir'in oturduğu bir sırada şöyle buyurmuştur: "Hangi Müslüman Allah yolunda bir infakta bulunursa, mutlaka kıyamet günü melekler yanlarında reyhanla cennetin kapısında; Ey Allah'ın kulu! Ey Falan! Gel, burası daha hayırlıdır diyerek karşılarlar." Bunu duyan Ebû Bekir: "Ya Resûlallah, o zaman bu adamın malı hiç telef olmaz?" dedi. Bunun üzerine Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Ben senin onlardan olacağını ummaktayım" buyurdu. (Ibn Ebî Ömer) [97]

884b. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûluîlah (sallallahu aleyhi vesellem): "Her sabah bir münadi gökten şöyle seslenir: Allahım! İnfakta bulunan her kişiye halef ver/verdiğini telafi et, cimrilik yapan her kişiye de telef ver (malım telef et). Ey iyilik arayan kişi gel! Ey kötülük arayan kişi sen ise uzak dur!" (Ebû Yala) [98]

885. Tavus, İbn Abbâs'dan, merfû (Hz. Peygamber'e ait) olduğunu belirttiği şu sözünü nakletmiştir: "Adem oğlunun vücudunda 360 sülâmât, [99] kemik veya mafsal bulunmaktadır. Bunların her biri için her gün sadaka vermek gerekir. " Yine demiştir ki: "Kişinin söyleyeceği tatlı bir söz, sadakadır. Yolda gelip geçenlere sıkıntı veren maddeleri kaldırmak ta sadakadır. " (Müsedded) [100]

Ebû Ya'lâ der ki: Bize Ebû Ma'mer el-Katîî, Ebu'l-Ahvas'dar, o da Simak'tan, o da İkrime'den, o da İbn Abbâs'dan benzerini rivayet etmiştir.

886. el-Velîd b. Ebî Sevr, Simak'tan aynı senetle nakletmiştir. Fakat sözleri şöyledir: 'İnsan vücudunda bulunan nişanlı her uzuv İçin namaz

kılmak gerekir. (Bilin ki) Siz.den birinin namaza gitmek için attığı her adım bir namazdır. Zayıf kimsenin yükünü taşımak bir namazdır. [101] (Ebû Ya'lâ)

887. Enes b, Mâlik anlatmaktadır: Temim oğullarından bir adam Resûlullah'a (saMlahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ey Allah'ın Resulü! Benim çok malım var. Ailem ve yurtlarım/topraklarım var. Bana nasıl infakta bulunacağımı, ne yapacağımı söyle?" dedi. Allah Resulü de (salîallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Malının zekâtını verirsin. Bu, seni paklayan bir arınmadır. Akrabalarınla ilişkilerini devam ettirirsin. Dilencinin, komşunun, yoksulun hakkını tanırsın." Sonra: "Yakın akrabaya hakkını ver.[102] âyetini okudu.[103] (el-Hâris)

888. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: "Ey Âişe! İnfakta bulun, kısma! Sonra sana da (nzık) kısılır" buyurmuştur.[104] (el-Hâris)

889. İbn Abbâs'm bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Yarım hurma ile de olsa ateşten korununuz" buyurmuştur.[105] (Ebû Ya'lâ)

890. Ebû Bekir es-Sıddîk demiştir ki: Allah Resûlü'nü (saîlallahu aleyhi vesellen) minberde şöyle buyururken işittim: "Yarım hurma ile de olsa cehennemden korununuz. Zira o eğriliği doğrultur, kötü ölümü savar ve açı da tok gibi yapar. " (EbÛ Ya'lâ} [106]

891. Âişe demiştir ki: "Beytullah'a bin deve hediye etmektense şu yüzüğümü bir yoksula tasadduk ederim. Bu, daha iyidir. [107] (Müsedded)

892. el-Mikdâd b. el-Esved demiştir ki: Hz. Peygamber'e (sallaîlahu aleyhi vesellem): "Senden duyduğum bir hususta tereddüt ettim" dedim. Buyurdular ki: "Sizden biriniz bir konuda şüphe ederse, onu bana sorsun. "

"Senin eşlerin hakkında söylediğin Ben, benden sonra onlar için sıddîkler çıkacağını umuyorum sözünüz hakkında tereddüt ettim" dedim. "Siz sıddîkler sözünden ne anlıyorsunuz" diye sordu. Biz de: "küçük yaşta ölen çocuklarımızı" dedik. "Hayır, onlar değil. Asıl sıddîkler, bağış yapanlardır" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [108]

893. Huzeyfe'nin bildirdiğine göre Resûlullah şöyle buyurmuştur: "Dikkat ediniz! Öyle bir zamanda yaşayacaksınız ki,...zengin kimse infakta bulunmamak için elini ısırır. Oysa ki Allah: Her neyi infak ederseniz (hayra harcarsanız) O, onun yerine başkasını verir. Hem O, rızık verenlerin en hayırlısıdır [109] buyurmaktadır. " {Ebû Yala}

el-Kâsım der ki: Abdurrahman b. e. Bekir öldüğünde (kız kardeşi olan) Hz. Âişe, kendine ait bir köleyi onun adına tasadduk etti. (Müsedded)

Sadaka Sevabının Ölüye Ulaşması

894. Havle binti Kays -Hamza b. Abdulmuttalib'in nikahında idi- şöyle anlatmaktadır: Dedim ki: "Ya Resûlallah! Bildiğin gibi bizler muhtaç durumdaydık. Sonra sizinle hısım olduk ve Allah sizinle hısım olmamız sayesinde bize bereket verdi. Annem vefat etti. Onun adına bağışta bulunsam, bu ona fayda verir mi?" Allah Resulü (salkllahu aleyhi

vesellem): "Bir paça bağışlasan bile bunun ona faydası dokunur" buyurdu, (ishâk)

Hadis munkandır.

İyilik Yapmaya ve Muhtaca Yardım Etmeğe Teşvik

895. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallailahu aleyhi vesellem): "Sizden birinizin zengin ya da fakire yaptığı her iyilik bir sadaka değerindedir" buyurmuştur. (Ahmed b. Men?') [110]

896. İbn Ömer'in bildirdiğine göre ResûluUah (sallailahu aleyhi vesellem) ashabına: "İnsanların hangisi daha hayırlıdır?" diye sordu. "Ya Resûlallah! Malını ve canını feda eden kimsedir" dediler. Bunun üzerine ResûluUah {sallailahu aleyhi vesellem): "Bu ne iyi insandır. Onun dengi yoktur. Fakat insanların en faziletlisi, cehdini/gayretini bağışlayan kimsedir" buyurdu. (Ebû Dâvud et-Tayalisî) [111]

897. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bütün mahlukat Allah 'in çocuklarıdır. İçlerinde Allah nezdinde en üstün olanları ise, O'nun çocuklarına en yararlı olanlarıdır" buyurmuştur. (el-Hârİs) [112] Ebû Ya'lâ demiştir ki: Bize Ebû Rabî ez-Zehrânî ve Ebû Yâsir, Yûsuftan naklettiler. Ben derim ki: Oldukça zayıf bir ravi olan Yûsuf, bunu tek başına nakletmiştir.

898. Enes'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kim Müslüman kardeşinin bir ihtiyacım karşılamaya

giderse, onun için hareket ettiği noktaya dönünceye kadar attığı her adıma karşılık mutlaka bir İyilik yazdır. İhtiyacını giderdiğinde ise, annesinin onu doğurduğu gün gibi günahlarından kurudur. Bu hal üzere ölürse, hesapsız cennete girer. "

Abdürrahîm oldukça zayıftır. (Ebû Ya'lâ)

899. Yine Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim (dîn) kardeşinin bir ihtiyacını giderir ve ona iyilik yaparsa, Allah'ın cennet hizmetçilerini, ona hizmetle görevlendirmesini hak eder" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [113]

900. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kim bir mümine iyilik eder ya da büyük veya küçük ihtiyaçlarından bir ihtiyacım görürse...." (hadisin devamını yukarıdaki gibi zikretti) (Ebû Ya'lâ) [114]

901. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim bir muhtaca yardım ederse, Allah onun için yetmiş üç iyilik yazar. Bunlardan biriyle dünya ve âhiret işlerini düzeltir, yetmiş ikisiyle de derecesini artırır" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [115]

902. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bir hayır işine Öncülük eden, onu fiilen yapan gibidir. Allah muhtaçların/darda kalanların yardımına koşulmasını sever" buyurmuştur.

Senedindeki Ziyâd b. Meymûn metruk bir ravidir. (EbÛ Ya'lâ) [116]

903. îbn Abbâs demiştir ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyM vesellem); "İnsanların hangisi daha hayırlıdır?" diye sorulduğunda "İnsanlara en yararlı olanlarıdır" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [117]

904. Zeyd b. Sabit, Hz. Peygamber'den {sallallahu aleyhi vesellem) naklen demiştir ki: "Kul (din) kardeşinin ihtiyacını gördükçe, Allah da onun ihtiyacını görür." (Ebû Ya'lâ) [118]

Cimriliğin Yerilmesi

905. Ebû Salih, Hz. Peygamber'in {salkllahualeyhivesellem) eşlerinden birinden şöyle dediği nakledilmiştir: Bir adam Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ya Resûlallah! Bahçemde falan kimseye ait hurma ağacı bulunmaktadır. Söyle de onu bana ya satsın, ya da bağışlasın" dedi. Bunun Üzerine Peygamber (saMahu aleyhi vesellem) adama giderek: "Bunu yaparsan, sana ona karşılık cennette bir hurma ağacı verilecektir" dedi. Adam kabul etmedi ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) âğ; "Bu, insanların en cimrisidir" buyurdu.[119] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

Sözünde Durmak

906. el-Hasan (el-Basrî) bir kadından şöyle dediğini nakletmiştir: Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bir şey istedim, ama, mümkün olmadı. Sonra kadın: "Ya Resûlallah! Bana söz ver!" dedi. O da: "Söz, hibedir" buyurdu. (İbn Ebî Ömer) [120]

Misafirin Ev Sahibine Güçlük Çıkarmaktan Menine Dair

907. Ebû Vâil demiştir ki: Bir arkadaşımla birlikte Selmân'm yanma gittim. Derken ekmek ve tuz getirdi. Arkadaşım: "Tuzumuza kekik katılması mümkün mü?" dedi. Bunun üzerine Selman ibriğini gönderdi ve ona karşılık kekik otu getirtti. Yedikten sonra arkadaşım: "Bizi, verdiği rızıkla kanaatkar eyleyen Allah'a hamd olsun" dedi. Selman da buna karşılık: "Eğer sen kanaatkar olsaydın, şimdi ibriğim rehin/ipotekli olmazdı" dedi.[121] (Ebû Ya'lâ)

ORUÇ KİTABI

Ayın 29 Gün Çektiğine Dair

908. Osman b. Affân'm Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) naklettiğine göre "Ay, 29 gün çeker. " (İshâk) [122]

Hilâli Görünce Oruç Tutulması

909. el-Hasan şöyle rivayet etmiştir: Abdullah b. Yezîd [123] Mevsim'de bir hutbe vererek şöyle dedi: Ey insanlar! Kuşkusuz bizler Muhammed'in ashabına yetiştik ve onlardan hadis dinledik. Onlar bize Allah Resûlü'nüh (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu naklettiler: "Hilâli gördüğünüz zaman oruç tutunuz. Yine onu (Hilâli) gördüğünüz zaman oruç tutmayı bırakınız (iftar ediniz). Şayet (hava kapalı olduğundan) hilali göremezseniz, sayıyı 30 güne tamamlayınız. Eğer İkİ adil/dürüst kişi (hilali gördüklerine dair) şahitlik ederlerse, onların niyetiyle (Ramazan hilalini görtneleriyle) oruç Tutunuz, (Şaban hilalini görmeleriyle) oruç tutmayı bırakınız, (Kurban bayramında da) kurban(ı) kesiniz.[124] (el-Hâris)

Ramazan'dan Bir Ya Da İki Gün Önce Oruç Tutmanın Yasak Oluşu

910. îbn Abbâs nakletmiştir: Peygamber (saMahu aleyhi vesellem), kendisine "(Oruca) Erken başlayıp (Ramazan'a) bir iki gün eklesek mi?" diye sorulmasına öfkelendi. (el-Hâris) [125]

Oruç Veya Ramazan Gecesi Hilâli Gözetlemek İçin Akşam Namazının Geciktirilmesi

911. İbn Şihâb (ez-Zührî) demiştir ki: "Oruç tutmak veya orucu bırakmak için Ramazan hilalinin gözetlendiği gece sünnet olan, (müezzinin) akşam namazı için vaktinde ezan okuması, sonra hilal görününceye ya da görülmesinden iyice ümit kesilip bir kaç yıldız çıkıncaya kadar kameti ertelemesidir." (el-Hâris) [126]

Birbirini Takip Eden İki Ayırf Aynı Zamanda Tam (30 gün) Olmayacağına Dair

912. Semure'nin naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "(Birbirini takip eden) İki ay altmış güne ulaşmaz" buyurmuştur. [127] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

913. Hz. Ali buyurdu ki: "Ay [128] vardır 30 gün çeker. Ay vardır 29 gün çeker" (Müsedded) [129]

914. Abdullah b. Şeddâd ve îkrime'nin naklettiklerine göre Allah'ın Peygamber'i (sallallalıualeyhivesellem): "Ay 29 gün çeker" buyurmuştur. (el-Hâris} [130]

915. İbn Ebî Müleyke, Temim oğullarına mensup, yalancılıkla itham etmediğimiz bir zattan şöyle dediğini nakletmiştir: Âişe'ye: "îbn Ömer Allah Resulü (sallallahualeyhivesellem): Ay 29 gün çeker buyurdu, diyor" deim. Âişe bunu reddederek şöyle dedi: Allah, Ebû Abdurrahman'ı bağışlasın. O öyle değildir. Aksine Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Ay 29 gün de olur" buyurmuştur. (Ahmecl b. Meni') [131]

Hilalin Doğduğu Geceye Ait Olduğunun Alameti/Belirtisine Dair

916. İbn Ömer'in naklettiğine göre Resûl-i Ekrem (salîallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Eğer hilal şafak doğmadan önce batarsa, o, o geceye aittir. Şafak doğduktan sonra batarsa, iki geceye aittir" (Ebû Ya'lâ} [132]

Hilali Görünce Söylenecek Söz

917. Abbâd b. Ca'fer el-Mahzûmî'nin bildirdiğine göre Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) hilali görünce (üç kere): "Seni yaratan (Allah)a inandım" derdi.[133] (Müsedded)

Oruca Başlarken Ve Orucu Bırakırken (İftar İçin) Bedevinin Şahitliğinin Kabulüne Dair

918. Rıb'î b. Hirâş'm naklettiğine göre iki bedevi Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yanında Ramazan bayramı veya Kurban bayramı hilalini gördüklerine dair şahitlik ettiler. O da onların şahitliklerini geçerli saydı.

(el-Hâris) [134]

Orucun Faziletine Dair

919. Huzeyfe şöyle nakletmiştir: Peygamber (salkllahualeyhi veseüem) göğsüme yaslanıyordu. Şöyle buyurdu: "Kim Allah rızasını gözeterek bir gün oruç tutarsa, buna karşılık kendisine cennete giriş mührü vurulur. "

(Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [135]

920. Amr b. Abese'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem) şöyle buyurmuştur: "Kim Allah yolunda bir gün oruç tutarsa, cehennemden yüz yıllık mesafe kadar uzaklaştırılır. " (Abd b. Humeyd) [136]

921. Ebu'd-Derdâ'nın naklettiğine göre Resûlulîah (sallaliahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kini aziz ve cel.il olan Allah yolunda bir gün oruç tutarsa, Yüce Allah onunla cehennem arasına, genişliği yerle gök arası kadar olan bir hendek açar. [137] (el~Hârİs)

922. Saîd b. Zeyd b. Amr b. Nüfeyl bildiriyor: Allah Resûlü'nü (salkllahu aleyhi veseUem) Usâme b. Zeyd'e yönelerek şöyle buyururken işittim: "Usûme! Cennet yoluna gir. Sakın bu yola girmekte tereddüt etme!"

Usâme: "Ey Allah'ın Resulü, bu yolu en hızlı biçimde almanın çaresi nedir?" diye sordu. Resûlullah (salkllahu aleyhi veseUem) de şöyle buyurdu: "Öğlen sıcaklarında susuzluk çekmek ve nefsi kadınlardan alınan hazzdan uzak tutmaktır. Usâme! Oruç tut, zira oruç, aziz ve celil olan Allah'a yaklaştırır. Allah katında oruçlunun ağız kokusundan daha hoş bir koku yoktur. O yemeyi, içmeyi sırf Allah için terk etmiştir. Bu sebeple eğer ölümün, sana karnın aç ve ciğerin susuzken gelmesini sağlayabileceksin, bunu yap. Zira sen böylece ahirette yüksek makamlar elde eder, peygamberlerle birlikte olursun. Ruhun onların yanına gidince, bundan sevinç duyarlar. Seçkinler sana dua ederler..." Hadisin devamında şu ifadeler yer almıştır: "Usâme! Şunu bil ki, kıyamet günü Allah'a en yakın olan İnsan, dünyada iken uzun müddet Üzüntü, susuzluk ve açlık çekendir. " (el-Hâris) [138] Rivayetin tamamı Zühd bölümünde gelecektir.

923. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre Resûlullah (saüallahu aleyhi veseUem) şöyle buyurmuştur: "Eğer bir kimse bir gün nafile oruç tutsa, sonra kendisine yeryüzü dolusu altın verilse bile, hesap gününde [139] o amel İçin verilecek sevabı eksiksiz elde etmiş olamaz [140] (Ebû Ya'lâ)

924. Seleme b. Kayser'in rivayet ettiğine göre Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kim Allah rızasını gözeterek bir gün foıç tutarsa, Allah onu, bir karganın yavru iken başlayıp yaşlı olarak ölmesine dek uçtuğu mesafe kadar cehennemden uzaklaştırır.[141] (Ebû Ya'lâ}

925. Sehl b. Muâz babasından şöyle dediğini nakletmiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi -vesellem): "Kim Allah yolunda Ramazan haricînde bir

gün nafile oruç tutarsa, o kimse, eğitimli koşu atının yürüyüşüyle yüz yıllık mesafe kadar cehennem ateşinden uzaklaştırılır" buyurdu.[142] (Ebû Ya'iâ)

926. Ebu'd-Derdâ'nm naklettiğine göre Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Her şeyin bir kapısı vardır. İbadetin kapısı da oruçtur.[143] (Ebû Ya'lâ}

Ramazan Ayının Faziletine Dair

927. Selmân el-Fârisî nakletmektedir: Bize Allah Resulü (sallaîlahu aleyhi vesellem) Şaban ayının son günü bir hutbe irat ederek şöyle buyurdu: "Ey insanlar! Üzerinize mübarek bir ayın gölgesi düşmüş bulunuyor. Onda bin aydan daha hayırlı bir gece saklıdır. Allah o ayda oruç tutmayı farz, gecesini ihya etmeyi nafile kılmıştır. Kim o ayda nafile bir ibadet yaparsa, başka aylarda farz ibadet yapmış gibi olur. Kim onda bir farzı yerine getirirse, yetmiş farzı yerine getirmiş gibi olur. O, sabır ayıdır. Sabrın karşılığı da cennettir. O, dayanışma ayıdır. Bu ayda müminin rızkı artar. Kim bu ayda bir oruçluya iftar verirse, bir köle azat etmiş gibi (sevap) kazanır ve günahları bağışlanır." Dediler ki: "Ey Allah'ın Resulü! Bizden herkes oruçluya iftar verecek imkanı bulamaz ki?" Bunun üzerine şöyle buyurdu: "Allah bu sevabı bir oruçluya bir parça sulu süt veya bir kuru hurma veyahut bir içim su ile iftar ettirene verir. Kim bir oruçluyu doyurursa, onun günahları bağışlanır. Allah ona benim havzımdan içirir. Öyle ki, cennete girene kadar bir daha susamaz. Ayrıca o kişinin sevabı gibi sevap kazanır. Bundan dolayı diğerinin sevabından da bir şey eksilmez. Bu öyle bir aydır ki, başı rahmettir. Ortası mağfirettir. Sonu da

cehennemden kurtuluştur. Kim bu ayda kölesinin yükünü hafifletirse, Allah da onu cehennemden azat eder.[144] (el-Hâris)

928. Enes b. Mâlik der ki: Resûiullah'ı (sallallahu aleyhi vesellan) şöyle buyururken işittim: "İşte Ramazan ayı geldi. Bu ayda semanın kapıları açılır, cehennemin kapılan kapatılır ve şeytanlara prangaya vurulur. Ramazanı idrak edip de bağışlanmayan kimse, başka ne zaman bağışlanacaktır? " İsnadı zayıfta? [145] (Ebû Ya'lâ)"

929. Enes'in naklettiğine göre Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) Ramazan geldiğinde (üç kere): Sübhanalloh! İnsan neyi karşılıyor? [146] buyurdu. Ömer: "Ey Allah'ın Resulü, vahiy mi indi?" diye sordu. Resûlullah {sallallahu aleyhi vesellem): "Hayır, inmedi" buyurdu. "Düşman mı geldi?" diye sordu. "Hayır" buyurdu. "Nedir öyleyse?" diye sorunca şöyle buyurdu: "Muhakkak ki Allah, Ramazan ayının ilk gecesi bütün kıble halkını (Kabe'ye dönenleri) bağışlar." Sonra baktı önünde oturan bir adam başını sallayarak: "Buh, buh (tüh tüh)" diyor. Onu duyan Nebî (sallaîlahu aleyhi vesellem): "Sanki göğsün daralmış gibi?" buyurdu. Adam: "Hayır. Ama münafıkları hatırladım" deyince Allah Resulü (sallaUahu aleyhi vesellem): "Münafık kafirdir. Kafirin de bundan hiçbir nasibi yoktur" buyurdu.

Hadisi nakleden İbn Huzeyme şu değerlendirmeyi yapmıştır: "Eğer haber salıîhse! Ki ben (ravilerden) ne Halef, ne de Amr b. Hamza el-Kaysî hakkında cerh/tenkit ya da tadil/güvenilirliğe dair bir bilgiye sahip değilim." (Ebû Ya'lâ) [147]

Konuyla ilgili Ebû Zer hadisi, Peygamberler hakkındaki hadisler arasında gelecektir.

930. İbn Mes'ûd'un naklettiğine göre kendisi Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işitmiştir: "İşte Ramazan ayı gelip çattı. Eğer kullar Ramazan ayındaki sevabı bilselerdi, bütün senenin Ramazan olmasını temenni ederlerdi. " Hemen Huzâ'a kabilesinden bir zat: "Onu ize anlatıver" dedi. Resûhıllah da (sallallahu aieyhi vesellem) şöyle anlattı: "Muhakkak ki cennet senenin başından sonuna (sene-i devriyeye) kadar Ramazan ayı için süslenip bezenir. Ramazan ayının ilk günü olunca Arşın altından bir rüzgar eser ve cennetin yapraklarını titretir. Huriler bu olaya bakarak şöyle dua ederler: Ey Rabbhniz! Bu ay kulların arasından bizlere öyle kocalar/eşler nasip eyle ki, onlarla bizim gözlerimiz, bizimle de onların gözleri aydın olsun Ramazan ayında oruç tutan her kul hurilerden bir eşle evlendirilir. Allah'ın "Çadırlara kapatılmış, sahiplerine tahsis edilmiş (gün yüzü görmemiş, ceylân gözlü) huriler vardır [148] dîye nitelediği gibi eşi içi boş/çukur İnciden yapılmış bir çadırda olacaktır. Onlardan her kadının üzerinde, birinin rengi diğerinden farklı yetmiş elbise vardır. Ona (erkeğe), her birinin rengi diğerinkinden farklı yetmiş çeşit koku sürülür. Onlardan her bir kadına inci kaplamalı kızıl yakuttan yetmiş karyola ayrılır. Her karyolanın üzerine Örtüleri atlastan olan yetmiş yatak yerleştirilir. Yetmiş yatağın üstünde de yetmiş koltuk bulunur. Her bir kadına ihtiyaçlarını görmesi için bin bayan ve bin bay hizmetçi tahsis edilir. [149] Her hizmetçinin elinde içinde rengarenk yemeklerin bulunduğu bir altın kap olur ki, kişi ondan yediği son lokmadan aldığı tadı, ilk lokmasında bulamaz. Aynısı kızıl yakuttan bir serir/karyola üzerindeki kocasına da verilir. Karyolanın üzerinde kızıl yakut kaplamalı iki altın bilezik vardır. Bu

mükafat, Ramazan ayının her bir gününe karşılık verilir. Yapılan diğer iyilikler buna dahil değildir. " {Ebû Ya'lâ) [150]

Ben derim ki: Bu hadisi son. derece zayıf biri olan Cerir b. Eyyûb tek başına nakletmiştir.[151] Aynı hadisi Sahîh 'inde nakleden İbn Huzeyme de: "Haber sahîh olsa bile Cerir b. Eyyûb hakkında kalpte bir kuşku vardır!" demiştir. Hadis ahlak ve nasihat (reğaib) konusuyla ilgili olması hasebiyle İbn Huzeyme biraz gevşek davranmış gibi gözükmektedir. Burada zikri geçen İbn Mes'ûd, Hüzeyl kabilesine mensup meşhur İbn Mes'ud değildir. Gıfar kabilesine mensup başka biridir. [152]

931. Ebû Hureyre ve îbn Abbâs şöyle nakletmişlerdir: Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) bize hutbe irat ederek şöyle buyurdu: ".....Kim Ramazan ayında oruç tutar ve gıybet, dedikodu, yalan ve boş sözlerden sakınırsa, dilini Allah'ı zikretmek dışında her şeyden korursa, kulağını, gözünü ve bütün azalarını Allah'ın yasaklarından ve Müslümanlara eziyet vermekten uzak tutarsa, Allah nezdinde (hakka) öyle yakın bir mertebeye ulaşır ki, dizi İbrahim, Halilullah'in dizine değer. " (el-Hâris)

Bu, uydurma hadistir

932. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre Resûîullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Ramazanda ümmetime, daha evvel hiçbir ümmete verilmeyen beş haslet verilmiştir: Oruçlunun ağız. kokusu Allah nezdinde misk kokusundan daha hoştur. Melekler, iftarlarım alıncaya kadar onlar için mağfiret dilerler. Allah her gün her cennetini süsleyip bezeyerek şöyle buyurur: Salih kullarımın sıkıntı ve dertlerden kurtulup, sana kavuşmaları pek yakındır.[153] Bu ayda şeytanların azgınları zincire

vurulur, böylece başka aylarda yaptıklarım bu ayda yapmaya muvaffak olamazlar. Son gece (oruç tutanlar) bağışlanırlar."

"Ey Allah'ın Resulü! O gece Kadir gecesi midir?" diye sorulduğunda ise: "Hayır. Fakat amel işleyen, amelini bitirince ecrini eksiksiz alır" buyurdu. (Ahmedb. Menî') [154]

Nafile Oruca Değil De Yalnız Farz Oruca Niyet Edecek Kişinin Geceden Niyet Etmesinin Şart Oluşu

932. Meymûne binti Sa'd der ki: Ben Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: "Kim geceden oruç tutmaya karar verirse, oruç tutsun. Kim de oruç tutmaya niyet etmeden sabaha ererse, oruç tutmasın. " (el-Hâris) [155]

933. Mücâhid, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) eşlerinden birinden şöyle dediğini nakletmiştir: Nebî (sallallahu aleyhi vesellem) gelip yemek isterdi; bulamayınca oruç tutardı. Defalarca oruçlu olarak geldiğinde, yanımda taze/hoş yiyecek olmuştur. O zaman ben: "Ey Allah'ın Resulü! Eğer oruçlu olmasaydın, sana yemek yedirecektim" derdim. O da yemeği ister ve yerdi.[156] (Müsedded)

934. Ebû Süfyan demiştir ki: Bir adamın Enes b. Mâlik'e şöyle dediğini işittim: "Sahur yemeği yedim. Sonra vazgeçip iftar etmek istedim." Enes de: "öyleyse orucunu boz!" dedi. Ebû Talha da ailesine gider ve: "Bir şeyiniz var mı?" diye sorardı. "Hayır. Yoktur" derlerse, "O zaman ben oruçluyum" derdi.[157] (Müsedded)

935. Ebû Kılâbe anlatmaktadır: Bana Ümmü'd-Derdâ'nm bildirdiğine göre Ebu'd-Derdâ sabah olduğunda yanlarına gelir, kahvaltılık istermiş. Bulamazsa: "Öyleyse oruç tutayım" dermiş. (Müsedded)

Bu, sahîh mevkuf hadistir. [158]

Oruçlu İken Sakınılacak Şeyler

936. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre Allah Resulü (saüaUahu ale^i veseüem) şöyle buyurmuştur: "Orucu arındırınız. Zira asıl oruç, yemek ve içmekten kesilmek değildir. Aksine günahlardan sakınmaktır. " (Tayâlisî) [159]

937. Ebu'l-Mütevekkil'in bildirdiğine göre Ebû Hureyre oruçlu iken mescide oturur, "Orucumuzu arındırıyoruz" derdi.[160] (Ebû Dâvud et-Taya)

938. Atâ b. es-Sâib demiştir ki: Bizim arkadaşlarımız "En kolay oruç, yeme içmeyi terk etmektir" derlerdi.[161] (Müsedded)

939. el-Hasan (el-Basrî) demiştir ki: "Kişi, kusmuk sıkıştırır da kusarsa orucu bozulmaz. Ama kendisi zorla kusarsa orucu bozulur.[162] (Müsedded)

Orucu Sadece Yiyecek Ve İçeceğin Bozacağını Söyleyenler

940. Enes b. Mâlik demiştir ki: Bir gün gökten dolu yağdı. Biz henüz delikanlı idik. Ebû Talha: "Enes, bana şu dolulardan biraz ver" dedi. Ben de

verdim. Oruçlu olduğu halde onlardan yemeğe başladı. Ben: "Sen oruçlu değil misin?" diye sorduğumda "Evet oruçluyum! Ama bu ne yiyecek, ne de içecektir. Bu yalnızca gökten inen bir berekettir. Bununla midelerimizi temizleriz" şeklinde yanıt verdi. Sonra Nebî'nin- (sallaJJahu aleyhi vesellem) yanma gidip, bunu kendisine haber verdiğimde Peygamber (saüaUahu aleyhi vesellem): . "Amcandan öğren!" buyurdu. (Ebû Ya'lâ)

Hadis, zayıf bir senetle nakledilmiştir. [163]

Aynı hadisi Bezzâr ayrıca Hilal b. Yahya'dan, o da Ebû Avâne'den, o da Katâde'den, o da Enes'den: "Ebû Talha'yı ....gördüm" ifadeleriyle mevkuf olarak zikretmiştir.

Kuru Hurma, Yaş Hurma Veya Ateş Değmemiş Bir Yiyecekle İftar Etmenin Sünnet

941. Enes b. Mâlik şöyle bildirmiştir: "Allah Resulü (sallaMıu aleyhi vesellem) yazın oruçlu ise akşam namazını kılmaz, beklerdi. Tâ ki biz kendisine yaş hurma getiririz, yer, içer, ondan sonra kalkar, namazı kılardı. Mevsim kış ise, kuru hurma getiririz. Yer, içer, sonra kalkar namazı kılardı."

Senedinde kopukluk vardır.[164] (el-Hâris)

942. Enes şöyle bildirmiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) üç kuru hurma veya ateş değmemiş (pişmemiş) bir şeyle iftar açmayı severdi. (Ebû Ya'lâ) [165]

943. Câbir b. Abdullah, şöyle nakletmiştir: (salîallahualeyhiveseUem) yaş hurma varsa, yaş hurmadan başka bir şeyle iftar açmazdı. Eğer yaş hurma yoksa, ancak kuru hurma ile iftar açardı. (Abd b. Humeyd) [166]

İftarda Acele Etmenin Sünnet Oluşu Ve Aralıksız Oruç Tutmanın (Visal) Yasaklanışı

944. Amra demiştir ki: Âişe'nin şöyle dediğini işittim: "Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) aralıksız {süvm-i visal, hiç iftar etmeden bir kaç gün aralıksız) oruç tutmaktan men eder, iftarda acele edilmesini ve sahurun geciktirilmesini emrederdi.[167] (Ebû Ya'lâ)

945. Ümmü Hakîm binti Veda' der ki. Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) "İftarda acele ediniz, sahuru ise geciktiriniz" buyururken işittim.[168] {Ebû Ya'lâ)

946. Câbir'in naklettiğine göre Nebî (sallallahu aleyhi veseHem): "Aralıksız (iftar açmadan) oruç olmaz." buyurmuştur.[169] (Ebû Dâvud et-Tayalisî)

947. Câbir b. Abdullah nakletmektedir: Allah Resulü {sallallahu aleyhi vesellem) visal orucu tutardı; yani iftar etmeden ardı ardma bir kaç gün oruç tutardı.[170] (el-Hâris)

Ramazan Orucunun Aralıklı Olarak Kaza Edilmesine Ruhsat Verilmesi

948. Esved b. Kays, babasından şöyle nakletmiştir: Bir zat Ömer b. el-Hattâb'a Ramazan ayını Zilhicce'nin on gününde kaza etmenin hükmünü

sordu. Aralarında ne geçtiğini bilmiyorum. O da Ramazan ayının Zilhicce'nin on gününde kaza edilmesini emretti. (Ravi dedi ki) "Ama babanın bunu Ömer'den duyduğunu söylemiyorsun.[171] (Müsedded)

949. Şu'be'nin Rafı' b. Hadîc'in çocuklarından birinden, onun da ninesinden naklettiğine göre, Rafı' b. Hadîc kendisine Ramazan oruçlarını ayrı ayrı kaza etmesini söylemiştir. {Müsedded)

950. Abdülmecid b. Rafı'nin [172] ninesinden naklettiğine göre Rafi' b. Hadîc derdi ki: "Sayıyı belleyin.[173] Sonra nasıl istersen öyle oruç tut" (Ebû Bekir b. EbîŞeybe) [174]

Sürme Oruçlunun Orucunu Bozmaz

951. Ali b. Ebî Talib ve îbn Ömer'den her birinin şöyle dediği nakledilmiştir: "Ramazan ayında Allah Resûlü'nün yanımıza çıkmasını bekledik. Derken Ümmü Seleme'nin evinden çıktı. Ümmü Seleme O'na sürme çekmiş, gözlerini sürmeyle doldurmuştu. (el-Hâris) [175]

Oruçlunun Kan Aldırması

Konuyla ilgili Hz. Ali hadisi, özellikle belli bir günde oruç tutmaktan mene dair bölümde gelecektir.

Bilerek Cinsel İlişkide Bulunan veya Orucunu Bozan Kimsenin Ne Yapacağına Dair

952. Atâ ve Amr b. Şuayb şöyle demişlerdir: Bir zat Hz. Peygamber'e (saMahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ey Allah'ın Resulü helak oldum!" dedi. ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sent helak eden nedir?" diye sordu. "Ramazan'da eşimle ilişkiye girdim" dedi. Sonra Allah Resûlü'ne (sallallahualeyhi vesellem) bir merkep yükü hurma getirildi. Bir kısmının o zata verilmesini emretti. Ona da: "Al bunu ve tasadduk et!" buyurdu. Adam: "Ey Allah'ın Resulü! Medine'nin iki kayalığı arasında benden daha fakir aile var mı ki?" dedi. Bunun üzerine ResûluUah (saMahu aleyhi vesellem) azı dişleri görünecek derecede güldü. Sonra: "Hadi onu ailene yedir. Ama her bir gün yerine bir gün kaza et. Allah'tan bağışlanmak dile" buyurdu.

Ravi der ki: "Ama her bir gün yerine bir ün kaza et. Allah'tan bağışlanmak dile" ifadesi yalnız birinin hadisinde mi geçiyor? yoksa ikisinin hadisinde de geçiyor mu? bilmiyorum. [176] (Müsedded)

953. Saîd b. el-Müseyyeb'den nakledildiğine göre bir zat, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ben, Ramazan'dan bir gün yedim", demiş, ResûluUah da: "Bu yaptığından dolayı sadaka ver. Sonra onun yerine bir gün oruç tut ve aziz. ve ceiil olan Allah'tan bağışlanmak dile" buyurmuştur.[177] (Müsedded)

954. İbn Ömer demiştir ki: Bir adam Hz. Peygamber'e (saMlahu aleyhi veseUem) gelerek: "Ramazan'dan bir gün yedim" dedi. ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem): "Mazeretsiz veya yolculuk haricinde mi?" diye sordu. Adam: "Evet" deyince, "Ne kötü yapmışsın" buyurdu. Adam: "Peki bana ne yapmamı emredersiniz?" diye sordu. Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem): "Bir köle aza?et" buyurdu: "Seni hak ile gönderene yemin ederim ki, ben hiç bir zaman bir köleye sahip olmadım" dedi. "Öyleyse iki

ay peş peşe oruç tut" buyurdu. "Seni hak ile gönderene yemin ederim ki, buna güç yetiremem" dedi. "Öyleyse altmış yoksulu doyur" buyurdu. "Seni hak ile gönderene yemin ederim ki, ben kendi ailemi bile doyuramıyorum" dedi. Derken Hz. Peygamber'e (sallaUahu aleyhi vesellem) içi hurma dolu bir küfe getirildi. "Al bunu aimıiş yoksula tasadduk et" buyurdu. Adam: "Kime vereyim?" diye sordu. "Bildiğin en fakir kimselere" buyurunca "Seni hak ile gönderene yemin ederim ki, Medine'nin iki taşlığı arasında bizden daha muhtaç aile yoktur" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (salMlahu aleyhi vesellem): "Öyleyse onu kendi aile tasadduk et" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [178]

Yolculukta Oruç Bozmaya Ruhsat Verilmesi Ve Oruç Tutanın Orucunun Sahih Olması

955. İbn Ömer demiştir ki: "Allah Resulü (saMahu afeyhi vesellem) Ramazan ayında yolculuğa çıktı. Yolculuğunda bazı gün oruç tuttu, bazen de tutmadı.[179] (Ebû Ya'lâ)

956. Ebû Saîd el-Mehrî [180] demiştir ki: Bir arkadaşımla birlikte umreden döndük. Yolda Ramazan hilali doğdu. Çok sıcak bir günde Ebû Hureyre'nin yurdunda konakladık. İçimizden yalnız biri hariç, hepimiz oruçlarımızı bozduk. Sonra öğlen saatlerinde Ebû Hureyre yanımıza girdi. Arkadaşımızın hurma serinliği aradığını görünce "Arkadaşınıza ne oldu?" diye sordu. "Oruçlu" dediler. "Allah kendisine ruhsat vermişken niçin orucunu bozmadı? Bu şekilde ölürse kesinlikle namazını kılmam!" dedi. (Müsedded)

Rivayet sahih mevkuf"bir hadistir. [181]

957. İbn Abbâs demiştir ki: "Yolculukta oruç açmak, azimettir." (Ahmed b. Menî') Hadis mevkûf.ohıp sahihtir.[182]

958. İbn Abbâs'dan nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallaüahu aleyhi vesellem), yolculukta kâh oruç tutar, kâh iftar ederdi (tutmazdı). (Ebû Dâvud et-Tayalisî) [183]

959. Ğıtrî [184] Ebû Hârûn demiştir ki: Allah Resulü (salkllahu aleyhi vesellem) Ramazan'da bir iş için iki kişiyi gönderdi. Birinin yanma giderek

oruç tutmamasını tembihledi. Diğerine ise bir şey söylemedi. O da oruç tuttu. Döndüklerinde: "Ne yaptınız?" diye sordu. Biri: Ben oruç tuttum", diğeri ise: "Ben oruç tutmadım" dedi. "İkiniz de isabet etmişsiniz" buyurdu.[185] (Müsedded)

960. Mûsa der ki: Enes b. Mâlik'i şöyle söylerken işittim: Tüster'i kuşattığımızda kumandanımız Ebû Mûsa idi. O oruç tuttu. Biz de oruç tuttuk.[186] (Müsedded)

961. Saîd b. Cübeyr'den nakledildiğine göre Ömer b. el-Hattâb bir kaleyi kuşatan birliğinin yanma giderek oruçlarını bozmalarını emretmiştir.[187] (Müsedded)

962. Ubeyd b. Umeyr'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mekke'nin fethinde: "Oruçlarınızı açınız; zira gün, savaş günüdür" buyurmuştur.[188] (Müsedded)

963. Nâfı' demiştir ki: İbn Ömer erken davranıp, fitne meydana gelmeden Medine'den Ramazan'da yola çıktı ve orucunu bozdu. Mekke'ye girileceği gece ise oruçlu olarak sabahladı.[189] (Müsedded)

Yaşlılarla Emzikli Ve Hamile Kadınlara Oruç Tutmama Konusunda Ruhsat Verilmesi

964. Eyyûb b. Ebî Temime demiştir ki: Enes iyice güçsüz düşüp oruç tutamayacak bir duruma gelince bir kap tirit yemeği yaptı. Sonra otuz yoksulu davet edip doyurdu.[190] (Ebû Ya'lâ).

965. İbn Abbâs demiştir ki: "Hamile ve emzikli kadınlar (bebeklerinin sağlığından) endişe ederlerse, oruçlarını bozarlar ve bunun yerine yemek yedirirler. Bundan dolayı kaza etmeleri gerekmez." (Müsedded)

Senedi hasenâir.

Hadisi Ebû Dâvud da, aynı tarikle "Bundan dolayı kaza etmeleri gerekmez" cümlesi olmaksızın nakletmiştir. [191]

Ömür Boyu Oruç Tutmaktan Ve Belli Bir Gün Veya Ayı Oruca Ayırmaktan Mene Dair

966. Ebû Ubeyde annesinden: "Abdullah (b. Mes'ûd)'m Ramazan ayı ve iki gün dışında oruçlu olduğunu görmedim" dediğini nakletmiştir. (İshâk) [192]

967. İsa b. Meymûn demiştir ki: Atâ'ya oruç tutmak için belli bir günü gözeten adamın durumunu sordum. Dedi ki: İbn Abbâs oruç tutmak için belli bir gün ya da ayı gözetmeyi mekruh sayar ve: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Kim ömürlük oruç tutarsa, oruç tutmamış sayüır [193] buyurduğunu söylerdi. (Müsedded) [194]

968: İkrime'nin bildirdiğine İbn Abbâs oruç tutmak için belli bir zamanın belirlenmesini mekruh görürmüş. [195] (Ahmed b. Menî')

969. Bize Yezîd bildirdi. Dedi ki: Bize Hişam benlerini bildirdi ve ekledi: "O {İbn Abbâs), Pazartesi ve Perşembe günleri oruçlarını mekruh sayardı" (Ahmed b. Menî') [196]

970. Velîd b. Beşîr, Husayn b. Ebi'l-Har'den [197] şöyle dediğini rivayet etmiştir: Cuma günü, kahvaltı yaptığı bir sırada (Ebû Musa) el-Eşarî'nin yanma girdim. Beni de davet etti. "Ben oruçluyum" dedim. Bunun üzerine: "Sakın kendine oruç tutmayı kesin hüküm görerek belli bir günde oruç tutma!" dedi.[198] (Müsedded)

971. Hz. Ali der ki: "Resûlullah fsaMlahu aleyhi vesellem) beni tek başına Cuma günü oruç tutmaktan ve oruçlu iken kan aldırmaktan...... menetti.[199] (Müsedded)

Sahur

972. İbn Ebî Leylâ, kardeşinden, o da babasından [200] şöyle dediğini nakletmiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sahur yapınız; zira sahur yemeğinde bereket vardır" buyurdu. (Müsedded)

973. Ebû Kays'm [201] bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bir parça çamurla bile oha sahur yapınız" buyurmuştur.[202] (Müsedded)

974. Habîb'in oğullan Damre ve Muhâcir'in bildirdiklerine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sahur yapınız; zira sahur bereketli bir öğündür/kahvaltıdır. Mümkün mertebe sahuru geç yapınız. Bir yudum suyla da olsa sahur yapınız" buyurmuştur.[203] (Müsedded)

975. Hz. Âişe der ki: Çok kere Allah Resulü fsallallahu aleyhi veseBem) bana: "Bereketli sahur yemeğini yaklaştır" demiştir. Çoğu kez sahur yemeği kuru hurmadan ibaret olurdu.[204] (Müsedded)

976. Ebû Saîd el-İskenderânî'nin [205] bildirdiğine göre Resûlullah (sallalkhu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Cemaat berekettir. Tirit yemeği berekettir.[206] Sahur yemeği berekettir. Sahur yapınız. Zira sahur yemeği gücü artırır ve sünnettendir. Bir yudum suyla da olsa sahur yapınız. Allah sahur yapanlara rahmet eder. [207] (el-Hârİs)

977. îbn Ömer demiştir ki: Alkame b. Ulâse, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanında idi. Derken Biîâl namaz için ezan okumak üzere geldi. Resûlullah: "Yavaş ol Bilâl! Alkame henüz sahurluk yiyor" buyurdu. Alkame bir kelle ile sahur yapıyordu. (Ebû Dâvud et-Tayaiisî) [208]

978. Kays ise aynı rivayeti şu ifadelerle nakletmiştir: Peygamber {sallallahu aleyhi vesellem) sahur yapıyordu. Sahur yemeğini bitirdiğinde Alkame b. Ulâse geldi. Nebî (sallallahu aleyhi vesellem) onun için bir kelle [209] istedi. Alkame kelleyi yerken Bilâl çıkageldi.....(Abd b. Humeyd) [210]

979. Ebû Hubeyre, dedesi Seyhan'dan [211] şöyle nakletmiştir: Mescid'e geldim. İçeri girip sırtımı Hz. Peygamber'in {saMahu aleyhi vesellem) odasına/hücresine dayadım. Nebî'nin (sallallahu aleyhi vesellem) sahur yemeği yediğini farkedince, hafif öksürdüm. Bunun üzerine: "Ebû Yahya! Kahvaltıya buyur!" dedi. "Ey Allah'ın Resulü, ben oruç tutmak istiyorum" deyince Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Ben de oruç tutmak istiyorum. Fakat bu müezzinimizin gözünde rahatsızlık var. Bu yüzden ezanı henüz fecir doğmadan okudu" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [212]

980. Habbân [213] b. el-Hâris demiştir ki: Ebû Musa'nın karargâhında Hz. Ali'nin yanma geldim. Onu yemek yerken buldum. Bana: "Yaklaş, sen de ye!" dedi. Ben de: "Ben oruç tutmak istiyorum" dedim. "Ben de oruç tutmak istiyorum" dedi ve yemeğe devam etti. Yemeği bitirdiğinde müezzini İbnü'n-Nebbâh'a: "Kamet getir!" dedi. (Müsedded) [214]

981. Enes'in naklettiğine göre Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine: "Bak Mescid'de kim varsa, çağır!" buyurmuş. Baktım Ebû Bekir ile Ömer vardı. Onları çağırdım. Hep birlikte yemek yediler. Sonra (Mescid'e) çıktılar. Resülullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara sabah namazını kıldırdı.

(Ebû Bekir b. Ebî Şeybe): [215]

982. İbn Abbâs'm naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Biz peygamberler Topluluğu iftarda acele etmek ve sahuru geciktirmekle emrolunduk... " Hadis, daha önce namaz bahsinde geçmişti. (Ebü Dâvud et-Tayalisî) [216]

Öpmek Ve Benzeri Davranışların Mekruh Oluşu Ve Bu Konuda Ruhsat Verilen (Sürme Çekme Ve Misvak Kullanma Gibi) Davranışlar

983. İbn Ömer, babası Hz. Ömer'in şöyle dediğini nakletmiştir: Allah Resûlü'nü (saUaUahu aleyhi vesellem) rüyamda gördüm. Bana dönüp bakmadığını gördüm. "Ey Allah'ın Resulü suçum nedir?" diye sordum. "Sen oruçlu iken (hanımım) öpüyor değil misin?" buyurdu. Ömer de: "Seni hak ile gönderene yemin ederim ki, bundan sonra onu oruçlu iken öpmem" dedim. Bunu ikrar/kabul ederek: "Evet" buyurdu.[217] (İshâk)

Ebû Bekir b. Ebî Şeybe: "Bize benzerini Usâme nakletti" demiştir. [218]

984. Müminlerin annesi Hz. Âişe'nin naklettiğine göre Nebî (sallallahu aleyhi vesellem): "Sen oruçluyken hanımının iki bacağı arası dışındaki her yeri sana helaldir" buyurmuştur. (el-Hâris) [219]

985. Bekr b. Vâil'den olma Selmâ, Hz. Âişe'den şöyle işittiğini nakletmiştir: Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) yanıma girerek: "Aişe! Hiç (yiyecek) kırıntı bir şey var mı?" diye sordu. Ben de kendisine bir ekmek parçası getirdim; onu alıp ağzına koydu. Sonra: "Aişe! Mideme bir şey indi mi? İşte oruçlunun öpücüğü de böyledir. Oruç yalnız içeri girenle bozulur, dışarı çıkanla değil" buyurdu. (Ahmed b. Meni')

Ebû Ya'lâ demiştir ki: Bize bunu Ahmed b. Menî' rivayet etmiştir. [220]

986. İbn Ömer anlatıyor: "Bir gün Ramazan'da Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) gözüne sürme çekmiş olarak Hafsa'nm evinden yanımıza çıktı.[221] (Ebû Yala)

987. Muhammed b. Ubeydullah b. Ebî Rafi'nin, babasından, onSn da dedesinden naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) oruçlu iken gözüne sürme çekerdi, [222] (Ebû Ya'lâ)

988. Ibn Abbâs'm naklettiğine göre Hz. Peygamber (saUallahu aleyhi vesellem) oruçlu iken misvak kullanırdı. {Ahmed b. Meni') [223]

989. Enes'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) oruçlu kimsenin (hanımını) öpmesinin hükmü sorulduğunda: "Bu hakladığın hoş bir kokudur/reyhandır" buyurdu. (İbn Ebî Ömer) [224]

990. Saîd b. Ebî Saîd'in bildirdiğine göre bir adam Ebû Hursyre'ye: "Ben oruçlu iken hanımımı öptüm?" deyip bunun hükmünü sordu. O da: "Bir sakınca yoktur" dedi. "Ya başka bir kadını öpersem?" deyince ise "Of be!" diye karşılık verdi. (Ravi demiştir ki) Ben aynı şeyi Sa'd b. Mâlik'e sordum. "Sakıncası yoktur" dedi.[225] (Müsedded)

991. Hz. Ali: "Kan alanın da, kan aldırtanın da orucu bozulmuştur" dedi.[226] {Müsedded)

992. Safiyye'nin azatlısı Yezîd b. Saîd,[227] Safiyye binti Huyeyy'i: "Kan alanın da, kan aldırtanın da orucu bozulmuştur" derken işitmiş.[228] (Müsedded)

993. Hz. Âişe'nin naklettiğine göre Nebî (saUallahu aleyhi vesellem) oruçlu iken kan aldırmıştır. (el-Hâris) [229]

İftarda Yapılan Duanın Müstecap Oluşu Ve Oruçlunun İftar Zamanı Yapacağı Dua

994. Amr b. Şuayb, babasından, o da dedesinden şöyle dediğini nakletmiştir: Resûlullah'ı (sallallahu aieyhi veseilem): "Oruçlunun iftar zamanı müstecap/kabule şayan bir duası vardır" buyururken işittim.[230] Abdullah b. Amr iftar ederken ailesini ve çocuklarını çağırır, dua ederdi.

Ben derim ki: Hadis İbn Mâce'de Abdullah b. Amr'm dışında bir yolla başka ifadelerle varit olmuştur. (EbÛ Dâvud et-Tayalisî) [231]

995. Hz. Ali'nin naklettiğine göre Resûlullah (salMahu aleyhi veseilem) şöyle buyurmuştur: "Ey Ali! Ramazan ayında oruçlu isen iftardan

sonra şöyle dua et: Aüahım! Seıün için oruç tuttum. Sana dayandım. Senin rızkınla orucumu açtım Eğer böyle dua edersen sana oruç tutanların sevabı kadar sevap yazdır ve bundan dolayı onların ecirlerinden de bir şey eksilmez. [232]

Unutarak Yiyen Kimsenin Orucunun Bozulmayacağına Dair

996. Saîd el-Makburî'nin naklettiğine göre bir adam Ebû Hureyre'ye: "Ben oruçlu iken (unutarak) yemek yedim" dedi. O da: "Bundan dolayı sana bir şey gerekmez" diye cevap verdi. "Oruçlu iken (unutarak) su içtim" dedi. Yine: "Sana bir şey gerekmez" dedi. "Oruçlu iken şunu, şunu yedim" dedi. Ebû Hureyre: "Bak oğlum! Sen henüz oruç tutmaya alışamamışsın" dedi.

Rivayet sahili m ev kufim.[233] (Müsedded)

997. Ümmü İshâk şöyle nakletmiştir: Bir gün Resûlullah'm (saUallahu aleyhi veseilem) yanma girdim. Derken ekmek ve et getirildi. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi veseilem) yemeğinden çok yemek istiyordum. Bana: "Haydi Ümmü ishâk, gel de ye!" buyurdu. Ben de yedim. Sonra bana bir et parçası uzattı. Onu ağzıma kaldırdım. O anda oruçlu olduğumu hatırladım. Elim havada kaldı. Ne onu ağzıma götürebiliyor, ne de aşağı indirebiliyordum. Resûlullah {sallallahu aleyhi veseilem): "Neyin var? Ümmü İshâk!" diye sordu. "Ey Allah'ın Resulü! Ben oruçlu idim" dedim. Bunun üzerine: "Öyleyse orucunu tamamla!" buyurdu. Zülyedeyn: "İyice doyduktan sonra şimdi mi?" dedi.

Nebî (sallallahualeyhivesellem) de: "Bu, sadece. Allah'ın ona gönderdiği bir nzıktir buyurdu. (Abd b. Humeyd) [234]

998. Ebû Saîd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) iftar etmeksizin aralıksız bir kaç gün oruç tutmaktan (visal orucundan) menetti. Şu kız kardeşim visal orucu tutuyor. Ben de onu bundan men ediyorum.

(Ebû Dâvud eî-Tayalisî ve Ahmed b. Menî) [235]

999. Ebû Atîk'in Câbir'den naklettiğine göre Resûlullah (salMahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur; "Geceye kadar gün boyunca susmak olmaz. İftar etmeden aralıksız, bir kaç gün oruç tutmak caiz değildir. Hicretten sonra bedevileşmek (yani çöle dönüp bedevilerle birlikte yasamak) olmaz. Fetihten sonra hicret yoktur.[236] (el-Hârİs)

Aşure Günü Orucu

1000. el-Esved b. Yezîd diyor ki: Ali b. Ebî Tâlib ve Efeû Musa kadar Aşure günü orucunu emredeni görmedim. {Ebû Dâvud et-Tayalisî)

Senedi sahihtir [237]

1001. el-Hasan (el-Basrî) demiştir ki: Resûlullah (saliallahu aleyhi vesellem) onlara (ashabına) Aşure günü, yani (Muharrem'in) onuncu günü orucunu emretmiştir. [238] (Müsedded)

1002. Şu'be demiştir ki: Abdurrahman b. el-Kâsım'a Aşure günü orucunu sordum. "İbn Ömer o gün oruç tutmazdı" dedi. [239] (Müsedded)

1003. Mezîde [240] b. Câbir babasından nakletmiştir: Küfe minberinde el-Eş'arî'yi şöyle hitap ederken dinledim: "Allah Resulü

(sallallahu aleyhi vesellem) bize Aşure günü oruç tutmayı emretti. (O günde) Siz de oruç tutunuz.[241] (Müsedded)

1004. Meczee b. Zâhir'in babasından [242] naklettiğine göre Nebî (sallallahualeyhi vesellem) Aşure günü oruç tutardı.[243] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

1005. Habbâb'ın naklettiğine göre Resülullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Sizden kim bir şey yememişse, oruç tutsun. Kim de yemişse, orucunu tamamlasın. " (Ebû Ya'lâ).[244]

Ebû Ya'lâ: "Yani Aşure günü" açıklamasını yapmıştır.

1006. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre Resûlulîah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Aşure günü oruç tutunuz. O gün bir peygamberin [245] oruç tuttuğu bir gündür; siz de oruç tutunuz," (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [246]

1007. Ebû Saîd el-Hudrî şöyle bildirmiştir: Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) bize Aşure orucunu emretti. Ama kendisi o gün oruç tutmazdı. (Ebû Ya'lâ) [247]

1008. Resûluîlah'm hizmetçisi Rezîne bildirmektedir. (Diğer bir senetle) Ebû Ya'lâ demiştir ki: Bize Ubeydullah b. Ömer el-Kavârîrî bildirdi. Dedi ki: Bize Alîle annesinden naklen bildirdi. Dedi ki: Rezîne'nin kızı Emetullah'a sordum: "Ey Emetullah! Sana annen Rezîne, Allah Resûlü'nü (sailallahu aleyhi vesellem) Aşure orucundan bahsederken duyduğunu söyledi mi?" Şöyle cevap verdi: "Evet. Resûlulîah (sallallahu aleyhi vesellem) o günü yüceltirdi. Hatta kendi süt emen çocukları ile kızı

Fatima'mn [248] süt emen çocuklarını ister; onların ağızlarına tükürür. Sonra: "Geceye kadar onları emzirmeyin" buyururdu.

(el-Hâris ve Ebû Ya'lâ). Fakat el-Hâris soru kısmını zikretmemiştir. [249]

1009. Ebû Katâde'nin bildirdiğine göre Arefe günü ve Aşure günü oruçlarını soran bir bedeviye Peygamber (sallallahu aleyhi veseüem) şöylfc cevap vermiştir: "Aşure günü (orucu), geçmiş ve gelecek bir yılın günahlarına kefaret olur. Arefe günü orucu ise gelecek bir yılın günahlarına kefaret olur." (Ebû Ya'lâ).

Ben derim ki: Rivayetin hem senedi maklûb (takdim tehir var), hem de metni maklûb'tar. Zira senedindeki isim, Ahmed b. Hanbel ve başkalarının naklettiklerine göre Harmele b. îyâs şeklinde olmalıdır. Metnine gelince, doğrusu iki seneye kefaret olan Arefe günüdür. Aşure günü ise bir seneye kefaret olur. [250]

Müslim ve başka kaynaklar, Ebû Katâde'den diğer bir tarikle bu şekilde nakletmişlerdir. [251]

Şaban Ve Şevval Ayları Oruçları

1010. Kesîr b. Murre'nin naklettiğine göre Resûlulîah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Allah, Şaban'tn on beşinci gecesinde tecelli edip Allah'a şirk koşan ve akrabalık bağlarını koparanlar hariç, tüm yarattıklarını bağışlar." Dediler ki; Allah Resulü (sallaUahu aleyhi

veseilem) Şaban ayında oruç tutar ve Ramazan'a hürmeten Ramazan ayma oruçlu girerdi. (el-HârİS) [252]

1011. İbn Ömer'in naklettiğine göre Allah Resulü (sallallahu aleyhi veseliem) çok kere Şaban ile Ramazan birleştirirdi.[253] (Ebû Ya'lâ)

1012. Usâme'den [254] nakledildiğine göre, o Şevval ayında (bir gün) oruç tutmazsa, ertesi güne oruçlu başlardı ve ayın sonuna kadar böyle devam ederdi. (Ebû Ya'lâ) [255]

Arefe Günü Orucunun Fazileti

1013. Sehl b. Sa'd es-Sâidî'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseDem) şöyle buyurmuştur: "Kim Arefe günü oruç tutarsa, birbirini takip eden iki senelik günahları bağışlanır. " (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe} [256]

1014. Ebû Saîd der ki: "Arefe günü orucu, biri önceki, diğeri de sonraki sene olmak üzere iki seneye bedeldir." (Abd b. Humeyd)

1015. Nudbe demiştir ki: İbn Abbâs'ı şöyle derken işittim: "Erkek veya kadınlardan kim benimle arkadaşlık edecekse, sakın Arefe günü oruç tutmasın. Zira o gün yeme-içme ve yüce Allah'ı anma günüdür. [257] (Müsedded)

1016. Hûd b. Şihâb b. Abbad,[258] babasından, o da dedesinden şöyle dediğini nakletmiştir: Ömer b. el-Hattâb, Arafat'ta kurulmuş bazı çadırlara rastladı ve: "Bu çadırlar kime aittir?" diye sordu. Biz de: "Abdülkays'a" dedik. Sonra onlara güzel sözler söyledi ve kendilerini Arefe günü oruç tutmaktan menetti.[259] (Müsedded)

1017. Yine demiştir ki: Babam ve Tarîk b. Muha^ımed el-Huzâî haccettiler. Arefe günü oruç tutma konusunda ihtilaf ettiler. Babam- "Aramızda Saîd b. el-Müseyyeb hükmetsin" dedi. Saîd'e giderek: "Ey Eba Muhammed! Biz Arefe günü orucu konusunda ihtilaf ettik ve seni aramızda hakem tayin ettik" dediler. Saîd: "Ben bu konuda size, benden daha hayırh birinin davranışını nakledeceğim. İbn Ömer o gün oruç tutmazdı" dedi (Müsedded) [260]

1018. İbn Abbâs'm naklettiğine göre Resûlullah (sallallahualeyhivöeliem) Arefe günü Arafat'ta oruç tutulmasını yasaklamıştır. (Ebû Dâvud et-Tayaiisî) Ama hafızlar bu konuda (Tayâlisî'ye) muhalefet etmişlerdir. [261]

Ramazan (Fıtır) Ve Kurban Bayramları Günü Oruç Tutmaktan Mene Dair

1019. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu Ramazan bayramı ve Kurban bayramı günleri oruç tutmayı yasaklamıştır..., (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [262]

Teşrik Günleri Oruç Tutmaktan Mene Dair

1020. Sa'd der ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bana: "Kalk ve insanlara Teşrik günleri yemeAçme günleridir. Bu günlerde oruç tutulmaz diye ilan et!" buyurdu. (İshâk, Ahmed b. Menî' ve eİ-Hâris) [263]

1021. Yezîd er~Rakkâşî, Enes'den şöyle dediğini nakletmiştir: Allah Resulü (sallallahu aleyhi .vesellem) sene içerisinde şu altı günde oruç tutmayı yasaklamıştır: Üç teşrik günü, Ramazan bayramı günü, Kurban bayramı günü ve yalnız başına Cuma günü. (Ebû Dâvud et-Tayalisî) [264]

1022. Enes'in naklettiğine göre ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem) Kurban bayramı gününü takip eden üç teşrik gününde oruç tutulmasını

yasaklamıştır. (Ahmed b. Menî', Ebû Ya'lâ ve el-Hâris) [265]

1023. Ömer b. Halde el-Ensârî annesinden şöyle dediğini nakletmiştir: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Hz. Ali'yi teşrik günleri şu ilanı yapmak üzere gönderdi: "Ey insanlar! Bu günler yeme-içme ve eşleşme (biâl, yani evlenme) günleridir." (Müsedded, Ahmed b. Menî', Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Abd b. Humeyd)

Ebû Ya'lâ demiştir ki: "Bize Ebû Bekir bunu zayıf senetle nakletmiştir. [266]

1024. Zeyd b. Hâlid el-Cühenî'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) teşrik günleri bir şahsa şu ilanı yapmasını emretmiştir: "Dikkat ediniz! Bu günler yeme-içme ve evlenme günleridir." (Ebû Ya'lâ) [267] Ben derim ki:

Amr b. Husayn [268] güvenilir değildir.

Cuma Günü Oruç Tutmaktan Mene Dair

1025. Kays b. es-Seken'in bildirdiğine göre Abdullah'ın (İbn Mes'ûd'un) arkadaşlarından bir grup Cuma günü oruçlu olarak Ebu'd-Derdâ'nm yanma geldiler. Ebu'd-Derdâ: "Bu gün bayram günüdür" deyip oruçlarını bozmaları için yemin etti. [269] (Müsedded)

1026. îbn Ömer demiştir ki: "Allah Resulü (sallallahualeyhiveseüem) Cuma günü hiç oruçsuz görülmemiştir." (Müsedded) [270]

Bir Gün Oruç Tutup Bir Gün İftar Etmek ve Her Ayın Üç Günü Oruç Tutmak

1027. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre bir zat Hz. Peygambere (sallallahu aleyhi vesellem) "Ömür boyu oruç tutayım mı?" diye sordu. Peygamber onu bundan menetti. Tekrar sordu, tekrar menetti ve bu, üç kere tekerrür etti. Sonunda Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Fakat Dâvud (aleyhisseiam) orucu [271] tut!" buyurdu. Ondan sonra bu zat ölene kadar hep bir.gün oruç tutup bir gün tutmadı. (MÜsedded) [272]

1028. İbn Abbâs'm naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururdu: "En üstün oruç, kardeşim Davud'un orucudur. Zira o, dehrin/ömrün yarısını oruçla geçirirdi; bir gün oruç tutar, bir gün iftar ederdi (namazdı)." {Ahmed b. Menî') [273]

1029. Ömer b. el-Hattâb anlatıyor: Bir gün Peygamber (sallallahu aleyhivesellem) ile birlikteydik. Derken bir adama rastladı. Adam hakkında: "Şu şu kadar gündür iftar etmedi" dediler. Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) de: "Demek ne oruç tuttu, ne iftar etti" buyurdu. Ömer, Hz. Peygamber'in buna öfkelendiğini görünce: "Ey Allah'ın Resulü! Ya iki gün oruç tutup bir gün iftar etmeye ne buyurursun?" diye sordu. Resûl-i Ekrem (sallallahu aleyhivJllem): "Buna güç yetinen kimse olur mu?" buyurdu. "Ya bir gün oruç tutup, bir gün iftar etmeye ne buyurursun?" diye sordu. "Bu, kardeşim Davud'un orucudur" buyurdu. "Ya Resûlallah! Bir gün oruç tutup iki gün iftar etmek nasıldır?" diye sordu. "Buna kim güç yetirebilir ki?" buyurdu. "Ya Resûlallah! Ya Pazartesi orucu?" diye sordu. "O gün benim doğduğum ve bana nübüvvet/peygamberlik görevinin indirildiği gündür"

buyurdu. "Ya Resûlallah! Arefe günü ve Aşure günü oruçlarının hükmü nedir?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Biri bir yıllık günahları silerken, diğeri kendisinden önceki ve sonraki yılların günahlarını siler/kefaret olur." (Ebû Yala)

Ben derim ki: Bu mahfuz olan rivayet Abdullah b. Ma'bed tarikiyle Ebû Katâde'den nakledilen rivayettir. Ki tüm uzunluğu ile onu Müslim ve Sünen yazarları nakletmişlerdir. [274]

1030. Câbir demiştir ki: Bir zat Allah Resûlü'ne (saltellahu aleyhi vesellem) gelerek kendisine oruçla ilgili soru sordu. Ama Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) cevap vermedi. Bunun üzerine İbn Mes'ud adama: "Ramazan ayında ve her ayın üç gününde oruç tut!" dedi. Adam: "Senden Allah'a sığınırım,

Abdullah!" dedi. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi veselkm) da: "Daha ne istiyorsun? Ramazan ayında ve her ayın üç gününde oruç tut" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [275]

1031. Mücâhid'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ramazan'da ve her ayın üç günü oruç tut [276] ki göğüsteki kin gitsin" buyurdu. "Ey Allah'ın Resulü! Göğüsteki kin nedir?" diye sordular. "Günahı, nefreti" buyurdu. (Müsedded) [277]

1032. Sadaka'nm bildirdiğine göre bir adam İbn Abbâs'a oruç meselesini sordu. O da: "Eğer insanların en hayırlısı, Kureyşli, Medineli ümmi Peygamber Ebu'l-Kasım'm orucunu soruyorsan, o her ayın üç günü oruç tutar ve: "Bu, ömürlük oruç mesabesindedir" buyururdu" dedi.. (Ahmed b. Menî') [278]

1033. Yezîd b. el-Havtekiyye'nin bildirdiğine göre Ömer b. el-Hattâb'a tavşanın hükmü soruldu. Hz. Ömer de: Sizden hanginiz Peygamber'e (saüallahu aleyhi vesellem) bedevinin bir tavşan getirdiği olaya tanık oldu?" diye sordu. Topluluktan bir adam dedi ki: Ben. Onu bedevi getirdi. Onu iyice temizleyip pişirmiş ve Allah Resulü'ne (saüallahu aleyhi vesellem) hediye etmişti. Sonra dedi ki: Ondan kan geldiğini (yani âdet gördüğünü) müşahede ettim. Sonra (Resûlullah) yanındakilere: "Haydi yiyiniz!" buyurdu. Ama bedevi yemedi. Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): " Niçin y emiyorsun?" diye sorunca "Oruçluyum" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bîz günleri (ayın 13-, 14 ve 15. günleri) oruç tutsan ya! [279] buyurdu. (el-Hâris)

1034. Musa b. Seleme der ki: İbn Abbâs'a bîz günlerinde (her Kamerî ayın 13., 14 ve 15. günlerinde) tutulan üç günlük orucu sordum. "Hz. Ömer bu günlerde oruç tutardı" dedi. [280] (el-Hâris)

1035. Hz. Ali'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Sabır [281] ayında ve her ayın üç gününde oruç Tutmak bütün ömrü oruçlu geçirmek gibidir. Ayrıca bu, göğüsteki vesveseleri giderir.[282] (Ebû Ya'lâ)

1036. Kehmes anlatıyor: Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek Müslümanlığımı bildirdim. Sonra bir yıl görünmedim. Sonra tekrar geldim ve: "Ey Allah'ın Resulü! Sanki benden hoşlanmamış gibisin?" dedim. "Evet" buyurdu. Dedim ki: "Ya Resûlallah! Senden ayrıldığım günden beri oruç tutuyorum."

"Sana nefsine eziyet etmeni kim emretti? Her ay bir gün oruç tut! " buyurdu. "Benim için artır" dedim. "Öyleyse iki gün oruç tut!" buyurdu.

Ben yine: "Artır!" dedim. "Öyleyse üç gün oruç tul!" buyurdu. {Ebû Dâvud et-Tayalisî) [283]

Zikri Geçen Üç Günün Belirlenmesi

1037. Ebû Umâme der ki: Resûlullah'ı (saMlahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: "Kim Çarşamba, Perşembe ve Cuma günleri oruç tutarsa, Allah cennette onun için bir köşk yapar. Köşkün dışı içinden, içi de dışından görünür." {Ahmed b. Menî1) [284]

Kadir gecesini Hacer-i Esved'in yanında idrak etmenin faziletine dair hadis. Cihadın Faziletleri bölümünün başında gelecektir.

Kadir Gecesi

1038. Feltân b. Âsim el-Cermî şöyle nakletmiştir: Oturmuş Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) bekliyorduk. Derken yüzünde öfke ifadeleriyle gelip oturdu. Sonra yüz renginin açıldığım gördük. Sonra şöyle buyurdu: "Bana Kadir gecesi ve sapıklık Mesih'i bildirilmişti. Hemen onları halka açıklamak için çıktım. Mescid'in eşiğinde birbiriyle tartışan/kavga eden iki adama rastladım. Şeytan da onlarla beraberdi. Aralarına girdim ve bu nedenle o iki şey bana unutturuldu. Fakat yine de size onların alâmetlerinden biraz bahsedeceğim. Kadir gecesini son on günün içinde arayınız. [285] Sapıklık Mesih'i ise açık alınlı, kör gözlü ve geniş boyunlu

[286] bir adamdır. Sanki Falan b. Abdüluzzâ 'ya ya da Abdüluzzâ b. Katan 'a benziyor. [287]

Babanr dedi ki: İbn Abbâs'la sohbet ettim. Bana şunu anlattı: Ne tuhafsın! Ömer b. el-Hattâb Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashabının yaşlılarını (meclise) davet ettiğinde onlarla birlikte beni de çağırır, "Onlar konıtçnadan sen konuşma!" derdi. Yine bir gün veya gece beni çağırarak şöyle hitap etti: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Kadir gecesi hakkında sizin de bildiğiniz gibi Onu san on günün fek gecelerinde arayınız! buyurdu. Bu hangi tek gecedir?" Her biri kendi görüşünü söyleyerek: "Dokuzuncu, yedinci, beşinci, üçüncü gecedir" dedi. Sonra: "Sen niçin konuşmuyorsun İbn Abbâs!" dedi. Ben de: "Ey müminlerin emiri! Sen istersen konuşurum" dedim. "Ben seni ancak konuşasm diye çağırdım" dedi. "Ama ben sadece kendi görüşümü söylerim" dedim. "Zaten kendi görüşünü soruyorum" dedi. O zaman dedim ki: "Allah'ın yedi rakamını sıkça zikrettiğini duydum. Mesela, yedi kat göklerden, yedi kat yerden... bahsetmiştir. Hatta buyurdukları arasında "yeryüzünün yedi çeşit bitki bitirdiğinden" bahsetmiştir. Hz. Ömer: Senin bu söylediklerini ben hep başka türlü anlardım. "Yeryüzü yedi çeşit bitki bitirdi" derken neyi kastediyorsun?" diye sordu. İbn Abbâs şöyle cevap verdi: "Allah buyuruyor ki: Sonra toprağı göz göz yardık. Oradan ekinler, üzüm bağlan, sebzeler, zeytin ve hurma bağlan, iri ve sık ağaçlı bahçeler, meyveler ve çayırlar bitirdik [288] Bahçeler, yeryüzünün biten, insanların yemediği bitkilerdir." Bunu dinleyen Hz. Ömer: "Henüz aklmm/başmm yaşma ulaşmamış bu delikanlının söylediklerini söylemekten aciz misiniz?" dedi. Sona bana dönerek: "Ben seni onların yanında konuşmaktan

menetmiştim. Bundan sonra seni çağırdığımda onların yanında konuş" dedi. [289] (ishâk) [290]

1039. Âsim b. Küleyb'in babasından, onun da dayısı Feletân b. Âsım'dan naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur; "Ben, Kadir gecesini gördüm, ama sonra bu bana unutturuldu. Sapıklık Mesih'ini di gördüm. Sonra birbiriyle tanışan iki adam gördüm. Aralarına girdim. Bu nedenle bu iki şey bana unutturuldu. Kadir gecesini son on günün içinde arayınız. Sapıklık Mesih'i ise alnı açık/kel, sol gözü kör ve boynu geniş bir adamdır. Ama biraz eğridir. Sanki Falan b. Abdüluzzâ ya da Abdüluzzâ b. Falan 'a benziyordu. " (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

1040. Âsim babasından, o da Feletân'dan -kısa olarak- şu ibare ile nakletmiştir: "Kadir gecesini arayan onu (Ramazan'in) son on günün(ün) içinde arasın" (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [291]

1041. Mâlik b. Mersed babasından [292] şöyle dediğini nakletmiştir: Ebû Zer'e "Allah Resûlü'nü Kadir gecesinden bahsederken işittin mi?" diye sordum. Şöyle cevap verdi: "Evet. İşittim. Ya Resûlallah! Bana Kadir gecesinden bahset. O, Ramazan'da mı, yoksa Ramazan dışında bir ayda mı? diye sordum. "Bilakis Ramazan içindedir" buyurdu. "Ya Resûlallah! Bu gece yaşadıkları sürece peygamberlerle birlikte var ve onların ruhu alınınca kaldırılacak mı? yoksa, kıyamete kadar devam edecek midir?" diye sordum. "Bilakis kıyamete kadar devam edecektir" buyurdu. "Ya Resûlallah! Bunun Ramazan'm neresinde olduğunu bana söyle!" dedim. "Son on gününde. Artık bana başka bir şey sorma!" buyurdu. "Ey Allah'ın Resulü! Sendeki hakkım için söyle, bu on günün neresindedir?" dedim. Bana öyle bir

öfkelendi ki, ne ondan önce, ne de sonra öyle hiç öfkelenmedi. Sonra; "Eğer Allah dilerse sana onu gösterir. Onu son yedi günün içinde arayınız. Artık bana başka bir şey sorma!" buyurdu. (İshâk) [293]

1042. Mersed -veya İbn Mersed babasından- nakletmiştir. Demiştir ki:

Ebû Zer'in yanındaydım..... Aynı hadisi zikretmiş ve şu ilaveyi yapmıştır:

Dedim ki: Ey Allah'ın Resulü bize onu(n tam zamanını) bildir!"

Eğer o konuda bana izin verilseydi, mutlaka onu size bildirirdim" buyurdu. (İshâk) Derim ki: İsnadı hasen sahihtir. Ahmed ve Nesâî, Ebû Zumeyl tarikiyle bir bölümünü tahrîc etmişlerdir.

1043. Mâlik b. Mersed dedi ki: Bana babam Mersed bildirdi. Dedi ki: "Ebû Zer'e.... diye sordum..." Bir önceki hadisin benzerini zikretmiştir. Fazla olarak şu ibare yer almıştır: Şöyle buyurdu: "Şayet bana izin verilseydi, onu size haber verirdim." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Müsedded)

1044. Hüzeyl'in azatlısı Ebû Hazım demiştir ki: Hz. Peygamberin (saüaEahu aleyhi veseüem) ashabından Beyâda oğullarına mensup bir zatla birlikte Ramazan'm son on gününü Medine mescidinin civarında o zata ait, kapısının üzeri bir hasır parçasıyla örtülü bir çadırda geçirdim. Sonrasını şöyle anlattı: Bizler Mescid'deydik. Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) de kendisine ait çadırda bulunuyordu. Derken çadırının kapısındaki hasır açıldı ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'de bulunanlara işaret ederek: "Toplanın! '

buyurdu. Biz de toplandık. Allah Resulü (sallallahu aleyhi «sellem) bize öyle bir vaaz etti ki, öyle vaazeden vaiz duymadım. Buyurdu ki: "Sizden biriniz, namaz kılmak üzere kalktığı zaman muhakkak rabbine münâcat eder. Öyleyse rabbine nasıl münâcat ettiğine baksın. Yüksek sesle

Kuran okuyarak birbirinizi rahatsız etmeyiniz.-" Sonra hasırı kapadı. Her birimiz eski yerine döndü. Kendi aramızda şöyle konuştuk: "Bu gecenin mutlaka bir Önemi vardır. Çünkü Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) bu gece bize vaaz etti." Sonra öğrendik ki, o gece ayın 23. gecesi imiş!. (İshâk) [294]

1045. Ubey b. Ka'b demiştir ki: "Kadir gecesi (ayın) 27. gece(si)dir." (Müsedded) [295]

1046. Zeyd b. Erkam demiştir ki: "Kadir gecesi, iki ordunun karşılaştığı hak ile batılın birbirinden ayrıldığı 17. gecedir. [296] Bunu söylerken ne kuşku duyuyorum, ne de istisna yapıyorum. " (Ahmed b. Menî') [297]

1047. Ca'fer b. Burkan demiştir ki: Kureyşli bir adamı şöyle derken işittim: Abdullah b. Zübeyr derdi ki: "Bu gece Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Bedir halkıyla karşılaştığı günün gecesidir. Zira aziz ve celil olan Allah şöyle buyurmuştur: "Eğer Allah'a ve o iki topluluğun karşılaştığı (hak ile batılın) ayrılma gününde (Bedir günü) kulumuz (Muhammed)e indirdiğimiz (âyetler)e inanmışsanız.[298] Ca'fer demiştir ki: "Bana ulaşan habere göre bu gece, 16. veya 17 gecedir." (el-Hârİs) [299]

1048. Hz. Ali'nin naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kadir gecesi Ay'ı gördüm. Tencere kenarına benziyordu. [300] (Ebû Ya'lâ)

1049. Enes şöyle nakletmiştir: ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem) bir gece bize Kaüir gecesini haber verme arzusuyla dışarı çıktı. Onu bize

haber verdi de. Ama sonra Mescid'de bir gürültü işitti ve o gece zihninden çıktı.[301] (Ebû Ya'lâ)

1050. Enes b. Mâlik anlatmaktadır: Cühenî: "Ey Allah'ın Resulü! Biz, sana gizli olmayan bir yerde yaşıyoruz. Bu ayda (Medine'ye) gelemiyoruz. Bize Kadir gecesini bildir!" dedi. Ben: "Ya Resûlallah! Bu gece, ayın bitimine 8 gün kala, 23. gecedir" dedim. O da: "Hayır. Bu ay eksik olacaktır. Bu gece (ayın bitimine) 7 gün kaldığı gecedir.[302] (Ebü Ya'lâ)

İtikâf

1051. İbn Avn, Muhammed b. Sîrîn'den nakletmiştir: Bir adam Şureyh'e şu yılın Receb ayında (mescitte) itikafa girmeyi adayan bir kadının durumunu sordu. O da: "Ziyâd veya İbn Ziyâd- kadınların mescitte itikafa girmelerini yasakladı" dedi. Sonra şöyle devam etti: "Ben, bunun ffllah'm kitabında indirilmiş bir hüküm ya da yaşanan sünnette geçen bir uygulama olduğunu söylemiyorum. Aksine bu sadece bir görüştür. O kadın söz konusu Receb ayında oruç tutar. İftar ettiği zaman kendisiyle birlikte her gün bir yoksula da iftar verir. Veya her gece bir yoksulu doyurur. Böylece bir ibadete karşılık iki ibadet yapmış olur. Allah dilediğini yapar. (el-Hârİs) [303]

1052. Katâde'nin bildirdiğine göre Safiyye itikafa girdi. Bir süre sonra ailesinden biri hastalandı. Resûlullah'tan onu ziyaret etmek için izin istedi. O da: "Kapının kollarından tut, içeri girme!" buyurdu.[304] (İshâk)

Senedi miirsei veya nuulal olup, ravileri güvenilir kimselerdir.

---

[1] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Müsedded ravileri güvenilir olan bir senetle mevkuf olarak nakletmiştir." Ben derim ki, aynı hadisi İbn Ebî Şeybe, Süfyan ve Şu'be yoluyla Ebû Husayn'dan kısa olarak nakletmiştir (IV, 123). İkisinin senedi de sahihtir.

[2] İbn Ebî Şeybe, Mesleme b. Mahled'den nakletmiştir. (IV, 123) Bûsîrî ise yorum yapmaksızın "Bunu Nesâî, İbn Ömer'den nakletti" demiştir.

[3] Senedinde yer alan Hasan b. Umâre, hadisi zayıf biridir. Hadise Bûsîrî de zayıf hükmünü vermiştir.

[4] Bunun aslını Kütüb-i Sitte nakletmiştir. Bûsîrî malul olduğu yönünde açıklama yapmaksızın sadece ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[5] Heysemî, bu hadisi "Gece Defin" bahsinde gözden kaçırmıştır. Senedinde ismi zikredilmeyen biri vardır. Ancak Beyhakî'nin naklettiği Câbir hadisi şahididir. Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş ve ravilerden birinin bilinmemesi dolayısıyla zayıf görmüştür."

[6] Senedinde ismi zikredilmeyen biri vardır. Bûsîrî demiştir ki: "Tabiî neslinden olan ravi meçhuldür. İbn İshâk da hadisi "an fidan, an fuian" sıygasryla nakletmiştir.

[7] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İbn Menî' zayıf bir senetle nakletmiştir. Çünkü Mücâlid zayıftır."

[8] Kays'm vasiyetini Ahmed b. Hanbel de nakletmiştir. MİİsnedV, 61.

[9] Taberânî de hadisi Ebû Ya'lâ tarikiyle nakletmiş olup Heysemî: "Senedine yer alan Ziyâd el-Cessâs, hakkında tenkit olmakla birlikte güvenilir kabul edilmiş biridir" demiş-tir.

[10] Bûsîrî demiştir ki: "Müsedded bunu, Müslim'in şartına göre sahih bir senetle mevkuf olarak nakletmiştir."

[11] İbn Ebî Şeybe "Lahit bize, şak, başkasına aittir" lafzıyla nakletmiştir. (IV, 127). Bûsîrî "Senedinde geçen Osman b. Umeyr zayıf biridir" demiştir.

[12] İbn Ebî Şeybc, Katâde ve Abdullah b. Ebî Bekir yoluyla Enes'ten benzerini rivayet etmiştir. (IV, 132,133).

[13] Abbâs b. el-Fadl'm zayıf olması sebebiyle Bûsîrî iki hadisi de zayıf görmüştür.

[14] bkz. Cenaze Namazının Fazileti, hadis no: 764.

[15] Abdürrezzâk, Musannef, II, 260, yazma.

[16] Heysemî, hadisin ravilerinin güvenilir olduklarım söylemiştir. (10, 12). Bûsîrî ise yorum yapmamıştır.

[17] bkz. Fethu'l-Bârî, V, 46, XIII, Ahkam kitabının sonu. Hafız İbn Hacer demiştir ki: İbn Sa'd sahîh bir senetle Zührî'den, o da Saîd b. el-Müseyyeb'd en bunu mevsul olarak nakletmiştir.....Yine İshâk b. Raheveyh de başka bir tarikle Zührî'den muttasıl olarak nakletmiştir." Ben derim ki: Fakat burada hadisi başka bir yolla değil, İbnü'l-Müseyyeb yoluyla nakletmiştir.

[18] Son hadisi Bezzâr da nakletmiştir. İkisinin senedinde de yer alan Muhammed b. Hasan b. Zcbâle zayıf biridir. Bkz. Heysemî, III, 16. Bûsîrî ise yorum yapmamıştır.

[19] Meâric 24-25

[20] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu el-Hâris, zayıf bir senetle miirsel olarak nakletmiştir. Çünkü Ebû Bekr el-Hüzelî zayıftır."

[21] Bûsîrî, senedinde yer alan Mücâlid b. Saîd'in zayıf biri olduğunu söylemiştir.

[22] Heysemî demiştir ki: "Bunu Taberânî, el-Mu'cemu'l-evsat'ta rivayet etmiş olup senedinde İsmaîl b. Ayyaş bulunmaktadır. (III, 14). Ben derim ki: "Ebû Ya'lâ'nm senedinde de İsmaîl geçmiştir." Bûsîrî de demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ zayıf bir senetle nakletmiştir. Çünkü Abdülazîz b. Ubeydullah zayıftır."

[23] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ, Leys tarikiyle Mücâhİd'den nakletmiştir. Aynı hadisi İbn Mâce de kısa metinle nakletmiştir. İbnü'l-Cevzî ise d-Mevzûât'ta zikretmiştir.

[24] Heysemî demiştir ki: Senedi basendir, (III, 13). Bûsîrî ise "Senedinde yer alan İsa b. Meymûn zayıf biridir" demiştir.

[25] Bunu Taberânî iki ayrı senetle rivayet etmiş olup birinde yer alan Müslim el-Mülâî zayıftır. Diğeri ise Muhammed b. İshâk yoluyla nakledilmiştir. Bkz. Zevnid, III, 15; el~ İsâbe, II, 38. Bûsîrî de: "Bunu İshâk b. Rahuveyh sahîh bîr senetle nakletmiştir" demiştir.

[26] Musannef, IV, 168. Abdürrezzak da Mekhul'den mürsel olarak nakletmiştir. (II, 257, yazma). Bûsîrî de şu açıklamayı yapmıştır: "Bunu Taberânî, İbn Ebî Şeybe, ki ifade ona aittir, ve Abd b. Humeyd'den her biri İbn Ebî Leyla tarikiyle nakletmiştir."

[27] Ahmed b. Hanbel benzerini îbn Abbâs'dan nakletmiştir. Fakat bu hadiste: "O bunu Zeynep öldüğünde söyledi" ifadesi geçmiştir. {Bkz. Zevâid, III, 17). Bûsîrî, îbn Ebî Şeybe hadisi hakkında "Senedindeki MücâlÎd zayıftır" açıklamasını yapmıştır.

[28] Müsnede'de şöyle denilmiştir: "Bu, senedi hnsen derecesinde mürseî bir hadistir." Taberânî mânâca benzerini Rabî' el-Ensârî'den nakletmiş olup sonunda: "Bırak ağlasınlar. Ama ölüm vaki olduğunda sussunlar" ifadesi geçmiştir. Ravileri güvenilir kimselerdir. Muâviye oğullarından olan zat, Rabî' hadisinde zikri geçen Cebr el-Ensârî olabilir. (Bkz. el4sâbe, I, 214, 221, 505; Zevâid, III, 16.) Fakat bunun İbn Atîk olması mümkün değildir. Çünkü o, hicri 71. yılda vefat etmiştir. Bunun Muvattâ ve Nesâî (I, 204) tarafından nakledilen hadiste geçen Abdullah b. Sabit olması daha kuvvetli ihtimaldir. Taberânî'nin rivayetinde geçen ise, ravilerinden birinden kaynaklanan bir yanılgıdır. Bkz. Abdüâk,Musunne/, II, 263, yazma.

[29] Heysemî, senedinde tanınmayan birinin bulunduğunu söylemiştir. (III, 16). Ben derim ki: İbn Ebî Ömer'in ravileri güvenilir olup tanınmaktadırlar. Bûsîrî ise yorum yapmamıştır.

[30] Beyhakî, Muhammed fa. Yahya b. Habban'dan, o da Vâsi' b. Habban'dan, o da Ebû Saîd el-Hudri'den nakletmiştir. (IV, 77). Hadis el-Hâris'in Müsned'inde (I, 220, yazma) yer almıştır. Bûsîrî demiştir ki: "el-Hâris bunu ınürsel olarak nakletmiştir."

[31] Taberânî benzerini Zeyd b, Hattâb'dan nakletmiştir. Heysem? demiştir ki: Senedinde tanımadığım biri vardır (III, 58). Benzerini Müslim, Ebû Hureyre ve Büreyde'den nakletmiştir. Ebû Ya'lâ'nm senedinde ise Ferkad es-Sebahî geçmiştir. O da Câbir b. Yezîd'den nakletmiştir. Bunların ikisi de zayıftır. Bûsîrî ise hadisi zayıf görmemiş, aksine onu el-Hâkim ve Sahîh'inde İbn Hibban'ın rivayet ettiklerini söylemiştir.

[32] Müslim mânâca benzerini Ebû Hureyre'den merfıt olarak nakletmiştir.

[33] Bûsîrî "Bunu Müsedded mevkuf olarak nakletti" demiştir.

[34] Tahâvî, I, 297. Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ahmed b. Menî', Muhammed b. Ebî Humeyd tarikiyle nakletmiştir ki, bu zat zayıftır."

[35] Ben derim ki: Mis'ar'm Sabit b. Ubeyd'den naklettiğine göre bu kadın Sâbit'e yaş ve kuru hurmalar vermiş. Sabit ona: "Bunları babandan miras aldın galiba" deyince o da: "Ben babamdan hiçbir şeyi miras almadım. Babam feraiz/miras payları(yla ilgili âyet) nazil olmadan önce öldürüldü" demiştir. Bkz. eİ-İsâbe, IV, 263.

[36] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Abd b. Humeyd, Ebû Ya'lâ ve Hâkim, zayıf biri olan Abdurrahman el-Efrîkî yoluyla nakletmişlerdir. Buna rağmen Hâkim Senedi sahîhtir! demiştir. Fakat iki şahidi vardır."

[37] Heysemî demiştir ki: "Senedinde hakkında tenkit bulunan Yezîd er-Rakkâşî bulunmaktadır." (II, 319). Bûsîrî de onun bu hükmüne katılmıştır.

[38] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İshâk ravileri güvenilir olan bir senetle nakletmiştir. İbn Hibban da Sahth'inde uzun olarak nakletmiştir.

[39] Heysemî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ gördüğün gibi vicâde yoluyla nakletmiş olup ileri güvenilir kimselerdir." (III, 74). Bûsîrî de demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ nakletmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir."

[40] Aynı hadisi Musannef inde de parça parça nakletmiştir. Bûsîrî, senedinde geçen Muhammed b. Ebî Leylâ'nın zayıf olduğunu söylemiştir.

[41] Bûsîrî, el-Hâris'in bunu zayıf biri olan Vâkıdî'den naklettiğini söylemiştir.

[42] Senedinde ismi zikredilmeyen biri vardır. Hadis sağlam güvenilir ravilerin rivayetlerine terstir. İbn Abdülazîz'den naklettiğini, yine ondan Nuaym b. Selâme de nakletmiş-&r. {Bkz. İbn Ebî Şeybe, IV, 13, Multan bsk.). Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Müsedded zayıf bir senetle nakletmiştir."

[43] Bûsîrî, İshâk'ın bunu zayıf bir senetle rivayet ettiğini söylemiştir.

[44] Bûsîrî de ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[45] İbn Ebî Şeybe, bunu sahîh bir senetle nakletmiştir. (IV, 26). Bunu el-Hâris, Vâkıdî'den nakletmiştir.

[46] Bûsîrî: "Çünkü Muhammed b. Zâzân zayıftır" açıklamasını yapmıştır.

[47] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[48] Heysemî bunu Ebû Ya'lâ'ya nispet etmeyip Taberânî'ye nispet etmiştir. (III, 83). (Mu had d isler) İbn Ebî Şeybe'nin senedinde yer alana Mücâlid'i tenkit etmişlerdir. Geri kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir. İbn Ebî Şeybe aynı hadisi Musannef inde de nakletmiştir. (IV, '11). Ayrıca Beyhakî de rivayet etmiş ve zayıf olduğunu söylemiştir- (IV, H3). Bûsîrî de "Senedinde MücâJid vardır "demiştir.

[49] Bunu Ahmed b. Hanbel ve Ebû Ya'lâ nakletmelerdir. Heysemî: "Ravileri Sahîh'in ravileridir" (III, 83) açıklamasını yapmış ve Zevnid'do hadisin tamamını zikretmiştir.

[50] Bunu Hafız İbn Hacer yanlışlıkla /evâidden saymıştır. Zira onu Ebû Dâvud Sii-nen'mde nakletmiştir (no. 224). Senette zikri geçen Câbir, Câbir b. Atîk'îir. Muhtemelen Câbir ismini nisbesiz görünce, onu Abdullah'ın oğlu Câbir zannetti. Bu yönüyle hadis zevâidden sayılır.

[51] Bunu Beyhakî, İbn Vehfa tarikiyle İbn Lehî'a ve Leys'den nakletmiş olup (IV, 97) senedi basendir.

[52] Bkz. ei-Kâsım b. Seîlâm, Kitâbu'l-Emvâl, no. 1102.

[53] Heysemî, senedinde yer alan Hasan b. Umâre hakkında tenkit bulunduğunu söylemiştir. (III, 79).

[54] Bunu Beyhakî de nakletmiştir. (IV, 113). Tâvus'un Muâz'dan rivayeti hakkında el-İsmâılî'den: "Eğer bu mürsel ise, hüccet değildir" açıklaması rivayet edilmiştir. Hadisin senedini Bûsîrî de Haccac b. Ertât'ın zayıf olması sebebiyle zayıf görmüştür.

[55] Müsnede'de "Bu /iflsen bir senettir" denilmiştir. Hadisi Tahâvî de rivayet etmiştir.

[56] Müsnede'de şu ilave vardır: "Mânâca benzerini Müslim, Ebû Dâvud ve başkaları nakletmişlerdir." Bunların rivayetinde "'i*#j »UHU" ifadesi geçmiş, fakat bunun ne anlama geldiği belirtilmemiştir. Burada ise "Size ondan fayda yoktur" cümlesiyle açıklanmıştır. Müslim'in rivayetinde ise "Rabi'a ona dönerek <Vallahi, bunu yapmanın tek sebebi bizi kıskahmandır> ifadesi geçmiştir. (I, 344).

[57] Taberânî rivayet etmiştir. Heysemî demiştir ki: "Senedinde yer alan Haneş lakaplı Hüseyin b. Kays hakkında pek çok tenkit vardır." (III, 91). Ben derim ki: Bu zat Müsedded'in senedinde de geçmektedir. Onun zayıflığından ötürü Bûsîri hadisi zayıf saymıştır.

[58] Ahmed b. Hanbel tahrîc etmiştir. Heysemî demiştir ki: "Bu zâtı Ahmed b. Hanbel, Useyd b. Mâlik ismiyle zikrederken Taberânî, Ruşeyd b. Mâlik ismiyle vermiştir. Sene* dinde geçen Hafsa binti Talk'dan, Ma'rûf b. VâsiTdan başkası rivayette bulunmamıştır. Onun da hiç kimse güvenilir olduğunu söylememiştir." (III, 89). Ben derim ki: Bu şahıs Ebû Bekir'in senedinde de geçmektedir. Bûsîrî ise yorum yapmamıştır.

[59] Heysemî demiştir ki: "Senedinde yer alan İbn Ebî Leylâ hakkında tenkil vardır." (III, 91). Hadisi Tahâvî de nakletmiştir, (I, 299). Adı geçen zâtın zayıf oluşu nedeniyle Bûsîrî hadise zayıf hükmünü vermiştir.

[60] Ahmed b. Hanbel muhtasar olarak tahrîc etmiş olup ifadesinde Ümmü Külsüm'ün Peygamber'in azatlısı Mihran yoluyla merfû olarak naklettiği şu sözler geçmektedir: "Biz Ehl-i Beı/t zekât malını almaktan men edildik. Mevlalartmız ân bizdendir." Zevâid, III, 89. Ben derim ki: el-Ithâfta Ümmü Külsüm'ün kendisinden naklettiği ravi, Mihran yerine Keysan diye isimlendirilmiştir. Bûsîrî hadisi İbn Ebî Şeybe'ye nispet etmiş ve ravilerinin güvenilir olduğunu söylemiştir.

[61] Bûsîrî, Ebû Ya'lâ ve Beyhakî'nin, ravileri güvenilir olan bir senetle naklettiklerini söylemiştir.

[62] ibn Ömer hadisini Buharı Sahihinde Salim yoluyla İbn Ömer'den kısmen muhtasar olarak farklı lafızlarla nakletmiştir. Aynı hadisi Beyhakî ise Nâfi' yoluyla Buhârî'nin rivayetinden daha uzun olarak nakletmiştir. Bkz. (IV, 130). Bûsîrî demiştir ki: Bunu Ebû Ya'lâ zayıf bir senetle nakletmiştir. Çünkü Âsim b. Ömer zayıftır."

[63] Beyhakî'nin zikrettiği Cafer b. Avn'm Yahya'dan rivayetinde ifade "Onu fiyatlandı-rıp zekâtı ver!" şeklindedir. (IV, 147). Haberi Beyhakî bir kaç tarikten nakletmiştir. Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[64] İbn Ebî Şeybe, I, 209.

[65] Bunu Taberânî rivayet etmiştir. Heysemî demiştir ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir. Fakat İbrâhîm, İbn Mes'ûd'dan hadis işitmemiştir. (II, 68). Bkz. Şerhu Meâni'l-âsâr, I, 309.

[66] Amr b. Ebî İlbâ'dan Ebân'dan başkası rivayette bulunmamıştır. Hüseynî, onun hakkında "meçhuldür" demiştir. İlbâ b. Ebî İlbâ'yı İbn Hibban es-SikaFta zikretmiştir. Her iki şahıs da et-Tehzîb ricaİindendir. Hadisi Nesâî, Hz. Ali miisnedinde zikretmiştir. Heysemî geri kalan ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. {III, 84). Bûsîrî ise yorum yapmamıştır.

[67] Senedinde zikri geçen İbrahim b. Müslim el-Hicrî hakkında bir çok tenkit vardır. Bkz. Kenzü'l-ummnl, III, 297; Beyhakî, IV, 198. Aynı hadisi Ebû Ya'lâ da rivayet etmiştir. Bkz. Zevnid, III, 97. Bûsîrî hadisi Müsedded, İbn Meni' ve başkalarına nispet etmiş ve "Senetlerinin ekseninde İbrahim el-Hicrî bulunmaktadır ki, o da zayıftır" demiştir.

[68] Senedi hasetıdir.

[69] Müsnede'de "sn/i;/îtir" ifadesi geçmektedir.

[70] Heysemî demiştir ki: "Senedinde yer alan, Kesîr b. es~Sait'm azatlısı Ubeyd b. Nestâs'ın biyografisini yazana rastlamadım. Geri kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir." (IV, 71). Ben derim ki: İbn Hacer onu ct-Tehzîb'de zikretmiştir. et~Takrîb'de de müellif onun hakkında: "Makbul biridir" demiştir.

[71] Müsnede'de "Senedi ceyyid olup mevkuftur" açıklaması geçmiştir. Hadisin diğer kısmı için Defin bahsine bakını/,.

[72] Bûsîrî demiştir ki: Bunu el-Hâris, Dâvud b. el-Muhabber'den tıakletmiştir ki, bu zat Zayıftır." Fakat MÜsedded ve Ebû Ya'lâ bunu, ravileri güvenilir bir senetle tahrîc etmişlerdir.

[73] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Humeydî ve İbn Ebî Ömer, içinde Muhammed b. Osman el-Cumahî'nin bulunduğu bir senetle nakletmişlerdir. Bu zâtı da Ebû Hatim ve Dârekutnî zayıf oİarak değerlendirirken İbn Hibbân es-Siknt'ta zikretmiştir."

[74] Ra'd sûresi. 13/39.

[75] Heysemî demiştir ki: "Bunu Taberânî, eİ-Mu'cemu'l-kebîr'âe nakletmiş olup senedinde ismini zikretmediği bir ravi yer almıştır. Hadisin Feraiz bölümünde gelecek olan başka tarikleri de

vardır." (III, 99). Heysemî hadisi Ebû Ya'tâ'ya nispet etmemiştir. Bûsîrî ise "Bunu Ebû Ya'lâ zayıf bir senetle nakletmiştir. Çünkü ravÜerinden birinin kimliği bilinmemektedir" açıklamasını yapmıştır.

[76] Ibn Ebî Şeybe hadisi Ebû Husayn tarikiyle Sâlim'den, o da Ebû Hureyre'den merfû olarak nakletmiş olup (IV, 56) senedi /«işendir. Bûsîrî de demiştir ki: "Bunu İbn Hibhan Sahîh'inde İbn Ebî Şeybe yoluyla Salim b. Ebi'l-Ca'd'dan, o da Câbir'den başka lafızlarla nakletmiştir."-

[77] Bûsîrî bunu Zekât bölümünde zikretmiş ve zayıf olduğunu söylemiştir.

[78] el-Hârîs'irı Müsned'inde Cünâde kelimesinden önce net okunmayan bir kelime geçmektedir, jj! kelimesine benzemektedir ki, bu doğrudur. Çünkü hadisi Habş b. Cünâde rivayet etmiştir. Bkz. Zevâid, III, 96. rt-İsâbe'âe geçtiği üzere bu zat Ebu'l-Ceıuıb" künyesiyle anılmaktadır. el-Hâris'in senedinde ismi zikredilmeyen biri vardır. Heysemî demiştir ki: "Bunu Taberânî iki ayrı varyantla nakletmiş olup birincisinin ravileri Sn-hîlı'in ravileridir.

[79] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu el-Hâris, Hasan b. Kuteybe'den rivayet etmiştir ki, bu zat zayıftır."

[80] Yani Nesâî'nin es-Stinenü's-suğrâ'sında. Bkz. et-İthnf. Zannedersem müellif hadisi İs-hâk'a nispet edip senedine sahih hükmünü vermişti.

[81] Ebu'l-Esved, Urve'nin yetimidir. Hadisin senedi munkatıdır. Çünkü Ebu'l-Esved'in Esmâ'ya yetiştiği ve ondan hadis dinlediği sabit değildir.

[82] Bûsîrî: "Bunu el-Hâris zayıf ve kopuk bir senetle nakletmiştir" açıklamasını

[83] Heysemî demiştir ki: "Senedinde geçen Ebû Sekine el-Hımsî'nin biyografisini yazana rastlamadım" (III, 104).

[84] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[85] İbn Şîrîn ile Hz. Ömür arasında kopukluk vardır.

[86] Hadis mürsdâu.

[87] Müsnede'âe "Bunun senedi hasendir" denilmiştir. Heysemî demiştir ki: "Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir." (III, 66). Bûsîrî de demiştir ki: "Bunu İbn Ebî Şeybe sahih bir senetle rivayet etmiştir."*

[88] Heyseırıî demiştir ki: "Bunu Bezzâr rivayet etmiş ve senedinin hasen olduğunu söylemiştir. Ben derim ki: Ravileri güvenilir kimselerdir." (III, 64) Bûsîrî hadis hakkında hüküm vermemiş, bilakis "Bunu Ebû Ya'lâ, Bezzâr ve Taberânî İle SflMfr'lerinde İbn Huzeyme ve İbn Hibbân rivayet etmişlerdir" açıklamasını yapmakla yetinmiştir.

[89] Hadisin başmı İbn Huzeyme ve Hâkim rivayet etmişlerdir. Bkz. Münzirî, et-Terğib ve't-Terhib, (Zekât bahisleri). Kenzii'l-ummâl'dci hadisin tamamı geçmiştir. Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İshâk ve Sahîh'mde îbn Huzeyme ve Hâkim nakletmişlerdir. Hâkim, hadisin Buharı ve Müslim'in şartlarına uygun olduğunu söylemiştir."

[90] Bunu uzun hadis İçerisinde Ahmed b. Hanbel ve ayrıca Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ali b. Zeyd hakkında tenkit vardır. Diğer rivayette de Ebû Amr ed-Dımeşkî geçmektedir ki, metruktür, bkz. Heysemî, II, 113, 114. Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İshâk nakletmiştir." Hadis farklı tarikleriyle İlim bölümünde geçmiştir.

[91] Bunu Taberânî rivayet etmiş olup senedinde Kesîr b. Abdullah el-Müzenî geçmektedir ki, zayıftır. Bkz. Heysemî, III, 110. Hadise zayıf hükmünü veren Bûsîrî de, "Bunu Tirmizî hasen görmüş, sonra o ve İbn Huzeyme sahih olduğunu söylemişlerdir" açıklamasını yapmıştır.

[92] Senedini Bûsîrî, Yezîd er-Rakkâşî'nin zayıf olması nedeniyle zayıf görmüş ve: "Bunu hasen hükmüyle muhtasar olarak Tirmizî ve Sahîh'inde İbn Hibban nakletti" açıklamasını yapmıştır.

[93] Bunu Taberânî rivayet etmiş olup senedinde geçen Ziyâd el-Cessâs, hakkında tenkit bulunmakla birlikte güvenilir kabul edilmiştir. (Bkz. Heysemî, III, 8.) Ben derim ki: "Bu /ât Ebû Ya'lâ'nm senedinde de geçmektedir. Fakat el-Hâris hadisi Ziyâd'ın yer almadığı bir senetle rivayet etmiştir, (i, 233, yazma). Bûsîrî ise: "Bunu Müsedded rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir" demiştir.

[94] Bûsîrî hadis hakkında hüküm vermemiş, sadece "Âişe hadisi şahididir" demekle yetinmiştir.

[95] Bunu Taberânî rivayet etmiş olup raviieri Sahîh'vn ravileridir. (Bkz. Heysemî, III, 116.) Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Humeydî rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilmeyen biri vardır.

Bundan başka Sahîk'in senediyle Taberânî ve bir de İbn Huzeyme de Snhîh'inde rivayet etmiştir."

[96] Münzirî'nin belirttiğine göre bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Bûsîrî ise buna şunu eklemiştir: "Ebû Bekir b. Ebî Şeybe sahih senetle nakletmiştir. el-Hâris ise Hasan b. Kuteybe yoluyla başka lafızlarla nakletmiştir ki, bu zât zayıftır."

[97] Hadisin aslını Buhârî başka bir tarikten nakletmiştir. (Bkz. Fethu'l-Bnrî, VI, 31, III, Orucun fazileti)

[98] Hadisin ilk kismını Buhârî ile Müslim, Ebû Hureyre'den rivayet etmiştir. Hâkim ise iki kısmını da ziyadesiyle birlikte Ebû Saîd'den nakletmiştir.

[99] Sülûrna, parmak kemikleri gibi küçük kemiklere denir.

[100] Bûsîri bunu, tbn Hibban'm Snhîtiinde naklettiğini söylemiştir.

[101] Heysemî'nin Zevâid'de Taberânî ve Bezzâr'a da nispet ederek naklettiği rivayette şu ilave yer almıştır: "İyiliği emir, kötülükten men de namazdır." Heysemî, Ebû Ya'lâ'nm ravilerinin Sahîh'in ravileri olduğunu belirtmiştir. {III, 104). Ayrıca bkz. Kenzü'l-umrnâl, 111,380,381.

[102] İsrâ s. 26

[103] Bunu Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup ravileri Sahîh'in ravileridir. Bk/. Zevnid, III, 63.

[104] Ahmed b. Hanbel bunu Âişe'den: "Ey Âişe, snıjmn, sonra Allcıh ta sana verirken sayar" ifadesiyle nakletmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir. Bkz. Heysemî, III, 122. Bûsîrî de demiştir ki: "el-Hâris'in naklettiği hadise Esmâ'nm hadisi şahittir."

[105] Bunu Ebû Ya'lâ ve Taberânî rivayet etmiş olup senedinde geçen Ebû Bahr el-Bekrâvî güvenilir kabul edilmekle birlikte hakkında tenkit de vardır. Bk/. Zevâid, III, 106. Bûsîrî ise senet hakkında hüküm vermemiştir.

[106] Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde geçen Muhammed b. İsmail el-Vesâvisî oldukça zayıf biridir. Bk/.. Heysemî, III, 105. Dârekutnî de bu zâtı zayıf görmüştür. Bkz. Kenzü'l-ıtmmâl, III, 265. Bûsîrî ise yorum yapmamıştır.

[107] Heysemî'nin belirttiğine göre bunu Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ebu'l-Anbes hakkında tenkit vardır. Zevâiâ'de ifade "bin deve" yerine "bin dirhem" şeklinde geçmiştir. (III, 113). Bûsîrî ise ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[108] Bûsîrî demiştir ki: "Senedinde yer alan Kureybe binti Abdullah b. Vehb'i ta'dîl, ya da cerhedeni görmedim. Geri kalan ravileri güvenilir kimselerdir."

[109] Sebe' sûresi. 34/39.

[110] Bûsîrî, Talha b. Amr'ın zayıflığı nedeniyle hadise zayıf hükmünü vermiştir.

[111] Senedinde yer alan Ebû Utbe, benim tespitime göre İsmail b. Ayyaş olup Mede-nî'deıı rivayette bulunmuştur. Şam halkından başkasından yaptığı rivayetleri sağlam değildir.

[112] Müsned, II, 61, yazma.

[113] Senedindeki Yezîd er-Rakkâşî zayıftır.

[114] Bûsîrî demiştir ki: "İki tarikin merkezinde de Yezîd er-Rekkâşî bulunmaktadır ki, o da zayıftır."

[115] Senedinde Ziyâd b. Ebî Hassan bulunmaktadır ki bu zât, bir sonraki hadisin senedinde zikri geçen Ziyâd b. Meymûn'un aynısı olup metruktür. Bûsîrî bu ve bundan sonraki hadis hakkında: "İki tarikin de merkezinde Ziyad b. Meymûn bulunmaktadır ki, metruktür" açıklamasını yapmıştır.

[116] Hadisi Bezzâr da rivayet etmiştir. Heysemî demiştir ki: "Senedinde Ziyad en-Nümeyrî (İbn Meymûn) bulunmaktadır ki, bu zâtı, bazen hata yaptığını söyleyerek İbn Hibban ve ayrıca İbn Adî güvenilir kabul ederlerken bir kısım bilgin ise zayıf saymıştır. (III, 137).

[117] Senedinde yer alan Cubâre b. Muğallia hakkında Buharı: "Hadisi muzdaribâit" açıklamasını yapmıştır. Senette geçen Abdüssamed b. E^rak'ın hadisi de metruktür. Ama, Zevâld'de geçen (VIII, 191) İbn Ömer hadisi rivayetin şahididir. Bûsîrî de Süleyman b. Ebî Serh'in zayıf olması sebebiyle hadisin senedini zayıf say m ıştır.

[118] Heysemî demiştir ki: "Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir." (VIII, 193).

[119] Heysemî'nİn belirttiğine göre bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri Sahîh'in ravileridir. Ancak senedinde "Peygamber'in eşlerinden biri" yerine "ashabından biri" ifadesi yer almıştır. Bûsîrî de: "Bunu İbn Ebî Şeybe nakletmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir" demiştir.

[120] Senedinde sakınca yoktur. Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[121] Heysemî demiştir ki: "Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, Muhammed b. Mansur et-Tûsî hariç, Sahîh'm ricalidir. Muhammed de güvenilir kimsedir." (VIII, 179). Ben derim ki: Ebû Ya'iâ'nın ravileri Taberânî'nin ravileridir. Bûsîrî ise "Bunu Ebû Ya'lâ, gevşek birinin bulunduğu bir senetle nakletmiştir" değerlendirmesini yapmıştır.

[122] Senedinde yer alan Abdullah b. Vâkıd el-Harrânî hakkında çok tenkit vardır. Bûsîrî demiştir ki: "İshâk bunu munkatı bir senetle rivayet etmiştir."

[123] Nisbesi el-Hatmî olup sahabeliği konusunda ihtilaf vardır. Abdullah b. Zübeyr döneminde Küfe emiri idi. el-İthnf da: "Abdullah b. Zeyd" şeklinde geçmiştir.

[124] Bûsîıi demiştir ki; "Bunu, Haris oldukça zayıf biri olan Dâvud'dan nakletmiştir."

[125] Ebû Davud'un merfû olarak naklettiği İbn Abbâs hadisi şöyledir: "(Ramnznn) Ayından bir ya da iki gün önce oruç tutmayın." Bûsîri demiştir ki: "Bunu Haris bir yalancı olan Dâvud b. L'1-Muhabber/den nakletmiştir."

[126] Hadis mürseldir. Bûsîrî bunun hakkında sükût etmiştir.

[127] Hadisi Bezzâr da nakletmiştir. Heysemî; "Peygambere nispeti zayıftır" derken (III, 147) Bûsîrî: "Bunu, Ebû Bekir b. Ebî Şeybe, zayıf bir senetle nakletmiştir. Zira senedinde yer alan İbrahim b. Osman zayıf biridir" demiştir.

[128] Bizce doğrusu böyledir (js-^1 şeklinde tekildir). Birinci yerde Müsnede'de de bu şekilde geçmiştir. Asılda ise " şeklinde çoğul siygasıyla geçmiştir. Sonra Kenzu'l-ümmâî'âd "Ay, 30 gün çeker. 29 gün çeken ay da vardır" (Müsedded) rivayetine rastladım (IV, 325). el-İtkûfda ise her iki yerde de ifade ">^l" şeklinde geçmiştir.

[129] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Müsedded mevkuf olarak rivayet etmiştir."

[130] Mürseldir. Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[131] Senedinde yalancı olmadığı belirtilmekle birlikte ismi zikredilmeyen bir ravi bulunmaktadır. Bûsîrî, tabiînin bilinmemesi sebebiyle senedinin zayıf olduğunu söylemiştir.

[132] Heysemî'nin gözden kaçırdığı hadisin senedinde an'ane yapan (rivayeti anfulcın an fulnn siygasıyla nakleden) Bakiyye bulunmaktadır. Aynı hadisi Hatîb de el-Müttefik ve'l-Müflerik'de nakletmiştir. Onun senedinde de Kenzu'l-ummâl'da (IV, 303) geçtiği üzere yalancılıkla itham edilen ve kendisine itibar edilmeyen (sakıt) Hammad b. Velid geçmektedir. Ben derim ki: "Bu zat Ebû Ya'lâ'nın senedinde safa t değildir. Bûsîrî, rivayeti Bakiyye b. Velid'in tedlis yapması sebebiyle zayıf görmüştür.

[133] Miirseldir. Bûsîrî, hakkında bir değerlendirme yapmamıştır.

[134] Miisnede'de müellif "Bu, senedi sah'ıh mürsel bir rivayettir" demiş. Bûsîrî de bu konuda onun görüşünü kabul etmiştir. Ben derim ki: "Ebû Dâvud bunu Ebû Avâne tarikiyle Mansûr'dan, o da Rıb'î'den, o da Peygamber'in ashabından bir zattan merfû olarak nakletmiştir. Aynı hadisi Ahmed b. Hanbel de muttasıl senetle merfû olarak nakletmiştir.

[135] Bu, daha evvel 881 numarada geçen sadakanın faziletine dair hadisinin bir parçasıdır. Heysemî'nin belirttiğine göre (II, 324) Ahmed b. Hanbel tarafından nakledilen hadisin ravileri güvenilir kimselerdir.

[136] Münzirî demiştir ki (s. 171): "Bunu Taberânî, sakıncası bulunmayan (in he'se bih) bir senetle nakletmiştir." Bûsîrî de demiştir ki: "Bunu Abd b. Humeyd rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir. Hadisi ayrıca el-Mucemu'l-kebtr ve eî-Mu'cemu'l-Evsat'ta Taberânî de nakletmiştir.

[137] Bunu el-Hâris, Dâvud b. el-Muhabber'den nakletmiştir ki, bu zat zayıf biridir. Münzirî'nin belirttiğine göre {s. 170) aynı hadisi Taberânî hnsen bir senetle nakletmiştir, Bûsîrî de herhangi bir kaynağa nispet etmeksizin zikretmiştir.

[138] el-Hâris, bunu Bişr b. Ebî Bişr el-Basrî'den nakletmiştir. Bendeki nüshada hadisini bulamadığım gibi yanımdaki rivayetlerde zikrine de rastlamadım. Senedinde bir kaç meçhul ravi yer almıştır. Bûsîrî ise hakkında yorum yapmamıştır.

[139] Gün" kelimesini Münzirî'den ekledim.

[140] Münzirî'nin belirttiğine göre (s, 170) bunu da Taberânî nakletmiş olup Leys b. Ebî Süleym dışındaki ravileri güvenilir kimselerdir. Bûsîrî de demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Senedinde yer alan Leys zayıf biridir."

[141] Bunu, Beyhakî ve Taberânî rivayet etmiş olup, kusursuz olduğunu belirtmişlerdir. Aynı hadisi Münzirî'nin belirttiğine göre (s. 170) Ahmed b. Hanbel, Ebû Hureyre'den rivayet etmiştir. Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Çünkü Zebbân b. Fâid ve onun ravisi zayıftırlar."

[142] Bunu Münzirî de zikretmiştir. Bûsîrî demiştir ki: "Senedinde Zebbân b. Fâid yer almıştır."

[143] Senedinde hadisi zayıf olan Ebû Bekir b. Ebî Meryem bulunmaktadır. el-İthâfda da böyle geçmiştir.

[144] el-Mişkât müellifi bunu Beyhakî'nin Şuabü'l-lman'da naklettiğini söylemiştir. Bûsîrî ise demiştir ki: "Ibn Huzeyme de Snhîh'inde tahrîc etmiştir."

[145] Hadisin şahitleri vardır. Bûsîrî bunu, Yezîd b. Ebân'm zayıf oluşu ve Muhammed b. Ishâk'ın tedlis yapması sebebiyle zayıf saymıştır.

[146] el-İthâf ta -ifade "Sizler neyi karşılıyorsunuz, insan, neyi karşılıyor" şeklindedir.

[147] Kenzıı'l'Umınâl'da belirtildiğine göre (IV, 325) bunu İbn Asâkir ve yine Kenzu'i-ıımmâl'âa (IV, 300) belirtildiğine göre Şuabu'himm'da Beyhakî nakletmiştir. Bûsîrî ise bununla ilgili yorum yapmamıştır.

[148] Rahman sûresi., 55/72.

[149] Kenzu'l-ıımmâl'da ifade: "Yetmiş bayan ve yetmiş bay hizmetçi tahsis edilir" şeklindedir. Aynı ifade el-Ithâf da ise: "İhtiyaçlarını görmesi için bin erkek hizmetçi ve yedi bin kadın hizmetçi tahsis edilir" şeklinde yer almıştır. Gördüğünüz gibi ifadeler farklı farklıdır.

[150] Aynı hadisi Taberânî ve Şıtabıt'l-İman'da Beyhakî nakletmiştir. İbnü'l-Cevzî bunu el-Mevzuat'ında zikretmiştir; ama bu konuda isabetli değildir. Kerızıı'l-ummâl'da da bu şekilde

söylenmiştir {IV, 300). Yine Kenzu'l-ummâl'da geçtiği üzere (IV, 299) Taberânî bunu oldukça muhtasar olarak İbn Ömer'den nakietmiştir. Beyhakî ise bir kısmını Şuabu'l-iman'da İbn Abbâs hadisi olarak zikretmiştir.

[151] Bûsîrî: "Senedinde Cerîr b. Eyyub el-Becelî bulunmaktadır" demiştir.

[152] Hafız İbn Hacer, (İsâbe'nin) Künyeler ve Müphem isimler bölümlerinde bunu zikredeceğini söylemiştir. Fakat ben el-lsâbe'nin matbu nüshasında bu iki bölümü bulamadım.

[153] Münzirî'nin eserinde ve el-Uhâfda bu şekilde geçmiştir. Beyhakî'nin mıkarib (sahîh veya hasene yakın) ve Ebû Hureyre hadisinin senedinden daha sağlam bir senetle Beyhakî'nin rivayet ettiği Câbir hadisinde ise ifade: "Dünya yorgunluklarından kurtulmaları..." şeklindedir. (Münzirî, 172).

[154] Münzirî demiştir ki (s. 172): "Bunu Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve Beyhakî nakletmiş-lerdir." d-İthâf da da bunlara ilave olarak: "Zayıf bir senetle İbn Menî ve Haris rivayet etmiştir" denmiştir.

[155] Hadisi el-Hâris, Vâkıdî'den nakletmiştir. Taberânî de yine Vâkıdî'nin yer aldığı bir senetle rivayet etmiştir. Bûsiri de: "Bunu el-Hâris, zayıf biri olan Vâkıdı'den nakletti" demiştir.

[156] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Müsedded, Leys b. Süleym tarikiyle rivayet etmiştir."

[157] Bûsîrî yorum yapmamıştır. Talha hadisini Enes'ten, Abdürrezzâk (11, 421) Katâde yoluyla, İbn Ebî Şeybe ise (1, 582) Humeyd yoluyla rivayet etmişlerdir.

[158] Abdürrezzâk (II, 420, yazma) ve İbn Ebî Şeybe (I, 572, yazma) rivayet etmişlerdir. Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[159] İbn Hibbân bir başka tarikle Ebû Hureyre'den benzerini rivayet etmiştir, (bkz. Mevâridü'z-Zem'ân, 225). Bûsîrî de demiştir ki: "Bunu İbn Huzeyme ve İbn Hibbân Sa-/jîTî'lerinde nakletmişlerdir. Aynı şekilde Hâkim de (Müstedrek'te) zikredip sahîh olduğunu söylemiştir. Tayâlisî ise zayıf biri oîan Talha b. Amr tarikiyle rivayet etmiştir."

[160] Senedinde geçen ravileri güvenilir kimselerdir. Bûsîrî ise rivayet hakkında yorum yapmamıştır.

[161] Senedi hasendir. Bûsîrî, hakkında yorum yapmamıştır.

[162] Senedi ceyyiddir.

[163] Heysemî demiştir ki: "Senedinde yer alan Ali b. Zeyd, güvenilir görülse de hakkında tenkit vardır. Geri kalan ravileri ise Sahîh'in ravileridir." Aynı hadisi mevkuf olarak nakleden Bezzâr, şu ilaveyi de zikretmiştir: "Bunu Saîd b. el-Müseyyeb'e anlattım. Bunu hoş karşılamayarak: "Dolu susuzluğu giderir" dedi." (III, 172). Bûsîrî ise Ali b. Zeyd'in zayıf oluşu sebebiyle hadisi zayıf görmüş ve: "Bezzâr'ın hocası/şeyhi zayıf biridir" demiştir.

[164] Kopukluk İbıı Cüreyc ile Enes arasındadır. Heysemî demiştir ki (III, 156): "Taberânî tarafından rivayet edilen bu hadisin senedinde tanımadığım ravi vardır." Bûsîrî ise: "Senedinde kopukluk vardır" demiştir.

[165] Heysemî (III, 154): "Senedinde yer alan Abdülvâhid b. Sabit zayıf biridir" derken Ukaylî de "Onun rivayetlerine mütabaat olunmamıştır" demiştir. LİsanüʼI-Mizân'da bu şekilde geçmektedir (IV, 78). Bûsîrî İse: "Kavileri güvenilir kimselerdir" demiştir.

[166] Senedinde Câbir'in ailesine mensup, ismi zikredilmeyen biri vardır. Kavilerinden birinin bilinmemesi sebebiyle Bûsîrî rivayeti zayıf görmüştür.

[167] Heysemî: "Senedinde yer alan Tayyib b. Süleyman zayıf biridir" (III, 154) derken, Bûsîrî "Bunu Ebû Ya'lâ hnsen bir senetle rivayet etmiştir" demiştir.

[168] Heysemî demiştir ki: "Bunu Taberânî Cebâne binti Adan tarikiyle annesinden, o da Safiyye binti Cerir'den rivayet etmiştir. İbn Mâce bu kadınların rivayetlerini nakletmiş ve kimse onları ne cerh etmiş, ne de güvenilir olduklarını söylemiştir" (III, 155). Heysemî hadisi Ebû Ya'lâ'ya nispet etmemiştir. Bûsîrî ise Ebû Ya'lâ'ya nispet ederek "Senedinde durumları meçhul (kadın) raviler bulunmaktadır" demiştir.

[169] Senedinde yer alan Haram b. Osman, İmam Şafiî'nin hakkında: "Haram'dan hadis rivayet etmek, haramdır" dediği kişidir. Aynı hadisi Abdürrezzâk (II, 418) da rivayet etmiştir. Busîrî ise hadisi "Nikah" bölümünden önce "Talak" bahsinde zikretmiştir.

[170] Taberânî, Câbir'den şöyle dediğini nakletmiştir: "ResûluÎlah (sallallahu aleyhi vesellem) seher vaktinden seher vaktine kadar ara vermeden oruç tutardı." Heysemî bunun hasen bir hadis olduğunu söylemiştir (III, 158). Bunu et-îthâf da visal orucundan men'e dair bölümde bulamadım.

[171] Hadis Kenzu'î-ummâl'da (IV, 328) Müsedded'den nakledilmiştir. Orada Beyhakî remziyle şöyle nakledilmiştir: "Ömer'den nakledildiğine göre ResûluÎlah (sallallahu aleyhi vesellem) Ramazan'ın Zilhicce'nin on gününde kaza edilmesinde bir sakınca görmezdi." Bu rivayet zayıftır. Kenzu'l-ummâl'da bu şekilde geçmektedir. Ben derim ki: Orada Hz. Ömer'den bir eser/rivayet buldum. Merfû rivayeti ise ez-Zevâid'de (III, 179) buldum. Büsîrî demiştir ki: "Bunu Müsedded rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir."

[172] el-îthâf da "Abdülhamid" diye geçmiştir.

[173] Doğrusu ifade "sayıyı belle" şeklinde tekil siygasıyla olmalıdır. Ama ei-İthâf da da "Sayınız" şeklinde çoğul siygasıyla geçmiştir.

[174] Senedi hnsendir. Bûsîrî hakkında sukut etmiş, değerlendirme yapmamıştır.

[175] Bu bölümde İbn Ebî Âsım'ın Kîtabü'ssıyâm'mdâ zikrettiği İbn Ömer hadisi de bulunmaktadır. Hafız İbn Hacer'in et-Telhîs'de zikrettiği hadisin ifadeleri şöyledir: "Bir gun Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) Ramazan ayında oruçlu iken yanımıza çıktı. Gözleri sürme (ismid) ile doldurulmuştu..." Ama eî-Ithâf da. bu ifadelerle ne Ali hadisine, ne de İbn Ömer hadisine rastladım. Orada yalnız: "İbn Ömer'den şöyle dediği nakledilmiştir: "Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) Ramazan'da Hafsa'nm evinden gözlerine sürme çekmiş olarak yanımıza çıktı" şeklinde bir rivayet gördüm. Bunu Ebû Ya'lâ zayıf bit senetle rivayet etmiştir. Çünkü ravilerinden Amr b. Hâlid el-Kureşî zayıftır.

[176] Ulemâ, Ramazan ayında bilerek cima eden kimseye kefaret gerektiği konusunda görüş birliği etmişlerdir. Şafiî bu durumdaki kişinin orucunu yemesinin uygun olacağı, sonra üzerinde kefaretin bir borç olarak kaldığı ve uygun bir gün bulduğunda kefaretini ödemesi gerektiği görüşünü tercih etmiştir. Bkz, Tirmizî (II, 46). Biz de aynı görüşü savunmaktayız. Hadis mürseldİT. Bûsîrî bunu mu'dal bir senetle Müsedded'in rivayet ettiğini belirtmiştir.

[177] Bu hadis de mürseldir. Bûsîri hakkında bundan fazla açıklama yapmamıştır.

[178] Heysemt demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ ve Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir" (III, 168). Ravilerinin güvenilir olduklarım Bûsîrî de söylemiştir.

[179] Senedinde yer alan Müslim el-A'ver hakkında Buharı: "Hadisi değersizdir (zâhibü'l-hndis)" demiştir.

[180] Doğrusu böyledir. Bkz rf-Tehzi&'itı künyeler bölümü. İki asıl nüshada ise nisbe "el-Mehdî" şeklinde yer almıştır.

[181] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[182] Bûsîrî de müellifin bu hükmüne katılmıştır.

[183] Senedinde yer alan Süleyman b. Muâz tenkit edilmiştir. Hadisi el-hhâfda bu bölümde bulamadım.

[184] Ğıtrîf Ebû Harun'u (eserinde) zikreden İbn Ebî Hatim: "Yemenli olup Câbir b. Zeyd'den rivayette bulundu" demiştir.

[185] Müsnede'de: "Mürsel olmakla birlikte senedi hasendir" denilmiştir. Bûsîrî ise yorum yapmamıştır.

[186] Ravilerİ güvenilir kimselerdir. Bûsîrî, "Müsedded mevkuf olarak tahrîc etti" değerlendirmesinden başka yorum yapmamıştır.

[187] İsnadında sakınca yoktur. Bûsîrî raviierinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[188] Mürsel olmakla birlikte senedi ceyyiddir. Müslim'in Snhîh'mde Ebû Saîd'den merfû olarak şöyle nakledilmiştir: "Sizler sabah düşmanınızla karşılaşacaksınız, öruçsuz olmak sizi daha güçlü kılar. Oruçlarınızı açınız." Dolayısıyla (seferde) oruç tutmamak azimettir. Bûsîrî: "Bunu Müsedded rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir" demiştir.

[189] Bûsîrî hadisi, sahîh bir senetle Müsedded'in rivayet ettiğini söylemiştir.

[190] Bevhakî de anlamca örtüşen bir hadisi Katâde yoluyla Eyyûb'dan nakletmiştir (IV, 271). Heysemî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri Sahîh'in ravileridir (III, 164)." Bûsîrî ise yorum yapmamıştır.

[191] Bûsîrî kaynak göstermeden nakletmiş olup "Enes hadisi şahididir" ilavesini yapmıştır.

[192] Müsnede'de denilmiştir k-i: "Bu sahîh bir seneddir." Ben derim ki: Aynı hadisi Abdürrezzâk "Bu iki günün özelliğini ise bilmiyorum" ilavesiyle nakletmiştir (I, 441). İs-hâk'ın senedini Bûsîrî de sahîh görmüştür. '

[193] Senedi hasendir.

[194] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İbn Ebî Şeybe zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Çünkü İsa b. Meymun zayıftır."

[195] Senedinde sakınca yoktur.

[196] Bûsîrî ravüerînin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[197] Bu zatın durumuna vakıf olamadım.

[198] Bûsîrî bu rivayet hakkında yorum yapmamıştır.

[199] Kenzıı'î-ıımmâî"da (IV, 428) belirtildiğine göre hadisin son kısmını İbn Cerir rivayet etmiştir. Bûsîrî senedinin zayıf olduğunu söylemiştir.

[200] Ebû Leylâ kastedilmektedir. Hadisin senedi zayıftır. Bûsîrî de zayıf görmüştür.

[201] Bu zat, Amr b. el-As'in mevtası (azatlısı) olup et-Tehzîb'de geçen ravilerdendir. Hadis mürselâİT.

[202] Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[203] el'İthâfâa belirtildiğine göre hadis mürseldir. Heysemî, ise Enes'den merfû olarak: "Bir yudum suyla da olsa sahur ediniz" hadisini nakletmiş ve şu açıklamayı yapmıştır: "Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde yer alan Vâhid b. Sabit el-Bâhilî zayıf biridir (III, 150). Ben derimdir ki: Hafız İbn Hacer bu hadisi gözden kaçırmıştır.

[204] Heysemî'nin belirttiğine göre hadisi Ebû Ya'la rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir. (III, 151). Bûsîrî ise senedinde yer alan Muaviye b. Yahya es-Sadefî'nin zayıf biri olduğunu söylemiştir.

[205] Bu zat hakkında bilgi bulamadım.

[206] Taberânî, Selman'dan merfû olarak şu hadisi nakletmiştir: "Bereket şu üç şeydedir: Cemaat, tirit ve sahur yemeği." Ancak senedinde yer alan Ebû Abdullah el-Basrî hakkında Zehcbî: "Tanınmamaktadır" demiştir. Bkz. Heysemî, III, 151.

[207] İbnü'n-Neccâr sahabeden olan Ebû Süveyd'den şu rivayetini nakletmiştir: "Bir yudum suyln da olsa sahur yapınız. Allah'ın rahmeti sahur yapanlarla birliktedir." Bkz. Kenzu'l-ummâl, IV, 310. Mânâ bakımından benzerini ed-Dûlâbî, el-Kunâ'da zikretmiştir. Bkz. el-İsabe. Bûsîrî 976. nolu hadisi Hâris'e nispet etmiş ve Bahr b. Küneyz ve Dâvud b. el-Muhabber'in zayıf olmaları sebebiyle senedini zayıf görmüştür.

[208] Aynı hadisi Taberânî de nakletmiştir. Ancak senedinde Kays b. er-Rabî yer almaktadır. Bkz. ez-Zevâid/ III, 153. Bûsîrî ise yorum yapmamıştır.

[209] İbn Mende, Sevvâr tarikiyle İsmail b. Kays'dan, o da Ali'den şöyle dediğini nakletmiştir: Alkame, Hz. Peygamber'in yanma girdi. Resülullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun için bir kelle istedi. Bkz. el~İsâbe, II, 502. Ben derim ki: Aynı hadisi Bezzâr uzun bir metinle (mutavvelen) zikretmiştir.

[210] Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[211] Bu zat, Şeybân b. Mâlik el-Ensâri es-Sülemî'dir.

[212] Bûsîrî yorum yapmamıştır. Aynı hadisi Taberânî de rivayet etmiştir. Senedinde Kays b. er-Rabî vardır. Şu'be ve Sevrî bu zatı güvenilir görmekle birlikte hakkında tenkit vardır. Bkz. Heysemî, III, 153. Heysemî, hadisi Ebû Ya'lâ'ya nispet etmeyi gözden kaçırmıştır.

[213] Bunu hem Buhârî, hem de İbn Ebî Hatim eserlerinde zikretmişlerdir. Fakat isminin Habbân mı, yoksa Hayyan mı olduğu konusunda ihtilaf edilmiştir.

[214] Bûsîrî demiştir ki: "Habbân b. el-Hâris hakkında ne tenkit, ne de tadil (güvenilir olduğuna dair bir değerlendirme) gördüm. Senetteki geri kalan raviler ise güvenilir kimselerdir."

[215] Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup senedi hasendir. Bkz. Heysemî, III, 152. el-İthâfm sahur bölümlerinde bu hadise rastlamadım. Enes'den nakledilen benzeri başka bir hadis gördüm. Ancak orada geçen olay, Zeyd b. Sâbit'le ilgilidir.

[216] Bûsîrî hadisi Ahmed b. Meni ve Abd b. Humeyd'c do nispet ederek demiştir ki: "Senetlerinin medarı/ekseninde Talha b. Amr vardır. Bu da zayıf biridir." Aynı hadisi Taberânî de rivayet etmiş olup ravileri Sahîh'in ravileridir. Bkz. Heysemî, III, 155. Heysemî ayrıca Enes'den şu hadisi rivayet etmiştir: "Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) bir içim suyla da olsa iftar etmeden akşam namazım kıldığını hiç görmedim." Bunu Ebû Ya'lâ, Be/,/,âr ve Taberânî rivayet etmişlerdir. Ebû Ya'lâ'nın ravileri Sahîh'in ravileridir. (III, 155). Ben derim ki: Hafi/ İbn Hacer bu hadisi burada ihmal etmiştir.

[217] Bûsîrî, Ömer b. Hamza'run zayıf oluşu nedeniyle hadisi zayıf saymıştır,

[218] Aynısını Bezzâr da nakletmiş olup, ravileri Sahîh'in ravileridir. Bkz. Heysemî, III, 165. Bûsîrî ise senedinde Ömer b. Hamza'nın yer aldığını söylemiştir.

[219] Taberânî de rivayet etmiştir. Bkz. Kenzu'î-ınnmâl, III, 304.

[220] Heysemî "Senedinde tanımadığım raviler" var derken, Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[221] Oruçlunun sürme çekmesine dair bölüme bkz. Orada Bûsîrî'nin bu hadisi zayıf addettiğini belirtmiştik.

[222] ez-Zevâid'de "sürme taşıyla" ifadesi geçmiştir. Heysemî hadisin Ebû Ya'lâ'ya nispetini gözden kaçırarak demiştir ki: "Bunu Taberânî, Habbân b. Ali b. Muhammed b. Ubeydullah b. Ebî Râfi' rivayetiyle nakletmiştir. İkisi de güvenilir görülmekle birlikte haklarında çok tenkit vardır." (Bkz. III, 167} Ben derim ki: Doğrusu Muhammed b. Ubeydullah olmalıdır. Güvenilir kabul edilen iki kişi ise Habbân ile Muhammed'dir. Bûsîri iye hadis hakkında yorum yapmamıştır.

[223] Senedi ceyyiddir. Bûsîrî ravileriniri güvenilir olduklarını söylemiştir.

[224] Heysemî'nin bildirdiğine göre bunu, Taberânî, el-Mu'cemu's-sağÎT ve el-Mu'cemu'l-evsafta rivayet etmiştir. Ben derim ki: Senedinde yer alan Ebân b. Ebî Ayyaş rivayetinden sakını lanlar dandır. Bûsîrî ise rivayet hakkında yorum yapmamıştır.

[225] Senedinde sakınca yoktur. Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[226] Senedinde yer alan Leys b. Ebî Süleym güvenilir ravi olmakla beraber tedlis yapardı. Bûsîrî hadisin senedini zayıf görmüştür.

[227] Korkarım ki, burada tahrif meydana gelmiştir.

[228] Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[229] el-Hâris bunu zayıf biri olan Vâkıdî'den nakletmiştir, ama Bûsîrî'nin belirttiğine göre şahidi vardır.

[230] İbnü's-Sünnî ve İbn Mâce başka bir tarikten Abdullah b. Amr b. el-Âs'dan merfû olarak: "Oruçlunun iftar zamanı bir dua hakkı vardır ki, o reddedilmez" ifadeleriyle bir hadis hâkletmişlerdir. Bûsîrî bunu sahih görmüştür. Gelecek bölümde İbn Hacer'in işaret ettiği rivayet de budur.

[231] Bûsîrî, Tayâlisî'nin senedi hakkında yorum yapmamıştır.

[232] Bendeki nüshanın eksik olması dolayısıyla bu hadisi Bûsîıî'de bulamadım. Senedinde yer alan Hammad b. Amr'ın hadisi oldukça zayıftır. Bûsîrî: "Vasiyet bölümündü gelecektir" demiştir.

[233] Bûsîrî ravileıinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[234] Hadisi, Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmişlerdir. Senedinde yer alan Ummü Hakîm'in biyografisini bulamadım. Bkz. Heysemî, III,, 157. Bûsîrî, hakkında yorum yapmamış ve Ebû Hureyre hadisinin bunun şahidi olduğunu söylemiştir.

[235] Bişr b. Harb'in zayıf oluşu sebebiyle Bûsîrî bu rivayeti zayıf görmüştür.

[236] Senedinde yer alan Haram b. Osman'dan rivayette bulunmak -İmam Şafiî'nin dediği gibi- haramdır.

[237] Beyhakî, Abdürrezzâk'tan, o da Ma'mer'den, o da Ebû İ.shâk'tan nakletmiştir. (IV, 286). Bûsîrî senedini snhîh kabul etmiştir.

[238] Rivayet mürseldıi. Bezzâr'm rivayet ettiği ve ravileri Sahih hadis ravileri olan bir yolla Aişe'den muttasıl olarak da nakledilmiştir. Bkz. Heysemî, III, 189.

[239] Bûsîrî, ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[240] el-Cerh ve't-Ta'dil'de bu şekilde yer almıştır. Asılda ise "Mezîd" şeklinde geçmiştir. Ebû Zür'a, bu zat hakkında: "Hiçbir değeri yoktur" değerlendirmesini yapmıştır.

[241] Bunu Taberânî rivayet etmiştir. Heysemî demiştir ki: "Senedinde yer alan Büreyde b. Câbir zayıf biridir." (II, 186}. Ben derim ki: Bu bir baskı hatasıdır. Doğrusu, "Mezide olmalıdır.

Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[242] Bu zat Zahir b. Esved'dir. Bezzâr kendisinden şu hadisi nakletmiştir: "Her kim bugün oruçlu ise, orucunu tamamlasın...." Ravileri güvenilir kimselerdir. Bkz. ez-Zevâid, III, 186.

[243] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[244] Bunu Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan Eyyub b. Câbir hakkında ihtilaf edilmiştir. Bkz. Heysemî, III, 186. Ben derim ki: Ebû Ya'lâ'nm senedinde yer alan Muhammed b. Câbir, Eyyûb'un kardeşidir. Onun hakkında da ihtilaf edilmiştir. Senetteki tabiînin bilinmemesi dolayısıyla Bûsîrî rivayeti zayıf görmüştür.

[245] el-İthâf ta ifade "Peygamberlerin" şeklinde çoğul sıygasıyla geçmiştir.

[246] Aynı hadisi Bezzâr da rivayet etmiş olup, senedinde yer alan İbrahim el-Hicrî'yi İbn Adî güvenilir görürken diğer imamlar zayıf olduğunu söylemişlerdir. Hicrî'nin zayıf oluşu sebebiyle Bûsîrî de İbn Ebî Şeybe'nin senedini zayıf addetmiştir.

[247] Senedinde yer alan Ebû Hârûn el-Abdî zayıf biridir. Bkz. Heysemî, III, 186. Bûsîrî de aynı değerlendirmeyi yapmıştır.

[248] ei-İthâf da ifade "Kendi süt emen çocuklarıyla Fâtıma'nın süt emen çocuklarını çağırır" şeklindedir.

[249] Aynı hadisi Taberânî de nakletmiş olup Alîle'nin annesinin ismini de zikrederek "Alîle binti Kümeyt, annesi Emîne'den naklen" ifadesine yer vermiştir. Heysemî "Bu .kadınların biyografilerini zikredene rastlamadım" demiştir. (III, 186). Ben derim ki: Söz konusu kadının ismini el-Hâris de zikretmiştir. (II, 25, yazma). Ayrıca bkz. el-İsâbe, IV, 302. Bûsîrî ise yorum yapmamıştır.

[250] Her iki husus için de bkz. Beyhakî, IV, 283.

[251] Hadisi mânâca nakleden Bûsîrî, Ebû Ya'lâ'nın senedini tabiînin bilinmemesi sebebiyle zayıf saymıştır.

[252] Müsnedü'l-Hnris, II, 41. Hadis mürseldıv. Çünkü Kesîr b. Murrc, iki görüşten daha sahîh olanına göre tabiîdir. Bûsîrî demiştir ki: "Hadisin baş kısmını, İbn Hibbân Sa-hîh'inde ve ayrıca Taberânî, Muâz b. Cebel tarikiyle nakletmişierdir.

[253] Senedinde geçen Leys b. Ebî Süleym hakkında Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[254] Usâme b. Zeyd. Kendisinden rivayette bulunan ise torunudur.

[255] Bu iki rivayeti ez-Zevâid'de bulamadım. Bûsîrî ikinci rivayeti, tabiînin bilinmemesi ve İbn İshâk'ın tedlis yapması dolayısıyla zayıf görmüştür.

[256] Bunu Ebû Ya'lâ da nakletmiş olup ravileri Sahîh'in ravileridir. Bkz. Heysemî, III, 189, Bûsîrî de Heysemî'nin bu açıklamasına katılmıştır.

[257] Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[258] Nisbesi el-Asrî'dir. İbn Ebî Hatim'in zikrettiği Hûd hakkında Ahmed b. Hanbel: "Tanımıyorum" demiştir. Şihâb b. Abbâd İse et-Tehztb'deki ravilerdendir.

[259] Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[260] Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[261] Söz konusu metin Havşeb kanalıyla Mehdî'den, o da İkrime'den, o da Ebû Hureyre'den naklen zikredilmiştir. Hadisi bu tarikle Ebû Dâvud, Nesâî ve İbn Mâce nak-letmişlerdir.

[262] Aynı hadisi Bezzâr da nakletmiştir. Heysemî demiştir ki: Senedinde yer alan Abdullah b. Saîd el-Makburî zayıf biridir. (Bkz. III, 203) Ben derim ki: İki bayram günü oruç tutmaktan yasaklama hadisini Buhârî ve Müslim de Ebû Hureyre'den nakletmişlerdir. İbn Ebî Şeybe'nin senedini, Makburî'nin zayıf oluşu nedeniyle Bûsîrî de zayıf görmüştür.

[263] Heysemı'nin "Hepsinin ravileri Sahih'm ravileridir" değerlendirmesi İse doğrudan uzaktır. Hadisi Bezzâr ve Ahmed b. Hanbel de rivayet etmişlerdir. (I, 169). Ebû İbrahim'in zayıf olması sebebiyle hadisi Bûsîrî de zayıf görmüştür.

[264] Mücerrid bunu ihmal etmiştir. Senedi zaytfhr.

[265] Hepsinin hadisi tek hadistir. Bûsîrî demiştir ki: "Hepsi de hadisi zayıf biri olan Yezîd er-Rakkâşî tarikiyle rivayet etmişlerdir." Heysemî demiştir ki: "Hadis, bütün ta-rikleriyle zayıftır." Bkz. III, 203.

[266] Heysemî bunu gözden kaçırmıştır. Hadisi Tahâvî de nakletmiştir. (I, 429). Bûsîrî hadisi İbn Ebî Ömer'e de nispet ederek demiştir ki: "Hepsinin senedinin merkezinde zayıf biri olan Musa b.

Ubeyde vardır. Fakat Müslim'in Sahîh'i ve başka kaynaklarda rivayetin şahidi bulunmaktadır."

[267] Heysemî bunu zikretmemiştir. Bûsîrî de hakkında bir değerlendirme yapmamış, yalnız Ukbe hadisinin onun şahidi olduğunu söylemiştir.

[268] Ebû Ya'lâ'mn hocasıdır.

[269] Senedi sahihtir. Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[270] Aynı hadisi Taberânî de nakletmiş tir. Heysemî demiştir ki: "Senedinde yer alan Leys güvenilir olmakla birlikte tedlis yapardı." (III, 200). Bûsîrî ise: "Bunu İbn Ebî Şeybe, Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmişlerdir" demiş, bir değerlendirme yapmamıştır.

[271] el-İMf da ifade "Davud'un orucu gibi oruç tut" şeklindedir.

[272] Senedinde sakınca yoktur. Bûsîrî, Bişr b. Harb'in zayıf oluşu nedeniyle rivayeti zayıf saymıştır.

[273] Kenzu'l-unzmâl'da (IV, 317) ve ez-Zevaid'de (III, 193) belirtildiğine göre bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Heysemî demiştir ki: "Sadaka zayıf biridir. Hakkında güvenilir olduğu yönünde değerlendirmeler bulunsa da İbn Abbâs'a yetişmemiştir."

[274] Müsiim, rivayetin Pazartesi orucuna ilişkin kısmı hariç tamamını nakletmiştir. Bkz. I, 367. Bûsîrî, Ebû Ya'lâ'nm senedi hakkında değerlendirme yapmamış, aksine "Ebû Katâde hadisi* onun şahididir" demiştir.

[275] Bezzâr da nakletmiş olup Heysemî: "Ravileri Sahîh'in ravileridir" demiştir (bkz. III, 196). Bûsîrî de: "Bunu İbn Ebî Şeybe hanen bir senetle rivayet etmiştir" değerlendirmesini yapmıştır.

[276] el-İthâfda ifade "Ramazan... orucu, göğüsteki kini giderir" şeklindedir,

[277] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Müsedded mürsel olarak, Nesâî ise Ebû Hureyre'den merfû olarak nakletmiştir."

[278] Bu ve 1028 nolu hadis tek hadistir. Buradaki, hadisin baş kısmıdır. Diğeri ise son kısmıdır. Bûsîrî burada rivayet hakkında yorum yapmamıştır.

[279] el-Hâris, Müsned, !, 240. Müsnede'de ise şöyle geçmiştir: "Bunu Haccâc rivayet etmiştir ki bu zat müdellistir." Yine Muhammed b. Abdurrahman ve Hakim b. Cübeyr, Musa b. Talha'dan, o

da Ibnü'l-Havtekiyye'den, o da Ebû Zer'den nakletmiştir. Böylece belli oldu ki, bu hadisi nakleden mezkûr zat Ebû Zer'dir. Ben derim ki: Aynı hadisi Humeydî o iki zat tarikiyle nakletmiştir. Ama senedinde "İbnü'l-Havtekiyye, Ebû Zer'den naklen" ifadesi yer almamıştır. Aksine orada "Ömer sorunca Ebû Zer şöyle cevap verdi" denilmiştir. Yine Ebû Hani/e, Heysem es-Sarrâf'dan, o da-Musa'dan, o da Yezîd b. el-Havtekiyye'den, o da Ömer'den nakletmiştir. Ben derim ki: Bunun hakkında büyük ihtilaf vardır. Bu konuda Humeydî'nin Müsned'ine yazdığım dipnota (I, nr: 136) ve Fethu'l-Bârî'ye (IX, 525) bakınız. Bûsîrî ise "Senedinde Haccâc b. Ertât bulunmaktadır" sözünden başka yorum yapmamış ve ayrıca hadisin tamamını Tayâlisî ve başkasının "Av" bölümünde rivayet ettiğini belirtmiştir.

[280] Senedi m/]/;ddir. Busîrî "Haris bunu mürsel olarak nakletmiştir" açıklamasıyla yetinmiştir.

[281] İki asılda da "ji-alt" şeklinde geçmiştir kî, bu tahriftir. ez-Zevâiâ va el-lthâf da doğru şekliyle "Sabır ayı" diye yer almıştır. Hadisi Bezzâr da nakletmiştir. Senedinde Haccâc b. Ertât bulunmaktadır ki, hakkında tenkit vardır. Az önce müdellis olduğunu zikrettim. Fakat Hafız İbn Hacer demiştir ki: Yunus b. Ebî İshâk rivayeti onun mutâbiidir. Bunu da yine Bezzâr rivayet etmiştir. Müsnede'de böyle geçmiştir. Bûsîrî demiştir ki: İkisinin senedinde de Haris el-A'ver yer almıştır.

[282] Asıl metinde geçen kelimesinin mânâsının, "kalpteki vesvese ve aldatma", veya "kin ve nefret" veyahut "düşmanlık" veya "en şiddetli öfke" olduğu söylenmiştir.

[283] Bunu Taberânî rivayet etmiştir. Heysemî demiştir ki: "Senedinde yer alan Hammad b. Yezîd el-Minkarî'yi (doğrusu el-Mukrî olacak) zikredeni görmedim." (III, 197). Ben derim ki: Onu Buhârî, Ibn Ebî Hatim ve başkaları zikretmişlerdir. Kendisinden birden fazla kimse rivayette bulunmuştur.

[284] Heysemî demiştir ki: "Bunu Taberânî el-Mu'cemü'l-kebîr'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Salih b. Cebele'yi, Ezdî zayıf görmüştür." Bundan önce aynı hadisi Taberânî'nİn el-Mıt'cemıı'l-evsat'mda İbn Abbâs'dan naklen vermiş, orada da burada dediklerini demiştir. (111, 199,198). Bûsîrî Salih b. Cebele'nin zayıf olduğunu söylemiştir.

[285] el-İthâfda 'Vj (tek gecelerde)" ilavesi yer almıştır.

[286] el-İthâf, iki asıl ve ez-Zevâid'de bu şekilde geçmiştir, el-îsâbe'de ise "j*A\ (geniş burunlu)"

[287] Bu zat Küleyb'dir. Kendisinden rivayette bulunan ise oğlu Asım'dır.

[288] Abese sûresi 80/26-31.

[289] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[290] Mcrfû kısmını, ravileri Sahîh'm ravileri olan bir senetle Taberânî rivayet etmiştir, el-îsâbe'de bildirildiğine göre aynı hadisi Beğavî, İbn Şahın ve Ibnü's-Seken de rivayet etmişlerdir. Müsnede'de bildirildiğine göre hadisi, Ahmed b. Hanbel de nakletmiştir. Ama Heysemî bunu ona nispet etmemiştir (111, 178). el-îthâf da ise şöyle geçmiştir: "Bunu İbn Ebî Şeybe geniş olarak, Ebû Ya'lâ ve Bezzâr özet olarak güvenilir ravîlerden oluşan bir senetle zikretmişlerdir. İbn Abbâs bu gecenin, ayın bitimine yedi gün kala 23. gece olduğunu belirtmiştir."

[291] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir-

[292] Baba ve oğlu, İbn Ebl Hatim el-Cerh ve't-Ta'dî! iîPhli eserinde zikretmiş ve güvenilir olduklarını belirtmiştir. Bkz. et-Tehzîb. el-tthnf da ise: "Ebû Mersed'den şöyle dediği nakledilmiştir: Ebû Zerr'e sordum ki..." denilmiştir.

[293] Bunu Bezzâr rivayet etmiştir. Heysemî demiştir ki: "Zikri geçen Mersed'den oğlu Mâlik'ten başkası rivayette bulunmamıştır. Geri kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir." (III, 177). Ben derim ki: İclî onu (Mersed'i) güvenilir görmüştür. Bûsîrî de demiştir ki: "Bunu Müsedded, İshâk, İbn Ebî Şeybe, Bezzâr ve es-Simenü'l-kübrâ"da Nesâî, Sakîh'mde İbn Hibban rivayet etmişlerdir. Zikri geçen Ebû Zer hadisi ise hasen hadistir.

[294] Hafız (İbn Hacer) demiştir ki: "İshâk bunu Hüzeyl oğullarının azatlısı Ebû Hâ-zım'in müsnedi içinde nakletmiştir. Aynı hadisi Nesâî, Sünen'inde "İtikâf" bölümünde çoğu Ebû Hâzım'm Beyâdî'den... rivayeti olarak gelen daha başka tariklerden nakletmiştir. Zikri geçen bu Hazım hakkında ihtilaf edilmiştir. Rivayetlerin çoğunda onun Gıfâr oğullarının azatlısı olup, isminin Dinar olduğu belirtilmiştir. Bu rivayette ise Hüzeyl oğullarının azatlısı olduğu söylenmiştir. Doğrusunu en

iyi Allah bilir." Bütün bu değerlendirmeleri Bûsîrî nakletmiştir. Ama onu İbn Hacer'e nispet etmeyip: "Bunu İshâk zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Çünkü İbn İshâk tedlis yapar" demiştir.

[295] Bûsîrî değerlendirme yapmamıştır.

[296] Enfâl s. 41

[297] Bûsîrî demiştir ki: "Bu, Havt'ın zayıf oluşu sebebiyle zm/ı/bir senetle nakledilmiş mevkııfbir rivayettir."

[298] Enfâl sûresi, S/41.

[299] Bûsîrî: "Bu, ismi zikredilmeyen hir ravinin yer aldığı bir senetle nakledilen bir hadistir" demiştir.

[300] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ, hakkında ihtilaf bulunan Hadîc b. ^ yer aldığı bir senetle rivayet etmiştir. Senedin gen kalan ravileri ise güvenilir

[301] Bûsîrî senedinde ismi zikredilmeyen bir ravinin bulunduğunu söylemiştir.

[302] Bûsîrî yorum yapmamıştır. .

[303] Hafız İbn Hacer demiştir ki: "Bu sahih bir senetle Kadı Şureyh'e ait mevkuf bir rivayettir." Aynı haberi Vekî' Ahbârü'l-kudât'da faklı ifadelerle nakletmiştir. (bkz. II, 360). Haberin senedini Bûsîrî de sahîh olarak değerlendirmiştir.

[304] Bûsîrî bu hadisi itikaf bölümünde zikretmemiştir.

METÂLİB UL-ALİYE (2)

HAC KİTABI

Hac Farizasının Başlangıcı

1053. İbn Abbâs demiştir ki: "İbrahim (aleyhisselâm) Beytullah'ın inşaatını tamamlayınca (Allah) ona [1] İnsanlara haccı ilan et!" diye emretti. Hz. İbrahim: "Benim sesim nereye kadar uiaşır ki?!" dedi. Kendisine: "Sen ilan et! Sesini ulaştırmak bana aittir" buyuruldu. Bunun üzerine Hz. İbrahim: "Ey insanlar! Beyt-i Atîk'i ("Eski Evi") ziyaret etmek size farz kılındı" diye seslendi. Gökle yer arasında bulunanlar onun sesini işittiler. Görmez misin ki, (işte bu çağrıya icabet ederek) yeryüzünün bütün bölgelerinden insanlar telbiye getirerek haccederler." (Ahmed b. Menî) [2]

Hac Ve Umrenin Farz Oluşu

Metninde "Hac ve umre yap" emrinin yer aldığı Muhavvel el-Behzî'nin hadisi iman bahsinde gelecektir.

Sünnetsiz Kimsenin Haccinın Fasit Oluşu

İlgili hadis Edep bahsinde gelecektir.

Haccetmede Acele Edilmesinin Emredilmesi

1054. Hz. Ali demiştir ki: "Haccediniz. Zira güdük kulaklı bir Habeşlinin, elinde balyozla onu (Kabe'yi) taş taş kırdığını görür gibiyim." Hz. Ali'ye: "Bu anlattığın senin kendi görüşün mü?" diye sorduk. "Taneyi yaran ve canlıyı yaratan (Allah) a yemin ederim ki, hayır. Fakat ben bunu Peygamberinizden lualeyhi veseüem) işittim" diye karşılık verdi. (el-Hâris) [3]

1055. Cübeyr b. Mut'im'in kuzeninin (kardeşinin oğlunun) bildirdiğine jöre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "İslam'da ruhbanlık yoktur" buyurmuştur. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ahmed b. Menî) [4]

Hacı Adayının Geride Bıraktığı Ailesine İyilik Yapmanın Fazileti

1056. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs demişlerdir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize şöyle hitap etti..... Hadisi zikretti. Ayrıca uzun olan metninde şöyle geçmiştir: "Kim bir hacının ya da umrec'ının geride bıraktığı ailesine iyilik yaparsa, ona onun tam ecri gibi eciryaulir. Üstelik bu onun ecrinden bir sey eksiltmez...." (el-Hâris) [5]

1057. Allah Resûlü'nün sahabisi Enes b. Mâlik şöyle anlatmıştır: Resûlullah {saüallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Hayf mescidinde oturuyordum. Derken biri Ensar'dan, diğeri ise Sakîfden olan iki zat geldi. Selam verdikten sonra: "Biz sana soru sormak için geldik, ya Resûlallah" dediler. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Size soracaklarınızı

bildirmemi isterseniz, yaparım. Susmamı ve sizin sormanızı İsterseniz, bunu da yaparım buyurdu. Onlar da: "Ya Resûlallah! Sen bildir de imanımız artsın" -veya yakinimiz artsın (ravi tereddüt etti) dediler. Sonra Ensarlı zat Sakifliye: "Sor!", dedi. O da: "Hayır. Sen sor! Zira ben senin hakkına saygı gösteririm. Sen sor!" dedi. O zaman Ensarlı zat: "Bize bildir ya Resûlallah!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de şöyle bildirdi: "Bana şunları sormak için geldin: Evinden Mescid-i Haram'daki Beytullah'ı ziyaret amacıyla çıkmanı ve bundan elde edeceğin sevabı, Beyt'i tavafını ve bundan kazanacağın sevabı, tavaftan sonra kılacağın iki rekathk namazı ve bunlardan elde edeceğin sevabı, Safa ile Merve'yi tavafını ve bundan elde edeceğin sevabı, Arafat'ta vakfe yapmanı ve bundan elde edeceğin sevabı, cemreleri taslamanı ve bundan elde edeceğin sevabı, kurban kesmeni ve bundan elde edeceğin sevabı, başını tıraş etmeni ve bundan elde edeceğin sevabı ve bundan sonra yapacağın tavafı ve bundan elde edeceğin sevabı. "

Adam: "Seni hak ile gönderene yemin ederim ki gerçekten bunları sormak için geldim" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle devam etti:

Beyt-i Haram'a müteveccihen evinden çıktığın zaman deven her ayağını kaldırıp indirdiğinde Allah senin için bir hasene/iyilİk yazar ve senden bir seyyie/kötülük siler. Bunun karşılığında senin için bir derece yükseltir. Tavaftan sonra kıldığın iki rekathk namaza gelince bu, İsmail'in çocuklarından bir köle azat etmek gibidir. Safa ile Merve'yi tavaf etmen ise 70 köle azat etmek gibidir. Arafat akşamı vakfe yapmana gelince, Allah dünya semasına tecelli eder ve sizinle meleklere karşı iftihar ederek şöyle buyurur: îşte benim kullarım! Her uzak bölgeden saçları başları dağınık

vaziyette, toz toprak içinde geldiler. Sadece benden rahmet ve mağfiret diliyorlar. Sizin günahlarınız kum taneleri sayısınca veya deımköpükleri nüktannca bile olsa, onları, bağışlarım. Ey kullarım! Haydi siz ve sizin şefaat atikleriniz bağışlanmış olarak ininiz, Cemreleri taşlamana gelince, attığın her taşa karşılık azabı hak ettiren, helak edici büyük günahlardan biri bağışlanır [6] Kurban kesm.en(in ecri) ise Allah nezdinde senin için saklanır. Başını tıraş ettirmene gelince, tıraş ettiğin her kıla karşılık senin İçin bir hasetle yazılır ve senden bir hata silinir." Ensarlı: Ey Allah'ın Resulü eğer günahlar bundan daha az olursa?" diye sordu. O da: "O zaman senin adına iyilikler olarak saklanır" buyurdu. Sonra şöyle devam etti: "Hepsinden sonra yapağın tavafa gelince, sen bu tavafını yaparken hiçbir günahın kalmaz. Bir melek gelip (elini) omuzların arasına koyar ve: Geleceğin İçin çalış. Zira geçmiş günahların bağışlanmıştı der [7] (Müsedded)

Sonra ravi hadisin, daha önce namaz bahsinde geçen devamını zikretmiştir.

1058. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs şöyle nakletmişlerdır: Resûlullah (sallallahualeyhivesellem) bize şöyle hitap etti.... Zikrettikleri uzun hadis içerisinde şu ibareler de yer almıştır: "Kim hac veya umre için yola çıkarsa, dönene kadar attığı her adıma karşılık ona bir milyon hasene yazdır, ondan bir milyon seyyie silinir. Bir milyon derecesi yükseltilir. Rabhi katında ona harcadığı her dirheme karşdtk bir milyon dirhem, her dinara karşılık bir milyon dinar verilir Dönünceye kadar işlediği her haseneye karşılık bir milyon hasene yazdır. O, Allah'ın güvencesi altındadır; canını alırsa, onu cennetine koyar. Geri dönerse, günahları bağışlanmış

ve duaları kabul edilmiş olarak döner. Öyleyse geldiğinde günaha bulaşmadan duasını almaya çalışın. Zira hacı, kıyamet günü yüz bin kişiye şefaat eder. " (el-Hâris) Uydurma bir hadisdir!

Mekke Haremi

1059. Abdullah b. ez-Zübeyr Mina mescidinin kapısında ayağa kalkıp Allah'a hamdü senada bulunduktan sonra şöyle hitap etti: "Bunlar, sadece kafirlere ve fasıkiara kul olmaktadırlar. Her yıl gelip mallarımızı çalmak ve kölelerimizi [8] helak etmek üzere (nehri) geçmişlerdir. Şüphesiz ki Allah, onların bizim kanlarımızı ve mallarımızı helal saymalarına karşılık onların

ise kanlarını ve mallarını bize helal kılmıştır. (Kastettiği Haricî olan Necde ile yanlılarıdır) Ben kendilerine bir heyet gönderdim. Kendilerinden istenilenleri verdiler. İşte köleler [onları bağışlayınız] Şu erkekleri ayırınız ve onlardan tanıdıklarınızı alınız. [9] Fakat ben, Allah'ın Harem'inde kan dökülmesini uygun bulmuyorum. Zira Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) Veda haccmda: "Hangi belde daha kutsaldır?" diye sordu, "Mekke" denildi. "Hangi ay daha kutsaldır?" diye sordu, "Zilhicce" denildi. "Hangi gün daha kutsaldır?" diye sordu, "Büyük Hac günü" denildi. [10] Sonra Resûlullah (saEallahu aleyhi vesellem) şöyle^uyurdu: "Muhakkak ki canlarınız/kanlarınız ve inallarınız, rabbiniz.e kavuşacağınız ana dek birbirinize haramdır. Bunlar tıpkı bu ayınızda, bu beldenizde, bu gününüzün kutsallığı gibi kutsaldır/dokunulmazdır. " (Ebû Ya'lâ) [11]

1060. İbn Ömer şöyle nakletmiştir: Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) bize hitap etti..... Buyurdu ki: "£v insanlar! Şüphesiz ki bu gün zaman, Allah'ın gökleri ve yeri yarattığı gündeki eski haline dönmüştür. Allah katında Allah'ın Kitabında ayların sayısı I2'dir. Bunlardan dördü haram aylardır. Bunlar da Cemadiye(lâhir) ile Şaban arasındaki Mudar'ın Receb'İ, Zilkade, Zilhicce ve Muharrem aylandır. O "Nesi'" (denilen bir haram ayı geciktirme âdeti), inkârda aşırılıktır. Kâfirler bu davranışlarıyla doğru yoldan saptılar. Allah'ın haram kıldığı ayların sayısına uydurmak için bir yıl haram ayı helal, diğer yıl onu haram sayarlar. Böylece Allah'ın haram kıldığını helal kabul ederler. Şöyle ki onlar Safer ayını bir yıl haram, bir yıl helal sayıyorlar. Muharrem ayını da aynı şekilde yapıyorlar. İşte bu nesî âdeti Şeytan'dandır....." Yine şöyle buyurmuştur: "Bugün hangi gündür?" diye sordu. "Kutsal bir gündür" dediler. "Bu ay hangi aydır?" diye sordu. "Kutsal bir aydır" dediler. "Bu belde hangi bekledir [12] diye sordu. "Kutsal bir beldedir" dediler. Sonra Allah Resulü şöyle buyurdu: "Şu halde Siyi bilin ki) tıpkı bu ayda bu günün kutsallığı (haramlığı) gibi yüce Allah birbirinize kanlarınızı dökmeyi, mallarınızı gasbetmeyi ve namuslarınızı kirletmeyi haram kılmıştır, iyi dinleyin! Benden sonra peygamber yoktur. Sizden sonra da başka ümmet olmayacaktır. Bu nasihatlerime kulak verip bunları burada hazır bulunanlarınız burada hazır bulunmayanlara tebliğ etsin." Sonra ellerini kaldırarak (üç kez): "Allahım şahit ol, Allahım şahit ol!" diye niyaz etti.

Rivayetin bir kısmı ileride "Hadler" bahsinde "Müslüman Kanının Haram Oluşu"na dair bölümde, bir kısmı da Mina'da Hutbe'ye dair bölümde gelecektir.

Abd b. Humeyd: Bİze Ebû Bekir b. Ebî Şeybe bildirdi..... ravi zinciri ile başlayıp hadisi uzun metniyle zikretmiştir. Aynısını Ebû Ya'lâ ise bir başka tarikle Musa'dan nakletmiştir. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Abd b. Humeyd) [13]

Yaya Olarak Haccetmenin Fazileti

1061. îbn Abbâs çocuklarına şöyle demiştir; "Mekke'de yaya olarak tavafa çıkınız! Zira ben Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vaellem) şöyle buyururken işittim: "Bilin ki binekti hacı için devesinin attığı her adıma karşılık yetmiş basene yazılır. Yaya hacı için ise kendisinin attığı her adıma karşılık Harem'in hasenelerinden 700 hasene yazılır. " "Ey Allah'ın Resulü! Harem'in haseneleri de ne demektir?" diye sorulduğunda ise: "Her hasenesi, yüz bin haseneye denktir" buyurdu." (Ebû Ya'lâ)1

Hac İle Umreyi Peş Peşe Yapmanın Fazileti

1062. Abbâd b. Süheyl'in babasından (onun da Ebû Hureyre'den) naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Hac ve umreyi peş peşe yapınız- Zira hac ve umre, körüğün demirin tortusunu giderdiği yoluyla nakletmişlerdir. Müsnede'Ae geçtığme göre Beyhak. eğerlendirmesini yapmşte. Heysemî ise söyle demişti : [14]

1063. Abdullah b. Ömer'in [15] naklettiğine göre Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Hac ve. umreyi peş peşe yapınız. (el-Hârİs)

Deniz Yoluyla Hacca Gitmek

1064. Ebû Bekre'nin naklettiğine göre Resûlullah {sallahu aleyhi vesellem): Denizde ancak savaşçı., hacı veya umreci seyahat eder" buyurmuştur. (el-Hâris) [16]

Her Beş Senede Bir Haccetmenin Mendup Oluşu

1065. Ebû Saîd'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem) şöyle buyurmuştur: £ Aziz ve celil olan Allah buyuruyor ki Kendisine sağlıklı beden ve bol geçim verdiğim bir kul, beş sene geçirip de beni ziyarete gelmiyorsa, (üstün nimetlerden) mahrumdur (demektir) "

Ebû Ya'lâ demiştir ki: Bunu bize Ebû Bekir bildirdi.

Abdürrezzâk demiştir ki: Bize Süfyân es-Sevrî, Alâ b. Müseyyeb'den naklen bildirdi. Ben derim ki: Burada Alâ üzerinde ihtilaf edilmiştir. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ)

1066. Habbab b. el-Eret'in naklettiğine göre Resûlulîah (saüallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Aziz ve celil olan Allah buyuruyor ki Kendisine sağlıklı beden ve bol rızk verdiğim bir kul, beş hac mevsimi

geçirdiği halde bana gelmemişse, o kul (üstün nimetlerden) mahrumdur (demektir).[17]

(Ebû Ya'lâ)

Çocuk ve Kölelere de Hac Yaptırma Emri ve Ergenlik Çağma Girdiklerinde Haccın Onlara da Farz Oluşu

1067. Musa b. Katan, Amine [18] binü Muhriz'den şöyle dediğini nakletmiştir: Ömer b. el-Hattâb'ı şöyle derken, işittim: "Çocuklara da haccettiriniz. Onların rızıklarını yiyip günahlarını [19] boyunlarında bırakmayınız." (Müsedded)

1068. Musa b. Ukbe'nin kardeşi İbrahim b. Ukbe, çocukların haccı konusunda bir hadis zikretmiş ve demiştir ki: Ben bunu İbnü'l-Münkedir'e anlattım. Bunun üzerine o da bütün ailesine hac yaptırdı. [20]

(e!-Humeydî ve İbn Ebî Ömer)

1069. İbnü'l-Münkedir'den nakledildiğine göre ona: "Sen çocuklara hac yaptırır mısın?" diye sorulmuş, o da: "Evet. Böylece ben onları yüce Allah'a arz etmiş bulunuyorum" diye cevap vermiştir. (el-Humeydî)

1070. Câbir'in naklettiğine göre Resûlullah (salkllahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Bir köle on kere haccetmiş olsa bile, (azat olduğunda) masrafların! karşılayabilecekse bir kere daha haccetmesi ona farz. olur. Bir bedevi on kere haccetmiş olsa bile hicret ettiğinde masraflarını karşılayabilecekse bir kere daha haccetmesi kendisine farz olur. Bir çocuk

on kere haccetmiş olsa bile aklı erdiğinde masraflarını, karşılayabilecekse bir kere de İslam haccı yapması kendisine farz olur. " (el-Hâris} [21]

Pislik Yiyen Deve Üzerinde Haccetmenin Mekruh Oluşu

1071. Ubeydullah b. Ebî Yezîd, babasından naklen şöyle bildirmiştir: Hz. Ömer, Mekke'ye geldiğinde kendisine Amr b. el-Âs'm azatlısının pislik yiyen bir devesi bulunduğu söylendi. Ömer derhal birini göndererek o deveyi Mekke'den sürdü. Sonra: "Bu develerle odun ve su taşınır! Onların üzerinde ne haccet, ne de umre yap!" dedi. Rivayet mevkufun. (MÜsedded) [22]

1072. İbn Ömer; "Pislik yiyen develere binmek yasaklandı" demiştir. (Müseddecl)

Hac Yolculuğunda Binek Üzerinde Hacı Taşımak Da Allah Yolu Olarak Değerlendirilir

1073. Ma'kıl b. Ebî Ma'kıl'm bildirdiğine göre annesi Hz. Peygamber'e (sallaüahu aleyhi vesellem) giderek: "Ey Allah'ın Resulü! Ebû Ma'kıl bana yanında ben olmadan haccetmeyeceği sözü vermişti. O kendi bineği üzerinde haccetti. Bense yürümeye tahammül edemedim ve kendisinden bir hurmalığın meyvelerini istedim. Onun çocuklarının azığı olduğunu söyledi. Yanındaki genç bir deveyi istedim. "Onu Allah yoluna adadım. Sana veremem" dedi. Resul-i Ekrem: "Ey Ebû Ma'kıl! Ümrnii Ma'kıl ne

söylüyor?" buyurdu. O da: "Doğru söylüyor" deyince: "Genç deveni ona ver! Zira hac yolculuğu da Allah yolundan saydır" buyurdu. Bunun üzerine genç devesini Ümmü Ma'kıl'a verdi. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [23]

1074. Eb alîk'in bildirdiğine göre hanımı kendisine -ki onun hem erkek, hem de dişi devesi vardı- "Bana erkek deveni ver de onunla haccedeyim" demiş. O da: "O Allah yoluna adanmıştır" diye cevap vermiş. Hanımı: "Benim onun sırtında haccetmem de Allah yolu sayılır" dediyse de Ebû Talîk kabul etmemiş. Sonra: "Öyleyse bana dişi deveyi ver, sen erkek devenin sırtında haccet" demiş. "Ben kimseyi kendime tercih etmem" diye cevap vermiş. Hanımı: "O zaman bana azığından bir şeyler (nafakamı) ver" demiş. "Yanıma azık olarak aldığımdan fazlası yoktur. Eğer olsaydı sana verirdim"-demiş. Bunun üzerine hanımı: "Madem öyle, o zaman Allah Resulü'nün (salbllahu aleyhi vesellem) yanma vardığında benden kendisine selam söyle ve sana söylediklerimi aynen ona ilet" demiş. Ebû Talîk, Hz. Peygamberle (sallallahu aleyhi vesellem) karşılaştığında hanımının selamını söyleyip dediklerini kendisine iletince Resûlullah {sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuş: "Ürnınü Talîk doğru söylemiş! Eğer ona erkek deveni verseydin, bu Allah yolunda (hizmet) sayılırdı. Onu dişi deveni verseydin, yine Allah yolunda (hizmet) saydırdı. Ona azığından verseydin, Allah onun yerine sana yenisini verirdi." Ben "Ey Allah'ın Peygamber'i! Haccın dengi nedir?" diye sordum. "Ramazan'da yapılan umre" buyurdu. (Ebû Ya'lâ} [24]

Deve Sürücüsünün Haccının Geçerli Oluşu

1075. Ata demiştir ki: Bir adam İbn Abbâs'a: "Kendimi şu insanlara diye sordu kiralıyorum. Onlarla birlikte haccedersem bana ecir var mıdır?" diye sordu. İbn Abbâs da: "Evet" diye cevap verdi ve lşte onlar için kazandıklarından bir nasip vardır.[25] âyetini okudu. (Müsedded) [26]

1076. Ebu's-Selîl demiştir ki: İbn Ömer'e: "Benim binek develerim var. Onları hacda kiraya vererek çoluk çocuğumun rızkını kazanıyorum. Fakat bazı kimseler ücret karşılığında olduğunu belirterek benim haccımın geçerli olmadığını ileri sürdüler (bu doğru mu?)" diye sordum. "Sana yalan söylemişler. Aksine sana hem hac yapman, hem de çoluk çocuğunun (rızkı) için çalışmandan dolayı ecir vardır. Gördüğün gibi senin için iki ecir vardır" dedi. (Müsedded) [27]

Başkası Adına Hac Yapmak

1077. Âişe'nin naklettiğine göre Resûkülah (saîMahu aleyhi vesellem) bir zatın Şübrüme adına telbiye getirdiğini işitti ve: "Şükrüme de nedir? " diye sordu. Bir yakını olduğunu söyleyince: "Sen kendi adına haccettin mi?" diye sordu. "Hayır" diye cevap verince: "Önce kendi adına haccet. Sonra Şübrüme adına haccedersin" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [28]

1078. Ata... aynı hadisi mürsel olarak nakletmiştir. Bu konuda mahfuz olan imevsül) İbn Atfrâs hadisidir. (Müsedded) [29]

1079. İbn Tâvus'un babasından naklettiğine göre bir adam Hz. Peygamber e (sallallahu aleyhi vesellem): "Babam ancak yattığı yerde haccedebilir. Onun adına haccedebilir miyim?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Evet' buyurdu. [30] Adam: "Annem vefat etti

ve herhangi bir vasiyette bulunmadı. Onun adına sadaka verebilir miyim?" diye sordu. Resûlullah {sallallahu aleyhi vesellem) yine: "Evet" buyurdu. (Müsedded)

1080. Câbir'in naklettiğine göre Resûlullah (sallau aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Allah bir hac Ue üç kişiyi cennete koyar; ölen, (ölen adına) hac düzenleyeni ve bir de bunu fiilen yerine getireni: [31]

Bir başka tarikten İbrahim b. Şuayb [32] merfû olarak benzerini nakletmiştir. (el-Hâris)

Mikât Yerleri

1081. Gâbir demiştir ki: "Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem), Irak halkı için Zât-ı Irk'ı mikat yeri olarak belirledi." Senedinde zayıflık vardır. (İshâk)

1082. Ubeyy'in naklettiğine göre Resûlullah (sailallahu aleyhi vesellem) (Medine'de) Zülhuleyfe mescidinin yanından (hac için) ihrama girip telbiye getirmiştir. (el-Hâris) [33]

1083. Yahya b. Şîrîn, bize kendisinin Enes b. Mâlikle birlikte haccettiğini ve Akîk'de ihrama girdiğini bildirdi. (Müsedded) [34]

Mikat Yerleri Dışında İhrama Girmenin Mekruh Oluşu

1084. İmrân b. Husayn, zannedersem Basra'da ihrama girdi. Hz. Ömer'in yanma geldiğinde ki, ona haber daha evvel ulaşmıştı, kendisine öfkelendi ve: "İnsanlar Hz. yeygamber'in (sallaîlahu aleyhi vesellem) ashabından bir zatın, şehirlerden bir şehirde ihrama girdiğinden bahsediyorlar" dedi. (Müsedded) [35]

İhrama Girme Zamanları

1085. İbn Abbâs: "Hac ayları dışında hac için ihrama girmemek sünnettendir" demiştir. (Ahmed b. Meni') [36]

İhrama Giren Kimsenin Fazileti

1086. Âsim b. Ubeydullah'm falan kimseden naklettiğine göre Peygamber (sallaîlahu aleyhi veselkm): " Üzerinden elbiselerini çıkaran ihramll kimsenin vücuduna gün baîımına kadar Güneş dokunursa, o kimse hatalarından uzaklaştırılır" buyurmuştur. (Ebü Bekir b. Ebî Şeybe) [37]

1087. Câbir b. Abdullah'ın naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim hac ibadetini, Müslümanlar elinden ve dilinden emin olarak tamamlarsa, geçmiş ve gelecek bütün günahları bağışlanır" buyurmuştur. (Ahmedb. Men?') [38]

Musa b. Ubeyde aynı senetle rivayet etmiştir; fakat "Gelecek günahları" ifadesini zikretmemiştir. (Abd b. Humeyd)

1088. Câbİr b. Abdullah'ın naklettiğine göre Resûlullah (salbllahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Allah'ın elçisi üç kişidir: Hacı, umreci ve savaşçı. " Rivayette zayıflık vardır, (ishâk) [39]

Bunu Bezzâr, el-Velîd b. Amr b. Sukeyn'den, o da Ebû Âsim kanalıyla Muhammed b. Ebî Humeyd'den bildirdi..., Bezzâr demiştir ki: "Bunu Muhammed b. Ebî Humeyd tek başına nakletmiştir. Onun daha başka hadisleri de mevcut olmakla birlikte başka raviîerce hiç birine mutabaat edilmemiştir."

1089. Mirdâs b. Abdurrahman demiştir ki: Abdullah b. Amr'ın yanma oirdik. Bize şöyle bildirdi: "İhrama girerek telbiye getiren hiç bir kimse veya erkek yok ki Allah: "Müjde, sevin!" buyurmasın. Bunun üzerine Mirdâs'm amcası: "Ey Ebû-îvluhammed! Vallahi Allah ancak cennetle müjdeler" dedi. Abdullah: "Sen kimsin ey kardeşimin oğlu?" diye sordu. O da: "Ben Mirdâs b. Şeddâd [40] el-Cenedî'yim" dedi. Bunun üzerine: "Ey kardeşimin oğlu! Bizim en hayırlılarımız asıl bunun için yarışırlardı" dedi. [41] (Müsedded)

Muhammed b. Sûka der ki: "Muhammed b. el-Münkedir'e: "Borcun olduğu halde hacca mı gidiyorsun?" diye sorunca: "Hac ödeme açısından daha büyük borçtur" cevabını verdi. (el-Humeydî)

1090. Abdullah b. Tavus demiştir ki. Babam Mekke'ye doğru yola çıktığımızda bizi hareket yerinden itibaren bir ay yürütürdü. Dönerken ise iki ay yürütürdü. Bunun sebebini kendisine sorduğumda bana: Bana ulaştığına göre kişi ailesinin yanma dönene kadar hac yolunda sayılır şeklinde cevap verdi.[42] (Müsedded)

1091. Câbir'in naklettiğine göre ResûluUah (sallallahu aleyhi vesdlem) şöyle buyurmuştur: "Bu Beyt (Bey tullah Kabe) İslam'ın direğidir. Her kim Beyî'i kastederek hacı, umreci veya ziyaretçi olarak evinden çıkarsa, Allah, eğer ruhunu (bu yolda) alırsa, onu cennete koymayı, geri dondürürse de ganimet ve ecirle döndürmeyi garanti etmiştir. [43] (el-Hâris)

1092. Câbir'in naklettiğine göre Resûlulîah (sallallahu aleyhi vesdlem) şöyle buyurmuştur: "Mekke yolunda ölen kimseyi Allah, kıyamet günü ne arz eder, ne de hesaba çeker.[44] (el-Hâris)

1093. Âişe naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Her kim hac veya umre ziyareti için şuradan yola çıkar da yolda ölürse, o kimse (kıyamet günü) ne arzedllir, ne de hesaba çekilir. Aksine kendisine Haydi gir cennete denir" buyurmuştur. Rivayette zayıflık vardır.[45] (Ebû Ya'lâ)

1094. Ebû Hİfreyre'nin naklettiğine göre Resûlulîah (sallallahu aleyhi veseilem) "vle buyurmuştur: "Kim hacı olarak yola çıkar da yolda ölürse, kıyamet dününe kadar ona hacı sevabı yazılmaya devam eder. Kim umre ziyareti için ola çıkar da yolda ölürse, kıyamet gününe kadar ona umre sevabı yazılmaya }devam eder. Kim Allah yolunda savaşmak üzere yola çıkar da ölürse, kıyamet gününe kadar ona gazi/muharip sevabı yazılmaya devam eder.[46] (Ebû Ya'lâ)

Hacının Ve Umrecinin Duası

1095. İbn Ömer demiştir ki: Hz. Ömer umre ziyareti için izin almak üzere geldiğinde Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) ona: "Kardeşim!

Dua et. Bizi hayır duandan mahrum etme!" buyurdu. (Ebû Yala) [47]

Hac Ve Umre İbadetini Feshetmek, Aksini Yapmak Ve Konu Hakkında Kur'ân'da Varit Olan Hükümler

1096. Hz. Osman'a hacc-ı temettü sorulduğunda "Bu bizim içindi. Sizin için değil" diye cevap vermiştir. (Ishâk) [48]

1097. Ma'kıl b. Yesâr demiştir ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte haccettim. Âişe'yi elbiselerini çıkarırken gördük.[49] (Resûlullah) "Neyin var?" diye sordu. "Senin aileni ihramdan çıkardığın haberini aldım" dedi. Bunun üzerine Resûlullah {salkDahu aleyhi veseüem): "Beraberinde kurbanlık deve sevk etmeyenler ihramdan çıktılar. Biz ise ihramdan çıkmadık. Zira bizim yanımızda hedy (kurbanlık olarak belirlenmiş hayvan) var. Arafat'a varıncaya kadarda böyle devam edeceğiz" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [50]

1098. Muhammed b. Şîrîn bildiriyor: İmran b. Husayn arkadaşlarıyla birlikte geldi. Hepsi de hac ile umreyi birleştirmişlerdi. Osman b. Affân'a: "İmran b. Husayn arkadaşlarıyla birlikte hac ve umre İçin ihrama girerek geldi" denildi. O da hemen ona birini göndererek "Bunlardan birini seç!" diye emretti. İmranjpla (arkadaşlarına): "Müminlerin emiri bizi bundan (hac ile umreyi birleştirmekten) menetti ve (birini seçmemiz için) bizi muhayyer bıraktı. Ben sizin için haccı seçiyorum" dedi.[51] (Müsedded)

1099. Hasan b. Ali'nin azatlısı Sa'd demiştir ki: Hz. Ali ile birlikte (Medine'den) yola çıktık. Zülhuleyfe'ye vardığımızda "Ben hac ile umreyi birleştirmek istiyorum. Sizden kim böyle yapmak isterse, benim söylediğim

gibi söylesin" dedi. Sonra "umre ve hac için birlikte" diyerek telbiye getirdi. Rivayet mevkuftur.[52] {Müsedded)

1100. Cübeyr b. Mut'im'in kardeşinin oğlu şöyle nakletmektedir: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) elinde bir makasla Merve tepesinde durup saçlarını kesiyordu.[53] Bir yandan da: "Kıyamete kadar umre hacca karışmıştır" buyuruyordu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ahmed b. Menî') [54]

Hacc-I Kıran Yapan İçin Yeterli Olan Tavaf Ve Sa'y

1101. Câbir b. Abdullah, İbn Ömer ve İbn Abbâs'm naklettiklerine göre Peygamber (sallalkhu aleyhi vesellem) ve ashabı hac ve umreleri için yalnız bir kere tavaf etmişlerdir.[55] (Ebû Ya'lâ ve Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

Ben derim ki: Leys zayıf biridir. Câbir'in hadisini başka bir tarikle Müslim nakletmiştir. îbn Ömer'in hadisi ise Sünen 'lerde yer almıştır.

Hacc-ı Temettü

1102. Hasan (el-Basrî)'nin bildirdiğine göre Ömer b. el-Hattâb hacc-ı temettüyü yasaklamak isteyince Ubey b. Ka'b hemen yanma gidip: "Senin buna hakkın yoktur. Zira bu,konuda Allah'ın Kitab'mda hüküm inmiştir.

Ayrıca biz btfhu Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem) ile birlikte uyguladık da" dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer de yasaklamaktan vazgeçti.

[56] (İshâk)

1103. îbn Tâ^ıs babasından şöyle nakletmiştir: Ubey ve Ebû Musa kalkıp Ömer b. el-Hâttab'm yanma giderek ona: "İnsanlara şu hacc-ı temettünün hükmünü bildirsen ya!" dediler. O da: "Bunu yapmayan kimse kaldı mı ki? Ben de yapıyorum" dedi.[57] (İshâk)

1104. îbn Abbâs demiştir ki: Ömer b. el-Hattâb'ı şöyle derken işittim: "Eğer bir umre yapacak, sonra bir umre daha yapacak, sonra haccedecek olsaydım, mutlaka (hacc-ı) temettü yapardım [58] (Müsedded)

1105. îbn Ömer şöyle bildirmiştir: Ömer b. Hattâb (insanlara) hac ile umrenin arasını ayırmalarını [emretti].[59] Hac ayları dışında yapılan umre. [60]

1106. Nâfi'nin bildirdiğine göre İbn Ömer, Mekke'den ihrama girdiğinde, Mina'dan dönene kadar say yapmazdı.[61] (Müsedded)

1107. Hafsa demiştir ki: Ramazan'da umre için ihrama girdik. Şevval ayında Mekke'ye ulaştık. İnsanlar o zaman kalabalıktı. (Sebebini) Sorduk. Kime sorduysak, temettü yaptıklarını söyledi.[62] (Müsedded)

1108. Mücâhid demiştir ki; Abdullah b. ez-Zübeyr: "Hacc-ı ifrad yapınız, bu âmânızın (yani İbn Abbâs'ın) sözüne aldırmayın" dedi. Onun bu sözüne İbn Abbâs: "Asıl kalbi kör/amâ olan sensin. Sen bunu(n aslını) annene sor!" diye karşılık verdi.[63] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

1109. İbn M es ud un bildirdiğine göre o, Resllullah (sallalm aleyhi vesellem) ile birlikte hacc-ı temettü yapmış.[64] (Ebû Ya'lâ)

Hacdan Önce Umre Yapmanın Caiz Oluşu

1110. Ebû İmrân et-Tücîbî'nin bildirdiğine göre o, azathlarıyla beraber haccetmiş ve şöyle anlatmıştır: Müminlerin annesi Ummü Seleme ile karşılaştım. Ona: "Ben hiç haccetmedim. Hangisinden başlayayım; hacdan mı, yoksa umreden mi?" diye sordum. "Hangisinden istersen başla!" dedi. Ben: "Fakat insanlar, Eğer kişi hiç haccetmemişse, önce hacla başlasın" diyorlar dedim. Bana: "Hangisinden istersen başla!" dedi. Sonra Safiyye'nin yanma gittim, aynı şeyi ona sordum. O da Ümmü Seleme'nin söyledikleri gibi: "Hangisinden istersen başla!" dedi. Sonra Ümmü Seleme'nin yanma döndüm ve ona Safiyye'nin söylediklerini bildirdim. Ümmü Seleme dedi ki: "Ben, Resûlullah'ı (sallalMıu aleyhi vesellem): Ey Mıhammed ailesi! Sizden kim haccederse, bir hac İle veya hocayla birlikte bir de umre yapsın diye buyururken işittim.[65] (İshâk)

İhramlı Kimsenin Kaçınması Gereken Şeyler

1111. Ömer b. el-Hattâb'm azatlısı Eşlem şöyle anlatmaktadır: Hz. Ömer, Talha'nm üzerinde ihramlı olduğu halde boyalı iki elbise gördü ve: "Bu nedir?" diye sordu. Talha: "Ey müminlerin emiri bunda bir sakınca yoktur. Bu sadece bir parçadır" dedi. Bunun üzerine Ömer şöyle dedi: "Ey eşraf! Sizler lider kişilersiniz. İnsanlar (dinde) sizi örnek almaktadırlar. Belki cahilin biri seni böyle görür de Ben Talha'nm sırtında boyalı iki elbise gördüm deyip ihramlıyken boyalı elbiseler giyer. Bu sebeple sizden

hiçbirinizin ihramlıyken boyalı elbise giydiğini görmeyeceğim." (Müsedded) [66]

1112. Ebû Ca'fer'in bildirdiğine göre Hz. Ömer, Abdullah b. Ca'fer'in [67] üzerinde ihramlı olduğu halde boyalı iki elbise gördü ve: "Bu nedir?" diye sordu. Bunun üzerine Hz. Ali: "Biz bize sünneti öğretmesi için kimseyi görevlendirmedik" dedi. (Ahmed b. Meni') [68]

1113. Salim b. Ebi'1-Ca'd demiştir ki: Bir kadın İbn Ömer'e: "İhramiı olduğum halde elbiselerimi yıkayabilir miyim?" diye sordu. O da: "Allah'ın senin kirlerinle işi yoktur" diye cevap verdi.[69] (Müsedded)

1114. Câbir demiştir ki: "İhramlı kişi isterse hem yıkanır, hem de lbiselerini yıkar. [70] (Müsedded}

1115. İbn Abbâs benzerini söylemiştir.[71] (Müsedded)

1116. Ebu'z-Zübeyr, Câbir'i şöyle derken duymuş: "İhrama giren kadın kokulu elbise giymesin. Ama usfurla boyalı elbise giyebilir. Ben usfuru koku olarak değerlendirmiyorum.[72] (Müsedded)

1117. İsmail b. Ebî Hâlid demiştir ki: Bana kız kardeşim, Terviye akşamı

Aişe'yi ihramh olduğu halde üzerinde gül renginde bir gömlek ve siyah bir peçe ile gördüğünü bildirdi.[73] (Müsedded)

1118. İsmail b. EM Hâlid'in kız kardeşi ve annesinden naklettiğine göre onlar, Âişe'nin yanma girmişler ve onu gül rengi bir gömlek ve siyah bir peçe ile görmüşler. Kendisine: "İhramh kadın yüzünü örter mi?" diye sorulunca peçesini göğsünden başına kadar kaldırarak: "Böyle yapmakta bir sakınca yoktur" demiş.[74] (Müsedded)

1119. Âişe ihramh kadının eldiven takmasına ruhsat verirdi.[75] (el-Hâris)

1120. Ya'lâ b. Umeyye'nin babasından naklettiğine göre bir adam Hz. Peygamber'e (saMlahu aleyhi vesellem) geldi. Üzerinde, halûk kokusunun izleri bulunan bir cüppe vardı. "Umremi nasıl yapayım?" diye sordu. O sırada vahiy indi. (Babası demiştir ki) Ben de O'nu bir elbise ile örttüm. Umeyye, Allah'ın Resûlü'nü (saiiallahu aleyhi vesellem), kendisine vahiy inerken görmeyi çok isterdi.... (el-Hâris)

Ben derim Burada Abbâs [76] yanılmıştır. Bu, Ya'lâ b. Umeyye'nin oğlunun babasmdan rivayetidir. Dolayısıyla hadis Ya'lâ'ya aittir, babası Umeyye'ye değil. [77]

1121. Hz. Ali demiştir ki: "Her kim ihramh iken evlenirse, ondan hanımını çeker alırız. Evliliğini geçerli saymayız." (Müsedded) [78]

1122. Ebû Abdullah demiştir ki: Sa'd b. Cübeyr ile birlikte idim. Derken başını perde ile ev arasına sokan birini gördü ve onu bundan menetti. Dedi ki: Ben, İbn Abbâs'ı: "Resûîullah (salkllahu aleyhi vesellem) ihramh kişinin başını perde ile duvar arasına veya perde ile ev arasına sokmasını yasakladı" derken işittim. (el-Hâris) [79]

1123. Yezîd b. el-Esam'ın bildirdiğine göre Meymûne, başındaki bir yara sebebiyle başına halûk kokusu sürmüştür. (Ishâk)

İhramlının Yıkanmasının Caiz Oluşu

Bu konudaki Hz. Ömer'in rivayeti, Taharet bahsinin guslederken gizlenmeye dair bölümünde geçmişti.[80]

Mekke'ye Giriş Ve Fazileti

İbn Ümmi Mektûm tarafından rivayet edilen ve metninde "Mekke ne hoş beldedir!" ifadesinin geçtiği hadis Sa'y bölümünde [81] gelecektir.

1124. Hasan b. Yezîd Ebû Yûnus (el-Kavî) bildiriyor: Abdurrahman b. Sâbit'i şöyle derken İşittim: Allah Resulü (sallallahu aleyhi veseilem) yaya olarak Medine'ye doğru yola çıktığında Beyt{ullah)a doğru döndü ve şöyle dedi: "Vallahi bana, yeryüzünde Allah'ın kurduğu senden daha sevimli gelen bir Beyt(uilah), senden daha sevimli gelen bir belde bilmiyorum. Ben seni, nefret etliği için terk etmiyorum. Aksine beni, senden İnkar edenler çıkarıyorlar." Sonra: "Ey Abdü Menâf oğulları! Hİç bir kula, bir başka kulun gece veya gündüzün dilediği saatinde bu Beyt(ullah)ı tavaf etmesini engellemesi helal olmaz" diye seslendi.[82] (Müsedded)

Bu konudaki İbn Abbâs'm hadisi Kıtal sûresinin tefsirinde gelecektir.

1125. İbn Abbâs'm naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi veseilem) şöyle buyurmuştur: "Yedi yerde eller kaldırılır: Namaza başlarken, Beyt(ullah)ı görünce. Safa v£ Merve tepelerinde, Arefe akşamı, Müzdelife'de, İki cemrenin yanında ve bir de cenaze namazında. [83] {İbn Ebî Ömer)

Mekke Evlerinin Satışı

1126. Mücâhid'in bildirdiğine göre Hz. Ömer şöyle demiştir: "Ey Mekke halkı! Evlerinize kapılar takmayın ki, uzaktan gelenler diledikleri konağa insinler." (Müsedded) [84]

Binek Üzerinde Tavaf Yapmak

1127. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Mekke'nin fethinde Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) devesinin sırtında tavaf ederek rükünleri elindeki bastonuyla istilâm etmiştir. (Ebû Ya'lâ) [85]

Harem'in Sınırları

1128. Muhammed b. e!-Esved'in bildirdiğine göre İbrahim (aleyhisadâm) Harem'in sınır taşlarını ilk diken kişidir. Ona bunların yerlerini Cebrail göstermiştir.[86] (İbn Ebî Ömer)

1129. Yine demiştir ki: Bana yine bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhivesellem) Mekke'nin fethi günü Abdurrahman b. el-Muttalib b. Temîm'in dedesi Temîm b. Esed'e [87] emir vererek sınır taşlarını yeniletmiştir. [88]

(İbn Ebî Ömer)

1130. Muhammed b. Cübeyr b. Mut'im'in babasından bildirdiğine göre Kureyş kabile?: Câhiliye döneminde Hz. İbrahim'in makamında içinde kitap

bulunan bir taş gördü. İçinde ne yazdığını bilmediklerinden onu Ehl-i pn yanlarına gelenlere çıkarıp gösteriyorlardı. Derken Yemen'den bir bilgini (haham) geldi. Kitabı onlara okudu. İçinde şunlar yazıyordu: "Ben Mekke'nin sahibi [89] Allah'ım. Onu, Güneş'i ve Ay'ı yarattığım [90] zaman arattım. Halkının et ve sütüne bereket verdim." Diğer bir sayfada ise şöyle azıyordu: "Ben Mekke'nin sahibi Allah'ım. Rahmi yarattım ve ona kendi ismimden bir parça kopardım. Kim sıla-i rahmi/akrabalık bağlarını korursa, ben de onunla rJJğlarımı korurum. Kim akrabalık bağlarını koparırsa, ben de onunla bağlarımı koparırım." Diğer bir sayfada da şunlar yazıyordu: "Ben Mekke'nin sahibi Allah'ım. Hayrı/iyiliği ve şerri kötülüğü yarattım. Ne mutlu o elleriyle hayır/iyilik işleyenlere! Yazıklar olsun o ellerinden şer/kötülük çıkanlara! [91] (İbn Ebî Ömer)

1131. Câbir'İn naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem): "Kim Mekke sınırlan içinde (haram) bir şeyi helal sayarsa, Allah'ın laneti onun üzerine olsun" diye beddua etmiştir. (Ebû Ya'lâ) [92]

Hac Mevsiminde Mekke Evlerini Kiraya Vermenin Mekruh Oluşu

1132. Abdullah b. Amr demiştir ki: "Mekke evlerinin kirasını yiyen kişi, midesinde ancak ateş parçası yemiş olur." (Müsedded)

1133. Yine Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Mekke evlerinin kiraya verilmesi ve sayfiyelerinin satılması yasaklanmıştır. (Ahmed b. Menî') [93]

1134. İbn Ömer bildiriyor: Ben, Resûlullah {sallalkhu aleyhi vesellem) ile birlikte tavaf ederken (Allah Resulü) birden durdu ve tebessüm etti. "Ya

Resûlallah! Birden durup tebessüm ettiğini gördüm (nedeni nedir?)" diye sordum. "Tavaf sırasında İsa ile karşılaştım. Beraberinde iki de melek vardı. Bana selam verdi. Ben de ona selam verdim " buyurdu (Ishâk) [94]

1135. Âmir b. Rabî'a bildiriyor: Abdurrahman b. Avfı Beyt(ullah)m yanında ayaklarında mest, yüksek sesle mırıldanırken/şarkı söylerken gördüm. Hz. Ömer ona: "Bilmiyorum hangisine daha çok şaşmak gerek! Beyt(ullah)m etrafında yüksek sesle mırıldanmana/şarkı söylemene [95] mi? yoksa mestlerle tavaf etmene mi?" deyince, "Ben bunu senden daha hayırlı olan Allah'ın Resûlü'nün (salkllahu aleyhi vesellem) zamanında da yaptım. Ama o beni bundan dolayı ayıplamadı" diye karşılık verdi. (Ebû Ya'lâ) [96]

Mestler Ve Nalınlar/Terliklerle Tavaf Etmek

Bir önceki bölümde ilgili hadis geçti.

1136. Âmir b. Rabî'a şöyle nakletmiştir: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte tavaf ediyordum. Nalını koptu. Ben: "Ya Resûlallah! Bana ver de tamir edeyim" dedim. "Bu, bencilliktir. Ben bencilliği sevmem " buyurdu. (Ebû Dâvud et-Tayâ!isî)

1137. Manzûr b. Seyyar oğullarının azatlısı olan Ömer, Âsim b. Ubeydullah'tan şu ibarelerle nakletti: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tavaf yapıyordu. Nalın bağı koptu. Bir adam kendi nalın bağını çıkarıp Hz. Peygamber'in (sallaUahu aleyhi vesellem) nalınına bağlamak istedi. Nebî

(sallallahu aleyhi vesellem) onu çekip çıkardı ve: "öw, bencilliktir (kendini düşünmektir). Ben bencilliği sevmem" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [97]

Tavaf Esnasında Okunan Dua

1138. Habîb b. Suhbân nakletmektedir: Hz. Ömer b. el-Hattâb'ın Beyt(ullah)ı tavaf ederken kapı ile rükün arasında veya makam (Makam-ı İbrahim) ile rükün arasında şu duayı okuduğuna şahit oldum: "Rabbimiz! Bize dünyada da, âhirette de iyilik ver ve bizi cehennem azabından koru!" (Müsedded) [98]

Binekli Kimsenin Tavafı

1139. Atâ demiştir ki: Bana ulaşan habere göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kendi hanımına Mescid'in (Kabe'nin) ortasında namaz kılanların arkasından örtüsü içinde binekli olarak tavaf yapmasını emretmiştir. "Gece mi, gündüz mü?" diye sordum. "Bilmiyorum" dedi. "Hangi tavafı (yedi şavtı)" diye sordum. dedi.[99] (ishâk) Tariklerinden birinde kılman namazın sabah namazı ve (tavafın da) Veda tavafı olduğu bildirilmiştir.

Tavafın Fazileti

1140. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "[Muhakkak ki yüce Allah [100] tavaf edenlerle iftihar eder" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) Rivayette zayıflık vardır. [101]

1141. Abdullah b. Amr'ın naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim Beyt(ullah)ı yedi. kere tavaf eder ve Makam(ı İbrahim)ın gerisinde namaz kılarsa, bu, bir köleyi bağından kurtarmak {azat etmek) gibidir" buyurmuştur.[102] (Ebû Ya'lâ)

Tavafları Birleştirmek

1142. Muhammed b. es-Sâib b. Bereke'nin annesinden naklettiğine göre Hz. Âişe üç hafta aralıksız tavaf yapar, sonra her hafta için iki rekat namaz kılardı. (Müsedded) [103]

1143. Ebû Hureyre şöyle nakletmiştir: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Kurban bayramı gününden önce [104] tavaf etti. Sonra altı rekat namaz kıldı.[105] Her iki rekatta bir sağa ve sola dönerdi. Her hafta için iki rekat namaz kıldığını zannettik. Fakat ona sormadık." Rivayette zayıflık vardır.[106] (EbÛ Ya'lâ)

Hacer-İ Esved'i Öpmek İçin Kalabalığa Girmek Ve Bunun Fazileti

1144. İbn Ömer'den nakledildiğine göre o, rükne (Hacer-i Esved'in bulunduğu köşeye) ulaşmak için kalabalığa dalardı. İnsanlar onu görünce

yol açarlardı. Nâfi' demiştir ki: Bir gün insanlar arasında kalabalıkta kaldım. Bir zât arkamdan dirsek vurdu. Önündeki adam düştü. Ben de arka üstü düştüm. Öyle ki dönüp kakmayacağımı ve insanların beni öldüreceklerini zannettim. Ama o ilerlemeye devam etti. (Ebû Ya'lâ) [107]

1145. Hz. Ali'den nakledildiğine göre o, Hacer-i Esved'in yanından geçerken başında kalabalık görürse, (yanma varmaksızın) ona doğru döner ve tekbir getirerek: "Allahım! Sana inanarak ve Peygamberinin sünnetine uyarak (bunu yapıyorum)" derdi. [108] (Ebû Dâvud et-Tayâlİsî)

1146. Abdullah b. Amr merfû olarak şöyle nakletmiştir: Eğer {Hacer-i Esved'e) Câhiliye pislikleri bulaşmamış olsaydı, ona dokunan her hastalıklı kişi mutlaka İyileşirdi. Yeryüzünde cennetten gelme ondan başka bir şey yoktur." (Müsedded) [109]

1147. Muhammed b. Abbâd b. Ca'fer [110] demiştir ki: İbn Abbâs'ı şöyle derken işittim: "Kuşkusuz, bu rükün (Hacer-i Esved'in bulunduğu köşe) Allah'ın yeryüzündeki yemini (sağ elîjdir. Bunun vesilesiyle O, bir kimsenin kardeşiyle musafaha yaptığı gibi kullanyia musafaha yapar. " (İbn Ebî Ömer) [111]

1148. İbn Abbâs'ın naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Hacer-i Esved'i bir melek indirmiştir" buyurdu.[112] (el-Hârİs)

1149. Abdurrahman b. Avfın naklettiğine göre Nebî (sallaUahu aleyhi vesellem) ona: "Hacer-i Esved'i nasıl istilam ettin?" diye sormuş, o da: "İstilâm edip, bıraktım" deyince "İsabet etmişsin" buyurmuştur.[113] (el-Hârİs)

1150. Menbûz babasından şöyle dediğini nakletmiştir: Hz. Âişe'nin yanındaydım. Derken bir azatlı cariyesi geldi ve: "Yaptığım yedi şavtta (tavafta) Hacer'i üç kez istilâm ettim" dedi. Âişe de (iki veya üç defa) ona: "Allah sana sevap vermesin. Tekbir alıp devam etseydin ya! Erkeklerle itişip kakışmak mı istedi^' diye çıkıştı. (Müsedded) [114]

İki Rekattık Tavaf Namazında Okunanlar

1151. Ya'kûb b. Zeyd'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) iki rekatlık tavaf namazında Kâfirûn sûresi ile İhlâs sûresini okumuştur. Rivayette zayıflık vardır. {İbn Ebî Ömer) [115]

Hacer-İ Esved Üzerine Secde Etmek

1152. Tavus demiştir ki: Hz. Ömer, Hacer-i Eved'i öper, sonra üzerine secde ederdi. Sonra yine öper, üzerine secde ederdi. Bunu üç kez tekrarlardı.....Devamım (Küüb-i Sitte müellifleri) nakletmişlerdir.[116] (İshâk)

1153. Mekke halkından Ca'fer b. Abdullah b. Osman el-Kureşî demiştir ki: Muhammed b. Abbâd b. Ca'fer'in Hacer-i Esved'i öpüp üzerine secde ettiğini gördüm. Dedi ki: Dayım İbn Abbâs'ın da onu öpüp üzerine secde ettiğini gördüm. O da dedi ki: Ben, Ömer'in Hacer-i Esved'i öpüp, üzerine secde ettiğini gördüm. (Ebû Dâvud et-TayâİİsÎ) [117]

1154. İsa b. Talha bir adamdan şöyle nakletmîştir: Söz konusu zat Hz. Peygamberin (sallaliahu aleyhi vesellem) Hacer-i Esved'in yanında durup "Elbette ben senin zararsız ve faydasız bir taş olduğunu biliyorum" buyurup öptüğünü görmüş. Sonra Ebû Bekr haccetmiş ve Hacer-i Esved'in yanında durarak: "Elbette ben senin zararsız ve faydasız bir taş olduğunu biliyorum. Eğer ben, Allah Resûlü'nü seni öperken görmeseydim, seni ben de öpmezdim" demiştir. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [118]

Kadının Tavafı

1155. Safiyye binti Şeybe demiştir ki: Hz. Âişe Beyt{ullah)ı peçeli olarak [119] tavaf ederdi. Ravi demiştir ki: Ben kendisine bu hadisi nakledene kadar Atâ, peçeyi mekruh sayardı. Ondan sonra buna uygun fetva vermeye başladı. (Müsedded)

Arafat'ta Vakfe Ve İfâda

1156. İbn Abbâs demiştir ki: "Hac, Arafat(ta vakfe)tan ibarettir. Umre de tavaftan ibarettir.[120] {Müsedded)

1157. İbn Rabî'a el-Kureşî, babasından şöyle dediğini nakletmiştir: Ben, Câhiliye döneminde Allah Resulü'nün (saMahu aleyhi vesellem) Arafat'ta müşriklerle birlikte vakfe yaptığına tanık oldum. İslam döneminde de aynı yerde vakfe yaptığını gördüm. Anladım ki ona orada vakfe yaptıran Allah'tı. (Müsedded). Senedi gar/kir.[121]

1158. İbn Ömer demiştir ki: Peygamber (saMlahu aleyhi vesellem) Nernire vadisinde konaklardı. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [122]

1159. İbn Ömer demiştir ki: "Arafat'(ta vakfey)e yetişen, hacca yetişmiştir. Arafat(ta vakfey)ı kaçıran haccı kaçırmıştır." (Müsedded} [123]

1160. Abdullah b, Amr'ın naklettiğine göre Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Cebrail, Hz. İbrahim'e gelip, onu Mina'ya götürdü. Orada ona bütün namazları kıldırdı. Sonra sabah namazını kıldırdı. Sonra onu alıp Arafat'a götürdü. İnsanların konakladığı yerde konaklattı. Sonra ona iki namazı cem ederek kıldırdı. Sonra vakfe yerine getirdi. İnsanlardan bir kimsenin akşam namazım en erken kıldığı bir vakitte (Arafat'tan) hareket etti. Onu Miizdelife'ye getirdi. Orada geceledi. İnsanlardan bir kimsenin sabah namazını en erken kıldığı bir vakitte ona sabah namazım kıldırdı. Sonra ona vakfe yaptırdı. İnsanlardan bir kimsenin namazı en geç kıldığı bir vakitte oradan Minya hareket etti. Cemreye tas attı. Sonra kurban kesip tıraş oldu. Sonra oradan hareket etti. Sonra Allah, Peygamber'ine: Muvahhid olarak İbrahim'in dinine tâbi ol diye vahyetti." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [124]

1161. İbn Ebî Müleyke'den nakledildiğine göre Kureyş'ten bir zat Lbdullah b. Amr'a: "Ben, aile ve binek bakımından güçsüzüm. Tek ineğimiz şu (yavaş) hareket eden eşeklerdir. Müzdelife'den geceden hareket îdeyim mı?" diye sordu. O da şöyle cevap verdi: "Hz. İbrahim akşamlardı. Sabah olup da güneşin yayı ortaya çıkınca Arafat'a doğru yürürdü. Orada bir yerde konaklar, sonra öğleden sonra gidip vakfe yerinde vakfe yapardı. Jüneş batınca oradan hareket ederdi. Müzdelife'ye

geldiğinde bir yerde :onaklar ve geceyi orada geçirirdi. Sabah namazının erken kılınan vaktinde e yapardı. Ortalık iyice aydınlanınca da oradan hareket ederdi. İşte Hz. rahim'in dini budur. Sizin Peygamber'inize, ona tâbi olması emredilmiştir." (Ahmed b, Menî ve Ebû Ya'lâ) [125]

1162. Abdullah b. Amr nakletmektedir: Cebrail, Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi veseilem) (Arafat'tan) hareket ettirip Müzdeîife'ye getirdi. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi veseilem) orada konaklayıp, geceledi. Sonra Müslümanlardan birinin en hızlı namaz kılması gibi sabah namazını kıldı. Sonra Müslümanlardan birinin en yavaş namaz kılması gibi vakfe yaptı. Sonra Mina'ya hareket edip (cemreyi) taşladı ve kurban kesti. Sonra Allah, Muhammed'e (.sallallahualeyhiveseilem) şöyle vahyetti: "Muvahhid olarak İbrahim'in dinine tâbi ol"[126] (İbn Ebı Ömer) [127]

1163. Abdülazîz b.[128] Hâlid b. Useyd'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem): "A refe günü, insanların A raf at 'a gittikleri gündür" buyurmuştur. (el-Hârİs)

1164. Habîb b. Hamâşe el-Cühenî'den [129] şöyle dediği nakledilmiştir: Arafat'ta Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi veseilem) şöyle buyururken işittim: "Vrane vadisi dışında Arafat'ın her yeri vakfe yeridir. Muhassir vadisi dışında [130]

Arefe Günü Dua Etmek Ve Bunun Fazileti

1165. Hz. Ali'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem) şöyle buyurmuştur: "Ben ve benden önceki peygamberler

Arafat'ta genellikle şöyle dua ederiz: Allah'tan başka tanrı yoktur. O tektir, ortağı yoktur. Mülk/Asıl hükümranlık yalnız O'na ittir. Haınd yalnız O'na aittir. Allahıın, İşitme duyumu aydınlat, görme duyumu aydınlat, kalbimi aydınlat. Allahım, göğsümü ferahlat ve işimi kolaylaştır. Göğüslerdeki vesveselerden ve İşlerin dağınıklığından sana sığınırım. Allahım, gece içerisinde saklananların şerrinden, gündüz içerisinde saklananların şerrinden, rüzgarların savurduklarının şerrinden ve zamanın felaketlerinden sana sığuurım. " Rivayette zayıflık vardır.[131] (Ishâk)

1166. Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) 'ta vakfe yaparken böyle dua etmiş ve dua ederken ellerini, arkalan göğsüne dönük vaziyette tutmuştur.[132] (Ahmed b. Menî')

Bize Ebû Nasr bildirdi. Dedi ki: Bize Hammâd hadisi, "Arafat'ta vakfe yaptı ve ellerini göğsüne doğru kaldırarak şöyle buyurdu..." ifadeleriyle bildirdi.[133]

1167. îbn Abbâs demiştir ki: Resûlullah (salkllahu aleyhivesellem), Arefe akşamı ellerini koltuk altları görünecek şekilde kaldırarak dua ederken görülmüştür;[134] (Ahmed b. Menî) [135]

1168. Câbir'in naklettiğine göre Resûlullah (sallaUahu aleyhi vesellem): "Allah katından Zİlhicce'nin on gününden daha faziletli gün yoktur1' buyurdu. Câbir demiştir ki: Bir adam: "Ya Resûlallah! O günler mi daha faziletli, yoksa onların sayısınca Allah yolunda cihat etmek mi?" diye sordu. Allah Resulü (sallallahualeyhiv-sellan): "Bu günler, onlar sayısınca Allah yolunda cihat etmekten Jaha faziletlidir. Ancak yüzünü toprağa sürten müstesna" diye cevap verdi. Sonra şöyle devam etti: "Allah katında Arefe gününden daha faziletli gün yoktur; o gün (Allah) dünya semasına tecelli

ederek: Bakın şu kullarıma! Güneşin alnında saçları başları dağınık bir halde, elleri yüzleri toz toprak içinde bütün uzak bölgelerden geldiler. Daha benim rahmetimi ya da azabımı görmediler. Arefe günü gibi, insanları cehennem ateşinden azat edecek bir gün görınedim buyurur, [136] (Ebû Ya'lâ)

1169. Ümmü'1-Fadl demiştir ki: İbn Mes'ûd'u Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) naklen şöyle derken işittim: "Her kim Arefe gecesi şu on kelimeyi bin kere okursa, sda-İ rahmi (akrabalık bağlarını) kesmedikçe veya günah işlemedikçe Allah'tan ne dilerse, verir: Denizde yol var eden (Allah)ı (noksan sıfatlardan) tenzih ederim, gücünü ateşte gösteren (Allah)ı tenzih ederim. Rahmetini cennete saklayan (Allah)ı tenzih ederim. Kabirlere hükmeden (Allah)ı tenzih ederim. Havada nimet var eden (Allah)ı tenzih ederim. Göğü yükselten Allah'ı tenzih ederim. Yerleri alçaltan/yaratan (Allah)t tenzih ederim. Kendisinden başka kurtuluş makamı bulunmayan (Allah)ı tenzih ederim. (Ebû Ya'lâ) [137]

1170. İbn Abbâs: "Muhakkak ki Allah, Arafat halkıyla meleklere karşı iftihar eder" demiştir.[138] (Müsedded)

1171. Saîd'in naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Bilâl'e MüzdeHfe sabahı insanlara "Sessiz olunuz veya dinleyiniz" diye seslenmesini emretmiş, o da {dediği gibi) yapmıştır. Sonra Allah Resulü (sallalbhu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Muhakkak ki Allah sizin (Müzdelİfe'deki) şu toplantınıza muttali olup içinizden kötülük işleyenleri İyilik sahiplerine bağışladı, iyilik sahiplerinize dilediklerini verdi. Haydi Allah'ın adıyla (Mina'ya) hareket ediniz [139] (Müsedded)

1172. Tâlib b. Süleyman dedi ki: Bana ailemizden birisinin bildirdiğine göre dedemin şöyle dediği işitilmiş: O gün Allah Resulü (saMahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: Muhakkak ki Allah şu topluluğa bakıp salihlerini(n dualarını) kabul etti, yine salihlerine facirlerîne şefaat etme hakkı tanıdı. Böylece hepsini bağışlamış oldu. " (Ebû Ya'lâ) [140]

Müzdelife'den (MinayaDoğru) Hareket

1173. Nâfi'nin bildirdiğine göre İbnü'z-Zübeyr sabah etraf iyice aydınlanınca (Müzdelife'den) hareket etti. Bunun üzerine İbn Ömer: "Câhiliye halkının yaptığı gibi Güneş'in doğmasını bekliyorlar" diyerek buna tepkisini dile getirdi. Sonra İbn Ömer hareket etti. Onunla birlikte insanlar da hareket ettiler. Bunun üzerine İbnü'z-Zübeyr de hareket etti. (Müsedded)

Rivayet mevkuftur? [141]

1174. İbn Abbâs demiştir ki: Câhiliye halkı Arafat'ta vakfe yaparlar, Güneş dağların tepelerine inince de oradan hareket ederlerdi.[142] İslam gelince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Arafat'tan hareketi gün batınıma kadar erteledi, Müzdelife'den hareketi ise ileri aldı. Oradan her şeyin iyice göründüğü son vakitte hareket etti. (Sabah) Namazını ise alaca karanlıkta kıldı. (Ebû Yala) [143]

Ahmed (b. Hanbel), bunu Ebû Dâvud yoluyla Zem'a'dan muhtasar olarak rivayet etmiştir. [144]

1175. îbn Abbâs demiştir ki: (Hacdaki) İki hareket (Arafat'tan hareket ve Müzdelife'den hareket) anında da Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)

ile birlikte hareket ettim. O, sakin bir şekilde hareket ederdi. (İshâk) [145]

Mina'da Konaklama

1176. Abdülmelik b. Ebî Bekir'in bildirdiğine göre Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem): "İnşallah (Mina'ya) vardığımızda Hayf'da konaklarız" buyurmuştur. Hayf, Mina mescididir. (Müsedded) Rivayet mürseldir. [146]

Tıraş Olmanın Fazileti

1177. Ümmü Umâre Nuseybe binti Ka'b demiştir ki: Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) develerini ayakta boğazlarken ona bakıyordum. Başını tıraş etti, sonra kendisi için kurulmuş kırmızı bir çadıra girdi. Sonra çadırdan başını çıkararak (üç kere): "Allah başlarını tıraş edenlere rahmet etsin" buyurduğunu gördüm. Sonra "Saçlarını kısaltanlara da (rahmet etsin)" buyurdu. (el-Hâris) [147]

1178. Abdullah b. Ömer şöyle bildirmiştir: Allah Resulü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: Arefe günü kalbinde zerre miktarı iman bulunan hiç kimse kalmaz, Allah hepsim bağışlar. " O zaman bir adam: Sadece Arafat'ta vakfe yapanları mı, yoksa bütün insanları mı?" diye sordu. "Bilakis bütün insanları" buyurdu. (Abd b. Humeyd) [148]

1179. Enes'in naklettiğine göre Resûlullah (sallaliahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Muhakkak ki yüce Allah meleklere karşı Arafat

halkıyla iftihar eder. Buyurur ki: Meleklerim! Şu kullarıma bakınız- Bütün uzak bölgelerden saçları başları dağınık bir halde, toz toprak içinde bana yönelip gelmişler. Sîzler şahit olunuz ki, ben onların dualarını kabul ettim. Günahkârlarım salihlerine bağışladım. Aralarındaki hukuka ilişkin olmamak kaydıyla salihlerine benden istediklerini verdim. (Arafat'tan) Hareket edip Müzdelife've geldiklerinde tekrar Allah'tan dilek diledikleri zaman da Allah şöyle buyurur: Meleklerim, kullarım benden yine dilek dilediler. Şahit olunuz kİ, ben onların dualarını kabul ettim. Günahkârlarını salihlerine bağışladım. Salihlerine benden istediklerini verdim ve aralarındaki hukuka ilişkin kusurlarına kefil oldum." (Ahmed b. Menî) [149]

1180. Salih el-Murrî benzerini rivayet etmiştir. Metninde şu ifadeler yer almıştır: "Salihlerine, aralarındaki hukuka İlişkin dilekleri hariç bütün dilediklerini verdim." Yine şu ifadeler yer almıştır: "Ey meleklerim! Kullarım vakfe yaptılar, yeniden arzu ve istekte bulundular. Sizleri şahit tutuyorum ki, ben onların dualarım kabul ettim. "... (Ebû Ya'lâ)

Mina'da Geceleme

1181. İVn Abbâs: "(Hacılara) Su dağıtımı hizmeti sebebiyle Abbâs b. Abduîmuttalib dışında kimsenin Mina haricinde gecelemesine ruhsat verilmedi" demiştir. [150]

Cemreleri Taşlama

1182. Câbir der ki: Muhassir vadisine vardığımızda Allah Resulü (sallallahu aleyhivesellem): "Cemre taşlarını Muhasssir vadisinden toplayınız" buyurdu. (Ebû Bekir b. EbîŞeybe) [151]

1183. Selman b. Rabî'a demiştir ki: İlk hareket gününde Ömer b. el-Hattâb'a baktık. Yanımıza geldiğinde sakalından su damlıyordu. Elinde çakıl taşları vardı. Yaya olarak yola çıktı ve yolda tekbir getiriyordu. Bu halde birinci cemreye vardı ve onu taşladı. Sonra, taş atanların taşlan yerine ulaşmaz korkusuyla [152] taşlardan uzaklaştı. Sonra bir müddet dua etti. Sonra orta/ikinci cemrenin yanına gitti. Sonra da son/diğer cemrenin yanma.[153] (Müsedded)

1184. Ebû Saîd demiştir ki: Cemrelere atılan çakıl taşlarından kabul edilenler (göğe) yükseltilirler, reddedilenler ise bırakılırlar. Eğer böyle olmasaydı (orası) Sebir dağından daha yüksek olurdu.[154] (Müsedded)

1185. Abdullah b. Amr b. Osman, Ebû Habbe'den işittiğini bildirerek demiştir ki: Ebû Habbe insanlara: "Kişinin cemrelere taş ya da başka bir madde atmasında bir sakınca yoktur" diye fetva verirdi. Abdullah b. Amr b. Osman demiştir ki: Sonra bu, Abdullah b. Ömer'e anlatıldı. O da: "Doğru söylemiş" dedi. Ebû Habbe Bedir gazisiydi.[155] (Müsedded)

1186. Muhammed b. İbrahim'in kendi kavmine mensup -Muâz veya İbn Muâz adında- bir zattan naklettiğine göre Resûİullah (saMahu aleyhi vesellem) insanlara hac kurallarını öğretmiştir. O zat demiştir ki: Allah kulaklarımızı açtı da konak yerlerimizde olduğumuz halde (O'nun söylediklerini) işitiyorduk. Bize öğrettikleri arasında: "Cemreyi taşlarken çakıl taşı gibi (küçük) taşlar atınız ' buyruğu da vardı. [156] (el-Humeydî)

Hadisin bir kısmını Ebû Dâvud, Abdurrahman b. Muâz et-Teymî'den, o da sahabeden bir zâttan nakletmiştir. [157]

1187. İbn Abbâs'dan nakledildiğine göre Resûİullah (sallallahu aleyhi vesellem) çobanların cemreleri (Şeytanları) gece taşlamalarına izin vermiştir. (Ebû Ya'lâ) [158]

Hedy Kurbanı

1188. Enes demiştir ki: Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem) bir adamın yalın ayak (yürüyerek) bir deveyi kurban olarak sevk ettiğini gördü ve: "Ona bin!" buyurdu. O da bindi. (EbÛ Ya'lâ)

Ben derim ki: "yalm ayak" lafzı hariç hadis yine Enes'in nakliyle Sahih'te yer almıştır. [159]

1189. Hz. Ali ve Huzeyfe'nin naklettiklerine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem) Müslümanlardan yedi kişiyi bir sığır kurbana ortak etmiştir.[160] (Ebû Dâvud et-Tayâlisî)

1190. Humeyd b. Abdurrahman'dan nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kurbanlık develeri önden gönderir, onlarla birlikte gönderdiği kişiye, onlardan herhangi biri halsiz/bitkin düşerse kesmesini ve nalınını/sandaletini/terliğini kanıyla boyayarak böğrüne çarpmasını emrederdi. (Derdi ki:) "Onu senin ardından gelenler yesin. Ne sen, ne de beraberindek'derden biri ondan yemeyin.[161] Muhammed b. Şîrîn de böyle yapardı. (Müsedded)

1191. İbn Ömer mukim olduğu halde kurbanlık deve gönderen kişi hakkında şöyle demiştir: Bir gün için randevulaşırlar. O gün gelince ihramh kişinin kaçındığı şeylerden kaçınır.[162] Hadis, sahih mevkuftur. (Müsedded)

1192. Muhammed b. Ömer b. Ali'nin babasından, onun da dedesinden naklettiğine göre Peygamber (sallallahualeyhiveseliem) haccmda bir kurbanlık deve sevk etmiştir. (el-Hâris) [163]

1193. Abdurrahman b. Sâbit'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aieyhi vesellem) ve ashabı develeri sol ayakları bağlı olarak üç ayak üzerinde boğazlarlardı. (Müsedded) [164]

1194. Ebû Katâde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) nafile kurbanlık develer hakkında: Eğer Harem'e girmeden önce bitkin düşerse, onu boğazla. Sonra elini kanına baîır, sonra böğrüne vur. Ondan yeme. Eğer yersen, kefaretini ödersin" buyurmuştur.[165] (Ebû Ya'lâ)

1195. İbn Abbâs demiştir ki: Bir adam: "Ey Allah'ın Resulü! Bir deve kesmem gerekti. Fakat ben bütün develeri boğazladım. Nasıl yapayım (Ne dersin)?" diye sordu. O da: "Onun yerine yedi koyun kes!" buyurdu.

(Ebû Ya'lâ)

Telbiye (Ne Zaman Kesileceği ve Kutsal Yerlerde Söylenip Söylenmeyeceği)

1196. Hz. Aİşe şöyle nakletmiştir: Ben (telbiye olarak) Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) yalnız şu sözleri duydum:

"Lebbeyk Allahümme iebbeyk! Lebbeyke lâ şerike leke iebbeyk, inne'l-hamde ven-ni'ınete lek (Emret/ Emrini yapmaya geldim, Allahım, emret!. Emrine amadeyim. Senin hiç bir ortağın yoktur. Bütün hatnd sanadır. Nimet senindir." Hac ya da umreyi zikrettiğini işitmedim. Mücâhid demiştir ki: Ömer b. el-Hattâb bu ibarelere ilave olarak:

Bütün mülk/hükümranlık sana aittir. Senin hiçbir ortağın yoktur" sözlerini ae okumuştur.[166] (Ishâk)

Ben derim ki: Rivayet, Sahîh'te Âişe rivayeti olarak "Hac ya da umreyi zikrettiğini işitmedim" sözü olmaksızın, bazı ilavelerle yer almıştır.

1197. Abbâd [167] demiştir ki: Bana bildirildiğine göre Ömer b. el-Hattâb Beytü'l-Makdis'e girdiğinde "Lebbeyk/Emret Allahım, emrine amadeyim" demiştir. (İshâk)

1198. Yahya b. Sîrin'in bildirdiğine göre o, Enes b. Mâlikle birlikte haccetmiş. (Enes) telbiyesinde şöyle derdi: "Lebbeyk/Hak [168] emrini yerine getirmeye, sana kulluk etmeye, (sana) boğun eğmeye geldim [169] (Müsedded)

1199. Hz. Ömer'in Arafat'tan hareket ettiğinde telbiyesi şöyle idi: " (Lebbeyk Allahümme lebbeyk) Emret Allahım, emrine amadeyim.[170] (Müsedded)

1200. Abdullah (b. Mes'ûd)'un naklettiğine göre Peygamber (saMbhu aleyhi vesellem): "En üstün hac, acc (telbiye getirmek) ve secc (kurban kesmekjtir" buyurmuştur. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

Ebû Usâme aynı senetle naklederek şu açıklamayı yapmıştır: acc "g "telbiye", secc sözcüğü de "deve boğazlamak" demektir. [171]

1201. Enes'in naklettiğine göre Peygamber şöyle derdi: "Lebbeyk Allahümme lebbeyk! Lebbeyke la şerike leke lebbeyk, inne'l-hamde ven-ni'mete leke ve'l-mülk, lâ şerike lek (Lebbeyk/Emret Emrini yapmaya geldim. Allahım, emret! Emrine amadeyim. Senin hiç bir ortağın yoktur. Bütün hamd sanadır. Nimet senindir. Bütün mülk/hükümranlık da sana aittir. Senin hiçbir ortağın yoktur).[172] (Ebû Ya'lâ)

Kurban Bayramının Birinci Ve İkinci Günlerinde Hutbe

Konuyla ilgili Ammâr b. Yâsir ve başkaları tarafından nakledilen hadisler Hadler kitabının "Kan Akıtmanın Haram Oluşu" bölümünde gelecektir.

1202. Câhiliye döneminde put evine sahip olan (rabbetü beyt) Serrâ binti Nebhân b. Amr demiştir ki: Resûlullah'm (saMahu aleyhi vesellem) Veda haccında şoyîe buyurduğunu işittim: "Bu günün hangi gün olduğunu biliyor musunuz?" diye sordu. "Allah ve Resulü daha iyi bilir" dediler. "Bugün teşrik günlerinin ortasıdır" buyurdu. Sonra: "Bu belde hangi beldedir biliyor musunuz?" diye sordu. "Allah ve Resulü daha iyi bilir" dediler. O da: "Burası Meşar-i Haramdır" buyurup şöyle devam etti: "Bilemiyorum. Belki bu yıldan sonra sizinle (burada) bir daha karşılaşmayabilirim. İyi bilin ki: Kanlarınız, mallarınız ve ırzlarınız birbirinize haramdır. Bunlar, sizler aziz ve celil olan Allah'a kavuşup da (Allah) sizi amellerinizin hesabını soruncaya kadar bu beldenizde bu gününüzün kutsallığı gibi kutsaldırlar. Dinleyin! Sizden ycıkındükileriniz

uzak)'akilerinize (bu söylediklerimi) ulaştırsın. " Sonra "Tebliğ ettim mi? Allahım.!" diye niyaz etti. Medine'ye vardığında da vefat etti. (Ebû Ya'lâ)

Hadisi Ebû Dâvud {Sünen 'inde) aynı senetle Ebû Âsım'dan muhtasar olarak nakletmiştir.[173]

Avlanmanın İhramliya Haram Oluşu Ve Cezası

1203. Yûsuf b. Mahek, Abdullah b. Ebî Ammâr'ı şöyle derken işitmiş: Muâz b. Cebel ve Ka'b ile birlikte umre için ihrama girerek Beytü'l-Makdis'ten (Kudüs'ten) yola çıktık. Başkanımız Muâz idi. İşimizi o idare ediyor, bize imamlık yapıyordu. Bir müddet yol aldıktan sonra Muâz ihtiyaç gidermek için araziye çıktı. O esnada bir adam ona muhalefet ederek bir yaban eşeği kesti. Ka'b eşeği alarak yol arkadaşlarına takdim etti. Muaz döndüğünde, topluluğun tencereleri eşek etiyle kaynıyordu. Onun ne olduğunu sordu. Haber verilince: "Bana itaat eden herkes tenceresini döksün" dedi. Ka'b ve diğerleri tencerelerini döktüler. Yine bir müddet yol aldıktan sonra Ka'b ateşin başında ısınırken bir çekirge sürüsü geçti. Sürüden iki çekirge yakalayıp öldürdü, ihramlı olduğunu unuttu. Sonra ihramlı lduğunu hatırlayınca onları attı. Medine'ye geldiğimizde topluluk Hz. Ömer'in yanma girdiler. Onlarla birlikte ben de girdim. Ka'b: "Ey üminlerin emiri ne düşünüyorsun?" deyip iki çekirge olayını kendisine Adattı. Ömer: "Bunda bir sakınca yoktur Ka'b" dedi. Ka'b: "Evet" diye ıhk verdi.[174] Sonra Hz. Ömer: "Himyer (halkı) çekirgeyi sever. Kendine eyi öngördün?" diye sordu. Ka'b: "İki dirhem

(tasadduk etmeyi)" deyince •ftd dirhem yüz çekirgeden daha değerlidir. Sen bu öngördüğün parayı kendine harca!" dedi.[175] (Müsedded)

1204. Ebû Saîd'in bildirdiğine göre kendisi Ka'b'la birlikte haccederken çekirge sürüsü gelmiş. Ka'b kırbacıyla onlara vurmaya başlamış. (Ebû Saîd ler ki) "Ey Ebû İshâk sen ihramlı değil misin?" dedim. "Evet, ihramlıyım. ima bu, deniz avına girer. Zira bunun ilk nesli balığın burnundan çıkmıştır" iedi.[176] (Müsedded)

1205. Talha şöyle nakletmiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Ravhâ [177] yamaçlarında idik. Birden yaralanmış bir eşekle karşılaştık. Peygamber (saüallahu aleyhi vesellem): "Birazdan bu eşeğin sahibi gelir" buyurdu. Çok geçmeden sahibi geldi ve: "Onu siz alın" dedi. Resûluliah (sallaliahu aleyhi vesellem) de Ebû Bekir'e onu yol arkadaşları arasında bölüştürmesini emretti. Sonra yola çıktık. Arc [178] bölgesindeki Usâye [179] mevkiine geldiğimizde kıvrılmış yatan bir ceylana rastladık. Vücuduna bir ok saplanmıştı. Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) Ebû Bekir'e başında beklemesini ve onu insanlardan korumasını emretti. Ravi demiştir ki: Eşeğin sahibi Behz kabilesinden bir zattı. (İbn Ebî Ömer) Rivayet illetlidir. [180]

1206. Hişam'ın, babasından naklettiğine göre Zübeyr yanında yaban eşeği kebabıyla yolculuk yapar ve ihramlı olduğu halde onu yerdi. (Müsedded) [181]

1207. Abdurrahman b. Züeyb el-Esedî demiştir ki: Ben, Medine'den Mekke'ye kadar ihramlı bulunan Zübeyr b. Avvâm'a arkadaşlık ettim. Deniz avının etini yerdi. Kendisine bunun av olduğunu hatırlattığımda: "Onu

ihramsız biri avlamıştır. Ben bunu Allah Resûlü'ne sordum. Bunda bir sakınca görmedi" dedi. (el-Hâris)

1208. Câbir'in bildirdiğine göre Hz. Ömer (ihramlı iken) jerboa/çöl sıçanı öldürülmesi halinde ceza olarak bir iri kuzu, sırtlan öldürülmesi halinde bir coç, ceylan öldürülmesi halinde bir koyun, tavşan öldürülmesi halinde de bir ceçi yavrusu (tasadduk edilmesi)na hükmetmiştir. (Müsedded)

Ahmed b. Menî demiştir ki: Bize Süfyan bunu "jerboa" kelimesine kadar muhtasar olarak bildirmiştir.

1209. Yine EbuVZübeyir'den nakledilmiştir. Ancak bunda: "Bu cezai hükümlerin Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) ait olarak nakledildiğini sanıyorum" ilavesi yer almıştır. (Ebû Yala) [182]

1210. İbn Abbâs'ın azatlı kölesi İkrime demiştir ki: Hz. Ali deve kuşu yumurtalarını alan ihramh kimseye şöyle dedi: "Erkek deveni dişi develerinin üzerine salacaksın. Döllendiklerini anladığın zaman aldığın yumurtaların sayısı kadar deveyi belirleyerek Bunlar kurbanlık devedirler dersin. Ondan sonra sana tazmin etmen gerekmez. Bunlardan döl tutanları, tutar. Tutmayanları konusunda ise sana bir şey gerekmez. Tıpkı yumurtalardan da sağlam çıkanları ve bozuk çıkanları olduğu gibi." (Ravi) Dedi ki: Muâviye, Hz. Ali'nin hükmüne şaşırdı. İbn Abbâs da: "Muâviye niçin şaşırdı ki! O kişinin yapacağı, yumurtaları pazarda satıp, parasını tasadduk etmekten ibarettir.[183] (Müsedded)

1211. İkrime'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) (ihramh olarak) sırtlan öldürülmesi halinde bir koç kesilmesine hükmetmiş ve bunu av saymıştır.[184] (Müsedded)

1212. Abdullah b. Amr'ın naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) {ihramh iken) av köpeğinin öldürülmesi halinde kırk dirhem, çoban köpeğinin (davar köpeğinin) öldürülmesi halinde bir koyun, tarla köpeğinin (bekçi köpeğinin) öldürülmesi halinde bir farak [185] yemek, kapı köpeğinin öldürülmesi halinde bir farak toprak tasadduk edilmesine hükmetmiştir. Bu durumda katil sahibinin bunu ödemesi vazifesidir. Ev sahibinin de onu kabul etmesi bir vazifedir. (İbn Ebî Ömer) [186]

Umre

1213. Ensar'dan Ümmü Sinan adında bir kadın Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte haccetmek istedi. Hz. Peygamber (sallaUahu aleyhi vesellem) de ona: "Ramazan'da umre yap. Bu da senin için bir hac yerine geçer" buyurdu.[187] Saîd:[188] "Bu hükmün yalnız bu kadın için olduğunu biliyoruz" demiştir. (Ahmed b, Menî')

Zilhicce'nin On Gününde Umre Yapmak

1214. İbn Ebî Müleyke demiştir ki: Urve, İbn Abbâs'a: "Yazıklar olsun sana! Sen (halkı) yanıltmışsın?! (Zilhicce'nin) on gününde umre bulunmadığı halde sen bu günlerde umre yapmayı emrediyorsun (öyle mi)?" diye çıkıştı. O da: "Ey cahil! Sen annene sor!" diye karşılık verdi. Urve: "Ebû Bekir ve Ömer böyle yapmadılar. Onlar [189] elbette Allah

Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) senden daha iyi tanıyorlar ve ona senden daha çok uyuyorlardı" demesi üzerine İbn Abbâs şöyle karşılık verdi: "İşte tam burada tökezliyorsunuz. Ben, size Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) bahsediyorum. Siz ise Ebû Bekir ve Ömer'i karşıma çıkarıyorsunuz." (İshâk) [190]

Beytü'l-Makdis'ten (Kudüs'ten) Umre Yapmak

1215. Yûsuf b. Mahek'in bildirdiğine göre o, Abdullah b. Ebî Ammâr'ı şöyle derken işitmiş: Muâz b. Cebel ve Ka'b ile birlikte umre için ihrama girerek Beytn'l-Makdis'ten (Kudüs'ten) yola çıktık... (Hadisin devamını yukarıdaki gibi anlam) (Müsedded) [191]

Veda Tavafı

1216. Atâ'dan nakledildiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim bu Beyt(ullah)a hac ziyaretinde bulunursa, oradan ayrılmadan önce son yapacağı iş Beyt(ullah)ı tavaf etmek olsun" buyurmuştur. Kadınlara ise (tavaf etmeme) ruhsat(ı) vermiştir. (Müsedded) [192]

1217. Tavus demiştir ki: İbn Abbâs'a muhalefet eden kimseyi görmedim. Sustu... Yalnız Câbir b. Abdullah, Kurban bayramının ilk günü tavaf ettikten sonra adet gören kadın konusunda ona (İbn Abbâs'a)

muhalefet etmiştir. İbn Abbâs: "Bu durumdaki kadın yola çıkar, (memleketine) döner" dedi. Sonra Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında başına bu hal gelen bir kadına adam gönderdiler (ve bu meseleyi sordular). Kadın da îbn Abbâs'm görüşüne muvafık şeyler söyledi.[193] (İshâk)

Ben derim ki: Hadisin aslı, Câbir'le ilgili kısım hariç, Sahîhayn'da mevcuttur. Orada söz konusu kadının ismi Ümmü Süleyrn diye verilmiştir. [194]

Hacı Karşılamanın ve Hacıların Selamette Oluşlarını Müjdelemenin Meşru Oluşu

1218. Muhacir demiştir ki: Hz. Ömer: "Zilhicce'nin geri kalan günleri ile Muharrem, Safer ayları ve Rabiülewel'in on gününde hacmin ve onun af dilediği kimselerin günahları bağışlanır" dedi. (Müsedded) [195]

1219. Vehb b. Keysân der ki: Ebû Hureyre'nin Medine'de insanlara ilk hareket günü (Arefe) akşamı namazı kıldırdıktan sonra şöyle dediğini gördüm: "Dinleyin! Ebu'l-Kasırn Muhammed hayır işlerinde (herkesi) geçmiştir. Mervan'm azatlısı Zekvân da hacıları geçmiş ve insanların selamette olduklarını bildirmiştir." Süfyan demiştir ki: Bu konuda Zekvan şu şiiri söylemiştir:

Onu bir gece boyunca yürüten benim durmadan, Haber ulaştırmak için Yesrib halkına, Mina halkından" (el-Humeydî) [196]

Kabe Ve Mescid-İ Haram'ın Fazileti

1220. Hasan'm bildirdiğine göre Hz. Ömer, Kabe'nin hazinelerini alıp

Allah yolunda harcamak istedi. Ubey b. Ka'b da: "Seleflerin olan iki dostun, bunu yapmadılar. Eğer bu hayırlı bir şey olsaydı, mutlaka onlar yaparlardı" diye itiraz edince, vazgeçti. (İshâk) [197]

Hadis, munkatı bir senetle nakledilmiştir.

1221. Muâz b. el-Müsennâ, Müsedded'in Müsnectindeki ziyadelerde demiştir ki: Bize Dâvud b. Ruşeyd ... Atâ'dan: "Arş, Harem üzerindedir" sözünü nakletmiştir. [198]

1222. ibn Abbâs'm naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): Allah her gün yüz. rahmet indirir. Bunun altmışı tavaf edenler için, yirmisi Mekke halkı için, yirmisi de diğer insanlar içindir" buyurmuştur.[199] (el-Hâris)

1223. Hz. Ali b. Ebî Talib demiştir ki: "Ben biliyorum ki, Allah nezdinde yeryüzünün en sevimli bölgesi Beyt(ullah) ve civarıdır." (el-Fâkihî)

1224. İbn Cüreyc demiştir ki: Ben, İbn Ebî'l-Hüseyn'i şöyle söylerken duydum: Abdullah b. Ömer dedi ki: Muhakkak ki aziz ve celil olan Allah, kelamını seçerken Kur'ân'ı seçmiştir. Beldesini seçerken Harem'i seçmiştir. Harem içerisinde Mescid'i seçmiştir. Mescit içerisinde de Beyt(ullah)i seçmiştir." (el-Fâkihî)

Kabe'nin Örtüsü

1225. Ebû Hureyre demiştir ki: Resûlullah (salMiahu aleyhi veseilem), Es'ad el-Himyerî'ye sövülmesini yasaklayarak: "O, Beyî(ullah)e ilk örtü örten kişidir" buyurdu.

Hadisi, z»yıf biri olan Vâkıdî tek basma rivayet etmiştir.[200] (el-Hârİs)

1226. Mînâ demiştir ki: Abbâs b. Abdülmuttalib'i şöyle söylerken işittim: "Resûlullah (salla^u aleyhi veseilem) haccı sırasında Beyt(ullah)e Yemen kumaşından örtü örttü.[201] (el-Hâris)

Fetih Gazvesi'nden bahseden Câbir hadisi inşallah ileride gelecektir.

Kabe İçinde Namaz

1227. Ali b. el-Hüseyn'e Kabe içinde kılman namazın hükmü [soruldu]. "Ben, babam Hüseyin b. Ali ile birlikte Kabe'de namaz kıldım" şeklinde cevap verdi. (Müsedded) [202]

1228. İbn Ebî Müleyke'nin bildirdiğine göre Muâviye (Mekke'ye) geldiğinde Kabe'ye girdi. Sonra İbn Ömer'e birini göndererek: "Resûlullah (sallaüahualeyhivesellem) nerede namaz kılmıştı?" diye sordurdu. İbn Ömer de: "İki sütun arasında" dedi. Derken Abdullah b. ez-Zübeyr geldi ve sertçe kapıyı açtı. Kapı açılınca: "Ey Muâviye! Sen, vallahi, benim, îbn Ömer'in bildiğini senden daha iyi bildiğimi bilirdin. Fakat sen bana birini gönderip bunu sordurmak istemedin" dedi. (Ahmed b. Menf)

Beyt(ullah)e Girmenin Vacip/Farz Olmadığının Beyanı

1229. Hz. Âişe şöyle nakletmiştir: Peygamber (sallallahu aleyhi veseliem) bir gün onun yanma girerek: "Bugün bir şey yaptım. Keşke yapmasaydım. Beyt(uHdh)e girdim. Korkarım ki, (uzak) bölgelerden bir bölgeden biri çıkıp gelir, oraya girmeye güç yeîiremez ve kalbinde bundan dolayı bir burukluk olduğu halde geri döner" buyurdu. (İbn Ebî Ömer) [203]

1230. Zeyd b. Hâlid şöyle nakletmiştir: Hz. Peygamber'in (saüallahu aleyhi veseilem) Safa tepesine çıktığını gördüm. Sa'ya gündüz oradan başladı. Orada vakfe yaptı. Sonra oradan aşağı indi ve Batnü'l-Vadi'ye kadar yürüdü. Vadiyi geçinceye kadar remel yaptı (kısa ve hızlı adımlarla çalımlı yürüdü), onunla birlikte insanlar da remel yaptılar. Sonra normal yürüdü. [204] (el-Hâris)

1231. Şeybe'nin ümmü veledi şöyle nakletmiştir: Resûlullah'ı (sallallahualeyhi veseilem) Safa ile Merve arasında sa'y yaparken gördüm. "Vadinin ortası ancak sert adımlarla geçilir/geçilmelidir" buyuruyordu.[205] (İbn Ebî Ömer)

1232. İbn Ümmi Mektûm'un bildirdiğine göre o, Peygamber (sallallahu aleyhi veseliem) ile birlikte Safa ile Merve arasında sa'y yapmış. İbn Ümmi Mektûm tepeden inip sa'y yapmış/koşmuş, sonra Peygamber (sallallahu aleyhi veseilem) ona yetişsin diye durup beklemiş. Sonra şu şiiri okumuş:

Mekke ne hoş şehir, ne hoş vadi Ailem oradadır, dönüşüm ae orayadır Urada rehbersiz yürür aolagırım, Çünkü ben oraya kazıh çakmışımair.

Bunu duyan Resûlullah (sallallahu aieyhi vesellem) de: "O ne hoş beldedir buyurmuş.[206] (İbn Ebî Ömer)

1233. Safıyye binti Şeybe anlatıyor: Bana ait bir çardaktaydım. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) Safa ile Merve arasında sa'y yaptığına şahit oldum. Batnü'l-Vadi'ye (Vadinin ortasına) gelince, diz kapakları açılacak kadar hızlı koştuğunu gördüm.[207] {İbn Ebî Ömer)

1234. Safıyye binti Şeybe'nin kendilerinden bir kadından naklettiğine göre o kadın, kendisine ait bir çardaktan Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) Batnu'l-Mesîl'de sa'y yaparken ve şöyle derken görmüş.... Birinci rivayettekinin aynısını zikretti.[208] (Müsedded)

1235. Safıyye binti Şeybe'nin Nevfel oğullarından bir kadından bildirdiğine göre o kadın kendisine ait bir çardaktan Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem): "Şüphesiz, ki, Allah size sa'y t farz kılmıştır. Sa'y ediniz" buyurduğuna muttali olmuş. Yine sa'y yaparken: "Rabbim, bağışla, esirge! Zİra sen en güçlü olansın, en cömert olansın" diye dua ettiğini işitmiş.[209] (İbn Ebî Ömer)

1236. îbn Abbâs: "Ey Mekke halkı! Mina'dan döndüğüz zaman Safa ile' Merve arasındaki sa'ymızı unutmayın" demiştir. (Müsedcled) [210]

Abbâs'ın (Hacılara) Su Dağıtım Hizmeti

1237. Hz. Ali bildiriyor: Abbâs'a dedim ki: "Bizim için Allah Resulü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) hicâbe (Kabe'ye örtü giydirme) görevini talep et!" O da dedi ki; "Size bundan daha hayırlı bir hizmeti lütfetti; sikâye/su dağıtım hizmeti. O sizi eksiltir, ama siz onu

eksiltmezsiniz." Yine demiştir ki: Kabîsa'ya: O, Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) bunu talep etti mi?" diye sordum. "İstekte bulunduğu halde, bundan fazlasını vermedi" dedi. (İshâk)

Hadisin senedi hasendir.[211] Aynı hadisin benzerim Ahmed b. Menî ve Ebü Bekir b. Ebî Şeybe de Kabîsa'dan nakletmişlerdir. Bezzâr ise Muhammed b. Ma'mer yoluyla Kabîsa'dan nakletmiştir.

1238. Muhammed b. Abdullah b. ez-Zübeyr, -ki künyesi Ebû Ahmed'dir-demiştir ki: Bize Süfyan aynı senetle benzerini nakletti. Ancak (Abdullah b. Ebî Rezîn) "babasından naklen" ifadesini kullanmadı.[212] (EbÛ Ya'lâ)

1239. Abbâs b. Abdülmuttalib demiştir ki: Su dağıtım yerinde Allah Resulü (sallaüahu aleyhi vesellem) yanımıza geldi. Sonra halkın içtiği havuzdan su içmek için davrandı. "Sana su çıkaralım mı? Buraya insanlar ellerini daldırdılar" dedik. "Hayır. Bilakis bana insanların içtiği bu yerden su verin" buyurdu. Sonra İnsanların içtiği yerden su içti. (İshâk)

Senedinde kopukluk vardır.[213]

1240. Ebû Rafı' demiştir ki: Allah Resulü (saMahu aleyhi vesellem) cemreye gelince, Beyt(ullah)e kadar yürüdü, yedi şavtla tavaf yaptı. Sonra Zemzem kuyusuna gitti. Kendisine bir kova su getirildi. Ondan abdest aldı. Sonra: "Ey Abdulnutttaıib oğullan! Su dağıtım hizmetinize sükunetle devam ediniz.[214] Eğer insanların size izdiham yapmasından endişe etmeseydim, ben de (sizinle birlikte) su çekerdim " buyurdu. (Ebû Ya'lâ)

Zemzemin Fazileti

1241. Ebû Zerr'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Zemzem doyurucu bir yiyecek ve hastalıklara şifadır" buyurmuştur. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [215]

1242. Süleyman b. el-Muğîre'den nakledilmiştir. Muhtasar olarak zikredilen hadiste "hastalıklara şifadır" ifadesi geçmiştir. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [216]

Medine Harem'i Ve Fazileti

1243. İbrahim et-Teymî'nin naklettiğine göre Sa'd b. Ebî Vakkâs, Âsiye'yi [217] Harem'in korusunu (ağaçlarını) keserken yakaladı; baltasını ve abasını aldı. Kadın ona karşı Ömer b. el-Hattâb'dan yardım istedi. Hz. Ömer: "Baltasını ve abasını ona geri ver!" dediyse de Sa'd: "Vallahi ben Allah Resûlü'nün (salkllahu aleyhi vesellem) bana helal gördüğü bir ganimeti geri vermem" diyerek reddetti. Sonra Sa'd bu baltadan biçki yapıp Ölene kadar onu kullandı.[218] (Ishâk)

1244. Ze"d b. Eslem'in bildirdiğine göre Resûlullah (salbllahu aleyhi vesellem); Korudan/Harem 'den hir şey keseni görürseniz, onu dövün ve elindekileri alın " buyurmuştur.[219] (İshâk)

1245. Ebû Katâde'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Tebûk gazvesinden dönerken şöyle buyurmuştur: "Burası tayyibe/hoş beldedir. Beni oraya Rabbıın yerleştirdi. Körüğün demirin kirini/tortusunu giderdiği gibi (Allah da) oranın kirini giderir. Sizden kim

(Tebuk savaşından) geri katanlardan biriyle karşdaşırsa, sakın onunla ne konuşsun, ne de birlikte otursun." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [220]

1246. Urve'nin naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Medâin/Şehirler kılıçla fethedildi. Ama Medine Kur'ân'la fethedildi" buyurmuştur.[221] (Ebû Ya'lâ)

1247. Sübey'a el-Eslemiyye'nin naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Medine'de ölebilen ölsün. Çünkü orada ölen herkese ben kıyamet günü mutlaka şefaatçi veya şahit olurum. " (Ebû Ya'lâ) [222]

1248. Şube, Amr b. Murre'nİn şöyle dediğini bildirmiştir: Bana Ebu'l-Bahterî et-Tâî'nin bildirdiğine göre bazı insanlar Kûfe'de idiler... Sonra Medine'ye geldiler. Hz. Ömer: "Muhakkak ki Allah, Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) için, yeryüzünün yiyeceği en az ve suyu en tuzlu olan beldesi olduğu halde Medine'yi seçti. Şu hurmamdan olanı) [223] müstesna! Çünkü oraya Yüce Allah'ın izniyle Deccal ve veba girmez.[224] (el-Hâris)

Uhud'un Fazileti

1249. Abdülmüheymin b. Abbâs b. Seni b. Sa'd es-Sâ'ıdî demiştir ki: Bana babamın, dedemden naklen bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Tebuk gazvesinden dönerken Berk tepesine [225] çıkınca Uhud'u görmüş ve: "Bu öyle bir dağdır ki, o bizi sever, biz de onu severiz " buyurmuştur.[226] (İshâk)

Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) Kabrini Ziyaret Etmek

1250. Ömer b. Muhammed'in babasından naklettiğine göre İbn Ömer bir yolculuktan döndüğünde Hz. Peygamber {sallallahu aleyhi vesellem)'in Mescid'inde iki rekat namaz kılar, sonra kabrinin başına gider ve: "Sana selam olsun ya Resûlullah. Sana selam olsun ey Ebû Bekir. Sana selam olsun ey babacığım! derdi. (Müsedded) [227]

1251. Abdullah b. Dînâr der ki: İbn Ömer bir yolculuktan döndüğü zaman önce Mescid'e gider, iki rekat namaz kılar, sonra kabrin başına gelerek.....(İbn EbîÖmer} [228]

1252. Ebû Hureyre 'nİn naklettiğine göre Resûlullah (saüallahu aleyhi vesetkm): "Sakın kabrimi put edinmeyiniz." buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [229]

1253. Hz. Ömer der ki: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesdiem) şöyle buyururken işittim: "Kim benim kabrimi veya beni ziyaret ederse, onun için (âhirette) şahit ve şefaatçi olurum. Kim iki Harem'den birinde ölürse, aziz. ve celil olan Allah onu kıyamet günü güvende olanlar arasında diriltir. [230]

(Ebû Dâvud et-Tayâlisî)

1254. İbn Ömer'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahualeyhivesellem): "Kim vefatımdan sonra hacceder de beni ziyaret ederse, hayatımda beni ziyaret etmiş gibi olur" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [231]

1255. Ali b. Hüseyin'in bildirdiğine göre o, bir adamın gelip Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) kabrinin yanındaki bir

açıktan/delikten içeri girerek dua ettiğini görmüş. Onu çağırıp kendisine şöyle demiş: Sana babamdan işittiğim, onun da dedemden, onun da Resûlullah'tan naklettiği bir hadisi söyleyeyim mi? Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) buyurmuş ki: "Kabrimi bayram yerine, evlerinizi de kabirlere dönüştürmeyin. Bana salâtü selam getirin. Zira sizin salât ve selamınız her nerede olursanız olun bana ulaşır." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [232]

Küba'nın Fazileti

1256. Ebû Umâme b. Sehl b. Huneyfin babasından naklettiğine göre Resûlullah (sallallahualeyhivesellem): "Kim eksiksiz olarak (tam) abdest alır da sonra Kubâ mescidine giderek orada dört rekat namaz kılarsa bu, bir umreye denk (amel) olur" buyurmuştur. Senedinde zayıflık vardır. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [233]

1257. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Küba'ya yaya ve binekli olarak giderdi. (el-Hâris) [234]

1258. el-Velîd B. Kesîr bir adamdan şu sözünü nakletmiştir: Hz. Ömer Kubâ mescidine gelerek Ebû Leylâ'ya emir verdi ve ona: "Hurma özüne yakın dallara dokunma, mescidi bir hurma dalıyla süpür" dedi. Sonra: "Eğer bu mescid uzak bölgelerden (ufuklardan) bir bölgede veya (uzak) beldelerden bir beldede bulunsaydı bile, mutlaka ona gitmemiz gerekirdi" dedi. (Müsedded) [235]

Mescid-i Nebevî'nin Fazileti

1259. Ebû Saîd b. el-Muallâ demiştir ki: Hz. Ali'yi şöyle derken işittim: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Benim mescidimde kılınan bir namaz, Mescid-i Harem hariç, diğer mescitlerde kılınan bin namazdan daha hayırlıdır." (el-Hâris) [236]

1260. İbnü'z-Zübeyr demiştir ki: Ömer b. el-Hattâb'ı [237] şöyle derken işittim: "Mescid-i Haram'da kılınan bir namaz diğer mescitlerde kılman yüz namazdan daha faziletlidir." Süfyan demiştir ki: (Ashab) Mescid-i Haram'da kılman namazı Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mescidi hariç diğer mescitlerde kılman yüz bin namazdan daha faziletli görürlerdi. Zira Mescid-i Haram'ın ona fazileti 100 namaz kadardır.[238] (el-Humeydî)

Hayf Mescidi

1261. Ebû Hureyre demiştir ki: "Hayf mescidinde ve Hira [239] ile Sebir [240] dağları arasında yetmiş peygamber namaz kılmıştır." (Müsedded) [241]

1262. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahualeyhivesellem): "Hayf mescidine yetmiş peygamber defnediimiştir" buyurdu.[242] (Ebû Ya'lâ)

Taif'in Fazileti

1263. Ka'b demiştir ki: "Vec vadisi kutsaldır. Zira Rab yeryüzünü yarattığında oradan dünya semasına yükselmiştir." Mahzûmî, Vecc'in Tâif te bir vadi olduğunu söylemiştir. (İshâk) [243]

Mescid-i Aksa'nın (Kudüs'ün) Fazileti

1264. Abdullah b. Ahmed ez-Zühd'de senediyle Süleyman b. Keysân Ebû İsa el-Horâsânî'den şöyle dediğini nakletmiştir: "Kim, Mescid-i Aksa'da farz bir namazı cemaatle kılarsa, ona yirmi beş bin namaz sevabı verilir. Kim bunu tek başına kılarsa, ona da bin namaz sevabı verilir."

1265. Ebû Umâme demiştir ki: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Meymûne binti't-Hâris: "Ya Resûlallah! Bize Beytü'l-Makdis'i anlat!" dedi. O da: "Orası diriliş (neşr) ve toplanma (haşr) yendir. Oraya gidiniz ve orada namaz kılınız. Zira orada kılınan bir namaz, diğer yerlerde kılınan bin namaz gibidir" buyurdu. Meymûne: "Ya Resûlallah! Eğer oraya gitmeye gücümüz yetmezse ne yapalım?" diye sorunca da: "O zaman oraya, aydınlatılması için zeytinyağı hediye edersin. Kim oraya bir şey [244] hediye ederse, orada namaz kılmış kimse gibi sevap kazanır" buyurdu. (Ebû Yala)

Ben derim ki: Yahya ve hocası son derece zayıftırlar. Bu senet hatalıdır. Zira hadisi Ziyad b. Ebî Şevde kardeşinden, o da Osman'dan, o da Meymûne'den -ki bu, Hz. Peygamber'in eşi değil- rivayet etmiştir. Yahya veya Amr [245] senedi karıştırmıştır. Ebû Dâvud ve İbn Mâce'de rivayetin doğrusu yer almıştır. [246]

ALIŞVERİŞ KİTABI

Satın Alma ve Alacağı Tahsilde Hoşgörülü Olmanın Fazileti

1266. Abdurrahman b. Ebî Hüseyin'in bildirdiğine göre Osman b. Affân, bir adamdan bir bahçe satın aldı. Onunla pazarlık yaparak fiyatta anlaştı ve "Ver elini" dedi. Zira el sıkışmadan alışverişi geçerli saymazlardı. Bu durum karşısında satıcı: "Hayır, vallahi. On bin (dirhem) daha vermezsen, satmıyorum" dedi. Bunun üzerine Osman, Abdurrahman b. Avf a dönerek şöyle sordu: "Sen Allah Resulü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittin (değil mi?): Muhakkak ki Allah, ister satıcı, isterse alıcı olsun, ister borçlu, isterse alacaklı olsun, hoşgörülü davranan kişiyi cennete koyar, Hz. Peygamber'den (saMahu aleyhi vesellem) duyduğum bu sözü/müjdeyi hak etmem için sana on bin (dirhem) daha vereceğim.[247] (Ishâk)

1267. Matar el-Verrâk'ın bildirdiğine göre Osman b. Affân hacı olarak (Mekke'ye) geldi. Haccmı bitirdikten sonra Taife gitti. Hemen kendi arazisine bitişik bir arazi gördü ve satın almak istedi. Fiyatta on bin (dirhem) üzerinde anlaşamadılar. Hz. Osman, ayağını üzengiye attığında Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından bir zata şöyle dedi: "Sen Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) Allah (mal) satın almada, borcunu ödemede ve borcunu tahsilde hoşgörülü davranan kişiye rahmet eylesin? diye buyururken işittin mi?" O da: "Evet" deyince Osman:

"Siz ikiniz hemen o kişiyi (satıcıyı) bana getirin" dedi. Sonra adama on bin (dirhem)i verip yeri satın aldı. (Ishâk) [248]

1268. Salim el-Hayyât'm bildirdiğine göre Osman b. Affân bir adamla bir yer konusunda pazarlık yaptı ve alışveriş kesinleşti -veya kesinleşmek üzereydi- ki adam: "Vallahi, on bin (dirhem) daha vermezsen, bu yeri sana vermeyeceğim" dedi. Bunun üzerine Hz. Osman yanındakilere dönerek şöyle dedi: "Sizler biliyor musunuz ki, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: Allah borcu ödemede ve borcu tahsilde kolaylık gösterene rahmet eylesin" Onlar da "Evet, biliyoruz" deyince, adama on bin (dirhem) daha verip yeri satın aldı. (Ebû Ya'lâ)

1269. Harb b. Süreye demiştir ki: Bana Bel'aduyeh'den bir adam bildirdi. Dedi ki: Bana dedem şöyle bildirdi: Medine'ye gittim. Vadi'de konakladım. Baktım iki adam bir keçi için pazarlık yapıyorlar. Müşteri satıcıya: "Benimle alışverişte hoşgörülü ol!" diyor. Baktım adam güzel yapılı biri. Müşteri: "Ya Resûlallah! Şuna söyle de benimle alışverişte hoşgörülü olsun" diye ricada bulundu. Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) de -elini utarak- şöyle buyurdu: "Ben kıyamet günü Allah'la buluştuğumda kimsenin, yaptığım bir haksızlık sebebiyle benden malı, canı ya da namusu konusunda hak talep etmeyeceğini umarım. Fakat Allah, satımda ve satın almada, almada ve ödemede ve (alacağını) tahsilde yumuşak davranana rahmet eylesin.[249] (Ebû Ya'lâ)

Alışverişte Karşılıklı Rıza ve İndirimin Caiz Oluşu

1270. Ebû Matar demiştir ki: Mescitten çıktım. Baktım bir adam arkamdan: "İzarmı (peştamalını) kaldır. Böyle yapman Rabbinden sakınmaya ve elbiseni temiz tutmaya daha uygundur. Eğer Müslüman isen başından (saçından) biraz al!" diye sesleniyor. Ben de arkasından yürüdüm. İzar ve rida (entari) giyinmişti ve elinde kırbaç vardı. "Acaba bu kim?" diye sordum.

"Müminlerin emiri Ali....." denildi. Sonra Dâru Fırat [250] pazarına vardı. "Ey ihtiyar! Lütfedip üç dirheme bana bir gömlek sat!" dedi. Adam kendisini tanıyınca, ondan bir şey satın almadı. Sonra başkasına gitti. O da kendisini tanıyınca ondan da bir şey satın almadı. Sonra genç bir delikanlının yanma vardı ve ondan bir gömlek satın alarak bileklerinden topuklarına kadar giydi. Sonra elbisenin asıl sahibi geldi ve ona: "Senin oğlun müminlerin emirine üç dirheme bir gömlek sattı" denildi. O da: "Ondan iki dirhem alsaydın ya!" dedi. Sonra bir dirhemi alıp Müslümanlarla birlikte oturan Hz. Ali'ye götürerek: "Al bu dirhemi" dedi. Ali: "Niçin?" diye sorunca da: "(Oğlumun sana üç dirheme sattığı) gömleğin fiyatı iki dirhemdi" dedi. Ali ise: "O, bana kendi rızamla sattı ve ben de onun rızasıyla satın aldım" deyip (bir dirhemi almayı) reddetti. (İshâk ve Abd b. Humeyd) [251]

Ebû Ya'lâ da kendine ait bir ravi zinciri ile Muhtar et-Temmar'dan aynı hadisi tahrîc etti.

Târik b. Abdullah el-Muhâribî'nin alışverişte indirimin geçerliliğine dair hadisi Ölçü bahsinde gelecektir.

Alışverişte Uyanık Olmaya Teşvik

1271. Hüseyin b. Ali der ki: [252] Aldanan kişi ne övgüye layıktır, ne de ükafat alır" demiştir. (Ebû Ya'lâ) [253]

Zanaatkarlar Ve Kazançları

1272. İbn Ömer demiştir ki: Peygamber (sallaMıu aleyhivesellem) teyzesine bir uşak vererek: "Onu kasap, hacamatçı ya da kuyumcu yapına!" diye tembihledi.[254] (Ebû Ya'lâ)

1273. Câbir'in bildirdiğine göre Peygamber (salbüahu aleyhi vesellem) boyun damarlarından ve omuzları arasında kan aldırmış ve hacamatçıya ücretini vermiştir. Eğer haram olsaydı, ona bunu vermezdi.[255] (Ebû Ya'lâ)

1274. Hz. Ali demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şarkıcı ve ağıtçıların alış verişlerini ve onlarla ticareti yasaklamış; "Onların kazançları haramdır" buyurmuştur.[256] (Ebû Ya'lâ)

1275. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Muhakkak ki Allah gizden biti bir iş yaptığında, onu sağlam yapmasını sever" buyurmuştur.[257] (Ebû Ya'lâ)

Haram Kazançtan Sakındırmak (Ve Helal Kazanmaya Teşvik)

1276. Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (saUaüahu aleyhi vöeliem) şöyle buyurmuştur: "Sakın kan döken güçlü kişi hoşunuza gitmesin. Çünkü onu Allah katında hiç ölmeyecek bir katil beklemektedir.

Sakın haram kazanç sağlayan bir kimse hoşunuza gitmesin. Zira bu kişi malını infak etse veya tasadduk etse kabul edilmez; tasadduk etmezse (bıraksa) bereketi olmaz. Eğer geride onddft bir şey kalırsa, bu da onun için cehenneme azık olur." (Ebû Dâvud eî-Tayâlisî) [258]

1277. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Zenginlik, inal çokluğundan değildir. Asıl zenginlik gönül zenginliğidir" buyurmuştur.[259] (Ebû Ya'lâ)

1278. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Zenginlik, mal çokluğundan değildir. Asıl zenginlik gönül zenginliğidir. Mutlaka Allah, kulu için yazdığı rızkı ona verir. Öyleyse rızkı helal yollardan arayınız. Size helal olanı alıp, haram olanı bırakınız [260] (Ebû Ya'lâ)

Atâ/Ulûfe Dağıtım Vaktine Kadar Askerlere Vadeli Satış Yapmak

1279. Rubeyyi' binti Muavviz b. Afra demiştir ki: Bir kaç Ensarlı kadınla birlikte Ebû Cehil'in annesi Esma binti Mahrabe'nin yanma girdim. Oğlu Abdullah [261] b. Ebî Rabî'a ona Yemen'den koku gönderiyor, o da onları atiyye zamanına kadar vadeli satıyordu. Kendisinden koku satın aldım. Benim için koku tartıp, başkasının şişelerine koydu. Sonra: "Alacağımı sana yaz" dedi. Ben de (yazıcıya): "Onu Rubeyyi' binti Muavviz b. Afrâ'nm hesabına yaz" dedim. Bunun üzerine bana: "Sen efendisinin katili olan adamın kızısın" dedi. Ben de: "Vallahi ben efendisinin katili olan adamın kızı değilim. Fakat kölesinin katili olan adamın kızıyım" diye karşılık verdim. "Ben, sana asla bir şey satmam" dedi. "Ben de, vallahi,

senden asla bir şey satın almam. Bu, ne kokuya, ne de miske benziyor" dedim. Sonra (Rubeyyi') demiştir ki: "Oğlum! Bu zaman? kadar ondan daha güzel koku koklamadım. Ama o öyk konuşunca, ben de öfkelenip, dediğimi dedim." (İshâk)

Elbise (Bez) Ticareti

1280. Ebû Bekir es-Sıddîk'in bildirdiğine göre Resûlullah (saüallahu aleyhi vsellem): "Cennetlikler alışveriş yapmazlar. Alışveriş yapsalar bile yalnız elbise/giyim alışverişi yaparlar" buyurmuştur.[262] (Ebû Yala)

Haram Kazançtan Sakındırmak Ve Helal Kazanca Teşvik

1281. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs şöyle nakletmişlerdir: Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) bize hutbe irat etti....." Uzunca zikrettikleri hadiste şu sözler geçmiştir: "Kim haram mal kazanırsa, Allah onun ne sadakasını, ne köle azadını, ne haccını, ne de umresini kabul eder. Aksine kendisine o kadar günah yazar. Ölümünde geride bıraktığı ise cehennem azığı olur. Hıyanet yoluyla elde edilen bir malı bile bile satın alan, onu, ayıbı ve günahıyla hıyanet yoluyla temin eden gibidir. Hırsızlık yoluyla sağlanan bir malt, çalıntı olduğunu bile bile satın alan, ayıbı ve günahıyla onu çalan gibidir. " (el-Hâris)

Hadis, bu senetle uydurmadır. Son kısmı başka bir senetle de rivayet edilmiştir.

1282. Mus'ab b. Muhammed'in, Kabîsa'nm rivayetine göre Mus'ab b. Mina'nın, Ensarlı bir ihtiyardan (şeyhten) naklettiğine göre veya Veki'nin rivayetine göre ise Medine'li bir zattan naklettiğine göre Resûlullah (salfcdlahu aleyhi veseîlem): "Kim çalıntı olduğunu bile bile bir malı satın alırsa, onun günahına ve ayıbına ortak olmuş olur" buyurmuştur.

(İbn Ebî Ömer ve Ahmed b. Menî)

1283. Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (saîkllahu aleyhi veseîlem): helalinden bir mal kazanır da ondan kendine yedirir veya Allah'ın diğer yaratıklarına giydirİrse, bu onun İçin bir zekattır/arınmadır" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [263]

Erkende Bereket Vardır

1284. Yûsuf b. Abdullah b. Selâm'm babasından naklettiğine göre peygamber (saliallahualeyhiveseüem): "Allahım, ümmetimin günün erken saatlerinde yapılan işlerini bereketli eyle!" diye dua etmiştir.[264] {Ebû Ya'lâ)

1285. Enes'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Allahım, ümmetimin günün erken saatlerinde yapılan işlerini bereketli eyle!" diye dua geniştir.[265] (Ebû Ya'lâ)

Muzara'a/Belli Ölçekte Ürün Karşılığı Arazi İcarı

1286. Ebû Seleme demiştir ki: Ebû Ca'fer'e (yani Muhammed b. Ali b. el-Hüseyin'e) "Muhabere nedir?" diye sordum. "Mukâsemedir" dedi. (İshâk)

1287. Rifâ'a b. Râfi' b. Hadîc'in bildirdiğine göre bir zatın bir arazisi vardı. Başka biri ona: "Ürün karşılığı orayı bana kiraya verir misin? Allah oradan ne ürün çıkarırsa, seninle benim aramda ortak olacaktır" diye teklifte bulundu. O da: "Kabul. Ama Allah Resûlü'ne (sailallahu aleyhi vesellem) bir sorayım" dedi. Sonra Ebû Bekir ve Ömer'in yanma gitti. Onlar da: "Allah'ın Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) sor" dediler. Hz. Peygamber'e sordu; ama yanıt vermedi. Ebû Bekir ve Ömer'e, Allah Resûlü'nün yanıt vermediğini söyleyince onlar da: "Haydi git. Eğer bu haram olsaydı, seni bundan menederdi. Git, belli ürün karşılığı arazini kiraya ver!" dediler. Derken ekin canlanıp yeşercü. Bir gün o tarafa Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yolu düştü ve tarlanın yanından geçerken: "Bu arazi kime aittir?" diye sordu. "Falan kimseye aittir. Burasını falan kimseye belli ürün karşılığında icara verdi" dediler. "İkisini de bana çağırın" buyurdu. İkisi de geldi. Toprak sahibine: "Arazi için yaptığı masrafım buna iade et. Tarlandan çıkan ürün sana aittir" buyurdu.[266] (ishâk)

1288. Ebû Ca'fer el-Hatmî demiştir ki: Amcam beni bir uşağıyla birlikte Saîd b. el-Müseyyib'e gönderip: "Müzâraa (tarlayı icara vermek) hakkında ne dersin?" di)"? sordurdu. O da şöyle cevap verdi: İbn Ömer, kendisine bu konuda Rafi b. Hadîc'ten bir hadis rivayet edilene kadar bunda bir sakınca görmezdi. Hadise göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Harise oğullarına gitmiş- Zuhayr [267] topraklarında bir ekin görmüş ve: "Zuhayr'ın ekini ne güzel olmuş!" demiş. Yanındakiler: "Bu, Zuhayr'a ait

değildir" deyince "Burası Zuhayr ait topraklar değil inidir?" diye sormuş. Onlar da: "Evet, ama o burasını falan kimseye ürün karşılığında icara verdi" demişler. Bunun üzerine Peygamb (sallallahu aleyhi vesellem): "Bunun için yaptığı masrafını ona iade edin. Ekininizi alın" buyurmuş. Râfi' demiştir ki: "Biz de ekinimizi aldık ve yaptığı masrafı kendisine ödedik.[268] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

1289. Rifâ'a b. Râfi' b. Hadîc'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ekin tarlalarının kiraya verilmesi ve icarını yasaklamıştır. Fakat kişinin bir araziyi satın veya ödünç almasına bir şey dememiştir. Bunun üzerine babam bir araziyi Ödünç verdi. Ödünç alan da orasını ekip, içine bir ev yaptı. Bir gün babam hayvanına binip oraya gitti ve evi görünce: "Bu da nedir?" diye sordu. "Bunu, arazini ödünç verdiğin zat inşa etti" denildi. O da "Ödünç vermeme karşılık mı!?" deyip emir verdi ve ev yıkıldı. (İshâk) [269]

1290. Hz. Âişe'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi ellem): "Rızkı yerin derinliklerinde/gizlediklerinde arayınız" buyurmuştur.[270] (Ebû Ya'lâ)

1291. Ebû Muhammed'in bildirdiğine göre bir adam İbn Ömer'den bir arazi satın almış ve (İbn Ömer) oraya pislik/hayvan gübresi atmamasını şart koşmuş. Adam da: "Orasını ancak bu ıslah eder" deyince "Madem ki, orasını ancak bu ıslah eder, öyleyse bırak" demiş. (Müsedded)

Simsar Ve Şehirlinin Köylü Adına Satış Yapmaması

1292. Salim Ebu'n-Nadr (Temîm oğullarından bir ihtiyardan naklen) şöyle anlatmıştır: Haccac b. Yusuf zamanında ben Basra mescidinde bulunurken elinde bir asâ ve bir sahife ile ihtiyar gelip yanıma oturdu.....Bu şekilde başlayan hadisin ilerleyen kısmında şu ibareler geçmiştir: Ben henüz genç bir delikanlı iken babamla birlikte Medine'ye girdik. Satmak için Medine'ye develerimizi getirmiştik. Talha b. Ubeydullah babamın dostu idi. Ona konuk olduk. Babam: "Ebû Muhammedi Bizimle birlikte sen de gel ve develerimizi satıver. Çünkü biz bu piyasayı bilmiyoruz" dedi. Talha da şöyle cevap verdi: "Senin adına satış yapmama gelince, bunu yapamam. Çünkü Allah Resulü (saîlalkhu aleyhi vesellem) şehirlinin köylü adına satış yapmasını yasakladı. Fakat sizinle birlikte pazara çıkarım. Şayet sizinle pazarlık yapanlardan sizia adınıza güvendiğim bir kişi olursa, ona satmanızı söylerim." Sonra bizimle birlikte (pazara) çıktı ve pazarın bir köşesinde oturdu. Biz bir çok kişiyle develerimiz konusunda pazarlık yaptık. Sonunda biri bize, bizi memnun edecek bir teklif verdi. Bunun üzerine Talha'nın yanına gidip (develerimizi) ona satmak konusunda görüşünü sorduk. O da "Ona satınız. Size, onun vefakârlığı ve dürüstlüğü konusunda güvence veririm" dedi. Böylece biz de ona sattık ve paramızı aldık. (Ebû Ya'lâ) [271]

Faiz

1293. Ubâde b. es-Sâmit şöyle demiştir: Resûlullah'ı (sallaMıu aleyhi veseliera) Ramazan ayı içerisinde Perşembe gecesi -ki, o geceden sonra

artık Ramazan orucu tutmadı bir Ensar meclisinde: "Arpa arpayla kafizi (33 it) kafiline eşit ve peşin olarak değiştirilir. Fazlası faizdir" buyururken işittim. (Ahmed b. Menî) [272]

Hadisin aslı Müslim'in Sahîh'inde farklı ifadelerle ve buradaki ziyade olmaksızın geçmiştir.

1294. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûİullah (sallallahu aleyM vesellem): "Altın altınla, gümüş gümüşle, buğday buğdayla, arpa arpayla, tuz tuzla ve hurma hurmayla misli misline, ölçeği ölçeğine birbirine eşit olarak trampa edilirler. Kim artınrsa veya artırılmasını talep ederse, faize bulaşmış olur" buyurmuştur.[273] (Ebû Ya'lâ)

1295. Ebu'z-Zübeyr el-Mekkî demiştir ki: Câbir b. Abdullah'a buğdayın hurmayla farklı miktarlarda peşin olarak değiş tokuş edilmesinin hükmünü sordum. Dedi ki: Biz, Resûlullah'm (saMahu aleyhi vesellem) zamanında bir sâ' buğdayı, altı sâ' hurmaya karşılık peşin olarak satın alırdık. Eğer bedeller aynı cinsten ise, misli misline değiştirilmesinden başka seçenek yoktur.[274] (Ebû Ya'lâ)

1296. Atâ der ki: İbn Abbâs kölelerine hurma ürünlerini bir, iki ve üç sene önceden satardı. Câbir kendisine neden böyle yaptığını sorunca da:

Bilmez misin ki, köle ile efendisi arasında faiz cari değildir" diye yanıtladı.[275] (Müsedded)

1297. Ebû Ma'bed'in bildirdiğine göre İbn Abbâs, kölesine meyveleri henüz tatmadan satardı. Kendisi ile kölesi arasında faizin cari olmadığını düşünürdü. (Müsedded)

1298. Resûlullah'm (sallallahu aleyhi veseUem) azatlısı Ebû Râfi' anlatmaktadır: Muhtaç duruma düştük ve hanımımın iki halhalini alarak

Ebû Bekir'in halife seçildiği yıl yola çıktım. Yolda Ebû Bekir'e rastladım ve bana: "Bu nedir?" diye sordu. Ben de "Hayatta olanın nafakaya ihtiyacı vardır" dedim. "Bende gümüş para var" dedi ve terazi istedi. Halhalleri bir kefesine, gümüşü de diğer kefesine koydu. İki halhal bir dânik kadar fazla geldi. Bunun karşılığını verdi, Ben "Ey Allah Resulü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) halifesi bu sana helaldir" deyince "Ey Ebâ Rafı'! Sen helal etsen de Allah bunu helal kılmaz.

Zira ben Resûlullah'ı (salblbhu aleyhi veselkm): Altın altınla, gümüş gümüşle ağırlığı ağırlığına birbirine eşit olarak değiştirilir. Fazla veren de, fazlasını alan da cehennemdedir buyururken işittim." (İshâk, Ebû Bekir b. Ebî Şeybe, el-Hâris ve Ebû Ya'lâ) [276]

1299. Ebû Kays'm bildirdiğine göre Ebû Bekir es-Sıddîk Şam'daki ordu kumandanlarına şöyle yazmıştır: "Sizler faizin yaygın olduğu topraklara düştünüz. Altını altınla yalnız ağırlığı ağırlığına eşit olursa değiş tokuş ediniz. Gümüşü gümüşle yalnız ağırlığı ağırlığına eşit olursa, değiş tokuş ediniz. Yiyeceği yiyecekle yalnız ölçeği ölçeğine eşit olursa, değiş tokuş ediniz.[277] (İshâk)

Ben derim ki: "Muhammed b. es-Sâib, İbnü'l-Kelbî olup kesinlikle metruktür.

1300. Ebû Saîd er-Rakkâşî'nin bildirdiğine göre İbn Abbâs'm azatlısı İkrime Basra'ya geldi. Cuma mescidinde/Büyük mescitte yanma oturduk. Dedi ki: "Şu pirinizi/şeyhinizi (Hasan b. Ebi'l-Hasan'ı kastetmektedir) menetmez misiniz? Müslümanların gümüşü gümüşle, altını altınla değiştirmek şeklinde peşin olarak yaptıkları alışverişin haram olduğunu ileri sürmektedir. Ben şahadet/tanıklık ederim ki, İbn Abbâs bunu helal kabul

etmiştir." Ebû Saîd demiştir ki: Ona dedim ki: "Yazıklar olsun sana! Hatırlamıyor musun ki, ben başucunda, sen de ayaklarının yanında oturuyorduk da bir adam gelip, senin başucuna dikilmişti. Sen de ona: "Ne istiyorsun?" diye sormuştun. O da: "İbn Abbâs'a altının altınla satışını soracağım" demişti ve sen ona: "Haydi git. O, bunda bir sakınca olmadığını söylemektedir" deyince İbn Abbâs sarığını yüzünden kaldırıp oturmuş ve şunları söylemişti: "Estağfurullah! Vallahi ben yalnız Müslümanların her türlü peşin alış verişlerini helal görüyordum. Sonra Abdullah b. Ömer ve Ömer b. el-Hattâb'tan bu konuda hadis işittim. Onlar bu hususta Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vsellem), benim duyup belleyemediklerimi bellemişlerdi. Allah'tan af dilerim (Estağfırullah) [278] (İshâk)

1301. Abdullah b. Ebî Müleyke demiştir ki: İbn Abbâs'ı "Sarftan/Dövizcilikten tövbe eder, Allah'tan bağışlanmak dilerim" derken işittim.[279] (İshâk)

1302. Ata demiştir ki: Hz. Peygamber'in (saMahu aleyhi vesellem) ashabından on, on beş kişi (13-19) îbn Abbâs'm yanma gitti ve dediler ki: "Biz senden daha yaşlıyız ve Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) senden daha iyi tanımaktayız. O ne zaman sarfı (para değiş tokuşunu) helal saydı? Halbuki biz Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) bundan men ederken işitmiştik..... Ravi, hadisi Usâme'den nakletmiştir.

Hadis Sahîh'te geçmektedir. Kütiib-i Süte müellifleri hadisi bu sözlerle bu sayıda sahabiden nakletmemişlerdir. Senette geçen İsmail [280] hakkında tenkit vardır.! (İshâk)

1303. Katâde demiştir ki: Saîd b. el-Müseyyib'e bolluk zamanına kadar vadeyle iki koyuna karşılık bir koyun satmanın hükmünü sordum.

Dedi ki: Bunu bir adam Ömer b. el-Hattâb'a sordu. Ömer de: "Allah'ın en son indirdiği âyet ribâ/faiz âyetidir. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bunu bize tefsir etmeden vefat etti. Bu yüzden faizi de, faiz kuşkusu bulunanı da Kakın" dedi. [281]

Ben derim ki: Bunu, sual kısmı hariç, İbn Mâce rivayet etmiştir. (İshâk)

1304. Bilâl demiştir ki: Yanımda kalitesiz hurma vardı. Onunla pazardan yarı ölçeğinde daha kaliteli hurma satın aldım. Sonra erkenden Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanma gittim ve bu yaptığımı ona anlattım. "Hemen git hurmanı al ve bunu iade et" buyurdu. Ben de öyle yaptım. Sonra ResûlulLah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Hurma hurmayla misli misline, buğday buğdayla misli misline, arpa arpayla misli misline, tuz tuzlamisti misline, altın altınla ağırlığı ağırlığına, gümüş gümüşle ağırlığı ağırlığına takas yapılır. Fazlası faizdir [282] {İshâk ve Ebû Ya'lâ)

1305. İbrahim demiştir ki: Bilâl'ın yanında kurtlanmış hurma vardı. Onun iki sa'ını bir sâ (kaliteli) hurmaya sattı.[283] (el-Hâris)

1306. Bilâl demiştir ki: Yanımda Peygamber'e (salhllahu aleyhi vesellem) ait hurma vardı. İki sâ'a karşılık bir sâ olmak üzere ondan daha kaliteli hurma buldum ve (değiş tokuşla) satın aldım. Sonra onu alıp Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi veseliein) götürdüm. "Bunu nereden buldun Bilâl!" dedi. Ben de: "(Sizin hurmadan) İki sâ'a karşılık (bundan) bir sâ' satın aldım" demem üzerine: "Onu iade et ve bize kendi hurmamızı getir" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [284]

1307. Şurayh'ın naklettiğine göre İbn Ömer: "Bir dirheme karşılık bir dirhem verilir. Onlardan biri fazla olursa, faiz olur" demiştir. [285] (Müsedded)

1308. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs şöyle nakletmişlerdir: Allah Resulü (sailallahualeyhivöellem) bize hutbe irat etti.... Zikrettikleri uzun hadiste şu sözler eeçmiştİr: "Kim faiz yerse, yediği faiz kadar karnını ateşle doldurmuş olur. Eğer faizle bir mal kazanırsa, Allah onun hiç bir amelini kabul etmez Yanında faiz malından bir kırat bile bulunduğu müddetçe Allah 'in ve meleklerin lanetine duçar olur." (el-Hâris) [286]

1309. Ebû Hureyre'nin meclislerine katılanlardan birisi olan Yezîd b. Abdurrahman es-Suhaymî der ki: Ona (Ebû Hureyre'ye) vadeyle iki koyuna karşılık bir koyun satın almanın hükmünü sordum. "Ancak peşin olursa caizdir" dedi.[287] (Müsedded)

1310. İbrâhîm demiştir ki: "Eğer altını gümüşten koparıp ayıramıyorsan (yani her iki metalden oluşmuş bir malı), onu altın ya da gümüş karşılığında satmanda sakınca yoktur." (Müsedded)

1311. Saîd b. el-Müseyyib'in bildirdiğine göre Hz. Ali ile Osman sarftan/dövizcilikten menetmişlerdir.[288] (Müsedded)

1312. Muhammed b. Sîrin'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallaüahu aleyhi veseUem), Ebû Bekir ve Ömer sarfı (paranın parayla satışını) yasaklamışlardır.[289] (Müsedded)

1313. Ebû Abdullah demiştir ki: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından otuz kişi gördüm. Hepsi de sarftan menederdi. Bunlardan biri de Muâz b. CebePdir. {Müsedded)

1315. Yezîd b. Ebî Yezîd'in bildirdiğine göre o, İbn Abbâs'a rastlamış ve ona sarfın hükmünü sormuş. O da: "Bana gelen her Müslüman'a eski görüşümden döndüğümü ilet!" dedi. (Müsedded)

1316. Ubeyd b. Nadle'nin bildirdiğine göre Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) devenin bir parçasının, deve yavrusu karşılığında satılmasının hükmü sorulmuş ve O, bunu yasaklamıştır.[290] (Müsedded)

1317. Yahya b. Ebî Kesîr demiştir ki: Bana İbn Abbâs'dan duyan birinin naklettiğine göre, ona bir devenin iki deve karşılığında vadeyle satışının hükmü sorulmuş. O da: "Fazlalık, uygundur. Et bazında bir sakınca yoktur.[291] (Müsedded)

1318. Hasan b. Muhammed b. Ali'nin bildirdiğine göre Hz. AH bir deveyi iki deveye karşılık vadeyle satmıştır. (Müsedded)

1319. Saîd b. el-Müseyyİb'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem) hayvanın hayvanla satışını yasaklamıştır.[292] (Müsedded)

1320. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Gümüş gümüşle, altın altınla, hurma hurmayla, buğday buğdayla, arpa arpayla ve tuz tuzla misli misline veya ağırlığı ağırlığına birbirine eşit olarak trampa edilirler..[293]

1321. Abdullah [294] şöyle anlatmıştır: Resûlullah (saMahu aleyhi zamanında bir deve kesilip parçalandı. Bir adam: "Bana bir koyun karşılığında onun parçalarından bir parça verin" dedi. Peygamber aleyhivesellem) de: "Bu (satış) uygun olmaz" buyurdu. (İbn Ebî Ömer) [295]

1322. Ebû Nadre'nin bildirdiğine göre Ebû Saîd: "Hurmanın hurmayla satışında, gümüşün gümüşle satışına nazaran daha çok faiz vardır" demiştir. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [296]

Hakkını Tam Almak İsteyenin Ölçek Kullanma Zorunluluğu Ve İndirimin Geçerli Oluşu

1323. Târik b. Abdullah el-Muharibî bildiriyor: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) iki kere gördüm..... Hadisin devamında demiştir ki: Beraberimizde bize ait bir de tahtırevan olduğu halde bir kafileyle Rabeze'den yola çıkarak Medine yakınma gelip konakladık. Biz otururken yanımıza üzerinde iki beyaz elbise bulunan bir adam çikageldi. Selam verdi, selamını aldık. Sonra: "Bu kavim nereden geldi?" diye sordu. "Rabeze ve Rabeze'nin güneyinden" dedik. Yanımızda kızıl bir (erkek) devemiz vardı. "Deveyi bana satar mısınız?" dedi. "Tabi ki satarız" dedik. "Kaça satarsınız?" dedi. "Şu kadar sa hurmaya" dedik. Hiç indirim yapmadan: "Aldım gitti" dedi. Sonra devenin başından tutup Medine'ye girdi ve gözden kayboldu. Sonra birbirimizi kınayarak: "Siz devenizi tanımadığınız bir adama verdiniz" dedik. Tahtırevan içindeki kadın: "Kendinizi kınamayınız. Benim gördüğüm o yüz, size zarar vermez. Dolunay gecesinde onunki kadar yüzü Ay'a benzeyen birim görmedim" diye teselli etti. Akşam olunca adam geldi ve şöyle söyledi: "es-Selamü aleyküm (Selam olsun size). Ben, Resûlullah'ın (salkllahu aleyhi vesellem) size gönderdiği elçisiyim. O, size doyuncaya kadar (hurmadan) yemenizi emretmektedir. Hakkınızı tam olarak alıncaya kadar ölçüp alın." Biz de doyana kadar yedik, ölçüp

hakkımızı tam olarak aldık. Ertesi gün Medine'ye girdik. Baktık ki Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) minberde (hutbe irat ediyor). (Ebû Bekir b. EbîŞeybe) [297]

1324. Ebû Sahra demiştir ki: Bizden Târik adında bir adam şöyle nakletmiştir: Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi veseilem) iki kez gördüm. Birinde Zülmecaz panayırında bir hayvan üzerinde idi. Hayvanın ayakları kanamıştı.

Sonra gelip Medine'de konakladık. Yanımıza bir adam çıkageldi ve:

"Nereden geldiniz?" diye sordu. "Rabeze'den ve Rabeze civarından" dedik. "Satacak bir şeyiniz var mı?" diye sordu. "Evet şu deveyi satacağız" dedik. "Kaça satacaksınız?" diye sordu. "Şu kadar vesk (163 İt) hurmaya" dedik. Bunun üzerine yularından tutup deveyi kendine doğru çekti ve sonra onu alıp Medine'ye götürdü. Dedim ki: "Kaybettik. Tanımadığımız birine deve sattık" dedim. Beraberimizde çadırın bir köşesinde duran bir kadın vardı. Dedi ki: "Ben size devenin bedelini garanti ediyorum. Allah'a yemin ederim ki, ben, adamın yüzünü dolunay gecesi parlayan Ay gibi gördüm. Size hıyanet etmez" dedi. Sabah olunca adam yanında hurmayla geldi ve: "Ben, Resûlullah'm (sallallahu aleyhi veseilem) size gönderdiği elçisiyim. Doyuncaya kadar bu hurmadan yiyiniz. Hakkınızı tam olarak alıncaya kadar ölçüp alınız" dedi. Biz de öyle yaptık. (Ebû Ya'lâ)

Alışverişte Şart Koşma ve Dirhem (Gümüş Para)

1325. Hz. Âişe, satmamak ve hibe etmemek şartıyla cariye satın alan kimse hakkında: "Ben bunu mekruh görmekteyim. Şartı mekruh görmekteyim" demiştir.[298] (Müseclded)

1326. Abdullah b. Mes'ûd'un hanımı Zeynep bildiriyor: Hz. Ömer, benim hizmetime bir hizmetçi verdi. Abdullah (b. Mes'ûd): "Onu satar mısın?" dedi. Hanımı: "Ben, müminlerin emirinin benim hizmetime verdiği bir hizmetçiyi satmam" dedi ve bu konuda ısrar etti. Sonunda onu hanımından satın aldı ve (başka) bir hizmetçi satın alıncaya kadar onun hizmetinde devam etmesini şart koştu. Bunu duyan biri hemen koşup Hz. Ömer'e haber verdi. Hz. Ömer yanına vararak: "Duydum ki Zeyneb'in cariyesini satın almışsın" dedi. O da: "Evet. Satın aldım" deyince "Sakın ona yaklaşma. Onda başka biri için istisna ve şart vardır" dedi.[299] (Müsedded) Beyhakî, bunu Muhammed b. Abdurrahman b. Ebî Dirâr vasıtasıyla Hz. Ömer'den nakletmiştir.

1327. Âbis'in bildirdiğine göre Huzeyfe, Nahalı iki adamdan bir nâka (dişi deve) satın aldı ve nakit paraya (gümüş paraya) razı olmalarım şart koştu. Sonra onlarla birlikte evine gitti ve onlara bir kese çıkardı. Bunun için adamlar birbirleriyle kavga ettiler. Sonra onlara başka bir kese çıkardı. Yine kavga ettiler. Bunun üzerine Huzeyfe: "Sizden Allah'a sığınırım" dedi... (Hadis devam ediyor) (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

1328. Haccâc b. Ertât ise aynı olayı ravi zinciri ile şu ibarelerle nakletmiştir: Huzeyfe bir adamdan dört yüz (dirhem)e bir dişi deve satın aldı ve nakit paraya razı olmasını şart koştu. Bunun üzerine ona îsfehan'dan, gümüş parayı ondan daha iyi tanıyan birini getirdi. Huzeyfe ona bir kese çıkardı. Hepsinin sahte (karışık) olduğunu söyledi. Sonra bir kese daha

çıkardı. Yine hepsinin sahte olduğunu söyledi. Sonra bir kese daha çıkardı. Yine hepşjnin sahte olduğunu söyleyince (Huzeyfe): "İkinizden de Allah'a sığınırım" dedi.... (el-Hâris) [300]

Yasaklanan Alışveriş Türleri

1329. Saîd b. el-Müseyyib bildiriyor: İbn Ömer, Râfi' b. Hadîc'e birini göndererek Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Acem (Arap olmayanların) topraklarının satın alınması ve kiralanması hakkındaki sözünü sordu. Râfi b. Hadîc de: "Resûlullah ((sallallahu aleyhi vesellem) Acem topraklarının satılması, satın alınması ve kiralanmasını yasakladı" diye haber gönderdi. (İshâk)

Hadiste zayıflık vardır. [301]

1330. Attâb b. Useyd'in dediğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisini (memur olarak) gönderirken onu selef usûlü alışverişten, şartlı satıştan menetmiş ve: "Mâlik olmadığın şeyi satma!" diye tembihlemiştir.

(Ebü Ya'lâ) Senedinde kopukluk vardır. [302]

1331. Abdülkerim el-Cezerî'nin Temîm oğullarından bir adamdan naklettiğine göre Peygamber (sallallahualeyhivesellem): "Köpek bedeli, fahişe mehri ve içki parası haramdır" buyurmuştur. (Ebü Dâvud et-Tayâlisî) [303]

İçki satışı yasağı ile ilgili diğer rivayetler İçecekler bahsinde gelecektir.

1332. Ebû Hureyre'nin meclisine katılanlardan birisi olan Yezîd b. Abdurrahman es-Suhaymî'nin bildirdiğine göre o, Ebû Hureyre'ye davarın memesindeki sütü satmanın hükmünü sormuş, o da: "Onda hayır yoktur" demiştir. (Müsedded) [304]

1333. Ibn Ömer demiştir ki: Resûlullah (sallahu aleyhi vesellem) mecr [305] satışını, yani henüz anne karnındaki yavruların satın alınmasını yasaklamıştır.[306]

1334. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) iyice meydana çıkmadan/olgunlaşmadan meyvelerin satışını yasaklamıştır.[307] (Ebû Bekir b. Ebeybe)

1335. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) borcun borçla satın alınmasını yasaklamıştır.[308] {Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

1336. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah ((sallallahu aleyhi vesellem): "Kim göğsü şişirilmiş bir koyun satın alırsa, onu üç gün tutma hakkı vardır. Ondan sonra memnun kalırsa, onu tutar. İade ederse, onunla birlikte bir sâ' da hurma verir" buyurmuştur.[309] (el-Hâris)

1337. Yine Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Mülâmese (gece elle dokunma) yoluyla alış veriş yapmayın. Müşteri, kızıştırmayın. Garar (bedellerden biri meçhul) alış verişi yapmayın. Şehirli köylü adına satış yapmasın. Kim göğsü şişirilmiş bir koyun satın alırsa, üç gün onu sağsın. Sonra iade ederse, onunla birlikte bir sâ' da hurma versin" buyurmuştur.[310] (Ebü Ya'lâ)

1338. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Azgın deve iade edilir" buyurmuştur.[311] (Ebû Ya'lâ)

1339. îbn Ömer: "Meyveler iyice belirmeden/olgunlaşmadan satılmaz" demiştir. İbn Abbâs ise: "Tatlanıncaya kadar" derdi.[312] (Müsedded)

1340. Abdurrahman b. Ebî Nuam'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallaliahu aleyhi veseliem) uncunun ölçeğini yasaklamıştır. (MÜsedded) Bu, miirsel ve hasen bir ravi zinciridir. Ancak Dârekutnî, başka bir kanaldan yine Abdurrahman vasıtasıyla Ebû Saîd'den mevsûl olarak tahrîc etmiştir.

1341. Ebû^Iuâz demiştir ki: Ben tekecilik yapardım (yani, teke veya koçla, dişi davarları döllerdim). Berâ beni bundan men ederek: "Bu helal değildir" dedi. (Müsedded)

İhtikârdan Men

1342. Ebû Useyd'in azatlısı Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Osman b. Affan yiyecek ve tabaklanmış deri dışındaki mallarda stokçuluğu yasaklardı. (İshâk) [313]

1343. Süleyman et-Teymî ise: "Hz. Osman ihtikârı (stokçuluğu) yasaklardı. Sonra Zübeyr bir azatlısı -veya bir kişi- hakkında onunla konuştu..... Bunun üzerine (yasaktan) vazgeçti" ifadesiyle nakletmiştir. {Müsedded)

1344. Müslim el-Hayyât demiştir ki: Saîd b. el-Müseyyib için gazel (silkilmiş ağaç yaprağı) ve hurma çekirdeği satın alıyordum. O da onları stokluyordu. (ishâk)

1345. Ebû Umâme'nİn bildirdiğine göre Resûluilah (sallaliahu aleyhi vesellem) yiyecek maddelerinin stoklanmasını (ihtikârı) yasaklamıştır.

(Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve İbn Ebî Ömer) [314]

1346. Hz. Ali'nin bildirdiğine göre Resûluilah (sallaUahu aleyhi vesellem) ülkede stokçuluğu (ihtikârı) yasaklamıştır. (el-Hâlİs) [315]

Kapora (Süftece)

1347. Abdullah (b. Mes'ûd)'un hanımı Zeyneb'in bildirdiğine göre Resûluilah (sallaliahu aleyhi vesellem) ona Cedâd'de kırk vesak hurma, Hayber'de de yirmi vesak arpa verdi. Sonra yanma Âsim b. Adî geldi ve: "İstersen hepsini burada sâ'tıa verip Hayber'de senden tam olarak alayım" dedi. Zeynep de: "Bekle, müminlerin emirine bir sorayım" dedi. Bunu ona anlattığı zaman o bunu hoş karşılamadı ve: "Bunu nasıl garanti edeceksin?" dedi.[316] Vekî demiştir ki: "İşte bu, süftece olup Hz. Ömer'in görüşüne göre mekruhtur." (İshâk)

Selem Akdi

1348. Muhammed b. Hamza b. Yûsuf b. Abdullah b. Selâm babasından, o da dedesinden nakletmiştir: Resûluilah (sallaliahu aleyhi vesellem) Yahudilerden Yâmîn adında bir adama belli bir vâdeyle selem akdiyle kuru hurma satu. Yahudi: "Ama falan kimsenin bahçesindeki hurmadan olsun" diye şart koştu. Bunun üzerine Nebî (sallaUahu aleyhi vesellem): "Falan kimsenin bahçesindeki hurmadan şartıyla olmaz" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [317]

Kökler Ve Meyveler

1349. Saîd b. el-Müseyyib'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) müzâbene ve muhâkaleyi yasaklamıştır. [318] (Hadisin içinde bunların açıklamaları da yer almıştır)

Ravi demiştir ki: Saîd b. el-Müseyyib'e mülkün altın ve gümüş karşılığında kiraya verilmesini sordum. "Bunda sakınca yoktur" dedi.[319] (Müsedded)

1350. İbn Tâvus'un bildirdiğine göre babası otları otlakta satardı.[320] (Müsedded)

1351. Hasan'dan nakledildiğine göre o, yaş otların kesilmeden satılmasını mekruh görürmüş. (Müsedded}

1352. Atâ'ya yaş" otların satılması sorulduğunda, "İki kere değil, bir kere kesilip satılmalıdır" demiştir. (Müsedded}

1353. Sa'd demiştir ki: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim su fazlasını (başkalarından) saklarsa, Allah da kıyamet günü onu fazlından mahrum eder" buyururken işittim. (Ebû Ya'lâ) [321]

Şüpheli Durumlardan Sakınmak

1354. Ammâr b. Yâsir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Helal de bellidir, haram da bellidir. Bunlar arasında İse şüpheli şeyler vardır. Kim şüpheli, şeylerden sakınırsa,

dinini daha iyi korumuş olur. Kim de şüpheli şeylere bulaşırsa, büyük günahlara girmesi pek muhtemeldir. Koru etrafında hayvanlarını otlatan çoban misali. Sürülerini koruya sokması pek muhtemeldir. Dikkat ediniz, her hükümdarın bir korusu vardır. Allah'ın korusu da hadleridir (yani had cezası takdir ettiği günahlardır)." (İshâk) Senedi zayıftır. [322]

Muhammed b. Ferac kendisine nakleden zattan, o da Ammar b. Yasir'den benzerini nakletmiştir. [Ebû Ya'lâ] [323]

1355. Sa'd'ın azatlısı Ebû Abdurrahman anlatmaktadır: Gece ben ve Sa'd hurma dolu bir bahçeye gittik. Bahçenin sahibini aradık, ama bulamadık.

Sa'd bana: "Eğer gerçek mümin olmak seni sevindirecekle, ondan hiç bir şey yeme" dedi. Bu yüzden geceyi aç geçirdik. (Müsedded)

Zor Durumdaki Kişinin Satışı

1356. Huzeyfe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallaUahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "İnsanların en serleri, her darda kalanı gözetip onunla alış veriş yapanlardır Dikkat ediniz, darda kalanlardan alışveriş haramdır. Dikkat ediniz. Darda kalanlardan alışveriş yapmak haramdır. Müslüman Müslümamn kardeşidir. Ona zulmetmez ve onu yalnız bırakmaz.- Eğer iyilik yapacaksan, kardeşine yap. Yoksa, derdine dert/sıkıntısına sıkıntı katma!"

Senedinde metruk bir ravi vardır. Aynı zamanda nmtıkatıâır.l (Ebü Ya'lâ)

1357. Vasile b. el-Eska' anlatmaktadır: Hayf mescidinde Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi veseüem) gördüm. Arkadaşlarım bana: "Kenara çekil Vasile!" dediler. Yani, Resûlullah'm (sallaUahu aleyhi vesellem) önünden çekilmemi söylediler. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Bırakın gelsin. Sadece, soru sormak için geldi" buyurdu. Yaklaştım ve dedim ki: 'Anam babam sana feda olsun ya Resûlallah, bize senden sonra tutunacağımız bir konuda fetva ver" dedim. "Sen bunu kendine danış" buyurdu. Ben de "Ben bunu nasıl yaparım ki?" deyince; "Müftüler/Fetvacılar fetva verse bile sen, kalbinde kuşku uyandıranı bırak, kuşku uyandırmayana sarıl!" buyurdu. Ben yine: "Ben bunu nasıl yaparım?" dedim. "Elini kalbinin üzerine koy. Zira kalp, helal konusunda sakin olurken haram konusunda sakin olmaz. Muhakkak ki, büyük günaha düşme korkusuyla küçük günahı terk etmesi Müslümamn takvasının sonucudur"

buyurdu. "Ya haris (hırs sahibi) kimdir?" diye sordum. "Kazancını helal olmayan yolardan arayan kimsedir" buyurdu. "Mütteki (vera sahibi) kimdir?" diye sordum. "Şüpheli yerlerden uzak duran kimsedir" buyurdu. "Mümin kimdir?" diye sordum. "Canları konusunda insanların şerrinden emin oldukları kimsedir" buyurdu. "Müslüman kimdir?" diye sordum. "Müslümanların dilinden ve elinden emin oldukları kimsedir" buyurdu. "Hangi cihat daha üstündür?" diye sordum. "Zalim hükümdar karşısında gerçeği haykırmaktır" buyurdu.[324] (Ebü Yala)

Aldatmaktan Sakındırmak

1358. İsmâîl b. îbrâhîm b. Abdullah b. Ebî Rabî'a, babasından, o da dedesinden naklen selef hadisini şu ilaveyle zikretmiştir: "Resûlullah (sallnllahu aleyhi vesetlem) üzerine kuru buğday konmuş yaş buğdaya rastladı ve (sahibine) "Neden böyle yaptın? Bıraksana kardeşlerin kendi bildiklerini satın alsınlar" buyurdu. (Ishâk)

1359. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs şöyle anlatmışlardır: Resûlullah (sallallahu aleyhi veseOem) bize hutbe irat etti..... Zikrettikleri uzun hadiste şu sözler de geçmiştir: "Kim alışverişte bir Müslümanı. aldatırsa, o bizden değildir. O kıyamet günü Yahudilerle birlikte haşr olunur. Çünkü onlar, insanlar arasında Müslümanları en çok aldatanlardır. " (el-Hâris) Hadis uydurmadır!

1360. Abdurrahman b. Ebî Leylâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bizi aldatan bizden değildir" buyurmuştur.

(Müsedded)

Hadiste zayıflık vardır. [325]

1361. Kays b. Ebî Garaze'nin anlattığına göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yiyecek maddesi satan bir adama rastladı ve: "Ey yiyecek satıcısı, yiyeceğin altı da üstü gibi mi?" diye sordu. "Evet" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: "Müslümanları aldatan, onlardan değildir" buyurdu. (EbûYa'lâ) [326]

Satış Âdabı

1362. Bize Muhammed b. Ubeyd, Muhtar (b. Kani et-Temmâr)dan, o da Ebû Matar'dan naklen bildirdi: Mescitten çıktım. Bir adamın arkamdan "İzarım/eteğini topla!" diye seslendiğini gördüm.... Baktım ki Hz. Ali. Sonra deve pazarına gitti ve: "Satış yapın, ama yemin etmeyin. Zira yemin, malı yok eder, bereketi kaldırır" dedi. Sonra hurma satıcısının yanma gitti. Baktı ki bir hizmetçi ağlıyor. "Ne oldu sana?" diye sordu. "Bu adam bana bir dirheme hurma sattı. Efendim onu kabul etmek istemedi" dedi. Bunun üzerine Hz. Ali: "Al onu ve parasını ona geri ver! Çünkü o bir hizmetçidir. Onun bir yetkisi yoktur" dedi. Adam da parayı geri ödedi. Sonra devam edip hurma satıcılarına uğradı ve: "Yoksulu yedirin ki, kazancınız artsın" dedi.

Abd b. Humeyd demiştir ki: Bize Muhammed b. Ubeyd ravi zinciri ile benzerini bildirdi. Metinde "Ona dirhemi geri verdi" sözünden sonra şu ilave yer almıştır: "Ey müminlerin emiri benden memnun kalmanı

istiyorum" dedi. O da: "İnsanlara haklarını tam olarak vermen kadar beni hiçbir şey memnun edemez!" dedi.

Yine "Kazancınız artsın" sözünden sonra şu ilave geçmiştir: Sonra hareket edip beraberinde Müslümanlar olduğu halde balıkçıların yanma vardı ve: "Bizim pazarımızda ölüp suyun yüzüne çıkmış balık satılmaz" dedi. Sonra Dam Fırat'a -Kerâbîs pazarına gitti. Bir Müslümanm yanma vararak: "Ey ihtiyar! Bana üç dirheme bir gömlek satıver" dedi. Satıcı onu tanıyınca, ondan bir şey satın almadı. Sonra başka birine gitti. O da tanıyınca, ondan da bir şey satm almadı. Sonra bir delikanlının yanma gitti ve ondan üç dirheme bir gömlek satm aldı ve onu, bileklerinden topuklarına kadar giydi [327] (İshâk)

1363. Câbir b. Abdullah'ın naklettiğine göre Resûlullah (saUailahu aleyhi veseüem): "Muhakkak ki Allah fahiş (çirkin söz ve davranış sahibi) ve mütefahh'ışİ (çirkin söz ve davranış sergilemeye çalışanı) de, çarşı pazarlarda bağıranı da sevmez" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ)

1364. îbn Ömer, küçük boylu koyunlarını satan bir adama rastladı ve: "Koyunlarını kaça satıyorsun?" diye sordu. "Şu şu fiyata satıyorum" dedi. İbn Ömer de: "Ben şu şu fiyata satm alırım" dedi. Ama adam o fiyata satmamaya yemin etti. Bunun üzerine İbn Ömer oradan ayrıldı. İşini görüp tekrar geldi. Bu sefer adam: %sy Ebû Abdurrahman! Koyunları bana verdiğin fiyattan al!" dedi. Fakat İbn Ömer: "Sen yemin etmiştin. Şeytana yardım edip sana yeminini bozdurmam" dedi. (Müsedded) [328]

1365. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahualeyhivesellem): "Sizden hiç biriniz kardeşinin pazarlığı üzerine pazarlık yapmasın, kardeşinin dünür gittiğine dünür gitmesin" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [329]

1366. Muhammed b. Musa b. Mihrân'ın babasından naklettiğine göre Resûlullah {sallallahu aleyhiveseltem) Veda haccmda şöyle buyurmuştur: "Ey tüccar topluluğu! Sizlerin omuzlarına şu sorumluluğu yüklüyorum; Kervanları yolda karşılamayın. Şehirli de köylü adına satış yapmasın." (İbn Ebî Ömer) [330]

1367. Hz. Ali b. Ebî Tâlib bildiriyor: Resûlullah (sallailahu aleyhi vsetlem) bir cenaze töreninde idi. Buyurdu ki: "Sizden kim Medine'ye giderek hiç bir put bırakmayıp kırar, hiç bir resim bırakmayıp karalar, hiç bir kabir bırakmayıp, düzler?" Topluluk arasından bir adam ayağa kalkarak: "Ben ya Resûlallah!" dedi. Adam hemen yola çıktı. Sanki Medine'den ürküp geri döndü. Sonra Hz. Ali gitti. Döndüğünde: "Ya Resûlallah! Orada hiçbir put bırakmadım, hepsini kırdım. Hiçbir kabir bırakmadım, hepsini düzledim. Hiçbir resim bırakmadım, hepsini karaladım. Sonra döndüm" dedi. Resûîulîah (sallallahualeyhi vesellem): "Kim bunlardan birini tekrar yaparsa,..." buyurarak, çok ağır söz söyledi. Hz. Ali'ye: "Ne fitneci, ne kendini beğenmiş, ne de hayır işleriyle meşgul olmayan tüccar ol! Zira bunlar amelde geri kalmışlardır" buyurdu. (Ebû Dâvud eî-Tayâlisî)

Kabirlerin düzlenmesi vb. ile ilgili kısmı Sahîh'te geçmiştir.[331]

1368. Nuaym b. Abdurrahman demiştir ki: Bana ulaştığına göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Rızkın onda dokuzu ticarettedir" buyurmuştur. Nuaym demiştir ki: "Geri kalan onda birlik kazanç da sürü (koyun) beslemektedir.[332] (Müsedded)

1369. Ebû Saîd demiştir ki: Hz. Ali'yi: "Hakkıyla alış veriş yapmayan tüccar fâcirdir" derken işittim.[333] (Müsedded)

1370. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs anlatmaktadırlar: Resûlullah (sallaüahu akyhivesilem) bize hutbe irat etti... Uzun hadis içerisinde şu sözler geçmiştir: "Kim kardeşini aldatırsa, Allah ondan rızkı çeker alır, işlerini bozar ve onu, kötülüğe teslim eder. Müslümana zarar veren, dünya ve âhirette bizden değildir, biz de ondan değilizdir. Kim, Ödeme gücü bulunduğu halde alacaklısını savsaklarsa, ona öşür memurunki gibi günah yazılır. " Hemen Avf b. Mâlik el-Eşce'î ayağa kalkarak: "Öşür memurunun günahı nedir?" diye sordu. Resûlullah (salklkhu aleyhi vesellem) de: "Öşür memurunun günahı, her gün Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların lanetine uğramasıdır. Allah kime lanet ederse, ona hiçbir yardımcı bulamazsın" buyurdu.[334] (el-Hârİs)

1371. Ebû Umâme demiştir ki: "Kim, Allah biliyor ya, ödemek niyetiyle insanlardan bir borç alırsa, daha vadesi dolmadan Allah alacaklıyı memnun eder ve o alacağından vazgeçer. Kim de, Allah biliyor ya, ödememek niyetiyle bir borç alırsa, Allah ondan onun (kısasen) öcünü alır ve Sen, onun hakkını senden almayacağımı düşündün (öyle mi?) buyurur.[335] (el-Hâris)

1372. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre bir adam: "Ya Resûlallah! Hem haccetmem gerekiyor, hem de borcum var (nasıl yapayım?)" diye sordu. O da: "Önce borcunu Öde!" buyurdu.[336] (Ebû Ya'lâ)

1372b. Ebû Harız, İbrâhîm (b. Yezîd en-Nehaî)'den nakletmiştir: Esved b. Yezîd, Naha' ailesinin tacir azatlılarından borç alır, sonra atası (devlet yardımı/ödeneği) çıkınca, öderdi. Atası çıktığında Esved ona: "İstersen, alacağını ertele. Çünkü bu atadan ödememiz gereken (başka) haklar vardı" dedi. Ama tacir: "Olmaz" dedi. Bunun üzerine Esved ona beş

yüz dirhem nakit ödeme yaptı. Tacir parayı teslim alınca: "Al bunu. Sende kalsın" dedi. Esved: "Daha önce ben bunu istediğimde reddetmiştin" deyince tacir şöyle karşılık verdi: Ben senin bize, Abdullah b. Mes'ûd'dan naklen Hz. peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim iki kere borç verirse, birini tasadduk etmiş gibi sevap kazanır" buyurduğunu naklettiğini işittim. (Ebû Ya'lâ)

İbn Hibban bunu sahih görmüş [337] ve Ebû Ya'lâ'dan aynı senetle nakletmiştir. Ahmed b. Hanber ve İbn Mâce de Alkame yoluyla İbn Mes'ûd'dan benzerini nakletmişlerdir. İçeriğinde Alkame'nin bir kıssası geçmekte olup metin farklıdır. Bunların iki ayrı olay olduğu anlaşılmaktadır. [338]

Menfaat Karşılığı Borç Vermekten Men

1373. Umâre el-Hemdânî demiştir ki: Hz. Ali'den işittiğime göre Resûlullah (salbllahu aleyhi veseöem): "Menfaat sağiayan her borç, faizdir" buyurmuştur. (el-Hâris) [339]

Vadeli Borcun Vadesinden Önce Ödenmesi Halinde Borçtan Düşülmesi Konusunda Ruhsat Verilmesi

1374. Muhammed b. Alî b. Yezîd b. Rukâne'nin bildirdiğine göre Muhammed b. Ömer b. Alî ona şöyle nakletmiş: Resûluîlah (salbllahu-aleyhi vesellem) Yahudilerin (Medine'den) sürülmelerini emredince: "Bizim alacaklarımız var" dediler. O da: "(Alacaklarınızı) Şimdi alın ve biraz indirim yapın" buyurdu. (İbn EbîÖmer) [340]

İbn Cüreyc demiştir ki: Bana, Dâvud b. el-Husayn, sonra İbn Abdü'l-Eşhel yoluyla Hz. Peygamber'den (saMahu aleyhi vesellem) bunun benzeri nakledildi.

Borçlanmaktan Sakındırmak ve Borçlanma

Allah adına alışveriş yapın. Allah adına borçlanın" sözleriyle nakledilen İbn Mes'ûd hadisi Cihad bölümünde

gelecektir.

1375. Kesîr b. Abdullah b. Amr b. Avf, babasından, o da dedesinden, o da Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem): "İslam'da kimse borçlu bırakılmaz" buyurmuştur. Yani, borçlunun borcu mutlaka ödenir. [341]

Hadiste zayıflık vardır. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

1376. Ebû Utbe'nin bildirdiğine göre o, Ebû Umâme'den şöyle işitmiş: ResûluUah (saUallahu aleyhi vesellem) zamanında bir adam, arkasında ödenmemiş iki dinar borç bırakarak vefat etti. Allah Resulü (sallaUahu aleyhi vesellem) bu yüzden namazını kılmayı reddetti ve: "Arkadaşınızın namazını (kendiniz) kılın" buyurdu. Hemen Ebû Katâde yanma vararak: "Onun borcunu ben ödeyeceğim" de. Bunun üzerine Resûluîlah (saüaüahu aleyhi vesellem) kalkıp namazım kıldı. (Ahmed b. Menî) [342]

İbn Vehb, Muâviye'den benzerini nakletmiş, ancak Ebû Katâde'nin ismini zikretmemiştir. (Ebû Ya'lâ)

1377. Ebû Saîd demiştir ki: Hz. Peygamber'in (sallallalıı aleyhi vesellem) katıldığı bir cenaze töreninde ben de bulundum. Cenaze (musalla taşına) konduğu zaman Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Borcu var mı?" diye sordu. Ashap: "Evet, var!" deyince namazını kılmaktan vazgeçip: "Arkadaşınızın namazını siz kılın" buyurdu. Hz. Ali, onun dönüp gittiğini görünce, peşinden gidip: "Ya Resûlallah! Borcundan kurtuldu. Borcunu ben üsleniyorum" buyurdu. Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) geri dönüp namazını kıldı. Namazı bitirince şöyle buyurdu: "Ey Ali! Allah seni hayırla mükâfatlandırsın. Sen Müslüman kardeşinin ipoteğini kaldırdığın (bağlarını çözdüğün) gibi Allah da kıyamet günü senin ipoteğini kaldırsın (bağlarını çözsün). Hangi kul, kardeşini borcundan

kurtarırsa, mutlaka kıyamet günü Allah da onu borcundan kurtarır (günahlarını bağışlar)" buyurdu. Bunu duyan Ensar'dan bir zat ayağa kalkarak: "Ya Resûlallah, bu Ali'ye özgü bir şey midir?" dîye sordu. O da: "Hayır. Bütün Müslümanlar içindir" buyurdu. (Abdb. Humeyd) [343]

1378. Sadaka b. Isa demiştir ki: Enes b. Mâlik'i şöyle anlatırken işittim: Namazını kılsın diye Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) bir erkek cenazesi getirildi. Resûlullah (sallallahualeyhivesellem): "Borcu var im?" diye sordu. "Evet" dediler. Bunun üzerine: "Borcunu ödemeyi garanti ederseniz, namazını kılarım" buyurdu.[344] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

1379. İsâ b. Sadaka b. Abbâd el-Yeşkurî demiştir ki: Babamla birlikte Enes b. Mâlik'in yanma girdim. Ona: "Bize, Allah'ın izniyle istifade edeceğimiz bir hadis naklet" dedim. Sonra şöyle dediğini işittim: "Sizden borçsuz ölmeyi becerebilen, yapsın. Zira ben Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) gördüm. Kendisine borcu bulunan bir cenaze getirildi. "Borcunu ödemeyi garanti etmediğiniz sürece onun namazını kılmam. Zira benîm namazım, ona fayda erir" buyurdu. İnsanlar borcunu ödemeyi garanti etmeyince, namazını V lmadı ve: "O, kabrinde de borçludur/rehindir" buyurdu.[345] (Ebû Ya'lâ)

1380. Enes'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber'e (sallaMıu aleyhi vesellem), namazını kılması için bir cenaze getirildi. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Borcu var mı?" diye sordu. İnsanlar: "Evet, var" deyince; "Cebrail beni borçlu kimsenin namazını kılmaktan menetti. Borcu olan kişi, borcu Ödenene kadar kabrinde rehin tutulur" buyurdu.[346] (Ebû Ya'lâ}

1381. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Üç şeye dikkat çevrilmez [347] buyurdu. Bunlardan biri olarak: "Kişi, borcu sırtına bininceye kadar ona dikkat çevirmez' buyurdu. (Ahmed b.

1382. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs bildirmektedirler: Resûlullah (salîallahu aleyhi vesellem) bize hutbe irat etti.... Zikrettikleri uzun hadiste şu sözler yer almıştır: "Felaketzedeye borç veren, borcunu güzellikle istesin, sonra aynı ameline yeniden başlasın. Zira Allah katında, verdiği her dirheme karşılık ona cennette bin kantar verilir. Kim Müslüman kardeşine borç verirse, ona, verdiği her dirheme karşılık Uhud, Hira, Sebir ve Sina dağlan ağırlığınca (sevap) verilir. Eğer vadesi geldiğinde borcunu talepte ona hoşgörülü davranırsa, ona, geçen her gün için sadaka sevabı, yazılır. Hesap ve azap görmeksizin, Sırat köprüsünden, çakan şimşek gibi geçer. Kime de Müslüman kardeşi borç için muhtaç olur da verecek gücü bulunduğu halde ona borç vermezse, Allah, iyilik sahiplerini mükâfatlandırdığı, günde ona cenneti haranı kılar. " (el-Hâlis)

Hadis uydurmadır.!

1383. Ebû Kesîr'in bildirdiğine göre Sa'd b. Ebî Vakkâs, bir adamdaki alacağını tahsil etmeğe geldi. "Çıktı" dediler. Bunun üzerine o da: "Şahitlik ederim ki ben Resûlullah'ı (salîallahu aleyhi vesellem): "Bir adam Allah yolunda öldürülse, sonra diriltilse, sonra yine Öldürülse, sonra diriltilse, sonra yine öldürülse bile borcunu ödemedikçe cennete giremez " buyururken işittim. (Abd b. Humeyd) [348]

---

[1] İki asılda şeklinde yer almıştır. Ama bana göre doğrusu şeklinde olmalıdır.

[2] Senedinde hakkında ihtilaf edilen Kâbus b. Ebî Zabyân bulunmaktadır. Bana göre bu zatın hadisi hasen derecesindedir. Bûsîri de demiştir ki: "Senedinde yer alan Kâbus hakkında ihtilaf edilmiştir. Geri kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir."

[3] Senedinden oldukça zayıf biri olan Husayn b. Ömer bulunmaktadır. Bûsîrî bu zat lakkında yorum yapmamış, yalnızca: "Hadisin iki şahidi vardır" demiştir.

[4] Senedinde Kilâb b. Ali yer almaktadır. İbn Ebî Hatim bu zatı eİ-Cerh ve't-Ta'âîl isimii serinde zikretmiştir. Müsnede'de şöyle denilmiştir: "Harem'de kim birini öldürürse, udürülür. "Ruhbanlık sebebiyle haccetmedim ve Harem'İn kutsallığını bilemedim" sekinde bir mazereti kabul edilmez." eî-İthâfm hamişinde ise şu açıklama yer almıştır: Yani ne evlilikten uzak durmak ne de Hıristiyanlıkta olduğu gibi tamamen iba dete yönelmek vardır. Sarûra aynı zamanda haccetmeyen kimse anlamına da gelir. Bûsîrî: "Senedinde yer alan Mansûr b. Seleme zayıf biridir. Ama haberin şahidi vardır" demiştir.

[5] Bu, müellifin defalarca yalan ve uydurma olduğunu açıkça ifade ettiği hadis cüz'ünden alınma bir parçadır.

[6] Bu kelimeyi M. ez-Zeî«nd'den ekledim, el-îthafda da metin iki asıldaki gibidir.

[7] Senedinde yer alan İsmail b. Râfi'i zayıf görmüşlerdir. Sonra Heysemî'nin şöyle dediğini gördüm: "Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan İsmâîl b. Râfi' zayıf bindir. (III, 276) Benzer değerlendirmeyi Bûsırî de el-İthâf da yapmıştır.

[8] el-Ithâfda bu şekilde geçmiştir. İki asılda (yani Müsnede ve Mücerrede nüshalarda) liiüj (arkadaşlarımızi)"yer almıştır.

[9] İki asılda ifade bu şekildedir. el-İthâf da ise "Necde'nin mallarından ve kölelerinden tanıdıklarınızı alınız" şeklinde yer almıştır.

[10] M. ez-Zevnid'de ifade "Kurban bayramı günü, denildi" şeklindedir. Ki bu gün hacc-ı ekber (büyük hac) günüdür.

[11] Heysemî rivayetin yalnız merfû kısmını nakletmiş ve "Senedinde yer alan Fırat b. cl-Ahnet zayıf biridir" demiştir (III, 270). Bıısîrî ise değerlendirme yapmamıştır.

[12] Tevbe sûresi, 9/37.

[13] Bunu Bezzâr da nakletmiştir. M. ez-Zevâid'de bildirildiğine göre (III, 268) hepsinin senedinde de zayıf biri olan Musa b. Ubeyde er-Rabezî yer almıştır. Bunun zayıf oluşu konusunda Bûsırî de ez-Zevâid müellifine katılmıştır.

[14] Bûsîrî bunu İsmail b. Ebî Salih'in babasında nakîi şeklinde zikrederek "Bunu el-Hâris mürsel olarak rivayet etmiş ve zayıf olduğunu söyledi" demiştir.

[15] Müsnede ve el-Ithâf da ise ifade "Abdullah b. Ömer'in bir oğlundan nakledildiğine göre Resûlullah (sailallalıu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur...." şeklindedir. Ben bunu el-Hâris'in bAüsned'İnin elimde bulunan iki nüshasında da bulamadım. Hadisi Taberânî eî-Mu'cemu'l-kebîr'de rivayet etmiştir. Heysemî de demiştir ki: "Senedinde yer alan Haccâc b. Nusayr'ı İbn Hibbân ve başkaları güvenilir kabul ederken Nesâî ve başkaları zayıf olduğunu söylemişlerdir." {III, 278). Aynı konuda Sünen müellifleri tarafından nakledilen ibn Mes'ûd ve İbn Abbâs'dan gelen başka rivayetler de mevcuttur. Bûsîrî ise rivayetin senedine ilişkin bir değerlendirme yapmamıştır

[16] Senedinde yer alan Hâris'in hocası Halîl b. Zekeriyya zayıf biridir. Bûsîrî de aynı yerde onun zayıf olduğunu belirtmiştir. Aynı konuyla ilgili Ebû Davud'un naklettiği

[17] Bûsîrî'nin belirttiğine göre senedinde ismi zikredilmeyen bin vardır. i ı u,M«ı nakleden ravi de zavıftır.

[18] İki asılda bu "A-al 0^ (annesinden naklen) şeklinde geçmiştir. İfade el-Cerh ve't-Tn'dîl'den istifadeyle tashih edilmiştir. Senette geçen Musa b. Katan'] Buhârî ve İbn Ebî Hatim eserlerinde zikrettikleri halde onunla ilgili herhangi bir tenkit nakletmemişlerdir.

[19] İfade iki asılda bu şekilde geçmiştir. Kenzü'l-urnmM'da ise: (Ebû Ubeyd, İbn Ebî Şeybe, İbn Sa'd ve Müsedded'den naklen) "^^j' (iplerini boyunlarında bırakmayınız)" şeklinde yer almıştır.

[20] Müsnede'de belirtildiğine göre bunu İbn Ebî Ömer de nakletmiştir. Bkz. Kenzii'l-ummâl (III, 28). Bûsîrî bununla ilgili yorum yapmamıştır.

[21] Senedinde yor .lan Harâm b. Osman metruktür Müsnete de sene* d o ha Ebû Osman'dan naklen» .fadesi yer alm.ş». Doğrusu, üzere (I, 191, yazma) Haram b. Osman*. Bûsîrî hadisi pek çok kaynağa nispe fakat zayıflığına işaret etmemiştir.

[22] Müsneifde: »Bu, senedi Sn«*. mevkuf bir hadvst.r" denilmisür. Bûsîrî ravilerini, güvenilir olduklarını belirtmiştir.

[23] (IV, T.81) belirtildiğine göre hadisi Nesâî ve Ebû Dâvud nakletmişlerdir. Bûsîrî de ravilerinin güvenilir olduklarım söyiemiş ve: "Bunu Sünen müellifleri daha kısa bir metinle naklettiler" demiştir.

[24] Haf, ibn Hacer demiş* ki: "Bunu İbn Ebî Şeybeman yoluyla nakletmlŞ olup senedi ceyyiMn, (IV 114) Heysemî de Bu Bezzâr muhtasar olarak nakletm^ olup ravileri Sahih'in ravileridir. (L 280). ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[25] Bakara sûresi 2/202.

[26] Beyhakî ceyyid bir senetly rivayet etmiştir. (IV, 333). Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[27] Müsnede'de denilmiştir ki: "Ebû Dâvud başka bir tarikten farklı ifadelerle naklet-mişür." Ben derim ki: Ebû Davud'un Sünen'inde Kira bahsine bakınız. Bûsîrî de demiştir ki: "Bunu Müsedded zayıf bk senetle rivayet etmiştir. Çünkü Abdullah b. Şebîb zayıftır. Aynı hadisi İbn Ebî Şeybe de rivayet etmiştir. Onun senedinde ise ismi zikredilmeyen bir ravi vardır "

[28] Heysemî demiştir ki: "Senedinde, hakkında tenkit bulunan İbn Ebî Leyla vardır" (III, 283). Bûsîrî ise "İbn Abbâs hadisi onun şahididir" demiştir. Hafız İbn Hacer de "Mahfuz olan İbn Abbâs hadisidir" demiştir.

[29] Söz konusu hadisi Ebû Dâvud ve İbn Mâce nakletmişlerdir.

[30] Bunu İbn Mâce, Husayn b. Avfdan merfü olarak nakletmiştir. Buradaki ise tnürseldu. Bûsîrî ravîeririn güvenilir olduklarını söylemiştir.

[31] Senedinde Ebû Ma'şer vardır. Bûsîrî, Ebû Ma'şer'in zayıf oluşu nedeniyle hadisin

[32] el-Medenî. Bunu İbn Ebî Hatim zikretmiştir. Aynı zatı Lisnnü'I-mizan'da zikreden Hafız İbn Hacer demiştir ki: "Hatîb bunu peltek sâ harfi ile Şüays diye tespit etmiş ve Buhârî'nin Şuayb

şeklindeki tespitinin tashif olduğunu söylemiştir. İbn Maîn ise "Beş para etmez bir ravidir" demiştir. Bûsîrî bunu doğru tespite göre İbrahim b. Şuays'dan nakletmiş ve senedinin zayıf olduğunu belirtmiştir."

[33] Haris, bunu Vâkıdî'den nakletmiştir. Bûsîrî ise Vâkıdî'yi zayıf addetmiştir.

[34] Senedi sahihtir. Bûsîri ravilerînin güvenilir olduklarım söylemiştir.

[35] Senedi sahihtir. Kenzii'l-ummâi'da şöyle denilmiştir: Beyhakî'nin Hasan'dan naklen bildirdiğine göre tmran b. Husayn, Basra'da ihrama girmiş ve Ömer b. el-Hattâb bundan hoşlanmamıştır. (III, 31). Bûsîrî de senedini sahih görmüştür.

[36] Senedinde yer alan Haccâc b. Dînâr güvenilir bir ravidir. Geri kalan ravılerı de öyledir. Bûsîri ise yorum yapmamıştır.

[37] Âsim b. Ubeyde'nin zayıf olması sebebiyle Bûsîri senedini zayıf olarak değerlendirmiştir.

[38] Senedinde yer alan Musa b. Ubeyde er-Rabezî i:ayıf biridir.

[39] Mücerrid bunu gözden kaçırmıştır. Bezzâr'ın sözünden hemen sonra: "Bu ikisi Abd b. Humeyd'e aittir" dediği halde bunu zikretmiş, diğerini hazfetmiş tir. Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İshâk ve Bezzâr zayıf bir ravi olan Muhammed b. Ebî Humeyd'in yer aldığı bir senetle rivayet etmişlerdir."

[40] Müsnede'de bu şekildedir. Asılda ise "aJi^Ji" diye geçmiştir. el-İthâf da ise: "Ben Mirdâs el-Cenedî'yim" şeklinde yer almıştır. İbn Ebî Hatim, Mirdâs b. Abdurrahman el-Cenedî'yi {ei-Cerh ve't-Ta'dîl'de) zikrederek Abdullah b. Amr'dan rivayette bulunduğunu belirtmiştir. Aynı şekilde Mirdâs b. Şeddâd'ı da zikretmiş ve kendisinden Mirdâs b. Abdurrahman'm rivayette bulunduğunu söylemiştir.

[41] Senedinde bir mahzur yoktur. Bûsîrî ise değerlendirme yapmamıştır.

[42] Senedi ceyyiddir. Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını belirtmiştir.

[43] Heysemî'nin bildirdiğine göre bunu Tabcrânî de rivayet etmiştir. Ama senedinde metruk biri vardır. (I, 209). Ben derim ki: Bunu el-Hâris yine metruk biri olan Dâvud b. el-Muhabber'den nakletmiştir. Bu yüzden Bûsîrî de hadisi zayıf görmüştür.

[44] Senedinde zayıf biri ulan Ebü Ma'şer vardır. Bûsîrî demiştir ki: "Bunu el-Hâris, zayıf biri olan İshâk b. Bişr'den nakletmiştir."

[45] Bunu Heysemî nakletmiş ve Âiz b. Nuseyr sebebiyle zayıf olduğunu söylemiştir. Aynı zat sebebiyle rivayeti Hafız İbn Hacer de zayıf saymıştır. M. ez-Zevâid'o. talik yazarak, "Muhtemelen bu kişi Beşîr'dir" diyen yanılmıştır. (III, 208). Rivayetin senedinde ayrıca İbnü's-Semmâk yer almıştır ki, Hafız İbn Hacer onun hakkında: "Bu zat Muhammed b. Sabîh olup zayıf biridir" açıklamasını yapmıştır. Müsncde'dc bu şekilde geçmiştir. Senedi Bûsîrî de zayıf görmüştür.

[46] Senedinde yer alan Cemîl b. Ebî MeymÛne'yi İbn Ebî Hatim eserinde zikrettiği halde hakkında cerh/tenkit, ya da ta'dil/olumlu değerlendirme naktetmemiştir. ibn Hıbban ise es-Sikâfte zikretmiştir. Bkz. Heysemî, III, 209. Hadisi Taberânî de nakletmıştır. Busrn ise: "Bunu Ebû Ya'lâ zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Çünkü Muhammed b. Ishak tedtıs yapar" değerlendirmesini yapmıştır.

[47] Mücerrid bunu ihmal etmiştir. Müsnede'ye göre Hafız İbn Hacer: "Ebû Dâvud aynı hadisi bizzat Hz. Ömer'den nakletti" açıklamasını yapmıştır.

[48] Senedi söhîfitir, Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[49] M. ez-Zevâid'de Taberânî'den naklen bu şekilde gelmiştir. Asıllarda onun yerinde "nalınlarını çıkarırken" ifadesi yer almıştır ki bu anlamsızdır. el-İthâfda ifade, M. ez-Zevâid'deki gibi geçmiştir.

[50] Senedinde metruk biri olan Ubeydullah b. Ebî Humeyd vardır. Aynı hadisi Taberânî el-Mu'cemu'l-kebîr'de nakletmiştir. Bkz. Heysemî, III, 233. Bûsîrî ise bir açıklama yapmamıştır.

[51] Ravileri güvenilir kimselerdir. Bûsîrî de aynı değerlendirmeyi yapmıştır.

[52] Müsnede'de "Hadis sahîh mevkuftur" denilmiştir. Bûsîrî ise değerlendirme yapmamıştır.

[53] Asıllarda "Saçlarını kısaltıyordu" ifadesi geçmiştir. el-İthâfda da böyle yer almıştır.

[54] İkisinin senedinde de "Kilâb b. Ali, Mansûr b. Süleyman'dan naklen" ifadesi yer almıştır. Bu iki raviyi de İbn Ebî Hatim eserinde zikretmiş, ancak haklarında ne cerh/tenkit, ne de

ta'dil/olumlu değerlendirme nakletmiştir. Söz konusu isimler Müsnede'de hata sonucu "Kilâb b. Ali an Mansûr b. Süleyman" şeklinde geçmiştir. Bûsîrî ise yorum yapmamıştır.

[55] Heysemî demiştir ki: "Leys b. Ebî Süleym güvenilir olmakla beraber müdellistir." (III, 246).

[56] Heysemî demiştir ki: "Hasan ne Ubey'den, ne de Ömer'den hadis duymuştur" (III, 236).

[57] İki rivayetin de ravileri güvenilir kimselerdir. Ama senetleri munkatıdır.

[58] el-İthâfda da böyle yer almıştır. Kenzİi'l-ummâl'da ise İfade: "Önce umre yapıp sonra haccedecek olsaydım, mutlaka temettü yapardım" şeklinde geçmiştir. (III, 33). Ravileri güvenilir kimselerdir. Senedini Bûsîrî sahih olarak değerlendirmiştir.

[59] İki asılda ifade "İbn Ömer b. el-Hattâb .... Ayırmalarını emretti" şeklinde yer almıştır. Ama benim yaptığım ilaveler yerindedir. Zira Tahâvî'nin eserinde yer alan Mâlik an Hafi mı İbn Ömt'r'den rivayetinde şu ifadeler geçmektedir: Ömer b. el-Hattâb: "Haccı-nız ile umrenizin arasını ayırınız. Zira bu şekilde sizden birinizin haccı daha mükemmel/tam olur ve hac aylan dışında umre yaparsa, umresi daha mükemmel/tam otur" dedi (E, 375). Sonra el-İthâfda "İbn Ömer dedi ki: Ömer b. el-Hattâb.... dedi" rastladım.

[60] Bûsîrî'nin belirttiğine göre senedi sahihtir.

[61] Senedi sahihtir.

[62] Senedi sahihtir. Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[63] Senedi kasetidir. Bûsîrî değerlendirme yapmamıştır.

[64] Zem'a b. Salih hariç, senedinde geçen ravİİer güvenilir kimselerdir. Zem'a da zayıf olmakla birlikte hadisini almak caizdir. Bûsîrî de rivayetin senedini zayıf olarak değerlendirmiştir.

[65] Bûsîrî senedini sahih görmüş ve hadisi İbn Ebî Şeybe, İbn Menî', Ahmed b. Hanbel, el-Hâris ve Ebû Ya'lâ'nın, Ebû Ya'lâ'dan da İbn Hibbân'm naklettiklerini belirtmiştir.

[66] Müsnede'de denilmiştir ki: "Bu, senedi sahih, mevkufbİT hadistir. Hadis, sedd-i zerâi konusunda asıldır." Ben derim ki: Bunu Mâlik e!-Muvnttn'da nakletmiştir. Bûsîrî Müsnede"deki rivayeti nakletmiş, ama ona gönderme yapmamıştır.

[67] Kenzü'l-ımımnl ve başka kaynaklarda bu şekilde geçmiştir ki, doğrusu böyledir. Asıllarda yani bu kitabın elyazması nüshalarında ise hata sonucu isim "İbn Cübeyr" şeklinde yer almıştır.

[68] Bûsîrî yorum yapmamıştır. Kenzii'l-ummâl'da belirtildiğine göre hadisi Şafiî ve Beyhakî rivayet etmişlerdir.

[69] Beyhakî'nin rivayet ettiği (V, 864) bu hadisin senedi «j/yiddir. Bûsîrî de ravilerinm güvenilir olduklarını söylemiştir.

[70] Müsnede'de "Bu sahîh mevkûjhır" denilmiştir. Bûsîrî de ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[71] Senedi hasendit. Bûsîrî de rivayeti hasen olarak değerlendirmiştir.

[72] Müsnede'de "Bu sahîh mevkuftur" denilmiştir. Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[73] Bûsîrî ravilerinden birinin tanınmaması nedeniyle hadisin senedinin zayıf olduğunu söylemiştir.

[74] Bûsîrî ravilerinden birinin tanınmaması dolayısıyla hadisin senedinin zayıf olduğunu söylemiştir.

[75] Bûsîrî "Bunu el-Hâris, Vâkıdî'den naklen rivayet etmiştir" deyip başka bir şey ek-lememiştir.

[76] Bu zat el-Hâris'in hocası İbn Fadl'dır. Bûsîrî bunu nakletmiş, ama Müsnede'ye gönderme yapmamıştır.

[77] Ya'lâ'nın hadisini Buhârî ve Tirmizî nakletmişlerdir. (II, 87)

[78] Hadisi Beyhakî de nakletmiştir. Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[79] Haris, zayıf biri olan Abdülazîz b. Abân'dan nakletmiştir. Bûsîrî ise hakkında yorum yapmamıştır.

[80] Hadis no. 173

[81] hadis no: 1232

[82] Aynı olayı Ebû Ya'lâ, İbn Abbâs'dan, buradakinden daha detaylı oiarak nakletmiş-tir. Heysemî demiştir ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir." Aşağıda Hafız Ibn Hacer'in Kıtal sûresinin tefsirinde nakledeceğini söylediği rivayet de budur. Bûsîrî ise bu hadis hakkında bir değerlendirme yapmamıştır.

[83] Beyhakî'den naklen Nasbü'r-Rnı/e'de bu şekilde yer almıştır. Asıl nüshalarla el-İthâfâa ise hata sonucu "^*^ ^" (cenaze namazı) yerine (Beytullah'da) denilmiştir.

[84] Mücâhid ile Ömer arasında kopukluk vardır. Aynı hadisi Abdürrezzâk, Ma'mer yoluyla Mansûr'dan nakletmiştir.

[85] Heysemî demiştir ki: "Senedinde yer alan Musa b. Ubeyde er-Rabezî zayıf biri olup, Abdullah b. Dinar'dan başkasından naklettiği rivayetlerde güvenilir kabul edilmiştir. Bu rivayet de onlardan biridir." (III, 243). Bûsîrî ise "Senedinde Musa b. Ubeyde bulunmaktadır" demekle yetinmiştir.

[86] İbn Sa'd, îbn Hüseyin'den, o da Ebu't-Tufeyl'den, o da İbn Abbâs'dan muttasıl oia-rak rivayet etmiştir. Hafız İbn Hacer demiştir ki: "Bunu Ebû Nuaym hasen bir senetle nakletmiştir." Bkz. el-İsâbe, 1,183.

[87] el-îsâbe'âe denilmiştir ki: "Temîm b. Useyd, bunun Esed olduğu da söylenmiştir. Mekke fethinden önce Müslüman olup sahabî olmuştur."

[88] el-İthâfda (sınırlarını belirlemiştir)" ifadesiyle geçmiştir. Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. Aynı rivayeti el-îsâbe'âe (1/183) belirtildiğine göre Fâ-kihî de nakletmiştir. Bezzâr'ın Esved b. Halef den naklettiğine göre ise Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine Harem'in sınır taşlarını yenilemesini emretmiştir. Bunu İbn Hacer, Esved'in biyografisinde ve Heysemî M. ez-Zevâid'de nakletmişlerdir. Tercih olunan ise buradaki rivayettir. Bu konuda birden fazla rivayetin bulunması da muhtemeldir.

[89] Abdürrezzâk'ın Musonne/indeki rivayette, geçtiği her yerde Mekke yerine "Bekke'nin sahibi" denilmiştir.

[90] Abdürrezzâk'ın Mıtsmınefmde de böyle geçmiştir.

[91] Abdürrezzâk, Ma'mer yoluyla Zührî'den "Bana ulaştı ki..." ifadesiyle nakletmiştir. (III, 212, yazma) İbn Ebî Ömer'in senedi muttasıl olmakla birlikte hocası Nasr b. Sabit hakkında çok tenkit vardır.

[92] Ravi zincirinde sakınca yoktur.

[93] Bunu İbn Menî', Hüseyin'den, o da Haccâc'dan, o da Atâ'dan; Abdürrezzâk ise İbn Mücâhid'den, o da babasından nakletmişler. Atâ ile Mücâhid'in ikisi de Abdullah b. Ömer'den nakletmişlerdir. Senetler birbirini kuvvetlendirmektedir. Taberânî de anlam bakımından benzerini Abdullah b. Amr'dan nakletmiştir. Ama senedinde yer alan İsmail b. ibrahim b. Muhacir zayıftır. Bkz. Heysemî, III, 297. Bûsîrî ise bir değerlendirme yapmamıştır.

[94] Senedinde Mekke halkından ismi zikredilmeyen biri vardır. Bûsîrî bu açıklamayla yetinmiştir.

[95] Metnin aslında geçen kelimesi deve sürerken söylenen şarkı anlamına gelmektedir.

[96] Heysemî demiştir ki: "Senedinde yer alan Asım b. Ubeydullah zayıf biridir. (III, 244). Senedini Bûsîrî de zayıf saymıştır.

[97] Heysemî demiştir ki: "Bunu Taberânî de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Asım b. Ubeydullah zayıf biridir." Ben derim ki: Asım hepsinin senedinde yer almıştır.

[98] Senedi, hasendir. Bûsîri ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[99] Abdürrez/'.âk, III, 150, yazma. Müsnede'de denilmiştir ki: "Bu mürsel olup ravileri Snhîh'in ravileridir." Aslı Urve'nin Zeyneb binti Ebî Seleme'den, onun da Ümmü Sele-me'den rivayeti şeklinde Buhârî ve Müslim'in Sahih'lerinde muttasıl olarak geçmektedir.

[100] Asıl nüshalarda bu kısım düşmüş olup onu Kenzü'l-ummâl'dan ekledim.

[101] Zira senedinde yer alan Aiz b. Nüseyir ve Muhammed b. Subayh zayıftırlar. Kenzü'î-ummnl'ds belirtildiğine göre (III, 10) hadisi Ebû Nuaym Hih/e'de ve Beyhakî Şuabu'l-imân'da nakletmiş ler d ir.

[102] Müsnede'de bu şekilde geçmiştir. Kenzü'l-ımnıâl'da İse Ebû Dâvud remziyle İbn Ömer'den "bir köle azat etmek gibidir" ifadesiyle nakledilmiştir. el-İthâfda ise "bir köle azat etmeye

denktir" ifadesi yer almıştır. Bûstrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ ve Isbehânî, ismi zikredilmeyen bir ravinin bulunduğu bir senetle nakletmişlerdir."

[103] Bûsîrî "Senedinde ismi zikredilmeyen biri vardır" demiştir.

[104] Müsnede'de de böyle geçmiştir. M. ez-Zevâid'de ise "sabah namazından Önce" denilmiştir. el-İthâföa da bu şekilde yer almıştır ki, bana göre doğrusu budur.

[105] M. ez-Zevâid'de "namaz kıldı" yerine "kıraatte bulundu" denilmiştir. el-İthâf da da "namaz kıldı" şeklinde geçmiştir.

[106] Müsnede'de "Senedi zm/r/tır" denilmiştir. Heysemî de senedinde zikri geçen Abdüsselâm b. Ebi'l-Cenûb'un metruk olduğunu söylemiştir. (III, 246). Rivayeti Bûsîrî de zayıf saymıştır. Fakat el-Ithâfda ravinin ismi "İbn Ebi'n-Nücûd" diye geçmiştir.

[107] Müsnede'de belirtildiği üzere senedinde yer alan Süfyân, İbn Ferrûh'tur. Ama bu zatın adına rastlamadım. Korkarım ki burada müstensihlerden kaynaklanan bir karıştırma söz konusudur.

[108] Kenzü'l-ummâl"da Taberânî, İbn Ebî Şeybe ve Beyhakî remizleriyle: "...Kitabını ve Peygamberinin sünnetini tasdik ederek" ifadesiyle nakledilmiştir (IV, 35).

[109] Beyhakî, hadisi Müsedded'in tarikleriyle nakletmiştir. (V, 75). Senedi ceyyiddiv. Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[110] Bana göre doğrusu budur. Asıllarda ise ravinin ismi "Muhammed b. Abbâd b. Hudayr" şeklinde yer almıştır. Sonra el-İthâfda da "Ca'fer" ismiyle buldum.

[111] Miisnede'de: "Bu, senedi ceı/yid derecesinde mevkuf'bir hadistir" denilmiştir. Bûsîrî de demiştir ki: "Bunu İbn Ebî Ömer, Sahîh'in rivayet zinciri ile mevkuf olarak nakletmiş-tir."

[112] Bunu el-Hâris, Vâkıdî'den nakletmiş olup, Bûsîrî zayıf olarak değerlendirmiştir.

[113] Müsneâe'de denilmiştir ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir. Eğer Urve bunu Abdurrahman b. Avf'dan işitmişse, sahihtir. Şafiî bunu, onun sıkışıklık halinde istilâm etmediği; başka zamanda istilâm ettiği şeklinde yorumlamıştır." Ben derim ki: Beyhakî 'Bu mürsel bir rivayettir" değerlendirmesini yapmıştır (V, 80). Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[114] Ravileri güvenilir kimselerdir. Bûsîrî, hakkında yorum yapmamıştır.

[115] Miisnede'de yer alan MCısa b. Ukbe zayıf biridir. Rivayeti Bûsîrî de zayıf görmüş ve: "Mu'âal'dir. Ama Tirmizî'nin naklettiği Câbir hadisi bunun şahididir" demiştir.

[116] Mücerrid bunu ihmal etmiştir. Hadisin başında onu nakledenin ismi zikredilmemiş-tir. Kenzü'l-ıımntâl'da belirtildiğine göre hadisi İshâk nakletmiştir. Zann-ı galibimce hadis ona aittir. Ama nüshadan düşmüştür. Sonra Bûsîrî'nin hadisi ona nispet ettiğini gördüm. "Hadisin gerisini (müellifler) nakletmişlerdir" derken kastettiği, hadisin burada zikret mediğim şu kısmıdır: "Eğer ben Allah Resulünü seni öperken görmeseydim, ben de seni öpmezdim." Bu kısmı Buhârî ve Müslim ile Sünen müellifleri zikretmişlerdir.

[117] Senedinde sakınca yoktur. Tayâlisî'nin hocası Ca'fer b. Abdullah'ı, Ebû Hatim güvenilir görmüştür. Bûsîrî ise yorum yapmamıştır.

[118] Senedi ceyyiddir. Kenzü'l-ummâl'da belirtildiğine göre hadisi Dârekutnî eî-Üd'de nakletmjştir. Bûsîrî ise hakkında değerlendirme yapmamıştır.

[119] Ben derim ki: Eğer bu ihramlı olma durumuyla ilgili ise peçeyi yüzünden uzak tutması ihtimali vardır. Çünkü bizzat kendisinden "İhramlı kadın peçe giymez, maske takmaz, İsterse örtüsünü yüzünden aşağı sarkıtır" dediği sabittir, bkz. Beyhakî, V, 47. Buhârî de İbn Ömer'den merfü olarak: "İhramlı kadın peçe takmasın" kavlini nakletmiştir. Bûsîrî rivayet hakkında değerlendirme yapmamıştır.

[120] Bûsîrî'nin belirttiğine göre hadisin ravileri güvenilir kimselerdir.

[121] Bunu Hasan b. Süfyan, Beğavî ve başkaları, Cerîr'in Atâ b. es-Sâib'den rivayeti şeklinde nakletmişlerdir ki, bu hadis ondan (Atâ'dan) Kınadıktan sonra dinlenmiştir. Aynı hadisi Taberânî de Rabîa b. Abbâd'm babasından rivayeti olarak nakletmiştir. Ama M. fe-Zevâid'de belirtildiğine göre (III, 251} onun senedinde de yine Âtâ yer almıştır. Bûsîrî ıse yorum yapmamıştır.

[122] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[123] Müsnede'da bildirildiğine göre hadis sahîh mevkuftur. Senedini Bûsîrî de sah'th kabul etmiştir.

[124] Senedinde yer alan İbn Ebî Leylâ'nın hafızası zayıftır. Bûsîrî rivayetin zayı/olduğu-m söylemiştir.

[125] Ravileri Snhîh'm ravileridir. Bkz. Heysemî, III, 251. Bûsîrî ise "Hepsinin senedinin merkezinde İbn Ebî Leylâ vardır. Bu da zayıf biridir" demiştir.

[126] Nahl sûresi 16/123.

[127] Senedinde yine İbn Ebî Leyla ve ismi zikredilmeyen bir zat vardır.

[128] Asıllarla ve el-İthâfda bu şekilde geçmiştir. Hadisi, el-Hâris'in bendeki eksik Müsned'inde bulamadım.

[129] İsâbe'da bu şekilde geçmiştir. İbn Hacer, el-Hâris'den naklen bu raviye ait bu hadisi zikretmiştir. Ası) nüshalarda ise "Cübeyr b. Cumâne el-Cühenî" ismiyle yer almıştır ki, bu büyük bir tahriftir, el-lthâfda ise Habib b. Hımâse geçmiştir.

[130] Senedinde yer alan Vâkıdî'yi, Bûsîrî zayıf saymıştır

[131] Müsnede'de "Musa b. Ubeyde zayıftır" denilmiştir. Beyhakî de "Kardeşi Ali'ye yeilavesini yapmıştır (V, 117)

[132] Asıl nüshalarda bu noktada a? bir açıklık/silik vardır. Ayru hadisi Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ise "Ellerinin arkasını yüzüne doğru, iç kısmım/ayalarını da yere doğru tuttu" ifadeleriyle nakletmiştiv. Bkz. Kenzü'l-ummnt, 111, 37. Sonra Bûsîrî'nin hadisi Ahmed b. Menî'ye nispet ettiğini ve Bişr b. Harb'den dolayı onu zayıf saydığını gördüm.

[133] Beyhakî, İbn Abbâs'dan şöyle nakletmiştir: "Ben, Rcsûlullah'ı (salbMuı aleyhi vesellem) Arafat'ta yoksulun yiyecek dilenmesi gibi ellerini göğsüne koyarak dua ederken gördüm" (V, 117). el-îthâfda da rivayet İbn Menî'ye nispet edilerek "göğüs memeleri hizasına" şeklinde geçmiştir.

[134] Asıllarda "{İbn Abbâs) gördü" şeklinde geçmiştir.

[135] Ravileri güvenilir kimselerdir. Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[136] Heysemî demiştir ki: "Senedinde yer alan Muhammed b. Mervan el-Ukaylî'yi, Ibn Mam ve İbn Hibbân güvenilir kabul etmekle birlikte hakkında biraz tenkit vardır. Gen kalan ravileri ise

Sahih hadis ravileridir." (III, 253). Bûsîrî ise hadisi İbn Hibbân'm Sn-hîh'ine nispet etmiş, fakat hakkında değerlendirme yapmamıştır.

[137] Aynı zamanda Taberânî rivayet etmiştir. Heysemî demiştir ki: "Senedinde geçen Uzre b. Kays'ı İbn Maîn zayıf görmüştür" (III, 252). Bûsîrî de Uzre'nin zayıf oluşu sebe-bıy!e rivayeti zayıf saymıştır.

[138] Ayyaş el-Kelbî dışındaki ravileri güvenilir kabul edilmişlerdir. Ayyâş'ı da İbn Ebî Hatim (eserinde) zikretmiş ve hakkında ne cerh/tenkit, ne de tadil/olumlu değerlendirme nakletmemiştir. Fakat Şı/be yalnız güvenilir raviden rivayette bulunurdu. Bûsîri ise değerlendirme yapmamıştır.

[139] Bunu İbn Asâkir, bazı ilavelerle İbn Ömer'den nakletmiştir. Bkz. Kenzü'l-ummâl, III, 38. Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Müsedded mu'daî olarak nakletmiştir. Şuayb'dan maksat İbn Ebt Hamza'dtr." el-İthâf da bu şekilde geçmiştir.

[140] Heysemî demiştir ki: "Senedinde tanımadığım biri vardır" (III, 253). Bûsîrî de mavilerinden birinin tanınmaması dolayısıyla hadisi zayıf saymıştır.

[141] Müsnede'de "Bu, merfû hükmünde snhîh, mevkuf bir rivayettir" denilmiştir. Bûsîri de demiştir ki: "Ravileri güvenilir olup, rivayet merfû hükmündedir."

[142] el-İthâf da ifade şöyledir: "Güneş dağların başında erkeklerin başındaki sarıklar gibi bir hal aldığında hareket ederlerdi. Sonra MüzdeHfe'de vakfe yaparlar. Güneşin erkeklerin başındaki (sarıklar gibi) hal almasına yakın bir vakitte oradan hareket ederlerdi..."

[143] Kenzü'I-ummâl'da (III, 44) belirtildiğine göre bunu İbn Cerîr rivayet etmiştir. Bûsîrî Zem'a b. Salih'in zayıf oluşu sebebiyle rivayetin zayıf olduğunu söylemiştir.

[144] Zem'a b. Salih zayıf biridir.

[145] Senedinde yer alan İbn Ebî Leyla'nın hafızası zayıftır.

[146] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Müsedded mu'dal olarak naklermiştir. Ravüeri ise güvenilir kimselerdir."

[147] Senedinde yer alan Vâkıdî hakkında Bûsîrî: "Zayıftır" demiştir.

[148] Taberânî de rivayet etmiştir. Ancak senedinde yer alan Ebû Dâvud el-A'mâ oldukça zayıf biridir. Bkz. Heysemî, III, 252. Bûsîrî ise hakkında yorum yapmamıştır.

[149] Heysemî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Senedinde yer alan Salih el-Murrî zayıf biridir." (III, 257). Ben derim ki: Senedinde geçen Yezîd er-Rakkâşî de zayıf biridir. Sonra benden Önce Bûsîri'nİn de bunu ifade ettiğini gördüm.

[150] Bunu İbn Mâce de İsmail b. Müslim tarikiyle Atâ'nm İbn Abbâs'dan rivayeti şeklinde nakletmiş olup (227) senedi güçlüdür.

[151] Senedinde yer alan Abdullah b. Âmir el-Eslemî zayıf biridir. Kavilerinden birinin tanınmaması sebebiyle rivayeti Bûsîrî de zayıf görmüştür.

[152] el-İthnfda ise ifade: "Sonra taş atanların taşları kendisine dokunmayacak şekilde taşlardan uzaklaştı" şeklindedir.

[153] Harun b. Ebî Âişe dışındaki ravileri güvenilir kimselerdir. Harun hakkında da İbn Ebî Hatim ne cerh/tenkit, ne de tadil/oiumlu değerlendirme nakletmiştir. Bûsîrî ise değerlendirme yapmamıştır.

[154] Sebir, Mina'da bir dağdır. Rivayetin senedi ceyyiâdii. Beyhakî bunu muallak olarak nakletmiştir (V, 128). Bûsîrî ise yorum yapmamıştır.

[155] Senedi kuvvetlidir. Ancak Abdullah b. Amr b. Osman, Ebû Habbe'ye yetişmediği halde aradaki aracı ravi zikredilin emiştir. Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[156] Bunu Nesâî ve Ebû Dâvud, Abdurrahman b. Muâz et-Temîmî'den rivayet etmişlerdir. Bûsîrî hakkında değerlendirme yapmamıştır.

[157] Asıllarda bu ifade geçmiştir. Ama doğrusu, Ebû Dâvud, hadisin tamamını Abdurrahman'dan nakletmiştir. Bir kısmını ise Abdurrahman'dan, o da bir zâttan bildirmiştir.

[158] Abdurrahman b. İshâk dışındaki ravileri güvenilir kimselerdir. Abdurrahman da srtdû/c/gayet dürüst olmakla birlikte kadercilikle itham edilmiştir. Bûsîrî ise hadis hakkında yorum yapmamıştır.

[159] Heysemî demiştir ki: "Senedinde yer alan İsmail b. Müslim el-Mekkî zayıf olmakla birlikte hadisi yazılır." (III, 227)

[160] Ahmed (b. Hanbel) Huzeyfe'den nakletmiştir. Heysemî demiştir ki: "RavÜeri güvenilir kimselerdir." Ben derim ki: Ebû Davud'un ravileri de güvenilir kimselerdir. Bûsîri ise yorum yapmamıştır.

[161] Hadis mürsel olup ccyyıd senetlerle sabit olmuştur. Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[162] Eser anlam olarak, Ahmed b. Hanbel'in Benî Seleme'ye mensup bir grup kimseden naklettiği rivayetle sabittir. Bkz. ez-Zcvâid, III, 227. Bûsîrî: "Mevkuf olup ravileri güvenilir kimselerdir" demiştir.

[163] Senedinde Vâkıdî yer almıştır. Bezzâr benzerini İbn Abbâs'dan nakletmiştir. Heysemî, senedinde zikredilen Haccâc b. Ertât'm güvenilir olmakla birlikte miidellis 61-tfuğunu belirtmiştir.

[164] Mürseldiv. Hafız (İbn Hacer) bunu zevâidden saymakla yanılmıştır. Zira hadisi Sü~ «e? 7'inde Ebû Dâvud nakletmiştir. (s. 246).

[165] Bunu Taberânî de nakletmiştir. Heysemî: "Hepsinin senedinde hafızası zayıf olan Muhammed b. Ebî Leylâ vardır" (III, 228) demiştir.

[166] Senedinde yer alan Câbir el-Cu'fi zayıf biridir. Fakat rivayet ileride geleceği gibi bazı ilave ve eksikliklerle sahih senetlerle nakledilmiştir.

[167] Abbâd, İbn Abdullah b. ez-Zübeyr olup senetteki diğer raviler gibi güvenilirdir. Ne var ki Ömer'den rivayeti mürseldir. Bûsîrî "İbn İshâk'm tedlis yapması sebebiyle senedi zayıftır" demiştir.

[168] Kenzü'l-ummâl ve başka kaynaklarda bu şekilde varit olmuştur. Müsnede'de ise "Hak hac" ifadesiyle zikredilmiştir. M.. ez-Zevâid'de de bu şekildedir. (Heysemî) Bunu Bezzâr'a ftisbet etmiştir. (III, 223).

[169] İbn Asâkir, Yahya'dan, o da kardeşi Enes b. Sîrîn'den nakletmiştir. Diğer kaynaklar ıse Yahya'dan, o da Ma'bed'den, o da kardeşi Enes b. Sirîn'den nakletmiştir. Bkz. Kenzü'l-ummâl, III, 69. Senedi ceyyiddir. Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[170] Senette, rivayeti Hz. Ömer'den nakleden zatın ismi zikrediimemiştir. Fakat İbn Cerîr'in naklettiği Esved ve Târik b. Şihâb'ın mutabaatları vardır. Bkz. Kenzü'l-ummâl, III, 29. Bûsîrî ravilerİnden birinin bilinmemesi sebebiyle rivayeti zayıf olarak değerlendirmiştir. Hadisi buradakindcn daha detaylı olarak nakletmiş ve naklettiği metinde telbiye tam olarak zikredilmiştir.

[171] Bunu İbn Ebî Şeybe, Ebû Usâme'den, Ebû Ya'lâ da Ebû Hişâm er-Rifâî yoluyla Ebû Usâme'den nakletmişlerdir. Heysem! senedinde zayıf bir ravinin bulunduğunu belirtmiştir (III, 224). Ben derim ki: Söz konusu ravi Ebû Habîbe'dir. Bûsîrî rivayetin senedi üzerine yorum yapmamış, aksine "Tirmizî tarafından nakledilen Ebû Bekir hadisi buna şahittir" demiştir.

[172] Heysemî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ, Abdullah b. Nümeyr'in İsmail'den rivayeti olarak nakletmiş, İsmail'in kim olduğunu belirtmemiştir. Eğer bu zat İbn Ebî Hâlid ise bu Sahîh'in ravilerindendir. Eğer İsmail b. İbrahim b. Muhacir ise bu zat zayıftır. İkisi de hadisi bundan rivayet etmişlerdir" (III, 223). Bûsîrî ise yorum yapmamıştır.

[173] Heysemî demiştir ki: "Ebû Dâvud hadisin bir kısmını rivayet etmiştir. Taberânî de el-Mu'cemu'l-evsat'ta nakletmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir." Bûsîrî de demiştir ki: "Bunu Ahmed (b. Hanbel) ve oldukça muhtasar olarak Ebû Dâvud da tahrîc etti."

[174] Beyhakî'nin Sünen'inde ifade şöyledir: Hz. Ömer: "Bunu kim yaptı? Yoksa sen mi Ka'b!" diye sordu. Ka'b da: "Evet" diye karşılık verdi.

[175] Bunu Şafiî ve Beyhakî (V, 206) rivayet etmişlerdir. Bûsîrî ise yorum yapmamıştır.

[176] Ke mü't-lininini'da geçtiği üzere (V, 206) Mâlik'in Muvnttn'daki rivayetine bkz. Bûsîrî rivayet hakkında değerlendirme yapmamıştır.

[177] Ravhâ, Mekke yolu üzerinde Medine'den kırk mil kadar uzaklıkta bir yerdir.

[178] Arc, Medine'den 78 mil uzaklıkta bulunan büyük bir kasabadır.

[179] Usâye, Mecd'in dediğine göre Cuhfe yolu üzerinde Medine ile arasında 25 fersah mesafe bulunan bir yerdir.

[180] Bu hükmü Ali b. el-Medînî d-İlel'de belirtmiştir. İbn Uycyne'ye: "insanlar sana muhalefet ediyorlar, bunu İsa b. Talha yoluyla babasından rivayet etmiyorlar" demiş. O da: "Ben bu

olayı sana anlattım. Onun babasından nakledildiğini zannediyordum" diye karşılık verdi. Ali demiştir ki: "Doğrusu İsa b. Talha'mn en-Nehdî'den nakli şeklinde olmalıdır." Müsnede'de de böyle yer almıştır. Ben derim kî: Hadisi Ahmed (b. Hanbel) Umeyr b. Seleme ed-Damrî'den nakletmiştir. Heysem? de demiştir ki: Bunu Nesâî Umeyr'den, o da bir zattan nakletmiştir. İmam Ahmed'in ravileri Snhîh'in ravileridir. (III, 230)."

[181] Müsnede'de "sahih mevkuf denilmiştir. Bûsîrî de "Bunu Müsedded Sahîh'in senediyle mevkuf olarak rivayet etmiştir" demiştir.

[182] Ebû Ya'lâ, bunu Ebu'z-Zübeyr'den Eclah vasıtasıyla nakletmiştir. Bu zat hakkında, güvenilir olduğu belirtilmiş olmakla birlikte tenkit vardır. Bkz. Heysemî, III, 231.

[183] Kenzü'l-ummâl'da bu hadis Müsedded'den nakledilmiştir (ili, 53). Bûsîrî demiştir ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir." Şafiî demiştir ki: "Ne biz, ne onlar, yani Iraklılar, ne de bildiğimiz bir kimse bu hükmü esas alır. Aksine biz hüküm olarak <Onun değerini borç-lamr> deriz." Yine demiştir ki: bunu Ali'den başka bir yolla da rivayet etmişlerdir. Ama Beyhakî'nin bildirdiğine göre hadis bilginleri öyle bir yolla rivayeti kabul etmezler. (V, 208),

[184] Senedinde meçhul biri vardır. Aynı hadisi Beyhakî ravileri tanınan başka bir tarikten nakletmiştir. (V, 183). Bûsîrî senedinde ismi zikredilmeyen bir ravinin bulunduğunu söylemiştir.

[185] Farak, üç sâ' veya 16 ntıllık bir kaptır.

[186] Müsnede'de senedinin oldukça çürük olduğu belirtilmiştir. Bûsîrî de: "Bunu zayıf bir senetle İbn Ebî Ömer rivayet etti" demiştir.

[187] Senedi ceyyiddir. Bkz. d-İsabe. Bûsîrî, hakkında yorum yapmayarak şahidi bulunduğunu belirtmiştir.

[188] Yani İbn Cübeyr.

[189] Asıllarda "ve ben" ilavesi yer almıştır. Aynı hadisi Taberânî, hasen bir senetle şu ifadelerle nakletmiştir: Urve: "Ey İbn Abbâs, insanları çok yanılttın!" dedi. İbn Abbâs: "Ey cahil nedir o?" diye sorunca Urve şöyle dedi: "Bir kimse hac veya umre için ihrama girip yola çıkıyor. Tavafını tamamladığında sen onun haccettiğini ileri sürüyorsun. Oysa Ebû Bekir ve Ömer bunu

yasaklarlardı" Bunu duyan İbn Abbâs: "Yazıklar olsun sana! Senin nezdinde onlar mı daha ileri, yoksa Allah'ın Kitabındaki hükmü ile Allah Resû-lü'nün (sallallahu aleyhi vesdlem) ashabı ve ümmeti için ortaya koyduğu sünneti mi?" dedi. Urve buna: "Onlar Allah'ın kitabını ve Resûluîlah'm (sallallahu aleyhi vesellem) sünnetini benden de senden de daha iyi biliyorlardı" diyerek karşılık verdi. İbn Ebî Müleyke demiştir ki: "Böylece Urve onu bastırdı" bkz. ez-Zevâid, III, 234.

[190] Müsnede'de denilmiştir ki: "Senedi sahihtir. Umre ile ilgili bölümün bir kısmı Müslim'in Snhîh'inde geçmektedir," Fakat işarete göre İbn Abbâs, Sahîhayn'da der ki: Bu Ebu'I-Kasım'm sünnetidir. Çünkü Ebû Cemre rüyasında kendisine "Bu makbul bir umredir veya makbul bir temettüdür" dediğini söyleyen birini gördüğünü söylemişti. İbn Abbâs'm Sahîhayn'da yer alan: "Bu, Ebuİ-Kasım'ın sünnetidir...." sözüne işarettir. Demek istemiştir ki, Urve'nin sözünde geçen (W) ibaresindeki kinaye zamiri müennes olup mercii, Sahîhayn'da yer alan teferruatlı rivayetten anlaşıldığı üzere "kelimesidir. Müslim'in Snhîh'mde yer aldığına göre Müslim el-Karrî demiştir ki: İbn Abbâs'a hacc-ı temettüyü sordum. Ruhsat verdi. Oysa İbnü'z-Zübeyr bunu yasaklardı. (İbn Abbâs) dedi ki: "İşte İbnü'z-Zübeyr'in annesi! Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) buna ruhsat verdiğinden bahsetmektedir. Yanına girin ve bunu ona sorun" (I, 406).

[191] Hadisin tamamı için bkz. Nr: 1203.

[192] Senedinde geçen İbn Ebî Leylâ zayıf biridir. Bûsîrî bundan başka bir şey söylememiştir.

[193] Ravileri güvenilir kimselerdir. 4 bkz. Beyhakî, V, 163.

[194] Hacı Karşılamanın ve Hacıların Selamette Oluşlarını Müjdelemenin Meşru Oluşu

[195] Senedinde yer alan İbn Ebî Süleym, hakkında tenkit bulunmakla birlikte sadûktur. Hadis ayrıca İbn Ebî Şeybe tarafından da nakledilmiştir. Bkz. Kenzü'î-ummâl, III, 27. Bûsîrî ise senedinde yer alan İbn Ebî Süleym'i ulemânın çoğunluğunun zayıf saydığını söylemiştir.

[196] Humeydî, II, 491. Bûsîrî, bunu Humeydî'nin Sahlhm/n'm şartlarına uygun bir senetle mevkuf olarak naklettiğini söylemiştir.

[197] Bûsîrî demiştir ki: "Ravileri güvenilir olmakla birlikte senet munkatıdn. Ben derim ı: Fethu'l-BârTde belirtildiğine göre bunu Abdürrezzâk ve Ömer b. Şebbe de rivayet mislerdir. Buhârî

de buna benzer bir olay zikretmiştir. Ama konuşma, Şeybe ile Ömer arasında geçmiştir. Bkz. Fethu'l-Bârî, III, 295,

[198] Busırî hakkında değerlendirme yapmamıştır.

[199] Bunu Taberânî başka bir tarikten şu ifadelerle nakletmiştir: "Muhakkak ki Allah her e gece 120 rahmet indirir. Bunun altmışı şu Beyt(ullah)te onu tavaf edenler için, kırkı na maz kılanlar için, yirmisi de ona bakanlar için indirilir-" Senedinde yer aian Yusuf b. Ebi's-Sıfr metruk biridir. Bkz. ez-Zevâîd, ili, 292. el-Hâris'in senedine gelince, hocası Ahmed b. Yezîd ki, muhtemelen Lisânü'l-Mîzân'da bahsedilen el-Horasânî'dir, güvenilir görülmemiştir. Taberânî'nin hadisini Beyhakî rivayet etmiştir. Bûsîrî'nin belirttiğine göre Münzirî, hadisin senedini hasen olarak değerlendirmiştir.

[200] Rivayeti Bûsîrî de zayıf görmüştür. Bunu ayrıca el-Fâkihî, Vehb b. Münebbih'ten rivayet etmiştir. Orada "Zannetmişlerdir ki...." ifadesi yer almıştır. Bkz. Fethu'l-Bârî, III, 297.

[201] Bunun senedinde de Vâkıdî yer almıştır. Bu konuda Müsnede'nm diğer bir nüshasına ve el-Hâris'in Müsned'ine bakılabilir. Bûsîrî de senedinde Vâkıdî'nin bulunduğunu söylemiştir.

[202] Müsnede'de "Bu, senedi sahih mevkuf bir hadistir" denilmiştir. Bûsîrî de böyle söy-lemistir.

[203] Senedinde Câbir el-Cu'fî yer almıştır. Beyhakî benzerini Âişe'den daha sağlam bir senetle nakletmiştir. (V, 159). Ebû Dâvud hadisi Müsedded'den rivayet etmiştir, (s. 277)

[204] Senedinde Vâkıdî vardır. Bûsîrî senedinde yer alan Vâkıdî'nin zayıf biri olduğunu söylemiştir.

[205] Bunu Taberânî de rivayet etmiştir. Ravileri Sahîh'm ravileridir. Bkz. Heysemî, IH, 248. Ben derim ki: Hadisi aynı zamanda Ahmed b. Hanbel de rivayet etmiştir. Doğrusu, Hin bunu ona nispet etmemesi son derece gariptir. Bkz. Müsned, VI, 404,

[206] Senedinde yer alan Talha b. Amr el-Mekkî metruktür, Bûsîri de Talha'nın zayıf oluşu sebebiyle rivayeti zayıf görmüştür.

[207] Bu rivayette belirtildiğine göre çardaktan seyreden Safiyye'dir. Sonraki rivayete göre ise çardaktan (Peygamber'i) gören onlardan bir kadındır. Bu rivayetin senedinde görünürde bir sakınca yoktur.

[208] Yani onu "Vadi ancak sert adımlarla geçilir/geçilmelidir" dediğini görmüş. Ahmed b. Hanbel Müsned'inde hadisi, Müsedded'in senedinin aynısıyîa bu şekilde rivayet etmiştir. Sadece Hammâd'dan Affân vasıtasıyla nakletmiştir. Bkz. Müsned, VI, 404. Senedi sahihtir.

[209] Senedinde yer alan İbrahim b. Yezîd el-Hûzî'nin hadisi terk edilmiştir. Bûsîrî bu ve bundan önceki hadis hakkında yorum yapmamıştır.

[210] Senedi hasendir. Bûsîri, ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[211] Bûsîrî de müellifin hnsen hükmüne katılmıştır.

[212] Heysemî demiştir ki: "Hadis mürseîâit. Abdullah b. Ebî Rezîn kıssaya yetişmemiştir." Ben derim ki: Bu zatın Hz. Ali'den rivayeti miirseldk.

[213] Yani Şa'bî ile Abbâs arasında kopukluk vardır. Müsnedc'de rivayetin hemen ardından "Hadis bilginleri bunun benzerini Ibn Abbâs'dan naklettiler" denilmiştir. Bunu Bûsîrî de zikretmiş, ama el-MetâUbü'l-âliye'ye gönderme yapmamıştır.

[214] Müslim'in naklettiği Câbir hadisinin ifadesi: "Ey Abdiilmuttalib oğullan! Su çekiniz" şeklindedir. Bûsîrî, rivayet hakkında yorum yapmamıştır.

[215] Hadisi Bezzâr da rivayet etmiştir. Heysemî ravilerinin Snhîh'in ravileri olduklarını söylemiştir. (III, 286) Müsnedc'de müellif demiştir ki: Sahihtir. Bu Ebû Zerr'in Müslüman oluşunu anlatan uzun hadisin bir kısmıdır. "Hastalıklara şifadır" cümlesi hariç tamamını Müslim rivayet etmiştir.

[216] Bûsîrî "Sahıh'm senedi ile nakledilmiştir" demiştir.

[217] Asıllarda ve el-îthâf da bu şekilde geçmiştir. Vefâü'l-vefâ'da. ise İbn Zebâle'den naklen onun Âsiye es-Sülemîyye'nin bir cariyesini (bu şekilde) bulduğu rivayeti yer almıştır. ti 75).

[218] Müsnede'de şöyle geçmiştir: "Bunu Müslim ve başkaları, başka bir tarikten farklı lafız ve siyakla rivayet etmişlerdir. Burada ilave olarak kadının Sa'd'a karşı yardım istemesi ve Ömer'in

Sa'd'ın tavrını benimsemesi yer almıştır. Senette adı geçen Muhammed b. ibrahim, Sa'd'dan hadis işitmemiştir. Tirmizî onun Sa'd'dan, onun da babasından naklettiği bir hadisini rivayet etmiştir. Bûsîrî Müsnede'de geçen ifadelerin çoğunu kaynak göstermeden nakletmiştir.

[219] Vefâü'î-Vefn'da (I, 75) belirtildiğine göre bunları İbn Zebâle de nakletmiştir. Zeyd b. Eslem'in hadisi mürseldk.

[220] Senedindeki Musa b. Ubeyde zayıf biridir. Bûsîrî'nin el-İthâf mda da benzer bir ifade geçmiştir.

[221] Müsnede'de denilmiştir ki: "Bunu oldukça zayıf biri olan Muhammed b. Hasan (b. Zebâle) tek başına rivayet etmiştir." Esasen bu Mâlik'in sözüdür. İbn Zebâle onu merfû hadis yapmış, onun için bir de senet ortaya çıkarmıştır. Aynı rivayeti Muhammed b. Hasan'dan başkası da rivayet etmiş ve senedine Âişe'yi eklemiştir. Ben derim ki: et-Hhâf ve Müsnede'de de öyledir. Belki de doğrusu (senedi) Züheyr b. Harb, Muhammed b. Hasan'dan naklen.....şeklinde değildir. Zira Bezzâr, bunu Seleme b. Şebîb'in Muhammed

b. Hasan'dan rivayeti olarak nakletmiş ve senedine Âişe'yi eklemiştir. Demiştir ki: "Bunu İbn Zebâle tek başına nakletmiştir. Bundan ve daha başka nedenlerden dolayı tenkit edilmiştir." (I, 240, yazma). Heysemî de Bezzâr'dan naklen zikretmiş (III, 298) ve zayıf olduğuna hükmetmiştir. Bûsîrî, Müsnede'de. geçen değerlendirmelerin çoğunu naklettiği halde İbn Hacer'e işaret etmemiştir.

[222] Müsnede'de denilmiştir ki: Bu hadis, bu tarikten Sübey'a el-Eslemiyye değii, Subeyte el-Leysiyye'nin rivayeti olarak bilinmektedir ve Nesâî tarafından nakledilmiştir. Heysemî de demiştir ki: "Bunu Tabcrânî el-Mu'cemü'l-kebîr'de rivayet etmiş olup ravileri, Abdullah b. Ikrİme hariç, Snhîh'in ravileridir. Bu zatı da İbn Ebî Hatim eserinde zikretmiş, ondan bir grup kimse rivayette bulunmuş ve kimse hakkında olumsuz konuşma-mıştır." (III, 306). Bûsîrî, Heysemi ve İbn Hacer'in değerlendirmelerini naklettiği halde onlardan hiçbirine işaret etmemiştir.

[223] el-Hâris'in Müsned'inde bu şekilde geçmiştir. Doğrusu da budur. Asıllarda ise "Yemen" diye geçmiştir.

[224] Ravileri güvenilir kimselerdir. Fakat Ebu'İ-Bahterî, Hz. Ömer'den hadis işitmemiş-tir. Bu yüzden senet munkatıdu. Bûsîrî ise ravilerinin güvenilir olduklarını belirtmekle yetinmiştir.

[225] el-îthâf da bu şekilde geçmiştir. Asıl nüshalarda ise hata sonucu "Tebul tepesi" yazılmıştır. Berk tepesi, Mibrek tepesidir. Bkz. Vefnü'İ-vefn, II, 260, 268.

[226] Müsnede'de denilmiştir ki: Buhârî'nin muallak olarak zikrettiği Abbâs b. Sehl'den rivayetiyle Umâre b. Ğaziyye, buna (Abdülmüheymin b. Abbâs'a) mutabaat yapmıştır. Ben derim ki: Buharı, Amr b. Yahya'nın Abbâs b. Sehl'den, onun da Ebû Humeyd es-Sâidî'den nakli şeklinde benzerini müsned olarak nakletmiştir. Orada şu ifadeler yer almıştır: "Hatta Medine'yi gördüğümüzde ...buyurdu" (Tebuk gazvesinin sonu). Bûsîrî Abdülmüheymin'in zayıf olduğunu belirtmiş, konu hakkında ibn Hacer'in görüşünü, kaynak göstermeksizin nakletmiştir.

[227] Bûsîrî senedinin sahih olduğuna hükmetmiş. Vefâü'l-vefâ'da denilmiştir ki: "Bunu Abdürrezzâk sahih bir senetle rivayet etmiştir." (II, 409).

[228] Müsnede'de hadisin sahih mevkuf o\du%u belirtilmiştir.

[229] Senedinde sakınca yoktur. Bûsîrî hadisi buradakinden daha uzun zikretmiş ve "Ravileri güvenilir kimselerdir. Hadis "Sakın kabrimi put edinmeyiniz" kısmı hariç Sahîhân'da mevcuttur" demiştir.

[230] Senedinde Ömer ailesinden ismi zikredilmeyen biri vardır. Bûsîrî "Bunu Tayâlisî, tabiinin bilinmemesi sebebiyle zayıf bir senetle nakletmiştir" demiştir.

[231] Senedinde geçen Hafs el-Kârî'nin bu hadisini Buhârî ed-Duâfâ'da zikretmiştir. Bûsîrî de "Bunu Ebû Ya'lâ ve Sünen'inde Beyhakî, cumhur tarafından zayıf görülen Leys b. Ebî Süleym'in yer aldığı bir senetle zikretmiştir" demiştir. Bkz. Vefâü'î-vefâ, II, 398.

[232] Senedinin zararı yoktur. Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[233] Müsnede'de "Musa zayıf biridir" denilmiştir. İbn Ebî Şeybe ve Beyhakî bundan daha iyi bir senetle başka bir tarikten nakletmişlerdir. Hadisin senedini Bûsîrî de Musa er-Rabezî'nin zayıf olması nedeniyle zayıf görmüş ve "Bunu Ahmed b. Hanbei, Nesâî ve Ibn Mâce muhtasar olarak naklettiler" demiştir.

[234] el-Hâris, Vakıdî'den nakletmiştir. Bûsîrî de Vâkıdî'nin zayıf olduğunu belirtmiştir.

[235] Senedinde bunu Ömer'den nakleden zatın ismi verilmemiştir. Vefâü'î-vefn'da es-Semhûdî benzerini Ebû Ğaziyye yoluyla Ömer'den nakletmiştir. (II, 20).

[236] Bunu el-Hâris, zayıf biri olan Vakıdî'den nakletmiştir. Ama Bûsîrî'nin bildirdiğine göre rivayetin şahitleri vardır.

[237] Humeydî'nin Müsned'ının nüshalarından bizim muttali olduklarımızda "Ömer b. el-Hattâb'ı şöyle derken işittim" cümlesi yer almamıştır. Aksine orada "Süleyman b. Atîk'den şöyle dediği nakledilmiştir: "Ben minberde İbnü'z-Zübeyr'i şöyle derken işittim" ifadesi geçmiştir. İleride bu farklılık zikredilecektir.

[238] Humeydî, Müsneâ, II, 420. Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını belirtmiştir. Hafız İbn Hacer Fefhü'l-Bâri'de Süleyman b. Atik'in İbnü'z-Zübeyr'den, onun da Ömer'den rivayetini kaynak göstermeden zikretmiştir. Süleyman ve Atâ'nın İbnü'z-Zübeyr'in kendisinden rivayetini ise Abdürrezzâk'a nisbet ederek zikretmiştir. Yine İbnü'z-Zübeyr'den merfû olarak nakledilen bir rivayeti de Ahmed b. Hanbel'e nispet etmiş ve Ibn Abdülber'den şöyle dediğini nakletmiştir: "İbnü'z-Zübeyr'den nakledilen rivayetin merfû veya mevkuf olduğu konusunda ihtilaf edilmiştir. Merfû olarak nakledenler daha sağlam ve hafızaları daha güçlüdür. Böyle bir şey akılla söylenemez." Burada yine işaret edilmelidir ki, Hafız İbn Hacer "Mescid-i Haram'da kılınan bir namaz ... yüz bin namazdan daha faziletlidir" cümlesinin Hz. Ömer'e ait olduğunu söylemiştir. Bkz. Fethü'UBârî, III, 44, st. 31. Gerçekte ise bu Süfyan'in sözüdür,

[239] Mekke dağlarından bir dağdır, Hattâbî: "Muhaddİslerin ekseriyeti yanılarak bu sözcüğü "Hara" diye okurlar" demiştir.

[240] Mekke yakınında bir dağdır.

[241] Senedi basendir ama (rivayet) mevkuftur. Bûsîrî ise yorum yapmamıştır.

[242] Asıl nüshalarda "defnedildi" ifadesi yoktur. Bundan önceki kısım İse Müsnede'de açık değildir. ez-Zevâîd ve Keşfü'l-estâr'da: "Hayf mescidine yetmiş peygamber defnediimiştir" şeklinde geçmiştir. Bezzâr demiştir ki: "İbn Ömer'den nakleden bundan daha iyi bir senet bilmiyoruz. İbrahim

bunu Mansur'dan tek başına nakletmiştir." (I, 241, yazma). Heysemî de ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir; bkz. III, 297. el-lthâf da ise İfade ".... yetmiş peygamberin kabri bulunmaktadır" şeklindedir. Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ ve Bezzâr sahih bir senetle rivayet etmişlerdir."

[243] Senedinde tanımadığım biri vardır. Bûsîrî: "Bunu Humeydî mvkfof olarak zikretmiştir" açıklamasıyla yetinmiştir.

[244] Asıllarda bu şekilde geçmiştir. Ama M. ez-Zevâid'de bunun yerine "zeytin yağı" sözcüğü yer almıştır.

[245] İbn Husayn.

[246] Heysemî demiştir ki: "Hz. Peygamber'in azatlı cariyesi Meymûne'nin hadisinin bîr kısmım Ebû Dâvud nakletmiştir." (IV, 7).

[247] Müsnede'de denilmiştir ki: "Bu, hemen arkasından gelen hadisin teyit ettiği mürsel ve hasen bir hadistir.."

[248] Bûsîrî demiştir ki: "İshâk bunu hnsen bir senetle rivayet etmiştir." Müsnede'de de şöyle geçmiştir: "Bu, bir önceki hadisin teyit ettiği mürsel ve kasen bir rivayettir. Kaynaklan farklı olduğundan her biri diğerini kuvvetlendirmiştir. Hadisin üçüncü bir tariki daha vardır."

[249] Heysemî hadisi buradakinden daha uzun ve daha detaylı olarak nakletmiş ve "Senedinde ismi zikredilmeyen biri vardır" demiştir. (IV, 74). Bûsîrî de aynı şeyi söyleyerek ravilerinden birinin tanınmaması dolayısıyla hadisin senedini zayıf görmüştür.

[250] Fırat, bir şahsın ismidir.

[251] Senetlerinde yer alan Muhtar b. Nafi et-Temmar hakkında Buhârî ve bir gurup bilgin: "münkeru'l-hodis (hadisi münkerdir) hükmünü vermişlerdir. Iclî ise güvenilir olduğunu söylemiştir. Bkz. 1362 nolu hadis. Bûsîrî de: "Senetlerinin ekseninde yer alan Muhtar b. Nafi zayıf biridir" açıklamasını yapmıştır.

[252] Zehebî hadisi el-Miznn'da Ebû Ya'lâ'ya ulaşan bir senetle rivayet etmiştir. Senette "Ali b. Hüseyin, Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) naklen şöyle demiştir" ifadesi

geçmektedir. M. ez-Zevâid'de de hadis aynı ifadeyle yani merfıı olarak geçmiştir. Sonra bu ilaveyi d-İthâf da. da buldum.

[253] Senedinde geçen Ebû Hişâm ed-Debbâğ (el-Miznn'da ise el-Kannâd şekilde geçmektedir) hakkında Zehebî: "Tanınmamaktadır. Haberi münkerdir" açıklamasını yapmış, sonra bu hadisini nakletmiştir. Aynı hadisi Taberânî, Hasan'dan nakletmiş olup senedinde Muhammed b. Hişam geçmektedir. Heysemî: "el-Miznn'da Muhammed b. Hişam adında kimse yoktur. Bu yüzden zayıftır. Geri kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir" demiştir. (IV, 76). Bûsîrî ise yorum yapmamıştır.

[254] Senedinde İbn Ömer'den nakleden zatın ismi zikredilmemiştir. Yine ismi tam olarak zikredilmeyen biri daha vardır. Bunun hakkında Bûsîrî de benzer şeyler söylemiştir.

[255] Heysemî demiştir ki: Senedinde yer alan Cübâre b. el-Muğallİs'i, İbn Nümeyr güvenilir olarak değerlendirirken hadis bilginleri zayıf saymışlardır. İbn Maîn ise yalancılıkla itham etmiştir." (IV, 94). Hadise Büsîrî de zayıf hükmünü vermiş ve "Aslı, Müslim'de İbn Abbâs hadisi olarak nakledilmiştir" demiştir.

[256] Heysemî demiştir ki: "Senedinde yer alan İbn Nebhân metruktür" (IV, 91).

[257] Heysemî demiştir ki: "Senedinde yer alan Mus'ab b. Sâbit'i, İbn Hibbân güvenilir görürken, bir grup bilgin zayıf saymıştır." (IV, 98).

[258] Senedinde yer alan Nadr b. Ma'bed hadis konusunda gevşektir. Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İbn Ebî Şeybe, Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr nakletmiştir. Hepsi de Sabbâh b. Mu-hammed el-Ahmedî tarikiyle rivayet etmişlerdir. Bu zat hakkında Bozzâr: "Meşhur değildir" derken, İbn Hibban: "Güvenilir ravilerden uydurma hadisler rivayet eder" demiştir. Iclî ise güvenilir kabul etmiştir.

[259] Heysemî demiştir ki: "Bunu Taberânî el-Mu'cemü'l-evsat'ta ve ayrıca Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup Taberânî'nin ravileri Snhîh'in ravileridir." (X, 237)

[260] Heysemî demiştir ki: "Senedinde geçen Ubeyd b. Nestâs'ın biyografisini yazana rastlamadım. Ama geri kalan ravileri güvenilir kimselerdir." (IV, 71) Ben derim ki: Bu zattan Usâme

b. Zeyd el-Leysî ve Müslim b. Saîd b. Banek rivayet etmiş olup mechulii'l-mjn değildir (kimliği bilinmektedir). Bkz. et-Tehzib, VII, 75. Bûsîri, senedin hnsen olduğunu söylemiştir.

[261] Müsnede'de böyle geçmektedir. Ama el-İsâbe'de bunun onun kocası olduğu belirtilmiştir. Oğlu ise Ayyaş b. Abdullah b. Ebî Rabî'a'dır. Ona Yemen'den güzel koku gönderen budur. Bkz. IV, 332. Korkarım, Hafız İbn Hacer, İbn Sa'd'dan naklederken yanılmıştır. Çünkü İbn Sa'd'ın rivayeti de buradaki gibidir. Müellif orada açıkça onunla {Es-ma'yla) Hişam b. el-Muğîre'den sonra kardeşi Ebû Rabî'a'nm evlendiğini ve ondan Ayyaş ve Abdullah diye iki oğlu olduğunu belirtmiştir. {VIII, 300)

[262] Senedinde "İsmail b. Nûh babasından, o da dedesinden naklen" ifadesi yer almıştır ki, bu zat hakkında el-Ezdî: "Hadisi metruktür" hükmünü vermiştir. Yine Ukaylî de onun isminin geçtiği bir hadis hakkında "Ravileri meçhuldür" demiştir. Bkz. el-Lisân, I, 441).

[263] Senedinde İbn Lehî'a geçmektedir. Hafız İbn Hacer demiştir ki: İbn Hibban tarafından nakledilen Amr b. el-Hâris'in Derrac'dan nakli bunun mutâbiidir. Bkz. Müsnedc. Ahmed b. Hanbel "Derrac'm Ebu'l-Heysem'den nakillerinde zayıflık vardır", derken İbn Şâhîn: "Bunda bir sakınca yoktur" değerlendirmesini yapmıştır. Bkz. et-Tehzib. Bûsîrî de "Bunu İbn Hibban Sahîh'inde rivayet etmiştir" deyip, yorum yapmamıştır.

[264] Heysemî demiştir ki: "Senedinde yer alan Hişâm b. Ziyâd oldukça zayıftır." (IV, 61.) Bunu Bûsîrî de zayıf görmüştür.

[265] Senedinde geçen Adî b. Fadl oldukça zayıf bindir. Muhammed b. Anbese ona mutâbaat etmiştir. Ama bu zatı da tanımıyorum. Heysemî bu hadisi zikretmeyip, yerine Bezzâr'dan naklen Enes'in Allahım ümmetimin Perşembe günü erkenden yapılan işlerim bereketli kıl" ifadeleriyle rivayet ettiği hadisi zikretmiştir. Ne var ki, senedinde metruk bir ravi vardır.

[266] Müsnede'de "Hadis müellifleri bunu bu siyakla nakletmemişlerdir" denmiştir. Ben derim ki: Senedi sahihtir. Fakat mürseldir. Bûsîrî de: "Bunu İshâk mürsel olarak nakîet-nıştır. Müellifler bu siyakla rivayet etmemişlerdir" açıklamasını yapmıştır.

[267] Bu zat, Zuhayr b. Râfi' b, Adî olup Bedir savaşma katılmıştı. Râfi' b. Hadîc b. Râfi' b. Adî'nin de amcasıdır.

[268] Senedi ceyyiddır. Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarım söylemiştir.

[269] Senedi sahihtir. Fakat hadis miirsridîr. Müsnede'de denilmiştir ki: "Bu sahîh bir senettir. Rivayetin bir kısmı mürsel, bîr kısmı ise mevkuftur."

[270] Müsnede'de denilmiştir ki: "Bunu Hişâm (b. Abdullah b. İkrime), Hişâm (b. Urve)den tek başına nakletmiştir." Heysemî de der ki: "Hişâm b. Abdullah b. İkrime'yi ibn Hibbân zayıf saymıştır." (IV, 63). Hişâm'in zayıflığı sebebiyle hadisin senedini Bûsîri de zayıf görmüştür.

[271] Heysemi demiştir ki: Bunu Ahmed b. Hanbel ve Ebû Ya'lâ rivayet etmişlerdir. Ravileri Sahîh'in ravileridir." (III, 83). Ben derim ki: Hadisin bir kısmı zekat bölümünde geçmişti (hadis no. 824).

[272] Senedinde ismi zikredilmeyen Basralı bir adam vardır. Bûsîrî de: "Senedinde ismi zikredilmeyen bir ravi vardır" demiştir.

[273] Heysemî demiştir ki: Bunu Ebû Ya'lâ, Abdülmümin'in İbn Ömer'den rivayeti olarak nakletmiştir. Buradaki Abdülmümin'i tanımıyorum" (IV, 114). Ben derim ki: Kanaatimce bu, Abdülmümin b. Ebî Şir'a'a el-Cellâb olup İbn Ömer ve Câbir b. Zeyd'den rivayette bulunmuştur. İbn Ebî Hâtim'in bildirdiğine göre İbn Mam onu güvenilir kabul etmiştir. Bûsîrî de hadisin ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[274] Senedinde zararlı bir durum yoktur. Sonra benden Önce Heysemî'nin "Ravileri Sa-h'ih'm ravileridir" dediğini (IV, 114) gördüm. Bûsîrî ise yorum yapmamıştır.

[275] Ravileri güvenilir kimselerdir. Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Müsedded hcısen bir senetle rivayet etmiştir."

[276] Hepsinin senedinde de Muhammed b. es-Saib el-Keibî yer almıştır. Onun hakkında Heysemî: "Ona nispet edilen çirkefliklerden Allah'a sığınırız" demiştir. Yine demiştir ki: Bunu Bezzâr da Hafs b. Ebî Hafs'ın geçtiği bir senetle rivayet etmiştir. Zehebî onun hakkında kavi/sağlam olmadığını söylemiştir. (IV, 115). Müsnede'de ise şöyle kaydedilmiştir: Muhammed b. es-Sâib, İbnü'l-

Kelbî olup kesinlikle metruktür. Muhtemelen İshâk onun hadisini, aslı bulunduğu için nakletmiş ve hemen peşinden geİen, senedi sakıncasız mevkuf hadisi ona şahit olarak zikretmiştir.

[277] Müsnede'de şöyle kaydedilmiştir: Zannımca Ebû Kays, Amr b. el-As'ın azatlısıdır. Ondan Ali b. Rabâh hadis işitmiştir. Bunu Ebû Bekir'den işitti mi, yoksa mektubundan mı okudu, bilmiyorum." Ben derim ki: Daha evvel senedinin sakıncasız olduğuna dair Hafız'ın görüşü zikredilmişti. Bunu Tahâvî de rivayet etmiştir ve onun rivayetinde açıkça Ebû Kays'ın Amr b. el-As'm azatlısı olduğu belirtilmiştir. Rivayetin sonunda "Ebû Kays <Ben onun mektubunu okudum> dedi" kaydı yer almıştır. (II, 235). Kenziİ'İ-ummnS'da müellif hadise sahih hükmünü verirken, Bûsîrî de "Bunu İshâk sahih bir senetle nakletmjştir" açıklamasını yapmıştır.

[278] Ebû Saîd er-Rakkâşî dışındaki ravileri güvenilir kimselerdir. Ebû Saîd'in durumu bana göre aşikârdır. Onu eserinde zikreden İbn Ebî Hatim, hakkında tenkit/cerh naklet-nıemiş ve "Enes'den rivayette bulunmuştur" kaydını düşmüştür. Hadisin anlamını Tahâvî'nin şu rivayeti izah etmektedir: Irak halkından bir adam İbn Ömer'e: İbn Abbâs başımızda emir/yönetici iken dedi ki: "Kime bir dirheme karşılık yüz dirhem verilirse, alsın." İbn Ömer de dedi ki: Ben, Ömer b. el-Hattâb'dan işittim. Dedi ki: "Resûlullah (saUallahu aleyhi vesellem) <Altın altınla ağırlığı ağırlığına ve misli misline birbirine eşit olarak değiştirilir. Kim artmrsa, (fazlalık) faiz olur> buyurdu." Sonra İbn Ömer: "Eğer şüphen varsa bunu Ebû Saîd el-Hudrî'ye sur" dedi. O da sordu ve Ebû Saîd bunu Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesdlem) duyduğunu söyledi. Sonra İbn Abbâs'a İbn Ömer'in dedikleri bildirilince, Rabbinden bağışlanmak diledi ve "Bu benim kişisel görüşümdü" dedi. (II, 234). Beyhakî'nin rivayet ettiğine göre de İbn Abbâs demiştir ki: "Ben bu şekilde fetva verirdim. Tâ ki Ebû Saîd ve İbn Ömer, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesdlem) bunu yasakladığını bildirdiler. O günden beri ben de bundan men ediyorum." (V, 282).

[279] Senedinde yer alan Salim b. Ebî Hafsa hakkında İbn Hacer "hadis konusunda sndûit/dürüst olmakla birlikte aşın Şiidir" açıklamasını yapmıştır.

[280] Yani İsmail b. Abdülmelik b. Ebis-Sufeyrâ. Hadis münekkitleri bu zatı tenkit etmekle birlikte Buhârî ve İbn Adî: "Hadisi yazılır" demişlerdir. İbn Ebî Hatim de "Terk edilme noktasında

değildir" demiştir. Bûsîrî, İbn Hacer'İn bu sözlerini kaynak göstermeden nakletmiş ve "Hakkında tenkit vardır" demek yerine "İsmail hakkında ihtilaf edilmiştir" ifadesini kullanmıştır.

[281] Senedi ceyyiddit. Kenzü'l-ummâl'da o* remziyle yani, İbn Ebî Şeybe'nin Saîd b. el-Müseyyib'den nakli olarak şöyle denilmiştir: Hz. Ömer'e bolluk zamanına kadar vadeyle iki koyuna karşılık bir koyunun satışı soruldu. O bunu mekruh gördü. (II, 230). Bûsîrî demiştir ki: "Bunu sahih bir senetle İshâk b. Râhaveyh ve sual kısmı hariç, İbn Mâce riayet etmiştir."

[282] Müsneâe'de denilmiştir ki: "Sahîh'te yer alan Ubâde b. es-Sâmit hadisi bunun şahididir." Bu senet hasenâir. Ama Saîd b. e-Müseyyib, Bilâl'den hadis işitmemiştir. Büsîrî ise bir değerlendirme yapmamıştır.

[283] Bûsîrî, hadisin mürsel veya mıı'dai olduğunu söylemiştir.

[284] İsnadı sakıncasızdır. Bunu Tahâvî rivayet etmiştir. (II, 235).

[285] Şerhu Meâni'l-âsâr'âa "Dirhem, dirhemle değiştirilir. Biri fazla olursa, faiz olur" rivayeti nakledilmiştir. Tahâvî bunu Ebû Nuaym yoluyla Süfyan'dan nakletmiştir. (III, 235). Aynı hadis Kenzü'l-ummâl'da da geçmiş olup müellif ona sahih hükmünü vermiştir. Hadisi Abdiirrezzâk'a da nispet etmiştir.

[286] Bu, müellifin defalarca uydurma olduğuna dikkat çektiği hadisin bir parçasıdır.

[287] Senedinde sakınca yoktur.

[288] Senedi sahihtir. Kenzii'l-ummâl'da müeüif bunu aynı zamanda Abdürrezzâk'a da nispet etmiştir. (II, 232). Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduğunu söylemiştir.

[289] Bûsîrî'nin belirttiğine göre hadis mürsel olup ravileri güvenilir kimselerdir.

[290] Taberânî de Ubeyd b. Nadle'den şöyle dediğini nakletmiştir: Bir adam kendisine ait bir deveyi on parçaya ayırdı. Sonra: "Kim bu etin onda bir parçasını, develerin hamile kaldığı zamana kadar vadeyle bir kalûs (genç dişi deve) karşılığında satın alır?" dedi. Bazı insanlar satın aldılar. Sonra bu haber Hz. Peygamber'e (sallaüahu aleyhi vesellem) ulaştı ve alış verişi iptal etmesini emretti, o da iptal etti. Heysemî demiştir ki: "Bu mürseİ bir hadistir. Ama ravileri SflMfa'in ravileridir. Yine aynı şahıstan nakledildiğine göre bir adam bir deve kesmiş ve bir adam da onun onda

birini bir hukka (üç yaşını doldurmuş dişi deve) karşılığında satın almış. Sonra bu haber Hz. Peygamber'e (saMlahu aleyhi vesellem) ulaşınca satışı iptal etmiş. Ebû Nuaym da demiştir ki: "Süfyan'dan nakleden bazı ravilerimiz hadiste "vadeyle" ifadesini kullanmışlardır." Fakat bu da nıiirselöir. Bkz. ez-Zevâid. IV, 104.

[291] Bunu, İbn Abbâs'dan işiten kişi meçhuldür. Metin de kapalı olup tahkik ve tashihe muhtaçtır. Abdürrezzâk, Ma'mer'den, o da Yahya b. Ebî Kesîr'den, o da bir adamdan, o da ibn Abbâs'dan: "Etin, koyun karşılığında satılmasında bir sakınca yoktur" dediğini nakletmiştir. (IV, 482, yazma).

[292] Bu, mürsei oiup^senedi sahihtir. Doğru metin, "Ete karşılık hayvan satışını yasaklamıştır" şeklinde olmalıdır. Bkz. Mvvattâ, II, 150; Beyhakî, V, 296. Bûsîrî ravilerinin güve-nılir olduğunu söylemiştir.

[293] Senedinde yer alan Rabî' b. Subayh dürüst olmakta birlikte hafızası zayıftır.

[294] Müsnede'de bu şekilde geçmiştir. Ama hadis, senet ve mânâ bakımından Ubeyd b. Nadle'nin hadisinin aynısıdır. Bkz. Abdürrazzak, Musannef. Eş'as yerine Tev'eme'nin azatlısı Salih yoluyla Abdullah b. Abbâs'dan nakledildiğine göre Ebû Bekir zamanında bir deve kesilip on parçaya ayrılmış. Bir adam: "Bir koyun karşılığında bana bir parça verin" demiş ve Ebû Bekir: "Bu (satış) uygun olmaz" diyerek reddetmiştir.

[295] Senedi Abdullah'a kadar ajı/ı/;rfdir.

[296] Senedinde bir sakınca yoktur. Bununla birlikte Bûsîrî, senedinde yer alan Yahya b. Zekeriya'nın zayıf görüldüğünü söylemiştir.

[297] Senedi hasendir.

[298] Senedinde yer alan Âsim b. Ubeydullah zayıf biridir.

[299] Tahâvî, Şu'be b. Hâlid b. Seleme tarikiyle nakletmiştir. (II, 222). Senedi sahihtir. Aynı hadisi Saîd b. Mansûr da başka bir tarikten nakletmiştir. (III, 109). Beyhakî'nin Abdurrahman b. Abdullah b. Utbu tarikiyle Muhammed b. Abdurrahman b. el-Hâris b. Ebî Dırar'dan naklettiğine göre Ömer b. e!-Hattâb, Abdullah b. Mes'ûd'un hanımına humus hissesinden bir cariye vermiştir....

[300] İbn Ebî Şeybe ve el-Hâris'İn senetlerinde adı geçen Haccâc b. Ertât sadûk/dürüst olmakla birlikte sık sık hata yapan bîridir.

[301] Taberânî, el-Mıı'cenıu'l-kdur'de rivayet etmiştir. Heysemî demiştir ki: "Senedinde yer alan Bişr b. Umâre el-Has'amî zayıf biridir." (IV, 111). Ben derim ki: İshâk'm senedinde Bişr b. Umâre yoktur. Onda Ahvas b. Hakîm'in Ebû Avn el-Ensârî'den, onun da İbnü'l-Müseyyib'den rivayeti söz konusudur. Ahvas'dan rivayette bulunan ravi ise Isa b. Yûnus'tur. Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İshâk tek senetle rivayet etmiştir. Senedin merkezinde ise zayıf biri olan Ahvas b. Hakîm bulunmaktadır

[302] Müsnede'âe şu ilave kaydedilmiştir: "Hadiste, Atâ ile Attâb arasında kopukluk vardır. Ayrıca Leys b. Ebî Süleym de zayıftır." Bunu Taberânî el-Mıt'cetnu't-kebîfde nakletmiş olup sözleri şöyledir: "Sizden hiçbiriniz selef usûlü satış yapmasın. Sizden hiçbiriniz garar satışı (bedellerden birinin meçhul olduğu satış) yapmasın. Sizden hiçbiriniz sahip olmadığı bir şeyi satmasın" Senedinde zikri geçen Musa b. Ubeyde zayıftır. Bkz. Heysemî (IV, 86). Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ ve Ibn Mâce muhtasar olarak nakletmişlerdir. Her ikisi de zayıf biri olan Leys b. Ebî Süleym tarikiyle tahrîc etmiştir. Fakat biri Ebû Dâvud tarafından, diğeri Tirmizî tarafından nakledilmiş iki şahidi vardır."

[303] Bûsîrî ravilerinirı güvenilir olduklarını söylemiştir.

[304] Senedi zararsızdır. Bûsîrî yorum yapmamış ve Ibn Abbâs hadisinin bunun şahidi olduğunu söylemiştir.

[305] Mecr, dişi devenin karnındaki yavrudur. Hamile devenin doğumu yaklaştığı zaman karnındaki yavruya mecr denir.

[306] Senedinde yer alan Musa b. Ubeyde er-Rabezî zayıftır. İbn Maîn demiştir ki: Musa'nın bu hadisi münker kabul edildi. Bu yüzden zayıf görülmektedir. Bkz. Beyhakî (V, 341). Bu zâtı Bûsîrî de zayıf saymıştır.

[307] Senedi hasendir.

[308] İkincisini Ahmed b. Menî de rivayet etmiştir. Bûsîrî: "İbn Ömer hadisinin ekseninde Musa b. Ubeyde vardır ki, zayıftır" demiştir.

[309] Senedinde yer alan İsmaîl b. Müslim el-Mekkî zayıf biridir.

[310] Heysemî demiştir ki: "Senedinde geçen İsmail b. Müslim el-Mekkî zayıftır. (IV, 81). Bûsîri de benzer şeyler söylemiştir.

[311] Beyhakî, V, 322. Heysemî demiştir ki: "Senedinde Abdüsselâm b. Aclân yer almıştır." Bu zat hakkında Ebû Hatim: "Hadisi yazılır" derken, başkaları onunla ihticâc etmekten sakınmışlardır. Bkz. Zehebî, IV, 80.

[312] Senedi sahihtir. Bkz. Beyhakî, V, 302. Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[313] imam Mâlik, Muvattâ. Bûsîrî bunu MÜsedded ve İshâk'a nispet etmiş ve ifadenin Osman ihtikârı yasaklardı. Babam dedi ki: Sadece yiyecek ve tabaklanmış deride ihtikar duğunu düşünürlerdi" şeklinde olduğunu söylemiştir. Yukarıda bu rivayetin metni yer almıştır.

[314] Beyhakî muallak olarak nakletmiş olup senedi basendir.

[315] Kenzü'l-ummâl'da. "zayıf görülmüştür" ilavesi yer almıştır. Bûsîrî de: "Bunu el-Hâris zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Çünkü Nevfel b. Abdülmelik tanınmamaktadır. Ayrıca hadisi ondan nakleden ravi de zayıf görülmüştür" açıklamasını yapmıştır.

[316] Beyhakî, Ca'fer b. Avn yoluyla Ebu'l-Umeys'den "Bu süre içinde onu nasıl garanti edeceksin?" ifadesiyle nakletmiştir." (V, 352} Senedinde sakınca yoktur.

[317] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ, İbn Hibbân'ın şartına göre sahih bir senetle mürsel olarak rivayet etmiştir." Ben derim ki: "Bunu Ebû Ya'lâ, Dâvud b. Reşîd'den, o da Velîd b. Müslim'den rivayet etmiştir. İbn Hibbân ve başkaları ise İbn Ebi's-Sürrî yoluyla Velîd'den nakletmiştir. Hadisi Hafız İbn Hacer, ei-İsâbe'de hasen derecesinde görmüştür. Bkz. Mevâridü'z-Znm'nn, s. 516; İbn Mâce, s. 166.

[318] Senedi sahih olmakla birlikte miirsclAn. Müzâbene; hurma ağacındaki yaş hurmayı kuru hurma ölçeği ile satmaktır. Muhâkde ise ekinde olur; başaktaki daneyi, başaktan çıkarılıp arınmış dane ölçeği karşılığında satmaktır.

[319] Mâlik, Muvattâ, II, 129. Bûsîrî: "Bunu Müsedded, Sahîh'in ravi zinciri ile ancak mi'trsel olarak nakletmiştir" açıklamasını yapmıştır.

[320] Bûsîrî'nin belirttiğine göre ravileri güvenilir kimselerdir.

[321] Heysemî demiştir ki: "Senedinde ismi zikredilmeyen biri vardır" (IV, 124). Ben derim ki: Bu zât, Kahraman li-Sa'd'dır. Bûsîrî de tabii neslinden olan bu ravinin tanınmaması sebebiyle senedini 201///saymıştır.

[322] Bunu Taberânî rivayet etmiş olup Heysemî: "Senedinde yer alan Musa b. Ubeyde er-Rabezî zayıf biridir" açıklamasını yapmıştır. (IV, 73) Müsnede'de "Sahîhayn'da Numân B^ŞÎr'den nakledilen bir şahidi vardır" açıklaması yer almıştır.

[323] Mücerrede'de burada "İkisi de İshâk'a aittir" ifadesi yer almıştır. Ama bu bir yanıl-8'dır. Doğrusu birincisi İshâk'a, ikincisi Ebû Ya'lâ'ya aittir.

[324] Bunu Taberânî de rivayet etmiştir. İki senette de Ubeyd b. Kasım yer almıştır ki, °nun hakkında Heysemî "metruktür" açıklamasını yapmıştır. (X, 294).

[325] Müsnede'de "Hadis, Haccac'm zayıfhğıyla birlikte mürsetdir" açıklaması geçmiştir.

[326] Bunu Taberânî de rivayet etmiş olup Heysemî ravilerinin güvenilir olduğunu söy-J^rniştîr. (IV, 79). Ravilerini Bûsîrî de güvenilir kabul etmiştir.

[327] Hadisin tamamı Abd b. Humeyd'in Müsned'inde geçmiş olup Giyim bölümünde inşallah gelecektir. Hadisi Bûsîrî, İbn Râhaveyh, Abd b. Humeyd ve Ebû Ya'lâ'ya nispet ederek "Hadislerin merkezinde yer alan Muhtar b. Kani zayıftır" açıklamasını yapmıştır.

[328] meufcû/hır" kaydı vardır.

[329] Bûsîrî, Bişr b. el-Hüseyin el-Asbahânî'nin zayıf olması sebebiyle hadisi zayıf görmüştür.

[330] Bûsîrî yorum yapmayıp asimin Ebû Hureyre rivayetiyle Sahîhmjn'da geçtiğim soylemekie yetinmiştir.

[331] Hafız İbn Hacer, et-Tehzib'de "Hadis mürsel olup bunu Nesâî, Müsnect-i Ali'de zikretti" açıklamasını yapmıştır.

[332] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Müsedded sabah bir senetle mürsel olarak nakletmiştir. Nuaym b. Abdurrahman ise Basralı olup onu İbn Hibbân es-Sikât'ta zikretmiştir."

[333] Bûsîrî: "Bunu Müsedded sa/iîft bir senetle rivayet etmiştir" açıklamasını yapmıştır.

[334] Bu. Müellifin defalarca uydurma olduğunu belirttiği haberin bir parçasıdır.

[335] Hadisi, Taberânî başka bir tarikle Ebû Umâme'den rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ca'fer b. Zübeyr yalancıdır. Bkz. Heysemî, IV, 132. Ben derim ki: el-Hâris'nin senedinde geçen Bişr b. Nümeyr de yalancının tekidir. Hadisi Bûsîrî de zayıf görmüştür.

[336] Heysemî demiştir ki: "Senedinde yer alan Benî Umeyye'nin azatlısı Abdullah'ın biyografisini zikredene rastlamadım. Geri kalan raviler ise Sahîh'm ravileridir." (IV, 129)

[337] bkz. Mevâridü'z-Zam'ân, s. 281.

[338] Bûsîrî benzerini hocası Hafız Ebu'1-Fadl b. el-Hüseyin el-Irâkî'den nakletmiştir.

[339] el-Hâris, Miisned, I, 308, yazma. Senedinde yer alan Sevvâr b. Mus'ab metruktür. Bunu zayıf gören Bûsîrî: "Hâkim'in ve ondan da Beyhakî'nin naklettiği Nadle b. Ubeyd hadisi bunun şahididir" demiştir.

[340] Hadis mı'/rse/dir. Fakat Taberânî bunu, İbn Abbâs'dan mcrfCı ve muttasıl olarak rivayet etmiştir. Senedinde yer alan Müslim b. Hâlid ez-Zencî zayıftır. Bununla birlikte güvenilir olduğu da söylenmiştir. Bkz. Hcysemî IV, 130. Heysemî diğer yandan bu işlemin yasak oluşuna dair, senedinde Musa b. Ubeyde er-Rabezî'nin yer aİdığı İbn Ömer hadisini ve ayrıca Mikdâd haberini nakletmiştir ki, bunun senedinde geçen Ebu'l-Me'ârik'i tanımadığını söylemiştir. Geri kalan ravüeri ise güvenilir kimselerdir.

[341] Bûsîrî, Kesîr b. Abdullah'ın zayıf olması nedeniyle hadisi zayıf olarak değerlendirmiştir.

[342] Bunu Taberânî de rivayet etmiştir. Heysemî: "Senedinde yer alan Ebû Utbe el-Kindî'yi tanımıyorum" demiştir. (111, 40) Ben derim ki: Onu İbn Ebî Hatim zikretmiş °'up hakkında cerh ya da tadil kaydetmemiştir. Bûsîrî de yorum yapmamıştır.

[343] Senedinde yer alan Ubeydullah b. el-Velîd o!-Vessâfî zayıftır. Atiyye el-Avfî'nin zayıf oluşu sebebiyle Bûsîrî de hadise 2nı/(/hükmü vermiştir.

[344] Sadaka b. İsa veya İsâ b. Sadaka'nm zayıf olması nedeniyle Bûsîrî hadisi ztryrfgörmüştür.

[345] Heysemî demiştir ki: "İsa'yı Ebû Hatim güvenilir kabul ederken, başkaları zayıf görmüştür." (III, 39). İsa'nın zayıf oluşu sebebiyle Bûsîrî de hadisi zayıf olarak değerlendirmiştir.

[346] Heysemî demiştir ki: "Senedinde tanımadığım biri vardır." (III, 40). Ben derim k: Kavileri tanınmaktadır. Ancak senedinde geçen Ensar'ın azatlısı Yûsuf b. Atiyye es-Sar'mî, hadisi zayıf biridir. Bkz. el-Cerh ve't-Tn'dil. Diğer yandan Bûsîrî, hadisin şahitleri Sunduğunu söylemiştir.

[347] Taberânî de rivayet etmiştir. Heysemî demiştir ki: "Senedinde yer alan Hadîc b. Savmî mesturdur (hali bilinmemektedir)-" Ben derim ki: Onu İbn Ebî Hatim eserinde üretmiş olup hakkında cerh ya da tadil nakletmemiştir. Bûsîrî ise: "Senedindeki e -frîkî zayıftır" açıklamasını yapmıştır.

[348] Senedi sakıncasızdır.

Söz Hak Sahibine Aittir Ve Borcunu Ödeyenin Fazileti

1384. Hişâm b. Urve'nin babasından naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu deyhi vesellem) bir bedeviden, o anda elinde olmayan bir vesak acve hurmasına carşılık kesimlik bir deve veya dişi bir deve satın aldı. Sonra bedevî gelip alacağını istedi. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) borcunu erteleyince bedevî: "Hain, hain!" diye bağırdı. Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashabı onu azarladılar. Ama Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bırakın. Zira söz hak sahibinindir" buyurdu. Adam aynı şeyi iki üç kere tekrarlayınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Onu Havle binti Hakım'e götürün. -Havle ilk muhacirlerdendi- Ondan borç isteyin. Çünkü o, acve hurması topluyor" buyurdu. Ona gittiler ve adama alacağını tam olarak ödedi. Sonra Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yanma dönerek: "Sen borcunu eksiksiz ödedin, iyi davrandm" dedi. Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) de: "Allah katında en hay ırklar mız onlar değil midir? Şüphesiz ki Allah katında yaratılanların en hayırlıları, borçlarını eksiksiz ödeyenler ve iyi davrananlardır" buyurdu.[1] (İshâk)

1385. Veki' demiştir ki: Bize Hişâm b. Urve'nin, babasından naklen bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir bedeviden vadeyle bir deve satın almış.... Muhammed'in {sallallahu aleyhi vesellem) ashabı adamı azarladılar. Hadiste "Muhacirlerdendi" ifadesi yer almamıştır. (İshâk)

Kölesinin Malında Müşterinin Değil, Satıcının Hak Sahibi Oluşu

1386. Hz. Ali demiştir ki: "Kim malı bulunan bir kölesini satarsa, müşteri aksini şart koşmamışsa, onun malı satıcıya aittir. Kim aşılanmış hurmalık satarsa, müşteri aksini şart koşmadıkça, meyveleri satıcıya aittir. Resûlullah (sallaüahu aleyhi vesellem) böyle hükmetti." (İshâk)

Âriye/Ödünç

1387. Ebu'l-Abbâs, Ensarlı bir zattan şöyle dediğini nakletmiştir: Resûlullah'ı (saUallahu aleyhiveseOem): "Âriye/ödünç eşya, iade edilir, meniha (sütü, kılı ve yününden istifa İçin verilen ödünç memeli) iade edilir" buyururken işittim. (İbn EbîÖmer)

İflas

1388. Adî b. Adî'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi - vesellem) borcunu ödeyecek durumu olmayan bir adam hakkında şöyle hükmetmiştir: Alacaklılarından biri adamın yanında mal bulmuş ve o da bunu itiraf itmiştir. Resûlullah (sallalkhu aleyhi vesellem) de, borçlunun yanında kendi malını bulması halinde alacaklının, malını alabileceğine hükmetmiştir. (İbn Ebî Ömer)

1389. Abdullah b. Abdurrahman b. Ka'b b. Mâlik anlatmaktadır: Muâz b. Cebel yumuşak huylu, yakışıklı bir gençti. Hatta kavminin en değerli gençlerindendi. Hiç bir şey saklamazdı. Bu yüzden git gide borçlandı Derken bütün malını borca ipotek etti. Sonra Hz. Peygamber'e

(sallallahu aleyhi vesellem) gidip ondan, alacaklılarına borçlarını düşürmelerini söylemesini rica etti. Fakat alacaklıları kabul etmediler. Eğer birinin hatırı için birinden alacaklarını silselerdi, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) hatırı için Mu'az'dan alacaklarını silerlerdi. Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Mu'az'm bütün malını borcuna karşılık sattı. Öyle ki Muâz'in hiçbir şeyi kalmadı. Sonra Mekke fethinde Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu, bir grup Yemenlinin başında komutan olarak gönderdi ki, yaralarını sarsın. Muâz, Yemen'de emir/vali olarak bir müddet kaldı. Böylece Allah'ın malıyla ilk ticaret yapan kişi o oldu. Muâz, Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) hastalanıp vefat edene kadar orada kaldı. Döndüğünde Hz. Ömer, Ebû Bekir'e: "Şu adama birini gönder, ihtiyacı kadar kendisine mal bırakıp, gerisini ondan al!" dedi. Ebû Bekir: "Onu oraya Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yaralarını sarsın/zararını karşılasın diye gönderdi. Kendisi bana bir şey vermedikçe ben ondan hiçbir şey almam" diye karşılık verdi. Ebû Bekir dediğini yapmayınca Hz. Ömer kendisi Muâz'a gitti ve meseleyi kendisine arz etti. Muâz: "Peygamber beni oraya durumumu düzelteyim diye gönderdi. Bunu yapmam" dedi. Sonra bir gün Hz. Ömer'le karşılaşınca ona: "Seni dinleyip söylediğini yapacağım. Çünkü rüyamda kendimi büyük bir suyun ortasında buldum. Boğulmaktan korktum. Beni oradan sen kurtardın Ömer" dedi. Sonra Ebû Bekir'e gidip aynısını ona da anlattı ve ondan hiçbir şeyi gizlemeyeceğine yemin etti. Hatta kırbacını dahi bildirince Ebû Bekir: "Vallahi ben bunu senden almam. Onu sana hibe ettim" dedi. Ömer de: "Bu, gönül rızasıyla ve helallikle olursa, mümkündür" dedi. Sonra Muâz oradan ayrılıp Şam'a gitti. (İshâk) [2]

1390. İbn Ka'b b. Mâlik anlatmaktadır: Muâz b. Cebel, yumuşak huylu bir cti. Kavminin gençlerinin en iyisiydi. Git gide malını borca ipotek ettirdi. R nUn için Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) alacaklılarıyla konuştu. Eğer birinin hatırı için birinin borçları silinseydi, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi veseüem) hatırı i<Jfcii Muâz b. Cebel'in borçlan silinirdi. Sonunda Muâz malsız kaldı. (el-Hâris)

Borcunu Ödemede Güçlük Çeken Kimseye Yardımcı Olmaya Teşvik

1391. Ebû Ca'fer'in -Bedir savaşı gazilerinden- Ensarlı bir zattan naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim Cehennem alevinden kurtulmak -ya da Allah'ın kendisini kurtarmasını- ister?" diye sordu. Bütün topluluk: "Biz, ya Resûlallah!" dediler. Bunun üzerine Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Borcunu Ödeme sıkıntısı bulunana mühlet tanıyan veya ondan, alacağının bir kısmını silen kimse bunu hak eder" buyurdu. (Ahmed b. Menî)

1392. Bureyde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim °fcıuıu Ödeme sıkıntısı bulunana süre tanırsa, geçen her güne karşılık ona da sevabı yazılır" buyurmuştur. Ondan sonra da: "Kim borcunu ödeme sı bulunana süre tanırsa, geçen her güne karşılık ona, verdiği süre kadar

sevap yazılır" buyurdu.[3] Bureyde demiştir ki: "Dedim ki, ya Resûlallah, bu ne demektir?"

Geçen her güne karşılık sadaka sevabı yaz.dır sözüm, süre doluncaya kadar geçerlidir. Geçen her güne karşılık verdiği süre kadar sadaka sevabı yazıhr sözüm ise sürenin dolmasından sonraya aittir" buyurdu. (Ebû Ya'lâ)

1393. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Duasının kabul edilip sıkıntısının kalkmasını isteyen, kendisine olan borcunu Ödeme sıkıntısı yaşayan kimsenin sıkıntısını kaldırsın" buyurmuştur. (Abd b. Humeyd) [4]

1394. Ebû Umâme'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Bir adam cennetin kapısına götürüldü. Başını kaldırıp baktığında bir de ne görsün, cennetin kapısında şöyle yazıyordu: Sadaka, on katıyla karşılık görür. Her borç ise, on sekiz katıyla karşılık görür Çünkü borçlu, ancak muhtaç olduğu için sana geür. Sadaka ise zenginin eline de düşebilir." (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [5]

1395. İbn Ka'b b. Mâlik'in, babasından naklettiğine göre Hz. Peygamber {sallallahu aleyhi veselfcpı), bir adamdan iki ukiyelik alacağının peşine düştüğü bir sırada onun yanma uğramış ve "Şöyle şöyle yap yani. alacağının yarısını sil[6] buyurmuştur. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

Ben derim ki: Hadis, "İki ukiyelik" ifadesi hariç, Sahîh'te geçmiştir.

Borç

1396. İbn Abbâs anlatmaktadır: Abbâs b. Abdulmuttalib bir şahsa mudârebe ortaklığı için sermaye verirken, ortağına sermayesiyle karada ve denizde seyahat etmemesini, vadiye konmamasını ve canlı hayvan satın

almamasını şart koşar ve eğer bunu yaparsa, zararı tazmin edeceğini söylerdi. Sonra onun bu şartı Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) iletildi ve Allah'ın Resulü (sallallahualeyhiveselian) de bunu geçerli saydı. (Ebû Ya'lâ)[7]

Anlaşma

1397. Ebû Eyyûb şöyle nakletmiştir: Bana Peygamber (sallallahualeyhivesellem): "Ey Ebû Eyyûb! Sana Allah ve Resulü'nün hoşlandığı sadaka türünü söyleyeyim mi? Birbirine kızıp, aralan bozulan insanların arasını düzeltmendir" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [8]

1398. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs anlatmaktadırlar: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize hutbe verdi..... Hadisin devamında şu sözler yer almıştır:

"Kİm ikî kişinin arasını düzeltmek için giderse, dönünceye kadar onun için melekler mağfiret dilerler ve ona, Kadir gecesinin sevabı gibi sevap verilir. " (el-Hâris) Hadis uydurmadır!

1399. Saîd b. el-Müseyyib'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahualeyhi vesellem): "Eskiden açılmış normal kuyunun sahası elli arşındır. Yeni açılan bir kuyunun sahası yirmi beş arşındır" buyurmuştur. Saîd, Allah'ın Resûlü'ne (salhllahu aleyhi vesellem) nispet etmeksizin kendisi: "Ve ekin kuyusunun sahası da Üç yüz arşındır" diye eklemiştir. (Müsedded) [9]

1400. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs anlatmaktadırlar: Resûlullah (sdlallahu aleyhi vesellem) bize hutbe verdi..... Hadisin devamında şu

sözler yer almıştır:

"Kim komşusuna bir karış toprak haksızlık ederse, kıyamet günü, cehenneme sokuhıncaya kadar boynuna yedi kat yer kadar ateşten halka geçirilir." (el-Hâris) [10]

Havale

1401. Câbir b. Abdullah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Zenginin borcunu savsaklaması zulümdür. Bu yüzden, (alacağı) zengine havale edilen, bunu kabul etsin." Hadiste zayıflık vardır. (el-Hâris) [11]

Emaneti Sahibine İade Emri

1402. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey insanlar! Kimin yanında emanet mal varsa, onu kendisine emanet edene iade etsin" buyurmuştur. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [12]

1403. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs anlatmaktadırlar: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize hutbe verdi.... Hadisin devamında şu sözler yer almıştır: "Kim dünyada emanete hıyanet eder, onu sahiplerine iade etmezse, İslam 'dan başka bir din üzere ölür ve gazabına uğramış olarak Allah'ın huzuruna çıkar. Sonra cehenneme atılması emredilir ve sonsuza dek cehennem çukuruna yuvarlanır. " (el-Hâris) Hadis uydurmadır.!

1404. Câbir'in bildirdiğine göre Ebû Bekir'e kaybolmuş bir emanet davası getirildi; fakat onu tazmin ettirmedi.[13] (Müsedded)

1405. Abdullah b. Ukeym'in bildirdiğine göre Hz. Ömer b. el-Hattâb emaneti tazmin ettirmezdi.[14] {Müsedded}

1406. Ebû Mâlik el-Eş'arî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vöellem): "Kıyamet günü Allah katında en büyük hırsızlık, komşu olan iki kişiden birinin diğerinin arazisinden çaldığı bir arşın toprak hırsızlığıdır. Bu, tâ yedi kat yarden onun boynuna geçirilir" buyurmuştur. (Ebû Bekir b. EbîŞeybe) [15]

1407. Mu'temir, babasından nakletmiştir: Bana Bahreyn'de karşılaştığım bir şeyh Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) Veda haccmdaki hutbesinden şu sözleri nakletti: "Kişinin matından, gönül hoşnutluğuyla verdiğinden başkası helal değildir" (Müsedded)

1408. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Hakkı olmadan arazi sınırlarından bir şey eksilten, melundur" buyurmuştur.[16] (Müsedded)

1409. Tâlib b. Selmâ demiştir ki: Bana ailemden birinin anlattığına göre dedem Âsim b. el-Hakem, onlara, Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) hutbesine tanık olduğunu ve hutbesinde "Muhakkak ki mallarınız ve canlarınız birbirinize haramdır...." buyurduğunu anlatmış. [17] (Ebû Ya'lâ)

1410. Hakem b. el-Hâris es-Sülemî'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber {sallallahu aleyhi vesellem): "Kim Müslümanların yolundan bir karış toprak çalarsa, onu kıyamet günü, tâ yedi kat yerden yüklenerek getirir" buyurmuştur.

(Ebû Ya'lâ)

1411. Yine demiştir ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte yedi gazveye katıldım. Bunlardan birisi Huneyn gazvesi idi. Resülullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) önünde yürüyordum. Birden devem çöktü, yürümedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımdan geçerken ben kalkması için ona vuruyordum. "Bırak!" dedi. Sonra ona vurdu ve hemen kalktı.[18] (Ebû Ya'lâ)

İbn Abbâs'm bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Allah'tan başkası için kurban kesen melundur; Allah'ın kendisine lanet ettiği kişi de melundur; arazinin sınır işaretlerinden haksız yere bir şeyi eksilten de melundur" buyurmuştur. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

Buluntu

1412. Ebû Sa'lebe el-Huşenî anlatmaktadır: Dedim ki: "Ey Allah'ın Peygarnber'i! Meskun köyde veya işlek yolda bulunan gümüş paranın hükmü nedir?" "Bir yıl boyunca onu tanıt/ilan et! Sahibi çıkarsa, onu kendisine ver. değilse torbasını ve bağını sakla, sayısını iyi belle, sonra onu kullan" buyurdu. "Ya Resûlallah! Normal arazide bulunan gümüş paranın hükmü nedir?" diye sordum. "Onda ve rikazda (definede) beşte bir hak vardır" buyurdu. "Ya Resûlaîlah! Çölde bulunan koyunun hükmü nedir?" diye sordum. "Onu ye! Zira bu ya senin veya kardeşinin veyahut kurdun hakkıdır" buyurdu. "Ey Allah'ın Peygamberi! Çölde, üzerinde heybeleri ve

kovalarıyia bulunan yük devesi veya dişi devenin hükmü nedir?" diye sordum. "Onu kendi haline bırak. Ondan sana ne!" buyurdu.

(Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [19]

1413. Abdullah b. Ebî Evfâ el-Eslemî bildiriyor: Dışarı çıkmıştım. Baktım Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hz. Ebû Bekir ve Ömer oturuyorlar. Bir küçük çocuk da ağlıyordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ömer'e: "Çocuğu alıp bağrına bas.' Çünkü o, kaybolmuştur" buyurdu. Ömer çocuğu alıp bağrına bastı... Hadisin tamamı Edep bölümünde gelecektir. (Abdb. Humeyd) [20]

1414. Bilâl b. Yalıya el-Habeşî'nin bildirdiğine göre Hz. Ali, (yolda) bir dinar bulmuş ve onu parçalayarak iki kırat altın yapmış. Sonra Fâtıma'ya giderek: "Bize yemek yap!" demiş. Sonra Hz. Peygamber'in (salbllahu aleyhi veseltem) yanma gidip onu (yemeğe) davet etmiş. Peygamber (salkikhu aleyhi vesellem) beraberindekilerle birlikte gelmiş. Hz. Ali, kendilerine bir kap yemek getirmiş. Allah'ın Resulü (saMahu aleyhi vesellem) onu görünce, hoşlanmamış ve: 11 Bit nedir?" diye sormuş. O da anlatınca; "Buluntu mu? Buluntu mu? İlci kırat benim borcum olsun. Allah'ın adıyla ellerinizi uzatın" buyurmuş. (Ebû Bekir b. EbîŞeybe) [21]

1415. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Hz. Ali, Hz. Peygamber'e 'ateyhi vm) [22] pazarda bulduğu bir dinarı getirdi. Allah'ın Resulü "Onu üç kere ilan et!" buyurdu. O da üan etti, Vlenen çıkmadı. Sonra Hz. Peygamberin (saMahu aleyhi vesellem) yanma TL durumu anlattı. Peygamber (Unıaleyh,vesellem): "Ye veya onu istediğin hi kullan'" buyurdu. Hz. Ali onun üç dirhemiyle arpa, üç dirhemiyle un', Sr dirhemiyle et, bir dirhemiyle de sıvı yağ satın aldı. Bir dirhem arttı. Bir

dinar on bir dirhemdi. Derken paranın sahibi geldi ve parasını tamdı. Hz Alı Ae ona- "Bana Resûlullah (sallahu aleyhi «sdfem) böyle yapmamı emretti dedi. Adam olayı anlatınca Peygamber (»Hfafau aleyhi ve em): "Eğer bize bir mal gelirse, bunu sana öderiz" buyurdu.[23] (Ebû Ya'lâ}

1416. Âışe bintı Sa'd, babası Sa'd'dan nakletmıstır: Allah Resulü aleyhi veseton) ile birlikte yürüyordum. Yolda içinde ıkı kuru hurma bulunan bir hurma sapçığı buldu. Bir hurma kendi aldı, bir hurma da bana verdi.' (Ebû Ya'lâ) [24]

1417. Ebû Hamza el-A'rac bir komşusundan şöyle dediğini nakletmiştir: Ben buluntu mal hakkında İbn Ömer'i: "Onu sultana/yöneticiye teslim ediniz" derken işittim.[25] (Müsedded)

1418. Eyyûb b. Musa'nın babasından -veya bir adam yoluyla babasından-naklettiğine göre babası, Ömer b. el-Hattâb'a: "Ben bir dinar bulup aldım. Şimdi o yüz dinara ulaştı. (Ne yapayım?)" diye sormuş. O da: "Onu bir yıl ilan et!" demiş. Sonra tekrar gelmiş. Yine: "Bir yıl ilan et!" demiş. Sonra dördüncü kez geldiğinde: "Onu bir kere daha ilan et, ondan sonra dilediğin gibi kullan!" demiş. ((Müsedded)

1419. el-Kâsım b. Muhavvel el-Behzî demiştir ki: Câhiliye dönemini de, İslam dönemini de idrak etmiş olan babamın şöyle dediğini işittim: "Ya Sûlallah! Göğüsleri sütle dolmuş (sahipsiz) develere rastlıyoruz ve bizim onlara ihtiyacımız oluyor (ne yapalım?)" diye sordum. Buyurdu ki: "Üç kere ievelerin sahibine seslen. Gelirse, ne ala. Gelmezse, torbalarını çöz ve iç, ?otıra torbalarını yeniden bağla ve memeye süt inmesi İçin geride biraz bırak!" uyurdu. "Ya Resûlallah! Yanımıza başıboş susuz develer gelmektedir. Onları sularsak, bize sevap yazılır mı?" diye sordum. "Elbette.

Susuz her can sahibin(e su vermeniz) sebebiyle size mükafat vardır" buyurdu.[26] (Ebû Ya'lâ)

Dinar ve Dirhemi Kırmaktan Men

1420. Saîd b. el-Müseyyib: "Dinar ve dirhemi kırmak, yeryüzünde fesat ;ıkarmaya girer" demiştir. (Müsedded) [27]

İcâr/İşçi Çalıştırmak

1421. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (saUailahu aleyhi veseUem): 'işçiye, alın teri kurumadan ücretini veriniz" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [28]

Hediye

1422. İbn Abbâs'm bildirdiğine göre ResûluUah (sallallahu aleyhi veseflem): "Her kime, ya/unda başkaları varken bir hediye verilirse, ona onlar da ortak olurlar" buyurmuştur. (Abd b. Humeyd) [29]

1423. Hüseyin b. Ali'nin naklettiğine göre ResûluUah (sallallahu aleyhivesellem): "Kime, yanında oturan başkaları varken, hediye gelirse, ona onlar da ortak olurlar" buyurmuştur. (Ishâk) [30]

1424. Muâviye Ebû Salih [31] demiştir ki: Bir kâfirde (Acem kâfiri) yirmi dirhem alacağım vardı. Sonra bana bir hediye verdi. Bu hususu İbn Abbâs'a sorduğumda: "Hediyeyi düştükten sonra gerisini al!" dedi. (Müsedded) [32]

1425. Saîd b. er-Rabî'nin bir adamdan naklettiğine göre ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ziyaretlesiniz, hediyeleşiniz, Zira ziyaret sevgiyi pekiştirirken, hediye de kin ve husumeti (kalpten) söküp atar" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ)

1426. Ümmü Hakîm binti Veda' el-Huzâiyye şöyle demiştir: Hz. Peygamber'in (saMlahu aleyhi vesellem): "Hediyeleşiniz. Zira hediyeleşmek, (kalpteki) sevgiyi kat kat artırır, kinleri yok eder" buyurduğunu işittim. [33]

(Ebû Ya'lâ)

1427. Hz. Âişe nakletmiştir: ResûluUah'tan (sallallahu aleyhi vesellem): "Bedeviden hediye kabul etmem...." dediğini işittim. [34] (Ebû Ya'lâ)

1428. Mervan b. el-Hakem'in bildirdiğine göre Hz. Ömer şöyle demiştir: "Kim akrabalık bağlarını güçlendirmek ya da sadaka olsun diye bir bağışta bulunursa, bu caizdir/geçerlidir. Kim de karşılık bekleyerek bir bağış yapar da karşılığını göremezse, o ona daha layıktır." (Müsedded) [35]

1429. Zeyd b. Eslem'in babasından, onun da Hz. Ömer'den naklettiğine göre bir adam Hımar (Eşek) lakabıyla bilinir ve Resûlullah'a (salMahu aleyhi vesellem) bir külek {ukke) katı yağ ve bir külek bal hediye ederdi. Sahibi gelip de borcunu istediğinde onu, Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) götürür ve: "Ya Resûlallah! Şuna malının parasını öde!"

derdi. Allah Resulü de (salîallahu aleyhi vesellem) sadece gülümser, sonra emir verip borcunu ödetirdi. (Ebû Ya'lâ) [36]

1430. Ömer b. el-Hattâb, bir kuzu hediye eden, sonra verdiği hayvan yavrulaymca vazgeçmek isteyen bir adam hakkında: "Ancak kıymetini geri alabilir" demiştir.[37] (Müsedded)

431. Ömer b. Abdülazîz, bir hizmetçi kız hediye eden, sonra huvüdüğünde vazgeçmek isteyen bir adam hakkında: "Ancak aşikâr/bilinen " dii1 (Müddd)

vüdğ vrnetini geri alabilir" demiştir.[38] (Müsedded)

1432. Şa'bî: "Hibe/Bağış harcandıktan sonra sahibinin (bağış yapanın) vazgeçme hakkı kalmaz" demiştir.[39] (Müsedded}

Bağış Konusunda Çocuklar Arasında Eşit Davranmaya Teşvik

1433. İbn Abbâs'm bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): 'Bağış konusunda çocuklarınız arasında eşit davranın. Eğer bir kimseyi üstün tutacak olsaydım, kadınları üstün tutardım " buyurmuştur. (el-Hârİs) [40]

Rehin

1434. Ebû Râfi' anlatmaktadır: Resûlullah'a (sailallahualeyhiveseüem) bir misafir geldi. Bunun üzerine beni bir Yahudi'ye göndererek "Ona de ki:

Allah'ın Resulü diyor ki: Receb ayına kadar vadeyle bana bir şeyler sat veya borç ver" Ona gidip bunu söylediğimde: "Vallahi rehin/ipotek bırakmadıkça ona ne bir şeyi satarım, ne de borç veririm" dedi. Dönüp bunu Resûlullah'a (saUaüahu aleyhi vesellem) anlatım. "Vallahi bana satış yapsa veya borç verseydi, mutlaka borcumu öderdim. Çünkü ben gökte de yerde de güvenilir kişiyim. Şu demir zırhımı al da ona götür" buyurdu. Sonra "Kâfirlerden bir kısmına, onları sınamak için dünya hayatının ziyneti olarak verdiğimiz ve onunla kendilerini geçindirdiğimiz şeye (mal ve saltanata) sakın rağbetle bakma [41] âyeti nazil oldu ve kendisine dünyaya rağbet etmemesini emretti. (Ishâk, Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [42]

1435. Ca'fer b. Ali b. Ebî Râfi'nin dedesinden naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veellem) onu gönderip Yahudi birinden borçla hurma aldırmış. Yahudi: "Rehinsiz olmaz vallahi" demiş. Resûlullah (saBallahu aleyhi vesellem) de: "Ben gökte de, yerde de güvenilirim" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ)

1436. Semure'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Borcu karşılığında bir araziyi rehin veren kimse, borcunu oranın nafakasından arta kalan meyvelerinden öder. İşçiliği ve nafakası adil biçimde düşüldükten sonra kalanından borcunu öder. [43] (Ebû Yala)

Hacr/Tasar rufların Kısıtlanması

1437. Ebû Atîk'in Câbir'den naklettiğine göre Resûlullah (saUallahu aleyhi "Ergenlik çağıyla birlikte yetimlik kalmaz" buyurmuştur. (el-Hârİs)

[44]

1438. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallalbhu aleyhi vesellem) bir Sen ele, senin malın da babana aitsinizdir" buyurmuştur. {Ebû Ya'lâ) [45]

Satıcıların Cimriliği

1439. Câbir'den nakledildiğine göre o, şu üç şeyde cimrilik yapmazmış: Mekke'ye yol ücreti, köle azadı ve kurban alımı. (Ebû Ya'lâ)

Mükellefiyetin Bağlandığı Ergenliğin Alâmeti

1440. Mücâhid demiştir ki: Küfe mescidinde bir zâtın şöyle dediğini işittim: "Sa'd, Kurayza oğulları hakkında hüküm verdiğinde ben henüz çocuk yaşta delikanlı idim. (Ergen olup olmadığımdan) Kuşku duydular. Sonra avret mahallime ustura vurulmadığını görünce beni sağ bıraktılar. (İbn Ebî Ömer)

Hırsızlığın cezası bölümünde, onu akı karış sayanlar zikredilecektir.

Ölü Arazilerin Islahı

1441. Kesîr b. Abdullah b. Amr b. Avf, babasından, o da dedesinden şöyle dediğini nakletmiştir: Ben, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim, bir Müslümana ait olmayan ölü bir araziyi ıslah ederse, orasına sahip

olur. Ürün vermeyen toprak Üzerinde (eski sahibinin) hak iddiası olmaz" buyururken işittim. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) Hadiste zayıflık vardır. [46]

1442. Hz. ^işe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kullar Allah'ın kullarıdır. Ülkeler Allah'ın ülkesidir. Ürün vermeyen toprak üzerinde hak iddiası olmaz" buyurmuştur. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [47]

1443. Hz. Ömer: "Ölü bir araziyi ıslah eden, oraya sahip olur" demiştir. (Müseclded) [48]

Vakıf

1444. İsmail b. Umeyye'nin İbn Ömer'den duyan birinden naklettiğine göre İbn Ömer'e, Allah yolunda bir şey vakfeden kimseyle ilgili olarak: "Onu başka yere harcayalım mı?" diye sorulmuş. O da: "Sahibi nereye harcanmasını söylediyse, o yere harca!" diye cevap vermiştir. Sonra: "Ama, vallahi birbirinizin boynunu vurmanız, Allah yolu değildir!" diye ilave etmiştir. (Müsedded) [49]

Ödül

1445. Ebû Amr eş-Şeybânî demiştir ki: İbn Mes'ûd'a Aynü't-Temr'den -veya Ayn'dan- kaçak köleler getirdim. Bana: "Müjde! Sana sevap ve ganimet var" dedi. Ben de: "Sevabı anladık da, ganimet (ödül) neyin

nesidir?" diye sordum. "Kırk dirhem [50] dedi. O zaman kendisi Kufe'de idi. (Ishâk)

1446. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs şöyle nakletmişlerdir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize hutbe irat etti..... Uzunca zikrettikleri hadiste şu sözler geçmiştir: "Kim işçinin ücretinde haksızlık yaparsa, bütün ameli boşa gider ve cennetin kokusundan mahrum kalır. Oysa ki cennetin kokusu beş yüz yıllık mesafeden duyulur." (el-Hârİs)

1447. Abdullah b. Dinar'ın bildirdiğine göre Peygamber (salllallahu aleyhi vesellem) şehir dışında yakalanıp getirilen kaçak köle için on dirhem ödül takdir etmiştir. (Müsedded) [51]

Köle Azadı Kitabı

1448. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "(Köleyi henüz) Sahiplenmeden azat etmek olmaz" buyurmuştur. (el-Hâris) [52]

1449. İbn Ebî Muleyke'nin bildirdiğine göre, Hz. Âişe kendisine ait bir köleyi azat eden bir kadına: "Madem ki malına sahip olmayı şart koşmaksızın onu azat ettin, öyleyse malı ona aittir" demiştir. (Müsedded) [53]

1450. Ebû Miclez'in bildirdiğine göre iki adamdan biri, aralarında ortak olan köleden kendi hissesini azat etmiş. Hemen ortağı bineğine atlayıp soluğu Hz. Ömer'in yanında almış. Ömer de: "En yüksek değerden kıymeti biçilsin" diye yazmış. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [54]

1451. İbrâhîm ve eş-Şa'bî, iki kişi arasında ortak olup, ortaklardan birinin kendi hissesini azat ettiği köle hakkında: "Hissesini azat ettiği tarihte adil biri tarafında köleye değer biçilir ve ortağının hakkı ödenir" demişlerdir. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

1452. Mücâhid'in bildirdiğine göre Ebû Hureyre kendisine ait bir köleye "Ey falan, eğer sen veled-i zina (piç, zina çocuğu) olmasaydın, seni azat ederdim" demiştir. (Müsedded) [55]

1453. Hâşim oğullarının bir azatlısı demiştir ki: Bize ulaşan habere göre Resûlullah (saMahu aleyhi vtsellem): "Siyahiler, sizin kölelerinizin en köîülerindendir. Acıktıkları zaman çalarlar. Doyduklarında ise zina ederler," (el-Humeydî) [56]

Köle azadının faziletine dair Sa'd b. Ebî Vakkas hadisi ileride... gelecektir.

Köle Azadına dair Ebû Zer hadisi Peygamberler bahsinin başında gelecektir.

Ümmü veledlerin azadına dair Cerîr hadisi Kadınlarla Geçim bahsinde gelecektir.

1454. Urve'nin Zührî'ye bildirdiğine göre Hz. Âişe'ye "Ebû Hureyre diyor ki, Resûlullah (sallallahualeyhivesellem) Veledi zina (zina çocuğu) azat etmektense nalınımın bağcığım tasadduk etmeyi yeğlerim buyurdu (Ne dersin?)" diye soruldu. Âişe de şu yanıtı vermiştir: "Hem yanlış duymuş, hem de yanlış anlatmış! Aksine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: Cariyeme zina etmesini emredip, sonra doğurduğu çocuğu azat etmektense nalınımın bağcığını tasadduk etmeyi yeğlerim " (el-Hâris)

1455. Tavus demiştir ki: "Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) sattığı müdebber köleyi gördüm." (İbn Ebî Ömer) [57]

1456. Mücâhid'in bildirdiğine göre Hz. Ömer: "Kişinin, hastalığında azat ettiği köleleri, vasiyet hükmündedir. Dilerse, vazgeçer" dedi. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [58]

1457. Rivayete göre Tavus, kişinin azat ettiği köleden caymasında bir sakınca görmezdi. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

1458. Zeyd b. Sâbİt demiştir ki: "Mükâtep köle iflas ederse, önce borcunu öder." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

1459. İbn Ömer'in bildirdiğine göre, kendisine ait bir köle borcunu ödemekten aciz kalınca, o da onu tekrar köleliğe döndürmüş ve ondan aldıklarını geri vermemiş.[59] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

1460. Câbir: "Mükâteb köleden aldıkları onlara aittir" demiştir. (Yani, borcunun tamamını ödeyememişse, köleliğe iade edilir ve ödedikleri de sahibine ait olur).[60] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

1461. Hz. Ali demiştir ki: "İki taksit geçtiği halde {mükâteb köle) taksitlerini ödememişse, köleliğe iade edilir.[61] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

1462. Hz. Ömer, ümmü veled hakkında: "Ne satılır, ne hibe edilir, ne de mjras bırakılır. Aksine çocuğu yaşadıkça ondan yararlanılır. Çocuğu ölürse, Özgür olur" diye hükmetmiştir.[62] (Müsedded)

Zina Çocuğunun Azâd Edilmesi

1463. Yahya b. Ebî Kesîr demiştir ki: Bana arkadaşlarımdan biri, bir adamdan naklen bildirdi ki: Hz. Peygamber'in (sallaUahu aleyhi veseüem) bir azatlı cariyesi ona şöyle nakletmiş: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine bir cariye vermiş ve o cariye zinadan olma bir çocuk doğurmuş. Sonra o bu cariyeyi azat etmek istemiş ve konuyu Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) danışmış. O da: "Bir sadaka vermen, onu azat etmenden daha hayırlıdır. Fakat onu hizmetinde kullan" buyurmuş. (İshâk)

Ben derim ki: İsmi zikredilmeyen ravi ile, onun hocası hariç, hadisin ravileri güvenilir kimselerdir. [63]

Vasiyetler Kitabı

1464. Sabit b. Kays b. Şemmâs hadisi, öldükten sonraki vasiyeti ve vasiyetinin yerine getirilmesi ile ilgili kıssanın tamamı Sahabe Menkıbeleri bölümünde gelecektir.

1465. Hâlid b. Ma'dân'm bildirdiğine göre Ebû Bekir dedi ki: "Muhakkak ki Allah, vefatınız sırasında mallarınızın üçte birini sizin için tasadduk etmiştir.[64] (Müsedded)

1466. Hâlid b. Ebî Azze'nin bildirdiğine göre Hz. Ebû Bekir, malının beşte birini vasiyet ederek: "Ben malımdan, Allah'ın Müslümanların ganimetlerinden aldığı oranda alıyorum" demiştir. (Müsedded)

1467. Mücâhid'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (saüaUahu aleyhi vesellem) Mekke'nin fethi günü bir münadi göndererek şöyle seslenmesini

emretmiştir: "Varise vasiyet yoktur. Çocuk doğduğu fırâşe (kadının resmi nikâhlısına) aittir. Kadının, kocasının izni olmadan bağış yapması- caiz. Değildir [65] (Müsedded)

1468. Esma binti Yezîd, zannımca merfû olarak: "Varise vasiyet yoktur" demiştir. (İshâk) [66]

MİRAS BAHİSLERİ

Dedenin Mirası

1469. İsa b. Ebî İsa'nın bildirdiğine göre Zeyd b. Sabit, Ömer b. el-Hattâb'a şöyle demiştir: "Resûlullah (saüallahu aleyhi vesellem), erkek çocuğun varlığında dedeye maldan/mirastan altıda bir pay, tek erkek kardeşin varlığında yarı pay, iki ve daha fazla erkek kardeşin varlığında İse üçte bir pay vermiştir. Eğer kendisinden başka varis yoksa, bütün malı/mirası ona verirdi." (el-Hâris) [67]

1470. Ebû Saîd demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında dedeye miras payı verirdik. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

Ebû Ya'lâ demiştir ki: Bize Ebû Bekir (b. e. Şeybe) aynı senetle rivayet etmiştir. [68]

Bezzâr demiştir ki: Bize Muhammed b. Ömer b. Heyyâc, jCabîsa'dan bildirdi. Yine Bezzâr demiştir ki: Ebû Saîd'den bu ibarelerle yalnız bu tarikten öğrenmekteyiz ve zannımca Kabîsa ifadede hata etti. Gerçekte ise ondaki ifade "Biz onu, yani fıtır sadakasını öderdik" şeklindeydi. Kabîsa'ya bu rivayetinde (yani bu lafızlarla) mutabaat edilmemiştir. [69]

Bir Topuluğa Mensup, Kız Kardeş Oğlu ile Azatlıları ve Müttefiklerinin Durumu

1471. Kesîr (İbn Abdullah b. Amr b. Avf) demiştir ki: Bana babam, babasından, o da Resûlullah'tan (saOallahu aleylıi vesellem) şöyle buyurduğunu nakletti: "İnsanları huzuruma alın. Kureyşlilerden başkasını yanıma sokmayın." Bunun üzerine halk içeriye hücum ettiler. Öyle ki ev ağzına kadar doldu. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "İçinizde sizden olmayan kimse var mı?" diye sordu. "Kız kardeş oğlu, azatlı köle ve müttefik var" dediler. Bunun üzerine Resûîullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kız kardeş oğlu da, müttefikleri de, azatlıları da onlardandır" buyurdu. (İshâk) [70]

Sadaka Veren, Sonra Verdiği Sadaka Kendisine Miras Olarak Dönen Kimsenin Durumu

1472. Ebu'd-Dehmâ'dan nakledildiğine göre o, annesine, kendisiyle mükâtebe anlaşması yaptığı bir cariyesini sadaka olarak verdi. Derken cariyenin bir miktar kitabet borcu kalmışken annesi vefat etti. {Demiştir ki) Bunu İmran b. Husayn'a sordum. "Sen annene varis olursun; ama cariyeyi, annenin akrabaları (zevilerhamı) arasında bölüştürmen bence daha iyidir" dedi. (Müsedded) [71]

Aynı Anda Ölenlerin Varis Olma Durumları

1473. el-Hâris el-A'ver'den nakledildiğine göre Hz. Ali, bir gemide boğulan topluluğu birbirlerine varis yapmıştır. (Müsedded) [72]

Kelâle (Babasız/Çocuksuz Ölenin Mirası)

1474. Saîd b. el-Müseyyib'in naklettiğine göre Hz. Ömer, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi veseUem) "Kelâleyi nasıl mirasçı yapalım?" diye sordu. Resûlullah (sallaüahualeyhi veselfem) da: "Allah bunu açıklamadı mı? buyurup: Eğer ölen bîr erkek veya kadlftın çocuğu ve babası bulunmadığı halde kelâle olarak {yan koldan) mirasına konuluyor ve kendisinin bir erkek veya kız kardeşi

bulunuyorsa, bunlardan her birinin miras payı terekenin altıda biridir..[73] âyetini okudu. Ama Hz. Ömer sanki bir şey anlamadı. Bunun üzerine Allah: Senden fetva istiyorlar. "De ki: Allah size kelâle (babasız ve çocuksuz-kimse)nin mirası hakkında hükmünü açıklıyor.[74] âyetini indirdi. Sanki Ömer yine anlamadı ve Hafsa'ya: "Eğer Resûlullah'ı (sallaUahu aleyhi veseUem) iyi gününde görürsen, ona bu âyeti sor" dedi. Sonra onu iyi gününde görüp bu âyeti kendisine sorduğunda: "Bunu sana baban yazdı? Babanın bunu asla anlayacağını sanmıyorum" buyurdu. Sonraları Hz. Ömer derdi ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) söyleyeceğini söyledi. Bunu asla anlayacağımı sanmıyorum"

Eğer bunu Îbnü'l-Müseyyib, Hafsa'dan işitmişse, hadis sahihtir. (Ishâk)

1475. İbn Ebî Müleyke demiştir ki: İbn Abbâs'ı şöyle söylerken işittim: "Bir mesele var ki bu ne Allah'ın Kitab'mda, ne de Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) hükümlerinde açıklanmıştır." İnsanlar: "Nedir o?" diye sorduklarında ise şöyle yanıt verdi: "Kız çocuğunun varlığında kız kardeşin miras payı yarımdır. Zira aziz ve celil olan Allah: Çocuğu

olmayan, fakat kız kardeşi bulunan bir kişi ölürse, bıraktığı malın yansı o (kız kardeşi)nundur.[75] buyurmuştur." (İbn Ebî Ömer) [76]

1476. Hz. Ali b. Ebî Tâlib'in naklettiğine göre Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Kişi ana baba bir erkek kardeşine varis olamazken, baba bir erkek kardeşlerine varis olur" buyurmuştur.[77] (Ebû Ya'lâ) [78]

1477. Amr b. Murre, Murre'nin kelâleyi açıkladığını işitmiş.[79] (Demiştir ki) Murre'ye: "Kelâle hakkında kim şüphe eder ki? Bu, çocuk ve babanın olmaması durumudur" dedi. "İnsanlar, baba konusunda şüphe ediyorlar" dedi. (Ebû Dâvucl et-Tayâlisî)

Çocuğun ve Bir Kimsenin Eliyle Müslüman Olan Kişinin Miras Durumu

1478. el-Hakem b. Uteybe demiştir ki: Hz. Ali ile Zübeyr, Hz. Ömer'in huzurunda Safıyye'nin azatlıları hakkında tartıştılar. Hz. Ali: "O benim halamdır. Diyetini öder, mirasına konarım" dedi. Zübeyr ise: "O benim annemdir. Ona ben mirasçı olurum" dedi. Bunun üzerine Ömer, Aliye: Sen bilmez misin ki, Resûluilah (saUallahu aleyhi vesellem) velâyı, mirasa bağlamıştır" dedi.[80] (İshâk)

1479. Eclah, el-Hakem'den benzerini rivayet etmiştir. Orada şu sözler geçmiştir: Hz. Ali'ye: "Sen bilmez misin ki Resûlullah (saMahu aleyhi

vesellem) Velâ mirasa tâbidir buyurmuştur" dedi. Böylece Zübeyr lehine hüküm verdi.[81] (İshâk)

1480. Râşid b. Sa'd'm naklettiğine göre ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kimin eliyle bir kimse Müslüman olursa, o onun mevlasıdır; ona varis olur ve diyetini öder1' buyurmuştur.[82] (Müsedded)

1481. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesdlem): "Kim bir kimsenin eliyle Müslüman olursa, o onun ıneviasıdır" buyurmuştur.[83] {Müsedded)

1482. Mansûr demiştir ki: "İbrâhîm (en-Nehaî)'ye Müslüman olup, birine mevia olan Nabatî'nin:i durumunu sordum.[84] "Ona varis olur ve diyetini öder" dedi.[85] (Müsedded)

Müslümanın Kafire Varis Olacağım Savunanlar ve Aksini Söyleyenler

1483. Yahya b. Ya'mur'un bildirdiğine göre Muâz b. Cebel Müslüman'ı kafire varis yaparken, kafiri Müslüman'a varis yapmazdı. (Ahmed b. Menî') [86]

1484. Abdullah b. Bureyde'nin bildirdiğine göre -biri Yahudi, diğeri Müslüman- iki erkek kardeş Yahya b. Ya'mur'un huzurunda tartıştılar. Yahya da onlardan Müslüman olanım varis yaptı. Kendisine; "Sen Müslüman'ı varis mi yaptın?" diye sorulunca şöyle anlattı: "Bana Ebu'l-Esved'in bildirdiğine göre bir adam ona şöyle anlatmış: Biri Yahudi, diğeri Müslüman iki erkek kardeş Muâz'm huzurunda tartışmışlar. Müslüman olanı demiş ki: "Babam Yahudi'ydi, malı ve toprağı vardı. Müslüman

olmamın, o hayatta iken bana zararı dokunmamıştı. Yalnız, malını ve bir arazisini bana havale etmişti. Ben o araziyi ekip işletiyordum. Sonra ürününden sadaka veriyor, misafir ağırlıyor, yolda kalmışa yardım ediyor, köle azat ediyordum. O, bundan dolayı beni ayıplamazdı. Derken babam öldü ve Senin bunda hakkında yoktur diyerek malını benden aldılar." Bunun üzerine Muâz Müslüman'ı varis yapmış.[87] (Müsedded}

1485. Hz. Ali demiştir ki: "Müslüman kafire mirasçı olmaz. Ancak kölesi olursa, o başka." Diğer bir rivayette ise "Ancak memlûkü olursa, o başka" ifadesi geçmiştir.[88] (Müsedded)

1486. Hz. Âişe nakletmektedir: Resûlullah'm (salîallahualeyhivselkm) kılıcının sapında şöyle bir yazı bulundu: "Müminlerin kanlan/diyetleri eşittir. En aşağı mevkide bulunanları dahi zimmet ahdi yapabilir. Ne Müslüman kafire karşılık, ne de sözleşmeli/zimnâ sözleşme süresince öldürülür. İki ayrı dîn mensubu, birbirine varis olamaz. " (Ebü Ya'lâ) [89]

Hz. Peygamber'in (Sallaibıhualeyhivesellem) Mirası

1487. Huzeyfe'nin [90] bildirdiğine göre Resûlullah (saDaMıu aleyhi vesellem): Peygamber miras bırakmaz." buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ)

Mürtedin Mirası

1488. Abdullah b. Mes'ûd'dan: "İslam'dan çıkan biri (mürted) öldüğünde çocuğu ona varis olur" dediği nakledilmiştir. (Ishâk)

Senedinde kopukluk vardır. [91]

Asabenin Olmaması Durumunda Zevi'l-Erhamin Mirası

1489. Vâsi' b. Hibbân'm naklettiğine göre Peygamber (saüallahu aleyhi vesellem) Âsim b. Adî'ye Sabit b. ed-Dehdâh'la ilgili olarak: "Sizinle bir soy ilişkisi var mı? Biliyor musun?" diye sordu. "Hayır. O aramıza sonradan katılmadır (yabancıdır)" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) mirasının kız kardeşinin oğluna verilmesine hükmetti. (el-Hâris) [92]

Mirasın Kan Bağıyla Akrabalığa Bağlanmasından Sonra Akit Yoluyla Varis Olma Durumunun Kalkması (Neshi)

Binti Sa'd b. er-Rabî' hadisi. [93]

Diyet Mirası

1490. Haccâc es-Sawâf demiştir ki: Dedem, Ebî Kılâbe'nin amcasının oğlu Muâviye'nin, Ebû Kılâbe'den kalma kitaplardan bir kitabında şu satırları buldum: "Muhammed b. Sabit, Muğîre b. Şu'be'den Resûlullah'm (saMahu aleyhi vesellem) verdiği hükümlerden "Varisler arasında dağıtılan

diyet, Allah'ın hükmüne (kitabına) göre mirastır" hükmünü nakletmiştir.[94] (Ebû Ya'lâ)

Katil Varis Olamaz

1491. Abdurrahman b. Harmele demiştir ki: Bana Adî isminde bir adamın nlattığına göre, kendisiyle iki hanım(ı) arasında tartışma çıkmış. Onlardan birine bir taş atarak öldürmüş. Hemen o sırada Tebuk'ta bulunan T?eSûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yanma giderek öldürülen kadının Hurumunu sormuş. Allah Resulü de (sallallahu aleyhi vesellem): "Diyetini ödersin, ama ona varis olamazsın.... " buyurmuştur.[95] (Ebû Ya'lâ)

EVLİLİK VE BOŞANMA KİTABI

Kendileriyle Evliliğin Haram Olduğu Kadınlar

1492. Ebû Cafer der ki: Hz. Ali, Ka'b b. Ucre'nin elinden tutup topluğunun huzurunda ona şöyle dedi : "Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem)'den işittiklerini naklet, dinleyelim." Bunun üzerine Ka'b şöyle dedi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu duydum: "Üvey kız ve erkek kardeşlerin kızlarıyla (yeğenlerle) evlenmek haramdır. " (Ishâk) Bu hadisin isnadı zayıftır. İsnadında yer alan Câbir el-Cu'fî olup çok zayıf bir râvidir. Ebû Cafer ise, ne Ali, ne de Ka'b'dan hadis işitmemiştir. [96]

1493. Hz. Âişe: "Resûlullah (allallahu aleyhi veseUem)'in kılıcının kabzasında... yazılıdır" hadisini naklettikten sonra sonunda şunları söyledi: "Kadın, ne halasının ne de teyzesinin nikâhı üzerine nikahlanmaz. Aynı şekilde kadın, mahremi (yakını) olmaksızın üç günlük yolculuğa çıkamaz [97] (Ebû Ya'lâ)

1494. el-Hasan (el-Basrî) der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hür kadın üzerine cariyenin nikahlanmasın! yasakladı. (Müsedded) [98]

1495. İbn Abbâs şöyle dedi: "Hür kadın üzerine câriye ile nikâh, cariyenin boşanması anlamına gelir." (Müsedded) [99]

1496. Ali b. Ebî Tâlib der ki: "İhramlı iken evlenen kişiden hanımını çeker alırız; zira onun evliliği geçersizdir.[100] (Müsedded)

1497. Saîd b. Abdülcebbâr b. Vâü b. Hucr'un,[101] babasından, onun da Resûlullah (sallallahu aleyhi veseöem)'den rivayet ettiğine göre, Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) bir mektup yazmış ve şöyle buyurmuştur: "İslam'da, ne zekat memurunun uzak bir yere konaklayıp aracılar vasıtasıyla zekatları toplama hakkı vardır, ne mal sahihinin zekat memuruna zorluk çıkarma hakkı vardır, ne zekat vermekle yükümlü kimsenin malını zekat memurundan gizlemesi vardır, ne de mehir olmaksızın değiş tokuş usulü evlilik yapmak vardır.

Sarhoşluk veren her şey haramdır. Olgunlaşmadan önce. ürünü satan fai muamelesi yapmış olur.[102] fel-Hâris}

1498. Ebân b. Osman (b. Affân) şöyle der: "İhramlı kişi ne evlenebilir, ne de kendisi veya başkası için kız isteyebilir." (Ebû Ya'lâ) [103]

Kız İsteme

1499. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs şöyle rivayet etmişlerdir. Resûlullah (sallaBahu aleyhi veseHem) bir hutbe irad etti ve şöyle buyurdu: "Kim de helal yolla bir kufiyi evlendirmek için gayret ederse Allah Teâlâ onu bin huri ile mıhlandırır. Hurilerin her biri İnci ve yakuttan bir saray içinde olacak. Bundan dolayı attığı her adım ve konuştuğu her kelime karşılığında gecesi kıyam (namazla) gündüzü oruçla geçen bir yıllık sevap verilecektir. Kim de karı-kocayı barıştırmak için gayret ederse, hak uğrunda ve Allah yolunda canını feda etmiş bin şehit sevabına nail olur. Bu uğurda attığı her

adıma karşılık, oruç ve kıvam ile geçen bir yıllık sevap kazanacaktır." (el-Hâlİs) Uydurma bir hadistir!

Mehir ve Mehrin Kolaylığını Teşvik

1500. İbn Abâs, Resûlullah (salMlahu aleyhi vesdfem)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: "Kadınlar! Sizin en hayırlınız, mehir konusunda en kolaylaştırıcı o lanın izdir.[104] Mücâhid şöyle derdi: "Mehir bir dirhem de olsa helaldir." (Ishâk)

1501. Ebû Salebe el-Huşenî [105] der ki: Resûlullah (sallallahualeyhivesellemj'e: " Ya Resûlallah! Bir gün amcam ile bir yolculuğa çıktım. Çok yürümekten ayak tabanları şişince bana: "Ayakkabını ödünç ver!" dedi. Ben: "Kızınla evlenirsem veririm" şartını koştum. O da: "Tamam, verdim sana" diyerek şartımı kabul etti. Ailelerimize döndüğümüzde ayakkabımı bana gönderip: "Sana verecek kızım yok" dedi. Olayı anlattığımda Allah'ın Resulü (saliallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Bırak onun kızım, sana ondan hayır yok. "

{Ebû Bekir b. EbîŞeybe) [106]

1502. Enes, Resûlullah (sallhu aleyhi vesellam)'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Herhangi bir konuda iki durum .söz. konusu olduğunda bunlardan Allah 'a en sevimli olanı, mutlaka daha kolay olanıdır. " (el-Hâlİs) [107]

1503. Ebû Ubeyd Hâcibu Süleyman b. Abdİlmelik, ResûluUah (salMalıualeyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kini sadece

Allah rızası için birini severse, bu iyiliğine karşılık Allah Teâlâ onu cennette bir taç ile mi'ikâfatlandıracüktır. " Mürsel bir rivayettir. (Müsedded)

1504. Mesrûk bildiriyor: Hz. Ömer, ResûluUah (saMahu aleyhi vesel]em)'in minberine çıkıp: "Dört yüz dirhem sınırını geçen mehri tanımıyorum" dedi ve minberden indi. Kureyşli bir kadın itiraz edip Ömer'e: "Ey müminlerin halifesi! Sen insanların kadınlara dört yüz dirhemden fazla vermesini mi ya-saklıyorsun?!" diye sordu. Hz. Ömer: "Evet" deyince; kadın: "Allah Teâlâ'nm Kur-ân-ı Kerim'de: "Eşlerinizden birine çok miktarda mal vermiş olsanız da ondan hiçbir şeyi geri almayın [108] buyurduğunu duymadın mı?!" dedi: Bunun Üzerine Ömer: "Allahım! Affet! Herkes Ömer'den daha bilgili" deyip tekrar minbere çıktı ve şöyle seslendi: "Ey insanlar! Kadınlara dört yüz dirhemden fazla mehir vermeyi yasaklamıştım. Ancak bundan sonra dileyen malından dilediği kadarını mehir olarak verebilir." (Ebû Ya'lâ) [109]

1505. Ebû Saîd el-Hudrî, ResûluUah (sallalfehu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Şahit huzurunda gerçekleştirdikten sonra, kişinin az olsun çok olsun (mehir olarak) dilediği miktar malı ile evlenmesinde hiçbir salanca yoktur.[110] (el-Hâris)

1506. Ebû Hureyre naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zekat olarak alman koyunları ashabına paylaştırır ve iki kişiye bir kuzu düşerdi. Böyle durumlarda (bazen) biri diğerine: "Payını bana bırak da onunla evleneyim" derdi. [111] (Ebû Ya'lâ)

1507. Yahya b. Abdurrahmân b. Ebî Lebîbe, dedesinden, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Kim bir dirhem mehirle evlenirse helaldir. " (Ebû Ya'lâ) [112]

"On dirhemden az mehir olamaz" hadisi veliler bahsinde zikredilecektir. [113]

1508. İbrahim b. Meysere, teyzesinden, o da başka bir kadından naklediyor: Cahiliye döneminde babam akıncılardan bir grupla seferde iken bir adamın aşırı sıcaktan ayaklan pişmiş ve etrafındakilere: "Kim ayakkabılarını bana verirse onu doğacak ilk kızımla evlendiririm" demiş. Babam ayakkabılarını çıkarıp o kişiye vermiş. Daha sonra o adamın bir kızı olmuş. Kız büyüdüğünde babam adama: "Bana eşimi ver!" demiş. Adam: "Mehir getir!" deyince babam: "Yok vallahi! Benden istediğin ayakkabının üstüne bir kuruş vermem" diye karşılık vermiş. Adam: "Vallahi onu sana mehirsiz vermem!" diye ısrar edince babam Resûlulîah (sallallahu aleyhi vesdlem)'e gelerek durumu anlatmış. Resûlullah (rallaMıualej'hivesellem) buyurmuş ki: "Sana bundan daha hayırlı olan bir haber vereyim mi? Onu bırak; hem sen yeminini, de (kızın babası olan) arkadaşının yeminini bozmamış olursunuz." Bunun Üzerine babam da kızı almaktan vazgeçti. (Ishâk) [114]

Boşanma Hürriyeti

1059. Hz. Ali'ye deli, yahut cüzamlı veya alacalı bir kadınla evlenen bir âsinin durumu iletildiğinde şöyle demiştir: "Hanımını dilerse boşar, dilerse tutar." (Müsedded)

Mehiri Vermeden Önce Gerdeğe Girmenin Caiz Olduğuna Dair

1510. Hayseme naklediyor: Bir adam bir kadınla nikahlandı. Adam hiç mehir vermeden Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi veseüem) kadını gerdeğe hazırlamıştır. (Müsedded} [115]

Evlilik Törenine Katılmaya Teşvik ve Törenin Cuma Günü İcra Edilmesi

1511. İbn Ömer, Resûlullah (salkdlahu aleyhi vesellemj'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Kim Müslüman kişinin evlilik merasimine iştirak ederse, Allah yolunda (cihâd ederken) bir gün oruç tutmuş sevabı kazanır. Böyle bir gün de yedi yüz gün hükmündedir. " (Abd b. Humeyd) [116]

1512. Ebü Ya'lâ, İbn Abbâs'tan şunları nakletmiştir: "Cuma günü nikâh ve evlilik günüdür." Bu rivayet "Yaradılışın Başlangıcı" bölümünde zikredilecektir.

Kadının Uğursuzluğu

1513. Mekhûl der ki; Hz. Âişe'ye: "Ebû Hureyre, Resûlullah (saMahu aleyhi veseUem)'in şöyle buyurduğunu söylüyor: Uğursuzluk üç şeydedir; Evde, kadında ve attadır " denince şu karşılığı verdi: "Ebû Hureyre meseleyi tam kavramamıştır. Çünkü kendisi içeriye girdiğinde Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) şöyle buyuruyordu: Allah, Yahudilerin cezasını

versin, onlar şöyle diyorlar: Uğursuzluk üç şeydedir: Evde, kadında ve attadır. Ebû Hureyre hadisin başını kaçırıp sadece son kısmını işitti." (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [117]

İhramlı Olanın Evlenmesi

1514. İbn Abbâs, Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem)'in ihramlı iken Meymûne ile evlendiğini nakletmiştir. İbn Ömer ile Saîd b. el-Müseyyib ise bu davranışı yadırgadıkları ifade edilmiştir. (İshâk)

Derim ki, İbn Abbâs'dan nakledilen bu hadis Sahîh'de (Buhirî'de) yer almıştır. îbn Ömer'in bu durumu yadırgaması ibaresinden dolayı bu rivayeti burada verme ihtiyacı hissettim.

Eşler Arasında Âdil Davranmak ve Kadının Hakkı Olan Mehri Yememek

1515. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs naklediyor: Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) bir defasında bize bir hutbe irâd etti. Hutbede şu ifadelere yer vermiştir: "Kim kadının mehir hakkını yerse, o kişi Allah katında zânidir. Kıyamet günü Allah Teâlâ ona: Seni ahdim üzere everdim, ama sen ahdime vefa göstermedin! diye azarladıktan sonra kadının hakkını ondan almayı bizzat kendisi üstlenecek. Bu haksızlığa karşılık bütün hasenatını alacak, sonra da cehenneme atılmasını ferman buyuracaktır." (el-Hâlîs) Uydurma bir hadistir!

1516. Müsedded şöyle der: Bize Yahya, Cafer b. Muhammed'den, o da babası (M. el-Bâkir'dan) nakletti: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hasta olduğu zaman hanımlarına taşınarak götürülür ve böylece gece hangisinde kalacağı konusunda âdil davranırdı.[118] (Müsedded)

1517. Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (saMîahu aleyhi veseîlem) yolculuğa çıkmak istediği zaman eşleri sırasında kura çekerdi. Benî Mustalik gazvesine çıktığı zaman kura Âişe'ye çıkmıştı. (Ebû Ya'lâ) [119]

Kendileriyle İlgili Konularda İstişare Edilmesi, Kızıyla İstişare Etmese Bile Babanın (Kızını) Evlendirmesinin Geçerli Olması

1518. İbrâhîm b. Salih (meşhur ismi Nuaym b. en-Nehhâm olup Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu Salih diye isimlendirmiştir) anlatıyor: Abdullah b. Ömer, (babası) Ömer b. el-Hattâb'a: "Bana Salih'in kızını iste!". deyince Ömer: "Bakmakla yükümlü olduğu yetimleri var, onlar varken kızlarını bize verecek değil" karşılığını verdi. Bunun üzerine Abdullah kızı istemesi için amcası Zeyd b. el-Hattâb'a gitti. Zeyd, Salih'e gidip: "Abdullah b. Ömer, kızını istemek üzere beni sana gönderdi" dedi. Salih: "Yanımda yetimler var, onlar varken size verecek değilim. Sizi de şahit tutuyorum ki ben kızımı falancaya nikahladım" cevabım verdi. Ama kızın annesinin gönlü Abdullah b. Ömer'den yanaydı. Onun için annesi çıkıp Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)' in yanma geldi ve O'na: "Ya Resûlallah! Abdullah b. Ömer kızımı istedi, ancak babası kıza danışmadan onu himayesinde olan bir yetime nikahladı" dedi. Resûlullah (sallallahu

aleyhi vesellem) Salih'i çağırtıp: "Kendisiyle istişare etmeden ini kızım nikahladın?" diye sordu. O da: "Evet" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vsellem) iki defa: "Kendisiyle ilgili konularda kadınlarla istişare ediniz" buyurdu. Salih de: "İbn Ömer kızma mehir vereceği için eşim böyle yaptı, ibn Ömer'in takdir edeceği miktarda ona malımdan mehir takdir ediyorum" dedi.[120] (el-Hârİs) [121]

1519. Hz. Âişe naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir kadını evlendirmek istediği zaman: "Falanca erkek, falanca kıza talip oluyor" derdi. (Ebü Ya'lâ) Ahmed b. Hanbel, Ebû Seleme kanalıyla Âişe'den daha detaylı olarak tahrîc etmiştir.

1520. Abdullah b. Ebî Bekr,[122] Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in rızası olmadan nikahlanan bekar bir kızı eşinden ayırdığını ifade ettikten sonra şunu aktardı: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), kızlarından birini evlendirmek istediğinde, çardağına gelir ve: "Falanca erkek, filanca kıza talip oluyor" derdi. (Müsedded) [123]

Resûlullah (Sallallahu Aleyhi Vesei)Em)'İn Hem Kendisine, Hem De Başkasına Dilediği Kadını Mehirsiz Nikahlaması

1521. Abdullah b. Ebî Evfâ anlatıyor: Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem)'in yanında otururken bedevi birisi gelip şöyle dedi: "Ya Resûlallah! Şehvet arzusu ve açlık beni mahvetti dedi. Resûlullah (sall ahu aleyhi vesellem): "Şehvet arzusu ve açlık mı?" diye sordu; bedevi de: "Evet öyle" karşılığını verdi. Bunun üzerine ResûluUah (sallallahu aleyhi

vesellem) adama şöyle buyurdu: "Surdan çıkıp git, karşılaşacağın İlk nikâhlı, olmayan kadın senin" Bedevi anlatıyor: Neccâr oğulları kabilesinin hurmalıklarına girdim. Zenbille hurma toplayan genç bir kızla karşılaştım ve: Evli misin? diye sordum. Kız: Hayır dedi. Ben: "O zaman ağaçtan in, ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem) seni benimle everdi" dedim. Kadın ağaçtan indi, beraber evlerine gittik. Babasına: "Ben zenbille hurma toplarken bu bedevi gelip: "Evli misin?" diye sordu, ben de: "Hayır" dedim. Bedevi bana: Ağaçtan in! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) seni benimle everdi dedi." Bunun üzerine kızın babası Bedevi'nin olduğu yere çıktı. Bedevi ona: "Şu zenbilli kız neyin olur?" diye sordu, o da: "Kızım" dedi. Bedevi: "Evli mi?" diye sordu, o da: "Hayır" dedi. Bedevi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu benimle everdi" dedi. Adam kızıyla Resûlullah sallahu aleyhi veselkmj'in yanına gidip Bedevi'nin durumunu ona haber verince Resûlullah (salklbhu aleyhi vesellem): "Kız evli mi?" diye sordu. Adam: "Hayır" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Git, kız/m güzel bir gelin et, sonra Bedevi'ye gönder!" buyurdu.

Adam gidip kızını güzel bir gelin etti ve beraberinde bir miktar hurma ve süt ile Bedevi'ye gönderdi. Bedevi evine geldiğinde içinde süslü bir gelin, hemen yanı başında da hurma ve süt gördü ve kalkıp namaza durdu. Sabah namazı vakti olunca Resûlullah {sallallahu aleyhi vesellem)'in yanma gitti. Gelinin babası da kızına doğru geİdi: Kız babasına: "Yemin ederim ki ne bize, ne de getirdiğimiz hurma ve süte yaklaştı" deyince babası hemen Resûlullah (salkllahu aleyhi vesdlem)'e gitti ve durumu kendisine nakletti. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseEem) Bedevi'yi çağırıp: "Ey bedevi, niçin ailenle gerdeğe girmedin?" diye sordu. Bedevi: "Ya Resûlallah! Senin

yanından ayrılıp eve gittiğimde; karşımda süslü bir gelin ve yanında hurma ve sütle karşılaştım. Şükrünü eda edeyim diye gecemi ibadetle geçirmem gerekiyordu" cevabını verince Resûlulîah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey bedevi! Git ve hanımınla gerdeğe gir!" buyurdu. (Abd b Humeyd) [124]

1522. Ebû Berze el-Eslemî naklediyor: Erisar'dan Cüleybîb adında biri vardı ve kadınların olduğu meclislere girip onlarla sohbet ederdi. Eşime: "Cüleybîb'i yanınıza içeri almayın" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesdlein)'in ashabından bekâr kızı olanlar da, O'na danışmadan evlendirmezlerdi. Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ensar'dan birine: "Kızını bana ver!" dedi. Adam: "Seve seve" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem); "Kendim için değil" deyince, adam: "Ya kimin için?" diye sordu. Resûlullah {sallallahu aleyhi vesellem) de: "Cüleybîb için" buyurdu. Bunun üzerine adam: "Annesine danışalım" dedi... Hanımına gelip: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesilem) kızını istiyor" dedim. O da: "Evet, seve seve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e kızımızı veririz" dedi. "Kendisi için istemiyor" dediğinde hanımı: "Ya kimin için istiyor?" diye sordu. O da: "Cüleybîb için" dedi. Hanım: "Vah başımıza gelenlere! Cüleybîb'e mi? Allah'a yemin olsun ki Cüleybîb'e vermeyiz" dedi. Babası kalkıp Resûlullah {sallallahu aleyhi vesellem) gidecekken kız çardağından anne babasına: "Kim beni sizden istiyor?" diye sordu. Anne-babası: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)" dediler. "Resûlullah'i (sallallahu aleyhi vesellem) mi geri çeviriyorsunuz?! Beni Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e götürün. O beni asla zayi etmez" dedi. Bunun üzerine babası Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e gitti ve: "Buyurun kız sizin, onu Cüleybîb'e geri verin" dedi.

Hammâd der ki: İshâk b. Abdullah b. Ebî Talha, Sâbit'e: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)1!!! o kıza nasıl dua ettiğini biliyor musun?" diye sordu, o da: "Nasıl dua etti?" dedi. İshâk: "Allahım! Ona bol hayır ve bereket ver, geçimini zor ve sıkıntılı kılma!" diye dua eni, dedi. Sabit der ki: "Sonra onu Cüleybîb'le evlendirdi." {Ebû Yala) [125]

Yabancı Kadına Temastan Kaçınmak

1523. Şehr b. Havşeb, Esma binti Yezîd'in şöyle dediğini nakleder: Bir grup kadınla beraber Resûlullah (sallaüahu aleylıi veseliem)'e biat ettim: Şöyle buyurdu: "Elinizden geldiği (gücünüzün yettiği) kadarıyla." Biz: "Ya Resûlallah! Bizimle biat edin" dedik. O: "Ben sizinle ınıtsâfaha etmem/ tokalaşmam, sadece Allah Teâla'nm sizden aldığı sözü alırım" buyurdu, (el-Humeydî) [126]

1524. Şehr b. Havşeb, Esma binti Yezîd'le görüştüğünü ve kendisine, Müslüman kadınların Resûlullah (sallallahu aleylıi veseliem) ile biat ettikleri gün kendisinin de biat ettiğini, ancak Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem)'in onlarla sözlü biat yaptığım anlattığını nakletmiştir. (Ebû Ya'lâ)

1525. Şehr b. Havşeb, Esma'nm kendisine şunları söylediğini nakleder: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kadınlarla musafaha etmezdi.[127] (Ebû Ya'lâ)

Köle Azâd Etmenin Mehir Hükmünde Olması

1526. Mücâhid naklediyor: Cüveyriye binti'l-Hâris, Resûlullah (sallallahu vesellem)'e şöyle dedi: "Diğer hanımların bana karşı övünüyor ve: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) seninle bizim gibi evlenmedi, seni cariye olarak aldı diyorlar." Bunun üzerine Resûmlîah (sallallahu aleyhi vesellem): "Senin lehrini büyük tutmadım mı?! Akrabalarından kırk kişiyi azâd etmedim mi?!" (İshâk) [128]

1527. Safiyye, Resûlullah (sallaOahu aleyhi vesdlem)'in, mehiri karşılığında kendisini (esirlikten) azad ettiğini söylemiştir. (Ebû Ya'lâ)

İleride Menkıbeler bahsinde onun azatlısı olan Ruzeyne'nin rivayet ettiği hadiste buna zıt ifadeler zikredilecektir.

Harama Bakmanın Hükmü

1528. Amr b. Saîd naklediyor: Sa'd b. Ebî Vakkâs şöyle dedi: "Kabe'de tavaf ederken bir kadın gördüm, hoşuma gitti. O zaman şöyle bir şey söylenirdi: Tanımadığın bir kadının güzelliği sana zarar vermez." (Ahmed b. Meni') [129]

1529. Ashaptan Alkame b. el-Huveyris eî-Gıfârî, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesdfcm)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Gözün zinası, (yabancıya) bakmaktır." (Ebû Ya'lâ) [130]

1530. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs rivayet ediyorlar: Resûlullah (sallallahualeyhi vesellem) bizlere bir hutbe irâd etti... ve şöyle buyurdu: "Kim bir yabancı kadına bakarsa, Allah Teâlû iki gözünü ateşle doldurur ve cehenneme atılmasını emreder. Ancak gözünü haram bakıştan sakınırsa,

Allah Teâlâ onun kalbini sevgi ve merhametle doldurur ve cennete girmesini emreder. Kim de mahremi olmayan bir kadınla musafaha ederse/tokalaşırsa kıyamet günü, elleri boynuna bağlanmış olarak Allah'ın huzuruna gelir, sonra da cehenneme atılması emredilir. Eğer o kadınla konuşursa, konuştuğu her kelime karşılığında bin yıl atılacaktır... Aynı şekilde namahrem bir erkeğe bakan, evli kadına Allah feâlâ'nın aşırt gazabı tecelli edecektir. Böyle yapan kadının, İşlediği her iyi ?lini Allah Teâlâ yok sayacaktır. Öldüğü günden itibaren onu ateşte yakmak [ilah Teâlâ için kaçınılmaz bir şeydir. " (eİ-Hâris) [131]

1531. İbn Mes'd şöyle der: "Günah, kalpleri dilim dilim doğrar.[132] Harama yöneltilen her bakışta şeytanın arzusu saklıdır." (İbn Ebî Ömer) [133]

1532. Behz b. Hakîm, babasından, o da dedesinden Resûlullah (sallallahualeyhi vöellem)in şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Üç kişinin gözü kıyamet günü ateşi görmeyecektir: Allah korkusundan ağlayan göz, Allah yolunda nöbet tutan göz ve Allah 'in haramlarına yönelmeyen göz. " (Ebû Ya'lâ) [134]

1533. Mücâhid, Resûlullah (sallallahu aleyhi ve ellem)'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Ey Ümınü Eyınen! Karşımızda saçını ört! [135] (İshâk)

1534. el-Fadl b. Abbâs naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in terkisinde idim. Yanında güzel bir kızı olan Bedevi vardı. Bedevi, evlenmesi için kızını Resûlullah (sallallahualeyhiveseHem)'e teklif etmeye başladı... (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

Evlenme Konusunda Kadınların Salâhiyetlerinin Olmadığı

1535. el-Kâsım naklediyor: Hz. Âişe, (erkek kardeşi) Abdurrahman'm kızını, el-Münzir b. ez-Zübeyr'le evlendirince Abdurrahman ona: "Babasının onayı olmadan bir kızı nasıl evlendirirsin!" diye çıkıştı. Âişe öfkelendi ve el-Münzir'e: "O halde kıza kendini boşama hakkını ver " dedi, o da kabul etti. Ancak bu boşama hakkı geçerli kabul edilmedi. (Müsedded)

Kişinin Evlendirmek Üzere Kızını Salih Birine Teklif Etmesi

1536. Saîd b. el-Müseyyib naklediyor: (Hz. Ömer'in kızı) Hafsa eşinden boşanmış ve dul kalmıştı. Aynı şekilde Rukayye vefat edince Hz. Osman dul kalmıştı- Bir gün Hz. Ömer, Osman'ın yanma gelerek ona: "Hafsa'yı ister misin, zira o iddeti bitmiş dul bir kadındır" diye teklifte bulundu. Osman hiçbir Şey söylemedi. Hz. Ömer, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi veseüem)'e gelip ona bu durumu anlatınca şöyle buyurdu: "Hafsa ile ben evlenir, Osman'a da llmmii Külsûm'ü veririm." Ömer: "Evet, uygundur" deyince, Resûlullah (saBallahualeyhivsellerr) Hafsa ile; Osman da Ümmü Külsûm ile evlendiler. (İshâk) [136]

Bekârlarla Evlenmek

1537. Ka'b b. Mâlik naklediyor: Bir yolculuk esnasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraberdim. Gece yansı istirahata çekildik. Sabah erken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanma geldiğimizde tek tek: "Falan sen evlendin mi? Falan sen evlendin mi?" diye sormaya başladı. Sıra bana gelince: "Ey Ka'b, evlendin mi?" diye sordu. Ben: "Evet, ya Resûlallah" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bekâr mı, yoksa dul biriyle mi?" diye sorunca, ben: "Dul biriyle evlendim" dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Onun seni, senin de onu ısıraeağın (yani cilveleşeceğin) bekâr biriyle evlenseydin ya!" buyurdu. (Ahmed b. Menî') [137]

1538. er-Rabî b. Ka'b b. Ücra, babasından naklediyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanındaydım. Birisine: "Ey falan evlendin mi?" diye sordu, o da: "Hayır" cevabını verdi. Bu defa bana: "Evledİn mi?" diye sordu, ben: "Evet" cevabını verdim. Resûlullah (sallallahualeyhi vesellem): "Bekar mı, yoksa dul birisiyle mi evlendin?" diye sordu... (Ebû Ya'lâ)

Abdurrahman b. Cebele, Amr b. en-Nu'mân'dan aynısını rivayet etti; ancak onda "babasından" ifadesi yoktur.

1539. Yûnus der ki: "Hasan (el-Basrî), buluğ çağlarına girmedikçe yetimleri evlendirmeyi hoş görmezdi." (Ebû Ya'lâ)

Kadınların Hile ve Tuzakları; Kıskançlıkları Anında Söylediği Sözlerden Dolayı Kıskanç Kadının Affedilmesi

1540. Âişe naklediyor: Veda haccına Resûlullah (allaüahu aleyhi vesellem) ile beraber çıkmıştım. Diğer hanımlarını da yanma almıştı. Yolculuk esnasında ben hafif eşyalarla seri bir deve üzerindeydim. Safiyye'nin eşyaları ise ağır, devesi de yavaş tfereket eden bir deveydi. Bu da kervanın yavaş hareket etmesine sebep oluyordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Âişe'nin devesine aktarın da kervan rahat bir şekilde yoluna devam etsin," Bunu görünce: "Ey Allah'ın kulları! Şu Yahudi kızı Resûlullah (salMahu aleyhi vesellem) katında bizden daha değerli oldu" dedim. Bunun üzerine Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "£V Ümmü Abdullah! (yani ey Âişe) senin eşyaların hafif, Safiyye 'nin eşyaları ise ağır, bu da kervanın yavaş hareket etmesine sebep oluyor, onun için onun eşyalarım senin devene, seninkini de onun devesine naklettik. " Bunun üzerine ben: "Sen, Allah'ın Resulü olduğunu söylemiyor musun?" diye çıkışınca, Resûlullah (salialkhu aleyhi vesellem) gülümseyerek: "Bunda şüphen mi var, ey Ümmü Abdullah!?" diye mukabelede bulundu. Ben bir daha: "Sen, Allah'ın Resulü olduğunu söylemiyor musun? Adil davransan ya!" diye itirazda bulununca, babam hiddetli bir şekilde bana doğru gelip yüzüme bir tokat attı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunun üzerine: "Sakin ol ey Ebû Bekr!" buyurdu. Babam ise: "Ya Resûlallah! Ne dediğini duymadın mı?" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kıskanç kadınlar vadinin üst tarafıyla alt tarafını birbirinden ayırt

edemez" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [138]

Ruzeyne hadisi "Edep" bölümünün şaka başlığı altında zikredilecektir.

1541. Meymûne binti Ebî Habîbe, Cüreş kabilesinden bir kadın devesiyle Hz. Peygamber (saMahu aleyhivesellem)'in yanma gelerek şöyle

seslendi: "Ey Âişe! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in bana dua etmesi için yardımcı ol da beni rahatlat! Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: "Sağ elini kalbinin üstüne koyup ovala ve şöyle dua et: Bismillah, Allahım! Senin devan İle bana deva ver, senin şifanla bana şifa ver. Fazl-u kereminle başkalarına muhtaç etme! [139] Bana verdiğin ezayı/sıkıntıyı üzerimizden defet!" Rabîa der ki: [140] "Ben de bu duayı yaptım ve doğruluğunu müşahede ettim." Râvi der ki: Rabîa'nm bu hadiste ayrıca şöyle dediğini zannediyorum: "Kadın kıskanç biriydi. [141] (Ebû Ya'lâ)

Eşler Arasında Adil Davranmak

1542. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs naklediyorlar: Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) bize bir hutbe irad etti ve şöyle buyurdu: "Kim de iki evli olur da nefsinden ve malından eşlerine düşen hakkı âdil bir şekilde taksim etmezse, kıyamet günü eli-kolu bağlı ve vücudu bir yana yamultnuş vaziyette gelecek ve ateşe girecektir." (el-Hârîs) [142]

Kadınlara Karşı İyi Muameleyi Tavsiye Etme

1543. Muâviyg, b. Ebî Süfyân, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellemj'in şöyle buyurduğunu naklediyor: "Sizin en hayırlınız, ehline karşı en iyi olammzdır." (Ebû Ya'lâ) [143]

Salih Kadınların Az Olduğu

1544. Âişe naklediyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) babam Ebû Bekir ile beraber eve girdi ve: "Ey Âişe, bize yiyecek bir şeyler ver!" dedi. Ben: "Allah'a yemin olsun ki yiyecek bir şeyimiz yok" dedim, ama Resûlullah (sallallahualeyhivesdfen) tekrar: "Bize yiyecek bir şeyler ver!" dedi. Ben yine: "Allah'a yemin osun ki yiyecek bir şeyimiz yok" dedim. Bunun üzerine Ebû Bekir: "Ya Resûlallah! Mümin kadın, yanında olan şeye, yanımda yoktur, diye yemin etmez" deyince Resûîullah (sallalbhu aleyhi vödlem): "Onun mümin olup olmadığını nereden bileceksin? Kadınlar arasında mümin kadının oranı, kargalar içerisinde ayaklarından biri alacalı olanın oranı kadardır. Ateş sefihler için yaratılmıştır. Kocasına ahdest suyunu ve feneri tutup hizmet eden kadınlar dışında kalan kadınlar da sefih grubundandıtia.[144] buyurdu. (Abd b. Humeyd)

Kadınlarla Geçim

1545. Evs. b. Sureyb es-Sa'lebî [145] der ki: Hac mevsiminde Cerîr b. Abdullah'ı kiralamıştım. Cerîr, Hz. Ömer'e gidip onunla sohbet etti. Ömer ona şöyle bir soru yöneltti: "Hanımlarını nasıl buluyorsun?" Cerîr de cevaben şöyle dedi: "Ey müminlerin emiri! İçlerinden birini günü dışında öpmek istesem hemen beni itham etmeye kalkar. Bir ihtiyaç için dışarı çıksam hemen: «Falancanın yanmdaydm, filancanın yanmdaydın derler." Bunun üzerine Hz. Ömer şöyle dedi: "Onların çoğu Allah'a iman etmez, müminlere de güvenmezler. Kocaları kendi ihtiyaçlarını görmek üzere bir

yere gitse veya çarşıya çıksa ve içlerinden birine bir şey olsa hemen onu itham ederler." Bunun üzerine İbn Mes'ûd şöyle dedi: "Ey müminlerin emiri! İbrahim'in, Sâre annemizin davranışlarında bir anormallik olduğunu ?Ülah şikayet ettiğini, Allah Teâlâ'nm da: Kadın kaburga kemiği gibidir, olduğu gibi bırakırsan eğridir, düzeltmeye kalkarsan da kırılır. Var olan haliyle kabullenip ondan yararlanmaya bak! dediğini bilmiyor musun?" Bunun üzerine Ömer, İbn Mes'ûd'un iki omuzu arasına vurarak: "Ey İbn IVles'ûd! Ailah Teâlâ kalbine epey ilim yerleştirmiş" dedi.[146] (İshâk)

1546. Süreyb (veya oğlu) anlatıyor: "Bir Hac mevsiminde ücretli olarak istiham edilmiştim. Mescid'e girdiğim zaman içeride bir toplulukla beraber Hz. Ömer ve Cerîr b. Abdullah oturuyorlardı. Hz. Ömer, Cerîr'e... dedi" Devamında yukarıdaki hadisin aynısını nakletti. (İshâk)

1548. İbn Ömer uzun bir hadis rivayet etmiş ve o hadiste Resûîullah (sallalbhu aleyhi vseüem)'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Ey insanlar! Kadınlar sizin yatımızda yardımcılanmzdır. Siz onları Allah'ın emaneti olarak aldınız. Allah'ın ismini anarak nikahladınız. Sizin onlar üzerinde, onların da Jfa'n üzerinizde haklan vardır. Sizin hakkınız yalağınızı kimseye çiğnetmemeleri, hoşlanmayacağınız kimseleri evlerine almamaları ve meşru hususlarda size isyan etmemeleridir. Bunları yerlerine getirdikleri takdirde, meşru örf ve âdetlere göre yiyecek ve giyeceklerini tedarik etmek size düşer. Onlara vuracak olursanız acıtmayacak ve canlarını yakmayacak şekilde vurun... " (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Abd b. Humeyd) [147]

1549. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs naklediyorlar: Resûlullah (saüallahu aleyhi vesdlem) bizlere bir hutbe irâd etti ve şöyle buyurdu: "Kim, arkadan

kadınla veya erkekle veya çocukla ilişki kurarsa, kıyamet günü leşten daha pis bir koku içerisinde haşredilecektir..." (el-Hâris)

Hadisin geri kalan kısmı "Hadler/Şer'î cezalar" bahsinde geçecektir. Hadiste şu ifadeler de yer almaktadır: "Hangi kadın kocasına eziyet ederse, onu razı etmedikçe, hiçbir namazı kabul edilmez, ve işlediği hiçbir amelin sevabı yazılmaz O kadın ömür boyu oruç tutsa, gecelerini ibadetle geçirse, köleler a'cıd etse ve Allah yolunda cihcıd else bile, onu razı edip gönlünü almadıkça, ateşe Hk giren kişi olacaktır. Erkek de eşine karşı zalim ve eziyetkâr birisi ise, ayf günah ve azap onun için de söz konusudur. Kim de eşi kendisinden sakınacak şekilde ona eziyet ederse Allah Teûlâ'dan başkasını ceza olarak o fasiye cehennemi uygun görmez.. Çünkü Allah Teâlâ yetim için öfkelendiği kadar kadın için de öfkelenir. Hangi kadın da para veya belli bir şey karşılığında eşinden boşanmaya kalkarsa, Allah'ın meleklerin, elçilerin ve bütün insanların lanetini hak eder. Ölüm meleği ona geldiği zaman: <Girenlerle başa baş cehenneme gir!>Wiyecek. İyi bilin ki, Allah ve Resulü, haksız yere eşlerinden boşanmaya kalkışan kadınlardan uzaktır. Yine iyi bilin ki boşanma hakkını kendisinden talep edecek kadar hanımına eziyet eden erkekten de Allah ve Resulü uzaktır. Kim kötü ahlaklı bir kadına sabreder ve sevabını Allah Teâlâ'dan beklerse, Allah Teâlâ ona, Eyyûb Aleyhisselûma verdiği sevabın-aynısını verir. O kadına da her gün için Alic çölünün kum tanesi kadar günah yazılır- Eğer eşinin gönlünü almadan ve onu razı etmeden ölürse, kıyamet günü, cehennemin en alt derekesinde/katında münafıklarla beraber baş aşağı vaziyette dirilülecektir. Kimin de hanımı olur da onunla anlaşmaz, Allah'ın verdiği rızka sabretmez., aleyhine çalışır ve gözünün yetmeyeceği yükü yüklerse, hiçbir hasenesi/ameli kabul edilmez. Bu hal üzere ölürse, Allah Teâlâ'nın

"kendilerine öfkelendiği/gazap ettiği" zümre ile beraber hasredilir. " (el-Hâris) [148]

1550. Humeyd b. Hilâl anlatıyor: Safiyye şöyle dedi: Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem)'in yanma vardığımda, benim için insanlar arasında en hoşlanmadığım kimse idi. Kendisi bana: "Senin kavmin bana şöyle şöyle yaptılar... Şunları şunları işlediler..." demeye başladı. Oturduğum yerden kalktığımda O, benim için insanların en sevimlisi oldu. (Ishâk) [149]

Azil (Meniyi Rahmin Dışına Akıtmak)

1551. Ubâde b. es-Sâmit der ki: İlk azil yapanlar Ensâr'dan bir gruptu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e gelip: "Ensâr'dan bir grup azil yapıyorlar" dediklerinde Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ürktü ve: "(Allah Teâlâ takdirinde) yaratılmış ruh, mutlaka dünyaya gelecektir" buyurdu. Dolayısıyla ne emretti, ne de yasakladı. (İshâk) [150]

1552. îbn Abbâs şöyle der: "Resûlullah (sallaDahu aleyhi vesellem) azil ile ilgili bir şey söylemişse, mesele O'nun söylediğinden ibarettir. Ben de bu konuda hiçbir sakınca görmüyorum. Kendi tarlanı, ister susuz bırakırsın, ister sularsın." (Ahmed b. Menî') [151]

1553. Cerîr anlatıyor: Bir adam Resûlullah (sallallahualeyhıvesellemj'e gelip: "Yâ Resûlallah! Sana hicret etmek üzere müşriklerden sadece bir câriye ile gelebildim. Çarşıda çalışmasını istediğim için azil yapıyorum"

dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: "Allah'ın takdir ettiği gerçekleşir" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [152]

1554. Azil ile ilgili olarak Ebû Sâîd şöyle der: "Bir cariyemle azil yapıyordum, ama (buna rağmen) dünyada en çok sevdiğim şu çocuğu bana doğurdu." (Ebû Dâvud et-Tayalisî) [153]

1555. Abdûlvâhid el-Bunânî şöyle demiştir: Bir adam İbn Ömer'e gelip azil meselesini sordu. İbn Ömer öfkelenip eliyle yere vurdu. Adam gerisin geriye dönüp gitti. İbn Ömer peşinden küçük taşlar atıp: "Öf be!" dedi. Abdülazîz der ki: Bunu Enes'e anlattığımda: "Azilde herhangi bir sakınca görmezdik" dedi. (Müsedded)

1556. Alkame ve Abdullah (b. Mes'ûd)'un ashabı (öğrencileri): "Azil yapmakta herhangi bir sakınca yoktur" demişlerdir.[154] (Müsedded)

Eşi Yatağa Çağırdığı Zaman Kadının Bu İsteği Yerine Getirmesi

1577. İbn Ömer anlatıyor: (Allah'ın Resulü şöyle buyurdu) "Allah erteleyenlere lanet etmiştir"

Erteleyenler" kimlerdir?" diye sorulduğunda: "Kocası kendisini yatağa davet ettiğinde: Biraz sonra, biraz sonra deyip onun uyumasını bekleyen kadındır" cevabını verdi. (Ahmed b. Menî') [155]

1558. Aynı isnâd ile ResûluUah (sallallahualeyhi veseilem)'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Kendisini kocasına arzeîmedikçeJsunmadıkça yatağa girip uyuması kadına helâl değildir. "

"Kendisini kocasına nasıl arzedecek?" diye sorulduğunda ResûluUah (sallallahualeyhivesellem): "Elbiselerini çıkarıp onunla beraber yatağa girecek, cildim kocasının cildine yapıştıracak... Bunu yaptığı zaman kendini arzetmiş olacak" buyurdu.[156] (Ahmed b. Menî')

1559. Ebû Hureyre naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) "müsevvife" ve "müfessile" kadınlara lanet etti. Müsevvife, eşi kendisini yatağa davet ettiği zaman Birazdan diyen kadındır. Müfessile ise eşi kendisini yatağa davet ettiği zaman olmadığı halde Hayızlıyım diye bahane uyduran kadındır.[157] (Ebû Ya'lâ)

Kadınla Anal İlişki Kurmak

1560. Semura. b. Cündüb (bir rivayette İmrân b. Husayn) ResûluUah (sallallahu aleyhi vese]lem)'in: "Kadınların dübürleri size haramdır" buyurduğunu nakletmiştir.[158] (el-Hâris)

1561. İmrân der ki: "Resûlullah (sallallalıu aleyhi vesellem) kadınlarla dübürlerinden ilişki kurulmasını yasaklamıştır." el-Hasan (el-Basrî) der ki: "Böyle bir eylemi ahmak ve fâcir (sapık)dan başkası yapar mı?!" (el-Hâris) [159]

1562. Hz. Ömer, Resûlullah {sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Allah Teâlâ'dan haya edin; zira Allah, Hakk'ı söylemekten hâyâ etmez: Kadınlarla dübürlerinden ilişki kurmayın. " (Ebû Ya'lâ) [160]

Evlenen Kişinin Koku Sürülmesi

1563. Hz. Ali, Fâtıma ile evlendiğinde Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem)'in kendisine: "Bütün mehiri kokuya ayır!" buyurduğunu nakleder. (İshâk)

Evlenene Neler Söyleneceği

1564. Enes b. Mâlik naklediyor: Ümmü Süleym, beni Resûlulîah (sallallahu aleyhi vseliem)'e gönderdi... (Hadisin devamında şu ibareler yer almıştır) Sonra elimden tuttu. Dışarı çıktık. Henüz Zeyneb bint Cahş ile yeni evlenmişti. Hanımlarına uğradığında kendisini tebrik ettiler, diğer insanlar da onu tebrik ettiler ve şöyle dediler: Yâ Resûlallah! Gözünüzü aydın kılan Allah'a hamdü senalar olsun"... (Ebü Ya'lâ)

Kadının Salih Kişiye Teklif Edilmesi

Enes naklediyor: Bir kadın, Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem)'e gelip: "Yâ Resûlallah! Şöyle şöyle bir kızım var" deyip endam ve güzelliğine dair bir şeyler söyledi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahualeylıivesellem): Kabul ettim" buyurdu. Fakat o kadını o kadar çok Övdü kî, nihayet hiç başının ağrımadığını ve hiç bir rahatsızlığı olmadığını söylediğinde ise Allah'ın Resulü

(sallallahualeyhiveseliem): "Benim senin kızına ihtiyacım yok" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) Bu hadis "Hastalığın Kefareti" bahsinde [161]îpektir. [162]

1565. el-Fadl Abbâs'ın "Yanında güzel bir kızı olan bir bedevinin, nunla evlenir ümidiyle onu Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem)'e arzetmesiyle" ilgili hadisi "Harama Bakmanın Hükmü" başlığında zikredilmişti.[163]

Ayın Başında ve Ortasında İlişki Kurulmaması, İlişki Esnasında Örtünmenin Gerekliliği ile Cinsel Organa Bakmanın Caiz Oluşu

1566. Hz. Ali naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana şöyle buyurdu: "Ey Ali! Eşinle ayın ortasında ve Hilal'in İlk göründüğü günlerde ilişkiye girme! Delilerin bu iki dönemde çokça sârâya yakalandıklarını görmedin mi!" (el-Hâris) [164]

1567. Sa'd b. Mes'ûd el-Kindî, Osman b. Maz'ûn'un Resûlullah (sallallahu aleyhi veseOem)'e gidip şöyle dediğini nakleder: "Ya Resûlallah! Ben hanımımın avret mahalline bakmaktan hoşlanıyorum, ancak kendisi benim avret mahallimi görmüyor. [165] Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhivesellem): "Niçin ' o seninkini görmüyor ki?! Zira Allah Teâlâ seni ona bir örtü yarattığı gibi, onu da sana bir örtü olarak yaratmıştır. Ben ailemin avret mahallini gördüğüm, gibi, onlar da benimkini görürler" buyurdu. Bunun üzerine Osman: "Ya Resûlallah! Sen böyle yapıyorsan senden ötesi yoktur" dedi ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in

huzurundan ayrıldı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: "İbn Maz'un çok hâyâ sahibi ve tesettüre çok riayet eden birisidir" buyurdu. (el-Hârİs) [166]

1568. Abdullah (b. Mes'ûd), Resûlullah (sallallahu aleyhi vesilem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Sizden biriniz ailesiyle yatağa girdiği zaman üstüne örtü alsın ve merkepler gibi soyunmasın. " (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [167]

1569. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ^yle buyurdu: "Sizden biriniz ailesiyle cima yaptığında ona karşı samimi olsun; eğer eşinden Önce davranırsa, ihtiyacım görünceye kadar onu beklesin, acele davranmasın.[168] (Ebû Ya'lâ)

Dindar Kadınl^Evlenmenin Teşviki ve Mü'min Bir Hanımı Olan Kişiye Gıpta Edilmesi

1570. Ata ve Yahya b. Ca'de naklediyor: "Kadın dört şey için nikahlanır: Malı, soyu, güzelliği ve dini için. Sen, -elleri toprak olası-dindarım al.[169] (Müsedded)

1571. Yahya b. Ca'de naklediyor: "Müslümanın İslam gibi bir nimetten sonra yararlandığı en büyük nimet şudur: Kocası kendisine bakınca gönlüne huzur veren kadın ile, emrettiği zaman itaat eden ve hoşlanmadığı bir şey yapmayan kadındır [170] (Müsedded)

1572. İbn Ömer, Peygamber (sallallahu aleyhi veseüem)'in şöyle buyurduğunu nakletti: "Beli kıran üç şey vardır: İçeri girip de çıkmak bilmeyen fakirlik, kocası kendisine güvenen ancak eşine hıyanet eden

kadın, Allah'ın Öfkesini kazanıp insanları razı eden idareci! Bilesiniz ki mü'inin kadının iyiliği, yetmiş sıddîkın iyiliği gibidir. Facir kadının fücuru bin fâcirin fücuru gibidir.[171] (el-Hâris)

1573. Ebû Bekr b. Muhammed b. Hazm, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Kadınlar oyuncaktır/eğlencedir; kim bir oyuncak edinirse ona en güzel şekilde baksın veya onu güzel görsün. " (el-Hâris)

Kadım Evlendiği Kocasının Yanına (Gerdeğe) Sokmak

1574. İkrime ve Ebû Yezîd el-Medînî naklediyorlar: Hz. Fâtıma, Hz. Ali ile zifafa girmeden Resûlullah (sallallahualeyhiveseüem) Hz. Ali'ye haber gönderip: "Ben gelene kadar zifafa girme!" diye emretti. Sonra Resûlullah (sallallahualeyhi vEsel]em) su getirip ona Allah'ın dilediği kadar dua etti. Sonra Fâtıma'yı çağırdı, patıma kalktı, hayadan elbisenin kenarına basarak yürüyordu. Sonra aynı sudan onun da üstüne serpti. Sonra örtünün arkasından bir karartı gördü. "Kim o?" diye sordu. Esma: "Benim" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Esma binti Umeys mi?" diye sordu; o: "Evet" dedi. Esma anlatıyor: Bana dua etti. Sevap hanenrc yazılan en iyi amelim oldu. Sonra Resûlullah (sallallahualeyhi vesellem) Fâtıma'ya: "Yakınlarımdan en çok sevdiğim kişiyi evlendirmekle herhangi bir kusur etmedim" dedikten sonra çıkıp Hz. Ali'ye: "Ailen senindir, artık!" buyurdu. Sonra çıktı ve evine gidene kadar onlara dua etti. (İshâk)

Derim ki: Bu hadisin râvileri güvenilir kimselerdir. Ancak Esma binti Umeys bu olayın olduğu zamanda eşi Cafer ile birlikte Habeşistan'daydı, bu konuda hiçbir tartışma yoktur. Muhtemelen burada zikredilen onun kız kardeşi Selmâ binti Umeys'dir ki, o da Hamza b. Abdulmuttalib'in hanımıdır.[172] (Ebû Ya'iâ)

1575. Ebû Musa bir adamın Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Ben hoşuma giden bir kadın buldum, ancak kısırdır, onunla evleneyim mi?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: "Hayır evlenme!" buyurdu. Adam o kadını bıraktı; ancak daha sonra gönlü tekrar ona meyletti. Yine Hz. Peygamber (saüallahu aleyhi veseDem)'e gelerek: "Bu kadın ve davranışları hoşuma gitti, işvesi ve tarzı beni etkiledi, onunla evlenebilir miyim?" diye sordu. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yine: "Hayır evlenme! Doğurgan siyah bir kadın bana göre ondan daha iyidir. Bilmiyor musun ki ben kıyamet günü sizin çokluğunuzla övüneceğim. Kıyamet günü müslümanların çocukları anne-babalarına tutunmuş olarak gelecek ve kendilerine: Cennete girin! denilecektir. Hatta cennetin kapısından içeriye ağır ağır giren düşük doğmuş çocukları görür gibiyim; onlara: Hadi cennete girin denildiğinde: Ya Rabbi! Ya anne-babalarımız? diyecekler. Bunun üzerine Allah Teûlâ: Gir anne-babanla beraber! diye nida edecektir" buyurdu. (Ebû Ya'lâ)

1576. Abdullah (b. Mes'ûd), Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'m şöyle buyurduğunu nakleder: "Güzel, ancak kısır kadınları bırakın, siyahi de olsa doğurgan kadınlarla evlenin; zira ben, sizin çoğunluğunuzla övüneceğim. Kıyamet günü düşük çocuklar dahi cennetin kapısında

bekleşecekler. Kendilerine: Cennete girîn! denildiğinde onlar: Anneın-babam benimle girinceye kadar girmeyeceğİm diyecekler. [173] (Ebû Ya'lâ)

1577. Ka'b b. Ücra, Resûlullah (saMahu aleyhi vese!lem)'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Size cennet kadınlarınızı söyleyeyim mi? Eşini çok seven ve doğurgan kadınlar ki onlar bir haksızlığa uğradıklarında veya bir haksızlıkta bulunduklarında eşlerine Sen razı oluncaya kadar uyku uyumayacağtm derler. [174] (Ebû Ya'lâ)

1578. Enes b. Mâlik, Resûlullah (sallallahu aleyhivesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kim evlenirse ibadetin/kulluğun yansını elde etmiş olur. [175] (Ebû Ya'lâ)

1579. Ebû'I Muğallis der ki: Ebû Necîh es-Sülemî'nin şöyle dediğini işittim: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Kimin evlenmeye gücü olur da evlenmezse bizden değildir. " (el-Hâris) [176]

Evliliğe Teşvik

1580. İbn Sirîn naklediyor: Utbe b. Farkad, oğluna evlenmesini teklif etti de oğlu yanaşmadı. Bu durumu Hz. Osman'a zikrettiğinde, Osman kendisine şöyle dedi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) evlenmedi mi, Ebû Bekir ve Ömer evlenmediler mi, üstelik sayılmayacak kadar adaylarımız var." Bunun üzerine Utbe: "Ey Mü'minlerin Emiri! Kimimizin Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekir, Ömer ve senin gibi ameli var?" deyince Osman: "Yeter artık; dilersen evlen, dilersen evlenme!" dedi. (İshâk) [177]

1581. Saîd b. Cübeyr naklediyor: Daha sakalım çıkmamışken İbn Abbâs bana şöyle dedi: "Ey îbn Cübeyr evlendin mi?" Ben: "Hayır, şu an evlenmek istemiyorum" dedim. Bunun üzerine İbn Abbâs şöyle dedi: "Senin sulbünde var olan mutlaka yaratılacaktır." (Ahmed b. Menî') [178]

1582. Ebu'l-Bahterî, Resûlullah (sallallahualeyhivesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "öv/e şeyler vardır ki, kişi onları yaptığında sevap kazanır, hatta ailesiyle beraber olmasından dolayı da sevaba nail olur." Bunun üzerine ashâb-ı kiram: "Yâ Resûlallah! Bu nasıl olur?! Tattığı şehvetinden dolayı da mı sevap alır?" dediklerinde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ya o ihtiyacını haramda görseydi günah kazanmayacak mıydı?!" Ashâb-ı kiram: "Evet" deyince Resûlullah {sallallahu aleyhi vesellem): "İşte bundan dolayı kendisine sevap yazdır" buyurdu. (Ebû Dâvud et-Tayalisî) [179]

1583. Hasan' (el-Basrî) naklediyor: Bir grup toplanıp: "Resûlullah'ın eşlerine haber göndersek de onlara Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellemj'in" ibadetlerini sorsak" dediler. Hz. Peygamber'in hanımları kendilerine: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hem namaz kılar hem uyur, hem oruç tutar, hem tutmaz ve evlenirdi" dediler. Bunun üzerine o kişiler: "(Biz nerede Peygamber nerede!) Zira O'nun geçmiş ve gelecek bütün günahları bağışlanmıştır" dediler. Bunun üzerine biri: "Her gece sürekli ibadet edeceğim ve uyumayacağım"; ikincisi: "Her gün sürekli oruç tutacağım"; üçüncü ise: "Kadınlarla beraber olmayacağım, onlara yaklaşmayacağım, zira kadın insanı meşgul etmektedir" dedi. (Bilahare durumdan haberdar olan) Hz. Peygamber {sallallahu aleyhi vesellem) onları bularak: "Bakıyorum da bazı kimseler Peygamberlerinin durumunu

araştırıyorlar, kendilerine anlatıldıktan sonra da ondan yüz çeviriyor ve kimileri şöyle, kimileri böyle böyle şeyler söylüyorlar... Ancak bilesiniz ki ben, namaz kılanın da, uyurum, da; hem oruç tutar, hem yerim; kadınlarla beraber de olurum (Benim sünnetim budur), kim sünnetimden yüz çevirirse benden değildir" buyurdu. (el-Hâris) [180]

1584. Câbir, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Gençliğinin ilk yıllarında evlenen genç, şeytanını çileden çıkarır. Şeytanı: Eyvah, dinini benden korudu diye yakınır. [181] (Ebû Ya'lâ)

1585. Yine Salih Mevla't-Tev'eme'ye kadar aynı isnâdla Ebû Hureyre naklediyor: Ömrümden tek bir gün kalsa bile Allah Teâlâ'nm huzuruna evli çıkmak isterim; zira Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Sizin en şerlileriniz bekarlarınızdır. [182]

Bu iki hadis mimker olup senedlerinde yer alan Hâlid (b. İsmâîl) "Hadis uydurmakla itham edilmiştir! (Ebü Ya'lâ)

1586. Ubeyd b. Sa'd, kendisine Hz. Peygamber (saüalkhu aleyhi vesellem)'in şu sözünün ulaştığını bildirdi: "Kim benim fıtratımı seviyorsa sünnetime uysun, o sünnetimden birisi de evlenmektir. [183] (Ebü Ya'lâ)

1587. Tâvûs der ki: "Evlenmedikçe genç kişinin ibadeti tamam değildir.[184] (Ebû Ya'lâ)

1588. Ebû Talhâ, Resûlullah (salMahu aleyhi vEselIem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Ey Kureyş gençleri! Zina etmeyin, kim gençliğini zinaya düşmekten muhafaza ederse cennete girer." {Ebû Ya'lâ} [185]

1589. Atiyye b. Busr el-Mâzinî anlatıyor: Attâf b. Vedâa el-Hilâlî Resûlullah (salMahualeyhivesellem)'e geldi. Resûlullah

(sallallahualeyhivesellem) ona: "Ey Attâf, hanımın var m;?",diye sordu. O da: "Hayır" karşılığını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sağlığın ve durumun yerinde iken mi?" diye sordu. O da: "Evet, elhamdülillah sağlığım ve durumum yerinde iken" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "O zaman sen şeytanın kardeşisin! Sen ya hristiyanlann nthbanlanndansın ki şu anda öylesin, ya da bizdensin ki o zaman bizim yaptığımızı yap. Zira sünnetlerimizden birisi de nikâhtır. Sizin en kötüleriniz bekarlarınızdır. Zira şeytanın salih kimselere karşı kadından daha güçlü/ etkili bir silahı yoktur. İyi bilesiniz ki evliler, çirkin sözden uzak olan pak kimselerdir. Yazıklar olsun sana ey Attâf! Kadınların Dâvud, Ey âb, Yusuf ve Kürsufu çelen varlıklar olduğunu unutmayasın.[186] Yazıklar olsun sana ey Attâf! Evlen, zira sen .sıkıntılı bir konumdasın." Bunun üzerine Attâf şöyle demiştir: "Ya Resûlallah! İstediğin bir adayla beni evlendirmedikçe evlenmeyeceğim." Bunun üzerine Resûlullah (saHlahu aleyhi vesellem): "Allah'ın adıyla ve O'nun berekeîiyle seni Kerîme binti Gülsüm el-Himyerî ile evlendirdim " buyurdu.[187] (Ebû Ya'İâ)

İhtiyaç Olmaksızın Kadının Yolculuğa Çıkması

1590. Ümmü Seleme, Resûlullah (saMahu aleyhi vse]lem)'in Veda Haccı'nda kendilerine şöyle buyurduğunu nakleder: "Bu farz haccımz, sonra tekrar evdeki hasırlara! [188] (Ebû Ya'İâ)

1591. İbn Ömer, Resûlullah (saMahu aleyhi veseUem)'İn hanımîarıyla hacc ettiğinde kendilerine şöyle dediğini nakleder: "Bu sizin farz haccımz, sonra evlerinizdeki hasırlara!" (Ebû Ya'İâ) [189] peygamber (salblkhu aleyhi vesellem)' in kılıcının kabzasında yazılı olan şeylerle ilgili dis, Evlilik bölümünün başında Hz. Âişe'den nakledilmiştir, [190]

Kadının Cimada Hakkı Olmadığına Dair İstidlal

1592. İbn Cüreyc'in bir zât vasıtasıyla Enes'ten rivayet ettiği hadisinde kadının cimada hakkı olduğuna dair bir delil vardır.

Câbir'in bu konudaki hadisi ise Peygamberliğin Alâmetleri bölümünde "Peygamber (saMlahu aieyhi vesellem)'in Duasının Bereketi" başlığında zikredilecektir.

1593. el-Hakem, Tayyi' kabilesinin Benî Sinbis boyundan adı Ümmü Yala olan bir kadının eşiyle birlikte Hz. Ali'ye gelerek ona şöyle dediğini nakleder: "Ben çocuk arzulayan bir kadınım, ancak eşim bana yanaşmıyor." Bunun üzerine adam: "Görmüyor musun, erkeği kendisine çekecek üzerinde hiçbir çekicilik yoktur" dedi. Hz. Ali: "Süslü iken de mi?" diye sordu. Adam "Evet o zaman da yoktur" dedi. Bunun üzerine Hz. Ali: "Erkeğin istekli olduğu seher vaktinde de mi ona yanaşmazsın?" diye sorduğunda, adam: "Hayır, o zaman da yanaşmam" dedi. Bunun üzerine Ali: "Hem kendim helak etmişsin, hem de başkasını" dedi ve kadına dönüp ona: "Allah bu sıkıntıyı giderinceye kadar sabret!" dedi.[191] (Müsedded)

Kadının Ev İçi Görevi

1594. Damra b. Habîb der ki: Resûlullah (sallallahualeyhiveseilem) kızı Fâtıma'ya evin iç işlerini, Hz. Ali'ye de evin dış işlerim yapmalarını emretti. (Müsedded) [192]

1595. Enes naklediyor: Kadınlar: "Yâ Resûlallah! Erkekler cihâdın faziletini alıp götürdüler. Cihâdın faziletini yakalayacak bir amelimiz var mı?" diye sorduklarında Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) şöyle buyurdu: "Evet, her birinizin kendi evinde yaptığı iş ve hizmet, kendisini cihâdın faziletine ulaştırır." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ)

Veliler

1596. Hasan (el-Basrî) ve İbrahim naklediyor: "Veli (veya yetkili kişi) olmadan nikâh yoktur.[193] (Müsedded)

1597. Hasan (el-Basrî) der ki: "Veli olmaksızın nikâh olmaz." (Müsedded) [194]

1598. Câbir Resûlullah (salMahu aleyhi vesellem)ıin şöyle buyurduğunu nakleder: "Kadınlar sadece kendilerine denk kimselerle nikahlanır, onları sadece velileri evlendirir ve on dirhemden aşağı mehir yoktur." (Ebû Ya'lâ) [195]

Kadınların Evlilik Tercihini Etkilemeyecek Bazı Kusurlarını Gizlemenin Caiz Olduğu

1599. eş-Şa'bî naklediyor: Bir adam Hz. Ömer b. el-Hattâb'a gelerek şöyle dedi: "Benim bir kızım var, ben onu Cahiliye döneminde toprağa gömmüş, ancak sonra dayanamayıp geri çıkarmıştım. Kız müslüman oldu ve bir suç işleyip keskin bir aletle boğazını keserek intihara kalktı. Ben ona yetiştiğimde bazı damarlarını kesmişti. Alıp onu tedavi ettim ve şifa buldu. Daha sonra bu kez kendini ibadete ve Kur'an'a verdi. Şu an birileri ona talip oluyor. Acaba başından geçenleri talip olan kimselere anlatayım mı?" Bunun üzerine Hz. Ömer şöyle dedi: "Allah Teâlâ'nm örttüğü bir şeyi yeniden açmaya mı çalışıyorsun! Eğer kızın başından geçenleri birilerine anlattığını duyarsam seni âleme ibret bir ceza ile cezalandırırım. Yapman gereken şey, onu iffetli, müslüman bir genç kız gibi evlendirmendir." (el-Hâris) [196]

VELİME (DÜĞÜN ZİYAFETİ)

Düğün Yemeği Daveti Dışında Bir Davete İcabet Etmeme

1600. Hasan el-Basrî şöyle der: Osman b. Ebî'l-Âs, bir sünnet davetine çağrıldığında ona icabet etmedi. Bu tavrı kendisine sorulduğunda şöyle dedi: "Biz, Resûlullah (sallallahualeyhivesellem) döneminde sünnet davetine çağrılmaz ve öyle bir merasime gitmezdik. [197] (Ebû Ya'lâ)

1601. Osman b. Ebi'l-Âs, bir yemeğe davet edilmişti. Davete geldiğinde: "Bu nedir?" diye sordu. Davet sahipleri: "Bir cariyenin sünneti" cevabını verdiler. Bunun üzerine Osman yemeden kalkıp gitti ve şöyle dedi: "Bu, Resûlullah (sallaUahu aleyhi vesellem) döneminde davet edilmediğim bir şeydir.[198] (Ebü Ya'lâ)

Düğün Yemeği ve Mikdârı

1602. Esma binti Umeys der ki: Fatımâ'nm düğününde Resûlullah (sallaüahu aleyhi vesellem.), bana bir kaç sâ' hurma ve arpa verdi ve: "Ensar'ın kadınları geldiği zaman onlara bundan ikram et!" buyurdu. (Ahmed b. Menf)

1603. Enes şöyle der: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) velimeyi üç gün olarak belirledi. (Ebû Ya'lâ) [199]

1604. Ebû Rûmân naklediyor: Ömer b. el-Hattâb'a düğün yemeği hakkında: "Ey Mü'minlerin Emiri! Düğün yemeğinin kokusu bizim evdeki yemeklerden neden daha hoş oluyor?" diye bir soru soruldu. Hz. Ömer şu cevabı verdi: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: Düğün yemeğinde cennetin kokusundan bir miskâl koku bulunur. " Ayrıca Hz. Ömer der ki: "İbrâhîm Halil ile Muhammed, düğün yemeğinin bereketli ve lezzetli olması için dua etmişlerdir." (el-Hârİs) Bu, karanlık (zayıf) bir rivayet zinciridir.[200]

Hoş Olmayan Uygulamalara Şahit Olanın Daveti Terkedebilecepi

Ebû Eyyûb'un hadisi "Evlerin Süslenmesinin Yasaklanması" bölümünde ' zikredilecektir. [201]

1605. Amr anlatıyor: Bir adam Abdullah b. Mes'ûd'u bir velimeye davet etti. Abdullah b. Mes'ud düğür yemeğine geldiğinde eğlence sesi duyup içeriye girmedi. Kendisine: "Hayırdır, ne oldu sana?" diye sorulduğunda şu cevabı verdi: Resûlullah (sallaüahu aleyhi veseEem)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Kim bir topluluğun karanlığını arttınrsa, kendisi de onlardandır. Kim de bir topluluğun yaptığı bir eylemi onaylarsa kendisi de onlara ortak olur." (Ebû Ya'lâ) [202]

Hz. Ömer'in hadisi ise İçecekler bölümünde zikredilecektir. [203]

Düğün Yemeği Davetine İcabet Etmek

1606. Ümmü Hakim binti Veda' el-Huzâîyye şöyle der: Resûlullah (salkllahu jgyki vesellem)'e: "Hediyenin reddedilmesi mekruh mudur/kötü bir şey midir?" dîye sordum; şöyle cevap verdi: "Ne kadar kötü bir şey! Bana bir paça hediye edilse onu kabul ederim, bir paça yemeğine davet edilsem mutlaka icabet Uerim." (Ebû Ya'lâ)

1607. Ömer b. Abdullah b. Ya'lâ, İyâz b. Ebî Eşres'den şunları naklediyor: Bir gün Ya'lâ b. Murre'yi gördüm ve onu bir yemeğe davet ettim. İçeri girip insanlar yemek yemeğe başladığında kendisi oruçlu bir halde bir kenarda oturup bir şey yemedi. Biz kendisine: "Allah'a yemin olsun ki, senin oruçlu olduğunu bilseydik seni yormazdık" dediğimizde bize şu karşılığı verdi: "Aman böyle söylemeyin, zira ben Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Kardeşinin davetine icabet et, zira onun davetine İcabet etmekle iki şeyden birini yapmış olursun: Ya hayır bir şey ile karşılaşmış olursun ki bu, karşılaşabileceğin en iyi durumdur. Ya da nahoş bir şeyle karşılaşırsın ki, bu durumda onu kötü şeyden alıkoyar ve iyiyi emredersin. [204] (Ebû Ya'lâ)

Konuyla ilgili olarak Mücâhid'in mürsel hadisi Şemail bölümünde zikredilecektir.

Davetsiz Velimeye Gitmenin Mekruh Oluşu

1608. Ebû Hureyre şöyle der: "Kim davet edilmeksizin bir yemeğe oturursa fâsık halde girmiş ve dolayısıyla haram yemiş olur." (Ebû Dâvud et-Tayaiisî) [205]

Kocanın Hanımı Üzerindeki Hakkı

1609. İbn Ömer, Peygamber (sallallahualeyhivesellemJ'den naklediyor: Bir kadm Hz. Peygamber (sallallu aleyhi vesellem)'e gelip: "Kocanın hanımı üzerindeki hakkı nedir?" diye sordu. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Binek üzerinde de olsa kendini (kocasına) arzetmekîen uzak durmayacak. Onun izni olmadan evinden hiç birşey vermeyecek; eğer böyle bir şey yapacak olursa verdiğinin sevabı kocasına, günahı kendisine yazılacaktır. Onun izni olmadan birgün bile olsa nafile oruç tutmayacak, şayet böyle birşey yaparsa günah işlemiş ve orucunun sevabına nail olmamış olur. İzni olmadan evinden dışarıya çıkmayacak; şayet çıkacak olursa tevbe edinceye dek hem gazap, hem de rahmet melekleri ona lanet edecek." Hz. Peygamber (sallailahualeyhivesellem)'e: "Kocası zalim ise de mi?" diye sorduklarında: "Evet, zalim ise de" cevabını verdi. (Ebû Dâvud et-Tayalisî)

1610. Abdülvâhid b. Ziyâd: Biz Leys bildirdi... deyip, yukarıdaki hadisi nakletmiştir. "Zalim İse de mi?" ifadesinden sonra anılan kadının: "Seni hak ile gönderen Allah'a yemin olsun ki, bundan sonra asla bir erkeğin tasarrufu altına girmeyeceğim" sözünü eklemiştir. (Müsedded ve Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

1611. Abd b. Humeyd şöyle der: Bize Ebû Bekir b. Ebî Şeybe, Ebû Muaviye'den, o da Ebû Kutbe'den, o da Leys'ten... İlk rivayetin benzerini nakletmiş ancak: "Zâlim ise de mi?" ile başlayıp devam eden ibareyi zikretmemiştir.

İbn Abbâs der ki: Bir kadm, Peygamber (sallallahu aleyhi veseüem)'e şöyle sordu... deyip Cerîr'in naklettiğine benzer bir rivayet nakletmiş, ancak sonundaki ilaveyi zikretmemiştir. Söz konusu rivayet farklılığı Leys b. Ebî Süleym'den kaynaklanmaktadır ki, bu zât zayıftır. (Ebü Ya'lâ) [206]

1612. İbn Abbâs naklediyor: Has'am kabilesinden bir kadm Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e gelip: "Ya Resûlallah! Ben dul bir kadınım. Bana kocanın hanımı üzerindeki hakkını söyler misiniz?" diye sordu. Peygamber (sallallahualeyhivesellem) cevaben şöyle buyurdu: "Kocanın hanımı üzerindeki hakkı, (cinsel) arzusuna cevap vermesini Talep etmesi durumunda binek sırtında olsa bile bu talebini engellememesi. Kocanın hanımı üzerindeki bir hakkı da, onun izni olmadan bir gün bile olsa nafile oruç tutmamasıdır. Bunu yapması durumunda aç, susuz kalmış, ancak orucu kabul edilmemiş olur. Kocanın hanımı üzerindeki haklarından birisi de onun izni olmadan evinden hiçbir şey vermemesidir; şayet verirse sevabım başkası, günahını da kendisi yüklenmiş olur. Yine kocanın hanımı üzerindeki haklarından birisi de onun izni olmadan dışarıya çıkmamasıdır; şayet çıkarsa dönünceye veya tevbe edinceye kadar gök melekleri, rahmet melekleri ve azap melekleri ona lanet eder." (Müsedded ve Ebû Ya'lâ) [207]

Bezzâr der ki: Bize Muhammed b. Abdülmelik el-Kureşî, Hâlid b. Abdullah kanalıyla bu hadisi nakletmiş ve hadisin sonunda kadının şu ifadesini de ilave etmiştir: "Artık hiçbir şekilde evlenmeyeceğim."

1613. Ebû Zabyân, Ensar'dan bir kişiden şunları naklediyor: Muâz, Yemen'den döndüğünde: "Ya Resûlallah! Ben orada birbirlerine secde eden bir topluluk gördüm, biz de sana secde etmeyecek miyiz?" diye sordu. Bunun üzerine Resûhıliah (salbllahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Bir

kimsenin diğerine secde etmesini emredecek olsaydım kadınların kocalarına secde etmelerini emrederdim."

el-A'meş der ki: Ben bu hadisi İbrahim'e zikrettiğimde kendisi şu karşılığı verdi: "Eğer kadın, cüzzam hastalığından dolayı eşinin akan burnunu yalasa bile onun hakkını yerine getirmiş olmaz." (el-Hârİs)

1614. Ebû Saîd naklediyor: Bir adam kızını Resûlullah (sallallahu aleyhi getirip: "Ya Resûlallah! Bu kızım evlenmeye yanaşmıyor" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (saUaUahu aleyhi vesellem) kıza: "Babam dinle!" buyurdu. Bütün bunlara rağmen kız babasını dinlemiyordu. Daha sonra kız, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e şöyle dedi: "Seni hak ile gönderen Allah'a yemin olsun ki, bana kocanın hanımı üzerindeki hakkının ne olduğunu söylemedikçe evlenmeyeceğim." Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi veseBem) ona şöyle buyurdu: "Eğer kocanın bir yarası veya burnu kan veya irin aksa, sonra da sen onu dilinle yalasan onun hakkım ödemiş olmazsın." Bunun üzerine kız: "Seni hak ile gönderen Allah'a yemin olsun ki, asla evlenmeyeceğim" deyince Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Kızlarınızı rızaları/onayları olmadan evlendirmeyin".buyurdu. (Ebû Bekir b. EbîŞeybe) [208]

1615. Fâtıma binti Kays, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in bir kadın topluluğunun yanından geçtiğinde onlara şöyle dediğini nakletmiştir: "Ey size nimet bahşeden kimselere nankörlük yapan kadınlar! Allah'ın selamı üzerinize olsun." Bunun üzerine kadınlar: "Allah'ın nimetine nankörlük etmekten Allah'a sığınırız" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Öfkelendiğinde biriniz eşine: Senden asla hiç bir hayır görmedim iyor." (el-Hâris) [209]

1616. Enes naklediyor: Bir kadın birisiyle evliyken kadının babası hastalanmış ve bunun üzerine Peygamber (salbllahü aleyhi vesellein)'e gelip: "Yâ Resûlallah! Babam hasta, eşim de babama bakmaya müsade etmedi" dedi. Bunun üzerine Resûluîlah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kocam dinle, ona itaat et!" dedi. Daha sonra kadının babası vefat edince namazını kılması için eşinden izin istedi, ancak eşi babasının cenaze namazına katılmasına müsade etmedi. Durumu Peygamber (sallallahu aleyhi veseüem)'e iletince şöyle buyurdu: "Kocanı dinlemenden dolayı Allah, babanın günahlarım affetmiştir. " (Abd b. Humeyd) [210]

1617. Yûsuf b. Atiyye, benzer bir ifadeyle rivayet etmiştir.[211] Ancak hadisin başında şöyle geçmiştir: Bir adam cihâda çıkmıştı. Hanımı yüksek bir mevkide, babası ise aşağıda bir yerde oturuyordu. Eşine evinden dışarı çıkmamasını emretmişti. Ancak babası hastalanmıştı... {el-Hâris}

1618. Umara b. Gurâb bir halasının kendisine, mü'minlerin annesi Âişe'ye şöyle bir soru yönelttiğini nakletmiştir: "İçimizden birinin kocası kendisiyle beraber olmayı arzuladığında, ya öfkeli olması veyahut kendini dinç hissetmesi sebebiyle yanaşmamaktadır. Bundan dolayı kadın için herhangi bir günah söz konusu mudur?" Âişe şöyle dedi; "Evet, eşinin senin üzerindeki haklarından birisi de, seni arzuladığında, binek üzerinde olsan dahi talebini geri çevirmemendir..." (İbn Ebî Ömer) [212]

1619. İkrime naklediyor: Esma binti Ebî Bekir, (kocası) ez-Zübeyr'i şikayet etmek üzere babası Ebû Bekir'e geldiğinde, babası ona: "Kızım dön! Şayet sabredersen onunla iyi geçinirsin, sonra da eşin ölürse ve sen ondan

sonra kimseyle evlenmezsen ikiniz beraber cennete girer ve orada onun zevcesi olursun" dedi. (İshâk)

1620. Mâlîk b. Yuhâmir es-Seksekî, Muâz b. Cebel'den Resûlulîah (sallalMıu aleyhi veselkm)'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Bir kadının kocasının izni olmadan onun evinden birşey alması helâl değildir. O istemedikçe ve izin vermedikçe dışarı çıkması uygun değidir, onunla beraber oldukça ondan başkasının sözünü dinlemesi de uygun değildir. Kocasının gönlünü kırmayacak ve onu öfkelendirmeyecek, onu yatakta dışlamayacak, ona dargın küskün davranmayacak, kendisinden gaddar da olsa gönlünü edinceye kadar ona yakın olmaya çalışacak. Şayet kocası onu kabul ederse üzerine düşeni yapmış olur ve Allah Teâlâ onun özrünü kabul eder, sıkıntısını giderir ve ona hiçbir günah terettüp etmemiş olur. Şayet koca razı olmaya yanaşmazsa, gönlünü almak üzere yanına gelmiş olmakla ondan Özür dilemiş gibi olur. [213]

1621. Ümmü Selmâ binti Kays der ki: Resûlulîah (sallallahu aleyhi vesdkm)'e Ensar'dan bir grup kadın ile biat ettiğimizde "Kocalarınızı aldatmayın!' diye bizden ahit/ söz aldı. Hz. Peygamber (saMtahu aleyhi vesellem)'in yanından ayrılıp gittiğimizde birbirimize şöyle dedik: "Resûlulîah (sallallahu aleyhi vesellem)'e eşlerimizi nasıl aldatmış olacağımızı sorsak" dedik ve tekrar O'na dönüp bu soruyu sorduğumuzda şöyle buyurdu: "Malını/servetini başkasına hediye etmen/ver mendir. [214] (Ishâk)

Kadının Cimada Hakkı Olmadığına Dair

1622. Kehmes el-Hilâlî naklediyor: Hz. Ömer'in yanındaydım. Biz otururken bîr kadın çıkageldi ve Ömer'in karşısında oturdu. Hz. Ömer'e: "Ey Mü'minlerin Emiri! Eşimin şerri arttı, hayrı azaldı" dedi. Bunun üzerine Ömer: "Eşin kim?" diye sordu. O da: "Ebû Seleme" dedi. Ömer: "Senin kocan sahabî ve doğru bir adamdır" dedikten sonra yanı başında oturan bir adama dönüp: "Böyle değil mi?" diye sordu. O zât da: "Ey Mü'minlerin Emiri! Aynen senin dediğin şekilde o zâtı tanırız" karşılığını verdi. Daha sonra Hz. Ömer bir başka adama: "Git Ebû Seleme'yi bana çağır!" dedi. Ömer, eşini çağırtmaya gidince kadın kalkıp Ömer'in arkasında bir yere oturdu. Çok geçmeden kocası adamla beraber geldi ve Ömer'in önünde oturdu. Ömer:

"Su arkamda oturan kadın ne diyor?" diye sorunca Ebû Seleme: "Kim bu Vadm ey Mü'minlerin Emİri" dedi. Ömer: "Bu senin hanımın" deyince Ebû Seleme: "Ne diyorsun?" karşılığını verdi. Bunun üzerine Ömer: "Bu kadın senin hayrının azaldığını, şerrinin çoğaldığını söylüyor" dedi. Ebû Seleme de: Ne kadar kötü söylemiş ey Mü'minlerin Emiri! Kadınlar arasında en iyi fonumda olan, en fazla üst-başa sahip olan ve en çok refaha sahip olan bir kadındır, ancak kocası zayıf düşmüştür" dedi. Bunun üzerine Ömer kadına: "Ne dersin?" diye sordu. Kadın da: "Doğru söylüyor" dedi. Bunun üzerine Ömer eline kırbftı alıp kadını kırbaçladı ve: "Ey nefsinin düşmanı kadın! Adamın malını yedin, gençliğini bitirdin, sonra onda olmayan bir şeyi gelip anlatıyorsun" diye azarladı. Bunun üzerine kadın: "Ey Mü'minlerin Emiri, yavaş ol! Allah'a yemin olsun ki, bu meclise asla bir daha gelmeyeceğim" dedi. Sonra Ömer ona üç elbise verilmesini emretti ve: "Sana attığım kırbaçlara karşılık şunu al ve sakın bu yaşlıyı bir daha kimseye şikayet etme" dedi. Kehmes der ki: Kadının elbiseleri alıp gittiği

anı görür gibiyim. Daha sonra da Ömer kadının kocasına dönüp: "Hanımına bu yaptıklarımdan cesaret alarak sakın ona kötü davranma!" dedi. Ebû Seleme de: "Bunu yapmam mümkün değil" dedi ve oradan ayrılıp gitti.

Bu hadis "îlk Neslin Fazileti" bölümünde de zikredilecektir. (Ebû Dâvud et-Tayalisî) [215]

Kadınlara İyi Davramlmasını Tavsiye Etmek

İbn Ömer'in bu konuyla ilgili hadisi Hac bölümünde geçmiştir. [216]

1623. el-Mikdâm b. Ma'dîkerib naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhiveseüem) hutbe irâd etmek üzere ayağa kalktı, Allah'a hamdü senada bulunduktan sonra şöyle buyurdu: "Ey insanlar! Allah Teâla size kadınlara iyi davranmanızı Öğütlüyor, Allah Teâla size kadınlarınıza iyi davranmanızı tavsiye ediyor, Allah Teâla size kadınlarınıza iyi davranmanızı tavsiye ediyor. Kilise ehline mensub bir adam kendisinden hayır geleceğini bilmediği bir kadınla evlenir de karı-koca ikisi piri fânî olup vefat edinceye kadar birbirlerinden nefret etmezler,[217]

Ebû Seleme der ki: Bu hadisi el-Alâ b. Sûfyân el-Gassânî'ye naklettiğimde şöyle dedi: "Allah Teâla'nın Kur'an-ı Kerim'de açıklamadığı nahoş eylemlerden biri de, kişinin bir kadınla evlenmesi, kadının yaşı ilerleyip güç ve takattan düşmesiyle hiç acımadan onu boşamasıdır." İbn Mâce bu hadisi: "Allah, size annelerinize karşı iyi davranmanızı öğütlüyor" ibaresiyle, ancak başka bir tarikle Mikdâm'dan nakletmiştir. (el-Hârİs)

1624. Ümmü Gülsüm binti Ebî Bekir der ki: Resûlullah (sallaMıualeyhivseliem) kadınlara vurmayı yasakladı. Ancak kadınlara yönelik bir takım şikayetler gelince, onlara vurulmasına müsâde etmiş ve şöyle buyurmuştur: "Muhammed ailesine bu gece tümü darb edilmiş yetmiş kadın gelmiştir." Bir başka hadisinde Resûlullah (saMahuakyhi^sdlem) şöyle buyurmuştur. "Hanımına köpürmüş vaziyette onu döven öfkeli erkeği görmekten hoşlanmıyorum. " (İshâk) [218]

Derim ki: Hadis mürselâii. Zira Ümmü Gülsüm, Ebû Bekir'in ölümünden sonra doğmuştur.

1625. İbn Abbâs, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu kleder: "Cebrail bana kadınlara iyi davranılmasım o kadar tavsiye etti ki, nıında kadınların boşanmasını haram kılacağını zannettim. "

(Ahmed b. Menî1) [219]

Kadına Yalan Söylemenin Caiz Olduğu

Bu konuyla ilgili hadis Edep bölümünde zikredilecektir.

Kuşkulanılan Birisi de Olsa, Güzel Kadından Boşanılmamasının Caiz Olduğu

1626. İbnu'z-Zübeyr (veya Ebu'z-Zübeyr) naklediyor: [220] Bir adam Resûlullah (sallallahualeyhiveeüem)'e gelip: "Yâ Resûlallah! Benim hanım

kendisine lokunan hiçbir eli reddetmiyor" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Onu boşa!" dedi. Ancak adam: "Kendisi güzel bir kadın, ben de onu seviyorum" deyince Resûlullah (sallallahualeyhivesellem): "Onunla yaşamaya devam et!" diye buyurdu. (Ahmed b. Menî') [221]

Düğünde Def Çalmak ve Evliliği Duyurmak

1627. İbn Ömer, Hz. Ömer'in bir ses işittiği zaman rahatsız olduğunu ancak kendisine sünnet veya düğün olduğu hatırlatıldığında ise sustuğunu ve ses çıkartmadığını nakleder. [222] (Müsedded)

1628. Hişam b. Hassan, Muhammed b. Sirîn'in eline geçmesi durumunda def çalmaktan hoşlandığını nakleder. (Müsedded) [223]

1629. Âmir b. Sa'd el-Becelî şöyle der: Sabit b. Vedîa ve Karaza b. Ka'b el-Ensârî'yi bir düğünde görmüştüm. Düğünde şarkı, türkü söylemeye başlanınca onlara bunun caiz olup olmadığını sordum. Şöyle dediler: "Düğünde şarkı-türküye ruhsat verilmiştir. Aynı şekilde dövünüp yırtınmadan ölüye ağlamaya da izin verilmiştir." (Ebû Dâvud et-Tayalİsî) [224]

1630. Âmir b. Sa'd der ki: Ukbe b. Amr, Sabit b. Yezîd ile Karaza b. Ka'b'ın bulunduğu bir meclise girmiştir. Yanlarında şarkı, türkü söyleyen câriye ve çocuklar vardı. Onlara: "Siz de mi böyle yapıyorsunuz?" diye sorduğumda bana şu cevabı verdiler: "Düğünde şarkı-türkü söylemek bize

müsade edildi. Aynı şekilde yırtınmadan ölüye ağlamak da." (Ahmed b. Meni') [225]

1631. Yine Âmir b. Sa'd anlatıyor: Ebû Mes'ud Ukbe b. Amr, Karaza b. Ka'b ile Yezîd b. Sâbit'in içlerinde bulunduğu bir meclise girdim... deyip yukarıdaki hadisi Nakletti. Her iki rivayette geçen Sâbit'in bilinen adı Sabit b. Yezîd olup, tam adı Sabît b. Yezîd b. Vedîa'dır. Hadisi Nesâî, Şerîk tarikiyle Ebû İshâk'tan rivayet etmiş ve sadece Ebû Mes'ûd Ukbe b. Amr'ı ve Karaza b. Ka'b'ı zikretmiştir.

1632. Ebû Saîd el-Hudrî, Resûlullah (sallallahu aleyhi veseîlem)'in düğünü ilân 2tmeyi sevdiğini ifade etmiştir. (el-Hârİs) [226]

Himaye

1633. Muhammed b. Ka'b el-Kurazî naklediyor: Çöl halkından bir adam amcası kızıyla evlendi ve bir kız çocukları oldu. Daha sonra adam vefat etti. Kadın Ensar'dan birisiyle evlendi. Kadının yakınları: "Biz kızımızı onların yanında bırakmayız" deyip durumu Resûlullah (saUallahu aleyhi vesellem)'e şikayet ettiler. Anne şöyle dedi: "Onu karnında taşıyan, küçükken ona bakan ve süt emziren benim, bende kalsın." Bunun üzerine Resûlullah (saMMıu aleyhi vesellem) kıza: "Kimi istersin?" diye sordu. Kız: "Ben, Allah'ı, Resulünü ve iman yurdu Medine'yi, Muhacir ve Ensar'ı tercih ederim" deyince Resûlullah (saUaîlahu aleyhi vesellem), kızın velilerine: "Burada gözümün önünde olduğu müddetçe onu başka bir yere

götürmeyin. Şayet Allah ömür verirse ve o zamana kadar hayatta kalırsam onu mutlu olacağı bir yere yerleştireceğim" buyurdu.

Ravî der ki: Daha sonra Ebû Bekir'e meseleyi götürdüler. Ebû Bekir kıza: "Kimi tercih edersin?" diye sordu. Kız, Resûlullah (salkllahu aleyhi veseBem)'e verdiği cevabın aynısını verdi. Bunun üzerine Ebû Bekir velilerine verilmesine hükmetti. Bilâl ayağa kalkıp: "Ey Ebû Bekir..." diye hatırlatınca, Ebû Bekir, Resûlullah CsaMlahuaJeyhiveseilem)'ın verdiği hükmün aynısını verdi.

Bu hadis zayıf ve munkatıdır. [227] (lshâk)

1634. Âmir (eş-Şa'bî), Mesrûk'tan naklediyor: Hz. Ömer, Ümmü Âsım'ı boşadı. Daha sonra Ümmü Âsim vefat edince, Âsim büyükannesinin himayesinde kaldı. Büyükannesi durumu Ebû Bekir'e şikâyet etti. Ebû Bekir çocuğun, anneannesiyle birlikte kalacağına, nafakasının da Ömer tarafından ödeneceğine hükmetti. (Müsedded) [228]

1635. Ali b. Ebî Tâlib naklediyor: Zeyd b. Harise, Mekke'ye doğru yola Çıktı. Hamza'nın kızını da beraberinde götürdü. Cafer b. Ebî Tâlib: "Onu ben himayeye alacağım, o benim hakkım; hem amcamın kızı, hem de teyzesi yanimdadır. Zira teyze anne hükmündedir ve onu himaye etmeye en yakın isimdir" dedi. Hz. Ali ise şöyle dedi: "Yok, ben onu himaye etmeye en layık kimseyim. Zira o amcanın kızı ve yanımda Allah Resûlü'nün kızı vardı. O, onu yanına almaya daha çok hak sahibidir. Ben de çıkmadan önce sesimi ve gerekçemi yüksek bir sesle ilân ediyorum." Zeyd ise şöyle dedi: "Onu (Mekke'den) çıkaran, onunla yolculuk yapan ve buraya getiren benim." Bunun üzerine Resûlullah (sallallahualeyhivesellan) dışarı çıkıp: "Net oluyor?" diye sorunca Hz. Ali: "O amcamın kızıdır. Ben onu himaye

etmeye en lâyık kimseyim. Hem Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'ın kızı bendedir, ikisi beraber olurlar" diye cevap verdi. Cafer de şöyle dedi: "Ya Resûlallah! Onu himaye etmeye ben daha layığım, zira o amcamın kızı ve teyzesi yanımda, teyze de anne gibidir, dolayısıyla o ona bakmaya daha layıktır." Zeyd ise şöyle dedi: "Hayır, ben daha layığım, yâ Resûlallah. Zira onu yola çıkaran, sefer meşakkatine katlanan ve ona bakan benim, dolayısıyla ben daha layığım." Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Bu ve daha başka konularda aranızda hüküm vereceğim. "

Hz. Ali der ki: Resûlullah (sallallahualeyhivesellem) "ve daha başka konularda" sözünü söyleyince: "Resûlullah (saüaUahu aleyhi vesellem) ile konuşurken yüksek sesle konuşmamız nedeniyle vahiy nazil oldu" dedim. Bunun üzerine Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ey Zeyd! Sana gelince, sen hem benim, hem de onların dostusun." Buna Zeyd: "Hükmüne razı oldum, yâ Resûlallah" diyerek karşılık verdi. Daha sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Cafer'e dönüp şöyle dedi: "Ey Cafer! Sana gelince, sen hem sureti, hem ahlâkı bana benzeyensin. Sen benim soyumun geldiği şeceremdensin." Cafer de: "Yâ Resûlallah! Hükmünüze razı oldum" dedi. Daha sonra Hz. Ali'ye dönüp şöyle buyurdu: "Ya Ali! Sana gelince, sen benim seçkinim ve emİnİmsin."

Yezîd b. el-Hâd der ki: Bu olayı Abdullah b. Hüseyn'e zikrettiğimde şöyle dedi: O hadisde Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) Ali'ye: "Sen bendensin, ben de sendenim" buyurdu. Hz. Ali de: "Ya Resûlallah! Hükmüne razı oldum" dedi. Râvi der ki: (Sonra) Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Kıza gelince onu Cafer'e veriyorum.

Teyzesiyle beraber olsun, zira teyze annedir." Bunun üzerine hepsi: "Hükmüne razı olduk yâ Resûlallah" dediler. (İbnEbîÖmer) [229]

Kadınların Vasıfları

1636. Ebû Umâme, Resûlullah (sallallahu aleyhi ve3ellem)'in şöyle buyurduğunu akleder: "Sâliha kadının, bütün kadınlar içerisindeki konumu el-A'sam iargasının diğerlerine olan oranı gibidir." Ashâb-ı Kiram: "Yâ Resûlallah! el-i'sâm kargası nasıl bir şeydir?" diye sorunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) nvle buyurdu: "İki ayağından biri alacalı olanıdır." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [230]

İddet

1637. Ubeyd b. Amr şöyle dedi: "Kadına cinsel organı emanet edilmiştir." (Müsedded) [231]

1638. Ebû Hureyre, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in Fâtıma (binti Kays)'a şöyle dediğini nakleder: "Ümmü Şerîk'in yanına git ve bizimle istişare etmeden kendin hakkında karar verme. " (Ebû Ya'lâ ve İshâk) [232]

Üç Talâkla Boşanan Kadının Nerede Kalacağı

1639. Meymûn b. Mihrân der ki: Saîd b. el-Müseyyib'e üç talâkla boşanan kadının iddetini nerede geçireceğini sorduğumda şöyle dedi: "Eşinin evinde geçirir." Bu defa ona: "Fâtıma binti Kays ile ilgili rivayet edilen hadisi ne yapacağız?" diye sorduğumda şöyle dedi: "Söz konusu olan o kadın insanları birbirine düşürdü, dili uzun birisiydi." Bir başka rivayette: "Kocasının ailesine karşı çok küfürlü bir dili olan kadındı" ifadesiyle geçmiştir.

(İshâk ve Müsedded)

1640. Meymûn b. Mihrân naklediyor: Saîd b. el-Müseyyib ile bu konuyu müzâkere ettik... dedikten sonra yukarıdaki hadisi nakletmiştir. (İshâk ve Müsedded)

1641. Meymûn b. Mihrân bildiriyor: Medine'ye gittiğimde oranın en fakihinin kim olduğunu sordum. Beni Saîd b. el-Müseyyib'e gönderdiler. Ona boşanan kadının iddetini nerede geçireceğini sorduğumda: "Eşinin evinde" dedi. Bu defa ona: "ed-Dahhâk binti Kays'ın kız kardeşi olan Fâtıma binti Kays'ı kocası, üç defa boşadığında İbn Ümmü Mektûm'un evinde iddetin geçirmişti" dediğimde Saîd: "O, dili keskin bir kadındı" dedi.

(İshâk ve Müsedded) [233]

Boşamada İstisna Etme Durumu

1642. Muğîre Allatıyor: İbrâhîm en-Nehâî'ye gidip ona dedim ki: "Saîd adında bir kişiyle tartıştım..." Daha sonra İbrâhîm en-Nehâî olayı şöyle nakletmiştir: Bu zat bir defasında bana geldi ve hanımına: "Sen hariç

bütün kadınlar boştur" dediğini iddia etti. Ben ise ona şöyle dedim: Şureyh şöyle derdi: "Kişi boşama lafını ağzına aldığı ve telaffuz ettiği zaman bununla o' hanımını kasdetmiştir." Sonra bu zâtın çıkarken şöyle dediğini haber aldım: "Bu sadece bir görüştür." Daha sonra da bu adamın hanımım terk ettiğini duydum. Cerîr der ki: Saîd ez-Zübeydî ile buluştuğumda ona bu hadiseyi sordum; şöyle dedi: Ben, Saîd b. Cübeyr'e sordum, bana: "Bu durumda kadın boş olmaz" dedi. Daha sonra ez-Zübeydî şöyle der: "Bu gün içinde bulunduğum konuma o gün sahip olsaydım onu boşamazdım.[234] (İshâk)

1643. Muâz, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Ey Muâz! Allah Teâlâ yeryüzünde kendisine köle âzâd etmekten daha sevimli bir şey yaratmamıştır. Yine Allah Teâlâ yeryüzünde talâktan (boşamaktan) daha kötü bir şey yaratmamıştır. Şayet birisi kölesine: Sen Allah'ın izniyle hürsün derse o kişi hürdür ve bunun hiçbir istisnası geriye dönüşü yoktur. Bir adam da hanımına: Sen Allah'ın izniyle boşsun dese bunun istisnası/geri dönüşü vardır ve talâk gerçekleşmemiştir." (îshâk ve Ebû Ya'lâ) İsnadı munkatıâır. [235]

Sarhoşun Boşaması

1644. Ebân b. Osman, babasından (Hz. Osman'dan) naklediyor: "Sarhoşun boşaması geçerli değildir." (Müsedded) [236]

Hülle Gayesiyle Üç Talâkla Boşanmış Kadınla Evlenmek

1645. İbn Ömer, boşandığı kimseye tekrar dönsün diye üç talâk ile boşanmış kadınla evlenen kişi (hulleci) hakkında şöyle der: "Evlenen kişi bu gaye ile evlendiğini bilerek böyle bir kadınla evlenirse on (yahut yirmi) yıl beraber yaşasalar da ikisi de zânidir." (Müsedded) [237]

Boşamayı Bir Eğlence Haline Getirmeyi Yasaklamak ve Boşamaya Başvuracak Kişinin Sünnete Uygun Bir Boşama Yapmasını Teşvik Etmek

1646. Humeyd b. Abdurrahman el-Himyerî naklediyor: Ebû Musa, peygamber (sallallahu aleyhi -veseDem/in kendilerine kızdığı haberini alınca doğruca Hz- Peygamber (salMahu aleyhi vesellem/e gelip, O'na sebebini sorduğunda peygamber (sallallahu aleyhi veselkm) şöyle buyurdu: "İçinizden birinin çıkıp ınüslümanm boşama tarzı olmadığı halde ben evlendim, ben boşandım demektir. îddet döneminin başlangıcında kadım boşayınız,"

(Ebû Bekir b. Ebî^eybe) [238]

1647. Ebû Burde naklediyor: Adamın biri hanımına: "Seni boşadım, tekrar seninle evlendim" diyordu. Bu durum Peygamber {sallaUahu aleyhi

veseUem)'e ulaşınca şöyle buyurdu: "Bakıyorum da bazı kimseler Allah Teâlâ'nın koyduğu sınırlarla oynuyorlar." (Ebû Dâvud et-Tayalisî) [239]

1648. Hz. Ali şöyle der: "Sünnet olan talâk/ boşama usulüyle boşamaya başvuran hiçbir erkek daha sonra pişman olmamıştır." (Ahmed b. Menî') [240]

Boşamada Niyet

1649. Şehr bildiriyor: Bir adam bir kadına talip oldu. Kadının yakınları: "Üç defa boşamadıkça seni evermeyiz" dediler. Bunun üzerine adam: "Şahid olun ki, üç defa boşadım" dedi. Gerdek gecesi kadmm yakınları adamın eşini boşadığını hatırlatınca adam şu karşılığı verdi: "Nasıl olur, ben bu eşimi boşamadım ki." Kadının yakınları: "Üç defa boşamadıkça seni evermeyiz" dedik. Sen de üç defa boşadm ya!" Bunun üzerine adam şöyle dedi: "Siz bilmiyor musunuz ki ben falancayla evlenmiş idim, onu kasterek boşadım." Bu cümleyi üç defa tekrar etti. Bu defa kadının yakınları: "Biz senin o kadını boşamanı istememiştik ki" dediler. Bunun üzerine adam, Şakîk'i Hz. Osman'a gönderdi. Adam meseleyi Osman'a nakletti. Dönünce kendisine Osman'dan ne cevap aldığını sordu. Bize Osman'ın şöyle dediğini nakletti: "Hangi niyet ile yaptıysa onun için geçerlidir." (Müsedded) [241]

Boşama İfadeleri

1650. Yahya b. Vessâb der ki: Mesrûk'un şöyle dediğini işittim. İbn Mes'ûd şöyle derdi. "Erkek hanımına: Kararın elinde, kurtuluşunu kendin tayin et, seni ailene doğru yöneltiyorum der ise bu bir hâin talâk hükmüne girer. [242] (Müsedded)

1651. Hârice b. Zeyd naklediyor: İbn Ebî Atîk, Zeyd b. Sâbit'e ağlayarak İdî ve Zeyd kendisine: "Neden ağlıyorsun?" diye sordu. O da: "Hanımıma T di kendini boşama yetkisi verdim de o beni boşadı" dedi. Bunun üzerine Seni buna sevk eden ne idi?" diye sorunca o: "Kader" dedi. Bu defa Bu bir talâk hükmündedir; dilersen ona geri dönersin, dilersen boşarsın" dedi.[243] (M^sedded)

1652. İbn Ömer haram konusunda şöyle der: "Şayet kişi talâk niyetiyle söylese talâk hükmünde olur. Talâk niyetiyle söylememişse o zaman kefareti gereken bir yemin olur." (Müsedded} [244]

Niyet Etmesi Durumunda Üç Talâkın Bir Sözle Geçerli Olması

1654. Alkame bildiriyor: İbn Mes'ûd ile beraber oldduğumuz bir ortamda bir adam gelip şöyle dedi: "Bir adam karısı için: Sekiz defa boştur dedi." Bunun üzerine İbn Mes'ûd adama: "Bir defamı söyledin?" diye sordu, Adam da: "Evet" cevabını verdi. İbn Mes'ûd: "Hanımının senden tamamen ayrılmasını mı kastederek söyledin?" diye sorunca adam: "Evet" dedi. Daha sonra başka birisi gelip: "Bu gece adamın biri hanımına: Yüdızlann sayısı kadar boşsun dedi." İbn Mes'ûd: "Bir defada mı söyledin?" deyince adam: "Evet" dedi. İbn Mes'ûd: "Peki hanımının senden tamamen ayrılmasını

kastederek mi söyledin?" diye sordu. Adam yine: "Evet" dedi. Bunun üzerine İbn Mes'ûd kadınlar hakkında hafızamda tutamadığım bir şeyler söyledi ve sonra şöyle dedi: "Allah Teâlâ size talâkın nasıl olacağını beyan etti; kim Allah Teâlâ'nm emir buyurduğu şekilde talâkı uygulamak isterse onu açıkça görebilir. Kim de talâk ifadelerini şık ve net olmayan ifadeler şeklinde ortaya koyarsa onun sonucuna katlanır. Dolayısıyla talâkta kapalı ifadeler kullanmayın ki, biz de sorumluluk altına girmeyelim. O denildiği gibidir.[245] (İshâk)

1655. İbn Abbâs der ki: "Duhûl vâki olmayan (fiilen evli olmayan) kadın hakkında üç talâktan bahsedilmesi durumunda talâk gerçekleşir." Ravi şöyle der: Bu hükmü Tâvus'a andığımda: "Ben, İbn Abbâs'm bu tür boşamayı bir boşama kabul ettiğine şahidim" dedi. Yine râvi şöyle der: Amr: "Tümünü birden kullansa da boşama hükmündedir" dedi.[246] (İshâk)

1656. İbn Abbâs der ki: "Fiilen evli olmayanla, normal evli olan kadın hakkında üç talâk ile boşanmanın hükmü aynıdır. [247] (İshâk)

1657. Dâvûd b. İbrâhîm b. Ubâde b. es-Sâmit bildiriyor: Dedelerimden birisi hanımını bin defa boşadığmı ifade etmişti. Bunun üzerine oğulları Peygamber (sdlallahu aleyhi vesellem/e gelerek durumu anlatmışlar. Peygamber (sdlallahu aleyhi vesellem) de şöyle buyurmuş: "Babanız Allah Teâladan korkmamış ki Allah ona bir çıkış yolu bıraksın. Anneniz üç talâkla ondan boşanmıştır. Üçün üstünde kalan rakam ise aşırılık ve zulümden başka birşey değildir. Allah dilerse ona azab eder, dilerse affeder."

Şaka İle de Olsa Talâkın Geçerli Olması

1658. Ubâde b. es-Sâmit, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Üç şeyde oyun olmaz: Talâk/ boşama, evlilik ve köle âzâd etme. Bunlardan birini kim telaffuz ederse gereği yerine gelmiş olur ve ondan dönüş olmaz." (el-Hârİs) [248]

1659. Ubâde b. es-Sânıit naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) döneminde kişi hanımını boşar ve: Oyun olsun diye söylem iştim derdi: Aynı şekilde kölesini âzâd eder ve: Oyun/ şaka olsun diye yapmıştım; kızım evlendirir ve: Şaka olsun diye evlendirmiştim derdi: Bunun üzerine Resûlullah (sallallahualeyhi vesellem): "Üç şey vardır ki, kim bunları oyun/ .şaka olsun diye söylerse onun gereği yerine gelmiş olur: "Talâk, köle âzâd etme ve evlilik." Bunun üzerine Allah Teâlâ da şöyle bir ayet indirmiştir: "Allah'ın âyeüeriyle alay etmeyin!" [249] (Ahmed b. Menî') [250]

Üç Talâk İle Boşanan Kadının Başka Biriyle Evlenmedikçe Eski Kocasına Dönemeyeceği

1660. Abdullah (veya el-Fazl) b. Abbâs, el-Gumeysâ (veya er-Rumeysâ)'nın kocasını şikayet etmek üzere Peygamber (saliallahu aleyhi vesellem)'e gelip, onun kendisiyle beraber yatmadığını söyledi. Bunun üzerine kocası: "Yalan söylüyor, yâ Resûlallah! Ben onunla yatıyorum ancak kendisi önceki kocasına dönmek istiyor" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sen onun balçığını tutmadıkça

(beraber yatmadıkça, önceki) kocasına helâl olmaz/geri dönemez" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [251]

1661. İbn Ömer yukarıdaki rivayete benzer olarak naklettiği bir hadiste su ifadelere yer vermiştir: "O, onun balçığım tatmadıkça (beraber yatmadıkça) önceki kocasına haramdır. [252] (Ebû Ya'lâ)

1662. Abdullah^b. Ebî Muleyke der ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): Balçık (liseyle), cinsel ilişkidir" buyurdu. (Ebû Ya'lâ)

1663. Hz. ÂİŞe der ki: Peygamber (sallaUahu aleyhi vesellem): "Balçık sözüyle cinsel ilişkiyi kinayeli olarak ifade etmiştir.[253] (Ebû Ya'lâ)

Evlilikten Önce Boşamanın Olacağı

1664. îbn Cüreyc der ki: Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem)'den bana şöyle bir hadis rivayet edildi. "Nikâhtan/ evlenmeden önce talâk (boşama) yoktur." (İshâk)

1665. Yine İbn Cüreyc der ki: Amr b. Şuayb, Tâvûs'dan, o da Muâz b. Cebel'den Resûlullah (salla]lahualeyhivesellem)'in aynı hadisini nakletmiştir.[254] (ishâk)

1666. Muhammed b. el-Münkedir, Tâvûs'dan işiten birinden Resûîullah (sallallahu aleyhi vesellem)' in şöyle buyurduğunu nakleder: "Evlilikten önce boşanma yoktur, sahip olmadan önce de köle âzâd etme yoktur' (İshâk ve Bezzâr)

1667. Câbir, Resûlullah (sallallahu aleyhi veseflan/in şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Evlenmeden önce boşama yoktur..." (el-Hârİs)

[255]

1668. Câbir Peygamber (sallallahu aleyhi vesellemj'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Evlenmeyenin boşaması, köleye sahip olmayanın da azâd etmesi söz konusu değildir. (Ebû Dâvud et-Tayalisî)

1669. Muâz b. Cebel, Resûlullah (sallallahualeyhiveseilem)'ın şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Evlenmeyenin boşaması, köleye sahip olmayanın azâd etmesi ve Allah'a isyan konusunda adak etme yoktur." (Abd b. Humeyd) [256]

Boşamanın Hoş Bir Şey Olmadığı

1670. Ebû Umâme naklediyor: Evlilik konusunda izin almak üzere Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e bir adam geldi ve: "Yâ Resûlallah! Ben uzun bir süre önce evlendim" dedi. Bunun üzerine Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Evlen, ancak boşama! Zira Allah Teâlâ, gözü başkasının zevkinde olan kadın ve erkeklerden hoşlanmaz" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [257]

Talâk Sayısı

1671. Ebû Razın naklediyor: Bir adam Resûlullah (saUallahu aleyhi vesellem)'in yanma gelerek: "Allah Teâlâ'mn: Boşama ikidir buyurduğunu işittim. Üçüncüsü nerede?" diye sordu. Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) âyetin geri kalan kısmını okudu: "Bundan

sonrası ya iyilikle tutmak, ya da güzellikle salıvermektir. [258] (el-Hâris) [259]

Babalarından Başkasına Nesebini Dayandırmanın Yasak Olduğu

1672. Saîd b. el-Müseyyib der ki: Sad b. Ebî Vakkâs: "Ya Resûlallah! Ben kimim?" diye sordu. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhiveseliem) şöyle buyurdu: "Sen, Sad b. Mâlik b. Vehb b. Menâr b. Zühre'sin. Kim bundan başkasını söylerse Allah'ın laneti üzerine olsun. " (İshâk) [260]

Kadının Ahirette (Dünyadaki) Son Eşine Ait Olduğu

1673. Meymûn b. Mihrân naklediyor: Muaviye, Ümmü'd-Derdâ'ya talip oldu. Ancak Ümmü'd-Derdâ onunla evlenmeyi reddetti ve şöyle dedi: "Ebu'd-Derdâ'nm şöyle dediğini işittim: Resûlullah (sallaDahu aleyhi veseliem) şöyle buyurdu: Kadın, son eşine ait olacaktır. Ben de Ebu'd-Derdâ'nm yerine başka birini istemiyorum." (Ebû Ya'lâ) [261]

Soy Takibi

1674. Süfyan b. Uyeyne naklediyor: Ubeydullah b. Ebî Yezîd, babasının şöyle dediğini işitmiş: Hz. Ömer, Kabe'nin Hicr tarafından oturan Benî Zühre kabilesine mensup bir adamı çağırttı. Ben de adamla beraber Ömer'in yanma gittim. O adam Cahiliye döneminde de yaşamış birisiydi. Ömer ona Cahiliye döneminde farklı anne ve babalardan dünyaya gelen çocuklar hakkında soru sordu. Cahiliye döneminde kadınlar iddet

beklemezdi. Eşleri öldüğü zaman hemen evlenir ve iddet beklemezlerdi. Adama asıl babanın kim olduğunu sordu. Adam: "Asıl baba başka birisi iken çocuk üzerinde doğduğu yatağa ait olurdu" dedi. Hz. Ömer: "Doğru söyledin. Ancak Resûlullah (sallaMıu aleyhi veseliem) de, çocuğun doğduğu eve ait olduğuna hükmetmiştir" dedi. Adam çekip gidince Ömer: "Bize Kabe'nin inşâsı hakkında bilgi ver" deyince adam: "Kureyş, Kabe'nin İnşâsı için büyük zorluklara katlandı ve etraftan borç aldı" dedi. Bunun üzerine Ömer yine: "Doğru söyledin" dedi. (İshâk) [262]

1675. Muhammed b. İshak naklediyor: Nasr b. el-Haccâc, Hâlid b. el-Velîd'in azadlı kölesi olan Abdullah b. Rabâh'm kardeşi olduğu iddiasında bulununca, Abdurrahman b. Hâlid kalkıp şöyle dedi: "Hayır, o bizim azatlı kölemizdir ve babamın evinde doğmuştur." Bunun üzerine Nasr: "Hayır, kardeşimdir, o benim ayrılmaz bir parçamdır" dedi ve aralarındaki tartışma uzadı. İkisi beraber Muaviye'ye gittiler. Muaviye'nin başı altında küçük bir taş vardı. İkisi beraber iddialarını onun huzurunda dile getirdiler. Bunun Üzerine Muaviye şöyle dedi: "Resûlullah (saMlahu aleyhi veseilem)'in şöyle buyurduğunu İşttim: Çocuk doğduğu eve aittir, zâni babasına da onu himaye etmek düşer." Bunun üzerine Muaviye'ye: "Peki Ziyâd hakkında verdiği hüküm nerede kaldı?" deyince Muaviye şu karşılığı verdi: "Resûlullah (sallaflahu aleyhiwsdlem)'in hükmü Muaviye'nin hükmünden daha hayırlıdır." Muhammed b. İshak şöyle der: Abdullah b. Rabâh, Nasr'ın bu iddiasını kale almazdı. Bunun üzerine Nasr şu beyitleri söylemiştir.

hbû Hâlid! Babamdan aldığın mirasın yarısını al!

Ancak sıkıntı anında da benî yanma kardeş al!

Hâlid kiziarımizi Manzum kabilesine câriye kılma!

Mut'a Nikâhı

1676. Amr naklediyor: Ben, başucunda ayakta durmakta iken İbn Abbâs'a birinin şöyle dediğini işittim: "Muaviye mut'a nikâhını yasaklatmaktadır." Bunun üzerine İbn Abbâs şöyle dedi: "Bakın, eğer bu hükmü Allah'ın kitabında bulursanız o zaman Muaviye, Resûlullah (saMahualeyhiveseEem)'e yalan söylemiştir, eğer Allah'ın kitabında yoksa o zaman mesele onun dediği gibidir."

Bu sahîh ve mevkuf bir rivayettir.[263] (İbn Ebî Ömer) İbn Abbâs "Allah'ın kitabında" ifadesiyle: "Kadınlardan faydalanmanız/ mut'alanmanız karşılığında onlara haklarını verin..." âyet-i kerimesini (Nisa 24) kastetmiştir. Buhârî'de geçtiği üzere ibn. Mes'ûd da bu âyeti delil kullanmıştır.

1677. İbn Ebî Müleyke naklediyor: Hz. Âişe'ye mut'a nikâhı ile ilgili soru sorulduğunda şöyle cevap verirdi: Benimle onlar arasında Allah'ın kitabı var. Zira.Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: "O mü'minler ki kendi eşleri hariç ferclerini yabancılara karşı korurlar. [264] Sonra şunu eklerdi: "Kim Allah Teâlâ'run kendisine bahşettiği eşten veya cariyeden başkasının peşine düşerse haddi aşmış olur." (el-Hârİs) [265]

1678. Abdullah b. Saîd [266] Resûlullah (salkllahu aleyhi veseîlem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Evlenme, boşama ve miras, mut'a nikâhını yok etmiştir.[267] (el-Hâris)

1679. Ebû Hureyre naklediyor: Tebuk gazvesine Resûlullah (salbllahu aleyhi veseüem) İle beraber çıkmıştık. Derken Veda tepesinde

konakladığımızda Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bazı ışıklar gördü ve ağlaşan kadınlar duydu. "Bu nedir?" diye sorduğunda kendisine: "Mut'a nikâhına tâbi tutulan kadınlar ağlaşmaktadır" denildi. Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi veseltem): "Mut'a nikâhı haram kılınmıştır" buyurdu ve şöyle ekledi: "Evlenme, boşama, İddet ve miras mut'a nikâhım yok etmiştir." (Ebü Ya'lâ} [268]

Hayız Müddeti Geçinceye Kadar Kadını Beklemek Ve Cariyelerle Evliliği Teşvik

1680. İbn Ömer der ki: "Eğer onu (cariyeyi) bekar elde ederse, dilerse hayız döneminden temizlenmesini beklemeyebilir." Eyyûb der ki: Bu durum, savaşta esir alman cariyelerle ilgilidir.[269] (İshâk)

1681. Ebû Umâme, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in Hayber Gazvesinde esir alınan kadınlardan hamile olanlarla doğum yapıncaya kadar ilişkide bulunulmasını yasaklamıştır. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [270]

1682. ez-Zübeyr b. Saîd el-Haşimî der ki: Bana Hâşim oğullarından bir amcazadem Resûlullah (sallaUahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakletti: "(Evlenirken) Cariyeleri tercih ediniz; zira onlar rahimleri bereketli kimselerdir." (İbn Ebî Ömer) [271]

1683. Yahya b. Saîd naklediyor: Güvenilir bir ravi Peygamber (sallallahualeyhi veseUem)'in Hayber Gazvesinde hamile kadınlarla ilişkide bulunulmasını yasaklamış ve: "Başkasına ait ekini sulamış olursun!" buyurmuştur.

(EbûYa'lâ) [272]

1684. Câbir, Resûlullah (saüallahualeyhivesellem)'in esir edilen hamile kadınlarla ilişkide bulunulmasını yasakladığını nakleder. (Ebû Dâvud et-Tayalisî) [273]

1685. Enes, naklediyor: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Safiyye'yi (azat edip kendisine) aldığında hayız müddeti geçinceye kadar ona yaklaşmadı. Kendisine: "Onu mü'minlerin annesi olarak mı alıyorsun, yoksa câriye olarak mı?" diye sorulduğunda Peygamber (sallalkhualeyhivesellem): "Mü'minlerin annesi olarak" buyurdu. (el-Hâris) [274]

İddetli Kadının Yolculuğu

1686. Atâ der ki: Hz. Âişe, Talha b. Ubeydullah'ın hanımı olan kız kardeşi Ümmü Gülsüm'ü yanma alarak iddetli olduğu dönemde onunla birlikte hacca çıktı. (Müsedded) [275]

Doğumla İddetin Sona Ermesi

1687. Amr b. Meymûn b. Mihrân, babasından naklediyor: Ukbe'nin kızı Ümmü Gülsüm, Zübeyr b. el-Avvâm'm hanımıydı. Namaza çıktığı bir sırada doğum sancısı gelmiş, ancak bu durumu gizleyerek kocasına: "Beni bir boşamayla boşa da, beni rahatlat" dedi. Bunun üzerine ez-Zübeyr onu

boşadı. Ancak namazdan döndüğünde doğum yapmıştı. Bunun üzerine Peygamber (saUallahu aleyhi vesellem) de: "Onu tekrar iste!" buyurdu. Bunun üzerine Zübeyr: "Beni neden kandırdın? Allah müstehakkını versin" dedi. (İshâk) [276]

Cariye Olan İki Kız Kardeşle veya Anne-Kızla Bir Anda Evli Olmak

1688. Ebû Salih el-Hanefı naklediyor: Îbnu'l-Kevvâ, Hz. Ali'ye iki kız kardeş câriye ile evli olma durumunu sorduğunda şu cevabı verdi: "Bunu bir âyet helal kıldı, bir âyet ise haram kıldı. Ne ben, ne de ehl-i beytimden hiç kimse böyle bir evlilik gerçekleştiremez, dolayısıyla ben onu ne helâl, ne de haram görürüm." (Müsedded)

1689. Ebû Salih naklediyor: Hz. Ali şöyle dedi: "Sorunuz varsa bana sorun; zira benim gibi sorularınıza cevap verecek birisini asla bulamazsanız." Bunu üzerine İbnu'l-Kevvâ şöyle dedi: "İki kız kardeş cariye ve süt yeğen ile evli olma konusunda bilgilendirir misin?" Bunun üzerine Hz. Ali şöyle dedi: "Seninle alâkalı konularla ilgili soru sor, zira bakıyorum da alâkasız sorular soruyorsun." Bunun üzerine İbnu'l-Kevvâ': "Ben sana bilmediğimiz bir soruyu soruyorum, bildiğimiz şeye gelince onu sana niçin soralım ki?" dedi. Bunun üzerine Hz. Ali şu cevabı verdi: "Kız kardeş olan iki cariyeyle evliliğe gelince bu durumu bir âyet-i kerime helâl kılmış, bîr başkası ise yasaklamıştır. Ben bu konuda ne yapılmamasını, ne de yapılmasını emrediyorum ve ne ben, ne de ehl-i beytim böyle bir evliliği yapmayız." (Ebû Ya'lâ) [277]

1690. Kabîsa b. Züeyb naklediyor: Hz. Osman'a, köle iki kız kardeş ile aynı anda evli olma durumu sorulduğunda şu cevabı verdi: "Bu durumu bir âyet helâl, bir âyet te haram kıldı. Ben böyle bir şey yapmak istemem." Bu durum Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in sahabelerinden birine ulaştığında şöyîe dedi: Müslümanların idarecisi konumunda olsaydım, sonra da bu durumu haber alsaydım yapanları cezalandırırdım." ez-Zührî der ki:

Hadiste bunu söyleyenin Osman değil de, H2. Ali olduğunu sanıyorum." (Müsedded) [278]

1691. Müsedded, ez-Zührî'den, o da Ubeydullah b. Abdullah b. Utbe'den, o da babasından n&lediyor: Hz. Ömer'e köle olan kadın ve kızıyla aynı anda evli olma durumu ile ilgili soru sorulduğunda şu cevabı verdi: "İkisinin aynı kişiyle evli olmasını caiz görmem" dedi ve bu durumu yasakladı. [279]

1692. İbn Cüreye der ki: İbn Ebî Müleyke'yi işittim, Muâz b. Ubeydullah b. Ma'mer'in Aişe'ye şu soruyu sorduğunu nakletti: "Beraber olduğum bir cariyem var. Bu cariyemin de genç bir kızı var. Onunla beraber olabilir miyim?" Hz. Âişe, onu caiz görmeyip yasakladı. Bunun üzerine adam: "Bana haramdır demedikçe onunla beraber olacağım" dedi. Bunun üzerine Hz. Âişe: "Bunu benim yakınlarımdan ve beni dinleyenlerden hiç kimse yapmaz" karşılığını verdi. İbn Ebî Müleyke der ki: "İbn Ömer'e de bu soru sorulduğunda o da uygun görmemiş ve yasaklamıştır." {Müsedded) [280]

Liân Ve Kıskançlık

1693. Sa'd b. Ubâde bildiriyor: Resûlullah (saîlaEahu aleyhi vesellem)'in yamndayken O'na bir adam gelip: "Karımın karnı üzerinde bir adamı görsem kılıçla başını kesebilir miyim?" diye sordu. Resûlullah (salMahu aleyhi veseUem) de: "Kılıçtan daha açık bir delil olur mu?" buyurdu. Arkasından bu sözünden vaz geçerek: "Allah'ın Kitabı ve şahit" buyurdu. Bunun üzerine Sa'd b. Ubâde: "Kılıçtan daha açık bir delil var mı?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: "Allah'ın Kitabı ve şahit" dedi. Bu defa Sa'd yine: "Kılıçtan daha acık bir delil var mı?" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de şöyle buyurdu: "Ey Ensar topluluğu! İşte Sa'd'in kıskançlığı harekete geçti de Allah'ın Kitabına aykırı hareket etti. " Bunun üzerine Ensar'dan birisi şöyle dedi: "Sa'd çok kıskanç birisidir ve hayatında bir dul ile evlenmemiştir. İçimizden hiç birisi boşadığı bir hanımla tekrar evlenmemiştir." Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Sa'd çok kıskanç birisidir, ben de çok kıskanç birisiyim, ancak Allah benden daha kıskançtır." Bunun üzerine Ensar'dan birisi: "Allah Teâlâ neye (karşı) kıskanç olur?" diye sorunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Allah, yolunda cihâd eden bir kişinin ailesi konusunda Allah Teâlâ'nın yasakladığı bir şeyin yapılmasını kıskanır." (İshâk) Kanaatimce hadiste kopukluk vardır; hadisin senedinde yer alan Ebû Ma'şer zayıftır. [281]

1694. Ümmü Seleme bildiriyor: Resûlullah (saliallahu aleyhi vesellem) her sabah, hanımlarını dolaşır ve hal-hatırlarını sorardı. Hanımlarından birinin yanında bal vardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona uğradığında kendisine biraz bal takdim eder ve yanında bir süre kalırdı. Hz. Aişe ve Hafsa bu durumu kıskandılar. Resûlullah

(sallallahu aleyhi vesellem) yanlarına geldiğinde ikisi: "Ya Resûlallah! Sende meğâfir (meşe ağaçlarından sızan zamk) kokusu var" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) balı yemeyi bıraktı. (Ebû Yâ'iâ) [282]

1695. Ömer b. el-Hattâb'm şöyle dediği nakledilir: Ey Zeyd b. Sabit! Bilmiyor musun ki biz Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle bir âyeti okurduk: "Babalarınızı dışlamayın, zira bu sizin hakkınızda bir nankörlüktür." Zeyd: "Evet" dedi. (İshâk) [283]

1696. Hz. Peygamber (saMlahu aleyhi veseUem)'in huzurunda liân olayına şahit olan Hz. Ali'nin şöyle dediği nakledilir: "Bu dört kişi arasında ilk kişi olmayı istemem." (İshâk)

1697. İmrân b. Ebî Enes der ki: Abdullah b. Cafer'in şöyle dediğini işittim: f.esûlullah (saUallahu aleyhi vesellem), el-Aclânî ile hanımı arasında liân yemini yaptırdı. Liân karnındaki çocuğun kendisinden hamile kalıp kalmadığı ile ilgili idi. (el-Hâris) [284]

1698. Saîd b. Amr b. Süleym der ki: el-Kâsım b. Muhammed'e, "Şayet falanca kadınla evlendiysem o bana boştur" sözünü söyleyen bir kişi hakkındaki hükmü sorduğumda bana şu cevabı verdi: Bir adam Hz. Ömer'e gelip: "Ben şöyle dedim: Falanca kadınla evlendiysem o bana boştur." Bunun üzerine Ömer: "Şayet onunla evlenmiş isen ve onu yanında tutmak istiyorsan bu eyleminden dolayı kefaret ver" dedi.[285] (Müsedded)

1699. Saîd b. el-Müseyyib bildiriyor: Bir adam Ramazan ayı geçinceye kadar hammıyla zıhâr yaptı/ ona yaklaşmamaya yemin etti. Gece evine geldi.[286] Hadisin devamını uzunca zikretti. (Müsedded)

1700. Ebû Yezîd el-Medînî naklediyor: Benî Beyâda kabilesinden bir kadın, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e bir ya da yarım vask (60 sâ') ağırlığında arpa gönderdi, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) de bunu hammıyla zıhar yapan birisine verdi ve ona şöyle dedi: "Bununla tasaddukta bulun, zira bir sa' arpa, yarım sa' buğdayın yerine geçer." (el-Hâris) [287]

1701. İbn Abbâs naklediyor: Bir adam hammıyla zıhar yaptı, ancak hanımını Ay ışığında görünce hoşuna gitti ve onunla beraber yattı. Bu durum üzerine Resûlullah (sallallahualeyhivesellem/e gelerek O'na durumu bildirdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem) de: "Allah Teâtâ: Eşler birbirlerine dokunmadan önce. buyurmuyor mu?" deyince adam: "Onu Ay ışığında gördüm, hoşuma gitti" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kefaret verinceye dek ona yaklaşma!" buyurdu. (İshâk) [288]

---

[1] Bunu İshâk mürsel olarak nakletmiştir. Aynısını İmam Ahmed ve Bezzâr da ^e'den nakletmişlerdir. Heysemî, İmam Ahmed'in senedinin sahih olduğunu söylemış-' 140). Hadisi Hz. Peygamber'in (sillallahu aleyhi vesdiem) ashabından bir kaç kişi nakletmiştir.

[2] Müsneâe'de şu kayıt yer almıştır: "Bu sahih bir hadis olmakla birlikte miirseîdir. Hadis müellifleri bunu eserlerinde zikretmemişİerdir. Ebû Dâvud el-Mernsii'mde bir kısmını zikretmiştir. Abdürrezzak, Hişâm b. Yusuf'a muhalefet ederek bunu Ma'mer'den muttasıl olarak rivayet etmiş ve "İbn Ka'b, babasından naklen" diye kaydetmiştir. İbn Mübarek ise Ma'mer'den mürsel alarak rivayet etmiştir."

[3] Bureyde hadisini İmam Ahmed rivayet etmiş olup ikinci hadisin sözleri: "Kim borcunu Ödeme sıkıntısı bulunana süre tanırsa, geçen her güne karşılık ona, onun iki katı sadaka sevabı yazılır" şeklindedir. Heysemî "İmam Ahmed'in ravilerİ Sahîh'm ravileridir" açıklamasını yapmıştır. (IV, 135). BCısîrî Ebû Ya'lâ'nın senedi hakkında yorum yapmamıştır.

[4] İmam Ahmed ve Ebû Ya'lâ rivayet etmişlerdir. Heysemî, İmam Ahmed'in ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. (IV, 133). Bûsîrî ise "Bunu İbn Mâce muhtasar olarak rivayet etmiştir. Hepsi de zayıf biri olan Zeyd el-Ammî yoluyla nakletmişler-dir" açıklamasını yapmıştır.

[5] Bunu Taberânî de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Utbe b. Hamîd'i, İbn Hibban güvenilir kabul ederken, başkaları zayıf olduğunu söylemişlerdir. Bkz. Heysemî, IV, 126. Ben derim ki: et-Tayâlisî'nin senedinde geçen Ca'fer b. Zübeyr metruktür. Ancak Bûsîrî, zayıf olduğunu söylemiştir.

[6] Bûsîrî "Senedinde yer alan Zem'a b. Salih'i İmam Ahmed zayıf saymıştır" açıklamasını yapmıştır.

[7] Heysemî demiştir ki: "Bunu Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan Cârûd el-Ammî metruk ve kezzab/yalana biridir." (IV, 161). Ben derim ki: Aynı zat Ebû Ya'lâ'nın senedinde de geçmektedir. Hadisi Habîb b. Yesar'dan nakletmektedir. Bûsîrî ise yorum yapmamıştır.

[8] Senedinde yer alan Musa b. Ubeyde er-Rabezî zayıftır.

[9] Müsncde'de şu kayıt yer almıştır: "Bunu Ebû Dâvud el-MerâsîV\nde es-Sevri'den, o da İsmail b. Umeyye'den rivayet etmiştir." Ben derim ki: Beyhakî de bunu, onun tarikiyle nakletmiştir. (VI, 156).

[10] Bu, daha evvel geçen uydurma hadisin bir parçasıdır.

[11] Miisnede'de "Senedinde yer alan İsmail zayıftır" kaydı düşülmüştür. Bunun hakkında Bezzâr "Mutabaat yapılmaz" hükmünü verirken, Bûsîri: "Fakat Ebû Hureyre ha-disi şahididir" diye belirtmiştir.

[12] Senedinde geçen Musa b- Ubeyde er-Rabezî zayıftır.

[13] Senedinde Haccâc b. Ertât yer almıştır.

[14] Bunun senedinde de Haccâc geçmiştir.

[15] Senedi tendir. Heysemî demiştir ki: "Bunu Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup senedi tendir." (IV, 175). BÛsîrî ise "Senedinde Abdullah b. Muhammed b. Ukayl yer almıştır" açıklamasını yapmıştır.

[16] Senedinde yer alan Muhammed b. Küreyb'in rivayetleri mimkerdir. Bu zatı BÛsîrî de zayıf görmüştür.

[17] Senedi dikkate alınabilir. Fakat Heysemî: "Tâlib ve hocasının biyografilerini zikredene rastlamadım" açıklamasını yapmıştır. (IV, 172).

[18] Senedi, bana göre sakıncasızdır. Heysem? demiştir ki: "Bunu Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan Muhammed b. Ukbe es-Sedûsî'yi İbn Hibban güvenilir kabul ederken, Ebû Hatim zayıf görmüş ve Ebû Zür'a da terk etmiştir." Ben derim ki: Bu zat Ebû Ya'lâ'nrn senedinde yer almamıştır. Bûsîrî de: "Senedinde yer alan Atıyye b. Saîd zayıftır" açıklamasını yapmıştır.

[19] Senedinde EbCı Ferve yer almıştır. Heysemî demiştir ki: "Bunu Taberânî rivayet et- olup senedinde geçen Ebû Ferve Yezîd b. Sinan'ı, Ebû Hatim ve başkaları güvenilir ul ederken bir kesim âlim zayıf saymıştır. (IV, 169). Yine demiştir ki: Hadisin bir mı Sünelilerde geçmektedir. Bûsîrî ise "Ravüeri güvenilir olmakla birlikte senedi " demiştir.

[20] Senedinde ismi geçen Fâid Ebu'l-Verkâ metruktür. Bûsîrî de onu zayıf görmüştür.

[21] Müsnede'de "Bu hnsen bir hadis olup Ebû Dâvud az bir kısmını rivayet etmiştir" ifadesi geçmiştir. Bûsîri de "Senetlerinde yer alan Sa'd b. Evs ihtilaflıdır" açıklamasını yapmıştır.

[22] Miisnede'de de benzer hat/yazı yer almış olup eğer muharrer değilse, un ı doğrudur. Fakat M. ez-Zevâid'de şöyle geçmiştir: Uç dirhemiyle kuru hurma satın Üç dirhem ödeme yaptı. Bir dirhemiyle et, bir dirhemiyle de sıvı yag satın aldı. dinar on bir dirhemdi." (IV, 169). Bu durumda "Yanında bir dirhem de arttı * gelmemektedir.

[23] Heysemî dem,ştir ki: »Bunu Bezzâr ve Ebû Yala rivayet an*;olup senedinde^er dan Ebû Bekir b. Ebî Sebre hadis uydurucusudur!» (IV, 170). Mfirfde ,se şu umld geîm,şt,r: »Buna (yani Muhammed b. Bekir'e) Yahya b. Saîd, Ibn Cureyc de, tabaat etmiş olup rivayetin, Bezzâr

nakletmiştir. Ebû Bekir: "Bana göre bu zai S*re'd,r ki, bu da İbnü'l-Haris'tir» demiştir. Ben derim ki, Hafız Zıya bunun olduğunu zannederek bu hadisi el-Muhtâm'd* zikretmiştir. Hadis, Busın de,nm /.ayıf olması nedeniyle zayıf görmüştür.

[24] Heysemî demiştir ki: "Bunu Bezzâr ve Ebû Ya'lâ rivayet etmişlerdir... Senedinde geçen Osman b. Abdurrahman et-Tarâifî de, güvenilir olmakla birlikte zayıflık vardır." (IV, 170).

[25] Senedinde, Şu'be'nin ismi zikredilmeyen dolayısıyla durumu meçhul bir komşusu vardır.

[26] Senedinde geçen Muhammed b. Süleyman b. Mesmûl, Heysemı nm behrtUgm^ go re, zayiftı, Hadis, Taberânî'den nakletmistir. (IV, 165). Bûsîn y^/^^ * İsâbe'L ise "İbn Samûal zayıftır" denilmiştir. (III, 393). Doğrusu, ehCerh ve t-Ta âti başka kaynaklarda geçtiği üzere isim "İbn Mesmûl"dür.

[27] Mâlik, Muvattâ, II, 137.

[28] Heysemî demiştir ki: "Senedinde yer alan Abdullah b. Ca'fer b Necîh ki, Ibnü'l-Medînî'nm babasıdır, zayıftır." (IV, 98). Hadis hakkında değerlendirme yapmayan Sûsîrî, iki şahidi bulunduğunu söylemiştir.

[29] Senedinde yer atan Mendel b. Ali, zayıf olmakla birlikte güvenilir olduğu da söylenmiştir. Bkz. Heysemî. (IV, 148).

[30] Senedinde yer alan Yahya b. Saîd el-Attâr el-Hımsî zayıftır, Bkz. Heysemî, (IV, 148). Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İshâk zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Çünkü Yahya b. Aiâ zayıftır."

[31] Basrah olup güvenilir kimsedir. Bkz. cl-Cerh ve't-Ta'dü.

[32] Senedi hascnd\r.

[33] M. ez-Zevâid'de müellif bunu Taberânî'ye nispet ederek senedinde tanınmayan birinin bulunduğunu söylemiştir.

[34] Bûsîrî, İbn İshâk'in tediis yapması sebebiyle hadisi zayıf görmüştür. Sonra "Fakat >bn İshâk bu rivayetinde yalnız değildir" açıklamasını yapmıştır.

[35] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[36] Bûsîrî'nin belirttiğine göre Ebû Ya'lâ bunu sahih bir senetle rivayet etmiştir.

[37] Senette Ömer b. el-Hattâb ile Zührî arasında kopukluk vardır. Bûsîrî ise ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiş, fakat senetteki kopukluğa işaret etmemiştir.

[38] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[39] Bûsîrî, "Mrtktü (tabiine ait söz) olup ravileri güvenilir kimselerdir" demiştir.

[40] Senedinde yer alan Saîd b. Yusuf er-Rahbî zayıftır. İbn Adî demiştir ki: "Bu zatın, tbn Abbâs'dan naklettiği "çocuklarınıza eşit davranın" hadisinden daha munker rivayeti yoktur." Hadisi Heysemî kaynak göstermeden nakletmiş ve: "Senedinde el-Leys'in katı-bi Abdullah b. Salih bulunmaktadır. Onun hakkında Abdülmetik b. Şuayb b. el-Ley: Onu Me'mûn güvenilir kabul edip överken, İmam Ahmed ve başkaları zayıf olduğunu söylemişlerdir> demiştir." (IV, 153). Bûsîrî ise yorum yapmamıştır.

[41] Tâ hâ sûresi 20/131.

[42] Hepsinin senedinde, ayrıca Taberânî ve Bezzâr'm senetlerinde Musa b. Ubeyde er-Rabezî yer almıştır ki, zayıftır. Bkz. Heysemî, IV, 126.

[43] Senedinde yer alan Ca'fer b. Sa'd b. Semure'yi İbn Abdülberr ve başkaları zayıf görürken İbn Hibban es-Sikât'te zikretmiştir. Hocası Hubeyb b. Süleyman ise meçhuldür. Yine onu ve babası Süleyman b. Semure'yi İbn Hibban es-Sikât'ta zikretmiştir. Süleyman b. Semure'den oğlu ve Ali b. Rabî'a el-Vâlibî rivayette bulunmuştur. Bûsîrî rivayeti, Yusuf b. Hâlid'in zayıf oluşu nedeniyle zayıf görmüştür.

[44] Hadis son derece zayıftu.

[45] Müsnede'de: "Bu, hasen bir senettir" kaydı vardır. M- ez-Zevâid'de ise şöyle denilmiş-*fr: "Senedinde yer alan Ebû Hureyz'i, Ebû Zür'a, Ebû Hatim ve İbn Hibban güvenilir kabul ederken İmam Ahmed ve başkaları zayıf görmüşlerdir. Geri kalan ravileri ise gu-venilir kimselerdir." (IV, 154)

[46] Müsncde'de "Kesîr, oldukça zayıftır" ifadesi yer almıştır. Bu zatı Bûsîri de zayıf görmüştür.

[47] Senedinde geçen Zem'a b. Salih zayıftır. Bu zatı Bûsîrî de zayıf görmüştür.

[48] Hadis sahih olup mevkuftur.

[49] Senedinde ismi zikredilmeyen biri vardır.

[50] el-İthâf ta belirtildiğine göre, bu rakam kelle basınadır.

[51] Beyhakî demiştir ki: "Bu hadis munkattdıt." Bûsîrî de "Bunu Müsedded mürsel olarak nakletmiştîr" açıklamasını yapmıştır. Metin, aynı metindir.

[52] Senedinde yer alan Haram b. Osman hakkında İmam Şafiî: "Ondan rivayet haramdır" demiştir.

[53] Ravileri güvenilir kimselerdir.

[54] Asıl nüshalarda bu şekilde geçmiştir. d-İthâfta ise şöyle geçmektedir: "Ebû Miclez'den nakledildiğine göre iki kişiden biri, aralarında ortak olan bir köleden kendi hissesini azat etmiş. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) de onu, kendisine ait koyunu satm-caya kadar tutmuş. İbn Avn yoluyla Muhammed'den nakledildiğine göre ise "İki kişiarasında ortak bir köle vardı..... Buradaki hadisin benzerini zikretmiştir ki, bana göre doğrusu budur. Burada gördüğün karışıklık, Müsnede nüshasını kopya edenin göz ya mlgısından kaynaklanmıştır. Ebû Miclez hadisinin senedinde geçen İbn Ebî Leylâ zayıftır. Bu, değerlendirme Bûsîrî'ye aittir. Diğer rivayet hakkında ise yorum yapmamıştır.

[55] Ravileri güvenilir kimselerdir. Bûsîri demiştir ki: "Ravileri güvenilir olmakla birlikte senet munkatıdır."

[56] Bişr b. Musa nüshasında bu hadise rastlamadım. Bûsîrî de yorum yapmamış, yalnız buna hasen bir senetle nakledilmiş bir şahit zikretmiştir.

[57] Müdebber köle, sahibinin ben öldükten sonra hürsün dediği köledir.

[58] Senedinde Leys b. Ebî Süleym vardır.

[59] Senedi hasendir. Bûsîri ise İbn İshâk'ın tediis yapması sebebiyle hadisi zm/i/gprmüş tür.

[60] Senedi sahihtir. Bûsîri ise yorum yapmamıştır.

[61] Bûsîri, Haccac b. Ertât'm zayıflığı sebebiyle hadisi zayıf görmüştür.

[62] Bûsîri demiştir ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir."

[63] Abdürrezzâk, Ömer b. Râşid'den, o da Yahya b. Ebî Kesîr'den bu senetle nakletmiş-tir. (IV, 426, yazma)

[64] Senedi sahihtir. Fakat Hâlid b. Ma'dân Ebû Bekir'den hadis işitmemiştir. Bûsîrî ise 'Kavileri güvenilir kimselerdir" demekle yetinmiştir.

[65] Hadis mürsel olup Bûsîrî, ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[66] Senedinde yer alan Leys b. Ebî Süleym sndûk/dürüst olmakla birlikte son zamanlarında bunamıştır. Şehr b. Havşeb de sadftk/dürüst olmakla birlikte çokça yanılırdı.

[67] Bunu el-Hâris, İshâk b. İsa et-Tabbâ'dan, o da Ebû Ma'şer'den rivayet etmiştir. Aynı hadisi Saîd b. Mansûr da Ebû Ma'şer'den rivayet etmiş, fakat Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) nispet etmemiştir. Bilakis bunun Zeyd b. Sâbit'in kendi sözü olduğu belirtilmiştir. (III/1/20). İsa b. Ebî İsa zayıf olup Zeyd'den hadis işittiği kesin değildir. Rivayeti Bûsîrî de, İsa'nın zayıf oluşu nedeniyle zayıf görmüştür.

[68] Heysemî demiştir ki: "Ebû Ya'lâ'nın ravüeri Sahîh'in ravileridir. (IV, 227).

[69] Kcşfii'l-estâr'da da böyle geçmiştir (I, 285). Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Bezzâr rivayet etmiş ve zayıf görmüştür. Âlimlerimizden birisi ise sahih görmüştür." Sanki Heysemî'yi kastetmektedir.

[70] Kesîr b. Abdullah oldukça zayıf biridir.

[71] Ravileri güvenilir kimselerdir.

[72] Saîd b. Mansûr, Ebû Muâviye'den, o da İbn Ebî Leylâ'dan aynı isnatla rivayet etmiştir. (III/I/63] Bûstri, el-HâriS ve İbn Ebî Leylâ'nın zayıf olması sebebiyle hadisi zayıf görmüştür.

[73] Nisa sûresi 4/12

[74] Nisa sûresi 4/176.

[75] Nisa sûresi 4/176.

[76] Bu rivayet, Beyhakı'nin naklettiği rivayeti açıklamaktadır: Rivayete göre Tavus, İbn Abbâs'ı şöyle derken işitmiş: Allah Teâlâ Çocuğu olmayan, fakat kız kardeşi bulunan bir kişi ölürse, bıraktığı malın yarısı o (kız kardeşi)nundur buyurmuştur." İbn Abbâs demiştir ki: "Sizler mirasın

yarısı onundur" dediniz. "Eğer çocuğu varsa" âyetinde çocuktan (veledden) maksat oğuldur. Peygamber (saflaüahualeyhi veseüem.) ve ondan sonrakilerin uygulaması bunu göstermektedir. (VI, 233) Beyhakı'nin rivayetini, Abdürrezzâk başka bir tarikten rivayet etmiştir. İbn Ebî Müleyke'nin İbn Abbâs'dan rivayetinin senedi ise zm/ı/tır. Süfyan'ın hocası Mus'ab b. Abdullah, Mus'ab b. Sabit b. Abdullah'tır. Bûsîrî de hadisi Mus'ab'm zayıflığı nedeniyle zayıf görmüştür.

[77] Hadis, M. ez-Zevniâ'de ise bunun tam tersi bir ifadeyle geçmiştir. (IV, 229).

[78] Heysemî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Manasını anlayamadım. Senedinde yer alan el-Hâris ise zayıftır." (IV, 229) Ben derim ki: Hadisin mânâsı şöyledir: Aynı anneden olma oğullar birbirlerine varis olurlarken kumaların oğullan olamazlar. Bunun izahı da şöyledir: Kişi öldüğünde geride bir ana-baba bir erkek kardeş, bir de baba bir erkek kardeşi kalmışsa, birincisi ona varis olur, ikincisi olamaz. Bkz. Beyhakî, VI, 232. Ama bu açıklama, "Kişi ana baba bir erkek kardeşine varis olurken, baba bir erkek kardeşlerine varis olamaz" ifadesiyle varit olan rivayete göre geçerlidir. Diğerine göre değil. Bûsîrî demiştir ki: "Ebû Ya'iâ'ya ait mevkuf bil rivayette <Anne bir erkek kardeşler, öldürülen anne bir erkek kardeşlerinin diyetine varis olamazlar> ifadesi geçmiştir."

[79] Tayâlisî'nin Müsned'mde şöyle geçmektedir: Murre'nin şöyle dediğini işitmiş: Hz. Ömer dedi ki: "Üç mesele var ki, onları keşke Resûlullah'a (saUallahu aleyhi wsel!em) sorsay dım. Bu, benim için kızıl develere sahip olmaktan bile daha iyi olurdu: Halifelik, kelâle ve faiz" Murre'ye dedim ki:... (s. 12) Kavileri güvenilir kimselerdir. Bûsîrî "Ravilerı güvenilir olmakla birlikte hadis munkatıdır" demiştir.

[80] Bkz. Saîd b. Mansûr, Sünen, 01,1/73.

[81] Bunu Saîd, İbrahim'den naklen rivayet etmiş olup senedinde kopukluk vardır. (III,1/3).

[82] Saîd b. Mansûr, Müsedded'in senedinin aynısıyla nakletmiştir. (111, 1/57). Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Müsedded güvenilir ravüerden oluşan bir senetle mürset olarak rivayet etmiştir."

[83] Bunu Saîd b. Mansûr, Müsedded'in senediyle rivayet etmiş olup sözleri şöyledir: "Kimin etiyle bir kimse Müslüman olursa, onun velnsı onn nit olur" (III, 1/56). Senedinde yer alan Muâviye

b. Yahya es-Sadefî zayıf olup ihticaca elverişli değildir. Hadisi Bûsîrt de Yahya'nın zayıflığı sebebiyle zayıf görmüştür.

[84] Saîd b. Mansûr ve Dârimî'nin Sünen'lennâe bu şekilde geçmişken asıl nüshalarda "Kıptî" kelimesiyle yer almıştır.

[85] Saîd b. Mansûr, Müsedded'in senediyle rivayet etmiştir. (111, 1/57). Dârimî de İsrâîl tarikiyle Mansûr'dan nakletmiştir. (s. 400)

[86] Ravileri güvenilir kimselerdir.

[87] Ravileri güvenilir olmakla birlikte Ebu'I-Esved'in hocası meçhuldür. Ebı/1-Esved ise ed-Deylî'dir. Bûsîrî hadisi buradakinden daha detaylı olarak nakletmiş ve "hadisin Söeninde Amr b. Kürdî bulunmakta olup durumunu bilmiyorum. Geri kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir" açıklamasını yapmıştır.

[88] Aynı hadisi Saîd b. Mansûr da Müsedded'in senediyle nakîetmiştir. (III, 1/43).

[89] M. ez'Zevâiâ'de Heysem! demiştir ki: "Mâlik b. Ebi'r-Rahhâl dışındaki ravileri Sn-hîh'\r\ ravileridir. Mâlik'i de İbn Hibbân güvenilir kabul etmiştir ve onu zayıf gören olmamıştır (İV, 293). Bûsîrî de "Mâlik b. Muhammed b. Abdurrahman meçhuldür. Ancak şahidi vardır" demiştir.

[90] Mücerrede'de "Abdullah b. Mes'ûd" ismi zikredilmiştir. Senedinde yer alan Ebû Ya'Iâ'nın hocası Amr b. Mâlik'i, Ebû Ya'lâ ve başkaları zayıf görmüşlerdir.

[91] Müsnede'deki senedinde geçen Velid b. Cemi, Beyhakî'nin rivayetinde geçtiği üzere Velid b. Abdullah b. Cemî'dir. Beyhakî rivayetin münkati olduğunu, Kasım'ın dedesine yetişmediğini söylemiştir. (VI, 255) Bûsîrî ise bundan fazla bir şey söylememiştir.

[92] Saîd b. Mansûr, (III, 1/48; Abdürrezzâk, Dârimî 401. Bûsîrî, İbn İshâk'm tedlıs yapması sebebiyle hadisi zayıf görmüştür.

[93] Bu kadın, Ümmü Sa'd binti Sa'd b. er-Rabî' olup onun akit yoluyla elde edilen mirasın kalkmasına ilişkin hadisini Ebû Dâvud nakletmiştir.

[94] Bûsîrî değerlendirme yapmamıştır. Muğîre b. Şu'be'nin Ebû Sabit b. Hazn veya b. Ha/m'dan naklettiğine göre Peygamber (sdllallahu aleyhi vöellan), Dahhâk b. Süfyân'a, E-

şîm/Uşeym ed-Dubâbî'nİn hanımını, onun diyetine varis kılmasını yazmıştır. Bkz. Kenzü'l-ummâl, VI, 21.

[95] M. ez-Zevâid'de hadisin tamamı zikredilmiştir. (IV, 230) Heysemî demiştir ki: Ravi!eı-j Snhîh'in ravileridir. Ne var ki aralarında ismi zikredilmeyen biri vardır. Aynı Misi Beyhakî ise Abdurrahman b. Harmele'den "Bana birden çok kimsenin bildirdiği-ne göre Adî el-Cuzzâmî...." ifadeleriyle nakletmiştir. (Vî, 219) Tâbiûn neslinden olan ravinin meçhul olması sebebiyle Bûsîrî hadisi zayıf olarak değerlendirmiştir.

[96] Benzer bir rivayet Bûsîrî'nin eî-îthâfmâa mevcuttur.

[97] Bu hadisin bir kısmı 1486 nolu hadiste geçmiştir. Heysemî der ki: Hadisin râvileri, Mâlik b. Ebî'r-Rahhâl hariç hepsi Snhîh'in şartlarına uygun râvilerdir. Ancak İbn Hibbân onu güvenilir kabul eder. Onu hiç kimse zayıf ravi telakki etmemiştir (Mecma' 7/293).

[98] Beyhakî şöyle der: Hadis mürseldir, ancak mânâsı el-İthnfda ifade edildiği gibi şu ayetle Örtüşiriektedir: "İçinizden inanmış hür kadınlarla evlenmeğe gücü yetmeyen kimse, elleriniz altında bulunan inanmış genç kızlarınız (olan cariyelerinizden alsın."

[99] Bu hadisin senedini Busın sahih diye nitelemiştir.

[100] Bu rivayet Hac bölümünde 1121 nolu hadiste geçmiştir.

[101] İbn Hibbân bu kişiyi güvenilir olarak zikretmiş, Nesâî ise onun hakkında: "Güçlü bir râvi değildir" ifadesini kullanmıştır.

[102] Hadisin son cümlesini: "Zekat vermekle yükümlü kimse, develeri zekat memurundan gİzlemeklee faize düşmüş olur" şeklinde anlamak da mümkündür. Bûsîrî'nin ifadesine göre hadisi el-Hâris ve Bezzâr hasen bir isnâdla rivayet etmişlerdir.

[103] Sahih bir mevkuf rivayettir. Bûsîrî senedin şahinliği konusunda bir şey söylememiştir.

[104] Bu hadisi Bûsîrî rivayet etmemiştir. Heysemî der ki: Bu hadisi Taberânî iki isnâdla rivayet etmiştir. Birinci isnadında Câbir el-Cu'fî vardır ki bu zat zayıftır. Ama Şu'be ve es-Sevrî onu

güvenilir kabul etmişlerdir. Diğer isnadında Recâ b. el-Hâris yer almış olup ibn Ma'în ve daha başkaları onu zayıf kabul etmişlerdir. İsnadında bulunan diğer Havileri ise güvenilir kimselerdir.

[105] Ebû Sa'lebe'den bu hadisi rivayet eden Urve b. Meryem, Ebû Sa'lebe ile görüştüğünü ve onunla konuştuğunu ifade etmiştir. Bu râvinin rivayet ettiği hadislerin nûirse! olduğu ifade edilmiştir. (Tehzîbıt't-Tezhîb)

[106] Heysemî der ki: Bu hadisi Taberânî rivayet etmiş ve senedinde yer alan Ebu Ferve vezîd b. Sinan'ın zayıf olduğunu ifade etmiştir (Mecma i/287). Bûsîrî ise herhangi bir "eğexlendirmede bulunmamıştır.

[107] Senedinde Dâvûd b. el-Muhabber ve Ebân b. Ebî Ayyaş olup ikisi de zayıftır. Bûsîrî de şöyle der: el-Hâris bu hadisi zfli/i/bir senedle rivayet etmiştir.

[108] Nisa sûresi 4/20

[109] Heysemî şöyle der: Ebû Ya'lâ bu hadisi Miısned el-Keb'ir'de rivayet etmiştir. Senedindeki Mücâlid b. Saîd'de zayıflık vardır. Bu raviyi güvenilir kabul edenler de vardır (Mecma 4/284). Aynı değerlendirmeler el-îthâfda da yer almıştır.

[110] Senedinde Hârûn el-Abdî vardır ki, herkes onun zayıf olduğu konusunda hem fikirdir. Bu raviyi Bûsîrî de zayıf addetmiştir. d-İthâfta hadis: "Taraflar karşılıklı anlaşıp vitrin şahitler huzurunda gerçekleştirdikten sonra hiçbir sakınca ı/oktur" şeklinde rivayet edilmiştir.

[111] İsnadında zararlı bir durum söz konusu değildir. Heysemî der ki: "Senedinde yer alan Harb b. Meymûn el-Abdî zayıftır. İbn Ebî Hatim onu güvenilir kabul eder. Diğer ravileri güvenilir kimselerdir {Mecma 4/271). Bûsîrî şöyle der: Ebû Ya'lâ bu hadisi Bişr b. Seyhan'dan nakletmiştir. İbn Hibbân bu raviyi güvenilir kabul etmiştir.

[112] Heysemî der ki: "Yahya b. Abdurrahmân b. Ebî Lebîbe zayıftır (Mecma 4/281).

[113] Hadis 1598 numarada gelecektir.

[114] Müsnede'de şöyle geçer: Bu hadisi Ebû Dâvud: "... derken kız büyüdü" ifadesine r aynen nakletmiş, geri kalan kısmını ise Meymûne binti Kerdem'in hadisinden n akl etmiştir.

[115] Müsnede'de şöyle geçer: "Bu mürsei bir hadis olup Ebû Dâvûd ve daha başkaları Ş°'îk vasıtasıyla Hz. Âişe'den mevsûl olarak rivayet etmişlerdir. Süfyan ise mürsei olarak iletmiştir"

[116] Ravilerden MİndeI'm zayıflığına binaen Bûsîrî bu hadisi zayıf addetmiştir.

[117] Mekhûl'un Âişc'den hadis işittiği kesinlik kazanmamıştır. Ancak (Müsnede'<ie geçtiği üzere) Ahmcd b. Hanbel, Ebû Hassân'dan, o da Âişe'den olmak üzere aynı mânâda bir hadis rivayet etmiştir. Bûsîrî senedin ravileri için güvenilir ifadesini kullanmıştır.

[118] Bûsîrî der ki: Râvileri güvenilir olan mürsel bir hadistir.

[119] el-Hâris'in Müsned'inde: "bekar iken ..." ilavesi vardır. Aynı ilave Ahmed'in Müsned'mde mevcut iken "İki defa" kaydı yoktur (Müsned 8/5720).

[120] cl-Hâris (1/242), Ahmed (Müsned 8/5720) ve Heysemî (Mccma 4/278) rivayet etmişlerdir.

[121] Müsnede'de şöyle geçmektedir: "İbrahim b. Salih, Hz. Peygamher'i (sallaflahu aleyhi Vesellem) idrâk edip O'ndan hadis rivayet etmemiştir. Hz. Peygamber (saüallahu aleyhi Vl hd döneminde doğduğunu söyleyenler de vardır."

Derim ki: Bu hadisi Ahmed, b. Muhammed'den rivayet etmiştir. el-İthâf da Müsnede'dekine benzer ifadeler yer almaktadır.

[122] Abdullah b. Ebî Bekr b. Abdurrahmân el-Mahzûmî olup, güvenilirdir. Muhacir b. İkrime, amcazadosidir.

[123] Abdurrezzâk hadisin her iki bölümünü Muhacir b. ikrime'den mevkuf olarak nakletmiş ve Abdullah b. Ebî Bekri anmamıştır. Bûsîri de bir değerlendirme yapmamıştır.

[124] Senedinde yer alan Abdürrahîm b. Harun el-Gassânî, münker hadisler rivayet etmiştir. Hocası Fâid b. Abdurrahman münkcnıl-hndistir. Bûsîrî der ki: Fâid b. Abdıırrahman ve ondan rivayet edenin zayıf olmalarını binaen İbnu'l-Cevzî bu hadisi uydurma hadisler içerisinde irad etmiştir.

[125] Müsnede'de şöyle geçer: Derim ki bu hadisi Ma'mer, Sâbit'ten, o da Enes'ten olmak üzere rivayet etmiştir. Başka bir tarikle ise Deylem b. Gazvân, Sâbit'ten, o da Enes'ten rivayet

etmiştir. Hammâd b. Seleme'nin rivayeti daha Sfl/n/itir. Devim ki: Ahmed her İki tarikten rivayet etti. Bkz: cz-Zevâid 9/368 Hammâd'ın rivayeti için bkz: Ahmed, Müsneâ 4/422 ve 425.

[126] el-Humeydî, Müsned 1/178

[127] İsnadında mahzurlu bir durum yoktur.

[128] Mürseldii.

[129] İsnâd zttytfnt. Senedinde yere alan Hâşim b. Saîd el-Kûfî'yi İbn Ebî Hatim zayıf görür. Hocası ve Safiyye'nin efendisi Kinâne de aynı şekilde zayıftır. Bûsîrî ise hakkında herhangi bir değerlendirme yapmamıştır.

[130] Tabetânî de rivayet etmiştir. Her iki isnâdda Muhammed b. Mutarrif dedesinden nakletmiştir. Heysemî der ki: Muhammed b. Mutarrifin dedesini tanımıyorum. Diğer râviler İse güvenilir kimselerdir [Mectnn 6/256) Bûsîrî ise bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[131] Bu hadisin bu rivayet /inciri ile uydurma olduğu daha önce birkaç defa zikredilmiştir.

[132] Kalpleri kontrolüne alır ve onlara baskın gelir" şeklinde de tercüme edilebilir.

[133] Bunu Taberânî de güvenilir râvilerin bulunduğu senedlerle rivayet etmiştir. Bunu eysemî ifade etmiş {Mecma 1/176), ancak hadisi Ebû Ya'lâ'ya nisbet etmemiştir, el-Münzirî der ki: "Bunun râvilerinden cerhedilen birini tanımıyorum." Ancak Bûsîrî, doğrusunun mevkuf olduğunu söylemiştir.

[134] Bunu el-Heysemî, Ebû Ya'lâ'ya değil de et-Taberânî'ye nisbet etmiş ve ilave etmiş: senedinde yer alan Ebû Habîb el-Ankazî (veya el-Kanavî, Müsnede de: el-Ganevî Şeklinde geçmektedir) adlı râviyi tanımıyorum. Diğer râvüeri güvenilir kimselerdir." usırî herhangi bir değerlendirme yapmamıştır.

[135] Hadis mürseldu.

[136] İsnadı hasen, ancak mürsu/dir.

[137] Bûsîrî der ki: Ahmed b. Menî, DâvCıd b. ez-Zibrikân'dan rivayet etmiştir ki bu zât zayıftır.

[138] Heysemî der ki: "Senedinde İbn İshâk vardır ki kendisi miidellis'tir. Seleme b. el-Fadl'ı bir grup güvenilir addederken, bir diğeri ise "zayıf" olduğunu ifade etmişlerdir." (Mecnın 4/322) Bu hadisin bir kısmı ilerde 1927 nolu hadisi bir daha zikredilecektir. İbn Ishâk'ın tedlis'inden dolayı Bûsîri hadisi zayıf olarak değerlendirmiş ve başka bir tavikten rivayet edildiğini ifade etmiştir.

[139] lsâbe'dc dua burada bitmektedir. M. ez~Zevâid'd£ ise tamamı geçmektedir.

[140] el-îsâbe'de der ki: "Hadisin isnadında "Rabîa b. Yezîd, Münebbih'ten" ifadesi vardır. el-İthâfta da böyle geçmektedir.

[141] Heysemî der ki: Bunu Taberam rivayet etmiştir. İsnadında tanımadığım kişiler vardır (Mccma 10/180). Bu yüzden Bûsîrî bu hadisi zm/ı/kabul etmiştir.

[142] Bu da "uydurma" olarak geçen 1515 nolu hadisin bir parçasıdır,

[143] Taberânî de rivayet etmiştir. Heysemî (Mecma 4/303) iki isnadında yer alan Ali b. Asım b. Suheyb'in "çok galat" (rivayette yanlışlık) yapan bir râvi olduğunu ifade etti ve rivayeti Ebû Ya'lâ'ya nisbet etmedi. Bûsîrî ise onu Ebû Ya'lâ'ya nisbet etmiş, ancak herhangi bir değerlendirme yapmamıştır.

[144] Hadisin son kısmını el-Hakîm et-Tinnizî, Kesîr b. Murre'den; İbn Asâkir ise Ebû Şeçere'den rivayet etmişlerdir. eî-Kenz'de (8/264) böyle geçmektedir.

[145] İbn Ebî Hatim zikretmiştir.

[146] el-Dûlabî hadisi Ebû Bekr b. Ebî Şeybe'den, ö da Ebû Usâme'den olmak üzere nvayet etmiştir (2/18). Hadisin isnadı, "zararsız" olup Bûsîrî hakkında bir değerlendirme yapmamıştır.

[147] Bezzâr da rivayet etmiştir. İki isnadında yer alan Musa b. Ubeyde er-Rabazî "zayıftır." Bunu Heysem! ifade etmiştir (4/368). Bu hadisin bir kısmı "Hac" bölümünde 1060 nolu hadiste geçmiştir.

[148] Bu da uydurulmuş hadisin bir parçasıdır.

[149] Miisnede'de "miirsel" olduğu ifade edilmiştir.

[150] İsnâdmdaki İsâ b. Sinan'ı, İbıı Maîn ve daha başkaları "zayıf" addetmişlerdir. Onu, zayıf görmeyenler de vardır. Bunu Taberânî rivayet etmiştir. Heysemî bu râvi hakkmda aynı şeyleri söylemiştir. (Mecma 4/296)

[151] Senedinde Süleym kabilesinden bir zâtın ismi verilmemiştir. Bûsîrı der ki: el-Hâkim de bunu "mevkuf olarak rivayet etmiş ve hakkında bir değerlendirme yapmamıştır.

[152] İsnâdmdaki Mindel var ki o da "zayıftır." Taberânî de rivayet etmiştir. Heysemî der ki: "İsnadında yer a)an Mindel zayıftır; onu güvenilir kabul edenler de vardır." {Mecmu 4/298) Bûsîrî de isnadını zayıf bulmuştur.

[153] Senedinde Umâratü'1-Abdî vardır ki onun hakkında İbn Abdi'1-Berr: "Zayıf olduğunda ittifak edilmiştir" demiştir. Bûsîrî sadece: "Senedinde Ebû Harun eî-Abdî var" demiştir.

[154] İsnadı sahihtir. Bûsîrî: "Râvileri güvenilir kimselerdir" demiştir.

[155] Senedinde Ca'fer b. Meysere vardır ki o zât, Ca'fer b. Ebî Ca'fer, Ebûl-Vefâ'dır. Tam anlamıyla münkerü'î-hndistiv. Ondan rivayet eden Ali b. Sabit el-Cezerî güvenilir ravidir. Müsnede'de Ali b. Vehb şeklinde vârid oluşu hatadır. Hadisi Taberâm de rivayet etmiştir. Heysemî ise onu Ca'fer b. Meysere adıyla zayıf kabul etmiş ve: "Babasının İbn Ömer'den hadis işittiğini sanmıyorum" demiştir. (Mectna 4/296). Ca'fer'in "zayıf" olmasından dolayı Bûsîrî de rivayeti zayi/kabul etmiştir.

[156] İsnadı zayıf olup Ca'fer b. Meysere'nin "zayıf" olmasından dolayı Bûsîrî senedini zayıf kabul etmiştir.

[157] Heysemî der ki: Senedinde Yahya b. el-Alâ vardır ki bu zât, zayıf bir ravidir (Mecma A/296). Bûsîrî: "O zayıftır" demiştir.

[158] Bûsîrî bu hadisi İmrân'dan, bir sonrakini ise Semura'dan tahrîc etmiştir.

[159] Bu iki rivayetin senedinde Amr b. Ubeyd var ki bu zât aleyhinde çok şeyler söylenmiş ve çok noktadan tenkide uğramıştır. Bûsîrî, Semura'nm hadisinin el-Halîl b. Zekeriyya'nın rivayeti olması hasebiyle zayıf kabul etmiştir. Ancak İmrân'ın hadisi hakkında bir şey söylememiştir.

[160] Taberânî ve Bezzâr rivayet ettiler. Heysemî der ki: "Ya'lâ b. el-Yemân güvenilir bir ravidir. Bunun dışında kalan Ebû Ya'lâ'nm râvileri, Sahih şartlarına uygun râvilerdir. {Mecma 4/299). Zem'a b. Salih'in zayıf olmasından dolayı Bûsîrî bu hadisi zayıf kabul eder.

[161] 2424 nolu hadis.

[162] Bûsîrî: "Râvileri güvenilir kimselerdir" demiştir.

[163] Bkz.: 1534 nolu hadis. Bûsîrî bunun hakkında bir değerlendirme yapmamıştır.

[164] Senedinde Hammâd b. Amr var ki o da münkerü'l-hndîstir. Bûsîrî: "İsnadında zayıf aviler var" demiş ve isimlerini vermiştir.

[165] el-Hâris'in Müsned'mde böyle geçmektedir. Mücerrede'de ve el-İthaftd ise: "Ben, hanımımın avret mahalline bakmaktan hoşlanıyorum..." ibaresi yer almıştır.

[166] Hadisin senedinde Abdurrahman b. Ziyâd b. En'am vardır ki bu zât, hafızası zayıf olarak nitelenir. Bu hadisi ondan İsmâîl b. Ayyaş rivayet etmiştir. Taberânî ise Yahya b. el-Alâ'nm bulunduğu bir senet ile rivayet etmiştir. Heysemî der ki: Bu hadisin senedinde Yahya b. el-Alâ vardır ki, o da metruktür. (4/294). Bûsîrî der ki: "Bu hadis zayıftır."

[167] Bu hadisin senedinde Mindel adlı bir râvi vardır ki zayıftır. Onu güvenilir kabul edenler de vardır. Bu hadisi Bezzâr ve Taberânî rivayet etmişlerdir. Bezzâr der ki: "Hadisin merfû olduğu konusunda Mindel hata etmiştir. Doğru olanı hadisin rnürsel olduğudur." M. ez-Zevâid'dc böyle geçmektedir (4/293) Mindel'in zayıf bir râvi oluşundan dolayı Bûsîrî bu hadisi zayıf kabul etmiş ve: "İki şahidi var" demiştir.

[168] Hadisin senedinde adı verilmeyen bir râvi mevcuttur. Senedin diğer râvileri ise güvenilirdir. (Mecma 4/595). Bûsîrî de: "Senedinde adı geçmeyen bir râvi var" demiştir.

[169] Bu hadis mürsel basendir.

[170] Bu hadis de mürseldk. Taberânî hadisi Ebû Hureyre'den merfû olarak rivayet eîrniştir, ancak o rivayette: "Emrettiği zaman itaat eden" ifadesi yoktur. Hadisin senedinde Câbir el-Cu'fî

vardır ki bu zât, zayıftır, onu güvenilir kabul edenler de vardır. Diğer güvenilirdir. Bunu Heysemî ifade etmiştir. (Mecma 4/272)

[171] Hadisi İbn Zenceveyh de tahrîc etmiştir. Hadis el-Kenz'de (8/184) zayıf olarak geçmiştir.

[172] Taberânî benzer bir hadisi İbn Abbas'tan rivayet etmiştir. Heysemî der ki: Hadisin senedinde Yahya b. Ya'lâ vardır ki, o da metruk bir râvidir. (Mecma 9/209)

[173] Hadisin senedinde Ebû Ya'lâ'nın şeyhi Amr b. el-Husayn vardır. ed-Dârekutnî der ki: "Bu râvi metruktür." Bu rivayeti Heysemî kitabına almamıştır. Bûsîrı ise der ki: "Senedinde Hassan b. Siyah adlı bir râvi vardır ki o da zayıftır."

[174] Senedinde Hüseyn b. Yezîd et-Tahhân vardır ki bu zât, leyyinu'l-hadîs'tir. Ancak hocaları Saîd b. Hüseyin ve Muhammed b. Hâlid ed-Dabbî zararsız ravüerdir. Yine senedinde es-Seriyy b, İsmâîl vardır ki bu zât, çok "zayıftır." el-Hcysemî, hadisi Ebû Ya'lâ yerine Taberânî'ye nispet ederek tahric etmiş ve şöyle demiştir: "es-Seriyy b. İsmâîl metruktür." (Mecma 4/312) Bûsîrî, es-Seriyy b. İsmail'in zayıf oluşundan dolayı hadisi zayıf telakki etmiştir.

[175] Heysemî der ki: Senedinde Abdurrahîm b. Zeyd el-Ammî vardır ki bu zat, metruktür (4/252). Bûsîrî ise şöyle demiştir: Senedinde Zeyd el-Ammî vardır ki o da zayıf bir râvidir.

[176] Hadisi Taberânî de rivayet etmiştir. Heysemî der ki: Bu hadisin isnadı mürseldu. {Mecma 4/252) el-Busîrî ise der ki: Bu hadisi, K, el-Merâsîl'de Ebû Davûd ve el-Beyhakı tahrîc etmiştir. Hepsi hadisi munkatı bir senetle rivayet etmişlerdir.

[177] Bûsîrî der ki: Senedin râvileri güvenilir kimselerdir.

[178] Miisnede'de şöyle geçer: "Hadis ssftîfe mevkuftur." Bûsîrî de aynı kanaati paylaşmıştır.

[179] Bu hadis mürseldir. Bûsîrî der ki: "Bu hadisi İbn Hibbân, Sn/ıî/ı'inde rivayet etmiştir."

[180] Bûsîrî der ki: Bu hadis mürseldir, râvileri Sahih şartlarına uygun ravilerdir.

[181] el-Heyserni der ki: Senedinde Hâiid b. İsmail el-Mahzûmî vardır ki, bu zat (4/253). Bûsîrî ise hadisi zayıf olarak değerlendirmiştir.

[182] Bu hadisi Taberânî de rivayet etmiştir. Heysemî der ki: "Senedinde Hâlid b. İsmâîl el-Mahzûmî vardır ki, bu zat metruktür." (4/251). Bûsîrî de şöyle demiştir: "Bu ve bundan önceki hadis münker olup isnâdlarma yönelik hüküm aynıdır."

[183] Heysemî der ki: "Eğer Ubeydullah b. Saîd sahabi ise senedindeki raviler güvenilir kimselerdir. Yok eğer sahabi değilse hadis mürse/dir." (Mecnıa 4/252).

el-Hâfiz, eî-îsâbe'de şöyle der: "Büyük bir tahminle o râvi (Ubeyd) tabiîdir." (2/444) Bûsîrî ise şu değerlendirmede bulunmuştur: "Hadisi Ebû Ya'lâ ve Beyhaki sahîh bir senetle mürsel olarak rivayet etmişlerdir."

[184] Hadisin isnadı "zararsız" derecesindedir. Bûsîrî ise şöyîe der: "Ravileri güvenilir kimselerdir, ancak hadis maktûdur, yani tabiî sözüdür."

[185] Heysemî der ki: "İsnadı munkatidır ve içerisinde tanımadığım ravi mevcuttur/ {Hecma 4/253).

[186] Hadisin tamamı Ahmed'in Müsned'inde ve M. ez-Zevâid'de mevcuttur. (4/250)

[187] Heysemî der ki: "Senedinde Muaviye b. Yahya es-Sadefî olup bu zât zayıftır. Ahmed de bu hadisi Ebû Zer'den rivayet etmiş ve içerisinde kimliği belirsiz bir ravi geçmiştir. İbn Hacer der ki: Bu hadisin bütün tariklerinde zayıflık mevcuttur (el-İsâbe, 2/46). BûsM de bu hadisi zayıf kabul eder. ez-Zehebî, et-Tecrid'de şöyle der: Hadis kuvvetli bir hadistir.

[188] Taberânî de rivayet etmiştir. Heysemî der ki: "Ebû Ya'lâ'nın râvileri güvenilir kimselerdir." (Mecma 3/214)

[189] Hadisi Taberânî de rivayet etmiştir, her iki isnâdda Asım b. Ömer el-Umerî mevcuttur. Heysemî der ki: Bu zâtı İbn Hibbân güvenilir kabul etmiş ve: "Hata eder" demiştir. Cumhur ise bu zâtı zayıf kabul eder. (Mecma 3/214). Heysemî hadisi Ebû Ya'lâ'ya nisbet etmemiştir.

[190] bkz. 1493 no'lu hadis

[191] Bûsîrî, bu hadis hakkında herhangi bir şey söylememiştir.

[192] Bûsîrî mürsel olduğunu ifade etmiştir.

[193] Hadisi Saîd b. Mansûr tahrîc etmiştir. (Sünen 2/3/133)

[194] Bu iki hadis el-İthâfts, zikredilmiş ancak haklarında herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.

[195] Heysemî der ki: Senedinde Mübeşşir b. Ubeyd vardır ki o da metruktür (Mecma 4/285). Bûsîrî, Mübeşşir'in zayıf oluşuna binaen hadisi zm/ı/kabul etmiş ve: "İbnü'l-Cevzî uydurma hadisler içerisinde verdi" demiştir.

[196] Saîd b. Mansûr bu olaya benzeyen başka bir olay nakletmiştir (Sünen 3/2/213). s, el-Hâris'in MiİSMed'inde (1/36) yer almaktadır.

[197] Bu hadisi Taberânt de rivayet etmiştir. Her iki isnâdda İbn İshâk yer almıştır. Heysemî der ki: İbn İshâk güvenilir kimsedir. Ancak tedlîs ile maruftur {Mecma 4/60). Ahmed de hadisi rivayet etmiştir. Bûsîrî, İbn İshâk'm tedlisinden dolayı hadisi zayıf kabul eder.

[198] Bu hadisin isnadında zayıf bir ravi olan Cubâra b. el-Muğallis vardır. Ayrıca Ali b-Ğurab yer almaktadır ki bu zât, tedlîsle itham edilmekle beraber sadûktvr. Bûsîrî ise Cubâra b. el-Muğallis'in zayıf oluşuna binaen hadisi zayıf kabul etmiştir. Ancak Taberânî bu hadisi başka bir isıiâd île tahrîc etmiştir, bkz. ez-Zevâid 4/60.

[199] Bu hadisi Heysemî irâd etmemiştir. O, Enes'ten Safiye'nin velimesi ile ilgili bir adis rivayet etmiştir. Hadisin sonunda da: "ve Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ns ani ara üç gün yemek ikram etti" ifadesi yer almaktadır (Mecma A/49). Burada yer alan isin isnadında Ebû Ca'fer er-Râzi vardır ki, bu zât sadûk, ancak seyyiu'l-hıfz'dır zberi kötü). Bûsîrî ise şöyle demiştir: "Bu hadisin İbn Mes'ud'dan nakledilen bir şahidi

[200] Bûsîrt der ki: Bu hadisi el-Hâris zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Abdurrahîm b. Vâkıd'ın zayıf oluşu ve el-Velîd b. Müslim'in tedtîs ile maruf oluşundan dolayı zayıf bit senetle tahrîc etmiştir.

[201] Bkz. 2174 nolu hadis.

[202] Ebû Ya'lâ bu hadisi munkatı bir senetle rivayet etmiştir.

[203] Bkz. 1796 nolu hadis

[204] Heysemî der ki: "Hadisi Taberânî rivayet etmiştir." Ancak o, Ebû Ya'lâ'ya nisbet etrnerniştir. Hadisin senedinde Ömer b. Abdullah b. Ya'lâ vardır ki, o da zayıftır (Mecma 4/53) Bûsîrî ise bir değerlendirme yapmamıştır.

[205] Bu hadis, Hz. Âişe ve İbn Ömer'den mertti olarak nakledilmiştir. Bak: ez-Zevnid (4/55). Tayâlisı'nin isnadında geçen el-Yemân Ebû Huzeyfe adlı zât, münker hadisler rivayet eden bir ravidir.

[206] Daha önce ifade edildiği gibi Heysemî bu hadisi Bezzâr'a nisbet etmekle yetinmiştir. Bezzâr, hadisi Hüseyn'den, o da İkrime'den nakletmiştir. Ebû Ya'lâ ise hadisi, Muhammed b. Abdurrahman et-Tafâvî'den, o da Leys'den, o da Atâ'dan nakletmvştir. Bûsîrî ise hadisi Beyhakî'ye nisbet etmiş ve herhangi bir değerlendirme yapmamıştır.

[207] Bu hadisi Bezzâr da nakletmiştir. Her iki isnâdda Hüseyn b. Kays vardır ki, bu zât zayıf bir râvidir. Bûsîrî der ki: "Bu hadisin senedinde Leys b. Ebî Süleym vardır ki, bu zâtı hadisçilerin büyük bir kısmı zayıf kabul etmiştir."

[208] Müsnede'de şöyle geçer: Bu hadisi Bezzâr, Cafer b. Avn'dan nakletmiş ve şöyle Emiştir: "Bu hadisin bu rivayet zincirinden başka bir yolla rivayet edildiğim bilmiyoruz. Onu Rabîa b. Osman'dan sadece Cafer'in rivayet ettiğini biliyoruz." Ayrıca hadisi îbn Hibbân ve el-Hâkim sahih kabul etmiştir. Heysemî ise şöyle der: "Bu hadisin ravilerinden olan Nehâr el-Abdî de güvenilirdir." (Mecma 4/307). Bûsîrî ise hadisi Beyhakî'ye nisbet etmiştir.

[209] Bu hadisin senedinde Mücâlid b. Saîd vardır ki bu ravi güçlü değildir. Bu zâtın hafızası, ömrünün sonlarında değişmiştir. İmam Ahmed, Esma binti Yezîd'den bu hadisin benzerini rivayet etmiştir ki, senedinde yer alan Şehr b. Havşeb zayıftır. Onu güvenilir kabul edenler de olmuştur. Bunu Heysemî ifade etmiştir (Mecma 4/311). Bûsîrî şöyle der: "Bu hadisi el-Hâris, Mücâlid b. Saîd ve ondan rivayet eden ravinin zayıf oluşuna binaen zayıf bu senetle rivayet etmiştir."

[210] Hadisin senedinde Yûsuf b. Atiyyc vardır ki, bu zât metruktür. Taberânî, İsmet b. el-Mütevekkil'in bulunduğu bir isnâdla bu hadisi rivayet etmiştir ki, adı geçen zât zayıftır. ez-Zavâid'de

böyİe ifade edilmiştir (4/313).

[211] Yûsuf daha önce ifade edildiği gibi metruk bir râvidir. Bûsîrî der ki: Bu hadisi Abd b. Humeyd, Yûsuf'un zayıf oluşuna binaen, zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Onun tarikiyle de hadisi el-Hâris tahrîc etmiştir.

[212] Hadisin senedinde el-İfrikî vardır ki, bu zat hıfzı zayıf bir ravidir. Yine senedinde Umara b. Gurâb vardır ki, el-Hâfız bu zâtın durumunu meçhul olduğunu ifade etmiştir. Ancak İbn Hibbân bu zâtı güvenilir raviler arasında zikreder. İbn Hibbân bu konuda Şöyle der: "Bu zâtın, el-İfrikî'nin kendisinden naklettiği rivayetler dışındaki hadisleri muteberdir." Bûsîrî ise şöyle der: "Bu hadisi muhtasar olarak Ebû Dâvûd, el-Ifrîkı tarikiyle Sümm'inde rivayet etmiştir, el-İfrikî ise zayıftır."

[213] Hadisin buraya kadar olan kısmını Taberânî İki ayrı isnâdla rivayet etmiştir ki, bu isnatlardan birinin ravileri güvenilirdir, bunu Heysemî ifade etmiştir (Mecma 4/313). el-Hâkim ise bu hadisi Atâ el-Horasanı'den, o Mâlik b. Yuhâmir'den olmak üzere rivayet etmiştir ki, bunu el-Hâkim sahîh kabul eder. ez-Zehebî der ki: "Hadis münker olup, isnadı munkatıdır." (2/190)

[214] Hadisi Ahmed de rivayet etmiştir. Her iki isnatta ismi verilmeyen ravi mevcuttur. Yine isnadında İshâk diye bir râvi vardır ki, o da müdellstir. M. ez-Zevâid'de böyle ifade edilmiştir {4/312). Bûsîrî de bazı ravilerinin tanınmaması ve İbn İshâk'ın tedlisinden "Olayı hadisin isnadında zayıf bulmuş ve şöyle demiştir: Ancak Ebû Ya'iâ bu hadisi sahîh bir senetle rivayet etmiştir.

[215] Tayâlisî'nin (syf. 8) isnadı zarasız hükmünde olup, Kehmes Peygamber (sallallahu veseUem) ile görüşmüş ve sahabi olmuş birisidir. Bunu Buharı ve İbn Ebî Hatim ifade etmişlerdir. (Bkz. 1592)

[216] Hadis 1060 no'dadır.

[217] Heysemî der ki; Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir ve ravileri Yahya b. Câbir hariç güvenilirdir. Yahya, Mikdâm'dan hadis işitmemiştir (Mecma 3/302)

[218] Hadis, el-Kenz'de İbn Sa'd, el-Hâkim ve el-Beyhakî'ye nisbet edilmiştir. (8/260)

[219] Bûsîrî der ki: Ahmed b. Menî bu hadisi zayıf bir senedle rivayet etmiştir.

[220] Bu hadisi es-Sevrî, Abdulkerîm b. Mâlik'ten, o da Ebu'z-Zübeyr'den, o da Benî laşîm'in azatlı bir kölesinden; ayrıca Ubeydullah b. Amr er-Rukiy'den, o Ebu'z-'übeyr'den, o da Câbir'den rivayet etmiştir. Aynı şekilde Ma'kıl b. Ubeydullah da, -bu'z-Zübeyr'den o da Câbir'den rivayet etmiştir. {Bkz. el-Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ

[221] Bûsîri der ki: Bu hadisi Ahmed b. Menî' bazı ravilerin zayıf oluşu sebebiyle zayıf bir senet ile rivayet etmiştir.

[222] Hadisin isnadı sahihtir. Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[223] Hadisin ravileri güvenilirdir.

[224] Bûsîrî hadisin ricalinin güvenilir olduğunu ifade etmiştir.

[225] Bu hadisi Beyhakî, İsrail tarikiyle Ebû İshâk'tan rivayet etmiştir.(Sünen 7/289)

[226] Bûsîrî şöyle der: Bu hadisi el-Hâris, el-Vâkidî' den rivayet etmiştir ki, el-Vâkıdı zayıftır.

[227] Bûsîrî der ki: İshâk, Musa b. Ubeyde'nin zayıf oluşuna binaen zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Hadis munkatıdır ve Ebû Bekir'den rivayet edilen bir hadisten şahidi vardır.

[228] Bûsîrî der ki: Bu hadisi Müsedded, Mücâlid b. Saîd'in zayıf oluşuna binaen zayıf bir senetle rivayet etmiştir.

[229] Hadisi Ebû Dâvud Sünen'inde Abdülmelik b. Amr tarikiyle ed-Derâverdî'den muhtasar olarak rivayet etmiştir. (5/311) Hadisin zevaidinden sayılması bir yanılgıdır, el-Kenz sahibi hadisi İbn Ebî Ömer el-Adenî'ye, el-Müstedrek'e ve daha başka kaynaklara dayandırmıştır.

[230] Hadiste Mutarrah b. Yezîd vardır ki, onun zayıf olduğu konusunda icmâ vardır. Bunu Heysemî ifade etmiştir. Hadisi aynı zamanda Taberânî rivayet etmiş, bazı mavilerinin bilinmemesi, bazılarının da zayıflığı dolayısıyla da Bûsîrî zayıf kabul etmiştir.

[231] Hadisi isnadı sahihtir:. Bûsîrî der ki: Hadisi Müsedded rivayet etmiştir, râvileri güvenilirdir.

[232] Her ikisi güvenilir ravilerle rivayet etmiştir. Bûsîrî şöyle der: "Ebû Ya'lâ bu hadisi güvenilir ravilerin bulunduğu bir sened ile nakletmiştir."

[233] Cafer b. Burkan hariç hadisin bütün ricali güvenilirdir. Cafer yanılgı sahibi sadûk bir ravidir.

[234] Abdürrezzâk bu rivayeti hem geniş, hem de özet bir şekilde rivayet etmiştir {Musannef 3/713). Saîd b. Mansûr (1/2/3) ve Vekî de Ahbâru'l-Kudât'da (2/280) rivayet etmiştir. Saîd ez-Zübeydî, İbn Abdurrahman olup et-Tehzîb'in ravilerin dendir.

[235] Bu hadisi İshâk, Yahya b. Yahya'dan, oda İsmâîl b. Ayyâş'tan rivayet etmiştir. Ebû Ya'lâ da, Dâvud b. Reşîd'den, o da İsmail'den rivayet etmiştir. Bûsîrî der kî: Hadisi Ebû Ya'lâ munkah ve zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Dârekutnî ve Beyhakî de böyle rivayet etmişlerdir.

[236] Hadisi Saîd b. Mansûr muhtasar olarak rivayet etmiştir. (3/1/268) Beyhakî ise muallak olarak irâd etmiştir.

[237] Hadisin senedinde Abdullah b. Şerik vardır ki, bu zâtı Ahmed ve İbn Maîn güvenilir kabul ederken, daha başka muhaddisler onu zayıf telakki etmişlerdir. Bûsîrî ise hadisin ravilerinin güvenilir olduklarını kabul eder.

[238] Hadiste Yezîd ed-Dâlânî vardır ki, bu zat Yezîd b. Abdurrahman Ebû Hâlid el-fesıtî olup rivayetlerde çok kötü hatalar yapan birisi idi; el-Lubâb'da böyle ifade ilmektedir. İbn Maîn ve Ebû Hatim bu zâtı güvenilir kabul ederler. Heysemî der ki: "Bu hadisin râvileri güvenilirdir." (Mecma 4/336)

[239] Hadis mürseldir.

[240] Müsnede'de denir ki: "Hadisin isnadı sahihtir." Hadisi Bûsîrî de sahih addetmiştir.

[241] Bûsîrî der ki: Bu hadisi Müsedded rivayet etmiştir ve râvileri güvenilirdir.'

[242] Bûsîrî der ki: Bu hadisi el-Hâkim, ondan da el-Beyhakî rivayet etmiş ve şöyle demiştir: Sahîh olan bu hadisin Mesrûk'un sözü olduğudur. Hadisi Beyhakî daha detaylı olarak rivayet etmiştir (Sünen 7/346). Abdürrezzak ise muhtasar olarak rivayet etmiştir (Mûsannef 4/36)

[243] Bûsîrî der ki: Bu hadisi de Beyhakî rivayet etmiştir, râvileri de güvenilirdir. Saîd ise aŞka bir tarikle Zeyd'den tahrîc etmiştir (Sünen 3/1/386). Abdürrezzak da hadisi rivayet benler

arasındadır (Mûsannef'4/36).

[244] Bu hadis İbn Mcs'ûd'un rivayeti ile tanınan bir hadistir. (Bkz. ez-Zevâid 4/337) Bûsîn e Şöyle der: Hadisin senedinde el-Haccâc b. Ertât vardır, el- Bûsîrî senedin isnadı âkında herhangi bir hüküm belirtmemiştir.

[245] Bûsîrî bu hadisin isnadını sahîh kabul eder. Beyhakî, hadisi Yezîd b. İbrahim tarikiyle İbn Sîrîn'den rivayet etmiştir. (Sünen 7/335) Müsnede'de şöyle geçer: "Bu isnâd, eğer İbn Şîrîn, Alkame'den işittiyse mevkûf-sahîh bir isnâddır. Beyhakî'nin rivayetinde do İbn Sîrîn'in hadisi Alkame'den işittiğine dair ifade açıkça yer almaktadır." (Bkz. ez-Zevâid 4/348)

[246] Hadisi Abdürrezzak rivayet etmiştir (Musnnnef 3/648)

[247] Hadisi Abdürrezzak başka bir lafızla rivayet etmiştir. (Musmnef 3/648)

[248] Bûsîrî bu hadis üzerinde herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[249] Nisa sur. 231

[250] Bu hadisi Hasan'm Ubâde'den rivayetidir ki, onun Ubâde'den hadis rivayet ettiği kesinlik kazanmamıştır.

Heysemî der ki: "Hadisin senedinde Amr b. Ubeyd vardır ki o da, Allah düşmanlarından biridir." (Mecma 4/288). el-Heysemî, Ebû'd-Derdâ'nm köle âzâd etmeyle ilgili hadisini muhtasaran irâd ettikten sonra şöyle der: içerisinde İsmâîl b. Müslim el-Mekkî vardır ki, bu zat zayıftır." (Mecma 4/246).

[251] Heysemî der ki: Hadisin ravileri Sahîh şartlarına uygun ravilerdir (Mecma 4/340). Bûsîrî ise herhangi bir değerlendirme yapmamıştır.

[252] Bu hadisi Taberâni de rivayet etmiştir. Heysemî der ki: "Ebû Yâ'lâ'nm ravileri Sahih şartlarına uygun ravilerdir." (Mecma 4/240). Bûsîrî ise şöyle der: "Bu hadisi Ahmed b. Menî rivayet etmiştir ve senedinde Süleyman b. Razîn vardır. Bu zâtı Buhârî zayıf kabul ederken, İbn Hibbân onu güvenilir addeder. Diğer ravileri ise güvenilirdir."

[253] Bu ve bir Önceki hadiste Ebû Abdulmelik el-Mekkî bulunmaktadır. Heysemî der ki: "Ben bu zâtı bu hadisten başka bir rivayetle tanımıyorum." Heysemî bu iki hadisi Âişe hadisinden irâd etmiştir (Mecma 4/341). İbn Hacer der ki: "Ebû Abdulmelik, Mervan b. Muâviye el-Fezârî'den hadisi nakleden râvi, kendi hocalarının adlarını karıştırmakla (tedlh yapmakla) bilinen birisidir." Bunu İbn Hacer, Ta'cîlu'l-Menfea adlı eserinde zikretmiştir, (s. 500). Bûsîrî, Muharnmed b. Dinar'ın zayıf bir râvi olması sebebiyle bu iki hadisten birincisinin isnadını zayıf görür. Diğeri hakkında ise: "Mürsel zayıftır" ifadesini kullanmıştır.

[254] Heysemî der ki: "Tâvûs, Muâz b. Cebel ile bulvışmamıştır." (Mecma 4/334). Bûsîrî ise herhangi değerlendirmede bulunmamayı tercih etmiştir.

[255] İsnadında Haram b. Osman adlı bir ravi vardır. eş-Şâfiî bu zat hakkında: "Ondan rivayet haramdır" demiştir.

Hadisinin senedinde kimliği belirsiz bir râvi vardır.

[256] Senedinde Tâvûs'un Muâz'dan naklettiği ifade edilmiştir ki, Tâvûs, Muâz'la buluşmamıştır. Bu husus daha önce de Heysemî tarafından İfade edilmiştir.

[257] Hadisin senedinde Bişr b. Numeyr vardır ki, bu zat münkerü'l-hadîs ve metruktür. Bûsîrî bu hadisi irâd etmemiştir.

[258] Bakara 229

[259] Bu hadisi Beyhakî mürsel olarak tahrîc etmiştir (Sünen 7/340). Bûsîrî, Beyhakî'den naklen onun şöyle dediğini nakletmiştir: "Bu mürsel hadisi güvenilir ravilerden bir grup İsmail'den rivayet etmiştirler ki, doğrusu da budur."

[260] Hadisin isnâd] Esendir. Bûsîrî şöyle der: "Bu hadisi İshâk, Musa b. Ubeyde'nin zayıf olmasına binâen zayıf bir senetle tahrîc etmiştir. Ebû Bekir'den nakledilen bir hadisten şahidi vardır. Hadis munkahdır."

[261] Heysemî, hadisi Ebû Yâ'lâ'dan değil, Taberânî'den aktarmıştır. Taberânî, Atiyye b. Kays el-Kilâî'den rivayet etmiştir (Mecma 4/270).

[262] Müsnede'dç şöyle geçmiştir: "Derim ki: Ahmed, İbn Mâce ve daha başkaları hadisin sadece ınerfü kısmını rivayet etmişlerdir. İbn Ebî Ömer ise Müsned'mde hadisi, ibn Uyeyne'den İshâk'ın rivayetinin benzeri olarak tahrîc etmiştir." Bûsîrî hadisi İbn Ebî Ömer cl-Adenî'ye, İshâk ve Beyhakî'ye nisbet etmiş ve şöyle demiştir: "Hadisi Müsedded, İbn Ebî Şeybo, İbn Mâce muhtasar olarak rivayet etmişlerdir."

[263] Bûsîrî der ki: "Ricali güvenilirdir."

[264] Mü'minûn 5-6

[265] Hadisinin ravileri güvenilirdir. Bunu Bûsîrî ifade etmiş ve: "Hadisi el-Hakîm, ondan da Beyhakî tahrîc etti" demiştir.

[266] Bûsîrî bu ve bundan sonraki hadisi Saîd'den, o da Ebû Hureyre'den rivayet etmiştir.

[267] Bûsîrî der ki: "Hadisi el-Hâris, Ebû Yâ'lâ, Sahîh'inde İbn Hibbân ve Beyhakî rivayet etmiştir.

[268] Heysemî der ki: "Hadisin senedinde Mu'cmmil b. Ismâîl vardır ki, bu raviyi İbn Maîn ve İbn Hibbân güvenilir kabul ederken, Buhârî ve daha başka muhaddisler onu zayıf görürler. Diğer ravileri Sahih şartlarına uygun ravilerdir." (Mecmn 4/264)

[269] Bûsîrî der ki: İshâk bu hadisi sahih bir senedle mevkuf olarak rivayet etmiştir.

[270] Heysemî der ki: Hadisi Taberânî rivayet etmiştir; ravileri Sahih şartlarına uygundur {Meana 4/300)

[271] Hadisin senedinde ismi verilmeyen bir ravi vardır ve hadis mürseldit. Bûsîrî herhangi bir değerlendirme yapmamıştır.

Bu hadis mürsel olup, isnadı "zararsız" hükmündedir. Diğer taraftan Ebû'd-Derdâ'dan rivayet edilen bir tarik ile mevsûl olarak rivayet edilmiştir. Bunu el-Hâkim tahrîc etmiştir. Senedi çok zayıf olduğu için İbnü'l-Cevzî onu mevzu hadisler içerisinde irâd etmiştir. Taberânî de tahrîc etmiştir. Heysemî şöyle der: "Hadisin senedinde Amr b. Muhammed el-Ukaylî vardır ki o da metruk bir ravidir." (Meana 4/259)

[272] Heysemî der ki: "Senedinde geçen Yahya'yı tanımıyorum. İbn Ebîz-Zinâd ise zayıftır. Onu güvenilir kabul edenler de vardır." {Mecmn 4/400). Bûsîrî ise herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[273] Hadisin isnadı hasenâir. Müsnede'deki isnadında Rebâh b. Ebî Ma'rûf yer almıştır. Bûsîrî de: "Ravileri güvenilir kimselerdir" demiştir.

[274] Hadisi Beyhakî, ez-Zührî'den, o da Enes'den muhtasar olarak tahrîc etmiştir ve: "isnadında zayıflık var" demiştir {Sünen 7/449). Bûsîrî hadis hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamış ve onun tahrîcini el-Hâkim'e nisbet etmiştir.

[275] Senedinde İbn Ebî Leylâ adlı bir ravi vardır ki onun ezber gücü bozuktur. Bûsîrî hadisin isnadını zayıf görmüştür.

[276] Hadisi ınürseldir.

[277] Heysemî der ki: Ravilcri Sahih şartlarına uygun ravilerdir {Mecma 4/269). Bûsîrî ise şöyle demiştir: "Hadisi Müscdded, Ebû Yâ'lâ (râvileri güvenilirdir). Bezzar ve Beyhakî rivayet etmiştir."

[278] Hadisi Mâlik, el-Muvattâ'da tahrîc etmiştir (2/72). Hadisin râvileri güvenilirdir. Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Müsedded sahih bir sened ile rivayet etmiştir."

[279] Hadisi Mâlik rivayet etmiştir (Muvattâ 2/72). Bûsîrî der ki: "Hadisi Müsedded sahth bir sened ile rivayet etmiştir."

[280] Her iki hadisin râvileri güvenilirdir. Bûsîrî der ki: Müsydded bu hadisi sahih bir senetle rivayet etmiştir.

[281] Heysemî der ki: "Bu hadisi Ahmed ve Taberâm rivayet etmiştirler. Ahmed'in râvileri güvenilirdir." (4/329). Bûsîrî der ki: Bu hadisi İshâk ve Ahmed, Ebû Ma'şer'in zayıflığından dolayı zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Bu hadisin İbn Abbâs'dan rivayet edilen bir hadisten şahidi vardır.

[282] Bûsîrî, herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[283] Hadisin râvileri güvenilirdir, bunun Bûsîrî ifade etmiştir. Bkz. Tayâlisi'ye nispet edilen 2504 no'lu hadis.

[284] Hadiste Vâkıdî yer almaktadır. Abdullah b. Cafer ise sahabenin küçüklerindendir. Bûsîrî der ki: "Bu hadisi el-Hâris, Vâkıdî'den rivayet etmiştir ki, zayıftır."

[285] el-îihâf'da böyle geçmektedir. Mâlik'in el-Muvattâ"sinda ise rivayet şöyle nakledilmektedir: "Hz. Ömer o kişiye, şayet o hanımla evlenirse zıhar kefareti vermedikçe kendisine yaklaşmamasını emretti." (2/84) Hadisin bir benzer rivayeti Saîd b. Mansûr'un Sünen'inde yer almaktadır (3/1/248). Bu hadisi Müsedded, Yahya'dan, o da Mâlik'ten rivayet etmiştir. Bûsîrî ise şöyle der: "Senet mıtnkatt olup, el-Kâsım, Ömer'e yetişmemiştir."

[286] Bûsîrî şöyle demiştir: "Bu hadisi Müsedded rivayet etmiştir ve râvilerİ güvenilirdir."

[287] Ricali güvenilirdir, ancak hadis mürseldir. Bûsîrî der ki: Bu hadisi el-Hâris mürsel olarak rivayet etmiştir.

[288] Hadisin senedinde İsmâîl b. Müslim el-Mekki vardır ki, o da zayıftır.

1702. İbn Abbâs der ki: "Cahiliye döneminde îlâ bir yıl, iki yıl hatta daha uzun bir süre idi. Allah Teâlâ onu dört ay ile sınırladı. Dolayısıyla dört aydan az olanı îlâ değildir.[1] Atâ der ki: "Eğer koca, hanımı daha babasının evinde iken yaklaşmayacağına dair yemin ederse bu îlâ geçerli değildir." (Müsedded)

Ehl-i Kitap İle Evlenme

1703. Ali b. Ebî Talha naklediyor: Ka'b b. Mâlik bir Yahudi kadınla evlenmek istedi de Peygamber (saMahu aleyhi veselfenı)'e durumu aktardı. Peygamber (saMahu aleyhi vesellem) ise bunu yasaklayıp şöyle buyurdu: "O senin namusunu koruyamaz" (Müsedded ve Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [2]

Dörtten Çok Hanım İle Evli Olan Kişinin Müslüman Olması Durumunda İçlerinden Dördünü Tercih Etmesi

1704. İbn Abbâs rivayet ediyor: Gaylân, Müslüman olduğunda on kadınla evliydi. Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) ona dördünü tercih edip diğerlerini boşamasını emretti. Safvân da İslam'a girdiğinde sekiz hanımı vardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi wsellem) ona dördünü yanında tutup diğerlerinden boşanmasını emretti. (el-Hâris) [3]

Emzirme

1705. Ebû Hureyre naklediyor: Resûlullah (sallallahualeyhivesellem) e: "Emzirme hakkını ne ile ödeyebilirim?" diye sorulduğunda: "Köle ve câriye ile" karşılığını verdi. (el-Hâris) [4]

1706. Hasan (el-Basrî) der ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e: "Hamza'nın kızıyla evlensen ya!" denildiğinde Allah'ın Resulü (saMahu aleyhi vesellem): "O benim süt kardeşimin kızıdır, emzirme neseble gelen haramhk gibi evliliği haram kdan bir husustur." (Müsedded) [5]

1707. Câbir, Resûlullah (sallaUahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Sütten kesildikten sonra emzirmenin hiçbir hükmü yoktur, bulûğa erdikten sonra da yetimlik ortadan kalkar... " (Ebû Davûd et-Tayâlisî ve Ebû Yâ'lâ) [6]

1708. Hişâm b. İsmâîî el-Kuraşî es-Sehmî, kardeşi Zeyd (veya Ziyâd) b. İsmail'den Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in ahmak kadınların süt annesi olarak seçilmesini yasaklamış ve: "Zira süt çeker" buyurmuştur. [7]

(İbn Ebî Ömer)

1709. İsmâîl der ki: Kays'dan işittim: el-Muğîra b. Şu'be şöyle dedi: " süt haramlığmı gerektirmez." Bunun üzerine biz: "Ayfe nedir?" dediğimizde el-Muğîra: "Yeni doğum yapan kadının göğüslerinde sütün sıkışması sonucunda kendini rahatlatmak için bir veya iki defa komşu çocuğuna emzirtmesidir" dedi.[8] (Ibn Ebî Ömer)

1710. Kesîr b. Abdullah b. Amr b. Avf, babasından, o da dedesinden peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Müzeyne kabilesinin kadınlarını süt anneleri olarak tercih edin, zira onlar güvenilir kimselerdir." (el-Hâris) [9]

Nafaka

Âsim b. Ömer ile ilgili zikredilen olay himaye bölümünde geçmiştir**.** [10]

1711. Abdullah b. Amr b. Umeyye ed-Damrî, babasından naklediyor: Amr b. Umeyye çarşıya çıktı. Çarşıda bir elbisenin pazarlığını yaparken Ömer b. el-Hattâb'ı karşısında gördü. Hz. Ömer: "Bu neyin nesi ey Amr?" diye sorunca Amr: "Bu elbiseyi satın alıp tasaddukta bulunmak istiyorum" dedi. Bunun üzerine Ömer: "Bunu yaparsan sen gerçekten Amr'sm" dedi ve uzaklaşıp gitti. Daha sonra Amr elbiseyi satın alıp ailesine gitti ve: "Bununla sana tasaddukta bulunuyorum" dedi ve tekrar çıkıp çarşıya gitti. Çarşıda otururken tekrar Ömer b. el-Hattâb ile karşılaştı. Ömer: "Elbiseyi ne yaptın?" diye sordu. Amr da durumu kendisine anlattıktan sonra şöyle dedi:

Resûlullah (sHaJJahuak^veseUemj'in şöyle buyurduğunu işittim: Hartımlarınız verdiğiniz her şey sizin için bir sadakadır. Bunun üzerine Ömer: "Allah Resulü {sallallahu aleyhi veseSem/e yalan söyleme!" dîye çıkınca Amr kapıdan Hz Âişe'ye: "Ey annemiz!" diye seslendi. Âişe de: "Buyur Amr, hayırdır, ne var?" diye sordu. Amr: Ömer bana: Allah

Resûlü'ne yalan söyleme diye çıkıştı. Allah aşkına Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem/in: Hanımlarınıza verdiğiniz her bir şey, sizin için sadakadır dediğini işittin mi?" Âişe de: "Allah'a yemin olsun ki işittim" dedi.[11] (Ishâk)

1712. Abdullah b. Amr b. Umeyye, babasından naklediyor: Amr b. Umeyye (bir elbise satın almak üzere) çarşıya çıkıp pazarlık yapıyordu.., Hadisin geri kalan kısmını nakletti ve sonunda: Hz. Âişe'ye geldim ve ona: "Ey annemiz!" dedim.....ifadeleri yer almaktadır. (Ishâk)

1713. Abdullah b. Amr b. Umeyye babasından, o da dedesinden kendisinin çarşıya çıkıp bir elbise için pazarlık yaptığını.... nakletmiştir. Hadisin sonunda da Hz. Âişe'den bahsetmiştir. (İshâk) [12]

Derim ki: Muhammed b. Ebî Humeyd zayıftır. "Dedesinden" ifadesinin bu son isnâdda hiç bir mânâsı yoktur. Amr b. Umeyye'den nakledilen hadisi Ahmed tahrîc etmiş ve bu rivayette söz konusu olay ile Hz. Âişe'nin söylediklerine yer verilmemiştir. Sahabe ile ilgili yazdığım kitapta ifade ettiğim gibi Umeyye'nin sahabeliği söz konusu değildir. [13]

1714. Amr b. Umeyye naklediyor: Osman b. Affân veya Abdurrahman b. Avf bir elbisenin fiyatını sordular da pahalı buldular. Amr b.Umeyye gelip o elbiseyi satın aldı ve hanımı Suhayle binti Ubeyde binti'l-Hâris'e verdi. Daha sonra yanından Osman veya Abdurrahman geçip ona: "Elbiseyi ne yaptın?" diye sordu. Amr da: "Eşim Suhayle binti Ubeyde'ye tasadduk ettim" dedi. Bunun üzerine Osman veya Abdurrahman: "Ailene yaptığın her şey sadaka mıdır?" diye sordu. Amr da: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in böyle dediğini işittim" karşılığını verdi. Amr'ın bu sözü Peygamber (sallallahu aleyhi vesellemi'e söylendiğinde Resûlullah

(sallallahu aleyhi vesellem): "Amr doğru söylemiştir, ailene yaptığın her şey sadakadır" buyurdu. (EbÛ Yâ'lâ) [14]

1715. Ümmü Eymen, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in, Ehl-i beytinden birine şöyle söylediğini nakletmiştir: "Ailene cömertçe davran, değneğini onlardan eksik etme, ilahi emirler konuşundu onlara taviz verme!" (Abd b, Humeyd ve Ebû Ya'lâ) [15]

1716. ez-Zührî der ki: "Yukarıdaki hadiste bildirilen tavsiyeye muhatap olan kişi Sevbân'dır." (Abd b. Humeyd) i

1717. Ümmü Seleme, Resûlullah (sallallahualeyhivesellem/in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kimin iki kızı, yahut İki kız kardeşi, yahut iki. kız yakını olur da ihtiyaçlarını karşılayıncaya kadar onlara harcamada bulunursa (kıyamet günü) onlar kendisi için ateşe karşı perde olurlar. " (Ebû Dâvûd et-Tayâlisî) [16]

1718. Müslim b. Yesâr naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir müfreze gönderme hazırlığını yapıyordu. Bunun üzerine bir genç gelip müfreze ile beraber çıkmak için kendisinden izin istedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) o gence: "Ailene bakacak birini arkanda bıraktın mı?" diye sordu. Genç: "Ailemde öyle birisi yok, onların hepsi küçük yaşta çocuklardır" karşılığını verdi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Onlara geri dön, zira onların arasında bulunmak ta iyi bir cihâddır" buyurdu. (el-Hâris) [17]

1719. Câbir, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'den naklediyor: "Kişinin ailesine, çocuklarına ve malına yönelik yaptığı her türlü harcama ona sadaka olarak yazdır. Yine kişinin ırzını koruması için yaptığı her türlü harcama kendisine sadaka olarak yazılır. Aynı şekilde binaya yapılan

harcamalar hariç olmak üzere mü'minin, günah içermeyen her türlü harcaması Allah katında sevap olarak kaydedilecektir." Bunun üzerine biz Câbir'e: "Ey Ebû Abdullah! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): Kişinin ırzını korumaya yönelik yaptığı her türlü harcama.. sözü ile neyi kastetmiştir?" diye sorduğumuzda bize şu cevabı verdi: "İnsanlar üzerine nüfuz sahibi olan şair ve hatip kimselerden emin olmak üzere onlara verilen şeyler." Câbir bununla sanki dilinden emin olunmak gayesiyle bazı kimselere bir şeyler verilmesini kastetmektedir. (Ebû Yâ'lâ) [18]

Hamile Kadına Verilen Sevap

1720. Hz. Ömer, Peygamber (sailallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kadın hamile kalmasından doğum yapmasına ve çocuğu sütten kesmesine kadar her aşamada Allah yolunda cİhâd eden kişiyle aynı sevabı alır. Şayet bu zaman zarfında ölürse ona şehit sevabı vardır. " (Abd b. Humeyd) [19]

1721. İbn Abbâs naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhiveselkm) şöyle buyurdu: "Doksan dokuz kadından biri cennettedir. Diğerleri ise cehennemde olacaktır." Bu durum Muhacir kadınlara ağır gelince Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Müslüman kadın hamile kaldığında; namaz kılan, oruç tutan, ihramlı olan ve Allah yolunda cihâd eden kişinin sevabının aynısını alır. Doğum yaptığı an bebeğine verdiği ilk yudum süt ile bir kişinin hayatını bahşetmiş gibi bir sevab alır. " (Ebû Yâ'lâ) [20]

Yemin Ve Adaklar

1722. Urve b. Ruveym el-Lahmî, Ebû Sa'lebe el-Huşenî'den naklediyor:[21] Ebû Sa'lebe: "Yâ Resûlallah! Ben Cahiliye dönemindeki putlardan birine bir zevd [22] deve kesmeyi adak etmiştim" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de ona: "Adağını yerine getir, ancak onu putun yanında yerine getirme ki Rabbİne karşı günah işlemiş olmayasın" buyurdu ve akabinde şöyle dedi: "Allah'a isyanın olduğu bir hususta adağı yerine getirmek diye bir şey yoktur; aynı şekilde bir yakın ile ilişkiyi kesmek veya elinden gelmeyen /yapmayacağın şey konusunda yemin etmekte de gereğini yerine getirmek söz konusu değildir.[23] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

1723. Kurayb der ki: el-Misver, Abdullah b. Şeddâd ve Nâfî b. Cübeyr yanında olduğu halde İbn Abbâs'ın şöyle dediğini işittim: Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Üç şeyde yemin geçerli değildir; anne-babanın oğluna yönelik yemini, kadının kocasına yönelik yemini ve kölenin efendisine yönelik yemini.[24] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

1724. Câbir, ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Allah'a isyanın söz, konusu olduğu yerde adak yoktur, yakınlarla ilişkiyi kesmenin söz konusu olduğu yerde yemin yoktur, kölenin efendisine yönelik yemini geçerli değildir, kadının kocasına yönelik yemini yemin değildir,

çocuk ile anne-babası arasında geçen yemin yemin değildir. " (ei-Hârİs) [25]

1725. İbn Avn şöyle der: Bize çöl halkından birisi babasından, o da dedesinden nakletti: Dedesi bir yakmiyla beraber hacc-ı kırana niyet etti. Resûlullah (saMahualeyhivesellem) onu görünce: "Bu nedir?" diye sordu. Kendisi de: "Adaktır" cevabını verince Peygamber (saMahu aleyhi vesellem) kıran haccma son verilmesini emretti. (Ahmed b. Meni') [26]

1726. Ebû Luhayf rivayet ediyor: Abdullah (b. Mes'ûd) dedi ki: "Kim Kur'an'a yemin ederse onun her âyeti yemin hükmündedir." Ravi der ki: Bu hususu İbrahim'e söylediğimde bana şöyle dedi: "Abdullah şöyle demiştir: Kim Kur'an'a yemin ederse, onun her âyeti yemin hükmündendir. Kim de Kur'an'm bir harfini inkar ederse bütününü inkar etmiş olur." (Müsedded)

1727. Abdullah b. Şakîk naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem)'in yanında bulunan bir adam emanet ile ilgili soru sorduğunda Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Emanet mi?!" diye söze başladı ve bunu defalarca tekrar eti. O kadar ki bir "Keşke susup kendini yormasa" diye içimizden geçirmeye başladık.[27] (Müsedded)

1728. Mâlik b. Dînâr naklediyor: Enes b. Mâlik'e: Kocasının alacağı elbiseyi giymeyeceğine dair yemin eden kadının durumunu sordum. Bana: "Giymesi durumunda hediye hükmünde olur" dedi. Hasan'a da aynı durumu sordum: "Yemine keffaret gerekir" cevabını verdi.[28] (Müsedded)

1729. Ebû Hureyre, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem/in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kim bir şeye yemin ederse, yemin aynen geçerlidir; Ben şöyle şöyle olursa Yahudi'yim derse Yahudi olur. Hıristiyan olacağına dair yemin ederse Hıristiyan olur. Mecusi olacağına dair yemin ederse Mecusi olur. " (Ebû Ya'lâ) [29]

1730. Abdurrahman b. Uzeyne, babasından Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder. "Kim bir hususa yemin eder de diğer bir hususun daha hayırlı olduğunu görürse, hayırlı olanı yapsın ve yeminine kefaret versin. [30] (Ebû Dâvud el-Tayâlisî)

1731. Ebû Hureyre, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'den naklediyor: "Kim bir hususa yemin eder de başkasının daha hayırlı olduğu kanaatine varırsa hayırlı olanı yapsın ve herhangi bir kefaret ödemesin." (Ahmed b. Meni) [31]

1732. İbn Ömer, Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Kim bir hususa yemin eder de başkasının daha hayırlı olduğunu görürse, onun kefareti yemininin gereğini yapmaktadır. " {Ebû Ya'lâ) [32]

1733. İbn Abbâs der ki: "Kim kölesine vuracağına dair yemin ederse onun kefareti yemininin gereğini yapmamaktadır. Yapmamasından dolayı da kendisi için sevap vardır.[33] (Müsedded)

1734. Enes, Resûlullah (saUallahualeyhiveseIlem)'den naklediyor: Allah'ın Resulü (sallallahualeyhivesellem) bir adama: "Ey falan! Şöyle şöyle yaptın mı?" diye sordu. Adam da: "Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin ederim ki, yapmadım" dedi. Oysa Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu adamın çok konuştuğu eylemi istediğini biliyordu. Bundan dolayı kendisine: "Allah Teâlâ'yı teşbih etmenden dolayı Allah senin günahını bağışlamıştır" buyurdu.[34] (Müsedded, Abd b. Humeyd ve Ebû Ya'lâ)

1735. Ebu'd-Derdâ, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem/den naklediyor: "Allah Teâlâ ganimet olarak Resulüne develer ihsan etti. O da

onları dağıttı. Bunun üzerine Ebû Musa el-Eş'arî: "Yâ Resûlallah! Bana da ver!" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Olmaz!" buyurdu. Ebû Musa bu talebini üç kez tekrarladı. Her defasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesilem): "Vallahi vermeyeceğim" dedi. Nihayet hörgüçleri beyaz dört deve kalmıştı ki Resûlullah (sallallahu aleyhi veseltem): "Ey Ebû Musa, şunları al!" buyurunca Ebû Musa: "Yâ Resûlallah! Ben senden istemiştim, ancak bana vermedin ve yemin ettin. Seni üzmüş olmaktan korktum" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ben bir şeye yemin eder de daha sonra başkasının ondan hayırlı olduğu kanaatine varırsam yemine kefaret verir ve daha hayırlı olanı yerine getiririm" buyurdu.[35] (Ebû Ya'la)

1736. Hasan (el-Basrî), İmrân b. Husayn el-Huzâî'den naklediyor: Bir kaç kişiyle beraber cihâda çıkmak üzere Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'den binek istemeye geldik de kendisi bize: "Size vereceğim bir binek yoktur, vallahi sizi taşımam" dedi. Bir kaç gün Öyle kaldık. Daha sonra zekat olarak verilen develer geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana haber gönderip emrime üç beyaz hörgüçlü deve verdi: Biz onlarla yola çıktık.

Arkadaşlarıma: "Vallahi bu bineklerin hayrını göreceğimizi zannetmiyorum, zira Resûlullah (sallallahu aleyhi vesilem) bizi taşımayacağına dair yemin etti; belki de unutmuştur, hadi gidip O'na yeminini hatırlatalım" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e gidip: "Yâ Resûlallah! Bizi taşımıyacağına dair yemin etmiştin" dedik. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ben yeminimin farkındayım, sizden kim bir hususa yemin eder de başka bir

hususun daha hayırlı olannu yapsın ve yeminine kefaret versin. [36] (Ebû Ya'lâ)

1737. İbn Ebi'l-Huvâr (Benî Âmir'in azatlı kölesi) der ki: el-Hâris b. Mâlik b. el-Barsâ'mn Jpc mevsiminde insanlara şöyle seslendiğini duydum: "Kim yalan yere yemin edip bir müslümamn hakkını gasp etme yoluna giderse kendisine öfkelenmiş halde Allah Teâla'nın huzuruna çıkacaktır. " (el-Humeydî)

1738. Ebû't-Teyyâh bildiriyor: Rufay' Ebû'l-Âliye'nin şöyle dediğini işittim: Ebû Abdurrahman (İbn Mes'ûd) şöyle dedi: "Yalan yere yemini, kefareti olmayan günahlardan sayardık." Ona: "Yalan yemin nedir?" diye sorduğumuzda şöyle cevap verdi: "Kişinin yemin etmek suretiyle başkasının hakkını gasp etmesidir." (Ahmed b. Menî') [37]

1739. Ebû Seleme, Zeyd b. Sâbit'in şöyle dediğini nakleder: "Yemin kefareti olarak fakir birine bir müd oranında buğday vermek yeterlidir." (el-Hâris) [38]

Adak

1740. Abdullah (b. Mes'ûd) şöyle der: "Adak (bağlayıcılık hükmü açısından) yemindir.[39] (Müsedcfed)

1741. Ebû Süfyân, Câbir'den bu sözün aynısını rivayet etmiştir. (Müsedded)

1742. İkrime b. Hâlid naklediyor: Bir adam, Buvâne denilen bir yerde bir kaç deve keseceğine dair adak adadı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: "içinde Cahiliye dönemine ait duyguları besleyerek yemin

ettin mi?" diye sordu. Adam: "Hayır" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "O zaman adağım yerine getir ve develeri kes!" buyurdu.[40] (Müsedded)

1743. Abdullah b. Mâlik bildiriyor: Ukbe b. Âmir'in kız kardeşi yaya ve başı açık vaziyette hacca çıkacağına dair adakta bulundu. Peygamber (sallallahu aleyhi veseHem)'e haber vermesi üzerine şöyle buyurdu: "Ona şöyle: Başını örtsün, bineğine binsin ve üç gün oruç tutsun.[41] (Müsedded)

1744. İbn Abbâs, Sinan b. Abdullah el-Cühenî'den naklediyor: el-Cühenî'nin halası el-Furay'a Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e gelip: "Yâ Resûlallah! Annem öldü, yerine getirmediğim adağı vardı. Ben onun yerine adağını yerine getirsem kabul olur mu?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Peki annenin üzerinde olan bir borcu sen ödeseydin bu, yerine gelmiş olmaz mıydı?" Kadın: "Evet" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "O halde Allah borcu kabul etmeye daha layıktır" buyurdu. Bu defa kadın: "Yâ Resûlallah! Annem vefat ettiğinde üzerine Kabe'ye gitme adağı vardı" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sen onun yerine gidebilir misin?" diye sordu. Kadın da: "Evet" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem): "O halde annenin yerine git" dedi.[42] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

1745. Ebu'l-Cüveyriye der ki:[43] Abdullah b. Bedir'den Resûlullah (sallallahu aleyhivesellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Allah'a isyanın söz konusu olduğu hususlarda adak olmaz. [44]

İbn Abbâs'ın: "Kefaret olarak bir deve kesmesi gereken kişinin deve bulamaması durumunda sekiz koyun kesmesi gerekir" hadisi [45] hac

bölümünün kurban başlığı altında geçmiştir.[46] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe}

1746. Fâtıma binti Kays, Resûlullah (sallahu aleyhi vesellem)'in bir orduyu cihâda gönderirken sonra şöyle buyurduğunu nakleder:

Onlardan İyİ bir haber alırsam Allah Teâlâ'ya hakkıyla hamd edeceğim" Kendisine orduyla ilgili iyi bir haber gelince şöyle buyurdu: "Allahım! Bir şükran olarak hamd sadece Sana mahsustur ve bir İhsan olarak minnet sadece Sanaldır" Bunun üzerine Ömer b. el-Hattâb, O'na: "Yâ Resûlallah! Sen şöyle demiştin: Onlardan bana iyi haber gelirse Allah'a hakkı ile hamd edeceğim diye hatırlatınca Allah'ın Resulü (saDaüahu aleyhivesellem): "Bir şükran olarak hamd sadece Allah'a mahsustur, fazl ve ihsan olarak minnet sadece Sana'dır" buyurdu. [47] (el-Hârİs)

ŞER'Î CEZALAR (HADLER)

Müslümanın Kanı ile Irzının Haram Kılınışı

1747. Mutarrif b. Abdullah b. eş-Şıhhîr naklediyor: Ammar b. Yâsir'in şöyle dediğini işitim: Bir defasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize şöyle bir hutbe îrâd etti: "Bugün günlerden ne?" Biz: "Kurban günü" dedik. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bu ay hangi ay?" diye sordu. Biz: "Haram aylardan Zilhicce ayıdır" dedik. Bu defa Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bu şehir hangi şehir?" diye sordu. Biz: "Haram beldedir/şehirdir" dedik. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bu gününüzün, bu ayınızın ve bu şehrinizin haram/kutsal oluşu gibi kanlarınız, mallarınız ve ırzlarınız da haramdır/kutsaldır. Burada bulunanlar bulunmayanlara bunu iletsin" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [48]

Abdullah b. ez-Zübeyr'den nakledilen hadis, Mekke'nin haram/kutsal belde oluşu ile ilgili bölümde geçmişti. [49]

Aynı şekilde İbn Ömer'in hadisi de o bölümde geçmişti. [50]

1747M. Huceyr, babasından Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem)'in Veda haccında şöyle bir hutbe îrâd ettiğini nakleder: "Ey insanlar! Bu şehir hangi şehirdir?..." Yukarıdaki hadisin benzerini nakletmiş ve şöyle bir ilavede bulunmuştur: "Benden sonra birbirinizin boyunlarını vuran kâfir kimselere dönmeyin." (el-Hâris) [51]

1748. Tâlib b. Selmâ naklediyor: Bana ailemden birisinin, dedesinden naklettiğine göre kendisi Resûlullah (sallahu aleyhi vesilem/in Veda haccında şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "îyi bilin ki bu şehrin ve bu günün kutsallığı gibi mallarınız ve kanlarınız, birbirinize haramdır/kutsaldır. Sakın benden sonra birbirinizin boyunlarını vuran kâfirlere dönmeyin. Burada bulunanlar bulunmayanlara bunu iletsin. Bundan sonra sizinle burada bir araya gelip gelmeyeceğimi bilmiyorum, Şâhid ol Allahım! Tebliğ vazifemi yerine getirdim (EbûYa'lâ) [52]

1749. Ibn Ömer naklediyor: Bu sûre (Nasr sûresi), Resûlullah (sallallahu aleyhi vesdlem)'e kendileri Veda haccını ifa ederken Mina'da teşrik günlerinin ortalarında inmişti. Sûre indiği zaman ResûluUah (sallallahu aleyhi veseüem) bu haccm Veda haccı olduğunu anladı. el-Kasvâ bineğinin kendisi için hazırlanmasını istedi. Bineğine binip Akabe'de insanları bekledi. Herkes orada toplandı. Resûlullah (saüallahu aleyhi veselfem) Allah'a hamdü senada bulunduktan sonra şöyle buyurdu: "Ey insanlar! Cahiliye döneminde işlenmiş her türlü kan davası ayağımın altındadır. Ayağımın altına aldığım ilk kan davası İyâs b. Rabîa b. el-Hâris'in kan davasıdır. Kendisi Benî Leys'in yanında çocuğuna süt anne ararken Müzeyi onu öldürmüştü. Aynı şekilde ayaklarımın altına aldığım ilk faiz el-Abbâs b. Abdülmuttalib 'in faizidir. Size ait olan sadece ana paranızdır, ne zulm edin, ne de zulme uğrayın." (Ebü Bekir b. Ebî Şeybe) [53]

1750. Hz. Âişe naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellern)'in kılıcının kabzasında şöyle yazıyordu: "İnsanların en azgını, kendisine el uzatmayan birisine vuran, kendisini öldürenden başkasını öldüren ve

kendisine in'amda/ihsanda bulunanlardan başkasıyla dost olan kimsedir. Kim bunları yaparsa Allah ve Resulünü inkar etmiş olur ve Allah ondan hiç bir şey kabul etmeyecektir. " Hadisin başka bir rivayetinde: "Müminlerin kanlan birbirlerine denktir, en zayıflan aralarını bulmaya çalışır.[54] (Ebû Ya'lâ)

1751. Vâbisa'nm (İbn Ma'bed) kurban bayramında (veyahut Ramazan bayramında) insanlara şöyle dediği rivayet edilmiştir: Ben, Resûlullah (saMahu aleyhivesellem)'in Veda haccmda şöyle dediğini işittim: "Bugün günlerden ne?" Oradakiler: "Kurban günü" dediler. Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem): "Bu ay hangi ay?" diye sordu. Oradakiler: "Haram ayıdır" dediler. Devamla: "Bu şehir hangi şehir?" diye sordu. Onlar: "Mekke'dir" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Bu gününüzün, bu ayınızın ve bu şehrinizin haram (kutsal oluşu gibi kanlarınız mallarınız ve ırzlarınız da haramdır) kutsaldır. Burada bulunanlar bulunmayanlara iletsin!" (Ebû Ya'lâ)

1752. Cafer b. Burkân'm rivayetinde ibare şöyledir: Salim b. Vâbisa b. Ma'bed, Rakka denilen yerde insanlara bayram namazı kıldırdı... Aynı hutbede Vâbisa şöyle demiştir: "Şahit tutulduğunuz gibi ben de sizi şâhîd tutuyorum. Biz şu anda size o tebliği yapıyoruz, o mesajı iletiyoruz. [55]

Özellikle Namaz Kılıyorsa Müslüman Kanının Haram Olduğu

1753. ez-Zührî naklediyor: el-Haccâc (ez-Zâlim), Îbnü'z-Zübeyr'in üstüne yürüyüp onu mağlup edince, bir adamı tutuklayıp Salim b. Abdullah b. Ömer'e öldürmesi için gönderdi. Salim o kişiye: "Müslüman mısın?" diye

sordu. Adam da: "Evet" dedi. Salim: "Sabah namazını kıldın mı?" diye sordu. Adam: "Evet" cevabını verdi. Bunun üzerine Salim: "Git, serbestsin" dedi. Bu durum Haccâc'a haber verildiğinde şöyle dedi: "Ne oldu adama?" Salim: "Ona: Müslüman mısın? diye sordum o da: Evet cevabını verdi. Sonra Sabah namazını kıldın mı? diye sordum o da: Evet cevabını verdi. Zira babam Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem)'in şöyle dediğini bana nakletmişti: Kim sabah namazını kılarsa ertesi gün sabah oluncaya (veya akşam oluncaya) dek Allah 'in himaye s indedir. Bunun üzerine Haccâc: "O, Osman'ın katillerindendir" deyince Salim: "Ben, Osman'ın velisi değilim ki, onun katillerini öldüreyim" dedi. Bu hadis Sâlim'in babası Abdullah b. Ömer'e aktarıldığında hemen oğlu Sâlim'in yanma gitti. Vardığında oğlu kendisine olup biteni anlattı. Bunun üzerine babası şöyle dedi: "Selâmette kalasın diye sana Salim adını taktım, selâmette kalasın diye sana Salim ismini koydum." (Muâz b. el-Müsennâ'mn Müsedded'in Müsned'i üzerine yaptığı ziyâdatmda geçmiştir).

İçkinin Cezası

1754. ez-Zührî naklediyor: Resûlullah (sallahu aleyhi vesellera) içki cezasına yönelik bir müeyyide uygulamamıştır İlk olarak Ebû Bekir kırk sopa vurulmasını emretti. İbn Şihâb der ki: es-Sâib b. Yezîd söyle der: Ebû Bekir'den sonra Ömer seksen sopa vurulmasını emretti, ondan sonra Osman seksen ve kırk olmak üzere ikisini de uyguladı: Ona kendinden geçmiş sarhoş getirildiğinde seksen sopa, hafif içmiş getirildiğinde ise kırk sopa cezasını uygulamıştır. (İshâk) [56]

1755. Ümmü Eymen, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in Ehl-i Beyt'inden birine şöyle dediğini işitmiştir: "Sakın içkiye yaklaşma; zira içki her türlü kötülüğün anahtarıdır..." (Abd b. Humeyd) [57]

1756. ez-Zührî naklediyor: Bana ulaştığına göre Hz. Ömer, İbn Ömer ve Osman içki cezasını kırk sopa olarak uygulamışlardır. (Müsedded) [58]

1757. el-Alâ b. Bedr der ki: Adamın biri içki veya şıra içmiş ve Hz. Ömer'e getirilmişti. Adam helâl bir şey içtiğini iddia ediyordu. Adamın sözü Ömer'e yaptığından daha ağır gelmişti. Durumu istişare ettikten sonra seksen sopa vurulmasını kararlaştırdı. Bundan sonra seksen sopa sünnet/ âdet olmuştu. (Müsed) [59]

1758. Abdullah b. Amr, Resûlullah (sallallahu aleyhi vB3ellem)'in buyurduğunu naklediyor: "Kim İçki içerse ona seksen değnek atın! [60] (EbûYa'la) [61]

1759. İbn Ebî Müleyke naklediyor: İbnu'n-Nuaymân içki içmiş vaziyette Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in huzuruna getirildi. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) evde bulunanlara emredip ona vurmalarını emretti. Evdekiler kalkıp ona elleriyle, hurma dallarıyla ve ayakkabılarla vurdular. Hadis mürseldii. Bunu Buharı, İbn Ebî Müleyke'den, o da Ukbe b. el-Hâris'ten muttasıl olark tahrîc etti ve en sonuna "Ben de ona vuranlar arasmdaydım" ibaresini ekledi. (Müsedded)

1760. Ebû Seleme b. Abdurrahman, Resûlullah (salbllahualeyhivselin Şöyle buyurduğu nakleder: "kim içki içerse ona sopa vurun, şayet dördüncü kez İçerse onu öldürün. " Hadis milrseldii. (Müsedded) [62]

Yetimlere Ait Olsa Dahi İçki Satışının Haram Olduğu

1761. Cafer b. Muhammed, babasından naklediyor: Bir adam Resûlullah (saUallahıı aleyhi veseHem)'e bir tulum içki hediye etti. Resûlullah (sallahu aleyhi veseHem) satılmasını emretti. Hediye eden kişi çekip gittikten sonra Resûlullah (saDaHahu aleyhi vesellem): "Onun içilmesini yasaklayan, satılmasını da yasaklamıştır" deyip ağzının açılmasını ve dökülmesini emir buyurdu. (Müsedded) [63]

1762. Isâ b. Câriye naklediyor: Adamın biri Hayber'den içki getirip müsîümanlara satıyordu. Bir defasında bir yük içki alıp Medine'ye geldi. Yolda müslümanlardan birisi onunla karşılaşıp: "Ey falan! İçki haram kılındı" dedi. Adam içkiyi indirip, üzerini elbiselerle kapattı ve Resûlullah (sallahu aleyhi veseUem)'e geldi: "Yâ Resûlallah! içkinin haram kılındığını duydum doğru mudur?" diye sorunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Evet" buyurdu. Adam: "Aldığım kişiye geri iade edeyim mi?" diye sordu. Resûlullah (saUaUahu aleyhi vesellem): "Hayır, onu geri vermek doğru değildir" dedi. Bu defa adam: "Karşılığını göreceğim birisine hediye edeyim mi?" diye sordu. Resûlullah (saflallahu aleyhi vesellem): "Hayır" dedi. Adam: "Himayemde olan yetimlere ait hisse var içinde" deyince Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem): "Bize Bahreyn'den mal geldiği zaman senin yetimlerin zararını telafi ederiz" buyurdu. Bu defa adam: "Yâ Resûlallah! Kapları kullanılabilir durumda." Bunun üzerine kapların kapaklan açılıp vadiye akıtıldı. (Ebû Ya'la) [64]

Kaplar [65]

1763. Ebû Hâcib, Ğifâr kabilesinden bir sahabiden nakllediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tahta oyuk veya ziftli kap, kabak oyuk ve yeşil testi içine kurulan şırayı yasaklamıştır. (Müsedded ve Ebû Ya'lâ) [66]

1764. Saîd b. el-Müseyyib naklediyor: Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem), yeşil testi içinde yapılan şarabı yasaklamıştır. Aynı şekilde kabak oyuk ve ziftle sıvanmış kaplar içinde imâl edilen şırayı da yasaklamıştır. Ben: "Kurşun testiler içerisine akşam şıra koyar, sabahleyin de içerdik" deyince; "Allah'a yemin olsun ki, bu şaraptır" dedi. Ben: "Ne?!" deyince o: "Sabah koyup akşam içtiği şıradır" dedi. (Müsedded) [67]

1765. Ebû Mûsâ der ki: ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem)'in oruç olmadığı anı kollayıp O'na testi şırası getirdim. ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem) ondan alıp ağzına, yaklaştırdığında şıranın köpürdüğünü gördü ve: "Şunu al, dök, zira bu, Allah'a ve ahiret gününe inanmayan kişinin içeceğidir. [68] (Ebû Ya'lâ)

1766. Ebû Hureyre, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e bir testi şıra getirdiğini ve Allah'ın Resûlü'nün kendisine yukarıdaki sözün aynısını söylediğini nakleder. (Ebû Ya'lâ) [69]

1766M. el-Eş'as b. Umeyr el-Abdî, babasından naklediyor. Peygamber (sallallahu aleyhi vesdaaj[e Abdülkays kabilesinden bir heyet geldi. Görüşmeden sonra aynlmak istediklerini birbirlerine: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'den bir çok şey sorup cevabını aldınız. Ona şırayı sorun." Gelip: "Yâ Resûlallah! Biz kirli bir çevrede oturuyoruz, bize şıradan başkası iyi gelmez" dediklerinde ResûluUah (sallalîahu aleyhi vesellem): "Ne

içiyorsunuz?1' diye sordu. Onlar da: "Hurma veya üzümden yapılan şıra" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Hangi kap İçerisinde yapıyorsunuz?" diye sordu. Onlar da: "Tahta oyuk içerisinde yapıyoruz" dediler Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhiveseEem): "İçmeyin!'1 dedi. Resûlullah (sallalbhualeyhivesellemj'in yanından çıkıp gittiler ve birbirlerine: "Allah'a yemin olsun ki, bu durumu insanlarımıza anlatmayın!" dediler. Tekrar dönüp Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e meseleyi bir daha dile getirdiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de aynı cevabı verdi. Sonra tekrar dönüp Resûlullah (sallallahu aleyhi veseliem)'e geldiler. O da onlara şu cevabı verdi: "Tahta oyuk içindeki şırayı içmeyin ki, sarhoş olup içinizden birisi kıyamet gününe kadar topal kalacak şekilde amca oğlunu vurmasın" Bunun üzerine gülüşmeye başladılar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Neye gülüyorsunuz?" diye sordu. Onlar da şu cevabı verdiler: "Yâ Resûlallah! Seni hak ile gönderen Allah'a yemin olsun ki, biz tahta oyuktan şıra içip sarhoş olmuş ve birbirimizle kapışmıştık; şu zat da kıyamete kadar topal kalacağı bir darbe yemişti." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [70]

1767. el-Eşec el-Asarî, Abdülkays kabilesinden bir grup insanla Hz. Peygamber'i (saHallahu aleyhi vesellem) ziyaret etmek üzere gitti. Medine'ye vardıklarında develerinden iner inmez, üzerlerindeki yolculuk elbiseleriyle Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) yöneldiler. el-Asarî ise, hem kendi devesini, hem de arkadaşlarının develerini bağladıktan sonra heybesinden elbiselerini çıkarıp Hz. Peygamber (saMlahu aleyhi vesellem)'in önünde giyindi. Sonra O'na gidip selam verdi. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onlara şöyle buyurdu: "Ey Abdülkays topluluğu! Yüzlerinizin renginin değiştiğini görüyorum, nedendir?" Onlar

da: "Ey Allah'ın Peygamber! Biz kirli bir çevrede oturuyor ve âdeta iç organlarımızı paramparça eden şıra içiyorduk. Siz bize şırayı yasaklayınca biz de vazgeçtik, yüzümüze yansıyan budur." Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Şıranın içine konduğu kaplar hadd-i zâtında bir şeyi helâl ya da haram kılmaz, ancak sarhoşluk veren her şey haramdır. İçki içip arkasından sarhoş olmanız ve birbirlerinizle didişmeniz sonucunda birbirinizin üzerinize atlayıp kılıçla arkadaşınızı vurmanız ve bacağım kesmeniz uygun bir hareket değildir." Topluluk içerisinde böyle bir duruma maruz kalan bir topal da vardı. (Ebû Yala) [71]

1768. Katâde naklediyor: Enes'e testi şırasını(n hükmünü) sordum. Bana: "Peygamber (sallallahu aleyhi vesellemi'den hakkında herhangi bir şey duymadım" cevabını verdi. Enes de ondan hoşlanmazdı.

(Ebû Dâvud et-Tayâlisîve Ebû Ya'lâ) [72]

1769. Talk b, Ali naklediyor: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem/in yanında oturuyorduk, bir süre sonra Abdülkays kabilesinden bir heyet geldi. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onlara: "Hayırdır, yüzleriniz sararmış, karınlarınız şişmiş ve damarlarınız, açığa çıkmış gözüküyor?" deyince onlar da: "Temsilcimiz sana gelmiş ve bize yarayan şıranın hükmünü sana sormuş ta sen yasaklamışsın. Biz kirli bir çevrede oturan kimseleriz" dediler. Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "O halde size yarayan şeyi için!" buyurdu. (Müsedded) [73]

1770. Asım b. Ömer der ki: Enes'e: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) toprak kapta kurulan şırayı yasakladı mı?" diye sordum, (veya başkaları sordu) Enes: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu nasıl

haram kıldı ki, Allah'a yemin olsun ki, O onu hiç görmedi" dedi (Ahmed b. Menî') [74]

1771. Abdurrahman b. Suhâr el-Abdî, babasından naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhiveselkm)'e: "Ben çok hasta bir adamım, içerisine şıra koyacağım bir testi için izin ver" dedi. O da ona izin verdi. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [75]

1772. Abdullah b. Muğaffel der ki: "Resûlullah (salkllahuale^ivesellem/in testi şırasını hem yasakladığını, hem de içilmesine müsade ettiğini duydum.[76] (el-Hâris) [77]

İçkinin Haram Kılınışı

1773. Ebû Tevbe el-Basrî der ki: İbn Ömer'in şöyle dediğini işittim: İçkiyle ilgili üç âyet nazil oldu, ilk inen: "Sana içkiyi ve kuman sorarlar..." ayetidir.[78] Bunun üzerine: "İçki yasak kılındı" denilmeye başladı. İnsanlar: "Yâ Resûlallah! Bizi bırak da Allah Teâlâ'nın buyurduğu gibi içkiden yararlanalım" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ise sustu. Daha sonra: "Sarhoş iken namaza yaklaşmayın [79] âyeti nazil oldu. Yine insanlar: "Artık içki haram kılındı" demeye başladılar. "Yâ Resûlallah! Namaz esnasında içmeyeceğiz [80] deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine sustu ve bir şey söylemedi. Arkasından: "Ey iman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar (putlar) fal ve şans okları birer şeytan işi pisliktir, bunlardan uzak durunuz [81] âyeti nazil olunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Artık içki (kesin olarak) haram. kılındı" buyurdu. Daha sonra

bir adama Şam'dan tulumlar dolusu şarap geldi, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekir ve Ömer'le beraber kalkıp.[82] (Ebû Dâvud et-Tayalisî)

1774. Temîm ed-Dârî naklediyor: O, her yıl Peygamber (sallalkhu aleyhi vesd2em)'e bir tulum şarap hediye ederdi. İçki yasağı ile ilgili âyet nazil oldu. Akabinde birisi Peygamber (saüaUahu aleyhi vesellern)'e hediye içkiyi getirince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tebessüm etmeye başladı ve hediye sahibine: "Sen gittikten sonra içki haram kılındı" buyurdu. Adam: "Yâ Resûlallah! Onu satıp parasını kullanayım" deyince Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Allah Yahudileri lanetledi; zira onlara sığır ve koyunların iç yağlarını yemeleri haram kılmıştı da onlar o yağları eritip sattılar. Allah Teâlâ içkiyi de, ondan elde edilecek bedeli de haram kılmıştır" buyurdu. (Ebû Yala) [83]

1775. Ebû Hureyre naklediyor: Adamın biri Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e her yıl bir tulum içki hediye ederdi. Adam, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e bir yıl bunu hediye etti. Arkasından içki haram kılındı. Adam Resûlullah (salbllahu aleyhi veseDem/e: "Satmayayım mı?" diye sorunca Peygamber (saMlahu aleyhi vesellem): "Onun içilmesini haram kılan, satılmasını da haram kılmıştır" buyurdu. Bunun üzerine adam: "Onu başka bir şey karşılığında Yahudilere vereyim mi?" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Onu haram kılan, başka bir şey karşılığında Yahudilere verilmesini de haram kılmıştır" buyurdu. Bu defa adam: "Peki ne yapayım?" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: "Onu Mekke vadisine dök!" buyurdu. (e!-Humeydî ve İbn Ebî Ömer) [84]

1776. Mâlik b. es-Sabbâh, Sakîfli bir adamdan naklediyor: Bir adam Peygamber Sallallahu aleyhi vesellem)'e gelip: "Yâ Resûlallah! Malımı getirdim" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Malın nedir?" diye sordu. Adam da: "İçki" dedi. Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) adama: "Onu alıp Mekke vadisine git ve oraya dök!" dedi. Adam vadiye doğru yola çıktı, ancak yolda karar değiştirip Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e tekrar döndü. "Yâ Resûlallah! Benim ailemin bundan başka bir şeyi yok" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: "Mekke vadisine çık ve orada kapaklarım açıp dök!" buyurdu. Adam gidip vadiye döktü. Daha sonra Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e gelip: "Yâ Resûlallah! Onları vadiye döktüm" dedi. Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) koltuk altı görünceye kadar ellerini kaldırıp: "Allahım! Falancaya ve falancanın ailesine fazlu kereminden ihsan eyle ve onları zengin kıl!" diye dua etti. Râvi der ki: O aileye mensup olan kişi, dünyadan ayrılıp gittiğinde bin deve miras bıraktı. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [85]

İçki İçmekten Sakındırmak

1777. Abdullah b. Amr, Resûlullah (sallallabu aleyhi veseUemj'in şöyle buyurduğunu nakleder: "İçki içen puta tapan gibidir, içki içen Lât ve Uzza'ya tapan gibidir." (el-Hâris) [86]

1778. İbn Ömer, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem/in şöyle buyurduğunu nakleder: "Â7m az olsun, çok olsun içki içerse, kıyamet günü

Allah Teâla ona cehennemdeki kaynar sudan içirecektir. " (Ahmed b. Menî' ve Ebû Ya'lâ) [87]

1779. Ebû Saîd el-Hudrî, Resûlullah (sallallahu alhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "içkiden vücudunda bir şey kaldıkça/var oldukça Allah, içki içenin namazını kabul etmez." (Abd b. Humeyd) [88]

1780. İyâz b. Ganem, Resûlullah (saüallahualeyhivesel]em.)'in söyle buyurduğunu işitmiştir: "Kim içki içerse Allah Teâlâ kırk gün namazını kabul etmez, o hal üzere ölürse cehennemliktir. Şayet tövbe ederse, Allah Teâlâ tövbesini kabul eder. Ardından ikinci kez içerse yine Allah Teâlâ kırk gün namazını kabul etmez. Bu hal üzere ölürse yine cehennemliktir. Şayet tövbe ederse, Allah Teâlâ tövbesini kabul eder. Bundan sonra üçüncü kez veya dördüncü kez içerse ona cehennem halkının irin suyunu içirtmek Allah 'a vâcib olur. [89] (Ebû Ya'lâ)

1781. Sehr b. Havşeb, İbn Abbâs'dan bu hadisin benzerim rivayet etmiştir.[90] (Ebû Ya'lâ)

1782. Osman b. Ebi'l-Âs, Resûlullah (sallahu aleyhi veellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Zina çocuğu, anne-babasına isyan eden ve içki tiryakisi olan cennete girmeyecektir." O'na: "Yâ Resûlallah! İçki tiryakisi olmanın ölçüsü nedir?" diye sorulduğunda şu cevabı verdi: " Üç yıl, her yıl bir defa. [91] (Ebû Ya'lâ)

1783. Enes, Resûlullah (saDallahualeyhivesellem)'in şöyle buyurduğunu.pakleder: "Kim dünyadan sarhoş ayrılırsa, mezara sarhoş olarak sokulur/ girer, aynı şekilde mezarından sarhoş olarak diriltilir ve sarhoş olarak ateşe atılması emredilir. Orada sarhoş (sekrân) diye bir dağa

atılacaktır ki o dağda irin ve kan akan bir pınar vardır, yer gök sürdükçe yemekleri ve içecekleri o irin ve kan olacaktır. [92] (Ebü Ya'lâ)

Her Sarhoşluk Veren Şeyin Haram Olduğu; Şıra ve Karışımların Yorumlanması

1784. Süfyân b. Vehb el-Havlânî bildiriyor: Şam'da Ömer b. el-Hattâb ile beraberdim. Müslümanların himayesinde yaşayan zimmîler Hz. Ömer'e şöyle dedi: "Siz bizden bütün Müslümanlara bal temin etmemizi istediniz. Ancak biz bal bulamıyoruz." Bunun üzerine Hz. Ömer: "Müslümanlar daha önce yaşamadıkları bir bölgeye gittiklerinde oranın saf suyunu içmek onlara ağır gelir. Bu anlamda midelerini ıslah edecek başka bir şey içmeleri gerekir" dedi. Onlar da: "Yanımızda üzümden yaptığımız bala benzer bir içecek var" deyince Ömer: "Getirin bakalım" dedi ve parmağını kabın içine batırıp onu bal gibi yukarıya çekmeye başladı. "Develere sürülen katran gibi sanki" dedi ve su getirilmesini istedi. Üzerine su döküp karıştırdı, içip arkadaşlarına içirdikten sonra: "Ne kadar hoş!" dedi ve: "Bunlardan Müslümanlara tedarik edin!" talimatını verdi. Zimmîler de bu içeceği Müslümanlara temin ettiler ve bir süre onu içtiler. Daha sonra bir adam bu içecekten sarhoş oldu. Müslümanlar kalkıp ayakkabılarıyla adamı dövdüler ve "Sarhoş olmuş!" demeye başladılar Adam da: "Beni öldürmeyin, Allah'a yemin olsun ki, Ömer'in bize tedârik ettiği içecekten başka bir şey içmedim" deyince Ömer kalkıp şöyle bir hutbe îrâd etti: "Ben beşerim, ne bir helâl emredebilir, ne de haram kombilinin. Kendisine vahiy inen

Resûlullah (sallallahu aleyhi veselkm) bu dünyadan göçüp gitmiş, vahiy de sona ermiştir" dedi ve elbiselerini silkeleyerek: "Haram olan bir şeyi size helâl kılmaktan Allah'a sığınırım, onû bir daha içmeyin, ben insanların buna alışmalarından korkuyorum. Zira Resûlullah (salMahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: Her sarhoşluk veren her şey haramdır. Artık onu bırakın." Daha sonra Muaviye geldi, o içeceğin tatlı olanını içti. (Ishâk) [93]

1785. Süfyân b. Vehb el-Havlânî, Ömer b. el-Hattâb'm söyle dediğini nakleder: Resûîullah (sallallahu aleyhi veseUemin şöyle buyurduğunu işittim: "Her sarhoşluk veren şey haramdır." (Ebü Ya'lâ)

1786. Sa'd b. Ebî Vakkâs şöyle der: "Ben size çoğu sarhoşluk veren şeyin azını da yasaklıyorum." (Ishâk) [94]

1787. Safvân b. Muhriz der ki: (Ebû Musa) el-Eş'arî, Basra minberinden îrâd ettiği hutbesinde şöyle dedi: "Medine'de haram kılman içki, yaş ve normal hurmadan imal edilen içki idi." (Ebû Dâvud et-Tayalisî) [95]

1788. Vâil b, Hucr, Peygamber (saUalbhu aleyhi veseUem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "İslam'da, ne zekat memurunun uzak bir yere konaklayıp aracılar vasıtası ile zekatları toplama hakkı vardır, ne mal sahibinin zekat memuruna zorluk çıkarma hakkı vardır, ne zekat vermekle yükümlü kimsenin malını zekat memurundan gizlemesi vardır, ne de mehir olmaksızın değiş-tokuş usulü evlilik yapmak vardır. Sarhoşluk veren her şey haramdır. " (el-Hâris)

1789. Ebû Useyd es-Sâidî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhivesellem) yaş hurma ile üzüm (hoşaflarının) karışımını yasakladı.

(Ebû Yala) [96]

1790. Ümmü'd-Derdâ der ki: "Suyunun üçte ikisi gidip üçte biri kalıncaya kadar Ebû'd-Derdâ'ya (hurmadan) hoşaf/şıra kaynatırdım." (Müsedded) [97]

1791. Süveyd b. Gafele naklediyor: Ebû'd-Derdâ içi ziftlenmiş toprak kap (testi) içinde şıra içerdi. (Müsedded)

1792. Vâsıl b. Abdurrahman naklediyor: İbn Abbâs'm şöyle dediğini işittim: "İçki (içmek) büyük günahlardandır.[98] (Müsedded)

1793. İbn Abbâs, Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vssellem)'in şöyle buyrduğumı nakleder: "Aklı başından gidinceye kadar içki içen kimse büyük günahlardan birini işlemiş olur. " (Ebû Ya'lâ) [99]

1794. Hz. Aişe, Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem)'İn şöyle buyurduğunu nakleder: "İçerisinde şıra denilen içecek olan kap yüzükoyun ters çevrildiği gibi, ilk tersyüz edilecek olan İslam'dır. " (Ahmed b. Menî') [100]

el-Kâsım b. Muhammed, Âişe'den aynı hadisi nakletmiştir. (Ebü Ya'lâ) [101]

Sarhoşluk Vermeyen İçeceğin İçilebileceği

1795. Talk b. Ali der ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanında otururken Abdülkays kabilesinden bir heyet geldi. Peygamber (sallallahıı aleyhi vesellem) onlara: "Hayırdır, bakıyorum da yüzleriniz sararmış, karınlarınız şişmiş ve damarlarınız açığa çıkmış?!" deyince

onlardan biri şu karşılığı verdi: "Reisimiz size gelip bize yarayan şarabın içilip içilemeyeceğini sormuş, siz de yasaklamışsınız. Biz kirli bir çevrede oturuyoruz." Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Hoşunuza gideni ve s İze yarayanı için!" buyurdu.

(Ebû Ya'lâ) [102]

1796. Ebû Vâil der ki: Ömer b. el-Hattâb ile beraber Şam'a cihâda çıktım. Bİr yerde konakladık. O bölgenin reisi Hz. Ömer ile görüşmeye geldi. Ömer'i görüce ona secde etti. Ömer: "Bu secde neyin nesi?" diye sorunca adam: "Biz kralları böyle karşılarız" dedi. Bu defa Ömer: "Seni yaratan Rabbine secde et!" dedi. Daha sonra adam Ömer b. el-Hattâb'a: "Ey mü'minlerin emiri! Size bir yemek yaptırdım, teşrif eder misiniz?" dedi. Hz. Ömer ise: "Senin evinde Acemlerin resimleri var mı?" deyince adam: "Evet" dedi. Ömer: "O zaman senin yemeğinize ihtiyacımız yok, ancak eve gidip bize bir çeşit yemek gönder, başka bir şey gönderme" dedi. Adam gidip Ömer'e yemek gönderdi. Ömer de yedi. Daha sonra Ömer hizmetini gören kişiye: "Azığında o şıradan bir şey var mı?" diye sordu. O da: "Evet" dedi. Çocuk getirip içeceği bir kaba döktü. Ömer şırayı koklaymca, kokusunu beğenmedi. Üzerine üç defa su ilave etti. Sonra içip şöyİe dedi: "Eğer içecek konusunda içinize bir kuşku düşerse, onu böyle bir muameleye tâbi tutun (sulandırın)." (Müsedded)

Kaplar [103]

1797. Meryem binti Târik şöyle der: Ensar'dan bir grup kadınla beraber Aişe'nin yanma gittik. Kadınlar Âişe'ye içki kaplanyla ilgili sorular

sormaya başladılar. Âişe şöyle dedi: "Ey müminlerin kadınları! Siz, Resûlullah (sdlaüabn aJeyhi vesellan)'in döneminde birçoğu olmayan kaplarla ilgili sorular soruyorsunuz, sizi sarhoş eden her türlü içecekten uzak durun, şayet testinizin suyu dahi size sarhoşluk veriyorsa ondan da uzak durun, zira her sarhoşluk veren şey haramdır.[104] (Müsedded)

1798. Hz. Aişe şöyle der: "Sarhoş eden hiç bir şeyi helal saymam, velev ki ekmek olsun, ya da su!" (Müsedded)

1799. el-Kâsım ve Salim,[105] Peygamber şöyle buyurduğunu naklediyorlar: Her sarhoşluk veren şey haramdır [106] (Müsedded)

Su Kaplarına Şıra Koymak ve Bu Meselenin Aslı

1800. Abdurrahman b. Cevşen der ki: Ebû Bekre'ye testi içerisinde şıra yapılırdı. Bir gün Ebû Berze uzun bir süreliğine gittiği yerden dönmüştü. Evine vardığında Meyye adında bir kadına Ebû Bekre'yi. ve onun halini sordu. Daha sonra gözü içinde şıra bulunan bir testiye ilişti. Kadına: "Bu testi nedir?" diye sordu. Kadın da: "Ebû Bekre'ye ait şıradır" dedi. Kadına: "Keşke onu bir su tulumuna koysan" dedi ve çıkıp gitti. Kadın şıranın bir su tulumuna konulmasını emretti. Sonra alıp onu bir yere astı. Ebû Bekre geldiğinde, ona Ebû Berze'nin geldiğini ve evlere uğradığını haber verdi. Daha sonra Ebû Bekre su tulumunu görünce şöyle dedi: [107] "Ben bu kaptan asla içmeyeceğim; bal şarap testisine konsa o bal haram, içki.de su kabına konsa o bana helâl mı olacak?! Zira bize yasaklanan kaplan biliyoruz, bize kabak oyuğu, ahşap oyuğu, sırlı yeşil testi, içi zift

sıvalı testi yasaklanmıştır. Kabak oyuğuna gelince, bizler Taifte yaşayan Sakîf cemaati olarak üzüm salkımlarını içine boşaltır, sonra onu toprağa gömerdik ve tamamen ölünceye (dönüşüme uğrayıncaya) kadar onu bırakırdık. Ahşap oyuğuna gelince, Yemâme halkı hurma kütüğünü oyar ve içini hurma ile doldururlardı. Suyu akmeaya ve ölünceye kadar onu o hal üzere bırakırlardı. Sırlı yeşil testiye gelince, onlar bize dışarıdan içki dolu olarak gelen kaplardı. Ziftli kaba gelince, onlar da içi ziftle sıvanmış su kaplandır."

(Ebû Dâvud et-Tayalisî, Müsedded, Ahmed b. Menî' ve Bezzâr) [108]

Mürtedin/ Dinden Dönenin Hükmü

1801. Amr b. Şuayb, babasından, o da dedesinden naklediyor: Amr b. el-Âs, Hz. Ömer'e Müslüman olan, ardından küfre sapan, daha sonra tekrar müslüman olup tekrar küfre sapan ve bu eylemi defalarca tekrarlayan kimsenin durumunu iletmek üzere bir mektup yazdı ve bu kişinin Müslümanlığa kabul edilip edilmeyeceğini sordu. Hz. Ömer de ona: "Allah'ın insanlardan kabul ettiği şeyi sen de kabul et; ona İslam'ı teklif et, şayet kabul ederse aynen müslüman olduğunu kabul et, kabul etmezse kafasını uçur. [109] (Müsedded)

1802. İmrân b. Zabyân, Benî Hanîfe'den bir adamdan naklediyor: Ebû Hureyre bana şöyle dedi: "er-Reccâl'ı tanır mısın?" Ben: "Evet" dedim. Ebû Hureyre: "Ben, Resûlullah (sallaEahu aleyhi vesellem)'ın şöyle buyurduğunu işittim: "Onun cehennemdeki azı dişi Uhud dağından daha büyük olacak." Bu şahıs önce müslüman olmuş arkasından irtidâd etmiş ve

yalancı peygamber Müseylime'ye iltihak etmişti. Şöyle diyordu: "İki koç birbirleriyle kapıştı. Bana en sevimli gelecek sonuçta koçumun galip gelmesidir!" (el-Humeydî) [110]

1803. eş-Şa'bî der ki: Resûlullah (sallallahu aieyhi vesellem) vefat ettikten sonra Arap yarımadasında epey dinden dönenler oldu. Adiy b. Hatim, Tay kabilesinden bin kişi ile geldi. Ebû Bekir, Hâlid b. el-Velîd'i Yemâme'ye gönderdi. Benî Âmir kabilesinden Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem)'in vazifelendirdiği zekat memurlarını öldürmüş ve onları yakmışlardı. Ebû Bekir, Hâlid b. el-Velîd'e, Benî Âmir kabilesinin fertlerini öldürüp onları yakmasını emretti. Hâlid onları öldürdü. Kadınları bağrışmaya başladı, sonra suyun başına gelinceye kadar yoluna devam etti. Karşısına çıktıklarında Hâlid: "Allahu Ekber, Aliahu Ekber!" diye tekbir getirmeye başladı. Onlar da: "Eşhedü en lâ ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden Resûlullah" ("Şahadet ederiz ki Allah'tan başka ilah yoktur ve yine şahadet ederiz ki Muhammed Allah'ın elçisidir) dediler. Hâlid bu şehadeti duyunca onların üzerine gitmekten vazgeçti. (Ebû Ya'la) [111]

Tövbe Etmeleri İstendikten Sonra Dinden Dönenlerin Sürülmesi

1804. Kays b. Ebî Hazım naklediyor: Bir adam Benî Hanife'nin mescitlerinden birine uğradı. Mescid imamının Müseylime'nin uydurduğu şu âyetleri okuduğunu gördü: "Öğüttükçe öğütenlere, hamuru yoğurdukça yoğuranlara, ekmeği ufak ufak doğradıkça doğrayanlara, o ekmekleri lokma lokma yutanlara......" Bunun üzerine Abdullah'ı gönderdi.

Abdullah onları alıp geldi, hepsi Müseylime'nin uydurduğu âyetleri okuyorlardı. Abdullah: "Biz bu şeytanları rezil-rüzvay edecek değiliz. Onları Şam'a sürün, umulur ki Allah onları yaralamak ve veba hastalığına duçar etmek suretiyle helak eder." (İshâk) [112]

Derim ki: Dinden dönenlerle ilgili zikredilen bu olay, Ebû Dâvud ve daha başka muhaddisler tarafından Harise b. Mudarrib'den, o da İbn Abbâs'dan rivayet edilmiş

olup, içerisinde buralarda zikredilenlerden hiç biri yer almamaktadır. [113]

Mürtedin/ Dinden Dönenin Tövbesi Kaç Kere Kabul Edilir?

1805. Câbir, Resûllah aleyhi vesellemj'in dört kez İslâm'dan dönen kişinin tövbe etmesini istediğini nakleder. (Ebû Yala) [114]

Şer'i Cezayı Az Ya da Çok Uygulayanlar

Huzeyfe'nin rivayet ettiği hadis "Âdil hükümdar" bölümünde geçecektir. [115]

Şüphe Durumunda Cezanın Askıya Alınması

1806. Abdullah (b. Mes'ûd) şöyle der: "(Şüphe durumunda) Allah'ın kullarından şer'i cezaları kaldırın/askıya alın." (Müsedded) [116]

Hz. Ali'den rivayet edilen hadis "Hırsızlık" bölümünde zikredilecektir. [117]

Örtmeyi Teşvik

Bu konu ile ilgili olarak Hz. Ömer'den nakledilen hadis "nikâh bölümünün başında "veliler" bahsinde zikredilmişti. [118]

Hasta Olan Kişiye de Şer'i Cezanın Uygulanacağı

1807. İbn Abbâs naklediyor: Resûlulîah (saMahu aleyhi ve3eUem)'in Ehl-ı beytine ait bir hizmetçi zina etti de Resûlulîah (sallallahu aleyhi veseUem): "Ey Ali! Ona şer'î cezayı uygula!" buyurdu. (Hamile olması sebebiyle) Ceza doğuma kadar ertelendi. Daha sonra Hz. Ali elli sopa vurdu. Bilahare Hz. Ali, Peygamber (sallallahua]eyhive3ellem)'e gelerek durumu ona naklettiğinde Resûlulîah (sallallahualeyhivesellem): "İsabet ettin/doğru karar verdin" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [119]

1808. Abdullah b. Ebî Bekir (ki bu zat İbn Amr b. Hazm'dır) babasından naklediyor: Hz. Ömer bir adama hasta iken şer'i cezayı uyguladı ve şöyle dedi: "Kendisine şer'i ceza uygulanmadan önce ölmesinden korkuyorum." (Müsedded) [120]

Lezbiyenlik

1809. Vasile b. el-Eska' Resûlullah (sallaDahu aleyhi veseHemfin şöyle buyurduğunu nakleder: "Kadının kadınla livatası kadınlar arası zinadır. " (Ebû Ya'la) [121]

Sadece Faili Tarafından Bilinen Bir Suçu İtiraf etmenin Hükmü

1810. Huleyd naklediyor: Bir adam Hz. Ali'ye gelerek: "Ben şer'i bir suç işledim" dedi. Hz. Ali etrafındakilere: "Ona hangi suçu işlediğini sorun!" diye emretti. Ancak adam işlediği suçu söylemedi. Bunun üzerine Hz. Ali: "Vurmayın diyene kadar ona vurun!" dedi.

Haddi/ Cezayı Gerektirmeyen Günahları İşleyenler

1811. Saîd b. Abdurrahman b. Ebî'1-Amyâ naklediyor: Sehl b. Ebî Umâme b. Sehl, babasıyla birlikte Enes'in huzuruna girdi... Sabah erkenden kalkıp "Bineğimize binip etrafı ibretle izlemeye koyulalım" dediler. Enes: "Evet olur" dedi. Hepsi bineklerine binip yola koyuldular, derken ahâlisi helak olmuş, soyları kurumuş ıssız bir yerleşim birimine geldiler. Enes'e: "Bu evlerin kime ait olduğunu biliyor musun?" diye sordular. O da: "Nereden bilebilirim" diye karşılık verdi. Bunun üzerine şöyle dediler:

"Bunlar kendilerini azgınlık ve hasedin helak ettiği insanların evleri; zira hased iyiliklerin nurunu/ışığım söndürür, azgınlık ta bunu doğrular veya yalanlar; göz zina eder, aynı şekilde avuç, ayak, el ve dil de zina eder, fere ise bunu tasdik eder veya yalanlar." (Ebû Yala) [122]

Recin (Taşlayarak Cezalandırma)

Câbir'in recm ile ilgili rivayet edilen hadisi Mâide sûresinin tefsir edildiği bölümde zikredilecektir.

1812. Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (saMahu aleyhi vedian) recm cezasını uyguladı, aynı şekilde Ebû Bekir ve Ömer de uyguladılar, onların izinden gitmek sünnettir. (Ebû Ya'la) [123]

Mut'a Nikâhı [124]

1813. İbn Ömer naklediyor: Hz. Ömer dedi ki: "Mut'a (nikâhı) hakkında bir hüküm vermiş olsaydım, recm cezası verirdim." (Müsedded) [125]

Hırsızlığın Cezası

1814. Abdürrabbihi b. Ebî Umeyye naklediyor: el-Hâris b. Abdullah b. Ebî Rabîa ve İbn Sabit el-Ahvel ona şunları nakletmişlerdir: Resûlullah (salMahu aieyhi vesellem)'in huzuruna bir köle getirilip: "Bu hırsızlık yaptı, delil mevcut olup çaldığı şey de üzerinde yakalandı" denildi. Bunun üzerine Resûlullah (saHallabıı aleyhi vesellem): "Bu, mallan olmayan fakir yetimlere ait bir köledir, kendisinden başka birşeyleri yoktur" deyip serbest bıraktı. Sonra aynı suçla ikinci defa, sonra üçüncü defa, sonra dördüncü defa huzuruna getirildi ve her defasında Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu serbest bırakıyordu. Arkasından aynı suçla beşinci defa huzuruna getirilince elini kesti. Bilâhare altıncı kez aynı suçla yakalanınca ayağını kesti, arkasından yedinci defa huzuruna getirilince diğer elini kesti, bir süre sonra sekizinci kez huzuruna getirildiğinde bu defa diğer ayağını kesti. el-Hâris şöyle der: "Bununla Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) dörde dört uygulama yapmış oldu, yani dört defa affetti, dört defada cezalandırdı." (jshâk ve el-Hâris) Bu hadis mürseldh, el-Hâris ve İbn Sabit sahibi değillerdir. [126] Bu hadisi ayrıca Ebû Dâvûd mürsel rivayetleri ihtiva eden K. el-Merâsîl'de nakletm iştir.

1815. Abdullah b. Amr b. Osman b. el-Hadramî naklediyor: O, hırsızlık yapan bir kölesini Hz. Ömer'in huzuruna getirdi ve: "Bu şahıs, aileme ait bir ayna çaldı ki, o benim için atmış dirhemden daha değerlidir" dedi. Bunun üzerine Ömer o zâta: "Size hizmet eden malınızı almıştır" dedi. [127] (el-Hâris)

1816. Muhammed b. Abdurrahman b. Sevbân naklediyor: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellemj'e bir örtü çalan bir adam getirildiğinde kendisine: "(Gerçekten) çaldın mı? Senin çaldığını sanmıyorum" buyurdu.

Adam: "Evet yâ Resûlallah, çaldım" deyince ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem): "Alıp götürün ve elini kesin, daha sonra da tedavi edin ve yanıma getirin" buyurdu. Elini kesip diktiler ve ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem)'e getirdiler. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) ona: "Allah'a tövbe et!" buyurunca adam: "Allah'a tövbe ettim" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahualeyhiveseilem) "Allahım! Tövbesini kabul buyur!" diye dua etti. [128] (Müsedded)

1817. el-Hasan (el-Basrî) naklediyor: Bir adam, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e hırkasını çalan bir kişiyi getirdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseîlem) elinin kesilmesini emredince adam: "Yâ Resûlallah! Hırkamın bir müslümanm elini kestirecek bir kıymette olduğunu bilmiyordum" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ise: "Bunu daha önce söyleseydin ya!" buyurdu. (el-Hâris) [129]

1818. İbn Ebî Müleyke naklediyor: Amr b. Abdullah b. Ebî Rebîa'nın bir hizmetçisi hırsızlık yapmış ve İbnu'z-Zübeyr'in huzuruna getirilmişti. Îbnu'z-Zübeyr adamın karışla Ölçülmesini emretti; adam ölçüldü ve altı karış çıktı. Bunun üzerine elini kesti. (Müsedded)

1819. Aynı şekilde bize şunları nakletti: Hırsızlık yapan Iraklı bîr kölenin durumu Hz. Ömer'e yazılı olarak bildirildiğinde cevaben şunları yazmıştı: "Onu altı karış uzunluğunda bulursanız elini kesin." Adamı ölçtüler, altı karıştan bir parmak az geldi, serbest bıraktılar. Bundan dolayı adama: "Bir parmaklık" anlamında "Nümeyle" ismi verildi. (Müsedded} [130]

1820. Süleyman b. Yesâr naklediyor: Hırsızlık yapan bir köle Hz. Ömer'in huzuruna getirildi, karışla ölçülmesini istedi. Adam ölçüldüğünde

altı karıştan bir parmak eksik çıktı. Serbest bırakıldı ve ona bir parmak anlamında "Nümeyle" ismi takıldı. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [131]

1821. Hasan (el-Basrî), Hz. Ali'nin şöyle dediğini nakletmiştir: " (Bir hırsızdan) bir el ve bir ayaktan fazlasını kesmem." (Müsedded) [132]

1822. Muâz b. Abdullah b. Hubeyb, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in ashabından olan Abdullah el-Cühenî'den Allah'ın Resulü (sallalîabu aleyhi vesel]em)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kim hırsızlık yaparsa elini kesin, daha sonra bir daha hırsızlık yaparsa bu defa ayağını kesin, arkasından bir daha yaparsa diğer elini kesin, peşinden bir daha hırsızlık yaparsa diğer ayağını kesin." (Ahmed b. Menî'} [133]

1823. Ebû Matar şöyle dedi: Hz. Ali'nin huzuruna bir adamın getirildiğini gördüm. Hz. Ali'ye: "Bu şahıs bir deve çaldı" dediler. Adam huzuruna getirilince Hz. Ali ona: "Senin hırsızlık yaptığını sanmıyorum" dedi. Adam: "Evet yaptım" dedi. Bu defa Ali: "Belki de yaptın gibi gelmiştir sana" dedi. Adam: "Hayır, hırsızlık yaptım" dedi. Bunun üzerine Ali: "Ey Kamber! Git parmağını bağla ve ateşi yak, sonra da kesmesi için celladı çağır, sonra da ben gelinceye kadar bekle!" dedi. Geldiğinde adama bir daha: "Hırsızlık yaptın mı?" diye sordu. O da: "Hayır, yapmadım" dedi. Bunun üzerine onu serbest bıraktı. Etrafındakiler: "Ey mü'mİnlerin emiri! Suçunu itiraf etmişken neden bıraktın?" deyince Hz. Ali şu cevabı verdi: "İtirafı üzerine tutuklar, ağzından çıkan sözle de serbest bırakırım." Akabinde Hz. Ali şöyle dedi: Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem/e hırsızlık yapan birisi getirildi; kesilmesini emretti ve sonra ağlamaya başladı. Kendisine: "Yâ Resûlallah! Niçin ağlıyorsun?" denildiğinde şu cevabı verdi: "Ümmetim sizin gözleriniz önünde kesilirken nasıl

ağlamayayım?!" Bunun üzerine: "Yâ Resûlallah! Affetseydin ya!" deyince şu cevabı verdi: "Allah'ın koyduğu cezaları uygulamayıp affeden hükümdar, kötü hükümdardır, ancak sizler, birbirinize karşı şer'i cezalarda affedici olun. " {Ebû Ya'la) [134]

Eşi Evinde Bulunmayan Kadınların Yanında Oturmanın Yasak Olduğu

1824. Abdullah b. Amr der ki: "Eşi evde olmayan kadının yatağında oturan kimse, kıyamet günü aslanlar tarafından eti koparılmış kimse gibidir." (EbûYa'lâ) [135]

1825. İbn Avn, Muhammed (b. Sîrîn)'den rivayet ediyor: Sınır boylarında görev yapan bir kişi Hz. Ömer'e geldi, ok torbasını açtığında içinden şunlar yazan bir kağıt çıktı:

Ebû Hafs'a (Ömer'e) bizden elçi gönderin,
Canımız ona feda olsun; söyleyin, sınır boylarında iken
Kadınlarımızdan uzak olduğumuzu bilsin.
Benî Sa'd b. Bekr, Eşlem, Cüheyne ve Gijâr kabilelerinden kadınların,
Süleym kabilesinden Ca de nin eziyetlerine
Ve tartaklamalarına maruz kaldığını bilsin.
Asil bir toplulukta kadınların bağlanıp
Kendilerine eziyet edildiği görülmemiştir, bilsin!"

Bunun üzerine Hz. Ömer: "Bana Ca'de'yi çağırın!" dedi. Geldiğinde onunla konuştu. Ca'de suçunu itiraf etti. Hz. Ömer de ona yüz kırbaç vurdu ve kocası evde bulunmayan kadınların evine girilmesini yasakladı. (el-Hârİs)

Devlet Başkanına İftirada Bulunan Kişiye Ta'zir/Kınama Cezası Verilmesi

1826. Ebû Useyd'in azatlı kölesi Ebû Saîd naklediyor: Hatırladığım kadarıyla Mekke'de bir grup insan Hz. Âişe'nin çadırı etrafında bulunuyorlardı. Yanlarından Osman geçti. Ben hariç orada bulunanların hepsi Osman'a lanet etti (veya sövdü). Ona lanet edenler (veya şovenler arasında) Kûfeli bir adam da vardı. Hz. Osman, Kûfeli bu kişiye karşı daha çok öfkeli idi ve kendisine: "Ey Kûfeli! Bana küfrediyorsun demek ha!" deyip onu tehdit eder gibi bir üslup kullandı. Medine'ye geldiğinde Kûfeliye Talha ile beraber Osman'a gitmesi istendi. Talha onu Osman'a götürdü. Osman: "Allah'a yemin olsun ki, sana yüz sopa vuracağım!" dedi. Talha ise şöyle dedi: "Allah'a yemin olsun ki, zina suçu işlemedikçe ona yüz sopa vuramazsın!" Bunun üzerine Osman: "Sana verilen yardımı keseceğim" deyince Talha: "Ey Kûfeli! Allah rızkını verir" dedi. (İshâk} [136]

Devlet Başkanına Dil Uzatanın Susturulması

1827. Aynı isnâdla şöyle geçmektedir: Hz. Osman ile Hz. Âişe arasında bir sorun çıktı ve birbirleriyle tartışmaya başladılar. Hz. Âişe yüksek sesle konuşmaya başlayınca Osman tekbir getirdi. Etraftaki insanlar da aynı şekilde tekbir getirdi. Osman bunu Âişe'nin sözü etrafa yayılmasın diye iki kez tekrarladı. Âişe de bu durum karşısında sustu. (İshâk)

Tâzir Cezasının Miktarı

1828. Abdullah b. Ebî Bekir, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Had cezası hariç Allah'a ve âhiret gününe iman eden birinin, birine on sopadan fazla ceza uygulaması helâl değildir."

(el-Hâris)

1829. Abdullah b. Ebî Bekir b. el-Hâris b. Hişâm'ın Rûm diyarına düşen bir köyde köleleri vardı. Bu köleler birbiriyle dövüştü, o da her birine ceza olarak üçer sopa vurdu... Sonra râvi yukarıdaki hâdiseye benzer bir hâdise anlattı.[137] (el-Hâris)

Töhmet (Zanlı) ve Ma'siyet Ehlinin (Büyük Suç/Günah İşlemiş Sabıkalıların) Evden Kovulması

1830. Sâ'd b. Mâlik, Resûlullah (saüaMıu aleyhi vesellem) ile beraber Mekke'de bir kız istemeye gitmiş ve: "Keşke onu gören ve hakkında bize bilgi verebilecek olan birisi yanımızda olsa" demiş. Bunun üzerine adı Hiyt olan bir kişi: "Onu ben sana tasvir edeyim: Karşıdan geldiğinde altı ayak üzerine yürüdüğünü, [138] dönüp gittiğinde ise dört ayak üzerinde yürüdüğünü sanırsın." Resûlullah (salbEahu aleyhi veseüem) bu sözü duyunca: "Böyle konuşmak hoş değildir, bu zât kadınlarla ilgili meselelere pek ilgili birisidir" buyurdu. Bu şahıs, Mekke'de Hz. Sevde'nin yanma girer çıkardı; ancak Medine'ye geldiklerinde yanına yaklaştırmadı. Hz. Ömer'in hilafetine kadar bu durum böyle devam etti. Hz. Ömer onun sadece cuma

günü Medine'ye girip, oradan sadaka babından bir şeyler almasına müsâde ederdi. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [139]

Hapis

1831. Ebû Ya'lâ der ki: Bize Ahmed b. Hatim et-Tavîl, İbn Huseym b. Irak'tan, o babasından, o da dedesinden, o da Ebû Hureyre'den Resûlullah (sallaUahu aleyhi veseltem)'in bir ithama/suçlamaya karşılık ihtiyaten bir tam gün hapis cezası (gözaltı) verdiğini nakleder. [140]

Kazif (Zina İftirasında Bulunma Suçu)

1832. Hasan (el-Basrî) der ki: Bir adam diğerine: "Hanımınla yaptığın her ilişki zinadır" dedi. İftiraya uğrayan şahıs da durumu Hz. Ömer'e nakledince Ömer: "Sana helal olan bir şeyle sana iftira etmiştir!" dedi. (Müsedded) [141]

KISAS KİTABI

Taşla Adam Öldürene Kısas Uygulaması

1833. Mirdâs naklediyor: Bir adam diğerini taşla vurup öldürdü. Fail Resûlullah (sallaflahu aleyhi veseDem/in huzura getirildi, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de ona kısas uyguladı. (Müsedded) [142]

Muhamraed b. Câbir zayıf bir ravidir. Ayrıca Haccâc b. Artât, bunu Ziyâd b. Ilâka'dan, o da Hz. Peygamber (saUaliahu aleyhi vesdlem)'e yetişmiş olan bazı yaşlı kimselerden nakletmiştir. Haccâc, hakkında söz söylenmiş bir ravidir. Ayrıca bunu el-Velîd b. Ebî Sevr, Ziyâd'dan, o da Mirdâs b. Urve'den nakletmiştir: Mahalleden bîr adam bir kardeşini taşla vurarak öldürüp kaçtı. Onu Ebû Bekr'in yanında bulduk, alıp Resûlullah (sallallahu aleyhi veseEera)'e götürdük. Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem) de ona kısas uyguladı.

Hadisi Ibnu's-Seken Kitâbu's-Sakâbe'de tahric etmiş, Buhârî ise et-Târih'âe zikretmiştir. İsnadı ceyyiddir.

Dünyada Kendisine Kısas Uygulanmayan Kimseye Ahirette Kısasın Uygulanacağı

1834. Ümmü Seleme bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi hizmetçilerinden birisini çağırmıştı da hizmetçi biraz ağırdan almıştı ve geç gelmişti. Bunun üzerine Resûlullah (salMlahu aleyhi vesellem): "Kıyamet

günü kısas uygulamasından korkmasaydım, şu misvak çubuğuyla seni İyi bir açılırdım." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ)

1835. Ümmü Seleme naklediyor: Resûlullah (salkMıu aleyhi vesellem) benim evimdeydi. Elinde de misvaktan bir çubuk vardı. Bir hizmetçisini çağırmıştı, ancak geciktiği için Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in öfkesi yüzüne vurmuştu. Dışarı çıkıp hizmetçiye baktım. Bir kuzuyla oynadığını gördüm. Kendisine: "Bakıyorum da, şu kuzuyla oynuyorsun, oysa Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) seni yanına çağırmıştı" dedim. Hizmetçi, Resûlullah (sallaöahu aleyhi vesellem)'in yanma gelip: "Seni hak ile gönderen Allah'a yemin olsun ki, beni çağırdığını duymadım" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kısas korkusu olmasaydı, şu misvak çubuğuyla seni iyi bir haslardım" buyurdu. [143] (Ebû Ya'lâ)

Ölüm Dışında Kalan Kısas

1836. Amr b. Dinar, İbnu'z-Zübeyr'in bir tokatlama eylemine kısas uyguladığını ifade etmiştir. (Müsedded) [144]

1837. Amr b. Dinar, Câbir'den naklediyor: Bir adam bir başkasını ok ile dizinden yaraladı. Adam, Resûlullah gelip karşı tarafa kısas uygulanmasını istedi. Kendisine, adam iyileşince uygulansın teklifi yapıldığında, kabul etmedi ve acilen uygulanmasını istedi. Kısas uygulandı. Adamın kendi ayağı iyileşmedi, ancak kısas uygulanan şahsın ayağı iyileşti. Bunun üzerine Peygamber (saUallahu aleyhi vesellemj'e geldi; ona: "Artık

hiç bir hakkın kalmadı, baştan razı olmadın" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [145]

1838. Katâde, Saîd b. el-Müseyyib'in kendilerine şu hâdiseyi naklettiğini ifade etmiştir: Hz. Ömer kendisine kısas uygulanan, sonra da vefat eden kişi ile ilgili olarak şöyle derdi: "O, bir hak karşılığında öldürülmüştür, diyet karşılığında değil.[146] (Müsedded)

1839. Yine Katâde, Hz. Ali'nin şu sözünü nakleder: "Allah'ın Kitabında kısas sonrası ölen kişi ile ilgili olarak herhangi bir diyet söz konusu değildir.[147] (Müsedded)

1840. Ebû Ma'şer, İbrahim'den İbn Mes'ûd'un şu sözünü nakleder: "Kısas sonucu ölen kimsenin aldığı yara oranı düşürülür, geri kalan kısmı ise tazmin edilir. [148]

Müslânın (Göz, Burun, Kulak, vs. Organların Kesilmesi)'nin Yasak Olması

1841. Esma binti Ebî Bekr der ki: Resûlullah (salhlfehualeyhi veseUem)'in müslâyı yasakladığını işittim. (Ishâk) [149] Derim ki: Kays b. el-Ahnafm kim olduğunu bilmiyorum; bilinen kişi el-Ahnaf b. Kays'tır; ancak bu durumda Yezîd b. e. Ziyâd onu idrak etmemiştir.

Diyetler

1842. Ömer'in azatlı kölesi Eşlem naklediyor: Hz. Ömer'in bu minbere çıbp insanlara sünnetleri öğrettiğini işittim. İnsanlara öğrettiği şeyler arasında şunlar da vardı: "Köprücük kemiğine karşılık bir deve, azı dişine karşı bir deve, kaburga kemiğine karşılık da bir deve diyet vardır. (Müsedded)

1843. Eşlem bildiriyor: Ömer b. el-Hattâb'ın şöyle dediğini işittim: "Azı dişine karşılık bir deve, kaburga kemiğine karşılık bir deve, köprücük kemiğine karşılık bir deve diyet vardır.[150] {Müsedded)

1844. Saîd b. el-Müseyyib naklediyor: Ömer b. el-Hattâb, başparmak ile onun yanı başındaki parmağa, avucun diyetinin yarısını takdir ederdi. Başparmağa on beş, yanı başmdakine on, orta parmağa on, onun yanındakine dokuz ve küçük parmağa da altı takdir ederdi. Osman b. Affan'a gelince, Resûlullah (sallalbhuakyhivesellem) tarafından Amr b. Hazm'a yazılmış bir ferman buldu, içerisinde: "Her parmak için on-on diyet vardır" yazılıydı. Bunun üzerine Osman her parmağa on takdir etti.[151] (Müsedded)

1845. İbnu'l-Müseyyib şöyle der: "Ömer b. el-Hattâb, başparmak ile onun yanı başındaki parmağa avucun yarısı oranında bir diyeti takdir ederken, orta parmağa on, onun yanındakine dokuz ve küçük parmağa ise altı takdir ederdi." Saîd der ki: Tâ ki Amr b. Hazm'a yazılmış bir ferman buluncaya kadar ki, o fermanda: "Her parmağa on vardır" yazılı idi. Saîd der ki: "Ondan sonra parmaklarda on-on uygulamasına gidildi. [152] (İshâk) Bu hadisin isnadı Saîd b. el-Müseyyib'e kadar sahîh muttasılda; şayet onun Hz. Ömer'den hadis dinlediği kesinlik kazanırsa.

1846. Ebû Miclez naklediyor: Bir adam İbn Ömer'e sağlam gözü oyulan şaşı birinin durumunu sordu da Abdullah b. Safvân şöyle dedi: "Ömer b. el-Hattâb bu konuda diyet verilmesine hükmetti." Bunun üzerine adam İbn Ömer'e: "Ben sana soruyorum (başkası cevap veriyor)" deyince İbn Ömer: "Sen bana soruyorsun, bu da sana Ömer'in verdiği hükmü söylüyor" dedi. (Müsedded) [153]

1847. Âsim b. Kuleyb, babasından naklediyor: Hac mevsiminde iken Hz. Ömer'le bir araya geldim. Konakladığı çadırın arkasından şöyle seslendim: "Ey ahali, ben falan oğlu falan el-Cermî'yim, bir yeğenimizin falancalara esir düşmüş bir kardeşi var, karşı tarafa Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in bu konuda takdir ettiği miktarı teklif ettik, ancak reddetti." Bunun üzerine Hz. Ömer çadırının bir kenarını kaldırıp şöyle dedi: "Peki, karşı tarafı tanıyor musun?" dedi. Ben: "Evet, şu zat" dedim. Ömer de: "Onu alıp götürün de

Resûlullah (saüalLahu aleyhi veseUem)'in verdiği hükmü yerine getirsin" dedi. Ravi der ki: Biz kendi aramızda Resûiullah (sallallahu aleyhi-vesellem)'in verdiği hükmün dört deve olduğunu konuşurduk.[154] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

1848. Saîd b. el-Müseyyib, Hz. Ömer'in anne, üvey kardeşlere diyetten* pay ayırmadığını nakletmiştir.[155] (Müsedded)

1849. Hz. Ali der ki: "Annenin üvey kardeşleri, üvey kardeşlerden birinin öldürülmesi durumunda, diyetinden herhangi bir pay almazlar." (Ebû Ya'la) [156]

1850. Ömer b. Sahbân naklediyor: Amr b. Ma'dîkerib, Kinâne oğullarından bir adamın başını beyin zarına kadar yaraladı, Ömer b. el-

Hattâb kendisine kısas uygulamak istedi, ancak el-Abbâs b. Abdulmuttalib şöyle dedİ: Resûiullah (saMİahu aleyhi veseüem)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Beyin zarına kadar işleyen yaralarda, içe nüfuz eden yaralamalarda ve kemik kırmalarda kısas yoktur." Bunun üzerine Hz. Ömer ona diyet cezası verdi. (İshâk ve Ebû Ya'lâ) [157]

1851. Ömer b. Abdurrahman, bizzat ismini verdiği bir zattan, onun da Sakîf kabilesinden bizzat ismini verdiği bir şahıstan naklediyor: Ben, Ömer b. el-Hattâb'ın yanında iken bir bedevi gelip baş yarığının diyetini talep etti. Bunun üzerine Hz. Ömer: "Biz aramızdaki küçük yaralardan diyet talep etmeyiz" dedi. (Müsedded) [158]

1852. Hârice b. Abdullah b. Ka'b b. Mâlik, babasından, o da dedesinden naklediyor: Cahiliye döneminde diyetin üçte biri hemen alınırdı. Şayet yanımızda yoksa borç sayılırdı. İslâm gelince Resûiullah (saMahualeyhi vesellein/in sünnet olarak bize getirdiği şeylerden biri de Kureyş ve Ensar'a diyetin üçte birini ödeme uygulamasını getirmesiydi. [159] (el-Hâris)

1853. Şibh-i amd (taammüde yakın yaralamalar) ile ilgili durum hakkında Hz. Ali şöyle demiştir: "Değnek ile vurma veya ağır taşla vurmanın.diyeti üç şeyle gerçekleşir: Üçte biri beş yılını doldurmuş develerden, üçte biri de altı ilâ sekiz, yaş arası develerdendir." Yezîd der ki: "Biz Hz. Ali'nin sadece: <Gebe develer> dediğini biliyoruz. [160] (el-Hâris)

1854. Câbir naklediyor: Hüzeyl kabilesinden iki kadın birbiriyle dövüştüler, biri diğerini öldürdü... Câbir der ki: Ölen kadın Limile idi. Bunun üzerine öldürülen kadının yakınları: "Kadın hamile idi ve bu sebeple çocuğunu düşürdü" dediler. Öldüren kadının yakınları Resûlullah (sallallahu

akyhi vesel]em)'in kendilerine o çocuğun diyetini ödetmelerinden korkup: "Yâ Resûlallah! Biz yememiş, içmemiş ve bir hayat emaresi göstermemiş bir çocuğun diyetini mi ödeyeceğiz?" demeleri üzerine Allah'ın Resulü (saMahu aleyhivesellem): "Bu söyledikleriniz Cahiliye tekerlemesidir" buyurdu ve bir köle veya bir câriye verilmesine hükmetti. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [161]

1855. Ebu'l-Melîh naklediyor: Hamel b. en-Nâbiğa'nın Müleyke ve Ümmü Afif diye iki hanımı vardı. Biri diğerine taş atıp öldürmüş ve karnındaki çocuğun düşmesine sebep olmuştu. Durum Peygamber (sallallahu aleyhi veseUem)'e iletildiğinde, diyetin öldüren kadının yakınları tarafından ödeneceğine karar verdi. Ceninin diyeti olarak ta bir köle ya da câriye verilmesine hükmetti. Kadının velisi (veya babası): "Yâ Resûlallah! Biz

1 yememiş içmemiş ve bir hayat emaresi göstermemiş bir çocuğun diyetini mi ödeyeceğiz?" eleyince Resûlullah (salMahu aleyhi vesellem): "Cahiliye döneminin tekerlemeleri ile işimiz yoktur]" buyurdu. (el-Hâris) [162]

1856. Hz. Aişe naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem/m kılıcının kabzasında şunlar yazılı İdi: "insanların en azgını, kendisine vurandan başkasına vuran, kendisini Öldürenden başkasını öldüren, kendisine düşen nimetten başka bir nimete talip olan kişidir. Kim böyle yaparsa Allah'ı ve Resulünü inkâr etmiş olur ve bu kişiden diyet olarak hiçbir karşılık kabul edilmez-" Bir başka rivayette ise şöyle geçmektedir: "Müzminlerin kanları ve malları birdir, en zayıflan onların hizmetine koşar. Bir kafire karşılık müslüman öldürülmez, müslümanların uhdesinde olan

kişiye de dokunulmaz, iki din mensubu birbirine vâris olmaz- kadın halası ve teyzesiyle aynı anda bir nikâhta olamaz. İkindiden sonra Güneş batana kadar namaz kılınmaz- Kadın mahremi olmadan üç günlük sefere çıkamaz." (Ebû Ya'İâ) [163]

Hatâen/Yanhşhkla Öldürmelerde Diyet ve Diyetin Affedilmesi

1857. Mücâlid naklediyor: Cüheyne kabilesinin reisinin bana naklettiğine göre Cüheynelilerden bir grup esiri yakalayıp Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) getirmişler. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Onu götürüp ısıtın (bakın)" buyurdu. Ancak ısıtmak/bakmak anlamında kullanılan fiil kendi lehçelerinde Öldürmek anlamına geliyordu. Adamı alıp götüı; Kiler ve öldürdüler. Daha sonra Peygamber (saîlallahu aleyhi vesellem) kendilerine esirin durumunu sorunca: "Yâ Resûlallah! Sen bize öldürmemizi emrettin, biz de öldürdük" dediler. Peygamber (sallaflahü-aleyhi vesellem): "Ben size nasıl böyle bir şey söyledim?" diye çıkıştığında onlar: "Sen bize <onu alır^öldürün diye söylemiştin" dediler. Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem); "O zaman ben de bu eyleminize ortak olmuş oldum, onun diyetini ödeyin, ben de size ortak olayım" dedi. Mücâlid der ki: Ben bu hadisi Âmir'e (yani eş-Şa'bî'ye) anlattım bana: "Doğru söylemiştir" diyerek olayı tanıdı. (Müsedded) [164]

1858. ez-Zührî naklediyor: Müslümanlar Uhud savaşında yanlışlıkla Huzeyfe'nin babasını vurdular, Huzeyfe: "babam babam!" diye bağırmaya başladı; ama onu öldürdüler. Bunun üzerine Huzeyfe: "Allah sizi affetsin.

O, Erhamu'r-râhimm'dir" diye dua etti. Bu durum Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e ulaştığında onu teskin edip diyetini bizzat kendisi ödedi. (el-Hârİs) [165]

1859. Aynı hadisi Ebû İshak, İbn Ebî Üneyse'den, o ez-Zührî'den, o da Urve'den nakletmiştir. Ancak hadisin sonunda: "Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) emretti ve diyeti ödendi" şeklinde bir ifade yer almaktadır.

Derim ki: Bu olay Buhârî'de Urve'den naklen anlatılmaktadır ki orada: "Diyeti Ödendi" şeklinde bir ifadeye rastlamadım.

1860. Yezîd b. Mezkûr der ki: Bir Cuma günü adamın biri kalabalığın altında ezildi de Hz. AH, Beytü'l-Mâl'den onun diyetini ödedi.[166] (Müsedded)

1861. Adiy b. Sabit der ki: Muaviye zamanında adamın biri, birinin dudağını yardı. Dudağı yarılan kişiye diyet teklif edildi, ancak kabul etmedi. Diyet üç misli arttırılıp ona ödendi. Orada bulunan Ashab-ı Kirâm'dan biri Peygamber (sallallahu aleyhivesellem)'in şöyle buyurduğunu nakletti: "Kim bir kan/ öldürme veya daha küçük bir eylem sebebiyle karşı tarafı affederse, bu hareket dünyaya geldiği günden beri işlediği günahlar için kefaret olur." Bunu duyan mağdur kimse karşı tarafı affetti. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [167]

Diyetin Miktar ve Takdiri

1862. es-Sâib b. Yezîd naklediyor: Diyet, Hz. Peygamber (saMahu aleyhi döneminde dört ayrı dilimden ibaretti. Dört yaşma girmiş yirmi beş deve, beş yaşına girmiş yirmi beş deve, üç yaşına girmiş yirmi beş deve ve

yirmi beş tane bir yaşım doldurmuş deve. Ömer b. el-Hattâb halife olup da devleti ana bölgelere ayırınca şöyle dedi: "İnsanların hepsi artık deve bulamazlar, onun için develeri ukiyye şeklinde değerlendirin." Bunun üzerine her deve dört bin ukiyye olarak takdir edildi. Daha sonra develer pahahlaştı, Ömer de şöyle dedi: "Bundan sonra develeri bir buçuk ukiyye şeklinde değerlendirin." Râvi der ki: Bunun üzerine develer altı bin ukiyye oldu. Tekrar develerin fiyatları arttı. Ömer de: "Develerin değerini takdir edin!" diye emretti ve iki ukiyye daha eklenerek develerin fiyatı sekiz bin ukiyyeye çıktı. Yine bir süre sonra deve fiyatları arttı. Hz. Ömer de: "Develerin fiyatını yeniden belirleyin" dedi. Bu defa iki buçuk ukiyye takdir edilip, fiyatları on bine çıktı. Daha sonra yine fiyatları arttı; bunun üzerine Hz. Ömer onları üç ukiyye olarak fiyatlandırdı ve bununla on iki bine çıktı. Böylece Hz. Ömer para cinsinden on iki bin, altın cinsinden bin dinar, deve cinsinden yüz deve ve zinet cinsinden iki yüz hülle (her hülle beş dinar değerindedir), küçük baş için bin koyun, keçi cinsinden iki bin keçi, sığır cinsinden iki yüz sığır şeklinde takdir etti. (el-Hâris) Ebû Ma'şar ve hocası zayıftırlar. [168]

Yol Kesici (Gaspçı)

1863. Ebû Saîd el-Hudrî naklediyor: Adamın biri Resûlullah (saÜaUahu aleyhi vesellem/e gelip: "Yâ Resûlallah! Karşıma çıkıp elimden malımı almak isteyen birine karşı nasıl davranayım?" diye sorunca Resûlullah (saMahu aleyhivesellem) şu karşılığı verdi: "Üç defa, Allah için

seni bırakmasını ve sana karışmamasını talep et; şayet yanaşmazsa onunla mücadele et ve çarpış, şayet seni öldürecek olursa cennete girersin, yok eğer sen onu öldürürsen cehenneme girer. " (Abd b. Humeyd) [169]

1864. Câbir b. Abdullah, Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem/in şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Kim malı uğrunda öldürülürse şehittir. " (EbûYa'lâ) [170]

CİHÂD KİTABI

Şehitler

Ebû Zer'in "cihâd ve şehadetle" ilgili hadisi peygamberlerle ilgili hadislerin yer aldığı bölümün başında gelecektir.

1865. Sa'd naklediyor: Hasta ve baygın surette kendinden geçmiş bir halde yatan bir sahabenin yarımdaydık. Derken Peygamber (sdfcdlahu aleyhi veseUem) de o kişiyi ziyarete geldi. Bize: "Biraz önce hangi şeyden bahsediyordunuz?" diye sordu. Biz de: "Bu ümmetin şehitlerini kendi aramızda müzakere ediyorduk ve sadece malıyla cihâda çıkıp öldürülen kişinin şehit olacağını konuşuyorduk" dedik. Bunun üzerine Resûlullah (salHlahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "O zaman ümmetimin şehitleri çok azdır demektir; oysa cinayete kurban gitmek, vebaya yakalanmak, boğulmak, bir hastalığa yakalanarak ölenler şehittir. Aynı şekilde doğumu takip eden lohusa günlerinde ölen kadın da şehittir. [171] (İshâk)

1866. Ebû Bekir b. Hafs b. Ömer b. Sa'd der ki: Sa'd b. Ebî Vakkâs, Talha, b. Ubeydullah ile bir malı dolayısıyla çekişti. Bir gün Sa'd kılıcını kuşanmış ve baldırına koymuş vaziyette otururken Talha geldi. Ona: "Ey Sa'd, bu kılıcı kimin için hazırladın?" diye sordu. Sa'd: "Senin için hazırladım" dedi. Bunun üzerine Talha: "Gerçekten vurmaya yeltenecek misin?" deyince şu cevabı verdi: "Muhammed'i hak ile gönderen Allah'a yemin olsun ki, Resûlullah (sallaliahu aleyhi veseJlem)'in şöyle

buyurduğunu işittim: Kim malı uğruna savaşır da öldürülürse şehittir. " (İshâk ve Ahmed b. Meni')

1867. Yahya b. Abdulhamîd b. Rafı' b. Hadîc, büyük annesinden naklediyor: Rafı' b. Hadîc Uhud savaşında göğsünden bir ok yarası almıştı. Resûlullah (sallallahu aleyhivesellem)'e gelip: "Oku göğsümden çekip çıkarayım mı?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de şöyle buyurmuştu: "Dilersen oku ve kabzasını çekip çıkarırsın, dilersen de oku çekip kabzasını bırakırsın da kıyamet günü şehit olduğuna şehadet edeyim." Rafı': "Oku çekip kabzasını bırakayım da sen kıyamet günü benim şehit olduğuma şehadet et" dedi, Allah'ın Resulü (sallallahualeyhivesellem)de: "Olur" dedi. Bunun üzerine Râfi' oku çekip kabzasını göğsünde bıraktı ve Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekir, Ömer ve Osman dönemine kadar yaşadı. Muaviye veya daha sonraki dönemde bir ikindiden sonra vefat etti. Kabristana götürmek üzere yola çıkarmak istediklerinde İbn Ömer şöyle dedi: "Râfi' b. Hadîc gibi bir insan ancak etraftaki bütün insanlara haber verildikten sonra kabristana uğurlanır." Bunun üzerine ertesi güne bekletildi. Ertesi gün olup naşı kabristana yola çıkarıldığında bir yakını mezarı başında ağlamaya başladı. Bunun üzerine İbn Ömer: "Merhumun (ağlamâ^ve sızlanmadan dolayı) ilahî azaba katlanma takati yoktur, kim bu beyinsiz!" diye çıkıştı. (İshâkve Ebû Dâvud et-Tayalisî) [172]

1868. İbn Abbâs, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Ailesi uğrunda öldürülen şehittir, komşusu uğrunda öldürülen şehittir ve Allah yolunda öldürülen şehittir." (Ahmed b, Menî')

1869. el-Hâris der ki: Bize Abdülvehhâb b. Atâ', Cuveybir'den yukarıdaki hadisi şu lafızlarla rivayet etmiştir: "Malı uğruna mazlum, bir

şekilde öldürülen şehittir, cam uğruna öldürülen şehittir, ailesi uğruna öldürülen şehittir, komşusu uğruna öldürülen şehittir, Allah uğruna öldürülen şehittir. " Hadiste kopukluk mevcuttur. (el-Hâlis)

1870. Cafer b. Abdullah b. el-Hakem naklediyor: Ukbe b. Âmir'in şöyle dediğini işittim: Resûlullah (sallallahualeyhiveselkm)'i işittim şöyle buyurdu: "Allah yolunda bineğinden düşürülüp ölen kimse şehittir.[173] (Ebû Ya'lâ)

1871. Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem/in yanında şehitler anıldığında şöyle buyurdu: "Onlar o kimselerdir ki, düşmanla yüz yüze geldiklerinde öldürülünceye kadar çarpışır ve arkalarına bakmazlar. İşte cennetin en üst odalarında keyif sürecek olan bunlardır. Rableri de onlara tebessüm edecektir, Rabbİm herhangi bir konumdan bir kuluna tebessüm ederse o, hesaba çekilmeyecektir. [174] (el-Hâris)

1872. Selmân el-Fârisî, Peygamber (sallalbhu aleyhi veseDem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Allah Teâla denizde şehid olanların ruhlarını bizzat kendisi kabzeder/ahr ve onları ölüm meleğine havale etmez. Bu kimselerin ruhu göğüslerinden/bedenlerinden tıpkı içildiğinde sütün vücutlarına süzülüşü gibi rahat çıkar, [175] (el-Hâris)

1873. Sehl b. Ebî Umâme b. Huneyf, babasından, o da dedesinden Resûlullah (sallahu aleyhi veseüem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Şehitlerin kanının aktığı ilk anda, borçları hariç bütün günahları affolunur. " (Ebü Ya'lâ) [176]

1874. Enes b. Mâlik, Resûlullah şöyle buyurduğunu nakleder: "Şehitler üç kısımdır: Birincis: Canı ve malı ile yola çıkıp sabreden ve sadece Allah'ın rızasını bekleyen, ne ölmeyi, ne de Öldürülmeyi arzulayan

kişidir ki, bu kişi şayet Ölür veya öldürülürse bütün günahları affedilir, kabir azabından kurtulur, kıyametin o korkunç sahnesinden emin olur, hurilerle evlendirilir, keramet elbisesi giydirilir ve ebedilik tacı takılır. İkincisi ise: Canı ve malı ile yola çıkıp sadece Allah rızasını uman, öldürülmeyi değil sadece öldürmeyi arzulayan kişidir ki, bu kişi ölür veya öldürülürse, doğruluk meclisinde Allah Teâla huzurunda Halîlu'r-Rahmân ile diz dize oturacaktır. Üçüncüsü ise: Malı ve canı ile sırf Allah rızası için yola çıkıp hem öldürmeyi, hem de öldürülmeyi arzulayan kişidir ki, bu kişi ölür veya öldürülürse, kıyamet günü bütün insanların diz üstü çömeldiği sahnede kılıcını çekmiş ve onu omuzuna atmış halde dirilülecektir. Bu kişi etrafındakilere: Yol verin, açılın, zira biz kanlarımızı Allah'a Allah için akıttık diyecek."

Peygamber (sallahu aleyhi vesdlem) buyurdu ki: "Canım elinde olan Allah'a yemin olsun ki bu şehit zât, andan sözü Hz. İbrahim'e veya peygamberlerden herhangi birine söyleyecek olsa, hak etmesine binâen ona yol verir ve yolunu açar. İşte bu kimseler Allah'tan ne dilerse kendilerine verilecek, şefaat ettikleri herkes şefaate nail olacak, cennette her istedikleri olacak, ne bir peygamber ne de başkası cennette ondan yüksek bir konumda olmayacak, Firdevs cennetinde gümüşten bin şehrin sahibi, altından bin şehrin sahibi, inciden bin şehrin, yakuttan bin şehrin, luluden bin şehrin, zebercedden bin şehrin, nurdan bin şehrin sahibi olacak ve her bir şehirde bir milyon saray, her sarayda bir milyon ev, her evde bir milyon taht, her tahtın uzunluğu bin yıl mesafe uzunluğunda olacak, eni bin yıl mesafede olacak, uzunluğu göğe doğru beş yüz yıllık mesafede olacak, üzerinde uyluk kemikleri görünen bir eş olacak, her köşesi yirmi mil olacak ve dört köşe uzunluğu bu kadar olacak. Kadının göz kenarları akbaba kanadı veya

akbabanın ayakları gibi, kaşları hilâl gibi olacak. Elbiseleri Adn cennetlerinde biten elbiselerden olacak, suyu cennetteki tesnîm pınarından olacak. Cemâli gözleri kamaştıracak, dünyada yaşayanlara görünecek olsa ve onu bir peygamber yahut bir melek görse cemaline meftun olacak. Eşinin hizmetçilerinden hariç, her bir kadının hizmetinde yüz bin genç cariye olacak. Her yatağın yanında başka bir madenden mamul İkinci bir yatak olacak, her sandalyenin uzunluğu yüz bin zira, her birinin üzerinde yüz bin yatak, her bir yatağın kalınlığı yerle gök arasındaki kalınlık gibi olacak. Her bir hizmetçi cariye arası beş yüz yıllık mesafe olacak. Bunlar cennete sıddîk ve müminlerden beş yüz yıl önce girecekler. Bekâr eşlerle beraber olacaklar. Karyolasına yaklaştığında yatak alçalacak ve etrafı seyredecek şekilde dilediği gibi oturacak. Her oturuşta hurilerle beraber yetmiş yıl beraber olacak, en güzeli ve en alımlısı ona şöyle diyecek: Ey Allah'ın kulu! Bizimle beraber olmayacak mısın? O da ona dönüp bakacak ve: Sen kimsin? diyecek, huri şu karşılığı verecek: Ben. Allahu Teâlâ'nın "Ve katımızda dahası da var" buyurduğu sımftanım. Daha sonra ondan daha güzeli ve daha alımlısı seslenecek: Ey Allah'ın kulu! Bize karşı bir arzun yok mu? diye soracak. O da: Yerini ve konumunu bilemedim diyecek. Bunun üzerine o huri: Allah Teâlâ'nın: "Hiç bir nefis mutlulukları için kendilerine ne saklandığını bilemez" dediğini bilmiyor musun? karşılığım verecek. O da: Evet biliyorum cevabını verecek."

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Bu kişi, içinde bulunduğu nimet ve lezzetten bu huri ile kırk yıl meşgul olamayacak. Cennet ehli cennete girdiğinde deniz şehitleri inciden gemilere binecekler, nurdan bir nehir içerisinde, kürekleri inci, mercan ve yakuttan olacak, ez-Zehrâ diye isimlendirilen rüzgar onları dağ gibi dalgalara sürükleyecek, o

rüzgar dalgalar gibi parıldayan nurdan ibaret olacak. Bu ikram, yaz günü şeffaf bir cam içerisinde dünya ehline sunulan soğuk içecekten daha tatlı olacak, önlerinde canlarını feda etmeye hazır okçuları için bir milyon beş yüz elli bin yıl, dünyada sağ cenahlarında görev yapan kimseler de arkalarında olacak ve sayıları diğerlerinin yarısı olacak, sol cenahlarında bulunan kimseler de aynı şekilde

yer alacak, onlara su ikram eden kimseler de arkalarında inciden sürahilerle orada bulunacaklar. Onlar bu halde anılan nehirde seyre dalmışlarken dalgalar onları Allah Teâlâ'nın arşının önüne getirecek. Onlar bu konumdayken karşılarına melekler çıkacak. Cennet ehli hizmetçilerini güzellik ve sahip oldukları nura göre sınıflandırdıkları gibi kendileri de Allah katındaki derecelerine göre sınıflara ayrılacaklar, içlerinden biri, melek olan hizmetçisine secde etmeye yeltenecek de melek ona şöyle diyecek: Ey Allah'ın dostu! Senin hizmetçinim, biz celâl cennetlerinde yüz bin hizmetçiyiz, yüz bin hizmetçi de selâm cennetlerinde yer alacak.> Bu hizmetçilerden her biri yüz şehirden sorumlu olacak; her şehirde yüz bin saray olacak, her sarayda altın, gümüş, inci, yakut, zeberced, lü'lü' ve nurdan yüz bin ev olacak, içerisinde eşleri, tahtları ve hizmetçileri bulunacak. En küçük sarayına insan ve cinlerin tümü ve onların bir milyon katı gelip oraya konaklayacak olurlarsa, o en küçük saray onları rahatlıkla alacak, içerisinde diledikleri kadar ev, hizmetçi, meyve, yemek, içecek bulunacak. Her saray içerisinde anılan şeyler, diğer bir saraya ihtiyaç duymayacak kadar yeterli bulunacak. Orada bulunanların en düşük mertebede olanı Allah Teâlâ'nın cemâli ile sabah ve akşam müşerref olacak. Allah Teâlâ bütün kerametin kendisine verilmesini emredecek ve mübarek yüzüne nazar kılmasına müsade edecek." (el-Hâris)

Bu hadis uydurmadır, bunu iftira eden, ne kadar cüretkar, ne kadar da cahil cesareti sahibiymiş! [177]

Şehit İsminin Sadece Savaş Meydanında Öldürülen Kimseye Verilmesinin Yasaklanması

1875. Kbu'l-Bahterî et-Tâî naklediyor: Bir grup insan Kûfe'de Ebu'l-Muhtâr (yani el-Muhtar b. Ebî Ubeyd'in babası) ile beraber kendi adıyla anılan Ebû Ubeyd köprüsünün olduğu yerde öldürmüşlerdi. Kılıçlarıyla düşmanın üzerine bir hamle yapmış ve iki veya üçü hariç hepsi öldürülmüşlerdi. Buraya geldiklerinde Hz. Ömer onlara vâzü nasihatte bulunmuş ve: "O öldürülen arkadaşlarınız hakkında neler söylediniz?" diye sormuştu. Onlar da: "Onlar için Allah'tan af diledik ve onlara dua ettik" dediler. Bunun üzerine Hz. Ömer ısrarla: "Mutlaka onlar hakkında söylediklerinizi bana söyleyeceksiniz" dedi. Onlar tekrar: "Onlar için Allah'tan af diledik ve dua ettik" dediler. Hz. Ömer bir daha: "Onlar hakkında söylediklerinizi söylersiniz yahut tarafımdan sert bir davranışa maruz kalırsınız!" diye çıkıştı. Onlar: "Şehittirler" dedik. Bunun üzerine Ömer şöyle dedi: "Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a, Muhammed'i hak peygamber olarak gönderene ve O'nun İzni olmaksızın kıyametin kopmayacağı Zât'a yemin olsun ki, Peygamber hariç hayatta olan birisi Allah Teâlâ'nın ölü birisi hakkında takdir ettiği-şeyi bilemez. Muhammed'i hak ile gönderen ve izni olmadan Kıyametin kopmayacağı Zât'a yemin olsun ki, gösteriş için çarpışan, milliyet/asabiyet için savaşan, dünyalık şey

uğruna savaş yapan ve ganimet elde etmek için cihâda çıkan kimseler vardır. Allah yolunda savaşanlar içerisinde besledikleri niyete göre bir ödüle ve cezaya nail olurlar." (el-Hâlis) Kavileri güvenilir kimselerdir, ancak hadis munkatıdıı.

Cihatta Niyet

1876. Hanân b. Hârice, Abdullah b. Amr'dan naklediyor: Abdullah bana şöyle dedi: "Ey Hanân.1 Önce nefsinden başla ve onunla cihat et.' Ey Abdullah! Nefsinle başla ve ona bir izzet kazandır. Zira sen cihattan kaçar halde Öldürülürsen Allah seni firar etmiş bir vaziyette diriltir, gösteriş uğrunda Öldürülür sen Allah seni mürai/riyakâr olarak diriltir; ama sırf Allah rızasını umarak ve sabır göstererek Öldürülürsen Allah seni rızasına nail olmuş ve sabretmiş kul olarak diriltir.[178] (Ebû Ya'lâ)

1877. Zü'1-kelâ' el-Himyerî der ki: Hz. Ömer'in şöyle dediğini işittim: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Savaşanlar kıyamet günü niyetlerine göre diriltileceklerdir.[179] (Ebû Ya'lâ)

Şehidin Öldürüldüğü Yerde Defnedilmesi

1878. Abdullah b. Muayye es-Suvâî naklediyor: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in ashabından iki kişi Benî Salim kapısında öldürüldüler, bu durum Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem/e iletildiğinde

öldürüldükleri yerde defnedilmelerini emretti. Bunun üzerine alınıp defnedilmek üzere oraya doğru götürülürken yol üzerinde Benî Hilâl'in bir kabristanına denk gelindi ve orada defnedildiler. (İbn Ebî Ömer} [180]

Cihâdın Fazileti

Cihatta iken öldürülmenin -emânet hariç- bütün günahlara kefaret olduğu" ile ilgili hadis, Nisa sûresinin tefsiri bölümünde yer alacaktır.

1879. Ebû Zür'â b. Amr b. Cerîr bildiriyor: Hz. Ömer, içlerinde Muâz b. Cebel'in de bulunduğu bir orduyu cihâda gönderdi. Ordu yola çıktıktan sonra Muâz'ı gördü ve: "Hayırdır, niye onlarla çıkmadın?" diye sordu. Muâz da: "Cuma namazını kılayım da öyle çıkayım diye arzuladım" deyince Ömer b. el-Hattâb şöyle dedi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem)' in şöyle buyurduğunu işittim: Allah yolunda cihâda çıkış veya oradan dönüş, dünya ve dünya içindeki bütün nimetlerden daha hayırlıdır. " (Ishâk) [181]

1880. Ebû Hureyre, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesdiem)'in şöyle buyurduğunu naklediyor: "Allah yolunda bir saat bulunık, Hacerü'l-Esved'in yanında Kadir gecesini geçirmekten daha faziletlidir," (İbn Ebî Ömer) [182]

1881. Abdullah b. Amr, Resûlullah (sallallakı aleyhi vesellem/in şöyle buyurduğunu naklediyor: "Allah yolunda kimin başı ağrırsa bütün günahları affedilir." el-Mukrî'nin rivayetinde ise: "Allah rızasını gözettiği sürece" kaydı vardır. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe, İbn Ebî Ömer, Ahmed b. Menf ve Abd b. Humeyd) [183]

1882. Abdullah b. Ebî Katâde, babasından naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir hutbesinde bize cihattan bahsetti. Farz olan namazdan haricinde hiç bir ibadeti ondan üstün tutmadı. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [184]

1883. İbn Ömer naklediyor: Hz. Ebû Bekir, Yezîd b. Ebî Süfyân'ı bir ordunun başında Şam'a gönderdi. Onlarla beraber yaklaşık iki mil yürüdü. Kendisine: "Ey Resûlullah'ın halifesi, geri dönseniz" denildiğinde şu cevabı verdi "Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem)'in şöyle buyurduğunu işittim: Kimin ayakları Allah yolunda tozlanırsa, Allah Teâlâ o ayakları ateşe haram kılar. (Ahmed b. Meni) [185]

1884. İmrân b. Husayn, Resûlullah (sallaUahu aleyhi veseüem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Allah yolunda bir saat durmak altmış yıl ibadetten daha hayırlıdır." (Ebû Ya'lâ) [186]

1885. Hz. Ömer naklediyor: Resûlullah (sallalkhu aleyhi veseHemi'in yanındaydım, beraberinde ise bir grup insan vardı. Bir adam gelip ona: "Yâ Resûlallah! Peygamberlerden ve seçkin kullardan sonra kıyamet günü Allah katında derecesi en iyi olan insan kimdir?" diye sordu. Resûlullah (sallaltehualeyhi vesellem) de şu karşılığı verdi: "Bineği üzerinde iken kendisine Allah'ın daveti (ölüm) gelinceye kadar canıyla ve malıyla Allah yolunda cihat eden kimsedir." Bunun üzerine o kişi: "Daha sonra kimdir?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem) de şu cevabı verdi: "Bir köşeye çekilip Rabbine en güzel şekilde ibadet eden ve insanlara hiç bir külfeti olmayan kimsedir. " (Ebû Dâvucl et-Tayaüsî) [187]

1886. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs naklediyorlar: Resûlullah (sallalbhu aleyhi vesellem) bir hutbesinde cihattan bahisle şöyle buyurdu: "Kim, Allah

yolunda sınır nöbeti tutar veya cihat ederse evine dönünceye kadar attığı her adım için yedi yüz milyon sevap yazılır, yedi yüz milyon günahı silinir, yedi yüz milyon derece verilir ve bu kişi, Allah'ın himayesinde olur. Şayet olduğu yerde vefat ederse Allah onu cennetine sokar; yok eğer sağ salim evine dönerse Allah günahlarım affetmiş ve duası kabul edilmiş halde döner." Bu hadis uydurmadır. (el-Hâris)

1887. Ebû Saîd der ki: Resûlullah (sallalkhu aleyhi vesellem) bir defasında bize cihattan söz etti ve şöyle buyurdu: "Ümmetimin mücahitleri tıpkı Allah'ın elçileri ve bekçileri hükmünde olan Cebrail ve Mikâil gibidir. " (el-Hâris) [188]

1888. Abdullah b. Amr, Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu naklediyor: "Kim, Allah yolunda bir tekbir getirirse, bu ameli kıyamet gününde terazisine bir kaya ağırlığında yansıyacaktır. Bu kayanın ağırlığı da yedi yer ve gökten ve onların içinde bulunan herşeyden daha ağır olacak. Kim de Allah yolunda "Lâ ilahe illallah vallahu ekber" der ve bunu yüksek sesle haykınrsa Allah Teâlâ ona Rıdvan-ı Ekber (En büyük rızasını) verecektir. Allah Teâlâ kime Rıdvan-ı Ekber'ini verirse onu cennette Dâru'l-Celâl'de İbrahim ve Muhammed peygamberle bir araya getirir." Etraftakiler: "Dâru'l-Celâl nedir ya Resûlallah?" deyince Resûlullah {salMahu aleyhi veseîlem) şu karşılığı verdi: "Allah Teâlâ'nın bizzat kendi adını koyduğu yurttur, buraya giren kişi sabah-akşam Zü'l-Celâl ve'l-ikrâm olan Allah Teâlâ'nın cemâliyle müşerref olacak. Mümin bir cana kıyan ve anne-babasına isyan eden kimseler buraya giremeyecektir, burası onlara haramdır ve onlar benden uzak, ben de

onlardan uzağım/beriyim. [189] (el-Hâris)

1889. Mücâhid naklediyor: Yezîd b. Şecere, ashabına hitab ederek şöyle dedi: "Bu vazife başka birilerine değil size vâcib oldu. Evlerinizde oturup ne yapacaksınız? Yarın düşmanla yüz yüze geldiğinizde taaruza geçin. Zira ki, bu kişi de zayıftır."

Resûlullah (salbllahu aleyhi vesdlem)'in şöyle dediğini işittim: "Kişi bir adım ileri attığı an, huri ona doğru bir adım ilerler, cihâdŞİ gitmekten geri kalırsa huri de ondan uzaklaşır. Şayet bu kişi şehit olursa bedeninden çıkacak ilk kan damlası günahlarına kefaret olur ve iki huri ona inerek üzerinden tozu toprağı silkeler ve ona şöyle derler: Hoş geldin, amelinin karşılığını görme zamanı geldi. O da onlara şu karşılığı verir: Hoş bulduk, sizin de hizmet sunacağınız an geldi " (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Abd b. Humeyd) [190]

1890. İbn Mes'ûd, Resûlullah (saMahu aleyhi veseüem/in şöyle buyurduğunu nakleder: "Allah'tan satın alın ve O'ndan borç dileyin." Ashab-ı Kiram: "Yâ Resûlallah! Kim Allah'a ödünç verir?" diye sordular. [191] Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem) şöyle buyurdu: Nâil olacağımız ganimetleri bize borç ver ve bize açtığın hayır kapılarını sat sözünüzdür. Cihat halinde olduğunuz sürece hayır ve bereket içerisinde kalacaksınız. Âhir zamanda cihat konusunda şüpheye düşen birileri olacak, siz onların zamanında cihat edin ve Allah yolunda savaşın, zira o gün cihat daha hayırlıdır. [192] (Ebû Ya'lâ)

1891. Ebû Hureyre, Resûlullah (saMahu aleyhi \eseBeaı)'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Kim hac niyetiyle yola çıkar ve yolda ölürse, kıyamete kadar kendisine hac yapmış kişinin sevabı yazılır. Kim de umre niyetiyle yola çıkar da yolda vefat ederse, Allah Teâlâ kıyamet gününe

kadar ona umre yapanın sevabını verir. Kim de Allah yolunda cihâda çıkar da vefat ederse, Allah Teâlâ kıyamet gününe kadar ona mücahit sevabı yazar." (Ebû Ya'lâ) [193]

1892. İbn Ömer, Resûlullah {sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Allah yolunda geçirilen bir saat elli hacdan daha hayırlıdır. [194] (Ebû Ya'lâ)

1893. İbn Abbâs, Resûlullah (Mahualeyhi ve Sellem)'in Tebuk'te Müslümanlara şöyle bir hutbe irâd ettiğini nakletmiştir: "Atına binip Allah yolunda cihat eden insanların şerrinden uzak duran ve hayvanlarını misafirlerine ikram edip üzerine düşeni yapan kimse gibisi (insanlar içerisinde) yoktur." (Ebû Ya'lâ)

1894. ez-Zübeyr, ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Cihar için erkenden yola çıkan ve geç vakitte evine dönen kimsenin bu ameli, dünya ve dünya içindeki her şeyden daha hayırlıdır.[195]

(Ebû Ya'lâ)

Cihâdın Adabı; Kadın, Çocuk, Tacir, Heyet ve Elçileri Öldürmenin Yasak Olduğu

1895. Ka'b b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bizden Hayber'de iken (savaşta) çocuk ve kadınları öldürmeyelim diye söz aldı.[196] (İshâk)

1896. Ka'b b. Mâlik'in yeğeni, amcasından Resûlullah (sallallahu aleyhi wsellem)ıin onları İbn Ebi'l-Hukayk'a (üzerine muharebe için) gönderdiğinde kadın ve çocukları öldürmelerini yasakladığını nakletmiş tir. [197] (İshâk)

1897. Kays (b. e. Hazım) naklediyor: ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanına bir adam gelip önüne diz çöktü. Allah'a hamd etti. Sonra kullara hamd babından bir şeyler söyleyince ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Allah belâsını versin! Şeytan ona ne kötü bir cümle telkin etmiş. Dışarıdan gelen yabancı birini Öldürecek olsaydım bu kişiyi öldürürdüm." (Müsedded) İsnadı sahih nıürsel bir rivayettir.

1898. Câbir naklediyor: Resûlullah (sallallahua]eyhivesel]em)'in döneminde (savaş esnasında) putperest tacirleri öldürmezdik. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [198]

1899. Cerîr b. Abdullah naklediyor: Resûlullah (sallaOahu aleyhi vesellem) bir müfreze göndereceği zaman şöyle derdi: "Bismillah/Allah'ın adıyla, Allah yolunda, Allah Resulünün getirdiği din gereği: Hıyanet etmeyin, aldatmayın, insanların organlarını kesmeyin ve çocukları öldürmeyin." (Ebû Ya'lâ) [199]

Mücâhitlere Yardım Etmeye Teşvik

1900. Ebû Hureyre, Resûlullah (saDailahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kim, Allah yolunda cihat eden bir askeri donatırsa, onun gibi cihat etmiş olur. Kim de cihâda çıkan birinin ailesine yardımcı

olur ve onun yokluğunu aratmazsa yine onun gibi cihâd etmiş olur." (el-Hârİs) [200]

Mücâhidi Uğurlayanın Fazileti

1901. Selman el-Farisî, Resûlullah fsallallahu aieyhi veselkm)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Allah yolunda cihâda çıkan bir mücâhidi konaklayacağı ilk yere kadar uğurlayan ve ertesi gün yola çıkıncaya kadar onlarla beraber geceleyen, arkasından da dönüp ailesine gelen kimse, Allah'ın Resulü ile beraber yapılmış yetmiş hac sevabını alır. " (el-Hârİs)

1902. Ebû Zer de benzer bir hadisi rivayet etmiştir. Ancak: "Yirmi beş hac yapmış gibi olur" ibaresini aktarmıştır. (el-Hâris) [201]

1903. İbn Ömer naklediyor: Ebû Bekir, Yezîd b. Ebî Süfyan'ı Şam'a gönderdiğinde orduyla beraber yaklaşık iki mil yürüyüp onları uğurladı. Kendisine: "Ey Resûlullah'm Halifesi, dönseniz" denildiğinde Ebû Bekir şu karşılığı verdi: "Hayır dönmeyeceğim, zira Resûlullah (sallailahu aleyhi veseüem)'in şöyle buyurduğunu işittim: Kimin ayaklan Allah yolunda tozlanırsa, Allah Teâlâ ateşi onlara haram kılar." (Ahmed b. Menî') [202]

Bayraklar Ve Sancaklar

1904. İbn Abbâs, Resûlullah (saMahu aleyhi wsellem)'in bayrağının siyah, sancağının ise beyaz olduğunu nakleder.[203] (Ebû Ya'lâ)

1905. Hâlid b. Kilâb, Enes b. Mâlik'in şöyle dediğini işitmiştir: Resûlullah {sallallafoıaleyH vesellem) buyurdu ki: "Allah Teâlâ benim ümmetime sancak kullanma şerefini bahsetmiştir.[204] (Ebü Yala)

Sınır Boylarında Nöbet Tutmanın Fazileti ve Bunun İbadetten Üstün Olduğu

1906. As'as b. Selâme naklediyor: Peygamber (saMahu aleyhi vesellem) bir seferde idi. Beraberinde olan ashabından birini kaybetti. Daha sonra bulunup kendisine getirildiğinde o sahabi: "Bir köşeye çekilip kendimi, Rabbime ibadete vereyim ve kadınlardan uzak durayım istedim" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Hayır, böyle bir şey yapma, içinizden de hiç kimse böyle bir şey yapmasın" buyurdu ve üç defa bu cümleyi tekrar etti. Ardından şöyle buyurdu: "Müslümanların toprağını bir an beklemeye sabretmeniz, kırk yıl ibadetten daha hayırlıdır.[205] (Ebü Dâvud et-TayalİSÎ ve el-Hâris)

1907. Ubâde b. es-Sâmit, Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellenij'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Bir gün sınır boyunda nöbet beklemek, hem oruç, hem de nafile ibadetle dolu bir aylık (veya bir yıllık) ibadete denktir. Kim Allah yolunda cihâd etmek üzere sınır boylarında ölürse, Allah Teâlâ onu kabir azabından korur ve dünya var olduğu müddetçe cihâd eden kişiye verilecek sevabı ona verir.[206] (el-Hârİs)

Yolculuk ve Arkadaşlık Adabı Evden Ayrılırken İki Rekat Namaz Kılmak ve Bu Esnada Okunacak Dualar

1908. Abdulazîz b. Ömer, Ensar'dan bir adamdan, o da babasından naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir adamı uğurlayıp şöyle buyurdu: "Allah seni takva ile azıklandırsın, günahını affetsin ve her gittiğin yerde sana hayrı kolaylaştırsın." (MÜsedded) [207]

1909. Ebû Bureyde, babasından naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhivadlem) bir yere yolculuğa çıkmak istediğin»; perşembe günü çıkmayı uygun görürdü. (Ebû Ya'lâ) Amr b. el-Husayn metruktür. [208]

1910. Osman b. Sa'd naklediyor: Enes'in şöyle dediğini işittim: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir yere konakladıklarında iki rekat kılmadan oradan ayrılmazdı. (Ebû Bekir b. EbîŞeybe) [209]

1911. Süfyân b. Vekî der ki: Babam bize yukarıdaki hadisi rivayet etti, ancak ifade: "Sefere çıktığında..." şeklindedir. (Ebû Ya'lâ)

1912. Ebû Kitabe naklediyor: Resûlullah (saüallahu aleyhi veseüem) ashâbıyla beraber bir yolculuktaydı. Ashabı içerisinde de arkadaşları tarafından methedilen bir kişi vardı. Onunla ilgili olarak Resûlullah (sallallahu aleyhivesellem/e şunları söylediler: "Yâ Resûlallah! O zat bir yere konakladığımızda namaz kılar, yürüdüğümüzde okurdu." Bunun üzerine Resûlullah {sallallahu aleyhi vesellem.): "Peki devesinin yemini kim veriyor ve hizmetini kim görüyordu" diye sordu. Onlar da: "Biz yapıyorduk" cevabını verdiler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "SİZ ondan daha hayırlısınız." (MÜSedded)3 Bu rivayet ceyyidve mürseldir.

Bûsîrî der ki: "Ricali güvenilir kimselerdir, Ebû Dâvud eî-Merâsîl kitabında rivayet etmiştir."

1913. Selmân el-Fârisî, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu naklediyor: "Kim, Allah yolunda cihâd eden on iki kişiye hizmet ederse annesinden doğduğu günkü gibi günahları yok olur. Kim de Allah yolunda cihâd eden birine su verirse, kıyamet günü Peygamber (saMahu aleyhi vesellemfin havuzundan su içecektir." Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), ashabı yolculuğa çıktıklarında, önde gelenlerine hizmet etmeyi, bunu yapamayanlara da ezanı şart koşardı. Bir defasında Ashâb-ı kiramdan bir topluluk bir gazveden dönmüşlerdi. Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) içlerinden bazılarının ibadetten yorgun düştüklerini gördü ve onlara: "Kim onlara hizmet ediyordu?" diye sordu. İçlerinden bir grup: "Biz hizmet ediyorduk, ya Resûlallah!" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesilem): "SİZ onlardan daha üstünsünüz" buyurdu.[210] (el-Hârİs)

1914. Ebû Abdullah ed-Dimeşkî naklediyor: Eksem b. el-Cevn el-Hüzâî el-Ka'bî'nin şöyle dediğini işittim: Bana Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ey Eksem b. el-Cevn! Kendi cemaatinden başka birileriyle cihâda çık, ahlakın güzelleşir ve beraber olduğun arkadaşların nezdinde saygın olursun."

1915. Yine Resûlullah (sallallahualeyhiveseUem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "En iyi arkadaşlar dörttür...," (Ebû Ya'lâ) [211]

1916. İbn Uyeyne naklediyor: Medineli birisi bana Peygamber (sallallahualeyhi veseüem)'in Zeyd b. Harise'ye (veya Amr b. el-Âs'a) şöyle dediğini anlattı: "Bir yere müfreze gönderirsen en zayıflarının durumunu

göz önünde bulundurarak hareket etmelerini iste; zira Allah Teâlâ bir topluluğa en zayıfları vesilesiyle yardım eder/muzaffer kılar." (el-Hârîs)

1917. Useyd b. Abdurrahman, Cüheyneli birisinden, o da başka birisinden naklediyor: Resûlullah (sallaDahu aleyhi veseUem) ile beraber bir gazveye çıkmıştık. Derken dar bir konak yerine geldik, insanlar oraya sıkışıp yolu kestiler. Bunun üzerine O'nun bir münâdİsi şöyle seslendi: "Kim bir yerde izdiham yapar veya yolu kapatırsa onun cihâdı yoktur. [212] (el-Hârİs)

1918. îbn Ömer, yolculukta kendisine eşlik etmek isteyen birisine, helal olmayan bir deve üzerinde gelmemesini, ezan konusunda kendileriyle yarışmamasını ve izni olmadan oruç tutmamasını şart koşardı. Nâfi der ki: Bizimle beraber yolculukta ona eşlik eden birisi vardı. Onu uyandırmamızı ve ona sahur hazırlamamızı bize emrederdi. (Müsedded)

Uysal Bineğin Fazileti

1919. İsmâîl b. Muhammed b. Sa'd, babasından, o da dedesinden Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Şu üç şey kişinin mutluluk vesilelerindendir: Sâliha kadın, iyi binek, geniş ev. Şu üç şey de kişinin mutsuzluk vesilelerindendir: Kötü kadın, kötü binek ve kötü ev." (İshâk} [213]

1920. Ziyâd b. Mihrak naklediyor. Kurre veya İbn Kurre'nin Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'den şu sözünü naklettiğini işittim; "Hiç bir nimet olmasa da şu üç şey dünya nimetlerindendir: Uysal binek, sâliha kadın ve geniş ev." (Ebû Bekir b. EbîŞeybe) [214]

Kadının Yalnız Başına Sefere Çıkmasının Yasak Olduğu

1921. Adiy b. Hatim merfû olarak ResûluUah (sailalkhu aleyhi veseUem)'in şöyle buyurduğunu nakleder; "Kadın üç günden fazla bir mesafeye sadece eşi veya yakını ile beraber yola çıkabilir." (Ebû Ya'lâ) [215]

Hayvanlara İyi Davranmak

1922. Ammâr b. Ebî Ammâr der ki: "Keçilere iyi davranın, burun pisliğini silin ve ağıllarında namaz kılın; zira onlar cennet hayvanlarındandır." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [216]

1923. Yahya b. Câbir naklediyor: Ebu'd-Derdâ develerine iki büyük torba yük atıp, arkasından bir tane daha ilave eden, bu yüzden de develeri ayağa kalkamayan kimselere yükü hayvanın üzerinden indirmelerini emretti, sonra da hayvanı ayağa kaldırdı. Ebu'd-Derdâ o kimselere şöyle seslendi: "Allah Teâlâ hayvanlara yaptığınızı affederse, büyük bir günahı affetmiş olur! Zira ben, ResûluUah (sflaflahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: Allah Teâlâ, size, hayvanlara karşı iyi davranmanızı emrediyor: Onlara layıkıyla davranınız; zira kıtlık anında sizi taşıyacak onlardır." (el-Hâris) [217]

Ahmed bu hadisi Ebû İdrîs el-Havlânî tarikiyle Ebû'd-Derdâ'dan merfû olarak şu lafızla nakletmiştir: "Allah Teâlâ hayvanlara yaptıklarınızı affederse, sizin bir çok günahınızı affetmiş olur."

1924. Abdurrahman b. Ebî Umeyre, ResûluUah (sallallahualeyhivesellem/in şöyle buyurduğunu nakleder: "Her devenin sırtında bir şeytan vardır; onlara bindiğinizde Allah'ı zikredin, onları hizmetinizde kullanın, zira sizi taşıyan Allah Teâlâ'dır." (Müsedded) [218]

1925. Seleme b. el-Ekva' Resûlullah (saüallahu aleyhi veseUem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Develeri, memeleri açık vaziyette çayıra salmayın ve onları güzel bağlayın; zira şeytan onları emer." (Ebû Ya'lâ)

1926. ez-Zührî der ki: Bana Enes, Resûlullah (saüaMıu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakletti: "Otlaklarınız çoğaldığında hayvanlarınızı çayıra salın, yayılıp semizlenmesine müsade edin, otlaklar kuruduğunda ise sırtlarına binip işinizi görün."

Bezzâr der ki: Bu hadisi el-Leys'ten sadece Ruveym b. Yezîd'in rivayet ettiğini biliyoruz; hadis, ez-Zührfden mürsel olarak rivayet edildi.[219] (Ebü Ya'lâ)

1927. Hz. Âişe der ki: Veda haccına Resûlullah (saüallahu aleyhi vesellem) ile beraber çıkmıştım. Diğer hanımlarını da yanına almıştı. Yolculuk esnasında ben hafif eşyalarla süratli bir deve üzerindeydim. Safiyye'nin eşyaları ise ağır, devesi de yavaş hareket eden bir deveydi. Bu da kervanın yavaş hareket etmesine sebep oluyordu. Resûlullah (sallaüahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Aişe'nin eşyalarını Safiyye'nin devesine, Safiyye'nin eşyalarını da Âişe'nin devesine aktarın da kervan rahat bir

şekilde yoluna devam etsin.[220] (Ebü Ya'lâ) Hadisin bir bölümü nikâh bölümünde geçmiştir.

At Ve Atın Fazileti, Onlara İyi Davranmanın Teşvik Edilmesi, Cihâda Onlar Üzerinde Çıkmanın Fazileti

1928. Nuaym b. Ebî Hind el-Eşcaî atının yanaklarını sıvazlar vaziyette görüldüğünde kendisine bunu neden yaptığı sorulmuş ve şu cevabı vermiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Cebrail Aleyhisselâm, bana at konusunda sitem etti." (Ebû Dâvud et-Tayalisî) [221]

1929. Yahya b. Saîd el-Ensarî, bir adamdan naklediyor: Peygamber (sallallahu aleyhi veseîlem) bir sabah vaktinde atının terini siler vaziyette görüldüğünde kendisine bu durumu sorulmuş, o da şöyle cevap vermiştir: "Bu gece atlar konusunda siteme maruz kaldım." (Müsedded) [222]

1930. Zeyd b. Sabit, Resûlullah (sallaHahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kim cihâd için bir ata bakarsa, o at onun için ateşe karşı bir perde."(Abdb. Humeycl) [223]

1931. Ebû Zür'a b. Amr b. Cerîr, babasından, o da dedesinden naklediyor: Peygamber (sallahualeyhivesel]em)'in yeni ile atmm yüzünü sildiğini gördüm. (el-Hâris) [224]

Bu hadisi İmam Ahmed, Huşeym'den, o da Yûnus'tan rivayet etmiş ve "Parmaklarıyla atın sümüğünü temizledi" şeklinde bir ibareye yer vermiştir. Muhtemelen bunlar iki ayrı hadistir.

"Şeytan asil bir at bulunan evi rahatsız etmez" hadisi Enfâl suresinin tefsirinde zikredilecektir.

1932. Abdullah b. Mes'ûd naklediyor: Bir adam ona gelip: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in atlar hakkında herhangi bir şey söylediğini duydun mu?" diye sordu. Ona şu cevabı verdi: "Evet, Resûlullah (saüaUahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Kıyamet gününe kadar atların perçemlerinde hayır ve bereket düğümlüdür. [225] (Ebû Ya'lâ)

1933. el-Muğîre b. Şu'be, Resûlullah (sallallahu aleyhi veselkm)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Sahipleri onlara iyi baktığı sürece kıyamet gününe kadar hayır ve bereket (atların) perçemlerinde düğümlüdür.[226] (Ebû Ya'lâ)

Atın Hissesi

1934. Ebû Bekir b. Abdullah b. Ebî Ahmed, Câbir'in şöyle dediğini nakleder: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ata iki hisse, sahibine ise bir hisse tahsis etti.[227] (el-Hâris)

1935. Ebû Bekir b. Yahya b. en-Nadr, babasından onun Ebû Hureyre'den aynı sözü işittiğini nakletmiştir.[228] (el-Hâris}

1936. el-Mikdâd b. Amr, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesdlem)'in Bedir günü ganimetten atı için iki, kendisi için bir hisse tahsis ettiğini rivayet etmiştir.[229] (el-Hâris)

1937. Ebû Haseme, kendisinin Hayber gazvesinde bulunduğunu ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in atı için iki, kendisi için bir hisse ganimet tahsis ettiğini ifade etmiştir.[230] (el-Hâris)

1938. Ebû Gatafân der ki: İbn Abbâs'm şöyle dediğini işittim: "Arap atıyla Acem atının hissesi aynıdır.[231] (el-Hâris)

Abdullah b. Süleyman der ki: İkrime'ye bunu sordum; bana her iki atın da aynı olduğunu söyledi. Atâ b. Yesâr da aynı şeyleri söylemiştir.

1939. Mâlik ve Süfyân es-Sevrî derler ki: "Söz konusu iki cins at hisse itibariyle aynıdır." (el-Hâris)

1940. îshak b. Ebî Ferve naklediyor: Ebû Ruhm'm azatlı kölesi Ebû Hazım ile kardeşi Hayber'de iki atlı mücahitlerdi. Kendilerine altı hisse verildi: Dört hisse atlarına, iki hisse de kendilerine. Onlar iki hisseyi iki genç deve karşılığında sattılar.[232] (Ebû Ya'lâ)

1941. İbn Abbâs der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) Bedir savaşı günü at (süvari) için iki pay, adam için ise bir pay verdi." (Ebû Ya'lâ)

Yarış Ve Atıcılık, Atıcılığın Faziletleri

1942. İbn Abbâs, Resûlullah {sallallahu aleyhi vesellem/in şöyle buyurduğunu naklediyor: "Yarışlarda atı daha çok koşmaya zorlamak için bağırıp çağıran bizden değildir. Efendisine karşı kölenin aklıyla oynayan ve onu çelen bizden değildir. Kadınla eşinin arasım bozan bizden değildir." (Ebû Ya'lâ) [233]

1943. Hz. Ali naklediyor: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) insanların arasında dolaşırken elinde Arabistan yapımı bir yay gördü. O

kişiye: "Buna ve benzerlerine sahip çık ve hurmadan mızrak kullanmaya alış. Zira bununla Allah Teâlâ sizi yeryüzüne hakim kılacak ve zaferinize zafer katacaktır.[234]

(Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Dâvud et-Tayafisî)

1944. Cafer b. Muhammed, babasından naklediyor: Resûlullah (saliallahualeyhi vesellem) atlarla develeri yarıştırdı. (Müsedded) [235]

1945. Amr b. Şuayb, babasından, o da dedesinden naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ok atan insanların yanından geçti ve onlara şöyle dedi. "Atın, ben de İbnü'l-Ekva' Hey im." Bunun üzerine bazıları: "Yâ Resûlallah! Sen birilerimizin safında iken mi oynayacağız?!" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Hadi ben sizinle olayım, ey İsmâîloğulları!" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [236]

1946. el-Ka'kâ' b. Ebî Hadred el-Eslemî naklediyor: Resûlullah (salkllahu alevhi vesellem) ok yarışı yapan kimselerin yanından geçti ve onlara: "Hadi îs'mâîloğulları atın, zira babanız bir okçuydu, ben de İbnü'-Ekva' ile beraberim/onların takımındayım." Bunun üzerine oradakiler ok atmayı kesti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Niçin atmıyorsunuz?" diye sordu. Onlar da: "Ya Resûlallah, sen: îbnü"l-Ekva' ile beraberim demişken ve kendileriyle beraber olduğun takımın yenilmeyeceğini bilmişken nasıl oynayalım?!" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Hadi atın ben hepinizle beraberim" buyurdu. {Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [237]

1947. Ebû Ubeyde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in Bedir günü şöyle buyurduğunu nakleder: "Kâfirlerle savaşın; kim bir ok isabet ettirirse ona bir derece vardır." Adamın biri: "Ya Resûlallah! Derece nedir?

diye sorunca Resûlullah (salbUahu aleyhi vesellem); "Yerle gök arası" buyurdu. (el-Hârİs) [238]

1948. Muhammed b. Sâd b. Ebî Vakkâs, babasından Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "İsabet etsin etmesin Allah yolunda düşmana ok atan her müslüman için bir köle azad etmiş kadar ecir vardır. Yine ok, Allah yolunda bir kılını ağartan her müslüman için kıyamet günü önünde yürüyen bîr nur olacaktır. Küçük olsun büyük olsun köle azad eden müslümana azad ettiği kölenin her uzvu için sayısız ecir takdir etmek Allah Teâlâ'ya vacib olacaktır. " (Abd b. Humeyd) [239]

1949. Hafs b. Ebî Dâvud, Medineli yaşlı bir zattan şunları naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) görülmeyen hedefe ok atılmasını yasakladı. (Müsedded) [240]

1950. Saîd b. el-Müseyyib iki kişi arasında ödüllü yarışta herhangi bir beis görmezdi. Yarışı kazanan ödülü alırdı. Ancak İbnu'l-Müseyyib onların bu hal üzere ayrılmalarını hoş görmezdi.[241] (Müsedded)

1951. Saîd b. el-Müseyyib der ki: "Denk atlarla olduktan sonra at yarışında herhangi bir sakınca yoktur; şayet birinci olursa ödülü alır, arkada kalırsa ona herhangi bir şey gerekmez." (Müsedded) [242]

Hızlı Yürüyüş

1952. İyâs b. Seleme, babasından naklediyor: Rüzgâr gibi acele gelmiştim. Resûlullah (sallaUahu aleyhi veselkm)'in yanında oturan bir

grup Ensarlıya uğradım. Daha önce ve daha sonra onlar gibisini görmedim: Kılıçlarını kuşanmışlardı ve yaklaşık otuz kişilerdi. Resûlullah (salbllahu aleyhiveseUem) bana şöyle buyurdu: "Korku salan bir sahne gördün!" [243] (İshâk)

1953. Câbir b. Abdullah naklediyor: Bir grup sahabi Resûlullah (sallaliahu aleyhi-vesellem)'e yürüyemediklerinden yakındılar. Resûlullah (sallaUahu aleyhi vesellem) de onları seri yürüyüşe davet ederek: "Hızlı yürüyün!" buyurdu. Bunun üzerine biz hızlı yürüdük ve normal yürüyüşten daha rahat olduğunu gördük.[244] (İshâk)

1954. Osman b. Affân, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Allah yolunda ayaklan tozlanan kula Allah cehennemi haram kılar." Biz yolun arkasında iken o günden çok yürüyen görmemiştim. (Ebû Ya'lâ) [245]

Cihâd İçin Silah Hazırlığının Emredilmesi

1955. Ebû Bekir b. Ebî Meryem, hocalarından, Hz. Ömer'in şöyle dediğini nakleder: "Tırnaklarınızı düşman toprağında uzatın, zira onlar da silahtır." (Müsedded) Hadis munkatıdır. [246]

Merkebin Arap Atıyla Çiftleştirilmesinin Yasak Oluşu

1956. Yezîd b. Ebî Habîb der ki: Ömer b. Abdülazîz şöyle bir ferman yazdı: "Hükümet dairelerinde çalışan herhangi bir kimse, merkep ile Arap

atını çiftleştirirse maaşından on dinar kesinti yapacağım." (Müsedded)

1957. Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "ResûluUah (salîallahualeyhivesellem)'in Ufeyr adında bir merkebi vardı.[247]

Düşmanla Buluşulduğu Anda Dua Edilmesi ve Konuşulmaması

1958. Ebû Miclez naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) düşmanla buluştuğunda şöyle dua ederdi: "Allahım! Sen desteğimsin ve yardımcımsın, seninle taaruza geçer, seninle birlikte savaşırım." (el-Hârİs) [248] Derim ki: Ebû Dâvud, S/men'inde Enes hadisinden bundan daha detaylı olarak tahrîc etmiştir. Ayrıca Tirmizî ve Nesâî'de Katâde'nin Ebû Saîd'den rivayetiyle yer almıştır. Bir başka nüshada bunu Ebû Miclez an Enes şeklinde gördüm.

1959. Zeyd b. Erkam, Resûlullah şöyle buyurduğunu nakleder: "Allah Teâlâ, üç yerde susmayı ve konuşmamayı sever: Kur'an okunduğu an, savaşa çıkıldığı an ve cenaze anında" (Ebû Yala) [249]

Parola

1960. Hz. Ali b. Ebî Tâlib der ki: ResûluUah (sallal]ahualeyhivese]]em)'in parolası şuydu: "Yâ külle hayr (Ey her iyilik)!" (Ebû Ya'lâ) [250]

Savaşa Başlamadan Önce Düşmanın İslam'a Davet Edilmesi

1961. Hz. Ali naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir grubun başkanı olarak beni bir yere gönderdi. Daha sonra bir adama şöyle emretti: "Ona yetiş ve: Resûlıdlah {sdMahu aleyhi veselkm) kendisini beklemenizi emretti ve İslam'a davet etmedikçe hiçbir toplulukla savaşmamanızı buyurdu> de!" (İshâk) [251]

1962. Abdurrahman b. Aîz der ki: Resûlullah (saMahuakyhi-veseüem) bir ordu gönderdiği zaman şöyle derdi: "insanlara sıcak davranın, hemen üzerlerine saldırmayın, üzerlerine akın etmeden önce onları İslam 'a davet edin. Şehirli olsun, bedevi olsun yeryüzünde ne kadar insan varsa onları huzuruma müslüman olarak getirmeniz hana erkeklerini öldürüp kadınlarını esir etmenizden daha sevimlidir." (Müsedded) [252]

1963. Şurayh b. Ubeyd benzeri bir hadisi zikretmiştir, ancak Abdurrahman'ı senedinde zikretmemiştir. (el-HârİS)

1964. Ubey b. Ka'b der ki: Resûlullah (salbllahu aleyhi vesellem), Lât ve Uzzâ bulunduğu yere bir müfreze gönderdi: Müfreze bir mahalleye akın edip savaşanları ve çoluk çocuğu esir aldı. Bunun üzerine Resûlullah (salbllahu aleyhi vesellem)'e: "Yâ Resûlallah! Sizin müfrezeniz davet etmeden/çağrı yapmadan bize saldırdı" diye şikayet ettiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) müfrezedekilere sordu. Onlar bu haberi doğruladılar. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi veseOem): "Onları yerine geri götürün, sonra islam'a davet edin" buyurdu.[253] (el-Hâris)

Şirk Ehliyle Savaşmadan Önce Onlara Yazı Yazılması

1965. Enes der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Bekr b. Vâil'e şöyle bir mektup gönderdi: "Allah'ın elçisi Muhammenden, Bekr b. Vâil'e! islam'a girin kurtuluşa erersiniz." Dediler ki: "Bu mektubu Benî Dubay'a'da bir adamdan başka okuyacak kimse bulamadık." Halbuki onlar Katipoğulları diye isimlendirilirlerdi. (Ebû Ya'lâ ve Bezzâr)

îbn Hibbân hadisi sahîh kabul eder. [254]

Müşriklerden Yardım Almanın Mekruh Olduğu

Ebû Humeyd es-Sâİdî'nin bu konudaki hadisi "Uhud Gazvesi" başlığında zikredilecektir.

Savaş Meydanından Firar Etmenin Sakındınlması

1966. Ümmü Eymen, Resûluilah (sallalla hua]eyhivesellem)'in Ehli Beyt'ten birine şu tavsiyede bulunduğunu duymuştur: "Düşmanla yüz yüze geldiğin an savaş meydanından kaçma!" [255] (Abd b. Humeyd)

Cihâda Ücret Takdir Edilmesinin Mekruh Olduğu

1967. Abdurrahman b. Avf bildiriyor: Ücretli işçi olayı ile ilgili olarak Peygamber (sallallahualeyhivesellem) Ya'lâ b. Munye'ye şöyle demiştir: " (Cihâd için) Senin ona takdir ettiğin ücretten başka bir ücret takdir edilmesini uygun görmüyorum.[256] (İshâk)

Düşman Yurdundan İslam Yurduna Hicret

1968. Ebû İdrîs el-Havlanî, Resûluilah (sallallahu aleyhi vese!lem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Müşriklerle savaşıldığı sürece hicret devam edecektir." (Müsedded) [257]

Köle Ancak Efendisinin İzniyle Cihâda Çıkabilir

1969. el-Hâris b. Abdullah b. Ebî Rebîa der ki: Resûluîlah (saMlahu aleyhi vesellem) bir gazveye çıkmıştı. Müzeyne kabilesinden birilerine uğradı. Fakat o kabileye mensup bir kadının kölesi peşine takıldı. Yolun bir bölümünde Resûluilah (sallallahu aleyhi vesellem)'e kavuşup O'na selam verdi. Resûluilah (saMahu aleyhi vesellem): "Sen falanca mısın?" diye sordu. O da: "Evet" dedi. Resûluilah: "Hayırdır, ne var?" diye sordu. Köle de: "Seninle beraber cihâda çıkıyorum" dedi. Bunun üzerine Resûluilah (sallallahu aleyhi vesellem): "Efendin sana izin verdi mi?" diye sordu. Adam: "Hayır" dedi. Bunun üzerine Resûluilah (sallallahualeyhi vesellein) şöyle buyurdu: "Efendine dön ve ona benden selam söyle!" dedi. Adam dönüp efendisine Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) selamını iletti ve durumu ona haber verdi. Efendisi: "Allah aşkına, O mu sana, bana selam vermeni emretti" diye sordu. Kölesi: "Evet" dedi. Bunun üzerine efendisi: "Git ve O'nunla cihâd et!" dedi. (el-Hâris) [258]

Cihâdın Kadınlara Farz Olmadığı

1970. Saîd b. Amr el-Kuraşî naklediyor: Kudâa kabilesinin Urane boyundan Ümmü Kebşe adlı bir kadın: "Yâ Resûlallah! Falanca orduyla cihâda çıkmama müsaade buyurun" diye izin istedi. Resûlullah (salbllahu aleyhi vesellem): "Hayır" dedi. Bunun üzerine kadın: "Yâ Resûlallah! Ben savaşmak arzusuyla değil sadece yaralıları tedavi etmek ve hastalara bakmak (hastalara su vermek) gayesiyle çıkmak istiyorum." Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bir sünnet haline gelecek olmasaydı ve falanca kadın cihâda çıktı denilecek olmasaydı sana müsâde ederdim, ancak evinde kal!" buyurdu. [259] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ)

Şirk Ehliyle Anlaşma Yapılması

1971. Sa'd b. Ebî Vakkâs naklediyor: Resûlullah (saMlahu aleyhi vedlem) Medine'ye geldiğinde Güheyne kabilesi gelip O'na şöyle dediler: "Sen gelip aramıza yerleştin. Birbirimize karşı güvende olalım diye aramızda bir antlaşma yap!" Bunun üzerine Resûlullah (saUaÜahu aleyhi veseUem) onlarla bir antlaşma yaptı, ancak onlar İslam'a girmediler. (İshâk) [260]

1972. Hz. Ali bildiriyor: Resûlullah (salMahu aleyhi ^sellem) Benî Tağlib ile; "dinlerini değiştirmemeleri" ve "çocuklarını Hıristiyanlaştırmamaları" şartlarını koşan bir antlaşma yaptı. Daha sonra onlarla ilgili olarak şöyle buyurdu: "Ancak onlar antlaşmayı ihlal ettiler. Allah Teâlâ bana imkân verirse savaşçılarını/erkeklerini öldürür, çoluk çocuklarını esir ederdim.[261] (Ebû Ya'lâ}

1973. Muhammed (İbn es-Sâib el-Kelbî) aynı hadisi şu lafızla vermiştir: Peygamber (saMahu aleyhi vesellemi'in Benî Tağlib ile "çocuklarını Hristiyanlaştırmamalarına" dair bir antlaşma yaptığına şahit oldum. Şayet bu şartlara uymazlarsa müslümanlarm zimmetinden/korumasından çıkmış olacaklardı. Hz. Ali der ki: "Allah'a yemin olsun ki, onlar bu antlaşmayı ihlal ettiler. Allah'a yemin olsun ki, eğer Allah bana imkân verirse savaşanlanm öldürür, çoluk çocuklarını esir alırdım. [262] (Ebû Ya'lâ)

Sirk Ehlinden Müslümanlara Hediye Edilen Paranın Hükmü

Bununla ilgili hadis Megâzî (Gazveler) bölümünde zikredilecektir. Orada Tebuk gazvesiyle ilgili olarak Kayser'in Peygamber (saîlaUahu aleyhi vesdlem)'e hediye olarak dinar paralar gönderdiğini, Peygamberimizin de onu bölüştürdüğünü ifade eden bir rivayet mevcuttur.

Antlaşmanın İhlâl Edilmesinden Sakındırmak

1974. Büreyde naklediyor: ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Hiçbir topluluk yaptığı antlaşmayı bozmasın ki kendi içinde birbirini Öldürmeler gerçekleşmesin. Yine bir topluluk içerisinde fuhuş ortaya çıkmış olmasın ki, Allah Teâlâ o topluluğa ölümü musallat etmiş olmasın. " (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [263]

Zimmet Ehli/Zimmîlerin Korunması ve Müslümanlarla Olan Antlaşmalarının Nasıl Bozulacağı

1975. Süveyd b. Gafele der ki: Zimmîlerden bir adam bir müslüman kadının merkebini dürtüp huysuzlandırdı. Kadın merkebin üzerinden düşünce sarkıntılık etmek istedi. Ancak Avf b. Mâlik buna engel olup, adamı dövdü. Daha sonra onu alıp Hz. Ömer'e getirdi ve ona hâdiseyi anlattı. Hz. Ömer kadını çağırıp olayın hakikatini sordu. Kadın da Avfı tasdik etti.

Bunun üzerine Hz. Ömer adamın asılmasını emretti. Daha sonra şöyle dedi: "Ey insanlar! Muhammed'in emân verdiği zimmiler konusunda

Allah'tan korkun, onlara zulmetmeyin. Onlardan kim böyle bir harekette bulunursa onların emânı/zimmeti yoktur." (el-Hârİs) [264]

Kadın, Çocuk, Yaşlı, Hizmetçi ve İşçileri Öldürmekten Sakındırmak

1976. Abdullah b. Büreyde, babasından naklediyor: "Resûluîlah (sallallahu aleyhi vesellem) bir gazveye çıktı. Ordunun öncü birliğine Hâlid b. el-Velîd'i tayin etti. Daha sonra yolda öldürülmüş bir kadın gördü ve: "Kim bu kadım öldürdü?" diye sordu. Oradakiler: Hâlid b. el-Velî d Öldürdü" dediler. Bunun üzerine ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem) bir adama şöyle ferman buyurdu: "Hâlid'e yetiş ve ona: Kadın, çocuk ve işçileri öldürme!, mesajını İlet!" [265] (el-Hâris)

1977. Ebû Hureyre naklediyor: Hayber günü insanlar çocukları öldürmeye başlayınca ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem) Öfkelenip şöyle buyurdu: "Size çocukları ve yaşlıları öldürmeyi yasaklıyorum." Bunun üzerine birisi: "Anam babam sana feda olsun yâ Resûlallah! Müşriklerin çocuklarını öldürme yetkimiz yok mu? diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de:

"Büyüdükleri zaman onların ne yapacaklarını nereden biliyorsunuz ? buyurdu.[266] (el-Hâris)

1978. Abdurrahman b. Ebî Amre naklediyor: Resûhıllah (sailallahu aleyhi vesellera) Huneyn günü öldürülmüş bir kadının yanından geçtiğinde: "Kim bu. kadım öldürdü?" diye sordu. Bir adam: "Ben öldürdüm yâ Resûlallah. Onu arkama bineğime aldım, beni öldürmeye kastetti, bunun

üzerine ben onu öldürdüm" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (salkllahu aleyhi wsellem) kadının defnedilmesini emretti. [267] (el-Hâris)

Abdullah b. Üneys'in hadisi "Meğâzî" bölümünde İbn Ebî el-Hukayk'ın öldürülmesi olayında zikredilecektir.

Devlet Başkanına Nasihat

1979. İbn Abbâs, Resûlullah (sailallahu aleyhi veseEem)'in şöyle buyurduğunu naklediyor: "Din nasihattir." Ashab-ı Kiram: "Kimin için nasihattir?" diye sorunca Resûlullah (sallallahu aleyhi veseîlem) şöyle buyurdu: Allah'ın Kitabına, Peygamberine ve müslümanların imamlarına nasihattir. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [268]

Kadın ve Çocuğa Kadar Her Müslümanın Emân Verebilmesi

1980. Ebû Umâme, Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Müslümanlardan herhangi bir kişi (müşrik vb. için) emân verme hakkında sahiptir." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe} [269]

1981. Sürâka naklediyor: Ci'râne'de iken Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem)'e geldim. Yanlarından geçtiğim her Ensar topluluğu: "Sana sana!" diye sesleniyorlardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem)'e gelince elimdeki mektubu kaldırdım ve: "Benim yâ Resûlallah" dedim. Sürâka der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hicret ettiğinde bana bir emân

yazmıştı. Bunun üzerine Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: Evet bugün vefa, İhsan ve doğruluk günüdür." (el-Humeydî) [270]

1982. Sürâka bildiriyor: Ci'râne'de iken Resûlullah (sallalîahu aleyhi vesellem)'e geldim. Yanından geçtiğim her Ensar topluluğu kafama vurup: "Sana, sana!" diyorlardı. Nihayet Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanma vardım. Onu gördüğümde: "Benim, yâ Resûlallah" dedim. Bunun üzerine Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi veseltem) şöyle buyurdu: "Evet, bugün vefa, ihsan ve doğruluk günüdür."

Süfyân der ki: Sürâka: "Benim" sözüyle: "Bir bez üzerine emân yazdığın kimse benim" demek istemiştir. Zira Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ebû Bekir'le Sevr mağarasına doğru hicret ettiklerinde onunla karşılaşmış ve bir bez üzerinde ona bif emân yazmıştı. (İbn Ebî Ömer)

Öldürülen Kişinin Organlarının Kesilmesinin Yasak Olması

1983. Hâlid b. Ma'dân der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi veseîlem) öldürülen kişinin herhangi bir uzvunun kesilmesini yasakladı. (İbn Ebî Ömer) [271]

1984. Mekhûl der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi wsellem) askerlerine öldürülen kâfir birinin organlarından herhangi birinin kesilmesini yasakladı. (el-Hârİs) [272]

Müslümanların Himayesinde Yaşayan Zimmîlerden Resûlullah (Sallallahu Aleyhi Vesellem)e Küfredenlerin Öldürülmesi

1985. Ebû İshâk el-Hemdânî der ki: Müslümanlardan gözü görmeyen bir adam Yahudi bir kadının yanma gelir-giderdi. Kadında ona iyi davranırdı. Ancak kadın ismini andığı zaman Hz. Peygamber'e küfrederdi. Adam sövmemesini talep etti, ancak kadın küfretmeye devam etti. Bunun üzerine kadını öldürdü. Resûlullah (saîlallahualeyhiveselîem) de öldürülmesini uygun gördü, (cezalandırmadı) [273] (Müsedded)

1986. Husayn b. Abdurrahman bir zâttan naklediyor: İbn Ömer'e bir rahip getirildi ve kendisine şöyle denildi: "Bu rahip Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem/e küfrediyor." Bunun üzerine İbn Ömer şöyle dedi: "Küfrettiğini duysaydım öldürürdüm, Resûlullah (sallallahu aleyhi veselfem/e küfretsinler diye onlara himaye/ zimmilik vermedik." (Müsedded ve el-Hâris) [274]

1987. Ka'b b. Alkame naklediyor: Arafe b. el-Hâris (-ki bu zât sahabedendi) her gün bir elbise değiştiren bir adama uğradı. Adam müslümanların himayesinde yaşayan zimmîlerdendi. Arafe onu İslam'a davet etti, ancak adam öfkelenip Resûlullah (sallallahu aleyhi veselfemj'e küfretti. Bunun üzerine Arafe onu öldürdü. Amr b. el-Âs, Arafe'ye şöyle dedi: "Onlar bizim kendilerine verdiğimiz söze/ antlaşmaya güveniyorlar. Ancak Allah ve Resulü konusunda bize eziyet etsinler diye onlara himaye hakkı vermedik! [275] (Ebû Ya'lâ)

Korumalar

1988. el-Avvâm b. Havşeb naklediyor: Sahil boylarında nöbet tutan bir yaşlı mücahit bana şöyle anlatmıştı: Bir gece vakti, o bölgede nöbet tutan hiçbir mücahidin çıkmadığı bir yere çıktım. Limandaki bir karargâha varıp içeriye girdim. Dalgaların karaya vuruşu ile denizlerin dağların tepesine kadar yükseldiğini hayalimden geçirmeye başladım. Uyanıktım. Ancak az sonra uyudum. Rüyamda; elimde sancak ve bütün şehir halkı arkamdan beni takip ediyor, gördüm. Sabah olunca şehre döndüm, ordu komutanı ile birlikte Ömer b. el-Hattâb'm azatlı kölesi Ebû Salih ile karşılaştım. İkisi şehirden ilk çıkan kimselerdi. Bana: "Nerede mücahitler?" diye sordular. Ben de: "Benden önce döndüler" dedim. Bunun üzerine onlar: "Niçin bize doğruyu söylemiyorsun? Zira biz şehirden ilk çıkan kimseleriz" dediler. Ancak ben onlara, benden başka şehirden kimsenin çıkmadığını söyledim. Ebû Salih bana: "Ne gördün?" diye sordu. Ben de: "Allah'a yemin olsun ki, denizin, dağın tepelerine kadar yükseldiğini içimden geçirdim." Bunun üzerine Ebû Salih: "Doğru söyledin" dedi ve ilave etti: Bize Ömer b. el-Hattâb, Resûlullah (saUallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu anlattı: "Hiçbir gece yoktur ki, deniz üç defa yeryüzü halkına yaklaşmasın. O, üzerlerine saldırmak üzere Allah'tan müsâde ister, ancak Allah Teâla onu geriye çeker." Ben devamla şunları anlattım: Aynı şekilde rüyamda elimde sancak olduğu halde bütün insanların arkamdan yürüdüğünü gördüm. Bunun üzerine Ebû Salih şöyle dedi: "Eğer rüyan doğru ise bu gece şehir halkının kazandıkları sevabın aynısı sana yazılacak." Bundan önce Ebû Salih bana uzak ve soğuk duruyordu, sanki içi bana ısındı ve yakından benimle sohbet etmeye başladı. Şöyle dedi: Ömer b. el-Hattâb şu üç grup insanla beraber olmamızı tavsiye

etti: "Mal satan tacirle, cihâd eden mücahidle ve mal tedarik eden biriyle. İşte benim nöbetim bu. Şu an şehre gidiyorum." (İshâk) [276]

1989. Osman b. Atâ, babasından, o da dedesinden naklediyor: el-Abbâs b. Abdülmuttalib, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellenı) 'in şöyle buyurduğunu nakletti: "iki göze ateş dokunmayacaktır: Allah korkusuyla ağlayan göz ve Allah yolunda müslümanları korumak üzere nöbet tutan göz" (Ahmed b. Meni') [277]

1990. Enes b. Mâlik, Resûlullah (sallahu aleyhi veseUem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "İki göze asla ateş dokunmayacaktır: Allah yolunda müslümanları beklemek üzere geceleyen göz ve Allah korkusuyla ağlayan göz. " (Ebû Ya'lâ) [278]

1991. Salih b. Keysân, Ebû Abdurrahman'dan bildiriyor: Ebû Hureyre'nin şöyle dediğini işittim: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ateşin iki göze dokunması yasaktır: Biri Allah korkusuyla yaşaran göz, diğeri İslam'ı küfür ehline karşı korumak üzere nöbette geceleyen göz. " (Abd b. Humeyd) [279]

1992. Mücâhid, Ümmü Mübeşşir'den bildiriyor: O, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e: "Allah katında konumu en iyi olan insanlar kimlerdir?" diye sordu. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) de şöyle buyurdu: "Atı üzerinde düşmana korku salan, bazen de onların korkutmalarına mâruz kalan kimsedir. "

(İshâk) [280]

Şirk Ehlinin Bağışladığı Toprağın Hükmü

1993. Ömer b. el-Hattâb, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Müşriklerin kendisine toprak bahşettiği kimsenin toprağı yoktur (bu bağış geçersizdir)." {İshâk ve Ebû Ya'lâ) [281]

Düşman Toprağında Bulunan Yemek

1994. Abdullah b. Amr, Resûlullah (sallallahu aleyhi vedlem/in Hayber günü şöyle buyurduğunu nakleder: "Kendiniz yiyin, hayvanlarınıza yedirin, ancak beraberinizde bir şey göturmeyin. " (el-HârİS) [282]

Taksim Edilmeden Önce Ganimeti Kullanmanın Yasak Olduğu

1995. Sabit b. Rafı' -bu zât seriyyelerin başına komutan tayin edilirdi- Resûlullah (saUallahu aleyhi veseUem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Sakın hainlik yapmayın: Kendisine pay olarak ayrılmadan önce kişinin cariyeyi alıp onunla yatması, arkasından da tekrar onu iade etmesi; yahut kişinin ganimet malı olan bir elbiseyi taksim edilmeden önce eskitene kadar kullanıp geri iade etmesi (hainliktir)." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [283]

İkram ve İkramdan Arta Kalan Kısmın Hükmü

1996. Âsim b. Kuleyb der ki: Babam bana İbn Abbâs'ın şöyle dediğini nakletti: Ömer b. el-Hattâb namazını kıldıktan sonra insanların dertlerini

dinlemek üzere mescitte oturdu. Kimin bir ihtiyacı varsa onunla oturur, konuşurdu. Kimsenin söyleyecek bir ihtiyacı yoksa kalkar giderdi. Bir ara Hz. Ömer bu uygulamayı terk etti. İbn Abbâs der ki: Bunun üzerine kapışma gelip: "Ey Yerfe! Halifenin bir rahatsızlığı mı var?" diye sordum. O da: Onun herhangi bir rahatsızlığı yok" dedi ve içeri girip oturdum. Daha sonra Yerfe çıkıp şöyle dedi: "Ey İbn Abbâs, kalkın!" Biz de kalkıp Ömer'in olduğu yere gittik. Bir de baktık ki, üst üste yığılmış ve aralarına hurma lifi konmuş yiyecekler! Hz. Ömer dedi ki: "Medine halkı içerisinde en kalabalık ailelerden birisi olan sizin aileleriniz, şu yemeği alıp aranızda bölüştürün, artan birşey olursa geri getirin." Osman çöküp diz üstü oturdu. Ben de diz üstü çöküp şöyle dedim: "Şayet eksik kalırsa tamamlayacak mısın?" Bunun üzerine Ömer: "Amma da gözü açsın, doğrusu beklenir senden! Muhammed ve ashabı kıtlık zamanlarında hayvanların deri parçalarını kaynatıp yediklerinde bu nimetler Allah Teâlâ katında yok muydu?" dedi. Ben şu karşılığı verdim: "Evet, Allah'a yemin olsun ki, bu nimetler Muhammed yaşarken de Allah Teâlâ katında vardı. Ancak bu fetihler O'nun zamanında gerçekleşseydi, senin yaptığından farklı bir şey yapardı." Bu sözüm üzerine Ömer hiddetlendi ve: "Ne yapardı, söyler misin?" dedi. Ben de: "O zaman yer ve yedirirdi" dedim. Bu sözüm üzerine Hz. Ömer'in gözleri doldu ve vücudu titreyecek derecede ağladı. Daha sonra şöyle dedi: "Bu sorumluluktan ne borçlu, ne de alacaklı olarak, yüzümün akıyla kurtulsam keşke!" (el-Humeydî ve İbn Ebî Ömer)

Ömer b. el-Hattâb'ın faziletine dair bölümde bunlarla ilgili başka şeyler de zikredilecektir.

Toprak Tahsisi

1997. Ebû Cafer naklediyor: el-Abbâs, Hz. Ömer'e gelip şöyle dedi: "Resûlullah (saMlahualeyhi vesellem) bana Bahreyn'i verdi" dedi. Ömer de: "Şahidin var mı?" deyince el-Abbâs: "el-Muğîre b. Şu'be şahidim" dedi... (İshâk) İsnadında kopukluk vardır. [284]

1998. Yahya b. Amr b. Yahya b. Seleme el-Hüzelî, babasından, o da dedesinden, o da babasından naklediyor: Resûlullah (sallaUahu aleyhi vesellem) Kays b. Mâlik el-Erhabî'ye şöyle bir mektup yazdı: "Allahtın senin adınla başlarım. Allah'ın Resulü Muhammed'den Kays b. Mâlik'e... Allah'ın selamı, rahmeti, bereketi ve mağfireti üzerinize olsun. Sonra, Arabi-Acemiyle, kölesi-efendisiyle seni kavminin başına reis tayin ediyorum. Bunun karşılığında Yesâr mısırından/darısından iki yüz sâ', Hîvân kuru üzümünden iki yüz sâ' vereceksin. Bu yetki sana ve senden sonraki nesline kadar geçerlidir," Kays der ki: Resûlullah (saMlahu aleyhi vesel]em)'in: "Senden sonra nesline kadar..." ifadesi benim için çok sevimli ve değerli bir ifade idi; zira neslimin ebediyete kadar devamını ümit ediyorum.

Derim ki, bu münker bir hadistir ve en münker olan ifadesi de: "Allahım senin adınla başlarım,, " (Ebû Ya'lâ)

1999. Nail b. Mutarrif b. Razın el-Eslemî Ebû Enes naklediyor: Bana babam, dedem Razın b. Enes'den şunları nakletti: İslam dini zuhur ettiğinde benim bir kuyum vardı. Etraftan birilerinin onu ele geçirmesinden korktum. Bu sebeple Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem/e geldim, bana şöyle bir yazı yazdı: "Allah'ın Resulü Muhammed'den sonra: Eğer doğru ise kuyuları kendilerine aittir, aynı şekilde doğru ise evleri kendilerine aittir." Razın der

ki: Bu yazıya istinaden Medine'de başvurduğumuz her hâkim/kadı kuyunun bize ait olduğu yönünde karar verdi. (Ebû Ya'lâ) [285]

Bu hadis gartbfcek bir yolla gelmektedir ki bunu rivayette Fehd yalnız kalmıştır. Feliâs, onun hakkında metruk hükmü vermiştir. Taberî ve bir başkası ise Muhammed b. Humeyd tarikiyle Nail b. Mutarrif b. el-Abbâs'tan, o babasından, o da dedesinden şu sözünü nakletmiştir: "Allah'ın Resûlü'nden (sallaUahu aleyhi vesellem) bana bir kuyu tahsis etmesini istedim. Bu rivayet yollarından hangisinin doğru olduğunu ancak Allah bilir.

2000. Ubeyde naklediyor: Uyeyne b. Hısn ve el-Akra' b. Habis, Ebû Bekr'e gelip şöyle dediler: "Ey Resûlullah'm halifesi! Elimizde çorak bir arazi var, üzerinde ne ot, ne de yararlı bir şey biter. Uygun görürseniz onu bize tahsis edin." Bunun üzerine Ebû Bekir o araziyi ikisine tahsis etti ve onlara bir yazı yazdı... Bu hadis İmâre bölümünün vezirler bahsinde geçmektedir. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [286]

2001. Abdülmelik b. Ebî Hurre el-Esedî, babasından naklediyor -ki bu zât bölgeyi en iyi tanıyanlardandı-: Ömer b. el-Hattâb, Huzeyfe'yi kadı/hâkim tayin etti ve kendisine on nasihati içeren bir yazı yazdı. Ben bunların altısını aklımda tutup dördünü unuttum. Ona şunları yazmıştı: "Sadece Kisra'ya yahut onun ailesine veya savaşta öldürülenlere arazi tahsis et. Yine kervansaray yerlerinden, hapishane mahallerinden, göletlerden ve su birikintilerinden başka yerleri birilerine tahsis etme/verme." (el-Hâris) [287]

Bir Şey Kendi Mülkiyetinde İken Kişi Müslüman Olursa O Şey Öncelikle Onundur

2002. Ebû Hureyre, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Bir şey mülkiyetinde iken kişi müslüman olursa o şey ona aittir." (Ebû Ya'lâ) [288]

2003. Ebû Saîd el-A'şa naklediyor: Resûlullah (saMabu aleyhi vesellem) şöyle hüküm verdi: "Bir köle müslüman olur da peşinden efendisi müslüman olursa, o köle öncelikle efendisinindir. " (el-Hâris) [289]

Cizye Ve Ateşkes

Abdullah b. Şeddâd'ın hadisi Megâzi bölümünde Hirakl'a gönderilen mektup bahsinde zikredilecektir.

2004. Mücâhid der ki: "Namazdan dolayı küfür ehliyle savaşılır.[290] Ehl-i Kitab ile de cizyeden dolayı savaş yapılır." (Müsedded ve Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [291]

2005. el-Ahnef bildiriyor: Hz. Ömer, zimmîlere bir gün, bir gece misafir etmeyi, köprü yapmayı ve kendi topraklarında bir müslümanın ölmesi durumunda diyetini ödemeyi şart koştu. (Müsedded) [292]

2006. Hz. Ömer'in azatlı kölesi Eşlem naklediyor: Ömer cizye memurlarına, kadın ve çocuklara cizye vergisi koymamalarını bildiren bir ferman gönderdi. Hz. Ömer cizye vergisi ile yükümlü kimselerin boyunlarını mühürlerdi. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

2007. el-Hasan b. Muharnmed b. Ali naklediyor: Resûlullah (saMiahu aleyhi veseüem) Hecer mecûsilerine bir ferman yazıp onlara İslâm'ı teklif etti; müslüman olan bir kimsenin müslümanlığmı kabul etti, müslüman olmaya yanaşmayanlara ise cizye vergisini koyup, kestiklerinin yenilmemesini ve kadınlarıyla da evlenilmemesini emretti.[293] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve el-Hâris)

2008. Nasr b. Âsim naklediyor: Ferve b. Nevfel el-Eşcaî: "Ehl-i Kitab olmadıkları halde Mecûsilerden neden cizye almıyor?" diye sorunca cizye memuru kalkıp onun yakasından tuttu ve: "Ey Allah'ın düşmanı! Sen Ebû Bekir ve Ömer'e dil mi uzatıyorsun!?" diye çıkıştı ve onu alıp hükümet

sarayına götürdü. Karşılarına Hz. Ali çıktı. Onlara: "Sakin olun, oturun sarayın gölgesinde!" dedi. Daha sonra cizye memuru İbn Nevfel'in sarfettiği sözleri ona iletti. Hz. Ali şöyle dedi: "Mecûsileri en iyi bilenlerdenim: Onlar ilim ve kitap sahibi idiler. Bir gün kralları sarhoş olup kızıyla (veya kız kardeşiyle) yattı. Tebaasından bu duruma muttali olanlar oldu. Kral kendine geldiğinde tebaa gelip ona had cezası uygulamaya kalktılar. Kral engellemeye çalıştı. Tebaasını çağırıp onlara şöyle seslendi: Âdem'in dininden daha iyi bir din tanıyor musunuz? Âdem oğullarını kızlarıyla evlendiriyordu. Ben Âdem'in dini üzereyim, neden onun dininden uzak duruyorsunuz? deyince tebaası ona tekrar biat etti ve muhalefet eden kişilerle savaştılar, isyancıların tamamı öldürüldü. Ancak sabahladıklarında kitapları ellerinden alındı. Hafızalarmdaki ilim buharlaşıp gitti. İşte bundan dolayı onlar da Ehl-i kitaptır. İşte bu sebeple Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekir ve Ömer onlardan cizye aldı." (Ibn Ebî Ömer ve Ebû Ya'lâ) [294]

Fey ve Ganimetin Taksimi

2009. el-Kâsım naklediyor: Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Kendisinden başka ilâh olmayan Allah'a yemin olsun ki, Pers ve Rûm (İran ve Bizans) fethedilmeden önce Allah Teâlâ, Peygamberinin diliyle bu fey'i taksim etmiştir." (İbn Ebî Ömer) [295]

2010. Abdullah b. Şakîk naklediyor: Bana Balkayn'dan bir adam anlattı: Peygamber (sallallahu aleyhi veseUem), Vâdi'l-Kurâ'yı muhasara ederken yanma bir adam gelip: "Ey Muhammed! Neye çağrı yapıyorsun?"

diye sordu. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Tek bir Allah'a çağrıda bulunuyorum" diye karşılık verdi. Bu defa adam: "Peki elde edilen bu ganimetler belli kimselere mi ait?" diye sorunca, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şu cevabı verdi: "Beşte biri Allah'ın payı, beşte dördü ise şunlara attür: Ok torbandan çekip aldığın okta da kardeşinden daha öncelikli değilsin." Bunun üzerine adam: "Kendilerine gazap edilen kimseleri" kastederek: "Bunlar kim?" diye sordu. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) de; "Yahudilerdır" dedi. Bu defa: "Hak yoldan sapanları/yolunu şaşıranları" kastederek: "Bunlar kim?" diye sordu. Peygamber (saHaHahu aleyhi vesellem) de: "Hristiyanlar" buyurdu. (Ahmed b. Menî') [296]

2011. Abdullah b. Şakîk, Balkayn'dan bir adamdan naklediyor: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Vadi'l-Kurâ'da iken yanma gelip: "Yâ Resûlallah! Neyi emrediyorsun?" diye sordum. O da şu karşılığı verdi: "Allah'a İbadet etmeni, O'na asla hiçbir şeyi ortak koşmamanı, namaz kılmanı ve zekat vermeni emrediyorum." Bunun üzerine ben: "Yâ Resûlallah, kendilerine gazap edilen kimseler kimlerdir?" diye sordum. O da: "Yahudiler'dır" cevabını verdi. Bu defa ben, dalâlete düşenleri kastederek "Bunlar kim?" diye sordum. O da: "Hristiyanlardır" buyurdu. Ben: "Ganimet kimin?" diye sordum... (Ebû Ya'lâ} [297]

Yakınların Ganimet Paylan

2012. Ümmü Hânı binti Ebî Tâlib naklediyor: Hz. Fâtıma, Ebû Bekir'e gelip yakınlarının ganimet paylarını istediğinde Ebû Bekir ona şöyle dedi:

Resûlullah (sallallahu aleyhi veseHem)'in şöyle buyurduğunu işittim: Yakınların ganimetten aldığı pay hayatta olduğum sürece vardır, ben öldükten sonra onlara böyle bir hak yoktur.

Derim ki: Bu ifade hadis ehli tarafından rivayet edilmemiştir. Îbnu's-Sâib, el-Kelbî olup metruktür. (İshâk) [298]

Altın Veya Gümüş Karşılığında Satılan Şeylerde Ganimet Payının Geçerli Olduğu

2013. Fadâle b. Ubeyd şöyle der: Bazıları borcum olan bir şeyi vermekten vazgeçmemi istiyorlar. Allah'a yemin olsun ki, ölünceye kadar o borcu ödemeyi ümid ediyorum: Altın veya gümüş karşılığında satılabilen bir malın ganimet olarak elde edilmesi durumunda beşte birinde Allah'ın, geri kalanında ise müslümanların payı vardır. (Müsedded) [299]

Ganimetleri Taksim Eden Ayet Nazil Olmadan Önce Ganimetin, Onu Elde Eden Kimseye Ait Olduğu

2014. Sa'd b. Ebî Vakkâs bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Medine'ye geldiklerinde Kinâne kabilesinden bir topluluğa akın etmemizi' emretti. O zaman ganimet şöyleydi: Kim bir şey elde ederse onundur. (İshâk) [300]

Ganimetin O Bölgenin Yerlilerine Değil de Hicret Edenlere Taksim Edilmesi

2015. Süfyân b. Vehb el-Havlânî naklediyor: d-Câbiye denilen yerde Ömer b. el-Hattâb'ın bir hutbesini dinledim. Allah'a hamdü senada bulunduktan sonra şöyle dedi: "Ey insanlar! Size bu ganimetleri Allah Teâlâ bahşetti, iyisi de, kötüsü de aynıdır. O hepinizin hakkıdır. Sadece şu iki kabile: Lahm ve Cüzam kabileleri ondan hak sahibi değildirler. Onlara hiçbir şey taksim etmeyeceğim." Bunun üzerine Lahm kabilesinden bir adam kalkıp şöyle dedi: "Ey Hattâb'm oğlu, seni adaletli olmaya davet ediyorum." Hz. Ömer de şu karşılığı verdi: Ömer'in istediği adalet ve eşitlikten başka bir şey değildir, Allah'a yemin olsun ki, eğer hicret San'a'ya gerçekleşseydi Lahm ve Cüzam kabilesinden çok azları yola çıkardı. Dolayısıyla seferin meşakkatini çeken ve binek tedâriki İçin maddi külfete katlananla, kendi bölgesinde, kendi toprağı üzerinde savaşan kimseyi eşit tutamam." Bunun üzerine Ebû Hudeyric kalkıp şöyle dedi: "Ey mü'minlerin emiri! Şayet Allah Teâlâ, hicretin bizim yurda doğru yapılmasını emretmiş, biz de ona yardım ve destek verip, ona sadakatimizi ifade etmiş isek, bu bizim İslam'da tanınan hakkımızı elimizden alır mı?" Bunun üzerine Ömer şöyle dedi: "Vallahi size hisse vereceğim" (üç defa tekrar etti) ve ganimetleri müslümanlar arasında taksim etti. Her kişiye yarım dinar düştü. Beraberinde hanımı olan kimselere bir dinar, yalnız başına olanlara yarım dinar takdir etti. (Müsedded) [301]

Taksim Edilmeden Önce Ganimetin İade Edilmesi

2016. Rabîa b. Mazin oğullarından Umâre b. Ahmer el-Mâzinî naklediyor: Müslüman olmadan önce develerimi merada otluyordum. Resûlullah (sailallahualeyhivesellem)1 in (veya ashabının) bir grup atlısı üzerime akın etti. Hemen develerimi topladım, erkek bir deveye bindim, deve ayaklarını açıp hacetini gidermeye başlayınca ondan inip dişi bir deveye bindim. Oradan kaçıp gittim ve kendimi kurtardım. Ancak diğer develerimi sürüp götürdüler. Resûlullah (sailallahu aleyhi vesellem)'e geldim. Onları bana geri verdi ve taksim etmedi. {Ebû Ya'lâ) [302]

2017. el-Ezher b. Yezîd er-Rehâvî naklediyor: Bir cariye firar edip düşman safına katıldı, daha sonra müslümanlar onu ganimet olarak aldı. Murâdî kabilesine mensup kimseler onu tanıdıklarında Ebu Ubeyde b. el-Cerrâh'a gelip: "Bu, bizden kaçan bir câriyemizdir" dediler. Ebu Ubeyde ise: "Benim bu konuda herhangi bir bilgim yok, ancak Emiru'l-Mü'minîn'e bir mektup yazıp durumu ondan Öğreneyim. Onun bize göndereceği mektubu bekleyin" dedi. Murâdîler bir süre beklediler. Söz konusu mektup geldiğinde Ebu Ubeyde onlara şöyle dedi: "Sizin cariyenizle ilgili Ömer'in mektubu geldi. Mektupta şöyle diyor: Eğer taksim edildiyse yapılacak bir şey yok, yok eğer müslümanlar arasında taksim edilmediyse onu sahibine geri iade et." Bunun üzerine Murâdîler şöyle dediler: "Allah aşkına Ömer gerçekten böyle mi yazdı?" diye sorunca Ebu Ubeyde: "Yemin olsun ki böyle yazdı. Benim size yalan söyleyecek halim yok!" dedi. (Müsedded) [303]

Savaşçının Üzerinde Bulunan Şeylerin Taksimi

2018. Muhammed b. İbrahim b. el-Hâris der ki: "Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ve Ebû Bekir savaşçının üzerinde bulunan eşyayı ganimet olarak taksim ederlerdi." Mürseldir, zayıftır. (el-Hâris) [304]

Ganimet

2019. Haccâc b. Abdullah en-Nasri şöyle der: Ganimet haktır, Resûlullah aleyhiveseUem) ganimeti taksim etmiştir. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [305]

Bu hadisi Mu'cem'inâe el-Beğavî, el-Ma'rife'&e Ebû Nuaym, Müsned'inde Hasan b. Süfyân, el-Bâverdî ve Taberânî tahrîc ettiler. Hadis illetlidir. îbn Âiz, el-Meğâzı'sinde rivayet zinciri ile Mekhûl'den şu sözünü tahrîc ediyor: "Bedir savaşı günü olunca müslümanlardan bir grup düşmanla çatışmaya girdiler, diğer grup ise Allah'ın Resulü (sallallahualeyhi vesellem) İle birlikte kaldılar. Savaşan grup ise daha sonra düşmana ait teçhizat ve ele geçirdikleri bazı eşyalarla hirlikte döndüler. Ganimet (savaşanlar) arasında bölüştürüldü." Mekhûl, kıssanın devamını naklettikten sonra der ki: "Bu hadisi hana el-Haccâc b. Süheyl el-Basrî anlattı; fakat saygın kişiliğinden dolayı olayın ona ulaşan ravi zincirini soramadım." İbn Hacer der ki: "Bu, Haccâc'ın sahahi olmadığının, ayrıca baba isminin Abdullah değil de Süheyl olduğunun delilidir."

Kalbini İslâm'a Isındırmak

Nasr b. Asım el-Leysî, kendi kabilesinden bir adamdan, o zâtm Allah'ın Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellero) gelerek iki vakit namaz kılmak şartıyla müslüman olduğunu, Hz. Peygamber'in de (sallallahu aleyhi vesellem) bunu kabul ettiğini bildirmektedir. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

Diğerlerinin Rızası Karşılığında Devlet Başkanının Ganimeti Taksim Konusunda Bazılarını Tercih Etmesi

2020. Hz. Aişe bildiriyor: Ömer b. el-Hattâb'a bir sandık getirildi. Ashabı ona baktıklarında değerini bilemediler. Bunun üzerine Ömer onlara şöyle dedi: "Onu Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in çok sevdiği eşi olan Âişe'ye göndermeme müsâde eder misiniz?" Onlar da: "Evet" dediler. Âişe'ye

getirildiğinde onu açtı. Kendisine: "Ömer b. el-Hattâb sana bunu gönderdi" denildiğinde şu karşılığı verdi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'den sonra Ömer'e neler açıldı! Allahım beni başkalarının ihsanına muhtaç bırakma!" (Ebû Ya'lâ)

Ganimeti Taksim Etmeden Önce Devlet Başkanının Ganimetin Bir Kısmını Kendisine Ayırmasının Mekruh Olduğu

2021. İbn Abbâs naklediyor: Muhacir Mücahidler Hayber Savaşında (veya Huneyn savaşında) deriden bir çadır ele geçirdiler. Peygamber (saMlahu aleyhi veseüem)'e şöyle dediler: "Ey Allah'ın Peygamberi! İçimizden bunu sana vermeyi uygun gördük, kabul buyur da onun altında

gölgelenesin, içimizden bazıları da seninle beraber gölge altında otursun." Bunun üzerine Peygamber (sallaîlahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Peygamberinizin ateşten bir çadır İçinde olmasını ister misiniz?!" (Müsedded) [306]

Mücahid Yetimlerine İhsanda Bulunmak

2022. Ümmü'l-Hakem naklediyor: Resûlullah (saMbhu aleyhi vesellem) gazvelerden birinden dönmüştü. Ganimet olarak köle getirmişti. Kız kardeşimle beraber Hz. Fâtıma'ya gittik. Kadınlar Resûlullah (salMahu aleyhi veseltem)'e gidip O'ndan kendilerine hizmetçi verilmesini talep ettiler. Bunun üzerine Resûlullah (saflaBahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Bedir yetimleri sizden daha önceliklidir." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) Ben derim ki: Bunu Ebû Dâvud da tahrîc etti; ancak senedini ani'l-Fadl b. el-Hasan an Dubâa binti'z-Zubeyr şeklinde verdi.

Hıyanetin Kötü Bîr Eylem Olduğu

2023. Ebû Zer der ki: Resûlullah (saflaBahu aleyhi vesellem)'in şöyle dediğini işittim: "Ganimet konusunda ümmetim hıyanette bulunmazsa/aldatma yoluna gitmez.se hiçbir zaman önünde düşman duramaz." Bunun üzerine Ebû Zer, Habîb b. Mesleme'ye şöyle dedi: "Düşman karşınızda bir koyun sağımlık ya da üç işemlik zaman kadar durabildi mi?" O da: "Evet, hatta üç koyun sağımlık zaman kadar direndi"

cevabını verdi. Bunun üzerine Ebû Zer şöyle dedi: "Kabe'nin Rabbine yemin olsun ki, mutlaka bir hiyanette bulunmuşsunuz dur." (İshâk) [307]

2024. Sevbân naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyh: vesdlem) buyurdu ki: "Kendisine düşen pay olmaksızın hiç kimsenin müslümanların ganimetinden az ya da çok, iğne ya da iplik almak ya da vermek helal değildir.[308] (Ebû Ya'lâ)

2025. Sevbân naklediyor: Bir adam Resûlullah (sallaMıu aleyhi vesellem/e gelip: "Ya Resûlallah! Bu ganimetlerden bana düşen bir pay var mı?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhivesellem) de şöyle buyurdu: "Ondan bir iğne ya da iplik almak yahut vermek helal değildir. " (Ebû Ya'lâ)

2026. Hz. Ömer, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Ateşe düşmeyesiniz diye ben elbisenizden tutarken, siz pervane ve çekirgeler gibi ateşin üzerine atlıyorsunuz. Bunun sonucunda sizi bırakır gibi olurum. Havuza (Kevser'e) sizden Önce gideceğim. Siz huzuruma tek tek ve gruplar halinde geleceksiniz ve çobanın develeri arasına giren yabancı deveyi tanıması gibi, ben de simalarınızdan ve isimlerinizden sizleri tanıyacağım. Sizi sol tarafa doğru götürecekler, ben de Rabbime yalvarıp şöyle diyeceğim: Ya Rabbi! Kavmim, Ya Rabbi ümmetim! Allah Teâlâ da şöyle buyuracak: Ya Muhammed! Senden sonra onların neler yaptıklarını bilmiyorsun, senden sonra gerisin geriye gitmeye başladılar! Bundan sonra kıyamet günü meleyen bir koyun taşıyan bîrinizi tanımayacağım. O kişi: Ya Muhammed! Ya Muhaınmed! diye seslenecek ben de: Senin için yapacağım birşey yok, sana tebliğ ettim diyeceğim. Aynı şekilde kıyamet günü kişneyen bir at taşıyan ve bana: Ya Muhammed, Ya Muhammed! diye seslenen birini tanımayacağım ve: Sana yapacağım bir

şey yok, zira sana tebliğ ettim diyeceğim. Yine kıyamet günü deri bir kırba taşıyıp bana: Ya Muhammed, Ya Muhammed! diye seslenen bir kimseye: Senin için yapacağım birşey yok, zira tebliğ ettim diyeceğim." (Ebû Ya'lâ) [309]

Ganimet Taksiminden Önce Hisselerin Satılmasının Yasak Olduğu

2027. Ebu Umâme der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hayber günü taksim edilinceye kadar hisselerin satılmasını yasakladı. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [310]

Esirlerin Fidyesi

2028. Âsim b. Kuleyb babasından naklediyor: Çadırında olduğu halde Hz. Ömer'in yanma gelmiştik. Ben şöyle seslendim: "Ben el-Cermî kabilesinden falan oğlu falanım, falancalarda esir bir yeğenimiz var, karşı tarafa Resûlullah (sallaifehu aleyhi wsellem)'in bu konudaki fetvasını teklif ettim, kabul etmediler." Bunun üzerine Ömer dedi ki: "Yeğeninizi tanıyor musunuz?" Ben de: "Hayır" dedim. Bunun üzerine Hz. Ömer çadırın kenarını açıp: "İşte bunu alıp götürün ve Resûlullah (sallalîahu aleyhi vesellem/in fetvası gereği fidyesini verin" dedi. O zaman için Peygamber]lem)'in verdiği fetva dört deve idi. [311] (İshâk)

2029. Ömer b. Abdülazîz, Ömer b. el-Hattâb'ın esirlerin fidyesi konusunda dört yüz rakamını hükmettiğini ifade etmiştir. (İshâk)

2030. eş-Şa'bî naklediyor: Hz. Ömer şöyle demiştir: "Hiç bir Arabm uhdesinde köle ve cariye kalmayacaktır. Ancak yanında müslüman olan hiç bir esiri sahibinden çekip alacak da değiliz, ona beş deve fidye takdir ederiz." (İshâk)

2031. İbn Abbâs naklediyor: Yaralandığında Hz. Ömer bana şöyle dedi: "Bilesin ki müşriklerin elinde esir düşen müslümanm kurtuluş fidyesi Beytü'l-Mâl'den (devlet hazinesinden) karşılanır.[312] (İshâk)

2032. es-Süddî, Abd-i Hayr'dan naklediyor: Selmân b. Rabîa ile Belencer denilen yere cihâda çıktık, halkını muhasara ettik. Biz bu halde iken Selmân taş yağmuruna tutuldu ve başından yaralandı. Bize şöyle bir vasiyette bulundu: "Şayet ölürsem beni bu şehrin merkezine defnedin." Vefat etti, biz de onu dediği yere defnettik. Şehri kuşatmaya devam ettik, bir süre sonra orayı fethettik; esir ve çok sayıda ganimet ele geçirdik. Her birimiz yaklaşık bin ve daha fazla dirhem aldık. Döndüğümüzde es-Sed denilen bir yere geldik. Oraya kuşatmayı düşünmeden deniz yoluyla Mûkân, Cîlân, Deylem

denilen yerlere doğru gittik. Nereye uğrasak oranın halkı bizden barış talep etti ve bize rehin verdiler. Yolculuğumuz o kadar uzun sürdü ki, buradaki (yani Kûfe'deki) ailelerimiz bizden ümit kestiler, bize ağıtlar yakıp şiirler söylediler. Abdullah b. Selâm yediyüz dirheme bir Yahudi cariye satın aldı. Re'sü'l-Câlût'a geldiğinde ona misafir oldu ve şöyle dedi: "Ey Re'sü'l-Câlût! Kavminden yaşlı bir esiri benden satın almak istemez misin?" dedi. O da: "Evet alırım" cevabını verdi. Bunun üzerine Abdullah: "Onu yedi yüz dirheme satın aldım" deyince Re'sü'l-Câlût: "Sana yedi yüz dirhem de benden" dedi. Abdullah: "Olmaz" dedi. Re'sü'l-Câlût da: "O zaman almıyorum" dedi. Abdullah: "Allah'a yemin olsun ki, ya piyasa

değerine alırsın, ya da içinde bulunduğun dini inkâr etmiş olursun" deyince Re'sü'l-Câlût: "Allah'a yemin olsun ki, hiçbir şekilde senden onu almayacağım" dedi. Abdullah ona: "Yaklaş!" dedi. Adam da ona yaklaştığında Tevrat'ta yer alan şu ifadeyi okudu: "İsrail oğullarından köle bulduğun herkesi piyasa değeriyle satın al ve onu âzâd et." Şu âyet-i kerimeyi okudu: "Size esir olarak geldiklerinde onları fidye karşılığında bırakırsınız, oysa onları yurtlarından sürgün etmek size yasaklanmıştı, kitabın bir kısmına inanıp, bir kısmını inkâr mı ediyorsunuz! [313] Bunun üzerine Re'sü'l-Câlût şöyle dedi: "Vallahi onu değeriyle senden satın alacağım." Abdullah da şöyle dedi: "Yemin ettim ki, onu dört bin dirhemden aşağıya vermeyeceğim." Daha sonra adam dört bin dirhem getirdi, Abdullah iki bin dirhemini geri verip iki binini aldı. Abdu Hayr der ki: Ben geldiğimde, er-Rabî' b. Hüseym'e selam vermek üzere yanma gittim. Elinde çok köle vardı. Şu âyet-i kerimeyi okudu: "Sevdiklerinizden Allah yolunda infak etmedikçe/harcamadıkça gerçek iyiliği elde edemezsiniz. [314] Daha sonra bütün köleleri azâd etti. (İshâk)

Savaşta Hile ve Tuzak

2033. Süveyd b. Gafele naklediyor: Zut bölgesinden Hz. Ali'ye insanlar getirildi. Ben onları idam ettiğini sandım. Hz. Ali Önce gökyüzüne, sonra yere bakıp şöyle dedi: "Allahu Ekber, Allah ve Resulü doğru söylemişlerdir, şu yeri, hayır şurasını kazın!" dedi. Denilen yer kazıldı, onları içine attı. Sonra da içeriye (karargâhına) girdi. Ben de huzuruna girip ona şöyle dedim: "Biraz önce ne yaptın, Resûlullah (salMahu aleyhi

veseOem) bunlar (in idam edilmeleri) hakkında senden herhangi bir söz aldı mı?" Bunun üzerine Hz. Ali şu cevabı verdi: "Gökten düşüp paramparça olmak, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e söylemediği bir şeyi isnâd etmekten daha iyidir. Ben bunları taktik icâbı yapıyorum. Ya: Allahu Ekber, Allah ve Resulü doğru söylemişlerdir, şu yeri kazın! deseydim o zaman ne ohtfdu?!" (Ahmed b. Menî') [315] İsnadı sahihtir.

2034. el-Müseyyeb b. Necebe naklediyor: el-Hüseyn b. Ali'nin huzuruna girdik, şöyle dedi: Resûlullah (sallallahualeyhivesellem) buyurdu ki: "Savaş hiledir.[316] (Ebû Ya'lâ)

2035. Yûsuf b. Abdullah b. Selâm, babasından Peygamber (saliallahu aleyhi vesd]em)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Savaş hiledir.[317] (Ebû Ya'lâ)

Mekke Fethinden Sonra Hicret Yoktur

2036. Câbir, Resûlullah (sallaUahu aleyhi veseUem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Hicretten sonra bedevileşmek yoktur, Mekke fethinden sonra da hicret yoktur." (el-Hâris) [318]

---

[1] Bu hadisi Saîd b. Mansûr (Sünen 3/2/27) ve Beyhakî (Sünen 7/381)'de rivayet etmişlerdir. Heysemî der ki: "Hadisi Taberânî rivayet etmiştir ve râvileri Sahih şartlarına uygundur." Bûsîrî ise herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[2] Hadis mürseldiv. Bûsîrî der ki: "Hadisi Ebû Dâvûd, mürsel hadisler arasında (el-Merâsîl), Beyhakî ise Sünra'inde tahrîc etmiştir."

[3] Senedinde Vâkıdî yer almıştır. Hadisi Tirmizî, İbn Ömer hadisinden tahrîc etmiştir. Orada: "Sekiz" yerine "on hanım" ifadesi yer almaktadır.

[4] Hadisin senedinde ismini tanımadığım raviler vardır. Hadisi Tirmizî, Haccâr el-Eslemî hadisinden rivayet etmiştir. Bûsirî der ki: "İsmi açıklanmayan bir ravi vardır, hadisi Ebû Yâ'lâ rivayet etmiştir."

[5] Hadisin râvileri güvenilirdir, ancak mürseldir. Hadisi Saîd b. Mansûr da rivayet etmiştir (Sünen 3/1/230) Bûsîrî der ki: "Hadisi Müsedded sahih bir senetle rivayet etmiştir."

[6] Tayâlisî hadisi Hârice b. Mus'ab'dan, o da Haram b. Osman'dan rivayet etmiştir. Hadisin baş kısmı 1668 no'lu hadiste geçmiştir.

[7] M. ez-Zevâid'de Hz. Âişe'den rivayet edilen Taberânî kaynaklı bir hadiste: "Süt, miras misali anne babadan devralınan özellikleri içinde barındırır" şeklinde geçmektedir (4/262). Hz. Âişe'den rivayet edilen hadisin isnadı zayıftır. Yukarıda naklettiğimiz bu rivayet ise mürsd, hatta mu'daldır. Bûsîrî şöyle der: "Hadisi Ebû Davûd, el-MerâsH'de, Beyhakî ise Sünen'inde rivayet etmiştir."

[8] Hadisi Satd de mevkuf olarak rivayet etmiştir. Her iki tarikin râvileri güvenilir kimselerdir. Taberânî ise hadisi Zevâid'dc geçtiği üzere merfû olarak rivayet etmiştir. Heysemî der ki:" Hadisin râvileri Sahih şartlarına uygundur" (Mecma 4/261)

[9] Hadisin senedinde Vâkidî yer almış olup, Kesîr b. Abdullah b. Amr b. Avf'tan rivayet etmiştir, ikisi de zayıftır. Bûsîrî: "Bu iki ravi zayıftır" der

[10] Bkz. 1634 no'lu hadis

[11] el-Hhâf'da şöyle geçer: Hz. Ömer: "Ey Amr! Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem)'e yalan söyleme!" dedi ve Amr'a: "Âişe'ye gidip bu sözün hakikatim sormadıkça seni bırakmam" diye ilave etti. Bunun üzerine ikisi Hz. Âişe'ye gittiler. Amr: "Ey annemiz, Ömer şöyle diyor:........"

[12] Bûsîrî der ki: Hadisi Tayâlisî, İshâk ve Ahmed rivayet etmişlerdir. Hepsinin senedinde Muhammed b. Ebî Humeyd vardır ki, bu zât zayıftır. Hadisi Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ'da başka bir vecihden rivayet etmiştir.

[13] Müsnede'de şu ilave bilgilere yer verilir: Bu hadisi Tayâlisî, Muhammed b. Ebî Humeyd'den rivayet etmiştir. Ebû Âmir ve en-Nadr (İshâk b. Râhaveyh'in hocalarındın ifade ettikleri gibi. Aynı şekilde Nesâî ez-Ziberkân b. Abdullah b. Amr'dan, o da babasından, o da Amr'dan rivayet etmiştir.

[14] Hadisi Taberânî de rivayet etmiştir. Heysemî der ki: "Taberânî'nin râvilerinin hepsi îüvenilirdir." {Mecma 4/325) Hadisin merfû olan kısmı Nesâî'nin es-Sünenü'l-Kübrâ'smda rivayet ettiği ve hakkında "muhtasar" değerlendirmesini yaptığı kısımdır. Nesâî hadisi Hatim b. İsmâîl tarikiyle rivayet etmiştir. Ancak Ebû Yâ'lâ hadisi Ya'kûb b. Amr b. Abdullah b. Amr b. Umeyye'den, o babasından, o da Amr'dan rivayet etmiştir. Nesâî ise Ebû Hâtim'den, o Ya'kûb'dan, o da amcası ez-Ziberkân b. Abdullah'tan, o da babasından, o Amr'dan rivayet etmiştir. el-İthâfda, "Bize EbCı Hatim, Ya'kûb b. Amr'dan..." şeklinde yer almıştır.

[15] Mekhûl İle Ümmü Eymen arasında bir kopukluk mevcuttur. Hadisi Beyhakî de tahrîc etmiştir. (Sünen 7/304)

[16] Hadisin senedinde Muhammed b. Ebî Humeyd vardır ki zayıftır, bunu Bûsîrî ifade etmiştir.

[17] Hadis mürseldİT. Bûsîrî der ki: "Ravileri güvenilirdir."

[18] Heysemî der ki: Hadisin senedinde el-Misver b. es-Salt vardır ki, bu zât zayıftır (Mecrna 3/136). Aynı gerekçeden dolayı Bûsîrî de hadisi zayıf kabul etmiştir. Bûsîrî şöyle der: "Bu hadisi ed-Dârekutnî ve el-Hâkim rivayet etmişlerdir. el-Hâkim hadisin snhîhu'l-isnâd olduğunu ifade etmiştir."

[19] Hadisin isnadı hasendit. Bûsîrî, hadisin isnadı ile ilgili herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[20] Bûsîrî der ki: Bu ve bundan önceki metni İbnü'l-Cevzî uydurma hadisler içerisinde zikretmiştir. Bunları Ebû Hureyre ve Enes b. Mâlik'ten rivayet etmiş ve: "Bu hadisin aslı yoktur" demiştir.

[21] Urve, Ebû Sa'lebe ile karşılaşmış ve birbirleriyle görüşmüşlerdir.

[22] Zevd: Üçten on'a kadar deve sürüsü için kullanılır.

[23] Hadisin senedinde Ebû Ferve, Yezîd b. Sinan vardır ki, bu zâtı Ebû Hatim ve daha başkaları güvenilir kabul ederken, başka bir muhaddis grubu onu zayıf görür. Bu hususu Heysemî ifade etmiştir. Aynı şekilde Taberânî bu hadisi rivayet etmiştir (Mecma 4/188). Bûsîrî ise isnadı hakkında herhangi bir hükümde bulunmamıştır.

[24] Hadisin senedinde Muhammed b. Kureyb vardır ki, bu zât zayıftır.

[25] Senedinde Haram b. Osman vardır ki, o da metrukbir ravidir.

[26] Hadisi Ahmed rivayet etmiştir. Senedinde ismi belirtilmeyen bir ravi mevcuttur. Bunu Heysemî ifade etmiştir (Mecma 4/186). Bûsîrî de şöyle der: "Hadisi Ahmed b. Meni' bir ravisinin bilinmemesinden dolayı zayıf bir senetle rivayet etmiştir."

[27] Hadisin senedi mürseldir. Bûsîrî der ki: "Ravileri güvenilirdir."

[28] Hadisin isnadı ceyyiddti. Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[29] Heysemî der ki: Hadisin senedinde İsa b. Meymûn vjrdır ki, bu zât mclnıktur (Mecma 4/177). İsâ b. Meymûn'un zayıf olusuna bin'aen Bûsîrî hadisi znytf kabul etmiştir.

[30] Râvinin Uzeyne b. Seleme olduğunu söyleyenler olduğu gibi Uzeyne b. el-Hâris olduğunu ifade edenler de olmuştur. Bu zâtin sahâbî olup olmadığı konusunda ihtilaf vardır. Bkz. el-îsâbe 1/27. Hadisi, M. ez-Zevâid'de (4/184) geçtiği üzere Taberânî de rivayet etmiştir.

[31] Yahya'nın zayıf oluşuna binâen Bûsîrî hadisi zayıf olarak değerlendirmiştir.

[32] Hadisin senedinde Muhammed b. Abdurrahman b. el-Beylemânî vardır ki, bu zât zayıftır. Bunu Heysemî ifade etmiştir (Mecma 4/183). Muhammed b. Abdurrahman ve ondan rivayet eden zâtın zayıf olmasına binaen Bûsîrî hadisi zayıf olarak değerlendirmiştir.

[33] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Müsedded ve Beyhakî sahih bir senetle rivayet etmişlerdir."

[34] Hadisi Müsedded, el-Hâris b. Ubeyd'den rivayet etmiş; Bûsîrî ise Bezzâr ve Beyhakî'ye nisbet etmiş, ancak isnadı hakkında herhangi bir hükümde bulunmamıştır.

[35] Hadisi Taberânî rivayet etmiştir, râvileri güvenilirdir, bunu Heysemî ifade etmiştir. (Mecmu 4/184). Bûsîrî ise Ebû Ya'lâ'nın isnadı hakkında herhangi bir hüküm vermemiştir.

[36] Hadis, Müsnede'de Hasan'dan mürsel olarak böyle geçmektedir. Taberânî, hadisi İmrân b. Husayn'dan mevsûl olarak nakletmiştir. Her ikisinin isnadında Saîd b. Zerbî vardır ki, o da zayıftır. Bkz, ez-Zevâiâ (4/184). Bûsîrî hadisi İmrân b. Husayn'dan vermiş ve onu Ebû Ya'lâ'ya nisbet etmiştir.

[37] Hadisin isnadı ceyyiddk, Bûsîrî ise hakkında herhangi bir hüküm vermemiştir.

[38] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[39] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Müsedded mevkuf olarak rivayet etmiştir, râvileri güvenilirdir."

[40] İsnadı mürseldir. el Bûsîrî der ki: "Râvileri güvenilirdir."

[41] Hadisi Tirmizî, Süfyan'dan, o da Yahya b. Saîd'den rivayet etmiştir. Sahîhayn'da hadisin aslı mevcuttur. Bkz. Tirmizî 2/375.

[42] İbn Huzeyme, Musa b. Seleme el-Hüzelî tarikiyle İbn Abbâs'dan, Sinan b. Abdullah el-Cühenî'nin hanımının kendisinden Resuluİlah (sallallahu aleyhi vesellem)'e, annesinin ölüp hacca gitmediğini, onun yerine hacca gitmesi durumunda bunun caiz olup olmayacağını sormasını istediğini, Resûlullah {sallallahu aleyhi vesellem)'in de: "Evet, olur" dediğini nakleder. Hadisi Taberânî, Muhammed b. Kureyb'den, o da babasından, o da Ibni Abbâs'dan ve Sinan b. Abdullah'dan rivayet etmiştir. M. ez-Zevâid'de böyle geçmektedir (4/191). Muhammed b. Kureyb zayıftır, bunu Heysemî ifade etmiştir. Bûsîrî ise hadisi Ebû Ya'lâ'ya nisbet etmiş, Muhammed b. Kureyb'in zayıf olmasına binâen hadisi zayıf telakki etmiştir.

[43] O, Hattan b. Hafâf adlı zâttır. Abdullah b. Bedir sahabi olup el-Cühenî değildir. Her ikisini de İbn Hacer, el-İsâbe'de zikretmiştir. (2/280) Bûsîrî ise şöyle der: "Bu hadisi ibn Ebî Şeybe mürsel olarak tahrîc etmiştir."

[44] Hadisin isnadı ceyyiddir.

[45] Bûsîrî der ki: "Hadisi Ebû Ya'lâ, Amr b. ei-Husayn'dan rivayet etmiştir ki, hadis zayıftır."

[46] Bkz. 1195 no'lu hadis.

[47] Bûsîrî der ki: Hadisi el-Hâris, Halîl b. Zekeriyya kanalıyla nakletmiştir ki bu zat, zayıftır.

[48] Bûsîrî, hakkında bir değerlendirme yapmamıştır. Heysemî şöyle der: "Bu hadisi Taberanî rivayet etmiştir, senedinde tanımadığım bir râvi vardır. (Mecma 3/269)

[49] Bkz.1059 no'lu hadis.

[50] Bkz. 1069 no'lu hadis.

[51] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî şöyle der: "Taberânî hadisi Mahşâ b.'Huceyr'den rivayet etmiştir ki, bu râvi hakkında bilgi veren kimse görmedim (Mecma 3/170).

[52] Bûsîrî der ki: "Senedinde ismi tasrih edilmeyen bir râvi mevcuttur." Bu hadis, 1409 nosu ile daha önce zikredilmiştir.

[53] Bûsîrî, hadisi bütünüyle zikretmiş ve şöyle demiştir: Hadisi İbn Ebî Şeybe, ondan Abd b. Humeyd, Musa b. Ubeyde er-Rabezî'nin bulunduğu bir senetle rivayet etmiştir ki bu zât zayıftır. Hadisi Buhârî, muallak rivayet ederken, Ebû Dâvud ve İbn Mâce muttasıl, merfû ve muhtasar bir şekilde rivayet etmişlerdir. Heysemî der ki: "Hadisi, Bezzâr rivayet etmiştir, senedinde Musa b. Ubeyde vardır ki, bu zât zayıftır." (Mecma 3/268). Bezzâr hadisi detaylı olarak tahrîc etmiştir.

[54] Hadisin bir bölümü daha önce geçmiş ve isnadı hakkında değerlendirme yapılmıştı. Bkz. 1486 ve 1493 no'lu hadis.

[55] Heysemî der ki: Bu hadisi Taberânî, M. eî-Evsat'ta ve Ebû Ya'lâ güvenilir râvilerle rivayet etmişlerdir (Mecma 3/270). Bûsîri ise herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[56] Bûsîrî der ki: "Hadisi İshâk, en-Nadr b. Şümeyl'den, o da Sâlih'den rivayet etmiştir ki, hadis zayıftır."

[57] Bûsîrî der ki: "Hadisi Ahmed, Ebû Ya'lâ ve Beyhakî rivayet etmişlerdir." Hadis 1715 no'da geçmiş ve munkatı olduğu ifade edilmişti.

[58] Bûsîrî der ki: "Hadis munkatı bir senetle rivayet edilmiştir."

[59] Bûsîrî, hakkında her hangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[60] M. ez-Zevâid'de "Kını bir yudum içki İçerse..." ibaresiyle geçmektedir.

[61] Bûsîrî hakkında bir değerlendirme yapmamıştır. Heysemî der ki: "Hadisi Taberânî rıvayet etmiştir ve senedinde Humeyd b. Kureyb yer almaktadır ki ben bu zâtı tanımıyorum."

[62] Bûsîrî der ki: "Ricali güvenilirdir."

[63] Hadis mürseldir.

[64] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ, hasen bir isnâdla tahrîc etmiştir." Heysemî der Kı: Bu hadisi Taberânî de rivayet etmiştir. Bütün isnâdlarda Yakûb el-Kummî ve İsâ b. arıye vardır ki, her ikisi de cerh edilmiştir, onları güvenilir kabul edenler de olmuştur." {Mecma 4/89)

[65] Bkz. 1798 no'lu hadis.

[66] Heysemî der ki: "Hadisi Taberânî rivayet ermiştir ve râvileri (Ebû Hâcib hariç ki o a güvenilirdir) Sahih şartlarına uygundur." (Mecma 5/61)

[67] Busırı, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[68] Velîd b. Müslim'in müâellis bir râvi olmasına binaen Bûsîrî isnadını zayi/kabul eder. Heysemî der ki: Hadisi Bezzâr ve Taberânî rivayet etmişlerdir, senedinde Mûsâ b. Süleyman b. Mûsâ vardır ki, Ebû Hatim onu güvenilir kabul eder, diğer râvileri de güvenilir kimselerdir.

[69] Aynı şekilde el-Velîd'in müdellis râvi olmasına binânen Bûsîrî hadisi zayıf kabul etmiştir.

[70] Bûsîrî der ki: Ondan da Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Aynı zamanda hadisi Ahmed, muhtasar olarak rivayet etmiştir. İbn Hibbân, Sahîh'inde Ebû Saîd el-Hudrî hadisinden rivayet etmiştir.

Heysemî derki: "Hadisi Taberânî de tahrîc etmiştir. Eş'as b. Umeyr adlı 2âtı tanımıyorum, ayrıca senedinde Atâ b. es-Sâ'ib vardır." (Mecma 5/61)

[71] Bûsîrî der ki: "Hadis İbn Hibbân, Sahîh'inde Ebû Ya'lâ'dan rivayet etmiştir." Heysemî der ki: "İsnadında el-Müsenna b. Me'vâ Ebûl-Münâzil vardır ki, onu İbn Ebî Hatim anmış, ancak hakkında ne zayıf, ne de güvenilir değerlendirmesi yapmamıştır. Diğer râvileri güvenilirdir." (Mecma 5/64)

[72] Bûsîrî derki: "Bu hadisi Tayâlisi ve Ebû Ya'lâ râvileri güvenilir bir senetle rivayet etmişle'rdir." Heysemî der ki: "Ricali Sahih ricaline uygundur." (Mecma 5/61)

[73] Heysemî der ki: "Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde Acîbe b. Abdülhamid ez-Zehebî vardır ki, bu zât neredeyse kimse tarafından tanınmamaktadır, diğer râvileri güvenilirdir." Hadis 1795 no'da Ebû Ya'lâ'ya nisbet edilmiş olarak zikredilecektir.

[74] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirme yapmamıştır.

[75] Bûsîrî der ki: "Hadis râvileri güvenilir bir senetle rivayet edilmiştir." Heysemî der ki: "Hadisin senedinde Abdurrahman b. Suhâr vardır kî, bu zâtı İbn Ebî Hatim zikretmiş, ancak zayıf veya güvenilir olduğu konusunda herhangi bir şey söylememiştir. Suhâr b. Yesâr ise Ebû Hatim ve İbn Hibbân tarafından güvenilir addedilir. İbn Maîn de: "Basralılar onu güvenilir kabul eder" demiştir.

[76] Ahmed b. Hanbel'in aynı zattan naklettiği rivayette şöyle geçer: "Ben, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in testi şırasını hem yasakladığı, hem de ruhsat verdiği ânâ şahid oldum" (Bkz. M. ez-Zevâid 5/62)

[77] Bûsîrî der ki: "Hadisi el-Hârîs, el-Hasan b. Kuteybe'den rivayet etmiştir ki bu zât zayıftır."

[78] Bakara sur. 2/219

[79] Nisa sur. 4/43

[80] el-İthâfta: "Namazdan önce içeceğiz" şeklinde yer almaktadır.

[81] Mâide sur. 5/90

[82] Bûsîrî der ki: "Hadisi Tayâlisî, Muhammmed b. Ebî Humeyd'den rivayet etmiştir ki, bu zât zayıftır." Aynı şekilde hadisi Ahmed, İbn Hibbân (Sflftfa'inde), Ebû Dâvûd ve İbn Mâce muhtasar olarak rivayet etmişlerdir.

[83] Bu hadis hasendir." Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ ve Ahmed, hasen bir senetle rivayet etmişlerdir."

[84] Busırî der ki: "İçinde ismi anılmayan râvinin bulunduğu bir senetle rivayet etmişlerdir."

[85] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[86] Bûsîrî der ki: Hadisi el-Hâris, Halîl b. Zekeriya'dan rivayet etmiştir ki, bu zât zayıftır. Aynı şekilde Bezzâr hadisi muhtasar olarak rivayet etmiştir, senedinde Fıtr b. Halîfe vardır ki, bu zât güvenilirdir. Heysemî bu zat hakkında cerh kabilinden bazı şeyler söylemiştir. Ancak bunlar, güvenilir oluşuna zarar vermeyecek niteliktedir. (Mecma 5/70)

[87] Bu ikisi ile ilgili olarak Bûsîrî herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Hadisi Bezzâr rivayet etmiştir ki, senedinde Yezîd b. Ebî Ziyâd vardır ve zayıftır." (Mecma 5/71)

[88] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirme bulunmamıştır.

[89] Bu hadisi Ebû Ya'lâ, el-Müsennâ b. es-Sabbâh'm zayıf oluşun binaen zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Heysemî der ki: "Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde el-Müsennâ adlı bir râvi vardır. Bu râvi metrûkiur. Husayn b. Nümeyr bu zâtı güvenilir addederken, hadisçilerin çoğunluğu onu zayıf kabul eder." (Mecma 5/70).

[90] Heysemî der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde Şehr b. Havşeb vardır. Hadisi hasendir; fakat bu hadiste zaaf mevcuttur." (Mecma 5/71).

[91] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[92] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi el-İsbâhânî de tahrîc etmiştir." Bûsîrî, isnadı hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[93] Bûsîrî der ki: "Hadisi İshâk rivayet etmiştir ve lafız ona aittir. Ebû Ya'lâ ise muhtasar olarak rivayet etmiştir. Her ikisi de, Abdurrahman el-İfrîkî'nin zayıf olmasına binaen hadisi zayıf bir

senetle tahrîc etmişlerdir," Heysemî der ki: "Bu râvîyi muhaddislenn çoğunluğu zayıf kabul ederken, bazıları onu güvenilir kabul ederler. {Mecma 5/56). el-Heysemî, Ebû Ya'lâ gibi hadisin merfu olan kısmını irâd etmekle yetinmiştir.

[94] Bûsîri der ki: Hadisi İshâk sahih bir senetle hem mevkuf, hem de merfû olarak nakletmiştir. el-Hâfız şöyle der: "Bu hadisi Saîd b. Ebî Meryem, Muhammed b. Ca'fer'den merfû olarak nakletmiştir. el-Velîd b. Kesîr, ed-Dahhâk'tan böyle rivayet etmiştir, isnadı da sahihtir.

[95] Bûsîri Ali. b. Zeyd b. Cud'ân'm zayıflığından dolayı hadisin isnâdmı zayıf kabul eder.

[96] Bûsîrî der ki: Hadisin râvüeri güvenilirdir. Heysemî der ki: "Hadisi Taberânî güvenilir râvilerle rivayet etmiştir."

[97] Bûsîrî der ki: "Râvileri güvenilirdir."

[98] Bûsîrî der ki: "Râvileri güvenilirdir."

[99] Heysemî der ki; "Hadisin senedinde Hüseyn b. Kays er-Rahabî vardır ki, bu zat zayıftır (Mecma 5/70). Bûsîrî de aynı sebepten hadisin isnadını zayıf kabul etmiştir.

[100] Bûsîrî der ki: "Senedinde ismi verilmeyen bir râvi mevcuttur."

[101] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ râvileri güvenilir bir senetle muttasıl olarak rivayet etmiştir." Heysemî der ki: "Senedinde Furât b. Süleyman vardır. İmam Ahmed der ki: Bu zât güvenilirdir. Ibn Adiy de bu zât hakkında bilgi vermiş ve şöyle demiştir: Zayıf olduğunu açıkça ifade eden bir ibareye rastlamadım, ümidim o ki, bu zât: "zararsız" hükmündedir>; hadisin diğer râvileri ise Sahîh şartlarına uygundur." (Mecma 5/56).

[102] Bûsîrî der ki: Bu hadisi İbn Ebî Şeybe, Acîbe b. Abdülhamîd adlı râvinin bilinmemesinden dolayı zayıf bir senedle rivayet etmiştir. Hadis, Müsedded'e nisbet edilmiş olarak daha önce zikredildi, bkz. 1769 no'Iu hadis. Aynı şekilde Taberânî'nin rivayeti ile ilgili olarak el-Heysemî'nin hadis ile ilgili değerlendirmesi daha önce zikredilmişti.

[103] Bkz. 1763 no'lu hadis.

[104] Bûsîrî, bakında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[105] Müsnede'de şöyle geçmektedir: "İkrime b. Ammâr, Kasım ve Sâlim'e ulaşmıştır."

[106] Bûsîrî der ki: "Hadis mürsel olup, ricali güvenilirdir."

[107] el-İMfta rivayetin bu bölümü şöyle yer almaktadır: Daha sonra Ebû Bekre su tulumunu gördü, hanımına: "Bu tulum nedir?" diye sordu. Hanımı da, Ebû Berze'nin kendilerine geldiğini ve testi içinde olan şarabın su tulumuna aktarılmasını önerdiğini, kendisinin de şarabı testiden alıp su tulumuna koyduğunu ifade etti.

[108] Bûsîrî bu hadisi anılan şahıslara, Bezzâr'a ve Beyhakî'ye nisbet etmiş ve şöyle demiştir: "Bunlar hadisi, râvileri güvenilir bir senetle rivayet etmişlerdir. Aynı şekilde Ebû Ya'lâ hadisi rivayet etmiştir, ondan da İbn Hibbân muhtasar olarak nakletmişür."

[109] Bûsîrî der ki: "Hadisi Müsedded, el-Haccâc b. Ertât'm zayıf olusundan dolayı zayıf bir senetle rivayet etmiştir.

[110] Bkz. el-Humeydı, Müsned 2/496. Bûsîrî der ki: "İsnadında kimliği verilmeyen bir râvi vardır." Ancak hadisin baş tarafında Müslim ve daha başka muhaddislerce Ebû Hureyre tarafından rivayet edilen bir hadisten şahidi vardır.

[111] Bûsîrî der ki: "Hadisi Ebû Ya'lâ mürseî olarak riveyet etmiştir."

[112] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi İshâk, mürsel olarak sahih bir senetle rivayet etmiştir." Heysemî der ki: "Hadisi Taberânî rivayet etmiştir ve ravileri Sahih şartlarına uygundur." (Mecma 6/261)

[113] Bunu Bûsîrî herhangi bir kaynağa işaret etmeden irad etmiştir.

[114] Busırı der ki: "Hadisin senedinde Abdullah b. Muhammed b. Akîl vardır."

[115] Bkz: 2102 no'lu hadis.

[116] Bûsîrî der ki: "Hadisin ravileri güvenilirdir."

[117] Bkz.1823 no'lu hadis.

[118] Bkz. 1599 no'lu hadis.

[119] Bûsîrî, Mindel b. Ali'nin zayıf olmasına binâen hadisin isnadını zayıf kabul etmiş ve şöyle demiştir: "Bu hadisin İmrân'dan mervî bir hadisten şahidi vardır."

[120] Busırı der ki: "Ricali güvenilirdir."

[121] Bûsîrî, el-Velîd b. Müslim'in tedlîs ile cerh edilmiş olmasından dolayı hadisin senedini zayıf kabul etmiştir. Ayrıca şöyle der: "Bu hadisin Ebû Musa'dan nakledilen bir şahidi vardır."

[122] Bûsîrî şöyle bir eklemede bulunmuştur: "Sahih bir senetle rivayet edilmiştir." Heysemî der ki: "Saîd b. Abdurrahman dışındaki râvileri Sahîh şartlarına uygundur. Adı geçen Saîd de güvenilirdir." (Mecma 6/256)

[123] Bûsîrî der ki: "Bu hadisin Tirmizî tarafından rivayet edilen ve sahih hükmü verilen Ömer'den nakledilmiş bir hadisten şahidi vardır."

[124] Mut'a ile ilgili hadisier 1676 no'lu hadis ile başlayan bölümde zikredilmiştir.

[125] Busırî der ki: "Hadisin râvileri güvenilirdir."

[126] Bûsîrî bunu herhangi bir kaynağa nîsbet etmeden rivayet etmiştir.

[127] Bûsîrî der ki: Râviler güvenilirdir, bu hadisi Mâlik, onun tarikiyle de Beyhakî tahrîc etmiştir. (8/283).

[128] Bu hadisi el-Beyhakî rivayet etmiş ve şöyle demiştir: Bu hadisi Ya'kûb b. İbrahim, ed-Derâverdî'den mevsûl olarak nakletmiştir. Ali b. el-Medînî ise aynı zattan mürseî olarak rivayet etmiştir.

[129] Busirî der ki: "el-Hâris hadisi sahih mürsel bir senetle tahnc etmiştir."

[130] Bûsîrî bu İki hadisini isnadını sahîh kabul etmiştir.

[131] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[132] Beyhakî bu hadisin benzerini Hz. Ali'den başka tariklerle tahrîc etmiştir. {Sünen 8/274). Bûsîrî derki: "Ricali güvenilirdir."

[133] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[134] Bazı râvilerinin durumunun bilinmemesinden dolayı Bûsîrî hadisin senedini zayıf addetmiştir. Heysemî der ki: "Ebû Matar'ı tanımıyorum." (Mecmn 6/260).

[135] Heysemî der ki: "Taberânî rivayet etmiştir, râvileri güvenilirdir." (Mecma 6/258

[136] Bûsîrî der ki: "Ricali güvenilirdir."

[137] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi el-Hâris rivayet etmiştir ve râvileri güvenilirdir." Müsnede'de şu ifadelere yer verilmektedir: "Bu hadis mürsel olup râvileri güvenilirdir."

[138] el-İsâbe"deki rivayette "iki ayak üzerinde yürüdüğünü" şeklinde geçmektedir.

[139] Heysemî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmişlerdir ki, senedinde Abdülkerîm Ebû Hayye bulunmaktadır; ancak bu zât zayıftır." (Mecma A/277). el-Bûsîrî ise nikâh bölümünde Muhammed b. Ebî Leylâ sebebiyle bu hadisi zayıf addeder.

[140] Hadisi Bezzâr, muhtasar olarak rivayet etmiştir. Heysemî der ki: "Senedinde İbrahim b. Hüseyn b. Irak yer almıştır ki, bu şahıs metruktür." {Mecma 4/203).

[141] Bûsîrî hadisi Beyhakî'ye de nisbet etmiş ve isnadı hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır

[142] Bûsîrî hadisi Beyhakî'ye de dayandırarak: "İkisi de hadisi ceyyid bir isnâdla rivayet ettiler" demiştir.

[143] Bûsîrî der ki: "Hadisi İbn Ebî Şeybe, Ebû Ya'lâ ve Taberânî, tabii ravinin bilinmemesinden dolayı zayıfbır senetle rivayet etmişlerdir."

[144] Bûsîrî'nin ifade ettiğine göre, hadisin râvileri güvenilirdir.

[145] Bûsîrî der ki: "Hadisi el-Hâkim, ondan da Beyhakî rivayet etmiştir. Ahmed ise hadisi Abdullah b. Amr'dan nakletmiştir." Heysemî der ki: "Hadisin râvileri güvenüirdir." (Mecma 6/296)

[146] Bûsîrî der ki: "Hadisin râvileri güvenilirdir."

[147] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[148] Bûsîrî isnadı hakkında herhangi bir hükümde bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Hadisi Taberânî munkatı bir isnâd ile rivayet etmiştir, senedinde Ebû Ma'şer vardır ki, bu zât zayıftır." (Mecma 6/292).

[149] Heysemî der ki: "Hadisi Taberânî rivayet etmiştir, râvileri güvenilir kimselerdir." (Mecma 6/249)

[150] Bûsîrî, isnadı hakkında herhangi bir hükümde bulunmamıştır.

[151] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[152] Bûsîrî hadisi sahîh kabul etmiştir.

[153] Bûsîrî der ki: "Ricali güvenilir kimselerdir."

[154] Bûsîrî der ki: "Hadisi İbn Ebî Şeybe, ondan da Ebû Ya'lâ râvileri güvenilir olan bir senetle rivayet etmişlerdir. M. ez-Zevâid'de de böyle geçmektedir (6/298). Bkz. 2028 no'Iu hadis

[155] Bûsîrî der ki: "Ricali güvenilir kimselerdir

[156] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır,

[157] Bûsîrî der ki: "Hadisi, İshâk senedinde İbn Lehîa'nm bulunduğu bir tarikle rivayet etmiştir. Ebû Ya'lâ ise Rişdeyn b. Sa'd'm bulunduğu bir senedle rivayet etmiştir. İbn Mâce hadisi muhtasar olarak rivayet etmiştir." (2/30). Müsnede'de şöyle geçer: "Bu hadisin isnadı zayıftır ve içerisinde kopukluk" mevcuttur. İbn Mâce hadisin merfü tarikini de tahrîc etmiştir.

[158] Bûsîrî, bazı ravilerin kimliklerinin bilinmemesinden dolayı hadisin isnadını zayıf kabul etmiştir.

[159] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi el-Hâris, Vâkıdî'den rivayet etmiştir ki Vakıdî zayıftır.

[160] Bûsîrî der ki: "Ricali güvenilir kimselerdir."

[161] Bûsîrî der ki: "Ondan da Ebû Ya'Îâ rivayet etmiştir. Ebû Dâvûd ve İbn Mâce de bu hadisi muhtasar olarak rivayet etmişlerdir. Hepsi hadisi Mücâlid İbn Saîd'den nakletmişlerdir ki, bu zât zayıftır. Ancak bu hadisin İbn Hibbân'm Sahîh'inde bir şahidi mevcuttur." Bîr grup muhaddis Mücâlid'i zayıf kabul eder. Bunu Heysemî ifade etmiştir (Mecma 6/299)

[162] Bûsîrî isnadı hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamış ve şöyle demiştir: "Bu hadisin Ahmcd'in Müsned'mde bir şahidi vardır.

[163] Heysemî der ki: "Ebû'r-Rahhâl hariç hadisin râvüeri Sahih şartlarına uygundur, ancak İbn Hibbân, Mâlik'i güvenilir kabul eder. Onu zayıf addeden muhaddis yoktur. (Mecma 6/292). Bûsîrî der ki: "Mâlik meçhul bir ravidir." Bu hadisin bir kısmı 1486,1493 no'lu hadislerde geçmiştir.

[164] Bûsîrî senedindeki tabiînin bilinmemesi ve Mücâlid'in zayıflığına binâen hadisi zayıf kabul etmiştir.

[165] Bûsîrî: "Ricali güvenilir kimselerdir" demiştir.

[166] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[167] Bûsîrî bu hadisi îbn Ebî Ömer ve Ebû Ya'lâ'ya tek bir lafızla nisbet etmiş ve: "İsnadında yer alan raviler Sahih şartlarına uygundur. Üzerinde ihtilaf edilmiş bir şahıs olan Imrân b. Zabyân hariç" demiştir.

[168] Heysemî der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir, senedinde Ebû Ma'şer, Nuceyh ve Salih b. Ebî'l-Ahdar vardır ki, bu ikisi de zayıftır." (Mecma 6/297) Hadisin bir benzeri de el-İthâf'ta mevcuttur.

[169] Bûsîrî der ki: "Hadisi Abd b. Humeyd, el-Vâkidî'den nakletmiştir ki, bu zât zayıftır."

[170] Heysemî der ki: "Hadisin senedinde Harım b. Hayyân er-Rukayy vardır ki, bazıları bu zâtın hadisi uydurduğunu ifade etmişlerdir." (Mecma 6/244)

[171] Heysemî hadisi muhtasar olarak rivayet etmiş ve Bezzâr'a nisbet etmiş, "Râvileri Sahîh şartlarına uygundur" demiştir.

[172] Bûsîrî, isnadı hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Tayâlisî, olayı bütünüyle zikrctmemiş, sadece merfû olan kısmını rivayet etmiştir.

[173] Hadisi Taberânî de rivayet etmiştir. el-Heysemî: "Ricali güvenilir kimselerdir" demiştir. (Mecma 5/301)

[174] Hadisin benzerini Taberânî, Ebû Saîd el-Hudrî'den nakletmiştir, senedinde Anbese b. Saîd b. Ebân vardır ki, Taberânî onu güvenilir kabul etmiştir, bu zâtı zayıf kabul eden hiçbir muhaddis yoktur, bunu Heysemî ifade etmiştir. (Mecma 5/292)

[175] Hadisi el-Hâris, Dâvûd b. eİ-Muhabber'den rivayet etmiştir ki, senedinde kopukluk mevcuttur, bunu Bûsîri ifade etmiştir.

[176] Bûsîrî, rivayet hakkında herhangi bir değerlendirme yapmamıştır.

[177] Bûsîrî der ki: "Hadisi el-Hâris, Yezîd et-Rakkâşî ve Dâvûd b. el-Muhabber'in zayıf olmalarından dolayı hadisi zayıf bir senetle rivayet etmiştir." Bkz. el-Hâris, Müsned 2/157.

[178] Bu, uzun hadisten kısa bir bölüm olup Ahmed ve Taberânî hadisi daha detaylı olarak rivayet etmişlerdir. Bunu Hafız Ibn Hacer, et-Tehzîb'de ifade etmiştir.

[179] Câbir el-Cu'fî ve ondan rivayet eden zâtın zayıf olmaları sebebiyle Bûsîrî hadisin isnadını zayıf kabul etmiştir.

[180] el-İsâbe'de daha net bir rivayet yer almaktadır ki, o da şudur: Tâif seferi günü müslümanlardan iki kişi öldürülmüşlerdi. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e getirildiklerinde onların vuruldukları yerde defnedilmelerini arzuladı.

[181] Bûsırî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[182] Bûsîrî der ki: "Hadisi İbn Hibbân Sahîh'inde rivayet etmiştir."

[183] Busirı der ki: "Hepsinin senetlerinde Abdurrahman el-Ifrîkî vardır ki, bu zât zayıftır."

[184] Busirî der ki: "Bu hadisi sahîh bir senetle Tayâlisî, ondan da Abd b. Humeyd rivayet etmiştir."

[185] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Bezzâr rivayet etmiştir, her ikisinin isnadının merkezinde olan kişi Kevser b. Hakîm'dir ki, bu zât zayıftır."

[186] Bûsîrî der ki: "Hadisi el-Hâkim de rivayet etmiş ve: Buhârî şartlarına uygun ve sahîh olduğunu ifade etmiştir."

[187] Bûsîrî der ki: "İçerisinde ismi anılmayan bir ravi vardır."

[188] Bûsîrî der ki: "Hadisi el-Hâris, Dâvud b. el-Muhabber'den rivayet etmiştir."

[189] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi el-Hâris, Dâvud b. el-Muhabber'den rivayet etmiştir

[190] Bûsîrî, isnadı hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamış ve şöyle demiştir: "Hadisi Taberânî iki tarikten rivayet etmiştir ki, bunlardan biri sahîhtir. Taberânî'nin bu iki tarikinden biri hakkında da Heysemî şöyle der: "Senedinde Fehd b. Avf vardır ki, bu zât zayıftır." Diğer tarikle ilgili olarak da şöyle demiştir: "Senedinde Rişdeyn b. Sa'd vardır ki, bu zât zayıftır." (Mecma 5/294).)

[191] M. ez-Zevâid'de "Yâ Resûlallah! Allah'a kendimizi nasıl satacağız ve O'na-nasıl ödünç vereceğiz?" şeklinde yer almaktadır.

[192] Heysemî der ki: "Hadisin senedinde Bakiyye adlı bir ravi vardır ki bu zât müdellistir, geri kalan râvileri ise güvenilir kimselerdir." (Mecma 5/280) Bûsîrî, Bakiyye'nin müdellis olmasından dolayı hadisin senedini zayıf kabul etmiştir.

[193] Heysemî der ki: "Senedinde İbn İshâk vardır ki, bu zat müdellistir, diğer râvileri ise güvenilir kimselerdir." (Mecma 5/283).

[194] Bûsîrî der ki: "Bu hadisin, Abdullah b. Amr hadisinden bir şahidi vardır. O hadisinde lafzı şöyledir: "Farz hocam eda eden biri için cihâda çıkmak, on hacdan daha hayırlıdır."

[195] Heysemî der ki: "Bu hadisi Bezzâr da rivayet etmiştir, senedinde Amr b. Safvân el-Müzenî vardır ki, bu zâtı ben tanımıyorum. Diğer râvileri ise güvenilir kimselerdir." (Mecma 5/285). Bûsîrî ise Amr b. Safvân'm zayıf oluşuna binaen hadisi zayıf kabul etmiştir.

[196] Müsnede'de: "Bu sahih bir isnâddır" denilmiştir.

[197] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ahmed rivayet etmiştir, râvileri Sahih şartlarına uygundur." (Mecma 5/315)

[198] Bûsîrî, isnadı hakknda herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[199] Bûsîrî, İbn Lehî'a'nm zayıf oluşuna binaen isnadını zm/i/kabul etmiştir. Heysemî bu zâtla ilgili olarak: "Hadisi hasendir" der. (Mecma 5/317)

[200] Bûsîrî der ki: "Senedinde adı verilmeyen bir ravi vardır, hadisin Sahîhayn'da bir şahidi vardır."

[201] Hadisi, el-Hâris, Dâvud b. el-Muhabber'den rivayet etmiştir ki, o da zayıftır. Bunu Bûsîrî ifade etmiştir.

[202] Bu hadis, "Cihâdın Fazileti" başlığında 1883 no'da geçmiş ve Bûsîrî zayıf olduğunu ifade etmiştir.

[203] Hadisi Taberânî de rivayet etmiştir. Heysemî der ki: "Senedinde Hayyân Ubeydullah vardır."

[204] Bûsîrî, Hâlid b. Kilâb'm zayıf oluşuna binaen senedinde zm/z/kabul etmiştir.

[205] Bûsîrî der ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir."

[206] Bûsîrî, isnadı hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[207] Bûsirî der ki; "Senedinde adı verilmeyen bir ravi mevcuttur."

[208] M. ez-Zevâid'de böyle geçmektedir (2/211).

[209] Bûsîri der ki; "Ricali güvenilir kimselerdir."

[210] el-Hâris'in Müsned'mde: "Siz. onlardan üstünsünüz sözünü üç defa tekrar etti" şeklinde yer almaktadır.

[211] Bûsîrî der ki: "Hadisi Beyhakî rivayet etmiş ve bir önceki rivayete göre ilavede bulunmuştur."

[212] Bûsîrî, bir ravisinin durumunun bilinmemesine binaen bu hadisin isnadını zayıf kabul etmiştir.

[213] Bûsîrî der ki: Bu hadisi Müsedded mevkuf olarak, İshâk ve Ahmed ise Muhammed b. Ebî Humeyd'in zayıflığından dolayı zayıf bk senedle merfü olarak rivayet etmişlerdir. Sahîh'inde İbn Hibbân, Tâberânî ve Bezzâr da rivayet etmişlerdir. el-Hâkim de tahrîc etmiş ve sahîh olduğunu ifade etmiştir. (2/8)

[214] Bûsîrî der ki: "Ricali güvenilir kimselerdir." (1/155)

[215] Heysemî der ki: "Hadisi Taberânî rivayet etmiştir, senedinde Ali b, Yezîd es:Sûdâî, Ebû Hânî Amr b. Kesîr'den naklediyor ki, bu ikisi hakkında menfi şeyler söylenmiştir, onları güvenilir kabul edenler de vardır." (Mecmn 3/214)

[216] Bûsîrî, Yezîd b. Abdulmelik'in zayıflığına binaen hadisin isnadını zayıf kabul etmiştir.

[217] Bûsîrî der ki: "Ricali güvenilir kimselerdir." (1/154)

[218] Bûsîrî der ki: "Ricali güvenilir kimselerdir."

[219] Bûsîrî der ki: "Hadisi Ebû Yala rivayet etmiştir ve râvileri güvenilir kimselerdir. Aynı şekilde Bezzâr ve Beyhakî (es-Sünen el-Kübrâ'da.) tahrîc etmişlerdir."

[220] Bu hadisin tam metni 1540 no'lu hadiste geçmiştir. İbn İshâk'ın tedlisinden dolayı Bûsîrî isnadını zayıf kabul etmiştir. (1/155) Ancak Heysemî hadisi Ebû Yala'ya nisbet ettikten ve İbn İshâk'ı zikrettikten sonra senedinde Seleme b. el-Fadl olduğuna işaret etmiştir. Bu zâtı bir grup güvenilir kabul ederken, bir başka grup onu zayıf addetmiştir. Diğer râvileri Sahih, şartlarına uygundur. Heysemî daha sonra şöyle der: "Bu hadisi Ebu'ş-Şeyh b. Hayyân, Kitâbu'l-Emsâl adlı eserinde rivayet etmiş ve senedinde Usâme b. Zeyd el-Leysî'den başka kimse zikretmemiştir. İbn Zeyd, Sahih şartlarına uygun ravilerden olmakla beraber kendisinde zayıflık vardır, diğer râvileri ise güvenilir kimselerdir." (Mecmu 4/322)

[221] Bûsîrî der ki: "Râvileri güvenilir kimselerdir."

[222] Bûsîrî der ki: "Râvileri güvenilir kimselerdir."

[223] Bûsîrî der ki: "O, Vâkıdî'den rivayet etmiştir ki, bu zât zayıftır."

[224] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[225] Bûsîrî, Bakiyye b. el-Velîd'in taffisine binaen hadisin isnadını zayıf kabul etmiştir.

[226] Bûsîrî, hakkında herhangi değerlendirmede bulunmamıştır.

[227] Bûsîrî der ki: "Hadisi el-Hâris, Vâkıdî'den tahrîc etmiştir."

[228] Bûsîrî der ki; "Hadisi el-Hâris, Vâkıdî'den tahrîc etmiştir."

[229] Bûsîrî der ki: "Hadisi el-Hâris, Vâkıdî'den tahric etmiştir. Taberânî'nin M. ez-Zevâid'de yer alan rivayeti ise şöyledir: "Peygamber (sallallahu aleyhi veseilem) atı için bir, kendisi içinde bir hisse tahsis etti." {Mecma 5/342.)

[230] Bûsîrî der ki: "Hadisi el-Hâris, Vâkıdî'den tahrîc etmiştir."

[231] Bûsîrî der ki: "Bu zâtın senetlerinin dönüp dolaştığı yer Vâkıdî'dir ki o, zayıftır."

[232] Bûsîrî, İshâk b. Ebî Ferve'nin zayıf olmasına binaen isnadını zayıf kabul etmiştir. Heysemî de aynı kanaattedir.

[233] Heysemî der ki: "Ebû Ya'lâ'nm râvileri güvenilir kimselerdir. Bûsîrî ise hakkında herhangi bir değerlendirme yapmamıştır."

[234] Heysemî der ki: "Bu hadisi Taberânî, Bekir b. Sehl'den rivayet etmiştir ki, bu zat mukârabu'l-hadîs'th. Nesâî onun hakkında: "Zayıftır" demiştir. Diğer ricali ise Sahih şartlarına uygundur, ancak ben Ebû Ubeyde İsâ b. Süleym'in, Abduilah b. Bişr'den hadis rivayet ettiğini bilmiyorum, görmedim." (Mecma 5/268)

[235] Bûsîrî der ki: "Müsedded hadisi mürsel olarak rivayet etmiştir, ravileri güvenilir kimselerdir." (Mecma 2/122)

[236] Bûsîrî der ki: "Senedinde el-Haccâc b. Artât vardır."

[237] Bûsîrî der ki: "Senedinde Abdullah b. Saîd el-Makberî vardır ki, bu zât zayıftır, ancak hadisin metninin Sahîh'te bir şahidi vardır."

[238] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[239] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[240] Bûsîrî, bu hadisin isnadını zikretmiş, ancak herhangi bir değerlendirme yapmamıştır.

[241] Bûsîrî der ki: "Hadisi Müsedded mürsel (yani maktu) olarak sahîh bir senedle rivayet etmiştir."

[242] Bûsîrî hadisi Beyhakî'ye de nispet etmiştir. (2/122)

[243] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi İshâk, içerisinde Musa b. Ubeyde'nin bulunduğu bir senetle rivayet etmiştir." Müsnede'de şöyle geçer: "Bu isnâd zayıftır."

[244] Bûsîrî der ki: "Hadisin ricali güvenilir kimselerdir." Heysemî hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamış ve hadisi nisbet etmeyi unutmuştur. Beyhakî de hadisi tahrîc etmiştir." Bûsîrî der ki: "Hadiste geçen "neselân" kelimesi (hızlı yürüyüş): "Kurt yürüyüşüdür" demiştir. (1/155)

[245] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[246] Müsnede'de şöyle geçer: "Hadis mevkuf ve munkatı'dır." Bûsîrî de isnadını zayıf kabul etmiştir.

[247] Taberânî'nin rivayetinde Ya'fûr şeklinde geçmektedir. Bkz. İbn Sa'd, et-Tabakât (1/492)

[248] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi el-Hâris hasen bir isnâd ile mürsel olarak rivayet etmiştir."

[249] Bûsîrî der ki: "Senedinde ismi zikredilmeyen bir ravi vardır, ancak hadis metninin, Ebû Davud'un Sıinen'inde rivayet ettiği Ebû Mûsâ hadisinden bir şahidi vardır. Ebû Dâvud bu hadisi hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[250] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemt'ye göre ravileri güvenilir kimselerdir. (Mecma 5/327)

[251] Taberânî de bu hadisi rivayet etmiştir. Heysemî der ki: "Osman b. Yahya el-Karkasânî hariç ravileri Sahih şartlarına uygundur, bu zât da güvenilir kimsedir." {Mecma 5/304)

[252] Hadisi el-Begavî, Abdurrahman b. Aiz es-Simâlî adlı sahabenin biyografisinde zikretmiştir. Bûsîrî der ki: "Hadisi Müsedded ve el-Hâris mürsel olarak rivayet etmiştir."

[253] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi el-Hâris, Vâkidî'den rivayet etmiştir ki, bu zât zayıftır,"

[254] Heysemî der ki: "Bezzâr'm ve Ebû Ya'lâ'mn ravileri Sahîh şartlarına uygundur." (Mecma 5/305.)

[255] Hadisin bir kısmı 1715 no'da geçmiştir.

[256] Bu olayı Beyhakî de (Sünen 6/331) rivayet etmiştir. Heysemî der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde, Bakiyye b. el-Velîd, hadisi işittiğini açık açık ifade etmiştir." {Mecrna 5/323.)

[257] Bûsîrî der ki: "Ricali güvenilir kimselerdir."

[258] Bûsîrî der ki: "el-Hâris bu hadisi mürsel olarak rivayet etmiştir."

[259] el-Isnbe'de: "Yaralıları ve hastalan tedavi etmek ve mücahitİere su vermek için..." şeklinde geçmektedir. Heysemî der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir ve râvileri Sahih şartlarına uygundur." (Mecma 5/324.)

[260] Bûsîrî, Mücâlid b. Saîd'in zayıf oluşuna binaen senedini zayıf kabul etmiştir.

[261] İsnadında el-Kelbî vardır.

[262] Beyhakî bu hadisi senedinde el-Kelbî'nin olmadığı bir isnâdla mânâca rivayet etmiştir. {Sünen 9/217)

[263] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi İbn Ebî Şeybe ve er-Rûyânî hasen bir isnâdla rivayet etmişlerdir." Bu hadisin bir bölümü zekat bölümünde 869 no'da geçmiştir.

[264] Bu hadisi Beyhakî daha geniş bir şekilde rivayet etmiştir. (Sünen 9/201. Hadis el-Hâris'in Müsned'mde geçmektedir. (1/58) Her iki isnâdda Mücalid b. Saîd yer almıştır.

[265] Bûsîrî, Abdülazîz b. Muhammed b. Ebân'ın zayıf oluşuna binaen hadisin isnadım zm/ ı/kabul eder.

[266] Bûsîrî der ki: "Hadis, Sahîh-i Buhârî'de çocuk ve yaşlıları öldürmekten- söz etmeksizin yer alır."

[267] Bûsîrî der ki: "Hadisi el-Hâris senedinde İshâk b. Abdullah b. Ebî Fevre -ki o zayıftır- bulunduğu mürsel bir senedle rivayet etmiştir." Hadisi Ebû Dâvud eî-Merâsîl'de İkrime tarikiyle rivayet etmiştir. Bkz. el-Hâris, Müsned (2/198)

[268] Bu sahîh bir isnâddır, ancak ma'lûl'dür. Bu hadisin bilinen ve mahfuz olan rivayeti İbn Uyeyne an Anır b. Dinar anİ'l-Ka'kâ' b. Hakim an Ebî Salih an Ata b, Yezîd an Temim ed-Dârî kanalıyla nakledilen rivayettir. Temîm'den nakledilen rivayeti Sahîh-i Müslim'de yer almaktadır. Müsnede'de böyle geçmektedir

[269] Bûsîrî der ki: "Hadisi Ahmed, el-Haccâc b. Ertât'ın zayıf oluşuna binaen zayıf bir senetle tahrîc etmiştir."

[270] el-Humeydî, Müsned (2/401)

[271] Mürseldir.

[272] Bûsîrî der ki: "el-Hâris mürsel olarak rivayet etmiştir, senedinde İbn Lehî'a vardır.'

[273] Ebû Dâvûd bu hadisi Merâsîi'mdç rivayet etmiştir. Beyhakî de onun tarikiyle hadisi mânâca rivayet etmiştir. (Sünen 9/200)

[274] Bûsîri der ki: "Hadisi Müsedded, içerisinde adı zikredilmeyen râvinin bulunduğu bir senetle rivayet etmiştir. Ancak el-Hârîs bu hadisi güvenilir ravilerle tahrîc etmiştir. (5/34)

[275] Bûsîrî der ki: "Hadisi Ebû Ya'lâ sahih bir senedle rivayet etmiştir." Heysemî der ki: "Hadisi Tabcrânî, M. el-Evsat'ta rivayet etmiştir. Senedinde el-Leys'in katibi Abdullah b. Salih vardır ki, bunu güvenilir kabul edenler olduğu gibi zayıf görenler de vardır. (Mecma 5/260)

[276] Bûsîrî der ki: "Hadisin merfû olan kısmını İmam Ahmed rivayet etmiştir."

[277] Heysemî der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir, senedinde Osman b. Atâ vardır ki, bu zât metrûktm." (Mecma 5/288) Bûsîrî der ki: "Bu hadisin biri Abdullah b. Ab-bâs'dan, diğeri de Behz b. Hakîm'den olmak üzere iki şahidi vardır."

[278] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir, râvileri güvenilir kimselerdir."

[279] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi el-Hâkİm muhtasar olarak içerisinde kopukluk bulunan bir ravi zinciri ile rivayet etmiştir."

[280] Müsnede'de hadisin mürsel olduğu söylenmiştir.

[281] Bûsîrî der ki: "İkisinin senedleri el-Vezîr b. Abdullah el-Havlânî'ye dayanmaktadır ki bu zât zayıftır."

[282] el-Hâris, hadisi Vâkidî'den nakletmiştir.

[283] Bûsîrî hakkında herhangi bir değerlendirme yapmamıştır. Aynı zamanda hadisi Buhârî, et-Târih'inde tahrîc etmiştir.

[284] Bûsîrî der ki: "RâviJeri güvenilir kimselerdir, ancak munkatıdır."

[285] Heysemî der ki: "Bu hadisi Taberânî tahrîc etmiştir, senedinde Fehd b. Avf Ebû Ra-bîa vardır ki, bu zât yalancıdır." (Mecma 6/9) Bûsîrî der ki: "Bu zât metruktür. Heysemî başka bir yerde der ki: "Hadisi Ebû Ya'lâ tahrîc etmiştir ve senedinde İsimlerini bilmediğim kimseler

[286] Bûsîrî der ki: "Râvileri güvenilir kimselerdir." (Mecma 2/85) Hadis 2072 no'da zikredilecektir.

[287] Busırî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[288] Senedinde Yâsîn b. Muâz ez-Zeyyât vardır ki, bu zât metruktür. Bunu Heysemî ifade etmiştir. (Mecma 5/336) BûsM ise hakkında herhangi bir değerlendirme yapmamıştır.

[289] Bûsîrî, el-Haccâc b. Ertât'ın zayıflığına binâen hadisin senedini zayıf kabul etmiştir.

[290] el-İthâf'ta: "Savaşırdık" şeklinde yer almaktadır.

[291] Bûsîrî der ki: "Hadisi Müsedded, İbn Ebî Şeybe ve mürsel olarak Beyhakî rivayet etmişlerdir, bu senetlerin merkezinde Leys b. Ebî Süleym vardır."

[292] Râvileri güvenilir kimselerdir. Beyhakî do hadisi S. el-Kübrâ'da tahrîc etmiştir, bunu Bûsîrî ifade etmiştir.

[293] Hadisi Beyhakî, İbn Ebî Şeybe tarikiyle tahrîc etmiştir. Beyhakî der ki: "Hadis mürseîdh." (Sünen 9/192) Bûsîrî der ki: "Râvileri güvenilir kimselerdir."

[294] Heysemî der ki: "Senedinde Ebû Sa'd el-Bakkâl vardır ki, bu zât metruktür." (Mecma 6/12)

[295] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirme yapmamıştır. Heysemî der ki: "Hadisi Tabcrânî rivayet etmiştir, isnadı munkatı'dıv." (Mecma 5/340)

[296] Bûsîrî der ki: "Râvileri güvenilir kimselerdir."

[297] Bûsîrî der ki: "Râvileri güvenilir kimselerdir."

[298] el-Kelbî'nİn zayıf oluşuna binaen Bûsîrî hadisi zayi/kabul etmiştir.

[299] Bûsîrî der ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir." Heysemî der ki: "Hadisi Taberânî tahrîc etmiştir, ravileri güvenilir kimselerdir."

[300] Bûsîrî, Mücâlid b. Saîd'in zayıf oluşuna binaen bu hadisin isnadını zayıf kabul etmiştir.

[301] Bûsîrî der ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir."

[302] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[303] Bûsîrî, isnadı hakkında herhangi bir hüküm vermemiştir.

[304] Bûsîrî der ki: "Senedinde Vâkıdî vardır.

[305] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[306] Taberânî, Ebû Hâzim el-Ensârî'den buna benzer bir hadis tahrîc etmiştir. Bkz. ez-Zevâid, 5/339.

[307] Hadisi Ebû Ya'lâ da tahrîc etmiştir. Bûsîrî der ki: "İkisinin de ravileri güvenilir kimselerdir." Heysemî der ki: "Hadîsi Taberânî rivayet etmiştir, ravileri güvenilir kimselerdir." {Mecma 5/337)

[308] Bûsîrî der ki: "Bu hadis, Leys b. Ebî Süleym'den rivayet edilmektedir ki, o da zayıftır."

[309] Bûsîrî der ki: "Hadîsi Ebû Ya'lâ hasen bir isnâdla tahrîc etmiştir. Hadisin aslı Sahîhayn'da mevcuttur."

[310] Bûsîri, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[311] Müsnede'de şöyle geçer: "Bu hadis hasendir." Bûsîrî der ki: "Bu hadisi İshâk hasen bir isnâdla tahrîc etmiştir." (2/99)

[312] Bûsîrî der ki: "Hadisin senedinde Ali b. Zeyd b. Cud'ân vardır."

[313] Bakara 85

[314] Âl-i imrân 92

[315] Bûsîrî der ki: "Ricali güvenilir kimselerdir. Hadisi Tayâlisî, Mu"cemul-Evsat"ta Taberânî ve Ebû Ya'lâ tahrîc etmişlerdir." (2/33)

[316] Hadisi Ebû Ya'lâ, Bezzâr ve Taberânî rivayet etmişlerdir. Hadisin Enes'ten rivayet edilen bir şahidi vardır. Bunu Bûsîrî ifade etmiştir. Heysemî der ki: "Hadisin senedinde Hakîm b. Cübeyr vardır ki, bu zât metruktür." (Mecma 5/320)

[317] Bûsîrî der ki: "Senedinde Hişâm b. Ziyâd vardır ki, bu zât zayıftır." Hadisin benzeri M. M. ez-Zevâid'dc geçmektedir. (5/320)

[318] Hadisin senedinde Haram b. Osman vardır.

METÂLİB UL-ALİYE (3)

HİLÂFET VE İDARECİLİK KİTABI

2037. Abdullah b. Subey' der ki: Hz. Ali'ye: "Kendinden sonraki devlet başkanını tayin etmeyecek misin?" diye sorulduğunda şu cevabı verdi: "Hayır, Resûlullah (salklbhu aleyhi vesellem) ayrılıp gittiğinde sizi nasıl bıraktıysa ben de öyle bırakacağım." (Ebü Ya'lâ) [1]

2038. Ebû Miclez naklediyor: Hz. Ömer, Medine bahçelerinden birinde uzanmış dinleniyordu. Etrafındakilere: "Benden sonra kimi tayin edeceksiniz?" diye sordu. İçlerinden birisi: "ez-Zübeyr b. el-Awâm'ı tayin edeceğiz" diye karşılık verdi. Bunun üzerine Ömer ona şu mukabelede bulundu: "O durumda pinti, kötü ahlâklı birini tayin etmiş olursunuz." Bunun üzerine başka birisi: "Talha b. Ubeydullah'ı tayin ederiz" deyince Hz. şu karşılığı verdi: "Resûlullah'ın (salbMıu aleyhi veselîem) kendisine hibe olarak verdiği bir meblağı Yahudi bir kadının mihrine harcayan bir adamı nasıl halife tayin edersiniz!" Başka birisi: "Ali'yi tayin ederiz" deyince bu kez Ömer şu karşılığı verdi: "Yemin olsun ki, siz onu halife tayin etmezsiniz, andolsun onu halife tayin ederseniz sizi, hoşlanmasanız da hakkı uygulamaya zorlar." el-Velîd b. Ukbe: "Senden sonra halifenin kim olduğunu biliyoruz" deyince Ömer doğrulup: "Kim o?" dedi. el-Velîd: "Osman b. Affân'dır" karşılığını verdi. (el-Velîd, Osman'ın anne bir üvey kardeşiydi) Bunun üzerine Hz. Ömer şöyle dedi: "Osman'ın mal sevgisi ve yakınlarını kayırması durumu ile bu nasıl olacak!" [2]

2039. Ebû Sa'lebe el-Huşenî bildiriyor: Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh ile Muâz b. Cebel kendi aralarında konuşuyorlardı. İkisine: "Resûlullah

(sallallalıu ale vesellem)'in vasiyetini aklınızda tutmadınız mı?" diye sordum. Onu hatırlamaya çalıştılar ve şöyle dediler: "Bu ümmetin başlangıcı nübüvvet ve rahmettir, ondan sonra hilâfet ve rahmet dönemi başlayacaktır, peşinden zulüm dolu krallık, onun peşinden azgınlık, zorbalık ve fesat dönemi yaşanacak: içkiyi helâl, zinayı mubah görecek ve bozulma dönemi başlayacaktır. Bütün bunlara rağmen yardım görecekler ve Allah Teâlâ'mn huzuruna gelinceye dek rızıklandınlacaklar." (İshâk, Ebû Dâvud et-Tayalisî ve Ebû Ya'lâ) [3]

2040. Mesrûk anlatıyor: Adamın biri Abdullah b. Mes'ûd'un yanma gelerek ona: "Peygamberiniz size kendisinden sonra kaç halifenin geleceğini anlattı mı?" diye sordu. İbn Mes'ûd: "Evet, sen aramızda en genç birisisin ve senden önce kimse bana bu soruyu sormadı" karşılığını verdi ve sonra ekledi: "Hz. Musa (aleyhisselam'in nakîbleri sayısınca 12 kişi olacaktır." (Müsedded)

2041. eş Şa'bî, amcası Kays b. Abd'dan naklediyor: Bir bedevi Abdullah b. Mes'ûd'a gelip... Benzer hadisi nakletti ancak: "Sen aramızda en genç birisisin" ifadesine yer vermedi. (Ebû Ya'lâ)

2042. Temîm b. Hazlem der ki: Kufe'de kendisine idarecilik tevdi edilen ilk şahıs el-Muğîre b. Şu'be'dir, ancak o bunu istemediği halde kabullenmek zorunda kalmıştır. (Müsedded).

Yapamayan Kişiye İdarecilik Vermenin Mekruh Olduğu

2043. Rafı b. Ebî Râfi et-Tâî bildiriyor: Zâtu's-Selâsil gazvesine çıkıldığı zaman Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir ordu göndermiş ve aralarında Ebû Bekir'in bulunduğu orduya Amr b. el-As'ı komutan tayin etmişti. Bu gazve Şam halkının kendisiyle övündüğü ve şöyle dedikleri bir gazvedir: "Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem), aralarında Ebû Bekr'in bulunduğu bir ordunun başına Amr b. el-As'ı komutan tayin etmiş ve onlara uğrayacakları müslüman bölgelerdeki İnsanları seferber etmelerini emretmiştir. Bu ordu bizim olduğumuz bölgeye uğradı, bizi cihada davet etti, biz de onlarla cihada çıktık." Ben, kendi kendime şöyle dedim: "Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem)'in ashabından birini seçip ona hizmet edeyim de ondan birşeyler öğreneyim, zira ben, her istediğimde Medine-i Münevvere'ye gitme şansına sahip değilim" Bunun üzerine Ebû Bekir'i seçtim ve ona eşlik ettim. Ebû Bekir'in bir elbisesi vardır ki, bineğe bindiği zaman büyük kısmı aşağıya sarkacak şekilde giyer, indiği zaman da onu tamamen üzerine alır, toplardı. Hevazin kabilesinin Ebû Bekr'i ayıpladığı ve alay konusu yaptığı elbiseydi bu elbise. Şöyle demişlerdi: "Resûlullah (saliallahu aleyhi vesellem)'den sonra şu elbiseyi giyen kişiye mi biat edeceğiz?!" Biz gazamıza gidip döndük ve ben ona hiçbir şey sormadım. Bir gün ona dedim ki: "Ben sana eşlik ettim ve senin üzerinde bir hakkım var ve üstelik sana hiçbir soru sormadım, bana faydası dokunacak bir şey öğretir misin? Zira ben, her istediğim an Medine'ye gitme şansına sahip değilim." Bunun üzerine Ebû Bekir bana şöyle dedi: "Bana hatırlatmadan bunu sana söylemeye niyetim vardı: Allah' a kulluk et ve O'na asla hiçbir şeyi ortak koşma, farz namazını kıl ve farz zekâtını ver" dedi. Allah'ın evi Kabe'yi haccet ve Ramazan orucunu tut, sakın iki kişiye de olsa emir/idareci olma!" Bunun üzerine ben şöyle dedim: "Namaz ve

zekâta gelince bunları anladım, idareciliğe gelince insanlar onun vasıtasıyla hayır kazanırlar." Bana şu karşılığı verdi: "Madem ısrar ediyorsun ifade etmeye çalışayım: İnsanlar islâm dinine isteyerek ve istemeyerek girdiler, girdikten sonra da Allah Teâlâ onları zulümden korudu, artık onlar Allah'ın korumasına ve himayesine girdiler, kim onlardan birine karşı haksızlık ederse Rabbine karşı nankörlük etmiş olur. Allah'a yemin olsun ki, sizden birinizin komşusunun koyunu veya devesi elinden alınacak olursa Allah haberdar olmasına rağmen komşusu için başkalarına öfkelenecek ve onlara suratını asıp oturacaktır. Yurtlarımıza dönüp bilâhare Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), hayata veda ettiğinde müslümanlar Ebû Bekr'e biat etmiş ve onu halife seçmişlerdi. Ben: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'den sonra kim halife oldu?" diye sordum; 'Senin dostun Ebû Bekir" dediler. Bunun üzerine Medine'ye gittim. Ebû Bekir'i yanlız halde buluncaya kadar onu kolladım. Mûsafaha ettikten sonra ona: "Beni tanımadın mı, ben senin dostunum" dedim. O da: "Evet, tanıdım" dedi. Ben: "Bana söylediğin şeyi hatırlıyor musun? İki kişiye bile olsa başkan olma dedin, oysa sen müslüVıanlarm başına halife olarak geçtin" dedim. Ebû Bekir şu cevabı verdi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiğinde insanlar Cahiliye döneminden yeni çıkmışlardı, arkadaşlarım bu görevi kabullenme konusunda beni zorladılar, insanların tekrar din değiştirmelerinden korktum." Allah'a yemin olsun ki, Ebû Bekir çok gerekçeler ileri sürünce ben onu mazur gördüm.

Cerîr'in rivayetinde şöyle bir ilaveye yer verilir: Râfî b. Ebî Râfi dedi ki: "Cahiliye döneminde koyun otlatırdım, daha sonra yavaş yavaş mertebe kaydedip hac idaresi başkanı oldum." (İshâk) [4]

2044. ZÎyâd b. el-Hâris es-Sudâî naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleytdveseüem) şöyle buyurdu: "Miİ'ının bir kişi. için idarecilikte hiçbir hayır yoktur." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [5]

2045. Umeyr b. İshâk naklediyor: Resûlullah (sallaikhu aleyhi vesellem), el-Mikdâd b. el-Esved'i bir yere vazifeli olarak gönderdi. Döndüğünde ona: "Kendini nasıl gördün?" diye sordu. O da: "Etrafımdakileri köle ve cariye zannettim; Allah'a yemin olsun ki, hayatta kaldığım sürece iki kişiye dahi olsa idareci olmam" cevabını verdi. (Müsedded) [6]

2046. Ömer b. el-Hattâb, Resûîullah (sallallahualeyhiv€sellem)'in sahabelerinden birisini idareci tayin etmek istedi de o sahabi sanki bu vazifeyi istemedi, bunun üzerine Ömer, öfkelenip şöyle dedi: "Üstlendiğimiz yönetim konusunda mutlaka yardımcılarımızın olması gerekir. Bu durum karşısında o sahabi Ömer'e onay verip ona şöyle dedi: "Aileme gidip onlara bir takım tavsiyelerde bulunayım, sonra istenilen yere gideyim." Ömer de: "Evet, olur" dedi. O zat Ömer'in yanından çıktıktan sonra amcasıyla karşılaştı, amcası ona: "Gitmemeni tavsiye ederim" dedi. Sahabi: "Nasıl olacak?" diye sordu. Amcası da şu karşılığı verdi: "Ona dön, ben de seninle geleyim; zira Ömer seni gördüğünde sana: Daha gitmedin mi? diye soracak. Sen de ona şöyle de: Ey Mü'minlerin emiri! Sizinle istişare etmek istiyorum." Sahabi amcasının dediğini aynen uygulayıp Hz. Ömer'e geldiğinde Ömer ona: "Kim seni engelledi?" diye sordu. O da amcasını kasdederek: "Falanca" dedi ve şunu ekledi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir vazife veya müslümanlarla ilgili bir göreve bir kişiyi tayin etmek istediğinde o kişi: Yâ Resûlallah! Senin istişare edeyim, sen ne

dersin?> diye sormuş ve Resûlullah (sallallahualeyhi vesdlem)'in de şöyle buyurduğunu işitmiştim: "Ben sana gitmemeni tercih ederim/tavsiye ederim; zira on kişiye İdareci tayin edilen herkes kıyamet günü eli kolu bağlı Allah Teâlâ'nm huzuruna getirilecektir, sonra da ameli onu kurtaracaktır." Ben bunları söylerken Hz. Ömer yaslanır vaziyette idi, işitir işitmez doğruldu ve şöyle seslenmeye başladı: "Hangi amel onu kurtaracak?!" Bunu birkaç kez tekrarladı. (İshâk) [7]

2047. Bişr b. Âsim naklediyor: Hz. Ömer, Bişr b. "Âsım'a bir ferman yazdı. O ise: "Benim bu yazılanlara ihtiyacım yok" diyerek Allah'ın Resûlü'nden (sallahualeyhivesellem) şu sözünü işittiğini bildirdi: "Valiler kıyamet gününde Allah'ın huzuruna getirilecek ve cehennem köprüsü üzerinde durdurulacaklar. İçlerinden Allah'a itaat edenler kitablan sağlarından verilecek ve kurtuluşa ereceklerdir. İçlerinden Allah'a isyankâr olanlar ise, köprüden düşecek ve ateşten bir vadiye yuvarlanacaklardır." Bunun üzerine Hz. Ömer, Ebû Zer ve Selman'ı çağırtıp önce Ebû Zer'e: "Sen bu hadisi Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'den işittin mi?" diye sordu. O da: "Allah'a yemin olsun ki, işittim" dedi ve: "Söz konusu vadiden sonra ateşten bir vadi daha var" kısmını ilave etti. Daha sonra Selman'a aynı soruyu sordu, ancak o bununla ilgili birşey söylemek istemedi, peşinden Ömer: "Bütün sorumluluklarıyla bu emaneti kim alır?" diye sordu. Ebû Zer de: "Allah kimin gözünü kör, kulağını sağır ettiyse o alır" karşılığını verdi. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

2048. Bişr b. Âsim babasından naklediyor: Zekât vergilerini toplamak üzere Ömer b. el-Hattâb kendisine haber gönderdiğinde bu görevi kabul etmeye yanaşmadı. Ömer: "Niçin?" diye sorunca o da şu karşılığı verdi: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu işittim:

"Kıyamet günü olduğunda vali Allah'ın huzuruna getirilecek ve cehennem köprüsü üzerinde durdurulacaktır. Allah Teâlâ köprüye emredecek, o da öyle bir sallanıp silkelenecek ki, vücudun her kemiği yerinden dağılacak. Sonra Allah Teâlâ kemiklere emredip yerlerine dönmelerini isteyecektir. Şayet o idareci Allah 'a itaat eden birisi ise Allah Teâlâ onun elinden tutacak ve rahmetini iki kat ona bahşedecektir. Yok, eğer idareci isyankâr birisi ise köprü onu aşağıya yuvarlayacak ve cehennemde yetmiş yıl derinliğinde bir çukura yuvarlanacaktır. [8] Bunun üzerine Hz. Ömer ona şöyle dedi: "Bizim işitmediğimiz şeyi mi Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem)'den işittin?" Aynı mecliste Selman: "(evet Ömer) Allah'a yemin olsun ki, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) böyle buyurmuştur" dedi ve: "Ayrıca alevle kaynayan yetmiş yıl uzunluğunda bir vadi daha var" dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer elini alnına koyarak: "Eyvah! Biz mahvolduk, ölmüşüz de ağlayanımız yok" dedi ve: "Bu emaneti bütün sorumluluğuyla kim alır?" diye sordu. Ebû Zer de: Allah Teâlâ'nm gözünü kör ettiği, yüzünü toprağa sürttüğü kimse ancak üstlenir" dedi. (Ahmed b. Menf)

2049. Abdullah b. el-Ayzâr, Şam'lı bir kişiden naklediyor: Hz. Ömer, Bişr b. Âsım'ı bir yere idareci tayin etmek istediğinde Bişr: "Senin idarecin olmam!" karşılığını verdi. Bunun üzerine Ömer: "Niçin?" diye sorduğunda Bişr şu cevabı verdi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi veseöem)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Vali/idareci kimse kıyamet günü sırat köprüsünde durdurulur, kendisine öyle bir seslenilir ki, vücudundaki her organ yerinden çıkar. Şayet bu kişi adil birisi İse sırattan geçer, yok eğer zalim birisi ise yetmiş yıllık ateşten bir kuyu içersine düşer." Bunun üzerine Hz. Ömer yüzünün rengi solmuş vaziyette mescide girdi. Ebû Zer ona: "Ey Mü'minlerin Emiri! Neyin var?" diye sordu. O da: "Bişr b. Âsım'ın bana

naklettiği bir hadis yüzünden" cevabını verdi. Bu defa Ebû Zer: "Hangi hadis?" diye sorunca Ömer, hadisi nakletti. Ebû Zer: "Evet, Resûlullah (sailallahu aleyhi vesellem)'den böyle bir hadisi ben de işittim" dedi. Bunun üzerine Ömer: "Bu hadisi işittikten sonra kim idareci olmaya talib olur ki?!" dedi. Ebû Zer: "Allah Teâlâ'nın burnunu sürttüğü ve kendisini zelil kıldığı kimse..." dedi. [9] (Abd b. Humeyd)

2050. İbn Ömer naklediyor: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Sa'd b. Ubâde'yi bir bölgeye idareci tayin etti. Sa'd tayin edildiği yere gitmek üzere yola çıkmadan gelip Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile vedalaştı. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona: "Ey Sa'd! Kıyamet günü sakın boynunda böğüren bir deve taşıyan birisi olarak Allah'ın huzuruna çıkınayasın" buyurdu. Bunun üzerine Sa'd: "Ey Allah'ın Resulü! Ben idareci olursam da böyle bir şey olur mu?" diye sorunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Evet" dedi. Bunun üzerine Sa'd şöyle dedi: "Ey Allah'ın Peygamberi! Bilirsin ki benden bir şey istendiği zaman reddetmem, beni bu konuda mazur gör"diye rica etti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de onu mazur gördü. (Ebû Ya'lâ) [10]

Hilâfetin Kureyş'te Olduğu

2051. Urve b. ez-Zübeyr naklediyor: Ve Müseylime, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e bir mektup yazmış ve şöyle demişti: "Habib oğlu Müseylime'den Allah'ın Resulü Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem)'e, sana selam eder ve şunu bildirmek isterim ki, yeryüzünün

yarısı Kureyş'in, yarısı da bizimdir. Ancak Kureyş başkalarının haklarına tecavüz etmekte olan bir topluluktur..."

iki adam Muhammed'in, Allah'ın Resulü olduğuna şehadet etmiş ve şöyle demişlerdir: "Müseylime Muhammed'in Allah'ın Resulü olduğunu inkar etmemektedir, ancak o vahiy konusunda seninle ortak olduğunu ve kendisine bir peygamberlik verildiğini iddia etmektedir ...." (İshâk) [11]

2052. Zeyd b. Ebî Attâb naklediyor: Muâviye minbere çıkıp şöyle bir hutbe irad etti: Resûlullah (sallallahualeyhivese0em)'i işittim şöyle buyurdu: "Hilâfet konusunda insanlar Kureyş'e tâbidir, dince ince bir kavrayış sahibi olmaları durumunda insanların Cahiliye döneminde en hayırlı olanları, İslâm döneminde de en hayırlılarıdır. Şayet Kureyş'liler şımarmayacak olsalardı, onlara Allah katında layık görülen şeyi söylerdim.[12] (İshâk)

2053. Kesîr b. Abdullah el-Müzenî, babasından, o da dedesinden naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanındaydım: "Ey Kureyş topluluğu! Benden sonra bu dinin mümessilleri/idarecileri sizlersiniz" buyurduktan sonra şu âyet-i kerimeyi sonuna kadar okudu: "Sadece müslüman olarak can verin ve hepiniz Allah'ın ipine sarılın.[13] Daha sonra sözüne şöyle devam etti: "Ensar ile onların oğullan ve torunları konusunda beni mahcup etmeyin. " Hadisin senedinde yer alan Kesîr zayıftır. [14] (İshâk)

2054. Yine Kesîr babasından, o da dedesinden naklediyor: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellemj'in yanında oturuyordum, şöyle buyurdu: "Bir kavmin müttefiki onlardan sayılır, aynı şekilde bir kavmin yeğeni de onlardan sayılır. [15] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

2055. Hz. Ali bildiriyor: Resûlullah (sallahu aleyhi vesellem) bir gün insanlara hutbe irad etmiş ve şöyle buyurmuştur: "îyî bilesiniz ki, emirler/idareciler Kureyş'tendir. İyi bilesiniz ki, Kureyşliler şu üç hususa riayet ettikleri sürece Kureyş'tendir: Hüküm verip adaletli oldukları zaman, söz verip sözlerini yerine getirdikleri zaman, kendilerinden merhamet dilenip merhamet ettikleri zaman.. Kim bu üç şeye riayet etmezse, Allah'ın, meleklerin ve tüm insanların laneti üzerine olsun." (Ebû Ya'lâ) [16]

2056. Abdullah b. Urve naklediyor: Biz, Mekke'de İbnü'z-Zübeyr ile beraber iken, Nâbiğa b. Ca'de çölden geldi. İbnü'z-Zübeyr Kabe'de insanlara sabah namazını kıldırdıktan sonra, Nâbiğa huzuruna gelip ona şu beyitleri söyledi:

Bağımıza geldiğinde bize Ebû Bekir i, Ömer'i, Osman'ı örnek verdin; Gönlümüze su serptin. Karanlık gecelen yararak geldi bu fakir Devesi üzerinde sahraları ağarak geldi. Acımasız zamanın paramparça ettiği bu zâta Azıcık moral veresin diye geldi.

Bunun üzerine İbnü'z-Zübeyr ona şöyle dedi: "Ey Ebû Leylâ! Yeter; zira şiir bize karşı en kuvvetli silahmızdır. Malımızın Özüne gelince o Zübeyr ailesine aittir. En iyi kısmını ise Esed oğullarına vermekteyiz. Senin Allah'ın malında/Beytülmâl'de iki hakkın var; biri Resûlullah (salbllahu aleyhi veseUem)'i görme hakkın, diğeri de müslüman cemaate katılma hakkın." Daha sonra onun için tahıl ve hurma olmak üzere birkaç bineğin yüklenmesini emretti. Ebû Leylâ acele davranıp hurma ve erzaktan yemeye başladı, Îbnü'z-Zübeyr de ona şöyle diyordu: "Ebû Leylâ çok aç kalmışsın." Ebû Leylâ midesini yatıştırdıktan sonra şöyle dedi: Resûlullah (sallaikhu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Kureyş idareci olup adıl davrandıkça, kendisinden merhamet dilenip rahmet diledikçe, konuşup

doğru söyledikçe, güzel şeyler söz verip sözünü yerine getirdikçe, ben ve peygamberler Kevser havuzunun başında onları bekleyeceğiz- " (İbn Ebî Ömer)

İslâm'da Biatin Keyfiyeti

2057. Enes naklediyor: Ebû Bekir'in vefat edip yerine Ömer'in halife seçildiği bir dönemde Medine'ye gelmiştim. Hz. Ömer'e: "Gücüm dâhilinde itaat konusunda arkadaşın Ebû Bekir'e biat ettiğim hususlarda sana biat etmek üzere elini bana uzat" dedim. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [17]

Hammâd b. Seleme de benzer bir rivayet nakletmiş ve sonunda "arkadaşına" ifadesinden kastın Peygamber (sallahu aleyhi veseHem) olduğunu söylemiştir. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî)

2058. Ebu'1-Afîf naklediyor: Peygamber (sallallahu akyhi vesellem)'in vefatından sonra Ebû Bekir es-Sıddîk'ı insanlarla biat ederken gördüm: Etrafında bir grup insan toplandı ve Ebû Bekir onlara şöyle dedi: "Allah'a, Kitab'ma, sonra da başınızdaki idareciye itaat edeceğinize dair bana biat edin." Ben değneğime yaslanıp bekledim, o zamanda yeni buluğa ermiş delikanlıydım. Yanındakiler ayrılıp gidince Ebû Bekir'e gelip ona şöyle dedim: "Allah'a, Kitab'ma, sonra da başımızdaki idareciye itaat etmek üzere sana biat ediyorum." Bunun üzerine Ebû Bekir gözünü kaldırıp bana baktı. Sanki gözünü doldurmuş ve takdirini kazanmış gibiydim.[18] (el-Hâris)

2059. Esma binti Yezîd naklediyor: Peygamber (saMahu aleyhi vesellem) mü'min kadınlarla bîat etmeye devam etti. Bunun üzerine Esma: "Ey Allah'ın Resulü! Biat etmek üzere elinizi bize uzatmayacakmısm?"

deyince Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Ben kadınlarla tokalaşmam" buyurdu. (İshâk) [19]

İdareciliğin, Daha İyi Kur'an Okuyana, Yaşlıya ve Soyluya Takdim Edilmesi

2060. Ebû Hureyre naklediyor: Peygamber (sallahu aleyhi veselkm) bir defasında bir askeri müfreze göndermişti. Müfrezedekilere Kur'an okuttu, önce yaşlı biri okudu, arkasından da bir genç okudu, Peygamber (sallallahu aleyhi veseUem) genci müfreze komutanı tayin etti. Bunun üzerine yaşlı: "Ben ondan daha yaşlı iken onu komutan tayin ettin" deyince Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "O senden daha çok Kur'an biliyor" buyurdu. (Ahmed b. Menî') [20]

2061. Habîb b. Ebî Sabit, Abdurrahman b. Ebî Leylâ'dan naklen şunları rivayet ediyor: Ömer b. el-Hattâb ile Mekke'ye doğru yola çıktım. Bizi Mekke valisi Nâfî' b. Alkame karşıladı. Ömer'in amcazadesi olarak bilinirdi. Ömer ona: "Yerine kimi bıraktın?" diye sordu, o da: "Abdurrahman b. Ebzâ'yı" cevabını verdi. Bunun üzerine Hz. Ömer: "Kureyş'in ve Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in ashabının bulunduğu bir yerde, mevâliden (azadlı kölelerden) birisini mi bıraktın?" diye çıkıştı. Nâfî de: "Evet, onu Allah'ın Kitabını daha iyi okuyan birisi olarak gördüm. Mekke de insanların yoğun bir şekilde ziyaret ettiği bir şehir, dolayısıyla insanların, Allah'ın Kitabını, okuyuşu güzel olan birisinden işitmelerini istedim" dedi. Bunun üzerine Ömer: "Çok iyi düşünmüşsün. Allah Teâlâ bu Kur'an-ı Kerim'le bazı toplulukları yüceltir,

aynı Kur'an'Ia da bazı toplulukları alçaltır, Abdurrahman b. Ebzâ da Allah Teâlâ'nın Kur'an'ı Kerim'le yücelttiği kimselerdendir" dedi. (Ebû Ya'fa)

Ricali güvenilir kimselerdir. Hadisin rivayetinde bir sıkıntı mevcuttur, şöyle ki: Abdurrahman b. Ebzâ anılan döneme yetişmemiş birisidir. Hadisi Müslim, ez-Zührî'den, o da Ebû Tufeyl'den, o da Ömer'den başka ifadelerle nakletmiştir, o rivayette anılan olay anlam olarak yer almıştır. İçerisinde şu ifadeye yer verilmiştir: "Onu, Nâfî' b. Abdüiuzza el-Huzâî karşılamıştır." Mahfuz olan rivayet budur. [21]

Dinin, Bazen Dinsiz Biriyle Desteklenmesi

2062. Abdullah b. Amr, Allah'ın Resulü (saMahu aleyhi vesellem/in şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Allah Teâlâ, İslâm'ı müsliiman olmayan kişilerle destekler." (İbn Ebî Ömer) [22]

2063. Âmir b. Abde der ki: Abdullah b. Mes'ûd'un şöyle dediğini işittim: Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Muhakkak Allah Teâlâ, bu dini fâcir (günahkâr) biriyle destekler. " (MÜsedded) İbn Hibbân bu hadisi sahîh olarak değerlendirmiştir, ancak onu Âsim tarikiyle, Zir'den, o da Abdullah'dan nakletmiştir. [23]

Kılıcım Kuşanmış Halde Halifeyi Koruma Vazifesini Yerine Getirme

2064. Kays der ki: Bir gün el-Muğîre (b. Şu'be), Urve b. Mesûd'un Resûlullah (salkllahu aleyhi vesellem) ile konuştuğu bir ortamda Resûlullah

(salkllahu aleyhi vesellem)'in baş ucunda ayakta dikildi ve Urve'ye: "Elini çek, yoksa koparırım!" dedi, bunun üzerine Urve: "Kim bu?" diye sordu, o da: "Yeğenin el-Muğîre'dir" diye cevap verdi. Bunun üzerine Urve: "Peki seni hain! Başım rahatlamadı senin şu hainliğinden!" diye karşılık verdi. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [24]

Hâkimin Öfkeliyken Hüküm Vermesinin Mekruh Olduğu

2065. Hasan (el-Basrî) rivayet ediyor: Ebû Bekir es-Sıddîk bir hutbe irâd edip şunları söyledi: "Hilâfet meselesine gelince, Allah'a yemin olsun ki, ben sizin en hayırlınız değilim. Bilesiniz ki bu makamı içten arzulayan birisi de değilim. İçinizde benden daha ehil birisinin olmasını arzuladım. Resûlullah (saUaUahu aleyhi vesellem)'in sünnetini uygulayacağımı mı zannediyorsunuz? Onu tam tamına yerine getiremem; zira Resûlullah (saltellab.il aleyhi vesellem) vahiy ile korunuyor ve melek kontrolünde hayat sürüyordu. Benim ise yanımdan ayrılmayan bir şeytanım var. Şayet öfkelenirsem size herhangi bir zarar vermemek için benden uzak durun! Ey Müslümanlar, beni idare edin, şayet istikamet üzere olursam bana yardım edin, yok eğer saparsam beni düzeltin." Hasan der ki: "Ebû Bekir'den sonra (bu ifadelerle) böyle bir hutbe îrâd edilmemiştir." (İshâk) [25]

İdarecinin, Vatandaşlar Lehine Memurunu Cezalandırması

2066. Atâ naklediyor: Ömer b. el-Hattâb zekât memurlarını görevlendirir ve görevlerini bitirdikten sonra insanlara hitaben şöyle derdi:

"Ey insanlar! Ben bu memurları ne cisminize, ne malınıza ve ne de ırzınıza zarar versinler diye görevlendirmedim. Ben onları sadece işlerinizi görsün ve ganimetleri aranızda taksim etsinler diye görevlendirdim. Kimin bir mağduriyeti varsa ayağa kalksın." Atâ der ki: O gün sadece bir kişi ayağa kalkıp: "Ey Mü'minîerin Emîri! Görevlin bana yüz sopa vurdu" dedi. Bunun üzerine Ömer: "Kalk ve ondan aynısıyla hakkını al!" dedi. Bunun üzerine Amr b. el-Âs şöyle dedi: "Ey Mü'minîerin Emîri! Sen memurlarına karşı böyle bir uygulama başlatırsan, bu uygulama senden sonrakilere bir örnek olur." Bu tenkit üzerine Hz. Ömer şöyle dedi: "Ben, kendim için onlardan intikam almıyorum, oysa Resûlullah (sallalkhu aleyhi veseUem)'in bu hususu bizzat kendine karşı uyguladığını gördüm." Bunun üzerine Amr: "Müsâde edin de onun gönlünü alalım" deyince Ömer: "Gönlünü alın ve her sopaya karşılık iki dinar fidye olmak üzere iki yüz dinar fidye ile onu razı edin" dedi. (Ishâk)

2067. Ebû Firâs, Hz. Ömer'in şöyle dediğini nakleder: "Ey insanlar! Resûlullah (saltallahu aleyhi veseUem)'in aramızda olduğu zamandan beri sizi tanıyoruz. Ben memurlarımı size eziyet versinler diye görevlendirmiyorum..." Bunun üzerine Amr b. el-Âs ayağa kalkıp: "Ey Mü'minîerin Emiri! İçinizden biri bir topluluğa idareci olsa ve onlara yola getirme babından bir-iki vursa ona kısas mı uygulayacaksın?" diye sordu. Ömer de: "Evet, Allah'a yemin olsun ki, ona kısas uygular ve cezalandırırım. Resûlullah'm (sallahu aleyhi vesellem) bizzat kendine karşı bunu uyguladığını oörmüşken ben nasıl uygulamam! Ey idareciler! Müslümanlara dayak atıp onları zelil kılmayın, onların haklarını elinden alıp onları nankör etmeyin, aynı şekilde düşman topraklarında tutup ailelerine dönmelerine engel olmayın. Onları zayi olacakları yerlere

konaklamalarına müsade etmeyin ki zayi olmasınlar." (Müsedded ve Ebû Yala)

Hz. Ömer'in: "Resûlullah (sallallahualeyhiv(sdiem)'i Kendi İçin Kısas Uyguladığını Gördüm" Sözünün Açıklaması

2068. İbn Ömer naklediyor: Bir gün Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) insanları cihada teşvik etti. Müslümanlar izdiham oluşturacak şekilde etrafında toplandılar. Resûlullah (sallalkhu aleyhi veseUem)'in elinde, dikenleri alınmış hurma çubuğu vardı. Ancak bu çubuğun bir dikeni üzerinde kalmıştı. Resûlullah (sallahualeyhivesellem) etrafındaki cemaate: "Şöyle bir açılın, üzerime yığıldınız," derken o çubukla bir adamın karnına batırdı. Adam yaralandı. Çıkarken de: "Bunu Peygamber yaptı, diğer insanlar nasıl yapmasın ki!" demeye başladı. Hz. Ömer adamın bu sözünü işitip ona: "Resûlullah (saMahu aleyhi veselkm)'e git. Şayet O sana vurdu ise mutlaka sana hakkını verir, yok eğer yalan soylüyorsan başındaki sarığı toprağa sürteceğim" dedi. Adam da: "Kendin buyur git, ben seninle gitmek istemiyorum" dedi. Ömer ise: "Seni bırakmayacağım" dedi ve onu alıp Resûlullah (saUaUahu aleyhi vesellem)'e götürdü. Huzuruna geldiğinde: "Bu adam Senin ona vurduğunu ve karnım kanattığını iddia ediyor, ne dersin?" diye sordu. Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) de: "Gerçekten ben sana vurdum mu/değdım mi?" diye sordu. Adam da: "Evet, ey Allah'ın Peygamberi" karşılığını verdi. Bu defa Resûlullah (sallahu aleyhi vesellem): "Bunu gören kimse oldu mu?" diye sordu. Adam: "Burada bir müslüman grubu vardı (onlar gördü)" dedi. Bunun üzerine oradaki bir grup müslüman:

"Ya Resûlallah! Sen farkına varmadan onun karnına isabet edip yaraladın" deyince Resûlullah (sallallahualeyhivesellem): "Sana verdiğim zarardan dolayı şu malı/parayı al ve git!" deyince adam: "Hayır" dedi. Resûlullah {sallahualeyhi veseUem): "Bağışla beni!" dedi. Adam: "Olmaz!" dedi. Bu defa Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Peki ne istiyorsun?" diye sorunca adam: "Ey Allah'ın Peygamberi! Senden kısas istiyorum" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: "Olur" buyurdu. Adam Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem)'e: "Şu insanların arasından çık!" dedi. Resûlullah (sallaîlahu aleyhi veseîlem) kalabalıktan çıkıp geldi ve aynı çubuğu aynı adama verip, verdiği zararın aynısının kendisine yapılmasını istedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) karnını açtı, bu arada Hz. Ömer gelip Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem)'i arkadan tutmak istedi. Bunun üzerine Resûlullah (salMahu aleyhi vesellem) Ömer'e: "Şayet engellemeye kalkarsan ayakların sürçsün, dişlerin kırılsın" diye çıkıştı. Adam, Resûlullah (sallallahualeyhivesellem)'e kısas uygulamak üzere karnına yaklaştığı an hurma çubuğunu elinden atıp, Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem/i göbeğinden öptü ve: "Ey Allah'ın Resulü! Benim arzuladığım buydu. Senden sonra gelecek zorba idarecilere fırsat olmasın diye böyle yaptım" dedi. Ömer adama hitaben: "Sen amel olarak Ömer'den çok daha sağlamsın" dedi. (Ebû Ya'la)

Devlet Başkanının, Halktan Uzak Durması veya Kendini Onlardan Üstün Görmesi Durumunda Memurunu Uyarması

2069. Abâye b. Râfi' b. Hadîc naklediyor: Ömer b. el-Hattâb'a, Sa'd'm, evine bir kapı yaptırıp onu kendi üstüne kapadığı ve Gürültüden kurdulduk dediği haberi geldi. Bunun üzerine Hz. Ömer, Muhammed b. Mesieme'ye haber gönderip onu çağırttı ve şöyle dedi: "Sa'd'a git ve evinin kapısını yak, sonra elinden tutup onu insanların huzuruna çıkar ve: İnsanları burada bekle! de" Muhammed b. Mesleme, yerine oğlunu gönderdi ve ona evden iki binek ve erzak götürmesini emretti. Oğlu Kûfe'ye doğru yola çıktı, Kûfe'ye girmek üzere iken Nabat'lı bir kişi gördü. Bu zat satmak üzere merkebine bir yük kamış atmıştı. Onu ondan satın alıp valinin evinin önüne bırakmasını şart koştu. Adam gelip kamışları valinin evinin Önüne yığdı. Daha sonra gelip onu ateşe verdi. Birileri Sa'd'a gelip ona: "Burada uzun boylu iri yarı bir adam var, üzerinde bir izâr ve rîda ile kıvrımlı bir sarığı var" dediler. Sa'd da: "O, Muhammed b. Mesİeme'dir, bırakın işini görsün ve hiçkimse ona müdahele etmesin" dedi. Kapı kül haline geldikten sonra Sa'd yanma gidip onu sorguladı ve bunu niçin yaptığım öğrenmeye çalıştı. Ancak kendisi "Halifenin kulağına ulaşan sözleri sarfetmediğini ve böyle birşeyi söyleyenin yalancı olduğunu" ona yeminle ifade etti. Daha sonra vali Muhammed b. Mesleme'yi evine davet etti. Ancak o, bu daveti kabul etmeyip geri döndü. Sa'd onu takip edip ona erzak vermeye çalıştı. Ancak onu da kabul etmedi ve elçisine: "Bu azığı amirine götür, zira onun çoluk-çocuğu var, bizim kendimize yeter azığımız var" dedi. Daha sonra Muhammed ve oğlu yollarına devam ettiler. Uzun bir yolculuktan sonra günlerce azıksız kaldılar. Yolda ilk olarak Temim kabilesinden bir kadına rastladılar. Muhammed b. Mesleme namaz kılmak üzere bir kenara çekildi. Oğlu da bir koyun sürüsünün sahibinden bir koyun için pazarlık yapmaya koyuldu. Üzerindeki bir sarık karşılığında küçük bir kuzu ile anlaştı. Onu

yere yıkıp boğazlamak üzere iken namaz halinde olan Muhammed ona boğazlamamasını işaret etti. Namazı bitirdiğinde oğluna: "Neyin nesi bu kuzu; eğer koyunların sahibi veya onun yetkilendirdiği bir cariyesi orada ise alışverişlerini kabul et, yok eğer o cariye sadece bir çoban ise onu geri ver, zira açlık kötü (haram) yemekten daha hayırlıdır" dedi. Daha sonra Muhammed yoluna devam edip Ömer b. el-Hattâb'm huzuruna geldiğinde ona olup bitenleri ve Sa'd'm azık vermek üzere peşlerine takılmasını, kendisinin ise bunu geri çevirmesini anlattığı zaman Ömer: "Neden onu kabul etmedin?" diye sitem etti. (İshâk) Derim ki: Bu hadisin ricali güvenilir.kimselerdir. Ancak kopukluk mevcuttur. [26]

2070. Ebû Hayyân der ki: Abaya b. Rifâa'nm şöyle dediğini duydum: Mü'minlerin emiri Ömer b. el-Hattâb'a Sa'd'm evine bir kapı taktırıp: "Oh, ses gürültüsü kesildi" dediği haberi ulaştı. Bunun üzerine Hz. Ömer ona Muhammed b. Mesleme'yi gönderip kapıyı yaktırdı ve evinden çıkarıp: "Insanlarm seninle rahat görüşeceği şu yerde otur diye ferman gönderdi" dedi. Bu durumdan dolayı Sa'd özür diledi ve ona Mü'minlerin emiri Ömer'e ulaşan sözleri sarfetmediğine dair yemin etti. (Müsedded) [27]

2071. Ka'b b. Alkame, Garfe b. el-Hâris'ten naklediyor: Ğarfe Amr b. el-Âs'a şöyle dedi: "Sen aramızda oturduğun zaman yaslanarak oturuyorsun, bunu yapma, şayet bir daha yaparsan bu durumu Ömer'e bildireceğim." Bir zaman sonra Amr bu hareketini tekrarlayınca Ğarfe Hz.Ömer'e durumu iletti. Ömer'in murakıbı gelip Amr'a: "Arkadaşların arasında oturduğun zaman, Acemlerin yaptığı gibi yaslanarak oturduğun haberi bana geldi, bunu bir daha yapma. Onlarla sade bir insan gibi otur. Yanlız başına evinde oturduğun zaman istediğini yap" dedi. Bunun üzerine

Amr, Ğarfe'ye: "Ömer nezdinde bana bir suç isnad etmiş oldunuz" deyince Ğarfe: "Beni hiç yalancı gördün mü?" karşılığını verdi. Bundan sonra Amr yaslanarak oturmak istediği zaman bu uyarıyı hatırlar, hemen normal oturur ve: "Garfe ile aramızda Allah var" derdi. Ğarfe'ye: "Emîriniz Amr şöyle şöyle diyor" denildiğinde Garfe: "Ben onu sisten göremedim" dedi. Bunun üzerine: "Ondan özür dileyin" denildiğinde Ğarfe: "Onları buna alıştırmayın" dedi. Israr edince Ğarfe gidip: "Ben seni sisten görmedim" deyince Amr: "Affet Allahım!" dedi ve: "Dileseydin atını durdururdun" dedi. Ğarfe de: "Sisten dolayı seni göremedim, özür dilerim" diyorum, sen de Affet Allahımb diyorsun" dedi. Bunun üzerine Amr: "Ey Ebu'l-Hâris! Ben seni Resûîullah (saDaUahu ateyhi vesellem)'le falanca gün at üzerinde gördüm, seni bir ata bindirelim diye teklifte bulundu. Ancak Ğarfe: "Ey Amr! Senin at üzerinde taşındığını görmedim, nereden geliyor bu?!" dedi.

Halkın Malıyla Ticaret Yapması Durumunda Memurun Malının Yarısına El Konulması

Bu bölümle ilgili Abdurrahman b. Abdullah b. Ka'b b. Mâlik'in, Muaz ile Kbû Bekir ve Ömer arasında geçen hadisi vardır. [28]

Vezirler ve Vezir Kişinin, Maslahatı Başkasında Görmesi Durumunda Devlet Başkanının Talimatını Yerine Getirmemesi

2072. Ubeyde bildiriyor: Uyeyne b. Hısn ve el-Akra' b. Habis, Ebû Bekir'e gelip: "Ey Resûlullah'm halifesi! Çorak bir arazimiz var, içinde ne yeşillik, ne de başka yararlı bir şey var, eğer uygun görürsen onu bize tahsis eder misin?" dediler. Ebû Bekir de o araziyi onlara tahsis etti ve orada bulunmamasına rağmen Ömer'i şahit yazdığı bir belge yazıp verdi. İkisi Ömer'in yanma gidip ona şahit olmasını taleb ettiler. Ancak Ömer yazılı Yleri duyunca belgeyi ellerinden alıp üzerine tükürdü ve imha etti. O a zat sinirlenip Ömer'e kötü sözler söylediler. Bunun üzerine Ömer şöyle Resûîullah (saMlahu aleyhi vcsellem) İslâm'ın zayıf olduğu bir dönemde,

İslâm'a isınasınız diye size bir takım ihsanlarda bulunuyordu, ama şu an Allah Teâlâ İslâm'a güç kuvvet verdi, dolayısıyla siz gidin; dilediğinizi de aleyhime söyleyebilirsiniz, eğer bu konuda bana acırsanız Allah'ın rahmetine nail olmayasınız!" (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [29]

Hüküm Veren Kişinin Doğruya Ulaşmak İçin Yaptığı Gayretin Sevabı

2073. Musa b. İbrâhîm, Rabîa oğullarından bir adamdan naklediyor: Ebû Bekir halife seçildiği zaman mahzun ve kederli bir şekilde evinde oturuyordu. Ömer içeri girdiğinde, Ebû Bekir onu kınamaya ve: "Bu işi sen bana yükledin" diye serzenişte bulunmaya başladı ve insanlar arasında hüküm vermek konusunda sıkıntılarını ona anlattı. Ömer de: "Resûlullah (sallahu aleyhi vesellem)'m şöyle buyurduğunu bilmiyor musun?: Şayet idareci İctihad edip isabet ederse iki ecir, yok eğer icühad edip yanlış yaparsa ona bir ecir vardır." Bu hadisi hatırlatmakla sanki Ebû Bekir'in içini rahatlatmış oldu.(İshâk) [30]

2074. Amr b. el-Âs naklediyor: İki kişi Resûluliah (saîlallahu aleyhi vesel]em)'in yanma geldi. Resûlullah (sailallahu aleyhi vesellem): "Ey Amr! Aralarında hüküm ver, sorunlarını gider!" buyurdu. Ben: "Ey Allah'ın Peygamberi! Sen buna daha layıksın" deyince O: "Olsun" dedi. Bunun üzerine ben: "Neye göre aralarında hüküm vereceğim?" diye sorunca, şöyle buyurdu: "Aralarında isabetli hüküm verdiğin zaman on hasene, yok eğer ictihad edip hatalı bir hüküm verirsen bir hasene/sevap alacağını düşünerek hüküm ver. " (Ebû Ya'la) [31]

İdareci Kişinin İyi Ahlaklı Olması ve Kimseyi Kayırmaması

Bid'atlerden Sakındırma" bölümünde Abdullah b. Büreyde'nin Ömer'den rivayet ettiği hadis zikredilecektir. O hadiste er-Rabî' b. Ziyâd'm bir nasihati yer almaktadır.

2075. Ebû Nadra, er-Rabî' b. Ziyâd el-Hârîsî'den naklediyor: Hz. Ömer'in yanma gittim, hali ve davranışları hoşuma gitti. Dertleşirken Ömer bana yediği kuru ve ağır yemekten duyduğu rahatsızlığı dile getirdi. Ben: "Ey

Mü'minlerin Emiri! En iyi yemeğe, en iyi elbiseye, en iyi bineğe herkesten daha çok sen layıksın" dedim. Bunun üzerine Ömer bir çubukla başına vurarak şöyle dedi: "Allah'a yemin olsun ki, aramızdaki samimiyet ve yakınlıktan dolayı bunları söylüyorum. Doğrusu ben senden nasihat babında bir şeyler söylemeni bekliyordum. Bir idareci olarak benimle halkın durumunu bir misalle anlatayım mı: Bir grup insan yolculuğa çıkıyor

ve paralarını bir kişiye teslim edip ona: Yol boyu harcamalarımızı sen idare et diyorlar. Şimdi bu kişinin o toplu paradan kendini kayırma hakkı var mıdır?" Bunun üzerine ben: "Hayır" dedim. Ömer de: "İşte benim konumum da bundan ibarettir, ben insanların ırzlarına küfretsinler diye idareciler tayin etmiyorum"... (İshâk) [32]

2076. Hayye binti Ebî Hayye naklediyor: öğle sıcağında bana bir adam geldi. Kendisine: "İsteğin nedir?" diye sordum. O da: "Bir arkadaşımla beraber bize ait develere bakmaya geldik, arkadaşım develeri aramaya gitti. Ben de gölgede oturmak ve birşeyler içmek üzere size geldim." Bunun üzerine ben kalktım ve ekşimiş yoğurttan ayran çırpıp ona verdim. Daha sonra da kendisini tanımaya çalıştım; dedim ki: "Ey Allah'ın kulu, kimsin?" O da: Ben Ebû Bekir'im" dedi. Bu defa ben: "Hakkında birşeyler duyduğum Resûlullah (saMlahu aleyhi veseUem)'in arkadaşı Ebû Bekir mi?" diye sordum. O da:

Evet" dedi. Daha sonra Ebû Bekir bana Cahiliye döneminde bizim Has'am kabilesiyle olan savaşlarımızı ve birbirimizle girdiğimiz çatışmaları anlattı. Ebû Bekir Allah Teâlâ'mn İslâm ile getirdiği dostluğu ve birlik beraberliği dile getirince dedim ki: "Ey Allah'ın kulu! İnsanların bu durumu ne zamana kadar devam edecek?" Ebû Bekir de: "İdareciler istikamet üzere oldukları sürece" cevabını verdi. Bu defa ben: "Kimdir bu idareciler?" diye sorunca Ebû Bekir: "Kabilenin efendisi/reisini görmüyor musun? Mensupları onun peşinden gidiyor ona itaat ediyorlar, işte onlar istikamet üzere oldukça bu durum böyle devam eder" dedi. (Müsedded) [33]

Vatandaşların Malından İdareciye Helâl Olan Kısım

2077. Ebû Osman naklediyor; Utbe b. Farkad, Ömer b. el-Hattâb'a güzel yapılmış hurma helvası gönderdi. Onu kefelere doldurup üzerini yün keçelerle örttü. Hurma Hz. Ömer'e ulaşınca üzerini açıp: "Yolculuk halinde olan müslümanlann karınları bundan doyuyor mu?" diye sordu. Getiren: "Hayır" dedi. Bunun üzerine Ömer: "O zaman istemiyorum" dedi ve Utbe'ye şu fermam yazdı: "Şimdi bilesin ki, bu şey ne senin, ne de babanın alın teri değildir, sen yolculuk halinde iken karnını doyurduğun şeyden sefer halinde olan müslümanlann karınlarını doyur." (İshâk ve Ebû Yala) [34]

2078. Ebû Osman naklediyor: Utbe b. Farkad ile Azerbaycan diyarında beraberdim. Utbe, Suhaym ve kardeşini Ömer'e üç binek ile gönderdi. Beraberlerinde iki küfe hurma helvası koydu. Hurmanın üzerini de deri muşamba ile örttü. Üzerine de yün bir keçe yerleştirdi. Medine'ye geldiğinde insanlar: "Utbe'nin azadlı kölesi ve kardeşi Suheym üç binek üzerinde geldi" dediler. Ömer onlara izin verip içeri girdiklerinde kendilerine: "Bu getirdiğiniz altın mı, yoksa para mı?" diye sordu. Onlar: "Hayır, öyle bir şey değil" dediler. Bunun üzerine Ömer: "Peki ne getirdiniz?" diye sorunca onlar: "Yiyecek" dediler. Bu defa Ömer: "İki kişinin yiyeceğini üç binek üzerinde mi getirdiniz?!" dedi ve: "Getirin bakayım şunu" dedi. Bineklerin üzerindeki yün keçe ve deri muşamba açıldı. Hz. Ömer elini üzerinde gezdirip onun yumuşak bir şey olduğunu görünce: "Bütün Muhacirler bununla karınlarını doyuruyorlar mı?" diye sordu. Onlar: "Hayır, bu Emîru'l-Mü'minîn'e has bir şeydir" dediler. Bunun üzerine Ömer: "Ey falanca, getir okkayı ve yaz!" dedi ve şunları yazdırdı: "Allah'ın kulu Emîru'l-Mü'minîn'den, Utbe b. Farkad ve beraberindeki mü'minlere.... Allah'ın selamı üzerinize olsun. Kendisinden başka ilah

olmayan Allah'a hamd ederim. İyi bilesin ki bu ne senin, ne de babanın, ne de annenin alın teriyle kazandığı bir şey (mal) değildir. Ey Utbe b. Farkad...."

Ravî der ki: Ömer'in yazdığı mektupta şunlara da yer veriliyordu: "Develere binmeyi bırakın, atlarınıza sıçrayarak binin." Ebû Osman der ki: "Bundan sonra ben ata sıçrayarak binmeyi deneyen, yüzü koyun düşen,

Vatandaşların Malında sonra bir daha atlayıp tekrar yüzü koyun düşen, nihayet delikanlı gibi sıçrayıp ata binmeyi başarabilen yaşlılar gördüm." (el-Hâris ve Ebû Yala) [35]

2079. Abdullah b. Büreyde babasından naklediyor: Kıptîlerin komutanı Resûlullah (sallallahu aleyhi v«eUem)'e iki kardeş câriye ve bir katır hediye etti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) katıra Medine'de binerdi. Cariyelerden birini de kendine edinmiş ve ondan oğlu Hz. İbrahim doğmuştu. Diğerini de Hassan b. Sâbit'e hibe etmişti. (el-Hâris)

2080. el-Hasan der ki: Cahiliye döneminde Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem)'in yanma gidip gelen ve adı İyâd olan bir zât vardı. Bu zât Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e hediye takdim etmişti. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Müslüman oldun mu?" diye sordu. O kişi de: "Hayır" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Müşriklerin İhsanı bize helâl değildir1' buyurdu. (el-Hâris) Bu mürselhir rivayettir. Bizzat İyâd b. Himâr rivayet etmiştir ki bu, sahih bir isnâdla Ebû Davud'un 5imen'inde yer almıştır.

2081. Mücemmi' naklediyor: Hz. Ali, Beytul-MâFi/hazineyi süpürür, sonra içinde namaz kılar, sonra içeride Müslümanların mallarına ait herhangi bir şey olmadığına (mal ve para namına bir şey kalmadığına) dâir

İki şahit tutardı. Zekat memurlarına verilen hediyeler haramdır" hadisi Âdil İdarecinin Fazileti bölümünde gelecektir. [36]

Koru

2082. Ka'b b. Mâlik naklediyor: Resûlullah (salkllahualeyrûvesdlem) beni Zâtü'l-Ceyş, el-Masnû'a, Mahîd, Kanat tepeleri üzerinde bulunan Medine korularının sınırlarını belirlemek üzere görevlendirdi

Zulümden ve Zalimlere Yardım Etmekten Sakındırma

2083. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs naklediyorlar: Resûlullah irâd ettiği bir hutbe içinde şöyle buyurdu: "Kim zalim bir topluluğun müdafasmı üstüne alır ve bu konuda onlara yardım ederse ölüm meleği ona iner ve onu lanet ve ebedî cehennemle müjdeler. Kim de zalim, bir hükümdarın ihtiyacını karşılarsa cehennemde onunla beraber olur. Kim de bir hükümdarı zatime teşvik ederse cehennemde Hamân ile beraber olur ve o hükümdarla en şiddetli azaba maruz kalır. Kim de bir müslümana tokat atarsa, Allah cehennemde onun kemiklerim uzatır, sonra da üzerine ateş gönderilir. Diriltildiği zaman da ateşe girinceye kadar eli-kolu zincirli bir şekilde diriltilir. Kim de zalim bir hükümdarın önünde eline değnek alır ve onun korumalığını yaparsa kıyamet günü Allah Teâlâ onun üzerine uzunluğu yetmiş bin zira' olan bir yılan musallat eder ve bu kişi cehennemde ebedî kalır. Kim de bir kardeşini hükümdara şikâyet ederse Allah o kişinin bütün amellerini boşa çıkarır, Şayet o kardeşine herhangi bir kötülük veya eza

dokunursa Allah o kişiyi cehennemde Hamân ile aynı yere gönderir. Kim de bir toplumun kâhinliğini üstlenirse cehennemin en başköşesine atılacaktır, her bir güne karşılık bin yıl ile cezalandırılacak ve eli boynuna zincirlenmiş vaziyette haşredilecektir. Şayet Allah'ın emrini yerine getirirse serbest bırakılır. Yok, eğer zulmüne devam ederse yetmiş mevsim cehennem çukuruna atılır... Agâh olun! Allah Teâlâ zulmetmez ve zulüm O'nun hakkında caiz olmaz,. O her zaman kullarını gözetlemekte ve kötülük yapanları kötülükleriyle, iyilik yapanları da iyilikle mükâfatlandıracaktır. "Kim iyilik yaparsa kendine yapmış olur, kim de kötülük yaparsa kendi aleyhine yapmış olur, Rabbin kullara asla zuhnedici değildir." (el-Hâris) Hadis uydurmadır! [37]

2084. İbn Abbâs, Resûlullah (saMahu aleyhi veseüem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Mazlum olarak öldürülen bir adamın yanında durma; zira lanet, onun bu halini gören ancak onu müdaafa etmeyen kimselere iner. Aynı şekilde mazlum olarak dövülen birinin yanında durma; zira lanet onun bu halini seyredip savunmayanlara iner. " (Ahmed b. Menî')

İdarecinin Islah Olması İçin Sabretmek

2085. Ebû Saîd (Ebû Useyd'in azadlı kölesi), ki adı Mâlik b. Rabî'a olup şunları naklediyor: Osman b. Affân hac mevsiminde umre yapılmasını yasakladı. (Hacca kadar temettü umresini yasakladı) Ancak Hz. Ali bu mevsimde umreye niyetlenip: "Sünnet böyledir" dedi. Bunun üzerine Osman minberden inip eline birşey aldı ve Hz. Ali'ye doğru yürüdü. Talha ve Zübeyr o şeyi Osman'ın elinden çekip aldılar. Osman, Ali'ye kadar gidip

parmaklarıyla neredeyse gözlerini tırmıkladı ve şöyle dedi: "Sen doğru yoldan sapmış ve insanları saptırmaya çalışan birisisin." Hz. Ali de bu söze karşılık hiç bir şey söylemedi. (Ishâk) [38]

2086. Saîd b. el-Müseyyib der ki: Hz. Ali ile Osman arasında şeytanın bir fitnesi olan bir olaya şahit oldum. O olayda her ikisi de birbirlerine müsamahakâr davranmadılar. Aralarında olup biteni size anlatmak istesem anlatırım. Ancak çok geçmeden her biri kardeşi için tövbe ve istiğfarda bulundular. (İshâk) [39]

2087. Zeyd b. Hâlid el-Cermî naklediyor: Hz. Osman'ın yanında oturuyordum. Yaşlı birisi çıkageldi. Topluluk onu görünce: "Ebû Zer'dir" dediler. Osman onu görünce: "Hoşgeldin kardeşim" dedi. Ebû Zer de: "Hoş bulduk, kardeşim, Allah'a yemin olsun ki, size karşı vazifede bir kusur ettik. Yemin olsun ki, sen yerde emeklememi isteseydin gücüm dahilinde bunu yerine getirirdim." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [40]

Baştaki İdareciye İtaat ve Cemaate Bağlılığı Teşvik

2088. Abdullah b. Âmir b. Rabîa, babasından Peygamber (saMahu aleyhi vesellern)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kim idarecisine itaat etmeden ölürse Cahiliye Ölümü üzere ölmüş olur. Kim de bîat ettikten sonra idarecisine isyan ederse haca kabul edilmemiş halde Allah'ın huzuruna gider." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [41]

2089. el-Eş'arî bildiriyor: Biz şöyle derdik: "Allah bu dini, ahiretten nasibi olmayan kişilerle teyid edecektir (güçlendirecektir)." (Müsedded)

2090. Ebû Hureyre, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Namaz, iki namaz arasındaki süre için kefarettir, şu üç şey hariç: Allah'a ortak koşmak, sünneti terk etmek ve alış verişi bozmak; şöyle ki bir kişiyle alışveriş yaptıktan sonra kılıcını çekip karşı tarafla savaşmak. " (el-Hâris)

2091. Ümmü Eymen, Resûlullah (saMMui aleyhi vöellemj'in kendi aile halkından birisine şu tavsiyede bulunduğunu işitmiştir: "Hakkı olduğunu düşünsen bile idare konusunda yöneticilerle çekişme." (Abd b. Humeyd ve Ebû Ya'lâ) [42]

2092. ez-Zührî yukarıdaki tavsiyeye muhatap olan kişinin Sevbân olduğunu ifade etmiştir. (Abd b. Humeyd)

2093. Ümmü Seleme yanındaki kimselere şunu söylemiştir: "İki çağıran: Allah'ın kitabına çağıran ve Allah'ın sultanına/ padişahına çağıran olması durumunda hangisine uyacaksınız?" Yanındakiler: "Allah'ın Kitabına çağırana icabet ederiz" deyince Ümmü Eymen: "Hayır, Allah'ın sultanına çağırana icabet edin, zira Allah'ın Kitabı O'nun sultanıyla beraberdir" dedi. (İshâk)

2094. Alkame b. Vâil der ki: Seleme b. Yezîd, Resûlullah (^llallahu aleyhi şöyle soru sordu: "İdareciler kalkıp bizden haklarını istedikleri, ancak hakkımızı verdiklerini görürsek ne yapacağız?" İki veya üç defa (tekrar ettiği halde) sustu ve bir şey söylemedi. Bunu el^Eş'as b. Kays'a naklettiğinde şöyle dedi: Resûlullah (sallallahualeyhivesellem) buyurdu ki: "Dinleyin ve itaat edin, onların günahları kendilerine, sizin günahınız size. " (Ebû Yâ'lâ)

2095. Abdullah b. Mes'ûd şöyle dedi: "Siz bu hükümdarla, o da sizinle imtihan edildi. Şayet o âdil davranırsa ecir kazanır, size de şükretmek düşer.

Yok eğer zulmederse, ona günah yazılır ve size sabretmek düşer." (İshâk) [43]

Adil idarecinin Fazileti ve Zalim idarecinin Kötülenmesi

2099. Ömer b. el-Hattâb, Resûlullah (saMlahu aleyhi veselkmj'den şunu naklediyor: "Kıyamet günü Allah katında derecesi en iyi olan kul, âdil ve dost olan idarecidir. Kıyamet günü Allah nezdinde derecesi en kötü olan kimse de zalim ve davranışları kötü olan idarecisidir. " (İshâk) [44]

2100. Abdullah b. Mes'ûd, Resûlullah (sallallahu aleyhi veseEem)'İn şöyle buyurduğunu nakleder: "Kim Müslümanların idaresini üzerine alır da onlar arasında âdil davranmazsa, Allah 'in laneti o kişi üzerinde olsun. " (Ishâk)

2101. Ebû Hureyre, Resllullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Adil bir icraatı zâhid birinin kendi evinde yaptığı yüz veya elli yıllık ibadetten daha hayırlıdır." (el-Hâris) Rakamdaki şüphe Hüseyin'den kaynaklanmaktadır.

2102. Huzeyfe der ki: Resllullah fsailalMıualeyhivese]]em)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Kıyamet günü âdil ve zalim idareciler getirilecek ve cehennem köprüsü üzerinde duracaklar. Allah Teâlâ onlara şöyle hitap edecektir: Benim asıl istediğim sizlersiniz; hüküm verirken zalim davranan, rüşvet alan ve hasımlardan (taraflardan) kayıran herkes yetiş yıllık cehennem uçurumuna yuvarlansın."

Peygamber (sallallahu aleyhi veselkm) şöyle buyurmuştur: "Devlet âmir ve memurlarına verilen hediyeler tümden haramdır." Yine ResÛlullah

(sallallahualeyhi ygellem) şöyle buyurmuştur: "Herhangi bir kişi bir kişiyi on kişi üzerine âmir kılar da, o kişiler içerisinde tayin ettiği kişiden daha üstün olan birisi bulunursa Allah Teâlâ'yı ve Resulünü aldatmış olur. Cezayı gerektiğinden çok uygulayan kimse huzura getirilip kendisine şöyle denilecektir: Kulum! Niçin sana emrettiğimden fazla ceza uyguladın? O da: Öfkelendim diyecek, Bunun üzerine şöyle denilecek: Senin öfken benim öfkemden daha mı güçlü idi? Daha sonra Allah Teâlâ'nın koyduğu cezayı yeteri kadar uygulamayan kimse çağrılıp kendisine şöyle denilecektir: Kulum! Niçin cezayı tam uygulamadın? O da: Suçluya acıdım diyecek Bunun üzerine kendisine Allah Teâlâ şöyle diyecek: Senin rahmetin, benim rahmetinden daha mı güçlü idi? Daha sonra emredilip İkisi de cehenneme atılacaktır." (Ebû Yâ'lâ) [45]

2103. İbn Abbâs, ResÛlullah (saUallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kim bir topluluğa bir kişiyi âmir tayin eder de o topluluk içerisine seçtiği kişiden Allah'a daha yakın olan birisi varsa, bu icraatıyla Allah'a, Resulüne ve bütün müminlere hainlik yapmış olur. " (Müsedded) [46]

2104. Ebû Umâme, Resllullah (sallahu aleyhi veselkm)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Ümmetimden iki grup vardır ki, onlara şefaatim ulaşmayacaktır: Zalim ve gaddar idareci ile azgın ve sapkın olan kimseler." (Müsedded) [47]

2105. Ma'kil b. Yesâr, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Ümmetimden iki kişi vardır ki, şefaatime nail olmayacaklar: Zâlim ve gaddar idareci, azgın ve sapkın kişi" (Ebü Ya'lâ) [48]

2016. el-Muallâ b. Ziyâd, Muaviye b. Kurre'den benzerini rivayet etmiştir ve "gaddar" kelimesini kullanmamıştır. (Ebü Ya'lâ}

2107. Ebu'l-Esved el-Mâlikî, babasından, o da dedesinden Resûlullah (salkllahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Halkın malıyla ticaret yapan idareci âdil davranmamıştır." (Ahmed b. Menî') [49]

2108. İbn Ömer, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellemj'm şöyle buyurduğunu nakleder: "Allah Teâlâ az olsun, çok olsun başına idareci tayin ettiği herkesi hesaba çekecektir, özellikle de kişiyi aile hakkından dolayı hesaba çekecektir." (Ebû Yala) [50]

Allah'a İtaatin Olmadığı Hususta İdareciyi Dinlememek

2109. Ezher b. Abdullah anlatıyor: Ubâde, hac yapmak üzere Şam'dan Medine'ye uğradı. Osman b. Affân'a gelip ona şöyle dedi: "Resûlullah duyduğum bir şeyi sana söyleyeyim mi?" Osman da: "Buyur, söyle" dedi. O da şöyle dedi: Resûlullah (sallallahu aleyhi veseflan)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Başınıza, bildiğiniz şeyleri yapmanızı söyleyen, ancak sizin hiç tasvip etmediğiniz şeyleri yapan idareciler gelecektir, sizin onlara itaat etme sorumluluğunuz yoktur." (EbÛ Bekir b. Ebî Şeybe) [51]

2110. Amr b. Züneyb, Enes b. Mâlik'in kendisine şunu naklettiğini anlatıyor: Muâz: "Ya Resûlaliah! Senin sünnetini uygulamayan idareciler başımızda olursa onlara karşı nasıl davranmalıyız?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem) de şöyle buyurdu: "Allah'a itaat etmeyene boyun eğmek yoktur." {Ebû Ya'lâ) [52]

Yöneticilik

2111. Ebû Hureyre der ki: "Yöneticiliğin ilk safhası kınanmadır, son safhası da kıyamet günü pişmanlıktır." "Ey Ebû Hureyre! Onlardan

Allah'tan sakınanlar hariç değil mi?" diye sordum: "Ben size işittiğimi söylüyorum" karşılığım verdi. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî ve Ebû Ya'lâ) [53]

2112. Ebû Hureyre der ki: "Yönetici için her yıl cehennem (veya ateşin) kapısı açılır." (Müsedded)

2113. İsmâîl el-Cureyrî, Hâlid b. Ğalâk'tan naklediyor: Ebû Hureyre'ye sordum... Bana şöyle dedi: "Yönetici, yahut güvenlik görevlisi olma!" Ben: "Niçin?" diye sordum. O da: "Onlar seni ezerler ve rahat bırakmazlar" cevabını verdi. (Müsedded)

2114. Mukâtil b. Hayyân, Benî Temîm'den bir kişiden, o da babasından, o da dedesinden naklediyor: Resûlullah (sallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Ne idareci, ne de polis olma!" (Müsedded) [54]

2115. Şa'bî naklediyor: Başımıza idareci olan bir kişiye idarecilik hakkında soru sorduklarında şöyle dedi: "Sizin idareciniz: Devamlı dolaşan, avının peşinde olan bozkurttur; önüne gelen hiçbir şeyi affetmeyen, al şunu! dediğinde hemen saldıran, ver şunu! dediğinde ise yanaşmayan kimsedir." (el-Humeydî)

2116. Enes naklediyor: Peygamber (sallalbhu aleyhi vesellem)'in yanından bir cenaze geçti. Şöyle buyurdu: "Şayet yönetici değil ise ne

mutlu ona." (Ebû Ya'lâ) [55]

2117. Enes, Resûlullah (sallahualeyhivesellem'in şöyle buyurduğunu nakleder: "İnsanların mutlaka bir yöneticisi vardır, yönetici de ateştedir. Kıyamet günü polis/ güvenlik görevlisi huzura getirilir ve kendisine: Kamçını bırak ve ateşe gir! denir. " (Ebû Ya'lâ) [56]

2118. Ebû Saîd ve Ebû Hureyre, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakletmişlerdir: "Öyle bir zaman gelecek ki, başınıza sefih idareciler gelecek; onlar kötü insanları iş başına getirip iyi insanları geride tutacaklar. Namazı vakitlerinin dışına çekecekler. Kim bu zamanı idrak ederse sakın yönetici, yahut polis, yahut vergi memuru veyahut muhasebeci/ maliyeci olmasın." (Ishâk)

Devlet Başkanının, Memurlarına, Müslümanları Nasıl İdare Edeceklerine Dair Tavsiye ve Öğütleri

2119. el-Cârûd, Resûlullah (saflallahu aleyhi veseüemj'in el-AIâ' b. el-Hadramî'yi Bahreyn'e gönderdiğinde kendisine yazdığı mektubun bir nüshasını ele geçirdiğini ve içerisinde şunların yazılı olduğunu rivayet etmiştir: "Bismillahirrahmannirrahîm. Bu mektup Allah'ın Resulü ve O'nun bütün yaratıklara gönderdiği peygamberi Kureyşli ve Hâsımı Muhammed b, Abdullah'dan el-Alâ' b. el-Hadramt ve beraberinde olan Müslümanlara bir fermandır.

Ey Müslümanlar! Allah'dan hakkıyla sakının, size el-Alâ' b. el-Hadramî'yi gönderdim ve ona, yalnız olan ve ortağı bulunmayan Allah'dan

sakınmasını emrettim. Aynı şekilde size karsı iyi davranmasını, hak ve adaletle aranızda idarecilik yapmasını, aranızda Allah Teâlâ'nın Kur'an-ı Kerim'de indirdiği adaletle hükmetmesini emrettim. Size de dediklerimi yapması, adaletle hükmetmesi ve merhametle muamele etmesi durumunda kendisine itaat etmenizi emrediyorum. Ona kulak verin, söylediklerine itaat edin ve ona en güzel şekilde destek ve yardımcı olun. Benim sizin üzerinizde büyük bir itaat hakkım vardır ki, onu hakkıyla yerine getirmeniz mümkün değildir, zira Allah'ın ve Resulü' nün hakkını tam anlamıyla yerine getiremezsiniz. Allah'ın ve O'nun Resûlü'nün genelde bütün insanlar, özelde sizin üzerinizde itaat konusunda ve ahdine/ kendisine verilen sözü yerine getirme konusunda farz bir hakkı olduğu gibi, Müslümanların kendi idarecileri üzerinde bu konuda farz bir hakları vardır. Allah Teâlâ itaate hakkıyla riayet eden kuldan razı olacak, onu yerine getiren ve ona sahip çıkanların ecrini büyük tutacaktır. Bilesiniz ki, itaatle, arzulanan her hayrı ve bereketi açan bir yol vardır, sakınılması gereken her şeyden de bir kurtuluş vardır. Ben, Allah Teâlâ'yı şahit tutarak ifade etmek isterim ki, küçük olsun büyük olsun Müslümanlara ait bir hususta kendisini idareci tayin etiğim kişi şayet onlar arasında âdil davranmazsa ona itaat yoktur. O, kendisine tevdi edilen görevden o an azledilmiştir, beraberinde olan Müslümanların ona itaat sorumlulukları ortadan kalkmıştır. Bu durumda Allah Teâlâ'dan hayırlı birisini göndermesini dilemelerini ve içlerinde en selâhiyetli ve ehil olanı idareci tayin etmelerini tavsiye ederim. Şayet el-Alâ b. el-Hadramt'nin başına bir musibet gelirse Allah'ın Kılıcı Hâlid b. el-Velîd onun halefidir. Hak üzre olduğuna tanıklık ettiğiniz sürece onu dinleyin ve ona itaat edin. Hak'tan sapıp başka bir yola sapması durumunda ona itaat etmeniz gerekmez. Allah'ın bereketi, yardımı,

zaferi, hidayeti, afiyeti ve tevfîki ile yolunuza devam edin. Karşılaştığınız insanların Allah'ın Kitabına, O'nun çizdiği yola, Resûlü'nün sünnetine davet edin, Allah Teâlâ'nın Kitabında helâl kıldığı şeyi onlara helâl, haram kıldığı şeyi de onlara haram kılın. Putları hayatınızdan çıkarmanızı, şirk ve küfürden uzak durmanızı, Lât ve Uzza gibi putlara kulluk etmeyi inkâr etmenizi, Meryem oğlu fsâ ve Harve oğlu Üzeyr'e kulluktan vazgeçmenizi, meleklere, Güneş'e, Ay'a, ateşe tapınaktan uzak durmanızı, Allah'dan başka dinilen her türlü puta yanaşmamanızı, Allah ve Resulünü dost edinip Allah ve Resulünden uzak duranlardan uzak durmanızı tavsiye ederim.

Bunların yaptıklarını benimsedikleri an Allah'ın dostluğunu kabul etmiş hırlar, siz de bu durumda onlara, kendisine davet ettiğiniz Kitab'ı izah edin;nun Cebrail vasıtasıyla Allah katından, yaratıkların özü Allah'ın elçisi, evgaınberi ve sevgilisi olan Muhammed b. Abdullah'a indirilen bir kitap olduğunu, Allah Teâlâ'nın onu bütün insanlığa; siyahına-beyazına, insine -cinnine, bütün âlemlere rahmet olarak gönderdiğini, sizden önceki milletlere ve sizden sonra geleceklere ait her şeyi içeren bir kitap olduğunu, Allah Teâlâ'nın tüm insanların arasını onunla bulacağını, daha önce gönderilen bütün kitaplardan üstün ve Tevrat, incil, Zebur gibi kitapları tasdik ettiğini, kendilerine resul ve peygamber gönderilen atalarınızın anlamadığı birçok hususu bu kitabta size naklettiğini, atalarınızın peygamberlerine tepkilerinin ne olduğunu, onları nasıl tasdik ettiklerini ve nasıl yalanladıklarını haber veren bir kitaptır. Allah Teâlâ Kitab'ında sizlere onlar hakkında çok şeyler anlattı, günahları sebebiyle helak olanlardan haber verdi ki, o günahlardan uzak durasınız ve onların yaptıklarını yapmayın; Allah'ın gazabına duçar olmayın. Allah'ın emirlerini hafife

almaları ve yaptıkları kötülüklerden dolayı helak olmaları durumuna siz de düşmeyiniz. Aynı şekilde sizden önce Allah'ın azabından kurtulanların haberlerini de size nakletti ki, onları örnek alasınız ve sîz de kurtuluşa eresİniz. Bütün bunları katından bir rahmet ve size acıması sebebiyle bildirdi. Size gönderdiği kitap sapkınlıktan doğruluğa götüren bir kitaptır. Aynı zamanda cehaletten aydınlığa, sürçmekten kurtuluşa, fitneden selâmete, karanlıktan aydınlığa götüren bîr kitaptır. O hastalık anında şifadır. Helak olmaktan kurtaran, eğriden doğruya ileten, kapalı hususları açıklığa kavuşturan kitaptır. Dünya ile âh'ıret çizgilerini birbirinden ayıran ve dininizin tüm unsurlarını kendisinde barındıran bir kitaptır.

Bu hususları arz ettikten sonra onları benimserlerse, o zaman Allah'ın dostluğunu tam anlamıyla elde etmiş olurlar. Bit durumda onlara İslâm'ı, arz edin. islâm ise beş vakit namazdan, zekat vermekten, Allah'ın evini hac etmekten, Ramazan orucunu tutmaktan, cenabetten yıkanmaktan, her namaz öncesinde temizlenmekten, anne-babaya karşı iyi davranmaktan, Müslüman akrabayla ilişkiyi kesmemekten, müşrik olsalar da anne-babaya iyi davranmaktan ibarettir.

Bunları yaptıkları takdirde Müslüman olmuşlardır. Onları imana davet edin ve şeriatın hükümlerini ve ana prensiplerini onlara öğretin. İman: Allah'tan başka ilah olmadığına ve onun hiç bir suretten ortağı bulunmadığına, Muhammed'in onun kulu ve Resulü olduğuna, Muhamıned'in getirdiği şeylerin hak olduğuna, onun dışında kalan şeylerin bâtıl olduğuna, Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine ve âhiret gününe iman etmek olduğuna, Kur'an'dan önce gelen Tevrat, İncil ve Zebur gibi kitaplara inanmaya, Öldükten sonra dirilmeye, hesaba, cennete,

cehenneme, ölüme, (ikinci) hayata İman etmeye, Allah'a, peygamberlerine ve bütün mü'minlere inanmaya denir.

Şayet bunları yapar ve bu hususları inkâr ederlerse onlar müslümandır, ™ü'mindir. Bundan sonra onlara ihsanı öğretin. İhsan; emaneti edâ etme/yerine getirme konusunda Allah ile kendi aralarım iyi düzenlemeleri ve Allah 'in peygamberlerden, peygamberlerin kutlardan ve mü'minlerin idarecilerinden aldığı söze riayet etmeleridir. Teslim olmak (İslâm) ise: Müslümanların her türlü el ve dil yarasından salim olmaları ve kendi nefisleri İçin arzuladıklarını diğer Müslümanlar için arzulamaları, Allah Teâlâ'nın vaad ettiği hususları tasdik etmeleri, O'nunla buluşulacağına ve huzuruna çıkılacağına İnanmaları, her an dünyadan ayrılabileceklerini, her günün bitiminde nefislerini hesaba çekmeleri, gece ve gündüzü âhiret azığı İçin değerlendirmeleri, gizli-açık olsun Allah Teâlâ 'nınfarz ettiği şeyleri yerine getirmede birbirlerini öğütlemeleridir.

Şayet bunları yerine getirirlerse o zaman onlar müslüman, mü'min ve muhsin kimseler olmuşlardır. Bundan sonra onlara kâfirlerin niteliklerini anlatın ve onları büyük günahlara düşüp helak olmaktan kurtarın. Büyük günahlar insanları helak eden şeylerdir ki, bunların başında Allah'a ortak koşmak gelir. Nitekim <Allah Teâlâ kendisine ortak koşanları affetmez> (Nisa 48) buyurmuştur. Ayrıca sihir yapmak ki sihir yapanın ahirette hiçbir nasibi olmayacak, akraba ve yakınlarla ilişkiyi kesmek, cihaddan kaçmak olduğunu söyleyin. Bunları işleyenlerin Allah'ın gazabına uğrayacağını ve kıyamet günü kendilerinden hiçbir amelin kabul edilmeyeceğini ifade edin. Yine mümin kişiyi öldürenin yerinin cehennem olduğunu, iffetli kadınlara iftirada bulunmanın dünya ve ahirette laneti gerektirdiğini söyleyin. Yetimin malını yemenin (yetimin malını yiyenler karınlarında ateş yerler ve

cehennemi boylarlar), faiz yemenin de (faiz yiyenler Allah ve Resulüne savaş açmıştır) büyük günahlardan olduğunu hatırlatın. Şayet bu büyük günahlardan uzak dururlarsa o zaman onlar müslüman, mü'min, muhsin ve muttaki kullar olup dinlerini tamamlamışlardır. Bundan sonra onları ibadete davet edin. ibadet de: Oruç, kıyam, hâşâ, niyaz, rükû halinde olmak, secde etmek, tövbe etmek, yakın mertebesinde iman etmek, ihsan, Allah'ı tekbir-tesbih etmek, O'na hamd etmek, O'nu herşeyden üstün tutmak, zekatın dışında sadaka vermek, tevazu sahibi olmak, zararsız kul olmak, İnsanlara karşı iyi davranmak, niyaz, dua, mülkün Allah'a ait olduğunu ikrar etmek, salih amel işlemektir.

Şayet bunları yerine getirirlerse o zaman onlar müslüman, mü'min, muhsin, muttaki, âbid kullar olup kulluklarını hakkıyla eda etmiş olurlar. Bunun akabinde onları cihada davet edin ve cihadın ne olduğunu onlara izah edin. Allah Teâlâ'nın, cihadın fazileti ve Allah nezdindeki sevabı konusunda teşvik ettiği hususları onlara arz edin.

Bu hususları yerine getirirlerse onlarla biat edin ve Allah'ın ve Resulünün sünnetine uymaları konusunda onlardan söz alın. Allah'ın sözüne ve himayesine riayet edin. Biatinizin gereğini yerine getirin ve Müslüman idarecilerden herhangi birinin emrine isyan etmeyin. Bu hususları kabul ettikleri zaman onlarla biat edin ve onlar için Allah'tan af dileyin.

Allah rızası İçin ve O'nun dinine yardım etmek gayesiyle cihada çıkarlarsa, karşılaştıkları insanları Allah'ın kitabına davet etsinler. Sonra insanları islâm'a, imana, ihsana, takvaya, kulluğa ve cihada davet etsinler. Kim onlara tâbi olur ve söylediklerine icabet ederse artık o Müslüman, mü'min, muhsin, muttaki, âbid ve mücâhiddir. Sizin sahip olduğunuz hakların aynısına sahiptir.

Kim de imana ve islâm'a yanaşmazsa, Allah'ın emrini kabul edinceye ve dinini benimseyinceye kadar onlarla savaşın. Kiminle sözleşme yapar ve onları Allah'ın himayesine alırsanız sözünüzün gereğini yerine getirin. Kim de müslüman olur ve sizin safınıza katılırsa o sizden birisidir. Kim de bu konuda anlaşma yaptıktan sonra sizinle savaşırsa siz de ona karşı savaşın. Size hile ve tuzak kuranlara siz de mukabelede bulunun. Kim size karşı ittifak yaparsa siz de ona karşı ittifak yapın. Kim sizi pusuya düşürmek isterse ve sizi aldatmak yoluna giderse, size karşı hile ve düzen kurarsa siz de aşırıya kaçmadan mukabelede bulunun, zira haksızlığa uğradıktan sonra yardım isteyenler için herhangi bir günah söz konusu değildir. İyi biliniz ki, Allah her zaman sizinle beraberdir ve yaptıklarınızı görmektedir, yaptığınız amelleri tümüyle izlemektedir, dolayısıyla O'ndan sakının ve daima teyakkuz halinde olun. Bu, Allah Teâlâ'nın bana tevdi ettiği bir emanettir ve bir mazeretiniz kalmasın diye onu size tebliğ ediyorum. Aynı zamanda bu, Kur'an'in kendisine ulaştığı herkes aleyhinde bana verilmiş bir hüccettir. Kim içindekilerle amel ederse kurtuluşa erer, kim içindekilere itübâ ederse doğru yolu bulur. Kim onunla hasmım yenmeye çalışırsa başarılı olur. Onunla savaşan muzaffer olur. Kim de onu terkederse delâlete düşer. Onun için içindekilerle amel edin, devamlı onu dinleyin, içinizi onunla doldurun, kalbinizde ona yer ayırın, zira o gözlerin nuru, kalplerin baharı, gönüllerin ilacıdır. Emreden ve öğüt veren, nehyeden ve Allah'a ve Resulüne çağıran bir kitap olarak o yeterlidir. Allah Resulü el-Alâ b. el~Hadramî'ye ve onun halefi Allah'ın kılıcı Hâlid b. el-Velîd'e emanet etmiştir. Yanındaki müslümanların bu mektubun içindeki hükümlere davet etme konusunda en ufak bir mazeret ileri sürmelerini kabul etmemiştir. Mektubun içinde yer alan herhangi bir hususun zayi olmasını da mazeret kabul etmemiştir. Bu

mektup kime ulaşırsa içerisindeki hükümlere uymaları için hiçbir mazeret geçerli değildir. "

Bu mektup, Peygamber'in hicretinden dört yıl geçmesine iki ay kala Zilkade ayının üçünde kaleme alınmıştır. İbn Ebî Süfyan kaleme almış, Osman b. Affan ona dikte ettirmiş, Resûlullah (sallallahu aleyhi ve>ellem) orada hazır bulunmuş, el-Muhtâr b Kays el-Kureşî, Ebû Zerr eî-Gıfârî, Huzeyfe b. el-Yemân el-Absî, Kusay b. Ebî Anır el-Himyerî, Şuayb b. Ebî Mersed el-Gassânî, el-Müseyyib îbn Ebî Sa'sa'a el-Huzâî, Avâne b. Şemmâh el-Cühenî Sa'd b. Mâlik el-Ensarî, Sa'd b. Ubâde el-Ensârî, Zeyd b. Âmr ve. daha başka kabile mensupları, Kureyş'ten bir zât, Cüheyne'den bir zât, Ensâr'dan da dört kişi bulunmuş ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem/in mektubu el-Alâ' b. el-Hadramî ve Hâlid b. el-Velîd'e teslim ettiğine tanıklık etmişlerdir. (el-Hârİs) [57]

Yargı Ve Şahitlikler Kitabı

Bu konuyla ilgili hadislerin çoğu Hilâfet ve İdarecilik bölümünde geçmiştir. [58]

Hak İle Hükmetmeyen Kişi İle İlgili Endişeler

2120. Muaz b. Cebel, Peygamber şöyle buyurduğunu nakleder: "Hâkim, Aden'den daha uzak bir mesafede cehennemdeki yerini alacaktır." (İshâk, Abd b. Humeyd ve Ebû Yâ'lâ)

2121. Yezîd b. Abdullah b. Mevhib, Osman b. Affan'm İbn Ömer'e şöyle dediğini nakleder: "İnsanlar arasında hâkimlik yap!" İbn Ömer de: "Ne iki kişi arasında hâkimlik yaparım, ne de onlara imam olurum" dedi. Bunun üzerine Osman: "Oysa baban hâkimlik yapardı" deyince İbn Ömer şu karşılığı verdi: "Doğru, babam hâkimlik yapardı, ancak içinden çıkmadığı bir şey olursa Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem)'e sorardı. Resûlullah (sallalbhu akyhi veselfem/in de içinden çıkamadığı bir durum olursa Cebrail'e sorardı. Oysa ben kime sorayım, dolayısıyla babam gibi değilim. Bana ulaşan bir rivayete göre hâkimler üçtür: Haksızlık yapıp nevasına (nefsine) uyan ve ateşte olan hâkim, ehil olmadığı halde hâkim olup cehaletle hükmeden ve ateşte olan hâkim, ictihad edip isabet eden hâkim... Üçüncüsü ne alacaklı, ne de borçlu olarak kurtulur. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseîlem)'in şöyle buyurduğunu işittin mi: Kim Allah 'a sığınırsa tam sığınılacak bir yere iltica etmiş olur." Osman da: "Evet duydum" deyince İbn Ömer şöyle dedi: "Ben, beni hâkim tayin etmenden Allah'a sığmıyorum." Bunun üzerine Hz. Osman onu affedip: "Sakın kimseye söyleme" dedi. (Abd b. Humeyd) [59]

2122. Abdülmelik b. Ebî Cemile, Abdullah b. Mevhib'den Osman'ın, İbn Ömer'e şöyle dediğini nakleder: "Git ve hâkim ol!" İbn Ömer: "Beni muaf tutar mısın ey Mü'minlerin emiri?" diye ricada bulununca Osman: "Git ve insanlar arasında hâkimlik yap!" dedi. Tekrar îbn Ömer: "Beni muaf tutar mısm ey Mü'minlerin emiri?" deyince Osman: "Mutlaka gidip hâkimlik yapman konusunda kararlıyım" dedi. Bunun üzerine İbn Ömer şöyle dedi: "Acele etme! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesdlem)'in şöyle buyurduğunu işittin mi:

"Kim Allah'a sığınırsa tam sığınılacak bir yere iltica etmiştir." Osman da: "Evet işittim" dedi. Bunun üzerine İbn Ömer: "Hâkim olmaktan Allah'a sığmıyorum" dedi. Osman ise: "Seni engelleyen şey nedir? Zira baban da hâkim değil miydi?" deyince İbn Ömer şu karşılığı verdi: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Kim hâkim olur da zulüm ile hükmederse cehennem ehlinden olur, kim de hâkim olur da bilmeden hükmederse yine cehennem ehlinden olur, kim de bilgili bir hâkim olur da adaletle hükmederse Allah Teâlâ'ya ne borçlu, ne de alacaklı bir halde kavuşmayı temenni eder." (Ebû Yâ'lâ) [60] Tirmizî hadisin bir bölümünü tahrîc ettikten sonra "İsnadında kopukluk var" demiştir.

2123. İmrân b. Husayn Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Zulüm ve haksızlık arzulamadıkça Allah hâkim, ile beraberdir ve haktan başka bir şey arzulamadıkça onu hakka ulaşmaya muvaffak kılar." (Ahmed b. Menî) [61]

2124. el-Kâsım b. Muhaymira, Resûlullah (sallaOahu aleyhi vesellera)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kim insanların başına idareci olur da sıkıntı ve ihtiyaçları anında onlardan uzak durursa kıyamet günü de Allah Teâlâ ondan uzak duracaktır." (Müsedded) [62]

Derim ki: Bu hadisi Ebû Dâvud, Ebû Bekir b. Ebî Meryem'den, o el-Kâsım b. Muhaymira'dan, o da Ebû Bekir el-Ezdî'den onun, Muaviye'ye bu hadisi "Resûlullah (sallaüahu aleyhi vesellem)' den işittim ki" diyerek bildirdiğini nakleder. [63]

2125. Hz. Peygamber (sallallahualeyhivese]]em)'in eşi Ümmü Seleme, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "İçinizden birisi Müslümanlar arasında yargıçlıkla imtihan olunursa,

öfkeliyken karar vermesin. Oturma, bakma ve el-kol hareketleri yapmada eşit davransın. Hasımlardan sadece birine sesini yükseltip bağırmasın. " (Ebû Yâ'lâ) [64]

2126. Kadı Şurayh, kendisinin öfkeli yahut aç iken hiç kimse arasında hüküm vermediğini ifade etmiştir. (Müsedded) [65]

2127. Ebû Saîd, Resûlullah fsaîlallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kadı/'hâkim sadece karnı tok iken hüküm, versin. " (el-Hâris) [66]

2128. Ebû Hureyre der ki: "Yargıçlık, kalemle hesap edilen bir şey değildir. O kalbe doğan bir şeydir." (Müsedded)

2129. Ubeydullah b. Ebî Yezîd naklediyor: İbn Abbâs'a bir şey sorulduğunda o şey şayet Allah'ın kitabında mevcut ise onunla hükmeder, yok eğer Allah'ın kitabında mevcut değil ise ve Resûlullah (saMlahu aleyhi -veseüem)'in sözlerinde mevcutsa onu esas alır, yok eğer Allah'ın kitabında ve Resûlullah (sallallahu aleyhi wsellem)'in uygulamasında yoksa, ancak Ebû Bekir ve Ömer'in uygulamalarında mevcutsa o ikisinin görüşünü benimserdi. Şayet bu ikisinin uygulamalarında da yoksa kendisi ietihad ederdi. (İbn Ebî Ömer) [67]

2130. Amr b. Şuayb, babasından, o da dedesinden Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Delil/ isbat davacıya aittir, yemin etmek ise davalıya düşer." (Ahmed b. Menî' ve Ebû Ya'lâ) [68]

2131. Zeyd b. Sabit, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Davacının elinde belgesi/delili yoksa davalıya yemin etmek düşer." (Ebû Bekir ve İshâk) İshâk'm lafzı ise şöyledir: "Kim

şahitleri olmaksızın bir hak iddia ederse davalının yemin etme hakkı önceliklidir. [69]

Rüşvetin Kınanması

2132. Ömer b. Muhammed b. Halef et-Talhî, Muhacirlerden bir zâıan Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Rüşvet veren de rüşvet alan da cehennemdedir. " (Ahmed b. Menî'} [70]

2133. Hz. Âişe, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in rüşvet vereni ve rüşvet alanı lanetlendiğini rivayet etmiştir. (Ahmed b. Menî') [71]

2134. Mesrûk naklediyor: Bir adam Abdullah (b. Mes'ûd)'a haramın ne olduğunu sordu. O da: "Rüşvettir" dedi. Bunun üzerine adam: "Peki yargıda zulüm/haksız karar nedir?" diye sordu. Abdullah da: "O küfürdür" cevabını verdi.(Müsedded)

2135. Osman b. Ömer naklediyor: Bize Fitr bu hadisi şu ifadesi ile rivayet etti: Abdullah (b. Mes'ûd)'un yanında oturuyordum, bir adam kendisine: "Haram nedir?" diye sordu. O da: "Rüşvettir" cevabını verdi. Bunun üzerine adam: "Haksız hüküm vermek nedir?" diye sordu. Abdullah da: "O küfürdür" dedi ve şu âyeti okudu: "Kim Allah'ın indirdiği ile hükmetmezse işte onlar kâfirlerin tâ kendileridir. [72]

Hasımlardan Birine Torpil Geçmek Ve Haksız Şikâyet

2136. Hasan naklediyor: Bir adam gelip Hz. Ali'ye konuk oldu. İmam Ali ona ikramda bulundu. Daha sonra adam şöyle dedi: "Ben şikayette bulunmak istiyorum." Bunun üzerine Hz. Ali ona: "Başka yere git; zira Peygamber (sallahu aleyhi vesellem) bizi hasmı olmaksızın şikayetçi kişinin misafir edilmesini yasakladı" dedi. (İshâk) [73]

2137. Muhammed b. Nuaym, babasından naklediyor: Ebû Hureyre'yi yargıçlık yaparken gördüm. Bir gün el-Hâris b. el-Hakem yanma gelip onun yaslandığı yastık üzerine oturdu. Ebû Hureyre, onun bir dava için değil de başka bir şey İçin geldiğini zannetti. Daha sonra başka bir adam gelip Ebû Hureyre'nin Önünde oturdu. Ebû Hureyre ona: "Buyurun ne var?" diye sordu. O da: "el-Hâris'ten şikayetçiyim" dedi. Bunun üzerine Ebû Hureyre:

"Kalk ve hasmınla beraber otur! Zira bu, Ebu'l-Kâsım Muhammed (sallallahu aleyhiveselkm)'in sünnetidir!" dedi. (el-Hâris) [74]

2138. el-Muttalib, Resûlullah (salbllahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kim hasının şikâyetini dinlemeden elini omzuna koyarsa, elini çekinceye kadar Allah 'in öfkesi onun üzerinedir." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

Hüküm Vermekten Dolayı Ücret Almanın Mekruh Oluşu

2139. Musa b. Tarîf, babasından naklediyor: Hz. Ali insanlar arasında bir şey taksim etti, hesab yapmak üzere de birisini çağırdı. Etraftakiler Hz. Ali'ye- "Ona bir ücret takdir edin!" deyince Ali: "Dilerse veririm, ama haramdır" karşılığını verdi. (Müsedded) [75]

Şahit İle Beraber Yemin İle Hükmetmek

2140. Cafer, babasından naklediyor: Peygamber (sallalbhu aleyhi veselkm) şahit ile beraber yemin ile hüküm verdi. Babam dedi ki: Ben de Hz. Ali'nin böyle hüküm verdiğine tanık oldum. (Ravi) Abdülazîz der ki: Bu sözü Muhammed b. Ali, el-Hakem b. Uteybe'ye hitaben söylemiştir. (İshâk}

2141. Cafer b. Muhammed naklediyor: Babamın el-Hakem b. Uteybe'ye şöyle dediğini işittim deyip yukarıdaki ibareleri nakletmiştir. (Müsedded) Bu rivayeti Tirmizî, Muhammed b. Ali tarikiyle Câbir'den nakletmiştir ve Ali'nin yukarıdaki rivayetine işaret etmiştir.

2142. Ebu'z-Zinâd der ki: Kûfe'de Abdülhamîd ile beraberdim. O şahit ile beraber yemin ile hüküm veriyordu. Küfe halkı bu durumu yadırgayınca durumu Ömer b. Abdulazîz'e yazdı. Ömer b. Abdülazîz de şahid ile beraber yemin ile hükmetmesini söyledi. İçerisinden yaşlı biri kalkıp şöyle dedi: "Kadı Şurayh'm bu mescidde şahid ile beraber bir yemin ile hüküm verdiğine şahit oldum." (Müsedded) [76]

Şahitliğe Kabul Edilmeyen Kimseler

2143. Talha b. Abdullah b. Avf naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şu tepeye gelinceye kadar bir kişiye şu nidayı yapmasını

emretti: "Hasının ve sanığın şehadeti caiz değildir, yemin etmek te davalı kişiye (sanığa) düşer." (Müsedded) [77]

2144. İbn Abbâs şöyle der: "Davul çalmak haramdır, def çalmak da haramdır, çalgı aletleri ve zurna çeşitleri de haramdır." (Müsedded) [78]

2145. Ammâr naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: Deyyus [79] cennete giremez. " (Ebû Dâvud) [80]

2146. Amr b. Dinar naklediyor: Abdullah b. Ebî Müleyke, çocukların şahitliğini sormak üzere İbn Abbâs'a bir mektup yazdı. İbn Abbâs da ona şu cevabı verdi: "Caiz değildir, çünkü Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: "Razı olduğunuz şahitlerden [81] Çocuklar da bizim razı olduğumuz kimselerden değillerdir, onun için şahitlikleri caiz değildir. [82]

2147. Ebû Seleme der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Hiç bir din mensubu başka bir din mensubuna vâris olmaz ve Muhammed ümmeti hariç hiç bir dîn mensubu başka bir din mensubu hakkında şahitlik yapamaz. Muhammed ümmetinin şahadeti diğer din mensubları hakkında caizdir. [83]

2148. Musa b. Şeybe, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in yalan bir hususta bir adamın şahitliğini kabul etmediğini rivayet etmiştir. [84]

2149. Abdullah (b.Mes'ûd) der ki: Sakın şu zarlarla oynamayın, zira o kumardır." (Müsedded ve Ahmed b. Menî') [85]

2150. Muhammed b. Ka'b el-Kurazî, Abdurrahman b. Ebî Saîd el-Hudrî'ye sorar: Babanın Peygamber (saMahu aleyhi vesellem) den ne hadis rivayet ettiğini işittin?" O da şu cevabı verir: Babamı işittim dedi ki: Resûlullah (saüaUahu aleyhi veseUem)'i işittim şöyle buyurdu: "Zarla

oynayıp sonra namaza kalkan birinin durumu, irin, kan ve domuz, kanıyla abdest alan kişiden farksızdır. " Buyurdu ki: "Bu kişinin namazı kabul olmaz." (Ebû Ya'lâ) [86]

Davacının Elinde Bir Belge/ Delil Yoksa Davalıya Yemin Etmek Düşer

2151. Muhammed b. Şîrîn naklediyor: Kadı Şurayh şöyle derdi: "Ya sizin alışverişten sonra karşılıklı rıza ile oradan ayrıldığınıza dâir iki âdil şahit bulunacak ya da davalı alışverişten sonra karşılıklı rıza dahilinde oradan ayrılmadığınıza dâir yemin edecek.[87] (Ebû Ya'lâ) İsnadı sahîh olup Şurayh'ın sözüdür.

Mekruh Olan Hususta Şahitliğe Yanaşmamak

2152. îbn Abbâs naklediyor: Bir adam Resûlullah (sallallahu aieyhi vesellem/e geldi. Beraberinde bir çocuğu vardır. Adam: "Ey Allah'ın Resulü! Bu çocuğuma yapacağım bir sadaka konusunda bana şahit olmanı istiyorum dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Başka bir çocuğun var mı?" diye sordu. Adam: "Evet" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Peki ona aynısını verdin mi?" diye sordu. Adam: "Hayır" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhivsellem): "Hayır, şahitlik etmem " dedi. (Abd b. Humeyd) [88]

Yalan Yere Şahitlik Etmenin ve Şahitliği Gizlemenin Yasak Olması

2153. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs naklediyor: Resûlullah (saMahu aleyhi bize bir hutbe îrâd etti... Hadiste şu ifadelere de yer verilmiştir: "Her kim şahitliğinden vazgeçer yahut şahitliğini gizlerse Allah Teâlâ o kimseye kıyamet günü yaratıkların önünde kendi etini yedirecek ve dilini çiğner vaziyette onu cehenneme sokacaktır. Kim de bir Müslümana yahut bir kafire yalan yere şahitlik yaparsa kıyamet günü dilinden asılacak ve cehennemin en alt derecesinde münafıklarla beraber olacaktır. Kim de görmediği bir rüyayı görmüş gibi anlatırsa yalan yere şahitlik yapmış gibi olur.... " (el-Harîs) Uydurma hadistir.

2154. İbn Abbâs der ki: "Kim yalan yere şahitlik eder ve bu şahitliği ile müslüman bir kişinin malını elinden alır yahut onun kanının akıtılmasına sebeb olursa cehennemi hak etmiş olur." (el-Harîs) [89]

2155. Ubeydullah b. Ömer el-Kavârîrî, Mu'temir'den benzerini rivayet etmiştir. (Ebû Yâ'lâ)

2156. Abdullah b. Âmir b. Rabî'a der ki: Ömer b. el-Hattâb'ı, yalan yere ahitlik yapan ve kendi kendini kınayan birisini akşam vakti karşısına aldığım- sonra da onu serbest bıraktığını gördüm. (Müsedded) [90] Muharib b. Disâr'ın hadisi "Mev'izeler" bölümünde zikredilecektir.

GİYİM VE SÜS KİTABI

Peruk Takan ve Taktıranın Lanetlenmesi

2157. Ebû Umâme naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hayber günü peruk takan ve taktıran, dövme yapan ve yaptıran kadını lanetledi. [91]

Evlerin Temizlenmesini Emretme

2157M. Amir b. Sa'd, babasından naklen Hz. Peygamber (saMlahu aleyhi vesellem/in şöyle buyurduğunu nakleder: "Allah paktır, pakı sever, temizdir temizliği sever, cömerttir cömertliği sever, ihsan sahibidir ihsanı sever, evlerinizi temizleyin ve süpürge ile toplanan çöpleri evlerinde bırakan Yahudilere benzemeyin. " (Ebû Yâ'lâ) Ravilerinden Hâlid zayıftır. [92]

Sarık Kullanmanın Mendup Oluşu

2158. Hz. Ali der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Gadirhum günü bana bir sarık taktı, sırtıma doğru uzattı ve şöyle dedi: "Allah Teâlâ, Bedir ve Huneyn günü bu sarığı giyinen meleklerle bana yardım etti." Yine

şöyle buyurdu: "Sarık iman ile küfür arasında bir perdedir..," (Ebû Dâvud et-Tayaiisî) [93]

2159. Ebû Râşid naklediyor: Hz. Ali'nin şöyle dediğini işittim: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana sarık giydirdi... İki ucunu omuzlarıma atıp şöyle buyurdu: "Bu, müslümanlarla müşrikler arasında bir sınırdır. " (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ahmed b. Menî')

Zaruret Hali Hariç Yere Sürünen Elbisenin Giyilmesi Kibirdendir

2160. Ukbe b. Vessâc bildiriyor: Ebû Lübâbe, Ka'b [94] ile beraber oturuyordu. Ebû Lübâbe: "Kibir ve hava için giyilen elbise ne kötü elbisedir" dedi, Ka'b ona: "Böyle bir şeyi Peygamber (saMlahu aleyhi vesellem)'den mi duydun?" diye sordu. O: "Hayır" dedi. Bunun üzerine Ka'b şöyle dedi: "Söylediğin söze saygım var, onu reddetmiyorum, zira Allah Teâlâ'nın Kitab'mda şunu görüyorum: Kim kibir gayesiyle bir elbise giyerse onu sevse de çıkarıncaya kadar Allah Teâlâ ona bakmaz." Bu defa Ebû Lübâbe: "Şişman karın ne kötü karındır" dedi. Ka'b da: "Bunu Resûlullah (sallallahu aleyhi vesdlem)'den mi işittin?" diye sordu. O: "Hayır" dedi. Bunun üzerine Ka'b: "Söylediğin sözü reddetmiyorum, zira Allah Teâlâ'nın Kitab'mda şunu buluyorum: Şişman karınlı kimse ile zayıf karınlı kimsenin durumu, yağmur altında kalan semiz koyunla zayıf koyun gibidir. Yağmur zayıf karınlı koyunun içine işlerken, semiz koyunun içine işlemez." Bu defa Ebû Lübâbe: "Kim Allah'a kulluk ederse Allah Teâlâ onun ihtiyacını görür" dedi. Bunun üzerine Ka'b da: "Bunu Resûlullah {saMlahu aleyhi vesellem)'den mi işittin?" diye sordu. O da: "Hayır" dedi.

Ka'b yine şöyle dedi: "Söylediğin söze saygım var, onu reddetmiyorum. Zira Allah'ın Kitab'mda şunu buluyorum: Allah'a kulluk eden hiçbir kul yoktur ki, ölünceye kadar (yahut yaşadığı sürece), Allah Teâlâ onun rızkını yere ve göğe koymuş yerleştirmiş olmasın." (ishâk) [95]

2161. Enes, Resûlullah (saMlahu aleyhi veseEem)'İn şöyle buyurduğunu bildirmiştir: "Sizden Önceki mîlletlerden biri, iki cübheyle dışarı çıkıp onlarla kibirlenmeye ve büyüklük taslamaya başladı. Allah Teâlâ yeryüzüne emretti ve yer onu yutup götürdü. O zat kıyamet gününe kadar yerin dibine girip çıkarak işkence çekecektir. " (Ebû Yâ'lâ) [96]

2162. Abdullah b. Amr b. el-Âs naklediyor: Resûlullah (saDaBafau aleyhivsellem) buyurdu ki: "Allah Teâlâ, elbisesini yere sürüp çekerek yürüyen kimseye bakmaz." (Ebû Bekir b. EbîŞeybe) [97]

2163. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs bildiriyorlar: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bizlere bir hutbe irad etti... (Hutbesinde şu ifadelere de yer verdi:) "Kim bir elbise giyer ve onunla kibirlenmeye kalkarsa cehennem kenarından aşağıya doğru bir çukura gömülecek ve yer İle gök var oldukça orada çalkalanıp duracaktır. Çünkü Karun da bir cüppe giyinip onunla böbürlenmiş ve yerin dibine girmiştir. Kıyamete kadar girdiği çukurda debelenip duracaktır." (el-Hâris} [98]

2164. Rişdîn b. Kureyb, babasından, Ebû Leheb sokağında yürürken el-Abbâs b. Abdülmuttalib'in şöyle dediğini işitmiştir: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Bir adam iki cübbe giymiş ve paçalarım yere kadar sarkıtmış vaziyette ve kendisini beğenmiş halde yürürken Allah. Teâlâ onu yere gömmüştür. Kıyamet gününe kadar debelenip duracaktır." (İbn Ebî Ömer ve Ahmed b. Menî')

2165. İbn Kureyb, babasından, o da İbn Abbâs'dan naklediyor: (Kureyb der ki) Ebû Leheb sokağında onun elinden tutup götürüyordum. Bana: "Ey Kureyb, o yere ulaştık mı?" diye sordu. Ben de: "Şu an oradasın" diye cevap verdim. Bana şöyle dedi: "el-Abbâs b. Abdülmuttalib bana şunu anlattı: Ben Peygamber (saHallahualeyhivesellem) ile bu yerdeyken şöyle buyurdu: Bir adam iki cübbe giyinip onları yere kadar sarkıtmış ve kendini beğenmiş vaziyette yürüyordu. O bu halde iken Allah Teâlâ onu yerin dibine gömdü. Kıyamet gününe kadar debelenip duracaktır. " (Ebû Yâ'lâ) [99]

2166. İbn Ömer naklediyor: Bir bedevi Peygamber (sallıu aleyhi vesellem)1 e geldi... (Hadisin sonunda şu ifadelere yer verilmiştir): "Sakın elbiseni yere kadar sarkıtıp yürüme! Zira elbisenin yere kadar sarkıtılıp toprağa sürülmesi kibirdendir." (Ahmed b. Meni') [100]

2167. Ebû Vâil naklediyor: Abdullah (b. Mes'ûd) elbisesini sarkıtıp yere sürüyen birisini gördü ve: "Elbiseni yukarı çek!" dedi. Adam ise: "Ben zayıf (ince) bacaklıyım" dedi. (Müsedded) [101]

2168. Ebu'l-Haccac b. Saîd es-Sekafî, kendi cemaatinden bir adamdan naklediyor: Resûlullah (sallaUahu aleyhi vesellem) elbisesini yere sürüyen bir adam gördü ve ona: "Elbiseni yukarı çek; zira Allah Teâlâ elbisesini yere kadar sarkıtan ve toprağa sürüyen kimseyi sevmez" buyurdu. Adam da: "Ey Allah'ın Resulü! Bacaklarım çok ince" deyince Peygamber (salkllahu aleyhi vesellem): "Bu halde yürümen bacaklarının görüntüsünden çok daha çirkindir" buyurdu. (Müsedded) [102]

İsraf ve Kibir Durumu Olmadıkça Allah'ın Nimetini İzhâr Etmenin Mubah Olduğu

2169. Züheyr b. Ebî Alkame naklediyor: Peygamber (salMlahu aleyhi veseEem) (üstü başı) kötü görünümlü bir adam gördü ve ona: "Malın var mı?" diye sordu. Adam: "Evet, her türlü malım var" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (saîlallahu aleyhi vesellem) buyurdu kİ: "Malının eseri/ izi senin üzerinde gözüksün; zira Allah Teâlâ, kulunun üzerinde nimetinin eserini görmeyi sever, kulunu zelil ve fakir halde görmeyi sevmez." (el-Hâris) [103]

2170. Ebû Saîd, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Allah Teâlâ, güzeldir, güzeli sever ve nimetinin İzini kulunun üzerinde görmekten hoşlanır. " (Ebû Ya'lâ) [104]

Zevk ve Lüks Peşinde Koşmamanın Müstehap Oluşu (Züht)

2171. İbnü'1-Edra naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Maad b. Adnan gibi züht hayatı yaşayın. Kalın elbiseler giyinin, ok yarışları yapın ve yalın ayak yürüyün. " (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [105]

2172. Enes naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'İn pamuk bir gömleği vardı: Hem boyu, hem de kolları kısa idi. (Müsedded, Abd b. Humeyd ve Ahmed b. Meni') [106]

2173. Saîd naklediyor: Ali b. Ebî Tâlib, iki yün uzun elbiseyi yedi dirheme satın aldı. Birini Kanber'e verdi. Diğerini kendisi giymek isteyince,

elbisenin bir tarafının deriden bir parça ile yamalandığını gördü. (Müsedded}

Duvarları Süslemeyi Yasaklamak

2174. Salim b. Abdullah der ki: Babam (İbn Ömer) hayatta iken evlenip bir düğün ziyafeti vermiştim. Babam herkesi davet etti. Davet ettiklerimiz arasında Ebû Eyyûb da vardı. Evin duvarları yeşil örtülerle süslenmişti. Ebû Eyyûb gelip içeri girdi, babam ise ayaktaydı. Ebû Eyyûb evin duvarlarının yeşil örtü ile süslendiğini görünce: "Ey Abdullah! Duvarları süs ile mi örtüyorsunuz?" diye sordu. Babam da utanıp: "Ey Ebû Eyyûb! Kadınlarımız baskın geldi" dedi. Bunun üzerine Ebû Eyyûb: "Herkesin kadınlarının baskın gelmesini beklerdim de, hanımlarının sana baskın gelmesini beklemezdim" dedi ve: "Allah'a yemin olsun ki, sizin yemeğinizi yemem ve evinize girmem" dedi ve çıktı. (Müsedded) [107]

2175. Muhammed b. Ka'b naklediyor: Abdullah b. Yezîd bir yemeğe davet edildi. Geldiğinde evi süslü-püslü gördü. Evin dışında oturup ağlamaya başladı. Kendisine: "Niçin ağlıyorsun?" diye sorulduğunda: "Resûlullah (sallalbhu aleyhi vesellem) şöyle söyle idi..." deyip hadis nakletti. Hadisin içerisinde şu ifadelere yer veriliyordu: "Bir gün bir adam gördü, adam elbisesini bir deri parçasıyla yamamıştı, Güneş'in doğduğu yöne yönelip ellerini avuçlarını uzatıp açtı ve şöyle dua etti: îçinize dünya sevgisi işlemiş, biriniz sabah bir elbise, akşam bir elbise giyiniyor, evlerinizi sanki Kâbe'ymiş gibi süslüyorsunuz. O kadar dua etti ki, biz yere yıkılacağını zannettik." Abdullah b. Yezîd der ki: "İşte ben de

niçin ağlamayayım? Görüyorum ki, Kabe'yi süslediğiniz gibi evlerinizi süslüyorsunuz." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [108]

Kadının Vücut Hatlarını Yansıtacak Elbiseleri Giymesinin Yasak Oluşu

2176. İbn Ömer der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi veselkm)'e Şam işi bir cübbe ve elbise geldi. Cübbeyi bana, elbiseyi de Üsâme'ye giydirdi. Ben cübbemi giydim ve kullandım. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Üsâme'ye: "Elbiseni ne yaptın?" diye sordu. O da: "Eşime giydirdim" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallaUahu aleyhi vesellem): "Ona söyle, altından vücut hatlarını erkeklere yansıtmayacak kalın bir elbise giysin" buyurdu. (Müsedded) [109]

Eline Kına Yakan Kadının Kına İle Nakış Yapması

2177. İsmâîl b. Râfi' naklediyor: Bana Benî Süleym'den bir zat, babasından, o da büyükannesinden nakletti: Bir gün o zâtın anneannesi kına yakarken Peygamber (sallallahu aleyhi veseüem) geldi. Ona, avucunun dış yüzeyini göstererek: "Şöyle yapsaydın ya (Yani kına ile nakış yapsaydın ya)" buyurdu. (MÜsedded) [110]

Zâfîrândan Sürülen Kokunun Mekruh Olduğu [111]

2178. Ebû Habîbe, Peygamber (sallallahu aleyhi vesdlem)'e soru sormak üzere gelen adamdan naklen bildiriyor: Zâfirân kokusu sürünmüş halde Peygamber (sallahualeyhivesellem)'e soru sordum, bana: "Git ve yıkan!" dedi. Ben gidip yıkandım ve geri döndüm. Bunu Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bana üç defa tekrar ettirdi. Gidip bir kuyuya indim, içinden kese taşı [112] aldım ve onunla yıkandım. Daha sonra Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)' e geldim: "Şimdi söyleyeceğini söyle" buyurdu. [113]

2179. İbn Büreyde, babasından naklediyor: Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Üç kişi vardır ki, bunlara melek yaklaşmaz: Zâfirân kokusu sürünen, sarhoş olan ve cenabet kimse. " (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [114]

2180. İmrân b. Zabyân der ki: Benû Hanîfe'den bir kişiden işittim, şöyle dedi: Ebû Hureyre'den duymuştum: Resûlullah (saUaflahu aleyhi vesellem) ile Benû Kaynuka Yahudilerinin olduğu yere gittim. Resûlullah (sallahu aleyhi vesellem) zâfîrân kokusu sürünmüş bir adam gördü ve elinden tuttu. Ben: "Ya Resûlallah! Belki de damat adayıdır" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: "Damat adayı olsan bile git ve koku sürünen yeri yıka, sonra üzerine bir daha yıka, sonra üzerini sil, arkasından bir daha yıka, sonra bir daha üzerini sil" buyurdu. (İbn Ebî Ömer) [115]

2181. İmrân b. Bişr el-Hadramî naklediyor: Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem/in ashabından Abdullah b. Busr'u gördüm. Üzerinde sarı bir sarık ve sarı bir elbise vardı. (el-Hâris) [116]

2182. İsmâîl b. Abdullah b. Ca'fer, babasından naklediyor: Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem)'i gördüm. Üzerinde zâfırâna (sarıya) boyanmış bir elbise ve bir de sarığı vardı. (EbÛ Ya'lâ) [117]

2183. Müdrik b. Umâre, babasından naklediyor: Babası Mekke Fethi günü Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem)'e biat etmek üzere yanma gitmişti. Resûlullah elinin zâfirân kokulu olduğunu görünce, ona elini vermedi. Bir adam babasına: "Yetim kalasıca, elin zâfirân kokulu olduğu için Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem) sana elini uzatmadı" deyince elini yıkadı. Sonra Resûlullah (saMlabualeyMvesellemi'e gelip onunla biatlaştı. (İbn Ebî Şeybe ve el-Hâris) [118]

Asfur İle Boyanmış Elbiselerin Çocuklara Has Olduğu

2184. Atâ ve İbn Ebî Müleyke naklediyorlar: Biz küçük çocuklar iken Âişe'nin huzuruna girerdik ve üzerimizde asfur ile boyanmış elbiseler vardı. (Müsedded) [119]

2185. Enes naklediyor: Bir gün bir genç Resûîullah (sallallahu aleyhi veseUem)'e geldi. Üzerinde asfür ile boyanmış bir örtü vardı. Resûîullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: "Bu örtü ailenizin tenceresinin altında olsaydı daha iyi olurdu" deyince genç gitti. Ertesi gün Resûîullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e geldiğinde ona: "Elbiseni ne yaptın?" diye sordu. O da: "Emrettiğin şeyi yaptım" dedi. Resûîullah (sallallahu aleyhi veseUem): "Ben sana onu yapmanı söylemedim! Onu esine verseydin ya. " (Ahmed b. Menî)

Dövme Yapma

2186. Kays b. Ebî Hazım naklediyor: Hasta iken Ebû Bekir'in ziyaretine gittim. Esma binti Umeys iki eli dövmeli olduğu halde onun başından sinekleri savuşturuyordu. (Ahmed b. Menî) [120] Yani kına ile nakış yapılmıştı.

Yırtıcı Hayvanların Postları Üzerinde Oturmanın Yasak Olması

2187. Semura b. Gundub, Resûîullah (saMahu aleyhi vesellem)'in yırtıcı hayvanların postlarının evlerde yayılmasını yasakladı.

İpeğin Erkeklere Haram, Kadınlara Mubah Olması Ve İpeğin Kadınlara Satılmasının Caiz Olduğu

2188. İyâd der ki: Kays b. en-Nu'nıan- ki bu zat benim komşumdu ve Ömer döneminde Kur'an'ı hatmetmişti- naklediyor: Resûîullah (saMahu aleyhi veseUem)'in ashabından bir müfreze yola çıktı. Duma kralı Ukeydir bunu haber aldı... Daha sonra Ukeydir, Kisrâ'nın kendilerine giydirdiği altından dokunmuş bir kaftan çıkardı. Resûîullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Kaftanım geri götür, bunu kim dünyada giyerse ahirette giymekten mahrum olur." Ukeydir alıp geri götürdü. Evine geri döndüğünde, takdim ettiği hediyenin iade edilmesi kendini üzdü. Dönüp

Resûlullah'a geldi ve: "Ey Allah'ın Resulü! Biz öyle bir aile halkıyız ki hediyemizin iade edilmesi bizi pek üzer, lütfedip hediyemi kabul buyur" dedi. Bunun üzerine Resûîullah (sallallabu aleyhi vesellem): "Al onu götürüp Ömer'e ver!" buyurdu. Ömer de kaftan hakkında az önce söylenenleri duymuştu. Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) bu sözünü işitince ağlayıp gözlerinden yaşlar boşandı ve kendisine bir bedbahtlığın arız olduğunu düşündü. Hz. Ömer, onu alıp Resûîullah (sallaMıu aleyhivesellem)'e götürdü ve: "Ben bir şey mi yaptım/bir suç mu işledim, zira sen ou kaftan hakkında biraz önce bizim de işittiğimiz bir şeyler söyledin, sonra tutup kaftanı bana gönderdin" deyince Resûîullah (saMahu aleyhi vesellem) gülümsedi, o kadar ki eliyle ağzını kapadı, sonra Resûlullah (salMahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Ben onu sana giyesin diye göndermedim. Onu satıp parasıyla ihtiyacım karşılaman için gönderdim. " (Ebû Ya'lâ) [121]

2189. Ümmü Hâni nakletmiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e ipekten bir cübbe hediye edildi. Allah'ın Resulü onu Hz. Ali'ye gönderdi. Vefat ettiklerinde Hz. Ali'nin üzerindeydi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ali'ye şöyle buyurmuştu: "Ben kendime layık gördüğüm şeyi sana layık görüyorum, ben onu Fatıma'lar arasında bölüştürüp onlara birer başörtü yapman için veriyorum. [122] Zayıf bir rivayettir. (Ebû Ya'lâ) [123]

2190. Ensar'm azadlı kölesi Ümmü'l-Muğîra naklediyor: Âişe'ye kadınların giydiği ipeği sordum, bana: "Biz, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) döneminde ipek karışımı olan siyerâ diye adlandırılan elbiseleri giyinirdik" dedi. (et-Tayâlisî) [124]

2191. el-Muhâcir b. Şemmâs, amcasından naklediyor: İbn Mes'ûd'un yanındaydım, iki oğlu yanımıza geldi, üzerlerinde ipekten gömlekler vardı. İbn Mes'ûd onları çekip üzerlerinden aldı ve: "Bu, kadınlara ait bir giysidir, erkeklere değil" dedi (Müsedded) [125]

2192. Uneyse binti Zeyd b. Erkam, babasından Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: "Altın ve ipek ümmetimin kadınları için helâl, erkekleri için haramdır. " (Ebû Bekir b. Ebî) [126]

2193. Ebû'l-Âliye naklediyor: Sa'd b. Mâlik, Ali b. Âmir'in huzuruna girdi. Ali b. Âmir sündüsten bir yatak üzerinde uzanıyordu. Şöyle dedi: "Seksek ağacının yıkılmış koruna oturmam, bana bu yatak üzerinde oturmaktan daha sevimlidir." (Müsedded) [127]

Bir Mazerete Binâen İpeğin Giyebileceği, Ancak Çocuklar Tarafından Giyilmesinin Mekruh Olduğu

2194. Ebû Seleme b. Abdurrahman naklediyor: Abdurrahman b. Avf, yanında oğlu Muhammed olduğu halde içeriye girdi. Oğlunun üzerinde ipekten bir gömlek vardı. Ömer kalkıp yakasından tuttu ve ikiye ayırdı. Abdurrahman: "Allah seni bağışlasın, çocuğu ürküttün, yüreğini ağzına getirdin!" deyince Ömer: "Onlara ipek giydiriyorsunuz, Öyle mi?" karşılığını verdi. Bunun üzerine Abdurrahman: "Ben ipek giyiyorum" deyince Ömer: "Bu çocuklar senin gibi mi?" cevabını verdi. (Müseddecl) [128]

2195. Abdullah b. Âmir b. Rabîa der ki: (Abdurrahman) İbn Avf, Ömer'in huzuruna girdi, üzerinde ipekten bir gömlek vardı. Hz. Ömer: "Bana ifade edildiğine göre ipeği dünyada giyen kişi âhirette giymeyecek" dedi. Bunun üzerine Abdurrahman b. Avf: "Ben onu hem dünyada, hem de âhirette giyeceğimi ümid ediyorum" dedi. (Müsedded) [129]

2196. Ebû Seleme b. Abdurrahman naklediyor: Abdurrahman b. Avf, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e bitin çokluğundan serzenişte bulundu ve: "Ya Resûlallah! İpekten gömlek giymeme müsade eder misin?" diye sordu. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) de ona müsaade etti. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ve Ebû Bekir vefat ettikten sonra Abdurrahman, oğlu Ebû Seleme ile birlikte Hz. Ömer'in yanında geldi. Oğlunun üzerinde ipekten bir gömlek vardı. Ömer ona: "Bu nedir?" diye sordu, sonra yakasından tutup gömleği baştan aşağıya ikiye ayırdı. Abdurrahman ona: "Peygamber (sallallahu aleyhi onu bana helal ettiğini bilmiyor musun?" dedi. Ömer de: [130]

Beyaz Giysinin Üstünlüğü ve Diğer Renklerin Giyilmesi

2197. İbn Ömer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beyaz bir başlık giyerdi. (Ebû Ya'lâ) [131]

2198. Ebû Sinan naklediyor: Hasan'ı beyaz saçlı ve beyaz sakallı olarak gördüm; üzerinde pamuklu yuvarlak beyaz bir başlık vardı. (Ebû Ya'lâ) [132]

Kırmızı Renk

Bu konuyla ilgili Câbir'in hadisi "Cuma İçin Süslenme" bölümünde geçmişti. [133]

İzârın Uzunluğu [134]

2199. Ebu'l-Mütevekkil der ki: Ibn Ömer'i gördüm, izan bacaklarının yarısına kadardı. Gömleği ise bunun üzerine gitmişti. Cübbesi de gömleğin üzerindeydi. (MÜSedded) [135]

2200. İyâs b. Seleme babasından naklediyor: Hz. Osman'ın izârı bacakların yarısına kadardı, kendisine bu husus sorulduğunda şöyle dedi: Peygamber (sallallahualeyhiveseikm)'in izârı da böyleydi. (Ebî Bekir b. Ebî Şeybe) [136]

2201. Hz. Ali, Resûlulah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Eğer izârın geniş ise onu elbise gibi giyin, eğer dar ise onu peştamal gibi giyin." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [137] İshâk metruktür.

Kadın Elbiselerinin Uzunluğu

2202. Enes naklediyor: Peygamber (sallalkhu aleyhi vesdlem) bir hanımını ayağa kaldırıp elbiselerin ucunu bir yahut iki karış ölçerek: "Bu

uzunluğu aşmayın" buyurdu. (Ebû Yala) [138]

Altın Süs

2203. Ebû Bekir es-Sıddîk şöyle der: "Kadınları iki kırmızı: altın ve zâfırân kokusu helak etti." (Müsedded) [139]

2204. Muhammed b. Şîrîn der ki: Hz. Âişe altın ve gümüş kapları yasakladı. Fakat o kadar çok ısrar edildi ki, altının kullanılmasına ruhsat verdi. (Müsedded) [140]

2205. Zeyneb binti Nubayt b. Câbir naklediyor: Ebû Umâme Es'ad b. Zürâre Resûllah (sallallahu aleyhi veseUem)'e annemi ve teyzemi himaye etmesini tavsiye etmişti.[141] Resûlullah (aîlallahu aleyhi vseîlem)'e bir gün altın ve inciden mücevherat geldi. Bunlar küpeden ibaretti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara bu gerdanlığı verdi. Ben ailemin yanında bunları gördüm. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [142]

Bıyığın Kısaltılıp Sakalın Uzatılması

2206. Yahya b. Ebî Kesîr naklediyor: Acem'den bir adam Mescid'e geldi. Bıyığını uzatmış, sakalını da kesmişti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: "Seni böyle yapmaya sevk eden şey nedir?" diye sordu. Adam da: Allah Teâlâ bana bunu emretti" dedi. Bunun üzerine Resûlullah

(sallaöahu aleyhi vesellem): "Allah Teâlâ bana sakalımı uzatmamı, bıyığımı da kısaltmamı emretti." buyurdu. (el-Hâris) [143]

Ağarmış Kılların Koparılmasının Mekruh Olduğu

2207. İbrahim en-Nehaî, Hasan (el-Basrî) ve eş-Şa'bî'den rivayet ne göre onlar, ağarmış kılların koparılmasını hoş "karşılamıyorlardı. ed) [144]

Sakala Kına Yakılması

2208. Ebû Akıl naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in kıllarından kına yakılmış olanlarını gördüm. Biz onları suya batırıp bekletir ve o suyu içerdik. (İbn Ebî Ömer)

2209. Ebû Mâlik'in bildirdiğine göre o, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellemı'in tanelerinin kınalı olduğunu ve çok kırmızı olmadığını görmüş ve "Hepimiz o saç kıllarını su ile yıkardık" dedi. (İbn Ebî Ömer) [145]

2210. Enes naklediyor: Bir adam Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellenrj'in huzuruna girdi. Ak saçlı ve ak sakallı birisiydi. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Müslüman değil misin?" diye sordu. Adam da: "Evet müslünıanım" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "O zaman kına yak!" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [146]

2211. Enes naklediyor: Resûlullah (saDaMnı aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Kına yakın, zira o güzel kokuludur, baş ağrısını/dönmesini dindirir."

(Ebû Ya'lâ)

Ebû Ya'lâ der ki: "Hadisin senedinde yer alan Şerikin kim olduğunu bilmiyorum: İbn Ebî Nemir mi, değil mi emin değilim." Hadisi, Bezzâr, Serik'ten, o Sümâmeden, o da Enes'ten: "Zira o, gençliğinizi ve cinsî gücünüzü arttırır" lafzıyla rivayet etmiştir. [147]

2212. Amr b. Şuayb, babasından, o da dedesinden naklediyor: Resûlullah fsallallahu akyhi vesellem) buyurdu ki: "Kim sağındaki akı siyaha çevirirse (boyarsa) Allah Teâlâ kıyamet günü o kişiye bakmaz." (el-Hâris) [148]

2213. Amr b. Abese, "Beyaz saç nurdur" hadisini zikretmiş ve sonra da: (şu ilavede bulunmuştur) "Onu boyayan yahut koparan hariç. Ben Şehr'e dedim ki: "Onlar saçlarını sarıya boyuyor ve ona kına yakıyorlar." O da: "Evet" dedi. Sanki saçın siyaha boyanmasını kastediyordu. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [149]

2214. Ümmü Süleym, Resûlullah (saüa31ahualeyhivesellein)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kim müslüman İken başına ak düşerse, o ak saçı değiştirmedikçe, o ak onun için nur olacaktır." (Ebû Ya'lâ) [150]

Müslüman İken Başına Ak Düşüp de Onu Boyamayanın Fazileti

2215. Mücâhid b. Cebr el-Mekkî naklediyor: Ömer b. el-Hattâb: "Kim müslüman iken başına ak düşerse o ak onun için kıyamet günü nûr olacaktır" dedi. (İshâk)

2216. Mücâhid naklediyor: Ömer b. el-Hattâb ak saçlarını boyamazdı. Kendisine: "Ebû Bekir boyarken sen niye saçlarını boyamıyorsun?" diye

soruldduğunda şu cevabı vermiştir: "Ben, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: Kim müslüman iken saçına ak düşerse o ak kıyamet günü onun için nur olur. Onun için ben akımı değiştirmiyorum." (İshâk) [151]

Sürme

2217. Ali b. Ebî Tâlib ve İbn Ömer naklediyorlar: Peygamber (sallaUahu aleyhi veseUern)'in Ramazan ayında yanımıza çıkmasını bekledik. Bir gün Peygamber (sallahu aleyhi vesellem) Ümmü Seleme'nin evinden çıktı. Ümmü Seleme O'na sürme çekmiş ve hatta gözlerini sürme ile doldurulmuştu. (el-Hâris) [152]

Yüzük

2218. Akıl b. Ebî Tâlib, kendisinin sağ elinde yüzük kullandığını ve: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de sağ elinde yüzük kullanmıştır" dediğini ifade etmiştir.[153] (İshâk)

2219. Muhammed b. Akıl naklediyor: Akîl, Mute savaşında müşriklerden bir kişiyi öldürmüş ve cariyesi ile beraber yüzüğünü almıştır. Daha sonra Resûlullah (saMahu aleyhi veseUem)'e gelip O'na parmağmdaki yüzüğü göstermiş, Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) de: "Üzerindeki put resmî (keşke) olmasaydı" buyurmuştur. Resûlullah (sallahu aleyhi vesellem) Akîl'e yüzüğü ve cariyeyi ganimet olarak verdi. (İshâk) [154]

2220. Sikâye/hacılara su verme görevini icra eden Abdurrahman naklediyor: Ziyâd, elinde altından bir yüzük olduğu halde Hz. Ömer'in huzuruna girdi. Ömer: "Altından yüzük mü takıyorsun!?" dedi.

2222 Mücâhid der ki: "Kadın, önlüğünün yenine düğmeler takar ve yüzüğünü örtecek şekilde onu parmakları üzerine çekerdi." (Ebû Yala) [155]

2223. Ezher b. Râşid naklediyor: Enes, arkadaşlarına (talebelerine) daha önce duymadıkları bir hadisi naklettiği zaman onu tefsir etmesi için Hasan'a gelirlerdi. Bir gün Hasan (el-Basrî) onlara: Yüzüklerinize Arapça nakşetmeyin" hadisini; "yüzüklerinize Muhammed adım nakşetmeyin şeklinde yorumladı. (Müsedded} [156]

2224. Huzeyfe'nin torunu naklediyor: Huzeyfe'nin yüzüğünde iki kuş resmi nakşedilmiş idi ve ortalarında "Elhamdülillah" yazılıydı. (Müsedded) [157]

2225. İmrân b. Mûsâ b. Talha, babasından naklediyor: Talha'nın altından bir yüzüğü vardı. (Müsedded) [158]

2226. Abdurrahman b. Muhacir naklediyor: Enes b. Mâlik'in elinde altından bir yüzük gördüm. (Müsedded)

2227. Tavus naklediyor; Peygamber (saliallahu aleyhi -vesellem) minberdeydi. Elinde altından bir yüzük vardı. İnsanlara şöyle seslendi: "Size bir bakış, ona da bir bakış " Sonra onu elinden çıkarıp attı. [159]

2228. el-Hasan b. Süheyl, İbn Ömer'den naklediyor: "Resûlullah (saMahu aleyhi veellem) kasiyye yi, ipekten mamul minberi, altın yüzüğü ve mufaddemi yasakladı." Yezîd der ki: Hasan'a kasiyye'nin ne olduğunu sordum. O da bana "Mısır mamulü ipekten çizgili elbiseler" cevabını verdi.

Ona: "Mufaddem diye sordum. "Koyu kırmızı renkli elbise" cevabını verdi. (Ebû Bekir b.) [160]

Ayakkabılar

2229. İbrahim et-Teymî der ki: Onlar, çocuğun altın yüzük takmasına müsaade ederlerdi, çocuk akıl baliğ olduğunda onu takmazdı. (Müsedded)

2230. Mu'temir, babasından naklediyor: Bana bir adam şöyle bildirdi: Resûlullah (salMahu aleyhi vesellem)'in giydiği ayakkabıyı gördüm; topuklu, ön kısmın parmak arası şeritli idi. (Müsedded)

2231. Ebû Ömer Ziyâd der ki: Muhacir isimli yaşlı bir zatın evine girdik. Üzerimde ön tarafı şeritli olan bir ayakkabı vardı. Eskidiği için epeydir giymiyordum. Bana: "Bu nedir?" diye sordu. Ben de: "Eski bir ayakkabım" dedim. Bana: "Onu ayağından atma" dedi. Zira Resûlullah (sallaltehu aleyhi wseUem)'in ayakkabısı da böyleydi. (el-HârİS)

2232. İbn Avn der ki: Bir gün Medine'de bir ayakkabıcıya gittim. Ona: "Bana bir ayakkabı yap" dedim. O da: "İstersen şöyle yapayım, istersen de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e yaptığım ayakkabı gibi yapayım" dedi. Ben: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in ayakkabısını nerede gördün?" diye sordum. O da: "Fâtıma'nm evinde gördüm" dedi. (Zannediyorum ki onunla, Fâtıma binti Abdullah b. Abbâs'ı kastetti) Adam: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellerrıi'in ayakkabısı gibi yapayım" dedi. Onu önden iki şeritli yaptı. Daha sonra bu ayakkabıyı giydim, ayakkabı eskidi ve onu İbn Şîrîn aldı. (el-Hâris) [161] Ayakkabıyı giyerken ne

söyleneceğine dâir Hz. Ali'nin hadisi Alışveriş Bölümü'nün başında zikredilmişti. [162]

Kılıçların Süslenmesinin Yasaklanması

2233. Ebû Umâme der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kılıçların gümüş ile süslenmesini yasakladı." Hâlid: "Sen bunu Resûlullah (sallallahu aleyhi -vesellem)'den mi işittin?" diye sordu, o da: "Bana yalan söylemeyen/söylemeyecek olan birinden işittim" dedi. (el-Hâris)

2234. Muhammed b. Yezîd el-Vâsıtî ve Yezîd b. Hârûn naklediyor: Bize Hişâm ed-Destüvâî bu hadisi nakletti, ancak isnadında Hâlid'den söz etmedi, sadece kılıçların süslenmesinden bahsetti. (Ahmed b. Menî')

Hayvanların (Ateşle) İşaretlenmesi

2235. el-Abbâs b. Abdülmuttalib, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in hayvanları yüzden işaretlemeyi yasakladığını nakletmiştir. Bu nedenle el-Abbâs: "Ben hayvanı iki arka çıkıntısından işaretlerim" derdi. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [163]

2236. Talha'nm iki oğlu Yahya ve İsa babalarından nakledíyorlar: Resûlullah (saîlallahu aleyhi vesellem)'in yanından bir deve geçti. Deve yüzünden işaretlenmişti. Resûlullah (sallallahu aleyhi-vesellem) buyurdu ki: "Keşke bu devenin sahiplen ateşi bu hayvandan uzak tutsalardt." Ben de dedim ki: "Hayvanı işaretleyecek olsam, mutlaka yüzünden başka bir

yerden işaretlerim." Daha sonra hayvanını kuyruk sokumu bölgesinden işaretledim. (Ebû Ya'lâ) [164]

Helal Giyimin Güzelliği

2237. Sellâm b. Ebî Mutî'nin azadlı kölesi Ömer naklediyor: Bekr b. Abdullah el-Müzenî'nin Basra mescidinde şunları söylediğini işittim: Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem) iyi giyinen ashabı, iyi giyinmeyenlerin hakkında yaralayıcı şeyler söylemezlerdi. İyi şeyler giyinmeyenler de, iyi giyinenler hakkında yaralayıcı şeyler söylemezlerdi. (Abdullah b Ahmecl bunu babasının Kİtâbu'z-Zühcladlı eserine yaptığı ilaveler içinde tahrîc etmiştir)

KURBAN VE AKİKA KİTABI

2238. Kerz b. Ebî Kesîr naklediyor: Yahya b. Ya'mer Horasan'da iken şöyle fetva verirdi: "Kişi kurban satın aldığı ve onu kurban etmeye niyetlendiği zaman, Zilhicce ayma girdiği an onu kurban edinceye kadar kurbanının kılını/yününü ve tırnaklarını kesemez." Katâde der ki: Bu fetvayı Saîd b. el-Müseyyib'e zikrettim: "Evet öyledir" dedi. Ben: "Neye binâen bunu söylüyorsun?" diye sorunca: "Muhammed (saüallahu aleyhi vesellern)'in ashabına binâen" dedi. [165]

Derim ki: Hadisi İmam Müslim, daha başka iki tarikten Saîd b. el-Müseyyib'den, o da Ümmü Seleme'den rivayet etmiştir. (Müsedded)

2239. el-Mu'temir b. Süleyman naklediyor: Babamın şöyle dediğini işittim: İbn Şîrîn, Zilhicce ayı girdiğinde kişinin, kurbanın yününü/kılını almasını (kesmesi, koparmasını) mekruh sayardı. Hatta çocukların, kurbamn saçlarından kılları yolmasını da hoş karşılamazdı. (Müsedded)

2240. Ebu'd-Derdâ naklediyor: Resûlulîah (salMahu aleyhi veseiiem)'e siyah karışımlı beyaz iki körpe semiz koç hediye edildi, O da onları kurban etti. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [166]

2241. Câbir b. Abdullah naklediyor: Resûlulîah (saMahualeyhivesdlem)'e siyah karışımlı beyaz renkte, İri, boynuzlu ve iğdiş edilmiş iki koç getirildi. Birini yatırdı ve: "Bismillah vallahu ekber, Allahım, hu kurban Muhammed ve O'nun ailesi içindir" deyip kurban etti. Sonra ikincisini yatırdı ve: "Bismillah vallahu ekber, bu da Muhammed, ümmeti ve sent Allah olarak tanıyıp birleyen ve benim risâleîi tebliğ

ettiğime şalüd olan herkes için kurbandır" deyip kurban etti. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [167]

2242. Ubâde b. Nusey nakılediyor: Resûlulîah (sallallahu ale^ıi veseüem) buyurdu ki: "Kefenin en iyisi iki kat olanıdır. Kurbanların da en iyisi boynuzlu olan koçtur." (İbn Ebî Ömer) [168]

2243. İmrân der ki: "Ailemin bin kuzusu olsa, kurbanlık için en körpe ve semizini seçer ve kurban ederim." (Ebû Ya'lâ)

2244. Câbir, kurbanı müslüman kişiden başka kimsenin kesmesini hoş karşılamazdı. (Ahmed b. Menî')

2245. Yûnus, el-Hasan'dan aynı sözü rivayet etmiştir. (Ahmed b. Menî')

2246. İbrahim ve Atâ'dan bu hususu hoş karşılamadıkları nakledilmiştir. (Ahmed b. Menî')

2247. Kâbus, babasından, İbn Abbâs'ın aynı şeyi dile getirdiğini rivayet etmiştir. (Ahmed b. Menî') [169]

2248. Tâvûs, Mücâhid ve eş-Şa'bî'den bu hususu hoş karşılamadıkları nakledilmiştir. (Ahmed b. Meni')

2249. Âmir (eş-Şa'bî) nakılediyor: İbn Ömer'e bir sığır veya devenin yedi kişi için kurban olup olamayacağını sordum. Bana: "Nasıl? Hayvanın yedi canı mı var sanki?" diye karşılık verdi. Ben dedim ki: "Kûfe'de bulunan Muhammed (saMiahu aleyhi vesellem)'in ashabı bana böyle fetva verdiler, bana: <Olur> dediler, zira Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekir ve Ömer'in böyle buyurduğunu söylediler." Bunun üzerine îbn Ömer: "Ben bilmiyorum" dedi. (Ebû Bekir b.EbîŞeybe) [170]

2250. Ukbe b. Suhbân der ki: İbn Ömer'e: "Bir sığır kurban eden kişi, derisini satıp tasadduk edebilir mi?" diye sordum. Bana: "Bir sakıncası yoktur" cevabını verdi. (Müsedded) [171]

2251. Câbir der ki: "Koç kurban etmeye gücün yoksa körpe bir keçi kurban edebilirsin." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe} [172]

2252. Ebû Cuhayfe der ki: Bir adam Resûlullah (saMlahualeyhivesdlem) bayram namazını kılmadan önce kurbanını kesti, Resûlullah (saüaöahu aleyhi vesellem) ona: "Bu, kurban yerine geçmez" buyurdu. Bunun üzerine adam: "Yâ Resûlallah! Yanımda genç semiz bir kurbanım var! dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: O sadece bir kişi için kurban olur" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [173]

2253. Ebû Hureyre naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi veseBan) ile beraber otururken bir adam semiz, yaşlı bir keçi ile çıkageldi. Bir de adamın yanında zayıf ufak tefek bir koyun vardı. Adam: "İşte zayıf, ufak bir koyun ve işte semiz yaşını almış bir keçi. Keçiyi kurban edeyim mi?" diye sordu.. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: "Onu kurban et, zira en iyisini Allah'a ada!" buyurdu. [174]

2254. Ebû Talha naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), siyaha çalan beyaz iki koç kurban etti. Birincisini kurban ederken: "Bu, Muhammed ve ailesi için"; ikincisini kurban ederken de: "Bu, ümmetimden bana iman eden ve beni tasdik edenler içindir" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [175]

2255. Hz. Ali, Resûlullah (sallallahu aleyhi veseHem)'in Fatıma'ya şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "ÂTa/& ve kurbanına tanık ol, zira ondan akan her bir kan damlası senin bir günahın için mağfiret olmayacak mı?

Kıyamet günü ondan akan kan ve ondan çıkan etin yetmiş katı senin terazine konmayacak mı?" Ebû Saîd el-Hudrî: "Bu husus sadece Muhammed ailesi için rnidir? -ki kendilerine özel yapılan her türlü hayra layıktırlar- yoksa hem Muhammed ailesi, hem de bütün insanlar için mi geçerlidir?" diye sorunca: "Tam aksine hem Muhammed ailesi, hem de bütün insanlar için geçerlidir" cevabını verdi. (Ahmed b. Meni1 ve Abd b. Humeyd) [176]

2256. Medine halkının müezzini İbrâhîm, babasından naklediyor: Ebû Hureyre'yi namazgahta görmüştüm. İki adama: "Yanınızda kurban edeceğiniz bir şey yok mu?" diye sordu. Onlar da: "Hayır yok" dediler. Onları alıp evine götürdü, koyunlarını çıkarıp kurban etti ve: "Allah, Ebû Hureyre'den ve falanca oğlu falancadan ve falancadan kabul buyursun" dedi. Sonra hayvanın ciğerini (yahut bir kısmını) aldı ve onlarla beraber pişirip yedi. Daha sonra hayvanı üçe taksim edip, ikisini o kişilere, birisini de kendi evine ayırdı. [177]

2257. Ukayl b. Talha, Ebu'l-Hasîb'den naklediyor: Bir adam, İbn Ömer'e kurbanların evsafını sordu. İbn Ömer şu cevabı verdi: "Gözle görülür körlüğü olanı, gözle görülür topallığı bulunanı, fark edilir mahiyette hasta ve fark edilir derecede zayıf olan kurbanı mekruh görür ve onu kurban etmem. [178]

2258. eş-Şa'bî der ki: "Ebû Bekir ve Ömer, hac mevsimine tanık oldular, ancak kurban kesmediler."

2259. İbrâhîm (en-Nehaî) der ki: "Hz. Ömer hac ediyor, arkasından da kurban kesmiyordu." Yine İbrâhîm der ki: "Ashâb-ı kiram yanlarında para ve altın olduğu halde hac eder ve kurban kesmezlerdi." (MÜsedded) [179]

Akîka (Kurbanı) ve Doğan Çocuğa Yapılacaklar

2260. Câbir, Resûlullah (saMlahualeyhivesellem/in Hasan ve Hüseyin için akîka kestiğini rivayet etmiştir. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [180]

226l. Enes, Peygamber (sallallahualeyhi vesellem)'in Hasan ve Hüseyin için iki koç akîka kestiğini nakletti. (Ebû Ya'lâ) Bezzâr der ki: Cerîr b. Hâzım'a bu rivayette tâbi olan kimseyi bilmiyorum. [181]

2262. Âişe der ki: İbnu'z-Zübeyr'i Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem/e getirdim, bir hurma çiğneyip ona yedirdi ve: "Bu, Abdullahtır, sen de Ümm-ü Abdullah (Abdullah'ın annesi) künyesini kullanacaksın" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybey) [182]

2263. Hüseyn (bir rivayette Hasan diye geçmiştir.) der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) buyurdu ki: "Kİının bir çocuğu doğar da sağ kulağına ezanı, sol kulağına da kameti okursa, ümmü's-sıbyân (hastalığı) ona zarar vermez." (Ebû Ya'lâ) [183]

2264. İbn Abbâs, akîka hakkında şöyle der: "Erkek çocuk için iki koç, kız için (kesilen) bir koçtur." (Müseddecl)

2265. Âişe der ki: (Akîka) Erkek çocuk için birbirine eşit iki kuzu, kız için bir kuzudur.

Resûlullah (sallaUahu aleyhi veseilem) Hasan ve Hüseyin için doğumlarının yedinci günü ikişer kuzu akîka kesti, saçlarının traş edilmesini emretti ve şöyle buyurdu: "Allah'ın adıyla kesin ve: <Bismülah Allahu

Ekber, Allahım senden aldık, sana veriyoruz,, bu falancanın akikasıdır> deyin," Cahiliye döneminde bir pamuk alınır, akîkanın kanma batırılır, sonra da bebeğin alnına konurdu. Resûlullah (sallallahu akyhi veseilem) kan yerine güzel koku sürmemizi emretti. (Ebû Ya'lâ) [184]

HAYVAN KESİMLERİ

Ceninin Kesilmesi

2266. İbn Ömer der ki: "İçindeki kan aksın diye cenin de boğazlanır. (Müsedded) [185]

2267. Abdullah b. Ka'b b. Mâlik, babasından naklediyor: Peygamber (sallallahu aleyhi veîellem)'e kurbanın karnındaki cenini sordum: "Onun kesilmesi annesinin kesilmesi gibidir (yani ceninin kesilmesi gerekmez)" buyurdu. (Ahmed b. Menî') [186]

Hayvan Kesimleri

2268. et-Tev'eme'nin azadlı kölesi Salih naklediyor: Ebû Hureyre'nin şöyle dediğini işittim: "Koyunun gördüğü bir konumda bıçağı bilemek hoş karşılanmamıştır." (Müsedded)

2269. Hasan, sünnetsiz olan bir kesicinin bu kesiminde bir sakınca olmadığını ifade ederdi. (Ebû Ya'lâ) [187]

Azı Dişi Olmayan Hayvanların Hükmü

2270. İbrahim (en-Nehaî), bir gün hummaya/sıtmaya yakalandı, kendisine tilki eti tavsiye edildi, ancak onu kerih gördü ve: "O yırtıcıdır"

dedi. (Müsedded)

2271. Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem)'e bir tabak içerisinde keler (eti) getirildi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Yiyin, ben ondan hoşlanmıyorum" buyurdu. {Müsedded)

2272. Meymûne naklediyor: Bize bir keler hediye edildi. Onu pişirdim. Daha sonra akrabalarımdan iki zat geldi. Onlara ikram ettim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) misafirler yerken eve geldi. Elini tabağa koyup geri kaldırdı ve: "Bu nedir?" diye sordu. Ben: "Bana hediye edilen bir keler, onu pişirdim" dedim. Bunun üzerine Resûîullah (sallaüahu aleyhi vesellem) elindeki şeyleri tabağa bıraktı, iki misafir de ellerindeki keleri bırakmaya kalkınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara şöyle buyurdu: "Siz yiyin, Zİra sız Necid'illersiniz ve bunu yersiniz, biz ise Tihâme'liler bundan hoşlanmayız. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [188]

2273. İbn Abbâs'ın rivayetine göre Meymûne dedi ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yemediği etten ben de yemem." (Ahmed b. Menî') [189]

2274. Semura naklediyor: Resûlullah (sallallahıı aleyhi vesellem) ashabına konuşma yaparken bir bedevî geldi. Bedevî, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in konuşmasını kesti ve: "Yâ Resûlallah! Keler hakkında ne dersin?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "İsrail oğullarından bir topluluğun çehreleri başka bîr varlığa biiründürüldü. Hayvanlardan hangisinin bu gazaba uğradığını bilmiyorum," (Ebû Bekir b, Ebî Şeybe) [190]

2275. el-Berâ b. Âzib naklediyor: Resûlullah (saibllahu aleyhi vesellem)'e bir keler getirildi, bunun üzerine şöyle buyurdu: "Bir topluluğun

çehreleri başka bir varlığa biiründürüldü..." (el-Hâlİs) [191]

2276. Ebu'1-Alâ der ki: "Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) sofrasında keler eti yenilmiş; buna rağmen O, bunu yasaklamamıştır."

(Keserken) Allah'ın Adını Anmak

1177. Câbir, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kim Allah'tan başka birisinin adıyla telbiye getirirse Allah ona lanet eder, kim de bana, söylemediğim bir şeyi iftira etmeye kalkarsa aynı şekilde Allah onu lanetlemiştir..." (Ebû Ya'lâ) [192]

Köpeklerin Öldürülmesi

2278. Ebû Râfı'nin kızı naklediyor: Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) Ebû Râfı'ye ucu mızraklı bir değnek verdi ve Medine köpeklerini öldürmesini istedi. Bir köpek hariç tümünü öldürüp Resûlullah (saMahualeyhivesellem)'e geldi. Ona tekrar kalan bir köpeği öldürmesini emretti. (Ebû Dâvud, el-Hâris ve Ebû Ya'lâ)

2279. Ebû Rafı' der ki: Cebrail gelip Resûlullah (salhltehu aleyhi vesellem)'den içeri girmek için izin istedi. Resûlullah (salkllahu aleyhi vesellem) izin verdi, ancak Cebrail ağırdan alıp içeri girmedi. Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) cübbesini giyinip ona doğru kalktı, Cebrail

kapıda bekliyordu. Resûlullah (sallaUahu aleyhi vEsellem): "Buyur içeri gir!" dedi. Cebrail de: "Evet buyur ettin ya Resûlallah! Ancak biz içerisinde resim ya da köpek olan eve girmeyiz" dedi. Bunun üzerine evleri araştırıp birisinde bir köpek yavrusu buldular. Ebû Rafı' der ki: Bunun üzerine Resûlullah (tallallahu aleyhi vesellem) ertesi sabah Medine'de öldürülmedik köpek bırakmamamı istedi. Ben gidip ne kadar köpek varsa öldürdüm. Medine'nin dışında oturan bir kadın vardı, yanında da bir köpek bulunuyordu. Sanki içimden kadına acıdım ve köpeğini öldürmedim. Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem)'e gelip durumu aktardım. Bana o kalan köpeği de öldürmemi emretti. Dönüp o köpeği de öldürdüm. Bunun üzerine insanlar: "Bu öldürülmesini emrettiğin hayvanlardan hangisini beslemek bizim için helâl olur?" diye sordular. Bunun üzerine: "Allah'ın size öğrettiğinden öğreterek yetiştirdiğiniz av hayvanları.[193] âyeti nazil oldu. {Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [194]

2280. Zeyd b. el-Hubâb, Mûsâ b. Ubeyde'den yukarıdaki hadisin tamamını rivayet etmiş ve şu ilavede bulunmuştur: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesetlem) buyurdu ki: "Kişi, Allah'ın ismini anıp eğitilmiş köpeğini avın üzerine salarsa, köpek ondan yemedikçe avını yiyebilir." (Ebû Ya'lâ)

2281. Ebû Rafı', Resûlullah (sallaîlahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Ey Ebû Rafı! Medine'nin bütün köpeklerini öldür!" Ravi der ki: Ebû Râfİ', Medine'nin Bakî bölgesinde köpekleri olan bir kadın tayfası ile karşılaştı. Kadınlar ona: "Ey Ebû Rafı'! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adamlarımızı cihada gönderdi, bu köpek te Allah Teâlâ'dan sonra bizi korumaktadır. Allah'a yemin olsun ki, bizden birimiz kalkıp

müsade etmedikçe yabancı birisi bizim bahçemize giremez. Bu durumu Peygamber (sallallahu aleyhi vesel]em)'e hatırlatmanı istiyoruz" dediler. Ebû Râfi' gidip Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e bu durumu bildirdi, ancak Resûlullah (sallallahu aieyhi vesellem): "Ey Ebû Râfi'! Onu öldür, zira o kadınları Allah Teâlâ korur" buyurdu. (el-Hâris ve Ebû Ya'lâ) [195]

2282. Ebû Râfi' bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana köpekleri öldürmemi emretti. Şehre inip gördüğüm her köpeği öldürdüm. Gezinen bir köpek gördüm, onu öldürmeye gittiğimde evin içinden bir insan: "Ne yapmak istiyorsun?" diye sordu. Ben: "Bu köpeği öldüreceğim" deyince bana şunu söyledi: "Ben yalnız bir kadınım, bu köpek de beni yırtıcı hayvanlardan koruyor ve evin bahçesine doğru gelenleri bana haber veriyor." Bunun üzerine ResûluUah (sallallahualeyhivesellem)'e gelip O'na bu durumu aktardım, bana onu da öldürmemi emretti. (Ebû Yala)

Köpek Edinmenin Yasaklanması

2283. Abdullah (b. Mes'ûd), Resûlullah (sallallahu aleyhi vsellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Hayvanları gözetlemek veya avlanmak maksadı olmaksızın kim köpek beslerse, her gün ecrinden/sevabından iki kırat eksiltilir." (Ebû Ya'lâ) [196]

Kurt

2284. Abdülmelik b. Umeyr, el-Hâris b. Ka'b oğullarından Ebû'l-Evber adlı bir adamdan naklediyor: Ebû Hureyre'nin yanında oturuyordum, bize bir olay nakledip arkasından şu hadisi rivayet etti: Resûlullah (saüaUahu aleyhi veseUem) bir gün dışarıdaydı, biz de yanında oturuyorduk. Bir de baktık ki, bir kurt geldi, Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem)'in önüne çömelip kuyruğunu salladı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Bu kurttur, üstelik kurtların temsilcisidir. Mallarınızdan buna ne tahsis etmeyi uygun görürsünüz?" diye sordu. Oradakiler de: "Hayır yâ Resûlallah! Malımızdan hiçbir şeyi ona uygun görmeyiz" dediler. Daha sonra oradakiler kalkıp kurdu taşladılar, kurt ta uluyarak gerisin geriye döndü. Resûlullah (sallallahu aleyhi üç kez şöyle buyurdu: "Kurt, nedir kurt. " (Ebû Ya'lâ) [197]

Arı ve Sinekler

2285. Enes b. Mâlik, Resûlullah şöyle buyurduğunu, nakleder: "Sineğin yaşam süresi kırk gecedir, anlar hariç bütün sinekler ateştedir/cehennemdedir." (Ebû Ya'lâ) [198]

2286. Enes benzer bir hadisi rivayet etmiş, ancak: "arılar hariç" ifadesini nakletmemiştir. (Ebû Ya'lâ)

2287. Mücâhid, İbn Ömer'den Resûlullah (saMahu aJeyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "An hariç bütün sinekler ateştedir." Mücâhid arının öldürülmesini hoş kar sıkmazdı. [199]

2288. Leys, Mücâhid'den, o da İbn Ömer'den, Resûlullah (sülallahu aleyhi veseJlem)'den benzer bir hadisi rivayet etmiş; ancak Mücâhid'in sözünü zikretmiştir. (Ebû Ya'lâ)

Beyaz Horozun Fazileti

2289. Enes, Resûlullah (sallaîlahualeyriveseUem/in şöyle buyurduğunu nakleder: "Horozun ötüşü ve kanatlarını çırpması, onun rükûya varması ve secde etmesi hükmündedir." (el-Hâris)

2290. Aişe ve Enes, Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem)'den naklediyorlar: "Beyaz horoz benim arkadaşım, arkadaşımın arkadaşıdır ve düşmanımın da düşmanıdır." (el-Hâris)

2291. Ebû Zeyd el-Ensari benzer bir hadisi rivayet etmiş ve şu ilavede bulunmuştur: "Sahibinin ve çevresindeki dokuz evin bekçiliğini yapar." Ayrıca o, horozu gece eve yanma alırdı. (el-Hâris) [200]

Yenilmesi Mekruh Olan Şeyler

2292. Ebû Matar der ki: Camiden çıktım, bir de baktım ki arkamdan birisi sesleniyor. "Bu kim?" dedim. Bana: "Ali'dir" dediler. Peşinden yürüdüm, balıkçılar çarşısına geldi ve: "Bizim çarşımızda su yüzüne çıkan ölmüş balıklar satılmaz" buyurdu. (İshâk) [201]

2293. Hemmâm b. Süheyl, ismini açıkça zikrettiği bir zattan şunları naklediyor: Ammâr b. Yâsir'i: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)1 in

beyaz devesi üzerinde gördüm: "Nerede kasaplar?" diye seslendi. Oradakiler: "İşte şunlar" karşılığını verdiler. Ammâr: "Ben sakatatı yememeniz konusunda size Allah Resulünden bir elçiyim." [en-Nadr (b. Şumeyl) der ki: "Sakatatla dalakları kastetmiştir.] Daha sonra Ammâr: "Nerede balıkçılar?" diye seslendi. Etraftakiler: "İşte şuradalar" karşılığını verdiler. Ammâr onlara kadar gidip: "Yılan balığını yememeniz konusunda size Allah Resulünden bir elçiyim." (İshâk) [202]

İbn Ömer'in balık ile ilgili hadisi Mâide sûresinin tefsirinde gelecektir.

2294. İbn Abbâs naklediyor: Resûîullah (saMahu aleyhi vesellem) ile beraber teyzem Meymûne'nin evine girdik. Teyzem: "Sana Ümmü Atîk'in torununun hediye ettiği bir şeyi ikram edeyim mi?" dedi. Ardından közde pişirilmiş bir keler getirdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem) onu gördüğü zaman üç defa tükürdü, ondan yemedi, ancak bizim yememizi emretti.... (el-Humeydî)1 Hadisi Ahmed, Ebû Dâvud ve daha başka muhaddisler Ali b. Zeyd tarikiyle tahrîc etmişlerdir, rivayetlerinde bu ilave yoktur. [203]

2295. Ebû Umâme der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Hayber günü evcil merkeplerden ve yırtıcı hayvanlardan azı dişli olan hayvanları yememizi yasakladı. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [204]

2296. Selmâ binti Nasr, Benû Murre'den bir adamdan naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUemj'e gelip: "Ya Resûlallah! Malımın çoğu evcil merkeplerden oluşuyor. Onlardan yiyebilir miyim?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: "Onlar ot ve ağaç yaprağı yemiyorlar mı?" diye sordu Adam: "Evet, onu yiyorlar" dedi. Bunun

üzerine Resûlullah (sübllahu aleyhi vesellem): "Onlardan yiyebilirsin" dedi. [205] {Ebû Bekir b, Ebî Şeybe)

2297. Bedir gazvesine iştirak eden Ebû Salît naklediyor: Biz Hayber'de iken Resûlullah (salb]lahua]eyhivesel]em)'in, merkeb eti yenmesini yasaklayan emri geldi. O an kazanlarımız merkep etiyle kaynıyordu, hepsini ters yüz edip döktük. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [206]

2298. Bekr b. Abdullah el-Müzenî kavminden bir adamdan naklediyor: O zat Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e evcil merkeplerin etinin yenilip yenilmeyeceğini sordu. Kendilerine özel bir durumu dile getirdikten sonra Resûlullah (saüallahu aleyhi vesellem) onlara yenmesi konusunda ruhsat verdi. (İbn Ebî Ömer) [207]

2299. Câbir naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) pislik yiyen hayvanın etinin yenmesini ve sütünün içilmesini yasakladı. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

2300. Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Şayet bir kuş vursan, ardından da o kuş dağdan aşağı yuvarlanıp ölse, sakın onu yeme! Zira o kuşun yuvarlanmaktan dolayı ölmüş olmasından endişe ederim. Aynı şekilde bir kuş vursan peşinden de o kuş su içine düşse onu yeme! Zira suyun içine düşmüş olmaktan dolayı öldüğünden/boğulmuş olmasından endişe ederim.! (Müsedded) [208]

Böbürlenmek Gayesiyle Yapılan Yemeğin Yenmemesi

2301. Ebû Hureyre ve îbn Abbâs naklediyorlar: Resûlullah (salkllahu aleyhi vesellem) bize bir hutbe irâd etti... Bu konuşmasında şunları da ifade

etti: "Kim riya ve gösteriş gayesiyle bir yemek yedirirse, Allah Teâlâ ona cehennem irininden yedirecek ve bu yemek, Allah Teâlâ insanlar arasında hükmedinceye kadar o kişinin karnında ateş olacaktır." (el-Hârİs) [209]

2302. el-Cârûd bildiriyor: Benû Rabâh kabilesinden kendisine İbn Usâl denilen bir adam vardı. Bu adam şairdi. Bu zât, şair el-Ferazdak ile Küfe dışında bir su kaynağı kenarında bir müsabakaya girdi. Buna göre galip gelen taraf suya vardığı zaman yüz deve kesecekti. Develer suya vardığında ikisi kılıçlarını alıp onları kesmeye başladılar. İnsanlar merkeplerine ve katırlarına binerek kesilen etlerden istifade etmek üzere yola çıktılar. O sırada Ali b. Ebî Tâlib de Kûfe'deydi. Resûlullah (sallallahualeyhivesellem)'e ait olan katırına binip insanların peşine düştü ve onlara: "Ey insanlar! Bunların etlerinden yemeyin, zira Allah'tan başka birisi adına kesilmişlerdir" diye seslendi. [210]

Hayvanların Kesimi

2303. Zeyd b. Vehb el-Cühenî der ki. Ebû Zer'e hayvanların kesimini sorduk. Bize şöyle dedi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'le beraber iken birimizin bineği tembelleştiği ve takatten kesildiği zaman onu keskin merve taşıyla göz ile kulak arasındaki damardan yarala(mak suretiyle keser)dik." (İshâk)

2304. el-Hasan (el-Basrî')nin hayvanın kesimi anında şöyle dediği nakledilir: "Bismillah vallahuekber. Allahım! Senden aldık, sana kesiyoruz, falancadan kabul buyur!" îbn Şîrîn de içinden gelen şeyi söylerdi. Kesim anında (sadece): "Bismillah" derdi. (Müsedded) [211]

2305. Enes hayvanı kestiği an: "Bismillah vallahuekber" derdi. (Müsedded) [212]

2306. Râşid b. Sa'd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Başka bir şeyi kastetmedikçe Bismillah deınese de müslürnanın kestiği helâldir, avlanmada da durum aynıdır. " (el-Hâris) [213]

2307. es-Salt, Resûlullah (salbl]ahualeyhive3ellem)'iıı şöyle buyurduğunu bildirir: Allah'ın ismini ansın, İster anmasın müslümamn kestiği helâldir; şayet müslüman anarsa, Allah'ın isminden başkasını anmaz." (Müsedded) [214]

2308. İbn Abbâs der ki: "Müslüman eğer keser ve Allah'ın ismini anmayı unutursa kestiğinden yesin, zira müslümamn kendisinde Allah'ın isimlerinden bir isim vardır." (el-Humeydî) [215]

2309. el-Abbâs b. Abdülmuttalib, Resûlullah fsallalbhu aleyhi vesellem)'in hayvanları yüzden işaretlemeyi men ettiğim nakletmiştir. Onun için el-Abbâs şöyle der: "Ben, hayvanı iki arka çıkıntısından işaretlerim." (Ebû Dâvud et-Tayalisi ve Ebû Yala) [216]

2310. Ebû Saîd der ki: Resûlullah (sallallahi aleyhi vesellem) iki göz arasında bir yerden işaretlenmiş bir merkep gördü, bunu çok yadırgadı ve sahibi hakkında ağır ifadeler kullandı.

Bu îbn Müshir'in lafzıdır. Diğerinde ise şu ilave yer almıştır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hayvanın yüzüne vurulmasını (veya yüzünden işaretlenmesini) yasakladı. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [217]

2311. İbn Ömer der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) at ve diğer hayvanların iğdiş edilmesini yasakladı." İbn Ömer der ki:

"Yaratıkların çoğalması iğdiş edilmemesiyle mümkündür." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [218]

Koyunların "Bereket" Diye İsimlendirilmesi

2312. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) koyunları kastederek bir adama şöyle buyurdu: "Evinde kaç bereket var?" (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

2313. Ümmü Hâni'nin azadlı kölesi Ümmü Râşid naklediyor; Hz. Ali, Ümmü Hâni'nin evine geldi. Ümmü Hâni ona: "Ebu'l-Hasan'a yemek ikram edin" dedi. Devamında der ki: Ona evde olanlardan bir şeyler ikram ettim. Hz. Ali bana: "Niçin evinizde bereket göremiyorum" dedi. Ümmü Hâni: "Bu bereket değil midir?" diye mukabelede bulununca Hz. Ali: "Ben bunu kastetmiyorum, yani evinizde koyun yok mu?" dedi. Bunun üzerine dedim ki: "Allah'a yemin olsun bizde koyun yoktur." (Müsedded)

AVLANMA KİTABI

Avlanmaktan Hoşlanmak

2314. Ebû Hureyre der ki: "Bu asamla/degne^le dağlara onunla yabLi hayvanlılar avlanmayı isterdi.[219]

Yay, Eğitimli Köpek ve Daha Başka Yolla Avlanan Hayvanlann Yenilmesinin Hela. Olduğu

2315. Amr b. Şuayb, Ensar'dan bir kişiden -İd zannediyorum- naklediyor: Bir gün yayım, ahp bazı kestiğlm kuşlar olduğu gibi yetişemediklerim de oldu. bn Mes Zeyd b Sâbi've Huzeyfe b. el-Yeman ile karşnaştım ve boğazladık anm, ay.rm ya başladım. Bana: "Bu nedir?" diye sordular. Ben: Bunlar• boğazladıklarım, bunlar da boğazlamadan önce ölen kuşlar dedim hepsini karıştırdılar ve şöyle dediler: Resûlullah (salbllahu al) buyurduğunu işittik: "Attığın okun eseri olan her şeyi ye! [220]

2316. Ebû Râfi, Resûlullah (saBallarm aleyhi veseüem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kişi av köpeğini avının arkasına salar, sonra da Allah'ın ismini anarsa, av köpeği ondan yemedikçe avından rahat rahat yesin." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [221]

2317. Hasan (el-Basrî), av için kullanılan doğan ve şahinin avından yemesi halinde etin yenebileceğini ifade etmiştir. (Müsedded)

2318. İbrahim (en-Nehaî), doğan ve şahin (avı) ile ilgili olarak şöyle demiştir: "Onlar tuttukları avdan yerlerse bile sen o avı ye, zira onların eğitimi yemeleridir."

2319. Hayseme der ki: "Kartal, şahin ve doğan av(cı) hayvanlanndandır. (Müsedded)

2320. İbrâhîm b. Uyeyne der ki: Atâ'ya, eline geçirdiği rasgele bir nesne ile avlanan kimsenin durumunu sordum, şöyle dedi: "Vurduğu nesne ile avlanırsa vurduğu yenir." (Müsedded) [222]

Avın Ağ Kuran Kişi İle Yakalayan Kişi Arasında Taksim Edilmesi

2321. el-Kâsım b. Muhavvel el-Behzî es-Sülemî naklediyor: Hem Cahiliye, hem de İslam dönemini idrak eden babamın şöyle dediğini işittim: Bir gün bana ait ağları Ebva bölgesinde kurdum. Ağın birine bir kuş takıldı, ancak ardından uçup kaçtı. Peşine takıldım, bir adamın onu yakaladığını gördüm. Adamla münakaşa ettik, sonra da Resûlullah (sallallahu aleyhi veseEem)'e gitmeye karar verdik. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'i, Ebva'da bir ağacın gölgesinde dinlenirken bulduk. O'na meseleyi arz ettik; kuşun yarısının bana, yarısının o kişiye ait olduğuna hükmetti. (Ebû Ya'İâ) [223]

Deniz Avının Kesilmeden Yenilmesinin Helal Olduğu

2322. Amr b. Dînâr ve Ebu'z-Zübeyr, (Kadı) Şurayh'ın şöyle dediğini işitmişlerdir: "Denizden elde edilen her şey kesilmiş hükmündedir." Bunu Ataya söyledim: "Kuşa gelince onun kesilmesi gerektiğini düşünüyorum" dedi. (Müsedded) [224]

2323. Ebû Bekir'in azatlı kölesi naklediyor: Ebû Bekir: "Denizden çıkan her hayvanı yiyiniz, zira Allah Teâlâ onu sizin için kesmiştir" dedi. [225] (Müsedded)

2324. İbn Ömer, Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem)'in söyle buyurduğunu nakleder: "Deniz, ve kara hayvanlarından akan kam olmayan her hayvanın kesimi söz konusu değildir." (Ebû Ya'lâ) [226]

Kesimine Güç Yetirilmeyen Hayvanların Kesimi

2325. Câbir naklediyor: Bir ineğimiz yabanileşti, bir adam eline hançer alıp gözünün alt tarafından ve omuz altı bölgesinden vurup hayvanı baş üstü düşürdü ve boynu kırıldı. Bu durum Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e sorulduğunda şöyle buyurdu: "Eğer evcil inek, yabani inek konumuna düşerse o zaman yabani hayvanı helal kılan şey onu da helal kılar (Yabani hayvan için geçerli olan kesim onun için de geçerli olur) (Ahmed b. Meni') [227]

2326. Câbir der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) döneminde ortak kesmek üzere bir inek satın aldık. İnek kontrolümüzden çıkıp kaçtı ve bir türlü yakalayamadık. Zekvân adında azadlı bir kölemiz eline kılıcını alıp

onu kesmeye koyuldu. Hayvan Küba yakınlarında bulunan es-Simâd bölgesinde dönüp dolaşıyordu. Sonunda bir tepeye sığındı. Hayvan Zekvân'ın yanından geçerken onu boyun bölgesinden kılıçla vurdu, (yahut omuzundan vuruldu) Hayvan yaralanıp yere düştü ve Zekvân onu kesmeden öldü. Ben ve Abdullah b. Sabit b. el-Ciz' birlikte çıkıp Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem)'e gittik. Durumu kendisine arz ettik, şöyle buyurdu: "Yiyiniz, bu hayvanlar elinizden kaçıp giderse onları yabani hükmünde kabul ediniz' (Ebû Ya'lâ) [228]

Aslan Görüldüğünde Yahut Köpek Saldırdığında Okunacak Dua

2327. Hz. Ali, Resûlullah (sallallahu akyhi veseUem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Aslanı görürsen üç defa: Allahu ekber, Allahu Ekber, Allahu Ekber del (tekbir getir) ve şu duayı oku: Eazzü min külli şerrin ve ekber (O her şeyden aziz ve her şeyden büyüktür). Eâzu billahi min şerri ma ehâfu ve ahzar (korktuğum ve sakındığım şeylerin şerrinden Allah'a sığınırım) Böyle demek suretiyle, Allah'ın izniyle onun şerrinden emin olursun. Bir köpek sana saldırdığında ise şu âyeti oku: "Ey insan ve cin topluluğu! Şayet gücünüz yeterse.[229] (el-Hâris) [230]

Gece Vakti Kuş Avlamanın Yasağı

2328. Fâtıma binti'l-Hüseyin b. Ali naklediyor: Babamın şöyle dediğini işittim Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Kuşları

yuvalarında rahatsı: itmeyin, zira gece onlar için emân/güven vaktidir." (el-Hâris) [231]

Zararsız Yılanı Öldürmekten Sakındırma ve Zararlı Yılanın Öldürülmesine Müsaade

2329. İbn Ebî Müleyke naklediyor: Âişe evinde devamlı zararsız bir yılan görüycrdu. Öldürülmesini emretti ve öldürüldü. Gece rüyasında şunları gördü «indisine "Allah'ın müslüman kulunu niye öldürdün?" diye soruldu. 0 da: 'Zğer müslüman olsaydı izinsiz bir şekilde Peygamber'in hanımlarına mutt olmazdı/görünmezdi" dedi. Bunun üzerine kendisine: "Sadece elbiselerin üstünde/tesettürlü olduğu zamanlarda sana göründüğünü bilmiy;: muydun?" denildi. Sabah olduğunda Âişe on iki bin tasaddukta bulu:. (İshâk) [232]

2330. İbn Abbâs naklediyor: Bir adam Peygamber {sallalMıu aleyhi vesellemj'e zararlı yılanların öldürülmesini sordu, şöyle buyurdu: "İnsan ile yılan eş zamanda yaratılmışlardır; insan onu gördüğü zaman ürperir, yılan onu sokarsa vücudunu acıtır, bu nedenle bulduğun yerde onu öldürün." (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [233]

2331. el-Kâsım b. Muhammed, İbn Abbâs'ın şöyle dediğini nakleder: "Yılan en azılı fasıktır, onu öldürün." (el-Hâris) [234]

YEME VE İÇME KİTABI

Yemek Yedirmenin Fazileti

2332. Enes, Resûluliah (sallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kim müslüman kardeşinin açhğıyla ilgilenir; onu doyuncaya kadar yedirir ve kanıncaya kadar içİrirse Allah Teâlâ onun günahlarını affeder." (Ebû Yala) [235]

2333. Leylâ naklediyor: Resûlullah (salblbhu aleyhiveseUem) bize geldi, O'na bir yemek koydum. Orada bulunanların bazıları sofradan uzak durdu. Resûlullah (salbllahualeyhivesellem): "Bunlar neden sofradan çekindi?" diye sordu. Oradakiler: "Oruçludurlar" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (saDallahu aleyhi veseUem): "Kendisi oruçlu olduğu halde yanında yemek yenen kimseye melekler dua eder." (İshâk) [236]

Suheyb'in hadisi, "Az Yeme ve İçmenin Fazileti" bölümünde, içecekler bahsinde zikredilecektir.

Yenilmesi Yasak Olan Şeyler

2334. Abdullah b. Yahya b. Ebî Kesîr, babasından bildiriyor: Bana Ensar'dan bir kişi Resûlullah (saHaUahu aleyhi)'in kalbin iki kulağının/parçasının yenilmesini yasakladığını nakletti.[237] (Müsedded)

Sırtlan

2335. Nâfı, bir adamın İbn Ömer'e, Sa'd'ın sırtlanları yediğini söylediğini, İbn Ömer'in de bunu yadırgamadığını nakleder.[238] (Müsedded)

2336. İbn Cüreyc der ki: Atâ, sırtlanların yenilmesinde bir sakınca olmadığını düşünürdü. (Müsedded)

2337. İkrime nakllediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) pislik yiyen koyunun sütünü yasakladı. (Müsedded)

2338. Câbir naklediyor: Resûlullah (saDallahu aleyhi vesellem) pislik yiyen koyunun etinin yenmesini ve sütünün içilmesini yasak etti. (Ebû Bekir b. Ebı Şeybe) [239]

Çekirge

2339. Câbir naklediyor: Hz. Ömer'in halife olduğu yıllardan birinde çekirgeler azaldı. Bu durum Ömer'e sorulduğunda herhangi bir şey söylemedi ve bu duruma üzüldü. Hemen Yemen'e, Şam'a ve Irak'a birer süvari gönderdi. Kendilerinden o bölgelerde çekirge olup olmadığını gözlemlemelerini istedi. Yemen'e giden süvari Ömer'e bir avuç çekirge getirdi ve önüne attı. Ömer çekirgeleri görünce tekbir getirdi ve şöyle dedi: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Allah Teâlâ bin ümmet yarattı; bunların altı yüzü denizde, dört yüzü ise karadadır. Bu ümmetten ilk helak olacak olan çekirgelerdir, onlar helak olduğu an ipi dağılmış teşbih misali birbiri ardınca helak olur." (Ebû Ya'lâ) [240]

2340. Ümmü Târik der ki: Çekirgenin yenip yenmeyeceğini sormak üzere Ebû Hureyre'ye gittik, kendisi yatıyordu. Ailesi şöyle dedi: "Biz onu yiyoruz; ancak o ne yiyor, ne de bizim yememizi yasaklıyor." (Müsedded) [241]

2341. Zeyneb binti Ka'b naklediyor: Ebû Saîd bizim çekirge yediğimizi görürdü; ne yememizi emreder, ne de bizi sakmdırırdı. Doğrusu tiksindiğinden mi, yoksa mekruh gördüğünden mi yemediğini bir türlü anlamadık. {Müsedded) [242]

2342. İbrâhîm (en-Nehaî), kendisinin çekirgeyi yemediğini ifade etmiştir. (Müsedded} [243]

2343. îbn Ömer der ki: Ömer b. el-Hattâb'ı ağzı sulanırken gördüm. Ona: "Neyin var ey mü'minlerin emîri?" diye sordum. O da: "Canım kızarmış çekirge çekiyor" dedi. (el-Hârİs) [244]

2344. Abdullah b. Ebî Evfâ der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile yedi gazveye çıktık. Azığımız bittiğinde cihaddan dönünceye kadar çekirgeden başka bir şey yemezdik. (Ahmed b. Menî')

Derim ki: Buhârî ve Müslim ile diğer hadis kitaplarında: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'le yedi gazveye çıktık, çekirge yerdik" ifadesine yer verilmektedir.

Ziyafet, Misafirin Ağırlanması ve Susamış Hayvan Sulamanın Sevabı

2345. Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (salMlahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Misafirlik üç gündür, bundan sonraki günler

sadakadır. Ey insanlar! Şuna kulak verin: Misafir üç günden sonra yola koyulsun ve aile halkına ağırlık/sıkıntı vermesin." (Ebû Dâvûd et-Tayâlİsîve Müsedded) [245]

2346. Ebû Hureyre'nin başka bir rivayetinde ibareler şöyledir: "Misafirin ev sahibi üzerinde üç gün hakkı vardır. Üç günden fazlası misafire sadakadır. Misafire düşen bu süreden sonra yola koyulması ve ev halkına sıkıntı vermemesidir." (Ebû Yala)

2347. Abdurrahman b. Ebî Leylâ naklediyor: Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem)'in ashabından bir grup insan yola çıktılar. Azıkları tükenip bir bedevi mahallesine uğradılar. Onlardan ikramda bulunmalarını istediler, ancak bedeviler buna yanaşmadılar. Paralarıyla bir şeyler talep ettiler, bedeviler vine yanaşmadılar. Güç kullanıp onlardan yiyecek bir şeyler aldılar. Bedeviler şikayet etmek üzere Ömer b. el-Hattâb'a gittiler. Ensar bir araya seldiler. Ömer bedevilere şöyle dedi: "Allah Teâlâ'nm, deve ve koyunların memelerinden, gece ve gündüz yarattığı şeyi mi yolculardan esirgiyorsunuz?! fvi bilin ki, yolcu, suya orada ikamet edenden daha önceliklidir/lâyıktır." (Müsedded) [246]

İbn Abbâs'ın, ikramın fazileti ile ilgili hadisi cihad bölümünde zikredilecektir.

2348. el-Mikdâd, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Misafir aç gecelerse, Allah Teâlâ'nın bitirdiği ekinden yahut hayvanların memelerine koyduğu sütten ona ikram edilecek bir şeyler buluncaya kadar ona yardım etmek müslümanların görevidir." (İshâk) [247] el-Mikdâd b. el-Esved'in rivayeti olarak tahrîc edilmiştir. Bu hadisin aslı el-Mikdâm b. Ma'dî Kerib'in hadisinden bilinmektedir. [248]

2349. el-Kâsım b. Muhavvel el-Behzî, babasından naklediyor: Dedim ki: "Yâ Resûlallah! Darda kaldığımız zamanlarda memeleri sütle taşan develerle karşılaşıyoruz (sütlerinden istifade edebilir miyiz?)" Resûlullah (sllallahu aleyhi vesdlem) buyurdu ki: "Ey deve sahipleri! diye üç defa seslenin, şayet birisi gelirse (ondan müsaade alın,) yok eğer gelmezse sütünü sağın ve için. Sonra hayvanı salıverin ve ihtiyacınız dışında olan sütü memelerinde bırakın." Ben: "Yâ Resûlallah! Kayıp/yolunu şaşırmış hayvanlar susadıklarında bize doğru geliyorlar, onlara su verirsek sevap kazanır mıyız?" diye sordum. Buyurdu ki: "Evet, susamış her hayvana su vermek sevaptır." Ben: "Yâ Resûlallah! Bana öğüt verir misin?" diye ricada bulundum, şöyle buyurdu: "Namaz kıl, zekatı ver, orucunu tut, haccını eda et, umreni yap, anne-babana iyi davran, akrabalarınla ilişkini kesme, misafirine ikram et, iyiliği emret, kötülükten sakındır ve hak nerede olursa onunla beraber ol. " (Ebû Ya'lâ) [249]

Yemek Yeme Adabı

2350. Hz. Ali, Resûlullah (saMlahu aleyhi veselktn)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Yemek yiyeceğin zaman tuz ile başlayıp tuz ile bitir; zira tuz yetmiş hastalığa şifadır: Bunların başında cinnet, cüzzâın, alaca, azı diş ağrısı, boğaz ağrısı ve karın ağrısıdır." (el-Hâris) [250]

2351. Salim, babasından (İbn Ömer'den) Resûlullah (saMahu aleyhi veseDem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kim bu etlerden bir şeyler yerse yemekten arta kalan kokuyu gidermek ve yanındakileri rahatsız etmemek için elini yıkasın." (Ebû Ya'lâ) [251]

2352. Ebû Bekir b. Amr b. Hazm naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi meyve ve sebzelerin (kabuksuz olanlarının) soyulmasını taze sakladı. (el-Hâris) [252]

2353. Ebû Seleme, babasından naklediyor: Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem) yemek yemeyi bitirdiğinde şöyle dua ederdi: "Elhamdu lillâhillezî et'amenâ ve sekânâ {Bize yediren ve içiren Allah'a hamdü senalar olsun) velhamdu lillâhillezî kefânâ ve âvânâ (ve yine bize rızkımızı verip, bizi barındıran Allah'a hamdii senalar olsun), velhamdu lillâhillezî en'ame aleynâ ve efdale (ve yine bize ziyadesiyle nimet ve rızık veren Allah'a hamdü senalar olsun), nes'eluhü birahmetihî en yucîrana mine'n-nâr (rahmetiyle bizi ateşten korumasını dileriz O'ndan), ferubbe gayra mekfiyyin lâ yecidu munkaleben ve lâ me'vâ (yeterince rızka sahip olmayan nice kimseler vardır ki, bunlar gidecek yer ve sığınacakları bir barınak bulamazlar)." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [253]

Hadisi Bezzâr, Mahmûd b. Bekr'den, o babasından, o da İbn Ebî Necîh'ten, o ise (adını belirtmediği) bir Mekkeliden rivayet etti ve: "Hadisi sadece bu rivayet zinciri ile biliyoruz" dedi. Ben derim ki: "İbnüVSünnî'nin kitabında Abdullah b. Amr b. el-As'm hadisinden bir şahidi vardır.

2354. Hammâd b. Ebî Süleyman naklediyor: Ebû Burde'nin yanında akşam yemeği yedim, bana şöyle dedi: "Babam Abdullah b. Kays'm rivayet ettiği hadisi sana bildireyim mi? Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Kim yemek yer ve doyarsa, su içer ve suya kanarsa, arkasından Eihamdıt lillâhillezî et'ameriî ve eşbeant ve sekânî fe-ervâni (Beni yedirip doyuran, sulayıp suya kandıran Allah'a hamdü senalar olsun)

derse annesinden doğduğu günkü gibi günahlarından sıyrılır." (Ebû Ya'lâ) [254]

2355. Mücâhid der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sadece bir defasında yaslanarak yemiş, hemen arkasından oturup: "Allah'ın kulu ve Resulüyüm" buyurmuştur.[255] (Müsedded)

2356. Abdullah b. Sa'd, babasından naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in Arc [256] bölgesinden Medine'ye kadar kılavuzluğunu yaptım. Onun yaslanırken yemek yediğini gördüm. (el-Hâris) Muhammed b. Ömer el-Vakıdî'den rivayet edilmiştir, zayıftır. [257]

2357. Ebû Yahya der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Yemeği soğutun, zira sıcak yemekte bereket yoktur. [258] {Müsedded)

2358. Mu'temir naklediyor: Ebû Osman'ın meclisinde bulunan bir zattan babamın şöyle naklettiğini işittim: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e: "En haram ve en çirkin yemek hangisidir?" diye soruldu. Şu cevabı verdi: "Devenin (taşıdığı) şeyden yiyip devenin sana bakmasıdır [259] (Müsedded)

2359. Enes b. Mâlik'e gümüş {yahut altın) bir kâse içerisinde helva getirildi. Enes helvanın yufka ekmeğe sarılmasını emretti, sonra da ondan yedi.[260] (Müsedded)

2360. Câbir, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Selâm vermedikçe kimseyi yemeğe davet etmeyin." {Müsedded) Hadisin senedinde yer alan Muhammed b. Zâzân vardır ki, bu zât zayıftır. [261]

2361. îmrân b. Husayn, Resûlullah (sallaîlahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "San« gelince, ben yaslanarak yemek yemem." (el-Humeydî) [262]

2362. Muhammed b. Musa b. İbrâhîm, babasından1, Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Yemek yiyeceğiniz zaman ayakkabılarınızı çıkarınız, zira bu ayaklarınız için daha rahattır." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [263]

2363. Enes, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Birinize yemek takdim edildiğinde ayakkabıları ayağındaysa onları çıkarsın, zira bu, ayaklar için daha rahat bir pozisyondur. Üstelik bu, sünnettendir." (Ebû Ya'lâ ve el-Bezzâr) [264]

2364. Âişe nakledıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hem ayakta, hem de oturarak yemek yerdi.... (el-Hârîs) [265]

2365. Hişâm babasından (Urve'den) nakledıyor: Hz. Ömer helaya girip çıktı, peşinden kendisine bir yemek getirildi. Kendisine: "Abdest almayacak mısın?" diye sorulduğunda, şu cevabı verdi: "Ben sol elimle istinca eder, sağ elimle yemek yerim." (el-Humeydî) [266]

2366. Âişe nakledıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yemek yemek istediği zaman ellerini yıkardı. (İbn Ebî Ömer) [267]

2367. Enes b. Mâlik der ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) heladan çıktı, peşinden de yemek yedi. Kendisine: "Abdest almayacak mısın?" diye sorulduğunda şöyle buyurdu: "Namaz mı kılacağım ki, abdest alayını?!" (el-Hâris) [268]

2368. Abdullah b. Mes'ûd, Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kim yemeğin başında Allah'ın adını anmayı unutursa hatırladığı an şöyle desin: Bismillâhi evvelehû ve ahirehû (hem başı, hem sonu için Bismillâh). Böyle yaparsa yeniden yemeğine başlamış ve şeytanın yemeğinden nasiplenmesini engellemiş olur." İbn Hibbânhadisi Sahilimde tahrîc etmiştir. (Ebû Ya'lâ) [269]

2369. Abdullah b. Utbe, bir kadından naklediyor: Resûlullah (sallaUahu aleyhi vesellem)'e bir miktar hurma helvası getirildi. Bir bedevi onu üç lokma ile midesine indirdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Şayet bu kişi: Bismillâh deseydi, buradaki herkese yeterdi.

Yİne şöyle buyurdu: "Sizden birisi yemek yerken Bismillâh demeyi unutursa hatırladığı an: Bisrnillâh evvelehu ve âhîrehu desin. [270]

2370. Ümmü Râfi' der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellenı)'e bir miktar un helvası yaptım. Yanında iki adam ile beraber geldi. Onu Resûlullah (saîlallahu aleyhi vesellem)'e takdim ettim. Oradan geçen bir bedeviyi Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yemeğe davet etti, adam helvayı bir çırpıda alacak gibi oldu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Onu tabağa geri bırak ve Allah'ın ismini an ve sonra ye!" buyurdu. Râvi der ki: O adam yedi, karnını doyurdu ve helvanın bir kısmı arttı. (Ebû Ya'lâ)

2371. Hz. Peygamber'in azadlı kölesi Selmâ naklediyor: Bir gün kendisi Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e bir un helvası yapmış ve O'na takdim etmişti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbıyla beraber helvayı yedi. Biraz arttı. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanından bir bedevi geçti, onu yemeğe davet etti, bedevi helvanın tümünü avucuna alacak oldu. Resûlullah (saliallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki:

"Onu tabağa geri koy!" Adam tabağa koydu, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de şöyle buyurdu: "Bismillah de ve alt tarafından yemeye basla!" Râvi der ki: Adam yedi, karnı doydu ve bir kısmı da arttı. (Ebû Ya'lâ) [271]

2372. Enes der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ayakta iken yemek yemeyi yasakladı.[272] (Ebû Ya'lâ ve el-Bezzâr) [273]

Sirke

2373. Enes der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem) şarap (üzüm) sirkesi yedi. (Ahmed b. Menî') [274]

Peynir

2374. İbn Ömer naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e bir peynir parçası getirilip: "Bu, Mecûsilerin yaptığı bir şeydir" denildiğinde şöyle buyurdu: "Üzerine Allah'ın ismini anın ve yiyin. [275]

Derim ki: Bu hadisi Ebû Dâvûd, Amr b. Mansûr tarikiyle bu isnadla ve başka bir lafızla rivayet etmiştir.

2375. Talha b. Ubeydullah peynirin yenmesinde herhangi bir sakınca görmezdi. (Müsedded) [276]

2376. Atâ ve İbn İyâd derler ki: "Mecûsilerin yaptığı peyniri yemekte herhangi bir sakınca yoktur." (Müsedded} [277]

Tuz

Bu konu ile ilgili hadisler "Yemek Yeme Âdabı" bölümünde zikredilmiştir. [278]

Zeytinyağı

2377. Hz. Ali, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Ey AH! "Zeytinyağını ye ve vücuduna sür; zira kim zeytinyağını vücuduna sürerse şeytan ona 40 gece yaklaşmaz. [279] {el-Hâris)

2378. Seleme b. Ebî Seleme, babasından naklediyor: Yanında zeytinyağının anıldığı bir ortamda Hz. Âişe'nin şöyle dediğini işittim: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zeytinyağının yenmesini ve onun vücuda sürülmesini emreder ve şöyle derdi: "O mübarek bir ağaçtandır. " (el-Hârİs) [280]

Karpuzun Yaş Hurma İle Birlikte Yenilmesi

2379. Câbir der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) karpuzu yaş hurma ile yer ve: "Bu ikisi beraber çok lezzetlidir" derdi. (Ebû Dâvûd et-Tayalİsî) [281]

Hurmanın Fazileti

2380. Hz. Ali, Resûhıllah (sallallahu aleyhi vesel]em)'İn şöyle buyurduğunu nakleder: "Halanız hurmaya ikramda bulunun/değer verin; zira o Âdem'in yaratıldığı çamurdan yaratılmıştır ve kendisinden başka aşılanan ağaç yoktur. " Yine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Doğum yapan hanımlarınıza yaş hurma yedirin, yaş hurma bulamazsanız kuru hurma yedirin. Zira Allah nezdinde Meryem binti Imrân'ın altında konakladığı ağaçtan daha şerefli başka bir ağaç yoktur." (Ebû Ya'lâ) [282]

Hindiba

2381. Enes b. Mâlik, Resûlullah (sallallahu aleyhi vese]lem)'in şöyle buyurduğunu bildirir: "Hindibayı yiyiniz ve ondan tiksinmeyiniz; zira hiçbir gün yoktur ki, cennetten bir damla onun üzerine damlamasın!" (el-Hâlis) [283]

Helva

2382. Ubeydullah b. Ebî Abdullah naklediyor: Osman b. Affân bal, yağ, un ve buğdaydan bir helva yapıp, bir çömlek içerisinde onu Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e getirdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bu nedir?" diye sordu. Osman da: "Ey Allah'ın Peygamber'i! Bu, Acemlerin buğday, bal ve yağdan yapıp, onu habîs diye

isimlendirdikleri bir yemek türüdür" dedi. Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ondan yedi. (el-Hâris) [284]

Kim Bir Yemeğe Davet Edilir de Başka Birisinin de Yanında Olmasını İsterse Davet Sahibinden İzin Alsın

2383. Ebû Meysere naklediyor: Adamın biri Peygamber (saUaüahu aleyhi veseîlem/e bir yemek yapıp O'nu davet etti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sa'd'm da bizimle birlikte yemesine müsaade eder misin?" diye müsaade istedi. Ev sahibi de ona müsaade etti. Sonra tekrar adam bir yemek yapıp Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem)'i davet etti. Yine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Sa'd'ın da iştirak etmesine müsaade eder misin?" diye sordu. Adam yine müsaade etti. Daha sonra adam yine bir yemek yapıp Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)' i davet etti. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) üçüncü kez: "Sa'd'ın da bizimle bulunmasına müsaade eder misin O da sizin arkadaşınızdır?" diye sordu. (Müsedded) [285]

Davete İcabet

2384. Ebû Eyyûb şöyle dedi: Adamın biri Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem)'e bir yemek yapıp O'nu davet etti. Orada bulunanlardan biri: "Ben oruçluyum" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki:

"Kardeşiniz bir yemek yapıp sizi davet etmiş; orucunuzu açın, daha sonra yerine bir gün tutun." (Ebû DâvûdveAhmedb. Menî1) [286]

Nafile Oruç Tutanın Yemeğe Davet Edildiğinde Orucunu Bozabileceği

2385. Ebû Saîd bildiriyor: Adamın biri yemek hazırlayıp Hz. Peygamber'! ve ashabım davet etti. Aralarından birisi: "Ben oruçluyum" dedi. Bunun üzerine Allah'ın Resulü (saMahu aleyhi vesellem): "Kardeşin yemek yapıp seni davet etmiş; orucunu boz ve daha sonra onun yerine bir gün tut!" (Ebû Dâvud et-TayâlisîveAhmedb. Menî')

Nimete (Yiyeceğe) Karşı Mütevazi Olmanın Fazileti

2386. Bir gün el-Hasan b. Ali, abdesthaneye girdi. Suyolundan dönerken bir lokma (yahut bir parça) ekmek buldu. Onu yerden alıp üzerindeki kiri giderdi, güzel bir şekilde yıkayıp onu kölesine verdi ve: "Abdestimi aldıktan sonra bana hatırlat!" dedi. Abdestini aldıktan sonra köleye: "Bir parça ekmeği

bana ver!" dedi. Köle: "Efendim, ben onu yedim" karşılığını verince: "O halde git, Allah rızası için serbestsin/hürsün" dedi. Köle ona: "Efendim, hangi şeye binâen beni âzâd ettiniz" diye sorunca şu karşılığı verdi: "Ben Resûlullah (sallaflahu aleyhi veseîlem)'in kızı olan anam Fâtıma'dan, babası Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: Kim necasete karışmış vaziyette bir parça/kınntı ekmek parçası bulur da,

üzerindeki kiri giderir ve onu güzel bir şekilde yıkadıktan sonra yerse, o nimet midesine inmeden Allah Teâlâ onu affeder. Dolayısıyla cennet ehlinden bir kişiyi köle olarak kullanmak istemezdim!" (Ahmed b. Menî')

Hadisin senedinde yer alan Vehb, Kadı Ebu'l-Bahterî'dir ve bu zât yalancılık ve hadis uydurmakla bilinir! Bu hadiste onun iftira ettiği hadislerdendir. Îbnu'l-Cevzî hu hadisi uydurma hadisler içerisinde zikretmiş ve onunla ilgili detaylı bilgiler vermiştir. [287]

Çarşıda Yemek Yemenin Mehruhluğu

2387. Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallu aleyhi - vesellem/in şöyle buyurduğunu işittim: "Çarşıda yemek yemek alçaklıktır. " (Abd b. Humeyd) [288]

Süt İçme Adabı

2388. Ebû Bekir es-Sıddîk naklediyor: Allah'ın Resulü (saUaüahu aleyhi veseUem) bir yerde konakladı, bir kadın da oğluyla beraber bir koyun gönderdi. Koyunu sağdık. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Al bunu annene götür" (buyurdu) Annesi kanıncaya kadar içti. Sonra çocuk bir koyun daha getirdi. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu sağdı ve bana içirdi. Sonra bir koyun daha getirdi, onu sağıp kendisi içti. (Ebû Ya'lâ) [289]

2389. Abdullah b. Busr der ki: Resûlullah (saMahu aleyhi veseUem)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Koyunlarla meşgul olun, zira koyun sütü Allah'ın ikramıdır, onları sağdığınız zaman yormayın ve sütün bir kısmını memelerinde bırakın." (Ebû Ya'lâ) [290]

2390. Muhammed b. Süleyman b. Mesmûl, el-Kâsım b. Muhavvel el-Behzî'den naklediyor: Babamın şöyle dediğini işittim: Ben: "Yâ Resûlallah! Biz aç/muhtaç vaziyette iken develer, memeleri süt dolu vaziyette yanımızdan geçiyor, sütlerinden içebilir miyiz?" diye sordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Sütünü sağıp İç ve arta kalanı memesinde bırak." (Ebû Ya'lâ) [291]

2391. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) içinde içki bekletilen kaptan içmekten kaçınırdı. (İbn Ebî Ömer) [292]

2392. İbn Abbâs der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) mahnûs kaptan [293] içilmesini yasakladı. (Ebû Bekir)

2393. Simâk naklediyor: Amcam beni Ensar'dan bir adamdan alacağını istemek üzere gönderdi. Birisi bir kap içerisinde su getirdi, bir kişi suyu alıp kabın içine nefesini vererek ondan içti. Bunun üzerine bir başkası: "Böyle su içme, zira Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunu yasaklıyordu" dedi. (Müsedded) [294]

2394. İbn Abbâs naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'i su içerken gördüm, üç nefeste içti. Ona: "Ya Resûlallah! Suyu üç nefeste içtin" dedim. O da buyurdu ki: "Evet, üç nefeste içmek daha şifalı ve boğaz için daha faydalı ve sağlıklıdır." (Abd b. Humeyd) [295]

2395. Câbir, Resûlullah (sallallahu aleyhi vese!]em)'in, kişinin doğrudan su kabının ağzından içmeyi yasakladığını nakletmiştir. (el-Hâris

ve Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [296]

2396. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem/in ashabından olan el-Hadramî naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi veselletn) su kabının içine nefes verilmesini yasakladı. Bir gün su kabının içine nefesini veren ve ayakta su içen birine şöyle dedi: "Şayet içtiğin suyu geri kusma imkanın varsa kus!" (Ebû Yala) [297]

Su Vermenin/ İkram Etmenin Fazileti

2397. Tayâlisî der ki: 40 ya da 45 yıl önce Şu'be'den dinledim, Şu'be dedi ki: 40 yıl önce Ebû İshâk bana bildirdi ve dedi ki: 50 yıl önce Kudeyr ed-Dabbî'yi dinledim: Bir adam Resûlullah (sallaüahu aleyhi vesellem)'e gelip: Yâ Resûlallah! Beni cennete sokacak bir ameli bana haber verir misin?" dedi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: "Doğruyu söyle ve artanı/fazlalığı ver" buyurdu. Adam: "Şayet bunu yapmazsam ne yapacağım?" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Yemek yedir ve selam ver" buyurdu. Adam yine: "Şayet bunu yapamazsam ne yapayım?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: "Hiç deven var mı?" sorusuyla karşılık verdi. Adam: "Evet, var" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Develerinden birini al, yanına da su kabı al, sonra da suyu neredeyse hiç bulamayan kimseleri sula. Deven o yolda canını feda ettiği ve su kabın da o yolda delindiği an, sana cennete girmek vacip olacaktır. " (Ebû Dâvûd) [298]

2398. Sa'd naklediyor: Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Kim yanında bulunan fazla suyu vermekten kaçınırsa, Allah Teâlâ da kıyamet günü o kişiyi fazlu kereminden mahrum eder." (Ebû Ya'lâ) [299]

Kâfirin Çok İçmesi Allah'ı Anmamasından Dolayıdır

2399. Saîd b. Yesâr der ki: Cüheyne'li bir adam gördüm, ondan daha iri ve uzun birini görmemiştim. O zâtın şöyle naklettiğini işittim: ResûluUah (saBallahu aleyhi veseîlem)'e herkesi saran bir kriz (kıtlık) döneminde geldim. ResûluUah (saMahu aleyhi veselkm) ashabına buyurdu ki: "İhtiyaç sahiplerini bölüşüp evinize götürün." Herkes birer ikişer kişi alıp gidiyordu. Cüsseli ve uzun boylu oluşumdan dolayı bana yanaşmıyorlardı. Resûlullah (saMahu aleyhi veselkm) elimden tutup beni evine götürdü. Bir koyunu sağdı, ben de sütünü içtim. Sonra bir koyun daha sağdı, onun da sütünü içtim. Derken yedi tane koyunu sağıp sütünü bana ikram etti, ben de içtim. Daha sonra ayrılıp gittim. Ertesi gün müslüman olup Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e geldim, bana bir koyunun sütünü sağdı, ben de doydum. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem)'e: "Ey Allah'ın Resulü! Bugünkü kadar doyup midemi tok hissetmemiştim" dedim. Buyurdu ki: "Mü'ının, bir bağırsağı ile içerken, kâfir yedi bağırsağı ile içer." (EbÛ Ya'lâ) Bu hadis sahîh olup Ahmed onu en son zikredilen merfû kısmı ile bu tarikten rivayet etmiş ve tafsilatıyla nakletmemiştir.

2400. Cehcâh el-Gıfârî naklediyor: Müslüman olmak üzere kavmimden bir topluluk ile ResûluUah (sallallahu aleyhi veseîlem)'e geldik.

Akşam namazını birlikte edâ ettikten sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesilem) buyurdu ki: "İçinizden her biriniz bir arkadaşının elinden tutup onu evine götürsün." Mescid'de ben ve Resûlullah (sallallahualeyhivesellem)'den başka kimse kalmamıştı. Uzun ve iri-yarı biri olmam hasebiyle kimse bana elini uzatrnamışti. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) beni alıp evine götürdü, bir keçinin sütünü sağıp bana verdi, ben de içtim. Derken bana yedi keçinin sütünü sağdı, hepsini içtim. Arkasından bir çömlek yemek getirdi, hepsini bitirdim. Ümmü Eymen: "Bu gece Allah Resulünü aç bırakanı Allah da aç bıraksın!" diye beddua etti. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) ise ona: "Sus ey Ümmü Eymen! O rızkını yedi, bizim rızkımızı da Allah verir" buyurdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in ailesi o gece uyanık sabahladı. Daha sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) ashâbıyla bir araya geldi. Herkes gece olup bitenleri birbirine aktarıyordu. Cehcâh anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) bana yedi keçi sağdı, hepsinin de sütünü içtim, bir çömlek yemek verdi, hepsini bitirdim. O gün akşam namazını Mescid'de kıldıktan sonra yine Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem) buyurdu ki: "Herkes yanındaki kardeşinin elinden tutup onu evine götürsün." Mescid'de Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) ile benden başka kimse kalmamıştı. Uzun ve iri-yarı biri oluşumdan dolayı kimse beni almaya yanaşmadı. Resûlullah (sallaUahu aleyhi veseilem) beni alıp evine götürdü. Bana bir keçinin sütünü sağıp verdi, ben içip doydum. Ümmü Eymen: "Ya Resûlallah! Bu dünkü misafirimiz değil miydi?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) de: "Evet" buyurdu ve şunu ekledi: "O bu akşam mümin bağırsağıyla yedi, dün ise kâfir bağırsağıyla yemişti. Zira

kâfir yedi bağırsağıyla yerken, mümin bir bağırsağıyla yer." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

2401. Ebü Ya'lâ der ki: Bize Ebû Bekir ve Ebû Kureyb, Zeyd b. el-Hubâb'dan söz konusu olayı aktarmadan daha kısa bir metinle naklettiler. [300]

TIP KİTABI

Tedavi Olmanın Emredilmesi

2402. İbn Abbâs, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Ey insanlar! Tedavi olun, zira Allah Teâlâ ölüm hariç yarattığı her derdin/ hastalığın şifasını da yaratmıştır. " (Abd b. Humeyd) [301]

Kust Otu

2403. Câbir der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ümmü Seleme'nin yanma girdi. Yanında genzinden kan sızan bir çocuk vardı, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bu nedir?" diye sordu. Oradakiler: "Boğazı rahatsız" karşılığını verdiler. Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: Çocuklarınıza niçin işkence çektiriyorsunuz; zira birinizin kust-i fİindî otu alıp, onu yedi kez su ile ovması ve hastanın ağzına koyması yeterlidir. " Râvi der ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in dediğini yaptılar ve çocuk şifa buldu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [302]

Tuz

Yemek Yeme Âdabında" geçmişti [303]

Güneşte Oturmanın Yasaklanması

2404. Cafer b. Muhammed, babasından, o da dedesinden Resûlullah (sallalîahualeyhiveseilem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Ey Ali! Güneş'i karşına alıp oturma! Zira Güneş'in karşısında oturmak hastalıktır. Onu arkana alman ise şifadır." (el-Hâris) [304]

Yüksek Ateş İçin Soğuk Su

2405. Alkame b. Abdullah el-Müzenî, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kim yüksek ateşe yakalanırsa, üzerine bir testi soğuk su dokunsun." (el-Hâris) [305]

2406. Enes, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "İçinizden birisi yüksek ateşe yakalanırsa, üç gece seher vaktinde üzerine soğuk su dokunsun." (Ebü Ya'lâ) [306]

Telbine Aşı1

2407. İshâk b. Ebî Talha, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Telbine aşı her derde devadır, " (el-Hâris) [307]

Kına

2408. Enes, Resûlullah (sallallahu aleyhivesellem/in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kına yakın, zira o kokusu güzel olup, baş ağrısını dindirir. " (Ebü Ya'lâ) [308]

Semizotu

2409. Sevr naklediyor: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) semizotunun yanından geçti, ayağında yara vardı. Onunla ayağının yarasını tedavi etti ve şifa buldu. Şöyle buyurdu: "Allah seni mübarek kılsın! Dilediğin yerde bitesin, zira sen, en küçüğü baş ağrısı olmak üzere yetm iş derde devasın. " (el-Hârİs) [309]

Günlük, Mürrüsafî ve Kekik

2410. Enes, Resûlullah (saJlallahu aleyhi vesellemj'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Evlerinizi günlük, mürrüsafî ve kekik ile tütsüleyin." (Ebü Ya'lâ) [310]

Hastalığı Gideren Dua

2411. Ebû Hureyre naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile elele bir yere girdik. Pejmürde kılıklı bir insanın yanından geçti ve: "Falanca, bu başınıza gelen nedir?" diye sordu. Adam: "Hastalık ve keder yâ Resûlallah" cevabını verdi. Bunun üzerine Resûlullah (saJlalbhu aleyhi vesellem): "Üzerinden hastalığı ve kederi yok edecek dua Öğreteyim mi?" diye sordu. Adam: "Hayır, bu beni sevindirmez, zira ben seninle hem Bedir, hem de Uhud gazvesinde bulundum" dedi. Bunun üzerine Resûlulİah (sallallahu aleyhi vesellem) gülümseyip şöyle buyurdu: "Fakir birinin elde ettiği şeyi, Bedir ve Uhud ehli elde eder mi?!" Râvi der ki: Bunun üzerine Ebû Hureyre: "Ya Resûlallah! Buyrun bana öğretin" deyince Resûlulİah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ey Ebû Hureyre! Şöyle de: Tevekkelin ale'l-hayyillezi lâ yemût (Ölümsüz ve her zaman hayatta olan Zât'a dayandım/tevekkül ettim), Eihamdu lillâlahillezi lemyettihiz veleden velem yekun lehû şerikim fılmulki (Hamd, çocuk edinmeyen ve mülkünde ortağı olmayan Allah'a mahsustur...) [311] Daha sonra Resûlulİah (sallallahu aleyhi vesellem) bana geldi, ben iyileşmiştim. Bana: "Nasıl oldun?" diye sordu. Ben: "Ya Resûlallah! Senin bana öğrettiğiniz duayı okumaya devam ediyorum" dedim. (Ebû Ya'lâ) [312]

Susam Yağı

2412. Ebû Cafer (ki o, Muhammed el-Bâkır b. Ali b. el-Hüseyn'dir), Resûlulİah (sallallahualeyhivesellem)'in susam (yağı)nı burnuna ilaç olarak

verdiğini bildirmiştir. (İshâk) [313]

Hastalığın Kefareti, Hastanın Sevabı ve Mü'minin Hastalığa Yakalanmasının Ecrinin Artması Anlamına Geldiği

2413. Abdullah b. Mes'ûd naklediyor: Resûlulİah (sallallahu aleyhi veselfem)'in yanında oturuyordum, tebessüm etti. Biz: "Ya Resûlallah! Niçin tebessüm ettin?" diye sorduk, şöyle buyurdu: "Müslümanın hastalıktan feryad etmesine şaşırıyorum. Hastalıkta aldığı sevabı bilseydi Rabbine kavuşuncaya kadar hasta kalmayı dilerdi." Daha sonra tekrar tebessüm etti ve başını semaya dikti/ Oradakiler: "Ya Resûlallah! Niçin tebessüm ettin?" diye sorunca şöyle buyurdu: "Semadan inen iki meleğe şaşırdım: Onlar her zaman namaz kıldığı yerde bir müminin yanına geldiler ama onu bulamadılar. Allah Teâlâ'ya yükselip: Ya Rabbİ! Falanca kuluna günlük şu kadar, şu kadar sevap yazıyorduk, ancak şu an verdiğin bir hastalığa yakalandı" dediler. Bunun üzerine Allah Teâlâ onlara: O kuluma gece ve gündüz yaptığı amellerin sevabının aynısını yazın ve ondan en. ufak bir şey eksiltmeyin. Sağlıklı iken yaptığı amelden aldığı sevabın aynısını onun hastalığı için de yazın buyurdu.[314] (İshâk ve et-Tayâlisî) [315]

2414. Abdullah b. Mes'ûd, Resûluîlah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kişi için Allah katında öyle bir derece vardır ki, bu dereceye sağlığıyla imtihan olmadıkça nail olamaz, ona sadece o musibetle/hastalıkla ulaşır." (İshâk ve Ebû Bekr b. Ebî Şeybe) [316]

2416. Ebû Burde, Mü'minlerin annelerinden/Peygamber hanımlarından birisinden naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesdlem) rahatsızlandı ve rahatsızlığı çok arttı (bundan dolayı bayıldı), ayıhnca şöyle dedim: "İçimizden/Peygamber hanımlarından birisi böyle bir şey yapsaydı, ona öfkelenmenden endişelenirdim." Bunun üzerine Resûlullah (saUallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Bilmiyor musunuz? Mü'minin rahatsızlığı, işlediği hatalar üzerinden düşsün diye arttırılır." (Müsedded) [317]

2417. Râşid b. Dâvud bildiriyor: Ebu'l-Eş'as es-San'ânî sabah erkenden Dimaşk (Şam) mescidine doğru yola çıktı ve öğle sıcağında yürürken Şeddâd b. Evs ve başka birisiyle buluştu. Onlara: "Allah size merhamet etsin, nereye gidiyorsunuz?" diye sordu. Onlar da: "Şurada hasta bir kardeşimizi ziyarete gidiyoruz" dediler: el-Eş'as onlarla beraber gitti. Anılan hastanın yanına girdiklerinde iki zât hastaya: "Nasıl oldun?" diye sordular. O da: "Allah'ın nimeti ve ihsanı üzerimde olduğu halde sabahladım" dedi. Bunun üzerine Şeddâd o zâta şöyle dedi: Seni küçük günahları örten ve normal günahları üzerinden atan şeyi müjdelemek istiyorum. Zira ben, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Allah Teâlâ şöyle buyurur: Ben kullarımdan mü'min bir kulu bir hastalık ile imtihan eder de, kulum bu imtihandan dolayı bana hamd ederse, yatağından annesinden doğduğu günkü gibi günahlarından arınmış olarak kalkar. Yine Allah Teâlâ şöyle buyurur: Ben kulumu bu şeyle hapsedip onu imtihan ettim, (ey melekler) o sağlıklı iken onun için kaydettiğiniz sevapların aynısını ona kaydedin." (Ebû Ya'lâ) [318]

2418. Enes b. Mâlik naklediyor: Resûlullah (saliallahu aleyhi veseüem) bir ağaca geldi ve Allah Teâlâ'mn dilediği sayıda yapraklan

düşünceye kadar salladı. Ardından şöyle buyurdu: "Ağrı ve musibetlerin, insanoğlunun günahlarım dökmesi, benim bu ağacı sallayıp yapraklarını dökmemden çok daha hızlıdır." (Ebû Ya'lâ) [319]

2419. Enes naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Mü"minin durumu tıpkı başak gibidir; bazen sağa-sola eğilir, bazen de dik durur." (Ebû Ya'lâ) [320]

2420. Ebû Hureyre naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Kişi, Allah katında öyle bir derece elde eder ki, bu dereceyi herhangi bir amelle elde etmesi mümkün değildir. İşte Allah Teâlâ kulunu, nefsinin sevmediği şeylerle imtihan ede ede onu o mertebeye erdirir. " (Ebû Ya'lâ) [321]

2421. Saîd b. el-Müseyyib naklediyor: Resûlullah (salkllahu aleyhi buyurdu ki: "Herhangi bir musibete maruz kalıp da, bunu kırk yıl sonra hatırlayan ve bundan dolayı tekrar Allah'a bağlılığını ve samimiyetini dile getiren rnüslümana, Allah Teâlâ mübtela olduğu gün verilen ecrin aynısını yazar." (el-Hâris) [322]

2422. Zurakî'lerin azadlı kölesi Müslim b. Akil naklediyor: Abdullah b. îyâs b. Ebî Fâtıma'nm huzuruna girdim. Bana dedi ki: Ey Ebû Akıl! Bana babanı, babasından şunları nakletti: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir gün ıturuken ashabına: "Sizden kim hastalanmamayı sever?" diye sordu. Hepimiz atılıp: "Biz yâ Resûlallah!" diye cevap verdik. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Yolunu şaşırmış m.erkepler gibi olmayı ister tisiniz'!'" diye sordu ve bizim farkedeceğimiz şekilde yüzünün rengi değişti.

arkasından Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Musibet ve kefaret sahibi olmak istemez misiniz?" Biz de: "Elbette isteriz" dedik. Bunun üzerine şöyle buyurdu: "Canımı elinde tutan Allah'a yemin olsun ki, mü'min mutlaka musibete mâruz kalacaktır, bu da Allah katındaki değerinden dolayıdır. Onun için mü'min, o musibete maruz kalmadan elde edeceği mertebeyi Allah katında elde edinceye kadar belaya duçar olacak ve sonuçta Allah Teâlâ ona o dereceyi nasib edecektir." (İshâk ve İbn Ebî Şeybe) [323]

2423. İbn Aclân der ki: Babamın şöyle dediğini işittim: Ben, hasta ve perişan bir vaziyette iken Ebû Hureyre yanıma geldi ve: "Dostunuz namaz kıldı mı?" diye sordu. Etraftakiler: "Evet" dediler. Bunun üzerine şöyle dedi: "Bana rivayet edildiğine göre hastalığa yakalanan hiçbir kul yoktur ki, Allah Teâlâ ruhunu teslim alıncaya kadar, o kulun sağlıklı iken yaptığı amellerin aynısı kendisine yazılmasın." (Müsedded) [324]

2424. Ebû Hureyre, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Hastalığa maruz kalan hiçbir kul yoktur ki, Allah Teâlâ meleklerine şunu emretmesin: Onun islediği küçük günahları yazmayın, işlediği iyilikleri ise on katıyla kaydedin ve yapmasa da sağlıklı iken işlediği amellerin sevabının aynısını onun için yazın. " (Ebû Ya'lâ) [325]

2424M. Enes naklediyor: Bir kadın Peygamber (salkllahualeyhivesellem)'e gelip: "Ya Resûlallah! Şöyle şöyle bir kızım var" deyip onun güzellik ve endamını dile getirdi ve: "Onu sana layık görüyorum" dedi. Resûlullah (sallallu aleyhi vesellem) de: "Kabul ettim" buyurdu. Kadın, yine kızını methetmeye ve onun ne baş ağrısı, ne de

herhangi bir rahatsızlık duymadığını dile getirmeye başlayınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Benim senin kızınıza ihtiyacım yok!" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [326]

2425. Ebû Osman naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in huzuruna cüsseli, iri yarı bir adam girdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Hiç yüksek ateşe yakalandın mı ?" diye sordu, adam: "Hayır, hiç tanımam" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Peki baş ağrısına yakalandın mı?" diye sordu, O: "Hayır, onun da ne olduğunu bilmem" karşılığını verdi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Malınla İmtihan oldun mu?" diye sordu. A.dam: "Hayır" dedi. Bu defa Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Peki evladın ile imtihana tâbi tutuldun mu?" diye sordu. Adam yine: "Hayır" cevabını verdi. Bunun üzerine Resûlullah (salfollahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Allah Teâlâ, ne evladıyla, ne de malıyla imtihana maruz kalmayan kötü ve habis kimseleri sevmez." (el-Hâris) [327]

Kör

2426. el-Müseyyeb b. Râfi' der ki: "Şöyle denirdi: Kişinin gözü ile imtihan edilmesi, nefsi ile/ bedeni ile İmtihan edilmesi gibidir." (Müsedded) [328]

2427. Enes b. Mâlik, Resûlullah (sallallahu aleyhivesellem/in şöyle buyurduğunu nakleder: "Allah Teâlâ şöyle buyurdu: Kulumun iki gözünü alırsam sevap /karşılık olarak cennetten başkasına razı olmam." Dedim ki:

"Ya Resûlallah! Şayet bir gözü yok olursa ne olur?" Buyurdu ki: "Bir tane de olsa.[329]

Hadisi Buhârî, Enes'den bir başka tarikten rivayet etmiş ve: "Bir tane de olsa... " kısmını nakletmemiştir. Zira bu miinker bir ilavedir ve hadisin senedinde yer alan Saîd zayıf bir râvidir. (Ebü Ya'lâ)

2428. İbn Abbâs, Resûlullah (saMlahu aleyhi veseUem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Allah Teâlâ buyurur ki: Kulumun iki gözünü alır da, o buna sabreder ve Allah rızasını gözetirse onun için cennetten başka karşılığa razı olmam. [330]

2429. el-İrbâd b. Sâriye, Resûlullah (sallallaTıu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Rabbiniz azze ve celle şöyle buyurdu: Kulumun iki gözünü alırsam bana hamdetmesi durumunda cennetten başka bir sevabı onun için uygun görmem." (Ebû Ya'lâ) [331]

Musibeti Gizlemenin Fazileti

2430. İbn Ömer, Resûlullah (sallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "İyiliği tam yapmanın şartlarından biri de musibetleri gizlemektir. [332]

---

[1] Bûsîrî der ki: "Hadis hasen bir rivayette naklctmiştir." Heyscmî der ki: "Ricali güvenilir kimselerdir." (Mecma 5/196)

[2] Bûsîrî der ki: "Hadisi İshâk rivayet etmiştir, râvileri güvenilir kimselerdir, ancak isnadında kopukluk vardır,"

[3] Bûsîrî der ki: Senedinde Leys b. Ebî Süleym vardır. Müsnedcde isc: "Bu hadis hasend'n" ifadesi yer almaktadır.

[4] Müsneâe'âe denir ki: "Bu hadis garîbtir; el-A'mcş'in hocası olan Süleyman'ı henüz tanıyabilmiş değilim. İmam Ahmed hadisin bir kısmını rivayet etmiştir."

[5] Bûsîrî der ki: Bu hadisin tarikleri, el-Efrîkî etrafında dolaşmaktadır ki, bu zât zayıftır." Heysemî der ki: "Bu zât zayıftır. Ahmed b. Salih bu zâtı güvenilir addetmiş ve onu cerh edenlere cevap vermiştir, hadisin diğer ricali ise güvenilir kimselerdir. (Mecma 5/204) Bûsîrî, hadisi İbn Ebî Ömer ve İshâk'a dayandırmakla yetinmiş ve: "Ahmed bu hadîsi muhtasar olarak tahrîc etti" demiştir.

[6] Bûsîrî hadisin isnadını zikretmiş, ancak hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Hadisi Taberânî rivayet etmiştir ve ricali Sahih şartlarına uygun râvilerdir, Umeyr b. İshâk hariç, İbn Hibban ve daha başkaları onu güvenilir kabul ederken, İbn Maîn ve daha başkaları onu zayıf kabul etmiştir." (Mecma 5/201)

[7] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[8] Taborânî'nin rivayetinde hadis buraya kadardır. Zevâid'de de bu kadarıyla ^. Heysemî der ki: "İçerisinde bilmediğim râviler mevcuttur." (Mecma 5/206) Aynı zamanda Taberânî bu hadisi Süveyd b. Abdülazîz tarikiyle de tahrîc etmiştir. Bu zât hakkında Heysemî: "Metruktür" der. {Mecmu 5/206)

[9] Müsnede'dc denir ki: îbn Mende şöyle der: Bişr b. Âsım'ın, babasından rivayeti ile gelen hadis sahîh değildir, bu hadisi Süveyd b. Abdülazîz, Ebû Vâil'den, o da Bişr b. Asım'dan aynı şekilde rivayet etmiştir.

[10] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[11] Bûsîrî hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Müsnede'de şöyle geçer: "Hadiste irsal mevcuttur."

[12] Abdullah b. Hantab'dan mervi ve ez-Zevâiâ'de yer alan rivayette: "Allah katında kendileri için neler hazırlandığını kendilerine haber verirdim" şeklinde İbare yer almaktadır (Mecma 5/195). Bûsîrî, hadisi Ahmed'e de nisbet etmiş ve herhangi bir değerlendirme yapmamıştır. Müsnede'de şöyle geçer: "Ahmed bu isnâdla şöyle bir hadis rivayet etmiştir: "Deve sırtına binen en hayırlı kadınlar Kureyş kadınlarıdır."

[13] Âl-İ imrân sur. 103

[14] Hadisin isnadını Bûsîrî zayi/kabul etmiştir, Kesîr'in zayıf oluşuna binaen. Heysemî der ki: "Kesîr zayıftır, Tirmizî onun hadisini hnsen kabul etmiştir." (Mecma 5/194)

[15] el-îthâf ta bu hadis bir önceki rivayetten ayırılmamıştır.

[16] Bûsîrî hadisi, Tayâlisî, Ahmed, tbn Ebî Şeybe ve Bezzâr'a nisbet etmiş ve hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. (7/75-76)

[17] Bûsîrî, AH b. Zcyd b. Cud'ân'ın zayıf olması dolayısıyla hadisi zayıf görmüştür.

[18] Bûsîri der ki: "Hadis mürseldit." Hadis, el-Hâris'in Müsned'inde (1/100) mevcuttur.

[19] Müsnede'de: "İsnadı /ı«seıdir" denilmiştir.

[20] Bûsîrî, Mûsâ b. Ubeyde er-Rabezî'nin zayıf oluşuna binâen hadisi zayıf telakki etmiştir.

[21] Bûsîrî râvilerini tevsik etmekle yetinmiştir.

[22] Bûsîrî hadisin senedinde yer alan el-Efrikî'nin zayıf biri oluşuna binâen hadisi zayıf °larak değerlendirmiştir.

[23] Büsîrt bu başlık altında Müsedded ve Ahmed'in rivayet etmiş oldukları Hasan'a ait mürsel bir hadis ile; yine Müsedded'irt rivayet ettiği Abdullah b. Ka'b b. Mâlik'e ait bir hadisi; ve Ömer b. el-Hattâb'a ait bir mevkuf hadisi ilave etmiştir.

[24] Müsmde'de şöyle geçer: Bu hadis sahîh olup Buharı, Hudeybiye Kıssasında onu muallak olarak ez-Zührî'den, o Urve'den, o da el-Müsevver'den rivayet etmiştir. Bûsîrî şöyle ek bir açıklamada da bulunmuştur: "Buhârî'nin rivayet ettiği hadiste irsal vardır." Bu rivayet ise ittisal bakımından daha iyidir, bundan dolayı onu ilave ettim, söz konusu rivayeti İbn Huzeyme, ondan da İbn Hibbân rivayet etmişlerdir.

[25] Bu hadisi İshâk iki tarikten rivayet etmiştir. Müsnede'de denir ki: "İmam Ahmed, Kays b. Ebî Hazım'dan, o Ebû Bekir'den hadisi mânâ olarak kısmen rivayet etmiştir. Hadisin aynısı eî-Ithâf 'ta yer almaktadır.

[26] Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Müsedded muhtasar olarak rivayet mıŞlerdır." Bu hadis ileride bir daha zikredilecektir. Heysemî der ki: "Hadisi Ebû Ya'la f tahrıc etmiştir, ricali Sahih şartlarına uygundur, ancak Abâye b. Râfi'nin, -r den hadis rivayet ettiği bilinmemektedir." (Mecma 8/167)

[27] Garfe sahabilerdendi.

[28] Bu rivayet 1389 no'lu hadiste zikredilmişti.

[29] Bûsîrî der ki: "Hadisin râvileri güvenilir kimselerdir."

[30] Bûsîrî, bazı râvilerin durumlannm bilinmemesine binâen bu hadisin isnadını zayıf addetmiştir. (2/128)

[31] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ, Ferec b. Fadâle'nin zayıflığına binâen zayıf bir n e tahrîc etmiştir. Buharı, Müslim ve daha başka muhaddisler de hadisi rivayet e dişlerdir, ancak "on hasene" lafzını zikretmemişler dır." (2/128)

[32] Bûsîrî der ki: "Ravüeri güvenilir kimselerdir, ancak ben er-Rabî' b. Ziyâd'uı ne âdil, ne de mecruh birisi olduğu konusunda bilgiye sahip değilim. İsnâdda yer alan diğer râviler güvenilir kimselerdir."

[33] Bu hadis el-Kenz'de İbn Meni' ve Dârimî'ye nisbet edilmiştir. (3/162)

[34] Bu hadisi İshâk, Ebû Ya'la, el-Hâkim, Ondan da Beyhakî tahrîc etmiştir, râvileri güvenilir kimselerdir.

[35] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi el-Hâris sahih bir senedle rivayet etmiştir." (2/81)

[36] Bkz. hadis no. 2102.

[37] Bûsîrî der ki: "Dâvûd b. el-Muhabber bu hadisle Resûlullah (saMMuı deyhi vesellem)'e yalan isnâd etmiştir."

[38] Bûsîrî, bu hadisin isnadı hakkında herhangi birşey söylememiştir.

[39] Bûsîri, bu hadisi hiç bir müellife nisbet etmemiştir.

[40] Hadisin senedinde Talha b. Amr vardır ki bu zât zayıftır. (2/80)

[41] Heysemî der ki: "Senedinde Âsim b. Ubeydullah vardır ki, bu zât zayıftır. Heysemî hadisi Ahmed, Ebu Yâ'lâ, Bezzâr ve Taberânî'ye nisbet emiştir. (Mecma 5/224)

[42] Hadisin bir kısmı ve isnadı etrafında bazı değerlendirmeler 1715 no'lu hadiste geçmiştir.

[43] Müsnede'de denir ki: "Sahih ve mevkuftur."

[44] Hadisi İshâk ve Taberânî, İbn Lehîa tarikiyle tahrîc etmişlerdir. Heysemî der ki: 'Hadisi Taberânî rivayet etmiştir ve senedinde İbn Lehîa mevcuttur ki, bu zâtın hadisi ^ir, ancak kendisinde hafıza zayıflığı vardır." (Mecmn 5/197)

[45] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. (Mecma 2/38)

[46] Bu hadisi el-Hâkim, el-Müstedrek'te tahrîc etmiştir. Bûsîrî de der ki: "Hadisi Müsedded hasen bir isnâdla rivayet etmiştir. Aynı şekilde Taberânî, el-Hâkim, ondan da Beyhakî rivayet etmişlerdir." (2/127)

[47] DUsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. (2/80)

[48] Bûsîri der ki: "Bu hadisi İbn Ebî Şeybe ve Ebu Yâ'lâ tahrîc etmiştir."

[49] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi İbn Menî, el-Heysem b. Hârice'den, o da Yahya b. Saîd el-Hımsî' den rivayet etmiştir ki bu zât zayıftır." (2/80)

[50] Hadisi Ahmed tahrîc etmiştir. Kenz'de (3/195) olduğu şekliyle hadis, oğlu Abdullah'ın Ziyâdât'undandır.

[51] Bûsîrî der ki: Bu hadisi İbn Ebî Şeybe ve Bezzâr rivayet etmişlerdir. Ebû Yâ'lâ ise: "Allah'a isyan edene itaat yoktur" lafzıyla tahrîc etmiştir.

[52] Bu hadisi el-Kenz'de (3/201) olduğu gibi İmam Ahmed tahrîc etmiştir.

[53] Bu hadisi İbn Ebî Ömer, Abdullah b. Amr'dan nakletmiştir, lafzı şöyledir: "Sakın yöneticiliğe talip olmayın; zira onun başlangıcı kınanma, ortası pişmanlık ve sonu kıyamet günü

azaptır." Bûsîrî der ki: "Ravi zincirinde adı verilmeyen bir râvi vardır." (2/81)

[54] Bûsîrî der ki: "Senedinde ismi anılmayan bir râvi bulunmamaktadır."

[55] Senedinde Mübarek b. Sühaym vardır ki, bu zât metruktür. Bûsîrî böyle ifade etmiştir. (2/81)

[56] Bûsîrî der ki: "Senedinde Yezîd er-Rakkâşî vardır ki, bu zât zayıftır. (2/81)

[57] Bûsîrî der ki: "Hadisi el-Hâris, tâbiûndan olan zâtın bilinmemesine binâen zayıf bir senetle rivayet etmiştir, ayrıca Davud b. el-Muhabber de yalancı birisidir."

[58] İlgili hadislerin ilki 2037 no'lu hadis ile başlamaktadır.

[59] Bu hadisi Ahmed ve Bezzâr muhtasar rivayet etmişlerdir. Taberânî de güvenilir râvilerle rivayet etmişlerdir. Bunu Heysemî ifade etmiştir. (3/193)

[60] Bûsîrî der ki: Bu hadisi İbn Hibbân Sahîh'mde, Tirmizî de muhtasar olarak rivayet etmiştir. el-Hâkim hadis ile ilgili olarak şöyle demiştir: "Bu, senedi muttasıl olmayan bir hadistir." Bûsîrî der ki: "Hadisin senedinde yer alan Abdullah b. Mevhib, Hz. Osman'dan hadis rivayet etmemiştir. Bunu Buhârî ve el-Münzirî ifade etmişlerdir." (2/126) Heysemî der ki: "Bu hadisi Taberânî, M. el-Kebtr'inde rivayet etmiştir, ricali güvenilir kimselerdir."

[61] Bazı râvilerinin bilinmemesine binâen Bûsîrî senedini zayıf telâkki etmiştir. (2/126) Bu hadisi Taberânî, Zeyd b. Erkam hadisinden tahrîc etmiştir, senedinde Ebu Dâvud el-A'mâ vardır ki, bu zât yalancıdır, bunu el-Heysemî ifade etmiştir. (Mecma 4/194)

[62] Bûsîrî der ki: "Müsedded bu hadisi mürsel olarak tahrîc etmiştir. Ebu Yâ'lâ ve Ahmed ise hasen bir isnâdla Ebû Meryem el-Ezdî'den tahrîc etmişlerdir."

[63] Bkz. Sünen Ebî Davud, kitâbu'l-harâc ve'l-imâre"nin baş kısmı.

[64] Bûsîrî der ki: "Dârekutnî ve Beyhakî hadisi tahrîc etmişlerdir." (2/128) Beyhakî ise hadisi muhtasar olarak tahrîc etmiştir. Aynı şekilde Taberânî ve Ebu Yâ'lâ da hadisi rivayet etmişlerdir ki, senedinde Abbâd b. Kesîr es-Sakafi vardır ki, bu zât da metruktür. (4/193) Ebu Yâ'lâ hadisi tamamıyla tahrîc etmiş ve: "Abbâd zayıftır" demiştir. (4/197)

[65] Bu hadisi Beyhakî, Müsedded tarikiyle tahrîc etmiştir. Bûsîrî hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. (2/127) Bkz. Beyhakî, Sünen (10/106).

[66] Bûsîrî der ki: "Hadisi Beyhakî, Sünen'inden rivayet etmiştir." Heysemî der ki: "Hadisi Taberânî rivayet etmiştir ve senedinde el-Kâsım b. Abdullah b. Ömer vardır ki. bu zât metruk ve yalancıdır" (4/195). Beyhakî der ki: "el-Kâsım zayıftır."

[67] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi el-Hâkim, ondan da Beyhakî tahrîc etmiştir. Hadisin râvileri güvenilir kimsedir." (2/127) Bkz. Beyhakî, Sünen (10/115).

[68] Hadisin senedinde Muhammed b. el-Hasan b. Ebî Yezîd vardır ki, bu zât hakkında çok şeyler söylenmiştir. Zehebî der ki: "Tirmizî bu zâtın hadisini hasen kabul etmiştir, ancak iyi bir şey yapmamıştır."

[69] Bkz. Beyhakî (Sümm 10/253).

[70] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[71] Hadisi Bezzâr da tahrîc etmiştir. Heysemî der ki: "Hadisin senedinde İshâk b. Yahya b. Talha vardır ki, bu zât metruktür." Hadisin aynısı el-İthâfta yer almaktadır (2/128). Müsnede'de denir ki: "Bezzâr der ki: Bu hadisin Âişe'den rivayetini ancak bu isnâd ile biliyoruz. Rivayette gevşek biri olan İshâk b. Yahya tarafından böyle rivayet olunmuştur."

[72] Mâide sûresi, 44.

[73] Bu hadis mürsel olup, onu Taberânî tahrîc etmiştir.

[74] el-Hâris bu hadisi Vâkidî'den rivayet etmiştir ki, bu zât zayıftır (2/156). Bunu Bûsîrî ifade etmiştir

[75] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Beyhakî tahrîc etmiştir ve onu Musa b. Tarif sebebiyle zayıf telakki etmiştir. İmam Şafiî der ki: "Bu kişinin ücreti Beytü'l-Mal'den verilmelidir Hz. Ali'nin haram gördüğü şeyi birine vereceğini düşünmüyoruz. (2/129) Bkz. Beynakı (Sünen 10/136)

[76] Bu hadisi Beyhakî tahrîc etmiştir. Bunu Bûsîrî ifade etmiştir. Bkz. Beyhaki {Sünen 10/173), bir önceki rivayet için (Mecmn 10/170)

[77] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Müsedded ve Beyhakî mürsel olarak rivayet etmişlerdir. Aynı şekilde Ebu Davud bu hadisi mürsel hadisler arasında yani Kitâbu'l-Merâsîl'de tahrîc etmiştir." Ayrıca bkz. el-Beyhakî (Sünen 10/201).

[78] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Müsedded ve Beyhakî Sümn el-Kührâ'âa mevkuf olarak rivayet etmişlerdir. Bezzâr ise onu merfû olarak rivayet etmiştir."

[79] Deyyus: Birilerinin ailesiyle yatıp kalkmasına aldırış etmeyen kimsedir.

[80] Hadisi Taberânî rivayet etmiştir,

[81] Bakara sûresi âyet 282.

[82] Hadisi Beyhakî, Saîd b. Mansıır'dan, o da Müsedded'in hocası İbn Uyeyne'den rivayet etmiştir. Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır, isnadı sahihtir.

[83] Bûsîrî der ki: Bu hadisi Müsedded, Amr b. Râşid'in zayıflığına binâen zayıf bir senetle mürsel olarak rivayet etmiştir. el-Hâkim, ondan da Beyhakî hadisi merfü oiarak Ebû Hureyre'den tahrîc etmişlerdir. (2/130) Bkz. Beyhakî {Sünen 10/163)

[84] Beyhakî der ki: "Bu hadis mürseldiv. (10/196) el-Ukaylî der ki: "Musa b. Şeybe bu rivayetinden dolayı cerhe tâbi tutulmamıştır. Kendisi bu hadisten başkasıyla tanınmamaktadır. Hakkında birçok şey söylenmiştir." Bkz. et-Tehzîb. Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[85] Bûsîrî der ki: "Hadisi Beyhakî de rivayet etmiştir." Bkz. (Sünen 10/115) Bûsîrî herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[86] Bûsîrî der ki: Bu hadisi Ahmed ve Beyhakî tahrîc etmişlerdir. (Sünen 10/215) Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[87] Kadı Şurayh, bu sözü bir alışveriş sebebiyle birbirleriyle çekişen iki kişiye söylemiştir.

[88] Bûsîrî der ki; "Bu hadisi İbrahim b. el-Hakem'den rivayet etmiştir ki, bu zat zayıftır." (2/132)

[89] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Hancş adlı birinden rivayet etmiştir ki, bu kişi zayıftır."

[90] Bûsîrî der ki: "Bu hadisin senedi, Âsim b. Ubeyduilah'ın zayıf birisi oluşuna binâen zayıftır."

[91] Hadisi Taberânî de tahric etmiştir ve ricali Sahih şartlarına uygundur, bunu Heysemî ifade etmiştir. (Mecma 5/169)

[92] Bûsîrî de hadisin isnadını zayıf telakki etmiştir.

[93] Bûsîrî, bu hadisi Ahmed b. Menî' ve Boyhakî'ye nisbet etmiştir.

[94] Bu zât, Yahudilikten dönme Ka'bu'l-Ahbâr'dır. Kutsal metinler uzmanı olarak şöhret yapmıştır.

[95] Bûsîri der ki: "Senedinde Hemmâm b. Yahya vardır ki, bu zâtın biyografisine muttali olamadım. Diğer râviler güvenilir kimselerdir." (2/71)

[96] Bûsîrî hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Hadisin senedinde Ziyâd b. Abdullah en-Nümeyrî vardır ki, bu zât zayıftır." İbn Hibbân onu güvenilir kabul etmiş ve hakkında: "Yanlış yapar" ifadesini kullanmıştır. (Mecma 5/126)

[97] Busiri, hakkında her hangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[98] Bu hadis, müellifin defalarca uydurma olduğuna dikkat çektiği uzun bir hadisin bir Parçasıdır.

[99] Bûsîrî bu hadisi Bezzâr'a nisbet ederken, Heysemî Taberânî'ye nisbeî etmiştir. İkisi de şöyle demişlerdir: "Hadisin senedinde Rışdîn b. Kureyb vardır ki, bu zât zayıftır." Bkz. el-İthâf{7l7l), ez-Zevnid (5/125).

[100] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Müsnede'de denir ki: "İbn Ömer'in bu hadisi, Buhârî'de başka bir lafızla yer almıştır."

[101] Bûsîrî hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. (2/70)

[102] Bûsîrî hadisin dercesini beyan konusunda her hangi bir şey söylememiştir.

[103] ef-Hâris bu hadisi el-Hasan b. Kuteybe'den nakletmiştir ki, bu zât zayıftır. Hadisin bu Hureyre, îmrân b. el-Husayn ve İbn Mes'ûd'dan nakledilen şahidi vardır. Bunu Bûsîrî ifade etmiştir.

Heysemî de der ki: "Hadisi Taberânî tahrîc etmiştir ve râvileri güvenilir kimselerdir." (Mecma 5/132)

[104] Hadisin senedinde Atiyye el-Avfî vardır ki bu zât, zayıftır; bunu Busîrî ifade etmiştir. Heysemî de der ki: "Bu zât zayıftır; ancak onu güvenilir kabul edenler vardır." (Mecma 5/132)

[105] Busîri, her hangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[106] Bûsîrî der ki: "Bu rivayetlerin senetleri Müslim b. Keysân el-A'var'a dayanmaktadır ki, bu zât zayıftır." (2/66)

[107] Bûsîri der ki: "Hadisi Beyhakî tahrîc etmiştir." {Sünen 7/276)

[108] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebu Dâvûd Sünen'inde, Nesâî ise Amelul-Yevm ve'î-Leyle'de rivayet etmişlerdir. İkisi de: "Bir gün bir adam...." ile başlayan kısmı rivayet etmişlerdir (2/90). Bu hadis "Rekâik" bölümünde de zikredilecektir.

[109] Bûsîrî der ki: Hadisin senedinde Abdullah b. Muhammcd b. Ukayl yer almıştır. Bkz. el-İthâf (2/69). Heysemî der ki: "Hadisi Ahmed ve Taberânî tahrîc etmişlerdir. Senedinde Abdullah b. Muhammed b. Ukayl vardır ki, bu zâtın hadisi hasendir, kendisinde zayıflık vardır, diğer ricali ise güvenilir kimselerdir." (Mecma 5/137)

[110] Bûsîrî bir râvisinin durumunun bilinmemesine binâen bu hadisin senedini zayıf olarak değerlendirmiştir. (2/74)

[111] Bu koku zâfirân ve başka çiçeklerden yapılan bir koku olup, kırmızı ve san renktedir. Yasaklanmasının sebebi kadınlara ait bir koku olmasındandır.

[112] Vücudun kirini temizlemek için kullanılan taş.

[113] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki:

Hadisi Ahmed tahrîc etmiştir. Senedinde geçen Ebu Habîbe şayet Tâî olan kişi ise güvenilir kimsedir, eğer başka bir kişi ise tanımıyorum. Diğer ricali ise Sahih şartlarına uygundur" (Mecma 5/155). Müsnede'de denir ki: "Ebu Dâvûd bu hadisi mânâ olarak Ammâr b. Yâsir'den rivayet etmiştir."

[114] Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir, senedinde Abdullah b. Hakîm vardır ki, bu zât zayıftır, bunu Heysemî ifade etmiştir. (Mecma 5/156)

[115] Bûsîrî der ki: "Senedinde adı anılmayan bir râvi vardır."

[116] Bûsîrî hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[117] Hadisi Taberânî tahrîc etmiştir, senedinde Abdullah b. Mus'ab vardır ki, bu zât zayıftır. Bunu Heysemî ifade etmiştir. (Mecma 5/157)

[118] Hadisi Bezzâr da tahrîc etmiştir. Bunu Bûsîrî ifade etmiş ve hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Aynı şekilde hadisi Taberânî de rivayet etmiştir. Hepsinin senetlerinde Hureys b. Matar vardır ki, bu zât metruktür. Bunu Heysemî ifade etmiştir. (Mecma 5/156)

[119] Bûsîrî der ki: "Ravileri güvenilir kimsedir." (2/69)

[120] Bûsîrî de hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Hadis sakîh isnâdh olup Esmâ'nın yasaktan sonra dövme yaptırdığına dair ipucu içermemektedir. Zira dövme kalıcı bîr şeydir.

[121] Bûsîrî der ki: "Hadisi Ebû Ya'lâ sahih bir isnâdla rivayet etmiştir." (2/67)

[122] Fâtıma'iardan kasıt: Hz. Ali'nin eşi Resûlullah'm kızı Fâtıma ile Ali'nin annesi Fatıma binti Esed ve amcası Hamza'nm kızı Fâtıma'dır. Bunu İbnü'1-Esîr ifade etmiştir. Hadisi Tahâvî, Hz. Alî'den rivayet etmiştir. (2/247)

[123] Miisnede'de şöyle geçmektedir: "Hadisin isnadında zayıflık vardır, fakat Hz. Ali'den rivayet edilen bir şahidi de vardır." Heysemî der ki: "Hadisin senedinde Yezîd b. Ebî Ziyâd vardır ki, bu zât zayıf olmakla birlikte onu güvenilir kabul edenler de vardır. Diğer ricali güvenilir kimselerdir. Hadis Taberânî de tahrîc etmiştir." (Mccma 5/142)

[124] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[125] Taberânî bu hadisi iki isnâd ile tahrîc etmiştir ki, isnâdlardan birinin ricali Sahih Şartlarına uygundur, bunu el-Heysemî ifade etmiştir. (Mecma 5/144)

[126] Hadisi Taberânî de tahrîc etmiştir. Senedinde Sabit b. Zeyd b. Sabit b. Erkam vardır ki bu zât zayıftır, bunu Heysemî ifade etmiştir. (Mecma 5/143)

[127] Hadis Beyhakî'de Safvân b. Abdullah'ın Sa'ddan rivayeti ile gelmiştir. (Sünen 3/267), isnadı sahihtir. Aynı şekilde Tahâvî de tahrîc etmiştir. (2/344)

[128] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Müsedded mevkuf rivayet etmiştir. Râvileri güvenilir kimselerdir." (2/68)

[129] Bûsîrî der ki: "Râvileri güvenilir kimselerdir." (2/69)

[130] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ahmed b. Menî, Ebû Cenâb el-Kelbî tarikiyle rivayet etmiştir ki, bu zât zayıftır."

[131] Bûsîrî, Abdullah b. Hırâş'ın zayıflığına binâen hadisi zayıf olarak değerlendirmiştir. Heysemî der ki: "İbn Hibbân bu zâtı tevsik etmiş ve: Muhtemelen hata/yanlışlık yapan birisidir> demiştir. Hadisçilerİn büyük çoğunluğu bu zâtı zayıf olarak değerlendirmişlerdir." (Mecma 5/121)

[132] Bûsîrî hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Taberânî, ibn Ömer'den Resûlullah (sallallahu aleyhi wsdlem)'in beyaz bir başlık giydiğini rivayet etmiştir. Heysemî der ki: "Hadisin senedinde Taberânî'nin hocası Muhammed b. Hanîfe vardır H bu zât zayıftır." (5/121)

[133] Hadis 1. cildin 621 no'sunda yer almaktadır.

[134] İzâr belden aşağı giyilen ve peştamal gibi örten giysidir.

[135] Bûsîrî der ki: "Raviler güvenilir kimselerdir."

[136] Bûsîrî der ki: "Hadisin senedinde Mûsâ b. Ubeyde cr-Rabezî vardır ki, bu zât zayıftır." (2/75)

[137] Bûsîrî, İshâk b. Abdullah b. Ebî Ferve'nin zayıflığına binâen hadisi zayıf olarak değerlenmiştir.

[138] Hadisi, Süveyd b. Saîd el-Herevî'den rivayet ermiştir ki, bu zât zayıftır. Bunu Bûsîrî etmiştir. Heysemî der ki: "Hadisin ricali Sahih şartlarına uygundur." {Mecma 5/127)

[139] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[140] Bûsîrî der ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir."

[141] Annesi Habîbe, teyzesi de Kebşe'dir, babalan ise Es'ad b. Zürâre'dir. el-İsâbe'de böyle zikredilmiştir.

[142] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[143] Bûsîrî, isnadı hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır, hadis mürseldh.

[144] Bûsîrî, isnadı hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Bûsîrî hadisi sadece eş-Şa'bî'den rivayet etmiştir. (2/75)

[145] Bûsîrî, bu iki hadis hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[146] Hadisin senedinde Ali b. Ebî Sâre vardır ki, bu zât zayıftır. Bunu Bûsîrî ifade etmiştir.

[147] Bûsîrî hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî birinci hadisle ilgili olarak şöyle der: "Hadisi Ebû Ya'lâ, el-Hasan b. Umâre kanalıyla Ömer b. Serik'ten rivayet etmiştir." Zehebî der ki: "Bu iki râvi de meçhuldür." Sumâme kanalıyla Enes'd rivayet edilen hadisle ilgili olarak da Zehebî şöyle demiştir: "Senedinde Yahya eymun et-Temmâr vardır ki, bu zât metruktür." (5/106)

[148] Müsnede'de denir ki: "Muhammed b. Ubeydullah el-Azremî çok zayıf bir râvidir."

[149] Hadisin lafzı Ebû Dâvud et-Tayâlisî'ye aittir. Daha başkaları ise hadisi: "Ona kına yakmadıkça yahut çekmedikçe" ifadesi olmaksızın rivayet etmişlerdir. Abd b. Hurrteyd ise hadisi uzun bir metinle rivayet etmiştir. İbn Hibbân Sahîh'indc, Beyhakî de S. el-Kübrâ'da rivayet etmiştir, bunu Bûsîrî ifade etmiştir.

[150] Bûsîrî, Salim Ebû Gıyâs'm zayıflığına binâen hadisi zayıf olarak değerlendirmiştir. (2/75) Heysemî der ki: "Hadisi Taberânî rivayet etmiştir, senedinde Tarif b. Zeyd vardır. Ukaylî onun hakkında der ki: "Onun hadisine güvenilmez." (Mecma 5/159)

[151] Hadisi İbn Hibbân SflJiîfr'inde rivayet etmiştir. Bunu Bûsîrî ifade etmiştir.

[152] Müsnede'de denir ki: "Amr b. Hâlid oldukça zayıftır." Bûsîrî de bu zâtı zayıf kabul etmiştir. (2/73)

[153] Bûsîrî, isnadı hakkında herhangi bir şey söylememiştir.

[154] Senedinde zayıf bir râvi olan Câbir el-Cu'fî vardır, bunu Bûsîrî ifade etmiştir.

[155] Umâme'den tahrîc etmiştir. Bkz. ez-Zevâid (5/153) Heysemî der ki: "Ricali Sahih râvilerindendir." (Mecma 5/155) Bûsîrî, ise hakkında

[156] Bûsîrî, hadisin tamamını zikretmiş ve şöyle demiştir: "Hadisi Beyhakî ve Nesaı olarak tahrîc etmişlerdir. Senedleri, Ezher b. Râşid'e dayanmaktadır ki, bu zât meÇhÛl'dür." (2/72)

[157] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Hadisi Tahâvî muhtasar olarak tahrîc etmiştir. (2/352) Ancak onun rivayetinde "ortalarında Elhamdülillah yazılıydı" ifadesi yoktur.

[158] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Hadisi benzer lafızlarla Tahâvî başka bir vecihten rivayet etmiştir. (2/350)

[159] Hadisi Müsedded sahîh bir senetle miirsel olarak rivayet etmiştir, bunu Bûsîrî ifade etmiştir. Tahâvî der ki: "Altın yüzük takılmasını yasaklayan hadisler, onun mübâh olduğunu ifade eden hadisleri nesh etmiştir."

[160] Bûsîrî der ki: "Hadisin isnadı snhîfttir." Heysemî der ki: "Hadisi Ahmed rivayet a1Ş^rve senedinde Yezid b. Atâ' el- Yeşkürı vardır ki, bu zât zayıftır." (Mecma 5/145)

[161] Bkz. el-Hâris, Müsned (1/68).

[162] Bkz. 1270 no'lu hadis.

[163] Heysemî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ ve Taberânî tahric etmişlerdir, ricalleri güvenilir kimselerdir. Şu kadarı var ki, Cafer b. Temmâm b. el-Abbâs dedesinden hadisi iŞitmiştir." (Mecmu 8/109) Bûsîrî der ki: "Hadisi Bezzâr, Süheyl b. Ebî Salih tarikiyle sahih bir senetle rivayet etmiştir. (2/160)

[164] Heysemî der ki: "Hadisin ricali Sahih şartlarına uygundur. Aynı şekilde hadisi Bezzâr tahrîc etmiş ve baş kısmına şu ilavede bulunmuştur: "Peygamber (sallallahu aleyhi vesilem) hayvanın yüz tarafından işaretlenmesini yasakladı." (Mecma 8/110)

[165] Bûsîrî der ki: "Hadisin râvileri güvenilir kimselerdir."

[166] Bûsîrî hadisi Ahmed b. Mera', Ahmed b. Hanbel, el-Hâkim ve Beyhakî'ye nisbet etmiş ve şöyle demiştir: "Hepsinin senedleri ya el-Haccâc b. Ertât veya Muhammed b. Ebî Leylâ etrafında dönüp dolaşmaktadır. Bu iki zât da zayıftır." (2/119)

[167] Müsneâe'âe denir ki: "Hadisin isnadı hnsendir." Bûsîrî hadisi Abd b. Humeyd ve Ebû Ya'lâ'ya nisbet etmiş ve şöyle demiştir: "Her ikisinin senedi, Ali Abdullah b. Muhammed b. Akîl'e dayanmaktadır." (2/120). Heysemî ise: "Hadisin isnadı hnsendir" demiştir. {Mecma 4/22)

[168] Bûsîrî der ki: Hadisi İbn Ebî Ömer mürseî olarak tahrîc etmiştir, senedinde de Hatim b. Nasr vardır. İbnu'l-Kattân bu zât İçin meçhuldür, ifadesini kullanmıştır. İbn Hibbân ise onu güvenilir kimseler arasında zikretmiştir. Diğer ricali güvenilir kimselerdir (1/118).

[169] Beyhakî, Züheyr tarikiyle Kâbûs'tan: "Kurbanını müslümandan başkası kesmesin" rivayetini nakletmiştir. Süfyân tarikiyle ondan, o da babasından ibn Abbâs tan Müslümanm kurbanını Yahudi ve Hristiyanm kesmesini hoş karşılamadığını nakletmiştir. (Sünen 9/284)

[170] Bûsîrî, MücâUd b. Saîd'ın zayıf oluşuna binâen hadisi zayıf değerlendirmiştir (2/119).

[171] Müsnede'de: "Sahthtiı" demiştir.

[172] Bûsîrî, İbn Ebî Leylâ'nın zayıf oluşuna binâen hadisin isnadını zayıf görmüştür {2/119}

[173] Ebû Ya'lâ da rivayet etmiştir, bunu Bûsîrî söylemiş ve hadis hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Hadisi Ebû Ya'lâ ve Taberârû tahrîc etmişlerdir, hepsinin ricali güvenilir kimselerdir." (Mecma 4/24).

[174] Hadisi Ebû Ya'lâ, Haneş el-Abdî'nin tarikiyle nakletmiştir. Heysemî der ki: "Bu zât hakkında herhangi bir bilgiye ulaşamadım." (Mecma A/20). Bûsîrî ise hadisin derecesi hakkında herhangi bir şey söylememiştir. (2/119)

[175] Heysemî der ki: "Hadisi Ebû Ya'lâ ve Taberânî, İshâk b. Abdullah b. Ebî Talha'dan, 0 da dedesinden rivayet etmişlerdir. Oysa zikredilen zât, dedesini idrâk etmemiştir. Had ısın ricali Sahîh şartlarına uygundur." (Mecma 4/22)

[176] Beyhakî hadisi rivayet etmiştir (Sünen 9/283). Bûsîrî, Amr b. Hâiid'in zayıf birisi olmasına binâen hadisi zayıf olarak değerlendirmiştir. (2/120)

[177] Bûsîrî, hadisin derecesi hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[178] Hadisi Beyhakî rivayet etmiştir. (Sünen 9/265) Ricali güvenilir kimselerdir. Buharı bu hadisi, İbn Ömer'in hadisinin sonunda: "Kurban sünnettir ve herkesçe bilinen bir şeydir" sözüne binâen "Kurbanlar" bölümünde zikretmiştir.

[179] Bûsîrî, hadisin derecesini beyân sadedinde herhangi bir şey söylememiştir.

[180] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi İbn Ebî Şeybe, ondan Ebû Ya'lâ hasen bir isnâdla tahrıc etmişlerdir." (2/120) Heysemî der ki: "Hadisin ricali güvenilir kimselerdir."

[181] Bûsîrî der ki: Bu hadisi Ebû Ya'lâ ve Bezzâr sahih bir isnâdla rivayet etmişlerdir, el-Heysemî der ki: Ricali güvenilir kimselerdir (4/57)

[182] Kavileri güvenilir kimselerdir, bunu Bûsîrî ifade etmiştir. (2/121)

[183] Bûsîrî, Yahya b. el-Alâ'nın zayıf birisi oluşuna binâen senedini zayıf kabul etmiştir (2/121). Heysemî der ki: "Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir ve senedinde Mervân b. Salim el-Gıfârî vardır ki, bu zât metruktür." (Mecma 4/59)

[184] Bûsîrî der ki: "Hadisi İbn Ebî Şeybe, Ebû Ya'lâ ve İbn Hibbân Sahîh'inde, el-Hâkim, el-Beyhakî rivayet etmişlerdir. Heysemî der ki: "Hadisi Ebû Ya'lâ ve Bezzâr muhtasar rivayet etmişlerdir. İshâk'm hocası hariç ravileri Sahîh ricâlindendir. Zira ben bu zatı tanımıyorum. (Mecma 4/58)

[185] Bûsîrî der ki: "Hadisi Müsedded mevkuf olarak rivayet ederken, Dârekutnî ve Beyhakî merfü olarak: "Ceninin kesilmesi, annesinin kesilmesi gibidir, ister hissetsin, ister hissetmesin" lafzıyla rivayet etmişlerdir. Beyhakî'ye ait mevkuf rivayetin sonunda ise şu ifadelere yer verilmiştir: "Şayet hayvanın karnından diri bir cenin çıkarsa o da kesilir, tâ ki içindeki kan aksın." (2/116)

[186] Bûsîrî der ki: "Hadisi Beyhakî isnâdsız irâd etmiştir."

[187] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[188] Bûsîri hadisin derecesi hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Hadisi Taberânî rivayet etmiştir ve senedinde Yezîd b. Ebî Ziyâd vardır ki, bu zâtın hadisi yazılmakla beraber zayıftır." (Mecnıa 4/38)

[189] Tahâvî rivayet etmiştir. (2/317)

[190] Sözkonusu kertenkele türünün İsrail oğullarından hayvan suretine sokulan bir topluluğu andırdığına işaret etmektedir. Heysemî der ki: "Hadisi Ahmed, Bezzâr ve Taberânî tahrîc etmişlerdir, râvileri güvenilir kimselerdir."

[191] Bu hadisi Tahâvî, Bakiyye tarikiyle, Ebû Dâvud et-Tayâlisî ise Şu'be'den, o da el-Hakem'den, o Zeyd b. Vehb'den, o da el-Berâ'dan, o da Sabit b. Vedîa'dan rivayet etmiştir. (2/314)

[192] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[193] Mâide sûresi, âyet 4.

[194] Heysemî der ki: "Hadisi Taberânî rivayet etmiştir ve senedinde Mûsâ b. Ubeyde er-Rabezî vardır ki, bu zât zayıftır." (Mecmn 4/43)

[195] Heysemî der ki: "Hadisi Bezzâr ve Ahmed tahrîc etmişlerdir, senedlerinde yer alan bazı râviler Sahih ricâlindendir." (Mecmn 4/42)

[196] Hadisin senedinde SeUâm b. Ebî Habze vardır ki, bu zât uydurmacadır; bunu el-Heysemî ifade etmiştir. (Mecma 4/44)

[197] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[198] Hadisi Ebû Ya'lâ hasen bir senedle rivayet etmiştir; bunu Bûsîrî ifade etmiştir. (2/164) Heysemî der ki: "Hadisin ricali güvenilir kimselerdir." (4/41)

[199] Hadisi el-A'meş, Mücâhid'den, o da İbn Ömer'den rivayet etmiştir, Bûsîrî hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Hadisi Taberânî, Mücâhid'in sözü olmaksızın rivayet etmiştir, senedinde yer alan bazı râvileri güvenilir kimselerdir. {Mecma 4/41)

[200] Son üç hadisin ravi zincirinin başında görüldüğü gibi Abdurrahîm b. Vâkıd gibi güvenilir olmayan râviler vardır. Abdurrahîm'in hadisi münkerdir, aynı şekilde Amr b. Cumey'in hadisi zayıftır, Ebân ise metruk bir râvidir. Ibnii'l-Cevzî bu hadisleri uydurma hadislere dair ei-Mevzûât'tnda zikretmiştir. Ancak eJ-Hâfız b. Hacer şöyle demiştir: "Bu metnin mevzu olduğuna dair net bir şey yoktur." Sehâvî ise şöyle der: "Hadisin bir çok ifadesinde düşük kullanımlar mevcuttur." eİ-Mekâsidu'l-hnsene'de böyle yer almıştır (s. 219)

[201] Bu hadis "Alışveriş" bölümünde 1362 no'da zikredildi. Bûsîrî hadisin senedini zayıf olarak değerlendirmiş ve Ebû Hâtim'den naklen şunları söylemiştir: "Ebû Matar meçhul bir râvidir." (2/118)

[202] Bûsîrî, hadisin derecesi hakkında herhangi bir değermendirmede bulunmamıştır. İsnadında adı anılmayan bir zâtın yanı sıra biyografisine ulaşamadığım bir başkası da bulunmaktadır.

[203] Bûsîrî der ki: "Hadisi el-Humeydî ve îbn Ebî Ömer aynı lafızla rivayet etmişlerdir, isnâdları, Ali b. Zeyd b. Cud'ân'a dayanmaktadır ki, bu zât zayıftır. Hadisi aynı şekilde Müslim, Ebû Dâvud ve Nesâî Amdu'l-yevm ve'l-leyl kitabında muhtasar olarak rivayet etmişlerdir. (2/47) Bkz. el-Humeydî, Müsned (1/226).

[204] Taberânî, Ebû Umâme'den benzer bir rivayet nakletmiştir. Heysemî der ki: "Senedinde Leys b. Ebî Süleym vardır, bu zât güvenilir kimsedir. Ancak müdellistir. Diğer râvileri güvenilir kimselerdir." {Mecma 4/40) Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[205] Bûsîrî, İbn İshâk'm tedlîsine binâen hadisi zayıf olarak değerlendirmiştir. (2/117)

[206] Bûsîrî der ki: "Hadisi Anmed de rivayet etmiştir, râvileri güvenilir kimselerdir.

[207] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[208] Beyhakî {Sünen 9/248).

[209] Bu uydurma hadisin bir parçası daha önce geçmişti.

[210] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[211] Bûsîrî der ki: "Râvileri güvenilir kimselerdir."

[212] Hadisin isnadı sahihtir, Bûsîrî, Enes'ten, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in kesim anmda Bismillah deyip tekbir getirdiğini nakletmiştir. Hadisi Müsedded ve İbn Ebî Ömer rivayet etmiştir, lafız İbn Ebî Ömer'in olup hadisin İsnadı sahihtir. (2/115)

[213] Bûsîrî der ki: "Hadisi el-Hâris mürsel olarak tahrîc etmiştir."

[214] Bûsîrî der ki: "Hadisi Müsedded mürsel olarak rivayet etmiştir. Ebû Dâvûd hadisi Merâsü'inde, Beyhakî de mürsel olarak rivayet etmiştir, râvüeri güvenilir kimselerdir."

[215] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirme de bulunmamıştır.

[216] Bkz. 2235 nolu hadis.

[217] Hadisin isnadında İbn Ebî Leylâ vardır. Bûsîrî der ki: "Hadisi Ebû Ya'lâ Atiyye e Avfi ve İbn Ebî Leylâ'nın zayıf oluşlarına binaen zayıf bir senedle rivayet etmiştir. Aynı şekilde hadisi Ahmed rivayet etmiştir ve senedinde Atiyye de vardır." (2/160)

[218] Bûsîrî, Abdullah b. Nâfi'nin zayıf oluşuna binaen hadisi zayıf olara değerlendirmiştir.

[219] Râvileri güvenilir kimselerdir, bunu Bûsîrî ifade etmiştir.

[220] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirme de bulunmamıştır. Ahm, ve Huzeyfe hadisinden sadece ««r/S olan kısmı rivayet etmiştir. Heysen Senedinde adı zikredilmeyen bir râvi vardır." {Mecma 4/30)

[221] Ondan da Ebû Ya'İâ, Mûsâ b. Ubeyde'nin zayıf oluşuna binaen zayıf bir senedle rivayet etmiştir; bunu Bûsîrî ifade etmiştir.

[222] Bûsîrî bu hadîslerin hepsi hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. (2/115) Hadis, Sahîhayn'da merfû olarak şu ifadelerle yer almıştır. "Ucuyla isabet ettiği avı ye, genişliğine isabet ettiği hayvan ise ezilerek ölmüş hükmündedir, yeme!"

[223] Senedinde Muhammed b. Süleyman b. Mesmûl vardır ki, bu zât zayıftır, bunu el-Hafız el-İsâbe'da ifade etmiştir. Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. (2/118). Bkz. hadis no: 2349.

[224] Hadisi Müsedded merfû olarak rivayet etmiştir, râvileri güvenilir kimselerdir Buhârî ise hadisi muallak olarak rivayet etmiştir. Aynı şekilde Dârekutnî de nvayet etmiştir. Buhârî Tflnh'inde mevsûl olarak zikretmiştir; bunu Bûsîrî ifade etmiştir. (2/116)

[225] Senedinde adı zikredilmeyen bir râvi vardır, bunu Bûsîrî ifade etmiştir. Beyhakî ise hadisi bütün râviieri zikredilmiş bir senedle rivayet etmiştir. {Sünen 9/252)

[226] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Senedinde Süveyd b. Abdülazîz vardır ki, bu zât metruktür." (Mecma 4/35)

[227] Bûsîrî hadisi ona nisbet etmiştir, ancak lafzını zikretmemiştir, bunun yerine Ebû Ya'lâ ve Beyhakî'nin bir sonraki hadiste yer alan lafzını zikretmiş ve hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[228] Ahmed b. Menî' ve Beyhakî tahrîc etmişlerdir; bunu Bûsîrî ifade etmiş ve hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. (2/116) Heysemî der ki: "Hadisin senedinde Haram b. Osman vardır ki, bu zât metruktür." (Mecma 4/35)

[229] Rahman suresi, âyet 33.

[230] e-Hâris hadisi Abdurrahîm b. Vâkid'den, o da Hemmâd b. Amr'dan rivayet etmişf c. bunun ikisi de çok zayıf ravilerdir.

[231] fesemî der ki: "Hadisin senedinde Osman b. Abdurrahman el-Kuraşî vardır ki, bu zâ:-xrrû/ctur. Aynı zamanda hadisi Taberânî rivayet etmiştir." (Mecma 4/30). Bûsîrî hadis: Aöâris'e nisbet etmiştir. (2/115)

[232] Bûari der ki: "Hadisi el-Hâris rivayet etmiştir." Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerj-r :;rme de bulunmamıştır. (2/155)

[233] Bûsîrî der ki: "Râvileri güvenilir kimselerdir." {2/154) Heysemî der ki: "Hadisin senedinde adı tam zikredilmeyen Câbir vardır, bu zâtı es-Sevrî ve Şu'be güvenilir kabul ederken, Ahmed ve daha başka muhaddisler zayıf olarak değerlendirmişlerdir." {Mecma 4/45)

[234] Bûsîrî der ki: "Senedinde adı anılmayan bir râvi vardır." (2/155)

[235] Hadisin senedinde Bekr b. Huneys vardır ki, bu zât zayıftır; bunu Bûsîrî ifade etmiştir. (2/40)

[236] İbn Hibbân râvilerinden Leylâ'yı güvenilir râviler arasında zikretmiştir. Zehebî onu tabîûn arasında anmıştır. Bunu Bûsîrî ifade etmiştir.

[237] Bûsîrî der ki: "Râvileri güvenilir kimselerdir." (2/43)

[238] 2335 ve 2336 no'lu hadisler hakkında Bûsîrî herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. (2/118)

[239] Bûsîrî der ki: "Hadisin râvileri güvenilir kimselerdir." (2/47)

[240] Bûsîrî der ki: "Muhammed b. îsâ b. Keysân'm zayıf oluşuna binâen hadisin senedi zayıftır." (2/164) Yine Bûsîrî der ki: "Hadisi el-Hâris b. Ebî Usâme rivayet etmiştir ve senedinde Muhammed b. îsâ vardır." (2/118)

[241] Bazı râvilerinin durumlarının bilinmemesine binâen Bûsîrî hadisin senedini zayıf olarak değerlendirmiştir. (2/118)

[242] Hadisi Beyhakî tahrîc etmiş ve sonunda: "Zeyneb der ki: Kanaatimce ondan tiksiniyordu" ifadesi yer almaktadır. (Sünen 9/258) Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[243] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[244] Bûsîrî der ki: "Hadisi el-Hâris rivayet etmiştir ve râvileri güvenilir kimselerdir. (2/118)

[245] Bûsîrî der ki: "Hadisi Müsedded, İbn Ebî Şeybe, Ebû Ya'lâ, Ahmed, Bezzâr ve İbn Hibbân Sahîh'inde rivayet etmişlerdir."

[246] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. (2/140)

[247] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[248] Bûsîrî bunu nakletmiş ve İbn Hacer'e herhangi bir göndermede bulunmamıştır.

[249] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Hadisi Kitâbu'l-Uzle'de İbn Ebî'd-Dünyâ'ya nisbet etmiştir ve: "Beyhakî hadisi Sünen'inde rivayet etti" demiştir. (1/182)

[250] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi el-Hâris, Abdurrahîm b. Vâkıd'dan, o Hammâd b. Amr'dan, o da es-Serî b. Hâlid'den rivayet etmiştir, bu râviler zayıftır." (1/189)

[251] ez-Zevâid'de Heysemî der ki: "Hadisin senedinde el-Vâzi b. Nâfi' vardır ki, bu zât metruktür. (5/30)

[252] Bûsîrî, el-Hâris'ten naklen şunları anlatıyor: Ebû Ubeyd'c: "Resûlullah (sallallahu i vesellem), taze meyve ve sebzelerin soyulmasını yasakladı" hadisinden neyi kastediyor?" diye sordum. Bana: "Yemeğin pişenini kastediyor" dedi. Ben ona: "Bakla salata gibi şeyler soyulur mu ki?" diye sordum. O; "Hadis onunla ilgili değil" dedi. (2/44)

[253] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Bezzâr da zayıf b\r senedle ve içerisinde adı anılmayan bir râvi kanalıyla tahrîc etmiştir. Ancak râvilerden Ebû Seleme, babasından hadis işitmemiştir. (2/45) Heysemî der ki: "Hadisi Bezzâr, Muhammed b. Ebî Leylâ tarikiyle bir Mekkeliden rivayet etmiştir. İbn Ebî Leylâ ezberi kötü birisidir ve hocasının ismi verilmemiştir. Ebû Seleme de babasından hadisi İşitmemiştir." (Mecma 5/29)

[254] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Hadisin senedinde adını bilmediğim bir râvi vardır." (Mecma 5/29)

[255] Bûsîrî der ki: "Hadisi Müsedded mürsel olarak tahrîc etti."

[256] Mekke yolu üzerinde bir yer

[257] Bunu Bûsîrî ifade etmiştir. (2/42)

[258] Bûsîrî der ki: "Hadisi Müsedded, Kaz'a b. Süveyd'den, o Abdullah b. Dinar'dan, o da Ebû Yahya'dan rivayet etmiştir." (2/240) Bûsîrî bundan başka bir şey söylememiştir.

[259] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[260] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlindirmede bulunmamıştır. (2/40)

[261] Bunu Bûsîrî ifade etmiştir. (2/41)

[262] Senedinde Ali b. Zeyd b. Cud'ân vardır, bunu Bûsîrî ifade etmiştir.

[263] Bûsîri hadisi aynı zamanda Ebû Ya'lâ'ya nisbet etmiş ve: "Hadisin senedi Mûsâ b. Muhammed b. İbrâhîm ekseninde dönüp dolaşmaktadır ve bu zât zayıftır" demiştir. (2/41)

[264] Bûsîrî, Dâvûd b. ez-Ziberkân'm zayıf oluşuna binâen hadisin isnadını zayıf kabul etmiştir. Heysemî ise hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[265] Bûsîrî, İbn Ebî Leylâ'nın zayıf oluşuna binâen hadisi zayıf olarak değerlendirmiştir. Ayakta yemek yeme yasağı merfû olarak Enes'den rivayet edilmiştir ve ayrıca- bunu Bezzâr ve Ebû Ya'lâ kısa bir metinle nakletmişlerdir, ricalleri güvenilir kimselerdir. Bunu Heysemî ifade etmiştir. (Mecma 5/25). 2372 no'lu hadiste zikredilecektir.

[266] Râvileri güvenilir kimselerdir, ancak hadis munkatıdii. Bunu Bûsîrî ifade etmiştir (2/42). Bu hadis, Bişr b. Mûsâ'nm rivayetiyle gelen el-Humeydî'nin Müsned nüshasında yoktur.

[267] Hadisin senedinde Salih b. Ebî'l-Ahdar vardır; bunu Bûsîrî ifade etmiştir.

[268] Bûsîrî der ki: "Hadisi el-Hâris, Dâvûd b. el-Muhabber'den rivayet etmiştir ki, bu zât zayıftır. Ancak hadisin Ebû Hureyre'den nakledilen bir şahidi vardır ve bunu İbn Mâce hasen bir isnâdla rivayet ederken; Ebû Dâvûd, Tirmizî ve Nesâî, İbn Abbas hadisinden tahrîc etmişlerdir. (2/41)

[269] Heysemî der ki: "Hadisi Taberânî rivayet etmiştir ve ricali güvenilir kimselerdir." {Mecma 5/23) Bûsîrî der ki: "Hadisi İbn Hibbân Snhîh'inde rivayet ederken, Taberânî de K. ed-Dûâ'da tahrîc etmiştir."

[270] Heysemî der ki: "Hadisin ricali güvenilir kimselerdir." (Mecma 5/22} Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[271] Bûsîrî bu iki hadis hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî son hadisle ilgili olarak: "Hadisi Taberânî tahrîc etmiştir ve ricali güvenilir kimselerdir" demiştir {Mecma 5/23) Hadisi Ebû Ya'lâ'ya nisbet etmemiştir.

[272] Hadisi Bûsîrî, "İçecekler" bölümünde zikretmiş ve hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[273] Heysemî der ki: "Hadisin ricali güvenilir kimselerdir, el-Muğîra b. Müslim hariç Sahîh şartlarına uygun râvilerden oluşmaktadır. el-Muğîra ise güvenilir kimsedir. {Mecma 5/25)

[274] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[275] Bûsîrî hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamış ve şöyle demiştir: Hadisi İbn Hibbân Sahîh'inde ve Ebû Dâvûd başka bir lafızla rivayet etmişlerdir.

[276] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[277] Bûsîrî der ki: "Hadisi Müsedded zayıf bir senedİe isnâd etmiştir."

[278] Bkz. 2350 no'lu hadis.

[279] Hadisin senedinde birden çok zayıf râvi vardır; bunu Bûsîrî ifade etmiştir. (1/189)

[280] Bûsîrî der ki: "Hadisi el-Hâris, Vâkıdî'den rivayet etmiştir ki, o da zayıftır. Bûsîrî daha sonra şahitlerini zikretmiştir.

[281] Bûsîrî, tabiînin durumunun bilinmemesine binâen hadisin senedini zayıf olarak değerlendirmiştir.

[282] Heysemî der ki: Hadisin senedinde Mesrur b. Saîd vardır ki, bu zât zayıftır." (5/39) Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[283] Bûsîrî der ki: "Hadisi el-Hâris zayıf hu senetle rivayet etmiş. İbnü'l-Cevzî de onu el-Mevzûât'ta nakletmiştir."

[284] Bûsîrî der ki: "Hadisi el-Hâris munkntı bir senet ile rivayet etmiştir." (2/43)

[285] Bûsîrî der ki: "Hadisi MÜsedded rivayet etmiştir, râvileri güvenilir kimselerdir."

[286] Bûsîrî der ki: "Hadisi Tayâlisî ve Ahmed b. Hanbel, senedinde Muhammed b. Ebî Humeyd'in bulunduğu bir isnâdla tahrîc etmişlerdir. Muhammed b. Ebî Humeyd zayıf bir râvidir." (2/40)

[287] el-İthâfta şu bilgilere yer verilmiştir: İbnu'l-Cevzî şöyle der: "Bu hadis uydurmadır, uydurma suçuyla itham edilen kişi de Vehb b. Abdurrahman'dır. Sonra gelin görün ki bir ekmek kırıntısı necasetin içine düşer ve pislenirse onu yıkamak mümkün müdür! Sanki bu hadisi uyduran kişi bununla Müslümanları rencide etmeyi ve değerlerini hafife e hedeflemiştir." (2/42) Heysem! bu rivayeti ez-Zevâid"m "Köle Azad Etme" bölümünde zikretmiş, onu Ebû Ya'lâ'ya nisbet etmiş ve şöyle demiştir: "Vehb denilen raviyj tanımıyorum, diğer ricali ise güvenilir kimselerdir." (Mecmn 4/242)

[288] Bûsîrî der ki: Bu hadisi Abd b. Humeyd zayıf bir isnâdla rivayet etmiştir. Ibnu'l-î de onu uydurma hadisler arasında zikretmiştir.

[289] İbn Ebî Leylâ'nın zayıf oluşuna binâen Bûsîrî hadisi hadisi zayıf olarak değeri end ir mistir.

[290] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[291] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[292] Bûsîrî, senedi hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[293] Nefesi içine alan ve sadece üstten açık olan kaplardan.

[294] Müsnede'de denir ki: "Sahihtir." Bûsîrî der ki: "Bu hadisin İbn Abbâs'dan nakledilen * Şahidi vardır."

[295] Bûsîrî der ki: "Hadisin Sahîhm/n'da ki aslı Ebû Katâde'den rivayet edilmiştir."

[296] Bûsîrî der ki: "Hadisi İbn Ebî Şeybe rivayet etmiştir ve râvileri güvenilir kimselerdir. Aynı şekilde el-Hâris b. Ebî Usâme de tahrîc etmiştir. Hadisin aslı Müslim'de Ebû Saîd'den rivayet edilmiştir. Hadisi el-Hâris, Atâ'dan, o da Câbir'den nakletmiştir."

[297] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlindirmede bulunmamıştır. Hadisin başka bir hadis ile sıhhati teyid edilmiştir.

[298] Hadisi Taberânî ve Beyhakî, Kudeyr ed^Dabbî'den rivayet etmişlerdir. Taberaru mn Kudeyr'e kadar olan rivayet zinciri Sahih râvilerinden oluşmaktadır; ancak hadis mürseldir. Hadisi İbn Huzeyme de Kudeyr'in sahabi olduğunu vehm ederek Sahih mde rivayet etmiştir, oysa Kudeyr Şiî bir tabiîdir. Bunu el-Münzirî ifade etmiştir. Bkz. e Mişkâfm dipnotu, s. 166.

[299] Hadisi Bûsîrî, râvilerden birinin durumunun bilinmemesine binaen zayıf olara değerlendirmiş ve şöyle demiştir: "Ancak hadisin aslı Sahîhayn'da Ebû Hureyre den rivayet edilmiştir."

[300] Heysemî der ki: "Hadisi Taberânî, Bezzâr ve Ebû Ya'lâ tahrîc etmişlerdir. Senedinde Musa b. Ubeyde er-Rabezî vardır ki, bu zât zayıftır." (5/32)

[301] Bûsîrî, Talha b. Amr el-Hadramî el-Mekkî'nin zayıf oluşuna binâen senedi zayıf olarak değerlendirmiştir.

[302] Musnede'de denir ki: "Hadisin isnadı hasendu." Bûsîrî der ki: "Hadisi hasen bir isnâdia İbn Ebî Şeybe, Ebû Ya'lâ ve el-Hâkim tahrîc etmiştir; el-Hâkim hadisin sahih olduğunu ifade etmiştir."

[303] Bkz. 2350 no'lu hadis.

[304] Hadisin isnadında zayıf râviler vardır, hadis mürsel veya munkatıdır.

[305] Bûsîrî der ki: "Hadisi el-Hâris mürsel olarak tahrîc etti."

[306] Un kepeğini sütle yahut balla karıştırılarak yapılan bir çeşit bulamaç aşıdır.

[307] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır, hadis mürselâü.

[308] Heysemî der ki: "Hadisi Ebû Ya'lâ, el-Hasan b. Diâme'den, o da Ömer b. Şerik tarikiyle nakletmiştir." Zehcbî der ki: "Bu iki râvi de meçhuldür." Bûsîrî, Ömer b. Şerîk'in durumunun bilinmemesine binâen senedi zayıf olarak değerlendirmiştir. Bkz. 2211 no'lu hadis.

[309] Bûsîrî der ki: "Hadisi el-Hâris, Abdurrahîm b. Vâkıd'den rivayet etmşür ki, bu zat ftır."

[310] Bûsîrî, İbn Lehîa'nm zayıf, el-Velîd b. Müslim'in de müdellis oluşuna binâen senedini zayıf'kabul etmiştir (2/63).

[311] İsrâ sûresi, âyet 111

[312] Müsnede'de denir ki: Mûsâ b. Ubeyde zayıftır. Bûsîrî, Musa'nın zayıf oluşuna k dğldiiti (3/100) binâen hadisi zayıf olarak değerlendirmiştir. (3/100)

[313] Hadis mürsel veya mu'daldır. İsnadında Câbir el-Cu'fî vardır.

[314] ez-Zevâid'de ibare şöyledir: "Hastalığının sevabı bana aittir, sağlıklı iken yaptığı amelin sevabının aynısını ona yazın." (2/304).

[315] Müsnede'de denir ki: "Bu hadisin isnadı zayıftır." Bûsîrî der ki: "Hadisin isnadı, Muhammed b. Ebî Humeyd'e dayanmaktadır ki, bu zat zayıftır." (2/57) Heysemî bu zat hakkında: "Çok zayıftır" der. Heysemî hadisi Taberânî'ye nisbet etmiştir. Bezzâr da hadisi muhtasar olarak tahrîc etmiştir. (2/304),

[316] Müsnede'de denir ki: "Bu hadisin isnadı zayıftır." Bûsîrî der ki: "Bu hadisi İshâk ve İbn Ebî Şeybe zayıf bir senedle tahrîc etmişlerdir, senedinde adı anılmayan bir râvi vardır." (2/58).

[317] Bûsîrî hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Ahmed hadisi Aişe'den başka bir lafızla tahrîc etmiştir. Heysemî der ki: "Ricali güvenilir kimselerdir." (2/292)

[318] Heysemî der ki: "Hadisi Ahmed ve Taberânî, İsmâîl b. Ayyâş'tan, o Râşid es-San'ânî'den tahrîc etmişlerdir ve bu zât zayıftır." (2/304)

[319] Heysemî der ki: "Senedinde Câbir el-Cu'fî vardır ki, bu zât zayıftır. Hadisin aynısı d-İthâfm muhtasarında da yer almıştır.

[320] Heysemî der ki: Senedinde Fehd b. Hayyân vardır ki, bu zât zayıftır. Bezzâr da hadisi tahrîc etmiştir, senedinde Abdullah b. Müslim (ki bu zat es-Sâbirî'nin dostudur) vardır ki, ben bu zâtı tanımıyorum; senedin diğer ricali İse Sahih ravilerindendir. (2/293). Bûsîrî, hakkında herhangi bir d eğeri indirmede bulunmamıştır.

[321] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi İbn Hibbân Snhîh'mde Ebû Ya'lâ'dan tahrîc etmiştir."

[322] Taberânî, Ali b. Ebî Tâlib'den merfû olarak benzer bir hadisi tahrîc etmiş ve "kırk yi! sonra hatırlarsa" ifadesi yerine "üzerinden çok geçse bile hatırlarsa" ifadesini kullanmıştır. Heysemî der ki: "Hadisin senedinde Hişâm Ebû'i-Mikdâm vardır ki, bu zât zayıftır." (2/331)

[323] Heysemî der ki: "Hadisi Taberânî tahrîc etmiştir ve senedinde Muhammed b. Ebî Humeyd vardır ki, bu zât zayıftır. Ancak İbn Adiy der ki: "Bu zât zayıf olmakla beraber hadisi yazılabilir." (2/293) Bûsîrî der ki: "Hadisin isnadı Muhammed b. Ebî Humeyd'e dayanmaktadır ve bu zât zayıftır." (2/58)

[324] Bûsîrî der ki: "Hadisi MÜsedded mevkuf olarak, râvileri güvenilir olan bir senedle tahrîc etmiştir."

[325] Heysemî der ki: "Hadisin senedinde Abdüla'lâ b. Ebî'l-Miisâvir vardır ki, bu zât zayıftır." (2/304) Hadisin aynısı eî-îthâf'ta irâd ediimiştir.

[326] Bûsîrî: "Hadisi Ahmed ve İbn Ebî Şeybe, ondan da Ebû Ya'lâ tahrîc etmiştir" demiş ve isnadı hakkında herhangi bir şey söylememiştir. Heysemî der ki: "Hadisi Ahmed ve Ebû Ya'lâ tahric etmişlerdir, Ebû Ya'lâ'nun ricali güvenilir kimselerdir." (2/294)

[327] Bûsîrî der ki: "Hadisi el-Hâris, mürsel olarak tahrîc etti."

[328] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[329] Bûsîrî der ki: "Hadisi Ebû Ya'lâ zayıf bir senedle tahrîc etmiş ve aşağıdaki ifadelen andıktan sonra onu İbn Hacer'e nisbet etmemiştir."

[330] Heysemî der ki: "Ebû Ya'lâ'nm ricali güvenilir kimselerdir." (2/308) Bûsîrî der ki: "Hadisi İbn Hibbân Sahîh'mdc tahrîc etmiştir." Müsnede'de denir ki: "Hadisi İbn Hibbân sahih addeder, Taberânî ise hadisi Huşeym'den bir başka kanaldan tahrîc etti."

[331] Bûsîrî der ki: Hadisi İbn Hibbân SahWm.de. rivayet etmiştir. Heysemî der ki: "Hadisi Bezzâr tahrîc etmiştir ve isnadında Ebû Bekir b. Ebî Meryem vardır ki, bu zât zayıftır." (2/309)

[332] Müsnede'de denir ki: "Zâfir b. Süleyman zayıftır."

2794. Muhammed b. Amr b. Hazm'm bildirdiğine göre Ömer b. el-Hattâb adı peygamber adı olan bütün çocukları topladı. Hepsini bir eve sokup isimlerini değiştirmek istedi. Sonra babaları, onlara o isimleri Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) verdiğine dair tanıklık ettiler. Muhammed b. Amr b. Hazm da onlardan biriydi. Hadisin senedi hasenâir. (Ishâk) [1]

2795. Nadr b. Şüfey'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Kimin üç çocuğu olur da hiçbirine Muhammed ismini vermezse, cahillik yapmış olur" buyurmuştur.[2] (el-Hâris)

2796. Enes'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Çocuklarınıza Muhammed ismini veriyor, sonra onlara lanet okuyorsunuz" buyurmuştur.[3] (Ebû Dâvud et-Tayâlisî)

2797. Muhammed b. Talha'nm sütannesi demiştir ki: Muhammed b. Talha doğduğunda onu Hz. Peygamber'e (salîallahu aleyhi vesellem) götürdük. "İsmini ne koydunuz?" diye sordu. "Muhammed" dedik. "Bu, benim adım. Künyesi de Ebu'l-Kasım (olsun bari)" buyurdu.[4] (Ebû Bekr b. Ebî Şeybe)

Zalimlerin İsimlerini Almanın Mekruh Oluşu Ve İsmi, Daha Güzeliyle Değiştirmek

2798. İbnü'l-Müseyyib demiştir ki: Ümmü Seleme'nin erkek kardeşinin bir çocuğu oldu. İsmini Velîd koydular. Sonra onu alıp, Hz. Peygamber'in (saUallahu aleyhi veseOem) yanına girdiler. Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "İsmini koydunuz mu?" diye sordu. "Evet. Ona Velîd ismini verdiler" dediler. "Aman, aman. Onun ismi Abdurrahman olsun. Sİz ona firavunlarınızın ismini vermişsiniz. Ümmetimde adı Velîd olan bir kimsenin bulunması, ümmetime, Firavun'un kendi kavmine yaptığından daha çok dokunur" buyurdu.

Abdurrahman (b. Amr) dedi ki: Ona "Bu hangi Velîd'dir?" diye sordum. "Eğer halife olmuşsa bu, Velîd b. Yezîd'dir. Yoksa Velîd b. Abdülmelik'tir" dedi. (el-Hâris) [5]

2799. Enes'in bildirdiğine göre Hz. Ömer'in bir cariyesinin ismi Acem adlarındandı. Ona Cemile ismini verdi. Cariye: "Seninle benim aramda hakem, Peygamber'dir (salbllahu aleyhi vesellem)" dedi. Allah'ın Resulü (sallaOahu aleyhi yesellem/in yanma gittiler. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) cariyeye: "Sen Cemile'sin" buyurdu. Bunun üzerine Ömer: "İstemeye, istemeye al bu ismi" dedi. (İbn Ebî Ömer) [6]

2800. Abdullah b. el-Hâris b. Ebza demiştir ki: Bana annem, babasından naklen bildirdi. Dediğine göre babası, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Huneyn ganimetlerine şahit olmuştu. Adı "Ğurâb (Karga)" idi ve Resûlullah (saUallahu aleyhi vesellem) ona "Müslim" ismini verdi. [7] (Ebû Ya'lâ)

2801. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) "Ğabara (tozlu yer)" adında bir yere uğradı ve: "Burası Hadıra (yeşil) dir" buyurdu.[8] (Ebû Ya'lâ)

Allah Nezdinde En Sevimli Olan İsimler

2802. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "/Izjz ve celil olan Allah'ın en çok sevdiği isimler, Abdullah ve Abdurrahman'dır" buyurdu. (EbÛ Ya'lâ) Müslim'in Sahilimde yer alan İbn Ömer hadisi bunun şahididir. [9]

İhtiyacın Giderilip Giderilmediğini Kinaye Yoluyla Sormak

2803. İbn Rabî'a b. el-Hâris b. Abdülmuttalib demiştir ki: Babam beni, Abbâs da oğlu Fadl'ı Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gönderdiler.... Yanlarına vardığımızda: "Ne yaptınız? Sa'd mı? Suayd mı? (Hayır mı, şer mi) [10] dediler. (Ebû Bekr b. Ebî Şeybe) [11]

İltifat Etmek

9804. Safvân b. Assâl demiştir ki: Bir yolculuk sırasında Peygamber ll) ile birlikte bulunuyorduk Derken bir adam geldia vesellem) ile birlikte bulunuyorduk. Derken bir adam geldi. Mullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona bakınca: "Ne kötü arkadaş!" buyurdu. Bu, münafık bindir. İltifat ederek onu nifakından çevirmeye t acaettn. Çünkü başkalarının aklını da bozmasından endişe ediyorum" buyurdu. (el-Hâris)

Oturma ve Uyuma Adabı

2805. Ebû Şeybe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle uyurmuştur: "Sizden biriniz, bir topluluğun arasına girdiğinde kendisine yer ıçıhrsa otursun. Zira bu, Allah'ın bir lütfü olup onu, kendisine Müslüman ardeşi ikram etmiştir. Eğer kendisine bir yer açılmazsa, en geniş mekanı raştırıp oraya otursun." (el-Hâris)

2806. Enes'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Meclislerin en hayırlısı, en geniş olanıdır" buyurmuştur.[12] Bezzâr demiştir ki: Bunu Enes'ten yalnız bu tarikten bilmekteyiz." (el-Hâlİs)

2807. Yahya b. Ya'mer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallalkhu aleyhi vesellem) bir yolda oturan bir topluluğa rastladı ve: "Sakın yolda oturmayın. Zira yol, cehennem veya şeytanın yoludur" buyurdu. Sonra yoluna devam etti. Hatta insanlar bunun kesin bir emir olduğunu zannetti. Sonra tekrar dönüp: "Ancak yolun hakkını verirseniz o başka " buyurdu. "Yolun hakkı nedir?" diye sorduklarında ise: "Gözlerinizi (haramdan) sakınmanız, yolunu şaşırana yol göstermeniz ve selamı alm.ant.zdir" buyurdu. [13] (el-Hârİs)

2808. Hişam b. Hassân'm, Muhammed (b. Sîrîn)'den naklen bildirdiğine göre o, erkeğin karnı üzere ve kadının da sırt üstü uyumasını mekruh görürmüş. (MÜSedded) Hadis sahih olup mevkuftur. [14]

2809. Ebu'n-Nadr'm bildirdiğine göre Ebû Saîd (el-Hudrî) ayağından rahatsızdı. Yanma kardeşi girdi. O sırada yattığı yerde, bacak bacak üstüne atmıştı. Kardeşi ayağıyla onun ağrıyan ayağına bir tekme indirerek canını

yaktı. "Canımı yaktın. Ayağımda ağrı olduğunu bilmiyor musun?" deyince "Aksine. Biliyorum" dedi. "Öyleyse neden bunu yaptın?" deyince de: "Sen Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vödlem) bunu yasakladığını duymadın mı?" diye çıkıştı- (Ahmed b. Menî' ve el-Hâris) [15]

Ben derim ki: Ebû Saîd'in kardeşinin adı, Katâde b. Nu'man'dır.

Korumasız Çatıda Uyumanın Yasak Oluşu

2810. Ali b. Umâre anlatmaktadır: Ebû Eyyûb el-Ensârî için kenarları korumasız bir çatıya döşek serildi. Sonra gece yarısı emir verdi, oradan indirildi ve: "Neredeyse geceyi zimmetsiz/tedbirsiz geçirecektim" dedi. (Ahmed b. Menî') [16]

2811. Semure'nin bildirdiğine göre Resûlullah (salîallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Â7m kenarları korumasız bir çatıda uyursa, sorumluluğu kendine aittir. Kim gece taş atarsa, sorumluluğu kendine aittir. Kim dalgalı olduğu anda denize açılırsa, sorumluluğu kendine aittir [17] (el-Hâris)

Teenni ve Yumuşaklık

2812. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Teenni (dikkatli ve temkinli hareket etmek) Allah1 tan; acele etmek ise Seylan'dandır. Allah'tan daha çok mazeret beyan etmeye layık bir kimse yoktur. Allah nezdinde hamd etmekten daha sevimli hiç bir

şey yoktur. " (Ebû Bekr b. Ebî Şeybe, Ahmed b. Meni', el-Hâris ve Ebû Ya'lâ) [18]

2813. Zührî, BİIâ'dan bir adamın şöyle dediğini nakletmiştir: Babamla birlikte Hz. Peygamber'in (saOallahu aleyhi vesellem} yanma girdim. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) beni bırakıp yalnız babamla konuştu. "Babacığım! Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) sana ne söyledi?" diye sorduğumda, şöyle cevap verdi: "Bir iş sebebiyle darlığa düştüğünde, Allah sana o işten bir çıkış yolu gösterinceye kadar sağduyulu ol" buyurdu. [19]

Ebû Ya'lâ'nın rivayetinde ifade: "Allah seni o işten kurtanncaya kadar" şeklindedir. (Ebû Bekr b. Ebî Şeybe, Ebû Ya'lâ ve el-Hâris) [20]

Elçiler İçin Edep Kuralları

2814. İbn Ebî Müleyke'nin bildirdiğine göre İbn Abbâs demiştir ki: Müminlerin emiri Hz. Ömer ile birlikte idim. "Git, şunun kim olduğunu bana bildir" dedi. Ömer, birini bir iş için gönderdiğinde ona: "Döndüğünde seni niçin gönderdiğimi ve ne haber getirdiğini bana bildir!" derdi. Ben de: "Sen beni şu kişinin kim olduğunu bildirmem için gönderdin. O Suhayb'dır. Yanında da annesi var" dedim. "Yetiş, beraberinde annesi olsa da...." dedi. {İbn Ebî Ömer)

Büyüklere Hürmet Etmek

2815. eş-Şa'bî'nin bildirdiğine göre Cerîr b. Yezîd kendisine gelmiş ve ona bir yastık koymuş. Yanında da yaşlı bir kadın varmış. Bu kendisine sorulduğunda dedi ki: Bana Resûlullah (sallallahualeyhivesel]em)'in: "Size bir kavmin ulusu geldiği zaman ona ikramda bulununuz" buyurduğu ulaştı. (Müsedded) [21]

Müşriklere Hürmetten Mene Dair

2816. Câbir b. Abdullah demiştir kî: Resûlullah (sallallahu aleyhi veseHem) müşriklerle tokalaşmayı veya onları (hoşça) karşılamayı veyahut onlara "merhaba/hoş geldiniz" demeyi yasakladı. (İshâk) [22]

Müşriklerin Yaşlılarına Hürmet Konusunda Ruhsat Verilmesi

Bu konuda keşişlerle ilgili Hz. Ali hadisi vardır.

Ziyaretçiye Hürmet Etmek

2817. Bişr b. Harb anlatmaktadır: Bir gün Ebû Saîd'in yanında bulunuyorduk. Biz fark etmeden birden Abdullah b. Ömer içeri girdi. Kendisini değişik bir ha de gördüm. Kederli ve üzüntülüydü. Üstü başı toz

toprak içindeydi. Hemen Ebû Saîd onun için su istedi ve abdest aldı. (el-Hâris)

Mizah

Âişe'nin Sevde'nin yüzünü yahni yemeğiyle buyamasma dair hadis Ömer'in menkıbelerine dair bölümde gelecektir.

2818. Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) azatlı cariyesi Razîne'nin bildirdiğine göre Şevde, Âişe'yi ziyarete geldi. Âişe'nin yanında Ömer'in kızı Hafsa da vardı. Şevde, güzel bir görüntüyle geldi. Üzerinde Yemen hırkalarından bir hırka ve aynı şekilde bir de başörtüsü vardı. Yine, üzerinde güzel koku ve mest çarıklarında safran vardı. (Razîne demiştir ki: Ben kadınların safranla süslendikleri zamana yetiştim) Hafsa, Âişe'ye dedi ki: "Ey Müminlerin annesi! Birazdan Resûlullah (sallallahu aleyhi vesetlem) gelecek, bizi böyle dağınık ve pejmürde, bunu ise parlak ve güzel bir halde görecektir." Âişe: "Allah'tan kork Hafsa! Allah'tan kork Hafsa!" dedi. O ise: "Vallahi ben mutlaka onun süsünü bozacağım" dedi. Âişe de: "Yap öyleyse" dedi. Sevde'nin kulağı ağır işitiyordu. Hafsa ona: "Şevde! Tek gözlü (deccâf=a'ver) dışarı çıktı" dedi. Şevde bundan çok korktu ve titremeye başladı. "Nereye saklanayım" diye sordu. "Haymeye (eyvana) gir" dediler. Hayme çatısı olan ve içinde yemek pişirilen bir yerdi. Şevde de hemen gidip oraya gizlendi, ^rada tencereler ve örümcek ağları vardı. Derken Allah Resulü (sallallahu aleyhi veselıem) geldi. Âişe ile Hafsa gülmeye başladılar. Gülmekten konuşamıyorlardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Niçin gülüyorsunuz?" diye sordu ve bunu üç kez

tekrarladı. Elleriyle çardağa işaret ettiler. Allah Resulü Nb ahu aleyhi vesellem) oraya gidince Sevde'nin titrediğini gördü ve: "Sana ne °ldu Şevde?" diye sordu. O da: "Ey Allah'ın Resulü! Tek gözlü (Deccâl) dışarı ıkmış" dedi, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Çıkmadı, ama mutlaka çıkacaktır" buyurdu. Sonra içeri girip onu dışarı çıkardı ve üzerindeki tozları ve örümcek ağlarını temizledi. (Ebû Ya'lâ) [23]

Ademoğlunun Kalbinin Niteliği

2819. Ebû Ubeyde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallaltehu aleyhi vesellem): Ademoğlunun kalbi serçe gibidir; günde yetmiş kere şekil değiştirir" buyurmuştur. (Ishâk) Senedi hasen olmakla birlikte munkatiâır.

Çocuk Sevgisi

2820. Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Peygamber (sallahu aleyhi vesellem): "Çocuk kalbin meyvesidir; ebeveynini korkak ve cimri yapar" buyurmuştur. {Ebû Bekr b. EbîŞeybe ve Ebû Ya'lâ) [24]

RÜYA TABİRİ

2821. Ebû Katâde anlatmaktadır: Resûlullah'ı (saMlahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: "Rüya üç türlüdür: Bir kısım kişinin aklından geçirdiği şeylerdir ki, bu bir şey değildir. Bir kısmı, şeytandandır. Eğer bir kimse rüyasında hoşuna gitmeyen bir şey görürse, melun şeytandan Allah'a sığınıp, sol yanına tükürsün. Böyle yaparsa şeytan ona zarar veremez. Bir kısmı da Allah'tan bir müjdedir. Müminin rüyası peygamberliğin kırk altı cüzünden bir cüzdür. Onu doğru görüş sahibine anlatsın. O da rüya hakkında hayır söylesin ve onu hayra yorsun." Avf b. Mâlik dedi ki: "Eğer (rüya) çakıl taşlarının sayısına nispetle bir çakıl taşı kadar (peygamberliğin bir parçası) olsaydı bile, yine çok olurdu." (Ishâk)

2822. Ebû Katâde'nirı bildirdiğine göre Resûlullah (salblbhu aleyhi vesellem): "Sizden biriniz bir rüya gördüğü zaman onu doğru görüş sahibi birine anlatsın. O da onun hakkında hayır söylesin ve onu hayra yorsun " buyurmuştur.[25] (İshâk)

2823. Humeyd b. Hilâl'in belirttiğine göre Safiye henüz ailesindeyken "Sanki rüyamda bir meleğin benimle, Allah'ın gönderdiği şu Peygamber'! kanadı altında gezdirdiğini gördüm" demiş ve dinleyenler rüyasını kendisine iade ederek ona sert sözler söylemişler. (İshâk)

2824. İbn Abbâs demiştir ki: "Peygamberlerin rüyası haktır." (Ahmed b. Menî') [26]

2825. Ebu't-Tufeyl'in ve ayrıca Habîb ile Humeyd'in Hasan'dan naklen bildirdiklerine göre Nebî (sallahualeyhivesellem) şöyle buyurmuştur: "

(Rüyamda) Gece su çekerken yanıma bir siyah koyun sürüsü, bir de mor koyun sürüsü geldi Derken Ebû Bekir gelip bir veya iki kova su çekti, bunlar da eksikti. Allah tıslasın. Sonra Ömer geldi ve sürüler batıya çekildi. Ömer bütün °nli "doldurdu ve suya gelenleri suladı. Ondan daha iyi su çeken yiğit Gördüğüm siyah koyunları, Araplara, mor koyunları ise Acemlere görmedim.

2826. Ebu't-Tufeyl'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) söyle anlatmıştır: "Uykudaki bir kimse gibi ben de rüya gördüm. Rüyamda siyah bir koyun sürüsü gördüm. Peşinden mor koyun sürüsü geldi. Siyah koyunları Araplara, mor koyunları ise Acemlere yordum. (Bezzâr)

2827. Ebû Miclez demiştir ki. Bir adam Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ben rüyamda başımın kesildiğini ve kesilen başıma baktığımı gördüm" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem} güldü, sonra: "Eğer başın kesildiyse hangi gözle ona bakıyordun?" buyurdu. Bu olayın üzerinden çok bir süre geçmeden Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etti. Bunun üzerine insanlar adamın başının kesilmesini, Peygamber'in (sallallahu aleyhi) ölümüne ve başına bakmasını da onun sünnetine tâbi olmasına yordular. (el-Hâris) [27]

2828. Saîd b. el-Müseyyib'in bildirdiğine göre Âişe, Hz. Ebû Bekir'e: "Ben rüyamda üç Ay'ın kucağıma düştüğünü gördüm" demiş, o da: "Hayır olsun" demiştir. (Müsedded)

2829. Yahya b. Saîd el-Ensârî demiştir ki: İnsanların şöyle konuştuklarını işittim: ResûluUah {sallallahualeyhivesellem) Âişe'nin evine

defnedildi ve Ebû Bekir: "Bu, o Ay'larından biri ve en hayırlısıdır" dedi.[28] (Müsedded)

2830. Hişâm demiştir ki: Muhammed (b. Sîrîn)'in, "Ebû Bekir, Peygamber'den (sallallahu aleyhivesellem) sonra bu ümmetin en iyi rüya tabircisidir" dediğini işittim.[29] (Müsedded)

2831. Saîd b. el-Müseyyib'in bildirdiğine göre Âişe şöyle demiştir: Ben rüyamda üç Ay'ın kucağıma düştüğünü gördüm. Bunu Ebû Bekir'e sordum. "Ey Âişe! Eğer rüyan doğru çıkarsa, senin evine yeryüzü halkının en hayırlılarının üçü defnedilecektir" dedi. Resûluîlah (sallallahu aleyhi -vesellem) vefat de defnedilince Ebû Bekir: "Ey Âişe! Bu, Ay'larının en hayırlısı ve ardan biridir" dedi. (el-Humeydî) Hekim hadisin bu tarikini sahîh görmüş ve aynısını Enes'ten merfu olarak [30]

2832. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs demişlerdir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi bize bir hutbe irat etti... Zikredilen uzun hadiste şu sözler de geçmiştir: "Düşünde görmediği bir şeyi gördüğünü söyleyen kimse, yalancı şahit gibidir. Kıyamet günü ona iki kılı birbirine bağlaması emredilir ve bağlayıncaya kadar kendisine azap edilir. Ama bir türlü onları bağlayamaz." (el-Hâris)

2833. Süleyman b. Arîb der ki: Ebû Hureyre'yi işittim; İbn Abbâs'a: (sallallahu aleyhi veellem): "Müslümonın rüyası peygamberliğin kırk cüzünden bir cüzdür" buyurdu, dedi. İbn Abbâs: "Hayır, altmış cüzünden bir cüzdür" deyince Ebû Hureyre: Hem benim "ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem) uyurdu" dediğimi işitiyorsun, hem de kalkıp "hayır altmış cüzünden bir cuzdür" diyorsun, diye onu azarladı. İbn Abbâs da buna: "Ben de, bunu Abdülmuttalib dedi, diyorum" diyerek karşılık verdi.

Amr b. en-Nâkid demiştir ki: Ben ve arkadaşlarımız da diyoruz ki: Bu, bize göre inşallah Abbâs'ın Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi «sellem) nakli şeklindedir. (Ebû Ya'lâ)

2834. Muhammed b. İshâk'tan .... Aynı hadis şu ifadelerle nakledilmiştir: "Müminin rüyası Allah1 tan bir müjde ve peygamberliğin kırk altı cüzünden bîr cüzdür." Demiştir ki: Bunu İbn Abbâs'a anlattığımda dedi ki: Bana Abbâs b. Abdülmuttalib'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallalkhıı aleyhi vesellem): "(Rüya) Peygamberliğin elli cüzünden bir cüzdür" buyurmuştur.[31] (Bezzâr) [32]

İMAN VE TEVHİD

Lâ ilahe İllallah" Diye Şahadet Getirenin Kanının Haram Oluşu ve Öldürülmesinin Yasaklanışı

2835. Cerîr demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni Yemen halkıyla savaşmak ve onları (İslam'a) davet etmek üzere Yemende gönderdi. "Lâ ilahe illallah" sözünü söylemeleri halinde, kanları ve malları bana haram kılındı.[33] (Ebû Bekr b. Ebî Şeybe)

2836. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kim Allah'tan başka tanrı bulunmadığına ve benim Allah'ın elçisi olduğuma şahadet ederse, kanı bana haram kılınmıştır. Ancak şu üç kişi bunun dışındadır: Dinini terk eden, zina eden evli ve bir de haksız yere cana kıyan kişi [34] (Ebû Bekr b. Ebî Şeybe)

2837. Yine Câbir naklediyor: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bir adam gelerek: "Benim bir münafık komşum var, şöyle, şöyle yapıyor" diye şikayetçi oldu. Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): Lâ ilahe illallah diyor mu?" diye sordu. "Evet" deyince: "Bana öylelerini öldürmek yasaklandı" buyurdu.[35] (Ebû Bekr b, Ebî Şeybe)

2838. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs şöyle nakletmişlerdir: Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) bize bir hutbe irat etti... Uzunca hadiste şu ifadeler geçmiştir: "Dikkat edin. Aziz ve celi! olan Rabbim bana, Lâ ilahe illallah diyene dek insanlarla savaşmamı emretti. Eğer bunu söylerlerse

kanlarını/canlarım benden korumuş olurlar. Ancak bunu hakkıyla söyleyip söylemedikleri konusunda hesapları Allah'a aittir. " (el-Hârİs) [36]

2839. Cündeb b. Süfyân, Becîle'li1 bir zattan şöyle dediğini nakî etmiştir: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanındaydım. Derken bir askeri müjdecisi geldi ve Allah'ın yardımına mahzar olan müfrezenin ve onların eliyle gerçekleşen fethi müjdeledi. Dedi ki: "Yâlallah! Allah kendilerini hezimete uğrattıktan sonra biz düşmanı al' rken, kılıcımla bir adama yetiştim. Kılıcın tepesine ineceğini [37] vınca, kaçarken dönüp Ben Müslüman'ım dedi. Ben de onu öldürdüm.

Allah'ın Nebisi! Bunu sadece kendini korumak için söyledi." Allah Resulü I llallahu aleyhi vesellem): "Kalbini yarıp, onun doğru mu, yalan mı söylediğine haksaydın ya!" buyurdu. Adam: "Eğer ben onun kalbini yarıp baksaydım, o bana bunu bildirmeyecekti. Onun kalbi ancak bir et parçasından ibaret değil midir?" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ama sen onu öldürmekle ne' onun kalbinde olanı öğrendin, ne de dilini doğrıdadın" buyurdu. Adam: "Ey Allah'ın Resulü' Benim için mağfiret dile" dediyse de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): 'Senin için mağfiret dilemeyeceğim" buyurdu. Sonra adam öldü. Onu defnettiler ve toprak onu üç kere dışarı attı. Adamın kabilesi bu durumu görünce mahcup oldular ve onu götürüp şu dağ geçitlerinden birine atıverdiler.[38] (Ebû Ya'lâ)

2840. Harun b. Riâb demiştir ki: Resûlullah (saüaMıu aleyhi vesellem) bir birlik gönderdi ve onlara fetih nasip oldu. Müjdecilerini Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gönderdiler. Adam, Allah'ın kendilerine nasip

ettiği fethi ve düşmandan öldürdüklerinin sayısını bildirirken dedi ki: "Onlardan bir adamın peşine düştüm. Tam öldürmek üzere tepesine çullanacağımda Ben Müslüman'ım dedi." Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Peki Müslüman olduğunu söyledikten sonra onu Öldürdün mü?" diye sordu. Adam: "Yâ Resûlallah! Bunu sırf kendini korumak için söyledi" deyince: "Kalbini yarıp baktın mı?" buyurdu. Adam: "Ben bunu biliyordum ey Allah'ın Resulü" deyince de: "Sen ne onun dilini doğndadın, ne de kalbinde olanı öğrendin. Sen onun katilisin. Def ol yanımdan ve bir daha bana gözükme!" buyurdu. Sonra bu adam vefat ettiğinde toprak iki kere onun cesedini dışarı attı. Sonra da götürüp şu vadilerden birine fırlattılar. İlim ehlinden bir zat demiştir ki: Toprak ondan daha kokuşmuş olanlarını örtmektedir. Ama bu, bir ibrettir.[39] (Ebû Ya'lâ)

2841. Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallabu aleyhi vesellem): "Sizden biriniz mızrağını bir adama doğrultur da ucu tam gırtlağında iken adam Lâ ilahe illallah derse, mızrağı ondan çeksin" buyurmuştur.[40] (e-Hâris)

Ebû Ubeyde demiştir ki: "Allah bu kelimeyi Müslüman için bir güvence kılmış ve onunla kanını akıtılmaktan korumuştur. Cizyeyi de kafir için bir güvence kılmış ve onunla kanını akıtılmaktan korumuştur." (el-Hârİs)

"Lâ İlahe İllallah" Sözünün Fazileti

2842. Şakîk (b. Seleme) anlatmaktadır: Ebû Bekir, Talha'yla karşılaştı ve": "Neyin var, seni üzüntülü görüyorum" dedi. Talha da: "Bir şey yok.

Sadece Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi veellem) işittiğim ve "cenneti hak ettirir" buyurduğu bir sözün ne olduğunu kendisine sormadım da ondan böyleyim" dedi. Bunun üzerine Ebû Bekir: "Fakat ben onu biliyorum. Lâ ilahe illallah sözü" dedi. (Ahmecl b. Men?) [41]

2843. Abdurrahman b. Ziyâd b. En'um demiştir ki: Mâlik b. Kays'm şöyle söylediğini işittim: Ukbe b. Âmir, İlyâ'da bulunan Muâviye'nin yanma geldi. Ama çok kalmadan çıktı. Sonra arandıysa da bulunamadı. Sonra onu bir açık alanda namaz kılarken bulduk. "Niçin geldiniz?" diye sordu. "Seninle bir müddet birlikte olmak ve senin hakkını ödemek için geldik" dedik. Şöyle anlattı: "Bende sizinle ilgili bir haber var. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikteydik....." Zikrettiği hadiste şunları nakletti: Derken Ebû Bekir

çıkageldi ve: "İbn Âmir! Resûlullah (sallallahualeyhiveseüem) Kim Allah'tan başka ilâh olmadığına şahadet eder ve kalbi de dilini tasdik ederse, cennetin dilediği kapısından girer buyurdu" dedi. (Ebû Ya'lâ)

2844. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs demişlerdi ki: Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) bize bir hutbe irat etti.... Zikrettikleri hadiste şu sözlere yer vermişlerdir: "Ey insanlar! Kim ihlâsla Allah'tan başka İlâh olmadığına şahadet ederek Allah'a kavuşursa, cennete girer." Ali b. Ebî Tâlib ayağa kalkarak: "Anam babam sana feda olsun, yâ Resûlallah! Kişi bunu ihlâsla nasıl söyler? Ona başkasını karıştırmaz mı? Bunu bize açıkla da bilelim" deyince: "Dünya hırsı, haksız yollarla dünyalık toplamak, dünyaya rıza göstermek. Öyle kimseler vardır ki, hayırlıların sözleri gibi söz söylerler, ama facirler gibi hareket ederler. Kim bu sıfatlardan hiçbirine

bulaşmadan Lâ ilahe illallah diyerek Allah'a kavuşursa cennete girer" buyurdu.[42] (el-Hâris)

2845. Süleym b. Âmir demiştir ki: Ebû Bekir'i şöyle söylerken işittim: Mullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim Allah'tan başka ilâh olmadığına şahadet T - e cenneti kesin hak eder" buyurdu. Sonra dışarı çıktığımda Ömer b. el'tâb ile karşılaştım. "Neyin var, Ebû Bekir?" diye sordu. "Allah Resulü Lhu aleyhi vesellem) bana şöyle.... buyurdu" dedim. "Haydi dön geri. Ben .'arın buna güvenip dayanmalarından endişe ediyorum" dedi ve lullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanma döndüm. "Niçin döndün?" diye Ömer'in dediklerini anlattım. "Doğru söylemiş" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [43]

2846. Ebû Musa demiştir ki: "Kim Allah'tan başka ilâh olmadığına, O'nun tek olup ortağı bulunmadığına ve Muhammed'in O'nun kulu ve resulü olduğuna şahadet ederek gelirse, o kimse cehenneme haram kılınır." (Müsedded) [44]

2847. Amr b. Abese demiştir ki: Yaşlı bir zât asaya dayanarak geldi ve Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) önüne dikilerek: "Yâ Resûlallah! Benim bir çok hıyanetlerim ve isyanlarım oldu. Ben bağışlanır mıyım?" diye sordu. Allah Resulü: "Allah'tan başka ilâh olmadığına şahadet getiriyor değil mhin?" buyurdu. Adam: "Evet. Getiriyorum. Hatta senin Allah'ın Resulü olduğuna da şahadet ederim" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): Öyleyse bütün hıyanetlerin ve isyanların bağışlanmıştır" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [45]

2848. Hz. Ömer'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhivesellem) şöyle buyurmuştur: "Kim Allah'a ve âhireî gününe inanarak

ölürse, kendisine: Cenneîin sekiz kapısından dilediğin kapıdan gir denir. " (İshâk) [46]

Ukbe'nin Ömer'den rivayeti, Sahîh'te farklı ifadelerle yer almıştır.

2849. Saîd b. Vehb el-Hemdânî demiştir ki: Muâz b. Cebel bize Yemen'e geldi ve şunları söyledi: "Ben, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) size gönderdiği elçisiyim. Sadece Allah'a kulluk edin, O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın ve bana itaat edin. O zaman size iyilikte kusur etmem. Kuşkusuz dönüş Allah'adır. Son durak ya cennet, ya da cehennemdir. Orası daimi ikametgâhtır, ayrılmak/göç yoktur. Sonsuzluk var, Ölüm yoktur.[47] (İshâk)

2850. Enes anlatmaktadır: Bir adam Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Yâ Resûlallah! Büyük küçük ne (günah) varsa bir şey bırakmadım, yaptım" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) (üç kere): "Peki kePS\ başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna 0a etmiyor musun?" diye sordu. "Evet. Ediyorum" deyince. 'İşte bu, ŞaTaZ ipsini siler" buyurdu.[48] (Ebû Ya'lâ)

2851. Enes b. Mâlik el-Ensârî nakletmektedir: Biz, Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikteyken bir dağ yoluna girdi. Allah'ın Resulü (sallalkhu aleyhi vesellem) tek başına yürüyordu. Tekrar yola girmeye başlayınca güldü ve tekbir getirdi. Biz de bunun üzerine tekbir getirdik. Yüksekçe bir yere gelince yine gülüp tekbir getirdi. Biz de bunun üzerine tekbir getirdik. Sonra Allah'ın Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) yetiştik. Grup dedi ki: "Senin tekbir alman üzerine biz de tekbir getirdik; niçin güldüğünü anlayamadık." Cevaben şöyle buyurdu: "Bana Cibrîl Aleyhisselâm geldi ve dedi ki: Lâ ilahe illallahu vahdehu lâ şerike leh diyen

kimse cennete girecek ve ona cehennem haram kılınacaktır; bunu müjdele." (Ebû Ya'lâ)

2852. İsmâîl b. Ebî Hâlid demiştir ki: Mervân b. el^Hakem, Eymen b. Huraym'e: "Sefere çıkıp bizimle birlikte savaşmaz mısın?" deyince, Eymen Şöyle cevap verdi: "Benin babam ve amcam Allah Resulü (sallallahu aleyhi veseüem) ve levrııd Kitabı ile birlikte Bedir savaşma katıldılar ve Allah'tan başka ilâh olmadığına şahadet eden hiç kimseyle savaşmamak üzere benden söz aldılar." Sonra "Eğer bana, cehennemden kurtuluş beraatı getirirsen, o zaman senin yanında savaşırım" dedi. Bunun üzerine Mervân da: "Git! Bizim sana ihtiyacımız yoktur" dedi. (Ebû Ya'lâ)

2853. Âmir (eş-Şa'bî) demiştir ki: Mervân, Dahhâk b. Kays'la savaşa girdiği zaman Eymen b. Huraym el-Esedî'ye bir elçi göndererek: "Biz senin bizimle beraber savaşmanı istiyoruz" mesajını iletti. O da: "Benim babam ve amcam Bedir savaşına katıldılar ve Allah'tan başka ilâh olmadığına şahadet eden hiç kimseyle savaşmamak üzere benden söz aldılar. Eğer bana bir (cehennemden) kurtuluş beraatı getirirsen, o zaman senin yanında savaşırım" dedi. Bunun üzerine o da: "Defol!" dedi. Kendisine hakaret edip sövdü. Eymen b. Hureym ise şöyle diyordu:

Kureyg ten başka bir otoriteye bağlı olarak namaz kılan birini öldürecek değilim.

Onun otoritesi vardır. Günah ise bana aittir. Cahillikten ve taşkınlıktan Allah'a sığınırım.

Sebepsiz yere bir Müslüman [49] öldürür müyüm hiç? Bunu yaparsam eğer, bundan sonraki yaşamımdan bir hayır görmem. (Ebü Yâ lâ)

İslam, Amelin Kabul Şartıdır

2854. Mücâhid'in bildirdiğine göre Ümmü Seleme: "Yâ Resûlallah! Hişâm b. el-Muğîra yemek yedirir, misafir ağırlar, akrabalık ilişkilerini korur ve fidyesini verip esiri kurtarırdı. Eğer (sana) yetişseydi, mutlaka Müslüman olurdu. O bundan dolayı mükâfat alır mı?" diye sordu. Allah Resulü (sallallahu aleyhi vsellem) de: "Denildiğine göre senin amca oğlun hep dünyalık İçin, dünyanın şanı ve süsü için verirmiş. Bir gün bile Rabbİm beni hesap günü bağışla dememiş" buyurdu. (Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [50]

2855. Hasan (el-Basrî) der ki: Biz, Medine'de idik ve Ebû Hureyre bize şöyle söyledi: "Kıyamet günü İslam gelir, aziz ve celil olan Allah şöyle buyurur: Sen İslâm'sın, ben de Selâm. Bugün ancak seninle verir, seninle alırım." (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [51]

2856. el-Hâris b. Mâlik el-Ensârî'den nakledildiğine göre o, Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) uğramış ve ona: "Ey Haris! Sabaha nasıl erdin?1' diye sormuş. O da: Gerçek nıü'min olarak sabaha erdim" deyince "Söylediğini iyi düşün. Her şeyin bir hakikati/gerçeği vardır. Senin hakikatin/gerçek yönün nedir?" buyurmuş. Haris de: "Nefsim dünyadan el etek çekti. Göz pınarlarım kurudu, gecelerim uykusuz geçti. Rabbimin Arş'ını apaçık görür gibiyim. Cennet halkının Arş'ı ziyaretlerini görür gibiyim. Cehennemliklerin çığlıklarını görür/duyar gibiyim" demiş. Bunun üzerine Allah Resulü (sallaltehualeyhiveseOem) üç kere: "Ey Haris! Bildin, bu yoldan ayrılma " buyurmuş. (Abd b. Humeyd) [52]

İslam Ve İmanın Tanımı

2857. Ebû Kılâbe, Şam halkından birinden, o da babasından nakletmiştir: Allah Resulü (sallallahua]eyhivesellem)bana: "Müslüman ol, kurtuluşa er!" buyurdu. "Ya Resûlallah! İslam nedir?" diye sordum. "Kalbini Allah'a teslim etmen ve Müslümanların senin elinden ve dilinden emin olmasıdır" buyurdu.

2858. Aynı hadisin tamamı Eyyûb'dan "Ölümden sonra dirilmeye, cennet ve cehenneme inanmandır" ilavesiyle nakledilmiştir. (Ebü Ya'lâ)

2859. Câbir'den nakledildiğine göre Resûlullah'a (salblîahu aleyhi veseUem) "Hangi İslam daha üstündür?" diye soruldu. "Müslümanların, elinden ve dilinden emin olduğu Müslüman'ın İslam'ıdır" buyurdu. (Soruyu soran zat) "Hangi iman daha üstündür?" diye sordu. "Sabır ve hoşgörü buyurdu. "Hangi mü'min iman bakımından en güçlüdür?" diye sordu. "Ahlâkı en güzel buyurdu. "Hangi cihat daha üstündür?" diye sordu. "Atı kesilen ve kanı akıtılan mücahidin cihadı" buyurdu. "Hangi namaz daha üstündür?" diye sordu. "Duası uzun olan" buyurdu. "Hangi sadaka daha üstündür?" diye sordu. "Fakirin el emeği" buyurdu. "Hangi hicret daha üstündür" diye sordu. "Allah'ın sana haram kıldıklarını terk etmendir" buyurdu. (Ebû Bekr b. Ebî Şeybe)

Bunu başkaları daha kısa bir metinle nakletmişlerdir. [53]

2860. Yine Câbir'den nakledildiğine göre Resûlullah'a (saDallahu aleyhi veseEem): "İmanın bereketi nedir?" diye soruldu. "Sabır ve hoşgörüdür" buyurdu.[54] (Ebû Ya'lâ)

2861. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallaüahualeyhiveselkm): "İslam aleni olandır. îman ise kalptedir" demiş, sonra eliyle göğsüne işaret

ederek "Takva buradadır, takva buradadır" buyurmuştur.[55] (Ebû Ya'lâ)

2862. Ali b. Ebî Tâlib'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem) şöyle buyururmuş: "İmanın bağları dörttür. Ardından İslam'ın şartları gelir. İtnan'ın bağları şunlardır: Tek Allah'a, Muhammed'e ve O'nun getirdiği esaslara inanmandır. Allah'a inanıp öldükten sonra dirileceğini bilinendir. Sonra namaz kılmak, zekat vermek, Ramazan orucunu tutmak, Beyt(ultah)ı haccetmek, Aziz ve celil olan Allah'ın yolunda cihat etmek gelir." (Abd b. HtllTieyd) Ravilerinden Bişr oldukça zayıftır.

2863. İbn Abbâs, Hz. Peygamber'den naklen şöyle bildirmiştir: "İslam'ın bağları ve dinin direkleri üç olup, islam'ın esasları bunlar üzerine kurulmuştur. Kim onlardan birini terk ederse, kafir ve kanı helal olur. Bunlar şunlardır: Allah'tan başka ilâh olmadığına şahadet etmek, farz namazları kılmak, Ramazan orucunu tutmak." Sonra İbn Abbâs şöyle dedi: "Bir kimsenin çok malı olup da zekat vermediğini görürsek ve bu hal üzere devam ederse, o kimse kafir olur, ama kanı helal olmaz. Yine bir kimsenin çok malı olup da haccetmediğini görürsek ve bu hal üzere devam ederse, kafir olur, ama kanı helal olmaz." (Ebû Ya'lâ) [56]

2864. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi "veseliem) şöyle buyurmuştur: "Muhakkak ki Rahmanın önünde, içinde 315 kanunun bulunduğu bir levha vardır. Rahman buyurur ki: îzzetim ve celalim hakkı için, kullarımdan herhangi biri bana hiçbir şeyi ortak koşmaksızın huzuruma gelir de, amelleri arasından sizden biri varsa, muhakkak cennete girer." (Abd b. Humeyd ve Ebû Ya'lâ) [57]

2865. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kim Allah'a ihlâsla, O'na hiçbir şeyi ortak

koşmadan İbadet ederek, namaz kılarak, zekat vererek dünyadan ayrılırsa, Allah kendisinden razı olarak ayrılmış olur. işte fikirlerin birbirine karışıp kişisel düşüncelerin farklılaşmasından önce peygamberlerin getirdikleri ve Rablerİ adına tebliğ ettikleri Allah'ın dîni budur. Nitekim aziz ve celil olan Allah şöyle buyurur: (Eğer tövbe ederler ve namazı kılarlar) yani, ortakları ve onlara tapınmayı bırakırlar ve (zekatı verirlerse, onları serbest bırakın[58])" (el-Hâris) [59]

Mü'mine Ölümünden Sonra Verilecek Olan Mükafaat

2866. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Muhakkak ki Allah mü'min kulu için iki melek görevlendirmiştir. Onlar onun amelini yazarlar. Allah mü'min kulunun ruhunu aldığı zaman melekler: Ey Rabbimiz bizi mü'min kulunun amellerini yazmakla görevlendirmiştin. Şimdi onun ruhunu aldın. Bize izin ver de semaya çıkalım derler. Rab: Sema, tespih eden meleklerle doludur buyurur. öyleyse yeryüzünde kalmamıza izin ver derler. Rab: Yeryüz.ü beni tespih eden yaratıklarımla doludur. Fakat siz kulumun kabrine gidip kıyamet gününe dek orada beni tespih edin, tehlil ve tekbir getirin, bana hamdedin ve bunun sevabını kuluma yaz.ın buyurur." (Ahmed b. Menî')

Allah İçin Sevmek İmandandır

2867. Abdullah b. Mes'ûd bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesdlem) bana: "Abdullah! İslam'ın hangi bağlan daha sağlamdır, bilir misin?" buyurdu. "Allah ve Resulü daha iyi bilir?" dedim. "Allah için dostluk, Allah için sevmek, Allah için buğzetmektir" buyurdu. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî, Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [60]

Cennete Sokan ve Canı Dokunulmaz Kılan Hasletler

2868. Zübeyr b. el-Avvâm'ın bildirdiğine göre Peygamber (salbllahu aleyhi vesellem): "Â7m /?««« altı şeyi garanti ederse, ben de ona cenneti garanti ederim" buyurdu. "Bunlar nelerdir ya Resûlallah?" diye sorulduğunda şöyle buyurdu: "(Kişi) Konuştuğunda yalan söylemez, söz verdiğinde sözünü tutar, kendisine bir şey emanet edildiğinde, emanete hıyanet etmez, gözünü haramdan sakınır, fercini haramdan korur ve elini zulümden çeker." (Ishâk) [61]

2869. Ebû Zer demiştir ki: Resûlullah'a (jaüalkhu aleyhi vesellem) "Kulu cehennemden ne kurtarır?" diye sordum. "Allah'a iman" buyurdu. "Ey Allah'ın Nebîsi! İmanla birlikte amel de var mıdır?" dedim. "Allah'ın sana verdiği rızkından biraz sadaka verirsin veya Allah'ın kendisine verdiği rızıktan biraz sadaka verir" buyurdu. "Ey Allah'ın Nebîsi! Ya kişi fakir olup sadaka. [62]

2870. el-Cârûd el-Abdî demiştir ki: Kendisine biat etmek üzere Hz. Peygamber'e (sallallahualeyhivesellem) gittim ve (biatimde): "Kendi dinimi bırakıp senin dinine girdiğim taktirde Allah'ın âhirette bana azap etmemesi şartıyla" dedim. "Olur" buyurdu.[63] (Ebû Bekr b. Ebî Şeybe)

2871. Huzeyfe şöyle nakletmiştir: Hz. Peygamber'i (sallahu aleyhi veseDem) göğsüme yaslandırmış duruyordum. Buyurdu ki: "Kim Lâ ilahe illallah der ve bu şekilde ömrünü tamamlarsa, cennete girer. " (Ebû Bekr b. Ebî Şeybe)

2872. Bişr b. Suhâr der ki: Bize hocalarımızın bildirdiğine göre Ayyâz kendilerine şöyle anlatmış: Resûlullah (sallallahu akyhi vesellem) onu bir müfreze içinde gönderdi. Askeri birlik, bedevi kardeşleriyle tartıştılar. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gelince bazıları kendilerinin Müslüman olduğunu iddia ettiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bunu kim biliyor?" diye sorduğunda, "Ayyâz bizden bunu duydu" dediler. Allah Resulü (sallallahu aleyhivesellem)de: "Ayyâz! Sen bunu duydun mu veya buna tanık oldun mu?" diye sordu. O da: Lâ ilahe illallah diye ezan sesi duydum" dedi. Bunun üzerine onlara da (ganimetlerden) pay ayırdı. (Ebü Ya'lâ)

2873. Hasan (el-Basrî) demiştir ki: "Cennetin bedeli Lâ ilahe illallah sözüdür." Rivayet sahîh olup mevkuftur. (Ishâk)

2874. Saîd b. Rummâne demiştir ki: Vehb b. Münebbih'e "Cennetin anahtarı Lâ ilahe illallah sözü değil midir?" diye soruldu. "Evet, odur; ama her anahtarın mutlaka dişleri vardır. Kim anahtarı kapıya dişleriyle sokarsa, açılır. Kim de kapıya dişsiz sokarsa, açılmaz" diye cevap verdi.

Rivayet kasen olup mevkuftur. Buhârî, bunu Vehb'den muallak olarak nakletmiştir. (Ishâk)

2875. Vehb b. Münebbih demiştir ki: "İman kumandan, amel de rehberdir. Nefis ise inatçı/dik kafalıdır. Eğer kumandan emir verir, rehber yol göstermezse, hiçbir fayda elde edilmez. Ama rehber yol gösterirse, nefis ister istemez ona tâbi olur." (İshâk)

2876. Ebu'd-Deylem, Muâz'm hizmetinde bulunan üç kişiden birinden şöyle dediğini nakletmiştir: Muâz Ölüm döşeğine düştüğünde ona: "ölüm döşeğine düştüğünü görmekteyim?" dedim. O da şöyle karşılık verdi: "Evet. Yalan söylemek için ne kötü bir andır. Kim şu üç şeye kesin inanarak ölürse, yani Allah'ın hak olduğunu, kıyametin kopacağını ve Allah'ın kabirlerde olanları dirilteceğini bilerek ve bunu sözü ve ameliyle göstererek ölürse, mutlaka günahları bağışlanır." (Müsedded) [64]

2877. İbn Abbâs'm naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Yüce Allah buyurdu ki: Sizden kim benim günahları bağışlamaya kudretim olduğunu bilirse, bana hiçbir şeyi ortak koşmadığı sürece, hiç aldırmam, onun günahlarını bağışlarım. " {Abd b. Humeyd)

2878. İbn Abbâs'm bildirdiğine göre Nebî (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Üç şey var ki bunlar kimde bulunmazsa, muhakkak ki aziz ve celil olan Allah dilediği kimseler için bunlar dışındaki günahları bağışlar: Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmadan, büyücülere uyan bir sihirbaz olmadan ve bir de kardeşine kin beslemeden ölen kimse. " (Abd b. Humeyd) [65]

İki Şahadet Kelimesini Söyleyen ve Salih Amel İşleyen Kimse İçin İmanın Sabit Oluşu

2879. Ma'bed el-Güheni demiştir ki: Yezîd b. Umeyre es-Seksekî adında biri vardı ve Muâz b. Cebel'in öğrencisiydi... Ravi şöyle anlatmıştır: Derken Muâz vefat etti ve Yezîd Kufe'ye gitti. Abdullah b. Mes'ûd'un

meclisine katıldı. Sonra iman konusunu müzakere etmeye başladılar. İçlerinden biri: "Eğer mü'min olduğuma şahitlik edersem, mutlaka cennete gireceğime de şahitlik ederim" dedi. Yezîd: "Ben kendimin mü'min olduğuna şahitlik ederim, ama cennete gireceğime şahitlik edemem" dedi. Sonra İbn Mes'ûd geldi ve bu mesele kendisine arz edildiğinde Yezîd'e: "Doğru mu?" diye sordu. "Evet" dedi. "Sen bunu nereden öğrendin?" diye sorunca Yezîd şöyle cevap verdi: "Ey Ebû Abdurrahman! Allah buyuruyor ki: Doğrusu, inananlar ve Yahudiler, Sabiiler, Hıristiyanlar, Mecusiler, puta tapanlar arasında, kıyamet günü Allah kesin hüküm verecektir. Doğrusu Allah her şeye şahittir.[66]

Sen bunlardan hangisindensin ey Ebû Abdurrahman?." İbn Mes'ûd: "İnananlardanım" deyince "Evet. Gerçekten de öyledir" dedi. Sonra İbn Mes'ûd, Yezîd'e: Allah aşkına söyle, sen yoksa Muâz b. Cebel'in öğrencisi miydin?" diye sordu. "Evet!" deyince İbn Mes'ûd: "Muâz, şüphesiz Allah'a boyun eğen ve O'na yönelen bir önderdi" derdi.[67] (İshâk)

2880. İbn Abbâs'm bildirdiğine göre bir adam Hz. Peygamber'e (sallalkhu aleyhi vesellem) gelerek "Annemin mü'min bir köle (azadı) borcu var. Bende de yabancı siyahi bir köle var" dedi. Resûlullah (sdbllahu aleyhi vedian): "Onu bana getir!" buyurdu ve (gelen cariyeye): "Allah'tan başka ilâh olmadığına şahadet eder misin?" diye sordu. "Evet" dedi. "Benim Allah'ın Resulü olduğuma şahadet eder misin?" diye sordu. Yine "Evet" deyince "Bunu azat et!" buyurdu.[68] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

2881. Ebû Razın el-Ukaylî şöyle anlatmıştır: Bana Peygamber (sallallahu aleyhi veselJem): "Sert ve ben mutlaka rengi değişmemiş bir sütten içeceğiz" buyurdu. Ben: "Allah ölüleri nasıl diriltir?" diye sordum.

"Çorak bir araziye rastlamadın mı? Sonra orasının verimli hale geldiğini görmedin mi? Sonra yine çoraklaştığını görmedin mi? Sonra yine verimli hale geldiğini görmedin mi?" buyurdu. "Evet. Gördüm!" dedim. "İşte yemden dirilmek de böyledir" buyurdu. "Mümin olduğumu nasıl bilirim?" diye sordum. Şöyle buyurdu: "Bu ümmetten -veya ümmetimden- bir kimse bir iyilik yapar da onun iyilik olduğunu ve Allah'ın ona karşılık kendisine mükâfat vereceğini ya da bir kötülük işlediğinde Allah'ın ona karşılık kendisini cezalandıracağım veya bağışlayacağını kesin bilirse o kimse mü'inindir." (Ebû Ya'lâ) [69]

Küfre/İnkâra Zorlanan Kimsenin İmanının Gitmeyeceğine Dair

2882. Ebû Ubeyde b. Muhammed b. Ammâr b. Yâsir demiştir ki: Müşrikler Ammâr b. Yâsir'i yakaladılar ve kendisine işkence ederek ona istedikleri bazı şeyleri yaptırmakta başarılı oldular. Sonra bu durumdan Allah Resûlü'ne (saltrtlahu aleyhi vesellem) yakınınca Resûlullah (salbllahu aleyhi vesellem) de: "Kalbinde ne hissediyorsun?" diye sordu. "İman ile huzur bulduğumu hissediyorum" deyince Resûl-i Ekrem (saMahu aleyhi vesellem): "Aynı şeyi tekrar yaparlarsa sen de aynı şekilde davran " buyurdu.[70] (İshâk)

Hadis başka bir tarik ve farklı bir metinle Nahl sûresinin tefsirinde gelecektir. [71]

İmanın Gerektirdiği Özellikler

2883. Muhavvel el-Behzî demiştir ki: "Ey Allah'ın Resulü! Bana tavsiyede bulun" dedim. "Namazı dosdoğru kıl, zekatı ver, Ramazan orucunu tut, haccet, umre yap, iyiliği emret, kötülükten menet...." buyurdu. (Ebû Ya'lâ)

2884. Ümmü Eymen, Allah'ın Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) ailesiriden birisine şu vasiyeti yaparken işittiğini söylemiştir: "Kesİlsen de, ateşlere atılıp yanşan da sakın Allah'a hiç bîr şeyi ortak koşma! Günaha düşmekten de sakın ki bu, Yüce Allah'ı öfkelendirir. ".....(Abd b. Humeyd)

Zührî'nin bildirdiğine göre bu tavsiyenin yapıldığı kişi Sevbân'dır. {Ebû Ya'lâ)

2885. Abdullah b. Selâm'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vsellem): "Haya (utanma duygusu) imandandır" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [72]

2886. Âmir (eş-Şa'bî) demiştir ki: "Sabır imanın yarısı; şükür üçte biri ve yakin ise imanın tamamıdır." (Müsedded) [73]

2887. Ma'bed b. Ka'b, amcasından ya da annesinden merfû olarak nakletmiştir: "Ey İnsanlar! Şüphesiz, ki düzensizlik/pejmürdelik imandandır." (el-Humeydı) [74]

Din Kolaylıktır

2888. İbnü'1-Edra' bildiriyor: Bir gece Allah Resûlü'nü (salhllahualeyhivesellem) koruyordum. Derken kalktım. Ellerimden tutarak onlara dayandı. Sonra yüksek sesle namaz kılan bir adama rastladık. Allah

Resulü (salblMhu aleyhi vEsellem): "Münafık olabilir" buyurdu. Ben: "Ey Allah'ın Resulü! Ama namaz kılıyor, dua ediyor" dedim. Hemen elimi bıraktı ve: "Sizler bu işin künhüne aşırılıkla -veya şiddetle- eremezsiniz" buyurdu. Sonra başka bir gece yine dışarı çıktık ve yine yüksek sesle namaz kılan birine rastladık. "Yâ Resûlallah! Münafık olabilir" dedim. "Fakat ah çekiyor" buyurdu. Baktık ki o zat çizgili iki elbiseli (Zü'1-Bicâdeyn) Abdullah'tı.[75] Diğeri ise bir bedevi idi. (İshâk) [76]

2889. Ziyad b. Mihrak, Eşlem kabilesinden bir adamdan şöyle dediğini nakletmiştir: Bizden üç kişi; Büreyde, Mihcen ve Sukbe [77] Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) sahabi olmuştu. Mihcen, Büreyde'ye: "Sen Sukbe'nin namaz kıldığı gibi namaz kılmaz mısın?" dedi. O da şöyle dedi: "Hayır. Sen gördün ki ben Uhud'dan Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber döndüm. El ele birlikte yürüyorduk. Derken namaz kılan bir adam gördü ve "Sence gösteriş mi yapıyor, yoksa samîmi midir?'7 deyince ben başladım adama övgüler yağdırmaya. Yaklaştığımızda elini elimden çekerek: "Yazıklar olsun sana! Sus! Ona duyurma! Sonra onu helak edersin. Sizin dininizin en hayırlısı, en kolay olanıdır" buyurdu.[78] (Müsedded)

Hadler Kefarettir

2890. Amr b. Şuayb, babasından, o da dedesinden nakletmiştir: Hz. Peygamber (saMahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Allah'a hiç bir şeyi ortak koşmamanız, hırsızlık yapmamanız, zina etmemeniz ve Allah'ın haram kıldığı bir cana haksız yere kıymamanız üzere sîzden biat alıyorum. Sizden

her kim bunlardan bir suç işler de dünyada iken cezasını çekerse, bu onun için kefaret olur. Kimin de suçu gizlenirse, onun İşİ Allah'a kalmıştır; dilerse azap eder, dilerse bağışlar. Kim bu işlerden hiçbirine bulaşmazsa, ona cenneti garanti ederim." (Müsedded ve Ahmed b. Menî')

Hammad'ın rivayetinde şu ifadeler geçmiştir: "Ne üzere biat ettiğinizi biliyor musunuz?" "Allah ve Resulü daha iyi bilir" dediler. "Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamanız.---" ".-..bu günahına kefaret olur." "... hesabı Allah'a kalmıştır. [79]

Müminin Misali

2891. İbn Ömer demiştir ki: "Mümin hurma ağacına benzer. Onunla istişare edersen, sana faydası dokunur. Onunla birlikte yürürsen, sana faydası dokunur. Onunla ortak olursan yine sana faydası olur.[80] (Ebû Ya'lâ) [81]

2892. Sehl b. Sa'd'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "inananlara göre mü'minin durumu, bedene göre başın durumu gibidir: Baştaki rahatsızlıktan bedenin de rahatsız olduğu gibi mü'min de inananların çektiği acılarından rahatsızlık duyar." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [82]

İmanın Alâmetleri

2893. Sa'd'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Müminde her cibilliyet olabilir; ama hıyanet ve yalan asla" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [83]

2894. Ebu'1-Hayr, İbn Ebî Râfi'den işitmiş. Ona da bir adam Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğini söylemiş. Allah'ın Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem): "Yâ Resûlallah! İman nedir?" diye sorduğunda Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "îman, Allah'a ve Resûlü'ne inanmandır" buyurmuş. İkinci defa sorduğunda yine aynı şeyi söylemiş. Adam üçüncü defa sorunca: "Sana sarih imanın ne olduğunu söylememi ister misin?" buyurmuş. O da: "Benim istediğim budur?" demiş. Bunun üzerine şöyle buyurmuş: "Sarih iman, kölen, cariyen ya da Müslümanlardan herhangi birine bir kötülük yaptığın veya haksızlık ettiğin zaman (kefaret olsun diye) sadaka vermen ve oruç tutman; iyilik yaptığında ise sevin/nendir. [84] (el-Hâiis)

2895. Ömer b. el-Hattâb'm bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kul, mizah ve yalanı terk etmedikçe, haklı bile olsa tartışmayı bırakmadıkça sarih iman derecesine ulaşamaz" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [85]

2896. Huzeyfe demiştir ki: "İslam sekiz hissedir. İslam bir hisse, namaz bir hisse, zekat bir hisse, hac bir hisse, Ramazan orucu bir hisse, iyiliği emir bir hisse, kötülükten nehiy bir hisse, Allah yolunda cihat bir hissedir. İslam'da hiç bir hissesi bulunmayan kişi kaybetmiştir.[86] (Ebû Dâvud et-Tayâlisî)

Gabya İnanmanın Fazileti

2897. Ömer b. el-Hattâb şöyle nakletmiştir: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber oturuyorduk. "İnananların hangisi iman bakımından daha üstündür? Biliyor musunuz?" diye sordu. "Ey Allah'ın Resulü! Meleklerdir" dediler. "Onlar Öyledirler. Öyle olmaları da gerekiyor. Zira Allah'ın onları koyduğu makama koyduktan sonra böyle olmalarına mani bir şey yoktur. Asıl onlar dışındakilerden bahsediyorum" buyurdu. "Peygamberlerdir, yâ Resûlallah!" dedik. "Onlar da öyledirler. Öyle olmaları da gerekiyor. Asıl başkalarından bahsetmekteyim" buyurdu. "Kimlerdir bunlar ya Resûlallah?" dedik. "Bunlar benden nesillerce sonra gelen bir topluluktur. Beni görmedikleri halde bana inanırlar. Asılı bir yaprak bulurlar ve ondaki esaslara göre yaşarlar. İşte bunlar, İnananlar içinde imanları en üstün olanlardır" buyurdu. Senedinde hafızası zayıf biri vardır.[87] (Ishâk)

2898. Ömer b. el-Hattâb şöyle anlatmıştır: Resûlullah (saDaDahu aleyhi vesellem) ile birlikte oturuyordum. Derken: "İnananların iman bakımından en üstün olanını bana söyleyin" buyurdu. "Ey Allah'ın Resulü! Meleklerdir" dediler. "Onlar öyledirler. Öyle olmaları da gerekiyor. Zira Allah'ın onları koyduğu makama koyduktan sonra onların böyle olmalarına mani bir şey yoktur" buyurdu. "Ya Resûlallah! Allah'ın risalet/peygamberlik ve nübüvvetle üstün kıldığı peygamberlerdir" dediler. "Onlar da öyledirler. Öyle olmaları da gerekiyor. Allah'ın onları koyduğu makarna koyduktan sonra onların böyle olmalarına mani bir şey yoktur" buyurdu. "Ya Resûlallah! Peygamberlerle birlikte bulunurken şehit düşen şehitlerdir" dediler. "Öyledirler ve öyle olmaları da gerekiyor. Allah'ın onları peygamberlerle birlikte şahadetle anmasından sonra böyle olmalarına mani

bir şey yoktur" buyurdu. "Öyleyse kimlerdir, ya Resûlallah?" dediler. "Nesiller sonra gelecek olan topluluklardır....." buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [88]

2899. Abdurrahman b. Yezîd demiştir ki: Abdullah (b. Mes'ûd)'un yanında oturuyordum. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi veseUem) ashabından ve -herkesten ilerde oldukları erdemlerinden bahsedildi. Abdullah ise dedi ki: "Muhammed'in durumu onu gören için gayet açıktı. Kendisinden başka ilâh bulunmayana yemin ederim ki, hiç kimse, görmeden inanmaktan daha üstün bir imana sahip değildir" Sonra "Elif, Lâm, Mîm. Bu, doğruluğu şüphe götürmeyen ve Allah'a karşı gelmekten sakınanlara yol gösteren Kitap'tır.

İşte Rablerinin yolunda olanlar ve saadete erişenler bunlardır [89] âyetlerini okudu. (Ahmed b. Menî) [90]

İslam Ehlinin/Müslümanların Çoğalması

2900. Attâb b. Şümeyr demiştir ki: "Ya Resûlallah! Benim yaşlı bir babam ve bir de onun erkek kardeşi var, Belki Müslüman olurlar umuduyla gidip onları sana getireyim" dedim. "Eğer Müslüman olurlarsa, bu kendileri için daha hayırlıdır. Eğer reddederlerse, bil ki, İslam geniş ve kapsamlıdır buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [91]

Büyük Günahların İzahı

2901. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah fsallallahu aleyhi veseUem) şöyle buyurmuştur: "Zanİ, zina ederken mü'min olarak zina etmez. Hırsız, hırsızlık yaparken mü'min olarak hırsızlık yapmaz. Asil biri, halkın gözlerini dikeceği bir yağmayı mü 'min olarak yapmaz." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [92]

2901M. Vehb der ki: Câbir'e: Allah'ın Resûlü'nü (saMahu aleyhi vesellem) "Zani, zina ederken mü'min olarak zina etmez. Hırsız, hırsızlık yaparken mü'min olarak hırsızlık yapmaz"buyurduğunu işittin mi?" dedim. Cevaben: "Ben işitmedim; Bana bu sözü İbn Ömer'in söylediği haber verildi" dedi. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

2902. İmran b. Husayn'm bildirdiğine göre Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem): "Zina edeni, hırsızlık yapanı ve içki içeni gördüğünüzde onlar hakkında ne dersiniz?" diye sordu. "Allah ve Resulü daha iyi bilir" dedik. "Bunlar çirkin davranışlardır ve cezaları vardır. Size büyük günahların en büyüğünü bildireyim mi?" buyurdu. Biz: "Elbette, bildir ya Resûlallah!" deyince şöyle buyurdu: "Allah'a ortak koşmaktır. Zira Yüce Allah: Allahıa ortak koşan kimse, şüphesiz büyük bir günahla iftira etmiş olur.[93] buyurmuştur. Sonra anne babaya saygısızlık etmektir. Zira Allah Teâlâ: Bana ve ana babana şükret diye tavsiyede bulunmuşuzdur buyurmuştur.[94] Resûlullah (salklMm aleyhi vesdlem) yaslandığı yerden doğrularak: "Dikkat edin! Yalancı şahitlik. Dikkat edin! Yalancı şahitlik" buyurdu. (el-Hâris)

2903. Kays b. Ebî Hazım demiştir ki: Ebû Bekir es-Sıddîk'den işittiğime göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Tanınmayan bir soya kendini nispet eden Allah'ı İnkar etmiş olur. Zayıf

bile olsa, (bağlı olduğu) bir soydan teberri eden Allah'ı inkar etmiş olur.[95] (el-Hâris)

2904. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Beş kişi cennete giremez; içki bağımlısı/alkolik, akrabalık bağlarını kesen, sihre inanan, iyiliği başa kakan ve bir de kâhin" buyurmuştur.[96] (el-Hâris)

2905. Büreyde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (saUaüahualeyhivesellem): "Ailesi veya hizmetçisi konusunda Müslüman bir kişiyi aldatan bizden değildir" buyurmuştur. (el-Hâris)

2906. Muhammed b. Şîrîn demiştir ki: İbn Abbâs'a büyük günahlar sorulduğunda: "Allah'ın Kur'ân'da yasakladığı her günah büyük günahtır".diye cevap verdi. Bu cümleden olarak (haram) bakışı da zikretmiştir. (Ebü Ya'lâ)

2907. Ebû Eyyûb'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhivesellem) şöyle buyurmuştur: "Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmadan kulluk eden, namazı dosdoğru kılan, zekatı veren, Ramazan orucunu tutan ve büyük günahlardan sakınan bir kul mutlaka cennete girer. "

"Büyük günahlardan maksat nedir?" diye soruldu. "Allah'a ortak koşmak ve cana kıymak" buyurdu. Hadis sahihtir. (Ebü Ya'lâ)

2908. İbn Abbâs'm bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi insanlara bir hutbe irat ederek şöyle buyurmuştur: "Muhakkak ki aziz ve celil olan Allah, her hak sahibine hakkım vermiştir. Muhakkak ki Allah bir takım farzlar kılmış, sünnetler koymuş, hadler çizmiş, helal ve haramlar kılmıştır. İslam şeriatını koymuş ve onu geniş ve kapsamlı kılmış; dar kılmamıştır. Ey insanlar! Emanet duygusuna sahip olmayanın imam da

olmaz. Sözünde durmayanın dini de yoktur. Kim Allah'ın ahdini bozarsa, Allah onu ondan sorar. Kim de bana olan ahdini bozarsa, onu dava ederim. Ben kimi de dava edersem, mutlaka delille ona karşı davayı kazanırım. Kim bana olan ahdini bozarsa şefaatime eremez, ve Havzanda benimle birlikte olamaz. Dikkat edin. Şüphesiz ki, aziz ve celil olan Allah, ancak üç sınıf insanın öldürülmesine ruhsat vermiştir: inandıktan sonra dinden dönenin veya evlendikten sonra zina edenin veyahut bir cana kıyanın ki, buna karşılık o da öldürülür. Allahım tebliğ ettim mi?" (Müsedded) [97]

Eşyada Aslolan Mübahlıktır

2909. Ebû Salebe el-Huşenî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (saMahualeyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Muhakkak ki Allah bir takım hususları farz kılmıştır, onları zayi etmeyin. Bir takım hadler koymuştur, onları aşmayın. Bazı şeyleri yasaklamıştır, onları çiğnemeyin. Bazı şeylerin hükmünü İse belirtmemiştir. Ama bunu unuttuğu için değil, size olan rahmetinden dolayı yapmıştır. Onları da araştırmayın. " (Müsedded)

Ravileri güvenilir olmakla beraber hadis tının kaildir. [98]

2910. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem); "Müslüman kardeşinin yanma girdiğinde yemeğinden ye, ama soru sorma; içeceğinden iç, ama soru sorma" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [99]

2911. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallaDahu aleyhi veseîlem) şöyle buyurmuştur: "Kim aşağılamak amacıyla Allah'ın yeryüzündeki otoritesine yürürse, Allah da kıyamet günü onu alçaltır.

Ayrıca onun İçin sakladığı azap da cabası. Allah'ın otoritesi, O'nun kitabı ve Peygamber'inin sünnetidir." (Müsedded)

Dinin Esasları

2912. Ali b. Ebî Tâlib'in naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallalkhu aleyhi veseîlem): "Şu üç şey dinin esaslanndandır: Salih ve fasık herkesin arkasında Cuma namazı kılman, kıble ehlinden biri öldüğünde cenaze namazını kılman ve herhangi birinin halifeliğinde cihat etmen. Bundan dolayı sana mükâfat vardır" buyurmuştur. (İshâk)

2913. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallaliahu aleyhi): "Kur'ân'tn haramlarını helal kılan kimse, ona inanmamış sayılır" buyurmuştur.[100] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

2914. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi veseikm) şöyle buyurmuştur: "Bir adam kardeşine Allah seni bağışlamasın dedi. Bunun üzerine ona: Asıl seni Allah bağışlamasın, de> denildi." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) Hadis sahihtir.

2915. İbn Tâvus'un babasından naklettiğine göre Muaviye, İbn Abbâs'a: "Sen Ali b. Ebî Tâlib'in milleti/mezhebi üzere misin?" diye sordu. "Hayır. Ne onun, ne de İbn Affân'm milleti üzereyim" diye karşılık verdi. Muaviye: Ya kimin milleti üzeresin?" deyince, "Ben, Muhammed'in (sallallahu aleyhi veseîlem) milleti üzereyim" diye karşılık verdi. (İbn Ebî Ömer)

Amel İmandan Bir Cüzdür

2916. el-Kâsım bildiriyor: Bir adam Ebû Zer'in yanına gelerek ona imanı sordu. O da: "Yüzlerinizi doğudan ve batıdan yana çevirmeniz iyi olmak demek değildir. Lakin iyi olan, Allah'a, âhiret gününe, meleklere, Kitab'a, peygamberlere inanan, O'nun sevgisiyle, yakınlarına, yetimlere, düşkünlere' yolculara, yoksullara ve köleler uğrunda mal veren, namaz kılan, zekat veren ve ahitleştiklerinde ahitlerine vefa gösterenler, zorda, darda ve savaş alanında sabredenlerdir. İşte onlar doğru olanlardır ve sakınanlar ancak onlardır [101] âyetini okudu. Adam: "Sana iyiliğin ne olduğunu sormadım" dedi. Ebû Zer de şöyle anlattı: "Bir adam Hz. Peygamber'e (saüallahu aleyhi vesdlem) gelerek ona, senin bana sorduğun şeyi sordu ve Peygamber (sallalkhu aleyhi veseüem) ona, benim sana okuduğum âyeti okudu." Adam "Yani, bana söylediğin şeyi" deyip, bundan memnuniyetsizliğini ifade edince Ebû Zer: "Yaklaş!" dedi Adam yaklaşınca: "Gerçek mü'min bir iyilik yaptığı zaman sevinen ve sevabını umut eden; bir kötülük işlediğinde ise üzülen ve cezasından korkan kimsedir" dedi. (İshâk) Hadis munkatıâır. Ancak Tefsir bölümünde daha sahih bir tariki vardır. [102]

Önemli Olan Akıbettir

2917. Hasan (el-Basrî)'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Sizden bîriniz hakkında, onun amel defterini neyle kapayacağına bakmadan aceleyle hüküm vermemelisiniz"

buyurmuştur.[103] Hasan: "Allahım! Son amellerimizi en hayırlı amellerimiz eyle ve sevabını cennet kıl" diye dua eder, Resûlullah'm da (sallailahu aleyhi vesdlem): "Allahım! En hayırlı amellerimizi ecellerimiz öncesindeki amellerimiz eyle ve en hayırlı günlerimizi de seninle karşılaştığımız günler eyle" diye dua ettiğini söylerdi. (el-Hâlis) [104]

Kader

Konuyla ilgili bazı hadisler, Bidatlerden Sakınmak ile ilgili olarak daha önce geçmişti. [105]

2918. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Allah bir canlı yaratmak istediği zaman rahimler meleği itiraz. ederek Ey Rabbim! Erkek mi, dişi mi? diye sorar. Allah da hükmünü verir. Sonra Ey Rabbim, bahtsız mı, bahtlı mı olacaktır? diye sorar. Allah da hükmünü verir. Sonra onun iki gözü arasına karşılaşacağı her şeyi, hatta başına gelecek bir felaketi bile yazar. " (Ebû Ya'Iâ) [106]

2919. Sâlim'in, babasından (İbn Ömer'den) naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Rahimde nutfe/sperm yaratıldığında rahimler meleği Ey Rabbim, ne yazayım? diye sorar. Allah da emrini verir. Erkek mi dişi mi? diye sorar. Allah da hükmünü verir....." (Bezzâr)

2920. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim kader hakkında bir şey söylerse, kıyamet günü o yüzden sorguya çekilir" buyurmuştur. (el-Hâris)

2921. îbn Abbâs'm bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Milletlerin helaki kader yüzünden olmuştur. Kuşkusuz siz de, ey ümmet, bu gibi kimselerle sınanacaksınız. Onlarla karşılaştığınızda veya onlara yetiştiğinizde siz onlara sorun veya soru soran siz olun ve onların soru sormalarına fırsat vermeyin.[107] (el-Hâris)

2922. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim kaderi yalanlar veya onun hakkında tartışırsa, benim getirdiklerimi reddetmiş, Muhammed'e indirilenleri inkar etmiş olur" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ)

2923. Enes anlatmaktadır: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) evinden çıkıp odasına geçmek isterken bir topluluğun "Allah şöyle şöyle buyurmadı mı?" diyerek kader konusunda tartıştıklarını duydu. Bunun üzerine odasının perdesini açtı. Sanki yüzüne nar taneleri ekilmişti. "Siz bununla mı emrolundunuz? -Ya da- size bu mu gönderildi? Sizden Önceki kavimler gerçekte bu gibi tartışmalar yüzünden helak olmuştur. Onlar Allah'ın Kitab'ının bir kısmını diğer kısmıyla karşılaştırmışlardı. Allah size bir şeyi emrettiyse, ona tâbi olunuz- Sizi bir şeyden menettiyse ondan sakının" buyurdu. Ondan sonra insanlardan hiç kimsenin bu konuda konuştuğu duyulmadı. Tâ ki Ma'bed el-Cühenî gelene dek. Onu da Haccac yakalayıp öldürdü. (Ebû Ya'lâ)

2924. Atâ b. Ebî Rabâh demiştir ki: Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashabının yanına çıktığında, ashabı kader konusunu tartışıyorlardı. Bunun üzerine: "Siz bununla mı emrolundunuz? Sizler öyle iki vadiye daldınız ki, onların dibine ermeniz mümkün değildir. Sizden

önceki nesiller de bunlar yüzünden helak oldular. Sizi bundan men ederim. Sizi bundan men ederim!" buyurdu. (eİ-Hârİs) [108]

2925. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Muhakkak ki Allah (mahlukatından) eline bir avuç aldı ve Bunlar rahmetimle cennetliktir buyurdu. Sonra bir avuç daha aldı ve <Hiç aldırmam. Bunlar da cehennemliktir buyurdu. " (Ebû Ya'lâ) [109]

2926. Yine Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ümmetim hakkında kaderi yalanlayıp yıldızlara inanmalarından endişe ediyorum" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [110]

2927. Rabîa' mef/w olarak şöyle nakletmiştir: "Ümmetim üç şey yüzünden helak olacaktır: Kadercilik, milliyetçilik ve sağlam olmayan kimseden rivayette bulunmak." (el-Hârİs) [111]

2928. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhiveseikm): "Allah İlk önce Kalem 'i yarattı ve sonra ona her şeyi yazmasını emretti" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ)

2929. İbn Ömer demiştir ki: Resûlullah'ı (sallalîahıı aleyhi vesdlera) şöyle buyururken işittim: "Kureyş'in bu boyu, ümmetimi dinlerinden döndürüp kapkara kafirler yapıncaya kadar onlarla uğraşmaya devam edecektir." Sonra bir adam ayağa kalkıp: "Ey Allah'ın Resulü! Ben cennete mi cehenneme mi gireceğim?" diye sordu. "Cennete" buyurdu. Sonra başka biri kalktı ve: "Ey Allah'ın Resulü! Ben cennete mi gireceğim, yoksa cehenneme mi?" diye sordu. "Cehenneme" buyurdu. Sonra: "Ben size bir şey söylemedikçe siz de bana bir şey sormayın. Eğer birbirinize düşmenizden endişe duymasaydım, cehennemliklerden olan ulularınızı/yöneticilerinizi size bildirirdim ve onları ölüm sırasında

tanırdınız- Eğer bunu yapmakla emrolunsaydun, mutlaka yapardım" buyurdu. (Ebû Ya'lâ)

2930. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) "Her zındıklar grubunun başlangıcında mutlaka kaderi yalanlamak vardır" buyurmuştur.[112] (el-Hâris)

2931. Ebû Bürde demiştir ki: Âişe'nin yanma gittim. Resûluîlah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu söyledi: "Uğursuzluk kaderle olur." Kendisi iyimserliği (tefeülü) severdi. (el-Hâris)

2932. İbn Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kader mevzu bahis olduğunda susun. Ashabım mevzu bahis olduğunda, susun" buyurmuştur.[113] (el-Hâris)

2933. Hasan (el-Basrî)'nin naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vedian).... buyurmuştur. Bu rivayette ilave olarak "Yıldızlar mevzu bahis edildiğinde, susun" ifadesi geçmiştir.[114] (el-Hârİs)

2934. Amr b. Şuayb demiştir ki: Ben, Saîd b. el-Müseyyib'in yanında oturuyordum. Topluluktan biri dedi ki: "Bazı insanlar Allah şer dışında her şeyi takdir etmiştir diyorlar. Vallahi Saîd'in o günkü öfkesi gibi öfkelendiğini hiç görmemiştim. Hatta kalkıp gitmeye yeltendi. Sonra "Demek onu da yaptılar. Yazıklar olsun onlara. Keşke gerçeğin idrakinde olsalardı. Hakikat şu ki, vallahi ben onlar hakkında bir söz duydum ki, kendilerine şer olarak yeter" dedi. "Allah iyiliğini versin Ebû Muhammed, nedir o söz?" diye sordum. Bana baktı, öfkesi dinmişti. Sonra dedi ki: Bana Râfl' b. Hadîc bildirdi. Dedi ki: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: "Ümmetim içinde Öyle kimseler vardır ki, bunlar kader konusunda farkında olmadan Yahudi ve Hıristiyanların inkar ettikleri

gibi Allah'ı inkar ederler." Râfi dedi ki: "Canım feda olsun sana ey Allah'ın Resulü, ne söylüyorlar?" diye sordum. Şöyle buyurdu: "Hayır Allah'tan, şer ise Iblis'tendir diyorlar. Bu düşünceyle Allah'ın kitabım okuyorlar. İman ve marifete (hakikat bilgisine) erdikten sonra hem Allah'ı, hem de Kur'ân'ı inkar ediyorlar. Ümmetim bunlardan nice düşmanlık, kin ve polemik görecektir. Bunlar, bu ümmetin zındıklarıdır. Onların zamanında yönetici zulmeder. Ah keşke mesele zulüm, taşkınlık ve bencillikle kalsaydı. Ayrıca Allah onların üzerine bir veba gönderecek ve hepsini yok edecektir. Ardından suretleri hayvan suretine dönüştürülecek ve yerin dibine geçirileceklerdir. Bundan pek az kimse kurtulacaktır. O gün mü 'minin sevinci az, üzüntüsü büyük olacaktır. Sonra Allah, onların hepsini maymunlara ve domuzlara dönüştürecektir." Sonra Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) ağladı. Onun ağlamasıyla biz de ağladık. "Niçin ağlıyorsun, ya Resûlallah?" diye sorulunca: "O bahtsızlara merhametten dolayı. Çünkü içlerinde müçtehit olanı var, abid olanı var. Bununla beraber onlar bu görüşü ilk olarak savunup başarısız olanlar da değillerdir. Zira İsrail oğullarından helak olanların geneli bu yüzden helak olmuştur" buyurdu. "Ey Allah'ın Resulü! Kadere iman nedir?" diye soruldu. "Tek Allah'a inanman, ondan başka kimsenin zarar ya da fayda veremeyeceğini bilmen, cennete ve cehenneme inanman, Allah'ın cennet ve cehennemi sair mahlukattan önce yarattığını, sonra mahlukatı yarattığım ve onlardan dilediğini cennetlik, dilediğini de cehennemlik yaptığını bilinendir [115] buyurdu. (el-Hâris)

2935. İbn Abbâs bir adamın "Şer kader değildir" dediğini işitmiş ve "Bizimle kader yanlıları arasında şu âyet hakemdir" demiştir: Puta tapanlar, "Allah dileseydi babalarımız ve biz puta tapmaz ve hiçbir şeyi haram

kılmazdık" diyecekler; onlardan öncekiler de, bizim şiddetli azabımızı tadana kadar böyle demişlerdi. Onlara Bize karşı çıkarabileceğiniz bir bilginiz var mı? Siz ancak zanna uyuyorsunuz ve sadece tahminde bulunuyorsunuz de. Üstün delil Allah'ın delilidir. O dileseydi hepinizi doğru yola eriştirirdi de."[116]

İbn Abbâs demiştir ki: "Acizlik de, akıllılık da kaderdendir."

Tavus demiştir ki: "Kadercilik konusunda fikir beyan eden iki kesim de bilgisizce konuşmaktadır. Kader hakkında konuşmaktan sakının."

Ravi anlatıyor: İblis, Hz. İsa b. Meryem'le karşılaşınca ona: "Bilmiyor musun ki, başına ancak kaderinde olan gelir. Öyleyse şu dağın zirvesine çıkıp, kendini aşağı at. Bakalım yaşayacak mısın, ölecek misin?" dedi. İsa: "Şüphesiz ki Allah Kul benim dilediğimi yapmama engel olamaz buyurmaktadır" diye karşılık verdi ve İblis sustu. [117]

Ma'mer ve Zührî demişlerdir ki: İblis, İsâ b. Meryem'le karşılaştı.... İsa, İblis'e: "Kul Rabbini sınamaz, asıl Allah, kulunu sınar" dedi ve onu susturdu. (İshâk)

2936. İbn Abbâs'm bildirdiğine göre bir adam Mekke'ye gelerek kader konusunda ileri geri konuşmaya başladı. İbn Abbâs da dedi ki: "Onu bana gösterin başından yakalayayım. Vallahi eğer boynu elime düşerse, boynunu ezeceğim. Burnu elime düşerse, burnunu ısıracağım. Zira ben Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi veseUem) şöyle buyururken işittim: "Fehr oğullarının kadınlarının, müşrikler olarak etek sallayarak Hazreclileri dolaştıklarını görür gibiyim. Bu, İslam'da ilk şirk olayıdır. Vallahi, onlar Allah'ın elinden şerri takdir etme kudretini aldıkları gibi hayrı takdir etme kudretini de almadıkça taşkınlıkları onların yakalarını bırakmayacaktır."

Bakiyye'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurmuştur ki: "Kuşkusuz Allah'ın indirdiği kitapların birinde Ben, Allah'ım. Benden başka tanrı yoktur. Ben hem hayrı, hem de şerri takdir ettim yazılmıştır." (İshâk)

2937. Hişâm b. Hakîm b. Hizâm'm bildirdiğine göre bir adam: "Yâ Resûlallah! Amelleri daha baştan biz kendimiz mi yapıyoruz yoksa, onlar önceden takdir edilmiş midir?" diye sordu. Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) de: "Allah, Hz. Âdem'in soyunu belinden çıkarıp, kendilerine şahit tuttu. Sonra onlardan avuçlarına doldurarak Bunlar cennetliktir, bunlar da cehennemliktir buyurdu. İşte o gün bugün cennetlikler cennet ehlinin amellerini işlemeye, cehennemlikler de cehennem ehlinin amellerini işlemeye muvaffak kılınmaktadır" buyurdu. (İshâk)

Bu, garîb (tek kanallı) bir hadistir. [118]

2938. Enes merfû olarak: "(Bunlar) oruç tutup namaz da kılsalar bu ümmetin Mecusilerülirler, yani Kaderiye ekolü" diye nakletmiştir.[119] (Ebû Ya'lâ)

2939. Enes demiştir ki: Peygamber (allallahu aleyhi veseilem): ve Müslümanların dostu! Sana mülaki olana dek beni bu hal üzere yaşat!" diye dua ederdi.[120] (Ebû Ya'lâ)

2940. Bilâl'ın bildirdiğine göre Peygamber (saMlahu aleyhi vesellem) şöyle dua ederdi: "Ey kalpleri istediği yöne çeviren (Allahım), benim kalbimi dinin üzere sabit kıl! [121] (Abd b. Humeyd) Ravileri güvenilir kimselerdir.

2941. Ebû Umâme'jıin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Allah, mahlukatı yarattı, kaderi tayin etti ve

peygamberlerden söz aldı. Bütün bunları yaparken Arş'ı su üzerinde idi. Sağ yanındakileri sağ eline, sol yanındakileri de diğer eline alarak, ki Rahman'in her iki eli de sağdır: Ey sağdakiler! diye seslendi. Buyur Rabbimİz! Emrine amadeyiz! dediler. Ben, sizin Rabbiniz değil miyim? buyurdu. Evet. Rabbimizsin! diye cevap verdiler. Sonra Ey Soldakiler! diye seslendi. Buyur Rabbimiz. Emrine amadeyiz! dediler. Ben, sizin Rabbiniz değil miyim ? buyurdu. Evet. Rabbimiz.sin! dediler. Sonra onları birbirine karıştırdı. İçlerinden birisi: y Rabbimiz bizi niçin karıştırdın? dedi. Allah da: Bundan başka da onların yapa geldikleri işler vardır. [122] Rabbin, insanoğlunun sulbünden soyunu alıp devam ettirmiş, onlara: "Ben sizin Rabbiniz değil miyim" demiş ve buna kendilerini şahit tutmuştu. Onlar da: "Evet şahidiz" demişlerdi. Bu, kıyamet günü, "Bizim bundan haberimiz yoktu" dersiniz diyedir? buyurdu. Sonra onları Adem'in sulbüne iade etti."

Yine (Ebû Umâme'nin) bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Allah, mahlukatı yaratıp, kaderi tayin etti ve peygamberlerden söz aldı. Bütün bunları yaparken Arş'ı su üzerinde idi ve cennetlikler, cennetlik olarak, cehennemlikler de cehennemlik olarak belirlenmişti." Bir zat: "Ey Allah'ın Peygamber'i! Ya amellerin faydası nedir?" diye sordu. "Her topluluk kendi makamı için çalışır" buyurdu. Ömer de: "'Biz gayret ederiz" dedi. {Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

2942. (Ravi) Demiştir ki: Resûlullah'a (sallahu aleyhi vesellem) amellerin durumu hakkında: "Ya Resûlallah! Sence ameller sıfırdan mı işlenir, yoksa onlarla ilgili hüküm kesinleşmiş midir?" diye sordular. "Bilakis kesinleşmiştir" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

2943. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: .... Aynı hadisi "Bütün bunları yaparken Arş'ı

su üzerinde idi ve cennetlikler, cennetlik olarak, cehennemlikler de cehennemlik olarak belirlenmişti" sözüne kadar zikretmiştir. (Ebû Dâvud et-Tayâlİsî) [123]

2944. Ebû Salih'in rivayeti ise şöyledir: "Kuşkusuz Allah, gökleri ve yeri yarattı, cenneti ve cehennemi yarattı. Adem 'i yarattı. Sonra onun soyunu avuçlarına dağıttı. Sonra onları iyice doldurarak: Bunlar burası için yaratılmıştır. Umurumda değil. Bunlar da burası için yaratılmıştır. Umurumda değil buyurdu. Sonra cennetlikleri ve onların yapacakları amelleri yazdı. Ardından cehennemlikler ve onların yapacakları amelleri yazdı. Sonra kitap dürülüp kaldırıldı." (Müsedded) Hadis miirseldir. [124]

2945. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (salbllahu aleyhi vesellem): "Kişinin dinînde muvaffak olması ona mutluluk olarak yeter" buyurmuştur. (Ibn Ebî Ömer)

2946. Muhammed b. el-Münkedir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kul, kadere; hayrına ve şerrine, acısına ve tatlısına, zararına ve faydasına inanmadıkça imanı kemale ermiş olmaz" buyurmuştur. (Müsedded) Hadis mürsel olup zayıftır. [125]

2947. Ebû Saîd (el-Hudrî) demiştir ki: "Hz. Âdem, Musa ile karşılaştı. Ez. Musa, Âdem'e: Seni Allah kendi eliyle yarattı. Sana kendi ruhundan üfledi. Seni cennetine koydu. Sen İse bizi helak ettin, azdırâın dedi. Bu konuda Allah'ın dilediği kadar şey saydı. Hz. Âdem ise ona şöyle cevap verdi: Allah seni seçip, Özel kelimeleri ve risâletine mahzar kılmışken kalkıp Allah'ın gökleri ve yeri yaratmadan önce benim İçin takdir ettiği bir suçtan dolayı beni kınıyorsun." Bunu zikreden Allah Resulü

(sallallahualeyhivesellem): "Böylece Hz. Âdem (bu sözüyle) Musa'yı altetti, Âdem Musa'yı altetti" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

2948. Ebû Hânın, aynı hadisi merfû olarak şu ifadeyle nakletmiştir: Daha ben yaratılmadan benim hakkımda takdir edilmiş bir suçtan dolayı beni kımyorsun. Böylece Hz. Âdem, Musa'yı yendi, Âdem Musa'yı yendi." (Abd b. Humeyd)

2949. Ebû Saîd el-Hudrfnin bildirdiğine göre Peygamber (saBallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Hz. Âdem, Musa ile karşılaştı. Musa: dedi..." Bu rivayette: "Sana melekleri secde ettirdi" ilavesi var Diğer yandan "Bizi helak edip azdırdın" kısmı yerine: "Yapacağım yaptın ve soyunu cennetten çıkardın " ifadesi geçmiştir.

Yine şu ilave vardır: "Seninle konuşarak seni kendine yakın kıldı, sana Tevrat'ı verdi. Orada benim işlediğim amelin bana onu işlemeden kaç yıl önce yazıldığım görüyorsun?" diye sordu. O da: Kırk yıl dedi." Gerisi aynıdır. (el-Hâris) [126]

Azil konusundaki Cerîr hadisi daha evvel Evlilik/Nikah kitabında Ümmü Veledler bahsinde geçmişti. [127]

2951. Ebû Hureyre mer/iî olarak şöyle nakletmiştir: "Kim kadere; onun hayrına ve şerrine inanmazsa, ben ondan uzağımdır" Hadisin senedi sahihtir.[128] (Ebû Ya'lâ) [129]

Bebekler

2952. Saîd b. Ebî Sadaka demiştir ki: Muhammed b. Sîrîn'e: "Her doğan fıtrat üzere doğar" sözünü kim söylemiş?" diye sordum. "Onu bilen biri söylemiştir" dedi. (Müsedded)

2953. el-Esved b. Serî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (saMlahu aleyhi vedian): "Her doğan fıtrat üzere doğar. Konuşmaya başlayıncaya kadar böyle devam eder. Sonra ebeveyni onu ya Yahudileştirir, ya da Hıristiyanlaştırır" buyurmuştur. {Ebû Ya'lâ)

Ümmetin Fırkalara Bölünmesi

2954. Ebû Gâlib demiştir ki: Ben, Dımaşk'tayken (Şam'dayken) Haruriyye (Hariciler) ekolüne mensup yetmiş kişinin başı getirilip dikildi. Sonra Ebû Jmâme geldi, mescide girerek iki rekat namaz kıldı. Sonra çıktı, bunların aşucunda durup bir saat gözyaşı döktü. Sonra üç kere: "İblis'm İslam ümmetine şu yaptığına bak!" dedi. Sonra "Ey Ebû Gâlib! Sen öyle bir beldede yaşıyorsun ki, fikirler çoğalmış, korkunçluğu büyümüş" dedi. Ben de: "Doğrudur" dedim. "Allah seni onlardan korusun" dedi. Ben: "Niçin göz yaşları döktün?" diye sordum. "Onlara acıdığım için. Çünkü onlar İslam ümmetindendi" dedi. Sonra "Al-i İmrân sûresini okuyor musun?" diye sordu. "'Evet" dedim. "Ondaki Sana Kitabı indiren O'dur. Onda Kitabın temeli olan kesin anlamlı (muhkem) âyetler vardır, diğerleri de çeşitli anlamlıdırlar (müteşabihât) [130] âyetini oku. "Orada kastedilenler bunlar mıdır?" diye sordum. "Evet. Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: İsrâîl oğullan yetmiş bir fırkaya

bölündü. Büyük çoğunluğu/geneli temsil edenler hariç, hepsi cehennemliktir " dedi. Yanı basımdaki bir adam: "Ey Ebû UmâmeÜ Büyük çoğunluğun ne yaptığını görmüyor musun?" dedi. O da: "Eğer yüz çevirirseniz, bilin ki o Peygamber, kendisine yükletilenden ve siz de kendinize yükletilenden sorumlusunuz. Eğer O'na itaat ederseniz doğru yolu bulursunuz..[131] Dinlemek ve itaat etmek, isyan ve tefrikadan/ayrılıktan daha hayırlıdır. Bize hükmediyorlar, sonra bizi öldürüyorlar" diye cevap verdi. Dedim ki: "Bu konuştuğun söz Resûlullah'tan (saMahu aleyhi vesellem) işittiğin bir şey mi, yoksa onu kendi görüşün olarak mı söylüyorsun?" diye sordum. "Eğer Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi veselîem) duymadığım bir şeyi size söylüyorsam, ben çok cüretkârım demektir. Bunu ben İki üç kere duydum" dedi. Hatta yedi kereye kadar çıkardı. (el-Hârİs)

2955. Ebû Gâlib demiştir ki: Abdülmelik zamanında ben Basra'dayken Haricilerin kelleleri getirildi... Bir öncekinin benzerini zikretti. (el-Hâris) Bunu Tirmizî, Ahmed b. Hanbel ve İbn Mâce muhtasar olarak nakletmiştir.

2956. Enes b. Mâlik nakletmiştir... Hadisin devamında demiştir ki: Sonra Allah Resulü (sallallahu aleyhi veselîem) onlara, geçmiş milletlerden bahsederek şöyle buyurdu: "Hz. Musa'nın ümmeti yetmiş bir fırkaya bölündü. Bunların yetmişi cehenneme, biri cennete girdi. Hz. İsa'nın ümmeti yetmiş iki fırkaya bölündü. Yetmiş biri cehenneme, biri cennete girdi. Benlin ümmetim ise bu iki fırkadan bir fazla fırkaya bölünecek ve yetmiş ikisi cehenneme, biri cennete girecektir."

"Bunlar kimlerdir, yâ Resûlallah?" diye sordular. "(Ehl-i Sünnet ve'l-) Cemaat" buyurdu.

Ya'kûb b. Zeyd demiştir ki: Hz. Ali b. Ebî Tâlib, Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi veselîem) bu hadisi naklettiğinde bir de: "Musa'nın milletinden bir topluluk hakkı gösterirler ve onunla adaletle hükmederlerdi [132] âyetini okurdu. Sonra Hz. İsa'nın ümmetini zikreder ve: "Şayet kitap ehli inanıp karşı gelmekten sakınsalardı, kötülüklerini örterdik ve onları nimet cennetlerine koyardık [133] âyetini okurdu. Sonra bizim ümmeti zikreder ve "Yarattıklarımızdan bir topluluk hakkı gösterirler ve onunla hükmederler [134] âyetini okurdu. [135] (Ebû Ya'lâ)

2957. İbn Ömer demiştir ki: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi veseDem) şöyle buyururken işittim: "Muhakkak ki benim ümmetim içinde yetmiş iki davetçi çıkacak ve hepsi de cehenneme çağıracaktır. Eğer isteseydim, size onları babaları ve kabüeleriyle birlikte haber verirdim.[136] (Ebû Ya'lâ)

Bidatlardan Sakındırma

2958. Ebû Bekir es-Sıddîk'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kaderiye ve Mürcie ekolleri mensupları cennete giremez" buyurmuştur. Hadisin senedinde kopukluk vardır. (Ishâk)

2959. Ebû Leylâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ümmetimden Kaderiye ve Mürcie mensupları, Havz'ımın başında yanıma gelemeyeceklerdir" buyurmuştur.[137] (Ishâk)

2960. Hz. Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Kıyamet günü bir mıtnadi Allah'ın hasımları/davalıları olan Kaderciler ayağa kalksın> diye seslenecektir.[138] (İshâk ve Ebû Ya'lâ)

2961. Hasan (el-Basrî) demiştir ki: Hz. Ömer'in yanma gelen Basra heyetinde el-Ahnef b. Kays da vardı. Hz. Ömer hepsini serbest bıraktığı halde onu yanında tuttu. Sonra: "Seni niçin yanımda tuttum, biliyor musun? Çünkü Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bizi, dilbaz her münafığa karşı uyarmıştı. Senin de onlardan biri olacağından korktum. Umarım ki onlardan değilsindir. Haydi şimdi güçlük çıkarmadan ailenin yanma git" dedi. (İshâk)

2962. Saîd b. Huseym, Şam halkından bir şeyhten şöyle dediğini nakletmiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize nasihat etti. Derken bir adam: "Ey Allah'ın Resulü! Bu vedalaşan birinin nasihatine benzemektedir. Bize neyi tavsiye edersin?" dedi. Bunun üzerine Allah Resulü (salMahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Size Allah'tan korkmanızı, benim ve hidayet üzere olan ve hidayete sevk eden halifelerimin sünnetine sarılmanızı tavsiye ederim. Bunlara azı dişlerinizle tutunun. Başınıza Habeşli bir köle bile atansa onu dinleyip itaat edin. Şüphesiz ki her bidat sapıklıktır." (Ahmed b. Meni ve Ebû Ya'lâ)

2963. Abdurrahman b. Yezîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sünnette orta yolu tutmak, bidatte aşırı gitmekten daha hayırlıdır" buyurmuştur.[139] (Müsedded)

2964. İbn Abbâs demiştir ki: "Her geçen yıl insanlar mutlaka bir bidat çıkarıp bir sünneti öldürürler. Sonunda bidatler yaşar, sünnetler ölür.[140] (Müsedded)

2965. Salih b. Cübeyr demiştir ki: İbn Mes'ûd birbirine kıssa anlatan bir topluluğa rastladı ve onlara şöyle dedi: "Vallahi sizler Muhammed'in (sallaüahu aleyhi veseflan) ashabını ilirn bakımından geçtiniz veya kapkara

bir bidat icat ettiniz. Tâbi olunuz, bidat çıkarmayınız. Vallahi eğer tâbi olursanız, bilin ki, onlar bu konuda açık bir şekilde sizden öndedirler.[141] Eğer bidat çıkarırsanız, o zamanda büyük bir zulüm yapmış olursunuz -ya da şöyle dedi- büyük bir sapıklığa düşmüş olursunuz" (Buradaki tereddüt İbn Ebî Ömer'den kaynaklanmaktadır) [142] (İbn Ebî Ömer)

2966. Abdullah b. Büreyde'nin bildirdiğine göre Ömer b. el-Hattâb heyetler geldiğinde ashabını topladı. Bekçisi Abdullah b. Erkam'a [veya Ubeydullah b. Erkam'a] da "Muhammed'in ashabını gözle, herkesten önce onları, sonra peşlerinden gelen Arapları içeri al" diye emir verdi. Bu şekilde içeri girdiler ve önünde sıraya geçtiler. Hz. Ömer baktı ve üzerinde kısa hırkalar giymiş iri bir adam gördü, Ona işaret etti ve adam yanma geldi. Ona "İyh (anlat)" dedi ve bunu üç kere tekrarladı. Adam da ona (ne kastettiğini anlamayıp) üç kere "İyh" dedi. Bunun üzerine Ömer: "Of! Kalk ayağa!" dedi, o da kalktı. Sonra baktı, hafif yapılı kısa boylu ve düz saçlı bir el-Eş'arî (Eş'ar kabilesine mensup birini) gördü. İşaret etti ve yanma geldi. Ona da: "îyh (anlat)" dedi. Eş'arî de: "İyh" dedi. Hz. Ömer yine: "İyh" deyince Eş'arî: "Ey Müminlerin emiri! Sor ya da bir söz söyle de sana anlatalım" dedi1. Bunun üzerine Ömer: "Of, kalk ayağa! Sana davar çobanından fayda yoktur" dedi. Sonra baktı ve beyaz tenli, hafif yapılı bir adam gördü. İşaret etti, yanma geldi. Ona da "İyh" deyince adam ileri atlayıp Allah'a hamdü senadan sonra vaaz etti. Sonra (Ömer'e) hitaben şöyle dedi: "Sen bu ümmetin idaresini üslendin. Bu ümmetin üzerine aldığın işlerinde, özellikle de tebaan ve kendin hakkında Allah'tan kork. Zira sen bir gün hesaba çekileceksin ve idaresini üstlendiklerinden sorulacaksın. Sen yalnız emanetçisin. Üzerindeki emaneti tevdi etmekle görevlisin. Bu

durumda yaptığın işe göre mükâfat alırsın." Bunun üzerine Hz. Ömer: "Ben halife seçildiğimden beri senden başka kimse beni doğrultmadı. Sen kimsin?" dedi. O da: "Rabf b. Ziyâd" dedi. "Muhacir b. Ziyâd'm kardeşi mi?" diye sordu. "Evet" dedi. Sonra Ömer bir ordu kurdu. Başına el-Eş'arî'yi geçirdi ve ona şöyle tembihledi: "Rabî' b. Ziyâd'ı kolla! Eğer söylediklerinde doğru ise onun bu konuda yardımı olur. Onu kullan. Sonra geçen her on günde bir işini kontrol et. İşindeki durumunu bana yaz. Sanki onu ben görevlendirmişim gibi davran." Sonra Hz. Ömer şöyle dedi: Peygamber'imiz (sallallahu aleyhi vesetlem) bize şu uyarıda bulundu: "Benden sonra sizin hakkınızda en çok dilbaz münafıktan endişe ediyorum." (İshâk) [143]

Zühd bölümünde kılı kırk yararcasma araştırmanın mekruh oluşuna dair bölümde bu kabilden hadisler yer almaktadır. [144]

2967. İbn Abbâs'm bildirdiğine göre Hz. Ömer şöyle demiştir: "Bir takım insanlar çıkacak, Deccal'i yalanlayacaklar, Güneş'in batıdan doğmasını yalanlayacaklar, kabir azabını yalanlayacaklar, şefaati yalanlayacaklar, bir topluluğun cehennemde iyice yandıktan sonra oradan çıkacağını yalanlayacaklar." (el-Hârİs) [145] Kabir bölümünde fitneye karşı uyarı bölümünde de böyle bir rivayet vardır.

2968. Hz. Ali b. Ebî Tâlib'in bildirdiğine göre Resûlullah (saMlahu al^hi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Ben, benden sonra sizin için ne kesin inanç sahibi mü'ininden, ne de küfrü belli kafirden endîşe duyuyorum. Çünkü kesin inanç sahibi mü'mini imanı engeller. Küfrü belli kâfiri de küfrü engeller. Fakat ben asıl benden sonra sizin hakkınızda dili iyi bilen ama

kalbi cahil olan ve sizi memnun edecek şeyleri konuşup, sevmediklerinizi işleyenden endişe ediyorum.[146] (İshâk)

2969. Saîd b. el-Müseyyib demiştir ki: Bir adam Medine'de ders halkasında: "Hanginiz bana Resûlullah'tan (salIaDahu aleyhi vesellem) bir söz nakleder?" diye sordu. Ali b. Ebî Tâlib ona şöyle dedi: Ben, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: "Ümmetin hakkında mü'minderi ya da kâfirden endişe etmiyorum. Zira mıımini imanı engeller. Kafire de küfrü mâni olur. Fakat bu ikisi arasında dolaşan adamdan endîşe ediyorum. Bu kişi Kur'ân okur. Onu iyice güzelleştirdİğinde de yanlış tevil eder, sizin bildiklerinizi söyler, ama sevmediklerinizi yapar. Böylece hem kendi sapıtır, hem de başkasını saptırır. " (İshâk)

2970. Umeyye b. Yezîd eş-Şâmî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (safellatm aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: Kim İslâm'da yeni bir şey icat ederse, Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerine olsun. Ondan ne tövbe, ne de fidye kabul edilmesin. "

Ey Allah'ın Resulü! Hades (yeni bir şey) nedir?" diye sorulduğunda: "Kim bir cana haksız yere kıyarsa veya kısas gereği olmaksızın müsle yaparsa veya sünnete ters bir bidat çıkarırsa " buyurdu.

Senedi hasen derecesinde olup ınürsel veya mu'daldir. (İShâk)

2971. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Aziz ve celil olan Allah nezd'tnde, kişisel arzu ve heves kadar gök kubbenin gölgesi altında tapılan hiçbir şey yoktur [147] (Ebû Ya'lâ)

2972. Tâvus'un bildirdiğine göre Katâde, meclisine katılmak üzere onun yanma gelmiş. Ona: "Eğer sen oturursan ben kalkarım" demiş.

Yanındakiler: "Ey Ebû Muhammed! O fakih biridir" deyince: "İblis (Ey Rabbim beni azdırmana karşılık...) [148] derken ondan daha fakihti.... (Ahmed b. Meni) [149]

Ben derim ki: "Bu sözüyle o, Katade'ye isnat edilen kadercili etmektedir."

Rafizilik

2973. Abdullah b. Abbâs'm bildirdiğine göre Peygamber (sallahu aleyhi vsellem) şöyle buyurmuştur: "Âhir zamanda Rafiziler adıyla bir topluluk çıkacaktır. Bunlar hakikatte İslam'ı reddettikleri halde (görünürde) Müslüman olduklarım söyleyeceklerdir. Onlarla savaşın. Zira onlar müşriktirler." (Abd b. Humeyd ve Ebû Ya'lâ) [150]

2974. Fatıma binti Muhammed (sallahu aleyhi vesellem) şöyle anlatmıştır: Allah Resulü (sallailahu aleyhi vesellem), Hz. Ali'ye bakıp şöyle buyurdu: "Bu, cennetliktir. Ama onun yanlılarından bîr topluluk, İslam'ı öğrendikten sonra onu reddedeceklerdir. Bunlar İçinde bir güruh Rafiziler diye isimlenecektir. Onlara lanet etmek isteyen, lanet etsin. Zira onlar müşriktirler. " (Ebû Ya'lâ) [151]

Ehl-i Kıbleyi Tekfirden Sakınmak

Konuyla ilgili îbn Ömer hadisi Hariciler bahsinde gelecektir.

2975. Vehb (b. Münebbih) demiştir ki: Câbir'e "Musalliler (namaz kılanlar) arasında tağutlar var mıdır?" diye sordum. "Hayır" dedi. "Onlardan müşrik olanı var mıdır?" diye sordum. Yine: "Hayır" dedi. (el-Hârİs) [152]

2976. Ebû Süfyan demiştir ki: Mekke'yi ziyaret edip Fehr oğullarına konuk olan Câbir'e sordum.[153] Sonra bir adam kendisine: "Sizler ehl-i kıbleden hiç kimseyi müşrik olarak itham eder miydiniz?" diye sordu. "Allah korusun. (Böyle bir şeyi nasıl yaparız)" dedi. Adam bu cevaptan ürktü, sonra "Onlardan hiç kimseye "kafir" diye hitap eder miydiniz?" diye sordu. "Hayır" dedi. Hadis sahihtir? (Ebû Ya'lâ) [154]

2977. Enes b. Mâlik'ten rivayet edilmektedir. (Yezîd er-Rakkâşî der ki) Ona: "Ey Ebû Hamza! Bir takım insanlar bizi kâfirlik ve müşriklikle itham etmektedirler (bunlar hakkında ne buyurursun?)" diye sordum. Enes; "Onlar yaratılanların ve mahrukatın en şerlileridirler" diye cevap verdi.[155] (Ebû Ya'lâ)

2978. Cafer el-Abdî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ümmetimden Falan cennetliktir, falan cehennemliktiry diye yemin edenlerin vay haline!" buyurmuştur. (Müsedded)

2979. İbn Abbâs'm bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem) şöyle buyurmuştur: "Aziz ve ce/i/ olan Allah buyurur ki: Kim bir kulum aleyhine yemin ederse, kulumu cennete, onu (yemin edeni) cehenneme koyarım." (MÜsedded)

2980. Ubey b. Ka'b bildiriyor: Dedim ki: "Yâ Resûlallah! Bazen kalbime öyle düşünceler doğuyor ki, (bunları hissetmektense) keşke yanıp kul olsam." Bunun üzerine Allah Resulü (saBaüahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuş: "Allah'a hamdolsun ki Şeytan, bir daha bu topraklarınız üzerinde

kendisine kulluk edilmesinden umudunu kesti. Fakat sizin hafife aldığınız kusurlarınızla yetinmeye razı oldu." (Ishâk)

Ben derim ki: Bunu Ebû Davud ve Nesâî, Zer an Abdullah b. Şeddad an Ibr Abbâs kanalıyla şu ifadelerle nakletmişlerdir: Bir adam: "Yâ Resûlallah!...

dedi... Hadisin bir kısmını zikreden ravi sonunda şu ilaveyi nakletmiştir: "Şeytan 'in tuzağını vesveseyle sınırlayan Allah 'a hamdolsun. "

Birinci hadiste kopukluk vardır. [156]

2981. Şehr b. Havşeb'in bildirdiğine göre bir adam Âişe'ye: "Bizden birimiz, içinden öyle şeyler geçiriyor ki, eğer konuşsa âhireti boşa gider. Açığa vursa öldürülür" dedi. (Ravi der ki) Âişe üç kez tekbir getirdi. Sonra şöyle dedi: Allah Resûlü'ne (sallallahualeyhiveseüem) bu konu soruldu. O da üç kez tekbir getirdikten sonra: uBu şekilde mü'min sadece imtihan edilir" buyurdu.[157] (Ebû Ya'lâ)

2982. Zürâre b. Evfâ'nın bildirdiğine göre bir adam kalkıp Hz. Peygamber'e gitti ve ona: "Ey Allah'ın Resulü! Kalbimde öyle duygular taşıyorum ki, açığa vursam, helak olurum. Bu yüzden ben helak olur muyum?" diye sordu. Allah Resulü (sallallahu aleyhi veseUem): "Hayır. Zira Allah, söylemedikleri ya da mucibince davranmadıkları sürece ümmetimi kalplerine doğan düşüncelerden sorumlu tutmamıştır" buyurdu. (ei-Hâris) [158]

Birini Aklamanın (Tezkiyenin) Mekruh Oluşu

2983. Alkame'nin naklettiğine göre bir adam Abdullah (b. Mes'ûd)'un yanında "Ben mü'minim" dedi. Abdullah ona: Ben cennetliğirn de!" deyince de: "Ben, Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine inandım" dedi. (Ahmed b. Menî) [159]

2984. Talha b. Ubeydullah b. Kureyz'in bildirdiğine göre Ömer b. el-Hattâb şöyle demiştir: "Sizin hakkınızda en çok korktuğum şey, kişinin kendi görüşüyle gururlanmasıdır. Kim <Ben alimim> derse, o cahildir. Kim de <Ben cennetliğim derse, o cehennemliktir." (Müsedded) [160]

2985. Katâde'nin bildirdiğine göre Ömer b. el-Hattâb şöyle demiştir: "Kim mü'min olduğunu iddia ederse, o kafirdir. Kim cennetlik olduğunu ileri sürerse, o cehennemliktir. Kim de âlim olduğunu söylerse, o cahildir." Ravi der ki: Bir adam onunla tartıştı ve: "Eğer iktidarı devirirlerse, biz cennetlik oluruz" dedi. Buna Ömer şöyle cevap verdi: "Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim cennetlik olduğunu iddia ederse, o cehennemliktir" buyururken işittim." (ei-Hâris) [161]

2986. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallaMm aleyhi veseUem): "Kişi her sözünde istisna yapmadıkça (inşallah demedikçe) İmanı kemale ermez" buyurmuştur. (Ahmed b. Menî)

Dünyada Ric'ata İnanan Kimsenin Tekzip Edilmesi

2987. Amr b. el-Esam demiştir ki: Hasan b. Ali'ye: "Şu Şia fırkası Hz. Ali'nin tekrar diriltileceğini iddia ediyor" dedim. O da: "Yalan söylüyorlar. Onlar Şia fırkası değillerdir. Eğer Hz. Ali tekrar diriltilecek olsaydı, onun

(geride kalan) hanımlarını evlendirmez, mirasını bölüşmezdik" dedi. (Müsedded)

Şirk Dışındaki Günahların Affedilmesi

2988. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (saBallahu aleyhi vesellem): "Allah bir amel dolayısıyla kime sevap vaat etmişse, onun için bu vaadini yerine getirir. Kimi de bir ameli dolayısıyla cezayla tehdit etmişse, bu konuda muhayyerdir" buyurmuştur. Bezzâr demiştir ki: Süheyl'in [162] hadisine mutabaat olunmamıştır. (Ebû Ya'lâ ve Bezzâr)

Allah'ın Azameti ve Sıfatları

2989. İkrime, Allah Teâlâ'nın (Şeytan)"Beni azdırdığın için, and olsun ki, senin doğru yolun üzerinde onlara karşı duracağım; sonra önlerinden, arkalarından, sağ ve sollarından onlara sokulacağım; çoğunu Sana şükreder bulamayacaksın" dedi âyeti [163] hakkında İbn Abbâs'dan: "Üstlerinden" diyemedi. Çünkü biliyordu ki, üstlerinde Allah vardı" dediğini nakletmiştir. (İshâk)

2990. Bişr b. Ömer ez-Zehrânî demiştir ki: Birden fazla müfessîrin "Rahman Arş'a istiva etti" âyetini "Yükseldi" şeklinde yorumladığını işittim.[164] (İshâk)

2991. Ebû Hureyre demiştir ki: Ashabından bir grup arasında Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem) bize şöyle buyurdu: "Muhakkak ki Yüce Allah sûru yaratınca onu İsrafil'e verdi. İsrafil sûru ağzına koymuş, gözlerini Arş'a dikmiş, emrolunacağı zamanı beklemektedir..[165] Uzun uzun zikredilen hadiste şu ibareler de geçmiştir: "Sonra Allah, Arş'ını yeryüzünde dilediği yere kurar. O zaman Arş'ını sekiz (melek) taşır. Bugün onların dört ayağı en alttaki yerin sınırlarındadır. Yerler ve gökler sırtlarında, Arş da omuzlarındadır. Yüksek sesle (Allah'ı) tespih ederler. Tespihleri şöyledir: Mülkün ve melekûtun sahibini (her türlü noksanlıktan) tenzih ederiz. Ceberut sahibi ve Arş'in Rabbini/sahihini tenzih ederiz. Ölmeyen diriyi tenzih ederiz. Bütün canlıları öldürüp kendi ölmeyeni tenzih ederiz- O Kuddüs 'tür (her türlü eksiklikten münezzehtir), Kııddüs'tür (mukaddestir), meleklerin ve Ruh'un rabbidir. Kuddüs, Kuddüs. Yüce Rabbi tenzih ederiz. Melekût, ceberut, kibriyâ, saltanat ve azamet sahibini tenzih ederiz. Sonsuza dek Allah'ı tenzih ederiz." Hadiste zayıflık vardır1. (İshâk) dil

2992. Âişe'nin bildirdiğine göre Yahudilerden bir grup Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek ona şöyle dediler: "Sana üç şey soracağız ki bunları bir peygamberden başkası bilmez. Bize Arş'ın taşıyıcılarından bahset. Onlar kimdir? Bize erkek ve kadının menileri (spermleri) hakkında bilgi ver." Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle cevap verdi: "Arş't hayvanlar boynuzları üzerinde taşırlar. Gökteki galaksi onların izlerindendtr. Erkeğin menisi, beyaz renkte olup koyudur. Kadının suyu ise sarı ve berraktır." Sonra üçüncü soruya da cevap verince

Yahudiler: "Şahadet ederiz ki, sen peygambersin. Bunları biz Tevrat'ta da bu şekilde bulmaktayız" dediler.[166] (İshâk)

2993. Mücâhid'in bildirdiğine göre İbn Abbâs veya İbn Ömer -buradaki tereddüt Ubeyd'den kaynaklanmıştır- demiştir ki: "Şüphesiz ki Allah yarattıklarından dört şeyle gizlenmiştir: Nur/ışık sonra karanlık -veya ateş, sonra karanlık-, sonra ışık, sonra karanlık" (Ahımed b. Menî)

2994. Sehl b. Sa'd es-Sâidî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Allah'ın önünde duran ışıktan oluşan yetmiş bin perde vardır. Kim bu perdelerden herhangi bir şey hissederse hemen Ölür." Hadiste zayıflık vardır.[167] (İshâk ve Ebü Ya'lâ)

2995. Habîb b. Ebî Sabit demiştir ki: Hassan b. Sabit Hz. Peygamber'e (sallallahualeyhivesellem) bazı beyitler okudu ve şunları söyledi:

Allan 'm izniyle şahadet ettim ki Muhammed yüce göklerin üstünde bulunanın elçisidir.

Ebû Yahya ve Yahya dan her ikisinin de dinde makbul birer amelleri vardır. Ahkaf [168] karde§i aralarında ortaya çıktığında, Allah 'm zatıyla çıkar ve adil davranır.

Bunun üzerine Peygamber (sallalhhu aleyhi vesellem): "Ben de öyle yaparım" buyurmuştur [169] (Ebû Ya'lâ)

2996. Ebû Hureyre bildiriyor: Allah Resûlü'nü (salîaHahu aleyhi vesellem) minberde Hz. Musa'dan bahisle şöyle anlatırken işittim: "Musa'nın kalbine Acaba yüce Allah uyur mu? sorusu geldi. Bunun üzerine Allah ona bir melek gönderdi. Melek onu üç defa uyandırdı. Sonra ona her bir eline bir tane olmak üzere iki kâse verdi ve onları korumasını tembihledi Derken Musa uyumaya başladı. Tam elleri birbirine kavuşacakken

uyanıyor, ellerini birbirinden uzaklaştınyordu. Sonra öyle bir uykuya daldı ki, (uyku sebebiyle) elleri birbirine çarptı ve kâseler kırıldı. Böylece Allah temsil yoluyla ona şunu söylemek istedi: Aziz ve celil olan Allah eğer uyusaydı, gökleri ve yeri (olduğu gibi) tutamazdı.[170] (Ebû Ya'lâ)

Hayır İşlerine Engel Olacak Vesveselerle Mücadeleye Teşvik

2997. el-Mübârek b. Saîd demiştir ki: Ben, Mansûr b. el-Mu'temer'i şöyle derken işittim: Resûlullah {sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "İblis, Ademoğlunun yoluna çıkar, islam yolunda onun karşısına durur ve: Sen kendi dinini, aileni, çocuğunu ve doğum yerini terk edip, Müslüman mı oluyorsun? der. Ademoğlu onu dinlemez ve Müslüman olur. Sonra hicret yolunda karşısına Çıkar ve ona: Sen hicret mi ediyorsun? Hicret atın ayağına vurulan urgan gibidir. Onu sahvermez der. Yine Ademoğlu onu dinlemez ve hicret eder. Sonra cihat yolunda karşısına çıkar ve ona: Sen cihat mı ediyorsun? Oysaki cihat adı gibi malı, canı bitirir. Savaşırken öldürülürsün. Hanımın başkasıyla evlenir. Malın bölüştürülür der. Yine dinlemez ve cihat eder." Sonra Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Her kimde bu hasletler bulunur da bu haliyle Ölür veya suda boğulur ya da yangında can verirse, Allah onu cennete koymayı taahhüt etmiştir. " (el-Hârİs) Hadis mürsel ya da rnudaldir. [171]

İLİM KİTABI

2998. Abdullah b. Abdurrahman b. Ebî Hüseyin anlatmaktadır: Bana ulaşan bilgiye göre Lokman el-Hakim şöyle nasihatte bulunurdu: "Ey oğlum! İlmi âlimlere karşı böbürlenmek, cühela takımıyla tartışmak ve meclislerde gösteriş yapmak için öğrenme! Lüzumsuz görerek ve cahilliğe meylederek ilmi bırakma! Ey oğlum! Bir topluluğun Allah'ı andıklarını görürsen onlara katıl. Eğer âlim isen ilminden istifade edersin. Cahil isen onlar sana ilim öğretirler. Umulur kî Allah onlara rahmetiyle tecelli eder de bu, onlarla birlikte sana da dokunur." (Ahmed b. Hanbel, Kitâbu'z-Zühd'âe)

2999. Antere anlatmaktadır: İbn Abbâs'm yanma girdik. Bize şöyle dedi: "İlim öğrenmek amacıyla yola çıkan hiç kimse yoktur ki Allah ona cennetin yolunu kolaylaştırmasın. Ameliyle geri kalan kimseyi, soyu asla ileri geçirmez." (Müsedded)

Alimin Fazileti

3000. Abdullah (b. Mes'ûd) anlatmaktadır: Resûlullah'ın (sallaMıu aleyhi veselkm) yanma girdim. "Ey İbn Mes'ûd!" diye seslendi. "Buyur yâ Resûlallah!" dedim. "Hangi iman bağı daha sağlamdır, bilir misin?" buyurdu. "Allah ve Resulü daha iyi bilir" dedim. Aynı şeyi bana üç kez tekrarladı. Sonra: "En sağlam iman bağı Allah için sevmek ve Allah için buğzetrnektir" buyurdu. Sonra bana: "Ey İbn Mes'ûd!" diye seslendi. Ben yine: "Buyur yâ Resûlallah!" dedim. "İnsanların hangisi daha üstündür, bilir

misin?" buyurdu. Ben: "Allah ve Resulü daha iyi bilir" dedim. Aynı şeyi üç defa tekrarladı. Sonra: "İlim bakımından [172] en üstün olanlarıdır, eğer dinlerinde anlayış sahibi (falcih) olurlarsa" buyurdu. Sonra yine: "Ey İbn Mes'ûd!" diye seslendi. Ben yine "Buyur ya Resûlallah!" dedim. "İnsanların en bilgilisi hangisidir bilir misin?" buyurdu. Aynı şeyi üç defa tekrarladı. Ben: "Allah ve Resulü daha iyi bilir" dedim. "İnsanların en bilgilisi, ihtilaf ettiklerinde doğruyu en iyi görenleridir. isterse amel bakımından kusurlu olsun, (ya da) kıçı üzerine yürüyor olsun." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe, Ebû Dâvud et-Tayâlisî ve Ebû Ya'lâ) [173]

İcmanin Sapıklıktan Korunmuş Olması

3001. İbn Yesîr b. Amr, babasından bildirmektedir: Ebû Mes'ûd'u şöyle söylerken işittim.... Hadiste: "Şüphesiz Allah, Muhammed ümmetini dalalet üzere birleştirmez" ifadeleri yer almıştır. (İshâk)

3002. Kays b. Yesîr b. Amr, babasından bildirmiştir: Ebû Mes'ûd'a rastladım.... Dedi ki: "Allah, Muhammed ümmetini dalalet üzere birleştirmez."1 Hadisin tamamı, inşallah fitneler bahsinde gelecektir. (İshâk)

3003. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseDem) şöyle buyurmuştur: "Muhakkak ki Allah sizi üç şeyden kurtarmıştır: Hepinizin dalalet üzere ittifak etmesi, batıl taraftarlarının hak taraftarlarına üstün gelmesi ve bir de benim size beddua etmem ve bu yüzden helak olmanızdan. O yüce zât, bu üçünü Dabbe. Deccal ve Duman 'la değiştirmiştir. " (el-Hâris)

İsnadı (Rivayet Zincirini) Araştırmak

3004. el-A'meş demiştir ki: İbrahim (en-Nehaî)'ye: "Sen bana hadis rivayet ederken onun senedini de söyle" dedim. Bana şöyle cevap verdi: "Ben sana Abdullah şöyle söyledi dersem, bil ki, onu bana Abdullah'tan birden fazla kimse rivayet etmiştir. Ama eğer isim verirsem, rivayetin ravisi ismini zikrettiğimdir." (İshâk)

Sahabe İhtilaflarını Nazar-ı Dikkate Almak

3005. Avn b. Abdullah b. Utbe demiştir ki: Bana Ömer b. Abdülazîz şöyle söyledi: "Ashabın ihtilâfına sevindiğim kadar kızıl develere sahip olsam sevinmem. Çünkü onların görüşünü de alsak, isabet ederiz, bunların görüşünü de alsak, isabet ederiz." (Müsedded) Hadis sahih ve maktu bir haberdir.

3006. Câbir b. Abdullah'ın bildirdiğine göre İbn Mes'ûd ve Ubey b. Ka'b namaz kılanın durumu hakkında ihtilaf ettiler. Ubey kişinin tek elbiseyle namaz kılacağını söylerken İbn Mes'ûd ancak iki elbiseyle namaz kılabileceğini söyledi. Sonra tartışma Hz. Ömer'in kulağına gitti ve onlara birini göndererek şunu söyledi: "Resûlullah'ın (sallallahualeyhivsellem) ashabından iki kişi bir konu hakkında ihtilaf ettiler. Halk bu iki görüşten hangisine göre davranacaktır?" Sonra: "Asıl görüş, Ubey'in görüşüdür" dedi ve İbn Mes'ûd'unkine iltifat etmedi. (Ahmed b, Menî} Hadis sahîhtii. [174]

Yaşanmamış Olaylar Hakkında Soru Sormaktan Men

3007. Âmir (eş-Şa'bî) demiştir ki: Ammâr'a bir mesele soruldu. O da: "Bu olay meydana geldi mi" diye sordu. "Hayır" demeleri üzerine: "Öyleyse meydana gelene kadar bekleyelim. Olay meydana gelince, sizin için onu çözmeğe çalışırız" dedi.[175] (İshâk)

3008. Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (saliallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Bela gelmeden önce onun hakkında aceleci (kıvranmayınız- Eğer böyle yapmazsanız, (bilin ki) Müslümanlar arasında her zaman bir görüş beyan edip isabet edenler çıkar. Eğer bela gelmeden aceleci davranırsanız, bu sizi şu şu yollara sokar. " (Ishâk} [176]

3009. Salt b. Râşid demiştir ki: Tavus'a bir şey sordum. "Bu yaşandı mı?" diye sordu. "Evet" dedim. Bunun üzerine dedi ki: "Çünkü arkadaşlarımız bize Muâz b. Cebel'den onun şöyle söylediğini naklettiler: "Bela gelmeden önce onun hakkında aceleci davranmayın....." Muâz, bu hadisi Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) nispet etmemiştir. (İshâk) Senedi hasenâjı.

Fetvayı Kısa Kesmek

3010. Sümâme b. Hazen anlatmaktadır: Babamın yanındaydım. Derken bir adam seldi ve: "Ben, dün Abdullah b. Amr'ı görmedim. Bana kızmış °lmasından korkuyorum. Senden benim için ona bir şey sormanı

istiyorum. °na sen git ve fetva sor" dedi. Abdullah, Mina'da çadırının önünde ayaktaydı. Derken bir adam boş araziye gitti. Sonra onun yanma geldi, sonra geri döndü. Yanımıza geldiği zaman dedi ki: "Ben, Abdullah b. Arar'a <Abdullah b. Amr bana fetva ver, Abdullah b. Amr bana fetva ver, Abdullah b- Amr fetva ver> dedim. O da -diline işaret ederek- şunları söyledi:

Bununla doğrudan başka bir şey konuşma, bununla iyilikten başkasını işleme!" -yani eliyle- Bu şekilde yaparsan hesap ve azap görmeden cennete girersin." Ben: "Fetvayı kısa kestin" deyince şöyle yanıtladı: "Sen ben Kabe yolcusu iken geldin. Hırkam veya elbisem serilmişti. Sen böyle söylüyorsun, ama Allah Resûlü'ne (salkllahu aleyhivesellem) orta yol emredilmiştir. Ona "Kalk ve öz konuş" buyuruldu. O da kalkıp öz konuştu. Nitekim o, öncekilerin ve sonrakilerin en özlü konuşanı idi." Sonra: "Abdullah b. Artır, Allah her günahın tövbesini kabul eder mi?" diye sordum. "Evet" dedi. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) Hadis sahîh mevkâjbu.[177]

Kur'ân Dışında Bir şey Yazılmasının Yasaklanması

3011. Ata b. Müslim el-Halebî anlatmaktadır: Amr b. Kays el-Mülâî'ye: "Bana şu hadisi yazıver!" dedim. "Hayır. Yazmam. Çünkü İbrahim en-Nehaî Sakın yazmayın, sonra ona güvenirsiniz dedi. Sonra şunları söyledi: Muâz b. Cebel şunu anlattı: Biz bazı hadisleri yazarken Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza çıkageldi ve: "Bu nedir ey Muâz!" diye sordu. "Ey Allah'ın Resulü senden duyduklarımız" dedik.

"Sizi bu Kur'ân, başka bir şeye muhtaç bırakmaz" buyurdu. Ondan sonra bir şey yazmadık. (Ishâk)

Senedinde kopukluk vardır. [178]

3012. Ebû Bürde demiştir ki: Babamın (Ebû Musa'nın) anlattıklarından bir kitap yazdım. Sonra babam: "Eğer içinde Allah'ın kitabından âyet olmasaydı onu mutlaka yakardım" dedi sonra kap istedi ve onu su ile sildi. Sonra bana: "Benden duyduklarını ezberle. Çünkü ben, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) kitap yazmadım. Az kalsın babanı helak edecektin" dedi. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [179]

3013. Hâlid b. Urfuta demiştir ki: Hz. Ömer'in yanında oturuyordum. Derken Abdülkays kabilesinden Sus'ta oturan bir adam getirildi. Ömer ona: "Sen falan oğlu falan el-Abdî misin?" diye sordu. "Evet" deyince yanındaki sopa ile ona vurdu. Bunun üzerine adam: "Suçum nedir, ey mü'minlerin emiri?" diye sordu. Ömer: "Otur!" dedi. Oturdu. Sonra ona "BismiUahirrahrnanirrahim. Elif, Lâm, Râ. Bunlar, gerçeği açıklayan Kitabın âyetleridir. Biz onu, anlayasınız diye, Arapça bir Kur'ân olarak indirdik. Biz bu Kur'ân'ı vahyederek, sana en güzel kıssaları anlatıyoruz. Oysa daha önce sen bunlardan habersizdin [180] âyetini okudu. Âyeti ona üç kere okudu ve ona üç defa vurdu. Adam: "Suçum nedir? Ey mü'minlerin emiri!" diye sordu. Ömer: "Danyal'm kitabını yazan sensin" dedi. Adam: "Emret, yapayım!" dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer: "Git hemen onu kaynar su ve beyaz yünle sil. Sonra da onu ne sen oku, ne de Müslümanlardan bir başkasına okut. Eğer onu okuduğunu ya da Müslümanlardan birine okuttuğunu duyarsam, seni mahvederim" dedi. Sonra "Otur!" dedi. O da önüne oturdu. Ona şu olayı anlattı: Ben gidip Ehl-i kitaptan bir kitap

istinsah ettim (kopyaladım). Sonra onu bir deri içinde Resûıullah'a (sallallahu aleyhi veseliem) getirdim. Allah Resulü bana: "O elindeki nedir, ey Ömer?" diye sordu. "Yâ Resûlallah! İlmimize ilim katalım diye yazdığım bir kitaptır" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesdlem) buna Öyle öfkelendi ki, gözleri kıpkırmızı oldu. Sonra insanları namaza çağırdı. Ensâr: "Allah Resûlü'nü (sallahu aleyhi veseliem) öfkelendirdiniz. Silâhlarınızı kuşanın" dediler. Sonra gelip Allah Resûlü'nün minberinin etrafını sardılar. Sonra Resûlullah (saMahualeyhi veseliem): "Ben size apaçık, parlak bir hüccet getirdim. Sakın şaşırmayın ve şaşıranlar sizi aldatmasın" buyurdu. Ömer der ki: Hemen kalkıp: "Biz Rab olarak Allah'ı, din olarak İslam'ı ve peygamber olarak seni kabul ettik, razı olduk" dedim. Sonra (minberden) indi. (Ebû Ya'lâ) [181]

Yazıya Müsaade Edilmesi

3014. Abdullah b. Amr naklediyor: "Ya Resûlallah! Ben senin sözlerini bellemek istiyorum. Ama hafızam onu bellemeye yetmiyor. Sağ elimden (yazıdan) yararlanabilir miyim?" diye sordum. "Sen bilirsin?" buyurdu. (Ebû Bekir b. EbîŞeybe) [182]

3015. Abdullah b. Amr der ki: "Yâ Resûlallah! İlmi kaydedebilir miyim?" dedim. "Evet" buyurdu.[183] (Ahmed b.

3016. Yezîd er-Rakkâşî bildiriyor: Hadis öğretimi konusunda Enes'i fazla yorduğumuzda kendisine ait bazı sahifeleri getirir, önümüze atarak: "Bunlar benim Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) işitip yazdığım ve kendisine arz ettiğim hadislerdir" derdi.[184] (Ahmed b. Menî)

"3017. Beşîr b. Nehîk anlatmaktadır: Ebû Hureyre'nin yanında bulunuyordum. Kendisinden işittiklerimi yazardım. Ayrılmak istediğimde yazdıklarımı getirip kendisine okudum. Sonra: "Bunlar senden işittiklerimdir" dedim. O da "Evet" diyerek onayladı. (el-Hâris) [185]

3018. Ebû Seleme demiştir ki: "Ben, onun (yani Fâtıma binti Kays'm) ağzından duyduklarımdan bir kitap yazdım." (Ishâk)

Aziz ve Celil Olan Allah'tan Gelen Her Şeyi Tasdik Etmeye Teşvik

3019. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Kime Allah'tan bir fazilet haberi ulaşır da onu tasdik etmezse, o fazilete nail olamaz " buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) Ravilerinden Bezî oldukça zayıftır. [186]

Güzel Davranış Derin İdrakin Eseridir

3020. Ebu'd-Derdâ -Hz. Peygamber'e (sallailahu aleyhi veselkm) isnat edip etmediğini bilmediğim bir sözünde- "Kişinin yürüyüşü, girişi ve çıkışı onun derin idrakinin (fıkhının) bir yansımasıdır" demiştir. (Ibn Ebf Ömer) [187]

Bir Şeyi Hatırlamak İçin Araç Edinmek

3021. İbn Ömer demiştir ki: Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellan) bir şy unutmaktan endişe ederse, onu hatırlamak için eline bir ip bağlardı. [188] (el-Hâris)

3022. Muâviye b. Yahya'nın Temîm oğullarından bir zâttan naklettiğine göre Resûlullah (saliallahu aleyhivesellem): "Sizden biriniz bir şeyi unutmaktan endişe ederse, <Umıtana hatırlatan Allah'a hamd olsun> desin" buyurmuştur, (el-Hâris)

Başlıksız Bâb

3023. Ebû Zer anlatmaktadır: Mescid'e girdim. Baktım Allah Resulü (sallaMıu aleyhi vesdlem) tek başına oturuyor. Ona bakmaya başladım. Ama o beni görmüyordu. Kendi kendime: "Allah Resulü (saMahu aleyhi vesellem) bu şekilde hiç yalnız kalmazdı. Ya bir işi vardır. Ya da kendisine vahiy iniyordur" dedim. Sonra yanma gidip gitmeme konusunda gönlüme danıştım. Gönlüm gitmek dışında bir seçeneğe razı olmadı. Sonra yanma kadar gidip kendisine selam verdim. Sonra oturdum. Uzun müddet oturduğum halde ne bana dönüyor, ne de benimle konuşuyordu. Bunun üzerine kendi kendime herhalde Resûhıllah (saüallahu aleyhi vesellem) yanına oturmamdan memnun kalmadı" dedim. Sonra bana dönerek: "Ebû Zer!" diye seslendi. "Buyur yâ Resûlallah. Emrine hazırım" dedim. "Bugün namaz kıldın mı?" diye sordu. "Hayır" dedim. "Öyleyse kalk, namaz kıl" buyurdu. Kalkıp Allah'ın dilediği kadar namaz kıldım. Sonra dönüp oturdum. Yine uzun müddet benimle konuşmadı. Ben yine "Herhalde

Resûîullah (salbllahu aleyhi vesellem) benim yanma oturmamdan memnun kalmadı" dedim. Sonra bana dönerek: "Ebû Zer!" diye seslendi. Ben: "Buyur yâ Resûlallah, emrine hazırım" dedim. "İnsanlar ve cinlerden olan şeytanların şerrinden Allah 'a sığın " buyurdu. "Anam babam sana feda olsun insanların da şeytanları mı vardır?" diye sordum. "Aziz ve celil olan Allah Aldatmak için birbirlerine cazip sözler fısıldayan cin ve insan şeytanlarını her peygambere düşman yaptılo [189] buyurmuyor mu?" dedi. Sonra-bana dönerek: "Ebû Zer!" diye seslendi. Ben yine: "Buyur ya Resûlallah" dedim. "Sana cennet hazinelerinden bir hazine olan bir söz Öğreteyim, mi? buyurdu. Ben de: "Anam babam sana feda olsun" dedim. Sonra şöyle buyurdu: "De ki: Güç ve kuvvet ancak Allah'a aittir (lâ havle ve kuvvete illâ bİllâh}" Sonra Allah Resulü (sallahu aleyhi vesellem) sustu, hiç konuşmuyordu. Suskunluğu uzun sürünce ben söze başladım: "Ya Resûlallah! Sen bana namazı emrettin. Namaz nedir?" "En hayırlı iştir. Dileyen az yapar, dileyen çok" buyurdu. "Ey Allah'ın Resulü! Oruç nedir?" diye sordum. "Karşılığı (Allah tarafından) takdir edilen bir farzdır" buyurdu. "Ey Allah'ın Resulü! Sadaka nedir?" diye sordum. "Kat kat sevabı bulunan ve Allah katından daha fazlasını kazandıran bir ameldir" buyurdu. "Ya Resûlallah! Hangi amel daha faziletlidir?" diye sordum. "Allah'a iman etmek ve O'nıtn yolunda cihat etmek" buyurdu. "Ya Resûlallah! Hangi şehit daha üstündür?" diye sordum. "Kanı akıtılan ve atı dahi öldürülen şehit" buyurdu. "Ya Resûlallah! Hangi köleyi azat etmek daha faziletlidir?" diye sordum. "En pahalısını ve sahipleri nezdinde en değerlisini" buyurdu. "Ya Resûlallah! Hangi sadaka daha faziletlidir?" diye sordum. "Güç yetirilen ve fakire gizlice verilen" buyurdu. "Eğer sadaka verecek bir şey bulamazsam?" diye sordum. "İş bilene yardım edersin, ya da elinden bir şey gelmeyenin

işini görürsün" buyurdu. "Ey Allah'ın Resulü! Eğer bunu da yapamazsam?" diye sordum. Diline işaret ederek: "Bunu korursun. Zira bu, kişinin kendisine vereceği güzel bir sadakadır" buyurdu. "Ey Allah'ın Resulü! Sana Kur'ân'da indirilen âyetlerin hangisi daha üstündür/yücedir?" diye sordum. "Sen KürsVye göre göklerin ve yerin nispetini bilir misin?" buyurdu. "Hayır. Ancak Allah'ın sana öğrettiğinden bana öğretirsen bilirim" dedim. Bunun üzerine: "KürsVye göre göklerin ve yerin misali engin çöle atılmış bir halkaya benzer. İşte KürsVnin gökler ve yere üstünlüğü çölün o halkaya üstünlüğü gibidir" buyurdu. "Ey Allah'ın Resulü! Peygamberlerin sayısı kaçtı?" diye sordum. "124 bin" buyurdu. "Ya Resûlallah! Hepsi resul müydü?" diye sordum. "Hayır. Onlardan yalnız 3J5'i resuldü" buyurdu. "Ya Resûlallah! İlki hangisi İdi" diye sordum. "İlkleri Âdem idi" buyurdu. "Âdem nebi miydi?" diye sordum. "Evet. Allah onun toprağım hazırladı. Sonra onu kendi eliyle yarattı. Ona kendi ruhundan üfürdü ve onunla alenî olarak konuştu" buyurdu. Sonra etrafında insanlar kalabalıklaşmca Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Size insanların en cimrisini haber vereyim mi?" buyurdu. İnsanlar "Evet, yâ Resûlallah!" dediler. "Yanında ismim anıldığı halde bana salât okumayan" buyurdu. (Muhammed b. Ebî Ömer) [190]

Ehl-i Kitâb'a Ait Kitaplara Bakmaktan Men

3024. Zührî'nin bildirdiğine göre Hafsa, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Yusuf kıssasından bahseden kürek kemiği üzerine yazılmış bir kitap/yazı getirerek okumaya başladı. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi

vesellem) yüzünün rengi değişti ve: "Nefsim kudret elinde bulunan (Allah)a yemin ederim ki, Yusuf size gelse ve siz, ona tâbi olup beni terk etseniz, sapıtmış olursunuz" buyurdu. (İshâk)

Yazılara (Mürekkebe) Toprak Serpmek

3025. el-Haccâc b. Yezîd'in babasından naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Yazıya toprak serpin. Zira bu, onu daha güzel yapar" buyurdu. (Ahmed b. Meni)

İlmi Gizlemekten Men

3026. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Anlatılmayan ilim, Allah yolunda harcama yapılmayan hazineye benzer" buyurmuştur. (Müsedded) [191]

3027. İbn Abbâs'ın rivayet ettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kime bîr şey sorulur da onu gizlerse, o kimse kıyamet günü (ağzı) ateşten bir gemle gemlenmiş olarak gelir. Kim, Kur'ân hakkında bilgisizce konuşursa, kıyamet günü (ağzı) ateşten bir gemle gemlenmiş olarak gelir." (Ebû Ya'lâ) Hadis sahihtir? [192]

İlimde Samimi Olmaya Teşvik

3028. Abdullah b. Mes'ûd'un naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "İlmi âlimlere karşı böbürlenmek, cahillerle tartışmak ve insanların gözünü doldurmak için öğrenmeyiniz. Kim bunu yaparsa, cehenneme girer" buyurmuştur. (Ishâk) Senedinde kopukluk vardır.

İlmi Yaymaya Teşvik

3029. Sâîim'in (Abdullah b. Ömer'in oğlunun) babasından naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kıyamet günü kula muhakkak malının fazlalığı sorulduğu gibi, ilminin fazlalığı da sorulur" buyurmuştur. (el-Hâris) [193]

3030. Abbâs'ın bildirdiğine göre Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Bu din yayılacak, öyle ki, denizleri aşacak ve Allah yolunda atlılar denizlere dalacaklar. Sonra sizden öyle nesiller çıkacaktır ki, onlar Kur'ân okurlar ve Biz Kur'ân okuduk. Kim bizden daha iyi Kur'ân okur? Kim bizden daha fakihtir? Kim bizden daha bilgilidir? diye iddialaşırlar." Sonra ashabına dönerek: "Bu kimselerde bir hayır var mıdır?" buyurdu. Onlar da:

Yoktur" deyince; "Onlar sizdendir, bu ümmettendir ve ne var ki onlar cehenneme yakıt olacaklardır" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [194]

Yalan Söylemenin ve Sözünde Durmamanın Mekruh Oluşu

3031. Enes b. Mâlik anlatmaktadır: Ebû Musa bana: "Hazırlıkları tamamla. Şu şu gün yola çıkıyorum" dedi. O gün geldi. Hazırlıkların tamamlanmasına az bir şey kalmıştı. "Bütün hazırlıklar tamam mı?" diye sordu. "Az bir şey kaldı" dedim. "Ben yola çıkıyorum" dedi. Allah emirimi ıslah etsin, eğer bir süre beklersen, geri kalan hazırlıkları da tamamlarız" dedim. "Olmaz, zira aileme yalan söylemeyi sevmem. Sonra onlar da bana yalan konuşurlar. Onlara verdiğim sözü bozamam. Sonra onlar da bana verdikleri sözü bozarlar. Onlara ihanet edemem. Sonra onlar da bana ihanet ederler" dedi. (el-Hâris) [195]

Yalan Söylemek ve Telkinde Bulunmaktan Sakındırma

3032. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs'ın naklettiklerine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Batıl bir SÖZ İcat eden onu konuşan gibidir" buyurmuştur. "Bunu nasıl icat eder?" diye sorduğumuzda ise: "Bir adam bir adamla karşılaşır ve ona şö'yle, şöyle oldu diyerek mevzu açar. Sizden kimse şerrin ve batılın açıcısı/anahtarı olmasın" buyurdu.[196] (el-Hâris)

Kim benim adıma söylemediğim bir sözü söylerse/' şeklinde başlayan Câbir hadisi, daha evvel Kurban Kesimi bölümünde geçmişti.[197]

3033. Hammad b. Zeyd demiştir ki: Seleme b. Alkame'ye bir söz telkin ettim. Sonra o sözü bana nakletti. Sonra ondan vazgeçti ve: "Eğer bir

arkadaşının yalan söylemesini istersen, ona telkinde bulun" dedi. (Ebû Ya'(â) [198]

Muhaddisin Riayet Etmesi Gereken Edep Kuralları

3034. Hüseyin el-Muallim demiştir ki: Muhammed b. Şîrîn konuşurdu ve gülerdi. Hadis söz konusu olunca, saygılı davranırdı. (Müsedded) Hadis sahîh olup mevkuftur. [199]

3035. Sabit demiştir ki: Enes'in yanma (hadis dinlemeye) gittiğim zaman, koku ister ve onu ellerine ve yanaklarına sürerdi. (Ebû Ya'lâ) [200]

Fetva Vermekten Sakınmak

3036. Ebû Miclez demiştir ki: Abdullah b. Ömer şöyle derdi: "Ey insanlar! Benden uzak durun. Zira ben, benden daha bilgili olan zâtın yanında bulundum. Eğer bana ihtiyaç duyulacak kadar yaşayacağımı bilseydim, sizh\ için (ondan) öğrenirdim. Benden uzak durun." (el-Hâris) [201]

Faziletler Konusunda Zayıf Hadisle Amel Edilmesi

3037. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseliem): "Kime Allah'tan bir fazilet ulaşır da onu tasdik etmezse, ona nail

olamaz" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [202]

Başlıksız Bâb

3038. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem): "İyi haberi iyi insan; kötü haberi ise kötü insan getirir" buyurmuştur. (Ahmed b. Menî) [203]

3039. Yine aynı tarikle bildirildiğine göre Resûlullah (safcdlahu aleyhi vesellem); Erkek adam kaba saba konuşmaz" buyurmuştur. [204]

Hadisin Sağlamlığından Emin Olmak

3040. İmrân b. Husayn demiştir ki: Resûlullah'tan (saMahu aleyhi vesdlem) bir takım hadisler işittim ve ezberledim. Onları size nakletmemdeki tek engel, arkadaşlarımın onlar hakkında bana muhalefet etmeleridir. (Ebû Ya'lâ) [205]

Öğrencinin Riayet Etmesi Gereken Edep Kuralları

Konuyla ilgili Ebû Zer hadisi "Peygamberlerle İlgili Hadisler'in başında geçmiştir. [206]

Müzâkere Yapmak

3041. Ebû Nadre demiştir ki: Ebû Saîd el-Hudrî: "Hadisleri müzakere edin; zira hadis hadisi hatırlatır" dedi. Rivayet sahîh olup mevkuftur. (Müsedded)

3042. Ebû Nadre demiştir ki: Ebû Saîd el-Hudrî'nin yanma giderdik. O da bize: "Hadisleri müzâkere edin; zira hadis hadisi hatırlatır" derdi.[207] {Müsedded)

3043. Ebû Nadre anlatmaktadır: Ebû Saîd'e "(Hadisleri) Bize yazdır" dedim. O da: "Ben size yazdırmayacağım. Biz (onları) Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) nasıl öğrenmişsek, siz de bizden öyle öğrenin" dedi. Ebû Saîd derdi ki: "Hadisleri müzâkere edin; zira hadis hadisi hatırlatır." (el-Hâris) [208]

3044. Alkame: "Hadisleri sıkça müzâkere edin ki unutulmasınlar demiştir.[209] (Müsedded). Hadis maktu sahihtir.

Kişisel Görüşe Göre Fetva Vermenin Yerilmesi

3045. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) "Bu ümmet bir müddet Allah'ın kitabıyla amel eder, sonra bir müddet Resûlullah'ın sünnetiyle amel eder, sonra görüşe (rey'e) göre amel eder. Rey'e (kişisel görüşe) göre amel ettikleri zaman hem sapıtırlar, hem de saptırırlar" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [210]

Mana ile Rivayet

3046. Yezîd b. Ebî Mâlik, Rabî'a b. Yezîd ile Mekhûl'ün bildirdikleri göre Ebu'd-Derdâ, Resûlullah'tan (saDallahu aleyhi vesellem) bir hadis naklederk "Böyle veya benzeri bir şey" derdi. (Ebû Ya'lâ)

3047. Muhammed b. Ali b. Hüseyin demiştir ki: Yanında İbn Ömer bulunduğu bir sırada Ubeyd b. Umeyr hadis naklederken "Resûlullah (salbllahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: Münafık iki davar sürüsü arasında kalan koyuna benzer dedi. Hemen İbn Ömer diyerek onu düzeltti. Ubeyd b. Umeyr: aynı şeydir" deyince İbn Ömer şöyle cevap verdi: "Eğer ben bunu Allah Resûlü'nden (saDallahu aleyhi vesellem) bu şekilde duymasaydım, söylemezdim." (Ebû Dâvud et-Tayâlisî)

3048. Halid b. Dureyk, Hz. Peygamber'in ashabından bir zâttan naklettiğine göre Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim benim ağzımdan, benim söylemediğim bîr şeyi söylerse veya babasından başkasına nesep iddiasında bulunursa yahut (köle) efendilerinden başkasına İntisap ederse, cehennemin iki gözü arasındaki bir yere kendini hazırlasın" buyurmuştur. "Ya Resûlallah! Cehennemin iki gözü mü var?" diye soruldu. "Elbette. Aziz ve Celil olan Allah'ın şu sözünü duymadınız mı?: Ateş, onları uzak bir yerden görünce, onun kaynamasını ve uğultusunu işitirler buyurdu. [211] Bundan sonra hadis nakletmekten sakındık. Tâ ki bizim bu halimiz yadırganana dek. Sonra Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Ne oldu. SİZİ hadis naklederken görmüyorum" dedi. "Ya Resûlallah! O dediklerini söyledikten sonra nasıl konuşalım? Bizler hadisi düzgün nakledemiyoruz. Takdim tehir yapıyoruz. Eksiltip, ekliyoruz" dedik. Bunun üzerine: "Ben bunu kastetmedim. Ben asıl, beni ayıplamak ve İslam'ı kötülemek İsteyenleri kastetmiştim" buyurdu. (Ahmed b. Menî) [212]

İlmin Genişliği

3049. Ebu'l-Bahterî, Abes oğullarından bir zâttan şöyle dediğini nakletmiştir: Selman'la birlikte idim. Dicle'ye uğradık. "Ey Abs oğullarının kardeşi! Aşağı in ve su iç!" dedi. Ben de inip su içtim. Sonra: "İn, tekrar iç[" dedi. Yine inip içtim. Sonra: "Ey Abs oğullarının kardeşi! Senin içtiğin su Dicle'den ne kadar eksiltti?" dedi. Ben de: "Benim içtiğim miktar, Dicle'den bir şey eksiltmiş sayılmaz" dedim. Bunun üzerine: "İşte ilim de öyledir. Asla tükenmez. O nedenle sana fayda verecek ilimden öğrenmelisin" dedi. (Ebû Ya'lâ} [213]

3050. İbn Abbâs -sanının Hz. Peygamber'den naklen- demiştir ki: "iki konuda hırslı olanlar asla tatmin olmazlar: Birincisi, ilim öğrenmede hırslı olan, tatmin olmaz. İkincisi, mal biriktirmekte hırslı olan, kendini tatmin edemez." (İshâk) [214]

İlmi Yaymaya Teşvik

3051. Ebû Kesîr [215] demiştir ki: Babamın şöyle dediğini işittim: Ebû Zer'e gittim. Kendisi Orta Cemre'nin yanında idi. İnsanlar etrafında toplanmış, kendisine fetva soruyorlardı. Derken bir adam gelerek başucunda durdu ve: Seni Mü'minlerin emiri fetva vermekten menetmedi mi?" dedi. Ebû Zer başını ona doğru kaldırıp baktı ve: "Sen benim başımda murakıp mısın? Keskin kılıcı -ensesine işaret ederek- Şurama dayasanız bile, bu

haldeyken sîz canıma kıymadan eğer ben Allah Resûlü'nden (saUaflahu aleyhi vesellem) duyduğum bir sözü nakledeceğimi bilsem, onu mutlaka naklederim" dedi. (İshâk) Bu hadis sahihtir; Buharı Sahîh'inde kitâbu'l-ilm bölümünde muallak olarak yer vermiştir.

3052. Ebû Hureyre ve îbn Abbâs nakletmektedirler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize bir hutbe irat etti... Zikrettikleri uzun hadiste şu ifadeler geçmiştir: "Kim sırf Allah nezdindeki ecri düşünerek ilim öğrenir, ilimde tevazu gösterir ve ilmi Allah'ın kullarına Öğretirse, cennette ondan daha çok sevap kazanan ve daha büyük mertebeye sahip kimse olmaz. Cennette her ne mertebe, yüksek ve cazip bir derece varsa, mutlaka ona ondan en büyük pay verilir. Dikkat edin! İlim en üstün ibadet, din ve takvanın özüdür. Asıl ilim onunla amel edenin ilmidir, isterse ilmi az biri olsun. " (el-Hâris) [216]

3053. Abdullah b. Ebi'l-Hüzeyl, Neha'h bir şeyhten şöyle dediğini nakletmiştir: İliya mescidine girdim. Bir direğe doğru iki rekat namaz kıldım. Derken bir adam gelerek bana yakın bir yerde namaz kıldı. Bütün insanlar ona yöneldi. Meğer o, Abdullah b. Amr b. el-Âs imiş. Hemen ardından Yezîd b. Muâviye'nin elçisi gelerek: "Emre uy!" dedi. Amr ise: "Bu kişi benim hadis nakletmeme engel olmaktadır. Aynen babasının engel olduğu gibi. Ben, Allah Resûlü'nü (saflallahualeyhi vesellem) şöyle buyururken işittim...." diyerek bir hadis nakletti. (Müsedded) [217]

Harflerin Mânâları

3054. Ebû Hureyre nakletmektedir: Hz. Osman'a soruldu ki... Zikrettiği hadiste şunlar yer almıştır: Sonra dedi ki: Ebû Câd'a gelince Bâ, behâullah (Allah'ın neşesi); cim cemalullah; dal, dînullah (Allah'ın dini) veya kendi zâtı, melekleri, nebileri, resulleri ve salih kullan hakkında verdiği hükmü demektir. Hevvez'e gelince, hâ Cehennemliklerin Allah nezdinde bayağılıkları; ze, Allah düşmanları ve günahkarlara karşı cehennemin çıkardığı uğultu demektir. Hutti ise istiğfarla günahkârların günahlarının düşürüldüğü anlamına gelir. Kâf-lâm-mim-nun ifadesine gelince, kâf (Bize olan vaadini tutan Allah'a hamdolsun) diyen cennetliklerin kemalini, nûn da cennete girmeden" önce ciğerinden yedikleri balığı ifade eder. Sin, ayn, fâ sâd terkibine gelince, "sây'a karşılık sây, yüzük taşma karşılık yüzük taşı vardır. Nasıl kulluk etmişsen öyle hesaba çekilirsin. Kâf, râ şin tâ ise "hesaba çıkın" demektir. (el-Hâris) [218]

Kur'ân'ın Sünneti Doğrulaması

3055. İbn Abbâs demiştir ki: "Eğer benim size naklettiğim bir hadisin Kur'ân tarafından tasdik edildiğini göremiyor, insanların ahlâkında onun hoş bir şey olduğunu bulamıyorsanız, ben onu yalan olarak nakletmişimdir." {İbn Ebî Ömer) [219]

Sünneti Esas Almaya Teşvik

3056. Avf, ismini zikrettiği bir zattan nakletti: Saîd b. Huseym, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Şam'a kadar giden ashabından olan Ensarlı bir zâttan şöyle dediğini nakletti: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize öyle vaaz etti ki, onun tesiriyle deriler yandı, gözlerden yaşlar boşaldı, kalpler ürperdi. Dedik ki: Ya Resûlallah! Bu, vedalaşan birinin vaazına benzemektedir. Bize neyi tavsiye edersin?" Şöyle buyurdu: Allah'tan sakının, benim ve benden sonraki hidayet Önderleri, raşit halifelerin sünnetine/yoluna tâbi olun. Buna azı dişlerinizle tutunun.[220] Zira her bidat bir sapıklıktır. " (el-Hâris) [221]

3057. Zeyd b. Eslem'in bildirdiğine göre kendisi İbn Ömer'i gömleğinin düğmesi açık görmüş ve bunun sebebini sormuş. O da: "Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi veseUem) böyle yaparken gördüm" diye cevap vermiştir.[222] (Ebü Ya'lâ)

3058. Kesîr b. Abdullah b. Amr b. Avf demiştir ki: Bana babamın, dedemden naklen bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kim benim sünnetlerimden bir sünneti İhya eder de insanlar onu yaşarlarsa, o kimseye onu yaşayanların ecri verilir. Bu, onların ecirlerinden bir şey eksiltmez. Kim de bir bidat icat eder ve bidati yaşanırsa, o na göre yaşayanların günahları yazılır. Bu, o bidati işleyeni günahlarından bir şey eksiltmez. " (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Abd b. Humeyd)

3060. Abdülmelik b. Fâri'in bildirdiğine göre Ebû Sayyâd şöyle anlatmış: Kendisi bir gün, gün ortasında Mesleme'nin yanında bulunurken, yanma binek üzerinde bir adam girmiş ve Mesleme'nin yanma girmek için izin istemiş. "Mesleme!" diye seslenmiş. Mesleme cariyesine: "Bak bakalım

bu kimdir?" diye emir vermiş. O da: "Kendisine ait bir binek üzerinde gelmiş bir şeyh/ihtiyar. Bana Mesleme'yi çağırm dedi" diye yanıt vermiş. Cariye: "Sana emiri mi çağırayım?!" diye adama çıkışmış. Sonra içeri girip durumu Mesleme'ye iletmiş. Mesleme: "Git kendisine Sen kimsin? diye sor!" demiş. Adam: "Ben falan kimseyim" diye cevap verince Mesleme hızla ona koşmuş. Adam sahabedenmiş. "Ben, Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) bir hadis işittim. O zaman insanların en yakında bulunanı Ukbe b. Âmir'di. Emin olmak için hadisi ona sormak istedim. Sen de benimle gel" demiş. Mesleme "Hayır. Ona birini göndereyim. O bana gelsin" diye karşılık verince "Sen iktidarına kanıp, kendini beğenmişsin. Ebû Sayyad'a söyle de benimle Ukbe'nin yanma kadar gelsin" demiş. Sonra Ukbe onu görünce kendisine "Hoş geldin" diyerek elinden tutmuş. Adam ben Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bir hadis işittim. Hadiste şöyle buyuruyordu. [223] demiş, -ve hadis devam ediyor- (Ebû Ya'lâ)

3061. Yahya b. Hişâm ed-Dimaşkî demiştir ki: Medine halkından bir adam Mısır'a geldi. Emirin korumasına: "Emire söyle yanıma çıksın" dedi. Koruma: "Biz bu ülkeye yerleştikten beri bize senden başka bu şekilde hitap eden çıkmadı. Yalnız Bizim için emirden müsaade iste denirdi" diye itiraz edince: "Ona git ve kendisine Falan kimse kapıda seni beklemektedir de!" dedi. Bunun üzerine emir yanma çıktı. Ona "Sana sadece Müslümanm avret yerini gizlemekle ilgili hadisi sormak için geldim" dedi. (el-Hârİs) [224]

3062. Cündeb anlatmaktadır: İlim tahsili için Medine'ye gittim. Baktım insanlar Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'inde halka halka olmuş hadis rivayet ediyorlar. Halkalar arasında ilerlemeye başladım ve bir halkanın yanma vardım. Halkada beti benzi atmış, iki elbise

giyinmiş bir zat vardı. Yolculuktan gelmiş gibiydi. Onu şöyle söylerken işittim: "Kabe'nin Rabbine yemin olsun ki, idareciler {askâbüi-akd) helak olmuştur. Onlara üzülmem." Bu sözünü üç kere tekrarladı. Hemen meclisine oturdum. Kendisine takdir edildiği kadar konuştu. Sonra kalktı. Kalkınca: "Bu kimdir!" diye onun kim olduğunu sordum. "Bu Müslümanların efendisi Ubey b.

Ka'b'dır" dediler. Evine kadar onu takip ettim. Baktım pejmürde/perişan bir haldeydi. Elbiseleri eskimişti! Hepsi birbirine benziyordu. Kendisine selam verdim. Selamımı aldı. Sonra: "Kimlerdensin?" diye sordu. "Irak halkmdanım" dedim. "En çok soru soranlardan" dedi. O böyle deyince öfkelendim, diz çöküp kıbleye döndüm. Ellerimi kaldırarak: "Ailahım! Şikayetim sanadır. Biz ilim öğrenmek için o kadar masraf yapıyoruz, vücutlarımızı bitkin düşürüyoruz, bineklerimizi yoruyoruz. Âlimlere ulaştığımızda ise onlar bizi asık suratla karşılıyorlar, bize söyleniyorlar" diye niyaz ettim. Bunu duyan Ubey ağladı ve: "Yazıklar olsun sana. Ben buradayım, henüz gitmedim" diyerek benim gönlümü almaya çalıştı. Sonra: "Allahım! Sana söz veriyorum. Beni Cuma gününe kadar yaşatırsan mutlaka Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) işittiklerimi konuşacağım. Hiçbir kınayanın kınamasından korkmayacağım" diye yakardı. Sonra kalktığını gördüm. O böyle söyleyince ben yanından ayrıldım. Söyleyeceklerini dinlemek için Cuma gününü beklemeye başladım. Cuma günü gelince bazı işlerim için dışarı çıktım. Baktım bütün sokaklar insan kaynıyordu. Hangi sokağa girsem, insanlarla karşılaşıyordum. "Nedir bu insanların derdi?" diye sordum. "Galiba yabancısın" dediler. Ben de "Evet" dedim. "Müslümanların efendisi Ubey b. Ka'b öldü" dediler. Sonra Irak'ta Ebû Musa'yı gördüm. Kendisine onun

sözünü söyledim. "Eyvah! Keşke yaşasaydı da Allah Resûlü'nün (saDallahu aleyhi vesellem) sözünü bize nakletseydi" diye üzüntüsü belirtti. (Ebû Ya'lâ) [225]

İlim Tahsiline Teşvik

3063. Yahya b. Ebî Kesîr demiştir ki: Babamı şöyle söylerken işittim: "İlim altından daha hayırlıdır. Salih nefis ise inciden daha hayırlıdır." (Müsedded)

Hadis sahih olup mevkuftur.

3064. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallaüahu aleyhi vesellem): "Her şey, hatta denizdeki balıklar bile ilim talebesi için mağfiret diler" buyurmuştur.[226] (Ebû Ya'lâ)

3065. Abdullah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "İlim tahsili her Müslümana farzdır" buyurmuştur.[227] (Ebû Ya'lâ)

3066. Vasile b. el-Eska' bildiriyor: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: "Kim ilim tahsil edip onu idrak ederse (iyice bellerse), Allah o kimseye iki ölçek sevap verir. Kim de ilim tahsil edip, onu idrak etmezse, Allah o kimseye bir ölçek sevap verir." Sonra bunu şöyle açıkladı: "İlim tahsil edip onu idrak edene Allah hem bildiklerinin, hem de yaşadıklarının ecrini verir, İlim tahsil edip onu idrak etmeyene (yaşamayana) ise Allah sadece bildiklerinin ecrini verir. Yaşamadıklarının ecri ise düşer.[228] (Ebû Ya'lâ)

3067. er-Rekkâşî nakletmektedir; Enes derdi ki: (Ashap) sabah namazını kıldıktan sonra mutlaka halka halka olup Kur'ân okurlar, farzları ve sünnetleri öğrenirlerdi.[229] (Ebû Ya'lâ)

3068. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Allah'a dinde fakih olmaktan daha üstün bir amelle ibadet edilmemiştir" (İbn Ebî Ömer) [230]

3069. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Peygamber (sdlallahu aleyhi vedian): "Allah'a dinde fakih olmaktan daha üstün bir amelle ibadet edilmemiş Muhakkak ki bir fakih, Şeytan'a karşı bin âbidden daha çetindir" buyurmuş (Ahmed b. Menî)

3070. Yine aynı senetle nakledildiğine göre (Allah Resulü): "Her şeyin bir direği vardır. Bu dinin direği de fıkıhtır" buyurmuştur. (Ahmed b. Menî) [231]

3071. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "ilim Öğretiniz, sert davranmayınız. Zira muallim, muanmften (kaba kişiden) daha hayırlıdır" buyurmuştur. (el-Hârİs) [232]

3072. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre bir gün Nebi (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'e girdiğinde, bir topluluk Allah'ı zikrediyor, başka bir topluluk da fıkhı müzakere ediyordu. Bunun üzerine: "İki meclis de hayırlı yoldadır. Ne var ki yüce Allah'ı zikredip Rablerinden dilek dileyenlere, (Allah) dilerse verir, dilerse vermez. Bunlar ise hem insanlara ilim Öğretiyorlar, hem de kendileri öğreniyorlar. Ben ancak bir muallim olarak gönderildim. Bu sıfat, daha üstündür" buyurdu ve onların yanma oturdu. (Ebû Dâvud et-TayâlİSÎ) [233]

3073. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (salIaDahu aleyhi "Âlimin âbide üstünlüğü benim ümmetime üstünlüğüm gibidir" buyurmuştur. (el-Hârİs) [234]

3074. Ebû Seleme b. Abdurrahman b. Avf in babasından naklettiğine göre Peygamber (saMlahu aleyhi veseilem): "Âlim âbide yetmiş derece daha üstün kılındı. Her iki derecenin arası ise gökle yer arası kadardır" buyurmuştur. (Ebû Ya'iâ) [235]

3075. İbn Abbâs'm naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) üç kere: "Öğretiniz, kolay [aştırınız, zorlaştırmayınız"; ardında da: "Öfkelendiğin zaman sus!" buyurmuştur. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [236]

3076. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim ümmetim İçin din işlerinde onlara faydalı kırk hadis ezberlerse, o kimse kıyamet günü âlimler arasında diriltilir. Alim ise âbide yetmiş derece daha üstün kılınmıştır. Her iki derecenin farkını en iyi Allah bilir" buyurmuştur.[237] (Ebû Ya'lâ)

3077. Enes'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Size en cömert olanı söyleyeyim mi? En cömert olan Allah'tır. Ben de Ademoğullarının en cömerdiyim. Benden sonra onların en cömerdi ise bir ilim Öğrenip o ilmi yayan kimsedir. Bu kişi kıyamet günü tek bir ümmet olarak dirilir. Canını Allah yoluna adayıp öldürülen kimse de böyledir.[238] (Ebû Ya'lâ)

3078. Ebu'd-Derdâ'nm bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:..... Hadis içerisinde şu ifadeler de geçmiştir: "Âlimin ölümü, telafisi olmayan bîr felaket, kapatılmayan bir açık ve batan

bir yıldız mesabesindedir. Bir kabilenin ölümü, bir âlimin ölümünden ehvendir." (Ebû Yala)

Kur'ân'ın Genel ve Ayrıntılı Bütün Hükümleri İhtiva Etmesi

3079. Murre'nin bildirdiğine göre Abdullah (b. Mes'ûd): "İlim isteyen Kur'ân'm mânâlarını araştırsın. Zira onda öncekilerin ve sonrakilerin ilmi mevcuttur" demiştir. (Müsedded)

Hadisin Kur'ân'ın Mücmellerini Beyanı

3080. Hasan (el-Basrî) demiştir ki: İmrân b. Husayn yanındaki arkadaşlarına hadis naklederken, bir adam: "Bize yalnız Kurân'dan bahset" veya "Biz Kur'ân'dan başkasını istemiyoruz" dedi. Bunun üzerine İmrân: "Söyle bakalım. Sen ve arkadaşların Kur'ân'a müracaat ettiğinde, orada öğle namazının dört rekât, ikindi namazının dört rekât, akşam namazının üç rekât olduğunu ve ilk iki rekâtta kıratta bulunacağının açıklamasını bulur musun? Söyle bakalım. Sen ve arkadaşların yalnız Kur'ân'a müracaat ettiğinde, orada her 200 koyunda 5 koyun, şu kadar devede şu kadar, şu kadar S1ğırda şu kadar zekat verilmesi gerektiği hükmünü buluyor musun? Söyle bakalım. Sen ve arkadaşların Kur'ân'a müracaat ettiğinde, orada Beytullah'm yedi defa tavaf edileceği, Safa ile Merve arasında say yapılacağı açıklamasını buluyor musun?!" (Müsedded) [239]

3081. Câbir b. Abdullah'ın bildirdiğine göre Resûlullah şöyle buyurdu: "Muhtemeldir ki bir kimse koltuğuna oturup beni yalanlayabilir. Kendisine benden bir hadis ulaşır da Niçin Resûlullah (sallaliahu ale) hi veselkm) böyle buyurdu. Bırak onu. Kur'ân'da olanı getir diyebilir. " (Ebû Ya'lâ) [240]

Resûlullah (Sallaüahualeyhivesellem) Adına Yalan Uydurmaya Karşı Uyarmak

3082. Mukanna' anlatmaktadır: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) develerimizin zekâtını getirdim. Emir verdi develer dağıtıldı. Dedim ki: "Yâ Resûlallah! Kimisi sana hediye, kimisi zekâttı." Bunun üzerine hediyelikler, zekât develerinden ayrıldı. Bir kaç gün orada kaldım. Sonra insanlar: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Hâlid b. el-Velîd'i zekâtlarını almak üzere Rakik-i Mısır'a gönderiyor" diye ileri geri konuşmaya başladılar. Ben de kendi kendime: "Bizim zenginliğimiz var ama, ailemin yanında mal yoktur. Aileme gidilmeden ben onlar adına zekât vereyim mi?" diye düşündüm. Sonra Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yanma gittim. Onu bir dişi devenin üzerinde buldum. Yanında da boyu Allah Resûlü'nün (sallaOahu aleyhi vesellem) başına kadar uzanan bir siyahi vardı. İnsanlar arasında ondan daha uzununu görmedim. Yaklaştığımda bana doğru yöneldi. Ama Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu uzaklaştırdı. Dedim ki: "Ya Resûlallah! İnsanlar senin Hâlid b. el-Velîd'i zekâtlarım almak üzere Rakik-i Mısır'a göndereceğini konuşuyorlar" Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) bunu duyunca

ellerini semaya kaldırdı, öyle ki koltuk altlarının beyazım gördük. Sonra: "Allahım! Ben onlara, benim adıma yalan söylemelerini helal etmiyorum" diye niyaz etti. Mukanna' dedi ki: O olaydan sonra Resûlullah'tan (sallallahu aieyhi vesellem) kitaba uyan veya uygulamada mevcut olanlar dışında hiçbir hadis nakletmedim. Onun adına o daha hayatta iken yalan söylendiğine göre, ölümünden sonra kim bilir nasıl olur?!" (Ebû Ya'lâ) [241]

3083. Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (saliallahu aleyhi vesellem): "Kim bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın" buyurmuştur.[242] (Müsedded)

3084. Amr b. Şurahbîl'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem); "Kim bile bile insanları sapıtmak İçin benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın" buyurmuştur. (Müsedded)

3085. İbn Hübeyre anlatmaktadır: Himyerli bir şeyh/ihtiyardan işittim. Kendisi, Mısır valiliği sırasında Kays b. Sa'd'dan şöyle dediğini işitmiş: Ben Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim benim adıma bile bile yalan söylerse, cehennemdeki yerine veya evine hazırlansın" buyururken işittim. [243] (Ahmed b. Menî)

3085M. Ma'bed b. Ka'b'm bildirdiğine göre bir gün Ebû Katâde yanlarına çıkmış ve şöyle söylemiş: Ben, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) "Kim benim söylemediğim bir şeyi benim ağzımla söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın" buyururken işittim. (Ahmed b. Menî)

3086. Düceyn b. Sabit el-Yerbû'î anlatmaktadır: Mescid'e girdim. Baktım kİ bir şeyh/ihtiyar minberin yanında oturuyor. Adı Salim veya Eslem'di. Dedi ki: "Ben, Ömer'le birlikte yolculuk yapar, onun bineğini

eğerlerdim. Kendisi Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) hiç bahsetmezdi. Biz kendisine Bize ondan bahsetsen ya deyince şöyle dedi: "Ben onu Kim benim adıma bile bile yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın buyururken işittim.[244] (Ebû Ya'lâ)

3087. Riyâh b. el-Hâris anlatmaktadır: Mescidde Muğîre b. Şu'be'nin yanmdaydık. Yanında Küfe halkından kimseler de vardı. Derken Saîd b. Zeyd geldi. Muğîre ona yer açarak: "Buraya otur!" dedi. Onu yanma divanın üzerine oturttu. Sonra Saîd şöyle dedi: "Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: Benim adıma söylenen yalan, başka biri adına söylenen yalan gibi değildir. Kim benîm, adıma bile bile yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın [245] (Ebû Ya'lâ)

Konuyla ilgili olarak daha evvel Mânâ ile Rivayet bahsinde Hâlid b. Düreyk'in sahabeden birinden naklettiği hadis geçmişti. [246]

Kalplerin Ferahlatılması

3088. Kasâme b. Züheyr demiştir ki: "Kalpleri ferahlatın ki zikri hazmetsin." (Müsedded)

3089. Hasan (el-Basrî) demiştir ki: "Şu kalpleri parlatın. Zira onlar çok çabuk tozlanırlar." (Müsedded)

3090. İbn Abbâs demiştir ki: Hz. Peygamber'in (saMlahualeyhiveseüem) yanında Kur'ân'la birlikte şiir de okundu. "Ey Allah'ın Resulü! Aynı mecliste hem Kur'ân, hem de şiir olur mu?" diye sorulunca "Evet. Olur" buyurdu. (Ebû Ya'lâ)

---

[1] Nadr b. Şüfey'i İbn Ebî Hatim eserinde zikretmiş, fakat hakkında herhangi bir tenkit nakletmemiştir.

[2] Hadis mürsel veya mu'âaldv. Ancak Taberânî'nin rivayet ettiği İbn Abbâs hadisi ın Şahididir. Fakat senedinde yer alan Mus'ab b. Saîd zayıf biridir. Yine Taberânî'nin 7ay ettiS[Vâile hadisi de şahididir. Ama bunun senedinde de yalancı ravi vardır. - Zevâid, VIII, 49. Nadr hadisi için bkz. el-Hâris, Müsned, 1,101.

[3] Bunu Ebû Ya'lâ ve Bezzâr, Hakem b. Atıyye'nin bulunduğu rivayet etmişlerdir. Bu zâtı İbn Maîn güvenilir kabul ederken başkaları zayıf ttir. Kalan ravileri ise Sahih'in ravileridirler." (VIII, 48) Ben derim ki: Ebû Un senedinde de Hakem b. Atıyye geçmiştir.

[4] Senedinde yer alan Ebû Şeybe metruktür. Heysemî hadisi, Taberânî'ye nispet etmiştir.

[5] Müsned, I, 88.

[6] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. (II, 159)

[7] Bunu Taberânî ve Bezzâr da tahrîc etmiştir. Heysemî demiştir ki: "Kimse (Abdullah'ın annesi) Râİta'nın zayıf ya da güvenilir olduğunu söylememiştir. Ebû m kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir." (VIII, 52) Hadis hakkında Bûsîrî ise yorum yapmamıştır. (II, 160)

[8] Heysemî demiştir ki. "Ebû Ya'lâ'nın ravileri Sahîh'in ravileridir." (Mecma VIIL ^1) îrî de ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[9] Heysemî senedinde geçen İsmâîl b. Müslim el-Mekkî'nin zayıf biri olduğunu söylemiştir. (VIII, 49) Büsîrî ise senedi hakkında yorum yapmamış, Müslim'in Sflfö/î'inde yer alan İbn Ömer hadisinin bunun şahidi olduğunu belirtmiştir. (11,160)

[10] Sa'd ve Suayd, iki kardeştir. Kaybolan develerini aramaya çıktıklarında, Sa'd dönmüş, diğeri dönmemiş. Daha sonra bu ifade, hayır ve şer haberler için deyim olarak kullanılmaya başlanmıştır. (Mütercim)

[11] Hadisin başı 830 nolu hadiste geçmişti. Müslim de mânâ bakımından benzerini nakletmiştir.

[12] Bûsîrî, el-Hâris ve Bezzâr'm hasen bir senetle rivayet ettiklerini söylemiştir. (II, 158)

[13] Bûsîrî demiştir ki. "Bunu el-Hâris, ismi zikredilmeyen bir ravinin geçtiği mürsel bir senetle rivayet etmiştir. Fakat aslı Sahthm/n ve başka kaynaklarda Ebû Saîd el-Hudrî hadis: olarak yer almıştır." (II, 158)

[14] Bûsîrî demiştir ki: "Karın üzere uyumanın mekruh oluşuna dair Ebû Hureyre hadis; onun şahididir." (II, 158)

[15] Bûsîrî demiştir ki. "Bunu İbn Menî, el-Hâris ve Ahmed b. Hanbel sahih bir senetle rivayet etmişlerdir." (II, 158). Heysemî de demiştir ki: "Ahmed b. Hanbel'in raviîeri Sahıh'm ravileridir. Ne var ki Ebu'n-Nadr, Ebû Saîd'den hadis işitmemiştir." {VIII, 100)

[16] Bûsîrî hakkında yorum yapmamıştır.

[17] Bûsîrî demiştir ki. "Bunu el-Hâris, zayıf biri olan Halîl b. Zekeriyâ'dan rivayet etmiştir. Ama Ebû Bekre ve başkalarından nakledilen bir şahidi vardır." (II, 158) Ben derim ki: Hz. Peygamber'in ashabından birinden nakledilen ve Ahmed b. Hanbel tarafından rivayet edilen bir şahidi daha vardır. Bkz. Zevâid, VIII, 99.

[18] Bûsîrî, ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. {II, 147)

[19] Bûsîrî bu hadisi İbn Ebî Şeybe ve el-Hâris'e, bundan sonrakini de Ebû Ya'lâ'ya nispet etmiş ve ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[20] Bu zât, sahabeden Cerîr b. Abdullah el-Becelî'nin torunlarmdandır.

[21] Hadisin senedi kavidir/sağlamdır. Hadis gördüğün gibi "beleğani (bana ulaştı Ki) ifadesiyle nakledilmiştir. Fakat hadis, içlerinde Cerîr b. Abdullah, ibn Abbas, Cabır ve Muâz b. Cebel'in de bulunduğu bir çok sahabiden rivayet edilmiştir. Muaz 1 rivayetinde ifade "Size bir kavmin büyüğü geldiği zaman" şeklindedir. Bu hadisler t hiçbirinin senedi tenkitten hali değildir. Bkz. M. ez-Zevâid, VIII, 15-16.

[22] Taberânî'nin "Yahudi ve Hınstiynnlnrla tokalaşmm/ın" ifadesiyle Ebû Hıreyre'nin merfû oîarak naklettiği hadis bunun şahididir. Ancak senedinde yer alan Süfyan b. Vekî' zayıftır. Bkz. Heysemî, Mecma VIII, 42.

[23] Bûsîrî hadis hakkında yorum yapmamıştır. (II, 14) Heysem! ise: "Senedinde tanımadığım biri vardır" demiştir. (IV, 116)

[24] Heysemî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde zayıf biri olan Atıyye el-Avfî vardır." (VIII, 155) Ben derim ki: Atîyye el-Avfî hepsinin senedinde yer almıştır.

[25] Müsmde'de şöyle geçmiştir. "Bunu Nesâî, İbn İshâk'tan riayet etmiştir. Ama hadis el-Mücteba'smda yoktur. Hadisin aslını Şeyhayn ve başka kaynaklar, ayrı ayrı olmak üzere Yahya b. Saîd el-Ensârî, Muhammed b. Amr b. Alkame, Zührî, Abdü Rabbih b. Saîd, Ubeydullah b. Ebî Ca'fer, Talha ailesinin azatlısı Muhammed b. Ebî Abdurrahman, Yahya b. Ebî Kesir'den, hepsi de Ebû Seleme'den nakletmişlerdir. Bu metinde bir ziyade vardır. Hiçbirinin rivayetinde Avf b. Mâlik'in sözü yoktur." Ben derim ki: Bûsîrî bu sözü oldukça muhtasar biçimde zikretmiş ve söyleyenine nispet etmemiştir. Müellifin "Ama hadis el-Mücteba'da yoktur" sözü, bunun zevâidden sayılmasının gerekçesi oîarak gözükmektedir. Buna göre el-Mücteba'da bulunmayıp sekiz müsnedde yer alan her hadis, müellife göre zevâidden olmalıdır.

[26] Bûsîrî hadisin ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. (III, 4)

[27] el-Hâris bunu mürsel olarak rivayet etmiş olup ravileri, Bûsîrî'nin dediğine göre güvenilir kimselerdir.

[28] Bunu Taberânî el-Mu'cemü'l-kebtr'de Nâfi'nin İbn Ömer'den veya Muhammed b. Sîrîn'in Aişe'den rivayeti şeklinde, el-Mu'cemü'î-evsnt'ta ise tereddütsüz Âişe'den nakletmiştir. el-Mu'cemü'l-kebir'deki rivayetin ravüeri Sahîh'in ravileridir. Bkz. Heysemî, VII, 185.

[29] Bûsîrî değerlendirme yapmamıştır.

[30] Ravi'eri güvenilir kimselerdir.

[31] M. ez-Zevâid'de de böyle geçmiştir. Heysemî demiştir ki: "Ebû Ya'lâ da merfûya benzer bir varyantını rivayet etmiştir. Ama orada ifade "altmış cüzünden bir cüz" şeklinden geçmiştir."

[32] Senedinde yer alan İbn İshâk, Heysemî'nin belirttiğine göre müdellistir.

[33] Bûsîrî, hadisin ravileri güvenilir olmakla birlikte senedinin munkatı olduğunu r. (1,12)

[34] Bûsîrî'nin belirttiğine göre ravileri güvenilir kimselerdir.

[35] Heysemî demiştir ki: "Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde durumları gizli raviler bulunmaktadır. Muhammed b. Ebî Leylâ'nın hafızası da zayıftır." (I, 24)

[36] Bu, müellifin defalarca uydurma olduğunu söylediği uzun hadisin bir parçasıdır. Ancak bu kısımla mânâca örtüşen, herkesçe bilinen sahîh rivayetler mevcuttur.

[37] Becile, Taif'in yukarısında bir köydür.

[38] Heysemî demiştir ki: "Hadis muhtasar olarak Sahîh'te mevcuttur. Bunu Taberânî el-cemü'l-kebîr'de ve ayrıca Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Senedinde yer alan Abdülhamîd • Behrâm b. Havşeb'le ihticac edilip edilmeyeceği hususunda ihtilaf edilmiştir." (Mecma 1/27)

[39] Bûsîrî demiştir ki: "Ravileri güvenilir olmakla birlikte hadis mu'daldir. Zira Harun b. Riâb el-Esedî sadece Hasan ve Ibnü'l-Müseyyib gibi tabiilerden rivayette bulunmuştur. Hadisin İmrân'dan nakledilen bir şahidi vardır." (1, 6)

[40] Heysemî demiştir ki: "Bunu Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan Salt b. Abdurrahman ez-Zebidî hüccet olmaya elverişli değildir." (I, 25) Ben derim ki: Bu zât el-Hâris'in senedinde yoktur.

[41] Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri Sahîh'in ravileridir. Ancak Şakik, Ebu ekir'den hadis işitmemiştir. Bkz. Heysemî, 1,15.

[42] Uydurma olduğuna hükmedilen uzun hadisin bir parçasıdır.

[43] Bûsîrî bunu Ebû Ya'İâ'nın znı/ı/bir senetle rivayet ettiğini söylemiştir. (I, 2)

[44] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Müsedded rivayet etmiş olup senedinde yer alan Hüâl'in 'yografisîne rastlamadım. Geri kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir." (I, 5)

[45] Heysemî demiştir ki: "Bunu Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup Vıleri güvenilir kabul edilmiştir. Ancak Mekhûl'ün Amr b. Abese'den rivayetinde *tekhûl kendisinden hadis

işitti mi, işitmedi mi bilmiyorum" (Mecmn I, 22) Bûsîrî de Ur*u Ebû Ya'İâ'nın rivayet ettiğini ve ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. (I, 6).

[46] Bûsîrı demiştir ki: "Bunu Tayâlisî, İshâk ve Ahmed b. Hanbei sahih bir senetle rivayet etmişlerdir." (I, 11) Heysemî de: "Bunu Ahmed b. Hanbei, Şehr b. Havşeb'in yer aldığı bir senetle rivayet etmiştir" açıklamasını yapmıştır. (Mecmn I, 49)

[47] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İshâk sahîh bir senetle rivayet etmiştir." (1, 9)

[48] Heysemî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ, Bezzar ve Taberânî rivayet etmişlerdir. Hepsinin ravileri de güvenilir kimselerdir" (Mecma X, 83.)

[49] Şiirin bazı sözleri bozulmuştu. d-İstiâb ve el-İthâfa göre tashih edildi. Bunu İbn Abdü'1-Berr iki tarikten rivayet etmiştir. Bûsîrî de demiştir ki: "Bunu İbn Ebî Ömer rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir. Ayrıca Ebû Ya'lâ da tahrîc etmiştir ve buradaki metin ona aittir." (T, 12)

[50] Bûsîrî hadisi İbn Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ'mn rivayet ettiklerini ve ravilerınm güvenilir olduklarını söylemiştir. (1,13)

[51] Bûsîrî'nin dediğine göre senedi sahihtir. (1,16)

[52] Heysemî demiştir ki: "Bunu Taberânî rivayet etmiş olup, senedinde İbn Lehî'a ve hali açıklığa kavuşturulması gereken biri vardır." (I, 57)

[53] Bunu Müslim ve Tirmizî muhtasar olarak nakletmişlerdir. Bkz. eî-İthâf.

[54] demiştir ki: "Bunu el-Hâris ve Sahîh'inde İfan Hibbân nakletmişlerdir." (I, 12) Heysemî ise senedinde yer alan Yusuf b. Muhammed b. el~Münkedir'in metruk olduğunu söylemiştir. (Mecma I, 59)

[55] Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup, Ali b. Mes'ade dışındaki ravileri Snhîh'in ravileridir. Ali b. Mes'ade'yi ise İbn Mam, İfan Ebî Hatim ve daha başkaları güvenilir kabul ederken diğer bilginler zayıf saymışlardır. Bkz. Heysemî, Mecma I, 52. Bûsîn ise demiştir ki: "Bunu İbn Hibbân Sahîh'inde ve ayrıca Bezzâr tahric etmiştir." (1, 13)

[56] Bûsîrî hadis hakkında yorum yapmamıştır.

[57] Heysemî demiştir ki: "Senedinde geçen Abdullah b. Râşid zayıf biridir." (I, 36) Bûsîrî ise hadisin senedinin ekseninde, zayıf biri olan el-Efrîkî'nin bulunduğunu söylemiştir. (I, 9).

[58] Tevbe sur. 9/2.

[59] el-İthâfm. hamişinde şöyle yazılıdır: "Bunu İbn Mâce muhtasar olarak rivayet etmiştir." Ben derim ki: Tam tersine İbn Mâce hadisi buradakinden daha tam olarak nakletmiştir. Buna göre hadis, Bûsîrî'nin de İşaret ettiği gibi, zevâiddon değildir.

[60] Heysemî demiştir ki: "Hadisin tamamı İlim bahsinde olup bunu Taberânî, içinde Akıl b. Ca'd'ın yer aldığı bir senetle rivayet etmiştir. Buhârî bu zât hakkında <Hadisi münkerdir> değerlendirmesini yapmıştır." (Mecma I, 9) Ben derim ki: Müsnede'de söz konusu zâtın ismi "Akîl el-Ca'dî" şeklinde geçmiş ve müellif hadisi ayrıca İbn Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ'ya da nispet etmiştir.

[61] Bûsırî senedinde kopukluk bulunduğunu söylemiştir. (1,17)

[62] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İbn Ebî Şeybe rivayet etmiş olup ifade ona aittir. Ayrıca Ebû Ya'lâ, Taberânî, Bezzâr, Hâkim, Sahîh'inde İbn Hibbân ve muhtasar olarak Tirmizî rivayet etmiştir." (1,13)

[63] Heysemî bunu Ebû Ya'lâ'nın rivayet ettiğini ve ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. (I, 32)

[64] Bûsîrî demiştir ki: "Senedi hakkında tenkit vardır. Ebu'd-Deylem'in biyografisine rastlamadım. Geri kalan ravileri İse güvenilir kimselerdir." (I, 11)

[65] İbn Abbâs'm iki hadisini de aynı siyakla zikreden Bûsîrî, senedinde yer alan İbrâhîm b. Hakem b. Ebân'm zayıf oluşu sebebiyle senedini zayıf görmüştür. Ancak bu zat birinci hadisin senedinde geçmiştir. İkincisi ise Leys'in Ebû Fezâre'den, onun da Yezîd b. el-Esam'dan, onun da İbn Abbâs'dan rivayeti şeklinde gelmiştir.

[66] Hac sur. 22/17.

[67] Bûsîrî el-İthâf da şu ilaveyi de zikretmiştir: "Puta tapanlardan değildi." Öğrencileri: "İbrahim, şüphesiz Allah'a boyun eğen ve O'na yönelen bir önderdi" (Nahl sur. 16/120) deyince, İbn Mes'ûd: "Muâz, şüphesiz Allah'a boyun eğen ve O'na yönelen bir Önderdi" dedi. Bûsîrî hadis hakkında ise bir değerlendirme yapmadı. Bu ilavenin benzeri 3665 nolu hadiste gelecektir.

[68] Bunu Taberânî ve Bazzâr rivayet etmişlerdir. Heysemî demiştir ki: "Senedinde hafızası zayıf olan İbn Ebî Leylâ vardır; ama güvenilir kabul edilmiştir." {Mecma IV, 244) Bkz. Keşfü'l-estâr, 110:13.

[69] Heysemî demiştir ki: "Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde yer alan Süleyman b. Musa'yı İbn Maîn ve Ebû Hatim güvenilir görürken başkaları zayıf olduğunu söylemişlerdir." (Mecmn I, 54) Ben derim ki: Bu zât Ebû Ya'lâ'nm senedinde de geçmiştir. Bûsîri ise hadisi Ahmed b. Hanbel'in uzun olarak naklettiğini ve ravilerinin güvenilir olduklarını söylemişlerdir. (1,13)

[70] Bûsîrî senedi hakkında değerlendirme yapmamıştır.

[71] Bkz. 3664 nolu hadis.

[72] Bûsîri senedi hakkında bir değerlendirme yapmayıp, Edeb bahsinde geleceği üzere şahitleri bulunduğunu söylemiştir. Heysemî ise senedinde yer alan Hişâm b. Ziyâd Ebu'l-Mikdâm'la ihticâcın caiz olmadığını söylemiştir. (I, 91)

[73] Bûsîrî bunu Müsedded'in mıtnkatı bir senetle rivayet ettiğini söylemiştir.

[74] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Humeydî zm/i/bir senetle rivayet etmiştir." (1,17)

[75] Abdullah'a iki çizgili elbiseli (Zü'l-bicâdeyn) denilmesi şundandır: Amcası onun Müslüman olduğunu öğrenince çekip elbisesini aldı. Sonra annesi kendisine ait çizgili bir elbiseden ona iki parça kesti. O da birini izar (bel altı kıyafeti), diğerini de rida (entari) olarak kullandı.

[76] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İshâk, Müslim'in şartına uygun sahîh bir senetle, Ebû Ya'la ise zayıf bir senetle rivayet etmiştir." (1,11)

[77] Bu zât Sukbe b. el-Hâris el-Eslemî'dir.

[78] Bûsîrî bunu Tayâlisî, Müsedded, İbn Ebî Şeybe, İbn Menî', Ahmed b. Hanbel ve Ebû Ya'lâ'nm rivayet ettiği sahîh bir hadis olduğunu söylemiştir. (I, 10) Ben derim ki: Hafız bunu bir kaç tarikten el-İsâbe'de zikretmiştir. Bkz. II, 28-29.

[79] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Müsedded ve Ahmed b. Menî rivayet etmiş olup, hadisin ekseninde çoğunluğun zayıf gördüğü Leys b. Ebî Süleym bulunmaktadır.

[80] M. ez-Zevâiâ'de hadis bu şekildedir. Asıllarda İse ifade açık değildir, el-îthnf da ise ifade şöyledir: "Onunla oturursan, sana faydası olur. Onunla istişare edersen, sana faydası olur. Onunla arkadaşlık edersen, sana faydası olur. Onunla ortak olursan, sana faydası olur. Onun her işinde fayda vardır. Hurma da öyledir. Her şeyi yararlıdır."

[81] Hadisin ekseninde Leys b. Ebî Süleym vardır ki, Hcysemî'nin belirttiğine göre müdellistir. Heysemî hadisi Taberânî'ye nispet etmiş (I, 83) ve aynı hadisi Bezzâr'm ise farklı ifadelerle naklettiğini ve raviİerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. Bûsîrî de demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ bir kısmı ceı/yid olan bir kaç tarikten rivayet etmiştir." (II, 162)

[82] Bûsîrî raviİerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. (I, 14)

[83] Müsnede'de denilmiştir ki: "Bunu Bezzâr nakletmiş olup, A1İ b. Hâşim'den başkasının bunu merfû olarak naklettiğini bilmiyoruz, demiştir." Bûsîrî ise demiştir ki: "Bu zâtı Ahmed b. Hanbel, İbn Maîn, İbnü'l-Medinî, Ebû Zür'a, Nesâî, İbn Hibbân ve başkaları güvenilir kabul etmişlerdir" (I, 14) Heysemî de raviİerinin Sahîh'm ravileri olduğunu söylemiştir. (I, 92)

[84] Bûsîrî demiştir ki: "Senedi hakkında tenkit vardır. İbn Ebî Rafi' eğer halası Selam üe Abdullah b. Ca'fer'den rivayette bulunan, kendisinden de Hammad b. Seleme'nin rivayette bulunduğu Abdurrahman b. Ebî Râfi' ise onun hakkında İbn Mam "sâliMır demiştir. Değilse onu tanımıyorum. Senedin geri kalan ravileri ise Sahîhmjn m ravileridir." (I, 7)

[85] Bûsîrî hakkında yorum yapmamıştır. (I, 7) Heysemî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'la e Mıt'cemü'l-kebîr'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan, Süleyman b. Dâvud'da nakleden Muhammed b. Osman'ı zikredene rastlamadım." (I, 92)

[86] Heysemî demiştir ki: "Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup senedindeki Yezîd b. Atâ'yı med b- Hanbel ve başkaları güvenilir kabul ederken bir grup bilgin de zayıf görmüştür. Geri kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir." (I, 38) Müsnede'de özetle şöyle erıumiştir: "Bunu Bezzâr, Şu'be tarikiyle Ebû İshâk'dan nakletmiş ve mevkuf olduğunu yemiştir. Sonra Yezîd b. Atâ tarikiyle rivayet etmiş ve onu yalnız Yezîd'in nedfmerfû olarak rivayet ettiğini söylemiştir. Dârekutnî ve daha başkaları ise °grusu mevkuftur" demişlerdir. Ebû Ya'lâ da senediyle İmam Ali'den "İslam sekiz karesiyle başlayan merfû bir hadis tahrîc etmiştir. Ancak ben derim ki: Ebû nm senedinde yer alan Habîb hata ederek yanlış ravilerin isimlerini vermiştir; ısu ise an Ebî îsnâk an Sıla an Huzeyfe şeklinde onun sözü olarak gelmiş olmasıdır.

[87] Müsnede'de ise ifade şöyledir: Senedindeki Muhammed b. Ebî Humeyd hadisi zayıf ve hafızası kötü biridir."

[88] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ifade ona aittir. Ayrıca İshâk Rahaveyh de tahrîc etmiştir. Senedin ekseninde ise Muhammed b. Ebî Humeyd vardır kı'zayıftır" (I, ıo)

[89] Bakara sur. 2/1-5.

[90] Ravileri Sahîhayn'in ravileridir." (1,10)

[91] Bûsîrî bir değerlendirme yapmamıştır. Hadisi İbn Ebî Şeybe Tarih'inde ve el-İsâbe'de bildirildiğine göre AH b. Abdülazîz de Müsnerf'inde rivayet etmiştir.

[92] Bûsîri Ebû Harun el-Abdî'nin zayıflığı sebebiyle hadisin senedinin zayıf olduğunu söylemiştir.

[93] Nisa sur. 4/48.

[94] Lokman sur. 31/14.

[95] Bûsîri bir değerlendirme yapmamıştır. Ben derim ki: Bunu Ahmed b. Hanbel Abdullah b. Amr'dan rivayet etmiştir. Bkz. Zevâid, I, 97.

[96] Bûsîrî yorum yapmamıştır. Hadisi İsmâîl el-Kâdı el-Ahkam'da rivayet etmiştir. Bkz. £ethü'l-Bârî, X, 320.

[97] Bûsîri demiştir ki: "Bunu Müsedded, Ebû Ya'lâ ve Taberânî zayıf bir senetle rivayet etmişlerdir." (T, 14) Ben derim ki: Müellif hadisi Ebû Ya'lâ'ya nispet etmemiştir. Aynı Şekilde Heysemî de nispet etmemiş, Taberânî'ye nispet ederek senedinde geçen Hüseyn'in metruk biri olduğunu söylemiştir. (Mecnm 1,172).

[98] Heysemî ise demiştir ki: "Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri Sahih in ravüeridir." (1,171)

[99] Buradaki bölüm başlığı silinmiştir.

[100] Heysemî demiştir ki: Bunu Taberânî rivayet etmiş olup senedindeki Yezîd b. Sinan'ı Ebû Dâvud ve başkaları zayıf görürken Buhârî "Hadisi sahihe yakındır" demiştir. (1,177)

[101] Bakara sur. 2/177.

[102] Bûsîri demiştir ki: "Bunu Ishâk rivayet etmiş olup ravileri güveniİir kimselerdir ve ifade ona aittir. Ayrıca Ebû Ya'Iâ el-Mevsilî de rivayet etmiştir." (I, 14) Bkz. 3543 nolu hadis.

[103] Ahmed b. Hanbel, Enes'ten merfû olarak rivayet etmiştir. Bkz. M. ez-Zevâid, VII, 211.

[104] Bûsîri bunu el-Hâris'in rivayet ettiğini ve Mevizeler bölümünde şahitleri de zikredileceğini belirtmiştir.

[105] Asıllarda böyîe denilmiştir, ama doğrusu "gelecektir" olmalıdır. Bkz. 2908. nolu hadisler.

[106] Bûsîrî hadisi Bezzâr'a da nispet etmiş ve değerlendirme yapmamıştır.

[107] Bûsîrî tabiinin bilinmemesi sebebiyle hadisin senedini Taberânî, Ebû Umâme'den rivayet etmiştir. Bkz. Zevnid, 1, 204.

[108] Bûsîrî hadisi el-Hâris'in zayıf bir senetle mürsel olarak rivayet ettiğini söylemiştir.

[109] Bûsîrî senedinde yer alan Hakem b. Snân'ın zayıf biri olduğunu söylemiştir. (1,19)

[110] Bûsîrî, Yezîd er-Rakkâşî'nin zayıf oluşu sebebiyle senedini zayıf görmüştür.

[111] Bûsîrî el-Hâris'in bunu mürsel olarak rivayet ettiğini söylemiştir.

[112] Bûsîrî senedini zayıf görmüştür.

[113] Bûsîrî senedini zayıf görmüştür. (I, 20) el-Hâris'in Müsned'inde "Yıldızlar mevzu bahis olduğunda, susun" ilavesi yer almıştır. (I, 246) Taberânî'de de bu şekilde geçmiştir. (Mecma II, 202).

[114] Bûsîrî senedini zayıf görmüştür.

[115] Bûsîrî bunu el-Hâris ve Ebû Ya'lâ'nın zayıf b\r senetle rivayet ettiklerini söylemiştir. 20)

[116] En'âm sur. 6/148-149.

[117] Tercüme, musahhihin dipnotta işaret ettiği İfadeye göre yapılmıştır.

[118] Bunu Bezzâr da rivayet etmiş olup Bûsîrî: "Taberânî ve Bezzâr bunu zayıf bir senetle rivayet etmiştir" açıklamasını yapmıştır. (I, 89)

[119] Bakiyye b. el-Velîd'in tedlis yapmasından dolayı Bûsîrî senedini zayıf görmüştür. (I, 20)

[120] Heysem! bunu Taberânî'nin rivayet ettiğini ve ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[121] Müsnede'de belirtildiğine göre İbn Ebî Leylâ, Bilâl'den hadis işitmemiştir.

[122] Mü'minûn sur. 23/63. 2A'râf sur. 7/172.

[123] Bunu Taberânî rivayet etmiştir. Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Tayâlisî ve İbn Ebî Şeybe rivayet etmiştir. İfade İbn Ebî Şeybe'ye aittir. İkisinin senedinde de zayıflık vardır." (1,18)

[124] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. (1,19)

[125] Bûsîrî de mürsel ve zayi/olduğunu söylemiştir. (1,18)

[126] Bûsîrî demiştir ki: "Ebû Saîd hadisinin ekseninde Ebû Harun vardır. O da zayıftır. Fakat aslı Sahthayn'da Ebû Hureyre hadisi olarak mevcuttur."

[127] Bkz. 1553 nokı hadis.

[128] Bunu Heysemî zikretmiş olup senedinde yer alan Salih b. Serc'in Harici olduğunu söylemiştir. (VII, 206)

[129] Miisnede'dc zayii olduğu ifade edilmiştir. Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ zayıf biri olan Yezîd er-Rakkâşî tarikiyle nakletmiştir." (1,19)

[130] Âl-i İmrân sur. 3/7.

[131] Nûr sur. 24/54.

[132] A'râf sur. 7/159.

[133] Mâide sur. 5/65.

[134] A'râf sur. 7/181.

[135] Senedinde yer alan Ebû Ma'şer Necîh zayıf biridir. Bkz. Heysemî, Mecma VII, 258.

[136] Zevâid'de "babalan, anaları ve kabileîeriyle birlikte" ifadesi geçmiştir.

[137] Bûsîrî demiştir ki: "Senedinde Muhammed b. Ebî Leylâ yer almıştır. Aynı hadisi Tirmizî, İbn Abbâs'dan, Ibn Mâce de İbn Abbâs ve Câbir'den birlikte nakletmiştir." (I, 19}

[138] Heysemî demiştir ki: "Bunu Tabcrânî müdellis olan Baiyyc ve meçhul olan Habîb b. Amr'dan nakletmiştir." (Mecma VII, 206)

[139] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Müsedded bu şekilde rivayet etmiştir. Hâkim ise Abdullah b. Mes'ûd'dan mevkâf olarak rivayet etmiş ve Buhâri ile Müslim'in şartına göre sahih olduğunu söylemiştir." (I, 22) Ben derim ki: Mevkuf rivayeti Taberânî de rivayet etmiş olup Heysemî senedinde yer alan Muhammed b. Beşîr el-Kindî hakkında Yahya'nın "Güvenilir değildir" dediğini söylemiştir. (Mecma 1,173)

[140] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Müsedded hâli meçhul birinin yer aldığı bir senetle rivayet etmiştir." (I, 22). Heysemî de demiştir ki: "Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir görülmüştür." (1,188).

[141] Tercüme musahhihin dipnottaki işaretlerine göre yapılmıştır.

[142] Bûsîrî hadis hakkında yorum yapmamıştır. Bunu Taberânî Ebu'l-Buhterî yoluyla Abduilah'tan {İbn Mes'ûd) rivayet etmiş olup Ebu'l-Bahterî de İbn Mes'Ûd'dan hadis işitmem iştir. Senedinde yer alan Atâ b. es-Sâib güvenilir olmakla beraber bunamıştır. Hadisi Taberânî muhtasar olarak da nakletmiştir ve bu rivayet, sahihtir." Bkz. M. ez-Zevâid {I, 182)

[143] Bûsîrî demiştir ki. "Bunu İshâk, el-Hâris ve Müsedded sahih bir senetle rivayet etmiştir. İfade Müsedded'e aittir." (III, 85)

[144] Bkz. 3252 nolu hadis.

[145] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu el-Hâris ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedin merkezinde Ali b. Zeyd b. Cud'ân bulunmaktadır. (I, 20)

[146] Senedinde Ebû Abdurrahman el-Mederû vardır. Müsnede'de Hafız demiştir ki: "Zannedersem Ebû Abdurrahman el-Medenî İshâk b. Abdullah b. Ebî Ferve'dir. Zayıf olan Bakiye de tedlis yapmıştır." Tabiinin zayıf olması sebebiyle hadisi zayıf gören Bûsîrî de demiştir ki: "Bunu Taberânî d-Mıı'cenıü's-sağlr'de el-Hâris el-A'ver'den nakletmiştir. Bu zât zayıf olmakla beraber İbn Hibbân ve başkaları onun güvenilir olduğunu söylemişlerdir." (III, 85).

[147] Bûsîrî: "Bunu Ebû Ya'lâ, Taberânî ve İbn Ebî Âsim rivayet etmişlerdir" açıklamasını yapmış, ama değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî ise şunlan söylemiştir: "Bunu Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan Hasan b. Dinar'ın hadisi metruktür." Ben derim ki: Bu zât Ebû Ya'îâ'nm senedinde de vardır. Taberânî'nin lafzı şöyledir: "Gök kubbenin altında Allah'tan başka tapılan heva ve hevesten daha büyük tanrı yoktur." Bkz. M. ez-Zevâid. 1,188.

[148] Hicr sur. 39.

[149] Bûsîrî senedinin munkatı olduğunu söylemiştir.

[150] Hadisi ayrıca el-Hâris de rivayet etmiştir. Bkz. (I, 349) Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Abd b. Humeyd ve Ebû Ya'lâ zayıf bir senetle rivayet etmişlerdir. Zira Haccâc b. Temîm zayıftır."

[151] Bûsîrî değerlendirme yapmamıştır. Senedi bir önceki hadisin senedinden daha sağlamdır. Senedinde yer alan, gulat-ı Şia'dan olan Ebu'l-Cahhâf hakkında Ebû Hatim: "Hadisi uygundur. Ahmed b. Hanbel ve İbn Maîn bu zâtı güvenilir kabul etmişlerdir. Senedi hasendir" açıklamasını yapmıştır.

[152] Bûsîrî hadis hakkında değerlendirme yapmamıştır.

[153] Metinde ne sorduğu belirtilmemiştir. (Mütercim)

[154] Heysemî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ ve Taberânî rivayet etmiş oİup ravileri Sahîh'ın ravileridir." (1,107) Bûsîrî ise yorum yapmamıştır.

[155] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ zayıf'bir senetle rivayet etmiştir. Zira Yezîd er-Rekkâşî zayıftır. Ama Ebû Saîd hadisi onun şahididir. (I, 17) Heysemî de demiştir ki: "Senedinde yer

alan Yezîd er-Rekkâşî'yi ekseriyet zayıf görmekle beraber Ebû Ahmed b. Adî güvenilir kabul ederek "Enes'ten uygun/sâlih hadisler rivayet etmektedir. Kendisinin sakıncasız olduğunu umarım, yorumunu yapmıştır." (Mecma I, 107)

[156] Çünkü Zer, Ubey b. Ka'b'dan hadis işitmemiştir. Aynı hadisi Taberânî de 2er an Muâz b. Cebel tarikiyle rivayet etmiştir. Ancak Zer, Muâz'a da yetişmemiştir. Bkz. M. ez-Zevâid, I, 34.

[157] Bûsîrî hadis hakkında yorum yapmazken Hcysemî: "Senedinde Şehr b. Havşeb yer almıştır" demiştir. (I, 33)

[158] Bûsîrî hadis hakkında yorum yapmamakla birlikte mürsel olduğuna işaret etmiştir.

[159] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İbn Menî' Sahîhayn'm senediyle rivayet etmiştir." (1,10)

[160] Senedinde Musa b. Ubeyde er-Rabezî yer almıştır. Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Müsedded zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Senedinde kopukluk vardır." (1,14)

[161] Bûsîrî demiştir ki: Senedindeki raviler güvenilir olmakla birlikte hadis munkatıdn. Bunu Ahmed b. Hanbel ve Tefsîr'inde İbn Murdeveyh rivayet etmişlerdir" (1,14)

[162] Buradaki Süheyl, İbn Ebî Hazm'dır.

[163] A'râf sur. 7/17.

[164] Bu ve bundan önceki hadisi İshâk aynı senetle rivayet etmiştir. Bûsîrî, İbn Abbâs hadisinin senedinde, zayıf biri olan İbrâhîm b. Hakem b. Ebân'm yer aldığım söylemiştir. (I 21)

[165] Bûsîrî, senedindeki tabiinin hâlinin meçhul olduğunu söylemiştir. (I, 21)

[166] Bûsîrî, senedindeki tabiinin hâlinin meçhul olduğunu söylemiştir. (I, 21)

[167] Heysemî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ ve Taberânî, Abdullah b. Amr ve Sehl'den rivayet etmiş olup senedinde göçen Musa b. Ubeyde ile ihticâc olunmaz." (Mecmu I, 79) Bûsîrî de: "Bunu İshâk ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup hadisin merkezinde yer alan Musa b. Ubeyde zayıftır" açıklamasını yapmıştır. (I, 21)

[168] Şiirde işaret edilen Ahkafın kardeşinden maksat, Âd kavmine gönderilen Hûd peygamber olmalıdır. Çünkü Ad kavminin yaşadığı yerler rüzgarların etkisiyle oluşan tepecikler sebebiyie Ahkâf diye anılmıştır. (Mütercim)

[169] Heysemî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup mürseldir" (I, 24)

[170] Bûsîrî yorum yapmamıştır. (I, 16) Heysemî ise demiştir ki: "Senedinde yer alan Umeyye b. Şibl'i Zehebî, Miznn'mda. zikretmiş ve onu zayıf gören bir kimseden bahsetmemiştir. Sadece onun bu hadisini zikretmiş ve bu rivayet sebebiyle hadisin zayıf olduğunu söylemiştir. Doğrusunu en iyi Allah bilir." Ben derim ki: İbn Hibbân bu zâtı es-Sikâfta zikretmiştir. (I, 83)

[171] Hadisi İbn Hibbân, Sebre b. Ebi'l-Fâkih yoluyla merfü olarak nakletmiştir. Bkz. Mevaridü'z-Zam'nn s. 385. el-İsabe ve et-Tehzîb'de Hafız İbn Hacer demiştir ki: Bunu Nesâî hasen bir senetle nakletmiştir. Ben de derim ki: Hadis Cihat kitabının "Müslüman olup hicret eden ve cihat yapan kimseye verilecek sevap" başlıklı babında geçmektedir. (II. 47)

[172] Asıllarda ve el-İthâf da ifade bu şekildedir. Zevnid'de ise ifade "amel bakımından" şeklindedir.

[173] Bûsîrî senetlerinde zayıf biri olan Akil b. el-Ca'dî'nİn bulunduğunu söylemiştir. (I, 24). Heysemî hadisi Taberânî rivayetiyle buradakinden daha uzun olarak nakletmiş ve Şu açıklamayı yapmıştır: "Senedinde Akîl b. el-Ca'd yer almaktadır. Bu zât hakkında Buhârî <hadisi münkerdir> yorumunu yapmıştır." (1,163)

[174] İbn Ebî Şeybe, Mıısannef, I, 313. Bûsîrî ravilerinîn güvenilir olduklarını söylemiştir.

[175] Bunu Darimî, Ishâk'tan rivayet etmiştir, (s. 29). Müsnede'de "Bu rivayet mevkuf olup ravileri güvenilir kimselerdir. Eğer eş-Şa'bî, Ammâr'dan hadis işitmİşse, sahihtir açıklaması geçmiştir. Bûsîrî ise hadisi kaynak göstermeksizin nakletmiştir.

[176] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İshâk, hasen bir senetle rivayet etmiştir. Ayrıca Ebû Bekir b. Ebî Şeybe de rivayet etmiştir."

[177] Bûsîrî, ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. (I, 28)

[178] Bûsîrî demiştir ki: Bunu İshâk munkatı/kopuk bir senetle rivayet etmiştir/' Ben derim ki: "Yani İbrahim, Muâz'dan hadis işitmemiştir."

[179] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. Heysemî ise demiştir ki: "Bunu Taberâr.î ve Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri Sahîh'm ravileridir." (1,151)

[180] Yusuf sur. 12/1-3.

[181] Bûsîrî senedinde zayıf biri olan Hâlid b. Kays'm bulunduğunu söylemiştir. (I, 30). Heysemî de senedinde yer alan Abdurrahman b. İshâk'ı Ahmed b. Hanbel ve bazı bilginlerin zayıf gördüğünü söylemiştir.

[182] Bûsîrî hadisi İbn Ebî Şeybe'nin hasen bir senetle rivayet ettiğini söylemiştir, fi, 29).

[183] Bûsîrî hadis hakkında yorum yapmazken Heysemî senedinde yer alan Abdullah b. Mu'emmel'i, İbn Maîn, İbn Hibbân ve İbn Sa'd'ın güvenilir kabul ettiğini, Ahmed b. Hanbel'in ise hadislerinin münker olduğunu belirttiğini söylemiştir.

[184] Bûsîrî, Yezîd er-Rakkâşî'nin zayıf biri olduğunu söylemiştir. (I, 29)

[185] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu el-Hâris hasen bir senetle rivayet etmiştir." (I, 29)

[186] Bûsîrî ise yorum yapmamıştır. İbn Adi bu zâtı el-Kamil'inde zikretmiş ve münkcr hadisler rivayet ettiğini söylemiştir. Aynı hadisi Taberânî de rivayet etmiş olup Heysemî senedinde yer alan Bezî'in zayıf biri olduğunu belirtmiştir. (I, 149)

[187] Bûsîrî yorum yapmamıştır, fi, 23)

[188] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu el-Hâris rivayet etmiş olup senedinin merkezinde yer alan Anbese b. Abdurrahman zayıftır. Aynı hadisi Ebû Ya'lâ da rivayet etmiştir."

[189] En'âm sur. 6/112.

[190] Bûsîrî demiştir ki: Bunu Tayâlisî, İbn Ebî Şcybe ve İbn Ebî Ömer rivayet etmiş olup ifade İbn Ebî Ömer'e aittir. Ayrıca İshâk b. Rahaveyh de rivayet etmiştir. Ancak o, "insanların en cimrisi" ifadesi yerine "insanların en sapkını" ifadesini kullanmıştır. Hadisi yine Ebû Ya'lâ ve Ahmed b. Hanbel rivayet etmişlerdir. Yine el-Hâris hadisi muhtasar olarak, İbn Hibbân ise oldukça uzun bir ifadeyle rivayet etmiştir. (I, 27) Bkz. Ahmed b. Hanbel, Müsned, V, 178; İbn Hibbân, Zevâid, s. 52. Hadisin kısımları 3314, 3428, 3453 ve 3454 nolu hadislerde tekrarlanmıştır.

[191] Bunun Taberânî, zayıf biri olan İbn Lehî'a'nın yer aldığı bir senetle rivayet etmiştir. Bkz. Heysemî, Mecma I, 164. İbn Lehî'a Müsedded'in senedinde geçmemiştir. Ancak onda da cl-Hecerî yer almıştır. Bûsîrî ise "Bunu Müsedded ve Taberânî hasen bir senetle rivayet etmişlerdir"

açıklamasını yapmıştır. (I, 30). Ben derim ki: "Aynı hadisi Ahmed b. Hanbel: "Faydasız ilmin misali..." ifadesiyle nakletmiştir. Bkz. Zevâid, Heysemî demiştir ki: "Bunu Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kabul edilmiştir." (1,184)

[192] Heysemî demiştir ki: Ebû Ya'lâ'nın ravileri Sahıh'm ravileridir. (I, 163). Bûsîrî de demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ Sahîh'in senediyle rivayet etmiştir." (I, 30)

[193] Bunu el-Hâris, Vâkıdî'den, o da İbn Ebî Sebre'den rivayet etmiş olup Vâkıdî'nin zayıflığı nedeniyle Bûsîrî senedini zayıf görmüştür. (I, 28)

[194] Bûsîrî demiştir ki: Bunu İbn Ebî Ömer, İbn Ebî Şeybe, İshâk, Ebû Ya'lâ ve Bezzâr zayıf bir senetle rivayet etmişlerdir. Zira Musa b. Ubeyde zayıftır. Ama Taberânî ve Bezzâr'm naklettikleri Ömer b. el-Hattab hadisi şahididir. (I, 30) Benzeri M. ez-Zevâiâ'de muhtasar olarak geçmiştir. (1,186) bkz. İbnü'l-Mübarek, ez-Zühd, s. 152.

[195] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[196] Bu, daha evvel tamamının uydurma olduğuna hükmedilen uzun hadisin bir parçasıdır.

[197] Bkz. 2277 nolu hadis.

[198] Heysemî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. (1,149)

[199] Bûsîrî yorum yapmamıştır, fi, 25)

[200] Bûsîrî yorum yapmazken (1, 25) Heysemî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. (1,169)

[201] Bûsîrî demiştir ki: Bunu el-Hâris, Seken b. Nâfi'den nakletmiştir. Ebû Hatim bu zât hakkında "Şeyhtir" açıklamasını yapmıştır. Kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir. (I, 28)

[202] Hadis daha evvel 3019 numarada geçmiştir.

[203] Asıllarda bu babın başlığı konmamıştır. Ancak Bûsîrî buraya "İyi haberi veya kötü haberi getirene dair bölüm" başlığını atmıştır.

[204] Bûsîrî demiştir ki: Bunu İbn Menî zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Zira Yûsuf b. Atıyye es-Saffar zayıftır. (I, 29)

[205] Bûsîrî yorum yapmazken (I, 29) Heysemî mavilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. (Mecma 1,141)

[206] Bkz. 3023 nolu hadis.

[207] Bkz. Câmiu beyâni'l-ilm, 1,134,

[208] Bûsîrî, hadisi İbn Ebî Şeybe rivayetiyle nakletmiş ve sahîh bir senetle rivayet ettiğini söylemiştir. (I, 29). Heysemî ise hadisi Taberânî'nin rivayet ettiğini ve ravilerinin Sahih'\n ravileri olduğunu belirtmiştir. (Mecma 1,161)

[209] Bûsîrî bunu Müsedded'in rivayet ettiğini ve ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. (I, 28)

[210] Heysemî demiştir ki: "Senedinde yer alan Osman b. Abdurrahman ez-Zührı ittifakla zayıftır." (I, 179) Konuyla ilgili olarak Hac bölümünün Umre bahsinde ibn Abbâs hadisi geçmiştir; no. 1214.

[211] Furkân sur. 25/12.

[212] Bûsîrî demiştir ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir. (I, 26) Heysemî'nin bildirdiğine göre aynı hadisi Taberânî de Ebû Umâme'den rivayet etmiştir. Ancak senedinde yer alan Ahvas b. Hakem tartışmalıdır. Muhammed b. Fadl b. Atiyye de zayıftır. Muhammed b. Fadl'ın ravisi Useyd b. Zeyd'i ise Yahya yalancılıkla itham ederken başkası metruk olduğunu söylemiştir. Zevâid'in hamişinde bu şekilde kaydedilmiştir.

[213] Ibnü'l-Mübarek ez-Zühd'dc (s. 283) hadisin tamamım rivayet etmiştir. Ayrıca bkz. Ahmed b. Hanbel ez-Zühd, s. 29. Ancak Bûsîrî senedinin, tabiinin tanınmaması sebebiyle zayıf görmüştür. (I, 28). Bkz. Ebû Nıaym, el-Hilye, 1,135.

[214] Müsnede'âe şu açıklama yer almıştır; Leys zayıftır. Bununla beraber Taberâni tarafından merfû olarak nakledilen İbn Mes'ûd hadisi ile İbn Adî tarafından yine merfü olarak nakledilen Enes hadisi yamsıra bir de Hasan'dan nakledilen mürsel hadis bunun şahitleridir. Mürse! hadisin Hasan'a kadar varan senedi sahihtir." Ben derim ki: Aynı hadisi Heysemî, Taberanî ve Bezzâr'a isnat ederek nakletmiş olup senedinde yer alan Leys b. Ebî Süleym'in zayıf biri olduğunu belirtmiştir. (1,135.)

[215] Mâlik b. Mersed.

[216] Hadis, müellifin tamamının uydurma olduğunu söylediği uzun hadisin t parçasıdır.

[217] Bûsîrî demiştir ki: Bunu Müsedded, Ebû Ya'lâ ve e s-Süne nü's-S uğra'da Nesâî rivayet etmiştir. Ben derim ki: "Hadis dört şeyden sığınmakla ilgili bölümdedir." (III, 23)

[218] Bunu el-Hâris, Abdurrahîm b. Vâkid'dan nakletmiştir. Bûsîrî bu zâtın zayıf ravilerden olduğunu belirtmiştir. Yine senedinde Hakim b. Nâfi geçmektedir ki, güvenilir olanlardan münker hadis nakletmektedir. Bûsîrî: "Bunu el-Hâris munkatt bir senetle rivayet etmiştir" demiştir. (1,13)

[219] Bûsîrî demiştir ki: Bunu İbn Ebî Ömer ravüeri güvenilir olan bir senetle rivayet etmiştir. Ne var ki senet munkatıdır. {I, 27)

[220] el-Hâris'in Müsned'İnde bu ifadeden sonra Saîd b. Âmir rivayetinde "Onları dinleyin, itaat edin", Affân rivayetinde de "Başınıza Habeşistanlı bir köle bile tayin edilse onu dinleyip itaat edin " ilaveleri geçmektedir. Bkz. 1,16, 82; el-İthâf, I, 22.

[221] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu el-Hâris zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Çünkü tabii neslinden olan şahıs meçhuldür. Aynı şekilde İbn Mcnî ve Ebû Ya'lâ da rivayet etmişlerdir." (I, 22) Ben derim ki: Senetteki tabii Saîd b. Huscym olup şahsen bilinmeyen (meçhulü'l-ayn) biri değildir. Tehzîbü't-tehzîb ve başka kaynaklarda yer aldığına göre kendisinden Avf ve Ebu'l-Eşheb rivayette bulunmuştur. Fakat Bûsîrî'nin muttali olduğu rivayette "Şam halkından bir zâttan naklen" ifadesi geçince onun meçhul olduğuna hükmetmiştir. el-Hâris'in Müsned'inm bendeki iki nüshasına göre doğru ifade ise "Şam halkından olan Saîd b. Hüseyin'den naklen" şeklindedir.

[222] el-İthâf da ifade şöyiedir: İbn Ömer'in düğmelerinin açık olduğunu gördüm ve bunun sebebini sordum. "Ben, Allah Resûlü'nü bu şekilde namaz kılarken gördüm" diye cevap verdi. Bûsîrî şu açıklamayı yapmıştır: "Bunu Ebû Ya'Îâ, Bezzâr, İbn Huzeyme, İbn Hibbân ve Beyhakî rivayet etmiş olup lafız İbn Hibbân'a aittir." (I, 22) Heysemî ise demiştir ki: Bunu Bezzâr ve Ebû Ya'lâ

rivayet etmiş olup senedinde geçen Ömer b. Mâlik'i, İbn Hibbân es-Sikât'ta zikretmiş ve "Garib rivayetler nakleder ve hata yapar" açıklamasını yapmıştır.

[223] Hadisin tamamı şöyledir: "Kim bir müminin ayıbım Örterse, Allah onu kıyamet gününün şiddetli sıcağından korur." Ukbe demiştir ki: "Ben, onu Allah Resûlü'nden bu şekilde işittim."

[224] el-İthâf'da "Müslüman'ın ayıbını örtmeye dair bir hadis ifadesi geçmiştir. Hadis hakkında değerlendirme yapmayan Bûsîrî onu İbn Mcnî ve Ahmed b. Hanbel'in rivayetleriyim muhtasar olarak nakletmiş, ravilerinîn güvenilir olduklarını söylemiş ve ayrıca hadisi Taberânî'nin Sahîh'in senediyle naklettiğini belirtmiştir. (I, 24) Hadîsin bazı tarikleri için ayrıca bkz. Zevâid, 1,134.

[225] Bûsîrî ravilcrinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[226] Bûsîrî hadis sm/;/olarak değerlendirmiştir. I, 22.

[227] Senedinde yer alan Osman b. Abdurrahman hakkında Buhârî: "meçhuldür. Hammad b. Ebî Süleyman'dan rivayette bulunmuştur. Hammad'dan ancak Şube, Sevrî ve Destevâî gibi eskilerin rivayetleri kabul edilir. Bunlar dışındakiler ise ondan ancak ihtilat/bunaklık döneminden sonra rivayet etmişlerdir" açıklamasını yapmıştır. Bkz. Heysemî, 1,119. Bûsîrî ise hadis hakkında değerlendirme yapmamıştır.

[228] Senedinde yer alan Yezîd b. Rabî'a ed-Dimeşkî zayıf biridir. Aynı hadisi Taberânî de el-Mu'cemü'l-kebtr'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir. Ancak haklarında tenkit vardır. Bkz. Bûsîrî I, 23.

[229] Bûsîrî'nin belirttiğine güre Yezîd er-Rakkâşî zayıf biridir.

[230] Senedinde yer alan Yûsuf b. Hâlid el-Basrî zayıf biridir. Bu yüzden Bûsîrî hadisin senedini zayıf saymıştır. (I, 23).

[231] Bûsîrî demiştir ki: Bunu Dârekutnî ve Beyhakî rivayet etmişlerdir. Ancak bu rivayette "fıkıh bana, bir geceyi sabaha kadar ihya etmekten daha sevimlidir" ifadesi geçmiştir. Müellif

demiştir ki: "Zührî'den mahfuz olan bu metindir." İki tarikin senedinin merkezinde de zayıf biri olan Yezîd b. Iyâd bulunmaktadır. (I, 23)

[232] Bûsîrî demiştir ki: "Hadisi Tayâlisî ve el-Hâris rivayet etmiş olup ifade el-Hâris'e aittir, ikisinin senedinde de hâli meçhul biri olan Humeyd b. Süveyd yer almıştır."

[233] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Tayâİisî ve el-Hâris zayıf bir senetle rivayet etmişlerdir. Çünkü el-Efrîkî zayıf biridir. Yine onun vasıtasıyla aynı hadisi İbn Mâce de tahrîc etmiştir. Ama bu rivayette "Bu sıfat, daha üstündür" ifadesi yer almamıştır.

[234] Bûsîrî hadisin senedini, Zeyd el-Ammî'nin zayıf olması nedeniyle zayıf saymış ve "Hadisi Tirmizî, Ebû Umâme'den rivayet etmiş olup ifadesi <Benini sizin en değersizinize üstünlüğüm gibidir> şeklindedir" açıklamasını yapmıştır.

[235] Bûsîrî'nin belirttiğine göre senedinde yer alan Halîl b. Murre zayıftır.

[236] Bûsîrî demiştir ki: "Hadisi Tayâlisî, Müsedded ve Ahmed b. Hanbel rivayet etmişlerdir." Edeb bölümünde hadis ilaveli olarak gelecektir. Ayrıca Ebû Bekir b. Ebî Şeybe de zararsız bir senetle nakletmiştir.

[237] Bûsîrî şu kaydı düşmüştür: "Bunu Ebû Ya'lâ farklı yollarla ve farklı ifadelerle bir grup sahabiden nakletmiştir. Ali b. Ebî Tâlib, İbn Mes'ûd, Muâz b. Cebel, Ebu'd-Derdâ, ibn Ömer, İbn Abbâs, Ebû Saîd el-Hudrî ve Enes b. Mâlik bunlardandır. Tarikleri çok olsa da hafızlar hadisin zayıf olduğu konusunda ittifak etmişlerdir. (I, 24)

[238] Bûsîrî hadisin senedini, Eyyûb b. Zekvân'm zayıflığı sebebiyle zayıf görmüştür.

[239] Bunu İbnü'l-Mübârek, Nuaym'm Ebû Nadre tarikiyle İmrân'dan naklettiği zevâid arasında nakletmiştir. (s. 23) Hadisi Hasan ve Ebû Nadre'den rivayet eden ise Alı b. Zeyd b. Cud'ân'dır. Bu yüzden Bûsîrî senedini zayıf olarak değerlendirmiştir. (II, 21)

[240] Bûsîrî, senedinde zayıf biri olan Yezîd er-Rekkâşî'nin bulunduğunu söylemiştir.

[241] Bûsîrî, Fİz' ve İsmet b. Beşîr'in zayıflığı sebebiyle hadisin senedini zayıf saymıştır. (II, 21) Hadisi Buharı Tarih'inde muhtasar olarak nakletmiştir.

[242] Senedinde yer alan Ebû Hârûn el-Abdî zayıftır. Ben derim ki: Hadisin bir kısmını Buhârî Tarih'inde ve İbn Hacer de el-İsabe'âe zikretmiştir. Metin, -bu tarik dışında bir yolla- sahih olup Buhârî, Müslim ve başka kaynaklarca çok sayıda sahabiden nakledilmiştir, Hatta bu hadis, mütevatir hadis için gösterilen en ideal örnektir.

[243] Bûsîrî demiştir ki: Bunu İbn Meni', zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Zira tabii neslinden olan ravi bilinmemektedir ve ayrıca İbn Lehî'a da zayıftır.

[244] Bûsîrî, tabii neslinden olan ravinin tanınmaması ve zikri geçen Düceyn'in zayıflığı nedeniyle hadisin senedini zayıf saymıştır.

[245] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ, İbn Hibbân'm şartına göre sahih bir senetle rivayet etmiştir." (II, 26)

[246] Bkz. 3048 nolu hadis.

2431. Abdullah b. Şeddâd naklediyor: Amr b. Hureys, el-Hasan b. Ali'yi ziyaret etti. Hz. Ali ona: "İçinde ona karşı beslediğin şeylere rağmen Hasan'ı ziyaret mi ediyorsun?" dedi. Amr da ona şu karşılığı verdi: "Sen Rabbim değilsin ki, kalbimi dilediğin gibi evirip çeviresin. O söylediğin meseleye selince onun, bizim sana nasihatte bulunmamıza enael olmadığım düşünüyorum. Zira Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'m şöyle buyurduğunu işittim; "Hastalandığı zaman kardeşini ziyaret eden hiçbir müslüman yoktur ki, Allah Teâlâ onun için yetmiş bin melek göndermesin." (Ahmed b. Menî' ve el-Hâris) [1]

2432. Ebud-Derdâ, Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem)'den şunu nakletmiştir: "Kişi mü'min bir kardeşini ziyaret etmek üzere yola çıkarsa, dizlerine kadar Allah'ın rahmetine gark olur. Hastanın yanında oturduğu zaman ise, rahmet onu tümüyle kaplar." (el-Hâris) [2]

2433. el-Velîd b. Kays, Ebû Saîd el-Hudrî'nin kendisine Resûlullah (sallallahu aleyhi veseEem)'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Kimin orucu Cuma gününe denk gelir, hasta ziyaretinde bulunur, (kardeşinin) cenazesine iştirak eder ve bir köle azad ederse cennet ona vacib olur. " (el-Hâris) [3]

2434. Kays Ebû Umâre naklediyor: Ebû Bekir b. Hazm, babasından, o da dedesinden Resûlullah (salMahu aleyhi vesellein)'in şöyle buyurduğunu işitmiştir: "Hasta ziyafetinde bulunmak üzere yola çıkan kimse ilahi rahmetin sağanağına mazhar olur, hastanın yanında oturduğunda o rahmete gark olur. " (Ebû Bekir ve Abd b. Humeyd) [4]

Abd b. Humeyd rivayetinde şu ilaveye yer vermiştir: "Döndüğünde de (geldiği yere varıncaya kadar) ilahi rahmetin sağnağıyla baş başa kalır."

2435. Ebû Hureyre ve.îbn Abbâs naklediyorlar: Resûlullah (sallallahu aleyhi bize bir hutbe îrâd ettiler (Konuşması içerisinde şu ifadelere de yer verdi): "Kim bir hastayı ziyaret ederse, evine dönünceye kadar attığı her adım için kendisine yetmiş bin hasene yazılır ve yetmiş bin günah silinir. O kişi yetmiş bin derece yükseltilir ve kıyamet gününe kadar onu ziyaret eden ve ona istiğfarda bulunan yetmiş bin melek verilir. Kim de bir hastanın bir gün ve bir gece hizmetini görürse Allah Teâlâ onu Halil İbrahim ile hasreder ve sıratı şimşek hızında geçmesini bahşeder. Kim de bir hastanın ihtiyacı için koşuşturursa annesinden doğduğu günkü gibi bütün günahlarından sıyrılır." Ensâr'dan bir zât şöyle dedi: "Şayet hasta, yakını ya da ailesinden biri ise?"1 Şöyle buyurdu: "Yakınının ihtiyacını görmek üzere koşuşturan kimseden daha büyük ecir sahibi kim olabilir?!" (el-Hâris) Bu hadis uydurmadır!

2436. Enes naklediyor: Resûlullah (salbllahu aleyhi vesellem) mü'min kardeşlerinden (ashabından) bir kişiyi üç gün göremezse onu sorar; şayet şehir dışına çıkmış ise ona dua eder, yok eğer orada ise onu ziyaret eder, hasta ise ona hasta ziyaretinde bulunurdu. Bir gün Ensâr'dan bir kişiyi görmediğini fark edince onu üçüncü gün sormuş ve ashabı da: "Yâ Resûlallah! Kendisi öyle bir halde ki, tıpkı civciv misali: Ağzına aldığı her şey hemen dübüründen/bağırsaklarından çıkıveriyor" cevabını verdi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bazı ashabına: "Kardeşinizi ziyaret edin" buyurdu.

Enes anlatıyor: Onu ziyaret etmek üzere Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile çıktık, topluluk içerisinde Ebû Bekir ve Ömer de vardı.

Huzuruna girdiğimizde onu ifade edildiği gibi gördük. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: "Nasılsın?" diye sordu. O da: "Ağzıma giren her şey anında bağırsaklarımdan çıkıvermektedir" karşılığını verdi. Bu defa Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Neden böyle oldu?" diye sorduğunda adam şu karşılığı verdi: "Yâ Resûlallah! Sen akşam namazı kılarken cemaatinize iştirak edip namaz kıldım. Sen, "el-Kâria me'1-kâria" ("Kıyamet, nedir o kıyamet!?") sûresini sonuna kadar okudun. Ben bunun üzerine şöyle demiştim: Allahım! Herhangi bir günahımdan dolayı beni âhirette bir azaba uğratacaksan, o cezayı bana dünyada çektirb İşte bundan dolayı böyle oldum." Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ne kadar kötü söylemişsin! Allah Teâlâ'nın sana hem dünyada iyilik, hem de âhirette iyilik vermesini ve seni cehennem azabından korumasını dileseydin ya!" buyurdu. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona emredip bu duayı yapmasını istedi ve onun için dua etti. Hemen peşinden adam bağından kurtulmuşcasma ayağa kalktı. Çıktığımızda Ömer: "Yâ Resûlallah! Sen biraz önce bizi hasta ziyareti konusunda teşvik ettin, bunun bize ne faydası var?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de şu karşılığı verdi: "Müslüman kişi, müslüman kardeşini ziyaret etmek üzere evinden çıkarsa dizlerine kadar Allah'ın rahmeti içerisinde yüzer. Hastasının yanında oturduğu zaman ise Allah'ın rahmetine gark olur, hasta da ilahî rahmet içerisinde yüzer. Hasta Arş'ın gölgesinde, ziyaret eden ise Allah Teâlâ'nın kudsünün gölgesinde olur. Allah Teâlâ meleklerine: Hasta ziyaretçileri, hastaların yanında ne kadar kaldılar? diye sorar. Onlar da: Çok az bir süre/saniyeler kadar kaldılar karşılığını verirler.Bunun üzerine Allah Teâlâ meleklerine: Bu kulum için bin yıllık ibadet sevabı yazın der. Şayet daha uzun bir müddet gibi kaldılarsa: Onlara bir dehir (on

bin yıl) sevabını yazın buyurur. Şayet o ziyaretçi bundan önce ölürse cennete girer, yaşaması durumunda ise ona hiç günah yazılmaz. Bu ziyaret sabah vakti gerçekleşmiş olsa yetmiş bin melek akşam oluncaya kadar ona dua eder ve o kişi cennet bağları İçerisinde hayat sürmekle mükâfatlandırılır. Şayet akşam vakti gerçekleşirse yine yetmiş bin melek sabah oluncaya kadar o kişi için dua eder ve o kişi cennet bağlarında bir hayat sürmekle mükâfatlandırılır." (Ebû Ya'lâ} [5]

Veba Hastalığının Bulunduğu Bölgeye Girmemek, Orada Bulunanların da O Bölgeden Dışarıya Çıkmalarını Engellemek (Karantina)

2437. Abdurrahman b. Amr nakledilyor: Hz. Ömer, Şam'daki memurlarına şu fermanı gönderdi: "Veba hastalığının bulunduğunu duyduğunuz an bana mektup yazın." Bir gün o uyurken yanına geldim. Bu hâdise, onun Serğ (Şam yakınlarında bir yer)'den dönüşünden sonra idi, Ayağa kalktığında şöyle dediğini işittim: "Allahım! Serğ'den dönüşümden dolayı beni affet!" (İshâk) [6]

2438. Ümmü Eymen'in Resûlullah (sallaUahu aleyhi veselkm)'in aile halkından birine şöyle öğütte bulunduğunu nakleder: "İnsanlar ölüme mâruz kalacak olurlarsa, sen de aralarında olsan oradan ayrılma!"! Hadisde kopukluk vardır. (Abd b. Humeyd) [7]

Veba Hastalığının Bulunduğu Bölgeden Taşınmak

2439. Ma'mer, Bahîr b. Reysân ailesinden bit zâttan, o da aynı kabileden bir kişinin Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e şöyle dediğini naklediyor: "Yâ Resûlallah! Ebyen adında bir yurdumuz var, orası bizim rızkımızın ve ziraatımızın kaynağıdır, ancak orada veba salgını var, ne yapalım?" Resûlullah (sallallahu aleyhi -veseîlem) buyurdu ki: "Orayı terk edin; zira hastalığın bulunduğu bölgede helak olma riski vardır." (İbn Ebî Ömer) [8]

(Hasta vb.ne) Okuyup Üflemek

2440. Hz. Ali naklediyor: "Hiçbir efsun yoktur ki, onun bir kısmı Hz. Süleyman'ın huzurunda verilen misak/sözde bulunmasın." (İshâk) [9]

2441. es-Sâib b. Yezîd naklediyor: Bir rahatsızlık geçirdim, beni Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e taşıyıp götürdüler. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseîlem) Kur'an-ı Kerim okuyup üzerime üfledi. (İshâk) [10]

2442. ez-Zührî der ki: Peygamber (sallallahu aieyhi veseîlem) rahatsızlandığı zaman, iki avucuna üfler sonra yüzüne sürerdi. (Müsedded) [11]

2443. İbn Abbâs, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Şu cümleler her derde devadır: Zehirli ve zarar veren her hayvanın şerrinden, kem gözden, hased ettiği zaman hased edenin şerrinden, iblisin ve onun tâbilerinin ve O'nun bütün İsimlerine sığınırım.

(Kim bu duayı yaparsa) Otuz üç melek Rablerine gelir ve şöyle derler: Bölgemizde hasta var. Allah Teâlâ da onlara şöyle buyurur: Bölgenizdekİ topraktan bir parça alıp hastanıza sürün. Bu, Muhammed'in efsunudur. Kim bu duayı birinden gizlerse hiç bir zaman muvaffak olmasın! [12] (Ebü Ya'lâve Bezzâr)

2444. Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Çarpılmış olan birinin kulağına okudum. Hasta ayıllp kendine geldi. Resûlullah (sallaMıu aleyhi veseliem) bana: "Kulağına ne okudun?" diye sordu. Ben: "Sizi başıboş yarattığımızı mı zannediyorsunuz? [13] âyetiyle başlayıp sûrenin sonuna kadar okudum. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseliem) buyurdu ki: "Mü'min kişi bu sûreyi bir dağa okusa, dağ yok olur. " (Ebû Ya'lâ) [14]

2445. Ubâde b. es-Sâmit der ki: Cahiliye döneminde gün aşırı tutan sıtma nöbetine karşı efsun yapardım. Müslüman olduğumda bunu Resûlullah (sallallahualeyhivesellem)'e sordum: "Ne diyordun?" diye sordu, ben de dediklerimi aktardım; şöyle buyurdu: "Onunla efsun yapabilirsin, hiçbir sakınca yoktur."

Allah'a yemin olsun ki, Resûlullah (sallallahu aleyhi veseliem)'den bu müsaadeyi almasaydım, asla hiçbir insana efsun yapmazdım. (Ebû Ya'lâ) [15]

2446. İsmâîl b. Umeyye, (ismi belirtilmemiş) güvenilir bir kişiden bildiriyor: Abdurrahman b. Avf, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in ashabından bir hastayı ziyaret etti. Orada bulunanlar dua babından bir şeyler söylediler. Bunun üzerine Abdurrahman şöyle dedi: "Böyle dua etmeyin, ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi veseliem)'in hasta ziyareti anında yaptığı

şu duayı yapın: "Allahım! Bu hastanın ağrısını gider ve müptelâ ettiğin hastalıktan dolayı onu mükâfatlandır." (Müsedded) [16]

2447. Osman b. Affân bildiriyor: Bir zaman hastalandım, Resûlullah (sallaUahu aleyhi veseUem) beni ziyaret ederdi. Bİr gün bana şöyle dua etti: UB is mili ah ir rahmani r rahim, Vîzuke bi'l-ahadi's-samed, ellezî lem yelid velem yûled ve lem yekun lehu kufuven ehad, inin şerri mâ tecid ("Çektiğin sıkıntıdan seni bir ve samed olan, doğurmayan ve doğrulmayan, bir olan ve eşi benzeri bulunmayan Allah'ın himayesine/ korumasına havale ediyorum") Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) oradan ayrılmak üzere ayağa kalktığında Osman'a: "Ey

Osman! Bu duayı oku, zira bunun gibi (başka) bir dua ile Allah'a sığınmış olamazsınız" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [17]

Nazar

2448. Abdurrahman b. Câbir, babasından Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: Allah Teâlâ'nın insan hakkındaki kaza ve kaderi dışında ümmetimden öleceklerin çoğu nazar ile olacaktır. " (Ebû Dâvud et-Tayâlisî ve Bezzâr)

Bezzâr der ki: "Bu hadisi başka bir isnad ile bilmiyoruz. [18]

2449. Râfi' b. Hadîc der ki: Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in huzuruna girdim, yanlarında et dolu bir tencere kaynıyordu. Canım bir parça yağ çekti, alıp yedim. Yedikten sonra bir yıl rahatsızlandım. Daha sonra durumu Resûlullah (sallallahualeyhiveseHem)'e anlattım, şöyle buyurdu: "O et parçasında yedi kişinin gözü vardı." Sonra

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) karnımı ovdu, ben de onu yeşil bir kütle halinde dışarıya attım. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'i hak ile gönderen Allah'a yemin olsun ki, şu ana kadar karnımdan herhangi bir rahatsızlık hissetmedim. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe} [19]

Hastalığın Bulaşması Diye Bir Şeyin Olmadığı ve Cüzzamlıdan Uzak Durulmasının Yasaklanması

2450. Ebû Umâme, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Ne hastalığın bulaşması, ne uğursuzluk vardır. Öyle olmasaydı" hastalığa yakalanan ilk canlıya bu hastalığı kim bulaştırdı?" (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [20]

2451. İbn Ömer, Allah'ın Resûlü'nün (saMahu aleyhi vesellem) Usfân'dan geçerken cüzamlılarla karşılaşması üzerine hızlıca yürümeye başladığını ve şöyle dediğini ifade etmiştir: "Eğer hastalıklardan bulaşıcı bir hastalık olsaydı, o da bu hastalık olurdu. " (el-Hâris) [21]

2452. Atâ' der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Ne hastalığın bulaşması, ne uğursuzluk, ne hâme (denen ve maktulün başından çıkıp intikam istediğine inanılan mahluk), ne de safer vardır. " Dedim ki: Bu hadis kimden rivayet edilmiştir?" Bana: "Hadis müstefîzdir" karşılığım verdi.

Bu defa ben: "Safer nedir?" diye sordum. O da: "İnsanlar onun bir karın ağrısı olduğunu söylemektedir" cevabını verdi. [22]

2453. Hz. Ali, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Ne hastalığın bulaşması, ne hâme (diye andan

mahluk) vardır. Hiçbir hasta kimse sağlıklı kimseye bir şey bulaştırmaz. " (Ebû Ya'lâ) [23]

2454. Ebû Talha el-Havlânî naklediyor: Umeyr b. Sa'd, Filistinlilerden oluşan bir grup insan ile beraberdi. Kendisine bilgin adam denirdi. Evinin bahçesinde bulunan büyük dükkanın Önünde otururdu. Kölesine: "Atları sula!" dedi. Ayrıca taştan bir de havuzu vardı. Köle hayvanları suladı. Bu defa köleye: "Falanca hayvan nerede?" diye sordu. Köle: "Uyuzdur, vücudundan kan (yahut su) sızıyor" dedi. Kendisi: "Onu da sula!" diye çocuğa emir verince oradakilerden biri: "O zaman develerin tümü uyuz olur" diye müdahale etti. Ancak Umeyr hizmetçisine: "Onu sula; zira Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Ne hastalığın bulaşması, ne uğursuzluk telakkisi, ne de hâme (diye var olduğu söylenen mahluk) vardır. Zira görmez misin ki, çölde yaşayan deve sağlıklı iken, bazen olur ki, göğüs (yahut karın) bölgesinde daha önce rastlanmayan bir rahatsızlığa yakalanır! Peki bu ilk yakalanan hayvana hastalığı bulaştıran kimdir? [24] (Ebû Ya'lâ)

Uğursuzluk Çıkarmanın Yasaklanması

2455. Abdullah (b. Mes'ûd) şöyle dedi: "Uğursuzluk çıkarmak sadece sahibine zarar verir!" (Müsedded) [25]

2456. Ebû Umâme, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Uğursuzluk çıkarmak; ya bir şeyi yapmaktan alı koymak, ya da seni bir şeyi yapmaya sevk etmektir.[26] (Ebû Ya'lâ)

2457. İbn Abbâs, Resûlullah fsaüaUahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Sihir yapan ve yaptıran, uğursuzluk çıkaran veya çıkartan, kehanet yapan yahut yaptıran bizden değildir. " (Ebû Yala ve Bezzâr)

el-Bezzâr der ki: "Bu hadisin, bu isnaddan başka tarikle rivayet edildiğini bilmiyoruz. [27]

2458. Âişe'nin azadlı kölesi Ümmü Alkame naklediyor: Kendisine dua etmesi için Hz. Aişe'ye küçük bir çocuk getirildi. Çocuğun üzerine yatırıldığı yastığı kaldırdılar. Âişe yastığın altında bir bıçak gördü ve: "Bu nedir?" diye sordu. Annesi: "Cinlere ve korkuya karşı koyarız" karşılığını verince Âişe onu alıp attı ve şöyle dedi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) uğursuzluk çıkarmaktan öfkelenir ve bunu hiç hoş görmezdi." (EbÛ Ya'lâ) [28]

Burundan Kılları Yolmanın Yasak Olduğu

2459. Hz. Âişe, ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kılın, burun içinde bitmesi cüzzam hastalığına karşı bir güvencedir." (Ebü Ya'lâ) [29]

Yaranın Şişinin Alınması

2460. Hz. Ali b. Ebî Talib naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile Ensâr'dan bir zâtın evine gittik. Yaraları vardı. Resûlullah

(sallallahu aleyhi vesellem) buvurdu ki: "Onu bu sıkıntıdan kurtarmaz mısınız?" Daha sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) olayı izliyorken adamın yaralarının şişi alındı. (EbÛ Ya'İâ) [30]

Haram İle Tedavi Etmenin Yasak Olduğu

2461. Mesrûk naklediyor: Abdullah (b. Mes'ûd) şöyle dedi: "Ey insanlar!" Ne yapıyorsunuz? Çocuklarınıza içki mi içiriyorsunuz? Zira çocuklarınız İslam fıtratı üzerine doğdular ve Allah Teâlâ şifayı size haram kıldığı yerlerde yaratmamıştır." (Müsedded) [31]

2462. Hassan b. Muhârik naklediyor: Ümmü Seleme şunları anlattı: Bir kızım rahatsızlandı, bir su kabının içine üzüm şırası koydum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) girdi, üzüm şırası kaynıyordu. Resûîullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Su nedir?" diye sordu, ben: "Kızım rahatsızlandı, ona bunu koydum" dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Allah Teâlâ şifanızı haram şeylerde yaratmamıştır" buyurdu. (Ebü Ya'lâ) [32]

Sihrin Yasaklanması

2463. Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Kim bir falcıya yahut sihirbaza yahut kâhine gelir de ona bir şey sorar ve söylediğine inanırsa Muhammed'e indirileni inkâr etmiş olur." (Ebû Ya'lâ) [33]

Yıldızlara Bakmanın Yasak Olduğu

Haricî olan Nehrevân halkı ile ilgili olan ve fitne konusunu ele alan Hz. Ali b. Ebî Tâlib'in hadisi ileride zikredilecektir.

Kehânet

2464. Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Kim bir kâhine gelir de onun dediğini tasdik ederse Muhammed'e indirileni inkar etmiş olur. [34] (Ebû Dâvud et-Tayâlisî}

2465. el-Esved b. Hilâl naklediyor: Abdullah (b. Mes'ûd) şöyle dedi: "İyi bilesiniz ki, müneccimler ve falcılar Acem'in kâhinleridir; kim bir kâhine inanırsa Muhammed'e indirileni inkar etmiş olur." (Ebû Dâvud et-Tayâlisî ve Ebû Bekir b. EbîŞeybe) [35]

Dağlama

2466. Câbir naklediyor: Bir adam ağır bir hastalığa yakalandı. Doktorlar: "Bu ancak dağlama ile iyileşir" dediler. Bunun üzerine ailesi onu dağlamak istedi. İçlerinden birisi: "Hayır, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e danışalım" dedi. Gidip Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e danıştıklarında: "Hayır dağlamayın!" buyurdu. Daha sonra adam kendiliğinden iyileşti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu görünce: "Bu falancaların hastası değil mi?" diye sordu. Oradakiler: "Evet" dediler.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Bu şahıs o zaman dağlamaydı insanlar; Dağlama onu iyileştirdi diyeceklerdi.. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [36] Râvilerinden Mücâlid zayıftır.

2467. Kays b. Ebî Hazım, Cerîr'den naklediyor: Hz. Ömer benim mutlaka dağlanmam gerektiğine karar verdi. (Müsedded) [37]

2468. Yezîd b. Ebî Habîb, Selemeoğullarından Ensâr'dan bir kişiden naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "İnsanların tedavi olduktan şeylerden birinde şifa varsa o da hacamat yapmakta, bal şerbeti içmekte yahut acıyan yere yakı yapmaktadır. Doğrusu ben dağlanmayı sevmem." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [38]

2469. Amr b. Murre naklediyor; Bana bir zât, kendisini idrak etmediğim bir zâttan şunları anlattı: Abdullah h. Mes'ûd ile Habbâb'm yanma gittik. Vücudu dağlanmış vaziyetteydi. Abdullah b. Mes'ûd: "Ey Ebû Abdullah! Bunun bize yasaklandığını ve bizim için istenilen bir şey olmadığını bilmiyor musun?" diye sordu, Habbâb da şu karşılığı verdi: "Ağrı arttı ve doktorlar: Senin tedavin bundan başkasıyla olmaz dediler." Abdullah şöyle dedi: "Böyle yapacağını tahmin edemezdim." {Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [39]

2470. el-Alâ' b. Ziyâd naklediyor: Bir kadın karnı su toplamış bir oğlunu Resûlullah {sallallahu aleyhi vesellem)'e getirdi ve: "Ya Resûlallah! Oğlum bir derde yakalandı, dağlanmasına ne dersin?" diye sordu. Peygamber (sallallahu aleyhi vedfem) de ona: "Onu dağlama!" buyurdu. Kadın oğlunu dağlamamaya karar verdi. Kısa bir süre sonra deve çocuğu tekmeleyip karnını yardı ve çocuk hastalıktan şifa buldu. Kadın, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e dönüp ona: "Anam babam sana feda olsun, ya

Resûlallah! Çocuğu dağlama konusunda senden müsaade istemiştim ve sen bana müsaade etmedin, hemen sonra yanından bir deve geçip onu tekmeledi, karnı yarıldı ve peşinden de şifa buldu" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Şayet dağlamaya müsaade etseydim, o zaman ateşin şifa verdiğini söyleyecektin." (el-Hâris) [40]

Hacamat (Kan Aldırmak)

2471. Tâvûs naklediyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kan aldırdı ve hacamat yapan kimseye ücretini verdi." (Müsedded) [41]

2472. Ebû Saîd, Resûlullah (saîlallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "îsrâ gecesinden semaya çıkarıldığımda yanından geçtiğim her melek grubu: Ey Muhammedi, mutlaka kan aldır diyorlardı." (el-Hâris) [42]

2473. Âişe naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesdfem)'e kan aldırma konusu sorulduğunda: "İyi bir şeydir" buyurdu. (el-Hârİs) [43]

2474. Hz. Ali, Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellemj'den şunları nakleder: "Birinizin kanı çoğahrsa, okla bile olursa onu akıtsın. " (Ebû Ya'lâ) [44]

2475. İbn Abbâs naklediyor: Resûlullah (sallahu aleyhi vesellem) tam başının ortasından bir yerden kan aldırdı ve onu "el-Munkiz" (kurtarıcı) diye isimlendirdi. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [45]

2476. Abdullah b. Ca'fer, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in zehirlendikten sonra başının üst kısmından kan aldırdığını nakletmiştir. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî} [46]

2477. es-Serî b. Yahya naklediyor: Muhammed b. Sîrîn'in, ayın ilk günlerinde kan aldırmak isteyen köleye şöyle dediğini işittim: "Ayın ilk günlerinde kan aldırma! Zira ayın ilk günlerinde kan aldırmanın faydası yoktur.[47] (Müsedded) [48]

2478. el-Hüseyn b. Ali naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu Yy "Cuma günü bir vakit vardır ki, o vakitte kan aldıran herkes mutlaka ölür." (Ebû Ya'lâ) [49]

2479. Enes naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ihramda iken başındaki bir ağrıdan dolayı kan aldırdı. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

Edeb Kitabı

2480. [50] Ebû Hureyre ve İbn Abbâs naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize bir hutbe irâd etti ... Uzun bir hadis içinde şu ifadelere de yer veriliyordu:

"Kim komşusunun evine muttali olur da, bir adamın avretini yahut bir kadının saçını veya vücudunun bir kısmını görürse, o kişiyi, kadınların avretlerini görmeyi kollayan münafıklarla beraber cehenneme sokmak Allah Teâlâ üzerine vâcib olur. Bu kimse Allah Teâlâ kendisini rezil ve rüsvay etmeden dünyadan ayrılıp gitmeyecektir. Kıyamet günü de avret mahallini herkese teşhir edecektir. Kim de haksız yere komşusuna zarar

verirse, Allah Teâlâ o kimseye cenneti haram kılacak ve varacağı yer cehennem olacaktır. İyi bilin ki, Allah Teâlâ kişiye bizzat kendi aile halkından dolayı sorgulayacağı gibi komşusundan dolayı da sorgulayacaktır. Kim komşusunun hakkına riayet etmezse bizden değildir. Kim de müslüman kardeşine karşı içinde bir hile besleyerek gecelerse, tövbe edip o halinden geri adım atmadıkça, sabah-akşam ilahi gazap ile içice olacaktır. Şayet bu durum üzere ölürse İslam 'dan başka bir din üzere ölmüş olacaktır.

İyi bilin ki, kim bizi aldatırsa o bizden değildir. (Bunu üç defa tekrarladı). Kim de müslüman kardeşini gıybet ederse orucu bozulur ve abdesti gider. Şayet bu hal üzere ölürse, Allah Teâlâ'mh haram kıldığını helal kılan kişi gibi ölmüş olur. Kim de iki kişi arasında koğuculuk yaparsa, Allah Teâlâ, mezarında ona bir ateş gönderecek ve o ateş kıyamet günü onu yakacak, sonra da cehenneme girecektir. Kim de müslüman kardeşini affeder ve Öfkesini yenerse, Allah Teâlâ ona bir şehid sevabı verecektir. Kim de müslüman kardeşine bir taşkınlık yapar, ona el uzatır ve onu hafife alırsa, Allah Teâlâ kıyamet günü onu küçük karınca suretinde haşredecektir; bütün kullar ayaklarıyla üzerine basacak, sonra da cehenneme girecektir. Ölüp yok oluncaya kadar Allah'ın gazabına uğrayacaktır. Kim de müslüman kardeşi hakkında işittiği bir gıybeti geri çevirirse Allah Teâlâ dünya ve âhirette bin şer kapısını geri çevirir. Şayet o bunu geri çevirmez ve söylenenlere kulak verirse, suçu işleyenler gibi günah kazanır. Kim de kölesine yahut müslümanlardan birine: <Buyrun> demez, ise o kişi ateşe gömülecektir. Kim bir müslümana zarar verirse bizden değildir; dünya ve âhirette de biz ondan değiliz. Kim bir kötülük işitir de ona kulak verirse, o kötülüğü yapmış gibi olur. Kim de hayır bir şey işitir de onu yayarsa, onu

yapmış gibi olur. Kim müslüman kardeşine ikramda bulunursa, Allah Teâlâ da ona ikramda bulunur. Ne zannediyorsunuz siz?! Kim de dünyada iki yüzlü ve iki dilli olursa, Allah Teâlâ cehennemde onu ikiyüzlü ve iki dilli kılacaktır. Kim iki kişinin arasını ayırmaya çalışırsa, iki kişinin arasını bulan kişinin aldığı sevabın aynı miktarı ona günah olarak yazılır, cehenneme girinceye kadar lanet ona vacib olur ve azabı katmerlesin Ki/n de bir müslüman kardeşinin yardımı ve maslahatı için koşturursa, Allah yolunda cihad edenlerin sevabını kazanır. fcitn müslüman kardeşinin gıybetini yapar ve gizli tarafını açığa çıkarmaya aşırsa, o iş için attığı ilk adım cehenneme attığı ilk adım gibidir ve Allah reâlâ kıyamet günü herkesin huzurunda onun ayıbını açığa çıkaracaktır. Kim bir akrabasını ve yakınım sormak ve hatırını almak üzere yola çıkarsa, Allah Teâlâ ona yüz şehid sevabı verir. Eğer o akrabasına yardımda bulunursa, mriidüğü her adım için kırk milyon sevap yazdır, kırk milyon günahı silinir ve [ilah Teâlâ'ya yüz bin yıl ibadet etmiş gibi makamı kırk milyon derece yükseltilir. Kim de akrabalar arası fesad çıkarmaya ve onları birbirinden ayırmaya çalışırsa Allah'ın gazabı ve laneti onun üzerinde olur ve sıla-i rahimi (akrabayla ilişkiyi) kesen kişinin hak edeceği günah kadar günah ona yüklenir. Kim de kan-kocamn arasını bozmaya çalışırsa, hem dünyada, hem âhirette [Hah Teâlâ'nın laneti onun üzerinde olur ve Allah'ın cemaline şahit olma ona iaraın kılınır. Kim de âmâ birinin mescide yahut evine yahut bir ihtiyacı için nr yere götürmek üzere elinden tutarsa, Allah Teâlâ o kişiye attığı her adım için bir köle azad etmek kadar sevap yazar ve âmâ İle beraber olduğu sürece melekler ona dua eder. Kim de bir âmânın elinden tutar ve ihtiyacını görürse, Allah Teâlâ o kişiye ateşten ve nifaktan kurtulma beraati verir, onun dünya ihtiyaçlarından yetmiş bin ihtiyacını karşılar ve o

kardeşinin işini görüp eve iönünceye kadar Allah'ın rahmetine gark olur. Kim de bir zayıfın ihtiyacını seya maslahatını görmek üzere yola çıkarsa, Allah Teâlâ o kişiye amel defterini sağından verecektir. Kim ailesini dışlar ve akrabalarıyla ilişkisini keserse, Ulah Teâlâ muhsinleri mükâfatlandırdığı gün ona mükâfatı haram kılacak ve çıkış yolunu buluncaya kadar helak olanlar içerisinde haşredecektir, ama çıkış yolunu bulması ne mümkünü Kim de müslüman kardeşinin dünya sıkıntılarından birini giderirse, Allah Teâlâ onun dünya ve âhiret sıkıntısını giderir ve cenneti kazanacağı bir rahmet ile mükâfatlandırır. Kim de bir kan-kocamn arasını bulmaya çalışırsa, Allah yolunda gerçek şehid olan bin (1000) "iehid sevabını verir ve attığı her adım için oruç ve namazla dolu bir yıllık ibadet sevabı yazar. Kim de kardeşine bir iyilik yapar, sonra da başına kakarsa, bütün sevapları yok olur ve bütün gayretlen boşa çıkar. İyi bilin ki, Allah Teâlâ cenneti; başa kakan, cimri, böbürlenen, koğııcu, kibirli, büyüklenen, kaba, alçak ve içkici/rakıcı kimselere haram kılmıştır. Kim de gelip geçen yolcuları sarındırmak üzere yol üzerinde bir bina inşa ederse Allah Teâlâ kıyamet günü yüzünü inci suretinde hasredecek ve o kişi haşir meydanını aydınlatacaktır; o kadar ki oradakiler: <Bu bir melektir, böylesi görülmedi> diyecek ve Hz-ibrahim ile cennete girecek, onun şefaatiyle de kırk bin kişi cennete dahil olacaktır. Kim de bir kuyu açar ve suyunu miislümanlara tahsis ederse, o tuyudan abdest alıp namaz kılan herkesin sevabı kadar sevap ona yazdır; insan °lsun, cin olsun, evcil hayvan olsun, yırtıcı hayvan olsun, kuş olsun ve daha başka yaratık olsun, oradan su içen bütün canlıların üzerindeki kıl sayısı kadar onun için sevap yazılır, yine bu hayvanların kılları sayısınca köle azad etme sevabı ona kaydedilir ve kıyamet günü semadaki yıldızların sayısınca kişi Kuds kavuzundan onun

şefaatiyle, su içer." "Yâ Resûlallah! Kuds havuzu nedir?" diye sorulduğunda şöyle buyurdu: "Benim havuzum, benim havuzum, benim havuzumdur. Kim bir ihtiyacı için müslüman kardeşine yardımcı olursa, Allah Teâlâ'nın inayetine mazhar olur, Allah Teâlâ'nın inayetine mazhar olan kişiye de Allah Teâlâ'nın azab etmemesi haktır. Bu; kardeşi kendisinden yardım istemesi üzerine yardımda bulunan kişi içindir. Kim de kardeşi yardım talebinde bulunmadan ona yardım ederse kendisine altmış bin şehid sevabı yazılır. Kim de müslüman kardeşini ziyaret ederse, evine döniinceye kadar attığı her adım İçin yüz bin köle azad etme sevabı alır, yüz bin günahı silinir ve ona yüz. bin derece kaydedilir."

Ebû Hureyre'ye: Resûlullah (sallallahualeyhivesellem): "Kim bir köle azad ederse, bu eylemi onun cehennemden kurtuluşuna vesile olacaktır" buyurmadı mı?" diye sorduk. O da: "Evet, Rabbi katında ilahi hazineler içerisinde hayat sürecektir" karşılığını verdi. (el-Hârİs)

Bu hadis bu uzun ibaresiyle Resûlullah (saliallahu aleyhi vesellem)'e isnad edilmiş uydurma (mevzu) bir hadistir! Uydurmakla itham edilen kişi de Meysere b. Abdı Rabbihi olup Allah cezasını versin!

Anne-Babaya İyilik [51]

2481. Taysele b. Meyyâs naklediyor: Necedât'larla [52] beraberdim. İbn Ömer endişeli halimi görünce: "Ateşe girmekten mi korkuyorsun?" diye sordu. Ben de: "Evet" dedim. Bunun üzerine İbn Ömer: "Peki cennete girmek ister misin?" diye sordu, ben: "Evet" dedim. O: "Peki, annen-baban hayatta mı?" diye sordu, ben: "Annem yanımda" dedim. Bunun üzerine

bana şöyle dedi: "Allah'a yemin olsun ki, sen ona yumuşak söz söyler ve ona yemeğini yedirirsen, büyük günahlardan uzak durmak şartıyla, mutlaka cennete girersin." (Müsedded) [53]

2482. Ümmü Eymen, Resûlullah (saliallahu aleyhi vesellem)'in kendi aile halkından birine şu nasihatte bulunduğunu ifade etmiştir: "Hakkın olan bir şeyin dışına çıkmanı isteseler de anne-babana itaat et!" (Abd b. Humeyd ve Ebû Ya'lâ) [54]

2483. Bize Ömer, Saîd'den, o da ez-Zühri'den bu vasiyyetin Sevbân'a yönelik yapıldığını ifade etmiştir. (Abd b. Humeyd)

Akraba İle İlişkiyi Kesmenin Sakındırılması

Cübeyr b. Mut'im'in hadisi Hac bölümünde geçmişti. [55]

2485. İbn Ebî Evfâ naklediyor: Resûlullah (sallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Akrabasıyla ilişkisini kesen birinin içinde bulunduğu topluluğa melekler inmez," (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

2486. Abdullah b. Ebî Evfâ, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem/in şöyle buyurduğunu nakleder: "içlerinde akraba ile ilişkisini kesen birinin bulunduğu topluluğa rahmet inmez,-" Bunun üzerine meclisinde oturan bir adam: "Ya Resûlallah! Kendisiyle konuşmadığım bir teyzem var" deyince Resûlullah (sallallahualeyhivesellem): "Kalk ona git ve onunla konuş/barış'7 buyurdu. (Ahmed b. Menî') [56]

Enes'in hadisi, Zekat bölümünün "Sadakaya Teşvik" bahsinde geçmişti [57]

2487. Süveyd b. Âmir, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Selâm ile olsa da akrabalarınızla ilişkiyi sürdürünüz." (Ebû Ya'lâ) [58]

2488. Abdullah b. Âmir b. Rabîa, babasından Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Allah Teâlâ şöyle buyurur: Akrabalık bağı benden gelen dal budak salmış kök gibidir; kim onunla irtibatı devanı ettirirse, ben de onunla irtibatı devam ettiririm. Kim de onu keserse ben de onunla ilişkimi keserim." {Ebû Ya'lâ} [59]

2489. Abdurrahman b. Ziyâd b. En'um el-Efrikî def ki: Babamın şöyle dediğini işittim: Bir gazvede gemileri demirlediğimiz bir yerde Ebû Eyyûb el-Ensârî ile aynı yerde buluştuk. Sabah kahvaltımız hazır olunca Ebû Eyyûb el-Ensârî ile onun sandalında bulunanlara haber gönderip davet ettik. Ebû Eyyûb geldi ve şöyle dedi: "Ben oruçlu iken beni davet ettiniz, davetinize icabet etmek sizin benim üzerinizdeki hakkınızdır. Zira Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem/in şöyle buyurduğunu işittim: "Müslümanm müslüman üzerinde yerine getirmesi gereken yedi hakkı vardır, kim bunlardan birisini terk ederse, kardeşinin kendisi üzerindeki zorunlu haklarından birisini terk etmiş olur: Davet ettiği zaman davetine icabet etmesi, onunla karşılaştığında selâm vermesi, hapşırdığı zaman Yerhamukellah demesi, hastalandığı zaman ziyaret etmesi, vefat ettiğinde cenazesine iştirak etmesi ve baş vurduğunda ona nasihat etmesi." (Müsedded ve İshâk) [60]

2490. Ebû Umâme b. Sehl b. Huneyf der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi veeilem) müslümanların zayıflarına gelir, hastalarını ziyaret eder ve rine iştirak ederdi (İshâk) [61]

2491. Ebû Umâme, babasından Resûlullah (salkllahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder... (İshâk)

Derim ki: Süfyân b. Hüseyn tarikim Ebû Yala ve Taberânî tahrîc etmişlerdir. Süfyan'm Zührî'den hadis rivayeti zayıftır; ancak el-Velîd'in, el-Evzâî'den yaptığı rivayetle kuvvet bulmaktadır.

2492. Câbir, Resûlullah (sallallahu aleyhi veseflem/în şöyle buyurduğunu nakleder: "Kim müslüman kardeşine onun gıyabında yardım ederse Allah Teâlâ da ona dünya ve âhirette yardım eder. Kim de müslüman kardeşini örterse Allah Teâlâ da onu dünya ve âhirette örter, " (İshâk)

2493. Câbir b. Abdullah, Resûlullah (salkUahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kim müslüman kardeşine İkram ederse Allah da ona ikram eder. " (İshâk) [62]

2494. Hasan (el-Basrî) der ki: "Şöyle derlerdi: Müslüman müslümanın aynasıdır; kendi gözünde kendinde görmediği şeyleri ona gösterir." (İmam Ahmed, Kitâbu'z-Zühd'Ğe)

2495. Hasan (el-Basrî) der ki: "Mü'min, mü'minin bir dalıdır; hayattaki varlığı onunla kâimdir. Onun kardeşi üzerindeki haklarından birisi de, sevincine sevinmesi ve üzüntüsüne üzülmesidir. Mü'min, kardeşini gördüğü zaman onu sever, hoşlanmadığı bir şeyi onda görürse onu görmezden gelir, onu doğru yola iletir ve yönlendirir, hem gizli, hem de açık hallerde onu himaye eder." (Ahmed, Kitâbu'z-Zühd'Ğe)

2496. Abdurrahman b. Ziyâd b. En'um der ki: Babamın şöyle dediğini işittim: Bir gazvede sandallarımızı demirlediğimiz bir yerde Ebû Eyyûb el-Ensârî ile aynı yerde buluştuk. Sabah kahvaltımız hazır olunca Ebû Eyyûb el-Ensârî ile onun sandalında bulunanlara haber gönderip onları yemeğe davet ettik. Ebû Eyyûb geldi ve şöyle dedi: "Ben oruçlu iken beni davet

ettiniz, davetinize icabet etmek sizin benim üzerimdeki hakkınızdır. Zira Resûlullah (salbllahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu işittim; "Müslümanın müslüman üzerinde yerine getirmesi gereken yedi hakkı vardır, kim bunlardan birisini terk ederse, kardeşinin kendisi üzerindeki zorunlu haklarından birisini terk etmiş olur: Davet ettiği zaman davetine icabet etmesi, onunla karşılaştığında selâm vermesi, hapşırdığı zaman Yerhamukellah demesi, hastalandığı zaman ziyaret etmesi, vefat ettiğinde cenazesine iştirak etmesi ve baş vurduğunda ona nasihat etmesi." (Müsedded) Bu hadis hasen olup Sahîh-i Müslim'de Ebû Hureyere hadisinden bir şahidi vardır.

Bunu el-Hârİs de tahrîc etmiş, ancak şu ibareyi eklemiştir: Ravi der ki: "İçimizde biri şakacı, diğeri de yemek işlerimize bakan iki adam vardı. [63]

2497. Abdurrahman babasından naklediyor: Muaviye zamanında denizde bir savaşa çıktık. Sandalımız Ebû Eyyûb'un da bulunduğu sandalla birleşti. Kahvaltımız geldiğinde Ebû Eyyûb'u soframıza davet ettik. Geldiğinde şöyle dedi: ... İçimizde de şakacı bir zât vardı, yemek işlerine bakan kimseye: "Ey falanca! Allah seni hayırla ve iyilikle cezalandırsın/mükâfatlandırsın" derdi. Bu dua cümlesini çok tekrar ettiğinde karşısındaki kişi öfkelenir ve ona ağır sözler söylerdi. Bunun üzerine şakacı kişi: "Ey Ebû Eyyûb! Ben bir adama: Allah seni hayır ve iyilikle cezalandırsın/mükâfatlandırsm desem adam da peşinden bana kaba söyler söylerse (bu durumda ne yapayım?)" diye sordu. Ebû Eyyûb ise şu karşılığı verdi: "O zaman tersini söyle, zira biz: Hayır ile ıslah olmayan, şer ile ıslah olur derdik." Bunun üzerine şakacı kişi o adama: "Allah seni şer ve ayıp ile cezalandırsın" dedi ve adam gülüp bundan hoşnut oldu ve karşısındakine: "Şakanı bizden eksik etme" dedi. Bunun üzerine şakacı

kimse de: "Bana öğüt veren Ebû Eyyûb'u Allah Teâlâ hayjr ile mükâfatlandırsın" dedi. (Ahmed b. Menî') [64]

2498. İbn Ömer naklediyor: Bir bedevi Resûlullah (saOallahu aleyhi vesellem)'e gelip huzurunda diz çöktü ve şöyle dedi: "Yâ Resûlallah! Bana bir şeyler öğret; zira ben kaba bir bedeviyim." Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi -vesellem) şöyle buyurdu: "Allah Teâlâ'dan hakkıyla sakın, kendi kabından kardeşinin kabına su dökmek, yahut kardeşinle yüz yüze geldiğin an ona güler yüz göstermek bile olsa, hiçbir iyiliği küçük görme... " (Ahmed b. Menî')

2499. Ebû Yaİâ, Sureye b. Yûnus'dan, o da Ubeyde b. Humeyd'den bu hadisi rivayet ettikten sonra şu ibareleri ekledi: "Bir adam sana söver ve sende bulunan bir şey İle seni ayıplarsa, sakın sen onda var olduğunu bildiğin bîr şey ile onu ayıplama; zira bu durumda bunun vebali/günahı ona, sevabı da sana ait olur."

Sıla-i Rahmin (Akrabalık İlişkisi Kurmanın) Fazileti

2500. Katâde, Has'am kabilesinden bir kişiden naklediyor: Resûlullah (saikiJahu aleyhi veseüem)'e geldim, yanında ashabından bir grup vardı. Ben; "Yâ Resûlallah! Allah Teâlâ'ya en sevimli amel hangisidir?" diye sordum. O da: "Allah'a iman" buyurdu. Ben: "Yâ Resûlallah! Sonra hangisidir?" diye sordum "Sıla-i rahim" diye karşılık verdi. Bu defa ben: "Yâ Resûlallah! Allah Teâlâ'ya en sevimsiz amel hangisidir?" diye sordum. Bunun üzerine: "Allah'a şirk koşman " diye cevap verdi. Ben: "Yâ

Resûlallah! Daha sonra hangisidir?" diye sordum. "Akrabalarla ilişkiyi kesmen" diye buyurdu. Ben: "Yâ Resûlallah! Daha sonra hangisi?" diye sordum. Resûlullah (saüallahualeyhivesellem): "Emr-i bil-ma'rûf nehyi ani'l-münker (iyiliği emredip kötülükten sakındır/nadir)" diye buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [65]

2501. İshâk b. Saîd, babasından naklediyor: İbn Abbâs'm yanındaydım, kendisine bir adam geldi. İbn Abbâs ona: "Kimsin?" diye sordu. Adam da İbn Abbâs'a uzaktan akraba olduğunu ifade etti. Bunun üzerine İbn Abbâs adama daha yumuşak ve sıcak davranmaya başladı ve şöyle dedi: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Soyunuzu bilirseniz akrabalarınızla bağı kopar/nazsınız, zira yakın da olsa akrabalık ilişkisi kesildiği zaman akrabalık diye birşey söz konusu değildir, yine uzak da olsa irtibat devam ettirildiği zaman uzaklık diye bir şey söz konusu değildir." (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [66]

Kays b. Asım'ın Vasiyeti

2502. Mutarrif naklediyor: Kays b. Asım ölümüne yakın çocuklarına şu öğütlerde bulundu: "Öncelikle Allah'dan sakınmanızı tavsiye ederim, sonra içinizden en büyüğü başınıza reis tayin edin; zira bir topluluk en büyüklerini başlarına geçirirse babalarına halef olmuş olurlar. Fakat en küçüklerini başlarına geçirirlerse babalarının konumunu hafife almış olurlar. Mal kazanmaya çalışın; zira mal, cömert kişinin gurur kaynağıdır ve alçak ve değersiz kimseye onun sayesinde boyun eğmez. Sakın birilerinden bir şey istemeye kalkmayın..." (Müsedded) [67]

2503. Kays b. Âsim, vefatına yakın çocuklarını çağırıp onlara şu öğütlerde bulundu: "Oğullarım! Söyleyeceklerime kulak kesilin; zira benden başkası size daha samimi öğütte bulunamaz: Ben öldükten sonra büyüğünüzü başınıza geçirin, sakın küçüklerinizi kendinize başkan yapmayınız ki, insanlar sizi hafife almasın ve onlara karşı küçük düşmeyesiniz. Mal, mülk tedarik etmeye bakın, zira mal, cömert kişi için gurur vesilesidir, alçak ve değersiz insanlara ancak onunla muhtaç olmazsınız... " (Ebû Ya'lâ) [68]

Ayrıca, el-Hasan (el-Basrî), Kays b. Âsım'dan bu hadisi rivayet etmiştir, (el-Hâris} [69]

ERDEMLİ DAVRANIŞLAR VE SOSYAL İLİŞKİLER KİTABI (BİTR VE SIFA)

Anne-Babaya İyilik [70]

2504. Adiy b. Adiy babasından naklediyor: Hz. Ömer şöyle dedi: "Okuduğumuz Kur'ân âyetleri arasında şöyle bir âyet vardı: Babalarınızdan yüz çevirmeyin, zira bu, sizin için bir küfürdür (nankörlüktür)." (Ebû Dâvud eî-Tayâlisî) [71]

2505. el-Avvâm b. Havşeb der ki: Mücâhid'e: "Namaza durduğum an, anne-babam çağırırsa ne yapayım?" diye sordum. O da: "Anne, babanın isteğini yerine getir" cevabını verdi. (Müsedded) [72]

2506. Mekhûl der ki: "Sen namazda iken annen seni çağırırsa, annenin isteğini yerine getir. Ancak bu durumda baban seni çağırırsa namazı bitirmedikçe isteğini yerine getirme." (Müsedded) [73]

2507. İbn Abbâs, Resûlullah (sallaMıu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Hiç bir müsliiman yoktur ki, sabahladığında anne-babası ondan razı iseler cennette onun İki kapısı olmasın. Eğer anne-babasından birisi varsa bir kapısı olur. Yine hiç bir müsliiman yoktur ki sabahladığında anne-babası ona öfkeli oldukları halde sabahlarsa onun cehennemde iki kapısı olmasın. Şayet anne-babasından yalnız, biri varsa bu durumda onun bir kapısı olur." {İbn Ebî Ömer)

Atâ, İbn Abbâs'dan aynı hadisi rivayet ettikten sonra ilavede bulundu: Bir adam: "Ya Resûlallah! Anne-babası ona zulmetselerde mi (itaat etmeli?)" diye sorunca Resûlullah (sallahu aleyhi vesellem): "Orm zulmetseler de, ona zulmetseler de " buyurdu ve bunu üç kez tekrar etti. (Ebû Yala) [74]

2508. Sa'd b. Mes'ûd der ki: İbn Abbâs'a şöyle dedim: "Ben cihadı çok arzulayan bir kişiyim, ancak babam hariç kavmimden cihada iştirak etmeyen ve uzak bölgelerde bulunmayan kimse yok. Anne-babam da (yahut sadece babam) bunu istemiyor." İbn Abbâs bana bakıp şöyle dedi: "Kimin anne-babası olur da, onlara iyi davranarak sabahlarsa, Allah Teâlâ ona cennete giren bir kapı açar. Yine bu kişi anne-babasma iyi davranarak akşamlarsa Allah Teâlâ ona cennet kapılarından iki kapı açar." Ben: "Onîara iyi davranmayı mı kastediyorsun?" diye sordum. O da: "Evet" dedi; şunu ekledi: "Şayet onlardan biri hayatta olur da ona iyi davranarak sabahlarsa Allah Teâlâ cennet kapılarından ona bir kapı açar. Onlardan birisi ona gazab ederse, o razı olmadıkça Allah Teâlâ da razı olmaz." Ben: "Evlatlarına haksızlık ediyorlarsa da mı iyi davranmalı?" diye sordum. O da: "Ona haksızlık ediyorlarsa da!" cevabını verdi. (Müsedded) [75]

2509. eş-Şa'bî, Ensâr'dan bir kişinin Resûlullah (sallallahualeyhivesellem)'e gelip: "Babam malımı gasp etti/elimden aldı" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sen malınla beraber babanınsın" diye buyurdu. (İbn Ebî Ömer} [76]

2510. Saîd b. el-Müseyyib naklediyor: Resûluîlah (sallallahu aleyhi vesellem) bir gün minbere çıktı. Ayaklarını birinci basamağa koyduğunda: "Âmin71 deyip sonra ikinci basamağa koydu ve yine "Âmin" dedi. Sonra

üçüncü basamağa koyup tekrar: "Âmin" buyurdu. Hutbeyi îrâd edip minberden indikten sonra Ashâb-ı kiram: "Yâ Resûlallah! Niçin böyle böyle yaptın?" diye sordu. Şöyle hıvurdu: Ayağımı birinci basamağa koyduğumda Cebrail gelip: Ey M hnmmedl Kim hayatta anne-babasına (yahut sadece birine) yetişir de klan affedilmeden Ölür, peşinden ateşe girer ve Allah'ın rahmetinden uzak de! dedi. Bende: Âmin dedim." {Ahmed b. Menî') [77]

2511. Yahya b. Ubeydullah babasından naklediyor: Ebû Hureyre'den Resûlullah (saUallahualeyhivesellemJ'in benzer bir hadisini işittim. (Ahmed b. Menî') [78] Ebû Seleme, Ebû Hureyre'den benzer bir hadisi rivayet etmiştir. {Ebû Ya'lâ) [79]

2512. Câbir b. Abdullah, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Allah Teâlâ anne-babasına iyi davranan kişinin ömrünü uzatır. " Râvilerinden el-Kelbî metruktür. [80]

2513. Dirğâme b. Uleybe b. Harmele, babasından, o da dedesinden naklediyor: Resûlullah (sallaüahudeytaveseUemj'in yanma geldim. O'nunla beraber sabah namazını kıldım. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazı bitirdikten sonra cemaattekilerin yüzlerine baktı, ancak yüzlerini seçemedi. Ben O'na doğru yaklaştığımda yürüyüp gitti. Ben: "Yâ Resûlallah! Bana öğüt ver!" diye talepte bulundum... Râvi şöyle der: Bu zâtın oğlu Uleybe, babası Harnıele'ye iyi davranan birisiydi. Evde olduğu zaman en uygun ve en rahat yeri seçer ve onu oraya oturturdu. En etli budu ve en lezzetlisini alır ve ona verirdi. Yola çıktığı zaman en rahat bineği seçer ve ona bindirirdi. Babasına karşı muamelesi böyle idi. (Abd b. Humeyd) [81]

2514. Münir b. ez-Zübeyr, Mekhûl'un şöyle dediğini rivayet eder: "Anne-?abaya iyilik, büyük günahlar için kefarettir. Kişi yakınları arasında kendisinden büyük kişi var olduğu sürece onlara karşı iyi davranmakla mükelleftir." Bu sözü Mekhûl'den rivayet eden râvi zayıftır. (el-Hâris)

2515. Hasan (el-Basrî) naklediyor: Bir adam: "Yâ Resûlallah! Kendisine iyi davranmama en lâyık olan kimdir?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: "Annendir" buyurdu. Adam: "Daha sonra kim?" diye sordu. Kesulullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: "Sana en yakın olan kimse" cevabını verdi. Daha sonra adam:. Ondan sonra kim?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi veselıem) de: "Yakınlık derecelerine göre akrabaların" buyurdu. (el-Hâris)

2516. Hişâm b. Hassan naklediyor: el-Hüzeyl b. Hafsa yazın odun toplar, kabuklarını soyar, kamışları alıp onları keser ve dilimlerdi. Hafsa der ki: Üşüdüğümde mangalı getirir, sırt tarafıma koyar, ben namaz kılarken soyduğu ve kırdığı odun ve kamışları içine atıp yakar ve beni ısıtırdı. Mangalın dumanı da beni rahatsız etmezdi. Bazen ona dönüp: "Oğulcuğum! Evine git artık" derdim. Ancak sonra bana yapmak istediği iyiliği ve hizmeti hatırlar, onu kendi haline bırakırdım. Kendisi zaman zaman cihada ve hacca giderdi. Bir ara hac mevsiminin geldiği bir zamanda sıtmaya yakalanmıştı, iyileşir iyileşmez ben farketmeden hacca niyetlenmişti. Ona: "Oğulcuğum! Sanki seni engelleyeceğimi zannettin, oysa bunu yapacak değilim" dedim. Sağmal bir devesi vardı, sabah erkenden bana sütünü gönderirdi. Ben: "Oğulcuğum! Biliyorsun ki ben oruçlu iken bu sütü içemiyorum" deyince şöyle derdi: "Ey Ümmü'l-Huzeyl! Sütün en lezzetlisi devenin memesinde geceleyenidir, dilediğine içir." O vefat edince, Allah

Teâlâ bana tarif edemeyeceğim bir sabır ihsan etti. Ancak bir ara üzerimden gitmeyen içimde bir keder ve hüzün hissettim. Bir gece namaz kılarken Nahl Suresinin: "Allah'a verdiğiniz sözü az bir paraya satmayın. Zira bilirsiniz Allah'ın yanında olan, sizin için daha hayırlıdır. Sizin yanınızda bulunan tükenir, Allah'ın yanında bulunan ise bakîdir. Biz sabredenlerin karşılığını, yaptıklarının en güzeliyle vereceğiz" âyetine [82] gelince onu tekrar okudum. Yüce Allah, benden o kederi bu sayede giderdi. (el-Hârİs) [83]

2517. Sa'sa'a der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in huzuruna girip: "Yâ Resûlallah! Elimde bir şey kalsa onu zor gün ve yolcu için saklıyorum (bu doğru mu?)" diye sordum. Buyurdu ki: "Annene, babana, kız kardeşine, erkek kardeşine ve sırasıyla diğer yakınlarına (harca)." (Ebû Ya'lâ) [84]

2518. Ebû Bürde (ki o, İbn Ebî Musa'dır) naklediyor: Medine'ye geldim, yanıma Abdullah b. Ömer gelip: "Sana niçin geldiğimi biliyor musun?" diye sordu. Ben: "Hayır" dedim. Şöyle devam etti: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Kim mezarda yatan babasını ziyaret etmek isterse, babasının hayatta kalan arkadaşlarını ziyaret etsin." Benim babam ile senin baban iki dost kimselerdi, ben de böyle bir ziyaret gerçekleştirmek istedim.

Hadisi İbn Hibbân, el-Hasan b. Süfyân kanalıyla, Hudbe'den rivayet etmiştir. (Ebû Ya'lâ)

2519. Enes b. Mâlik naklediyor: Bir adam Resûlullah (saUa]lahualeyhivesenem)'e gelip: "Ben cihada gitmek istiyorum, ancak imkanım yok" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: "Anne-

babandan yaşayan kimse var mı?" diye sordu. Adam: "Annem yaşıyor" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Onu iyi muamele etme konusunda Allah'tan sakın, zira sen ona iyi davrandığın an hac ve umre yapmış ve cihada gitmiş gibi olursun. Annen senden razı ise Allah'tan sakın ve ona iyi davranmaya bak" buyurdu.[85] (Ebû Ya'lâ}

2520. Sehl b. Muâz b. Enes, babasından Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kim anne-babasına iyi davranırsa ne mutlu ona; zira Allah Teâlâ o kişinin ömrünü uzatır." Zebbân zayıftır.[86] (Ebû Ya'lâ)

2521. Ümmü Seleme'nin azadh kölesi Nâim naklediyor: İbn Ömer hac etmek üzere yola çıktı. Mekke ve Medine arasında bir ağacın yanından geçti, ağacı tanıyıp altında oturdu ve sonra şöyle dedi: Resûlullah (saMahu aleyhi veseUemj'i bu ağacın altında otururken gördüm; bir genç şu vadilerden çıkıp O'na gelmiş ve: "Yâ Resûlallah! Ben seninle Allah yolunda cihad etmeye geldim, bununla Allah Teâlâ'nın rızasını ve âhiret yurdunu kazanmak istiyorum" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de ona: " Anne-babanın ikisi de sağ mı?" diye sordu. Genç: "Evet" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Git ve onlara hizmet et!" buyurdu. Bunun üzerine genç tekrar dönüp geldiği yere gitti. (Ebû Ya'lâ) [87]

2522. Kesîr b. Abdullah, babasından, o da dedesinden naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanında oturuyordum, şöyle buyurdu: "Bir kavmin/topluluğun müttefiki onlardan sayılır, bir kavmin/topluluğun yeğeni de onlardandır." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [88]

Kölenin Efendisinden Başka Birine Bağlı Olduğunu İfade Etmesinin Yasaklanması, Kişinin Kendi Atalarından Başkasına Mensub Olduğunu Dile Getirmesinin Yasak Olduğu Ve Ânne-Babaya Küfür

2523. Câbir, Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kim babasından başka birisine mensubiyetini iddia ederse yahut onlardan nefret ettiği için efendisinden başkasına bağlılığını dile getirirse, Allah'ın laneti onun üzerine olsun. Kim de babasına (yahut anne-babasma) küfrederse/söverse aynı şekilde Allah'ın laneti üzerine olsun." (Ebû Ya'lâ) [89]

2524. Enes naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in biri Habeşî, diğeri Nabatî olmak üzere iki kölesi vardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi veselkm/in duyacağı şekilde ikisi birbirleriyle sövüştü. Biri: "Seni Habeşli seni!" derken, diğeri de ona: "Seni Nabath seni!" diyordu. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesdlem) şöyle buyurdu: "Böyle demeyin, zira siz ikiniz Muhammed'in ashâbındansımz [90] (Ebû Ya'lâ)

Kız Evlada Sahip Olmanın ve Onu Yetiştirmenin Fazileti

2525. İbn Abbâs, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kimin bir kız çocuğu olur da, onu toprağa gömmez, aşağılamaz ve erkek evladını ona tercih etmezse Allah Teâlâ o kız çocuğu vesilesiyle o kişiyi cennete sokar." (Ahmed b. Menî') [91]

2526. İbn Abbâs naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Kimin iki kız çocuğu olur da, hayatta kaldığı (yahut onlar hayatta kaldıkları) sürece onlara iyi davranırsa, Allah Teâlâ o iki kız çocuğu sebebiyle o kişiyi cennete sokar." (Ahmed b. Menî') [92]

2527. İbn Abbâs, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem/in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kim yemesine ve içmesine bakmak üzere müslümanlardan bir yetimi barındırır ve Allah Teâlâ onu rahatlaüncaya kadar bakarsa, affedilmeyecek bir günah İşlemedikçe cennete girmeyi hak eder. Kim de üç kızın geçimini temin eder, onları eğitir ve onlara iyi davranırsa yine cennete girmeyi hakeder." Ashâb-ı kiram: "Yâ Resûlallah! İki kızı olan da mı?" diye sorunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "İki kızı olan da" buyurdu. -Eğer bir kızı olan da bu hükme dahil mi?" diye sorsalardı: "Bir kız da aynı hükme dahil" derdi. "Kimin iki kerimesini alırsam o kişinin Allah nezdindeki sevabı cennettir." Ashâb-ı kiram: "Yâ Resûlallah! İki kerimesinden murad nedir?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "İki gözüdür" buyurdu. İbn Abbâs bu hadisi rivayet ettiği zaman: "Bu, hadislerin gözdesi ve incisi bir hadistir" derdi. (Müsedded, Abd b. Humeyd, el-Hâris ve Ebû Ya'lâ) [93]

Yetime İyi Davranmanın Fazileti

2528. Amr b. Murre el-Cühenî'nin kızı Ümmü Sa'd Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kim kendisine (yahut başkasına) ait bir yetimi himaye ederse (baş ve orta parmağını

göstererek) ben ve kendisi cennette şöyle beraber olacağız. " (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ)

2529. Murre el-Fihrî'nin kızı Ümmü Saîd, babasından Resûlullah (sallallahu aleyhi veseOem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "(iki parmağını göstererek) Ben ve kendisine (yahut başkasına) ait yetimi gözeten kişi cennette böyle beraber olacağız." (el-Humeydî) [94]

2530. el-Hâris der ki: Bize Abdullah b. ez-Zübeyr el-Humeydî bu hadisi rivayet etti. Müsedded der ki: Bize Süfyân bu hadisi rivayet etti ve şu ilavede bulundu: "Allah Teâlâ'dan sakınmak şartıyla.[95]

2531. İsmâîl b. Umeyye naklediyor: Resûlullah (sallallahualeyhiveseUem/in şöyle buyurduğu haberini aldım: "Allah'tan sakınması şartıyla kendisine veya başkasına ait olan yetimi himaye eden kişi ile ben cennette böyle yakın olacağız." (el-Humeydî) [96] Bunu bildirirken el-Humeydî de iki parmağını göstermiştir.

2532. Abdullah b. Ebî Evfâ naklediyor: Resûlullah (salkllahu aleyhi vesel]em)'in yanında oturuyorduk. Kız kardeşiyle beraber bir erkek çocuğu geldi ve Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem)'e: "Yâ Resûlallah! Yetim bir erkek çocuğu ve yetim kız kardeşi (şu anda karşında), Allah Teâlâ'nm sana yedirdiği şeyden bize yedir. Allah sen razı oluncaya kadar katından sana bol bol ihsan eylesin" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey küçük, ne kadar da güzel söyledin!" buyurdu. Sonra: "Ey Bilâl! Evimize git, yemek türünden ne varsa bulduğunu getir!" diye seslendi. Bilâl gidip evden yirmi bir tane hurma getirdi. Onu Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in avucuna koydu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) eliyle ağzına işaret etti. O'nun dua ettiğini gördük. Sonra çocuğa

şöyle buyurdu: "Yedisi sana, yedisi annene, yedisi de kız kardeşine, bir hurmayla kahvaltını, bir taneyle de akşam yemeğini ye." Gelen çocuk Muhacirlerden birinin oğlu idi. Çocuk kalkıp gidince Muâz peşinden gitti, elini başına koyup onu okşadı ve: "Ey delikanlı! Allah sana yetimlik sefaleti yaşatmasın ve seninle babanın yerini doldursun" diye dua etti. Bunu duyan Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ey Muâz.! Senin ne yaptığını gördüm." Muâz da: "Yâ Resûlallah! Ona şefkatimden böyle davrandım" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Canım elinde olan Allah'a yemin olsun ki, kim bir yetimi bağrına basar, onu iyi bir şekilde himaye eder, sonra da elini başına koyup okşarsa, elinin üzerinden geçtiği her saç tanesi için Allah Teâlâ ona bir sevap yazar, her bir saç tanesi için de bir günahını affeder ve her saç tanesi İçin onu bir derece yükseltir." (Ahmed b. Menî' ve el-Hâris) [97]

2533. Zeyd b. Eşlem der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) (baş ve orta parmağını işaret ederek): "Ben ve yetimi himaye eden cennette bu İki parmak gibi bir arada olacağız. " (el-Hâris) [98]

2534. el-Eş'arî (Ebû Musa) Resûlullah (sallallahu aleyhi veselkm)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Bir yetim, bir topluluğun yemek kabına oturup (yemek yese), o kaba şeytan yaklaşmaz. " (el-Hâris) [99]

2535. Zübeyr ailesinin azadlı kölesi Yahya b. Saîd b. Dînâr naklediyor: Bana güvenilir bir ravi, Resûlullah (sallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakletti: "İçerisinde yetim bulunan evden daha şerefli bir ev yoktur." (Ebû Ya'lâ) [100]

2536. Ebû Hureyre, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kendisine cennet kapısının açılacağı ilk kimse

benim. Ancak hemen peşimden seslenerek bir kadın girecek. Ben ona: Neyin var? Kimsin sen? diye soracağım. O da: Ben yetim çocuklar büyüten kadınım diyecek. [101]

2537. Hz. Âişe, Resûlullah (sallahu aleyhi vesellemj'in şöyle buyurduğunu nakleder: (Baş ve orta parmağını birleştirerek) "Ben ve yetimi himaye eden kişi cennette böyle beraber olacağız. Dul kadının ve muhtacın hizmetinde koşan kişi, Allah yolunda cihad eden, oruç tutan ve durmadan namaz, kılan kişinin nail olduğu sevabın aynısına nail olacaktır." (Ebû Ya'lâ} [102]

2538. Bilâl naklediyor: Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem)'e bir kişi gelip şöyle dedi: "Yâ Resûlallah! Himayemde bir yetim var, ona vurma iznim var mı?" Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Evet, çocuğuna vurduğunun aynısını vurabilirsin." (Ebû Ya'lâ) [103]

Güzel Ahlâk

2539. Ebû Hureyre, Resûlullah (saMahu aleyhi veselletn)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Siz mallarınızla insanları kontrolünüze alamazsınız, o halde güler yüz ve güzel ahlâkla onları kontrolünüze almaya bakın." (İbn Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [104]

2540. Enes naklediyor: Resûlullah (salbBahu aleyhi vesellem) Ebû Zer'le karşılaştı ve ona şöyle dedi: "Ey Ebû Zer! Sana yükte hafif, ancak terazide ağır/çok olan iki haslet öğreteyim mi?" Ebû Zer de: "Buyurun, öğretin yâ Resûlallah" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle

buyurdu: "Güzel ahlâk sahibi ol ve uzun uzun sessiz ve suskun kal; canımı elinde tutan Allah'a yemin olsun ki, yaratıklar böylesi iki haslet ile amel etmemişlerdir. [105] (Ebû Ya'lâ)

2541. Enes b. Mâlik, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Mü'minlerin imanca en mükemmel olanı, ahlâkça en güzel olanlarıdır; zira güzel ahlâk sahibi kişi oruç tutan ve namaz kılan kişinin nail olacağı dereceye nail olacaktır.[106] {Ebû Ya'lâ ve Bezzâr)

2542. İbn Ömer, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Ey Ümmii Abdi Müminlerin imanca en üstün olanının kim olduğunu biliyor musun?" Ümmü Abd: "Allah ve Resulü daha iyi bilirler" karşılığını verdi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: Ahlâkça en güzel olanlarıdır; zira onlar mütevazı ve geçıınli kimselerdir. Hiç tor kul kendi nefsi için sevdiğini diğer insanlar için sevmedikçe ve komşuları kendisinin şerrinden emin olmadıkça imanın hakikatine eremez. [107]

2543. Ebû'd-Derdâ, bir adamın başka birisine yüksek bir sesle küfrettiğini duyduğunda şöyle demiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Çirkin/küfürlü söz alçaklıktır, kötü huy da alçaklıktır. " (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [108]

2544. Osman b. Affân, Resûlullah (sallalbhu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Allah Teâlâ'nın yüz on yedi ahlâkı vardır; kim Allah Teâlâ'nın huzuruna bunlardan biri ile gelirse cennete girer." (Ebû Dâvud et-Tayâlisî, Ebû Yala ve Bezzâr}

Bezzâr der ki: "Abdulvâhid güçlü bir ravi değildir, Abdullah b. Râşid'in durumu ise meçhuldür."

2545. Ebû Miclez bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Esma binti Umeys'e: "Eşlerin arasında tercih yapmak istersen hangisini tercih ederdin?" diye sorduğunda şu cevabı verdi: "Vefat eden falancayı tercih ederdim; zira o, eşlerim arasında ahlâkı en güzel olandı." Kendisine bu soru sorulduğunda onun iki eşi şehit olmuştu. (Müsedded) [109]

2546. Ebû İshâk, Cüheyneli bir zâttan Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)' in şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Mü'min kişiye verilen en iyi şey güzel ahlâktır; kişiye verilen en kötü şey de, güzel bir sûret/fiziki görünüm içerisinde yer alan kötü kalptir." (Müsedded ve Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [110]

2547. Şu'be der ki: Ebû İshâk'tan bu hadisin benzerini işittim. Hadisin devamında şu ifadelere yer verilmektedir: "Evinde iken insanların görmesinden hoşlanmadığın bir şeyi yapma!" (Ebû Yala)

2548. Ebû İshak, Müzeyne'li bir kişiden naklediyor: Resûlullah (salkllahu aleyhi vesellem)'e: "Yâ Resûlallah! Müslüman kişiye verilen en üstün şey nedir?" diye sorulduğunda şu cevabı verdi: "Güzel ahlâk." Bu defa: "Müslüman kişiye verilen en kötü şey nedir?" diye soruldu; şu cevabı verdi: "İnsanlarla beraber iken sende görülmesinden hoşlanmadığın şeyi yalnız başına kaldığında da yapma!" (Abdürrezzâk) [111]

2549. Meymûne nakllediyor: Ümmü'd-Derdâ'ya: "Resûlullah (sallallahu aleyhi)'den hiç hadis işittin mi?" diye sordum; şu cevabı verdi: "Evet, Resûlullah (salklkhu aleyhi veselten^'in şöyle buyurduğunu işittim: "(Hesab Gününde) Teraziye ilk konulacak olan şey güzel ahlâktır. Şeybe ve Abd b. Humeycl)

2550. Halef b. Havşeb, Şam halkından bir kişiden naklediyor: Ümmü'd-Derdâ'ya şöyle dedim: "Bize Resulullah (sallaMıu aleyhi vesellem)'den işittiğin bir şeyi aktar, O'ndan başkasından bir şeyi bize aktarma!" O da: "Şöyle dediğini işittim..." diyerek yukarıdaki hadisi zikretti. (Ahmed b. Menî') [112]

Halef b. Havşeb'in rivayeti konusunda ihtilaf edilmiştir; bilinen rivayeti Atâ' el-Keyhârânî'nin Ümmü'd-Derdâdan, onun da Ebu'd-Derdâ'dan rivayetidir ki bunu Sünen sahipleri, İbn Hibbân ve daha başka rmıhaddisler tahrîc etmişlerdir.

2551. Hz. Ali, Resulullah (sallallahu aleyhi veseUemj'în şöyle buyurduğunu nakleder: "Kişi, oruç tutan ve namaz kılanın elde edeceği dereceyi güzel ahlâkı ile elde eder. Aile halkından başkasına sahip olmadığı halde güzel ahlâk sahibi "cebbar" diye yazılacaktır [113] (el-HârİS ve Ahmed b. Menî')

2552. Muâz b. Cebel naklediyor: Bir adam Resulullah (sa]lallahualeyhivesel]em)'e gelip: "Yâ Resûlallah! Ben, övülmekten hoşlanan bir kişiyim" dedi. Bunun Üzerine Resulullah (sallallahu aleyhi veselkm) şöyle buyurdu: "Herkes tarafından övülen bir hayat sürüp mutlu bir şekilde ölmeyi istemeni engelleyen nedir? Ben güzel ahlâkın tümü ile size gönderildim-." (el-Hâris ve Ahmed b. Men?) [114]

2553. Süleyman b. Habîb, babasından, o da Peygamber (saMlahu aleyhi vesellem)'in ashabından birinden naklediyor:

Resulullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e takva sahiplerinin imamının /efendisinin kim olduğu soruldu. O da: "O, güzel ahlâk sahibi takvalı kimsedir" cevabını verdi. (Ahmed b. Menî') [115]

2554. Abdullah b. Dinar der ki: İbn Ömer'in şöyle dediğini işittim: Resulullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Sirke balı bozduğu gibi kötü ahlâk ta ameli bozar. [116]

2555. İbn Abbâs, Resulullah (sallaMıu aleyhi vesellem/in şöyle buyurduğunu nakleder: "Sizin en iyileriniz, ahlâkları en iyi olanlardır." (el-Hâris) [117]

2556. Ebû Hureyre, Resûlullah (sallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kim kötü ahlâk sahibi olursa kendi kendim sıkıntıya sokar, kendi derdini çoğaltır ve bedenini rahatsız eder, sağlığını bozar. Kim de insanlarla geçimsiz olursa saygınlığı gider ve kişiliği/ şahsiyeti ayaklar altına düşer.[118] (el-Hâris)

2557. Mutarrif b. Abdullah b. eş-Şıhhîr der ki: Bir adam Resûlullah (salîallu aleyhi vesellem)'e gelip: "Hangi iman en faziletlidir?" diye sordu. Resûlullah (sallahualeyhivesellem): "Güzel ahlâktır" buyurdu. Adam aynı soruyu tekrar sordu. Resûlullah (sallallahualeyhivesellem) yine: "Güzel ahlâktır" buyurdu. Adam aynı soruyu üçüncü (ya da dördüncü kez) sorunca Resûlullah (sallahu aleyhi vesellem), o kişiyi ya ayağa kaldırarak, ya da oturtarak şöyle buyurdu: "Kardeşini güler yüzle karşılamandır." Daha sonra Resûlullah (sallahu aleyhi vesellem) güzel ahlâkı övüp: "O, Allah'tandır"; kötü ahlâkı zemmederek: "O, şeytandandır" sözlerini söylemeye başladı ve akabinde şöyle buyurdu: "Şunun gözlerinin kırmızılığına ve şah damarının şişkinliğine bakın hele?!" (el-Hâris)

Kadınların Hamamlara Girmelerinin Yasaklanması

2558. Câbir b. Abdullah, Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "A'zm, Allah'a ve âhiret gününe inanıyorsa zevcesİyle birlikte hamama gitmesin." (Ibn Şîreveyh rivayet etmiştir) [119]

Buhârî der ki: "Atâ b. Aclân, Basralı olup, bu nisbeyi Abdülvâris ifade etmiştir ve hadisi münkerdir."

Derim ki: Bu hadisi lafzının garabeti sebebiyle tahrîc ettim; yoksa hadisi Ahmed, İbn Lehî'a'dan, o da Ebu'z-Zübeyr'den şu ibarelerle rivayet temiştir: "Zevcesİyle hamama girmesin." Rivayet ettiğimiz lafız, Ahmed'in rivayet ettiği hadisin mânâsım vermektedir.

Affetmeye Teşvik

2559. Hz. Ebû Bekir der ki: "Bize ulaştığına göre Kıyamet gününde bir münâdi: Affedenler nerede? diye seslenecektir. Allah Teâlâ onları, insanları affetmesi dolayısıyla ödüllendirecektir." (Ahmed b. Menî') [120]

Özür Dileme

2560. Câbir, Resûlullah (saüallahu aleyhi veseUem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kim ki Müslüman kardeşi kendisinden özür diler de özrünü kabul etmezse kıyamet günü öşür toplayan kişinin sırtında taşıdığı yük gibi, sırtında bir yükle gelecektir, " (el-Hârİs) [121]

2561. Amr b. Mâlik er-Ruâsî der ki: Resûlullah (sallallahualeyhivseUem)'e gelip: "Yâ Resûlallah! Benden razı ol/ beni

affet!" dedim; ancak üç kez benden yüz çevirdi. Bu defa ben: "Yâ Resûlallah! Allah Teâlâ'dan af dilendiğinde affetmektedir; sen de beni affet!" dedim. Bunun üzerine beni affetti. (Ebû Ya'lâ) [122]

Gıybetin Ve İnsanların Gizli Taraflarını Araştırmanın Yasaklanması

2562. el-Berâ b. Âzib naklediyor: Resûlullah (salkllahu aleyhi veseilem) bize bir hutbe irâd edip şöyle buyurdu: "Ey diliyle iman edip, kalbiyle iman etmeyen topluluk' Müslümanların gıybetini yapmayın, onların gizli taraflarını araştırmayın! Zira kim kardeşinin gizli tarafını araştırırsa, Allah Teâlâ da onun aklı tarafını araştırır. Allah Teâlâ da kimin gizli tarafını araştırırsa onu evinin İçinde bile rezil ve rüsvay eder. " (Ebû Ya'lâ) [123]

2563. Ebû Saîd el-Hudrî, Resûlullah (sMahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kim bir müslüman kardeşinin ayıbını görür de onu Örterse Allah Teâlâ o kişiyi cennetine koyar." (Abd b. Humeyd) [124]

2564. Ebû Hureyre, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellemj'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Müslüman müslümamn aynasıdır; bu nedenle kardeşinde bir şey görürse onu gizlesin. " {Ahmed b. Meni1) [125]

2565. Umâre b. Gurâb, halasının Aişe'ye bir soru sorduğunu ve şu cevabı aldığını nakleder: Sana Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yaptığını anlatacağım: Bir gece benim sıramdı. Biraz arpa öğütüp O'na ekmek yaptım. Çıktı ve kapıyı kapadı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), uyumak istediği zaman kapıyı kilitler, su kırbasını bağlar, su bardağını ve tabağı ters çevirir ve mumu söndürürdü. O'nun Mescİd'den

gelmesini, peşinden de ekmeği O'na ikram etmeyi bekledim. Mescİd'den gelişi gecikti, bana da uyku bastı, uyudum. Komşumuza ait bir kuzunun gelip ekmeği aldığını fark ettim, telaşlandım; Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de bu esnada uyandı. Kapıya doğru koştum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Yetiştiğin kısmım al ve koyunundan dolayı komşunu üzme!" (İbn Ebî Ömer) [126]

2566. Ümmü Seleme'nin aile halkından biri naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in döşeği mezara konan insanın işgal ettiği yer kadardı. Namaz kıldığı yer de baş tarafmdaydı. (Müsedded) [127]

İkindiden Sonra Uyumanın Mekruh Olduğu

2567. Âişe, Resûlullah (saîlallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu bildirmiştir: "Kim ikindiden sonra uyur da aklım kaybederse, kendinden başkasını kınamasın. " (Ebû Ya'lâ) [128]

Aynaya Bakmak, Sürme Çekme Adabı, Ayakkabı Giymek ve Bunu Yaparken Sağdan Başlamak

2568. İbn Abbâs bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) aynaya baktığında şöyle dua ederdi: "Hem görünümümü, hem de ahlâkımı güzel yaratan, başkasında kötü olarak yarattığı şeyi bende iyi olarak yaratan Allah'a hamd olsun." Gözlerine sürme çektiği zaman her göze iki defa çektikten sonra ikisinin arasına da bir sürme çekerdi. Ayakkabılarım giydiği

zaman sağ ayağından başlardı. Çıkardığında ise önce sol ayağından başlardı. Mescid'e girdiği zaman sağ ayakla girerdi. Alma olsun, verme olsun her şeyi sağ ile yapmayı severdi. (Ebû Ya'lâ) Yahya b. el-Alâ çok zayıftır. [129]

Nasıl Sabahladın?" Diye Soran Birine Resûlullah (sallallahu aleyhi) 'in Cevabı

2569. İbn Abbâs naklediyor: Bir adam Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e gelip: "Yâ Resûlallah! Nasıl sabahladın?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de şöyle buyurdu: "Hasta ziyaretinde bulunmayan ve cenazeye iştirak etmeyen bir topluluktan daha iyi bir halde. " (Ebû Ya'lâ) [130]

Hapşırma ve Adabı

2570. Ebû Hureyre, Resûlullah (sallallahu aleyhivesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kim konuşur da yanında biri hapşırırsa ona: Yerhamukellah (Allah sana merhamet etsin)! demek bir haktır." (Ebû Ya'lâ) [131]

2571. ÂÎşe naklediyor: Bir adam Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanında hapşırdı ve: "Yâ Resûlallah! Ne diyeyim?" diye sordu. Resûlullah (sallallahualeyhi vesellem) de: "Elhamdu lillah de!" buyurdu.

Bunun üzerine orada bulunan topluluk: "Yâ Resûlallah! Bu durumda biz ona ne diyeceğiz?" diye sordular. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): Yerhamukellah (Allah sana merhamet eylesin) deyin!" buyurdu. Bu defa adam: "Ben onlara nasıl karşılık vereceğim?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: "Yehdîkıtmullahu ve yusliha hâlekum (Allah size hidayet versin ve içinde bulunduğunuz durumu düzeltsin) deyin. [132]

2572. İbn Abbâs naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şu şiiri şahit olarak kullanırdı:

"Daha önce kendisine yardım etmediğin kişi sana havadisleri aktan verecektir. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [133]

2573. İbn Abbâs naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Umeyye b. Ebi's-Salt'ı şu şiirinde tasdik ederdi: [134]

Bir adam var, bîr öküz ae sağ ayağının altında Diğer ayağının altında İse bir akbaba ALlan aa nazır vaziyette beklemekte Peygamberimiz (sallahu aleyhi vesellem) bu beyiti işittiğinde: "Doğru söylemiştir" buyurdu. Aynı şair bir başka beyitinde şöyle der: Güneş her gecenin sonunda çıkar üzerimize kırmızı renkte Sonra yavaş yavaş gül rengini alır semamızda Battıktan sonra kendi arzusuyla doğmak istemez bir dana Zorlanarak ve işkenceye maruz kalarak bize tekrar uğrar bir dana Resûlullah (sallaüahu aleyhi vesellem) bu beyitleri duyunca: "Doğru söylemiştir" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [135]

2574. Hişâm b. Urve, babasından naklediyor: Âişe şöyle dedi: Lebîd şu beytiyle ne güzel söylemiştir:

Himayelerinde yaşanan kimseler göçüp gitti Ben ise uyuz devenin derisi gibi (kaldım) geride

Ravi der ki: Babam (Urve) şöyle derdi: "Allah, Âişe'ye rahmet eylesin, acaba şu içinde yaşadığımız zamanı görseydi ne derdi?!" (el-Hâris) [136]

2575. Muhammed b. Saîd b. Cemhân (Duhân), Yemenli birisinden, o Huzeyl kabilesinden birisinden, o da babasından naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Şiir, Arap sözünün en güçlü ifadesidir; o soru soranın cevabını aldığı, öfkenin kendisi sayesinde dindiği, toplulut içerisinde kişinin maksadına sayesinde ulaştığı bir ifade tarzıdır." (eHâris)

2576. Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Umeyye b. Ebi's-Salt'm Bedir ehli hakkında söylediği kaside ile, el-A'şâ'nm Âmir ve Alkame hakkında irad ettiği kaside dışında, Cahiliye şiirine ruhsat/izin verdi. (Ebû Ya'la) [137]

2577. Câbir, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Sizden birinizin içinin irin (veya kan) İle dolması (yani öfke ile dolması), benim hicvedildiğim bir şiir ile dolmasından daha İyidir. " (Ebû Yala) [138]

2578. Âişe naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e şiir hakkında soru sorulduğu zaman şöyle buyurdu: "O bir sözdür, güzel olanı güzel, çirkin olanı da çirkindir [139] (Ebû Ya'lâ)

2579. Ebû Hureyre, Resûlullah (sallallahu aleyhi vsellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "ŞâirÎmmu'l-Kays, cehenneme giden şâirlerin başıdır.[140]

Şâire Bahşiş Verilmesi

2580. Nüceyd b. İmrân b. Husayn, babasından naklediyor: Babam, bir şâire bahşiş verdiğinde kendisine: "Ey Ebû Muhammedi Şâire bahşiş mi veriyorsun?" diye sordular. O da: "Bana dil uzatmasından kendimi kurtarıyorum" cevabını verdi. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [141]

2581. Muhammed b. Ali naklediyor: Bir adam Allah Teâlayı ve

Resûlullah (sallallahualeyhiveseüem)'i övdü. Resûlullah {sallallahualeyhivesellem) O kişiye kendisini yaratan Allah Teâlâ'yı övmesinden dolayı bahşiş verdi, kendisini övmesinden dolayı ise bir şey vermedi. (Müsedded) [142]

2582. el-Esved b. Serî' naklediyor: Ben: "Yâ Resûlallah! Ben birisinde Allah Teâlâ'yı. diğerinde seni methettim" dedim, şöyle buyurdu: "Buyur, Allah Teâlâ 'yi methettiğin şeyi oku." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [143]

Küçük de Olsa Günahın İfşa Edilmemesi

2583. Meryem binti Târik naklediyor: Âişe'ye gittim... Kadınlardan biri: "Ey mü'minlerin annesi! Devesini kiraladığım kişi (beni hayvana nndirirken) bacağımdan tutuyor" dedi.

Âişe hemen utancından yüzünü çevirerek bana: "Çıkarın onu!" dedi. Kadın oradan çıkarıldıktan sonra Âişe kadınlara dönüp onlara şöyle dedi: "Ey mü'minlerin kadınları! Günah işleyen kadını, Allah Teâlâ günahını

açığa vurmadıkça, kendi işlediği günahı gizlemekten ve insanlara ilân etmemekten lıkoyan nedir? Çünkü insanlar ayıbı yüzüne vurur ve olduğu gibi muhafaza ederler, ancak Allah Teâlâ hem günahı yüzüne vurmaz, hem de onu olduğu gibi muhafaza etmez." (Müsedded)

Dilin ve Fercin Muhafaza Edilmesini Teşvik

2584. Ebû Mûsâ naklediyor: Ebu'd-Derdâ ile Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem/in yarımdaydık, şöyle buyurdu: "Kim dilini ve fere ini (haramdan) muhafaza ederse cennete girer." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [144]

Öfkelenmemek

2585. Ebû Saîd naklediyor: Bir adam Resulullah (salkllahu aleyhi vesellem)'e gelip: "Yâ Resulallah! Bana Cennete gireceğim bir amel öğret, ama az olsun" deyince Resulullah (sallallahualeyhivesellem): "Öfkelenme!" buyurdu. (Müsedded)

2586. İbn Ömer naklediyor: Ben: "Yâ Resulallah! Bana bir söz söyle, ama anlamam ve onu aklımda tutmam için kısa tut" dedim. Resulullah (sallaUahu aleyhi veseUem): "Öfkelenme!" buyurdu. Ben sorumu iki kez tekrarladım, Resulullah (sallallahu aleyhi veseUem) her defasında bana dönüp: "Öfkelenme!" buyurdu. (Ebû Yala) [145] İsnadı hasenâir.

Nimete Şükran Teşvik Edilmesi

2587. Yahya b. Abdullah b. Sayfî, Resulullah (sallallahu aleyhi vesellemyin şöyle buyurduğunu nakleder: "Kim bir nimete nail olursa, o nimete mukabelede bulunması haktır. Şayet yanında mukabelede bulunacağı bir şey yoksa ona diliyle mukabelede bulunsun, bunu yapmazsa nankörlük yapmış olur. " (Müsedded) [146]

2588. Câbir, Resulullah (sallallahu aleyhi vesellem)'m şöyle buyurduğunu nakleder: "Kim bir ihsana nail olursa elinde imkan olması durumunda ona mukabelede bulunsun. Şayet İmkan bulamazsa, diliyle övgüde bulunsun. Zira diliyle övgüde bulunmak suretiyle sahibine şükretmiş olur, şayet bunu yapmazsa nankörlük yapmış olur. Kim de kendisine verilmeyen şeyle süslenmeye kalkarsa -Bişr, baş orta parmaklarını hareket ettirerek- başkasına ait İki elbise giyen biri gibi olur." (Müsedded) [147]

Bu sonuncu hadisi el-Hâris, Umâre kanalıyla Ensâr'ın azadlı kölesi Ebû Saîd'den, o da Câbir'den rivayet etmiştir. [148]

2589. Amr b. Şuayb, babasından, o da dedesinden Resulullah (saüaUahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "İki haslet vardır ki, kimde olursa Allah Teâlâ onu şükreden ve sabreden diye yazacaktır: Din/ diyanet konusunda kendisinden Üst mertebede olana bakıp ona uymaya çalışmak, dünyalık konusunda da kendisinden alt mertebede bulunan kimseye bakıp Allah Teâlâ'mn kendisine ihsan ettiği şeye hamdetmek, İki haslet de vardır ki, bunlar kimde olursa Allah Teâlâ onu ne sabreden, ne şükredenlerden yazacaktır: Din / diyanet konusunda kendisinden üst mertebede olana bakıp onu örnek almamak, dünyalık

konusunda kendisinden üst mertebede olan kimseye bakıp kendi haline üzülmek." (Ahmed b. Men?') [149]

Âmâyı Elinden Tutmanın Fazileti

2590. Enes, Resulullah (sal]allahualeyhivesellerrı)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kim bir körü kırk adım (yahut elli adım) elinden tutup gezdîrirse, ona bir köle azad etmiş gibi sevap yazılır. " (Ahmed b. Menî') [150]

2591. İbn Ömer naklediyor: Allah'ın Resulü (sallallalıu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Kim bir körün elinden tutup onu kırk adım dolaştınrsa o kişiye cennet vâcib olur. " (Ebû Yâ'lâ) [151]

Derim ki: Bu iki hadis çok zayıftır, bu konuda herhangi bir (sahîh) rivayet vârid olmamıştır. [152]

Kardeşleri Ziyaret Etmenin Fazileti

2592. Ka'b b. Ucre, Resulullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Size cennet ehli kimseleri söyleyeyim, mi: Peygamber cennettedir, şehid cennet ehlindendir, sıddîk cennet ehlindendir, yeni doğan cennettedir, şehrin uç kenarındaki kardeşim Allah rızası için ziyaret eden kişi de cennettedir." (Ebû Yâ'Sâ) [153]

2593. Enes b. Mâlik, Resulullah (sallallahualeyhivesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Allah rızası için kardeşini ziyaret eden kula

semâdan melekler: Ne mutlu sana, cenneti hak ettin! diye seslenir ve Allah Teâlâ Arş'ımn melekûtımda şöyle buyurur: Kulum beni ziyaret etti, onu ağırlamak bana düşer, kuluma ikram olarak cennetten başka bir şeye asla razı olmam." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [154]

2594. Enes, Resulullah (sallallahualeyhivesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kim kardeşinin yardımında olursa, Allah. Teâlâ da, o kişi kardeşinin yardımında kaldığı sürece onun yardımında olur. Kim de kardeşiyle arasındaki irtibatı koparırsa, Allah Teâlâ da kıyamet günü ondan irtibatı koparacaktır." (Ebû Yâ'lâ} [155]

2595. Enes, Resulullah (sallallahualeyHvesellerrı)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kim küçüğümüze merhamet etmez, büyüğümüzede saygı gö'ztermezse bizden değildir.[156] (el-Hârİs}

2596. Ebû Hureyre, Resulullah (sallalîahu aleyhi veseüem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Ziyaretini aralıklı tut, daha çok sevgiye mazhar olursun [157] (el-Hârİs)

Hayanın (Utanma Duygusunun) Fazileti

2597. Kays naklediyor: Utbe, yanında bir kişi olduğu halde Resulullah (sallallahu aleyhi vesellem/in yanında oturuyordu. Resulullah (sallallahu aleyhi vesellem)' in yanında hanımlarından birisi de vardı. Utbe'nin beraberinde olan zât su istedi, kendisine su ikram edildi. Adam suyu içecekken onu perdelediler. Utbe: "Yâ Resûllallah! Bu neyin nesi?" diye sordu. Resulullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Bu bir

dostluktur ki, Allah Teâlâ onu bir topluluğa verip ancak onu sizden engelledi; bu, hayadır." Bu, mürsel bir rivayet olup ravileri Sahih şartlarına uygundur. (Müsedded)

2598. Âîşe, Resulullah (sallallahualeyhivesellem)'in kendisine şöyle buyurduğunu nakleder: "Ey Âîşe! Kabalık bir insan suretinde tecelli edecek olsaydı, kötü insan şeklinde olurdu." (et-Tayâlisî)

Hadisi EbuVŞeyh (el-İsbehânî) rivayet etmiş ve şu ilavede bulunmuştur: "Eğer hâyâ bir insan suretinde olsaydı sâlih bir zât olurdu."

2599. Talha b. Yezîd b. Rukâne, Resulullah (salMlahu aleyhi vesellem/in şöyle buyurduğunu nakleder: "Her dinin bir ahlâkı vardır, İslam'ın da ahlâkı hayadır." (Müsedded) [158]

2600. Dâvud b. Ebî Hind naklediyor: Bir bedeviye uğradım, şöyle dedi: Ebû Hureyre'nin şöyle dediğini işittim: Resulullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Bu ümmetin kaybedeceği ilk şey hâyâ (utanma duygusu) ve imandır, onun için Allah Teâlâ'dan bu ikisini talep edin." (Müsedded) [159]

2601. Humeyd b. Abdurrahman der ki: Bir arkadaşımla beraber Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem/in ashabından birinin yanma gittim. Kendisi Useyr diye anılıyordu, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakletti: "Hâyâ hayırdan başka bir şey getirmez-" (Ebû Yâ'lâ) [160]

Yalan ve Haksızlıktan (Zulümden) Uzak Durulması

2602. en-Newâs b. Sem'ân Resulullah (sallallahu aleyhi veseîlem/in şöyle buyurduğunu nakleder: "Yalan sadece üç şahıs için mümkündür: Savaşta yalan söyleyen kimse, ki savaş hiledir; aralarını bulmak için iki kişi arasında yalan söyleyen kişi ve razı etmek üzere bir kadına yalan söyleyen kişi" (Ebû Yâ'lâ ve İshâk) [161]

2603. Esma binti Yezîd naklediyor: Resulullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mudar'ın bir bölgesine seriyye/askeri müfreze gönderdi. Müfreze sahrada konakladı. Sabahladıklarında yakınlarında küçük bir çadır gördüler. Çadırın avlusunda ağılda tutulan koyunlar vardı. Koyun sahibine gelip ona: "Kesmek üzere bize bir kuzu verseniz" diye ricada bulundular. Adam ağıldan bir kuzu çıkarıp onlara verdi, ancak onlar hayvanı beğenmediler. Bir başkasını çıkardı, onu da beğenmediler. Üçüncü birisini çıkardı, onu da beğenmediler.

Bunun üzerine adam: "Koyunların içerisinde, verdiklerimden başka sadece damızlık ve yeni doğurmuş hayvanlar var" dedi. Bunun üzerine bir kuzu alıp onu kestiler, ateş yakıp yediler. Öğle sıcağı bastığında sıcaktan gölgenecekleri bir yer yoktu. O bedevi de koyunlarını gölgelik bir ağılda tutuyordu. Kendi kendilerine: "Biz gölgelenmeye bu koyunlardan daha layığız deyip adama geldiler ve ona: "Şu koyunlarını çıkar da bu gölgede biz oturalım" dediler. Adam: "Siz koyunlarımı çıkardığınız an hastalanır ve düşük yaparlar; üstelik ben zekatını vermiş ve Müslüman olmuş bir insanım" dedi. Ancak onu dinlemeyip koyunlarını çıkardılar. Kısa bir süre geçmeden koyunlar inlemeye ve düşük yapmaya başladı. Bedevi aceleyle yola çıkıp Medine'ye Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanma geldi. Durumu O'na haber verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem) bu duruma aşın bir şekilde öfkelendi. Sonra müfreze dönünceye kadar adamı

yanında tuttu. Onlar gelince Resûlullah (sallallahu aleyhivesellem) işin hakikatini sordu. Onlar da: "Yalan söylüyor" dediler. Bu söz üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in öfkesi biraz dindi. Ancak bedevi: "Allah'a yemin olsun ki, ben Allah Teâlâ'nın benimle onlar arasında geçen şeyi sana bildirmesini ümid ediyorum" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahualeyhivesellem)'in içine adamın doğru söylediği doğdu. Müfrezedekileri tek tek karşısına aldı. Karşısına aldığı her kişiden Allah rızası için doğru söylemesini istedi ve her gelen kişi bedevinin ifadesinin doğru olduğunu söyledi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kalkıp şöyle buyurdu: "Ey insanlar! Pervanenin ateşe sarılması gibi, hiçbir şey sizi yalana sarılmaya sevk etmesin. Üç durum hariç her yalan insanoğlunun aleyhine yazdır: Arayı bulmak için kişinin hanımına yalan söylemesi..." (Ebû Ya'lâ) [162]

2604. Dâvud b. Ebî Hind'in rivayetinde ise ifade şöyledir: Resûlullah (sa aieyhivesellem) bir müfreze gönderdi. Müfrezenin yanından koyunlarıyla bedevi bir adam geçti. Adama: "Bize bir koyun kes!" dediler. Adam bir yaşında bir koyun getirince onlar: "Bu zayıftır" dediler.

Başka birisini getirdi. Onlar: "Bu..." Daha sonra semiz bir koyun alıp onu kestiler ve yediler. Öğle vakti olunca...

Aynı rivayette şöyle geçmektedir: Adam: "Koyunlarım yeni doğum yapmış koyunlardır; onları çıkardığım an, yavruları da peşinden çıkar ve güneş çarpar" dedi. Bunun üzerine onlar: "Bizim canımız senin koyunlarından daha önemli" dediler... Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onlara sorduğunda yemin etmeye başladılar... Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) müfrezedekilerden birine bakıp: "Bu cemaat içinde hayırlı birisi varsa o da şu kişidir" buyurdu ve ona olayı sordu. Adam

bedevinin anlattığının aynısını Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e aktardı. Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Pervanenin ateşe kendisini atması gibi, bunlar da kendilerini yalana atıyorlar. İyi bilin ki söylenen her yalan yazılmaktadır: Ancak savaş esnasında, ki savaş hiledir, söylenen yalan; kişinin hanımını razı etmek üzere söylediği yalan ve iki kişinin arasım bulmak için söylenen yalan hariç." (Ebû Ya'lâ)

2605. Ebû Muâviye, İbn Ebî Hind'den benzeri bir hadisi rivayet etmiştir. Adamın çadırında küçücük bir koyunu vardı, onu çıkarıp çoluk-çocukları koydular... (Ebü Ya'lâ) Hadisi Tirmizî bir başka vecihden rivayet etmiştir. i

2606. Mesleme b. Alkame'nin yaptığı rivayette şöyle geçer: Resûİullah (saUallahu aleyhi vesellem) bir müfreze gönderdi. Müfreze çölde yaşayan bir adamın yanından geçti ve: "Ey bedevi! Bize bir koyun kes!" dediler. Adam kendilerine koyunlarından bir yaşında bir koyun getirdi ve: "Buyurun bunu kesin!" dedi. Onlar: "Bu işimizi görmez" dediler. Bunun üzerine koyunların en iyisinden birisini aldılar ve: "Ey bedevi! Koyunlarını gölgelikten çıkar da orada biz dinleyelim" dediler. Adam: "Allah aşkına yapmayın! Zira koyunlarım gebe hayvanlardır, onları çıkarırsam sıcak çarpar ve düşük yaparlar!" dedi. Bunun üzerine onlar: "Bizim canımız senin koyunlarından daha önemli" deyip, koyunları dışarı çıkardılar. Koyunların hepsini güneş çarptı ve düşük yaptı. Sonra oradan ayrılıp Medine'ye geldiler. Vardıklarında bedevinin kendilerinden önce Resûİullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e gelip durumu haber verdiğini gördüler. Peygamber (sallallahu aleyhi veseUem)'in huzuruna geldiklerinde Peygamber onlara anlatılanları sordu, inkâr ettiler. Bunun üzerine Resûİullah (sallallahu aleyhi

vesellem) içlerinden birine güvenip şöyle buyurdu: "Ey falan! İçinde bulunduğun topluluk arasında hayırlı birisi varsa onun da sen olduğunu ümid ediyorum, bana doğruyu söyle!" Adam şöyle dedi: "Ya Resûlallah! Bedevi doğru söylemiştir, mesele aynen onun ifade ettiği gibidir." Bunun üzerine Resûİullah (salMlahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Pervanenin ateşe üşüşmesi gibi siz de yalana mı üşüşüyorsunuz?! İyi bilin ki her yalan mutlaka kaydedilmektedir. Ancak kişinin savaşta söylediği yalan, ki savaş karşı tarafı aldatmaktır veya kişinin iki tarafın arasını düzeltmek üzere söylediği yalan veya kişinin hanımını razı etmek üzere söylediği yalan hariç." (EbÛ Yala)

2607. Ebû Berze, Resûİullah (sallallahu aleyhi vesellem)'m şöyle buyurduğunu nakleder: "İyi bilin ki, yalan yüzü karartır, koğuculuk da kabir azab ına sebebidir. [163]

Yalanın Kınanması ve Doğruluğun Övülmesi

2608. Hz. Ömer, Allah'ın Resulü'nün (salkllahu aleyhi veseHem) şöyle buyurduğunu işitmiştir: "Kişinin namazı yahut orucu seni aldatmasın, ancak konuştuğunda doğru söyleyip söylemediğine, kendisine bir şey emanet edildiğinde onu teslim edip etmediğine, dünyalığa mazhar olduğunda ondan istiğna edip etmediğine bak. " Hadis mevkuf sahih bir hadistir (Müsedded) [164]

2609. Ebu'l-Ahvas, Abdullah (b. Mes'ûd)'dan şu sözünü naklediyor: "İster ciddi, ister şakasına olsun yalan hiçbir şey makbul değildir." Mevkuf sahih bir hadistir. (Müsedded) [165]

2610. Enes, Resûlullah (sallallahu aleyhi veseliem)'in şöyle buyurduğunu bildiriyor: "Benim için altı şeye kefil olun ben de sizin için cennete kefil olurum." Ashâb-ı kiram: "Bunlar nedir Yâ Resûlallah?" diye sorunca şöyle buyurdu: "Konuştuğunuz zaman yalan söylemeyin, söz verdiğiniz zaman sözünüzden caymayın, size bir şey emanet edildiği zaman o emanete hıyanet etmeyin, gözlerinizi haramdan sakının, ferclerinizi haramdan muhafaza edin ve elinizi haramdan uzak tutun." (Ebû Bekir b, Ebî Şeybe ve Ahmed b. Menî') [166]

Bastona Dayanarak Yürümek

2611. Zeyd b. Sabit, Resûlullah (sallallahu aleyhi veselîem)'in Medine'nin hurmalıklarından İbn Tâb adı verilen bir çubuğa dayanarak yürüdüğünü nakletmiştir. Zeyd de aynı çubuğu hem evinde, hem de malına giderken kullanmıştır, (el- Hâlis) [167]

İnsanların Arasını Bulmak

2611. Ebû Eyyûb, Resûlullah (sallallahu ale'hi vesellem)'in kendisine şöyle dediğini nakleder: "Ey Ebû Eyyûb! Allah Teâlanın ve Resulünün hoşnut olduğu sadakanın ne olduğunu sana söyleyeyim mi?" Ben: "Buyurun söyleyin yâ Resûlallah" deyince şöyle buyurdu: "Bozuştukları zaman insanların arasını ve birbirlerinden uzaklaştıkları zaman onları yaklaştır inandır. " (Ebû pâvudet-Tayâlisî) [168]

2613. Ebû Eyyûb şöyle dedi: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana şöyle buyurdu: "Allah'ın ve Resulünün sevdiği bir sadakayı sana öğreteyim mi?" Birbirlerinden nefret ettikleri ve bozuştukları zaman insanların aralarını bulmandır." (İbn Ebî Şeybe) [169]

2614. Abdullah b. Amr, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "En faziletli sadaka İnsanların arasını bulmandır." (Abd b. Humeyd) [170]

Bineğe Binme Adabı

2615. Urve b. Mu'attib der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) binek sahibinin öne binme hususunda daha öncelikli olduğuna hükmetti. (el-Hâris) Hadis mürsel ve za_y//bir hadistir, ancak şahidleri vardır. [171]

2616. Muverrik, kendilerine ait bir âzâtlı köleden naklediyor: el-Hüseyn b. Ali ve Abdullah b. Ca'fer, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellemj'i karşıladılar Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) birini önüne, diğerini de arkasına alıp bineğe bindi. (Müsedded)

2617. Muverrik, Benî Hâşim'in bir âzâtlı kölesinden naklediyor: ResûluUah (saHaOahu aleyhi vesellem) bir yolculuktan dönmüştü. Abdullah b. Ca'fer ve el-Hüseyn b. Ali O'nu karşıladılar. ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem) büyük olanı arkasına, küçük olanı da önüne aldı.[172] (Müsedded)

Hadisi Dâvud b. Ebî Hind böyle rivayet etmiştir. Âsim ona muhalefet ederek hadisi Muverrik'den, o da Abdullah b. Ca'fer'den rivayet etmiştir. Bunu İbn Ebî Şeybe ve daha başkaları tahrîc etmiştir.

2618. Safıyye binti Huyey der ki: ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem) beni bir gece vakti devesinin terkisine aldı. Ben uyuklamaya başladığımda Resûluah ıtallahu aleyhi vesellem) bana dokunup: "Ey kadın! Ey Huyey'in kızı Safiye!" diye ^enirdi. (Ebû Ya'lft) [173]

2619. Ebû Râfi' der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Hayber'den döndüğünde bineğinin terkisinde Safiyye binti Huyey vardı. Ebû Râfi de bir deveye binmişti. Medine'ye yaklaştığımızda şöyle buyurdu: "Ey Ebû Râfi'! Deveden in ve Safiyye'yi ona bindir! Zira Medine'ye girmeden önce günün aydınlanmasından korkuyorum." Bunun üzerine Ebû Râfi' onu Medine'ye sokuncaya kadar böyle yoluna devam etti. (Ebû Ya'lâ) [174]

2620. Abdullah naklediyor: Ebû'd-Derdâ binek üzerinde bir adam gördü. Adamın arkasından da yürüyerek onu takip eden başka bir kişi vardı. Ebû'd-Derdâ: "Ey falan! Şunu da arkanıza bindirsen ya!" dedi. Adam da: "Ben şu iri adamı taşıyordum" dedi. Ebû'd-Derdâ: "Onu dilediğin yere kadar götürsen!" dedi. Adam: "Hayır, yapamam" dedi. Ebû'd-Derdâ: "Onu daha hafif birisiyle değiş-tokuş etsen" dedi. Adam: "Hayır, yapamam" dedi. Bunun üzerine Ebû'd-Derdâ şöyle dedi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Kim binek üzerinde iken arkasından yaya birisi yürürse, bu durum onu (binektekini) sadece Allah 'tan uzaklaştırır. " (Müsedded) [175]

2621. el-Leys bir adamdan naklediyor: Hz. Osman binek üzerinde olan birinin arkasından yürüyen bir kişi gördü (yahut işitti.) Şöyle dedi: "Böyle yapmak suretiyle binek üzerinde olan kişi yürüyen kişinin ciğerini sokmuştur, Allah Teâlâ da onun ciğerini söksün!" (Müsedded)

Her Şeye Başlarken Besmele İle Başlamak

2621. Câbir, Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem/in şöyle buyurduğunu nakleder: "Biriniz evinin kapısına geldiğinde selâm versin; zira selâm ile beraberinde bulunan şeytan dönüp gider. Evlerinize girdiğiniz zaman da Besmele İle girin kİ içeride bulunan şeytanlar çıkıp gitsin. Bineklerinize yaklaştığınız zaman bineğin keçesini üzerine atar atmaz Besmele çekin; zira böyle yapmakla şeytan sizinle beraber bineğe ortak olamaz. Eğer böyle yapmazsanız, (şeytan) binek üzerinde size ortak olur. Yemek yiyeceğiniz zaman Besmele çekin ki şeytan yemeğinize ortak olmasın; şayet böyle yapmazsanız, şeytan yemeğinize ortak olur. Çöplerin evlerinizde gecelemesine imkan vermeyin; zira çöpler şeytanın barınağıdır. Aynı şekilde silindiğiniz mendillerle gecelemeyin; zira onlar şeytanın yatağıdır. Hayvanların sırtına koyduğunuz keçeleri döşek edinmeyin, kilitli olmayan evlerde iskan etmeyin, etrafı çevrili olmayan damlarda uyumayın. Köpeğin havlamasını yahut eşeğin anırmasını duyduğunuz zaman "Eûzu" (Eûzubillâhi mine'ş-şeytânirracîm) çekin; zira hiç bir eşek ya da köpek şeytanı görmedikçe artırmaz ve havlamaz." (Abd b. Humeyd) [176]

İsrafın Yasaklanması

2623. Enes, Resûlullah (sallallahualeyhiveseîlem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Allah'ın nimetlerine karşı iyi davranın ve onları ürkütmeyin; zira Allah'ın nimetleri bir topluluktan çekip giderse bir daha geri gelmez." (Ebû Ya'lâ) [177]

Eve Girmeden Önce İzin İsteme

2624. Muhammed b. Şîrîn naklediyor: Bir adam Ebû Musa'ya, anne ve babanın bulunduğu eve içeri girmek için müsaade istenip istenmeyeceğini sordu. Ebû Musa şu cevabı verdi: "Müsaade iste; yoksa birinin avret mahallini görmen hoşuna gider mi?" (Müsedded) [178]

2625. Müslim b. Nüzeyr naklediyor: Bir adam Huzeyfe'ye: "Annemin huzuruna girmek için müsaade isteyeyim mi?" diye sordu. Huzeyfe ise:

Şayet sen huzuruna girmek üzere müsaade istemezsen hoşuna gitmeyecek bir durumla karşılaşırsın" cevabını verdi. (Müsedded) [179]

2626. Hilâl b. Yesâr der ki: Resülullah (sallallahu aleyhi vesellem) tam kapının karşısında durup içeriye girmek üzere müsaade istemeyi yasakladı. {Müsedded) [180]

2627. Ümmü Umâre naklediyor: Hayber'den dönüşümüz esnasında el-Cürf denilen yerde Resülullah (saUallahu aleyhi veseilem)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Yatsı namazından sonra kadınların kapılarım çalmayın. " (el-Hâris) [181]

2628. Enes der ki: Resülullah (salîallahu aleyhi vesellem)'in kapıları parmak ucuyla çalınırdı. (Ebû Ya'lâ) [182]

Selâm Verme

2629. Ca'fer b. Muhammed, babasından naklediyor: Ümmü Eymen, (sallallahu aleyhi vesellem)'in oğlu İbrahim'in annesinin cariyesi idi. Eve "Selâmun lâ aleykum" derdi. Res "Esselâmu aleykum" demesini emretti. (İshâk)

Hinde: "Selâmun lâ aleykum" derdi. Resülullah (sallallu aleyhi vesellem) ona lkum" demesini emretti (İshâk)

Kâfirlere Selâm Verme ve Onların Büyüklerine İkramda Bulunma

2630. İbn Abbâs, zımmîlerden birine mektup yazıp sözüne selâm ile başladı. Ben ona: "Zımmîye sözüne selâmla mı başlıyorsun?" diye çıkıştım. O: "Allah Teâlâ, Selâm'm tâ kendisidir" karşılığını verdi. (Müsedded} [183]

2631. Ebû Bürde naklediyor: Resülullah (sallallahu aieyhi vesellem) Müslüman olmayan birine: "Selmun enîuın (barış ve güven İçindesiniz)" diye başlayan bir mektup yazdı. Karşı taraf da mektubun sonunda Hz. Peygamber'e (sallallahu aieyhi vesellem) selâmını ifade eden cümle yazdı. (Müsedded)

2632. Amr b. Osman naklediyor: Ebû Bürde'nin şöyle dediğini işittim:

Müşriklerden birisi Resülullah (saUallahu aleyhi vesellem)'e selâm içerikli bir ifade gönderdi, Resülullah (sallallahu aleyhi vesellem) de cevabî mektubunda selâmına verdi. (Müsedded) [184]

2633. Ebû Osman en-Nehdî der ki: Ebû Mûsâ, Dihkân'a mektup yazıp ona selâm gönderdi. Etrafındakiler: "Kafir birisine selâm mı veriyorsun?" diye çıkışınca şu cevabı verdi: "O bana bir mektup yazıp selâm verdi. Ben de selâmına karşılık verdim." (Müsedded) [185]

2634. İbrahim (en-Nehaî) der ki: "Şayet sen kâfire mektup yazıyorsan selâmla başla!" Mücâhid der ki: "Şayet mektup yazacak olursan: es-Selâmu alâ men ittebe'a el-hudâ (Selâm, hidayet üzere olanlar üzerine olsun) de!" (Müsedded) [186]

2635. Hassan b. Ebî Yahya el-Kindî, Kinde'li yaşlı bir zâttan naklediyor: Hz. Ali'nin yanında oturuyorduk. Necrân reisi geldi, Hz. Ali ona yer açıp iltifat etti. Bir adam: "Ey Mü'minlerin emîri! Şu Hıristiyana mı yer açıp iltifat ediyorsun?!" diye sordu. Hz. Ali şu karşılığı verdi: "Onlar, Resûlullah (saMahu aleyhivesellem)'e geldikleri zaman onlara yer açtı." (İbn Ebî Ömer) [187]

2636. İbn Abbâs naklediyor: "Allah'ın yarattıklarından kim sana selâm verirse, Mecûsî de olsa selâmına mukabelede bulun; zira Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: "Bir selâm ile selâmlandığımzda, o selâma daha iyisiyle mukabele edin." Bu. Ehl-i İslâm için olan kısım, âyetin (Nisa 86) devamındaki: "Yahut aynısıyla mukabelede bulunun" kısmı ise müşrikler içindir." (Ebû Ya'lâ) [188]

Sırrın Saklanmasına Teşvik

2637. Enes b. Mâlik, Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu bildirmiştir: "Kişi konuşup sağına soluna bakarsa, bu emanettir/güvendir." (Ebû Ya'lâ) [189] Bunun Câbir hadisinden bir şahidi vardır.

Yakışıklı Olmak

2638. el-Hadramî b. Lâhik, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Bir yere posta göndereceğiniz, zaman yakışıklı ve isini güzel biriyle gönderin." (İbn Ebî Ömer) [190]

2639. İbn Ömer, Resûlullah {sallallahu aleyhi vesellem/in şöyle buyurduğunu nakleder: "Hayn/bereketi güzel yüzlüler nezdinde arayın. " (Abd b. Humeyd) [191]

2640. Hz. Âişe, Peygamber (sallallahu aleyhi veseUem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Hayrı/bereketi yakışıklı (güzel yüzlü) kimseler nezdinde arayın." (Ebû Ya'lâ) [192]

2641. el-laccâc b. Yezîd, babasından Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem/in şöyle buyurduğunu nakleder: "îş gördürmek istediğinizde bunları güzel yüzlü/yakışıklı kimselere yaptırın. " {Ahmed b. Menî') [193]

Zor Hayatın Fazileti

2642. İbnu'1-Edra', Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Zühd ve tevazuda Mead gibi hayat sürün, yemede ve giyimde nefsin na gitmeyen şeyleri yiyin ve kaba elbiseler giyinin, yalın ayak yürüyün ve öğrenin." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [194]

2643. Sehl b. Huneyf, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kim, es-Selâmu aleykum (Selâm sizin üzerinize olsun) derse ona on kasene yazılır. Kim. de: es-Selâmu aleykum ve rahmeîullahi (Selâm ve Allah'ın rahmeti üzerinize olsun} derse ona yirmi sevap yazılır. Kim de, es-Selâmu aleykum ve rahmetullahi ve berekâtuhu (Selâm, Allah'ın rahmeti ve bereketi üzerinize olsun) derse ona otuz sevap yazılır." (İshâk ve Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [195]

2644. Ebû Hureyre, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Allah Teâlâ, Selâm'dır. O'nun isminden önce bir şeyle sözünüze başlamayın. Size es-Selâmu aleykum denildiği zaman, siz de es-Selâmu aleykum diye mukabelede bulunun. " (Ebû Ya'lâ) [196]

2645. Abdusselâm'm rivayetinde ise ibare şöyledir: "SV'ze mukabelede bulunulduğunda bilesiniz ki, selâm Allah'tır; dolayısıyla Allah'ın isminden önce bir şeyle sözünüze başlamayın. " Ravi zincirinde zaaf vardır. (Ebû Yala) [197]

2646. (Ensâr'dan bir kişi olan) Mâlik der ki: Bizden bir grup biraraya geldi. Birbirimize: "Biz şehrin farklı yerlerindeniz ve birbirimizle konuştuğumuz farklı meclislerimiz var" dedik. Resûlullah (sallailahu aleyhi vesellem): "Meclislerin hakkını verin" buyurdu. Biz: "Meclislerin hakkı nedir yâ Resûlullah?" diye sorduk; şu karşılığı verdi: "Gözünüzü

(haramdan) sakının, selâma karşılık verin, kör olan kişiye yol gösterin, iyiliği emredin ve kötülükten sakındırın, " Ravilerinden Musa sebebiyle isnadı zayıftır. (Ishâk) [198]

2647. İbn Ömer naklediyor: Bir adam Resûlullah (sallalbhu aleyhi vesellem)'in yanma gelip: "es-Selâmu aleykum" diye selâm verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: "On " buyurdu. Sonra başka bir adam gelip: "es-Selâmu aleykum ve rahmetullahi" diye selâm verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Yirmi" buyurdu. Daha sonra başka bir adam gelip: "es-Selâmu aleykum ve diye selâm verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi hnietuiidiı» Husayn'dan rivayet edilen bir şahidi vardır ki Dârimî ve Tirmizî tahrîc [199]

2648. Câbir, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) [200] şöyle buyurduğunu nakleder: "Selâm, kelamdan öncedir; selâm vermedikçe hiç kimseyi yemeğe davet etmeyiniz. [201] Derim ki: Hadisin aslı Tirmizî'de mevcuttur. {Ebû

2649. Gâbir, Resûlullah şöyle buyurduğunu işittiğini söylüyor: "Binek üzerinde olan yürüyene, yürüyen oturana selâm verir. İki taraf da oturuyorsa: Kim daha Önce selâm verirse o daha faziletlidir. [202] (el-Hâris)

2650. Süfyân, Zeyd b. Eslem'den şunu işitmiştir: Babam beni İbn Ömer'e gönderdi. Müsaade almadan içeri girdim, bana içeri girme âdabını öğretti, şöyle dedi: "Bir eve gireceğin zaman müsaade iste; girmene müsaade edilirse önce selâm ver, sonra İçeri gir. Şimdi sen ne istiyorsun?" Zeyd b. Eşlem ona şöyle dedi: "Beni babam, kendisine ait olan Hayber'deki kuru yoğurdun değerini yazmanı talep etti." Bunun üzerine onu yazdı ve:

"Onu vakfettin mi?" diye sordu; ben de: "Evet" dedim. (el-Humeydîve Müsedded)

2651. el-Berâ b. Âzib naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Aranızda selâmı yayın." (Müsedded)

2652. Mûsâ b. Muhammed, Kinân b. Abdullah'dan, o da Abdurrahman b. Avsece'den rivayetle yukarıdaki hadisi sevkederken şu ilavede bulunmuştur: "Sevinçte aşırıya kaçmak ve taşkınlık/şımarıklık serdir." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [203]

2653. ez-Zübeyr b. el-Avvâm, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Canımı elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, birbirinizi sevmedikçe iman etmiş olamazsınız. Uyguladığınız taktirde birbirinizi sevmiş olacağınız bir şeyi haber vereyim, mi?: Aranızda selâmı yayın." (Ahmed b. Men?') [204]

Selâmı Yayma; Kin ve Nefret Beslememe

2654. Enes der ki: Resûlullah (sallaMıu aleyhi vesellem) bana buyurdu -ki bana ilk vasiyeti idi-; "Oğulcuğum! Sırrımı sakla ki mü'min olasın." Annem ve Allah'ın Resulü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) hanımları bana Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) sırrım sordular; ancak onlara bunu söylemedim. Allah'ın Resûlü'nün sırrını hiç bir kimseye asla söylemem. (Sonra şöye buyurdu:) "Evinden çıktığın zaman ehl-i kıbleden karşılaştığın, herkese selâm ver; böyle yaparsan evine günahları affedilmiş olarak dönersin. Oğulcuğum! Evine girdiğin zaman kendine ve aile halkına selâm ver. Oğulcuğum! Hiç kimseye kalbinde kin ve

nefret hislerini duymadan sabahlayabilir ve akşamlayabilirsen; bu, senin hesabını kolaylaştırır. Oğulcuğum! Bu vasiyetimi yerine gettrirsen, senin için hiç bir şey ölümden daha sevimli olmayacaktır. " (Ebû Ya'lâ ve Ahmed b. Menî) [205]

Namaz Kılana Selâm Verilmeyeceği

2655. Câbir der ki: "Bir cemaat namaz kılarken içeri girersem onlara selâm vermem." (Ebû Ya'lâ} [206]

Sarılmak, Kucaklaşmak ve Tokalaşmak

2656. Ebû Zer naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesdlem) vefat ettiği hastalığı esnasında bana haber gönderdi; hemen gittim. Resûlullah (saliaMıu aleyhi vesellem/i yatar vaziyette görünce üzerine atladım, ellerini kaldırıp bana sarıldı. (Ebû Ya'lâ)

2657. Câbir naklediyor: Ca'fer, Habeşistan'dan döndüğünde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesdlem) onunla kucaklaştı. (Ebû Ya'lâ) [207]

2658. Enes, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Allah için birbirini seven iki kul, birbirleriyle karşılaştıklarında içlerinden birinin arkadaşını karşılayıp onunla tokalaşması ve beraber Allah'ın Resulü (saîlallahu akyhi veseliem)'e salavat getirmeleri durumunda, bulundukları rden ayrılmadan Allah Teâlâ onların gelmiş geçmiş bütün günahlarını Affeder." (Ebû Ya'lâ) [208]

Elin Öpülmesi

2659. İbn Cud'ân naklediyor: Sabit, Enes'e: "Ey Ebû Hamza! Elinle' Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e hiç dokundun mu?" diye sordu. O da: "Evet" cevabını verdi. Bunun üzerine Sabit: "Uzat o elini bana!" dedi. Enes de elini uzattıktan sonra Sabit elini öptü. (İbn Ebî Ömer) [209]

Çağırıldığında "Buyurun" Denilmesi

2660. İbn Ömer der ki: Adamın biri Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e üç kez seslendi, her defasında Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Buyurun, buyurun" diye mukabelede bulundu. (Ebû Ya'lâ) [210]

Güzel Koku

2661. Ebû Osman, Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Sizden birisine reyhan kokusu takdim edildiğinde onu geri çevirmesin; zira o cennetten çıkmıştır." Mürsel hasen bir hadistir. (el-Hâlİs) [211]

2661. Ömer b. el-Hakem, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Koku ikramını geri çevirmeyin; zira onun taşınması kolay, kokusu güzeldir." {Müsedded) [212]

Koğuculuğun Zemmedilmesi

2663. İbn Abbâs naklediyor: İbn Ömer şöyle dedi: "İnsanların en kötüleri şu üç sınıftır: Anne-babasına karşı büyüklenen ve onları hakir gören kişi. Karı-koca arasında fesad çıkaran, haksız yere erkeğe destek çıkıp onları birbirinden ayıran, sonra da o kadınla evlenen kişi. Yalan söylemek suretiyle insanlar arasında bozgunculuk çıkarıp insanları birbirine düşman ve öfkeli hale getiren kişi." (İshâk) [213]

2664. İbn Abbâs der ki: Ömer b. el-Hattâb'm şöyle dediğini işittim: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Üç sınıf insan vardır ki Allah Teâlâ, kıyamet günü onlara lanet edecektir: Anne-babasından nefret eden kişi, daha sonra kadınla evlenmek için karı-koca arasını açmaya çalışan kişi; birbirlerine düşman olmaları ve birbirlerinden

nefret etmemeleri için müminler arasında laf getirip götüren kişi." (İshâk) [214]

2665. Esma binti Yezîd, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Ey insanlar! Size en iyilerinizin kim olduğunu söyleyeyim mi?" Ashâb-ı kiram: "Buyurun, söyleyin, yâ Resûlallah" diye mukabelede bulununca Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Sizin en iyileriniz, yüzlerine bakıldığında Allah'ı hatırlatan kimselerdir. Peki size en kötülerinizi söyleyeyim mi?" Ashâb-ı kiram: "Buyurun, yâ Resûlallah!" deyince şöyle buyurdu: "Sizin en kötüleriniz kovuculuk yapan, dostlar arasında bozgunculuk yapan ve masum insanlara haksızlık edip onlara sıkıntı çektirenlerdir." (Ebû Ya'lâ) [215]

2666. Enes b. Mâlik, Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem/in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kim dünyada iki dilli olursa, Allah Teâlâ kıyamet günü o kişiye ateşten iki dil verecektir." (İbn Ebî Ömer) [216]

Gıybet

2667. Ebû Hureyre'den: Mâiz b. Mâlik'in gelerek zina itirafında bulunması üzerine recm olunması hakkındaki hadisi zikretti ve şöyle dedi: İki adam ona gelip şöyle dediler: "Ey helak olasıca! Allah Teâlâ, onun İşlediği günahı örttü de kendisi kendi günahını örtmedi, aksine köpeğin azması gibi coşup yerinde duramadı." Peygamber (sallaüahu aleyhi vesellem) bir leşe gelip: "İkiniz bu leşten yiyin bakalım" buyurdu. Oradakiler: "Yâ Resûlallah! Bu leştir, onu yiyemeyiz" dediler. Bunun

üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Sizin kardeşinize karşı yaptığınız, (gıybet) bu leşten daha pistir." (Ebû Davud)

2668. Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Resûlullah (saUallahu aleyhi vesellem/in yanında oturuyordum. Topluluktan bir kişi ayağa kalkınca arkasındaki onun hakkında konuştu. Bunun üzerine Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "(Dişindeki et artığını kürdan vs. ile) temizle" buyurdu. Adam: "Yâ Resûlallah! Neyi temizleyeyim, yâ Resûlallah? Et yemedim ki, neyi temizleyeyim?" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (saîlallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Bilâkis, az önce kardeşinin etini yedin (yani onu gıybet ettin)." (Ebû Bekir b. EbîŞeybe) [217]

2669. Anbese b. Abdurrahman naklediyor: Resûlullah (sallaliahu aleyhi veseUem)'in bulunduğu bir mecliste bir adamdan bahisle: "Ne kadar da tembel" ifadesi kullanıldı. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Kardeşinizi gıybet ettiniz-" Oradakiler: "Yâ Resûlallah! Biz kendisinde olan bir şeyi söyledik" dediklerinde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Zâten onda olmayan bir şeyi söylemiş olsaydınız ona iftira etmiş olurdunuz" karşılığını verdi. (Ebû Ya'lâ) [218]

2670. İbrahim naklediyor: İbn Mes'ûd şöyle derdi: "Gıybet, kardeşinde var olduğunu bildiğin en kötü şeyi zikretmektir; şayet onda olmayan bir şeyi zikredersen bu iftiradır." (Müsedded) [219]

el-Berâ'nm "insanların gizli durumlarının araştırılması" konusundaki hadisi daha önce zikredilmişti.[220]

Caiz Olan Gıybet

Ebû Hureyre'nin "Falanca kul ne kötüdür!" hadisi Hâlid b. el-Velîd'in menkıbeleri bölümünde mevcuttur.

Kibrin Zemmedilip Tevazünün Övülmesi

2671. Câbir, Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Size Hz. Nuh'un oğluna öğrettiği şeyi öğreteyim mi?" Ashâb-ı kiram: "Buyurun yâ Resûlullah" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhivesellem) şöyle buyurdu: "(Nuh oğluna şöyle demişti): "Oğulcuğum! Sana iki şeyi emrediyor ve İkİ şeyden sakındırıyorum: Hiçbir şekilde Allah'a şirk koşmandan sakındırıyorum, zira kim Allah Teâlâ'ya şirk koşarsa, Allah Teâlâ ona cenneti haram kılacaktır. Aynı şekilde kibirden seni sakındırıyorum, zira kalbinde hardal tanesi kadar kibir bulunan kimse cennete giremeyecektir. Sana: <Lâ ilahe illallahu vahdehu lâ şerike lehıı, lehul-mülkü ve lehul-hamdu ve huve ala külli şey'in kadir {Allah'dan başka ilah yoktur, O birdir ve hiçbir ortağı yoktur. Mülk sadece O'nundur, hamd da sadece O'na mahsustun ve her şeye kâdirdir)> demeni emrediyorum; zira gökler bîr zincir halkası olsalardı bu dua onları birbirinden ayırırdı. Aynı şekilde: <Sübhanallahi ve-bi-hamdihi de; zira bu, bütün yaratıkların duası ve onların teşbihidir ve onunla yaratıklara rızık verilir." Bunun üzerine bir adam: "Yâ Resûlallah! Kişinin binebileceği bir hayvanının olması, yahut giyeceği bir elbisenin bulunması, veya arkadaşlarını davet edeceği bir yemeğinin bulunması kibirden midir?" diye sordu. Resûlullah (sallaUahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Hayır, ancak

kibir, hakkı görmezden gelmek ve halkı hakir görmektir. Size beş şey söyleyeceğim ki, bu beş şey kimde bulunursa o kişi kibirli değildir: Koyun beslemek, yün elbise eİyınek, merkebe binmek, mu minlerin fakirleriyle aynı mecliste oturup sohbet etmek ve kişinin ailesiyle oturup yemek yemesi." Musa b. Ubeyde zayıftır. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Abd b. Humeyd) [221]

2671. Zeyd b. Eşlem, Abdullah b. Ömer'e dayandırarak şöyle nakleder: Bedevi bir adam geldi. Üzerinde altınla süslü bir cübbe vardı... "Hz. Nuh oğluna şu öğütlerde bulunmuştu... " (EbÛ Ya'lâ) [222] Hadisin kalan bölümleri ileride Hz. Muhammed Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Faziletleri bölümünde gelecektir. Bezzâr ise Amr b. Dînâr kanalıyla İbn Ömer'den "Sizlere Hz. Nuh'un oğluna yaptığı vasiyeti haber vereyim mi?" ibaresiyle başlayan bir hadis tahrîc etmiştir.

2673. Ebû Hureyre der ki: "Allah Teâlâ kıyamet günü şöyle buyuracak: Ben bir yakınlık bağı koydum, siz de kendinize bir yakınlık bağı koydunuz: Ben sizin en mütteki olanınızı en değerli kıldım, siz ise: Ben falan oğlu falanım, ben senden daha üstünüm/değerliyim diyorsunuz. Bugün ben, bana bağlı olanları yüceltip, sizin başvurduğunuz bağı alçaltıyorum, nerede takva sahipleri?!" (el-Hâris) [223]

2674. Hz. Ali, Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kişi ağır başlı ahlâkı ile oruç tutup namaz kılanın ulaşacağı mertebeye ulaşacaktır, aile halkından başka bir şeye mâlik olmadığı halde "cebbar" diye yazılacaktır." (Ahmed b. Menî') [224]

2675. Abdurrahman b. Ebî Leylâ, İbn Abbâs'm şöyle dediğini nakleder: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Yeryüzünde

kalbinde bir hardal tanesi ağırlığında kibir barındırdığı halde geceleyen hiçbir kimse yoktur ki, Allah Teâlâ onu cehenneme koymasın!" Ensâr'dan bir kişi: "Yâ Resûlallah! Ben develeri severim, kılıcıma bağ yaptırırım, kirli elbiselerim yıkanır, ayakkabılarımın bağlan süslenir" diye konuşunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Ben bunu kastetmiyorum; zira kibir hakkı görmezden gelmek ve halkı hakir görmektir." Bunun üzerine adam: "Ey Allah'ın Peygamberi! Hakkı görmezden gelmek ve halkı hakir görmek nedir?" diye sorduğunda Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Hakkı görmezden gelmek: Senin birinde bir malının/alacağının olması, adamın da bunu inkar etmesi ve senin onda hiçbir şeyinin olmadığını iddia etmesi, bunun üzerine toplumdan birinin ona Allah'tan korkmasını söylemesi, ancak onun buna yanaşmamasıdır, insanları tahkir etmek ise: Burnu havada olan, zayıf insanlarla fakirleri gördüğü zaman onlara selâm vermeyen ve onları hakir görerek onlarla beraber aynı mecliste oturmayan kişidir." Daha sonra Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Kim elbisesini yamar, ayakkabısını diker, merkebe biner, hastalandığında köleyi ziyaret eder ve koyununu sağarsa o kişi kibirden uzaktır." (Abd b. Humeyd) [225]

Bu hadisin geri kalan kısmı, Abdullah h. Kays el-Ensârî'nin biyografisinin zikredildiği "Faziletler" bölümünde zikredilecektir.

2676. Ka'b (el-Ahbâr) der ki: "Hiçbir insan yoktur ki, başında, komutası bir meleğin elinde olan gem bulunmasın; şayet mütevazı olursa melek onu gevşetir, yok eğer kibir taslarsa melek onu sıkar." (İmam Ahmed Kitâbu'z-Zühd'de)

2677. Hz. Ömer der ki: Resûlullah (saüaüahu aleyhivesellem), önce avucunu sonra da ters çevirip göğe doğru çevirerek şöyle buyurdu: "Kim

benim in şöyle tevazu gösterirse onu şöyle yüceltirim." (el-Hâris) [226]

2678. Abdullah b. Şeddâd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ' -imanında bir adam içeri girmek üzere müsaade istedi ve: "en-Nu'man b. el-ünzir'in terkisine binen birisine izin verin" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi 'seUan) buyurdu ki: "Sizin ulularınız Allah nezdinde, burnuyla pisliği Sürüklemeye çalışan pislik böceğinden daha değersizdir." Bir başka adam da huzuruna girmek üzere müsaade istedi ve: "Ben iyi öven, kötü zemmeden L,'üriyim (şairim)" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: Yalan (ş) Söylüyorsun, o dediğin şeylere hâiz olan Allah'tır" karşılığını verdi. (el-Hâris) [227]

2679. Ebû Miclez naklediyor: İbn Mes'ûd'un cemaati soğuktan etkilendiler; nihayet akşam ve sabah vakitlerinde cemaate iştirak etmemeye başladılar. İbn Mes'ûd yokluklarını fark etti, ancak kendisine: "Şöyle şöyle bir sıkıntıları var" denildi. Sabah vakti olunca İbn Mes'ûd aba giyip geldi ve: "İbn Mes'ûd sabahleyin aba ile göründü" dediler. Ertesi gün, ondan sonraki gün de aynı aba ile karşılarına çıktı. Cemaat İbn Mes'ûd'u aba giyinmiş görünce onlar da giyinip geldiler. İbn Mes'ûd daha önce tanıdığı bir takım yüzleri tekrar cemaat içerisinde görünce şöyle dedi: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem/in şöyle buyurduğunu işittim: "Kalbinde hardal tanesi ağırlığı kadar kibir bulunan kimse cennete giremeyecektir." {yahut zerre miktarı kibir, demiştir) (Ebû Ya'lâ) [228]

Yol Üzerinde İnsanlara Sıkıntı Veren Şeyin Giderilmesi

2680. Enes der ki: Peygamber (saMlahu aleyhi vesellem), öyle bir hadis söyledi ki, Müslüman olduğumuzdan beri ona sevindiğimiz kadar hiçbir şeye sevinmedik: "Mü'inin yol üzerinde bulunan ve insanları rahatsız eden bir şeyi gidermesinden dolayı, ecir/sevap kazanır, aynı şekilde birine yol göstermesinden, kendini İfade edemeyen kimsenin derdini ifade etmesinde yardımcı olmasından, birine süt ikramından dolayı da sevaba nail olur. Hatta o kadar ki, ağzı kapalı ticari bir eşyaya yanlışlıkla dokunup elini çekmesinden bile ecir alır." (Ebû Ya'lâ) [229]

Sağ Tarafa Tükürmek

2681. Muâz b. Cebel der ki: "Müslüman olduğumdan beri sağ tarafıma tükürmedim." Kendisine: "Ne namazda, ne de başka yerde bunu yapmadın mı?" diye sorulduğunda: "Evet, hiçbir zaman yapmadım" dedi. (Ahmed b. Menî') [230]

2681. Amr b. Hazm der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi veselîem)'in hem sağma, hem soluna, hem de önüne tükürdüğünü gördüm. (el-Hârİs) [231]

Hayvanların Başına Geçirilen Çanların Çıkarılması

2683. Havt b. Abduluzzâ der ki: Mudar kabilesinden bir grup, üzerlerinde çanı bulunan bineklerle (develerle) geldiler. Peygamber (sallallahu aleyhi veselîem) çanın kesilmesini emretti. Bundan sonra

Resûlullah (sallallahu aleyhi veselîem) çana müsaade etmedi ve: "Melekler, içlerinde çan sesinin bulunduğu topluluğa eşlik etmez" buyurdu. (Müsedded) [232]

Mektup Yazma

2684. Muhammed b. Şîrîn naklediyor: Ebû Mûsâ, Âmir b. Abdullah b. n, Âmir b. Abdullah'a (ki bu zâta İbn Abdukays deniliyordu) şöyle "O halde şayet değiştiysen eski haline geri dön, yok eğer aynen devam et, selâm üzerine olsun." (Müsedded) [233]

Kadının Yolda Nereden Yürümesi Gerektiği

2685. Ebû Hureyre, Peygamber (sallallahualeyhivesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Kadın için yolun ortasından yürümek yoktur, " (Ebû Ya'lâ) [234]

Sır Saklamak

2686. Enes naklediyor: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellein)'in yanından çıkıp aileme gittim. Yolda oynayan çocuklann yanmdan geçtim, oyunları hoşuma gitti, yanlarında bekledim. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) beni takip edip yanıma geldi. O da çocuklann başında durup onlara selâm verdi. Sonra bir ihtiyacı için beni bir yere gönderdi. Her zaman

döndüğüm vakitten gecikmeli olarak anneme döndüm. Annem bana: "Neden geciktin oğulcuğum?" diye sordu. Ben de: "Peygamber (sallallahu aleyhi veselîem) beni bir işi ^i gönderdi" dedim. Annem: "Ne işi?" diye sordu. Ben: "Sırdır anneciğim" dedim. Bunun üzerine annem: "Oğulcuğum, Allah'ın Peygamberinin sırrım koru!" dedi. Sabit der ki: Bir gün Enes'e: "Ey Ebû Hamza! O gün Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem)'in seni gönderdiği o işi hala hatırlıyor musun?" diye sordum. O da: "Evet hatırlıyorum, onu birine anlatacak olsaydım evvelâ sana anlatırdım ey Sabit!" karşılığını verdi. (Ebû Ya'lâ} [235]

2687. Süfyan naklediyor: Bize Küfe halkından bir zât anlattı ve şöyle dedi: Sabit ile Enes'in yanma gittim. Ona (Sâbit'e) şöyle dediğini işittim: "Yanımda Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem)'den bîr sır var; onu binlerine anlatacak olsaydım sana anlatırdım." (İbn Ebî Ömer)

2688. Enes, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu naklediyor (bu da Resûlullah (sallahu aleyhi vesellem)'in bana ilk öğüdü idi.): "Oğulcuğum! Sırrımı gizle, miVmin olursun." (Enes devamla ded ki:) Annem ve Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in hanımları bana, Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem)'in tevdi ettiği bu sırrı sorarlardı da ben onlara söylemezdim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in bana tevdi ettiği sırrı asla hiç kimseye söyleyecek değilim. (EbûYa'iâ ve Ahmed b. Menî')

Üçüncü Kişi Olmadan İki Kişinin Kendi Aralarında Sessiz Konuşmamaları Gerektiği

2689. İbn Abbâs, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Üçüncü kişi birlikte olunca iki kişi kendi aralarında gizli/sessiz kon anasın; zira bu, mümine {üçüncü kişiye) eziyet verir. Allah Teâlâ da mümine eziyeti hoş görmez. " (Ebû Ya'lâ) [236]

Büyükten Utanma

2690. Abdülmuttalib b. Rabîa b. el-Hâris b. Abdülmuttalib der ki: Babam beni, el-Abbâs da oğlu FazI'l Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e gönderdi. Allah'ın Resulü (saMahu aleyhi vesellem)'in huzuruna girdik, birimizi sağma, diğerimizi de soluna oturttu. (Biz utancımızdan kalkıp ayrılamadığımız için) küçük tuvaletimiz aşırı şekilde sıkıştı... (İbn Ebî Şeybe) [237]

Küfürlü Sözün Yasak Olduğu

2691. Enes, Resûlullah (sallallahu aleyhi vsellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Birbirleriyle karşılıklı küfürle şenler, her ne dedilerse, mazlum/masum olan karşı tarafa saldırıncaya kadar, günahı ilk başlayanın üzerinedir." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [238]

2692. Ebû Umâme b. Sehl b. Huneyf, Resûlullah (saliallahu aleyM vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Sizden biriniz: îğrendiğim

anlamında fiaûuset nefsf demesin, ancak: fe£tiat nefsf desin." Sahîh hadistir. {Ebû Ya'lâ) [239]

2693. Câbir, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Ne geceye ve gündüze, ne de Güneş'e ve Ay'a, ne de rüzgarlara küfretmeyin; zira onlar kimi topluluklar için rahmet, kimileri için azab olarak gönderilirler." (Ebû Ya'lâ) [240]

2694. Hz. Ali şöyle derdi: "Küfür söz söyleyen ile onu dinleyen günahta ortaktır/eşittir. [241]

2695. Ubeydullah naklediyor: Usâme'nin, Peygamber (salMlahu aleyhi kabri yanında namaz kıldığını gördüm. Mervân b. el-Hakem çıkıp: "Kabrin yanında namaz mı kılıyorsun?" diye çıkıştı. O da: "Onu seviyorum" karşılığım verdi. Bunun üzerine Mervân ona kötü söz söyledi. Daha sonra Usâme namazını bitirip oradan ayrıldı ve Mervân'a şöyle dedi: "Sen beni incittin; zira Resûlullah (saBaUahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Allah Teâlâ çirkin söz, söyleyen ve bunu herkesin huzurunda alenen ortaya koyan kişiden hoşlanmaz. " Sen de çirkin söz söyleyen ve bunu açıkça alenen ortaya koyan birisisin!" (Ebû Ya'lâ) [242]

2696. İmrân b. Husayn, Resûlullah (sallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu nakleder: "Mü'mine lanet etmek onu öldürmek gibidir; bir mü'min, mümin kardeşine: Ey kâfir! dese, onu öldürmüş gibi olur." (Ahmed b. Menî') [243]

2697. Abdullah b. Mes'ûd der ki: Hz. Peygamberin (sallallahu aleyhi vesellem) yakınında bir horoz öttü; bir adam: "Allahım, lanet et ona!" diye bedduada bulununca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ona sövme ve lanet etme! Zira o namaza davet ediyor. " (el-Hârİs) [244]

2698. Abd b. Humeyd, Hâlid b. Mahled kanalıyla Süleyman'dan, o da Sâlih'den, o da Ubeydullah'dan, o da Ebû Hureyre'den aynısını rivayet etti. Ancak doğru olan kanal şöyledir: "Ubeydullah, Zeyd b. Hâlid'den".

2699. Enes der ki: Resûlullah (sallaUahu aleyhi veseliem)'in yanmdaydık, bir adamı pire soktu, adam ona lanet etti. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ona lanet etme; zira o, (ısırmak suretiyle) peygamberlerden birini namaza uyandırdı. " (Ebû Ya'lâ) [245]

2700. Enes der ki: Bir adam Resûlullah (salbUahu aleyhi veseüem) ile yolculuğa çıktı ve devesine lanet etti. Bunun üzerine Resûlullah (sallaUahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın kulu! Lanete uğramış bir deve üzerinde bizimle seyahat etme!" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [246]

İnsanlardan Sakınmak

9701. Rivayet edildiğine göre Mutarrif: "Suizanla insanlardan korunun' derdi. Derim ki: "Bu (aslen), merfû bir hadistir.[247] (Ahmed b. Hanbel, K, ez-Zühd)

2702. Ebu'd-Derdâ'nm bildirdiğine göre Resûlullah (sallaUahu aleyhi vesellem): (Kişiyi) Yakından tam(rsan), ondan nefret edersin" buyurmuştur. [248] {Ebû Ya'lâ)

Kelamda Seciyeli İfadelerin Hoş Karşılanmaması

2703. Seleme b. el-Ekva' demiştir ki: Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yanındaydık. Derken topluluktan biri, içinde receze benzer ifadelerin yer aldığı bir söz söyledi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: "Kalk, (gidelim) Seleme! [249] buyurdu. [250] (İshâk)

Dirileri Üzecekse Ölülere Sövmenin Yasak Oluşu

2704. Ebû İshak'm, ashabından birinden naklettiğine göre Resûlullah (sallaJkhualeyhivesellem) yolda giderken bir zâtın kabrine rastladı ve ismini zikretti. Ebû Bekir: "Allah bu kabirde yatana lanet etsin! Çünkü o, Allah düşmanı idi" dedi. O sırada Resûlullah (saüallahu aleyhi veseilem) ile birlikte yürümekte olan, söz konusu zâtın oğlu da: "Asıl Allah Ebû Kuhâfe'ye lanet etsin! Çünkü o, Allah'a yemin ederim ki, ne misafir ağırlar, ne de düşmanla savaşırdı" diye karşılık verdi. Bunun üzerine Allah Resulü (saMJahu aleyhi vesellem): "Ölülere sövmeyin. Sonra dirileri üzersiniz" buyurdu. (el-Hâris) [251]

Müslümanın Irzına Dil Uzatmaktan Mene Dair

2705. Berâ b. Âzib'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Faiz 72 kısımdır. En hafifi kişinin annesiyle cinsel ilişkiye girmesi gibidir. Faizin faizi (en ağırı) İse kişinin akadaşının namusuna dil uzatmasıdır." (Ebû Bekr b. Ebî Şeybe) [252]

2706. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kimin yanında Müslüman kardeşinin gıybeti yapılır da onu savunursa (ona yardım ederse), Allah da dünya ve âhirette ona yardım eder.^ Kim de gücü yettiği halde kardeşine yardım etmezse, Allah da onu dünya ve âhirette yardımsız bırakır." (el-Hâris ve Ebû Ya'lâ) [253]

Müslümanın Dedikodusunu Yapmaktan Men ve Bu durumdaki Müslümana Yardım Etmeyeni Uyarmaya Dair

2707. Vakkâs b. Rabî'a'dan rivayet edildiğine göre Misver onlara şöyle nakletmiş: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) buyurmuş -ki: "Kim bir Müslümanın etini yerse (dedikodusunu yaparsa), muhakkak ki Allah da ona aynısını cehennemin korundan yedirir. Kim Müslümana bir elbise giydirirse (bir yafta takarsa) muhakkak ki Allah da ona aynısını cehennemden giydirir. Kim Müslümanın şerefiyle oynarsa, Muhakkak ki aziz ve celil olan Allah da kıyamet günü onun şerefiyle oynar. " (el-Hâris} [254]

Başkasına Benzemekten Mene Dair

2708. Vasile b. el-Eska'dan nakledildiğine göre ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem): "Gençlerin en iyisi yaşlılarınıza benzeyendir. Yaşlılarınızın en kötüsü ise gençlerinize benzeyendir" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [255]

Fâsiğı Methetmekten Mene Dair

2709. Enes'in bildirdiğine göre Resûlulah (salMahu aleyhi vesellem): "Fâsik methedildiği zaman Allah gazap eder" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [256]

İnsanları Ayıplamanın Yasaklanması

2710. Nu'mân b. Beşîr'in bildirdiğine göre Sabit b. Kays b. Şemmâs sabah namazının bir rekatına yetişemedi ve (namazdan sonra) onu kılmaya kalktı. Resûlullah (saîlallahu aleyhi vesellem) ayağa kalktı. İnsanlar etrafına oturdular. Sabit b. Kays namazını bitirince bir adamın yanma gelerek: "Bana yer aç!" dedi. G da açtı.[257] Sonra ikincisinin yanma vardı ve: "Bana yer aç!" dedi. O da açtı. Sonra üçüncüsünün yanma vardı. "Bana yer aç!" dedi O da: "Arkada yer varken niçin insanları çiğniyorsun?" dedi. Sabit adamın yüzüne bakarak: "Ey falan kadının oğlu!" diye onu kınadı. Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) onu duydu ve: "O kişiyi annesi yüzünden ayıplayan da kimdir?" diye sordu. Herkes sustu. Sonra ikinci defa: "O kişiyi annesi yüzünden ayıplayan da kimdir?" diye sorunca Sabit ayağa kalkıp şöyle dedi: "Ben bir rekatı kaçırdım. Sonra, kulaklarımda ağırlık bulunduğundan sana yakın olmak istedim. Ama insanlar etrafına oturmuşlardı. ... Ben de onu, Cahiliye dönemindeki annesi sebebiyle kınadım. Diğer kadınlar ondan daha iyiydiler." Bunun üzerine Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) "Ey Sabit b. Kays! Başım kaldır da şu topluluğa bir bak. içlerinde siyahı, beyazı ve kızılı var. Sen ancak takva bakımından bunlardan üstün olabilirsin, başka şeyle değil" buyurdu. Sabit demiştir ki: "O gün bugün kimseyi ayıplamadım" fel-Hârİs) [258]

Hasedin Yerilmesi

Enes hadisi Hadler bölümünde geçmişti. [259]

2711. Hasan veya Enes'in naklettiğine göre Resûlullah "Haset neredeyse kaderi geçecekti. Fakirlik neredeyse küfre düşürecekti" buyurmuştur. (Ahmed b. Menî') [260]

Kapı Önünde Oturma Adabı

2712. Enes b. Mâılik demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aieyhi vesellem) kapı önlerinde oturulmasını yasaklayarak: "Kapıdan biraz, uzakta durun" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

Evde Oturmanın Hoş Görülmemesi

2713. (Kays demiştir ki) Talha b. Ubeydullah'ı şöyle derken işittim: "Kişinin evinde oturması ona ayıp olarak yeter" Hadis sahih olup mevkuftur. (Müsedded) [261]

Komşuya İkramda Bulunmak

Komşuna eziyet etme!" ifadesinin yer aldığı Âişe hadisi, Uyku Adabına dair bölümde geçmişti. [262]

2714. Abdullah b. Dâvud demiştir ki: Süfyân'ı şöyle söylerken işittim: "Bir şey satın aldığında, eğer komşuna ondan bir şey vermek istemiyorsan, onu gizle.[263] (Müsedded)

2715. Âişe demiştir ki: "Yanma komşunun çocuğu girdiğinde, eline bir şey koy. Çünkü bu, sevgi toplar.[264] (Müsedded)

2716. Mücâhid demiştir ki: Abdullah b. Amr'm yanında oturuyorduk' Dedi ki: "Allah Resûlü'nü (saMahu aleyhi vesellem) komşuyu komşuya o kadar çok tavsiye ederken işittik ki, neredeyse komşuyu komşuya varis yapacağından endişe ettik -veya düşündük-." (İbn Ebî Ömer) [265]

2717. Câbir demiştir ki: Avaliden bir adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi veseUem) geldi. O sırada Allah Resulü (saUallahu aleyhi vesellem) ve Cebrail, musallada (cenaze namazlarının kılındığı yerde) namaz kılıyorlardı. Namazı bitirince adam: "Ey Allah'ın Resulü! Bu yanında gördüğüm zat kimdir?" diye sordu. Resûlullah (saUallahu aleyhi vesellem): "Sen onu gördün mü?" dedi. "Evet" deyince "Hakikaten sen pek çok hayır görmüşsün. Bu, Cebrail'dir. Bana komşuyu o kadar çok tavsiye etti kî, onu mirasçı yapacağını zannettim" buyurdu. (Abd b. Humeyd) [266]

2718. İbn Abbâs: "Kimin komşusu, onun duvarını dayanak yapmak isterse, kabul etsin" demiştir. (Ahmed b. Meni') [267]

2719. Irak b. Mâlik demiştir ki: Bir adam Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ey Allah'ın Resulü! Falan kimse benim komşumdur ve bana eziyet etmektedir" diye yakındı. Resûlullah (sallallahualeyhiwsellem): "Sabret!" buyurdu. Sonra çok geçmeden yine geldi ve: "Komşum öldü" dedi. Bunun üzerine Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Nasihatçi olarak zaman yeter. Ayrılık (ayırıcı) olarak ölüm yeter" buyurdu. (el-Hâris) [268]

2720. Behz, babasından, o da dedesinden şöyle dediğini nakletmiştir: "Yâ Resûlallah! Benim iki komşum var. Bunlardan hangisine hediye

vereyim?" diye sordum. "Sana daha yakın olanına " buyurdu.[269] (Ebû Ya'lâ)

2721. Ömer b. el-Hattâb demiştir ki: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem): "Kişi, komşusu açken tok olmaz" buyururken işittim.[270] (Ebû Ya'iâ)

2722. Muhammed b. Mesleme demiştir ki: Allah Resûlü'ne uğradım. Baktım ki, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Safa tepesinde yanağını bir adamın yanağına koymuştu. Geçip gittim. Hemen arkamdan Allah Resulü (sallallahu aleyhi veellem) bana seslendi. Ona döndüğümde bana: "Ey Muhammed b. Mesleme! Niçin selam vermedin?" diye sordu. Muhammed b. Mesleme de: "Ey Allah'ın Resulü! Seni bu zata, kimseye yapmadığın bir şey yaparken gördüm ve sohbetini kesmek istemedim. Bu kimdir ya Resûlallah?" diye sordu. "Cebrail. Eğer selam verseydin, mutlaka selamını alırdık" buyurdu. "Sana ne dedi, ey Allah'ın Resulü?" diye sordu(m). "Bana, komşuyu o kadar çok tavsiye etti ki, onu ne zaman varis yapmamı emredecek diye bekler oldum " buyurdu.[271] (Ebû Ya'lâ)

2723. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veselkm) şöyle buyurmuştur: "Komşunun hakkı, şöyle, şöyle, şöyle, şöyle; sağ, sol, ön ve arkadan kırk arşındır. " (Ebû Ya'lâ)

Dostlara/Kardeşlere Sevgi Göstermeye Dair Emir

2724. Ebû Humeyd es-Sâidî demiştir ki: Resûhıllah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: "Sana sevgi gösterene sen de sevgim

göster. Zira böyle yapman, dostluğu daha da perçinler." (el-Hârİs} [272]

2725. Enes demiştir ki: Resûlullah (sallallahualeyhiveseDem) ashabından iki kişiyi birbiriyle kardeş yapardı. Bunlardan birine gece uzun geldiğinde kardeşinin yanına giderdi. O da onu sevgi ve kibarlıkla karşılar ve: "Benden sonra nasıl oldun?" diye sorardı. Genel olarak İse onlardan biri, diğeri hakkında bilgi almadan üç gün geçmezdi.[273] (Ebû Ya'lâ)

2726. Yezîd b. Na'âme'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahualeyhivesdlem) şöyle buyurmuştur: "İnsan biriyle kardeş olduğu zaman ona ismini, babasının İsmini ve kimlerden olduğunu sorsun. Zira bu, aradaki sevgiyi daha çok pekiştirir." Ebû Bekr b. Ebî Şeybe) [274]

İnsanlarla Haşır Neşir Olmak

2727. Yahya b. Vessâb'm Hz. Peygamber'in ashabından birinden naklettiğine göre Resûlullah (saUallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "İnsanlara karışan ve onların eziyetlerine sabreden mü'minin mükâfatı, insanlara karışmayıp onların eziyetlerine sabretmeyen mü'mininkinden daha büyüktür." (el-Hâris) [275]

İşlerin En Hayırlısı Orta Yollu Olanıdır

2728. Abdüssamed b. Ma'kıl'den nakledildiğine göre o, Vehb (b. Münebbih)'i şöyle derken işitmiş: "Her şeyin iki ucu, bir de ortası vardır.

Bir ucundan tutulunca, diğer tarafa meyleder. Ama ortadan tutulursa, uçlar düz durur. Öyleyse her şeyin ortasını tutunuz." (Ebû Ya'lâ}

Sevgi ve Kardeşlik

2729. Hz. Ali demiştir ki: "Dostunu ölçülü sev. Zira bir gün nefret ettiğin biri olabilir. Nefret ettiğine de ölçülü nefret et. Zira bir gün dostun olabilir.[276] (Müsedded)

2730. Hasan (el-Basrî) demiştir ki: "Sizden herhangi birinizin Allah için kardeşliği artarsa, mutlaka bu sayede derecesi de artar.[277] (Müsedded)

2731. Amr b. Meymûn'un bildirdiğine göre Resûlullah "Sizden biriniz bîr kulu sevdiği zaman, bunu kendisine bildirsin. Zira böyle yaparsa, aynıyla mukabele görür" buyurmuştur. (Müsedded)

2732. Mücâhid anlatmaktadır: Bir adam İbn Abbâs'm yanma uğradı. İbn Abbâs: "Bu adam beni seviyor" dedi. Yanındakiler: "Nereden biliyorsun, İbn Abbâs?" deyince "Çünkü ben onu seviyorum" diye karşılık verdi.[278] (Ebû Ya'lâ)

2733. Enes'in naklettiğine göre Resûlullah {sallallahu aleyhi veseUem) şöyle buyurmuştur "Kim İslam'da bir kardeş edinirse, Allah onun sebebiyle cennette mertebesini bir derece yükseltir. Birbirini seven iki kul, onlardan birinin islediği İlk günah sebebiyle hemen ayrılmazlar. Allah için birbirini seven iki. kuldan Allah katında daha üstün olanı, onlardan arkadaşına daha fazla sevgi besleyenidir [279] (Ebû Ya'lâ)

2734. İbn Mes'ûd'un naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi veseüem) şöyle buyurmuştur: "(Allah için) Birbirlerini sevenler, kırmızı yakuttan bir sütun üzerinde dünya halkını seyrederler. Cennetlikler: Bizi çıkarın da Allah için birbirlerini sevenlere bakalım derler. Sonra çıkarılırlar ve onlara bakarlar. Yüzleri dolunay gecesindeki Ay gibidir. Alınlarında: îşte bunlar, Allah için birbirlerini sevenlerdir diye yazılıdır." (Ebû Bekr b. Ebî Şeybe)

2735. Humeyd hadisi aynı senetle şu ilaveyle nakletmiştir: "Sütunun başında 70 000 oda vardır. Güneşin dünyalıkları aydınlattığı gibi onların güzellikleri de cennetlikleri aydınlatır. " Yine bu rivayette: "Üzerlerinde yeşil ipek (sündüs) elbiseler vardır" ifadesi yer almıştır. (Ebû Ya'lâ)

2736. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem) şöyle buyurmuştur: "Cennette yakuttan bir takım sütunlar vardır. Bu sütunların üzerinde zebercedden odalar vardır. Kapıları açık olup parlak bir yıldızın aydınlattığı gibi etrafı aydınlatır." "Ya Resûlallah! Kim oturacaktır oralarda?" diye sorduk. "Allah için birbirlerini sevenler, Allah için bir araya gelenler ve Allah için yardımlaşanlar" buyurdu.[280] (Abd b. Humeyd)

2737. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Birbirini seven iki kişiden daha üstün olanı, kuşkusuz, arkadaşına karşı daha fazla sevgi besleyenidir" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ)

Hürlerin Hizmette Kullanılması ve Bunun Kibirden Sayılmaması

2738. el-Kâsım'm bildirdiğine göre Allah Resulü (sallallahu aleyhi veseUem) oturduğunda, Abdullah (b. Mes'ûd) ayaklarından nalınlarını çıkarıp, koltuğuna koyar, sonra kalktığı zaman tekrar giydirir ve odasına girinceye kadar elinde asayla Önünden yürürdü. {Ibn Ebî Ömer) [281]

Büyüklere Hizmette Yarışmak

2739. Heysem'in (yani îbn Habîb'in) naklettiğine göre Abdullah (b. Mes'ûd) şöyle demiştir: Müslüman olduğum günden beri yalnız bir kere yalan söyledim. Ben, Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) için deve eyerlerdim. Sonra Tâiften bir adam getirildi. "Allah Resulü hangi eyerden daha çok hoşlanır?" diye sordu. Ben de: "Ters Tâif eyeri" dedim. Hâlbuki Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) onu sevmezdi. Deve eyerlenip Hz. Peygamber'e götürüldüğünde: "Bunu bize kim eyerledi?" diye sordu. Ben de "Onu sana Tâiften getirttiğin falan kimse eyerledi" dedim. Bunun üzerine: "Deveyi tekrar îbn Mes'ûd'a götürün" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [282]

Sünnet Olmayı Terk Edene Uyarı

2740. Ebû Berze el-Eslemî anlatmaktadır: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sünnetsiz adamın Beytullah'ı ziyaret edip edemeyeceğini sordular. "Hayır. Edemez" buyurdu. Yani, Resûlullah

(sallallahualeyhiveseüem) onu sünnet oluncaya kadar (sünnetsizi) haccetmekten menetti.[283] (Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ)

Akıl Ve Aklın Fazileti

2741. Muâviye b. Kurre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi -vesdlem) "(İnsanlar) hayır işlerler. Ama ecirleri akılları ölçüsünde verilir" buyurmuştur. (el-HârİS) Hadiste zayıflık vardır. [284]

2742. Saîd b. el-Müseyyib'in bildirdiğine göre Hz. Ömer, Ebû Hureyre ve Ubey b. Ka'b Resûlullah'm (salbllahu aleyhi veseUem) huzuruna girdiler ve: "Ey Allah'ın Resulü! İnsanların en bilgilisi kimdir?" diye sordular. "Akıllı olandır" buyurdu. "İnsanların en dindarı/âbidi kimdir?" diye sordular. "Akıllı olandır" buyurdu. "İnsanların en faziletlisi kimdir?" diye sordular. "Akıllı olandır" buyurdu. "Akıllı, kişiliği olgunlaşmış, fesahati aşikâr ve mertebesi yüce olan kimse değil midir?" diye sordular. Doğrusu bütün bunlar dünya hayatının geçici zevkleridir.[285] Bu, akıllı ve muttaki olan kimsedir. İsterse dünyada hakir, değersiz ve sefil biri olsun" buyurdu. (el-Hârİs)

2743. Amr b. Şuayb'ın babasından, onun da dedesinden naklettiğine göre Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kuşkusuz kişi güzel ahlakıyla oruçlu ve âbidin derecesine ulaşır. Aklı kemale ermeden güzel ahlâkı da kemâle ermez. Aklı kemâle erince emanet (güvenirlik sıfatı) ve imâm da kemâle erer. O zaman Rabbine itaat edip, düşmanı İblis'e isyan eder.[286] (el-Hâlis)

2744. Ebû Kılâbe'nin bildirdiğine göre Peygamber İnsanlar akılları ölçüsünde hesaba çekileceklerdir" buyurmuştur.[287] (el-Hâris)

2745. Âişe anlatmaktadır: "Yâ Resûlallah! Dünyada insanlar neyle birbirlerinden üstün olurlar?" diye sordum. "Akılla" buyurdu. "Peki âhirette neyle?" diye sordum. "Akılla" buyurdu. "Sadece amellerine göre karşılık görecekler (öyle değil midir?)" deyince de şöyle buyurdu: "Ancak Yüce Allah'ın kendilerine verdiği akıl miktarıma amel etmiş değiller inidir? Ameller ancak kendilerine verilen akıl miktarıma gerçekleşmiştir ve buna göre sadece Pinelleri miktarınca karşılık göreceklerdir.[288] (el-Hâris)

2746. İbn Abbâs merfû olarak şöyle bildirmiştir: "Her şeyin bir aracı ve bir azığı vardır. Müminin aracı da, azığı da akıldır. Yine mü'minin dayanağı akıldır. Her şeyin, bir zirvesi vardır. Kulluğun zirvesi ise akıldır. Her kavmin bir çobanı vardır. Abidlerin çobanı ise akıldır. Her tacirin bir sermayesi vardır. Müçtehitlerin sermayesi ise akıldır. Her ev halkının bir kayyımı/bakıcısı vardır, Sıddıkların evlerinin kayyımı ise akıldır. Her harabenin bir imarı, vardır. Ahiretin imarı da akılladır. Her kişinin kendisine nispet edilen ve adıyla anılan bir nesli vardır, Sıddıkların, kendilerine nispet edilen nesli ise akıldır. Yine. onların anıldıkları şey de, akıldır. Her yolcu kafilesinin, sığındıkları bir çadırı vardır. Müminlerin çadırı ise akıldır. [289] (el-Hâris)

2747. Câbir'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Kişinin kıvamı aklıyladır. Aklı olmayanın dini yoktur" buyurmuştur.[290] (el-Hâris)

2748. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) nvle buyurmuştur: "Ey insanlar! Rabbinizi iyi anlayınız. Akıl

sayesinde tevazu ahibi olunuz. Size emredilenleri ve yasaklananları iyi belleyiniz. Bilin ki, akıl i Rabbinize karşı uyarmaktadır. Yine bilin ki, akıllı kimse, Allah'a itaat dendir, isterse çirkin, değersiz, mevkisiz ve pejmürde biri olsun. Cahil kimse Allah'a isyan edendir, isterse yakışıklı, şerefli, güzel görünümlü fasih ve konuşmasını bilen biri olsun. Maymunlar ve domuzlar bile Allah nezdinde O'na isyan edenden daha akıllıdır. Dünya halklarının böyle kimseleri yüceltmelerine aldanmayın. Sonra yarın hüsrana uğrayanlardan olursunuz.[291] (el-Hâris)

2749. Enes der ki: Denildi ki: "Ya Resûlallah! Kişi olgun akıllı olduğu ıalde günahları pek çok oluyor. (Bu nasıl oluyor)?" diye soruldu. "Her insanoğlunun mutlaka işlediği bir takım hatalar ve günahlar vardır. Kimin seciyesi akıl ve mizacı yakın/kesin iman ise günahlar ona zarar vermez" buyurdu. "Bu nasıl olur ey Allah'ın Resulü?" denince de: "Çünkü insan hata işlediği her defasında, çok geçmeden tövbe ederek ve yaptığına pişmanlık duyarak bu kusurunu telafi eder ve bu, onun günahını siler. Geride kendisini cennete sokacak bir fazileti kalır" buyurdu.[292] (el-Hâris)

2750. Berâ b. Âzib demiştir ki: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) Şöyle buyururken işittim: "Melekler ciddi oldular ve akıl sayesinde Allah 'a itaate gayret ettiler. Müminler de ciddi oldular ve akıllan miktarınca Allah'a itaate gayret ettiler, Allah'a itaat sınırlarını en iyi bilenleri, aklı en olgun olanlarıdır.[293] (el-Hâris)

2751. Ebû Katâde demiştir ki: "Ya Resûlallah! Yüce Allah'ın Hanginizin daha iyi amel işleyeceğini denemek ıçin.[294] âyetiyle ne kastedilmektedir?" diye sordum. "Yani, Hanginizin daha iyi akla sahip olduğunu sınamak için demektir" buyurdu. Sonra şöyle devam etti: "Sizin

en olgun akla sahip olanınız, Allah'tan en çok korkanız ve ibadet bakımından en azınız olsa bile, onun buyrukları ve yasaklarım en iyi değerlendiremnizdir [295] (el-Hâris)

2752. Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin bildirdiğine göre Peygamber (saltollahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "İki kişi mescide yönelİp namaz kılarlar. Birinin namazı Uhud dağından daha ağır gelir ve bu şekilde oradan ayrılır. Diğerinin namazı ise zerre miktarına bile denk olmaz ve bu şekilde oradan ayrılır." Ebû Humeyd es-Sâidî: "Bu nasıl olur?" diye sorunca: "Eğer o kişi akıl bakımından onların en iyisi ise" buyurdu. "Peki bu nasıl olur?" diye sorunca da şöyle buyurdu: "Onların Allah'ın haramlarından en çok sakınanı ve hayır işlerinde daha acele edeni olursa. İsterse ibadet bakımından diğerinden geride kalsın" buyurdu.[296] (el-Hâris)

2753. Eslem'in bildirdiğine göre Ömer b. el-Hattâb Temîm ed-Dârî'ye «Sizde egemenlik/efendilik neye aittir?" diye sordu. "Akıla" deyince şöyle dedi: "Dcğru söyledin. Ben sana sorduğumun aynısını Resûlullah'a (sallallahu eytu veellem) sordum. O da senin verdiğin cevap gibi cevap verdi ve sonra söyle buyurdu: "Ben de Cebrail'e, lnsanlar nezdinde egemenlik/efendilik neyindir? diye sordum. Aklındır diye cevap verdi.[297] (el-Hâris)

2754. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Peygamber (salbllahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Her şeyin bir direği vardır. Müminin direği ise akıldır. Zira o ancak aklı miktarıma Rabbine kulluk eder. Facirin pişmanlık sırasında söylediği şu sözünü duymadınız mı?: ("Eğer kulak

vermiş veya akıl etmiş olsaydık, çılgın alevli cehenneme girenler arasında olmazdık" derler).[298] (el-Hâris) [299]

2755. Kbû Hureyre demiştir ki: Ebul-Kâsım'ı (sallallahu aleyhi vesellem): "Akıllı kimseye danışın, doğruyu bulursunuz. Ona karşı gelmeyin, sonra pişman olursunuz" buyururken işittim. [300] (el-Hâris)

2756. Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Muâviye onlara bir hutbe okumuş ve hutbesinde şöyle demiştir: Ben, Resûlullah'ı (sdlaiiahu aleyhi vesdtem): "Ashabımın en üstün ve en hayırlı olanı, takvaca en üstün olanlarıdır [301] buyururken işittim Ebû Saîd de "Takvaca en üstün olanları ise en akıllılarıdır. Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) böyle buyurmuştur" diye ekledi.[302] (el-Hâris)

2757. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Peygamber {salteEahu aleyhi vesellem) "Hükümranlık elinde olan Allah yücedir ve O her şeye Kadir'dir. Hanginizin daha iyi iş işlediğini belirtmek için ölümü ve hayatı yaratan O'dur. O, güçlüdür, bağışlayandır [303] âyetlerini okumuş ve: "Yani, hanginizin daha üstün akla sahip olduğunu, Allah'ın haramlarından daha çok sakındığını, aziz ve celil olan Allah'a itaate daha çabuk koştuğunu belirlemek için" buyurmuştur.[304] {el-Hâris)

2758. Ebu'd-Derdâ'nm bildirdiğine göre Peygamber (sallaEahu aleyhi vseüem) şöyle buyurmuştur: "Cahil ancak çirkefliği deşifre edilip rezil olan kimsedir. İsterse insanlar nezdinde akıllı ve zarif bîri olsun. Akıllı ise ancak fazileti sergilenen kimsedir. İsterse insanlar nezdinde aciz/sefil ve basit biri olsun.[305] (el-Hâris)

2759. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Peygamber (salteltehu aleyhi vesellem) şöyle buvurmuştur: "İnsanlar nezdinde hakir ve çirkin olduğu halde Allah'ın huyruüunu akleden nice kimseler vardır ki, bunlar yarın kurtuluşa ererler. Yine insanlar nezdinde yakışıklı ve kibar olan nice kimseler vardır ki, onlar yarın kıyamet gününde helak olurlar. [306] (el-Hâris)

2760. Ebû Saîd şöyle demiştir: Hz. Peygamber'i {saflallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: "Allah aklı üç parçaya ayırdı. Bunlar kimde bulunursa, onun aklı kemale ermiştir. Kimde bulunmazsa, onun aklı yoktur.

2761. Berâ b. Âzib demiştir ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi) sorulan meseleler çoğalınca şöyle buyurdu: "Ey insanlar! Her yolun sağlam bir bineği ve açık bir işareti vardır. İnsanlardan bineği en sağlam, rehberi ve bilgisi en iyi olanı, içlerinde akıl bakımından en üstün olanıdır.[307] (el-Hâris)

2762. Ebû Hureyre demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Uhud gazvesinden dönünce insanların kendi aralarında: "Falan falandan daha cesurdu. Falan falandan daha atılgandı. Falan, başkasının katlanmadığına katlandı vb." diye konuşarak bazı kimseleri övdüklerini duydu. Bunun üzerine: "Siz o şahsı tanımıyorsunuz" buyurdu. "Bu nasıl olur, ey Allah'ın Resulü!" diye sorduklarında ise şöyle buyurdu: "Onlardan her biri Allah'ın kendilerine ayırıp verdiği akıl miktannca savaştı. Zaferleri ve niyetleri akıllan miktarınca oldu. Her biri farklı mertebeler elde ettiler. Kıyamet günü geldiğinde, niyetleri ve akıllarına göre mertebelerini bölüşeceklerdir.[308] (el-Hâris)

2763. Enes b. Mâlik demiştir ki: Bir topluluk Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanında bir zâtı övdüler ve üstün özellikleri bakımından onu övmede ileri gittiler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Adamın aklı nasıldır?" diye sordu. "Ey Allah'ın resulü! Biz sana adamın nasıl gayretle ibadet ettiğinden, iyiliklerinden bahsediyoruz, sen ise bize aklını soruyorsun!" dediler. Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) de: "Muhakkak ki ahmak, ahmaklığı yüzünden facirin fışkıyla kazandığından daha büyük günah kazanır. Yarın kulların dereceleri ancak akılları miktarınca yükseltilir ve Rablerine yakın olurlar. [309] (el-Hârİs)

2764. Enes anlatmaktadır: (Abdullah) îbn Selâm Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi veseîlem) gelerek: "Ya Resûlallah! Ben sana Allah'ın Musa b. İmran'dan başka kimseye bildirmediği üstün özelliklerin neler olduğunu sormak istiyorum. Eğer bunu biliyorsan, söyle. Değilse bu Musa b. îmran'a mahsus bir şeydir" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey İbn Selâm, istersen bunu anlatırım" dedi. O da "Söyle!" deyince, şöyle buyurdu: "Kuşkusuz mukarreb (Hakka yakın) melekler Arş'ın yaradılışını tam manâsıyla cayamadılar. Ne onların, ne de Arş'ın taşıyıcıları olan meleklerin bu konuda vardı. Allah gökleri ve yeri yarattığı zaman melekler: "Ey rabbimiz, göklerden ve yerden daha büyük bir şey yarattın mı?" diye sordular. "Evet. emzleri" buyurdu. "Denizlerden daha büyük bir şey yarattın mı?" diye ordular. "Evet. Arş'ı" buyurdu. Arş'tan daha büyük bir şey yarattın mı?" diye sordular. "Evet. Aklı" buyurdu. "Ey Rabbimiz, aklın miktarı ve büyüklüğü nereye ulaştı?" diye sordular. "Heyhat. Bunun bilgisi kuşatılamaz" buyurdu. Sonra: "Sizler kum tanelerinin sayısını bilir misiniz?" buyurdu. "Hayır" dediler. "İşte ben

aklı, kum tanelerinin sayısı kadar farklı seviyelerde yarattım. İnsanlardan kimisine bundan bir tane, kimisine de bundan fazlası ve Allah 'in dilediği ölçüde bunun kat kat fazlası verilmiştir." İbn Selâm: "Bunlar kimlerdir, ey Allah'ın Resulü?" diye sordu. "Amelleri, samimiyetleri ve kesin inançları ölçüsünde Allah'a itaat edenlerdir. Allah'ın onların kalplerine ve zihinlerine koyduğu nur/ışık, onlara verdiği (akıl) mİkîanncadır. Onlardan amel edenler yalnız bu ölçüye göre amel eder ve dereceleri yükselir" buyurdu. Bunun üzerine İbn Selâm şöyle dedi: "Seni hidayet ve hak din ile gönderene yemin ederim ki, Tevrat'ta bulduğum sözlerden bir harf bile eksiltmedin. Zira Musa bu sıfatla tavsif edilen ilk kişidir. Sen de ikincisisin." Resûlullah (salMIahu aleyhi veseUem) da: "Doğru söyledin, İbn Selâm" buyurarak onu tasdik etti.[310] (el-Hâris)

2765. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi veseüem) şöyle buyurmuştur: "Kişi, sahibini doğruya ileten ve yanlıştan çeviren akıl erdemi gibi bir değer kazanmamıştır. Kişinin aklı kemâle ermedikçe onun ne imanı kâmil, ne de dini istikâmet üzere olur.[311] (el-Hâris)

2766. Câbir b. Abdullah demiştir ki: "Ya Resûlallah! Kıyamet günü insanlar nasıl bir sonla karşılaşacaklar?" diye sordum. "Amelleriyle. Kim zerre miktarı hayır işlemişse, onu görecektir. Kim de zerre miktarı şer işlemişse, onu görecektir" buyurdu. "Hangisinin ameli daha üstün olacaktır?" diye sordum. "Aklı en olgun olanlarının" buyurdu. "Bu, dünyada böyledir. Ya âhirette eri daha üstündür?" diye sordum. "Aklı en olgun olanlarıdır: zira akıl dünyada da amellerin efendisidir" buyurdu. (el-Hâris)

2767. Ebu'd-Derdâ'nm bildirdiğine göre bir adam şöyle sordu: "Ya Resûlallah! Gece ibadet eden, gündüz oruç tutan, haccedip umre yapan, feadaka veren [312] Allah yolunda savaşan, hasta ziyaretinde bulunan, akrabalık bağlarını gözeten, cenaze namazlarına katılan ve misafir ağırlayan kişinin -ki bütün bu on hasleti saydı- kıyamet günü Allah katındaki mertebesi nedir? Bana söyle!" Allah Resulü (saüallahu aleyhi vesellem): "Sahip olduğu bütün bu hasletlerde onun elde edeceği sevap ancak aklı kadardır" buyurdu.[313] (el-Hâris)

2768. Ebu'd-Derdâ'nm bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona: "Ey Umeyr! Aklını artır ki, Allah'a yakınlığın artsın" buyurmuş. Diyor ki: "Ben de Anam babam sana feda olsun ey Allah'ın Resulü! Bunu nasıl yapabilirim dedim. "Allah'ın yasaklarından/haramlarından uzak durup, farzlarını yerine getirirsen akıllı olursun. Salih amellerden nafile olarak işlersen, bunlar sayesinde hem dünyada merteben ve şerefin artar, hem de (âhirette) Rabbine yakın olma şerefi ve yücelik elde edersin" buyurdu.[314] (el-Hâris)

2769. Mücâhid demiştir ki: İbn Ömer'e; "Beytullah'ı ziyaret eden hangi hacı daha üstün olur ve daha çok mükâfat alır?" diye sordum. "Şu üç haslete sahip olan; sadık niyet, olgun akıl ve helalinden harcama" diye cevap verdi. Sonra aynısı İbn Abbâs'a soruldu. O da: "Doğru söylemiş" dedi. Ben: "Niyeti sadık ve harcaması helalinden olursa aklının kıt oluşu ona zarar vermez" deyince şöyle dedi: "Ey Ebu'l-Haccâc! Sen bana, daha önce benim Allah Resûlü'ne (sailaEahu aleyhi vesellem) sorduğum şeyi sordun. Resûlullah (sallaOabu aleyhi vesellem) o zaman nefsim kudret elinde bulunana yemin ederek: "Kul, eğer yaptığının idrakinde değilse,

Rabbine hiçbir şekilde, ne cihatla, ne de diğer iyilik türlerinden herhangi bir şeyle itaat etmiş sayılmaz.. Cahil kimse, ibadette müçtehitleri aşsa bile, onun bozduğu, ıslah ettiğinden daha fazladır" buyurmuştu.[315] (el-Hâris)

2770. Süveyd b. Ğafele'nin bildirdiğine göre Ebû Bekir es-Sıddik bir gün dışarı çıktığında Peygamber (saEaMıu aleyhi vesellem) ile karşılaştı. "Ne getirdin, ey

Allah'ın Resulü! [316] diye sordu. "Akıl" buyurdu. "Neyle emrolundun?" diye sordu. "Akılla" buyurdu. "Bu aklı nasıl elde ederiz?" diye sorunca da şöyle buyurdu: "Aklın belli bir haddi yoktur. Fakat kim Allah'ın helal kıldıklarım helal' haram, kıldıklarını haram kabul ederse, o kimse "akıllı" diye nitelendirilir. Ama bir kimse de ibadette gayret edip iyilik basamaklarında yükseldiği halde, kendisini Allah'ın buyruklarına tâbi olup yasaklarından sakınmaya sevk edecek akıldan bir nasibi yoksa, işte bu gibi kimseler amelleri zayi olanlar ve onlar iyi işler yaptıklarını sansalar bile, dünyadaki çalışmaları boşa gidenlerdir. [317] (el-Hâris)

2771. İbn Abbâs merfû olarak şöyle nakletmiştir: "Akıllının Özellikleri şunlardır: Kendisine cahillik yapana hilimle/yumuşaklıkla muamele eder, kendisine zulmedeni affeder. Kendisinden daha aşağı mertebede bulunana tevazu gösterir. İyilik alanında kendisinden daha üstün olanlarla yarışır. Konuşmadan önce düşünür. Söyleyeceği bayırsa, konuşur ve sevabını kazanır. Şer ise susar ve emin olur. Bir fitneye maruz kaldığında Allah'a sığınır. Elini ve dilini korur. Bir fazilet gördüğünde onu fırsat bilir. Asla hayadan ayrılmaz. Hiçbir şeyde hırs göstermez- İşte kişi bu on hasletle akıllı tanınır. Cahilin özellikleri ise şunlardır: Birlikte olduğu kimselere zulmeder. Kendisinden daha zayıflara haksızlık yapar. Kendisinden üstün

olanlara da dil uzatır. Düşünmeden konuşur. Konuştuğu zaman günah kazanır. Sustuğu zaman gaflete düşer. Bir fitneye maruz kaldığında hemen ona kapılır ve bu, kendisini rezil eder. Bir fazilet gördüğünde, ondan yüz çevirir ve ağırdan alır. Ne eski günahlarından korkar ne de kalan ömründe günahlardan sakınır. İyilikten uzak durur, bu konuda yavaş davranır. Kaçırdığı ya da zayi ettiği iyiliklere aldırmaz. İşte bu on sıfat da, akıldan mahrum bırakılan cahilin özdliklerindendir.[318] (el-Haris)

Dâvud b. el-Muhabber'in naklettiği, aklın faziletine dair zikredilen bu hadisleri el-Hâris b. Usâme de Müsned'ine almıştır. Hafız İbn Hacer de el-Metalibü'l-âliye'dç bunları zikrederek hepsinin uydurma olduğuna dikkat çekmiştir. [319]

İyi Arkadaşın Misali

2772. Hayseme'nin bildirdiğine göre İbn Mes'ûd şöyle demiştir: "Hayırlı arkadaş, misk satıcısına benzer. Sana ondan bir şey vermese de, kokusu bulaşır. Kötü arkadaş ise körükçüye benzer. Elbiseni yakmasa bile, üzerine kokusu siner." Bu, Sahîtite şahidi bulunan sahih bir senettir. [320] (İshâk)

2773. İbn Abbâs'm bildirdiğine göre Resûlullah'a (sallahu aleyhi vesellem): "Yâ Resûlallah! Hangi dostlarımız/arkadaşlarımız daha hayırlıdır?" diye soruldu. "Yüzüne bakıldığında size Allah'ı hatırlatanlar. Mantığıyla/Aklıyla amelinizi artıranlar ve ameliyle size âhireti hatırlatanlar" buyurdu. (Abd b. Humeyd ve Ebû Yala) [321]

Kölelere Ve Hayvanlara Karşı İnsaf Ve İlgi

Tavaf kısmında nalın bağcığıyla ilgili Âmir b. Rabî'a hadisi geçmiş ve da nalının bağcığını kendine saklamak isteyene hitaben Hz. Peygamber'in şu sözleri yer almıştı: "Bu bir bencilliktir/hodbinliktir. Ben ise.bencilliği sevmem.[322]

2774. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (saüallahu aleyhi-vsellem): "Yuvalarınızı düzeltiniz. Bîr başı iki baş yapınız. Sürüngenler/Yılanlar sizi korkutmadan, siz onları korkutunuz" buyurmuştur.

Halîl b. Zekeriyyâ demiştir ki: Hadiste geçen kelimesi, "evleriniz" demektir. Bir başı iki baş yapınızdan maksat, "Kişi 10 000 dirheme bir köle satın almak istediğinde onun yerine iki köle satın alsın" demektir. kelimesiyle de "yılanlar" kastedilmiştir. (el-Hâlis)

2775. Ebû Meysere Amr b. Şurahbil'in bildirdiğine göre Resûlullah (sdlallabu aleyhivesellem): "Davar, berekettir. Deve, sahipleri için bir şereftir. Hayır, atların alınlarına bağlanmıştır. Köle senin kardeşindir; ona iyi davran. Eğer aciz görürsen, (işinde ona) yardımcı ol" buyurmuştur. Mürsel bir hadistir. (Müsedded)

2776. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)-"Davar berekettir. Deve ise sahipleri için bir şereftir" buyurmuştur. (el-Hâris) [323]

2777. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) zenginlere davar, fakirlere de tavuk beslemelerini emretmiştir. (Ahmed b. Meni') [324]

2778. Berâ bir defasında merfû, başka sefer de mevkuf olarak: "Davar berekettir" diye nakletmiştir. (Ebû Ya'lâ) [325]

2779. Hâşim oğullarının azatlısı Ebû Sinan şöyle demiştir: Bana ulaştığına göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Siyahiler sizin kölelerinizin en kötülerindendirler; acıkınca çalarlar, doyunca da zina ederler" buyurmuştur. (el-Humeydî) [326]

Kölelere İyi Davranmak

2780. Ömer b. el-Hattâb'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi) şöyle buyurmuştur: "Kim bir köle satın alır da ahlâkım beğenmezse, onu satsın ve onun yerine huyu huyuna uyan birini satın alsın. Zira insanlar farklı huylarla yaratılmışlardır. Sakın Allah'ın kullarına işkence etmeyin." (İshâk) [327]

2781. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Sahip olduğunuz köleleriniz hakkında Allah'tan korkun. Karınlarını doyurun, üstlerini/sırtlarını giydirin ve onlara yumuşak söz söyleyin" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [328]

2782. Ebû Bekir es-Sıddîk'm bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) "Cennete ilk girecek olan, Allah'a ve efendisine itaat eden köledir" buyurmuştur.[329] (Ahmed b. Menî')

2783. İbn Abbâs'ın naklettiğine göre Resûlullah {sallallahu aleyhi vesellem): "Cebrail bana ısrarla köleleri o kadar çok tavsiye etti ki, onlar

için belli bir sınır koyacağını, sonra bu sınıra ulaştıklarında azat olacaklarını sandım" buyurmuştur.[330] (Ahmed b. Menî1)

2784. Amr b. Hureys'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kölenin işinden ne kadar hafifletirsen, o senin için mizanına mükâfat olarak konur" buyurmuştur.[331] (Abd b. Humeyd)

2785. Enes'in bildirdiğine göre Peygamber (sallalkhu aleyhi vesellem) Hz. Ali ile Fatıma'ya bir köle verdi ve onlara: "Ona iyi davranın. Çünkü ben onu namaz kılarken gördüm " buyurdu. (Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ve) [332]

Küçük Erkek Ve Kız Çocuğunun Başını Sıvazlamak Ve Yetime Şefkat Göstermek

2786. Ebû Bekir es-Sıddik'ın bildirdiğine göre Nebi (sallallahu aleyhi vesellem): ....köleleri [333] (Ebû Ya'lâ)

2787. Cemre el-Hanzaliyye demiştir ki: Hz. Peygamber'e (saMahualeyhi kellem) zekat develeri getirdim. Başımı sıvazlayıp bana hayır duada bulundu. Ebû Ma'mer demiştir ki: Hadiste bir kadının başının sıvazlanmasından bahsedilmiştir. Çünkü, zekat develerini ancak ergenlik çağında olan getirebilir.

Ben derim ki: Bunu ergenlik çağıyla sınırlamak doğru değildir. Zira temyiz çağında getirmesine de mani bir durum yoktur. Çünkü develeri koruyup otlatanlar başka hizmetçilerdi. Muhtemelen babası, erkek çocuğu bulunmadığından Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesfan) duasına mazhar

olması için onu göndermek istedi. Nitekim amacına da ulaştı.[334] (Ebü Ya'lâ)

Yüce Allah'ın Rahmetinin Genişliği ve Merhametli Olma Emri

2788. Abdullah b. Ebî Evfâ el-Eslemî demiştir ki: Bir gün dışarı çıktım. Baktım Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekir ve Ömer oturuyorlar. Derken küçük bir çocuk ağlamaya başladı. Hemen Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) Ömer'e: "Çocuğu bağrına bas! Çünkü yolunu şaşırmış" buyurdu. Ömer de onu alıp bağrına bastı. Bizler bu şekilde otururken bir kadın vaveyla koparak geldi. Sanırım "Ah oğlum!" deyip ağlıyordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kadına seslen! Çünkü o, çocuğun annesidir" buyurdu. Kadının başı açıktı. Oğluna üzüntüden başında örtü yoktu. Kadın gelip, Hz. Ömer'in kucağından çocuğunu kapıp aldı. Çocuk kucağında olduğu halde, hala ağlıyordu. Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) görünce: "Aman Allahım! Allah'ın elçisini görmüyor muyum ben?!" dedi. O zaman Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bunun çocuğuna karşı nasıl şefkatli olduğunu görüyorsunuz, değil mi?" buyurdu. "Evet. Rahmet olarak ona bu yeter" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) nefsi kudret elinde bulunan zâta yemin ederek: "Allah müminlere karşı, bu kadının çocuğuna gösterdiği merhametinden daha merhametlidir" buyurdu. (Abd b. Humeyd) [335]

2789. Ebû Amr eş-Şeybânî, Hz. Peygamber'in (salbllahu aleyhi vesellem) ashabından bir zattan şöyle rivayet etmiştir: Bir yolculukta Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikteydik. Bazılarımız serçe

yavrularına rastlayıp aldı. Derken serçe konak yerlerinin tepesinde uçmaya başladı. Bunu gören Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) hemen yavrularını ona iade etmelerini söyledi. Sonra: "Allah kullarına, bu serçenin yavrularına olan merhametinden daha merhametlidir" buyurdu.[336] (el-Hâris)

2790. Saîd el-Ensârî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Muhakkak ki, Allah kıyamet günü mü'inin kuluna, serçeye merhamet ettiği gibi merhamet eder" buyurmuştur.[337] (el-Hâris)

2791. Ebu'l-Ezher'in bildirdiğine göre bir adam, Hz. Peygamber'le (sallallahu a^hivesellem) birlikte bulunduğu bir sırada, babaları tepelerinde uçup duran iki kuş yavrusuna rastladı (ve aldı). Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Babalan tepelerinde uçup dururken sen bu yavruların ikisini de aldın. Birini bıraksaydın da, babası onunla huzur bulsaydı" buyurdu.[338] (el-Hâris)

2792. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)-"Nefsim kudret elinde bulunana yemin ederim ki, Allah rahmeti ancak merhametli olana indirir" buyurdu. Ashabı: "Ey Allah'ın Resulü! Hepimiz merhamet gösteririz" dediler. "Bundan maksat sizden birinize gösterilen özel merhamet değildir. Aksine bütün insanlara merhamet göstermelidir" buyurdu (Ebû Yala) [339]

Caiz Olan Eğlence

2793. Şa'bî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Dirkile (raks) oynayanların yanma uğradı ve: "Ey Erfide oğulları

devam edin! Ki Yahudi ve Hıristiyanlar bizim, dinimizde kolaylık olduğunu bilsinler" buyurdu. Onlar bu haldeyken Hz. Ömer geldi ve raks edenler onu görür görmez dağıldılar. (el-Hâris) [340]

---

[1] Müsnede'de de böyle geçmektedir. Devamında şu .fadelere yer Gündüzün ilk saatlerinden akşama kadar onun için istiğfar ederler, akşam kadar onun jçin dua ederler." Hadisin bir benzeri el-Mevârid'de yer almaktadır Hibbân s. 182). Bûsîrî der ki: "Hadisi İbn Hibbân S^'inde rivayet etmesinin yanı sı İbn Menî' ve el-Hâris de tahrîc etmişlerdir. Hadisi Ebû Dâvûd Sünen'mde daha Kıs, metinle vermiştir".

[2] El- itilaf böyle zikredilmiştir. Hadisi Heysemî, Taberânî'ye nisbet edilmiş irâd etmiştir. Heysemî der ki: "Hadisin senedinde Muâviye b. Yahya es-Sadatı va bu zât zayıftır."

[3] Bûsîrî der ki: "Hadisi İbn Hibbân, Sahîh'inde başka bir lafız ile tahrîc etmiştir." (1/100)

[4] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Hadisi Taberânî rivayet etmiştir, ricali güvenilir kimselerdir." (2/297)

[5] Bûstrî der k,: "Hadisi Ebû Ya'lâ, Abbâd b. Kesîr'in zayıf olu^a senetle tahne etmiştir.» İbnü'l-Cevzî der ki "Bu hadi, vesellem) adma uydurulmuş bir hadis olup, uydurmakla der ki: "Bu hadisi sadece Abbâd rivayet etmermşhr, b^ vard, nitekim bu kaynak, bölüme a* hadi5 erm sonunda Heysemî ise şöyle der: "Hadisi Ebû Ya'lâ tahrîc etm.şhr, «^ vardTr ki, bu zât sâlih bir kişi İdi, ancak hadiste zay.f ve dikkate metruktür.'1 (2/296)

[6] Bûsîrî, hakkında her hangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[7] Bu hadisin bazı kısımları 1715 ile 1966 no'lu hadislerde zikredilmiştir.

[8] Bûsîrî, tabiînin bilinmemesine binâen hadisin senedini zayıf olarak değerlendirmiştir. (2/57)

[9] Müsnede'de denir ki: "Bu hadis hasen mevkuftur."

[10] Bûsîri, İshâk b. Abdullah b. Ebî Ferve'nin zayıf oluşuna binâen hadisin isnadını zayıf olarak değerlendirmiştir."

[11] Mürseldir.

[12] Bûsîrî der ki: "Hadisin senedinde Leys b. Ebî Süleym vardır ki, bu zât zayıftır." (2/63). Leys tedlîs yapmakla maruftur. Ebû Ya'lâ'nın senedinde yer alan diğer râviler ise Sahih şartlarına uygun ravilerdir." (Mecnta 5/110)

[13] Mü'minûn suresi, âyet 115.

[14] Bûsîrî, bazı ravilerinhı zayıf oluşuna binâen hadisin isnadını zayıf olarak değerlendirmiştir. (2/64). Heysemî ise şöyle der: "Senedinde İbn Lehî'a yer almıştır ki, bu zât zayıftır, hadisi basendir, diğer ravileri ise Sahih şartlarına uygundur." {Mccına 5/115)

[15] Bûsîrî, İbn İshâk'm müdellis olmasından dolayı hadisi zayıf olarak değerlendirmiştir. Heysemî der ki: "Hadisi Taberânî tahrîc etmiştir, isnadı hasenair. (5/111)

[16] Bûsîrî, bazı ravilerin bilinmemesine binâen hadisin senedini zayıf olarak değerlendirmiştir.

[17] Heysemî der ki: ", Ebû Ya'lâ'nm hocası Musa b. Hayyân'i ben tanımıyorum, diğer râvileri ise Sahih şartlarına uygun ravilerdir." (5/110) Bûsîrî ise şöyle der: "Bu hadisin Ebû Hureyre'den rivayet edilen bir şahidi vardır."

[18] Bûsîrî der ki: "Her iki rivayet, Tâlût b. Habîb b. Amr b. Sehl el-Ensârî'den rivayet edilmektedir; ancak bu zâtın biyografisine ulaşamadım. İsnadının içerisinde yer alan diğer râvileri güvenilir kimselerdir." (2/63) Heysemî ise şöyle der: Bezzâr bu hadisi, Tâlib b. Habîb b. Amr hariç, Sahih şartlarına uygun ravilerden rivayet etmiştir. Tâlib ise güvenilir kimsedir." (Mecma 5/106) Tâlib b. Habîb'in biyografisini İbn Ebî Hatim ile Buhârî vermişlerdir.

[19] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[20] Bûsîrî der ki: "Hadisin Enes'den nakledilen bir şahidi vardır, aslı da Buhârî'de yer almaktadır." (2/65)

[21] Bûsîrî der ki: "Hadisi el-Hâris, el-Haiîl b. Zekeriyâ'dan rivayet etmiştir ki, bu zât zayıftır." (2/63)

[22] Bûsîrî: "Hadisi el-Hâris tahrîc etmiştir" demiş ve hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[23] Hadisi Ebû Ya'lâ öncelikle Hamza ez-Zeyyât tarikiyle, Habîb b. Ebî Sâbit'ten rivayet etmiş, sonra da Hammâd b. Şuayb kanalıyla, Habîb b. Ebî Sâbit'ten rivayet etmiştir. Bûsîrî der ki: "Hadisin, İbn Hibbân'm Sahİh'inde (İbn Abbâs'tan) rivayet ettiği bir şahidi vardır."

[24] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Hadisin senedinde İsâ b. Süleyman vardır ki, bu zâtı İbn Hibbân ve daha başka muhaddisler güvenilir kabul etmişlerdir. Ancak Ahmed ve daha başka muhaddisler onu zayıf görürler. Senedin diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir." (Mecma 5/102).

[25] Bûsîrî der ki: "Hadis mevkuftur, ricali güvenilir kimselerdir." (2/65)

[26] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[27] Bûsîrî der ki: "Hadisi Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmişlerdir, senedleri Zem'a b. Salih'e dayanmaktadır ki, bu zât zayıftır. Yine hadisi Taberânî hasen bir isnadla rivayet etmiştir. (2/65} Heysemî ise şöyle der: "Hadisi Bezzâr ve Taberânî tahrîc etmişlerdir, senedinde Zem'a b. Salih vardır ki, bu zât zayıftır." (Mecma 5/117).

[28] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[29] Bûsîrî, Ebû'r-Rabî Eş'as b. Sa'îd'in zayıf olmasına binâen hadisi zayıf olarak değerlendirmiştir. (2/63) Hadisin bir benzeri ez-Zevâid'de zikredilmiştir. Mecma (5/100)

[30] Bûsîrî der ki: "Senedinde Eş'as b. Saîd vardır ki, bu zât zayıftır." (2/62) Hadisin aynısı ez-Zevâid'de mevcuttur. (5/99)

[31] Bûsîrî: "Hadisi Müsedded mevkuf olarak rivayet etti" demiş ve herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[32] Müsnede'de denir ki: "Hadisi İbn Hibbân sahih olarak değerlendirmiştir, hadisin aynısı el-İthâfta da mevcuttur.

[33] Bûsîrî der ki: "Hadisin, Bezzâr'm Müsned'mde Câbir ve İmrân'dan nakledilen bir şahidi vardır." Bûsîrî, isnadı hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Ebû Ya'lâ'ya nisbet etmeyen Heysemî der ki: "Hadisi Bezzâr tahrîc etmiştir. Hubeyre b. Meryem {-ki güvenilir bir ravidir-) hariç, ricali Sahîh şartlarına uygundur."

[34] Bûsîrî der ki: "Hadisi et-Tayâlisî kasen bir isnadla rivayet etmiştir."

[35] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[36] Müsnede'de denir ki: "Mücâlid zayıftır." Bûsîrî de Mücâlid'in zayıf oluşuna binâen hadisin senedini zayıf olarak değerlendirmiştir.

[37] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[38] Hadisi Ahmed ve Ebû Ya'lâ mânâ olarak Ukbe b. Âmir hadisinden tahrîc etmişlerdir, güvenilir bir ravi olan Abdullah el-Velîd hariç, diğer ravileri Sahîh şartlarına uygundur. Aynı zamanda hadisi Muâviye b. Hadîc'den rivayet etmişlerdir ki, bu rivayetin isnadı birinci hadisin isnadı gibidir. Bkz. M. ez-Zevâid (5/91).

[39] Bûsîrî bir ravisinin durumunun bilinmemesine binaen hadisi zayıf olarak değerlendirmiştir.

[40] Bûsîrî der ki: "Hadisi el-Hâris mürsel olarak tahrîc etmiştir."

[41] Mürseldir.

[42] Hadisi el-Hâris, Vâkıdî'den tahrîc etmiştir ki o, zayıftır. Bunu Bûsîrî ifade etmiştir.

[43] Hadisi cl-Hâris, Yahya b. Hâşim es-Simsâr'dan nakletmiştir ki, bu zât zayıftır, bunu Bûsîrî ifade etmiştir.

[44] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[45] Hadisin senedinde Talha b. Amr yer almıştır ki, bu zât zayıftır, bunu Bûsîrî ifade etmiştir. Taberânî de Ebû Saîd'den merfû olarak şunu rivayet etmiştir: "Başın ortasından alınan kan cinnete şifadır..." Bunu da: Ümmü Munkiz (kurtarıcı) diye isimİendirirdi." Heysemî der ki: "Hadisin senedinde Yezîd b. Abdülmelik vardır ki, bu zât metruktür." (Mecma5/93)

[46] Hadisin senedinde ihtilaflı bir ravi olan CâbÎr el-Cu'fî vardır ki, bunu Bûsîrî ifade etmiştir.

[47] M. ez-Zevâid'âe (5/3) geçtiğine göre şöyle demiştir: "Kan aldırmanın en faydalı olduğu an, ayın bitimine yakın olduğu andır."

[48] Ricali güvenilir kimselerdir, bunu Bûsîrî ifade etmiştir.

[49] Hadisi Ebû Ya'lâ, Yahya b. e-l-Alâ' ve Cubâre b. el-Muğallis'in zayıf oluşuna binâen, zayıf bir senedle rivayet etmiştir. İbnü'l-Cevzî der ki: "Bu hadis uydurmadır." Bunu Bûsîrî ifade etmiştir. Heysemî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ tahrîc etmiştir, senedinde Vahyâ b. el-Alâ' vardır ki, bu zât yalancıdır." {Mecma 5/92)

[50] el-Hâfız İbn Haccr bu uzun rivayetin sonunda hadisin Resûlullah (saUallahu aleyhi veseUem) adına uydurulmuş bir yalan olduğunu hatırlatacaktır.

[51] 2504 numaralı hadisle başlayan aynı başlık altında uzun bir bölüm gelecektir.

[52] Yani Necde el-Harûrî'nin adamlarıyla.

[53] Bûsîrî der ki: "Hadisi Müsedded ve İshâk, ravilerî güvenilir olan tek bir senedle rivayet etmişlerdir." (2/137)

[54] Hadisin tamamı, el-İthâfm vasiyetler bölümünde yer atmaktadır. Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Hadisi Abd b. Humeyd, Ahmed, Ebû Ya/lâ ve daha başkaları tahrîc etmiştir. Hadisin bir kısmı 1715 ve 1966 no'lu hadislerde Seçmiştir. Ayrıca hadisin munkatı olduğu orada ifade edilmiştir.

[55] Bkz. 1130 no'lu hadis. Söz konusu hadisi Bûsîrî, Salih b. Ebî'l-Ahdar'ın ve Nasr b. in zayıf oluşlarına binâen zayıf olarak değerlendirmiştir. (2/137)

[56] Müsnede'de denir ki: "Derim ki: Ebû İdâm'm ismi Süleyman b. Yezîd el-Muhâribîdir. Bu hadisi Muhammed b. İsmail el-Edebu'l-Müfred adlı kitapta tahrîc etmiştir." el-A'zamî der ki: "Bu ve bir önceki tek hadistir." Bûsîrî der ki: "Bu hadislerin senedleri Ali b. İdâm'a dayanmaktadır ki, bu zât zayıftır ve asıl adı Süleyman b. Zeyd el-Muhâribî'dir." (2/137) Heysemî

ise şöyle der: "Ebû İdam el-Muhâribî yalancıdır." (Mecma 8/151); babasının adı ise Zeyd'dir, Yezîd diyenler de olmuştur. el-Mîzân'da böyle geçmektedir.

[57] Enes'in söz konusu hadisinin numarası 875'tir.

[58] Müsnede'de denir ki: "Hadisin isnadı imsendir, ancak mürseldir."

[59] Bûsîrî der ki: Hadisi Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmişlerdir. İsnâdlan Asım b. Ubeydullah'a dayanmaktadır ki, bu zât zayıftır.

[60] Bu hadis hasendir, Sahîh-i Müslim'de, Ebû Hureyre'den rivayet edilen bir hadisten di vardır. Bûsîrî ise şöyle der: Hadisi Müsedded, İshâk, İbn Menî' ve el-Hâris etmişlerdir, isnâdlan el-Efrikî'ye dayanmaktadır ki bu zât zayıftır." (2/142) eysemî ise şöyle der: "Abdurrahman el-Efrikî'yi, Yahya el-Kattân ve daha başkaları entlir kabul ederken, bir grup muhaddis onu zayıf olarak değerlendirmiştir, diğer ıcah ise güvenilir kimselerdir." (Mecma 8/185) Hadisin tamamı için ez-Zevâid ve el-İthâfa bakınız.

[61] Bûsîrî der ki: "Hadisi İshâk, Ebû Ya'lâ ve Taberânî sahih bir isnadla rivayet etmişlerdir." (2/140)

[62] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. (2/142)

[63] Hadis 2489 no'da geçmişti.

[64] Bu hadis bir önceki rivayetle tek bir hadisti, bölümün başında 2489 no'da geçmişti.

[65] Bûsîrî der ki: "Hadisi Ebû Ya'lâ, durumu meçhul bir zâttan rivayet etmiştir, isnadında yer alan diğer raviler güvenilir kimselerdir." (1/4) Heysemî der ki: "Hadisin ricali Sahih şartlarına uygundur. Güvenilir bir râvi olan Nâfi b. Hâlid et-Tâhî hariç hadisin ravileri Sahih şartlarına uygundur." (Mecma 8/151)

[66] Müsnede'de denir ki: "Hadis sahihtir."

[67] Bûsîrî der ki: "Hadisi Müsedded rivayet etmiştir, ricali güvenilir kimselerdir. Ebû Ya'lâ da aynı şekilde rivayet etmiştir. (1/111)

[68] Bu hadisin bir kısmı ile önceki hadisin bir kısmı defalarca tekrar edilmiştir. Bkz. 777, 778, 750, 751, 877 no'lu hadisler. Hadisi Bûsîrî uzun metniyle "vasiyetler" bölümünde irâd

etmiş ve şöyle demiştir: "Hadisi Müsedded ve Ebû Ya'lâ ravileri güvenilir olan bir senedle tahrîc etmişlerdir." (1/111)

[69] Bûsîrî der ki: "Hadisi el-Hâris. Dâvud b. el-Muhabber'den rivayet etmiştir ki, bu zât oldukça zayıftır." (2/2)

[70] Aynı başlık altında küçük bir bölüm daha Önce geçmişti, orada (2481) ve 2482 no'lu hadisler zikredilmişti.

[71] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[72] Bûsîrî hakkında herhang bir değerlendirmede bulunmamıştır, ravileri güvenilirdir.

[73] Bûsîrî der ki: "Hadisin ravileri güvenilir kimselerdir."

[74] Müsnede'de denir ki: "Hadisin isnadı hasendk, mevkuf olarak da rivayet edilmiştir." Bûsîrî ise şöyle der: "Hadisi Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, ravileri güvenlir olan bir senedle rivayet ederken, Müsedded mevkuf olarak ve İbn Ebî Ömer ise merfû olarak rivayet etmişlerdir. (2/135) Bûsîrî hadisi bütünüyle hem Müsedded'in, hem de Ebû Ya'lâ'nın lafzıyla rivayet etmiştir, Müsedded'in lafzı bundan sonra zikredilecek olan rivayettedir.

[75] Bûsîrî der ki: "Hadisi Müsedded mevkuf olarak zikretmiştir."

[76] Bûsîrî, Muhammed b. Abdurrahman b. Ebî Leylâ'nın zayıf oluşuna binâen hadisi Zııyıf olarak değerlendirmiştir."

[77] Bûsîri der ki: "Hadisi Ahmed b. Menî' nıürsel olarak, Ali b. Zeyd b. Cud'ân'm zayıf oluşuna binâen zayıf bir senedle rivayet etmiştir." (2/136)

[78] Bûsırî der ki: "Hadisi İbnu Menî' merfü olarak içerisinde Yahya b. Ubeydullah'ın -ki zayıftır- bulunduğu bir senedle rivayet etmiştir."

[79] Ondan da İbn Hibbân Sflftftı'inde rivayet etmiştir. Hadisi Ibn Huzeyme de rivayet etmiştir, bunu Bûsîrî ifade etmiştir.

[80] Bûsîrî, el-Kelbî'nin zayıf oluşuna binâen hadisin senedini zayıf olarak değerlendirmiştir. el-Kelbî'nin adı Muhammed b. es-Sâib'dir. Müsnede'de şöyle geçer: "el-Kelbî metnıktur."

[81] Busırî der ki: "Hadisi Abd b. Humeyd sahth bir isnadla, Tayâlisî ise muhtasar bir Bâeh-nakletmi?tir" el-Hafız, el-İsâbe'de şöyle der: "Harmele'nin hadisi Buhârî'nin d-' -Mufred'inde mezkûrdur, Tayâlisî'nin Müsned'inde ise hadis hasen bir isnadla "vayet edilmiştir/'

[82] Nahl 95-96

[83] Nahl sûresi, 95. ve 96. âyetler.

[84] Heysemî der ki: "Hadisi Taberânî tahrîc etmiştir ve senedinde tanımadığım bir râvî vardır." (3/120) Bûsîrî ise şöyle der: "Hadisi Ebû Ya'lâ, bir ravisinin durmunun bulunmamasına binâen zayıf bir senedle rivayet etmiştir." (2/136)

[85] Heysemî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'iâ ve Taberânî tahrîc etmişlerdir. İkisinin de ricali, MeymCın b. Necîh -ki İbn Hibbân onu güvenilir kabul eder- hariç Sahih şartlarına uygundur." Bûsîrî der ki: "İkisi hadisi ceyyiâ bir isnâdla rivayet etmişlerdir; bkz. M. ez-Zevâid (8/138) ve el-îthâf (2/136). Aynı başlık altında Talha b. Muâviye es-Sülemî'nin hadisi vardır ki, onu İbn Ebî Şeybe rivayet etmiştir, ancak İbn Hacer onu gözardı etmiştir.

[86] Bûsîrî der ki: Hadisi eİ-Hâkim sahih addetmiştir, ancak durum onun dediği gibi değildir, zira Zebbân b. Fâid'i muhaddisler zayıf kabvl etmiştir. Heysemî der ki: "Hadisi Ebû Ya'lâ ve Taberânî tahrîc etmişlerdir, senedinde Zebbân b. Fâid vardır ki, bu zâtı Ebû Hatim güvenilir kabul ederken, diğer muhaddisler onu zayıf telakki etmişlerdir." (8/137)

[87] Bûsîrî der ki: "Hadisi Ebû Ya'lâ, İbn İshâk'm müdellis bir râvi oluşuna binâen zayıf bir senedle rivayet etmiştir." Heysemî der ki: "Hadisin senedinde İbn İshâk vardır ki, bu zât müdellis olmasının yanı sıra güvenilirdir, diğer ravileri Sahih şartına uygun r&vilerdir. Ümmü Seleme'nin azadh kölesi "Nâ'im" ise saâûktur, şayet "Nuaym" ise ben böyle bir ismi tanımıyorum." (Mecma 8/138).

[88] Hadisin senedinde Kesîr b. Abdullah vardır ki, bu zât zayıftır, bunu Bûsîrî ifade etmiştir. (2/142)

[89] Bûsîrî burada hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. (2/137) Heysemî der ki: "Hadisin senedinde İmrân el-Kattân vardır ki, bu zâtı İbn Hibbân tevsik ederken, daha

başkaları zayıf addetmiştir." (Mecma 8/149)

[90] Bûsîrî hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Hadisin senedinde Yezîd b. Ziyâd vardır ki, bu zât zayıf olmakla beraber hadisi hasenâh." (Mecma 8/86)

[91] Bûsîrî hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır ve bu hadisi bir sonraki hadisle beraber tek hadis olarak değerlendirmiştir, oysa ikisi farklı iki tarikten rivayet edilen hadislerdir.

[92] Hadis zevâidden değildir, zira İbn Mâce ve İmâm Ahmed, hadisi farklı lafızlarla rivayet etmişlerdir, bundan dolayı Heysemî hadisi ez-Zevâid'de irâd etmiş ve şöyle demiştir: Hadisin senedinde Şurahbîl b. Sa'd vardır ki, bu zâtı İbn Hibbân güvenilir kabul ederken, muhaddislerin çoğu onu zayıf kabul etmiştir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir." (Mecma 8/157)

[93] Hepsinin senedlerinde Haneş diye tanınan Hüseyn b. Kays vardır ki, bu zât zayıftır. Bundan dolayı Bûsîrî senedi zayıf olarak değerlendirmiş ve sonra şöyle demiştir: "Ancak bu hadisi yalnız başına rivayet etmemiştir; zira hadisi Ebû Ya'lâ, Husnyn an İkrime tarikiyle tahrîc etmiştir. Hadisi Tirmizî muhtasar olarak rivayet etmiştir. (2/138)

[94] Humeydî, Müsned (2/370)

[95] Bûsîrî der ki: "Hadisi Müsedded ve el-Humeydî, ondan da el-Hâris, Murre'den rivayet etmiştir. Yine hadisi İbn Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ munkatı bir senedle Ümmü Saîd'den rivayet etmişlerdir."

[96] Bkz. el-Humeydî, Müsned (2/370).

[97] Fâid zayıf bir ravidir. Bûsîrî de onu zayıf olarak değerlendirmiştir.

[98] Bu hadisi el-Hâris mürsel olarak sahih bir senedle rivayet etmiştir, bunu Bûsîrî ifade etmiştir. Müsnede'de ise şöyle geçer: "Bu hadis mürseldir."

[99] Heysemî der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir, senedinde Hasan b. Vâsıl vardır ki, bu zât el-Hasan b. Dînâr olup, hıfzının kötülüğünden {sûu'(-fıijz) dolayı zayıftır, bu hadisi ise basendir, en doğrusunu Allah bilir." (Mecmu 8/160)

[100] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[101] Heysemî der ki: "Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir, senedinde Abdüsselâm b. Aclân vardır ki, bu zâtı Ebû Hatim güvenilir kabul ederken, İbn Hibbân: "Hata ve muhalefet eder" demiştir. Diğer ricali ise güvenilir kimselerdir." (Mccma 8/162) Bûsîrî ise, Abdüsselâm'm zayıf oluşuna binâen hadisi zayıf olarak değerlendirmiştir. (2/139)

[102] Hadisi Taberânî de tahrîc etmiştir. Heysemî der ki: "Senedinde Leys b. Ebî Süleym vardır ki, bu zât müdellestir, diğer ricali ise güvenilir kimselerdir." (Mecma 8/160) Hadisin bir benzen el-İthâfta rivayet edilmiştir, ancak orada: "Leys zayıftır" denilmiştir.

[103] Hadisi Bûsîrî, el-Haccâc b. Ertât'm zayıf oluşuna binâen zayıf olarak değerlendirmiştir. (2/160)

[104] Bûsîrî der ki: "İbn Eb Şeybe ve Ebû Ya'lâ'nm senedleri Abdullah b. Saîd el-Makburî'ye dayanmaktadır ki, bu zât1 zayıftır (2/142). Aynısı ez-Zevâiâ'de rivayet edilmiştir. (Mecma 8/22)

[105] Bûsîrî der ki: "Hadisi Ebû Ya'lâ, İbn Ebî'd-Dünyâ, Taberânî ve Bezzâr rivayet Emişlerdir, ravileri güvenilir kimselerdir."

[106] Bûsîrî der ki: "Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir, raviİerİ güvenilir kimselerdir." K /145) Heysemî ise şöyle der: "Hadisi Taberânî rivayet etmiştir, senedinde Ali b. Saîd b. eŞir vardır. Diğer ravileri Sahih ravilerindendir. (Mecma 8/22)

[107] Hadisi Ebû Ya'lâ, Kevser b. Hâkim'in zayıf oluşuna binâen zayıfhir Senedle rivayet etmiştir."

[108] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. (2/145) Heysemî der ki: "Hadisi Taberânî tahrîc etmiştir, senedinde Abdullah b. Arâde vardır ki, Ebû Dâvud bu zâtı güvenilir kabul ederken, İbn Ma'în onu zayıf olarak değerlendirmiştir."

[109] Bûsîrî der ki: "Hadisi MÜsedded mürsel olarak rivayet etmiştir. Hadisin, Bezzâr'ın ve Tabcrânî'nin Enes'den rivayet ettikleri bir şahidi vardır."

[110] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[111] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[112] Bûsîrî, bu senedler üzerinde herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[113] Bûsîrî der ki: "Hadisi Ahmed b. Menî' ve Ebu'ş-Şeyh b. Hayyân tahrîc etmiştir." Heysemî der ki: "Hadisi Taberânî tahrîc etmiştir, senedinde Abdülhamîd b. Ubeydullah b. Hamza vardır ki bu zât zayıftır." (Mecma 8/24)

[114] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Hadisi Taberâni ve Bezzâr rivayet etmişlerdir, senedinde Abdurrahman b. Ebî Bekir el-Cud'Anî vardır.

[115] Bûsîrî hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[116] Hadisi Abd b. Humeyd, Dâvud b. el-Muhabber'den rivayet etmiştir ki, bu zât zayıftır. Hadisin İbn Abbas'tan zayıf bir senedle rivayet edilen şahidi vardır, bunu el-Bûsîri ifade etmiştir. (2/145)

[117] Hadisin isnadında Talha b. Amr el- Hadramî vardır ki, muhaddisler bu zâtı zayıf kabul etmişlerdir. Hadis, el-Hâris'in Müsned'inde (1/314) de mevcuttur. Bkz. 1. cilt 1059 no'Iu hadis.

[118] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[119] Bu zât, İshâk'm Müsneâ'ıui, İshâk'tan rivayet eden kişidir. İsmi Abdullah b. Muhammed olup H. 305 yılında vefat etmiştir. Muhtemelen hadis, İshâk'm Müsned'me onun yaptığı ilavelerdendir.

[120] Senedinde Kevser b. Hakîm vardır ki bu zât zayıftır; bunu Bûsîrî ifade etmiştir. (3/155)

[121] Bûsîrî, hakkında bir değerlendirmede bulunmamış ve: "Bu hadisi, sahabeden bir grup tarafından rivayet edildi" demiştir. (2/152)

[122] Bûsîrî der ki: "Senedinde adı anılmayan bir ravi vardır. Hadisi Bozzâr, Müsned'inde muttasıl bir senedle tahrîc etmiştir. (2/152) Heysemî hadisi Ebu Ya'lâ'ya nisbet etmemiş ve şöyle demiştir: "Hadisi Bezzâr, Târik b. Amr b. Mâlik rivayetinden nakletmiştir; adı geçen Tarık'ı İbn Ebî Hatim zikretmiş; ancak onu ne güvenilir kabul etmiş, ne de cerhetmiştir; diğer ravileri güvenilir kimselerdir." (Mecnta 10/202)

[123] Bûsîrî der ki: "Ravileri güvenlir kimselerdir." Heysemî de aynı şeyleri söylemiştir. {Mecma 8/93)

[124] Bûsîrî, hakkında her hangi bir değerlendirmede bulunmamıştır (2/144). İsnadında âlid b. İlyâs vardır.

[125] Bûsîrî, Yahya b. Ubeydullah b. Abdullah b. Mevhib'in zayıf oluşuna binâen hadisin senedini zayıf olarak değerlendirmiştir. (2/162)

[126] Hadisi İbn Ebî Ömer, el-İfrîkî tarikiyle rivayet etmiştir ki bu zât zayıftır; bunu Bûsîrî ifade etmiştir.

[127] Müsnede'de şöyle geçmektedir: Hadis mürsel hasen'dir. Bûsîrî, hakkında her hangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. (2/72)

[128] Bûsîrî der ki: "Hadisi Ebû Ya'lâ, Amr b. Husayn'dan tahrîc etmiştir ki, bu zât zayıftır. Hadisi İbnü'l-Cevzî uydurma hadisler arasında irâd etmiş ve: "Bu, Resûlullah (sallallahu aleyhi veseiiem)'den vârid olmayan bir hadistir" ifadesini kullanmıştır. (2/63)

Heysemî der ki: "Hadisi Ebu Ya'lâ, şeyhi Amr b. el-Husayn'dan rivayet etmiştir ki bu zat metruktür." (Mecma 5/116)

[129] Müsnede'de şöyle geçer: "Yahya b. Alâ çok zayıf bir ravidir. Bûsîrî der ki: "Hadisi Ebu Ya'lâ, Yahya b. el-Alâ ve ondan rivayet eden ravinin zayıf olmasına binâen zayıf'bir senedle rivayet etmiştir." (2/72)

[130] Heysemî der ki: "İsnadı hasen'dir."

[131] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebu Ya'lâ, Bakiyye b. el-Velîd'in müdellis olması hasebiyle zayıf bir isnâdla tahrîc etmiştir." (2/161)

[132] Bûsîrî: "Hadisi Ahmed de tahrîc etmiştir" demiş ve derecesini beyan sadedinde her hangi bir şey söylememiştir. Heysemî der ki: "Hadisi Ahmed ve Ebu Ya'lâ rivayet etmişler; senedinde Ebu Ma'şer Nüceyh vardır ki bu zât leyyinü'l-hadîs'tir, diğer ravileri ise güvenlir kimselerdir." (Mecmn 8/57)

[133] Heysemî der ki: " Bezzâr ve Taberânî, beyiti bir hadis içinde zikretmişlerdir; ravileri Sahih şartlarına uygun ravilerdir." (Mecma 8/128)

[134] Câhiz, Kitabu'l-Hm/vâri'unda şu bilgiye yer vermektedir: "Derler ki: Meleklerden kimi insan, kimi öküz, kimi akbaba sûretindedir. Resûlullah (saliallahu aleyhi veseiiem)'in, Umeyye b. Ebi's-Sait'in bu şiirini tasdik etmesi bu bilgiyi teyit etmektedir. Bkz. Müsned, Ahmed Şâkir şerhi (4/89).

[135] Heysemî der ki: "Hadisi Ahmed, Ebu Ya'lâ ve Taberânî tahrîc etmişlerdir. Müdellis İbn İshâk dışındaki ravileri güvenilir kimselerdir." (Mecmn 8/128) Bûsîrî bu ve bundan önceki hadisi tek bir hadis şeklinde zikretmiş ve şöyle demiştir: "Öteki Ebu Bekir'in, bu ise Ebu Ya'lâ'nın lafzıdır."

[136] Bûsîrî der ki: "Hadisi el-Hâris rivayet etmiştir, ravileri güvenilir kimselerdir." (2/161)

[137] el-îthaf ta böyle geçmekle beraber: "Ruhsat verdi yerine ruhsat vermedi " ifadesi yer almaktadır ki, böylece ifade olumludan olumsuza dönüşmüş olmaktadır. Dolayısıyla bu rivayet ile İthafta yer alan rivayetin ikisi ez-Zevâid ve Keşfıı'l-Estâr'da yer alan ifade ile Çelişmektedir, zira ikisinde ifade şöyle yer almaktadır: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), biri Ehl-i Bedir, diğeri ise Âmir ve Alkame hakkında olan A'şâ'ya ait iki kaside "ariç olmak üzere Cahiliye şiirine ruhsat verdi." Bunu Bezzâr, Ebû Ya'lâ'nın isnadının aynısıyla rivayet etmiştir.

[138] Bûsirî, hakkında her hangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: Senedinde tanımadığım râviler vardır." (Mecnın 8/120).

[139] Heysemî der ki: "Hadisin senedinde Abdurrahman b. Sabit b. Sevbân vardır ki, ve bir grup muhaddis onu güvenliir kabul ederken, İbn Ma'în onu zayıf olarak değerlendirmiştir. Diğer râvileri Sah'th raviieridir." (Mecnın 8/122). Bûsîrî, hadis hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[140] Heysemî der ki: "Hadisi Ahmed ve Bezzâr rivayet etmişlerdir. İsnadında Huşeym'in hocası Ebu'1-Cehm vardır ki bu zâtı tanımıyorum. Diğer râvileri Sahih ricâlindendir." (Mecma 8/119).

[141] Bûsirî der ki: "Hadisi el-Hâkim, ondan da Beyhakî rivayet etmiştir." (2/150)

[142] Hadis mürseldir.

[143] Bûsîrî der ki: "Hadisi Müsedded ve Nesâî (Sünen el-Kübrâ'deı) rivayet etmiştir. Senedleri, Ali b. Zeyd b. Cud'ân'a dayanmaktadır ki, bu zât zayıftır. (2/154) Hadisi Ahmed, uzun bir hadis içerisinde başka bir lafızla rivayet etmiştir. Heysemî der ki: 'Ahmed'in isnadında yer alan râviler Sahih raviieridir. {Mecma 8/18)

[144] Heysemî der ki: Hadisi Ahmed, Ebû Ya'lâ ve Taberânî tahrîc etmişlerdir. Taberânî ve Ebu Ya'la'nm ravileri güvenilir kimselerdir. Ahmed'in ravileri arasında adı anılmayan bir ravi vardır, diğer ravileri güvenilir kimselerdir. (Mecma 10/298) Müsneâe'de denir ki: "Hadisi, Buhârî Farilinde, Ali b. el-Medînî'den, o da Muallâ b. Mansûr'dan rivayet etmiştir."

[145] Bûsîrî der ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir." (2/150) Hcysemi ise şöyle der: "Senedinde İbn Ebi'z-Zinâd vardır ki, bu zât bir çok muhaddis tarafından zayıf olarak değerlendirilmiştir. Diğer ravileri Sahîh ravilerindendir." {Mecma 8/69)

[146] Bûsîrî der ki: "Hadisi Müsedded mu'dfli olarak rivayet etmiştir, ravileri güvenilir kimselerdir." (2/142)

[147] Bûsîrî der ki: "Hadisi Müsedded ve el-Hâris, bir ravismm durumunun bilinmemesine binânen zayıf bir senedle rivayet etmişlerdir. Tırmizî de hadisi tahne etmiş ve hasen olarak değerlendirmiş, ancak: "Bişr baş ve orta parmağını hare* ettirerek" ifadesini zikretmemiştir. (2/142)

[148] Hadisi el-Hâris, Abdülazîz b. Ebân'dan rivayet etmiştir.

[149] Müsnede'dc denir ki: "Hadisi Ahmed b. Menî, Süvcyd b. Nasr'dan, o İbnu'l-Mübarek'ten, o da el-Müsennâ b. es-Sabbâh'dan, Amr b. Şuayb'dan rivayet etmiştir.

[150] Hadisi Ahmed b. Menî', Yûsuf b. Atiyye'den rivayet etmiştir ki, bu zâtın zayıf olduğu konusunda muhaddisler hem fikirdir. Bunu Bûsîri ifade etmiştir. (2/143).

[151] Bûsîrî der ki: "Hadisi Ebu Yâ'lâ, Ali b.Urve'nin zayıf oluşuna binâen zayıf bir senedle rivayet etmiştir." (2/143)

[152] Bunlar İbn Hacer'in ifadeleridir.

[153] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. (2/140)

Heysemî ise şöyle der: "Hadisin senedinde es-Scrî b. İsmail vardır ki, bu zât metruktür." (4/313), Heysemî hadisi Ebû Yâ'lâ'ya nispet etmiştir, Hadisin, Enes'den rivayet edilen bir şahidi vardır ki, bunu Heysemî, Taberânî'ye nispet ederek rivayet etmiştir.

[154] Hadisi Ebû Yâ'lâ tahrîc etmiştir. Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Hadisi Heysemî de tahric etmiş ve Bezzar ile Ebu Yâ'lâ'ya nispet etmiş ve şöyle demiştir: "Güvenilir olan Meymûn b. Aclan hariç Sahîh ravilerine sahiptir. (Mecma 8/173)

[155] Bûsîrî der ki; "Senedinle Yezîd er- Rakkâşî vardır ki, bu zât zayıftır." (2/140)

[156] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî ise şöyle der: "Hadisi Ebû Yâ'lâ rivayet etmiştir, senedinde Yûsuf b. Atiyye yer almıştır ki, bu zât mekrûktuv." (8/14)

[157] Bûsîrî der ki: "Hadisi el-Hâris ve eş-Şihâb'mda el-Kudâî, Talha b. Amr el-Hadramî'nin zayıf oluşuna binâen zayi/bir senedle rivayet etmişlerdir." 2/140). Heysemî ise şöyle der: "Hadisi Bezzâr ve Taberânî rivayet etmişlerdir. Bezzâr şöyle demiştir: "Bu konuyla ilgili snhîh hadis vârid olduğu bilinmemektir." (Mecmu 8/175)

[158] Benzer bir rivayet el~İthâf ta mevcuttur, Hadisi İthafta olduğu gibi Mâlik de rivayet etmiştir. Aynı şekilde Taberânî, İbn Abbas'dan tahrîc etmiştir ki, Kenz'de de böyle geçmektedir. (2/27). Ayrıca İbn Mâce hadisi Enes ve İbn Abbas'dan tahrîc etmiştir. (s.318)

[159] Bûsîrî der ki: "Hadisin senedinle adı anılmayan bir ravi vardır. Hadisi Ebu Yâ'lâ muttasıl bir senedle tahrîc etmiştir ve lafzı şöyledir: "Bu ümmetten ilk kaldırılacak utanma duygusu ve emânettir." (2/144)

[160] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. (2/144)

[161] Hadisi Ebû Yâ'lâ muhtasar olarak, Muhammed b. Cami el-Attâr'dan rivayet etmiştir ki, bu zât zayıftır. Ebû Yâ'lâ hadisi uzun bir lafızla en-Nevvâs'tan tahrîc etmiştir. Bûsîrî der ki: "Senedinde inkıta vardır." (2/17) Heysemî de Muhammed b. Camî el-Attâr'ı zayıf olarak değerlendirmiştir. (Mecma 8/81)

İbn Hacer, Müsnede'de der ki: "Yahya b. Ebî Zaide ona muhalefet ederek hadisi Dâvud'dan, o da Şehr'den mürsel olarak rivayet etmiştir, mahfuz olan da budur. Aynı Şekilde Abdullah b. Osman b. Huseym muhalefet ederek hadisi Şehr b. Havşeb'den, o da Esma binti Yezîd'den rivayet etmiştir. Ayrıca İsmâîl b. Ayyaş, İbn Huseyn'den hadisi daha detaylı olarak rivayet etmiştir."

[162] İthafta: "Sakın sizi yalana sevk etmesin" şeklinde yer alırken, Ahmed'in Müsned'inde: "Sizi yalana sevk eden şey nedir?" şeklinde yer almıştır. Ahmed hadisi uhülaflı bir ravi olan Şehr b. Havşeb tarikiyle muhtasar olarak rivayet etmiştir, bunu Heysemî ifade etmiştir. (Mecma 1/142)

[163] Bûsîrî der ki: "Hadisi Ebû Ya'lâ, Taberânî, İbn Hibbân (Sahîh'inde) ve Beyhakı rivayet etmişlerdir." (2/152). Heysemî ise şöyle der: "Hadisin senedinde Ziyâd b. el-^lünzir vardır ki, bu zât yalancıdır." (8/91) Ayrıca orada ifadesi: "Kabir azabtndandır" Şeklindedir.

[164] Bûsîrî der ki: "Senedinde adı anılmayan bir râvi vardır."

[165] Bûsîrî der ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir." (2/154)

[166] Bûsîrî der ki: "Hadisi İbn Hibbân (Salih'inde) tahrîc etmiştir." (3/101)

[167] Bûsîrî der kî: "Hadisi, el-Hâris, Vâkidî'den rivayet etmiştir ki, bu zât zayıftır." 63

[168] Bûsîrî, Tayâlisî'nin isnadı hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[169] Hadisi aynı şekilde Taberânî de tahrîc etmiştir. Hepsinin isnadında Musa b. Ubeyde vardır. Heysemî der ki: "Bu zât metrûktm." (Mecma 8/79) Hadisi Bezzâr, Enes hadisinden rivayet etmiştir, senedinde Abdurrahman b. Ömer el-Amrî vardır ki, bu zât ta metruktür. Yine hadisi Taberânî, Ebû Umâme'den rivayet etmiştir, senedinde Abdullah b. Hafs (Ebû Umâme'nin dostu) vardır ki, bu zâtı tanımıyorum. Bunu Heysemî ifade etmiştir. (8/80)

[170] Hadisi Taberânî ve Bezzâr da rivayet etmişlerdir, hepsinin senedinde Abdurrahman b-Ziyâd b. En'um el-Efrikî vardır ki, bu zât zayıftır.

[171] Aynısı el- İthafta mevcuttur. (2/156)

[172] Bûsîrî der ki: "Hadisi el-Humeydî ve İbn Ebî Ömer şu lafızla rivayet etmişlerdir: "Abdullah b. Ca'fer şöyle dedi: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) benim ve Abdülmuttaİib'in

oğullarından bir çocuğun yanından geçti ve bizi bineğine aldı. Bineğin üzerinde üç kişi olduk." (2/159)

[173] Hadisin senedinde Safiye'nin yeğeni Rufey' vardır, Heysemî der ki: "Ben onu Almıyorum, senedin diğer râvileri güvenilir kimselerdir." (Mecmn 9/252)

[174] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[175] Bûsîrî der ki: "Hadisi Müsedded tahrîc etmiştir. Müsedded hadisi, ismi anılmayan bir râvinin yer aldığı bir senedle tahrîc etmiştir." (2/159)

[176] Bûsîrî der ki: "Hadisi Ebû Dâvud Simm'inde Nesâî de Amelu'i-Yevm ve'l-Leyle'âe muhtasar olarak rivayet etmiştir." Bûsîrî isnadı hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Senedinde Haram b. Osman ve ondan rivayet eden bir zât vardır.

[177] Heysemî der ki: "Senedinde Osman b. Matar vardır ki, bu zât zayıftır." (Mecma 8/195)

[178] Bûsîrî der ki: "Râvileri güvenilir kimselerdir." (2/149)

[179] Bûsîrî der ki: "Râvileri güvenilir kimselerdir."

[180] Hadis mürseldir, râvileri güvenilir kimselerdir, bunu Bûsîrî ifade etmiştir.

[181] el-Hâris, hadisi Vâkıdî'den rivayet etmiştir ki, bu zât zayıftır. Bunu Bûsîrî ifade etmiştir.

[182] Bûsîrî şu ilavede bulunmuştur: "Bezzâr da hadisi rivayet etmiştir." Ancak Bûsîrî, hakkında herhangi bir hükümde bulunmamıştır. Heysemî hadisi sadece Bezzâr'a nisbet etmiş ve şöyle demiştir: "Senedinde Dirâr b. Sard vardır ki, bu zât zayıftır."

[183] Bûsîrî der ki: "Râvileri güvenilir kimselerdir." (2/149).

[184] Bûsîrî der ki: "Râvileri güvenilir kimselerdir."

[185] Bûsırî der ki: "Râvileri güvenilir kimselerdir."

[186] Râvileri güvenilir kimselerdir. Bûsîrî hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[187] Bûsîrî der ki: "Senedinde ismi anılmayan bir râvi vardır." (2/149)

[188] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Ishâk b. Ebi İsrail -ki güvenilir kimsedir- hariç, râvileri Sahih ravilerindendir." {Mecma 8/41)

[189] Hadisi Ebû Ya'lâ, hocası Cubâre b. Muğallis'ten rivayet etmiştir ki, bu zât zayıftır. Ancak İbn Nümeyr bu zât ile ilgili olarak şöyle der: "Sadûktur." Heysemî ise şöyle der: Râvileri güvenilir kimselerdir." (Mecma 8/98)

[190] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[191] Bûsîrî, Muhammed b. Abdurrahman b. cl-Mucebbor'in zayıf oluyuna binâen senedini zayıf olarak değerlendirmiştir.

[192] Heysemî der ki: "Senedinde tanımadığım râviler vardır." (8/195) Hadisi Heysemî, Cabir'in rivayetinden tahric etmiştir, isnadında metruk râvi vardır. Aynı şekilde Heysemî hadisi İbn Abbas rivayetinden irâd etmiştir, isnadı ihtimallidir. Ayrıca hadisi Ebû Hureyre'den irâd etmiştir; isnadında metruk bir râvi vardır. Keza Ye^îd b. Husayfe'den, o babasından, o da dedesinden tahric etmiştir, problemli bir isnâddır." (Mecma 8/195)

[193] Bûsîrî der ki: "el-Haccâc zayıftır."

[194] Bûsîrî der ki: "Senedinde zayıf biri olan Abdullah b. Saîd el-Makburî vardır." (2/162) Taberânî hadisi Ebû Hadrad'dan ve Abdullah b. Ebî Hadrad'dan rivayet etmiştir, her ikisinin isnadında Abdullah b. Saîd vardır. Muhtemelen isimlerde bir telaffuz sorunu vardır.

[195] İsnadlarında Mûsâ b. Ubeyde er-Rabezî vardır ki, bu zât zayıftır. Bûsîrî der ki: "Hadisi Abd b. Humeyd de rivayet etmiştir. Heysemî hadisi Taberânî'ye nisbet etmiş ve Şöyle demiştir:"Senedinde Mûsâ b. Ubeyde er-Rabezî vardır ki, bu zât zayıftır." Ofeanau'z-zeuâid 8/31)

[196] Bûsîrî der ki: "Senedinde Abdullah b. Saîd vardır ki, bu zât çok zayıftır."

[197] Müsncde'mn lafzı şöyledir: "Abdullah b. Saîd zayıftır." Bûsîrî der ki: "Hadisin isnadı el-Makburî'ye dayanmaktadır ki, bu zât zayıftır." (2/148)

[198] Aynı hadis el-İthâf ta mevcuttur, orada hadis İbn Ebi Şcybe'ye de nisbet edilmiştir.

[199] Bûsîrî şu ilavede bulunmuştur: "Tirmizî hadisi hasen olarak değerlendirmiştir. Hadisi İbn Hibbân Sahîh'inde Ebû Hureyre'den rivayet etmiştir."

[200] Müge'nin ibaresi şöyledir. "Ebû Harun zayıftır." Bûsîrî ve Heysemî de hadis. zayıf olarak değerlendirmişlerdir. {Mecmau'z-zevâiâ 8/31)

[201] Bu, Tirmizî'nin lafzıdır. Ebû Ya'lâ'mn lafz. ise, ez-Zevâid ve el-Ithâftz geçtiği üzere Şöyledir: "Selâmla başlamayan kimseye izin vermeyin." Bûsîrî der ki: "Bu ifade hem yeme , hem de başka hususlarda müsaadeyi/izni yasaklamaktadır." Heysemî der ki: Haaıs senedinde tanımadığım râvi vardır." {Mecmau'z-zevâiâ 8/32) Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. (2/148)

[202] Hadisi el-Hâris mevkuf olarak rivayet ederken, Bezzar sohîh bir isnâdla tahrîc etmiştir. İbn Hibbân da hadisi S«'inde tahrîc etmiştir. Bunu Busırı ı etmiştir. (2/140)

[203] İthafta böyle geçmektedir. ez-Zevâid'de ise ibare: "Adanı kayırma/torpil" şeklinde yer almaktadır. Heysemî der ki: "Hadisi Ahmed ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir."

[204] Bûsîri der ki: "Hadisi İbn Menî' sahih bir isnâdîa rivayet etmiştir. Bezzâr ise hadisi mânâ olarak Zübeyr hadisinden tahrîc etmiştir. Heysemî der ki: "İsnadı ceyyid'dir." (Mecmau'z-zevâid 8/30)

[205] Bûsîrî der ki: "Hadisi Ebû Ya'lâ, senedinde Ali b. Zeyd b. Cud'ân'm bulunduğu bir senedle rivayet etmiştir. Hadisi Tirmizî de çok kısa bir metinle rivayet etmiştir.

[206] Bûsîrî'ye göre râvileri güvenilir kimselerdir. (2/149)

[207] Bûsîrî, MücâlÎd b. Saîd'in zayıf oluşuna binaen senedini zm/r/ olarak değerlendirmiştir. (2/142)

[208] Bûsîrî, Durust b. Hamza'nm zayıf oluşuna binaen isnadım zayıf olarak değerlendirmiştir.

[209] Bûsîrî der ki: "Senedinde İbn Cud'ân vardır ki, bu zât zayıftır." (2/142)

[210] Hadisi Ebû Ya'lâ, Cubâre b. el-Muğallis'den rivayet etmiştir ki, bu zât zayıftır. Bunu Bûsîrî ifade etmiştir.

[211] Bûsîrî ise şöyle der: "Hadisi el-Hâris, hasen bir senedle mürsel olarak rivayet etmiştir." (2/73)

[212] Bûsîrî der ki: "Hadisi Müsedded mürsel olarak rivayet etmiştir."

[213] Bûsîrî, Mûsâ b. Ubeyde er-Rabezî'nin zayıf oluşuna binaen hadisin senedini zayıf olarak değerlendirmiştir." (2/152)

[214] Bûsîrî der ki: "Senedinde adı zikredilmeyen bir râvi vardır." (2/152)

[215] Bûsîrî hadisi, Müsedded, Ahmed, İbn Ebî Şeybe, Abd b. Humeyd ve Ebû Ya'lâ'ya nisbet etmiş ve isnadı hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî ise hadisi Ahmed'e nisbet etmiş ve şöyle demiştir: "Senedinde Şehr b. Havşeb vardır ki, bu zâtı birden çok muhaddis güvenilir kabul eder." (8/93)

[216] Müsnede'de ve Mecmau'z-zevâid'de ifade edildiği gibi hadis Ebû Ya'lâ'ya da nisbet edilmiştir. Heysemî der kî: "Senedinde İsmail b. Müslim el-Mekkî vardır ki, bu zât zayıftır." (8/95)

[217] Hadisi Heysemî ve Bûsîrî, Ebû Hureyre hadisinden rivayet etmişlerdir, ikisi hadisi Ebû Ya'iâ'ya ve Taberânî'ye nisbet etmişlerdir. Ayrıca Bûsîrî hadisi İbn Menî'a da nisbet etmiştir. Hadisle ilgili olarak şöyle demişlerdir: "Senedinde Muhammed b. Ebî Humeyd vardır ki, bu zât çok zayıftır." Bkz. Mecmuu'z-zevâiâ (8/94); el-İthâf (2/152).

[218] Hadisi müellif Müsnede'de, el-Hâris'in bir adamdan, onun da Anbese b. Abdurrahman'dan, mürsel veya mu'dnl olarak yaptığı rivayet ile tahric etmiştir. Bûsîrî ise hadisi Muâz b. Cebel hadisinden rivayet etmiş ve Ahmed b. Menî'ye nisbet etmiştir. Bûsîrî, el-Müsennâ b. es-Sabbâh'm zayıf oluşuna binaen hadisin senedini zayıf olarak değerlendirmiştir. (2/152) Heysemî ise hadisi Taberânî'nin rivayeti ile irâd etmiş ve şöyle demiştir: "Senedinde Ali b. Asım vardır ki, bu zât zayıftır." (2/94)

[219] Hadisi Müsedded mevkuf olarak rivayet etmiştir, râvileri güvenilir kimselerdir, hadisin, Müslim'in ve daha başka muhaddislerin Ebû Hureyre'den rivayet ettiği hadisten bir şahidi vardır. Bunu Bûsîrî ifade etmiştir. (2/152)

[220] Bkz. Hadis no 2562.

[221] Sak'ab b. Züheyr hadisi Zeyd b. Eşlem kanalıyla İbn Ömer'den olmak üzere farklı bir tarikle rivayet etmiştir.

[222] Bûsîrî der ki: "Hadisi Bezzâr ve el-Hâkim de rivayet etmişlerdir. el-Hâkim sahîh olarak değerlendirmişlerdir." (3/12)

[223] Bûsîrî hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır, hadisin senedinde Talha b. Amr vardır ki, bu zât el-Mekkî'dir ve çok zayıftır, hatta metruktür. Hadisi Heysemî, Taberânî'nin rivayetiyle îrâd etmiş ve şöyle demiştir: "Senedinde Talha b. Amr vardır ki, bu zât metruktür." (Mecnıau'z-zevâid 8/84)

[224] Hadisi eİ-Hâris b. Ebî Usâme rivayetiyle 2551 no'da zikredilmişti, ancak orada "ağır başlılık" yerine "güzel ahlâkla" ifadesi yer almaktadır.

[225] Hadisi el-Hâkim de rivayet etmiştir.

[226] Bûsîrî der ki: "Hadisi el-Hâris sahîh bir senedle rivayet etmiştir. » (2/154). Heysemî ise şöyle der: "Hadisi Ahmed ve Bezzâr Snhîh şartlarına uygun râvilerle rivayet etmişlerdir." (Mecmau'z-zevâid 8/82)

[227] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Hadisi el-Hâris, Abdülaziz b. Ebân'dan rivayet etmiştir ki, bu zât çok zayıftır.

[228] Hadisin Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e isnâd edilen kısmını İmam Müslim ve Tirmizî (3/144), İbrâhîm b. Alkame tarikiyle İbn Mes'ûd'dan rivayet etmişlerdir. Hadisin aslı ve merfû olan kısmı zevâidden değildir. Zevâidden olan İçerisinde yer alan kıssadır.

[229] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamış ve hadisi, az bir lafız değişikliği ile Bezzâr'a da nisbet etmiştir. (2/148) Heysemî der ki: "İsnadında el-Minhâl b. Halîfe vardır ki, bu zâtı Ebû Hatim, Ebû Dâvud ve Bezzâr güvenilir kabul ederler, hakkında başka şeyler söyleyenler de vardır." (Mecmau'z-zevâid 3/135)

[230] Bûsîrî der ki: "Meufcû/tur, râviİeri güvenilir kimselerdir." (2/162)

[231] Bûsîrî der ki: "Hadisi el-Hâris, Vâkidî'den rivayet etmiştir, zayıftır." (2/162)

[232] Bûsîrî der ki: "Râviİeri güvenilir kimselerdir." (2/159) Hadisi Buharî, et-Târih'inde muhtasar olarak rivayet etmiştir.

[233] Bûsîrî der ki: "Râviİeri güvenilir kimselerdir." (2/142)

[234] Bûsîrî der ki: "Hadisi aynı zamanda İbn Hibbân Sahih'inde tahrîc etmiştir."

[235] Bûsîrî hadisi, İbn Ebî Ömer'e ve Abd b. Humeyd'e de nisbet etmiş ve: "Râvileri güvenilir kimselerdir" demiştirb. (2/149)

[236] Bûsîrî der ki: "Râvileri güvenilir kimselerdir." (2/162)

[237] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. (2/144)

[238] Bûsîrî der ki: "Râvileri güvenilir kimselerdir." (2/159)

[239] îbn Hacer şöyle der: "Derim ki: Bu sahih bir hadis olup, Nesâî bu hadisi Amelu'l-yevm ve'l-leyle kitabında Kuteybe kanalıyla Süfyan'dan rivayet etmiştir. Aynı şekilde hadisi Buhârî ve Müslim ile daha başka muhaddisler Yûnus b. Yezîd'den,o ez-Zührî'den, o da Ebû Umâmc b. Sehl b. Huneyf den, o da babasından rivayet etmişlerdir, hadislerin ikisi de sahihtir. Ebû Umâme, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesdlem)'i hem bizzat görmüş, hem de O'ndan rivayette bulunmuş bir râvidir, babası da sahabidir."

[240] Bûsîrî, Muhammed b. Ebî Leylâ'nın zayıf oluşuna binaen hadisin senedini zayıf olarak değerlendirmiştir.

[241] Bûsîrî hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî ise şöyle der: "Hadisin ricali/râvileri güvenilir bir râvi olan Hassan b. Küleyb hariç, Sahîh şartlarına uygun râvilerdir." (Mecmau'z-zevâid 8/91}

[242] Bûsîrî, hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. (2/144) Heysemî der ki: "Hadisi Taberânî rivayet etmiştir, râvileri güvenilir kimselerdir." {Mecmau'z-zevâid 8/64) Hadisin merfû olan kısmı: "Allah Teala kötü söz söyleyenden hoşlanmaz" şeklindedir.

[243] Bûsîrî der ki: "Hadisi İbn Menî' munkatı bir senedle rivayet etmiştir. Hadisi Bezzâr da tahrîc etmiştir, râvileri güvenilir kimselerdir." (Mecmau'z-zevâid 8/73)

[244] Aynı zamanda Bezzâr da hadisi tahrîc etmiştir, bunu Bûsîrî ifade etmiş ve hadis ile ilgili her hangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. (2/151) Heysemî der ki: "Hadisi Bezzâr ve Taberânî rivayet etmişlerdir. Bczzâr'm isnadında: Müslim b. Hâlid ez-Zenci vardır kî, bu zâtı hem İbn Hibbân,

hem de başka muhaddisler güvenilir kabul etmişlerdir, aynı zamanda bu zâtta zaaf/zayıflık vardır, diğer râviler güvenilir kimselerdir." {Mecmnu'z-zevaid 8/77)

[245] Bûsîrî der ki: "Hadisi Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmişlerdir." Heysemî der ki: "Bezzâr'ın isnadında Süveyd b. İbrâhîm vardır ki, bu zâtı İbn Adiy güvenilir kabul eder, ancak bu râvide zaaf mevcuttur, diğer râviler' Sahîh şartlarına uygundur." (Mecnıau'z-zevâid 8/77)

[246] Bûsîrî der ki: "Hadisi Ebû Ya'lâ ve İbn Ebi'd-Dünyâ ceyyid bir senedle rivayet etmişlerdir." (2/151) Heysemî der ki; 'Hadisi Taberânî benzer lafızlarla rivayet etmiştir, Ebû Ya'lâ'nın râvileri Sahîh şartlarına uygundur." (Mecmaıı'z-zevâid 8/77)

[247] Hadisi Taberânî de Enes'ten aynı ifadelerle nakletmiştir. Heysemî: "Senedinde yer Bakiye müdellistir. Kalan râvileri ise güvenilir kimselerdir" demiştir. (Zevâid, VIII, 89)

[248] Hadisi "İnsanları yakından tam, onlardan nefret edersin" ifadesiyle nakleden Bûsîrî, b. el-Velîd'in tedlis yapması sebebiyle senedini zayıf görmüştür. (II, 160) ysemîise demiştir ki: "Bunu Taberânî de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ebû ekır b. Ebî Meryem zayıftır." (VIII, 90) Ben derim ki: Bu zât Ebû Ya'lâ'nın senedinde de geçmiştir.

[249] Recez, meşhur bir şiir türüdür.

[250] Dusırı demiştir ki: "Bunu İshâk hasen bir ravi zinciri ile rivayet etmiş olup '«'da geçen Muğîre hadisi bunun şahididir. Ayrıca Ebû Ya'lâ ve Sahîh'İnde İbn ırı Ebû Hureyre'den tahrîc etmişlerdir." (II, 153)

[251] Bûsîrî demiştir ki: "İbn HİbbânʼAkın Snhîh'mdc naklettiği Muğîre b. Şu'be hadisi bunun şahididir"

[252] Bûsîrî, Ömer b. Râşid'in zayıflığı sebebiyle hadisin senedini zayıf görmüştür. (II, 152) Ben derim ki: Zevâid'de belirtildiği üzere Ebû Ya'lâ'nın Aişe'den rivayet ettiği ve fakat müellifin ihmal ettiği, ayrıca Bezzâr'ın Ebû Hureyre'den ve Taberânî'nin Yusuf b. Abdullah b. Selâm'dan rivayet ettiği hadisler bunun şahididirler"

[253] Bûsîrî hadisin durumunu açıklamamıştır. Ancak senedi, Ebân'ın Enes'ten rivayeti Şeklinde olup Eban (b. Ebî Ayyaş) metruktür.

[254] Bûsîrî yorum yapmamıştır. (II, 154)

[255] Heysemî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ ve Taberânî rivayet etmiş olup senedinde tanımadığım biri vardır." (X, 271).

[256] Bûsîrî hadisin senedi hakkında yorum yapmamış, sadece Ebû Dâvud, Nesâî ve sahih hükmüyle Hâkim'in rivayet ettiği Büreyde b. el-Husayb hadisinin bunun şahidi olduğunu söylemiştir. (II, 154)

[257] el-İthâfta "Heybetli biri olup kulağında sağırlık vardı" ilavesi yer almıştır.

[258] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu el-Hâris, Halil b. Zekeriyâ'dan nakletmiştir ki, zayıf biridir"

[259] Bkz. 1811 nolu hadis.

[260] Yezîd er-Rakkâşî'nin zayıf olması dolayısıyla senedi zayıftır. Bkz. Bûsîrî, II, 153.

[261] Senedini Bûsîrî de sahih kabul etmiştir.

[262] Bkz. 2565 nolu hadis.

[263] Bûsîrî, hadis hakkında yorum yapmamıştır. Ama senedi ceyyiddir.

[264] Bûsîrî, tabii ve ravisinin tanınmaması nedeniyle hadisin senedini zayıf görmüştür.

[265] Bûsîrî demiştir ki: "Senedinde yer alan Bişr b. Süleyman'ın biyografisine rastlamadım. Ama kalan ravileri güvenilir kimselerdir." (II, 140)

[266] Bûsîrî "Bunu İbn Menî', İbn Hanbel, Abd b. Humeyd rivayet etmiştir" deyip, değerlendirme yapmamıştır. Heysemî ise: "Bunu Bezzâr tahrîc etmiş olup senedinde yer alan Fadl b. Bişr'i İbn Hibbân güvenilir görürken, başkası zayıf saymıştır. Kalan ravileri ıse güvenilir kimselerdir" açıklamasını yapmıştır. (Mecmu VIII, 165). Ben derim ki: Fadl b. Bişr Abd b. Humeyd'in senedinde de geçmiştir. Heysemî hadisi, Ahmed b. Hanbel'e nispet etmemiştir.

[267] Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[268] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu el-Hâris zayıf bir senetle mürsel olarak rivayet etmiştir. Zira senedindeki İbn Lehî'a zayıftır." (II, 140)

[269] Bûsîrî demiştir ki: "Senedindeki Mes'ade b, el-Yesa' zayıf biridir."

[270] Bûsîrî, hadis hakkında açıklama yapmazken Heysemî demiştir ki: "Bunu uzun metniyle Ahmed b. Hanbel ve bir kısmını Ebû Ya'lâ tahrîc etmiş olup ravileri Sahîh'in ravileridir. Ancak Abâye b. Rifâ'a Ömer'den hadis işitmemiştir." {Mecma VIII, 168) Ben derim ki: Bunu ayrıca İbnü'l-Mübarek de K. ez-Zühd'de nakletmiştir.

[271] Bûsîrî, hakkında değerlendirme yapmazken Heysemî demiştir ki: "Bunu Taberanı rivayet etmiş olup senedinde Abbâd b. Musa es-Sa'dî vardır. İbn Ebî Hatim Abbâd b. Musa'yı {el-Cerh'te) zikretmiş otup kendisinden iki hadis rivayet edilmiştir. Eğer İradaki Abbâd, İbn Musa ise hadisin bütün ravileri güvenilir kimselerdir. Değilse, bu zâtı tanımıyorum." (Mecma VIII, 65) Bu zâtı İbn Ebî Hâtim'in zikrettiği gibi İbn Hacer de et-Tehzib'dç zikretmiştir. Kendisinden Bundar ve Ebû Musa rivayette bulunmuştur. Yme Jon Hibbân es-Sikât'ta zikretmiştir.

[272] Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[273] Heysemî demiştir ki: "Senedinde yer alan İmran b. Hâlid el-Huzâ'î zayıftır" (VHL 174) Ayrıca bkz. el~İthâf.

[274] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu el-Hâris sahîh bir senetle mürsel olarak rivayet etmiştir/ (II, 140)

[275] Bûsîrî bunu İbn Ebî Şeybe'nin rivayet ettiğini söylemiş, bir değerlendirme yapmamıştır. Hadisi ayrıca Ahmed b. Hanbel, el-Edebü'l-müfred'de Buhârî ve İbn Mâce n Ömer'den nakletmişlerdir. Tirmizî ise Hz. Peygamber'in ashabından bir şeyhten vayet etmiş olup senedi hasendir. İbn Hacer ve ondan naklen el-Münâvi böyle demiştir. Dolayısıyla hadisin zevâid arasında zikri doğru değildir. Aynısı Tirmizî (nin ve Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde de geçmiştir. Ancak müellif mazur İtebilir. Çünkü burada sahabi müphemdir. Muhtemeldir ki bu İbn Ömer ve rmızı'nin rivayetinde işaret edilenden başkasıdır. Bu durumda hadis İbn Hacer'in ma uygnn olur. Çünkü ona göre, bir sahabiden rivayet edilen hadisi, eğer hadis rnuellifi başkasından nakletmişlerse, o zevâiddendir. Bkz. cilt. II, s. 5.

[276] Bûsîrî bunu Müsedded'in hasen bir senetle mevkuf olarak naklettiğini söylemiştir. (II, 157) Ben derim ki: Bunu Taberânî, İbn Ömer'den merfû olarak nakletmiş olup senedinde zayıf biri

olan Cernîl b. Zeyd vardır. Yine Abdullah b. Amr'dan nakletmiştir ki, onun senedinde de yine zayıf biri olan Muhammed b. Kesîr yer almıştır. Bkz. Heysemî, Mecma X,88.

[277] Ravileri güvenilir kimselerdir.

[278] Heysemî demiştir ki: "Ebû Ya'lâ'nm hocası Muhammed b. Kudâme'yi çoğunluk zayıf görürken İbn Hibbân ve başkaları güvenilir kabul etmişlerdir. Hadisin kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir." (Mecma X, 275).

[279] Ahmed b. Hanbel hadisin orta kısmını, Benû Salît'ten bir zâttan rivayet etmiş olup Heysemî senedinin hasen derecesinde olduğunu söylemiştir. (Mecma X, 275). Hadisin son ismini ise Taberânî ve Bezzâr nakletmelerdir. Heysemî demiştir ki: "Ebû Ya'lâ ve pezzâr'm ravileri, Mübarek b. Fadâle hariç, Sahîh'in ravileridir. Bu zâtı da zayıf olmakla birlikte bir çok kimse güvenilir kabul etmiştir." (X, 276) Hadisin bir kısmı 2737 nolu hadiste tekrarlanacaktır.

[280] Heysemî demiştir ki: "Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Muhammed b, Humeyd zayıf biridir." {Mecmn X, 277). Ben derim ki: Bu zât aynı şekilde Ebû Ya'Iâ'nın senedinde de geçmiştir.

[281] Senedinde el-Kâsim ile Abdullah arasında kopukluk vardır.

[282] Bunu Taberânî ve zayıf bir senetle Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Bkz. Heysemî, Mecma !X, 289. Ben derim ki: Kopukluk sebebiyle hadisi zayıf gördüğü anlaşılmaktadır. Zira Heysem, İbn Mes'ûd'a yetişmemiştir ki, olaya nasıl tanık/yetişmiş olsun.

[283] Hafız İbn Hacer demiştir ki: "Bu, hasen bir senettir. Munye'nin babası Ubeyd b. Ebî Berze'dir."

[284] Müsneâe'de denilmiştir ki: "Bu mürsel bir rivayettir. Bununla beraber senedi zayıftır." Ben derim ki: Taberânî'nin rivayet ettiği İbn Ömer hadisi bunun şahididir. Ama onun senedinde de metruk bir ravi vardır. Bkz. M. ez-Zevâiâ, VIII, 28.

[285] Zuhruf sur. 43/35.

[286] el-Hâris, Müsned, I, 317.

[287] el-Hâris, Müsned, I, 398.

[288] el-Hâris, Müsned, I, 399.

[289] el-Hâris, Müsned, I, 399.

[290] el-Hâris, Müsned, I, 327.

[291] el-Hâris, Müsned, I, 317.

[292] el-Hâris, Müsned, I, 397.

[293] el-Hâris, Müsned, I, 397.

[294] el-Mülk sur. 2.

[295] el-Hâris, Müsneâ, I, 398.

[296] el-Hâris, Müsned, I, 398.

[297] el-Hâris, Müsneâ, I, 317.

[298] el-Mülk sur. 67/10.

[299] el-Hâris, Müsneâ, \, 317.

[300] el-Hâris, Müsned, I, 317.

[301] d-İthâf ta da ifade bu şekilde geçmiştir. Ancak cl-Hâris'in Müsned'inde ifade şöyledir: "Ümmetim içinde en üstün olanları, ashâbımdır. Ashabımın en hayırlısı da, takvaca en üstün olanlarıdır"

[302] el-Hâris, Müsned, 1, 364.

[303] el-Mülksur.67/l-2.

[304] el-Hâris, Müsned, I, 366.

[305] el-Hâris, Müsned, I, 328.

[306] el-Hâris, Müsned, I, 327.

[307] el-Hâris, Müsned, I, 327.

[308] el-Hâris, Müsned, I, 328.

[309] el-Hâris, Müsned, I, 316.

[310] el-Hâris, Müsned, I, 400.

[311] el-Hâris, Müsned, I, 317.

[312] Bu kısmı, el-Hâris'in Müsned'inden ekîedim.

[313] el-Hâris, Müsned, I, 317. 3

[314] el-Hâris, Müsned, I, 365.

[315] el-Hâris, Müsned, I, 166. Tercüme, dipnotta muhakkikin de işaret ettiği üzere, cümlenin bağlamına uygun olarak yapılmıştır (Mütercim).

[316] el-Hâris'in Müsmd'in ifade "Neyle gönderildin, ya Resûlallah?" şeklindedir.

[317] el-Hâris, Müsned, 1,166.

[318] el-Hâris, Müsned, I, 365.

[319] Bûsîrî demiştir ki. "Bu bölümdeki her hadis zayıf, hatta uydurma olup, bunlardan hiçbiri sabit değildir" (II, 147)

[320] Müsnede'de belirtildiği üzere, Ebû Musa hadisi bunun şahididir. Fakat buradaki İbn Mes'ûd'a ait mevkuf bir hadisken, Buhârî'de yer alan Ebû Musa hadisi merfûdur. Buna rağmen buradaki rivayetin mevkuf, şahidinin ise merfû olmasının bir zararı yoktur.

[321] Hadisin senedinde yer alan Mübarek b. Hassan hakkında Heysemî demiştir ki: "Güvenilir kabul edilmiştir. Kalan ravileri ise Sahîh'in ravileridir." (X, 226)

[322] Bkz. 1137 nolu hadis.

[323] Bûsîrî bunu el-Hâris'in, zayıf biri olan Halîl b. Zokeriyâ'dan rivayet ettiğini söylemiştir. (1,182).

[324] Bûsîrî senedi hakkında yorum yapmamış ve İbn Ebî Şeybe'nin, ondan da İbn Mâce'nin rivayet ettiği Ümmü Hâni hadisinin bunun şahidi olduğunu belirtmiştir.

[325] Bûsîrî senedinde yer alan Rişdeyn'in zayıf biri olduğunu, aynısını Ibrı Mâce ile el-Mevzüât'tmda İbnü'l-Cevzî'nin Ebû Hureyre'den tahrîc ettiklerini söylemiştir. (1,182)

[326] Bûsîrî senedi hakkında bir şey söylememiş ve şu açıklamayı yapmıştır: Bunu Müsedded rivayet etmiştir. Hadlerin sonunda geçmişti. Bezzâr'ın hasen bir senetle rivayet ettiği İbn Abbâs hadisi bunun şahididir." (I, 134) Hadler bölümünde de şöyle demiştir. "Bunu Humeydî ve Müsedded zayıf bir senetle rivayet etmişlerdir. Zira ravilerinden birinin bilinmemesi sebebiyle senette kopukluk

vardır" (II, 39). Ben derim ki: Taberânî'nin rivayet ettiği Âişe hadisi bunun şahididir. Bkz. M. ez-Zevâid, IV, 335.

[327] Bûsîrî hadis hakkında yorum yapmamış ve: "Vasiyet bölümünde bazı şahitleri geçti" demiştir.

[328] Bûsîrî hadis hakkında yorum yapmadığı gibi Zevâid'de de bunu göremedim. Ama Taberânî Ka'b b. Mâlik'ten rivayet etmiş olup senedinde, aynı zamanda güvenilir oldukları da söylenen iki zayıf ravi bulunmaktadır, (bkz. Zevâid, IV, 237).

[329] Senet ve metin bakımından aynısını Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir (I, 7). Bu durumda hadis, müellifin şartına göre zevâİdden değildir. Bunu Heysemî "Kölelere İyi Davranmak" bahsinde zikretmem iştir. Senedinde yer alan Ferkad es-Sebehî zayıftır.

[330] Bûsîrî ravilerinden birinin tanınmaması sebebiyle senedini zayıf görmüştür. (II, 139)

[331] Heysemî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup adı geçen Amr hakkında İbn Maîn Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) görmedi, demiştir. Eğer bu doğru ise, hadis mürseldir. Yoksa ravileri Sahîh'in ravileridir. (IV, 239) Bûsîrî ise yorum yapmamıştır. (I, 136).

[332] Heysemî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. {Mecma IV, 238.)

[333] Müsnede'nin bu yerinde ekleme işareti vardır. Ancak hamişte eklenen kısım silinmiştir. Müellifin zikrettiği ravi zinciri Ahmed b. Hanbel'in şu senedinin aynısıdır: Bize İshâk b. Süleyman bildirdi, dedi ki: Muğîre b. Müslim Ebû Seleme'den, Ferkad es-Sebehî'den, o da Murre et-Tayyib'den, o da Ebû Bekir'den naklen şöyle dediğini işittim: Resûlullah (sallallalıu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Kötü huylu kimse cennete giremez," Bir adam: "Ey Allah'ın Resulü! Bu ümmetin köleleri ve yetimleri en çok olan ümmet olacağını bildirmemiş miydin?" dedi. "Evet. Öyle dedim. Onara kendi evlatlarınıza yaptığınız gibi ikramda bulunun. Kendi yediklerinizden yedırin...." buyurdu. (1,12, ikinci bsk.) Kanaatimce EbÛ Bekir'in rivayeti geçen bölümün son hadisi idi ve müstensih gözden kaçırdı. Sonra bilerek ya da bilmeyerek bölümün başına aldı. EbÛ Bekir'in bu hadisim Ebû Ya'lâ da nakletmiştir. Bkz. Zevâid, IV, 236.

[334] Bence "zekat develeri getirdim" sözündeki fiilin isnadı mecazidir. Onlan asıl getiren babasıdır. Nitekim Ebû Ya'lâ ondan şöyle dediğini nakletmiştir: Babam beni Peygamber'e (sallallahu aleyhi vöeUem) götürdü. Allah'ın Resulü beni dizine oturttu. Elini başıma koyarak benim için hayır duada bulundu. (el-İsâbe, IV, 260) Anlaşılan o ki rayı hadisi kısaltıp, babasının zekat develerini getirdiğini zikretmemiştir. Aynen burada evinin bölümün hadisini ihtisar edip, Cemre'nin babasıyla birlikte geldiğini zikretmediği gibi.

[335] Heysemî demiştir ki: "Bunu Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan Fâid Ebu'l-Verkâ metruktür" (X, 213). Ben derim ki: "Aynı zât, Abd b. Humeyd'in senedinde de geçmiştir."

[336] Bûsîrî'nin dediğine göre bunu el-Hâris, zayıf biri olan Abdurrahîm b. Vâkid'dan rivayet etmiştir.

[337] el-Hâris yine Abdurrahîm b. Vâkıd'dan nakletmiştir.

[338] Bûsîrî, İbn Lehî'a'nm zayıflığı sebebiyle zayıf görmüştür.

[339] Senedini Bûsîrî, İbn İshâk'ın tedlis yapması sebebiyle zayıf görmüştür.

[340] Bu hadis mürseldir. Humeydî Aişe'den müsned/muttasıl olarak rivayet etmiştir-Metinde "Dirkele oynayanların yanma uğradı" ifadesi yer almamış, yalnız "oynayan ifadesi geçmiştir, (bkz. I, 124). Fakat munkatıdır. Muhtemelen Hafız, Nesâî'nin de ayf"1 hadisi rivayet etmesi sebebiyle onu burada zikretmemiştir. Bkz. Fethu'l-Bârî, II, 303-J Bununla beraber "Yahudi ...bilsinler" ilavesinden dolayı onu burada zikretmeliyi1' Çünkü ben bu ilaveyi ne el-Müctebn'da, ne es-Sünenü'l-kübra"sının küabü'l-ışre'sn^ bulabildim. Ki bu bölümde Âişe'nin Habeşlilerin oyunlarını seyretmesini zikretmiş*11"' Bûsîrî ise hadis hakkında yorum yapmamıştır. (II, 163)

METÂLİB UL-ALİYE (4)

KALBİ İNCELTEN HUSUSLAR VE ZÜHD KİTABI (RAKÂ'İK VE ZÜHD)

İlerleyen Yaş

3091. Sehl b. Sa'd'm bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kul yetmiş yaşına ulaşmışsa, Ömür konusunda artık Allah onun mazur kabul eder" buyurmuştur. (İshâk)

Bunu Taberânî, Mu'cemu'l-lcebîr'inâe ve Müsned'inde er-Rûyânî ile yine Müsned'inde Ali b. Abdülazîz, Hammad b. Zeyd kanalıyla tahrîc ettiler. İsnadı sahîh görünmesine rağmen bir illeti vardır; şöyle ki bunu bir kaç ravi, Ebû Hâzım'dan, o da Saîd el-Makburî'den, o da Ebû Hureyre'den rivayet etmiştir. Bu tarikiyle Buhârî muallak olarak Sahîh'inde zikretmiştir. Şayet bunu Hammad b. Zeyd iyi ezberlemiş ise muhtemelen bunu iki ayrı yolla da (yani hem hem Sehl, hem de Ebû Hureyre kanalıyla) işitmiş olmalıdır.

Ölümü Anmak ve Kısa Emel

3092. Ebu'd-Derdâ'ya: "Sevdiğin kimse için ne dilersin?" diye sorulduğunda "Ölüm" diye cevap verdi. (Soran kişi) "Eğer ölmezse" deyince "Malı ve çocuğunun az olmasını" diye cevap verdi. (Müsedded)

3093. Câbir'irı bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Cebrail bana Ey Muhammedi Dilediğin

kadar yaşa, mutlaka bîr gün öleceksin. Dilediğin kişiyi sev, mutlaka bir gün ondan ayrılacaksın. Dilediğini yap, mutlaka bir gün onunla karştlaşacakstn dedi." (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [1]

3094. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Ölüm, mü'min için lütufîur" buyurmuştur. {Abd b. Humeyd ve Ebû Ya'lâ) [2]

3095. İbn Mes'ûd'un bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Gafile şaşmak gerek. Çünkü onun yaptıklarından gaflet olunmamaktadır. Dünyalık peşinde olana şaşmak gerek. Çünkü ölüm onun peşindedir. Kahkahalarla gülene şaşmak gerek. Çünkü Allah 't memnun mu etti, yoksa öfkelendirdi mi bilmez. " (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

3096. Ebû İshâk, Neha'lı bir zâttan şöyle dediğini nakletmiştir: Ebu'd-Derdâ'nın ölümünde yanındaydım. (Ölmeden önce) Dedi ki: Size Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğim bir hadisi söyleyeceğim. Buyurdu ki: "Allah'a, onu görürmüşçesine ibadet et. Sen onu görmesen bile o seni görmektedir. Kendini ölmüşlerden say ve mazlumun bedduasından sakın. Zira mazlumun duasına icabet olunur. Sizden yatsı ve sabah namazlarında cemaate katılabilenler, emekleyerek de olsa bunu yapsın. "

Senedindeki müphem kişi olmasa, hadis sahihtir} [3] (Müsedded)

3097. Ebu'd-Derdâ, "Allah'a onu görürmüşçesine ibadet et... ifadesiyle başlayan hadisi "mazlumun bedduasından sakın" cümlesine kadar mevkuf olarak (yani kendi sözü olarak) söylemiş, sonra ravi şu ilaveyi zikretmiştir: "Bil ki, seni başkalarına muhtaç etmeyen az mal, seni azdıran çok maldan daha hayırlıdır. Zira günah eskimez, iyilik de unutulmaz.[4] (Müsedded)

3098. Ebû Zekeriyâ el-Kûfî'nin kendisine hadis nakleden bir zâttan naklen bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir zâtı üç şeyden men edip, üç şeyi ona tavsiye etmiştir: Menettiklerine gelince, bu konuda şöyle buyurmuştur: "Ahdi bozma, bozulmasına destek de olma ve zulmetme. Kim zulme uğrarsa, mutlaka Allah ona yardım edecektir. Hileden sakın. Zira hileye, ancak onu planlayan düşer. Bütün bunlar Allah nezd'mde sondur." Tavsiye ettiklerine gelince bu konuda da şöyle buyurmuştur: "Ölümü sıkça an. Zira bu seni başka bir şeyle meşguliyetten ahkor. Duaya sarıl. Zira sen duanın ne zaman kabul olunacağım bilemezsin. Şükürden ayrılma. Zira şükür ziyade ecir vesilesidir/' Sonra Süfyan "Şükrederseniz and olsun ki, size karşılığını artıracağım [5] âyetini okudu. (İbn Ebî Ömer)

3099. Urve bildiriyor: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi veseüem) ashabının kendisiyle gülüp eğlendikleri bir kadın vefat etti. Bilâl: "Yazık! Rahatladı" dedi. Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Ancak bağışlanan kişi rahatlar" buyurdu. (el-Hâıis)

Hadis mürsel olmakla birlikte ravileri güvenilir kimselerdir.

3100. îmrân b. Husayn'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallailahu aleyhi vesellem): "Hangi mümin daha akıllıdır?" diye sordu. "Allah ve Resulü daha iyi bilir" dediler. "Mü'minlerin en akıllısı, ölümü en fazla hatırlayanları ve ona en iyi hazırlık yapanlarıdır" buyurdu.[6] (el-Hâris)

3101. Zeyd b. Ali'nin babalarından naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "İnsanların hangisi daha akıllıdır?1' diye sordu. (Hadisi nakleden Hz. Ali demiştir ki:) "Allah ve Resulü daha iyi bilir"

dedim. "İnsanların en akıllısı, ölümü en fazla hatırlayanları ve ona en iyi hazırlık yapanlarıdır" buyurdu.[7] (el-Hâris)

Faydalı Öğütler

3102. Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı Sevban'ın veya ResûluUah'm (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından başka birinin bildirdiğine göre Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Sizden biriniz zikreden bir dil, şükreden bir kalp, imanım sağlamlaştırmada kendisine yardımcı olacak mümine bir eş edinsin" buyurmuştur. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

3103. Hibbân b. Ebî Cebele'nin bildirdiğine göre Ebû Zer şöyle demiştir: "Sizler ölüm için doğuyorsunuz. Sonra harap mekanı imar ediyorsunuz. Fani/Geçici olana düşkün olup baki/kalıcı olanı bırakıyorsunuz. İstenmeyen şu üç şey ne hoştur: ölüm, hastalık ve fakirlik.[8] (Ahmed b. Hanbel Kiiâbu'z-Zühdde)

3104. Abdülvâhid demiştir ki: Hz. İsa b. Meryem: "Ey Âdem oğullan! Ölüm için doğup, harap olanı imar edin. Zira eşleriniz ölüp giderken yurtlarınız baki kalır" demiştir. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

3105. Abdullah b. Mes'ûd hutbesinde şöyle derdi: "Muhakkak ki sözlerin en doğrusu Allah'ın kelâmıdır. Kulpların en sağlamı takva kelimesidir. Dinlerin en hayırlısı İbrahim'in dinidir. Kıssaların en hayırlısı bu Kur'ân'dır. Sünnetlerin/Yolların en güzeli Muhammed'in (salîalkhu aleyhi vesellem) yoludur. Sözlerin en şereflisi Allah'ı zikirdir. İşlerin en hayırlısı azimetlerdir (zor olanlardır). İşlerin en kötüsü ise bidatlerdir.

Yolların en güzeli peygamberlerin yoludur. Ölümün en şereflisi şehitlerin öldürülmesidir. Dalâletlerin en çirkini hidayetten sonra düşülen dalâlettir. Amellerin -ya da ilimlerin- en hayırlısı, faydalı olanıdır. Yolların en hayırlısı takip edilen yoldur. Körlüğün en kötüsü kalp körlüğüdür. Yüksek el (veren el) alçak elden (alan elden) daha hayırlıdır. Az olup ihtiyaç karşılayan mal, çok olup azdıran maldan daha hayırlıdır. İhya edeceğin bir can, altından kalkamayacağın emirlikten daha hayırlıdır. Tövbelerin en kötüsü, ölüm anındaki tövbedir. Pişmanlıkların en kötüsü, kıyamet günündeki pişmanlıktır. İnsanlardan Öyleleri vardır ki, cumaya veya namaza ancak vakti çıktıktan sonra gelirler. Allah'ı ancak gönülsüz olarak zikrederler. Hataların en büyüğü, yalanı alışkanlık haline getirmiş dildir. Zenginliklerin en hayırlısı gönül zenginliğidir. Azıkların en hayırlısı takvadır. Hikmetin başı Allah korkusudur. Kalbe atılan duyguların en hayırlısı yakin/kesin kanaattir. Kuşku küfürdür. Ağıt yakıp feryâdü figan etmek Cahiliye âdetlerindendir. Ganimet malına hıyanet, cehennem ateşine düşmenin sebeplerindendir. Kenz (zekatı ödenmeyen mal), ateşten bir parçadır. Şiir, İblis'in nâmelerinden bir nâmedir. İçki bütün günahların anasıdır. Kadınlar, şeytanın tuzaklarıdır. Gençlik delilikten bir şubedir. Kazançların en kötüsü, faizli kazançlardır. Yiyeceklerin en kötüsü, yetimlerin mallarını yemektir. Talihli, başkalarından ders alan kimsedir. Talihsiz ise annesinin karnında talihsiz yazılandır. Sizden birinize yalnız nefsinin kanaat ettiği mal yeter. Sonunda mutlaka dört arşmlık bir yere varacaktır. İşlerin en hayırlısı sonu hayırlı olandır. Amellerin özü, neticeleridir. En kötü rivayetler, yalan rivayetlerdir. Her gelecek yakındır. Müslüman'a sövmek fasıldık; onunla savaşmak küfür; etini yemek (gıybetini yapmak) da Allah'a isyana girer. Müslüman'ın malı da canı gibi

kutsaldır. Kim Allah adına yemin ederse, (Allah) onu yalancı çıkarır. Kim birini bağışlarsa, Allah da onu bağışlar. Kim affederse, Allah da onu affeder. Kim öfkesini tutarsa, Allah onu mükâfatlandırır. Kim musibetlere sabrederse, selâmete çıkar. Musibeti tanıyan, ona karşı sabreder. Kim musibeti bilirse, onu reddeder. Kim büyüklük taslarsa, Allah onu alçaltır. Kim şöhret peşinde olursa, Allah onu rezil eder. Kim dünyaya yönelirse, onu elde etmekten aciz kalır. Kim şeytana itaat ederse, Allah'a isyan etmiş olur. Kim de Allah'a isyan ederse, (Allah) ona azap eder." (Ibn Ebî Ömer) [9]

3106. Abdullah b. Mes'ûd, her Perşembe şöyle hutbe verirdi ve biz onu Peygamber'in (sallallahualeyhivesdlem) hutbesi olduğunu düşünürdük:

"Ey insanlar! Muhakkak ki sözlerin en doğrusu Allah'ın kitabıdır. Yolların en güzeli Muhammed'in yoludur. İşlerin en kötüsü, sonradan çıkarılanlarıdır. Her sonradan çıkarılan iş bir bidattir. Her bidat da dalalettir. Dikkat edin, ey insanlar! Sizler bir yerde durdurulacaksınız. O yerde bakan göz sizi görecek, münadi size duyuracaktır. Kuşkusuz bedbaht annesinin karnında bedbaht olandır. Bahtlı ise başkasından öğüt alandır." (Ahmed b. Menî')

3107. Bâhilî'nin bildirdiğine göre Hz. Ömer, Şam girişinde Câbiye'de ayağa kalkarak insanlara şöyle hitap etti: "Kur'ân'ı iyi öğrenin ki, onu tamyasmız. Onunla amel ediniz ki, onun ehlinden olasınız. Muhakkak ki hak sahibinin mertebesi, Allah'a isyan durumunda itaat edilecek dereceye varmamıştır. Biliniz ki, hak söz ve önemli hatırlatma, ne eceli yaklaştırır, ne de rızkı uzaklaştırır. Biliniz ki, kul ile onun rızkı arasında bir perde vardır. Eğer kul sabrederse rızkı gelir. İleri atılıp perdeyi yıkarsa, rızkından fazlasını elde edemez. Atları eğitiniz, yarış yapınız, nalın/sandalet giyiniz,

misvak kullanınız, gösterişsiz olunuz. Acemlerin âdetlerinden, domuzlarla bir arada bulunmaktan sakınınız. Aranızda haç görülmesin. İçki içilen sofraya oturmayın, hamamlara peştamalsız girmeyin. Kadınların hamamlara girmesine müsaade etmeyin. Zira bu helal değildir. Sakın Acemlerle ülkelerine girdikten sonra sizi orada tutacak bir ticaret anlaşması yapmayın. Zira kendi ülkenize dönmeniz pek yakındır. Sakın kendinizi alçaltmaym. Siz Arapların hayvan sürülerinden ayrılmayın. Her nereye giderseniz, onları da götürürsünüz. Bilin ki içecekler üç maddeden üretilir: Kuru üzüm, bal ve kuru hurma. Bunlardan süresi geçeni/bayatlayanı, içkidir ve içilmesi helal değildir. Bilin ki, kıyamet günü Allah üç sınıf insanı paklamaz, onlara rahmet nazarıyla bakmaz, onları yakın kılmaz. Bunlar dünyalık elde etmek maksadıyla devlet başkanına biat eden; sonra dünyalığı elde ederse, ona bağlılık gösteren, elde edemezse ahdini bozan kimse. Diğeri, ikindiden sonra pazara mal çıkaran, malına şöyle, şöyle fiyat verildiğine dair yemin eden ve bunun üzerine o fiyatla malı satın alınan kimse. Bir de Müslüman'a sövmek fasıklık, onunla savaşmak ise küfürdür. Müslüman kardeşine üç günden fazla küs durman helal değildir. Kim bir sihirbaz, kahin veya büyücüye gider de onun söylediklerini tasdik ederse, Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) indirileni inkâr etmiş olur." (İbn Ebî Ömer) [10]

3108. Enes b. Mâlik bildiriyor: Sekiz yaşında Resûlullah'a (sallalkhu aleyhi vesellem) hizmet etmeye başladım. Bana ilk öğrettiği şey şuydu: "Ey oğul! Abdestini sağlam al...." hadisin sonunda şu ifadeler geçmiştir: "Hiçbir gün kalbinde Müslümanlardan birine karşı hıyanet duygusu olduğu halde akşamlama ya da sabahlama. Bu, benim sünnetimdendir. Kim benim sünnetime uyarsa, beni sevmiş olur. Kim de beni severse, cennette benimle beraber olur.

Ey oğul! Buna göre davranır, vasiyetimi tutarsan, sakın sana ölümden daha hoş gelen bir şey olmasın. Zira senin rahatın ondadır. " (Ahmed b. Menî' ve Ebû Ya'lâ) [11]

3109. Enes'den nakledilen aynı hadisin devamında şöyle geçmiştir: "Evine girerken selâm ver ki, Allah bereketini artırsın. Müslümanların büyüğüne saygı, küçüğüne ise sevgi göster. O zaman seninle ben -parmaklarını birleştirerek- şu şekilde birlikte geliriz" (Ebû Ya'lâ)

3110. Enes şöyle demiştir: Resûrullah fsallallahu aleyhi vesellem) bana şöyle tavsiyede bulundu.... Aynı hadisin devamında şu ifadeler geçmiştir: "Abdestli (temiz) olarak geceler de o gece ölürsen, şehit olarak ölmüş olursun. Ey Enes! Büyüğe saygı, küçüğe sevgi göster. " (Ebû Ya'lâ)

3111. Muhammed b. Ka'b el-Kurazî anlatmaktadır: Ömer b. Abdülazîz'in Medine valisi olduğu sıradaki haline tanık oldum. îri gövdeli, dolgun yapılı genç biriydi. Halife seçilip de işlerden ve dertlerden çektiği kadar çekince, hali değişti. Bir gün ona bakmaya başladım. Gözümü ondan çeviremiyordum. Bana: "Ey Ka'b'm oğlu! Bana daha evvel hiç bakmadığın bir şekilde bakıyorsun!" dedi. "Beni şaşırttın" dedim.

Seni şaşırtan nedir?" diye sordu.

Ben: "Değişen halin, dökülen saçların ve zayıflayan bedenin" deyince şöyle söyledi:'

Eğer sen beni göz bebeklerim aşağı yüzüme akarken, ağız ve burnumdan irin ve kurt dökülürken görseydin, beni daha çok yadırgardm. Daha evvel bize İbn Abbâs'dan naklettiğin hadisi bize tekrar anlat."

İbn Abbâs bana Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesdfem) naklen şöyle bildirdi: "Her şeyin bir şerefi/zirvesi vardır. Oturuş şekillerinin en şereflisi, kıbleye doğru dönmektir. Ancak emânet İle oturulur. Yılan ve

akrepleri, namazda olsanız bile öldürün, insanların en üstünü olmak isteyen, Allah'tan sakınsın. İnsanların en takvalısı olmak İsteyen, Allah'a dayansın. İnsanların en zengini olmak isteyen, kendi elindekinden çok Allah'ın elindekine güvensin. SİzinSİzin e,n kötülerinizi haber vereyim mi?"

Evet, ya Resûlallah" dediler.

Yalnız başına konaklayan, yardımı esirgeyen ve kölesini döven kimsedir. Size bundan daha kötüsünü bildireyim mi?" buyurdu.

Evet, bildir, ya Resûîallah" dediler.

Kendisi insanlardan nefret ettiği gibi, insanların da kendisinden nefret ettiği kimse" dedi. Sonra: "Size bundan daha kötüsünü bildireyim mi?" buyurdu.

Evet, bildir, ya Resûlallah" dediler.

Hiç bîr sürçmeyi affetmeyen, mazereti kabul etmeyen, suçu bağışlamayan kimse" buyurdu. Sonra: "Size bundan daha kötüsünü bildireyim mi?" buyurdu.

Evet, bildir, ya Resûlallah" dediler.

Cevaben şöyle buyurdu: "Hayrı umulmayan, şerrinden emin olunmayan kimsedir. İsa b. Meryem bir gün kavminin ortasında ayağa kalkarak şöyle hitap etti: Ey İsrail oğulları! Cahilin yanında hikmetli söz söylemeyin, söze zulmetmiş olursunuz. Onu, ehlinden de (layık olandan) esirgemeyin, onlara zulmetmiş olursunuz. Zulmetmeyin. Zalime zulümle karşılık vermeyin. Sonra Rabbiniz, katındaki üstünlüğünüz boşa gider. Ey İsrail oğulları! Meseleler üç türlüdür: Birincisi, doğruluğu ayan olan mesele, ki buna uyunuz. İkincisi yanlışlığı ayan olan mesele, ki bundan sakınınız. Üçüncüsü ise hakkında ihtilaf edilen mesele ki, bunu da bilenine

havale ediniz." (Abd b, Humeyd ve el-Hâris) [12] îbn Hacer der ki: "Başından bazı bölümler Sünen'leiâe yer almıştır."

3112. İbn Ömer anlatmaktadır: Bir gün Allah Resulü (sallallahu aleyhi ve sellem) Mescid'e çıktı ve bir topluluğun konuşup güldüklerini gördü. Başlarında durup selâm verdi ve: "Zevkleri kaçıran ölümü hatırlayın!" buyurdu. Sonra bir defasında Mescid'e çıktığında yine konuşup gülen bir topluluk gördü ve: "Dikkat edin. Nefsim kudret elinde bulunana yemin ederim kî, sizler benim bildiğimi bilseniz, az güler, çok ağlardınız' buyurdu. Başka bir gün Mescid'e çıktığında yine konuşup gülen bir topluluk gördü. Selâm verdikten sonra: "Dikkat edin. Muhakkak ki İslam garip başladı. Kıyamet günü garip/ere ne mutlu!" buyurdu. "Garipler kimlerdir, ya Resûlallah?" diye sorulunca da "İnsanlar bozulduğu zaman salih/dürüst kalanlar" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [13]

Güzel Ahlâk

3113. İbn Abbâs'm bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sizin en hayırlılarınız ahlaken en iyi olanlanmzdır" buyurmuştur. (İshâk} [14]

Dini Korumak, Din Uğruna Malı ve Canı Feda Etmek

3114. Yûnus b. Cübeyr demiştir ki: Cündeb'i Hısnü'l-Mukâteb'e kadar uğurladık. Kendisine: "Bize tavsiyede bulun" dedik. Şöyle cevapladı:

"Kur'ân'a sarılın. Zira Kur'ân karanlık gecede ışık, gündüz ise rehberdir. Doğuracağı meşakkat ve sıkıntıya rağmen onunla amel edin. Bir bela ortaya çıkarsa, canın uğruna malını feda et. Bela artarsa, dinin uğruna malını ve canını feda et. Zira asıl mağdur olan, dini elinden alınandır. Asıl soyulan, dini soyulandır. Sonrası cehennem olan zenginlik, zenginlik değildir. Aynı şekilde sonrası cennet olan fakirlik de fakirlik değildir. Kuşkusuz cehennemin esiri kurtarılmaz, fakiri zenginleşmez." (Müsedded)

Hadis sahih olup mevkuftur.

3115. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Mevkiİce insanların en kötü durumda olanı, başkasının dünyası için âhiretini yok eden kimsedir" buyurmuştur. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [15]

3116. Hüseyin'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim bir olaya tanık olur da onu hoş görmezse, orada hiç bulunmayan kimse gibidir. Kim de bir olayda hazır bulunmaz da ona razı olursa, onu görmüş kimse gibidir" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [16]

Dünyanın Mü'min İçin Darlık Olması

3117. Ukbe b. Âmir el-Cühenî demiştir ki: Selman'dan şöyle dediğini işittim: Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem)'i işittim: "Ey Selman! Muhakkak ki dünya mü'min için zindan, kâfir İçin cennettir" buyurdu. [17]

3118. Enes b. Mâlik ınerfû olarak şöyle nakletmiştir: "Şüphesiz, ki, Allah âhiret yurdunu arayana dünyalık verir; ama dünyalık peşinde koşana âhiret sevabı vermez- " (Ebû Ya'lâ) [18]

3119. Sehl b. Sa'd'm bildirdiğine göre Nebî (saMUahu aleyhi vöellem): "Allah katında öyle iyilik ve kötülük hazineleri vardır ki anahtarları erkeklerin (er kişilerin) elindedir" buyurmuştur.[19] (Ebû Ya'lâ}

Kötü Zamanda Salih Amel İşlemenin Sevabı

3120. Abdullah b. Amr dedi ki: "Bugün bir iyilik yapmayı, Allah Resulü (saMahu aleyhi veseilem) ile birlikte onun iki katım yapmağa yeğlerim. Çünkü o zaman bizi âhiret ilgilendirirdi, dünya ilgilendirmezdi. Bugün ise dünya bizi kaydırdı." (İbn Ebî Ömer) [20]

Kâmil Mü'minin Musibetle İmtihan Edilmesi

3121. Abdurrahman b. Ebî Leylâ demiştir ki: Bize Hz. Peygamber1 in ashabından olan falan kimsenin bildirdiğine göre o, Resûlullah'ı (salMahu aleyhi veseilem) şöyle buyururken işitmiş:... Zikrettiği hadiste Allah Resulü (sallallahu aleyhi veseilem) şöyle buyurmuştur: "Gece melekleri ile gündüz melekleri ikindi ve sabah namazlarında bir araya gelirler. Gündüz melekleri ikindi namazında (semaya) yükselir, sizinle beraber gece melekleri kalır. Gece melekleri ise sabah namazında (semaya) çıkarlar ve sizinle beraber gündüz melekleri kalır. (Yüce Allah'a) Şöyle derler: Onlan namaz kılarken bulduk, yine namaz kılarken bıraktık. Aralarında Öyle birini bıraktık ki ne iyilik görse, başına ne felaket gelse hep senden bilir derler. (Rab de) Oyleyse kulumu sınayın ve mülkünü artınn buyurur."

Süfyan der ki: "Hangi cümleyle söze başladığını bilmiyorum" "Sonra kulu sınarlar. (Allah) Daha sınayın buyurur. Sınanır. Kendisi işin nereye varacağını daha iyi bildiği halde 0nu daha sınayın buyurur. (Melekler) Ey Rabbim sınama bitti diye karşılık verirler. Bunun üzerine Mülkünü artırın buyurur. Artırılır. Sonra Daha artınn buyurur. Artırılır. Sonra durumu kendisi daha iyi bildiği halde Daha artınn buyurur. (Melekler) Ey Rabbim artırma bitti! derler. (Allah) Peki kulumu darlıkta nasıl bıraktınız, bollukta nasıl bıraktınız? buyurur. (Melekler): Ey Rabbim! En sabırlı ve en minnettar kul olarak bıraktık diye cevap verirler. Bunun üzerine: Öyleyse kulumu, bana mülaki oluncaya dek asla değişmeyecek kullarımdan yazın buyurur." (İbn Ebî Ömer)

Sabırlı Olmaya Teşvik

3122. Câbir anlatmaktadır: Allah Resûlü'ne (sallallahualeyhivsellem): "Yâ Resûlallah! Hangi iman daha üstündür?" diye soruldu. "Sabretmek ve bağışlamak" buyurdu. (Ebü Bekir b. Ebî Şeybe) Senedi hasendir. Daha uzun bir hadisin parçasıdır. Bu cümle dışındaki ibareleri (başka kaynaklarda) tahric olunmuştur.

3123. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallahu aleyhi vesellem): "Bir ev halkı üç gün kıtlığa sabrederse mutlaka Allah onlara rızkı verir" buyurmuştur.[21] (Ebü Ya'lâ)

3124. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseHem): "Bugünün insanları meyve ağaçlan gibidir. İnsanların dikenli

ağaçlara dönüşmesi pek yakındır. Onları tenkit etsen, onlar da seni tenkit ederler. Kendi hallerine bıraksan, onlar seni bırakmazlar. Onlardan kaçsan, seni arayıp bulurlar" buyurdu. (Ravi der ki) "Çıkış yolu nedir? Yâ Resûlallah" diye sorduk. "Muhtaç duruma düşeceğin (kıyamet) gün(ü) için bu günden onlara taviz ver (yani, sana ilişmelerine karşılık verme)" buyurdu. (Ebü Ya'lâ)

Öfkenin Yerilmesi

3125. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah {sallallahu aleyhi vesellem): "Kim dilini tutarsa, Allah da onun ayıbını örter. Kim öfkesini yutarsa, Allah da ondan azabı savar. Kim Allah'a bir özürle gelirse Allah onun özrünü kabul eder" buyurmuştur. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Yala) [22]

Allah Korkusuyla Günahı Bırakmanın Fazileti

3126. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (saUallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kim, ödememe kudretine .sahip olduğu halde açgözlülüğünü yenerek dünyalık bir borcunu öderse, aziz ve celil olan Allah onu dilediği yerde hurilerle evlendirir. Kim, kocası evde bulunmayan bir kadın tarafından kendisiyle ilişkiye davet edilir de aziz ve celil olan

Allah'tan korktuğu için onun davetini reddederse, Allah onu dilediği şekilde hurilerle evlendirir." (Ebû Yala) [23]

İtaatte İlk Adımı Atmak

3127. Ebû Vâil, Şurayh'tan şöyle nakletnıiştir: Bu hadisler birbirine karışmadan önce Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından bir zâtın bana naklettiğine göre yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Ey Âdemoğlu! Sen bana doğru kalk, ben sana yürüyerek geleyim. Sen bana yürüyerek gel, ben sana hızlı adımlarla geleyim." (Müsedded) Hadis sahih olup mevkuftur. [24]

Kötü Davranışlardan Sakındırmak

3128. İsmâîl b. Ubeyd (İbn Rifâ'a b. Râfi')'nin babasından, onun da dedesinden naklettiğine göre Peygamber (sallaliahu aleyhi vesellem) Ömer'e: "Bana bir cemaat topla" diye emir verdi. O da topladı, insanlar kapının Önünde toplandılar. Onlara: "Dinleyin. Benim içinizdeki dostlarım, muttaki olanlardır. Sakın İnsanlar (güzel) amellerle gelirken, sizler sırtlarınıza ağır yükler yüklenmiş olarak gelmeyin" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [25]

3129. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseîlem) şöyle buyurmuştur: "Her insanın üç can dostu vardır. Bir dost: Harcadığın

senindir. Ama sakladığın senin değildir der. Bu malıdır. Bir dost Ben seninleyim. Kralın kapısına geldiğinde seni bırakır, dönerim der. Bu, ailesi ve akrabasıdır. Diğer dost ise Her nereye girer ve çıkarsan her zaman ben seninle beraberim der. Ki bu, amelidir. O da: Halbuki sen üç dostun bana en kolay gelenisin diye karşılık verir. " (Ebû Dâvud et-Tayâ!İsî) [26]

3130. Ebî Zer demiştir ki: Can dostum Ebu'l-Kâsım'ı (salMahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: "Dikenli ağaçlardan üzüm. devşirilmediği/toplanmadığı gibi kötüler de iyilerin makamlarına konamazlar. Bu iki farklı yoldur. Hangi yolu tutarsanız, o sizi o yolun yolcularının yanına götürür." (Ahmed b. Menî1)

3131. Yine Ebû Zer şöyle demiştir: "Muhakkak ki Allah dinini dört esas üzerine kurmuştur. Kim bunlara sabretmez, onlara göre amel etmezse, Allah'ın huzuruna fasıklardan biri olarak çıkar."

"Bunlar nelerdir, ey Ebû Zer?" diye sorulduğunda şöyle açıkladı: "Allah'ın helalini Allah'a teslim etmen, Allah'ın haramını Allah'a teslim etmen, Allah'ın emrini Allah'a teslim etmen, Allah'ın yasağını Allah'a teslim etmendir. Çünkü bunlar Allah'tan başkasına emanet edilemez." Sonra dedi kî: Ebu'l-Kâsım (sallaUahu aleyhi veseUem): "Nasıl ki dikenli ağaçlardan üzüm toplanmazsa, aynı şekilde kötüler de iyilerin makamlarına ulaşamazlar" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [27]

Kıyamet Günüyle Korkutmak

3132. Muhammed b. el-Furât anlatmaktadır: Muhârib b. Disâr'm huzurunda iki kişi davalı oldu. Başka bir adam onlardan biri aleyhinde şahitlik etti. Aleyhine şahitlik edilen: "Vallahi ben bu kişinin doğru/dürüst biri olduğunu bilmiyorum. Onu soruştursan mutlaka övülür ya da temize çıkarılır. Ama benim aleyhime haksız bir şahitlik yaptı. Bilmiyorum acaba onu buna ne zorladı?" dedi. Bunun üzerine Muhârib: "Ey Falan kişi" Allah'tan kork. Zira ben, Abdullah b. Ömer'i şöyle derken işittim: Resûlullah (sallaltehu aleyhi veseDem) bir adama nasihatte bulunarak şöyle buyurdu: "O günden sakın...." Hadisin devamında şu ifadeler yer almıştır: "Muhakkak ki kuşlar kanatlarını çırpıp, içlerinde olanları dışarı atarlar. Artık onlara ihtiyaçları kalmaz [28] (Ebû Ya'lâ)

3133. Âsim b. Ali, Muhammed b. el-Furât'tan, aynı senetle hadisi kısa bir metinle nakletmiştir. Hadisin sonunda "Onlara ihtiyaçları kalmamıştır" ifadesi geçmiştir. (el-Hârİs)

Salih Amele Teşvik

3134. İbn Abbâs anlatmaktadır; Bir gün Resûlullah (salkllahu aleyhi vesellem) dışarı çıktı.... Hadisin devamında şunlar yer almıştır: Üç kere şöyle buyurdu: "Dikkat ediniz. Ahireî ameli, tepe üstündeki engebeli araziye benzer. Cehennem ameli ise, iştah kabartan düz ovaya benzer. Asıl mutlu, fitnelerden korunan kimsedir." (İshâk)

Yiyecek ve Giyeceklerle Övünmekten Sakındırmak

3135. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Şüphesiz ümmetimin en kötüleri, nimetlerle beslenip üzerlerine bedenleri yerleştirilenlerdir" buyurmuştur. (İbn Ebî Ömer, Ebû Ya'lâ ve Bezzâr) [29]

Bezzâr der ki: "Bu rivayetle Umâre tek kalmıştır; ayrıca Abdurrahman, durumları bilinmeyen raviler kanalıyla münker hadisler rivayet ederdi."

Selefin (İlk Dönem Müslümanlarının) Yaşamı

3136. Ümmü Seleme demiştir ki: Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) için hiçbir zaman un elenmemiştir. (Müsedded) [30]

3137. Mus'ab b. Sa'd b. Ebî Vakkâs anlatmaktadır: Hafsa binti Ömer, Hz. Ömer'e: "Üzerine giydiğin elbisenden daha yumuşak bir elbise giysen, yediğin yemekten daha lezzetli bir yemek yesen olmaz mı?!" dedi. Ömer de: "Ben bu konuyu seninle kendinden delil getirerek tartışacağım. Sen bilmez misin ki Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle, şöyle yaşardı" dedi. Sonunda Hafsa ağladı. Bunun üzerine Ömer: "Ben bunu sana şunun için söyledim: Ben şimdi (yaşantımla) o ikisinin (Hz. Peygamber ve Ebû Bekir'in) sade/zor yaşamlarını paylaşıyorum. Umarım, rahat yaşamlarına da ortak olurum" dedi.[31] (İshâk)

3138. Muhammed b. Ka'b (el-Kurazî) demiştir ki: Bana Ali b. Ebî Tâlib'i konuşurken dinleyen biri bildirdi. Anlattığına göre Hz. Ali şöyle

demiş: Bir kış sabahı evimden aç ve bitkin bir halde çıktım. Soğuk beni mahvetmişti. Yanımızdaki tabaklanmış bir deriyi alıp kestim. Sonra onu boynuma geçirdim. Sonra belime bağladım ki, ısınayım. Vallahi evimde yiyeceğim bir şey yoktu. Eğer Peygamberin {sallallahu aleyhi vesellem) evinde olsa idi, bana da gelirdi. Bunun üzerine Medine'nin etraf bökelerinden birine çıktım. Duvar deliğinden bahçesinde çalışan bir Yahudi gördüm. "Ne istiyorsun bedevi? Çektiğin her kova suya karşılık bir hurmayla çalışır mısın?" dedi. "Evet. Bahçenin kapısını aç" dedim. Açtı. İçeri girdim. Başladım su çekmeye. Çektiğim her kovaya karşılık bana bir hurma verdi. Sonunda avucumu doldurdum. "Şimdilik bu bana yeter" dedim ve onları yedim. Sonra su içtim. Sonra Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gittim. Mescid'de ashabından bir grupla beraber bulunuyordu. Gidip yanma oturdum. Derken üzerinde yamalı bir hırka ile Mus'ab b. Umeyr çıka geldi. Allah Resûîü (sallallahu aleyhi vesellem) onu bu halde görünce daha evvel onun sahip olduğu nimetleri hatırladı. Şimdiki halini gördü ve gözleri yaşardı, ağladı. Sonra: "Sizden bîrinizin sabah bir elbise, akşam başka bir elbiseyle geldiği, Kabe'ye örtü çekildiği gibi evlerinize de örtü çekildiği gün nasıl olacaksınız acaba?" buyurdu. "Biz o gün daha iyi oluruz. İhtiyaçlarımızı karşılayıp, kendimizi ibadete veririz" dedik. "Siz bugün o günkü halinizden daha iyisiniz" buyurdu.[32] (İshâkve Ebû Ya'lâ)

3139. Muhammed b. Ka'b el-Kurazî'nin anlattığına göre Irak halkı kıtlık yaşadı. Hz. Ali ayağa kalkarak şöyle hitap etti: Ey insanlar! Sevinin. Vallahi ben ümit ediyorum ki, üzerinizden çok zaman geçmeden sizi memnun edecek bolluk ve kolaylığı göreceksiniz. Geçmişte ben üç gün geçirdim de yiyecek bir şey bulamadım. Öyle ki açlıktan ölmekten korktum.

Fatıma'yı bana yemek istemesi için Resûlullah'a (salkllahu aleyhi vesellem) gönderdim. Allah Resulü; "Ey kızcağızım! Vallahi evde -önündeki azıcık yiyeceğe işaretle- şu gördüğünden başka can taşıyan birinin yiyeceği bir yemek yoktur. Fakat sen şimdi geri dön. Allah rızkınızı mutlaka verecektir" buyurdu. Geri gelip, bana bunu söyledi. Kalkıp, Kurayza oğullarına gitmek üzere evden çıktım. Derken yolda bir kuyu kenarına bir Yahudi'ye rastladım. "Ali! Benim hurma bahçemi sular mısın? Ben de seni doyururum" dedi. "Evet. Yaparım" dedim ve çektiğim her kova suya karşılık bir hurma olmak üzere onunla pazarlık yaptım. Sonra su çekmeye başladım. Her bir kova çektiğimde bana bir hurma verdi. Nihayet iki elim hurmayla dolunca oturup onları yedim. Sonra su içtim. Sonra "Ey mide, bugün yiyecek buldun" dedim. Sonra Resûlullah'm (sallallahu aleyhi veseüem) kızı için su çektim. Sonra bırakıp geri döndüm. Bir süre gittikten sonra yolun bir yerinde atılmış bir dinar gördüm. Onu görünce durup ona bakmaya ve alayım mı almayayım mı? diye düşünmeye başladım. Ama gönlüm almaktan başkasına razı olmadı. Kendi kendime: "Allah Resûlü'ne (sailallahu aleyhi veseüem) danışırım" dedim ve onu aldım. Eve gelince olayı Fatıma'ya anlattım. Fatmıa: "Bu, Allah'ın verdiği bir rızktır ve Allah'tandır. Git de bize arpa unundan un satın al" dedi. Ben de satm aldım. Unu ölçtüğümde satıcı: "Sen Ebu'l-Kâsım'm neyi oluyorsun?" diye sordu. "Amcamın oğlu olur. Kızı da esimdir" dedim. Bunun üzerine dinarı bana geri verdi. Fatıma'ya gelince olayı kendisine anlattım. "Bu, Allah'ın verdiği bir rızktır ve aziz ve celil olan Allah'tandır. Onu götür de sekiz kırat altınlık ete karşılık rehin ver" dedi. Dediğini yaptım. Sonra eti getirip onun için parçaladım. O da gayret etti, hamur yaptı, ekmek pişirdi. Sonra yemek yaptık. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) haber göndererek çağırdık.

Bize geldi. Yemeği görünce: "Bu nedir? Sen biraz evvel bana gelip yemek istemedin mi?" diye sordu. Dedik ki: "Ya Resûlallah otur da sana anlatalım. Sonra uygun görürsen, ondan sen de, biz de yeriz." Olayı anlattık. "Bu helaldir. Allah'ın adını anarak yiyiniz" buyurdu. Sonra kalkıp gitti. Derken bir bedevi kadına rastladı. Kalbi çıkarılmış gibi darlık çekiyordu. "Ya Resûlallah! Yanımda bir dinar taşıyordum. Üzerimden düşmüş. Vallahi nerede düştüğünü bilmiyorum. Anam babam sana feda olsun. Bir araştırıver. Sana söylenir" dedi. Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Bana Ali b. Ebî Tâlib'i Çağır dedi. Yanma gittim. Bana: "Kasaba git ve ona de ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sana Kırat alacaklarını ben üsleniyorum. Dinarı geri gönder diyor." Kasap dinarı geri gönderdi. Onu bedevi kadına verdi ve kadın gitti. (İbn Ebî Ömer)

3140. İbn Ömer anlatmaktadır: Bir gün Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber yola çıktım. Ensar'a ait bahçelerden birine girdik. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hurmalardan alıp yemeye başladı. Bana: "İbn Ömer! Sen neden yemiyorsun?" dedi. "Ya Resûlallah! İştahım yoktur" dedim. "Fakat benîm iştahım var. Bu, dördüncü günün sabahıdır ki, hiç yemek yemedim, yiyecek bir şey bulamadım. Eğer isteseydim Rabbime dua ederdim. Bana Kisra ve Kayser'in mülkleri gibi mülk verirdi. Ey İbn Ömer! Ya bir yıllık rızklarını stok yapan ve yakinleri (kesin inançları) zayıflayan bir topluluk içerisinde olursan, ne yaparsın?" buyurdu. Sonra daha biz oradan ayrılmadan "Nice canlılar vardır ki, rızıklanm kendileri elde edemezler. Sizin de onların da rızkım Allah verir. O, işitir ve bitir [33] âyeti nazil oldu. Sonra Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Aziz ve celil olan Allah bana ne dünyalık biriktirmeyi, ne de heva ve heveslere uymayı emretti. Kim ebedi bir hayat elde etmek

amacıyla dünyalık biriktirirse, (bilsin ki) hayat Allah'ın elindedir. Dikkat edin.

Ben ne bir dinar, ya da dirhem biriktirir ne de yarın için yiyecek saklarım." (Abd b. Humeyd) [34]

3141. Ebû Hazım demiştir ki: Urve b. ez-2übeyr, Âişe'ye bir yemek yaptı. Kapların birini kaldırıp birini indirmeye başladı. Bunu gören Âişe yüzünü duvara doğru çevirerek ağlamaya başladı. Urve: "Kursağımızda koydun" deyince Âİşe: "Peygamber'i hak ile gönderen(Allah)a yemin ederim ki, O (sallallahu aleyhi veseîlem), Allah kendisini peygamber yaptığı günden ruhunu kabzedene dek elek yüzü (elenmiş undan pişirilen ekmek) görmedi" dedi. (el-Hâris)

3142. Ümmü Seleme anlatmaktadır: Allah Resulü (sallallahu aleyhi veseîlem) dolgusu hurma lifi olan döşek ve yastıklarda uyudu. Sonra kalktığında lif, cildinde iz bırakmıştı. Onu görünce ağladım. Bana: "Ümmü Seleme! Neden ağlıyorsun?" diye sordu. "Gördüğüm şu izlere" dedim. "Ağlama. Allah'a yemin ederim ki, eğer dağların benimle birlikte yürümesini dileseydim, mutlaka yürürlerdi" buyurdu. (el-Hâris)

Fâtıma'nm evindeki kap kıssasına dair Câbir hadisi Fâtıma'nm menkıbelerinde gelecektir. [35]

3143. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre o, Ömer b. el-Hattâb'dan şöyle dediğini işitmiş: Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Öğle vakti dışarı çıktı ve Ebû Bekir'i Mescid'de buldu. "Bu vakitte seni çıkaran neden nedir?" diye sordu. "Seni çıkaran neden neyse beni çıkaran neden de odur ya Resûlallah!" dedi. Derken Ömer b. el-Hattâb geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona da: "Hattâb'ın oğlu! Seni çıkaran sebep nedir?" diye

sordu. O da: "Sizi dışarı çıkaran sebep neyse beni çıkaran sebep de odur ya Resûlallah!" dedi. Sonra oturdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem) dönüp onlarla konuşmaya başladı. Sonra: "Gücünüz, var mı? Şu hurma bahçesine varsanız da orada biraz yiyecek, içecek ve gölge bulsanız" dedi. Biz de: "Olur" dedik. Sonra: "Haydin Ebu'l-Heysem b. et-Teyyihân el-Ensârî'nin evine gidelim" dedi. Sonra ResûluUah (sallaüahu aleyhi vesellem) önümüze geçti. Selâm verip üç kere izin istedi. Ümrnü'l-Heysem kapının arkasında sesi duyuyor ve Resûlullah'ın (saUallahu aleyhi vesellem) selâmını daha da artırmasını istiyordu. Sonra dönüp gitmek isteyince Ümmü'l-Heysem arkalarından çıktı ve: "Ey Allah'ın Resulü! Vallahi selâmını duydum. Fakat selâmını artırmanı istedim" dedi. Bunun üzerine ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem) ona hayır söz söyledi. Sonra: "Ebu'l-Heysem nerede? Onu. göremiyorum " dedi. "Yakın bir yerde. Bize tatlı su getirmeye gitti. Siz içeri girin. O, inşallah hemen gelir" dedi. Sonra onlara ağacın altına bir yaygı serdi. Derken Ebu'l-Heysem geldi, onları görünce sevindi, mutlu oldu. Hemen bir hurma ağacına çıkarak hurma salkımı kesti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Yeter Ebu'l-Heysem" buyurdu. O da: "Ya Resûlallah! Hurmanın olgunlaşmışından da, hamından da olgunlaşmaya başlamışından da yiyin" dedi. Sonra onlara su getirdi. İçtiler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem): "İşte bu, hesaba çekileceğiniz, nimetlerdendir" buyurdu. Sonra Ebu'l-Heysem onlara bir koyun kesmeğe kalktı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Süt verenine dokunma" buyurdu. Ümmü'l-Heysem de hamur yapıp ekmek pişirmeye kalktı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekir ve Ömer başlarını koyup öğle uykusuna yattılar. Uyandıklarında yemekleri olmuştu. Yemek önlerine kondu. Ondan yediler ve doydular. Allah'a hamd

ettiler. Ümmü'l-Heysem kendilerine bir hurma salkımı daha getirdi. Onun olgunlaşmışından da, olgunlaşmaya başlamışından da yediler. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara esenlik diledi ve dua etti.[36] (Ebû Ya'lâ)

3144. Ebû Halef Abdullah b. İsa aynı hadisin tamamını zikretmiş, ancak o rivayetinde "Nihayet Mâlik b. et-Teyyihân Ebu'l-Heysem el-Ensârî'nin evine vardık" ifadesine yer vermiş ve ayrıca sonunda şu ziyadeyi nakletmiştir: "(ResûluUah) onlar için hayır duada bulundu." Sonra Ebu'l-Heysem'e: "Eğer bize köle geldiğini duyarsan, bize gel" diye tembihledi. Ebu'l-Heysem demiştir ki: Sonra Resûlullah'a (salkllahu aleyhi vesellem) köle geldiği haberini alınca, Medine'ye gittim ve bana bir baş verdi. Onunla kırk dirhem üzerinden mükatebe anlaşması yaptım ve ondan daha bereketli bir baş görmedim." (Bezzâr)

3145. Yine Abdullah b. İsa'dan gelen rivayetin bir diğer varyantında şu ilave yer almıştır: Ümmü'l-Heysem: "Bizim için dua etsen" diye rica etti. Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem): "Oruçlular yanınızda iftar etsinler, salihler yemeklerinizden yesinler, melekler size dua edip mağfiret dilesinler" diye dua etti. (Ebû Ya'lâ)

3146. Ebû Hureyre anlatmaktadır: Bana Ebû Bekir bildirdi. Dedi ki: Bir gece akşam yemeğini kaçırdım. Ailemin yanma giderek: "Akşam yemeğiniz var mı?" diye sordum. "Hayır, vallahi. Akşam yemeğimiz kalmadı" dediler. Ben de bu halde yatağıma yattım. Açlıktan gözüm uyku tutmadı. Kendi

kendime: "Mescid'e gidip namaz kılsam ve sabah oluncaya kadar meşgul olsam" dedim. Böylece Mescid'e çıktım. Allah'ın dilediği kadar namaz kıldım. Sonra Mescidin bir tarafına yaslandım. Ben bu haldeyken

Ömer b. el-Hattâb çıkageldi. "Ebû Bekir, seni bu saatte dışarı çıkaran sebep nedir?" diye sordu. Olayı kendisine anlatınca: "Vallahi beni de seni çıkaran neden çıkarmıştır" dedi. Sonra yanıma oturdu. Biz bu haldeyken yanımıza Resûlullah (saMahu aJeyhi vesellem) çıkageldi ve (karanlıktan) bizi tanımadı. "Kimdir bu?" diye seslendi. Hz. Ömer benden erken davranarak "Ebû Bekir ve Ömer" diye cevap verdi. "Sizi bu saatte dışarı çıkaran neden nedir?" diye sordu. Ömer şöyle anlattı: "Ben dışarı çıkmıştım. Mescid'e girdim ve Ebû Bekir'in karaltısını gördüm. Kim o? diye sorduğumda Ebû Bekir dedi. Seni bu saatte dışarı çıkaran neden nedir? diye sordum. Olayı anlattı. Ben de Vallahi beni de seni çıkaran sebep çıkarmıştır dedim." Bunun üzerine Peygamber (salMahu aleyhi vesellem): "Vallahi beni çıkaran sebep de sîzi çıkarandan başkası değildir. Haydin Vâkıfî Ebu'l-Heysern b. et-Teyyihân'a gidelim. Belki onun yanında bize yedireceği bir şey buluruz" buyurdu. Böylece çıkıp yürümeye başladık. Ay ışığında bahçe duvarına kadar vardık. Kapıyı çaldık. Hanımı: "Kim o?" diye seslendi. Ömer: "Resûlullah, Ebû Bekir ve Ömer" diye cevap verdi. Kapıyı açtı ve içeri girdik. Allah Resulü (sallahu aleyhi vesellem): "Kocan nerede?" diye sordu. O da: Bize Harise oğulları merasından tatlı su getirmeğe gitti. Birazdan gelir" dedi. Az sonra sırtında bir kırbayla geldi. Kırbayı getirip bir hurma ağacının dalma astı. Sonra bize dönerek: "Merhaba. Hoş geldiniz. Beni ziyarete gelenler gibi biri, bu zamana kadar insanları

(ziyarete gitmemiştir" dedi. Sonra bize bir hurma salkımı kesip getirdi. Ay ışığında seçerek ondan alıp yemeğe başladık. Sonra bıçağı eline alıp davarın arasına girdi. Resûlullah "Sağılanına dokunma" veya "5ü? verenlerine dokunma" buyurdu. Sonra bir koyun yakaladı. Onu kesip yüzdü. Sonra hanımına: "Kalk!" dedi. O da kalkıp pişirdi. Ekmek yaptı.

(Tencereye et doğrayıp altını yakmaya başladı. Derken et ve ekmek pişti. Tirit yemeği yapıp üzerine çorba ve et döktü. Sonra onu alıp bize getirdi ve önümüze koydu. Doyuncaya kadar ondan yedik. Sonra kalkıp kırbanın yanma gitti. Rüzgar kırbayı sağa sola sallayıp soğutmuştu. Bir kaba ondan biraz dökerek Resûlullah'a (sallallahu aleyhiveellem) verdi. Allah Resulü ondan içti. Sonra Ebû Bekir'e verdi. O da içti. Sonra Ömer'e verdi. O da içti. Sonra Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Allah'a hamdolsun. Yola çıktığımızda, bizi çıkaran açlıktan başkası değildi. Sonra bu nimetleri elde etmiş olarak döndük. Kıyamet günü mutlaka bunlardan hesaba çekileceğiz. Bunlar (hesabı verilecek) nimetlerdendir" buyurdu. Sonra Vâkıfî'ye: "Senin su taşıyacak hizmetçin/kölen yok mudur?" diye sordu. "Hayır vallahi yoktur, ya Resûlaîlah" diye cevap Verdi. Bunun üzerine: "Bize esirler geldiğinde yanımıza gel de sana bir hizmetçi verilmesini emredelim" buyurdu. Fazla zaman geçmemişti ki, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) esirler geldi. Vâkıfı yanma gitti. Ona: "Neden geldin?" diye sorunca "Ya Resûlallah! Senin bana verdiğin söz için geldim" dedi. Bunun üzerine: "İşte esirler. Kalk içlerinde birini seç" buyurdu. O da: "Benim için sen birini seç" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Şu delikanlıyı al. ve ona iyilik yap" buyurdu. Sonra onu alıp hanımına götürdü. Hanımı: "Bu nedir?" diye sorunca Vâkıfı, olayı anlattı. Bunun üzerine hanımı: "İyi etmişsin. Sana Ona iyilik yap buyurmuş. Öyleyse ona iyilik yap" dedi. Vakıfî: "Ona iyilik nasıl olur?" diye sorunca: "Onu azat etmendir" diye cevap verdi. Bunun üzerine Vakıfı: "Aziz ve celil olan Allah rızası için o hürdür" dedi.[37] (Ebû Ya'lâ)

3147. Mesrûk, ölümü yaklaşınca şöyle demiştir: "Ben, ne Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem), ne Ebû Bekir'in ve ne de Ömer'in

yapmadığı bir âdet üzere ölüyorum. Ben şu kılıcımdakiler dışında geride ne bir altın, ne de bir gümüş bırakıyorum. Dolayısıyla onu satıp parasıyla beni kefenleyin." (Müsedded)

3148. Hasan'ın bildirdiğine göre Ebû Berze şöyle demiştir: Araplar derdi ki: Ekmek yiyen semizler. Hayber'i fethettiğimizde, onları yenip ellerinden ekmeklerini aldık. Oturdum başına, doyuncaya kadar yedim. Sonra semizlemiş mi? diye böğürlerime bakmaya başladım! (Ahmed b. Meni') [38]

3149. Ubeydullah b. Ali'nin bildirdiğine göre onun ninesi Selmâ kendisine şöyle anlatmış: Hasan b. Ali, Abdullah b. Abbâs ve Abdullah b. Ca'fer yanıma girdiler ve "Bize Resûlullah'm (salMahu aleyhi vesellem) sevdiği yemeklerden bir yemek yap" dediler. Selmâ, Hasan'a: "Oğlum, bugün artık o temekleri midemiz almıyor" dedi ve biraz arpa alıp öğüttü. Sonra onu 'oğurarak ekmek yaptı. Zeytinyağından katık yaptı, üzerine bir parça biber döktü. Sonra onu önlerine sürerek: "Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) bunu sever ve yemesini beğenirdi" dedi.

Tirmizî bunu Şemail'â tahrîc etmiştir. (Ebû Ya'lâ) [39]

3150. Muhammed b. Şîrîn anlatmaktadır: Bir kız kardeşimizin oğlu düğün yaptı. Düğünde yemek yapınca İbn Şîrîn: "Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından biri günlerce aç kalırdı. Bir deri parçası bulursa onu alır, yerdi. Bulamazsa, karnına taş bağlardı" dedi. (Ahmed b. Hanbei Kİtâbu'z-Zühd'ğe)

3151. Abdullah b. Ayyaş b. Ebî Rabî'a'nın azatlısı Ebû Salih, Abdullah b. Âmir b. Rabî'a yoluyla, onun babasından şöyle dediğini nakletmiştir: Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) bizi bir müfrezeyle gönderdi.

Yânımızda Amr b. Sürâka da vardı. Yumuşak karınlı ve uzun boylu bir adamdı. Bir süre sonra acıktı ve beli büküldü. Yürüyemez hale geldi. Derken üzerimize yıkıldı. Yassı bir taş parçası alıp karnına bağladık. Sonra beline destek verdik de bizimle yürümeye başladı. Bir süre sonra bir Arap kabilesine geldik. Bizi misafir ettiler. Amr bizimle yürümeye devam etti. Dedi ki: "Sanırdım ki, ayaklar karnı taşıyor. Meğer karın ayakları taşıyormuş." (el-Hâris)

Zenginlik ve Mal Çokluğunun Fitnesinden Korunmak

3152. İbn Abbâs anlatmaktadır: Bir gün Hz. Ömer beni çağırdı. Baktım önünde bir sergi, serginin üzerinde de saman gibi etrafa saçılmış altın duruyor. "Gel de kavmin arasında bunu bölüştür. Allah bilir ya. O, bunu (altını) Peygamberinden ve Ebû Bekir'den esirgedi. Acaba benim için hayır mı, şer mi murat etti?" dedi. Sonra başladı ağlamaya. Ağlarken de şöyle diyordu: "Nefsim kudret elinde olana yemin olsun ki, O bunu Peygamber'indeıi ve Ebû Bekir'den onlar için şer dilediğinden esirgeyip de bana hayır dilediğinden vermedi." Bu, hasen bir hadistir.[40] (İshâk)

3153. Mus'ab b. Sa'd, babası yoluyla Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Şu muhakkak ki sizin hakkınızda darlığın doğuracağı fitneden çok bolluğun yol açacağı fitneden endişe ediyorum" Nitekim sizler darlıkla imtihan edildiniz ve sabrettiniz. Zİra dünya yeşil ve tatlıdır. " (İshâkve Ebû Ya'lâ) [41]

3154. Ebû Hureyre anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Bilâl'e hasta ziyaretinde bulundu. Bilâl Önüne bir yığın kuru hurma çıkardı. Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Bu nedir Bilâl?" diye sordu. "Kuru hurma. Onu (senin için) sakladım ya Resûlallah!" deyince: "Onların cehennemdeki buhar/kaynama seslerini duymaktan korkmadın mı? Bunları infak et Bilâl? Sakın Arş'in sahibinin, senin malını azaltacağından endişe etme" buyurdu.[42] (Ebû Ya'lâ)

3155. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kimin malı azalır da, çoluk çocuğu artar, namazları düzgün olur, Müslümanların gıybetini yapmazsa, o kimse kıyamet günü benimle şu şekilde beraber olur" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ)

3156. Ebu'l-Bahterî, Abs oğullarından bir adamdan şöyle dediğini nakletmiştir: Selman ile birlikteydim.... Bir kıssa anlattı ve onda şunları söyledi: Sonra Kisrâ'nın hazinelerini zikretti. Dedi ki: "Bunu size veren, size emanet eden, onları size fethettiren, Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) hayatta iken hazinelerini saklı tutuyordu. Onlar sabaha erdiklerinde yanlarında ne bir dinar, ne bir dirhem, ne de bir müd yemek olurdu. Öyleyse ey Abs oğullarının kardeşi bu niçindir?" Sonra ekinin savrulduğu harmanlara rastladık. Dedi ki: "Bunu size veren, onu size emanet eden ve bunu size gönderen, Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) hayatta iken hazinelerini saklı tutmuştu. Onlar sabaha erdiklerinde yanlarında bir müd yiyecek olmazdı. Öyleyse ey Abs oğullarının kardeşi bu niçindir?" (Ebû Ya'lâ) [43]

Dünya Malından Az Edinmenin Fazileti ve Dünya Konusunda Züht Sahibi Olanların Övülmesi

3157. Abdurrahman b. Sabit el-Cumahî anlatmaktadır: Ömer b. el-Hattâb Cumah oğullarından, Saîd b. Âmir b. Huzeym adında bir zâtı çağırıp: "Seni şu şu ülkelere vali atayacağım" dedi. O da: "Beni azil etsen olmaz mı, ey mü'minlerin emiri!" diye sordu. Hz. Ömer: "Sizin bu işi benim boynuma dolayıp da beni yalnız bırakmanıza izin vermem" diye karşılık verdi. Sonra: "Senin için belli bir maaş (rızık) takdir etsek olur mu?" diye sordu. O da: "Bana, ihtiyacımı karşılayacak kadar atâ takdir ettin. Ayrıca maaşa ihtiyacım yoktur. Hatta istediğimden fazlasını verdin" dedi. Bu zât, atası çıktığında ailesinin yiyeceğini satın alır, kalanını tasadduk ederdi. Hanımı kendisine "Atanın artanı nerede?" diye sorduğunda "Onu borç verdim" derdi. Sonra insanlar ona gelip: "Muhakkak ki ailenin senin üzerinde hakkı vardır.

Hısımlarının senin üzerinde hakkı vardır" dediler. O da: "Ben onlardan hiç bir şey saklamadığım gibi, hurileri elde etme amacıyla kimsenin rızasını da almaya çalışmadım. Cennetin bereketli hanımlarından biri çıksa, Güneş'in aydınlattığı gibi yeryüzünü aydınlatır. Ben ilk topluluktan geri kalmak istemem. Zira ben Resûlullah'ı (saEallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: "İnsanlar hesap için toplanırlar. Derken mü'minlerin, fakirleri gelirler, güvercinlerin uçuştuğu gibi uçup giderler. Onlara: Hesap vermek için durunuz denir. Onlar da: Bizim hesap verecek bir şeyimiz yoktur. Bizim ismimizi zikretmediler derler. Onlar cennete insanlardan yetmiş yıl önce girerler." (İshâk) [44]

3158. Ammâr b. Yâsir demiştir ki: Ben, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: "İyileri dünyada zühtten daha iyi süsleyen bir şey yoktur.[45] (Ebû Ya'lâ)

3159. Ca'fer'in bildirdiğine göre Resûlullah fsalkllahu aleyhi vesellem): "Dünyadan elini eteğini çekmiş (züht hayatı süren) birisini görürseniz ona yaklaşın; zira o, (çevresine) hikmet saçar" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ)

3160. el-Hasan (el-Basrî), Allah Resûlü'nün (salbllahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirmiştir: "Zenginlik mal çokluğunda değildir. Asıl zenginlik gönül zenginliğidir [46] (el-Hâlis)

3161. Saîd b. Zeyd'in bizzat işiterek naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Usâme b. Zeyd'e dönerek şöyle buyurdu: "Ey Usâme! Sakın hiçbir aç canlıya dokunma. Sonra kıyamet günü seni Allah 'a dava eder. Etlerini eriten, yakıcı rüzgârlarda ciltlerini yakan, ciğerlerini susuz bırakan, tâ ki (halsizlikten) gözleri buğulanan kulların bedduasından sakın. İstersen onlara bir bak. Meleklerin onlarla birlikte yürüdüğünü görürsün. Depremler ve fitneler onların hatırı için savılır." Sonra ağladı, ağlaması arttı. Sonra şöyle buyurdu: "Yazıklar olsun şu ümmete! Rabbine itaat edenler, onlardan neler çekiyorlar. Onları sırf Allah'a itaat ettikleri için nasıl da öldürüyorlar, nasıl da yalanlıyorlar. " Ömer b. el-Hattâb: "Ya Resûlallah! İnsanlar o gün İslam üzere mi olacaklar?" diye sordu. "Evet" buyurdu. Bunun üzerine Ömer şöyle dedi: "O halde ne için savaşacaklar?" Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) cevaben şöyle buyurdu: "Ey Ömer! İnsanlar asıl yolu bırakıp hayvanlara bindiler. En yumuşak elbiseleri giydiler. Hizmetçileri İranlıların evlatları, onlar için kadının kocasına süslendiği gibi süslenmektedirler. Allah dostları konuştuğu zaman üzerlerinde aba, belleri bükük ve susuzluktan mahvolmuş bir halde (konuşurlar). Onlardan bîri konuştuğu zaman yalan söyler ve ona <Sen Seylan'ın ortağısın. Dalâletin başısın. Allah'ın nimetlerini ve helal nzıklarını

haram kılıyorsun. Allah'ın kitabını doğru okumuyorsun> der. Böylece Allah dostlarını küçük düşürürler. Şunu bil ki Usâme! Kıyamet günü insanların Allah'a en yakını, hiç kuşkusuz dünyada iken sıkıntısı, susuzluğu ve açlığı uzun süren kimse olacaktır. Bunlar gizli sâlihlerdir. Göründüklerinde onlara yakınlık gösterilmez. Kaybolduklarında aranmazlar. Onları ancak yeryüzünün toprakları tanır. Sema ehli arasında tanınırlar. Ama yeryüzü halkına gizli kalırlar. Melekler onları sarar, insanlar müreffeh hayat yaşarken onların refahı açlık ve susuzlukla olur. İnsanlar yumuşak elbise giyerlerken onlar kaba elbise giyerler. İnsanlar döşeklerde yatarlarken onlar su kenarları ve binekler üzerini döşek 'edinirler. İnsanlar gülerken onlar ağlarlar. Ey Usâme! Allah onlara hem dünyada, hem de âhirette darlık vermez. Onlara cennet vardır. Keşke onları görebilseydin Usâme! Onlar âhirette sevineceklerdir (yani onlar için müjde vardır). Yeryüzü onlara karşı merhametli ve Cebbar (Allah) onlardan razıdır, insanlar peygamberlerin edeplerini ve ahlâklarını terk ederlerken onlar korudular. Asıl rağbet sahibi, onlar gibi Allah'a yönelendir. Zarar eden ise onlara ters düşendir. Yeryüzü onları kaybedince ağlar. Allah, . onlar gibi insanlardan mahrum olan her beldeye gazap eder, ey Usâme! Eğer bir şehirde onları görürsen bil ki, onlar o beldenin emniyetidirler. Allah, onların aralarında bulunduğu bir kavme azap etmez. Sen de onları kendine vesile edin. Belki onlar sayesinde kurtuluşa erersin. Sakın onların hallerinden uzaklaşma. Sonra ayağın kayar da ateşe düşersin. Onlar Allah'ın kendilerine helal kıldıklarını haram kıldılar. Asıl fazileti âhirette aradılar. Muktedir oldukları halde yemeyi içmeyi terk ettiler. Köpeklerin leşin başına üşüştükleri gibi onlar dünyaya üşüşmediler. İnsanlar dünyayla meşgul olurlarken onlar kendilerini Allah'a itaatle meşgul ettiler. Yamalı kumaş giydiler, kırıntı ekmek yediler. Onları

üst başları dağınık ve toz toprak içinde görürsün. İnsanlar onların hasta oldukları sanırlar. Ama onlar hasta değildir. İnsanlar onların akılları başlarından gitmiş sanırlar, ama akılları başlarındadır. Fakat onlar dünyadan akıllarını alıp gidenlere kalpleriyle bakarlar. Onlar dünyada dünya ehli arasında akıllarını kaybetmiş olarak yürürler, Usâme. Onlar, insanlar akıllarını yitirince akletmİşlerdir. Âhirette sevineceklerdir (Onlara müjde var) [47] (el-Hâris)

3162. Ebû Musa demiştir ki: "Sizden öncekilerin helak olmasının tek nedeni, bu dinar ve dirhemdir. Bunlar sizi de helak edeceklerdir. " (Müsedded) [48] Sahîh ve mevkuftur.

Rızkı Vatanda Aramanın Fazileti

3163. Abdullah b. Hasan'ın babasından, onun da dedesinden naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Şu dört şey insanı mutlu eder: Eşinin kendisiyle uyumlu olması, çocuklarının iyi kimseler olması, erkek kardeşlerinin salih kimseler olması ve bir de rızkının kendi ülkesinde olması. " (İshâk) [49]

3164. Osman b. Affân demiştir ki: "İnsan bir evin içerisinde gizli bir bölmeye girerek orada bir amele dalsa bile, çok geçmeden insanlar onu duyup konuşurlar. Kim bir amel işlerse mutlaka Allah amel gömleğini ona giydirir. Eğer ameli hayır ise (hakkında) hayır olur. Şer ise şer olur.[50] (Müsedded)

3165. Abdurrahman b. Ebî Leylâ anlatmaktadır: Ebu'd-Derdâ, Mesleme b. Mahled'e şöyle bir mektup yazdı: "Sadede gelince, eğer kul Allah'a itaat ederse, Allah onu sever. Sevince de onu yarattıklarına sevdirir. Eğer kul Allah'a isyan ederse, Allah ona buğzeder. Ona buğzedince, yarattıklarını da ona buğzettirir.[51] (Müsedded)

Salih Amelin Yanında Yiyecek Temini İçin Çalışmanın Caiz Oluşu

3166. Ubeydulah b. el-Ayzâr anlatmaktadır: Reml'de bedevî Araplardan yaşlı biriyle karşılaştım. Ona: "Resûlullah'm (sallaHahu aleyhi vesdlem) ashabından kimseye yetiştin mi?" diye sordum. "Evet" dedi. "Kime?" diye sordum. "Abdullah b. Amr b. el-As'a" dedi. "Ondan ne duydun?" diye sordum: "<Sonsuza dek yaşayacakmışsın gibi dünyan için çalış, yarın ölecekmişsin gibi âhiretin için hazırlan> dediğini duydum" dedi. (el-Hâris)

Dünya İşlerinde Kolaylık Gösterilmesine Teşvik

3167. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (salMalıu aleyhi v^ellem): "/yr* dinleyin. Size yarın ateşin kime haram kılınacağını haber vereyim mi? Yük olmayan, yumuşak huylu ve uyumlu olan, kolaylık gösteren herkese" buyurdu.[52] (Ebû Ya'lâ)

3168. İbn Mes'ûd demiştir ki: "Dünya dağ başındaki düzlüğe benzer; berraklığı gitmiş, bulanıklığı kalmıştır." (Ebû Ya'lâ)

3169. Ebû Cuhayfe, İbn Mes'ûd'dan onun şu sözünü nakletmiştir: "Dünyanın berraklığı gitmiş, yalnız bulanıklığı kalmıştır. Bugün her Müslüman için ölüm, bir armağandır.[53] (Ebû Ya'lâ)

3170. Aynısı Ebû Cuhayfe'den onun sözü olarak rivayet edilmiş ve İbn Mes'ûd'dan söz edilmemiştir. (el-Hâris)

3171. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Dünya mü'minin zindanı, kâfirin cennetidir" buyurmuştur. (Ahmed b. Menî') [54]

3172. Abdullah b. Abdurrahman b. Ma'mer'in, Fehm oğullarından bir adamdan naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Eğer dünyanın Allah katında bir sivri sineğin kanadı kadar değeri olsaydı, ondan

3173. Yahya b. Ca'de anlatmaktadır. Resûlullah'm (saMahu aleyhi ashabından bazı kimseler Habbâb'a hasta ziyaretinde bulundular ve: "Sevin ey Abdullah'ın babası! Havzm başında bekleyen Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanma gidiyorsun" dediler. O da şöyle karşılık verdi: "Bu nasıl olacak ki? -Evin tavanına ve zeminine işaret ederek- zira Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): Sizden birinize dünyada yalnız bir yolcunun azığı kadar mal yeter buyurmuştu.[55] (Ebû Ya'lâ)

3174. Abdurrahman b. Ebî Saîd (sanırım babasından naklen) şöyle demiştir: Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) eyer üzerinde oturmuş: "Az ve yeterli mal, çok olup azdıran maldan daha hayırlıdır" buyururken işittim. (Ebû Ya'lâ)

3175. Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Eğer kul rızkından, ölümden kaçar gibi kaçsa, mutlaka rızkı ona, ölümün geldiği gibi gelir." (Ebû Ya'lâ)

İnsanlarla Haşır Neşir Olmanın ve Onlara Sabretmenin Fazileti

3176. Muhammed b. Sîrîn'in bildirdiğine göre Hz. Ömer: "Allah'tan sakının, insanlardan sakının" demiştir. (Müsedded)

3177. Ebû Salih, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından bir zâttan şöyle dediğini nakletmiştir: "İnsanların arasına girip, onların eziyetlerine sabreden mümin, insanların arasına gîrmeyip, onların eziyetlerine sabretmeyen mü'minden daha çok sevap kazanır [56] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

3178. Huzeyfe demiştir ki: "Sabra alışın. Zira sizin başınıza da belanın gelmesi yakındır. Her şeye rağmen Resûlullah (sallallahualeyhivesellem) ile beraber olduğumuz zamanda bizim başımıza gelenler, sizin başınıza gelmez" (Ebû Ya'lâ)

3179. Şa'bî anlatmaktadır: Sa'sa' b. Sûhân, İbn Zeyd'e (yani İbn Sûhân'a) "Baban beni senden daha çok severdi. Ben de seni kendi oğlumdan daha çok seviyorum ve sana iki erdemi tavsiye ediyorum; mü'mine karşı samimi, fâcire karşı ahlâklı davran. Zira fâcir senin güzel ahlâkını beğenir. Mü'mine karşı samimi olmak ise bizim için bir vazifedir." (İshâk)

Sâlihlerin Eserlerinden Bereket Ummak

3180. Muhammed b. Sûka, babasından şöyle dediğini nakletmiştir: Yurdundan bir ev kiralamak maksadıyla Amr b. Hureys'e gittim. O da "Kirala! Zira orası, sahipleri için bereketlidir; içinde yaşayanlar için bereketlidir" dedi. Ben: "Neden?" diye sorunca şöyle cevap verdi: Ben, Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gittim. Bir deve boğazlanmıştı. Onun bölüştürülmesini emretti. Bölüştüren zâta da: "Ondan Amr'a da bir pay ver!" buyurdu. Beni ise unuttu, bir şey vermedi, Ertesi günü tekrar Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gittim. Önünde bir kaç dirhem vardı. Bana: "Sen, sana verilmesini emrettiğim payı aldın " buyurdu. Ben de: "Ya Resûlallah! Sen bana bir şey vermedin" dedim. Bunun üzerine dirhemlerden alıp bana verdi. Ben onları anneme götürerek: "Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) eliyle alıp, bana verdiği bu dirhemleri al tut, da onları neye koyacağımıza bakalım!" dedim. Uzun zaman sonra bu evi satın aldım. Annem: "Bedelini ödemek istediğinde hemen ödeme! Beni çağır da sana bereket duası yapayım" dedi Evin parasını hazırladığımda onu çağırdım. Bana "Şu dirhemleri al!" dedi. Sonra onları oraya saçtı, sonra karıştırdı ve: "Bunlarla git!" dedi. (Ebû Ya'lâ)

3181. Abdülhamîd b. Cafer'in babasından naklettiğine göre Hâlid b. el-Velîd şöyle anlatmıştır: Yaptığı tek umrede Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber biz de umre yaptık. Saçını tıraş etti. İnsanlar O'nun saç tellerini kapmak için birbirleriyle yarıştı. Ben hepsini geçerek alm saçları aldım ve ondan kendime sarık edindim. Saç tellerini sarığımın önüne koydum. Onu hangi tarafa çevirmişsem, bana fetih nasip oldu.[57] (Ebû Ya'lâ)

3182. İbn Şîrîn anlatmaktadır: Ümmü Süleym'den, Hz. Peygamber'in (sallalkhu aleyhi vesellem) teriyle yoğurduğu miskten bana biraz

bağışlamasını söyledim. O da bağışladı. Muhammed (İbn Şîrîn) öldüğünde, bedeni bu miskle kokulandı. (Ebû Ya'lâ)

Amele Devam Etmenin Fazileti

3183. Küfe halkından İbn Fâhite anlatmaktadır: Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) bir adam gelerek: "Ya Resûlallah! Kardeşimin oğlu kendini ibadete verdi ve bitkin düştü" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bu, İslâm'daki aşırılıktır. Her şeyde bir aşırılık vardır. Her aşırılığın da belli bir süresi vardır. Bu süre içerisinde onu izle. Eğer itidal çizgisinde kalırsa ne âlâ. Bu hâl üzere helak olursa, kahrolsun' buyurdu. (Müsedded) [58]

Abdallar

3184. Safvân b. Abdullah veya Abdullah b. Safvân der ki: Sıffîn günü bir adam: "Allahım, Şam halkına lanet et!" deyince Hz. Ali demiştir ki: "Şam halkına sövmeyin. Zira onlar büyük kalabalık teşkil ederler ve aralarında abdallar vardır." îmam Ali bunu üç kere tekrarlamıştır.(İshâk)

Bunu Ahmed b. Hanbel, Müsned'inde Zührî kanalıyla Safvân'dan Hz. Peygamber'in sözü olarak tahrîc etmiştir. Zühlî ise İlel hadîsi'z-Zührî'de isnadı ile tahrîc etmiştir. Ayrıca bunun İbn Yûnus'un Tarîh Mısr'mâa İbn Zürayr el-Gâfikî an Ali kanalıyla yine onun sözü olarak, yani mevkuf bir şahidi vardır.

İtaat Ehlinin Bereketi

3185. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Allah 'a karşı yavaş olun yavaş. Eğer huşu sahibi gençler, ibadet eden ihtiyarlar, sütteki bebekler ve atlayan hayvanlar olmasaydı, mutlaka üzerinize büyük bir azap yağardı" buyurmuştur. (Ebû Yala ve Bezzâr) [59] Bezzâr, bu hadisi sadece bu isnadı ile bildiğini ifade etmiştir.

Salih Kişiye Yapılan İkram

3186. Muhammed b. el-Münkedir demiştir ki: "Muhakkak ki Allah sâlih kişinin çocuklarını, torunlarını, içinde doğduğu evi ve onun çevresindeki evleri korur. Bunlar sürekli koruma altında olurlar." (el-Humeydî) [60] Ravilerinden Süfyân "ve perdesini" ibaresinin de hadisin metninde olduğunu sandığını ifade etmiştir.

Kıssacılar ve Vaizlere Dair Rivayetler

3187. el-Kâsım b. Kesîr, dostlarından birinden şöyle dediğini nakletnıiştir: Ka'b kıssa anlatırdı. Abdurrahman b. Avf şöyle dedi: Ben, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi veseliem): "Ancak emir veya memur veyahut mağrur kişi kıssa anlatır" buyurduğunu işittim. Sonra Ka'b'a: "Hay geberesice! Bak Abdurrahman b. Avf şöyle şöyle diyor" denildi. O da kıssa

anlatmayı bıraktı. Sonra Muâviye ona kıssa anlatmasını emretti. Bu sebeple onu helâl gördü. (İshâk) [61]

3188. Abdullah b. Saîd b. Ebî Hind'in anlattığına göre Hz. Ali bir kıssacıya rastladı ve: "Ne diyor?" diye sordu. "Kıssa anlatıyor" dediler. O da: "Hayır. Gerçekte o Beni tanıyın diyor" diye karşılık verdi. (Müsedded) [62]

3189. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs anlatmaktadırlar: Allah Resulü (sallaUahu aleyhi veseliem) bize bir hutbe irat etti. Hutbede bize öyle bir vaaz yaptı ki, gözlerden yaşlar boşaldı, kalpler ürperdi, deriler titredi, bağırsaklar çarpıldı.

Bilâl'e emir verdi ve o da: "Namaza toplanın" . diye seslendi..... Hadisin devamında şu ifadeler geçmiştir: "Kim dünyayı ûhirete tercih ederse, cehenneme girer. Kim dünyalık sahibi birini, onun dünyalığına tamah ederek yüceltir ve methederse, Allah o kimseye gazap eder, cehennemin en alt tabakasında Karun makamına iner. Kim gösteriş ve şöhret İçin bir bina yaptırırsa, kıyamet günü yedi yerle birlikte o bina sırtına yüklenir, boynuna ateşten bir çember geçirilir de boynunda yanmaya devam eder. Sonra cehenneme atılır." "İnsan nasıl gösteriş ve şöhret için bina yapar?" diye soruldu. Şöyle buyurdu: "Başkalarına karşı böbürlenmek amacıyla ayaklarım basacak kadar kendisine yetecek bir evden fazlasını yapar. Kim Kur'ân'ı Öğrenir de onunla amel etmez, dünyanın enkaz ve süsünü ona tercih ederse, Allah'ın gazabını hak eder, Allah'ın kitabım arkalarına atıp onu az bir paha karşılığında satan Yahudiler ve Hıristiyanların mertebesine iner. Kim rızkını beğenmeyip yakınırsa, onun hiçbir iyiliği Allah katına yükselmez, o kimse Allah'ın gazabını üzerine

çek/niş olarak Allah'ın huzuruna çıkar. Kim iftihar etmek ve gösteriş yapmak maksadıyla helal malla helal bir kadınla evlenirse, bu sayede Allah onun ancak alçaklığım ve miskinliğini artırır, Allah, o kadından istifade ettiği ölçüde onu cehennemin kenarına yaklaştırır. Sonra yet/niş bahar/yıl boyunca oraya yuvarlanmaya devam. eder. Kim bir^ Müslüman fakiri fakirliği sebebiyle tahkir edip onunla alay ederse, Allah'ın hakkıyla alay etmiş olur ve bu yüzden onu memnun edene kadar Allah 'in gazap ve Öfkesini üzerinde taşır. Kim de bir Müslüman fakire İkramda bulunursa kıyamet günü Allah kendisinden memnun olduğu halde Allah'ın huzuruna çıkar. Kim kendisine dünya ve âhiret teklif edildiğinde dünyayı âhirete tercih ederse, kendisiyle cehennemden korunacağı bir iyiliği olmadığı halde Allah'ın huzuruna çıkar. Eğer âhireti dünyaya tercih ederse, Allah kendisinden razı olduğu halde Allah'ın huzuruna çıkar. Kimin gözlerinden Allah korkusuyla yaş akarsa, gözyaşlarının her bir damlasına karşılık ona Uhud dağı ağırlığında sevap verilir. Attığı her adıma karşılık cennetin iki yakasında ona öyle şehirler ve köşkler verilir ki, onları hiçbir göz görmemiş, hiç bir kulak işitmemiş ve hiçbir müdrik kalbe doğmamıştır." (el-Hâris) [63]

3190. Muhammed b. Şîrîn: "Kıssalar bidattir" demiştir. (Müsedded)

3191. Habbâb'm bildirdiğine göre Resûlullah (salklbhu aleyhi veselkm): "îsrâîloğulları helak olunca kıssa anlatmaya başladılar" buyurmuştur. (Ebû Yala)

3192. Hasan bildiriyor: Selman ölüm hastalığına yakalanınca Küfe emiri Sa'd ziyaretine gitti. Selman başladı ağlamaya.... Sonra şöyle dedi: "Sen ey kişi! Bir şeye karar vereceğin zaman kararın, taksimat yapacağın

zaman elin ve hüküm vereceğin zaman dilin konusunda Allah'tan sakın." (İbn Ebî Ömer) [64]

3193. Yezîd er-Rakkâşî anlatmaktadır: Bir topluluk kıssa konusunda tartıştı. Bir kısmı bunu hoş görürken bir kısmı karşı çıktı. Sonra Enes b. Mâlik'e gittiler ve kendisine meseleyi anlatıp hükmünü sordular. O da: "Allah Resulü (sallallahu aleyhi veselkm) savaşla gönderildi, kıssayla gönderilmedi" ledi. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [65]

Ev Duvarlarını Örtülerle Süslemenin Mekruh Oluşu

3194. Muhammed b. Ka'b anlatmaktadır: Abdullah b. Yezîd bir yemeğe davet edildi. Ev duvarlarının örtülerle süslenmiş olduğunu görünce dışarı oturup ağlamaya başladı. Kendisine: "Niçin ağlıyorsun?" diye sorulduğunda şöyle dedi: "Allah Resulü (sallallahu aleyhi veseüem) bir orduyu yolcularken Veda tepesine varınca <Siz.lerin dininizi, emanetinizi ve işlerinizin sonlarını Allah'a emanet ediyorum> derdi. Bir gün bir adamın hırkasını deri parçasıyla yamadığını gördü, Güneş'in doğduğu yere doğru yöneldi. -Hammâd elleriyle avuç içini göstererek ve ellerini uzatarak dedi ki- Sonra şöyle buyurdu: "Dünya üzerinize doğdu, dünya üzerinize doğdu. -Yani, üzerimize doğru yöneldi. Öyle ki üzerimize yıkılacak sandık- Sizden biri sabah bir elbise, akşam bir elbise giyiniyor. Evlerinizin duvarlarını) Kabe 'nin örtüldüğü gibi örtülerle kaplıyorsunuz." Abdullah b. Yezîd dedi ki: Ağlamayayım da ne yapayım. Evlerinizifn duvarlarını) Kabe'nin örtüldüğü gibi örtülerle kapladığınızı gördüm." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

Çalımlı Yürümenin Mekruh Oluşu

Konuyla ilgili olarak Ebu'l-Haccâc es-Sümâlî'nin hadisi kitabın sonunda Kabir Azabı bahsinde gelecektir.

Cimriliğin Yerilmesi

3195. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Müslümanlığı cimriliğin yok ettiği gibi hiç bir şey yok etmemiştir" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [66]

3196. Abdurrahman b. Ebî Amre demiştir ki: Gece yarısı olunca bir melek çıkar ve: "Melik-i kuddûs/ü (Yüce Hükümdarı) tespih edin!" der. Sonra bir melek daha çıkar ve "Melik-i kuddûs'ü (Yüce Hükümdarı) tespih edin" der. O zaman kuşlar kanatlarını çırpar. Sonra başka bir melek çıkar ve: "Ey hayır arayan! Gel!" der. Sonra başka bir melek çıkar ve: "Ey hayır arayan! Geri dur!" der. Sonra bir melek daha çıkar ve: "Allahım! İnfakta bulunanın malını telafi et!" diye niyaz eder. Sonra başka bir melek çıkar ve: "Allahım! Cimrinin malını da telef et!" diye beddua eder. (Müsedded)

Allah'a Kavuşmayı Arzu Etmenin Fazileti

3197. Atâ b. es-Sâib anlatmaktadır: Bir cenazede Abdurrahman b. Ebî Leylâ'yı dinledim. Bu, onu ilk tanıdığım gündü. Onun şöyle dediğini işittim: Bize Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından falan kimse

bildirdi. Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işitmiş; "Kim Allah'a kavuşmak isterse, Allah da ona kavuşmak ister. Kim Allah'a kavuşmak istemezse, Allah da ona kavuşmak istemez." Bunun üzerine orada bulunanlar ağladılar ve: "Ey Allah'ın Resulü! Biz ölümü sevmeyiz" dediler. Allah Resulü de: "Ben bunu kastetmiyorum. Fakat yüce Allah buyurmuştur ki: Fakat (ölen kişi Allah'a) yakın olanlardan ise ona, rahatlık, hoşluk ve nimet cenneti vardır [67] İşte o zaman bu kişi Allah'a kavuşmayı ister. Aziz ve celil olan Allah ona kavuşmayı daha çok ister. Eğer, sapık yalancılardan ise, ona kaynar sudan konukluk sunulur [68] O zaman bu kişi Allah'a kavuşmayı istemez. Aziz ve celil olan Allah ona kavuşmayı hiç istemez." (İbn Ebî Ömer)

Riyadan Sakındırmak ve Riyayı Yok Etmek İçin Dua Yapmak

3198. Ma'kıl b. Yesâr anlatmaktadır: Ebû Bekir es-Sıddîk, Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) adına şahadet ederek şöyle dedi: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şirki andı ve: "Bu, sizin içinizde karıncanın yürüyüşünden daha gizlidir" buyurdu. Ebû Bekir: "Ey Allah'ın Resulü! Allah'la beraber başka bir tanrı daha edinmekten başka şirk mi var ki?" diye sorunca şöyle buyurdu:

"Hay ölesin Ebû Bekir! Sizdeki şirk karıncanın yürüyüşünden daha gizlidir. Sana bir şey göstereceğim. Eğer onu yaparsan senden şirkin küçüğü de büyüğü de -veya şerrin büyüğü de küçüğü de- gider. Üç kere şöyle dua et: Allafıım bilerek sana şirk koşmaktan sana sığınırım. Bilmediğim

kusurlarımdan dolayı bağışlanmak dİlerim. " (İshâk ve Ebû Ya'lâ) Derim ki: Leys, kötü ezberinden dolayı zayıf bir ravidir. Hocası da durumu müphem biridir.

3199. Ma'kıl b. Yesâr anlatmaktadır: Hz. Peygamber'in Ebû Bekir'le beraberliğine tanık oldum. Bana Ebû Bekir'in bildirdiğine göre Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Sizin içinizde şirk, karıncanın yürüyüşünden daha gizlidir." Sonra şöyle buyurdu: "Sana, senden şirkin büyüğünü de, küçüğünü de giderecek şeyi söyleyeyim mi? Şöyle dua et: Allahım bilerek sana ortak koşmaktan sana sığınırım. Bilmediğim kusurlarımdan dolayı da bağışlanmak dilerim " (Ebû Ya'lâ)

3200. Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Peygamber (saJJallahu aleyhi vesellem): "Kim insanların gözü önünde namazını güzel kılıp, tenhada kötü kılarsa, bu Rabbini hafife almaktan başka bir şey değildir" buyurmuştur. (İshâk)

3201. el-Ca'd b. Abdurrahman anlatmaktadır: Sâib b. Yezîd'in yazımdaydık. Derken Zübeyr b. Süheyl b. Abdurrahman b. Avf geldi.

Yüzünde secde izi vardı. Sâib; "Bu kim?" diye sordu. "Zübeyr b. Süheyl" dedik. "Vallahi Allah'ın zikrettiği sima/nişan [69] bu değildir. Ben seksen yıldır yüzüm üzere secde ettim; ama secde iki gözüm arasında iz yapmadı" dedi. [70] (Ebû Ya'lâ)

3202. Cebele el-Yahsubî anlatmaktadır: Hz. Peygamber'in (sallaliahu aleyhi vesellem) ashabından biriyle beraberdik. Bize anlattıkları arasında şu da vardır: Müslümanlardan biri: "Ya Resûlallah! Yarının kurtuluş reçetesi nedir?" diye sordu. "Allah'ı aldatmaya kalkışma" buyurdu. "Allah'ı nasıl aldatırız ki?" diye sordu. Şöyle cevapladı: "Onun emrettiklerini, başka bir

amaç güderek yerine getirirsin. Riyadan sakının. Zira riya, aziz ve celil olan Allah'a şirk koşmaktır. Kıyamet günü bütün mahlukatın huzurunda riyakâra şu dört sıfatla seslenilir: Ey kâfir, ey edepsiz, ey kaybeden/müflis, ey hain. Amelin boşa çıktı, ecrin gitti Artık bugün Allah katında senin namazın yoktur. Ey aldatıcı! Ecrini, kendisi için çalıştığın kişinin yanında ara!" Ravi demiştir ki: Ona: "Kendisinden başka tanrı bulunmayan Allah adına yemin eder misin ki, sen bunu Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittin?" diye sordum -ya da sorduk-. "Kendisinden başka tanrı bulunmayan Allah'a yemin ederim ki, ben bunu Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) duydum. Fakat kasıtsız olarak unuttuğum bir şey varsa o başka" diye cevap verdi. Yezîd demiştir ki: "Sanırım şu âyetleri de okudu: "Rabbine kavuşmayı uman kimse iyi iş işlesin [71] "Doğrusu münafıklar Allah'ı aldatmağa çalışırlar, oysa O, onların oyunlarını başlarına geçirmektedir [72] {Ahmed b. Meni)

3203. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (salküahu aleyhi şöyle buyurmuştur: "Kıyamet günü Adem oğlu (insan oğlu) kuzu gibi getirilir. Allah: Ey Âdem oğlu! Ben en hayırlı ortağım. Benim için yaptığın ameline bak. Onun karşılığını ben vereceğim. Başkası için yaptığın ameline bak. Onun için yaptığın amelin karşılığını da o verecektir buyurur. [73] (Ebû Ya'lâ)

3204. Muhammed b. Vâsi' anlatmaktadır. Üveys (el-Karânî) namaz kılmakta olan bir adamın, bir oturup, bir kalktığını gördü. "Neyin var?" diye sordu. O da: "Ayağa kalktığımda şeytan gelip Sen gösteriş yapıyorsun diyor. Ben de oturuyorum. Sonra nefsim beni namaz kılmaya zorluyor. Ayağa kalktığımda şeytan yine Sen gösteriş yapıyorsun diyor ve oturuyorum" dedi.

"Peki yalnız iken sen bu namazı kılar miydin?" diye sordu. "Evet" deyince "Öyleyse namazını kıl. Sen gösteriş yapmıyorsun" dedi. (Ahmed b. Hanbel Kitâbu'z-Zühd'e)

3205. Mücâhid'in bildirdiğine göre bir adam İbn Ömer'e geldi. İbn Ömer: "Dahhâk b. Kays'la ilişkileriniz nasıldır?" diye sordu. O da: "Onunla karşılaştığımızda ona hoşuna gidecek şeyler söyleriz. Ondan ayrıldığımızda ise tersini söyleriz" diye cevap verdi. Bunun üzerine İbn Ömer: "Resûlullah (saUaUahu aleyhi vesellem) zamanında biz bu davranışı münafıklık sayardık" dedi. (Müsedded)

3206. el-Evzâ'î demiştir ki: Bana Zührî, Urve'den naklen bildirdi. Dedi ki: Abdullah b. Ömer'e: "Ey Ebû Abdurrahman! Biz hüküm veren imamın yanma giriyor, verdiği hükmün haksızlık olduğunu gördüğümüz halde Allah muvaffak etsin diye dua ediyoruz. Bizden birinin onu övdüğünü de görüyoruz üstelik" dedim. Bunun üzerine: "Biz, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) ashabı böyle değildik" dedi. (el-Hârİs) [74]

3207. Abdullah b. Büdeyl b. Verkâ anlatmaktadır: Zührî'ye gittik. Emir verip bizi kovdurdu. Sonra birini göndererek çağırttı. Geldik. Bize şöyle anlattı. Bize Abbad b. Temîm amcasından naklen bildirdi. Demiş ki: Ben Resûîullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: "(Üç kere) Ey kendilerine yazık eden Araplar. Sizin hakkınızda en çok korktuğum şey riya ve gizli şehvettir." (Ebû Ya'lâ)

Basit Görülen İşler

3208. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Ey insanlar! Artık şeytan âhir zamanda bu beldenizde kendisine kulluk edilmesinden umudunu kesmiş, basit işlerle ona taviz, vermenize razı olmuştur. Dininiz için ondan sakının.,.. " (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [75]

3209. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (saüallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Muhakkak ki Allah her ne yasak koymuşsa, mutlaka onu sizden birinin İşleyeceğini bilmektedir. Dikkat edin. Ben sizin elbiselerinizden tutarak ateşe sineklerin üşüştüğü gibi üşüşmenize engel olmaya çalışmaktayım. " (Ebû Dâvud et-Tayâiisî) [76]

3210. Yezîd b. Harun, el-Mes'ûdî'den, aynı hadisi şu ilaveyle rivayet etmiştir: "Kelebeklerin, sineklerin ve çekirgelerin ateşe üşüştükleri gibi..." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ)

Dünya Malını Artırmaktan Sakındırma

3211. Abdullah b. Amr b. el-Âs bildiriyor: Hamza b. Abdülmuttalib Resûlullah'a (salkdlahu aleyhi vesellera) gitti ve: "Ey Allah'ın Resulü! Bana geçinebileceğim bir iş ver" dedi. O da: "Hamza! Dirilteceğin bir nefis mi seni daha çok sevindirir, yoksa öldüreceğin bir nefis mi?" buyurdu. "Dirilteceğim bir nefis" deyince "Öyleyse kendi nefsine bak" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [77]

3212. Aişe demiştir ki: Allah Resulü (sallahu aleyhi vesellem) karnı aç olarak vefat etmiştir. (Ebû Ya'lâ) [78]

Kanaatkar Fakirin Fazileti

Konuyla ilgili Ebû Berze hadisi Tıp bölümünde hastalıkları gideren dua babında geçmişti.[79]

3213. Salim b. el-Ca'd'm bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Muhakkak ki ümmetimden öyleleri vardır ki, sizden birinizin kapışma durup bir dinar İstese, vermez veya bir dirhem İstese vermez veyahut bir kuruş istese yine vermez, Allah Teâlâ'dan dünyayı istese vermez-Bunu vermemesinin tek sebebi ona olan lütfudur. Eğer Allah'tan cenneti istese verir. Allah adına (bir şey olacak diye) yemin etse, yeminini boşa çıkarmaz-" (el-Hâris) [80]

3214. Muhammed b. el-Kâsım anlatmaktadır: Abdullah b. Hanzala'nm iddiasına göre Abdullah b. Selâm sırtında bir demet odunla çarşıya gitti. Kendisine: "Allah seni bundan müstağni kılmadı mı (yani ihtiyacın yok)?" denince, "Evet, kıldı. Ama ben kibri yenmek istedim. Zira Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem): Kalbinde hardal tanesi kadar kibir bulunan kişi cennete giremez diye buyururken işittim" dedi. (Ebû Ya'lâ) [81]

3215. Enes naklediyor; Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir yoldan girdi. Siyahi bir kadın başka bir yola girdi. Bunun üzerine bir adam ona: "Bu yola gir, bu yola" diye seslendiyse de kadın: "Asıl yol burasıdır" diye karşılık verdi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bırak onu. Çünkü o gururlu biri" buyurdu. (Ebû Yala) [82]

3216. Muhammed b. Vâsi' anlatmaktadır: Bilâl b. Ebî Bürde'ıın yanma girerek dedim ki: "Ey Bilâl! Babanın, babasından (Ebû Musa'dan)

naklen bana bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuş: "Muhakkak ki cehennemde bir vadi var. Ona Hebheb denir. Allah'ın her mütekebbiri orada oturtması haktır." Bilâl! Sakın sen orada oturanlardan olma." (Ebû Ya'lâ) [83]

3217. Hz. Ali'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Muhakkak ki kişi güzel ahlâkı sayesinde gündüzleri oruç tutup geceleri namaz kılan kimsenin dercesine erer. Yine ev halkından başka tebaaya mâlik olmasa bile mütekebbir olarak yazdır. " (Ahmed b. Meni' ve el-Hâris) [84]

Susmak

3218. Mekhûl'ün bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir hadiste Muâz'a: "Sustuğun sürece güvendesin demektir. Konuştuğunda ise bu senin ya lehine, ya da aleyhine olur" buyurmuştur. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [85]

3219. Enes b. Mâlik derdi ki: "Susmak bir hükümdür/hikmettir. Ama bunu yapan azdır" (Ebû Yala) [86]

3220. Yine Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) "Kim selâmette olmak İsterse, suskun kalmaya devam etsin" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [87]

3221. Abdurrahman b. Abdullah'ın bildirdiğine göre Abdullah (b. [es'ûd) şöyle tembihte bulunmuştur: "Ey oğulcuğum! Evin ferah olsun. Hatandan dolayı ağla ve dilini koru!" (Müsedded) [88]

Konuyla ilgili Ebû Zer hadisi Peygamberlerin Haberleri bölümünün başında gelecektir. [89]

3222. Müslim b. Abdullah b. Sebre'nin babasından naklen bildirdiğine göre Allah Resulü (sallallahu aleyhi veseliem) şöyle buyurmuştur: "SİZİ üç şeyden men ediyorum; dedikodu, malı zayi etmek ve bir de çok soru sormak." (Ebû Ya'lâ, Bakî b. Mahled, el-Beğavî ve Tarifimde Buhârî) îbnü's-Seken der ki: "Abdullah

b. Sebre'nin bundan başka hadisini bilmiyorum. [90]

3223. İbn Mes'ûd'un bildirdiğine göre ResûluUah (sallallahu aleyhi veseliem) şöyle buyurmuştur: "Muhakkak ki kişi etrafındakileri güldürmek için bir söz söyler de farkında olmadan (çevresine) Ukaz panayırındukinden daha fazla insan toplanır." (İbn EbîÖmer) [91]

3224. Âişe demiştir ki: Ben, halka hutbe irat eden Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi veseliem) şöyle buyurduğunu işittim: "Kim iki çenesi arasındaki ile iki bacağı arasındakini korursa cennete girer." (Ebû Ya'lâ) [92]

3225. Ikâl b. Şebbe demiştir ki: Bana babamın dedemden, onun da babasından naklen bildirdiğine göre ResûluUah (sallallahu aleyhi veseliem) ona şöyle buyurmuş: "İki çenen arasındaki ile iki bacağın arasındaki koru." Babası demiştir ki: "Sonra Bu kadarı banayeter diyerek geçip gittim." (Ebû Ya'lâ)

Başkasını Kendine Tercih Etmek

3226. Abdullah b. Ma'kıl el-Müzeni'nin bildirdiğine göre ResûluUah (sallallahu aleyhi veseliem): "Kimin iki gömleği varsa, onlardan birini giysin, ya da birini tasadduk etsin" buyurmuştur. (el-Hârİs) [93]

Emeli Kısa Tutmak

3227. Şa'bî'nin bildirdiğine göre bir adam Mesrûk'un meclisine katılır, ondan en son ayrılan kişi olurdu. Bir gün ona: "Ey Ebû Âişe! Sen Kur'ân okuyucularının mercii ve dayanağısın. Senin güzelliğin onların güzelliği; senin ayıbın onların ayıbı olur. Sakın kendini fakirlik ya da uzun ömürle avutma" dedi. (Müsedded)

Uzlette Selâmet Vardır

3228. Mekhûl demiştir ki: "Cemaatte fazilet varsa, uzlette de selâmet vardır." (Müsedded) [94]

Hüzün

3229. Ebu'd-Derdâ'nm bildirdiğine göre Peygamber (sallaUahu aleyhi vesdlem): "Muhakkak ki aziz ve celil olan Allah hüzünlü her kalbi sever" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ ve Bezzâr) [95]

Hiddetli Olmanın Fazileti

3230. Hiddet sahibi olan Ebû Mansûr el-Farisî'ye bu durum söylenince şöyle karşılık verdi: Bu hasletin beni bırakmasını istemem; zira Allah Resulü (saöaUahu aleyhi veseEem) "Muhakkak ki hiddet, ümmetimin seçkinlerinde olur" buyurmuştur. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ)

3231. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah {sallallahu aleyhi vesellem): Hiddet ümmetimin seçkinlerinde olur" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [96]

Af Dilemek

3232. Amr b. Mâlik er-Ruâsî anlatmaktadır: Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) giderek: "Ya Resûlallah! Benden razı ol" dedim. Benden üç kez yüz çevirdi. Sonunda: "Ey Allah'ın Resulü! Rab bile kendisinden rızalık istendiğinde razı olur" dedim. Bunun üzerine benden razı oldu. (Ebû Ya'lâ ve Bezzâr) [97]

En Hayırlı Arkadaşlar

3233. İbn Abbâs nakletmektedir: "Ya Resûlallah! Hangi arkadaşlar daha hayırlıdır?" diye soruldu. "Görünüşü size Allah'ı hatırlatanlar, aklı amelinizi artıranlar ve ameli size âhirdi hatırlatanlar" buyurdu. (Abd b. Humeyd ve Ebû Ya'lâ) [98]

Tövbe ve İstiğfar

3234. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs anlatmaktadırlar: Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) bize bir hutbe irat etti... Uzun olarak zikredilen hadiste şu ifadeler geçmiştir: Sonra aşağı indi. Daha minberden inmeden Ensar'dan bir grup erken davranarak: "Canımız sana feda olsun ya Resûlallah! Bu zorluklara kim göğüs gerebilir? Bu günden sonra yaşam nasıl olur?" dediler. Şöyle buyurdu: "Anam babam size feda olsun. Ümmetim hakkında Rabbimle görüştüm. Bana Tövhe kapısı sura üfürülünceye kadar açıktır buyurdu." Sonra şöyle devam etti: "Kim ölmeden bir sene önce tövbe ederse Allah tövbesini kabul eder." Sonra: "Bir yıl çok. Kim ölmeden bir ay önce tövbe ederse Allah tövbesini kabul eder" buyurdu. Sonra: "Bir ay çok. Kim ölmeden bir hafta önce tövbe ederse, Allah tövbesini kabul eder" buyurdu. Sonra: "Bir hafta çok. Kim ölmeden bir gün önce tövbe ederse, Allah tövbesini kabul eder"

buyurdu. Sonra: "Bir gün çoktur. Kim ölmeden bir saat önce tövbe ederse, Allah tövbesini kabul eder" buyurdu. Sonra da: "Kim can çıkmadan önce tövbe ederse, Allah tövbesini kabul eder" buyurdu. Sonra minberden indi. Bu, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) okuduğu son hutbe idi. (el-Hâris). Dâvrıd ve hocası [99] hadis uydurmakla meşhurdur.

3135. Muhammed b. Ka'b el-Kurazî'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Rabbİnize tövbe ediniz. Zira ben ona her gün

yetmiş ya da daha fazla kere tövbe etmekteyim" buyurmuştur. (Müsedded) [100]

3236. Enes, Allah'ın Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) şu sözünü nakletmiştir: "Ben, günde yetmiş kez tövbe ediyorum." Bezzâr da aynısını tahrîc etmiş ancak onda "yetmiş kere" yerine "yüz kere" ifadesi geçmiştir. (Ebû Ya'lâ ve Bezzâr)

3137. Ebû Bürde'nin Ebû Musa'dan naklen bildirdiğine göre Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Allah kendine karşı haddi aşan kulunun tövbesine devesini kaybeden, onu sağda solda arayan, sonunda yorgun düşen, devesinin tam öldüğünü düşünerek onu bulmaktan umudunu kestiği bir anda bakıp onu hiç bulmayı ummadığı bir yerde bulan adamdan daha çok sevinir. Evet, Allah kendisi hakkında haddi aşan kulunun tövbesine, bu adamın devesini bulduğu andaki sevincinden daha çok sevinir. " (Ebû Ya'lâ) [101]

3238. Muaviye b. Ebî Süfyân şöyle demiştir: Ben, Allah Resûlü'nü (saüaUahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: "Sizden önceki milletlerden bir adam âlim veya abid bir zâtla karşılaştı ve ona: Son olarak 99 cana kıydım. Hepsi de haksız yere idi. Benîm için tövbe imkânı var mıdır? diye sordu. Abid zât: Hayır deyince onu da öldürdü. Sonra bir başkasıyla karşılaştı ve: Son olarak haksız yere 100 cana kıydım. Benim için tövbe imkânı var mıdır? diye sordu. O da: Eğer sana, Allah tövbe edenin tövbesini kabul etmez, dersem, yalan söylemiş olurum.. Şurada bir tapınak var ve orada bir topluluk ibadet etmektedir. Onların yanına git ve onlarla birlikte Allah'a ibadet et. Umulur ki Allah tövbeni kabul eder dedi. Sonra topluluğun yanına gitmek üzere yola çıktı. Ama onların yanına

ulaşamadan yolda öldü. Azap melekleri İle rahmet melekleri (onun hakkında) tartıştılar. Bunun üzerine Allah bir melek göndererek Iki yerin arasını Ölçün. Kişi hangisine yakınsa o oraya aittir buyurdu. Onlar da ölçtüler ve tövbekarların ibadethanesine bir parmak ucu daha yakın olduğunu gördüler. Bunun üzerine Allah onu bağışladı. " {Ebû Ya'lâ) [102]

3239. Abdullah b. Amr bildiriyor: Resûlullah (salkllahu aleyhi vesdlem), biz beraberinde olduğumuz bir günde oturarak şöyle buyurdu: "Şüphesiz ki Allah bağışladığı bir günahı büyültmez. Sizden önceki mîlletlerden bir adam vardı. Bu adam 98 kişiyi öldürdü. Sonra bir rahibin yanına vardı ve ona Ben 98 kişiyi öldürdüm. Benim İçin bir tövbe kapısı bulur musun? diye sordu. Rahip: Hayır dedi ve bunun üzerine onu da öldürdü. Sonra bir başkasının yanına vardı ve 99 kişiyi öldürdüğünü söyleyerek: Benim İçin tövbe imkânı bulabilir misin? diye sordu. O kişi de şöyle cevap verdi: Sen hakikaten haddi aşmışşın. Senin için bir yol bilmiyorum, ama şurada iki köy var. Birine "Nadar (Ak yüzlüler yurdu denir. Ora halkı cennetliklerin ameli gibi amel ederler. Aralarında onlardan başkası tutunamaz. Diğerine ise "Kefere (Kâfirler yurdu)" denir. Ora halkı da cehennemliklerin ameli gibi amel ederler. Onların arasında da kendilerinden başkası tutunamaz. Sen Nadara halkının yanına git. Eğer onlarla birlikte amel eder, buna devam edersen, tövbenin kabulünden kuşku duyulmaz. Bunun üzerine adam o köye gitmek üzere yola çıktı. İki köyün arasına gelince eceli onu yakaladı. Bunun üzerine melekler Rablerine onun durumunu sordular. Rab: Hangi köye daha yakın olduğuna bakınız. Ona göre oranın halkından yazımz> buyurdu. Melekler, Nadara köyüne bir

parmak ucu kadar daha yakın olduğunu gördüler ve onu, ora halkında yazdılar." (Ebû Ya'lâ) [103]

3240. Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Cennetin sekiz kapısı vardır. Bunların yedisi kapalıdır. Bir kapı ise Güneş battığı yerden doğuncaya kadar tövbe için açıktır" buyurmuştur. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [104]

3241. Ali b. Rabî'a anlatmaktadır: Hz. Ali beni (bineğinin) arkasına aldı. Sonra benimle birlikte bir mezarlığa gitti. Sonra başını semaya kaldırarak "Allahım! Günahlarımı bağışla. Zira günahları senden başka bağışlayacak yoktur" diye dua etti. Sonra bana dönerek güldü. Dedi ki: "Allah Resulü de (sallallahu aleyhi vesellem) beni arkasına alıp benimle birlikte Hâre tarafına gitmişti. Sonra başını semaya kaldırarak Allahım! Günahlarımı bağışla. Zira günahları senden başka bağışlayacak yoktur diye dua etmiş, sonra da bana dönerek gülmüştü. Ben: Ey Allah'ın Resulü! Rabbinden bağışlanmak diliyorsun. Sonra bana dönüp gülüyorsun. (Bu ne iştir) diye sordum. Rahbimin, kulunun günahları kendisinden başkasının bağışlayamayacağım bilmesine şaşıp gülmesine güldüm buyurdu." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [105]

3242. Saîd b. Ebî Bürde, babasından, o da dedesinden (Ebû Mûsa'l-Eş'arî'den) şöyle dediğini nakletmiştir: Bir gün biz otururken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Çıktığım hiç bir sabah yoktur ki, o günde yüz kere istiğfarda bulunmuş olmayayım" buyurdu. (Abd b. Humeyd) [106]

3243. Ebû Bekir'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "La İlahe illallah. ("Allah'tan başka tanrı

yoktur") sözünü (Kelime-i tevhidi) ve istiğfarı bırakmayın. Bu ikisini sıkça tekrarlayın. Zira İblis Ben kulları günahlarla helak ettim. Onlar da beni Lâ ilahe illallah sözü ve istiğfarla helak ettiler. Bunu anlayınca ben de onları nefsi arzularla helak etmeye başladım. Hâlbuki onlar kendilerinin doğru yolda olduklarım sanmaktalar demiştir. " {Ebû Ya'lâ) [107]

3244. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Hangi topluluk bir yerde otururlar, sohbete dalarlar, sonra kalkıp dağılmadan önce istiğfar ederlerse mutlaka Allah, sohbetlerinde işledikleri kusurları bağışlar" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [108]

3245. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs nakletmektedirler: Resûlullah (sallaüahu aleyhi vesellem) bize bir hutbe irat eti... Uzun hadiste şu ifadeler geçmiştir: "Asıl âlim ilmiyle amel edendir, isterse ilmi az olsun. Hiçbir günahı hafife almayın. İsterse gözünüzde küçük olsun. Zira ısrarla birlikte küçük günah olmaz. İstiğfarla birlikte de büyük günah kalmaz. Dikkat edin. Muhakkak ki Allah size yaptıklarınızın hesabını soracaktır. Hatta sizden birinizin kardeşinin elbisesine dokunmasını bile soracaktır. Biliniz ki, kıyamet günü kul öldüğü hal üzere diriltilir ve ona göre Allah onu cennete ve cehenneme koyar. Kim cehennemi seçerse, Allah onu (rahmetinden) uzaklaştırsın. Dikkat edin. Muhakkak ki aziz ve celil olan Allah her neyi yasaklamışsa, ben onu size açıkladım ki, yaşayan açık burhan ile yaşasın; helak olan da açık burhan ile helak olsun. " (el-Hârİs) [109]

3246. İbn Abbâs'm bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Her mü'minin mutlaka zaman zaman işlediği bir günahı ya da ölene kadar veya kıyamet kopana kadar bırakmadığı bir günahı vardır. Muhakkak ki mü'min günahkar, fitneye açık, hatalı ve

unutkan olarak yaratılmıştır. Fakat hatırlatıldığında hatırlar" (Abd b. Humeyd) [110]

Kabristan Yakınında İkâmet Etmenin Fazileti

3247. Abdullah b. Muhammed b. Ömer b. Ali b. Ebî Talib, babasından şöyle nakletmiştir: Ali b. Ebî Tâîib'e: "Neden Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) kabrine komşuluğu bırakıp da kabristana, yani Baki'e komşu oldun?" diye soruldu. "Onların (ölülerin) dürüst/sadık komşular olduğunu gördüm; kusurları affederler ve âhireti hatırlatırlar" diye cevap verdi. (İshâk)

Çirkeflikleri Terk Etmenin Fazileti

3248. Âişe'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kendini itaat ve ibadete veren gayretli kişiyi geçmek isteyen, günahları bıraksın" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [111]

Allah'a İtaatin Meyvesi

İçecekler bahsinde geçen, Mâlik b. es-Sabâh'm Sakîfli bir zâttan naklettiği hadis bu konuya girer. [112]

3249. Ka'b demiştir ki: "Yeryüzünde övgüye layık görülen bir kul yoktur ki, gökyüzünde de övgüye layık görülmesin." (Müsedded)

Allah Korkusuyla Ağlamanın Fazileti

3250. Ebû Abdurrahman demiştir ki: Ebû Hureyre'den işittiğime göre Resûlullah (sallaMıu aleyhi vescllem) şöyle buyurmuştur: "Allah korkusuyla gözlerinden yaşlar akıtarak ağlayan bir kulu Allah sonsuza dek cehenneme sokmaz. " Denildiğine göre Allah Resulü {saOallahu aleyhi vesellem), insanlar/ordu Mute'den dönünce elinde ipek bir mendille minbere çıktı. Onların durumunu anlatınca gözlerinden yaşlar boşaldı ve yüzünü silerek: "Ben sadece bir insanım. Kovulmuş şeytanın şerrinden Allah'a sığınırını. Muhakkak ki insan kendisini, kardeşi varsa güçlü hisseder. Kime verilmiş sözüm var?" buyurdu. Selman el-Farisî: "Bana ya Resûlullah!" dedi. O da ona olan sözünü yerine getirdi. Bereket demiştir ki: Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) Osman'ın nikahı altında bulunan kızını ölüm döşeğinde ziyaret edince gözlerinden yaşlar boşaldı. Bereket [113] de ağlayıp saçını başım yolmaya başlayınca Allah Resulü (sallallahualeyhivesejiem) onu bundan men etti. Bunun üzerine Bereket: "Ey Allah'ın Resulü! Sen ağlarken biz sessiz mi kalacağız?" dedi. Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem): "Bende gördüğün ona şefkat dolay ısıyladır. Ben de bir insanım. Muhakkak ki mü'min zorluk ve kolaylıkta Allah'a karşı hep uygun konumda olmalıdır" buyurdu. {Abdb. Humeyd) [114]

3251. Ebû İmran el-Cevnî'ye ulaşan habere göre bir gün Cebrâîl ağlayarak Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelmiş. Allah Resulü:

"Niçin ağlıyorsun?" diye sorunca. "Vallahi Allah ateşi/cehennemi yarattığından beri kendisine isyan ederim de beni oraya atar endişesiyle gözüm hiç dinmedi ki" diye cevap vermiş. (Ahmed b. Hanbel, ez-Zühd)

Aşırılıktan Men

3252. İshâk demiştir ki: Ebû Usâme'ye "Mis'ar size hadîs rivayet etti mi?" diye sordum. Dedi ki: Ma'n b. Abdurrahman bana bir kitap çıkardı ve onun babasının hattı olduğuna yemin etti. Baktım içinde şunlar yazılıydı: "Abdullah (b. Mes'ûd) dedi ki: Kendisinden başka tanrı bulunmayana yemin ederim ki, ben dinde aşırı gidenler hakkında Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellein) daha çok endişe duyan birini görmedim. Resûlullah'tan (sallallahu aîeyhi vesellem) sonra da onlar hakkında Ebû Bekir'den daha endişelisini görmedim. Ben de Ömer'in onların leh ve aleyhinde en çok endişe duyduğunu görmekteyim." Ebû Usâme (bu sözü rivayet ettiğini) kabul edip "Evet" dedi. [115]

3253. Sehl b. Sa'd es-Sâidî anlatmaktadır: Birbirimize Kur'ân okuttuğumuz bir gün Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza geldi ve: "Allah'a hamd olsun ki Allah'ın kitabı tektir. Aranızda ise kimisi kızıl, kimisi siyah. Okuyunuz" buyurdu. Uç kere: "insanların onun harflerini, okun doğndtulduğu gibi dosdoğru telaffuz ettikleri, fakat mükâfatını peşin alıp, sonraya (âhirete) bırakmadıkları gün gelmeden önce onu okuyun" buyurdu. (İshâk) Bu hadis zayıftır. [116]

3254. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Muhakkak kî. bu Kur'ân'da bir

canlılık vardır. Sonra Kur'ân konusunda İnsanların da belli bir canlılık/aşırılık süresi vardır. Kimin bu dönemi itidalle sonuçlanırsa, ne iyi. Kimin de bu donemi ondan tamamen uzaklaşmakla sonuçlanırsa, onlarda hayır yoktur." (Ebû Bekİr b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ} [117]

İhtiyaç Fazlası Bina Yapmanın Mekruh Oluşu

3255. Ebu'l-Âliye'nin bildirdiğine göre Abbâs bir oda inşa edince Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Onuyık!" buyurdu. Abbâs: "Değerini bağışlasam olmaz mı?" diye sordu. Allah Resulü (sallallahualeyhiveselfem) üç kere: "Onu yık!" buyurdu. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [118]

3256. Enes anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Ensar yurdunun bir yerindeydim. Başını kaldırınca yeni kurulmuş bir kubbe gördü ve: "Enes! Bu kubbe kime aittir?" diye sordu. "Falan kimseye" dedim. Bunun izerine: "ihtiyaç dışındaki her bina kıyamet günü sahibine yük olacaktır" myurdu. Onun bu sözü Ensarlı zâtın kulağına gitti ve hemen kubbeyi yıktı. Sonra Peygamber (sallallahu aleyhi veseüem) oradan geçerken onu göremedi ve: "Enes! Kubbeye ne oldu?" diye sordu. Ben de: "Senin söylediklerin sahibinin kulağına gitti. O da onu yıktı" dedim. Bunun üzerine: "Allah onu bağışlasın!" buyurdu. (İbn Ebî Ömer) [119]

Çölde Oturmanın Mekruh Oluşu ve Sebepsiz Yere Uzlete Çekilmekten Men

3257. Musa b. Ebî Şeybe el-Cündî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim iki aydan fazla çölde kalırsa, o artık bedevi olur" buyurmuştur. (İshâk) İsnadı zayıf mürsel bir hadistir.

3258. İyâs b. Muâviye b. Kurre demiştir ki: "Bedâvet/Çölde kalmak sınırı iki aydır. Bundan fazla kalan artık bedevi olmuştur." (İshâk) Hadis mevkuf ohıp sahihtir. [120]

3259. Berâ b. Âzib'in bildirdiğine göre Resûlullah {sallallahu aleyhi veseUem): "Çölde yaşayan, kabalaşır" buyurmuştur. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'iâ)1 -As'as b. Selâme'nin hadisi Cihâd bahsinde geçmişti. [121]

3260. Bedel b. Vâsıl anlatmaktadır: Abdullah b. Sa'd el-Ahvel, Tüster'deki dostlarının yanma çıkar, onları ziyaret ederdi. Geldiği ilk günü ve ikinci günü orada kalır, üçüncü günü yola çıkardı. Kendisine: "Biraz daha kalsan!" dedikleri zaman şöyle karşılık verirdi: Babamın şöyle dediğini işittim: "Beni Allah Resulü (ilmî müzâkereyi bırakıp) köyde yaşamaya başlamaktan menetti. Kim haraç ülkesinde üç gün ikâmet ederse, köy yaşamına alışmış olur." Bu yüzden burada daha fazla kalmak istemiyorum." (Ebû Ya'lâ, Müsned'mĞe el-Hasan b. Süfyân ve Ebû Nuaym) [122]

Mü'minin Allah'a Kavuşma Arzusu

3261. Ebû Osman'ın anlattığına göre kendisi Kufe'de İbn Mes'ûd'un meclisine katıldı. Bir gün kendisine ait bir çardakta idi. Nikâhı altında güzellik ve mevki sahibi falan ve falan kadınlar vardı. Onlardan bir çocuğu vardı ki, çocukların olabilecek en iyilerindendi. Derken bir serçe başının üzerinde ötmeye başladı. Sonra pisledi. Abdullah serçeyi eline alıp çevirerek: "Abdullah'ın nefsi kudret elinde bulunana yemin ederim ki, Abdullah'ın ailesinin ölmesini, peşlerinden de benim gitmemi, bu serçenin ölmesine yeğlerim" dedi. (Müsedded) [123]

Öfkeyi Yutmanın Fazileti

3262. İbn Abbâs demiştir ki: Allah Resulü (saUallahu aleyhi vesellem) dışarı çıktı.... Hadiste şu ifadeler geçmiştir: "Bir kulun içinde tuttuğu hiç bir öfke yudumu yoktur ki, onu tutmakla içini imanla doldurmuş olmasın. " (İshâk)

Şüpheli Şeylerden Kaçınmak

Konuyla ilgili hadis Alışveriş bölümünde geçmişti. [124]

Dünya İşine Göre Ahiret İşine Öncelik Vermek

3263. Meymûn b. Ebî Şebîb anlatmaktadır: Muâz b. Cebel Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından oluşan bir kervandaydı. Onlara bir adam rastladı ve kendilerine bir şeyler sordu. Onlar da cevap verdiler. Sonra Muâz b. Cebel'in yanma gitti. Muâz başını eğerine koymuş kendi kendine konuşuyordu. Sonra ona: "Onlara ne sordun?" dedi. O da: "Onlara şunu sordum. Şöyle yanıt verdiler. Şunu sordum. Şöyle cevap verdiler" dedi. Bunun üzerine Muâz: "Bunlar öyle iki kelimedir ki, eğer onlara uyarsan, onların söylediklerinin özünü elde etmiş olursun. Eğer onları terk edersen, söylediklerinin özünü terk etmiş olursun. Sen dünyadaki nasibinle işe başlarsan âhiretteki nasibini kaçırırsın. Sonra da ondan (dünya malından) aradığını elde edemeyebilirsin. Ama âhiretteki nasibinle işe başlarsan, o seni dünyadaki nasibine götürür ve bütün işlerin düzene girer. Sonra her nereye gidersen o da seninle birlikte döner durur." (Ishâk) [125]

3264. Mâlik b. el-Hâris'in bildirdiğine göre Ömer b. el-Hattâb: "Her Şeyde teenniyle (yavaş) hareket etmek, güzeldir; ama âhiret işinde değil (yani ahiret işinde acele etmek gerekir)" demiştir. (Müsedded) [126]

3265. Râfi1 b. Hadîc'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseliera): "Muhakkak ki Allah bir kulu sevdi mi, onu dünyaya karşı korur. Tıpkı sizden birinizin hastasını suya karşı koruduğu gibi" buyurmuştur. (Ahmed b. Menî' ve Ebü Ya'lâ) Tirmizî bu hadisi tahrîc etmiş ancak sahabi olarak Katâde b. en-Nu'mân'm adını vermiştir. Kimisi de bu rivayeti İsmâîl kanalıyla doğrudan Mahmûd'dan mürsel olarak sevketmiştir. [127]

3266. Ibn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (salkUahu aleyhi vesellem): "Dinleyin ey fakirler topluluğu! Sîzleri müjdeliyorum. M W

mirilerin fakirleri cennete zenginlerinden yarım gün, yani beş yüz yıl erken gireceklerdir" buyurmuştur. (Abd b. Humeyd)

3267. Musa b. Ubeyde aynı hadisi şu ilaveyle rivayet etmiştir: Musa "Muhakkak ki rabbiniz nezdınde bir gün sizin saymakta olduklarınızdan bin yıl gibidir [128] âyetini okudu. (Bezzâr) Bezzâr demiştir ki: Hadisi İbn Ömer'den yalnız bu yolla bilmekteyiz.

3268. Meymûne'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallalkhu aleyhi vesellem): "Dünya yeşil ve tatlıdır. Kim ondan sakınır ve iyi davranırsa, ne âlâ. Değilse doymak bilmeyen obur gibidir. İnsanlar arasındaki fark, biri doğudan doğmakta, diğeri batıdan batmakta olan iki yıldız arasındaki mesafe kadardır" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [129]

3269. Ebu'd-Derdâ'nm bildirdiğine göre Resûlullah (saUaHahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Gücünüz yettiğince dünya meşgalelerinden sıyrılın. Zira kimin en büyük meşgalesi dünya ise Allah onun yuvasını dağıtır ve fakirlik damgasını gözlerinin ortasına vurur. Kimin de asıl meşgalesi âhiretse Allah onun işlerini düzene koyar ve zenginliğini kalbine yerleştirir. Bir kul kalbiyle Allah'a yönelirse, mutlaka mü'minlerin kalplerini muhabbet ve merhametle o kimseye yöneltir. Ona Allah her hayrı daha çabuk ulaştırır. " (Ebû Ya'lâ) [130]

3270. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kimin niyetinde âhiret varsa, Allah onun dağınık işlerini düzene koyar ve dünya ona burnu sürtülmüş olarak gelir. Kimin de asıl niyetinde dünya arzusu varsa, Allah fakirliği onun gözlerinin orta yerine yerleştirir ve işlerini dağıtır. Dünyadan da ancak kendisi için yazılanı elde eder." (el-Hâris) [131]

3271. Sa'd'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallaMıu aleyhi vesellem): "En hayırlı rızık, yeterli olandır. En hayırlı zikirde gizli olandır" buyurmuştur. (İshâk) [132]

3272. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallaOahu aleyhi vesellem): "Muhakkak ki, iki aç ve azgın kurt, biri Önünden, diğeri arkasından daldığı dağınık haldeki davara, dünya şerefini ve dünya malını seven kişinin dinini bozduğu süratte zarar veremez' buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [133]

3273. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kim haram bir yolla, övünmek ve gösteriş yapmak amacıyla haddinden fazla dünyanın peşinde koşarsa, Allah'ın gazabına uğramış olarak Allah'ın huzuruna çıkar, Kim de dilenmekten kurtulmak, ailesinin geçimini temin etmek ve komşusuna yardım etmek maksadıyla helal yollardan dünyalık peşinde olursa, yüzü dolunay gecesindeki Ay gibi parlak olarak Allah'ın huzuruna çıkar. " (Abd b. Humeyd ve Ebû Ya'lâ) [134]

3274. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Lâ ilahe illallah (Allah'tan başka tanrı yoktur) sözü, kullar dünyayı dinlerine tercih, etmedikleri sürece Allah'ın öfkesini savar. Eğer aksine davranırlar da sonra Lâ ilahe illallah derlerse. Allah Yalancısınız buyurur. " {Ebû Ya'lâ) [135]

3275. Hz. Peygamber'in (saüallahualeyhivesellem) azatlısı Sevbân anlatmaktadır: "Ya Resûlallahî Dünyada bana yetecek malın miktarı nedir?" diye sordum. "Açlığını giderecek ve edep yerini örtecek maldır. Eğer bir de

seni barındıracak bir evin ve sırtına bineceğin bir hayvanın varsa, oh ne âlâ" buyurdu. (Ibn Ebî Ömer) [136]

3276. Ebû Umâme el-Bâhilî anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) peygamber olarak gönderildiği zaman İblis de kendi askerlerini etrafa saldı. "Bir peygamber gönderilmiş, bir ümmet yaratılmış" dediler. İblis: "Dünyayı seviyorlar mı?" diye sordu. "Evet" dediler. Bunun üzerine: "Eğer dünyayı seviyorlarsa, putlara tapmamalarına pek aldırış etmem. Zira benden kurtulamazlar. Ben sabah akşam onlara şu üç şeyi telkin ederim: Haksız yollardan mal edinmek ve onu meşru olmayan yerlere sarf edip gereken yerlere harcamaktan sakınmak. (Zaten diğer) bütün kötülükler bunlara tâbidir" diye karşılık verdi. (Ebû Ya'lâ) [137]

İyiliği Emretmek

3277. Ebû Useyd'in azatlısı Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Hz. Osman ihtikârı (karaborsacılığı) yasaklamıştı, öyle ki kişi, azatlısı kendisini terk edene dek aracılık yapardı. Bir gün Zübeyr b. El-Awâm pazara girince Emevilerin azatlılarının ihtikâr yaptıklarını gördü ve onlara dayak atmaya başladı. O bu haldeyken Osman bir dişi katır -veya bir binek- üzerinde çıkageldi. Zübeyr hemen ona doğru yürüyerek katırın yularından tutup sertçe salladı. Zannımca ona "Sen hâ, sen hâ!" dedi. Ama ona sert söz söylediği kesin. Sonra bıraktı. Hz. Osman katırdan indi ve onun için bir minder atıverdiler, üzerine oturdu. Zübeyr gelip kendisine selâm vererek: "Vallahi ey mü'minlerin emiri! Ben biliyorum ki senin benim üzerinde

hakkın vardır. Fakat ben öyle bir adamım ki, bir kötülük gördüm mü dayanamıyorum" dedi. Osman: "Otur!" dedi ve onu yanma minderin üzerine oturttu. (İshâk) [138]

3278. Âişe anlatmaktadır: Bir gün Resûlullah fsalMahu aleyhi veem) içeri girdi. Anladım ki onu bir şey rahatsız etmiş. Kimseyle konuşmadı, abdestini alıp çıktı. Hücrelere yaklaştım. Şöyle buyurduğunu işittim: "Ey insanlar! Vakit geçmeden iyiliği emredin, kötülükten men edin. Zira öyle bir vakit gelecek ki, Allah'a dua edeceksiniz, icabet etmeyecek; O'ndan dilek dileyeceksiniz, vermeyecek; yardım isteyeceksiniz, size yardım etmeyecektir. " (İshâk) Ben derim ki: "Osman b. Urve b. Hâni'yi tanımıyorum. [139]

3279. Hasan'm bildirdiğine göre Ömer b. el-Hattâb, Ubey b. Ka'b'm bir âyeti okuyuşunu beğenmedi. Ubey: "Ey Ömer! Sen Bakî' pazarında pazarlıkla eğlenirken ben, bunu Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) böyle işittim" dedi. Ömer de: "Doğru söylüyorsun. Ben sadece seni denemek istedim. Bakalım içinizde doğruyu söyleyen var mı diye. Zira yanında doğrunun söylenmediği ya da doğruyu söylemeyen emirde hayır yoktur" dedi. (İshâk)

Hadiste kopukluk vardır.

3280. Şerîk'in kendisine haber veren birinden naklettiğine göre Hz. Ali: "Ya iyiliği emreder, kötülükten men edersiniz, ya da size en kötüleriniz musallat olur. Ondan sonra en seçkinleriniz dua eder de duaları kabul olunmaz" demiştir. (el-Hârİs) [140]

3281. Ya'lâ b. Şeddâd b. Evs bildiriyor: Muaviye hutbesinde vebadan kaçışı (hadisini) anınca Ubâde b. es-Sâmit Yalan söyledin. Annen Hind

senden daha iyi biliyor" diye itiraz etti. Muaviye hutbesini tamamladı, sonra namazı kıldı, sonra Ubâde'ye birini göndererek çağırttı. Onunla beraber Ensar da geldi. Muaviye onları dışarıda tuttu. Ubâde içeri girdi. Ona: "Allah'tan korkmadm mı, imamından utanmadın mı? Minberde beni yalancı çıkardın" diye çıkıştı. Ubâde: "Sen bilmez misin ki ben Akabe gecesi Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) Allah için hiç bir kınayanın kınamasından korkmayacağı m > diye biat etmiştim. Allah adına yalan konuştuğun zaman ya nasıl susarım?" diye karşılık verdi. Sonra Muaviye ikindi namazına çıktı. Minberin ayağından tutarak şöyle dedi: "Ey insanlar, minberde size bir hadis zikretmiştim de Ubâde beni yalanlamıştı. Sonra eve girip onu sordum. Meğer hadis Ubâde'nin naklettiği şekildeymİş. Doğrusunu ondan öğrenin. Zira o benden daha kavrayışlıdır." (el-Hârİs} [141]

3282. er-Rabî b. Umeyle el-Kûfî'nin bildirdiğine göre İbn Mes'ûd demiştir ki: "Muhakkak ki, bir takım çirkin şeyler zuhur edecektir. Böyle bir durumla karşılaşan kişi, eğer onu değiştirmeye gücü yetmiyorsa, onun için Allah'ın, kalbinin ondan nefret ettiğini bilmesi yeter." (Müsedded) [142]

Konuyla ilgili Muhavvel el-Behzî hadisi İman bahsinin başında geçmişti. [143]

3283. Ebû Mes'ûd'un azatlısı Hâlid b. Sa'd bildiriyor: Ebû Mes'ûd, hasta döşeğinde yatan Huzeyfe'nin yanına girdi. Onu kendine yaslayarak: "Bize vasiyet et" dedi. O da: "Muhakkak ki asıl dalâlet, daha evvel çirkin gördüğünü hoş görmen; hoş gördüğünü çirkin görmendir. Sakın Allah'ın dini hakkında kıvırma (renk değiştirme)" dedi. fel-Hârİs)

Dinde Nasihat

3284. İbn Abbâs'm bildirdiğine göre Resûlullah ih Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Din nasihatten ibarettir" buyurdu. Ashâb: "Ya Resûlallah! Kim için nasihat?" diye sordular. O da: "Allah'ın kitabı için, peygamberi için ve bir de Müslümanları lyöneticileri/önderleri için" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [144]

3285. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallalbhu aleyhi vesellem): "Cebrail bana nasihat etmeyi emretti" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [145]

3286. Enes'in naklettiğine göre Peygamber (sallaUahu aleyhi vesellem) Rabbinden naklen şöyle buyurmuştur: "Dört esas vardır ki, bunlardan biri benim için, biri senin için, biri seninle benim, aramda ortak, biri de seninle kullarım arasında ortaktır. Benim için olan, hiçbir şeyi bana ortak koşmadan bana ibadet etmendir. Senin için olan şudur: Her ne amel yaparsan, ben sana onun karşılığını veririm. Benimle senin aranda ortak olan, senin dua etmen, benim de kabul etmemdir. Seninle kullarım arasında ortak olana gelince, bu da Kendin için istediğini onlar için de iste esasıdır. " (Ebû Ya'lâ} [146]

Kişi Söz Dinlemeyeceklerden Bile Olsa, İyiliği Emredip Kötülükten Menetmesi

3287. İbn Büreyde, babasından naklen bildiriyor: Ca'fer, Habeşistan'dan dönünce Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Gördüğün en ilginç olay nedir?" diye sordu. O da şunu anlattı: Bir kadın gördüm. Başında sepetiyle yiyecek taşıyordu. Derken hızla bir atlı geldi ve sepetini dağıttı. Kadın oturup yiyeceklerini toplamaya başladı. Sonra ona dönerek: "Kahrolasıca! Sen (yarın) Hükümdar kürsüsünü ortaya koyup da zalimden mazlumun hakkını alacağı gün görürsün1' dedi. Bunu dinleyen Allah Resulü (sallallahu aleyhi veseilem) kadının sözünü doğrulayarak: "Zayıfı kuvvetlisinden hakkını uğraşmadan alamayan bir mîllet asla yücelmesin -veya nasıl yücelir?-" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe, Ebû Ya'lâ, er-Rûyânî ve Bezzâr)

İsnadı hasendir. Bezzâr, hadisin başka tariki olduğunu bilmediğini söylemiştir. Ayrıca yine ifadesine göre Mansûr'un bu hadisi bunamadan önce mi, sonra mı Atâ'dan dinlediğine dair bir bilgi mevcut değildir. Fakat el-Hâkim'in tahrîc ettiğine göre Mansûr'a Amr b. Ebî Kays mütâbaat ederek Atâ tarikiyle Muhârib'den rivayet etmiştir. [147]

Konuyla ilgili Câbir hadisi Kıyamet Günü'ne dair bölümde gelecektir. Bu bölümde ayrıca Ebû Saîd ve Âişe'den ilgili rivayetler de yer almıştır.

3288. Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Zayıfına hakkı sıkıntısız verilmeyen bir millet yücelmesin " buyurmuştur. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [148]

3289. İsmâîl b. Ebî Hâlİd'in bildirdiğine göre Ömer b. Abdülazîz şöyle demiştir: "Elbette ki Allah, bazı kişilerin yaptığıyla genele azap etmez. Ne var ki, isyanlar açıktan işlenmeye başlar da buna engel olunmazsa, toplumun geneli de özeli de bundan sorumlu tutulur." (el-Humeydî) [149]

3290. Ebû Zür'a b. Amr b. Cerîr bildiriyor: Bir adam Aüah Resûlü'ne (salkllahu aleyhi vesellem) gelerek hurma alacağını tahsil etmek istedi. Resûlullah (sallalMıu aleyhi veseilem) kendisine biraz süre tanımasını istediyse de adam süre vermedi. Bunu gören Resûlullah'm {sallallahu aleyhi vesellem) ashabı onu azarladı. Adam: "Medine'den çıkana kadar sana baskı yapacağım. Mutlaka borcundan bir miktar senden isteyeceğim. Vallahi bana senden istediğimden daha fazlasını hibe etmediğin sürece kendi ülkeme dönmeyeceğim" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Süleym oğullarından Havle isminde bir kadına adam göndererek ondan vadeyle/ ödünç hurma satın aldı. Kadın hurmayı gönderdi ve: "Eğer bundan istersen, yanımızda istediğin kadar var" diye haber yolladı. Allah Resulü (saBallahu aleyhi veseUem) adama; "Bundan mı istiyorsun?" diye sordu. "Evet" deyince "Git, ölç, bütün alacağını al" buyurdu. Sonra ashabına: "O, sizin yardımınıza benden daha muhtaçtı. Ben de bana emaneti teslim, etmeyi söylemenize daha muhtaçtım. Zira Allah zayıfına yardım edilmeyen bir milleti yüceltmez" buyurdu. (el-Hâlis) [150]

3291. Saîd el-Makbûrî der ki: Mervân bir minber edindi..-. Ebû Saîd demiştir ki: Resûlullah'ıı (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim bir bidat görürse onu değiştirsin" buyurduğunu işittim. (el-Hârİs)

3292. Ebû Vâil'in bildirdiğine göre Ebu'd-Derdâ demiştir ki: "Ben, yapmadığım bir şeyi size emrediyorum. Fakat bundan dolayı ecir alacağımı da umuyorum." (Ahmed b. Hanbel Kitâbu'z-Zühd'Ğe)

3293. İbn Abbâs'm bildirdiğine göre Resûlullah {sallallahu aleyhi vesellem): "Bir hakikate tanık olan kişi mutlaka onu dile getirmelidir. Zira

bundan endişe duyması ne ecelini öne çeker, ne de nzıktan mahrum eder" buyurmuştur. {Ahmed b. Meni') [151]

Vera' ve Takvanın Fazileti

[Kitâbu'1-akl'âa.n nakledilen hadisler uydurmadır]

3294. Câbir'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi veseUem) "Biz bu misalleri insanlara veriyoruz, onları ancak bilenler anlar [152] âyetini okudu ve

"Alimden maksat Allah'ın sözlerini anlayan, ona itaat eden ve gazabından sakınan kimsedir" buyurdu. (el-Hârİs) Bu hadis uydurmadır.

3295. İbn Abbâs demiştir ki: "İnsanların en üstünü, onların en akıllılarıdır." İbn Abbâs: "Bu ise Peygamber'inizdir (sallallahu aleyhi vesellem)" diye de eklemiştir. (el-HârİS) Bu hadis uydurmadır. [153]

3296. îbn Ömer bildiriyor: Cureş halkından Hıristiyan bir tacir gelmişti. Kendisi oturaklı ve ağır başlı biriydi. Biri: "Ey Allah'ın Resulü! Bu Hıristiyan ne kadar akıllı biri!" dedi. Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) bunu söyleyeni azarlayarak: "Böyle söyleme! Asıl akıllı olan, Allah'a itaat eden kişidir" buyurdu. (el-HârİS) Bu hadis uydurmadır. [154]

3297. Ebû Hureyre ve Ebû Saîd'in bildirdiklerine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururdu: "Ey Âdem oğlu! Rabbinden sakın. Anne babana iyilik et. Sda-İ rahİmi bırakma (Akrabalarınla ilişkilerini kesme). Böyle yaparsan ömrün uz.atılır, kolaylığın daha da

kolaylaştınhr, zorluğun kaldırılır, rızkın genişletilir. Ey Âdem oğlu! Rabbine itaat et ki, akıllı ismini alasın.

Rabbine isyan etme, sonra cahil diye isimlendirilirsin. (el-Hâris) Bu hadis uydurmadır. [155]

3298. Humeyd b. Hilâl'in bildirdiğine göre Ömer b. el-Hattâb şöyle demiştir: "Muhakkak ki, geceleri ibadet edip gündüzleri oruç tuta/t' bin âbidin ölümü, Allah'ın sözlerini anlayan, Allah'ın kendisine helal ve haram kıldıklarını bilen ve ilminden hem kendisi, hem de insanların istifade ettiği bir akıllının ölümünden daha hafiftir. İsterse o kişi Allah 'in kendisine farz kıldığı farzların üzerine pek ilave yapmasın." Zira Allah Resulü (sallaliahu aleyhi vesellem) böyle buyurdu. (el-Hâris) Bu hadis uydurmadır. [156]

3299. Berâ b. Âzib'in bildirdiğine göre Nebî (sallaliahu aleyhi vesellem): "Kuşkusuz Allah'ın bazı has kulları vardır ki, onları cennetlerin yüksek olanında oturtur. Onlar insanların en akıllıları idiler" buyurmuştur. "Nasıl insanların en akıllıları oldular?" diye sorduk. Şöyle buyurdu: "Onların tek gayretleri Rablerine varmak İçin yarış yapmaları, onu memnun edecek amellere koşmalarıydı. Dünyadan, dünyanın nimetlerinden ve makamlarından el etek çektiler. Dünya gözlerinde küçük oldu. Kısa süre sabretmelerine karşılık uzun süre rahat ettiler. " (el-Hâris} Bu hadis uydurmadır.[157]

3300. Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Nebî (saîlallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Muhakkak ki cahil ancak kötülükle kendini belli eder. İsterse insanların nazarında akıllı ve zarif biri olsun. Akıllı ise ancak faziletiyle kendini belli eder. İsterse insanların nazarında aptal ve basit biri olsun. " (el-Hâris) [158]

Bütün bu hadisler Dâvud b. el-Muhabber'in Akıl adlı kitabından olup hepsi de uydurmadır! Bunları el-Hâris Müsnedinde zikretmiştir. Bunlardan diğerleri daha evvel Edeb kitabının Akıl bölümünde geçmişti.[159]

3301. Beytullah taraflarına sıkça yolculuk eden Ebû Katâde ve Ebu'd-Dehmâ anlatmaktadırlar: Çöl halkından bir adamın yanma geldik. Bedevi dedi ki: Resûlullah (sallaliahu aleyhi vesellem) elimden tutup bana Allah'ın ona öğrettiklerinden öğretmeye başladı. Ondan öğrenip bellediklerimden biri şu sözüdür: "Allah'tan sakınarak her neyi terk edersen mutlaka Allah sana 'ondan daha hayırlısını verir. " (el-Hâris) [160]

3302. el-Hakem b. Minâ'nm bildirdiğine göre Nebî (sallallahu aleyhi vesellem) Hz. Ömer'e: "Bana Kureyş'in şu bölgesine ait olanlarını topla" diye emretti. O da topladı. Sonra: "Ey Allah'ın Resulü! Sen mi onların yanma çıkacaksın, yoksa onlar mı içeri girecekler" diye sordu. "Hayır. Ben onların yanına çıkacağım" buyurdu. Sonra yanlarına çıkarak: "Ey Kureyş topluluğu! İçinizde sizden olmayan var mı?" diye sordu. "Yalnız kız kardeşlerimizin oğulları var" dediler. "Bir kavmin kız kardeşinin oğlu da onlardandır" buyurdu. Sonra: "Ey Kureyş topluluğu! Bilin ki insanlar İçinde Peygamber'e (saildlahu aleyhi vesellem) en yakın olanları mıttakilerdir. Bakın, sakın ola ki kıyamet günü insanlar amelleriyle gelirken siz kıyamet gününe dünyayı sırtınızda taşıyarak gelmeyin. Sonra sizden yüzümü çeviririm1' buyurdu. Sonra "Doğrusu ibrahim'e en yakın olanlar, ona uyanlar, bu peygamber ve inananlardır.[161] âyetini okudu. (Ebû Ya'lâ) [162]

Allah'tan Korkmanın ve Allah Korkusuyla Ağlamanın Fazileti

3303. Enes'in bildirdiğine göre Resûîullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kim bir iyiliğe niyet ederse, Allah onun için bir iyilik yazar. Eğer onu yaparsa, onun için on iyilik sevabı yazdır. Kim de bir kötülüğe niyet ederse, onu işlemedikçe ona günah yazılmaz. Eğer işlerse, yalnız bir kötülük yazılır. Ama terk ederse onun için bir iyilik yazılır ve Yüce Allah Onu sadece benden korktuğu için terk etti buyurur. " (Ebû Ya'lâ) [163]

3304. Enes'in bildirdiğine göre Resûîullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kim bir iyiliğe niyet eder de onu yaparsa onun için on iyilik sevabı yazılır. Eğer yapmazsa, onun için yalnız bir iyilik sevabı yazılır. Eğer bir kötülüğe niyet eder de onu işlerse, ona bir kötülük günahı yazılır. Eğer işlemezse, ona hiçbir şey yazılmaz. " (el-Hâlis)

3305. Ebu'd-Derdâ'nm bildirdiğine göre Nebî (sallallahu aleyhi vesellem): "Eğer sizler benim bildiğimi bilseydiniz, mutlaka az güler, çok ağlardınız. Dua ve niyaz sesleriyle dışarı çıkardınız da kurtulup kurtulamayacağınızı bilemezdiniz" buyurmuştur. (Abd b. Humeyd ve Bezzâr) [164]

3306. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre Resûlullah (saüaUahu aleyhi vedlem) şöyle buyurmuştur: "Şu iki göze ateşin değmesi haramdır; Biri, aziz ve celil olan Allah'ın korkusuyla ağlayan göz, diğeri de İslam ve Müslümanları kafirlere karşı korumak için gece nöbet tutan göz." Sonra şöyle buyurdu-"Allah korkusuyla gözlerinden yaşlar akıtarak ağlayan bir kulu Allah sonsuza dek cehenneme sokmaz. " (Abd Humeyd)

3307. Abbâs b. Abdülmuttalib anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber bir ağacın altında oturuyorduk. Derken rüzgâr

çıktı ve ağaçtaki kurumuş yapraklar döküldü, üzerinde sadece yeşil yapraklar kaldı. Allah Resulü (sallailahu aleyhi vesellem): "Bu ağacın misali neye benzer?" diye sordu. "Allah ve Resulü daha iyi bilir" dediler. "Onun misali mü'minin durumuna benzer. Mü'inin Allah korkusundan titreyince onun bütün günahları dökülür, yalnız iyilikleri kalır" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [165]

3308. Ümmü Kelsûm (Gülsüm) binti'l-Abbâs, babasından naklettiği aynı hadiste şu ifadelerle yetinmiştir: "Kul, Allah korkusuyla titredi mi, bu ağacın kuruyan yapraklarının döküldüğü gibi ondan günahları dökülür. " (Bezzâr)

3309. Abdullah b. Ömer nakletmektedir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "iki büyük şeyi unutmayın" buyurdu. "İki büyük şey nedir?" diye sorduk. "Cennet ve cehennem" buyurdu. Sonra Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) anlatacağı kadar anlattı ve ağladı. Gözyaşları sakallarının iki yanma aktı -veva ıslattı-. Sonra: "Muhammed'in nefsi kudret elinde olana yemin ederim ki, eğer benim bildiğim gerçekleri bilseydiniz, mutlaka araziye çıkar, başlarınıza toprak serperdiniz" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [166]

Kıyamette Kısas

3310. Câbir bildiriyor: Deniz aşırı Muhacirleri Allah Resûlü'nün (saMahu aleyhi vesellem) yanma dönünce, onlara: "Bize Habeşistan topraklarında gördüğünüz en ilginç olayları anlatmaz mısınız?" buyurdu. Gençler: "Elbette anlatırız ey Allah'ın Resulü!" dediler ve şöyle anlattılar:

Bizler otururken rahibelerin yaşlılarından bir yaşlı rahibe başının üzerinde bir testi suyla yanımızdan yine kendilerinden olan bir gencin yanından geçti. Genç onun omuzlarını önüne doğru eğmeye başladı. Kadın dizleri üzerine düştü. Testisi kırıldı. Ağaya kalkınca ona döndü ve: "Ey hain! Sen Yüce Allah, kürsüyü koyup da öncekileri ve sonrakileri topladığı, eller ve ayaklar dile gelip, yaptıklarını anlattığı zaman göreceksin! Yarın O'nun huzurunda senin ve benim durumumun ne olduğunu mutlaka bileceksin!" dedi. Bunu duyan Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Doğru söylemiş, doğru söylemiş. Allah güçlülerinden zayıflarının hakkı alınmayan bir milleti nasıl yüceltir ki" diyerek onu tasdik etti. (İbn Ebî Ömer ve Ebû Ya'İâ) [167]

3311. Ümmü Seleme anlatmaktadır: Peygamber (sallallahu aleyhi'vesellem) bir hizmetçisini bir yere gönderdi. Hizmetçi gecikince: "Eğer (ahirette) kısas endişem olmasaydı, bu misvakla senin canım yakardım" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe} [168]

3312. Yine Ümmü Seleme anlatmaktadır: Resûlullah (sallaliahu aleyhi vesellem) benim evimdeydi. Elinde bir misvak vardı. Bir hizmetçisini çağırdı. (Hizmetçi gecikince) yüzünde öfke işaretleri belirdi. Bunun üzerine Ümmü Seleme komşulara çıktı ve hizmetçi kızı kuzularla oynarken buldu. "Görüyorum ki, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellera) seni çağırıyor. Sen ise bu kuzularla oynuyorsun" dedi. Hizmetçi kız: "Hayır. Seni hak ile gönderene yemin ederim ki, seni duymadım" dedi.- Sonra hadisin devamını yukarıdaki gibi zikretti.- (Ebû Ya'İâ) [169]

ZİKİRLER VE DUALAR KİTABI

Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi «Senem) Salât Getirmek

3313. Ömer b. el-Hattâb demiştir ki: "Bana, duanın gök ile yer arasında durduğu ve Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) salât getirilinceye kadar da ondan hiç bir şeyin (semaya) yükselmediği söylendi. [170] (İshâk)

3314. Avf b. Mâlik'in naklettiğine göre Ebû Zer, Resûlullah'm (sallallahualeyhi vesellem) yanma oturdu, -veya Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) oturdu- ve "Ey Ebû Zer! Kuşluk namazını kıldın mı?" diye sordu.... Hadisin devamında şu sözler geçmiştir: "Muhakkak ki insanların en sapkını, yanında ben anıldığımda bana salât getirmeyendir" buyurdu. [171] (İshâk ve ei-Hârİs)

3315. Ebû Bürde b. Niyâr'm bildirdiğine göre Resûlullah (salbllahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Bir kul gönlünden samimi olarak bana bir salât getirirse, muhakkak Allah ona karşılık kendisine on salât ve on iyilik sevabı yazar, ayrıca ondan on kötülüğü de siler. Derecesini on kat artırır.[172] (İshâk)

3316. Câbir bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize şöyle buyurdu: "Beni hır bineklinin kâsesi/tası yerine koymayınız. Zira binekli kap kaçağını asınca tasını alır ve su doldurur. Abdest almak isterse, abdest alır, içmek isterse, İçer. Değilse içindekini döker. Bu sebeple

beni duanın başında, ortasında ve sonunda zikredin.[173] (Abd b. Humeyd) [174]

3317. Seriyy b. Yahya, hayırla yâd ettiği Tay'h bir adamdan şöyle dediğini nakletmiştir: Ben aziz ve celil olan Allah'tan bana, kendisiyle dua edildiğinde icabet edeceği ismi göstermesini diledim. Sonra gökteki yıldızda şöyle yazılı olduğunu gördüm: "Yâ Bedîa's-semâvâtı vel-ard, yâ Ze'1-celâli vel-ikrâm (Ey göklerin ve yerin yaratıcısı, ey celal ve ikram sahibi)." (Ebû Ya'lâ) [175]

3318. Ammâr b. Yâsir demiştir ki: Ben, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: "Allah bana meleklerden bir melek verdi. Ben ölünce bu melek benim kabrim üzerinde durur. Ne zaman bana bir salât getirilse, mutlaka Ey Muhammedi Falan oğlu falan sana salât gönderiyor diyerek o zâtın ve babasının ismini zikreder. Buna karşılık Allah da ona on salât eder." (el-Hâris) [176]

3319. Enes anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) büyük abdest bozmaya çıktı ve takib eden kimseyi bulamadı. Ömer endişe edip arkasından testi ve ibrik götürdü. Onu kendisine ait kaynağın başında secde halinde buldu ve geri çekilerek arkasına oturdu. Sonra Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) başını kaldırınca şöyle buyurdu: "İyi ettin Ömer! Beni secde halinde bulunca, geri durdun. Zira Cebrail bana gelerek Kim sana bir salât getirirse,

Allah ona on salât getirir ve onu on derece yükselür dedi [177] (Ebû Bekir b Ebî Şeybe)

3320. Yine Enes anlatmaktadır: Peygamber (sailaMıu aleyhi vesellem) minberde bir basamak çıktı. "Âmin!" dedi. Sonra bir basamak daha çıktı.

Yine "Âmin!" dedi. Sonra üçüncü basamağa çıktı. Yine "Âmin!" dedi. Sonra doğrulup oturdu. Ashabı: "Ey Allah'ın Nebisi! Niçin âmin dedin?" diye sordular. O da şöyle buyurdu: "Bana Cebrail geldi ve Anne babası veya onlardan birine yetiştiği halde cennete giremeyen adamın burnu sürtühün dedi. Ben de Amin! dedim. Ramaz.an'ı idrak edip de günahları bağışlanmayan kişinin burnu sürtülsün dedi. Ben de Âmin! dedim. Sen yanında anıldığında sana salât getirmeyenin burnu sürtülsün dedi. Ben de Âmin! dedim.[178] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

3321. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre bir gün Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) minbere çıktı ve: "Âmin, âmin, âmin" dedi. "Ya Resûlallah! Sen minbere çıktın ve Âmin, âmin, âmin dedin. Niçin?" diye sorulunca şöyle anlattı: "Bana Cebrail geldi ve Ramaz,an ayını idrak edip de günahları bağışlanmayan kimse cehenneme girsin, Allah onu rahmetinden uzaklaştırsın. Âmin, de! dedi. Ben de Âmin dedim. Yine anne babasına veya onlardan birine yetiştiği halde onlara iyi davranmayan kimse cehenneme girsin, Allah onu rahmetinden uzaklaştırsın. Amin, de! dedi. Ben de Amin dedim. Yine Kimin yanında sen anıldığın halde sana salât getirmiyorsa o kimse cehenneme girsin, Allah onu rahmetinden uzaklaştırsın. Âmin, de! dedi. Ben de Âmin dedim." (Ebû Ya'lâ}

3322. Hasan (el-Basrî)'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi \'esellem): "Cuma günü bana çokça salât getiriniz. Zİra onlar bana arz olunur" myurmuştur. (Müsedded). Hadis mürselâir.

3323. Büreyde el-Huzâî bildiriyor: "Ya Resûlallah! Sana nasıl selâm vereceğimizi öğrendik. Ya nasıl salât okuyacağız?." Buyurdu ki: "Şöyle deyiniz,: Allahım! İbrahim'in ailesine yaptığın gibi Muhammed'e ve

Muhammed'in ailesine de salât ve rahmet eyle. Şüphesiz ki sen hamda layıksın, yücesin.[179] (Ahmed b. Men?)

3324. Haşim oğullarının azatlısı Süveyr bildiriyor: İbn Ömer'e: "Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) nasıl salât getirilir?" diye sordum. İbn Ömer şöyle dedi: "Allahım! Peygamberlerin efendisi, muttakilerin önderi, nebilerin sonuncusu kulun ve elçin Muhammed'e, o hayır rehberi ve hayır kumandanına salât, bereket ve rahmet eyle. Allahım! Kıyamet günü onu, Öncekilerin ve sonrakilerin gıpta ettiği Makam-ı mahmûd'a eriştir. İbrahim'e ve İbrahim'in ailesine eylediğin gibi Muhammed'e ve Muhammed ailesine de salât eyle. Şüphesiz ki sen hamda layıksın, yücesin. [180] (Ahmed b. Menî')

3325. İbn Abbâs demiştir ki: Muhammed ümmetinden kim Muhammed'e salât ve selâm getirirse, bu salât O'na mutlaka "falan kimse sana salât okuyor. Falan kimse sana selâm ediyor" diye ulaşır. (İshâk)

Allah'ın Zikirden Gafil Olmaktan Sakındırmak

3326. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (salkllahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Asıl gaflet şu üç hususta olandır: Allah'ı zikirden gaflet. Kişinin sabah namazını kıldıktan sonra Güneş doğana kadarki zaman diliminde gaflette olması ve bir de insanın kendinden gafil olması.[181] (Ahmed b. Mem'1

Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi Vesellem) Başkasına Salât Okumak

3327. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Allah'ın nebileri ve resullerine salât getiriniz; zira Allah, bent peygamber olarak gönderdiği gibi onları da peygamber olarak göndermiştir. Allah'ın salâtı onların üzerine olsun" buyurmuştur. (İbn Ebî Ömer ve Ahmed b. Menf} [182]

3328. Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sadaka verecek malı bulunmayan herhangi bir kimse, eğer Allahım! Kulun ve resulün Muhammed'e salât eyle, mü 'inin erkek ve kadınlara, müslüman erkek ve kadınlara salât/rahmet eyle diye niyazda bulunursa, buna karşılık cendisine mutlaka zekât sevabı verilir" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [183]

Dua Etmenin Fazileti

3329. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseîlem): "Bütün iyilikler ibadetin yarısıdır. Dua da diğer yansıdır. Allah bir kula hayır murat ederse, onun kalbim dua ile sınar" buyurmuştur. (Ahmed b. Menî') [184]

3330. Ali b. Ebî Tâlib, Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) naklen şöyle demiştir: "Dua mü'minin silahı, dinin direği ve göklerin ve

yerin nurudur.[185] (Ebû Ya'lâ)

3331. Câbir b. Abdullah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Size, sizi düşmanınızdan kurtaracak ve miktarınızı bollaştıracak olan şeyi söyleyeyim mi? Gecenizde ve gündüzünüzde Allah'a dua ediniz. Zira dua, mü'minin silahıdır" buyurmuştur.[186] (Ebû Ya'lâ)

3332. Abdullah b. Ömer bildiriyor: Bir gün Peygamber (sallallahualeyhiveseilem) ile beraberdik. Şöyle buyurdu: "Mü'min parmak ucu kadar bile yaprak dökmeyen ağaca benzer. Neden söz ettiğimi biliyor musunuz?" "Hayır" dediler. "Bu, hurma ağacıdır. Hurma ağacının parmak ucu kadar bile yaprağı dökülmez. Bunun gibi mü'minin de hiçbir duası reddedilmez." buyurdu.[187] (el-Hâris)

3333. Ebû Hureyre demiştir ki: "Muhakkak kİ insanların en cimrisi, selâm vermeyendir. İnsanların en acizi de dua etmekten aciz kalandır. " (Ebû Ya'lâ)

3334. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:.... Yukarıda geçen hadisin aynısını şevketti; ayrıca burada şu ilave yer almıştır: "Dua ettiğiniz, zaman sizden küçük, büyük, âma ve fasih herkes dua etsin; zira siz hanginizin duasının kabul edileceğini bilemezsiniz. [188] (Ebû Ya'lâ}

3335. Hasan(el-Basrî) derdi ki: "Bazen Allah kulunun duasına icabeti erteler de kıyamet günü bunu kendisine verir. Zira kulunun dünyanın geçici metasım elde etmesine istemez." (el-Hâris) [189]

Özlü Dua Örnekleri

3336. Aişe'den nakledildiğine göre bir gün o namaz kılarken Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Tam ve özlü sözlerle dua et!" buyurdu. (Aişe der ki) Namazı bitirince kendisine bunun nasıl olacağını sordum. Buyurdu ki: "De ki: Allahım! Senden hayrın hepsini; bildiklerimi ve bilmediklerimi diliyorum. Allahım! Senden, kulun ve resulün Muhammed'in dilediği hayırları diliyorum." (Ebû Dâvud et-Tayâlisî)

3337. Âişe'nin bildirdiğine göre o, namaz kılarken Ebû Bekir es-Sıddîk gelerek yanma girmek için ondan izin istedi. O da el çırptı. Ama Ebû Bekir anlamadı. Derken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) geldi. İkisi de kapının önünde idiler. Resûlullah (saMlahu aleyhi veseBem): Âişe'ye: "Niçin sözlerin camilerini ve fatihalarını (özlü ve kapsamlı olanlarını ve sertâclarını) almıyorsun?" buyurdu. Aişe: "Sözlerin camileri ve hatimeleri (özlü ve kapsamlı olanları ile sonları) nedir?" diye sordu. Hz. Peygamber fsallallahu aleyhi vesellem): "Şöyle dua etmendir: Allahım! Senden hayrın hepsini; bildiklerimi ve bilmediklerimi, hemen olanını ve sonraya bırakılanı diliyorum. Allahım! (Hakkımda) her ne hüküm vermişsen, sonunu hayır eyle!" buyurdu.[190] (Ebû Ya'lâ)

3338. Sâlim'in babasından (İbn Ömer'den) naklen bildirdiğine göre Resûlullah (sallaUahu aleyhi vesellem) şöyle dua ederdi: "(Bana) Bebeğin koruyucusu gibi koruyucu ol.[191] (Ebû Ya'lâ)

3339. Ubey b. Ka'b anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: "Cebrail'in bana öğrettiklerinden sana öğreteyim mi?" diye sordu. Ben de: "Evet, öğret ya Resûlallah!" dedim. Şöyle buyurdu: "De ki: Allahım! Hatalı ve kasıtlı kusurlarımı, şaka ve samimi sözlerimden kaynaklanan günahlarımı bağışla. Beni bana verdiklerinin bereketinden

mahrum etme ve mahrum ettiklerinin fitnesine de düşürme.[192] (Ebû Ya'iâ}

3340. Abdullah b. Amr bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şu duayı çokça tekrarlardı: "Allahım! Senden sıhhat, iffet, emanet duygusu, güzel ahlâk ve kadere rıza hasleti diliyorum. " (İbn Ebî Ömer) [193]

3341. Büreyde bildiriyor: Allah Resulü (salhllahu aleyhi vesellem) bana şöyle buyurdu: "Sana bazı sözler öğreteyim ki, Allah kime hayır murat ederse, ona bunları öğretir ve artık bir daha onları unutmaz: <AUahım! Ben zayıfım, rızana ulaşma yolunda zayıflığımı güçlendir, perçemimden tutup beni hayra ulaştır, İslamiyet'i beni en çok memnun eden vesile eyle. Allahım! Ben zayıfım, beni güçlendir. Ben zelilim, beni şereflendir. Ben fakirim, beni rızıklandır." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [194]

Kişinin Yalnız Kendine Dua Etmesinden Men

3342. Abdullah b. Amr b. el-Âs'm bildirdiğine göre bir adam: "Allahım! Yalnız beni ve Muhammed'i bağışla" diye dua etti. Resûlullah {sallallahu aleyhi vesellem) de: "Bağışlanmayı sen insanlara çok gördün" buyurdu.[195] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe}

3343. Avn b. Abdullah anlatmaktadır: Şam'da bir ihtiyar ile karşılaştım. Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) bir şey duydun mu?" diye sordum. Evet. Allahım! Bizi bağışla, bizi esirge derken duydum" dedi. (Ebû Ya'lâ) [196]

Duada Elleri Kaldırmak

3344. Berâ b. Azib'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) başına bir felaket geldi mi, dua eder ve duada, koltuk altlarının beyazı görününceye kadar ellerini havaya kaldırırdı. [197] (Ebû Ya'lâ}

3345. Ebû Berze el-Eslemî'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), duada koltuk altlarının beyazı görünecek şekilde ellerini havaya kaldırmıştır, [198] (Ebû Ya'lâ)

3346. Abdurrahman b. Muhayrîz'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Aziz, ve celil olan Allah'tan bir şey dilediğiniz zaman, ellerinizin ayasıyla (avuç içleriyle) dileyiniz, sırtıyla dilemeyiniz" buyurmuştur.

Hâlid demiştir ki: Ebû Kılâbe'ye "Bu nasıl olur?" diye sordum. Ravi Bişr ellerini havaya kaldırarak: "Tekbir ve tehlil bu şekilde getirilir" dedi. (Müsedded) [199]

Topluluk İçin Dua Edilirken Söylenecek Söz

3347. Enes naklediyor: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) duada birine dua edecek oldu mu şöyle derdi: "Allah, günahkâr ve fasık olmayan, gece ibadet edip, gündüz oruç tutan sâlih kimselere eylediği gibi size rahmet eylesin. " (Abd b. Humeyd)

3348. Enes demiştir ki: Ashâbdan biri, kardeşi için dua edecek oldu mu, şöyle derdi... Yukarıdaki duayı zikretti. (Ahmed b. Menî') [200]

Tek Avuç İçiyle (İki Avucu Birleştirerek) Dua Etmek

3349. Eş'as b. Süleym'in, Ensar bir zâttan naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), iki avucunu yayarak dua ederken bu zâtın yanma uğramış ve: "(İki avucunu) Birle(şür). Zira O (Allah), birdir" buyurmuş. (Müsedded) [201]

3350. Eş'as b. Ebi'ş-Şa'sâ'nm, Ensar'lı bir zâttan, onun da dedesinden naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) iki eliyle dua eder vaziyette iken onun yanına uğramış ve: "Birle(ştir)! Zira O, birdir" buyurmuştur. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe}

Her Konuda İstircâ (Şüphesiz Ki Biz Allah'tan Geldik. Yine Allah'a Döneceğiz Âyetini Okumak) Duasını Okuma Ve Yüce Allah'tan Her Şeyi Dilemeye Dair Emir

3351. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah {sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Sizden her biriniz her konuda, hatta nalınlarının bağcığı hakkında bile, înnâ Ullâhi ve innâ ileyhi râciûn desin. Zira bu da (noksanlık) bir musibettir." (Müsedded)

3352. Müsedded demiştir ki: Bize Hafs, Yahya b. Ubeydullah'tan naklen bildirdi.... Aynı hadisin devamı şöyledir: "Sizden birinizin nalının bağcığı kaparsa, İnnâ Ullâhi ve innâ ileyhi râciûn desin. Zira bu, bir

musibettir. Aziz ve celİl olan Allah'tan dileyiniz, hatta bağcığı bile; zira eğer O, onu kolay laşt irmaz.sa, o olmaz [202] {Müsedded)

3353. Âişe demiştir ki: "Aziz ve celil olan Allah'tan her şeyi dileyiniz. Zira Allah bir şeyi kolaylaştırmazsa o şey kolay olmaz." (Ebû Ya'lâ)

Yatağa Yatarken Okunacak Dua

3354. Atâ b. es-Sâib babasından şöyîe dediğini nakletmiştir: Ammâr'ın yanındaydım. Derken bir adam gelerek ona "Sana bazı sözler öğreteyim mi?" dedi. -Sanırım, o sözleri Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) naklediyordu.-Sonra şöyle söyledi: Gece yatağa yattığında şöyle dua et: Allahım! Kendimi sana teslim ettim, yüzümü sana döndüm, sırtımı sana dayadım ve indirilen kitabına ve gönderilen peygamberine inandım. Allahım! Beni sen yarattın. Hayatım da, ölümüm de senin elindedir. Eğer ruhumu kabzedersen, ona merhamet eyle. Ona merhamet edersen, onu, imanını muhafaza ederek muhafaza eylo [203] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe).

3355. Enes bildiriyor: Bir kadın Hz. Peygamber'e (salkllahu aleyhi vesellem) gelerek bir şeyden yakındı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: "Sana bundan daha hayırlısını göstereyim mi? Uyuyacağın zaman 33 defa Lâ ilahe illallah, 33 defa Sübhânallah, 34 defa da Elhamdü lillah dersin" buyurdu. [204] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

3356. Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim abdestli olarak uyur da gece uyandığında/sayıkladığında Allah'tan âhiret ve dünyayla ilgili her ne dilerse, mutlaka Allah dilediğini verir" buyurmuştur.[205] (Ebû Dâvud et-Tayâlisî)

3357. Âişe naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yatağının yapılmasını emreder ve kıble yönüne gelecek şekilde yatağı serilirdi. Yatağa girdiğinde sağ avucunu yastık edinir (başının altına koyar) ve bir şeyler fısıldardı; ama ne dediğini anlamazdık. Sonunda sesini yükselterek şöyle dua ederdi: "Ey yedi göğün sahibi, yüce Arş'in sahibi, her şeyin ilâhı -veya sahibi-; olan Allahım. Ey Tevrat'ı, incil'i ve Furkân'ı indiren, taneyi ve çekirdeği yaratan Allahım! Perçeminden tutmuş olduğun her şeyin şerrinden sana sığınırım. Allahım! Sen ilksin, senden önce bir şey yoktu. Sen sonsun, senden sonra bir şey olmayacaktır. Sen zahirsin, senin fevkinde bir şey yoktur. Sen bâtınsın, senin altında bir şey yoktur. Borçlarımızı öde ve bizi fakirlikten kurtar." {Ebû Ya'lâ) [206]

Duanın Defettiği Bela Türü

3358. Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallaJJahu "Kadere karşı tedbir almak fayda vermez,; ama dua onu defeder" buyurmuştur. [207] (İshâk)

3359. Hassan b. Atiyye demiştir ki: "Senin için dua eden rahibin duasına âmin demende bir sakınca yoktur. Çünkü onların bizim için yaptıkları dua kabul edilir, ama kendileri için yaptıkları dua kabul edilmez. [208] (İshâk)

Hastanın Duası

3360. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) jna: "Sana bir şey öğreteyim mi ki, bir kimse hastalanıp yatağa ilk düştüğünde onu okursa Allah'ın kendisini cehennemden kurtarmasını hak eder?" buyurdu. "Evet. Anam babam sana feda olsun, öğret" deyince de şöyle buyurdu: "Bil ki, sabaha erdiğinde akşamlamaz, akşama erdiğinde sabahlamaz, hastalanıp yatağa ilk düştüğünde bunu okursan bunun sebebiyle Allah seni cehennemden kurtarır. Şöyle de: <Allah'tan başka tanrı yoktur. O diriltir, O öldürür. O diridir, asla ölmez- Kulların ve ülkelerin Rabbİni tespih ederim. Her durumda Allah'a bolca, gönülden ve bereketli olarak hama ederim. Allah büyüktür. Rabbimİzin büyüklüğü, celali ve kudreti her yerde aşikârdır. Allahım! Eğer beni, bu hastalığımda ruhumu almak/kabzetmek için lıastalandırmışsan, ruhumu iyilikte bizleri geçenlerin ruhları arasına kat. İyilikte ileri giden dostlarını uzaklaştırdığın gibi beni de cehennemden uzaklaştır.> Bu durumda şayet bu hastalığında ölürsen, Allah'ın rızasına nail olup, cennete girersin. Eğer bazı günahlar işlemişsen, Allah tövbeni kabul eder." (Ahmed b. Menî') [209]

En Üstün Dua

3361. Fadl b. Sevr der ki: Bana falan kimsenin bildirdiğine göre Allah'ın Nebisi (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: Lâ ilahe iüallah tan daha üstün bir söz daha evvel ne söylendi, ne de bir kimse söyledi. Yine Rablerinden dilek dileyenler, mağfiret/bağışlanmaktan daha üstün bir dilekte bulunmaz," (Ebû Yala) [210]

Kıskanç Kadın İçin Yapılacak Dua

Konuyla ilgili Meymûne binti Ebî Anbese hadisi Evlilik bölümünde geçmişti. [211]

Uykudan Uyanınca Okunacak Dua

3362. Âişe'nin bildirdiğine göre Peygamber (salîallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kim, Allah ruhunu iade etmiş olarak uykudan uyandığı zaman Allah'îan başka tanrı yoktur, O tektir, hiçbir ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hatnd O'na aittir. Hayır O'nun elindedir. O'nun her şeye gücü yeter derse, bütün günahları denizköpüğü kadar bile olsa bağışlanır. " (el-Hârİs) [212]

Evden Çıkarken Okunacak Dua

3363. Meymûne demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) evimden çıkınca başını göğe doğru kaldırarak: "Allahım! Sürçmekten, sapıtmaktan, zulmetmekten, zulme uğramaktan, cahillik etmekten veya bana cahillik yapılmasından sana sığınırım" diye dua etti. (Ebû Dâvud eî-Tayâlisî) [213]

Kulağı Çınlayan Kimsenin Yapacağı Dua

3364. Ebû Râfı'nin bildirdiğine göre Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): 'Sizden birinizin kulağı çınlarsa, beni ansın, bana salât getirsin ve Beni ananı, Allah ansın desin" buyurdu.[214] (Ebû Ya'tâ ve Bezzâr)

Bezzâr, Ebû Rafi'ye varan senediyle "bana salât getirsin" ifadesi olmaksızın nakletmiştir.

Gemiye Binen Kimsenin Okuyacağı Dua

3365. el-Hüseyin b. Ali'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu, aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Deniz yolculuğuna çıkan ümmetim için şu duayı okumaları boğulmaya bir güvencedir: "Oraya binin; onun yürümesi ve durması Allah'ın ismiyledir. Rabbin bağışlar ve merhamet eder [215] "Allah'ı gereği gibi değerlendiremediler. Doğrusu Allah kuvvetlidir, güçlüdür.[216]

Hadiste zayıf bir ravi vardır. [217] (Ebû Ya'lâ)

Kişinin Kendisi ve Çocuğuna Beddua Etmesinden Men

3366. İbn Ömer'in naklettiğine göre Resûlullah (salkllahu aleyhi vesellem); "Çocuklarınıza beddua etmeyin. Sonra bu, Allah'ın kabulüne denk gelir!" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [218]

Yolculuğa Çıkan Kimsenin Okuyacağı Dua

3367. Enes nakleder: Allah Resulü {salkllahu aleyhi vesellem) her hangi bir yolculuğa çıkmak isterse yerinden kalkarken mutlaka şu duayı yapardı: "Allahım! Senin sayende ayağa kalktım. Sana yöneldim. Sana bağlandım. Allahım! Sensin tek güvencem, sensin tek umudum. Allahım! Beni, bana üzüntü veren şeylerden, umursamadığım şeylerden ve senin benden daha iyi bildiğin şeylerden koru. Bana takvayı azık eyle. Günahlarımı bağışla. Her ne tarafa yönelirsem, beni hayra yönelt. [219] {Ebû Ya'lâ)

3368. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (saliaMıu aleyhi vesellem): "Sizden bîriniz yolculuğa çıkmak istediği zaman, kardeşlerine selâm versin; zira onlar dualarıyla onun hayır duasına katkı yaparlar.[220] (Ebû Ya'lâ)

3369. Enes b. Mâlik demiştir ki: Resûlullah (salkllahu aleyhi vesellem) bir tepeye çıktığında: "Allahım! Her türlü şerefin/yüksekliğin fevkindeki şeref/yükseklik sana aittir. Her durumda hamd sana yapılır" diye münâcat ederdi.[221] (Ebû Ya'lâ)

Mazlumun Bedduasından Sakınmak

3370. Ebû Saîd merfû olarak: "Mazlumun bedduasından sakının " diye hadis nakletmiştir. (Ebû Bekir b. EbîŞeybe) [222]

Rüzgârın Şiddetlenmesi Anında Okunacak Dua

3371. İbn Abbâs'm naklettiğine göre Resûlullah (salkllahu aleyhi vesellem) bir rüzgâr çıkıp şiddetlendiğinde ona doğru yönelip dizleri üzerine çöker ve sonra şöyle dua ederdi: "Allahım! Onu riyâftjrüzgârlar yap, nhlrüzgâr yapma [223] Allahım! Onu rahmet eyle, azap eyleme." (Müsedded ve Ebû Ya'lâ) [224]

3372. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle dua ederdi: "Allahım! Rüzgârın getirdiklerinin şerrinden, elçilerin getirdiklerinin şerrinden sana sığınırım." (Ebû Ya'lâ) [225]

3373. Ebu'd-Derdâ'mn naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Rüzgâr, Allah'ın nefesinin esendir. Onu gördüğünüzde aziz ve celil olan Allah 'tan onun hayrım dileyin ve şerrinden Allah 'a sığının. " (Abd b. Humeyd) [226]

3374. Seleme b. el-Ekva'nın bildirdiğine göre (Resûlullah saMahu aleyhi vesellem) rüzgârı gördüğü zaman: "Allahım! Onu bizim hakkımızda

bereketli kıl, kasıp kavuran/helak edici kılma!" diye dua ederdi. (Ebû Ya'lâ) [227]

Bineği Boşalıp Kaçan Kimsenin Yapacağı Dua

3375. Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Allah Resulü (sallallahualeyhi ve şöyle buyurmuştur: "Sizden birinizin hayvanı/bineği çölde yularından boşalıp kaçarsa, şöyle seslensin: Ey Allah'ın kullan, tutun! Ey Allah'ın kullan, tutun! Zira aziz ve celil olan Allah'ın her yerde hazır ve nazır olup onu hazır tutacak (görevlileri) vardır." (Ebû Ya'lâ) [228]

Meclisi Sona Erdirecek Sözler

3376. Ebû Ma'şer anlatmaktadır: Bize Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından bir zâtın naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir mecliste oturduğu zaman kalkmak istediğinde şu duayı yaparmış: "Allahım! Seni tenzih ederim. Hamdinle şahadet ederim ki, senden başka tanrı yoktur. Senden bağışlanmak diler, sana tövbe ederim" Topluluktan biri: "Bu sözler nedir, ey Allah'ın Resulü" diye sorunca: "Bunlar Cebrail'in bana öğrettiği ve mecliste işlenen günahlara kefaret olan sözlerdir" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) Senedi sahihtir. Ebû Ma'şer el-Hanzalî el-Kûfî'niri adı Ziyâd b. Küleyb'dir. Zühd kitabının İstiğfar bölümünde de istiğfarla ilgili başka hadis geçmişti.

Hamdetmek

3377. Ebû Eyyûb'un bildirdiğine göre bir adam Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) huzurunda: "Allah'a bol, gönülden ve bereketli hamd olsun" dedi. Bunun üzerine Allah Resulü (sallallahualeyhiveseüem): "Bu sözü söyleyen kimdir?" diye sordu. Adam sustu. Hoşlanmadığı bir şey sebebiyle Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) fırça yiyeceğini düşündü. Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Kimdir o? Doğru olanı söyledi" buyurunca adam: "Ben söyledim ya Resûlallah! Onunla cenneti ümit etmekteyim" dedi. Resûmllah (sallallahu aleyhi vesellem): "Nefsim kudret elinde olana yemin ederim ki, ben 13 melek gördüm. Senin sözünü hangisi aziz ve celil olan Allah'a çıkaracak diye birbirleriyle yanşıyorlardı" buyurdu. (Müsedcled) [229]

3378. Ukbe b. Abdülğâfır'den nakledildiğine göre Peygamber (sallallahualeyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kim Senin izzet sahibi olan Rabbin, onların isnat etmekte oldukları bütün vasıflardan yücedir, münezzehtir. Gönderilen bütün peygamberlere selâm olsun. Âlemlerin Rabbi Allah'a da hamdolsun [230] derse, mutlaka en doğru ölçekle bunun tam karşılığını almış olur. " (Ibn Ebî Ömer) [231]

Zikrin Fazileti

3379. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sizden aciz olup gece ibadetine tahammül edemeyen, cimrilik edip malım harcamayan, düşmandan korkup cihat etmeyen, yüce Allah'ı çokça]mısın/zikretsin" buyurmuştur. (Abd b. Humeyd)

Hadisi Bezzâr da tahrîc edip "Bunu sadece bu yoldan bilmekteyiz" demiştir.

3380. Câbir b. Abdullah bildiriyor: Bir gün Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza çıkarak şöyle buyurdu: "Ey insanlar, muhakkak ki Allah'ın meleklerden oluşan bir takım müfrezeleri vardır ki, bunlar yeryüzündeki zikir meclislerine katılırlar. Öyleyse cennet bahçelerinden beslenin." Ashabı: "Cennet bahçeleri nerede, ya Resûlallah?" diye sorunca: "Zikir meclisleridir. Sabah akşam Allah'ı zikre koşun. Allah nezdindeki mertebesini bilmek isteyen Allah'ın kendi nezdindeki mertebesine baksın. Zira Allah Teâlâ buyurur ki: Kulun (Allah katındaki) mertebesi, kulun Allah'ı kendi nefsinde yerleştirdiği \nertebededir" buyurdu. [232] (Müsedded, İbn Menî, Abd b. Humeyd, Ebû Yala ve Bezzâr)

3381. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi ve^em): "Hangi toprak parçasında namaz veya zikirle Allah 'in adı anılmış sa, orası yedi kat yere kadar aziz ve celil olan Allah'ın anılmasından sevinç duyar ve çevresindeki topraklara karsı övünür" buyurmuştur. (İbn EbîÖmer) [233]

3382. Musa b. Ubeyde aynı hadisi şu ilaveyle nakletmiş tir: "Hangi kul çöl bir arazide namaz kılmak üzere ayağa kalksa, mutlaka o yer onun için süslenir." (EbÛ Ya'lâ) [234]

3383. Alâ b. Ziyâd'm naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellan): "Cennet bahçelerine koşun!" buyurdu. "Ey Allah'ın Nebisi!

Cennet bahçeleri nerededir?" diye sordular. "Zikir halkalarıdır" buyurdu. (Müsedded) [235]

3384. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Muhakkak ki Şeytan, ağzını Adem oğlunun kalbi üzerine koyar, (insan) Allah'ı anarsa, geri geri çekilir. (Anmayı) Unutursa, kalbini yutar. İşte "sinsi vesveseci [236] den murad budur" buyurmuştur. (EbÛ Ya'lâ) [237]

3385. Antere anlatmaktadır: İbn Abbâs'ın yanma girdik. Bir adam ona: 'Hangi amel daha üstündür?" diye sordu. "Allah'ı zikir en büyük ameldir" ledi. (Bunu üç kere tekrarladı) Sonra şöyle dedi: "Hangi topluluk Allah'ın evlerinden bir evde otururlar, Allah'ın kitabını inceleyip aralarında müzakere ederlerse, mutlaka melekler onlara kanatlarını gerer ve onlar toplantıdan kalkıncaya kadar Allah'ın misafirleri olarak görülürler." (Müsedded) [238]

3386. Muâz b. Cebel naklediyor: Bizler Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber Cümdân'ın [239] Def [240] bölgesinde yürürken birden Allah Resulü (saUallahu aleyhi vesellem) durup: "Ey MuâzJ Öne geçenler nerededir?" diye sordu. Dedim kî: "Bazı insanlar geçip gitti, bazıları ise geride kaldı." O yine: "Ey Muâz,! Öne geçenler (sâbikûn) nerededir? Onlar Allah'ı zikirden başka bir şeyle meşgul olmazlar. Cennet bahçelerinden beslenmek isteyen, Allah 'ı çokça ansın" buyurdu.[241] (İshâk)

3387. Muâz demiştir ki: "Âdem oğlu Allah'ı zikir gibi kendisini azaptan kurtaracak bir amel işlememiştir." "Allah yolunda cihat da mı?" dediler. "Evet. İsterse kılıcıyla çarpışsın. Zira Allah Allah'ı anmak elbette

(ibadetlerin) en büyüğüdür [242] buyurmuştur diye karşılık verdi. (İshâk) [243]

3388. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Meclisler üç türlüdür: Çâniml kazançlı, sâtimikarsız ve zararsız ve şâdS/zararda olan. Ğânim, meclisinde Allah 'ı çokça anandır. Salim susup leh ve aleyhine olacak bir iş yapmayandır. Şâcib ise sözü ve davranışı aziz ve celil olan Allah'a isyana girendir. " (Müsedded)

3389. Ebû Hureyre demiştir ki: "Meclisler üç türlüdür: (Meclislere katılanların) Kimisi ^ânım/kazançlı, kimisi 5â/ îm/selâmette, kimisi de olur. Ğânim Allah Teâlâ'yı anan kuldur. Salim, yazıcı meleğine hayır ya da şer yazdırmayan kuldur. Şâcib ise bâtıla dalan kimsedir ki, kendi haline üzülür." (Müsedded) [244]

Sabah ve İkindi Namazlarından Sonra Yapılan Zikrin Fazileti

3390. Enes'in bildirdiğine göre Resûîullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sabah namazından sonra Güneş doğana kadar aziz ve celil olan Allah'ı anan bîr toplulukla oturmak bana, üzerine Güneş'in doğduğu her şeyden daha hoş gelir. İkindi namazından Güneş katımına kadar aziz ve celil olan Allah'ı anmak bana, Hz. İsmail'in neslinden her birinin kurtuluş akçesi 12 000 (dirhem?) olan sekiz köleyi azat etmekten daha hoş gelir" buyurmuştur. (Enes der ki) Sonra biz bir mecliste bunların kurtuluş akçelerini hesap ettik, 96 000 (dirhem)e ulaştı. Burada kimisi "Hz. İsmail'in neslinden dört köle" demiştir. Vallahi: "Her birinin kurtuluş akçesi 12 000 (dirhem?) olan sekiz köle" ifadesinden başka ifade kullanmadı. (Ebû Dâvud et-Tayâltsî)

3391. Yine Enes'in bildirdiğine göre Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): 'Sabah namazından sonra Güneş doğana kadar aziz ve celil olan Allah'ı anan i toplulukla oturmak bana, Hz. İsmail'in neslinden dört köleyi azat etmekten daha hoş gelir. İkindi namazından Güneş batımına kadar Allah'ı anmak bana Hz- İsmail'in neslinden her birinin kurtuluş akçesi !2 000 (dirhem?) olan sekil köleyi azat etmekten daha hoş gelir" buyurmuştur. (el-Hâris)

3392. Yine Enes'in bildirdiğine göre Allah Resulü {sallallahu aleyhi vesellem): "İkindi namazından Güneş batınıma kadar Allah'ı anan bir toplulukla beraber oturmak bana, Hz. İsmail'in neslinden sekiz köleyi azat etmekten daha hoş gelir" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ)

3393. Hammâd aynı hadisi "Her biri Müslüman olan" ilavesiyle nakletmiştir.[245] (Ebû Ya'lâ)

3394. Âişe demiştir ki: Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: "Kim sabah namazını kıldıktan sonra olduğu yere oturur, dünya işlerinden hiçbir şeyle meşgul olmayıp Allah'ı zikreder, sonra da dört rekat kuşluk namazını kılarsa, bütün günahlarından kurtulur, annesinden doğduğu gün gibi günahsız olur.[246] (Ebû Ya'lâ)

Lâ İlahe İllallah Sözünün Fazileti

3395. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle huvurmuştur: "Lâ ilahe illallah sözünün sahiplerine kabirde hiçbir üzüntü Imayacaktır. Şu anda, Lâ ilahe illallah sözünün

sahiplerini başlarından toprağı silkerek Bizden tasayı gideren Allah'a hamdolsun [247] dediklerini görür gibiyim [248] (Ebû Yala)

3396. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kullar, dünya alışverişlerini dinlerine tercih etmedikleri sürece Allah'ın gazabından korunurlar. Aksini yaparlar ve sonra da Lâ ilahe illallah derlerse, aziz ve celil olan Allah Yalan söylediniz buyurarak onları tekzip eder.[249] (Ebû Ya'lâ)

3397. Enes b. Mâlik el-Ensârî anlatmaktadır: Biz, Allah Resulü (sallallahu ^hi vesellem) ile beraberdik. Derken bir tepeden indi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesdlem) tek başına yürüyordu. Yola çıkınca güldü, tekbir getirdi. O tekbir getirince biz de tekbir getirdik. Azıcık yürüdükten sonra yine güldü v tekbir getirdi. O tekbir getirince biz de tekbir getirdik. Azıcık daha yürüdükten sonra yine güldü ve tekbir getirdi. Tekbir getirince biz de tekbir getirdik. Sonra kendisine yetiştik. İnsanlar: "Sen tekbir getirince biz de tekbir getirdik. Ama neden güldüğünü anlamadık" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle cevapladı: "Cebrail'in bana getirdiği müjdeye güldüm. Düze çıkınca Cebrâîl bana geldi ve Sevin ve ümmetini müjdele! Kim "Lâ ilahe illallahu vahdehû lâ şerike leh (Allah'tan başka tanrı yoktur. O tektir O'nun hiçbir ortağı yoktur)" derse, cennete girer ve cehenneme haram kılınır [250] (Ebû Ya'lâ)

3398. Ümmü Hâni'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallatm aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kim yüz defa Lâ ilahe illallahu vahdehû lâ şerike leh; lehul-mülkü ve lehü'l-hamd; ve huve ala külli şey'in kadir (Allah'tan başka tanrı yoktur. O tektir. O'nun hiçbir ortağı yoktur. Mülk

O'nundur. Hama O'na aittir. O her şeye kadirdir) derse o gün hiç bir günahı kalmadığı gibionu hiç bir amel de geçemez. [251] (Ebû Ya'lâ}

Lâ ilahe illallah sözünün faziletine dair hadis, mağfiret dilemek ile ilgili bölümde gelecektir.

Lâ ilahe illallah sözü hakkındaki Ebû Bekir hadisi İman kitabında geçmiştir.

Lâ ilahe illallah sözünün faziletine dair Câbir hadisi Edeb kitabının Kibrin Yerilmesi bölümündedir.

2399. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey falan kimse' Şöyle şöyle yaptın mı?" diye sordu. O da: "Hayır. Kendisinden başka tanrı bulunmayana yemin ederim ki, yapmadım" dedi. Ama Allah Resulü (saBallahu aleyhi veseüem) biliyordu ki o onu yapmıştı ve ona defaatle aynı şeyi sordu. Her defasında adam: "Hayır. Kendisinden başka tanrı bulunmayana yemin ederim ki, yapmadım" diye cevap verdi. Ama Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) biliyordu ki o onu yapmıştı. Sonunda Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): Lâ ilahe İllallah (Kendisinden başka tanrı yoktur) tasdikinle günahların bağışlandı" buyurdu. (Müsedded, Abd b, Humeyd ve Ebû Ya'lâ) [252]

3400. İbn Ebî Evfâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kim. on bir kere Lâ ilahe illallahu vahdehû lâ şerike leh ehaden sameden lem yelid velem yüled velem yekûn lehli küfüven ehad (O Allah'tan başka tanrı yoktur. O'nun hiçbir ortağı yoktur. O, birdir, hiç bir şeye muhtaç değildir. O, doğurmamış ve doğmamıştır. Hiç bir şey O'nun dengi değildir) derse, Allah onun için iki milyon hasene/iyillk sevabı yazar. " (Ahmed b. Menî, Abd b. Humeyd ve Ebû Ya'lâ) [253]

belirtmiştir.

Namazın Hemen Akabinde Zikretmek

3401. el-Ca'd Ebû Osman bildiriyor: Enes b. Mâlik, Rifâ'a mescidinde tam şurada namaz kıldı. Sonra ashabından birine ezan okumasını söyledi ve onlara sabah namazını kıldırdı. Namazını bitirince cemaate dönerek şöyle dedi: Resûlullah {saüallahu aleyhi vesellem) ashabına namaz kıldırdıktan sonra cemaate dönerek şöyle dua ederdi: "Allahım! Beni rezil edecek amelden sana sığınırım. Allahım! Beni azdıracak zenginlikten sana sığınırım. Allahım! Beni üzecek arkadaştan sana sığınırım. Allahım! Beni oyalayacak emelden sana sığınırım. Allahım! Bana seni unutturacak fakirlikten sana sığınırım." (Ebû Ya'lâ) [254]

3402. Âişe anlatmaktadır: Resûlullah (sallalbhu aleyhi vesellem) sabah namazından önceki iki rekattan sonra: "Allahım! Ey Cebrail'in RabbU..." diye dua ederdi.[255] (Ebû Ya'lâ)

3403. İbn Ömer demiştir ki: Müslümanların fakirleri, zenginlerinin kendilerine üstün kılındıkları yönlerden yakındılar ve dediler ki: "Yâ Resûlallah! Bu kardeşlerimiz bizim iman ettiğimiz gibi iman ettiler, bizim namazımız gibi namaz kıldılar, orucumuz gibi oruç tuttular; fakat onlarda bizde olmayan hayır yaptıkları/ tasaddukta bulundukları malları vardır; (bu sayede) akrabaları da gözetirler. Bizler ise yoksullarız. Bunları (sevapları) nasıl bulabiliriz?" Şöyle buyurdu: "Yaptığınız taktirde onların bu faziletlerine ulaşabileceğiniz bir şeyi size haber vereyim mi? Her namazın akabinde kere Allahü ekber; 11 kere el-Hamdü lillah; II kere SübhânaUah;

I! kere Lâ ilahe illallahu vahdehu lâ şerike leh deyiniz. Böyle yaparsanız onların faziletlerine erişirsiniz." Bunlar zenginlerin de kulağına gitti. Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) söylenilmesini emrettiği gibi söylediler. Bunun üzerine fakirler O na gelerek: "Yâ Resûlallah! Kardeşlerimiz bizim söylediğimiz gibi söylediler?" Şöyle buyurdu: "Bu, Yüce Allah'ın dilediğine bahşettiği bir fazlü keremidir. Ey fakirler topluluğu! Sizlere şunu müjdeleyeyim ki, Muhacirlerin fakirleri, onların zenginlerinden 500 yıl (yarım gün) önce cennete gireceklerdir. [256] (Abd b. Humeyd ve Bezzâr) Bezzâr'm rivayetinde şu ilave vardır: "Ravilerinden Musa şu âyeti okudu: "Muhakkak ki, Rabbinin nezdinde gün sizin saymakta olduklarınızdan bin yıl gibidir. [257]

3404. Câbir b. Abdullah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Üç şey vardır ki onları kim imanlı olarak beraberinde getirirse, cennetin dilediği kapısından cennete girer ve o kimse hurilerden dilediği ile evlendirilir: Bunlar katilini affeden, gizli borcunu ödeyen ve bir de, her farz namazının ardından on kere "Kul huvellahu ehad'VÎhlas sûresini okuyan kimselerdir." Ebû Bekir: "Ya da bunlardan birini yaparsa (olur mu) ey Allah'ın Resulü!" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: "Ya da bunlardan birini yaparsa" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [258]

Uykusuzluk Çeken Kimsenin Okuyacağı Dua

3405. Muhammed b. Yahya b. Hibbân'm bildirdiğine göre Hâlid b. el-Velîd uyku uyuyamazdı. Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) bu halinden yakındı. Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) de ona: "Uyurken Allah'ın eksiksiz sözleriyle O'nun gazabından, azabından, kullarının şerrinden, şeytanların vesveselerinden ve musallat olmalarından Allah'a sığınmasını" söyledi. (Müsedded) [259]

3406. Zeyd b. Sabit bildiriyor: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) çektiğim uykusuzluktan yakındım. Buyurdu ki: "De ki: Allahım! Yıldızlar battı. Gözler uykuya daldı. Sen Hayy'sın (dirisin), Kayyûm'sun (her şeyin idaresi sendedir). Sana ne uyku gelir, ne de uyuklama. Ey Hay ve KayyCım! Gecemi sakinleştir. Gözlerime uyku ver." Ben de bunları söyledim ve ondan sonra Allah çektiğim uykusuzluğu benden giderdi. (Ebû Ya'lâ)

Senedinde metruk bir ravi vardır. [260]

Sabah ve Akşam Zikirleri

3407. Abdullah b. Ebî Evfâ bildiriyor: Sabaha erdiğimizde Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi veseîlem) şöyle dua ettiğini gördüm: "Sabaha çıktık, t ülk Allah'a ait oldu. Büyüklük azamet, yaratmak, gece ile gündüz ve onlarda bulunanlar hep Allah'a aittir. O tektir, O'nun hiçbir ortağı yoktur. Allahım! Bu gündüzün başında kurtuluşu, ortasında hayırı, sonunda da başarıyı nasip eyle." (Abd b. Humeyd} [261]

3408. Hasan (el-Basrî) demiştir ki: Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından bir zâtla birlikte oturuyorduk. Biri gelerek ona:

"Yetiş! Evin yandı" dedi. O: "Evim yanmadı" diye karşılık verdi. Adam gitti. Sonra gelerek yine: "Yetiş! Evin yandı" dedi. O yine: "Hayır. Benim evim yanmadı" diye cevap verdi. Bunun üzerine ona: "Sana evin yandı deniyor. Sen ise Allah'ın adıyla yemin ederek yanmadı diyorsun! (niçin?)" denildi. O da şöyle cevap verdi: Ben, Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: "Kİm sabaha erdiğinde şu duayı okursa <Muhakkak ki Rabbim Allah'tır. Ondan başka hiçbir tanrı yoktur. O'na tevekkül ettim. O, büyük Arş'in sahibidir. Allah'ın dilediği olur, dilemediği olmaz- Güç ve kuvvet ancak yüce ve büyük olan Allah'tadır. Ben şahadet ederim ki, Allah her şeye kadirdir ve her şeyi ilmiyle kuşatmıştır. Hareket eden her canlının şerrinden, göğü izni olmadan düşmekten koruyan Allah'a sığınırım. Rabbim her şeyin perçeminden yakalamıştır. Muhakkak ki Rabbim doğru yoldadır. Bunu kim okursa o gün ne kendisi, ne ailesi, ne de malı hakkında hoşlanmayacağı bir durumla karşılaşmaz. " Dolayısıyla ben bugün bu duayı okudum. (el-Hâris) [262]

3409. Zeyd b. Sâbit'in bildirdiğine göre ResûluUah (sallallahu aleyhi veseUem) bir gün dua etti ve ailesine her gün o duayı okumalarını emretti. Buyurdu ki: "Sabaha erdiğinde şöyle söyle: Emrine amadeyim. Allahım! Emrine amadeyim. Emrine amadeyim. Sana itaatte yardımım dilerim. Bütün hayır senin elindedir, sendendir ve senin yardıminladır. Söylediğim her söz, yaptığım her davranış, adadığım her adak veya ettiğim her yemin sana ulaşır. Bütün bunlar senin dilemene bağlıdır. Senin dilediğin olur, dilemediğin olmaz. Güç ve kuvvet ancak Allah'ındır. Şüphesiz, ki sen her şeye kadirsin. Allahım! Getirdiğim her salât, senin salât eylediğin kimseler üzerine olsun. Okuduğum her lanet de, senin lanet ettiğin kimseler üzerine

olsun. Sen dünyada da, âhirette de benim dostumsun. Ruhumu Müslüman olarak al ve beni iyiler arasına kat. " (Ebû Ya'lâ) [263]

3410. Selmân demiştir ki: Kul sabaha erdiğinde şu duayı okusun: Allahım! Sen benim Rabbimsin. Senin ortağın yoktur. Sabaha erdim. Mülk Allah'a aittir. O'nun hiçbir ortağı yoktur. Kul, sabahladığında ve akşamladığında bu duayı okursa, bu onun bu iki zaman arasında işlediği günahlarına kefaret olur.[264] (Müsedded)

3411. Abdullah b. Sebre demiştir ki: İbn Ömer sabaha erdiğinde şöyle dua ederdi: "Allahım! Beni, sabah dağıttığın her hayırdan, hidayet yolunu aydınlattığın her ışıktan, yaydığın her rahmetten, geniş geniş verdiğin her rızıktan, kaldırdığın her zarardan, savdığın her beladan, defettiğin her fitneden ve yok ettiğin her kötülükten en çok nasiplenen kullarından eyle. [265] (Müsedded)

Namazda Zikir

3412. Furât b. Selmân'm bildirdiğine göre Hz. Ali (kenamaBahuvecheh) şöyle demiştir: Sizden bir kimse kalkıp dört rekat namaz kılarak rekatlarda Allah Resûlü'nün (saUallahu aleyhi vesellem) okuduğu şu duayı okusa olmaz mı?: (Allahım) Senin nurun tamamlandı, doğru yolu gösterdin. Sana hamd olsun. Senin hilmin büyük oldu, affettin. Sana hamd olsun. Elini açtın, bolca verdin. Sana hamd olsun. Ey Rabbimiz! Senin vechin/zâtm vecihlerin/zâtların en yücesidir. Senin makamın makamların en büyüğüdür. Senin lütfün en üstün ve en hazımlı lütuftur. Ey Rabbimiz! Sana itaat edilirse, mükâfatlandırırsın. Ey Rabbimiz!

Sana isyan edilirse, bağışlarsın. Darda kalanın imdadına yetişir, kötülüğü savarsın. Hastalığa şifa verirsin. Günahı bağışlar, Tövbeyi kabul edersin. Senin verdiğin nimetlerin karşılığını kimse veremez, hiç bir hatibin sözü seni övmeye yetmez." (Ebû Ya'lâ) [266]

3413. İbn Ömer demiştir ki: Müslümanların fakirleri zenginlerin kendilerine üstün kılındıkları yönlerden yakınarak: "Ey Allah'ın Resulü! Bunlar bizim kardeşlerimiz. Bizim inandığımız gibi inandılar. Bizim namazımız gibi namaz kıldılar. Bizim orucumuz gibi oruç tuttular. Ama mal mülk konusunda onların bize bir üstünlüğü vardır ve bu sayede onlar sadaka veriyorlar, akrabayı gözetiyorlar. Bizler ise fakiriz. Bu imkânları bulamıyoruz" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Size bir şey söyleyeyim de, onu yapmak suretiyle zenginlerin faziletine ulaşırsınız. Her namazın ardından il kere Allâhü ekber, kere Elhamdü lillâh, İl kere Sübhânallah, İİ kere Lâ ilahe illallah vahdehu lâ şerike leh deyin. O zaman zenginlerin faziletine ulaşırsınız." Bu söz zenginlerin kulağına gitti ve Resûlullah'm (sallalîahu aleyhi vesellem) fakirlere söylediklerini onlar da okudular. Bunun üzerine fakirler tekrar gelerek: "Ey Allah'ın Resulü! Kardeşlerimiz (zenginler) de bizim dediklerimizi diyorlar" diye yakındılar. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi veseilem) de: "Bu, Allah'ın fazlıdır. Onu dilediğine verir. Ancak ben size, ey fakirler topluluğu/ Şu müjdeyi vereyim, ki: Mü'mirilerin fakirleri cennete zenginlerinden yarım gün, yani beş yüz yıl önce gireceklerdir.[267] (Abd b. Humeyd)

3414. Musa b. Ubeyde kanalıyla aynı hadis şu ilaveyle nakledilmiştir. "Sonra Musa şu âyeti okudu; Muhakkak ki Rabbiniz nezdinde bir gün sizin

saymakta olduklarınızdan bin yıl gibidir [268] (Bezzâr)

Bezzâr demiştir ki: "Hadisi yalnız bu tarikten biliyoruz. Zayıf noktası Musa b. Ubeyde'dir." İbn Mâce, Sünen'inin Zühd kitabında hadisin bir kısmını nakletmiştir.[269]

Tespihe Devam Etmeye Teşvik

3415. Zührî anlatmaktadır: Ebû Bekir es-Sıddîk'e kanatlan eksiksiz bir karga getirildi. "Ben, Hz. Peygamberden (sallaUahu aleyhi veseUem) Bîr av hayvanı avlanması, çöl dikeninin kesilmesi ya da bir ağaç damarının/ özünün koparılması ancak tespih duasının azlığındandır buyururken işittim" dedi ve kargayı serbest bıraktı. (Jshâk)

Hadis, mürsel ya da mu 'daldır. [270]

"Sübhânallahi ve-bihamdihi" sözünün faziletine dair Câbir hadisi Edeb kitabının Kibrin Yerilmesi bölümünde geçmiştir.

3416. Muhârik'in bildirdiğine göre Abdullah (b. Mes'ûd): "Ben size bir hadisi naklettiğim zaman size Allah'ın kitabından onu doğrulayan âyeti de bildiririm" demiş ve eklemiş: "Bir kul Sübhânallahi vel-hamdü lillahi ve lâ ilahe illallahu vallahu ekber derse, mutlaka Allah bu sözler için bir melek görevlendirir, melek onları kanadının altına alarak semaya çıkarır. Meleklerden hangi bir topluluğa uğrarsa, mutlaka o sözlerin sahibi için mağfiret dilerler. Tâ ki, onlarla Rahman'ın vechini selamlayana dek böyle devam eder." Sonra Abdullah şu âyeti okudu: O'na ancak güzel sözler yükselir. Onları da ancak salih amel ulaştırır [271] (Müsedded)

3417. Abdullah (b. Mes'ûd) demiştir ki: Sübhânallahi vel-hamdü lillahi ve la ilahe illallahu vallahu ekber demek kuşkusuz bana, bunların sayısınca Allah yolunda harcama yapmaktan daha sevimli gelmektedir. [272] (Müsedded)

3418. el-Cüreyrî anlatmaktadır: Bana bir adam şöyle nakletti: Mekke'de bir fakihe: "Bizim de bir fakihimiz var. -Yani Hasan (el-Basrî)- sustuğu zaman Sübhânallabi ve-hamdihi sübhanallahi'l-azîm duasını okumak âdetindendir" dedim. "Sizin dostunuz hakikaten fakihmiş. Hangi kul yedi kere bunları okursa, mutlaka onun için cennette bir köşk kurulur" diye cevapladı. (Müsedded) [273]

3419. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim yüz defa Lâ ilahe İllallah, yüz defa Allahü ekber ve yüz defa da Sübhânallah derse, onun bu ameli on köle azat etmesi ve on deve boğazlamasından daha hayırlıdır" buyurmuştur. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [274]

3420. ez-Zübeyr b. el-Avvâm'ın naklettiğine göre Resûlullah {sallallahu aleyhi vesellem): "Kulların sabaha erdiği hiçbir sabah yoktur ki bir münâdi çıkıp: Ey mahlukat! Melİk-İ kuddûs'ü teşbih edin> diye seslenmesin" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ). [275]

Gizli Zikrin Fazileti

3421. Âişe bildiriyor: Resûlullah (sallaüahu aleyhi veselktn) hafaza meleklerinin bile duyamadığı gizli zikri yetmiş kat daha üstün tutar ve şöyle

derdi: "Kıyamet günü olduğunda Allah hesap için yarattıklarım toplayıp, hafaza melekleri hıfzettiklerini veya yazdıklarını getirdikleri zaman Allah onlara: Bakın bakalım kulun başka bir şeyi kaldı mt? buyurur. Melekler: Ey Rabbimizf Biz, bildiklerimiz ve bellediklerimizden hiçbir şeyi geride bırakmadık. Hepsini saydık ve kaydettik derler. Bunun üzerine Yüce Allah kula: Benim nezdimde senin bilmediğin gizli bir amelin daha vardır ki, onu sana ben bildireceğim. O, gizli zikirdir buyurur. " (Ebû Yala) [276]

Zikrin Fazileti

3422. Ebu'd-Derdâ'mn bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Sizden hiç kimse Allah için bin iyilik yapmayı veya bin tespih çekmeyi bırakmasın. İnşallah o günde bu kadar günah işlemeyecektir. Bunun dışında yaptığı amelleri ise kân olacaktır. " (Ebû Ya'lâ) [277]

---

[1] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Tayâlisî zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Zira Hasan b. Ebî Ca'fer zayıftır. Ama el-Hâkim'in rivayet edip sahth gördüğü bir şahidi vardır. (III, 100)

[2] Bûsîrî hadisi ayrıca el-Hâkim'e de nispet etmiş ve şu açıklamayı yapmıştır: "Hepsi de zayıf biri olan Abdurrahman el-Efrikî tarikiyle nakletmişlerdir. Ama hadisin, Ebû Cuhayfe ve İbn Mes'ûd'dan gelen bir şahidi vardır. el-Hâkim, el-Efrîkî'nin hadisini sahîh kabul etmiştir." Heysemî ise demiştir ki: "Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir." (Mccmn II, 320)

[3] Heysemî demiştir ki: "Bunu Taberânî rivayet etmiş olup Neha'lı zâtı zikredeni görmedim." Bu zâtın isminin "Câbir" olduğunu söylemiştir. {Mecma II, 40). Bûsîrî de demiştir ki: "Senedinde ismi zikredilmeyen biri vardır." Münzirî'den, "Câbir" başlığında onun halini bilmediği nakledilmiştir." Bununla beraber sahîh bir şahidi bulunduğunu belirtmiştir. (III, 92)

[4] Ahmed b. Hanbel, ez-Zühd, s. 135.

[5] İbrahim sur. 14/7.

[6] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu al-Hâris zayıf biri olan Halîl b. Zekeriyâ'dan nakletmiştir."

[7] Bûsîrî'nin dediğine göre senedinde yer alan Amr b. Hâlid zayıf biridir.

[8] Hadisi İbnü'I-Mübarek ez-Zühd'e Ebû Zer ve Ebu'd-Dordâ'dan nakletmiştir, {s. Ebû Nuaym da e!-Hih/e'de başka bir yolia tahrîc etmiştir..

[9] Bûsîrî demiştir kî: "Bunu İbn Ebî Ömer ve İbn Menî' zayıf bir senetle rivayet etmiştir." (III, 92) Ben derim ki: İbn Menî'nin metni bundan sonra gelecektir. Ayrıca bkz. H, 1,138; Kenzü'l-ummâl, VIII, 163,165

[10] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İbn Ebî Ömer zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Zira İbn Lehî'a zayıftır." (III, 92). Ayrıca bkz. Keraü'l-ummâl, VIII, 207.

[11] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İbn Menî', Alâ b. Ebî Muhammed es-Sekafi'nin zayıflığı nedeniyle zayıf bir senetle, İbn Ebî Ömer ismi zikredilmeyen bir ravinin geçtiği bir senetle, Ebû Ya'lâ da Ali b. Zeyd b. Cud'ân'ın yer aldığı bir senetle rivayet etmiştir." (III," 93) Ben derim ki: Müellif, devamında bu iki hadisi muhtasar olarak zikretmiştir. Ebû Ya'lâ'mn hadisini zikreden Heysemî (Mecma I, 272): "Senedinde yer alan Muhammed b. Hüseyin b. Ebî Yezîd zayıf biridir" açıklamasını yapmıştır. Bkz. 2955 nolu hadis.

[12] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Abd b. Humeyd ve el-Hâris rivayet etmiş olup ikisinin de senedinin ekseninde zayıf biri olan Hişam b. Ziyâd Ebu'l-Mikdâm vardır. Ayrıca hadisi Ebû Dâvud ve Ahmed b. Hanbel muhtasar olarak naklütmişlerdir." (III, 93) Müsnede'de şu ilave yer almıştır: "Ben derim ki:'Hadisin baş kısmından bir bölümü Sîmen'lerde geçmiştir."

[13] Bûsîrî'nin belirttiğine göre senedinde bulunan Kevser b. Hakîm zayıf biridir. (III, 101)

[14] Hadisin senedinde Talha b. Amr geçmiştir. Hadis daha evvel el-Hâris kaynak gösterilerek 2555 rakamıyla geçmişti.

[15] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. (III, 102)

[16] Senedinde Ömer b. Şebîb vardır ki zayıftır. (III, 93)

[17] Hoysemî'nin belirttiğine göre senedinde geçen Saîd b. Muhammed el-Verrâk metruktür. (Meana X, 289)

[18] Bûsîrî, senedinde ismi zikredilmeyen bir ravinin bulunduğunu söylemiştir. (III, 98).

[19] Abdurrahman b. Yezîd b. Eslem'in zayıflığı sebebiyle Bûsîrî hadisin senedini zayıf gölmüştür. (I, 29)

[20] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. (III, 92)

[21] Heysemî, ravilerinin güvenilir kabul edildiğini söylemiştir. (Mecmn X, 256) Bûsîrî ise değerlendirme yapmamıştır.

[22] Bûsîrî, hadis hakkında değerlendirme yapmamış ve demiştir ki: "Bunu Beyhakî merfû ve mevkuf olarak nakletmiştir." (III, 87) Ben derim ki: Hadisi Dûlâbî de el-Kûnâ'da zikretmiştir. (II, 44)

[23] Busirî, Bişr b. Numeyr'in zayıflığı sebebiyle hadisin senedini zayıf saymıştır. (III, 86) Heysemî ise Taberânî'yi kaynak göstererek hadisin yalnız baş kısmını zikretmiş, yorum yapmamıştır. (Mecma X, 297)

[24] Bûsîrî senedinde yer alan Süfyân b. Vekî'nin zayıf olduğunu söylemiştir (III, 103). Ben derim ki: Hadisi Ahmed b. HanbcL Şurayh'tan, o da sahabeden bir zâttan merfû olarak nakletmiş olup Heysemî ravilerinin, Şurayh b. el-Hâris hariç, Sahîh'm ravileri olduğunu, Şurayh'm da güvenilir olduğunu belirtmiştir. (Mecma X, 196).

[25] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Bekir sahîh bir senetle rivayet etmiştir." (III, 102) Ben derim ki: Ebû Ya'lâ da benzerini Hakem b. Mînâ'dan mürsel olarak nakletmiş olup Ebu'l-Huveyris dışındaki ravileri Sahîh'm ravileridir. İbnü'l-Huveyris'i ise İbn Hibbân güvenilir kabul ederken diğer bir çok bilgin zayıf görmüştür. Bkz. Heysemî, Mecma X, 227.

[26] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Tayâlisî ve Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir." (III, 89). Heysemî de demiştir ki: "Bunu Bezzâr ve Taberânî rivayet etmişlerdir. Ravileri, İmrân el-Kattân hariç, Sahîh'in ravileridir. İmrân ise güvenilir kabul edilmekle birlikte hakkında ihtilaf vardır." (Mecma X, 252)

[27] Bûsîrî: "Ebû Ya'lâ bunu mevkuf olarak rivayet etmiştir" açıklamasını yapmıştır.

[28] Hadisin el-İthâf da yer alan metni şöyledir: Abdullah b. Ömer demiştir ki: Ben Resûlullah'ı (sallallalıu aleylıi vescllem) bir adama nasihat ederek şöyle buyururken işittim: <Yalancı şahidin ayakları, kendisi cehennemi hak edinceye kadar yerinden oynamaz. Muhakkak ki kuşlar..> el-Hâris'in ifadesi ise şöyledir: : <Yalana şahidin ayakları, kendisi cehennemi hak edinceye kadar yerinden oynamaz> <Muhakkak ki kıyamet günü kuşlar gagalarını kaldırıp kuyruklarını çırparlar ve karınlanndaki şeyleri dışarı atarlar. Artık onlara ihtiyaçları kalmaz> Muhârib bir adama nasihat ederek ona şöyle der: "O günden sakın!" (I, 412) Beyhakî, Muhammed b. el-Furât'm zayıf biri olduğunu söylemiştir. (X, 222). Heysemî, Zevâid'de Ebû Ya'lâ'mn metnini zikretmemiştir. (Mecma IV, 200). Bûsîrî ise hadisi el-Hakim'in sahih gördüğünü belirtmiştir. (II, 131)

[29] Hadisi, Bezzâr ve Ebû Ya'lâ rivayet etmişlerdir. Senedlerinin merkezinde el-Efrîkî vardır ki zayıftır. Bkz. Bûsîrî, III, 126.

[30] Bûsîrî yorum yapmazken (III, 103), Heysemî demiştir ki: "Bunu Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan Nufey Ebû Dâvud metruktür." {Meana X, 312)

[31] MüsiîerfLj'de şu açıklama yer almıştır: "Bunu Nesâî es-Sünenü'l-kübrâ'da Süveyd b. Nasr'dan, o da İbnü'l-Mübarek'ten, o da İsmail'den rivayet etmiştir. Eğer Mus'ab hadisi Hafsa'dan işitmişse, hadis sahihtir. Değilse senedi sahih olup mürseldİr." Ben derim ki: Bunu pek çok kaynak zikretmiştir. Bkz. Kenzü'l-ummâl (VI, 329). Bûsîrî, Müsnede'deki metni zikrettiği halde gönderme yapmamıştır. İlave olarak hadisi İbn Ebî Şeybe ve Abd b. Humeyd'in rivayet ettiğini belirtmiştir. (III, 104)

[32] Heyscmî demiştir ki: "Tirmizî hadisin bir kısmını rivayet etmiştir. Aynı hadisi Ebû Ya'lâ da tahrîc etmiştir. Ancak senedinde ismi zikredilmeyen bir ravi vardır. Kalan ravileri ise güvenilir

kimselerdir." (Mecma X, 314) Bûsîrî ise demiştir ki: "Ahmed b. HanbeL Mücâhîd yoluyla Hz. Ali'den hurma kıssasının bir kısmını rivayet etmiştir. Tirmizî de muhtasar olarak tahrîc etmiş, ancak kıssayı Hz. Ali'den nakleden ravinin ismini zikretmemiş ve "Bu hnsen garîb bir hadis olup Zikir bölümünde gelecek olan Hz. Ali hadisi onun şahididir" açıklamasını yapmıştır." (III, 104).

[33] Ankebût sur. 29/60.

[34] Bûsîri demiştir ki: "Bunu Ebu'ş-Şeyh rivayet etmiştir. İkisi de ismi zikredilmeyen bir ravinin bulunduğu bir senetle nakletmiştir." (III, 104)

[35] Bkz. 4001 nolu hadis.

[36] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup metin ona aittir. Ayrıca Ahmed b. Hanbel muhtasar olarak, Bezzâr ise tamamını rivayet etmişlerdir. Yine Taberânî ve Sahîh'inde uzun uzadıya Ibn Hibbân tahrîc etmiştir." (III, 105). Hcysemî de şu açıklamayı yapmıştır: "Hepsinin senedinde zayıf biri olan Abdullah b. İsâ Ebu'l-Halef yer almıştır." (Mecma X, 3T7).

[37] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup metin ona aittir. Aynı hadisi Mâlik ise "belağanİ" siygasıyla nakletmiştir. Müslim ve Tirmizî ise Ebû Hureyre hadisini muhtasar olarak nakletmişlerdir." (III, 106). Heysemî ise şu açıklamayı yapmıştır: "Bunu Taberânî ve ondan daha detaylı oiarak Ebû Ya'iâ rivayet etmişlerdir. Senedinde Yahya b. Mevhib vardır ki, çoğunluk onu zayıf görmüştür. Bununla beraber güvenilir da kabul edilmiştir. Geri kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir." (Mecma X, 319)

[38] Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri Sahîh'kı ravileridir. Bkz. Heysemî (Mecma X, 324).

[39] Hadisi ayrıca Taberânî de rivayet etmiş olup ravileri, İbn Ebî Râfi'nin azatlısı Fâid dışında, Sahîh'in ravileridir. Fâid de güvenilir ravidir. Bkz.Heysemî, Mecma X, 325.

[40] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İshâk ve el-Hâris rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir." (III, 100) Ben derim ki: Hadisi el-Hâris I, 209'da nakletmiştir. Ama Hafız Ibn Hacer onu kaynak göstermemiştir. Müsnede'de denilmiştir ki: "Bu hasen bir hadis olup Heysem b. Küleyb eş-

Şâşî Müsned'inde rivayet etmiştir. (Senedini zikrettikten sonra şöyle demiştir): Züheyr b. Hibbân dışındaki ravileri Müslim'in ravilerindendir. Züheyr de mecruh değildir {tenkit edilmemiştir)."

[41] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İshâk, Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmiş olup hepsi de ismi zikredilmeyen birinin yer aldığı bir senetle nakletmişlerdir." (III, 98) Heysemî ise Şöyle demiştir: "Bunu Ebû Ya'la ve Bezzâr, ismi zikredilmeyen bir ravinin geçtiği bir senetle rivayet etmişlerdir. Kalan ravileri ise Sahîh'in ravileridir." (X, 246)

[42] Heysemî demiştir ki: "Bunu Taberânî, el-Mu'cemü'l-kebir'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Mübarek b. Fadâle güvenilir olmakla birlikte hakkında tenkit de vardır. Kalan ravileri ise Sahîh'in ravileridir. Taberânî aynı hadisi ayrıca el-Mucemü'l-Evsaf ta da hasen bir senetle rivayet etmiştir." (III, 126) Heysemî (Mecma X, 241'de) ise hadisi Bezzâr, Ebû Ya'lâ ve Taberânî'nin rivayet ettiklerini ve senedinin hasen olduğunu söylemiştir.

[43] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Tayâlisî ve el-Hâris rivayet etmişlerdir. Metin el-Hâris'e ait olup senedi zayıftır. Zira tabiinden olan ravi tanınmamaktadır." (III, 103) Ben derim ki: Taberânî benzer senetle başka bir hadis nakletmiş olup Heysemî senedinde ismi zikredilmeyen bir ravi bulunduğunu, kalan ravilerinin ise güvenilir kabul edildiklerini belirtmiştir. {Mecma X, 324)

[44] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İshak, Taberânî ve Ebu'ş-Şeyh rivayet etmiş oİup, Yezîd b. Ziyâd dışındaki ravileri güvenilir kimselerdir." (III, 99) Ben derim ki: Bunu Ebû Nuaym Hîlye'de, Taberânî, Hasan b. Süfyan ve başkalarından rivayet etmiştir. (I, 246)

[45] Bûsîrî yorum yapmazken (III, 106), Heysemî: "Senedinde geçen Süleyman eş-Şâzekûnî metruk biridir" demiştir. (Mecma X, 286)

[46] Bu nıürsel bir hadistir. Bununla beraber Taberânî ve Ebû Ya'lâ, Enes'ten mevsût olarak rivayet etmişlerdir. Bkz. Zevâid. Taborânî'nin ravileri Sahth'in ravileridir. (X, 237)

[47] Saîd b. Zeyd hadisini ne el-Hâris'in Müsned'inde, ne de el-îthâf da bulabildim.

[48] Bûsîrî demiştir ki: "Müsedded bunu mevkuf oİarak rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir. Bezzâr'm ceyyid'bıı senetle İbn Mcs'ûd'dan merfû olarak rivayet ettiği hadis şahididir." (III, 106)

[49] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. (II, 8)

[50] Bûsîrî, ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[51] Bûsîrî hadisin mevkuf olduğunu, ancak ravüerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. (III, 89)

[52] Bûsîrî aynı anlamda İbn Mes'ûd hadisini zikretmiş olup şöyle demiştir: Bunu İbn Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ ceyyid bir senetle, Tirmizî de hasen hükmüyle rivayet etmiştir, îman bahsinde geçen Cabir hadisi şahididir. İman bahsinde ise şöyle demiştir: Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup İbn Mes'ûd hadisi şahididir. (1,17)

[53] Bûsîrî demiştir ki: "İki tarikin merkezinde de zayıf biri olan Yezîd b. Ebî Ziyâd bulunmaktadır." (III, 101)

[54] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İbn Menî' ve SnMJî'inde İbn Hibbân rivayet etmiştir." (III, 97}

[55] Hadisi Ebû Nuaym Hilye'de İbn Ebî Şeybe'den rivayet etmiştir. (1, 360). Heysemî demiştir: "Hadisi Ebû Ya'lâ ve Taberânî rivayet etmişlerdir. Biri hariç, ravileri Sahîh'in havileridir. O biri de güvenilir ravidir."

[56] Bkz. 2727 nolu hadis.

[57] Heysemî şu açıklamayı yapmıştır: "Bunu Taberânî ve benzerini Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Ravüeri Sahih'in ravileridir. Ca'fer b. Abdullah b. el-Hakem bir grup sahabeden hadis işitmiştir. Ama Hâlid'den işitip işitmediğini bilmiyorum. (Mecmn IX, 349) Bûsîrî ise menâkıbde: "Bunu Ebû Ya'iâ sahih bir senetle rivayet etmiştir" yorumunu yapmıştır.

[58] Bûsîrî demiştir ki: "Bu, mürsel bir hadis olup ravileri güvenilir kimselerdir. Ama Abdullah b. Amr b. el-As'dan gelen ve İman bölümünde geçen merfû hadis şahididir." (III, 102) Ben derim ki: Müellif burada, Ebû Ya'lâ tarafından nakledilen Bûsîrî'nin zikrettiği mânâca örtüşen Ebû Hureyre hadisini zikretmemiştir. Buradaki hadisi ise el-Hâris de Müsned'in rivayet etmiştir. Bkz. II, 174.

[59] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ, Bezzâr ve Beybakî rivayet etmiş olup senetlerinin ekseninde İbrahim b. Huseym b. Irak vardır. O da zayıftır." (III, 84)

[60] Müsneâ, \, 185.

[61] Büsîrî'nin belirttiğine göre İshâk bunu zayi/bir senetle rivayet etmiştir. (111, 84)

[62] Bûsîrî: "Bunu Müsedded sahih bir senetle mevkuf olarak rivayet etmiştir' açıklamasını yapmıştır. (III, 94)

[63] Daha evvel defalarca belirtildiği gibi hadisin tamamı iftiralardan oluşmaktadır. Ancak başka yollarla sahih ya da hasen bir senetle sabit olan kısımları makbuldür.

[64] Bûsîrî hadisin tamamını zikrederek onu İbn Ebî Ömer ve İbn Ebî Şeybe'ye nispet etmiş ve senedini zayıf görmüştür. Bununla beraber İbn Mâce'nin sahih bir senetle muhtasar olarak rivayet ettiğini belirtmiştir. (III, 99)

[65] Bûsîrî, Yezîd er-Rakkâşî ve başkalarının zayıflığı dolayısıyla senedini zayıf görmüştür. (III, 84)

[66] Heysemî demiştir ki: "Hadisi Ebû Ya'lâ ve Taberânî, zayıflığı konusunda fikir birliği edilen Amr b. Husayn'ın yer aldığı bir senetle rivayet etmişlerdir." (Mecma X, 242). Yine 1,102'de senedinde yer alan Ali b. Ebî Sârre zayıf biri olduğu değerlendirmesi yapmıştır.

[67] Vâkı'a sur. 56/88-89.

[68] Vâkı'a sur. 56/92-93.

[69] Fetih sur. 48/29.

[70] Müsnede'de "Bu senet sahih olup hadis mevkuftur" ifadesi geçmiştir. Bûsîrî de İshak'm sahih bir senetle mevkuf olarak rivayet ettiğini söylemiştir. (I, 30)

[71] Kehf sur. 18/110.

[72] Nisa sur. 4/142.

[73] Bûsîrî demiştir ki: Bunu Ebû Ya'lâ zm/i/bir senetle tahrîc etmiştir. Çünkü Yezîd er-Rekkâşî zayıftır. Fakat aynı hadisi İbn Mâce ve Sn/«/î'inde İbn Hibbân, Ebû Hureyre'den ve Tayâlisî

Şeddâd'dan rivayet etmiştir. Namaz bahsinin başında gelecektir. (I, 31) Heysemî ise hadisi Ebû Ya'lâ'nm rivayet ettiğini ve senedinde müdeüis ravilerin bulunduğunu söylemiştir. (Mecnın X, 222)

[74] el-Hârİs'in metni şöyledir: "Bİz Resûlullah'ın (saüallaİıu aleyhi vesellem) ashabı bunu münafıklık sayardık. Bilmiyorum si? ne sayarsınız?" (1,167). Müsnede'de ise şu ifade yer almıştır: "Bunu Buharı, Muhammed b. Zeyd b. Abdullah b. Ömer yoluyla dedesinden muhtasar olarak nakletmiştir." Sonra gördüm ki, Bûsîrî de el-Hâris'in metnini zikretmiş ve onu sahih bir senetle rivayet ettiğini belirtmiştir. (III, 102)

[75] Bu 1060 nolu hadisin bir kısmıdır.

[76] Bûsîrî, ravilerinin gütvenilir olduğunu söylemiştir.

[77] İsnadında İbn Lehîa vardır. el-Hâkim ve Beyhakî, Câbir hadisinden tahrîc ettiler;ancak orada kıssa içinde el-Abbâs geçmektedir. Bûsîrî yaklaşık aynı şeyleri ifade etmiştir. (111,89)

[78] Bûsîrî herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. (111,105). Heysemî ise der ki: "Ravilerinden Talhatu'l-Basrî'yi tanımıyorum." (X,312)

[79] Bkz. 2411 nolu hadis.

[80] Bûsîrî bir değerlendirmede bulunmamış ve şöyle demiştir: "Sahîh-i Buhâri'de Enes hadisinden şahidi vardır." (111,100) Derim ki: Taberânî, Sevbân'dan tahrîc etmiştir. (Mecma X,\64)

[81] Bûsîrî der ki: "Ebû Ya'lâ sahih brr senedle tahrîc etmiştir." (111,87) Heysemî der ki: f,Hasen isnâdla Taberânî rivayet etmiştir." (X, 99)

[82] Bûsîrîder ki: "Yahya b. Abdülhamîd çoğunluğa göre zayıftır." (III, 87) Heysemî der ki: "Taberânî tahrîc etmiştir; Yahya'yı İmam Ahmed onu hadis uydurmakla suçlamıştır." (X, 99)

[83] Bûsîrîder ki: "Lafız Ebû Ya'lâ'ya aittir. Aynca Taberânî ve sahîh hükmüyle el-Hâkim de yine zayıf bir ravi olan Ezher b. Sinan kanalıyla tahrîc ettiler." (III, 87)

[84] Daha önce 2674'te geçmiştir. Haris'in rivayeti daha önce 2551'de geçmiştir.

[85] Bûsîrî der ki: "Ravüeri güvenilir kimselerdir." (11,153)

[86] Bûsîrî bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[87] Heysemî der ki: "Bunu Ebû Ya'lâ ve Taberânî, tahrîc ettiler; ravilerinden Osman b. Abdurrahman metruktür." (X, 298)

[88] Taberânî iki ayrı kanalla tahrîc etti; bunlardan birinin ravi zinciri Sahîh ravilerinden oluşmaktadır. (Mecma X, 299). Bûsîrî bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[89] Bkz. 3453 nolu hadis. Orada buradaki hadisden bir bölüm yer almıştır. İlim kitabında daha uzun bir metinle 3023 nolu hadiste gelecektir.

[90] Bûsîrî der ki: "Bunun aslı Sahîhayn'&dMu°ÎK hadisinden gelmiştir." (II, 153)

[91] Bûsîrî bir değerlendirmede bulunmamıştır. (III, 133) Bu konu ile ilgili Buhârî ile Müslim'in rivayet ettiği Ebû Hureyre hadisi İle Tirmizî'nin tahrîc ettiği (III, 360) bir başka hadis mevcuttur.

[92] Heysemî der ki: "Ravileri Sahîh ravileridir." (X, 300)

[93] Bûsîrî'ye göre Abdülazîz b. Ebân zayıftır." (III, 102)

[94] Bûsîrîbir değerlendirmede bulunmamıştır. (III, 101)

[95] el-Hâkim, bu hadise sahîh hükmü vermiştir. Heysemî der ki: "Bezzâr ve Taberânî hasen isnâdla tahrîc ettiler." (X, 310)

[96] Heysemî der ki: "Taberânî ve Ebu Ya'lâ'nin rivayet ettikleri hadisin senedinde bir ravi olan Sellâm b. Müslim yer almıştır." (VIII, 26)

[97] Hadis 2561 rakamıyla geçmişti. Hafız İbn Hacer isâbe'de >(IIL 13) Amr b. Mâlik'İn biyografisinde hadisin tariklerini ele almış ve Abdürrahîm b. Mutarrif'in tarikini tercih Emiştir. Ayrıca hadisi Beğavî ve Taberânî ile Bezzâr'm tahrîc ettiğini söylemiştir.

[98] Bûsîrî der ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir. Bunun ayrıca Esma binti Yczîd'den bir şahidi vardır." (II, 8)

[99] Yani, Dâvud b. el-Muhabber ve Meysere b. Abdi Rabbih.

[100] Bûsîrî der ki: "Bunu Müseddcd rivayet etti ve ravileri güvenilir kimselerdir."

[101] Heysemî der ki: "Ravileri Sahîh ricalidir/' (X, 196) Bûsîrî der ki: "Senedi sahihtir." (III, 84)

[102] Heysemî der ki: "Taberânî iki senedle tahrîc etmiştir ki, birinin ravileri Sahîh ravileridir; Abdurab hariç; o da güvenilir bir kimsedir.1' (X, 212) Bûsîrî der ki: "Ebû Ya'lâ ve Taberânî birisi ceyyid olan iki senedle rivayet etliler." (III, 84)

[103] Heysemî der ki: "Taberânî ravileri Sahîh ravileri olan bir zincirle tahrîc etti. (X, 211) Bûsîrî der ki: "el-îfrîkî'nin zayıf olması nedeniyle zayıf bir isnâdlaEbû Ya'lâ rivayet etti. Taberânî ise sorunsuz bir isnâdla tahrîc etmiştir." (III, 85)

[104] Heysemî der ki: "Ahmed veya Ebû Ya'lâ ile Taberânî ccyyid bir ravi zinciri ile rivayet etti." (X, 198)

[105] Bûsîrî der ki: "EbÛ Bekir ile Ahmed b. Meni latifte etmiştir,'1 (III, 96)

[106] Taberânî bu lafızla îahrîc etti ve "istiğfar ve tövbe edirim" ibaresini ekledi. Heysemî der ki: "Ahmed'in iki İsnadından birinin ravileri Sahih ravileridir." (X, 209) İsnadını Bûsm sahîh addetmiştir. (III, 96)

[107] Heysemî der ki: "Osman b. Matar zayıf bir ravidir." (X, 207) Bûsîrî der ki: "İsnadı zayıfat." (III, 96)

[108] Bûsîrî isnadı hakkında bir değerlendirme yapmamıştır. Ebû Hureyre hadisinden şahidi olduğunu belirtmiştir. (III, 97)

[109] Bu meşhur uydurma hadisin bir kısmıdır.

[110] Heysemî der ki: "Taberânî M. el-Kebîr ile M. el-Evsat'tâ daha kısa bir metinle tahrîc etti. İsnâdlarından birisinin ricali güvenilir kimselerdir." (X, 201) Bûsîrî isnadı hakkında bir değerlendirme yapmamıştır. (III, 103)

[111] Heysemî (Mecma X, 200) İle Bûsîrî (III, 95) ravilerinden Yusuf nedeniyle isnadı hakkında zayıf hükmü vermişlerdir.

[112] Bkz. 1776 nolu hadis.

[113] Sanırım buradaki Bereket, Ümmü Eymen'dir. Çünkü onun ismi Bereket'ti. Bununla beraber maksat, Ümmü Habîbe'nin hizmetçisi Habeşistanlı Bereket de olabilir.

[114] Bûsîrî der ki: "Abd b. Humeyd ve el-Hâkim taline ettiler; ancak isnadında kopukluk vardır." (II, 91) Hadisin bir parçası ileride 3306 tıoda gelecektir.

[115] Bûsîrî der ki: "Bunu İbn Ebî Şeybe ve onun kanalıyla Ebû Ya'lâ tahrîc ettiler; ravileri güvenilir kimselerdir." (III, 102)

[116] Bûsîrî, İsnadında yer alan Musa sebebiyle zayıf hükmü vermiştir. (I, 23)

[117] Bûsîrî'nin belirttiğine göre İbn Hibbân Sahîh 'inde Ebu Ya'lâ tarikiyle rivayet etmiştir. (III, 102)

[118] Bûsîrî isnadı hakkında bir değerlendirme yapmamıştır.

[119] Bûsîrî, ravilerinden Muh. b. e. Zekeriyâ'nin durumunun bilinmemesi nedeniyle zayıf hükmü vermiştir,

[120] Bûsîrî'ye göre ravileri güvenilir kimselerdir.

[121] Bkz. 1906 nolu hadis. " .

[122] Ravilerinden birinin durumunun meçhul oluşu nedeniyle isnadı hakkında Bûsîrî zayıf hükmü vermiştir. (I, 28)

[123] Bûsîrî isnadı hakkında bir değerlendirme yapmamıştır.

[124] Bkz. 1354 nolu hadis.

[125] Bûsirî, ravilerinin güvenilir kimseler olduğunu söylemiştir. (111,98)

[126] Bûsîrî, sahîh bir senedi olduğunu ve de Ebû Dâvud, el-Hâkim ve Beyhakî'nin tahrîc atikleri merfû bir şahidi bulunduğunu söylemiştir. (111/102)

[127] Bûsîrî der ki: "İbn Hibbân ve el-Hâkim, Mahmûd b. Lebîd kanalıyla Katâde b. en-Nu'mân'dan sahîh yolla tahrîc etti; Ebû Ya'lâ îse yine Mahmûd kanalıyla Ukbe b. Âmir'den rivayet etti." (111,93)

[128] Hac sur. 22/47.

[129] Bûsîrî, isnadı hakkında herhangi bir değerlendirmede bulıınmamiştır. (111,1.00)

[130] Bûsîrî der ki: "Bunu Ebû Ya'lâ, Taberânî ve K. ez-Zühd'dc Beyhakî ile İbn Mâce Zeyd b. Sâbit'ten; Tirmizî ise Enes hadisinden tahrîc etmiştir." (111,98)

[131] Bûsîrî'ye göre Tirmizî hadisin tamamını Yezîd kanalıyla tahrîc etmiştir.

[132] Bûsîrî der ki: "Bunu İshâk, Müsedded, İbn Ebî Şeybe, Abd b. Humeyd, Ebû Ya'lâ, Ahmed, Sahîh'lnde tbn Hibbân tahrîc etmişlerdir." (111,8)

[133] Bûsîrî der ki: "Bunu Ebû Ya'İâ ve Taberânî ceyyid bir ravi zinciri ile tahrîc etti; ayrıca İbn Ömer hadisinden bir şahidi vardır; diğer taraftan Tirmizî ve İbn Hibbân sahih bir isnâdla Ka'b b. Mâlik hadisinden rivayet etmişlerdir." (111,97)

[134] Mekhûl ile Ebû Hureyre'nin arasında kopukluk vardır. (111,97)

[135] Bûsîrî'ye göre isnadı Ömer b. Hamza sebebiyle zayıftır. (111,98)

[136] Bûsîrî der ki: "Bunu İbn Ebî Ömer el-Adenî ve Taberânî zayıf ve munkatı bir senedle tahrîc etmişlerdir." (111,99)

[137] Bûsîrî der ki: "Senedinde yer alan Muhammed b. Ebî Kays sebebiyle zayıftır."

[138] Başlangıcı daha ünce 1342 no.da geçmişti.

[139] Heysem! der ki: "Bunu Ahmed, Bezzâr tahrîc etmiş olup içinde durumu meçhul oîan Âsim b. Ömer adlı bir ravi vardır. (Mecma VII, 266)

[140] Bûsîrî'ye göre bunun bir şahidi vardır (111,112)

[141] Bûsîrî der ki: "Bunu İshâk hasen bir isnâdla tahrîc etmiştir."

[142] Bûsîrî, isnadı hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. (111,85)

[143] Bkz. 2883 nolu hadis.

[144] Bûsîrî, isnadı hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[145] Bûsîrî, isnadı hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. (1,17)

[146] Bûsîrî der ki: "Ravilerinden Salih el-Murrî zayıftır. Bunun ayrıca İmam Ahmed'in tahrîc ettiği Ebû Hureyre hadisinden bir şahidi vardır." (1,17)

[147] Bûsîrî der ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir." (111,1.26)

[148] Müsnede'de şöyle geçer: "Bu hadisin metni içinde bu ibareler, tbn Mâce'nin Simetrinde Ahkâm bölümünde yer almıştır."

[149] Bûsîrî, isnadı hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. (111,85)

[150] Bûsîrî, isnadı hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. (111,126)

[151] Bûsîrî, isnadı hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. (111,85)

[152] Ankebut sur. 29/43.

[153] Bkz. ei-Hâris, Müsned (1,317)

[154] Bkz. el-Hâris, Müsned (1,328)

[155] Bkz. el-Hâris, Müsned (1,317)

[156] Bkz. el-Hâris, Müsned (1,328)

[157] Bkz. el-Hâris, Müsned (1,328)

[158] Bkz. el-Hâris, Mws«erf (1,328)

[159] Bkz. 2742 nolu hadis vd.

[160] Bûsîrî, isnadı hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. (11,102). Bir başka yerde (1,24) ise, Ebû Bekir b. Ebî Şeybe'rün sahih bir senedle ve Nesâî'nin S. el-Kubrâ'da rivayet ettiğini belirtmiştir.

[161] Âl-i îmrân sur. 3/68.

[162] Bûsîrî, isnadı hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. (111,87) Heysemî der ki: "Kavileri Sahîh ricalidir; İbn Hibbân'm tevsîk edip, diğerlerinin zayıf gördüğü Ebu'l-Huveyris dışında." (Mecrna X, 227) Ayrıca 3127 nolu hadise bakınız.

[163] Hadisin lafzı Mücâhid'e aittir. Ayrıca ravilerinden Musa b. Ubeyde zayıftır.

[164] Bûsîrî der ki: Bunu Abd b. Humeyd, Bezzâr ve "sahîhu'l-isnâd" hükmüyle el-Hâkim tahrîc etmiştir. Aslı Sahîhayn'da Enes hadisinden mevcuttur. Ayrıca Buharı ve diğerlerinde Ebû Zer hadisinden de gelmiştir. (111,86)

[165] Bûsîrî der ki: "Bunu Ebû Ya'lâ ve Beyhaki, tek bir lafız ile zayıf bir senedle rivayet etmiştir. Ayrıca başka bir lafızla Bezzâr ile Ebu'ş-Şeyh de tahrîc ettiler. (111,86)

[166] Bûsîrî, isnadı hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[167] Bûsîrî der ki: "Bunu İbn Ebî Ömer, Ebû Ya'İâ ve İbn Hibbân tahrîc ettiler. (111,85) Mânâsı ile daha-önce Büreyde hadisi ile (no. 3287) geçmiştir.

[168] Daha önce geçmiştir; bkz. Hadis no. 1834.

[169] Bûsîrî der ki: "Bunu İbn Ebî Şeybe rivayet etti; lafzı daha önce Diyetler bölümünün başında geçti. Burada Ebû Ya'lâ'nın lafzıyla geçmektedir. Görüldüğü gibi senedinde kimliği meçhul bir ravisi vardır." Daha önce 1835 numarada geçmiştir.

[170] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İshâk, Sâhîh'in senediyle rivayet etmiştir. Bundan yalnız Ebû Kurre el-Esedî müstesnadır. Bu zât hakkmda da, onu ne tezkiye edeni, ne de eleştireni gördüm. Fakat İbn Huzeyme hadisine Sahîh'inde yer vermiş ve hakkmda "Adalet sahibi ya da mecruh (tenkide uğramış) olup olmadığını bilmiyorum" demiştir. (II, 72)

[171] Bûsîrî demiştir ki: "Btınu İshâk ve el-Hâris, ismi zikredilmeyen bir ravinin yer aldığı bir senetle rivayet etmişlerdir: Ayrıca Sahîh'inde İbn Hibbân ve başkaları da rivayet etmişlerdir." (II, 21) Ayrıca bkz. 3023 nolu hadis.

[172] Bûsîrî senedi üzerinde değerlendirme yapmayıp: "Bunu İshâk, Bezzâr, Taberânî ve Ameîül-Yevm ve'l-Leı/te'de Nesâî rivayet etmiştir" açıklamasını yapmıştır." (II, 22)

[173] Yani, beni anmayı sona bırakmayın. Çünkü binek üzerindeki kişi bardağını eğerin sonuna asar.

[174] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Abd b. Humeyd rivayet etmiş olup senedinin merkezinde Musa b. Ubeyde bulunmaktadır ki o da zayıftır." (II, 75)

[175] Bûsîrî değerlendirme yapmamıştır.

[176] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu el-Hâris, Bezzâr ve Ebu'ş-Şeyh rivayet etmişlerdir." Bûsîrî, bunlara ait metinleri zikrettikten sonra hadisi Taberânî'nin de rivayet ettiğini belirtmiştir. Münzirî de demiştir ki: "Bütün kaynaklar hadisi Nuaym b. Damdam'dan rivayet etmişlerdir ki, onun İmran b. Himyerî'den rivayeti tartışmalı olup bu yönüyle bilinmemektedir." Bûsîrî de demiştir ki:

"Burada zikri geçen İmrân'ı, Ibn Hibbân Sahîh'inde zikretmiştir. Buhârî ise hadisine mütabaat yapılamayacağını söylemiştir." (II, 22)

[177] Bûsîrî, senedi hakkında değerlendirme yapmamıştır. (II, 22)

[178] Bûsîrî hadisi zikrettiği haide senedi hakkında değerlendirme yapmamış, kaynak olSrak Ebû Bekir ve Bczzâr'a işaret etmiştir. (II, 21)

[179] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İbn Menî ve Ahmed b. Hanbel zayıf bir senetle rivayet etmişlerdir. Zira Ebû Dâvud el-A'ma zayıftır." (II, 22)

[180] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İbn Ebî Ömer, Ebû Ya'lâ ve kasen bir senetle İbn Mâce'ıiin rivayet etmiş olup, ayrıca el-Hâkim tarafından merfû olarak nakledilen İbn Mes'ûd hadisi bunun şahididir." (II, 22)

[181] el-İthâfûa metin şöyledir: "Allah'ı zikirden gaflette olmak, fecrin doğuşu ile Güneş'in doğuşuna kadar geçen süreden gafil olmak. Asıl gaflet kişinin iyice borç batağına saplanana kadar gaflette olmasıdır." Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İbn Menî, Abd b. Humeyd ve hasen bir senetle Taberânî rivayet etmiştir." (II, 7)

[182] Bûsîrî, hadise kaynak olarak Ahmed b. Hanbel'i de zikretmiştir. Hepsinin senedinde yer alan Musa b. Ubeyde zayıf biridir. Bkz. Bûsîrî, II, 22.

[183] Bûsîrî hadis hakkında yorum yapmayıp, onu İbn Hibbân'm Sahîh'inde rivayet ettiğini belirtmekle yetinmiştir. (II, 22)

[184] Bûsîrî'nin belirttiğine göre hadisin senedi, Yezîd er-Rakkâşî'nin zayıf oluşu nedeniyle zayıftır.

[185] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde yer alan Muhammed b. el-Hasan b. Ebî Yezîd el-Hemedânî zayıftır. Fakat el-Hâkim'in sahih hükmüyle rivayet ettiği Ebû Hureyre hadisi şahididir. (II, 14) Zevâid'de ise "Muhammed b. el-Hasan metruktür" değerlendirmesi yer almıştır. (1,147)

[186] Bûsîrî hadisi, Muhammed b. Ebî Humeyd el-Medînî'nin zayıflığı sebebiyle zayıf görmüştür. (II, 14) Zevâid'de de "Muhammed b. Ebî Humeyd zayıftır" hükmü yer atmıştır. (X, 147)

[187] Bûsîrî yorum yapmamıştır. (II, 14).

[188] Bûsîrî hadisin tamamını zikrettiği halde senedi hakkında değerlendirme yapmamış ve Selmân hadisi ile Abdullah b. Muğaffel hadisinin onun şahitleri olduğunu söylemiştir. (II, 15)

[189] Hadisi, el-İthâf'da Enes'den nakledilen merfü bir hadisin sonunda zikreden Bûsîrî demiştir ki: Bunu el-Hâris rivayet etmiş olup ifade ona aittir. Ayrıca Ebû Ya'lâ, Ahmed b. Hanbel ve Dua kitabında Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir. (II, 15)

[190] Hadisi Ebû Ya'lâ'ya nispet eden Bûsîrî demiştir ki: "Aynı hadisi Müslim, ibn Ömer'den, Ebû Dâvud da Ebû Hureyre'den rivayet etmiştir. (II, 18). Müsnede'de ise hadisin aslının başka bir tarikten Müslim'de yer aldığı belirtilmiştir.

[191] Bûstrî hadisi Ebû Ya'lâ'nın rivayet ettiğini söylemiştir. (II, 21)

[192] Bûsîrî demiştir ki: "Hadisi Ebû Ya'lâ zayıflık bulunan bir senetle rivayet etmiştir. Zira ravilerinden biri tanınmamaktadır." (II, 21)

[193] Bûsîrî senedinde yer alan el-Efrikî'nin zayıf olduğunu söylemiştir. (II, 20)

[194] Bûsîrî yorum yapmamıştır. (II, 20)

[195] Müsnede'de İfade bu şekildedir. d-İthâf'da ise ifade "Onu pek çok insandan esirgedin" şeklindedir. Bûsîrî hadisi İbn Ebî Şeybe'nin Sahîh'in senediyle, ayrıca Sahîh'inde İbn Hibbân'm rivayet ettiğini ve Buhârî ve başka kaynaklarda yer alan bir şahidi bulunduğunu belirtmiştir.

[196] Bûsîrî yorum yapmamıştır. (II, 21)

[197] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ zayıf"bir senetle rivayet etmiştir. Zira asıl ismi y' b. el-Hâris olan Ebû Dâvud el-A'ma zayıftır." (II, 17)

[198] Bûsîrî yorum yapmayıp Munakka' hadisinin bunun şahidi olduğunu söylemiştir.

[199] Bûsîrî hadisin yalnız merfü kısmını zikretmekle yetinmiş ve yorum yapmamıştır.

[200] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu îbn Menî mevkuf, Abd b. Humeyd ise sahih bir senetle merfû olarak nakletmiştir." (II, 24)

[201] Bûsîrî Müsedded'in metnini zikretmemiş, sadece İbn Ebî Şeybe'nin metnini zikretmiş ve yorum yapmamıştır.

[202] Hadisi bu ifadeyle nakleden Bûsîrî öncesini zikretmemiş, hasen hükmüyle Tirmizî tarafından nakledilen, ayrıca Sahîh'inde İbn Hibbân ve yine Bezzâr'm naklettiği Enes hadisinin bunun şahidi olduğunu belirtmiştir. (II, 17)

[203] Müsnede'de şu ifadeler yer almıştır: "Senedi hasen olup Sahîh'te yer alan Berâ hadisi ile daha başka hadisler bunun şahididir." Bûsîrî de demiştir ki: Bunu Ebû Ya'lâ hasen bir senetle rivayet etmiş olup Snhîhayn'da bir şahidi vardır. (Bûsîrî, hadise kaynak olarak îbn Ebî Şeybe'yi zikretmemiştir). (II, 14)

[204] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. (II, 10)

[205] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Tayâlisî ismi zikredilmeyen bir ravinin yer aldığı bir senetle rivayet etmiştir." (II, 10). Hadisin, Buharı ve başka kaynaklarda geçen bir şahidi vardır.

[206] Müslim'in Sahîh'î ve başka kaynaklarda yer alan Ebû Hureyre hadisinin bunun şahidi olduğunu söyleyen Bûsîrî, Ebû Ya'lâ'nm isnadı hakkında yorum yapmamıştır. (II, 10)

[207] e'de şöyle geçmiştir: "Müleykî zayıf biridir. Mekhûl de Muâz'dan hadis işitmemiştir. Hadisi Ahmed b. Hanbeî, İsmâîl b. Ayyaş an îbn Ebî Hüseyin an Şchr b, Havşeb yoluyla Muâz'dan başka bir ifadeyle nakletmiştir." Ben derim ki: Bûsîrî eserinde Ebû Ya'lâ'nın metnini zikretmiş, aynı hadisi Ahmed b. Hanbel ve İshâk'm da rivayet ettiklerini belirtmiş, ancak yorum yapmamıştır.

[208] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İshâk sahih bir senetle rivayet etmiştir." (II, 14)

[209] Senedi hakkında yorum yapmayan Bûsîrî, daha evvel hadîsin şahitlerinin geçtiğini belirtmiştir. (11,17).

[210] Bûsîrî yorum yapmamıştır. (II, 19)

[211] Bkz. 1541 nolu hadis.

[212] Bûsîrî isnadı hakkında bir değerlendirme yapmamıştır. (II, 10)

[213] Bûsîrî'nin belirttiğine göre hadisi Taberânî Dua kitabında nakletmiş olup Âişe ve Ummü Seleme hadisleri şahididir. (II, 20)

[214] Bûsîrî hadisi Ebû Ya'lâ, Bezzâr ve Taberânî'nin rivayet ettiğini belirtmiş, yorum yapmamıştır. (II, 14} Müsnede'de şöyle geçer: "İsnadı İshâk sebebiyle zayıftır. İbnü's-Sünnî, Amelü'l-yevm vel-leyle'dv İsmail b. Ayyaş an Muh. b. İshâk an Musa b, Verdân tarikiyle tahrîc etmiştir ki, sanıyorum İsmâîl burada isimleri karıştırmıştır. Doğrusu (Musa yerine) İshâk b. Ebî Ferve olmalıdır."

[215] Hûd sur. 11/41.

[216] En'âmsur. 91

[217] Müsnede'de şöyle geçmiştir: "Cübâre b. el-MuğallÎs'e Yusuf b. Haccâc el-Kûfî, Yahya b. Alâ'dan nakliyle mütâbaat yapmıştır. Yahya ise zayıf biridir." Bûsîrî de demiştir ki:

Hadisi Ebû. Ya'lâ ve K. ed-Duâ'smda Taberânî rivayet etmiş olup senetlerinin merkezinde zayıf biri olan Yahya b. Alâ yer almıştır." (II, 20).

[218] Bûsîrî yorum yapmayıp şöyle demiştir; "Bunu Müslim ve başkaları Câbir'den, İbn Mâce de Ümmü Hakîm'den rivayet etmiştir." (II, 14).

[219] Bûsîrî isnadı hakkında bir değerlendirme yapmamıştır.

[220] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ zayıf biri olan Amr b. Husayn'dan rivayet etmiştir." (II, 20).

[221] Bûsîrî, Ziyâd b. Abdullah en-Nümeyrî'nin zayıflığı sebebiyle hadisin senedini zayıf görmüştür. (II, 20).

[222] Bûsîrî hadis hakkında yorum yapmamıştır. (II, 18)

[223] Kur'ân'da genellikle Allah'ın rahmetini müjdeleyen faydalı rüzgârları ifade için kelimenin çoğul siygası "riyâh (rüzgârlar)" kullanılmıştır. Günahkâr kavimleri helak eden azap rüzgârı mânâsında ise kelimenin tekil sıygası "rıh" kullanılmıştır. (Örnek olarak bkz. Fussilet sur. 41/16; A'râf sur. 7/57) Yukarıdaki hadiste Allah Resûlü'nün (sallallahualeyhi vesellem) bu inceliği işaret ettiği anlaşılmaktadır. (Mütercim)

[224] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Zira Hüseyin b. Kays zayıftır." (II, 20). Heysemî ise demiştir ki: "Hüseyin metruktür. Bununla birlikte Husayn b.

Nümeyr onu güvenilir kabul etmiştir. Geri kalan ravileri ise Sahîh'in ravileridir." (X, 136)

[225] Bûsîrî demiştir ki: "Senedinde yer alan Rişdîn b. Kiireyb zayıftır." (II, 20)

[226] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Abd b. Humeyd zayıf biri olan Muhammed b. el-Kâsim el-Esedî'den rivayet etmiştir." (II, 20)

[227] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[228] el-İthaf'ta şu ilave yer almıştır: "Yofon fvlHa/iJ ı/errfe fhsziir pe nazırdır). Onu tutacaktır." Bûsîrî senedinde yer alan Ma'rûf b. Hassan'm zayıf biri olduğunu söylemiştir. (II, 14)

[229] Bûsîrî şu açıklamayı yapmıştır: "Bunu Müseddcd, İbn Ebi'd-Dünyâ ve hasen bir senetle Taberânî ve Beyhakî rivayet etmiş olup Enes hadisi şahididir. (II, 6)

[230] Saffât sur. 37/180-182.

[231] Bûsîrî hadisi, İbn Ebî Ömer'in mürsel olarak rivayet ettiğini ve ravüerinin güvenilir olduklarını açıklamıştır. (II, 6)

[232] Hadisi Ahmed b. Menî, Abd b. Humeyd, Ebû Ya'lâ, Bezzâr, İbn Ebi'd-Dünyâ, Taberânî, sahth hükmüyle el-Hâkim ve Beyhakî de rivayet etmiştir. Bkz. Bûsîrî, II, 8.

[233] Bûsîrî şu açıklamayı yapmıştır: "Hadisin senedi zm/r/tır. Zira Yezîd b. Ebân er-Rakkâşî ve ravîsi zayıftır." (II, 8). Bûsîrî ayrıca hadisin tamamının Namazın Faziletine Dair bölümde geçtiğini söylemiştir.

[234] Îbnü'l-Mübârek, ez-Zühd, s. 115, no. 339,

[235] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. (II, 8)

[236] Nâs sur. 114/4.

[237] Bûsîrî demiştir ki. Bunu Ebû Ya'lâ, İbn Ebi'd-Dünyâ ve Beyhakî, zayıf biri olan Ziyâd b. Abdullah en-Nümeyrî tarikiyle rivayet etmişlerdir. (II, 7)

[238] Bûsîrî hadisi tam olarak zikretmiş ve hakkında açıklama yapmamıştır. (II, 6)

[239] Cümdân, Kudeyd ile Usfan arasında bulunan Eşlem evleridir. Bunun İbn Yenbu' ve dağı olduğu da söylenmiştir. [Vefâü'l-vefâ)

[240] Def, Usfan bölgesinde bir yerdir.

[241] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İshâk, Ebû Bekir b. Ebî Şeybe rivayet etmiştir." (II, 7)

[242] Ankebût sur. 29/45.

[243] Bûsîrî şu açıklamayı yapmıştır: "Hadisi İshâk mevkuf olarak, İbn Ebî Şeybe ise merfû olarak rivayet etmiştir. Abd b. Humeyd ise İbn Ebî Şeybe'den sahih bir senetle nakletmiştir.... Ayrıca Ahmed b. Hanbel de kopukluk bulunan bir senetle tahrîc etmiştir." (II, 6) Müsnede'de ise şu açıklama yer almıştır: "Ahmed b. Hanbel bu son kısmı içinde kopukluk olan başka bir senetle rivayet etmiştir. Ayrıca hadisin aslı Tirmizî ve kaynaklarda yer almıştır."

[244] Her iki hadisin senedinde de Yahya b. Ubeydullah b. Mevhib yer almıştır ki, onun sebebiyle Bûsîrî hadisin senetlerini zayıf görmüştür. (II, 6)

[245] Bûsîrî rivayeti Tayâlisî, İbn Menî ve Ebû Ya'lâ'ya nispet ederek hepsinin metinlerini zikretmiş, Ebû Ya'lâ'nın metnini "îsmâîloğullarmdan dört köle" ifadesiyle nakletmiş ve "Bütün bu tariklerin merkezinde ya meçhul bir ravi, ya da zayıf biri olan Yezîd b. Ebân er-Rakkâşî vardır" açıklamasını yapmıştır. (II, 6)

[246] Bûsîrî, hadisi Ebû Ya'lâ'nın (Kuşluk namazına dair bölümde) hasen bir senetle naklettiğini belirtmiştir.

[247] Fâtır sur. 35/34.

[248] Bûsîrî hadisi Ebû Ya'lâ, Taberânî ve Beyhakî'nin başka bir ifadeyle naklettiğini belirtmiş ve yorum yapmamıştır.

[249] Bûsîrî şu açıklamayı yapmıştır: "Bunu Ebû Ya'lâ zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Çünkü Ömer b. Hamza zayıftır." Bu hadis ileride "Dünyayı Dine Tercih Eden Kimse"ye air bölümde gelecektir.

[250] el-îihâfda şu ilave geçmiştir: "Ben de gülüp tekbir getirdim ve ümmetim adına sevindim."

[251] Bûsîrî, hadisi Ebû Ya'lâ'nm zayıf biri olan Artır b. Husayn'dan naklettiğini

[252] Hafız İbn Hacer demiştir ki: "Bunu Bezzâr bu tarikten naklederek el-Hâris b. Ubeyd'in bu rivayetteki tek kalışına işaret etmiştir. Hammâd b. Seleme ona muhalefet etmiştir. Ahmed b.

Hanbel'in onun tarikiyle tahrîc ettiği hadiste "Sâbit'in tbn Ömer'den nakli" ifadesini kullanmıştır. Hammâd da: "Sabit, İbn Ömer'den hadis işitmemiştir. Aralarında bir ravi olmalıdır" açıklamasını yapmıştır. Bûsîrî de demiştir ki: "Hadisi el-Hâkim, ondan da Beyhakî rivayet etmiş olup İbn Ömer ve başkalarından nakledilen bir Şahidi vardır ki İman bölümünde geçmişti." (III, 10)

[253] Bûsîrî demiştir ki: "Hadisi ayrıca Abd b. Humeyd ve Taberânî rivayet etmiş olup ^netlerinin merkezinde asıl ismi Fâid el-Attâr olan Ebu'l-Verkâ bulunmaktadır ki zayıftır." (III, 11)

[254] Bûsîrî, hadisi ayrıca Taberânî ve Bezzâr'm da tahrîc ettiklerini söylemiş ve yorum yapmamıştır. (Tl, 9)

[255] Bûsîrî demiştir ki: "Hadisi Ebû Ya'lâ zayıf biri olan Süfyan b. Vekî'den rivayet etmiştir. Nesâî de "sabah namazı" kaydı olmaksızın rivayet etmiştir." (II, 9)

[256] Hadisin tamamı için bkz. el-İthâf {III, 9-10) Ayrıca bu hadis daha önce geçmiştir. Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Bezzâr ve İbn Mâce muhtasar olarak rivayet etmiş olup hepsi de -ı zayıf biri olan Musa b. Ubeyde er-Rabezî'den nakletmişierdir."

[257] Hac sur. 47

[258] Bûsîrî hadisin senedini zm/îf görmüştür. (III, 10).

[259] Bûsîrî, hadis hakkında yorum yapmamıştır. (OT, 18). Aynı hadisi Taberânî de Ebû Umâme'den nakletmiş olup Heyşemî senedinde metruk biri olan el-Hakem b. Abdullah el-Eylî'nin yer aldığını belirtmiştir. (X, 127) Ben derim ki: Müsedded'in senedinde bu zât yer almamıştır.

[260] Müsnede'de ifade şöyledir: "Ben derim ki: Amr b. el-Husayn metruktür. Ama İbn Ebî Âsım'in Dua kitabında ismini zikretmediği bir şahıstan Cerir an Hâlid an Enes tarikiyle naklettiği Enes hadisi bunun şahididir. İsmi zikredilmeyen ravi dışındaki ravileri ise sakıncasızdırlar. Müphem ravinin de Muhammed b. Humeyd er-Râzî olduğunu sanmaktayım. Eğer bu ise, o ihtilaflı biridir." Diğer yandan Bûsîrî şu açıklamayı Yapmıştır: Bunu Ebû Ya'lâ, Amr b. el-Husayn'dan rivayet etmiştir ki hem o, hem de bocası İbn Ulâse zayıftır." (III, 18) Heysemî de demiştir ki: "Bunu Taberânî, metruk biri °lan Amr b. el-Husayn'm yer aldığı bir senetle rivayet etmiştir." (Mecnıa X, 128)

[261] Bûsîrî, Fâid el-Attâr'in zayıf oluşu sebebiyle hadisin senedini zayıf görürken (III, 8), Heysemî de: "Bunu Taberânî, metruk biri olan Fâid Ebu'l-Verkâ'nın yer aldığı bir senetle rivayet etmiştir" açıklamasını yapmıştır. (Mecma X, 115)

[262] Müsnede'de şu açıklama yer almıştır: "Ben derim kî: Bunu Taberânî Dua kitabında başka bir tarikle rivayet etmiş ve sahabeden olan zâtm ismini Ebu'd-Derdâ olarak vermiştir. Ancak buradaki müphem kişinin bu isimle açıklanması doğru değildir. Zira Hasan, Ebu'd-Derdâ ile görüşmemiştir." Bûsîrî de demiştir ki: "Bunu el-Hâris, ismini zikretmediği bir ravinin yer aldığı bir senetle rivayet etmiştir. Ama Taberânî'nin Dua kitabında zayıf bir senetle rivayet ettiği Ebu'd-Derdâ hadisi bunun şahididir." (I, 8)

[263] Bûsîrî hadis hakkında yorum yapmamıştır. Ahmed b. Hanbel ve Taberânî, hadisi buradakinden daha uzun ve daha tam olarak zikretmişlerdir. Taberânî'nin senetlerinden Dirinde yer alan raviler güvenilir kabul edilmişlerdir. Diğer senetlerde ise zayıf biri olan Ebû Bekir b. Ebî Meryem yer almıştır. Bkz. Heysemî, Mecma X, 113.

[264] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Müsedded ismini zikretmediği bir ravinin yer aldığı bir senetle mevkuf olarak rivayet etmiştir." (1,18)

[265] Bûsîrî hadis hakkında yorum yapmazken Heysemî şu açıklamayı yapmıştır: "Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri Sahîh'in ravileridir." {Mecma X, 184)

[266] Hadisi İbn Ebî Şeybe, Musannef'İnde rivayet etmiştir. Bkz. el-Hısnü'l-Hasîn. Rivayet Hz. Ali'ye ait mevkuf bir hadistir.

[267] Hadis hakkında Bûsîri'nin yorumu için bkz. 3403 nolu hadis.

[268] Hac sur. 22/47.

[269] Heysemî demiştir ki: "Bunu Bezzâr zayıf biri olan Musa b. Ubeyde er-Rabezî'nin yer aldığı bir senetle rivayet etmiştir/' (Mecmn X, 101)

[270] Müsnede'deki ifade şöyledir: "Bu mudal veya mürsel bir hadistir. el-Hakem (b. Abdullah el-Eylî) ise kesinlikle zayıftır."

[271] Fâtır sur. 35/10. Bûsîri: "Bunu Müsedded ve sahih hükmüyle el-Hâkim rivayet etmiştir" açıklamasını yaparken (III, 12) Heysemî: "Bunu Taberânî, cl-Mesûdî'nin yer aldığı bir senetle rivayet etmiştir. Bu zât güvenilir olmakla birlikte bunamıştır. Geri kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir" değerlendirmesini yapmıştır. {Mecmu X, 90).

[272] Bûsîrî, hadisi Müsedded'in güvenilir ravilerden oluşan bir senetle mevkuf olarak rivayet ettiğini belirtmiştir. (III, 13)

[273] Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[274] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İbn Ebî Şeybe ve İbn Ebi'd-Dünyâ hasen bir senetle rivayet etmiştir." (III, 13)

[275] Bûsîrî: "Bunu Ebû Ya'lâ zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Zira Musa b. Ubeyde zayıftır" değerlendirmesini yaparken (III, 13), Heysemî de "Yusuf (doğrusu Musa olacak) b. Ubeyde oldukça zayıf biridir" açıklamasını yapmıştır. (Mecma X, 94)

[276] Bûsîrî demiştir ki: "Hadisi el-Hâris, Ebû Ya'iâ (ki ifade ona aittir), Ahmed b. Hanbel, Bezzâr, Sahıh'inde İbn Huzeyme ve Müslim'in şartına göre sahîh hükmü vererek el-Hâkim rivayet etmiştir." (III, 8). Heysemî de şu değerlendirmeyi yapmıştır: "Bunu Ebû Ya'lâ, zayıf biri olan Muâviye b. Yahya es-Sadefî'nin yer aldığı bir senetle rivayet etmiştir." (Mecma X, 81)

[277] Hadisi Taberânî ve Ahmed b. Hanbeİ farklı İfadelerle nakletmişlerdir. Hepsinin senedinde de zayıf biri olan Ebû Bekir b. Ebî Meryem yer almıştır. Bkz. Zevâiâ, X, 94,113.

3423. Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sizden biriniz hizmetçisini döverken, (hizmetçisi) Allah'ı hatırlatırsa, ellerinizi (onlardan) çekiniz " buyurmuştur. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [1]

Tekbir

3424. Ca'fer b. Muhammed'in babasından naklen bildirdiğine göre Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem!' " Yangın gördüğünüzde tekbir getirin" buyurmuştur. Hadis, hasen derecesinde mürsel bir hadistir.[2] (Ebû Ya'lâ)

3425. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Büyük bir olay meydana geldiğinde veya kapkara bir rüzgar/fırtına çıktığında tekbir getirin; zira tekbîr, kara toz bulutlarını dağıtır" buyurmuştur.[3] (Ebû Ya'lâ)

Zikirsiz Ayrılanların Pişmanlığı

3426. Vasile b. el-Eska'mn bildirdiğine göre Resûlullah (salkllahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Hangi topluluk bir mecliste bir araya gelirler, sonra Allah'ı anmadan ve Peygamber'e (sdbHahu aleyhi veselkm) salât okumadan dağılırlarsa, bu meclis kıyamet günü onlar için pişmanlığa dönüşür. " (Ahmecl b. Menî') [4]

3427. Abdullah b. Muğaffel'in bildirdiğine göre Resûlullah (saiialkhu aleyhi vesellem): "Hangi topluluk bir yerde toplanıp da orada Allah'ı anmazsa bu, kıyamet günü onlar için mutlaka pişmanlığa, dönüşür" buyurmuştur.[5] (Ebû Ya'lâ)

Sığınma

3428. Avf b. Mâlik'in bildirdiğine göre Ebû Zer, Resûlullah'ın (saUallahualeyhi vesellem) yanma oturdu.... Hadisin devamında şu ifadeler geçmiştir: "İnsanların ve cinlerin şeytanlarından Allah'a sığınırsın" buyurdu.... "Yâ Resûlallah! İnsanlardan da şeytanlar var mıdır?" diye sordum. "Evet, vardır!" buyurdu. {İshâk} [6] Derim ki: Nesâî, Ubeyd b. Ebi'l-Haşhâş kanalıyla Ebû Zer'den tahrîc etti.

3429. Ebû Hureyre demiştir ki: "Kim yedi kere Allah'tan cenneti diliyorum derse, cennet: Allahım! Onu cennete koy diye niyaz eder. Kim yedi kere cehennemden (Allah'a) sığınırsa, cehennem: Allahım! Onu cehennemden koru diye niyaz eder." (Ebû Dâvud eî-Tayâlİsî) [7] Ebû Ya'lâ ile Bezzâr da, hadisi Allah Resûlü'ne nisbet edecek şekilde tahrîc etmiştir.

3430. Ebû Zür'a b. Amr b. Cerîr anlatmaktadır: Bana Ebû Hureyre önce yazıyla, sonra şifahen şöyle bildirdi: Ka'b(u'l-Ahbâr) bize, Tevrat'tan naklettikleri arasında: "Orada şöyle yazılı olduğunu görüyoruz" dedi: Muhakkak ki şeytan, akşamdan sabaha kadar şu sözleri söyleyen kula tahammül edemez: Allahım! Seçkinler ve avamdan kötü kimselerin şerrinden senin ismine ve eksiksiz sözüne sığınırım. Senin ismin ve eksiksiz sözün hürmetine senden dilenen hayırlardan, verdiğin hayırlardan,

gizlediğin hayırlardan ve açığa çıkardığın hayırlardan dilerim. Allahım -gündüz ise- gündüzün ortaya çıkanların şerrinden, -gece ise- gece karanlığında gizlenenlerin şerrinden senin ismine ve eksiksiz sözüne sığınırım." (Müsedded) [8]

Konuyla ilgili Ebû Zer hadisi Peygamber Haberleri bölümünün başında geçmiştir. [9]

3431. Enes demiştir ki: "Ben şahadet ederim ki Allah haktır. Kıyamet haktır. Cennet haktır. Cehennem haktır. Allahım! Hayatın ve ölümün fitnesinden, kabir azabından ve cehennem azabından sana sığınırım." (Ahmed b. Menf) Hadis mevkuf olup sahihtir? [10]

3432. Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle dua ederdi." "Allahım! Sağırlıktan ve dilsizlikten sana sığınırım. Günahlardan ve isyanlardan sana sığınırım. Göçük ve depremde ölmekten sana sığınırım..." (el-Hadis). [11]

3433. Aynı hadis, Ebû Ma'şer tarikinden "Boğulmaktan sana sığınırım. Gamdan sana sığınırım" ilavesiyle nakledilmiştir. (Bezzâr) [12]

3434. Enes'in bildirdiğine göre Resûluîlah Seylan'dan Allah'a sığınırsa, Allah onun için bir melek görevlendirir ve onu Şeytan'dan korur" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [13]

Lâ Havle Ve Lâ Kuvvet İlla Billâh (Güç Ve Kuvvet Ancak Allah'ındır) Sözünün Fazileti

Konuyla ilgili Ebû Zer hadisi Peygamber Haberleri bölümünün başınd geçmişti. [14]

3435. Avf b. Mâlik anlatmaktadır: Ebû Zer, Resûlullah'm (sallahu aleyhi vesellem) yanma oturdu.... Hadiste şu ifadeler geçmiştir: "Sana cennet hazinelerinden bir hazine söyleyeyim mi?" buyurdu. "Elbette söyle yâ Resûlallah!" dedim. Lâ havle ve lâ kuvvete illa billah de!" buyurdu.[15] (İshâk)

3436. Âmir b. Sa'd b. Ebî Vakkâs anlatmaktadır: Ebû Eyyûb el-Ensârî'yle karşılaştım. Bana şöyle dedi: "Sana, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) bana emrettiği bir şeyi emredeyim mi?: Lâ havle ve lâ kuvvete illa billâh sözünü çokça oku! Zira bu, cennet hazinelerinden bir hazinedir." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) Hadisin senedi hasenâh? [16]

3437. Zeyd b. Sâbit'in bildirdiğine göre Resûluîlah {sallallahu aleyhi -vesellem) şöyle derdi: "Size cennet hazinelerinden bir hazineyi haber vereyim mi? Lâ havle ve lâ kuvvete illa billâh> sözünü çokça okuyun. " (Abd b. Humeyd) [17]

3438. Abdullah b. Mes'ûd şöyle anlatmıştır: Bir gün Hz. Peygamber'in (saEallahu aleyhi vesellem) yanındaydım. Böyle dururken ben: "Lâ havle ve lâ kuvvete illa billâh" dedim. Allah Resulü (saMlahu aleyhi vesilem): "Sen bunun ne anlama geldiğini bilir misin?" buyurdu. "Allah ve Resulü daha iyi bilir" dedim. "Allah'a isyandan kurtulmak ancak Allah'ın korumasıyla olur. Allah'a itaate kudret de ancak Allah'ın yardımıyla olur. Zİra bana Cebrail bu şekilde bildirdi" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [18]

3439. Ebû Hureyre demiştir ki: Osman b. Affân'a bir şey soruldu. O da Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): Lâ havle ve lâ kuvvete illa billâh

sözü Arş'in hazine [erindendir" buyurdu, dedi. (el-Hâris) [19]

Tahammül Edemeyecek Kişiyi Bela Çağrısında Bulunmaktan Men

3440. Enes bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hasta bir zâtı ziyarete gitti. Dediği gibi söyledi ve iyileşti. (Ebû Ya'lâ)

Ben derim ki: Hadisin baş kısmı mânâca Sahih'te geçmiştir.[20] Ama aynı siyakla değildir. Hz. Ömer'in sorusundan sonuna kadarki kısmı Abbâd b. Kesîr tek başına nakletmiştir. Bu zât ise son derece zayıf biri olup hadis, uydurulmuş izleri taşımaktadır.

Yatakta Ölmenin Fazileti

3441. Abdullah b. Amr'ın naklettiğine göre Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem): "Muhakkak ki aziz ve celil olan Allah, mü'min kulunun kanım, sizden birinizin servetini sakınmasından daha fazla sakınır. Tâ ki, döşeğinde ruhunu kabzedene dek" buyurmuştur. (el-Hâris ve Ebû Ya'lâ)

YARATILIŞIN BAŞLANGICI KİTABI

3442. Ebû Zer'in bildirdiğine göre Peygamber (sallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Cennette bir rüzgâr yaratıldı. Bu rüzgârın boyutu, dokuz yıllık mesafe kadardır. Arkasında kapalı bir kapı vardır. Size rüzgâr yalnız bu kapının aralığından gelmektedir. Eğer o kapı açılacak olsa, kesinlikle gök ile yer arasındaki her şeyi uçurur. Bunun adı Allah nezdinde Ezyeb, sizin yanınızda ise Cenûb/Güney rüzgarıdır.[21] (İshâk ve Ebû Bekir b, Ebî Şeybe)

3443. Ebû Zer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) şöyle buyurmuştur: "Dünya seması ile yer arası, yaya olarak 500 yıllık mesafedir.

Her semanın kalınlığı, yaya olarak 500 yıllık mesafe kadardır. Yedinci semaya kadar her sema ile bir sonrakinin arası, 500 yıllık mesafe kadardır. Yerler de böyledir. Yedinci sema ileArş'ın arası ise hepsinin toplamı kadardır.[22] (İshâk)

3444. Rabî' b. Enes demiştir ki: "Göklerin ilki kapalı bir dalga, ikincisi kaya, üçüncüsü demir, dördüncüsü bakır, beşincisi gümüş, altıncısı altın ve yedincisi de yakuttur. [23] (İshâk)

3445. Sa'd et-Tâî demiştir ki: "Bana Arş'ın kırmızı bir yakuttan ibaret olduğu bildirildi." (İshâk)

"Allah Mahlûkatı Yarattı ve Kazaya Dair Hükmünü Verdi" hadisi için, İman kitabının kader bölümüne bakınız.

Haftanın Günlerinde Yapılması Uygun Olan İşler

3446. İbn Abbâs demiştir ki: "Pazar, ağaç dikimi ve inşaat günüdür.

Pazartesi, yolculuk günüdür. Sah, kan akıtma (kurban kesme) günüdür. Çarşamba, alma günüdür. Bu günde verme olmaz. Perşembe, hükümdarın huzuruna girme günüdür. Cuma, evlendirme günüdür. Cumartesi de avlanma günüdür." (Ebû Ya'lâ) [24]

Yerin Yaratılması

3447. Atâ b. Yesâr anlatmaktadır: Ka'b(u'l-Ahbâr)'a dedim ki: "Bizim şu üzerinde bulunduğumuz yeryüzünü ne tutmaktadır?" "Allah'ın emri" diye cevap verdi. "Ben de biliyorum ki Allah'ın emri onu tutmaktadır. Ama Allah'ın o emri nedir?" dedim. "Bir meleğin elinde bulunan yeşil bir ağaçtır.

Melek balığın sırtında durmakta; balık ise kıvranıp durmaktadır. Gökler Arş'm altındadır" dedi. "İkinci arzda oturan nedir?" diye sordum. Şöyle cevap verdi: "Kasıp kavuran rüzgârdır. Allah Âd kavmini helak etmek istediğinde bu yerin bekçilerine ondan bir kapı açmalarını vahyetti. Bekçiler: Ey Rabbimiz! Bir boğanın burun deliği gibi (mi?) diye sordular. O da O zaman bu içindekilerle beraber yeryüzünü savurur buyurdu. Bunun üzerine bir yüzük yeri kadar açıldı." "Üçüncü kat arzda oturan kimdir?" diye sordum. "Cehennem taşı" dedi. "Dördüncü kat arzda oturan kimdir?" diye sordum. "Cehennem kibritidir" dedi. "Cehennemin de kibriti mi vardır?" dedim. "Nefsim kudret elinde bulunana yemin ederim ki, elbette

vardır" dedi. Bir keresinde ise: "Eğer dağlar oraya atılsa, ısısından paramparça olur" dedi. "Beşinci kat arzda oturan kimdir?" diye sordum. "Cehennemin yılanlarıdır" dedi. Ben: "Cehennemin de yılanları mı vardır?" deyince: "Nefsim kudret elinde bulunana yemin ederim ki, hem de vadiler büyüklüğündedirler" dedi. "Altıncı kat yerde oturan kimdir?" diye sordum. "Cehennemin akrepleridir" dedi. Ben: "Cehennemin de akrepleri mi var?" deyince "Nefsim kudret elinde bulunana yemin ederim ki, hem de felekler gibidirler ve mızraklar gibi kuyrukları vardır. Onlardan biri kâfirle karşılaşınca, onu öyle bir sokar ki kâfirin tepeden tırnağa etleri paramparça olur" dedi. "Yedinci kat yerde oturan kimdir?" diye sordum. "Orası zindandır. Oraya İblis bağlanmıştır. Melekler üzerine atılıp yakaladılar. Allah da onu oraya hapsetti. Bir el önünde, bir el arkasında, bir ayak önünde, bir ayak arkasında vardır. Askerleri ona haberleri taşır. Onun bir süresi vardır. O süre içinde serbest bırakılır" dedi.[25] (el-Hâris)

Ruhlar

3448. Amr b. Murre'nin bildirdiğine göre Abdullah (b. Mes'ûd): "Ruhlar, bir yerde toplanmış askerler gibidir; onlardan tanışık olanları, uyuşurlar; tanışık olmayanları ise ihtilaf ederler" demiştir. (Müsedded)

Melekler

3449. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallahu aleyhi veellem) şöyle buyurmuştur: "Benim bir melekten bahsetmeme müsaade

edildi. Bu meleğin ayakları yedinci kat yeri delip geçmiştir. Arş, onun omuzunda Seni neredeysen ve nerede olacaksan tenzih ederim der." (Ebû Ya'lâ)

Hadis sahihtir.[26]

Cinler

3450. Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallaliahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Allah cinleri üç sınıf olarak yaratmıştır. Bir sınıf, yılanlar, akrepler ve yeryüzünün haşereleridir. Bir sınıf rüzgâr gibi havadadır. Bİr sınıfın da hesabı ve cezası/azabı olacaktır. Allah insanları da üç sınıf olarak yaratmıştır: Bir sınıf hayvanlar gibidir. Nitekim aziz ve celil olan Allah 0nlann kalpleri vardır; onlarla anlamazlar [27] buyurmuştur. Diğer bir sınıfın bedenleri Âdemoğlu bedenleri; ama ruhları şeytanların ruhlarıdır. Bir sınıf da Allah'ın gölgesinden başka hiçbir gölgenin bulunmadığı günde O'nun gölgesi altında olacaklardır. [28] (Ebû Ya'lâ)

3451. Ebû Sa'lebe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallaliahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Allah cinleri, üç eşit sınıfta yaratmıştır. Üçte birleri kanatlıdır. Havada uçarlar. Üçte birleri yılanlar ve köpeklerdir. Üçte biri de konar, göçerdirler. [29] (Ebû Yala)

Allah'ı Gizleyen Perdeler

Konuyla ilgili Sehl hadisi Ebû Ya'lâ'nm Müsned'mden nakille Allah'ın Azameti bahsinde geçmişti.[30]

PEYGAMBERLERLE İLGİLİ HADİSLER

Peygamberlerin Kabirlerinde Diri Oluşları

3452. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Peygamberler kabirlerinde diridirler. Namaz kılarlar" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ ve Bozzâf) [31] Bezzâr der ki: "Bunu Sâbit'ten sadece Haccâc; Haccâc'dan sadece el-Müstelim rivayet etmiş olup Haccâc'm Sâbit'ten bunun dışında bir rivayeti de mevcut değildir." Sonra Bezzâr başka bir kanalla Abdülazîz tarikiyle Enes'den tahrîc etmiş ve bu tarikin de tek olduğuna dikkat çekmiştir.

Hz. Adem ve Peygamberlerin Sayısı

3453. Avf b. Mâlik'in bildirdiğine göre Ebû Zer Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yanma oturdu... Hadisin devamında şöyle denilmiştir: "Ya Resûlallah! Peygamberlerin ilki hangisiydi?" dedim "Âdem" buyurdu. "Nebî miydi o?" diye sordum. "Evet Allah'ın hitabına muhatap olan bir nebidir" buyurdu. "Ey Allah'ın Resulü! Peygamberlerin sayısı kaçtır?" diye sordum. "124 bin" buyurdu. "Bunların kaçı resuldür?" diye sordum. "315'i. Büyük kalabalık" buyurdu.[32] (İshâk)

3454. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Ebû Zer, Resûlullah'a (salbllahualeyhi vesellem): "Peygamberlerin sayısı kaçtır?" diye sordu. "124

000" buyurdu. "Bunlardan kaçı resuldür?" diye sordu. Büyük bir sayı" buyurdu. [33] (İshâk ve İbn EbîŞeybe)

3455. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (salkUahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Allah sekiz bin nebi göndermiştir. Bunların [dört bini] İsrâîl oğullarına, dört bini de diğer halklara gönderilmiştir. [34] (Ebû Ya'lâ)

3456. Enes demiştir ki: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: "Daha evvel geçen peygamber kardeşlerim, sekiz bin nebidir. Sonra İsa b. Meryem geldi. Sonra ben nebi oldum.[35] (Ebû Ya'lâ)

Hz. Âdem'in Yaratılması

3457. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Muhakkak ki Allah, Adem'i topraktan yarattı. Sonra onu çamur haline getirdi. Sonra onu kara balçık oluncaya kadar öyle bıraktı. Sonra onu yaratıp şekil verdi. Sonra pişmiş çamur gibi kurumuş balçık oluncaya dek öylece bıraktı. İblis onun yanına uğrar, Sen büyük bir iş için yaratıldın derdi. Sonra Allah ona ruhundan üfledi. Ruhun ilk canlandırdığı bölgesi gözü ve genizleri oldu. Hemen hapşırdı. Allah ona, Rabbine hamdi telkin etti. Rab de: Rahbin seni esirgesin buyurdu. Sonra Ey Âdem! Şu topluluğa git ve onlara şöyle de. Sonra bak bakalım, nasıl karşılık verecekleri buyurdu. Adem gidip topluluğa selâm verdi. Onlar da: Allah'ın selâm ve rahmeti senin de üzerine olsun diye karşılık verdiler. Sonra Allah: Ey Adem! Bu senin ve senin zürriyetinin selâmıdır buyurdu. Âdem: Ya Rabbi! Benim zürriyetim de nedir? diye sorunca Allah: Ey Âdem!

Ellerimden birini seç buyurdu. O da: Rabbimin sağ elini seçiyorum. Bununla beraber Rabbimin her iki eli de sağdır dedi. Sonra Allah ovucunu açtı ve Âdem'in zürriyetinden gelecek olan herkes aziz ve celil olan Rahman'in ovucunda belirdi. " (Ebû Ya'lâ) [36]

Hz. Salih ve Semud Kavmi

3458. Ubey b. Ka'b'm bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Semud vadisinde Hicr'e uğradı ve: "Yürüyüşünüzü hızlandırın ve halkı helak olmuş bu köyde konaklamayın" buyurdu. (Ahmed b. Menî')

3459. es-Sa'dî b. Sarfın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Semud vadisine gelince ashabına: "Çıkın, çıkın! Burası lanetli bir vadidir. Oradan hiç çıkamayacağınızı, başınıza şöyle şöyle felaketler geleceğini sandım" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

Hz. Eyyûb

3460. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyM vesellem) şöyle anlatmıştır: "Şüphesiz Hz. Eyyûb Allah'ın peygamberidir. On sekiz yıl musibetlerle boğuştu. İki kardeşi dışında, onu yakını ve uzağı reddetti. -Bezzâr, "Bunlar onun en has kardeşleriridendF İlavesini nakletmîştir- Bunlar sabah akşam onun yanına giderlerdi. Bir gün onlardan biri diğerine: "Vallahi, biliyorsun ki, Eyyûb başka kimsenin işlemediği bir günah İşlemiş " dedi. Diğeri de: "Nedir o?" diye sorunca "On sekiz yıldır Allah ona merhamet edip hastalığına şifa vermedi" dedi. Akşam yanına

gittiklerinde adam dayanamayıp bunu ona anlattı. Hz. Eyyûb şöyle cevap verdi: "Senin neden bahsettiğini bilmiyorum. Ama Allah bilir ya, ben birbiriyle tartışıp Allah'ın adını anan iki adamın yanından geçiyor, sonra evime gelip onlar adına kefaret ödüyordum. Çünkü Allah'ın hakikat dışında bir şey uğruna anılmasından endişe ediyordum. " Hz. Eyyûb İhtiyaç gidermek için çıkar, ihtiyacını giderdikten sonra hanımı elinden tutar, yerine getirirdi. Bir gün Hz. Eyyûp ihtiyacı için gecikti. Olduğu yerde kendisine "Ayağını yere vur! İşte yıkanılacak ve içilecek soğuk su [37] diye vahyedildi. Hanımı onun geciktiğini görünce ona bakmaya çıktı. Hz. Eyyûb çıkageldi. Allah hastalığını gidermiş ve olabilecek en güzel halde idi.

Hanımı onu görünce: "Allah hayrını versin. Allah'ın şu hastalıkla sınanan peygamberini gördün mü? Vallahi onun sağlıklı haline senden daha fazla benzeyenini görmedim" dedi. "O benim" dedi. Hz. Eyyûb'un iki ambarı vardı. Biri buğday ambarı, diğeri de arpa ambarı idi. Derken Allah iki bulut gönderdi. Onlardan biri buğday ambarının üzerine gelince ona altın boşalttı ve ambar dolup taştı. Diğeri ise arpa ambarına gümüş boşalttı ve ambar dolup taştı." (EbûYa'lâ ve Bezzâr) [38]

Hz. Yakub İle Yusuf

3461. Abdullah (b. Mes'ûd): "Hz. Yusuf ile annesine güzelliğin üçte biri verildi" demiştir.[39] (İshâk) Hadis sahih olup mevkuftur? [40]

3462. Ebû Musa anlatmaktadır: Peygamber'e (sallallahu aleyhi veseilem) bir bedevi geldi. Resûlullah (sailallahu aleyhi veseilem) ona ikramda bulundu ve: "Bize gel!" dedi. Gelince de: "İhtiyacını söyle!"

buyurdu. O da: "Bineceğim bir dişi deve, ailemin sağacağı bir kaç keçi" dedi. Allah Resulü (sallalhhu aleyhi veseilem) de: "İsrâH oğullarının ihtiyar kadını kadar olmaktan aciz misiniz?!" buyurdu. Ashabı bunun ne olduğunu kendisine sorunca şöyle anlattı: "Hz. Musa, îsrâîl oğullarıyla birlikte Mısır'dan çıkıp, yola düştüklerinde, yollarım şaşırdılar. Bu nedir? diye sordu. Bilginleri: Hz. Yusuf ölüm döş eğindeyken, onun kemiklerini de yanımıza almadan Mısır'dan çıkmamamız yönünde Allah adına bizden bir söz almıştı dediler. Kabrinin yerini kim biliyor? diye sordu. İsrâîl oğullarından yaşlı bir nine dediler. Bunun üzerine ona birini gönderdi. Kadın geldi. Ona: Bize Yusuf'un kabrini göster dedi. Kadın: Sen benim isteğimi kabul etmedikçe olmaz dedi İsteğin nedir? diye sorunca Cennette seninle birlikte olmak dedi. Musa kadının isteğini kabul etmek istemedi. Hemen Allah kendisine vahyederek Onun isteğini kabul et buyurdu. Bunun üzerinde kadın onlarla birlikte bataklıkta bir göle gitti ve Bu suyu çekin dedi. Suyu çektiler. Sonra Kazın dedi. Kazdılar ve Hz. Yusuf'un kemiklerini çıkardılar. Onları yere indirdiklerinde birden yolları, gündüz aydınlığı gibi önlerinde belirdi." (Ebû Ya'lâ) [41]

3463. Enes'in bildirdiğine göre bir adam Hz. Yakub'a: "Senin görme hissini ne giderdi ve belini ne eğriltti?" diye sordu. O da şöyle cevap verdi: "Görme duyumu gideren, Yusufa ağlamaktır. Belimi eğen ise kardeşi Bünyamin'e üzülmemdir" Derken Cebrail geldi ve: "Ey Yakub! Allah'tan mı yakmıyorsun?" diye sordu. O da: "Ben gam ve kederimi sadece Allah'a arz ediyorum" dedi. Cebrail: "Allah senin söylediğini senden daha iyi bilir" deyip oradan ayrıldı. Sonra Hz. Yakub evine girdi ve: "Ey Rabbim, görme hissimi giderdin, belimi eğdin. Bari iki reyhanımı/güzel kokulu çiçeğimi bana iade et de, onları bir kere koklayayım. Sonra bana dilediğini yap" diye

yalvarıp yakardı. Gebrâîl tekrar geldi ve: "Ey Yakub! Allah sana selâm söylüyor ve buyuruyor ki: Sevin. Onlar ölmüş bile olsalar ben onları senin için diriltir, onlarla gözünü aydın kılarım. Sana "Ey Yakub! Görme hissini neden giderdiğimi, belini neden eğdiğimi, Yusufun kardeşlerinin o yaptıklarını niçin yaptıklarını, biliyor musun? diye soruyor. "Hayır" deyince şöyle buyurdu: "Çünkü sana, oruçlu ve aç olarak yetim bir yoksul gelmişti. Sen ve ailen bir koyun kestiniz. Siz yediniz ona yedirmediniz. Şu bir gerçektir ki, ben yarattıklarım içerisinde yetimleri ve yoksulları sevdiğim kadar hiç kimseyi sevmedim."

Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sailallahu aleyhi veseilem) şöyle anlatmıştır: "Hz. Yakub, her akşamladığında, münadİsi: Kim oruçlu ise, Yakub'un ziyafetine buyursun diye nida ederdi. Her sabaha erdiğinde de münadİsi Kim oruçsuz ise, Yakub'un yemeğine buyursun diye nida ederdi." (İbn Ebî Ömer)

Hz. Musa İle Harun Kıssası

3464. Abdullah (b. Mes'ûd) demiştir ki: "Allah, Hz. Musa'yı Firavun'a gönderince Musa: <Ne söyleyeyim?> diye sordu. Allah da: "Âhiyan, şarâhiyan de!" buyurdu."

el-A'meş bu sözleri "Her şeyden önce Hay (diri) olan ve her şeyden sonra da Hay (diri) kalacak olan" diye açıklamıştır. (İshâk) [42]

3465. İbn Abbâs, aziz ve celil olan Allah'ın "Ey iman edenler! Siz de Musa'ya eziyet edenler gibi olmayın. Nihayet Allah onu, dedikleri şeyden temize çıkardı. O, Allah katında şerefli idi [43] âyeti hakkında şunları

söylemiştir: "Hz. Musa ve Harun dağa çıktılar. Harun öldü. İsrâîl oğullan: Onu sen öldürdün. O bizi senden daha çok seviyordu> deyip ona eziyet ettiler. Allah da meleklere emir verdi. Melekler onu yüklenip İsrâîl oğullarının yanına getirdiler. Melekler onun ölüsüyle konuştular. Böylece İsrâîl oğulları onun öldüğünü anladılar. Sonra onu götürüp defnettiler. Allah'ın yarattıklarından hiç kimse onun kabrini görmedi. Yalnız Mısır akbabası gördü. Bu yüzden Allah onu sağır ve dilsiz yaptı." (Ahmed b. Menî') [44]

3466. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre ResûluUah {salMlahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Hz. Musa'nın denizi geçen ashabı on iki batındı. Her yolda 12 000 insan vardı ve hepsi de Yakub'un neslindendi." (Abd b. Humeyd) [45]

Tefsir kitabında Bakara suresinin tefsirinde bu konuyla ilgili bazı rivayetler gelecektir. [46]

3467. Enes'in bildirdiğine göre Peygamber (sallahu aleyhi vesellem): "İsrail oğullarına deniz Aşure günü yarıldı" buyurmuştur. (Ebü Ya'lâ)

Hz. Davud

3468. İbn Abbâs bildiriyor: Abbâs'ın Mescid'e yakın bir evi vardı. Onu Ömer istedi ve: "Onu bana ver ya da bana sat da Mescid'e katayım" dedi. Ama Abbâs kabul etmedi. Ömer: "Öyieyse seninle benim aramda Resûlullah'm (saMahu aleyhi -vesellem) ashabından bir zâtı hakem yap" dedi. O da Ubey b. Ka'b'ı hakem yaptı. Ubey, Ömer'in aleyhine hüküm

verdi. Bunun üzerine Ömer: "Muhakkak ki sen Muhammed'in ashabı arasında bana karşı en cüretkâr kişisin" dedi. Ubey: "Ya da sana en güzel nasihat edeniyim, ey mü'minlerin emiri!" diye karşılık verdi. Sonra ekledi: "Sen bilmez misin ki Hz. Dâvud, Beyt-i Makdis'i kurmakla emr olununca sahiplerinin izni olmaksızın bazı evleri (mescide) katmıştı. İnşaat başlayınca adamların engeline takılınca mescidin inşaatı durduruldu. Dâvud: Ya Rabbi! Bu iş benden sonraki neslime kalsın diye niyaz etti." (İshâk)

3469. Zeyd b. Eşlem, aynı hadisi benzer ifadelerle nakletmiş ve orada şöyle demiştir: Ubey b. Ka'b dedi ki: "Ben, Allah Resûlü'nden (saMahu akyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: "Hz. Dâvud.... murad edince.... " (İshâk)

3470. Ebû Attâf demiştir ki: "Hz. Dâvud, su içmek için kabı ağzına yaklaştırdığı zaman hatasını hatırlayıp ağlardı. Öyle ki kap, göz yaşlarıyla dolup taşardı." (Müsedded) [47]

Hz. Üzeyr

3471. İbn Abbâs'ın naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Üzeyr'in peygamber olup olmadığını bilmiyorum" buyurmuştur. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [48]

Hz. İsâ Hakkında

3472. Yahya b. Ca'de'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Fâtıma'ya şöyle demiştir: "Uzun ömür verilen hiçbir peygamber yoktur ki, ondan sonraki peygambere arkadaşının ömrünün yarısı kadar ömür verilmiş olmasın. Nitekim İsâ 'ya kırk yıl ömür verildi. Bana ise yirmi yıl. [49]

Ben derim ki: Maksat, peygamberlik döneminde verilen ömürdür. (İshâk)

Kürsüf

3473. Atıyye b. Busr el-Mâzinî bildiriyor: Akkâf b. Vedâ'a el-Hilâlî Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yanma geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)

ona: "Ey Akkâf! Eşin var mı?" diye sordu. "Hayır" diye cevap verdi....

Hadisin devamında şunlar geçmiştir: "Onlar (kadınlar), Hz. Yusuf, Dâvud ve Kürsüf'ü ay artanlar dır" buyurdu. Ya Resûlallah! Kürsüf kimdir?" diye sordu. Şöyle buyurdu: "Israîî oğullarında bir zâttı. Deniz sahillerinden bir sahilde yaşıyordu. Gündüz oruç tutar, gece ibadet ederdi. Namaz ve oruçtan hiç usanmazdı. Sonra âşık olduğu bir kadın yüzünden Yüce Allah'ı inkâr etti. Rabblne ibadetle geçen önceki halini tamamen bıraktı. Allah önceden işledikleri sebebiyle onun halini düzeltti ve tövbesini kabul etti. [50] (Ebû Ya'lâ)

Hz. Hızır Ve Elyesa'

3474. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (saUaUahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Hızır denizde, Elyesa' ise karadadır. Bu ikisi her gece Zülkarneyn'in Yecüc ve Mecüc İle İnsanlar arasına kurduğu büyük şeddin yanında buluşurlar. Her yıl haccedip umre yaparlar. Zemzemden bir kere içerler ve bu, gelecek yıla kadar onlara yeter. " (el-Hârİs)

Hadis oldukça zayıftır.

İsrâîloğullarında Yaşanan Olaylar

3475. Abdullah b. Mes'ûd anlatmaktadır: "İsrâîloğullarında veya bir krallıkta yaşayan bir adam vardı. Bir gün Bu gün benden daha güçlü kimse bilmiyorum> dedi. Bunun üzerine Allah en zayıf yaratığını ona gönderdi. Bu yaratık burnuna girdi. Adam: <Vurun, vurun!> demeye başladı. Yayla başına vurdular ve sonunda başını kırdılar." (İshâk)

3476. İbn Mes'ûd anlatmaktadır: Bir adam 99 cana kıydı. Sonra tövbe etmek istedi ve açık arazide/çölde yaşayan bir rahibe gitti. Dedi ki: "Ey Rahib! Ben 99 cana kıydım. Tövbe etme imkânım var mıdır?" Rahip: "Hayır" dedi. Adam: "Önemli değil. Vallahi seninle onların sayısını yüze tamamlayacağım" dedi. Sonra bir rahibe daha gitti ve; "Ben 99 cana kıymıştım. Sayılarını bir rahip öldürerek yüze tamamladım. Tövbe etmem mümkün mü?" dedi. Rahip: "Sen kendine zulmetmiş, büyük bir işe bulaşmışsın. Kim tövbe ederse Allah tövbesini kabul eder" dedi. Bunun üzerine adam kılıcını attı ve: "Vallahi ölüm aramızı ayırana dek ben sana hizmet edeceğim" dedi ve ona karşı gelmeyeceğine dair söz verdi. Derken rahibe yolculuk eden ya da kıtlık çeken bir topluluk geldi. Rahip tıpla

ilgilenirdi. Adam: "Bir emriniz var mı?" diye sordu. O da: "Git, fırını yak" dedi. Gidip fırını yaktı. Fırın iyice kızınca: "Fırın kızdı. Başka emriniz var mı?" diye sordu. Rahip; "Git içine gir!" dedi. Adam gidip, içine girdi. Sonra rahip hatırladı ve kalktı. Yanındakiler de kalktılar. Birde baktılar ki adam fırında ter akıtıyor. Ateş kendisine hiç zarar vermemiş. Bunu gören rahip: "Bildim ki, senin tövben kabul olunmuş. Benden ayrılıncaya dek şimdi ben sana hizmet edeceğim" dedi.

İbn Mes'ûd demiştir ki: "İsrâîl oğullarında biri günah işlediği zaman, sabah günahının kefaretini kapısının eşiğine yazılmış olarak bulurdu. Allah sizi onlara üstün kıldı da size istiğfar emredildi. Bu yüzden Allah'tan bağışlanmak diliyorsunuz. Bu ümmete öyle bir âyet verildi ki, ona karşılık kendilerine dünya ve içindekilerin verilmesini arzu etmem: "Onlar çirkin bir şey yaptıklarında veya kendilerine zulmettiklerinde Allah'ı anarlar, günahlarının bağışlanmasını dilerler..[51]

Senedi sahihtir. [52] (İshâk)

3477. Abdullah b. Mes'ûd anlatmaktadır: "Sizden öncekilerden kafir bir millet içinde yaşayan bir adam vardı. Aralarında sâlih bir millet de vardı. Bir gün bu adam: "Uzun süre küfür içinde kaldım. Mutlaka şu sâlihler köyüne gideceğim ve onlardan biri olacağım" dedi. Ama yolda onu eceli yakaladı. Melek ile şeytan tartıştı. Biri: "Ben ona daha layığım" dedi. Diğeri: "Ben ona daha layığım" dedi. Bunun üzerine Allah onlara askerlerinden birini gönderdi. Onlara: "İki köy arasını ölçün. Hangisine yakınsa o, o köye aittir" dedi. İki köyün arasını ölçtüler; sâlihler köyüne daha yakın olduğunu gördüler ve adam onlardan oldu." (İshâk)

Senedi sahihtir.[53] Sahîh-i Buhârfde şahidi vardır.

3478. Abdurrahman b. Sâbıt'm bildirdiğine göre Resûlullah (salMMıu aleyhi vesellem): "îsrâîl oğullarından haberler nakledebilirsiniz, Bunda bir sakınca yoktur. Zira onlarda olağanüstülükler vardı" buyurmuştur. (Ahmed b. Menî')

Hadis mürseldir.

3479. Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Bir rahip Allah'a altmış sene ibadet etti. Bir gün yanma bir kadın indi ve onunla beraber oldu. Altı gece kadınla birlikte oldu. Sonra pişmanlık duydu ve kaçarak bir mescide geldi. Orada hiçbir şey yemeden üç gün kaldı. Sonra bir çörek geldi. Çöreği ikiye parçalayarak yarısını sağındaki bir yoksula, diğer yarısını da solundaki bir yoksula verdi. Sonra Allah ruhunu kabzetti. 60 yılı bir kefeye, altı geceyi bir kefeye koyarak tarttı. Altı gece ağır bastı. Sonra altı geceyi çörekle tarttı. Çörek ağır bastı. [54] (İshâk)

3480. Ebû Vâil'in naklettiğine göre Abdullah (b. Mes'ûd) dedi ki: "Bir adam altmış sene ibadet etti...." Bu, sahîh ve mevkuftur. {İshâk)

3481. Mücâhid demiştir ki: "Bir narın yarısına İsrâîl oğullarından beş kişi girerdi." (Ahmed b. Menî') [55]

3482. Hz. Ali demiştir ki: Bir peygamber ümmetine beddua etti. Kendisine: "Onlara açlık vermemi ister misin?" diye sorulduğunda "Hayır" dedi. "Aralarını bozup onları birbirlerine düşürmemi ister misin?" diye soruldu. Yine: "Hayır" dedi. Sonra: "Onlara veba hastalığını gönder. Zira bu hızlı bir ölümdür; kalpleri dağlar, sayıları/nüfusu azaltır" dedi. (İshâk)

KUR'ÂN'IN FAZİLETLERİ KİTABI

3483. Ebu'd-Derdâ'nm bildirdiğine göre Resûlullah {salkllahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kim gecede yüz âyet okursa, gafillerden yazılmaz. Kim iki yüz âyet okursa dindarlardan/İtaatkârlardan yazılır. Kim 500-1000 arası âyet okursa, ona bir kantar [56] ecir verilir kî, bunun bir kıratı koca bir tepe misalidir." Hadisin isnadı zayıftır.[57] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe, Abd b. Humeyd ve Ebû Ya'lâ)

3484. Avf b. Mâlik el-Eşca'î'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallailahu aleyhi vesellem): "Kim Allah'ın kitabından bir harf okursa, Allah onun için bir iyilik yazar. Ben elif lam mîm bir harftir demiyorum. Fakat harflerin her bir diğerinden ayrıdır: Elif, lam ve mim diye" buyurmuştur.[58] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Bezzâr)

3485. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem): "Ey insanlar! Ben size öyle bir esas bıraktım ki, ona sımsıkı sarıldığınız sürece asla sapıtmazsınız. Bu, Allah'ın kitabıdır. [59] {Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Abd b, Humeyd} Hadisin tamamı Mekke'nin Haramlığı bölümünde geçmişti.

3486. Ma'kıl b. Yesâr'ın bildirdiğine göre Resülullah (salkilahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kur'ân'la amel ediniz, helalini helal, haramım haram kılınız- Ona uyunuz- Ondan hiçbir şeyi inkâr etmeyiniz. Anlayamadığınız hususları, aziz ve celil olan Allah'a ve benden sonra gelecek olan ilim sahiplerine havale ediniz ki, onu size açıklasınlar. Tevrat ve İncil'e inanınız, peygamberlere Rablerİ tarafından gönderilen esasları

reddetmeyiniz- Kur'ân ve ondaki beyan/açık esaslar size yetsin. Zira Kur'ân şefaati makbul bir şefaatçi ve doğrulanmış mücadeleci bir hasımdır. Onun her bir âyetine karşılık (kıyamet günü) bir nur/ışık verilir. Bana Bakara sûresi, ilk zikirden verildi. Tâ Hâ ve Tâ Sîn Mîm'ler Musa'nın levhalarından verildi. FâtihatiVl-Kilâb (Fatiha sûresi) ve Bakara sûresinin son âyetleri Arş'in altındaki hazineden verildi. Mufassal sûreler ise fazladan bahşedildi. [60] (Ebû Ya'lâ)

3487. Bureyde der ki: Hz. Peygamber'in (sallallahualeyhivesellem) yanında idim. Şöyle buyurduğunu işittim: "Muhakkak ki Kur'ân kıyamet günü, kabri yarıldığında/açıldığında bitkin bir halde dostunun karşısına çıkar ve Beni tanıyor musun? der. O da: Seni tanımıyorum diye cevap verir. Bunun üzerine: Ben, seni kızgın günlerde susuz, geceleri uykusuz bırakan dostun Kur'ân'un. Her tacir ticaretinin arkasında durur. Bugün sen bütün tacirlerin gerisindesin der. Sonra o kişinin sağ eline mülk, sol eline sonsuzluk verilir. Başına vakar tacı giydirilir. Ebeveynine iki elbise giydirilir ki, dünya halkı onlara değer biçemez- Onlar Neye karşılık bize bu elbiseler giydirildi? diye merak ederler. Onlara: Çocuğunuzun Kur'ân okumasına karşılık denir. Sonra ona: (Kur'ân'ı) Oku ve cennetin merdivenlerinden odalarına çık denir ve Kur'ân dostu, gerek hızlı, gerekse tertîl üzere onu okuyarak çıkar. [61] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) Hadisin senedi hasendir.

3488. İbn Mes'ûd demiştir ki: "İlk kitap, bir kapıdan bir harf üzere indirilirdi. Kur'ân ise yedi kapıdan yedi harf üzere indirilmiştir. Bunlar, yasaklayan, emreden, helal, haram, muhkem, müteşabih ve mesel âyetlerdir, Öyleyse onun helaline inanın, haramını haram kabul edin, size

emredilenleri yapın, size yasaklananları bırakın, meselinden ibret alın, muhkemiyle amel edin, müteşabihine inanın ve deyin ki: Biz ona inandık. Hepsi Rabbimiz katındandır. (Ebû Ya'lâ) [62]

3489. Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Hz. Peygamber fsallalkluı aleyhi vesellem): "Kur'ân yedi harf üzere nazil olmuştur. Onlardan her harfin zahiri ve bâtını vardır" buyurmuştur. (Bezzârve Ebû Ya'lâ) [63]

3490. Avf demiştir ki: Bana ulaşan habere göre Hz. Osman minberde şöyle demiş: "Allah'ın Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) Muhakkak ki Kur'ân yedi harf üzere nazil olmuştur. Hepsi de şifalı ve yeterlidir buyurduğunu işitip de ayağa kalkmayan kişiye ben Allah'ı(n azabını) hatırlatırım." Bunun üzerine sayısız miktarda insan ayağa kalkarak buna tanıklık etmişler. Bunun üzerine Osman da üç kere: "Onlarla birlikte ben de şahitlik ederim ki, Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) böyle buyurduğunu işittim" demiş.[64] {el-Hâris)

3491. Ebu'l-Minhâl demiştir ki: Bana ulaşan habere göre bir gün Hz. Osman minberde şöyle demiş: "Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem)... buyurduğunu işitip de ayağa kalkmayan kişiye ben Allah'ı(n azabını) hatırlatırım...." Devamla yukarıdaki hadisi zikretti. (Ebû Ya'lâ)

3492. Sehl b. Sa'd es-Sâidî demiştir ki: Bir gün bizler Kur'ân okurken ve birbirimize Kur'ân okuturken Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza çıkageldi ve şöyle buyurdu: "Hütnd olsun Allah'a ki, Allah'ın Kitâb'ı tektir. İçinizde hayırlılar vardır. Kızdı ve siyahı vardır. Kur'ân 'ı okuyunuz- Sonra öyle bir topluluk gelecek ki, onlar da onu okurlar. Harflerini okun doğrultulduğu gibi doğru ve düzgün okurlar. Ama bu,

gırtlaklarından öteye geçmez. Onun mükâfatını peşin alırlar, sonraya bırakmazlar (Yani, dünyada görürler, âhirete bırakmazlar)." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe} [65]

Kur'ân'ın Ne Zaman İndiğine Dair

3493. Câbir b. Abdullah el-Ensârî demiştir ki: "Allah tebâreke ve teâla İbrahim'in sahifelerini Ramazan'm ilk gecesi indirdi. Tevrat'ı Musa'ya Ramazan'dan altı gün geçtiğinde indirildi. Zebur'u Davud'a Ramazan'dan 12 gün geçtiğinde indirdi. Furkan'ı da Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) Ramazan'dan 14 gün geçtiğinde indirdi." (Ebû Ya'lâ)

Mushat Yazımı

3494. Osman b. Affân'm azatlısı Hâni el-Berberî anlatmaktadır; Hz. Osman mushaflan yazarken üç âyet konusunda tereddüt ettiler. Onları bir koyunun kürek kemiğine yazarak benimle Ubey b. Ka'b ve Zeyd b. Sâbit'e gönderdiler. Yanlarına girip âyetleri Ubey b. Ka'b'a teslim ettim. Ubey onları okuyunca bir âyetin şeklinde yazılmış olduğunu gördü ve eliyle lamlardan birini sildi ve diye yazdı. Sonra başka bir âyetin şeklinde yazılmış olduğunu gördü ve nûnu silerek âyeti: şeklinde yazdı. Yine bir âyeti şeklinde okudu ve elifi silerek onu şeklinde yazdı. Benim bildiğime göre söylediği her şeye mutlaka Zeyd b. Sabit de baktı. Sonra onları alıp

Osman'a getirdim ve onları mushaflara o şekilde geçirdiler. (Ishâk) Hadiste zayıflık vardır. [66]

Hz. Osman'ın İnsanları Tek Harfte Birleştirmesi

3495. İbrahim (en-Nehaî)'nin bildirdiğine göre İbn Abbâs bir adamın "ilk harf dediğini işitti ve: "Nedir ilk harf?" diye sordu. Adam: "Ey İbn Abbâs! Hz. Ömer, İbn Mes'ûd'u Kûfe'ye muallim olarak gönderdi ve bölge halkı onun kıraatini ezberledi. Sonra Osman kıraati değiştirdi. İşte buna (İbn Mes'ûd kıraatine) ilk harf derler" dedi. Bunun üzerine İbn Abbâs: "Gerçek şu ki bu, Hz. Peygamber'in (sükllahu aleyhi vesellem) Cebrail'e arz ettiği son harftir" dedi.[67] (Müsedded)

(Kur'ân'ı) Nameyle Okumak

3496. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kur 'ân 'ı nameyle (teğanni ile) okumayan bizden değildir" buyurmuştur. Ebû Ya'lâ ve Bezzâr.[68]

3497. Enes'in bildirdiğine göre bir gece Ebû Musa, Kur'ân okuyor, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) hanımları da onu dinliyordu. Bu durum kendisine anlatılınca "Eğer bilseydim, okuyuşumu öyle güzelleştirir, öyle çekici yapardım ki" diye cevap verdi. (Ahmed b. Men) Hadis sahihtir. [69]

3498. Büreyde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sailallahu aleyhi "Kur'ân'ı hüzünle okuyunuz; çünkü o, hüzünle inmiştir" buyurdu. (Ebû Ya'lâ}

Ben derim ki: el-Âcurrî, K. Ahlâki'l-kurrâ'd&, Cafer el-Firyâbî kanalıyla Avn'dan; M. el-Evsat'ta Taberânî, İbr. b. Hâşim el-Beğavî kanalıyla İsmail'den tahrîc edip "Avn'ın el-Cüreyrî'den rivayette tek kaldığım" söyledi.

Bilgisizce Kur'ân Hakkında Konuşmaktan Sakındırmak

Bu konuyla ilgili hadis, İlmi Gizlemek bölümünde geçmişti.

Kur'ân Okuyucuların Fazileti

3499. Âsim b. Küleyb anlatmaktadır: Hz. Ali ile birlikteydim. Derken mescitte Kur'ân okumakta olan insanların uğultusunu işitti ve: "Ne mutlu onlara. Onlar, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) insanlardan en çok sevdikleriydi" dedi. (Ahmed b. Men) [70]

3500. Nu'mân b. Beşîr'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)': "Kuşkusuz insanlar arasında Allah'ın ehli olanları vardır" buyurdu. "Kimdir onlar ya Resûlallah?" diye sordular. "Kur'ân ehli olanlardır" buyurdu.[71] (el-Haris)

3501. Hammâd'm Katâde'den bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhivesdlem): "Saçlarına kır düşmüş yaşlı Müslümana, Kur'ân

hafızına ve bir de âdil devlet başkanına saygı göstermek Allah'ı tazime girer" buyurmuştur.[72] (el-Hâris)

3502. Ebû Abdurrahman el-Fihrî'nin bildirdiğine göre bir adam 25 ukiyye altın ganimet elde etti. Sonra kendisini çağırmak için Hz. Peygamber'e {sallallahu aleyhi vesellem) gitti. Allah'ın Resulü (saBallahu aleyhi vesellem) ondan yüz çevirdi. Tekrar gitti. Yine yüz çevirdi. Sonra: "Falan kimsenin elde ettiği ganimet, senin elde ettiğinden daha üstündür. O, beş âyet öğrendi" buyurdu.[73] (el-Hâris)

3503. Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kim Kur'ân okur, içindekilerle amel eder ve cemaat içinde ölürse, kıyamet günü değerli elçiler ve iyilerle beraber diriltilir. Kim Kur 'ân 'ı, o hafızasından çıktığı halde okumaya devam ederse, Allah ona İki kere ecir verir. Kim de Kur'ân'ı okuyamadığı halde onu bırakmayıp, ona özen ve ilgi göstererek ölürse, Allah onu, Kur'ân ehlinin eşrafıyla beraber diriltir. Bunlar doğanların diğer kuşlara üstün kılındığı gibi, yine meradaki su kaynağının/gözenin etrafındaki yerlere üstün kılındığı gibi sair mahlûkata Üstün kılınırlar. Sonra bir münadi: Nerede o, hayvan gütmeleri kendilerini Kitab'ırnı okumaktan alıkoymadığı kimseler? diye seslenir. Onlar da ayağa kalkarlar. Her birine üstünlük tacı giydirilir, sağ eline mülk, sol eline sonsuzluk verilir. Sonra -eğer Müslüman iseler- ebeveynine dünya ve içindekilerden daha kıymetli bir elbise giydirilir. Ebeveynleri: Bu bize nereden geldi? Bizim amellerimiz bu mertebeye ulaşmamışü! diye merak ederler. Onlara: Sizin çocuğunuz Kur'ân okurdu denir. " (Ishâk)

Senedi muttasıl olmakla birlikte ravileri arasında Süveyd zayi/bir ravidir.[74]

3504. Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (saUaüahu aleyhi vesellem): "Ancak şu iki kişiye haset/gıpta edilir....." buyurmuştur.[75] (Ebû Ya'lâ)

3505. Amr b. Şuayb, babasından, o da dedesinden riakletnıiştir: Resûlullah'l (saltellahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: "Kur'ân, kıyamet günü bedene bürünür. Derken daha evvel onu ezberlemiş olan bir adam getirilir. Kur'ân onun karşısına hasım olarak çıkar ve Ya Rabbİ! Beni buna taşıttın/ezberlettin. O ne kötü bir taşıyıcıdır/hafızdır. Benin sınırlarımı çiğnedi, farzlarımı zayi etti, İsyanlara daldı ve bana itaati terk etti der. Bu şekilde onun aleyhine delilleri saymaya devam eder. Sonunda: Al onu, ne yaparsan yap! denir, O da onun elinden tutar, hiç bırakmadan cehennemdeki bir kayanın üzerine atar. Sonra, sâlih bir kul getirilir. Bu, Kur'ân 'ı ezberlemiş ve emrini tutmuştur. Onun karşısına müdafii olarak çıkar ve Ya Rabbi! Beni buna ezberlettin. O ne hayırlı bir hafızdır. Benim sınırlarımı korudu, farzlarımla amel etti, günahlardan sakındı ve bana itaat etti der. Bu şekilde onun lehine delilleri saymaya devam eder. Sonunda Al onu. Ne yaparsan yap! denir, O da onun elinden tutar, elini bırakmadan ona ipek elbise giydirir, başına hükümdarlık tacını koyar ve ona bir kâse şarap sunar." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [76]

3506. Ebu'd-Derdâ'nın naklettiğine göre Resûlullah (salkllahu aleyhi vesellem): "Kim bir gecede 500-1000 arası âyet okursa, sabaha bir kantar ecirle çıkar ki bu kantarın bir kıratı koca bir tepe gibidir" buyurmuştur. (İbn Ebî Şeybe, ibn Ebî Ömer, Abd b. Humeyd ve Ebû Ya'lâ)

3507. Musa b. Ubeyde kanalıyla gelen aynı hadisin metninde şu ilave yer almıştır: "Kim bir gecede yüz, âyet okursa, gafillerden yazılmaz. Kim de iki yüz âyet okursa, itaatkârlardan yazdır." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

3508. Ebû Şurayh el-Huzâ'î anlatmaktadır: Bir gün Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza çıktı ve: "Sevinin! Sizler Allah'tan başka tanrı bulunmadığına ve benim Allah'ın Resulü olduğuma şahadet etmiyor musunuz?" buyurdu. Oradakiler: "Evet. Ediyoruz" dediler. "Öyleyse bilin ki bu Kur'ân bir iptir: Onun bir ucu Allah'ın elinde, diğer ucu sizin elinizdedir. Ona sımsıkı tutunun. Böyle yaparsanız artık sonsuza dek ne sapıtırsınız., ne de helak olursunuz" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebı Şeybe ve Abd b. Humeyd) [77]

3509. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûiullah (sallallahu aleyhi vesellem) oturmakta olan ashabının yanından geçip gitti. Onlar kendisini bekliyorlardı. Sonra çıkıp başuçlarmda durdu ve: "Sizler Allah'tan başka tanrı bulunmadığına, O'nun tek olup, hiç bir ortağı bulunmadığına ve benim Allah 'in Resulü olduğuma şahadet etmiyor musunuz? Yine bu Kur'ân'ın Allah katından geldiğine şahadet etmiyor musunuz?" buyurdu. "Aksine. Bunlara şahadet ediyoruz" dediler. "Öyleyse sevinin ve bilin ki bu Kur'ân, Allah'tan gelmiş bir iptir. Onun bir ucu Allah'ın elinde, diğer ucu sizin elinizdedir. Ona sımsıkı tutunun. Böyle yaparsanız artık sonsuza dek asla sapıtmaz ve helak olmazsınız" buyurdu. (Ahmed b. Menî') [78]

3510. Câbir anlatmaktadır: Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) bir adam gelerek: "Söyle bana! Bir adam gecenin başında Kur'ân okuyup sonunda hırsızlık yaparsa, durumu ne olur?" diye sordu. Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) de ona: "Eğer gecenin başında Kur'ân

okursa bu onu, gecenin sonunda hırsızlık yapmaktan alıkoyar" buyurdu (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [79]

3511. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kur'ân zenginliktir. Ondan sonra ne fakirlik olur, ne de onun fevkinde zenginlik" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [80]

3512. Saîd b. Ebî Saîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kıyamet günü Kur'ân en güzel biçimde ve en güzel görünümde gelir ve: Yâ Rabbi! Her amel sahibine amelinin ecrini verdin. Ya benim amelimin ecri neredFor? der. Bunun üzerine Kur'ân dostuna üstünlük elbisesi giydirilir, (başına) hükümdarlık tacı konur. Kur'ân: Yâ Rabbi! Ben onun için bundan daha büyük bir ecir umuyordum der. Bunun üzerine sağ eline sonsuzluk, sol eline naim (nimetler) cenneti verilir. Sonra kendisine: Raz,ı oldun mu? diye sorulur. O da: Evet. Yâ Rabbi diye cevap verir." Hadis miirsel olup senedi hasenâir, (el-Hârİs)

3513. Ubeyd b. Umeyr'in naklettiğine göre: Ubâde b. es-Sâmit dedi ki: "Sizden biriniz gece kalktığında sesli olarak Kur'ân okusun. Çünkü Kur'ân sesli okunursa şeytanı ve fâsık cinleri defeder. Zira havadaki melekler ve ev sakinleri onun kıraatini dinlerler, onun namazına göre namaz kılarlar. Bu gece geçip, diğer gece geldiğinde {geceye hitaben) Onu (kıraat) saati için uyandır ve onun için hafif ol! der. Sonra vefat ettiğinde insanlar onu yıkarken Kur'ân gelip başucunda durur. Yıkama işi bitince içeri girer ve göğsü ile kefeni arasına yerleşir. Kabre konup da münker ve nekir melekleri geldiğinde ortaya çıkar ve onunla melekler arasına girer. Melekler: Çekil önümüzden. Biz ona soru sormak istiyoruz derler. Kur'ân: Vallahi ben

ondan ayrılmam. (Ebû Abdurrahman demiştir ki: Muaviye b. Hanımad'm bana gönderdiği mektubunda Onu cennete sokana kadar... ilavesi yer almıştır) Eğer onunla ilgili bir emir almışsanız, buyurun der. Sonra o kişiye jakarak: Sen beni tanıyor musun? diye sorar. Hayır der. Ben, geceni ıykusuz, gündüzünü susuz bırakan, arzularına, kulak ve bakışlarına engel)lan Kur'ân'ım. Benim samimi bir dost ve samimi bir kardeş olduğumu göreceksin. Sevin! Münker ve nekir meleklerinin sorgusundan sonra sen ne bir gam, ne de bir hüzün yaşayacaksm der. Sonra melekler çıkıp gider, jjr'ân, Rabbinin katma yükselerek ondan döşek ve çarşaf ister. Rabbi ona mnetten döşek, yorgan, kandil, cennet yasemininden yasemin verir. Bunları dünya semasının mukarreb (Allah'a yakın melekler) meleklerinden bin melek yüklenir. Onlardan önce Kur'ân o kimsenin yanma gelir ve: Ben gittikten sonra sıkıntı yaşadın mı? Ben makamına çıktığım Rabbimin yanındaydım. Sana bir döşek, bir çarşaf ve cennetin ışığından bir ışık verilmesini emredene kadar O'nun yanında kaldım der. Sonra melekler bunları taşıyarak içeri girerler. Döşeği sererler, çarşafı kalbinin altına ve yasemini de göğsüne koyarlar. Sonra onu kaldırıp sağ tarafı üzerine yerleştirirler. Sonra semaya çıkarlar, ona selâm verirler. O kimse, melekler semada kayboluncaya kadar onlara bakar. Sonra Kur'ân kabrin bir kenarına ;ider ve orasını o kişi için Allah'ın dilediği kadar genişletir. (Ebû ıbdurrahman demiştir ki: Muaviye b. Hammad'm bana gönderdiği mektupta 400 yılık mesafe kadar genişletir İfadesi geçmiştir.) Sonra yasemini göğsünden alıp burnuna koyar ve Sur'a üfürüleceği güne kadar onu taze ve temiz olarak koklar. Sonra Kur'ân her gün bir iki kere onun ailesine gider ve ona, onların haberlerini getirir. Onların hayır ve ikbali için dua eder. Eğer çocuklarından biri Kur'ân öğrenmişse, bunu ona müjdeler. Eğer çocuğu kötü

ir evlat olmuşsa, akşam sabah eve gelerek onun için ağlar. Bu, Sur'a üfürüleceği güne kadar böyle devam eder." (el-Hâris) [81]

Kur'ân'ı Öğrendikten Sonra Unutanın Veya Onunla Ya H Âyetleriyle Amel Etmeyenin Cezası Ve Kur'ân Hakkınd Tartışmaktan Men

3514. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs nakletmektedirler: Bir gün Allah Resulı (sallallahu aleyhi veseüem) bize hutbe irat etti.... Zikrettikleri hadiste şu ifadeli geçmiştir: "Kim Kur'ân'ı öğrenir de sonra kasten onu unutursa huzuruna eli ayağı kesik/cüzamlı (yani elleri boş) ve mağlup/yenik olarak Ç Allah ona (unuttuğu) her âyete karşılık bîr yılan musallat eder ve onu ' Kim Kur'ân'ı öğrenir de onunla amel etmez ve dünyanın çer çöpünü ve s ona tercih ederse, Allah'ın gazabını hak eder, Allah'ın kitabını arkaların ve onu az bir değer karşılığında satan Yahudiler ve Hıristiyanların duru düşer. Kim Kur'ân'ı gösteriş ve şöhret için okursa, ya da onunla dünya menfaat ararsa, Allah'ın huzuruna kafatasıyla çıkar ve Kur'ân ensesin vurur, onu cehenneme fırlatır. Oraya düşenlerle birlikte o da cehennem Kim Kur'ân'ı okur da onunla amel etmezse, kıyamet günü Allah onu hasreder, O zaman Yâ Rabbi! Beni niçin kör olarak hasrettin? Oysa o der. Allah: İşte böyle. Çünkü sana âyetlerimiz gelmişti de unutmuştun. Bugün de aynı şekilde sen unutuluyorsun der. Sonra 'lir cehenneme atılır. Kim ilmi Allah rızası ve dinde fakih olmak için Allah'ın bütün meleklere, nebilere ve resullere verdiği sevap kadar şiddetinden dolayı hiçbir azap türü bırakılmaz, hepsine duçar edilir." uza (el-Hâris)

3515. Ebu'l-Âliye demiştir ki: "Biz, Kur'ân'ı öğrendikten sonra ondan flette olup onu unutmamızı günahların en büyüklerinden sayardık.

3516. Ebû Kenefin bildirdiğine göre Abdullah (b. Mes'ûd): "Ben kârinin (Kur'ân okuyucusunun) kilolu olmasını sevmem" demiştir. (Ravi der ki) Ben bunu İbrahim (en-Nehaî)'ye söyledim. Dedi ki: Abdullah: "Ben, kârinin kilolu olup Kur'ân'ı unutmasını sevmem" demiştir. (Müsedded)

3517. Ebû Kinâne'nin bildirdiğine göre Ebû Musa, Kur'ân okuyanları -/ilan 300'e yakın çıktı. Kur'ân'ı tazimle beraber şöyle hitab etti: a^ ki bu Kur'ân sizin için bir ecir, sizin için bir azık, sizin için bir 'ân'a tâbi olun; Kur'ân size tâbi olmasın. Zira kim Kur'ân'a tâbi olursa, onunla cennet bahçelerine iner. Kime de Kur'ân tâbi olursa, ensesine sertçe vurarak onu cehenneme atar.[82] (Müsedded)

3518. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vaellem): "Kur'ân hakkında tartışma yapmayınız; zira onun hakkında tartışma yapmak küfürdür" buyurmuştur.[83] (Ebû Dâvud et-Tayâüsî)

3519. İbn Abbâs demiştir ki: "Allah'ın kitabını (âyetlerini) birbirleriyle karşılaştırmayınız; çünkü bu, kalplerinize şüphe düşürür." (Müsedded)

Temyiz Çağına Ulaşmamış Çocuklara Kur'ân Öğretimini Hoş Görmeyenlere Dair

3520. İbrahim en-Nehaî demiştir ki: "(Selef) Çocuklarına, akılları erinceye kadar Kur'ân öğretmeyi mekruh görürlerdi." (Müsedded) [84]

Kur'ân'ın İrabının Yapılmasına Dair Emir

3521. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (salMahu aleyhi veseîlem): "Kur'ân'ı irab ediniz (yani tefsirini yapınız), gariplerini araştırınız" buyurmuştur. (Ahmed b. Menî' ve İbn Ebî Şeybe) [85]

Kaç Günde Kur'ân'ın Hatmedileceğine Dair

3522. Ebul-Âliye'nin bildirdiğine göre Muâz b. Cebel üç günden az sürede Kur'ân'ı okuyup bitirmezmiş.[86] (Müsedded)

Konuyla ilgili Zübeyd es-Sülemî'nin hadisi Zühd bölümünde geçmişti.

3523. Abdurrahman b. Abdullah b. Mes'ûd anlatmaktadır: Abdullah, Kur'ân'ı bir Cuma'dan diğer Cuma'ya kadar hatmederdi. Ramazan'da ise üç kere hatmederdi. (Müsedded)

3524. Ebû Ubeyde'nin bildirdiğine göre Abdullah (b. Mes'ûd) Kur'ân'ı üç günde okuyup bitirirdi. Gündüz ondan çok az okurdu. (İbn Ebî Ömer) [87]

3525. Hasan (el-Basrî)'nin bildirdiğine göre Resûlullah (saflallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kim bir gecede yüz âyet okursa, Kur'ân ondan davacı olmaz. Kim iki yüz âyet okursa, onun için bir gecelik İbadet sevabı yazılır. Kim 100-1000 arası âyet okursa, bir kantar sevap kazanmış olarak sabahlar. Kantar sizden birinizin diyeti kadar, yani 12

OOO'dir (dirhemdir)." Sonra şöyle dedi: "Muhakkak ki, evlerin hayırdan en fazla mahrumu olanı, içinde Kur'ân okunmayan'evdir. " (el-Hâris) [88]

3526. Câbir, Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi veseliem) şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Onun için bir kantar sevap yazdır. Bir kantar 100 rıtıldır. Bir rıtü, 12 ukiyyedir. Bir ukiyye 6 dinardır. Bir dinar 14 kırattır. Bir kırat da Uhud dağı gibidir. Kim 300 âyet okursa, aziz ve celil olan Allah meleklere: <Ey meleklerim! Kulum bitkin düştü. Ey meleklerim! Ben sizi şahit tutuyorum ki, ben kulumu bağışladım> buyurur. Kime Allah'tan bir fazilet vesilesi ulaşır da, inanarak ve sevabım umarak onunla amel ederse, Allah onu ona verir. Aksi olursa da, ona göre davranır." (Ebû Ya'lâ) [89]

TEFSİR KİTABI

3527. Ebû Bekir es-Sıddîk demiştir ki: "Eğer Allah'ın Kitab'ı hakkında bilmediğim ya da duymadığım bir şey söylersem, hangi gök beni altında barındırır, hangi yer beni üzerinde taşır!" (Müsedded) [90]

3528. Âişe'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Ümmetim içinde öyle bir topluluk vardır ki, Kur'ân okurlar ve onu kalitesiz hurma gibi etrafa saçarlar ve onu yanlış tevil ederler. " (Ebû Ya'lâ)

3529. Hz. Ali'ye, Fatiha sûresi sorulduğunda şöyle cevap vermiştir: "Bize Allah'ın Nebî'si (sallallahu aleyhi vesellem) ondan bahsetti. Sonra rengi değişti. Bir süre onu tekrarlayıp durdu. Hatırlatıldığında: "O, Arş'in altındaki hazineden indi" buyurdu. (İshâk) [91]

3530. İbri Mes'ûd demiştir ki: "Tekrarlanan yediden (Seb'ul-nıesâni'den) maksat Fatiha süresidir." Yunus demiştir ki: Hasan (el-Basrî) de aynı şeyi söylerdi. (Müsedcled) [92]

3531. Amir b. Küreyz'in azatlısı Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'de namaz kılmakta olan Ubey b. Ka'b'ı çağırdı. Ona döndüğü halde cevap vermedi. Namazını kılınca, yanma gitti ve elini elinin üzerine koyarak: "Mescid'den çıkmadan sana, Allah'ın, ne Tevrat'ta, ne de incil'de benzerim indirmediği bir sûre öğretileceğini ummaktayım" buyurdu. Ubey der ki: Belki bunu hatırlar diye yürüyüşümü yavaşlatmaya başladım. Sonra "Yâ Resûlallah! Bana olan vaadin nerede?" diye sordum. "Namaza başladığında ne okuyorsun?" diye

sordu. Ben de: "El-hamdü lillahi rabbilâlemîn"i okuyorum dedim ve sûreyi sonuna kadar okudum. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "İste onlar tekrarlanan yedi âyet ve bana verilen yüce Kur'ân 'dır" buyurdu. (İshâk) Bu, miirsel bir hadistir. [93]

3532. İbn Abbâs'm bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Fâtihatii'l-Kitâb, Kur'ân'in üçte ikisine denktir" buyurmuştur. (Abd b. Humeyd) Senedindeki Ebân er-Rakkâşî metruk bir ravidir. [94]

Bakara Sûresi

3533. Abdurrahman b. el-Esved demiştir ki: "Kim bir gecede Bakara sûresini okursa, buna karşılık kendisine cennette bir taç giydirilir." (Ahmed b. Hanbel, ez-Zühd) [95]

3534. Şa'bı anlatmaktadır: Hz. Ömer, Ravhâ'ya indiğinde bazı insanların taşlara seğirttiğini gördü. "Bu nedir?" diye sorduğunda "Diyorlar ki, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bu kayaların yanına gitmişti" dediler. Bunun üzerine: "Sübhânallah. Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) ancak binek sırtında vadileri geçerdi. Namaz vakti geldiğinde (iner) namazım kılardı" dedi, sonra şöyle devam etti: Ben kitaplarını müzâkere günlerinde Yahudilere katılırdım. Bana "Bizim için arkadaşların arasında senden daha değerlisi yoktur, Çünkü sen yanımıza geliyorsun" dediler. Ben de dedim ki: "Bu şundandır: çünkü ben Allah'ın kitaplarının nasıl birbirlerini doğruladığına, Tevrat'ın Furkân'ı

(Kur'ân'ı) ve Furkân'm Tevrat'ı nasıl tasdik ettiğine şaşıyorum." Bir gün ben onlarla konuşurken Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) gelip geçti. Ben: "Allah ve O'nun kitabında okuduklarınız aşkına söyleyin, sizler onun Allah'ın elçisi olduğunu bilmiyor musunuz?" diye sordum. "Evet. iliyoruz" dediler. Ben: "Öyleyse helak oldunuz. Vallahi eğer onun Allah'ın elçisi olduğunu biliyorsanız, neden ona tâbi olmuyorsunuz?" dedim. "Hayır helak olmadık. Fakat ona kendisine peygamberlik mesajlarım kimin getirdiğini sorduk. Düşmanımız olan Cebrail'in getirdiğini söyledi. Zira Cebrâîl kabalık, şiddet, harp, helak vb. haller indirir" dediler. "Peki meleklerden sizin barışık olduğunuz kimdir?" diye sordum. "Mîkâîl'dir. O, yağmur, rahmet vb. indirir" dediler. Ben: "Bu iki meleğin Rableri katındaki mertebeleri nedir?" diye sordum. "Biri sağında, diğeri diğer cenahmdadır" dediler. Bunun üzerine ben de şöyle dedim: "Öyleyse Cebrail'in Mîkâîl'e düşman olması helal olamayacağı gibi Mîkâîl'in de Cebrail'in düşmanıyla barış yapması helal olmaz. Ben şahadet ederim ki, o iki melek ve Rableri, onlarla) barış yapanlarla barış, savaş açanlarla da savaş halindedirler." Sonra Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gittim. Bunu ona haber vermek istiyordum. Yanma vardığımda bana: "Bana (biraz önce) nazil olan âyetleri sana haber vereyim mi?" buyurdu. "Elbette bildir yâ Resûlallah!" dedim ve şu âyetleri okudu: De ki: Allah'ın izniyle Kur'ân'ı kendinden Öncekini doğrulayıcı ve inananlara yol gösterici ve müjdeci olarak senin kalbine indirdiği için, kim Cebrail'e düşman olursa... (Evet) kim Allah'a, meleklerine, peygamberlerine, Cebrail'e ve Mîkâil'e düşman olursa, bilsin ki, Allah da inkâr edenlerin düşmanıdır [96] "Ya Resûlallah! Vallahi, Yahudilerin yanından kalkmamın tek nedeni sana, onların dediklerini ve benim de onlara dediklerimi iletmekti. Gördüm ki, Allah beni geçmiş!"

dedim. Hz. Ömer demiştir ki: "O zaman kendimi Allah hakkı için taştan daha sert gördüm." (İshâk) Hadis mürsel olup senedi sahihtir. [97]

3535. Hz. Ali anlatmaktadır: Bazıları diyor ki, Araplar çiçeğe "Zehra" demekteler. Acemler ise "Enâhîd" ismini vermekteler. İki melek insanlar arasında hüküm veriyordu. Zehra bunlardan her birine arkadaşından habersiz ayrı olarak gitti. Meleklerden biri diğerine: "Ey kardeşim! İçimde bir şey var. Onu sana anlatmak istiyorum" dedi. O da: "Anlat kardeşim. Belki benim içimde olan, senin içindeki gibidir" dedi. Sonra o konuda aynı görüşte ittifak ettiler. Ama Zehra: "Hayır. Siz semaya ne ile çıktığınızı ve yere ne ile indiğinizi bana söylemedikçe buna razı olmam" dedi. Onlar da: "Allah'ın yüce ismiyle iner, yüce ismiyle çıkarız" dediler. Zehra: "Siz bunu bana öğretmedikçe ben sizin istediğinizi size vermeyeceğim" dedi. Bunun üzerine onlardan biri diğerine: "Onu ona öğret" dedi. Diğeri: "Ya Allah'ın azabının şiddetine nasıl dayanırız?" diyerek buna karşı çıktı. Öteki: "Rahmetinin genişliğini umarız" diye cevap verdi ve onu ona öğretti. Zehra, ismi azamı (Allah'ın yüce ismini) telaffuz edip semaya uçtu. Melek onun göğe çıkmasından korkuya kapılarak başım eğdi. Bir daha oturmadı. Nihayet Allah, Zehra'yı değiştirdi ve böylece gökte bir yıldız oldu.[98] (İshâk)

3536. Ali b. Ebî Tâlib'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Allah Süheyl'e lanet etsin. O, Yemen de vergi tahsildarı (Öşürcü) idi ve sureti değiştirildi. Yine Allah, Zehra'ya lanet etsin. Zira o, iki meleği yanıltmıştır" buyurdu.[99] {İshâk)

3537. ibn Abbas âyeti hakkında şu açıklamayı yapmıştır: şiddetli rüzgârdır.[100] Yine İbn Abbâs'dan şöyle nakledilmiştir: "Faiz yiyenler

{kabirlerinden) ancak şeytan çarpmış kimsenin kalktığı gibi kalkarlar [101] Yani, faiz yiyenler kıyamet günü bu halleriyle tanınırlar. Şeytan çarpmış cinnetli kimsenin kalkışı gibi, ayağa kalkamazlar. "Bu hal onların, ^Alışveriş tıpkı faiz gibidir demeleri yüzündendir." Böyle demekle, onlar Allah adına yalan söylemişlerdir. "Oysa ki Allah alışverişi helal, faizi haram kılmıştır. Bundan sonra kime Rabb'inden bir Öğüt getir de faizcilikten geri durursa, geçmişte olan kendisinedir ve artık onun işi Allah'a kalmıştır. Kim tekrar faizciliğe dönerse (yani, faiz yerse), işte onlar cehennemliktir, onlar orada temeüi kalacaklardır." "Ey iman edenler! Allah'tan korkun. Eğer gerçekten inanıyorsanız, mevcut faiz alacaklarınızı terk edin [102] âyeti hakkında da şunlan söylemiştir: Bize ulaşan habere göre -Doğrusunu en iyi Allah bilir- bu âyet Sakîf ten Amr b. Avf oğullan ile Mahzûm oğullarından Muğîre oğulları hakkında nazil olmuştur. Muğîre oğullan Sakîfle faizli işlem yapardı. Derken Allah, Resulüne Mekke'de zafer verdi. O gün Allah Resulü (saMahu aleyhi vesellem) faizin bütün çeşitlerini kaldırdı. Tâif halkı, faiz alacaklarının baki kalması, faiz borçlarının ise kaldırılması yönünde anlaşma yapmışlardı. Resûlullah (saMalıu aleyhi vesellem) onlarla yaptığı anlaşma metninin sonuna şöyle yazdı: "Müslümanların sahip oldukları haklara, onlar da sahiptir. Müslümanların yerine getirmesi gereken yükümlülüklerden onlar da sorumludur." Müslümanlar kendileri faiz yemedikleri gibi başkalarına da vedirmemekten sorumlu idiler. Bunun üzerine Amr b. Avf oğulları Muğîre oğullarını alıp Mekke'de bulunan Attâb b. Useyd'e gittiler. Muğîre oğulları: "Biz insanların en faizcisi olduk. Başkaları ise insanlardan faizi kaldırdı" jediler. Amr b. Umeyr oğulları ise: "Biz faiz alacaklarımızın bize ait olduğu vönünde

anlaşma yaptık" dediler. Attâb b. Useyd de olayı Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) yazdı ve şu âyet nazil oldu: "Şayet (faiz hakkında söylenenleri) yapmazsanız, bunun Allah'a ve peygamberine karşı açılmış bir savaş olduğunu bilin [103] O zaman Amr oğulları Allah ve Resûlü'ne savaş açacak ;üçleri olmadığını anladılar.

"Eğer tövbe ederseniz, sermayeniz sizindir. Böylece (ana paradan fazla îlarak) haksızlık etmemiş ve (eksik alarak) haksızlığa uğramamış olursunuz.

Borçlu darda ise (onu bırakın), eli genişleyinceye kadar ona mühlet verin. Bitmiş olsanız borcu bağışlamanız sizin için daha hayırlıdır.

Allah'a döneceğiniz ve haksızlığa uğratılmaksızın herkesin kazancının Kendisine eksiksiz verileceği günden korkunuz. [104]

Bu son âyetle Nisa sûresinin son âyetinin Kur'ân'm en son inen âyetleri olduklarını söylemişlerdir. (Ebû Ya'lâ) [105]

3538. Mücâhid bir hadis zikretti. Ravilerden Yezîd dedi ki: Fazl b. Atıyye'den de şöyle dediği nakledilmiştir: Kırk yıl 12 fersahlık bir alanda dönüp durdular. Vadiye indiklerinde ortalarına boğa başı gibi bir kaya kondu. Ondan on iki pınar fışkırdı."

Süleyman et-Teymî kanalıyla Ebû Miclez'den: "Bulutla üzerlerine gölge yaptık [106] âyeti hakkında: "Bulut onların üzerlerine Tih çölünde gölge yaptı" yorumu nakledilmiştir. (İbn EbîÖmer)

3539. Ebu'd-Derdâ demiştir ki: Erkek hanımını boşuyor, sonra "Şaka yaptım" diyordu. Köle azat ediyor, sonra "Şaka yaptım" diyordu. Bunun üzerine aziz ve celil olan Allah "Allah'ın âyetlerini alaya almayın [107] âyetini İnzal buyurdu. Allah Resulü de (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim hanımını boşar ya da köle azat eder de Şaka yaptım derse, onun hu sözü bir

anlam ifade etmez-Sözü yerini bulur ve onu bağlar [108] buyurdu. (İbn Ebî Ömer)

3540. Ubey b. Ka'b âyetini okurken kelimesindeki zâyı noktalı okurdu (yani şeklinde okumazdı) (Müsedded) [109]

3541. İbn Abbâs: Yiyeceğine ve içeceğine bak henüz bozulmamıştır") âyetinde [110] yer alan kelimesini "değişmemiştir" şeklinde açıklamıştır. (Ebû Ya'lâ) [111]

3542. Mücâhid'in bildirdiğine göre Ebû Zer, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) imanın ne olduğunu sordu. Allah Resulü de "Yüzlerinizi doğuya ve batıya çevirmeniz iyi olmak demek değildir.[112] âyetini okudu.

Hadis mürsel olup senedi sahihtir. Ayrıca bir de şahidi vardır.[113] (îshâk)

3543. İkrime demiştir ki: Hüseyin b. Ali'ye Şam dönüşünde imanın ne olduğu soruldu. O da: "Yüzlerinizi doğuya ve batıya çevirmeniz iyi olmak dernek değildir. Asıl iyilik, o kimsenin yaptığıdır ki, Allah'a, âhiret gününe, yeleklere, kitaplara, peygamberlere inanır.[114] âyetini okudu.[115] (İshâk) Hadisin başka bir tariki daha vardır.

3544. Saîd b. el-Müseyyib'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Başına musibet gelen bir Müslüman, kırk yıl sonra o musibetini hatırlayarak istircâ çekerse (Biz Allah'tan gelmişiz yine O'na döneceğiz" derse), muhakkak Allah o gün kendisine başına musibet geldiği gündeki gibi ecir verir" buyurmuştur. (el-Hârİs) Bunu İmam Ahmed, Fâtiraa binti'l-Hüseyin kanalıyla Hz. Hüseyin'den tahrîc etmiştir.

3545. Câbir anlatmaktadır: Hz. Peygamber'e (saöallahu aleyhi vesellem) bir adam gelerek "Benim bir komşum var. Gecenin başında Kur'ân okuyor, sonra ıırsıziık yapıyor" diye yakındı. Allah Resulü (salJallahu aleyhi vesellem) de: "Eğer o trçekten gecenin başında Kur'ân okuyorsa bu, onu gecenin sonunda hırsızlık yapmaktan alıkoyar" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [116]

3546. İbn Abbâs: [117] ile ilgili olarak: ("gökten sağanak halinde boşanan") âyeti kelimesi, "yağmur" demektir, açıklamasını yapmıştır. (Ebü Ya'lâ) [118]

3547. İbn Abbâs demiştir ki: "Şahadet ederim ki, belli bir vadeye kadar garanti edilen selef akdini Allah helal kılmış ve buna izin vermiştir. Zira şanı yüce Allah buyurmuştur ki: "Ey İnananlar! Birbirinize belirli bir süre için borçlandığınız zaman onu yazınız.[119] (İbn Ebî Ömer)

3548. Salim demiştir ki: Abdullah (b. Ömer) onun, yani orta namazın [120] sabah namazı olduğunu düşünürdü. (İshâk) [121]

3549. Hz. Ali demiştir ki: Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellera) [122] "orta namazı"nm ne olduğunu sordum. "Bu, ihmal edilmiş olan İkindi namazı dır" buyurdu. (Müsedded) [123]

3550 Ebû Cafer Muhammed b. Ali ve Nâfı' b. Ömer'in bildirdiklerine göre Ömer'in azatlısı Râfi' onlara şöyle anlatmış: Dediğine göre kendisi Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) eşleri döneminde mushaf yazarmış. Demiştir ki: Bana Hafsa bir mushaf yazdırttı. "Bakara sûresinin şu âyetine geldiğinde onu yazma, bana getir. Onu sana Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) duyduğum şekliyle ben imlâ ettireceğim" dedi.

Söz konusu âyete ulaştığımda onu yazdığım sayfayı kendisine götürdüm. Şöyle yaz, dedi:[124] (Ebû Ya'lâ) [125]

Derece/Mertebenin [126] tefsiri ile ilgili Ebû Ubeyde hadisi Cihâd kitabının Atıcılığın faziletine dair bölümünde geçmişti. [127] âyeti [128] ile ilgili Ubâde hadisi Evlilik kitabının Boşamanın geçerliliğine dair bölümünde geçmişti.[129]

3551. İbn Abbâs: (Bakara 197'de geçen) hakkında maksat cinsel ilişkidir, hakkında, dan maksat günahlardır hakkında da dan maksat tartışmadır" demiştir. (Ebû Ya'lâ) [130]

3552. Saîd b. el-Müseyyib demiştir ki: Suhayb muhacir olarak Hz. Peygamberin (sallallahu aleyhi veseüem) yanma gitmek üzere yola çıktı. Peşine bir grup Kureyşli takıldı. O da bineğinden inerek ok çantasmdaki okları çıkarıp yaydı. Sonra şöyle seslendi: "Ey Kureyş topluluğu! İyi bilirsiniz ki, ben sizin en iyi ok atıcılarınızdan biriyim. Allah'a yemin ederim ki, çantamdaki bütün oklarımı atıp bitirmedikçe bana yaklaşamayacaksınız. Ondan sonra da kılıcımı çekip onunla, elimde ondan bir parça kaldığı sürece çarpışacağım. Ondan sonra da ne isterseniz onu yapın. İsterseniz size Mekke'deki malımın ve dirhemlerimin yerini göstereyim, yolumdan çekilin." Müşrikler; "Tamam. Olur" dediler. Hz. Peygamber'in (salkllahu aleyhiveseHem) yanma ulaştığında Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Ebû Yahya! Bu kârlı bir alışveriş oldu. Ebû Yahya! Bu kârlı bir alış veriş oldu" buyurdu. Bu konuda şu âyet indi: "Yine insanlardan öyleleri vardır ki, Allah'ın rızasına ermek için kendini feda eder. Allah kullarına karşı çok şefkatlidir.[131] (el-Hâris) Bunu İbn Ebî Hatim Tefsirinde tahrîc etmiştir.

3553. Ebû Meysere'nin bildirdiğine göre Hz. Ömer: "Ey Allah'ın Resulü! Burası Rabbimizin halili/dostu (İbrahim)'in makamıdır. Burasını namazgah edinsek mi?" diye sordu. Bunun üzerine "Siz de Makâm-ı İbrahim'den Kendinize bir namazgah edinin [132] âyeti nazil oldu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

3554. İbn Abbâs: gözetiyorlar ki, Allah, buluttan gölgelikler içinde meleklerle birlikte geliversin de iş bitirilİversin) [133] âyetinde yer alan kelimesini "parça parça olmuş bulutlar" diye açıklamıştır. (Ebû Ya'lâ)

3555. İbn Abbâs: "İnsanlar tek bir ümmetti [134] âyetini "Hepsi de İslam üzere İdiler" diye açıklarken, Kelbî: "Hepsi küfür üzere idi" dîye açıklamıştır.[135] (Ebû Ya'lâ)

3556. Ebû Saîd el-Hudrî demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi veseliem) zamanında bir adam hanımıyla arkadan cinsel ilişki kurdu. "Falan kimse hanımına arkadan yanaştı" dediler. Bunun üzerine aziz ve celil olan Allah: "Kadınlarınız, sizin için bir tarladır. O halde tarlanıza dilediğiniz gibi varın [136] âyetini indirdi. (Ebû Ya'lâ) [137]

Bakara Sûresinin Fazileti

3557. Useyd b. Hudayr anlatmaktadır: Bir gece ben namaz kılarken birden kandiller gibi gökten inen bir ışık gördüm. Bunu görünce secdeye kapandım. Useyd olayı Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) anlattığında: "Ey Ebû A tık! Ona bakmaya devam etseydin ya!" buyurdu. O da: "Bakamadım. Onu görünce hemen secdeye kapandım" diye cevap verdi. Bunun üzerine Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Eğer devam

edebilseydin, bir takım olağanüstülükler görecektin. Onlar Kıtr'ân dinlemek için inen meleklerdir" buyurdu.[138] (İshâk)

Diğer rivayette ise "Bir gece namaz kılarken Bakara suresini okuyordum..." şeklinde geçmiştir.

3558. Ebû Seleme anlatmaktadır: Useyd b. Hudayr bir gece namaz lalarken gördüğünü şöyle anlattı: "Beni bulut gibi bir şey kapladı. İçinde kandiller vardı. Hanımım da yanıma durmuştu ve hamileydi. Kısrağım evde bağlıydı. Kısrağın ürkmesinden, kadının korkuya kapılıp çocuğunu düşürmesinden endişe ettim ve hemen namazımı bıraktım. Sonra sabah olunca bunu Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) anlattım. Bana: "Ey Useyd! Kur'ân oku! O, Kur'ân dinlemek için inmiş bir melekti" buyurdu.[139] (İshâk)

3559. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Bakara sûresini bölmüştür.[140] (Ebû Ya'lâ)

3560. Sehl b. Sa'd'm bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: zirvesi vardır. Kur'ân'ın zirvesi de Bakara süresidir. Kim bir gece evinde Bakara sûresini okursa, Şeytan o eve üç gün giremez. [141] (Ebû Ya'lâ)

3561. Hz. Ömer demiştir ki: "Aklı eren hiç kimsenin Bakara sûresinin son âyetlerini okumadan uyuyacağını sanmam. Zira onlar, Arş'm altındaki hazineden indirilmiştir." (Müsedded)

Ayetel-Kürsî'nin Fazileti

3562. Avf b. Mâlik anlatmaktadır: Ebû Zer, Resûlullah (sallaJJahu aleyhi veseUera)'in yanma oturdu... Zikrettiği hadiste şu ifadeler geçmiştir: Dedim ki: "Ya Resûlallah! Allah'ın sana indirdiklerinden hangisi daha büyüktür?." "Allahü lâ ilahe illâ huve'l-hayyûl kayyûm.... " buyurdu, (ishâk) [142]

Kürsî'nin vasfedildiği Ebû Zer'den gelen bir hadis Peygamberlerle İlgili Hadislerin başında geçmişti. [143]

3563. Abdullah b. Ubeyd b. Umeyr demiştir ki: "Abdurrahman b. Avf evine girdiğinde, evin köşelerinde Âyetel-Kürsî'yi okurdu." (Ebû Ya'lâ)

3564. Hasan (el-Basrî) demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi v^ellem) şöyle buyurdu: "Kur'ân'ın en üstünü Bakara süresidir. Ondaki en büyük âyet ise Ayete" 1-KürsVdir. Zira Şeytan içinde Bakara sûresi okunan evden kaçar." (el-Hâris)

Hadis mürsel olup Hasan'a kadarki senedi sahihtir.

Al-i İmrân Sûresi

3565. Hâlid b. Ar'are anlatmaktadır: Hz. Osman öldürüldüğünde.....Hz. Ali'den bir kıssa naklettikten sonra onun şu sözünü aktardı: "Şüphesiz insanlar için kurulan ilk ev (mabet), Mekke'deki çok mübarek ve bütün âlemlere hidayet kaynağı olan Beyt (Kâbe)dir [144] Doğrusu o, ilk ev değildir. Hz. Nûh, Hz. İbrahim'den önce gönderilmişti ve hepsi de evlerde idi. Fakat o, çok mübarek ve âlemlere hidayet kaynağı olarak insanlar için kurulmuş ilk evdir. Orada apaçık deliller vardır,

İbrahim'in makamı vardır; kim oraya girerse, güvenlik içinde olur." (İshâk ve el-Hâris) [145]

Meğâzi kitabının Uhud Vak'ası bölümünde Yüce Allah'ın "Sonra o kederin arkasından Allah size bir güven indirdi ki, (bu güvenin yol açtığı) uyuklama hali bir kısmınızı kaplıyordu. [146] âyetinin tefsiri ile ilgili bir hadis yer almıştır.

3566. Mücâhid demiştir ki: "Kim oraya girerse, güvenlik içinde olur [147] âyeti, senin "Gir, güvendesin" sözün gibidir. (Müseclded)

3567. Abdullah (b. Mes'ûd) demiştir ki: "Kiminiz dünyayı istiyordu, kiminiz âhireti istiyordu [148] âyeti ininceye kadar Hz. Peygamber'in (sallallahualeyhi vesellem) ashabından bir kimsenin dünyayı isteyeceğini düşünmezdim.[149] (Ebû Bekirb. EbîŞeybe)

3568. Huceyr b. Beyân'ın [150] bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Akrabası olan bir kimse, akrabasına giderek Yüce Allah'ın ona verdiği nimetlerin fazlasından kendisine vermesini ister de akrabası cimrilik edip vermezse, mutlaka kıyamet günü onun karşısına dil çıkarıp çeken erkek bir yılan çıkarılır ve yılan, onun boynuna dolanır" buyurmuştur. Sonra şu âyeti okudu: "Allah'ın, kendilerine lütfundan verdiği nimetlere karşı cimrilik edenler, bunun, kendileri için hayırlı olduğunu sanmasınlar. Hayır o, kendileri için serdir. Cimrilik ettikleri şey, kıyamet gününde boyunlarına dolanacaktır. Göklerin ve yerin mirası Allah'a aittir. Allah yaptıklarınızdan haberdardır.[151] (Ebû Bekirb. EbîŞeybe)

3569. Mücâhid anlatmaktadır: el-Hâris b. Süveyd Müslüman olmuştu. Sonra kavmine katılarak inkâr etti. Bunun üzerine Allah şu âyeti indirdi:

"İnandıktan, Peygamber'in hak olduğuna şahadet ettikten ve kendilerine açık delilller geldikten sonra, inkâra sapan bir milleti Allah nasıl doğru yola eriştirir? Allah zalimler güruhunu doğru yola iletmez [152] Kendi kavminden bir adam bu âyetleri ona götürerek kendisine okudu. Haris onları işitince: "Vallahi, sen bildiğim kadarıyla dürüst birisin. Muhakkak ki Resûlullah, senden daha dürüsttür. Allah ise elbette üçünüzün en dürüst olanıdır" dedi. Sonra tekrar dönüp iyi bir Müslüman oldu. [153] (Müsedded)

3570. İbn Abbâs demiştir ki: "Siz insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz [154] âyetiyle kastedilenler, Medine'ye hicret edenlerdir. (el-Hâris) [155]

3571. Abdullah (b. Mes'ûd) (Âl-i İmrân 154'de geçen uyuklama ile ilgili alarak) demiştir ki: "Savaş esnasında uyumak güvenliktir. Namazda uyumak ise Seylan'dandır." (Müsedded)

3572. Ebu'l-Huveyris'in bildirdiğine göre o, el-Hakem b. Minhâl'dan şöyle dediğini işitmiş: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Ömer'e: "Bana burada

bulunan Kureyşîîleri topla!" buyurdu. O da topladı. (Ebû Ya'lâ) Kalbi İncelten Hususlar ve Zühd kitabında geçmişti. [156]

3573. Ebû Abdurrahman bildiriyor: İbn Abbâs'a: İbn Mes'ûd âyeti ("Hiçbir peygamberden ganimet malını gizlemesi [devlet-miUet malının aşırılması] yakışık almaz") [157] şeklinde okumaktadır, dedim. Bana şöyle dedi: "O şekilde okuması da caizdir. Ama doğrusu şeklindedir. Yani, Allah

hiçbir peygamberini hain (ganimet malına hıyanet eden) yapmaz, demektir." (Ahmed b. Menî') [158]

Nisa Sûresi

3574. Ebu'l-Mühelleb anlatmaktadır: Hz. Âişe'nin yanma girerek "(İş), ne sizin kuruntunuza, ne de kitap ehlinin kuruntusuna göredir. Kötülük yapan, o yüzden cezalandırılır [159] âyetini sordum. "Maksat, dünyada iken başınıza gelenlerdir" dedi. (İshâk)

3575. Abdullah b. Amr b. el-Âs demiştir ki: "Büyük günahlar yedidir: Allah'a ortak koşmak, Allah'ın öldürülmesini haram kıldığı bir kimseyi haksız olarak öldürmek, anne babaya karşı gelmek, savaş meydanından kaçmak, iffetli kadına zina iftirası atmak, faiz yemek ve bir de yetim malı yemek." Hadisin senedi hasendir.[160] (ishâk)

3576. Taysele b. Meyyâs el-Hüzelî demiştir ki: Necedât'la birlikte oldum ve kesinlikle büyük günahlardan olduğunu sandığım bazı günahlar işledim. Bu durum İbn Ömer'e sorulunca şöyle cevap verdi: "Büyük günahlar dokuzdur: Allah'a ortak koşmak, haksız yere bir cana kıymak, savaş meydanından kaçmak, iffetli bir kadına zina iftirası atmak, faiz yemek, yetim malı yemek, Mescid-i Haram'da dinsizlik yapmak, büyücülük yapan kadmm işi ve bir de çocuklarının itaatsizliği sebebiyle anne babanın ağlaması." İbn Ömer benim korktuğumu görünce "Cehenneme girmekten korkuyor musun?" diye sordu. "Evet" dedim. "Peki cennete

girmek ister misin?" diye sordu. "Evet" dedim. "Anne baban sağ mıdır" diye sordu.... (İshâk) Hadis, daha önce Edeb kitabında geçmişti.[161]

3577. Saîd b. Cübeyr demiştir ki: Mikdâd b. el-Esved, bir müfrezeye katılmıştı. Derken müşrik bir topluluğa rastladılar ve insanlar (onları görünce) kaçtılar. Yalnız bir adam, ailesi ve malıyla orada kaldı ve: "Şahadet ederim ki, Allah'tan başka tanrı yoktur" dedi. Ama Mikdâd onu öldürdü. Kendisine: "Sen, Allah'tan başka tanrı bulunmadığına şahadet ettiği halde onu öldürdün mü?" denildiğinde ise: "O, aslında malını ve ailesini alıp kaçmak istemişti" diye cevap verdi. "Allah Resulü aramızdadır. Meseleyi ona sorun" dediler ve Allah'ın Resulü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) giderek olayı kendisine anlattılar. Allah Resulü (sallallahu aleyhi-vesellem): "Sen, Allah'tan başka tanrı bulunmadığına şahadet ettiği halde onu öldürdün mü?!" buyurdu. Mikdâd yine: "O, aslında malını ve ailesini alıp kaçmak istemişti" dedi. Bu olay üzerine şu âyet nazil oldu: "Ey iman edenler! Allah yolunda cihada çıktığınız zaman, mü'mini kâfirden ayırmak için iyice araştırın. Size selâm veren kimseye, dünya hayatının menfaatini gözeterek, Sen mü'min değilsin demeyin. Allah katında çok ganimetler var. İslâm'a ilk girdiğiniz zaman siz de öyle idiniz.[162] Yani, müşriklerle beraber olduğunuz zaman inancınızı gizlerdiniz. Sonra Allah size lütufta bulundu. İslam'ı üstün kıldı. Onun için iyice araştırın. (el-Hâris)

3578. Feltân b. Âsim bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber oturuyorduk. Derken kendisine vahiy indi. Kendisine vahiy inerken gözleri açık kalır, kulağı, gözü ve kalbi kendisine Allah'tan gelen vahye dikkat kesilirdi. Vahiy inzali bitince kâtibe şöyle buyurdu: "Şöyle yaz <=Mü'minlerden oturanlarla Allah yolunda mallarıyla,

canlarıyla cihat edenler eşit olamazlar. Allah, mallarıyla, canlarıyla cihat edenleri, derece itibariyle, oturanlardan üstün kıldı. Allah onların hepsine de cenneti vaat etmiştir. Bununla beraber Allah mücahitlere, oturanların üzerinde büyük bir ecir

vermiştir. [163] Bunu duyan ama İbn Ümmü Mektûm ayağa kalkarak: "Yâ Resûlallah! Bizim günahımız nedir?" diye sordu. Bunun üzerine Allah yine vahiy indirdi. Âmâya: "Resûlullah'a vahiy iniyor" dedik. O da ayakta kalarak: "Allahım! Sana tövbe ederim" dedi. Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) vahiy ıüzulü bitince (kâtibe) buyurdu ki: "Şunu da yaz: (Müminlerden) özür sahibi olmaksızın (oturanlarla). [164] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe, Ebû Yala ve Bezzâr) [165]

3579. Muhammed b. el-Münteşir bildiriyor: Bir adam Ömer b. el-Hattâb'a: "Ben, kesinlikle Allah'ın kitabındaki en ağır âyeti biliyorum" dedi. Ömer de üzerine gidip onu kırbaçla dövdü ve: "Niçin onu unutuyorsun da sonra öğreniyorsun" diye çıkıştı. Böylece ayrıldı. Ertesi gün o zâta Ömer: "Senin dün bahsetmiş olduğun âyet hangisiydi?" diye sordu. O da: "Beni bıraktın mı ki haber vereyim?" dedi. Ömer: "Gece uyuyamadım" deyince "Ey mü'minlerin emiri, aziz ve celil olan Allah buyurmuştur ki: "Kim bir kötülük yaparsa, o yüzden cezalandırılır..[166] yani, bizden kim bir kötülük yaparsa, mutlaka o yüzden cezalandırılacaktır" dedi. Ömer de: "Bu âyet nazil olduğu zaman günlerce yiyecek ve içecekten bir fayda görmeksizin yaşadık. Sonra Allah şu âyeti indirerek ruhsat verdi: "Kim bir kötülük işler yahut nefsine zulmeder, sonra da Allah'tan bağışlanmasını dilerse, Allah'ı bağışlayıcı ve esirgeyici bulur [167] (İshâk) [168]

3580. Ka'b b. Zühl el-İyâdî anlatmaktadır: Babamla birlikte Ebu'd-Derdâ'ya gidip gelirdik. Bu esnada onu Allah Resûlü'nden (sallaEahualeyhiveseîlem) şöyle naklederken işittim:

"Biraz. Önce bana Rabbimden "Kim bir kötülük işler, yahut nefsine zulmeder, sonra da Allah'tan bağışlanmasını dilerse, Allah'ı bağışlayıcı ve esirgeyici bulur [169] âyeti nazil oldu. Önceki âyet, yani "Kim bir kötülük yaparsa, o yüzden cezalandırılır.[170] âyeti insanlara ağır gelmişti. Bu yüzden ashabımı bununla müjdelemek istedim." Ka'b dedi ki: "Yâ Resûlallah! Kişi zina etse, hırsızlık yapsa da sonra bağışlanmayı dilese, bağışlanır mı?" diye sordum. "Evet. Bağışlanır" buyurdu. Ben tekrar: "Ya Resûlallah! Zina etse, hırsızlık yapsa da sonra bağışlanmayı dilese, bağışlanır mı?" diye sordum. "Evet. Bağışlanır" buyurdu. Ben aynı şeyi üçüncü kez sorunca: "Uveymlr'in burnu sürtse de bağışlanır" buyurdu. Sonra Ka'b b. Zühl: "Ebu'd-Derdâ'yı parmağıyla kendi burnuna dokunurken gördüm" demiştir. (Ebû Ya'lâ) [171]

3581. Hâlid b. Ar'are anlatmaktadır: Hz. Osman öldürüldüğünde.... diye başlayan hadiste ayrıca şunlar yer almıştır: Sonra bir başkası ayağa kalkarak Hz. Ali'ye: "Eğer bir kadın kocasının geçimsizliğinden, yahut kendisinden yüz çevirmesinden endişe ederse, aralarında bir sulh yapmalarında, onlara bir günah yoktur [172] âyetini sordu. "Bana böyle şeyler sorun" dedi ve sonra şöyle cevapladı: "Maksat şudur: Bir adamın iki hanımı olur. Bunlardan biri âciz veya çirkef biri olur. Adam da onunla iki veya üç gecede bir kendisiyle ilişki kurma konusunda sulh yapar." (İshâk) [173]

3582. ez-Zübeyr b. el-Avvâm, bir adamı Resûlullah'a (saUallahu aleyhi veelian) dava etti. Adam da: "Amcasının oğlu olduğu için onun lehine hüküm verdi" dedi. Bunun üzerine aziz ve celil olan Allah şu âyeti indirdi: "Hayır! Rabbine andolsun ki iş bildikleri gibi değil, onlar aralarında çıkan çekişmeli işlerde seni hakem yapıp sonra da senin verdiğin hükme karşı içlerinde hiçbir burukluk duymaksızın, tam bir teslimiyette boyun eğmedikçe iman etmiş olamazlar.[174] (el-Humeydı)

3583. Amr b. Dînâr, Ümmü Seleme'nin çocuklarından bir zâttan şöyle dediğini nakletmiştir: Zannedersem Ümmü Seleme şöyle dedi: Zübeyr ve bir adam Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) huzurunda davalı oldular. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem), Zübeyr'İn lehine hüküm verince adam: "Onun lehine hüküm verdi. Çünkü o onun amca oğludur" dedi ve ağzıyla onunla eğlendi. Onu gören bir Yahudi: "Şuna bakın, Hz. Peygamber'le ağız yapıp eğleniyor. Biz onlardan daha saygılı/itaatkâr olduğumuz halde, (Allah) bize, birbirimizi öldürmemizi emretmişti" dedi. (İbn Ebî Ömer) [175]

3584. Zâzân'm naklettiğine göre Abdullah (İbn Mes'ûd) şöyle demiştir: Allah yolunda öldürülmek, emanete hıyanet dışındaki bütün günahları affettirir. Allah yolunda öldürülen şehit getirilir ve ona: "Emaneti (sahibine) ver" denir. "Nasıl ödeyeyim ki, o dünyada iken harcanıp gitti" diye cevap verir. Bunun üzerine: "Onu alıp Hâvİye'ye' (cehenneme) götürün" diye emir verilir. Hâviyenin dibine ulaştığında emaneti kaybolup gittiği gündeki şekliyle karşısına çıkar. Onu alıp omuzuna koyar ve cehennemden çıkmaya Taşlar. Tam oradan çıktığını düşündüğü anda önce emanet, peşinden de cendisi, yuvarlanır ve sonsuza dek böyle

yuvarlanmaya devam ederler. Sonra Abdullah (b. Mes'ûd) şu âyeti okudu: "Allah size, emanetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder [176] (Müsedded)

3585. Huzeyfe demiştir ki: "Senden fetva istiyorlar. Deki: "Allah size âle (babası ve çocuğu bulunmayan muns)nin mirası hakkında hükmünü Açıklıyor [177] âyeti nazil olduğunda Hz. Peygamber {sallalbhu aleyhi vesellem) yolculukta idi. Etrafına baktı, Huzeyfe'yi gördü ve onu ona okudu Huzeyfe âyeti iyice belledi. Sonra etrafına baktı, Hz. Ömer'i gördü ve o da onu ona okuttu. Sonra Hz. Ömer halife seçilince kelâle konusunda hüküm vermek istedi. Huzeyfe ile karşılaştı. Bunu ona sorunca Huzeyfe şöyle karşılık verdi-"Vallahi, eğer senin idarenin, beni sana o konuda daha evvel söylediğinden başka bir şey söylemeye zorlayacağını sanıyorsan, ben gerçekten ahmağım demektir." Hz. Ömer: "Allah esirgesin seni. istediğim bu değildir" deyince şöyle dedi: Bu âyet Resûlullah'a (sallaHıu aleyhi vesilem) nazil olunca onu bana öğretti. Ben, bana öğrettiği gibi sana öğrettim. Vallahi, bunun üzerine başka bir şey asla katmam." (İbn Ebî Ömer) [178]

3586. Ebû Berze'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veelfem) şöyle buyurmuştur: "Allah, kıyamet günü ağızlan tutuşmuş alev alev yanan bir topluluk diriltir." "Onlar kimlerdir ya Resûlallah?" diye sorulunca şöyle buyurdu: "Yüce Allah'ın şöyle buyurduğunu bilmez misin?: Yetimlenn mallarını haksız yere yiyenler, muhakkak ki karınlarını ateşle doldurmuş olurlar ve cehennemi boylarlar [179] (Ebû Ya'lâ)

3587. Enes b. Mâlik derdi ki: "Allah'tan korkun ve emâneti sahibine verin. Zira azîz ve celîl olan Allah

Emânetleri sahiplerine veriniz [180] diye emretmektedir." (Ebû Ya'lâ)

3588. İbn Abbâs demiştir ki: Damre b. Cündüb evinden muhacir olarak yola çıktı ve ailesine: "Beni putperestlik topraklarından çıkarın, Resûlullah'a (saUallahu aleyhi vesellem) götürün" dedi. Ancak Hz. Peygamber'in (sallallu aleyhi vesellem) yanma ulaşamadan yolda vefat etti. Bunun üzerine "Her kim Allah yolunda hicret ederse, yeryüzünde gidecek çok yer de bulur, genişlik de bulur.[181] âyeti nazil oldu. (Ebû Ya'lâ)

Mâide Sûresi

3589. Amr b. Şuayb'm, babasından, onun da dedesinden naklettiğine göre Resûlullah (saüallahu aleyhi vesellem): "Müttefiklerinize karşı, yeminlerinizle sağlamlaştırdığını akitlerinizi yerine getiriniz" buyurdu. Ashabı: "Yâ Resûlallah! Onların akitleri nedir?" diye sordular. "Diyetlerini ödemek ve yardım etmek" buyurdu. (el-Hâris)

3590. Mücâhid demiştir ki: "Hz. Musa, her oymaktan iki adam seçti. Hep birlikte zorbaların şehrine girdiler. Ama Yûşa b. Nûn ve Kâlib b. Yuganna dışında bütün kavimler çıkıp kendi oymaklarını oraya girmekten menetti.[182] (İbn Ebî Ömer)

3591. Verkâ aynı hadisi "(Bu ikisi ise oymaklarına) onların üzerlerine yürümeleri emrini vermişlerdir" ilavesiyle zikretmiştir. (Ahmed b. Men?')

3592. Fadl b. Atiyye demiştir ki: "(İsrâîl oğulları) 12 fersahlık alanda kırk yıl şaşkın şaşkın dolanıp durdular. Ortalarına öküz başı gibi başı olan

bir kaya kondu. Vadiye indiklerinde ondan on iki pınar fışkırdı. Hareket ettikleri zaman onu bir öküze yüklerler ve su kesilirdi." (İbn Ebî Ömer)

3593. Atiyye el-Avfî demiştir ki: "12 fersahlık alanda kırk yıl şaşkın şaşkın dolanıp durdular. Ortalarına öküz başı gibi bir kaya konuldu. Onu bir Öküzün sırtında taşıyorlardı. Bir yerde konakladıkları zaman onu indirirler, Hz. Musa ona vurur ve ondan on iki pınar fışkırırdı. Hareket ettiklerinde bir öküze yüklerler ve su kesilirdi.[183] (Ahmed b. Menî')

3594. İkrime yüce Allah'ın "Kırk sene o mukaddes yer onlara haram kılınmıştır. Yeryüzünde şaşkın şaşkın dolaşacaklar [184] âyeti hakkında "Yani, sonsuza dek oraya girmeleri onlara haram kılınmıştır. Yeryüzünde kırk yıl şaşkın şaşkın dolaşacaklardır" açıklamasını yapmıştır.[185] (Ahmed b. Menî')

3595. Ümmü Amr binti İsâ demiştir ki: Bana amcam anlattı. Bir yolculuk sırasında Peygamber (sallahuafeyhivesellem) ile berabermiş ve Allah'ın Resûlü'ne (salbilahu aleyhi vesellem) Mâide sûresi nazil olmuş. Dedi ki: "O'na vahiy inmekte olduğunu anladık. Çünkü sûrenin ağırlığından devesi Adbâ'nın kürek kemikleri incelmişti." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [186]

3596. İbn Abbâs demiştir ki: "Ben, Muhanımed'in ashabından daha hayırlı bir topluluk görmedim. Vefatına kadar kendisine sadece on üç soru sordular. Bunların hepsi de Kur'ân'da zikredilmektedir." (Ebû Ya'lâ) [187]

3597. Câbir: "Onlar yalana kulak verirler [188] ifadesinden maksadın. Medine Yahudileri; "Sana gelmeyen diğer bir topluluğa kulak verirler [189] ifadesiyle de Fedek halkının kastedildiğini söylemiştir.[190] (el-Humeydî)

3598. Iyâd el-Eş'arî'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallahu aleyhi vesellem) Musa'ya işaretle: "Onlar bunun kavmidir" buyurdu. Yani "Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse, bilsin ki Allah yakında öyle bir topluluk/kavim getirir ki, Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler [191] âyetinde kastedilenler. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [192]

3599. Katâde demiştir ki: Bundan sonra "Aralarında Allah'ın indirdiğiyle hükmet [193] âyeti nazil olunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bugün biz Yahudiler, Hıristiyanlar ve diğer din mensuplarına hükmediyoruz" buyurdu (el-Hâris)

3600. Hamiye b. Rikâb anlatmaktadır: Selmân'a "Çünkü onların içlerinde keşişler ve rahipler vardır. Üstelik onlar büyüklük taslamazlar [194] âyetini sordum. Şöyle cevap verdi: "Bırak, keşişler manastırlarında ve dağ başlarında/harabelerde kalsınlar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana âyeti "Çünkü onların içinde sıddıkler/doğrular ve rahipler vardır" diye okuttu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [195]

3601. Yahya b. Abdülhamîd, Nusayr b. Ziyâd'dan hadisi şu ifadeyle nakletmiştir: "Maksat, manastırlarda ve dağ başlarındaki rahiplerdir. Bırak, onlar oldukları gibi kalsınlar." Selmân dedi ki:

3602. Berâ b. Âzib şöyle demiştir: Resûîullah'a {sallallahu aleyhi vesellem) bir şey sormak isterdim de üzerinden bir yıl geçtiği halde kendisinden çekinir, soramazdım. Bu yüzden Bedevilerin gelmesini arzu ederdik. (Ebû Ya'lâ)

Hasan'ın Ebû Bekre'den naklettiği, Yüce Allah'ın "Onlar, yaptıkları kötülüklerden birbirlerini menetmezlerdi. Yaptıkları şey ne kötü idi âyetiyle ilgili hadis, İman kitabında geçmiştir.[196]

3603. Ebu'l-Âliye demiştir ki: İnsanlar, Ömer b. el-Hattâb'ın yanmdaydılar. "Bugün dininizi kemale erdirdim, size nimetimi tamamladım [197] âyetinden bahis açıldı. Yahudilerden bir adam dedi ki.... Sonra Ömer: "Allah bizim için işi kemale erdirdi. Anladık ki, ondan sonra eksilme/iniş olacaktır" dedi. (Ishâk)

3604. İbn Abbâs'm bildirdiğine göre Nebî (sallallahu aleyhi vesellem) hutbesinde ve Tevbe sûrelerini okudu, ardından: "Allah in bu sûrelerde helal kıldığını helal, haram kıldığını haram kabul ediniz" buyurdu. (Abd b. Humeyd)

3605. el-Kâsım nakletmektedir: Hz. Âişe, insanların "Yırtıcılardan keskin dişleri bulunan her hayvan haramdır" dediklerini duyunca şu âyeti okudu: "De ki: "Bana vahyolunanda, (bu haram dediklerinizi) yiyen kimse için haram edilmiş bir şey bulamıyorum..[198] Dolayısıyla, toprak tencerenin suyu sarıya dönüşür de bu, onu haram kılmaz.[199] (Müsedded}

3606. Ğudayf b. el-Hâris bildiriyor: Hz. Ömer'e bir valisi şöyle yazdı: Bizim Samireli komşularımız vardır. Bunlar Tevrat ve İncil'in bazı bölümlerini okuyorlar ve yeniden dirilmeye inanıyorlar. Onların kestikleri hakkında ne buyurursun." Hz. Ömer de ona cevabi mektubunda şöyle dedi: "Eğer Tevrat veya İncil'in bazı bölümlerini okuyorlar ve Allah'ın adını anıyorlarsa, onların kestikleri de Ehl-i Kitab'm kestikleri gibidir." (Müsedded)

3607. Câbir b. Abdullah anlatmaktadır: Ehl-i kitaptan bir adam zina etti ve Fedek halkı Medine Yahudilerinden bazı kimselere: "Bu konuyu jVtuhammed'e sorun. Eğer celde (kırbaç) cezasını emrederse, kabul edin; recmi (taşlamayı) emrederse, kabul etmeyin" diye mektup yazdılar. Onlar

da sordular. Allah Resulü (sallallahu aleyhi veseliem): "Bana en bilgili iki kişinizi gönderin" buyurdu. Sonra İbn Sûriyâ adında kör bir adamla birlikte bir zât daha geldi. Peygamber (sallallahu aleyhi vesdlem) onlara: "Sizler kavminizin en bilginleri misiniz?" diye sordu. Onlar da: "Kavmimiz böyle değerlendirdi" dediler. Sonra Nebî (sallallahu aleyhi veseliem): "İsrail oğulları için denizi yaran, size bulutla gölge yapan, sizi Firavun hanedanından kurtaran ve Isrâîl oğullarına kudret helvası ve bıldırcın kuşunu indiren (Allah) aşkına söyleyin, Tevrat'ta recim hakkında ne buluyorsunuz?" diye sordu. Biri diğerine: "Böyle bir ricada hiç bulunulmamıştır" dedi. Sonra şöyle cevap verdiler: "Orada şunu bulmaktayız: Zina olayı iyice incelenmelidir. Eğer dört kişi, sürme kaleminin sürmedana girip çıktığı gibi erkeğin (zekerini) sokup çıkardığını gördüklerine dair şahitlik ederlerse, recim gerekir." Bunu işitince Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "İşte doğrusu budur" buyurdu ve emir verdi, adam recmedildi. Bu konuda "Eğer sana gelirlerse, ister aralarında hükmet, ister onlardan yüz çevir. Eğer onlardan yüz çevirirsen, sana hiçbir zarar veremezler. Eğer aralarında hükmedersen adaletle hükmet. Şüphesiz Allah, adaletli davrananları sever [200] (el-Humeydî) [201]

3608. Süryân'dan da benzer hadis nakledilmiş olup başı: "Eğer size bu verilirse, atın, bu verilmezse sakının [202] şeklindedir. Ravi demiştir ki: Âyet, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesdlem) gelen İbn Sûriyâ hakkında nazil olmuştur.....

Başını zikretmediği hadise şu ilaveyi yapmıştır: "Öpmek zinadır [203] Sonu ise "Sürme kaleminin sürmedana girdiği gibi.... onu recmet" şeklindedir. Sonrası zikredilmemiştir.

Hadis Ebû Dâvud ve başka kaynaklarda da daha kısa bir metinle geçmiştir. {Ebû Ya'lâ) [204]

3609. Nâfi'nin bildirdiğine göre Abdurrahman b. Ebî Hureyre, İbn Ömer'e denizin kıyıya attığı pek çok balığın hükmünü sordu. İbn Ömer: "Ölmüş mü onlar?" diye sordu. Ebû Hureyre: "Evet. Ölmüşler" deyince, onları yemekten menetti. Sonra içeri girince Mushafı istedi ve şu âyeti okudu: "Size ve yolculara yiyecek olmak üzere, deniz avı ve onu yemek helal kılındı [205] Sonra şu açıklamayı yaptı: Vuy (onu yemek) Denizden çıkanı yiyin. Bunda bir sakınca yoktur. Deniz içinde ölen ya da canlı çıkıp Ölen her balık yenir demektir." (Müsedded)

Ben derim ki: Mâlik, Muvatîada Nâfi'den benzerini rivayet etmiş ve "Size ve yolculara yiyecek olmak üzere, deniz avı ve onu yemek helal kılındı" âyetinden sonra söyle demiştir: Abdurrahman'a birini gönderip meseleyi ona sordu. O da: "Bir sakıncası yoktur, yiyebilirsin!" diye cevap verdi.

3610. Saîd b. Gübeyr bildiriyor: Necâşî, ResûluUah'a (sallallahu aleyhi vesdlem).... gönderdi. O da ashabına .... emretti.... Onlar hakkında şu âyet nazil oldu: "İman edenlere karşı düşmanlık yönünden insanların en şiddetlisi olarak Yahudileri ve Allah'a ortak koşanları bulursun [206] Hadisin tamamı Sîre-i Nebeviyye bölümünde gelecektir. (el-Hâlis)

En'âm Sûresi

3611. Şehr b. Havşeb demiştir ki: En'âm sûresi nazil olduğu zaman, onunla birlikte bir grup melek, dünya seması ile yerin arasını (tespih ve

tenzih) sesleriyle inletmişlerdi. Şu iki âyet müstesna.[207] (Ishak)

3612. Ebû Bekir es-Sıddîk arkadaşlarına: "Rabbimiz Allah'tır" deyip, sonra da doğrulukta devam edenlere gelince.[208] ve "İman edenler ve imanlarını zulüm ile karıştırmayanlar.[209] âyetleri hakkında ne dersiniz?" diye sordu. Arkadaşları: "Maksat Rabbimiz Allah'tır deyip, onunla amel edenler ve sonra da doğrulukta devam edenlerdir. İman edenler ve imanlarını zulüm ile karıştırmayanlar yani günah işlemeyenler, demektir" diye cevap vermeleri üzerine Ebû Bekir şu karşılığı verdi: "Ayetleri zor bir işe yordunuz. İman edenler ve imanlarını zulüm ile karıştırmayanlar... yani, şirke bulaştırmayanlar demektir. "Rabbimiz Allah'tır" deyip, sonra da doğrulukta devam edenlere gelince yani, bu iki hasletlerini şirk ya da başka bir davranışla değiştirmeyenler, demektir.[210] (Ihsâk)

3613. Mücâhid: "Sizi O'nun yolundan ayıracak başka yollara uymayın [211] âyetinde geçen yollan: "Bidatler ve şüpheler" olarak tefsir etmiştir.[212] (Ishâk)

3614. Mâhân'ın bildirdiğine göre bir kavim Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek "Bizler büyük günahlar işledik" dediler. (Ravi der ki) Sanırım Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) onlara cevap vermedi. Sonra arkalarını dönüp gittiklerinde "Âyetlerimize inananlar sana geldikleri zaman onlara şöyle söyle: Selâm olsun size! Rabbiniz rahmeti kendi üzerine yazdı. Sizden her kim bilmeyerek bir kötülük işleyip de sonra arkasından tövbe eder, kendini düzeltirse, bilsin ki 0,

bağışlayandır, esirgeyendir [213] âyeti nazil oldu. Hemen kendilerini çağırdı ve bunu onlara okudu. (Müsedded)

3615. İbn Abbâs: "ve bir yaprak düşmez ki, [214] âyeti hakkında: "Karada ve denizde bulunan hiç bir ağaç yoktur ki, yanında ondan düşen yaprakları yazan görevli bir melek bulunmasın" açıklamasını yapmıştır. (Müsedded)

3616. Ümmü Seleme: "Kişi, Allah Resulü ile (sallallahu aleyhi vesellem) hiçbir ortak yönü bulunmamasından sakınsın" demiş ve şu âyeti okumuştur: "Dinlerini parça parça edip, grup grup olanlar var ya, senin onlarla hiçbir ilişkin yoktur. Onların işi Allah'a kalmıştır, sonra (Allah) onlara yaptıklarım haber verecektir [215] (Ahmed b, Menî'} [216]

3617. Nafı' b. Hâlid el-Huzâ'î, Şecere-i Rıdvan (Hudeybiye'de altında biat edilen ağaç) ashabından olan babasından şöyle dediğini nakletmiştir Resûlullah (sallallalıu aleyhi vesellem), etrafına insanlar oturduğu zaman, rüku ve secdesi tam, kısa bir namaz kılardı. Bir gün secdeye gitti ve secdeyi uzattı Öyle ki birbirimize işaretle: "Susun. Vahiy alıyor" dedik. Namazını bitirince topluluktan biri kendisine: "Ya Resûlallah! Secdeyi uzun tuttun. Öyle ki birbirimize Vahiy ahyor diye işaret ettik" dedi. O da: "Hayır. Vahiy inmedi. Ama bu bir umut ve korku namazı idi. Bu yüzden Allah'tan Uç şey istedim. Bana ikisini verdi, birini vermedi. Ondan, sizi sizden önceki kavimlerin uğradığı bir azaba duçar etmemesini istedim. Kabul etti. Ondan, sizin toplumunuza top yekûn hepinizin kökünü kesecek bir düşman musallat etmemesini istedim, kabul etti. Ondan size, gruplara bölünerek parçalanmışlık elbisesini giydirmemesini ve size birbirinizin şiddetini tattırmamasını istedim, ancak reddetti." (Ravi der ki) [217] "Baban bunu

Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işitti mi?" diye sordum. "Evet. Hem de onu Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) şu on parmağının sayısınca işittiğini söyledi" dedi.[218] (Ebû Ya'lâ ve Bezzâr)

3618. Habbâb b. el-Eret, yüce Allah'ın: "Sırf Allah'ın rızasını dileyerek sabah akşam Rab'lerine dua edenleri huzurundan kovma. Onların hesabından sen sorumlu değilsin, onlar da senin hesabından sorumlu değiller. Onları yanından kovduğun takdirde zalimlerden olursun [219] âyeti hakkında şunları söylemiştir: el-Akra' b. Habis et-Temîmî ve Uyeyne b. Hısn el-Fezârî geldi. Hz. Peygamberi (sallallahu aleyhi vesellem) Bilâl, Suhayb, Habbâb ve mü'minlerden durumu zayıf olan bazı insanlarla birlikte otururken gördüler. Bunları onun etrafında görünce, onları hor gördüler ve sonra gelerek onunla baş başa görüştüler. O zaman dediler ki: "Bizim için ayrı bir görüşme ayarlamanı istiyoruz ki, böylece Araplar bizim üstünlüğümüzü anlasınlar. Zira senin yanma Arapların eşrafı geliyor. Onların bizi bu bedeviler ve kölelerle birlikte görmelerinden utanç duyuyoruz. Biz geldiğimiz zaman, onları bizim yanımızdan uzaklaştır. Biz işimizi bitirince, istersen onlarla tekrar otur." Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem): "Olur" dedi. "Bunun için bize, seni bağlayıcı bir mektup yazıver" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir sahife istedi ve yazması için Hz. Ali'yi çağırdı. Biz de bir köşede oturuyorduk. Derken Cebrâîl (aleyhisselâm): "Sırf Allah'ın rızasını dileyerek sabah akşam Rab'lerine dua edenleri huzurundan kovma. Onları yanından kovduğun takdirde zalimlerden olursun" âyetini indirdi. Sonra şöyle devam etti- "Âyetlerimize inananlar sana geldikleri zaman onlara şöyle söyle: Selâm olsun size! Rabbiniz rahmeti kendi üzerine yazdı" âyeti indi. Resûlullah'a

(sallallahu aleyhi vesellem) yakın durduk. Dizimizi dizine koyduk. Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) bizimle beraber otururdu. Kalkmak istediği zaman kalkar ve biz kendisinden ayrılırdık. Bunun üzerine aziz ve celil olan Allah: "Sabah akşam rızasını isteyerek Rablerine yalvaranlarla beraber candan sabret. Sen dünya hayatının süsünü (yani eşraf meclislerini) isteyerek onlardan gözlerini ayırma Kalbini, bizi anmaktan gafil kıldığımız (yani, Uyeyne ve Akra'), nefsinin kötü arzusuna uymuş ve işinin sonu helak olan kimseye uyma [220] âyetini indirdi Sonra (Allah) iki adamı dünya hayatına misal gösterdi. Bundan sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bizimle otururdu. Kalkacağı vakit geldiğinde biz kalkar, ondan ayrılırdık. Değilse, biz kalkmadıkça sonsuza dek sabırla bizimle oturacaktı. (Ebû Ya'lâ ve Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [221]

A'râf Sûresi

3619. Sâbit'in bildirdiğine göre Hz. Ali şöyle demiştir: Biz, Allah'ın şöyle buyurduğunu işittik: "Şüphesiz o buzağıyı tanrı edinenlere Rablerinden bir gazap, dünya hayatında iken de bir zillet erişecektir. İşte biz, iftiracıları böyle cezalandırırız [222] Biz, o kavmin iftira ettiğinden başkasını düşünmüyoruz ve mutlaka o zillete duçar olacaklardır.[223] (İshâk)

3620. Eyyûb der ki: Ebû Kılâbe bu âyeti okudu ve; "Vallahi, kıyamet gününe kadar iftira eden her müfteriye dünya hayatında zillet vardır" dedi. (İshâk)

3621. İbn Abbâs demiştir ki: "Hz. Musa'nın kavmi arasından seçtiği yetmiş kişiyi yer sarsıntısının yakalamasının tek nedeni, onların, (insanları) buzağıya ibadetten menetmemeleri ve inançsız olmalarıdır." (İbn Ebî Ömer)

De ki: "Rabbim, sadece fuhşiyatı/çirkeflikleri; onun açık ve gizli olanını... yasaklamıştır [224] âyetinde geçen (gizli olanı)" kelimesinin açıklaması, Evlilik kitabının Kadınlara İyi Davranılması'na dair bölümde geçmişti. [225]

3622. Ka'b'm hanımının oğlu Tebî', aziz ve celil olan Allah'ın: "Orada yaşayacaksınız, orada öleceksiniz ve yine oradan (diriltilip) çıkarılacaksınız!" âyeti [226] ile ilgili olarak şöyle demiştir: "Yani, yeryüzünde. Allah Âdem'i orada yaratmıştır. Öldüklerinde yine oraya defnedilirler. Oradan (diriltilip) çıkarılacaklar. Gökten kırk gece yağmur yağar ve ölüler yeryüzünden (dirilip) çıkarlar." (el-Hâris) [227]

3623. Abdurrahman el-Medenî der ki: Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi veseilem) A'râf halkının kimler olduğu sorulduğunda: "Onlar, babalarına isyan ederek çıktıkları Allah yolunda öldürülenlerdir. Allah yolunda öldürülmeleri, onları cehennemden korumuştur. Babalarına isyan etmeleri de cennete girmelerine engel olmuştur" buyurmuştur. (Ahmed b. Menf)

3624. el-HârİS şu ilaveyi nakletmiştir: el-Kelbî demiştir ki: "Onlar iyilikleri ve kötülükleri eşit olan bir topluluk olup bu yüzden cennete de, cehenneme de girmeleri engellenmiştir. Ama Allah onları rahmetine dahil edecektir." Ravi: "Öldürülmeyi anıp anmadığını bilmiyorum" demiştir.

3625. Mâlik el-Hilâlî der ki: Birisi: "Yâ Resûlallah! A'râf halkı kimlerdir?" diye sordu. Allah Resulü (sallaüahu aleyhi veseilem) de:

"Bunlar babalarının izni olmadan Allah yolunda cihada çıkıp şehit düşenlerdir. Şehitlik cehenneme girmelerine, babalarına isyan etmeleri de cennete girmelerine mani olmuştur" buyurdu.[228] (el-Hâris)

3626. Benzeri Ebû Hureyre'den merfû olarak nakledilmiştir. (el-Hâris)

3627. Mü'minlerin annesi Ümmü Seleme anlatmaktadır: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi veseilem): "Şekli değiştirilerek (maymun veya domuza) dönüştürülen kimsenin nesli olup olmayacağını sordum." "Seldi değiştirilerek (maymun ya da domuza) dönüştürülen hiç kimsenin ne nesli, ne de zürriyeti olmuştur" buyurdu. (Ebû Ya'lâ)

Enfâl Sûresi

3628. Ebû Eyyûb el-Ensârî anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) bir müfreze gönderdi. Allah, müfrezeye yardım edip zafer/fetih nasip etti. Kim ganimet malı olarak kendisine bir şey getirdiyse, Allah Resulü (saüallahu aleyhi veseilem) beşte bir payını (humus) aldıktan sonra gerisini ona vermişti. Bazı kimseler ise hiçbir şey alamadan döndüler. Bunlar ilerleyerek (düşman erlerinden) kâh esir alır, kâh öldürürlerdi. Bu yüzden ganimetleri arkalarında bıraktılar, onlardan hiçbir şey ele geçiremediler. Bunlar dediler ki: "Yâ Resûlallah! Bir takım adamlar ilerleyip kah esir alıyorlar, kah öldürüyorlar. Bir takım adamlar da geride kalıp savaşa atılmamışlar ve siz onlara ganimetten pay veriyorsunuz. (Niye böyle oluyor?)" Allah Resulü (sallallahu aleyhi veseilem) sustu, cevap vermedi. Derken Cebrail şu âyeti indirdi: "Sana ganimetlerin bölüştürülmesini soruyorlar. De ki, ganimetlerin taksimi Allah'a ve

Resulüne aittir. Onun için siz gerçekten mü'min kimseler iseniz Allah'tan korkun da birbirinizle aranızı düzeltin. Allah'a ve Resulüne itaat edin [229] Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onları geri çağırdı ve "Aldıklarınızı geri verin. Onları aranızda adaletle ve eşitçe bölüştürün" buyurdu. Ashabı: "Yâ Resûlalîah! Onları harcadık ve yedik" deyince "öyleyse ona göre hesaplasın" buyurdu. (İshâk) [230]

3629. el-Kâsım'ın bildirdiğine göre bir adam İbn Abbâs'a ganimet mallarının ne olduğunu sordu. O da: "At, ganimetlere dahildir. Seleb (öldürülen savaşçının üzerinden çıkarılan kıymetli eşyası) ganimetlere dahildir" dedi. Adam aynı şeyi tekrar sorunca İbn Abbâs: "Bu da Ömer'in dayak attığı Sabîğ'e [231] benziyor" dedi. (Müsedded)

3630. Müleykî'nin babasından, onun da dedesinden naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yüce Allah'ın: "..ayrıca Allah'ın bilip de sizin bilmediğiniz daha başkalarını korkutasınız..[232] âyeti hakkında "Bunlardan maksat cinlerdir" buyurmuştur. Yine Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Muhakkak ki Şeytan, soylu bir kısrağın bulunduğu bîr evde kimsenin aklını bozamaz." buyurmuştur.[233] (el-Hâris)

3631. Ukbe b. Suhbân ve Ebû Recâ el-Utâridî demişlerdir ki: Biz, Zübeyr'i "Ve öyle bir fitneden sakının ki, içinizden yalnızca zulüm yapanlara dokunmakla kalmaz. Ve bilin ki, Allah'ın cezası şiddetlidir [234] âyetini okurken dinledik. Dedi ki: "Ben bu âyeti uzun zaman, kendimi onun ehlinden gormeksizin okudum. Ama şimdi onun ehli olduk (yani biz de fitneye karıştık). [235] (Ebû Dâvud et-Tayâlisî)

3632. Ümmü Hâni'nin azatlısı Ebû Salih'in naklettiğine göre Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) kızı Fâtıma, Ebû Bekir'e giderek ondan (ganimetlerden) Hz. Peygamber'in yakınlarının payını (zi'1-kurbâ) istedi. Ebû Bekir de: "Ben Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Akrabalann payı, ben hayatta iken söz konusudur. Ben öldükten sonra onların böyle bir hakkı kalmaz buyurduğunu işittim" dedi.[236] (İshâk)

3633. İbn Abbâs demiştir ki: Allah (ilk Müslümanlardan) bir kişinin on kişiye karşılık savaşmasını emretmişti. Fakat bu, onlara ağır geldi ve Allah onlardan bu yükü, bir kişinin iki kişiye karşı savaşmasına kadar hafifletti. Bu konuda Allah: "Eğer sizden sabredecek yirmi kişi olursa iki yüz kişiye galip gelirler ve eğer sizden yüz kişi olursa kâfirlerden bin kişiye galip gelirler.) âyetini indirdi.[237]

Sonra: "Eğer Allah'tan bir yazı (hüküm) bulunmasaydı, aldığınız fidyeden dolayı size mutlaka büyük bir azap dokunurdu [238] buyurdu. Maksat, Bedir ganimetleri olup "Eğer bana isyan edene, kendisine emrim gelene kadar azap etmediğim gerçeği olmasaydı" demek istemiştir. Sonra: "Ey Peygamber, elinizdeki esirlere de ki: Eğer Allah sizin kalplerinizde bir hayır bulursa, sizden alınandan daha hayırlısını size verir ve günahlarınızı bağışlar. Çünkü Allah bağışlayıcıdır [239] buyurmuştur. Abbâs demiştir ki: "Bu, benim hakkımda nazil oldu. Zira ben Resûluîlah'a (salbllahu aleyhi veseUem) Müslüman olduğumu bildirdim ve kendisinden, ondan aldığım 20 ukiyye yüzünden beni hesaba çekmemesini istedim. Bana yirmi köle verdi. Hepsi de benim malımla ticaret yaptı. Ayrıca Allah'ın mağfiretini de ummaktayım. [240] (İshâk)

Ben derim ki: İsnadı sahihtir. îbn Murdeveyh de et-Tefsîru'l-Müsned'inde İshâk kanalıyla tahrîc etmiştir. Buhârî hadisin baş kısmını, (Sonra: "Eğer Allah'tan bir yazı (hüküm) bulunmasaydı, aldığınız fidyeden dolayı size mutlaka büyük bir azap dokunurdu") ibaresine kadarını rivayet etmiştir. Kanımca bu kısım müdrec olup rivayete İbn İshâk'm sözlerinden katılmıştır. Buna göre Abbâs hadisi mu'daldir. Fakat baştaki bağlamın zahirine göre müsneddir. Nitekim İshâk da öyle değerlendirmiştir. [241]

Berâe/Tevbe Sûresi

3634. Ubey b. Ka'b demiştir ki: Kur'ân'm en son inen âyeti şudur: »Andolsun size içinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya düşmeniz ona çok ağır gelir. O size çok düşkün, inananlara karşı gayet şefkatlidir, merhametlidir [242] (İshâk) [243] Bu hadisin isnadı hasendir.

3635. Hasan (el-Basrî), Ubey b. Ka'b'dan benzerini rivayet etmiştir. (Ahmed b. Men?)

İbn Ömer'den gelen Nesî ile ilgili hadis, Mekke Harem'i bahsinde geçmişti.[244]

3636. Ebû Seleme b. Abdurrahman anlatmaktadır: Ömer b. el-Hattâb. Muhacir ve Ensar'dan İslâm'a ilk girenlerin başta gelenleri..[245] âyetini okumakta olan bir adama rastladı. "Bırak, bırak! Sana bu sûreyi kim okuttu?" diye azarladı. Adam: "Bana onu Ubey b. Ka'b okuttu" deyince Hz. Ömer: Ona gidinceye kadar seni bırakmam" dedi ve Ubey'e giderek yanma girmek için izin istedi. O sırada yaslanıp oturmakta olan Ubey izin verdi.

Ömer: "Bu adam senin kendisine şu şu âyeti okuttuğunu söylemektedir" dedi ve âyeti okudu. Ubey: "Doğru söylemiş" deyince Ömer: "Sen onu Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) ağzından mı öğrendin?" diye sordu. Ubey: "Evet" diye karşılık verdi. Ömer aynı şeyi üç kere tekrarladı. Her defasında Ubey: "Evet" diye cevap verdi. Sonra şöyle devam etti: "Ben şahadet ederim ki, yüce Allah onu Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) indirdi. Onu Cebrâîl, Allah katından getirdi ve getirirken ne Ömer'e, ne de onun oğluna danıştı. Bunu duyan Ömer: "Allahü ekber, Allahü ekber" diyerek çıkıp gitti. (İshâk) [246]

3637. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem): "Dinar, dinar üzerine, gümüş, gümüş üzerine konmaz. Bilakis kişinin bedeni genişletilir. Zira 0 gün o altın ve gümüşlerin üstü cehennem ateşinde kızdırılacak da bunlarla onların alınları, yanlan ve sırtlan daglanacaktır.[247]

buyuruimuştur. " (Ebû Ya'lâ) Hadiste oldukça zayıf olan Seyf vardır. [248]

3638. Ebû Sevre'nin, amcası Ebû Eyyûb'dan naklettiğine göre o: "Ey Allah'ın Nebisi! Şu haklarında Allah'ın Orada arınmayı seven [249] adamla vardır. Allah da çokça arınanları severi buyurduğu kişiler kimlerdir?" diye sormuş. Hz. Peygamber de (sallallahu aleyhi veselkm): "Onlar su ile istinca ederler ve bütün gece uyumazlardı" buyurmuştur. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) Ebû Sevre zayıftır. [250]

3639. Ubeyd b. Umeyr demiştir ki: Hz. Peygamber'e (sallaüahu aleyhi vesellem) [251] kelimesi soruldu. "Sâimûn/Ornç tutanlardır" buyurdu. Hadis mürsel olup senedi sahihtir.

3640. Enes'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Abdullah b. Ubey'in namazını kılmak istedi. Fakat Cebrâîl elbisesinden tutarak: "Ve onlardan biri ölürse asla namazım kılma ve kabrinin başına gidip durma [252] dedi. (Ebû Ya'lâ)

Bu, zayıf bir hadistir. Zira ravilerden Yezîd,[253] zayıflığına rağmen Sahihaynda. geçen, Hz. Peygamberdin onun namazını kıldığını ve âyetin ondan sonra nazil olduğunu ifade eden İbn Ömer hadisine muhalefet etmiştir.

3641. Zeyd b. Vehb demiştir ki: Huzeyfe'nin şöyle dediğini işittim: Münafıklardan bir adam öldü, namazını kılmadım. Bunun üzerine Ömer: "Niçin onun namazını kılmadın?" diye sordu. Ben. de: "O onlardan (Münafıklardan)dır" dedim. Sonra: "Allah için söyle, ben de onlardan mıyım?" dedi. Ben: "Hayır" dedim. Ağladı. Senedi sahihtir. (Müsedded)

3642. Hasan (el-Basrî): "Ey Peygamber! Kâfirlere ve münafıklara karşı cihat et. Onlara karşı katı ol. Onların varacakları yer cehennemdir ve orası ne kötü bir yerdir [254] âyetiyle ilgili olarak: "Kafirlerle cihat kılıçla, münafıklarla cihat ise elle olur" demiştir. (Müsedded)

3643. Câbir b. Abdullah (Tevbe suresi 107'de geçen âyetle ilgili olarak) demiştir ki: "Ben, dumanı Dırar mescidinde, orası yerle bir olurken gördüm." (Müsedded)

3644. İbn Abbâs demiştir ki: "Altın ve gümüşü yığıp da onları Allah yolunda sarf etmeyenlere gelince..[255] âyeti nazil olunca bu, Müslümanlara ağır geldi ve: "Bizden hiç kimse artık çocuğuna, kendisinden sonra bir mal bırakamaz" dediler. Bunun üzerine Ömer: "Ben sizi

rahatlatacağım. Haydin" dedi. Sonra Ömer oradan ayrıldı. Sevban da peşinden gitti. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesdlem) yanına vararak: "Yâ Nebiyyallah! Bu âyet ashabına ağır geldi" dedi. Peygamber (saDaflahualeyhivesellem): "Allah zekatı ancak (ihtiyaç fazlası olup) geride kalan mallarınız için. farz. kılmıştır. Yine, kalan mallarda miras payları farz kılınmıştır ki, bunlar senden sonra kalan mallardır" buyurdu. Ömer bunu duyunca tekbir getirdi. Sonra Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona şöyle buyurdu: "Sana, kişinin asıl saklayacağı hazineyi söyleyeyim mi? Bu, saliha kadındır ki, ona baktığı zaman içini ferahlatır, ona bir şey emrettiği zaman itaat eder ve ondan ayrılıp gurbete çıktığı zaman, İffetini korur.[256] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Yala)

3645. Seleme b. el-Ekva'nm bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) "Yaptıklarınızı hem Allah görecek, hem Resulü, hem de mü'minler görecektir [257] âyetini okudu.[258] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe}

3646. Enes demiştir ki: Ebû Talha, "İster hafif, ister ağır teçhizatla savaşa çıkın ve mallarınızla, canlarınızla Allah yolunda cihat edin.[259] âyetini okuyarak "Allah'ın bir kimsenin (cihâda çıkmama) mazeretini kabul ettiğini duymadım" dedi. Sonra Şam'a gitti ve ölene kadar orada cihat etti. (İbn Ebî Ömer) [260]

3647. İbn Ebî Akîl'in babasından naklettiğine göre o, iki sâ' hurma karşılığında sırtında su taşımaya devam etti. Demiştir ki: İki sâ'dan birini aileme götürdüm. Diğerini, onunla yüce Allah'a kurbiyet kazanmak için Hz Peygamber'e (sallallahu aleyhi \12seUen1) getirdim ve olanı kendisine haber verdim Bana; "Onu Mescid'de yay!" buyurdu. Münafıklar, alay ederek: "Allah bu miskinin bir sâ' hurmasına muhtaç değildir" dediler.

Bunun üzerine yüce Allah şu âyeti indirdi: "Mü'minlerden zekâttan fazla olarak kendi gönülleriyle bağışta bulunanlara, bir de güçlerinin yettiğinden fazlasını bulamayanlara bakıp da onlarla alay edenleri Allah, maskaraya çevirmiştir. Onlara pek acıklı bir azap vardır [261] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe} [262]

Yunus Sûresi

3648. Abdullah b. Amr'uı bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahualeyhivesellem): Allah yolunda bir tekbir getirirse...." buyurdu. Hadis, cihâdın fazileti bahsinde geçmişti. Devamında şöyle denilmiştir: "Güneş'i gördüğünüz ve onu gördüğünüzde kuşku duymadığınız gibi o kişi, celal ve ikram sahibine (Allah 'a) sabah akşam bakar ve ona lütuf ve nimet olarak Yüce Allah'ın "İyi iş, güzel amel yapanlara daha güzeli ve daha fazlasıyla karşılık vardır [263] âyetinde haber yerdikleri vardır. Âyetin aslında geçen (daha güzeli)"dan maksat cennet; (fazla)"dan maksat da aziz ve celil olan Allah'ın vechine bakmaktır. " (el-Hâris)

3649. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (satahu aleyhi vesellem), âyeti (İşte bununla sevinin) [264] şeklinde, cemi müzekker muhatap (ikinci çoğul) sıygasıyla okurdu.[265] (İbn Ebî Ömer)

Hûd Sûresi

3650. İkrime'nin bildirdiğine göre Ebû Bekir şöyle demiştir: Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem): "Şeni ne ihtiyarlattı?" diye

sordum. "Beni Hûd, Vâki 'a, Mürselât, Amme yetesâelûn, İza 'ş-şemsü kuvviret sûreleri ihtiyarlattı" buyurdu.[266] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ)

Bu mürsel bir hadis olup sahihtir. Ancak muzdarib olduğu söylenmiştir. Tirmizî emaiTinde başka bir tarikle Ebû İshâk kanalıyla Ebû Cuhayfe'den hadisi "Hûd ve kardeşleri. ifadesiyle rivayet etmiştir.[267]

3651. Dahhâk b. Kays, "Dediler ki: Ey Şu'ayb... veya mallarımızda dilediğimizi yapmaktan vazgeçmemizi sana namazın mı ermedi [268] âyetini, "Dediler ki: Ey Şu'ayb ... veya mallarımızda dilediğini yapmanı sana namazın mı emrediyor..." şeklinde (ikinci tekil şahıs kipiyle) okurdu. (Müsedded)

3652. Sa'd (b. Ebî Vakkâs), aziz ve celil olan Allah'ın "Sana bu Kur'ân'ı vazetmekle biz, sana kıssaların en güzelini anlatıyoruz. [269] âyeti ile ilgili ola:ık şunları söylemiştir: Allah, Kur'ân'ı Resûlü'ne (sallallahu aleyhi veseliem) indirdi. O, onu ashabına bir süre okudu. Sonra ashabı: "Yâ Resûlallah! Bize kıssa anlatsan!" dediler. Bunun üzerine Allah Teâlâ: "Elif, Lâm, Râ. İşte burar apaçık kitabın âyetleridir. Muhakkak ki, biz onu anlayasımz diye Arapça bir kitap olarak indirdik. Sana bu Kur'ân'ı vahyetmekle biz, sana kıssaların en güzelini anlatıyoruz. Gerçek şu ki, daha Önce senin bundan hiç haberin yoktu.[270] âyetlerini indirdi. Resûlıllah (sallallahu aleyhi vesdlem) bunları bir süre okudu. Sonra ashabı: "Yâ Resûlallah! Bizimle sohbet etsen" dediler. Allah Teâlâ: "Allah, kelamın en güzelini uyumlu ve bıkılmadan tekrar tekrar okunan bir kitap olarak indirdi [271] âyetini inzal buyurdu. Hepsinde kendilerine Kur'ân gösteriliyordu. Hâlid şu ilaveyi de zikretmiştir: "Yâ Resûlallah! Bize öğüt versen?" dediler.

Yüce Allah: "İnananların kalplerinin Allah'ı anması ve O'ndan inen gerçeğe içten bağlanması zamanı daha gelmedi mi? [272] âyetini indirdi. (İshâk, Ebû Ya'lâ ve Bezzâr) Hasen bir hadistir.

3653. Câbir anlatmaktadır: Resûlullah (saüallahu aleyhi veseliem), kendisine "Nesâbî el-Yahudî" denilen Yahudilerden bir adamın yanma gitti. Adam: "Ey Muhammedi Bana, Yusuf un gökte kendisine secde ederken gördüğü yıldızlan anlat. İsimleri nedir?" dedi. Allah'ın Peygamber'i (sallallahu aleyhi veseliem) o gün ona cevap vermedi. Sonra Cebrâîl geldi ve kendisine bunları haber verdi. Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi veseDem) Nesâbî el-Yahûdî'ye birini göndererek (çağırttı). Kendisine: "Eğer sana onların isimlerini haber verirsen Müslüman olur musun?" diye sordu. Sonra şöyle saydı: "Hırbân, Zeyyâl, Târik, Lisân, Kâyis, Vessâb, Amûdân Feylak, Musabbih, Sarûh ve Zü'1-Fera" Nesâbî: "Vallahi onların isimleri bunlardır" dedi. Sonra Allah'ın Resulü (saMlahu aleyhi vesellem) şöyle ekledi: "Hz. Yusuf onları rüyasında görünce, bunu babasına anlattı. Babası ona: Bu karmakarışık bir meseledir. Daha sonra Allah onu toplayacaktır dedi. Güneş babası, Ay da annesidir. [273] (Ebû Ya'lâ)

3654. İbn Abbâs, (Yusuf 44'de geçen) kelimesini "yalan/sahte düşler [274] diye açıklamıştır. (Ebû Ya'lâ)

3655. İbn Abbâs: "Kadınların kendisini çekiştirmelerini işitince onlara davetçi gönderdi ve onlar için dayanacak yastıklar hazırladı [275] âyetinde yer alan (dayanacak yastıklar)" kelimesini, "turunç, ağaç kavunu" olarak tefsir etmiştir. (Müsedded)

3656. Saîd b. Cübeyr: [276] kelimesini, Acemlerin su içtikleri ve iki ağzı birleşik "İran mefâûfçj" (bir su kabı türü) diye açıklamıştır. (Müsedded)

3657. Hasan (el-Basrî) demiştir ki: "Suvâ've sUçâye aynı şeydir. Maksat, su içilen bir kaptır." (Müsedded)

3658. İbn Abbâs demiştir ki: Hz. Yusuf üç konuda mahcup edildi: Biri "İkisinden, kurtulacağım sandığı kimseye Yusuf: Efendinin yanında beni an dedi. Ama şeytan efendisine onu hatırlatmayı unutturdu [277] Diğeri, kardeşlerine söylediği: "Ey kervancılar, siz hırsızsınız! [278] sözüdür. Kardeşleri: "Çalmışsa, daha önce kardeşi de çalmıştı [279] diye cevap verdiler. Yine Yusuf: "Bu, Azizin gıyabında ona ihanet etmediğimi .... bilmesi içindir [280] dedi. Cebrâîl: "(Kadına) Meylettiğinde de mi?" deyince "(Bununla beraber) Ben nefsimi temize çıkarmıyorum [281] diye karşılık verdi. (el-Hâris) [282]

Ra'd Sûresi

3659. el-A'meş demiştir ki: Şakîk (Ebû Vâil)'i şöyle derken işittim: "Allahım! Eğer bizi katında bedbaht olarak yazmışsan, bu sicilimizi sil ve bizi bahtlı olarak yaz. Eğer bahtlı olarak yazmışsan, bizi bu hal üzere sabit kıl.

Zira sen dilediğini siler, dilediğini olduğu gibi bırakırsın. Çünkü ana kitap (Ümmü'l-Kitâb) senin nezdindedir." (Abdullah b. Ahmed, K. ez-Zühd)

[283]

3660. Salim, babasından (îbn Ömer'den) şöyle dediğini nakletmiştir: Resûlullah (sallallahualeyhivesellem) âyetini okudu. (Ebü Ya'lâ) [284]

3661. el-Kelbî, "Allah dilediğini imha eder, dilediğini de yerinde bırakır. Ana kitap O'nun katındadır [285] âyeti ile ilgili olarak "Allah dilediği şeylerde eceli/ömrü siler/azaltır, dilediklerinde ömrü uzatır" açıklamasını yapmıştır. [286] (el-Hâris)

(Ravi der ki) "Bunu sana kim nakletti?" diye sordum. [287] "Ebû Salih, İbn Abbâs'dan, o da Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) merfû olarak nakletti" dedi.

Zübeyr b. el-Avvâm'm "Bir Kur'ân ki, onunla dağlar yürütülse veya onunla yer parçalansa yahut onunla ölüler konuşturulsa (o yine bu Kur'ân olurdu) [288] âyetinin nüzulüne ilişkin rivayeti Şuarâ sûresinin tefsirinde gelecektir. [289]

Hicr Sûresi

3662. İbn Abbâs ifadesini [290] "Hayatına yemin olsun ki" diye açıklamıştır. (Ebû Ya'lâ)

3663. Yine îbn Abbâs demiştir ki: Allah kendi nezdinde Muhammed'den (sallaBahu aleyhi vesellem) daha değerli bir canı ne yarattı, ne de ortaya çıkardı. Aziz ve celil olan Allah'ın o hayattayken ondan başkasının hayatına yemin ettiğini işitmedim. Buyurdu ki: "Resulüm!

Ömrüne yemin olsun ki gerçekten onlar, sarhoşlukları içinde bocalayıp duruyorlardı [291] (el-Hâris)

Nahl Sûresi

3664. Ebu'l-Mütevekkil en-Nâcî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ammâr b. Yâsir'i, su getirmesi için müşriklerin kuyusuna gönderdi. Kuyunun etrafında evler gibi üç saf insan vardı. Kırbaya suyu çekip döndü. İlk safa geldiğinde onu tuttular. "Beni bırakın. Sizin arkadaşlarınızdan başkasına su taşımıyorum" dedi. Bıraktılar. Sonra ikinci defa aynı şey oldu. Onu yakaladılar. Yine ona aynı şeyi yaptılar, sonra bıraktılar. Ammâr gidip tekrar su aldı. Yine onu tutup aynı şeyi yaptılar, Onu, küfür söz söylemeye zorlayınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) atlıları gönderdi ve onu kurtardılar. Onun hakkında şu âyet nazil oldu: "Kalbi iman ile mutmain olduğu/sükûnet bulduğu halde {dinden dönmeye) zorlananlar dışında, her kim imanından sonra küfre kalbini açarsa, mutlaka onların üzerine Allah'tan bir gazap gelir ve kendilerine çok büyük bir azap vardır [292] (Müsedded)

3665. Mesrûk'un bildirdiğine göre Abdullah (b. Mes'ûd) (Nahl 120 ile ilgili olarak): (Muâz, gerekten Allah'a itaatkâr bir önderdi)" dedi. Ferve b. Nevfel: "ibrahim'i unuttu" deyince Abdullah: "Unutmadım. Ama biz Muâz'ı İbrahim'e benzetirdik" dedi Sonra Abdullah'a âyette geçen "ümmet" kelimesi soruldu. "Hayır öğrencisidir" dedi. "9(âmf kelimesi soruldu. "Allah'a ve Resûlü'ne itaat eden" dedi. [293] (Müsedded)

3666. Abdullah (b. Mes'ûd), "İnkâr eden ve (insanları) Allah yolundan çevirenler, diğer kimseleri de bozdukları için onlara azap üstüne azap artırdık [294] âyetini "yani, onlar için keskin dişleri, uzun hurma ağaçları kadar olan akrepler çoğaltıldı" diye açıklamıştır.[295] (Ebû Ya'lâ)

3667. İbn Abbâs ise, "İnkâr eden ve (insanları) Allah yolundan çevirenler, diğer kimseleri de bozdukları için onlara azap üstüne azabı artırdık [296] âyetini "Yani kaynar su nehirleri artırıldı. Kimisiyle gece, kimisiyle gündüz azap)lunurlar" diye açıklamıştır. (Ebû Ya'lâ)

İsrâ Sûresi

3668. İbn Abbâs demiştir ki: Aziz ve celil olan Allah şu harfi Peygamberinizin (sallallahualeyhivesellem) diliyle indirmiştir: (Rabbin kesin olarak şunları tavsiye etti/emretti: Ancak kendisine ibadet edin...) Vavlardan biri diğer harfe yapıştı.[297] Sonra bize şeklinde okudu. Eğer ilahi hüküm olarak inseydi ona kimse şirk koşmazdı. Meymûn derdi ki: Onun tefsirinde gerçek bir nur vardır. Zira aziz ve celil olan Allah (Allah dinden Nuh'a tavsiye buyurduğu/emrettiği şeyi sizin için de bir kanun yaptı)" buyurmuştur.[298] (Ahmecl b. Menî') [299]

3669. Muğîre, "Andolsun biz Musa'ya apaçık dokuz mucize verdik [300] âyetinde işaret edilen mucizeleri şöyle açıkladı: Eli, asası, kıtlık yılları, tufan, çekirge, bit, kurbağa, kan ve meyve ürünündeki azalma. (Müsedded)

3670. Ebû Salih ve îkrime, aziz ve celil olan Allah'ın "Andolsun biz Musa'ya apaçık dokuz mucize verdik [301] âyetinde işaret edilen mucizeleri şöyle açıklamışlardır: Kıtlık yılları, yağmurdan mahrum edilmeleri, meyve ürünündeki azalma, tufan, çekirge, bit, kurbağa, kan, asası ve eli.[302] (Ahmed b. Menî')

3671. İbn Abbâs, Allah Teâlâ'mn: "Namazında sesini pek yükseltme, çok da gizli okuma, orta yolu seç"6 âyetini şöyle açıklamıştır: Namazda yüksek sesle "Allahım beni esirge!" diye dua ediyorlardı. Bu âyetin nazil olmasıyla seslerini çok kısmamaları, çok da yükseltmemeleri emredildi. (Ahmed b. Menî') [303]

Zübeyr b. el-Avvâm'ın "Bizi, âyetler (mucizeler) ve peygamber göndermekten alıkoyan şey, ancak öncekilerin onları yalanlamış olmalarıdır [304] âyeti ile ilgili rivayeti Şuarâ sûresinin tefsirinde gelecektir. [305]

Kehf Sûresi

3672. Ömer b. el-Hattâb'm bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Bana vahyolundu ki, kim gece Her kim Rabbine kavuşmayı arzu ederse iyi amel işlesin ve Rabbine yaptığı ibadete hiç kimseyi ortak etmesin [306] âyetim okursa, ona Ebyen Aden'i ile Mekke arası kadar, içi melekle dolu bir nur verilir." (Ishâk) [307]

3673. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah {saMlahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Aziz ve celil olan Allah bir kula aile, mal veya çocuk

gibi bir nimet verir de kul Mâşâallah! Güç ve kuvvet yalnız Allah 'ındır derse, ölüm dışında bir afetle karşılaşmaz." Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) "Bağına girdiğinde Mâşâallah! Kuvvet yalnız Allah'ındın deseydin ya! [308] âyetinden böyle bir sonuç çıkarırdı. {Ebû Ya'lâ)

3674. Sümâme'nin Enes'den naklettiğine göre ResûluUah (salkllahu aleyhi vesellem): "Kim kendisini ürperten bir şey gördüğünde, Mâşâallah! Kuvvet yalnız Allah 'ındır derse, o şey kendisine bir zarar veremez." (Bezzâr)

Aziz ve celil olan Allah'ın "Kalbini, bizi anmaktan gafil kıldığımız, nefsinin kötü arzusuna uymuş ve işi hep aşırılık olan kimseye uyma [309] âyetinin nüzulü ile ilgili hadis daha evvel En'âm sûresinin tefsirinde geçmişti. [310]

3675. Abdullah b. Amr demiştir ki: ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem), batan Güneş'e baktı ve: "O, Allah 'in kızgın ateşindedir. O, Allah 'in kızgın ateşindedir. Eğer A Hah 'in emri onu engelliyor olmasaydı, yeryüzündeki her şeyi yakar, yok ederdi" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ahmed b. Menf)

3676. Hişâm b. Yusuf, İbn Cüreyc'in Tefsîr'inden şunu nakletmiştir: "Nihayet iki dağ arasına ulaştığında onların önünde, hemen hiç söz anlamaya bir kavim bulmuştu [311] âyetinde zikredilen yerden maksat, 12 000 kapısı bulunan bir şehirdir. Eğer halkının sesleri olmasaydı, insanlar alev alev yanmakta olan Güneş'in uğultusunu duyarlardı. Sonra Hasan b. Semure'nin naklettiğine göre Resûlullah (salMahu aleyhi veseüem) şöyle buyurmuştur; "öyle bir bina göreceksin ki, orada asla ne bir bina inşa

edilmiş, ne de üzerlerine bir bina kurulmuştur. Güneş doğduğu zaman, deliklerine girerler ve Güneş doğu ufkundan batı ufkuna kayınçoya dek orada kalırlardı." (Ebû Ya'lâ) [312]

Tâhâ Sûresi

3677. Ebû Saîd demiştir ki: Allah'ın belirttiği "dar geçim"den [313] maksat kabir azabıdır. (Müsedded)

3678. Ebû Hureyre'den de benzeri tefsir rivayet edilmiştir. (Ebû Ya'lâ)

3679. İbn Abbâs "ık" kelimenin manasının Nebati dilinde olduğunu söylemiştir.

3680. Yine İbn Abbâs demiştir ki: "Buzağı böğürünce secdeye kapanırlar susunca başlarını kaldırırlardı." (Ahmed b. Menî')

3681. Dahhâk, (Tâhâ 88'de geçen) kelimesi ile ilgili şöyle demiştir: Yani, öyle bir böğürdü ki, ne dediği anlaşılmadı. Görmez misin ki Allah Teâlâ: "O buzağı, kendilerine hiçbir sözle karşılık veremiyor [314] "O buzağının kendilerine bir söz söylemediğini ve bir yol gösteremediğini görmemişler miydi?"[315] buyurmaktadır. (Ahmed b. Menî')

3682. Ebû Râfi' anlatmaktadır: Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem)' bir misafir geldi. Bunun üzerine beni bir Yahudiye göndererek "Ona de ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sana Bİze satış yap veya Recep ayına kadar ödünç ver diyor" buyurdu. Yahudiye bunu söylediğimde: "Bir rehin bırakmadıkça ona ne satış yaparım, ne de Ödünç veririm" dedi. Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) dönüp, bunu kendisine haber

verdiğimde şöyle buyurdu: "Vallahi, eğer bana satış yapsa veya Ödünç verseydi borcumu ona mutlaka Öderdim. Zira ben gökte de emin/güvenilirim, yerde de emin/güvenilirim. Şu demir zırhımı al götür." Ben de alıp götürdüm. Bu konuda Allah'ın ResûlÜ'nü (sallallahu aleyhi vesellem) teselli için şu âyet nazil oldu; "Kâfirlerden bir kısmına, onları sınamak için dünya hayatının ziyneti olarak erdiğimiz ve onunla kendilerini geçindirdiğimiz şeye (mal ve saltanata) sakın 3ğbetle bakma [316] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [317]

Hac Sûresi

3683. Abdullah (b. Mes'ûd) demiştir ki: "Kim bir kötülüğe niyet eder de onu işlemezse ona hiçbir günah yazılmaz. Eğer Aden'deki Ebyen'i Mescid-i Harem'de öldürmeye niyet ederse, bu yüzden Allah ona acı bir azap tattırır." Sonra şu âyeti okudu: " ...Kim orada (Mescid-i Harem'de) zulümle yanlış yola saptırmak isterse, ona can yakıcı bir azap tattırırız.[318]

(İshâk) Hadis mevkuf oluy senedi kuvvetlidir/kavidir. [319]

3684. Mücâhid demiştir ki: İbn Ömer, biri Hil'e, diğeri de Harem'e olmak üzere iki çadır kurardı. Kendisine: Amcaoğlun ve ailenle beraber olsan ya!" denince "Mekke Mekke'dir. Bize: Asla vallahi, hayır vallahi gibi sözlerin orada yanlış yola saptırmak anlamına geldiği bildirildi" diye cevap verdi. (Ahmed b. Menî')

Hadis mevkuf'olup sahihtir.

Hz. Ömer'in "Bedevi dilediği yere konar" sözü Hac bölümünün başlarında geçmişti.

3685. Mücâhid'in bildirdiğine göre Selmân şöyle demiştir: Hz. Peygamber'e kendileriyle birlikte olduğu din mensuplanm sordum. Onların namazlarını, oruçlarını ve ibadetlerini anlattı. Bunun üzerine aziz ve celil olan Allah'ın şu âyeti indi: "Şüphesiz o iman edenler, Yahudi olanlar, Sâbiîler (yıldıza tapanlar), Hıristiyanlar, ateşe tapanlar ve (Allah'a) eş koşanlar (yok mu?) Allah, kıyamet günü bunların arasını şüphesiz ayıracaktır. Çünkü Allah her şeyi hakkıyla görüp bilendir. [320]

Mü'minûn Sûresi

3686. Âmir (eş-Şa'bî)'nin bildirdiğine göre Zeyd b. Sabit şöyle anlatmıştır: Ben: "And olsun biz insanı, bir sülâleden (süzülüp çıkarılmış çamurdan) yarattık.[321] âyetlerini yazıyorum, Resûlullah (sallalbhu aleyhi vesellem) de imla ettiriyordu. "Sonra onu, başka bir yaratışla insan haline getirdik [322] âyetine ulaşınca Muâz b. Cebel: "Yaratanların en güzeli olan Allah, pek yücedir" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) güldü. "Niçin güldün?" diye sorunca "Çünkü bu âyet senin dediğin sözle bitirildi: "Yaratanların en güzeli olan Allah, pek yücedir." (İshâk) [323]

3687. (Süfyân) es-Sevrî, "Rabbimiz! Azgınlığımız bizi alt etti [324] âyetinde geçen (azgınlığımız)" kelimesini kader olarak açıklamıştır. (İbn Ebî Ömer)

Şuarâ Sûresi

3688. İbrahim b. el-Muhâcir, "Bunu ve kardeşini eğle, şehirlere de toplayıcılar gönder [325] âyetinde geçen (toplayıcılar) kelimesini zabıtalar olarak açıklamıştır. (Ahmed b. Men)

3689. İbn Mes'ûd demiştir ki: İsrâîl oğulları Mısır'a 73 kişi olarak girdiler. Oradan 600 000 kişi olarak çıktılar. Nitekim Firavun "Esasen bunlar, sayıları az, bölük pörçük bir topluluktur [326] demiştir.[327] (Ahmed b. Menî'}

3690. Mücâhid, "ve secde edenler arasında dolaşmanı da (görüyor) [328] âyeti ile ilgili olarak şöyle demiştir: Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem), namazda önündekini gördüğü gibi arkasmdakini de görürdü. (el-Humeydî) [329]

3691. Ubeydullah b. Ka'b b. Mâlik demiştir ki: "Şairler(e gelince), onlara da sapıklar uyar [330] âyeti nazil olunca Resûlullah (salüDahu aleyhi vesellem)-"Muhakkak ki mümin, eliyle ve diliyle cihâd eden kimsedir. Nefsim kudret elinde bulunana yemin ederim ki, (dil ile cihâdınızda) adetâ oklarla saldırıyormuş gibi olursunuz," buyurdu. (Ebû Ya'lâ)

3692. Zübeyr b. al-Avvâm'm azatlısı Ümmü Atâ derdi ki: Aziz ve celil olan Allah'ın "(Önce) En yakın hısımlarını uyar [331] ayeti nazil olunca Allah Resulü (sallalkhu aleyhi vesellem) Ebû Kubeys dağından: "Ey Abdü Menâfi Ben bir uyarıcıyım" diye çağrı yaptı. Hemen Kureyşliler yanma geldiler. Onları sakındırıp uyarınca şöyle karşılık verdiler: "Sen vahiy alan bir peygamber olduğunu, rüzgar ve dağların Süleyman'ın hizmetine, denizin Musa'nın hizmetine verildiğini ve İsa'ya ölüleri diriltme mucizesi verildiğini iddia ediyorsun. Öyleyse Allah'a dua et de bizim tepemizden şu dağlan çekip jzaklaştırsın. Bize nehirler fışkırtsın da onlardan kanallar yapalım, ekin ekip ürününden yiyelim. Bu olmazsa, Allah'a dua et de bizim için ölülerimizi diriltsin de biz onlarla konuşalım, onlar da bizimle konuşsunlar. Bu da olmazsa, Allah'a dua et de senin altındaki şu kayayı bizim için altına dönüştürsün de onu yontup zengin olalım, böylece kış ve yaz yolculuklarından kurtulalım. Zira sen kendinin onlar (önceki peygamberler) gibi olduğunu iddia ediyorsun."

Bizler onun etrafında dururken, üzerinde vahyin iniş izleri belirdi. Vahiy hali geçince şöyle buyurdu: "Nefsim kudret elinde olana yemin ederim ki, (Allah) sizin istediklerinizi bana verdi, isteseydim onlar olurdu. Fakat beni, sizin rahmet kapısından girip inananın inanması ile sizi kendiniz için tercih ettiğinizle baş başa bırakıp rahmet kapısından sapmanız ve inananınızın inancını terk etmesi arasında muhayyer bıraktı. Ben de rahmet kapısını ve inananınızın İnanmasını seçtim. Zira bana bildirdi ki, onları bana bahşettikten sonra, eğer onu inkar ederseniz, sizi, daha evvel âlemlerden hiç kimseyi duçar etmediği şiddetli bir azap ile azaplandıracaktı." Bunun üzerine şu üç âyet nazil oldu: "Bizi, âyetler (mucizeler) ve peygamber göndermekten alıkoyan şey, ancak öncekilerin onları yalanlamış olmalarıdır. Semûd'a, açık bir mucize olarak o dişi deveyi vermiştik de ona zulmetmişlerdi (deveyi boğazlayarak kendilerine yazık etmişlerdi). Oysa biz, o mucizeleri ancak korkutmak için göndeririz..[332] Ayrıca "Bir Kur'ân ki, onunla dağlar yürütülse veya onunla yer parçalansa yahut onunla ölüler konuşturulsa (o yine bu Kur'ân olurdu) [333] âyeti nazil oldu. (Ebû Ya'lâ) [334]

Nur Sûresi

3693. Züfer'in bildirdiğine göre Muhacirlerden biri: Ben bir ömür "Eğer size, Geri dönün! denilirse, hemen dönün. Çünkü bu, sizin için daha temiz bir davranıştır [335] âyetini aradım, ama bulamadım. Zira ben, Resûhıllah'ı (salkllahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: "Eğer

size, Geri dönün! denilirse, hemen dönün." Gerçek şu ki, ben kardeşlerimden birinin yanına girmek için izin isterim de bana "Geri dön!" denir ve ben gönül rahatlığıyla geri dönerim. [336] (Ebû Yala)

3694. İbn Abbâs, aziz ve celil olan Allah'ın "Görmez misin ki Allah bulutlan (dilediği yere) sürüklüyor; sonra onları bir araya getirip üst üste yığıyor. İşte görüyorsun ki bunlar arasından yağmur çıkıyor [337] âyetinde geçen "u™T" kelimesini "parça parça yapıp üst üste yığmak" anlamı kelimesine, "yağmur" anlamını, kelimesine de "arasından" mânâsını vermiştir. [338] (Ebû Ya'lâ)

3695. Âişe naklediyor: Ben ve Ensarli Ümmü Mistah ihtiyaç gidermek için dışarı çıkmıştık. Derken Ümmü Mistah tökezledi ve: "Kahrolsun Mistah!" diye beddua etti. Ben: "Allah Resûlü'nü (saMahu aleyhi vesellem) seven bir insan için ne kötü söz söyledin" dedim. Sonra benim masum oluşuma dair âyetler nazil olunca: "Müjde Âişe! Müjde!" dedi. Bunun üzerine annem ve babam beni kucaklamaya kalktılar. Ben onları göğüslerinden iterek: "Ben ne size, ne de arkadaşınıza (Peygamberi kastediyor) hamd ederim. Yalnızca beni aklayıp temize çıkaran Allah'a hamd ederim. Siz suizanda bulundunuz ve kendiniz hakkında hüsnü zan beslemediniz....." dedim. (el-Hârİs) [339]

Furkân Sûresi

3696. Hasan (el-Basrî): "Melekleri görecekleri gün, işte o gün, günahkârlara hiçbir sevinç haberi yoktur. (Size sevinmek) Yasak yasak,

diyeceklerdir [340] âyetinde yer alan ifadesi hakkında şu açıklamayı yapmıştır: "Kadın hoşuna gitmeyen bir şey gördüğü zaman (Benden uzak dur)" derdi. (Müsedded) [341]

Kasas Sûresi

3697. Ebû Saîd el-Hudrî, "(Resulüm!) Kur'ân'ı (okumayı, tebliğ etmeyi ve ona uymayı) sana farz kılan AUah, elbette seni (yine) dönülecek yere döndürecektir [342] âyeti ile ilgili olarak "Meâd/DonüJecek yerden maksat âhirettir" açıklamasını yapmıştır. (Ebû Ya'lâ) [343]

Rûm Sûresi

3698. Berâ demiştir ki: "Elif, Lâm, Mim. (Arapların bulunduğu bölgeye) en yakın bir yerde Rumlar yenildi. Onlar, bu yenilgilerinin ardından mutlaka galip geleceklerdir [344] âyeti nazil olunca bazı insanlar Ebû Bekir'le emiştir. Heysemî de aynı karşılaştıklarında: "Görmez misin ki, dostun, Rumların İranlılara galip geleceklerini iddia etmektedir" dediler. O da: "Doğru söylemiş" diye karşılık verdi. "Bu konuda seninle bahse girelim mi?" dediler. Ebû Bekir: "Evet, drelim" dedi. Ebû Bekir dedi ki: Bu olay Resûlullah'ın (sallaUahu aleyhi vesellem) kulağına vardı ve: "Niçin buna ihtiyaç duydun?" diye sordu. "Ya Resûlallah! gen bunu sadece Allah ve ResûhYnü tasdik ettiğimi göstermek yani doğru çıkarmak için yaptım" diye cevap verdi. Bunun üzerine Allah

Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Öyleyse onların yanına git, bahis miktarını artır ve süreyi biz'i sinin (3 ile 9 sene arası) olarak belirle. Bu yıllar geçmeden mutlaka Rumlar İranlılara gelip gelecektir" buyurdu. Ebû Bekir onların yanma gitti ve: "Bahsi yeniden yapalım mı? Çünkü yenisi daha iyidir" dedi. "Kabul" dediler ve onunla yeniden bahis yaparak bahis miktarını artırdılar. Nihayet söz konusu yıllar geçmeden Bizanslılar İranlıları yenilgiye uğrattılar. Ebû Bekir bahse konu develeri alarak Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) getirdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bunlar hakikaten soylu develermiş" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [345]

Secde Sûresi

3699. Tavus demiştir ki: "Elif Lâm Mîm Tenzil ile Tebâreke sûreleri, Kur'ân'daki her sûreye yetmiş hasene mikdarı üstün kılınmıştır." (Müsedded) [346]

3700. Âişe demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) her gece Secde sûresini okurdu. (Ebû Ya'lâ) [347]

Ahzâb Sûresi

3701. Amr b. Dînâr, Becâle et-Temîmî'den nakletmiştir: Ömer b. el-Hattâb bir uşağın kucağında bir mushaf buldu. Mushafta "Peygamber,

mü'minlere kendi nefislerinden önce getir. O onların babası, eşleri de anneleridir [348] diye yazılıydı. "Hey uşak, hemen sil onları" dedi. Uşak: "Vallahi silmem. Çünkü o, Ubey b. Ka'b'ın Mushaf'ında böyledir" diye reddetti. Ömer hemen Ubey b. Ka'b'a gitti. Ubey: "Ben, Kur'ân'la meşgul olurken sen pazarlarda alışverişle meşgul oldun" dedi. Çünkü iki eşin, İbnü'I-Acmâ'nın kapısında boynuna vuruyordu" diye ilave etti. (İshâkJ Hadisin senedi Buharî'nin şartlarına göre sahihtir.

3702. Berâ, Allah'ın "Ona kavuştukları gün, onlara iltifatı selâmdır" âyeti (Ahzâb 44) hakkında şu açıklamayı yapmıştır: "Yani, ölüm meleğiyle karşılaştıkları gün, demektir. Zira ölüm meleği ruhunu kabzedeceği her mü'mine mutlaka selâm verir." (Ebû Ya'lâ)

Allah Teâlâ'nm "Ey iman edenler! Allah'ın üzerinizdeki nimetini anın. Hani size ordular gelmişti de üzerlerine bir rüzgâr ve sizin görmediğiniz ordular salıvermiştik [349] ayetinin nüzulüyle ilgili Huzeyfe hadisi Gazveler bölümünün Hendek Gazvesi bahsinde gelecektir.

Ümmü Hâni'nin "Ey peygamber! Biz bilhassa sana mehirlerini vermiş olduğun pelerini.... helâl kıldık [350] âyetine ilişkin hadisi, Menkıbeler bölümünde gelecektir.

3703. Hz. Ali, aziz ve celil olan Allah'ın "Ey iman edenler! Siz de Musa'ya eziyet edenler gibi olmayın. Nihayet Allah onu, dedikleri şeyden temize çıkardı. O, Allah katında şerefli idi [351] âyeti hakkında şunları söylemiştir: "Hz. Musa ile Harun dağa çıktılar...." Hadis daha önce Peygamberlerle İlgili Hadisler bölümünde geçmişti.[352] {Ahmed b. Menî') [353]

3704. Ebu'l-Hamrâ bildiriyor: Sekiz ay Hz. Peygamberle (sallallahu aleyhi vesellem) beraber bulundum. Namaza her çıktığında -veya sabah namazına her çıktığında, dedi- Fâtıma'nın kapışma uğrar: "Es-selûmii aleyküm, ehl-i beyt" der ve Ey ehl-i beyt! Allah sizden kiri gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor [354] âyetini okurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

3705. Ebu'l-Hamrâ der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında Medine'de yedi ay kaldım ve Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) izledim Tanyeri ağarmca Hz. Ali ile Fâtıma'nın kapısına gelerek: "Namaz, namaz!" diye seslenir ve "Ey ehl-i beyt! Allah sizden kiri gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor [355] âyetini okurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

3706. Ebu'l-Hamrâ anlatmaktadır: Yedi ay Allah Resûlü'yle (sallallahu aleyhi vesellem) beraber bulundum. Sabah olunca Hz. Ali ile Fatıma'nm kapma gider, "Namaz! Allah sizi esirgesin!1' der ve: "Ey ehl-i beyt! Allah sizden kiri gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor [356] âyetini okurdu. (Abd b. Humeyd)

Senedinde oldukça zayıf biri vardır. [357]

Fâtır Sûresi

3707. Ukbe b. Suhbân el-Hünâî der ki: Hz. Âişe'ye aziz ve celil olan Allah'ın "Sonra biz o kitabı kullarımızdan seçtiklerimize miras bıraktık. Onlardan nefislerine zulmeden var, orta yolu tutan var, Allah'ın izniyle hayırlarda ileri geçenler var. İşte bu büyük lütuftur [358] âyetini sordum.

Bana şöyle cevap verdi: "Oğlum! Bütün o kimseler cennetliktir. Hayırlarda ileri geçenler, Resûlullah {sallallahu aleyhi vesellem) zamanında yaşayıp da Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) cennetlik olduğuna ve nzklanacağma şahitlik ettiği kimselerdir. Orta yolu tutanlar, ashabından, kendisine kavuşuncaya dek onun yolunu takip edenlerdir. Nefsine zulmedenler ise benim ve senin gibi kimselerdir." Böylece kendini de bizimle birlikte saydı. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [359]

Yâsîn Sûresi

3708. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim bir gecede Yasîn süresini okursa, bağışlanmış olarak sabahlar" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [360]

3709. Ubey b. Ka'b'ın bildirdiğine göre Resûhıllah (saflaflahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kim. Allah rızasını arayarak Yasın sûresini okursa, günahları bağışlanır. Kim Yasın sûresini okursa, Kur'ân'ı on iki kere okumuş gibi olur. Kim can çekişirken Yasın sûresini okursa, cennet bekçisi (Rıdvan) gelir ve yatağında ona cennet içeceğinden bir içecek sunar ki, suya kanmış olarak ölsün ve suya kanmış olarak dirilsin. " ı (Ahmed b. Menî mutlaka şifa bulur. Ölünün yanında okuma, mutlaka azabı hafifletilir. Hâris)

3710. Ebû Mâlik'in bildirdiğine göre Ubey b. Halef, Resûlullah'a (salMahu aleyhi vesdlem) eskimiş (rengi değişmiş) bir kemik getirerek önünde un ufak etti ve: "Ey Muhammed! Allah, bu toz toprak olmuş kemiği diriltir mi?" dedi. "Evet. Allah bunu diriltir. Sonra seni öldürür, sonra tekrar

diriltir ve sonra da cehenneme atar" buyurdu. İşte bu konuda Yasın sûresinin "İnsan, kendisini bir damla sudan yarattığımızı görmedi mi de, şimdi apaçık bir hasım kesildi âyetiyle başlayan son âyetleri nazil oldu. (el-Hârİs)

3711. Hz. Ali demiştir ki: Allah Resulü (saMahu aleyhi veseüem) bana şöyle buyurdu: "Ey Ali! Yasın sûresini oku. Zira Yasın sûresinde on bereket vardır kî, aç biri onu okursa mutlaka doyar, susuz biri onu okursa mutlaka susuzluğunu giderir, çıplak biri okusa mutlaka giydirilir, bekar biri okusa mutlaka evlenir, korkan biri okusa, mutlaka korkudan emin olur, mahpus biri okusa mutlaka hapisten dışarı çıkar, yolcu biri okusa mutlaka yolculuğu sırasında yardım görür, bir şeyini yitiren okusa mutlaka onu bulur, hasta okusa [361]

3712. Hz. Ömer, Allah'ın "Toplayın mahşere o zulmedenleri, eşlerini ve Allah'tan başka taptıkları şeyleri [362] âyetinden geçen (eşlerini)" kelimesini "benzerlerim" diye açıklamıştır. (Ahmed b. Menî') Senedi sahihtir? [363]

Sâd Sûresi

3713. İbn Abbâs demiştir ki: Bir süre "Akşam-sabah onunla birlikte tespih ederlerdi [364] âyetinin mânâsını anlamadan yaşadık. Sonra insanların kuşluk namazını kıldıklarını gördük. (Ahmed b. Menî1)

3714. İbn Ömer'in bildirdiğine göre yapmıştır. (Müsedded) Hz. Ömer, Sâd sûresinde secde

3715. Mücâhid, aziz ve celil olan Allah'ın "İçlerinden ileri gelenler fırladılar ve dediler ki: "İlâhlarınız üzerinde sabır ve sebat edin. Bu, gerçekten arzu edilen bîr murat [365] âyetiyle kastedilenin Ukbe b. Muayt olduğunu söylemiştir. (Müsedded)

3716. Yine Mücâhid, "Biz bunu son dinde de işitmedik [366] âyetiyle Hıristiyanlığın kastedildiğini söylemiştir. (Müsedded}

3717. Allah Resulü'nün (sallallahu aleyhivesellem) azatlısı Sevbân anlatmaktadır: Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yanma gittim. "Bu gece Rabbim bana en güzel surette geldi..." buyurdu. Hadisin sonunda şu ilave vardır: "Allahım! Senden senin sevgini, seni sevenlerin sevgisini ve beni senin sevgine ulaştıracak bir sevgi dilerim." (Ahmed b. Menî') [367]

3718. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (saMahu aleyhi veseUem) şöyle buyurmuştur: "Bana Rabbim en güzel surette geldi ve: "Ey Muhammedi" diye seslendi. Ben: "Buyur, emrine amadeyim (Rabbim)" dedim. "Mele~i âlânın hangi konuda tartıştıklarım biliyor musun?" diye sordu. "Bilmiyorum" dedim. Sonra elini göğsümün üzerine koydu ve elinin soğukluğunu omuzlarımın arasında

hissettim. "Ya Muhammedi" diye seslendi. "Buyur, emrine amadeyim" dedim. "Mele-i âlânın hangi konuda tartıştıklarım biliyor musun?" diye sordu. Ben de şöyle cevap verdim: "Mertebeler ve kefaretler hakkında tartışıyorlar. Mertebeler, olumsuz, şartlarda abdesti düzgün almak, yürüyerek cemaatlere gitmek, namazlardan sonra diğer namazları beklemek. Kefaretler ise yemek yedirmek, selâmı yaymak, insanlar uykuda iken gece namaz kılmak. Kim bunları yaparsa, iyilikle yaşar, günahlardan annesinin . onu doğurduğu günkü gibi arınır." Bana şöyle buyurdu: "Ey Muhammedi De ki: Senden iyilikleri işleme, kötülükleri Terk etme ve yoksulları sevme hissi dilerim. Eğer benim de içlerinde bulunduğum bir milleti fitneye düşürmek istersen, benî fitneye kapılmadan kendine al. " (Ebû Ya'lâ) [368]

3719. Osman b. Affân, Resûlullah'a (sallallahu aleyhiveseOem) "Bütün göklerin ve yerin idaresi O'na aittir [369] âyetinin tefsirini sordu. Şöyle buyurdu: "Bana bunu senden önce kimse sormadı. Onun tefsin şudur: Allah'tan başka tanrı yoktur. Allah uludur. Allah'ı hamdİyle tespih ederim. Allah'tan mağfiret dilerim. Güç ve kuvvet O'na aittir. O ilktir, Sondur, Zahirdir, Bâtındır. Hayır O'nun elindedir. O diriltir, O öldürür. O her şeye kadirdir. Kim bunu sabaha erince on kere okursa, ona on özellik verilir. Birincisi, iblis'ten korunur. İkincisi, bir kantar ecir kazanır. Üçüncüsü, cennette derecesi bir basamak artırılır. Dördüncüsü, hurilerden evlendirilir. Beşincisi yanına İ5 000 melek gelir. Atıncısı, kendisine Tevrat, İncil, Zebur ve Fıtrkân'ı okumuş kimsenin sevabı verilir. Bundan başka ey Osman- hac ve umre yapanın sevabı gibi sevap da kazanır. Hac ve umresi kabul olunur. Eğer o gün ölürse, şehitler mührüyle mühürlenir." (Ebû Ya'lâ)

3720. Ebû Hureyre anlatmaktadır: Osman b. Affân'a "Göklerin ve yerin idaresi" soruldu. Dedi ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu hususta şöyle buyurdu: "Sübhânallah velhamdülillah ve la ilahe illallah vallahü ekber göklerin ve yerin idaresidir. Lâ havle velcı kuvvete illâ billah Arş'ın altındaki hazinedendir..." (el-HârİS) [370]

3721. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Cebrail'e "Sûra üflenince Allah'ın diledikleri müstesna olmak üzere göklerde ve yerde ne varsa hepsi ölecektir [371] âyetiyle ilgili olarak "Allah'ın öldürmek istemedikleri kimlerdir?" diye sordu. Şöyle cevapladı: "Arş'ın çevresinde kılıçlarını kuşanmış duran şehitlerdir. Melekler onları kıyamet günü mahşer yerine soylu yakut binekler sırtında getirirler ki bu bineklerin çulları ipekten daha yumuşaktır. Dizginlerinin uzunluğu, insanların bakışlarının ulaşabildiği mesafe kadardır. Bunlar cennette seyir ederler ve uzun gezinin ardından derler ki: Haydin aziz ve celil olan Rabbimizin yanma gîdİp, mahlûkatı arasında nasıl hüküm verdiğine bir bakalım? Tanrım onlara bakıp güler. Tanrı bir yerde bir kula gülerse, artık o kul hesaba çekilmez." (Ebû Ya'lâ) Zümer 73'te geçen "Rablerine karşı gelmekten sakınanlar ise, bölük bölük cennete sevk edilir" âyetiyle ilgili hadis, ileride Cennetin Vasfı bölümünde gelecektir. Sa'd hadisi Yusuf sûresinde geçmişti. [372]

Fussilet Sûresi

3722. Ebû Bekir "Rabbimiz Allah'tır" deyip, sonra da doğrulukta devam edenlere gelince, onların üzerine melekler iner ve derler ki:

"Korkmayın, üzülmeyin, size vaat edilen cennetle sevinin [373] âyetiyle ilgili olarak "Bunlar, Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayanlardır" demiştir. [374] (Müseclded) -Konuyla ilgili Câbir hadisi Siyer bahsinde gelecektir.

Ha Mîm Ayn Sîn Kâf (Şûra) Sûresi

3723. Hz. Ali şöyle demiştir: Hz. Peygamber'in (saMahu aleyhi vesellem) bir âyeti okuyarak tefsir ettiğini işittim ki, ona mukabil dünya ve içindekilerinin benim olmasını istemem. Âyet şudur: "Başınıza gelen herhangi bir musibet kendi ellerinizle kazandıklarınız yüzündendir. Bununla beraber Allah yine de çoğunu affeder.[375] Sonra şöyle buyurdu: "Kimi Allah, dünyada günahı yüzünden cezalandırmışa, (bil ki) Allah Teâlâ âhirette ona tekrar ceza vermekten münezzehtir. Allah, dünyada bir günahı affetmişse, {bil ki) Allah dünyada affettiği kimseyi âhirette cezalandırmaktan münezzehtir." (Ishâk)

3724. Züyâb b. Murre der ki: Hz. Ali arkadaşlarıyla sohbet ederken bir ara onlara: "Ben, Hz. Peygamber'den şöyle işittim" dedi. Sonra açıklama yapmadan kalktı. Sonra geri dönerek "Size göstereyim mi?" dedi. "Sen bize Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) ne dediğini söylemedikçe biz buradan ayrılmayacağız" dediler. O da şöyle dedi: "Başınıza gelen herhangi bir musibet, kendi ellerinizle kazandıklarınız yüzündendir. Bununla beraber Allah pek çoğunu da affeder. Allah'ın affettiği geri gelmez. Bu, Hâ Mîm Ayn sîn Kâf sûresinde ifade edilmiştir." (İshâk) [376]

3725. Ebû Saîd demiştir ki: "Akrabaya, yoksula ve yolda kalmışa hakkını ver [377] âyeti nazil olunca, Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem)

Fâtıma'yı çağırarak ?edek'i ona verdi. (Ebû Ya'lâ)

3726. Seleme b. Sebre demiştir ki: Muâz b. Cebel hutbe verdi ve hutbede şöyle dedi: "Sizler mü'minsiniz, sizler cennetliksiniz. Ben, muhakkak, Persler ve Bizanslılardan da (inanıp) cennete girecekler bulunacağını ummaktayım. Eğer onlardan biri bir amel işlerse, İyi yaptın. Allah mübarek eylesin dersiniz. Zira Allah Teâlâ: Allah iman edip, salih amel işleyenlerin tövbesini kabul eder, (Müsedded) onlara lütfundan daha fazlasını verir [378] buyurmaktadır."

3727. Şa'bî demiştir ki: İnsanlar bize "Ben buna karşılık sizden hiçbir ücret istemiyorum. Yanız akrabalık sevgisi diliyorum âyetini çokça sordular. Ben de İbn Abbâs'a mektup yazıp sordum. İbn Abbâs bana şöyle cevap yazdı-ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem) Kureyş içerisinde ortada yer alan bir soya mensuptu. Kureyş boylarından her bir boyun, mutlaka onun dünyaya gelmesinde bir katkısı olmuştur. Bu yüzden aziz ve celil olan Allah: "Ben buna karşılık sizden hiçbir ücret istemiyorum" âyetini indirmiştir. Maksat, sizi yalnızca size olan yakınlığım dolayısıyla beni sevmeye ve bu yüzden beni korumaya davet ediyorum, demektir. (Ahmed b. Menî') Hadis sahihtir? [379]

3728. Ebû Mu'âviye demiştir ki: Hz. Ömer minbere çıkarak: "Ey insanlar! Sizden hiç kimse Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) Hâ Mîm Ayn Sîn Kâfin tefsirini işitti mi?" diye sordu. Hemen İbn Abbâs ileri atılarak "Ben işittim" dedi. Sonra ekledi: "Hâ Mîm, aziz ve celil olan Allah'ın isimlerinden bir isimdir" buyurdu. "Ya Ayn ne demektir?" diye sordu. "Müşrikler Bedir işkencesini" gözleriyle gördü demektir" dedi. "Peki Sîn ne demektir?" diye sordu. "«Haksızlık edenler, nasıl bir akıbetle

karşılaşacaklarım yakında bileceklerdin» [380] demektir" dedi. "Ya, Kâf ne demektir?" diye sorunca oturdu. yakalayacaktır" dedi. (Ebû Ya'lâ) [381]

Zuhruf Sûresi

3729. Cünâde b. Ebî Ümeyye anlatmaktadır: Ömer b. el-Hattâb, Câbiye'ye indiğinde Muâz'a: "Ey Muâz! Bu konuda yapılacak hazırlık nedir?" diye sordu. Muâz demiştir ki: Ben: "Ey mü'minlerin emiri! İhlas ve itaattir" dedim. Sonra şöyle dedi: Ben, Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: "Üç şey vardır ki onları İşleyen kimse, mücrim olur. Meşru olmayan bir amaçla sancak açan veya anne babasına isyan eden veyahut kendisine yardımı esirgeyen bir zalimle beraber yürüyen kişi mücrim olur." Allah Teâlâ "Gerçekten biz, mücrimlerden (günahkârlardan) intikam alacağız [382] buyurmaktadır. (Ahmed b. Menî')

3730. İbn Abbâs: "Gerçekten [383] âyetini, Hz. İsa'nın (aleyhissetâm) o, kıyametin yaklaştığını gösteren bir inmesi olarak bilgidirâyetini yorumlamıştır. (Müsedded) [384] yeryüzüne

Duhân Sûresi

3731. Ubey b. Ka'b demiştir ki: "Kim Cuma gecesi Hâ Mîm sûresini okursa, bağışlanır." (Ahmed b. Menî') [385]

(Duhân)

3732. Yûnus yoluyla Hasan (el-Basrî)'den de benzeri rivayet edilmiştir.

3733. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Peygamber (sallaüahu aleyhi vesellem): "Muhakkak ki her kulun gökte iki kapısı vardır: Biri, amellerinin içeri girdiği kapı, diğeri amel ve sözlerinin çıktığı kapı. Öldüğünde bu kapılar onu özler ve ona ağlarlar" buyurdu ve sonra şu âyeti okudu: "Gök ve yer onların üzerine ağlamadı [386] Sonra şöyle söyledi: "Onlar yeryüzünde bir tane bile sâlih amel işlemediler ki (gök ve yer) onlar üzerine ağlasın. Onların amelleri ve sözlerinden göğe bir tane bile güzel bir söz ya da sâlih bir amel çıkmadı ki, onları özleyip onlar için ağlasın. " (Ebû Ya'lâ) Senedi. [387]

Ahkâf Sûresi

3734. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Ad kavminin helak olduğu günde rüzgâr çöl halkım malları ve hayvanlarıyla birlikte sürükledi. Onları gök ve yerden kaldırdığında: "Bu bize yağmur yağdıracak yaygın bir buluttur [388] dediler. Sonra çöl sakinleri şehre düştüler.[389] {Ebû Ya'lâ)

3735. Hasan (el-Basrî) demiştir ki: Abdullah b. Selâm, Müslüman olmak isteyince Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) huzuruna girdi ve selâm verdikten sonra: "Şahadet ederim ki, sen Allah'ın elçisisin. Allah seni hidayet ve hak din ile gönderdi. Yahudiler senin sıfatlarını yanlarındaki Tevrat'ta yazılı olarak bulmaktadırlar" dedi. Sonra şöyle ekledi:

"Yahudilerden -isimlerini zikrederek- falan ve falan kimselere birini gönder. Beni bir evde gizle. Sonra onlara beni ve babamı sor ki onlar sana söyleyeceklerdir. Sonra ben karşılarına çıkıp senin Allah'ın elçisi olduğuna ve Allah'ın seni hidayet ve hak din ile gönderdiğine şahadet .edeceğim. Böylece belki Müslüman olurlar." Allah Resulü dediği gibi yaptı. Onu evinde gizledi. Sonra Abdullah'ın isimlerini zikrettiği kişilere birini göndererek çağırdı. Sonra onlara: "Sizin yanınızda Abdullah b. Selâm'in ve babasının konumu nedir?" diye sordu. "Efendimizdir, efendimizin oğludur. Âlimimizdir, âlimimizin oğludur" dediler. Bunun üzerine Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Ne dersiniz, eğer o Müslüman olursa siz de Müslüman olur musunuz ? " diye sordu. "O, Müslüman olmaz" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ne dersiniz, eğer o Müslüman olursa siz de Müslüman olur musunuz?" diye tekrar sordu. Yine: "O, Müslüman olmaz" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) üçüncü kez: "Ne dersiniz, eğer o Müslüman olursa siz de Müslüman olur musunuz?" diye sordu. Onlar yine: "O, asla Müslüman olmaz" dediler. O zaman Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) onu çağırdı. Onların karşısına çıkarak: "Şahadet ederim ki, sen Allah'ın Resulüsün ve Allah seni hidayet ve hak din ile gönderdi. Bunlar kesinlikle benim seni tanıdığım gibi seni tanıyorlar" dedi. Hemen Yahudiler: "Allah lanet etsin ona. Ey Abdullah, senden bunu hiç beklemezdik" dediler. Sonra Resûlullah'm yanından çıktılar ve onlar hakkında aziz ve celil olan Allah: "De ki: "Ne dersiniz, eğer bu Kur'ân Allah tarafından ise ve siz de onu inkâr etmişseniz, bununla birlikte İsrâîl oğullarından bir şahit de onun bir benzerini (Tevrat'ta görüp) inanmışken siz hala büyüklük

taslarsanız (haksızlık etmiş olmaz mısınız)? Şüphesiz ki, Allah zalim bir topluluğu doğru yola iletmez [390] âyetini indirdi. (el-Hârİs)

Kıtal (Muhammed) Sûresi

3736. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mekke'den çıkarıldığı zaman şöyle demişti: "Kuşkusuz ben senden çıkarılıyorum ve kesin olarak biliyorum ki, sen Allah nezdinde beldelerin en sevileni ve en değerlisisin. Eğer halkın beni senden çıkarmasaydı, ben asla senden çıkmazdım. Ey Abdü Menaf oğullan! Eğer benden sonra bu İşi siz üzerinize alacaksanız, sakın gece veya gündüzün hiç bir saatinde tavaf edenin Beytullah'ı tavaf etmesine engel olmayın." (el-Hâris)

3737. İbn Abbâs demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi veseîlem) Mekke'den Mağara yönüne doğru yola çıktığı zaman Mekke'ye baktı ve şöyle dedi: "Sen Allah'ın en sevilen beldesisin. Eğer senin halkın beni senden çıkarmasaydı, ben senden çıkmazdım. Düşmanların en azgın olanı, kendi hareminde Allah'a düşmanlık yapan veya katili dışında birini öldüren veyahut Cahiliye dönemine ait intikam duygusuyla adam öldüren kimsedir." Bu konuda Allah Peygamber'ine: "Ey Muhammed! Seni yurdundan çıkaran şehirden daha kuvvetli olan nice şehirler vardı ki biz onları helak ettik de onlara yardım eden çıkmadı [391] âyetini indirdi. (Ebû Ya'lâ)

3738. Urve'nin bildirdiğine göre Peygamber (saMahu aleyhi vesellem) bir gence Kur'ân okutuyordu. Bu esnada "Onlar Kur'ân'ı düşünmüyorlar mı? Yoksa kalpleri üzerine kilitler mi vuruldu? [392] âyetini okudu. Genç: "Kalplere kilitler vuruldu. Allah onları kırmcaya kadar da bu şekilde kalacaktır" dedi. Allah Resulü (saMlahu aleyhi vesellem): "Doğru söyledin [393] buyurdu. Sonra kendisine Yemen halkından bazı insanlar geldi ve

ondan kendileri için bir mektup yazmasını istediler. Bunun üzerine Abdullah b. Erkam'a onlar için bir mektup yazmasını emretti. O da yazıp onlara götürdü. Resûlullah; "İsabet etmişsin" buyurdu. Hz. Ömer onun insanların bir işinin idaresini üzerine alacağını düşünürdü. Halife seçildiği zaman o genci sordu. Şehit düştüğünü söylediler. Bunun üzerine Ömer dedi ki: Peygamber (saMlahu aleyhi vesellem) şöyle şöyle söyledi. Genç şöyle şöyle söyledi. Peygamber (saMlahu aleyhi vesellem) de "Doğru söyledin" diyerek onu tasdik etti. Anladım ki, Allah onu doğru yola iletecek. Sonra Ömer, Abdullah b. Erkam'ı, Beytülmal memurluğuna getirdi. (İshâk) [394]

Fetih Sûresi

3839. Hasan (el-Basrî), Allah Teâlâ'nm "Siz yakında çok kuvvetli bir kavme karşı savaşmaya çağırılacaksınız [395] âyetiyle ilgili olarak "Maksat, Persler ve Bisanslılar" açıklamasını yapmıştır. (MÜsedded)

3740. Abdullah b. Avf demiştir ki: Ebû Cum'a Cüneyd [396] b. Seb'in şöyle dediğini işittim: Ben, günün başında Hz. Peygamber'e (saMlahu aleyhi vesellem) karşı kâfir olarak savaştım, günün sonunda ise Müslüman olarak onun yanında savaştım. Hepsi üç erkek yedi kadındık. "Eğer kendilerini henüz tanımadığınız mü'min erkeklerle, mü'min kadınları bilmeyerek ezmek suretiyle bir vebalin altında kalmanız ihtimali olmasaydı. [397] âyeti bizim hakkımızda inmiştir. (Ebû Ya'iâ) [398]

Hucurât Sûresi

3741. Muğîre demiştir ki: İbrahim en-Neha'î'nin yanma gittim ve ona: "Sa'd el-Anezî adında bir adam benimle Bedeviler "inandık" dediler. De ki: Siz iman etmediniz ama "Müslüman olduk" deyin [399] âyeti üzerinde tartıştı. Buradaki "İslam" kelimesinin "teslim olmak" mânâsına geldiğini söyledi" dedim. -İbrahim: "O, el-Anezî değil, fakat ez-Zebîdî'dir" dedi-. Sonra "Hayır. Doğrusu o İslam/Müslüman olmaktır" diye ilave etti. (İshâk)

3742. Atâ el-Horasânî demiştir ki: Medine'ye geldim. Ensâr'dan bir zâtla karşılaştım. Ona: "Bana Sabit b. Kays b. Şemmâs olayını anlat" dedim. "Olur, gel benimle" dedi. Ben de onunla gittim. Bîr süre sonra Sabit b. Kays b. Şemmâs'm kızının kapısında durdum. "Ona, istediğini sor" dedi. Ben de: "Bana ondan bahset, Allah seni esirgesin" dedim. Başladı anlatmaya:

Aziz ve celil olan Allah "Ey iman edenler! Seslerinizi Peygamber'in sesinden fazla yükseltmeyin [400] âyetini inzal edince (âyetin hakkında indiği) Sâbİt evine girdi ve üzerine kapıyı kapattı. Başladı ağlamaya. Bir süre sonra Resûlullah (saMlahu aleyhi vesdlem) onu göremedi ve: "Sâbiî'e ne oldu?" diye sordu. "Ya Resûlallah! Ona ne olduğunu bilmiyoruz. Şu kadarını biliyoruz ki o ağlayarak kapısını üzerine kapattı" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (saMlahuaieyhiveseüem) onu çağırdı ve: "Neyin var?" diye sordu. "Ya Resûlallah! Sana Ey iman edenler! Seslerinizi Peygamber'in sesinden fazla yükseltmeyin âyeti nazil oldu. Ben ise yüksek sesli biriyim. Amellerimin boşa gitmiş olmasından korkuyorum" dedi. Allah Resulü (sallalkhu aleyhi vesellem): "Sen onlardan değilsin. Bilakis sen iyi biri olarak yasayacak ve iyi biri olarak Öleceksin" buyurdu. Sonra Allah, Resûlü'ne: "Allah kendini beğenmiş övünüp duran hiç kimseyi sevmez

[401] âyetini indirdi. Sabit yine kapısını kapatıp ağlamaya başladı. Resûlullah onu göremeyince: "Sâbit'e ne oldu?" diye sordu. "Ya Resûlallah! Bilmiyoruz. Şu kadarını biliyoruz ki, kapısını kapattı" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesilem) ona birini göndererek çağırttı ve: "Neyin var?" diye sordu. "Ya Resûlallah! Sana Allah kendini beğenmiş övünüp duran hiç kimseyi sevmez âyeti nazil oldu. Vallahi ben süslenmekten hoşlanırım. Ayrıca kavmimin efendisi olmayı da severim" dedi. Allah Resulü (saMlahu aleyhi vesellem) de: "Sen onlardan değilsin. Aksine sen sevilen biri olarak yaşayacak, şehit olarak öldürüleceksin ve (Allah) seni cennete koyacaktır" buyurdu. Sonra Yemâme savaşında Hâlid b. el-Velîd'in yanında, Müseylemetü'l-Kezzâb'a karşı sefere çıktı..... Öldürülmesi ve vasiyeti, menkıbelerine dair bölümde gelecektir.[402] (Ebû Ya'lâ)

3743. Zeyd b. Erkam derdi ki: Bazı insanlar Peygamber'in (saDallahu aleyhi vesellem) yanma geldiler ve: "Haydin şu adama gidelim. Eğer gerçekten peygamber ise buna biz de şahadet ederiz. Eğer kral ise onun gölgesinde yaşarız" dediler. Hemen Nebî'nİn (sallallarıu aleyhi vesellem) yanma giderek kendisine bunu haber verdim. Sonra insanlar gelerek odaların arkasından Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) "Muhammed, Muhammedi" diye seslendiler. Bunun üzerine aziz ve celil olan Allah: "(Resulüm!) Sana odaların arkasından bağıranların çokları, aklı ermez kimselerdir [403] âyetini indirdi. Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) de benim kulağımdan tutup çekerek: "Allah senin sözünü doğruladı, Zeyd!" dedi. (Müsedded, İshâk ve Ebû Yala) [404]

3744. Ümmü Seleme bildiriyor: Resûlullah (salkllahu aleyhi vesellem) ikindiden önce iki rekat namaz kılardı. Sonra yanma Mustalık oğulları

heyeti geldi. Savaştan sonra mallarının zekâtlarını toplamak üzere onlara Velîd b. Ukbe'yi göndermişti. Bunu haber alan kabileden atlı bir grup yola çıktı. Dediler ki: "Allah Resûlü'nün elçisini yolda karşılayalım, ona ülkenin yollarını gösterip gezdiririz." Ama Velîd onların geldiğini duyunca geri dönerek: "Ey Allah'ın Resulü! Mustalık oğulları zekâtlarını vermeyi reddettiler" dedi. Atlı grup Velîd'in geri döndüğünü işitince, peşinden gidip Medine'ye kadar geldiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber ilk safta sabah namazını kıldılar. Selâm verince ona şöyle söylediler: "Allah'ın ve Allah Resûlü'nün öfkesinden Allah'a ve Resûlü'ne sığınırız. Bize senin mallarımızın zekâtlarını toplamak üzere bize bir adam gönderdiğin söylendi. Biz buna sevindik. Mutlu olduk. Sonra onun geri döndüğü söylendi. Geri dönüşünün sebebi Allah ve Resûlü'nün öfkesi olmasından korktuk. Allah'ın ve Allah'ın Resûlü'nün öfkesinden Allah'a sığınırız." Bu şekilde mazeret beyan etmeye devam ettiler. Tâ ki müezzin gelip ikindi namazı için ezan okudu. Bunun üzerine Yüce Allah: "Ey iman edenler! Eğer fasıkın biri size bir haber getirirse onun doğruluğunu araştırın. Yoksa bilmeden bir topluluğa sataşırsınız da sonra yaptığınızdan pişman olursunuz [405] âyetini indirdi. (İshâk) [406]

Kâf Sûresi

3745. Ebû Miclez naklediyor. Ömer b. el-Hattâb Medine bahçelerinden bir bahçede bacak bacak üstüne atarak sırt üstü yatmıştı. Yahudiler aziz ve celil olan Allah'a iftira ederek: "Şanı yüce Rabbimiz, yaratma işini Cumartesi günü sona erdirdi ve sonra dinlenmeye çekildi" diyorlardı. Bunun üzerine aziz ve celil olan Allah: "Andolsun ki biz gökleri, yeri ve ikisi arasındakileri altı günde yarattık, Bize hiçbir yorgunluk da dokunmadı [407] âyetini indirdi. Bazı insanlar, Hz. Ömer bunu yapıncaya kadar bacak bacak üstüne atmayı mekruh görürlerdi.[408] (İshâk)

3746. İkrime, aziz ve celil olan Allah'ın: "Tomurcuklan birbiri üzerine dizilmiş uzun boylu hurma ağaçlan yetiştirdik [409] âyetinde geçen "oii-üı" kelimesini, "uzun boylu", kelimesini de "birbiri üzerine dizilmiş, istif olmuş" şeklinde açıklamıştır.[410] (MÜsedded)

3747. Hz. Ali demiştir ki, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) kelimelerinin mânâsını sordum. akşam namazından sonra kılınan İki rekat, ise sabah namazından sonra kılınan iki rekattır" buyurdu. (MÜsedded)

Zâriyât Sûresi

3748. Mücâhid, Allah Teâlâ'nın "Öyleyse sen onlardan yüz çevir. Artık sen kınanacak değilsin [411] âyetiyle ilgili olarak Hz. Ali'den şöyle dediğini nakletmiştir: "Bize bundan daha ağır gelen bir âyet yoktu. Bunun tek nedeni ya (Allah'tan gelen) bir gazap ya da buğzdur dedik. Ardından "Sen öğüt verip hatırlat. Çünkü, hatırlatmak mü'minlere fayda verir [412] âyeti nazil oldu. Âyetin manası, Kur'ân ile Öğüt verip hatırlat demektir." (ishâk)

3749. Mücâhid der ki: Hz. Ali başına bir hırka bağlamış ve geniş bir elbiseye bürünmüş olarak yanımıza çıkageldi ve: "Öyleyse sen onlardan yüz çevir. Artık sen kınanacak değilsin [413] âyeti nazil olunca bu, Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashabına pek ağır geldi. Bizden kesin olarak helak olacağını düşünmeyen kimse kalmadı. Zira Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onlardan yüz çevirmekle emrolunmuştu. Derken "Sen öğüt verip hatırlat. Çünkü, hatırlatmak mü'minlere fayda verir [414] âyeti nazil oldu ve gönlümüz ferahladı. (İshâk) [415]

3750. Kyyûb aynı hadisi başka ifadelerle nakletmiştir. Demiştir ki: Peygamber (sallallahualeyhiveseilem) bizden yüz çevirmekle emrolunmuştu ki, ... âyeti nazil oldu. İkinci rivayeti ise benzer lafızlarla nakletmiştir. Ancak "Gönlümüz ferahladı" ifadesini zikretmem iştir. (Ahmed b. Menî') Ben derim ki: el-Heysem b. Küleyb bunu Müsned'inde daha detaylı olarak tahrîc etti. İmam Ahmed'in MUsned'mde Mücâhid'in Ali'den başka bir rivayeti yer almıştır.

3751. Hâlid b. Ar'are anlatmaktadır: Hz. Osman öldürülünce, bu beni çok ürkütmüştü. Bizde kılıcın kınından çıkarılmasının etkisi büyüktü. Bu yüzden evimde oturdum. Sonra pazara gitmem gerekti. Yolda sarayın gölgesinde kırk kadar adamın oturup durduklarım gördüm. Baktım kapının

üzerine bir zincir çekilmişti. "İçeri gireceğim" dedim ve içeri girmek için hareket ettim. Ama kapıcı beni engelledi. Oradaki topluluk: "Kahrolası, bırak da girsin" dedi. İlerledim. Baktım ki insanların eşrafı orada. Ortaya bir de yastık/döşek atılmış. Derken bir elbise içinde yakışıklı bir adam geldi. Üzerinde ne gömlek, ne de sarık vardı. Selâm verip oturdu. Topluluk içerisinde benden başkasını yadsımadı. Sonra: "Yalnızca fayda verip zarar vermeyecek şeyleri sormanız şartıyla bana istediğinizi sorun" dedi. Bir adam kendisine: "Söylediklerin tam da benim söylemeni istediğim şeylerdi. Sana bir şeyler soracağım" dedi. O da: "İstediğini sor" dedi. Sonra ne demektir?" diye sordu. "Bundan başkasını soramaz mısın?" dedi Adam: "Ben istediğimi soracağım" deyince, "Onlardan maksat, rüzgarlardır" diye cevap verdi. ne demektir?" diye sordu. "Bulutlardır" dedi. ne demektir?" diye sordu. "Gemilerdir" dedi. demektir?" diye sordu. "Meleklerdir" dedi..... Bu uzun hadis içinde kendisine soru sorulan zâtın Hz. Ali olduğu da belirtilmiştir. (İshâk ve el-Hârİs) [416]

3752. Ebu'l-Esved ve başka bir kanaldan Zâzân'dan şöyle dediği nakledilmiştir: Bir gün insanlar Hz. Ali'nin yanında bulunuyorlardı ve ondan sıcak bir yakınlık görünce: "Ey mü'minlerin emiri! Bize arkadaşlarından bahset" dediler.... Hadisin devamında şöyle geçmiştir: Derken Bekr b. Vâil oğullarından olan Abdullah b. el-Kevvâ el-A'ver ayağa kalkarak: "Ey Mü'minlerin emiri ne demektir?" diye sordu.... Hadisin devamında şu ilave geçmiştir: ne demektir?" diye sordu. "Mükemmel/düzgün yaratılışlı" demektir. Metinde yine: "Tekrar bu konuya girme ve bana böyle şeyler sorma!" ilavesi yer almıştır.[417] (el-Hârİs)

3753. Ebu'1-Alâ b. eş-Şihhîr bildiriyor: "Gök ve yerin Rabbine andolsun ki size edilen o vaat, herhalde haktır. O tıpkı sizin konuşmanız gibi gerçektir [418] âyeti nazil olunca bazı adamlar ellerinde sopalarla dışarı çıktılar ve: "Nerede o Rabbimize yemin ettirenler" dediler. (Ahmed b. Menî'}

---

[1] Bûsîrî demiştir ki: "Hadisi İbn Ebî Şeybe zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Çünkü Ebû Harun el-Abdî zayıftır. Ama daha evve! hadisin şahitleri geçmişti." (III, 14)

[2] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ hasen bir senetle mürsel olarak rivayet etmiştir. Ama Abdullah b. Amr ve Ebû Hureyre'den nakledilen iki merfü şahidi vardır." (III, 14) Ayrıca bkz. M. ez-Zevâid, X, 138.

[3] Bûsîrî, ravilerinden ismini zikretmediği birinin zayıf oluşu sebebiyle hadisin senedini zayıf görürken (III, 14), Heysemî: "Senedinde yer alan Anbese b. Abdurrahman metruktür" açıklamasını yapmıştır. (Mecma X, 138)

[4] Bûsîrî'nin belirttiğine göre İbn Menî bunu zayıf biri olan Yusuf b. Atiyye es-Saffâr'dan rivayet etmiştir. Ben derim ki: Ancak hadisin Ebû Hureyre, Ebû Umâme, Abdullah b. Amr ve Abdullah b. Muğaffel'den nakledilen güçlü şahitleri vardır. Bkz. M. ez-Zevâid, X, 79, 80; el-İthâf III, 7.

[5] Hadisi Ebû Ya'lâ, Taberânî ve Beyhakî rivayet etmiş olup Taberânî'nin ravileriyle Sahîh'te ihticac edilmiştir. Bkz. Bûsîrî, I, 7. Heysemî de raviierinin Sahîh'in ravileri olduğunu belirtmiştir. (Mecma X, 80)

[6] Hadisin tamamı Ibn Ebî Ömer kaynak gösterilerek 3023 numarada, İshâk kaynak gösterilerek 3314 numarada geçmiştir.

[7] Bûsîrî şu açıklamayı yapmıştır: "Hadisi Tayâlisî, Müslim'in şartına uygun bir senetle mevkuf olarak rivayet etmiştir. Ayrıca zayıf bir senetle Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmiştir. Zira Yûnus b. Habbâb zayıftır." (III, 23)

[8] Bûsîrî yorum yapmamıştır. (III, 23).

[9] Bkz. 3023 ve 3314 nolu hadisler.

[10] Bûsîrî de: "Bunu Ibn Meni sahih bir senetle rivayet etmiştir" açıklamasını yapmıştır. (I, 23)

[11] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu el-Hâris vg Bezzâr rivayet etmiştir. Ayrıca Ebû Ya'lâ ve Sahîh'mde İbn Hibbân ve muhtasar olarak Nesâî de rivayet etmiş olup hadisin senetlerinin merkezinde Ebû Ma'şer es-Sindî yer almaktadır ki zayıf biridir. (J, 23) Heysemî ise hadisi Bezzâr'm hasen bir senetle rivayet ettiğini belirtmiştir. (Mecma X, 188)

[12] Bkz. M. ez-ZevSiâ, X, 188.

[13] Bûsîrî: "Senedinde zayıf biri olan Yezîd er-Rakkâşî yer almıştır" derken fi, 23), Heysemî: "Senedinde yer alan Leys b. Ebî Süleym ve Yezîd er-Rakkâşî zayıf olmalarına rağmen güvenilir de görülmüşlerdir. Geri kalan ravileri ise Sahih'in ravileridir" açıklamasını yapmıştır. (Mecma X, 142)

[14] Bkz. 3023 ve 3314 nolu hadisler.

[15] Hadis hakkında bkz. 3023 ve 3314 nolu hadisler.

[16] Heysemî: "Hadisi Taberânî el-Mu'cemu'l-kebîr ve ei-Mu'çemu'l-evsat1 ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir" derken (Mecma X, 98); Bûsîrî de: "Bunu İbn Ebî Şcybe, Abd b. Humeyd, Ebû Ya'lâ, Ahmed b. Hanbel, İbn Ebi'd-Dünyâ ve Sahîh'inde İbn Hibbân rivayet etmişlerdir" açıklamasını yapmıştır. (I, 12)

[17] Bûsîrî hadisi Taberânî'nin Dua kitabında naklettiğini belirtirken Heysemî: "Bunu Taberânî zayıf biri olan Abdullah b. Amir el-Eslemı'nin yer aldığı bir senetle rivayet etmiştir" açıklamasını yapmıştır, (Mecma X, 98)

[18] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Zira Salih b. Beyân zayıftır" derken (I, 12); Heysemî: "Bunu Bezzâr iki ayrı senetle rivayet etmiştir. Biri, genellikle zayıf kabul edilen Abdullah b. Hıraş'ın yer aldığı munkatı bir senettir. Diğeri ise hasen derecesinde muttasıldır" açıklamasını yapmıştır. (Mecma X, 99)

[19] Hadisi el-Hâris, Abdurrahman b. Vâkıd'dan, o da Hafs b. Abdullah el-Efrîkî'den rivayet etmiştir.

[20] Hadisin aslı uzun olup müellif onu Hasta Ziyareti bölümünde zikretmiştir. Bkz, 2436 nolu hadis.

[21] Müellif bu hadisi İshâk ve İbn Ebî Şeybc'den nakletmiştir. Aynı hadisi el-Humeydî (I, 71), Beyhakî ve Ziyâü'-Makdisî de tahrîc etmişlerdir. Bk7;. Kenzü'l-ummâl, III, 218. Ayrıca Zemahşerî, eî-Faik'de zikretmiştir. (I, 278) Heysemî de Bezzâr'dan naküle "Senedinde yer alan Yezîd b. İyâd b. Cu'dube yalancıdır" açıklamasını yapmıştır. (VIII, 135) Müsnede'de ise müellif: "Ben derim ki, Yezîd b. Cu'dube'nin, ki bu İbn Iyâd'dır, hadisi metruktür" değerlendirmesini yapmıştır. Ben derim ki: İbn Ebî Hatim burada zikri geçen Yezîd b. Cu'dube'nin Yezîd b. Iyâd'ın dedesi olduğunu belirtmiş ve ne o, ne de Buhârî onun hakkında bir tenkit zikretmemiştir. Dolayısıyla bu zât hakkında müellif yanılmıştır. Ondan önce Heysemî ve onu taklit eden Bûsîrî de yanıîarak: "Bunu İshâk, Ebû Ya'lâ ve Bezzâr, merkezinde zayıf biri olan Yezîd b. Iyâd b. Cu'dube'nin yer aldığı bir senetle rivayet ettiler" demiştir. (II, 162)

[22] Bezzâr mânâca benzerini rivayet etmiştir. Heysemî demiştir ki: "Ravileri Sahîh'in ravileridir. Ne var ki Ebû Nasr Hâmid b. Hilâl, Ebû Zer'den hadis işitmemiştir." (VIII, 131) Ben derim ki: Aynı hadisi İshâk da Ebû Muâviye ani'l-A'nuş an Ebî Nasr an Ebî Zer tarikiyle rivayet etmiştir. Bûsîrî de: "Bunu İshâk ve Bezzâr ravileri güvenilir olmakla birlikte munkatı olan bir senetle rivayet etmişlerdir" açıklamasını yapmıştır. (II, 163)

[23] Heysemî demiştir ki: "Senedinde yer alan Ebû Ca'fer er-Râzî'yi Ebû Hatim ve başkaları güvenilir kabul ederken Nesâî ve başkaları zayıf görmüştür. Geri kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir." {Mecmu VIII, 136). Ancak hadis motoîdur. Bûsîrî de: "Bunu İshâk mürsel olarak rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir" demiştir.

[24] Bûsîrî demiştir ki: Ebû Ya'lâ bunu zayıf biri olan Amr b. Husayn'dan mevkuf olarak rivayet etmiştir." (II, 11)

[25] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. (II, 163)

[26] Heysemî, ravilerirün Snhîh'in ravileri olduklarını belirtirken (VIII, 135) Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[27] A'râf sur. 7/179,

[28] Bûsîrî açıklama yapmamıştır. (II, 164)

[29] Heysemî demiştir ki: "Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir görülmekle birlikte bir kısmı hakkında farklı görüşler ifade edilmiştir." (Mecmu VIII, 136) Bûsîrî ise yorum yapmamıştır.

[30] Bkz. 2994 nolu hadis.

[31] Heysemî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmiş olup Ebû Ya'lâ'nın ravileri güvenilir kimselerdir." (Mecma VIII, 211)

[32] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İshâk, İbn Ebî Şeybe ve Sahth'inde İbn Hibbân rivayet etmiştir. Nitekim İlim kitabında geçmişti." (III, 41) Bkz. 3023,3314,3428 nolu hadisler.

[33] Heysemî demiştir ki: "Bunu Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup senedin merkezinde Ali b. Yezîd vardır ki, zayıftır." (Mecma 1,159)

[34] Heysemî senedinde yer alan Musa b. Ubeyde er-Rabezî'nin oldukça zayıf biri olduğunu belirtirken (Mecma VIII, 210); Bûsîrî hadisin ekseninde zayıf biri olan Yezîd b. Ebân er-Rakkâşî'nin bulunduğunu söylemiştir." (III, 42)

[35] Heysemî senedinde yer- alan Muhammed b. Sabit el-Abdî'nin zayıf olduğunu belirtirken (Mecma VIII, 211); Bûsîrî hadisin merkezinde zayıf biri olan Yezîd b. Ebân er-Rakkâşî'nin bulunduğunu söylemiştir." (III, 42)

[36] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Çünkü İsmâîl b. Râfi zayıftır (III, 42). Heysemî ise şu açıklamayı yapmıştır: Senedinde yer alan İsmâîl b. Râfi hakkında Buharı "güvenilir olup hadisi so/iîft/makbûle yakındır" değerlendirmesini yaparken çoğunluk onu zayıf görmüştür. Kalan ravileri ise Sahîh'in ravileridir." (Mecma VIII, 197)

[37] Sâd sur. 38/42.

[38] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ, Bezzâr, Srt/iîJî'inde İbn Hibbân ve sahih hükmüyle el-Hâkim rivayet etmiştir." (III, 42) Heysernî de Bezzâr'm ravilerinin Sahîh'm ravileri olduğunu belirtmiştir. (Mecma VIII, 208). Ben derim ki: İbnü'l-Mübârek hadisi Yûnus an Akil ani'z-Zührî tarikiyle buradakinden daha uzun bir metinle nakletmiştir. Bkz. Ziyâdâtü Nuaym alâ Kikâbu'z-Zühd, s. 48.

[39] Heysem! hadisi İbn Mes'ûd'dan "Hz, Yûsuf ve annesine yüz, beyazlık ve başka yönlerden güzelliğin üçte ikisi verildi" ifadesiyle naklettikten sonra "Bunu Taberânî, mevkuf olarak rivayet etmiş olup ravileri Sahîh'm ravileridir" açıklamasını yapmıştır. Sonra yine Taberânî'nin rivayetiyle İbn Mes'ûd'dan "Hz. Yûsuf ve annesine güzelliğin üçte biri verildi" ifadesiyle zikrederek "anlaşılan o ki, bu İfade hatalıdır" kaydını düşmüştür. {Mecma VIII, 203)

[40] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. (III, 42)

[41] Müsnerfe'de: "İbn Hibbân Snhîh'inde irâd etmiştir" bilgisi yer almıştır. Ama bu hadisi ben (İbn Hibbân'in) M.evnridü'z-Zam'ân'mda bulamadığım gibi onu Peygamberlerle İlgili Hadisler'de Heysemî ya da Bûsîri de zikretmcmiştir.

[42] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. (III, 42)

[43] Ahzâb sur. 33/69.

[44] Müsnede'de; "Bu sahîh bir senettir" ifadesi yer almıştır.

[45] Abd b. Humeyd bunu zayıf biri olan İbrahim b. el-Hakem'den rivayet etmiştir.

[46] Bkz. 3538 nolu hadis.

[47] Îbnü'l-Mübârek benzerini Mücâhid'den nakletmiştir. (s. 163, nr: 474)

[48] Bûsîrî demiştir ki: Bunu zayıf biri olan Muhammed b. Küreyb'in yer aldığı bir senetle rivayet etmiştir, ama Câbir hadisi şahididir.

[49] Bûsîr'i bunu zikretmemiş, onun yerine Yahya b. Ca'de'den şunu rivayet etmiştir: Hz. Peygamber'in kızı Fâtıma dedi ki: Bana Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem) "İsâ b. Meryem (aleyhimaaselâm) İsrailoğulları arasında kırk yıl kaldı" dedi. Sonra Bûsîrî şu açıklamayı yapmıştır: "Bunu Ebû Ya'lâ, Hüseyin b. el-Esved'den rivayet etmiştir. Bu zâtm biyografisini bulamadım. Ama senedin kalan ravileri güvenilir kimselerdir." (III, 43)

[50] Hadisi Ebû Ya'lâ ve Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan Muâviye b. Yahya es-Sadefî zayıftır. Bkz. Heysemî, IV, 251. Ahmed b. Hanbel de benzerini Ebû Zer'den nakletmiş tir.

[51] Âl-i İmrân sur. 3/135.

[52] Bu hükmü kabul eden Bûsîrî de: "Bunu İshâk sahîh bir senetle rivayet etmiştir" açıklamasını yapmıştır. (III, 94)

[53] Bûsîrî de müellifin senetle ilgili sahîh hükmüne katılmıştır. Ebû Ya'lâ da Abdullah b. Amr'dan benzerini uzun bir hadis olarak rivayet etmiştir. Ama senedi zm/i/tır. Aynı hadisi Taberânî ise sakıncasız bir senetle rivayet etmiştir. Müellifin ihmal ettiği bu hadisin aslı, Ebû Saîd rivayeti olarak Sahîhayn'dâ yer almıştır. Bkz. el-İthâf, III, 95.

[54] Münzirî demiştir ki: "Bunu Beyhakî, İbn Mes'ûd'dan mevkuf olarak rivayet etmiştir. Daha evvel ise aynı hadisi Ebû Zer'den merfıı olarak nakletmişti ki onu İbn Hîbbân Sahîh'mde tahrîc etmiştir." (Münzirî, s. 155). Ben derim ki: "Bunu İbn Ebî Şeybe de Musannef inde rivayet etmiştir." (III, 111)

[55] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarım söylemiştir. (II, 164)

[56] Ebû Ya'lâ'nın naklettiği Câbir hadisinde şöyle geçmiştir: "Bir kantar, 100 ntıldır. Bir ntıl, 12 ukiyedir. Bir ukiye 6 dinardır. Bir dinar 24 kırattır. Kırat da Uhud dnğı gibidir." Ama Bûsîrî, Bekr b. Yûnus'un zayıflığı sebebiyle hadisi zayıf görmüştür.

[57] Müsnede'de ifade "Bu hadisin isnadı zayıftır" şeklindedir. Ben derim ki: Senedinde zayıf biri olan Musa b. Ubeyde yer almıştır. Bkz. Bûsîrî II, 190.

[58] el-İtMf da ifâde şöyle yer almıştır: "Elif bir harf, lam bir harf ve mîm bir harftir." Sonra Bûsîrî şu açıklamayı yapmıştır: "Hadisi İbn Ebî Şeybe ve Bezzâr rivayet etmiş olup senetlerinin merkezinde zayıf biri olan Musa b. Ubeyde yer almıştır. (II, 190) Ayrıca bkz. Zevâid, II, 163.

[59] Müellif hadisin bir kısmını Mekke Harem'ine dair bölümde nakletmiştir. (I, 316) Hadisin tamamı için bkz. Zevâid, VII, 267. Ancak senedinde yer alan Musa b. Ubeyde zayıftır. Aynı hadisi Bezzâr da rivayet etmiştir.

[60] Bûsîrî hadis hakkında yorum yapmazken Heysemî, Taberânî'yi kaynak göstererek şu yorumu yapmıştır: Hadisin iki senedi vardır. Birinde âlimlerin zayıflığı hakkında icma ettikleri Ubeydullah b. Ebî Humeyd, diğerinde ise İbn Hibbân'm es-Sikâtfte zikrettiği, fakat diğer

bilginlerin zayıf gördüğü İmrân el-Kattân yer almıştır. (I, 170) Heysemî hadisi Ebû Ya'lâ'ya nispet etmemiştir. Ancak Ebû Ya'lâ'nın senedinde de Ubeydullah b. Ebî Humeyd bulunmaktadır.

[61] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İbn Ebî Şeybe sahih bir senetle, İbn Mâce de muhtasar olarak ve Müslim'in şartına uygun olduğunu belirterek el-Hâkim tahrîc etmiştir." Müsnede'de ise şu bilgiler yer almıştır: "Bu hasen senettir. İbn Mâce hadisin başından "geceleri uykusuz bıraktım" ifadesine kadarki kısmı rivayet etmiştir." Heysemî ise şu açıklamayı yapmıştır: "Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri Sahîh'in ravileridir. Ben derim ki: Sanki müellif Müslim'in ravilerinden olan Beşîr b. el- Muhâcir'in mertebesi sebebiyle hadisin senedini zayıf görmüştür. Zira bu zât hakkında Ahmed b. Hanbel "Hadisi münkerdir" hükmünü vermiştir. Fakat birçok münekkid muhaddis onu güvenilir kabul etmiştir.

[62] Bûsîrî demiştir ki: "Hadisi Ebû Ya'Iâ'dan naklen İbn Hibbân da Sahîh'indç rivayet etmiştir." (11,187).

[63] Miisnede'dc şu bilgiler yer almıştır: "Bezzâr demiştir ki: el-Hecerî'den bunu İbn Aclân'dan başkası rivayet etmemiş ve hadisi bu şekilde sadece el-Hecerî rivayet etmiştir." Heysemî ise şu açıklamayı yapmıştır: Bezzâr demiştir ki: "Muhammed b. Aclân, İbrahim el-Hecerî'den bundan başka hadis rivayet etmemiştir." Ben derim ki: Muhammed b. Aclân sadece Ebû İshâk es-Sebe'î'den rivayette bulunmuştur. Eğer maksat Ebû İshâk es-Sebe'î ise, o zaman Bezzâr'm ravileri de güvenilir kimselerdir. Mecma VII, 188)

[64] Heysemî: "Senedinde ismi zikredilmeyen bir ravi vardır" derken (Mecma VII, 152); Bûsîrî: "Bunu el-Hâris ve Ebû Ya'lâ içinde kopukluk bulunan bir senetle rivayet etmişlerdir" açıklamasını yapmıştır. (II, 188)

[65] Ayrıca bkz. İbnü'l-Mübârek, ez-Zühd, s. 280. Her ikisinin senedinde de Musa b. Ubeyde er-Rabezî vardır. Aynı hadisi İbn Hibbân bir başka tarikten rivayet etmiştir. Hafız ibn Hacer ise demiştir ki: Bunu Ebû Dâvud rivayet etmiştir. Ahmed b. Hanbel ise benzerini Enes'den nakletmiştir. Ancak senedinde, Heysemî'nin, hakkında "Hadisi ««sendir" hükmünü verdiği İbn Lehî'a yer almıştır. (IV, 94)

[66] Müsnede'da irade "Bu zayıf bir senettir" şeklindedir. Bûsîrî de: "Bunu İshâk zayıf bir senetle rivayet etmiştir" açıklamasını yapmıştır. (111, 3)

[67] Muhtemelen müellif burada hadisi ihtisar etmiştir. Yoksa el-İthâf'ta ifâde şöyledir: Ibn Abbâs dedi ki: "Cebrail her Ramazan Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem} Kur'ân'ı bir kere mukabele ederdi. (Allah Resûlü'nün) Ruhu kabzolduğu sene ise iki kere mukabele etti. İşte bu, o son harftir...."

[68] Bûsîri demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Asel b. Süfyân zayıftır." (III, 2) Müsnede'de ise şu bilgiler yer almıştır: "Bezzâr demiştir ki: Şu'be, Asel'den bundan başka hadis rivayet etmemiştir. Bunu Şu'be'den de Ravh b. Ubâde ve Muâz b. Muâz'dan başkası rivayet etmemiştir." Ben derim ki: Dârekutnî'nin el-tlel'de Sa'd b. Ebî Vakkâs müsnedinde açıkladığı üzere hadiste İbn Ebî Müleyke üzerinde çok ihtilaf edilmiştir. el-Azamî bunların bir kısmı için Keşfü'l-Estâr'a (I, 33, yazma} bakılmasına işaret etmiştir.

[69] Müsnede'de "Sahîh olup aslı Müslim'de yine Ebû Musa rivayeti olarak yer almıştır..." bilgisi geçmiştir.

[70] Bunu Taberânî ve benzerini Bezzâr rivayet etmiştir. Taberânî'nin senedinde Hafs b. Süleyman yer almıştır ki, metruktür. (Aynı şahıs İbn Menî'nin senedinde de yer almıştır) Bezzâr'm senedinde ise zayıf biri olan İshâk b. İbrahim es-Sekafî yer almıştır. Bkz. Heysemî, Mecma VII, 166.

[71] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu el-Hâris, Halîl b. Zekeriyâ'dan, o da Mücâlid b. Saîd'den rivayet etmiştir ki, ikisi de zayıftır. (II, 190)

[72] Bunu eİ-Hâris mürsel olarak rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir. Aynı hadisi Ebû Dâvud da Sünen'inde Ebû Musa'dan rivayet etmiştir. (II, 190)

[73] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu el-Hâris rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir." (II, 190) od-Dûlâbî ve îbn Hacer'in zikrettiklerine göre Ebû Abdurrahman el-Fehrî sahabedendir.

[74] Müsnede'de şu bilgiler yer almıştır: "Bu senet muttasıl olmakla birlikte içinde yer alan Süveyd b. Abdülazîz zayıf bir ravidir." Bûsîrî de demiştir ki: "Bunu İshâk zayıf bit senetle rivayet etmiştir. Zira Süveyd b. Abdülazîz zayıftır. Aynı hadisi Ebû Dâvud Sünen'inde, el-Hâkim de sahih

hükmüyle Muâz b. Enes'den nakletmişlerdir." (II, 190) Heysemî de şu açıklamayı yapmıştır: "Bunu Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan Süveyd b. Abdülazîz metruktür. Bununla beraber Hüşeym onu hayırla anmıştır. Senedin kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir." (Mecma VII, 160)

[75] Ancak iki kişiye haset edilir" hadisini Buhârî, Ebû Hureyre'den, Şeyhân (Buhârî ve Müslim) İbn Ömer'den ve Ebû Ya'lâ da Ebû Saîd el-Hudrî'den rivayet etmiştir. Bkz. el-İthaf, 1,191.

[76] Bûsîrî: "Bunu Ebû Bekir ve Ebû Ya'lâ hasen bir senetle rivayet etmişlerdir" derken (II, 190}; Heysemî: "Bunu Bezzâr tahrîc etmiştir. Senedinde geçen İshâk güvenilir olmakla birlikte müdellistir. Kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir" açıklamasını yapmıştır. (VII, 161) Ben derim ki: "Zevâid'de de isim böyle geçmiştir. Ama doğrusu "İbn İshâk" olacaktır. Hafız (İbn Hacer) Müsnede'de Ebû Ya'lâ'nın senedinin baş kısmını zikrettikten sonra: "Bu hasen bir senettir" açıklamasını yapmıştır.

[77] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İbn Ebî Şeybe, ondan da Abd b. Humeyd rivayet etmiştir. Ayrıca bir senetle Taberânî ve Sahîh'inde İbn Hibbân rivayet etmişlerdir." Heysemî hadisi Taberânî'yi kaynak göstererek nakletmiş ve "Ravileri Sahîh'in ravileridir" açıklamasını yapmıştır. (1,169)

[78] Bûsîrî yorum yapmamıştır. (II, 189)

[79] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu ibn Ebî Şeybe zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Zira Muhammed b. Ebî Leylâ zayıftır." (II, 189) Hadisi müellif 3545 numarada tekrarlamış olup oradaki metin daha açıktır.

[80] Bûsîrî, hadisi Yezîd b. Ebân er-Rakkâşî'nin zayıflığı sebebiyle zayıf görmüştür. (II, 189). Heysemî de benzer bir değerlendirme yapmıştır. (Mecma VII, 158)

[81] Bûsîrî, hadis hakkında yorum yapmamıştır. Gördüğünüz gibi hadis mevkuftur ve Iuâviye b. Hammad, el-Cerh ve't-Tcı'dü'de belirtildiği üzere meçhuldür. Birincisinin senedinde Dâvud Ebû Bahr geçmiştir ki, el-Ukaylî onun buradaki hadisi hakkında "Batıl asılsızdır" açıklamasını yapmıştır. İbn Maîn de demiştir ki: Dâvud et-Tafâvî'den el-Mukrî Kur'ân hadisini rivayet eder ki, bir değer ifade etmez. Aynı raviyi İbn Hibbnn ise es-Siknt'ta zikretmiştir. Bkz. Tehzibü't-Tehzîb.

[82] Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[83] Hadisi müellif Tayâlisî'den naklederken Bûsîrî, ayrıca bunu Ahmed b. Hanbel, İbn Ebî Şcybe ve ravileri güvenilir olan bir senetle Müsedded'e nispet etmiştir.

[84] Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[85] Bûsîrî: "Bunu İbn Menî, İbn Ebî Şeybe ve ondan Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup hadisin kaynağında zayıf biri olan Abdullah b. Saîd bulunmaktadır" derken (III, 2); Heysemî de: "Senedinde yer alan Abdullah b. Saîd metruktür" açıklamasını yapmıştır. [Mecma VII, 163)

[86] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[87] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylerken Heysemî de: "Bunu Taberânî iki tarikten rivayet etmiş olup ikisinin de ravüeri Sahîh'in ravileridir" açıklamasını yapmıştır. (Mecma II, 269)

[88] Bûsîrî ravîlerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[89] Bûsîrî, Bekr b. Yûnus'un zayıflığı sebebiyle hadisin senedini zayıf görmüştür. (II,190)

[90] Bûsîrî her hangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[91] Bûsîrî her hangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[92] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Müsedded mevkuf oiarak nakletmiştir. Aynı hadisi el-Hâkinı de İbn Abbas'dan mevkuf olarak nakletmiştir." (II, 164)

[93] Müsnede'âe denilmiştir ki: "Bu mürsel bir hadis olup senedi sahihtir. Fakat Alâ üzerinde ihtilaf edilmiştir. Hadisi Derâverdî onun yoluyla babasından, o da Ebû Hureyrc'den "Resûlullah (sallallahu aleyhi veseOan) Ubey b. Ka'b'ın yanma çıktı.." ifadesiyle rivayet etmiştir. Bunu Tirmizî nakletmiştir. Aynı hadisi Abdüİhamîd b. Ca'fer de Aîâ yoluyla babasından, o da Ebû Hureyre'den, o da Ubey'den nakletmiştir.... Bunu İbn Hibbnn ve el-Hâkim tahrîc etmişlerdir." Bûsîrî de: "Bunu İshâk miirsel olarak nakletmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir" açıklamasını yaptıktan sonra Milsnede'der\ yaptığımız naklin benzerini zikretmiştir. (Bkz. II, 164)

[94] Müsneâe'nin ifadesi şöyledir: "Ben derim ki: Buradaki Ebân'dan maksat er-Rakkâşî'dir ve metruktür." Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Abd b. Humeyd zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Zira Ebân b. İsmet zayıftır." Ben derim ki: Doğrusu, et-Tehzîb ve başka kaynaklarda geçtiği üzere, İbn Sum'a olacaktır. Bana göre râcih olan, Bûsîrî'nin hadisin giyişinin er-Rakkâşî değil, İbn Sum'a olduğu

yönündeki açıklamasıdır. Fakat Bûsîrî bu raviyi zayıf görmekle isabet etmemiştir. Çünkü söz konusu zât güvenilir bir kimsedir. Ancak ömrünün sonunda bunaklık dönemi yaşamıştır. Bu yüzden mutâbisi yoksa bunaklık döneminde kendisinden rivayet edilen hadisler kabul edilmez.

[95] Hadis mnktûdur.

[96] Bakara sur. 2/97-98.

[97] Bûsîrî, hadisi İshâk'm sahih bir senetle mürsel olarak rivayet ettiğini belirtmiştir. (II,165)

[98] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İshâk, Cerîr b. İsmâîl yoluyla Ebû Hâlid'den rivayet etmiş olup bu zâtın ondan rivayette bulunduğu bilgisine rastlamadım. (II, 165) Ben derim ki: "Müsnede'de ifade Cerîr'in İsmâîl b. Ebî Hâlid'den nakli" şeklindedir. Ccrîr ise İbn Abdülhamîd ed-Dabbî olup bilinen güvenilir ravİlerdendîr. Cerîr b. İsmâîl ismi ise Busîrî'nin elindeki nüshada yer alan hatalardandır. Ama kendisi bunu fark etmemiştir.

[99] Bûsîrî hadisin senedini, Câbir el-Cu'fî'nin zayıflığı sebebiyle zayıf görmüştür. (II, 165)

[100] Heysemî demiştir ki: "Senedinde yer alan Muhammed b. es-Sâib el-Kelbî oldukça v.vıf bindir. (Mecmu VI, 323)

[101] Bakara sur. 2/275.

[102] Bakara sur. 2/278.

[103] Bakara sur. 2/279.

[104] Bakara sur. 2/279-281.

[105] Bûsîrî, Muhammed b. es-Sâib el-Kelbî'nin zayıflığı sebebiyle hadisin senedini zayıf görmüştür. (II, 166)

[106] Bakara sur. 2/160.

[107] Bakara sur. 2/231.

[108] Bûsîrî demiştir ki: "Senedinde ismi zikredilmeyen bir ravi vardır. Ancak Evlilik bahsinde geçen Ubâde hadisi bunun şahididir."

[109] Bûsîrî, ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. Kanaatimce asıl nüshalarda burada bir karışıklık söz konusudur. Doğrusu ortada iki rivayet vardır. Biri Ubey'den olup onun kıraati

"U^~> ^-5"" şeklinde gaib sıygasıyladir. Diğeri İse Zeyd b. Sâbit'tendir ve o, âyeti "U;_j~J JaŞ ^ÜijJi Jl J&\f şeklinde, zâyı noktalayarak okurdu.

[110] Bakara 259

[111] Bûsîrî, yorum yapmazken Heysemî ravüerinin Sahîh'in ravileri olduğunu söylemiştir. (VI, 323)

[112] Bakara sur. 2/177.

[113] Miisnede'de "Bu mürsel bir hadis olup senedi sahihtir ve bir de şahidi vardır" ifadesi geçmiştir. Sonra müellif, hemen bunun peşinden gelen İkrime'nin Hüseyin'den rivayeti olan hadisi zikretmiştir.

[114] Bakara sur. 2/177.

[115] Senedinde Hüseyin b. Kays er-Rahabî yer almıştır ki Bûsîrî onun sebebiyle hadisi 'ayıf görmüştür.

[116] Daha önce geçti; bkz. hadis no. 3510.

[117] Bakara 19

[118] Bûsîrî, yorum yapmazken Heysemî senedinde yer alan Ebû Habbâb'ın müdellis olduğunu belirtmiştir. (VI, 313)

[119] Bakara sur. 2/282

[120] Bakara sur. 2/238.

[121] Ravileri güvenilir kimselerdir. Zikri geçen Abdullah'tan maksat İbn Ömer'dir.

[122] Bakara 238'de geçen

[123] İhmal edilmiş" olmasıyla, Hendek savaşı sırasında kâfirler karşısında nöbetle meşgul olunup zamanında eda edilememiş olması kastedilmektedir.

[124] Bakara sur. 2/238.

[125] Heysemî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. (VI, 320)

[126] Bakara 253

[127] Bkz. 1947 nolu hadis.

[128] Bakara 231

[129] Bkz. 1659 nolu hadis.

[130] Heysemî demiştir ki: "Senedinde yer alan Husayf'ı, el-Iclî ve ibn Maîn güvenilir görürken bir gurup bilgin zayıf saymıştır." (Mccmn VI, 318)

[131] Bakara sur. 2/207.

[132] Bakara sur. 2/125.

[133] Bakara sur. 2/210.

[134] Bakara sur. 2/213.

[135] Bûsîrî, ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. (II, 165)

[136] Bakara sur. 2/223.

[137] Bûsîrî yorum yapmazken (II, 166); Heysemı: "Bunu Ebû Ya'lâ, hocası el-Hâris b. Süreye el-Gaffâl'dan (Doğrusu en-Nekkâl'dir) nakletmiştir ki, zayıf ve uydurmacı biridir" açıklamasını yapmıştır. (Mecnın VI, 319)

[138] Bûsîrî hadisi İshâk, es»Sünenü'l-kübrâ'da Nesâî ve Sahih'inde İbn Hibbân'm rivayet ettiğini belirtmiştir.

[139] Bûsîrî şu açıklamayı yapmıştır: "Bunu sahih bir senetle rivayet etmiştir. Buhârî ise muallak olarak nakletmiştir. Ayrıca hadisi Ahmed b. Hanbel ve Müslim, Ebû Saîd el-Hudrî'den nakletmişlerdir." (II, 165)

[140] el-İthâf da da bu şekilde geçmiş olup Bûsîrî, bunu Ebû Ya'lâ'nm sahih bir senetle rivayet ettiğini belirtmiştir. (II, 165) Yani, Bakara sûresini bölüp onu iki rekatta okumuştur.

[141] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ ve ondan nakille Sahih'inde İbn Hibbnn rivayet tir. (II, 165) Heysemî de demiştir ki: "Senedinde yer alan Saîd b. Hâlid el-Huzâ'î el- zayıftır. (Mecma VI, 312) Ben derim ki: Doğrusu Müsnede'de isim Hâlid b. Saîd Şekilde yer almıştır.

[142] Bûsîrî demiştir ki: "Senedinde ismi zikredilmeyen bir ravi vardır. Hadisi, daha evvel İlim bahsinde geçtiği gibi, ayrıca Tayâlisî ve başka kaynaklar da uzun olarak nakletmişlerdir. Bkz. 3023 nolu hadis. • 2 Bkz. 3453 nolu hadis.

[143] Fakat hadis tam metin olarak 3023 nolu hadiste geçmiştir.

[144] Âl-i İmrân sur. 3/96.

[145] Bûsîrî demiştir ki: "Ravileri güvenilir olmakla birlikte Hâlid b. Ar'are'nin biyografisine muttali olamadım/' (II, 167) Ben derim ki; "Bu zâtı İbn Ebî Hatim eserinde zikretmiş ve ondan iki kişi rivayette bulunmuştur. Buna rağmen İbn Ebî Hatim onun hakkında kimseden bir tenkit nakletmemiştir."

[146] Âl-i İmrân 154

[147] Âl-i İmrân sur. 3/97.

[148] Â!-i İmrân sur. 3/152.

[149] Taberânî'nin rivayeti "Tâ ki hakkımızda Uhud günü ...âyeti indi" şeklindedir-Heysemî demiştir ki: "Taberânî'nin ravileri güvenilir kimselerdir. Hadisi ayrıca Ahmed b. Hanbel, Uhud savaşı bölümünde geçen uzun bir hadis içinde nakletmiştir." (MecffîC VI, 328) Bûsîrî ise yorum yapmamıştır. (II, 167)

[150] el-lsâbe'de bildirildiğine göre bu zâtı Bâverdî ve Ebû Ömer b. Abdilberr, sahabe arasında zikretmişlerdir.

[151] Âl-i İmrân sur. 3/180.

[152] Âl-i İmrân sur. 3/86.

[153] Bûsîrî bu hadisi ihmal edip onun yerine aynı mânâda İbn Abbâs hadisini zikretmiş ve kıssa ile ilgili olarak şu açıklamayı yapmıştır: "Bunu İbn Menî ve es-Siinenü'l-kübrâ'da ^esâî rivayet etmiş olup senedinde yer alan raviler güvenilir kimselerdir. (II, 167) Ben derim ki: Müellif bu ve yukarıdaki hadisi el-İsâbe'de zikretmiş ve kıssanın tahricini Mükemmel yapmıştır.

[154] Âl-i İmrân sur. 2/110.

[155] Bûsîrî hadisi el-Hâris'in zayıf biri olan Hasan b. Kuteybe'den naklettiğini belirtmiştir.

[156] Bkz. 3300 nolu hadis. 2Âl-iİmrân sur. 3/161.

[157] Metin, orijinal nüshalarda açık değildir. Tercüme, bağlam ve dipnotta muhakkikin tahmini dikkate alınarak yapılmıştır.

[158] Bûsîrî hadis hakkında açıklama yapmamıştır. Bezzâr da İbn Abbas'dan şöyle 'gini nakletmiştîr: "Hiç bir peygamberin (devlet malına) ihanetle suçlanması, kavmi n itham edilsi nakletmiştîr: Hiç bir peygamberin (devlet malına) i tarahndan itham edilmesi yakışık almaz." Bkz. Zevâiâ, VI, 368.

[159] Nisa sur. 4/123.

[160] Bûsirî, İshâk'in hadisi hasen bir senetle rivayet ettiğini belirtmiştir. (II, 167)

[161] Bkz. 2481 nolu hadis.

[162] Nisa sur. 4/94.

[163] Nisa sur. 4/95.

[164] Nisa 95

[165] Hafız İbn Hacer rivayetin sonunda: "Bunu S<ıM/ı'inde İbn Hibbân, Ebû Ya'lâ'dan Haklen rivayet etmiştir" açıklamasını yapmıştır. Bûsîrî de benzer bir ifade kullanmıştır. Heysemî ise Ebû Ya'lâ'nm ravileriıın güvenilir olduklarını söyleyip hadisi ayrıca Bezzâr'a da nispet etmiştir. (Mecma VII, 9)

[166] Nisa sur .4/123.

[167] Nisa sur .4/110.

[168] Bûsîrî, İshâk'm bunu sdhîh bir senetle rivayet ettiğini söylemiştir. (II, 168)

[169] Nisa sur. 4/110.

[170] Nisa sur. 4/123.

[171] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ {zayıf bir senetle) rivayet etmiştir. Zira ravilerinden biri zayıf, biri de meçhuldür. Hadisi ayrıca Ebû Davud muhtasar olarak rıvayet etmiştir. (II, 168) Heysemî de şu açıklamayı yapmıştır: "Bunu Taberânî rivayet etr*iiş olup senedinde yer alan Mübeşşir b. İsmail'i İbn Maîn ve başkaları güvenilir Sürürken Buharı ve başkaları zayıf saymışlardır.

(Mecma VII, 11) Ben derim ki: Ebû ia Ja'nm senedinde de Mübeşşir yer aldığı halde Heysemî hadisi ona nispet etmemiştir.

[172] Nisa sur. 4/128.

[173] Hadisin ravilerinin güvenilir olduklarını belirten (II, 168) Bûsîrî, daha önce Hâlid b. Ar'are'nin biyografisine rastlamadığını söylemişti.

[174] Nisa sur. 4/65.

[175] Hadisi Taberânî muhtasar olarak nakletmiştir. Heysemî, senedinde yer alan Ya'kûb b. Humeyd'i İbn Hibbâh'm güvenilir gördüğünü, ama başkasının zayıf olarak değerlendirdiğini söylemiştir. (VII, 6) Ben derim ki: İbn Ebî Ömer'in senedinde bu şahıs geçmemiştir.

[176] Nisa sur. 4/58.

[177] Nisa sur. 4/176.

[178] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İbn Ebî Ömer, içinde kopukluk bulunan bir senetle rivayet ederken Bezzâr ravileri güvenilir olan muttasıl bir senetle rivayet etmiştir." (II, 169) Hadisi Heysemî, Bezzâr'dan nakletmiş ve Ebû Ubeyde b. Huzeyfe hariç, ravilerinin Sahîh'in ravileri olduğunu ve Ebû Ubeyde'yi de İbn Hîbbân'ın güvenilir gördüğünü söylemiştir. (Mecma VII, 13)

[179] Nisa sur. 4/10. Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ ve ondan naklen Sahîh'inde İbn Hibbân, Ziyad b. Vlünzİr/in Nâfi b. el-Hâris'ten nakli şeklinde bir senetle rivayet etmişlerdir ki, söz konusu ravilerin ikisi de zayıftır." (Jl, 167)

[180] Nisa 58

[181] Nisa sur. 4/100.

[182] Bûsîrî, ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[183] Bûsîrî yorum yapmamıştır. (II, 169)

[184] Mâide sur. 5/26.

[185] Bûsîrî, ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. (II, 169)

[186] Bûsîrî demiştir ki; "Bunu İbn Ebî Şeybe zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Çünkü havilerinden biri meçhuldür." (II, 169)

[187] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarım söylemiştir.

[188] Mâide 41

[189] Mâide 41

[190] Maksat, Fedek halkıdır. "Kelimeleri yerlerinden değiştirirler" Nitekim Fedek halkı ki: "Eğer size bu verilirse, onu alın; bu verilmezse reddedin,"

[191] Mâide sur. 5/54.

[192] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[193] Mâide sur. 5/49.

[194] Mâide sur. 5/82.

[195] Bûsîrî, hadis hakkında yorum yapmadığı gibi Ebû Bekir'in metnini zikretmeydi yalnız el-Hâris'in metnini zikretmiştir. (II, 169)

[196] Mâide sur. 5/79.

[197] Mâide sur. 5/3.

[198] En'âm sur. 6/145.

[199] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[200] Mâide sur. 5/42. Orijinal metinde âyet "Eğer sana'gelirlerse, aralarında Allah'ın erujle hükmet" mânâsına gelen bir ifadeyle yazılmıştır. Ama Mâide sûresinin 42. Jetinin aslı Öyle değildir. Bu nedenle tercüme Mushafa göre âyetin aslı esas alınarak ^PJİrnıştır. (Mütercim)

[201] Hadisi ayrıca Ebû Ya'lâ, Şa'bî'den mürsel olarak rivayet etmiştir. Bkz. Zevâiâ, VI, "• Ebû Dâvud muhtasar olarak (II, 139) Bezzâr ise (farklı ifadelerle) geniş olarak İşletmiştir. Bkz. Heysemî, Mecma VI, 272; el-Humeydî, II, 541.

[202] Mâide sur. 5/41.

[203] Bu ilave Bişr b. Musa'nın Humeydî'den rivayetinde de yer almıştır. Hatta orada ayrıca, "Kucaklamak zinadır" ilavesi geçmiştir.

[204] Hadisi zikreden Heysemî: "Bunu Ebû Ya'lâ mürsei olarak rivayet etmiştif açıklamasını yapmıştır. Anlaşılan o ki müellifin nüshasında hadis mevsûl/müsnedd'^-Çünkü mürsei

olduğuna dikkat çekmemiştir.

[205] Mâide sur. 5/96.

[206] Mâide sur. 5/82.

[207] En'âm sur. 6/151. Metin, sorunlu gözükmektedir. Muhtemelen En'âm sûresini 151 Ve 152. âyetleri hariç, toptan indirildiği söylenmek istenmektedir.

[208] Fussilet sur. 41/30; Ahkâf sur. 46/13.

[209] En'âm sur. 6/82.

[210] Bûsîrî yorum yapmamıştır. (II, 169)

[211] En'âm sur. 6/153.

[212] Bûsîrî senedinde ismi zikredilmeyen bir ravi bulunduğunu söylemiştir.

[213] En'âm sur. 6/54.

[214] En'âm 59

[215] En'âm sur. 6/159.

[216] Bûsîrî senedinde ismi zikredilmeyen bir ravi bulunduğunu belirtmiştir.

[217] Yani Ebû Mâlik el-Eşca'î demiştir ki: Nâfi b. Hâlid'e: "Baban bunu işitti mi?" diye sordum.

[218] Hafız İbn Hacer eî-İsâbe'âe şu açıklamayı yapmıştır: Bunu Hasan b. Süfyân Ya'lâ ve Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir" (bkz. Hâ biyografisi)

[219] En'âm sur. 6/52.

[220] Kehf sur. 18/28.

[221] Müsnede'de denilmiştir ki: Bunu İbn Mâce Amr en-Ankazî tarikiyle muhtasar olarak rivayet etmiştir. BûsM de demiştir ki: Bunu İbn Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ (ifade buna aittir) sahih bir senetle, İbn Mâce de muhtasar olarak rivayet etmişlerdir. (II, T73)

[222] Araf sur. 7/152.

[223] BûsM ravilerinin güvenilir olmakla birlikte (Sabit ile Ali arasındaki kopuklu*! nedeniyle) rivayetin munkatı olduğunu belirtmiştir. (II, 170)

[224] Araf sur. 7/33.

[225] Bkz. 1623 nolu hadis.

[226] A'râf 25

[227] Bûsîrî'nin belirttiğine göre el-Hâris bunu zayıf biri olan Vakıdî'den rivayet etmiştir.

[228] Bûsîrî'nin belirttiğine göre el-Hâris bunu zayif biri olan Vâkıdî'den rivayet etmiştir.

[229] Enfâlsur. 8/1.

[230] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İshâk zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Çünkü Vâsıl b. es-Sâib zayıftır." (II, 170)

[231] Bu zât muğlak meseleler ve sorularla insanlara sıkıntı veriyordu. Hz. Ömer de onu Basra'ya sürdü.

[232] Enfâl sur. 8/60.

[233] Heysemî demiştir ki: "Bunu Taberânî rivayet etmiş olup senedinde meçhul raviler vardır." (VII, 27).

[234] Enfâl sur. 8/25.

[235] Bûsîrî, Tayâlisî'nin bunu zayıf biri olan Salt b. Dinar'dan rivayet ettiğini söylemiştir. 170)

[236] Senedinde Muhammed b. es-Sâib yer almıştır.

[237] Enfâl sur. 8/65.

[238] Enfâl sur. 8/68.

[239] Enfâl sur. 8/70.

[240] Heysemî demiştir ki: "Bunu Taberânî, el-Mu'cemu'l-evsat ve el-Mu'cemu'l-kebîr'^ rivayet etmiş olup Evsaf taki rivayetin ravileri, İbn İshâk hariç, Snhîh'in ravileridir. O da sema yoluyla hadisi aldığını sarahaten belirtmiştir." (Mecma VII, 28)

[241] Ben derim ki: Bunu Buhârî Sahîh'inde Enfâl sûresinin tefsirinde rivayet etmiş v Hafız İbn Hacer orada da buradakine benzer şeyler söylemiştir.

[242] Tevbe sur. 9/128.

[243] Heysemî demiştir ki: "Bunu Abdullah b. Ahmed ve Taberânî rivayet etmiş olup de yer alan Ali b. Zeyd b. Cud'ân güvenilir olmakla birlikte hafızası zayıftır. an raviler ise güvenilir kimselerdir." (Mecma VII, 36).

[244] Bkz. 1060 nolu hadis.

[245] Tevbe sur. 9/100.

[246] Bûsîrî, bunu İshâk'ın sahih bir senetle rivayet ettiğini belirtmiştir. (II, 171)

[247] Tevbe sur. 9/35.

[248] Müsnede'nm ifadesi şöyledir: "Bu, Seyf b. Muhammed'in zayıf oluşu sebebiyle oldukça zayıf bir hadistir."

[249] Tevbe sur. 9/108.

[250] Müsneâe'nin ifadesi "Ebû Sevre zayıftır" şeklindedir. Bûsîrî de demiştir ki: Bunu Ebû Bekir zayıf bit senetle rivayet etmiştir. Çünkü Ebû Sevre zayıftır." (II, 171)

[251] Tevbe 118'de geçen

[252] Tevbe sur. 9/84.

[253] Yezîd'den maksat, Enes'ten rivayette bulunan İbn Ebân er-Rakkâşî'dir.

[254] Tevbe sur. 9/73.

[255] Tevbe sur. 9/34.

[256] Heysemî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ, zayıf biri olan Osman b. Umeyr'in yer aldığı bir senetle rivayet etmiştir." (Mecmu VII, 30)

[257] Tevbe sur. 9/105.

[258] Senedinde zayıf biri olan Musa b. Ubeyde yer almıştır. Bkz. Heysemî, Mecma VII, P/Bûsîrî, II, 171.

[259] Tevbe sur. 9/41.

[260] Bûsîrî, AH b. Zeyd b. Cud'ân'ın zayıflığından ötürü senedini zayıf görmüştür.

[261] Tevbe sur. 9/79.

[262] Bûsîrî, Musa b. Ubeyde »-Rabezî'nin zayıflığından dolayı senedini zayi/görmüştür. (II, 171). Aynı hadisi Taberâ-j de rivayet etmiş olup ravileri, Hâlid b. Yesâr hariç güvenilir kimselerdir. Heyserrî bu zâtın güvenilir olduğunu söyleyene de, onu tenkit edene de rastlamadığını belirtmiştir. {Mecma VII, 33)

[263] Yunus sur. 10/26.

[264] Yunus sur. 10/58.

[265] el-İthâf'ta ifade "İşte bununla sevinin. Bu sizin topladıklarınızdan daha hayırlıdır" Şeklinde geçmiştir. Bûsîrî senedinde Atıyye el-Avfî'nin yer aldığını söylemiştir. (II, 172)

[266] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Müsedded ve Ebû Ya'lâ munkatı bir senetle rivayet etmişlerdir. Tirmizî ise aynı hadisi Şemailinde İkrime'nin İbn Abbas'dan, onun da Ebû Bekir'den... rivayeti şeklinde nakletmiştir." Heysemî ise şu açıklamayı yapmıştır: "Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri Sahîh'in ravileridir. Hadisi Ebû Ya'lâ da rivayet etmiştir Ne var ki senedinde yer alan İkrime, Ebû Bekir'e yetişmemiştir." (Mecma VII, 37)

[267] Bunu Ebû Ya'lâ ve Şemâil'inde Tirmizî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kirdelerdir" açıklamasını yapmıştır. (II, 171)

[268] Hûd sur. 11/87

[269] Yusuf sur. 12/3.

[270] Yusuf sur. 12/1-3

[271] Zümer sur. 49/23.

[272] Hadîd sur. 57/16.

[273] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ zayıf ve munkatı bir senetle rivayet etmiştir. Aynı hadisin tamamını Bezzâr da rivayet etmiştir. el-Hâkim hadis hakkında "Müslim'in şartına göre sahîhtir" hükmünü vermiş olsa da o bu hükmünde yanılmıştır. {II, 172) Aynı hadisi Taberânî de rivayet etmiştir. Ancak onun rivayetinde "Vekkâb" yerine "Reyyân" ve Fuleyk" yerine de "Feylak" kelimeleri vs.yer almıştır. {Mecma XII, 85)

[274] Bûsîrî rivayetin senedini Muhammed b. es-Sâib el-Kelbî sebebiyle zayıf görmüştür. Heysemî de: "Bunu Ebû Ya'^â rivayet etmiş olup senedinde yer alan el-Kelbî metruk biridir" açıklamasını yapmıştır.

[275] Yusuf sur. 12/31.

[276] Yusuf 72'de geçen

[277] Yusuf sur. 12/42.

[278] Yusuf sur. 12/70.

[279] Yusuf sur. 12/77.

[280] Yusuf sur. 12/52.

[281] Yusuf sur. 12/53.

[282] Bûsîrî şu açıklamayı yapmıştır: Bunu el-Hâris zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Çünkü Husayf zayıftır. Özellikle de peygamberler hakkında naklettiği konusunda. Zira peygamberler bisetten önce de sonrada-masumdurlar ve onlar hakkındaki gerçek budur. (II, 172)

[283] Ra'd sur. 13/43. Âyet iki şekilde okunmuştur: Biri, şeklinde, diğeri ise şeklindedir.

[284] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Çünkü Abdurrahîm b. Musa zayıftır."

[285] Ra'd sur. 13/39.

[286] Bûsîrî rivayeti el-Hâris'in naklettiğini ve el-Kelbî'nin zayıf olduğunu söylemiştir.

[287] Hemmâm bunu el-Kelbî'ye sormuştur.

[288] Ra'd sur. 13/31.

[289] Bkz. 3692 nolu hadis.

[290] Hicr sur. 15/72.

[291] Hicr sur. 15/72.

[292] Nahl sur. 16/106.

[293] Heysemî bunu Taberânî'nin rivayet ettiğini ve ravilerinin Sahîh'in ravileri olduğunu 'lemistir. (Mecma VII, 49

[294] Nahl Mecma 16/88.

[295] Müsnerfe'de: "Bunu el-Hâkim sahih görmüştür" açıklaması yer almıştır. Heysemî ise hadisi Taberânî'nin bir kaç senetle rivayet ettiğini ve senetlerinden birinin ravilerinin Sahîh'in ravileri olduğunu belirtmiştir. (VII, 38)

[296] Nah! sur. 16/88.

[297] Şura 17/23. Âyet bu günkü mushaflarda "£kj ıj&f şeklindedir. Yukarıdaki rivayet gerçekle bağdaşmaz. Zira hatanın Ebû Bekir döneminde vuku bulduğu farz edilse, Müslümanlar bunu mutlaka Osman döneminde düzeltirlerdi. Osman döneminde vuku bulduğu farz edilse, âdeten bunun bütün mushaflarda meydana gelmesi imkansızdır.

[298] Şûra sur. 42/13.

[299] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İbn Menî zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Zira Furât b. Sâib zayıftır."

[300] İsrâ sur. 17/101.

[301] İsrâ sur. 17/101. 5

[302] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. (II, 173) Şûra sur. 17/110.

[303] Bûsîrî, bunu İbn Menî'nin hasen bir senetle rivayet ettiğini belirtmiştir.

[304] İsrâ sur. 17/59.

[305] Bkz. 3692 nolu hadis

[306] Kehf sur. 18/110.

[307] Bûsîrî demiştir ki: Rivayetin senedinde Ebû Kurre el-Esedî es-Saydâvî yer almıştır. SrtM/2'inde bu zâtın rivayetine yer veren ibn Huzeyme, "Hakkında tadıl, ya da tenkit bilmiyoruz" açıklamasını yapmıştır.

[308] Kehf sur. 18/39.

[309] Kehfsur. 18/28.

[310] Bkz. 3618 nolu hadis.

[311] Kehf sur. 18/93.

[312] BÛsîrî hakkında yorum yapmamıştır. (II, 164)

[313] Tahâ sur. 20/124.

[314] Tâhâ sur. 20/89.

[315] A'râfsur. 7/148.

[316] Tâhâ sur. 20/131.

[317] Senedinde zayıf bir ravi olan Musa b. Ubeyde er-Rabezî bulunmaktadır.

[318] Hac sur. 22/25.

[319] Bûsîrî de şu açıklamayı yapmıştır: "Bunu İshâk, Ahmed b. Hanbel ve Ebû Ya'lâ sahih bir senetle mevkuf olarak rivayet etmiştir." {II, 177) Yine Heysemî de demiştir ki: "Bunu Ahmed b. Habel, Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri Sahîh'in ravileridir." {Mecma VII, 70)

[320] Hac sur. 22/17.

[321] Müminûn sur. 23/12 vd.

[322] Mürrûnûnsur. 23/14.

[323] Müsnede'niu. ifadesi "Câbir el-Cu'fî zayıftır" şeklindedir. Aynı kişiden ötürü hadisi Bûsîrî de zayıf görmüştür.

[324] Müminûn sur. 3/106.

[325] Şuarâ sur. 26/36.

[326] Şuarâ sur. 26/54.

[327] Senedinde el-Mes'ûdî ve ayrıca ismi zikredilmeyen biri vardır.

[328] Şuarâ sur. 26/219.

[329] Bûsîrî, Humeyd b. Ali el-A'rec sebebiyle hadisin senedini zayıf görmüştür. (II, 178)

[330] Şuarâ sur. 26/224.

[331] Şuarâ sur. 26/214.

[332] İsrâsur. 17/59 vd.

[333]
Ra'dsur. 13/31.
[334]
Bûsîrî, hadis hakkında değerlendirme yapmayıp: "Hz. Ali hadisi bunun şahididir" demekle yetinirken Heysemî şu açıklamayı yapmıştır: "Bunu Ebû Ya'lâ, Abdülcebbâr b. Ömer el-Eylî'nin Abdullah b. Atâ b. ibrahim'den rivayeti olarak nakletmiş olup her iki
[335]
Nur sur. 24/28.
[336]
Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Zira ravilerinden biri meçhuldür." (II, 177).
[337]
Nûr sur. 24/43.
[338]
Heysem! senedinde yer alan Muhammed b. es-Sâib el-Kelbî'nin zayıf biri olduğunu belirtmiştir. (Mecmn VII, 89)
[339]
Bûsîrî demiştir ki: "Bunu el-Hâris, zayıf biri olan Abdülazîz b. Ebân'dan nakletmiştir. Hocası Ma'mer b. Ebân b. İmrân da meçhuldür." (III, 63}
[340]
Furkân sur. 25/22.
[341]
Bûsîrî ravİlerinin güvenilir olduklarım söylemiştir.
[342]
Kasas sur. 28/85.
[343]
Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söyle değerlendirmeyi yapmıştır. (Mecma VII, 88)
[344]
Rûm sur. 30/1-2.
[345]
Bûsîrî, Niyâr b. Mukrim hadisinin bunun şahidi olduğunu söylemiştir. (II, 178)
[346]
Leys b, Ebî SüleynVden ötürü Bûsîrî hadisin senedi zayıf saymıştır.
[347]
Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.
[348]
Ahzâb sur. 33/6.
[349]
Ahzâb sur. 33/9.
[350]
Ahzâb sur. 33/50.
[351]
Ahzab sur. 33/69.
[352]
Bkz. 3465 nolu hadis. Fakat orada hadis İbn Abbâs'dan nakledilmiştir.

[353] Bûsîri, İbn Menî'nin bunu sahîh bir senetle rivayet ettiğini söylemiştir. Ayrıca bkz. 3465 nolu hadis.

[354] Ahzâb sur. 33/33.

[355] Ahzâb sur. 33/33.

[356] Ahzâb sur. 33/33.

[357] Müsnede'de şu açıklama geçmiştir: "Ebû Davud'un ismi Nâfi'dir. Adının Nüfey' el-A'mâ olduğu da söylenmiştir ki Katâde kendisini yalancılıkla itham etmiştir. Dolayısıyla bu kişi oldukça zayıf biridir. Ahmed b. Hanbel de Ali b. Zeyd yoluyla Enes'den mâna bakımından benzerini nakletmiştir." Ben derim ki: Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Abd b. Humeyd'in naklettiği hadisin ekseninde Ebû Dâvud (el-A'mâ) vardır. Dolayısıyla üç hadis de zayıftır. Bûsîrî ise Menkıbeler bahsinde rivayet hakkında yorum yapmamıştır.

[358] Fâtır sur. 35/32.

[359] Bûsîrî'nin bildirdiğine göre senedinde yer alan Salt b. Dinar zayıf biridir.

[360] Hadisi Dârekutnî'nin de rivayet ettiğini belirten Bûsîrî, Hişâm b. Ziyâd'ın zayıflığı sebebiyle senedini zayıf görmüştür. Yine, aynı hadisi İbnü's-Sünnî ve Sahîh'inde Ibn Hibbân'm da Cündeb b. Abdullah'ın hadisi olarak naklettiklerini belirtmiştir. (II, 179)

[361] Bûsîrî, Harun b. Kesîr sebebiyle hadisin senedim zayıf görmüştür. (II, 179)

[362] Yasın sur. 36/77.

[363] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[364] Sâd sur. 38/18.

[365] Sâd sur. 38/6.

[366] Sâd sur. 38/7.

[367] Heysemî demiştir ki: "Bunu Bezzâr, Ebû Yahya tarikiyle Ebû Esma er-Rahabî'den rivayet etmiştir ki, Ebû Yahya'yı tanımıyorum." {Mecma VII, 178) Ben derim ki: İbn Menî'nin senedinde de Ebû Yahya geçmiştir. Fakat o burada hadisi Ebû Yezîd yoluyla Ebû Selâm el-Esved'den, o da Sevbân'dan nakletmiştir. Bezzâr'm senedinin başı da Ibn Menî'nin senedinin başı gibidir.

[368] Hadisi Taberânî de farklı ifadelerle rivayet etmiştir. Her ikisinin senedinde de Leys b. Ebî Süleym yer almıştır ki, onun hakkında Heysemî: "Zayıf olmakla birlikte hadisi hasendti. Taberânı'nin kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir" açıklamasını yapmıştır. {Mecma VII, 179). Bûsîrî ise "Senedinde yer alan Leys b. Ebî Süleym'i çoğunluk zayıf görmüştür" demiştir. (I, "Abdesti Güzel Almak" babı)

[369] Zümer sur. 39/63.

[370] el-Hâris, hadisi Abdürahîm b. Vâkıd'dan rivayet etmiştir. Bûsîrî, el-Hâris'in hadisi munkntı bir senetle rivayet ettiğini belirtmiştir.

[371] Zümer sur.

[372] Bkz. 3652 noiu hadis.

[373] Fussilet sur. 41/30.

[374] Bûsîrî demiştir ki: "Hadisi Müsedded zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Zira ravilerinden biri meçhuldür." (II, 180)

[375] Şûra sur. 42/26.

[376] Bûsîrî, hadis hakkında yorum yapmayıp onu Ibn Menî, Ahmed b. Hanbel ve Ebû Ya'lâ'nm farklı ifadelerle rivayet ettiğini belirtmiştir. (II, 180)

[377] İsrâ sur. 17/26.

[378] Şûra sur. 42/26.

[379] Müsnede'de şu bilgi yer almıştır: "Hadis sahih olup Buhârî'de başka bir tarikle ibn Abbas'dan naklen mânâca -benzeri yer almıştır." Bûsîrî ise ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[380] Şuara sur. 26/227.

[381] Bûsîrî demiştir ki: "Ebû Ya'lâ bunu zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Zira Hasan b. Yahya el-Haşenî zayıftır." (II, 180)

[382] Secde sur. 32/22.

[383] Zuhruf sur. 42/61.

[384] Bunu el-Hâris ve: "Hz. İsa'nın çıkışı" ifadesiyle Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Bûsîrî ise hadis hakkında değerlendirme yapmamıştır. (II, 180)

[385] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İbn Menî zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Zira ravilerinden biri meçhuldür. Ancak Ebû Hureyre hadisi şahididir. Yine aynı hadisi Dârekutnî ve Tirmizî de zayıf bit senetle rivayet etmiştir." (II, 180)

[386] Duhân sur. 44/29.

[387] Müsnedc'de değerlendirme şu şekildedir: "Tirmizî bir başka tarikten hadisin bir kısmını rivayet etmiştir." Bûsîrî ise demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ zayıf bir senetle tahrîc etmiştir. Zira Yezîd er-Rakkâşî ve Musa b. Ubeyde er-Rabezî zayıftırlar. Aynı hadisi Tirmîzî ise muhtasar olarak nakletmiştir." (II, 180)

[388] Ahkâf sur. 46/24.

[389] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ zayi/bir senetle rivayet etmiştir. Zira Müslim b. Keysân el-Mellâî zayıftır." (II, 180)

[390] Ahkâf sur. 46/10.

[391] Muhammed sur. 47/13.

[392] Muhammed sur. 47/24.

[393] Taberânî'nin ifadesi şöyledir: Genç şöyle dedi: "Evet. Kalpler üzerine kilitler vurulmuştur ve aziz ve celil olan Allah onları açıncaya kadar da öyle kalacaktır." Bu genç hep Hz. Ömer'in aklmdaydı ve idareye gelince ondan yararlandı. (d-Mıı'cemu'l' kebîr XXVI, 33)

[394] Bûsîrî, İshâk'ın hadisi mürsel olarak rivayet ettiğini belirtmiştir.

[395] Fetih sur. 48/16.

[396] İsminin Cündeb veya Habîb olduğu da söylenmiştir ki bu sonuncusu daha fazla tercih edilmiştir, Nisbcsinin de Ensârî olduğu söylenmiştir. İbn Hacer ise, anlaşmalı Ensarî olabileceğini ifade etmiştir.

[397] Fetih 48/25.

[398] Müsnede'de "Ebû Halefin (Abdullah b. Avf'm ravisi) ismi Hacer'dir" ifadesi geçmiştir. Rivayet hakkında Bûsîrî yorum yapmazken Heysemî onu Taberânî'nin de iki ayrı senetle rivayet ettiğini ve senetlerden birinin ravilerinin güvenilir olduklarını belirtmiştir. (Mecma VII, 107)

[399] Hucurât sur. 49/14.

[400] Hucurât sur. 49/2.

[401] Lokman sur. 31/18.

[402] Bkz. 4118 nolu hadis.

[403] Hucurât sur. 49/4.

[404] Bûsîrî, bunu Müsedded ve Ebû Ya'lâ'nın ravileri güvenilir olan bir senetle rivayet ettiğini belirtirken Heysemî şu açıklamayı yapmıştır: "Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan Dâvud b. Raşid et-Tafâvî'yi Ibn HİbbÂn güvenilir kabul ederken Ibn Maîn zayıf görmüştür." (Mecmn VII, 108) Ben derim ki: Bu zât hepsinin senedinde yer almıştır.

[405] Hucurât sur. 49/6.

[406] Heysemî demiştir ki: "Bunu Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan Musa b. Ubeyde zayıftır." (Mecma VII, 111). Ben derim ki: Bu zât İshâk'm senedinde de yer almış ve hadisinin ifadesi Taberânî'deki ifadesinden farklıdır.

[407] Kâf sur. 50/38.

[408] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduğunu söylemiştir. (II, 182)

[409] Kâf sur. 50/10.

[410] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[411] Zâriyât sur. 51/54.

[412] Zâriyât sur. 51/55.

[413] Zâriyât sur. 51/55.

[414] Zâriyât sur. 51/55.

[415] Bûsîrî yorum yapmayıp ikinci rivayet hakkında: "Bunu Ahmed b. Hanbel, ravileri güvenilir olan bir senetle rivayet etmiştir" açıklamasını yapmıştır. (II, 182)

[416] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. (II, 182).

[417] Bûsîrî: "Bunu İshâk ve İbn Mcnî rivayet etmiş olup ifade İbn Menî'e aittir" açıklamasını yapmıştır.

[418] Zâriyât sur. 51/23.

3754. Hâlid b. Ar'are bildiriyor: Başka biri kalkarak: "Sana soracaklarıma cevap ver" dedi. O (yani Hz. Ali) de: "Faydalı şeyleri sor! Zararlı şeyleri sorma!" dedi. "Yükseltilmiş tavandan maksat nedir?" diye sordu. "Gök" dedi. "Beyt-i ma'mur'dan maksat nedir?" diye sordu. Hz. Ali arkadaşlarına: "Bu konuda siz ne dersiniz?" diye sordu. "Bu Beyt'tir, yani Kabe'dir" dediler. Fakat o şöyle açıkladı: "Hayır. Doğrusu o, Haremdeki Kabe'nin hizasında gökte duran bir beyttir. Adına Durâh denir. Onun gökteki kudsiyeti bunun yerdeki kudsiyeti gibidir. Oraya her gün 70 000 melek girer, sonra oraya tekrar dönmezler." (İshâk) [1]

Necm Sûresi

3755. Abdurrahman b. Nâfi'nin bildirdiğine göre onun yanında Ebû Hureyre'ye: "Ufak tefek kusurları dışında büyük günahlardan ve edepsizliklerden kaçınanlara gelince.[2] âyeti soruldu. Âyette geçen ^ (ufak tefek kusur)dan maksat "Haram bakış, elle sarkıntılık, öpme ve dokunmadır. Ama erkeğin sünnet yeri kadının sünnet yerine değerse, bu zina olur ve gusül gerekir" dedi. (Müsedded)

3756. Ebû Hureyre'ıin bildirdiğine göre Hz. Ömer, Necm sûresini okudu ve secde etti. Sonra kalkıp başka bir sûre okudu. (Müsedded)

3757. İbn Abbâs'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sidre'yi kaplayan kaplıyordu [3] âyetiyle ilgili olarak: "Onu

gördüm. Hatta iyice emin oldum. Sonra araya altın pervaneler girdi ve buna engel oldu" buyurmuştur.[4] (Ebû Ya'lâ)

3758. İbn Abbâs " (ve siz gaflet içinde oyalanmaktasınız!) [5] âyeti hakkında şöyle demiştir: "Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi veellem) yanından büyüklük taslayarak geçiyorlardı. Buzağının [6] nasıl çalımlı çalımlı yürüdüğüne bakmaz mısın!? [7] (Ebû Ya'lâ)

Kamer Sûresi

3759. Katâde'nin bildirdiğine göre Hz. Ömer şöyle demiştir: "Her halde o topluluk bozulacak ve geriye dönüp kaçacaklardır [8] âyeti nazil olunca "Acaba bu hangi topluluktur?" diye merak etmeye başladım. Bedir günü Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi veseilem) zırh içinde ileri atılarak: "Her halde o topluluk bozulacak ve geriye dönüp kaçacaklardır [9] dediğini görünce anladım ki, o topluluk bu topluluktur. (İshâk} Senedinde kopukluk vardır.[10]

3760. İbn Abbâs, "Kıyamet saati yaklaştı, Ay yarıldı âyeti ile ilgili olarak: "Ay'ın yarılması olayı Mekke'de yaşanmıştır" demiştir. (Ahmed b. Menî')

3761. Yine aynı senetle İbn Abbâs, "Her halde o topluluk bozulacak ve geriye dönüp kaçacaklardır [11] âyeti hakkında: Maksat Bedir günüdür, yine, "(Ey inkarcılar! Size Resulün bildirdiklerini) Kesin kes yalan saydınız. O yüzden azap yakanızı bırakmayacaktır! [12] âyeti ile ilgili olarak da maksat Bedir günüdür açıklamasını yapmıştır. (Ahmed b. Menî') [13]

Rahman Sûresi

Bu sûrenin fazileti ile ilgili Hz. Ali hadisi Edeb kitabının [14] "Köpek Hırladığında Okunacak Dua"ya dair bölümde geçmiştir.

3762. Muhammed b. Sa'd b. Mâlik'in bildirdiğine göre Ebu'd-Derdâ "Rabbinin makamından korkan kimseye iki cennet vardır [15] âyetini okuduğu zaman: "Zina etse, hırsızlık yapsa bile" diye ekler ve "Bana bunu Allah Resulü (sallaliahu aleyhi veseilem) böyle okuttu" derdi. {Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [16]

3763. Muhammed b. Sa'd demiştir ki: Ebu'd-Derdâ'nm yanındaydım. Bize "Rabbinin makamından korkan kimseye iki cennet vardır. Zina etse, hırsızlık yapsa bile" âyetini okudu. Ben: "İnsanlar âyeti bu şekilde okumuyorlar" deyince, âyeti aynı lafızlarla üç kez tekrar etti ve sonra; "Resûlullah (saUallahu aleyhiveseOem) onu bu şekilde okudu" dedi. (Ebü Ya'lâ)

3764. Abdullah (b. Mes'ûd) demiştir ki: "Çadırlar içerisinde gözlerini yalnız kocalarına çevirmiş huriler vardır [17] âyetiyle kastedilen "içi boş incidir" (Müsedded) [18]

Vâkı'a Sûresi

3765. İbn Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (saUallahu aleyhi vesdlem): "Kim her gece Vâkı'a sûresini okursa, ebediyen fakirlik çekmez" buyurmuştur. İbn Mes'ûd kızlarına her gece onu okumalarını söylerdi. (el-Hârİs ve EbÛ Ya'lâ) [19]

3766. Katâde, aziz ve celil olan Allah'ın [20] ifadesinden maksadın muz olduğunu söylemiştir. (el-Hâris)

3767. Seleme b. Yezîd el-Cu'fî demiştir ki: "Gerçekten biz kadınları/hurileri apayrı biçimde yeniden inşa ettik (yarattık). Onları eşlerine düşkün ve hep yaşıt bakireler yaptık [21] âyetleri hakkında Resûlullah'm (sallallahu aleyhivesellem): "Onlardan kimisi evli, kimisi bekârdır" buyurduğunu işittim. (EbÛ Dâvud et-Tayâlisî) [22]

3868. Ebû Bekre, aziz ve celil olan Allah'ın: "(Onların) çoğu öncekilerden. Birazı da sonrakilerden [23] âyeti hakkında: "Her iki grup da bu ümmettendir" açıklamasını yapmıştır. {Ebû Dâvud et-Tayâlisî ve Müsedded) [24]

Hadîd ve Mücâdele Sûreleri

3769. Mücâhid'in bildirdiğine göre Hz. Ali demiştir ki: "Muhakkak ki Allah'ın kitabında öyle bir âyet var ki, onunla ne benden önce bir kimse amel etmiştir, ne de benden sonra onunla bir kimse amel edecektir. Bu şu münâcat âyetidir: "Ey iman edenler! Peygamber ile gizli bir şey konuşacağınız zaman bu konuşmanızdan önce bir sadaka veriniz..[25]

Hz. Ali demiştir ki: Yanımda bir dinar vardı. Onu on dirheme sattım. Sonra Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile gizli görüşme yaptım. Onunla her gizli görüşme yaptığımda, görüşmemden önce bir dirhem sadaka verdim. Sonra bu âyet neshedildi ve artık uygulanmadı. Ardından "Gizli (özel) bir şey konuşmanızdan önce sadaka vermekten korktunuz da mı yerine getirmediniz..[26] âyeti nazil oldu. (İshâk ve Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

3770. İbn Mes'ûd demiştir ki: "İnananlar için hâlâ vakit gelmedi mi ki,

kalpleri Allah'ın zikrine ve inen hakka saygı duysun [27] âyeti nazil olunca birbirimize bakıp: "Biz ne icat ettik. Biz ne yaptık?!" diye hayıflandık. (Ebû Ya'lâ)

Haşir Sûresi

3771. Ali b. Ebî Tâlib demiştir ki: Bir manastırda kendini ibadete veren bir rahip vardı. Ayrıca bir de kadın vardı. Kadının kardeşleri vardı. Bir gün kadına bir şey oldu. [28] Kardeşleri onu rahibe götürdüler. Kadın kendini rahip için süsledi ve rahip onunla ilişkiye girdi ve kadın ondan hamile kaldı. Derken Şeytan geldi ve rahibe: "Onu öldür. Eğer kardeşleri gelirlerse, rezil olursun" diye vesvese verdi. O da kadını öldürüp gömdü. Sonra kardeşleri geldiler ve rahibi tutup götürdüler. Onlar beraber yürürlerken aniden Şeytan rahibin karşısına çıktı ve: "Bunu sana ben güzel gösterdim. Bana secde et ki, seni bu beladan kurtarayım" dedi. O da ona secde etti. İşte Allah Teâlâ'nm "(Yahudileri kandıran münafıkların durumu da) tıpkı şeytanın durumuna benzer ki insana İnkâr et dedi, (insan) inkar

edince de: Ben senden uzağım, ben âlemlerin Rabb'i Allah'tan korkarım! Dedi [29] âyeti bununla ilgilidir. (İshâk) [30]

3772. Câbir demiştir ki: Müslümanların hurma ağaçlarını kesmelerine ruhsat verildi. Sonra bu konuda sertçe uyarıldılar. Bunun üzerine Peygamber'e fsallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ya Resûlallah! Şimdiye kadar kestiklerimizden ya da kesmeyip olduğu gibi bıraktıklarımızdan dolayı bize günah var mıdır?" diye sordular. Bunun üzerine aziz ve celil olan Allah: "Hurma ağaçlarından her hangi bir şey kesmeniz veya kökleri üzerinde bırakmanız hep Allah'ın izniyle ve O'nun, yoldan çıkanları cezalandırması içindir [31] âyetini indirdi. (Ebû Ya'lâ) [32]

3773. E bu'1-Mütevekkil en-Nâcî'nin bildirdiğine göre Müslümanlardan bir adam üç gün oruçlu olarak yürüdü de iftar edecek bir şey bulamadı. Yine oruçlu olarak sabahladı. Derken Ensâr'dan Sabit b. Kays adında bir zât bunu fark etti ve ailesine: "Ben bu gece size bir misafir getireceğim. Yemeği sofraya koyduğunuzda biriniz kalkıp kandilin yanma gitsin ve onu düzeltiyormuş gibi yaparak söndürsün. Sonra ellerinizi, yemek yiyormuşsunuz gibi yemeğe götürüp getirin, ama misafirimiz doyana kadar ondan yemeyiniz" dedi. Akşam olunca gitti. Yemeklerini koydular. Hanımı kalkıp kandilin yanına gitti ve onu düzeltiyormuş gibi yaparak söndürdü. Sonra ellerini, yemek yiyorlarmış gibi yemeğe götürüp getirdiler. Ama yeriliyorlardı. Böylece misafirleri doydu. O gün yemekleri ekmekten ibaretti. Bu, onların yiyecekleriydi. Sabit sabah olunca Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yanma gitti. Allah'ın Nebisi: "Ey Sabit! Allah dün gece senin ve misafirinin yaptığını beğendi [33] buyurdu. Bu konuda

"Kendilerinin ihtiyaçları olsa dahi, onları öz canlarına tercih ederler âyeti indi. (Müsedded) [34]

3774. Ebû Musa, aziz ve celil olan Allah'ın ilk Muhacirlerle ilgili âyeti [35] hakkında: "Maksat, Hz. Peygamber'Ie (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte iki kıbleye doğru namaz kılanlardır" açıklamasını yapmıştır. (el-Hârİs)

Mümtehine Sûresi

3775. Ebu'l-Melîh'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Allah Teâlâ'nm "Ey Peygamber! İnanmış kadınlar sana gelip Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamaları, ... iyi bir işte sana karşı gelmemeleri hususunda sana biat ederlerse. [36] âyetinde işaret edilen isyandan maksadın "Ağıt yakmak" olduğunu belirtmiştir. (Ahmed b. Menî1) Hadis mürsel ve hasenâir. [37]

3776. İbn Abbâs bildiriyor: Ömer b. el-Hattâb, Müslüman olduğu zaman hanımı (İslam'a girmedi) müşrikler arasında kaldı. Bunun üzerine aziz ve celil olan Allah "Kâfir kadınları nikâhınızda tutmayın [38] âyeti indirerek "Eğer erkek Müslüman olur da hanımı bunu reddederse, isterse onun dışında dört kadınla evlensin [39] demek istemiştir. (Ahmed b. Men)

3777. Ebû Nasr el-Esedî [40] anlatmaktadır: İbn Abbâs'a: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kadınları nasıl imtihan ederdi?" diye soruldu. Şöyle anlattı: Kendisine Müslüman olmak üzere bir kadın geldi mi, ona

"Allah adına, yola kocasına olan nefreti yüzünden çıkmadığı, Allah adına dünyalık bir menfaat elde etmek maksadıyla çıkmadığı, Allah adına bir yerden başka bir yere göç etme arzusuyla çıkmadığı ve Allah adına yalnızca Allah'a ve Resûlü'ne olan sevgiden dolayı yola çıktığı"na dair yemin ettirirdi. (el-Hârİs)

3778. Abdullah b. ez-Zübeyr'in bildirdiğine göre Ebû Bekir es-Sıddîk hanımı Kuteyle'yi Cahiliye döneminde boşamıştı. Bu hanımı, Esma binti Ebî Bekir'in annesidir. Sonra bu kadın Resûlullah {sallallalıu aleyhi vesellem) ile Kureyş kâfirleri arasında yapılan sulh süresi içinde Müslümanların yanma geldi. Esmâ'ya bir küpe ve bazı şeyler hediye etti. Esma onları kabul etmek istemedi. Sonra Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) gelince bunu ona anlattı.

Bunun üzerine aziz ve celil olan Allah: "Allah sizi, din hakkında sizinle savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayan kimselere iyilik etmekten, onlara adaletli davranmaktan men etmez. Çünkü Allah adalet yapanları sever [41] âyetini indirdi. (Bu ifade Ebû Davud'a aittir)

Diğer bir rivayette ise şöyle geçmiştir: Mâlik b. Hasel oğullarına mensup Kuteyle binti Abdiluzzâ b. Esed kızı Esma bintİ Ebî Bekir'e keler, yağ ve keş/çökelik gibi bazı hediyeler getirdi. Fakat Esma kabul etmedi ve onu evine sokmadı. Bu meseleyi onun adına Âişe, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) sordu. Allah Resulü: "Allah sizi, din hakkında sizinle savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayan kimselere iyilik etmekten, onlara adaletli davranmaktan men etmez. Çünkü Allah adalet yapanları sever [42] âyetini okudu. Bunun üzerine onu evine aldı ve hediyelerini kabul etti. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî ve Ebû Yala) [43]

3779. Ebû Zümeyl'in naklettiğine göre İbn Abbâs demiştir ki: Hz. Ömer dedi ki: Hâtıb b. Ebî Beltea Mekke halkına bir mektup yazdı. Fakat Allah bunu Peygamber'ine (sallallahu aleyhi vesellem) bildirdi. Hemen Hz. Ali ve Zübeyr'i mektubun peşinden gönderdi. Kadına bir deve sırtında yetişip örgüleri arasından mektubu çıkardılar. Sonra onu Resûlullah'a (sallaüahu aleyhi vesellem) getirdiler. Resûlullah (saMlahu aleyhi veseUem) birini göndererek Hâtıb'ı çağırdı. Sonra ona: "Ey Hâtıb! Bu mektubu sen mi yazdın?" diye sordu. "Evet!" dedi. "Seni buna iten sebep nedir?" diye sordu. "Ya Resûlallah! Vallahi ben, Allah ve Resulüne bağlı biriyim. Fakat ben, Mekke halkı arasında yabancıydım ve ailem onların arasında kalmıştı. Onlar hakkında endişe edip, belki aileme faydası dokunur diye Allah'a ve Resûlü'ne zararı dokunmayacak böyle bir mektup yazdım" dedi. Hz. Ömer dedi ki: "Kılıcımı sıyırdım ve: Ey Allah'ın Resulü! Müsaade et de Hâtıb'ın işini bitireyim. Çünkü o inkâr etmiştir. Onun boynunu vurayım dedim. Ama Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona şöyle karşılık verdi: "Ey Hattab oğlu! Nereden biliyorsun, belki de Allah Bedir ehlinden olan bu topluluğun durumunu gördü ve Hediğinizi yapın. Ben sizi bağışladım buyurdu." (Ebû Ya'lâ) Senedi sahihtir.

Münâfikûn Sûresi

3780. Ebû Harun el-Medenî'nin bildirdiğine göre Abdullah b. Ubey b. Selûl babasına: "Vallahi sen, Allah Resulü (sallallahu aleyhi veseUem.) daha üstün olan; ben ise daha alçak olanım sözünü söylemedikçe ebediyen cennete giremeyeceksin" dedi. Sonra Resûlullah'm (sallallahu aleyhi

vesellem) yanma giderek şöyle dedi: "Yâ Resûlalîah! Duydum ki sen babamı öldürmek istiyormuşsun. Seni hak ile gönderene yemin ederim ki, heybetinden onun yüzüne hiç bakamadım. Eğer istersen, onun kellesini sana ben getiririm. (Aksi olursa) Sonra ben babamın katili olan birini görmek istemem." {el-Humeydî)

Talâk Sûresi

3781. Ubey b. Ka'b demiştir ki: Kadınların iddetiyle ilgili Bakara süresindeki âyet nazil olunca dediler ki: Kadınlardan iddetleri zikredilmeyip bırakılanlar vardır: Küçük kız çocukları, hayızdan kesilmiş yaşlı kadınlar ve bir de hamileler" Bunun üzerine Allah kısa Nisa süresindeki şu âyeti indirdi: "Kadınlarınız içinden âdetten kesilmiş olanlarla, henüz âdetini görmemiş bulunanlardan eğer şüphe ederseniz (iddetlerinin nasıl olacağında tereddüt

ederseniz), onların bekleme süresi üç aydır.[44] Yani, adetten kesilmiş olanların iddet süresi üç aydır. "Gebe olanların bekleme süresi ise, yüklerini bırakmaları, doğum yapmalarıdır [45] (Ishâk)

3782. Amr b. Salim demiştir ki: Bakara süresindeki boşanan kadınla kocası ölen kadının iddetleriyle ilgili âyet nazil olunca Ubey: "Yâ Resûlallah!..." dedi. Ve benzerini zikretti. (İshâk)

3783. İbn Abbâs, "... Apaçık bir hayasızlık yapmaları hali bir yana, onları evlerinden çıkarmayın, kendileri de çıkmasınlar.[46] âyetini açıklarken şöyle demiştir: "Apaçık hayasızlık" kadının ailesine karşı

edepsizlik yapmasıdır. Eğer bunu yaparsa, onu evlerinden çıkarmaları caiz olur. (İshâk)

Tahrînı Sûresi

3784. Âişe demiştir ki: Hz. Ebû Bekir, Mistah'a infakta bulunmayacağına dair yemin edince Allah "Allah size yeminlerinizi bozmayı meşru kılmıştır [47] âyetini indirdi. (el-Hâris)

3785. Hz. Ömer: "Nasûh/Samimi tövbe [48] ifadesi hakkında: "Kişi günahtan tövbe eder, bir daha ona dönmez" açıklamasını yapmıştır. (Ahmed b. Menî1) Senedi sahîh olup mevkuftur.

3786. Ravi zinciri Ebû Hureyre'ye uzanan bir hadiste şunlar yer almıştır: "Firavun hanımını elleri ve ayaklarından dört kazıkla kazığa gerdi. Onlar başından ayrıldıkları zaman, melekler onu çözerlerdi. Kadın: "Rabbim! Bana yanında cennetin içinde bir ev yap [49] diye dua etti ve kendisine, cennetteki evi gösterildi." (Ebû Yala) Hadis sahîh olup mevkuftur.

Tebâreke Suresi

Secde sûresinin tefsirinde konuyla ilgili bir hadis geçmişti. [50]

3787. İbn Abbâs bir adama: "Seni sevineceğin bir sözle coşturayım mı?" dedi. Adam: "Elbette ey Ebû Abbâs! Allah seni esirgesin" deyince "Mutlak hükümranlık elinde bulunan Allah, yüceler yücesidir.[51] sûresini

(Tebâreke'yi) okudu ve ekledi: "Bunu iyi belle ve onu ailene, bütün evlatlarına, evindeki çocuklara ve komşularına öğret. Zira o, kurtuluş reçetesidir. O mücadelecidir ki, kıyamet günü Rabbi nezdinde kendisini onun için mücadele edip onu savunur. Eğer ezberinde ise Rabbinden onu cehennemden kurtarmasını diler. Onun hürmetine Allah onu okuyanı kabir azabından korur." İbn Abbâs demiştir ki: Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem): "Keşke o, ümmetimden her insanın kalbinde olsaydı" buyurdu. {Abd b. Humeyd) [52]

Nûn Sûresi

3788. Ebû Musa'nın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi veseüem) "O gün sâk/baldır açılır [53] âyeti ile ilgili olarak: "Sâk, büyük bir nurdur. Herkes ona secdeye kapanır" buyurmuştur. (Ebû Ya'lâ) [54]

Hakka Sûresi

3789. Vehb b. Münebbih, Allah Teâlâ'mn "O gün Rabbinin Arş'ım bunların da üstünde sekiz (melek) yüklenir [55] âyeti ile ilgili olarak demiştir ki: "Bunlar dört melektir. Arş'ı omuzları üzerinde taşırlar. Her birinin dört yüzü vardır. Biri öküz yüzü, biri aslan yüzü, biri doğan yüzü, biri de insan yüzü gibidir. Her birinin dört kanadı vardır. Kanatların ikisi Arş'a bakıp da bayılmasın diye yüzüne doğru sarkıtılmıştır. İki kanatla da

yükselirler. Onlar Yüce ve kudretli Allah'ı takdis ediniz. Zira onun azameti gökle yer arasını doldurmuştur> sözünden başka kelam etmezler." (lshâk)

Hadis mevkuf olup senedi zayıftır.[56]

Seele/Meâric Sûresi

3790. Ebû Salih, "Derileri kavurup soyar [57] âyeti ile ilgili olarak "Maksat bacaklardaki ettir" demiştir. (Müsedded) [58]

Cin Sûresi

3791. Abdullah b. Amr b. Gaylân es-Sekafî, İbn Mes'ûd'a demiştir ki: "Bize söyle, sen Cin gecesi Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber miydin?" diye sordu. O da: "Evet" dedi....

Hadisin devamında şunlar geçmektedir: Abdullah (b. Mes'ûd) dedi ki: Benim için bir çizgi çekti ve: "Burayı geçme!" buyurdu. Sonra geldiğinde bana: "Eğer bu çizginin dışına çıksaydın, belki birisi seni kapabilirdi" buyurdu. Sonra dedi ki: Cinler aralarında öldürülen biri hakkında tartıştılar ve Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onlar arasında adaletle hüküm verdi. Yine dedi ki: Onların birbirlerinin yakasına yapışmış olduklarını gördüm. Bunlar O'ndan azık isteyen Nusaybin (Nasîbîn) cinleriydi.[59] (Ishâk)

3792. İbn Mes'ûd demiştir ki: Peygamber (sallallahu aleyhi veseUem) beni de yanma alarak yola çıktı ve açık araziye kadar ilerledi. Sonra benim

için bir çizgi çizerek: "Ben dönene kadar buradan ayrılına" buyurdu. Seher vaktinde ancak gelebildi. "Cinlere gönderildim" buyurdu. Ben: "O duyduğum sesler neydi?" diye sordum. "Beni uğurlayıp selâm verdikleri zaman çıkardıkları seslerdi" buyurdu.[60] (İshâk)

Müzzemmil Sûresi

3793. İbn Abbâs, aziz ve celil olan Allah'ın "ve Kur'ân'ı tertîl üzere/tane tane oku [61] âyetini "Onu iyice açıkla" diye tefsir etmiştir. (Ahmed b. Menî') [62]

3794. A'meş'in bildirdiğine göre Enes b. Mâlik, Çünkü gece kalkışı hem daha etkili, hem de söz bakımından daha sağlamdır [63] âyetini "Söz bakımından daha doğru" şeklinde okudu. Bir adam: "Biz onu (Söz bakımından daha sağlam)" şeklinde okuyoruz, diye itiraz edince ve benzeri kelimeler aynı şeydir" dedi. (Ebû Ya'lâ)

3795. Âişe demiştir ki: "O yalanlayıcı zevk ve refah sahiplerini bana bırak, onlara biraz mühlet ver [64] âyetinin nüzulü üzerinden fazla süre geçmemişti ki, Bedir savaşı meydana geldi.[65] (Ebû Ya'lâ)

Müddessir Sûresi

3796. Mücâhid dedi ki: İbn Abbâs Zemzem kuyusunun başında otururken bir adam geldi ve ona: "Dönüp gitmekte olan geceye andolsun ki

[66] âyetini sordu. İbn Abbâs sustu. Ne zaman ki bir münâdi seslendi, o zaman "Donup gitmekte olan geceye andolsun ki" âyetini soran nerede?" diye sordu ve: "Maksat gecenin sonudur" diye cevap verdi. (Müsedded) [67]

3797. Habîbe veya Ümmü Habîbe demiştir ki: Biz, Aişe'nin evindeydik. Resûlullah (saDaDahu aleyhi vesellem) içeri girerek şöyle buyurdu: "Hangi İki Müslümamn ergenlik çağına gelmemiş üç çocuğu ölürse, onlar getirilerek cennetin kapısında durdurulur ve onlara: Siz ve babalarınız girin cennete denir İşte Allah Teâlâ'nın Artık onlara şefaatçilerin şefaati fayda vermez.[68] fetinden maksat budur. Babalar da oğullarının şefaatiyle buna nail olur."

Mürselât Sûresi

3798. Hz. Ali demiştir ki: "Şiddetle eserek (önlerine gelenleri) savuranlar! andotsun ki [69] âyetinden maksat "rüzgârlardır." ... Bunu uzun bir hadis içinde zikretmiştir. (İshâk) [70]

3799. İbn Abbâs demiştir ki: Aziz ve celil olan Allah'ın "Yoğunlaşmış bulutlardan şarıl şarıl bir su indirdik" [71]âyetinde geçen kelimesi "rüzgârlar da "şarıl şarıl akan su" demektir. (Ebü Yala) [72] "rüzgârlar",

Nebe' Sûresi

3800. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre ResÛlullah (saUallahu aleyhi vsellem) aziz ve celil olan Allah'ın: "Orada çağlarca kalacaklardır [73] âyeti hakkında şöyle buyurmuştur: "Ayette geçen hikfp kelimesi bin aydır. Bir ay otuz gündür.

Bir yıl, 360 gündür. Bir gün de, sizin hesabınıza göre bin yıla denktir. O-iik\b 30 000yıldır." {İbn EbîÖmer} [74]

Tekvîr Sûresi

3801. Hâlid b. Ar'are demiştir ki: Hz. Ali'ye (Akıp giden yıldızlardan [75] maksat nedir?" diye soruldu. "Yıldızlar" dedi... Bunu uzunca bir hadis içerisinde zikretmiştir, (fshâk)

3802. Şa'bî demiştir ki: Ben, minberdeki Hz. Ömer'i, "Nefisler eşleştirildiğinde [76] âyetini okuyarak "Nefislerin eşleştirilmesinden maksat, her topluluğun benzerleriyle birleştirilmesidir" derken işittim. (Ahmed b. Menî') [77]

İnşikâk Sûresi

3803. Ebû Râfi' demiştir ki: Hz. Ömer'in arkasında yatsı namazını kıldım. Namazda İnşikâk sûresini okudu ve tilâvet secdesi yaptı. (Müsedded) [78]

3804. İbn Abbâs demiştir ki: "Ki, siz elbette halden hale geçeceksiniz [79]

âyetini (Peygamberiniz): "Halden hale geçeceksiniz" diye açıklamıştır. (Ahmed b. Menî') [80]

Beled Sûresi

3805. Abdülazîz b. Ömer b. Abdülazîz demiştir ki: Bana Âmir oğullarından bir adam babasından naklen şöyle dediğini bildirdi: Ben, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) arkasında namaz kıldım. "Kendisini kimse görmedi mi sanıyor [81] âyetini okudu. (Ebû Ya'lâ) [82]

Duhâ Sûresi

3806. Hafs b, Saîd el-Kureşî el-A'ver demiştir ki: Bana annem, Resûlullah'ın hizmetçisi olan annesinden naklen bildirdi. Demiş ki: Bir köpek eniği Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesdlem) evinde divanın akma girip orada Ölmüş. Aradan dört gün geçtiği halde Resûlullah'a (sallallahu aleyhi veseEem) vahiy gelmiyordu. Bunun üzerine: "Ey Havle! Resûlulah'ın evinde ne oldu da Cebrail artık bana gelmiyor? Peygamber'in evinde ne oldu?" buyurdu. Havle: "Ey Allah'ın Peygamberi! Bugünkü günümüzden daha hayırlı bir gün görmedik" dedi. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) iki hırkasını aldı, onları giyinip çıktı. Kendi

kendime: "Evi süpürüp toplasam" dedim ve süpürgeyi divanın altına doğru uzattım. Süpürgeye ağır bir şey takıldı. Onu çekmeye çalıştım. Sonunda bir enik Ölüsü olduğunu anladım. Onu elimle alıp evin arkasına attım. Sonra Allah'ın Nebisi (sallallahu aleyhi vesellem) sakalları titrer bir halde geldi. Kendisine vahiy inerken onu bir titreme alırdı. Hemen: "Havle! Beni ört!" buyurdu. O zaman ona: "Andolsun kuşluk vaktine. Ve sakinleştiği zaman geceye ki, Rabbin seni yalnız bırakmadı ve darılmadı. Ahiret senin için dünyadan daha iyi olacaktır. Rabbin sana verecek ve sen hoşnut olacaksın [83] âyetleri indi. Sonra uykusundan kalktı. Kendisine su koydum ve temizlenip hırkalarını giydi. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [84]

Zilzâl Sûresi

3807. Ebû Esma anlatıyor: Hz. Ebû Bekir, Resûlullah (sallallahu) ile öğle yemeği yerken Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi veseüem) şu âyetler nazil oldu: "Her kim zerre kadar hayır işlemişse onu görecektir. Her kim, zerre kadar şer işlemişse onu görecektir [85] Hemen Ebû Bekir yemekten çekildi ve: "Ey Allah'ın Resulü! Yaptığımız bütün kötü amelleri(n karşılığını) görecek miyiz?" diye sordu. Resûlullah (sallallahualeyhivesellem): "Yaşadığınız tatsız haller, size verilen cezalardır. Hayır/iyiliğin karşılığı ise sahipleri için âhirete ertelenir" buyurdu. (İshâk) [86]

Mâûn Sûresi

3808. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs demişlerdir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize bir hutbe irat etti.....Zikredilen oldukça uzun hadiste şunlara yer verilmiştir: "Kim komşusunun muhtaç olduğu bir zamanda ondan mâunu/yardımı esirgerse, kıyamet günü Allah da ondan lütfunu esirger ve onu kendisiyle baş başa bırakır. Allah kimi kendisiyle baş başa bırakırsa, o kimse helak olur. Allah onun günahlarını sonraya saklar ve hiçbir mazeretini kabul etmez." (el-Hâris) [87]

Kâfirim ve Kur'ân'in Sonuna Kadarki Sonraki Sûrelerin Fazileti

3809. Cübeyr b. Mut'im bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem) bana: "Ey Cübeyr! İster misin ki, bir seyahate çıktığında yol arkadaşların içinde en yakışıklısı ve azığı en bol olanı sen olasın." "Evet. Anam babam sana feda olsun" dedim. "Öyleyse şu sûreleri oku: Kâfinin, Nasr, îhlas, Felak ve Nâs. Her sûreye Besmele'yle (Bismillahirrahmanİrrahîm ile) başla ve okuyuşunu yine Besmele'yle bitir" buyurdu. Cübeyr demiştir ki: Ben, zengin ve varlıklı biriydim. (Önceleri) Seyahate çıktığımda yol arkadaşlarımın en pejmürdesi ve en az azığı bulunanı olurdum. Resûlullah {sallallahu aleyhi vesellem) bu sûreleri bana öğrettiğinden beri onları okumaya devam ettim ve ondan beri seyahatimden dönene kadar yol arkadaşlarımın en tertiplisi ve en bol azıklısı olurdum. {Ebû Ya'lâ)

3810. el-Cüreyrî demiştir ki: Bana Küfe halkından biri, Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından birinden şöyle dediğini nakletti: Ben, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) yirmi küsur kez şöyle buyurduğunu işittim: "İlk iki rekatta okumak için İhlas ve Kafırûn sûreleri ne hoştur." (Müsedded) [88]

3811. Meymûn'un bildirdiğine göre İbn Abbâs demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Size, Allah'a şirk koşmaktan sizi kurtaracak bir kelime söyleyeyim mi? Uyuyacağınız, zaman Kafırûn sûresini okuyunuz" buyurdu Ya'lâ) [89]

Nasr Sûresi

3812. Ibn Ömer demiştir ki: Bu sûre, yani Nasr sûresinin tamamı Resûhıllah'a (salîallahu aleyhi vesdlem) Veda haccı sırasında Mina'da teşrik günlerinin ortasında indi. Allah Resulü (sülallahu aleyhi veseDem) onun bir veda olduğunu anladı... (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe, Ebû Ya'lâ ve Abd b. Humeyd) Hadis, Mekke Haremi bahsinde geçmişti.[90]

Tebbet Sûresi

3813. Esma binti Ebî Bekir anlatmaktadır: Tebbet sûresi nazil olunca kör Ümmü Cemil binti Harb vaveylayla çıkıp geldi. Elinde bir kaya vardı

ve şöyle diyordu: "O Müzemmem'i (yerilen kişiyi) biz reddettik, onun dinini terk edip emrine isyan ettik."

Resûhıllah (sallallahu aleyhi vesellem) de Mescid'de (Kabe'de) oturmuş Kur'ân okuyordu. Ebû Bekir de onunla birlikteydi ve: "Ya Resûlallah! Kadm geldi. Seni görmesinden korkuyorum" diye endişesini bildirdi. Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "O beni göremeyecektir" buyurdu ve Kur'ân okuyarak onunla korundu. Nitekim Allah Teâlâ: "Sen Kur'ân') okuduğun zaman biz, seninle âhirete inanmayanların arasına görünmez bir perde çekeriz [91] buyurmuştur. Kadın gelip Ebû Bekir'in başında durdu. Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) görmedi. "Ey Ebû Bekir. Duydum ki arkadaşın beni hicvetmiş" dedi. Ebû Bekir: "Hayır. Bu Beyt'in Rabbine yemin ederim ki, o seni hicvetmedi" dedi. Bunun üzerine kadın "Kureyş bilir ki, ben onların efendilerinin kızıyım" diyerek çekip gitti. (Velîd ya da başka biri hadisinde şunları söylemiştir) Sonra bir gün Ümmü Gemîl Beyt'i tavaf ederken elbisesine takılıp düştü. Bunun üzerine: "Kahrolsun o Müzemmem (yerilmiş insan)!" diye beddua etti. Ümmü Hakîm binti'1-Muttalib dedi ki: "Ben iffetliyim, kimse benimle konuşamaz. Ben akıllıyım, kimse bana bilgiçlik taslayamaz. İkimiz de amcaoğullarındanız. Sonra arkasında daha bilgini Kureyş gelir." (el-Humeydî) [92]

3814. İbn Abbâs anlatmaktadır: Tebbet sûresi nazil olunca Ebû Leheb'in karısı, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi veseîlem) geldi. Ebû Bekir de Peygamber'in yanındaydı. Ebû Bekir onu görünce: "Yâ Resûlallah! Bu çirkef bir kadındır. Sana eziyet etmesinden korkuyorum. Kalkıp gitsen" dedi. Resûlullah (sallalîahu aleyhi vesellem): "O beni göremeyecektir"

buyurdu. Kadın geldi ve: "Arkadaşın beni hicvetmiş" dedi. Ebû Bekir: "O şiir söylemez" diye karşılık verdi. Kadın: "Sen benim nazarımda doğruluğu ispatlanmış dürüst birisin" deyip oradan ayrıldı. (Ebû Bekir demiştir ki) Ben: "Yâ Resûlallah! O seni göremedi" deyince: "Bir melek kanadıyla sürekli beni örttü" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Bezzâr) [93]

İhlâs Sûresi

3815. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseîlem): "Sizden biriniz uyumadan önce Kur'ân'in üçte birini okumaktan aciz kalır mı?" buyurdu. "Ey Allah'ın Resulü! Kim uyumadan önce Kur'ân'ın üçte birini okumaya güç/takat yetirebilir ki" denildi. O da: "İhlâs, Felak ve Nas sûrelerini okursa, Kur'ân'ın üçte birini okumuş gibi olur" buyurdu. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [94]

3816. Ubey b. Ka'b merfû olarak şöyle nakletmiştir: "Kim îhlas sûresini okursa, Kur'ân'ın üçte birim okumuş gibi, onun için iman eden ve şirk koşanların sayısınca iyilik/sevap yazılır. [95] (Ahmed b. Menî')

3817. el-AIâ Ebû Muhanımed es-Sekafî demiştir ki: Ben, Enes b. Mâlik'ten işittim.... Muâviye b. Muâviye el-Leysî'nin Tebuk'te Hz. Peygamber'le (sallallahu aleyhi vesellem) olan kıssasıyla [96] ilgili hadisi zikredip O'nun Kul huvellahu ehad (İhlâs) sûresini çokça okuduğundan bahsetmiştir. [97] (Ahmed b. Menî')

Muavvizatân (Felak ve Nâs) Sûreleri

3818. Ubey b. Ka'b'ın bildirdiğine göre Resûluilah (sallallahu aleyhi vesellem); "Kim muavvizât sûrelerim (Felak ile Nâs sûrelerini) okursa, Muhammed'e indirilen bütün her şeyi okumuş gibi olur" buyurmuştur. (Ahmed b. Menî') [98]

3819. Amr b. Abese'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazında Felak ve Nâs sûrelerini okumuştur. Sonra Resûlullah (sallallahualeyhivesellem): "Felak, cehennemdir" buyurdu. (Ebü Ya'lâ)

3820. Alkame demiştir ki: Abdullah (b. Mes'ûd) "Resûluilah (sallallahu aleyhi vesellem) (kötülük ve istenilmeyen durumlardan) bunlarla sığınılmasını emretmiştir" deyip Muavvizeteyn sûrelerini Mushaf tan silerdi. Onları (Kur'ân olarak) okumazdı.[99] (Ebü Ya'lâ)

MENKIBELER KİTABI

Peygamberlik Alâmetleri (Mucizeler)

3821. Urve şöyle dedi: "Resûluilah (sallallahu aleyhi vesellem) döneminde Araplar arasında ilk riddet (dinden dönme) olayı, Yemâme'de ortaya çıkan yalancı peygamber Müseylime b. Habîb ile Yemen'deki Esved b. Ka'b el-Ansî olayıdır. Her ikisi de Resûluilah (sallallahu aleyhi vesellem) döneminde peygamberlik iddia ettiler. Resûluilah (sallallahu aleyhi vesellem) onlar hakkında şöyle buyurdu: "Rüyamda iki kolumda altından iki bilezik gördüm. Onlara üfledim; uçup gittiler. Bunları Yemâme'nin yalancısıyla, San'a'mn yalancısına yordum." Bu hadisin senedinde kopukluk vardır. (Ishâk)

3822. Abdülmüheymin b. Abbâs b. Sehl b. Sa'd rivayet ediyor: Babam bana dedemin şöyle dediğini rivayet etti: Resûluilah (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'i yapmadan önce bir odun kütüğünün üzerinde hutbe okuyordu. Mescid yapılınca ona bir de mihrab yapıldı. Resûluilah (sallallahu aleyhi vesellem) onun üzerine çıkmaya yöneldiğinde odun kütüğü devenin yavrusuna hasretle inlediği gibi inledi. Bunun üzerine Resûluilah (sallallahu aleyhi vesellem) elini odun kütüğünün üzerine koydu; böylece kütük sakinleşti. fİshâk) [100]

3823. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhivesellem) vefatından önce bize bir hutbe okudu... Hutbesinde şunu da söyledi: "Ey insanlar! Şüphesiz bu ümmet içinde peygamberlik iddia eden

otuz. yalancı çıkacaktır. Onların ilki Yemame'dekİ ile San'a'dahidir, [101] (İshâk)

3824. Ebû Musa'dan: Resûlullah (sallallahu aleyhi veseEem) şöyle buyurdu: "Bana, söze en güzel şekilde başlama, özlü bir şekilde söyleme ve en güzel şekilde bitirme kabiliyeti ihsan edildi/' Biz: "Yâ Resûlallah! Yüce Allah'ın sana öğrettiğinden bize de öğret!" dedik. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesdlem) bize namazda okunan teşehhüd duasını öğretti. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [102]

3825. Câbir anlatıyor: Resûlullah'la (sallallahu aleyhi veseüem) birlikte bir yolculuğa çıktım. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) çölde (abdest bozma) ihtiyacını gidermek istediği zaman gözden kayboluncaya dek uzaklaşırdı. Nihayet biz bir yere geldik, orada ne bir ağaç, ne de bir göze çarpan tabii yapı vardı. Bana: "Ey Câbir! Git şu kırbayı su ile doldur ve bana getir!" dedi.

Sonra benimle birlikte görünmeyene kadar yürüdü. Derken aralarında birkaç arşın bulunan iki ağaca rastladık. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem) bana: "Ey Câbir! Git şu iki ağaca söyle; Resûlullah (salMahualeyhivesellem) arkanızda oturmak için bir araya gelin! diye emrediyor, de!" buyurdu. Ben gittim, Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem)'in bana söylediklerini aynen söyledim; bunun üzerine iki ağaç yerinden çıkıp bir araya geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem) de arkalarına oturdu. Sonra ağaçlar tekrar yerlerine döndüler.

Câbir anlatmaya şöyle devam etti: Bizler, Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte başımızda kuşlar varmış gibi (dikkatli) otururken bir kadın çocuğuyla Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanma geldi

ve: Yâ Resûlallah! Şeytan bu çocuğu her gün üç defa yakalıyor!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) önce durdu, sonra çocuğu aldı ve kendisiyle eyer başının arasında bir yere koyarak: "Ey Allah'ın düşmanı kaybol! Ben Allah'ın Resulüyüm!" dedi. Sonra çocuğu annesine iade etti. Bizler yolculuğumuzdan dönerken tekrar aynı yerden geçtik. Aynı kadın çocuğuyla birlikte Resûlullah (sallallahu aleyhi veseflem)'in yanına geldi, iki tane de koç getirmişti. Şöyle dedi: "Yâ Resûlallah! Bu hediyeleri benden kabul et. Seni hak üzere gönderen Allah'a yemin olsun ki, senden sonra eski durum bunun başına gelmedi!" Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem) ise: "Bu koçlardan birisini alın, diğerini iade edin!" buyurdu.

Râvi anlatmaya devam ediyor: Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yoluna devam etti. Biz de onunla birlikte yürüyorduk. Öyle ki başımızın üzerine kuşlar konmuş gibi sessizdik. Birden azgın ve sahibinden kaçmış bir deve geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseîlem)'in yanma gelerek secdeye kapandı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) biraz durup: "Bu devenin sahibi kimdir?" diye oradakilere sordu. Ensâr'dan bir takım gençler: "Bu bizim devemizdir, yâ Resûlullah!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bunun durumu nedir?" diye sordu. Gençler: "Yirmi seneden beridir bu deveyle su taşıyoruz; ancak şimdi yaşlandığından yağ bağladı ve iş yapamaz oldu. Onu boğazlayıp çocuklarımız arasında dağıtmak istedik" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Onu bana satınız!" dedi. Gençler: "Hayır, o senin olsun yâ Resûlullah!" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Hayır, bu olmaz! O halde eceli gelinceye kadar ona iyilikle muamele edin!" dedi. Gençler: "Yâ Resûlallah! Biz hayvanlardan daha çok sana secde etmeye layığız!" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ise: "Bir insanın diğerine secde etmesi

yakılsaydı, kadınların kocalarına secde etmelerini uygun olurdu" dedi.[103] (İshâk)

3826. Hz. Peygamberin ashabından Habbân b. Buhh es-Sudâî anlatıyor: ResûluUah'a (saUaUahu aleyhi veseUem) benim kavmimin inkarcı bir kavim olduğu söylenmiş, bunu takiben kavmimin üzerine gönderilmek maksadıyla bir ordu hazırlandığını duydum. Ben hemen onun yanma gidip: "Doğrusu benim kavmim İslam üzeredir" dedim; Resûlullah (salMahu aleyhi vesellem): "Öyle mi?" diye sordu. Ben: "Evet!" dedim. O gece sabaha kadar onunla kaldım. Sabah olunca namaz için ezan okudum. Bana bir kap verdi, onun içinde abdest aldım. Resûlullah (saDallahu aleyhi vesellem) elini kaba koydu; parmaklarından pınar gibi sular akmaya başladı. Sonra da: "Sizden kim abdest almak istiyorsa, gelsin abdest alsın!" buyurdu. Ben de abdest aldım, namaz kıldım ve Resûlullah (sallalMhu aleyhi vesellem) beni kavmimin başına emir (komutan) tayin etti. Onların zekâtlarını toplamamı söyledi. Bir adam Resûlullah (sallallahu aleyhi ındkntfin huzuruna gelerek: "Yâ Resûlallah! Filan adam bana zulmetti!" diye şikayet etti. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): -Müslüman kişi için emirlikte (komutanlıkta) hayır yoktur!" dedi. Sonra bir başka adam geldi ve kendisine sadaka vermesini istedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sadaka, başta ağrıya, karında da yanmaya ve hastalığa sebeptir!" buyurdu. Ben, bunları işitince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanına gelerek ona emirlik ve sadaka toplama emri yazılı olan iki sayfamı iade ettim Bana: "Ne oldu?" diye sordu. Ben: "Yâ Resûlallah! Senden işittiklerimden sonra daha ben nasıl bunu kabul ederim!" dedim.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Mesele işittiğin gibidir!" buyurdu. {Bu iki hadisi İshâk rivayet etmiştir).[104] (el-Hâris)

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesllem)' in Cömertliği ve Keremi

3827. Câbir, deve ile ilgili yukarıdaki hadisi anlattıktan sonra şöyle devam eder: Yahudilerden bir adamla karşılaştım. Ona, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellern)'in yaptığını anlattım. Yahudi buna şaşırıp kaldı ve: "Hem para verdi, hem de deveni verdi ha!" dedi.[105] (Ebû Ya'lâ)

3828. Enes bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Size en cömerdin kim olduğunu söyleyeyim mi? Cömertlerin cömerdi Allah'tır. Ben de Ademoğuüarımh en cömerdiyim. " (Ebû Ya'lâ) [106]

3829. Ebû Saîd el-Hudrî anlatıyor: Muhacirlerden bir adam zayıf ve fakir idi. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bir ihtiyacı için gelmek arzusundaydı. Onunla yalnız kalıp ona ihtiyacım söylemek istiyordu. Tâ ki Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) onun ihtiyacım gidersin. Resûlullah (salkllarıu aleyhi vesellem) o sırada Bathâ denilen yerde kamp kurmuştu. Geceleyin Kabe'ye gelip tavaf ediyor, seher vakti olunca da geri dönüyor ve ashabına sabah namazım kıldırıyordu. Bir gece Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sabahlaymcaya kadar tavafta durdu. Devesine binince adam gelip Resûlullah (sallaliahu aleyhi vesellem)'in devesinin yularını tuttu ve: "Yâ Resûlallah! Sana bir ihtiyacım var!" dedi Resûlullah (saüallahn aleyhi vesellem): "İhtiyacın mutlaka giderilecek!'1 buyurdu

Ancak adam ısrar etti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adamın kendisini namaza yetişmekten alıkoyacağından korkunca, onu kamçısıyla hafif şekilde itti ve gitti. Gelip ashabına sabah namazını kıldırdı, sonra da yönünü cemaate döndü. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazdan sonra yönünü onlara döndüğünde sahabeler bir şeyin meydana geldiğini ve bir olaym olduğunu anlarlardı Oradakiler Resûlullah (sallallahu aleyhi veseliem)'in etrafına toplandılar. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Az önce kendisini ittiğim kimse nerede?" diye sordu. Kimse kalkmayınca tekrar sordu ve: "Eğer burada ise kalksın!" dedi. Adam çekinerek: "Allah'a ve Resûlü'ne sığınırım!" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Yaklaş, yaklaş!" dedi. Nihayet adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) yaklaştı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adamın önüne oturdu, ona kamçıyı verdi ve: "Kamçını al ve hakkını benden al!" dedi. Adam: "Peygamberini kamçılamaktan Allah'a sığınırım!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kamçını al. Bunda bir sakınca yoktur!" buyurdu. Adam: "Peygamberini kamçılamaktan Allah'a sığınırım!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Hayır ya kamçılarsın, ya da beni affedersin!" dedi. Adam kamçıyı attı ve: "Hakkımı sana bağışladım ya Resûlallah!" dedi. Bu arada Ebû Zer kalktı ve: "Yâ Resûlallah! Akabe gecesini hatırlıyor musun? Hani ben senin bineğini sürüyordum, sen ise uyuyordun. Yavaşlayıp devenin yularını çektiğim zaman sen yüz çevirince, seni hafif bir şekilde dürttüm ve "Yanma bir topluluk geldi!" dedim. Sen o zaman: "Bunda bir sakınca yoktur!" demiştin. "İşte yâ Resûlallah! Sen de benden hakkını al!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Seni bağışladım/' buyurdu. Ebû Zer: "Yâ Resûlallah! Benden hakkını al! Bu bana daha sevimlidir" dedi. Resûlullah da (sallallahu

aleyhi vesellem) ondan hakkını aldı. Ebû Zer'in kamçının acısıyla (veya açlıktan) yerde süründüğünü gördüm. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ey insanlar! Allah'tan korkunuz. Allah'a yemin olsun ki bir mümin bir mü'mine zulmederse Allah Teâlâ kıyamet günü elbette ondan intikam alır." (Abd b. Humeyd) [107]

Resûlullah (Sanallahu Aleyhi Vesellem)'İn Duasının Bereketi

3830. Hârice b. Zeyd, Usâme b. Zeyd b. Hârise'nin şöyle dediğini rivayet ediyor: Resûlullah'la (saMahualeyhiveseUem) birlikte hac yolculuğuna çıktık. Batn-1 Ravhâ'da konakladık. Bu arada bir kadın çocuğuyla birlikte Resûlullah (sallaüahu aleyhi veseflem)'in yanma gelerek ona selâm verdi ve şöyle dedi: "Yâ Resûlallah! Bu, oğlum filandır. Seni hak ile gönderen Allah'a yemin olsun ki bu çocuk doğduğundan şimdiye kadar -veya buna benzer bir ifade kullandı-hep bir varlığın etkisindedir!" Resûlullah (sallallahu aleyhi veseliem) çocuğa eğildi, eliyle onu okşadı, sonra ağzını açıp çocuğun ağzına tükürdü. Sonra da: "Ey Allah'ın düşmanı çık! Ben Allah'ın Resulüyüm!" buyurdu. Sonra çocuğu annesine verdi ve: "Bu çocuğu al! İnşallah bugünden sonra o çocukta seni endişelendirecek hiçbir şey görmeyeceksin!" dedi.

Usâme anlatmaya devam ediyor: Biz hacdan döndükten sonra tekrar Ravhâ'da konakladık. Aynı kadın çocuğuyla birlikte ateşte pişirilmiş bir koçla gelerek: "Yâ Resûlallah! Ben sana çocuğunu getiren kadınım. Seni hak ile gönderen Allah'a yemin olsun ki senden sonra bu ana kadar bu çocuğun başına beni endişelendiren hiçbir şey gelmedi!" dedi.

Usâme der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi veseliem) bana dedi ki: "Ey Üseym! (Zühri der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Usâme'ye bu şekilde tahmis ederek seslenirdi) Bana bir budunu ver!" Ben bir budunu çıkarıp Resûlullah'a (sallallahu aleyhi-vesellem) verdim, onu yedi. Sonra tekrar: "Ey Üseym! Bana bir but daha ver!" dedi. Ben tekrar budu kaldırdım ve Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) verdim. Sonra: "Ey Üseym! Bana bir tane daha ver!" dedi. Ben: "Yâ Resûlallah! Sana bir budunu verdim, onu yedin. Tekrar <bana bir budunu ver> dedin, onu da verdim, yedin. Sonra tekrar bir but daha istedin. Hâlbuki koyunun iki budu olur" dedi. Resûlullah (sallallahualeyhivesellem): "Eğer but vermek için eğilseydin, sana söylediğim sürece hep bir but bulacaktın!" buyurdu. Sonra: "Ey Üseym! Kalk ve Resûlullah'ı (sallaBahualeyhiveseUem) gizleyecek bir yer araştır!" buyurdu. Ben çıktım ve insanlar arasından uzaklaştım. Fakat birini gizleyecek bir yer bulamadım. Çünkü insanlar iki dağın arasını doldurmuştu. Gelip durumu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bildirdim. Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem): "Sen hiç ağaç veya taş gördün mü?" dedi. Ben: "Evet, bazı küçük hurma ağaçları ve yanlarında taşlar buldum" dedim. Resûlullah (saMkhu aleyhi vesellem): "Ey Üseym! Git o hurma ağaçlarına de ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yan yana gelmenizi emrediyor, tâ ki Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) abdest bozması için bîr sütre olasınız. Sonra aynı şeyi taşlara da söyle!" buyurdu. Ben hurma ağaçlarının yanma vardım ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesel]em)'m bana söylediği şekilde onlara emrettim. Hz. Peygamber'i hak üzere gönderen Allah'a yemin olsun ki, sanki ağaçlar yerlerinden kökleriyle ve topraklarıyla çıkıp birbirinin yanma geldiler ve birbirlerine yapıştılar. Sanki tek bir hurma ağacı oldular. Sonra aynı şeyi taşlara

söyledim. Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) hak üzere gönderen Allah'a yemin olsun ki, sanki taşlar bir araya geldi, üst üste konuldu ve bir duvar oluşturdular. Ben, Resûlullah (sallallalıu aleyhi vesellem)'in yanma gelip durumu ona bildirdim. Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem): "Şu kırbayı al!" dedi. Hemen onu aldım. Sonra yürümeye başladık. Onlara yaklaştığımızda ben, Resûlullah'dan (sallallahu aleyhi vesellem) önce gidip kırbayı oraya koyup çıktım. Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) kazayı hacet için oraya girdi. Sonra kırbayı taşıyarak çıktı. Ben kırbayı elinden aldım. Daha sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) çadırına girince bana: "Ey Üseym! 0 hurma ağaçlarının yanına git ve onlara: Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) size emrediyor: Her ağaç kendi yerine dönsün! Aynı şeyi taşlara da söyle!" buyurdu. Ben ağaçların yanına gittim ve onlara Resûlullah'm (sallallahu

aleyhi vesellem) sözlerini söyledim. Resûlullah'l (sallallahu aleyhi veseEem) hak Üzere gönderen Allah'a yemin olsun ki taşlar ve ağaçlar birbirlerinden sökülüp tekrar eski yerlerine döndüler. Sonra ben, Resûlullah (salkllahu aleyhi veseüem)'in yanma dönüp durumu ona anlattım. (Ebû Ya'lâ) Hadisin isnadı kasendir, zira senedindeki Muâviye b. Yahya es-Sadefî zayıf bir ravidir. Ancak İmam Ahmed'in Ya'lâ tarikinden olan rivayeti bunun şahididir. [108]

3831. Resûlullah (salbllahu aleyhi veselkm)'in ashabından Ziyâd b. el-Hâris es Sudâî anlatıyor: Resûlullah (salMahu aleyhi veseEem)'in yanına vardım ve ona Müslüman olduğumu bildirip biat ettim. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in benim kavmimin üzerine bir ordu gönderdiğini haber aldım. Ona-"Yâ Resûlallah! Orduyu geri çevir. Ben, sana kavmimin Müslüman olacağına ve sana itaat edeceğine dair

teminat veriyorum!" dedim. Resûlullah bana: "o halde git ve onları geri çevir!" dedi. Ben: "Yâ Resûlallah! Devem yoruldu!" dedim. Resûlullah: "Ey Suda'nın kardeşi! Belli ki sen kavmin arasında itaat edilen bir kişisin!'1 dedi. Ben: "Hayır, yâ Resûlullah. Allah onlara hidayet verdi" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Seni onların başına emir (komutan) tayin edeyim mi?" dedi. Ben: "Olur yâ Resûlullah!" dedim. Bana bir mektup yazdırıp verdi ve beni onların başına emir tayin etti. Ben: "Yâ Resûlallah! Onların zekatlarından bana bir şey ayır!" dedim. Sonra Allah'ın Resulü (sallalbhu aleyhi veseOem) ayrı bir mektup yazdırdı ve bana verdi. Bir sefer esnasında bir yerde konakladığımızda oranın halkı gelip emirlerini şikayet etti ve: "Yâ Resûlallah! Cahiliyede bizimle kendi kavmi arasında olan bir şeyi bizden aldı!" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bunu gerçekten yaptı mı?" diye sordu. Onlar: "Evet!" dediler. Resûlullah ashabına döndü -ki ben de aralarındaydım- ve: "Mü'min kişi için emirlikte hayır yoktur!1' dedi. Sudâî der ki: Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem)'in bu sözü bana tesir etti. Sonra bir başka adam geldi ve Resûlullah'dan kendisine sadaka vermesini İstedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim ihtiyacı olmadığı halde insanlardan isterse bu, başta ağrıya, karında da hastalığa sebeptir!" dedi. Adam tekrar: "Bana zekât ver!" dedi. Resûlullah (sallaUahu aleyhi vesellem): "Allah Teâlâ, bir peygamberin ve başkasının, kendilerine zekât verilenlerin dışında bir kimseye zekat vermesine razı olmaz! Bu konuda Allah, hükmünü verip zekatı taksim etmiştir. Eğer sen de bu kimselerden isen, sana hakkını veririm, -yahut- sana hakkını veririz" dedi.

Sudâî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in bu sözü de bana tesir etti. Çünkü ben, zengin olduğum halde Resûlullah'dan (sallallahu

aleyhi vesellem) istekte bulunmuştum. Sonra Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) sabah vakti bizimle birlikte yürüdü. Ben, onun yanından ayrılmadım, güçlü biriydim. Arkadaşlarım ise geri kalıyorlardı. Öyle ki Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem/İn yanında benden başka kimse kalmadı. Sabah ezanı vakti olunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ezan okumamı emretti, ezanı okudum ve Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Kamet getireyim mi?" diye sordum. Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) doğu tarafına bakıp: "Hayır!" dedi. Nihayet şafak söktü ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ihtiyacını gidermek için dışarı çıktı. Sonra yanıma geldi ve: "Ey Sudâî kardeş! Su var mı?" diye sordu. Ben: "Hayır, çok az su var. O da sana yetmez!" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "O az suyu bir kaba koy ve yanıma getir!" dedi. Ben de o suyu bir kaba koyup Resûlullah (sallaUahu aleyhi vesellem/in yanma getirdim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) avucunu suyun içine daldırdı, sonra çıkardı; bütün parmaklarından sular akıyordu. ilEy Sudâî kardeş! Eğer Allah'tan utanmasaydım hem kendimizin su ihtiyacım, hem de başkalarının ihtiyacını giderirdim!" buyurdu. Sonra: "Ashabıma seslen: Kimin suya ihtiyacı varsa gelsin!>" buyurdu. Ben de seslendim; dileyen gelip su aldı. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namaza kalktı. Bilâl kamet getirmek isteyince Resûlullah (salîallahu aleyhi vesellem): "Sudâîkardeş ezan okudu; kameti de o getirsin!" dedi. Ben, namaz için kamet getirdim. Namaz bittikten sonra bana verdiği mektuplarla birlikte Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem/in yanma gittim ve ona: "Yâ Resûlallah! Beni bu iki mektuptan muaf tut!" dedim. Resûlullah: "Sana ne oldu ki?!" diye sordu. Ben: "Senden işittiklerimden dolayı beni muaf tutmanı istiyorum! Çünkü sen: Mü'min kişi için emirlikte hayır yoktur!

dedin. Hâlbuki ben, Allah'a ve Resulüne iman eden biriyim. Sonra sen: Kim ihtiyacı olmadığı halde insanlardan mal isterse bu, başta ağrıya, karında da hastalığa sebeptir! dedin. Ben ise ihtiyacım olmadığı halde senden istekte bulundum" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Gerçekten öyledir. Dilersen kabul et; dilersen bırak!" dedi. Ben de: "Bırakıyorum!" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: "O halde başınıza emir tayin edebileceğim birini bana göster!" buyurdu. Ben de kendisini ziyarete gelen heyetin içinden bir adamı gösterdim; onu başımıza emir tayin etti. Sonra ben: "Yâ Resûlallah! Bizim bir kuyumuz var, kış olduğu zaman suyu bize kâfi geliyor; ancak yaz olduğu zaman suyu azalıyor. O zaman da çevredeki kuyulara gidiyoruz. Hâlbuki biz müslüman olduk, etrafımızdakilerin hepsi de düşmanımızdır. Kuyumuzun bereketlenmesi için Allah'a dua et ki suyu bize yetsin, başkasına muhtaç olmayalım!" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yedi küçük taş istedi, onları eliyle ovdu ve taşların üzerine okudu. Sonra da: "Bu taşları götürün, kuyuya vardığınız zaman Bismillah diyerek teker teker onları kuyuya atın!" buyurdu. Sudâî der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in dediği şekilde yaptık; (suyun bolluğundan) artık kuyunun dibini göremez olduk." (el-Hârİs) [109]

3832. Enes der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana şöyle hayırduada bulundu: "Ey Allahım! Ona mal ve evlat ver!" Ben, Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem)'in bu duasından sonra benden daha kolay ve güzel yaşantısı olan birine rastlamadım. Ben şu kendi ellerimle yüzden fazla çocuğumu defnettim. Size torunlarımdan bahsetmiyorum; çocuklarımı

söylüyorum!" dedi. (EbÛ Ya'lâ) Bu hadis, Küîüb-i Sitte sahipleri tarafından son ifadesi olmaksızın verilmiştir. [110]

3833. Câbir anlatıyor: Biz, Resûlullah'la (saMahu aleyhi vesellem) birlikte pazarda İken bir kadın Hz. Peygamber (saMahu aleyhi vesellem)'in üzerinde olduğu merkebin yularını tuttu ve: "Yâ Resülallah! Kocam bana yaklaşmıyor. Benimle onun arasını ayır!" dedi. O sırada kocası geçiyordu. Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem) onu çağırttı ve: "Onunla aranda ne var? Gelmiş, senin uzak durduğundan şikâyet ediyor! Ona yanaşmadığından şikâyet ediyor}" dedi. Adam: "Yâ Resülallah! Onunla bu gece ilişki kuracaktım!" dedi. Kadın ağlayarak: "Hayır, yalan söylüyor! Benimle onun arasını ayır, yâ Resülallah! Çünkü Allah'ın mahlûkatı arasında en çok kızdığım ve nefret ettiğim kimse budur!" dedi. Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) kadının bu sözü üzerine gülümsedi, sonra kadının başı ile adamın başını tutup bir araya getirdi ve şöyle dua etti: "Ey Allahım! Bu ikisini birbirine yaklaştır!"

Câbir anlatmaya devam ediyor: Allah'ın dilediği kadar zaman geçtikten sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tekrar pazardan geçerken baktık ki kadın, başının üzerinde tabaklanmış deri taşıyor. Kadın, Resûlullah'ı (saMahu aleyhi vesellem) görünce derileri attı ve Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanma gelip şöyle dedi: "Yâ Resülallah! Seni hak ile gönderen Allah'a yemin olsun ki, Allah Teâlâ'nm mahlûkatı arasında senden sonra kocamdan daha çok sevdiğim kimse yoktur!" dedi.[111] (Ebü Ya'lâ)

3834. Ebû Talha anlatıyor. Mescid'e girdiğimde Resûlullah'ın (sallallahualeyİTi vesellem) yüzünden aç olduğumu anladım. Hemen çıkıp

Ümmü Süleym'in yanma gittim. -Ümmü Süleym, Enes b. Mâlik'in annesidir, Mâlik b. Enes'in nikahı altındaydı.- Ona dedim ki: "Ey Ümmü Süleym! Resûlullah (sallallahualeyhi vesellem)'in yüzünden aç olduğunu anladım. Yanında yiyecek bir şey var mı?" dedim. Kadın eliyle işaret ederek: "Yanımda az bir şey var" dedi. Ona: "O halde onu hazırla!" dedim ve Enes'i Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gönderdim. Enes'e: "Resûlullah'ın yanma git, kulağına gizlice söyleyerek onu evimize çağır!" dedim. Enes, Resûlullah (sallallahualeyhi veselkm/in yanma gidince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey oğul! Baban bizi çağırman için seni gönderdi değil mi?" dedi. Enes: "Evet!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashabına; "Bismillah deyip kalkın, gidelim!" dedi. Enes hızlıca koştu ve Ebû Talha'mn yanma geldi ve: "Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem) ashâbıyla birlikte geliyor!" dedi. Ebû Talha der ki: Dışarı çıktım ve Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) kapının yanında merdiven dibinde karşıladım. Ona: "Yâ Resûlallah! Bize ne yaptın? Yüzünden aç olduğunu anladım, sana yiyeceğin bir şeyler yaptık" dedim. Resûlullah: "İçeri gir, müjdeler olsun sana!" dedi. Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem.) içeri girdi, kabı eline aldı, onu düzeltti ve: "(Yiyecek) bir şey var mı?" dedi. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) içinde bir şeyler olan, belki de hiç olmayan küçük bir kap daha getirdiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) eliyle kabı sildi, sonra da: "Onar onar içeri girsinterV dedi. Her giren doyuncaya kadar yedi, nihayet herkes yiyip doydu. Sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) artan yiyecek için: "SİZ ve çocuklarınız, da yiyiniz}" buyurdu; onlar da yedi ve doydu. (Ebû Ya'lâ) Bu hadis, Sahîh'te Enes'den verilmiştir.[112] (Ebû Ya'lâ)

3835. Enes b. Mâlik, annesinden naklediyor: Benim bir koyunum vardı, onun yağını bir kaba koydum, kap doldu. Sonra da onu himayemdeki bir kıza verip: "Bunu Resûlullah'a götür!" dedim. Kız onu aldı ve Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) götürdü. "Yâ Resûlallah! Bu yağı Ümmü Süleym (Enes'in annesi) sana gönderdi" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseBem): "Kızın getirdiği yağı alın!" buyurdu. Kap boşaltıldı ve kıza geri verildi. Kız tekrar Ümmü Süleym'in yanma vardığında kabın dolu olup taştığını gördü. Ümmü Süleym: "Ey kız! Sana bu yağı Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) götürmeni söylemedim mi?" dedi. Kız: "Evet, Resûlullah'ın yanma götürdüm! Eğer bana inanmıyorsan git kendin sor!" dedi. Ümmü Süleym kızla birlikte Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanma gitti ve: "Yâ Resûlallah! Bu kızı, içinde yağ olan bir kapla sana gönderdim" dedi. Resûlullah (saüaüahu aleyhi vesellem): "Evet, kız yağı getirdi" buyurdu. Ümmü Süleym: "Seni hidayet ve hak ile gönderen Allah'a yemin olsun ki, kız geri geldiğinde kabımız yağdan dolup taşıyordu!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Buna şaşıyor musun? Allah, Nebisini doyurduğu gibi seni de doyurdu. Yiyiniz ve yediriniz!" buyurdu. Ümmü Süleym der ki: "Eve geldim ve o yağı filan filan kaplara koydum. Kabın içinde de bir veya iki ay kullanacağımız kadar ayırdım. [113] (Ebû Ya'lâ)

3836. İbn Ömer'den: Ben, Resûlullah'la birlikte otururken yanma bir bedevi geldi ve: "Allah'tan başka ilah olmadığına, senin de onun Resulü olduğuna şehadet eden ne var?" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhivesellem): "Sana kim şahitlik etsin?" diye sordu; "Bu ağaç!" dedi. ResûluUah ağacı çağırdı. Vadinin kıyısındaki ağaç yeri yararak geldi ve önünde durdu. ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem) ondan şahitlik

etmesini istedi. O da: "Senin Allah'ın Resulü olduğuna şehadet ederim" dedi. Bunu üç defa tekrarladı, sonra da eski yerine döndü. Bunun üzerine bedevi: "Kavmime gideyim, sana tâbi olurlarsa onları alıp sana getireyim. Eğer sana tâbi olmazlarsa, sadece ben dönüp sana katılırım" dedi. (Ebû Ya'lâve Bezzâr) [114]

3837. Ömer b. el-Hattâb anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Hacun'da üzüntülü ve sıkıntılı bir halde oturuyordu. Şöyle dua etti:"£y Allahım! Bugün bana öyle bir mucize göster ki kavmimden beni yalanlayanlara artık aldırmayayım!" dedi. Ona: "Bir ağacı çağır!" denildi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Medine taraflarında bir ağacı çağırdı, ağaç yeri yararak Resûlullah'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi. Ona selâm verdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ağacın tekrar yerine dönmesini emretti; ağaç yerine gitti. Sonra şöyle buyurdu: "Bundan sonra kavmimden beni yalanlayanlara asla aldırmam. " (Ebû Ya'lâ) [115]

3838. Hammâd bu hadisi şu ifadelerle nakletmiştir: Müşrikler, Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem)'in davetini kabul etmeyip reddedince Resûlullah (saUallahu aleyhi vesellem) Hacun'da: "Yâ Rabbi! Bana bir mucize göster" diye dua etti. Ona bir ağaç çağırması söylendi. O da ağacı çağırdı. Sonra yerine dönmesini emretti, o da yerine döndü. (Bezzâr) Daha sonra Bezzâr, hadisin sadece bu kanalla rivayet olunduğunu belirtti.

Konuyla ilgili olarak bundan önceki bölümde Usâme hadisi vardır.

Allah'ın O'na, Yanlarında Olmadığı Halde Düşmanlarının ve Başkalarının Konuştuklarım Bildirmesi

3839. Abdullah b. Ebî Bekir'den: Ebû Süfyan Mescid'in bir kenarında oturuyordu. Bu sırada Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) elbisesine bürünerek evinden çıktı. Ebû Süfyan oturduğu yerden: "Acaba bu ne ile beni mağlup etti?" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ebû Süfyân'm yanma gelip eliyle onun sırtına vurdu ve: "Seni Allah ile mağlup ettim!" dedi. Ebû Süfyan: "Senin Allah Resulü olduğuna şahitlik ederim" dedi. (el-Hârİs) [116]

3840. Resûlullah (sallaUahualeyhivesdlemj'in azatlısı Sefine bildiriyor: Resûlullah (salMOahu aleyhi vesellem) Mescid'İ yapınca oraya bir taş koydu. Sonra da: "Taşımın yanına Ebû Bekir taşını koysun!" buyurdu. Sonra: "Ebû Bekir'in taşının yanına Ömer taşını koysun, sonra da Ömer'in taşının yanına Osman taşını koysun" buyurdu. Ardından şöyle dedi: "İşte bunlar benden sonra halife olacak kimselerdir." (el-Hâris ve Ebû Ya'lâ) [117]

3841. Hz. Âişe bildiriyor: Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) Medine mescidini sahîh hükmüyle- başka bir lafızla el-Hâkİm tahrîc etmiştir." bina ettiğinde, bir taş getirip duvara koydu. Sonra Hz. Ebû Bekir bir taş getirdi ve duvara koydu. Sonra Hz. Ömer bir taş getirdi ve duvara koydu. Sonra Hz. Osman bir taş getirdi ve duvara koydu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e bu durum sorulunca şöyle buyurdu: "Bu durum, benden sonraki halifelik hidir," (Ebû Ya'lâ) [118]

3842. Enes bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir bahçenin yanma geldi ve içeri girdi. Sonra birisi geldi ve kapıyı çaldı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Enes! Kalk ve kapıyı aç, sonra da onu cennetle ve benden sonra halife olmakla müjdele!" dedi. Ben: "Yâ

Resûlallah! Bunu ona söyleyeyim mi?" dedim. Resûlullah (sallallahualeyhivesellem): "Olur!" dedi. Kapıyı açtığımda Ebû Bekir'le karşılaştım. Ona: "Cennetle ve Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) sonra halifelikle sana müjdeler olsun!" dedim. Sonra başka birisi geldi ve kapıyı çaldı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) aynı şeyleri onun hakkında da söyledi. Kalkıp kapıyı açtığımda Ömer'le karşılaştım. Ona: "Cennetle ve Ebû Bekir'den sonra halifelikle sana müjdeler olsun!" dedim. Sonra bir başkas geldi ve kapıyı çaldı. Resûluliah (saüallahu aleyhi veselîem): "Ey Enes! Kalk ve kapı aç! Geleni cennetle ve Ömer'den sonra halifelikle ve şehitlikle müjdele!" dedi Ben kalktım. Kapıyı açtığımda Osman'la karşılaştım. Ona: "Cennetle y Ömer'den sonra halifelikle sana müjdeler olsun. Şüphesiz sen şehit edileceksin!" dedim. Sonra içeri girdi ve: "Yâ Resûlallah! Allah'a yemin olsun ki, sana biat ettiğimden beri şarkı söylemedim, hayal kurmadım ve âletime dokunmadım" dedi. Resûluliah (sallallahu aleyhi vesellem) da: "Evet, aynen öyledir ey Osman!" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) Bu hadis uydurmadır. [119]

Resûluliah (Sallallahu Aleyhi Vesllem) Fiziki Güzelliği ve Ahde Vefası

Bu konuyla ilgili olarak Alışveriş bölümünde Târik b. Abdillah hadisi geçmişti. [120]

Resûluliah (Sallallahu Aleyhi Vesllem)'İn Hayvanların Dilini Bildiği

3843. Şimr b. Atiyye, Cüheyne -veya Müzeyne'li- bir a.damdan naklediyor: Resûlulîah (saüalbhu aleyhi vesellem) sabah namazı kıldıktan sonra yüze yakın dizlerini dikmiş oturan kurt gördü. Resûluliah (saMMıu aleyhi vesellem): "Bunlar, kurtların elçileridir; artık yemeklerinizden vermenizi istiyor, bunun dışındaki şeylerde size güvence veriyorlar" dedi. Fakat sahabiler muhtaç olduklarını söylediler (ve vermediler). Ravi der ki: "Bunun üzerine kurtlar uluyarak geri döndüler." (Ahmed b. Menî') [121]

Resûluliah (Sallallahu Aleyhi Vesllem)'İn Elinin ve Tükürüğünün Bereketi

-2449 nolu Râfi b. Hadîc'in hadisine bakınız. Râfi karın ağrısından Resûlullah'a (saUallahu aleyhi vesellem) şikâyet etmiş, Resûluliah (saMahu aleyhi vesellem) eliyle onun karnını meshetmiş ve karın ağrısı gitmişti.

Ayrıca "Duasının Bereketi" bölümünde Usâme hadisine [122] Evlilik kitabında Nişanlılık bölümünde Enes hadisine bakınız. [123]

3844. Habîb b. Füveyk'ten: Babası, Resûluliah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanma geldiğinde gözlerinde beyaz bir perde olduğundan hiçbir şey göremiyordu. Resûluliah (sallallahu aleyhi vesellem): "Gözüne ne oldu?1' diye sordu. O da: "Devemi sürerken ayağımı yılan yumurtasının üzerine koydum; bunun Üzerine gözlerimde bir beyazlık oluştu" dedi. Resûluliah (sallallahu aleyhi vesellem) onun gözlerine üfledi; adamın gözleri açıldı. Öyle ki seksen yaşında olduğu ve iki gözü beyazlaşmış

olduğu halde ipi iğnenin deliğinden geçirdiğini görüyordum.[124] (Ebû Bekir b. E:İ Şeybe)

3845. İbn Ömer'den nakledilmiştir: Resûlullah (salMahu aleyhi vesellem) bir sabah dışarı çıktı ve şöyle buyurdu: "Sabah namazından önce rüyamda sanki bana bazı anahtarların ve tartıların verildiğini gördüm. Ben tartının bir kefesine, bütün ümmetim ch'zer kefesine kondu; ben ağır geldim. Sonra Ebû Bekir geldi. O tartının bir kefesine, bütün ümmetim diğer kefesine kondu; Ebû Bekir ağır geldi. Sonra öner getirildi. Terazinin bir kefesine Ömer, diğer kefesine ümmetim konuldu; Ömer de ağır geldi. Sonra Osman getirilip tartıldı. O da ümmetime ağır geldi. Sonra uyandım ve başımı kaldırdım." (Abd b. Humeyd) [125]

3846. Abdurrahman b. el-Hâris b. Ubeyde, dedesinden naklediyor: Ebû Zer'in gözlerine hastalık feâbet etti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun gözüne tükürdü; gözleri eskisinden daha sağlam oldu. (Ebû Ya'lâ) [126]

Resûlullah (Sallallahu Aleyhi Vesllem)'İn Kanı İle İdrarının Temiz Oluşu

3847. Âmir b. Abdillah b. ez-Zübeyr anlatıyor: Babası, Resûlullah (sallalkhu aleyhi vesellem) kan aldırırken yanma gitmişti. Kan alma işi bitince ona: "Ey Abdullah! Şunu al ve kimsenin görmediği bir yere götür dök!" dedi. O ise Resûlullah'dan (sallallahu aleyhi vesellem) uzaklaştıktan sonra kanı alıp içti. Döndüğünde ona: "Ey Abdullah! Kanı ne yaptın?" dedi. O: "HİÇ kimsenin göremeyeceği en gizli bir yere koydum" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Belki de onu içtin!" buyurdu. Ben:

"Evet!" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Niçin kanı içtin? insanlar senden, sen de insanlardan uzak olasınV dedi. Ebû Seleme dedi ki: Bunu Ebû Asım'a anlattım; dedi ki: "Abdullah'taki kuvvetin içtiği o kandan kaynaklandığına inanırlardı." (Ebû Ya'lâ ve Bezzâr) [127]

3848. Sefîne'den nakledilmiştir: Hz. Peygamber (saMahu aleyhi vesellem) kan aldırdı. Sonra da bana: "Bu kanı al, insanların ve hayvanların görmediği bir yere göm!" dedi. Ben kanı aldım ve görünmeyen bir yere gittim. Resûlullah (sallallahualeyhiv^ellem)'in yanına dönünce bana: "Kanı ne yaptın?" diye sordu. Ben de: "Onu içtim!" dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gülümsedi. (Bezzâr) [128]

3849. Ümmü Eymen'den: ResûluUah (salkllahu aleyhi veseUem)'in akşam içine bevl ettiği bir kabı vardı. Her sabahladığında: "Ey Ümmü Eymen! Şu kaptaki bevli dök!" derdi. Bir gece kalktığımda susamıştım. Ben de Resûlullah'ın (sallallahuaieyhivesellem)bevl ettiği kaptakînİ İçtim. ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Ey Ümmü Eymen! Kaptakini götür dök!" dedi. Ben: "Yâ Resûlallah! Gece kalktığımda susamıştım, içindekini içtim" dedim. Hz. Peygamber (sallallahualeyhi vesellem); "Bugünden sonra sen asla karın ağrısından şikâyet etmeyeceksin!" buyurdu. (Bezzâr} [129]

Resûlullah (Sallallahu Aleyhi Vesellem)' İn Elinin Bereketi, Eliyle Erkeklerin ve Kadınların Yüzlerini Meshettiği ve Kadınlara Dokunmaktan Kaçındığı

3850. Hanzale'rıin nakline göre Enes anlatıyor: Bir kadın Resûlullah'ın (saUallahu aleyhi veseUem) yanına geldi ve ona: "Yâ Resûlallah! Elini yüzüme sür ve benim için Allah'a dua et!" dedi. ResûluUah (saMahu aleyhi vesellem) elini kadının yüzüne sürdü ve ona hayır duada bulundu. Kadın: "Yâ Resûlallah! Elini aşağı indir!" dedi. ResûluUah (saUallahu aleyhi vesellem) elini kadının boyun altına kadar indirdi. Sonra kadın: "Elini daha aşağıya indir!" dedi. ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem) bunu kabul etmedi ve elini kadından çekip uzaklaştırdı. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)

3851. Hanzale es-Sedûsî anlatıyor: Bir kadın Resûlullah (saüallahu aleyhi veseUem)'in yanma gelip, elini yüzüne sürmesi ve kendisine hayır duada bulunmasını istedi. Resûlullah (sallaUahu aleyhi veseUem) de yüzünü meshetti ve ona hayır duada bulundu. (Eİİ göğsünün üst tarafında iken) kadın: "Yâ Resûlallah! Elini aşağıya indir!" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (saüaliahu aleyhi vesellem): "Benden uzak dur!" buyurdu. (Müsedded) Bu hadisin senedinde Enes yoktur.

3852. Enes'ten bildirilmiştir: Bir kadın Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanma geldi, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) elini onun yüzüne sürdü. Çünkü kadınlar Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem)'in yanma geliyor, o da elini onların yüzüne sürüyor ve onlara dua ediyordu. Kadın: "Yâ Resûlallah! Elini daha aşağıya indir!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) elini çekip aldı ve: "Benden uzak dur" buyurdu. (Ebû Ya'lâ)

Resûlullah (sallallahu aleyhivesellem)'in Hayatta İken ve Öldükten Sonraki Bereketi

3853. Bekr b. Abdullah el-Müzenî'den: Resûlullah (sallallahu aleyhi veselkm) şöyle buyurdu: "Hayatım sizin için hayırlıdır; benimle konuşuyorsunuz, ben de sizinle konuşuyorum. Ölümüm de sizin için hayırlıdır; çünkü işlediğiniz ameller bana ulaştırılır. İşlediğiniz iyilikler bana gelince Allah'a hamd ederim. Kötülükleriniz için de Allah'tan bağışlanma dilerim." (el-Hâris) [130]

Hâlid b. el-Velîd'in menkıbeleri anlatılırken, Hz. Peygamber (sallalkhualeyhi veseDem)'in alın tarafından bir saç telini yanında gezdirdiğine dair rivayet verilecektir. [131]

Ebû Ya'la'nm tahrîc ettiği Ebû Hureyre hadisinde İsa bahsi anlatılırken şu ifade geçer: "Eğer o, kabrimin başına gelip Ey Muhammed! derse, elbette ona cevap veririm!" Bu hadis, Kıyamet Alâmetleri bahsinde gelecektir. [132]

Resûlullah (sallallahu aleyhiveseHem)'in Tevazuu ve İnsafı

3854. İbn Ömer anlatıyor: Bir adam üç defa Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) seslendi. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) adamın her seslenişinde ona: "Lebbeyk lebbeyk (buyurun, buyurun) [133] diye cevap veriyordu. (Ebû Ya'lâ)

3855. Benû Fihr'den bir adam anlatıyor: Resûlullah'a (salkllahu aleyhi vesellem) bir hediye getirildi, hediyeyi koyacağı bir şey aradı, fakat bulamadı. Sonra şöyle dedi: "Onu toprağın altına koy! Ben de neticede bir kulum. Kulun yediği gibi yer, içtiği gibi içeriz.".. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [134]

3856. Mücâhid şöyle dedi: "Fakir ve yoksul biri Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) gece yarısı arpa ekmeğine davet etse, Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) onun davetine icabet ederdi." (Müsedded) [135]

3857. Hz. Âişe, babasından (Hz. Ebû Bekir'den) naklediyor: Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vsellem) birlikte yürüyordum. Yolda atılmış bir hurma kabı gördüm, içinde birkaç hurma vardı. Alıp birini kendisi yedi, diğerini de bana verdi. (Ebû Ya'lâ) [136]

3858. Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (saMlahualeyhivesellein) yanında oturan hiç kimseye dizlerini açmadı. Birini elinden tuttuğu zaman tutan adam bırakmadıkça Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) elini bırakmazdı. Birisi Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanma oturduğu zaman o kalkmadıkça Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kalkmazdı. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [137]

3859. Enes der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) insanlara en çok acıyan ve lütuf sahibi bir kimse idi. Sabah erkenden bir kölenin veya cariyenin veya çocuğun getirdiği suyla elini ve yüzünü yıkamaktan kaçınmazdı. Kendisine bir ihtiyacı olan ve ondan bir istekte bulunan bir kimseye kulak verir ve o yüzünü çevirmedikçe Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) ondan yüzünü çevirmezdi. Biri onunla tokalaşmca o kimse elini çekmeden Resûlullah (sallallahualeyhivesdlem) elini çekmezdi. (el-HâlİS) [138]

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Terinin Hoş Kokusu

3860. Ebû Hureyre anlatıyor: Bir adam Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanma gelerek: "Yâ Resûlallah! Kızımı evlendirdim. Bana bir şeyle yardım etmeni istiyorum" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Yanımda bir şey yoktur; fakat yarın başı geniş bir kap ve bir ağaç sapı ile yanıma gel. Seninle aramızdaki İşaret kapıyı yandan çalmandır" buyurdu. Adam, Resûlullah (sallaMıu aleyhiveseüerrO'in dediği şekilde geniş başlı bir kap ve ağaçtan bir değnek ile gelip kapıyı Allah'ın Resûlü'nün (saliallahu aleyhi vesellem) dediği şekilde yandan çaldı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) terini adamın getirdiği kaba boşaltıyordu. Kap dolunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bunu al ve kızına götür, bu değneği kaba hatırsın ve onunla koku sürünsün" dedi. Kız, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in dediği şekilde yaptığı zaman bütün şehir halkı o kokuyu kokluyordu; nihayet oraya "kokucuların evi" diye ad taktılar. (Ebû Ya'lâ) [139]

3861. Enes der ki: Resûlullah (sallallahuakyhivesdkm) Medine'deki herhangi bir yoldan geçince oradan misk kokusu gibi koku yayılırdı ve koku hissedilince "Resûlullah (sallaUahualeyhivesellem) geçiyor!" denirdi. (Ebû Ya'lâ) [140]

Resûlullah (Sallallahu Aleyhi Vesellem)'İn Hilmi (Yumuşaklığı)

3862. Zeyd b. Eşlem, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet ediyor: Bir bedevi, üzerinde yeşil bir hırka ve altın kuşaklı olarak Resûlullah (salkllahualeyhi vesdlem)'in yanma geldi. Allah'ın Resulü'nün (sallallahu

aleyhi vesellem) başı ucunda durup kibirli halde ona: "Sizin bu arkadaşınız her çobanı yüceltip her süvariyi düşürüyor" dedi. Resûlullah (saBallahu aleyhi vesellem) adamın cübbesinden tuttu ve: "Otur, çünkü üzerinde aklı olmayan kimselerin giydiği elbiseleri görüyorum. Benden önce Allah hiç bir peygamber göndermemişti ki çobanlık yapmış olmasın." Ona: "Sen de mi çobanlık yaptın yâ Resûlullah?" diye sordular. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellein): "Evet ben de bir veya yarım kırat karşılığı çobanlık yaptım" buyurdu. Sonra şöyle devam etti: "tiz. Nuh'a ölüm yaklaşınca oğluna: Sana bir vasiyet yapacağun dedi..." (Ebû Yala) [141]

3863. Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisinin hoşlanmadığı, benim de yaptığım şeye "yaptığın ne kötü bir şeydir" demedi veya onun hoşuna gidip de yaptığım bir şeye: "Ne güzel yaptın" demedi.[142] (Ebû Ya'lâ) Hadis bu lafızla garîbtir? [143]

3864. Enes der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellein) aile bireylerine karşı ol dukça merhamet ederdi. (Ebû Dâvud et-Tayâlİsî)

3865. İbn Muhayrîz'den nakledilmiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Sizler Perslerle bir veya İki defa savaşırsınız. Bundan sonra da asla Perslerle savaşmazsınız. Bizanslıların ise çeşitli nesilleri olur. Her nesil kayboldukça peşinden yeni bir nesil gelir. Onlar kara ve deniz ehlidirler. Son nesle heyhat! Yaşamakta hayır devam ettiği sürece onlar sizin arkadaşlarınızda.[144] (el-Hâris)

Bâb

3866. Enes der ki: Resûlullah'a (saBaMıu aleyhi vesellem) hurma ikram ettik. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) dizinin üzerine çöktü ve bir avuç aldı. Bana: "Bunu filan kadına götür" buyurdu. Sonra bir avuç daha aldı: "Bunu da filan kadına götür" dedi. Böylece onu bütün hanımları arasında bölüştürdü. Sonra bir avuç daha aldı ve onu yedi. Çekirdekleri de soluna atıyordu. Oradan evcil bir hayvan geçti ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in attığı çekirdekleri yedi. (Ebû Ya'lâ)

3867. Rübeyyi' binti Muavviz şöyle anlattı: Amcam beni Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gönderdi. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi veseliem)'in yanma vardığımda yanında Bahreyn emirinin hediye olarak gönderdiği hıyar vardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana avuç dolusu hıyar verdi ve: "Ey kızını bu senindir" buyurdu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) hıyarı çok severdi. (Ebû Ya'lâ)

Bâb

3868. Ca'de der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Âişe'ye Usâme'ye bir şey vermesini emretti; fakat bu, Âişe'nin hoşuna gitmedi. Resûlullah (sallallahualeyhi vesellem) bunun üzerine onun elinden çekti ve Usâme'ye kendisi verdi. (MÜsedded) Bunun el-Behî tarikiyle yine Hz. Âişe'den bir şahidi vardır ki İbn Hıbbân'm Sahîh'inde yer almıştır.

Resûlullah'ın Cinsel Gücü

3869. Tavus şöyle dedi: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi veellem) kırk kişinin (erkeğin) cinsel gücü kadar güç verildi." (el-Hâris) [145]

3870. Mücâhid şöyle dedi: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) her biri cennet ehlinden olan kırk küsur kişinin cinsel gücü kadar güç verildi." (el-Hâris) [146]

Jîju

Resûlullah (Sallallahu Aleyhi Vesellem)'İn Slfatl

3871. Ümmü Hâni der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in karnını gördükçe, katlanmış ve üst üste konmuş kağıtlar aklıma gelirdi. (Ebû Dâvud et-Tayâlİsî) [147]

3872. Ebû'd-Derdâ der ki: "Resuiullah (saMahu aleyhi veselfem) gökte uçan kuşun kanatlarını çırpmasını dahi bize öğretmeden bizi bırakmadı." (Ahmed b. Menî') Ravileri güvenilir kimselerdir; ancak munkatıdu? İhtilâf Fıtr adlı ravi üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu zât iki farklı ravi kanalıyla Ebu'd-Derdâ'dan rivayette bulunmuştur.[148]

3873. Ebû Musa (el-Eş'arî'den): Resuiullah (sallahu aleyhi veseUem) şöyle buyurdu: "Bana en güzel şekilde söze başlama ve bitirme kabiliyeti verildi." Ben: "Yâ Resülallah! Allah'ın sana öğrettiğinden sen de bize öğret" dedim. O da bize öğretti. (Ebû Ya'lâ) [149]

3874. Hâlid b. Urfuta, "Hz. Ömer'in yanında oturuyordum..." diyerek olayı uzun bir şekilde hikaye etti ve dedi ki: Resuiullah (saüallahu aleyhi

vesellem) şöyle buyurdu: "Ey insanlar! Bana özlü konuşma ve sözü en güzel şekilde bitirme kabiliyeti verildi. Söz bana kısaldıkça kısaldı." (Ebû Ya'lâ)

Resuiullah (Sallallahu Aleyhi Vesellem) 'İn Diğer Peygamberlerden Üstün Özellikleri

3875. İbn Abbâs şöyle dedi: Allah Teâlâ, Muhammed'den başka hiçbir varlığın gelecekte işleyeceği günahları affetmedi. "Allah senin işlediğin ve işleyeceğin günahları affetti. [150] Allah meleklere şöyle dedi: "Onlardan kim ben Allah'tan başka ilahım derse onu cehennem ile cezalandırırız. [151] (Ebû Ya'lâ) Bu hadisin isnadı incelenmeli!

3876. Şerîk b. Târik der ki: Resuiullah (saMahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Sizden hiç kimse yoktur ki beraberinde bir şeytanı olmasın. " Oradakiler: "Sen de mi?" diye sordular. Resuiullah (saMahu aleyhi vesellem): "Evet; ancak Allah bana yardım etti ve müsluman oldu. Sizden hiçbiri kendi işlediği amellerimle cennete giremez buyurdu. Oradakiler: "Sen de mi yâ Resülallah!" dediler. Resuiullah:

"Evet, ben de. Ancak Allah beni rahmeüyle kuşatır, öyle cennetine koyars girebilirim" buyurdu. (Müsedded, Ebû Ya'lâ ve Bezzâr) [152]

3877. Abdullah b. Selâm şöyle dedi: "Allah'ın yarattıkları arasından en değerlisi Muhammed'dir. Cennet gökyüzünde, cehennem de yeryüzündedir. Kıyamet günü olduğu zaman Allah bütün mahlûkatı grup grup peygamberleriyle birlikte diriltir. Nihayet Ahmed ve ümmeti en sonuncusu ve merkezde olurlar. Sonra köprü (Sırat) kurulur ve bir münadi:

Ahmed ve ümmeti nerededir? diye seslenir. Resûlullah (saflaüahu aleyhi vesellem) kalkar ve ümmetinden salih ve facir herkes onu izler." A/ev/aî/'hadistir.[153] (el-Hâris)

3878. Enes der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem) şöyle buyurdu: "Ben bütün Arapların önünde olan kimseyim." (el-Hâris) Ravi zinciri zayıftır.

3879. Hz. Âişe'den: Resûlullah'a (sallahu aleyhi vesellem): "Sen Arapların efendisi misin?" diye sordum. Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem): "Ben bütün insanların efendisİyim ve bununla da övünmüyorum Âdem bile kıyamette benim sancağımın altındadır, bununla da övünmüyorum" buyurdu. (el-Hâris) Keza bunun da isnadı zayıftır.

3880. Rebî b. Huseym şöyle demiştir: "Hiç kimse Muhammed'den üstün olamaz. Hatta Rabbimin dostu Hz. İbrahim'den de kimse üstün olamaz." (Müsedded ve el-Hâris} [154]

Ehl-i Kitabın Resûlullah'ın (sallallahualeyhi vesellem)Doğruluğuna Şahit Olmaları

3881. el-Feletân b. Âsim el-Cermî bildiriyor: Resûlullah'la (sallallahu aleyhi birlikte Mescid'de oturuyorduk. Mescid'de yürüyen bir adama gözlerini dikti. Adam: "Buyur yâ Resûlallah!" dedi. Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) sözünü bitirmeden, "Yâ Resûlallah buyur" diyordu. Allah'ın Resulü (saMahu aleyhivesellem) ona: "Benim Allah'ın Resulü olduğuma şahitlik eder misin?" dedi. Adam: "Hayır" dedi. Resûlullah

(sallahu aleyhi vesellem): "Tevrat'ı okuyor musun?" diye sordu. Adam: "Evet" dedi. Resûluîlah (saMahu aleyhi vesellem): "İncil'i okuyor musun?" dedi. Adam: "Evet" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseflem): "Kur'ân'ı okuyor musun?" dedi. Adam: "Varlığım elinde olan Allah'a yemin olsun ki istersem okurum" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: "Allah için söylemeni istedim; sen Tevrat ve İncil'de beni peygamber olarak bulmuyor musun?" dedi. Adam: "Sana anlatayım: Evet, senin gibisini buluyoruz. Senin gibisinin şeklini, çıkışını biliyoruz; ancak biz onun içimizden olmasını umuyorduk. Sen çıktığın zaman senin o peygamber olduğundan korktuk. Düşündük ve baktık ki o gönderilecek peygamber, sen değilsin" dedi. Resûlullah "Nasıl?" dedi. Adam: "Biz onun yanında yetmişbin kişinin olacağını biliyoruz; oysa seninle birlikte çok az kimse var" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Nefsim elinde olan Allah'a yemin olsun ki ben o peygamberim. O yetmiş bin kişi de benim ümmetimdir. Onlar yetmiş binden de fazla olacaktır" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe)'

3882. Abdullah b. Selâm naklediyor: Müslümanlar Nehâvend şehrini Bûsîrî, hu hadis hakkında bir değerlendirme yapmamıştır. fethedince Yahudilerden bazılarını esir aldılar. Müslümanlardan bir adam parlak ve güzel bir cariyeyi gördü. Bana: "Benimle birlikte şu insanın yanma gelir misin? Belki bana o cariyeyi hibe eder" dedi. Onunla birlikte gittim. Çok konuşan bir ihtiyarın yanma girdik. Onun tercümanı vardı. Tercümanına: "Bu cariyeye sor; bu Arap onunla cinsel ilişki kurdu mu?" Adam cariyenin güzelliğine ve dilinin fesahatine çarpılmıştı. İhtiyar adamın cariyeye çarpıldığını anlayınca diliyle bir işaret yaptı. Abdullah b. Selâm: "Onun demek istediğini anladım" dedi. Ona: "Sen okuduğun kitapta bu cariyeyi

istemekle günaha giriyorsun" dedim. Bana: "Yalan söylüyorsun! Benim kitabımın ne olduğunu nereden biliyorsun?" dedi. Ben: "Senin kitabını senden daha iyi biliyorum" dedim. Adam: "Benim kitabımı benden daha iyi mi biliyorsun?" Ben: "Evet senin kitabını senden daha iyi biliyorum" dedim. Adam: "Bu kimdir?" dedi. Oradakiler: "Abdullah b. Selâm'dır" dediler. O gün adamın yanından ayrıldım. Adam bana haber gönderip yanma gelmemi istedi. Bana bir de hayvan göndermişti. .Ben de Müslüman olur umuduyla sevabını Allah'tan bekleyerek onun yanma gittim. Beni üç gün yanında tuttu. Ben ona Tevrat'ı okuyordum; o da ağlıyordu. Ben en son ona: "Allah'a yemin olsun ki Tevrat'ta bulduğunuz kişi Muhammed'dir" dedim. Adam bana: "Yahudileri ne yapacağım?" diye sordu. Ben: "Yahudiler Allah katında sana hiçbir fayda sağlayamazlar" dedim. Azgınlığı kendisine galip geldi; adam müslüman olmaktan kaçındı, (fbn Ebî Ömer) Sahih mevkâfhii hadistir.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in Şefaatinin Faydası

3883. Katâde'den nakledilmiştir: Hz. Ömer kendini süslemiş bir kadını gördü. Ona: "Resûlullah'a (sallallahu ak^ti vesellem) olan yakınlığının sana fayda vereceğini mi zannediyorsun?" dedi. Kadın bunu Resûlullah'a anlatınca Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Elbette şefaatim fayda verir" buyurdu.

Ma'mer der ki: Hallâd b. Abdurrahman, bana babasından haber verdi: O kadın Ebû Tâlib'in kızı Ümmü Hâni'dir. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: "Doğrusu şefaatim Câh ve Hakem kabilelerine fayda verir"

buyurmuştu. Abdurrahman der ki: "Bunlar iki kabile olup Câh, Havlân'ın; Hakem b. Sa'd ise Mezhic'in bir koludur." (İshâk)

Hz. Ebû Bekir'in Fazileti

3884. Ebû Saîd anlatıyor: Bir gün Mescid'de iken Resûlullah (saüallahu aleyhi vesellem) başını bir hırka ile sarmış vaziyette yanımıza geldi. O zaman vefat ettiği son hastalığmdaydı. Minbere doğru yürüdü, biz de peşinden gittik. Şöyle buyurdu: "Nefsim elinde olan Allah'a yemin olsun ki kıyamet günü havzın başında duracağım.[155] (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) Bu rivayet içinde Ebû Bekir'in faziletine yer verilmiştir. Ayrıca şu ifadeler yer almıştır: "Sonra minberden indi ve oturdu. Bir daha da (vefatına değin) hiç kalkmadı."

3885. Hz. Âişe bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) aralarını düzeltmek için çıktı; ancak namaz vakti geldi. Bilâl, Ebû Bekir'e: "Namaz vakti geldiği halde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) görünmüyor. Ezan okuyayım, kamet getireyim, sen de insanlara namaz kıldırırsın" dedi. Ebû Bekir: "Sen bilirsin" dedi. Bilâl ezanı okudu ve kamet getirdi. Ebû Bekir cemaate namaz kıldırmak için öne geçti. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) onlar namazı bitirdikten sonra çıkageldi. Onlara: "Namazı kıldınız mı?" diye sordu. "Evet" dediler. "Namazı kim kıldırdı?" diye sordu. Onlar: "Ebû Bekir" dediler. Resûlullah: "Ne iyi ettiniz! Ebû Bekir'in arasında bulunduğu bir kavmin içinden başkasının imamlık yapması yakışık almaz" buyurdu. (Ahmed b. Menî'} [156]

3886. Muâz b. Cebel'in rivayetine göre Resûlullah (sallalîahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Allah Teâlâ yerdeki Ebû Bekir'e göktekilerin günah yazmasından hoşlanmaz." (el-Hârİs) [157]

3887. "Allah'ın Resülü'nün yanında seslerini kısarak konuşanların kalplerini Allah takva ile denemiştir" [158] âyeti nazil olunca Ebû Bekir es-Sıddîk şöyle dedi: "Artık Resûlullah'la (sallallahu aleyhi veseHem) sır kardeşiymiş gibi sessiz konuşacağıma ahdettim." (el-Hâris) [159]

3888. İbn Abbâs şöyle dedi: Bir adam savaştan dönmüştü. Onunla ResûluUah (sallallahu aleyhi vesdlem) arasında hanımları tarafından bir akrabalık vardı. Allah'ın Resulü (saMahu aleyhi vesellem) ÂÎşe'nin evinde olduğu sırada o da içeri girdi ve selâm verdi. Hz. Peygamber (sallallahualeyhivesellem): "Galip gelen ve ganimet elde eden bir adam, hoş geldin! İhtiyacım söyleV buyurdu. Adam: "İnsanlar arasında en çok sevdiğin kimdir?" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Aişe'yi kastederek: "Şu arkamdakidir" dedi. Adam: "Ben kadınlardan kastetmedim; erkeklerden kastettim" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi veselîem): "Onun. babasıdır" dedi. (el-Hârİs) [160]

3889 Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesilem) şöyle buyurdu: "Ebû Bekir'in inalının bize fayda verdiği gibi hiç kimsenin malı bize fayda vermedi." (Ebû Ya'lâ} [161]

3890. Ebû Umâme anlatıyor: Ebû Bekir'le Ömer arasında çekişme vardı. Ebû Bekir, Ömer'den özür dilediği halde Ömer onun özrünü kabul etmedi. Bu durum Resûlullah'a (sallallahu aleyhi veseUem) ulaşınca zoruna gitti. Daha sonra Ömer, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi veselîem) yanma gitmişti. Bir tarafına oturdu; fakat Resûlullah (sallallahu aleyhi veseHem)

ondan yüz çevirdi. Ömer kalktı, diğer tarafına oturdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem) yine ondan yüz çevirdi. Sonra kalktı, önüne oturdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi veselîem) yine ondan yüz çevirdi. Bunun üzerine Ömer: "Benden yüz çevirdiğini görüyorum. Hakkımda sana bir şey ulaştı herhalde. Onun için mi böyle yapıyorsun? Sen benden yüz çevirirken yaşamamın ne hayrı olur?! Allah'a yemin olsun ki senin benden yüz çevirdiğin bir dünyada bir saat bile yaşamayı istemem ve bu hayata asla tenezzül etmem" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi veselîem) bunun üzerine: "Ebû Bekir senden özür dilediği halde onun özrünü kabul etmedin! Hâlbuki ben hepinize gönderilmiş bir peygamber iken sizler beni yalanladınız; o İse bana inandı ve beni tasdik etti. Sonra siz beni arkadaşımla birlikte yalnız bıraktınız" dedi. Bunu üç defa tekrarladı. (Ebû Ya'lâ) Hadisin isnadı zayıftır. Ancak Buhârî'deki Ebu'd-Derdâ hadisi bunu desteklemektedir.

3891. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veselîem) şöyle buyurdu: "Dünya semasına miraca çıkarıldığım zaman, her semadan geçerken ismimi Muhammed Allah'ın Resûlüdür diye yazılı buldum, arkamda da Ebû Bekir Sıddık vardı." (Ebû Ya'lâ) [162]

3892. Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallaîlabn aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Bir kadın zulmettiği bir kediden dolayı cehenneme girdi..." "Ve orada olmadıkları halde buna Ebû Bekir ile Ömer şahitlik yapar. " Bir rivayette: "Bir adam koyunların başında iken bir kurt geldi ve koyunlardan birini aldı, götürdü." Hadisin devamında: "Ebû Bekir ile Ömer buna şahitlik eder" ifadesi yer alır. "Bir adam bir sığıra binmişti, sığır ona dönerek baktı..." diye başlayan hadisin sonunda: "Ebû Bekir ile Ömer orada olmadıkları halde ona şahitlik eder" ifadesi geçer. Bir diğer rivayette

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurur: "Bir adam elbiseleri içinde kendini beğenmiş olarak yürürken Allah onu yerin dibine geçirdi. Ebû Bekir ile Ömer orada olmadıkları halde buna şahitlik eder." (MÜsedded) Bu hadisin aslı Sahîh'te ve başka eserlerde kısmen verilmiştir. Raviler şahitlik bölümünü sadece kurt kıssasında ve inek kıssasında zikretmişlerdir. Kays (İbn Ebî Hazım) der ki: "Ebû Bekir'i gördüm; eti hafif (zayıf) ve beyaz tenli idi." (Ahmed b. Menî'} [163]

3893. Abdurrahman b. el-Esved b. Yeğûs'dan nakledilmiştir: Hz. Âişe, Ebû Bekir'in kına yaktığını anlatırdı. (Ahmed b. Menî')

3894. Musa b. Talha bildiriyor: Talha'mn kızı Âişe, Ebû Bekir'in kızı Ümmü Gülsüm'e: "Benim babam senin babandan daha hayırlıydı!" dediği esnada mü'minlerin annesi Âişe: "Sizin aranızda ben hüküm vereyim mi?" dedi ve devam etti: "Ebû Bekir, Resûîullah (sallallahu aleyhivesenem}1 in yanma girdi, ona: "Ey Ebû Bekir.1 Sen Allah'ın kendisini ateşten azat ettiği kimselerdensin!" buyurdu. Ondan sonra Ebû Bekir Atîk (azad olunmuş) diye isimlendirildi. Sonra Talha, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanma girdi, ona: "Ey Talha! Sen sözünde duran kimselerdensin" buyurdu. (Ishâk) Senedindeki İshâk zayıf bir ravidir Musa, şayet Âişe binti Taîha veya Ümmü Gülsüm'den hadis dinlemedi ise ayrıca bir kopukluk söz konusudur. Bunu Muaviye b. İshâk başka bir hadis kaynağında Talha'nın ismini atlayarak doğrudan Âişe binti Talha'dan nakîetmiştir.

3895. Mü'minlerin annesi Âişe anlatıyor: Allah'a yemin olsun ki bir gün ben evimde idim. Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbıyla birlikte avluda idiler. Aramızda bir perde vardı. Bu arada Ebû Bekir geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem) şöyle dedi: "Kim ateşten azad olunmuş bir kimseye bakmak istiyorsa Ebû Bekir'e baksın/." Aslında ailesi

ona "Abdullah b. Osman" adını vermişti; ancak "Atîk" ismi ağır bastı. (Ebû Ya'lâ)

Tirmizi bu hadisi başka bir tarikten, Âtike kanalıyla Âişe'den kısa metinle şöyle vermiştir: Ebû Bekir gelmişti, Resûlullah (saûallahualeyhi vesellem): "Allah'ın ateşten azat ettiği kimse nerede?" buyurdu. O günden sonra Ebû Bekir "Atîk" diye isimlendirildi. [164]

3897. Cerîr b. Abdülhamîd şöyle dedi: "Eğer Ebû Bekir ve Ömer'i Hz. Ali'den daha faziletli olarak görmezsem Ali'yi yalanlamış olurum. Ben Ali'yi yalanlamaktan çok onu doğrulamaya muhtacım!" dedi. (İshâk)

3898. İbn Avn, Esed oğullarına mensup birinden rivayet ediyor: "Ebû Bekir'i Zâtü's-Selâsil gazasında gördüm; sakalı bir ateş alevi gibiydi." (Ahmed b. Men?)

3899. İbn Ebî Müleyke'den: Ben, Ebû B'ekir'e: "Ey Allah'ın halifesi!" dedim. Ebû Bekir: "Ben, Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem)'in halifesiyim ve ben buna razıyım" dedi. (Ahmed b. Menî'}

3900. Kays b. Ebî Hâzım'dan: Hz. Ömer'in elinde bir hurma dalı gördüm, şöyle diyordu: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in halifesini dinleyiniz." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) Sahih ve mevkuftur. [165]

3901. Hüzeyl b. Şurahbîl naklediyor: Hz. Ömer şöyle dedi: "Eğer Ebû Bekir'in imanı yeryüzündekilerin imanı ile tartılsaydı Ebû Bekir'in imanı daha ağır gelirdi. Ben, Ebû Bekir'in göğsünde bir kılım." (Muâz b. el-Müsennâ, Ziyâdâtü Müsnedi Müsedded'de)

Derim ki: Bu hadisi destekleyen merfû bir hadis vardır. O hadisi İbn Adiy, Abdullah b. Abdülazîz b. Ebî Revvâd'm hâl tercümesini verirken İbn Ömer'den tahrîc etmiştir.

3902. Âl-i Ebî Heyyâc bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi veseltem) söyle buyurdu: "Benim bu minberim cennet bahçelerinden bir bahçe üzerindedir. Allah Teâlâ bir adamı bu dünyada dilediği kadar yaşamak ile Rabbine kavuşmak arasında muhayyer bıraktı..." Ebû Bekir bu söz üzerine ağladı.

Bu hadis, Ebû Saîd'in hadisi gibidir. Orada şu ifade yer alır: "Ancak sevgi ve iman kardeşliği vardır. " (Müsedded) [166]

3903. Hz. Âişe der ki: Ebû Bekir bana: "Yanımızda mal olarak bir kadeh ve sağılacak deveden başka bir şey yoktur. Ben ölünce onları Ömer'e gönder!" dedi. Kbû Bekir vefat edince onları alıp Ömer'e götürdüm. Ömer: Allah, Ebû Bekir'e rahmet etsin! Kendinden sonrakini yordu" dedi. (Müsedded) [167]

Hz. Peygamber (saMahu aleyhi vesellem)'in müşriklerden gördüğü eziyetler konusunda Ebû Bekir'in kızı Esmâ'nm rivayet ettiği hadis, Siyer bölümünde gelecektir.

3904. Enes der ki: Bir defasında müşrikler Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) öyle dövdüler ki bayıldı. Ebû Bekir bağırarak: "Yazıklar olsun size! Rabbim Allah'tır dediği için bir adamı Öldürecek misiniz?" dedi. Müşrikler: "Bu da kim?" dediler. "Ebû Kuhâfe'nin oğlu Ebû Bekir" dedi. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [168]

3905. İbn Ebî Ubeyde'nin rivayetinde ise şu ziyade vardır: "Ebû Kuhafe'nİn oğullarından deli olan birisi" dediler. (Ebû Ya'lâ) Bu hadis sahihtir. el-Hâkim tarafından İbn Nümeyr kanalıyla tahrîc olunmuştur. Ayrıca Diyâü'l-Makdisî de sıhhatine hükmetmiştir. Buhârî'de bunun şahidi olan bir Abdullah b. Amr b. el-Âs rivayeti vardır.[169]

3906. Musa b. Mennâh der ki: el-Kâsım b. Muhammed, dürüst ve sessiz bir insandı. Ömer b. Abdülaziz halife olunca: "İşte bugün bekar kimseler konuşabilir. Resûlullah (salbüahu aleyhi vesellem)'in hanımı halam Âişe'den işittim, şöyle diyordu: "Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) vefat edince bazı Araplar dinden döndüler. Diğer kavimler de bakmak için boyunlarını uzattılar. O sırada Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) ashabı avluya toplanmış, şaşkın bir haldeydiler. Allah'a yemin olsun ki onlar bir noktada anlaşmazlığa düştüler mi o işi çözerlerdi." Hz. Aişe daha sonra Ömer'den bahsederek şöyle dedi: "Ömer'i kim görse onun İslam'ın kifayeti için yaratılmış olduğunu anlar." Sonra şöyle dedi: "Vallahi o, düşmanının hakkından gelen, apayrı bir yapısı olan ve akranını gelecekteki hadiselere hazırlamış biriydi. Ben yaratılışı onun gibi olan kimseyi görmedim." Aişe ona ait yedi haslet saydı; ancak onları aklımda tutamadım. (İbn Ebî Ömer) [170]

3907. el-Kâsım'dan: Hz. Aişe şöyle dedi: "Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) vefat etti. Babama inen şeyler eğer yüksek dağlara inseydi Allah'a yemin olsun ki o dağlar erirdi." (el-Hârİs)

3908. Cafer b. Muhammed'den nakledilmiştir: O, Ebû Bekir'i anlattı ve onu övdü. Sonra da şöyle dedi: "O beni iki defa doğurdu. (Müsedded)

Hz. Ömer'in Faziletleri

3909. Saîd b. el-Müseyyib der ki: Bir deve çalışmaktan kesildi. Hz. Ömer onu boğazladı ve Resûlullah'm ashabından bazı kimseleri davet etti. Abbâs: "Bunu hergün yapsan da gelip senin yanında böyle konuşsak!" dedi.

Ömer: "Bir daha kesinlikle böyle yapmayacağım! Benden önce iki arkadaşım bir yol tutup geçip gittiler. Eğer ben onların yaptığından başka birşey yaparsam beni onların yolundan başka bir yola koyarlar" dedi. (MÜsedded)

3910. eş-Şa'bî'den: Hz. Ali şöyle dedi: "Biz, Muhammed'in ashabı, sükûnetin Hz. Ömer'in diliyle konuştuğundan şüphe etmezdik." (MÜsedded ve Ahmed b. Meni1) [171]

3911. Sabit b. el-Haccâc, bir kişiden naklediyor: Ebû Süfyân gelip Resûluîlah'm (saMkhu aleyhi vesellem) yanma oturdu ve: "Akrabalarına bakmaz mısın? Ömer biriyle evlenmek istiyor, ancak o kabul etmiyor!" dedi. Resûlullah (saMlahu aleyhi veseOem): "Ömer'le evlenmekten o kadını alıkoyan nedir? Medine'de peygamberden başka Ömer'den daha faziletli kim var!" buyurdu. Ben bu hadisi rivayet edene: "O gün Ebû Bekir, Medine'de miydi?" diye sordum. "Bilmiyorum" dedi. (el-Hâris) [172]

3912. Salim b. Ebi'l-Ca'd'dan: Necrân'lılar Hz. Ali'nin yanma gelip: "Senin kendi yazınla ve kendi dilinle bize şefaat ettiğine şahit olmak istiyoruz!" dediler. (Hz. Ömer daha önce onları topraklarından sürmüştü) Dedi ki: "Ömer doğru iş yapan biriydi. (Onun yaptığı bir şeyi değiştiremem) Eğer bıçaklanmış olsaydı işte o gün bıçklanırdı." (Müsedded)

3913. Ammâr b. Yâsir der ki: Resûlullah (saMJahu aleyhi vesellenı) bana: "Ey Ammâr! Az önce bana Cebrail geldi. Ona: "Ey Cebrail! Bana Ömer'in faziletlerini anlat!1' dedim. Cebrail: "Ey Muhammedi Eğer Ömer'in faziletlerini Hz. Nuh'un kavmi arasında dokuz yüz elli sene kalışından şu ana kadar anlatsam, onun faziletleri bitmez. Ömer, Ebû Bekir'in

iyiliklerinden bir iyiliktir. Allah her ikisinden de razı olsun" dedi. (Ebû Ya'lâ) [173]

3914. Hasan (el-Basrî) şöyle dedi: "Eğer yalan nedir bilmeyen bir kimse varsa, o da Ömer'dir." (MÜsedded)

3915. Hasan (el-Basrî), Hz. Ömer'in şöyle dediğini söyledi: "Eğer benim halifeliğim döneminde bir deve kaybolsa, Allah'ın ondan dolayı beni sorguya çekeceğinden korkarım." (Müsedded) [174]

3916. Esma binti Ümeys bildiriyor: Muhacirlerden bir adam Ebû Bekir hasta iken yanma geldi. Ona: "Başımıza Ömer'i halife tayin ettin. O sert bir kimsedir, kendisine hâkim olamaz. Eğer onu başımıza halife yaparsan sertliği daha da artar ve kendisine daha çok hâkim olamaz. Allah'la karşılaştığında ona ne cevap vereceksin?" dedi. Ebû Bekir: "Beni oturtun!" dedi ve: "Sen beni Allah ile mi korkutuyorsun?" dedi. "Allah'la karşılaştığımda ona şöyle derim: Yarabbi! Onlara en hayırlılarını emir tayin ettim!." (İshâk) Bu hadisin ravileri güvenilir kimselerdir.

3917. Saîd b. el-Müseyyib şöyle dedi: "Resûlullah'tan (saMahu aleyhi ^sellem) sonra insanlar arasında Ömer'den başka daha bilgin kimse bilmiyorum." (İshâk}

3918. İbn Abbâs'tan: Hz. Ömer şöyle dedi: "Emirlikten eşit çıkmak isterdim. Ne lehimde, ne de aleyhimde bir şey olmasaydı!." (İbn Ebî Ömer ve el-Humeydî) Hilâfet bölümünde hadisin tamamı geçmişti.

3919. Hüseyin b. Ali anlatıyor: Hz. Ömer'in yanma çıktım ve ona: "Babamın minberinden aşağı in, babanın minberi üzerine çık!" dedim. Ömer "Babamın minberi yok ki!" dedi. Sonra beni önüne aldı ve oturttu. Ben elimde taşlarla oynuyordum. Minberden indikten sonra beni alıp evine

götürdü ve ona: "Kim sana böyle yapmanı emretti?" diye sordu. Ben: "Kimse bana söylemedi" dedim. Ömer: "Bizden saklanırdın, şimdi gelmeye başladın" dedi.

Hüseyin der ki: Bir gün o Muaviye ile yalnızken onun yanma gittim. Ömer'in oğlu da yanma geldi ve döndü. Ömer'in oğlunun döndüğünü görünce ben de döndüm. Daha sonra benimle karşılaştı ve "Neden bize geliniyorsun?" dedi. "Ben size geldim ancak sen Muaviye ile baş başa idin. Sonra oğlun Abdullah geri döndü. Onun döndüğünü görünce ben de döndüm" dedim. Ömer: "Sen içeri girmeye oğlum Abdullah'tan daha layıksın; çünkü başımızın üstünde önce Allah'ın indirdiği, sonra da sizin yeriniz vardır" dedi ve elini başının üstüne koydu. (İshâk) [175]

3920 Ömer b. el-Hattâb şöyle diyordu: "Ey Allahım! Benim ölümümü sana bir defa olsun secde eden kimsenin elinde kılma!" (İshâk) Bu sahih bir isnâddır. [176]

3921. Ebu'l-Eşheb, Müzeyne kabilesinden bir adamdan rivayet ediyor Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem) Hz. Ömer'in üzerinde yıkanmış bir elbise gördü. Ona: "Bu elbiseni yeni mi aldın; yıkanmış mı?" diye sordu. Ömer: "Elbise yıkanmıştır yâ Resûlallah!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem) ona şöyle dua etti: "Yeni elbise giyesin, mutlu ve şükrederek yaşayasın, şehit olarak ölesin! Allah sana dünya ve âhirette göz bebeği versin!" (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) Mürsel veya munkatı bir hadistir. Ahmed'in ve başkalarının tahric ettiği İbn Ömer hadisi ise muttasıldır; ancak buradaki son kısmı yoktur. [177]

3922. Abdurrahman b. Avftan: Hz. Ömer beni çağırdı, yanına gittim. Kapısına varınca hıçkırık seslerini duydum. Kendi kendime: "Herhalde

Emir'ü'l-mü'min'in başına bir iş geldi!" dedim. Sonra içeri girdim ve omuzlarından tuttum, ona: "Bir şey yok, bir şey yok!" dedim Ömer: "Aksine en kötü şey oldu!" dedi. Sonra elimden tuttu ve beni kapıdan geçirerek başka bir odaya götürdü. Oda üst üste dizili çantalarla doluydu. Şöyle dedi: "İşte şimdi Ömer ailesi helak oldu! Çünkü Allah dileseydi bunu benden önceki iki arkadaşıma da (Resûlullah saüaJJahu aleyhi veseUem ve Ebû Bekir'i kastediyor) verirdi. Çünkü onlar uymam için bana bir yol bıraktılar" dedi. Ben: "Hele bir otur, birlikte düşünelim" dedim. Nihayet mü'minlerin annelerine dörder bin, Muhacirlere dörder bin, diğer müslümanlara da ikişer bin dağıttık. {İbn Ebî Ömer) [178]

3923. el-Mikdâm b. Ma'dikerib der ki: Hz. Ömer yaralanınca Hafsa onun yanma girdi ve: "Ey Resûlullah (sallallahualeyhi vesellem)'in arkadaşı, ey Resûlullah (sallallahıı aleyhi vesellem)'in kaymbabası, ey Emîrü'l-mü'minîn!" dedi. Ömer, oğluna: "Ey Abdullah, beni oturt! Çünkü ben işittiklerime sabredemiyorum!" dedi. Abdullah babası Ömer'i oturttu. Ömer, kızı Hafsa'ya: "Senin üzerinde olan hakkımdan dolayı sıkılıyorum. Bir daha beni bu şekilde övme ve benden sonra ağıt yakma! Senin söylediğin şeylere ben sahip değilim. Ölen bir kişi kendisinde olmayan sıfatlarla övülürse melekler ona lanet eder." (Ahmed b. Menî' ve el-Hâris) [179]

3924. Saîd b. el-Müseyyib anlatıyor: Hz. Ömer Mina'dan çıkınca Abtah denilen yerde konakladı. Sonra bir küme yaptı, üzerini düzeltip elbisesini üzerine attı. Oturup elini göğe kaldırdı ve şöyle dua etti: "Ey Allahım! Kuvvetim zayıfladı, yaşım ilerledi, tebaam yayıldı, çoğaldı. Ne kazanan, ne de kaybeden birisi olarak ruhumu al!" dedi. Sonra Medine'ye

geldi ve hutbe verdi: "Ey insanlar! Size bazı sünnetler ve farzlar bildirdim. Sizi en açık yol üzerinde bırakıyorum. Ancak insanlar sağdan soldan sapabilirler...." Saîd dedi ki: "Zilhicce ayı çıkmadan Ömer şehit edildi." (Müsedded)

3925. Amr b. Meymûn'dan: Hz. Ömer yaralandığı sabah ben de oradaydım. Ancak ikinci saftaydım. Birinci safta olmama engel olan şey, Ömer'in heybeti idi. Çünkü o namaz için kamet getirildiğinde safa döner, ileri veya geri olan bir insan gördüğünde kamçısıyla onu düzeltirdi. İşte birinci safta olmama mani olan şey buydu. Bunun için ikinci safta idim. Ömer o sabah namaz için geldi. Muğîre b. Şu'be'nin kölesi Ebû Lü'lü yanma yaklaşıp ona bazı şeyler söyledi. Sonra bıraktı, sonra tekrar yanma yaklaşıp bazı şeyler söyledi, sonra tekrar yerine döndü. Sonra onu hançeriyle yaraladı. Hz. Ömer'in o sırada şöyle dediğini gördüm: "Köpeği yakalayın, beni öldürdü!" Bunun üzerine insanlar kölenin etrafını kuşattılar. Sonra birisi: "Ey Allah'ın kullan! Güneş neredeyse doğacak, namaz namaz!" dedi, Abdurrahman b, Avf cemaate Kur'an'daki en kısa surelerle; Nasr ve Kevser süresiyle sabah namazını kıldırdı. Sonra Ömer evine taşındı. Oğlu Abdullah'a: "Ey Abdullah! Bana kemiği ver. Eğer Allah onda yazılanı gerçekleştirmek istediyse, elbette onu gerçekleştirecektir!" dedi. Abdullah: "Yazdıklarını ben silerim!" dedi. Ömer: "Hayır benden başkası onu silmeyecek!" dedi. Sonra Ömer yazdığını kendi eliyle sildi. Orada dedeye mirastan verilecek pay yazılıydı. Sonra Ömer: "Bana Ali, Osman, Talha, Zübeyr, Abdurrahman ve Sa'd'ı çağırın!" dedi. Hepsi geldikten sonra aralarından sadece Ali ve Osman ile konuştu, diğerleri sustular. Ömer, Hz. Ali'ye: "Ey Ali! Bu kimseler senin Resûlullah'a (sallallahu aleyhi veseUem) olan yakınlığını ve Allah'ın sana verdiği fıkıh ve ilmi bilirler. Eğer seni

başlarına emir yaparlarsa bu hususta Allah'tan kork!" dedi. Sonra Osman'a dönerek: "Ey Osman! Bu kimseler senin Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesdlem) olan damatlığını ve şerefini bildiklerinden bu işe seni görevlendirirlere sen de Allah'tan kork ve Ebû Muayt oğullarını insanların boyunlarına bindirmekten sakın!" dedi. Sonra da: "Ey Suheyb! Sen üç gün insanlara namaz kıldır ve bunları bir eve topla. Eğer bir kişi üzerinde anlaşırlarsa onlara muhalefet edenin boynunu vurun!" dedi. Onlar dışarı çıktıklarında dedi ki: "Saçı kıvrık olanı seçerlerse insanları yola sokar." Abdullah b. Ömer ona: "Sana mani olan nedir?" diye sordu, o da: "Onu (emaneti) hayatta iken de ölmüşken de taşımak istemiyorum!" (el-Hâris)

Bu hadis sahihtir. Buharı, hadisin metnini daha teferruatlı bir şekilde tahrîc etmiştir. Ben burada sadece oradakine göre fazla olan kısmı belirtmek için hadisi burada verdim. [180]

Hz. Ömer'in Şehit Edilişi

3926. Târik b. Şihâb'dan: Hz. Ömer öldürülünce Ümmü Eymen: "İşte şimdi İslam zayıfladı!" dedi. (İshâk) [181]

3927. Câbir anlatıyor: Hz. Ömer yaralanınca yanma girdik, şöyle diyordu: "Beni yaralayan kimseyi cezalandırmada acele etmeyin! Eğer ben yaşarsam onun hakkındaki görüşümü bildiririm. Ölürsem de artık o size kalmıştır" dedi. Oradakiler: "Ey Emirü'l-mü'minîn! Allah'a yemin olsun ki o hem öldürdü, hem de yaraladı!" dediler. Ömer: "Biz Allah içiniz ve tekrar ona döneceğiz" dedi. Sonra da: "Beni yaralayan kimdir?" dedi. Oradakiler:

"Ebû Lü'lü'dür" dediler. Ömer: "Allahu ekber!" dedi. Sonra oğlu Abdullah'a bakıp: "Ey oğul! Sana nasıl bir baba oldum?" diye sordu. Abdullah: "En hayırlı babalardan!" diye cevap verdi. Ömer: "O halde üzerinde olan hakkımla senden yemin istiyorum ki ben Ölünce yüzümü yere yapıştıracaksın. Tâ ki kölenin öldüğü gibi öleyim" dedi. Abdullah: "Allah'a yemin olsun ki bu bize çok ağır gelir babacığım!" dedi. Sonra Ömer: "Kalk, lafımı geri çevirme!" dedi. Bunun üzerine Abdullah kalktı ve babasının yüzü yere değinceye kadar onu taşıdı. Sonra Ömer: "Ey Abdullah! Eğer ölürsem Allah ve Ömer'in hakkı için beni defnetmeden ve yıkamadan önce Ömer ailesinin malından seksen binini müslünıanların beytülmalma bırak!" dedi. Başucunda duran Abdurrahman b. Avf, Ömer'e: "Ey Emirü'l-mü'minîn! Bu seksen bin neden? Çünkü sen böyle yapmakla çocuklarına -veya Ömer ailesine- zarar veriyorsun" dedi. Ömer: "Benden uzak ol ey İbn Avf!" dedi. Sonra da Abdullah'a baktı ve: "Ey oğul! Ben halifeliğimde otuz iki bini on iki hacca harcadım. Bana elçilerim hediyeler gönderiyorlardı, çeşitli yerlerden geliyordu" dedi. Abdurrahman ona: "Ey Emirü'l-mü'minîn! Sana müjdeler olsun! Allah hakkında hüsnü zan et; çünkü biz Muhacirler de senin aldığın kadar alıyorduk. Allah Teâlâ bunu bize pay olarak verdi. Sonra Resûlullah (sallaUahu aleyhi vsellem) vefat ettiğinde senden razı idi ve onunla birlikte iyi amellerin vardı" dedi. Ömer: "Ey İbn Avfl Ben, Allah'la karşılaştığımda kimse beni az veya çok bir şey ile sorguya çekmesin ve sorumlu tutmasın. İşte Ömer! Girdiği şekilde bu dünyadan ayrılmak ister" dedi. (İshâk) Senede yer alan Sümâme, AH b. el-Medînî ve başkaları tarafından cerh edilmiştir, 'daki Ömer kıssasının metninde burada anlatılanların çoğu yoktur. [182]

3928. Ebû Râfi'den: Ebû Lü'lü, Muğîre b. Şu'be'nin kölesi idi. Değirmen taşı yapıyordu. Muğîre her gün ondan dört dirhem alıyordu. Ebû Lü'lü Hz. Ömer'le karşılaşınca ona: "Ey Emîrü'l-mü'minîn! Muğîre benden çok alıyor. Onunla konuş yükümü hafifletsin; yani benden az alsın" dedi. Hz. Ömer: "Allah'tan kork ve efendine iyilikte bulun" dedi. Hz. Ömer'in niyeti Muğîre'yle karşılaşıp onunla buluşup konuşmak ve kölesinden az almasını söylemekti; ancak köle, Hz. Ömer'in bu sözüne kızdı ve: "Onun adaleti benden başka herkesi kapladı" diyerek onu öldürmeyi kafasına koydu. Sonra iki başlı bir hançer yaptı, onu biledi ve zehir sürdü. Sonra bir demircinin yanma gitti ve ona: "Bu hançeri nasıl görüyorsun?" dedi. Demirci: "Bununla vurduğun kimseyi hemen öldürürsün!" dedi. Bunun üzerine Ebû Lü'lü fırsat kollamaya başladı. Sabah namazına gidip Hz. Ömer'in arkasına durdu. Namaz için kamet getirilince Hz. Ömer yönünü cemaate döner ve onlara: "Saflarınızı düzeltin!" derdi. Yine aynısını yaptı ve namaz için tekbir aldı. Ebû Lü'lü bu arada onu omuzundan ve böğründen yaraladı. Hz. Ömer yere düştü. Ebû Lü'lü o hançeriyle on üç kişiyi daha yaraladı. Yedisi şehit oldu, altısı da yaralandı. Hz. Ömer evine taşındı. İnsanlar güneş doğuncaya kadar bağrıştılar. Bu arada Abdurrahman b. Avf: "Ey insanlar namaza namaza! Güneş doğacak!" deyince herkes namaza koştu. Abdurrahman b. Avf önlerine geçip onlara Kur'ân'ın en kısa süreleriyle namaz kıldırdı. Namazı bitirdikten sonra Hz. Ömer'in evine yöneldiler. Ömer'in yarasının derinliğini ölçmek İçin bir içecek istediler. Ona şıra getirildi. Ömer onu içince, içtiklerinin hepsi yarasından dışarı çıktı ve içtiğinin şıra mı, yoksa kan mı olduğu bilinmiyordu. Sonra süt getirildi. Ömer sütü içti ve süt yarasından dışarı çıktı. Bunun üzerine oradakiler: "Bir şey olmaz ey Emîrü'l-mü'minîn!" dediler. Ömer: "Eğer Ölüm bir şeyse işte

ben öldürüldüm!" dedi. Bunun üzerine insanlar Ömer'i övmeye başladılar; ama Ömer şöyle dedi: "Eşit olarak bu işin içinden çıkmayı ne kadar isterdim. Ancak Resûlullah'la (sallaUabu aleyhi vesellem) olan sohbetim beni teskin ediyor." Sonra İbn Abbâs konuştu. Ömer, İbn Abbâs'm sözlerine değer verirdi. İbn Abbâs: "Hayır, vallahi sen asla eşit çıkmayacaksın!..." dedi.[183] Ömer: "Tekrar söyle, tekrar söyle!" dedi. Sonunda Ömer şöyle dedi: "Bu söylediklerinize karşılık yeryüzü dolusu altınım olsa hesabın korkusundan kurtulmak için hepsini fidye olarak verirdim!" (Ebû Ya'lâ) [184]

3929. Ömer b. el-Hattâb eline bir saman çöpü alıp şöyle dedi: "Keşke ben bir şey olmasaydım! Keşke annem beni doğurmasaydı! Keşke unutulup gidenlerden olsaydım!" (MÜsedded)

3930. Ömer b. el-Hattâb şöyle dedi: "Vay halime! Annemin vay haline! Eğer Allah beni affetmezse vay halime!" Bunu üç defa söyledi, daha başka bir söz konuşmadan vefat etti. (MÜsedded) [185]

Hz. Osman'ın Menkıbeleri

3931. İbn Şîrîn anlatıyor: İki adam Hz. Osman'ı andılar. Birisi: "Şehit olarak öldürüldü" dedi; diğeri de bunu saçından tutup Hz. Ali'nin yanma getirdi ve: "Ey Emîrü'l-mü'minîn! Bu adam Osman'ın şehit olarak öldürüldüğünü iddia ediyor" dedi. Hz. Ali ona: "Gerçekten bunu söyledin mi?" dedi. Adam: "Evet bunu söyledim. Sen hatırlamıyor musun; hani Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yanında iken sen, Osman ve Ebû Bekir vardı. ResûluUah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bir şey istedim;

bana verdi. Sonra Ebû Bekir'den istedim; o da verdi Hz. Ömer'den istedim; o da verdi. Osman'dan istedim; o da verdi. Ama senden istedim; sen vermedin. Ben Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bu malımda bereket olması için dua etmesini istedim. Şöyle buyurdu: "Sana ne oluyor ki Allah senin malım bereketlendirmesin! Sana bir peygamber, bîr sıddık ve iki şehit mal verdi." Bunu üç defa tekrarladı. Sonra Hz. Ali onu serbest bıraktı. (İbn Ebî Ömer) [186]

3932. Muhammed b. Şîrîn bildiriyor: Kûfe'de bir adam Hz. Osman'ın şehit olarak öldürüldüğünü söyledi. Polisler onu tutup Hz. Ali'nin yanma getirdiler ve: "Eğer kimseyi öldürmekten bizi menetmeseydİn bu adamı öldürecektik. Çünkü Osman'ın şehit olarak öldürüldüğünü iddia ediyor" dediler. Adam Hz. Ali'ye: "Buna sen de şahitsin!. Sen şunu hatırlamıyor musun? Hani ben, ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanma gelip bir şey istemiş, sonra Ebû Bekir'den, sonra Ömer'den, sonra Osman'dan bir şey istemiştim; hepsi vermişlerdi. Senden istedim; sen vermemiştin..." Yukarıdaki hadisin aynısı devam ediyor. (Ebû Ya'lâ) [187]

3933. Abdurrahman b. Udeys el-Belevî, ağaç altında Rıdvan Maunda bulunan biriydi. Minbere çıktı, Allah'a hamdü senadan sonra Hz. Osman'ı andı ve ona ağır sözler söyledi. Ebû Sevr der ki: Bunun üzerine kuşatma altında olan Hz. Osman'ın evine girdim ve ona: "İbn Udeys senin hakkında şunları söyledi" dedim. Osman: "Nereden bilsin; ben, Allah katında on şey sakladım. Ben, İslam'a girenlerin dördüncüsüyüm. Resûlullah beni iki kızıyla evlendirdi. Kendi elimle Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) biat ettikten sonra erkeklik organıma hiç dokunmadım, hiç şarkı söylemedim, hiç yalan söylemedim, Cahiliyede bile içki içmedim, İslam'da

hiç içmedim..." (Ebû Bekir b. Ebf ŞGybe) Derim ki: Bazı kaynaklarda bu hadisin bölümleri de geçmektedir. [188]

3934. Hammâd b. Hâlid, Zübeyr'den, o da dedesinden naklediyor: Hz. Osman gündüz oruç tutar, geceleyin de kalkar ibadet ederdi. Sadece gecenin ilk vaktinde uyurdu. (Ahmed b. MenP) [189]

3935. Abdullah b. Ukeym der ki: Hz. Osman ezanı işittiği zaman: "Doğru söyleyen kişiye merhaba! Namaza da merhaba! Hoş geldi!" derdi. (Ahmed b. Menî)[190]

3936. Abdurrahman b. Osman der ki: Hz. Osman'ı bir gece Makâm-ı İbrahim'in yanında gördüm. Kur'ân'ı bir rekatta okuyup gitti." (Ahmed b.) [191]

3937. Ebû Leylâ" der ki: Hz. Osman, evi kuşatıldığı zaman bizim karşımıza çıkıp: "Ey insanlar! Beni öldürmeyiniz! Eğer beni öldürürseniz -parmaklarını birbirine geçirerek- böyle olursunuz!" dedi. {Ahmed b. Menî') [192]

3938. Câbir'den nakledilmiştir: Biz bir evde Muhacirlerden bir grupla Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraberdik. Bunların arasında Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali, Talha, Zübeyr, Abdurrahman b. Avf ve Sa'd b. Ebî Vakkâs vardı. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Herkes kendisine denk olanın yanına gitsin" buyurdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Osman'ın yanma gitti, onunla kucaklaştı ve: "Hem dünyada, hem âhirette benim dostumsun!" dedi. (Ebû Ya'lâ) [193]

3939. Abdullah b. Ömer bildiriyor: Resûlullah (sallaMıu aleyhi vesellem) oturuyor, Âişe de arkasında duruyordu. Hz. Ebû Bekir içeri girmek istedi ve girdi. Hz. Ömer izin istedi, o da girdi. Hz. Ali izin istedi, o

da girdi. Sonra Sa'd izin istedi, o da girdi. Sonra Hz. Osman izin istedi, o da girdi. Ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) o zamana kadar ayaklarını uzatmış, dizlerinin üzeri de açık haldeydi. Osman içeri girince hanımı Âişe'ye: "Geri çekil!" dedi. Bir müddet konuştuktan sonra dışarı çıktılar. Âişe, Resûlullah'a (saMahu aleyhi vesellem) gidip ona: "Yâ Resûlallah! Ashabın yanma girdi, onların yanında elbiseni düzeltmedin ve benim geri çekilmemi istemedin. Ama Osman içeri girince dizlerinin üzerini kapattın ve benim geri çekilmemi istedin!" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Âişe! Allah ve Resulünden haya eden bir kimseden ben haya etmeyeyim mi? Eğer o içeri girdiğinde sen yakınımda olsaydın (utancından) başını kaldırmaz ve çıkıncaya kadar konuşmazdı" dedi. (Ebû Ya'lâ) [194]

3940. Şakîk bildiriyor: Abdurrahman b. Avf, Velîd b. Ukbe'yle karşılaştı. Velîd, Abdurrahman'a: "Emîrü'l-mü'minîn Osman'a eziyet ettiğini görüyorum!" dedi. O da: "Ona, Ayneyn günü -ravi Asım, bunun Uhud günü olduğunu söyler- savaştan kaçmadığımı, Bedir savaşından da geri kalmadığımı ve Ömer'in sünnetini terk etmediğimi ona söyle!" dedi. Velîd, bunları Hz. Osman'a haber vermek üzere oradan ayrıldı. Osman bunları duyunca şöyle dedi: "Uhud günü savaştan kaçmadım" sözüne gelince, Allah'ın affettiği bir günahtan dolayı beni nasıl ayıplar!? Allah Teâlâ bu hususta şöyle buyurdu: "İki topluluğun karşılaştığı gün içinizden yüz çevirip gidenleri yaptıkları bazı işlerden dolayı şeytan yoldan saptırmak istemişti; ama yine de Allah onları affetti. Şüphesiz Allah bağışlayandır, halimdir. [195] Ayrıca ben Bedir'den de geri kalmadım; çünkü o zaman Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in kızı hasta idi, onun bakımı ile

meşguldüm. Tâ ki vefat edinceye kadar... Buna rağmen Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) ganimetlerden bana da bir pay ayırdı. Resûlullah (saüallahu aleyhi vesellem) ganimetlerden birine pay ayırdı mı, o da savaşa katılmış gibi olur. Benim Ömer'in sünnetim terk ettiğim meselesine gelince; ne ben, ne de o buna uymaya güç yetirebildi." Gidip Osman'ın bu sözlerini Abdurrahman b. Avf a anlattım, (Ebû Ya'lâ) [196]

3942. Abdurrahman b. Avf: "Resûlullah (saMİahu aleyhi veseUem) zorlu orduyu (Tebuk savaşı için) hazırladığında Hz. Osman, yedi yüz ukiyye altın ile gelip onu Resûlullah'a (saîlallahualeyhivesellem) verdi, buna şahit oldum" dedi. (Ebû Ya'lâ) [197]

3943. Hasan b. Ziyâd der ki: Katâde'nin şöyle dediğini duydum: "Müslümanlardan ailesi ile birlikte Habeş ülkesine ilk hicret eden Osman b. Affan'dı. Hz. Osman'ın haberi Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) ulaşmayınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu aratıyor ve ahvalini soruşturuyordu. Kureyş'ten bir kadın Habeş'ten gelince Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Ebu'l-Kâsım! Ben senin damadını yolculukta gördüm; karısı bir eşeğin üzerinde, o da arkasından yürüyordu" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Allah onlarla beraber olsun! Çünkü Osman, Luî aleyhissaiatü vesselamdan sonra Allah'a ailesiyle birlikte ilk hicret eden kimselerdendir" buyurdu. (Ebû Ya'lâ} [198]

3944. Şeddâd b. Evs'in rivayetine göre Resûluilah (sallahu aleyhi veseliem) şöyle buyurdu: "Ben yerimde otururken yanıma Cebrail geldi. Beni sağ kanadıyla Taşıdı ve Adn cennetine koydu. Ben orada iken gözüm bir elmaya takıldı; elma ikiye ayrılıp arasından bir cariye çıktı, onun kadar güzel ve mükemmel kimse görmedim. Evvelkilerin ve sonrakilerin hiç

işitmediği bir şekilde Allah'ı teşbih ediyordu. Ona: Sen kimsin? dedim. O: Ben huriyim. Rabbim beni Arş'ının nurundan yarattı dedi. Ben: Seni kimin için yaraîtı? dedim. O: Tertemiz ve güvenilir parlak din ile gönderilen kimsenin mazlum halifesi Osman b. AJfan için dedi. " (Ebû Ya'lâ) [199]

Hz. Ali ile ilgili bazı hadisler Hz. Ömer'in faziletini anlatırken geçti. [200]

3945. Safiyye der ki: Resûluilah (saMlahu aleyhi vesellem)'in huzurunda kalktım ve ona: "Yâ Resûlallah! Senin bütün hanımlarınla akrabalığın vardır. Beni kime bırakıyorsun (kime vasiyet ediyorsun)?" diye sordum. Resûluilah (saMlahu aleyhi vesellem): "Seni Ali'ye vasiyet ediyorum" buyurdu. (EbÛ Bekir b. Ebî Şeybe) [201]

3946. Salebe b. Yezîd der ki: Hz. Ali'yi şöyle derken işittim: "Allah'a yemin olsun ki Resûluilah (saMlahu aleyhi vesellem)'in bana bir ahdi vardır: "Benden sonra (onlar) sana verdikleri sözde durmayacaklardır" buyurdu. (Ebû

Bekir b. Ebî Şeybe)

3947. Ebû İdrîs el-Evdî'den: Resûluilah (saMlahu aleyhi vesellem) Hz. Ali'ye şöyle buyurdu: "Bu ümmet benden sonra sana verdiği sözde durmayacaktır." (el-Hârİs) [202]

3948. Yezîd el-Himmânî dedi ki: Hz. Ali'yi minberin üzerinde şöyle derken işittim: "Allah'a yemin olsun ki şu sözüm Ümmi Peygamber'in bana bir ahdiydi: Bu ümmet bana verdiği sözde durmayacaktır." (Bezzâr) [203]

3949. Abdurrahman b. Avf der ki: Resûluilah (sallaMıu aleyhi vesellem) Mekke'yi fethedince hemen Tâif i muhasaraya gitti. On yedi veya on sekiz gün Tâif i muhasara altında tuttuğu halde fethedemedi. Sonra

sabah akşam düşman topraklarına girmek için gayret etti. Ancak başaramayınca döndü ve şöyle dedi: "Ey insanlar! Hepinizden önce bu dünyadan ilk ayrılanlardan olacağım. Ehl-i beytime iyilikle davranmanızı tavsiye ediyorum. Randevu yerimiz havzın başıdır. Nefsim elinde olan Allah'a yemin olsun ki; ya namaz kılıp zekât ya da onlara benden -veya benim gibi- Öyle bir adam göndereceği/n ki onların savaşçılarının boyunlarını vuracak ve kadınlarını esir alacak!" buyurdu. İnsanlar o kişinin Ebû Bekir veya Ömer olduğunu zannettiler ancak Resûlullah (salkllahu aleyhi vesilem) Hz. Ali'nin elinden tutup kaldırdı ve: "Q kişi budur" dedi. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [204]

3950. Sa'd ve Ummü Seleme birlikte naklediyorlar: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Hz. Ali'ye hitaben şöyle dedi: "Ey Ali! Bana, Harun'un Musa'ya olan konumu gibi bir konumda olmaktan memnun olmaz mısın? Ancak şu kadar var kî, benden sonra peygamber gelmeyecektir. " (Ebû Ya'lâ) [205]

3951. Abdullah (b. Mes'ûd) şöyle dedi: "Biz, Ali b. Ebî Tâlib'in Medine'de en kararlı hâkim/kadı olduğundan bahsederdik." (Ahmed b. Menî' ve Bezzâr) [206]

3952. Selrnân-ı Fârisî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Sizden havzımın başına ilk gelecek olanlar, ilk müslüman olanlardır. Ali de bunlardandır. " (el-Hâris) [207]

3953. Hz. Ali der ki: "Resûlullah (salkUahu aleyhi vesellem) (babamı defnettiğim) cenazeden döndüğümde bana öyle bir söz söyledi ki, o söz bana, bütün dünyanın benim olmasından daha sevimliydi." (Ebû Ya'lâ) [208]

3954. Hz. Ali der ki: Resûluilah (sallallahu aleyhi vesellem) Medine'ye hicret ettiğinde insanları birbirine kardeş ilan etti, ama beni yalnız bıraktı. Ben: "Yâ Resûlallah! Bütün ashabını birbirine kardeş yaptın, beni ise yalnızbıraktın!" dedim. Resûlullah (sallallahualeyhivesellem): "Seni niçin bıraktığımı biliyor musun? Seni kendim için bıraktım. Sen kardeşimsin, ben de senin kardeşinim. Eğer birisi seninle tartışırsa ona Ben, Allah'ın kuluyum ve Resulünün kardeşiyim dersin. Eğer senden sonra bunu iddia edecek olan çıkarsa o muhakkak yalancı biridir" buyurdu. (EbÛ Ya'lâ) [209]

3955. Zeyd b. Eşlem veya Muhammed b. el-Münkedir der ki (isimdeki tereddüt ravi Hammâd'dan kaynaklanmaktadır): Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Hz. Ali'ye hitaben: "Ey Ali! Bu kapıda bekle ve kimseyi yanıma sokma! Çünkü meleklerden bir grup bent ziyarete gelecekler, bu konuda Allah'tan izin istediler" buyurdu. Bunun üzerine Hz. Ali kapıda durdu. Ömer geldi içeri girmek istedi ve: "Ey Ali! Resûlullah'm yanma gelmeme izin ver" dedi. Ali: "Resûlullah (sallaUahualeyhivesellem)'in yanma girmene izin yoktur" dedi. Ömer de geri döndü. Sonra Ömer bunun Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bir kızgınlık ifadesi olduğunu zannetti ve tekrar gelerek: "Ey Ali! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanma girmeme izin ver" dedi. Ali: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanma girmeye izin yoktur" dedi. Ömer: "Niçin?" dedi. Ali: "Çünkü meleklerden bir grup Rablerinden izin isteyerek Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) ziyarete geldiler" dedi. Ömer: "Sayıları ne kadardır?" diye sordu. Ali: "Üç yüz altmış melektir" dedi. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kapının açılmasını emretti. Ömer bu durumdan bahsederek Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Yâ Resûlallah!

Meleklerden bir grubun seni ziyaret etmek için rablerinden -Tebareke ve Teâlâ- izin istediklerini haber aldım ve sayılarının da üç yüz altmış melek olduğunu öğrendim" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hz. Ali'ye dönüp: "Sen mi ziyaretçileri ona haber verdin?" diye sordu. Ali: "Evet, yâ Resûlallah!" diye cevap verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Onların sayılarım sen mi bildirdin?" dedi. Ali: "Evet" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ne kadardı?" diye sordu. Ali: "Üç yüz altmış melekti" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Nasıl bildin?" dedi. Ali: "Çünkü üç yüz altmış farklı ses işittim" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ali'nin göğsüne vurarak: "Doğru ey Ali! Allah senin imanını ve ilmini arttırsın" dedi. (el-Hârıs) [210]

3956. Büreyde der ki: ResûluUah (sallallahu aleyhi veseilem) bizi bir müfreze içinde gönderdi, başımıza da Ali'yi komutan yaptı. Geri döndüğümüzde ResûluUah (sallallahualeyhiveseüem): "Komutanınızı nasıl buldunuz?" diye sordu. Ya ben veyahut bir başkası onu şikâyet etti. Ben sürekli yere bakan biri olduğum halde başımı kaldırdığımda Resûlullah (sallallahualeyhiveseilem)'in yüzünün kızardığını gördüm. Şöyle diyordu: "Ben kimin mevtası / dostu isem Ali de onun mevtası /dostudur." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [211]

3957. Câbir der ki: Bizler Cuhfe'nin yakınındaki Ğadîr Hum'da idik. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) yanımıza geldi ve Hz. Ali'nin elini tutarak: "Ben kimin mevlası /dostuysam Ali de onun mevtası /dostudur" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [212]

3958. Yezîd el-Evdî bildiriyor: Ebû Hureyre Mescid'e girmişti, insanlar onun etrafına toplandı. İçlerinden bir genç kalkıp: "Allah için

söyle; sen Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in "Ben kimin mevlası /dostu İsem, Allah da onun mevtası / dostudur. Ey Allahım! Ona dost olana dost ol, düşman olana düşman ol" dediğini işittin mi?" diye sordu. Ebû Hureyre: "Allah şahittir ki, işittim" diye cevap verdi. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe, EbûYa'lâ ve Bezzâr) [213]

3959. İkrime ve Ebû Yezîd el-Medenî der ki: Hz. Fâtıma, Hz. Ali'yle evlenince... (Evlilik bölümünde hadis geçmişti) Resûlullah (sallallahu aleyhi veseOem): "Ey Falıma! Bana en sevimli olan bir akrabamla seni evlendirmekle ne kadar sevindim1' dedi. (İshâk) [214]

3960. Ali b. Ebî Tâlib bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) elimden tutmuş bir halde iken Medine'nin bazı sokaklarında yürüdük. Bir bahçenin yanma vardık. Ben: "Yâ Resûlallah! Bu ne güzel bahçedir!" dedim. Resûlullah (sallaîbhu aleyhi -vesellem): "Bundan daha güzeli cennette senin için var" dedi. Nihayet yedi bahçeden geçtik ve her defasında ben; "Bu ne güzel bahçedir!" diyordum. Resûlullah (sallallahu aleyta vesellem) de: "Cennette senin için daha güzeli vardır" diyordu. Yolun sonunda beni kucakladı, sonra da hıçkırarak ağladı. Ben: "Yâ Resûlallah! Seni ağlatan nedir?" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bazı kimselerin göğüslerinde sana karşı sakladıkları kindir. Onlar bu kinlerini şimdi göstermiyorlar, ama benden sonra onu gösterecekler!" buyurdu. Ben: "Yâ Resûlallah! O zaman ben dinimde sağlam kalacak mıyım?" dedim. Resûlullah (sallalbhu aleyhi vesellem): "Evet, sen dininde sağlam kalacaksın" buyurdu. (Ebû Ya'lâ ve Bezzâr} [215]

3961. Abdullah b. Amr b. Hind e]-Cemelî'den: Hz. Fâtıma'nm Hz. Ali'ye verildiği gece Resûiullah (sallallahualeyhivesellem): "Yanınıza

gelinceye kadar bir şey yapmayın!" dedi. Çok geçmeden Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onların peşinden gitti ve kapıyı vurup içeri girme izni istedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) içeri girdiğinde Hz. Ali evin bir köşesinde oturuyordu. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Çok iyi biliyordum ki sen Allah ve Resulünden korkan birisin" buyurdu. Sonra su istedi ve o suyu ağzına alıp çalkaladı. Sonra suyu tekrar kaba koydu ve elini suya batırarak Hz. Ali'nin ve Hz. Fâtıma'nm göğsüne serpti ve onlara hayır duada bulundu. Sonra yanlarından çıktı. (el-Hâris) [216]

3962. Enes der ki: Resûlulîah'a (sallallahualeyhiveselkm) kızartılmış et parçası ile ekmek ve biraz su hediye edilmişti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allahım! Mahlûkatın arasında sana en sevimli kimseyi yanıma getir, benimle birlikte bu yemeği yesinV dedi. Âişe: "Ey Allahım! O kimseyi babam yap" dedi. Hafsa: "Ey Allahım! O kimseyi babam yap" dedi. Enes: "Ey Allahım! O kimseyi Sa'd b. Ubâde yap" dedi. Sonra kapıda bir hareketlenme işittim ve çıktım, gelen Hz. Ali idi. Ben: "Resûlullah (sallallahu aleyhi veseöem/in bir ihtiyacı var" dedim. Ali gitti. Sonra tekrar kapıda bir hareketlenme işittim. Gelen yine Hz. Ali idi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun sesini işitince: "Bakın bu kimdir?" dedi ve Ali olduğunu gördü. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanına vardım ve ona haber verdim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allahım! Ona dost ol. Ey Allahım! Ona dost ol!" buyurdu. (Ebû Ya'lâ} [217]

3963. Enes der ki: Resûlulîah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bazı kuşlar hediye edildi. Onu kadınları arasında bölüştürdü. Her kadına

bir pay verdi... Yukarıdaki hadisi şevketti (Bezzâr)

3964. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) erzak görevlisi Sefine anlatıyor: Ensâr'dan bir kadın Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) iki ekmek arasında pişmiş iki kuş hediye etti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) o sırada Mescid'de idi ve evde benimle Enes'ten başka kimse yoktu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) eve geldi ve yemek istedi; ben: "Yâ Resûlallah! Bir kadın sana yiyecek hediye getirdi" dedim ve ona ekmek arası kuşları verdim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allahım! Mahlûkatın arasında sana ve Resulüne -zannediyorum böyle dedi- en sevimli olan kimseyi bana getir" buyurdu. Hz. Ali geldi ve kapıyı hafif bir şekilde çaldı. Ben: "Kim o?" dedim. Kapıdaki: "Hasan'm babası!" dedi. Sonra tekrar kapıyı çaldı sesini yükseltti. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem): "Kim o?" diye seslendi. Ben: "Ali'dir" dedim. Resûlullah (sallallahualeyhi vesellem): "Kapıyı aç!" buyurdu; ben de kapıyı açtım. Hz. Ali, Resûl-ü Ekrem'le (sallallahu aleyhi vesellem) beraber hediye edilen kuşları bitirinceye kadar yedi. (Ebû Ya'lâ} [218]

3965. Âişe şöyle dedi: ResûluUah (sallallahu aleyhi veseUem)'i Ali'nin boynuna sarılıp onu öptüğünü gördüm. Şöyle diyordu: "Yalnız, ve şehit olana babam feda olsun! Yalnız ve şehit olana babam feda olsun!" (Ebû Ya'lâ)

3966. Mûsab b. Sa'd, babasından naklediyor: Mescid'de iki adamla birlikte oturmuş Hz. Ali'den bahsediyor, hakkında ileri geri konuşuyorduk. Bu arada Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kızgın olduğu yüzünden anlaşılır bir halde geldi. Ben: "Resûlullah (sallallahu aleyhi veseliem)'in kızmasından Allah'a sığınırım" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi

vesellem): "Size ve bana ne oluyor!? Kim Ali'ye eziyet ederse bana eziyet etmiş olur" buyurdu ve bunu üç defa tekrarladı. Daha sonraları konu ortaya atılır ve bana denirdi ki: "Ali seni çıtlatarak: Burnu kalkık kimselerin fitnesinden sakınmb diyor. Ben de: "Benim adımı söyledi mi?" diye sorardım; "Hayır!" derlerdi. Ben de: "İnsanların burnu kalkık olanı, pinti olandır. Ben işittiklerimi işittikten sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e eziyet etmekten Allah'a sığınırım" derdim. (İbn Ebî Ömer, Ebû Ya'lâ ve Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [219]

3967. Ebû Bekir b. Hâlid b. Urfuta anlatıyor: Medine'ye, Sa'd b. Mâlik'in yanma gelmiştim; bana: "Sizin Ali'ye sövdüğünüz haberini aldım" dedi. Ben: "Evet Öyle yaptık" dedim. O: "Belki sen de ona sövdün" dedi. Ben: "Allah'a sığınırım" dedim. O da: "Ali'ye asla sövme! Resûlullah (saMIahua]eyhivesellem)'den işittiklerimi işittikten sonra Ali'ye sövmem için başıma testere dayansa bile, asla ona sövmem!" dedi. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [220]

3968. Sad b. Ebî Vakkâs der ki: Resûlullah (saMlahu aleyhi veseltem) şöyle buyurdu: "Size ve bana ne oluyor?! Kim Ali'ye eziyet ederse bana eziyet etmiş olur." (el-Hâris) [221]

3969. Ebu'l-Muğîre'nin rivayetine göre Hz. Ali anlatıyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) beni aramıştı; beni bir kanalda yatarken buldu. Allah'ın Resulü (salkllahu aleyhi vesellem): "Kalk, insanların sana Ebû Tiirâb -toprağın babası- demelerinden dolayı onları kınamıyorum" dedi. Bu söze İçerlediğimi düşünmüş olacak ki: "Kalk, Allah'a yemin olsun ki seni razı edeceğim! Sen kardeşimsin, çocuklarımın babasısın, benim sünnetim uğrunda savaşırsın, zimmetimi beri edersin. Kim

benim zamanımda Ölürse o Allah'ın güvenindedir ve hazine s indedir. Kim senin döneminde ölürse o kişi Allah'a verdiği sözü yerine getirmiştir. Kim sen öldükten sonra seni severse Allah Teâlâ güven ve iman ile onun canını alır. Güneş doğup battığı sürece bu böyledir. Kim sana bıığzederek ölürse CahiUye ölümüyle ölmüş olur ve müslüman iken işlediği amellerle hesaba çekilir" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [222]

3970. Abdurrahman b. Ebî Leylâ der ki: Hz. Ali'nin şöyle dediğini işittim: "Benim yüzümden iki kişi helak olmuştur: Aşırı seven ve aşırı buğzeden." (Ahmed b. Menf)

3971. Ebû Cuhayfe der ki: Minberin üzerinde Hz. Ali'nin -şehadet parmağı ve orta parmağıyla işaret ederek- şöyle dediğini işittim: "Benim yüzümden iki kişi helak oldu; aşrı seven ve aşırı buğzeden." (Ahmed b. Menî'} [223] Zâzân'm da Hz. Ali'den naklen yaptığı rivayet, yukarıdakinin aynısı olup parmaklarla yaptığı işaretten söz edilmemiştir.

3972. Hz. Ali bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem) (Ğadîr)Humm'daki ağacın yanma geldi ve Hz. Ali'nin elinden tutarak: "Allah'ın sizin rabbiniz olduğuna şehadet etmiyor musunuz?" dedi. Onlar: "Evet, ediyoruz" dediler. Resûlullah (sallallahualeyhivesellem): "Allah ve Resûlü'nün size nefislerinizden daha sevimli olduğuna ve Allah ve Resûlü'nün dostunuz olduğuna şehadet etmiyor musunuz?" diye sordu, onlar: "Evet, ediyoruz" dediler. Bunun üzerine buyurdu ki: "O halde şunu iyi bilin ki, Allah ve Resulü kimin dostuysa, işte bu da (Ali) o kişilerin dostudur. Size öyle şeyler bıraktım ki; onlara sarıldığınız sürece sapmazsınız: Bunlardan birİ Allah'ın kitabı, onun ipidir ki bir ucu onun elinde, bir ucu da sizin elinizdedir. Bir diğeri de Ehl-i beytimdir." Bu

hadisin isnadı sahihtir. (İshâk) Ğadîr Hum hadisini Nesâî, Ebu't-Tufeyl kanalıyla İmam Ali ile Zeyd b. Erkam'dan, ayrıca sahabeden bir gruptan tahrîc etmiştir. Yukarıdaki rivayette oralarda olmayan bazı ibareler mevcuttur. Öte yandan hadisin aslı Tirmizî'de de yer almıştır.

3973. Hz. Ali der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ğadîr Hum günü onun elinden tutup şöyle demiş: "Ey Allahım! Ben kimin mevlasıysam/dostuysam Ali de onun mevlasıdır." Ravi der ki: İnsanlar daha sonra şu ifadeyi de ilave ettiler: "Ey Allahım! Ona dost olana dost ol, düşman olana da düşman ol." {İshâk) [224]

Konuyla ilgili olan Ümmü Seleme hadisi Taharet bölümünde geçmişti. [225]

3974. Ebû Saîd der ki: Ensâr ve Muhacirlerden bir grupla birlikte Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanındaydım. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) çıkageldi ve: "En hayırlılarınızı size haber vereyim mi?" dedi. Onlar: "Olur yâ Resûlaüah!" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sizin en hayırlılarınız, verdikleri sözde durup güzel davrananlardır. Allah tevazu sahibi ınuttakileri sever." O esnada oradan Ali b. Ebî Tâlib geçiyordu, ona işaret ederek: "Hak bununla beraberdir, hak bununla beraberdir" buyurdu. (Ebû Ya'lâ)[226]

3975. Cürey b. Küleyb der ki: Hz. Ali'nin bir şeyi emrettiğini, Osman'ın ise ondan nehyettiğini gördüm ve: "Sizin aranızda kötü bir şey var!" dedim. Bunun üzerine Hz. Ali: "Aramızda hayırdan başka bir şey yoktur. Ancak bizim hayırlımız, bu dine en iyi tâbi olanımızdır" dedi. (MÜsedded)

3976. el-Alâ der ki: Hz. Ali hutbesinde şöyle dedi: "Ey" insanlar! Kendisinden başka hiçbir ilâh olmayan Allah'a yemin olsun ki sizin malınızdan az veya çok hiçbir şey miras almadım. Sadece Dihkân'ın bana hediye ettiği bu koku şişesinden başka birşey almadım." (MÜsedded)

3977. Câbir der ki: Bizler Mescid'de yatmış uzanırken Resûlullah (saMbhu aleyhi veseUem) çıkageldi. Bize hurma dalıyla vuruyor ve: "Mescidde yatıyor musunuz? Mescidde yatılmaz!" diyordu. Bunun üzerine bizler de kalkıp kaçıştık. Ali de bizimle birlikte kaçtı. Fakat Resûlullah (sallaUahu aleyhi vesellem) ona: "Ey Ati! Buraya gel! Mescid'de yapılması bana helal olan, sana da helaldir. Nefsim elinde olan Allah'a yemin olsun ki kıyamet günü, kaybolmuş devenin maldan korunduğu gibi sen de havzımı topalak dikeninden yapılmış değneğinle koruyacaksın. Ben havzımın başındaki makamım görüyor gibiyim " buyurdu. (Ahmed b. Meni')

Hz. Fâtima (aleyhesselâm) ve İki Oğlunun (radiyallahu anhunıâ) Faziletleri

3978. Huzeyfe der ki: Resûlullah (saUallahualeyhivesellem)'in yanma gelip onunla birlikte akşam namazını kıldım. Sonra o kalktı, yatsı namazına kadar nafile namaz kıldı. Sonra Mescid'den çıktı. Ben de peşinden gittim. Hz. Peygamber (saMahu aleyhi vesellem) o zaman şöyle demişti: "Bir melek rabbinden, bana görünüp selâm vermek, sonra da bana şunu müjdelemek İçin izin istedi: Fâtima cennetteki kadınların efendisi; Hasan ve Hüseyin de cennetteki gençlerin efendisidir." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [227]

3979. Esma binti Umeys der ki: Hz. Ali benimle evlenmek istedi. Bu durum Resûlullah (saUallahu aleyhi vesellem)'in kızı Fâtıma'ya ulaşınca babasının yanma gidip: "Yâ Resûlallah! Ali Esma ile evlenecek!" dedi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Esma'nın Allah ve Resulüne eziyet etmeye hakkı yoktur.'1' buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [228]

3980. Misver b. Mahrame'nin nakline göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Kıyamet günü bütün sebepler, nesepler ve evlilikten doğan akrabalıklar kopacaktır, ancak benim akrabalık bağım hariç. Fâtima benden bir daldır, onu kızdıran şey beni de kızdırır, onu sevindiren şey beni de sevindirir." (Ebû Ya'iâ) [229]

3981. Ali b. el-Hüseyin bildiriyor: Ali b. Ebî Tâlib, Ebû Cehil'in kızıyla evlenmek istedi. İnsanlar: "Şu işe bakın, Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem) buna darılmaz mı?" dediler. Bazı kimseler de: "Ne olacak, o da kadınlardan bir kadın!" dedi. Bazıları da: "Hayır buna mutlaka gücenir. Çünkü Ali, Allah Resûlü'nün kızı üzerine Allah düşmanının kızıyla evlenecek" dediler. Bu durum Allah Resûlü'ne (saUallahu aleyhi veseilem) ulaşınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Allah'a hamdü senadan sonra şöyle dedi: "Bazı kimselere ne oluyor ki, Fâîıma'nm üzerine başkasının geleceğine darılmayacagımı söylüyorlar. Fâîıma benden bir parçadır ve kimse Allah Resulünün kızı üzerine Allah düşmanının kızı ile evlenemez" buyurdu. (el-Hârİs) [230] Bu hadis mür.seldir. Hadisin aslı, Sahîtfteki Misver hadisidir. Bu rivayeti bu şekilde Ali b. Zeyd sevketmiştir. Kendisi ezberi kötü birisidir.

3982. Urve bildiriyor: Resûlullah (saUallahu aleyhi v^ellem) şöyle buyurdu: "Meryem, kendi âleminin kadınları içinde en hayırlısı; Fâîıma da kendi âleminin kadınları içinde en hayırhsıdır." (el-Hâris)

Bu hadis, isnadı sahîh mürsel hadistir. Hadisi, Urve an Abdullah b. Cafer an Ali tarikinden Tirmizî şu lafızla tahrîc etmiştir: "Meryem,

zamanındaki kadınların en hayırlısı; Fâtıma da zamanındaki kadınların en hayırhsıdır." İşte yukarıdaki mürsel rivayet, muttasıl olan bu hadisin tefsiri mesabesindedir. [231]

İleride Fitneler bölümünde Hz. Hüseyin bahsinde birçok şey anlatılacaktır. [232]

Ehl-i Beyt ve Hz. Fâtıma ile ilgili olan Ebu'l-Hamrâ hadisi, Ahzâb suresi tefsirinde geçmişti. [233]

3983. Ebû Fâhite'nin riayetine göre Hz. Ali şöyle dedi: Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) bir gün bizi ziyaret etti ve yanımızda yattı. Hasan ve Hüseyin de uyuyorlardı. Hasan su istedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) kalkıp kendi eliyle ona suyu içirdi. Sonra Hüseyin alıp içmek istedi. Ancak Resûlullah buna mani oldu, evvela Hasan'a, sonra Hüseyin'e içirdi. Fâtıma: "Sanki Hasan sana daha sevimli, yâ Resûlallah!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem):"Hayır, ikisi de bana sevimlidir; ancak ilk önce Hasan istedi" dedi. Sonra: "Ben, sen ve bu iki çocuk ile -uyuyan Ali'yi işaret ederek- bu, kıyamet günü aynı yerde olacağız " buyurdu. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî ve Ebû Ya'lâ): [234]

3984. Amr b. Dînâr der ki: Yahya b. Ca'de'nin şöyle dediğini işittim: Resûlullah (salkllahu aleyhi vesellem) Fâtıma'ya şöyle dedi: "Her yıl Kur'ân bana bir defa okunurdu, bu yıl ise iki defa okundu. Bu yıl vefat edeceğim." Bunun üzerine Fâtıma ağladı Resûlullah (sallaHahu aleyhi vesellem) de: "Ailemden bana ilk yetişecek olan sensin!" dedi. (İshâk) Bu hadis mürseldir. Ancak başka bir tarikten muttasıl rivayeti vardır.

3985. eş-Şa'bî, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in hanımlarından birinden naklediyor: Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi

vesellem) beni Fâtıma'ya gönderdi. Fâtıma, babasının yürüdüğü bir tarzda yürüyerek geldi. Resûlullah (saUalhhu aleyhi vesellem) ona bir şey söyledi; bunun üzerine Fâtıma ağladı. Ona bu durumdan sorulunca: "Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem)'in sırrını kimseye bildirmeyeceğim" dedi. (İbn Ebî Ömer) İsnadı sahihtir. [235]

3986. Amr b. Dinar'ın nakline göre Hz. Âişe şöyle dedi: "Babasından başka Fâtıma'dan daha doğru sözlü kimse görmedim." İkisinin arasında bir şey (sorun) vardı. Âişe dedi ki: "Yâ Resûlallah! Ona sor, o asla yalan söylemez." (Ebû Ya'lâ) [236]

Hz. Hasan ve Hüseyin'in Faziletleri

3987. Abdullah fb. Mes'ûd)'un rivayetine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Şüphesiz Fâtıma iffetini korudu; bu nedenle Allah onun Z.ürrtyetini ateşe haram kıldı. " (Ebû Ya'lâ ve Bezzâr) Bezzâr der ki: Bunu Amr'dan başkasının rivayet ettiğini bilmiyoruz; o da Kufe'li zayıf bir ravidir. Âsim kanalıyla Zirr'den mürsel olarak rivayet olunmuştur. [237]

3988. Saîd b. Zeyd der ki: Hz. Peygamber (saMlalıu aleyhi vesellem), Hasan'ı kucağına alıp: "Ey Allahım! Ben onu seviyorum, sen de onu sev}" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [238]

3989. İlbâ b. Ahmer'e göre Hz. Ali b. Ebî Tâlib şöyle dedi: Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) kızı Fâtıma'ya evlilik teklifinde bulundum. Zırhımı ve bazı eşyalarımı sattım, parası dört yüz seksen dirheme ulaştı. Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem) bu paranın üçte ikisinin kokuya, üçte birinin elbiseye harcanmasını emretti. Sonra Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) bir küpe su doldurdu ve onunla yıkanmalarını emretti. Fâtıma'ya da çocuğunu emzirmede acele etmemesini emir buyurdu. Fâtima der ki: "Ben, Hüseyin'i emzirmede acele ettim, ama Hasan'a gelince; Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun ağzına ne olduğunu bilmediğim birşey koydu ve böylece Hasan iki kişinin en bilgilisi (yani Hüseyin'den daha bilgili) oldu." (Ebû Ya'lâ) [239]

3990. Câbir şöyle dedi: "Kim cennet ehlinden bir adama bakmak istiyorsa Hz. Ali'nin oğlu Hüseyin'e baksın; çünkü ben, Resûlullah

(sallallahu aleyhiveseUem)'in böyle buyurduğunu işittim." (EbÛ Ya'lâ) [240]

3991. Ammâr, Ümmü Seleme'nin şöyle dediğini söyledi: "Cinlerin Hüseyin'in ölümüne ağladıklarını işittim." (Ahmed b. Menî' ve Abd b. Humeyd) [241]

3992. Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vsellem) Hasan ve Hüseyin hakkında şöyle buyurdu: "Kim beni seviyorsa bu ikisini de sevsin!" (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [242]

3993. Hz. Ali der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Hasan ile Hüseyin, cennet ehli gençlerinin efendisidir ter." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe} [243]

3994. Muhammed b. Ali bildiriyor: Hasan ve Hüseyin, Resûlullah (sallallahu aleyhivesellem)'ın yanında güreşe tutuştular; Resûlullah (sallallahu aleyH vesellem): "Hadi Hasan!" demeğe başladı. Fâtıma: "Yâ Resûlallah! Sanki sen Hasan'ı Hüseyin'den daha çok sever gibi onun yenmesini istiyorsun" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Çünkü Cebrâîl Hüseyin'e yardım ediyor. Ben de Hasan'a yardım etmeyi seviyorum" dedi. (el-Hâris) [244]

3995. Ebû Hureyre der ki: Bu gözlerim gördü ve bu kulaklarım işitti ki Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Hasan'm -veya Hüseyin'in (büyük ölçüde Hüseyin olduğunu zannediyorum)- elinden tuttu ve onun ayaklarını ayaklan üstüne koydu... (Ebû Ya'lâ) [245]

3996. Hz. Ömer der ki: Hasan ve Hüseyin'i Resûîullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) omuzları üzerinde gördüm ve: "Altmızdaki at ne

güzelmiş!" dedim. Allah'ın Resulü de (sallallahu aleyhi vesellan): "Üstümdeki iki süvari de ne güzel!" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [246]

3997. Hz. Fâtıma'nm bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Her annenin çocuklarının bağlı oldukları bir nesebi vardır; ancak Fâtıma'nm çocuklarının nesebi hariç. Onların velisi benim, o ikisinin asabesi benim." (Ebû Ya'lâ) [247]

3998. Enes bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) secde ederken Hasan veya Hüseyin gelip sırtına binerdi. Allah'ın Resulü (salkllahu aleyhi vesellem) de bu nedenle secdeyi uzatırdı. "Yâ Resûlallah! Secdeyi uzattın!" denilince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Oğullarım beni binekleri yaptılar; onları indirmek hoşuma gitmedi" derdi. (Ebû Ya'lâ) [248]

3999. Ümmü Seleme bildiriyor: Hz. Hüseyin, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanma girdi, ben de kapının yanında oturuyordum. Resûlullah (sallallahu aleyhiveseDem)'in avucu ile bir şeyler çevirdiğini gördüm, çocuk ise karnı üzerine uyuyordu. Ben: "Yâ Resûlallah! Avucunla bir şeyler çevirdiğini gördüm, çocuk ta karnın üzerinde uyuyordu. Bu arada gözyaşların akıyordu?" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Cebrâîl az. önce bana bu çocuğun öldürüleceği topraktan bir parça getirdi ve <ümmetin onu öldürecek> diye haber verdi" buyurdu. (İshâk) [249]

4000. Hasan, Resûluİlah (sallaOahu aleyhi vesellem/in şöyle buyurduğunu söyledi: "Benim bu çocuğum (yani Hasan b. Ali) öyle bir efendidir ki Allah onunla Müslüman iki grubun arasını düzeltecektir. " (Ishâk)

Bu hadis, Buhârî'de başka bir tarikten, Hasan an Ebî Bekre tarikiyle verilmiştir. [250]

4001. Câbir anlatıyor: Resûluİlah (sallaUahu aleyhi veselîem) birkaç gün geçtiği halde hiç yemek yemedi. Bu kendisine ağır gelince hanımlarının evini dolaştı ve hiç birinin yanında yiyecek bir şey bulamadı. Sonunda Fâtıma'nın yanma geldi ve: "Ey kızını, yanında yiyecek bir şey var mıdır? Ben açım" dedi. Fâtıma: "Hayır yâ Resûluİlah! Anam babam sana feda olsun, yok" dedi. Resûluİlah (sallallahu aleyhivesellem) onun evinden çıkıp gidince komşularından biri Fâtıma'ya iki ekmek ve bir parça et gönderdi. Fâtıma gelen ekmek ve eti aldı, onu bir kaba koydu ve üzerini örttü. Sonra da şöyle dedi: "Allah'a yemin olsun ki ben bunu kendime ve yanımdakilere vermeyip ResûluUah'ı tercih edeceğim." Aslında hepsi bir lokma ekmeğe muhtaçtı. Hasan'ı veya Hüseyin'i Resûlullah'a gönderdi ve kendilerine gelmesini istedi. Resûluİlah (sallallahu aleyhi vesellem) tekrar geldi. Fâtıma ona: "Anam babam sana feda olsun, Allah Teâlâ bize bir şey gönderdi, onu sana sakladım" dedi. Resûluİlah: "Getir bakalım!" dedi. Fâtıma gelen şeyi getirdi, kabın üzerini açtı ve kabın ekmek ve et ile dolu olduğunu gördü. Fâtıma bunu görünce şaşırıp kaldı. Nihayet bunun Allah'tan bir bereket olduğunu anladı. Allah'a hamd etti ve Resulüne salatu selâm getirdi. Sonra da onu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) takdim etti. Resûluİlah (sallallahu aleyhi vesellem) yemeği görünce: "Kızım bu sana nereden geldi?" dedi. Fâtıma: "Ey babacığım! O, Allah'tandır. Allah dilediğini hesapsız şekilde rızıklandınr" dedi ve Allah'a hamd etti. Resûluİlah (saüallahu aleyhi vesellem): "Allah'a hamd olsun ki ey kızım, Allah seni îsrailoğulları kadınlarının hanımefendisine (Meryem'e) benzetti. Ona Allah bir rızık verdiğinde: <Bıı sana nereden geliyor?> diye sorulunca: <Allah

kalındandır. Allah dilediğini hesapsız şekilde rızıklandırır> demişti." Sonra Resûluİlah (sallallahu aleyhi vesellem) Ali'ye haber gönderdi. Hz. Ali de geldi. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem), Ali, Fâtıma, Hasan, Hüseyin, Resûluİlah (sallallahu aleyhi vesellem)'in bütün zevceleri ve bütün ev halkı gelip ondan yediler. Hepsi de doydular. Kap ise olduğu gibi duruyordu. Fâtıma der ki: "Bizden arta kalanı bütün komşularıma dağıttım. Allah o yemekte bereket ve birçok hayır yaratmıştı." (Ebû Yala) [251]

Ehli Beyt'in (Salavâtullahi Aleyhim) Fazileti

4002. Seleme (b. el-Ekva')dan: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Yıldızlar gökyüzü ehli için güvencedir. Benim Ehl-i beytim de yeryüzü ehli için güvencedir." (Müsedded, Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [252]

4003. Haneş der ki: Ben, Ebû Zer'in kapının kolunu tutarak şöyle dediğini işittim: "Ey insanlar! Beni tanıyan tanır ve beni tanımayan da tanımaz. Ben Ebû Zeri'l-Ğıfârî'yim. Resûlullah'm şöyle buyurduğunu işittim: "Ehl-i beytimin aranızdaki örneği Nuh'un gemisi gibidir Kim oraya girerse kurtulur, kim de ondan geri kalırsa helak olur." (Ebû Ya'lâ) [253]

4004. Ebu't-Tufeyl der ki: Gördüm ki Ebû Zer kapının yanında durmuş, şöyle sesleniyor: "Ey insanlar! Beni tanıyor musunuz? Beni tanıyan tanır. Beni tanımayan da bilsin ki ben, Resûlullah'm sahabelerinden Ebû Zer'im! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Ehl-i beytimin aranızdaki misali, Nuh'un gemisi gibidir. Kim gemiye binerse kurtulur, kim de binmezse boğularak helak olur. Ehl-i

beytimin aranızdaki örneği, kendisinden içeri girildiğinde günahların affolunacağı kapı gibidir." (Ebû Ya'lâ)

4005. Ümmü Seleme bildiriyor: Hz. Fâtıma, Hasan ve Hüseyin'i sırtına bindirerek geldi. Hasan'm elinde bir toprak kap vardı, içinde de buğdaydan yapılmış bir yiyecek bulunuyordu. Fâtıma bunu Resûlullah (sallaüahu aleyhi vesellenı)'in yanma getirdi, elindekini Resûlullah (saMahu aleyhi veseflem)'in önüne koyunca Resûluîlah (sallallahıı aleyhi vesellem): "Hasan'ın babası neredAs?" diye sordu. Fâtıma: "Evdedir" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hz. Ali'yi çağırdı ve birlikte oturup yediler.

Ümmü Seleme der ki: Resûluîlah (sallallahu aleyhi vesellem) beni de bu yemeğe çağırdı. Bundan önce de her yemek yediğinde ben yanında isem mutlaka beni de çağırırdı. Yemek bitince Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) hepsini elbisesiyle kapladı ve sardı. (Ebû Ya'lâ) [254]

4006. Süfyân anlatıyor: Bazı kimseler Hüseyin'in oğlu Ali'nin yanına gelip onu övdüler. O ise şöyle dedi: "Yazıklar olsun size! Ne kadar yalan söylüyorsunuz. Allah'a karşı ne kadar cüretiniz var! Bizler kavmimiz arasında salih kimseleriz. Bu, bize şeref olarak yeter" dedi. (el-Hârİs)

Abdurrahman b. Avf in Fazileti

4007. Ümmü Gülsüm bînti Ukbe,-ki ilk hicret eden kimseler arasındadır- şöyle dedi: Bir defasında Abdurrahman b. Avf bayıldı. Öyle ki canının çıktığını zannettiler. Ümmü Gülsüm hemen mescide koştu ve Allah'ın emrettiği gibi sabırla ve namaz ile yardım istedi. Aburrahman b.

Avf ayılınca: "Ben bayıldım mı?" diye sordu; oradakiler: "Evet" dediler. Abdurrahman şöyle anlattı: Doğru söylediniz; çünkü bana iki melek geldi ve bizimle gel, seni aziz ve emin olan yüce Allah'ın huzurunda muhakeme edeceğiz" dediler. Başka bir melek ise: "Onu geri götürün; çünkü o daha analarının karnında iken kendilerine mutluluk yazılmış kimselerdendir. Allah'ın dilediği kadar çocukları ondan faydalanacaktır" dedi. Abdurrahman bu olaydan sonra bir ay yaşadı, sonra vefat etti.

Ebû Usâme der ki: Abdurrahman'm iki adam dediği, iki melektir; çünkü melekler erkeklerin suretinde gelirdi. Nitekim Allahu Teâlâ şöyle buyurur: "Çğer peygamberi melek yapsaydık, onları elbette erkek suretinde yapardık. [255] (İshâk) [256]

4008. İbn Ömer der ki: Abdurrahman b. Avf, şûra arkadaşlarına: "Kendim uzak kalmak kaydıyla size birini seçeyim mi?" dedi. Hz. Ali de: "Evet ben buna ilk razı olanlardanım" dedi. Abdurrahman: "Resûlullah'dan (sallallahu aleyhi veseHem) şöyle işittim: Sen göktekilerin ve yerdekilerin yanında güvenilir bir kimsesin> " (Ahmed b. Menî'} [257]

Konuyla ilgili olarak içinde "Ben, onu (ipeği) dünyada da, âhirette de giymeyi ümit ederim" ifadesi geçen hadis Giyim bölümünde yer almıştı. [258]

4009. el-Hadramî anlatıyor: Bir adam ResûluUah (sallailahu aleyhi vesellem)'in yanında güzel ve yumuşak sesle Kur'ân okudu. Gözleri yaşarmayan kimse kalmadı; ancak Abdurrahman b. Avf m gözleri yaşarmadı. ResûluUah (saMlahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Abdurrahman'in gözleri yaşarmadıysa da onun kalbi yaşardı" (Müsedded) [259]

4010. Hz. Ebû Bekir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallaUahu aleyhi veseUem) şöyle buyurdu: "Hiç bir peygamber ümmetinden birini imam. tayin etmedikçe ölmez- " Bununla Abdurrahman b. Avf kıssasını kastediyor. (el-Hâris) [260]

Zübeyr b. el-Avvâm'ın Fazileti

4011. İbn Ömer, bir adamın: "Ey Allah Resulünün havarisinin oğlu!" diye seslendiğini işitti ve ona: "Eğer sen Zübeyr'in ailesindensen tamam, yoksa böyle söyleme!" dedi. (Ahmed b. Meni' ve Bezzâr) [261]

4012. Zübeyr b. el-Avvâm rivayet ediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi veselkm) bana, çocuklarıma ve torunlarıma dua etti. Ümmü Urve binti Cafer b. ez-Zübeyr dedi ki: Benden daha büyük olan kızkardeşime babamın şöyle dediğini işittim: "Ey kızım! Sen, Resûlullah (sallaMıu aleyhi vesellemj'in kendisine dua ettiği kimselerdensin." (Ebû Ya'lâ) [262]

Konuyla ilgili sancak hadisi Mekke'nin fethi bölümünde gelecektir. [263]

Talha'nın Fazileti

4013. Osman b. Sâc, ismini unuttuğum bir adamdan rivayet etti: O adam, Musa b. Talha ile birlikte Hz. Ali'nin yanma gitmiş. Musa adamı mindere oturtup kolunu tutmuş. Bu sırada Hz. Ali şöyle demiş: "Sakin ol ey

kardeşim! Allah'a yemin ederim ki, Rabbimin, babanla (Talha'yı kastediyor) beni, göğüslerinden kini söküp aldığı ve (cennette) karşı karşıya mutlulukla oturacak olan kimselerden kılacağını umuyorum" dedi. (İbn Ebî Ömer) [264]

4014. Mü'minlerin annesi Âişe der ki: Allah'a yemin olsun ki bir gün evimde oturuyordum, Resûlullah da (sallallarıu aleyhi vesellem) ashabıyla birlikte avludaydılar. Benimle onların arasında bir perde vardı. Derken Talha b. Ubeydullah çıkageldi. O gelince Resûlullah şöyle buyurdu: "Kim verdiği sözü yerine getirmiş, yeryüzünde yürüyen bir kimseye bakmak istiyorsa Talha'ya baksın." (Ebû Ya'lâ) [265]

Talha'dan bahseden ve Ebû Bekir'den rivayet edilen Hz. Âişe hadisi Uhud gazası anlatılırken gelecektir. [266]

4015. İbn Abbâs der ki: Yanında Talha zikredilince Hz. Ömer şöyle dedi: "Bu adamm Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) eli değdiğinden beri azamet ve ihtişamı vardır." (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [267]

Sa'd b. Ebi Vakkâs'ın Fazileti

4016. Sa'd şöyle dedi: "Mazlum olarak öldürülmek kadar bana sevimli gelen ölüm yoktur." (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [268]

4017. Âişe binti Sad'dan: Resûîullah (sallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Sa'd'ın bedduasından sakınınız-" (el-Hârİs) [269]

Hısımların ve Dünürlerin Fazileti

4018. Abdullah b. Ömer -veya Abdullah b. Amr-'dan: ResûluUah (salHlahu aleyhivesdlem) şöyle buyurdu: "Rabbimden, ümmetimden başkasıyla evlenmemeyi, ümmetimden başkasıyla kimseyi evlendirmemeyi ve evlilik yaptıklarımın cennette benimle olmasını istedim; bana bu isteğimi verdi." (el-Hâris) [270]

4019. Ebû Abdullah İbn Merzuk -veya İbn Rızk- der ki: ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Allah'ın bana verdiği bir sözdür: Ehl-i beytime alıp evlendiklerimin ve kızlarımdan evlendirdiklerimin cennette benim dostlarım olması." (el-Hâris) [271]

4020. Muhammed (b. Ali el-Bâkır) anlatıyor: Hz. Ömer, Hz. Ali'nin kızı Ümmü Gülsüm'le evlenince şöyle dedi: "Beni kutlamıyor musunuz? Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle işittim: "Benim sebebim ve nesebimden başka kıyamet günü her neseb ve sebeb kopuktur." (İshâk) [272]

4021. Muhammed b. Ali der ki: Hz. Ömer, Ehl-i Suffe'nin yanına gitti ve: "Beni kutlamıyor musunuz?" dedi. Onlar: "Neden?" diye sordular. Ömer: "Hz. Ali ve Fâtıma'dan olma ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellerrO'in torunu Ummü Gülsüm'le evlendim ve ben, ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: Benim sebeb ve nesebimden başka her sebeb ve neseb kopuktur. İşte ben de (Resûlullah'la (saüallahu aleyhi vtsdlem) akraba) olmak istedim." (Ishâk) Ravi zincirinde görüldüğü gibi kopukluk vardır.

Sahabeden Bir Grubun Ortak Faziletleri

4022. Zâzan anlatıyor: însanlar bir gün Hz. Ali'nin yanında iken onun mutlu olduğunu gördüler. Ona: "Ey Emîrü'l-mü'minîn! Bize arkadaşlarından bahsetsen" dediler. Hz. Ali: "Hangi arkadaşlarımdan?" dedi. Onlar: Resûlullah (salMlahualeyhivesellem)'in ashabından" dediler. Hz. Ali: "Resûlullah'm bütün sahabeleri arkadaşlarımdır. Siz hangisini istiyorsunuz?" diye sordu.

Onlar: "Senin kendilerine ikram ettiğin, hayır dua ile andığın kimseler" dediler. Hz. Ali: "Hangisi?" diye sordu. Onlar: "Abdullah b. Mes'ûd" dediler. Hz. Ali: "O, Resûlullah (saUallahu aleyhi veseüem)'in sünnetini bildi ve Kur'ân'ı okudu. Bu, ilim olarak yeter" dedi. Konuşmasını bu İfadeyle bitirdi. "Bu, ilim olarak yeter" ifadesiyle neyi kastettiğini anlamadılar. Bu söz, Abdullah'a ilim olarak bu yeter şeklinde mi, yoksa Kur'ân ilim olarak ona yeter> şeklinde mi anlayacaklarını kestiremediler. Bunun üzerine: "Peki Huzeyfe?" diye sordular. Hz. Ali: "Ona münafıkların ismi öğretildi -veya öğrendi-. Eğer ona zor meseleleri sorarsanız, o bunları anlar ve size cevabını verebilir" dedi. Peki: "Ebû Zer?" diye sordular. Hz. Ali: "İlimle dolu bir kaptır. O, dinine ve İlmine karşı hırslı ve istekli idi. Çok soru sorar, kimi sorularına cevap verilir, kimilerine de verilmezdi. Ancak kabı doluncaya kadar o hep öğrendi" dedi. Oradakiler: "Peki Selmân?" dediler. Hz. Ali: "O bizdendir ve Ehl-i beyt'tendir. Sizden kim Lokman Hekim gibi eskilerin ilmini bilir ve sizden kim sonrakilerin ilmine ulaşabilir? Kim ilk kitabı ve son kitabı okuyabilir? O, bitmeyen bir deniz gibiydi" dedi. Oradakiler: "Peki Ammâr b. Yâsir'i nasıl bilirsin?" dediler. Hz. Ali: "O, Allah'ın imanını etine, kanma, kemiklerine, kıllarına ve cildine işlediği bir kimsedir. Bir an bile haktan ayrılmaz. Hak nerede kaybolursa o

da oradan kaybolur. Ateşin ondan bir şey yemesi yakışmaz" dedi. Oradakiler: "Ey Emîrü'l-mü'minîn! Biraz da kendinden bize bahset" dediler. Hz. Ali: "Durun! Allah, kişinin kendini arındırmasını ve tezkiye etmesini yasaklamıştır" dedi. Bunun üzerine biri kalkıp: "Ya Emîrü'l-mü'minîn! Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: "Rabbinin sana verdiği nimeti anlat [273] dedi. Bunun üzerine Ali: "Size rabbimin bana verdiği nimeti anlatayım; ben soru sorduğum zaman cevabı verilirdi, sustuğum zaman benimle söze başlanırdı ve benim azalarımın arası tıka basa bütün ilimlerle doldurulmuştur" dedi. (Ahmed b. Menî1)

4023. Enes şöyle dedi: "Ensâr'dan iki kol, Evs ve Hazrec kabileleri birbiriyle övündü. Evs'liler: "Bizden meleklerin yıkadığı Hanzale er-Râhib vardır, bizden Rahman'ın Arşı'nm uğruna sallandığı Sa'd b. Muâz vardır bizden anların cesedini himaye ettiği Âsim b. Sabit b. Ebi'l-Aklah vardır, bizden şahitliği iki kişinin şahitliğine denk olan Huzeyme b. Sabit vardır" dediler. Hazrecliler ise şöyle dedi: "Bizden ResûluUah (sallallahu aleyhi vEselîemj'in döneminde Kur'ân'ı toplayan dört kişi vardır. Kur'an'ı onlardan başkası toplamamıştır: Zeyd b. Sabit, Ebû Zeyd, Ubey b. Kab ve Muâz b. Cebel" dediler. (EbûYa'lâ) [274]

4024. Abdullah b. Ömer der ki: Hz. Ömer sabah namazında yaralanınca sahabelerden bir şûra oluşturdu. Bu arada kızı Hafsa yanma girdi ve: "Ey babacığım! insanlar bu altı kişilik şûraya razı değiller" dedi. Bunun üzerine Ömer: "Beni oturtun!" dedi ve devam etti: "Acaba Ali b. Ebî Tâlib hakkında ne diyorlar? ResûluUah (saMahu aleyhi vesdlem) onun hakkında şöyle buyurdu: "Ey Ali! Senin elin benim elimdedir. Kıyamet günü girdiğim yere sen de gireceksin" buyurdu. Acaba insanlar Osman b.

Affan hakkında ne diyorlar? ResûluUah (saMahu aleyhi vesellem) onun hakkında şöyle buyurmuştur: "Osman Öldüğü gün gökteki melekler de onun cenaze namazını kılarlar." Ben: "Yâ Resûlallah! Bu durum Osman'a mı has, yoksa bütün insanlar İçin mi?" dedim. Resûlullah: "Bu Osman'a hastır" buyurdu. Acaba Talha b. Ubeydullah hakkında ne diyorlar? Bir gece Resûlullah (saMahu aleyhi veseEem)'in devesinin semeri düşmüş ve: "Kim semerimi düzeltirse o benimle cennette beraberdir" demişti. Bunun üzerine Talha hemen atılarak Allah'ın Resûlü'nün bineğinin semerini düzeltmiş ve o da binmişti. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) ona: "Ey Talha! Cebrail sana selâm söylüyor ve şöyle diyor: Kıyamet günü seni korkulardan kurtanncaya kadar yanındayım diyor." dedi. Acaba insanlar Zübeyr b. el-Avvâm hakkında ne diyorlar? O Zübeyr ki Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) uyuduğunda başucunda oturdu ve uyamncaya kadar onun yüzünü korudu. Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) kalktığında: "Ey Ebû Abdullah! Daha bekliyor musun?" dedi. Zübeyr: "Annem babam sana feda olsun yâ Resûlallah, evet!" dedi. Resûlullah "İşte Cebrail sana selâm söylüyor ve şöyle diyor: Kıyamet günü cehennemin alevlerini senin yüzünden savıncaya kadar seninle beraberim> " dedi. Acaba insanlar Sa'd b. Ebî Vakkâs hakkında ne diyorlar ki Resûlullah (saMkhu aleyhi vesdiem) Bedir günü on dört defa okunu ona vermiş ve: "At ey Sa'd, at ey Sa'd! Anam babam sana feda olsun" demişti. Acaba insanlar Abdurrahman b. Avf hakkında ne diyebilirler ki? Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Fâtıma'nın evindeyken Hasan ve Hüseyin açlıktan ağlıyor ve kıvranıyordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bize kim bir şey getirir?" dediğinde Abdurrahman b. Avf çıkıp bir kap un-buğday ve hurmadan yapılmış yemekle arasına katı yağ konmuş iki ekmek getirmişti. O zaman

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona şöyle demişti: "Dünya İşinde yardımcı olarak Allah sana yeter. Ahireîte ise ben sana kefilim. " (Muâz b. el-Müsennâ, Ziyâdâtu Müsnedi Müsedded'de)

---

[1] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir. Taberânî de, Zevnid'de geçtiği üzere, İbn Abbâs'dan benzerini rivayet etmiştir. Yine Hâlid b. Ar'are'nin hadisini de Taberânî rivayet etmiştir.

[2] Necm sur. 53/32.

[3] Necm sur. 53/16.

[4] Bûsîrî hadis hakkında yorum yapmazken Heysemî senedinde yer alan Cüveybir m zayıf biri olduğunu söylemiştir. (Atom VII, 114)

[5] Necm sur. 53/61.

[6] eî-İthâfta da bu şekilde geçmiştir. Taberânî'nin ifadesi ise "Erkek devenin develer arasında nasıl çalımlı çalımlı yürüdüğünü görmedin mi?" şeklindedir.

[7] Bûsîrî, hadis hakkında yorum yapmamıştır. Heysemî ise senedinde yer alan Dahhâk b. Müzâhim'de güvenilir görülmekle birlikte zayıflık bulunduğunu söylemiştir. {Mecma VII, 116)

[8] Kamer sur. 54/45.

[9] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İshâk rivayet etmiştir. Ravileri güvenilir olmakla birlikte senedi munkatıdır."

[10] Kamer sur. 54/1.

[11] Kamer sur. 54/45.

[12] Furkân sur. 25/77.

[13] Busîri'nin belirttiğine göre iki rivayetin de senedinde yer alan Ali b. Âsim zayıftır.

[14] Bkz 2327 nolu hadis. Müellif söz konusu hadisi esasen Av kitabında nakletmiştir, Edeb kitabında değil.

[15] Rahman sur. 55/46.

[16] Bûsîrî demiştir ki: "Ravileri güvenilir olup aynı hadisi Ahmed b. Menî "tövbe ederse" ilavesiyle rivayet etmiştir. (II, 182)

[17] Rahman sur. 55/72.

[18] Hadis mevkuf olup ravileri güvenilir kimselerdir.

[19] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu el-Hâris zayıf biri olan Abbâs b. Fadl'dan rivayet etmiştir. Aynı hadisi Ebû Ya'lâ ise ravileri güvenilir olan bir senetle rivayet etmiştir."

[20] Vakı'a sur. 56/29.

[21] Vâkı'a sur. 56/35^37.

[22] Senedinde yer alan Cabir el-Cu'fî sebebiyle Bûsîrî ve Heysemî (VII, 119) hadisi zayıf görmüşlerdir.

[23] Vâkı'a sur. 56/13-14.

[24] Bûsîrî demiştir ki: Bunu Tayâlisî mevkuf olarak, Müsedded ise hem mevkuf, hem de merfü olarak rivayet etmiş olup ikisinin senedinde de zayıf biri olan Ali b. Zeyd b. Cud'ân yer almıştır. Ancak Ahmed b. Hanbel tarafından nakledilen bir şahidi vardır." Ben derim ki: Aynı hadisi Taberânî de iki ayrı senetle rivayet etmiş olup Heysemî senetlerden birinin ravilerinin Ali b. Zeyd hariç, Safcflj'in ravileri olduklarını, Ali b. Zeyd'in ise güvenilir olmakla birlikte hafızasının zayıf olduğunu söylemiştir. (Mecma VII, 119)

[25] Mücâdele sur. 58/12.

[26] Mücâdele sur. 58/13.

[27] Hadîd sur. 57/16.

[28] Taberânî'de ifade şöyledir: Şeytan rahibe gitti ve onu bitkin düşürdü, Sonra bir kadına musallat olup delirtti. Kadının erkek kardeşleri vardı ve şeytan onlara: "Mutlaka şu keşişe gidiniz. O,

onu tedavi eder" dedi. Onlar da kadını ona götürdüler. Rahip kadını tedavi etti. Kadın yanında kalırken bir gün rahip ondan hoşlandı...

[29] Haşr sur. 59/16.

[30] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İshâk senedinde Humeyd b. Abdullah'ın yer aldığı bir senetle rivayet etmiştir ki, bu zâtın biyografisine rastlamadım. Senedin kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir." Ben derim ki: Hadisi Taberânî, Humeyd b. Abdullah'ın yer almadığı bir senetle rivayet etmiştir.

[31] Haşr sur. 59/5.

[32] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Ebû Ya'lâ zayıf biri olan Süfyân b. Vekî'den rivayet etmiştir. Benzeri değerlendirme için bkz. Zevâid, VII, 122.

[33] Haşr sur. 59/9.

[34] Bûsîrî, bunu Tefsir bölümünde zikretmemiştir. Kıssa Buhârî (Sahih) ve Tirmîzî tarafından rivayet edilmiş olup kıssanın kahramanı Ebû Talha'dır. Buhârî ve Tirmizî'nin menakıbü'l-Ensâr ve tefsir bölümlerine bakınız.

[35] Bununla Tevbe sûresinin "Muhacir ve Ensâr'dan İslâm'a ilk önce girenlerin başta gelenleri..." diye başlayan 100. âyeti kastediliyor olmalıdır.

[36] Mümtehine sur. 60/12.

[37] Müsnede'de ifade şöyledir: "Bu, mürsel bir hadis olup senedi hasenâir. Ben derim ki: Hadisi Taberânî, Ümmü Seleme'den merfû olarak da nakîetmiştir."

[38] Mümtehine sur. 60/10.

[39] Bûsîrî, hadisi Mendel sebebiyle zayıf görmüştür.

[40] et-Tehzîh'de belirtildiğine göre Ebû Zür'a bu zâtı güvenilir kabul etmiştir.

[41] Mümtehine sur. 60/8.

[42] Mümtehine sur. 60/8.

[43] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu Tayâlisî zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Zira Mus'ab b. Sabit b. Abdullah b. Zübeyr zayıftır. Yine, hadisi Tayâlisî yoluyla Ebû Ya'lâ da rivayet etmiştir." Ben derim

ki: Onun yoluyla da Taberânî rivayet etmiştir.

[44] Talâk sur. 65/4.

[45] Talâk sur. 65/4.

[46] Talâk sur. 65/1.

[47] Tahrîm sur. 66/2.

[48] Tahrîm sur. 66/8.

[49] Tahrîm sur. 66/11.

[50] Bkz. 3699 nölu hadis.

[51] Mülk sur. 67/1.

[52] Müsnede'de şu ilave yer almıştır: "Bunu Tirmizî muhtasar olarak rivayet etmiştir. Bezzâr ise Seleme b. Şebîb yoluyla Ibrâhîm b. el-Hakem'den yalnızca merfû olanını rivayet etmiş ve .... hadisin İbn Abbâs'dan sadece o senetle rivayet edildiğini bildiğini söylemiştir." Bûsîrî ise hadisi Bezzâr ve Tirmizî'nin rivayet ettiklerini belirtmekle yetinmiştir.

[53] Kalem sur. 68/42.

[54] Bûsîrî ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[55] Hakka sur. 69/17.

[56] Bûsîrî, "Ravilerinden birinin meçhul olması sebebiyle" ilavesini yapmıştır.

[57] Meâric sur. 70/16.

[58] Hadisi Taberânî de rivayet etmiştir ve Bûsîrî yorum yapmamıştır.

[59] Bûsîrî demiştir ki: "Senedinde yer alan Abdullah b. Amr'ın biyografisine rastlamadım. Kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir."

[60] Bûsîrî, Kâbus b. Ebî Zıbyân sebebiyle hadisin senedini zayıf görmüştür.

[61] Müzzemmil sur. 73/4.

[62] Bûsırî, Muhammed b. Ebî Leylâ sebebiyle hadisin senedini zayıf görmüştür.

[63] Müzzemmil sur. 73/6.

[64] Müzzemmil sur. 73/11

[65] Bûsîrî, İbn İshâk'm tedlis yapması sebebiyle senedini zayıf görmüştür.

[66] Müddessir 74/33.

[67] Bûsîrî, ravilerinin güvenilir olduklarını söylemiştir.

[68] Müddessir sur. 74/48.

[69] Hadisi Heysemî, Zevâid'de, İbn Hacer de el-lsâbe'de: "onlara <Siz ve babalarınız girin cennete> denir" kısmına kadar muhtasar olarak rivayet etmişlerdir. Buna Bûsîrî eserinin ne tefsir, ne de cenâiz bölümünde rastladım.

[70] Mürselât sur. 77/2.

[71] Nebe' sur. 78/14.

[72] Heysemî senedinde yer alan Muhammed b. es-Sâib el-Kelbî'nin zayıf biri olduğu söylemiştir. (Mecma VII, 133). el-İthâf da da benzer değerlendirme yapılmıştır.

[73] Nebe' sur. 78/23.

[74] Hadisi Taberânî de muhtasar olarak rivayet etmiş olup Heysemî senedinde yer alan Ca'fer b. Zübeyr'in zayıf olduğunu söylemiştir. (Mecma VII, 133).

[75] Tekvîr sur. 81/16.

[76] Tekvîr sur. 81/7.

[77] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İbn Menî' sahih bir senetle mevkuf olarak rivayet etmiştir.

[78] Bûsîrî senedinin sahih olduğunu söylemiştir.

[79] İnşikâk sur. 84/19.

[80] Heysemî ve ona tâbi olarak Bûsîrî'nin bildirdiğine göre hadisi Taberânî de muhtasar olarak rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.

[81] Beled sur. 90/7.

[82] Ravİlerinden birinin meçhul olmasından ötürü Bûsîrî hadisin senedini zayıf görmüştür.

[83] Duhâ sur. 93/1-5.

[84] Kavilerinden birinin meçhul oluşu sebebiyle Bûsîrî senedim zayıf görmüştür. Heysemî ise: "Bunu Taberânî rivayet etmiş olup senedinde yer alan Ümmü Hafs'ı tanımıyorum" açıklamasını yapmıştır. (Mecma VII, 138)

[85] Zilzâl sur. 99/7-8.

[86] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İshâk, İbn Ebî Şeybe ve Ahmed b. Hanbel, eğer Ebû Usâme Ebû Bekir'den hadis işitmişse, sahih bir senetle rivayet etmişlerdir. Aynı hadisi Tirmizî de zm/i/bir senetle muhtasar olarak rivayet etmiştir."

[87] Bu, malum uydurma hadisin bir parçasıdır.

[88] Bûsîrî, hadisin senedini zayıf görmüştür.

[89] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu £bÛ Ya'lâ zayıf biri olan Cübare b. el-Mu&allis'den rivayet etmiştir."

[90] Bkz. 1060 nolu hadis.

[91] İsrâ sur. 17/45.

[92] Hadisi ayrıca Ebû Ya'Iâ'nın da rivayet ettiğini belirten Bûsîrî şu açıklamayı yapmıştır: "Her iki kaynağın senedi de İshâk b. İbrahim el-Herevî'ye dayanmakta olup bu zâtın biyografisine rastlamadım. Kaİan ravileri ise güvenilir kimselerdir." Ben derim ki: Bu büyük bir hatadır. Gerçekte Herevî iki senedin asıl dayanağı değildir. Aksine bu zât Ebû Ya'Iâ'nın hocasıdır. Gerek Herevî, gerekse Humeydî hadîsi İbn Uyeyne'den nakletmişlerdir. Abdürrezzâk da Em«/fsinde onlara mütâbaat yapmıştır. Bkz. el-Ezrakî, Tarih, I, 214..Hadisi Fethu'l-Bârî'de zikreden İbn Hacer ise: "Bunu Ebû Ya'lâ hasen bir senetle rivayet etmiştir" değerlendirmesini yapmıştır. (VII, 117)

[93] Bûsîrî şu açıklamayı yapmıştır: "Bunu Bezzâr, Ebû Ya'lâ (ifade Ebû Ya'lâ'ya aittir), ondan da İbn Hibbnn Sahîh'inde rivayet etmiştir." Heysemî de Ebû Ya'lâ ve Bezzâr'm benzerini rivayet ettiklerini belirterek senedinin hasen olduğunu söylemiştir. Ben derim ki: "Bununla beraber senedinde bunaklık dönemi yaşamış olan Atâ b. es-Sâib yer almıştır. (Mecma VII, 144)

[94] Bûsîrî demiştir ki: "Tayâlisî bunu zayıf biri olan Muhammed b. Ebî Humeyd'den rivayet etmiştir.

[95] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu ibn Menî hepsi de zayıf olan bir kaç senetle rivayet etmiştir. Ayrıca Nesâî, Amelü'l-yevm ve'l-leyi'de nakletmiştir. Ancak senedinde yer alan Muhamemd b. Ebî Leylâ zayıftır."

[96] Rivayete göre Hz. Cebrâîl, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) onun Medine'de öldüğünü bildirdi. Kanadını yere öyle bir vurdu ki, ne kadar ağaç, ya da ot varsa hepsi sallandı. Sonra divanım kaldırdı ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vcsellem) ona bakıp namazını kıldı. Arkasında da iki saf melek vardı.

[97] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu İbn Menî, Ebû Ya'lâ, Beyhakî ve Safuetü's-sajve'de İbnü'l-Cevzî rivayet etmiştir."

[98] Hârûn b. Kesîr'in tanınmaması ve Yusuf b. Atıyye'nin zayıf oluşu sebebiyle Bûsîrî senedini zayıf görmüştür.

[99] Heysemî şu açıklamayı yapmıştır: "Bunu Bezzâr ve Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir. Bezzâr demiştir ki: "Abdullah'a sahabeden kimse muvafakat etmemiştir. Ama Hz. Peygamber'in bu iki sûreyi namazda okuduğu ve bu suretle Mushaf'a kaydedildikleri sahih yolla sabittir." (Mecma VII, 149)

[100] Bûsîrî bu hadis hakkında bir değerlendirme yapmamıştır. Senedinde Abdülmüheymin b. Abbâs vardır. Buhâri onun hakkında: "Hadisi münkerdir" demiştir.

[101] Bu kısım, daha önce birkaç defa uydurma olduğunu söylediğimiz hadisin bir parçasıdır.

[102] Ayrıca bu hadisi Ebû Ya'lâ da rivayet etmiştir. Senedinde Abdurrahman b. Ishâk el-Vâsıtî vardır ki o, zayıf bir ravidir. Bunu Mecnmu'z-Zevâid'de Heysemî söylemiştir (VIII, 63, 3873)

[103] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi İshâk, îbn Ebî Şeybe, Abd b. Humeyd ve Dârimî rivayet etmiştir. Senedinde İsmâîl b. Abdülmelik b. Ebi's-Sufeyr vardır ki bu ravi, hafızası kötü bir ravidir. Dârekutni, bu hadisi rivayet hususunda onun yalnız kaldığını söylemiştir. Diğer taraftan Beyhakî bu hadisi uzun bir metinle; Ebû Dâvud ile İbn Mâce de muhtasar olarak rivayet etmişlerdir." Ben

derim ki: Taberânî bu hadisi başka bir şekilde de rivayet etmiş, Bezzâr da çok ihtisar ederek rivayet etmiştir. Heysemî der ki: "Abdülhakîm b. Süfyân'ı İbn Ebî Hatim zikretmiş, kimse de onu cerh etmemiştir." {Mecma VIII, 8)

[104] Heysemî der ki: Bu hadisi Ahmed ve Taberânî rivayet etmiştir. Taberânî'nin senedinde İbn Lehîa vardır. Onun hadisi hnsendiv. Ahmed'in diğer ravileri güvenilir kimselerdir" (Meonn V, 199) Bûsîrî der ki: "Bu hadisi İbn Ebî Şeybe ile -bazı ravilcrinin meçhul olması itibariyle zayıf bir senedle-Ahmed rivayet etmiştir. Bkz: hadis no. 3831.

[105] Bûsîrî: "Bu hadisi İshâk b. Râhaveyh ve Ebû Ya'lâ tahric etti" demiş, herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[106] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Senedinde Nûh b. Zekvân vardır ki zayıf bir ravidir." (III, 34) Heysemî der ki: "Senedde Süveyd b. Abdülazîz vardır ki metruk bir ravidir." (Mecma IX, 13)

[107] Bûsîrî der ki: "Senedinde Ebû Harun el-Abdî vardır ki zayıf bir ravîdir-Ancak bu hadisi destekleyen başka rivayetler vardır."

[108] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ hnsen bir isnadla rivayet etmiştir. Bu konuda onu destekleyen hadisler geçmişti."

[109] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Sünen el-Kübrâ'da Beyhakî rivayet etmiştir. Bu hadisin tarikleri, el-Efrikî üzerinde dönüp durmaktadır ki o, zayıf bir ravidir." Heysemî der ki: "Bu hadisi İaberânî rivayet etmiştir. Senedinde Abdurrahman b. Ziyâd b. En'um vardır ki zayıf bir ravidir. Ahmed b. Salih onu güvenilir addedip eleştirenlere karşı çıkmıştır." (Mecmu V, 204). Bkz. hadis no. 3826.

[110] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi sahih bir senedle Müslim'in şartlarına uygun olarak Ebû Ya'lâ tahrîc etmiştir. Hadis, Buharı ile Müslim'de ve Tirmizî'de mevcuttur."

[111] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi munkatı bir senedle Ebû Ya'lâ tahrîc etmiştir. Heysemî der ki: "Ricali, Yûsuf b. Muhammed b. el-Münkedir hariç, Sahih ricalidir. Ebû Zür'a ve daha başkaları, onu

zayıf görmüş; bir grup da güvenilir addetmiştir." {Mecmn VIII, 268)

[112] Bûsîrî bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ ve Taberânî rivayet etmiştir. Her ikisinin ricali de Sahih ricalidir." (Mecma VIII, 306)

[113] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ 20yı/ bir senedle rivayet etmiştir. Çünkü senedde zayıf bir ravi olan Muhammed b. Ziyâd el-Yeşkurî vardır." (III, 40) Heysemî der ki: "Bu hadisi Ebû' Ya'lâ ve Taberânî rivayet etmiştir. Ancak Taberânî "Rebıbe" yerine "Zeynob" demiştir. Her ikisinin isnadında da Muhammed b. Ziyâd el-Bercemî -el-Yeşkurî- vardır ki o, yalancı biridir." (Mecma-Vm, 309)

[114] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi sahih bir senedle Ebû Ya'lâ, Bezzâr, Taberânî ve -Sahîh'mde- İbn Hibbân rivayet etmiştir." Heysemî der ki: "Bu hadisi Taberânî tahrîc etmiştir. Ricali, Sahih ricalidir."

[115] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmiştir. İsnadının üzerinde döndüğü kişi Ali b. Zeyd b. Cüd'ân'dır ki o, zayıf bir raviclir."

[116] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirme yapmamıştır.

[117] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi sahîh bir senedle el-Hâris, Ebû Ya'lâ el-Mevsılî,

[118] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ ve -snhîh hükmüyle- başka bir lafızla el-Hâkim rivayet etmiştir."

[119] Bu, uydurma bir hadistir. Bu hadisi Tflrifc'inde İbn Ebî Hayseme, Abdüla'lâ b. Ebi'l-Musâvir tarikinden tahric etmiştir. Bezzâr da Bckr b. el-Muhtâr tarikinden tahrtc etmiştir. Bekr ile Abdüla'lâ, zayıf ravilerdir. Ana metinde geçen Sakr ise o ikisinden daha zayıftır. Belki de o, hadisi Bekr ile Abdüla'lâ'dan almış, terviç etmek için Abdullah b. İdris'ten almış gibi göstermiştir. Eğer Ebû Bekir'in Ensâr'a "Sizin için iki kişiden; Ömer ve Ebû Ubeyde'den birine razı oldum" şeklinde bir söz söylediği vâki olsaydı, hilafet işi altı kişilik bir şûra heyetine bırakılmazdı.

Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ ve Bezzâr tafırîc etmiştir. İsnadı kuvvetli değildir; ancak hadisi destekleyen bir rivayet vardır." (II, 76)

[120] Birinci ciltte 1323-1324 no'lu hadislere bakınız.

[121] 2284 no'lu hadise bakınız.

[122] Bkz. hadis no. 3830.

[123] Orada bulamadım.

[124] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi -bazı ravilerinin meçhul oluşu sebebiyle- zayıf olan bir sencdle İbn Ebî Şeybe rivayet etmiştir."

[125] Bûsîrî der ki: "Bu ısnâd sahihtir. Ebû Umâme hadisinde bu husus geçmişti."

[126] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirme yapmamıştır.

[127] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ ve Bezzâr sahîh bir isnadla rivayet etmişlerdir." Heysemî der ki: "Bu hadisi Taberânî ve Bezzâr muhtasar olarak tahrîc etmiştir. Bezzâr'm ricali, Hüneyd b. el-Kâsım dışında Sahîh ricalidir ki o da güvenilir ravidir." (Mecma VIII, 270)

[128] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi -bazı ravilerinin meçhul oluşu sebebiyle- zayıf bir senedle Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmiştir." Heysemî der ki: "Bu hadisi aynı şekilde Taberânî de rivayet etmiştir. Taberânî'nin ravileri güvenilir kimselerdir." (Mecmn VIII, 270)

[129] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirme yapmamıştır. Heysemî der ki: "Bu hadisi Taberânî tahrîc etmiştir. Senedinde Ebû Malik en-Nehaî vardır ki bu, zayıf bir ravidir." (Mecmn VIII, 271) Ben derim ki: "Ebû Ya'lâ'nın isnadında Ebû Mâlik yoktur."

[130] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Cesr b. Ferkad'in içinde bulunduğu bir senedle el-Hâris rivayet etmiştir. Cesr, zayıf bir ravidir."

[131] Bkz: 4044 no'lu hadis.

[132] Bkz: 4582 no'lu hadis.

[133] Senedinde Cübâra b. el-Muğallis vardır ki zayıf bir ravidir. Bunu Bûsîrî söylemiştir.

[134] Bunu Ebû Hureyre hadisi olarak Hcysemî tahric etmiş, kısa metinle Bczzâr'a isnâd etmiş ve şöyle demiştir: "İsnadında Abdullah b. Reşîd ve Meca'a Ebû Ubeyde

el-Basrî vardır ki; o ikisini tanımıyorum. Diğer ricali güvenilir kimselerdir." (Mecma V, 24)

[135] Mürsel hadistir, ravileri güvenilir kimselerdir. Heysemi bunu İbn Abbâs hadisi olarak irâd ederek Taberânî'ye dayandırmış ve "Ricali güvenilir kimselerdir" demiştir, {Mecma IX, 20)

[136] Bkz: 4038 no'lu hadis.

[137] Heysemî bu hadisi biraz farklı olarak Ebû Hureyre'den irâd etmiş, Bezzâr ve Taberâriî'yc dayandırarak, "Taberânî'nin isnadı hasendir" demiştir (Mecma IX, 15) Enes hadisine gelince; Bûsîrî onu da İbn Ebî Şeybe, cl-Hâris ve Ebû Ya'lâ'ya dayandırmış ve şöyle demiştir: "Saffîh'inde İbn Hibbân Ebû Ya'lâ'dan tahrîc etmiş, bu metne İlave bir şey söylememiştir."

[138] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirme yapmamıştır.

[139] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi zayıf bir senedle Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Senedindeki Halbes b. Galib zayıf bir ravidir." Heysemî der ki: "Senedinde Halbes el-Kelbî vardır ki metruk bir ravidir." (Mecma II, 283) Zehebî bu hadise "çok miinker bir hadistir" der. İbnü'l-Cevzî de uydurma hadisler arasında sayar.

[140] Müsnede'de şöyle geçer: "Bezzâr hadisi bu tarikle rivayet etmiştir." Ben derim ki: Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirme yapmamıştır. Heysemî der ki: "Ebû Ya'lâ'nın ricali, güvenilir kimselerdir." Ayrıca o, hadisi Taberânî'ye dayandırmıştır. (Mecma VIII, 282)

[141] Daha önce geçmiştir; bkz: 2672 no'lu hadis. Müsnede'de şu açıklama yer almıştır; "Bunu el-Hâkim senediyle Zeyd'den, o da Atâ b. Yesâr'dan, o da İbn Ömer'den tahrîc etmiştir."

[142] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Süfyân b. Veki'den Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir ki Süfyân zayıf bir ravidir." (III, 33) Heysemî de böyle ifade etmiştir. {Mecma IX, 16)

[143] Heysemî der ki: "Bu hadis, başka bir siyakla Sahîh'te yer almıştır."

[144] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi mürsel olarak el-Hâris de rivayet etmiştir."

[145] Mürsel veya munkatı bir hadistir. Abdülazîz b. Ebân, el-Hâris'in hocasıdır. Zayıf olduğu ittifakla sabittir. Hatta uydurma hadisler rivayet ettiği söylenir. Bûsîrî: "Bu

hadisi munkatı olarak el-Hâris rivayet etmiştir" sözüyle yetinmiştir.

[146] Bu hadis de mürsel ve mımkntı'dn; yine Abdülazîz b. Ebân'ın hadislerindendir. Ayrıca isnadında meçhul bir ravi vardır. Abdullah b. Amr ve Enes hadislerinde bundan bazı ifadeler yer almıştır. İlk hadisin isnadında zayıflık vardır; ikincisinin de ricali güvenilir kimselerdir. Bunu Heysemî ifade etmiştir.

[147] Heysemî der ki: "Bu hadisi Taberânî tahrîc etmiştir. Senedinde Câbir el-Cu'fî vardır ki zayıf bîr ravidir." Ben derim ki: Tayâlisî'nin isnadında da Câbir vardır.

[148] Heysemî der ki: Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Ricali, Sahih ricalidir. Ben derim ki: Bu hadisi İmam Ahmed de Ebû Zer hadisinden tahrîc etmiştir.

[149] 3824 nolu hadise bakınız.

[150] Fetih sur. 48/2

[151] Enbiya sur. 21/29

[152] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Müsedded, Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmiştir. Şerîk'in bundan başka rivayetini bilmiyoruz. Ayrıca bu hadisi Sahth'mde İbn Hibbân n\uhtasar olarak tahrîc etmiştir." Hafız İbn Hacer der ki: "Müslüman oldu" ifadesine kadar hadisi Ebû Ya'lâ tahrîc etmiştir. Aynı şekiide Bezzâr da Bişr b, Muâz kanalıyla Ebû Avâne'den rivayet etmiş ve şöyle demiştir: "Şerik bundan başka hadis rivayet etmemiştir. Bu, sahih bir hadistir."

[153] Bûsîrî der ki: "el-Hâris bunu mevkuf olarak rivayet etmiştir." Ben derim ki: Ibnü'l-Mübârek hadisi daha detaylı olarak tahrîc etmiştir (Bkz. Ziyâdâtu Nunym, s- 119). İbn Receb der ki: "Bu hadisi İbn Huzeyme tahrîc etmiştir." Ben derim ki: el-Hâkim de tahrîc etmiş ve "İsnadı sahihtir, mevkuf değildir" demiştir (IV, 528)

[154] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Müsedded ve el-Hâris munkatı olarak rivayet etmiştir."

[155] Hadisin devamında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Bir kula dünya hayatı ve eğlencesi teklif edildi; ama o âhireti seçti." Bunu ancak Ebû Bekir anladı. Ebû

Bekir'in gözleri yaşardı ve ağladı. Sonra şöyle dedi: "Annem ve babam sana feda olsun ey Allah'ın Resulü! Analarımızı, babalarımızı, kendimizi ve mallarımızı sana feda ederiz." Bunu el-İthâf'da Bûsîri kaydetmiş ve şöyle değerlendirmiştir: Râvüeri, güvenilir kimselerdir. Ayrıca SflMftayn'da bazı ifadeler olmaksızın mevcuttur,

[156] Bûsîrî, isnadını zayıf bulmuştur. Çünkü senedindeki ravi İsa b. Meymûn zayıf bir ravidir.

[157] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirme yapmamıştır. Taberânî bu hadisi Sehl b. Sa'd'dan tahrîc etmiştir. Ricali de güvenilir kimselerdir. Bunu Heysemî söylemiştir (Mecma IX, 46) Ayrıca Taberânî buradakinden daha uzun bir şekilde Muâz'dan da hadisi rivayet etmiştir. Heysemî der ki: "Senedinde Ebu'1-Atûf diye bir ravi vardır; onu tanımıyorum."

[158] Hucurât sur. 49/3

[159] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi, Husayn b. Amr'ın zayıflığından dolayı zayıf olan bir senedle el-Hâris rivayet etmiştir."

[160] Metni el'îthâftan doğruladım. Bûsîrî der ki: "Senedinde Nâfi Ebû Hürmüz el-Cemâl vardır ki zayıf bir ravidir. Ümmü Seleme hadisi bunu destekler mahiyettedir." Müsnede'de denir ki: "Nâfi, metrûkbir ravidir."

[161] Tirmizî bunu Ebû Hureyre hadisinden ilaveli bir metinle tahrîc etmiştir- Bûsîrî der ki: "Bunu Ebû Ya'lâ tahrîc etmiştir. Ravilerİ güvenilir kimselerdir."

[162] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi -Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem'in zayıflığından dolayı- zayıf olan bir senedle Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Bezzâr'ın rivayet ettiği İbn Ömer hadisi bunu destekler niteliktedir."

[163] Bûsîrî der ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir; ancak ravi zincirinde kopukluk vardır. el-Humeydî, İbn Ebî Ömer, İbn Ebî Şeybe, Buhârî, Müslim, S. ei-Kubrâ'da Nesâî kedi kıssası olmaksızın kısa metinle rivayet ettiler."

[164] Bûsîrî der ki: "İsnadı Salih b. Musa sebebiyle zayıftır."

[165] Bûsîrî, ravilerinin güvenilir kimseler, olduğunu söylemiştir.

[166] Bûsîrî'ye göre ravileri güvenilir kimselerdir.

[167] Bûsîrî der ki; "Müsedded, içinde Sümeyye'nin bulunduğu bir senedle tahrîc etmiştir ki, onu ne tevsik edeni, ne de cerhedeni gördüm. Diğer ravileri güvenilir kimselerdir."

[168] Bûsîrî der ki; "Bunu ayrıca Ebû Ya'lâ ve el,-Hâkim "Müslim'in şartmca sahihtir" hükmüyle rivayet etmiştir."

[169] el-Hâkim, "Müslim'in şartınca sahihtir" hükmü vermiştir." (Müsteârek III, 67)

[170] Bûsîrî der ki: "Bunu İbn Ebî Ömer ve el-Hâris rivayet etmiştir. İfade İbn Ebî Ömer'e aittir." Heysemî der ki: "Bu hadisi M. es-Sağîr ve M. el-Evsafta bir kaç tarikten Taberânî rivayet etmiştir. Bu tariklerden birinin ricali güvenilir kimselerdir." (Mecma IX, 50)

[171] Busîrî der ki: "Mücâlid b. Saîd sebebiyle senedi zayıftır.

[172] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi zayıf bir senedle el-Hâris rivayet etmiştir. İsnadında meçhul bir ravi vardır."

[173] Bûsîrî bir değerlendirmede bulunmamıştır. Ben derim ki: Kavilerinden el-Velîd b. el-Fadl uydurma hadisler rivayet ederdi; İsmâîl de oldukça zayıftır. Lisânu'l-mîzâri'da batıl bir haber olarak verilmiştir.

[174] Bûsîrî,bir değerlendirme yapmamıştır. İsnadı Hasan'a kadar sahihtir.

[175] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirme yapmamıştır.

[176] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi sahih bir isnadla İshâk rivayet etmiştir."

[177] Heysemî der ki: "İbn Mâce bu hadisi "göz bebeği" ifadesini ihtisar ederek vermiş, Ahmed daha detaylı rivayet etmiş, Taberânî de ilaveyle vermiştir. Ahmed ve Taberânî'nin ricali, Sahih ricalidir. Taberânî bunu Câbir b. Abdullah'tan da tahrîc etmiştir. Bezzâr da rivayet edip şöyle demiştir: Senedinde Câbir el-Cu'fi vardır ki zayıf bir ravidir." (Mecmn IX, 73-74)

[178] Bûsîrî der ki: "Senedinde adım vermediği bir ravi vardır."

[179] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi İbn Menî' ve el-Hâris aynı lafızla, sahih bir isnadla rivayet etmişlerdir."

[180] Bûsîrî, bu hadisi isnadını vermeden nakletmiş ve: "Bu hadis sahihtir" demiştir. Buhârî de buradaki metinden daha detaylı bir şekilde rivayet etmiştir." (III, 47) Ben derim ki: Müellif buradaki fazlalıkları Fethu'i-Bârî'den aktarrmştır. Orada Menkıbelerin kitabının Osman'a bîat bölümüne bakınız.

[181] M, ez-Zevâid'de ibare: "Bugün İslâm zayıfladı" şeklindedir. Heysemî der ki: °u hadisi şeyhi Abdullah b. Saîd b. Ebî Meryem'den Taberânî rivayet etmiştir ki o, zayıf bir ravidir." (Mecma IX, 77) Ben derim ki: İshâk'm isnadı sahihtir.

[182] BûsM der ki: "Bu hadisi İbn Ebî Ömer, Sümâme b. Ubeyde el-Abdî'den rivayet etmiştir ki o, zayıf bir ravidir."

[183] Bkz: Mecma'uZ'Zevatd, IX, 77; el-İtMf, III, 48.

[184] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'la rivayet etmiş, ondan da Sahîh'inde İbn Hibbân nakletmiştir. Ayrıca el-Hâkim tahrîc etmiş, ondan da Sünen'hıde Beyhakî rivayet etmiştir. Snhîh'teki Ömer hadisi bu hadisi destekler niteliktedir." Heysemî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir; ricali, Sahih ricalidir." (Mecma IX, 77)

[185] Kabîsa an Süfyan tarikiyle İbn Hibbân rivayet etmiştir. (III, 360)

[186] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirme yapmamıştır.

[187] Heysemî der ki: "Hadisin ricali, Sahih ricalidir." {Mecma IX, 91)

[188] Devamı şöyledir: Resuluİlah (saHaliahu aleyhi ve sdlem) dedi ki: "Bu arsayı kim alıp Mescid'e katarsa ona cennetti: bir ev vardır!" Ben de orayı alıp Mescid'e kattım." Bûsîrî der ki: "Senedinde İbn Lehîa vardır."

[189] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirme yapmamıştır.

[190] Bkz: Ezan bölümleri no: 238.

[191] el-Kindî. el-İthafta da böyledir.

[192] Bûsîrî der ki: "Kavileri güvenilir kimselerdir."

[193] Müsnede'de şöyle geçmiştir: "Bu hadisi el-Hâkim rivayet etmiş ve sahîh hükmü vermiştir; ancak Talha b. Zeyd'in zayıf oluşunu gözden kaçırmıştır. Çünkü

Talha, metruk bir ravidir." Bûsîrî de der ki: Bu hadisi Ebû Ya'lâ ve -isnadı sahîh hükmüyle- el-Hâkim rivayet etmiştir. Her ikisinin isnadının medarı, Talha'dır ki Dârekutnî ve başkaları onu zayıf sayar. Buhârî iie bir çok muhaddis de onun hadisini "münker" olarak değerlendirir. Ahmed, İbnü'l-Medînî ve Ebû Davud da onun hadis uydurduğunu söyler."

[194] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirme yapmamıştır.

[195] Âl-i İmrân sur. 3/135

[196] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirme yapmamıştır. Heysemî der ki: "Bu hadisi Ahmed, Ebû Ya'lâ, -kısa metinle- Taberânî, ve -uzun metinle-Bezzâr rivayet etmiştir. Senedinde Âsim b. Behdele vardır ki onun hadisi hasendir. Diğer ravileri de güvenilir kimselerdir." (Mecma IX, 74)

[197] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirme yapmamıştır. Heysemî de şöyle demiştir: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde İbrahim b. Ömer b. Ebân vardır ki o zayıf bir ravidir." (Mecma IX, 73) Ben derim ki: Bu ravi, aynı şekilde Ebû Ya'la'nın senedinde de yer almıştır.

[198] Bûsîrî bu hadis hakkında bir şey söylememiştir. Heysemî de bu hadisi Enes hadisi olarak tahrîc etmiş ve şöyle demiştir: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir, senedinde el-Hasen h. Ziyâd el-Bercemî vardır ki onu tanımıyorum. Diğer ricali güvenilir kimselerdir." (Mecmn IX, 81)

[199] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirme yapmamıştır.

[200] 3925 nolu hadise bakınız.

[201] Bûsîrî der ki: "Senedinde adı belirtilmemiş bir ravi vardır."

[202] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi hnsen bir isnâdla İbn Ebî Şeybe, el-Hâris ve Bezzâr rivayet etmiştir."

[203] Bkz:Keşfu'l-Estâr,Il 96.

[204] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi İbn Ebî Şeybe rivayet etmiş, ondan da içinde Musa b. Ubeydc er-Rabezî'nin olduğu -ki o zayıf bir ravidir- bir senedle Ebû Ya'lâ nakletmiştir."

Heysemî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ tahrîc etmiştir. Senedinde Talha b. Cübeyr vardır ki İbn Maîn onu bir rivayette güvenilir görmüş, Cûzecânî ise zayıf saymıştır. Hadisin diğer ricali güvenilir kimselerdir." {Mecma IX, 134). İbn Cerîr der ki: "Bu Talha, rivayettyle hüccet sabit olmayan ravilerdendir."

[205] Bûsîri der ki: "Bu hadîsi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş, ondan da Sahîh'inde İbn Hibbân nakletmiştir." Heysemî bu hadisi Ümmü Seleme hadisi olarak tahrîc edip şöyle demiştir: "Ebû Ya'lâ'nın isnadında Muhammed b. Seleme b. Kühevl vardır ki İbn Hibbân onu güvenilir sayarken başkaları zayıf addetmiştir. Hadisin diğer ricali, Sahih ricalidir." {Mecma IX, 103)

[206] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Bezzâr ve -sahîh hükmüyle- el-Hâkim rivayet etmiştir." Heysemî der ki: "Bu hadisi Bezzâr rivayet etmiştir, senedinde Yahya b. (Muhammed b.) Seken vardır ki İbn Hibbân onu güvenilir sayarken Salih Cezere onu zayıf saymıştır. Hadisin diğer ricali, Sahîh ricalidir." (Mecma IX, 116) Ben derim ki: İbn Menî'nin isnadında Yahya yoktur. Aynı şekilde Nesâî de onu güvenilir saymıştır.

[207] Heysemî der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir, ricali güvenilir kimselerdir." (Mecma IX, 102) Bûsîrî der ki: "Bu hadisi el-Hâris ve el-Hâkim rivayet etmiştir." Ben derim ki: Senedinde Haneş b. eî-Mu'temir vardır. Bunu, Ukaylî, es-Sâcî, İbnü'l-Cârûd zikretmiştir. Ebû Ahmed el-Hâkim bu hadis hakkında: "Muhaddislere göre bu ravi sağlam biri değildir"; İbn Hibbân: "Hadisi delil olarak kullanılamayacak biridir"; Buhârî: "Muhaddisler onun hadisini eleştirirler"; Ebû Hatim: "Onun hadisiyle delil getirdiklerini görmüyorum"; Nesâî: "Kuvvetli değildir" der,

[208] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî de şöyle demiştir: "Senedinde Ebû Harız vardır ki Ebû Zür'a ve başkaları onu güvenilir sayar, İbnü'l-Medînî ile daha başkaları da zayıf sayar." (Mecma IX, 123)

[209] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamış, daha kısa metinle ise İbn Ebî Ömer ile İbn Ebî Şeybe'ye isnâd etmiştir. Ben derim ki: Senedinde Ömer b. Abdillah b. Ya'lâ b. Mürre es-Sakafî vardır. Onun hakkında Ahmed, İbn Mam, Ebû Hatim ve Nesâî, "Hadisi münkerdir"

der. Aynı şekilde Ebû Hatim de: "Hadisi metruk biridir" ifadesini kullanır. Dârekutnî ise metruk derken, es-Sâcî, "Münker hadisleri vardır" der. Cerîr de: "Şarap İçen biriydi" der. Buhârî, onun hakkında menfi konuşulduğunu söyler. Ebû Zür'a da kuvvetli olmadığını belirtir, Allah'tan selâmet dileriz. Ayrıca senedinde babası Abdullah b. Ya'la vardır ki Zchebî, onun bir rivayetini İbn Adiy'nin zayıf saydığını söyler. Ondan oğlu Ömer de rivayette bulunmuştur ki o da zayıftır. Buhârî onun hakkında: "Olumsuz yönleri vardır" ifadesini kullanır. İbn Hibbân da der ki: "Rivayetlerindeki münker hadislerden dolayı tek kaldığı zaman haberiyle ihticac etmeyi hoş görmüyorum." Ukaylî ise ed-Duafa'da onu zikretmiş, iki hadisinden bahsetmiştir. Lisân'da da adı geçer.

[210] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Abdürrahîm b. Vâkıd'dan el-Haris rivayet etmiştir ki o, zayıf bir ravidir."

[211] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi İbn Ebî Şeybe, Bezzâr ve -S. el-Kübra'da sahih bir senedle- Nesâî tahrîc etmiştir." Heysemî der ki: "Bu hadisi Bezzâr rivayet etmiştir. Hadisin ricali, Sahih ricalidir." (Mecmn IX, 108)

[212] Bûsîrî der ki: "Senedinde Abdullah b. Muhammed b. Akîl vardır."

[213] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmişlerdir. İsnâdlarınm üzerinde döndüğü şahıs, Dâvud b. Yezîd el-Evdî'dir ki, zayıf bir ravidir." Heysemî der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Bezzâr'm iki isnadının birinde ismi verilmeyen biri vardır. Diğerinde de kalan ravileri güvenilirdir." Ebû Ya'lâ'nm isnadında Dâvud b. Yezîd vardır ki o zayıf bir ravidir." (Mecma IX, 106)

[214] Bkz: 1574 no'lu hadis. Orada ravilerinin güvenilir olduğu belirtilmiştir.

[215] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ, Bezzâr ve -sahih hükmüyle- el-Hâkim rivayet etmiştir." Heysemî der ki: "Senedinde el-Fadl b. Umeyre vardır ki İbn Hibbân onu güvenilir görmüş, diğerleri zayıf saymıştır. Hadisin diğer ricali ise güvenilir ravilerdir." {Mecma IX, 118) Müsnede'de şöyle geçer: Bezzâr şöyle der: "Hz. Ali'den ancak bu isnâdla rivayet edilmiştir. Ebû Osman an AH tarikinden bundan başka hadis gelmemiştir." el-Hâkim de bunu sahih görmüştür.

[216] Abdullah b. Amr b. Hind el-Cemelî, Hz. Ali'den hadis işitmemiştir. Bûsîrî der ki: "Ricali güvenilir kimselerdir; ancak hadis munkahdır."

[217] Aynı şekilde Bezzâr da bu hadisi rivayet edip şöyle demiştir: "Çeşitli tariklerle Enes'ten rivayet edilmiştir; ancak Enes'ten rivayet edenlerin hepsi de kuvvetli ravi değildir." Bûsîrî der ki: "Tirmizî de bu hadisi muhtasar olarak rivayet etmiştir." Heysemî der ki: "Ebû Ya'lâ'nm ricali güvenilir kimselerdir; ancak bazılarında zayıflık vardır." Taberânî'nİn isnâdlarında Heysemî'nin tanımadığı kimseler mevcuttur. (Mecma IX, 125)

[218] Bûsîrî bu hadisi Bezzâr'a isnâd etmiştir ve hadis hakkında bir şey söylememiştir. Heysemî der ki: "Bu hadisi Bezzâr ve Taberânî rivayet etmiştir. Taberânî'nin ricali, Fıtr b. Halîfe dışında -ki o da güvenilir ravidir- Sahîh ricalidir." (Mecma IX, 125)

[219] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi -güvenilir ravilerle- İbn Ebî Ömer, Ebû Ya'lâ, Bezzâr ve İbn Ebî Şeybe rivayet etmiştir." Heysemî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ ve -muhtasar olarak- Bezzâr tahrîc etmiştir. Ebû Ya'lâ'nm ricali, Mahmud b. Hıdâş ve Kanan hariç -ki bu ikisi güvenilir ravilerdir-, Sahîh ricalidir." (Mecma IX, 129} Müsnede'de şöyle geçer: Bu hadisi Bezzâr rivayet etmiş ve şöyle demiştir: "Sa'd'dan bu isnâd dışında başka bir yolla rivayette bulunulduğunu bilmiyoruz."

[220] Zevâid'de de böyledir. Heysemî der ki: "İsnadı hasendir." (Mecma IX, 130) Bûsîrî bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[221] Bûsîrî bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[222] Bûsîrî der ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir." Heysemî der ki: "Senedinde Zekeriyyâ el-Isbahânî vardır ki zayıf bir ravidir." (Mecmn IX, 128) Ben derim ki: el-Ezdî der ki: "O, hadisi münker biridir." İbn Ebî Hatim de cerh veya tadil yapmaksızın onu zikretmiştir.

[223] Bûsîrî der ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir."

[224] Bûsîrî der ki: "Ayrıca Abdullah b. Ahmed, -Sahîh'mde- İbn Hibbân ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir." Zevâid'de şöyle geçer: "Ona dost olana dost ol, düşman olana da

düşman ol" ifadesini raviler eklemişlerdir. Bu hadisi Ahmed rivayet etmiştir, ricali güvenilir kimselerdir." (Mecma IX, 107)

[225] Bkz: Birinci cilt 193 no'lu hadis.

[226] Bûsîrî bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[227] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Taberânî'de Hasan ve Hüseyin'in faziletine dair Huzeyfe'nin rivayet ettiği bir hadis vardır. O hadisi Tirmizî de muhtasar olarak rivayet etmiştir. Bkz: ZevâiA, IX, 183.

[228] Heysemî der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir, isnadında tanımadığım raviler vardır." (Mecma IX, 203)

[229] Hadisi buradakinden daha uzun bir şekilde Taberânî rivayetine dayanarak Heysemî irâd etmiş ve şöyle demiştir: "Senedinde Ümmü Bekr binti Misver vardır'ki, kimse onu cerh etmemiş, kimse de güvenilir saymamıştır." (Mecma IX, 203) Ben derim ki: Bu kadın, aynı şekilde Ebû Ya'lâ'nm isnadında da vardır.

[230] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi munkatı ve zayıf bir sonedle el-Hâris rivayet etmiştir. Çünkü senedindeki Ali b. Zeyd b. Ciid'ân, zayıf bir ravidir. Hadisin aslı Sahih'teki Misver hadisidir."

[231] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi -sahîh hükmüyle- Tirmizi rivayet etmiştir." (III, 60)

[232] 4517 ve sonrasındaki hadislere bakınız.

[233] 3704-3706 no'lu hadislere bakınız.

[234] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî de şöyle demiştir: "Bu hadisi Ahmed, Bezzâr ve -muhtasar olarak- Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Ahmed'in isnadında Kays b. er-Rebî vardır ki hakkında ihtilaf edilmiş biridir. Hadisin diğer ravileri, güvenilir kimselerdir." (Mecma IX, 170)

[235] Bu hadisi Şa'bî an Mesrûk an Âişe tarikinden daha uzun bir metinle tahrîc etmişlerdir. Ancak onda irsal yoktur. Âişe değil de başka bir kadın olması muhtemeldir.

[236] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ ve -Müslim'in şartlarına göre sahihtir, diyerek- el-Hâkim rivayet etmiştir." Heysemî der ki; "Bu hadisi Ebû Ya'lâ ve Taberânî rivayet etmiştir; her ikisinin ricâlide Sahih ricalidir." (Mecma IX, 102)

[237] Ben derim ki: İbn Adiy, bu hadisi Amr b. Gıyâs'ın rnünker hadisleri arasında zikretmiştir. "Ömer" olduğu da söylenir. Bu hadisle ilgili detaylı değerlendirme el-Lisân'da mevcuttur. (IV, 322)

[238] Bûsîrî bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî de şöyle demiştir: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Yezîd b. Yahnes dışında -ki o da güvenilir ravidir- ricali, Sahih ricalidir." (Mecma IX, 176) Ben derim ki:

[239] Heysemt der ki: "Hadisin ravileri, güvenilir kimselerdir." (Mecma IX, 175)

[240] Heysemî der ki: "Hadisin ricali, Rebi' b. Sa'd hariç, Sahih ricalidir. İbn Sa'd onu güvenilir sayar." (Mecma IX, 177)

[241] Bûsîrî bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Buradaki Ammâr, Ebû Ammâr'm oğludur.

[242] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Tayâlisi ve - hasen bir isnadla- Bezzâr rivayet etmiştir. Ayrıca İbn Ebî Şeybe, -S. el-Kübra'da- Nesâî, -snhîh bir isnadla ve başka bir lafızla- İbn Mâce rivayet etmişlerdir." (III, 62) İbn Mâce bunu Abd b. Humeyd'e dayandırmıştır. Müsnede'de şöyle geçer: "Bu hadisi aynı mânâsı ile Ebû Hazım an Ebî Hureyre tarikiyle ibn Mâce tahrîc etmiştir."

[243] Bûsîrî der ki: "Hadisin ravileri, güvenilir kimselerdir."

[244] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Hasan b. Kuteybc -ki o zayıf ravidir- tarikinden el-Hâris rivayet etmiştir."

[245] Bûsîrî bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[246] Bûsîrî bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî de Şöyle demiştir: "Bu hadisi Müsneâü'î-Kebîr'de Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Hadisin ricali, Sahih ricalidir. Aynca zayıf bir isnâdla Bezzâr da rivayet etmiştir." (Mecma IX, 182)

[247] Bûsîrî bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî de şöyle demiştir: "Bu hadisi Taberânî ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Senedinde Şeybe b. Neâme vardır ki onun hadisiyle ihticâc caiz değildir." (Mecma IX, 173)

[248] Bûsîrî bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[249] Bûsîrî bu hadise benzer bir hadisi sahih bir isnadla Abd b. Humeyd'e dayandırmış ve şöyle demiştir: "Ahmed bunu muhtasar olarak (tereddüt ederek) Âişe veya Ümmü Seleme'den rivayet etmiştir."

[250] Ben derim ki: Bu hadisi Sahih ricâliyle Bezzâr da Câbir hadisi olarak rivayet etmiştir. Bunu Heysemî de ifade etmiştir, (Mecma IX, 178)

[251] Senedinde İbn Lehîa'dan rivayette bulunan Abdullah b. Salih vardır. Bana göre isnadı inşaallah hasendİ.

[252] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi İbn Ebî Şeybe rivayet etmiş, ondan da Ebû Ya'lâ nakletmiştir. Hadisin isnadının merkezi, Musa b. Ubeyde'dir ki, zayıf bir ravidir.

[253] Hadisi, zayıf bir isnadla Ebû Ya'lâ ve Bczzâr'a dayandırarak Bûsîrî tahrîc etmiştir. (III, 60) Ancak 4003 no'lu hadisi zikretmemiştir. Müsnede'de şöyle geçer: Bu hadisi, Hasan b. Eb'ı Cafer an ibn Zeyâ an Saîd b. d-Müseyyib an Ebû Zer tarikiyle Bezzâr tahrîc etmiş ve Hasan'm hadisine benzer şekilde zikretmiştir. Ben derim ki: Doğrusu, Haneş'dir ki o zayıf bir ravidir. Buhân de: "Onun hadisini eleştirirler" demiştir.

[254] Heysemî der ki: "Bu hadisi ceıjı/id bir isnadla Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir." (Mecma IX, 167) Müsnede'de şöyle geçer: "Bu hadisi muhtasar olarak Tirmizî rivayet etmiştir."

[255] En'am sur. 9

[256] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi sahih bir İsnâdla İshâk rivayet etmiştir."

[257] Bûsîrî senedini zayıf görmüştür. Çünkü senedindeki Ebu'l-Muallâ el-Cezerî -ki o, Furât b. es-Sâib'dir- zayıftır.

[258] Bkz: Üçüncü ciltteki 2195 no'lu haıdis.

[259] Bûsîrî bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[260] Bûsîri der ki: Bu hadisi, el-Hâris ve -adını vermediği bir ravinin bulunduğu bir senedle- Bezzâr rivayet etmiştir.

[261] Bûsîrî der ki: "Ayrıca bu hadisi ravileri güvenilir olan bir senedle Bezzâr rivayet etmiştir." Müsnede'de şöyle geçer: "Bezzâr demiştir ki: Bunu Eyyûb'dan ancak Saîd nakletmiş; ondan da sadece Yezîd (b. Harun) rivayet etmiştir."

[262] el-İthâf'ta da böyledir. Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[263] 4357 no'Iu hadise bakınız.

[264] Bu hadisi, el-Hâris el-A'ver hadisi olarak Taberânî rivayet etmiştir. Çoğunluk bu raviyi zayıf kabul etmiştir. Hadisin diğer ravileri, güvenilir ravilerdir. Bunu Heysemî söylemiştir. {Mecma IX, 149)

[265] Bûsîrî bu hadisin bir kısmını Ebû Bekir'in menkıbeleri bölümünde kaydetmiş, seneddeki ravi Salih b. Musa'dan dolayı hadisi zayıf görmüştür.

Heysemî de der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ ve Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde Salih b. Musa vardır ki o metruk bir ravidir." (Mecma IX, 148)

[266] Bkz: 4327 no'lu hadis.

[267] Bûsîrî bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[268] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi, zayıf bir ravi olan İsâ b. Abdurrahman ez-Zerkî'den Tayâlisî rivayet etmiştir."

[269] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi, adını vermediği bir ravinin bulunduğu bir senedlc mürsel olarak el-Hâris tahrîc etmiştir."

[270] Bûsîrî bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[271] Bûsîrî bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[272] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi munkatı bir senedle İshâk rivayet etmiştir."

[273] Duhâ sur. 11

[274] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ, Taberânî ve hcısen bir isnadla Bezzâr rivayet etmiştir. Sahîh'te muhtasar oiarak mevcuttur." {III, 78)

METÂLİB UL-ALİYE (5)

MENKIBELER KİTABI

Sahabeden Bir Grubun Ortak Faziletleri

4025. Ebû Cafer Muhammed b. Ali, babası kanalıyla dedesinden rivayet ediyor: Cebrâîl (aleyhisselâm), ResûluUah (sallallahu aleyhi veseilem)'in yanına gelip: "Ey Muhammed! Allah senin ashabından üç kişiyi seviyor, sen de onları sev! Onlar, Ali, Ebû Zer ve Mikdad'dır" dedi. Sonra Cebrâîl yine geldi ve: "Ey Muhammed! Cennet senin ashabından üç kişiye özlem duyuyor" dedi. O sırada Enes b. Mâlik de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanındaydı. Enes, onların Ensar'dan olmasını umuyordu. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sormak istedi, ancak bundan çekindi. Dışarı çıkınca Ebû Bekir'le karşılaştı ve: "Ey Ebû Bekir! Ben, Resûlullah (saflallabu aleyhi vesellem)'in yanında iken Cebrâîl geldi ve ona: Cennet, ashabından üç kişiye özlem duyuyor dedi. Onların Ensar'dan olmalarını umuyordum; ancak Resûlullah'tan çekindiğim için ona soramadım. Sen içeri girip sorabilir misin?" dedi. Ebû Bekir: "Ben bunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sorup onların arasında olmamaktan korkuyorum. O zaman kavmim beni diline dolar" dedi. Sonra Enes, Hz. Ömer'le karşılaştı. Ona da Hz. Ebû Bekir'e söylediğini söyledi. Ömer de Ebû Bekir'in söylediğinin aynısını söyledi. Sonra Hz. Ali'yle karşılaştı. Hz. Ali, Enes'in teklifini kabul ederek: "Tamam" dedi. "Eğer ben de o kimseler arasmdaysam Allah'a hamd ederim; eğer onların arasında değilsem bunda bir sakınca ve zarar yok" diye ekledi. Hz. Ali içeri girdi ve: "Yâ Resûlallah!

Az önce Enes yanında olduğunu belirterek Cebrail'in yanma geldiğini ve Cennetin ashabından üç kişiye özlem duyuyor dediğini haber verdi. Onlar kimlerdir yâ Resûlallah?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sen de o üç kişinin içindesin ey Ali! Biri Ammâr b. Yâsir'dir. Ammâr seninle birlikte bulunacak ve onun üstünlüğü belli, hayrı da büyük olacaktır. Selmâtı ise bizden olup ehl-i beyttendir. O iyi nasihat eden, samimi biridir. Onu kendine "buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [1]

4026. Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Şu dört kişinin sevgisi ancak mii'min bir kişinin kalbinde toplanır: Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Ali. " (Abd b. Humeyd) Senedinde inkıta vardır. [2]

4027. Ebû Hureyre der ki: Biz, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem/in ashabı, birbirimize devamlı: "Peygamberinden sonra bu ümmetin en faziletlileri; önce Ebû Bekir, sonra Ömer, sonra Osman'dır der" sonra susardık (yani başka isim saymazdık). (el-Hârîs) [3]

4028. Mücâhid'den: Hz. Ömer minberin üzerinde Adn cennetleriyle ilgili âyeti okuyunca: "Adn cennetine ancak peygamber girebilir. Mübarek olsun sana ey bu kabrin sahibi!" diyerek Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in kabrine işaret etti. Sonra: "Veya siddıklar girebilir. Mübarek olsun sana ey Ebû Bekir!" dedi. Ardından: "Veya şehitler girebilir. Ancak Ömer'e şehadet nereden gelecek?! Ama beni Mekke'deki evimden çıkaran Allah, onu bana sevk etmeğe de kadirdir" dedi. (el-Hâris) [4]

4029. Habîb anlatıyor: Ebu'l-Bahterî'nin yanında Ebû Bekir, Ömer ve Ali'den bahsettik, şöyle dedi: "Güzel bir görüş. Ama Hz. Ali'nin sevgisi kalbime iyice yapışmıştır. Onu diğerlerinden farklı seviyorum" dedi. (el-

Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Bûsîrî der ki: "Bu hadisi mevkuf olarak el-Hâris tahrîc etmiştir. Ravileri güvenilir selerdir." Ben deıim ki: Ayrıca Taberânî rivayet etmiştir; Şerîk en-Nahaî dışında Sahih ricalidir. Şerik, güvenilir kimsedir. Onun hakkında ihtilaf da vardır. Bunu Heysemî söylemiştir. [5]

4030. Şeddâd b. Evs'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ebû Bekir, ümmetimin en şefkatlisi ve en merhametlisidir. Ömer, ümmetimin en cesuru ve en adil olanıdır. Osman, ümmetimin en hayâlı olanı ve ikramsev'eridir. Ali, ümmetimin en akıllısı ve en kahramanıdır. Abdullah, b. Mes'ûd, ümmetimin en iyisi ve en mükemmelidir. Ebû Zer, ümmetimin en zahidi ve en doğrusudur. Ebu'd-Derda, ümmetimin en adaletli ve en muttaki olanıdır. Muaviye, ümmetimin en yumuşak ve en cömert olanıdır" dedi. (el-Hâris) [6]

4031. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ümmetimin ümmetime en merhametlisi Ebû Bekir'dir. Onlar İçinde islam'daki en şiddetlisi Ömer'dir. Ümmetimin en hayâlısı Osman'dır. Ümmetimin en adaletli hüküm vereni Ali'dir. Ümmetimin farza en çok riayet edeni ve farzları en iyi bileni Zeyd b. Sâbit'tir. Ümmetimin helal ve haramı en iyi bileni Muâz b. Cebel'dir. Ümmetimin en iyi Kur'an okuyanı Ubey b. Ka'b'dır. Her ümmetin muhakkak bir emini vardır. Bu ümmetin emini de Ebû Ubeyde'dir." (Ebû Ya'lâ)

4032. İbn Abbâs der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesdlem) Hira mağarasında iken dağ sarsıldı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Sabit dur ey Hira! Senin üzerinde bir peygamber yahut bir sıddık, yahut bir

şehit var" dedi. O sırada dağın üzerinde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali, Talha, Zübeyr, Abdurrahman b. Avf, Sa'd ve Saîd vardı. (Ebû Yala) [7]

Ammâr b. Yâsir'in Fazileti

4033 el-Hasan (el-Basrî) der ki: Ammâr b. Yâsir dedi ki: Resûlullah (saMahualeyhivesellemj'in yanında hem insanlarla, hem de emlerle savaştım. Ona: "Cinlerle nasıl savaştın?" diye sorulunca: "Biz bir yerde konaklamıştık. Kovamı ve kırbamı alıp kuyudan su çekmeye gittim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)- "Ey Ammâr! Suyun başına birisi gelecek ve senin su almanı engelleyecek!" dedi. Ben kuyunun başına gidince dik kafalı siyah bir adam yanıma geldi ve: "Bugün buradan bir avuç su bile alamayacaksın!" dedi. Bunun üzerine birbirimize girdik, sonunda ben onu yere yıktım. Sonra bir taş alıp burnunu ve yüzünü dağıttım. Sonra da kırbamı doldurup Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yanma vardım. Bana: "Suyun başına kimse geldi mi'/" diye sordu. Ben: "Siyah bir adam geldi" dedim ve yaptıklarımı ona söyledim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "İşte o şeytandı" dedi. (İshâk) [8] Bu hadisin isnadı munkatt 'dır; ancak ravileri güvenilir kimselerdir. [9] Ammâr'ı isyankâr bir grubun öldüreceğine dair hadisler Sıffin vakasını ve onun (Ammâr'ın) Öldürülüşünü anlatırken gelecektir. [10]

4034. Osman b. Affân anlatıyor: Resûlullah'la (salhllahu aleyhi vesellem) Bathâ'da karşılaştım, elimi tuttu, beraber yürüdük. Ammâr'a ve annesine İşkence edilen yerden geçince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi

vesellem) şöyle buyurdu: "Sabredin ey Yâsir ailesi! Elbette varacağınız yer cennettir. " (el-Hâris) [11]

4035. Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (salkllahu aleyhi vesellem) Mescid'i yaptığı sırada insanlar bir taş taşırken Ammâr iki taş taşıyordu. İnsanlar bir kerpiç taşırken o iki kerpiç taşıyordu. (Ebû Ya'İâ) [12]

4036. Enes anlatıyor: Ebû Musa evinde oturmuş, insanlar da etrafında toplanmış, onlara Kur'an okuyordu. Bu sırada bir adam Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanma gelerek: "Yâ Resûlallah! Ebû Musa'nın evinde oturup etrafında toplanan insanlara Kur'an okuması hoşuna gider mi?" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Evet, beni de oraya götürüp kimsenin göremeyeceği bir yere oturtabilir misin?" dedi. Adam: "Evet!" dedi ve Hz. Peygamber'le (sallaöahu aleyhi vesellem) birlikte çıktılar. Adam Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) kimsenin görmediği bir yere oturttu. Allah'ın Resulü (sallallahualeyhi vesellem) Ebû Musa'nın kıraatini dinledi ve şöyle buyurdu: "O, Davud'un nağmelerinden (makamlarından) bir nağme üzere okuyor. " (Ebû Yala) [13]

4037. Berâ'dan nakledilmiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ebû Musa'nın Kur'an okuduğunu işitince şöyle buyurdu: "Sanki bunun sesi Dâvud ailesinin nağmelerindendir." (Ebû Yala) [14]

Hâlid b. el-Velîd'in Fazileti

4038. Ebû Hureyre anlatıyor: Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte Cuhfe yakmlanndaki Herşâ tepesinde konaklamıştık. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in ayakkabı bağı kopmuştu, ona kendi ayakkabı

bağımı verdim; fakat Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunu kabul etmedi. Bir ağacın altına oturup ayakkabısını tamir etmekle meşgul oldu. Bana: "Bak bakalım, kimi görüyorsun?" dedi. Ben: "Filanı" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Filan Allah'ın ne kötü kuludur!" dedi. Sonra bana: "Bak kimi görüyorsun?" dedi. Ben: "Filanı" dedim. Resûlullah (saöallahu aleyhi vesellem): "O ne kötü bir Allah'ın kuludur" dedi. Sonra bana: "Bak kimi görüyorsun?" dedi. Ben: "Filanı görüyorum" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "O ne güzel bir Allah'ın kuludur" buyurdu. îşte o Hâlid b. el-Velîd idi, diğer ikisini ise kimseye söylemeyeceğim." {İbn Ebî Şeybe) Ebû Ma'şer zayıf bir ravidir.

4039. Kays b. Ebî Hazım der ki: (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğu haberini aldım: "Hâlid b. el-Velîd'e sövmeyin! Çünkü o, Allah'ın kafirlere çekmiş olduğu kılıçlarından biridir. " (Ebû Ya'lâ) İsnadı sahihtir.[15]

4040. İbn Ebî Evfâ rivayet ediyor: Abdurrahman b. Avf, Hâlid b. el-Velîd'i Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) şikayet etti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: "Ey Hâlid! Niye Bedir'e katılan bir adama eziyet ediyorsun? Uhud dağı kadar altın infak etsen bile onun işlediği amele ulaşamazsın" buyurdu. Bunun üzerine Hâlid: "Yâ Resûlallah! hakkımda kötü şeyler söylüyorlar; ben de onlara cevap veriyorum" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu sefer: "Hâlid'e eziyet etmeyin. Çünkü o, Allah'ın kılıçlarından bir kılıçtır. Allah onu kafirlerin üzerine göndermiştir" buyurdu. (Ebû Ya'lâ} [16]

4041. Kays rivayet ediyor: Hâlid b. el-Velîd şöyle dedi: "Çok Kur'an okumaktan beni alıkoyan şey, Allah yolunda cihattır." (Ebû Ya'lâ) Hadis

sahihtir? [17]

4042. Yine onun rivayetine göre Hâlid şöyle demiştir: "Zorlu ve şiddetlibir gecede Allah yolunda düşmana karşı mücahidlerin bir müfrezesinde bulunmak bana, sevdiğim bir gelinin süslenip evime konulmasından veya bir erkek çocukla müjdelenmemden daha hoş gelir." (Ebû Ya'lâ) [18]

4043. Ebu's-Sefer bildiriyor: Hâlid b. el-Velîd -Hire'de- Merâzibe'ye konaklamıştı. Ona: "Yabancıların sana zehir içirmelerinden sakın!" dediler. Hâlid: "Onu bana getirin!" dedi, zehiri getirdiler, eliyle alıp Bismillah diyerek içti. Zehir ona hiçbir zarar vermedi. (Ebû Ya'lâ) [19]

4044. Abduîhamid b. Cafer, babasından naklediyor: Hâlid b. el-Velîd dedi ki: "Resûlullah'la birlikte bir umre için yolculuğa çıktık. Resûlullah (salbllahu aleyhi vesellem) saçını tıraş etti, ben hemen saçından bir tutam aldım ve onu külahımın ön tarafına koydum. Bunun bereketiyle hangi tarafa yönelsem, oranın fethi bana nasip ediliyordu." (Ebû Ya'lâ) [20]

Selmân'ın Fazileti

4045. Enes şöyle dedi: "Resûlullah (sallalbhu aleyhi vesellem) sahabelerini birbirine kardeş yaptı. Ebû'd-Derdâ ile Selmân'ı, Avf b. Mâlik ile de es-Sa'b b. Cessâme'yi kardeş yaptı. (Ebû Ya'lâ)

4046. Ebû Süfyan, şeyhlerinden rivayet ediyor: Sa'd, hastalığından dolayı ziyaret etmek üzere Selmân'm yanma girdi. Selmân ağlayınca Sa'd ona şöyle dedi: "Ey Allah'ın kulu! Seni ağlatan nedir? Resûlullah (sallallahu

aleyhi vesellem) senden razı bir halde vefat etti. Sen de havzın başına gelip arkadaşlarınla buluşacaksın." {Ahmed b. Menf)

Konuyla ilgili Hz. Ali hadisi, "Bir Grup Sahabenin Faziletleri" bahsinde geçmişti. [21]

Ebû Cum'a'mn Fazileti

Fetih suresi tefsirinde onunla ilgili hadis geçmişti. [22]

Zeyd b. Sûhân'ın Fazileti

4047. Hz. Ali anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Kim bazı organları kendinden önce cennete giden birisine bakmak istiyorsa Zeyd b. Sûhân'a baksın!" (EbÛ Ya'iâ) [23]

Hassan b. Sâbit'in Fazileti

4048. Saîd b. Cübeyr'den: Bir adanı İbn Abbâs'm yanma gelmişti, ona "Lanetlik Hassan geldi!" dedi. İbn Abbâs ise: "O asla lanetlik değildir! Çünkü o, Resûlullah'la (saMlahu aleyhi vesellem) birlikte canıyla ve lisanıyla cihad etmiştir" dedi. (EbÛ Ya'lâ) [24]

4049. Habîb b. Ebî Sabit bildiriyor: Hassan b. Sabit, Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem)'in yanında bazı beyitler okudu. Bir beytinde

şöyle diyordu: "Allanın izniyle Muhamtneain Göklerden ötede yücelerde olanın Elçisi olduğuna şahadet ettim.

Safvân b. el-Muattal'in Fazileti

4050. Hz. Peygamber (saMlahu aleyhi vesellem)'in erzak görevlisi Sefine anlatıyor (İbn Avn der ki: Sefine bu şekilde adlandırılıyordu): Hz. Peygamber (sallaUahu aleyhi vesellem) bir yolculukta iken azığı da bineğinin üzerinde idi. Bu sırada yanıma Safvan b. el-Muattal gelip: "Ben acıktım" dedi. Ben: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana emretmedikçe ve insanlar konaklayıp yemedikçe sana yiyecek bir şey veremem!" dedim. Safvan ise Kılıcını göstererek devenin kirişlerini tuttu. Kervana bir zorluk geldiği zaman: "En öndeki dur! En öndeki dur!" diye bağırırlardı. Benim böyle ediğimi işitince kervan durdu. Resûlullah (sallalkhu aleyhi vesellem) gelip Safvan'm deveye yaptığını görünce ona: "Çık!" diyerek insanların yürümesini emretti. Safvan da onlar konaklaymcaya kadar peşlerinden gitti. Her devenin yanma geldiğinde: "Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) beni nereye çıkardı? Ateşe mi çıkardı?" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (salfallahu aleyhi vesellem)'in yanma seldiler ve: "Yâ Resûlallah! Safvan o zamandan beri bizlere gelip: Resûlullah (sallalîahu aleyhi veseilem) beni nereye çıkardı, ateşe mi çıkardı? diyerek bizi rahatsız ediyor" dediler. Resûlullah (saMahu aleyhi veseüem): "Safvan b. el-Muattal iyi kalpli, fakat dili kötüdür" dedi. (Ebû Ya'lâ) [25]

Huzeyme b. Sâbit'in Fazileti

4051. Huzeyme b. Sabit anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir bedeviden at satın almış; ancak bedevi satışı inkar etmiş ve Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ben sana birşey satmadım" demişti. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Hayır bana sattın" dedi. Bu sırada yanlarından Huzeyme b. Sabit geçti ve sözlerini işitip: "Senin atı Resûlullah'a (sallallahualeyhi vesellem) sattığına şahitlik ederim" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sen bize şahit olmadığın halde bunu nereden bildin?" dedi. Huzeyme: "Yâ Resûlallah! Biz daha büyük şeylere şahitlik yaptık" dedi. Bunun üzerine Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) onun tek başına şahitliğini iki kişinin şahitliği olarak kabul etti ve bu, ölünceye kadar böyle devam etti. (İbn EbîÖmer) [26]

4052. Huzeyme b. Sabit der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Sevâ b. Kays el-Muharibî'den bir at satın aldı; ancak Sevâ bu satışı inkar etti. Ben Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in lehinde şahitlik yapınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sen yanımızda bulunmadığın halde seni şahitlik yapmaya iten nedir?" dedi. Ben: "Yâ Resûlallah! Senin getirdiklerini ben doğruladım ve şunu iyi bildim ki sen haktan başkasını söylemezsin" dedim. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Huzeyme kimin lehinde veya aleyhinde şahitlik yaparsa bu ona yeter" dedi. (İbn Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [27]

4053. Nu'mân b. Beşîr'den nakledilmiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir bedeviden at satın aldı; ancak bedevi atı sattığını inkar edince Huzeyme geldi ve: "Ey bedevi! Sen atı sattığını inkar mı ediyorsun? Ben şahidim ki sen bu atı Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sattın!" dedi.

Bedevi: "Madem Huzeyme b. Sabit benim aleyhimde şahitlik yaptı, o halde parasını ver!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sen bizi görmediğin halde nasıl şahitlik ettin?" diye sorunca Huzeyme: "Yâ Resûlallah! Senin gökten getirdiğin haberleri tasdik ediyorum, şu bedeviye söylediğin sözü mü tasdik etmeyeyim!? dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)

Huzeyme'nin şahitliğini iki kişinin şahitliği olarak saydı. İslam'da Huzeyme'den başka şahitliği iki kişinin şahitliğine bedel olan kimse olmamıştır. (ei-Hâris) [28]

Ebû Hureyre'nin Fazileti

4054. İkrime'den: Ebû Hureyre şöyle dedi: "Elbette ben her gün on iki bin defa Allah'tan mağfiret diliyor ve ona tevbe ediyorum. Bunu işlediğim günah -ya da onların diyeti- kadar söylerim." (Ahmed, Kitâbu'z-Zühd'Ğe)

(Aşere-i Mübeşşere'den Saîd'in babası) Zeyd b. Amr b. Nüfeyl el-Adevî ve Varaka b. Nevfel'in Faziletleri

4055. Nüfeyl b. Hişâm b. Saîd b. Zeyd b. Amr b. Nüfeyl el-Adevî, babası kanalıyla dedesinden naklediyor: Zeyd b. Amr ile Varaka b. Nevfel semavi bir dine bağlanmak için yola çıktılar ve Musul'daki bir rahibin yanma gittiler. Rahib, Zeyd b. Amr'a: "Nereden geldin, ey deve sahibi

(yolcu)?" diye soıdu. Zeyd: "İbrahim'in neslinden" dedi. Rahip: "Ne arıyorsun?" dedi. Zeyd: "Bir din arıyorum" dedi. Rahip: "Geri dön; çünkü aradığın dinin senin topraklarından çıkması yakındır" dedi. Varaka b. Nevfel ise Hıristiyanlığı kabul etti. Bana Hıristiyanlık tebliğ edildi; ancak bana uymayınca şöyle diyerek geri döndü:

Gerçekten Sen m emrine amadeyim, kulluğa ve köleliğe...

iyiliği istiyorum, ortada olanı değil "îbrânîm m emrolunduğu şeye inandım   diyen kimse gibi muhacir görülmüş mü?

Sonra şöyle diyordu:

Zorluk verici ve 'zorlayıcı kim şayi senden uzaklaştmyorum.

Sen ne kadar benim zorumu çekersen, ben de o kadar senin zorunu çekerim.

Sonra da hep secdeye kapanıyordu. Oğlu Resûlullah (sallallahu aleyhi veselîem)'in yanma gelerek: "Yâ Resûlallah! Babam bildiğin gibi ve durumu sana anlatıldığı gibiydi. Onun için istiğfar edeyim mi?" dedi. Resûlullah: "Evet, çünkü kıyamet günü o Tek bir ümmet olarak diriltilecektir" buyurdu.

Zeyd b. Amr, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanma gelmişti, o sırada Resul-i Ekrem'in yanında Zeyd b. Harise vardı. Onlara şunu anlattı: "Arkadaşlarım sofrada yemek yiyordu, beni yemeğe davet ettiler; dedim ki: "Biz putlar adına kesilenleri yemeyiz." (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [29]

4056. Câbir b. Abdillah der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Zeyd b. Amr b. Nüfeyl'İn durumu soruldu. Resûlullah (sallaUahu aleyhi vesellem): "O kıyamet günü benimle Isa arasında tek bir ümmet olarak diriltilecektir" dedi. Sonra Varaka b. Nevfel'in durumu soruldu,

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Onu, ince ipekler giymiş halde cennetin ortasında gördüm " dedi. (Ebû Ya'lâ) Bezzâr, Yahya b. Saîd kanalıyla Mücâlid'den tahrîc etmiştir. Mücâlid'de zaaf vardır.

4057. Zeyd b. Harise bildiriyor: Mekke'nin sıcak günlerinden birinde ûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte dışarı çıktık. Ona bir koyun kestik ve pişirdik. Zeyd b. Amr b. Nüfeyl ile karşılaştım, her birimiz diğerini rahiliye selamıyla selamladı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Zeyd! jCavminin sen kızdırdığını görüyorum" dedi. Zeyd şunları söyledi: Allah'a yemin olsun ki ey Muhammed, onların bana dil uzatmaları, kendilerine yaptığım bir kötülükten ötürü değildir. Şu var ki ben bir dine girmek için yola çıktım, nihayet Fedek rahiplerinin yanma gittim, onlar Allah'a şirk koşarak ibadet ediyorlardı. "Bu benim istediğim din değil!" dedim. O rahiplerin yaşlılarından biri: "Sen öyle bir din istiyorsun ki Hire'deki yaşlı bir rahipten başka hiç kimse onunla Allah'a ibadet etmiyor" dedi. Ben tekrar yola düştüm ve bahsedilen ihtiyar rahibin yanma gittim. Beni görünce: "Kimlerdensin?" dedi. Ben: "Allah evinin bulunduğu yerdenim. Dikenin ve akasya yaprağının bulunduğu yerdenim" dedim. Ruhban: "Aradığın din senin kendi memleketinde çıktı. Oraya bir peygamber gönderildi, onun yıldızı doğdu. Bütün bu gördüğün kimseler, sapıklıktadır" dedi. "İşte bundan sonra ben hiçbir şey hissetmedim, ey Muhammed" dedi. Ravi der ki: Ona bir sofra yaklaştınlmıştı, "Bu nedir?" diye sordu. "Putlardan biri için kestiğimiz bir koyundur" dediler. Zeyd: "Allah adının anılmadığı bir şeyi yiyecek değilim" dedi.

Zeyd b. Harise şöyle dedi: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gelip Kabe'yi tavaf etti. Ben de Resûlullah'la (saMlahu aleyhi vesellem) birlikteydim. Sonra Safa'yla Merve arasında koştu. O zaman Safa ile

Merve'de bakırdan yapılı iki put vardı; birine Yusaf, diğerine Naile denirdi. Müşrikler tavaf ettikleri zaman elleriyle bunları dokunurlardı. Resûlullah (sallaüahu aleyhi vesellem): "Onlara elini sürme; çünkü onlar pisliktir" buyurdu. Ben kendi kendime: "Ben dokunacağım, bakalım peygamber ne diyecek!" dedim. Sonra elimle putlara dokundum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Onlara dokunmaktan nehyedilmedin mi?" dedi. Sonra Zeyd b. Amr öldü ve onun hakkında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "O, kıyamette tek başına bir ümmet olarak diriltilecektir." (Ebû Ya'lâ) [30]

Ebû Talha'nın Fazileti

4058. Câbir b. Abdillah -veya Enes b. Mâlik- bildiriyor: Resûlullah (saMlahualeyhivesellem) şöyle buyurdu: "Ebû Talha'nın ordudaki sesi, bin kişiden daha hayırlıdır." (el-Hârİs) [31]

4059. Enes der ki: Ebû Talha, Berâa (Tevbe) suresini okuyordu, "Hafif ve ağır olarak savaşa çıkın" âyetine [32] gelince şöyle dedi: "Rabbim genç-ihtiyar savaşa çıkmamızı emrediyor. Beni hazırlayın!1' Oğulları ona: "Sen Resûlullah'la birlikte o vefat edinceye kadar savaştın, sonra Ebû Bekir vefat edinceye kadar onunla birlikte savaştın, sonra Ömer'le birlikte savaştın, bu sana yeter! Artık senin yerine biz savaşırız" dediler. Fakat Ebû Talha: "Hayır beni hazırlayın" dedi. Bunun üzerine onu donattılar ve savaş için deniz seferine çıktı. Nihayet gemide vefat etti. Ancak yedi günden sonra onu gömecekleri bir ada bulabildiler; bu arada cesedinde hiçbir değişme olmamıştı. (ei-HârİS ve Ebü Ya'lâ) İbn Hibbân Sahîh'm&e irâd etti. [33]

Sad b. Muâz'm Fazileti

Onunla ilgili olarak birinci ciltte Cenazeler bölümünde geçen 791 no'lu hadise ve bu ciltte Meğâzi bölümünde geçen Benî Kurayza hakkında verdiği hükümle ilgili 4336 no'lu hadise bakınız.

4060. İbn Ömer anlatıyor: Allah'ın Sa'd ile karşılaşmasından duyduğu sevinçten dolayı Arş'ı sallandı. Allah Teâlâ Kur'ân'da "Ve ana babasını Arş'a yükseltti (tahtın üzerine çıkardı)" buyuruyor.[34] Yani sevinçten... Resûlullah (saDaDahu aleyhi vesellem) Sad'm kabrine girdi ve orada biraz bekledi. Çıktıktan sonra: "Seni orada bekleten neydi?" diye sordular. Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem): "Sa'd kabirde bir defa sıkıştırıldı, Allah'tan onun bu sıkışıklığını kaldırmasını istedim" buyurdu. (İbn Ebî Şeybe ve Bezzâl)[35]

Ebû Berze'nin Fazileti

Zühd bölümünde selefin yaşayışı anlatılırken ona dair bir hadis geçmişti. [36]

Amir b. el-Ekva'nın Fazileti

4061. er-Rebi', Meczee b. Zâhir'den naklediyor: Âmir b. el-Ekva, Hayber [ünü bir adamla dövüştü ve onu öldürdü. Ancak bu arada kendisini

de araladı. Bu durum Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) anlatılınca: "Onun için ki ecir vardır" buyurdu. (Müsedded)

4062. İyâs b. Seleme b. al-Ekva der ki: Amcam Hayber günü yaralandı arada bir düşmanı öldürmüştü. Resûlullah (salkllahu aleyhi vesellem) ona: "Senin çın iki ecir vardır" buyurdu. (Ibn Ebî Şeybe) [37]

Suheyb'in Fazileti

4063. Ebû Osman en-Nehdî anlatıyor: Suheyb Medine'ye, Resûlullah aleyhi vesellem)'in yanına hicret etmek isteyince Kureyş kafirleri ona: "Yanımıza fakir olarak geldin, malın bizim yanımızda çoğaldı. Malın bol olunca, hem kendini, hem de malını alıp götürmek istiyorsun! Vallahi buna asla müsaade etmeyiz!" dediler. Suheyb onlara: "Eğer size malımı verirsem beni serbest bırakır mısınız?" dedi. Müşrikler: "Evet" dediler. Suheyb: "O halde şahit olun ki bütün malımı size verdim" dedi. Bu durum Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) ulaşınca: "Suheyb kazandı!" buyurdu. (Jshâk) [38]

Şayet Ebû Osman bunu Suheyb'den işitmişse isnadı sahihtir. Bunu Cafer b. Süleyman, Avf kanalıyla Ebû Osman'dan, o da Suheyb'den rivayet etmiştir. Böylece muttasıi, dolayısıyla sahîh oldu. Ayrıca İbn Murdeveyh, Tefsir el-Müsned'inde Cafer kanalıyla tahrîc etmiştir. Bakara suresinin tefsirinde daha önce geçmiş bulunan Alî b. Zeyd b. Cıd'ân an Saîcl b. el-Müseyyib an Suheyb kanalıyla bir de şahidi vardır.

4064. Câbir rivayet ediyor: Hz. Ömer, Suheyb'e: "Ey Suheyb! Sende üç haslet vardır ki onları sana yakıştıramıyorum" dedi. "Biri, malın olmadığı halde yemek yedirmen; diğeri, çocuğun olmadığı halde künye kullanman; üçüncüsü de Arapça'yı iyi konuşamadığın halde Araplardan olduğunu söylemendir" dedi. Suheyb: "Malım olmadığı halde yemek yedirmem, Resûlullah (saüallahu aleyhi vesellem)'in: Sizin en faziletimiz yemek yedirendir buyurmasmdandır. Allah'a yemin olsun ki, yanımda hiç yemek bırakmam.

Çocuğum olmadığı halde künye kullanmam şundandır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: Ey Suheyb çocuğun var mı? dedi. Ben: "Hayır" dedim. Allah'ın Resulü (salIaUabıı aleyhi vesellem): O halde Ebû Yahya künyesini kullan! buyurdu. İşte bu nedenle ben de bu künyeyle yaşar, onunla ölürüm. Arapça'yı iyi konuşamadığım halde Araplardan olduğumu iddia etmem ise şundandır: Ben, Suheyb b. Sinan'ım; ancak Nemir b. Kâsıt'a intisap ettim. Bu şöyle oldu: Ailemin çobanlığını yaparken Bizanslılar bize saldırıp beni esir aldılar ve bana Arap dilini öğrettiler. İşte Arapça'yı iyi konuşamamam bundandır" dedi. (Ebû Ya'lâ) [39]

Nâbiğa el-Ca'dî'nin Fazileti

4065. Hasan b. Ubeydillah'tan: Nâbiğa el-Ca'dî'yi dinleyen biri bana şunu anlattı: Nâbiğa dedi ki: Resûlullah (saliaUahu aleyhi veseüem)'in yanma geldim ve ona şu şiiri okudum:

"Biz Öyle bir kavimiz ki düşmanla karşılaştığımızda yüz çevirip kaçmaya ailarımizi alıştırmayız.

Korku günü atlarımızın renklerini yadırgarız. Onların yaralanıp (kanla) boyanmasını arzularız.

Onları sağlam olarak geri çevirmek bizim için iyi değildir. Onların ayaklarını kesip boğazlamayı kabul etmemek olmaz.

Bizim ve dedelerimizin şanı göklere ulaştı. Yine de biz bundan üstün bir mazhariyet isteriz.'

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Nereye?" diye sordu, ben de: "Cennete!" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Evet, inşallah" dedi. Bunun üzerine şu şiiri okudum:

Yumuşaklıkta hayır yoktur; eğer onu bulandıracak çirkin sözlerden korun m azsa.

Cehalette hayır yoktur; eğer durum açığa çıktığında onun bir mahareti yoksa...

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu şiiri dinleyince: "Allah ağzım dağıtmasın!" diye ona dua etti. Nitekim onun bir dişi düştüğünde yerine yeni bir tanesi çıkardı. O, insanlar arasında güzel dişleriyle bilinirdi. (el-Hâris) [40]

Resul-İ Ekrem (Sallallahu Aleyhi Vesellem) Hayatta İken Vefat Eden Yatalak Birinin Fazileti

4066. Abdullah b. Ebî Evfâ bildiriyor: Medine'de yaşlılığından dolayı hareket edemeyen bir kimse vardı. Ailesine: "Beni Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in mescide gittiği yol üstüne bırakın" dedi. Bunun üzerine

adam Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in Mescid'e gittiği yol üzerine bırakıldı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) her Mescid'e gidiş gelişinde ona uğrayarak selam verirdi. Ailesi onu tekrar içeri almak isteyince: "Hayır vallahi ben buradan gitmem, Allah'ın Resulü (saOallahu aleyhi veseüem) yaşadığı sürece burada kalacağım. Bana burada bir kulübe yapın" dedi ve ona bir kulübe yapıp içine koydular. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) her Mescid'e gidip geldiğinde kulübeye girip ona selam verirdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) güzel yemek geldikçe ona da gönderirdi. Bir gün Resûlullah'ın yanında iken bir adam gelip onun öldüğünü söyledi. Resûlullah (sallaUahu aleyhi vesellem) hemen kalktı, biz de onunla birlikte kalktık. Kulübeye yaklaşınca: "Benden başka kimse kulübeye yaklaşmasın'/' buyurdu. Kulübeye girince Cebrail'in adamın yanında oturduğunu gördü. Cebrail: "Yâ Resûlallah! Eğer sen gelmeseydin biz onun işini yapardık ve biz ona yeterdik. Ama madem geldin, sen buna daha layıksın" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kalkıp onu kendi elleriyle yıkadı, kefenledi ve namazını kılıp kabre koydu. (Abd b. Humeyd) Hadisi rivayette tek kalan Fâid Ebu'l-Verkâ zayıf bir ravidir.

İbn Ümmü Mektûm'un Fazileti

4067. Enes b. Mâlik der ki: "İbn Ümmi Mektûrn'u Kadisiye günü bir zırh giymiş, elinde sancağı varken gördüm." (el-Hâris) [41]

Uveymir EbuM-Derdâ'mn Fazileti

Ebû Zer'in menkıbeleri anlatılırken onun fazileti anlatılacak. [42]

Cafer b. Ebî Tâlib ve Zeyd b. Hârise'nin Faziletleri

Hamza'nm kızı anlatılırken Hz. Ali hadisi geçmişti. [43]

4068. İbn Abbâs bildiriyor: Resulullah umre ziyaretine gidince Mekke müşrikleri ile arasında bir anlaşmaya vardı. Bu anlaşmada şöyle bir madde vardı: Resulullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendi tarafından kimseyi Medine'ye götüremeyecekti. Resulullah (sallallahu aleyhi vesellem) umresini bitirince Mekke'den çıktı. Bu arada Hamza'nın kızma uğradı. Hamza'nın kızı: "Yâ Resûlallah! Beni kime bırakıyorsun?" dedi; ancak Resulullah (sallallahu aleyhi vesellem) verdiği sözde durmak için hiç arkasına dönüp bakmadı. Sonra onun yanma Zeyd b. Sabit uğradı. Ona da: "Beni kime bırakıyorsun?" dedi. O da arkasını dönüp bakmadı. Sonra Cafer aynı yerden geçti. Kız aynı şekilde ona da: "Beni kime bırakıyorsun? dedi. O da dönüp bakmadı. En sonunda Hz. Ali geçince kız tekrar: "Ebu'l-Hasan! Beni kime bırakıyorsun?" dedi. Hz. Ali kızı elinden tutup yanma aldı ve onu Fatınıa'nm arkasına attı. En yakın mesafedeki konak yerine gelince Zeyd, Ali'nin yanma geldi ve: "Onu almak senden çok bana layıktır" dedi... (Ebû Ya'lâ) Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Miksem tarikiyle İbn Abbâs'tan rivayet etmiştir. [44]

4069. Âsim b. Behdele der ki: Resulullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştu: "Cafer yaralandı. Ben Cafer'i çok severim. " (Ebû Ya'lâ} [45]

4070. İbn Ömer'den: Cafer (Mûte savaşında) yaralandığı zaman vücudunun ön tarafında doksan tane kılıç darbesi ve mızrak yarası saydım. (Müsedded) [46]

4071. Câbir şöyle dedi: "Cafer, Habeşistan'dan dönünce Resulullah (sallallahu aleyhi vesellem) onunla kucaklaştı." (Ebû Ya'lâ) [47]

4072. Âişe der ki: "Resulullah (sallallahu aleyhi vesellem) aralarında Zeyd b. Hârise'nin de bulunduğu bir müfreze gönderince başlarına muhakkak Zeyd'i emir tayin ederdi." Hadis kısa metinlidir. (el-Humeydî) [48]

4073. Zeyd b. Harise dedi ki: "Yâ Resûlallah! Beni Hamza b. Abdülmuttalib ile kardeş yaptın." (Ebû Ya'lâ) [49]

Ebû Umâme'nin Fazileti

4074. Ebû Umâme anlatıyor: Resulullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni kavmime gönderdi, onların yanma varınca acıkmıştım. Onların kan yediğini gördüm. Beni de çağırdılar, ancak ben: "Sizi bundan menetmek için geldim" dedim ve açlığa yenilerek uyudum. Rüyamda birisi bana içecek dolu bir kap getirdi ve: "Bunu al!" dedi. Ben de onu alıp içtim; hem doydum, hem de susuzluğumu giderdim. Kavmimden bir adam: "Kavminizin ileri gelenlerinden biri aç olarak yanınıza geldi ve siz ona bir sütü ikram etmediniz" dedi. Bunun üzerine kavmim bana süt getirdi; fakat ben: "Buna ihtiyacım yoktur!" dedim. Onlar: "Ama sen açlıktan

kıvranıyordun!" dediler. Ben de onlara karnımı gösterdim (tok olduğumu anladılar). Bunun üzerine hepsi müslüman oldu. (EbûYa'lâ) [50]

4075. Süleym b. Âmir diyor ki: Ebû Umâme'ye: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in zamanında kaç yaşmdaydın?" diye sordum. Ebû Umâme: "Bu soruyu senden başka kimse sormadı. O vefat ettiği zaman otuz üç yaşındaydım. O zamanlar Resûıullah'ın (sallallahu aleyhi veseltem) hutbesinde bulunmuştum. O, bineğinin boynuna abanıp bir tarafa meylederek konuştuğunda O'nu işitemez oluyor, bunun üzerine derhal omzumu bineğin göğsüne dayayarak işitmeye çalışıyordum." (Ahmed b. Menî)

Abdullah b. Kays el-Ensârî'nin Fazileti

4076. İbn Abbâs anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem): "Yeryüzünde, kalbinde hardal tanesi kadar kibir varken ölen hiç bir kimse yoktur ki Allah Teâlâ onu ateşe atmasın" buyurunca Abdullah b. Kays ağladı. Resûlullah: "Ey Abdullah b. Kays! Neden ağlıyorsun?" diye sordu. Abdullah: "Söylediğin sözden dolayı" dedi. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Sana müjdeler olsun! Şüphesiz sana cennet var!" dedi. Sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir müfreze gönderdi. Abdullah da onların arasındaydı. Savaştı ve şehit oldu... (Abd b. Humeyd) Edeb bölümünde kibrin kötülüğü anlatılırken bu hadis geçmişti. [51]

Abdullah b. Cafer b. Ebî Tâlib'in Fazileti

4077. Amr b. Hureys der ki: Resûlullah (sallalıu aleyhi vesellem) Abdullah b. Cafer'in yanından geçti. Abdullah, sattığı bir şeyle oynuyordu ve daha çocuktu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allahım! Bunun ticaretini bereketli kıl" diye dua etti. (İbn Ebî Şeybe) İsnadı Ebû Davud'un şartınca hasenatı. Bu hadisin baş tarafı yukarıdaki ibare olmaksızın tahrîc olunmuştur.

4078. Fıtr hadisi aynı mânâda nakleder ve ancak şu ifadeye yer verir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allahım! Onun alışverişini ve ticaretini bereketli kıl" buyurdu. (Ebû Yala) [52]

4079. Muhammed b. Şîrîn der ki: Bir adam Medine'ye şeker getirdi; ancak bunda zarar etti. Ona: "Abdullah b. Cafer'in yanına git!" dediler. Adam Abdullah'ın yanma geldi. Abdullah ondan malı on dirhemde iki dirhem kâr vererek aldı ve: "Dileyen bundan alsın!" dedi. Adam da: "Ben de onlarla birlikte alırım" dedi. Abdullah: "Al!" dedi. (Müsedded) [53]

Ebû'd-Dahdâh'm Fazileti

4080. Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Kim Allah'a güzel bir şekilde borç verir" [54] âyeti inince Ebû'd-Dahdâh: "Yâ Resûlallah! Allah bizden borç mu istiyor?" dedi. Resûlullah (saMahu aleyhi vcsellem): "Evet, ey Ebû'd-Dahdâh" buyurdu. Ebû'd-Dahdâh: "Yâ Resûîallah! Elini bize göster" dedi. Resûlullah de elini ona verdi. Ebû'd-Dahdâh: "Ben Rabbime bahçemi borç verdim" dedi. Bahçesinde altı yüz hurma ağacı vardı. Sonra bahçesine gelinceye kadar yürüdü. Orada Ümmü'd-Dahdâh ve çocukları vardı. Ümmü'd-Dahdâh'a (hanımına): "Ey Dahdâh'm annesi!" diye seslendi.

Hanımı: "Buyur!" dedi. Ebû'd-Dahdâh: "Bahçeden çıkınız; çünkü ben bahçeyi rabbime borç verdim" dedi. (EbÛ Yala) Humeyd zayıftır. [55]

Ebû Süfyan Sahr b. Harb b. Umeyye'nin Fazileti

4081. İshâk der ki: Ebû Usâme'ye: "Mis'ar size Yermük savaşını anlattı mı?" diye sordum. O da şöyle anlattı: "Yermük günü Ebû Süfyan oğlunun sancağı altında idi ve onun sesinden daha şiddetli bir ses işitilmiyordu. Şöyle bağırıyordu: "Bugün Allah'ın günlerinden biridir. Ey Allahım! Zaferini bize nasib et ve gönder." (İshâk)

Amr b. el-As'ın Fazileti

4082. Ebû Nevfel el-Ureycî anlatıyor: Amr b. el-Âs ölüm döşeğine yatınca çok sızlandı ve ağlamaya başladı. Oğlu ona: "Neden sıkılıyorsun? Resûlullah seni komutan olarak gönderiyor ve seni kendine yaklaştırıyordu" dedi. Amr: "Evet, Resûlullah (sallalhhu aleyhi vesellem) bunu yapıyordu; ancak beni sevdiğinden mi yapıyordu, yoksa beni ısındırmak için mi yapıyordu, bunu bilmiyorum. Ama Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiğinde şu iki kişiyi sevdiğine şahitlik ederim: Biri Sümeyye'nin oğlu (Ammâr), diğeri de Mes'ûd'un oğlu (Abdullah)" dedi. Cam çıkmaya başlayınca ellerini topladı ve boynuna koydu. Sonra da şöyle demeye başladı: "Ey Allahım! Sen emrettin; biz terk ettik. Sen nehyettin; biz işledik. Bizi rahmetinle kuşat!" Canını teslim edinceye kadar bu cümleleri söyledi. (Ahmed b. Menî') [56]

Yesâr'ın Fazileti

4083. Selît b. Abdullah b. Yesâr el-Ensârî der ki: Dedem (Yesâr) Resulullah'a (sallallahu aleyhivesellem) bîat etti. (Ebü Dâvud et-Tayâlisî)

Harise b. en-Nu'mân el-Ensarî'nin Fazileti

4084. el-Kâsım der ki: el-Hâris b. en-Nu'mân el-Ensârî, Cibril'le fısıldaşmakta olan Resûlullah (saliallahu al^hi vesellemj'in yanma geldi. Oturdu ve selam vermedi. Cibril (aleyhisselam) dedi ki: Bu (şahıs) bize selâm verseydi ona karşılık verirdik." Bunun üzerine Allah'ın Resulü (saibllahu aleyhi vesellem): "Onu tanıyor musun?" dedi. Cibril: "Evet. Bu, Huneyn günü seninle birlikte sabreden seksen kişiden biridir. Onların ve çocuklarının cennetteki rızıkları yüce Allah'ın yükümlülüğündedir" dedi. (el-Hâris)

el-Hasan b. Kuteybe'nin bu rivayetine Bişr b. el-Mufaddal muhalefet ederek el-Mes'ûdî kanalıyla Harise b. en-Nu'mân ismiyle vermiştir. Taberânî ise İbn EM Leylâ kanalıyla el-Hakem an Miksem an İbn Abbâs senediyle tahrîe etmiş ve ibareyi şöyle vermiştir: "Yanında kalıp sabreden seksen kişi hariç insanlar senden kaçacaklarında..." Yani ilkinde Huneyn olayı mazide, ikincisinde İse gelecekte zikredilmiştir.

Muaviye'nin Fazileti

4085. Abdulmelik b. Umeyr anlatıyor: Muaviye şöyle dedi: "Resûlullah bana: Ey Muaviye! Eğer idareyi eline alırsan insanlara iyilikle davran! dediği günden beri halife olmayı umuyordum. (İbn Ebî Şeybe)

Beşîr b. el-Hasâsiye'nin Fazileti

4086. Beşîr b. el-Hasâsiye der ki: Resûlullah (saliallahu aleyhi vesellem): "Kimlerdensin?'7 diye sordu, ben: "Rabîa'dan" dedim. Resûlullah (saliallahualeyhi

Amr b. el-Hamik el-Huzâî'nin Fazileti

4087. Amr b. el-Hamk anlatıyor: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) süt ikram ettim, bana: "Allahım! Onu gençliğinden faydalandır" diye dua etti. (İbn Ebî Şeybe) [57]

Ebû Seleme (Mensubiyeti bilinmiyor)

Onun Hz. Ömer'le bir hikayesi vardır. O hikayede Hz. Ömer ona övgüde bulunmuştur. İlk Üç Asrın Fazileti bölümünde bu konu anlatılacaktır.[58]

Akıl b. Ebî Tâlib'in Fazileti

4088. Muhammed b. Akıl dedi ki: Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ey Ebû Yezidi Seni iki yönden seviyorum: Akraba sevgisinden ve baban Ebû Tâlib 'in sevgisinden. " (İshâk) Bu hadisin isnadı zayıftır. [59]

Urve b. Mes'ûd es-Sakafî'nin Fazileti

Siyer ve Gazveler kitabında, Hudeybiye ve Huneyn bölümlerinde bu konu gelecektir. [60]

Amr b. Hureys'in Fazileti

4089. Amr b. Hureys şöyle dedi: "Annem beni Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) götürdü. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) eliyle başımı okşadı ve bana rızık için dua etti." (Ebû Yala) [61]

4090. Amr b. Hureys'ten aynı mânâda bir hadis rivayet edilmiştir: "Annem ve babam beni götürdü.[62]

Huzeyfe'nin Fazileti

4091. Ma'mer b. Abdurrahman anlatıyor: Bir adamın yanında namaz kıldım, elimde taş parçalan olduğu halde dua etmeye başladım. O adam bana dönüp: "Ey Allah'ın kulu! Abdullah b. Mes'ûd şöyle derdi: "Rabbine

duada bulunduğunda elinde taş bulunmasın!" dedi. Adamın Abdullah b. Mes'ûd'u zikretmesini işitince ona daha çok ısındım ve ona biraz daha yakm oldum. Adam bana devamla şunları anlattı: Ebû Bekir, Resûlullah'm yanma girmek için izin istedi; Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona izin verip cennetle müjdeledi. Sonra Ömer izin istedi; Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona da izin verip cennetle müjdeledi. Sonra Abdullah b. Mes'ûd izin istedi; Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona da izin verdi ve cennetle müjdeledi. Sonra bir adam daha geldi -eğer adını söyleseydim söylerdim- Resûlullah (sallaDahu aleyhi vesellem) ona da izin verdi ve onu da cennetle müjdeledi. Huzeyfe, Resûlullah (saUaUahu aleyhi vesellem)'in yanında duruyordu ve: "Yâ Resûlallah! Sen neredeyim?" dedi. Resûlullah: "Sen hayır içerisindesin veya hayra gideceksin" buyurdu. (İbn Ebî Ömer) [63]

4092. Ma'mer der ki: Bir adamın yanında namaz kılıyordum. Bana şunu bildirdi: Huzeyfe, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanında oturuyordu. "Babam nerededir?" diye ... (İbn Ebî Ömer) [64]

Râfi b. Hadîc'in Fazileti

4093. Râfi b. Hadîc'den: Resûlullah'la (sallallalıu aleylıi vesellem) birlikte

bulunduğum bir savaşta bana bir ok isabet etti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Râfi! Dilersen okun sapını, çıkarır, başını bırakırsın ve kıyamet günü ben de senin şehit olduğuna şahitlik ederim" dedi. Râfi,

Resûlullah (sallallahualeyhivesellem)'in dediğini yaptı. (Ebû Dâvuö Et-Tayâlisî) [65]

Enes b. Mâlikin Fazileti

4094. Enes şöyle dedi: "Ben, kıyamet günü Resûlullah'la (sallallahu aleyhi, vesellem) karşılaşıp ona: Ey Allah'ın Resulü! Ben senin küçük hizmetçin Enes'im! demeyi umuyorum" dedi. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî ve Ebû Ya'lâ) [66]

4095. Sabit şöyle dedi: "Enes'in yanma gittiğimde ona geldiğim haber verilir, ben de onun yanma girer, elini tutup öper, şöyle derdim: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) dokunmuş bu iki ele babam feda olsun!." Sonra gözlerini öper, şöyle derdim: "Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) görmüş bu iki göze babam feda olsun." (Ebû Ya'lâ): [67]

İbn Mes'ûd'un Fazileti

Huzeyfe'den bahsedilirken onunla ilgili bir hadis geçmişti.

4096. Evs b. Serîb'den: ... Hz. Ömer, İbn Mes'ûd'un iki omuzu arasına vurur ve: "Ey İbn Mes'ûd! Allah senin kalbine az ilim vermedi" derdi. (İshâk) Evs der ki: Ebû Usâme'ye: "Size bu hadisi Ebû Talk b. Hanzala mı haber verdi?" diye sordum, o da bunu tasdik etti. Hadisin tam metni kadınlarla muaşeret babında geçti. [68]

4097. el-Kâsım der ki: Resûluîlah (sallallahu aleyhi vesellem)'İn zamanında Mekke'de Kur'an'ı ilk kez açıktan okuyan, Abdullah b. Mes'ûd'du. (İbn Ebî Ömer) [69]

4098. İbn Mes'ûd anlatıyor: Kendisi Mescid'e (Kabe'ye) girmiş, direklerden birinin yanma gelip durmuş ve namaza başlamış. O sırada Resûluîlah (sallallahu aleyhi vesellem) de Mescid'de (Kabe'de) idi. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey İbn Mes'ûd! Kafirlere muhalif olduğunu bildir!' dedi. îbn Mes'ûd işitmediği halde Kâfirûn suresini okudu, sonra rükua varıp secde etti. İkinci rekata kalkınca Resûluîlah (sallallahu aleyhi vesellem): "'Ey İbn Mes'ûd! İhlas suresini oku" buyurdu. İbn Mes'ûd yine onu işitmediği halde İhlas suresini okudu. Sonra rükua varıp secde etti ve oturdu. Resûluîlah: "Ey İbn Mes'ûd! Rahbine dua et; kabul edilir. Rabbinden dile; sana verilir" dedi. İbn Mes'ûd yine onu işitmediği halde şöyle dua etti: "Ey Allahım! Senden Refik-i A'lâ'yı, bir de cennet nimetlerinden bol nasip isterim. Senden beni hidayete eriştirmeni, takvayı, iffeti, nehyettiklerinden kaçınmayı ve dünyadan ayrılırken cennetle müjdelenmeyi isterim. Ey Allahım! Dönüşü olmayan bir iman, tükenmeyen bir sevinç, kesilmeyen bir mutluluk, sana hamdde başarı, takva elbisesi, iman süsü ve ebedi cennetinin en yücesinde peygamberin Muharnmed'le beraber olmayı isterim" dedi. Sonra bir adam kalkıp İbn Mes'ûd'un yanma geldi ve onu cennetle müjdeledi. (İbn Ebî Ömer) [70]

4099. Abdullah'ın azadhsı Nüfey anlatıyor: Abdullah b. Mes'ûd insanlar arasında en cömert kişi olup, beyaz elbise giyen ve insanlar arasında en güze) kokan biriydi. (Müsedded) [71]

Yine İbn Mes'ûd'un fazileti için Amr b. el-Âs'ın bölümüne bakınız. [72] Ayrıca el-Kâsım'm rivayetine göre İbn Mes'ûd, Resûluîlah (sallallahu aleyhi vesellemj'in yanma oturduğunda onun ayakkabılarını çıkartırdı. Edeb bölümüne bakınız.

4100. Utbe b. Amr der ki: "Resûlullah'a (sallallahualeyhivesellem) indirileni İbn Mes'ûd'dan daha iyi bilen birini görmedim." Ebu-Mûsa da şöyle dedi: "Sen bunu diyorsun ama, biz dinlemediğimiz zaman o dinliyor ve bizim giremediğimiz yerlere o giriyordu." (Ahmed b. Menî') [73]

4101. el-Kâsım b. Abdurrahman bildiriyor: İbn Mes'ûd, Resûlullah (saMlahu aleyhi veseUem)'in yanında bir konuşma yaptı. Bu konuşmasında Allah'a hamdü senadan sonra şöyle dedi: "Rab olarak Allah'a, din olarak İslam'a, peygamber olarak Muhammed'e, imam ve önder olarak ta Kur'ân'a razı oldum" Sonra şöyle dedi: "Yine sizin için de Allah ve Resulü'nün razı olduğu şeylere razı oldum. Allah ve Resulü'nün kerih gördüklerini de sizin için kerih gördüm" dedi. Bunun üzerine Resûlullah: "İşte ben de ümmetim için İbn Ümmi Abd'ın (İbn Mes 'âd'un) razı olduğu şeylere razı oldum " buyurdu. (İbn Ebî Ömer) [74]

4102. Muaviye b. Kurra anlatıyor: İbn Mes'ûd, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) misvak getirmek için gitti, bu sırada bizler onun bacaklarının inceliğine bakıyor ve buna hayret ediyorduk. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle dedi: "Oysa mizanda onun bacakları Uhud'dan daha ağırdır." (Ebû Dâvucl et-Tayâlisî) [75]

4103. İbn Mes'ûd şöyle dedi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yıkandığı zaman ona perde yapıyor, uyuduğu zaman onu uyandırıyor ve yalnız olduğu zaman onunla birlikte yürüyordum" dedi. (el-Hâris)

İbn Abbâs'in Fazileti

4104. İbn Abbâs anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) vefat edince Ensar'dan bir adama: "Buraya gel, Resûlullah'm ashabı bugün çoktur, onlara soru sorup ilim öğrenelim." O İse: "Sana şaşıyorum ey İbn Abbâs! İnsanlar arasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem/in ashabı varken insanların sana muhtaç olacaklarını zannediyorsun!" dedi. İbn Abbâs anlatmaya devam ediyor: "Ben onu bu şekilde bıraktım ve Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) sahabelerine gidip soru sordum, hadisleri araştırdım. Ben bir adamın hadis rivayet ettiğini öğrenince hemen onun yanına giderdim, uyuduğuna rastlarsam kapısının eşiğinde durur, hırkamı yastık yapıp orada uyurdum. Bu arada rüzgar topraklan üzerime saçardı. Hadis rivayet eden dışarı çıkınca beni görür: "Ey Resûlullah (sallallahu aleyhi wsellem)'in amcası oğlu! Seni buraya getiren nedir? Bana birisini göndersen ben yanma gelirdim" 'derdi. Ben ise: "Hayır, benim senin yanma gelmem daha doğrudur" derdim. Sonra da ona rivayet ettiği hadisi sorardım. İşte o Ensar'dan bir adam dediğim kişi uzun süre yaşadı, insanların benim etrafımda toplanıp bana soru sorduklarını görünce şöyle dedi: "İşte bu genç benden daha akıllı çıktı!" (Ahmed b. Meni') [76]

4105. Tavus şöyle dedi: "Resûlullah (sallallahualey ivese!lem)'in ashabından elli veya yetmiş yaşlı kişiyle oturdum; hiç birisi İbn Abbâs'a muhalefet etmedi. Onunla karşılaştıklarında: "Dediğin gibidir, doğru söyledin" derlerdi. (Müsedded) Hadis sahihtir? [77]

4106. Tavus şöyle dedi: "İbn Abbâs gibi âlim, İbn Ömer gibi şüphelerden çok kaçan (verâ sahibi) birini görmedim." (Ahmed b. Men?') [78]

4107. Tavus şöyle dedi: "İbn Abbâs kadar Allah'ın haram kıldıklarına saygı duyan birini görmedim. Allah'a yemin olsun ki onu hatırladığımda ağlayabilseydim ağlardım." (Ahmed b. Menî') [79]

4108. Tavus şöyle dedi: "İbn Abbâs'a kimsenin muhalefet ettiğini görmedim. Biri ona muhalefet etse bile, neticede onun dediğini tasdik ederdi." (ishâk) Bu hadis Hac bölümünde geçmişti. [80]

Ebû Zer'in Menkıbeleri

4109. el-Kurazî anlatıyor: Ebû Zer çıkıp Rebeze'ye gitti. Ecelinin geldiğini anlayınca onlara şöyle vasiyet etti: "Beni yıkayınız ve kefenleyiniz. Sonra beni yola koyunuz. Yanınızdan geçen ilk kervana: "Bu Ebû Zer'dir, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in sahabisidir. Bunun yıkanması ve defnedilmesinde bize yardımcı olun!" deyiniz. Onlar da dediğini yaptılar, vefat edince onu yolun ortasına koydular. Bu sırada Abdullah b. Mes'ûd da Irak'tan yola çıkmış, Medine'ye geliyordu. Cenaze yola konmuştu. Oradan geçerken bir genç kalkıp şöyle dedi: "Bu ölen, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in sahabelerinden Ebû Zer'dir" dedi. Bunun üzerine Abdullah b. Mes'ûd ve şöyle dedi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in ona şöyle dediğini işittim: "Yalnız yürüyesin, yalnız ölesin ve yalnız olarak diriltilesin." (ishâk) el-Kurazî'yi tanımıyorum, şayet

Muhammed b. Ka'b ise bu durumda hadiste kopukluk söz konusu olur. Fakat bunu İmam Ahmed, İbrahim b. el-Eşter an ebîhi an Ününıii Zerr an Ebî Zerr tarikiyle rivayet etmiştir. [81]

4110. Seleme b. Nubâte anlatıyor: Umre için yola çıkmıştık, Ebû Zer'in evine yöneldik. Ebû Zer büyük bir deve ile geldi, beraberinde de bir deve kemiği taşıyordu. İçeri girip selam verdi... ve şöyle dedi: "Şu kadar günde bir deve kesip pişirip yiyordular, bana da kestikleri her devede bir kemik var." Bir adam: "Ey Ebû Zer, neyin var?" dedi, Ebû Zer: "Benim develerden ve koyunlardan sürülerim vardır. Birine çocuğum bakıyor, diğerine de satın aldığım siyah bir köle bakıyor. Ancak bir yıl bana hizmet ettikten sonra köleyi azat edeceğim" dedi. Bir adam: "Ey Ebû Zer! Allah'a yemin olsun ki aramızda senin arkadaşlarının malı kadar malı olan kimse yoktur" dedi. Ebû Zer: "Allah'a yemin olsun ki onların maldaki hakları kadar benim de hakkım vardır" dedi. Bundan sonra ondan fetva sorduk. Bir adam: "Ey Ebû Zer! Sadece Ramazan ve Kurban bayramında oruç tutmayan, geri kalan vakti oruç tutan bir kişi var, ne dersin?" diye sordu. Ebû Zer: "O kişi ne oruç tutmuştur, ne de tutmamıştır" dedi. Adam: "Bu, onun kendi görüşüdür" deyince Ebû Zer yine aynı cevabını tekrarladı... (Ishâk) [82]

4111. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ebû Zer kadar doğru konuşan birini ne gökyüzü gölgelemiş, ne de yeryüzü taşımıştır. Kim Isa b. Meryem'e bakmak istiyorsa Ebû Zer'e baksın. " (İbn Ebî Şeybe ve Ahmed b. Men?) [83]

4112. İrak b. Mâlik'ten: Ebû Zer şöyle dedi: "Resûlullah'a (sallalbhu aleyhi veseîlem) en yakın oturanınız ben olacağım. Çünkü Resûlullah

(sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle dediğini işittim: Kıyamet günü bana en yakın olanınız, benim bıraktığım gündeki gibi kalandır. Allah'a yemin olsun ki aranızda benden başka dünyadan kendisine bir şey yapışmamış kimse yoktur." (İmam Ahmed, Kitâbu'z-Zühd'öe) [84]

4113. Ebu'l-Müsennâ el-Müleykî anlatıyor: Resûlullah (saliaUahu aleyhi vesellem) sahabelerinin yanma çıktığında şöyle derdi: "Uveymir (Ebû'd-Derdâ) ümmetimin hikmet sahibi kişisi, Cündeb (Ebû Zer) ümmetimin kovulanı ve sürgüne gönderilenidir. Yalnız yaşar ve yalnız Ölür, Yalnız Allah ona yeter. " (el-Haris) [85]

4114. Ebû Zer şöyle dedi: "Keşke ben kesilen bir ağaç olsaydım!" (Müsedded)

4115. Ebû Zer şöyle dedi: "Ben İslâm'a girenlerin dördüncüsüyüm. Benden önce üç kişi İslâm'a girdi, ben de dördüncüleriyim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanma geldim ve ona: "Sana selam olsun ey Allah'ın Resulü! Şahitlik ederim ki Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur, o tektir ve ortağı yoktur. Yine şahitlik ederim ki Muhammed Allah'ın kulu ve resulüdür" dedim. Bunun üzerine Resûîullah (saliallahu aleyhi vesellem)'in yüzünde sevinç belirtileri gördüm. Bana: "Sen kimsin?" diye sordu, ben de: "Ben, Gıfar'dan bir adamım. Adım Cündeb'dir" dedim. (el-Hârİs)

4116. Yine ondan nakledilmiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) dedi ki: "£y Ebû Zer! Senin de aralarında bulunduğun kırk kişi ile tartıldığıtn ve hepinizden ağır geldiğim bana gösterildi." Bunun üzerine karısı Ebû Zer'e: "Sanki seni kaygılandırdı" dedi. Ebû Zer: "Sus, Allah ağzını toprakla doldursun" dedi. (el-Hâlİs) [86]

4117. Mâlik b. Evs der ki: Ebû Zer'i işitiyordum; onu görmeyi ve onunla karşılaşmayı kimsenin istemediği kadar istiyordum. Osman ona "Yanıma gel!" diye bir mektup yazdı. Muaviye de ona şu mektubu gönderdi: "Eğer Şam ve taraflarına bir ihtiyacın olursa çık gel!" Ebû Zer Medine'ye gelince insanlar bağrışıp: "İşte Ebû Zer, işte Ebû Zer!" dediler. İşte ben de dışarı çıktım ve ona bakanlar arasında bakmaya başladım. Ebû Zer Mescid'e girdi, bir direğin yanma gidip iki rekat namaz kıldı, sonra da Osman'ın yanma gidip selam verdi. Osman ona ne sövdü, ne de onu kınadı. Ancak: "Resûlullah (sallallahu aleyhi veseliem)'in süt develerine saldırıldığı gün sen neredeydin?" dedi. Ebû Zer: "Ben kuyunun başında su çekiyordum" dedi. Sonra Ebû Zer sesini şiddetlice yükseltti ve Tevbe suresi 35 ve 36. âyeti okudu: (Altını ve gümüşü biriktirenler var ya...) Osman bunun üzerine onun dışarı çıkarılmasını emretti ve onu Rebeze'ye sürgüne gönderdi. {Ahmed b. Menî' ve İbn Ebî Ömer) [87]

Sabit b. Kays b. Şemmâs'ın Menkıbeleri

4118. Atâ el-Horasânî anlatıyor: Medine'ye geldim, bir adam beni Sabit b. Kays'm kızının yanma götürdü. Kızı bana Sâbit'in hikayesini anlattı... Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona şöyle dua etmiş: "Hama ederek yaşayasın, şehit olarak ötdürülesin, Allah seni cennetine koysun." Sonra Yemâme günü olunca İbn Kays, Hâlid b. el-Velîd'le birlikte yalancı peygamber Müseylime ile savaşmaya çıktı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in ashabı bu savaşta hücuma uğrayıp dağılınca Sabit, Huzeyfe'nin

kölesi Sâîim'e: "Biz Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte bu şekilde savaşmazdık" dedi. Sonra her ikisi birer çukur kazdı ve düşmanın üzerine saldırdılar. İkisi birlikte düşmanla öyle çarpıştılar ki sonunda her ikisi şehit düştü. Allah onlara rahmet etsin. Sâbit'in üzerinde güzel bir zırh vardı. Müslümanlardan bir adam onun yanından geçince zırhını çıkarıp aldı. Derken müslümanlardan birisi uyurken rüyasında Sabit b. Kays'i gördü. Sabit ona vasiyet ederek şöyle diyordu: "Sakın ola ki bu bir rüyaydı demeyesin! Ben dün öldürüldüğümde müslümanlardan bir adam yanımdan geçti ve zırhımı aldı. Onun yeri en uç köşededir. Zırhımı atını bağladığı yere sakladı. Zırhımın üzerine bir şey

örttü, onun üzerine de at yiyeceğini koydu. Hâlid b. el-Velîd'in yanma git ve ona birisini gönderip zırhımı aldırmasını söyle! Medine'ye gidip Resûlullah'm halifesinin yanına uğra ve üzerimdeki borçlan ona haber ver. Benim şu şu kadar borcum var. Benim kölem olan filan kimse de serbesttir. Sakın ola ki bunun bir rüya olduğunu sanıp unutmayasın!" dedi. Adam uyanınca Hâlid b. el-Velîd'in yanına gitti ve gördüğü rüyayı ona anlattı. Hâlid zırhın alınması için birinin gönderilmesini emretti ve gerçekten de adamın rüyada tarif ettiği şekilde gidip zırhı buldular. Zırhı alıp Hâlid'in yanına getirdiler. Medine'ye gelince adam Ebû Bekir'in yanma gitti ve rüyasını ona anlattı. Onun ölümünden sonra yaptığı vasiyeti geçerli saydı. Bundan sonra da Sabit b. Kays'tan başka ölümünden sonra vasiyeti geçerli sayılan kimse bilmiyorum. (Ebû Ya'lâ} [88]

Abdullah b. Selâm'in Menkıbeleri

4119. Muhammed b. Ka'b el-Kurazî anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Mescid'irı kapısından ilk giren kimse, cennet ehlinden biridir" buyurdu ve oradan ilk olarak Abdullah b. Selâm girdi. Bir adam ona: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) böyle böyle söyledi. Senin hangi amelin en sağlamdır, hangi amelinle cennete girmeyi umuyorsun?" diye sordu. Abdullah b. Selâm: "Benim amelim zayıftır; ancak umduğum ve en sağlam gördüğüm amelim, göğsümün selametidir ve beni ilgilendirmeyen şeyleri terk etmemdir" dedi. (İshâk) Hadiste zayıflık ve kopukluk vardır. Aslı Sahîh'te Kays b. Ubâd ve Haraşe b. el-Hurr tarikiyle İbn Selâm'dan mevcuttur. Ancak orada cemaatin ona yönelttikleri soru yoktur.

Cündeb'in Ubey b. Ka'b'dan rivayet ettiği hadis mevkuftur. O hadis İlim bahsinde geçmişti. Hasan'm rnürsel hadi ise Ah kâf suresi tefsirinde geçmişti.

Hanzala b. Hızyem'in Menkıbeleri

4120. Hanzala b. Hızyem [Ebû Hanife b. Hızyem] dedi ki: "Yâ Resûlallah! Ben çok çocuğu olan biriyim, bu çocuğum da en küçükleridir, ona dua et." Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) elinden tuttu, başını sıvazladı ve: "Ey delikanlı, Allah seni. mübarek kılsın " dedi. Daha sonra Hanzala'yı gördüm; verem olmuş insanların yanma geldiğinde elini "Bismillah!" diyerek o kişinin üzerine koymasıyla verem kayboluyordu. (Ebû Ya'lâ) [89]

Ebû Ka'b el-Hârisî'nin Menkıbeleri

4121. Ebû Ka'b el-Hârisî (Kendisine "Zu'1-îdâve: Kırba sahibi" denirdi) anlatıyor: Kaybettiğim bazı develeri aramaya çıktım. Yanıma azık olarak süt almıştım. Sonra kendi kendime: "Peki abdestimi nereden alacağım?" dedim ve sütü döküp onun yerine su doldurdum ve: "İşte bu, hem abdest içindir; hem de içmek içindir" dedim. Sonra develerimi aramaya çıktım. Abdest almak istediğimde kırbamdan abdest alıyordum, içmek istediğimde de süt buluyordum ve içiyordum. Bu şekilde üç gün devam ettim. Necran'lı Esma ona: "Ey Ebû Ka'b! İçtiğin süt sade miydi, yoksa su karışımı süt müydü?" dedi. Ebû Ka'b: "Sen boş konuşan birisin. İçtiğim süt açlıktan beni doyuruyor, susuzluktan da beni kandırıyordu." Ben bu hadisi kavmimden bir gruba anlattım. Aralarında Benû Kanân'm efendisi Ali b. el-Hâris de vardı. "Olay, senin anlattığın gibi değildir" dedi. Ben: "Allah bunu en iyi bilendir" dedim, sonra da evime döndüm. O gece uyuduğumda Ali b. el-Hâris sabah namazında kapıma geldi. Ona: "Allah sana rahmet etsin, niye bana gelerek kendini yordun! Bana haber yollasaydm, ben gelirdim" dedim. Haris şöyle dedi: Hayır, benim sana gelmem daha uygundur. Çünkü bu gece uyuduğumda rüyamda birisi bana gelerek: "Allah'ın nimetlerini anlatan birini mi yalanlıyorsun?" dedi. Sonra dışarı çıktım ve Medine'ye geldim. Osman'ın yanına gittim. Ona dini konularda sorular sordum ve: "Ey Emîrel-rnü'minîn! Ben, Yemen ahalisinden, Benî Hâris'ten bir adamım. Sana bazı şeyler sormak istiyordum. Kapıcına söyle, beni içeri girmekten alıkoymasın" dedim. Osman: "Ey Zübâb! Sana bu adam geldiğinde onun içeri girmesine izin ver, ona engel olma!" dedi. Ben her gelişimde kapıyı

çaldığımda kapıcı: "Kim o?" der, ben de: "Harisî'yim" derdim ve içeri girmeme izin verirdi. Bir gün yine geldim ve kapıyı çaldım: "Kim o?" dedi. Ben: "Harisi" dedim. Kapıcı: "İçeri gir" dedi, içeri girdim. Baktım ki Osman'ın etrafında bir grup oturuyor, konuşmayıp ağlıyorlardı. Sanki başlarının üzerinde kuşlar vardı. Onlara selam verdim ve oturdum. Gördüklerimden dolayı ona hiçbir şey soramadım... (İshâk) [90]

Berâ b. Mâlik'in Fazileti

4122. Enes b. Mâlik anlatıyor: Berâ b. Mâlik'in yanına girdim, yatağına uzanmış, şiirden bazı beyitler okuyordu. Sanki şiirlerini makamlı okuyordu. Ona: "Allah sana merhamet etsin, Allah sana daha hayırlısını verdi, Kur'ân okusana!" dedim. Berâ: "Sen yatağımın üzerinde ölmemden mi korkuyorsun?" dedi. Ben: "Hayır, vallahi, Allah beni bundan (şehitlikten) mahrum etmez. Ben tek başıma yüz kişi öldürdüm., Resûlullah'la (salkllahualeyhi vesellemj birlikte savaşırken kanma ortak olduklarım hariç..." (Ahmed b. Menî') [91]

Abdühayr'ın Haberleri

4123. Abdulmelik b. Sel' anlatıyor. Ben, Abdühayr'a: "Kaç yaşma girdin?" j. Sordum. O: "Yüz yirmi" dedi. Ben: "Cahiliye'den bir şey hatırlıyor usun?" diye sordum. O: "Evet, bizler Yemen'de iken Resûlullah (sallallahualeyhi ı)'in mektubu geldi, bizi geniş hayırlara davet ediyordu"

dedi. Ravi dedi ki' İşte ben de o zaman daha delikanlıydım. O, yola çıktı, müslüman olup eeri döndüğünde karısına: "Şu (içinde ölmüş hayvan eti olan) kazanı dök, ondan köpekler yesin. Biz artık müslüman olduk" dedi. (Ebû Ya'lâ) [92]

Saîd b. el-Müseyyib

4124. Şöyle dedi: "Hz. Ömer'in hilafetinden iki sene geçince ben doğdum." (Ahmed b. Menî')

Ebû Osman en-Nehdi'nin Haberleri

4125. Âsim el-Ahvel anlatıyor: Subayh, Ebû Osman en-Nehdî'ye soru sordu, ben de onları işitiyordum, ona şöyle dedi: "Sen Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) yetiştin mi?" O: "Evet. Ben, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında müslüman oldum. Üç defa zekat verdim. Ama Resûlullah'la karşılaşamadım. Ömer döneminde bazı savaşlara katıldım: Kâdisiye, Hulvan, Nehavend, Yermuk, Azerbeycan, Mehrân ve Rüştüm fetihlerinde bulundum.

Bu hadisi -Târih'inde- Buhârî ile Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir.

Bizler eritilmiş yağ yiyip, kemikteki yağları bırakıyorduk" dedi. Ona müşriklerin içinde yaşadıkları şartlardan sordum. "Biz öyle şeyleri sormazdık" dedi. (İbn EbîŞeybe) [93]

Eşecc Abdülkays (Münzir)'in Fazileti

4126. Hud el-Asarî, dedesinden naklediyor: ResûluUah (saMlahu aleyhi vesellen) ashâbıyla konuşurken şöyle dedi: "Doğunun bilginlerinden bir kervan şu geniş yoldan size gelecek." Hz. Ömer o yöne doğru kalkıp gitti ve on üç kişilik bir grupla karşılaştı. Onlara merhaba deyip yakınlık gösterdi ve: "Siz kimlersiniz?" diye sordu. Onlar: "Biz Abdülkays'tan bir grubuz" dediler. Ömer: "Buraya ticaret için mi, yoksa başka bir şey için mi geldiniz?" dedi. Onlar: "Hayır" dediler. Ömer: "O zaman bu kılıçlarınızı satmanız gerekecek" dedi. Onlar: "Hayır" dediler. Ömer: "Sizler bu adamı aramak için geldiniz o halde!" dedi. Onlar: "Evet" dediler. Sonra onlarla konuşarak yürüdü. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) baktı ve onlara: "İşte aradığınız kişi odur" dedi. Bunun üzerine gelenler hayvanlarından kendilerini atıp kimisi yürüyerek, kimisi koşarak, kimisi de hızlıca ResûluUah (sallallahu aleyhi vesdlem)'in yanma geldiler. O'nun elinden tutup öpmeye başladılar. Sonra yanma oturdular. Eşecc kavminin en küçüğü olduğundan en sona kalmıştı. O da develeri çökertti ve bağladı, grubun eşyalarını topladı, sonra da ağırbaşlılıkla ResûluUah (sallallahu aleyhi veseUem)'in yanma geldi. O da ResûluUah (sallallahu aleyhi vese]lem)'in elini tutup öptü. ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: "Sende Allah ve Resulünün sevdiği iki. haslet vardır dedi. Eşecc: "Onlar nedir yâ Resûlallah!?" dedi. ResûluUah: "Acele etmemek ve olgunca yürümek" dedi. Eşecc: "Bu yaratılışımda mı var; yoksa benim çabamla oluşmuş bir huy mu?" dedi. ResûluUah: "Bilakis fıtratında var" dedi. Eşecc: "Allah'a hamd olsun ki beni Allah ve Resulünün sevdiği fıtrat üzere yarattı" dedi. Sonra

gruptakiler hurmalarına doğru gidip ondan yedi... -el-Bernî türü hurma ile ilgili kıssayla devam etti- Hûd'un dedesinin ismi Mezîde'dir. (EbÛ Ya'lâ) [94]

Sefîne'nin Fazileti

4127. Sefine anlatıyor: Bir gemiye binip deniz yolculuğuna çıktım. Gemimiz parçalanınca ben de ondan bir parçaya tütündüm, o parça beni çalılık ve aslan yatağı bir sahile attı. Orada bir aslan gördüm. Ondan çok korktum ve: "Ey Ebe'l-Hâris (aslan), ben ResûluUah (sallallahu aleyhi-veseUem)'in hizmetçisi Sefîne'yinı" dedim. Aslan omzuyla bana dokundu, başını eğip beni omzuyla taşımaya başladı, yola kadar beni taşıdı, sonra da ön ayaklarıyla alıp yere bıraktı. Sonra bir müddet inledi, anladım -ki benimle vedalaşıyor. (Ebu Ya'lâ ve Bezzâr) [95]

Ebû İnebe el-Havlânî'nin Haberleri

4128. Bekr b. Zür'a el-Havlânî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in ashabından ve Cahiliye'de kan yiyenlerden biri olan Ebû İnebe el-Havlânî'yi işittim... (Ahmed b. Menî') [96]

Abdullah b. Uneys'in Haberleri

4129. Şöyle dedi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesilem) beni tek kişilik müfreze olarak gönderdi." (Ebû Ya'lâ) Ben derim ki: Bu ifade uzun bir hadisten alınmıştır. [97]

Meslenıe b. Mahled'in Haberleri

4130. Mesleme şöyle derdi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem/in Medine'ye gelişi sırasında doğdum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiğinde ben on yaşındaydım." (Ebû Ya'lâ) [98]

Resûlullah'ın Kızlarının Hanımlarından Daha Faziletli Olduğuna Dair

4131. Hz. Ömer'den: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle dedi: "Hafsa Osman'dan daha hayırlı biriyle evlendirilecek, Osman da Hafsa'dan daha hayırlı biriyle evlenecektir." Nitekim Resûlullah (sallahu aleyhi vesellem) Osman'ı kendi kızıyla evlendirdi." (Ebû Ya'lâ} Ben derim ki: Bu hadisin aslı Sahîh'teâir; ancak son kısmı yoktur ve buradakinden daha uzundur. Hadisin senedinde metruk bir ravi vardır. [99]

Mü'nıinlerin Annesi Hatice'nin Fazileti

4132. Huzeyfe b. el-Yemân'm bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Mü'min kadınların efendisi filandan sonra Hatice binti Huveylide 'dir. O, kadınlar arasında ilk İslam 'a girendir. " (Ebû Ya'İâ) [100]

4133. Câbir b. Abdülah der ki: Resûlullah'a (salMahualeyhivesellem) Hatice'nin daha farzlar meşru kılınmadan önce ölmesi hususu sorulunca şöyle dedi: "Onu cennetin nehirlerinden bir nehirde, gürültüsü de yorgunluğu da olmayan, kamıştan yapılmış bir evin içinde gördüm. " {Ebû Ya'İâ) [101]

Hz. Aişe'nin Fazileti

4134. Aişe anlatıyor: Bir defasında Resûlullah (salMahu aleyhi vesellem) yanıma geldiğinde ben ağlıyordum."Seni ağlatan nedir?1' diye sordu. Ben: "Fatıma bana dil uzattı!" dedim. Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem): "Ey Fatıma! ÂÎşe'ye dil mi uzattın?" dedi. Fatıma: "Evet, yâ Resûlallah!" dedi. Resûlullah (saflallahu aleyhi vesellem): "Sen benim sevdiğimi sevip bıığ- ettiğime de buğz etmiyor musun? dedi. Fatıma: "Evet" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ben Aişe'yi seviyorum; sen de onu sev!" dedi. Fatıma: "Bundan sonra asla Âişe'ye eziyet verecek şey söylemeyiz" dedi. {Ebû Ya'lâ) [102]

4135. Ammâr b. Yâsir şöyle dedi: "Teyemmüm ruhsatı inince Ebû Bekir, Aişe'nin yanma girdi ve: "Sen gerçekten mübarek birisin; (senin vesilenle)

Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'İâ ve Bezzâr rivayet etmiştir. Her ikisinin isnadının üzerinde dönüp dolaştığı ravi, Mücâlid'dir ki zayıf bir ravidir." Bûsîrî bunu Varaka'nın biyografisini verirken söylemiştir.

Bûsîrî senedini zayıf görmüştür. Çünkü seneddoki Mücâiid b. Saîd zayıf bir ravidir. teyemmümle abdest alma ruhsatı indi" dedi. (Ahmecf b. Menî')

4136. Âişe şöyle dedi: "Resûlullah (sallalîahu aleyhi vesellem) benimle evlendiğinde üzerimde kolu olmayan bir elbise vardı. Ancak Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) ile evlenir evlenmez üzerime utangaçlık ilkâ edildi." (İbn Ebî Ömer ve Ebû Ya'İâ)

4137. Damra b. Habîb der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellemj'in yanında Âişe'den sözedildi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Aişe'yi

bırakın; çünkü o gündüzleri oruç tutar, hem dünyada, hem de âhirette benim hanımımdır" buyurdu. (el-Hâris) [103]

4138. Ebû İshâk, Ammâr'ı işitmiş birinden naklediyor: Ammâr'm yanında Âişe'den söz edildi ve ona dil uzatıldı. Ammâr da ona şöyle dedi: "Çirkin ve kötü olarak sus! Sen, Resûlullah (sallallahu aleyhi veseltemj'in sevgilisine eziyet mi ediyorsun?!" (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [104]

4139. Aişe şöyle dedi: "Azatlı köleleri oyun oynarken ResûluUah da (sallallahu aleyhi veseUem) beni boynunda taşıdı ve: "Ey Âişe! Bak bu köleler nasıl oynuyorlar" dedi. (el-Hârİs) [105]

4140. Saîd, babası Yahya b. Kays'dan naklediyor: Âişe şöyle derdi: "Dünyada bana buğz eden kimseden âhirette mutlaka uzak olurum." (Ahmed, K. ez-Zühd'Ğe)

4141. Muhammed b. Ubeyd b. Umeyr der ki: Hz. Âişe'nıı vefatından sonra bir adam geldi. Ubeyd b.Umeyr ona: "İnsanların ona olan bu sevgisini nasıl buluyorsun?" diye sordu. Şu cevabı verdi: "Vallahi bu, o kadar da büyük bir sevgi değil. Ubeyd b. Umeyr dedi ki: "Âişe'ye ancak kendi annesi üzülür." (Abdullah b. Ahmed)

4142. İbn Ebî Müleyke der ki: Ümmü Seleme, Aişe'nin tarafından bir çığlık işitti. Cariyesini ona gönderdi ve: "Bak ne oldu?" dedi. Cariye geri dönüp: "Vefat etmiş!" dedi. Ümmü Seleme de: "Allah ona rahmet etsin. Nefsim elinde olan Allah'a yemin olsun ki, babasından sonra Resûlullah

(sallallahualeyhiveseUem)'İn en çok sevdiği kimseydi." (EbÛ Dâvud et-Tayâlisî) [106]

4143. Abdullah b. Safvân bir kişiyle birlikte Aişe'nin yanma geldi. Âişe: "Ey filan, sen Hafsa'mn sözünü işittin mi?" dedi. O: "Evet, ey

mü'minlerin annesi" dedi. Abdullah b. Safvân, Âişe'ye: "O neydi, ey mü'minlerin annesi?" diye sordu. Âişe de şöyle anlattı: "Bende dokuz haslet vardır ki o hasletler benden başka kimsede yoktur; ancak Allah onu Meryem binti İmran'a vermiştir. Bu hasletler şunlardır: Melek benim şeklimde indi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) benimle yedi yaşımda iken evlendi, dokuz yaşında iken ona hediye edildim. Sonra Resûlullah (saöallahu aleyhi vesellem) bekâr olarak sadece benimle evlendi. Kadınlardan kimse bu konuda bana ortak olmadı. Benle Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) aynı yorganın altında iken vahiy geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) insanlar arasında en çok beni seviyordu. Benim hakkımda Kur'ân'dan bazı âyetler indi. Nerede ise ümmet o hususlarda helak oluyordu. Ben, Cebrail'i gördüm; benden başka hanımlarından onu gören olmadı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) benim evimde vefat etti. O sırada melek ile benden başka kimse yoktu." (İbn Ebî Şeybe) [107]

4144. Âişe şöyle dedi: "Bana dokuz şey verildi ki o dokuz şey Meryem'den başka hiçbir kadına verilmemiştir... Resûlullah'a (sallaüahu aleyhi vesellem) ailesi içindeyken ona vahiy indiğinde yanından ayrılırlardı. Hâlbuki benle o aynı yorgan altındayken ona vahiy indi. Ben onun halifesinin ve en doğru ve en yakın arkadışmm kızıyım. Ben güzel olarak yaratıldım ve güzel kimsenin yanma gittim. Bana mağfiret ve güzel nzik vaadedildi." (Ebû Ya'lâ) [108]

Hz. Âişe'nin kölesi Zekvân'm rivayet ettiği, Hz. Ömer'in Âişe'ye gönderdiği çekmece kıssasını anlatan ve Resûlullah (sallallahu aleyhi

vesellem)'in Âişe'ye olan sevgisinden bahseden hadis, Hz. Ömer'in fetihleri anlatılırken gelecektir.

Zeyneb binti Cahş'in Fazileti

4145. Enes anlatıyor: Resûlullah (sallahu aleyhi vesellem) Zeyneb binti Cahş'la evlendi. Zeyneb'e güzellik verilmişti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) çok utangaç idi... (Ebû Ya'fâ) [109]

4146. Ebû Berze el-Eslemî der ki: Resûlullah (sallallahualeyhivesellemyin dokuz hanımı vardı. Bir gün: "Sizin en hayırlınız, eli en uzun olanıntzdır" buyurdu. Bunun üzerine her biri kalktı ve ellerini duvara koyup ölçüşmeye başladılar. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ben bunu kastetmiyorum: başkasına yardımı en çok dokunanınızı kastediyorum" buyurdu. (İbn Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [110]

Meymûne'nin Fazileti

4147. Yezîd b. el-Esamm der ki: Meymûne Mekke'de ağırlaştı. Bu esnada yanında kardeş çocuklarından başka kimse yoktu. Şöyle dedi: "Beni Mekke'den çıkar; çünkü ben burada ölmek istemiyorum." Nihayet onu Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in kendisiyle evlendiği ağacın altına getirdiler ve orada Öldü. Meymûne'yi kabrine koyduğumuzda hırkamı

aldım ve yanaklarının altına koydum. îbn Abbâs onu alıp attı. (İbn Ebî Şeybe) [111]

Safiyye binti Abdulmuttalib'in Fazileti

4148. Zübeyr b. el-Avvâm anlatıyor: Resûlullah (salkllahu aleyhi vesellem) Uhud günü hanımlarını Medine'de bıraktı. Aralarında Safiyye binti Abdulmuttalib de vardı. Hassan b. Sâbit'i de onların başına bıraktı. Müşriklerden bir adam Resûlullah'm hanımlarının yanma girmek isteyince Safiyye Hassân'a: "Buna mani ol!" dedi. Ancak Hassan korktu ve engel olmadı. Bunun üzerine Safiye kılıcı aldı ve onunla müşrike Öldürünceye kadar vurdu. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bu durum ulaşınca, aldığı ganimetlerden Safiyye'ye de bir pay verdi ve Safiyye'nin payını da savaşa katılan erkeklerin payı kadar yaptı. (Ebû Ya'lâ) [112] İbn Zübâle'ye Buhârî'nin ravilerinden olan îshâk b. Muh. b. Ebî Ferve de mütabaat etmiştir. Metni daha detaylı olan bu rivayeti Bezzâr tahrîc etmiştir.

Şevde

4149. el-Kâsım b. Ebî Bezze anlatıyor: ResûluUah (sallallahu aleyhi) Sevde'yi boşadığım haber vermek için ona birini gönderdi. Şevde: "Hanımların arasındaydım, beni boşadı" dedi ve ResûluUah (sallallahu aleyhi veseJlem)'in geçtiği bir yere, Âişe'nin evinin önüne oturdu.

Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelince şöyle dedi; "Sana kitabı hak olarak gönderen ve mahlukat arasında seni seçen Allah için söyle, benden bulduğun bir kötülükten dolayı mı beni boşadm? Sana kitabı hak olarak gönderen ve mahlukat arasında seni seçen Allah için beni geri çevir (nikâhına al). Allah'a yemin olsun ki yaşım ilerledi, benim erkeklere ihtiyacım yoktur. Ancak ben kıyamet günü senin hanımın olarak diriltilmek istiyorum" dedi. Bunun üzerine ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem) Sevde'yi tekrar nikâhına aldı. Şevde şöyle dedi: "Ben gece ve gündüz hakkımı ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem/in göz bebeği olduğu için Âişe'ye hibe ediyorum" dedi. (İshâk) [113]

Ümmü Seleme Bahsi

4150. Enes b. Mâlik anlatıyor: Ebû Seleme'ye ölüm gelince Ümmü Seleme ona: "Beni kime bırakıyorsun?" dedi. Ebû Seleme de: "Ey Allahım! Ümmü Seleme'yi Ebû Seleme'den daha hayırlı biriyle değiştir" dedi. Ebû Seleme vefat edince ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem) Ümmü Seleme'ye evlilik teklif etti. Fakat Ümmü Seleme: "Ben yaşlı biriyim" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ise: "Ben senden daha yaşlıyım. Çocuklar ise Allah ve resulüne emanet. Kıskançlığına gelince, onu da Allah'ın gidermesi için dua edeceğim." Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onunla evlendi ve ona bir su kabı ile iki el değirmeni gönderdi. (Ebû Ya'lâ) [114]

4151. Ömer b. Ebî Seleme anlatıyor: Ebû Seleme geldi... Ebû Bekir gelip Ümmü Seleme'ye evlilik teklif etti; fakat Ümmü Seleme bu teklifi

kabul etmedi. Sonra Ömer gelip evlilik teklif etti; Ümmü Seleme onun teklifini de reddetti. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona evlenme teklifinde bulundu; bunun üzerine Ümmü Seleme: "Bende üç kusur var" dedi ve teklifi kabul etmedi. Ömer, Ümmü Seleme'nin Resûlullah (saflaOahu aleyhi vesellem)'in evlilik teklifini reddettiğini duyunca kendi teklifini reddetmesinden daha çok kızarak Ümmü Seleme'nin yanma geldi ve ona: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in teklifini sen mi reddediyorsun?" dedi. Ümmü Seleme: "Ey İbnü'l-Hattâb! Bende şu şu kusurlar var" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bahsettiğin kıskançlığı Allah'ın gidermesi için dua edeceğim" dedi. Daha sonra Ümmü Seleme'nin kıskançlığı, sanki bir kadın değilmiş gibi yok oldu. (Ahmed b. Menî') [115]

4152. Enes şöyle dedi: "Resûlullah (sallalMıu aleyhi vesellem) Ümmü Seleme ile on dirhem değerinde bir mehir karşılığında evlendi. (Tayâlisî ve Ebû Ya'lâ)

Hafsa Bahsi

4153. îbn Ömer anlatıyor: Babam Ömer, Hafsa'nın yanma girmişti, Hafsa ağlıyordu. Ona: "Ne oldu sana? Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) seni boşadı mı yoksa? Seni daha önce bir talâkla boşamış ve tekrar seni nikahına almıştı. Allah'a yemin olsun ki eğer seni bir daha boşarsa seninle asla konuşmayacağım" dedi. (Ebû Ya'lâ) [116]

4154. Kays b. Zeyd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Hafsa'y* boşamıştı, dayıları Kudâme ve Osman b. Maz'ûn onun yanma

geldiler. Hafsa ağlayarak şöyle dedi: "Allah'a yemin olsun ki Resûlullah (salkllahu aleyhi vesellem) bana ihtiyaç duymadığından dolayı beni boşamadı." Bu arada Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) geldi, oturdu ve şöyle buyurdu: "Cebrail bana dedi ki: Hafsa 'yi tekrar nikahına al. Çünkü o, çok oruç tutan ve geceleri çok ibadet eden birisidir. Ayrıca o, cennette senin haminindir. " (el-Hâris) [117]

Safiyye Binti Huyey Bahsi

4155. Resûlullah (sallallahu aleyhi vese!lem)'in azatlı cariyesi Rezîne anlatıyor: Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem) Kurayzaoğulları ve Nadîroğulları ile yaptığı ve fethe nail olduğu savaşta Safivye'yi esir aldı. Rezîne, Safiyye'yi esir almış getirirken Safiyye kadınları gördü ve: "Şehadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur ve sen de onun resulüsün" diyerek müslüman oldu. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu serbest bıraktı. Sonra da onu istedi ve onunla evlendi, Rezîneyi de ona mehir verdi.

Bana göre bu, münker bir hadistir, meçhul kadınlardan rivayet edilmiştir. Sahih 'te Enes'ten verilen hadise göre, Resûl-i Ekrem (sallallahu aleyhi vesellem) ona mehir olarak azat edilmesini saydı. Bu husus, Evlilik bölümünde Safiyye validemizin kendisinden de rivayet edilmişti. (Ebû Ya'lâ) [118]

4156. Humeyd b. Hilâl der ki: Safiyye şöyle dedi: "Ben, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanma vardığımda insanlar arasında onun kadar hoşlanmadığım kimse yoktu. O: Senin kavmin şöyle şöyle yaptı>

diye bana anlattı." Safiyye der ki: "Daha oturduğum yerden kalkmadan onu öyle sevdim ki, insanlar arasında bana ondan daha sevgili kimse kalmamıştı" dedi. (Ebû Ya'lâ) [119]

4157. Safiyye binti Huyey şöyle dedi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni devesinin arka tarafına bindirdi. Ben uyumaya durduğumda Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) eliyle bana dokunup: "Ey binti Huyey!" diye sesleniyor ve: "Ey Safiye! Kavmine yaptıklarımdan dolayı senden özür diliyorum; çünkü onlar şöyle şöyle dediler" diyordu. (Ebû Ya'lâ) [120]

4158. Safiyye: "Resûluilah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) daha güzel ahlâklı kimse görmedim..." diye başlayarak yukarıdaki hadisin benzerini anlattı. (Ebû Ya'lâ) [121]

Ümmü Varaka'nin Fazileti

4159. Ümmü Varaka binti Abdillah b. el-Hâris el-Ensârî'den: Resûlullah (sallallahu aleyhi veselîem) onu ziyaret ediyor ve ona şehide (şehit kadın) diyordu. Kur'ân'ı toplayanlar arasında o da vardı... Hz. Ömer insanların arasından kalktı ve şöyle dedi: "Ümmü Varaka'nm kölesi ve cariyesi, onu üzüntüye garkedip öldürdüler ve kaçtılar." Derken Ümmü Varaka'nın kölesi ve cariyesi yakalanıp Ömer'in yanma getirildi, ikisi de asıldı. Bunun üzerine Ömer şöyle dedi: "Resûlullah (sallaüahu aleyhi vesellem) ne kadar doğru söyledi. Şöyle buyurmuştu: "Haydin şehideyi ziyaret edelim." (ishâk) Burada zikrettiklerimiz dışında metniyle bunu Ebû Dâvud rivayet etti.[122]

Cemre el-Yerbûiyye el-Hanzaliyye'nin Fazileti

4160. Cemre el-Hanzaliyye şöyle dedi: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) zekâttan toplanan develeri getirdim; eliyle başımı okşadı ve bana hayır duada bulundu." (Ebû Ya'İâ} [123]

Ümmü Eymen Bahsi

4161. Osman b. el-Kâsım der ki: Ümmü Eymen, Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem)'in yanma gelmek için Mekke'den yola çıktı ve Medine'ye doğru yürümeğe başladı. Yanında azık yoktu ve oruçlu idi. Şiddetli sıcak bir gündü. Aşırı bir şekilde susadı, nerede ise susuzluktan ölecekti. Ümmü Eymen bu durumu anlatmaya şöyle devam eder: "Güneş batınca başımda hafif bir ses hissettim; başımı kaldırdım ve beyaz bir su kovası gördüm. Bana yaklaştı, susuzluğum gidinceye kadar ondan içtim. İşte o günden sonra sıcak günde oruç tutarım ve susamak için Güneş'in altında dolaştığım halde hiç susamam" dedi. (Ahmed b. Menî') [124]

İbn Mes'ûd'un Hanımı Zeyneb

4162. Abdullah'ın hanımı Zeyneb'in bildirdiğine göre; Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona Hayber'de elli vaşak hurma, yirmi vaşak arpa vermiş. (İbn Ebî Ömer) [125]

Esma Binti Umeys Bahsi

"Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ali'yi Fâtıma ile evlendirince..." diye başlayan hadisi o rivayet etmiştir. [126] Orada şu ifade yer alır: "Bana öyle bir dua etti ki, o dua benim yanımda en güvenilir amelimdir.

Ümmü Hâni Bahsi

4163. Ümmü Hâni dedi ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana evlilik teklifinde bulundu; fakat ben ona özrümü beyan ettim, o da beni mazur gördü. Sonra Allah Teâlâ: "Ey peygamber! Biz mehirlerini verdiğin eşlerini, Allah'ın sana ganimet olarak verdiği savaş esirlerini, elinin altında bulunan cariyeler], amcanın, halanın, dayının ve teyzelerinin seninle beraber göç eden kızlarını sana helal kıldık [127] mealindeki âyeti indirdi. Ümmü Hâni der ki: "Ben, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) helal değildim ve ben onunla hicret edenlerden de değildim; bilakis ben serbest bırakılanlardandım." (İshâk) [128]

Ümmü Mâlik el-Ensariyye

4164. Yahya b. Ca'de, bir râvi kanalıyla Ümmü Mâlik'ten naklediyor: Ümmü Mâlik, içi yağ dolu bir kap ile Resûlullah'm yanma geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Biîâl'e, kabı boşaltıp geri vermesini söyledi. Ümmü Mâlik geri dönünce kabının yağ dolu olduğunu gördü. Devamını şöyle anlatır: Geri dönüp: "Yâ Resûlallah! Hakkımda bir şey mi nazil oldu?" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesdlem): "Neden ey Ümmü Mâlik?" diye sordu. Ben: "Hediyemi kabul etmeyip geri çevirdin!" dedim. Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) Bilâl'ı çağırdı ve ona sordu. Bilâl: "Seni hak ile gönderen Allah'a yemin olsun ki dediğin şekilde kabını boşalttım ve tertemiz ettim" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sana afiyetler olsun ey Ümmü Mâlik! Bu, Allah'ın Öyle bir bereketidir ki işlediğin amelinin sevabını bu dünyada verdi" buyurdu. (İbn Ebî Şeybe) [129]

Kureyş'in Fazileti

Bu konuda Halifelik ve Emirlik bölümünde bazı hadisler geçti. [130]

4165. Ahnef b. Kays der ki: Hz. Ömer'in şöyle dediğini duyardım: "Kureyş'ten bir kişi hangi kapıdan girerse insanlar da muhakkak o kapıdan girer." Ben onun bu sözünün tevilini bilmiyordum. Tâ ki Ömer yaralandı ve Suheyb'e üç defa namaz kıldırmasını emretti. Sonra da insanlara yemek yapılmasını söyledi. İşte o zaman bu sözün ne demek olduğunu anladım." (Ahmed b. Menî') Bu hadis Cenazeler bölümünde geçmişti. [131]

4166. İbn Abbâs'm bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseEero) şöyle buyurdu: "Eğer Kureyş'in böbürlenmesinden korkmasaydıın, onların Allah katındaki değerim kendilerine bildirirdim. Ey Allahım! Sen Kureyş'in başına cefa verdin, sonunu ise hayır yap!" (el-Hârİs) [132]

4167. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Kureyş'e sövmeyiniz. Çünkü Kureyş'in âlimi, yeryüzünü ilim. ile doldurur. Ey Allahun! Kureyş'in evveline azap ve günah tattırdın, sonuna ise hayır tattır." (Ebû Ya'lâ) [133]

4168. Ma'mer b. Abdullah b. Nadle der ki: Resûlullah (salIaDahu aleyhi veselleın)'in yanma gelmiştim, şöyle dediğini işittim: "Kureyş'e bakın ve onların sözünü dinleyin, yaptıklarını (eleştirmeyi) bırakın." (Ebû Ya'lâ)

4169. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (saUallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Kuvvet ve önderliği Kureyş'in imamlarında arayınız. Çünkü Kureyş'in kuvvetlisi, başka kimselerin kuvvetlilerinden iki derece daha faziletlidir. Kureyş'ten emir olan kimse de başkasının emirinden iki derece daha faziletlidir." (Ibn Ebî Ömer ve Ebû Ya'lâ)

4170. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "insanlar Kureyş'e tâbidir. İnsanların en hayırlıları, onların hayırlılarına tâbi olanlardır. İnsanların en şerlileri de onların şerlilerine tâbi olanlardır." (İbn Ebî Ömer) [134]

4171. Sehl b. Ebî Hasme'den: Resûlullah (salkilahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Kureyş'ten ilim öğrenin, onlara ilim Öğretmeye kalkmayın. Kureyş'i Öne sürün, onları arkada bırakmayın. Çünkü bir Kureyşlinin

kuvveti, Kureyş'ten olmayan iki adamın kuvvetine denktir. " (İbn Ebî Şeybe) [135]

4172. Ebû Umâme'den: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Kişi oturduğu mecliste diğer kardeşi için ayağa kalkar; ancak Haşim oğulları müstesna. Onlar kimseye kalkmazlar." (Ebû Ya'lâ) [136]

4173. Abdullah b. Amr'm bildirdiğine göre Resûlullah (sallaMıu aleyhi vsdlem) şöyle buyurdu: "İnsanlardan ilk yok olacak kimseler, Kureyş'itlerdir. Kureyş 'illerden ilk yok olacaklar da Maş i m oğullarıdır. " (Ebû Ya'lâ) [137]

Muhacirlerin Fazileti

4174. Ebû Musa'dan: Allah Teâlâ şöyle buyurdu: "Muhacirler ve Ensar'dan İslam'a ilk önce girenlerle bunlara güzellikle tâbi olanlar.[138] Muhacirlerin ilklerinden kasıt, Resûlullah'la (sallallahu aleyhi veseBem) birlikte iki kıbleye dönüp namaz kılanlardır. (el-Hârİs) [139]

Ensar'ın Fazileti

4175. Rifâa b. Râfi'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallaMıu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ey Allahım! Ensar'a, onların çocuklarına, torunlarına, kölelerine ve komşularına mağfiret et. " (Ibn Ebî Şeybe) [140]

4176. Câbir şöyle dedi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) daha henüz gelmeden Medine'de mescid yapıp iki yıl namaz kıldık" dedi. (İbn Ebî Şeybe) [141]

4177. Kudâme b. İbrahim der ki: Haccâc'm, İbnü'z-Zübeyr'e desteğinden dolayı Abbâs b. Sehl'e vurduğunu gördüm. Bu sırada yaşlı bir halde olan Sehl b. Sa'd, üzerinde iki örgü ve iki elbise; izar ve ridâ ile geldi. Bir direğe yaslanıp şöyle dedi: "Ey Haccâc! Sen aramızda Resûlullah'm (saMahu aleyhi vesellem) tavsiyesine uymuyor musun?" Haccâc: "Resûlullah size ne tavsiye etti?" dedi. Sehl: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ensâr'm iyilerine iyilik yapılmasını, kötülerinin de affedilmesini tavsiye etti" dedi. Bunun üzerine Haccâc onu serbest bıraktı. (Ebû Ya'lâ) [142]

4178. Hasan, Muhacirlerden birinden naklediyor: Dediler ki: "Yâ Resûlallah! Bizler Ensâr gibi misafirperver görmedik; mallarını bizimle paylaştılar ve ihtiyaçlarımızı karşıladılar. Ensâr'm bütün ecri almalarından korkuyoruz." Bunun üzerine Resûlullah (saUallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Sizler onlara dua ettikçe ve onları övdükçe, onlar sevabın hepsini alamazlar. " (Ebû Ya'lâ) [143]

4179. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) şöyle dua etti: "EyAllahım! Neccar oğullarının cariyelerini mübareklcıl, " (Ebû Ya'lâ) [144]

4180. Hemmam, Ensar'dan olan bir sahabiden, o da Ebû Bekir b. Abdullah'dan, Ebû Bekir de babasından naklediyor: Resûlullah (sallaiMıu aleyhi veselkm), Ensar'ı çokça ziyaret ederdi. Kimisini özel olarak ziyaret eder, bazen de genel olarak hepsini birden ziyaret ederdi. Özel olarak

ziyaret ettiği kimsenin evine giderdi, genel ziyareti de Mescid'de yapardı. (İbn Ebî Şeybe) [145]

4181. Hekim İbn Şeff anlatıyor: Useyd b. Hudayr beni çağırdı, gidip siyatik hastalığını tedavi ettim. O zaman bana şu iki hadisi anlattı: Kavmimden iki aile - ki bunlar Benû Zafar ile Benû Muaviye aileleriydi- bana gelip dediler ki: "Resûlullah'la konuş; beytülmalden bize de pay versin veya ganimetlerden bize de bölüştürsün." Ben de Resûlullah'la (sallallahu aleyhi veseilem) konuştum, şöyle buyurdu: "Her eve bana gelenin yarısını gönderirim. Eğer Allah bize verirse biz. de onlara veririz.." Ben de: "Yâ Resûlallah! Allah sizi hayırla mükafatlandırsın!" dedim. Resûlullah: "Asıl Allah sizi hayırla mükafatlandırsın. Çünkü sîzden daha iffetli ve sabırlı kimse bilmedim" dedi. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Sizler benden sonra kendisini başkalarına tercih eden kimselerle karşılaşacaksınız." Nitekim Hz. Ömer'in hilafeti döneminde gelen ganimet elbiselerini Ömer insanlar arasında dağıttı, bana da bir elbise göndermişti. Ben elbiseyi küçük görünce bana bir tane daha verdi. Namaz kıldığım esnada Kureyş'ten bir genç yanımdan geçti, üzerinde ganimet olarak gelen elbiselerden bir elbise vardı. Hemen Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in sözünü hatırladım ve: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) doğru söylemiş!" dedim. Genç, Hz. Ömer'in yanma gidip bunu ona bildirmiş. Ben namaz kılarken Ömer geldi ve: "Namazına devam et ey Useyd!" dedi. Namazı bitirince Hz. Ömer: "Ben bu elbiseyi filana gönderdim. O kimse Bedir'de, Uhud'da ve Akabe bîatmda bulunan biriydi. Bu genç geldi ve o elbiseyi ondan satın aldı. Sonra da alıp giydi. Bunun (kendisini başkasına tercih etmenin) benim zamanımda olacağını mı

zannettin?" dedi. Ben: 'Allah'a yemin olsun ki ey Emîrü'l-mü'minîn! Bunun senin zamanında olmayacağını zannettim" dedim. (Ebû Ya'lâ) [146]

Bazı Arap Kabilelerinin Fazileti

4182. Abdurrahman b. Avf der ki: Resûlullah (saMlahu aleyhi veseEem) şöyle buyurdu: "Kureyş, Ensar, Ciiheyne, Müzeyne, Eşlem, Gıfâr, Eşca ve Süleym kabileleri benim dostlarımdır. Onların Allah ve Resulünden başka dostları yoktur." (Ebû Ya'lâ} [147]

Amr b. Yahya dedi ki: Mescidde İshâk b. Sa'd b. İbrahim ile karşılaştım ve: "Benim babam senin babandan hadis rivayet etti" dedim... O da bunu hatırlayıp şöyle dedi: "O hadiste geçen kabileler yedi tanedir. Onlardan eksik olduğunu bilmiyorum." Amr der ki: "Babam başkasından, onlardan eksik olanın Süleym olduğunu bildirdi."

Nâciyeoğulları

4183 Şu'be anlatıyor: Sa'd b. İbrahim'e: "Resûlullah (salkllahu aleyhiveseüemj'in Nâciyeoğulları hakkında söylediği: 0nlar benden, ben de onlardamm hadisi hakkındaki görüşünü sordum ve: "Bunu onlara olan güveninden dolayı mı sövledi?" dedim. Sa'd: "Evet" dedi. "Bu hadis Saîd b. Zeyd b. Amr b. Nüfeyl'den rivayet edilir. Der ki: Onlar Abdurrahman b. Avf a gelmişler ve ona ahırda beslenen bazı binekler hediye etmişlerdi. Şu be der ki: Bize Simâk b Harb haber verip dedi ki: "Biz, Müdrik b. el-

Muhelleb'm karargâhına giderdik Ben Nâciyeoğullanndan ve dedesi Saîd olan bir adamdan bahsettim, o da Hz. Peygamber (saOaOahu aleyhi ve fen)'den şu hadisi nakletti: "Onlar benden, ben de onlardanım. " (ishâk) [148]

Ensâr

4184. Useyd b. Hudayr'dan: Resûlullah (saltefflahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ensar'dan evi en hayırlı olanlar Abdiileşhel oğulları, sonra Haris oğullan, sonra da Saîde oğullarıdır. Ancak bütün Ensar'ın evlerinde hayır vardır. " (İshâk) Bu sahih bir hadistir. Buhâri ile Müslim, Gundar an Şu'be an Kaîâde an Enes tarikiyle Useyd'i zikretmeksizin rivayet etmiştir. Ziyade ibareler hıfzıyla güvenilir Nadr gibi birinden olursa makbuldür.

Eşlem (Kabilesi)

4185. Aişe der ki: Resûluİlah (sallaliahu aleyhi vesellem)'m "Ben hiç bir bedevinin hediyesini kabul etmem" buyurduğunu işittim. Nitekim bedevilerden Ümmü Sümbüle adında bir kadın geldi ve Resûlullah'a (sallaEahu aleyhi vesellem) bir tas süt hediye etti. Resûluİlah (sallaliahu aleyhi vesellem): "Onu o kaptan bu kaba boşalt" dedi. Ben de öyle yaptım. Sonra Resûluİlah (sallaliahu aleyhi vesellem) onu aldı ve içti. Ona; "Yâ Resûlallah! Sen: Ben hiç bir bedeviden hediye kabul etmeyeceğim demedin mi?" dedim, Resûluİlah (sallallaliu aleyhi vesellem): "Eslem'ın bedevileri

bedevi değildir; fakat onlar bizim çölümüzde yaşayan kimselerdir; biz de onların şehirde yaşayanlarıyız.. Bizi çağırırlarsa davetlerine icabet ederiz; biz onları çağırırsak onlar da bizim davetimize İcabet ederler" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [149]

Abdülkays

4186. Ebû Hureyre şöyle dedi: "Doğudakilerden en hayırlıları Abdülkays oğullarıdır." (Ebû Ya'lâ) [150]

Ahmesîler

4187. Muhârık, Tarık'ın şöyle dediğini işitti: "ResûluÎlah (sallaUahu aleyhi vesellem)'in yanma Becîle heyeti gelmişti, ResûluÎlah (sallallahu aleyhi vesellem): "Hediye vermeğe Ahmesîlerden başlayın" buyurdu ve bize dua eti. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [151]

Rabîa ve Mudar

4188. İbn Abbâs'm bildirdiğine göre ResûluÎlah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "İnsanlar ihtilaf edince Mudar'a katıl! Rabîa üstün olunca bu İslam 'in zilletidir." (Tayâlisî ve Ebû Ya'lâ) [152]

Bekr b. Vâil

4189. Mesleme b. Muhârib, Küfe ahalisinden olan birinden naklediyor: el-Hakem b. Amr el-Gıfârî, Muaviye'ye Horasan'dan mektup göndermişti.

Mektupta "Müşrikler üzerimize toplandılar" diye yazıyordu. Muaviye onlara: "Bekr b. Vâil'i başınıza emir tayin ediyorum" dedi. Sonra da ilave etti: "Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi veseUem) şöyle buyurduğunu işittim: Düşman, Bekr b. Vâil'e galip gelemez. " (Ebû Ya'lâ) [153]

Arap Hıristiyanlanndan Bazı Kölelerin Zemmi

4190. Süleyman'ın bildirdiğine göre Resûluilah (salbllahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "İslâm'dan en uzak olan kimseler, Bizans kölelerdir. " (el-Hâris} [154]

Berberilerin Zemmi

4191. Hz. Osman der ki: Resûluilah (sallallahu aleyhi veseUem)'in şöyle dediğini işittim: "Pislik altmış bir parçadır. Bir parçası bütün insan ve cinlerdedir, kalan atmış parçası da Berberîlerdedir. " (İbn Ebî Ömer) [155]

Toplu Olarak Sahabe ve Tâbiûnun Fazileti

4192. İbn Ömer der ki: "Muhammed'in ashabına sövmeyiniz! Onlardan birinin bir saatlik ameli, sizden birinin bütün ömrünün amelinden daha faziletlidir." (Müsedded) [156]

4193. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûluilah (sallallahu aleyhi veseUem) şöyle buyurdu: "Ashabımın ümmetim içindeki örneği, yıldızlar gibidir; onlarla yollarını bulurlar. Yıldızlar batınca şaşırıp kalırlar." (İbn Ebî Ömer) [157] İsnadı zayıftır.

4194. İbn Ömer'in rivayetine göre Resûluilah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ashabımın misali, yıldızlar gibidir; onlar sayesinde doğru yol bulunur. Hangisinin sözünü alırsanız hidayete erişirsiniz." (Abd b. Humeyd} Kavilerinden Hamza oldukça zayıftır. [158]

4195. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûluilah (saUallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Eğer bir adamın Uhud kadar altım olsa ve ashabımdan birinin bir saatlik amelinin faziletine ulaşmak için bunu Allah yolunda dullara, yetimlere ve miskinlere harcasa, buna asla ulaşamaz." (Ebû Dâvud et-TayâlİSÎ) [159]

4196. Ca'de b. Hübeyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "İnsanların en hayırlısı, benim dönemimde yaşayanlardır, sonra onları izleyenler, sonra onları izleyenler, sonra onları izleyenlerdir. En sondakiler ise en rezilleridir. " (İbn Ebî Şeybe, Abd b. Humeyd ve Ebû Ya'lâ) [160]

4197. Vasile b. el-Eska'nm bildirdiğine göre Resûlullah (salMahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Aranızda beni görenler ve bana arkadaşlık edenler olduğu sürece siz hayır İçerisinde olursunuz. Allah'a yemin olsun

ki, aranızda beni görüp sohbetimde bulunanları görenler olduğu sürece siz hayır içerisinde olursunuz." (İbn Ebî Şeybe) [161]

4198. İbn Abbâs şöyle dedi: "Muhammed'in ashabına sövmeyiniz! Çünkü Allah Teâlâ onlar için istiğfar edilmesini istedi. Elbette Allah Teâlâ biliyordu ki onlar daha sonra yeni şeyler icad edip onları yapacaklar." (Ahmed b. Menî') [162]

4199. Huzeyfe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallaüahu aleyhi vellem) şöyle buyurdu: "Benden sonra ashabımın bazı hataları olacaktır; ama benimle olan beraberliklerinden dolayı Allah o yaptıklarını affedecektir. Benden sonra bazı kimseler ashabımın yaptıkları hataları yapacaklar; ama Allah onları yüzü koyun cehenneme atacaktır" (Ahmed b. Menî'} [163]

4200. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "İnsanların başına Öyle bir zaman gelecek ki bir ordu çıktığında onlara: Aranızda Muhammed'in ashabı var mt? denilecek, onları arayacaklar fakat bulamayacaklar. Sonra yine bir ordu çıktığında: Aranızda Muhammed'in ashabını gören kimse var mıdır? denilecek, onları arayacaklar fakat bulamayacaklardır. Ashabımdan biri deniz ötesinde olsa dahî insanlar onun yanına gideceklerdir." (İbn Ebî Şeybe) [164]

4201. el-A'meş yukarıdaki hadisi rivayet etmiştir. Oradaki lafız şöyledir: Resûlullah (salkllahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "İnsanların başına Öyle bir zaman gelecek ki onların ordularından bir ordu çıkınca: Aranızda Muhammed'in ashabı var mıdır? denilecek, onunla Allah'tan yardım istenecek ve Allah'ın yardımı gelecektir. Hayır denilince bu sefer:

Aranızda sahabeye arkadaşlık eden var mtdir? denilecek, yoksa: Aranız,da sahabeye arkadaşlık edenleri gören var midir? denilecek. Birinin denizin ötesinde olduğunu işitecek olsalar bile yine onun yanına gideceklerdir. " (Ebû Ya'lâ} [165]

4202. Yine başka bir kanaldan el-A'meş'ten gelen bir rivayette Resûlullah (saHallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Bir müfreze gönderilince şöyle denilecek: Aranızda Mıhammed'i gören kimse var mı? Evet denilince o kimse aranır, bulunur ve onunla savaşa başlanılır. Sonra başka bir müfreze gönderilecek ve: Aranız.da Muhammed'in ashabını gören var mıdır? denilecek. Evet denilince aranacak; fakat bulunamayacaktır. Öyle ki denizin ötesinde olsa yine de onun yanına gidersiniz. Sonra bazı gruplar olacak; Kur'ân'ı okuyacaklar, fakat ne olduğunu bilemeyeceklerdir." (Ebû Ya'lâ ve el-Heysem b. Kuleyb) Bunun isnadı sahihtir. Ebû Süfyân isnadını kısaîtmıştır. Nitekim Buharı ve Müslim, Amr b. Dînâr kanalıyla; Müslim, Ebu'z-Zübeyr kanalıyla her ikisi Câbir'den, o da Ebû Saîd'den rivayet etmiştir ki doğrusu da budur. [166]

4203. Ebu'z-Zübeyr, Câbir'den naklediyor; Resûlullah (saMahu aleyhivesellem)'i işittim şöyle buyurdu: "İnsanların başına öyle bir zaman gelecek kî ashabımdan birinin denizin ötesinde olduğunu bilseler yine onu arayıp bulacaklardır." (EbÛ Ya'lâ) Aynı şekilde İbn Lehîa da hem ravi zincirinde, hem de hadisin metninde kısaltma yapmıştır. [167]

4204. Câbir der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: "İnsanlar çoğalacak; fakat ashabım azalacaktır. Onlara sövmeyiniz! Onlara sövene Allah lanet etsin." (Ebû Ya'lâ) [168]

4205. Hz. Ali'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Kaybolan şeyin aranıp da bulunmadığı gibi ashabım da aranmadan kıyamet kopmaz. " (Abd b. Humeyd) [169]

4206. el-Gıfârî, Ebû Hureyre'nin Medine'de şöyle dediğini rivayet ediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashabına: "Sizler ekmek ve yağdan doyunca haliniz nice olur!" dedi. Onlar da Allah'ı bir saat teşbih ve tekbir ettiler, sonra şöyle dediler: "Yâ Resûlallah! Ne zaman böyle olacak?" Resûlullah (sallalMhu aleyhi vesellem): "Şehirler fethedildiği zaman' dedi. Sonra: "Çeşitli insanlarla karşılaştığınızda, sabah bir elbise giyip akşam diğeriyle döndüğünüzde haliniz nice olur!" dedi. Sahabeler: "Yâ Resûlallah! Bu ne zaman?" diye sordu, Resûlullah (salkUahu aleyhi vesellem): "Şehirler fethedildiği zaman. İran ve Bizans fethedildiği zaman" buyurdu. Sahabeler: "O halde, oraları fethedenler bizden daha hayırlıdır. Çünkü fetihlere yetişiyorlar, yâ Resûlallah" dediler. Hz. Peygamber (sallallahualeyhivesellem): "Hayır, siz, daha hayırlısınız. Sizin çocuklarınız onların çocuklarından daha hayırlıdır. Sizin torunlarınız onların torunlarından daha hayırlıdır. Çünkü onlar nimetlere şükretmeyecekler. Çünkü onlar nimetlere şükretmeyecekler. Çünkü onlar nimetlere şükretmeyecekler" buyurdu. (el-Hâris) [170]

4207. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aieyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ashabımın örneği yemekteki tuz gibidir. Yemekte tuz olmadıkça tadı olmaz" (Ebû Ya'Sâve Bezzâr) [171]

4208. Avn b. Mâlik der ki: Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem): "Keşke kardeşlerimle karşılaşsaydım!" dedi. Ashâb-ı kiram ise: "Yâ Resûlallah! Bizler senin kardeşlerin ve ashabın değil miyiz?" dediler.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Evet; ancak onlar Öyle kimselerdir ki, sizden sonra gelip sizin inandığınız gibi inanacak, beni tasdik ettiğiniz gibi tasdik edecekler, (dine) yardım ettiğiniz gibi yardım edecekler. Keşke o kardeşlerimle karşılaşsaydım T buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [172]

Ayrıca iman bahsinde geçen Ömer hadisine bakınız. [173]

Sahabeyi Kötü Anmanın Yasaklanmış Olduğu

4209. Haysenıe anlatıyor: Sa'd b. Ebî Vakkâs bir müfrezede iken oradakiler Hz. Ali'yi zikredip ona dil uzattılar. Sa'd: "Susun! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesdlem)'in ashabı hakkında böyle konuşmayın! Bizler ResûluUah'la (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte iken bir günah işlemiştik de Allah şu âyeti inzal buyurmuştu: "Eğer Allah'tan yanılma ile verilen hükümlerden ötürü azap etmemek hakkında daha önce bir yazı geçmemiş olsaydı, aldığınız

fidyeden dolayı size mutlak büyük bir azap dokunurdu. [174] Allah'tan umarım ki rahmeti bizi kuşatmış olsun" dedi. Fakat bazıları da şöyle dedi: "Allah'a yemin olsun ki Ahnes sana kızıp kötü söz söylüyor" dediler. Bunun üzerine Sa'd yüksek sesle güldü. Sonra şöyle dedi: "İnsan kardeşinde bazı şeyler bulamaz mı? Aralarında bazı tatsız şeyler geçebilir; ama bu, ona güvenini zedelemez" dedi. Başka bir şey de söyledi. (Ishâk) Hadisin isnadı sahihtir. Bu hadisin açılımında büyük faydalar mevcuttur.

4210. Muhammed b. Hâlid, Enes b. Mâlikle arkadaşlık yapmış bir Ensarlıdan rivayet ediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle

buyurdu: "Benim hısımlarımı ve ashabımı bırakınız, onlara dil uzatmayınız! Kim beni onların arasında korursa Allah tarafından o kişinin yanına bir koruyucu verilir. Kim de beni onların arasında korumazsa, Allah da o kişiyi serbest bırakır. Allah birini serbest bıraktı mı onu yakalaması yakındır." (Ahmed b. Menî) [175]

Sahabînin Beytülmaldeki Hakkının Müslümanın Hakkından Fazla Olması

Halifelik bölümünde İmamların Kureyş'ten olacağı konusunda Abdullah b. ez-Zübeyr hadisi geçmişti. Oraya bakılsın. [176]

Tik Asırların Fazileti

4211. Muaviye b. Kurre el-Müzenî anlatıyor: Peynir ve yağ zamanı Medine'ye geldim. Bedeviler kuzularını getirip pazarda satıyorlardı. Bir adamın gözlerini dikmiş insanlara baktığını gördüm. Onun bir yabancı olduğunu zannettim. Kendisine yaklaşıp selam verdim. Selamımı aldı ve bana: "Sen Medine'den misin?" diye sordu. Ben: "Evet" dedim. Onunla birlikte oturdum. Ona: "Kimlerdensin" dedim. "Benî Hilâl'denim, ismim Kehmes'dir" dedi. Sonra bana: "Ömer'den işittiğim bir hadisi sana anlatayım mı?" dedi. Ben: "Evet" dedim. Şöyle anlattı: "Biz Ömer'in yanında oturuyorduk, dedi ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle

dediğini işittim: "Ümmetimin en hayırlısı benim içinde bulunduğum asırdır, sonra ikinci asır, sonra üçüncü asırdır. Daha sonra öyle bir kavim çıkacak ki yeminleri şahadetlerini geçecek. Onlardan şahitlik istenmeden şahitlik yapacaklar ve pazarlarında bağırıp mallarını yalan yeminlerle satacaklardır." Muaviye der ki: Kehmes bana: "Bunların o bahsettiğin kimselerden olmasından mı korkuyorsun?" dedi ve hadisin devamını anlattı. (EbÛ Dâvud et-TayâlİSÎ) Hadisin bir bölümü daha önce Oruç ve Evlilik bölümlerinde geçti. İsnadı güçlüdür. Bunu İbn Ebî Âsim, Yûnus b. Ebî Habîb'ten, o da Ebû Dâvud'dan rivayet etti ki Buhârî'nin Tarîh 'inde yer almıştır. Ayrıca Semeveyh, FevaiWin.de Musa b. İsmail'den, o da Hammâd b. Zeyd'den tahrîc etmiştir. el-Hâkim ise K. el-Kunâ'da Musa tarikiyle rivayet etmiştir.[177]

4212. Allah'ın Resulü (saUallahualeyhiveselletn/in sahabisi Abdullah b. Büsr'den: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Dosdoğru olun; size müjde var! Çünkü Allah Teâlâ size azap etmede acele davranmaz. Öyle kimseler gelecek ki hiç bir gerekçeleri olmayacak." (Ebû Ya'lâ)

Bu Ümmetin Fazileti

4213. Mekhûl bildiriyor: Hz. Ömer'in yahudi bir adamdan alacağı vardı. Ömer ondan alacağını istiyordu. Nihayet onunla karşılaşınca şöyle dedi: "Muhammed'i insanlar arasından seçen Allah'a yemin olsun ki senden bir şey istemeden ayrılacağım." Yahudi ise: "Allah'a yemin olsun ki Allah Muhammed'i insanlar arasında seçmedi!" dedi. Bunun üzerine Ömer onu

tokatladı. O da şöyle dedi: "Benimle senin aranda Ebu'l-Kâsım hüküm verecektir." Yahudi, Peygamberimize (sallallahu aleyhi veseüem) gidip şöyle dedi: "Ömer: Muhammed'i insanlar arasından seçen Allah'a yemin olsun ki dedi, ben de Allah'a yemin olsun ki Allah, Muhammed'i insanlar arasında seçmedi dedim; bunun üzerine beni tokatladı," Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Ömer! Yahudiye vurduğun tokattan dolayı onu razı et" dedi. Sonra da yahudiye dönerek: "Sana gelince ey yahudi, Hz. Âdem, Allah'ın seçtiği kimsedir, İbrahim Allah'ın dostudur, Musa, Allah'ın konuştuğu kimsedir, İsa Allah'ın ruhudur, ben ise Allah'ın habibiyim. Ey yahudi, Allah Teâlâ ümmetimi kendi İsminden iki isimle isimlendirdi. Birisi Selâm İsmidir ki ümmetimi müslüman diye isimlendirdi; diğeri de Mü'min ismidir ki ümmetimi mü"minler diye isimlendirdi. Ey Yahudi! Sizler Allah'tan bizim için saklanan bir gün istediniz. Bugün bizimdir, yarın da sizindir. Yarından sonrası da hristiyanlar içindir (yani cuma, cumartesi ve pazar günlerini kastediyor). Ey Yahudi! Sizler öncekiler, bizler ise sonrakileriz. Ancak kıyamette sizden önceyiz. Bilakis ben girmedikçe cennete benden önce hiçbir peygamber giremez ve benim ümmetim girmedikçe cennete hiç bir ümmet giremez" buyurdu. (İshâk) [178]

4214. Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Allah'tan ümmetime diğer ümmetler gibi azab etmemesini istedim; duamı kabul etti." (İbn Ebî Şeybe) [179]

4215. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs'tan: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Bilâl'e insanları namaza çağırmasını söyledi. İnsanlar toplanınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) minbere çıktı ve: "Arkamzdakilere yer veriniz" dedi. insanlar yaklaştılar . ve sıkıştılar. Sahabeler arkalarını

dönüp bakınca kimseyi göremediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tekrar: "Sıkışın, yaklaşın ve arkadakilere yer verin" buyurdu. İnsanlar tekrar yaklaştılar ve tekrar birbirlerine sokuldular. Tekrar dönüp arkalarına baktılar; fakat kimseyi göremediler. Resûlullah (sallaliahu aleyhi vesellem) bunu üçüncü defa söyledi. İnsanlar yine kimseyi göremedi. Bunun üzerine bir adam kalkıp: "Yâ Resûlallah! Kime yer verelim? Meleklere mi?" dedi. Resûlullah (saüaiîahu aleyhi vesellem): "Hayır, eğer onlar sizlerle birlikte olurlarsa, önlerinizde ve arkalarınızda olmazlar; sizin sağınızda ve solunuzda olurlar" dedi. Adam: "Neden bizim önümüzde ve arkamızda olmazlar? Onlar bizden daha faziletli midir?" dedi. Resûlullah (sallaliahu aleyhi vesellem) : "Bilakis siz meleklerden daha faziletlisiniz. Otur!" dedi, adam oturdu. (el-Hâris) [180]

4216. Abduİah b. Amr'm bildirdiğine göre Resûlullah (sallaliahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ümmetimin örneği yağmur gibidir; başı mı daha faydalıdır, sonu mu fay dalıdır, bilinmez" dedi. (Ibn Ebî Ömer) [181]

4217. Zeyneb binti Yezîd el-Atekiyye, Âişe'nin şöyle dediğini işittiğini söyledi: Resûlullah (salkllahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Geçmiş ümmetlerden yüz kişi bir ümmetti; bir kişinin iyi olduğuna şahitlik ettiler mi cennet o kişiye vacip olurdu. Benim ümmetimden ise elli kişi bir ümmettir. Bir kişinin iyi olduğuna şahitlik ettiler mi cennet o kişiye vacip olur" dedi. (Ebû Ya'lâ) [182]

4218. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallaliahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Konuştuğunda doğru söyledikçe, hükmettiğinde

adaletli oldukça, merhamet istendiğinde merhamet ettikçe bu ümmet hayırda olmaya devam edecektir." (Ebû Ya'lâ) [183]

4219. Ebû Bürde, Muhacirlerden bir adamdan rivayet ediyor: Resûlullah (sallaliahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Bu ümmetin (ilahi) cezası kılıçladır. " {Ebû Ya'lâ) [184]

4220. Ebû Hureyre dedi ki: "Bu ümmet rahmete mazhar olmuş bir ümmettir, ona helak olma yoktur; ancak kendi kendisine azap etmesi müstesna." Ben: "Kendi kendisine nasıl azab eder?" dedim. O: "Nehrevân günü azap değil midir? Cemel vakası azap değil midir? Siffin vakası azap değil midir?" dedi. (Ebû Ya'lâ) [185]

İlk Üç Asrın Faziletleri

4221. Nâfi'den: Bir adam İbn Ömer'in yanma geldi ve: "Ey Ebû Abdurrahman! Sizler kendi gözlerinizle Resûlullah'a bakıp onu gördünüz" dedi. İbn Ömer de: "Evet" dedi. Adam: "Sizler kendi dillerinizle onunla konuştunuz" dedi. İbn Ömer: "Evet" dedi. Adam: "Sizler kendi sağ ellerinizle ona bîat ettiniz" dedi. İbn Ömer: "Evet" dedi. Adam: "O halde size ne mutlu, ey Ebû Abdurrahman" dedi ve devam etti: "Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğim bir şeyi sana haber vereyim mi?" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) : "Beni görüp iman edenlere ne mutlu! Beni görmeden iman edenlere ne mutlu!" dedi ve bunu üç defa tekrarladı. (Tayâlisî ve Abd b. Humeyd) [186]

4222. Yezîd b. Ebî Habîb, kendisine Ebu'l-Hayr'm haber verdiğini belirterek şu hadisi nakletmiştir: İki adam Resûlullah (sallallahu aleyhi

vesellem)'in yanma geldi. Resûlullah onlara bakarak: "Ya Kinde, ya da Mezhic kabile sindendirler" dedi. Sonra: "Bilakis bunlar Kinde kabilesinden" buyurdu. Adamlar yaklaşınca Kinde kabilesinden oldukları anlaşıldı. Onlardan biri: "Yâ Resûlallah! Senin getirdiklerine tabi olup görmediği halde sana inanan kimse nasıldır?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem) de: "Ne mutlu o kişiye! Ne mutlu o kişiye!" buyurdu. (İbn Ebî Ömer) [187]

4223. Ebû Abdurrahman el-Cühenî der ki: Bizler, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında otururken iki atlı geldi. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) onları görünce: "Ya Kinde, ya da Mezhic kabilesindendirler" dedi. O ikisi Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem)'in yanma gelince, Mezhic kabilesinden oldukları anlaşıldı. Onlardan biri Resûlullah'a biat etmek için yaklaşınca Hz. Peygamberin (sallallahu aleyhi vesellem) elini tuttu ve: "Yâ Resûlallah! Seni görüp sana iman eden, seni doğrulayan ve sana tâbi olan kimseye ne vardır?" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ne mutlu o kişiye!" dedi. Sonra elini eline sürdü ve ayrıldı. Diğeri geldi. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bîat için elinden tuttu ve: "Yâ Resûlallah! Seni görmeden sana iman eden, seni tasdik eden ve sana tâbi olan kimseye ne vardır?" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Ne mutlu o kişiye! Ne mutlu o kişiye!" buyurdu. Sonra da elini eline sürdü ve ayrıldı. (İbn Ebî Şeybe) [188]

Konuyla ilgili Ömer hadisi İman bahsinde geçmişti. [189]

4224. Abdullah b. Büsr, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu aktarıyor: "Beni görüp iman edene ne

mutlu! Beni görmeden bana iman edene ne mutlu! Ne mutlu onlara! Varacakları yer ne güzeldir!" (Ebû Ya'lâ} [190]

4225. Ebû Berze bildiriyor: Bir yolculukta Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) beraberdik. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) iki adamın konuşmasını işitti; biri diğerine şiir okuyordu... Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bunlar kim?" diye sordu, "O, filan [ve fılanjdır" denildi. Resûlullah (sîllallahu aleyhi vesellem) onlara şöyle beddua etti: "Ey Allahıml Onları fitnelere döndür ve fitnelerin içine koy! Sonra da cehenneme sürükle!" (Ebû Ya'lâ) [191]

4226. Ebû Berze el-Eslemî anlatıyor: Resûlullah'la (salfollahu aleyhi vesellem) birlikte iken bir eğlence sesi işittik. Bazı kimseler oraya doğru yöneldiler. Bir adam kalktı ve onları dinledi. -Bu olay içkinin haram kılmışı inmeden önceydi- Sonra adam Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yanma geldi ve: "Yâ Resûlallah! Filan filan kimseler şarkı söylüyorlar, biri diğerine cevap vererek diyor ki:

Cariye/erin kemikleri parlamaya devanı ediyor. Harp onun gizlenmesini ve gömülmesini engelledi. "

Hz. Peygamber (saUallahu aleyhi vesellem) de ellerini kaldırarak şöyle beddua etti: "Ey Allahun! Onları fitneye döndür, sonra da cehenneme sürükle. " (İbn Ebî Şeybe} [192]

Arap Olmayanların ve Perslerin Fazileti

4227. Minhâl, bir raviden naklediyor: Cuma günü mescidde idim. Hz. Ali hutbe okuyordu. Arkamda Sa'saa b. Sûhân vardı. Bir adam gizlice Hz. Ali'ye birkaç kelime söyledi ki kızgınlığını yüzünden okuduk. Ancak sustu, bir şey demedi. Sonra Eş'as b. Kays geldi. İnsanların omuzlarına sürtünerek geçip minbere yakın bir yere oturdu ve: "Ey Emîrü'l-mü'minîn! Senin yüzünden şu köleler bize hâkim oldu" dedi. Sa'saa eliyle iki omuzumun arasına vurdu ve bir musibet ânında söylenen İnnâ lillahi ve innâ ileyhi râciun (Biz Allah'tan geldik, tekrar ona döneceğiz) ifadesini söyleyerek: Bugün bize Araplar hakkında gizlediği bir şeyi söyleyecekti dedi. Bunun üzerine İmam Ali'nin kızgınlığı daha da arttı ve: "Beni şu debdebeli kimselerden dolayı mazur görün. Biriniz yan gelip oturarak Allah'ı zikreden kimseleri yeriyor ve benden onları kovmamı istiyor ki bunu yapıp zalimlerle beraber olayım. Küçük bir daneyi de, bütün canlıları da yaratan Allah'a yemin olsun ki Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle dediğini işittim: "Allah'a yemin olsun ki sizin ilk başta yaptığınıza onlar da size din hususunda baskın çıkacaklar" dedi. (İshâk) [193]

İshâk dedi ki: Cerîr'in dışındaki raviler, senedde geçen mübhem şahsın adım Abbâd b. Abdullah el-Esedî olarak verdi. Ben derim ki: Durum denildiği gibidir. Ayrıca bu hadisi el-Hâris, Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ rivayet etmişlerdir.

4228. Kays b. Sa'd b. Ubâde'nin yaptığı bir rivayette şu ifade geçmiştir: "Eğer iman göklerdeki yıldızlara bağlı olsaydı, Perslerden bazı kimseler ona ulaşırdı. " (Ibn Ebî Şeybe) Ayrıca bu hadisi Ebû Ya'lâ ve Bezzâr -merfu olduğunu sarih olarak ifade ile- rivayet etmişlerdir. Bezzar

bu hadisi: "... Benû'l-Hamrâ'dan kölelerin çocuklarından bazıları ulaşırdı" ifadesiyle tahrîc etmiştir. Hadis sahihtir? [194]

Yemen Halkı

1

2

ül ^JJl

Üt

i I?

4L1

: JU Ç

La

4229. Abdullah b. İsâ b. Abdillah b. Bahîr'den: Babam bana anlattı, dedi ki: Ben mescidde iken Amr b. el-Âs'ı gördüm. Bana: "Yemen'den misin?" diye sordu. Ben: "Evet" dedim. Bana: "Yaklaş, sana öyle bir hadis söyleyeyim de seni sevindirsin" dedi. Bunun üzerine ben de ona yaklaştım. Bana şöyle anlattı: Bir gün bizler otururken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve yanımıza oturdu. Sonra şöyle dedi: "Benim kendilerinden, kendilerinin de benden olduğu kardeşlerim nerededir ki onlarla beraber cennete gireyim." Sonra kalktı ve gitti. Çok geçmeden tekrar döndü ve: "Benim kendilerinden, kendilerinin de benden olduğu

kardeşlerim neredédir kî onlarla beraber cennete gireyim" dedi, sonra kalkıp gitti. Biz de birbirimize: "Onlar bizden başkaları mıdır diye keşke ona sorsaydık!" dedik. Yine çok geçmeden Resûl-i Ekrem (sallallahu aleyhi vesellem) geri döndü ve oturdu. Sonra da: "Benim kendilerinden, kendilerinin de benden olduğu kardeşlerim neredédir ki onlarla birlikte cennete gireyim " buyurdu. Biz: "Yâ Resûlallah! Onlar bizden başkası mıdır?" dedik. Resûlullah (sallallalıu aleyhi vesellem) : "Evet, onlar Yemen halkıdır. Yeryüzünün çeşitli yerlerinde kovulan kimselerdir. Padişahların kapılarından itilen kimselerdir. Onların her biri, ihtiyacı göğsünde olduğu halde onu gidermeden ölür" buyurdu. (Abd b. Humeyd) [195]

4230. İbn Abbâs'm bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Medine'de iken: "Allahu ekber, Allahu ekber! Allah'ın yardımı ve fethi geldi! Yemen ehli geldi!" dedi. Ben: "Yâ Resûlallah! Yemen ehli nedir?" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem): "Onlar, kalpleri ince ve yumuşak, itaatkar kimselerdir. İman ve hikmet Yemenlidir" buyurdu. (Ebû Ya'lâ ve Bezzar) Ben derim ki: "Hüseyin zayıftır. Ayrıca Zührî'nin Ebû Hâzım'dan bu hadis dışında başka rivayeti yoktur. [196]

Benû Amir ve Benu Temîm

4231. Avn b. Ebî Cuhayfe, babasından naklediyor: Benû Amir'den iki kişi ile Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem)'in yanma girdim. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi wseEem) onlara: "Siz kimlerdensiniz?" diye sordu. Onlar: "Benû Âmir'denİz" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Hoş geldiniz, sizler bendensiniz" buyurdu. (Müsedded, Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'îâ) [197]

4232. Ebû Hureyre dedi ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi veseUem) bazı Arap kabilelerinden soruldu. Allah'ın Resulü (sallailahu aleyhi veseUem) o an meşguldü, ya da soranlar başka şeylerle meşgul oldu. Ancak daha sonra üç kabileden sordular. Benû Amir hakkında sorduklarında şöyle buyurdu: "Güzel bir devedir; ağaç yapraklarından yer" buyurdu Sonra Gatafân'dan sordular, Resûlullah (sallaUahu aleyhivesellem) : "GüzM bir çiçektir; dibinden su kaynar" dedi. Sonra Benû Temîm hakkında sordular, şöyle buyurdu: "Kırmızı bir tepedir; onlara düşman olanlar kendilerine zarar veremezler." İnsanlar Benû Temîm hakkında konuşunca Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi veseilem): "Allah Teâlû Benû Temîm'e hayırdan başkasını dilemedi. Onlar, kafaları büyük, müsamahaları geniş, âhir zamanda hakkın yardımcıları, Deccal'a karşı şiddetle çarpışan ve ayakları sabit olan kimselerdir" buyurdu. (el-Hâris) [198]

Benî Himyer ve Sekûn

4233. Ebû Umâme, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu işitmiş: "İnsanların en hayırlıları, Himyef illerin yöneticileri ile Sa'yân, Sekun ve Eş'arı kabileleridir." (İbn Ebî Ömer) [199]

Benû Naciye

4234. Sa'd anlatıyor: Benû Naciye, Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem)'in yanında anılınca Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Onlar benden bir kabiledir, ben de onlardanım" buyurdu. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [200]

4235. Şu'be der ki: Sa'd b. İbrahim'e Benû Naciye hakkında sordum. O: "Onlar bendendir" ve "Ben de onlardanım" ifadesi ile aynı mânâda bir hadis zikretti. (Ebû Ya'lâ) [201]

Bazı Yerlerin Fazileti

Askalân

4236. Ali b. Abdillah b. Buhayne, babasından naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbıyla birlikte otururken bir kabir için dua etti ve bu duasını üç kez tekrarladı. Hangi mezar için dua ettiğini kimse ona sormadı. Bazı sahabiler Resûlullah (saMlahu aleyhi vesdlem)'in hanımlarının yanına gittiler. Herhalde Âişe idi. Ona: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kabristanda bulunan bazı kimseleri zikretti ve onlara dua etti; fakat hangi kabristanda olduğunu bize söylemedi" dediler. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) o hanımının yanma girdi, hanımı da ona sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "O, Askalân kabristanıdır" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [202]

4237. Hz. Ömer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in bir gün bir kabristan halkını zikredip onlara bol bol dua ettiğini işittim. O kabir halkının hangisi olduğu sorulunca Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Askalân kahristarundakilerdir. Onlar gelinin güveye süslendiği gibi cennet için süsleniyorlardı" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [203]

Tâif'in Fazileti

4238. Saîd b. el-Müseyyib şöyle dedi: "Vecc vadisi mukaddes bir vadidir. İshâk) Ben derim ki: "Bu vadi Tâif tedir."

4239. Ebû Bekir b. Abdirrahman b. el-Hâris b. Hişâm naklediyor: Ka'b'ın şöyle dediğini işittim: "Rabbin (yeri yaratıp) göğe yöneldiği günden kıyamet gününe kadar Vecc mukaddes bir vadidir." el-Humeydî rivayet edip demiştir ki: Bu vadi Tâiftedir. [204]

Basra ve Küfe

4240. Ahnef b. Kays'tan: Hz. Osman halife olduğu dönemde Medine'ye geldim. Sakallan sık bir adam onları kınıyor ve sert davranıyordu. Bunun ardından onlar dağıldılar. Ben: "Ey Allah'ın kulu! Neden böyle kötü davrandm?" dedim. O: "Bu kimseler yağcılardır. Sen beni tanımıyor musun?" dedi. Ben: "Hayır" dedim. O: "Ben Ebû Zer'im, sen kimlerdensin?" dedi. Ben: "Basra'lılardanım" dedim. Ebû Zer: "Sana Resûlullah'tan işittiğim bir hadisi söyleyeyim mi?" dedi: Resûlullah (salkllahu aleyhi veseUem) Irak ve Küfe ile ilgili bir şeyler söyledi ve: "Basra halkı, şehirler arasında kıblesi en düzgün olanıdır. Müezzinleri en

çok olandır ve Allah onlardan hoşlanmadıkları şeyleri defeder" buyurdu ve bunu üç kez tekrarladı. (Abdullah b. Ahmed, Ziyâdâtü'z-Zühd'Ğe)

4241. Ebû Zer'den: Resûlullah (salklkhu aleyhi v^eUem) Küfe halkını zikretti ve şöyle dedi: "Onların başına üç büyük şey gelecektir." Sonra Basra halkını zikretti ve: "Onlar, müezzinleri en çok olan, şehirler arasında kıblesi en faziletli olan ve istemedikleri şeyler kendilerinden defedilen kimselerdir." buyurdu. (Abdullah b. Ahmed, Ziyâdatü'z-Zühd'öe)

4242. Nuaym b. Ebî Hind'den: Huzeyfe, Kufe'yi kastederek şöyle dedi: "Resûlullah (salkllahu aleyhi vesellem)'in yanındaki {sazlardan yapılmış) kulübelerden burası kadar savunulan bir kulübe görmedim." (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [205]

Mısır Ahalisi

4243. Ebû Hâni Humeyd b. Hâni el-Havlânî; Ebû Abdirrahman el-Hubulî, Amr b. Hureys ve başkalarının şöyle dediğini işitmiş: Resûlullah (sallallahu aleyhi veselletn) Mısır ahalisini kastederek şöyle buyurdu: "Siz öyle bir kavimle karşılaşacaksınız ki saçları kıvırcıktır. Onlara iyi davranınız. Onlar sizin için bir kuvvettir ve Allah'ın izniyle düşmanlarınıza karşı Önde yürüyenlerinizde." (Ebû Ya'lâ) İbn Hibbân 5a/îî/unde Ebû Ya'lâ'dan rivayet etti. Ebû Abdurrahman, hiç şüphesiz tâbiûndandır. Amr b. Hurays ise el-Mahzûmî'dir; ya da sahabi olduğunda ihtilâf bulunan başka biridir. [206]

Şam'ın Fazileti

Mü'minler yurdunun merkezi Şam'dadır" şeklindeki Nevvâs hadisi Fitneler bahsinde gelecektir. [207]

4244. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallaUahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ümmetimden bir grup Şam kapılarında ve çevresinde, Beytülmakdis kapılarında ve çevresinde savaşmaya devam edecektir. Onları bırakıp gidenler onlara zarar veremeyeceklerdir. Onlar kıyamete kadar hak üzere bulunacaklardır." {Ebû Ya'lâ) [208]

4245. Ebû İdrîs dedi ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Doğrusu sizler ordulara ayrılacaksınız Şam'ın fazileti hakkında daha önce geçmiş hadise [209] bakınız. (el-Hârİs) [210]

4246. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallaUahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Altımdan minderim çekildi; gözlerim o minderimi izledi, baktım ki Şam'a doğru yönelen bir nura dönüştü. Şunu iyi bilin ki, fitneler çıktığında iman Şam'da olacaktır. " (el-Hârİs) [211]

4247. Rabîa b. Yezîd, kendisine Havlı denilen birinden rivayet ediyor: Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Sizler ordular kuracaksınız, bir ordu Şam'da, diğeri de Yemen'de olacak." Ben: "Yâ Resûlallah! Bana birisini seç!" dedim. Resûlullah (sallaUahu aleyhi veseUem): "Şam 'dakini seç. Kim de bunu yapamazsa Yemen'dekine katılsın ve oranın derelerinden içsin. Çünkü Allah Teâlâ, Şam ve ahalisini bana tekeffül etti. " (Ebû Yala) [212]

Nu'mân'ın Fazileti

4248. Talha b. Amr el-Hadramî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Nıt'mân ahalisi ne güzel süt emzirenlerdir." (Ibn Ebî Ömer) [213]

Mekke'nin Fazileti

4249. Ayyaş b. Ebî Rabîa dedi ki: "Bu ümmet Mekke'ye hakkıyla saygı gösterdiği sürece hayır içerisinde bulunacaktır. (Müsedded) [214]

Humus (veya Şam'a) Uğrayan Sahabelerin Fazileti

4250. Ebû'd-Dahhâk anlatıyor: İbn Ömer'in yanma geldim ve ona ilimden bazı şeyler sordum. Bana: "Kimlerdensin?" dedi. Ben: "Şam halkmdanım" dedim. İbn Ömer: "Hangi Şam halkından?" dedi. Ben: "Hunıus'tan" dedim. İbn Ömer: "Humus'tan buraya ilim talebi için mi geldin?" dedi. Ben: "Senden ilim talep etmekten beni alıkoyan bir şey olamaz. Çünkü sen Resûlullah (salbllahu aleyhi vesellem)'in sahabisisin" dedim. Dedi ki: "Ben sana haber vereyim ki ilk savaşlarda göç edenler Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)1 m sancağıyîa yola çıkıp Şam'da konakladılar. Sen onların ne durumda olduklarını öğren ve onlara katıl." (el-Hâris)

SİYER VE GAZVELER KİTABI (ALLAH RESÛLÜ'NÜN (SALİALLAHU ALEYHİ VESELLEM) HAYATI VE SAVAŞLARI)

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'İn Doğumu

4251. Hassan b. Sabit anlatıyor: Ben sekiz veya dokuz yaşlarında bir çocuktum. Gördüklerimi dinliyor ve anlıyordum. Bir yahudi yüksek bir binanın üzerine çıkıp: "Ey yahudiler topluluğu!" diye bağırdı. Bunun üzerine yahudiler etrafına toplandılar. Ona: "Ne oldu?" diye sordular. Adam: "Bu gece Ahmed'in doğuşunu belirleyen yıldız doğdu" dedi.

Ravi diyor ki: Ben, Saîd b. Abdirrahman b. Hassan b. Sâbit'e: "Resûlullah (saliallahu aleyhi vesellem) Medine'ye geldiğinde Hassan kaç yaşındaydı?" diye sordum, "Altmış yaşlarındaydı" diye cevap verdi, flshâk) [215]

4252. Abdullah b. Cafer anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesdlem) doğduğunda Halime binti'l-Hâris, Benû Sa'd'dan bazı kadınlarla birlikte Mekke'ye gelmiş, Mekke'de emzirecek çocuk arıyordu. Halime anlatmaya şöyle devam etti: "Ben ilk kadınlarla birlikte kocam el-Hâris b. Abdiluzza'yı da alıp -ki o, önceden Sa'd oğullarına mensup idi; daha sonra Süleym'in bir kolu olan Nâdıra oğullarına geçti- boz merkebimle Mekke'ye doğru yola çıktım. Yolda merkebimizin ayaklarının birbirine çarpmasından dolayı yaralar oluştu. Bir de yanımda yaşlı bir deve vardı. Allah'a yemin olsun ki deveden bir damla süt bile gelmiyordu. Kıtlık senesindeydik. İnsanlar öyle acıktılar ki neredeyse açlıktan kırılacaklardı. Beraberimde bir

çocuk vardı, Allah'a yemin olsun ki geceleyin uyumuyordu, elinde onu susturabileceğim bir şey de bulamıyordum. Yağmur ümidinden başka ümidimiz kalmamıştı. Bizim koyunlarımız vardı, onlarla geçiniyorduk. Mekke'ye gelince Muhammed herkese takdim edildi; fakat kimse onu almadı. Biz ise: "O yetim bir çocuktur. Süt annesi ona ikram eder, babası da ona iyi davranır" dedik ama yine de: "Onun annesi veya amcası veya dedesi bize ne yapabilir ki?" diye söylendik. Benim bütün arkadaşlarım emzirmek için birer çocuk aldı, ben ise Muhammed'den başkasını bulamadım. Dönüp onu aldım. Allah'a yemin olsun ki başkasını bulamadığımdan dolayı onu aldım ve kocama şöyle demiştim: "Allah'a yemin olsun ki Abdulmuttalib oğullarının şu yetimini alacağım. Belki Allah onunla bize fayda verir. Arkadaşlarım arasından hiç bir şey almadan geri dönemem." Kocam: "Doğru yaptın" dedi. Çocuğu aldım ve kervana getirdim. Allah'a yemin olsun ki daha geldiğim akşam memelerim sütle doldu. Onu ve kardeşini emzirdim. Babası kalktı ve devenin yanma gitti. Bir de baktı ki devenin sütü bollaşmış. Onu sağdı ve bana içirdi. Kendisi içti ve şöyle dedi: "Ey Halime! Biliyor musun; vallahi biz mübarek bir kişiye rastladık. Allah Teâlâ deveye ummadığımız süt verdi."

Halime anlatmaya devam ediyor: O gece güzelce ve tok olarak uyuduk. Hâlbuki biz çocuğumuzla birlikte geceleri uyuyamazdık. Öğle vakti tekrar memleketimize dönmek için arkadaşlarımla birlikte yola çıktık. Ben onunla birlikte deveye bindim. Halime'nin nefsi elinde olan zâta yemin olsun ki merkebimiz döndüğümüzden daha hızlı bir şekilde yürüdü. Öyle ki; kadınlar: "Bizi bekle, bu merkep, üzerinde geldiğin merkep değil mi?" dediler. Ben: "Evet" dedim. Onlar: "Gelirken her tarafı yara bere olmuştu,

şimdi ona ne oldu?" dediler. Ben: "Allah'a yemin olsun ki bu deveye mübarek bir çocuk yükledim" dedim.

Halime anlatmaya devam ediyor: Yolculuğumuzda Allah Teâlâ bize fazlından daha çok şeyler veriyordu. Nihayet memleketimize vardık. O yıl bizde kıtlık vardı. Çobanlarımız koyunları serbest bırakıyorlardı. Benû Sa'd'ın koyunları akşam aç dönüyor, benim koyunlarım ise tok ve memeleri dolu olarak dönüyordu. Biz de onları sağıyor, sütlerini içiyorduk. Köylüler ise şöyle diyordu: "el-Hâris b. Abdüuzza'nm koyunları ile Halime'nin koyunları aç gidip tok ve sütlü olarak geliyor. Sizin koyunlarınız ise aç dönüyor. Yazık size! Siz de koyunlarınızı Halime'nin koyunlarının yanma götürüp otlatsanız ve onlarla birlikte serbest bıraksanız ya!" Öyle yaptıkları halde koyunlar tekrar aç gidip aç geldiler. Hallerinde hiç bir değişiklik olmadı. Benim koyunlarım ise eskisi gibi aç gidip tok geliyordu.

Halime devam ediyor: Muhammed hiç bir çocuğun büyümediği şekilde büyüyordu. Onun bir günlük büyümesi, başkasının bir aylık büyümesine; onun bir aylık büyümesi başkasının bir senelik büyümesine bedeldi. İki yılı tamamlanınca ben ve (süt) babası: "Vallahi yapabilirsek ondan asla ayrılmayalım" diyerekten onu alıp Mekke'ye getirdik. Annesinin yanma gelince şöyle dedik: "Hangi sütanne bizim gibi olabilir! Allah'a yemin olsun ki onun gibi büyük bereket sahibi bir çocuk görmedik. Mekke'nin veba veya hastalıklarının ona bulaşmasından korkuyoruz. Onu yanımıza bırak. Sen şifa bulunca onu tekrar sana getiririz." Biz bunda öyle ısrar ettik ki sonunda annesi izin verdi, Muhammed'i tekrar alıp döndük. Üç veya dört ay daha birlikte kaldık. O ve sütkardeşleri evin arkasında kuzularla oynadıkları sırada bir kardeşi hızlıca geldi. O sırada ben ve babası ahırdaydık. Şöyle dedi: "Kureyşli kardeşimizin yanına iki adam geldi.

Adamların üzerinde beyaz elbiseler vardı. Onu alıp yatırdılar, sonra da karnını yardılar." Bunun üzerine ben ve babası hemen çıktık ve Muhammed'in yanma geldik. Muhammed ayakta duruyordu, rengi de atmıştı. Bizi görünce hıçkırıklarla ağlamaya başladı. Ben ve babası onu alıp bağrımıza bastık ve: "Anam babam sana feda olsun, ne oldu sana?" diye sorduk. O şöyle anlattı: "İki adam geldi, beni yere yatırıp karnımı yardı ve bana bir şeyler yaptı. Sonra beni eski halime çevirdiler." Babası: "Allah'a yemin olsun ki kesinlikle çocuğuma bir şey oldu. Onu ailesinin yanma götür! Korktuğumuz başımıza gelmeden onu götür, iade et" dedi. Bunun üzerine onu alıp annesinin yanma getirdik. Annesi bizi görünce durumumuz hoşuna gitmedi ve: "Onu sizden istemeden niçin bana getirdiniz? Sizler yanınızda kalmasına çok ısrar etmiştiniz" dedi. Biz: "Birşey yok; fakat süt emzirme zamanı bitti ve gördüğümüz şeyler bizi sevindirdi. Bizim onu sevdiğimiz gibi sizin de onu sevmeniz için geri getirdik" dedik. Annesi: "Hayır, size birşeyler oldu. Onu bana bildiriniz" dedi. Olanları anlatıncaya kadar bizi bırakmadı. Annesi: "Hayır, Allah'a yemin olsun ki Allah ona kötü bir şey yapmaz. Çünkü benim oğlumun ayrı bir özelliği vardır. Size onun durumunu anlatmamıştım. Ona gebe kaldığımda Allah'a yemin olsun ki ondan daha hafif bir şey taşımamıştım. Ondan daha kolay bir gebelik de görmemiştim. Sonra ben onu doğurduğum sırada ta Busra'daki develerin boyunlarım -veya Busra saraylarını, dedi- aydınlatan bir nur çıkmıştı. Allah'a yemin olsun ki o, çocukların doğduğu gibi doğmadı. Elleri üzerine yere düşmüş, başını göğe kaldırarak doğmuştu." Sonra onu annesinin yanma bırakıp gittiler. (İshâk ve Ebû Ya'lâ} [216]

4253. Abdullah b. Cafer der ki: Resûlullah'm (salkllahu aleyhi vesellem) süt annesi Halime binti'l-Hâris anlatıyor: Benû Sa'd'dan bir grupla

Mekke'ye, emzirmek için çocuk aramaya geldik... Aynı mânâda bir hadis nakletti, (fshâk ve Ebû Ya'lâ)

4254. Şeddâd b. Evs anlatıyor: Bizler, ResûluUah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yanında otururken yanma Benû Amir'den biri geldi. Gelen kimse, kavmimin efendisi ve büyüğüydü. Bir asaya yaslandı, sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in önünde durdu, Resûlullah'ın (saMahu aleyhi vesellem) nesebini saydıktan sonra şöyle dedi: "Ey Abdülmuttalib'in evladı! Bana, senin Allah'ın insanlara gönderdiği İbrahim, Musa, İsa ve onların dışındaki peygamberler gibi bir peygamber olduğunu iddia ettiğin haberi geldi. Eğer dediğin doğruysa sen gerçekten büyük bir işe kalkışıyorsun! Geçmiş peygamberler ve padişahlar İsrailoğullarmdan iki eve gelirdi; birisi peygamberlik evi, diğeri de padişahlık eviydi. Sen ne bunlardan, ne de onlardansın. Aksine sen, taşlara ve putlara tapan Araplardan birisin. Senin peygamberlikle ne alâkan olabilir? Her işin muhakkak ispatlayıcı bir hakikati vardır. Sen de bana sözünün hakikatini getir ve durumunu anlat" dedi. Resûlullah {sallallahu aleyhi vesellem) adamın bu sorusunu beğendi. Sonra şöyle buyurdu: "Ey Benû Amir'li kardeş! Senin sorduğun soru için oturup konuşmak gerekir, sen de otur." Adam dizlerini büktü ve devenin çöktüğü gibi yere çöktü. Resûlullah (sallallahualeyhiveselîem) ona şunları anlattı: "Ey Benû Amirli kardeş! Benim sözümün doğruluğu ve isimin başlangıcı ibrahim'in duasıdır. Kardeşim isa'nın müjdesidir. Ben annemin ilk çocuğuyum. Beni kadınların taşıdığı en ağır bir şekilde taşıdı, öyle ki benim ağırlığımdan arkadaşlarına şikâyette bulundu. Annem, rüyasında karnındakİnİn nur olduğunu gördü ve şöyle dedi: Ben nura bakarken nur daha önce davrandı; bana yerin doğusunu ve batısını aydınlattı. Sonra beni doğurdu. Ben yetişirken putlar bana çirkin göründü, şiir bana çirkin

göründü. Beni Benû Ciişem b. Bekir oğullarına süt emmem için verdiler. Bir gün yaşıtım olan çocuklarla bir vadide oynarken üç kişi yanıma geldi. Yanlarında altından bir leğen vardı, içi nur ve kar doluydu. Beni arkadaşlarım arasından aldılar. Bu arada yaşıtım olan çocuklar da kaçtılar. Sonra onlar beni vadinin kenarına getirdiler. Çocuklar onlara dönüp: Bu çocukla ne işiniz var! O bizden biri değildir, o Kureyş'in efendisinin oğullarındandır. O, süt emzirilsin diye bize verildi. Yetim bir çocuktur. Babası yoktur. Onu öldürmeniz size ne fayda sağlar? Eğer muhakkak onu öldürecekseniz bizden dilediğiniz birini alın ve dilediğiniz şeyi yapın, onun yerine bizi öldürün dediler. Fakat onlar çocuklara hiçbir cevap vermedi. Çocuklar kendilerine cevap verilmediğini görünce kabileye doğru koşarak olanları anlattılar. Onlardan yardım istediler. O iki kişiden birisi yanıma geldi, beni yumuşakça yere yatırdı ve sonra göğsümden kasık tüylerimin bitimine kadar vücudumu yardı. Bu esnada ben de ona bakıyordum ve hiçbir acı hissetmiyordum. Sonra karnımdaki bağırsakları çıkarttı ve o karla yumuşakça yıkadı. Sonra onu eski yerine koydu. Sonra ikincisi kalktı ve arkadaşına: Geri çekil! dedi. Elini içime sokarak kalbimi çıkardı. Ben de öylece durmuş ona bakıyordum. Kalbimi yardı ve içinden siyah bir parça çıkarıp attı. Sonra sağ eliyle birşey alır gibi yaptı. Sonra elindeki, nurdan, nübüvvet ve hikmet nurundan yapılı mührü getirdi. Bakanların gözünü alacak kadar parlak yapılmıştı. Onunla kalbimi mühürledi; kalbim nur ve hikmetle doldu. Sonra kalbimi tekrar yerine koydu. Ben o mührün serinliğini hayatım boyunca kalbimde hissettim. Sonra üçüncüsü kalktı. Bu arada iki arkadaşı geri çekildiler. Elini göğsümle memelerimin arasında gezdirdi ve o yarıkların hepsini Allah'ın izniyle iyileştirdi. Sonra elimden tuttu ve yumuşak bir şekilde beni kaldırdı. Sonra kalbimi ilk yaran kişi: Onu

ümmetinden on kişi ile tartın dedi. Benî tarttılar; onlardan ağır geldim. Sonra: <Onu ümmetinden yüz kişiyle tartın dedi. Beni yüz kişiyle tarttılar; ben yine ağır geldim. Sonra: <Onu ümmetinden bin kişiyle tartın dedi. Beni onlarla tartılar; yine ağır geldim. Sonra şöyle dedi: Onu bırakın. Eğer onu bütün ümmetiyle tartsanız o yine ağır gelir, Sonra hepsi birlikte kalktılar ve tek tek beni bağırlarına bastılar. Başımı ve İki gözümün arasını öptüler. Sonra şöyle dediler: Ey Habib! Senin için korkulacak bir şey olmadı. Eğer senin için murad edilen hayrı buseydin, gözlerin sevinçle dolardı. Biz bu halde iken bütün kabilenin toplanıp bize doğru geldiğini, sütannemin herkesin önünde olduğunu ve en yüksek sesiyle Vah z.ayıfıma! diye bağırdığını işittim. Ancak gelen o üç kişi eğilip beni öptüler ve: Sen zayıf değilsin! dediler. Sonra sütannem Vah yalnız,ıma! diye bağırınca tekrar beni sarıp öpmeye başladılar ve şöyle dediler: Sen yalnız değilsin! Allah, melekleri ve şu yeryüzündeki bütün mü'minler seninle birliktedirler. Sonra: Vah yetimime! Arkadaşların arasında zayıf göründün ve zayıflığından dolayı öldürüldün ha! diye bağırdı. Tekrar beni sinelerine bastılar ve başımı okşayıp öptüler. Sonra: Sen ne güzel yetimsin! Allah katında ne kadar değerlisin! Sana istenilen hayrı bir biteydin! dediler. O sırada gelenler vadinin yanına ulaştılar. Süt annem beni görünce: Ey oğul, seni hala hayatta görüyoruın dedi ve beni sinesine bastırdı. Nefsim elinde olan Allah'a yemin olsun ki ellerim onlardan bazısının elinde olduğu halde annem beni kucaklamıştı. Onların gelenleri gördüğünü zannettim; ancak baktım ki onları görmüyorlar. Sonra köylülerin diğer kısmı geldi ve: Bıı çocuğa cinler musallat oldu, onu kahine götürün. Ona baksın, tedavi eder dediler. Ben: Siz.in söylediğiniz şeylerden hiçbiri başıma gelmedi. Kendimi sağlıklı hissediyorum. Bende hiçbir acı ve elem yoktur dedim. Babam ki o

sütannemin hocasıydı, şöyle dedi: Siz onun sözlerine bakmıyor musunuz? Çocuk doğru söylüyor. Ben çocuğuma bir şeyin dokunmadığını umuyorum. Ancak bütün herkes beni kahine götürmek üzere anlaştı. Beni alıp kahinin yanına götürdüler. Ona hikâyemi anlattılar. Kahin onlara: Susun da çocuğun sözlerini işiteyim. Çünkü, o, kendi durumunu en iyi bilendir dedi. Ben de kahine baştan sona kadar olanları anlattım. Kahin sözümü işittikten sonra kalktı ve beni sinesine bastı. Sonra da avazının çıktığı kadar şöyle bağırdı: Ey Araplar! Bu çocuğu öldürünüz! Bu çocukla beraber beni de öldürünüz! Lat ve Uzza'ya yemin olsun ki eğer onu bırakırsanız dininizi değiştirecek, sizin ve babalarınızın akıllarını tenkit edip saçmalıkla itham edecek, size muhalefet edecek ve hiç işitmediğiniz bir dini size getirecek> dedi. Bu esnada süt annem beni kahinin elinden çekip aldı ve: Sen ondan daha beyinsiz birisin. Esas sen cinlenmişsin. Eğer böyle söyleyeceğini bilseydim kesinlikle sana getirmez.dim dedi. Sonra beni alarak annemin yanına getirdiler ve teslim ettiler. Ama evde bile bana o yapılanlar ağır geliyordu. Göğsümden kasık tüylerimin bitimine kadar olan yarığın izi bir bağcık gibi bellidir. İşte sözümün hakikati ve işimin başlangıcı budur." Bunun üzerine Âmir'li: "Şahitlik ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur ve senin iddian haktır. Sana soracağım şeyleri bana anlat" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sor! (Se! anke)" dedi. Ancak Resûlullah (sallallahualeyhivesellem) daha önce müslümanlara: "Sana görünen şeyleri sor (Sel amma bedâ leke)" derdi, ona ise "Sel anL" kalıbıyla anladığı dille, Benû Âmir'in lehçesiyle konuşmuştu. Âmirî: "Ey Abdülmuttalib'in oğlu! Bana kötülüğün neyi artırdığını söyle" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kötülüğü işlemekte devam etmek kötülüğü artırır" dedi. Âmirî: "Günahtan sonra iyilik fayda verir mi?" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi

veselkm): "Evet. Tövbe günahları siler, şüphesiz iyilikler kötülükleri götürür. Kul, Rabbini bolluk zamanında anınca Allah da bela anında ona yardım eder" dedi. Âmirî: "Bu nasıl olur?" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: Ben kulum için iki güveni ve iki korkuyu bir araya getirmem Âmirî: "Neye davet ediyorsun?" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Şeriki olmayan, yalnız ve tek olan Allah'a ibadete; Lâfı ve Uzza'yı inkar edip bütün şirklerden soyulmaya, Allah'ın kitabında belirttiği ve Resûlullah'in getirdiklerini ikrar etmeye, beş vakit namazı hakkı ile kılmaya, bir yılda bir ay oruç tutmaya ve malının zekatını vermeye çağırıyorum. Tâ ki zekatını verince Allah onunla seni temizlesin, malını hoş yapsın. Ayrıca öldükten sonra tekrar dirilmeye, cennet ve cehennemin varlığını tasdik etmeye davet ediyorum" dedi. Amirî: "Ey Abdülmuttalib'in oğlu! Bu dediklerini yaptığımda bana ne vardır?" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Altlarından ırmaklar akan Adn cennetleri vardır" buyurdu. Âmirî: "Bununla beraber dünyada başka bir şey var mıdır? Çünkü dünyada rahat yaşamak hoşumuza gider" dedi. Resûlullah (saMahualeyhi vesellem): "Evet vardır; zafer ve temkin" buyurdu. Bunun üzerine Âmirî Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'m dediklerini tasdik etti ve Rabbinin yolunu tuttu. (EbûYa'lâ) [217]

Resulullah (sallallahualeyhivesellem)'in Dedesi Abdülmuttalib Tarafından Sevilmesi ve Küçüklüğündeki Bereketi

4255. Kendir b. Saîd, babasından naklediyor: Cahiliye devrinde Kabe'yi tavaf için gelmiştim. Bir adamın Kabe'yi dolaşarak recez

tarzında: Nıunammea İ bana geri ver. Onu bana yardımcı yap! diye dua ettiğini İşittim. Ben: "Bu kimdir?" diye sordum. "Abdülmuttalib b. Hâşim'dir. Bir devesi kaybolmuştu, oğullarından birini deveyi bulması için gönderdi; ancak o gönderdiği oğlu gelmedi" dediler. Halbuki Abdülmuttalib bir ihtiyaç için onu gönderdiğinde muhakkak onu yerine getirirdi" dediler. Çok geçmeden Muhammed geldi ve kaybolan deveyi getirdi. Ona dedi ki; "Ey oğul, bu defa gerçekten sana çok üzüldüm. Bir daha asla benden ayrılma." (Ebû Ya'lâ) [218]

Hakim'in rivayetinde ise Ebû Tâlİb şöyle demiştir: "Ey oğul! Şimdiye kadar hiç merak etmediğim şekilde seni merak ettim. Bir daha seni hiçbir ihtiyaç için göndermeyeceğim. Bundan sonra asla benden ayrılmayacaksın." [219]

Resulullah (sallallahualeyhivesellem)*in Evveliyeti ve Soyluluğu

4256. İbn Abbâs şöyle dedi: "Allah Teâlâ, Hz. Âdem'i yaratmadan iki bin sene önce Kureyş Allah'ın önünde bir nurdu. O nur Allah'ı teşbih ettikçe melekler de o nurun teşbihi gibi teşbih ediyorlardı. Allah Teâlâ, Hz. Âdem'i yaratınca bu nuru Âdem'in sulbüne koydu." Resulullah (saMahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Allah Teâlâ o nuru Adem'in sulbünde yeryüzüne indirdi. Sonra o nur gemide Nuh'un sulbüne konuldu. Sonra o nur İbrahim'in sulbünde ateşe atıldı. Allah Teâlâ o nuru şerefli kimselerin sulbünden temiz rahimlere taşıdı. Tâ ki beni ana babamın sulbünden yeryüzüne çıkardı. Hiç bir zaman onlar gayri meşru ilişkiye bulaşmadılar. " (İbn Ebî Omer)!

4257. Hz. Ali'nin bildirdiğine göre Resulullah (salkllahu aleyhi veselkm) şöyle buyurdu: "Sen meşru nikah ile doğdum; gayri meşru nikahtan çıkmadım. Bu, Hz. Âdem'den itibaren, annemden doğuncaya kadar

böyle devam etti. Cahiliyenin gayri meşru İlişkilerinden hiçbir şey bana dokunmadı." (İbn Ebl Ömer) [220]

4258. Cafer b. Muhammed, babasından naklediyor: Hz. Ömer dedi ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellenı)'in şöyle dediğini işittim: "Benim sebebim ve nesebim hariç, bütün sebepler ve nesepler kopuktur. " (ibn Ebî Ömer) [221]

Bu konuyla ilgili Misver hadisi, Hz. Fâtıma'nm menkıbeleri bölümündedir.[222]

Resûlullah'a (sallallahu aleyhivesellem) Peygamberlik Verilmeden Önce Allah'ın Onu Koruması

4259. Ali b. Ebî Tâlib der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Cahiliye halkının ilgi gösterdiği çirkin işlerden hiçbirini işlemeyi hayal etmedim ve onlara yönelmedim. Sadece iki defa hariç. Her ikisinde de Allah Teâlâ beni korudu. Bir gece benimle birlikte ailesinin koyunlarını güden Kureyş'li bir gence: Benim koyunlarıma bak da bu gece ben de Mekke'ye gidip gençlerin eğlencelerine katüayım> dedim. Genç: Olur deyip kabul etti. Ben koyunları bırakıp yola çıktım. Mekke evlerinin en yakınına gelince, def zurna ve şarkı sesleri işittim. Ben: Bu nedir? dedim. Filan kimse filan kızla evleniyor dediler. Ben o ses ve şarkıyı dinlerken bu arada gözüme uyku girmiş, uyumuşum. Nihayet beni Güneş "m sıcaklığı uyandırdı. Tekrar arkadaşıma döndüğümde bana: Ne yaptın? dedi. Ben de ona durumu anlattım. Sonra bir başka gece aynı sözleri söyledim, kabul etti. Ben tekrar yola çıktım ve aynı şeyleri işittim.. Bana

aynı sözler söylendi. Aynı şekilde gözüme uyku girdi ve Güneş'in sıcaklığı beni uyandırdı. Arkadaşım bana: Ne yaptın? dedi. Ben: Hiçbir şey yapmadım dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) der ki: "Allah'a yemin olsun ki bu iki hadiseden sonra Cahiliye halkının yaptığı hiçbir ameli yapmayı içimden geçirmedim. Tâ ki Allah beni peygamberlikle üstün kıldı." (Ishâk) [223]

4260. İbn Abbâs dedi ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Çıplak durmaktan nehyedİldim" buyurdu. Bu husus, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) peygamberlik inmeden önceydi. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [224]

Resûlullah (sallallahu aleyhivesdlem)'in Peygamberlikten Önce -İstemeyerek- Müşriklerin Törenlerine Katılması

4261. Câbir der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) peygamberlikten önce müşriklerin törenlerine katılırdı. Bir gün arkasında iki meleğin aralarında şöyle konuştuklarını işitti: Biri diğerine: "Haydi Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in arkasında duralım!" diyordu. Diğeri: "O putlara dokunmaya yeltenmişken nasıl onun arkasında durabilirim!" dedi. Bundan sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) müşriklerin hiçbir törenine katılmadı. (EbÛ Ya'lâ) Derim ki: Bu hadisi kimileri Osman b. e. Şeybe'nin münker rivayeti olarak görüp bu konuda aşırıya kaçmışlardır. Münker olan ibare, meleğin "O, putlara dokunmuşken" sözüdür. Zahir olan şudur ki Hz. Peygamber (saMlahu aleyhi vesellem) putlara dokunmaya yeltenmiştir. Ancak burada münker olan O'nun müşriklerin putlara dokunma törenlerine katılmış olmasıdır, [225]

Resûlullah (Sallallahu Aleyhivesellem)'İn Puta Dokunması Ona Tapanları Kötülemek İçindi

4262. İbn Büreyde, babasından naklediyor: Cebrail Mescid-i Haram'a girdi ve putları devirmeye başladı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) 'in Kabe'nin gölgesinde uyuduğunu görünce onu uyandırdı ve: "Kalk!" dedi. ResûluUah başı ve sakalmdaki toprakları silkeleyerek kalktı. Cebrâîl onu Benû Şeybe kapısının yanma götürdü. Orada Mikâîl ile karşılaştılar. Cebrâîl, Mîkâîl'e: "Peygamberle tokalaşmanı engelleyen nedir?" dedi. Mîkâîl: "Onun elinde bakır kokusu hissediyorum" dedi. Cebrâîl bunu yadırgamış gibi Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Bunu yaptın mı?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) önce yaptığım unutmuş gibiydi, sonra hatırlayarak: "Kardeşim, doğru söylüyor. Evvelki gün isaf ve Naile putlarının yanından geçtim ve elimi onlardan birinin üzerine koyarak: Bazı kimseler Allah'la beraber sizin Hanlığınıza razı oldular. İşte onlar ne kötü kimselerdir! dedim" buyurdu. (İbn Ebî Şeybe} [226]

Zeyd b. Amr b. Nüfeyl'in menkıbeleri anlatılırken Zeyd b. Hârise'nin bir rivayeti verilmişti. Orada "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Cahiliye döneminde putlara dokunmaktan nehy edildi" ifadesi geçmişti. [227]

Kabe'nin Yapılışı

4263. Hâlid b. Ar'are'nin naklettiği bir kıssa içinde İmam Ali anlatıyor: Hz. İbrahim'e Kabe'nin yapılması emredilince bu, ona zor geldi ve nasıl yapacağını bilemedi. Ancak Allah Teâlâ üzerine huzur indirdi. Allah Teâlâ o yardımı şiddetli esen bir rüzgar olarak gönderdi. Rüzgar kumları getirip oraya yığdı; o da üzerine Kabe'yi yaptı. Hz. İbrahim hergün Kabe'yi bir diz boyu yükseltiyordu. O sırada Mekke şiddetli sıcaktı. İbrahim taşın konulacağı yere ulaşınca İsmail'e: "Git bir taş ara" dedi. İsmâîl gidip dağlarda dolaşmaya başladı. Bu arada Hz. Gebrâîl taşı gökten indirdi ve İbrahim'in yanma getirdi. İsmâîl geldiğinde: "Bu taş nereden?" diye sordu. O da: "Bu taş, benim ve senin yapına dayanmayan kimsenin katmdandır" dedi. Sonra da taşı yerine koydu. Daha sonra Kabe yıkılınca onu Amalika'lılar tekrar yaptılar. Sonra tekrar Kabe yıkıldı; Cürhüm'lüler Kabe'yi tekrar bina ettiler. Sonra tekrar Kabe yıkıldı; bu sefer Kureyş'liler onu bina ettiler. Hacer-i Esved'i yerine koymak istediklerinde bu hususta anlaşmazlığa düştüler. Nitekim: "Bu kapıdan, Benû Şeybe kapısından ilk çıkan kimse o taşı koysun" diyerek anlaştılar. Onların dediği kapıdan Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) çıktı. Kureyş'liler: "Evet, bu güvenilir bir insandır, onu yerine bu koysun" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir sergi istedi ve onu getirdiklerinde yere serip Hacer-i Esved'i serginin içine koydu ve her kavimden bir kişinin gelmesini emretti. Gelen kişiler serginin bir ucundan tutup kaldırdılar, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de yerine koydu. (Jshâk) [228]

4264. Hz. Ali anlatıyor: Cürhüm'lülerden sonra Kabe yıkılınca Kureyş'liler onu tekrar bina ettiler; ancak Hacer-i Esved'i yerine koymak istediklerinde onu kimin yerine koyacağı hususunda anlaşamadılar, birbirleriyle çekiştiler. Sonra: "Bu kapıdan ilk giren taşı yerine koysun"

dediler ve bu hususta anlaştılar. İşte Benû Şeybe kapısından ilk olarak Resûlullah (sallallahu aleyhi veseîlem) girdi. Resûlullah (sallailahu aleyhi vesellem) bir elbisenin getirilmesini istedi; Hacer-i Esved'i serginin ortasına koydu ve her soydan bir kişinin bu elbisenin ucundan tutmasını emretti. Onlar elbiseyi tutup kaldırınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) taşı aldı ve yerine koydu. (Ebü Dâvud et-Tayâlisî) [229]

4265. Hâlid anlatıyor: Bir adam Hz. Ali'ye: "Bana Kabe'nin yapılışını anlat" dedi. Hz. Ali şöyle anlatmaya başladı: Allah Teâlâ, Hz. İbrahim'e: "Benim için bir ev yap!" diye vahyetti. Allah'ın bu teklifi İbrahim'e zor geldi; ancak Allah ona bir rüzgar gönderdi. Ona Sekine veya Hacûc deniyordu, iki gözü ve bir başı vardı. Allah Teâlâ, Hz. İbrahim'e o gittiği zaman gitmesini, dinlendiği zaman dinlenmesini emretti. Hz. İbrahim de Allah'ın emrettiği şekilde Kabe'yi yapmaya başladı. Nihayet Beytullah'ın yerine vardı ve orada kalkan şeklinde kümelendi. Orası Beyt-i Maraur'un mukabilindedir. Beyt-i Mamur'a her gün yetmiş bin melek girer ki bir ziyaret eden kıyamet gününe kadar bir daha gelmez. İbrahim ve İsmail her gün şiddetli sıcakta bir diz boyu Kabe'yi yapıyor ve dağın gölgesinde gölgeleniyorlardı. Taşın konulacağı yere gelince Hz. İbrahim, İsmail'e: "Bana bir taş getir, onu yerine koyayım ki bu, insanların için bir alâmet olsun" dedi. Hz. İsmâîl vadiyi dolaştı ve ona bir taş getirdi. Hz. İbrahim taşı küçük bulup attı ve: "Bana başkasını getir" dedi. İsmâîl tekrar gitti; fakat bu sefer Cebrâîl, Hz. İbrahim'e Hacer-i Esved'i getirdi. İsmâîl geldiğinde İbrahim ona: "Beni senin getireceğin taşa bırakmayan kimse bana bir taş getirdi" dedi. Sonra da Kabe'yi o taşla tamamladı ve etrafında tavaf edip namaz kıldılar. Orada ölünceye kadar buna devam ettiler. Ancak Kabe muhtelif zamanlarda yıkıldı. Onu Amalika'lılar tamir edip ölüp gidinceye

kadar etrafında tavaf ettiler. Sonra Kureyş onu tekrar yaptı. Ancak Hacer-i Esved'in yerine gelince onu koyma hususunda anlaşmazlığa düştüler. Sonra: "Şu kapıdan ilk olarak kim çıkarsa bu taşı o koysun" dediler... (el-HârİS) [230]

4266. Ebu't-Tufeyl anlatıyor: Kabe, Cahiliye döneminde harçsız olarak üst üste konulmuş taşlardan yapılmıştı. İçi bir keçi yavrusunun zorla girebileceği kadardı. Tavanı yoktu. Örtüsü üzerine sarkıtılıyordu. Hacer-i Esved de açık olarak surun üzerine konuluyordu. Bu halkaya benzer iki rüknü vardı. Bir taraftan dört köşe, diğer taraftan da yuvarlaktı. Bir ara Bizans'tan bir gemi yola çıkmış ve Cidde'ye yaklaşınca parçalanmıştı. Kureyş, kerestesini almak için Cidde'ye gitti. İçindeki Bizanslının marangoz olduğunu öğrendiler. Kabe'yi yapmak için onu kerestelerle birlikte alıp Mekke'ye getirdiler. "Bu odunlarla Rabbimizin evini yapalım" dediler. Fakat Kabe'yi yıkmak istediklerinde Kabe'nin duvarında onlara bir yılan göründü. Sırtı siyah, karnı bembeyazdı. Kabe'nin taşlarından birini almak için yaklaşan kim olursa o yılan ağzını açarak ona doğru ilerliyordu. Bunun üzerine Kureyş, Makam-ı İbrahim'in yanında toplandı ve Allah'a yüksek sesle yalvardılar. "Ey Rabbimiz! Burası korkulan bir yer olmadı. Senin şerefli evini tekrar yapıp süslemek istiyoruz. Eğer buna razı oluyorsan bu yılanı kaybet; değilse dilediğini yap" dediler. Bunun üzerine gökten bir cevap (ses) işittiler. Kartaldan büyük, sırtı siyah, karnı ve ayakları beyaz olan bir kuş gelip gagasını yılanın kafasına batırdı, sonra da yılanı alıp götürdü. Onu Ecyad'a doğru kaldırıp attı. Yılanın kuyruğu ise düştü. Kureyş, Kabe'yi yıktı ve vadidin taşlarıyla Kabe'yi yaptı. Kureyş'lİler taşları omuzlarında taşıyorlardı. Onu yirmi zira yükselttiler. Resûlullah'm (salkllahu aleyhi vesellem) üzerinde benekli bir elbise vardı. Hz.

Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) taş taşırken elbisenin bir kısmını omuzuna atıyor, bu sırada elbisenin küçüklüğünden avreti görülüyordu. "Ey Muhammed, avretini ört!" diye bir ses işitti. İşte bundan sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hiç çıplak görülmedi. Kabe'nin bu yapılışı ile Allah Resulünün (sallaOahu aleyhi vesellem) peygamberlikle şereflendirilmesi arasında on beş yıl vardı. Sonra Kabe, İbnü'z-Zübeyr zamanında bir yangına maruz kaldı.

İbn Huseym dedi ki: İbn Sâbıt bana şunu haber verdi: "İbn Zübeyr yangından sonra Kabe'yi tamir ettiğinde Hacer-i Esved'i bir halka şeklinde birbirine girmiş olarak bir temelin altında gördü. Hacer-i Esved balta ile hareket ettirildiğinde diğer ucu da hareket ediyordu."

Ma'mer anlatıyor: Bana Yezîd b. Ebî Ziyâd, Mücâhid'den şu sözünü aktardı: "Cahiliye'de Kabe'yi yıkıp rükne ulaştıklarında bir yılan çıktı. Boynu devenin boynu gibi idi. İnsanlar Kabe'ye yaklaşmaya korktular; ancak bir kuş geldi, Mekke'nin yarısını gölgeledi, yılanı ayaklarıyla aldı ve onu göğe yükseltti ve denize attı."

Mücahid der ki: "Bir gün adamın birisi Kabe'nin duvarından bir taş söktü ve Kabe'deki zinet eşyalarından çaldı. Sonra tekrar çalmaya geldiğinde taş başına yapıştı." (İshâk) [231]

4267. Hz. Ali anlatıyor: Kureyş, Hacer-i Esved'i yerine koymak istediklerinde çekiştiler ve: "Bu kapıdan ilk giren kimse aramızda hüküm versin" dediler. İşte o kapıdan ilk giren Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) oldu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Hacer-i Esved'i bir parça yaygının içerisine koydu, sonra bütün kabileler o parçanın bir köşesinden tutup kaldırdılar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) o

zaman genç bir adamdı. Yani bunlar peygamberlikten önce cereyan etti. {İbn Ebî Şeybe) [232]

4268. Abbâs anlatıyor: Cahiliye devrinde Kureyş, Kabe'yi tamir etmeye başladı. Erkekler taş taşıyor, kadınlar da taşların arasına yerleştirilen küçük taşlan taşıyorlardı.

Abbâs şöyle devam etti: Ben ve kardeşimin oğlu Muhammed omuzlarımızda taş taşıyor, taşların altına izanmızı koyuyorduk. İnsanların arasına gelince de izanınızla örtünüyorduk. Bir defasında Muhammed benim önümde yüzü koyun yere düştü, arkasından koştum ve yanma gittim, baktım ki göğe doğru bakıyor. Ona: "Neyin var?" dedim. Kalkıp izarını giydi ve: "Çıplak olarak yürümekten nehyedildim" dedi.

Abbâs dedi ki: "İnsanların onu deli olarak görmesinden korktuğum için bunu onlardan gizledim" dedi. (Ebû Ya'lâ) [233]

Resllullah (Sallallahu Aleyhi Vesellem)'İn Sıfatı

4269. Ebû Hureyre anlatıyor: ResÛlullah (sallallahıı aleyhi vesellem)'in omuzları geniş, kollan uzundu. Kirpikleri de uzundu. Çarşılarda yüksek sesle konuşan biri değildi. Kötü söz söylemez, kötü işler yapmazdı. Birini dinlediğinde bütünüyle ona yönelir, birinden döndüğünde bütün vücuduyla ondan dönerdi. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [234]

4270. Harb b. Süreye, Bel'adeviyye'ye mensup biri kanalıyla onun dedesinden naklediyor: Medine'ye gittim ve vadinin yanma konakladım. Orada iki adama rastladım. Aralarında pazarlık yaptıkları bir keçi vardı. Müşteri satıcıya: "Benimle olan alışverişinde iyilik yap" dedi. Çok

geçmeden müşteri birisini çağırarak ona: "Yâ Resûlallah! Şu adama söyle benimle olan alışverişinde ikram etsin" dedi. ResÛlullah (sallallahu aleyhi vesellem) elini uzatarak: "Mal kendi malınızdır. Kıyamet günü kimse malı, kanı ve İffeti hakkındaki zulmümden dolayı benden bir şey isteyecek durumda olmasın. Allah, alışveriş yaptığında, aldığında ve sattığında kolaylık gösteren kimseye rahmet etsin! Verdiğinde, hükmettiğinde ve davalı olduğunda kolaylık gösterene Allah merhamet etsin!" dedi. Sonra da geçip gitti. Ben kendi kendime: "Bu, insanları saptıran Hâşimî'dir. Elbette o, odur" dedim ve ona iyice baktım. Güzel yapılı, alnı geniş, burnu ve kaşları ince, saçı siyah idi. Boğaz çukurundan göbeğine kadar siyah bir çizgi gibi İz vardı. Üzerinde iki parça eski elbise vardı. Bize doğru yaklaştı ve: "esSelâmü aleyküm" dedi. Biz de ona mukabelede bulunduk. Çok geçmeden ben: "Allah'a yemin olsun ki onu izleyeceğim; çünkü o güzel sözlü birisidir" dedim ve onu izlemeye devam ettim. Sonra: "Ey Muhammedi" dedim, bana bütünüyle döndü. "Ne istiyorsun?" diye sordu. Ben: "İnsanları saptıran, onları mahveden ve babalarının taptıklarından onları döndüren sen misin?" dedim. O: "Allah cezam versin" dedi. Ben: 'Neye çağırıyorsun?' dedim. O: "Allah'ın kullarını Allah'a çağırıyorum" dedi. Ben: "Ne diyorsun?" dedim. O: "Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına ve Muhammed'in onun Resulü olduğuna şehadet etmeni, bana indirilene inanmanı, hat ve Uzza'yı inkar etmeni, namaz kılmanı ve zekat vermeni söylüyorum" dedi. Ben: "Zekat nedir?" diye sordum. O: "Zenginimizin fakirimize verdiği şeydir" dedi. Ben: "Bu çağırdığın şeyler ne güzeldir!" dedim. O ana kadar yeryüzünde en çok buğzettiğim kimse o idi; fakat bu konuşmadan sonra bana yeryüzünde çocuklarımdan, ana-babamdan ve bütün insanlardan en sevimli kişi o oldu. Resûlullah

(sallallahu aleyhi vesellem): "İşte artık öğrendin" dedi. Ben: "Evet" dedim. Resûlullah (sallallahualeyhivesellem): "Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in onun Resulü olduğuna şehadet edip bana indirilene inanıyor musun?" dedi. Ben: "Evet, ya Resulallah" diye tasdik ettim ve: "Ben, insanların uğrak yeri olan ve su aldıkları bir kuyuya gidiyorum. Beni çağırdığın şeylere onları da çağıracağım; sana tâbi olmalarını umuyorum" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Evet git, onları Allah'a davet et" buyurdu. Ben o kuyu ahalisinin yanma gittim; bütün erkekleri ve kadınları müslüman oldu. Daha sonra Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem) eliyle onun başını okşadı. (Ebû Ya'lâ) [235]

4271. Ebû Saîd eş-Şâmî anlatıyor: Efendimle birlikte Resûlullah'm hanımlarının birinin yanma girdim, bize kızıl bir saç çıkarttı ve: "İşte bu, Resûlullah'm (saMahu aleyhi vesellem) saçıdır" dedi. (Müsedded) [236]

Resûlullah'a (Sallallahu Aleyhi Vesellem) Peygamberlik Verilmesi

4272. Âişe anlatıyor: Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) hanımı Hatice bir ay Hira mağarasında birlikte kaldılar. Bu, Ramazan'a denk gelmişti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) dışarı çıktığında: "Esselâmu aleykum" diye bir ses işitti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bunun cin çarpması olduğunu zannettim" buyurdu. Ama arkasından: "Sana müjdeler olsun! Çünkü selâm hayır alâmetidir" denildi. Sonra başka bir gün Cebrail'i gördü; Güneş'in üzerinde, bir kanadı doğuda, bir kanadı batıda idi. "Ondan korktum" dedi. Mekke'ye ailesinin yanına döndü. Kapıyla kendi arasında onu tekrar gördü. "Benimle konuşunca ona

ısındım. Sonra bana belirli bir yerde buluşmak üzere söz verdi. Dediği yere geldim. Cebrail beni hapsetti. Dönmek istediğimde onunla birlikte Mîkâîl'i de gökte gördüm. Cebrail yere indi; ancak MîJcâîl yerle gök arasında kaldı. " "Beni aldı ve sırt üstü yere yatırdı, karnımı yardı ve ondan Allah1 in dilediği şeyi çıkardı. Onu altından bir leğende yıkadı, sonra tekrar yerine koydu. Sonra kabın kaldırıldığı gibi beni kaldırdı ve sırtıma bir mühür vurdu. O mührün soğukluğunu hissettim. Sonra bana: 0ku! Seni yaratan rabbinin adıyla (İkra suresi ilk beş âyet) dedi. İşte o zamandan sonra bana söylenen hiçbir şeyi unutmadım. Sonra beni bir adamla tarttı; ona ağır geldim. Başkasıyla tarttı; ona da ağır geldim. Sonra beni yüz kişiyle tarttı. Mîkâîl: Kâbe'nin Rahbine yemin olsun ki Allah onu peygamber olarak gönderecek dedi. Ben hızlıca evime geldim. Yanından geçtiğim her taş ve ağaç bana: Esselâmu aleyke ya Resulallah" diyordu. Hatice'nin yanına girince o da: "Esselâmu aleyke ya Resulallah " dedi." (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [237]

4273. Âişe anlatıyor: Resûlullah (saüalhhu aleyhi veseilem) Hatice ile birlikte bir ay itikafa girmeyi adadı. Bu, Ramazan ayma denk geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) bir gece çıktı ve: "Esselâmu aleyke" diye bir ses işitti. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi veseilem): "Bunun bir cin çarpması olduğunu zannettim ve hızlıca eve gittim. Hatice'nin yanına girince üzerime bir elbise attı ve: Ey Abdullah'ın oğlu! Sana ne oldu? dedi..." Ravi, bundan sonra yukarıdaki hadisin aynısını aktardı ve şöyle devam etti: "Bana İkra suresini beşinci âyetine kadar okudu. Bundan sonra artık hiçbir şey unutmadım. Sonra benî bir adamla tarttı; ona ağır geldim. Bir başkasıyla tarttı; ona da ağır geldim. Sonra yüz kişiyle tarttı. Bunun

üzerine Mîkâî! onun üstünden şöyle dedi: Kâbe'nin Rabbine yemin olsun ki Allah onu peygamber olarak gönderiyor. " (el-Hâris) [238]

4274. Ebu'd-Duhâ, Eşlem kabilesine mensup birinden naklediyor: ResûluUah'a (sallallahu aleyhi veseilem) peygamberlik geldiğinde kırk üç yaşındaydı. (Müsedded) [239]

Müşriklerin Putlarının Aşağılanmasına Dair

4275. Ali b. Ebî Tâlib anlatıyor: Ben ve Usâme b. Zeyd, Kureyş'lilerin Kabe'nin etrafına koydukları putların yanma geliyor; yanımızda pislik taşıyıp onlara sürüyorduk. Müşrikler gelip gördüklerinde: "İlahlarımıza bunu kim yaptı?" diyerek bağırıyorlar ve yanlarına varıp onları süt ve su ile yıkıyorlardı, (ishâk) İsnadı sahihtir. [240]

4276. Usâme b. Zeyd anlatıyor: Ben, Resûlullah'la (sallallahu aleyhi veseilem) birlikte Kabe'nin içine girdim. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) orada bazı tasvirler gördü, bana: "Git su getir" dedi. Ben de ona bir kova su getirdim; Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem) elbisesini su ile ıslatıp o suretlerin üzerine sürmeye başladı. Sonra şöyle dedi: "Yaratamadıkları şeylerin suretini yapan kimseleri Allah kahretsin. " (İshâk) [241]

Müşriklerin Resûlullah'a (Sallallahu Aleyhi Vesdlem) Yaptıkları Eziyetler Ve O'nun Davasındaki Sebatı

4277. Târik b. Abdullah el-Muhâribî anlatıyor: Resûlullah'ı (sallailahu aleyhi vesellem) iki defa gördüm. Biri Zülmecaz panayırında idi. Benim orada sattığım eşyalarım vardı. Üzerinde kırmızı bir cübbe olduğu halde oradan geçti ve avazı çıktığı kadar şöyle sesleniyordu: "Ey insanlar! Lâ ilahe illallah deyin, kurtulun." Bir adam da taşlarla onun peşinden gidiyordu. Resûlullah (sallallalıu aleyhivesellem)'in topukları ve dizinin arkası kan içindeydi. Adam: "Ey insanlar, ona itaat etmeyin. O bir yalancıdır" diyordu. Ben: "Bu kimdir?" dedim. "Abdülmuttalib oğullarından biridir" dediler. Ben: "Şu arkasından taş atan kimdir?" dedim. "Amcası Abdü'1-Uzza {Ebû Leheb)'dir" dediler. İslamiyet Medine taraflarında zuhur edince, biz de Rebeze'den oraya doğru yola çıktık ve Medine yakınlarında konakladık...[242] (İbn Ebı Şeybe) [243]

4278. Akıl b. Ebî Tâlib anlatıyor: Kureyş'liler Ebû Tâlib'in yanma gelip: "Ey Ebû Tâlib! Senin kardeşinin oğlu toplantılarımızda ve tapmaklarımızda bize eziyet ediyor. Onun bize eziyet etmesine mani ol" dediler. Ebû Tâlib: "Ey Akil! Bana Muhammed'i getir" dedi. Ben de gidip onu Ebû Tâlib'in yanma getirdim. Şöyle dedi: "Ey kardeşimin oğlu! Senin amca çocukların kendilerine eziyet ettiğini iddia ediyorlar. Bundan vazgeç!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gözünü semâya dikerek: "Siz bu Güneş'i görüyor musunuz?" dedi. Onlar: "Evet" dediler. Resûlullah (sallallahualeyhivesdlem): "Bana ondan bir alev almanız ne kadar imkansız ise, benim de sizin için bunu terk etmem o kadar imkansızdır" dedi. Ebû Tâlib de: "Kardeşimin oğlu bize yalan söylemez. Geri dönün!" dedi. (Ebû Ya'lâ) Hasen bir isnadı vardır.

4279. İbn Tedrus der ki: Esma binti Ebî Bekir'e: "Müşriklerin Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) yaptığı eziyetlerin en şiddetlisi

hangisiydi?" diye sordular. Esma şöyle dedi: Müşrikler Mescid'de (Kabe'de) direkleri yükselttiler ki Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) ilahları hakkında ne dediğini görsünler. Bu arada Resûlullah (saMah.11 aleyhi vesellem) çıkagelince hepsi üstüne çullandılar. Yardım istemek üzere birisi Ebû Bekir'e geldi ve: "Arkadaşına yetiş!" dedi. Ebû Bekir saçında dört tane örgüsü olduğu halde yanımızdan hızlıca çıktı. O sırada şöyle diyordu: "Yazıklar olsun size! Rabbim Allah'tır diyen birini mi öldüreceksiniz? Halbuki o size rabbinizden apaçık beyyinelerle gelmiştir." Ebû Bekir yanlarına gidince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'i bırakıp ona yöneldiler. Ebû Bekir yanımıza döndüğünde örgülerinden bir tane bile kalmamıştı (yolunmuştu). Şöyle diyordu; "Ey azamet ve ikram sahibi olan, ne yücesin!" (el-Humeydî ve Ebû Ya'lâ) [244]

Hz. Ömer'in Müslüman Oluşu

4280. Câbir rivayet ediyor: Hz. Ömer, İslam'a girişini şöyle anlattı: Bir gece kız kardeşime doğum sancıları geldi. Ben evden dışarı çıktım, sıcak bir gecede Kabe'nin örtüleri arasına girdim. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseliem) geldi, ayağında ayakkabı vardı ve Makam-ı İbrahim'e yürüdü. Allah'ın dilediği kadar namaz kıldıktan sonra tekrar döndü. Hiç işitmediğim bir şeyleri söylediğini işittim ve peşine düştüm. Resûlullah (saüallahu aleyhi veseliem): "Kim o?" diye sordu. Ben: "Ömer!" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Ömer! Gece gündüz, peşimi bırakmıyorsun!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in bana beddua etmesinden korktum ve: "Şehadet ederim ki Allah'tan başka hiçbir

ilah yoktur, sen de onun Resulüsün" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi veseliem): "Ey Ömer! Bu durumunu gizle!" buyurdu. Ben: "Hayır, seni Hak üzere gönderen Allah'a yemin olsun ki, nasıl ki şirkimi ilan etmiştim, müslüman olduğumu da ilan edeceğim" dedim. (İbn Ebî Şeybe) [245]

4281. Enes b. Mâlik anlatıyor: Benû Zühre'den bir adam, müslüman olmasından önce kılıcım kuşanmış bir halde Hz. Ömer'le karşılaştı. Ona: "Nereye gidiyorsun ey Ömer?" dedi. Ömer: "Muhammed'i Öldürmeye gidiyorum" dedi. Adam: "Muhammed'i öldürdüğünde Hâşimoğulları'ndan veya Benû Zühre'den nasıl kurtulacaksın?" dedi. Ömer: "Bakıyorum sen de dinini terk etmişe benziyorsun ve yeni çıkan dine girmişsin" dedi. Adam: "Ey Ömer! Sana daha garip bir şey söyleyeyim mi? Senin eniştem ve kız kardeşin dinlerini terk edip müslüman oldular" dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer hışımla ve gazapla onların kapılarının yanma gidip yanaştı. Yanlarında Habbâb denen biri vardı, eniştesine ve kız kardeşine Tâhâ suresini okutuyordu. Habbâb, Ömer'in gelişini hissedince yatağın altına gizlendi. Ömer: "Az önce işittiğim gizli sözler neydi?" dedi. Eniştesi ve bacısı: "Yanımızda bir şey yok. Kendi aramızda konuşuyorduk" dediler. Ömer: "Herhalde sizler dininizi terk edip yeni dine girmişsiniz?" dedi. Eniştesi: "Ey Ömer! Ya hakikat senin dininden başka bir şeyde ise..." dedi. Bunun üzerine Ömer eniştesine şiddetli bir şekilde vurdu ve onu yere düşürdü. Kız kardeşi de Ömer'i kocasının üzerinden itti. Ömer de bacısının yüzüne bir tokat vurdu ve yüzünü kanattı. Bacısı: "Eğer hakikat senin dininin dışında ise... Ben şehadet ediyorum ki Allah'tan başka ilah yoktur, Muhammed onun kulu ve resulüdür" dedi. Bunun üzerine Ömer yumuşadı ve: "Okuduğunuz şeyleri bana da gösterin" dedi. Ömer okuma biliyordu.

Bacısı: "Hayır, sen pissin. Onu bize geri vereceğine dair Allah'a yemin et, sonra da kalk yıkan ve abdest al" dedi. Bunun üzerine Ömer onun dediğini yaptı ve Tâhâ suresi ilk on beş âyeti okumaya başladı. Bunun üzerine Ömer: "Beni Muhammed'e götürün" dedi. Habbâb, Ömer'in bu sözünü işitince yerinden çıkıp yanma geldi ve: "Sana müjdeler olsun ey Ömer! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in duasının sana isabet etmesini umuyorum. Çünkü Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) perşembe akşamı şu şekilde dua etmişti: "Ey Allahım! Bu dini ya Ömer b. el-Hatîâb ile ya da Amr b. Hişam [246] ile kuvvetlendir!" Bunun üzerine oradakiler: "Resûlulîah (sallallahu aleyhivesellem) Safa'nm dibindeki Erkam'm evindedir. Orada kendisine vahiy geliyor" dediler. Ömer hemen yola çıktı ve kapıya geldi.

Kapıda Hamza ile Ashâb-ı Kiramdan bazı kimseler vardı. Hamza arkadaşlarının Ömer'den korktuğunu görünce: "Evet, gelen Ömer'dir. Eğer Allah onun hakkında iyilik istiyorsa müslüman olup Resûlullah'a (sallallahu aleyhi veseUem) tâbi olur, başka bir şey olursa da onun öldürülmesi bizce kolaydır" dedi. Resûlulîah (sallallahu aleyhi vesellem) elbiselerini toplayarak yanımıza geldi ve: "Ey Ömer! Sonun nereye varacak? Sen Allah'ın Velid b. el-Muğîre'ye indirdiği rezil ve rüsvaylığı mı bekliyorsun? Ey Allahım! İşte Ömer b. el-Hatîâb budur, geldi. Ey Allahım! Bu dini Ömer ile kuvvetlendir" dedi. Ömer de: "Şahitlik ederim ki sen, Allah'ın Resulüsün" diyerek müslüman oldu. Sonra: "Yâ Resulallah! Hadi kalk, ortaya çıkalım" dedi. (Ebû Ya'lâ) [247]

Habeşistan'a Hicret

4282. Şa'bî şöyle dedi: "Habeşistan'dan dönüş, Hayber gecelerinden bir gecede oldu." (Ishâk)

4283. Umeyr b. İshâk anlatıyor: Cafer b. Ebî Tâlib, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi veseEem) Habeşistan'a göç etmek için izin istedi ve: "Yâ Resûlallah! Kimseden korkmadan Allah'a ibadet edebileceğim bir yere göç etmek için bana izin ver" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona izin verdi. O da Necâşî'nin yanma göç etti. Amr b. el-Âs bana olayı şöyle anlattı:

Ben, Cafer b. Ebî Tâlib'in Necâşî'nin yanındaki konumunu görünce onu kıskandım ve kendi kendime: "Allah'a yemin olsun ki onun ve arkadaşlarının yanma gidip Necâşî'nin huzuruna çıkacağım" dedim. Sonra onunla birlikte Necâşî'nin yanma girdik. Ben, Necâşî'ye: "Senin ülkende bir adam var ki onun amcasının oğlu bizim yanımızdadır. O, insanların tek ilahtan başka ilahı olmadığını iddia ediyor. Allah'a yemin olsun ki eğer sen, onu ve arkadaşlarını Öldürmezsen bir daha ne ben, ne de arkadaşlarımdan biri şu denizi geçecek!" dedim. Necâşî: "Onu çağır" dedi. Ben: "O benimle birlikte gelmez" dedim. Bunun üzerine Necâşî, benimle birlikte bir elçi gönderdi. Cafer ile Necâşî'nin kapısına gelince ben: "Amr b. el-Âs'a izin ver!" diye seslendim. Cafer de arkamdan: "Allah'ın kuluna izin ver" diye seslendi. Bunun üzerine Necâşî onun sesini işitti ve benden önce girmesine izin verdi. Cafer ve ashabı içeri girdiler, sonra bana izin verdi. İçeri girdiğimde onun oturduğunu gördüm. Yanma gidip Cafer'i arkama alacak şekilde önüne oturdum ve her birinin arasına da adamlarımdan birini koydum. Necâşî: "Konuşun!" dedi. Amr dedi ki: "Bunun amcasının oğlu yanımızdadır. O, insanların tek ilahtan başka ilahı olmadığını iddia ediyor.

Eğer sen onu ve arkadaşlarını öldürmezsen Allah'a yemin olsun ki ne ben, ne de arkadaşlarımdan biri deniz yolculuğuna çıkıp senin ülkene ticaret yapmaya gelebilir!" dedi. Bunun üzerine Necâşî, Cafer'e: "Sen konuş!" dedi ve Cafer şehadet kelimesini okuyup konuşmaya başladı. Ben kelime-i şehadeti ilk o zaman duymuştum. Şöyle dedi: "Amcamın oğlu doğru söylüyor. Ben de onun dini üzereyim." Bunun üzerine Amr bağırdı ve: "Sus!" dedi. Öyle ki Necâşî hep Cafer'i dinledi ve sustu. Sonra da: "Musa'ya gelen Cebrâîl mi O'na geliyor? İsa hakkında ne diyor?" dedi. Cafer: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesdlem) İsa hakkında O Allah'ın ruhu ve kelimesidir diyor" dedi. Sonra Necâşî yerden bir şey aldı ve: "İsa'nın söyledikleri ile onun söyledikleri arasında hiçbir fark yoktur. Eğer hükümranlığım olmasaydı size tâbi olurdum" dedi ve Amr'a dönerek: "Senin ve arkadaşlarının bize gelip gelmemesi umurumda değil" dedi. Cafer'e de: "Sen ve arkadaşların gidin. Benim topraklarımda güvendesiniz. Kim sana vurursa onu Öldürürüm; kim sana söverse ondan hakkını alırım" dedi. Sonra da kapıcısına şöyle dedi: "Bu adam ne zaman yanıma girmek için izin isterse ona izin ver; ancak ailemin yanında olursam müstesna. Ailemin yanında olduğumda ona durumu söyle; eğer kabul etmezse yine izin ver ve içeri al" dedi.

Sonra Amr şöyle anlatmaya devam etti: Daha sonra ayrıldık. Ancak Cafer'le baş başa kalmaktan daha çok arzuladığım bir şey yoktu. Bir defasında yolda karşılaştık, etrafta kimseyi göremedim. Arkama baktım, kimseyi göremedim; sağıma soluma baktım, kimseyi göremedim. Cafer'e yaklaşıp elinden tuttum ve: "Şunu bil ki ben de Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in onun kulu ve Resulü olduğuna şahitlik ediyorum" dedim. Cafer: "Allah sana hidayet etsin. Bu hidayetinde sabit

kal" dedi. Sonra beni bıraktı ve gitti. Ben arkadaşlarımın yanma döndüm; sanki başıma gelenleri görmüşlerdi. Beni alıp üzerime bir parça kadife attılar; beni sanki hapsettiler, dışarıya bakmama müsaade etmediler. Ben başımı bir bu yerden, bir diğer yerden çıkarıyordum, ta ki onlardan kurtulduğumda üzerimde hiçbir şey yoktu. Habeş'li bir kadınla karşılaştım ve onun örtüsünü aldım, onunla avretimi örttüm. O şöyle şöyle dedi, ben de şöyle şöyle dedim. Sonra Cafer'in yanma geldim. Cafer: "Sana ne oldu?" dedi. Ben: "Üzerimdeki her şey gitti, hiçbir şey kalmadı. Üzerimde gördüğün bu örtü de Habeş'li bir kadına ait" dedim. Cafer yürümeye başladı, ben de onunla birlikte yürüdüm. Hükümdarın kapısına gelince: "Allah'ın hizbine izin ver" dedi. Kapıcı: "Hükümdar ailesiyle beraber" dedi. Cafer: "Bana izin ver" dedi ve izin alıp içeri girdi. Cafer, Necâşî'ye: "Amr bana tâbi olup dinime girdi" dedi. Necâşî: "Asla!" dedi. Cafer: "Evet" dedi. Necâşî: "Hayır" dedi. Cafer: "Evet" dedi. Necâşî: "Hayır" dedi. Cafer: "Evet" dedi. Bunun üzerine Necâşî birisine: "Onunla birlikte git; eğer dediğini yapmışsa söylediği her şeyi yaz" dedi. Adam: "Olur" dedi ve söylediklerimin hepsini yazdı. Öyle ki hiçbir şeyi bırakmadım; hatta bardakları bile yazdırdım. Mallarından dilediğim kadar alsaydım, alabilirdim." {Ebü Ya'lâ) İsnadı hasendir, ancak Amr'ın İslam'a girişinin Necâşî vasıtasıyla olduğu şeklindeki bu rivayet, meşhur rivayete muhaliftir. [248]

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in İslâm'a Daveti ve Kureyşlilerin Kendisinden Mucizeler İstemesi

Bu konuyla ilgili olarak Şuarâ suresinde Zübeyir hadisi geçmişti. Oraya bakılabilir. [249]

Eskilerin Peygamberliğin Alâmetlerini İtiraf Etmeleri

4284. İkrime b. Hâlid anlatıyor: Kureyş'ten bir grup Resûlullah'm (sallallahu aleyhi veseUem) peygamberliğe mazhar olduğu sıralarda deniz yolculuğuna çıktılar. Derken rüzgar onları denizdeki adalardan birine attı. Orada bir adam vardı. "Kimlerdensiniz?" diye onlara sordu. Onlar: "Bizler Kureyş'ten bir grubuz" dediler. Adam: "Kureyş ne demektir?" dedi. Onlar: "Harem bölgesinin sakinleridir" dediler. Adam onları tanıyınca: "Siz değil, biz oranın ehliyiz" dedi. Öğrendiler ki adam Cürhüm kabilesinden. Adam şöyle dedi: "Neden Ecyad diye isimlendirildiğini biliyor musunuz? Bizim atlarımız iyi atlardı; buna izafeten o isim verildi." Onlar: "Aramızda peygamber olduğunu iddia eden bir adam çıktı" dediler ve Resûlullah (sallallahu aleyhi veellem)'i anlattılar. Adam: "Ona tâbi olunuz! Eğer içinde bulunduğum durum olmasaydı sizinle birlikte ben de ona katılırdım" dedi. (el-Hâris) [250]

4285. Gâbir b. Abdullah anlatıyor: Bir gün Kureyşliler, Hz. Peygamber (sallaMıualeyhivesdlem) hakkında konuşmak için toplanıp şöyle dediler: "İçinizde sihri, falcılığı ve şiiri en iyi bileniniz bakın bakalım kimdir? Gitsin de birliğimizi dağıtan, işimizi darmadağın eden ve dinimizi eleştiren şu adamla konuşsun! Bakalım ne cevap verecek?" Dediler ki: "Bize göre, bu işe Utbe b. Ebî Rabîa'dan başka daha uygunu yoktur. Öyleyse ey Ebu'l-Velîd, bu iş sana kaldı." Utbe kalktı, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanma gitti ve: "Ey Muhammedi Sen mi daha

hayırlısın, yoksa Abdullah mı?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu sual karşısında sükut etti. "Sen mi daha hayırlısın, yoksa Abdülmuttalib mi?" Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu sual karşısında da sustu. "Eğer bunların senden daha iyi olduklarına inanıyorsan, onlar bizim ilahlarımıza tapınışlardı. Yok eğer sen onlardan daha hayırlı olduğunu ileri sürüyorsan, konuş da seni dinleyelim! Vallahi biz, kavmine senden daha çok uğursuzluk getiren birini görmedik! Topluluğumuzu böldün, işimizi dağıttın, dinimizi eleştirdin ve bizi Araplar içinde rezil ettin. Öyle ki, Araplar arasında Kureyş içinde bir sihirbaz var! Kureyş içinde bir kâhin var! sözleri dolaşıyor. Vallahi, biz şimdi, savaş narası gibi bir şeyden başkasını beklemiyoruz. Ki o zaman kılıçlarla birbirimize girip kendimizi tüketiriz. Beni dinle, sana birtakım şeyler teklif edeceğim. Ey adam! Eğer şu getirdiğin şeyle mal istiyorsan, sana mal veririz, en zenginimiz olursun. Eğer evlenmek istiyorsan Kureyş'in dilediğin kadınını seç, seni Kureyş'in en güzel on kadınıyla evlendirelim" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Utbe'ye, "Sözün bitti mi?" dedi. Utbe: "Evet" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Secde suresini: "Bismillah" diyerek okumaya başladı:

"Bismillahirrahmanirrahim. Hâ Mim. Bu kitap, bilen, anlayan bir kavim için âyetleri (hükümleri, kıssaları ve öğütleri) ayrı ayrı açıklanmış, gereğince hareket edenleri Cennetle müjdeleyici, etmeyenleri uğrayacakları azapla korkutucu, Arapça bir Kur'ân olmak üzere, Rahman ve Rahim olan Allah tarafından indirilmiştir. Öyle iken, onların çoğu, bundan yüz çevirmiştir. Artık onlar, dinlemezler. (Peygambere) Bizi davete edip durduğun şeye karşı kalplerimiz kapalıdır; kulaklarımızda ağırlık, bizimle

senin aranda da bir engel (dinde ihtilaf) vardır. Sen (dinin üzere) istediğini yap, biz de yapacağız dediler."

Utbe şu âyete kadar dinlemeye devam etti: "Onlar (Mekke kafirleri), yine bir Allah'a imandan yüz çevirip, putlara tapmakta direnirlerse, onlara de ki: Âd ve Semud kavimlerinin köklerini kazıyan kasırga gibi bir kasırga ile sizin de kökünüzün kazınabileceğim hatırlatırım [251] Bu âyet okununca, Utbe, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Yeter, yeter! Yanında bundan başka bir şey yok mu?" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Hayır" dedi. Utbe tekrar Kureyş'in yanma döndü. Ona: "Ne oldu?" dediler. Utbe: "Şunu iyi bilin ki sizin onunla konuşmak istediğiniz her şeyi ben onunla konuştum dedi. "Sana cevap verdi mi?" dediler. Utbe: "Evet, bu Kabe'nin sahibine yemin olsun ki onun söylediklerinden hiçbir şey anlamadım. Sadece Âd ve Semud kavminin yok edildiği azabın başımıza gelmesinden kaçınmamızı söyledi" dedi. Kureyş'liler: "Yazıklar olsun sana! Biri seninle Arapça konuşuyor; onun ne dediğini anlamıyorsun!" dediler. Utbe: "Hayır, vallahi gerçekten öldürücü azapla korkutulmaktan başka söylediklerinden bir şey anlamadım" dedi. (İbn Ebî Şeybe, Ebû Ya'lâ ve Abd b. Humeyd} [252]

İsrâ (Miraç)

4286. Es'ad b. Zürâre anlatıyor: Resûlullah (saüallalıu aleyhi vesellem) şunu anlattı: "Göğe yükseltildiğimde incilerden yapılı bir sarayın yanına getirildim; içinde altından parlayan bir yatak vardı. Bana vahyedildi ve

bende üç hasletin olduğu bildirildi: Sen, peygamberlerin efendisisin, muttakilerin imamısın, alınları ve ayakları beyaz atlıların komutantsın denildi." {Ebû Ya'lâ) [253]

4287. Ümmü Hâni anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir defasında sabahın alacakaranlığında yanıma girdi ve oturdu. Ben yatağımın üzerindeydim. Resûlullah (saEaUahu aleyhi vesellem) şöyle anlatmaya başladı: "Bu geceyi Mescid-i Haram'da geçirdim. Cebrail yanıma gelerek beni Mescidin (Kabe'nin) kapısının yanına götürdü. Kapıda beyaz bir hayvan gördüm. Merkepten yüksek, katırdan alçak idi. Kulakları hareket ediyordu. Ona bindim. Bindiğim hayvan, ayağını gözünün uzandığı yere kadar atıyordu. İnişe geçtiği zaman ön ayakları uzuyor, arka ayakları kısalıyordu. Yükselişe geçtiği zaman arka ayakları uzuyor, ön ayakları kısalıyordu. Cebrail benimle birlikteydi; fakat beni geçmiyordu. Kudüs'teki Beyt-i Makdis'e varınca peygamberlerin hayvanlarını bağladığı yere ben de onu bağladım. Sonra peygamberlerden bir grup göründü; aralarında İbrahim, Musa ve İsa da vardı. Onlara namaz kıldırdım, onlarla konuştum. Sonra bana içinde beyaz ve kırmızı meşrubat olan İki kap getirildi. Ben beyaz meşrubatı içtim. Cebrail bana: "Sütü İçtin, şarabı bıraktın. Eğer şarabı içseydin, ümmetin senden sonra mürted olurdu" dedi. Sonra ben tekrar hayvanıma bindim ve Mescid-i Haram 'a gelip orada sabah namazını kıldım. " Resûlullah (sallallahualeyhivesellem)'in bu sözleri üzerine Ümmü Hâni şöyle dedi: "Ben, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in hırkasına yapıştım ve: "Ey amcamın oğlu! Allah için bu bana anlattıklarını Kureyş'e anlatma; yoksa seni doğrulayanlar bile seni yalanlar" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) eliyle hırkasına vurdu ve onu elimden çekti ve karnına kadar yükseltti. Hatta karın kıvrımlarını gördüm;

kağıtların katlandığı gibi katlanmışlardı. Bu esnada kalbinden bir nur çıktı, nerede ise gözlerimi kör edecekti. Hemen secdeye kapandım, başımı kaldırdığımda onun çıkmış olduğunu gördüm. Cariyem Neb'a'ya: "Çabuk ona yetiş, ne dediğini ve kendisine ne dendiğini öğrenip bana haber ver" dedim. Cariye geri döndüğünde bana şöyle anlattı: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Hatîm'de Kureyş'ten bir grubun yanma gitti. Aralarında Mut'im b. Adiy, Amr b. Hişâm ve Velîd b. el-Muğîre de vardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem) şöyle dedi: "Ben yatsı namazını bu Mescid'de kıldım. Sabah namazmı da bu Mescid'de kıldım. Bu iki vakit arasında Beyt~i Makdis'e gittim; peygamberlerden bir grupla karşılaştım, aralarında İbrahim, Musa ve İsa da vardı. Onlara namaz kıldırdım ve onlarla konuştum." Amr b. Hişâm (Ebû Cehil) alaylı bir şekilde: "O halde gördüğün peygamberleri bana anlat" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Hz. İsa orta boyun üzerinde; fakat uzun olmayan, göğüsleri geniş, kanı belirgin, kıvırcık saçlı, hafif kırmızı karışımlı beyaz tenliydi. Sanki o Urve b. Mes'âd es-Sakafî'ye benziyordu. Musa ise iri kemikli, uzun boylu, dişleri birbirinin üzerine geçmiş, dudağı çekik, diş etleri dışarı çıkık ve sert çehreliydi. İbrahim ise Allah'a yemin olsun ki İnsanlar arasında yaratılış olarak ve ahlak olarak bana en çok benzeyen kimseydi." Bunun üzerine oradaki müşrikler gürültü yaparak kargaşa çıkardılar. Mut'im b. Adiy şöyle dedi: "Bugüne kadarki işlerin kolay ve anlaşılır idi; ama bugünkü sözün tamamen bunlara muhaliftir. Ben senin yalan söylediğine şahitlik ederim; çünkü bizler Beyt-i Makdis'e gidip gelmek için develerimizi yoruyor, bir ayda gidip, bir ayda geliyoruz. Sen ise bu kadar mesafeyi bir gecede gidip geldiğini söylüyorsun. Lat ve Uzza'ya yemin olsun ki ne bu sözünü, ne de bundan önceki sözlerini asla tasdik

etmem." Mut'im b. Adiy'in zemzemin yanında bir havuzu vardı. Abdulmuttalib bu havuzu ona vermişti. Mutim bu havuzu yıktı ve Lat ile Uzza'ya yemin ederek o havuzdan kimseye bir damla su içirmeyeceğine yemin etti. Bunun üzerine Ebû Bekir: "Ey Mut'im, kardeşinin oğluna söylediğin şeyler ne kötüdür! Onu kötülükle karşılayıp söylediklerini yalanlıyorsun; ben ise onun kesinlikle doğru olduğuna şahitlik ederim" dedi. Bunun üzerine müşrikler: "Ey Muhammed! O halde bize Beyt-i Makdis'i tarif et" dediler. Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem) : "Ben geceleyin oraya girdim ve oradan gece çıktım" dedi. Bunun üzerine Cebrail, Beyt-i Makdis'in suretini kanatlan arasında getirerek Resûlullah a (sallallahu aleyhi vesellem) gösterdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle demeye başladı: "Oranın kapısı şöyle, falan yerde, oranın bir kapısı da şöyle, filan yerdedir.." Ebû Bekir de her söylediğine: "Doğru söyledin" diyordu. Ümmü Hâni'nin cariyesi Neb'a dedi ki: "O gün ben, Resûlullah'ın Ebû Bekir'e şöyle dediğini işittim: "Ey Ebû Bekir, ben seni Sıddık diye isimlendirdim." Müşrikler: "Ey Mut'im, bırak da Beyt-i Makdis'den gelen kervanımızı soralım" dediler ve: "Ey Muhammedi Bize kervanımızdan haber ver" diye sordular. Resûlullah: "Benfilan oğullarının kervanına Ravha'da rastladım, bir develerini kaybetmişlerdi. Onu aramaya çıktılar, ben de onların kervanlarının yanına geldim, kervanda kimse yoktu. Orada bir bardak su gördüm ve o sudan içtim. Onlar geldiği zaman bunu onlara sorun" dedi. Müşrikler: "Tanrıya yemin olsun, işte bu bir işarettir" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) şöyle anlatmaya devam etti: "Sonra ben filan oğulları kervanının yanına vardım; onların develerinden biri benden ürktü. Kırmızı bir deve de hemen çöktü. Üzerinde beyaz iplerle bağlı çuvallar vardı. Deve İçindekileri kırdı mı kırmadı mı bilmiyorum.

Bunu da onlara sorun" buyurdu. Müşrikler: "İşte bu da bir alâmettir" dediler. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) şöyle buyurdu: "Sonra Ten'im'de filan oğulları kervanına rastladım; Önlerinde esmer bir deve vardı, işte bakın şu tepeden çıkıp gelmek üzeredir. " Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi veseilem) bu sözü üzerine Velîd b. el-Muğîre: "İşte sihirbaz!" dedi. Fakat onlar gidip Resûlullah'ın (sallallu aleyhi veseilem) dediği yere baktılar; işin Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in dediği gibi olduğunu gördüler. Buna rağmen onu sihirbazlıkla suçladılar ve: "Velîd b. el-Muğîre'nin dediği şey doğru çıktı" dediler. Allah Teâlâ bunun üzerine: Sana gösterdiğimiz rüyayı ve Kur'ân'da lanetlenmiş ağacı insanların inanıp inanmadıklarını denemek için bir vesile yaptık. Biz onları bu şekilde korkutuyoruz; fakat onları korkutmamız onların azgınlıklarını daha da artırmaktadır [254] buyurdu. Râvi der ki: Ümmü Hâni'ye: "Kur'ân'da geçen lanetli ağaç nedir?" diye sordum, şöyle cevap verdi: "O kimseler ki korkutulurlar; fakat bu korkutma ancak onların küfür ve azgınlıklarını artırır." (Ebû Yala) [255]

4288. İbn Mes'ûd anlatıyor: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi veseilem) Burak getirildi. Cebrail'in arkasında ona bindi. Burak o ikisini götürdü. Bir dağa geldikleri zaman arka ayakları yükseliyor, inecekleri zaman da ön ayakları yükseliyordu. "Hayvan bizi kötü kokulu ve dar bir yerden geçirdi. Sonra bizi geniş ve güzel kokulu bir yerden geçirdi. Cebrail: İlk yer cehennem yeridir, bu ise cennet yeridir dedi." Resûlullah (sallallu aleyhi veseilem) şöyle anlatmaya devam etti:

"Ben namaz kılmakta olan bir adamın yanından geçtim: "Ey Cebrail! Bu kimdir?" diye sordum. Cebrâîl: "Bu, kardeşin İsa'dır" dedi. Sonra

yürümeye devam ettik. Arkamızdan bîr ses işittik. Derken bîr adamın yanına geldik. Adam: "Ey Cebrâîl! Yanındaki kimdir?" diye sordu, Cebrâîl: "Bu, kardeşin Muhammed'dir" dedi. Sonra: "Hoş geldin!" dedi ve bereketle dua etti. Sonra da: "Ümmetin için kolaylık dile" dedi. Ben: "Ey Cebrâîl! Bu kimdir?" diye sordum. Cebrâîl: "Bu, kardeşin Musa'dır" dedi. Ben: "Onun bu kızgınlığı ve yüksek sesliliği kimdendir?" dedim. Cebrâîl: "Rabbinedir" dedi. Ben: "Rabbine mi?" diye sordum. Cebrâîl: "Evet, Allah Teâlâ onun bu kızgınlığını bilmektedir" dedi. Sonra yürümeye devam ettik. Bazı parlayan lambalar gördük. Ben: "Ey Cebrâîl! Bu nedir?" diye sordum. Cebrâîl: "Bu baban İbrahim'in ağacıdır, ona yaklaşır mısın?" dedi. Ben: "Evet" dedim ve ona

yaklaştık. İbrahim bizi güzellikle karşıladı ve bereketle dua etti. Sonra Beyti Makdis'e girdik. Peygamberlerin hayvanlarım bağladığı halkaya hayvanı bağladı. Sonra Beyî-i Makdis'in içine girdim ve peygamberlerle karsdaştım. Allah onlardan kimisinin ismini söyledi, kimisini de söylemedi. Masa, İsa ve İbrahim, bu üçü hariç onlara namaz kıldırdım. " (el-Hâris ve Ebû Ya'lâ) [256]

Akabe Bîatı

4289. Câbir anlatıyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Medine'ye gelmeden önce bizler Medine'de iki sene kaldık. Mescidler yapıp namaz kılıyorduk" dedi. (İbn Ebî Şeybe) [257]

4290. Câbir anlatıyor: Resûlullah (saMlahu aleyhi veseEem) (Akabe'de) Ensâr'ın temsilcileriyle karşılaşınca onlara: "Beni barındıracak ve koruyacaksınız" dedi. Onlar: "Biz bunu yaparsak bize ne var?" diye sordular. Resûlullah: "Sizin için cennet var" buyurdu. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) Muhtasar ve sahih bir hadistir.

Resûlullah'm (Sallallahu Aleyhi Vesdlem) Medine'ye Hicreti

4291. İbn İshâk anlatıyor: Sürâka, Resûlullah'ı (^allallahu aleyH vesilem) ve Ebû Bekir'i aramaktan dönerken atının başına gelenleri ve onları aramada çektiği zorluğu anlattı. Ebû Cehil, Sürâka'nm bu sözlerim işitince onun musluman olmasından korktu. Bu konuda şu beyitleri söyledi:

"Ey Müdlic oğulları! Muhammed'e yardım etme konusunda akılsız adamınız Sürâka nın aklı gelinmiş!

Oakm ha, dikkat edin! oizİn birliğinizi dağıtmasın. Yoksa izzet ve efendilikten sonra darmadağın olursunuz.

Kabilenin akılsızı, onun, hak şüphesinden kurtaracak bir açıklıkla hidayet kılavuzu olarak geldiğini zannediyor!

Onun dediği nereden hak olsun! O, hakim olabilecek açık bir hakkı getirmemiştir.

O sadece, garipçe aramızdan ayrılıp bize kızarak Yesrib e gitmiştir. Doğduğu yere ne kadar da uzak! o kaçarak Yesrib e gitmeseydi, keskin Hint kılıçları tepesine inecekti!"

Ancak Sürâka Ebû Cehil'in bu sözlerine aldırmadı ve ona şu beyitlerle karşılık verdi:

ny Hakem m babası! oen benim atımın ayaklan yere battığı zamanki ha/imi görmüş olsaydın, şaşırıp kalırdın.

Ve hiç şüphe etmezdin ki, Muhammed delil ve Dumanla bize gelmiş peygamberdir! Artık ona kim dayanabilir ki!? bana yaraşan, Kureyş kavmini ona saldırmaya kışkırtmak değil, onlara engel olmaktır. Ben iyice kanaat getirdim ki, onun duyurmak ve yaymak İstediği şey, muhakkak, bir gün yerleşecek ve gelişecektir! Öyle ki, bütün halk ona karşı koymayı değil, uymayı ve kendisiyle barışıklık içinde bulunmayı isteyecektir.

4292. Âişe, (babası) Ebû Bekir'den naklen anlatıyor: "Müşriklerden bir adam, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) dönerek avretini gösterip işedi. Ben: "Yâ Resûlallah! Adam bizi görmüyor mu?" diye sordum Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Eğer bizi görseydi avretini bize göstermezdi" dedi. Yani onlar mağarada iken müşrik kişi gelip oraya bevletmiş ve içinde onların olduğunu fark etmemişti. (Ebû Ya'lâ)

4293. İbn Cud'an der ki: "Hicret esnasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vffieUem)'in sahabeleri arasında en yaşlıları, Ebû Bekir es-Sıddık ile Sehi b. Beyzâ idi." (İbn Ebî Ömer)

4294. Hasan anlatıyor: Sürâka b. Malik el-Müdlicî bize şöyle anlattı: Kureyş, Resûlullah (saMlahu aleyhi veseltem) ve Ebû Bekir'in başına kırk ukryye altın koydu. Ben otururken bir adam yanıma geldi ve: "Kureyş'in başına odul koyduğu iki kişi sana yakın olup falan yerdedirler" dedi. Ben hemen atımı hazırlayıp onların peşine düştüm. Ben mızrağımı gizliyordum ki Kureyş'lilerden kimse ödülde bana ortak olmasın. Ben onları görünce bbı Bekir- "Yâ Resûlallah! Birisi peşimizden geliyor" dedi. Hz. Peygamber (saMahu aleyhi vellem) arkasını döndü ve şöyle dua etti: "Ey AUalum!

BİZİ dilediğin şekilde ondan koru' dedi. Bunun üzerine ben düzlük ve kuru bir arazide

olmama rağmen atımın ayaklan çamura battı. Ben de bir taşın üzerine düştüm. Bunun üzerine ben, atıma böyle yapan kimseye: "Dua edin ki bundan kurtulayım" dedim ve ona isyan etmemeye söz verdim. Bunun üzerine Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) de dua etti ve at kurtuldu. Resûlullah (saUallahu aleyhi vesellem): "Bizim kuvvetli olduğumuz, ortaya çıkarsa yanımıza gel" dedi. Sürâka: "Tamam" dedi. Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem): "BİZİ insanlardan koru!" dedi. Sonra deniz tarafına düşen yoldan Medine'ye doğru çıktı. Sürâka der ki: Ben, günün başlangıcında onu öldürmek için ararken, günün sonunda onun koruyucusu olmuştum. Resûlullah bana: "Biz Medine'ye yerleştikten sonra eğer bize gelmek İstersen gel" dedi. Nitekim Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) Medine'ye geldi ve Bedir savaşını yaptı, müşriklere galip geldi, etrafındakiler de müslüman oldu. Sürâka der ki: Resûlullah (saUaMıu aleyhi vesellem)'in Hâlid b. el-Velîd'i Müdlic oğullarına bir orduyla göndereceğini işitince Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem/in yanma vardım... Sürâka bundan sonra Nisa suresi tefsirinde geçen hadisi anlattı. (Ibn Ebî Şeybe Ve el-Hârİs) Bu hadisi Buharı,başka bir kanalla Surâka'dan rivayet etmiştir. Ancak yukarıda orada geçmeyen ibareler vardır. [258]

4295. Kays b. en-Nu'mân anlatıyor: Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem) Ebû Bekir'le birlikte mağarada gizlendiği zaman koyun otlatan bir kölenin yanından geçtiler. Ondan kendilerine süt vermesini isteyince köle: "Allah'a yemin olsun ki süt veren koyunum yoktur; fakat şurada kışın hamile kalan ve süt vermeyen bir keçi var, onun hiç sütü yoktur. Ancak vaktinden önce doğuracağa benziyor" dedi. Resûlullah (sallalMıu aleyhi

vesellem): "Sağıp sütünü bize getir" dedi. Sonra Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) onun bereketlenmesi için dua etti. Bir tas sütü Ebû Bekir'e içirdi, sonra diğerini sağdı, onu da çobana içirdi. Sonra tekrar koyunu sağdı ve kendisi içti. Köle: "Allah aşkına, bana kim olduğunu söyle; çünkü senin gibi birisini hiç görmedim" dedi. Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem): "Eğer sana kim olduğumu söylersem bunu gizleyeceğine bana söz verir misin?" dedi. Köle: "Evet" dedi. Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem): "Ben Allah'ın Resulü Muhammed'im" dedi. Köle: "Kureyş'in dinden döndüğünü iddia ettiği kimse sen misin?" dedi. Resûlullah: "Evet, onlar böyle söylüyorlar" buyurdu. Köle: "Ama ben şahitlik ederim ki sen elbette Allah'ın Resulüsün. Getirdiklerin kesinlikle haktır. Çünkü senin yaptığını nebilerden başkası yapamaz" dedi. Sonra da "Ben de senin peşinden geleceğim" dedi. Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem): "Hayır, şimdi değil. Bizim galip geldiğimizi işitince o zaman gel!" dedi. Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) ve arkadaşı mağaradan çıktıktan sonra köle de onları izledi. (Ebû Yala) [259]

Nahle Müfrezesi

Bu konuyla ilgili olarak Zühd Kitabının "Selefin Yaşamı" konusunda Amr b. Sürâka kıssasını anlatan Âmir b. Rabîa hadisi geçmişti. Oraya bakınız.

Bedir Savaşı

4296. Ebû Useyd Mâlik b. Rabîa, gözleri kör olduktan sonra şöyle dedi: "Eğer gözlerim görseydi ve seninle Bedir'e gitseydik, sana meleklerin çıktığı yerleri gösterirdim. Ben bundan ne şüphe eder, ne de bununla övünürüm." (İshâk} [260]

4297. Âmir b. Rabîa şöyle dedi: "Bedir savaşı, Ramazan'm on yedinci günü Pazartesi sabahı idi." (Müsedded) [261]

4298. Abdullah b. Mes'ûd anlatıyor: Bedir günü Ebû Cehil'in yanma yaklaşıp ona vurdum. Allah da onu öldürdü. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi veselkm)'in yanma geldim ve bunu ona anlattım. Akıl b. Ebî Tâlib'in Resûlullah (sallallahu aleyhi vesel!em)'in yanında esir olduğunu gördüm. "Onu sen mi öldürdün?" dedi. Ben: Evet" dedim. Akîl: "Hayır yalan söyledin" dedi.

Ben: "Ey Allah'ın düşmanı! Beni yalanlıyor musun?" dedim. Akîl: "Onun vücudunda ne gördün" dedi. Ben: Onun baldırında deveninki gibi bir

halka gördüm" dedim. Akîl: "Doğru söyledin! İşte o gördüğün halka Ebû Cehil'in baldırında çıkan çıbanın dağlanma iziydi" dedi. (İshâk)

Abdullah (b. Mes'ûd) dedi ki: Ebû Cehil o sırada şöyle diyordu:

Peş peşe gelen savaş benden intikam alamaz. Ben sekizini tamamlamış deve gibiyımdir. Anam beni bugün iğin doğurdu.

Ben derim ki: Ebû Cehil hikayesini Ebû Dâvud ve başkaları rivayet etmiştir. O rivayeti Ebû Ubeyde, buradaki son kısmı olmaksızın babasından nakleder. Bu isnâd zayıfta. [262]

4299. Ebû Ubeyde b. Abdullah, babasından (İbn Mes'ûd'dan) nakllediyor: "Karşılaştığınız zaman onları sizin gözlerinize az gösteriyor, sizi de onların gözlerinde azaltıyordu ki yapılması gereken bir işi yerine getirsin. İşte işler hep Allah'a döndürülecektir. [263] Ebû Ubeyde bu âyet hakkında şöyle dedi: "Bedir savaşında müşrikler gözümüzde öyle azaldılar ki ben yanımdakine: "Onlar yetmiş kişi var mıdırlar?" diye sordum. O da: "Herhalde yüz vardırlar" diyordu. Tâ ki onlardan bir adamı esir aldık ve ona kaç kişi olduklarını sorduk, o: "Bin kişiydik" dedi. (İshâk) [264]

Ben derim ki: Eğer Ebû Ubeyde bunu babasından duymuş ise o isnâd sahihtir. Ancak babasından duyup duymadığı ihtilaflıdır.

4300. İbn Abbâs anlatıyor: Başlangıçta mü'minlere bir kişinin on kişiyle savaşması farz kılındı. Fakat bu, kendilerine zor ve ağır gelince Allah Teâlâ bir kişinin iki kişiyle savaşmasını farz kıldı. Bu konuda Allah Teâlâ: "Ey peygamber! Mü'ırrinleri savaşa teşvik et. Eğer sizden sabreden yirmi kişi olursa, ikiyüz kafiri yenerler. Sizden yüz kişi olursa kafirlerden bin kişiyi yenerler. Çünkü kafirler anlamaz bir topluluktur [265] âyetini indirdi. Sonra: "Eğer Allah'tan yanılma ile verilen hükümlerden dolayı azap

etmemek hakkında bir yazı geçmemiş olsaydı, aldığınız fidyeden dolayı size mutlaka büyük bir azap dokunurdu. [266] Âyette geçen "..aldığınız fidyeden dolayı..." ifadesi Bedir'deki ganimetleri ifade eder. Sonra şu âyet nazil oldu: "Ey Peygamber! Elinizdeki esirlere de ki: Eğer Allah sizin kalplerinizde bir hayır bulursa, sizden alınandan daha hayırlısını size verir ve günahlarınızı bağışlar. Çünkü Allah bağışlayıcıdır. [267] Abbâs der ki: "Allah'a yemin olsun ki bu âyet benim hakkımda nazil oldu. Ben, Resûlullah müslüman olduğumu bildirdiğimde ondan, beraberimde getirdiğim yirmi ukiyyeyi benîm hesabıma geçmesini istedim. Resûlullah (salkMıu aleyhi vesellem) ona karşılık bana yirmi köle verdi. Hepsi de elindeki mallarla ticaret yapan kimselerdi. Bununla beraber Allah'tan mağfiret diliyorum." (İshâk) İsnadı sahihtir. [268]

4301. Cübeyr b. Mut'ım der ki: İnsanlar siyah örtüler gibi Bedir'de Çarpışırken, kâfirler yenilmeden önce, gökten siyah karıncalar gibi inen kimseler gördüm. Onların melek olduğundan asla şüphe etmedim. Müşriklerin yenilgisi hemen peşlerinden geldi. (İshâk) Eğer İshâk b. Yesâr bu hadisi Cübeyr'den duymuş ise hadisin isnadı hasendir. [269]

4302. Zeyd b. Ali anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhivesellem)'in Bedir günü parolası "Yâ Mansûr emit (ey yardım edilen öldür)" idi. (el-Hârİs) [270]

4303. el-Misver b. Mahrame der ki: Abdurrahman b. Avfa: "Ey dayı! Bedir günü hikayenizi bana anlat" dedim. Abdurrahman şöyle dedi: "Âl-i İmrân suresi 120. âyetten sonrasını oku, bizim hikayemiz orada anlatılmaktadır. "Hani sen sabah erkenden mü'minleri savaş mevzilerine yerleştirmek için ailenden ayrılmıştın. Allah, hakkıyla işiten ve bilendir. O

zaman içinizden iki takım bozulmaya yüz tutmuştu. [271] Bu âyette geçen iki takım, müşriklerden eman dileyenlerdir.

"And olsun ki siz ölümle karşılaşmadan önce onu arzuluyordunuz. İşte onu gördünüz, ama bakıp duruyorsunuz." [272] âyetinden "Siz Allah'ın izni ile düşmanlarınızı öldürürken, Allah, size olan vaadini yerine getirmiştir [273] âyetine kadar bu konu anlatılır. (Ebû Ya'lâ) [274]

4304. Hz. Ali şöyle dedi: "Resûhlllah (sallallahu aleyhi vesellem) Bedir günü kuyunun suyunu (taş ve toprakla) gömmemi ve bulandırmamı emretti." (Ebû Ya'lâ) [275]

4305. Ali b. Ebî Tâlib der ki: Ben, Bedir'de kuyunun başında durmuş kova ile su çekiyordum. Bu arada şiddetli bir rüzgar geldi, ondan sonra tekrar başka bir şekilde kendinden önceki rüzgardan daha şiddetli bir rüzgar geldi, sonra üçüncü defa aynı şekilde şiddetli bir rüzgar esti. Birincisi Mîkâîl (aleyhisselâm) idi; bin melekle gelip Resûlullah'm (saMahu aleyhi vesellem) sağma kondu. İkincisi İsrafil (aleyhisselâm) idi; bin melekle Resûlullah (sallaöahu aleyhi veseUem)'in soluna geldi. Üçüncüsü Cebrâîl (aleyhisselâm) idi; o da bin melekle geldi. Ebû Bekir, Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) sağında, ben ise soîundaydım. Allah Teâlâ, kafirleri mağlup edince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni atının üzerine bindirdi. Ben, ata binince atın boynuna doğru

Allah'a dua ettim; beni savaşta sabit kıldı. Mızrağımla Öyle imseler yaraladım ki kan, koltuk altlarıma kadar ulaştı. (Ebû Ya'lâ) [276]

4306. Câbir anlatıyor: Bizler, Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte Bedir savaşında namaz kılıyorduk. Hz. Peygamber (sallaMıu aleyhi vesellem) namazında gülümsedi. Namaz bittikten sonra biz: "Yâ

Resûlallah! Namazda gülümsediğini gördük" dedik. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Yanımdan Mîkâîl geçti, kanatlarının üzerinde toz-toprak vardı. O, müşrikleri aramaktan dönüyordu. Bana güldü, ben de ona tebessüm ettim" dedi. (Ebû Ya'lâ) [277]

Bedir Savaşına Katılanların Fazileti

4307. Abdulmüheymin b. Abbâs der ki: Bize babam kendi babasından nakletti. Dedi ki: Sa'd, Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte Bedir savaşma çıktı. Ravhâ denilen yere varınca vefat etti. Son deminde devesini, yükünü ve üç vesak arpayı Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bağışladığını yazan bir vasiyet bıraktı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunu kabul etti, sonra bunu onun çocuklarına verdi ve Bedir ganimetlerinden onlara bir pay ayırdı. (el-Hâris) [278]

4308. Cafer b. Muhammed, babasından naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi veseîlem) Bedir günü Cafer b. Ebî Tâlib'e de ganimetlerden bir pay ayırdı. (el-Hâris) [279]

Bu konuyla ilgili olarak Mümtehine suresi tefsirinde Hâtıb hadisi geçmişti.

Bedir'de Öldürülenler

4309. Şa'bî anlatıyor: Bedir günü Ukbe b. Ebî Mııayt esir alındı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: "Elbette seni

öldüreceğim" dedi. Ukbe: "Kureyş'liler arasından beni mi öldüreceksin?" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesdlem): "Evet" dedi. Sonra ashabına döndü ve: "Bu adam ben Mescid'de (Kabe'de) namaz, kılarken secdeye vardığımda yanıma geldi ve boynumun üstüne bastı. Allah'a yemin olsun ki gözlerimin çıkacağını zannedinceye kadar ayağını kaldırmadı. Sonra devenin işkembesini getirdi ve üzerime attı. Ta ki kızım Fatıma geldi ve o pislikleri başımdan kaldırdı" dedi. Sonra da öldürülmesini emretti, öldürüldü. {el-Hâris) [280]

4310. İbn Şîrîn der ki: "Bedir'de Ebû Cehil'e Afrâ'nın iki oğlu darbe indirdi ve öldürülüşünü İbn Mes'ûd tamamladı." (Müsedded)

4311. İbn Abbâs anlatıyor: Bizler, Resûlullah (saUallahu aleyhi vesellem)'in yanında toplandık. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bizimle birlikte Ay'ın açık olduğu bir gecede Bakîu'l-Garkad denilen yere kadar yürüdü. "Allah'ın adıyla yürüyünüz. Ey Allahım! Onlara yardım et" dedi ve evine döndü. Bizler Ka'b b. el-Eşref in korunduğu yere kadar geldik. Ebû Naile, Ka'b b. el-Eşref e seslendi. Ebû Naile daha yeni evlenmişti. Ka'b onun yanma geldi; fakat karısı ona: "Sen düşman sahibi birisin. Düşman sahibi de böyle bir saatte kesinlikle aşağı inip dışarı çıkmaz" dedi. Ka'b: "Hayır, bana seslenen Ebû Naile'dir. Allah'a yemin olsun ki eğer o beni uyuyor görse, beni kaldırmaz ve rahatsız etmez" dedi. Kadın: "Allah'a yemin olsun ki onun sesinde bir kötülük hissediyorum" dedi. Ka'b: "Eğer genç er meydanına çağırılırsa oradan kaçmaz. İtaat eder" dedi ve onların yanma geldi. Sonra bir saat kadar konuştular ve el-Acûz mahallesine kadar yürüyerek: "Bu gecemizde orada sohbet etsek" dediler. Ka'b: "Olur" dedi. Oraya doğru yola çıktılar. ... Elini başının arkasına kadar götürdü ve: "Bu gece kadar güzel kokulu bir gece

görmedim" dedi. Sonra tekrar bir saat kadar yürüdüler ve aynı yere döndüler. Ka'b kendinden emin idi. Sonra birisi tekrar elini başına götürdü ve Ka'b'm saçından tutup: "Vurun Allah düşmanına!" dedi. Bunun üzerine kılıçlar Ka'b'm başında parlamaya başladı. Allah'ın düşmanı öyle bağırdı ki bütün kaledekiler ateş yaktılar. Haris bir ayağından yaralanmıştı,

Muhammed b. Mesleme der ki: "Kılıçların fayda vermediğini görünce yanımdaki hançeri çıkardım, onu Ka'b'm gömleğinin altından karnına soktum ve iyice üstüne abandım. Hançer derin gittiği için Ka'b yere düştü. Bizler de yola çıktık. Resûlullah (sallallahu aleyHvesellem)'in yanma dönüyorduk. Benû Umeyye topraklarını geçtik. Sonra Kureyza topraklarına geldik. Kureyza'yı geçip Buas'a vardık. Urayd taşlığına vardığımızda yaralı olan Haris daha fazla yürüyemeyerek geride kaldı. Haris yavaş yürüyor ve kanı akıyordu. Sonra onu taşıyıp Resûlullah (sallallahu aleyhi vese]lem)'in yanma geldik, gecenin sonunda oraya ulaşmıştık. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellera) namaz kılıyordu. Namazı bitirince yanımıza geldi. Ona Allah'ın düşmanını öldürdüğümüzü haber verdik. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseHem), Hâris'in yarasına tükürüğünü sürdü. Onu evine götürdük. Artık herkes devesinin yanma gitmişti. Sabahladığımız zaman yahudiler bizim Allah düşmanı Kab'a yaptığımızı işitip korktular. Resûlullah (sallaUahu aleyhi veseüem): "Yahudilerin erkeklerinden kimi bulursanız öldürün" buyurdu. Bunun üzerine Muhayyisa b. Mes'ûd, yahudi tüccarlarından İbn Senine adında bir adamın üzerine sıçradı, -Yahudi tüccar müslümanlarla alışveriş yaparken- onu öldürdü. Bunun üzerine Huveyyisa b. Mes'ûd -ki o gün henüz müşrikti ve yahudiden daha yaşlı idi- ona vurarak şöyle dedi: "Ey Allah'ın düşmanı! Sen onu öldürdün ha! Allah'a yemin olsun ki senin karnındaki nice yağ onun maundandır." Muhayyisa ise:

"Allah'a yemin olsun ki bana öyle bir öldürme emri verdi ki seni de öldürmemi emretse senin de boynunu vururdum" dedi. Huveyyisa: "Gerçekten Allah için söyle, eğer Muhammed beni Öldürmeni emretse öldürür müsün?" dedi. Muhayyisa: "Evet" dedi. Huveyyisa: "Allah'a yemin olsun ki seni bu hale ulaştıran din müthiş bir dindir" dedi. İşte Huveyyisa'nm müslüman oluşu kardeşinin bu sözünden dolayı idi. Muhayyisa bu konuda bir de şiir söylemiştir. (İshâk} [281]

Bu hadisin isnadı hasen ve muttasıldır. İmam Ahmed sadece "Allahım, onlara yardım et" bölümüne kadar hadisi rivayet etmiştir. Onun isnadı merfû ve muttasılda. İkincisi de müdrec'dir. Ancak Sahth'de geçen, Câbir'den Amr'ın rivayet ettiği hadis, onu destekler niteliktedir.

4312. İkrime anlatıyor: Karısı, Ka'b b. el-Eşref e: "Ben, kan kokan bir ses işitiyorum" demiş, Ka'b ise: "O Ebû Naile'dir. O, benim kardeşimdir. Eğer beni uyur görürse beni uyandırmaz ve beni rahatsız etmez. İzzet sahibi bir kimse kavgaya çağırıldığı zaman kaçmaz, icabet eder" dedi. Ebû Naile ile birlikte olan kimseler şunlardı: Muhammed b. Mesleme, Abbâd b. Bişr, el-Hâris b. Muâz, Ebû Abs b. Cebr. (el-Humeydî ve İshâk) [282]

Uhud Savaşı

4313. Zübeyr anlatıyor: Allah'a yemin olsun ki ben o gün kadınların halhal seslerini ve feryatlarım İşitiyordum. O zaman kafirler mağlup olmuşlardı. Kadınlar alacakları bir şey bulamıyorlardı. Onların hepsini ölü sayıyor ve kimsenin döneceğini hesaplamıyorduk. Sancağı taşıyanlar yaralanmış; fakat Savâb denilen Habeş'li bir kölenin yanında durmuşlar,

direniyorlardı. Sonra Savâb da öldürüldü ve sancağı attı. Hiç kimse sancağa yaklaşamıyordu. Sonra Amre binti Alkame el-Hârisiyye sıçradı ve sancağı kaldırdı. İnsanlar tekrar onun etrafında toplanmaya başladılar.

Zübeyr anlatmaya devam ediyor: İşte biz bu halde kafirlere üstünken ve onlara galipken okçuların Resûlullah'ın (salkülahn aleyhi vesellem) emrine muhalefet etmeleri ve yerlerini bırakıp ganimet toplamaya başlamaları üzerine müşriklerin atlıları bize tekrar saldırdı ve bizi mahvetti. Yenilmiş kimseler tekrar saldırıya geçtiler. Şeytan kılığında birisi yüksek sesle: "İşte Muhammed öldürüldü!" dedi. Bunun üzerine insanlar paniğe kapıldılar ve üç bölüğe ayrıldılar. Kimisi yaralı, kimisi ölü, kimisi de yenilgiye uğramıştı. Savaş doruğa çıkmıştı. Okçular kendi aralarında ihtilaf etmişler. Bazıları: "Bakınız, insanlar ganimet toplamaya başladılar. Müşrikler yenildiler, müslümanlar ganimetleri topluyorlar. Daha ne bekliyorsunuz?" dediler. Diğer bir kısmı: "Resûlullah (saüaUahu aleyhi veseUem) size, müslümanlarm üzerinde leş kargaları görseniz dahi kesinlikle yerlerinizden ayrılmamanızı emretti. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) emrine itaat edin" dediler. Fakat okçular bu konuda tartıştılar ve çekiştiler. Birinci grup yerlerini bırakıp askerlere iltihak edince okçular bölündü ve yerlerini terketti. İşte bunu gören müşrik atlıları tekrar saldırıya geçti. (İshâk) Bu hadisin isnadı sahihtir. Sahîh'teki Berâ hadisi bunu destekler mahiyettedir.

4314. Aynı isnâdla Zübeyr şunu anlatıyor: "Allah'a yemin olsun ki uykunun beni bürüdüğü esnada İbn Kuşeyr'in sözlerini işitiyordum. Bunu rüyada işitiyor gibiydim." Sonra: "İki topluluğun karşılaştığı gün içinizden yüz çevirip gidenleri yaptıkları bazı işlerden dolayı şeytan yoldan kaydırmak istemişti; ama yine de Allah onları affetti. Şüphesiz Allah

bağışlayandır, halimdir [283] âyetini okudu. İnsanların geri döndüğü an Osman b. Affan, Sa'd b. Osman ez-Zurakî ve kardeşi Ukbe b. Osman da geri dönmüşlerdi. Nihayet Medine'nin vadisinde Hâcib denen bir dağa gidip orada üç gün kaldılar. Onlar ResûluUah {sallallahu aleyhi vesellem)'e döndükleri zaman onun şöyle dediğini iddia ettiler: "And olsun siz oraya korumasız olarak gittiniz."

Sonra Allah Teâlâ: "Ey inananlar! İnkar edenler gibi, yeryüzünde sefere ya da savaşa çıkan gazi kardeşleri için eğer bizim yanımızda olsalardı ölmezler veya vurulmazlardı diyenler gibi olmayın. Allah onların bu düşünce ve sözlerini kalplerinde dert yapar. Yaşatan da öldüren de Allah'tır. Allah elbette yaptıklarınızı görmektedir. [284] âyetini nazil etti.

Ayette geçen "...inkar edenler gibi olmayın..." ifadesinden kasıt, münafıklardır. Âyette geçen: "İki topluluğun karşılaştığı gün sizin başınıza gelen ancak Allah'ın izniyle olmuştur ki o, inananları denesin -yani ortaya çıkarsın- ve münafıkları da bilsin, -yani ortaya çıkarsın. Abdullah b. Ubey ve beraberindekileri, onlarla birlikte Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in düşmanına yürüdüğü esnada geri dönmelerini mü'minler de bilsin- Onlara Allah yolunda savaşmaya gelin veya savunun dendiği zaman, Eger biz savaşmayı bilseydik sizinle birlikte gelirdik derler, -bunu Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in ashabı Uhud'da düşmanla karşılaşmaya gittiği zaman onlara söylemişlerdi. Fakat onlar sahabenin bu sözüne kulak asmamışlar ve onlardan ayrılmışlardı. Sahabeler: "Sizler bizi bırakıp düşmanımıza mı teslim ediyorsunuz" dediler. Münafıklar: "Biz savaşın olacağını tahmin etmiyoruz. Eğer savaşın olacağını tahmin etseydik size tâbi olur ve sizinle beraber gelirdik" dediler-. İşte onlar, o gün imandan

daha çok küfre yakındılar. Kalplerinde olmayan şeyi ağızlarıyla söylüyorlar. Allah onların gizlediklerini en iyi bilendir. 0 kimseler ki kardeşleri hakkında Eğer bize itaat etselerdi ve sözlerimizi dinleselerdi öldürülmezlerdi dediler. De ki: Eğer doğru söylüyorsanız ölümü başınızdan savın bakalım.[285] (İshâk) [286]

4315. Zübeyr anlatıyor: Uhud günü beni Resûlullah'la (sallallahualeyhivesellem) birlikte görecektin! O zaman korkumuz şiddetli idi. Allah Teâlâ bize bir uyku gönderdi. Her birimizin çenesi göğsüne yapışmış şekilde idi. Allah'a yemin olsun ki Muattib b. Kuşeyr'in sözlerini hayal gibi işitiyorum. "Eğer elimizde bir şey olsaydı burada öldürülmezdik" diyordu. Ben onun bu sözlerini ezberledim. Sonra Allah Teâlâ bu konuda şu âyetleri indirdi: "Sonra o üzüntünün ardından size bir güven ve bir kısmınızı bürüyen bir uyku indirdi. Bir kısmınız da kendi canlarının kaygısına düşmüştü. Allah'a.karşı Cahiliye zannı gibi haksız bir zanda bulunuyorlar ve elimizde bir şey olsaydı burada öldürülmezdik diyorlardı. [287] Fakat Allah Teâlâ, İbn Kuşeyr'in bu sözlerine karşılık şöyle cevap verdi: "Eğer evlerinizde dahi olsaydınız öldürülmesi takdir edilmiş olanlar mutlaka yatacakları yerde dahi vurulup öldürülürlerdi. Allah göğüslerinizdekini denemek, kalplerinizdekini açığa çıkarmak için bunları başınıza getirdi. Allah göğüslerinizdekini en iyi bilendir.[288] (İshâk) [289]

4316. Zübeyr b. el-Avvâm anlatıyor: Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte Uhud dağına doğru çıkiyorduk... Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Hz. Ali'den kendisine su getirmesini istedi. Ali ona deriden yapılı bir kap içerisinde su getirdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem) suyu içmek isteyince suyun koktuğunu hissetti ve tiksindi. O suyla yüzüne

bulaşmış kanları yıkadı. Şöyle dedi: "Resûlullah'in yüzünü kanatan kimselere Allah'ın gazabı şiddetlidir." O zaman Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yüzünü Utbe b. Ebî Vakkâs kanatmıştı. (İshâk) [290]

4317. Amr b. Yahya el-Mâzinî der ki: Uhud günü Resûlullah'm {sallallahu aleyhi vesellem) yüzü yaralandı, ön taraftaki dişi kırıldı. Hz. Ali geldi ve Resûlullah'm {saUallahu aleyhi vesellem) üzerine kapanıp ağlamaya başladı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: "Bana su getir!" dedi. Ali taştan yapılmış bir kapla Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) su getirdi. Onu ağzına yaklaştırınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tiksindi, içmedi. O suyla yüzündeki kanları yıkadı. Şöyle diyordu: "Peygamberlerinin yüzünü yaralayan kimselere karşı Allah'ın gazabı şiddetlidir." Sonra şöyle dedi: "Bakın bakalım, Sa'd b. er-Rabi ne yaptı? Onun on iki oku yerine İsabet ettirdiğine şahit oldum." Bunun üzerine Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) gönderdiği kimse Sa'd'm yanma geldi ve: "Resûlullah senin ne yaptığına bakmam için beni gönderdi" dedi. Sa'd: "Benden Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) selâm söyle ve ona son nefeste olduğumu haber ver. Benden kavmine selâm söyle ve onlara: Eğer Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ederse, gözümüz kıpırdadıkça hiçbirimizin Allah'a karşı söyleyeceği bir özrü olamaz" dedi. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) eline bir kılıç aldı ve: "Bu kılıcın hakkını kim verir?" dedi. Ben: "Yâ Resûlallah! O kılıcı ben alırım" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) benden yüz çevirince ben: "Herhalde Resûlullah (sallallahu aîeyhi vesellem) bendeki bir kötülükten dolayı benden yüz çevirdi" dedim. Sonra Resûlullah (sallalIahualeyhiveseEem) tekrar: "Kim bu kıhcı hakkı ile alır?" dedi. Ben tekrar: "Ben alırım" dediğim halde Resûlullah (salialiahualeyhivesellem)

benden yüz çevirdi. Üçüncü defa tekrarladığında, Ebû Dücâne: "Ya Resûlallah! Bükülünceye kadar savaşmak üzere o kılıcı ben alırım" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kılıcı ona verdi. Zübeyr der ki: Ebû Dücane'nin ne yaptığına bakmak için onun peşinden gittim. Müşriklerden kimin yanına varsa onu öldürüyordu. Sonra savaşa dalmış bir adamın yanma geldi ve onu da öldürdü. Sonra bir kadının yanma geldi. Kadın, savaşanlara şöyle diyordu:

Karği koyarsanız sizinle kucaklaştı; yastıkları yayarız. Dönüp kaçarsanız da sizden ayrılırız, nem de kavuşması olmayan bir ayrılıkla...

Ebû Dücâne ona da vurmak için kılıcı kaldırdı; ancak daha sonra vazgeçti. Ben: "Ey Ebû Dücâne! Sen şöyle şöyle yaptın. Nihayet kadının yanma vardın, ona kılıcı kaldırdın; ancak sonra vazgeçtin" dedim. Ebû Dücâne: Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) kılıcını onun kanma bulaştırmamakla bu kılıca değer verdim" cevabını verdi. (İshâk) [291]

4318. Zührî şöyle dedi: Şeytan Uhud günü: "İşte Muhammed öldürüldü" diye bağırdı. Ka'b b. Mâlik der ki: Bu sözden sonra miğferin altından gözlerini görerek Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem)'i tanıyan ilk kimse ben oldum. Avazım çıktığı kadar: "İşte Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) burada!" diye bağırdım. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) eliyle bana işaret ederek susmamı istedi. Allah Teâlâ bunun üzerine: "Muhammed ancak bir elçidir. Ondan önce de elçiler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür veya öldürülürse sizler gerisin geriye mi döneceksiniz? Kim geriye dönerse Allah'a hiç bir zarar veremez. Allah şükredenleri mükafatlandıracaktır [292] âyetini indirdi. (İshâk) Bu hadisin ravileri güvenilir kimselerdir. Ancak mürsel yahut mu dal bir hadistir. [293]

4319. Ebû Humeyd es-Sâidî anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Uhud günü yola çıktı. Veda tepesine kadar geldiğinde arkasından bir bölüğün kendisini terk ettiğini gördüm. "Dönenler kimlerdir?" diye sordu. Sahabeler: "Abdullah b. Ubey b. Selûl ve beraberindeki Kaynuka oğulları yahudileridir" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Onlar İslam'a girmişler miydi?" diye sordu. Onlar: "Hayır, onlar dinleri üzereler" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Onlara söyle; geri dönsünler! Çünkü biz müşriklere karşı müşriklerden yardım istemeyiz!" dedi. (İshâk} [294]

4320. Âmir b. Sa'd, babasından naklediyor: "Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) Uhud günü gördüğümde üzerinde iki zırh vardı. Şöyle diyordu: "Keşke ben de Uhud dağının eteğinde ashabımla birlikte şehid edilenlerden olsaydım." (el-Hâris) [295]

4321. Teymoğullan'ndan Muâz adında biri, Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) Uhud günü iki zırh giydiğini söyledi. (Ebû Ya'lâ) [296]

4322. Ebû Useyd anlatıyor: Ben, Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte Hamza'nın kabrinin basındaydım. Elbisesi başa çekilince ayakları açılıyor, ayaklarına çekilince başı açılıyordu. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Elbisesini başının üzerine çekin, ayaklarını da üzerlik ağacının yapraklarıyla örtün" dedi." (Ibn Ebî Şeybe) [297]

4323. İkrinıe anlatıyor: Hz. AH bana şöyle dedi: "İnsanlar Uhud günü Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) etrafından dağılınca ölülere baktım; aralarında Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) göremedim. Ben: Allah'a yemin olsun ki kesinlikle Resûluliah (sallallahu aleyhi vesellem) savaş meydanından kaçmaz ve onu ölülerin arasında da

göremiyorum. Öyleyse Resûluliah (sallallahu aleyhi vesellemj'in sözünü tutmadığımızdan Allah'ın bize kızıp gazap etti ve peygamberini kendisine kaldırdı dedim. Artık benim için ölünceye kadar savaşmaktan daha hayırlı bir şey yoktur dedim ve kılıcımın kınını kırdım.

Sonra kafirlere saldırdım. Daha sonra baktım ki Resûluliah (sallallahu aleyhi vesellem) ashabının arasında." (Ebû Ya'lâ) [298]

4324. Cebr b. Atîk'in kölesi Ukbe anlatıyor: Ben, efendilerimle Uhud savaşma katıldım ve müşriklerden birini devirdim. Onu öldürdüğümde şöyle dedim: "Bu da benden olsun! Ben İranlı biriyim." Bu sözüm Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) ulaşınca şöyle dedi: "Şöyle deseydin ya: Bu da benden! Ben Ensar'dan bir kişiyim. Çünkü bir kavinin azatlı, kölesi o kavimden saydır.." (Ebû Ya'lâ) [299]

Hasan b. Süfyân, senediyle Ukbe b. Abdurrahman kanalıyla babasından: "Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) ile Uhud savaşında bulundum..." diye başlayan hadisi nakletti. Bu durumda Ebû Nuaym ile Seleme b. Nâfi'nin, Abdurrahman b. Ukbe'yi sahabe içinde vermeleri icab ederdi. Bunun aslı yoktur. Allah en doğrusunu bilir.

4325. Ka'b b. Mâlik anlatıyor: ResûluUah (sallallahualeyhivesellem) Uhud günü: "Kim, Hamza'mn şehit edilişini gördü?" diye sordu. Teçhizatı olmayan bir adam: "Ben onun şehit edilişini gördüm" dedi. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "O halde bizi onun yanına götür" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) o adamla birlikte Hamza'mn yanma gidip onun başında durdu. Adam, Hamza'mn karnının yarıldığmı ve uzuvlarının kesildiğini görünce: "Yâ Resûlallah! Hamza'ya müsle yapılmış" dedi. ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem) ona bakmayı hoş görmedi ve

ölülerin arasında durup şöyle dedi: "Bu kimselerin şehit olduğuna ben şahidim. Onları kanlarıyla birlikte defnediniz. Çünkü Allah için açılan yara, kıyamet günü içinden kan aktığı halde gelir. Rengi kan rengi, kokusu da misk kokusu gibidir. En çok Kur 'ân'ı bileni Önce kabre koyun, sonra diğerlerini. " (Ibn Ebî Şeybe)

4326. Sehl b. Huneyf anlatıyor: Uhud günü Hz. Ali kılıcıyla birlikte Hz. Fâtıma'mn yanma geldi ve: "Şu kılıcımı yıka! Bugün bu kılıçla güzel çarpıştım" dedi. ResûluUah (saUallahu aleyhi vesellem) de: "Eğer bugün sen güzel savaştıysan, aynı şekilde Asım b. Sabit, Sehl b. Huneyf ve el-Hârİs b. es-Sımme de güzel savaştılar" dedi. (Ahmed b. Menî')

4327. Mü'minlerin annesi Âişe anlatıyor: Ebû Bekir, Uhud gününü hatırladığında: "0 günün hepsi Talha'mn günüydü" der, sonra şöyle anlatmaya devam ederdi: Uhud günü ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanma ilk dönenlerden biriydim. Fakat benden önce ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem)'in önünde savaşan birini gördüm, onun Allah'ın Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) koruduğunu zannediyordum. Ben, kendi kendime: "Bu Talha olsun. Çünkü artık elimden kaçan kaçmıştır. Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) savunan kimsenin kavmimden olması hoşuma gider" dedim. Benimle Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in arasında tanımadığım bir adam vardı ve ben ondan daha çok Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) yakındım. Onun yürüdüğü şekilde yürüyemiyordum. Baktım ki o, Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh'mış. Sonra ResûluUah (saOallahu aleyhi veseUem)'in yanına geldim. Azı dişinin kırıldığını, yüzünün yarıldığmı ve miğferin halkalarından iki halkanın yanaklarına battığım gördüm. Resûlullah: "Arkadaşlarınıza bakın, onlara yardım edin" buyurdu. Bununla Talha'yı

kastetti. O yaralanmıştı. Biz ise Resûlullah (sallallahua]eyhivese]lem)'in sözünü dinlemedik ve O'nun yüzündeki halkayı çıkarmaya gittik. Ebû Ubeyde: "Allah'a yemin olsun ki beni bırak, ben kendim çıkartacağım" dedi, Bunun üzerine ben de onu bıraktım. Ebû Ubeyde onları eliyle çıkarıp Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) eziyet etmeyi hoş görmedi, ağzıyla halkaları tuttu ve halkalardan birini çıkarınca kendi ön dişi de halkayla birlikte çıktı. Sonra ben tekrar onun yaptığı gibi yapmak için yanma gittim; fakat o aynı şekilde bana ant verince onu bıraktım. İlk yaptığı gibi dişleriyle Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yüzündeki halkaları çıkardı ve diğer ön dişi de düştü. Ebû Ubeyde insanlar arasında dişleri en güzel şekilde kökünden söken biriydi. Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) tedavi ettikten sonra bir çukurda olan Talha'yı tedavi etmeye gittik. Üzerinde büyük küçük yetmişten fazla veya daha az kılıç, ok ve mızrak yarası vardı. Parmağı kopmuştu, onu da tedavi ettik. (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [300] Bunu İbn Hibbân Sahîh'inde tahrîc etmiştir.

---

[1] Bu hadisi Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmiştir. Bûsîrî, Sa'd b. Tarif el-îskâf'ın zayıflığı sebebiyle isnadım zayıf görmüştür. (III, 54) Ben derim ki: Sa'd, Şiilikte aşırı giden müfrit biridir. Ebû Hatim de demiştir ki: "O, hadisi münker biridir." Dârekutnî de der ki: "O, hadisi metruk biridir." İbn Adiy der ki: "Gerçekten zayıf bir ravidir." İbn Hibbân ise: "Hadis uydururdu" der. Ondan rivayette bulunan Nadr b. Humeyd ise hadisi münker bir ravidir. Bunu Buhârî söylemiştir. Ebû Hatim de demiştir ki: "O, hadisi metruk biridir." Nadr'dan rivayette bulunan Cafer b. Süleyman ise katır gibi inatçı bir Rafizidir. Nitekim et-Tehzîb'de de böyle geçer.

[2] Bûsîrî de der ki: "Ravİleri güvenilir kimselerdir."

[3] BûsSrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[4] BÛsîrî der ki: "Bu hadisi -bazı ravilerinin meçhul oluşu sebebiyle- zayıf olan bir senedle el-Hâris rivayet etmiştir."

[5] Mecma 9/55

[6] BÛsîrî bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Bu hadisin benzerini Enes hadisi olarak Tirmizî rivayet etmiştir;

[7] Bûsîrî senedini zm/îf görmüştür, Çünkü seneddeki Nasrb. Abdurrahman el-Hazzâ/-Kayıftır. (III, 58) Hadis, bu vecih dışında rivayet edilmiştir. Orada sadece Hz. Peygamber {sallallahu aleyhi ve sellem) ile üç halifenin adı geçer. O hadisi Ahmed ve Ebû Ya'lâ, Sehl b. Sa'd hadisi olarak taline etmişlerdir. Ahmed, Buharı, Tirmizî (IV, 318) ve başkaları da Enes hadisi olarak rivayet etmişlerdir. Müslim ve Tirmizi, Ebû Hureyre hadisi; Ahmed de Büreyde hadisi olarak rivayet etmişlerdir. Ayrıca başka muhaddisler de başka ravilerden rivayet etmişlerdir, ayrıca Tirmizî, Saîd b. Zeyd hadisi olarak rivayet etmiştir, hadiste on kişinin adı geçer. {Mecma IV, 336)

[8] Büsîrî der ki: "Bu hadisi, ravileri güvenilir olan bir scnedlc İshâk rivayet etmiştir; ancak hadis munkatı 'dır."

[9] Konuyla ilgili olarak bakınız: 4022 no'lu Ali hadisi ve 4082 no'lu Amr b. el-Âs hadisi.

[10] 4477 no'lu hadise bakınız.

[11] Bûssri der ki: "Bu hadisi munkatı' bir senedle el-Hâris rivayet etmiştir."

[12] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[13] Bûsîrî senedini zayıf görmüştür. Çünkü senedindeki er-Rakkâşî zayıf bir ravidir.

[14] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi, ravileri güvenilir olan bir senedle Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Hadisin aslı Sahîhayn'da Ebû Musa ve başka ravilerden verilmiştir."

[15] Bunu Ebû İsmâîl el-Müeddeb, İsmâîl b. Ebî Hâlid'den rivayet edip şöyle demiştir: O, Şa'bî'den, o da İbn Ebî Evfâ'dan rivayet etti... Ayrıca bunu Ebû Ya'lâ'nm Abdullah b. Avn el-Hazzaz'dan tahric ettiği hadiste kaydetmiştir. Bu rivayetin tamamı 4040 no'lu hadistedir. Heysemî der ki: "Sahabiyi zikretmemiştir, ricali Sahih ricalidir." (Mecma IX, 349)

[16] Bûsîrî der ki: Bu hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Ona ait mürsel bir rivayette de "Allah onu kafirlerin üzerine çekmiştir" ifadesi yer alır. Heysemî der ki: "Bunu muhtasar olarak Taberânî rivayet etmiştir. Aynı şekilde Bezzâr da rivayet etmiştir. Taberânî'nin ricali güvenilir ravilerdir. (Mecma IX, 349)

[17] Bu, Müsnede'deki ifadedir. Heysemî der ki: "Ricali, Sahîh ricalidir." (Mecma IX, 350) Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[18] Heyscmî der ki: "Ricali, Sahîh ricalidir." (Mecma IX, 35ü) Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[19] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Hcysemî der ki: "Hadisi Ebû Ya'lâ ve Taberânî rivayet etmişlerdir. Taberânî'nin iki isnadından birinin ricali Sahîh ricalidir. Her ikisinin ricali de güvenilir ravilerdir. Ancak Ebu's-Sefer ve Ebû Bürde b. Ebî Musa, Hâlid b. el-Velid'den hadis iştmemiştir.

[20] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi sahîh bir senedle Ebû Ya'İâ rivayet etmiştir. Heysemî der ki: Hadisi benzer şekilde Ebû Ya'lâ ve Taberânî rivayet etmişlerdir. İkisinin ricali de Sahih ricalidir. (Mecma IX, 349)

[21] 4022 no'lu hadise bakınız.

[22] Üçüncü ciltte 3740 no'lu hadise bakınız.

[23] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Senedinde tanımadığım raviler vardır." (Mecma IX, 398)

[24] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Senedinde Hadîc b. Muaviyc b. Hadîc vardır ki zayıf bir ravidır. Onu güvenilir görenler de olmuştur." (Mecma IX, 377)

[25] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî de, Safvan'in biyografisini verirken bundan bahsetmemiş, başka bir hadis zikretmiştir.

[26] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[27] Heysemî der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir; bütün ravileri güvenilir kimselerdir." (Mecma IX, 320) Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[28] Bûsîrî senedini zayıf görmüştür. Çünkü senedindeki Mücâlid, zayıf bir ravidir. Ondan rivayette bulunan Halil b. Zekeriyyâ ise el-Hâris'in hocasıdır.

[29] Heysemî der ki: "Bu hadisi Taberânî ve muhtasar olarak Bezzâr tahrîc etmiştir, kenedinde Mes'ûdî vardır ki muhtelit bir ravidir. Diğer ravileri güvenilir kimselerdir." (Mecma IX, 417)

[30] Heysemî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmişlerdir. Her ikisinin ricali ile Taberânî'nin isnâdlarından birinin ricali Sahih ricalidir; Muhammed b. Amr b. Alkame hariç. O, hadisi hasen olan bir ravidir." (Mecma IX, 418) Bûsîrî der ki: "Bu hadisi (aynı şekilde) S. el-Kübra'da ravileri güvenilir olan bir senedle Nesâî rivayet etmiştir." (Hac bölümünde)

[31] Bûsîrî der ki: Bu hadisi zayıf bir senedle el-Hâris rivayet etmiştir. Çünkü Abdullah b. Muhammed b. Akîl, zayıf bir ravidir. Ayrıca Ebû Ya'lâ ve Ahmed yalnızca Enes hadisi olarak rivayet etmişlerdir. Heysemî der ki: Bu hadisi Ahmed ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Birinci rivayetin ricali, Sahîh ricalidir. Ben derim ki: Birinci rivayetteki ifade şöyledir: "O, müşriklere, bir gruptan daha çetin gelir."

[32] Tevbe sur. 41

[33] Bu hadisi el-Hâris ve Ebû Ya'lâ rivayet etmişlerdir. Ondan da Sahîh'inde İbn Hibbân rivayet etmiştir. Ayrıca İbn Ebî Ömer de rivayet etmiştir. Hadisin lafzı Beraâ suresinde geçmişti. Heysemî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Ricali, Sahih ricalidir." (Mecma IX, 312)

[34] Yusuf sur. 100

[35] Bûsîrî der ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir." Bezzâr der ki: "Bu hadisi böyle yorumlayan kimse olarak ancak İbn Ömer'i biliyoruz

[36] Üçüncü ciltte 3148 no'lu hadise bakınız.

[37] Bu hadis, Müslim'de başka bir ifade tarzıyla yer almıştır.

[38] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi İshâk ve sahîh bir sencdie Tefsîr'inde İbn Murdeveyh rivayet etmiştir."

[39] Bûsîrî bu hadis hakkında bir şey söylememiş, aynı şekilde bunu da İbn Ebî Şeybe'ye dayandırmıştır.

[40] İki asıl nüshada da metin tahrife uğramıştır. Ben bunu el-îsâbe'den, Ebû Nuaym'm Ahbâru Isbahân kitabından ve el-Haris'in Müsned'inâen tashih ettim. (II, 6) Bu hadisin bir kısmını Bezzâr ve Hasan b. Süfyan, Müsned'lerinde; Ebû Nuaym, Ahbâru Isbâhân kitabında tahric etmişlerdir. Hepsi de Ya'lâ b. cl-Eşdak tarikinden rivayet etmişlerdir. Ya'lâ, hadisi sakıt olan biridir; ancak kendisine mütabaat olunmuştur, el-hâbe'de de böyledir. el-Hâris'in senedine gelince; onda adı belirtilmemiş raviler vardır.

[41] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[42] 4109 no'lu hadise ve sonrasına bakınız.

[43] İkinci ciltte 1625 no'lu hadise bakınız.

[44] Bûsîrî der ki: "Bunu ibn Ebî Şeybe rivayet etmiştir. Ayrıca bu hadisi zayıf bir senedle Ebû Ya'lâ tahrîc etmiştir. Buradaki lafız ona aittir. Hadisin aslı Sahîh'te Berâ hadisi olarak yer alır. Tirmizî ve İbn Mâce'de ise Ali b. Ebî Tâlib hadisi olarak tahrİc edilmiştir

[45] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Hadis mürseldiv.

[46] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[47] Heysemî der ki: "Senedinde Mücâlid vardır ki zayıf bir ravidir. Onu güvenilir görenler de olmuştur." el-İthnfta da böyle geçer.

[48] Bu hadisi Nesâî tahric etmiştir. Bunu el-FeÜı'de İbn Hacer söylemiştir. (1IV/62) Bkz: el-Humeydî, 1/130.

[49] Senedinde İbn Tshâk vardır. An'ane yoluyla rivayette bulunmuştur.

[50] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî de bunu Taberânî'nin rivayetiyle zikretmiştir. {Mecmn IX, 387)

[51] Üçüncü ciltte 2675 no'lu hadise bakınız. el-Hâkim demiştir ki: "İsnadının ravileriyle ihticac edilmiştir." Bûsîrî de Hâkim'in sözünü söylemekle yetinmiş it

[52] Taberânî de rivayet etmiştir. Heysemî der k.: "Her ikisinin ravileri de güvenilir ravilerdir. (Mecma IX, 286)

[53] Dârekutni el-Efrâd'da tahric etmiştir. Nitekim el-İsâbe'de de böyle denir.

[54] Hadîd sur. 11

[55] Ben derim ki: Heysemî bunu Ebû Ya'lâ ve Taberânî'ye isnâd etmiş ve "Hür ikisinin ravileri güvenilir kimselerdir" demiştir. Ebû Ya'lâ'nm ricali, Sahih ricalidir. (Mecma IX, 224) Ben derim ki: Öyle sanıyorum ki bu bir kuruntudur. Bûsîrî der ki: "Bu hadisi zayıf bir senedle Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir."

[56] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. İsnadı ceyyiddir.

[57] Bûsîrî senedini zayıf görmüştür. Çünkü seneddeki Ebû Cenâb el-Kelbî, zayıftır.

[58] Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde İshâk b. Abdullah b. Ebî Ferve vardır ki metruk bir ravidir. Bunu Heysemî söylemiştir. Taberânî hadisi şu ilaveyi yaparak vermiştir: "Seksen yaşına bastı; bir tek beyaz saçını göremedik!" İbn Ebî Şeybe'nin isnadında ise meçhul bir ravi vardır. Bundan dolayı Bûsîrî bunu zayıf görmüştür.

[59] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi, içinde Câbir el-Cu'fî'nin de bulunduğu bir senedle ishâk rivayet etmiştir."

[60] 4347 ve 4374 no'lu hadislere bakınız.

[61] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[62] İsmail b. Ebî Hâlid an Mevlâ Amr b. Hureys kanalıyla Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Bundan önceki hadis de aynı isnâdla gelmiştir.

[63] Bıisîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Senedinde el-Mes'ûdî vardır.

[64] Bunun senedinde de el-Mes'ûdî vardır.

[65] Bûsîri der ki: "Bu hadisi hasen bir isnâdla Tayâlisî rivayet etmiştir. Aynı şekilde Taberânî de rivayet etmiştir. Nitekim Zevâid'de de böyle geçer. (IX, 346)

[66] Heysernî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Senedinde Hakem b. Atiyye vardır ki Ahmed ve başkaları onu güvenilir görmüş, bir grup da zayıf addetmiştir." (Mecına IX, 325) Bûsîri, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[67] Heysemî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Abdullah b. Ebî Bekr el-Makdemî hariç ricali, Sahih ricalidir ki bu ravî de güvenilirdir." {Mecma IX, 325)

[68] İkinci ciltte 1545 no'lu hadise bakınız

[69] Bûsîrî, bu hadis hakkında bîr değerlendirmede bulunmamıştır,

[70] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[71] Bûsîrî bunu Giyim kitabının ayakkabı giyme bahsinde zikretmiştir.

[72] 4082 no'lu hadise bakınız.

[73] Bûsîrî der ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir."

[74] İbn Mes'ûd'un menkıbeleri bölümünde Bûsîrî bunu tahric etmemiştir. Taberânî bunu mânâ olarak rivayet etmiştir. Bundan daha uzunu, Ebu'd-Derdâ hadisidir. Onun ricali güvenilir kimselerdir. Ancak şu var ki, Abdullah b. Osman b. Haysern, İbn Mes'ûd'dan hadis işitmem iştir. Bunu Heysemî söylemiştir. (Mecma IX, 390)

[75] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi mürseî olarak Tayalisî rivayet etmiştir. Ravileri güvenilir kimselerdir."

[76] Bûsîrî der ki: "İfade, Ahmed b. Menî'ye aittir. Ricali, güvenilir kimselerdir."

[77] Bûsîrî de demiştir ki: "Bu hadisi sahih bir senedle Müsedded rivayet etmiştir.

[78] Bûsîrî der ki: "Kavileri güvenilir kimselerdir.

[79] Bûsîrî dor ki: "Senedinde adı belirtilmemiş bir ravi vardır."

[80] 1217 no'lıı hadise bakını.

[81] Bûsîrî der ki: "el-Kurazî'yi bilmiyorum kimdir? Eğer Muhammed b. Ka'b ise, hadis ınunkatı'dn." Müsneâe'de böyle geçer. Bu hadisi, İbrahim b. eî-Eşter an ebîhi tarikinden Ahmed rivayet etmiştir. Zeunid'de ise Ünımü Zer an Ebt Zer yoluyla rivayet edilmiştir. Ben derim ki: "Buradaki el-Kurazî, Muhammed b. Ka'b'dır. Zevâiâ'de de böyle görünüyor. (Mecma IX, 332) İbn Hacer'e göre bu, zararsız bir seneddir. el-İsâbc'de de böyle geçer. (IV, 64)

[82] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[83] Bûsîrî senedini zayıf görmüştür. Çünkü senedindeki Ebû Umeyye b. Ya'lâ, meçhul bir ravidir.

[84] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ahmed b. Menî' ile Ahmed b. Hanbel aynı lafızla vermişlerdir. Her ikisinin ravileri de güvenilir kimselerdir."

[85] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi miirsei olarak el-Hâris rivayet etmiştir."

[86] Son iki hadis hakkında Bûsîrî bir şey söylememiştir.

[87] Bûsîrî: "İbn Ebî Ömer'in lafzı Halifelik bölümünde uzun uzadıya geçmişti" diyerek hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[88] Bûsîrî der ki: "Hadisin aslı Sahîh-i Buhârî'dedir. Tirmizi'de de Enes hadisi olarak yer ahr."

[89] Buradaki Ebû Hanîfe ismi hatalıdır. İbn Hacor der ki: "Doğrusu, Hanzala b. Hizyem b. Hanîfo'dİr." İbn Hacer, Ahmed'in rivayetiyle hadisi sevk etmiştir. Orada "Bu, Resûlullah (saiiaiiahu aleyhi ve se!iem)'e aittir" diyen, Hizycm'dir. Bkz: el-lsâbe, 1/359. Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: Bunu benzer Taberânî ve Ahmed rivayet etmiştir. Ravileri güvenilir ravilerdir. {Mecma IX, 408)

[90] Bu hadisi Câmi'inde Ma'mer tahric etmiştir. el-İsâbe'de de böyle göçer. Ondan Abdürrezzâk, ondan da İshâk rivayet etmiştir.

[91] Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Heysemî der ki: Senedinde Ebû Hilâl er-Râsibî vardır. Bir grup onu zayıf saymış, kimileri de güvenilir görmüştür. İbn Şîrîn, Berâ b. Mâlik'ten hadis işitmemiştir. Ben derim ki: İbn Menî'nin isnadında Ebû Hilâl yoktur. Aynı şekilde onda İbn Şîrîn, Enes b. Mâlik'ten rivayette bulunmuştur; Berâ'dan değil. Bunun için Bûsîrî şöyle demiştir:

[92] Bu hadisi sahih bir senedle İbn Menî' ve Bağavî rivayet etmiştir."

[93] Senedi ceyyiddir.

[94] Heysernî der ki: "Bu hadisi Taberânî ve Ebû Ya'lâ rivayet etmişlerdir. Ricali, güvenilir kimselerdir. Ravilerin bazılarında ihtilaf vardır." {Mecma IX, 388)

[95] Bûsîrî senedini zayıf görmüştür. Çünkü seneddoki Usâme b. Zeyd zayıf bir ravidir. Bûsîrî der ki: "O tarikten Bezzâr rivayet etmiştir." Ben derim ki: Heysemî bunu ancak Bezzâr ve Taberânî'yc isnâd etmiş ve "Her ikisinin ravüeri de güvenilir görülmüştür" demiştir. (Mecma IX, 367)

[96] İbn Mâcc ve Ahmed, ondan rivayette bulunmuştur. İbn Hacer de eİ-İsâbe ve Tehzıbü't-Tehzîb'de onun biyografisini vermiştir.

[97] Senedindeki bazı ravilerin meçhul oluşu sebebiyle Bûsîrî senedini zayıf görmüştür. Müellifin işaret ettiği uzun hadisi iso Ebû Dâvud muhtasar olarak tahric etmiştir. Bunu Bûsîrî söylemiştir.

[98] el-İsâbe'de bu hadis Ahmed'e ve başkalarına isnâd edilmiştir.

[99] Müsnede'de şöyle geçer: ol-Velîd (b. Muhammed) hadisi metruk biridir.

[100] Ebû Ya'lâ nüshasından kadının ismi düşmüştür. Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[101] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[102] Bu hadisi Ebû Yaİâ rivayet etmiştir. Müsnede'de şöyle geçer: Bu hadisi Abdurrahman b. Muhammed el-Mıhâribî an Ebî Sa'd el-Bakkal tarikinden Bezzâr rivayet etmiştir. Bu, ötekinden daha detaylıdır.

[103] el-İthâfda şu ifade geçer: "Âhirette de zevcenidir". Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[104] Tirmizî bu hadisi Süfyan an Ebî İshâk an Amr b. Gâiib tarikinden tahric etmiştir. (IV, 364) Bunun zevaid hadislerden sayılması bîr dalgınlıktır.

[105] d-İthâfdan ekleme yaptım. Bûsîri der ki: Bu hadisi Yahya b. Hâşim es-Simsâr'dan el-Hâris rivayet etmiştir ki Yahya zayıf bir ravidir.

[106] Bûsîrî der ki: Bu hadisi sahih bir senedle Tayâlisî rivayet etmiştir.

[107] Bûsîrî bu hadisi Tayâlisî'ye değil; Humeydî, İbn Ebî Ömer ve Ebû Ya'lâ'ya isnâd etmiştir. Humeydî'nin Âişe Müsned'inde hadisini bulamadım. Heysemî der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. İsnadlarından birinin ricali, Sahih ricalidir." (Mecma IX, 241)

[108] Bûsîrî, bu hadîs hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "isnadında tanımadığım raviler vardır." (Mecma IX, 241)

[109] Bû.sîrî bunu muhtasar olarak kaydetmiş ve hadis hakkında bir şey söylememiştir. Heysemî de irâd edip "Ricali, Sahîh ricalidir" demiştir. (Mecma IX, 241)

[110] Bûsîrî. bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. İsnadı hasendir. Çünkü g desteklenmektedir." (Mecma IX, 248)

[111] Hafız buna değinmemiştir. Bûsîrî de Ebû Ya'lâ'ya isnâd edip değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî de ona isnâd edip: "Ricali, Sahîh ricalidir" demiştir. (Mecma IX, 248)

[112] Bezzâr onun tarikinden hadisi tahric etmiş ve daha detaylı olarak vermiştir. Heysemî der ki: "Bu hadisi Bezzâr ve -muhtasar olarak- Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Her ikisinin isnadı zayıftır." (Mecma VI, 134) Taberânî de Safiyye hadisi olarak rivayet etmiştir. Bkz: Zevmâ, 6/114.

[113] İbn Sa'd tahric etmiştir. (VIII, 54) el-Kâsım b. Ebî Bezze, hadiseye yetişmemiştir. Hadis mürseldir.

[114] Bûsîrî bu hadis hakkında bir şey söylememiş, Evlilik bölümünde bunu zikretmiştir. (II, 20)

[115] Heysemî, Ümmü Seleme'nin fazileti konusunda bu hadisi zikretmemiştir. Bûsîrî bu hadisi tam olarak el-İthâf'da vermiştir. Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ahmed b. Menî' rivayet etmiştir. İsnadının ravileri güvenilir ravilerdir. Ebû Ya'lâ da hadisi tam olarak vermiştir. Müsnede'de şöyle

geçer: "Ben derim ki: Bu hadisi, ilavesi olmadan (sonundaki ilaveyi kastediyor), Hammad b. Seleme an Sabit tarikinden Ahmed rivayet etmiştir."

[116] Bûsîrî der ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir."

[117] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi mürsel olarak el-Hâris rivayet etmiştir. Ravileri güvenilir kimselerdir." (Menkıbeler bölümü)

[118] Bûsîrî bunu aynı şekilde rivayet etmiş, söyleyenini belirtmemiştir. İkinci ciltte 1527 no'lu hadis olarak geçmişti.

[119] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[120] Müellif bunu biraz kısaltarak vermiştir. Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[121] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[122] Bûsîrî bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamış, ancak şöyle demiştir: "Bu hadisi muhtasar olarak Siinen'inde Ebû Dâvud rivayet etmiştir. İmamlık bölümünün sonunda tam olarak yer almıştı."

[123] Buradaki Cemre, Cemre binti Abdullah'tır. Bunu d-îsâbe'de İbn Hacer zikretmiştir. Aynı şekilde onun babasını da zikretmiştir. İsnadı sorunsuz derecesindedir. el-İsâbe'deki husus buna işaret etmektedir.

[124] Bûsîrî senedini zöı/// görmüştür. Çünkü senedindeki Osman b. el-Kâsım, meçhul bir ravidir. Ben derim ki: Osman b. el-Kâsım, meçhul bir ravi değildir. Ancak o, olayı idrak etmemiştir. Dolayısıyla hadis, mürseldir.

[125] 1574 no'lu hadise bakınız.

[126] Evlilik bölümünde 1574 no'lu hadise bakınız.

[127] Ahzab sur. 50

[128] Bûsîrî bu hadisi ne Menkıbeler bölümünde, ne de Tefsir bölümünde zikretmemiştir.

[129] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. İsnadında adı belirtilmemiş bir ravi vardır.

[130] 2037 no'lu ve daha sonraki hadislere bakınız.

[131] 709 no'lu hadise bakınız. Müellif hadisi orada tam olarak vermemiştir. Bûsîrî bunu taziye bölümünde tam olarak vermiştir.

[132] Bûsîrî bunu Mekke'nin fazileti bölümünde zikretmiş, değerlendirmede bulunmamıştır. Tirmizî, hadisin son kısmını Kureyş'in fazileti bölümünde tahric etmiş, "hasen sahihtir" demiştir.

[133] Bûsîrî, Nasr b. Ma'bed'in zayıflığından dolayı senedini zayıf görmüş, şöyle demiştir: Ancak İbn Abbâs hadisi, yani Allahım! Şüphesiz sen tattırdın sözü, bunu desteklemektedir."

[134] Bûsîrî der ki: "Senedinde Ali b. Zeyd b. Cüd'ân vardır ki zayıftır. Ali, hadisi hasen görülen biridir. Bu hadisin benzerini Müslim ve Ahmed rivayet etmiştir. Ancak Câbir'den rivayet etmişlerdir.

[135] Bûsîrî der ki: "Kavileri güvenilir kimselerdir."

[136] Bûsîrî senedini zayıf görmüştür. Çünkü senedindeki Cafer b. Zübeyr zayıftır. Ben derim ki: "Cafer, yalancılıkla ve hadis uydurmakla itham edilmiştir. Kasım an Ebî Umâme tarikinden rivayette bulunmuştur ki bu, uydurma bir seneddir. İbnü'l-Cevzî, onun hadisinin metruk olduğuna dair icma bulunduğunu nakletmiştir.

[137] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[138] Tevbe sur. 130

[139] Bûsîrî der ki: "Senedinde adı belirtilmemiş bir ravi vardır."

[140] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi sahih bir senedle İbn Ebî Şeybe rivayet etmiştir. İbn Hibbân da Snhîh'inde rivayet etmiştir. Bezzâr da hadisi rivayet etmiş; ancak "Rifâa b. Râfi, babasından rivayet etti" demiştir.

[141] Ensar'la ilgili olarak üçüncü cilt 2053 no'lu hadise de bakınız. Bûsîrî der ki: "Senedinde Muhammed b. Abdurrahman b. Ebî Leyla vardır ki zayıf bir ravidir." (Mescidlere devam bölümü)

[142] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş, ondan da -Sahîh'mde- İbn Hibban nakletmiştir."

[143] İsnadında Salih el-Muriy vardır ki zayıftır. Rivayetin aynı el-îthâfta da vardır.

[144] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Bu hadisi Sâbif ten Reşid rivayet etmiştir. Bu Reşid için Zehebî "meçhul" demiştir " (Mecma X, 42)

[145] Bûsîrî der ki: "Senedinde adı belirtilmemiş bir ravi vardır/'

[146] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş, ondan da -Sahîh'inde- İbn Hibbân rivayet etmiştir." Ben derim ki: Senedinde İbn İshâk vardır ki an'ane yoluyla rivayette bulunmuştur. Ancak bunu destekleyen Enes hadisi vardır Onda elbise bahsi yoktur. Onu İbn Hibbân rivayet etmiştir.

[147] Bûsîrî der ki: Bu hadisi hasen bir isnâdla Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Hadis, Sahîh'te bu sivak olmaksızın A'rec an Ebî Hüreyre tarikinden rivayet edilmiştir ki en sağlam tariktir. Müsnede'de şöyle denir: Ben derim ki: Hadis, Sahîh'te bu siyak olmaksızın Sa'd b. İbrahim tarikinden rivayet edilmiştir; ancak ravi, A'rec'den, o da Ebû Hüreyre'den demiştir. Heysemî der ki: Bu hadisi Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmiştir. Bezzâr'ın ricali, Abdülmelik b. Muhammed b. Abdillah hariç, Sahih ricalidir. Ki o da, hakkında ihtilaf olmakla beraber, güvenilir bir ravidir. (Mecma X, 42)

[148] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Tayâlisî ve İshâk rivayet etmiştir. İshâk'a aittir. Bir de Ebu Ya'lâ el-Mevsılî rivayet etmiştir. Heysemî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ tahrîc etmiştir; ricali, Sahih ricalidir. Ancak şu var ki, Sa'd b. İbrâhîm, Saîd b. Zcyd'den hadis işitmemiştir." (Mecma X, 50)

[149] Bûsîrî der ki: Bu hadisi, İbn İshâk'ın tedlisi sebebiyle zayi/olan bir senedle Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Ancak Ebû Ya'lâ bu hususta tek kalmamıştır. Ahmod de bu hadisi başka bir vecihten rivayet etmiştir.

[150] Heysemî der ki: "Bu hadisi M. eî-Evsat'ta Taberânî rivayet etmiştir. Ravileri güvenilir kimselerdir."

[151] Bu hadisi Ahmed ve Taberânî rivayet etmiştir. Her ikisinin ricali, Sahîh ricalidir. Heysemî böyle söylemiştir. (Mecma X, 49) İbn Hacer, eî-İsâbe'de Tayâlisî'nin isnadını sahîh görmüştür.

[152] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi İbn Ebî Şeybe rivayet etmiştir. Ondan da hasen bir isnâdla Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Taberânî de M. el-Kebîr'de tahrîc etmiştir. İfadesi şöyledir: "İnsanlar ihtilafa düştükleri zaman adalet Mudar'da olacaktır." Ancak ben, Atâ'nın ibn Abbâs'tan rivayeti yoluyla gelen bu hadisi Tayâlisî'de bulamadım.

[153] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Ben bunu Zevâid'in "Arap Kabileleri Hakkında Gelen Rivayetler" bölümünde bulamadım. Mesleme b. Muhârib'in adını İbn Ebî Hatim zikretmiştir.

[154] Hâris'in Müsned'inde "Köleler ve Rumlar" diye geçer. (II, 230) Eğer Musa b. Ebî Âişe, Selman'dan hadis işittiyse, isnadı ceyyiddir.

[155] Bûsîrî bunu Acâibu'l-Mahlûkât adlı bölümünde zikretmiş ve şöyle demiştir: "Senedinde adı belirtilmemiş bir ravi vardır."

[156] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi, sahih bir senedle mevkuf olarak Müsedded rivayet etmiştir."

[157] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi zayıf bir senedle İbn Ebî Ömer rivayet etmiştir. Senedindeki Yezîd er-Rakkâşî ile ondan rivayette bulunan kimse zayıf ravilerdir."

[158] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[159] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Tayâlisî, Musa b. Matîr'den rivayet etmiştir. O zayıf bir ravidir."

[160] el-İthâfda da geçtiği gibi hadis, mürsddir. Heysemî der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Ricali, Sahih ricalidir. Ancak şu var ki, Idris b. Yezîd el-Evdî, Ca'de'den hadis işitmcmiştir. En doğrusunu Allah bilir, " (Mecma X, 20)

[161] Heysemî der ki: "Bu hadisi bir çok tarikten Taberânî rivayet etmiştir. Bunlardan birinin ricali, Sahih ricalidir." Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Ben derim ki: Taberânî'rün hadisi buraya kadardır.

[162] Bûsîrî der ki: "Senedinde adı belirtilmemiş bir ravi vardır. "

[163] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi zayıf bir senedle İbn Menî' rivayet etmiştir. Senedindeki İbn Lehîa zayıf bir ravidir."

[164] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi İbn Ebî Şeybe ve -hasen bir isnâdla- Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Bu hadis Sahîh'te Câbir'in Ebû Saîd'den rivayeti olarak yer almaktadır.

[165] Heysemî der ki: "Bu hadisi iki tarikten Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. İki tarikin ricali de, Sahih ricalidir." {Mecma X, 18)

[166] Bûsîrî der ki: "Ravüerİ güvenilir kimselerdir."

[167] 4200 no'lu hadise bakınız.

[168] Heysemî der ki: "Senedinde Muhammed b. el-Fadl b. Atiyye vardır ki metruk bir ravidir." {Mecma X, 21) Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değeriendirmedo bulunmamıştır.

[169] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Abd b. Humeyd rivayet etmiştir. Senedinde eİ-Hâris el-A'ver vardır ki zayıf bir ravidir."

[170] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi el-Hâris zayıf bir senedle rivayet etmiştir. Çünkü senedindeki Rişdîn b. Sa'd zayıf bir ravidir."

[171] Bûsîrî bu hadisin sıhhati hakkında bir şey dememiş, sadece şunu belirtmiştir: "Bezzâr ve Taberânî'nin rivayet ettiği Semure hadisi bunu desteklemektedir." Heysemî de şöyle demiştir: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmiştir. Senedinde İsmâîl b. Müslim vardır ki zayıf bir ravidir." (Mecma X, 18)

[172] Bûsîrî der ki: "Senedinde Musa b. Ubeyde er-Rebezî vardır ki zayıf bir ravidir."

[173] Üçüncü cilt 2897 ve 2898 no'lu hadisler.

[174] Enfâl sur. 68

[175] Bûsîrî der ki: "Senedinde adı belirtilmemiş bir ravi vardır. Ben derim ki: "O, Enes b. Mâlik ile arkadaşlık eden Ensarh bir zattır."

[176] Üçüncü cilt 2056 no'ltı hadis.

[177] Ben derim ki: İkinci ciltte 1036 no'lu hadis ile 1622 numaralı hadise bakınız. Bûsîrî der ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir."

[178] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Sonundaki "Cennet haram kılınmıştır" bölümünü Taberânî, Ömer hadisi olarak tahric etmiştir. Heysemî de isnadını hasen görmüştür.

[179] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi zayıfbir senedle İbn Ebî Şeybe rivayet etmiştir."

[180] Bûsîrî'nin dediğine göre bu, Dâvud b. el-Muhabber'in Resûlullah (sallaliahu aleyhi ve sellem) adma uydurduğu hutbenin bir parçasıdır. Hafız İbn Hacer de -daha önce geçtiği gibi- bunun uydurma olduğunu açıklamıştır.

[181] Heysemî der ki: "Senedinde Abdurrahman b. Ziyâd b. En'um vardır ki zayıf bir ravidir." (Mecma X, 68) Heysemî bu hadisi Taberânî'nin rivayetinden tahric etmiştir.

[182] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî'nin kitabının Ümmetin Fazileti bölümünde bu hadisi bulamadım.

[183] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[184] Bûsîrî bu hadisi, Ebû Burde kanalıyla ashab-ı kiramdan birinden İbn Ebî Şeybe'nin rivayetinden İrâd etmiş ve hadisin hükmü hakkında bir şey dememiştir. (II, 127)

[185] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[186] Bûsîrî bu hadisi Gayba İman bölümünde uzun bir şekilde irâd etmiş ve Tayâlisî ile Abd b. Humeyd'e isnâd etmiştir. Talha b. Amr'ın zayıflığı sebebiyle senedini zayıf görmüştür. Menkıbeler bölümünde de bu hadisi muhtasar olarak rivayet etmiş, İbn Ebî Şeybe İle Abd b. Humeyd'e dayandırmıştır. Talha'nm zayıflığı sebebiyle de senedini zayıf görmüştür.

[187] Buradaki zât, -bir sonraki hadiste olduğu gibi- Ebû Abdirrahman el-Cühenî'dir. Bûsîrî der ki: Bu hadisi İbn Ebî Ömer rivayet etmiştir. İsnadında İbn Lehîa vardır ki Heysemî "O, hadisi hasen olan biridir" demiştir.

[188] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi, İbn İshâk'm tealisi sebebiyle zayıf olan bir senedle İbn Ebı Şeybe rivayet etmiştir." (İman bahsi)

[189] Üçüncü ciltte 2897 ve 2898 no'lu hadislere bakınız.

[190] Bu hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Bakiyye b. el-Velîd'in tealisi sebebiyle senedi zayıfta.

[191] Hadisi aynı şekilde Ahmed ve Bezzâr da tahric etmiştir. Hepsinin isnadında da Yezîd b. Ebî Ziyâd vardır ki Heysemî onun hakkında: "Çoğunluk, onun zayıf olduğu kanaatindedir" demiştir. (Mecma VIII, 121) Ben derim ki: İlim ehlinden bir çok kişi onun hadisini hasen saymıştır. Heysemî de onlardandır.

[192] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Bunun senedinde de Yezîd b. Ebî Ziyâd vardır.

[193] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Parantez içindeki bölüm Müsnede'den tamamlanmıştır.

[194] Bûsîrî senedini sahih görmüş ve şöyle demiştir: "Sahîh'te bunu destekleyen Ebû Hıreyre hadisi vardır."

[195] Bûsîrî der ki: Senedinde adı belirtilmemiş bir ravi vardır. Heysemî der ki: Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Ravilerden bir grubun durumu ihtilaflıdır. {Mecma X, 57)

[196] Bûsîrî der ki: "Her ikisinin isnadının üzerinde dönüp dolaştığı ravi, Hüseyin b. İsa b. Müslim'dir ki zayıf bir ravidir. İbn Hibbân Sahîh'inde bu vecihten rivayette bulunmuştur."

[197] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Müsedded, İbn Ebî Şeybe, Ebû Ya'lâ ve -Sahîh'inde- İbn Hibbân rivayet etmiştir." (III, 78) Heysemî der ki: "Bu hadisi Taberânî ve Ebû Ya'lâ da rivayet etmiştir. Senedinde Haccac b. Artât vardır ki tedlis yapan bir ravidir. Diğer ricali, Sahîh ricalidir." (Mecma X, 51)

[198] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi, Zeyd el-Ammî'nin zayıflığı sebebiyle zayıf olan bir senedle el-Hâris rivayet etmiştir. Taberânî de başka bir vecihten tahrîc etmiştir. Ayrıca orada şöyle geçer: O'na Hevâzin'den sordular; buyurdu ki: "Su kaynayan bir çiçektir." Heysemî der ki: "Taberânî bunu M. el-Evsaf^a rivayet etmiştir. Senedinde Selâm b. Sabîh vardır ki İbn Hibbân onu güvenilir sayar. Diğer ricali, Sahîh ricalidir." (Mecma X, 43)

[199] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi İbn Ebî Omcr ve Taberânî rivayet etmişlerdir. Her ikisinin isnadının merkezi, el-Efrîkî'dir kî bu, zayıf bir ravidir." Heysemî der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde tanımadığım raviler vardır. Zevnid'de yer alan "Süfyân" kelimesi ise hatalıdır." (Mecma X, 45)

[200] Müsnede'de böyle geçer. Tayâlisî'nin eski bir nüshasında Sâmc b. Lüey olarak geçer. Bilinmeli ki bu hadis orada, Sa'd b. Ebî Vakkas'm müsnedinde zikredilmiş, sonra Saîd b. Zeyd'in müsnedinde tekrar edilmiştir. Burada da 4235 numarada kaydedilmiştir. Bkz: Tayâlisî'nin Müsned'i, s.30-33. Heysemî, Sa'd hadisi hakkında şöyle der: "Bu hadisi Ahmed muttasıl ve muhtasar olarak rivayet etmiştir. Senedinde adı belirtilmemiş bir ravi vardır. Her iki rivayetin diğer ricali, Sahih ricalidir."

[201] Bûsîrî: "Bu hadisi Tayâlisî, Ishâk ve Ebû Ya'lâ rivayet etti" demiş ve senedi hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Ricali, Sahih ricalidir. Ancak şu var ki, Sa'd b. İbrahim, Saîd b. Zeyd'den hadis işitmemiştir." (Mecma X, 50)

[202] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Zayıf bir hadistir. Fesevî de Târih'mde bunu zikretmiştir. Heysemî der ki: "Aynı şekilde Bezzâr da rivayet etmiştir. Ebû Ya'lâ'mn isnadında Ali b. Abdillah b. Buhayne vardır. Bezzâr'ın isnadında ise Mâlik b. Abdullah b. Buhayne vardır. Her ikisini de tanımıyorum. Her ikisinin de diğer ricali güvenilir ravilerdir. Bazılarında biraz ihtilaf vardır." {Mecma X, 62)

[203] Bûsîrî der ki: "Senedi zayıftır; çünkü Beşîr b. Meymûn el-Horasânî, zayıf bir ravidir. Heysemî der ki: "Senedinde Beşîr b. Meymûn vardır ki metruk bir ravidir." (Mecma X, 61)

[204] Bkz. Humeydî'nin Müsned'i, 1/161.

[205] Hadisi Ahmed rivayet etmiştir. Onun lafzı daha açık ve daha detaylıdır. Bezzâr da bu hadisi rivayet etmiştir. Ravileri güvenilir kimselerdir. Bunu Hcysemî söylemiştir. {Mecma X, 64)

[206] Heysemî der ki: "Ricali, Sahih ricalidir." Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Sahîh'mâe İbn Hibbân rivayet etmiştir." el-İthâfm kenarında şu kayıt vardır: Ebû Abdirrahman el-Hubeli, tabiidir; sahabi değildir. Doğrusu "Amr b. Hureys'den" olmalıdır. Öyle görünüyor ki o bunu Müsnede'den

almıştır. Orada şöyle geçer: Bunu Sahîh'inde ibn Hibbân Ebû Ya'lâ'dan rivayet etmiştir. Ebû Abdurrahman, şüphesiz tabiidir. Amr b. Hureys ise, Mahzûmî olan değildir; başka biridir. Sahabi olup olmadığı ihtilaflıdır.

[207] 4541 no'lu hadise bakınız.

[208] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir." (Mecma X, 61)

[209] 4247 no'lu hadis.

[210] Ebû İdrîs'in hadisi mürsel&ir.

[211] Bûsîrî der ki: Aynı şekilde Taberânî de M. el-Kebîr ve M. el-£î>sfli'ta bunu rivayet etmiştir. el-Hâkim de Abdullah b. Amr hadisi olarak rivayet edip sahih görmüştür. Heysemî de der ki: "Bu hadisi Taberânî birkaç isnâdla rivayet etmiştir. Bîr isnadında Ibn Lehîa vardır ki hadisi hasen biridir. Bu hususta kendisine mütabaat olunmuştur. Diğer ricali, Sahîh ricalidir." (Mecma X, 58) Amr b. el-Âs hadisi olarak da tahrîc edip şöyle demiştir: "Bu hadisi Ahmed rivayet etmiştir. Senedinde Abdülazîz b. Ubeydullah vardır ki zayıf bir ravidir." {Mecma X, 57)

[212] Bûsîrî de bu hadisi ona isnâd etmiştir. Şam'ın fazileti konusunda Rabîa b. Yezîd'in Havlî'den rivayet ettiği hadisi Zevâid'âe bulamadım. Orada ancak Abdullah b. Yezîd ve başkalarının hadisi var. Bûsîrî bu hadis hakkında değerlendirmede bulunmamıştır.

[213] Bîisîrî senedini zayıf görmüştür. Çünkü seneddeki Talha b. Amr el-Hadramî zayıf bir ravidir. Ondan rivayet eden kimsenin durumu da meçhuldür. Bûsîrî der ki; "Umman'dan Hac bölümünde geçen İbn Ömer hadisi bunu desteklemektedir."

[214] Hadis, iki orijinal nüshada da mevkuftur. İbn Hacer demiştir ki: Mekke'ye tazim konusunda Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sel!em)'den rivayet vardır. Bu, İbn Mâce'nin Sünen'inde bir ilaveyle ınerfu olarak mevcuttur. Her ikisi de Yezîd b. Ebî Ziyâd tarikinden gelmiştir.

[215] Bûsîrî der ki: "Senedinde adı belirtilmemiş bir ravi vardır."

[216] Bûsîrî der ki: Bu hadisi Sahîh'inde İbn Hibbân Ebû Ya'lâ'dan rivayet etmiştir. Heysemî der ki: "Ebû Ya'lâ ve Taberânî de benzerini rivayet etmiştir. Ancak Taberanı, Halime bint Ebî Züeyb ismini vermiştir. Her ikisinin ricali de güvenilir kimselerdir. (Mecmu VIII, 221)

[217] Bûsîrî der ki: Bu hadisi, Amr b. Subh ile ondan rivayet eden Muhammed b. Ya'lâ'nm zayıflığı sebebiyle zayıf olan bir senedle EbÛ Ya'lâ rivayet etmiştir. Ben derim ki: Amr b. Subh, meşhur bir uydurukçudur. Hz. Peygamber (sallallf.hu aleyhi ve sellem, hutbe uydurduğu da kesinleşmiştir. Ancak bundan önceki hadis, genel olarak bunu metin olarak desteklemektedir.

[218] îbn Hibbân, Kendîr'i tâbiunun güvenilir ravîlerinden sayar. eî-Hâkim der ki: "Bu hadis, Müslim'in şartlarına uyan, sahîh bir hadistir." Bunu Bûsîrî söylemiştir. Beyhakî de Delâil'de tahric etmiştir. (I, 92)

[219] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Ravileri hakkında değerlendirmeyi başka bir yere erteledim.

[220] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Muhammed b. Ali b. Hüseyin'in dedesinden rivayeti nıürsel ve munkatı'dır.

[221] Bûsîri der ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir. Ben derim ki: "Ebû Cafer'in Ömer'den rivayeti munkatı'dır."

[222] 3980 no'lu hadise bakınız.

[223] Müsnede'de şöyle geçer: "Ben derim ki: Bu hadisi, Siret'inde Muhammed b. Ishâk rivayet etmiştir. Bu tarik, hasen bir tariktir. Bu rivayeti büyük müsnedlerin hiçbirinde göremedim, sadece İshâk'm Müsned'inde bulabildim. Ravileri güvenilir kimselerdir.' Büsîrî der ki: "Bu hadisi hasen bir isnâdla Ishâk rivayet etmiştir. İbn Hibbân da Sahîh'inde tahric etmiştir."

[224] Senedinde Amr b. Sabit vardır ki gerçekten zayıf bir ravidir, aşırı bir Rafızî'dir.

[225] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi içinde Abdullah b. Muhammed b. Akîl'in bulunduğu bir senedle Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir." Heysemî der ki: "Senedinde Abdullah b. Muhammed vardır. Bu gibi rivayetler, Resûl-i Ekrem'in böylesi yerlerde inkâr için bulunduğu ihtimalini vermektedir. Hadisin diğer ricali, Sahih ricalidir." (Mecma VIII, 266)

[226] Bûsîrî senedini zayi/ görmüştür. Çünkü senedindeki Salih b. Hayyân, zayıf bir avidir.

[227] Bkz: 4057 no'lu hadis.

[228] Bûsîrî der ki: "Hadisin isnâdlarmın merkezinde Hâlid b. Ar'are vardır ki meçhul bir ravidir." (I, 58)

[229] Bunun senedinde de Hâlid b. Ar'are vardır.

[230] Bûsîrî der ki: "Beyhakî de bunu 5. el-Kübrâ'da rivayet etmiştir. Bunun senedinde de Hâlid vardır."

[231] Bu hadisi Musannef'indc Abdürrezzak rivayet etmiştir. Şu anda bu eser Beyrut'ta basılmaktadır. Asıl nüshaları oradadır. Heysemî der ki: "Taberânî bu hadisi uzunca bir metinle tahrîc etmiştir. Ahmed de bir kısmını rivayet etmiştir. Her ikisinin ricali, Sahîh ricalidir." (Mecma III, 279)

[232] Bunun isnadında da Hâlid b. Ar'are vardır. Bûsîrî, onun meçhul bir ravi olduğunu söylemiştir. Ancak Heysemî, onun güvenilir olduğunu belirtmiştir. (Mecma VIII, 229) Doğru olan da budur. İbn Hibbân onu güvenilir raviler arasında sayar. Kendisinden birden fazla kişi rivayette bulunmuştur.

[233] Heysemî bunu Ebû Ya'lâ'ya dayandırmamış; Taberânî ve Bezzâr'a isnâd etmiş ve şöyle demiştir: "Senedinde Kays b. er-Rabî' vardır ki Şu'be, Sevrî ve Tayâlisî onu güvenilir görmüş, bir grup da zayıf addetmiştir." (Mecma III, 290) Ben derim ki: Kays'ın hadisini Bezzâr mütabaat için zikretmiştir. Hadis ancak Amr b. Ebî Kays'a aittir. O da hadisi düzgün biridir. Nitekim Bezzâr da böyle demiştir. Ebû Ya'lâ'nm isnâdmda Yahya b. el-Alâ vardır ki gerçekten zayıftır.

[234] Bûsîrî der ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir." Ben derim ki: "Bunu Delâü'de Beyhakî tahric etmiştir. (1,192)

[235] Heysemî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Senedinde adı belirtÜmemiş bir ravi vardır." Müellif bunun bir parçasını Alışveriş bölümünde tahric etmiştir. 1269 no'lu hadise bakınız. Daha önce senedini Bûsîrî'nin zayıf gördüğünü söylemiştik.

[236] Bûsîrî der ki: "Senedinde adı belirtilmemiş bir ravi vardır." Hadis, Tayâlisî'nin Müsned'inde savfa 215-216'da mevcuttur.

[237] Bûsîrî der ki: "Senedinde adı belirtilmemiş bir ravi vardır." Hadis, Tayâlisî'nin Müsned'inde sayfa 215-216'da mevcuttur.

[238] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Dâvud b. el-Muhabber'den el-Hâris rivayet etmiştir. Dâvud gerçekten zayıf bir ravidir/'

[239] Bûsîrî der ki: "Ravileri güvenilir ravilerdir."

[240] Bûsîrî de buna katılır. (II, 102)

[241] İsnadı hasendu. Müsmde'de "Amr, İbn Abbâs'm kulesidir" iradesi geçer. Burada doğru olan Amr değil, Umeyr'dir.

[242] Birinci cilt 1323 ve 1324 nolu hadislere bakınız.

[243] Bûsîrî der ki: Bu hadisi -sahih bir senedle- îbn Ebî Şoyby, Ebû Ya'lâ, İbn Hibbân ve el-Hâkim rivayet etmiştir. Nesâî ve İbn Mâce de muhtasar olarak rivayet etmişlerdir. (Kırmızı giymek bölümü)

[244] Hıımeydî'nin Müsneâ'i, 1/155. el-Feth'de Hafız şöyle der: "Bu hadisi hasen bir isnâdla Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir." (7/117) Bûsîrî der ki: "Bu hadisi, ravüeri güvenilir olan bir isnâdla Humeydî ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir." Ben derim ki: Bunu Hitye'de Humeydî tarikinden Ebû Nuaym tahric etmiştir. (I, 31)

[245] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Yahya b. el-Alâ el-Eslemî'den İbn Ebî Şeybe rivayet etmiştir. Yahya zayıf bir ravidir. Ben derim ki: Doğrusu, Yahya b. Ya'lâ olmalıdır.

[246] Amr b. Hişâm, Ebû Cehil'in adıdır.

[247] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi zayıfbir senedle Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Senedindeki el-Kâsım b. Osman el-Basri, zayıf bir ravidir. Buna benzer'bir hadîs Zevmd'de mevcuttur. Taberânî de bunu çok muhtasar olarak tahric etmiştir. (Mecma IX, 62) Ebû Ya'lâ bunu birden fazla kişiden tahrîc etmiştir. Bütün isnâdlarda el-Kâsim b. Osman vardır.

[248] Müsnede'de ifade şöyledir: "Umeyr b. İshâk burada tek kalmıştır. Abdullah b. Avn'dan başkası da ondan rivayette bulunmamıştır. İbn Maîn: "Düzgün bir rivayeti yoktur" demiş; bir başka sefer ise onu güvenilir addetmiştir. Genel olarak onun hadisi yazılır." Bezzâr der ki: "Onun, bu isnâd

dışında Amr kanalıyla Hz. Peygamber (aallallahu aleyhi ve seiiem)'den rivayette bulunduğunu bilmiyoruz. (Keşfu'l-Estar'da Amr yerine Cafer ismi geçer) Ben derim ki: Müsnede'de geçen ifade net değildir, karışıktır. Benim okuduğum husus, Tehzîb'dekini destekler niteliktedir. Bûsîrî bunu aynen alarak şöyle demiştir: "Ondan dışındakiler de kendisini sağlam görmüştür. Genel olarak onun hadisi yazılır." Bûsîrî, bir de şunu ilave etmiştir: "el-Hâris'in Müsned'inde, Amr b. el-Âs'm Necâşî vasıtasıyla Müslüman olduğu yer alır." Heysemî der ki: "Umeyr b. İshâk'ı İbn Hibbân ve başkaları güvenilir görmüştür. Hakkında biraz eleştiri vardır ki bunun zararı yoktur. Diğer ricali, Sahîh ricalidir. Ebû Ya'lâ bazılarını nakletmiştir." (Mecmn VI, 29) Ben derim ki: Hadisin Bezzâr'a dayandırılması matbu nüshadan sakıt olmuştur. Bunu Keşfıt'l-Estâr'âa (Heysemî) zikretmiştir.

[249] Bkz: c.3, 3692 no'lu hadis.

[250] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi sahîh bir senedle el-Hâris rivayet etmiştir,"

[251] Fussilet 2-13

[252] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Abd b. Humeyd, Ebû Ya'lâ ve -sahih görerek- Hâkim rivayet etmiştir." Müsnede'dc şöyle geçer: Bu hadisi Abd b. Humeyd ve Ebû Ya'lâ, hepsi de Ebû Bekir'den rivayet etmişlerdir. el-Hâkim de Cafer b. Avn'm Eclah'tan rivayet ettiği hadisi sahîh görmüştür. Heysemî der ki: "Senedinde Eclah vardır ki İbn Maîn ve başkaları onu güvenilir saymış, Nesâî ve başkaları da zayıf görmüştür. Diğer ricali, güvenilir ravilerdir ." (Mecma VI, 20)

[253] Hafız, el-İsâbe'de şöyle der: "Bu isnâdlardaki ravilerin çoğu zayıftır, metin de oldukça münkerdir." Heysemî der ki: "Bu hadisi Bezzâr rivayet etmiştir. Senedinde Hilâl es-Sayrafi vardır, Ebû Kesîr el-Ensârî'den rivayette bulunmuştur. Bu ikisinden bahsedene rastlamadım." (Mecma I, 78) Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[254] İsrâ sur. 60

[255] Busîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Hafız, el-İsâbe'âe şoy e der: "Bu, Kelbî'nin rivayetinden daha sağlamdır. Çünkü onun rivayetinde ırganacak bir husus vardır: Yatsı ve sabah namazlarını onlarla beraber kıldığı namaz Miraç gecesi farz kılınmıştır."

Hafız bunu Neb'a'nm hal tercemesini 'nnjştır. Ben derim ki: Bu rivayette de aynı şekilde yadırganacak bir husus

[256] usırı, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Bu oezzar, Ebû Ya'lâ ve Taberânî rivayet etmiştir. Taberânî'nin ricali, Sahih ricalidir." (Mecma I, 74)

[257] İsnadında İbn Ebî Leyla vardır.

[258] Bûsîrî der ki: Bu hadisi İbn Ebî Şeybe ve el-Hâris rivayet etmiştir. Her ikisinin isnadının üzerinde dönüp dolaştığı ravi, Ali b. Zeyd b. Cüd'an'dır ki zayıf bir ravidir. Buhârî de bunu muhtasar olarak rivayet etmiştir.

[259] Bûstrî der ki: "Bu hadisi ravileri güvenilir olan bir isnâdla Ebû Ya'lâ rıvaye etmiştir." Ben derim ki: Heysemî de bunu tahric etmiş, yalnızca Bezzâr'a isnâd etmiştir. (Mecma VI, 58)

[260] Heysemî der ki: "Bu hadisi Taberârû rivayet etmiştir. Senedinde Selâme b. Ravh vardır. İbn HİbbÂn onu güvenilir görürken, başkaları dalgın oluşundan ötürü zayıf görmüştür." (Mecma VI, 84) Bûsîrî de şöyle der: "Bunu, içinde adı belirtilmemiş bir ravinin bulunduğu bir senedle İshâk rivayet etmiştir."

[261] Bûsîrî der ki: "Ahmed'in rivayet ettiği İbn Abbâs hadisi bunu desteklemektedir."

[262] Bûsîrî der ki: "Bazı ravilerinin meçhul oluşu sebebiyle senedi zayıftır."

[263] Enfal sur. 44

[264] Bûsîrî bu hadisi İbn Rahaveyh ve İbn Menî'ye isnâd etmiş, sonra da buradakmı değiştirmeden nakletmiştir.

[265] Enfal sur. 65

[266] Enfal sur. 68

[267] Enfal sur. 70

[268] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi, -sahih bir senedle- İbn Raheveyh, -Tefeir'inde- İbn Murdeveyh ve Taberânî rivayet etmiştir."

[269] Müellif bunu Bedir gazvesi bahsinde zikretmiş, Bûsîrî de ona uymuştur. Ancak en-Nihâye'de şöyle denir: "Cübeyr b. Mut'im hadisinde şu ifade yer alır: Huneyn günü baktım ki insanlar siyah örtüler gibi savaşıyorlar". Zevâid'de ise Cübeyr b. Mut'im'İn şöyle dediği yer alır: "Huneyn günü örtü gibi siyah bir şey gördüm..." (VI, 182) Ben derim ki: Cübeyr, Hudeybiye ile Mekke'nin fethi arasında bir zamanda Müslüman olmuştur. Bûsîrî der ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir."

[270] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Vâkıdî'den el-Hârİs rivayet etmiştir. Vâkrdî zayıf bir ravidir."

[271] Enfal sur. 121-122

[272] Enfal sur. 143

[273] Enfal sur. 152

[274] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Senedinde Yahya b. Abdülhamîd el-Himmânî vardır ki zayıf bir ravidir." (Mecma VI, 113)

[275] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[276] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi zm/ı/bir senedle Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Senedindeki ravi Ebu'l-Huveyris zayıf bir ravidir. Bunun adı Abdurrahman b. Muaviye'dir." Heysemî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Ravileri güvenilir kimselerdir. (Mecma VI, 77)

[277] Bûsîrî senedini zayıf görmüştür. Çünkü senedindeki Vâzi' b. Nâfi, zayıftır. Heysemî der ki: "O, metruk bir ravidir." {Mecma VI, 84)

[278] Bûsîrî der ki: "Abdülmüheymin zayıftır."

[279] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Hadis, mürseldh.

[280] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi mürsei oiarak el-Hâris rivayet etmiştir."

[281] Bûsîrî bu hadisi isnadını vermeden ve herhangi bir kısaltma yapmadan vermiştir

[282] Sa'd b. Muâz'ın kardeşinin oğlu e!-Hâris b. Evs b. Muâz'ı kastediyor. Bûsîrî de bu hadisi ona isnâd etmiş ve: "İkisi de sahih bir senedle rivayet ettiler" demiştir.

[283] Âl-i İmran sur. 155

[284] Âl-i İmrân sur. 156

[285] Âl-i İmrân sur. 166-168

[286] Müsnede'de şöyle geçer: "İshâk dedi ki: Vehb bu şekilde rivayet etmiştir. Sanıyorum bazı yorumlar İbn İshâk tarafından yapılmıştır. Yani, şu sözü şöyledir, şunu kastediyor şeklindeki açıklamalar. Ben derim ki: Bilakis Zübeyr'in'hadisi "O, gafur ve halimdir" sözünde bitmiştir. "İki topluluğun karşılaştığı gün..." ibaresinden hadisin sonuna kadar İbn İshâk hadisi, isnâdsızdır." Bûsîrî bunları değiştirmeden vermiştir.

[287] Âli-i İmrân sur. 154

[288] Âl-i İmrân sur. 154

[289] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. İsnadı ceyyiddir.

[290] Bûsîrî senedini sahih görmüştür.

[291] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Son kısmını da Bezzâr, Zübeyr hadisi olarak tahric etmiştir. Heysemî der ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir." (Mecmn VI, 109) Ben derim ki: "İsnadı hasendir, ancak mürseldiv, Bezzâr'ın isnadı muttasılda."

[292] Âl-i İmrân sur. 144

[293] Bûsîrî, isnadını vermeden naklehniştir.

[294] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi hasen bir isnâdla İshâk rivayet etmiştir."

[295] Bûsîrî der ki: el-Hâris, Vâkıdî'den rivayet etmiştir ki zayıftır. Ayrıca hnsen bir isnâdla Bezzâr tahrîc etmiştir."

[296] Heysemî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir; ricali Sahîh ricalidir."

[297] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Ahmed'in Müsned'inde "Ayaklarına izhir otu koyun" ifadesi vardır. Taberânî'nin rivayet ettiği Abdullah b. Cafer hadisinde ayaklarına üzerlik konulmuştur. Bunun senedinde Abdülazîz b. Yahya el-Medenî vardır ki metruk bir ravidir. (Zevâiâ'de de böyledir: FV/120) Taberânî'nin rivayet ettiği Ebû Useyd hadisinde ise "Ayaklarına bu ağaçtan koyun" ifadesi yer alır. Heysemî der ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir." (Mecnın VI, 119)

[298] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi /wsen bir isnâdla Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir." Heysemî der ki: "Senedinde Muhammed b. Mervan el-UkayÎÎ vardır. Ebû Dâvud ve İbn Hibbân onu güvenilir

görürken, Ebû Zür'a ve başkaları zayıf görmüştür." (Mecma VI, 112)

[299] Heysemî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Ravileri güvenilir kimselerdir." Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[300] Bûsîrî bu hadis hakkında bir değerlendirme yapmamış, "Bu hadisi Ebû Ya'lâ da rivayet etmiştir" diyerek o rivayetin metnini vermiştir.

4502. Âsim b. Kuleyb diyor ki: Babam bana şu hâdiseyi anlattı: Önceleri insanlar mescidde otururlardı. Bu durum Sıffîn'den dönünceye kadar böyle devam etti. Sonra insanlar mescidde oturmaktan uzaklaştılar. Yollarda oturup haberler bekliyorlardı. İşte bizler Hz. Ali'nin yanında otururken bir adam ayağa kalkıp şöyle dedi: "Bana izin ver, konuşayım" Ancak Ali başka şeylerle meşgul olduğundan biz ona: "Emîrü'l-mü'rninîn'e soracağın şey nedir?" dedik: Adam: "Ben umrede iken Âişe'in yanma gittim, bana: Sizin taraflarınızda çıkan ve kendilerine Harurî (Hariciler) denilen o kimseler nedir? diye sordu. Ben: Onlar bizim yakınımızdaki Harûrâ denilen yakın bir köyden çıktılar dedim. Âişe: Sen onların helaklanna şahit oldun mu? Eğer Ali b. Ebî Tâlib size onlardan anlatmak istese anlatır dedi. İşte ben ona bundan soracağım" dedim. Hz. Ali meşgul olduğu işi bitirince "Adam nerededir?" diye sordu ve olayı ona nakletti. Sonra da tekbir getirerek şöyle anlattı:

Ben, Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yanma girdiğimde Âişe'den başkası yanında yoktu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ey Ebû Tâlib'in oğlu Ali! Sen filan filan kavimle karşılaşınca halin nice olur?" Ben: "Allah ve Resulü daha iyi bilir" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "O kimseler doğu tarafından çıkarlar ve Kur'ân okurlar. Ancak okudukları Kur'ân boğazlarından aşağıya inmez. Okun yaydan çıktığı gibi dinden çıkarlar Aralarında eli kopuk birisi vardır. Eli, Habeşli bir kadının göğsü gibidir" buyurdu. Sonra Hz. Ali şöyle dedi: "Allah için söyleyiniz. O savaştığım kimseler arasında böyle bir adamın bulunduğunu size söylemedim mi? Siz: Hayır dediniz. Ama sonra

onu çekerek yanıma getirdiniz." Oradakiler: "Allah şahittir ki doğru söyledin" dediler. Bunun üzerine Ali tehlil ve tekbir getirdi. (İshâk) [1]

4503. Âsim b. Kuleyb anlatıyor. Hz. Ali'nin yanında oturuyordum. O, insanların bazı sorunları ile ilgileniyordu. Üzerinde yolculuk belirtisi olan bir adam geldi ve: "Ey Emîrü'1-mü'minin!" dedi; fakat Ali adama kulak asmayıp insanların işleriyle uğraştı. Ben: "Ne soracaksın?" diye sordum. O da şöyle anlattı: "Ben hac veya umre için Mekke'ye gittim. Bu arada Âişe'ye uğradım. Aişe bana bizim yanımızda çıkan ve Harûrî denilen kimselerden sordu. Ben de ona: "Onlar Harûrâ denilen yerden çıktıkları için onlara o isim verilmiştir." dedim Aişe: Onların yok oluşlarına şahit olan kimselere ne mutlu! Allah'a yemin olsun ki eğer Ali size onlardan anlatmak isterse anlatır> dedi. Bu nedenle ben de Ali'nin yanma gelip bunu sormak istedim," Hz. Ali işini bitirince: "Az önce izin isteyen kimdi?" diye sordu. Adam kalktı. Ali'ye olayı anlattı. Bunun üzerine iki veya üç defa tekbir getirdi. Hadisin devamı yukarıdaki gibidir.- Sonunda şöyle dedi: "Onu size tanıttığım gibi siz onu çekip yanıma getirdiniz." Sonra da üç defa "Allah ve Resulü doğru söyledi" dedi. (Ebü Ya'lâ ve Bezzâr) Muhdac (özürlü) olan şahsın hikâyesinin aslı

Sahih ve diğer kitaplarda yer almıştır. Ancak bundan farklı bir metinle ve Âişe rivayeti dışında tahrîc ettiler.

4504. Habîb b. Ebî Sabit anlatıyor: Ebû Vâil mahalle mescidinde iken onun yanma gittim. Onunla birlikte mescidin bir köşesine çekildik. Ona: "Hz. Ali'nin öldürdüğü kimselerden bana bahset" dedim. "Neden Ali'den ayrıldılar, neyi kabul ettiler ve ondan ayrılırken neyi iddia ettiler? Hz. Ali neden onlarla savaşmayı helal sayıp gerekli gördü?" diye sordum. Ebû Vâil şöyle anlattı:

Bizler Sıffin'de iken Şam'dan gelenlerle yaptığımız savaş şiddetlendi. Sonra Hz. Ali Kufe'ye döndü. Bu nedenle Hariciler Ali hakkındaki sözlerini söylediler ve Harûrâ denilen yere yerleştiler. Sayılan on bin küsur kadardı. Ali onları halifelerine tekrar dönmeleri için çağırdı. Neden Matlarını bozduklarını onlara sordu. Ganimet paylaşımından dolayı mı, yoksa hakem olayından dolayı mı ayrıldıklarını sordu. Onlar: "Biz fitneye girmekten korkuyoruz" dediler. Hz. Ali: "Bugünün sapıklığını gelecek yılın fitne korkusu yapmayın" dedi. Onlar ise şöyle deyip geri döndüler: "Biz geldiğimiz şeyler üzerinde bulunuruz. Eğer hakem olayını kabul ederse ona karşı Sıffin'de Şamlılarla savaştığımız gibi savaşırız. Eğer hakem olayını reddederse o zaman onunla birlikte olur, karşısmdakilerle savaşırız." Nehravân'a geçinceye kadar bu şekilde devam ettiler. Ancak onlardan bir grup ayrılıp insanları öldürmeye başladı. Diğer arkadaşları: "Biz bunun için Ali'den ayrılmadık" dediler. Onların yaptığı Ali'ye ulaşınca şöyle dedi: "Sizler düşmanlarınıza karşı mı çıkacaksınız; yoksa arkanızdan sizi vuran bu kimselerin üzerine mi yürüyeceksiniz?" Oradakiler: "Bizi arkadan vuran kimselerin üzerine yürürüz" dediler. Bunun üzerine Hz. Ali Resûlullah'm (salkllahu aleyhi vesellem) şu hadisini rivayet etti: "İnsanların ihtilaf ettiği zamanda doğudan bir grup insan çıkacak. Kendi cihadınızı onların cihadı yanında hiçbir şey saymayacak, kendi namazınızı onların namazlarının yanında hiçbir şey saymayacak, kendi orucunuzu onların orucunun yanında hiçbir sey saymayacaksınız; ama onlar okun yaydan çıktığı gibi dinden çıkacaklar. Alametleri, pazusu kadın memesi gibi olan bir adamın aralarında bulunmasıdır.

Hakka en yakın olan taraf onu öldürecektir." Daha sonra Hz. Ali üzerlerine yürüdü ve onlarla şiddetli bir savaşa tutuştu. Öyle ki Ali'nin

atlıları onların karşısında duramıyordu. Hz. Ali şöyle dedi: "Ey insanlar! Eğer benim için savaşıyorsanız Allah'a yemin olsun ki size vereceğim bir şey yoktur. Eğer Allah için savaşıyorsanız bu şekilde savaşmayın!" Ali'nin bu sözleri ordusunun tekrar toplanmasına vesile oldu ve onların hepsini öldürdüler. Hz. Ali: "Savaşın başında size söylediğim vasıftaki kişiyi arayın!" dedi. Onu aradılar; fakat bulamadılar. Sonra Ali hayvanına bindi ve çukur olan bir yere geldi. Orada çoğu kimselerin cesedini buldu. Cesetler üst üste atılmıştı. Hz. AH en alttan o kimseyi çıkardı. Sonra ayaklarından tutup insanların görmesi için onu çekti. Daha sonra: "Bu yıl artık savaşmayacağım" dedi ve Kufe'ye döndü. Ancak orada şehit edildi. Yerine oğlu Hasan halife seçildi. Hasan, Muaviye'nin kendisine bîat etmesi için haber gönderdi. Aynı şeyi Hasan, Kays b. Sa'd'a da gönderdi. Ancak Kays b. Sa'd arkadaşlarının arasından kalkıp şöyle dedi: "Ey insanlar! İki durumla karşı karşiyasmız ve ikisinden birini seçmek zorundasınız. Biri fitneye düşmek, diğeri de imamsız olarak öldürülmektir." İnsanlar: "Durum nedir?" diye sordular. Kays: "Hasan b. Ali, Muaviye ile anlaşıp ona bîat etti" dedi. Bunun üzerine insanlar da Muaviye'ye bîat ettiler. Ancak Muaviye, Nehrevanlılardan başka kimseden çekinmiyordu. Onlar da tek tek Muaviye'ye bîat ediyorlardı. Tâ ki onlardan üç yüz küsur kaldı. (İshâk ve İbn Ebî Şeybe) Onlar Nahîle ashabıdır.

Derim ki: Bunun isnadı sahihtir. Merfû. olan sözün aslı Sahîh-i Müslim'de geçmektedir. Fakat diğer kaynaklarda geçmeyen ibareler içerdiği için bu hadisi zikrettim. [2]

4505. Kays b. Ubâd anlatıyor: Hz. Ali, Nehravan'lılar dinden çıkmadıkça onlarla savaşmadı. Sonra onlar çekildiler. Abdullah b. Habbâb'm yanma vardılar. O, köyünde bulunuyordu ve fitnelerden

kaçmak için köyüne yerleşmişti. Onu yanlarına aldılar. Yolda yürürken hurma ağacının birinden bir hurma düştü. Aralarından bir adam alıp onu ağzına attı. Oradakiler ona: "Zimmet ehlinden birinin hurmasını parasız olarak alıp yedin" deyince adam onu ağzından attı, sonra zimmet ehlinden birine ait olan bir domuzun yanından geçtiler. Birisi kılıcını çekip domuzu öldürdü. Ona: "Zimmet ehlinden birinin domuzunu mu öldürdün?" dediler. Bunun üzerine Abdullah b. Habbâb onlara: "Size bu hurmadan ve bu domuzdan daha büyük hak sahibi olan bir şey söyleyeyim mi?" dedi. Onlar: "Kimdir" dediler. Abdullah: "Ben buluğa erdiğimden beri hiç bir namazı bırakmadım ve hiç bir Ramazan orucunu kaçırmadım" dedi ve daha bir çok şeyler saydı. Ancak onlar Abdullah'ı öldürdüler. Bu durum Hz. Ali'ye ulaşınca arkadaşlarından, onların üzerine yürümelerini emretti ve: "Abdullah b. Habbâb'm katilini bize verin, ondan kısas alalım" dedi. Ancak onlar: "Biz hepimiz birden onu öldürdük, nasıl onun kısasını verelim" dediler. Ali: "Allah en büyüktür" dedi ve arkadaşlarına: "Onlara saldırınız. Allah'a yemin olsun ki sizden kimse kaçamayacak ve hepsi öldürülecektir" dedi. Hz. Ali: "Şöyle şöyle olan bir adamı arayın!" dedi. Onu aradılar; fakat bulamadılar. Sonra tekrar aradılar ve buldular. Hz. Ali: "Bunu kim tanıyor?" dedi. Bir adam hariç kimse onu tanımadı. Adam: "Bu adamı ben gördüm. Ancak onun nesebim ve kim olduğunu bilmiyorum" dedi. Ali: "Doğru söyledin. O, cinlerden biriydi" dedi. (Müsedded) [3] Ayrıca konuyla ilgili olarak Kader bölümünde "Haricilerin fr'kadından Sakınmak" babında Câbir hadisi geçmişti.

4506. Enes anlatıyor: Aramızda ibadetle meşgul olan zühd ve gayret sahibi bir genç vardı. Biz onu Resûlullah'a (sallallahualeyhivesellem) anlattık; ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi veseliem) onu tanımadı. Onun

sıfatlarım söyledik; Hz. Peygamber yine onu tanımadı. Biz bu durumda iken o genç yanımıza geldi. Biz: "Yâ Resûlallah! Bahsettiğimiz o genç budur" dedik. Hz. Peygamber (salkllahu aleyhi veseliem): "Muhakkak ben onun yüzünde şeytanın bir alâmetini görüyorum" dedi. Sonra genç geldi ve Resûluîlah'a (sallallahu aleyhi veseliem) selam verdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi veseüem) o gence: "Sen kendi kendine bu kimseler arasında senden daha hayırlı birisinin olmadığını mı sanıyorsun?" dedi. Genç: "Evet" dedi ve dönüp Mescid'e girdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi veselkm): "Kim bunu öldürecek?" dedi. Ebû Bekir: "Ben, yâ Resûlallah!" dedi.

Ebû Bekir Mescid'e girince onun namaz kıldığım gördü ve: "Sübhânallah! Namaz kılan birini mi öldüreyim? Hâlbuki Resûhıllah namaz kılanların öldürülmesini yasakladı" dedi ve Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yanma döndü. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: "Ne yaptın?" diye sordu. Ebû Bekir: "Yâ Resûlallah! Onu namaz kılarken Öldürmeyi hoş görmedim. Çünkü sen namaz kılanların öldürülmesinden yasakladın" dedi. Resûlullah (sallalîahu aleyhi vesellem) tekrar: "Kim adamı Öldürecek?" dedi. Ömer: "Ben yâ Resûlallah" dedi ve Mescid'e girdi. Ancak adamın secdede olduğunu gördü. Ebû Bekir'in söylediği gibi söyledi. "Benden daha hayırlı olan (onu öldürmeden) geri döndü" dedi ve geri döndü. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Boşver ey Ömer! Kim adamı öldürecek?" buyurdu. Hz. Ali: "Ben ya Resûlallah" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Eğer onu bulursan sen onu öldürürsün" dedi. Bunun üzerine Hz. Ali Mescid'e girdi; ancak onu Mescid'de bulamadı. Resûlullah (sallaHahu aleyhi vesellem): "Allah'a yemin olsun ki eğer onu öldürseydi bu, onların ilki ve sonu olurdu ve

ümmetimden iki kişi bile ihtilaf etmezdi" dedi. (İbnEbîŞeybe ve Ebû Ya'lâ) [4]

4507. Enes anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında onun yanında savaşan bir adam vardı. Geri döndüğünde atından inip hemen Mescid'e gider ve namaz kılmaya başlardı. Namazını öyle uzatırdı ki sahabelerden bazıları onu kendilerinden üstün görmeye başladılar. Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbıyla beraber otururken o genç yanlarından geçti. Bazı sahabeler: "İşte bahsettiğimiz genç budur, ya Resûlallah" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ya ona birini gönderdi; ya da kendiliğinden geldi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onun geldiğini görünce: "Nefsim elinde olan Allah 'a yemin olsun ki onun iki gözünün arasında şeytanın bir alameti vardır" buyurdu. Genç gelip onların yanında durdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: "Sen bize yöneldiğinde kendi kendine, bu kimseler arasında benden daha hayırlısı yoktur, dedin değil mi?" dedi. Genç; "Evet" dedi ve gitti. Sonra da Mescid'de bir köşeye gelip ayaklarıyla bir çizgi çizdi. Sonra da topuklarını birbirine yaklaştırıp namaz kılmaya başladı... -Bir önceki hadisin devamını anlattı.- (Ebû Ya'lâ) [5]

Zeyd b. Eslem'in Enes'ten rivayet ettiği hadiste de bu konu geçmişti.

4508. Enes b. Mâlik şöyle dedi: "Bizler, Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yanında otururken gidişatı güzel birisi yanımıza geldi... Aynı mânâda bir hadis. (Bezzâr) [6]

Hz. Ali'nin Şehit Edilişi

4509. Ebu'I-Esved anlatıyor. Hz. Ali'nin şöyle dediğini işittim: "Ben, ayaklarımı üzengiye koyduğum esnada Abdullah b. Selâm yanıma geldi ve: "Nereye gidiyorsun?" dedi Ben: "Irak'a gidiyorum" dedim. Abdullah b. Selâm: "Eğer sen oraya gidersen başına çok musibetler gelir" dedi. Ali: "Allah'a yemin olsun ki daha önce Resûlullah'm da (salkllahu aleyhi vesellem) aynı şeyleri bana söylediğini işittim" dedi. Babanım (Ebu'l-Esved'in) şöyle dediğini işittim: "Ben buna şaşırdım. Savaşçı bir adam kendisi hakkında böyle şeyler anlatıyor." (el-Humeydî, İbn Ebî Ömer ve Ebû Ya'lâ) [7]

4510. Ebû Sinan ed-Dü'elî, Yezîd b. Umeyye'den naklediyor: Hz. Ali hastalandı. Biz onun bu hastalığında vefat etmesinden korktuk. Ancak o İyileşti- İyileşince ona: "Seni sıhhata kavuşturan Allah'a hamdolsun, ey gmîrü'l-mü'minîn" dedik ve hastalığında onun basma gelmesinden korktuğumuz şeyi söyledik. Hz. Ali: "Fakat ben, kendimden korkmadım; çünKÜ doğru sözlü ve tasdik edilen habibim bana şöyle dedi: "Sen sana muhalefet edenlerle savaşmadıkça ölmezsin. Ayrıca fılanoğullarının en şakisi Allah'ın devesini kestiği gibi, seni de içinde bulunduğun topluluğun en şakisi öldürecektir." (Abd b. Humeyd) [8]

4511. İbn Suheyb'den: Hz. Ali şöyle dedi: Resûlullah (sallaüahu aleyhi vesellem), ashabına: "Öncekilerin en şakisi kimdir?" diye sordu. Ben: "Deveyi (Hz. Salih'in devesini) boğazlayan kişidir" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Doğru söyledin!" dedi. Resûlulîah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sonrakilerin en akisi kimdir?" diye sordu. Ben: "Bunu bilmiyorum" dedim. Resûlullah Seninle savaşıp seni öldüren, saçını ve sakalını kana bulayan kişidir" dedi. (Ebû Yalâ) [9]

4512. Hz. Ali şöyle dedi: "Rüyamda Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) gördüm. Ümmetinin bana verdiği eziyetleri ve beni yalanlamalarını ona şikâyet ederek ağladım. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: "Ey Ali, ağlama!" dedi. Bir de baktık ki iki adam yukarı tırmanıyor, büyük kayalarla kanlar fışkırana kadar bunların başları kırılıyor. Sonra eski haline avdet ediyor." Her gün gibi ertesi gün de Hz. Ali'nin yanma gittim; onun şehid edildiği haberini aldım. (Abd b. Humeyd) [10]

4513. İbrahim b. Meysere'nin Hz. Hasan veya Hüseyin'den nakleden kişiden bildirdiğine göre Hz. Ali şöyle dedi: "Rüyamda Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) karşılaştım; ona Iraklıların bana yaptıkları eziyetten şikâyet ettim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana onlardan rahat edeceğimi vaadetti." Aradan üç gün geçmeden Hz. Ali şehit edildi. (el-Humeydî) [11]

4514. Cafer b. Muhammed, babasından, o da dedesinden naklediyor: Hz. şehit edilince oğlu Hasan minbere çıkıp Allah'a hamdü sena etti. Sonra şöyle dedi: "Allah'a yemin olsun ki siz, Kur'ân'm indirildiği bu gece bir adam öldürdünüz. O gece îsa b. Meryem göğe kaldırıldı ve Hz. Musa'nın yanında bulunan genç Yûşa b. Nûn o gece öldürüldü" dedi. (Ebû Ya'lâ} [12]

4515. Hâlid b. Câbir'in babasından yaptığı rivayette ise, Hasan şöyle demiştir: "Bu gecede îsrâiloğullannın tövbesi kabul edildi. Allah'a yemin olsun ki kimse onu (Ali'yi) geçemedi ve kimse ona yetişemeyecek. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu bir müfreze ile gönderince Cebrail onun sağında, Mikail ise solunda yola çıkardı. Allah'a yemin olsun ki o, altın ve gümüşten hiç bir şey bırakmadı; sadece satın alacağı hizmetçi için yedi yüz veya sekiz yüz dirhem bıraktı." (Ebû Ya'lâ ve Bezzâr) [13]

4516. Fadâle anlatıyor: Babamla birlikte Hz. Ali'yi ziyaret için Yanbu'a yanma gittik. Orada hasta idi. Babam ona: "Seni burada durduran nedir? Eğer burada ölsen Cüheyne Arapları hariç kimse buna aldırmaz. Medine'ye taşın! Eğer sana ecelin ulaşırsa arkadaşların seninle ilgilenir, namazını kılarlar" dedi. -Fadâle- Bedir ehlinden idi-Hz. Ali: "Ben bu ağrılardan ve hastalığımdan ölmeyeceğim. Resûlullah (salhllalıu aleyhi vesellem) bana, halife olmadan ve sakallarım başımın kanma bulanmadan ölmeyeceğime dair ahit verdi" dedi. Sıffın günü Ebû Fadâle onun yanında şehit oldu. Ebû Fadâle Bedir savaşma katılanlardan biri idi. (el-Hârİs ve Ebû Bekir} [14]

Bunu Bezzâr, Muh. b. Abdürrahîm kanalıyla el-Hasan'dan rivayet etti ve Fadâle'nin Hz. Ali'den bunun dışında rivayetinin olduğunu bilmiyorum" dedi.

Hüseyin b. Ali'nin Şehit Edilişi

4517. Ebû Yahya, DabbeoğuİIarmdan birinden naklediyor: Şuna şahit oldum; Hz. Ali Kerbela'da konaklayınca bir köşeye çekilip eliyle develerinin önüne çökmesini, atlıların da sol tarafa geçmesini işaret etti. Sonra eliyle yere vurarak oradan bir avuç toprak aldı ve kokladı. "Burada dökülecek kanlara ne mutlu!" dedi. Sonra Hüseyin geldi ve Kerbela'da konakladı.

Dabbe oğullarından olan ravi şöyle der: İbn Ziyâd'ın Hüseyin'in üzerine gönderdiği atlılar arasında ben de vardım. Oraya gelince Hz. Ali'nin durduğu ve eliyle işaret ettiği yere baktım. Sonra da atımın yüzünü çevirip

Hüseyin'in yanma geldim. Ona: "Senin baban insanların en bilgilisi idi. Ben falan falan zamanda onun şöyle dediğini işittim. Allah'a yemin olsun ki bugün sen burada öldürüleceksin" dedim. Hüseyin: "Peki sen ne yapmak istiyorsun? Bize mi katılacaksın; yoksa ailene mi katılacaksın? Mahrum edilmeden evvel şu maldan ihtiyacın kadarını al" dedi. Mal önünde duruyordu. Sonra da Hüseyin yardım istedi. Fakat Allah'a yemin olsun ki hiç kimse ona yardım etmedi. Bunun üzerine şöyle dedi: "Kim bize yardım etmezse Resûlullah'm (sallallahu aleyhi veseüem) dili ile o kimselere lanet olsun" dedi. Ben: "Allah'a yemin olsun ki bugün iki şeyi bir arada tutmayacağım. Ne malını alır; ne de sana karşı savaşırım." Sonra dönüp gitti, (lshâk) [15]

4518. Temizlik bölümünde Zeyneb binti Cahş'm rivayet ettiği, Hüseyin'in öldürüleceğine dair hadis geçmişti. Necaseti Giderme bölümüne bakınız. [16]

4519. Abdulmelik b. Umeyr'den: Hüseyin'in başının Ubeydullah b. Ziyad'a getirildiğini gördüm. Ubeydullah b. Ziyad'm başının da Muhtara getirildiğini gördüm. Muhtarın başının da Mus'ab b. Zübeyr'e getirildiğini gördüm. Onun başının da Abdulmelik b. Mervan'a getirildiğini gördüm. (Ebû Ya'lâ)

Muaviye'nin, Oğlu Yezîd'i Halife Tayin Etmesi

4520. Muhammed b. Şîrîn anlattı: Muaviye, oğlu Yezîd'i kendinden sonra halife tayin etmek isteyince Medine'deki valisine: "Bana dilediğin bir

grubu gönder" dedi. Bunun üzerine Amr b. Hazm, Medine'den Şam'a geldi ve yanma girmek için izin istedi. Ancak Muaviye'nin kapıcısı ona izin vermedi. Muaviye'nin yanma varıp ona: "İşte Amr içeri girmek için izin istiyor" dedi. Muaviye: "Onları benim yanıma gelmeye sevk eden nedir?" diye sordu. Kapıcı: "Senin iyiliğini istiyorlar, ey emîrü'l-mü'minîn" dedi. Muaviye: "Eğer doğru söylüyorsa bana istediğini yazsın; dilediğini ona vereyim. Ama onu görmek istemiyorum" dedi. Kapıcı Amr'm yanına geldi ve: "Ne ihtiyacın varsa dilediğini yaz" dedi. Amr: "Sübhânallah, ben emîrü'l-mü'minînin kapısının yanma geliyor ve onunla görüştürülmüyorum. Ben onunla karşılaşıp görüşmek, konuşmak istiyorum" dedi. Muaviye kapıcısına: "Ona falan falan gün için söz ver. Sabah namazını kıldıktan sonra gelsin" dedi. O gün Muaviye sabah namazını kıldıktan sonra yatağının salona serilmesini emretti. Sonra da insanların dışarı çıkmasını istedi. Yanında bir kürsüden başka bir şey yoktu. O kürsü de Amr için getirilmişti. Amr gelip rçeri girmek için izin istedi. Muaviye ona izin verince içeri girdi ve selam verdi. Sonra da kürsünün üzerine oturdu. Muaviye ona: "İhtiyacını söyle' dedi. Amr, Allah'a hamdü senadan sonra şöyle dedi: "Oğlun Yezîd Kureyş'liler arasında saygınlığı olan, malı bol olan, fakat hayrı olmayan biridir. Ben ise Resûlullah'tan (salklMıu aleyhi vsellem) şöyle işittim: <Allah Teâlâ

kıyamet günü her kişiyi mesuliyetinden dolayı hesaba çekecektir. Onlara nasıl davrandığını ve ne yaptığını soracaktır, Ey Muaviye! Allah için ümmet-i Muhammed'in başına kendinden sonra halife tayin edeceğin kişiyi iyi belirle" dedi. Muaviye, Öğle sıcaklığında derin nefes çekerek terliyordu. Yüzündeki terleri eliyle siliyordu. Sonra kendine geldi. Allah'a hamdü senadan sonra şöyle dedi: "Sen nasihat eden bir kişisin. Kendi

görüşünü söyledin. Benimse oğlum ve torunlarımdan başka kimsem kalmadı. Oğlum torunlarımdan halifeliğe daha layıktır. İhtiyacını söyle." Amr: "Hiçbir ihtiyacım yoktur" dedi. Muaviye: "O halde kalk!" dedi. Bunun üzerine Amr'ın kardeşi: "Biz Medine'den buraya birkaç kelime için mi geldik?! Kendimizi bu kelimeler için mi yorduk?" dedi. Amr: "Ben sadece bu kelimeler için geldim" dedi. Muaviye sonra onlara ödüller ve bahşişler verilmesini emretti. Amr'a da bir o kadar verilmesini emretti. (Ebû Ya'lâ) [17]

Resûlullah (Sallallahu Aleyhiveseiiem)'İn Hakem B. El-As'ı, Onun Oğullarını Ve Ümeyye Oğullarını Lanetlemesi

4521. Ebû Yahya anlatıyor: Bir gün ben, Hasan ve Hüseyin ile birlikte idim. Mervan, Hasan'a sövüyor; Hüseyin de Hasan'a sövmekten nehyediyordu. Mervan kızdı ve: "Sizler lanetli bir evin ehlisiniz" dedi. Hasan buna kızdı ve: "Bize böyle mi söylüyorsun. Allah'a yemin olsun ki sen daha babanın sulbünde iken Allah sana lanet etti" dedi. (Ebû Ya'lâ ve İshâk)

4522. Ebû Yahya şöyle dedi: Bir gün ben, Hasan ve Hüseyin'le b'rlikteydim. Mervan çok kötü bir şekilde onlara sövdü. Öyle ki: "Allah'a vemin olsun ki sizler lanetli bir evin çocuklarısınız" dedi. Hasan ve Hüseyin birisi: "Allah'a yemin olsun ki, Allah'a yemin olsun ki, Allah'a yemin olsun ki sen daha baban Hakem'in sulbünde iken Resûlullah'ın (salhlbbu aleyhi diliyle lanetlendin" deyince Mervan sustu. (İshâk ve Ebû Ya'lâ} [18]

4523. Umeyr b. İshâk anlatıyor: Mervan, senelerce (Medine'de) başımızda vali idi. Her cuma günü minberin üzerinden Hz. Ali'ye sövüyordu. Daha sonra bu görevinden azledilip yerine iki yıllığına Saîd b. el-Âs vali tayin edildi. Saîd asla Ali'ye sövmüyordu. Sonra o da azledildi ve tekrar yerine Mervan tayin edildi- Mervan yine Hz, Ali'ye sövüyordu. Hasan b. Ali'ye; "Mervan'm söylediklerini işitmiyor musun? Sen de ona cevap versene!" denildi. Hasan cuma günü olunca Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) odasına girer, orada dururdu. Hutbe bittikten sonra Mescid'e çıkar ve namazını kılardı. Sonra da ailesinin yanma dönerdi. Ancak Mervan buna da razı olmadı ve onun evine bir elçi gönderdi. Bizler onun yanında oturuyorduk Hasan'a: "Filan kimse kapıda izin istiyor" denildi. Hasan ona izin verdi. İçeri girince şöyle dedi: "Ben sultanın yanından sana bir emirle geldim." Hasan: "Konuş" dedi. Elçi: "Mervan babana ve sana şöyle şöyle sövüyor. Bunu sana söylemem için beni gönderdi ve seni bir katır gibi gördüğünü söyledi. Katıra: Baban kimdir? denilince, Annem attır der. Hüseyin: "Eğer söylediklerimi ona söylemezsen annenin bilmem neyini yesin. Ona de ki; sana, babana ve bütün kavmine şöyle şöyle olsun. Benimle senin arandaki en belirgin alamet, Allah Resûîü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yaptığı lanetin omuzlarında olmasıdır" dedi. (İshâk) [19]

4524. Umeyr b. İshâk, başka bir kanalla aynı mânâda bir hadis nakletti; ancak Hasan, o rivayete göre şöyle demiştir: "Allah Teâlâ benim dedeme peyeamberlikle ikramda bulundu ve onun dedesi gibi katır yapmadı." Ravi dedi ki: Elçi dışarı çıktı; onu Hz. Hüseyin karşıladı. İstediği hiçbir şey için eğilmezdi. Hz. Hüseyin dedi ki: "Yemin etmiş bulunuyorum." Hasan: "Ona haber ver; o bir hususta ısrar ederse hiç

vazgeçmez" dedi. Hasan'm söylediği söz ("lanet omuzlarından tutsun" sözü) Mervan'm çok zoruna gitti. (İshâk)

4525. Şa'bî şöyle dedi: 'Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) Hakem'e ve sulbünden gelecek olanlara lanet etti." (İshâk) [20]

4526. Şa'bî der ki: İbnü'z- Zübeyr, sırtını Kabe duvarına dayayarak şöyle dedi: "Kabe'nin Rabbi'ne yemin olsun ki Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) Hakem'e ve onun sulbünden gelecek olanlara lanet etti." (Ahmed) [21]

4527. Abdullah (b. Mes'ûd) şöyle dedi: "Her şeyin bir âfeti vardır. Bu dinin âfeti de Ümeyye oğullarıdır (Emevilerdir)." (İshâk) [22]

4528. Ebu'I-Âliye bildiriyor: Yezîd b. Ebî Süfyân Şam emiri iken Müslümanlar savaşıyorlar, düşmanı yenip ganimetler alıyorlardı. Aldıkları ganimetler arasında çok güzel bir cariye de vardı. Bu cariye ganimet taksimi sırasında müslüman bir adama düştü. Yezîd o adama haber yollayıp cariyeyi ondan aldı. O sırada Ebû Zer de Şam'da idi. O adam Yezîd'e karşı Ebû Zer'den yardım istedi. Ebû Zer adamla birlikte Yezîd'in yanma gitti ve ona: "Şu adamın cariyesini geri ver!" dedi. Yezîd durakladı. Bunu üç defa tekrarladı. Ebû Zer şöyle dedi: "Allah'a yemin olsun ki eğer böyle yaparsan Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: Sünnetimi ilk defa Emevilerden bir adam değiştirecektir dedi ve dönüp gitti. Ancak Yezîd peşinden ona yetişti ve: "Allah için söyle; gerçekten ben o muyum?" dedi. Ebû Zer: "Hayır" deyince Yezîd adamın cariyesini geri verdi. (İbn Ebî Şeybe) [23]

4529. Ebû Müslim der ki: Ebû Zer, Yezîd b. Ebû Süfyan zamanında Şam'da idi. Müslümanlar savaşıyor, ganimetler alıyorlardı. Aldıkları

ganimetler arasında çok güzel bir cariye de vardı. Bu cariye müslümanlardan bir adamın payına düştü ... -Yukarıdaki hadisin aynısı nakletti.- (Ebû Ya'lâ)

4530. Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (salJaMıu aleyhi vesellem) rüyasında Hakemoğullarının kendi minberi üzerine sıçradıklarını gördü. Öfkeli bir fade üe şöyle buyurdu: "Ne oluyor ki ben, Hakemoğullarının, maymunların sıçradığı gibi minberimin üzerine sıçradıklarını görüyorum." Bundan sonra ölünceye kadar Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in güldüğü görülmedi. (Ebû Ya'iâ) [24]

4531. Ebû Hureyre şöyle dedi: "Ebu'l-Âs oğullarının sayısı otuz kişiye varınca Allah'ın dini çürük bir ağaç gibi olur (insanları aldatmak için kullanılır). Allah'ın malı bazılarına tahsis edilir. Allah'ın kulları da hizmetçi ve köle olarak görülür." (Ebû Ya'lâ) [25]

4532. Ebû Ubeyde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Müslümanların idaresi adaletle devam eder. Tâ ki Emevilerden bîr adam çıkıp onu yaralayıncaya ve bozuncaya kadar bu böyle devam eder." (Ahtffed b. Menî) Ricali güvenilir kimselerdir; ancak isnadında kopukluk vardır. [26]

4533. Bir diğer rivayette şu ilave vardır. "O kimseye Yezîd denilir." (el-Haris ve Ebû Ya'lâ) Seiâme binti'l-Hurr'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi /cövle buvurdu: "Sakîf kabilesinden zorba ve azgınlar çıkacaktır. " (Ebû vesellem Ya'lâ) [27]

4533.M. Amr b. Murre bildiriyor: Hakem b. el-Âs, Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yanma girmek için izin istedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onun ne diyeceğini bildi. Buna rağmen içeriye

girmesi için ona izin verdi ve şöyle buyurdu: "Allah onun sulbünden gelecek herkese -müminler hariç- lanet etsin. Onun sulbünden gelecek mü'minler de ne azdır! Dünyada şeref sahibidirler; ama âhirette rezil ve rüsvay olan kimselerdir. Hile ve tuzak sahibi kimselerdir. Dünyada istedikleri onlara verilir; ama âhirette onlara bir pay yoktur." (Ebû Ya'lâ) [28]

4534. Abdullah b. ez-Zübeyr'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Otuz yalancı peygamber çıkmadıkça kıyamet kopmaz. Aralarında Müseylime, Ansı ve Muhtar vardır. Arap kabilelerinin en şerlisi Emevioğulları, Hanifeoğullan ve Sakîf kabİlesidir. [29]

4536. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem) şöyle buyurdu: "Ümeyyeoğullan zorbalarından bir zorba benim bu minberimi kana bulayıp zorla oraya çıkacaktır." Amr b. Saıd b. el-Âs'ı gören adam bana anlattı: Amr, Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) minberi üzerine çıkarken burnu kanamış ve akan kan, minberin ilk basamağına kadar akmıştı, (el-Hâris) [30]

4537. Hasan b. Ali, Ebu'l-A'var es-Sülemî'ye şöyle dedi: "Yazıklar olsun sana! Allah Resûlü'nün (sallalkhu aleyhi vesellem) Ri'l, Zekvân ve Amr b. Süfyân'ı lanetlediğini bilmiyor musun?" (Ebû Yala) [31]

4538. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Her şeyin rağbet dönemi olduğu gibi ondan yüz çevirme dönemleri de vardır. Bu dinde rağbet edilen dönemler olduğu gibi, yüz çevirme dönemleri de olacaktır. Allah 'in benimle gönderdiği bu dine rağbet döneminde bir kabilenin hepsi, başından sonuna kadar bu dinde bilgi

sahibi ve fakih olacaklar. Aralarında sadece bir veya İkifasık kalır. Ama bilgililerin arasında o bir iki fasıkın hiçbir etkinliği ve değeri olmaz. Onlar zelil olup ezilirler. Konuştukları zaman konuşturulmazlar, hep mağlub edilirler ve hor görülürler. Bu dinden yüz çevirme zamanlan ise, bir kabilenin baştan sona hepsi o dini anlama ve bilmekten uzaklaşırlar. Öyle ki aralarında sadece bir veya iki fakih kalır. Ama o fakihlerin, o toplulukta hiçbir etkinliği olmaz. Onlar hep mağlup ve zelil edilip hakir görülürler. Konuştukları zaman konuşturulmazlar. Kendilerine değer verilmez ve ezilirler. Bir iyiliği emrettiklerinde onlara: "Bizi bunlardan men mi ediyorsunuz?" diye onları aşağılarlar. Öyle ki meclislerinde, çarşı

a-arlarında içkiler içilir ve içkiyi başka bir isimle anarlar. Nihayet bu "nimetin sonuncuları Öncekilerini lanetler. İşte o zaman, o kimselere Allah'ın laneti ulaşır. O zaman şöyle derler: <Bir insanın dilediği kadar içki içmesinde hir sakınca yoktur. Sonra bırakır. > Hatta yanlarından geçen kadınlara sarkıntılık ederler. Aralarından biri kalkıp diğerlerinin gözü önünde o kadınla cima eder. Koyunun kuyruğu kaldırıldığı gibi kadının da elbiseleri kaldırılır. Aralarından birisi yolun ortasında: Neden böyle yapıyorsunuz? Böyle yapmaktan vazgeçin> dediği zaman işte o kimse onların arasında Ebû Bekir ve Ömer gibidir. Kim öyle bir zamana yetişir, iyiliği emredip kötülükten nehyederse o kişiye, bana inanan, beni tasdikleyen ve beni seven elli kişinin sevabı verilir." (Ahmed b. Meni) Bu hadis zayi/far. Senedinde dört zayıf ve metruk râvi vardır. [32]

4539. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Allah Teâlâ sizi yeryüzünde hâkim yapar, siz orada Allah'ın dilediği kadar ameller işlersiniz. Eğer orada Allah'a isyan eden ameller işlerseniz, Allah düşmanlarınızı size musallat eder ve sizi tekrar Arap

topraklarınıza döndürür." Ben: "Bizi nasıl tekrar Arap topraklarımıza döndürürler? Hâlbuki sen o zaman müslümanlann sayılarının çok olduğunu bize söyledin" dedim. Resûlullah {sallallahu aleyhi veselîem): "Allah nasıl ki îsrailoğullarım çölde yalnız bırakmakla onlara bela indirdiyse size de aynı şekilde bela indirir" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [33]

4540. Ma'kil b. Yesâr el-Müzenî der ki: Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi veseHem) şöyle işittim: "Bu ümmetten bazı kimselerin gönüllerinden Kur'ân çıkarılmadıkça gece ve gündüzler tükenmez. Öyle ki elbisenin çıkarıldığı gibi Kıtr'ân da o kimselerin kalplerinden çıkarılır ve onlara Kur'ân'dan başka şeyler sevdirilir. O şeyler daha çok hoşlarına gider. O -.aman o kimselerin her işleri hırs ve tamahkârlıkla olur. Onlar o zaman Allah'tan korkmazlar. Allah'ın emrettiği bir şeyi yapmadıklarında kendilerini nefislerinin hayalleriyle avuturlar. Allah'ın yasakladığı bir şeyi işlediklerinde Allah'ın rahmetiyle ve Allah'ın affedeceğiyle kendilerini avuturlar ve Allah'ın kendilerini affetmesini beklerler. İşte o kimseler kuzu postuna bürünmüş kurt kalpli kimselerdir. Aralarında en faziletlileri müdâhin olan kimsedir. " Ona: "Müdâhin kimdir, ya Resûlallah?" denilince Resûlullah (sallallahu aleyhi vescllem): "İyiliği emretmeyen ve kötülüğü yasaklamayan kimsedir1' buyurdu. (el-Hâris) [34]

Allah'ın Emri Gelinceye Kadar İslam'ın Baki Kalacağına Dair

4541. Nevvâs b. Sem'ân anlatıyor; Resûhıllah'a (sallalJahu aleyhi vesellem) bir yerin fethi nasip olunca onun yanma vardım ve şöyle dedim: "Yâ Resûlallah! Atlar serbest bırakılıp kılıçlar indirildi. Savaşın zorluklan

da bitti. Bu nedenle Artık savaş yok diyorlar" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "İşte şimdi savaş geldi. Allah Teâlâ savaşan kimselerin kalplerini yüceltmeye devam edecektir. Öyle ki Allah onları rızıklandıracaktır Ali Kın emri gelinceye kadar bu böyle devam edecektir. O zaman mü'min- in merkezi Şam olacaktır. " (EbÛ Yala) [35]

4542. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ümmetimden bir grup Şam ve Beytü'l-Makdis çevresinde kıyamete kadar savaşmaya devam edecektir. Onlara yardım etmeyenler, onlara hiçbir zarar veremezler. "

İbn Hamdân'm rivayetinde ise şu ilave vardır: "Onlara yardım etmeyenler, onlara zarar veremezler. Kıyamete kadar o kimseler hak üzerinde bulunurlar." (Ebû Ya'lâ, Fevâ/tfinde Temmâm ve el-Kâmifûe İbn Adiy; Târîh Dâ/yâ'da Abdülcebbar) [36]

4543. Ebû Hureyre'nin -muhtasar olarak-: rivayetine göre Resûlullah (saüallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Allah'ın emri gelinceye kadar ümmetimden hak üzerinde bulunan bir topluluk yeryüzünde var olmaya devam edecektir. Onlara yardım etmeyenler, onlara zarar veremezler. " (Ahmed)

4544. Atâ b. es-Sâib der ki: İbnü'l-Eş'as'm vali olduğu günlerde Abdurrahman el-Hadramî hutbesinde şöyle diyordu: "Ey Şam'lılar! Size müjdeler olsun! Çünkü ben falan kimsenin Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle rivayet ettiğini işittim: Ümmetimin sonunda öyle kimseler olacak ki ümmetimin İlklerine verilen sevabın aynısı onlara da verilecektir. Fitne ehliyle savaşırlar ve çirkin işleri yasaklarlar. İşte sizler o

kimselersiniz." (MÜsedded) Ebu'l-Bahterî de ona şöyle dedi: "Çukuru kapatmakla hata ettin" [37]

İslam Beldelerine Musallat Olma Endişesinden Dolayı Türklerle Savaşmanın Yasaklanışı

4545. Muaviye b. Hadîc der ki: Ben, Muaviye b. Ebî Süfyân'ın yanındaydım; ona bir valisinden mektup geldi. Mektubunda Türk'lerle savaştığını, onları yendiğini, onlardan çoğu kimseyi öldürdüğünü ve birçok ganimetler aldığını yazıyordu. Muaviye, onun bu hareketine oldukça öfkelendi. Sonra da şöyle bir mektup yazılmasını emretti: "Senin yaptıklarını ve aldığın ganimetleri anladım; ancak bir daha böyle bir şey yaptığını haber almayayım ve sana emrim gelinceye kadar onlarla savaştığını öğrenmeyeyim." Ben: "Neden ey Emîrü'l-mü'minîn?" diye sordum, Muaviye: "Çünkü Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle işittim: Türkler Arapları kovup yerlerinden edecekler; öyle ki şih ve kaysum otunun bittiği yere ulaşıncaya kadar onların merkezlerini bile yakıp yıkacaklar. İşte bu nedenle ben onlarla savaşmaktan hoşlanmıyorum" dedi. (Ebû Yala} [38]

Gücü Yetmeyen Kimsenin Çirkinlikleri Yasaklamamasının Caiz Olduğu

4546. Hasan b. Ebi'l-Hasan der ki: Bir adam kalkıp: "Ey Ebû Saîd! Haccac Cuma günü namazı geciktirdi. Öyle ki ikindi vaktine yaklaştı. Kalk ve ona, Allah'tan korkup namazı geciktirmemesini söyle!" dedi. Hasan ise: "Eğer böyle yaparsam beni öldürür" dedi. Adam: "Allah Teâlâ kitabında

şöyle buyurmuyor mu: "O kimseler onların yaptığı münkerden nehyetmiyorlardı. [39] Bunun üzerine Hasan şöyle dedi: "Ebû Bekir'in rivayetine göre Resûlullah (saiMahu aleyhi veseliem): "Mü'ının kişi nefsini zelil kılamaz" buyununca, sahabeler: "Yâ Resûlaliah! Kişi kendisini nasıl zelil kılar?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseliem) de: "Gücü yetmediği belâyı yüklenir" diye cevap verdi. (el-Hâris ve Ebû Ya'lâ) Halîl dışındaki ravileri güvenilir kimselerdir.

4547. Muallâ b. Ziyâd anlatıyor: Yezîd b. el-Mühelleb Basra'lılan yenince ben, Hasan el-Basrî'nin meclisinde oturmaktan korktum. Çünkü orada bulunup tanınmaktan korkuyordum. Bu nedenle Hasan'm evine gittim. Ona: "Ey Ebû Saîd! Bu âyet hakkında ne diyorsun?" dedim. Hasan: "Hangi âyet?" diye sordu. Ben: "Allah Teâlâ'nm şu âyeti: "0 kimseler onların yaptığı münkerden nehyetmiyorlardı [40] dedim. Hasan: "Ey Allah'ın kulu! Bu kimseler bize kılıç çekiyorlar. Şu anda kılıç sözden daha etkilidir" dedi. Ben: "Ey Ebû Saîd! Böyle bir durumda konuşan bir kimsenin fazileti hakkında bir şey biliyor musun?" dedim. Hasan: "Hayır" dedi.

Muallâ, Ebû Saîd'in Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle rivayet ettiğini naklediyor; "İnsanların korkusu, sizden birini, haksızlık gördüğü zaman hak sözü söylemekten alıkoymasın. Çünkü hak söz, kişinin ecelini yakınlaştırmadığı gibi, onun rızkını da uzaklaştırmaz" dedi.

Daha sonra Hasan bir hadisi daha rivayet etti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Mü'min kişi nefsini zelil kılamaz." Ona: "Yâ Resûlallah! Kişinin nefsini zelil kılması nasıldır?" diye soruldu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Gücü yetmediği belâyı

yüklenmesidir" dedi. Tekrar Hasan'a: "Ey Ebû Saîd! Yezîd ed-Dabbî namaz hakkında bazı sözler söylüyor!" denildi. Hasan: "O adam daha zindandan çıkmadı ki pişman olsun!" dedi.

Muallâ anlatmaya devam ediyor: Ben, Hasan'm meclisinden kalkıp Yezîd ed-Dabbî'nin yanma vardım ve ona: "Ey Ebû Mevdûd! Ben, Hasan ile oturup konuşurken senin hakkında hoşlanmadığım şeyler söyledi" dedim. O: "Dur ey Ebu'l-Hasan!" dedi. Ben: "Hayır o bunları söyledi" dedim. O: "Ne söyledi?" dedi. Ben: "Senin hakkında: 0 daha zindandan çıkmadı ki söylediği sözlere pişman olsun! dedi" dedim. Yezîd: "Ben söylediklerimden pişman değilim. Allah'a yemin olsun ki ben daha tehlikeli bir konuma girmedim" dedi. Sonra da Hasan'm yanma vardım ve ona: "Ey Ebû Saîd! Biz her şeyde mağlup oluyoruz. Namazımızda da mı mağlup olalım?" dedim. Hasan: "Ey Ebû Abdullah! Sen kendini tehlikelere atıyorsun. Sonra da bir şey yapmıyorsun" dedi. Sonra tekrar onun yanma vardım, bana aynı sözlerini tekrarladı. Ben yine Hakem b. Eyyûb cuma günü hutbe okurken kalktım ve: "Namaza!" dedim. Ben bunu söyleyince Hakem'in adamları beni çevreleyip sakalımdan, başımdan ve göğsümden tuttular, ayakkabılarıyla ve kılıçlarının kabzalanyla karnıma vurarak beni saraya doğru götürdüler. Sonra beni Hakem'in önüne çıkardılar. Hakem suskundu. Bana: "Sen deli misin? Biz namazda değil miydik?" dedi. Ben: "Allah, emirin durumunu düzeltsin. Allah'ın sözünden ve kitabından daha faziletli bir söz var mıdır?" dedim. O: ayir" dedi. Ben: "Eğer bir adam mushafı açıp sabahtan akşama kadar Kur'ân okursa bu, onun namazının yerine geçer mi?" dedim. O: "Allah'a min olsun ki seni deli zannediyorum!" dedi. Sonra minberinin altında sessizce oturan Enes b. Mâlik'e döndüm ve: "Ey Enes, ey Ebû Hamza! Allah 'rin söyle; sen Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem)

sohbetinde bulundun, sen onun hizmetçiliğini yaptın, ben iyi bir şey mi, yoksa kötü bir şey mi söyledim? Ben doğruyu mu söyledim; yanlış olan bir şey mi söyledim?" dedim. Allah'a yemin olsun ki Enes bir kelime bile bana cevap vermedi. Hakem ona: "Ey Enes!" dedi. O: "Buyurun efendim, Allah seni ıslah etsin" dedi. Hakem: "Namaz vakti geçmiş miydi?" dedi. Enes: "Hayır, daha vardı" dedi. Hakem adamlarına: "O halde bunu hapse atın!" dedi. Yezîd şöyle dedi: "Ey Ebu'l-Hasan! Arkadaşlarımdan gördüğüm muamele, Hakem ve arkadaşlarından gördüklerimden daha ağırdır. Çünkü bazıları bana "riyakâr" dediler. Bazıları bana "deli" dediler." Hakem daha sonra Haccac'a bir mektup gönderdi ve: "Dabbe oğullarından bir adam cuma günü ben hutbe okurken kalktı ve Namaza! dedi. Yanımda adil olan kimseler onun deli olduğuna şahitlik ediyorlar" dedi. Haccac ona gönderdiği cevabında şöyle dedi: "Eğer adaletli şahitler onun deli olduğuna şahitlik ediyorlarsa onu serbest bırak; değilse onun ellerini ve ayaklarını çaprazlama kes, gözlerini kızdırılmış çivilerle çıkar, sonra onu darağacında as!" Şahitler, Hakem'in yanında benim deli olduğuma şahitlik edince Hakem beni serbest bıraktı.

Muallâ der ki: Yezîd şöyle anlatmaya devam etti: Sonra bir kardeşimiz öldü. Onun cenazesine tâbi olduk, üzerine namazını kıldık. Defnedildikten sonra ben bir grupla birlikte onun başında durdum. Allah'ı hatırladık, varacağımız yeri ve sonumuzu hatırladık. Biz bu durumdayken atlılar göründü. Arkadaşlarım onları görünce hemen dağıldılar ve beni yalnız bıraktılar. Hakem gelip başıma durdu ve: "Ne yapıyordunuz?" dedi. Ben: "Allah emîri ıslah etsin, bir arkadaşımız Öldü, üzerine namaz kılıp onu defnettik. Sonra da oturup rabbimizi ve varacağımız yeri hatırladık" dedim. Hakem: "Arkadaşlarının kaçtığı gibi senin de kaçmana mani olan nedir?"

dedi. Ben: "Allah emiri ıslah etsin, ben emirden mi kaçayım?" dedim. Hakem sustu. Sonra Abdulmelik b. el-Mühelleb ona -ki o, Hakem'in askerlerinin başını çekiyordu-: "Bunun kim olduğunu biliyor musun?" dedi. Hakem: "Hayır, bu kimdir?" dedi, Abdulmelik: "Bu cuma günü konuşan adamdır" dedi. Bunun üzerine Hakem kızdı ve: "Demek sen bu kadar cesursun ha! Onu tutuklaym!" dedi. Askerler beni tutukladüar ve bana dört yüz- kırbaç vurdular. Vurmanın şiddetinden beni ne zaman terk ettiklerini bilmiyorum. Sonra beni Vâsıt'a gönderdiler. Haccac ölünceye kadar onun yeraltındaki

zindanlarında kaldım. (Ebû Ya'lâ) [41]

Tirmizî ve başkası, bunu Ali b. Zeyd ani'l-Hasan an Cundub b. Abdullah el-Becelî an Huzeyfe kanalıyla el-Hasan an Ebî Bekre hadisinin aynısını tahrîc etti. Ali b. Zeyd'İn durumu Halîl b. Zeyd'den daha iyidir,

Yabancıların İslam Beldelerine Galip Olacakları ve Arapların Zelil Olmasıyla Dünyanın Süsünün Kaybolacağı

4549. Ebû Seleme b. Abdurrahman, babasından Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) şu sözünü rivayet etti: "Yüz yirmi beş senesinde dünyanın ztneti kaldırılır." (Ebû Ya'lâ) [42]

4550. Müstevrid b. Şeddâd der ki: Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: "Her ümmetin bir eceli vardır. Benim ümmetimin eceli de yüz senedir. Ümmetimin üzerinden yüz sene geçince Allah'ın kendisine vadettiği şeyler başına gelir." (Ebû Ya'lâ) [43]

4551. Büreyde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Yüz seneye kadar Allah Teâlâ serin ve hoş kokulu bir rüzgar gönderir; o rüzgarla her müminin canını alır." (İbn Ebî Şeybe, Ebû Ya'lâ ve Rüyânî) İsnadı basendir. [44]

Mehdi ve Diğer Adil Halifeler Hakkında

4552. Ebû Bahr'in rivayetine göre Ebu'1-Celd yemin ederek şöyle söylemiştir: "Bu ümmette hidayetle ve hak dinle amel eden on iki halife gelmedikçe bu ümmet helak olmaz. Onlardan iki kişi Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) Ehl-i beyt'indendir. Biri kırk sene, diğeri de otuz sene yaşar. Onlardan sonra gelen halifeler, onlardan değillerdir." (Müsedded) [45]

4553. Muaviye b. Kurra, babasından rivayet ediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Yeryüzü zulüm ve zorbalıkla dolacaktır. Zulüm ve zorbalık yeryüzünü doldurunca Allah Teâlâ ismi benîm ismim gibi veya bir peygamberin İsmi gibi olan birini ümmetimin arasından gönderir. O, yeryüzünü adaletle doldurur. O zaman, gök bir damla yağmurunu bile esirgemez; yer hiçbir bitkiyi yeşertmekten eksik kılmaz. O kişi, ümmetimin arasında yedi veya sekiz yıl, en çok dokuz yıl kalır. " (el-HâlİS Ve Bezzâl") Bezzâr'ın ifadesine göre bu hadisin, Muaviye b. Kurra an Ebi 's-Sıddîk an Ebı Saki kanalıyla başka bir rivayet yolu daha vardır. [46]

4554. Ebû Hureyre der ki: Dostum Ebu'l-Kâsım (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ehl-i beytimden bir adam ümmetimin arasından

çıkmadıkça kıyamet kopmaz. İnsanlar Hakk'a dönünceye kadar onlarla savaşır. " Ben: "Yâ Resûlallah! O kaç yıl yaşayacak?" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "İki beş" dedi. Ben: "İki beş ne?" dedim. O: "Bilmiyorum" dedi. (Ebû Ya'lâ) [47]

Kıyamet Kopmadan Önceki Alâmetler: Dabbetularz ve Güneş'in Batıdan Doğuşu

4555. Huzeyfe b. Useyd ile İbn Mes'ûd'un ailesinden bir adam anlatıyorlar: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Dabbetularz'dan bahsetti ve dedi ki: "O, zaman içinde üç defa ortaya çıkacaktır. Bir defasında sağ tarafın en uç kısmında çıkar. Onun çıkış haberi Mekke'ye ulaşmaz. Sonra aradan uzun bir zaman geçer. Bir defa daha ortaya çıkar. O zaman onun çıkış haberi her tarafa yayılır. Onun çıkış haberi Mekke'ye de ulaşır." Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sonra şöyle buyurdu: "İnsanlar, Allah katında en değerli, en hayırlı mescid olan Mescid-i Haram'da bir araya gelirler. Onları hiçbir şey rahatsız etmez; ancak Dabbetularz'in Rükn-ii Yemani ile Makam-ı İbrahim arasında başından toprak saçtığını görürler. İnsanlar grup grup onun etrafından dağılırlar, insanların Allah'ı aciz bırakamayacaklarım bilirler. Ancak müminlerden bir grup sebat ederek onun yanında kalırlar. Bu nedenle Dabbetularz nûi'minlerden işe başlar ve onların yüzlerini parlak bir gezegen gibi yapar. Dabbetularz, yeryüzünde koştuğunda ona kimse yetişemez. Ondan hiç kimse kaçamaz ve kurtulamaz. Öyle ki kişi namaza durarak kendisini ondan

korumaya Çalışır. Ancak o kişinin arkasından yanına gelerek ona: Ey filan, sen şimdi mı namaz ktlıyorsun? der ve kişi ona yönelir. Dabbetularz onun da yüzünü yakar ve oradan ayrılır. İnsanlar mallarda birbirlerine ortak olup, şehirlerde birbirleriyle anlaşırlar Mü'inin ile kafir açık olarak birbirini tanır. Öyle ki tnü'min: Ey kafir, hakkımı bana ver der. Kafir de: Ey mümin, hakkımı bana ver der. " (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [48]

4556. İbn Ömer: "Size Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesdlem) Dabbetularz'm çıkacağını söylediği yeri göstereyim mi?" dedi ve asasını Safa'daki bir yere vurdu. Sonra şöyle dedi: "O hayvan, bol tüylü bir hayvandır. Onun üçte biri ata benzer, üç gün ve üç gecede çıkar, bütün insanları dolaşır. İnsanlar ondan kurtulmak için mescidlere kaçarlar. Dabbetularz onlara: Sizler mescidlere sığınmakla benden kurtulacağınızı mı zannediyorsunuz? Mescidleri yerle bir edeceğim! der. Bunun üzerine insanlar sokaklara ve pazarlara çıkarlar ve birbirlerine: Ey kafir! veya Ey mü'min diye hitap ederler." (Ebû Ya'lâ) [49]

4557. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (saMahu aleyhi veseEem) şöyle buyurdu: "İki yaşlı birbiriyle karşılaşmadıkça kıyamet kopmaz- Biri diğerine: Ne zaman doğdun? der; diğeri de: Güneş batıdan doğduğu gün! diye cevap verir." (el-Hâris) [50]

4558. İbn Ebî Evfâ der ki: Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: "Bu geceleriniz gibi üç gece gelecektir. Çalışkan kim-eler o geceleri bilince gece kalkar ve kendisine hizib edindiği hizbini okur, sonra uyur. Sonra tekrar kalkıp hizbini okur ve uyur. Sonra tekrar kalkar ve hizbini okur. Onlar bu halde iken insanlar arasında bir gürültü kopar, birbirlerine saldırırlar ve: Bu nedir, ne oluyor?! derler, korkup

mescide sığınırlar ve bakarlar ki Güneş batıdan doğmaktadır. Güneş göğün ortasına gelince tekrar geri döner. İşte o zaman kişinin iman etmesi ona fayda vermez. [51] (Ebû Yaiâ} [52]

4559. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Cennetin sekiz kapısı vardır. Yedi tanesi kapalı, diğeri açıktır. Açık olan kapı, Güneş batıdan doğuncaya kadar açık olacak olan tövbe kapısıdır" dedi." (İbn Ebî Şeybe) [53]

İlk Helak Olacak Ümmetler

Avcılık ve Hayvan Kesimleri bölümünde daha önce Hz. Ömer'in rivayet ettiği uBu ümmetlerden ilk helak olacak çekirgelerdir" hadisi geçmişti.

4560. Hilâl b. Habbâb der ki: Saîd'e: "İnsanların helak oluşunun alâmeti nedir?" diye sordum; "Âlimlerinin helak olmasıdır (ölmesidir)" dedi. (Müsedded)

Kıyamet Alâmetleri

4561. Hârice b. es-Salt el-Bürcümî anlatıyor: Abdullah (b. Mes'ûd) ile birlikte evinden dışarı çıktık. İmamın namaz kıldığını görünce biz de gidip safa katıldık ve namaz kıldık. Bir adam yanımızdan geçerek: "Ey Ebû Abdurrahman! Sana selam olsun" dedi. O da tekbir getirerek: "Allah ve Resulü doğru söyledi!" dedi. Biz, namazı bitirince ona: "Ey Ebû Abdurrahman! Adamın selam verişi sanki seni korkuttu!" dedik. O da şöyle

verdi: "Evet, çünkü kıyamet alâmetleri olarak; mescidlerin geçiş yolu k kullanılması, sırf bîrine mahsus selam verilmesi, kadın ve erkeklerin i olarak ticaret yapması, kadın ve atların pahalanması, sonra da layıp bir daha pahalanmaması, sayılıyordu." (İshâk, Tayâlisî, Ahmed b, Menî veEbûYa'lâ) [54]

4562. Alkame der ki: İbn Mes'ûd benimle Mesrûk'un arasında idi, bir bedevi yanımızdan geçip: "Ey İbn Ümmü Abd'in oğlu! Sana selam olsun" dedi. İbn Mes'ûd buna güldü. Ona bu tavrının sebebi sorulunca yukarıdaki mânâda bir hadis aktardı. (el-HârİS ve Ebû Ya'lâ} İmam Ahmed, el-Esved b.Yezîd kanalıyla İbn Mes'ûd'dan aynı anlamda kısa bir metinle; ayrıca Târik kanalıyla İbn Mes'ûd'dan yine aynı mânâda birer hadis tahrîc etti.

4563. İbn Mes'ûd şöyle dedi: "Allah ve Resûlü'nün (sallalkhu aleyhiveselkm) bize vadettiği şeylerin hepsini gördük. Sadece şu dört şeyi görmedik: Güneş'in batıdan doğuşu, Dabbetularz, Deccâl, Ye'cüc ve Me'cüc'ün çıkışı." (İshâk)

4564. Seleme b. el-Ekva'nm bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Yıldızlar gökyüzünde kilerin güvencesidir. Benim ehl~i beytim ise ümmetimin güvencesidir." (İshâk) İsnadı zayıftır. [55]

4565. Ebû Bekir b. Ebi'1-Cehm el-Kuraşî der ki: Ben, Zeyd b. Hasan ve azatlı kölesi ile İbn Rumâne'ye ellerimizi dikmiştik, o da bize yaslanmıştı. Bu vaziyette Resûmllah'm (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'ine girdik. Orada îbn Niyâr vardı. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbmdandı. Ebû Bekir'e birini gönderip yanma gelmesini istedi. O da yanma geldi. Dedi ki: İbn Rumâne'nin ikinize yaslandığını

gördüm. Ben ise ResûluUah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle işittim: "Dünyayı adi oğlu adi sahiplenmedikçe kıyamet kopmaz." (İshâk) [56]

4566. el-Ka'kâ b. Ebî Hadred el-Eslenıî'nin karısı Bukayra der ki: lullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) minberi üzerinde şöyle buyurduğunu fv filanca kimseler! Eğer buraya yakın yerlerde bir ordunun yerle bir işittim: işitirseniz, işte o zaman kıyamet gelmiştir. " (el-Humeydî) [57]

4567. Ebû Zeyd el-Ensârî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Bu ümmetin başına öyle bir gün gelecek ki akşamladıklarında: Bu gece kim yerle bir oldu? diye birbirlerine sorarlar. Yine: filanoğullanndan kim kaldı ? Filanoğullarından kimse kaldı mı ? diye birbirlerine sorarlar." (el-Hâris) [58]

4568. Yahya b. Saîd, kendisine rivayet eden yaşlı birinden naklediyor: (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Doğuda bir yer "Yâ Resûlallah! Müslümanların yaşadığı bir yer mi i Resûlullah (llllh lhi eseilem): "Evet eğer işledi çökecektir." Ona: çökecektir?" denildi. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem): "Evet, eğer işledikleri amellerin çoğu kötülük ise yerle bir edilirler" buyurdu. (el-Hârİs): [59]

4569. Abdullah b. Amr der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "İnsanların başına Öyle bir zaman gelecek ki kalpleri yabancıların kalpleri gibidir." Ona: "Yabancıların kalpleri nasıldır?" diye soruldu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Dünya sevgisidir. Yaşantıları Bedevilerin yaşantısı gibidir. Allah'ın kendilerine verdiği rızkı hayvanlara sarf ederler. Cihadı zarar, sadakayı da bir borç olarak görürler" buyurdu. (Ebû Ya'lâ ve el-Hâris) [60]

4570. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ümmetimden bir grup, daha önce Allah'tan başka taptığı putlara tekrar tapmaya dönmedikçe kıyamet kopmaz." (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [61]

4571. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseBem) şöyle buyurdu: "Araplar elli-yüz sene önceki atalarının taptığı şeylere tekrar tapmaya dönmedikçe kıyamet kopmaz. " (el-Hârİs) [62]

4572. Huzeyfe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sövle buyurdu: "Önderinizle savaşmadıkça, kılıçlarınızla birbirinize varmadıkça, dünyanıza kötüleriniz hakim olmadıkça kıyamet kopmaz." (Tayâlisî) [63]

4573. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Merkeplerin yollarda birbiriyle cima ettikleri gibi sizler de yollarda birbirinizle cima etmedikçe kıyamet kopmaz." Ben: "Bu olacak mıdır, ya Resûlallah?" dedim. Resûlullah: "Evet, elbette böyle olacaktır" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [64]

4574. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem) Şöyle buyurdu: "Ebu'l-Kâsım'ın nefsi elinde olan Allah'a yemin olsun ki İsa b. Meryem tekrar yeryüzüne inecektir. O, insanların arasım ıslah edecek, sihri ortadan kaldıracak ve borç mal verecektir. Sonra da gelip kabrimin başında duracak ve bana: Ey Muhammed! diye seslenecek, ben de ona cevap »ereceğim." (Ebû Ya'lâ)

4575. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallalm aleyhi veseilem) şöyle buyurdu; "Ümmetimden bazı adamlar İsa b. Meryem'e yetişirler ve onun Deccâl ile olan savaşına şahit olurlar. " (Ebû Ya'lâ) [65]

4576. Abdullah b. Ebi'l-Hüzeyl'den: Sad b. Ebî Vakkâs; Nadle b. Amr'ı, Ensar ve Muhacirlerden üç yüz kişilik bir grupla Hulvan'a (Mısır'da bir yere) saldırmaları için gönderdi. Onlar Hulvan'ı fethettiler ve bol ganimetler elde ettiler. Çok kimseleri esir aldılar. Beraberindekileri sürerek geri döndüler. iki dağ arasına gelince ikindi namazını kılmak istediler. Nadle: "Ganimetleri dağın eteğine bırakınız" dedi. Onlar öyle yapınca Nadle kalktı ve ezan °kumaya başladı. "Allahu ekber Allahu ekber" deyince dağ tarafından bir ses °na cevap veriyordu. Nadle cevap verenin suretini görmüyordu. "Ey Nadle. Sen büyük olanı tekbir ettin' dedi. Sonra Nadle: "Eşhedu enlâ ilahe illallah" dedi. O ses: "Bunu içten ve ihlaslı söyledin ey Nadle!" dedi. Nadle: "Eşhedu enne Muhammeden Resûlullah" dedi. O ses: "O öyle bir peygamberdir ki ondan sonra hiç bir peygamber gönderilmeyecektiı" dedi. Nadle: "Hayya ale's-salah" dedi. Görünmeyen ses: "Kılınması farz olan farzdır" dedi. Nadle: "Hayya ale'l-felah" dedi. Görünmeyen ses: "Kim onu kılar ve devam ederse o kimse kurtulmuştur" dedi. Nadle: "Kad kâmeti's-salât" dedi. Görünmeyen ses: "Baki kalacak ümmet-i Muhammed'dir ve kıyamet onların başına kopacaktır" dedi. Onlar namazı kılıp bitirdikten sonra Nadle kalktı ve: "Ey güzel, tatlı ve hoş söz söyleyen kimse! Biz senden güzel sözler işittik. Sen Allah'ın meleklerinden misin, yoksa bir yolcu musun? Ya da buranın sakinlerinden misin? Bize görün ve bizimle konuş. Çünkü biz Allah'ın elçileriyiz, Peygamberinin elçileriyiz ve onun grubuyuz" dedi. Bunun üzerine dağ taraflarından yaşlı birisi göründü. Saçı ve sakalı beyazdı. Başında değirmen gibi bir şey vardı. Sakalı uzundu. Üzerinde beyaz yünden yapılı eski bir elbise vardı. Onlara: "Allah'ın selamı ve rahmeti üzerinize olsun" dedi. Onlar da selamını aldılar. Nadle: "Allah merhamet etsin sana, sen kimsin?" dedi. O: "Ben, Züreyb b.

Sermelâ'yım" dedi. Salih kul İsa b. Meryem'in, gökten ininceye kadar kalmam için dua ettiği kimseyim. Beni bu dağın başına bıraktılar. Benden Emîrü'l-mü'minin Ömer'e selam söyle ve ona: Dininde sabit kal, ondan ayrılma. Çünkü kıyamet yaklaştı. Sakın ola ki ey Ömer, ümmet-i Muhammed'in arasında bazı hasletler zuhur ettiğinde sen aralarında olmayasm! öyle bir durumda sakındıkça sakmasm de!" dedi. Nadle: "Ey Züreyb! Allah sana merhamet etsin. O hasletlerin ne olduğunu bize haber ver ki onlarla biz dünyamızın gittiğini bilip âhiretimize yönelelim" dedi. Züreyb şöyle dedi: "Erkekleriniz erkeklerinizle, kadınlarınız da kadınlarınızla yetinip birbirlerine ihtiyaç duymayınca, yemeğiniz çoğalınca, fiyatlar pahalanınca, hilafetiniz çocuklara geçince, minberlerinizdeki hatipler köleleriniz olunca, fakihleriniz idarecilerinize meyledince, onlara haramları helal kılıp helalları haram kılınca, onların istedikleri gibi fetvalar verince, Kur'ân'ı teğanni ile ve müzik aletleriyle okuyunca, mescidlerinizi süsleyince, minarelerinizi uzatınca, mushafîarınızı altın ve gümüşle süsleyince, kadınlarınız yalnız başına yolculuğa çıkınca, başkalarının ibret alması için masum kimseler öldürülünce, yağmur yağmayıp kıtlık olunca, çocuklar öfkeyle dolunca, sizler bağışlardan mahrum bırakılıp basit kişiler ve köleleriniz onu alınca, sadaka vermek azalınca -öyle ki bir miskin yıl boyu dolaşır da kendisine on dirhem bile verilmez- İşte bütün bunlar olunca başınıza belalar ve zillet gelir" dedi. Sonra da görünen suret ortadan kaybolup görünmez oldu. Ona seslendikleri halde kimse kendilerine cevap vermedi. Nadle, Sad b. Ebî Vakkâs'm yanma gelince Allah'ın kendilerine bahşettiği şeyleri ve Züreyb'in durumunu ona haber verdi. Sad b. Ebî Vakkâs da Ömer b. el-Hattâb'a bir mektup yolladı. Hz. Ömer, gönderdiği mektubunda: "Ey Sa'd! Allah için sen kendin o dağa git!" diyordu. Sa'd,

kendisi o dağın yanma vardı. Kırk sabah seslendiği halde kendisine cevap verilmedi. Bu durumu Hz. Ömer'e bir mektupla bildirdi. Sonra oradan ayrıldılar. (Müsedded) Bu hadis, mevkuftur. Bu tarikten garîb sayılır. Uzun metnine rağmen sadece bu isnâd ile gördüm. Bunu Abdurrahman b. İbrahim er-Râsibî, an Mâlik an Nâfi an İbn Ömer tarikiyle daha kısa bir metinle rivayet etti ve ed-Dârekutnî, bunu Garaıb Mâlik'te tahric etmiştir. Bize bu, başka bir isnâdla daha pekli ki orada Ca'vene b. Nadle olarak geçmektedir. Allah en doğrusunu bilir elci İsâbe kitabımda Ca'vene isminin biyografisinde bu konuya açıklık getirdim.

4577. Ensar'dan bazı yaşlılar Resûlullah'tan (sallaüahu aleyhivesellem) şöyle işittiklerini anlattılar: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) iki parmağıyla işaret ederek: "Ben, kıyamet alâmetlerinin ilki olarak (yani kıyametle aynı saatte) gönderildim" buyurdu. (İbn Ebî Ömer) [66]

4578. Ensar'dan bazı yaşlılar Resûlullah'm (saMahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu rivayet ettiler: "Ben ve kıyamet işte bu şekilde gönderildik; ancak ben, kıyameti geçtim ve ondan Önce geldim." (İbn Ebî Şeybe) [67]

4579. Ebu'l-Culâs der ki: Hz. Ali'yi işittim Abdullah b. Sebe'ye şöyle dedi: "Yazık sana! Resûlullah'm (sallallahu aleyhivesellem) bana söylediği hiç bir şeyi asla insanlardan gizlemedim. Allah'a yemin olsun ki Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesdlem) şöyle buyurduğunu işittim: "Kıyamet kopmadan evvel otuz yalancı gelecektir. Sen de onlardan bir tanesini haklayacaksın.. " (İbn Ebî Şeybe ve Ebû Yala) [68]

4580. Atâ b. es-Sâib babasından naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Kıyametten önce yetmiş yalancı Deccâl

çıkmadıkça kıyamet kopmaz." (ei-Hârİs) [69]

4581. Enes'İn bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Büyük Deccâl çıkmadan önce yetmiş küsur Deccâl çıkacaktır. " (Ebû Ya'lâ) [70]

4582. Enes'İn bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Allah Teâlâ dünyada mü'min var oldukça kıyameti koparmaz. Kıyamet vakti gelince Allah Teâlâ bir rüzgâr gönderir. Onunla bütün canını alır, müminlerden kimse kalmaz. " (Ebû Ya'lâ) [71]

4583. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Allah, Yemen den kırmızımsı bir rüzgar gönderip onunla Allah'a ve âhiret gününe iman eden herkesin canını almadıkça kıyamet kopmaz. O rüzgarın etkisiyle ölenlerin az oluşundan diğer insanlar buna pek aldırmazlar ve <Filan oğullarından filan ihtiyar öldü. Filan oğullarından filan ihtiyar kadın öldü> derler. Sonra Allah Teâlâ geceleyin kitabını göğe kaldırır. Ondan hiçbir âyet yeryüzünde kalmaz- Yeryüzü içindeki altın ve gümüşleri dışarı atar. Ancak kimse o günün korkusundan ondan faydalanmaz. Yanından biri geçince ayaklarıyla ona vurup: <îşte bizden Önce bunlar için birbirlerini öldürüyorlardı. Bugün ise bunların hiçbir değeri olmayıp ondan kimse faydalanmıyor der." (Ebû Ya'lâ) [72]

İbn Sayyâd'ın Deccâl Olabileceğine Dair

4584. Urve anlatıyor: Allah Resulü (sallallahu aleyhivesellem) İbn Sayyâd'm adını işitince ashâbıyla birlikte kalkıp ona gitti. Anası: "Yâ

Resûlallah! O, şaşı ve sünnetli olarak doğdu. Hâlâ çocuklarla oynuyor" dedi. Resûlullah onun çağrılmasını emretti. Yanma gelince ona: "Benim Allah'ın Resulü olduğuma şahitlik ediyor musun?" diye sordu. İbn Sayyâd: "Sen de benim Allah Resulü olduğuma şahitlik ediyor musun?" dedi. Resûlullah: "Ben, Allah'a ve peygamberlerine inandım. Ben bir şey sakladım. Onun ne olduğunu biliyor musun?" dedi. İbn Sayyâd: "Duh'tur" dedi. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Hadi oradan!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseliem): "Bak bakalım, ne görüyorsun?" dedi. İbn Sayyâd: "Ben suyun yüzünde bir taht ve kasırga görüyorum" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bu adam sapıtmış!" buyurdu. Ömer: "Ya Resûlallah! Onu öldüreyim mi?" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Hayır eğer o, Deccâl'in kendisi ise onu Öldürmeye bulaşma, eğer değilse onun öldürülmesi helal değildir" dedi. (el-Hâris) [73]

4585. Salim babasının (İbn Ömer'in) şöyle anlattığını rivayet etti: Bir in İbn Sayyâd ile karşılaştım. Yanında yahudilerden bir adam vardı. Gözünün nuru gitmiş ve devenin gözü gibi dışarı çıkmıştı. Onu görünce: "Ey İbn Sayyâd! Allah için söyle; göz nurun ne zaman gitti?" diye sordum. O da elini gözüne sürerek: "Rahman'a yemin olsun ki bilmiyorum" dedi. Ben: "Yalan söylüyorsun. O sende olduğu halde ne zaman gittiğini bilmiyor musun?" dedi. Yahudi bana, onun göğsüne elimi vurduğumu söyledi. Ben ise: "Öyle yaptığımın farkında değilim. Git oradan, sen kaderini aşamazsın" dedivn. O: "Doğru, ben kaderimi aşamam" dedi. Sonra da şu anda hatırımda olmayan bazı şeyler söyledi. Ben, bu durumu Hafsa'ya anlatınca şöyle dedi: "O adamdan uzaklaş; çünkü biz, Deccâl'in bir gazap anında çıkacağından bahsediyoruz." (İshâk) [74]

Müslim'in rivayetinde ise hikayenin başı olmayıp sadece "Deccâl bir gazab anında çıkacaktır" diye geçer.

4586. Ümmü Seleme şöyle dedi: "Annesi, İbn Sayyâd'ı göbeği kesik, şaşı ve sünnetli olarak doğurdu." (Ahmed b. Menî) [75]

4587. Rİb'î b. Hirâş der ki: Ukbe b. Amr, Huzeyfe'ye: "Bize Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittiklerinden bahsetmez misin?" dedi. Huzeyfe şu cevabı verdi: "Olur, Resûlullah'tan (sallahu aleyhi vesellem) şöyle işittim: Deccâl çıktığı zaman onunla birlikte su ve ateş vardır. İnsanların su olarak gördükleri, yanan bir ateştir. İnsanların ateş olarak gördükleri de soğuk bir sudur. Sizden kim ona yetişirse ateş olarak gördüğüne atlasın. Çünkü o soğuk bir sudur buyurdu." Ukbe der ki: "Ben de Resûlullah'm (salialiahu aleyhi veseüem) böyle buyurduğunu işittim." (İbn EbîŞeybe)

4588. Avf b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi -vesellem) şöyle buyurdu: "Deccâl'ın çıkmasından önce insanları aldatıcı yıllar gelecektir. O yıllarda bol yağmur yağacak; ancak bitkilerin yeşermesi az olacaktır. Doğru kimseler yalanlanacak, yalancılar da doğrulunacaktır. Hain kimselere güvenilecek, güvenilir kimselere hainlik edilecektir. O devirde Ruveybida konuşturulacaktır." "Ruveybida nedir?" diye soruldu. "Değersiz ve Önemsiz kimselerdir" buyurdu. (Ebû Ya'Jâ) [76]

4589. Ebû Hureyre şöyle dedi: Deccâl, doğu taraflarında bir yerden kaçaktır. Orduları ve akıncıları çok olacaktır. Onlardan ancak "Ben bir

İçiyim, onu ziyarete gidiyorum" diyen kimseler kurtulacaktır. O kimse onun yanına gelir ve: "Ben seni ziyarete geldim" der. Deccâl onu görünce

övle der: "Ey Âdemoğlu! Senin rabbin olduğumu bilmiyor musun?" der. O da' "Hayır, sen Allah'ın yalancı bir kulusun" der. Deccâl: "Seni öldüreceğim" der O: "Beni öldürsen de bu böyledir" der. Bunun üzerine Deccâl testereyi alır ve onu göbeğinden ikiye ayırır. Sonra etrafındakilere: "Onu diriltsem nasıl olur?" der. Onlar da: "Eğer onu diriltirsen artık senin rabbimiz olduğuna kesin olarak inanırız" derler. Bunun üzerine Deccâl, öldürdüğü kimseyi diriltir ve: "Ey Âdemoğlu! Sen benim rab olmadığımı mı zannediyorsun?" der. Adam: "İşte şimdi senin durumunu daha iyi bildim. Sen asla rab değilsin" der. Deccâl: "Seni boğazlayacağım!" der. Adam: "Beni boğazlasan da bu böyledir!" der. Bunun üzerine Deccâl onu boğazlamak ister; ancak boğazlayamaz. Adam: "Eğer doğru söyîüyorsan beni boğazlamaksın!" der. Bunun üzerine Deccâl'ın ordusu Deccâl'ın rab oluşundan şüphe ederler. İşte o esnada İsa b. Meryem gökten iner. Deccâl, Hz. İsa'yı görünce ve kokusunu alınca, kurşunun eridiği gibi erir. (Müsedded) [77]

4590. el-Uryân b. el-Heysem, babasından nakletti: Ben, Yezîd b. Muaviye'nin yanına girdim... -Bir kıssa anlattı- Abdullah b. Amr: "Sizin topraklarınızda Kusa denilen bir yer var mıdır?" diye sorunca biz: "Evet" dedik. Bunun üzerine: "İşte Deccâl oradan çıkacaktır" dedi. (Müsedded) [78]

4591. Ebu't-Tufeyl der ki: Resûlullah'ın (salIallahu aleyhi vesellem) sahabelerinden birinden Deccâl hakkında öyle bir hadis işittim ki ondan daha önemli bir hadis işitmemişimdir: "Deccâl bir eşeğin üzerinde yanına gittiği kişiye ailenin bir ferdiymİş gibi gelir ve ona: Ey filanın babası! Seni

hak ve hakikate çağırıyorum! Ben hak üzereyim, bana tâbi ol der. " (Müsedded) [79]

4592. Ubeyd b. Umer der kİ: Resûlullah (sallallualeyhivesellem) şöyle buyurdu: "Sizi Deccâl'a uymaktan sakındırıyorum..." (Müsedded) Muhâdır, yukarıdaki İsnada muhalefet ederek hadisi, an Hişâm an Vehb an Abdillah b. Ömer tarikiyle rivayet etmiştir ki bu, İbn Hibbân'ın Sahih 'inde yer almıştır. İlk mürsel isnâd daha sahihtir. [80]

4593. Ebû Umâme, Deccâl hakkında bir kıssa nakletmiştir ki bu, İbn Mâce'de başka bir tarikten an İsmail b. Râfi an Yahya b. e. Amr an Ebî Umâme senedi ile geçmiştir. Burada ise ravilerinden Hişâm şu ibareyi eklemiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Sizden kim Deccâl ile karşılaşırsa onun yüzüne tükürsün." (İbn Ebî Ömer) [81]

4594. Atıyye el-Avfî, Ebû Saîd el-Hudrî'ye Deccâl hakkında soru sordu. Kbû Sa^ de: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu, dedi: '•Muhakkak her peygamber, kavmini Deccâl'den sakındırmıştır. Elbette o da insanlar gibi yemek yer; ama hiç bir peygamberin benden önce ümmetine haber vermediği bir şeyi ben size haber veriyorum: Onun sağ gözü kör olup silinmiştir. Sanki o, bir duvara yapıştırılmış balgam gibidir. Sol gözü ise parlayan bir yıldız gibidir. Onunla birlikte cennetin ve cehennemin örneği vardır. Onun cehennemi yeşil bir bahçe olup cenneti de dumanlı ve tozludur. Onun Önünde İki adam insanları ona uymaktan alıkoyarlar ve sakındırırlar. Deccâl daha bir köye girmeden onlar o köye girer ve Deccâl'a uymaktan sakındırırlar. Onlar o köyden çıkınca arkalarından Deccâl'ın adamları girer.

ekke ve Medine hariç Deccâl ve adamları bütün yerlere girerler; çünkü oralara girmeleri onlara haram kılınmıştır. O zaman müminler yeryüzünde dağınıktırlar, ancak Allah onları toplar. Onlardan birisi: "Allah'a yemin olsun ki ben Deccâl'ın yanına gideceğim ve Resulullah'ın bizi kendisine uymaktan korkuttuğu o kimseye bakacağım" der. Arkadaşları ona: "Allah'a yemin olsun ki seni onun yanına gitmeye bırakmayız- Eğer seni saptırmayacağını bilirsek elbette seni serbest bırakırız. Fakat biz seni saptırmasından ve ona tabi olmandan korkuyoruz" derler. Ancak o, onların bu nasihatini dinlemez ve yola çıkar Deccâl'ın ordusunun en yakınına gelince Deccâl'ın adamları onu tutarlar ve ona: "Nereye gitmek istiyorsun, durumun nedir?" derler. O da: "Ben yalancı eccâl'ı istiyorum, onun yanına gitmek ve onu görmek istiyorum" der. Deccâl: "Onu bana getiriniz!" der ve adamı Deccâl'ın yanına götürürler. Adam Deccâl'ı görünce Resulullah'ın söylediği vasıfların aynısını onda görür ve ona: "İşte sen Allah Resulü1 nün bizi kendisiyle korkuttuğu yalancı Deccâl'sın!" der. Deccâl: "Sen böyle mi söylüyorsun? Ya benim sana emrettiğimi yaparsın, ya da seni ikiye bölerim" der. Mü'min kul insanların arasında şöyle bağırır: "Ey insanlar! Bu yalancı bir Deccâl'dır." Bunun üzerine Deccâl adamın ayaklarının uzatılmasını ve bir demirin getirilmesini emreder. Demir adamın kuyruk sokumuna sokulmak suretiyle adam ikiye ayrılır. Sonra Deccâl dostlarına: "Bunu dirilteyim mi? Benim rabbiniz, olduğumu bilmiyor

uşunuz?" der. Onlar da: "Evet" derler. Deccâl bir asa atıp adamın bir parçasına vurur, adam hemen ayağa kalkar. Dostları bunu görünce Deccâl'ı tasdik ederler, onu severler ve onun rableri olduğuna yakin İle inanıp ona tabi olurlar. Deccâl mü'min kişiye: "Sen hâlâ bana iman etmiyor musun?" der. Mü'min kişi: "İşte şimdi senin durumunu daha iyi anladım" der. İşte o

kimse cennettedir. Deccâl mü'min kişiye: "Ya sana emrettiğimi yaparsın, ya da seni boğazlarım" der. Mü'min kişi: "Allah'a yemin olsun ki asla sana itaat etmem; Çünkü sen elbette yalancılardan birisin" der. Deccâl mü'min kişinin uzatılıp boğazlanmasını emreder; ancak boğazlamaya gücü yetmez ve onu boğazlamaya bir defa daha yellenir, sonra da onu ellerinden ve ayaklarından tutup cehennemine atar ki onun cehennemi tozlu dumanlı bir yerdir." Reûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şunu ekledi: "işle bu adam ümmetim arasında bana en yakın olan ve derecesi en yüksek olan kimsedir. "

Ebû Saîd der ki: Ben: "Deccâl nasıl yok olur ve nasıl helak olur?" dedim. O: "Allah bilir" dedi. Ben: "İsa b. Meryem mi onu helak edecek?" dedim. O: "Allah bilir. Ancak Allah, onu ve beraberindekileri birlikte yok eder" buyurdu. Ravi (Atiyye) der ki: "Ondan sonra ne olacak?" diye sordum. Ebû Saîd: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu" dedi: "İnsanlar DeccâVdan sonra yine ekinlerini ekerler ve ondan sonra çok mallar edinirler." Ben: "Sübhânallah, Deccâl'dan sonra tekrar hayat olacak mı?" diye sordum. O: "Evet, Deccâl'dan sonra Allah'ın dilediği kadar yeryüzündekiler yine yaşayacaklardır. Sonra Allah Teâlâ, Ye'cüc ve Me'cüc fitnesini gönderir. Kaleye tırmanıp kendilerini kon/yanlardan başka yeryüzündeki herkesi Öldürürler. Yeryüzünün hepsini öldürdükten sonra birbirlerine dönüp: "İşte şimdi sadece kaledekilerle gökte olanlar kaldılar" derler. Sonra göğe oklar atmaya haşlarlar. Oklar gökten kana bulanmış olarak düşmeye başlayınca: "Göklerdekinden de kurtuldunuz! Artık şimdi sadece kaledekiler kaldı" derler ve onları kuşatmaya başlarlar. Kuşatmaları uzun sürer. Çok sıkıntılara düşerler. Onlar bu halde iken Allah onların boyunlarından bir kurt peyda eder. Bu kurtlar onların boyunlarım

parçalarlar. Birbirleri üzerine ölü olarak düşerler. Kaledekiler den bir adam: "Kabe'nin rabbine yemin olsun ki Allah onları öldürdü" der. Fakat kaledekiler: "Hayır, onlar bizi aldatmak için böyle yapıyorlar ki biz onların yanına çıkalım ve bize saldırıp hepimizi helak etsinler. Nasıl ki diğer kardeşlerimizi helak ettiler. " Ancak adam: "Bana kapıyı açın!" der. Arkadaşları: "Hayır açmayız" derler. Adam: "O halde beni bîr iple sarkıtın" der. Nihayet iple kaleden aşağı sarkınca onların öldüğünü görür, insanlar da kalelerinden dışarı çıkarlar."

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onların fitnesinden sonra insanların tekrar yaşamaya devam edeceklerini, ekinlerini ekip mallar edineceklerini söyledi, Ben: "Sübhânallah, Ye'cüc ve Me'cüc fitnesinden sonra tekrar hayat devam edecek mi?" dedim. O: "Evet. İşte insanlar ticarelleriyle uğraşırken gökyüzünden bir münâdi: "Allah'ın emri geldi!" diye seslenir. Yeryüzündekiler bu sesi işitince korkarlar ve birbirlerine yönelirler. Sonra da ticaretlerine, pazar ve sanatlarına yönelirler. Onlar bu halde iken tekrar gökten bir münadi: "Ey insanlar! Allah'ın emri geldi!" diye seslenir. İnsanlar sesi işittikleri tarafa yönelirler. İşte o zaman kişi, ticari mallarından ve koyunlarından kaçar. İnsanların akit başından gider. İşte o zaman hamile develer serbest bırakılır ve onlarla ilgilenilmez. Onlar bu halde iken sesi işittikleri tarafa yönelirler... (Ahmed b. Menî)

Sahih hadis kitaplarında da konuyla ilgili hadisler mevcuttur. Hadis sahipleri bu hadis içinde şefaat, dirilme ve cehennem konularım da anlatmışlardır. Bu hadisin versiyonlarında bazı metin farklılıkları vardır. Sahîh'teki ise daha sağlamdır. Tevfik Allah'tandır. [82]

4595. Abdullah b. Muğaffel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Deccâl yemek yer ve sokaklarda dolaşır. "

(Ebû Ya'lâ) [83]

4596. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallaltehu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Allah, Deccâl'in başına ancak İsa b. Meryem'i musallat eder." (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [84]

4597. Fâtıma binti Kays, Deccâl'm hikayesini anlatırken şöyle dedi: "O Deccâl sizin aranızdadır ey ümmet!" (Ishâk)

4598. Fâtıma, Temîm ed-Dârî'nin Deccâl ile olan hikayesinin baş kısmında şöyle der: "Temîm bana öyle bir hadis anlattı ki o hadisle ben çok sevindim. Onu size de anlatmak istiyorum. Peygamberinizin (saMkhu aleyhi veselkm) sevindiği gibi sizin de sevinmenizi istiyorum..."

Bize Ebû Usâme haber verdi. Dedi ki: Bize Mücâlid, Şa'bî'den; o da Fâtıma'dan haber verdi. Fatıma dedi ki: "Temîm ed-Dâri yanıma geldi ve bana öyle bir haber getirdi ki o haberin etkisinden ve sevincinden öğle uykusunu uyuyamadım." Bu rivayette Şa'bî der ki: el-Muharrar b. Ebî Hureyre ile karşılaştım. Bana dedi ki: Bu hadiste şu ilave vardır: Resûlullah yirmi defaya yakın elini doğuya işaret ederek, Deccâl'm o taraflardan çıkacağını söyledi." (İshâk) [85]

4599. Şa'bî'nin rivayetinde Resûlullah (sallallahu alhi vesellem), bir ayağını diğer ayağının içine vurarak Deccâl'm Irak taraflarında çıkacağını söyledi. (İshâk) [86]

Ye'cüc ve Me'cüc

4600. Abdullah b. Amr, Resûlullah (sallallahu aleyhi vese!lem)'den bir hadis nakletti. Orada ayrıca: Ye'cüc ve Me'cüc'ün Âdemoğuîlarından

olduğunu ve onların serbest bırakıldıklarında insanların yaşantılarını bozacaklarım ve onlardan birinin zürriyetinden bin ve daha çok kimse bırakmadan ölmeyeceğini, onların gerilerinde de Tâvîl, Târîs ve Mensik isimli üç ümmetin geleceğini haber verdi. {Ebû Dâvud et-Tayâlİsî} [87]

4601. Ebû Hureyre şöyle dedi: "Ye'cüc ve Me'cüc her gün yer kazarlar." (Ebû Yala) [88]

DİRİLİŞ KİTABI

Ölümden Sonraki Kabir ve Benzeri Haller

4602. Temîm ed-Dârî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallahu aleyhi vesdlem) şöyle buyurdu: "Allah Teâlâ ölüm meleğine: Benim dostuma bak ve onu alıp yanıma getir. Çünkü ben onu bolluk ve sıkıntıyla, mutluluk ve üzüntüyle denedim; hep onu sevdiğim- yerlerde buldum. Onu bana getir ki rahat eîtireyim der. Bunun üzerine ölüm meleği, yanına beş yüz melek alarak, kefenler ve cennetten güzel kokularla o kişinin yanına gider... " (EbÛ Ya'lâ)

Kabir Fitnesi ve Azabı

4603. Atâ b. Yesâr der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ömer b. el-Hattâb'a şöyle dedi: "Ey Ömer! Öldüğün zaman sana üç arşın boyunda ve üç arşın derinliğinde bir kabir kazdıklarında, sonra da dönüp seni yıkadıklarında, [89]

4604. Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir kız veya erkek çocuğun üzerine namaz kıldıktan sonra şöyle dedi: "Eğer kabrin sıkıştırmasından biri kurtulsaydı, elbette bu çocuk kurtulurdu!" (EbÛ Yala) İsnadı sahihtir. [90]

4605. Ebû Saîd el-Hudri şöyle dedi: "Allah'ın Kur'ân'da bahsettiği Dar ve sıkıntılı geçim, kabir azabıdır. " (Müsedded) [91]

4606. Abdullah (b.) ed-Dânâc der ki: Enes b. Mâlik'in yanında iken bir adam ona: "Ey Ebû Hamza! Bazı kimseler şefaati yalanlıyorlar!" dedi. Enes:

O kimselerle oturmayın!" dedi. Adam: "Ey Enes! Bazı kimseler kabir azabını yalanlıyorlar!" dedi. Enes: Onlarla da oturmayın" dedi. (Müsedded) [92]

4607. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vescllem) şöyle buyurdu: "Kabir azabından Allah'a sığının! Nefsim elinde olan Allah'a yemin olsun ki, onların kabirlerde nasıl azaba uğradıklarını gördüm. " (Ebû

4608. Zeyd b. Erkam ve daha başka sahabelerin naklettiğine göre Hz. Peygamber (salklbhu aleyhi veseOem) şöyle buyurdu: "Kabir azabı haktır. Kim ona inanmazsa azaba uğrar." (Ahmed b. Menî): [93]

4609. Ebu'l-Haccâc es-Sümâlî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sailallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ölü, kabre konunca kabir ona: Vay haline ey Âdemoğlu! Seni bana karşı aldatıp, çok emel sahibi (feâââââ) olarak hazırlıktan alıkoyan nedir? Benim imtihan ve karanlıklar evi olduğumu bilmiyor muydun! [94]

Böbürlenerek ve sürekli koşuşturma ile uzun emellerle yanımdan geçtiğin romanlar bana geleceğini düşünmüyor muydun? der. Eğer ölü salih bir kimse ıse kabirden bir ses onun yerine şöyle cevap verir: îyiliği emreden ve kötülükten nehyeden biri olsa da mı? der. Kabir: Eğer öyle biri otursa, ben ona yeşil bir bahçe olurum. Cesedi bana döner, ruhu âlemlerin rabbine

çıkar>der." İbn Âiz: "Ey Ebu'l-Haccac! "Feddâd nedir?" diye sordu. O da şöyle cevap verdi: "O, bir ayağını öne atıp diğerini arkada bırakandır. Ey kardeşimin oğlu, senin bazen yürüdüğün gibi." Ravi der ki: "O zaman o giyirir ve hazırlanırdı." (Ebû Ya'lâ) [95]

4610. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah {sailallahu aleyhi veselîem) şöyle buyurdu: "Mü'min kişi kabrine konulunca kabir ona hoş geldin der ve ona bir bahçe olur. Ay'ın ön dördü gibi kabri ona aydınlatılır ve yetmiş arşın kabri geniş olur. Sizler şu âyetin kimin hakkında nazil olduğunu biliyor musunuz: Onun için dar ve sıkıntılı bir yaşam vardır. Kıyamet günü de onu kör olarak diriltiriz." Oradakiler: "Allah ve Resulü daha iyi bilir" dediler. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi veseUem): "İşte o âyet, kabre konan kafir hakkındadır. Nefsim etinde olan Allah'a yemin olsun ki Allah Teâlâ kafirin kabre konulmasıyla ona doksan dokuz îinnin musallat eder. Sizler tinninin ne olduğunu bilir misiniz? O, doksan dokuz yılandır; her yılanın yedi başı vardır, kıyamete kadar cesedine dolanıp sahibini sokar. " (Ebû Ya'lâ) [96]

2

Ölümden Sonra Tekrar Dirilişin Şekli

^ ^' üi t ji3ı İL.

4UİÎ : Jli

01

Up i

Ü

, İJ

U^ Uf d\ :]i

ı

Jj dil-

Ali

JÖ

*4611. Abdullah b. Mes'ûd. Hz. Ömer'e şöyle bir hadis anlattı: "İnsanlar kıyamet günü diriltilince kırk yıl güneş başları üzerinde ve gözleri semaya dikili olarak hesabı beklerler. İyi ve kötü herkes bu şekildedir, hiç kimse konuşmaz. Sonra bir münadi şöyle seslenir: "Sizi yaratan ve size şekil veren, sonra da sizi rızıklandıran rabhinize tapmayıp da ondan başkasına tapmanızdan dolayı rabbinizin bunu yapması adalet değil midir?" Sonra her kavim birbirinden ayrılır ve: "Evet adalettir" derler. Münâdi bunu üç defa tekrarlar. Sonra her kavmin Allah'tan başka taptığı ve itaat ettiği ilahları teınessül eder ve onları alıp cehenneme götürür. Münafıklarla miVminler kalırlar. Mü'minler secdeye kapanırlar. Münafıkların da kemikleri birbirine girer. Öyle ki vücutları sığır kemiği gibi tek kemik haline gelir ve onlar da kafaları üzerine dikilirler. Allah, müminlere: "Başınızı kaldırıp amelleriniz miktarıma sahip olduğunuz nura bakın!" der. Kimisinin önünde duran nuru dağ gibidir. Adam başım kaldırır. Kimisinin önünde duran nuru saray gibidir. O da başını kaldırır. Kimisinin önünde duran nuru evi gibidir. Öyle kî önünde duran nuru ağaç kadar olanlar bile vardır. Sonra sıratın üzerinden geçerler. Kimisi çarpıcı bir şimşek gibi geçer, kimisi esen bir rüzgar gibi geçer, kimisi bir atlı gibi geçer, kimisi koşan bir

adam gibi geçer. Nihayet nuru, ayak parmağı yanında yanan bir lamba gibi olan kimse bile geçer. Bu kimsenin önü bazen aydınlanır, bazen de aydınlığı gider. Bazen ona ateş dokunur. Orayı geçinceye kadar bu halde gider ve kurtulduktan sonra şöyle der: "Herhalde benden başka bu şekilde kurtulan yoktur. Cehennem ateşi bana dokundu ve ben ondan kurtuldum." Sonra Allah ona cennetin kapısını açınca, o: "Ey Allahım! Beni bu kapıdan içeri sok" der. Allah: "Ey kulum! Seni oradan içeri sokunca belki benden başka şey de istersin" der ve Allah onu içeri alır. O, bu durumdan hoşnutken oradan başka bir kapı açılır. İçinde bulunduğu durum kendi gözüne hakir gelir ve: "Yâ Rab! izzet ve celalinle eğer beni buraya da dahil edersen artık bundan başkasını senden istemem" der. Allah Teâlâ onu oraya da sokar. Bu hal dört kapıdan girinceye kadar devam eder. Her defasında da bunu Rabbinden diler. Sonra nur suretinde bir adam onun yanına gelir. Adam o nuru görünce ona secde etmek için eğilir. Nur: "Ne yapıyorsun?" der. Adam: "Sen rabbim değil misin?" der. Nur: "Hayır ben bir kahramanım. Senin için cennette bin sarayın başında bin kahraman vardır. Her sarayın arası bir senelik mesafedir. En ucu en başından görünür. Sonra ona yeşil zümrütten bir kapı açılır. Onda yetmiş tane kapı vardır. Her bir kapıda huriler, yataklar ve koltuklar vardır. Kişi hurilerle oturur. Huriler ona bardaklarla meşrubatlar ikram eder ve şöyle der: "Sana bu kaselerden meşrubatlar ikram ettiğimden beri, sen bana yetmiş kat daha sevdirildin." Hurilerin üzerinde yetmiş çeşit elbise, süs ve zinet vardır. Her birisi değişik renktedir." (İshâk) İsnadı sahih ve muttasılda. Ricali güvenilir kimselerdir. [97]

4612. Abdullah (b. Mes'ûd) şöyle dedi: "Sur, boynuz şeklindedir ve ona üfürülür." (MÜsedded) Sahîh ve mevkuf bir hadistir.

4613. el-Alâ b. Ziyâd der ki: "Enes'e: "İnsanlar kıyamet günü nasıl diriltilir?" dedim. Enes: "Gökyüzü hafif bir şekilde yağmur yağdırınca onlar da diriltilirler" dedi. (Ebû Ya'lâ) [98]

4614. Ebû Umâme el-Bâhilî der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi veseBem) şöyle buyurduğunu işittim: "Ben, ümmetimden sırat köprüsünü en son geçecek olanları biliyorum. Bir adam sıratta düşe kalka gider. Aynı babanın çocuğunu yaklaştırdığı şekilde, o da yürür. Bazen eli kayar, kendisine ateş dokunur. Bazen ayağı kayar, kendisine ateş dokunur. Melekler ona: "Eğer Allah Teâlâ seni bu halinden çıkarıp, düzgün bir şekilde bu sırat köprüsünün üzerinden yürüyerek geçersen bize yaptığın amellerin hepsini söyler misin?" derler. O da: "Evet Allah'ın izzetine yemin olsun ki işlediğim amellerden hiç bir şey gizlemeyeceğim" der. Melekler ona: "O halde kalk ve doğru yürü" derler. 0 da kalkar ve sırat köprüsünü geçinceye kadar doğru olarak yürür. Melekler ona: "Bize işlediğin amelleri söyle" derler. Adam kendi kendine: "Eğer ben onlara işlediğim amelleri söylersem beni eski halime ve yerime döndürürler" der. Bunun İçin işlediklerini söylemeyip: "Hayır! Vallahi ben hiçbir günah işlemedim" der. Bunun üzerine melekler ona: "Ama bizim delillerimiz var" derler. Adam sağına ve soluna bakar. Kendisinin aleyhinde şahitlik yapacak İnsanların olup olmadığına bakar. Kimseyi göremeyince: "Delilinizi getirin" der. Bunun üzerine Allah o kişinin ağzını mühürler. Elleri, ayaklan ve baldırları yaptıklarını söyler. Adam: "Allah'ın izzetine yemin olsun kİ bu söylenenleri yaptım. Gerçekten ben helak edici büyük günahlar işledim" der. Allah Teâlâ da: "Git! işlediğin o büyük günahlarım affettim" buyurur. (İbn Ebî Şeybe} [99]

4615. Avf b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ben cennete son girecek olan kimseyi biliyorum. O kişi Allah'tan kendisini ateşten uzak tutmasını dilerdi. Kıyamet günü olunca cennetlikler cennete, cehennemlikler de cehenneme girdikten sonra o kişi o arada olur ve: "Yarabbi benî cennetin kapışma yaklaştır" der. Ona: "Ey Âdemoğlu! Sen cehennemden uzaklaştırılmayı istemedin mi?" denilir. O: "Yâ Rab! Kim senin gibi ki! Senin gibisi var mı? Beni cennetin kapısına yaklaştır!" der. Allah onu cennetin kapısına yaklaştırır. Adam cennetin kapısının yanındaki ağaca bakar ve: "Yâ Rab! Beni bu ağaca yaklaştır, onun gölgesi ile gölgeleneyim ve meyvelerinden yiyeyim" der Allah: "Ey Ademoğlu! Sen şöyle şöyle söylemedin mi?" der. Adam: "Yâ Rab! Kim senin gibi olabilir!" der. Allah onu oraya yaklaştırınca adam ondan daha iyisini ve güzelini görür ve şöyle der: "Yâ Rab! Beni oraya yaklaştır" der. Allah: "Ey Ademoğlu! Sen şöyle şöyle söylemedin mi?" der. Adam: "Yâ Rab! Kim senin gibi olabilir! Beni oraya yaklaştır" der. O zaman ona: "Haydi koş, ayağının yetiştiği yer ve gözünün gördüğü yer senindir." denir. Adam da yoruluncaya kadar koşar. Sonra da: "Yâ Rab! Bu benim midir?" der. Allah: "Sana onun kat kat daha fazlası vardır!" der. Adam: "Rabbim benden razı oldu. Eğer rabbim cennet ehlini giydirmeme ve onlara yemek vermeme izin verseydi, sahip olduklarım onlara yeterdi" der." (İbn Ebî Şeybe} [100]

4616. Saîd b. Umeyr el-Ensârî anlatıyor: İbn Ömer'le Ebû Saîd'in arasına oturdum. Onlardan biri, Resûlullah'tan (sallallahualeyhivesellem) şöyle işittim, dedi: "Kıyamet günü insanlar ter içinde kalırlar." Diğeri de: "Kulak yumuşaklıklarına kadar tere batarlar" dedi. Öteki: "Kıyamet günü insanlar ağızlarına kadar terin içinde kalırlar" ibaresini kullandı. (Ebû Ya'lâ)

İbn Ömer de: "O şekilde" diyerek diğerini tasdik etti. Ebû Âsim bunu ifade için parmağını kulak memesinden ağzına doğru götürdü. Yani iki ifadenin de aynı şey demek olduğunu belirtti. el-Hâkim bunu Ebû Âsim kanalıyla tahrîc etti ve şu ibareyi verdi: "İbn Ömer bunu söylerken kulak memesinin altına parmağı ile işaret etti." Sonra el-Hâkim, hadise "isnadı sahihtir" hükmü verdi. [101]

4617. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Sırat köprüsü, kılıç gibi keskin, kancalı, dikenli ve kaygandır." (Ahmed b. Menî) [102]

4618. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Allah Teâlâ kıyamet günü kulunu çağırır; ona verdiği nimetleri ve faziletleri hatırlatır. Öyle ki Allah kuluna: <Sen benden filan filan gün falanla evlendirmemi istedin, onun ismini söyledin; ben de seni onunla evlenâirdim> der." (Müsedded) [103]

4619. Abdullah b. Mes'ûd'un naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle dedi: "Kıyamet günü Allah, kafiri öyle bir hesaba çeker ki kafir:

Ateşle bile olsa beni bundan mhatlat! der. " (Ebû Ya'lâ) [104]

4620. Abdullah (b. Mes ud)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vescllem) şöyle buyurdu: "Kafir kıyamet günü hesaba çekilir; öyle ki ağzına kadar tere batar ve şöyle der; Ateşe bile gitsem beni bundan kurtar ve rahatlat'" (Ebû Ya'lâ) [105]

4621. Câbir b. Abdullah, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellcm) buyurduğunu bildirdi: "Kıyamet günü insanoğlunun

Allah huzurundaki utançlığı ve rezilliği öyle bir dereceye varır ki, o anda bile atılmayı temenni eder." (Ebû Ya'lâ) [106]

4622. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Kıyamet günü insanoğlu Allah'ın huzurunda öyle bir ter içinde kalır Yâ Rab! Senin beni ateşe göndermen şu anda içinde bulunduğum halden daha iyidir. O bu sözü söylerken ateşteki azabın ne derece şiddetli olduğunu bile bile söyler." (Bezzâr) Der ki: Bu isnâddan başka isnâdla rivayet edildiğini bilmiyoruz. [107]

4623. Ebu'ş-Şa'sâ, İbn Abbâs'dan Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu nakletti: "Ruhu'l-emin (Cebrail) bana şöyle anlattı: "Allah Teâlâ, kıyamet günü kulun işlediği iyilik ve kötülüklerle gelmesine karar verdi. Nihayet iyilikler ve kötülükler birbirini yok ederler. Eğer bir iyiliği bile kalsa, Allah o iyilikle o kişiye cennetten dilediği kadar yer verir." Ebû Seleme'ye: "Eğer bütün iyilikleri gitse ve hiçbir şeyi kalmasa?" dedim. O şu âyeti okudu: "Biz onların işledikleri güzel amelleri kabul ederiz. İşledikleri kötülükleri de affederiz.[108] (Abd b. Humeyd) [109]

4624. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Kıyamet günü ümmetimden olanlar bir sel gibi akıp gelirler. Melekler: Muhammed'in ümmetinden gelenler, diğer bütün peygamberlerle gelenlerin hepsinden daha çoktur derler." (Abd b. Humeyd) Musa b. Ubeyde zayıftır.

4625. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vcsellcm) şöyle buyurdu: "Güneş ve Ay, ateşte (cehennemde) ayakları kesik iki öküz gibidirler." (Ebû Dâvud et-Tayâlisî, Müsedded ve Ebû Ya'lâ) [110]

4626. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Kıyamette insanlar çıplak olarak diriltilirler." Âişe: "Anam babam sana feda olsun yâ Resûlallah, kadınlar da mı çıplak olarak diriltilecek?" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseEem): "Evet" dedi. Âişe: "Peki edep yerleri?" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sen neden hayret ediyorsun ey Ebû Bekir'in kızı!" dedi. Âişe: "Senin sözüne hayret ediyorum. O zaman insanlar birbirlerine bakar" dedi. Resûlullah (saHallahu aleyhi vesellem) omuzuna vurarak şöyle buyurdu: "Ey Ebû Bekir'in kızı! O gün insanlar hesabın dehşetinden birbirlerine bakamazlar. Kırk yıl boyunca gözleri semaya dikilir. Hiçbir şey yiyip içmezler. Gözleriyle semadan güven beklerler. Ter kimisinin ayaklarına kadar ulaşır, kiminin dizine kadar ulaşır, kimisinin göbeğine kadar ulaşır, kimisinin ağzına kadar ulaşır. Bekleyişin uzun sürmesinden dolayı bu hale gelirler. Bundan sonra Allah kullarına merhamet eder ve mukarreb meleklerine Arş'ını gökten taşıyıp yere indirmelerini emreder. Allah'ın Arş'ı, üzerinde hiç kan akıtılmayan, tertemiz bir yere konur. Orada hiçbir hata İşlenmemiştir, gümüş gibi beyaz ve parlaktır. Sonra melekler Arş'in etrafında dolaşmaya başlarlar. İşte o gün, gözler ilk kez Allah'a bakar. Sonra Allah bir rnünadiye emreder, insan ve cinlerin İşiteceği kadar yüksek sesle: "Filan oğlu filan nerededir?" diye seslenmesini emreder. O kimse bu sesin heybetinden yerinden Çıkar. Allah Teâlâ onu bütün insanlara tanıtır, sonra da onunla birlikte iyilikleri çıkar. Allah Teâlâ onun işledikleri iyilikleri de bütün insanlara tanıtır ve bildirir. O kimse âlemlerin rabbi olan Allah'ın huzurunda durunca: "Hak sahipleri nerededir?" denilir, Hak sahipleri tek tek gelir. Onlara: "Sen filanla filanın hakkını yedin, ona zulmettin!" denilir. O da: "Evet ya Rab" der. işte bugün insanın dili, ayakları ve elleri kişinin

aleyhine şahitlik yapar. İşledikleri amelleri söylerler. Adamın iyilikleri alınıp dinar ve dirhemin olmadığı günde zulmettiği kimseye verilir. İşte bu şekilde iyilikler verilip kötülükler alınır. Hak sahipleri o kişinin hiç bir iyiliği kalmayıncaya kadar tek tek gelip onun iyiliklerinden hakkını alırlar. Hakkını alamayanlar olunca şöyle derler: "Bize ne oluyor ki kimimiz hakkını alıyor, kimimiz alamıyor?" Onlara: "Acele etmeyiniz!" denilir ve onların kötülüklerinden alınıp adama verilir. Nihayet herkes hakkını o kişiden almış olur. Sonra Allah Teâlâ orada bulunan herkesi tek tek bu şekilde hesaba çeker. Kişilerin iyilikleri bitince ona: "Hadi bakalım cehennemden varacağın yere git!" denilir. "Bugün kimseye zulmedilmez. Allan, hesabı çabuk görendir." O günün şiddetli hesabından dolayı herkes, melekler,

peygamberler, sıddıklar, şehitler ve insanlar, Allah'ın korumasından başka kimsenin kurtulamayacağını zannederler. " (Ebû Ya'lâ) [111]

4627. Esma binti Yezîd der ki: Resûlullah'ın (saMalıu aleyhi veseEem) şöyle buyurduğunu işittim: "Allah Teâlâ kıyamet günü öncekilerle sonrakileri toplayıp bir araya getirince bütün mahlûkatın işiteceği bir nida ile bir münadi şöyle der: "İşte bugün herkes kimin daha değerli olduğunu bilecek. Sonra da döner ve şöyle seslenir. "Yanlarını yataklarından uzak tutanlar.[112] "Nerededir kalksınlar?" Onlar da kalkarlar, sayılan pek azdır. Sonra münadi tekrar döner ve: "Ticaret ve alışverişin kendilerini Allah'ı anmaktan ve zekatı vermekten alıkoymayan kimseler. [113] "Nerededir kalksınlar?" der. Onlar da kalkarlar. Sayıları pek azdır. Sonra münadi tekrar döner ve şöyle seslenir: "Sıkıntıda ve darlıkta, mutlulukta ve üzüntüde

rablerine hanid edenler kimlerdir, kalksınlar!. " Onlar da kalkarlar. Sayıları da pek azdır. Sonra da diğer insanlar hesaba çekilirler. " (İshâk ve Ebû Ya'lâ) [114]

4628. Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallaUahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Yer, ucbu'z-zeneb (kuyruk sokumu) hariç insanın her şeyini yiyip çürütür." O'na: "Yâ Resûlallah! Ucbu'z-zeneb nedir?" diye sordular. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Hardal tanesi gibidir. Ondan dirilirsiniz" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [115]

4629. İbn Abbâs der ki: "Kıyamet günü olunca yeryüzü dümdüz bir arazi haline getirilir. Bütün yaratıklar, insanlar ve cinler tek bir yerde toplanırlar. Bu halde iken dünya seması kendi halkına dar gelir ve yeryüzüne serpiştirilirler. Yalnız gökyüzündekiler; cinleri ve insanlarıyla birlikte bütün yeryüzündekilerden kat kat daha çoktur. Onlar yeryüzüne gelince yeryüzündekiler onlardan korkarlar ve şöyle derler: "Rabbimiz aranızda rnı?" Gökten gelenler yeryüzündekilerin bu sözlerinden korkarlar ve: "Rabbimizi noksan sıfatlardan tenzih ederiz. O, aramızda değildir. O, gelecektir" derler. Sonra ikinci göğün halkı, yeryüzüne inerler. İkinci göğün halkı, yalnız başlarına dünya semasının halkından ve bütün yeryüzündekilerden kat kat daha fazladırlar. Onlar da yeryüzüne dağılırlar. Yeryüzündekilerden korkarlar ve: "Rabbimiz aranızda mı?" derler. Onlar yeryüzündekilerin bu sözlerinden korkarlar ve: "Rabbimizi noksan sıfatlardan tenzih ederiz. O aramızda değildir. Fakat gelecektir" derler. Sonra aynı durum yedi gök halkının başına gelir. Her bir gök, kendisinin altındaki gök halkından ve diğerlerinden kat kat daha fazladır. Hepsi de yeryüzüne dağılırlar. Yeryüzündekiler gökten gelenlerden korktuklarından,

aynı sözleri onlara söylerler. Ancak gökten gelenler, onlara aynı cevabı verirler. En son yedinci göktekiler gelirler. Onlar da yeryüzüne inen altı gök halkından ve yeryüzündekilerden kat kat daha fazladırlar. İşte Allah onlarla birlikte gelir. O zaman bütün ümmetler dizleri üzerine çöküp, saf oluşturmuşlardır. Bir münâdi: "İşte bugün kimlerin değerli olduğunu herkes bilecektir. Her hal üzere Allah'a hamd edenler ayağa kalksınlar!" denilir ve her halükârda rablerine hamd edenler ayağa kalkıp cennete giderler. Sonra ikinci defa münadi seslenir: "Bugün herkes kimin değerli olduğunu bilecektir. Yanlarını yataklarından uzaklaştıranlar kalksınlar." Onlar da kalkarlar ve cennete giderler. Sonra münadi üçüncü kez seslenir: "Alışveriş ve ticaretin kendilerini Allah'ın zikrinden, namaz kılmaktan ve zekat vermekten alıkoymayan kimseler kalksınlar." Onlar da kalkarlar ve cennete giderler. Bu üç gruptan sonra ateşten bazı boyunlar çıkar ve mahlûkata bakarlar. Onların iki gözü ve güzel konuşan bir lisanları vardır. Şöyle derler: "Ben üç kişiye vekil kılındım. İnatçı her zorbaya vekil kılındım." Kuşların susam tanelerini aldıkları gibi onlar da safların arasından inatçı zorbaları çekip alırlar ve onları cehenneme hapsederler. Sonra ikinci defa çıkar ve: "Ben, Allah ve Resulüne eziyet edenlere vekil kılındım" der. Onlar da aynı şekilde kuşun susam tanesini alıp götürdüğü gibi Allah ve Resulüne eziyet eden kimseleri safların arasından alıp götürürler ve cehenneme hapsederler. Sonra üçüncü defa çıkar ve: "Ben, heykel ve suret yapanlara vekil kılındım" der. Aynı şekilde bu işle meşgul olanları safların arasından alıp götürür ve cehenneme hapseder. İşte bu üç grup da cehenneme hapsedildikten sonra mahrukatın amel defteri kendilerine dağıtılır ve mizanlar kurulur. İşte o zaman bütün yaratıklar hesaba çağırılır." (el-Hâris) Mevziî/tur, isnadı hasendir. [116]

4630. Temîm ed-Dârî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallaDahu aleyhi-vesellem) şöyle buyurdu: "Allah Teâlâ ölüm meleğine şöyle emreder: "Falan dostumun yanına git ve onu bana getir. Çünkü ben onu darlıkla ve bollukla imtihan ettim ve denedim. Sevdiğim yerlerde onu gördüm. Onu bana getir ki rahat etsin."

Ölüm meleği de beraberinde beş yüz melek olduğu halde yanlarına cennetten kefenler ve güzel kokular alırlar. Reyhan demetlerinin kokusu gibi onlardan koku gelir. Her birinin yirmi çeşit kokusu vardır ve kokular asla birbirine benzemez. Beraberlerinde beyaz ipek getirilir, içinde misk kokusu vardır. Ölüm meleği gelip o salih kulunun başında oturur. Diğer melekler de o salih kulun etrafını kuşatırlar. Her birisi elini adamın uzuvlarından bîrinin üzerine koyar. Getirdikleri beyaz ipekten kefeni ve miski, çenesinin altından sererler ve ona cennet kapılarından bir kapı açılır. Artık bir hanımlarına bakar, bir elbiselerine bakar, bir de cennetin meyvelerine bakar ve ağladığı zaman küçük çocuğun ailesi tarafından susturulduğu gİb'ı o da aynı şekilde karısıyla, elbiselerle ve cennet meyveleriyle oyalanır. O sırada eşleri de onu arzulamaktadır." Anlatmaya devam ediyor: "Ruh sevdiği şeyleri görünce hemen çabucak bedenden çıkmak ister. Ölüm meleği: "Ey güzel ruh! Buradan çıkıp dikensiz sedir ağaçlarının, dalları meyvelerle dolu muz ağaçlarının ve uzamış gölgelerin, akıp duran suların, arkası kesilmeyen ve yasaklanmayan pek çok meyvenin bulunduğu cennete gir!" der. Ölüm meleği o anda annenin çocuğuna olan merhametinden kat kat daha merhametlidir. Çünkü ölüm meleği bu ruhun Rabbi tarafından sevildiğini bilir. İşte o da Rabbinin sevgisini ve rızasını elde etmek için böyle bir ruha o şekilde davranır. Sonra da salih kulun ruhu hamurdan kılın çekilip alındığı gibi bedeninden çıkar. Allah Teâlâ şöyle

buyuruyor: "Melekler iyi kimselerin canlarını aldıklarında onlara: Âllahfın selamı üzerinize olsun. Yaptıklarınıza karşılık cennete girin> derler. [117]

Yine Allah Teâlâ şöyle buyurur: "Eğer canı çıkan kimse Allah'a yakın olanlardan biri ise ona rahatlık, bol rızık ve nimet cenneti vardır. Eğer kitabı sağ tarafından verilenlerden ise o kimselere de selam olsun. [118] "Âyette geçen "ravh" kelimesi, ölümün zorluğundan rahata kavuşur, demektir. Reyhan kelimesi ise, karşılaşacağı nimetler ve rızıklardır. Ölüm meleği, salih kulun ruhunu alınca, ruh cesede: "Allah seni hayrı ile mükafatlandırsın. Çünkü sen, beni Allah'a itaate koşturur ve çabuk davranırdın. Allah'a isyanda ise oldukça yavaş davranırdın. İşte bu nedenle hem kendin kurtuldun, hem de beni kurtardın" der. Cesedde aynı anlamda sözleri ruha söyler. Salih kulun ruhunun cesetten çıkmasıyla Allah'a itaat etiği yerler ona ağlarlar. Nihayet işlediği amelin göğe yükseldiği gök kapıları ağlar. Kırk yıl kadar onun rızkının gökyüzünden indiği kapılar da ağlar." Anlatmaya devam ediyor: "Ölüm meleği iyi kimsenin ruhunu alınca, beraberinde gelen beş yüz melek onun cesedini kaldırırlar. İnsanoğlu o cesedi daha yan çevirmeden melekler onu. çevirirler. İnsanlar o cesedi kefenlemeden melekler o cesedi kefenlerler. İnsanlar o cesede kokular sürmeden melekler beraberinde getirdikleri kokuları ona sürerler. O kişinin evinden kabrine kadar melekler iki saf olarak dururlar. Onun hatalarının bağışlanması için İstiğfarda bulunurlar. İşte o zaman şeytan öyle bir feryad eder ki, o feryadın şiddetinden cesedindeki bazı kemikler çatlar. Askerlerine şöyle der: "Yazıklar olsun size! Bu kul nasıl sizden kurtuldu?!" Askerleri: "Bu kul, korunan biriydi ve masumdu" derler. Melekler o ruhu gökyüzüne

çıkarınca Cebrâîl yetmiş bin melekle birlikte o ruhu karşılar ve her biri Allah'tan o ruha müjdeler getirir. Ölüm meleği, o kişinin ruhunu Arş'a getirince ruh rabbine secdeye kapanır. Allah Teâlâ ölüm meleğine: "Bu kulumun ruhunu götür ve onu dikensiz sedir ağaçlarının, dalları meyvelerle dolu muz ağaçlarının, uzamış gölgelerin, akıp duran suların, ardı arkası kesilmeyen ve yasaklanmayan pek çok meyvenin bulunduğu cennetlere koy. " O kulun cesedi kabre konunca, namazı ona sağ tarafından gelir. Orucu ise sol tarafından gelir. Okuduğu Kur'ân ve yaptığı zikirler de başının ucunda durur. Namaz için yürürken aldığı sevaplar da ayaklarının yanına gelip dururlar. Sıkıntılara karşı sabrı kabrin ucuna gelir. Allah Teâlâ ona azap meleklerinden birini gönderir. Azap meleği ona sağ tarafından gelince namaz buna mani olur ve: "Geri dön! Allah'a yemin olsun ki o bütün ömrü boyunca asla rahat etmeyip hep namazını kıldı. O şimdi kabrine konunca istirahata çekildi" der. Sonra azap meleği onun bütün yönlerinden gelir; ancak işlediği ameller o kişiyi namazın söylediği şekilde azab meleğine mani olurlar. Azap meleği hiçbir yandan ona ulaşamayınca gizliden onun yanına girebileceği bir yer arar. Ancak yine bulamayınca azap meleği oradan çıkar. Sabır diğer amellere şöyle söyler: "Ben görevimi yapamadım. Çünkü siz hepsini eksiksiz yaptınız,. Ben ise size bakakaldım. Eğer sizler cevap vermede aciz kabaydınız, işte o zaman ben de görevimi yapardım. Şimdi ben sırat köprüsünde ve amellerin tartılması zamanına saklandım. O zaman onun azığı olurum. " Anlatmaya devam ediyor: "Nihayet Allah Teâlâ kabirdekİne iki melek gönderir. Gözleri çarpıcı şimşekler gibi, seslen de gök gürültüsü gibidir. Pençeleri yırtıcı kuşların pençeleri gibidir. Nefesleri iki omuzlan arasındaki kıllardan şiddetle çıkar. Onların kalplerinden rahmet ve yumuşaklık alınmıştır.

Onlara münker ve nekir denilir. Her birinin elinde demirden tokmaklar vardır. Rabîa ve Mudar kabileleri ona karşı koysalar, güç yetiremezler. O melekler gelirler ve ona: "Otur!" derler. O da kalkıp oturur. Kefeni böğürlerine düşer. Melekler ona: "Rabbin kimdir? Dİnİn nedir? Peygamberin kimdir?" diye sorarlar. " Sahabiler: "Yâ Resûlallah! O zaman kim konuşabilir ki! Çünkü sen, melekleri öyle bir vasıfla tanıttın ki insan korkudan konuşamaz" dediler. Resûlullah (salkllahu aleyhi veselkm) şu âyeti okudu. "Allah iman edenleri dünya hayatında ve ahirette sağlam bir söz üzerinde tutar. Zalimleri de saptırır. Allah dilediğini yapar. [119] "Mü'min kişi, münker ve nekir meleklerine şöyle cevap verir: "Rabbim Allah'tır. O tek olup, ortağı yoktur. Dinim, meleklerin de dini olan İslam'dır. Peygamberim de peygamberlerin sonuncusu olan Muhammed'dir." Melekler: "Doğru söyledin" derler ve kabri iterek önünden, arkasından, sağından, solundan, başucundan ve ayaklan tarafından kırkar arşın kabri genişletirler. Diğer bir rivayette de iki yüz arşın genişletirler. "Sonra münker ve nekir melekleri o kişiye: "Yukarıya bak!" derler. O kişi yukarı bakınca cennete açık olan bir kapı görür. Melekler ona: "Ey Allah'ın veli kulu! Allah'a itaat ettiğinden dolayı varacağın yer burasıdır" derler." Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu: "Nefsim elinde olan Allah'a yemin olsun ki o kişinin kalbine öyle bir sevgi girer ki bir daha o sevgi kalbinden çıkmaz. " Sonra melekler o kişiye: "Altına bak!" derler. O kişi alt tarafına bakınca ateşe açık olan bir kapı görür. Melekler ona: "Ey Allah'ın dostu! Eğer Allah'a isyan etseydin, varacağın yer burasıydı" derler. " Resûlullah (sallallahu aleyhi vcsellem) şöyle buyurdu: "Nefsim elinde olan Allah 'a yemin olsun ki onun kalbine tekrar öyle bir sevgi girer ki bir daha o sevgi kalbinden çıkmaz.

Hadisin sonunda Âişe şöyle der: "O kişiye cennetten yetmiş yedi kapı açılır. Oralardan cennetin kokusu ve serinliği gelir. Allah Teâlâ o kişiyi diriltinceye kadar bu hal devam eder." (EbÛ Yala) [120]

4631. Temîm ed-Dârî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (saMahu aleyhiveseüem) şöyle buyurdu: "Allah Teâlâ, ölüm meleğine: "Şu düşmanıma git, ona bol nzik verdiğim ve bol nimetler ona bahşettiğim halde o bana itaat etmeyip isyan etti. Onu bana alıp getir ki ondan intikamımı alayım" der. Bunun üzerine ölüm meleği bir insanın görebileceği en çirkin bir surette o kişinin yanına gelir. On ifa gözü vardır ve beraberinde çok dikenli demirden yapılı şişler bulunur. Ölüm meleğinin yanında beş yüz melek vardır. Her birinin yanında da cehennemde kızdırılmış bakırlar ve korlar vardır. Ellerinde ateşten yapılı kamçılar mevcuttur. Kamçı gibi yumuşaktır; ancak o, parlayan ve yanan bir ateştir.

Ölüm meleği o çok dikenli şişlerle isyankâr kişiye bir tane vurur. Şişteki bütün dikenler o kişinin cesedine balar. Vücudundaki her tüy, her damak ve her tırnağın sızdığı yere etki eder. Sonra da onu şiddetli bir şekilde çeker. Ruhu ayak tırnaklarının arasından çıkar, sonra da onu arkasına atar. İşte o zaman Allah düşmanı bilincini kaybeder ve ölüm meleği de ondan kurtulur. Sonra diğer melekler yanlarında getirdikleri kamçılarla yüzüne ve sırtına vururlar. Sonra bir melek onu bir defa saçmakla ruhunu çeker, alıp arkasına ve dizine atar. Sonra Allah düşmanı tekrar bilincini kaybeder ölüm meleği tekrar ondan kurtulur; sonra melekler onun yüzüne ve arkasına kamçılarla vururlar. Daha sonra onu boğaz altlarına ve göğsüne vururlar. Melekler beraberinde getirdikleri cehennemde kızdırılmış bakırları onun çenesinin altına dayarlar ve ölüm meleği ona: "Ey melun ruh! Bu cesetten çıkıp insanın içine işleyen sıcaklığın ve kaynar

suyun içine gir; öyle ki onlar, soğukluğu ve hoşluğu olmayan kapkara bir dumanın gölgesindedirler. Öyle bir yere gir!" der. Ölüm meleği, Allah düşmanının ruhunu teslim alınca ruh, cesede: "Allah senin belanı versin! Sen Allah'a itaatte çok yavaş davranıyor, ona itaatte de acele ediyordun. Allah'a yemin olsun ki hem kendini helak ettin, hem de beni helak ettin. Ceset te aynı şekilde ruha bazı şeyler söyler. Sonra Allah'a isyan ettiği yerler onlara lanet ederler." Sonra şöyle buyurdu: "İşte şeytan ve ordusu böyle bir kişinin ruhu çıkınca birbirlerini müjdelerler. ÂdeınoğuHarından birini cehenneme sürdüklerinden dolayı sevinirler. Sonra o kişi kabrine konulur. Kabir ona öyle bir dar gelir ki kaburgaları birbirine; sağı soluna, solu sağına girer. Allah, ona boyunları deve boynu gibi olan yılanlar gönderir. O yılanlar onun ayak parmakları ile el parmaklarından tutup sallarlar. Sonra Allah Teâlâ, onlara gözleri çarpıcı bir şimşek, sesleri ise gök gürültüsü gibi olan ve yırtıcı kuşlarmkine benzer pençeleri olan iki melek gönderir. Nefesleri iki omuzlarından güçlü olarak çıkar. Onların kalplerinden merhamet ve yumuşaklık çekip alınmıştır. Onlara münker ve nekir melekleri denir. Her birinin elinde Rabia ve Mudar gibi kabilelerin taşıyamayacağı tokmaklar vardır. Onun yanına gelip "Otur!" derler. O da kalkıp oturur. Kefeni böğürlerine ve yanlarına düşer. Ona: "Rabbin kimdir? Dinin nedir? Peygamberin kimdir?" diye sorarlar. O da: "Bilmiyorum" der. Melekler de: "Bilmez ve görmez olaydın!" derler ve ona Öyle bir darbe vururlar ki o darbenin kıvılcımları kabirde parlar. Melekler tekrar ona: "Yukarıya bak!" derler. O da yukarıya baktığında cennete açılan bir kapı görür. Melekler ona: "Ey Allah'ın düşmanı! Eğer Allah'a itaat etseydin varacağın yer burası olurdu" derler. " Resulullah (sallallahualeyhivesellem) şöyle buyurdu: "Nefsim elinde olan Allah 'a yemin olsun kİ o kişinin

kalbine öyle bir hasret girer ki bir daha o hasret çıkmaz. " Âişe der ki: "O kişiye cehennemden yetmiş yedi kapı açılır. Allah onu diriltînceye kadar oradan kendisine cehennemin sıcaklığı ve dumanı gelir." (Ebû Ya'lâ) [121]

Bu hadisin metni oldukça acayiptir. Fakat bu konudaki meşhur uzun Berâ hadisine şahit olacak ifadeler yer almaktadır. Ancak yukarıdaki ravi zinciri oldukça aarîbdir. Enes kanalıyla Temîm'den gelmiş başka rivayet olduğunu bilmiyoruz. Ravilerinden Yezîd er-Rakkâşî'nin ezberi kötü olup, pek çok ta münker rivayetleri bulunmaktadır,. Öyle görünüyor ki isnadı iyi zaptedememiş; ayrıca başkalarından duyduğu pek çok şeyi Enes'in ağzmdanmış gibi sevketmiştir. Talebesi konumunda olan alt ravisi Dırâr ise ondan daha beterdir. Kıyamet Alâmetleri bölümünde konuyla ilgili Ebû Saîd hadisi geçmiştir.

4632. Huzeyfe'nin bildirdiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Cehennemden bazı kötü kimseler çıkacaktır. Ama cehennem onları yaktıktan sonra çıkarlar ve şefaat eden kimselerin şefaatiyle cennete girerler. Cennette onlara cehennemlikler diye isim verilir. " (İbn Ebî Şeybe) [122]

4633. Zeyd b Erkam'ın bildirdiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Kıyamet günü benim şefaatim haktır; kim şefaatime inanmazsa şefaatim ona erişmez ve o kişi şefaat edilenlerden olmaz." (el-Hâris) [123]

4634. Abdullah b. Selâm şöyle dedi: "Allah katında insanlar arasında en değerli kimse Muhammed'dir (sallaöahu aleyhi vesellem). Cennet, göktedir; cehennem ise yeryüzündedir. Kıyamet günü olunca Allah, bütün mahlukatı ümmet ümmet peygamberiyle birlikte diriltir. Nihayet en son

Muhammed ümmetiyle birlikte diriltilir ve ümmet-i Muhammed'in yeri bir merkez olarak alınır; sonra da cehennemin üzerinden bir köprü kurulur. Ardından bir münadi: "Muhammed ve ümmeti neredlast?" diye seslenir. Resûluîlah (sallallahu aleyhi vesellem) kalkar; ümmeti de iyi-kötü hepsi kalkıp onu izler ve sıratın üzerinden geçerler." (ei-Hârİs) [124]

4635. Ubey b. Kab'm bildirdiğine göre Resûluîlah (sallaöahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Allah Teâlâ kıyamet günü kendini bana tanıtır. Ona öyle bir secde ederim ki benden razı oluncaya kadar başımı kaldırmam. Sonra onu öyle bir methederim ki benden razı oluncaya kadar onu övmeye devam ederim. Sonra bana konuşma izni verir. Sonra ümmetim sırat üzerinden geçer. Sırat, cehennemin ortasına kurulmuştur. Oradan kimisi göz açıp kapayıncaya kadar bir sürede geçer. Kimisi bir ok gibi hızlı geçer. Kimisi bir atlı gibi geçer, öyle ki herkes ameline göre sırattan geçer. Hatta sürünerek bile sırattan geçenler olacaktır. Cehennem ise hep fazlasını ister. Allah Teâlâ bir ayağını cehenneme koyar ve onu birbirine bastırır. Cehennem: tamam tamam der. Sonra ben havuzumun başına gelirim." Ona: "Havuz nedir yâ Resûlallah?" diye soruldu. Resûluîlah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Nefsim, elinde olan Allah 'a yemin olsun ki onun suyu sütten daha beyaz ve baldan daha tatlıdır. Kardan da daha soğuktur. Kokusu misk kokusundan daha güzeldir. Kapları yıldızların sayısından daha çoktur. İnsan orada bir su içti mi artık bir daha asla susamaz." (EbûYa'lâ) [125]

4636. İbn Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûluîlah (sallaliahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Müslümanlardan bazı kimseler cehennemde

boğulurlar. Ancak sonra Allah'ın rahmeti ve şefaat eden bazı kimselerin şefaati ile oradan çıkıp cennete girerler." (Ebû Ya'lâ} [126]

4637. Ümmü Seleme'nin bildirdiğine göre Resûluîlah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ümmetimin benden sonra karşılaşacağı şeyleri gördüm. Bunun için şefaatimi kıyamet gününe sakladım." (İbn Ebî Şeybe, el-Hârİs ve Ebû Ya'la} [127]

4638. Ubeyd b. Umeyr'in bildirdiğine göre Resûluİlah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Bazı kimseler cehenneme girip de cehennem onları yaktıktan sonra Allah onları oradan çıkartır. Cehennemde onlar kömür gibi olurlar. Allah onları çıkarıp cennetin kapısı önünden geçen bir nehre atar. O nehir <hayat nehri> diye isimlendirilir. Onlar selin sürüklediği yerde tanelerin yerden çıktığı gibi o nehirden çıkarlar. Sonra da cennete girerler. Onlara <Bunlar Allah'ın kendilerini cehennemden azat ettiği kimselerdir> denilir." Haricilerin görüşünü savunduğu sanılan İbn Harun veya Ebû Musa isimli bir şahıs: "Ey Ebû Âsim! Bu anlattığın hadis nedir?" dedi. O da: "Benden uzak dur! Ben, bu hadisi Resûlullah'm (saltaBahu aleyhi veseîlem) ashabından otuzdan fazla kişiden işitmeseydİm. Onu anlatmazdım" dedi. (Ibn Ebî Ömer) İsnadı sahîh olup bunu Buhârî, İbn Uyeyne an Amr an Câbir kanalıyla tahrîc etmiştir. [128]

4639. Ebû Saîd der ki: Resûlullah'dan (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle işittim: "Allah, kıyamet günü insanları tek bir düzlükte toplayınca ateş birbiri üzerine binip gelir. Ancak zebaniler onun ilerlemesine mani olurlar. O ise: "Rabbimin izzetine yemin olsun ki ya benimle eşlerimin arasını serbest bırakırsınız ya da bütün insanları içime alırım" der. Zebaniler de: "Eşlerin kimlerdir?" diye sorarlar. Cehennem: "Kibirli her zorbadır" der.

Sonra da dilini çıkarır ve İnsanların arasından onları alıp içine atar. Aradan bir süre geçtikten sonra bir kısmı diğerinin üzerine binmiş halde cehennem, tekrar gelir. Melekler tekrar onun ilerlemesine mani olurlar. Cehennem: "Rabbimin izzetine yemin olsun ki ya benimle eşlerimin arasını serbest bırakırsınız, ya da insanların hepsini içime alırım" der. Onlar: "Eşlerin kimlerdir?" diye sorarlar. Cehennem: "İnkarcı her zorbadır" der. Cehennem insanların arasından onları da alır ve içine atar. Sonra aradan bir süre geçer. Cehennem tekrar ilerleyip gelir. Zebaniler tekrar onun ilerlemesine mani olurlar. Cehennem: "Rabbimin izzetine yemin olsun ki ya benimle eşlerimin arasını serbest bırakırsınız, ya da bütün insanları içime alırım" der. Zebaniler: "Eşlerin kimlerdir?" diye sorarlar. Cehennem: "Övünen ve kibirlenerek yürüyenlerdir" der. Sonra da diliyle onları insanların arasından alıp içine atar. Aradan bir süre geçtikten sonra Allah kulları arasında hüküm verir." (Ebû Ya'lâ) [129]

4640. Salim b. Abdullah b. Ömer'in bildirdiğine göre Resûluİlah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ben, kıyamet günü Ebû Bekir'le Ömer'in arasında diriltilirim. Sonra BakîiVl-Garkad mezarlığına giderim. Onlar da benim yanımda diriltilirler. Sonra ben yanıma gelinceye kadar Mekke halkım beklerim. Böylece ben iki harem halkı arasında diriltilirim. " (el-Hâris) [130]

4641. İbnü'l-Münkedir der ki: Resûluİlah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ben sayhayı işitirim. Baki vadisine çıkar ve onlarla birlikte hasredilirim. " (el-Hâris) [131]

4642. Mücâhid şöyle dedi: "Yer yarılıp ölüler yerin arasından çıkıncaya dek yağmur yağar." (el-Hâris) [132]

4643. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallaüahu aleyhi vesdkan) şöyle buyurdu: "Kıyamet günü insanoğlu getirilir ve mizanın İki terazisi arasında durdurulur. Mizanın başında bir melek vardır. O kişinin mizanı (terazisi) ağır basınca melek, bütün insanların işiteceği şekilde şöyle seslenir: "Filan oğlu filan mutluluğa erdi. Öyle bir mutluluk ki ondan sonra asla şekavet yoktur" der. Eğer mizanı hafif gelirse yine melek, bütün mahlukatın duyacağı şekilde şöyle seslenir: "Filan oğlu filan şekâvete erdi; öyle ki o şekavetten sonra asla mutluluk yoktur." (el-Hâris ve Bezzâr) [133]

4644. Bureyde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) şöyle buyurdu: "Sizden her biriniz Rabbiyle arada hiçbir tercüman ve perde olmadan karşılaşacak ve Allah onu sorguya çekecektir." (el-Hâris ve Bezzâr) [134]

4645. Huzeyfe şöyle dedi: "İnsanlar kıyamette tek bir düzlükte toplanırlar. Çağırılan kimseyi herkes işitir. Bütün gözler o kişiyi görür. İlk çağırılacak kimse Muhammed'dir. Şöyle der: "Buyrun ey Attanım! Mutluluk sana itaattedir. İyilik senin elindedir. Senden gelen hiçbir kötülük yoktur. Senin hidayet ettiğin kimse hidayete ermiştir. Önünde duran bir kulundur. Ben senden geldim ve tekrar sana döndüm. Senden başka sığınacak kimse yoktur. Ve senden kurtuluş da yoktur. Senden sana sığınırız. Senin şanın ne yücedir. Ey Kabe'nin sahibi! Sen bütün noksanlıklardan münezzehsin, bütün kemal sıfatların sahibisin. İşte Allah Teâlâ'nın şu âyetindeki anlam budur. "Rabbinin seni Övülecek bir makama yükseltmesi için geceleyin kalkıp namaz kıl. [135] (Müsedded) [136]

4646. Huzeyfe şöyle dedi: "Allah Teâlâ, nasıl ki anaları ilk yarattığında çıplak olarak yarattıysa aynı şekilde kıyamet günü de onları tek

bir yerde çıplak olarak bir araya toplayacaktır. O zaman münâdinin sesini herkes işitir ve bütün gözler çağrılan kimseyi görür. Sonra Muhammed kalkar ve şöyle der: ... -Devamını yukarıdaki hadis gibi zikretti- (İbn Ebî Ömer, el-Hâris, Ebû Ya'lâ ve Bezzâr) el-Hâkim, sahih hükmü verdi. [137]

4647. Abdurrahman b. Ebi Akil es-Sakafî der ki: Sakîften bir grupla birlikte yola çıktım. Resûlullah'm (saMahu aleyhi vesellem) yanma vardık, kapının yanında durduk. O sırada insanlar arasında ondan daha çok nefret ettiğimiz kimse yoktu. Öyle birinin yanma giriyorduk. Yanından çıktığımızda da insanlar arasında ondan daha çok sevdiğimiz bir kimse olmadı. Bizden birisi şöyle dedi: "Yâ Resûlaîlah! Sen Rabbinden Davud'un oğlu Süleyman'ın mülkü gibi mülk ve hükümdarlık istemiyor musun?" Resûlullah (saMahu aieyhi vesellem) buna güldü, sonra şöyle buyurdu: "Belki de Allah katında bu arkadaşınız için Süleyman'ın mülkünden daha güzel ve daha üstün şeyler vardır. Allah Teâlâ gönderdiği her peygambere icabet edeceği bir dua vermiştir. Kimisi o duasını bu dünya için kullandı ve ona istediği verildi. Kimisi o duasını kendisine isyan eden bîr kavmin helaki için kullandı. Allah Teâlâ elbette bana da öyle bir dua vermiştir; ama ben o duamı rabbimin katında kıyamet günü ümmetime şefaat için sakladım." (İbn Ebî Şeybe, el-Hârİs, Ebû Ya'lâ ve Bezzâr) [138]

4648. Selmân şöyle dedi: Kıyamet günü ümmetler Hz. Muhammed'in yanma gelip şöyle derler: "Ey Allah'ın peygamberi! Allah Teâlâ, seninle başladı ve seninle nübüvveti sona erdirdi. Senin gelmiş ve geçmiş günahlarını affetti ve sen bugüne güvenli olarak geldin. İçinde olduğumuz durumu görüyorsun. Kalk ve bizim için Rabbinden şefaat iste. Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem): "Ben de sizinle beraberim" deyip çıkar, insanlar

da onun peşine takılırlar. Cennetin kapısına gelince; cennet kapısının altın halkasını tutar ve kapıyı çalar. Ona: "Kim o?" denilir. O da: "Muhammed" der. Kapı ona açılır ve Allah'ın huzuruna gidip durur. Ona secde etmek için izin ister. Kendisine izin verilince secdeye kapanır. Ona: "Ey Muhammed! Başını kaldır, istediğin sana verilecektir. Şefaat et; şefaatin kabul edilecektir. Dua et; duana icabet edilecektir" denir. Sonra Allah Teâlâ ona övücü sözler söyler. Onu yüceltir, yarattıklarından hiç kimseye açmadığı şeyleri ona açar; fakat o yine başını kaldırmaz. Ona: "Ey Muhammed! Başını kaldır, ne dilersen sana verilir. Şefaat et; şefaatin kabul edilir. Dua et; duana icabet edilir" diye seslenir.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) başını kaldırır ve: "Yâ Rabbi, ümmetim!" der. Bunu iki veya üç defa tekrarlar. Böylece Allah'ın Resulü (sallalMhu aleyhi vesellem) kalbinde buğday tanesi veya bir arpa ağırlığınca veya hardal tanesi kadar iman olan her kimseye şefaat eder. İşte Makâm-ı Mahmûd budur. (İbn Ebî Şeybe) Sahih ve mevkuf bh hadistir. [139]

4649. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ben ümmetime şefaat etmeye devam ederim.; öyle ki bana: Ey Muhammedi Kalbinde arpa tanesi kadar iman olan kimseyi cehennemden çıkar denilir. Hatta bana: Ey Muhammedi Kalbinde bir sineğin kanadı kadar iman olan kimseyi cehennemden çıkar denilir." (Ahmed b. Menî) [140]

4650. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Sonra ben cennetin kapısını çalarım; altından bir kapı açılır. Üzerinde gümüşten bir halka vardır. Beni en büyük nur karşılar ve ona

secdeye kapanırım. Benden önce hiç kimsenin karşılaşmadığı Övgülerle karşılaşırım. Bana: Ey Muhammedi Başını kaldır. Dile! İstediğin verilir. Söyle! Sözün dinlenilir. Şefaat et! Şefaatin kabul edilir denilir. Ben: Ümmetim derim. Bana: Kalbinde arpa tanesi veya hardal tanesi kadar iman olan kimseye de şefaat et denilir." (Ebû Ya'lâ) [141]

4651. Ali b. Hüseyin'den: İlim ehlinden bir adam Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bana anlattı: "Yeryüzü bir sergi gibi Allah'ın azametinden dolayı serilir. İnsanoğlundan bir kişiye ayakta duracak kadar ancak yer olur. Sonra insanlardan ilk olarak bana çağrı yapılır. Ben secdeye kapanırım. Sonra bana izin verilir ve ben: Yâ Rab! Bana bunu haber vermiştin -Cebrail Arş'ın sağında durur Allah'a yemin olsun ki onu bu halde hiç kimse görmemiştir. Sen Cebrail'i bana gönderd.İn derim. Cebrail de orada konuşmadan susar. Allah azze ve celle: Doğru söyledin der. Sonra şefaat etmek için bana izin verilir. Ben: Yâ Rab! Kulların sana yeryüzünün her tarafında İbadet ettiler derim. İşte bu, Makâm-ı Mahmûd'dur." (el-Hâris) el-Hâkim bu hadisi sahih addetmiştir. [142]

Kıyamet Günü İlk Giydirilecek Olan Kimse

4652. Hz. Ali şöyle dedi: "Kıyamet günü ilk olarak Hz. İbrahim'e iki parça Mısır kumaşı giydirilir. Sonra da Arş'm sağında duran Resûlullah (saDaDahualeyhi vesellem) giydirilir." (İshâk ve EbÛ Ya'lâ) Bu, uzun bir hadistir. İmam Ahmed'in rivayetiyle İbn Mes'ûd'un müsnedinde mevcuttur. [143]

Kul Haklan ve Onları Affetmek

4652a. Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallaBahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Mü'min biri, mii'min birine zulmederse kıyamet günü Allah Teâlâ muhakkak ondan intikamını alır. " (Abd b. Humeyd) [144]

4653. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Zulüm üç çeşittir; birisini Allah asla affetmez, birisini affeder, diğerini de asla bırakmaz. Allah'ın hiç affetmediği zulüm, ona şirk koşmaktır. Affedilen zulüm ise, kişinin kendisiyle Rabbi arasında olan ve kendisine yaptığı zulümdür. Allah'ın asla terk etmeyip hakkını alacağı zulüm ise, kulların birbirine yaptıkları zulümlerdir. " (Ebû Dâvud et-Tayâlİsî):[145]

4654. Ebû Osman şöyle dedi: "Kıyamet günü insanlardan bazıları yüksek dağlar gibi iyiliklerle gelirler. Ancak insanlar gelip hakkını o kimselerden almaya devam ederler. Onun iyiliklerini alırlar. Öyle ki; onun iyiliklerinden hiçbir şey kalmaz. Sonra da hak sahiplerinin kötülükleri o kişiye yüklenir." Ben: "Bunu kimden işittin?" diye sordum. Şöyle dedi: "Bunu Resûlullah'm ashabından yedi kişiden işittim. Aralarında İbn Mes'ûd, Huzeyfe ve Selmân Pİbileri de vardı." (Müsedded) [146]

4655. Enes anlatıyor: Resûlullah (salkllahu aleyhi vesellem) yanımızda otururken onun güldüğünü gördük. Öyle ki azı dişleri göründü. Ömer: "Yâ Resûlallah! Anam babam sana feda olsun, seni güldüren nedir?" dedi. Allah'ın Resûlu (sallallahualeyhiveseilem); "Ümmetimden iki adam Allah Teâlâ'nın önüne diz, çökerler. Birisi: "Yâ Rab! Benim hakkımı bu

kardeşimden al" der. Allah Teâlâ da diğerine: "Kardeşinin hakkını ver" buyurur. Diğeri: "Yâ Rab! Benim İyiliklerimden hiçbir şey kalmadı" der. Allah Teâlâ, zalim olanına: "Onun İyiliklerinden hiçbir .şey kalmadı, ne yapacaksın ? " der. O da: "Yâ Rab! O halde benim günahlarımı yüklensin" der." İşte Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) gözleri bu esnada yaşla doldu. Sonra şöyle buyurdu: "O gün büyük bir gündür. İnsanlar günahlarının başkalarına yüklenmesine razı olup buna muhtaç olurlar. Allah Teâlâ hakkını isteyene: "Başını kaldır ve cennete bak" der. O da başını kaldırır ve şöyle der: "Yâ Rab! Ben gümüşten yapılı şehirler, altından yapılı, incilerle süslü saraylar görüyorum. Yâ Rab! Acaba bu hangi peygamberindir veya bu hangi sıddıkındır veya bu hangi şehidindir?" Allah Teâlâ: "0 gördüklerin, ücretini verenlere aittir" der. Hakkını isteyen: "Yâ Rab! Kİ m onun ücretine mâlik olabilir ki!" der. Allah: "Sen o ücrete maliksin" der. Adam: "Ne ile o ücrete malikim, ya Rab" der. Allah: "Kardeşini affedip hakkını ona bağışlamakla o ücrete sahipsin" der. Adam: " Yâ Rab! O halde ben kardeşimi affediyorum ve hakkımı ona bağışlıyorum der. Allah Teâlâ: "Madem kardeşini affettin ve hakkını ona bağışladın; kardeşinin elinden tut ve onu da cennete sok" der." Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunu anlattıktan sonra şöyle buyurdu: "Allah'tan korkun ve aranızı ıslah edin. Çünkü Allah Teâlâ kıyamet günü mü'minlenn arasını ıslah eder." (Ebû Ya'lâ) Hadis oldukça zayıftır. [147]

4656. Ebû Bekir şöyle dedi: "Bize gelen haberlerde şu da vardır: "Kıyamet günü olunca bir münadi: "Affedenler nerede?" diye seslenir. Allah Teâlâ o gün, insanları affeden kimseleri mükâfatlandıracaktır." (Ahmed b. Menî) [148]

4657. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallailahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Kıyamet günü mahlukat birbiriyle karşılaşınca cennet ehli cennete; cehennem ehli de cehenneme girdikten sora Arş 'in altından bir ınünâdi bütün mahlukatın işiteceği şekilde şöyle seslenir: "Ey insanlar topluluğu! Sizler haklarınızı bağışlarsanız sizin sevabınız Allah katından olacaktır. " (Ebû Ya'lâ) [149]

Müzminlerin Şefaati

4658. Enes b Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "İki kişi çölde yola çıktılar. Biri rabbine ibadet eden âbid, diğeri de isyankâr bir kuldu. Abid kimse yolda susuzluktan yere düşünceye kadar arkadaşı ona su vermedi ve onun için hiçbir şey yapmadı. Abid kendisine yardım etsin diye bekliyordu. Adam kendi kendine şöyle dedi: "Allah'a yemin olsun ki eğer bu salih kul yanımda su olduğu halde susuzluktan ölürse bundan sonra ben, Allah7tan hiçbir hayra ulaşamam. Ama eğer ona suyumu içirirsem bu sefer ben öleceğim." Sonra Allah'a tevekkül etti ve yanındaki sudan âbidin üzerine serpti ve suyu ona içirdi. Âbid kalktı, varacakları yere kadar gittiler. Sonra kıyamet günü isyankâr kişi hesaba çekilince cehenneme atılması emredilir. Melekler onu cehenneme doğru sürüklerken, adam âbide: "Ey filan! Seni tanımıyor musun?" der. Âbid: "Sen kimsin?" der. Adam: "Falan yolculukta seni kendime tercih eden kişiyim" der. Âbid: "Evet, seni tanıdım" der. Meleklere: "Onu durdurun!" der. Melekler adam yanlarına gelinceye kadar dururlar. Âbid, Rabbine yalvarır ve: "Yâ Rab! Sen bu adamın bana yaptığı

iyiliği biliyorsun. Yolculukta beni kendine tercih etti. Yâ Rab! Onu benim için bağışla!" der. Allah: "Onu sana bağışladım'7 der. Âbid hemen gelir ve o adamın elinden tutup onunla birlikte cennete gider. " (Ebû Ya'lâ) Cafer dedi ki: Ona (Ebû Zilâl'e) "Sana bunu Enes mi rivayet etti? " diye sordum, "Evet" dedi. [150]

4659. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah fsaJlallalıu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Cehennemdekiler saf saf olarak çıkıp cennet ehlinin Önünden tek tek geçerler. Onlara: "Ey filan! Beni tanımıyor musun?" derler. O da: "Sen kimsin?" der. Cehennemdeki: "Benden abdest suyu istedin de sana su veren filan kimseyim" der. Cennetteki kişi ona şefaat eder ve cennete girmesine vesile olur. Sonra biri diğerinin yanından geçer ve ona: "Beni tanımıyor musun?" der. O da: "Sen kimsin?" der. Cehennemdeki: "Beni filan ihtiyacın için gönderdiğin kimseyim.; ben o ihtiyacım yerine getirmiştim" der. Cennetteki adam da ona şefaat eder ve şefaati kabul edilip o kişi cennete girer." (Müsedded) [151]

4660. Enes'in nakline göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesetlem) şöyle buyurdu: "Cennet ehlinden birisi cehennem ehlinden birisine bakar. Cehennemdeki kişi cennetteki kimseye: "Ey filan! Beni tanımıyor musun?" der. Cennetteki: "Hayır, vallahi seni tanımıyorum. Yazıklar olsun sana, kimsin sen?" der. Cehennemdeki: "Hani dünyada yanımdan geçmiştin de benden bir yudum su istemiştin. Ben de sana su vermiştim. İşte sana yaptığım bu iyilikten dolayı Rabbinin katında bana şefaat et!" der. O kimse Rabbinin huzuruna girer ve şöyle der: "Yâ Rab! Ben cehennem ehlinden bir adamı gördüm. Bana: Ey filan! Beni tanımıyor musun? dedi. Ben: Allah'a yemin olsun ki seni tanımadım, sen kimsin? dedim. O: Hani dünyada

yanımdan geçtin de benden su İstedin. Ben de sana su vermiştim. İşte sana yaptığım bu iyilikten dolayı Rabbinin katında bana şefaat etmeyi iste dedi." Cennetteki: "Yâ Rab! Benİ onun için şefaatçi kıl" der. Allah o kimsenin şefaatini kabul eder ve cehennemdeki kişinin oradan çıkarılmasını emreder." (Ebû Ya'lâ) [152]

4661. Enes'in bir diğer rivayetinde ise şu ilave yer almıştır. Bunun doğruluğu Kur'ân'ı-Kerim'de de geçer: "Eğer Allah'ın yasakladığı büyük günahlardan kaçınırsanız işlediğiniz kötülükleri affeder ve sizi kerim cennetlere koyarız. [153] îşte büyük günah işlemekten kaçınanların şefaati bu şekildedir. Büyük günah işleyenlere şefaat ise Resûlullah'm (saMahu aleyhiveseUem) şefaatidir. (Ebû Ya'lâ) [154]

4662. Ebû Kılâbe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallaUahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ümmetimden bir adamın şefaati ile Temîmoğullarının sayısından daha fazla kimse cennete girer. " (Müsedded) [155]

4663. Amr b. Şuayb, babasından, o da dedesinden bildiriyor: Resûlullah (sallallahualeyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Allah Teâlâ, kıyamet günü bütün mahlukatı bir araya toplayınca bir münadi: "Fazilet ehli kimseler neredir?" diye seslenir. Bazı insanlar koşarak kalkarlar ve hızla cennete girerler. Melekler onlarla karşılaşıp: "Hızlıca cennete girdiğinizi görüyoruz. Sizler kimlersiniz?" derler. Onlar da: "Bizler fazilet ehli kimseleriz" derler. Melekler: "Sizin faziletiniz nedendir?1' derler. Onlar: "Bize zulmedildiğinde sabreder, bize kötülük yapıldığında da affederdik. Bize cahillik yapıldığında da buna tahammül ederdik" derler. Onlara: "O halde cennete giriniz. Çalışanlara ücret olarak bu ne güzeldir" denilir. Sonra

tekrar bir münadi seslenerek: "Sabır ehli kimseler nerededir?" der. Yine insanlardan bir grup koşarak kalkar ve hızla cennete girerler. Melekler onlarla karşılaşınca: "Hızla cennete girdiğinizi görüyoruz- Sizler kimlersiniz?" derler. Onlar: "Bizler sabır ehli kimseleriz" derler. Melekler: "Sizin sabrınız nedir?" derler. Onlar: "Bizler Allah'a itaatte ve ona isyan etmemekte sabrederdik" derler. Onlara: "O halde cennete giriniz. Çalışan kimselere ecir olarak bu ne güzeldir" derler. Sonra tekrar münadi yüksek sesle: "Allah için veya Allah'ın zatı için birbirini sevenler nerededir?" diye seslenir. İnsanlardan bir grup koşarak yerlerinden kalkar ve hızla cennete girerler. Melekler onlarla karşılaşınca: "Hızla cennete girdiğinizi görüyoruz. Sizler kimlersiniz?" derler. Onlar da: "Bizler Allah için veya Allah'ın zatı için birbirlerini seven kimseleriz" derler. Melekler: "Sizin sevginiz ne idi?" derler. Onlar da: "Bizler Allah için birbirimizi sever, Allah için birbirimizi ziyaret eder ve Allah için birbirimize merhamet ederdik" derler. Melekler: "O halde cennete giriniz. Çalışanlara ecir olarak ne güzeldir bu!" derler." Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vcseilem) şöyle buyurdu: "Bu kimseler cennete girdikten sonra Allah hesap için teraziyi kurar." (Ebû Ya'lâ) Zayıf bir rivayettir. [156]

Allah'ın Mü'minlere İlk Hitabı

4664. Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Şöyle buyurdu: "Dilerseniz kıyamet günü Allah'ın mü'minlere söyleyeceği ilk Şeyi size haber vereyim." Sahabiler: "Olur yâ Resûlallah" dediler. Resûlullah (salbllahu aleyhi vsellem) şöyle buyurdu: "Allah Teâlâ,

kıyamet günü mü'minlere ilk olarak: Bana kavuşmayı sevdiniz. mi? diye sorar. Onlar da: Eveî yâ Rab! derler. Allah Teâlâ da: O halde ben de size rahmetimi vacip kıldım der." (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [157]

Cehennem ve Cehennemliklerin Vasfı (Allah Bizi Oradan Korusun)

4665. Abdullah b. Amr'm bildirdiğine göre Resûlullah (sallaüahu aleyhiveseUem) şöyle buyurdu: "Cennete girdim; cennettekilerin çoğunun fakirler olduğunu gördüm. Sonra cehennemi gördüm. Oradakilerin çoğunun zenginler ve kadınlar olduğunu gördüm. Orada üç kişinin azap edildiğine şahit oldum. Birisi Hİmyer kabilesinden olan kadındı. Bir kediyi bağlamış, onu yedinnemiş, içirmemiş ve serbest bırakmamış ki kedi yerdeki pisliklerden yesin. İşte o kedi, kadım önünden ve arkasından pençeliyordu. Sonra Da'da oğullarından birini gördüm; bastonuyla hacıların hırsızlığını yapıyordu. Hacı onu fark edince o hemen: <Bastonuma takıldı> diyordu, işte o kişi Resûlullah'ın kurbanlık için getirdiği devesini de çalmıştı. " (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) Bunun isnadı hasenâii. [158]

4666. Ebû Musa'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Eğer cehennemin dibine bir taş atılsa yetmiş yıl geçmeden o taş cehennemin dibine ulaşamaz." (İbn Ebî Şeybe, Ebû Ya'lâ ve Bezzâr) İbn Hibbân bu hadisi Sahîtiine almıştır. [159]

4667. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Eğer bu Mescid'de yüz bin veya daha fazlası oha,

aralarında cehennem ehlinden bir adam da bulunsa cehennem bir defa nefes alsa bu Mescid içindekilerle birlikte yanardı." (Ebû Ya'lâ) [160]

4668. Ebû Saîd der ki: Resûlullah'ın (saliallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: "Allah Teâlâ, kıyamet günü insanları tek bir yerde topladığı zaman, ateş birbiri üzerine binerek insanlara doğru gelmeye başlar; ancak cehennemin zebanileri onun ilerlemesine mani olurlar. Cehennem ise şöyle der: "Rabbimin izzetine yemin olsun ki ya benimle eşlerimin arasını serbest bırakırsınız; yahut ta bütün hepsini içime alırım.. [161] (Ebû Ya'lâ)

4669. Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahualeyhivesellem) bir gürültü işitti. Cebrail'e: "Ey Cebrail! Bu neydi?" diye sordu. Cebrâîl: "Yetmiş yıl önce cehenneme bir taş atıldı daha şu an dibine ulaştı." (İbn Ebî Şeybe) [162]

4670. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Eğer yağlarıyla ve yavrularıyla yedi deve büyüklüğünde bir taş cehenneme atılsa, yetmiş sene o taş ancak yetmiş senede cehennemin dibine ulaşır." (EbüYa'lâ) [163]

4671. Ebû Saîd anlatıyor: Biz bir gün Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yanında oturuyorduk; yüzünün değiştiğini farkettik. Ona: "Anam babam sana feda olsun yâ Resûlallah" dedim. Resûlullah da (sıllallahıı aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Bir gürültü işittim.. Şimdiye kadar onun gibi bir şey işitmedim. Yanıma Cebrâîl geldi. Ona bu gürültünün ne olduğunu sordum. Şöyle dedi: "Yetmiş yıl önce cehenneme atılan bir kayaydı, işte bugün o kaya ancak cehennemin dibine ulaştı. " Ebû Saîd der ki: "Allah'a yemin olsun ki o günden sonra toprağa gömülünceye kadar

Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) hiç güldüğünü görmedik." (İbn Ebî Şeybe) [164]

4672. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ateş (cehennem) Rabbine şikayette bulundu ve şöyle dedi: Yâ Rab! Kendi kendimi yemeye başladım. Bunun üzerine ona iki nefes alma izni verdi: Yazın bir nefes, kışın da bir nefes. İşte yazın sıcağında gördüğünüz bu şiddetli sıcaklık ve kışın gördüğünüz şiddetli soğuk Allah'ın cehenneme verdiği iki nefestendir. " (Ebû Ya'lâ) [165]

4673. Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: "Ey insanlar! Ağlayınız! Ağlamasamz bile ağlar gibi yapınız. Çünkü cehennem ehli cehennemde ağlarlar. Öyle ki yaşları yanakları üzerinde akar. Yüzleri oluk oluk olmuştur. Yaşlar kesilinceye kadar ağlarlar; sonra kan ağlamaya başlarlar; öyle ki gözleri cerahat bağlar. " (Ebû Ya'lâ) [166]

Cennetin ve Cennetliklerin Vasfı

4674. Hz. Ali: "Rablerinden korkanlar bölük bölük cennete sevk olunurlar. Oraya geldikleri ve kapıları açıldığı zaman bekçileri onlara der ki: Selam size hoş geldiniz ebedi kalmak üzere cennete girin" (Zümer sur. 73) âyeti hakkında: "Onlar cennetin kapısının yanında bir ağaç bulurlar" dedi. -Ma'mer rivayetinde bu, cennetin kapısından dışarı çıkan bir ağaçtır"; Sevrî rivayetinde ise: "O ağaç, cennetin içindedir" şeklinde-; Ma'mer rivayetinde: "Cennettekiler oraya girmeden önce cennetin dışındaki

nehirden yıkanırlar"; Sevrî rivayetinde ise: "Bundan abdest alırlar ve ondan sonra başlan asla dağılmaz.- Derilerine asla toprak bulaşmaz. Sanki onlar hep vücutlarına yağ sürmektedirler. Yüzlerinde nimetlerin parlaklığı vardır. Sonra bir diğerine yönelirler ve oradan da su içerler. O suyu içmekle beraber içindekilerin hepsi temizlenir. Karınlarında hiçbir pislik, onları rahatsız edecek bir eziyet kalmaz; hepsi dışarı çıkar. Melekler onları cennetin kapılarında beklerler ve onlara: "Size selam olsun, hoş geldiniz. Ebedi olarak içeri giriniz [167] derler. Cennetin kapısından içeri girince dizilmiş ve

saçılmış inciler gibi olan çocuklar onları karşılarlar. Allah'ın onlara hazırladığı şeyleri onlara haber verirler. Dostların dünyada iken etrafında döndüğü gibi çocuklar da onun etrafında dönerler ve: "Allah'ın sana hazırladıklarından sana müjdeler olsun. Allah sana şunu şunu hazırladı" derler. Sonra çocuklardan biri onun eşlerinden birinin yanma gider ve ona dünyada iken anıldığı ismiyle hitab ederek filanın geldiği müjdesini verir. Der ki: "Sen onu gördün mü?" Eşi öyle sevinir ki kapısının eşiğinde durup kocasının gelmesini beklemeye başlar. Kocası yeşil, sarı ve kırmızı gibi her çeşit incilerle bezeli yapının üzerinde yanma gelir ve eşinin yanına oturur. Orada akan kaynaklar, yüksek sedirler önlerine konulmuş kaplar, sıra sıra serilmiş yastıklar ve halılar vardır. Sonra adam başını yukarıya kaldırıp binanın çatısına bakar. Allah'ın kendisine neleri hazırladığını -ya da musahhar eylediğini- görünce şöyle der: "Bizi buraya ulaştıran ve bize bu yolu gösteren Allah'a sonsuz hamdü senalar olsun. [168] (İshâk)

4675. Âsim b. Damra'dan: Hz. Ali cehennemi anlattı. Onun hakkında Muazzam şeyler tasvir etti ve sonra şöyle dedi: "Takva sahipleri bölük

bölük cennete girerler devamını yukarıdaki hadis gibi şevketti-. Ayrıca şu ibareler geçer: "İnciden büyük bir kayanın üzerinde kırmızı, yeşil ve sarı bir köşk vardır. Sonra bu nimetlere bakarak üzerlerine yaslanırlar ve derler ki:' "Bizi buraya ulaştıran ve bize bu yolu gösteren Allah'a sonsuz hamdü senalar olsun. [169] (İshâk) [170]

4676. Ebû İshâk'm kanalıyla gelen rivayette ise şu ilave vardır: "Kişi koltuklarından birine yaslanır ve: "Bana bunu bahşeden Allah'a hamdolsun" der." Bir diğer rivayette ise İmam Ali, Allah'ın dilediği miktarda cehennemi anlattıktan sonra: "Uzatılmış sütunlara bağlanmışlar" [171] âyeti ile: "Rablerine karşı gelmekten sakınanlar ise, bölük bölük cennete sevk edilir [172] âyetini okudu. (İshâk)

Züheyr'in hadisi gibi şevketti. Bu mevkuf hadis, ınerfû hükmündedir. Çünkü bu gibi gaybî konularda görüşle beyanda bulunulmayacağı açıktır. el-Beğavî bunu el-Ca'diyyât'ta Ali b. el-Ca'd kanalıyla Züheyr'den metnin tamamını tahrîc etti. Ayrıca Ebû Nuaym, Sıfatu'l-Cenne'de ibn Fâris an Muh. b. Asım an Ebî Yahya el-Himmânîan Hamza ez-Zeyyât senediyle metnin tamamını tahrîc etti. (İShâk)

4677. Ömer b. el-Hattâb şöyle dedi: "Yahudilerden bir grup Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yanma geldi ve ona: "Ey Muhammedi Cennette meyve var mıdır?" dedi. O da: "Evet orada meyveler, hurmalar ve narlar vardır" buyurdu. Gelen grup: "Dünyada yediğiniz gibi ondan yerler mi?" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Daha fazlasını yerler" buyurdu. Yahudiler: "Peki yediklerini dünyadaki gibi atarlar mı?" dediler. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Hayır,

fakat onlar artıklarını terleyerek dışarı atarlar. Allah da (yiyeceklerin) karınlarına vereceği eziyeti giderir. " (Abd b. Humeyd ve el-Hârîs) [173]

4678. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Cennet ehli eşleriyle cinsel ilişkiye girerler mi?" diye soruldu. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Evet, asla bıkmayan bir zeker, zayıf olmayan bir ferç ve kesilmeyen bir şehvetle" buyurdu. (İbn Ebî Ömer ve Bezzâr) [174]

4679. el-Heysem et-Tâî ile Süleyman b. Âmir derler ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) cennetteki cinsel ilişkiden soruldu. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Evet orada cinsel ilişki vardır. Hem de istekli bir ferç ve dinmeyen bir zekerle... Adam. kırk yıl boyunca koltuğuna yaslanır; hiç bir zaman şehvetinde bir eksiklik olmaz, nefsi istedikçe ilişkide bulunur. Ondan vazgeçmez ve ondan bıkmaz" dedi. (el-Hâris) [175]

4680. Ebû Umâme der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi veselkm): "Cennet ehli cinsel ilişkide bulunur mu?" diye soruldu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Evet sık sık yaparlar; ancak kadın da, erkek de meni görmez" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [176]

4681. İbn Abbâs anlatıyor: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Yâ Resûlallah! Bizler dünyada eşlerimizle ilişkide bulunduğumuz gibi cennette de onlarla ilişkide bulunacakmıyız?" denildi. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Muhammed'in nefsi elinde olan Allah'a yemin olsun ki kişi, bîr günde yüz bekar kızla ilişki kurma gücüne sahip olacaktır!" dedi. (Ebû Ya'lâ) [177]

4682. Câbir anlatıyor: Bir bedevi Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yanma geldi ve: "Yâ Resûlallah! Cennetteki elbiselerimizi kendi

ellerimizle mi dokuyacağız?" dedi. Allah'ın Resulü ve ashabı buna güldüler. Bedevi: "Neden gülüyorsunuz? Cahilin biri âlimin birine soruyor!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey bedevi! Doğru söyledin. Ancak elbiseler, meyvelerdir" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [178]

4683. Saîd b. Âmir b. Huzeym der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Hurilerden biri elini dışarı çıkarsa ruh sahibi herkes onun kokusunu hissederdi. İşte seni onlara, onu da sizlere bırakıyorum." (Ebû Ya'lâ) [179]

4684. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Huriler cennette şarkılar söylerler ve şöyle derler; "Güzel ve hayırlı biz kadınlar değerli eşler içiniz." (Ebû Ya'lâ) [180]

4685. Enes şöyle dedi: "Cennet ehli haydi çarşı ve pazara çıkalım derler. Miskten bir dağ veya tepenin üzerine çıkarlar. Eşlerinin yanlarına döndüklerinde eşleri onlara: Buradan çıkarken sizde olmayan kokulan buluyoruz derler. Onlar da bunlara: Biz de buradan çıkarken yanınızda koklamadığımız kokuları siz de buluyoruz derler." (Müsedded) [181]

4686. İbn Ömer der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) cennetin nasıl olduğu soruldu. Allah'ın Resulü (sallalkhu aleyhi vesellem): "Cennete giren kimse için artık ölüm yoktur, orada ebedi olarak yaşayacaktır. Devamlı olan bir nimetin içerisinde olup ona asla fakirlik ve sıkıntı dokunmaz. Elbisesi asla eskimez, gençliği gitmez" buyurdu. Ona: "Yâ Resûlallah! Binaları nasıldır?" diye soruldu. Hz. Peygamber (saUaikhu aleyhi vesellem): "Bir taşı gümüşten, diğeri de altındandır. Harcı ise misktendir. Çakılları yakut ve incilerden, toprağı da safrandandır" buyurdu, (ibn Ebî Şeybe) [182]

4687. Mesrûk şöyle dedi: "Adn cennetleri diğer cennetlerin ortasmdadır. (Müsedded) [183]

4688. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallalMhu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Cennette yakuttan yapılı direkler vardır. Bu direklerin üzerinde zebercetten odalar vardır. Odaların kapılan açıktır. Parlak yıldızlar gibi etrafı aydınlatır ve parlarlar." Ona: "Yâ Resûlallah! Orada kimler oturacak?" denildi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Birbirlerini Allah için sevenler, Allah için yan yana oturanlar ve Allah için gayret sarf edenler oraya otururlar" buyurdu. (Ahmed b. Menîve Abd. b. Humeyd) [184]

4689. Ka'b şöyle dedi: "Nil nehri cennetteki bal nehridir. Dicle nehri cennetteki süt nehridir. Fırat ise cennetteki içki nehridir. Seyhan nehri de cennetteki su nehridir. Allah cennette oluşabilmeleri için onların nurunu söndürmüştür." (el-Hâris) [185]

4690. Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (saHaMıu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Cennet bana arz edilince size göstermek için ondan bir parça almak istedim; ancak aramıza manî girdi alamadım." Bir adam: "Yâ Resûlallah! Cennetteki üzümler neye benziyor?" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Annenin yaptığı en büyük kova gibidir" buyurdu. (Ebû Ya'lâ) [186]

4691. İbn Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Cennette bir kuşa bakıp ona iştahlandığın vakit o, önüne kızarmış olarak düşer." (Ebû Ya'lâ ve Bezzâr) Daha sonra Bezzâr: "Bunu ancak bu yolla biliyoruz; Humeyd b. Atâ Kufe'li olup zayıftır" der.

Ben derim ki: el-Hasan b. Arafe'nin Cüz'ünâen bu rivayeti âli olarak dinledik. [187]

4692. İbn Abbâs şöyle dedi: "Cennette olan şeylerden hiçbir şey dünyada yoktur. Sadece isimleri birbirine benzer." (Müsedded)

4693. Câbir şöyle dedi: "Cennet ehli cennete girince Allah onlara: "Size ondan daha hayırlısını vereyim mi" diyecek. Onlar da: "Ey Rabbimiz! Bundan daha hayırlı olan nedir?" diye soracak. Allah: "Rızamdır" diyecek. (Müsedded)

4694. İbn Ömer şöyle dedi: "Size cennetin en altında bulunan şeyi haber vereyim mi?" Onlar: "Evet" dediler. İbn Ömer: "Bir adam cennetin kapısından içeri girince cennet çocukları (gılmanlar) onu karşılarlar. Ona: "Hoş geldin ey efendimiz, buraya dönme vaktin geldi" derler ve ona süslü sergiler serilir. Kırk yıl boyunca bu böyle devam eder. Sonra sağma bakar, soluna bakar; orada cennet bahçelerini görür. "Buradaki bahçeler kimindir?" diye sorar. Ona: "Bütün bunlar senindir" denilir. Yanlarına varınca kırmızı yakuttan, yeşil zümrütten süslenmiş, içinde yetmiş çeşit oda bulunur. Her odanın içinde de yetmiş kapı vardır. Ona: "Oku ve yüksel!" denilir. O da okudukça yükselir; ta ki kendisi için hazırlanmış yatağa varıncaya kadar. Oraya yaslanıp dinlenir. Kendisine altın sürahilerden yetmiş kap içecek ikram edilir. Birinden içtiği lezzeti diğerinden asla bulmaz. Her birinin lezzeti ayn ayrıdır. Sonra muhtelif içecekler kendisine getirilir. O dilediği içecekten içer. Sonra çocuklara: "Onu zevceleriyle baş başa bırakınız" denilir. Çocuklar yanından çıkarlar. Adam yatağının yanında oturan bir huri ile baş başa kalır. Kan ve etin ötesinde onun bacağının iliğini görür. Ona: "Sen kimsin?" diye sorar. Huruliyn: "Ben senin için saklanmış hurilerdenim" der. Adam kırk yıl boyunca ona bakar ve doyamaz. Gözünü

ondan asla ayırmaz. Sonra gözünü üstündeki odalara diker. Bir de bakar ki ondan daha güzel bir diğeri... Huruliyn ona: "Senden nasibimizi alma vakti daha gelmedi mi?" der ve adam onunla uzanır. Kırk sene daha ona bakar ve yüzünü ondan çevirmez. Cennet ehli Allah'ın kendilerine verdiği her nimete kavuştuktan sonra artık bu nimetlerden daha üstün bir şeyin olmadıklarını zannettikleri sırada Allah onlara tecelli eder. Allah'ın mübarek yüzüne bakarlar. Allah Teâlâ şöyle buyurur: "Ey cennet ehli! Beni tehlil ediniz (Lâ ilahe illallah deyiniz)." Onlar da Rablerini tehlil ederler. Allah: "Ey Davud! Kalk dünyada beni yüceltip kitabımı okuduğun gibi burada da beni yücelt ve kitabımı oku" buyurur. Hz. Davud da Rabbini yüceltip kitabım okur." (Abd b. Humeyd) [188] Ahmed b. Yûnus der ki: Ebû Şihab'a: "Hâlid b. Dinar'ın rivayet ettiği cenneti tasvir eden hadis (yani yukarıdaki hadis) merfû mudur?" diye sordum, "Evet" dedi.

4695. Hz. Ali'nin bildirdiğine göre Resûluîlah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Cuma günü olunca Allah, cennetliklerle cehennemliklerin arasını ayırır. Pazartesi ve perşembe günleri olunca nurdan, zebercet ve yakuttan yapılı minberler Arş'ın etrafına konulur ve süslenir. O işle görevli melekler: "Ey Rabbimiz! Bu minberler kimin için buraya konuldu?" derler. Ağızlarından şu cevap dökülür: "Garipler için." Melekler: "Yâ Rab! Garipler kimlerdir?" derler. Ağızlarından şu cevap dökülür: "Beni görmeden benim için birbirini seven kimselerdir." Onlar bu halde iken bir adam onlara doğru gelir. O kimse dünya evinde karısının yanında, evinde oturuyormuş gibi o meclisi daha iyi tanır ve bilir. Rablerine yakınlıkları, cennetteki derecelerine göredir. İnsanların gelmesi tamamlanınca Allah Teâlâ şöyle buyurur: "Ey kullarım! Ey mahlukatım! Ey ziyaretçilerim! Ey beni görmedikleri halde benim için birbirini sevenler!

Onlara yediriniz!" Melekler onları yedirirler. Sonra Allah Teâlâ: "Onlara meyveler veriniz" der. Melekler her türlü meyveyi getirirler. O meyvelerde her türlü lezzet ve güzel koku vardır. Sonra Allah Teâlâ: "Onlara en giizel sulardan ikram ediniz" buyurur. Yeri yararak bir ağaç getirilir. Bu ağaç, bekar kızların göğsü gibidir. Her meyvesinde 70 elbise vardır. Bembeyaz kaplar içerisinde kendilerine meşrubatlar getirilir. Sonra: "Onlara en güzel elbiseleri giydiriniz" buyurur. Hiçbirisi diğerine benzemez. Allah Teâlâ sonra: "Onlara en güzel kokulan sürünüz" diye emreder. İşte o zaman hafif bir rüzgar eser ve insanların asla koklamadığı miski etrafa doldurur. Allah Teâlâ: "Hicap perdesini kaldırınız" der ve mahlukat Allah Teâlâ'yı görür. Onunla aralarında nurdan yapılı yetmiş hicap vardır. Ona en yakın mukarreb melek bile kendisine en yakın olan hicaba başını, kaldırıp bakamaz. İşte perdeler kaldırılınca oradakiler secdeye kapanırlar. Allah'ın azametini gördüklerinden dolayı böyle yaparlar. Allah Teâlâ: "Başlarınızı kaldırınız. Sizler amel yurdunda değilsiniz; aksine sizler nimetler yurdundasınız. Size içinde bulunduğunuz şeylerden daha fazlası vardır. Buna razı oldunuz mu?" der. Onlar da: "Yâ Rab! Biz. razı okluk. Sen bizden razı oldun mu?" derler. Ondan sonra oradakiler evlerine dönerler. Kendilerine kat kat güzellikler, eşler, yemekler ve meşrubatlar verilmiştir. Onların her işi bu şekildedir. Onlar bu halde iken güzellik eseri bir şey onun yanından parlar. Ona: "Sen kimsin?" diye sorar. O da: "Ben Allah Teâlânın Kur'an'da belirttiği ve katımız.da daha fazlası vardır dediği kimseyim" der. Böylelikle her kul yetmiş bin melekle birlikte her biri yanlarında değişik kaplar taşıdıkları halde o kişiyle birlikte dönerler ve o kabı almak için: "Bunu Rabbim sana gönderdi" diye yarışırlar. Allah için birbirini seven kimseler cennette karşılıklı otururlar. Biri diğer kardeşinin en uçtaki evine

bakar. Ancak birisi hammıyla şehvetini gidermek isteyince aralarına bir perde girer." (Abd b. Humeyd) [189]

4696. Abdurrahman b. Ebî Bekir anlatıyor: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) ziyaret etmek için yanma vardım. Beraberinde Âişe vardı. Ancak Resûlullah'a (sallalîahu aleyhi vesellem) vahiy iniyordu. Vahiy bitince Âişe'ye: "Hırkamı bana ver!" buyurdu ve dışarı çıktı. Mescid'e girdiğinde bazı kimselerin orada oturduğunu gördü. Onlardan başka kimse yoktu. Mescid'in bir köşesine oturdu. Hatırlatıcı, hatırlatmasını yaptı ve Secde sûresini bitirinceye kadar okudu. İnsanlar Mescid'e sığmaz oldular. Âişe ailesine birisini gönderip: "Resûlullah'm sohbetinde bulunun. Çünkü şu ana kadar ondan görmediğim bir şey görüyorum" dedi. Hz. Peygamber (salköahu aleyhi vesellem) başını kaldırdı. Ebû Bekir: "Yâ Resûlallah! Secdeyi uzattın!" dedi. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Rabbimin ümmetimden yetmiş bin kişiyi cennete (hesapsız) koymasından dolayı ona şükür secdesinde bulundum" buyurdu. Ebû Bekir: "Yâ Resûllalah! Senin ümmetin daha çoktur; Rabbinden daha fazlasını iste" dedi. Ebû Bekir bu sözünü iki üç kez tekrarladı. Sonra Ömer: "Yâ Resûlallah! Anam babam sana feda olsun; bütün ümmetini kapsamasını Rabbinden iste" dedi. (İbn Ebî Şeybe) [190]

4697. Ebû Saîd bildiriyor: Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ümmetimden yetmiş bin kişi hesaba çekilmeden cennete girecektir." Orada bulunan sahabelerden Ukkâşe adında biri: "Yâ Resûlallah! Allah'a dua et beni o kimselerden eylesin" dedi. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allahım! Bunu da o kimselerden eyle!" dedi. Sonra başka bir adam: "Yâ Resûlallah! Benim de onlardan olmam için

Allah'a dua et" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhivesellem) onun için de dua etti. Sonra bir süre topluluk sustu; sonra yine konuşmaya başladı. Kimisi: "Yâ Resûlallah! Allah'a dua et, bizleri de o kimselerden eylesin" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ukkâşe ve arkadaşı sizden önce davrandılar. Eğer o zaman siz de söyleseydiniz,, size de dua ederdim ve eğer dua etseydim size de cennet vacip olurdu" buyurdu. (İbn Ebî Şeybe) [191]

4698. Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Dünya ehlinden büyük ve küçük ölüp de cennetlik veya cehennemlik olan kimse yaşça altmışından fazlasına döndürülmez. " (Ebû Ya'lâ) [192]

4699. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (salîaüahu aieyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ümmetimden yetmiş bin kişi cennete girecektir." Sahabeler: "Sayılarını daha da çoğalt yâ Resûlallah" dediler. Allah'ın Resulü (sallaUahualeyhi veseUem): "Her bir kişi için yetmiş bin kişi daha cennete girecektir" buyurdu. Sahabiler tekrar: "Yâ Resûlallah! Sayılarını daha da çoğalt" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir kum yığınının üstünde oturuyordu. Eliyle bir avuç aldı ve onu saçtı: "İşte bu kadarı da cennete girecektir" buyurdu. Sahabiîer tekrar: "Sayılarını daha da çoğalt yâ Resûlallah" dediler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) tekrar eliyle bir avuç kum aldı ve onu saçarak: "Bu kadarı da cennete girecektir" buyurdu. Sahabiler: "Yâ Resûlallah! İşte bundan sonra hâlâ cehenneme giren kimseyi Allah rahmetinden uzaklaştıranı" dediler. (Ebû Ya'lâ) [193]

4700. Uneyse binti Zeyd b. Erkam babasından naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Zeyd hasta olduğu zaman onu ziyarete geldi.

Ona: "Bu hastalığında sana bir şey olmaz- Fakat benden sonra yaşayıp da gözün görmez olduğu, zaman halin nice olur?" buyurdu. Zeyd: "O zaman sabredip mükafatımı Allah'tan beklerim" dedi. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "O halde hesapsız olarak cennete girersin" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vsellem) vefat ettikten sonra Zeyd yaşadı ve gözleri görmez oldu; ancak daha sonra Allah, tekrar gözlerini ona sıkıntılı ve hüzünlü iken bağışladı. Bir müddet yaşadıktan sonra vefat etti. (Ebû Ya'lâ) [194]

4701. Ebû Yahya eî-Kelâî bildiriyor: Mikdam b. Ma'di Kerib'in mescide yanma vardım ve ona: "Ey Ebû Yezîd! însanlar senin Resûlullah'ı görmediğini iddia ediyorlar" dedim. O: "Sübhanallah, Allah'a yemin olsun ki amcamla birlikte yürürken onu gördüm. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) benim kulaklarımdan tutup amcama: "Acaba bu, annesini ve babasını hatırlıyor mu?" dedi. Biz de ona: "O halde Resûlullah'tan (sallahu aleyhi vesellem) işittiğin bir şeyi bize anlat" dedik. O da şöyle cevapladı: "Ben, Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle işittim: "însanlar çocuğundan yaşlısına cennette genç olarak otuz üç yaşında dirilirler. Adem'in suretinde, Yusuf'un güzelliğinde, Eyyûb'un kalbi ile ve gözleri sürmeli olarak dirilirler." Ben: "Peki kafir nasıl olur?" diye sordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ateş için onların vücudu büyültülür; öyle ki derileri kırk arşın olur. Dişlerinden birisi Uhıd dağı kadar büyük olur. " (Ebû Ya'lâ) [195]

Cennete Son Girecek Kimse

4702. Avf b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (saBallahıı aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Cennete son girecek olan kişiyi elbette ben biliyorum. O kişi Allah'tan kendisini cehennemden uzak tutmasını dileyen kimsedir. Cennet ehli cennete, cehennem ehli de cehenneme girdikten sonra o: "Yâ Rab! Beni cennetin kapısına yaklaştır" der. Allah: "Ey Âdemoğlu! Seni cehennemden uzaklaştırmamı mı istiyorsun?" der. Kul: "Yâ Rab! Kim senin gibidir ki! Beni cennetin kapısına yaklaştır" der ve cennetin kapısına yaklaştırılır. Cennetin kapısının yanında bir ağaç görünce: "Yâ Rab! Beni bu ağaca yaklaştır kî onun gölgesiyie gölgeleneyim, meyvesinden yiyeyim" der, Allah: "Ey Ademoğlu! Sen şöyle şöyle demedin mi?" der. O: "Yâ Rab! Kim senin gibidir ki!" der ve Allah onu ağaca yaklaştırır, O baldan daha güzel şeyler görünce: "Yâ Rab! Beni ona da yaklaştır" der. Allah: "Ey Ademoğlu! Sen şöyle şöyle demedin mi?" der. O da: "Yâ Rab! Kim senin gibi olabilir ki!" der ve adam oraya yaklaştırılır. Sonunda ona: "Koş! Ayaklarının yetiştiği, gözlerinin gördüğü yerlerin hepsi senindir" denilir. Adam yoruluncaya kadar koşar, sonra: "Yâ Rab! Bütün bunlar benim, midir?" der. Allah da: "O ve onun kat kat misli senindir" der. Bunun üzerine kul: "Rabbim benden razı oldu! Eğer cennet ehlini yedirmeme ve giydirmeme izin verirse sahip olduklarım onlara kafi gelir" der." (İbn Ebî Şeybe) [196]

Muhakkikin Son Sözü: Hicri 1392 senesinin ikincisi olan Safer ayında, bu dipnotları yazmaktan ve kitabın asıl nüshalarını tahkik etmekten kalem istirahata kavuştu. Kendi nimetleriyle sâlih amellerin tamamlandığı Allah'a hamd olsun. Efendimiz Muhammed'e Allah Teâlâ hoş salavatlar eylesin ve O'na kutlu selamlar göndersin.

---

[1] Bûsırî der ki: "Bu hadisi ravileri güvenilir olan bir senedle İshâk rivayet etmiştir. Ayrıca Ebû Bekir İbn Ebî Şeybe, ondan da Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir." Ben derim ki: Ayrıca bu hadisi Bezzâr tahric etmiştir. Onun Zevâid'ine bakınız: 1853 no'lu hadis.

[2] Bûsîrî bunu aynen alıp şunu eklemiştir: "Onlardan hiçbirinde hadis bu metinle gelmez. Sahîh'tc bir kısmı Useyd b. Hudayr'ın sözü olarak, bir kısmı da Hz. Ali'nin sözü olarak geçer." Heysemî der ki: "Bunun bir kısmı Sn/îî//tedir." Bu hadisi Ebû Ya'lâ da rivayet etmiştir. Ricali, Sahih ricalidir. (Meana VI, 238)

[3] Senedi kuvvetlidir.

[4] Bu hadisi Ebû Bekir İbn Ebî Şeybe'den, sonra Amr b. ed-Dahhâk'tan, sonra Muhammed b. el-Ferec'den Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Scnedierin hepsinde de Musa b. Ubeyde vardır. Heysemî der ki: "Senedinde Musa b. Ubeyde vardır ki metruk bir ravidir. Bezzâr da bunu muhtasar olarak rivayet etmiştir. Bir kısmı zayıf olmakla beraber onun ravileri güvenilir görülmüştür." Yine Heysemî der ki: "Fitneler bölümünde bunun daha uzun bir tariki vardır." Ben derim ki: Bunun senedinde zayıf bir ravi olan Ebû Ma'şer Necîh vardır. Bkz: Zevâid, VI, 227; VII, 258. Keşfu'l-Estâr (fi'z-Zevâidi Müsnedi'l-Bezzâr), 1849.

[5] Heysemî der ki: "Senedinde Yezîd er-Rakkâşî vardır ki çoğunluk onu zayıf görmüştür. Az say.da güvenilir bulan da vardır. Diğer ricali, SaMh ricalidir. Ondan önceki Ebû Bekre ve Ebû Saîd hadisi şafttır." (Mecma VI, 226) Ben derim ki: Ondan önceki Hûd b. Atâ hadisidir, Enes'ten rivayet etmiştir.

[6] Müsnede'de şöyle geçer: Bezzâr dedi ki: Enes'ten, bu tarikten başka bir kanaldan rivayet edildiğini bilmiyoruz. Ben derim ki: "Ben biliyorum ki Enes'in dışında hunda. başka bir kanal da vardır." Bkz: Bezzâr'm Zevâid'i, 1849.

[7] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Humeydî, İbn Ebî Ömer, Bezzâr, İbn Hibbân ve -sahih görerek- el-Hâkim rivayet etmiştir." Müsnede'de ise şöyle geçer: Ebû Ya'lâ: "Bize İshâk b. Ebî İsrâîl haber

verdi" demiş; Bezzâr da: "Bize Ahmed b. Aban haber verdi" demiştir. Bu iki ravi de "Bize -mevsûlen- Süfyan haber verdi" demişlerdir. Devamla şöyle dedi: Bunu Abdiilmelik (b. A'yun) an Ebî Hnrb tarikinden başka bir kanaldan rivayet edeni bilmiyoruz. Ondan da sadece İbn Uyeyne rivayet etmiştir. İbn Hibbân ve el-Hâkim bunu sahih görmüştür.

[8] Heysemî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Senedinde Ali b. el-Medîni'nin babası vardır ki zayıf bir ravidir. {Mecmn IX, 137) Ben derim ki: Abd b. Humeyd'in isnadında o yoktur. Müellif de bunu Ebû Ya'lâ'ya isnâd etmemiştir. de bunu Taberânî rivayeti olarak tahric etmiş ve "İsnadı hasendir" demiştir, o hadiste "Scmûd'un en şakisi" ifadesi geçer.

[9] Heysemi der ki: "Bu hadisi Taberânî ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Senedinde §dîn b. Sa'd vardır ki güvenilir görülmüştür. Diğer ricali güvenilirdir." (Mecnıa IX, 236) srrıan b. Suheyb'in meçhul oluşu sebebiyle Bûsîrî de bunu zayıf görmüştür.

[10] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Bunu da Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Herhalde olayı gören, Ebû Salih'tir. Onu da Ya'lâ görmüştür. Bu ikisini görenler de; Ibn Mülcem ile arkadaşıdır. En doğrusunu Allah bilir. Kavileri güvenilir kimselerdir." (Mecma IX, 138)

[11] Senedinde adı belirtilmemiş bir ravi vardır. Humeydî'nin Müsnt'ri'inde bunu Bişr rivayeti olarak bulamadım.

[12] Bûsîrî bunu da İbn Ebî Şeybe'ye isnâd etmiş ve isnadı üzerine söz etmemiştir.

[13] Hafız, Müsnede'de şöyle der: Bezzâr dedi ki: "Bunu (bu isnâdla -ki isnâd. *»ır-) Hasan (b. Ali/den başka rivayet edeni bilmiyoruz." Ibn Hıbbân ve el-Hâkım de: bunu sahih görmüştür. Ben derim ki: Hâhz'.n tbn Hibbân'm sahih gördüğünü el-Hatom in rivayet ettiğinden ay,rması gerekirdi. Zira el-Hâkım onu sahih görmemiştir; aksine sükutu seçmiştir. Zehebî de onun sahîh olmadığını açıklamıştır. (III, 172) Senedmae Hüseyin b Zeyd b. Ali vardır ki İbnü'l-Medînî onun hakkında "zayıf" demiştir d Maîn de- "Onunla karşılaştım; ancak ondan hadis dinlemedim. Bir kıymeti yoktur demiştir. İbn Adiy de şöyle der: "Hadisinde biraz münkerlik vardır." Ibn Ebı Hatim e onun hem

bilindiğine, hem de bilinmediğine işaret etmiştir. el-Hâkim'e göre hutDey rivayet eden, Ali b. Hüseyin; Taberânî'ye göre de Ebu't-Tufeyl; Ibn Hıbban a gor, Hübeyre'dir.

[14] Bunu rf-İt/i^fdan ilave ettim. Müsnede'de şöyle geçer: Bu hadisi Muhammeâ b. Abdirrahîm ani'l-Hasan (b. Musa) tarikiyle Bezzâr rivayet edip demiştir ki: "Fadâle'nin bundan başka Ali'den rivayet ettiği hadis bilmiyoruz." Ben derim ki: Bu hadis, Keşfu'l-Estâr'da Hz. Ali'nin öldürülüşü bölümünde mevcuttur. Bûsîrî der ki: Hadisin isnadının merkezi, Abdullah b. Muhammed b. Akîl'dir ki zayıf bir ravidir. Onun hocası, Fadâie'dir ki Ibn Hibbân onu güvenilir görmüş, İbn Hırâş ise "meçhuldür" demiştir. Ben derim ki: el-Isâbe'de de geçtiği gibi, hadisi, Ahmed ve el-Hâris rivayet etmişlerdir

[15] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi zayıf bir senedle İshâk rivayet etmiştir." Ben derim ki: Dabbe oğullarından olan ravinin hali bilinmemektedir. Ondan rivayet eden Ebû Yahya ise bana göre sağlam değildir, onu sağlam görene rastlamadım.

[16] 1. cild 13 numaralı hadis. Ayrıca bu ciltteki 3999 no'lu hadise bakıruz. Onun isnâdlarının merkezi, Leys b. Ebî Süleym'dir ki zayıf bir ravidir. Ben derim ki: O illetin asıl sebebi anlaşılamamıştır. Hadisin senedinde iki meçhul ravi vardır; onlardan biri Hidmir'dir. Zehebî onun hakkında: "O, ikna edici değildir" der. Ben derim ki: Leys'den başka ondan rivayette bulunan yoktur. Diğeri de onun şeyhi olan, Zeyneb'in mevlasıdır. Kim olduğu da, ne olduğu da bilinmemektedir.

[17] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Ricali, Sahih ricalidir."

[18] Ben derim ki: Bu tariklerin üzerinde dönüp dolaştığı ravi, Ebû Yahya'dan rivayette bulunan Ata b. es-Sâib'dir ki ihtilata düşmüş (bunamış) biridir. Hammad b. Seleme'nm ondan rivayet ettiği hadislerin hükmü, ihtilaftan sonra onu dinleyenin hadisinin hükmü ile aynıdır. Ebû Yahya, sağlam olmayan, Şiî bir ravidir. Onu sağlam görene rastlamadım. Birçok kişi onu zayıf bulmuştur. Heysemî der ki: "Senedinde Atâ b. es-Sâib vardır ki ihtilata düşmüş biridir." (Mecma X, 72) ve (V, 241)

[19] Bûsîrî der ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir." Ben derim ki: Abdullah b Avn'dan başkası Umeyr b. Ishâk'tan rivayette bulunmamıştır." Ukaylî onu zayıf raviler arasında Sayar. Ibn Hİbbân sayar. Ibn Hibbân, onu güvenilir addetmiştir.

[20] Bu hadisi mürsei olarak İshâk rivayet etmiştir. Ravileri güvenilir kimselerdir.

[21] Heysemî der ki: "Bu hadisi Ahmed ve Bezzâr rivayet etmiştir. Ahmed'in ricali, Sahih ricalidir." (V, 241)

[22] Bûsîrî senedini zayıf görmüştür. Çünkü senedindeki Ali b. Alkame zayıftır. Ben derim ki: Buharı: "Onun hadisi incelenmeli" demiştir. Ukaylî ile İbnü'l-Cârûd da onu zayıf raviİer arasında saymıştır.

[23] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Avf, Şiîdir. Bunu Muhâcir'den rivayet eder. Ezberine güvenilmez. Ebu'I-Âliye de bunu Ebû Müslim el-Cezmî'den rivayet eder. İbn Hibbân'dan başkası onu sağlam görmemiştir.

[24] Bûsîrî der ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir."

[25] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi sahîh bir senedle Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir." Heysemî der ki: "Ebû Ya'lâ bu hadisi İsmâîl rivayeti olarak vermiş ve İbn Aclan'a nisbet etmemiştir. İsmail'i de tanımıyorum. Diğer ricali, Sahîh ricalidir." (Mecma V, 241) Ben derim ki: İsmâîl, Müsnede'de geçtiği üzere Cafer'in oğludur, hadisi İbn Aclan'dan değil, bilakis Ala (b. Abdirrahman)'dan, o da babasından rivayet etmiştir.

[26] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi İbn Menî', el-Hâris ve munkatı' bir senedle Ebû Ya'la rivayet etmiştir. Heysemî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ ve Bczzâr rivayet etmiştir. Ebu Ya'lâ'mn ricali, Sahîh ricalidir. Ancak şu var ki, Mekhul, Ebû Ubâde'ye {doğrusu Ebu Ubeyde olacak) yetişmemiştir." (Mecma V, 41 ve 242)

[27] Senedinde el-Velîd b. Müslim vardır. Bu, Evzaî nin Ebu's-Sefer'den rivayet ettiği hadisi alırdı. Çok yalancı biriydi. Vetfd, Evzaî'nin hadislerini yalancıların sözleriyle karıştırırdı.

[28] Senedinde Ebu'l-Hasan el-Cezerî vardır. İbnü'l-Medînî der ki: O, meçhul biridir; Amr b. Murre'den hadis duyup duymadığını bilmiyorum. Ayrıca senedindeki Cafer b. Süleyman, Şiîdir.

Heysemî der ki: "Senedinde Ebu'l-Hasan el-Cezerî vardır ki hali bizce gizlidir. Diğer ricali güvenilir kimselerdir." (Mecma V, 243)

[29] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi hnsen bir isnâdla Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir." Ben derim ki: Senedinde Ebû İshâk es-Sebaî vardır ki müdellis bir ravidir, sema yoluyla hadis aldığını açıklamamıştır." Heysemî der ki: "Senedinde Muhammed b. Hasan b. Zebâle vardır ki zayıf bir ravidir." Ben derim ki: Hayır, böyle değil. Senedindeki ravi, Muhammed b. Hasan el-Esedî'dir. O, makbul bir ravidir.

[30] Senedinde Dâvud b. el-Muhabber vardır ki güvenilir değildir. Bûsîrî der ki: "el-Haris bu hadisi Vâkıdî'den rivayet etmiştir. Vâkıdî, zayıf bir ravidir. Ayrıca isnadında adı belirtilmemiş bir ravi vardır." Ben derim ki: Bu hadisi el-Hâris, Vâkıdî'den rivayet etmemiştir; aksine Dâvud b. el-Muhabber'den rivayet etmiştir. Müsnede'ye bakınız. Orada der ki: Bu hadisi Ahmed de rivayet etmiştir. Onun senedinde de adı belirtilmemiş bir ravi vardır.

Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[31] Âhir Zamanda Fesadın Ortaya Çıkacağı ve O Dönemde İyiliği Emretmenin Fazileti

[32] Hcysemî der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde Ali b. Yezîd vardır ki metruk bir ravidir." (Mecma VII, 271, 262) Bûsîrî der ki: "Hadisin isnâdlarmm üzerinde dönüp dolaştığı ravi, Ali b. Yezîd'dir ki metruk bir ravidir." (İçecekler bölümü)

[33] Yani metruk veya zayıf ravilerden dört kişi vardır. Onlar; Muhammed b. Ubeydıüah el-Fezârî, Ubeydullah b. Zahr, Ali b. Yezîd ve el-Kâsım eş-Şâmî.

[34] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[35] Bûsîrî senedini znı/;/ görmüştür. Çünkü senedindeki ravi el-Velîd b. Müslim, müdellis bir ravidir.

[36] Heysemî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Kavileri güvenilir kimselerdir." {Mecma. X, 61) Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Müsnede'ye bakınız. Orada şu ifade yer alır: (İbn Adiy) dedi ki: İsmâîlb. Ayyâş'tan

başkası el-Velîd'den bu lafızla rivayette bulunmaz. Ben derim ki: Bu hadisi Ebû Ali Abdülcebbar, Târih Dân/â'da Ahmed b. Süleyman h. Hizyem'den rivayet etmiştir. Ancak isnadını çevirip, "el-Velîd b. Abbâd, Âsım'dan, o da Ebû Müslim el-Havlanî'den rivayet etti" demiştir. Doğrusu: "Âmir el-Ahvel, Ebû Salih'ten rivayet etti şeklinde olacaktır.

[37] Hadisi muhtasar olarak Ahmed tahrîc etmiştir. Senedinde Atâ b. es-Sâib vardır ki Sevrî onun sıhhati hususunu kendisinden işitmiştir. Abdurrahman b. el-Hadramî'yi ise tanımıyorum. Diğer ricali, Sahîh ricalidir. Bunu Heysemî söylemiştir. (Mecma VII, 261; VII, 271)

[38] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Senedinde tanımadığım raviler vardır." (Mecma VII, 312)

[39] Mâide sur. 79

[40] Mâide sur. 79

[41] Heysemî der ki: "Ricali, Sahih ricalidir," Bûsîrî der ki: "Bu hadisi sahih bir senedle Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. el-Hâris de zayıf'bir senedle muhtasar olarak rivayet etmiştir."

[42] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Senedinde Mus'ab b. Mus'ab vardır ki zayıf bir ravidir." (Mecma VII, 257) Ben derim ki: Ebû Seleme'nin babasından rivayeti, onlara göre mürseldir.

[43] Bûsîrî der ki: "Senedinde Ibn Lehîa vardır." Heysemî demiştir ki: "Ibn Lehîa, vaat edilen şeylerin fitnelerin çokluğu olduğunu belirtmiştir. Bunun senedinde İbn Lehîa ile Hadîc b. Ebî Amr vardır. Taberânî'nin iki rivayetinden birinde de onun adı geçer. İbn Hibbân onu güvenilir görmüştür. Ancak İbn Lehîa zayıftır." Ben derim ki: "Zayıflığına rağmen Heysemî bir çok defa "İbn Lehîa, hadisi hasen olan biridir" demiştir.

[44] Bûsîrî der ki: Bu hadisi Ebû Bekir, Ebû Ya'lâ ve RÛyânî ha»» bir isnâdla rivayet etmiştir. Ben derim ki: Müsnede'de Ahmed b. Hârûn ismi geçer. Bilinen Müsned'in sahibi ise, Muhammed b. Hârûn er-Rûyânî'dir. Bûsîrî (K.yamet bölümünün hemen oncesmd) der ki: "Bu hadisi İbn Ebî Şeybe rivayet etmiştir. Lafız ona aittir. el-Hâkim de -s« bularak- rivayet etmiştir."

[45] Ebu'1-Celd künyesiyle sadece Ceylân b. Fervc bilinir. Ahmed onu güvenil görmüştür. Bunu İbn Ebî Hatim zikretmiştir. Ebû Bahr, Abdurrahman b. Osman e Bekrâvî'dir ki oldukça zayıftır. Hadis maktıVdur (Yani, tabiî sözüdür)

[46] Ben derim ki: Bunun üzerinde dönüp dolaştığı ravi, Dâvud b. el-Muhabber'dir ki zayıf bir ravidir. Bûsîrî de buna benzer şeyler söylemiştir. Heysemî de demiştir ki: "Bu hadisi, Dâvud b. el-Muhnbber an ebîhi tarikinden Bezzâr ve Taberânî rivayet etmiştir. Her iki ravi de zayıftır." (Mecvın VII, 314) Ben derim ki: Zevâid'in ifadesi şöyledir: "Aranızda yedi veya sekiz veya dokuz kalır."

[47] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Senedinde Muraccâ b. Recâ vardır ki Ebû Zür'a onu güvenilir görmüş, İbn Maîn de zayıf addetmiştir. Diğer ricali güvenilir kimselerdir." (Mccma VII, 315)

[48] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi TayâlÎsî ve el-Hâkim rivayet etmiştir. Lafız el-Hâkim'e aittir. cl-Hâkim der ki: Bu, isnadı sahih bir hadistir. Dâbbctü'1-arz hakkındaki en açık hadistir." Ben derim ki: Aksine bu ikisinin isnadında Talha b. Amr el-Hadramî vardır ki zayıf bir ravidir." Heysemî de der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde Talha b. Amr vardır ki metruk bir ravidir." {Mecma VIII, 7) Müsnede'de bunun peşinden şöyle denir: Talha b. Amr hadisi, ondan daha detaylı ve daha güzeldir. Yani Talha'nın Abdullah b. Ubeydillah an Ebi't-Tufeyl an Hıızeyfe b. Useyıi el-Gıfârî tarikiyle gelen hadisi...

[49] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Senedinde Leys b. Ebî Siileym vardır ki müâellis bir ravidir."

[50] Bûsîrî der ki: "Senedinde Muhammed b. es-Sâib el-Kelbî vardır ki zayıf bir ravidir."

[51] En'âm sur. 158

[52] Bûsîrî der ki: "Senedinde Süleyman b. Zeyd Ebû İdam vardır ki zayıf bir ravidir." Ben derim ki: Heysemî, "Güneşin Battığı Yerden Doğuşu" bölümünde bunu üretmemiştir.

[53] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebû Bekir, Ebû YaTâ, Taberânî ve -sahih görerek- Hâkim nvayet etmiştir."

[54] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Tayâlisî, İbn Râheveyh -ki anlatım ona aittir-, İbn Ebî eybe, İbn Menî', el-Hâris, Ebû Ya'lâ ve -isnadı sahihtir diyerek- Hâkim rivayet etmiştir." ^ derim ki: el-Hâris'in hadisi, bunu takip eden hadistir. Müsnede'de şöyle geçer: med bunu aynı mânâda ihtisarla Esved b. Yezîd hadisi olarak Tbn Mes'ûd'dan rivayet i hdiynı mânâda ihtisarla Esved b. Yezîd ha uştir. Bir de Târik an İbn Mes'ûd tarikinden vermiştir. Heysemî bunu Târik hadisi arak Veî"ip: "Bunun tamamını Ahmed, bir kısmını da Bezzâr rivayet etti" demiş ve ..Urm ılave etmiştir: Ayrıca Taberânî rivayet etmiştir, (onun anlatımını vermiştir) Ahmed e Bezzâr'ın ricali, Sahih ricalidir." (Mecma VII, 328

[55] Bu, İbn Hacer'in sözüdür. Bu hadisin isnadında Musa b. Ubeyde er-Rebezî vardır.

[56] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi İshâk, Ahmed, İbn Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Ravİleri güvenilir kimselerdir." Heysemî der ki: "Bu hadisi detaylı olarak Ahmed, muhtasar olarak da Taberânî rivayet etmiştir. Taberânî'nin ricali güvenilir kimselerdir." (Mecma VII, 320)

[57] Bûsîrî der ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir." Heysemî der ki: "Bu hadisi Ahmed ve Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde İbn İshâk vardır ki müdellis bir ravidir. Ahmed'in iki isnadından birinin geri kalan ravileri Sahih ricalidir." {Mecma VIII, 9)

[58] Bu mânâda Sahâr el-Abdî hadisi vardır ki bunu Ahmed, Bezzâr ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Heysemî der ki: "O'nun (Ebû Ya'lâ'mn) neâli güvenilir kimselerdir." (Mecma VIII, 9) el-İthâfta. da buna benzer şeyler söyler ve hadisi İbn Ebî Şeybe'ye dayandırır. Bu hadisi ise el-Hâris, Dâvud b. el-Muhabber'den rivayet etmiştir ki o zayıf

ir rav'dir. Bunu Bûsîrî söylemiştir.

[59] Taberânî bunu daha detaylı şekliyle Ümmü Seleme hadisi olarak rivayet etmiştir. Onun senedinde Hakîm b. Nâfi' vardır ki İbn Mam onu güvenilir görmüş, ondan başkası da zayıf saymıştır. Diğer ravileri güvenilir kimselerdir. Heysemî der ki: "Sahîh'te bunun bır kısmı mevcuttur." {Mecma VIII, 11) Bunu ise el-Hâris, Dâvud b. el-Muhabber'den nvayet etmiştir. Bunu Bûsîrî söylemiştir.

[60] Müsnede'de şöyle geçer: el-Hâris senediyle bu hadisi İbn Amr'ın sözü olarak haber verdi." Ben derim ki: Bu mevkuf, daha sahih olan kanaldır.

[61] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Musa b. Matîr'den Tayâlisî rivayet etmiştir. Musa, zayıf bir ravidir."

[62] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Dâvud b. el-Muhabbcr'den el-Hâris rivayet etmiştir ki o zayıf bir ravidir."

[63] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[64] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş, ondan da İbn Hıbban "akletmiştir."

[65] Heysemî der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde Muaviyo b. Vâhib vardır ki onu tanımıyorum." (Mecma VII, 350) Ben derim ki: Ebû Ya'Iâ'nın isnadında Muavıye b. Vâhib yoktur.

[66] Bu hadisi Bezzâr da rivayet etmiştir. Ravileri güvenilir kimselerdir. Heysemî der ki: "isnadı hasendu."

[67] Bu, 4576 no'lu hadisin başka bir tarikidir. Şibl veya Şibîl b. Avf hariç, ricali, Sahih ^calidir. Şibl de, güvenilir bir ravidir. Bunu Heysemî söylemiş, hadisi Taberânî ve Bezzâr'a isnâd etmiştir.

[68] Bûsîrt, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî de demiştir ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir." (Mecma VII, 333) Buharı, el-Kunâ'da bu konuda bir şey söylememiştir, (s.21)

[69] Bu hadisi, içinde Ali b. Asım'm bulunduğu bir senedle el-Hâris rivayet etmiştir. Ali, zayıf bir ravidİr.

[70] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Senedinde Leys b. Ebî Süleym vardır ki, müdellis bir ravidir. Enes'İn arkadaşı Bişr'i ise tanımıyorum." (Mecma VII, 333)

[71] BÛsîrî der ki: "Senedinde Musa b. Matîr vardır ki zayıf bir ravidir. Ancak bunu destekleyen bir Huzeyfe, bir de Ayyaş hadisi vardır.

[72] Müsnede'deki hadis bu kadardır. Bûsîrî de sonuna ekleme yaparak bu hadisi el-İthâf'da vermiş ve demiştir ki: "Bu hadisi İbn Ebî Şeybc rivayet etmiş, ondan da Sûhîh'inde İbn Hibbân nakletmiş, Ebû Ya'lâ'ya isnâd etmemiştir." Ben derim ki: Bu, onun yanılgısıdır. Hafız, Ebû Ya'lâ'nın rivayetini irâd etmiştir, tbn Hibbân da ondan rivayet etmiştir; İbn Ebî Şeybe'den değil. Bkz: Mevâridu'z-Zam'ân, s. 471.

[73] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi mürsel olarak el-Hâris rivayet etmiştir. Ravileri güvenilir kimselerdir."

[74] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi sahih bir senedle İshâk rivayet etmiştir. Müslim de Sahîh'inde ondan tahrîc etmiştir."

[75] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi mevkuf olarak İbn Menî' rivayet etmiştir. Ravileri güvenilir kimselerdir."

[76] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ ve ravileri güvenilir olan bir senedle Bezzâr rivayet etmiştir."

[77] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi mevkuf olarak Müsedded rivayet etmiştir. Ravileri güvenilir kimselerdir. el-Hâkim de merfu olarak rivayet etmiş, sahîh görmüştür." Onun fefeı, Müsedded'in lafzından farklıdır.

[78] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Bu adisi Taberânî rivayet etmiştir. Ravileri güvenilir kimselerdir." {Mecma VII, 350)

[79] Bûsîrî der ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir."

[80] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi mürsel olarak Müsedded rivayet etmiştir. İbn Hibbân da SırM/ ı'inde merfıt olarak Vehb b. Keysan an İbn Ömer asl-ı senediyle "Ümmetini Deccâl İle uyarmayan hiçbir peygamber yoktur... ' diye başlayarak rivayet etmiştir.

[81] Bûsîrî bu hadisi daha detaylı olarak uzunca verdikten sonra şöyle der: "Bu hadisi İbn Ebî Ömer, -sahîh hükmüyle- Hâkim, -Sünen'inde- Ebû Dâvud ve -muhtasar olarak-Ibn Mâce rivayet

etmiştir.

[82] Hadisten, onun verdiğinden daha fazla bir kısım kalmıştır. Bûsîrî bunu tam olarak vermiş ve şöyle demiştir: "Bu hadisi İbn Menî', Abd b. Humeyd, Ebû Ya'la ve Hakim rivayet etmiştir. Hadisin tariklerinin üzerinde dönüp dolaştığı ravi, Atiyye el-Avfi dır ki zayıf bir ravidir. Ahmed de bu hadisi çok muhtasar olarak rivayet etmiştir. Onun senedinde Mücâlid vardır ki zayıf bir ravidir."

[83] Bûsîrî der ki: Bu hadisi zayıf Ur senedle Ebû Ya'la rivayet etmiştir. Senedindeki Ah b. Zeyd b. Cüd'ân, zayıf bir ravidir. Heysemî de bunu İbn Ma'kil b. Yesâr hadisi olarak tahrîc etmiştir. Onun senedinde de Ali b. Zeyd vardır ki leyyın olanı, buradadır. Aslında onun hadisi defalarca hasen görülmüştür.

[84] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi, Musa b. Matîr'in zayıflığı sebebiyle zayıf olan bir senedle Tayâlisî rivayet etmiştir.

[85] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi, Musa b. Matîr'in zayıflığı sebebiyle zayıf olan bir senedle Tayâlisî rivayet etmiştir.

[86] Kıyamet bölümünde Bûsîrî'nin bu hadisi rivayet ettiğine rastlamadım.

[87] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. İsnadı hasendir.

[88] Bûsîrî der ki: Bu hadisi mevkuf olarak Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Sahîh'inde İbn Hibbân da merfu olarak rivayet edip hadisin lafzını vermiştir.

[89] Bûsîrî demiştir ki: "Bu hadisi mürsel olarak el-Hâris rivayet etmiştir. Ravüen güvenilir kimselerdir."

[90] Heysemî der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Ricali güvenilir görülmüş kimselerdir." (Mecma III, 47) Heysemî bunu Ebû Ya'lâ'ya dayandırmamıştır.

[91] Bûsîrî bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamış; ancak şöyle demiştir: "Sahîh'inde İbn Hibbân'ın rivayet ettiği Ebû Hureyre hadisi bunu desteklemektedir. derim ki: O hadis 4610 numarada gelecektir.

[92] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[93] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Lafzı ona aittir. Ayrıca Humeydî, Müslim ve -muhtasar olarak- Ebû Dâvud rivayet etmiştir."

[94] Bûsîrî senedini zayıf görmüştür. Çünkü senedindeki Heysem b. Cumâz, zayıftır.

[95] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Bakiyye b. el-Velîd'in tedhsı sebebiyle senedi zayıftır.

[96] Kendi şartlarına uymasına rağmen Bûsîrî bu hadisi zikretmemiştir. 4605 numarada buna işaret etmiş, İbn Hibbân'a dayandırmıştır. Heysemî de bunu tahric edip şöyle demiştir: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Senedinde Derrâc vardır ki hadisi basendir. Onun hakkında ihtilaf vardır." (Mecma III, 55)

[97] Bûsîrî: "Bu hadisi sfl/iffi bir senedle İshâk rivayet etmiştir. Taberânî de aynı şekilde tahrîc etmiştir" diyerek Taberânfnin lafzını vcrmişir. Heysemî de Taberânî'nin lafzıyla hadisi tahrîc etmiş, sonra şöyle demiştir: Bunu bir çok tarikten rivayet etmiştir. O tariklerden birinin ricali, güvenilir bir ravi olan Ebû Hâlid ed-Dâlânî hariç, Sahih ricalidir." (Mecma X, 343)

[98] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[99] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi ftnsen bir isnâdla İbn Ebî Şeybe rivayet etmiştir.

[100] Bûsîrî der ki: "Senedinde Musa b. Ubeyde er-Rcbczî vardır ki zayıf bir ravidir. Aynısı Zevâid'de de vardır. (Mecma X, 402) Bunu Taberâiû'ye isnâd etmiştir.

[101] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ, Ahmed ve sahih hükmüyle- Hâkim rivayet etmiştir." Heysemî der ki: "Bu hadisi Ahmed ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Ebû Ya'lâ'nm ricali, güvenilir bir ravi olan Saîd b. Umeyr hariç, Sahih ricalidir."

[102] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[103] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi, içinde zayıf bir ravi olan el-Hecerî'nin bunduğu bir senedle Müsedded rivayet etmiştir."

[104] Heysemî der ki: "Bu hadisi Taberânî, M. el-Kebîr'dc rivayet etmiştir. Ricali, Sahih ricalidir."

[105] Heysemî der ki: "Bu hadisi Taberânî, M. el-Evsat'ta rivayet etmiştir. Senedinde İbn İshâk vardır ki güvenilir biridir; ancak o müdellistir." (Mecmn X, 336) Ben derim ki: "O, Ebû Ya'lâ'nın isnadında da vardır." Bûsîrî der ki: "Sahîh'inde İbn Hibbân bunu Ebû Ya'lâ'dan rivayet etmiştir."

[106] Heysemî der ki: "Bu hadisi Bezzâr rivayet etmiştir. Senedinde Fadl b. İsa er-Rakkâşî vardır ki gerçekten zayıf bir ravidir." (Mecma X, 336)

[107] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Bu hadisi Bezzâr rivayet etmiştir. Bazılarında zayıflık olmakla beraber ravileri güvenilir görülmüştür." (Mecmn X, 355)

[108] Ahkâf 16

[109] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi, içinde Musa b. Ubeyde er-Rebezî'nin bulunduğu bir senedle Abd b. Humeyd rivayet etmiştir. Musa, zayıf bir ravidir."

[110] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Tayâlisî, Müsedded ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Hadisin isnâdlarınm üzerinde dönüp dolaştığı ravi, Yezîd er-Rakkâşî'dir ki o, zayıf bir ravidir."

[111] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi, içinde zayıf bir ravi olan Kevser b. Hakîm'in bulunduğu bir senedle Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Ancak hadisin baş tarafı, Sahîhayn ve başka eserlerde Âişe hadisi olarak yer almıştır. Taberânî de sahih bir senedle Ümmü Seleme hadisi olarak rivayet etmiştir."

[112] Secde sur. 16

[113] Nur sur. 37

[114] Bûsîrî bunu sadece Ebû Ya'lâ'ya isnâd etmiş, herhangi bir değerlendirme yapmamıştır.

[115] Heysemî der ki: "Bu hadisi Ahmed rivayet etmiştir. İsnadı basendir." Müsnede'de Şöyle geçer: İbn Hibbân bu hadisi İbn Vehb an Amr b. el-Hâris tarikinden rivayet ederek, kendisine bunu Derrac'm haber verdiğini söylemiştir. İbn Ebî Davud'un Kitâbıt I w's'ında bu hadisin âli isnadının olduğunu işittik.

[116] el-Jthâfte da aynısı yer almıştır. Hadisi Nuaym b. Hammad Zevnidü'z-Zühd'de 3! numarada tbnü'l-Mübarek'ten rivayet etmiştir. Ebû Nuaym da el-HUye'de el-Haı tarikinden tahrîc etmiştir. (VI, 62) Taberî de rivayet etmiştir (Tefsîr 30/102). Hafız isnadını kasen gördüğünü ve senedinde Şehr b. Havşeb olduğunu buradan elde ettik

[117] NahI sur. 32

[118] Vakıa sur. 89

[119] İbrahim sur. 27

[120] Bûsîrî senedini zayıf görmüştür. Çünkü senedindeki Yezîd b. Ebân er-Rakkâşi, zayıf bir ravidir.

[121] Bûsîrî de der ki: "Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Senedinde Yezîd er-Rakkâşî vardır ki zayıf bir ravidir." (Cenazeler bölümü)

[122] Heysemî de der ki: "Bu hadisi Ahmed iki tarikten rivayet etmiştir. Her iki tankın ricali, Sahih ricalidir." (Mecma X, 380)

[123] Bûsîrî (Kabir Azabı bahsinde) senedini zayıf görmüştür. Çünkü senedindeki Heysem b. Cumâz, zayıftır.

[124] Bûsîrî bunu Hâkim'in lafzıyla vermiş ve onun şu hükmünü nakletmiş: "İsnadı sahih bir hadistir, mevkuf değildir." (III, 145)

[125] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[126] Bûsîrî der ki: "Senedinde Seleme b. Salih vardır ki o, zayıf bir ravidir."

[127] Bunu Heysemî tahric etmiş ve kimseye isnâd etmemiştir. Orada şu ifade geçer: "Onlar için kıyamet günü şefaati seçtim." Bunun isnadında Musa b. Ubeyde vardır ki zayıf bir ravidir. Bûsîrî der ki: "Bunu İbn Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Her ikisinin isnadının üzerinde dönüp dolaştığı ravi, Musa b. Ubeyde'dir ki zayıf bir ravidir. Bu hadis, Sahîhayn ve başka eserlerde Enes hadisi olarak yer alır. Bu ise, Ümmü Seleme müsnedindendir.

[128] Bûsîrî der ki: "Bunu sahih bir senedle olarak rivayet etmiştir."

[129] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi, İbn İshâk'm tedlisi sebebiyle zayıf olan bir senedle Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir." Heysemî de der ki: "Ricali güvenilir görülmüştür; ancak Ibn Ishâk, müdellis bir ravidir." {Mecmn X, 392)

[130] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi el-Hâris rivayet etmiştir. Senedinde el-Kâsım b. Abdullah el-Amrî vardır ki zayıf bir ravidir."

[131] Bu hadisi, Ali b. Zeyd b. Cüd'ân'm zayıflığı sebebiyle zayıf olan bir senedle Haris rivayet etmiştir. Bunu Bûsîrî söylemiştir.

[132] Bûsîri der ki: "Bunu Vâkidi'den -ki o, zayıf bir ravidir- el-Hâris rivayet etmiştir."

[133] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi el-Hâris ve Bezzâr rivayet etmiştir. Her ikisinin isnadının üzerinde dönüp dolaştığı ravi, Salih el-Murrî'dir ki o, zayıf bir ravidir." Ben derim ki: ikisinin isnadında da Dâvud b. el-Muhabber vardır.

[134] Bûsîrî der ki: "Bunu el-Hâris ve Bezzâr rivayet etmiştir. Her ikisinin isnadının üzerinde dönüp dolaştığı ravi, Abdülazîz b. Ebân el-Kuraşi'dir ki zayıf bir ravidir."

[135] İsrâ sur. 79

[136] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Tayâlisî, Müsedded, el-Hâris, Ebû Ya'lâ, Bezzâr ve -S. el-Kübrâ'da- Nesâî rivayet etmiştir. Ravileri güvenilir kimselerdir. Aynı şekilde Muhammed b. Yahya b. Ebî Ömer de rivayet etmiştir..." Bûsîrî bunu söyleyerek bundan sonraki hadisi zikretmiştir.

[137] Bûsîrî der ki: "el-Hâkim bu hadisi Leys b. Ebî Süleym tarikiyle rivayet etmiş, gerek eksiltmiş, gerek ilave etmiş ve şöyle demiştir: Leys b. Ebî Süleym hariç, bu hadisin bütün ravileri, hadisleriyle ihticac olunan kimselerdir." Bûsîrî der ki: "O, senedinde tek kalmamıştır. Bu hususta Şu'be ve başkaları ona mütabaat etmiştir."

[138] Heysemî der ki: "Bu hadisi Taberânî ve Bezzâr rivayet etmiştir. Her ikisinin ricali de güvenilir ravilerdir." (Mecma X, 371) Bûsîrî der ki: "Bu hadisi İbn Ebî Şeybe, Ebu Ya'lâ, Bezzâr ve Taberânî rivayet etmiştir. Taberânî'nin ravileri güvenilir kimselerdir.

[139] Bûsîrî de: "Bu hadisi İbn Ebî Şeybe ve -sahih bîr isnâdla Tabernnî rivayet etti" demiş, Taberânî'nin lafzından bir kısmını zikretmiştir. Heyscmî der ki: "Bu hadisi Taberânî tahrîc etmiştir.

Ricali, Sahih ricalidir." {Mecmu X, 371) Bu hadisin baş tarafından bir kısmı da İbnü'l-Mübarek'in Zühd kitabının Nuaym'ın zevâidi bölümündedir, (hadis no. 347)

[140] Senedinde Yezîd er-Rakkâşi vardır ki zayıf bir ravidir. Bunu Bûsîrî söylemiştir. Bir de: "Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etti" demiştir. Ben derim ki: Söz konusu olan hadis, bunu takip eden hadistir.

[141] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Sahih senediyle Ahmed rivayet etmiştir. Bu hadis, Sahih ve başka eserlerde bu metin olmaksızın yer almıştır.

[142] Bûsîrî der ki: Bu hadisi el-Hâris rivayet etmiştir. Ravileri güvenilir kimselerdir. Hâkim de bunu açıklayarak rivayet etmiş ve saMh addetmiştir. Hadis, Alı b. tl-Hüseyın an Câbir yoluyla da gelmiştir.

[143] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi İshâk ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Lafzı şöyledir: Hz. Ali dedi ki: "Kıyamet günü mahlukat içinde ilk olarak Hz. İbrahim'e iki parça Mısır kumaşı giydirilir. Sonra da Arş'ın sağında duran Resulullah'a hibre hırkası giydirilir." Bu hadisi Ahmed ve Sahîh'inde İbn Hibbân da rivayet etmiştir. Aslı, Sahîkayn'da İbn Abbâs hadisi olarak yer alır.

[144] Bûsîrî der ki: "Senedinde Ebû Hârûn el-Abdî vardır ki zayıf bir ravidir." (III, 154)

[145] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi, Yezîd er-Rakkâşî'nin zayıflığı sebebiyle zayıf olan bir senedle Tayâlisî rivayet etmiştir. "

[146] Bûsîrî der ki: "Bunu MÜsedded ile Diriliş bölümünde ceyyiâ bir senedle Beyhakı rivayet etmiştir,"

[147] Bûsîrî der ki: "Bunu zayıf bir senedlc Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Senedindeki Saîd b. Enes ve Abbad b. Şeybe, zayıf ravilerdir."

[148] Bûsîrî der ki: "Senedinde Kevser b. Hakîm vardır ki zayıf bir ravidir."

[149] Bûsîrî der ki: "Senedinde Sâbirî'nin arkadaşı Sedûs vardır ki zayıf bir ravidir."

[150] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi zayıf bir senedle Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Senedindeki Ebû Zılâl el-Kasmilî, zayıf bir ravidir. Bunun adı, Hilâl b. Ebî Hilâl veya İbn Ebî Mâlik'tir.

[151] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Müsedded -ki lafız ona aittir-, İbn Ebî Şeybe ve el-Hâris rivayet etmiştir. İsnadlarmm üzerinde dönüp dolaştığı ravi, Yezîd er-Rakkâşi'dir ki zayıf bir ravidir,"

[152] Bûsîrî senedini zayıf görmüştür. Çünkü senedindeki Ali b. Ebî Sâre, zayıftır."

[153] Nisa sur. 31

[154] el-îthâfve Müsnede'de geçtiği gibi bunun senedinde de Yezîd er-Rakkâşî vardır.

[155] Bunu miirsel olarak Müsedded rivayet etmiştir. Ravileri güvenilir kimselerdir. Bunu Bûsîrî söylemiştir.

[156] Bûsîrî der ki: "Senedinde el-Arzernî vardır ki zayıf bir ravidir. Bunun ismi, Muhammed b. Ubeydillah'tır."

[157] Bûsîrî: "Bunu Ahmcd de rivayet etti" demiş ve herhangi bir değerlendirme yapmamıştır.

[158] Mevâridu'z-Zam'ân'da hadisi Abdullah b. Amr rivayeti olarak buldum ve orada bulduğum şekliyle metnin sağlamasını yaptım. İbn Hibbân bunu Ebû Bekir b. EM Şeybe an Şerik an Ebî İshâk ani's-Sâib b. Mâlik tarikinden tahric etmiştir. Müsnede'de ise İsrail nn Ebî Ishâk ani's-Sâib b. Aiz tarikinden verilmiştir. Ben, Müsnede'deki hadisin nâsihler tarafından tahrife uğradığından endişe ediyorum. Bkz: Mevnriâu'z-Zam'ân, s.636.

[159] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi İbn Ebî Şeybe, Ebû Ya'lâ, Bezzâr, -Sahîh'inde- İbn Hibbân ve Beyhakî rivayet etmiştir. Müsnede'de Ebû Ya'lâ ve Bezzâr'ın isnadı verildikten sonra şöyle denir: "İbn Hibbân bunu Cerîr hadisi olarak sahih addetmiştir/'

[160] Bûsîrî der ki: Bu hadisi Ebû Ya'lâ -ki lafız ona aittir- ve hasen bir isnâdla Bezzâr rivayet etmiştir. Hafız Müsnede'de şöyle der: "Hadisi bu kanaldan Bezzâr rivayet etmiştir. Ravileri güvenilir kimselerdir."

[161] 4638 no'lu hadise bakınız.

[162] Senedinde Yezîd cr-Rakkâşî vardır ki zayıftır. Bunu Bûsîrî söylemiştir.

[163] Bunun senedinde de Yezîd er-Rakkâşî vardır.

[164] Bûsîrî der ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir. Taberânî bundan başka bir lafızla hadisi rivayet etmiştir."

[165] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi, içinde leyyin bir ravinin bulunduğu bir senedle Ebû Ya la rivayet etmiştir. Ancak hadisin aslı Sahîhayn'da. ve başka eserlerde Ebû Hureyre hadisi olarak yer alır.

[166] Bûsîrî der ki: "Senedinde Yezîd er-Rakkâşî vardır ki zayıftır."

[167] Zümer 73

[168] A'râf 43

[169] A'râf 43

[170] Bûsîrî sadece buraya kadar tahrîc etmiş, gelecek hadisi İbn Hacer'e isnad etmeksizin 4677 rakamının sonunda zikretmiştir.

[171] Hümeze 9

[172] Zümer 73

[173] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Abd b. Humeyd ile el-Hârîs, Yahya b. Abâilhamid an Husayn b. Amr kanalıyla rivayet etmişlerdir. Husayn, zayıf bir ravidir.

[174] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi İbn Ebî Ömer ve Bezzâr rivayet etmişlerdir. Hadisin isnadının üzerinde dönüp dolaştığı ravi, el-Efrîkî'dir ki zayıf bir ravidir."

[175] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi nıürsd olarak el-Hâris rivayet etmiştir. Sahîh'inde ibn Hibbân'ın rivayet ettiği hadis bunu desteklemektedir.

[176] Senedindeki ravi Hâlid b. Ebî Mâlik'in meçhul oluşu sebebiyle Bûsîrî senedini zayıf görmüştür.

[177] Bu hadisi zayıf hır senedle Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Senedindeki Zeyd el-Ammî, zayıf bir ravidir. Bezzâr'm sahih bir isnâdla rivayet ettiği Ebû Hureyre hadisi bunu desteklemektedir.

[178] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Senedinde Mücâlid vardır ki zayıf bir ravidir."

[179] Bûsîrî der ki: "Ahmed, Ebû Ya'lâ, Taberânî ve -başka bir lafızla- Bezzâr rivayet etmiştir." Münziri der ki: "Mütabaat sayesinde isnadı haseriâit."

[180] Bûsîrî der ki: "İçinde adı belirtilmemiş bir ravinin bulunduğu bir senedle Ebû Ya la rivayet etmiştir. İbn Ebî'd-Dünya ile Taberânî de itibar için kabul edilen bir isnâdla hadisi rivayet etmişlerdir."

[181] Ceyyid bir isnâdla Müsedded ve İbn Ebî 'd-Dünya rivayet etmiştir.

[182] Hasen bir isnâdla İbn Ebî Şeybe, İbn Ebî'd-Dünya ve Taberânî rivayet etmiştir. Bunu Bûsîri söylemiştir.

[183] Bûsîrî der ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir."

[184] Bûsîrî der ki: "Zayıf bir senedle bunu Ahmed b. Menî' ile Abd b. Humeyd rivayet etmiştir. İsnadın merkezinde Muhammed b. Ebî Humeyd vardır.

[185] Bûsîrî der ki: "Bunu mürsei olarak el-Hâris rivayet etmiştir. Raviieri güvenilir kimselerdir."

[186] Bûsîrî der ki: "Münzirî: "İsnadı hasendir" demiştir,

[187] Yani Ebû Ya'lâ, Ahmed b. Hatim an Halef b. Halîfe kanalıyla rivayet etmiştir. Bezzâr da Hasan b. Arafe an Halef b. Halîfe kanalıyla tahrîc etmiştir. Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ, Bezzâr, İbn Ebî 'd-Dünya ve Beyhakî rivayet etmiştir. İsnadlarmm üzerinde dönüp dolaştığı ravi, Humeyd el-A'rec'dir ki zayıf bir ravidir

[188] Bûsîrî der ki: "Bunu Abd b. Humeyd ile İbn Ebî 'd-Dünya rivayet etmiştir. Münzirî der ki: "İsnadında şu an tanımadığım raviler vardır. (İsnadı şöyledir: Ahmed b. Yunus an Ebî Şihnb eî-Hannât an Hâlid b. Dinar en-Neslî an Hmnmâd b. Cafer an İbn Ömer) Bu hadisten, tehlil (Lâ ilahe illallah) ile cevap verilebileceği hükmü çıkar.

[189] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi, Ebû Yaİâ Müsned'inm râvisi İbnü'l-Mukrî, Ebû Ya'lâ dışındaki Müsned'e ilave hadislerinde zayıf'bir senedle rivayet etmiştir. Senedindeki Amr b. Hâlid el-Vâsıtî ve başkaları, zayıf ravilerdir. Hâhz da bunu Ebû Bekir Ibnü'l-Mukrî'nin isnâdıyla irâd etmiştir.

[190] Bûsîri der ki: "Bu hadisi İbn Ebî Şeybe rivayet etmiştir. Ravileri güvenilir kimselerdir, Ahmed de tahrîc etmiş, ilavelerle hadisi vermiştir."

[191] Bûsîri der ki: "Bu hadisi aynı senedle İbn Ebî Şeybe ve Bezzâr rivayet etmiştir. Hadisin isnadının üzerinde dönüp dolaştığı ravi, Atıyye el-Avfî'dir ki zayıf bir ravidir.

[192] Bûsîrî der ki: "Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Senedinde İbn Lehîa vardır

[193] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Ravileri güvenilir kimselerdir.

[194] Bûsîri der ki: "Bu hadi. Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Tıp bölümünde bu had. geçmişti."

[195] Münzirî de hadisi hasen görmüştür. Senedinde Alı b. Zeyd b. Lud ^ der ki: "Bu hadisi, hasen bir isnâdla Ebû Ya'lâ ve Beyhakî rivayöt etmiştir.

[196] Diriliş kitabında, 4615 numarada hadis geçmişti. Orada demiştik ki; bunun senedinde zayıf bir ravi olan Musa b. Ubeyde er-Rebezî vardır.

4328. Ka'b b. Mâlik anlatıyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ahzâb savaşından dönünce Medine'ye geldi, yıkandı, koku süründü ve zırhını çıkardı." (İshâk) Bu hadisin isnadı hasenatı.[1]

4329. Huzeyfe anlatıyor: Ahzab gecesi insanlar Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem)'in etrafından dağılmışlar, etrafında on iki kişiden başka kimse kalmamıştı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanıma geldiğinde ben soğuktan yere yapışmıştım. Şöyle dedi: "Ey Huzeyfe! Kalk ve gidip Ahzab askerlerine bak! Durumlarını öğrenip gel!" Ben ise: "Yâ Resûlallah! Seni hak üzere gönderen Allah'a yemin olsun ki ancak sana olan hayamdan dolayı kalktım." Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Git ey Huzeyfe, dönünceye kadar ne soğuk, ne de sıcak sana zarar verecek!" dedi. Ben kalktım ve müşriklerin karargâhına kadar gittim. Ebû Süfyân etrafındaki bir grupla birlikte (gece) ateş yakmış ısınıyordu. Gruplar oradan ayrılmıştı. Yanlarına gidip oturuncaya kadar sokuldum. Ebû Süfyân yanlarına başkasının girdiğini hissetti ve: "Herkes yanmdakinin elini tutsun ve kim olduğunu sorsun!" dedi. Ben hemen sağ elimle sağımdakiniıı elini, sol elimle de solumdakinin elini tuttum. Aralarında az bir müddet kaldıktan sonra kalkıp Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanma geldim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namaz kılıyordu. Eliyle bana ima ederek yaklaşmamı söyledi. Ona yaklaştım. Sonra üzerindeki elbiseyi ısınmam için bana gönderdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazını bitirdikten sonra: "Ey Yeman'ın oğlu, otur! İnsanlar hakkında ne haber getirdin?" dedi. Ben: "Yâ Resûlallah! Halk Ebû Süfyân'm etrafından dağılmış, başında ancak bir grup kalmış. Ateş

yakmışlar. Allah, bizim üzerimize boşalttığı soğuk gibi, onların üzerine de soğuk boşaltmaktadır! Fakat, biz buna karşılık Allah'tan onların dilemedikleri ecri dileriz" dedim. (İbn Ebı Şeybe) Fakat bu hadis hasendir, aslı ise Sahîh'te yer almıştır. Burada ise diğerine göre ilave ibareler vardır. Bezzâr da Yûsuf kanalıyla tahrîc etmiş ve: "Bilâl'in Huzeyfe'den hadisini bunun dışında bir ravi zinciri ile bilmiyoruz" demiştir. [2]

4330. Huzeyfe anlatıyor: Ahzâb gecesi insanlara çok şiddetli zorluklara maruz kaldılar. Onlar hiç görmedikleri soğukla karşılaştılar. ResûluUah (sallallahu aleyhi veseüem) bir ara namaz kılıyordu. Allah'ın dilediği kadar namaz kıldıktan sonra şöyle buyurdu: "Şu anda kim kalkıp kafirlerin haberini bize getirirse Allah o kişinin kıyamet günü yüzünü parlatsın."

Huzeyfe anlatmaya devam ediyor: Allah'a yemin olsun ki aramızdan hiç kimse şiddetli soğuktan dolayı ResûluUah (salMahu aleyhi veseltem/in bu teklifini kabul edemedi. Sonra Allah Resulü (salMahu aleyhi vesdlem) dilediği kadar tekrar namaz kıldı. Namazını bitirdikten sonra: "Kim şu anda kalkıp kafirlerin haberini bize getirirse Allah Teâlâ onu cennette benimle birlikte kılar1/' dedi. Huzeyfe: "Allah'a yemin olsun ki şiddetli soğuktan dolayı aramızdan hiç kimse Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu teklifine cevap veremedi. Sonra: "Ev fdan kalk!" dedi. O kişi: "Sana kitabı hak olarak gönderen Allah'a yemin olsun ki şu an yerimden kalkamam" dedi. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi veseüem): "Ey Huzeyfe kalk!" dedi. Huzeyfe der ki: Ben de arkadaşımın dediği gibi yemin etmek istedim. Ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sizler yemin ederek kaçan kimselersiniz" deyince ben kalktım. Resûlullah (salMahu aleyhi vesellem) bana: "Git kafirlerin haberini bize getir ve

dönünceye kadar kimseye bir zarar verme!" dedi. Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellem), dönünceye kadar Allah'ın beni önümden ve arkamdan koruması için dua etti. Ben kalkıp yola düştüm. Benimle kafirlerin arasında çok az bir mesafe kalınca yavaşça aralarına sızdım. Onlar büyük bir panik içerisindeydiler. Ebû Süfyân soğuktan ateş yakmış, ısınıyordu. Alevler bazen parlıyor, bazen de sönüyordu. Alev parladığı zaman Ebû Süfyân'm etrafındakileri görüyordum. Kendi kendime: "Daha ne bekliyorum, işte Allah'ın düşmanı karşımda!" dedim ve heybeden bir ok çıkardım. Oku tam yerleştirdim ki Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'İn sözünü hatırladım. "Bana dönünceye kadar hiçbir şey yapma" demişti. Bunun üzerine okumu tekrar yerine koydum. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanına döndüm ve kafirlerin içinde bulunduğu durumu ona haber verdim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Allah'a hamd etmeye başladı. Allah onların üzerine şiddetli bir rüzgar gönderdi. Bu husus Ahzâb suresinde şöyle anlatılır: "Ey iman edenler! Allah'ın size olan nimetini hatırlayın; hani bir zaman size ordular gelmişti de biz onların üzerine bir rüzgar ve sizin görmediğiniz ordular göndermiştik. Allah yaptıklarınızı görmekteydi.[3] (İbn Ebî Ömer) [4]

4331. Ebû Osman anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hendeğe kazmayı vurup şöyle buyurdu: "Bismillah dedik ve onunla başladık. Eğer ondan başkasına ibadet etsek bahtsız olurduk. O ne güzel rabdır ve dini ne güzel dindir!" (el-Hâris)

4332. İbn Tavus, babasından naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Hendek günü şöyle buyurdu: "Ey Allahım! Ahiret hayatından

başka hayat yoktur. Ensâr ve muhacirlere merhamet et. Adi ve Kare kabilelerine lanet et. Taşları taşımayı onlar bize mecbur etti. " (el-Hâris)

4333. Abdullah b. Amr anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Medine'nin etrafına Hendek kazılmasını emretti. Hendek kazma esnasında bazı kimseler ResûluUah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yanma gelip büyük bir kayaya rastladıklarını ve onu parçalayamadıklannı söylediler. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) kalktı, biz de onunla birlikte kalktık. Kazmayı aldı ve hiç kimseden işitmediğim bir ses ile kayaya vurarak: "Allahu ekber! Perslerin memleketi feth olundu!" dedi. Sonra aynı şekilde bir defa daha vurdu ve: "Allahu ekber! Bizanslıların memleketi feth olundu!" dedi. Sonra aynı şekilde üçüncü defa vurdu ve: "Allahu ekber! Allah Himyer kabilesini bize dost ve ardımcı olarak gönderdi" buyurdu. (el-Hâris) [5]

4334. Urve der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) soğuk bir Ahzâb (Hendek) gecesinde Zübeyr'i bir adamla kafirlerin yanma gönderdi. Onlar da kafirlerin durumunu öğrenip Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bildirdiler. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) Ümmü Seleme'nin peştemaline bürünmüştü. Onları da peştemalin arasına aldı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ümmü Seleme'yi kendisine yanaştırdı. (Ishâk) Derim ki: Bu, mürsel ve sahih senedli bir rivayettir. Araştırılsın.

4335. İkrime şöyle dedi: Resûlullah (sallalMıuateyhivesellem) Havvât b. Cübeyr'i Benû Kurayza'yı (İslâm'a davete) çağırması için gönderdi. Onlar ise şöyle dediler: "Bizler, iki kanadı olan, fakat kanatlarından birisi kopup diğeri kalan kişi gibiyiz." Böyle söyleyerek Resûlullah (sallallahu aleyhi

vesellemfin davetini kabul etmediler. (Müsedded) Hadis mürseldir, isnadı sahihtir. [6]

4336. Abdullah b. Yezîd anlatıyor: Kurayza günü Resûlullah onlara: "Bana efendinizi çağırın ki müttefikleri hakkında hüküm versin' dedi. Bununla Sa'd b. Ubâde'yi kastediyordu. Sa'd geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: "Bunlar hakkında hüküm ver" dedi. Sa'd: "Yâ Resûlallah! bunlar hakkında Allah'ın hükmünü bulamamaktan korkuyorum" dedi. Resûlullah (sallaüahu aleyhi vesellem): "Onlar hakkında bir hüküm ver" dedi. Sa'd hüküm verdikten sonra Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "İşte sen, Allah ve Resulünün hükmüne isabet ettin " buyurdu. (Ebü Ya'lâ) İsnadında iki zayıf ravi olan Câbir ve Süfyân vardır.

4337. Âmir b. Sa'd, babasından naklediyor: "Sa'd b. Muâz, Benû Kurayza günü eli silah tutanların (esirlerin) öldürülmesi hükmünü verdi. Resûlullah Sa'd'a: "Sen, Allah'ın onlar hakkında yedi kat sema üzerinden verdiği hükme isabet ettin" dedi. (el-Hâris)

4338. Ümmü Seleme şöyle dedi: Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) Hendek günü ashabına kerpiç verirken saçı toz içerisinde idi. Şöyle diyordu: "Allahım! Hayır ancak âhiret hayrı, sen affet Muhacir ve Ensâr'ı." {Ebü Ya'lâ)

4339. Ebû Avn aynı mânâda bir hadis rivayet etti. Ancak ilki daha detaylıdır. Safiyye validemizin fazileti konusunda da bir kıs&a geçmişti.

Urenîlerin Hikayesi

4340. Mâlik b. Evs b. el-Hadesân anlatıyor: Hz. Osman, Ebû Zer'e: "Sen Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) süt develerine kin ve düşmanlıkla saldırıldığı gün neredeydin?" dedi. Ebû Zer: "Kuyunun üzerinde su çekmekle meşguldüm" cevabını verdi. (Ahmed b. Menî)

Benû Lihyân Müfrezesi

4341. Ebû Saîd'in kölesi Saîd, Ebû Saîd'den naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Benû Lihyân gazasında bizlere şöyle dedi: "Sizden her iki kişiden biri gönderilecektir. Sevap ise aranızda bölüşülecektir." (Ibn Ebî Şeybe ve Ahmed b. Menî)

Resûlullah (Sallallahu Aleyhi Vesellem)'İn Kayser'e Gönderdiği Mektup

4342. Abdullah b. Şeddâd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Bizans Kayseri (kiralı) Hirakl'e şu mektubu gönderdi: "Allah'ın Resulü Muhammed'den Rumların sahibi Hirakl'e... Seni İslam'a davet ediyorum. Eğer müslüman olursan müslümanlarm lehindeki ve aleyhindeki şeylere sen de sahip

olursun. Eğer İslam 'a girmezsen, cizye verirsin. Çünkü Allah Teâlâ: Kend Uerine kitap verilenlerden Allah'a ve ahiret gününe inanmayan, Allah'ın ve Resulünün haram kıldıklarını haram saymayan ve gerçek dini din edinmeyen kimselerle boyun eğip kendi elleriyle cizye verecekleri zamana kadar savaşın. [7] buyuruyor. Eğer bunu kabul etmezsen İslam'a

girmeleri ya da cizye vermeleri hususunda fellahlar ile İslam arasına girme!. " (el-Hârİs) [8]

Resûlullah (Sallallahu Aleyhiveşellem)'İn -Ebû Süfyân'a Suikast Düzenlemek İçin- Amr B. Ümeyye Ed-Damrî'yi Göndermesi

4343. Amr b. Ümeyye ed-Damrî anlatıyor: [Hubeyb ve arkadaşları şehid edildikten sonra] ResÛlullah (sallallahu aleyhivesellem) Ensâr'dan bir adamla birlikte beni gönderdi ve: "Gidip Ebû Süfyân't bahçesinde öldürün!" dedi. Onlar durumdan haberdar olunca biz dağa çıktık. Temîmoğullanndan bir adam gelince onu öldürdüm, sonra mağaraya girdim. Benû Dîl b. Bekir'den bir adam geldi, bizimle birlikte mağaraya girdi. Ona: "Kimsin?" dedim. "Benû Bekir'den birisi" dedi. Ben: "Ben de Benû Bekir'denim" dedim. Yanımıza uzandı ve yüksek sesle şarkı söylemeye başladı. Şöyle diyordu:

Yaşa müslüman olmayacağım kabul etmeyeceğim. İçimden ona: "Sen uyu, göreceksin" dedim. Adam uyuyunca onu Öldürdüm. Sonra dışarı çıktım Kureyş'in gönderdiği iki adamla karşılaştım. Onlara "teslim olun" dedim. Birisi kabul etmeyince onu öldürdüm. Diğerini de esir alıp ResÛlullah (saüallahualeyhiveseUem)'in yanma getirdim. (İshâk)

4344A. Amr b. Ümeyye ed-Damrî anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hubeyb ve arkadaşları öldürüldükten sonra Ensâr'dan bir adamla birlikte beni göndererek: "Ebû Süfyân'ı bahçesinde öldürün!" buyurdu. Ben arkadaşımla birlikte yola çıktım. Şi'b tarafındaki Ye'cec

vadisine yaklaşınca -ovalarda yaşamış ve dağ yolculuğuna çıkmamış olan- arkadaşıma: "Eğer bir şeyden korkarsan gidip devene bin ve Resûlullah (saîlaUahu aleyhi vesellem)'in yanma git" dedim. Arkadaşım bana: "Kabe'yi tavaf edecek misin?" dedi. Ben: "Mekke halkını iyi bilirim. Karanlık gelince onlar avlularında akşam yemeği yeyip otururlar ve onlar beni alaca attan daha iyi tanırlar" dedim. Fakat o beni Kabe'yi tavaf etmeye teşvik etti. Tavaftan sonra oradan çıktık. Onların oturdukları yerden geçtik. Hemen şöyle dediler: "Bu Amr'dır! Allah'a yemin olsun ki iyi bir şey için gelmemiştir o!" -Amr çevik bir insandı. Anlatmaya devam ediyor-: Onlardan kaçtık ve dağa sığındık. Bir mağaraya gireceğimiz esnada Osman b. Mâlik'i -veya Abdullah b. Mâlik et-Teymî'yi- gördüm. Kureyş'in gözcülüğünü yapıyordu. Mağaraya yaklaşınca arkadaşıma: "Allah'a yemin olsun ki eğer bu adam bizi görürse Kureyş'lilere yerimizi söyler" dedim. Yavaşça yanma sızdım ve onu memesinin altından hançerle yaraladım, sonra da öldürücü bir darbeyle onu öldürdüm. Adam öyle bir bağırdı ki bütün Mekke halkı onun bu sesini işitti. Mekkeliler gelmeye başladılar. Ben de hemen yerime döndüm, mağaraya girdim. Mekke'liler onun yanına gelince onun son nefesini verdiğini gördüler. Ona: "Seni kim yaraladı?" diye sordular. "Amr b. Ümeyye yaraladı" dedi, sonra da öldü. Onlara yerimizi bildirecek kadar yaşamadı; sonra biz çıktık ve Hubeyb'in ağaçta asılı olduğunu gördük. Arkadaşım bana: "Hubeyb'i ağaçtan indirip defnedebilir misin?" dedi. Ben: "Evet, benden biraz geride kal eğer yanma geç gelirsem sen yoluna devam edip Medine'ye dön" dedim. Sonra Hubeyb'in yanma sokuldum, onu ağaçtan indirdim ve sırtımda taşıyıp yürümeye başladım. Daha yirmi adım atmamıştım ki bekçiler beni gördü. Başına bekçiler dikmişlerdi. Onu hemen yere attım ve kaçmaya başladım.

Hubeyb'i attığımda alnı üzerine yere düştüğünü hiç unutmam. Sonra Alîl-i Dacnan mevkiine geldim. Onlar hemen benim peşime düştüler; ancak bir mağaraya girmekle onlardan kurtuldum. Sonra mağaradan çıkıp tanıdığım bir memlekete gittim. Sonra bir bineğe atladım. Orada Kureyş'in haber almak için gönderdiği iki casusu gördüm. Onlardan birine: "Teslim ol" dedim; fakat kabul etmeyince onu yere yatırıp öldürdüm. Diğerini de esir alıp Resûlullah (sallahu aleyhivesellem/in yanma getirdim. (İshâk) [9]

4344b. Amr b. Ümeyye anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Hubeyb'in şehid edilişinden sonra beni yalnız olarak Kureyş'e gönderdi. B.en asılı duran Hubeyb'in yanma vardım. Gözcülerin beni görmesinden korkuyordum. Tırmandım ve Hubeyb'in iplerini çözdüm. Hubeyb yere düşünce onu göremez oldum. Sanki yer onu yutmuştu. Bugüne kadar Hubeyb'in çürümüş kemikleri görülmedi. (İshâk)

Hudeybiye Anlaşması

4345. Ebû Zumeyl Simâk el-Hanefî anlatıyor: İbn Abbâs şöyle dedi: Hudeybiye günü Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem)'in katibi Ali b. Ebî Tâlib idi. {İshâk} Bu isnâd sahîhth. Sahîh'te bunu destekleyen Misver hadisi ve başka hadisler vardır.

4346. Ma'mer der ki: Zührî'ye: "Hudeybiye günü Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in katibi kimdi?" diye sordum. Zührî gülerek şöyle cevap verdi: "Ali'ydi. Eğer şu kimselere (Emevilere) sorsaydm, Osman derlerdi." (İshâk)

4347. el-Muğîre b. Şu'be, ResûluUah (sallallahu aleyhi veseUem)'in başının ucunda kılıç ile bekliyordu. Urve yani İbn Mes'ûd es-Sakafi Resûlullah'm (sallallahualeyhiveselîem) sakalından tutarak onunla konuşuyordu. Muğîre, Urve'ye: "Ya elini Resûlullah (sallallahu aleyhi veseUem)'in sakalından çekersin, ya da elin sana bir daha geri dönemez!" dedi. Muğîre kılıcını kuşanmıştı. Urve: "Yâ Resûlallah! Bu kimdir?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kardeşinin oğlu Muğîre'dir" dedi. Urve: "Tamam ey sahtekar! Başımı senin sahtekârlıklarından daha yıkamadım" dedi. (İbn Ebî Şeybe) Bu hadisin isnadı son derece sağlamdır. Bu hadis, Sahîh-i Buhârî'de Zühri an Urve an Mervân b. el-Hakem ve Misver b. Mahrame tarikinden Hudeybiye hâdisesi ve Kaza Umresi konularında tafsilatlı olarak rivayet edilmiştir. Bu hadisin mürsel rivayeti de vardır. Ancak buradaki muttasıl hali daha güzeldir. Bu yüzden hadisi burada verdim. Cihad bölümünde "İdarecinin Başında Kılıçla Durmak" başlığı altında bu hadis geçmişti. [10]

4348. Ali b. Zeyd b. Cud'ân anlatıyor: Urve b. Mes'ûd, Hudeybiye zamanında kavmine: "Ey kavmim! Ben kırallar gördüm ve onlarla konuştum. Beni Muhammed'e gönderin, onunla konuşayım" dedi ve Hudeybiye'ye geldi. Urve sakalını tutarak Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) konuşmaya başladı. Muğîre b. Şu'be ise silahını çıkarmış Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in başında bekliyordu. Muğîre, Urve'ye: "Elin sana ulaşamayacak hale gelmeden çabuk onu çek!" dedi. Urve başını kaldırınca: "Sen misin? Allah'a yemin olsun ki bana yaptığın sahtekârlıktan daha kurtulmadım" dedi. Urve sonra kavmine döndü ve şöyle dedi: "Ey kavmim! Ben kırallan görüp onlarla konuşmuş birisiyim. Fakat Muhammed gibisini asla görmedim. O bir melek değildir. Fakat

kurbanlıkların bağlanmış olduğunu gördüm. Başınıza bir helakin gelmesinden korkuyorum." Sonra kavminden kendisine tâbi olanlarla birlikte Tâifin suruna çıktı ve yüksek sesle: "Şehadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur, Muhammed de onun kulu ve Resulüdür" dedi. Bunun üzerine kavminden birisi ok atarak onu öldürdü. Bu hâdise üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle dedi: "Aramızda Yasin sahibi gibi birisini yaratan Allah'a hamd olsun."

Bu hadis, mürsel veya mu'dal bir hadistir. Hadisin aslı, son kısmı olmaksızın Buhârî'de Misver ve Mervan hadisi olarak verilmiştir. Fakat bu hadisin sonundaki cümleler yanlıştır. Çünkü Urve, Tâif savaşından sonra kendisine bir ok atılıp öldürülmüştür. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Taiften döndükten sonra Urve yanma gelmiş ve müslüman olmuştu; ancak kavmine döndüğünde onu öldürdüler. Daha sonraları kavmi müslüman oldu. (EbÛ Ya'lâ)

4349. Câbir anlatıyor: Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte Hudeybiye yılında Sukya denilen yere geldik. Muâz: "Kim bizim kaplarımıza su doldurup getirecek" dedi. Ben beraberimdeki bazı gençlerle birlikte öne çıktım ve Usâye'ye varıp kapla su getirdim. Gecenin karanlığı biraz geçtikten sonra bir adam devesi ile birlikte geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) olduğunu gördük. Onun devesini tuttum ve çökerttim. Sonra Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi veseüem) öne geçip yatsı namazını kıldırdı, ben de sağında idim. Daha sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi veseüem) on üç rekat namaz kıldırdı. (fbn Ebî Şeybe) [11]

İbn Ebi-Hukayk'ın Öldürülüşü

4350. Abdullah b. Üneys anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Katâde, Abdullah b. Atîk ve Ensâr'ın müttefiki olan bir adamı benimle birlikte İbn Ebi'î-Hukayk'ı öldürmeye gönderdi. Biz geceleyin çıktık, onların kapılarını yoklayıp dışarıdan kilitledik. Sonra da anahtarları topladık. İnsanlar da hurmalığa çıktı. Ben ve Abdullah b. Atîk, İbn Ebi'l-Hukayk'ın bahçesine indik. Abdullah b. Atîk, İbn Ebi'l-Hukayk ile konuştu. İbn Ebi'l-Hukayk: "Annen seni kaybetsin ey Abdullah! Buralarda ne geziyorsun?" dedi. Sonra da karısına: "Kalk ve ona kapıyı aç. Çünkü misafirperver kişi bu saatte kapısına geleni kovmaz" dedi. Kadın kalktı. Ben, Abdullah b. Atîk'e: "Dur" dedim ve kılıcımı çektim. Kadın tam bağıracaktı ki kılıcı ona gösterdim. Tam vuracağım esnada ResûluUah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kadınları ve çocukları öldürmekten nehyettiğini hatırladım. Kadına vurmadım.

Abdullah b. Üneys anlatmaya şöyle devam etti: Ben, İbn Ebi'l-Hukayk'ın odasına girdim. Karanlık gecede onun bembeyaz tenli olmasına bakıyordum. Beni görünce bir yastık ile kendisini örtmeye çalıştı. Ancak ben yanma gittim, kılıcı vurmak için kaldırdım. Ancak evin tavanının alçak oluşundan onu hafif bir şekilde yaralayabildim. Sonra dışarı çıktım. Arkadaşım: "Öldürdün mü?" dedi. Ben: "Evet" dedim. Sonra o da içeri girdi, başında durdu ve çıktı. Biz hızlıca evden çıkmaya çalıştık; ancak Abdullah b. Atîk merdivenden

düşünce: "Ah! Ayağım, ayağım kırıldı!" dedi. Ben: "Ayağına bir şey olmadı" dedim ve yayımı yere koyup onu taşıdım. Abdullah kısa boylu ve zayıftı. Onu dışarı çıkardım. Ayağına birşey olmamıştı. Bizler arkadaşlarımıza ulaştığımız esnada kadın güçlü bir şekilde bağırdı.

Hayber'dekiler hemen İbn Ebi'l-Hukayk'm evine geldiler. Ben merdivendeki yayımı koyduğum yeri hatırladım ve: "Dönüp yayımı alacağım" dedim. Ama Hayber'liler İbn Ebi'l-Hukayk'm evine doğru yürüyüşe geçmişler. Tek sözleri: "İbn Ebi'l-Hukayk'ı kim öldürdü, onu kim öldürdü?" idi. Ben de baktığım herkesin yüzüne aynı sözü tekrarlayarak: "Onu kim öldürdü, onu kim öldürdü?" diyordum. Nihayet evinin merdivene kadar geldim, insanlarla birlikte içeri girdim. Yayımı alıp arkadaşlarıma tekrar yetiştim. Biz geceleyin yürüyor, gündüzleri de gizleniyorduk. Gündüz gizlendiğimiz zaman bir gözcü koyuyorduk, o bize bekçilik yapıyordu. Medine'ye yaklaştığımızda Beydâ denilen yerde arkadaşlarımın gözcülüğünü ben yaptım. Sonra onlara elbisemle işaret ettim. Hep birlikte hızlıca oradan çıktılar. Ben de peşlerinden gittim ve onlara yetiştim. Medine'ye vardığımızda arkadaşlarım bana: "Birşey gördün mü?" diye sordular. Ben: "Hayır fakat sizin karşılaştığınız zorluğu gördüm ve korkunuzun sizi sevk etmesini istedim" dedim. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanma vardığımızda insanlara hutbe okuyordu. Bizi görünce: " YüzMr kurtuldu!" dedi. Biz: "Hayır yâ Resûlallah, asıl senin yüzün kurtuldu" dedik. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "O/ut öldürdünüz mü?" dedi. Biz: "Evet" dedik. Sonra onu öldürdüğümüz kılıcı istedi ve: "İşte onun yemeği, bu kılıcın keskin tarafıdır" dedi. (EbÛ Ya'(â) [12]

Hayber Savaşı

4351. Ebû Umâme anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Hayber avaşında: "Kim zayıf ve zor durumda ise, devesi asi ise geri dönsün" dedi. Ve bir münadinin böyle seslenmesini emretti. Bunun üzerine zayıf ve zor durumda olanlar geri döndü. Ancak birisi geri dönmedi. Geceleyin siyah bir devenin üzerinde yürüyordu. Deve onu yere attı ve kaçtı. Adamın boynu kırıldı. Onu alıp Resûlullah {sallallahu aleyhi veseUem)'in yanma getirdiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Arkadaşınıza ne oldu?" dedi. Onlar: "Onun durumu böyle böyleydi" dediler. "Ey Bilal, sen insanlara, zayıf ve devesi asi olanların geri dönmesini söylemedin mi?" dedi. Bilal: "Evet" dedi. Bunun üzerine Resûlullah adamın üzerine cenaze namazı kılmaktan kaçındı, (el-Hârİs) Bişr oldukça zayıf bir ravidir. [13]

4352. Ümmü'1-Mutâ' el-Eslemiyye, Resûlullah (sallallahu aleyhi vedian) ile birlikte Hayber savaşında bulunmuştu. O anlatıyor: "Eslem'liler Resûlullah'a (sallallahu aleyhi veseliem) içinde bulundukları sıkıntıdan dolayı şikayet ettiler. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) insanlara seslendi ve hep birlikte kalktılar. Kaleye ilk saldıranlardan biri de Eslem'di. O gün Güneş batmadan Allah Teâlâ bize Hayber'in fethini nasip etti." (el-Hârİs) Hayber, es-Sa'b b. Muâz'm Netât'taki kalesiydi. [14]

4353. İbn Abbâs der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Hayber günü ganimetlerden atlılara üç pay, yayalara bir pay dağıttı. (İbn Ebî Şeybe) [15]

4354. Seleme b. el-Ekva der ki: Resûlullah (sallahu aleyhi vesellem) Ebû Bekir'i kendi sancağı ile Hayber'deki bazı kalelerin üzerine gönderdi. Ebû Bekir savaştı ve döndü; ancak fetih gerçekleşmedi. Bunda bayağı

zorluklar da çekti. Ertesi günü Resûlullah (saUallahu aleyhi vesellem) Ömer b. el-Hattâb'ı gönderdi, o da savaştı ve döndü; ancak fetih gerçekleşmedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Yarın bu sancağı öyle birisine vereceğim ki o, Allah ve Resulünü sever. Allah Teâlâ, Hayber'in fethini onun eliyle gerçekleştirecektir" buyurdu. Sonra Hz. Ali'yi çağırdı. Ali'nin gözlerinde ağrı vardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun gözlerine tükürüğünü sürdü, sonra da: "Bu sancağı al ve Allah sana fethi müyesser kılıncaya kadar onu koru" dedi. Seleme der ki: Hz. Ali sancağı aldı ve çıktı. Öyle bir koşuyordu ki! Biz de onun arkasından koşuyor, izini takip ediyorduk. Sonra sancağını kalenin altında büyük bir taşa yerleştirdi. Kalenin başında duran bir yahudi onu onrdü ve: "Sen kimsin?" dedi. Hz. Ali: "Ben, Ali b. Ebî Tâlib'im" dedi. Yahudi arkadaşlarına: "Musa'ya inene yemin olsun ki sizler mağlup oldunuz!" dedi. Hz. Ali, Hayber'i fethedinceye kadar dönmedi. (el-Hâris) [16]

Mûte Savaşı

4355. Kays b. Ebî Hazım der ki: Usâme b. Zeyd babasının vefatından sonra gelip Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in önünde durdu. Allah'ın Resulü (sallallahualeyhivesellem)'in gözlerinden yaş aktı. Ertesi gün tekrar gelip Resûlullah {sallallahu aleyhi vesellerrrj'in önünde durdu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona: "Dün karşılaştığım gibi bugün de seninle aynı şekilde karşılaşıyorum" dedi. (Ahmed b. Menî) Bu

hadis görünüm itibariyle rnürsel&ir. Eğer Kays bu hadisi Usâme'den işitmişse Buhârî ile Müslim'in şartına göre sahihtir.

Mekke'nin Fethi

4356 Âişe anlatıyor: Resûlullah'm (sallallahu aleyhi verfem) öfkelendiğim gördüm, hiç bu şekilde kızdığını görmemiştim. Bu kızgınlığı Kab oğullarının başına gelenlerden dolayıydı. Şöyle buyurdu: "Eğer ben, Kabogullarma yardım etmezsem Allah da bana yardım etmesin. Ebû Bekir ve Ömer'e söyle; savaşa hazırlansınlar" dedi. Ebû Bekir ve Ömer, Âişe'nin yanına geldi ve ona: "Resûlullah {sallallahu aleyhi veseilem) nereye yöneliyor, savaş için nereyi istiyor?" diye sordular. Âişe: "Resûlullah'ın {saUaliahu aleyhi veseilem) uzun bir zamandan beri görmediğim şekilde buna kızdığını gördüm" dedi. (Ebû Ya'lâ) [17]

4357. Zübeyr anlatıyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) Mekke'nin fethi günü Sa'd b. Ubâde'nin bayrağını bana verdi. Böylece Zübeyr, Mekke'ye iki bayrak ile girdi." (Ebû Ya'lâ) [18]

4358. Enes şöyle dedi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) Mekke'ye girince dört kişi hariç bütün insanların güvende olduğunu ilan etti." (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [19]

4359. Enes anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyH veseUem) Mekke'yi fethettiği gün insanlardan dört kişi hariç herkesin güvende olduğunu ilan etti. Güvende olmayanlar Abdüluzza b. Hatal, Makîs b. Sabâye, Abdullah b. Sa'd ve Ümmü Sâre idi. Abdüluzza b. Hatal, Kabe'nin örtülerine bürünmüş

halde öldürüldü. Ensâr'dan bir adam Abdullah b. Sa'd'ı gördüğünde onu öldürmeyi adadı. Abdullah b. Sa'd, Osman'ın süt kardeşiydi. Osman, Abdullah b. Sa'd 1 Resûlullah (saMahualeyhivesellem)'in yanma getirdi. Onu bağışlaması için aracılık etti. Ensârlı adam onu görünce kılıcını kuşanıp geldi, onu Resûlullah'ın etrafında oturmuş, halkaya girmiş gördü. Resûlullah'a (sallaUahu aleyhi veseilem) elini uzattı ve ona biat etti. Sonra da Resûlullah (saMahualeyhi vesellem) Ensârı ye: "Adağım yerine getirmeni bekliyordum" dedi. Ensârî: "Yâ Resûlallah! Senden

çekindim. Bana bir işaret verseydin ya!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Hiçbir peygambere gizlice işaret etmek yakışmaz" dedi. Makîs b. Sabâye'ye gelince; onun Resûlulîah'la (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte olan bir kardeşi vardı, hataen öldürülmüştü. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onunla birlikte Benû Fihr'den bir adamı gönderdi ki diyetini Ensârî'den alsınlar. Ensâr'dan diyeti alıp dönünce Benû Fihr'li adam uyudu. Makîs adamın uyuduğu esnada üzerine sıçradı, bir taş alıp adamın başına vurdu ve onu öldürdü. Ardından şu beyitleri okudu:

Çukurda yaslanmış olarak ölen kimse, insanın gönlüne şifa olur.

Şan damarlarından akan kanlar onun elbiselerine bulamr.

Onun ölümünden önce insanların gam ve kederleri artıyordu.

Böylece bana yatakta yatmayı unutturuyordu.

Ununla rinr kabilesini öldürdüm ve diyetini borçlandım,

Direkler sahibi Neccar oğullarının süvarilerine...

Onunla adağımı çözdüm ve intikamımı aldım.

Putlara dönen ilk insan da ben oldum.

Ümmü Sâre ise Kureyş'in azatlı bir kölesiydi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem/in yanma gelip ona bir ihtiyacını bildirdi; Allah'ın Resulü

(sallaUahualeyhi vesellem) onun ihtiyacını giderdi. Sonra bir adam Ümmü Sâre'nin yanma geldi ve onunla birlikte Mekke halkına bir mektup gönderdi. -Sonra da Hâtıb b. Beltea'nın kıssasını anlattı-. (Beyhakî, Dede) [20]

4360. Ebû Seleme el-Huzâî anlatıyor: İbn Hatal'm ismi Abdullah'dır. Onun iki tane cariyesi vardı. Şiirlerde Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) yerip şarkı söylüyorlardı. İşte Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) Mekke'yi fethedince bütün insanların güvende olduğunu ilan etti; ancak bundan İbn Hatal'ı ve iki cariyesini müstesna kıldı. Sonra Abdullah b. Sa'd b. Ebî Şerh ile Makîs b. Sabâye el-Leysî'yi de bunlara kattı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara güvence vermedi. Hepsi de öldürüldüler. Sadece cariyelerden biri

İslam'ı kabul ettiğinden öldürülmedi. (el-Hâris) [21]

4361. Muhammed b. Abbâd b. Cafer anlatıyor: Resûlullah (sallahu aleyhi vesellem) Kureyş'lilere şöyle bir mektup gönderdi: "Sizler ya Benû Bekir ile olan anlaşmanızı bozup Huzaalı'larla dost olur ve anlaşırsınız, ya da size savaş ilan ederim." Bunun üzerine Karaza b. Abdiamr b. Nevfel b. Abdimenâf -ki o Muaviye'nin hısımı idi- şöyle dedi: "Bizler, Benû Bekir ile anlaşmalı kimseleriz. Onların öldürdüklerinin diyetlerini ödemeyiz. Bizimle beraberdirler. Onlarla olan anlaşmamızdan vazgeçmeyiz. Onlardan başka dinimizde kimse kalmadı. Fakat onlarla savaşmaya hazırız." (MÜsedded) Mürsel hadistir, isnadı sahihtir. [22]

4362. İbn Abbâs anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi veselkm) Ramazan'dan on gün geçince Mekke'ye doğru yola çıktı. Allah'ın Resulü (sallaMıu aleyhi veselkm) oruçlu idi, Ashâb-ı kiram da Resûlullah'a

(salkîlahu aleyhi vesellem) bakarak oruç tuttular. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhiveseUem) Kedîd denilen yere varınca orucunu açtı. Merru'z-Zahrân denilen yerde konakladı. Beraberinde on bin kişi vardı. Bin kişi Müzeyne kabilesinden, yedi yüz ;kişi de Benû Süleym kabilesinden idi. ResûluUah (salîallahu aleyhi vesellem)'in haberi Kureyş'lilere ulaşmıyordu. ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem)'in ne yapacağını da bilemiyorlardı. O gece Ebû Süfyân, Hakîm b. Hizam ve Büdeyl b. Verkâ casusluk için çıktılar.

Abbâs der ki: ResûluUah (sallallahualeyhivesellem) konakladığı yere varınca ben: "Vay Kureyş'lilerin başına gelenlere! Allah'a yemin olsun ki eğer ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem) aniden Mekke'ye girerse hepsini öldürüp helak eder!" dedim. Bunun için ResûluUah (sallallahu aleyhi veseUem)'in beyaz katırına bindim ve Erâk denilen yere vardım. Odun aramak için veya yanında sütü bulunan ya da ihtiyaç sahibi birini bulmak ümidiyle yola çıktım ki Kureyş'lilere Resûlullah'ın (sallallahualeyhivesellem) haberini ulaştırayım da ona karşı dursunlar. Allah'a yemin olsun ki bunları aramak için dışarı çıkmıştım; ama Ebû Süfyân ile Büdeyl b. Verka'nm sözlerini işittim, geri dönüyorlardı. Ebû Süfyân şöyle diyordu: "Allah'a yemin olsun ki bu gece gibi ne ateş; ne de ordu gördüm!" Büdeyl, Ebû Süfyân'a: "Allah'a yemin olsun ki bunlar Huzaahlardır. Savaş için çıkmışlar" dedi. Ebû Süfyân: "Allah'a yemin olsun ki Huzaalıların bu ateşi yakma güçleri yoktur. Onların sayıları azdır ve güçsüzdürler" dedi. Ben: "Ey Ebû Hanzala! Sesimi tanıyor musun?" dedim. Ebû Süfyân: "Evet, Ebu'l-Fadl?" dedi. Ben: "Evet" dedim. Ebû Süfyân: "Annem babam sana feda olsun, ne oldu sana?" dedi. Ben: "İşte Allah'a yemin olsun ki bu, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ordusudur. Vay Kureyş'lilerin başına gelenlere!" dedim. Ebû Süfyân: "Annem babam sana

feda olsun, çözüm nedir?" dedi. Ben: "Allah'a yemin olsun ki eğer sana galip gelirse mutlaka senin boynunu vurur. Şu katırın arkasına bin!" dedim. Ebû Süfyân benimle birlikte katıra bindi, iki arkadaşı da geri döndü. Müslümanların yaktığı ateşin yanından geçtikçe oradakiler: "Bu nedir?" diye soruyordu. Fakat ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem)'in katırını üzerinde amcası varken görünce: "Bu, Resûlulîah (sallallahu aieyhi vesellem)'in katırıdır" diyorlardı. Nihayet biz Ömer b. eî-Hattâb'm yanından geçtik. Ömer hemen kalkıp: "Bu kimdir?" dedi ve yanımıza geldi. Ebû Süfyân'ı katırın üzerinde görünce onu tanıdı ve: "Allah'a yemin olsun ki bu, Allah'ın düşmanıdır. Allah'a hamd olsun ki onu bize getirdi!" dedi. Hemen Resûlullah'a (sallallahu aleyhi veseüem) doğru gidip içeri girdi. Ancak ben ondan daha erken davrandım ve ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanma girdim. Peşimden Ömer girdi ve şöyle dedi: "Yâ Resûlallah! Bu, Allah'ın düşmanı Ebû Süfyân'dır. Aramızda ne bir ahit, ne de bir sözleşme vardır.

Bırak, hemen boynunu vurayım!" dedi. Ben: "Yâ Resûlallah! Onu himayem altına aldım" dedim. Sonra Resûlullah'ın (sallallahualeyhivesellem) yanına oturdum ve onun başından tutarak şöyle dedim: "Allah'a yemin olsun ki bu gece benden başkası Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) konuşmayacaktır" Fakat Ömer hep içeri girip çıkıyordu. Ben: "Yavaş ol, ey Ömer! Allah'a yemin olsun ki eğer Adiyoğullarından biri olsaydı böyle söylemeyecektin. Fakat o Benû Abdimenâftan olduğu için böyle konuşuyorsun" dedim. Ömer: "Dur ey Abbâs, böyle söyleme! Allah'a yemin olsun ki senin müslüman oluşuna babam Hattab'ın müslüman oluşundan daha çok sevindim; çünkü şunu iyi biliyordum ki senin müslüman oluşun Hattab'ın müslüman oluşundan daha

çok ResûluUah (sallallahualeyhivesellem)'in hoşuna gidiyordu" dedi. Bunun üzerine Resûlulîah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Abbâs! Ebû Süfyân'ı beraberinde götür. Sabahladığımız zaman onu bize getir" buyurdu. Ben de Ebû Süfyân'ı yanıma aldım. Sabahladığımız zaman onu tekrar Resûlulîah (sallallahu aleyhi vesellemfin yanına getirdim. Resûlulîah (sallallahu aleyhi vesellem) Ebû Süfyân'ı görünce ona: "Vah sana ey Ebû Süfyân! Allah'tan başka ilah olmadığını öğrenmenin vakti daha gelmedi mi?" dedi. Ebû Süfyân: "Anne ve babama yemin olsun ki, senin aklın, keremin ve hilmin ne güzel ve ne büyüktür! Eğer nefsimde Allah'tan başka ilâh olduğu karar kılsaydı bana bu sıkıntı anında fayda verirdi" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Yazık sana ey Ebû Süfyân! Benim Allah'ın Resulü olduğumu Öğrenmenin zamanı gelmedi mi?" dedi. Ebû Süfyân tekrar: "Annem ve babama yemin olsun ki, senin hilmin, keremin, akrabaya olan bağlılığın, affın ne büyüktür! Ama bu sözün hakkında nefsimde hala bir şey vardır" dedi. Abbâs: "Yazıklar olsun sana ey Ebû Süfyân! Ömer gelip boynunu vurmadan önce müslüman ol. Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in onun Resulü olduğuna şehadet et!" dedi. Abbâs'm bu sözleri üzerine Ebû Süfyân kelime-i şehadet getirerek müslüman oldu. Abbâs: "Yâ Resûlallah! Ebû Süfyân öğünmeyi sever. Ona övüneceği bir şey söyle" dedi. Resûlulîah (sallallahualeyhivesellem): "Olur, kim Ebû Süfyân'in evine girerse, o güvendedir. Kim evinin kapısını kapatıp evine girerse o kişi de güvendedir!" buyurdu. Ebû Süfyân olanları Mekke'lilere haber vermek için gitmek istedi; ancak Resûlulîah (sallallahu aleyhi vesellem) Abbâs'a: "Onu dağ geçidinde alıkoy da Allah'ın ordularım kalabalık bir halde geçerken görsün!" buyurdu. Abbâs da Resûlullah'ın (sallallahualeyhivesellem) dediği yerde Ebû Süfyân'ı tuttu. Kabileler tek tek

atlarının üzerinde geçmeye başladı. Her kabile geçtikçe Ebû Süfyân: "Bu kimdir?" diye soruyordu, ben: "Suleymoğullarıdır" diyordum. Ebû Süfyân: "Suleymoğullarından bana ne!" diyordu. Sonra da bir başka kabile geçiyor, "Bunlar kimlerdir?" diye soruyordu. Ben: "Müzeyne kabilesidir diyordum. Ebû Süfyân: "Müzeyne kabilesinden bana ne!" diyordu. O böyle söylemeye devam ederken Resûlullah (sallahu aleyhi vesellem)'in içinde bulunduğu yeşil bölük geçti. O bölükte Muhacirler ve Ensar vardı. Onların sadece gözleri görünüyordu Ebû Süfyân: "Bunlar kimlerdir?" diye sordu. Ben: "İşte bu Ensar ve Muhacirleriyle birlikte Resûlullah'dır (sallallahu aleyhi vesellem)" dedim. Ebû Süfyân: "İşte bu kimselerin karşısında kimse duramaz! Allah'a yemin olsun ki, bugün kardeşinin oğlunun hükümdarlığı çok büyük olmuş!" dedi. Ben: "Yazıklar olsun ey Ebû Süfyân, bu peygamberliktir; hükümdarlık değil!" dedim. Ebû Süfyân: "O halde ne güzeldir!" dedi. Ben: "Git kavmine haber ver!" dedim. Ebû Süfyân Mekke'ye gitti ve avazı çıktığı kadar şöyle bağırmaya başladı: "Ey Kureyş topluluğu! İşte Muhammed, karşı koyamayacağınız bir güçle size geldi" dedi. Bunun üzerine karısı Hind binti Utbe hemen kalktı ve Ebû Süryân'm bıyığından tutup: "Şu dininden dönen alçak ve kara kimseyi öldürün!" dedi. Ebû Süfyân: "Sakın ola ki bu kadının sözleri sizi aldatmasın! Kim Ebû Süfyân'm evine girerse o güvendedir!" dedi. Mekke'liler: "Allah seni kahretsin! Senin evinin bize ne faydası vardır!" dediler. Ebû Süfyân: "Kim kapısını kapatıp evine kapanırsa, o da güvendedir" dedi. (İshâk)

Sahîh bir hadistir. Buharı, Müslim ve diğerleri Ma'mer, İbn Uyeyne, Mâlik kanalıyla Zührî'den bu hadisin muhlelif bölümlerini Oruç kıssası içinde tahrîc etmişlerdir. İbn İshâk kanalıyla İmam Ahmed ise yine bir bölümünü vermiştir. Ebû Dâvud da içinde Ebû Süryân'm geçtiği bir

parçasını tahrîc etmiştir. Ne İmam Ahmed, ne de Kütüb-i Sitte sahipleri tamamını sevketmemiştir. ez-Zühlî, Zühriyât'mda Ebû İdrîs kanalıyla İbn İshâk'tan kıssanın tamamını vermiştir. Ancak İbn İshâk, bunu Zührî'den işittiğini belirtmemiştir. Bizim burada verdiğimiz rivayet, oldukça hasen'dir.

4363. İbn Abbâs anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mekke'yi fethedince İblis yüksek sesle hıçkırarak ağladı. Bunun üzerine zürriyeti onun etrafına toplandı. Onlara şöyle dedi: "Bugünden sonra siz Muhammed'in ümmetini tekrar şirke döndürmekten ümidinizi kesin! Fakat sizler onların arasında şiir ve ölülere ağıt söyleme ilmini yayın." (Ebû Ya'lâ) [23]

4364. Câbir anlatıyor: Bizler, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Mekke'ye girdik. Kabe'nin içerisinde üç yüz altmış tane put vardı. Allah'a değil, onlara tapılıyordu. Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) onların yüzü koyun devrilmesini emretti. Sonra da şöyle buyurdu: "Hak geldi, bâtıl yok oldu. Bâtıl yok olmaya mahkumdur. [24]

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Kabe'nin içine girdi ve iki rekat namaz kıldı. Kabe'nin içinde Hz. İbrahim'in ve İsmail'in heykellerini gördü. Müşrikler İbrahim'in eline fal oklarını koymuş, onlarla fal çekiyorlardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Allah onları kahretsin! İbrahim fal oklarıyla uğraşmazdı" dedi. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) safran istedi ve onu bu heykellere sürdü. (İbn Ebî Şeybe) Bu hadisin isnadı hasendir. [25]

4365. Hz. Ali anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mekke'yi fethetmek isteyince ashabından bazı kimselere Mekke'yi fethetmek istediğini söyledi. Onlardan birisi de Hatıb b. Ebî Beltea idi.

Fakat insanların arasında Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellerrı) Huneyn'e gitmek istediği yayıldı. Ancak Hâtıb Mekke'lilere bir mektup gönderdi. Mektupta Resûlullah (salkllahu aleyhi vesellem)'in Mekke'ye gelmek istediğini yazdı. Allah Resulü (sallallahu aleyhi vesellern) gönderilen mektubu almak için benimle Ebû Mersed'i yola çıkardı... (Ebû Ya'lâ} [26] Bu hadiste kadının yanında bulunan mektuptan bahsedilir. Habîb b. Ebî Sabit der ki: "Mektubu kadının ön tarafından çıkardım. [27]

4366. Abdullah b. Ebî Mülekye veya Mekkeli biri anlatıyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mekke'nin fethi günü Bilâl'e Kabe'nin üzerinde ezan okumasını emretti. O sırada el-Hâris b. Hişâm ile Safvân b. Ümeyye yan yana oturuyorlardı. Bilâl'ı işaret ederek biri diğerine: "Şu köleye bak" dedi. Diğeri de: "Eğer Allah onu çirkin görseydi elbette değiştirirdi" dedi. (Müsedded)

Hâtıb hadisi Mümtehine suresi tefsirinde geçmişti.

4367. Esma binti Ebî Bekir anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Zû Tûva'da durunca Ebû Kuhafe en küçük kızına: "Dağa çık" dedi. O zaman Ebû Kuhafe âmâ idi. Kızın boynunda da gümüşten bir gerdanlık vardı, yanından bir adam geçince onu kopardı. Hadisin sonunda Ebû Bekir'in şu sözü yer alır: "Ey kız kardeşim, onu Allah için say! Allah'a yemin olsun ki emanet gerçekten azdır" dedi. (Ishâk) Derim ki: Ahmed bu hadisi uzunca bir metinle tahric etmiştir. Ancak Ebû Bekir'e ait sondaki ifade yoktur. [28]

Huneyn Savaşı

4368. Büreyde anlatıyor: Huneyn günü Resûlullah (sallallahualeyhivesellem)'in yanından bütün insanlar dağıldı, bir adamdan başka yanında kimse kalmadı. Ona Zeyd deniliyordu. Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) kır katırının gemini tutmuştu. Allah'ın Resulü (sallallahualeyhi vesellem): "Bırak ey Zeyd, git muhacirleri çağır; çünkü onların boynunda Allah'a verdikleri biat sözü vardır" buyurdu. Bunun üzerine Zeyd insanları Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yanma çağırdı. Bin kişi tekrar Resûlullah (sallallahu aleyhivesellem)'in yanma geldi. Hepsi kılıçlarının kınlarını kırarak attılar ve Resûlullah (sallallahu aleyhi veseliem)'in tekrar emrine girdiler. Böylece Allah onlara fethi nasip etti. (Ibn Ebî Şeybe) [29]

4369. İbn Abbâs anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ci'râne günü Taiften dönünce ganimetleri taksim etti, sonra da kendisine düşen payla Şevval'in son iki gecesinde umre yaptı. (İbn Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [30]

4370. Sikâye sahibi Abdurrahman anlatıyor: Huneyn günü Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte olan bir adam bana anlattı: Bizler Allah'ın Resulü (sallaEahu aleyhi vesellem)'in ashâbıyla birlikte düşmanla karşılaşınca bir koyun sağacak kadar süre bile bize karşı koyamadılar. Onları arkalarından kovalayarak dağıttık. Beyaz veya kır katırın sahibinin yanma vardığımızda beyaz yüzlü kimseler gördük. Bize: "Yüzleriniz kararsın, geri dönün" dediler. İşte onların bu sözünden bizler yenildik, öyle ki omuzlarımıza bindiler, onları taşıdık." (Müsedded) [31]

4371. Yezîd b. Amir es-Süvâî, müşriklerle birlikte Huneyn savaşında bulunmuştu. Daha sonra müslüman oldu. Biz ona Allah'ın Huneyn günü müşriklerin kalbine attığı korkunun nasıl olduğunu sorardık. Şöyle derdi: "Bizler küçük taşları alıyor, içinde su bulunan bir tasa attığımızda taşın vızıltısı geliyordu. İşte biz aynı o ses gibi kalplerimizde o korkuyu hissediyorduk." (Abd b. Humeyd} [32]

4372. Bir diğer rivayette yine Yezîd b. Âmir müslümanların galibiyeti ve müşriklerin mağlubiyetini anlatırken şöyle dedi: "Resûlullah (sailallahu aleyhi vellem) yerden bir avuç toprak aldı sonra onları müşriklerin üzerine saçtı ve: "Yüzleriniz kötü olsun dönün" buyurdu. Müşriklerden her biri diğeriyle karşılaşınca hep gözlerindeki ağrıdan bahsediyorlardı. (Abd b. Humeyd) [33]

4373. Enes anlatıyor: Müslümanlar, Huneyn günü yenilip Resûlullah'm (salhIMhu aleyhi vesellem) etrafından dağılınca yanında sadece Abbâs b. Abdulmuttalib ve Ebû Süfyân b. el-Hâris kaldı. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseHem), Abbâs'a: "Ey Bakara suresi sahipleri! Ey Ensar topluluğu!" diye bağırmasını emretti. Sonra Abbâs'ın bu nidasına Hazrec'den Benû Hâris'ler icabet etti. Onlar Abbâs'ın bu nidasını işitince tekrar Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) etrafında toplandılar. Allah'a yemin olsun ki onları yavrusuna inleyen deveye benzettim. Müslümanlar müşriklerle karşılaşınca savaş kızıştı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "İşte şimdi tandır kızıştı" buyurdu. Sonra yerden beyaz çakıl taşlarından bir avuç aldı ve onları müşriklerin üstüne atarak şöyle dedi: "Kabe'nin rabbine yemin olsun ki mağlup olacaklar." O gün insanlar

arasında Resûlullah'm (sallallahu aleyhi veseilem) önünde en şiddetli çarpışanlardan birisi de Ali b. Ebî Tâlib'di. (Ebû Ya'lâ) [34]

Tâif Gazvesi

4374. Ali b. Zeyd anlatıyor: Urve b. Mes'ûd kavminin arasından çıkıp Taif in surlarının üzerine çıktı ve: "Şahadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur. Muhammed de onun kulu ve Resulüdür" dedi. Fakat ne var ki kavminden bir adam ona bir ok atıp onu öldürdü. Bunun üzerine Resûlullah: "Benim ümmetimden de Yasin sahibi gibisini çıkaran Allah 'a hamdolsun " dedi. (Ebü Ya'lâ} Bu hadis mürseldir. [35]

Tebuk Gazvesi

4375. Ömer anlatıyor: Bizler Resûlullah'la (sallalkhu aleyhi vesellem) birlikte Tebuk savaşma çıkıp Ayn-ı Rûm'a vardığımızda şiddetli bir açlığa maruz kaldık. Ben: "Yâ Resûlallah! Yarın düşmanla karşılaşacağız. Onlar tok, biz ise açız" dedim. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi veseUem) insanlara hutbe okudu ve hutbesinde şöyle dedi: "Kimin yanında fazla yemeği varsa bize getirsin." Sonra elbisesini serdi. Yirmi küsur sâ' (miktarı yiyecek) geldi. Resûlullah oturup bereketlenmesi için dua etti. Sonra da insanları çağırdı ve: "Buyurun!" dedi. Orada bulunan herkes ondan

kendisine yetecek miktarda yemek aldı. Öyle ki her biri gömleğinin kolunu bağlayıp içine yemek dolduruyordu; buna rağmen yemek arttı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Allah'a şahitlik ederim ki ondan başka ilah yoktur ve ben Allah'ın Resulüyüm. Bu sözü gerçek olarak söyleyen kimse cehenneme girmez." (İshâk) [36]

4376. Ebû Katade şöyle dedi: Bizler Resûlullah'la (saliaUahu aleyhi vesellem) birlikte Tebuk savaşma çıktığımızda Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Bu topraklar güzel yerlerdir. Rabbim beni buraya getirdi ki demirin pasının körükle yok edildiği gibi burada yaşayanların pisliklerini yok etsin. Sizden kim savaşa katılmayanlardan biriyle karşılaşırsa onunla konuşmasın ve onunla oturmasın. " (İbn Ebî Şeybe).[37]

4377. Muğîre b. Şu'be anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile bir yolculukta idik. Geceleyin onunla birlikte yürürken devesi başka bir tarafa yöneldi. Ben de onu izledim. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi veseüem) beni görünce: "İnsanlar nerede?" diye sordu. Ben: "Sen insanları falan yerde bıraktın" dedim. Sonra Hz. Peygamber (sallallahualeyhiveseHem) devesini çöktürdü ve devesinden indi. Benden gizleninceye kadar yürüdü. Bir kişinin kaza-i hacetini yapıncaya kadar bir süre geçtikten sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve mestlerinin üzerine mesh yaptı. Sonra bana: "Bir ihtiyacın var mı?" diye sordu. Ben: "Hayır bir ihtiyacım yoktur" dedim. Sonra Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte insanlara yetiştik. (Ibn Ebî Şeybe) İsnadı sahihtir.

4378. Bekr b. Abdullah anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Kim bu mektubu Kayser'e gönderirse ona cennet vardır. " Bir adam: "Öldürülmese de mi?" diye sordu. Resûlullah: "Evet öldürülmese de" diye cevap verdi. Bunun üzerine adam, Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yanma geldi ve Kayser'e mektubu götürdü. Kayser mektubu okuduktan sonra şöyle dedi: "Ben peygamberinizin yanına gitmem. Ancak benim de onunla birlikte olduğumu haber ver; çünkü ben hükümranlığımı bırakmak istemiyorum." Sonra onunla Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) hediye dinarlar gönderdi. Adam, Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yanma dönünce olanları haber verdi. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Yalan söyledi!" dedi ve Kayser'in gönderdiği dinarları paylaştırdı. (el-Hâris) [38]

Hâlid b. el-Velîd'in Duma Ükeydiri'ne Gönderilişi

4379. Kays b. en-Nu'mân anlatıyor: Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) bazı atlıları yola çıktılar. Fakat Dûmetü'l-Cendel Ükeydir'i bunu haber alınca hemen Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi ve: "Yâ Resûlallah! Atlılarının yola çıktığını haber aldım. Ben malımın ve toprağımın zarara uğramasından korkuyorum. Bana bîr mektup yaz da bana ait olan şeylere dokunmasınlar; çünkü ben üzerimdeki hakkı ikrar ediyorum" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de ona bir mektup yazıp verdi. (Ebû Ya'lâ)

Habeş Heyeti

4380. Saîd b. Cübeyr anlatıyor: Habeşistan kralı Necâşî, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) kendi adamlarından elçiler gönderdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gelen elçilere Kur'an okuyunca onu kabul edip müslüman oldular. Onlar hakkında: "İnsanlar içerisinde inananlara en sert düşman olarak yahudileri ve müşrikleri bulursun. İnananlara sevgice en yakınları da Bİz Hıristiyamz diyenleri bulursun. Çünkü onların içerisinde keşişler ve rahipler vardır. Ayrıca onlar büyüklük taslamazlar. [39] âyeti nazil oldu. Sonra da Necâşî'nin yanma döndüler. Necâşî de müslüman oldu. Necâşî'nin ölüm haberi Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) ulaşınca onun üzerine gıyaben cenaze namazı kıldı. (el-Hârİs) [40]

Resûlullah Efendimiz (Sallallahu Aleyhi Vesellem)'İn Vefatı

4381. İkrime anlatıyor: Abbâs: "Elbette ben, Resûhıllah'm (sallallahu aleyhi vesellem) aramızda ne kadar kalacağını öğreneceğim" dedi ve Resûl-i Ekrem'e (saüallahu aleyhi vesellem): "Yâ Resûlallah! Keşke üzerinde oturacağın bir şey yapsan; üzerinden tozları defetse, seni düşmanlarından korusa!" diye bir teklifte bulundu. ResÛlullah (sallallahualeyhivesellem): "Allah'a yemin olsun ki onları öylece bırakacağım; benim ridamı çeksinler, boynuma bassınlar, tozlan beni kaplasın. Allah Teâlâ beni onlardan rahata kavuşturana kadar bu böyle devam edecek" buyurdu. Abbâs: "Anladım ki Resûluîlah'm (saDallahu aleyhi vesellem) aramızda kalışı pek azdır" dedi.

Allah'ın Resulü (sallallahualeyhivesellem) vefat edince Ömer şöyle dedi: "Allah'a yemin olsun ki Resûluîlah'm (sallallahu aleyhi vesellem)

hayatta olup da Muhammed Öldü diyen münafıkların ellerini, ayaklarını ve dillerini kesmesini ne kadar isterdim" dedi. Abbâs: "Ey insanlar! Sizden birinizin Resûlullah'tan aldığı bir ahit ve akit var mıdır?" dedi. Onlar: "Hayır" dediler. Abbâs da şöyle dedi: "Resûluilah (sallallahu aleyhi vesellem) ipleri koparıp bağlaymcaya, savaşıp barış yapıncaya, kadınlarla evlenip boşayıncaya kadar ölmedi. Sizi açık bir yol üzere baraktı. Eğer Ömer'in dediği gibi olsaydı, onu tekrar diriltmek Allah'a zor gelmezdi ve onu bize çıkarırdı. Ancak bizimle onun arasına girmeyin. Çünkü insanların değişip öldüğü gibi o da değişip vefat etti. Onu götürelim." (İshâk)

4382. Ebû Hureyre ve İbn Abbâs bildiriyorlar: ResÛlullah (saMlahu aleyhi" vesellem) vefatından önce bize bir hutbe irad etti. Bu hutbe Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) Medine'de okuduğu son hutbe idi... Hutbesinde şunları söyledi: "Ey insanlar! Yasım ilerledi, kemiklerim zayıfladı, bedenîm ağırlaştı, nefsim yoruldu, ecelim yaklaştı, Rabbime olan özlemim arttı. Şunu iyi bilin ki bu anlar, aranızdaki son anlarımdır. Hayatta olduğum sürece beni göreceksiniz. Ben öldükten sonra da Allah Teâlâ her müslümanın üzerinde benim vekilimdir. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun. " Bunları söyledi ve indi. (el-Hâris) [41]

4383. Âişe şöyle dedi: "ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem) zatülcenp hastalığından vefat etti." (Ebü Ya'lâ) Bu hadis, İbn Lehîa'nm münkerâtmdandır. [42]

4384. Fadl b. Abbâs anlatıyor: ResûluUah'm (sallaUahu aleyhi vesellem) hastalığı zamanında yanma girdim. Yanında kırmızı veya sarı bir sargı bezi vardı. Bana: "Ey amca oğlu, şunu al ve başımı bağla" dedi. Ben de Resûhıllah'ın (sallallahu aleyhi -vesellem) başını bana verdiği bezle

sardım. Sonra bana yaslandı, Mescid'e girdik. Şöyle buyurdu: "Ey insanlar! Ben de sizin gibi bir beşerim. Umarım ki aranızdan göçmem yakındır. Ben kimin namusuna veya cildine veya saçına zarar vermişsem veya malından haksız, olarak bir şey almışsam, işte Muhammed'in ırzı, saçı, cildi ve malı buradadır. Kalksın ve hakkım benden alsın. Kesinlikle Ben Muhammed'in bana kin ve düşmanlık beslemesinden korkanm demesin. Şunu iyi biliniz ki düşmanlık ve kin, ne benim tabiatımda vardır; ne de huyumda vardır.." Sonra evine döndü. Ertesi gün ben, tekrar Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yanma gittim. Bana: "Ey amca oğlu, dünkü yaptıklarının bana yeterli geldiğini zannetmiyorum. Yine bu bezi al ve başımı bağla" dedi. Fadl: "Ben tekrar o bezi aldım ve Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) başım bağladım. Sonra da tekrar bana yaslanarak Mescid'e girdi ve dün söylediği sözlerin aynısını tekrarladı. Ardından şöyle dedi: "Bana en sevimli olanınız, benden hakkım alamnızdir." Bunun üzerine bir adam kalktı ve: "Yâ Resûlallah! Hatırlıyor musun; sana bir ihtiyaç sahibi gelmişti de senden ihtiyacını gidermeni istemişti. Sen: Kim bize borç bir şey verir? dedin. İşte o zaman ben sana üç dirhem borç vermiştim" dedi. ResûluUah: "Kalk ey Fadl, ona borcumu ver" dedi. Adamın alacağını verdim. Sonra ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellemj: "Kim bir şeye mağlup olmuşsa bizden istesin, ona dua edelim" dedi. Bir adam kalktı ve: "Yâ Resûlallah! Ben korkak bir insanım ve çok uyurum" dedi. ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem) onun bu huylarının geçmesi için dua etti. Fadl der ki: "Ben o adamı daha sonra gördüm; aramızda en cesur ve uykusu en az olan kimse idi. Sonra ResûluUah (sallallahu aleyhi vesellem) Aişe'nin evine döndü ve erkeklere söylediği şeylerin aynısını kadınlara da söyledi." (Ebü Ya'lâ) [43]

4385. Sehl b. Sa'd'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Benden sonra insanlar, benim taziyem için birbirlerine başsağlığı dileyecekler. " (İbn Ebî Şeybe) İsnadı hasenâir.

4386. İbn Abbâs şöyle dedi: "Nasr suresi nazil olduğu zaman Resûlullah'a (sallallu aleyhi vesellem) kendi ölüm haberi verilmiş oldu. İşte bundan sonra âhiret işine daha çok çalıştı." (Abdullah b. Ahmed, Ziyâdâtü'z-Zühd'de) [44]

4387. Câbir anlatıyor: "Ebû Bekir, Resûlullah'm (saîkîMıu aleyhi vesellem) vefat ettiğini öğrenince gelip içeri girdi ve onu alnından öptü." (Ebû Dâvud et-Tayâlisî)

4388. Saîd b. el-Müseyyib şöyle dedi: "Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) defin işini insanlardan dört kişi üstlendi: Ali, Abbâs, Fadl ve Salih. Ona bir kabir kazıldı, üzerine de bir taş kondu." (Müsedded) [45]

4389. Hz. Ali'nin yanma Kureyş'ten bir grup girdi. Hz. Ali onlara: "Size Ebu'l-Kâsım (sallallahu aleyhi vesellem)'den bahsedeyim mi?" dedi. Gelenler: "Olur" dediler. Hz. Ali şöyle anlattı: Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından üç gün önce Allah, ona Cebrail'i indirdi ve: "Ey Ahmed! Allah Teâlâ beni sana ikram ve lütuf olarak gönderdi. Özellikle senden daha iyi bildiğim bir şeyi sana soruyorum: Kendim nasıl hissediyorsun?" dedi. Resûlullah: "Ey Cebrâîl! Ben kendimi sıkıntılı hissediyorum" dedi. Sonra Cebrâîl ikinci gün tekrar Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yanma geldi, aynı sözleri tekrarladı. Üçüncü gün de Cebrâîl, Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi, aynı şeyleri sordu, Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) de aynı cevabı verdi. Ancak şunu ekledi: "Ey Cebrâîl! Kendimi kederli görüyorum" buyurdu.

Bunun üzerine Cebrail'le birlikte kendisine İsmâîl adlı bir melek gökten geldi. Beraberinde yetmiş bin melek vardı. Cebrâîl: "Ey Muhammed, şu ölüm meleği, yanma girmek için izin istiyor. Bunlar senden önce hiç kimseden izin istemediler ve senden sonra da kimseden izin istemeyecekler" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Onlara izin ver" dedi. Cebrâîl gelen meleklere izin verdi. Ölüm meleği ona: "Ey Ahmed! Allah Teâlâ beni sana gönderdi ve sana itaat etmemi emretti. Eğer ruhunu almamı emredersen, alırım. Eğer istemezsen, öylece bırakırım" dedi. Cebrâîl: "Ey Ahmed! Allah seninle karşılaşmayı Özledi" dedi. Resûlullah: "Ey ölüm meleği, sana emredileni yap!" dedi. Ölüm meleği: "Ey Ahmed! Sana selâm olsun! Bu yeryüzüne son inişimdir. Benim dünyaya inmemdeki hacetim sen idin" dedi. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ruhu kabz edilince taziyeler geldi. İşte bu esnada şahsını görmedikleri fakat varlığını hissettikleri birisi geldi ve şöyle dedi: "Ey Resûlullah'ın ehl-i beyti! Allah'ın selâmı ve rahmeti üzerinize olsun. Her musibetten sonra Allah Teâlâ muhakkak kuluna taziyede bulunur ve her helâktan sonra onun yerine başkasını getirir. Her kaçan fırsata yetişme imkanı verir. Allah'a güvenin ve umudunuzu ona bağlayın. Çünkü mahrum bırakılan kişi, sevaptan mahrum bırakılandır. Kendisine musibet ulaşan kişi, kendisine sevap verilmeyendir. Allah'ın selâmı üzerinize olsun" dedi. Hz. Ali: "Bunun kim olduğunu biliyor musunuz?" diye sordu. Kendisi cevaplayarak: "Bu Hızır'dır" dedi. (İbn Ebî Ömer) [46]

4390. Ali b. el-Hüseyİn der ki: "Size Resûlullah'tan (saMahu aleyhi veseEem) bahsedeyim mi?" dedi Oradakiler: "Olur" dediler ve anlatmaya başladı:

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hastalanınca yanına Cebrâîl geldi diyerek aynı hadisi zikretti. Ancak kendisine İsmâîl denilen ve Cebrail'le birlikte inen meleğin yanında yüz bin melek vardı ve her meleğin yanında da yüz bin melek vardı. Hadisin sonunda Ali: "Gelenin kim olduğunu biliyor musunuz?" diye sordu. İşte o Hızır'dı (aleyhisselam)" dedi. (eş-Şâfi, Sünen'inde) [47]

Resûlullah (Sallallahu Aleyhi Vesellem)'İn Yıkanması

4391. İkrİme anlatıyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatı esnasında onun yanında bir ses işittim. Abbâs hemen yanma gitti. Abbâs'm ayağı Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hanımlarından birinin sırtına değmişti. Abbâs: "Ey anne, ey anne, ey anne! Beni kınama, bana kızma! Resûlullah'a yetişmek için acele ettim" dedi. Abbâs, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi veseüem) yanma girdiğinde o: "Refık-i A 'la 'ya, Refik-i A 'lâ 'ya (en yüce dosta)" diyordu. Abbâs: "Ben anladım ki Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) muhayyer bırakılmıştır. Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) ölümü seçmesi üzerine Ali b. Ebî Tâlib ve Fadl b. Abbâs, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) yıkadılar. Abbâs ise perdenin gerisinden onlara su veriyordu." Abbâs dedi ki: "Benim onu yıkamama mâni olan hadise, çocukluğumuzda Mescid'e (Kabe'ye) taş taşırken başımıza gelen hadisedir." (Ishâk) İsnadında kopukluk vardır. [48]

4392. İbn Mes'ûd anlatıyor: Resûlullah (saDallahu aleyhi veseilem) vefat etmeden bir ay önce bize kendisinin öleceğini haber verdi. Canımız ona feda olsun, Resûhıllah'm (sallalhhu aleyhi veseilem) ayrılış vakti yaklaşınca bizi annemiz Âişe'nin evinde topladı. Baktık ki gözleri

yaşarmış. Şehadet kelimesini getirdi ve şöyle dedi: "Sizlere merhaba... Allah size hayat versin, Allah size merhamet etsin, Allah sizi barındırsın, Allah sizi korusun, Allah size yardım etsin, Allah size faydalı şeyler versin, Allah size hidayet etsin, Allah sizi muvaffak kılsın, Allah sizi kurtarsın, Allah sizi kabul etsin, Allah sizi rmklandırsın, Allah sizi yüceltsin. Size Allah 'tan sakınmayı tavsiye ediyorum ve sizi Allah'a emanet ediyorum. Benden sonra O'nu sizin üzerinizde vekil bırakıyorum. Ben şahitlik ederim ki size açık bir korkutucu olarak geldim. Allah 'in kulları ve beldeleri üzerinde Allah 'a üstünlük taslamayın. Çünkü Allah Teâlâ bana ve size şöyle buyurdu: "Şu âhiret hayatını yeryüzünde büyüklenmeyen ve bozgunculuk yapmayanlara has kıldık. Güzel sonuç takva sahiplerinindir. [49] Yine Allah Teâlâ şöyle buyurdu: "Kibirlilere varacakları yer olarak cehennem yetmez mi? [50] Biz: "Yâ Resulallah! Ecel ne zamandır?" diye sorduk. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem): "Ecel yakındır. Döneceğimiz yer Allah'tır, Sidre-i Müntehâ'dır. Varacağımız yer, cennettir, dopdolu kâsedir, yüce dosta ulaşmaktır, daha güzel hayata kavuşmaktır" buyurdu. Biz: "Sizi kim yıkasın?" diye sorduk. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem): "Ehl~İ beytimden erkekler, en yakınım, sonra en yakınım" dedi. Biz: "Seni ne ile kefenleyelim?" dedik. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem): "Beni şu elbisemle kefenleyin veya Mısır beyazına veya Yemen kumaşına sarın" buyurdu. Biz: "Cenaze namazını kim kıldırsın?" dedik. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem) ağladı, bizi de ağlattı. Sonra: "Durun, Allah sizi affetsin. Allah ölünüze hayrının karşılığını versin. Beni yıkadıktan ve kefenledikten sonra bu evimdeki yatağımın üzerine, kabrimin kenarına koyun. Sonra yanımdan bir saat çıkınız. Üzerime ilk namaz

kılacak olanlar, dostum ve habibim Cebrail'dir. Sonra Mîkâîl, sonra İsrafil, sonra ölüm meleği ve bütün melekler ordusudur. Sonra grup grup içeri girip siz de üzerime namaz kılın ve bana salâtü selâm getirin. Tezkiye etmekle, bağırıp çağırmakla bana eziyet etmeyin. İlk önce ehl-i beytimin erkekleri namaz kılsın, sonra ehl-i beytimin kadınları namaz kılsın, daha sonra da siz müminler üzerime namaz kılın. Ashabımdan burada olmayanlara benden selâm söyleyin. Sizinle birlikte dinime giren kardeşlerime de benim selâmımı söyleyin. Çünkü ben şahidim ki, bu günden kıyamete kadar bana ve dinime tâbi olacaklara selâm verdim" dedi. Biz: "Seni kim kabrine koysun?" dedik. Resûlullah (sallallahu aleyhi veseilem): "Ehl-i beytim. Onlar, sizi gören, ancak sizin kendilerini görmediğiniz bir çok melekle beni kabrime koyarlar" buyurdu. (Ahmed b. Menî) [51]

4393. Abdullah (b. Mes'ûd) şöyle dedi: "Sevgilimiz ve Peygamberimiz, anamız babamız ve kendimiz ona feda olsun vefat etmeden bir yıl önce bize vefat haberini verdi. Ayrılma vakti yaklaşınca bizi annemiz Âişe'nin evine topladı... -aynı hadis.- Ancak hadisin sonunda Resûlullah (salblkhualeyhivesellem) şöyle der: "Benden sonra dininize giren kimseye şahit olun ki onu da selâmlarım. Bugünden kıyamete kadar bana ve dinime tâbi olacaklara selâm olsun." (Bezzâr) [52]

Resûlullah Efendimiz (Sallallahu Aleyhi Vesellem)'İn Defnedilişi

4394. el-Kâsım b. Muhammed anlatıyor: İnsanlar Resûlullah'm (salbllahu aleyhi vesellem) defin işinde ihtilaf ettiler. Ebû Bekir: "Resûlullah'm (sallallahu aleyhi veeüem) şöyle dediğini işittim:

Peygaınberler canlarım teslim ettikleri yere def-nediürler dedi." Bunun üzerine Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiği yeri kabir olarak kazdılar ve oraya defnettiler. (İshâk) [53]

4395. Hz. Ömer dedi ki: Resûlullah (saüallahu aleyhi vesellem), minberin yanma kondu. İnsanlar bölük bölük gelip üzerine namaz kıldılar. (İshâk) [54]

4396. Âmir anlatıyor: Muğîre b. Şu'be şöyle dedi: "Ben, Resûlullah'la (salbllahu aleyhi vesellem) son görüşen kimseyim. Bu şöyle oldu: Biz onun kabrini kazmış ve lahdini yapmıştık. Onu defnedince insanlar kabirden çıktılar. Ancak kabrin içine bir balta atılmıştı. Ben: "Baltayı (kazmayı) alın, baltayı alın!" dedim ve kendim inip baltayı aldım. Bu arada elimle Resûlulîah'a (sallallahu aleyhi vesellem) dokundum." (İbn Ebî Şeyte} [55]

4397. Şa'bî, Muğîre b. Şu'be'den naklediyor: Resûhıllah (sallallahualeyhivesellem) ile son görüşen benim. Şöyle ki; Hz. Ali kabirden çıkıp Resûlullah (sallaîlahu aleyhi vesellem) defnedilince ben yüzüğümü kabre attım. Sonra da: "Ey Ebu'l-Hasan, yüzüğüm kabre düştü" dedim. Hz. Ali: "İn ve yüzüğünü al!" dedi. İnip yüzüğümü aldım, elimi de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kefenine değdirin Öyle çıktım. (Ahmed b. Meni' ve Ebû Ya'lâ) [56]

FİTNELER KİTABI

Fitnenin Başlangıcı

4398. Ebû Zer, Resûlullah'ı (salkDahu aleyhi vesellem) hatırladı, onu Övdü, ona salâtü selam getirdi. Sonra Ebû Bekir'i zikretti, onu da övdü, sonra Ömer'i zikretti, onu da övdü, sonra şöyle dedi: "(Hicrî) Otuzdan sonra yüzünü dilediğin yere çevir. Çünkü yüzünü çevirdiğin yönde acizlikten veya fücurdan başka bir şey göremezsin." (Ishâk) Derim ki: Bu hadiste kopukluk var. Ayrıca Leys zayıftır. Bu konuyla ilgili olarak Ebû Bekir b. Ebî Şeybe, Muhammed b. Ishâk kanalıyla Kuşluk namazı bahsinde geçen Huzeyfe hadisini zikretmiştir.[57]

4399. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûîullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle dedi: "Otuz beş yıldan sonra İslam'ın çarkı dönecektir. Eğer savaş olmadan aralarında anlaşırlarsa yetmiş yıl dünyanın nimetlerinden faydalanırlar." (Ishâk)

Ben derim ki: Bu hadisi Ahmed ve Ebû Dâvud, el-Berâ b. Naciye an İbn Mes'ûd tarikiyle şu ifadelerle rivayet etmişlerdir: "Eğer helak olurlarsa, helak olacakların yolunu açmış olurlar. Eğer dinleri ayakta kalırsa, yetmiş yıl ayakta kalırlar." Bu hadiste "Eğer savaş olmadan aralarında anlaşırlarsa" ifadesi yoktur. İsnadı hasendit. [58]

4400. Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûîullah (sallallahu aleyhi veseflem) şöyle buyurdu: "İmanın çarkı daire gibidir. Kitap ile birlikte döndükçe döner..." (Ishâk)

4401. Huzeyfe'nin bildirdiğine göre Resûîullah (sallallahu aleyhi - vesellem) şöyle buyurdu: "Sizler şu an nübüvvet ve rahmet içerisindesiniz, Bundan sonra halifelik ve rahmet olacaktır. Şöyle şöyle hadiseler olacaktır. Onlardan sonra da ısırıcı krallar gelecektir. İçki içecekler, ipek giyecekler. Bununla birlikte kıyamete kadar onlara yardım edilir." {İbn Ebî Şeybe) [59]

4402. Ebû Zer anlatıyor: Bir gece Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte dışarı çıktım. Filancanın bahçesine doğru yürüdük, O'na abdest suyu getirdim ve yanma koydum. Resûîullah (sallaDahu aleyhi vesellem) gözlerini bana dikip beni süzmeye başladı. Sonra da: "Benden sonra senin vay haline!" deyince ben ağladım ve: "Yâ Resûlallah! Senden sonra bizim başımıza bir şeyler mi gelecek?" dedim. Resûîullah (sallallahu aleyhi veseüem): "Evet, dağ başlarında yüksek binalar gördüğünde ovadaki Araplara katıl. Çünkü boyları bir veya iki ok veya mızrak miktarı olan kavimler gelecektir" dedi. (İbn Ebî Şeybe)

4403. Abdullah b. Selâm: "Yâ Resûlallah! Biz senin, rabbinin yanında yanakların kızarmış, rabbinden haya ettiğin halde durduğunu görüyoruz. Ümmetinin senden sonra ortaya çıkardığı şeylerden dolayı böyle olduğunu sanıyoruz" dedi. (İshâk) İsnadı hasendir.

Cemaate Tâbi Olmak

İman bölümünde bazı hadisler geçmişti.

4404. İbn Yesîr b. Amr der ki: Babamın şöyle dediğini işittim: Ebû Mes'ûd el-Ensârî, Osman şehit edilince Medine'ye doğru yola çıktı. Ben de hasta olduğum halde onun peşinden gittim ve "Salihin" denilen yerde ona

ulaştım. Bir bahçenin içerisindeydi. Etrafında bir grup oturmuştu. Daha yeni abdest almış sakalından sular akıyordu. Onunla karşılaşınca Allah'a hamd edip onu övdü. Sonra da ona: "Senin iki arkadaşın vardı, sıkıntılı ve korkulu anlarında yanlarına giderdik" dedi. Onlar: "Huzeyfe ve Ebû Musa" idi. Allah için ve dininiz İslam için söyle; eğer bu fitneler hakkında Resûlullah'tan bir şey işitmişsen bize anlat. Eğer işitmemişsen, o zaman kendi görüşünü bildir" dedi. O Allah'a hamdü senadan sonra şöyle dedi: "Sizler ümmet-i Muhamnıed'in çoğunluğuna tâbi olunuz. Çünkü Allah Teâlâ ümmet-i Muhammedi delalet üzerinde toplayıp bir araya getirmez." (Ishâk)

4405. Büceyle kabilesinden olan Cündüb b. Süfyân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallaHahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Benden sonra karanlık gece parçaları gibi fitneler olacaktır. Öküzlerin boğuştuğu gibi adamlar birbiriyle boğuşacaktır. O zaman kişi müslüman olarak sabahlayıp kafir olarak akşamlar; mü'min olarak akşamlayıp kafir olarak sabahlar" dedi. Bir adam: "Yâ Resûlallah! Öyle bir zamana yetişirsek biz ne yapalım?" dedi. Allah'ın Resulü (sallallahu alevhi vesellem): "Evlerinize kapanın ve kendinizi gizleyin" dedi. Müslümanlardan biri: "Yâ Resûlallah! Eğer birimiz evinde iken evine girilirse" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "O sana dokunsun. Sen Allah'ın öldürülen kulu ol; Allah'ın öldüren kulu olma. Çünkü kişi müslüman bir grupta olur; ancak buna rağmen kardeşinin malını haksız bir şekilde yer ve kanını akıtır. Böylelikle rabbine isyan eder, yaratanına küfreder. O zaman da o kişiye cehennem vacip olur." (İbn Ebî Şeybe) İsnadı hasenâir. [60]

4406. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Gece ve gündüzlerin sonu gelmez; tâ ki birisi kalkıp Kim

dinini bana bir avuç dirheme satar? deyinceye kadar." (Ebû Ya'lâ) [61]

4407. İbn Ümmü Mektûm anlattı: Güneş yükseldikten sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) dışarı çıktı. İnsanlar Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) odalarının yanındaydı. Onlara şöyle dedi: "Ey insanlar! Cehennem ateşi kızdırıldı, karanlık geceler gibi fitneler geldi. Eğer benim bildiklerimi bilseydiniz; çok ağlar, az gülerdiniz." (İbn Ebî Şeybe) [62]

Fitne Korkusundan Bağış Vermemek ve Allah'a İtaate Teşvik

4408. Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallahu şöyle buyurdu: "Bağış olduğu sürece alınız. Ama bağış borca karşılık rüşvet olarak hesaplanınca onu almayınız- Ama siz bunu bırakamazsınız. Çünkü korku ve fakirlik sîzi almamaktan alıkoyar. Şunu iyi biliniz ki imanın çarkı daire şeklindedir. Sizler kitabın döndüğü yere dönünüz. Şunu İyi biliniz ki saltanat ile Allah'ın kitabı birbirinden ayrılacaktır. Dikkat edin, sizler kitaptan ayrılmayınız. Şunu iyi biliniz ki başınıza öyle valiler/komutanlar gelecek ki onlara itaat ettiğinizde sizi saptırırlar, onlara isyan ederseniz sizi öldürürler" dedi. Oradakiler: "Yâ Resûlallah! Öyle bir durumda ne yapalım?" dediler. Resûlullah (sallallalıu aleyhi vesellem): "isa'nın ashabının yaptığı gibi yapın! Onlar, darağaçlarına asılıp çarmıha gerildiler, testerelerle kesildiler. Şunu İyi biliniz ki Allah'a itaat üzerine ölüm, Allah'a isyan İçindeki bir hayattan daha hayırlıdır." (İshâk ve Ahmed b. Meni) [63]

Fitne ve Fesadın Sebebi Kötü Valilerin İş Başına Getirilmesidir

4409. Ebû Hureyre der ki: Resûlullah'ın (sallalîahu aleyhi veselkm) şöyle buyurduğunu işittim: "Benden sonra öyle önderler gelecek ki onlara itaat ederseniz sizi dinden çıkarırlar onlara isyan ederseniz sizi öldürürler, işte onlar küfrün önderleri ve sapıklığın başlarıdır." (Ibn Ebî Şeybe)

4410. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Her şeyi bozan bir âfet vardır. Bu dini bozan âfet de kötü valilerdir." (el-Hâris)

4411. Ezher b. Abdullah der ki: Ubâde b. es-Sâmit Şam'dan hac için yola çıktı. Hz. Osman'ın yanma geldi ve: "Sana Resûlullah'tan (sıîlallahu aleyhi vesellem) işittiğim bir şeyi haber vereyim mi?" dedi. Osman: "Olur" dedi. Ubâde şu karşılığı verdi: "Resûlullah'tan (sallallahualeyhiveseUem) şöyle işittim: "Başınıza öyle emirler (valiler) gelecek ki bildiğiniz şeyleri size emredecekler; ancak kınadığınız şeyleri yapacaklar. İşte onlara itaat etmeniz gerekmez." (Ibn Ebî Şeybe) [64]

4412. Muaviye b. Ebî Süfyan der ki: Resûlullah'tan (saMahu aleyhi vesellem) şöyle işittim: "Kendilerine cevap verilmekten korkulan emirler (valiler) gelecektir. İşte o emirler (valiler) ateşe atılacaklardır. Sonra birbirlerini izlerler." (Ebû Ya'lâ)

4413. Ebû Kubeyl'den: Bir cuma günü Muaviye bize hutbe okudu ve şöyle dedi: "Mülk bizim mülkümüzdür. Ganimet bizim ganimetimizdir. Dilediğimize verir, dilediğimize vermeyiz" dedi. Hiç kimse ona cevap veremedi. İkinci cuma olunca aynı sözlerini tekrarladı ve tekrar kimse cevap vermedi. Üçüncü cuma gelince aynı sözleri tekrarlayınca mescide

devamlı gelen bir adam kalktı ve: "Asla! Bilakis mal bizim malımız, ganimet de bizim ganimetimizdir. Kim aramıza girerse hükmü kılıçlarımızla veririz." Muaviye namazı kıldırdıktan sonra adamın yanına getirilmesini emretti. Muaviye adamı yanma aldı ve oturttu. Sonra insanların içeri girmesine izin verdi, insanlar girince şöyle dedi: "Ey insanlar! Ben size ilk cumada bir şey söyledim, kimse bana cevap vermedi. Sonra ikinci cuma aynı sözleri tekrarladım, yine kimse bana cevap vermedi. Üçüncü cumada da aynı sözleri söyleyince bu adam beni düzeltti. Allah da onu düzeltsin. Çünkü ben Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi veseUem.) şöyle işittim: "öyle bir kavim gelecek ki konuşacaklar; fakat kimse onlara korkudan cevap veremeyecek. İşte o kimseler maymunların ateşe üşüştüğü gibi ateşe üşüşürler" dedi. İşte Allah'ın beni o kimselerle beraber kılmasından korktum. -Allah da kendisini düzeltsin- Bu adam beni düzeltince Allah'ın beni o kimselerle beraber kılmayacağını umdum" dedi. (Ebû Yala ve Rûyânî) [65]

Hicretin 100. Yılından Sonra Hiç Bir Sahabenin Kalmayacağı

4414. Büreyde'nİn bildirdiğine göre Resûlullah (salkUahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Yüz seneden sonra Allah, güzel ve soğuk bir rüzgar gönderecek; o rüzgarla her mü'minin ruhunu kabzedecek. " (İbn Ebî Şeybe) [66]

Fitne Döneminde Uzlete Çekilmek

4415. Muhavvel el-Behzî anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize şöyle söyledi: "İnsanların başına öyle bir zaman gelecek ki; malın en hayırlısı, iki harem arasında bulunan koyunlardır. Otlarını yer, o sudan içerler, sahibi de sütünden içer, yününden giyer ve etinden yer. O zaman fitneler Arapların kötüleri arasında gidip gelir. Allah'a yemin olsun ki onlar buna hiç aldırmazlar." Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) bu sözünü üç defa tekrarladı. (Ebû Ya'lâ) [67]

4416. İbn Abbâs der ki: Resûlullah (salküahu aleyhiveseLlem) Tebuk'ta insanlara şöyle hutbe verdi: "Atının başından tutup Allah'ın yolunda cihada çıkan ve insanların şerlerinden kaçınan kimse, evinde durup misafirine ikramda bulunan ve ona hakkını veren kimse gibidir." (Müsedded)

Allah'ın Emri Gelinceye Kadar Ehl-i Hakka Yardım Etmek

4417. Ebu'l-Esved ed-Düelî'den: Ben, Zür'a b. Damra el-Eş'arî ile Ömer b. el-Hattâb'm yanma gitmek için yola çıktım. Ancak yolda Abdullah b. Amr ile karşılaştık. Şöyle dedi: "Neredeyse Acem toprağında öldürülmüş veya esir edilmiş veya kanma girilmiş Arap'm bulunmayacağı yer kalmayacak!" Zür'a: "Müşrikler müslümanlara galip mi gelecekler?" dedi. Abdullah b. Amr: "Sen kimdensin?" diye sordu. Zür'a: "Benû Âmir b. Sa'saa" dedi. Abdullah b. Amr: "Benû Anıir'in kadınları Zülhalasa'yı ve Cahiliye dinleri üzerinde olan kimseleri savunmadıkça kıyamet kopmaz" dedi. Biz, Abdullah b. Amr'm bu özünü Ömer b. el-Hattâb'a söyledik. Ömer: "Abdullah ne söylediğini daha büir" dedi ve bu sözünü üç defa

tekrarladı. Sonra Hz. Ömer cuma günü hutbe okudu. Hutbesinde Resûlullah'ın (salbllahu aleyhi veseOem) şöyle buyurduğu

övledi: "Allah'ın emrine kadar (kıyamete kadar) ümmetimden bir taife hak İrere bulunacak ve onlara yardım edilecektir" dedi. Sonra biz, Ömer'in bu sözünü Abdullah'a söyledik. Abdullah: "Allah'ın peygamberi doğru söyledi. Allah'ın emri gelince dediğin olur" dedi. (İshâkve Ebû Ya'lâ} [68]

Derim ki; Senedde Katade ile Ebu'l-Esved arasında kopukluk vardır. Ancak ravileri güvenilir kimselerdir.

4418. Hz. Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallalkhu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Kıyamet kopuncaya kadar ümmetimden bir grup hak üzerinde bulunmaya devam edecektir." (Ebû Ya'lâ ve Tayâlisî) [69]

Fitne Zamanında Savaşmayı Terk Emri

4419. İkrime b. Ammâr el-Yemâmî der ki: Amr denilen bir adam amcasından şu hâdiseyi nakletti: Ben, Müslim b. Ukbe ile birlikte yola çıktım. Muhammed b. Mesleme'nin bulunduğu bir vadinin hizasına gelince beni ona gönderdi. Ben: "Eğer gelmezse ne yapayım?" dedim. O da: "Bana onun başını getir" dedi. Ben: "Muhammed b. Mesleme'nin yanına geldim ve: Emire itaat et, onun yanma gel! dedim. Muhammed: "Emir kimdir?" diye sordu. Ben: "Müslim b. Ukbe'dir" dedim. Muhammed: "Emir bana ne yapmak istiyor? Ben bu ellerimle Resûlullah'a (sallaliahu aleyhi veseüem) bîat etmiştim. Bîatımdan ne cayar, ne de değiştiririm" dedi. Bunun üzerine kılıcımı çektim ve: "Başını ona götüreceğim!" dedim. Muhammed: "Götür bakalım" dedi. Ben: "Seni böyle davranmana sevk eden nedir?" dedim.

Muhammed: "Resûlullah benden söz aldı: İnsanların İkİ emire bîat ettiğini görürsen benimle birlikte cihat ettiğin kılıcını al ve onu kırıhncaya kadar Uhud dağına çal. Sonra da ölüm gelinceye kadar veya hatalı bir el seni öldürünceye kadar evine kapanıp otur" dedi. (Ishâk) Derim ki: İmam Ahmed, bu hadisten farklı bir anlamda onun kanalıyla bir hadis tahrîc etti. Orada "hatalı bir el" ifadesi yoktur. İsnadı leyyindir. Ayrıca isnadında durumu belli olmayan bir ravisi vardır. [70]

4420. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Sizden birinize, ehl-i kıbleden birisi kendisini öldürmeye gelince -elini elinin üzerine koyarak- Adem'in iki çocuğunun en hayırlısı olmak zor mu geliyor?! Öldürülen cennette, öldüren ise cehennemdedir." [71]

4421. Büceyle kabilesine mensup Cündüb b. Süfyan anlatıyor: Ben, Resûlullah'm (saMahu aleyhi vesellem) yanındaydım. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) o zaman şöyle buyurdu: "Benden sonra karanlık gece parçaları gibi fitneler olacaktır. Öküzlerin toslaştığt gibi birbirleriyle çarpışırlar. Kişi o zaman müslüınan olarak sabahlayıp, kafir olarak akşamlar. Kafir olarak sabahlayıp müslüınan olarak akşamlar." O zaman müslümanlardan birisi kalkıp: "Yâ Resûlallah! Öyle bir zamanda ne yapalım?" dedi. Hz. Peygamber (saMlahu aleyhi vesellem): "Evlerinize kapanın ve kendinizden bahsettirmeyin' buyurdu. Müslümanlardan bir başkası: "Yâ Resûlallah! Eğer birimiz evindeyken biri evine girerse ne yapalım?" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Elini tutsun ve Allah'ın öldürülen kulu olsun. Allah'ın öldüren kulu olmasın. Çünkü kişi müslüınan bir gruptan olur; ama buna rağmen kardeşi onun malını haksız

olarak yer, kanını döker, Rabbine isyan eder ve yaratanına küfreder. O zurnan da o kişiye cehennem vacip olur. " (Ebü Bekir b. Ebî Şeybe ve Ebü Ya'lâ) [72] İsnadı hasendir.

İhtilâfın Hoş Görülmediği

4422. Hüseyin b. Ali der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), İbn Sayyâd'ın bilmesi için içinden "duban" kelimesini tuttu ve içinden geçeni sordu. O da: "Duh" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Defol! Asla kaderini aşamayacaksın!" buyurdu. Oradan geçip gidince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ne dedi?" diye sordu, bazıları: "Duh" dedi, bazıları da: "Duyh" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara dönerek şöyle dedi: "Daha ben aranızda iken İhtilaf ettiniz. İşte siz benden sonra daha çok ihtilafa düşeceksiniz." (İshâk) [73]

4423. Cündüb el-Becelî, Huzeyfe'den naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Başınıza gelmesinden en çok korktuğum şey, Kur'ân okuyan, sonra da parlaklığı yüzünde belirince İslam'a da yardımcı iken islam'dan sıyrılıp çıkan ve onu arkasına atan, komşusuna kılıçla yürüyen, onu müşriklikle itham eden kimsedir" dedi. Ben: "Ey Allah'ın Resulü! Müşriklikle itham eden mi, yoksa edilen mi şirke daha yakındır?" dedim. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Şirkle itham eden kişi şirke daha yakındır" dedi. (EbÛ Yala)

Fitne Zamanlarında Silah Satmanın Yasaklanışı

4424. İmrân b. Husayn der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) fitne zamanlarında silah satışını yasakladı." (Ahmed b. Menî) [74]

Medine'deki İlk Fitnenin Alâmeti

4425. Yezîd b. Ebî Habîb bildiriyor: İki adam bir karış toprak hakkında çekiştiler ve Ebû'd-Derdâ'nm yanma geldiler. Ebû'd-Derdâ şöyle dedi: "Ben Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittim: "Eğer İki kişinin bir karış toprak hakkında çekiştiğim görürsen o yerden çık." Bunun üzerine Ebû'd-Derdâ Medine'den çıkıp Şam'a gitti. (Ebû Dâvud et-Tayâiisî)

Fitne Günlerinde İnzivaya Çekilmenin (Ruhbanlığın) Caiz Olduğu

4426. Huzeyfe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Hicri ikinci yüzyılın başında en hayırlınız hafifü'l-hâz olanmızdır." Resûlullah'a: "Hafîfü'1-hâz olan kimdir?" diye soruldu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Malı ve ailesi olmayandır" buyurdu. (Ebü Ya'lâ) [75]

4427. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "İnsanların başına öyle bir zaman gelecek ki, o zamanda bekar kalmak helal olur. Din sahibi kimse ancak dağ

başlarına veya kuşların ve tilkilerin yavrularım soktuğu yuvalara sığınmakla dinini koruyabilecektir. Orada namazını kılar, zekatını verir ve hayırdan başka insanlardan uzak kalır. Dağ başlarında güdeceğim yüz koyun, Nadiroğullannın mülkünün benim olmasından daha sevimlidir. İşte bu durum, şöyle şöyle olunca ortaya çıkar." (el-Hârİs) [76]

Fitnelerin Başlangıcı ve Osman b. Affân'ın Halife Seçilmesi

Hz. Ömer'in menkıbeleri anlatırken, onun halife seçimi için altı kişilik bir şura oluşturduğu geçmişti. [77]

4428. Misver b. Mahrame anlatıyor: Hz. Ömer'in tayin ettiği şûra heyetinin halife seçmesinden önceki akşam yatsı namazını kıldıktan sonra evime gittim ve uyudum. Beni dayım Abdurrahman'm sesi uyandırdı: "Ey Misver!" diye sesleniyordu. Ben hemen örtüye bürünerek dışarı çıktım. Bana: "Uyudun mu?" diye sordu. Ben: "Evet" dedim. Dayım: "O halde elbiselerini giy ve Mescid'de bana yetiş" dedi. Mescid'de yanına vardığımda bana: "Zübeyir'i ve Sa'd'ı veya ikisinden birisini çağır" dedi. Ben gittim, Zübeyr'i çağırdım. Onu yanma getirdiğimde bana: "Sözlerimizi işitemeyecek kadar bizden uzak dur" dedi. Sonra tekrar bana: "Diğerini de çağır" dedi. Ben onu da çağırdım. Tekrar bana: "Bizi işitemeyeceğin kadar bizden uzakta dur" dedi. Ben dediğini yaptım. Onlar kendi aralarında biraz konuştuktan sonra tekrar bana: "Ey Misver! Git Ali'yi çağır" diye seslendi. Böyle söylediği zaman gecenin ilk karanlığı gitmişti. Gidip Ali'yi de yanma getirdim. Bana aynı şekilde: "Sözlerimizi işitmeyecek kadar bizden uzak

dur" dedi. Artık onlar sahura kadar konuşmaya devam ettiler. Ben onlardan hiçbir şey işitmiyordum; sadece yüksek sesle konuştuklarını zannediyordum. Sahur vakti olunca dayım Abdurrahman, yanında Ali olduğu halde beni çağırdı ve: "Git bana Osman'ı çağır" dedi. Ben gittim, Osman'ı çağırdım. Onunla da gizlice konuştular. Sonra müezzin sabah ezanını okuyunca herkes abdest almak için yerinden ayrıldı. İnsanlar o günün halifenin seçilme günü olduğunu bildiklerinden, cuma namazına toplandıkları gibi sabah namazına toplandılar. Abdurrahman, şûra heyetinin minberin Önünde oturmasını emretti. Gün aydınlanıp güneş doğunca ve insanlar birbirini görünce Abdurrahman o heyetin arasından kalktı, layık-ı veçhile Allah'a hamdü senadan sonra şöyle dedi: "Ey insanlar, sizler Emîrü'l-rnü'minîn Ömer'in vefatını biliyorsunuz. Ve yine biliyorsunuz ki kendisinden sonraki halifeyi seçmek için bu şûra heyetini görevlendirdi. Arkadaşlarım da bu konuda bana razı oldular. Halifeyi benim seçmemi istediler. İşte ben şu önünüzde oturanlardan birini halife olarak seçeceğim. Sonra tek tek onları adlarıyla çağırarak şöyle dedi: "Ey filan! Allah'ın ahdi gereği seçilecek halifeye itaat edip boyun eğeceğine, onun halifeliğine razı olacağına söz verir misin?" diye soruyor, her biri İnsanların işiteceği şekilde yüksek sesle: "Evet" diyordu. Hepsinden; Osman, Ali, Zübeyir ve Sa'd'dan bu şekilde söz aldıktan sonra Abdurrahman şöyle dedi: "Talha b. Ubeydullah'm benim seçeceğime razı olacağına ben kefilim. Üç gün boyunca ben bu heyet hakkında araştırma yaptım. Sonra onları kendilerinden sordum. Ey insanlar! Şunu iyi biliniz ki sizin ve bu heyetin Osman'ın hilafeti üzerinde birleştiğini görüyorum. "Kalk ev Osman!" dedi. Ensar ve Muhacirlerden insanların iyileri ve Arap elçilerinden hiç biri Abdurrahman'm bu sözüne itiraz etmedi ve: "Sen bizimle istişare etmedin,

bizim görüşümüzü almadın" demediler. Hepsi razı olup buna teslim oldular. İşte altı yıl boyunca Osman'ın halifeliğinde hiçbir kusur bulmadılar. Hatta bir grup Osman'ı Ömer'den daha üstün görüyordu. Çünkü şöyle diyorlardı: "Adaleti, Ömer'in adaleti gibidir. Yumuşaklığı ise ondan daha iyidir." İşte bu altı yıldan sonra olan oldu.

Leys, Usâme b. Zeyd kanalıyla onlardan birinden naklediyor: "Abdurrahman b. Avf, halife seçeceği gece heyetten her birini tek tek yanma çağırıp onun iyiliklerini sayıyor, sonra da: "Halifeliğe sen layıksın; fakat senden başkası olursa kim olsun?" diye soruyordu. O da: "Eğer ben olmazsam Osman olsun" diyordu. (el-Hârİs) [78]

Fitnelerin Sayısı [79]

4429. Hz. Ali şöyle dedi: "Allah Teâlâ bu ümmeti beş fitneye düşürecektir. Özel fitne, genel fitne, sonra tekrar Özel fitne, sonra tekrar genel bir fitne, sonra da karanlık gecelerin fitneleri gelecek ki insanlar o fitnelerde çiftlik hayvanları gibi olacaklar." Ebû Usâme de İshak'm bu rivayetini tasdik ederek: "Evet" dedi. (İshâk) [80]

FETİHLER KİTABI

Irak Fetihleri

4430. Zeyd b. Sabit der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Irak taraflarına bakarak şöyle dedi: "Ey Allahım! Onların kalplerini bize çevir." (Ebû Dâvud et-Tayâlisî) [81]

4431. Ma'kil b. Yesar bildiriyor: Hz. Ömer; İsfahan, İran Azerbeycan'dan hangisinden başlayayım diye Hürmüzân ile istişare etti. Hürmüzân: "Ey Emîrü'l-mü'minîn, İsfahan baş mesabesindedir. İran ve Azerbeycan ise kanatlar mesabesindedir. Eğer kanatlardan birini koparırsan, baş diğer kanada sığınır. Ama eğer başı kopanrsan, kanatlar kendiliğinden düşer. İsfahan ile başla" dedi. Bunun üzerine Ömer, Mescid'e girdi. Nu'rnân b. Mukarrin'in namaz kıldığını gördü. Ömer, Nu'mân namazını bitirinceye kadar onu bekledi. Sonra da: "Ey Nu'mân! Seni görevlendiriyorum" dedi. Nu'mân: "Vali olarak değil; savaşçı olarak olur" dedi. Ömer: "Evet, seni savaşçı olarak görevlendiriyorum" dedi. Sonra da onu Küfe halkına gönderdi ve oradakilere Nu'mân'a katılmalarını emretti. Aralarında Zübeyr b. el-Avvâm, Huzeyfe b. el-Yemân, Abdullah b. Ömer, Muğîre b. Şu'be, Eş'as b. Kays, Amr b. Madikerib gibi kimseler de vardı. Nu'mân ordusunu hazırlayıp yola çıktı. Derken aralarına bir nehir girdi. Nu'mân, Muğire b. Şu'be'yi onlara gönderdi. Nu'mân: "Savaş heyeti gibi mi onların yanında oturayım; yoksa bir padişah gibi mi onların yanında oturayım?" dedi.

Arkadaşları: "Hayır, onlarla bir padişah gibi otur" dediler. (İbn Ebî Ömer) [82]

4432. Ebû Vâil'den: Hâlid b. el-Velîd; Mihrân, Rüştüm ve İran halkına şu mektubu gönderdi: "Hâlid b. el-Velîd'den Mihrân ve Rüstüm'e... Hidayete tabi olanlara selam olsun. Gelelim mevzuya; sizi İslam'a davet ediyorum. Eğer İslam'ı kabul ederseniz, İslam'ın tanıdığı haklardan yararlanır, yüklediği vazifeleri de yüklenirsiniz. Eğer kabul etmezseniz, size cizye vermenizi söylüyorum. Eğer bunu da kabul etmezseniz şunu iyi bilin ki yanımda sizlerin içkiyi sevdiğiniz gibi savaşı seven askerler var." (Müsedded) [83]

4433. Âmir (eş-Şa'bî) şöyle dedi: "Ebû Bekir, Hâlid b. el-Velîd'e Yemâme günü Riddet ehliyle savaştıktan sonra Hire taraflarına yönelmesini, daha sonra da Şam'a yönelmesini emretti. Hâlid, Hîre'ye varınca İranlılara bir mektup gönderdi. Sonra da şöyle dedi: "Ben onları korkutmayı ve şuraya varıncaya kadar onlara saldırıp savaşmayı istiyorum." Sonra da onlara baskın yaptı. Nihayet Sûra'ya vardı. Sonra Ayn-ı Temr denilen yere saldırdı; oradan da çok kimseleri öldürüp esirler aldı. Sonra Şam'a yöneldi. Âmir eş-Şa'bî der ki: Şam'da Abdüîmesîh el-Himyerî'ye Hâlid b. el-Velîd'in bir mektubunu çıkarıp gösterdi. Mektup şöyleydi: "Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla... Hâlid b. el-Velîd'den İranlıların komutanına... Hidayete tabi olanlara selam olsun. Kendisinden başka hiç bir ilah olmayan Allah'a ona layık bir şekilde hamd ederim. O Allah ki sizin kuvvetinizi parçaladı, topluluğunuzu dağıttı, kuvvetinizi zayıflattı, mülkünüzü elinizden aldı. Bu

mektubum size ulaştığında benimle zimmet akdi yapıp cizye veriniz ve bana rehinler gönderiniz. Aksi halde kendisinden başka hiçbir ilah olmayan Allah'a yemin olsun ki sizin hayatı ve barışı sevdiğiniz gibi ölümü seven kimselerle size

Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. karşı savaşırım. Selâm hidayete tâbi olanlara..." (Ebû Ya'lâ)1 -Hulvân fethiyle ilgili Nadle b. Amr hadisi ileride gelecektir. [84]

Hz. Ömer Zamanında Gerçekleşen Fetihler

4434. Ebu's-Sefer şöyle dedi: Ebû Bekir bir orduyu Şam'a gönderince veba hastalığına ve yaralanmaya sabredeceklerine dair onlardan bîat alırdı." (Müsedded) [85]

4435. Âişe'nin azatlı kölesi Zekvân anlatıyor: Hz. Ömer'e ganimet olarak bir çekmece geldi. Sahabelerden çoğu ona baktığı halde kıymetini tespit edemediler. Sonra Ömer: "Eğer izin verirseniz Resûlullah'm Âişe'ye olan sevgisi hatırına bunu ona göndereyim" dedi. Oradakiler: "Olur" dediler. Bunun üzerine çekmeceyi Âişe'ye getirdiler ve açtılar. Sonra da: "Bunu Emîrü'l-mü'minîn Ömer sana gönderdi" dediler. Âişe: "Resûlullah'tan sonra Ömer b. el-Hattâb'a ne fetihler verildi! Ey Allahım! Bundan böyle beni, başkasının bağışını almaya bırakma." (Ebû Ya'lâ) [86]

İskenderiye'nin (Mısır'ın) Fethi

4436. Muhammed b. Amr b. Alkame b. Vakkâs, dedesinden naklediyor: Amr b. el-Âs şöyle dedi: Müslümanlardan bir ordunun başında ben bulunduğum halde İskenderiye'ye gelip konakladık. Oranın büyüklerinden birisi şöyle dedi: "Bana bir adam gönderin ki onunla konuşayım." Ben: "Benden başkası onun yanma gitmeyecek" dedim ve yanıma bir tercüman alarak onun yanma gittim. Onun da tercümanı vardı. Bize iki kürsü konuldu. Adam: "Siz kimsiniz?" diye sordu. Ben: "Biz kuvvet ve izzet sahibi Araplanz.

Biz, Allah'ın evinin sakinleriyiz. İnsanlar arasında topraklan en az ve en verimsiz olan kimselerdik. Yaşantı olarak oldukça zor durumdaydık. Ölü eti ve kan yer, birbirimize saldırır, insanların yaşayabileceği en kötü hayatı yaşardık. Tâ ki aramızdan birisi çıktı. O gün bizim büyüklerimizden değildi, eşraftan da değildi, malı da çok değildi. Ve: Ben Allah'ın size gönderdiği elçisiyim dedi. Bilmediğimiz şeyleri bize emrediyor, bizim ve babalarımızın yaptığı şeyleri yapmaktan nehyediyordu. Ama biz ona kötü davrandık, onu yalanladık ve söylediklerini reddettik. Tâ ki bizim dışımızdan başka bir kavim çıkıp ona: Biz sana inanıyoruz ve senin söylediklerini doğruluyoruz ve sana tâbi olacağız, savaştığın kimselerle savaşacağız" dediler. Bunun üzerine o kişi onların yanma gitti. Sonra birbirimizle savaştık; o bizden biz de onlardan öldürdük. Ancak o bizi mağlup edip galip geldi. Etraftaki Arapların çoğu ona tâbi oldu. Tâbi olmayanlarla savaştı. Eğer arkamda duran Araplar sizin bu yaşantınızı görseler, gelip yaşadığınız bu hayata ortak olurlar" dedim. Bunun üzerine adam güldü ve şöyle dedi: "Sizin peygamberiniz çok doğru söylemiş. Bize gelen peygamberler de size gelen peygamber gibi şeyler söyledi. Bizler de o peygambere tâbi olmuştuk. Ancak daha sonra peygamberlerin emrini terk eden, hevalarma göre işler

yapan krallar geldi. Şunu iyi bilin ki eğer siz peygamberinizin emrini tutarsanız kiminle savaşırsanız onlara galip gelirsiniz ve kimse sizi mağlup edemez. Ama bizim yaptığımız gibi yapar, peygamberinizin emrini terk eder ve nevanıza göre amel ederseniz, o zaman sizinle aramızda pek bir fark kalmaz; çünkü sizler sayı olarak bizden çok olamadığınız gibi, kuvvet olarak da bizden üstün olamazsınız." Bunun üzerine Amr b. el-Âs: "Bu adam kadar zeki bir kimseyle konuşmadım" dedi. (Ebû Ya'lâ} [87]

4437. Musa b. Uley b. Rebâh diyor ki: Babamın şöyle dediğini işittim: İskenderiye halkı Amr b. el-Âs'a karşı çıkınca Amr onlara mancınıklarla saldırdı. (el-Hâris) [88]

FİTNELER BÖLÜMÜNÜN DEVAMI

Hz. Osman'ın Şehit Edilişi

4438. Ebû Saîd el-Ensârî'nin azatlı kölesi Ebû Saîd anlatıyor: Hz. Osman Mısır'dan gelen heyetin Medine'ye yöneldiğini haber aldı ve onları karşılamaya çıktı. Medine'nin dışında bir köyde onları bekledi. Gelenler Osman'ın kendilerini karşılamaya çıktığını işitince onlar da Osman'ın bulunduğu yere doğru yöneldiler ve: "Herhalde Medine'de bizimle karşılaşmayı hoş görmedi" dediler. Osman'ın yanma varınca ona: "Bize mushafı getir" dediler. Osman mushafın getirilmesini emretti. Sonra da ona: "Yedinci sureyi aç!" dediler. Onlar Yunus suresinin yedinci sure olduğunu duymuşlardı. Osman Yunus suresini okumaya başladı. Elli dokuzuncu âyete gelince: "De ki; gördünüz mü Allah'ın size nzık olarak indirdiği şeylerin bir kısmını haram, bir kısmım da helal yaptınız. De ki: Allah mı size böyle izin verdi; yoksa siz Allah'a iftira mı ediyorsunuz." Şöyle dediler: "Görmüyor musun; kim Allah'tan korunursa korunmamış olur. Allah için söyle; Allah mı bunu sana emretti, yoksa Allah'a iftira mı ediyorsun?" Hz. Osman: "Bunu geç! Bu âyet filan filan hakkında nazil oldu. Korunmaya gelince, Ömer benden önce zekattan toplanan develeri korumak için onlara bir alan yaptı. Ben de halifeliğe seçilince zekat develeri için koruma alanı yaptım. Bunu da geç" dedi. Bunun üzerine gelenler her âyet hakkında onu sorguya çekiyorlar; o da cevap verip: "Geç" diyordu. "Şu şu mesele hakkında nazil

oldu" diyordu. O zaman ben Osman'ın sözlerini dinlerken senin yaşındaydım.

Ebû Nadre der ki: O zamanlar ben otuz yaşlarındaydım. Sonra Mısır'dan gelenler Osman'a içinden çıkamayacağı şeyler sordular. Bunun üzerine Osman yaptıklarından dolayı Allah'tan tevbe ve istiğfarda bulundu. Sonra da onlara: "Ne istiyorsunuz?" diye sordu. Onlar: "Bize bir misak ver ve bize bir mektup yaz." Osman onların isteklerini kabul etti ve onlardan kendisinden ve cemaatten ayrılmayacaklarına dair söz aldı. Sonra da tekrar: "Ne istiyorsunuz?" dedi. Onlar: "Medine halkı bizden hiçbir vergi almasın istiyoruz" dediler. Çünkü bu aldığın mallar savaşanlara ve Muhammed'in şu ihtiyar ashabına aittir" dediler. Osman onların bu şartlarını da kabul etti ve gönül rızasıyla birlikte Medine'ye girdiler. Sonra da Mescid'de kalkıp şöyle hutbe verdi: "Allah'a yemin olsun ki yeryüzünde şu Mısır'dan gelen grup gibi hayırlı bir grup görmedim. Dikkat edin; kimin tarlası varsa tarlasının başına gitsin. Kimin hayvanı varsa, hayvanlarının başına gitsin. Gidiniz, sizin bizim yanımızda hiçbir malınız yoktur. Çünkü bu mal üzerinde savaşan ve Muhammed'in ashabından şu ihtiyar kimseler içindir" dedi. Bunun üzerine insanlar kızdılar ve "Bu, Ümeyyeoğullarmın bir tuzağıdır" dediler. Sonra Mısır'dan gelen grup razı oldukları halde geri döndüler. Yolda bir ara kendilerine katılıp sonra tekrar tekrar ayrılan ve katılan bir yolcu gördüler. Onlardan ayrılınca onlara sövüyordu. Ona: "Sana ne oluyor?! Muhakkak sende bazı şeyler var. Durumun nedir?" diye sordular. Adam: "Ben, Emîrü'l-mü'minîn'in Mısır valisine gönderdiği elçiyim" dedi. Bunun üzerine grup onu aradı ve Osman'ın diliyle yazılmış bir mektubu adamın üzerinde gördüler. Mektup Osman tarafından mühürlenmişti. Mektupta Osman, Mısır'daki valisine,

gelen grubun asılıp öldürülmelerini veya el ve ayaklarının çaprazlama kesilmesini emrediyordu. Bunun üzerine grup tekrar Medine'ye döndü ve doğruca Hz. Ali'nin yanma gidip şöyle dediler: "Ey Ali! Allah'ın düşmanını görmüyor musun? Hakkımızda şöyle şöyle mektup yazdı. Bu nedenle Allah onun kanını akıtmayı helal kıldı. Bizimle birlikte kalk gidelim" dediler. Ali: "Allah'a yemin olsun ki sizinle birlikte kalkmayacağım" dedi. Bunun üzerine grup: "O halde neden bize böyle bir mektup yazdın?' dediler. Hz. Ali: "Allah'a yemin olsun ki kesinlikle böyle bir mektup yazmadım" dedi. Gruptakiler birbirlerine baktılar ve şöyle dediler: "Sizler bunun için mi savaşıyorsunuz veya buna mı kızıyorsunuz?!" Hz. Alı, Medine'nin dışına bir köye çıktı. Grup ise Osman'ın yanma girdi. "Sen hakkımızda şöyle şöyle mektup yazdın. Bundan dolayı Allah, kanının akıtılmasını helal kıldı" dediler. Osman: "Sizin için iki şey vardır. Ya buna şahitlik eden müslümanlardan iki adam getirirsiniz; ya da bunu yazmadığıma dair benim yeminime inanırsınız. Kendisinden başka hiçbir ilah olmayan Allah'a yemin olsun ki öyle bir mektubu ne yazdım, ne yazılmasını emrettim, ne de yazıldığım biliyorum. Siz de iyi biliyorsunuz ki haberi olmadan başkasının adına mektup yazılır. Sahte mühürler yapılır" dedi. Onlar buna rağmen: "Allah'a yemin olsun ki Allah, kanının akıtılmasını helal kıldı. Sana verdiğimiz sözü ve misakı bozmayı helal kıldık" dediler. Böylece Osman'ı kuşatmaya aldılar. Osman bir defasında çıkıp onlara: "Allah'ın selamı üzerinize olsun" dedi. Ebû Saîd der ki: "Allah'a yemin olsun ki oradakilerden hiç birinin onun selamına cevap verdiğini işitmedim. Gizliden kendi kendine almaları müstesna." Osman sonra şöyle devam etti: "Kendisinden başka ilah olmayan Allah için siz bilmiyor musunuz?" dedi ve kendi durumundan (tezkiye mahiyetinde) bazı

şeyler anlattı. Sonra kendi eliyle yazdığı bir mektubu onlara verdi. Ancak buna rağmen gruptakiler kuşatmayı kaldırmadılar. Osman: "Emîrü'î-mü'minîn'i serbest bırakın, muhasarayı kaldırın" dediği halde onlar bunu dinlemediler. Sonra başka bir gün Osman tekrar onlara göründü. Onlara nasihatler edip vaazlar verdi; ancak onlar hiçbir vaaz ve nasihati dinlemediler. İnsanlar ilk vaaz verdiklerinde etkileniyor; ancak daha sonra bu etki kayboluyordu. İkinci defa kendilerine nasihat edildiğinde hiç kulak asmıyorlardı. Sonra Osman kapıyı açtı, mushafı önüne koydu. Çünkü Osman o gece Resûlullah'ı rüyasında görmüş, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: "Ey Osman! Bu gece yanımızda iftar et!" buyurmuştu.

Babam dedi ki: Hasan bana şöyle anlattı: Ebû Bekir'in oğlu Muhammed, Osman'ın yanına girince Osman onun sakalından tutup şöyle dedi: "Babanın asla yapmayacağı bir şeyi yaptın ve takınmayacağı bir tavır takındın." Bunun üzerine Muhammed gerisin geriye döndü ve çıkıp gitti. Sonra kendisine "kara Ölüm" denilen bir adam içeri girdi ve Osman'ın boğazına elini koyup onu boğdu. Sonra da çıkıp: "Allah'a yemin olsun ki Osman'ı boğdum. Onun boğazından daha yumuşak bir şey görmedim, öyle ki nefsinin cesedinde cinlerin canı gibi sallandığını gördüm" dedi. Sonra da çıkıp gitti.

Ebû Saîd der ki: Bir adam Osman'ın yanma girince Osman ona: "Benimle senin aranda Allah'ın kitabı vardır" dedi ve adam çıkıp orayı terk etti, sonra başkası içeri girdi. Ona da: "Benimle senin aranda Allah'ın kitabı vardır" dedi. Mushaf, Osman'ın önünde idi; ama adam bu söze kulak asmayıp bir kılıç salladı. Osman kılıcın darbesinden kendisini eliyle korudu. Ancak kılıç elini kopardı veya kopardığım bilmiyorum. Sonra da Osman şöyle dedi: "Allah'a yemin olsun ki Kur'ân'ı yazan ilk el budur" dedi.

gbû Saîd'in dışındakilerin rivayetlerinde ise şöyle geçer: Tücîb , hilesinden bir adam içeri girdi, Osman'a kılıç darbesi vururken kanı şu etin üzerine sıçradı: "Onlara karşı Allah sana kafidir o işiten ve bilendir. [89] İşte o kan damlası daha sonra hiç silinmedi, mushafinda k Mı (Karısı) Bintü'l-Furâfisa, mücevheratını alıp koynuna sakladı. Bu, daha Osman katledilmeden önce idi. Öldürüldüğünde ya da öldürüleceği söylenince Osman'ın üzerine apış aralarını ayırarak çullandı.

Birisi şöyle der: Allah kahretsin o kadını! Ne de büyük kıçı varmış!

Ebû Saîd der ki: "Allah düşmanlarının dünya malından başka bir şey istemediklerini anladım." (İshâk) [90]

Derim ki: Bu hadisin ravileri güvenilir kimselerdir. Hadisi raviler birbirlerinden İşitmişlerdir.

4439. Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin azadlısı Eflah anlatıyor: Abdullah b. Selâm, Mısırlılar gelmeden önce Kureyş'in ileri gelenlerinin yanına gitti ve onlara: "Bu adamı (Osman'ı) öldürmeyin" dedi. Onlar da: "Allah'a yemin olsun ki onun Öldürülmesini asla istemiyoruz" dediler, sonra buna dayanarak dışarı çıktı ve: "Allah'a yemin olsun ki o ölecektir" dedi. Sonra tekrar onlara: Osman'ı öldürmeyin! Allah'a yemin olsun ki kırk güne kadar o ölecektir" dedi. Fakat onlar yine kabul etmediler. Aradan bir kaç gün geçtikten sonra tekrar onlara: "Osman'ı öldürmeyin! Allah'a yemin olsun ki on beş geceye kadar o ölecektir" dedi. (İshâk) Bunun isnadı hasendir. [91]

4440. Abdullah b. Selâm onlara şöyle dedi: "Resûlullah (sülalbhu aleyhi vesdlem) bu şehre geldiğinden beri melekler bu şehri korumaktadırlar ve kuşatmışlardır. Allah'a yemin olsun ki eğer Osman'ı öldürürseniz o melekler gidecek ve bir daha ebedi olarak dönmeyeceklerdir.

Kılıçlarınız kınınızda dursun ve onları çıkarmayınız. Allah'a yemin olsun ki eğer Osman'ı öldürürseniz, Allah o kılıçları keskinleştirip üzerinize gönderir. Sonra da asla o kılıçlar dinmez veya kıyamete kadar dinemez. Çünkü şunu iyi biliniz ki bir peygamber öldürülünce buna karşılık yetmiş bin kişi öldürülür. Bir halife öldürülünce de buna karşılık otuz beş bin kişi öldürülür. Peygamber Yahya b. Zekeriya'nm kanı üzerine yetmiş bin kişi öldürüldü." (İshâk) [92]

4441. Abdullah b. Muğaffel bildiriyor: Abdullah b. Selâm cuma günü eşeğinin sırtında tarlasından çıkıp gelirdi. Cuma'ya erkenden gelir, namazdan sonra da tarlasının başına dönerdi. İnsanlar Osman'a saldırınca Abdullah b. Selâm onlara: "Onu öldürmeyin ve onu öldürmede yarışmayın. Nefsim elinde olan Allah'a yemin olsun ki peygamberini öldüren bir ümmetin arasını Allah Teâlâ yetmiş bin kişinin kanı akıtılmadan ıslah etmez. Halifesini öldüren bir ümmetin arasını Allah Teâlâ kırk bin kişinin kanı akıtılmadıkça ıslah etmez. Kur'ân'ı sultana karşı kaldırmadıkça bir ümmet asla helak olmaz" dedi. Sonra da onlara: "Osman'ı öldürmeyin ve onu öldürmede yarışmayın" diye ilave etti. Ancak onlardan kimse Abdullah b. Selâm'm bu sözlerine kulak asmadı ve onu öldürdüler. Bunun üzerine Abdullah b. Selâm, Hz. Ali'nin yolu üzerine oturdu. Hz. Ali, Medine'den çıkıyordu. Ona: "Nereye gidiyorsun?" diye sordu. Ali: "Irak'a" dedi. Abdullah b. Selâm: "Irak'a gitme, Resûlullah'm minberinin yanında dur ve ona yapış! Irak'a gitmenin seni kurtaracağını bilmiyorum. Allah'a yemin olsun ki eğer Medine'yi terk edersen bir daha asla orayı göremezsin" dedi. Ali'nin etrafında bulunanlar Ali'ye: "Bizi bırak, onu öldürelim" dediler. Ali: "Hayır, Abdullah b. Selâm bizdendir ve salih bir kişidir" dedi.

îbn Muğaffel der ki: "Ben, İbn Selâm'm tarlasının yanında bir tarla almak için ondan izin istedim. Bana daha sonra şöyle dedi: "İşte bu, kırk senenin başıdır. Bundan sonra sulh olacaktır. Sen orayı al" dedi.

Süleyman der ki: Humeyd'e: "Kur'ân'ı nasıl sultana karşı kaldırırlar" diye sordum. O da: "Görmüyor musun Hariciler sultana (Hz. Ali'ye) karşı Kur'ân'ı nasıl tevil ediyorlar" dedi. (İshâk) [93]

4442. Naile b. Furâfıse el-Kelbiyye -Osman'ın hanımıydı- şöyle anlattı: Osman muhasara edilince gündüzleri oruç tutmaya başladı, iftar vakti olunca da onlardan tatlı su istedi. Ona suyu kokan bir kova verildi. Fakat o suyu içmeden uyudu. Hiçbir şey de yemedi. Sahur vakti olunca bazı komşularımız bize tatlı su getirdiler. Onu Osman'a getirdiğimde merdivenin altında horuldayarak uyuduğunu gördüm. Onu uyandırıp: "İşte sana tatlı su getirdim" dedim. O başını kaldırdı, şafağın atıp atmadığına baktı, sonra da: "Ben orucum ve oruçlu olarak sabahladım" dedi. Ben: "Kimsenin sana yiyecek ve içecek getirdiğini görmedim. Nereden geldi?" dedim. Osman: "Resûlullah bu tavandan bana göründü, yanında sudan bir kova vardı. Bana: "Al İç, ey Osman" dedi. Ben de kanıncaya kadar o sudan içtim. Sonra: "Daha iç" dedi. Ben tekrar içtim, artık doymuştum" dedi. Sonra da bana:'1Bugün sem muhasara edenler erkenden sana saldıracaklar. Eğer onları bırakırsan yanımızda iftar edersin!" dedi. Naile der ki: "O gün Osman'ı muhasara edenler içeri girdiler ve onu öldürdüler. Allah, Osman'dan razı olsun." (Ahmed b. Menî) [94]

4443. Ebû Leyla el-Kindî anlatıyor: Hz. Osman muhasara altında iken bize göründü ve: "Ey insanlar! Beni öldürmeyin. Eğer beni öldürürseniz (parmaklarını birbirine girdirerek) işte böyle olursunuz" dedi. (Ahmed b.

Menî) [95]

4444. Âişe bildiriyor: Hz. Osman, Resûlullah'm (salMIahu aleyhivesellem) yanma girmek için izin istedi; Hz. Peygamber (sallallahu aleyhivesellem) de ona izin verdi. Osman içeri girdiğinde düğmeleri açıktı. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Bana yaklaş ey Osman!" buyurdu. O da yaklaştı. Sonra tekrar: "Bana yaklaş ey Osman'/' dedi. Osman dizini Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) dizine koyacak şekilde ona yaklaştı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onun düğmelerini kendi eliyle bağladı, sonra da şöyle dedi: "Ey Osman! Kıyamet günü sen damarlarından kanlar aktığı halde geleceksin. Ben: Kim sana böyle yaptt derim. Sen de isimlerini söyleyip onları bana şikayet edersin. Sana tuzak kuran ve bunu emreden kimseleri bana söylersin. Sen bu halde iken gökten sana bir ses gelecek ve şöyle denilecek: Bilİniz ki Osman b. Affan'ın düşmanları hakkında hüküm verildi. İşte o zaman ey Osman halin nice olur?" Osman: "Lâ havle velâ kuvvete illâ billahi'1-aliyyi'l-azim: Allah'tan başka kuvvet ve kudret sahibi hiç kimse yoktur" dedi ve bunu üç defa tekrarladı. (el-Hârİs) [96]

4445. Nâfi anlatıyor: Hz. Osman'ın evinin kuşatıldığı zamanda İbn Ömer zırhını iki defa giyip Osman'ın yanma girdi ve şöyle dedi: "Ben, Resûlullah'm sohbetinde bulundum. Onun peygamberlik ve velayet hakkını bilip tanıdım. Sonra Ebû Bekir'le arkadaşlık yaptım. Onun velayet hakkını da bilip tanıdım. Sonra Ömer'le birlikte arkadaşlık yaptım. Onun da velayet ve babalık hakkını bilip tanıdım. Aynı şekilde senin de velayet hakkını bilip tanıyorum, emrine amadeyim" dedi. Osman: "Allah hayrını versin ey Ömer ailesi, emrim sana gelinceye kadar evinde otur" dedi. (el-Hâris) [97]

4446. Ebû Hureyre anlatıyor: Ben, Hz. Osman'ın yanında onunla birlikte evinde muhasara edildim. Bizden bir adama ok attılar; adam o okla öldü. Ben: "Ey Emîrü'l-mü'minîn! İşte şimdi savaşmak hak oldu. Bizden bir adamı öldürdüler" dedim. Osman: "Ey Ebû Hureyre! Sana kılıcını yere atmayı emrediyorum. Beni öldürmek istiyorlar. Ben mü'minleri kendi canımla koruyacağım" dedi. Ebû Hureyre: "Bunun üzerine kılıcımı attım ve şu ana kadar nerede olduğunu da bilmiyorum" dedi. (el-Hâris) [98]

4447. Muhacir b. Habîb ve İbrâhîm b. Maskale anlatıyorlar: Hz. Osman muhasara altında iken Abdullah b. Selâm'a birisini gönderip yanma gelmesini söyledi. Abdullah b. Selâm içeri girince Osman ona: "Başını kaldır, şu küçük pencereyi görüyor musun? İşte, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu gece bu pencereden bana göründü ve: Ey Osman! Seni muhasara mı ettiler? dedi. Ben: Evet ya Resûlallah dedim. Bunun üzerine Hz. Peygamber (salklkhu aleyhi vesellem) bana bir kova su verdi ve o sudan içtim. Şu ana kadar o suyun soğukluğunu ciğerlerimde hissediyorum." Sonra bana şöyle buyurdu: Dilersen Allah'a dua edeyim, Allah seni onlara galip kılsın. Dilersen de yanımızda iftar edersin dedi." Abdullah b. Selâm: "Hangisini seçtin?" diye sordu. Osman: "Resûlullah'm (salbilahu aleyhi vesellem) yanında iftar etmeyi seçtim" dedi Sonra Abdullah evine gitti, güneş yükselince oğluna: "Çık Osman'a ne olduğuna bir bak. Çünkü onun bu saate kadar yaşamaması gerekir" dedi. Oğlu dışarı çıktı ve Osman'ın öldürüldüğü haberini getirdi. (el-Hâris) [99]

4448. İbn Ömer der ki: Hz. Osman insanlara şöyle demeye başlamıştı:

"Resûlullah'ı (salkllahu aleyhi vesellem) rüyamda gördüm, şöyle buyurdu: "Ey Osman! Yanımızda iftar et." Bunun üzerine o gün oruç tuttu

ve o gün öldürüldü. (Ebû Ya'lâ) [100]

4449. Kesîr b. es-Salt anlatıyor: Hz. Osman öldürüldüğü günün akşamı uyudu. O gün cuma günüydü. Uyandığında: "Eğer insanların Osman hayal görüyor demesinden korkmasam, size bir söz anlatacağım" dedi. Biz: "Allah iyiliğini versin, bize konuş. Biz, insanların dediği gibi şeyler söylemeyiz" dedik. Osman: "Bu akşam Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi veselîem) rüyamda gördüm ve: Bu cuma bizimle beraber olacaksın buyurdu" dedi. (Ebû Ya'lâ ve Bezzâr) [101]

4450. el-Cârûd'un süt çocuğu Ebû Meryem anlatıyor: Kufe'de idim Hz. Ali'nin oğlu Hasan kalkıp hutbe verdi ve şöyle dedi: "Ey insanlar! Dün rüyamda gariplikler gördüm. Allah Teâlâ'yı Arş'ınm üzerinde gördüm. ResûluUah (sallallahu aleyhi veselîem) geldi ve Arş'ın direklerinden birinin yanında durdu. Sonra Ebû Bekir geldi ve elini Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellemyin omuzlarına koyup ona dayandı. Sonra Ömer geldi, elini Ebû Bekir'in omuzlarına dayandırdı. Sonra Osman geldi; ancak Osman biraz uzakta durdu ve: Yâ Rab! Kullarına beni niçin öldürdüklerini sor? dedi. Bu arada gökyüzünden, yerden toplanmış iki kova kan gönderildi." Bunun üzerine oradakiler Hz. Ali'ye: "(Oğlun) Hasan'm ne anlattığım görmüyor musun?" dediler. Hz. Ali: "O sadece rüyasında gördüklerini anlatıyor" dedi. (Ebû Ya'lâ) [102]

4451. el-Hasan b, Ali şöyle dedi: Gördüğüm bir rüyadan sonra artık savaşmayacağım. Resûlullah'm (sallallahu aleyhi veseUem} elini Arş'a koyduğunu, daha sonra Ebû Bekir'in gelip elini Resûlullah'm (sallallahu aleyhi veselîem) üzerine koyduğunu, ondan sonra da Ömer'in gelip elini Ebû Bekir'in üzerine koyduğunu, ondan sonra Osman'ın gelip elini Ömer'in

üzerine koyduğunu, onların gerisinde de kan olduğunu gördüm. "Bu kan nedir?" diye sordum, "Osman'ın kanıdır. Allah onun katilini aramaktadır" denildi. (Ebû Ya'lâ) [103]

4452. Safiyye binti Huyey'in azatlı kölesi Kinâne anlatıyor: Hz. Osman'ın öldürülüşüne şahit oldum. O sıralar ben on dört yaşlarındaydım. Safıyye bize bir katırın üzerinde çadır yapmamızı, sonra da onunla Osman'ın yanma kadar gitmemizi emretti. Kapıya vardığımızda Ester adlı isyancıyı beraberindeki insanlarla gördük. Ester, Safiyye'ye: "Evine dön!" dedi. Ancak Safiyye onu dinlemeyince Ester bir ok atıp katırın arkasına vurdu. Katır onun acısından yere düştü. Üzerindeki çadır da neredeyse düşecekmiş gibi eğildi. Safiyye onların bu şiddetini görünce: "Beni yerime çevirin" diye emretti. Osman'ın evinden Kureyş'illerden dört kişilik grup çıktı. Kılıçlarını kuşanmış, Osman'ı müdafaa ediyorlardı. Aralarında Hasan b. Ali, Abdullah b. ez-Zübeyr, İbn Hâtıb ve Mervan b. el-Hakem vardı. Ben: "Ebû Bekir'in oğlu Muhammed de Osman'ın kanına bulaştı mı?" diye sordum. O: "Allah korusun, içeri girdiğinde Osman ona birkaç söz söyledi. Onun bu sözleri üzerine Muhammed dışarı çıktı ve Osman'ın kanından hiçbir şeye bulaşmadı" dedi. Ben: "Osman'ı kim öldürdü?" dedim. Kinâne şu cevabı verdi: "Mısır'lılardan kendisine Cebele denilen bir adam öldürdü ve Na'sel'i (Osman'ın düşmanları onu bu şekilde isimlendiriyorlardı) ben öldürdünı diyordu. Ben: "O zaman Osman neredeydi?" diye sordum. O: "Evindeydi" dedi. (jshâk) [104]

Hz. Ali'nin Osman Suikastından Beri Oluşu

4453. Abdullah b. Ebî Süfyân der ki: Hz. Ali şöyle dedi: "Emeviler (Umeyyeoğulları) benimle savaşıyorlar ve Osman'ı benim öldürdüğümü iddia ediyorlar. Ama yalan söylüyorlar. Halbuki onlar böyle söylemekle idareyi istiyorlar. Eğer onların kalplerindekinin yok olacağını bilsem, Makam'm yanında onu öldürmediğime yemin ederdim. Allah'a yemin olsun ki Osman'ı ben öldürmedim, öldürülmesini de emretmedim derdim. Fakat onlar iktidarı ele geçirmeyi istiyorlar. Ben, kendimin ve Osman'ın, Allah Teâlâ'nm şu âyetine nail olanlardan olmasını umuyorum: "Biz onların gönüllerinden kin ve haseti söküp aldık. [105] (Müsedded) [106]

4454. İbn Avn der ki: el-Kâsım b. Muhammed (b. Ebî Bekir)'in şöyle dua ettiğini işittim: "Ey Allahım! Babamın Osman hakkındaki günahını affet." (Müsedded) [107]

4455. Ebû Kılâbe der ki: Kureyş'ten Sümâme demlen bir adam San'a'da idi. Osman öldürülünce insanlara hutbe okuyup şiddetli bir şekilde ağladı. Kendine geldiği zaman şöyle dedi: "İşte bugün peygamberliğin hilafeti ümmet-i Muhammed'den alındı ve zorbalıkla krallığa döndü. Kim bir şeye galip olursa onu alt eder." (İbn Ebı Ömer) [108]

4456. el-Hasan (el-Basrî) şöyle anlattı: Osman hakkında konuşan kimseleri gördüm. Mescid'de tartışıyorlardı. Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) hücrelerinden bir kişi eliyle mushafı işaret ederek şöyle dedi: "Sizler bilmiyor musunuz ki dinden ayrılıp parça parça olan kimselerden Muhammed beridir ve uzaktır!" Sonra şu âyeti okudu: "Dinlerini parça parça edip grup grup olanlar var ya; senin onlarla hiçbir ilişkin yoktur. Onların işi Allah'a kalmıştır. Allah onlara ne yaptıklarını haber verecektir" (En'am sur. 159) [109]

4457. Abdullah b. ez-Zübeyr der ki: Hz. Osman'a: "Yanında zafere erişecek bir grup var. Allah onlardan daha az olanlarla bile zafer verir. Bana izin ver, savaşalım" dedim. Osman: "Allah için, kimsenin benim yüzümden kanı akmasın veya kimse kan akıtmasın" dedi. (Ahmed b. Menî} [110]

İsyancılarla Savaşmak

4458. el-Hasan el-Basrî anlatıyor: Hz. Ali, Talha ve arkadaşlarının durumu için Basra'ya geldiğinde Abdullah b. el-Kevvâ ve İbn Ubâd ayağa kalkarak şöyle dediler: "Ey Emîrü'l-mü'minîn! Bu yürüyüşün hakkında bize bilgi ver. Senin bu yürüyüşün Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesdlem) sana yaptığı bir vasiyet midir, yoksa sana verdiği gizli bir ahit midir? Veya ümmetin parçalanıp ihtilaf ettiğini görünce yöneldiğin bir görüş müdür?" Hz. Ali şöyle dedi: "Ben, Resûlullah'a (sallallahualeyhiveselkm) yalan söyleyenlerden değilim. Allah'a yemin olsun ki Hz. Peygamber (saUallahu aleyhi vesellem) ansızın ölmedi ve öldürülmedi; aramızda uzun bir süre hasta olarak kaldı. Her defasında müezzin gelip onu namaza çağırıyordu. Fakat Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gidemediğinden namazın kılınmasını emrediyor ve şöyle diyordu: Ebû Bekir'e söyleyin insanlara namazı kıldırsm. Elbette o bunu söylerken benim ona olan konumumu biliyordu ve bile bile bana emretmedi. Sonra, eğer bana gizli bir ahit vermiş olsaydı, elbette onu yerine getirirdim. Öyle ki hanımlarından bir tanesi şöyle dedi: Ebû Bekir yumuşak kalpli birisidir. Senin yerine namaz kıldırınca insanlar onu işitmezler. Keşke Ömer'in insanlara namaz kıldırmasını emretsen. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun bu

sözüne kızdı ve: "Sîzler Hz. Yusuf a musallat olmuş kadınlardansınız" buyurdu- Sonra Hz. Peygamber (sallallalm aleyhi vesellem) vefat edince müslümanlar kendi durumlarına baktılar ve ResûluUah'm (sallallahu aleyhi vesellem) din işlerinde Ebû Bekir'i görevlendirdiğini görünce müslümanîar da onu dünya işlerinde görevlendirdiler. Böylece müslümanlar ona bîat ettiler. Ben de onlar gibi Ebû Bekir'e bîat ettim. Beni savaşa gönderince savaştım. Verdiği zaman verdiğini aldım, hadlerin yerine getirilmesinde önünde bir kamçı gibiydim. Eğer bu iş sevgiden dolayı başkasını tercih etme olsaydı, ölümü esnasında kendisinden sonra emirliği oğluna verirdi. Fakat o böyle yapmayıp Ömer'e işaret etti. fCimsenin sözüne de aldırmadı. Müslümanlar da ona bîat ettiler ve ben de onlarla birlikte Hz. Ömer'e bîat ettim. O da beni savaşa gönderdiğinde savaştım, verince aldım ve hadlerin yerine getirilmesinde önünde bir kamçı gibi oldum. Eğer o da emirliği sevdiği birisine vermek isteseydi öldüğü esnada onu kendi oğluna verirdi. Fakat o bunu hoş görmedi Nihayet Kureyş'liler arasında ümmetin emirliğini üstlenince altı kişilik bir şura heyeti seçti. Tâ ki vefatından sonra kabrinde Ömer'e bir kötülük dokunmasın ve ulaşmasın. Benim de aralarında bulunduğum altı kişilik heyette ümmet emirim seçecek bir heyet tayin etti. Biz toplanınca Abdurrahman b Avf kalkıp kendi oyunu bize verdi. Bu heyetten bir kişiyi seçtiğinde ona itaat edeceğimize dair söz verdiğimiz takdirde kendi oyunu bize vereceğini söyledi. Biz de ona söz verdik. Seçeceği kimseye itaat edeceğimize ve ona isyan etmeyeceğimize söz verdik. O da Osman'ın elini tuttu ve ona bîat etti. İşte bu anda nefsime bazı şeyler geldi; ancak durumu iyice düşününce bîat etmemin daha önde olduğunu gördüm ve Osman'a bîat edip şüphelerimden kurtuldum. O da beni savaşa gönderince savaştım, verince aldım ve

hadlerin yerine getirilmesinde onun Önünde de bir kamçı gibi oldum. Osman öldürülünce kendi durumuma baktım. Ebû Bekir ve Ömer'e verdiğim boynumdaki sözün çözüldüğünü gördüm. Osman'ın dönemi de geçip gitmişti. Ben müslümanlardan biriydim ve emirlikte benimle çekişen kimse yoktu ve kimse de bunu istemiyordu. Ancak benim gibi olmayan, benim yakınlığım gibi bir yakınlığı bulunmayan, ilmi benim ilmim gibi olmayan hayırlı işlerde koşmada benim gibi olmayan bir kimse (Muaviye) karşıma çıkınca emirlikte benim ondan daha haklı olduğumu gördüm." İbnü'l-Kevvâ ve İbn Ubâd: "Doğru söyledin. Bize şu iki arkadaşından haber ver (Talha ve Zübeyr'den) ki onlar hicrette seninle beraberdiler, Rıdvan bîatmda senin arkadaşların idiler, şûrada senin arkadaşların idiler" dediler. Hz. Ali: "Onlar Medine'de bana bîat ettiler; ancak Basra'da bana muhalefet edip bîattan kaçtılar. Eğer Ebû Bekir'e ve Ömer'e bîat eden birisi bu Matından vazgeçerse elbette Ebû Bekir de, Ömer de, Osman da o kimseyle savaşırdı ve biz de savaşırdık" dedi. (İshâk) [111]

4459. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Allah Teâlâ'nın bu ümmette isyan eden kimse hakkında nasıl hüküm verdiğini biliyor musunuz?" dedi. Biz: "Allah ve Resulü daha iyi bilir" dedik. Resûlullah (saMlahu aleyhi vesellem): "Yaralısı ve esir edileni öldürülmez; kaçanı takip edilmez." (Ahmed b. Menî)

4460. Kevser b. Hakîm yukarıdaki hadisi nakletti. Ancak ibaresi şöyledir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), İbn Ümmü Abd'a (İbn Mes'ûd'a): "Allah'ın bu ümmette isyan eden kimseler hakkında nasıl hüküm verdiğini biliyor musun?" diye sordu. O: "Allah ve Resulü daha iyi bilir" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Yaralısı

ve esir edileni öldürülmez, kaçanı takip edilmez ve onlardan alınan ganimetler bölüştürülmez" İşte Allah Teâlâ bu ümmette isyan eden kimseler hakkında böyle hüküm vermiştir. Zamanımızda bu kimseler Haricilerdir. (el-Hârİs) [112]

4461. Ali b. Rabîa der ki: Hz. Ali'yi minber üzerinde iken işittim; yanma gelen bir adam: "Ey Emîrü'l-mü'minîn! Neden insanların develerini boğazladığı gibi senin insanları boğazladığını görüyorum. Bu, Resûlullah'm sana verdiği bir ahit ve söz müdür; yoksa kendi görüşün müdür?" dedi. Hz. Ali: "Allah'a yemin olsun ki ben ne yalan söyledim, ne de yalanlandım. Ne saptım, ne de saptırıldım. Bilakis Hz. Peygamber (salJallahu aleyhi vesellem) böyle bir şeyi bana ahit verdi. Kim iftira ederse elbette ziyana uğrar." (el-Hâris)

4462. Ali b. Rabîa der ki: Hz. Ali'nin şu minberiniz üzerinde şöyle dediğini işittim: "Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) bana karşı bîatını bozanlarla, zorbalarla ve dinden çıkan kimselerle savaşmamı emretti." (Ebû Ya'lâ ve Bezzâr)

4463. Ammâr b. Yâsir şöyle dedi: "Ben bîatını bozanlarla, zorbalarla ve dinden çıkan kimselerle savaşmakla emredildim." (Ebû Ya'lâ)

Cemel Vakası

4464. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Acaba sizden hanginiz kırmızı yüklü devenin sahibi olacak? Etrafında çok kişi öldürülecek. O da Tam öldürülecekken kurtulacak." (İbn Ebî Şeybe) [113]

4465. Ahnef b. Kays anlatıyor: Bizler hac yolculuğuna çıktık, Medine'ye geldiğimizde evlerimize girip yüklerimizi yıkarken birisi gelip bize şöyle dedi: İnsanlar korkuya kapılıp Mescid'de toplandılar. Biz de hemen Mescid'e gittik. Hz. Osman sahabelere Allah için kendi menkıbelerini ve iyiliklerini sayıp döküyordu....

Ahnef der ki: Ben o arada Talha ve Zübeyr ile karşılaştım. Kendi kendime: "Sanırım bu adam (Osman) öldürülecek" dedim ve Talha ile Zübeyr'in yanına gidip: "Osman'dan sonra kime bîat etmemi emredersiniz?" dedim. Onlar: "Ali'ye bîat et" dediler. Ben: "Bana böyle emrediyorsunuz ve buna razı mısınız?" dedim. Onlar: "Evet" dediler. Sonra ben Mekke'ye çıktım. Onların bu sözleri aklımdaydı. Mekke'de iken birisi gelip: "Osman b, Affan öldürüldü" dedi. O sırada Âişe de Mekke'de idi. Ben hemen yanma gittim ve ona: "Allah için bana söyle; kime bîat etmemi emredersin" dedim. Âişe: "Ali'ye bîat et" dedi. Ben: "Bana bunu mu emrediyorsun ve benim için buna mı razısın?" dedim. O: "Evet" dedi. Ben de Medine'ye geri döndüm ve Ali'nin yanma gelip ona bîat ettim. Sonra da Basra'daki ailemin yanma döndüm. Ben işlerin yerine oturduğunu ve istikrarın sağlandığını tahmin ediyordum. Ancak bu arada birisi gelerek: "Müminlerin annesi Aişe'yle beraber Talha ve Zübeyr Basra yakınlarına Hureybe'ye gelip orada konakladılar" dedi. Ben: "Neden geldiler?" diye sordum. O: "Osman'ın kan: hakkında kendilerine yardım etmen için beni sana gönderdiler. Çünki Osman mazlum olarak öldürüldü" dedi. İşte bu bana gelen haberlerin er korkuncu idi. Kendi kendime şöyle dedim: "Aralarında mü'minlerin annesi Âişe ve Resûlullah'm havarileri Talha ve Zübeyr'in bulunduğu bir kavme yardım etmeyip onları yalnız bırakmam çok ağırdır. Ancak Resûlullah'm amcasının oğlu Hz. Ali'yle savaşmam -ki onlar bana ona itaat etmemi

emrettiler- daha ağırdır" dedim. Onların yanına gidip: "Neden buraya geldiniz?" dedim. Onlar: "Osman'ın kanını almak İçin geldik. Çünkü o mazlum olarak öldürüldü" dediler. Ben: "Ey mü'minlerin annesi! Allah için söyle, ben sana: Kime bîat edeyim? diye sorunca sen: Ali'ye bîat et! demedin mi? Ben: Bana Ali'ye bîat etmemi mi emrediyorsun ve benim için buna mı razı oluyorsun? dedim. Sen: Evet dedin, değil mi?" dedim. Âişe: "Evet doğru söyledin" dedi. Ben, Talha ve Zübeyr'e dönerek onlara: "Ey Allah Resulünün havarileri, sizler de Allah için söyleyin; ben size: <Kime bîat etmemi emrediyorsunuz? diye sordum. Siz de: Ali'ye dediniz. Ben: Bana Ali'ye bîat etmemi mi emrediyorsunuz ve benim için buna mı razı oluyorsunuz? diye sordum. Siz: Evet dediniz değil mi?" dedim. Onlar: "Evet doğru söyledin" dediler. Ben bunun üzerine şöyle dedim: "Allah'a yemin olsun, beraberinizde mü'minlerin annesi Âişe ve Resûlullah'm (salkllahu aleyhi veseüem) havarileri olduğu halde sizinle birlikte savaşmam ve Allah'a yemin olsun ki bana bîat etmemi emrettiğiniz Resûlullah'm amcasının oğlu ile de asla savaşmam. Uç şeyden birini seçiniz; ya bana köprünün kapısını açarsınız (Acem topraklarında) falan yere savaşmaya giderim, tâ ki Allah'ın dilediği sükûnet gelinceye kadar orada kalırım veya gidip Mekke'ye yerleşirim veya size yakın bir yerde uzlete çekilir, ne size, ne de karşınızdakine katılırım" dedim. Onlar: "Kendi aramızda bunu görüşüp sonra sana haber göndeririz" dediler. Aralarında görüştükten sonra şöyle dediler: "Köprünün kapısının açılıp onun yabancıların topraklarına savaş için bırakılması doğru değildir. Çünkü onunla tartışan fitneciler gidip gelirler. Eğer Mekke'ye gidip yerleşirse Kureyş'liler arasında sizi takip eder ve sizin haberlerinizi onlara verir. Halbuki siz onlardan haber alamazsınız. Bu da olmaz. O halde bize yakın

bir yerde uzlette kalsın" dediler. Bunun üzerine o da Basra'ya iki fersah uzaklıkta Celhâ denilen yerde yaklaşık altı bin kişilik ordusuyla uzlete çekildi. Ne onlara, ne de Ali'nin saflarına katıldı. Sonra insanlar birbirlerine girdiler, İlk öldürülenlerden birisi de Talha b. Ubeydullah idi. Ka'b b. Sûr, Kur'ân okuyor ve filan kişilerin öldürüldüğünü söylüyordu. Onlarla birlikte birçok kimselerin öldürüldüğünü haber verdi. Zübeyr de savaş meydanından kaçıp Basra yakınlarındaki, Kâdisiye bölgesinde Sefevân denilen yere gelince orada Mucâşi' oğullarından Na'r denilen biriyle karşılaştı. Ona: "Ey Allah Resulünün havarisi, nereye gidiyorsun? Yanıma gel, sen benim zimmetimdesin. Kimse sana ilişip bir kötülük yapamaz" dedi. Bunun üzerine Zübeyr onunla birlikte yürüdü. Birisi Ahnef b. Kays'in yanma gelerek: "Bak, işte Zübeyr burada Sefevân ile karşılaştı" dedi. Ahnef: "Kim onu koruyor?" dedi. Müslümanları topladı; birbirlerine kılıçla girmeye başladılar. Ancak Zübeyr tekrar oradan kurtuldu. Sonra Uveymir b. Curmûz, Fadâle b. Habis ve Nufey bunu işitince Zübeyr'in peşinden gittiler. Onu Na'r'la birlikte görünce gizlice takip ettiler. (İshâk) [114]

4466. Husayn der ki: Benû Temîm'den olan Amr b. Câvân'a: "Ahnef b. Kays'in uzlete çekilmesi; ne Ali'ye, ne de Âişe'ye katılmaması ne oldu, gördün mü?" dedim. O da şöyle dedi: "Ahnef b. Kays bize şöyle anlattı. Ben Medine'ye hac için geldim..." yukarıdaki hadisi nakletti.

Sonra şöyle dedi: "İbn Curmûz, Fadâle ve Nüfey, Zübeyr'i öldürmek için aramaya çıktılar. Onun Na'r'la birlikte geldiğini görünce İbn Curmûz gizliden Zübeyr'in arkasından gelip hafifçe onu yaraladı. Zübeyr atının üzerindeydi. Zübeyr, Zulhimâr adlı atının üzerinde kendisini yaralayan İbn Curmûz'a saldırdı. İbn Curmûz, Zübeyr'in kendisini öldüreceğini anlayınca

arkadaşları Fadâle ve Nüfey'i çağırdı. Onlar da Zübeyr'e saldırıp onu öldürdüler. (İshâk)

4467. Benû Temîm azadlılarmdan Ebû Süfyân der ki: Hz. Ömer'in karısı Âtike şu beyitleri söyledi:

ibn Curmû'z cesur atlıya saldırdı ki o savaş meydanından kaçmayın kahramanca savaşıyordu.

Ey Amr, eğer dikkat etseydin onun elinin ve kalbinin asla titremediğini görürdün.

Ellerin felç olsun, sen mü min bîr kimseyi öldürdün. Sana taammüden öldüren kimsenin cezası hak oldu. " (İShâk)

4468. el-Hakem anlatıyor: "Cemel vakası gününde saflar karşılıklı tutulunca Hz. Ali, Zübeyr'i çağırdı. Zübeyr onun yanma gelince Ali ona şöyle dedi: "Allah için söyle, sen Resûlullah'ın: Ey Zübeyr! Sen Alî'ye zulmetmek suretiyle onunla savaşacaksın dediğini hatırlamıyor musun?" dedi. Zübeyr: "Evet buraya gelmeden öncesine kadar bunu hiç hatırlamadım" dedi ve savaş meydanından geri döndü. Arkadaşı Talha onun savaş meydanından döndüğünü görünce o da geri döndü. Ancak Mervan bir ok atıp onu yaraladı ve onu ayaklarından semerin demirlerine bağladı, flshâk veAhmed b. Menî) [115]

4469. Hakem şöyle dedi: Hz. Ali, Zübeyr'i çağırıp ona: "Allah için söyle Resûlullah'ın: "Sen Ali'ye zulmetmek suretiyle onunla savacaksın" dediğini işitmedin mi?" Zübeyr: "Evet, ama bu ana kadar bunu hiç hatırlamadım" dedi ve geri döndü. Arkadaşı Talha onun döndüğünü bilmiyordu. Ben gidip onu izledim; ancak Mervan onu bir ok ile yaralayıp

ayaklarından semerin demirlerine bağladı, sonra da onu öldürdü. (Ahmed b. Menî) [116]

4470. Hayye kabilesinden Abdüsselâm naklediyor: Cemel vakası günü Hz. Ali, Zübeyr ile başbaşa kaldı ve ona şöyle dedi: "Allah için söyle, sen elini filanoğullarının bahçesine dayadığında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Elbette sen zalim olduğun halde Ali'yle savaşacaksın; ama o sana galip gelecektir" dediğini işitmedin mi?" dedi. Zübeyr: "Doğru, işittim; o halde seninle savaşmayacağım" dedi. (İshâk) [117]

4471. Ebû Avn, Ebu'd-Duha dan bildiriyor: Süleyman b. Surad, el-Hasan b. Ali'ye: "Emîrü'l-mü'rninîn Ali'ye benim özrümü beyan et" dedi. Hasan: "Cemel vakası günü Ali'nin bana sığınarak şöyle dediğini gördüm: Keşke bundan şu kadar sene önce Ölseydim diyordu." Şu'be dedi ki: "Ben bunu Mansur'a söyleyince şöyle dedi: "O şaşı adam (Ebû Avn) ne dediğini bilmiyor." (Müsedded) [118]

4472. Süleyman b. Surad der ki: Hasan b. Ali'nin yanma gelip ona: "Cemel vakasına katılmadığından dolayı Emîrü'l-mü'minîn'den benim özür dilediğimi söyle" dedi. Hasan: "Bunu ne yapacaksın? Onun bana sığınarak şöyle dediğini gördüm: "Ey Hasan! Keşke bundan yirmi sene önce ölseydim." (el-Hâris) [119]

4473. Cumey' b. Umeyr et-Temîmî der ki: Annem ve teyzem Âişe'nin yanma girip ona: "Bize Ali'den bahset" dediler. Âişe: "Elini Resûlullah'm elinin üzerine koyan, kendisini onun için feda eden, Resullulah'm eliyle yüzünü sildiği bir adamın neyini bana soruyorsunuz?" dedi. Annem ve teyzem: "O halde neden onun karşısına çıktın?" dediler. Âişe:

"Hükmolunmuş bir şey... Yeryüzündeki her şeyi ona (karşı çıkışma) karşılık fidye vermeyi isterdim" dedi. (Ebû Yala) [120]

4474. Ömer b. el-Hecenna der ki: Ebû Bekre'ye: "Cemel günü seni savaşmaktan alıkoyan neydi?" diye soruldu. O da: "Resûlullah'tan (salblbhu aleyhi veseUem) şöyle işittim dedi: "Başları kadın olan bir grup, emire karşı çıkıp yok olacaklar ve felaha kavuşamayacaklardır. O kadın cennetteki mu mirilerin de başıdır." (İbn Ebî Şeybe ve Bezzâr) [121]

4475. Esved b. Kays der ki: Bir adam bana anlattı. Zübeyr, Cemel günü atını dürterken Hz. Ali ona: "Ey Ebû Abdullah!" diye seslendi. Zübeyr Ali'nin yanma geldi, öyle ki bineklerinin boyunları birbirine dolandı. Hz. AH ona şöyle söyledi: "Allah için söyle hatırlamıyor musun; sana bir şeyler fısıldarken Resûlullah (saMahu aleyhi vesellem) bizim yanımıza geldi ve: "Onunla gizli mi konuşuyorsun? Allah'a yemin olsun ki o zulmetmek suretiyle bir gün seninle savaşacak" dedi." Zübeyr bunun üzerine atının yüzünü savaş meydanından çevirip ayrıldı. (İbn Ebî Şeybe) [122]

4476. Ebû Cirv el-Mâzinî der ki: Cemel günü Hz. Ali'yle Zübeyr'in birbiriyle karşılaştığını gördüm. Ali ona: "Ey Zübeyr, Allah için söyle; Resûlullah'm şöyle buyurduğunu işittin mi?: Sen Ali'ye zulmetmek suretiyle onunla savaşacaksın. Zübeyr: "Evet, şu ana kadar böyle bir şeyi hatırlamadım" dedi ve çıkıp gitti. (Ebû Ya'lâ) [123]

Ammâr b. Yâsir'in Sıffin Savaşında Öldürülüşü ve Allah Resulü'nün (sallallahualeyhivesellem) "Ammâr'ı İsyancı Bir Topluluk Katledecek" Sözü

4477. İbn Ebi'l-Hüzeyl'den: Ammâr b. Yâsir güçlü biriydi, herkes tek taş taşırken o iki taş taşıyordu. Bu durum, Resûlullah'a (saMahu aleyhi vesellem) ulaşınca gidip onu karşıladı ve onu göğsünden itekledi. Ammâr yere düştü. Kalkıp göğsündeki ve başındaki toprakları sildi. Sonra Resûlullah şöyle dedi:

"Vav haline ey İbn Sümeyye! Seni isyancı bir topluluk öldürecek. " (Müsedded) [124]

4478. Müslim, Habbe'den rivayet ediyor: İbn Mes'ûd, Huzeyfe'ye şöyle dedi: "Fitne patlak verdi. Bana bu konuyla ilgili Hz. Peygamber'den (sallalbhu aleyhi vesellem) işittiğin bir hadis aktar." Şöyle cevapladı: Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) işittim; şöyle buyurdu: "Sümeyye oğlunun vay haline! Onu azgın bir topluluk öldürecek. " (Ebû Ya'lâ) [125]

4479. Ammâr b. Yâsİr der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana şöyle dedi: "Seni azgın bir topluluk öldürecek." (el-Hâris) [126]

4480. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ammâr'ı İsyankâr bir topluluk Öldürecek." (Müsedded)

4481. Abdullah b. Amr'a ulaşan başka bir rivayet: İki adam babam Amr b. el-Âs'ın yanına gelip Ammâr'm öldürülüşü hakkında çekiştiler. Amr: "Onu bırakın, ondan bahsetmeyin. Çünkü Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle işittim" dedi: "Ey Allahım! Kureyş'tiler Ammâr'ı Öldürmeye teşvik edecekler. Şunu bilin ki Ammâr'ı öldürüp eşyalarını alan cehennemdedir. " (Müsedded) [127]

4482. Abdullah b. el-Hâris der ki: Ben, Sıffm'den ayrılırken Muaviye'yle birlikte yürüyordum. Amr b. el-Âs'la onun arasmdaydım. Abdullah b. Amr şöyle dedi: "Ey baba! Sen Resûlullah'ın (salMahu aleyhi vesellem) şu sözünü işitmedin mi?: "Vay haline ey îbn Sümeyye seni isyankar bir grup öldürecek." (İbnEbîŞeybe) [128]

4483. Hanzala b. Huveylid anlatıyor: Ben, Muaviye'nin yanında otururken iki adam gelip her biri Ammâr'ı kendisinin öldürdüğünü iddia ediyordu. Ancak orada bulunan Abdullah b. Amr: "Sizden birisi kendisini arkadaşına tercih etti. Ben, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle işittim: "Ammâr'ı isyankar bir grup öldürecektir" dedi. Bunun üzerine Muaviye: "Ey Amr! Şu deli çocuğunu bizden uzaklaştırsana! Neden bizimle birlikte?" dedi. Abdullah b. Amr ise: "Sizinle beraberdim; ama sizinle birlikte savaşmadım." (İbnEbî Şeybe) [129]

4484. Abdullah b. Amr şöyle dedi: "Sıffm günü ben hiçbir ok atmadım, mızrakla kimseyi yaralamadım ve hiç kılıç kaldırmadım." Ona: "Peki neden orada bulundun" diye soruldu. Abdullah: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: "Babana itaat et" buyurdu; ben de ona itaat ederek geldim" dedi. (İbn Ebî Şeybe) [130]

4485. Ebu'l-Gâdiye el-Cühenî anlatıyor: Sıffın günü Ammâr b. Yâsir'e saldırdım ve onu atından aşağı attım. Ancak Şam ahalisinden bir adam benden çabuk davranarak gelip onu öldürdü. Benle o, Muaviye'nin yanma gelerek Ammâr'ı önüne koyduk. Her birimiz onu öldürdüğünü iddia ediyordu. Zira onu öldürmekten dolayı Muaviye'den Ödül bekliyorduk. Orada bulunan Abdullah b. Amr şöyle dedi: "Resûlullah'm Ammâr'a şöyle dediğini işittim: "Seni isyankâr bir topluluk öldürecek. Ammâr'ı öldüren

cehennemdedir, " Bunun üzerine Ammâr'ı elimden atıp yere koydum ve: "Ben onu öldürmedim" dedim. Sonra arkadaşım da Ammâr'ı bırakıp: "Ben de onu öldürmedim" dedi. Muaviye, Abdullah b. Amr'ın bu sözü üzerine: "Neden bunu yaptın?" diye sordu. Abdullah b. Amr: "Ben, Resûlullah'tan bir söz işittim ve onu söylemeyi istedim" dedi. (Ebû Ya'lâ) [131]

4486. Abdullah b. Amr der ki: Sıffin günü gruplar birbirinden ayrılınca şöyle dedim: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ammâr'ı azgın bir grup öldürecektir." Bunun üzerine Amr, Muaviye'ye: "Baksana, kardeşinin oğlunun ne söylediğini işitmedin mi?" dedi. Muaviye: "Senin şüpheye düşmenden Allah'a sığınırım. Yoksa sen bizim haklı olduğumuzdan şüphe mi ediyorsun? Biz mi onu öldürdük? Onu buraya getirenler öldürdü! [132]

4487. Abdullah b. el-Hâris b. Nevfel anlatıyor: Ben, Muaviye ile birlikte Sıffin'den dönerken Muaviye ve Ebu'l-A'var es-Sülemî bir yanda, Amr ve oğlu da diğer yanda yürüyorlardı. Aralarında benden başka kimse yoktu. Bazen bu tarafa, bazen de diğer tarafa katılıyordum. Abdullah b. Amr'm, babasına şöyle dediğini işittim: "Ey babacığım! Sen, Resûlullah'm (sallallahualeyhi vesellem) Mescid'i yaparken Ammâr'a şöyle dediğini işitmedin mi? "Ey Ammâr! Sen sevap kazanmaya çok heveslisin" Ammâr: "Evet, yâ Resûlallah" dedi. Resûlullah (saUallahu aleyhi veseüem): "Elbette sen cennet ehlinden birisin ve seni azgın bir topluluk Öldürecek" buyurdu. Amr: "Evet, Resûlullah'm (sallallahualeyhi vesellem) böyle dediğini işittim" dedi. Abdullah: "O halde neden onu öldürdünüz" dedi. Amr, Muaviye'ye dönerek: "Ey Abdurrahman'ın babası! Bunun söylediklerini işitmiyor musun?" dedi. Muaviye: "Yazıklar olsun sana, Ey Amr! Hala sidiğinle mi

uğraşıyorsun, onu biz mi Öldürdük? Onu(n cesedini) buraya getirenler öldürdü" dedi. (Ebû Ya'lâ) [133]

4488. Ebu'l-Bahterı' der ki: Sıffm günü sıcaklık şiddetlenince Ammâr: "Bana bir şey getirin de içeyim" dedi ve şunu ekledi: Resûlullah (saHaHahu aleyhi vesellem) bana şöyle söyledi: "Dünyada en son içeceğin şey süttür." Sonra Ammâr savaşa daldı ve öldürüldü. (Ibn Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ) [134]

4489. Zeyd b. Vehb bildiriyor: Ammâr b. Yâsir Kureyş ile, Kureyş'liler de Ammâr b. Yâsir ile imtihan edildiler. Bir defasında Kureyş'liler ona saldırıp onu dövdüler. Bunu gören Hz. Osman kızarak evinden çıkıp minbere yöneldi. Allah'a hamdü senadan sora şöyle dedi: "Ey insanlar, Kureyş'lilerden bana ne! Onlara ne oluyor ki Allah onlara yapacağım yaptıktan sonra bile hala akıllanmıyorlar. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kendisi hakkında, Seni azgın bir topluluk öldürecek dediği Ammâr'a saldırıp onu dövüyorlar" dedi. (Ebû Ya'lâ) [135]

4490. Meysere ve Ebu'l-Bahterî'den: Sıffm günü Ammâr savaşmaya başladı; ama bir türlü öldürülmüyordu. O da Hz. Ali'nin yanma gelip: "Ey Emîrü'l-mü'minîn! Bu falanca gün değil midir?" diyor, Ali de: "Yanımdan git" diyordu. Ammâr bunu defalarca söyledi. Sonra kendisine içmesi için süt getirildi. Ammâr: "İşte bu, dünyadan içeceğim son şeydir" dedi ve savaşa dalıp öldürülünceye kadar savaştı. (Ebû Yaiâ) [136]

4491. Hişâm b. el-Velîd b. el-Muğîre'nin kızı anlatıyor: -Ammâr, Sıffm günü yaralanınca onun yaralarıyla o ilgileniyordu.- Bir ara Muaviye onu ziyaret etmek için geldi, geri döndüğünde ise şöyle dedi: "Ey Allahım! Bu adamın ölümünü bizim elimizle kılma. Çünkü ben, Resûlullah'ın

(sallallahualeyhi vesellem) şöyle dediğini işittim: "Ammâr'ı isyankar bir grup öldürecek" (Ebû Ya'lâ) [137]

4492. Ali b. Zeyd'den: Sa'doğullarından bir adam bana şunu anlattı: Sıffîn günü ben, Ahnef in yanında oturuyordum, onun yanında da Ammâr vardı. Şöyle dediğini işittim: "Dostum Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) dünyada son azığımın süt olduğunu bana söyledi." Biz bu durumda iken ortalığı toz kapladı ve "Şam ahalisi geldi" denildi. Su dağıtan kimseler insanlara su dağıtmaya başladılar, bir cariye elindeki süt tası ile birlikte Ammâr'm yanma geldi ve onu Ammâr'a verdi. Ammâr sütü içti, sonra artanını yanındaki Ahnef e verdi. Ahnef de içtikten sonra artanını bana verdi. Ben ona şöyle dedim: "Eğer dostun sâdık biri ise onun bu savaşta öldürülmesi gerekir." Sonra biz savaşa tutuştuk. Ammâr'm şöyle dediğini işitiyorduk: "Cennet kılıçların gölgesi altındadır. Bugün sevgililerle buluşacağız. Muhammed ve taraftarlarıyla..." İşte bu, onun son anlarıydı. (Ebû Ya'lâ) [138]

4493. Şam'daki Ömer b. Şuayb -ki Amr b. Şuayb'ın kardeşidir-, babası kanalıyla dedesinden naklediyor: Abdullah (b. Amr)'ın annesi bir gün Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yanma geldi. Allah'ın Resulü (sallallahu aleyhi vesellem): "Nasılsın ey Abdullah'ın annesi?" diye sordu. Kadın: "Ben iyiyim, annem babam sana feda olsun, sen nasılsın ya Resûlallah?" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi veseüem): "Ben de iyiyim. Peki Abdullah b. Amr nasıldır?" dedi. Kadın: "O da iyidir. Ancak o dünyayı terk edecek biridir "

Abdullah b. Amr b. el-As'm babası Sıffın günü ona (oğluna): "Bizimle beraber çık ve savaş" dedi. Abdullah: "Ey baba! Bana nasıl savaşmayı

emredersin, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında onun ne dediğini kendin de işittin!" dedi. Amr: "Allah için söyle, hatırlıyor musun; Resûlullah (sallaUahu aleyhi vesellem) son anlarında senin elinden tutup ellerini benim elime koydu ve: "Ey Abdullah, baban Amr'a itaat et" dedi. Abdullah: "Evet hatırladım" dedi. Amr: "O halde savaşmanı emrediyorum" dedi. Bunun üzerine Abdullah onlarla birlikte çıktı ve savaştı. Savaş başladığında Amr şu beyitleri söyledi [139]

Harbin aie§i tutuştu. Ben ona böğrü geni§, sırtı sağlam atlar hazırladım, iepeleri hızla aşar. Süvariler tepeden atladığında da nızla atlar. Göğsü kocaman, yanları dolgundur, en büyük yen de ortasıdır.

4494. Hişâm b. Hassan anlatıyor: Resûlullah'm (saMahu aleyhi vesellem) ashabından bir grup toplandı. Aralarında İbn Mes'ûd, Huzeyfe, Sa'd, İbn Amr ve Ammâr da bulunuyordu. Kendi aralarında şöyle diyorlardı: Huzeyfe: "Eğer ben savaşa yetişsem oradan nasıl çıkacağımı bilirim" dedi. İbn Mes'ûd da aynı sözü söyledi. Sa'd ise: "Eğer ona yetişirsem elime kılıç alır, mü'min olana vurmaz, kafire olanla benimle savaşırsa savaşır ve öldürürüm" dedi. İbn Amr ise: "Ben de Sa'd ile birlikteyim" dedi. Ammâr ise şöyle dedi: "Ben de öyle fitneli bir savaşa yetişirsem kılıcımı alır boynuma koyarım, sonra da mü'minlerin çoğunluğuna katılır, diğerleriyle kılıcım parçalamncaya kadar savaşırım" (el-Hâris) İsnadında kopukluk vardır. [140]

4495. Abdullah b. Seleme der ki: Sıffin gecesi bir şair Muaviye'yi ve Amr b. As'ı ve Ammâr b. Yâsir'i hicivle yeriyordu. "İki günahkârlı tulum" ifadesini kullanıyordu. Adamın biri ise: "Bu ve sizler Muhammed'in sahabileri değil misiniz?" dedi. Ammâr ona şöyle dedi: "Oturmak istersen

doğru otur, gitmek istersen de git. (Hepsi Allah Resûlü'nün ashabıdır)." (İshâk)

Böyle Yerlerde Savaşan Sahabelerin Affedildiğine Dair Hadis

4496. Ebû Hureyre şöyle dedi: "Bu ümmet kendisine merhamet edilen bir ümmettir. Kendi kendisine azap etmedikçe bu ümmete azap yoktur." Ona: "Bu ümmet kendi kendisine nasıl azap eder?" diye soruldu. Ebû Hureyre: "Cemel vakası bir azap değil midir? Nehrevân günü bir azap değil midir? Sıffin savaşı bir azap değil midir?" dedi. (Ebû Ya'lâ)

4497. Ebû Bürde'den: Muhacirlerden birisi şöyle dedi: "Resûlullah'dan Şöyle işittim: "5« ümmetin (ilahi) cezası kılıçladır" (Ebû Ya'lâ) [141]

4498. Zührî şöyle dedi: "Huzeyme b. Sabit -ki onun şahitliği iki kişinin şahitliğine bedeldi- Sıffin günü Hz. Ali'nin saflarında savaşırken öldürüldü." (İshâk)

4499. Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi veseEem) şöyle buyurdu: "Filanı minberimin üzerinde hutbe okurken görürseniz, onu öldürünüz." (İbn Ebî Şeybe) [142]

Haricilerin Haberleri

İsyancılarla Savaşmak başlığı altında Hz. Ali ve Ammâr hadisi daha önce geçti. [143]

4500. Ebû Saîd el-Hudrî anlatıyor. Huneyn günü ResûluUah (sallaUahu aleyhi vesilem) ganimetleri dağıtırken yanında bulundum. Bir adam: "Bu taksimde Allah'ın rızası gözetilmemiştir" demişti. İşte bundan sonra ben Hz. Ali'yle birlikte Nehravan savaşında bulundum. Ali bir ara o sözü söyleyen adamı aradı; ancak bulamadı. Sonra tekrar onu (m«/wiac=kusui:Iu doğanı) aradı ve bir duvarın altında saklanırken gördü. Hz. Ali: "Bunu tanıyanınız var mı?" dedi. Birisi: "Biz onu tanıyoruz. Onun adı Hurgûs'dur, annesi ise şuradadır" dedi. Hz. Ali annesine haber göndererek gelmesini söyledi. Annesi gelince ona: "Bu kimdendir?" diye sordu. Annesi: "Ey Emîrü'l-mü'minîn! Bilmiyorum. Fakat ben Cahiliyede iken Rebeze'de bana ait koyunlarımı güdüyordum. Karanlık şeklinde bir şey beni kapladı ve böylece ben hamile kaldım. İşte bu ondan doğdu" dedi. (Ebû Ya'lâ} [144]

4501. Ebû Kesîr anlatıyor. Ben, efendim Ali b. Ebî Tâlib ile Nehravan'lılara karşı savaşırken beraberdim. Hz. Ali şöyle dedi: "Ey insanlar! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana şöyle buyurdu: Bazı kimseler okun yaydan çıktığı gibi dinden çıkarlar ve bir daha geri dönmezler. Şunu biliniz ki bunun alameti aralarında eli kopuk siyah bir kimse vardır. Göğüslerinden birisi kadın göğsü gibi büyüktür. Memesi de kadının memesi gibidir. Etrafında yedi büyük kıl vardır Onu arayınız. Çünkü o kimse muhakkak burada bulunmaktadır." Sonra aradılar ve onu bir nehrin kenarında ölülerin altında buldular. Hz. Ali: "Allah ve Resulü (sallahualeyhivesellem) doğru söyledi" dedi ve yanındaki oktan birini çıkarıp onun kopuk eline batırdı. însanlar onu görünce sevindiler ve

birbirlerini müjdelediler, kalplerinde buldukları sıkıntı gitti. (el-Humeydî) [145]

Abdülkays'tan bir adamdan gelen rivayette ise şöyle denilir: Nehrevân halkının katledildiği o güne şahit oldum... Eğer bir insanın sevinçten ruhu çıksaydı o gün Ali'nin ruhu çıkardı. (Hz. Ali) şöyle dedi: "Allah ve Resulü (sallallahu aleyhi vesellem) doğru söylemiştir. Birisi onu burada vurulup yerde yatmazdan önce gördüğünü bildirmiş olsaydı ben yalancı olurdum. [146]

---

[1] Bûsîrî bu değerlendirmeyi aynen almıştır

[2] Hevsomî der ki: "Bu hadisi Bezzâr rivayet etmiştir, ricali güvenilir ravüerdı Sahîh'te, bu siyak olmaksmn Huzeyfe'nin rivayet etttigı bir hadis vardır." {Mccnm1 , 136) Bûsîrî der ki: "Bu hadisi İbn Ebî Şeybe ve Bezzâr rivayet etmiştir Sahîhayn'dzdu. Bu hadiste de aşikar bir ilave vardır. Bakıruz, Hafız, isnadında Musa Ebî'I-Muhtâr'm bulunduğu bir hadisi hasen görüyor. İbn Ebî Hatim bu hadisin sadece bir ravisini zikretmiş, bunun hakkında cerh ve tadile dair bir şey söylememiştir. Ayrıca Bilâl b. Yahya'nın hal tercemesindeki cerh ve tadil, onunla Huzeyfe arasındaki kopukluk (inkıta) şüphesinden kaynaklanmaktadır.

[3] Ahzâb sur. 9

[4] Doğru olan budur. Bûsîrî tefsir bölümünde bu hadis hakkında bir değerlendirmede anmamıştır.

[5] Bûsîrî ilk iki hadis hakkında der ki: "Bu hadisi mürsel olarak el-Hâris rivayet etmiştir." Sonuncusu hakkında da şöyle der: "Senedinde adı belirtilmemiş bir ravi vardır." Heysemî de der ki:

"Taberânî bu hadisi iki isnâdla rivayet etmiştir. Birisinde Huyey b. Abdillah vardır ki, İbn Maîn onu güvenilir görmüş; bir grup da zayıf addetmiştir. Diğer ricali, Sahih ricalidir." (VI, 131)

[6] Bûsîrî der ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir."

[7] Tevbe sur. 29

[8] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi olarak el-Hâris rivayet etmiştir." (III, 114) Ben derim ki: 4378 no'lu Bckr b. Abdillah el-Müzenî hadîsi de bu bölüme girer.

[9] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi İshâk rivayet etmiştir. Senedinde adı belirtilmemiş bir ravı vardır." Bu hadisi el-Kenz'de Taberanî'ye isnâd etmiştir. (el-Kenz V, 311) Bûsîrî de İbn Ebı Şeybe ve Ahmed'e dayandırmış ve bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[10] Bkz: Feth ile beraber Sahîh-i Buhârî baskısı, kitâbu'ş-şurût, 5. Cihad bölümündeki değil; Halifelik bölümündeki 2064 no'lu hadise bakınız.

[11] Bûsîrî yine demiştir ki: "Bu hadisi hasen bir isnâdla İbn Ebî Şeybe rivayet etmiştir.'

[12] Heysemî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Senedinde İbrahim b. İsmâîl b. Mecma' vardır ki zayıf bir ravidir." (Mecmu VI, 198)

[13] Ahmed onu zayıf görmüştür" şeklinde geçmiş olması muhtemeldir. Hadisi aynı Şekilde Taberânî de rivayet etmiştir. Senedinde Leys b. Ebî Süleym vardır ki müâellis bir ravidir. Ancak güvenilirdir. Bunu Heysemî söylemiştir. (Mecma III, 41)

[14] en-Nihâye'de denir ki: "Netât, Haybcr'de bir burç ya da kaledir," Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Vâkıdî'den el-Hâris rivayet etmiştir. Vâkıdî, zayıf bir ravidir."

[15] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi zayıf bir senedle İbn Ebî Şeybe rivayet etmiştir. Senedindeki Haccac b. Artât, zayıf bir ravidir. Ancak hadisi destekleyen başka rivayetler vardır."

[16] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[17] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Bu hadisi, HÎzâm b. Hişâm b. Hubeyş kanalıyla babasından Ebû Ya'lâ tahrîc etmiştir. İbn Hibbân bu ikisini güvenilir görmüştür. Diğer ricali, Sahih ricalidir.

[18] Heysemî der ki: "Senedinde Muhammed b. Hasan b. Zebâle vardır ki, gerçekten zayıf bir ravidir." (Mecnıa VI, 169)

[19] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[20] Hadisi Taberânî tahrîc etmiştir. Heysemî der ki: "Senedinde Hakem b. Abdîlmelik vardır ki zayıf bir ravidir." (Mecma VI, 168) Ben derim ki: Aynı şekilde Beyhakî'nin de isnadında Hakem vardır. Beyitlerin tahrife uğrayan kelimelerinin düzeltilmesinde Zevâid'den istifade ettim.

[21] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[22] el-Feth'deki İbn Âiz rivayetiyle gelen İbn Ömer hadisi bunu açıklar niteliktedir: ibn Ömer demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) üç şeyden birini tercih etmede serbest bırakmasın diye Hamza'yı göndermeden Kureyş'e savaş açmadı: Huzaa'lı maktulün diyetini ödemek, Bekr ile anlaşmayı bozmak veya eşit bir şekilde onlara davranmak. (VIII, 4) Bûsîrî der ki: "Bu hadisi mürsel olarak MÜsedded rivayet etmiştir/

[23] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[24] îsrâ sur. 81

[25] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi hasen bir isnâdla İbn Ebî Şeybe rivayet etmiştir."

[26] Hadisin devamı için dördüncü cilt 3779 no'lu hadise bakınız.

[27] Hafız, bu hadisin isnadını sahîh görmüştür. Bûsîrî der ki: "Bu hadisi, içinde el-Hâris el-A'ver'in bulunduğu bir senedle Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Hadis, Sahîh'te ve başka eserlerde mevcuttur. Bunda ise belli bir ilave vardır."

[28] Bûsîrî bunu Fetih gazvesi bölümünde zikretmemiştir.

[29] el-İthâfta da böyledir. Bûsîrî bunu yine Bezzâr'a isnâd etmiş, "Lafız ona aittir, Ravileri güvenilir kimselerdir" demiştir. Aynı şekilde Zcvâid'âe de mevcuttur. (VI, 181)

[30] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Hac bölümünde hadisi zikretmiştir.

[31] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[32] Yezîd'den rivayet eden kimse bu sözü söylemiştir. O da Taif li Sâib'dir.

[33] Doğru olan budur. Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî de demiştir ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir, ravileri güvenilir kimselerdir." {Mecma Vl, 182)

[34] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ ve Taberânî rivayet etmiştir. Her ikisinin ricali, İmrân b. Dâvud hariç, SaHîh ricalidir. İbn Hibbân ve başkaları Imrân'ı güvenilir görürken, İbn Mam ve daha başkaları onu zayıf görür." (Mecma VI, 181)

[35] Heysemî der ki: "Bu hadisi mürsel olarak Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. İsnadı Esendir." Ben derim ki: Senedinde Ali b. Zeyd vardır. Bûsîrî de şöyle demiştir: "Bu hadisi mürsel yahut mıt'dnS bir senedle Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir." 4348 no'lu hadise bakınız.

[36] Bûsîrî der ki: "Senedi zayıftır. Çünkü Âsim b. Ubeydullah b. Hafs, zayıf bir ravidir."

[37] Bûsîrî der ki: "Senedinde Musa b. Ubeyde er-Rebezî vardır. Hac bölümünde bu hadis geçmişti. Ancak aslı, Sahîhayn ve başka eserlerde Zeyd b. Sabit hadisi olarak yer almaktadır. Hac bölümünde bu hadisi destekleyen başka hadisler geçmişti.

[38] Bu hadisin, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve seiiem)'in Kayser'e mektubu bölümünde zikredilmesi uygun olurdu. 4342 no'lu hadise bakınız. Bu hadis mürseldn. el-Hâris'in Müsned'mde, elyazması iki nüshasında mevcuttur. (II, 59)

[39] Mâide sur. 82

[40] Mürseldir. Bûsîrî der ki: Bu hadisi İshâk rivayet etmiştir. Kavileri güvenilir kimselerdir; ancak munkatı 'dır. Taberânî de İbn Uyeyne an Eyyûb an îkrime an İbn Abbâs an Taberi, Abdülvahİd b. Ziyâd an Husayf an Saıâ b. Cübeyr tarikinden hadisi mürsel olarak tahric etmiştir. (IIV, 2) tarikinden hadisi vermiştir. Muttasıldır ve isnadı sahihtir. Ben derim ki: Dârimi de Hammad b. Zeyd an Eyyûb an İkrime tarikinden olarak bu metin olmaksızın tahric etmiştir, (s.22) Müsnede'de şöyle geçer: Ben derim ki: Taberânî bu hadisi İbn Uyeyne an E an İkrime an İbn Abbâs tarikinden rivayet etmiştir. Muttasıldır ve isnadı sahihtir.

[41] Hafız bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Bu hadisi, Meysere b. i Rabbih kanalıyla Dâvud b. el-Muhabber'den el-Hâris rivayet etmiştir. Her ikisi de oldukça zayıf ravilerdir. Bu, uzun bir hadistir. Hafız bunu parça parça vermiş, birden fazla yerde uydurma olduğunu belirtmiştir. Bûsîrî der ki: "Bu, Dâvud b. el-Muhabber'in ResûluUah (saiiaiiahu aleyhi ve sellem) adına uydurduğu bir hutbedir."

[42] Bûsîrî der ki: Bu, münker bir hadistir. SaMh'te Hz. Peygamber (sallaliahu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğu kayıtlıdır: "Bu, Allah'ın bana, kendisi hakkında azap etmeyeceği bir şeydir."

[43] Bunun tam hâli, el-İthâfve Zeumrf'dedir. {Mecma IX, 26) Bûsîrî bu hadis hakkında bir Şey söylememiş, sadece "Bunu destekleyen bir hadis vardır" demiştir. Heysemı der ki: "Ebû Ya'lâ'nın isnadında Atâ b. Müslim vardır ki İbn Hibbân ve başkaları onu güvenilir görürken, bir grup onu zayıf görmüştür. Diğer ricali güvenilirdir. Taberânî de bu hadisi rivayet etmiştir, isnadında tanımadığım raviler vardır." {Mecma IX, 26)

[44] Heysemî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ ve Taberânî rivayet etmiştir. Musa b. Ya'kûb hariç, her ikisinin ricali, Sahih ricalidir. Bir grup Musa'yı güvenilir görmüştür." (Mecma IX, 38)

[45] Îbnü'l-Müseyyib'in mevkufu olarak rivayet edilmiştir. ei-İthâf'ta da Ali b. Ebî Tâlib'den bir ilaveyle rivayet edilmiştir. Bûsîrî der ki: "Bu hadisi -sahîh bir senedle-Müsedded, el-Hâkim ve Beyhakî rivayet etmiştir. İbn Mâce de muhtasar olarak rivayet etmiştir.

[46] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Muhammed b. Cafer b. Muhammed'den İbn Ebî Ömer rivayet etmiştir. Ravi demiştir ki: Babam bana babasından, o da babasından rivayet etti... İbn Ebî Ömer bu hadisi ricali güvenilir olan bir senedle zikretmiştir." Ben derim ki: Ancak Muhammed (el-Bâkır)'m Ali b. Ebî Tâlib'den rivayeti munkatı'dır.

[47] Ben derim ki: el-Kâsım, hadisi metruk olan biridir. Bûsîrî bu hadisi isnadını vermeden zikretmiş, bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[48] Bûsîrî der ki: Bunu murikatı' bir senedle rivayet etmiştir.

[49] Kasas sur. 83

[50] Zümer sur. 60

[51] Hafız Müsnede'de şöyle der: Bu hususta Beyhakî eleştirilmiştir. Çünkü şöyle demiştir: "Sellâm et-Tavîl, Abdülmelik b. Abdirrahman'dan rivayet ederken tek kalmıştır." Durum şudur ki; Seleme b. Salih, İbn Menî'nin rivayetinde ona tâbi olmuştur. Bezzâr da bunu Muhammed b. İsmail b. Semura an Abdurrahman el-Muhâribî (w. Ibni'l-Isbahânî an Murre an Abdillah tarikiyle tahrîc etmiştir. 4393 no'lu hadiste geçenleri anlatmıştır. Sonra da şöyle demiştir: Bezzâr dedi ki: Bu, herhangi bir tarik olmaksızın Murre'den verilmiştir. Murre'den gelen isnâdlar birbirine yakındır. Abdurrahman b. el- Isbahânî, bunu Murre'den işitmemiştir. Ancak ondan haber vermiştir. Murre dışında bunu İbn Mes'ûd'dan rivayet eden kimse bilmiyoruz." Bûsîrî der ki: "Bu hadisi muhtasar olarak el-Hâkim rivayet etmiş ve şöyle demiştir: Senedinde Abdülrnelik b. Abdirrahman vardır ki onun ne tadil edildiğini, ne de cerh edildiğini biliyorum. Geri kalan ravilerinin hepsi güvenilir kimselerdir. Bûsîrî der ki: "Bu, Abdülmelik için Fellas "Yalancı" demiştir. Buhârî de onun hakkında: "Hadisi münkerdır" demiştir. Abdülmelik bu rivayette tek kalmamıştır, Bezzâr da Müsmd'inden ravileri güvenilir olan bir senedie bu hadisi rivayet etmiştir.

[52] Bûsîrî der ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir. Peygamberlik Alâmetleri bölümünün sonunda hadisin tam metni verilmiştir."

[53] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi mürseî olarak İshâk rivayet etmiştir. Ahmcd de muttasıl ve zayıf bir senedie, bir de mu'dal senedie rivayet etmiştir. İshâk'm tariki isnâd bakımından daha sahihtir. Bu, mu'daî olanı destekler ve hadisin asimin olduğunu çağrıştırır."

[54] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi zayıf bir senedie İshâk rivayet etmiştir. Senedindeki tâbiı ravi, zayıf bir ravidir."

[55] Müsnede'de şöyle geçer: "Ben derim ki: Mücâlid, zayıf bir ravidir."

[56] Hadisin isnadının merkezinde Mücâlid vardır ki zayıf bir ravidir. Bunu Bûsîrî söylemiştir.

[57] Bûsîrî demiştir ki: "Bunu zcıyıfbir senedle rivayet etmiştir. Çünkü senedindeki Leys b. Ebî Süleym, zayıf bir ravidir. Ayrıca senedinde inkıta' vardır. Kuşluk namazı hakkında sadece bir hadis zikredilmiştir. O da Huzeyfe hadisi değildir." Bûsîrî bu hadisi el-îthâfia irâd etmiştir. Sonunda

şu ifade vardır: "Ondan, azabını kendi artılarından vermemesini isledim, bunu kabul etmedi." Bûsîrî, İbn İshâk'ın tealisi sebebiyle bunun isnadım zayıf görmüş ve "Bunu destekleyen bir hadis vardır" demiştir.

[58] İbnü'1-Esîr, bunu şöyle açıklar: "İslam'ın, istikamet gidişatı üzere ve zulmet ihdasatından uzak olarak ayakta duruşu, bu müddet bitene kadar devam edip sürecektir." Bûsîrî der ki: "Bu hadisi zayıf bir senedle İshâk rivayet ermiştir. Çünkü senedindeki ravi Mücâlid, zayıf bir ravidir."

[59] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi İbn Ebî Şeybc ve -sahih bir senedle- Tayâlisî rivayet etmiştir."

[60] Buna benzer bir rivayet el-İthâf da mevcuttur. Heysemî der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde Şehr b. Havşeb ile Abdülhamîd b. Behrâm vardır ki bunlar sağlam görülmelerine rağmen bunlarda zayıflık vardır." (Mecmu VII, 303) Ben derim ki: Bu ikisi, Ebû Bekir'in isnadında da vardır.

[61] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[62] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[63] Bûsîrî der ki: Bu hadisi Süveyd b. Abdülazîz'den İshâk rivayet etmiştir. Süveyd, zayıf bir ravidir. Ayrıca Ahmed b. Meni' de rivayet etmiştir. Onun ravileri güvenilir kimselerdir. Her ikisinin anlatımı da aynıdır.

[64] Bûsîrî bunu Ebû Bekir vo Bezzâr'a dayandırmakla yetinmiş, hadis hakkında bir şey söylememiştir.

[65] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[66] Müsnede'de şöyle geçer: "Bunun isnadı hasendir." Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ibn Ebı Şeybe, Ebû Ya'lâ ve -hasen bir isnâdla- Rûyânî rivayet etmiştir.

[67] Bu kitaptaki 2321, 2349 ve 2390 no'lu hadisler ile Zevaıd (VII, 303-304), el-İthâf (Davar edinme bölümü, 1 no'lu hadis) ve Beyhakî'nin es-Sünenü'l-Kübrâ'sma bakınız. Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî de demiştir ki: "Ebû Ya'lâ'nın isnadında

Muhammed b. Süleyman b. Mesmûl vardır ki zayıf bir ravidir. Taberânî'nin isnadında da Süleyman b. Dâvud eş-Şâzekûnî vardır ki zayıf bir ravidir. (VII, 305)

[68] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi İshâk ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Ebû Ya'lâ'nm ravileri güvenilir kimselerdir; ancak Katâde ile Ebu'l-Esved arasında inkıta' vardır." Zülhalasa >se, Devs ve Has'am kabilelerine ait bir put evidir. Onun, Yemen'de bulunan Yemenlilerin Kabe'si olduğu da söylenir.

[69] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Tayâlisi, Ebû Ya'lâ ve el-Hâkim rivayet etmiştir. el-Hâkim isnadı sahihtir" demiştir.

[70] Bûsîrî de bunu takdim ve tehir suretiyle değiştirme yapmaksızın nakletmiş ve demiştir ki: "Bunu, içinde durumu bilinmeyen ravilerin bulunduğu bir senedle Ishâk rivayet etmiştir. Ben, metni, fahiş bir hata dışında, el-İthâf'da bulduğum şekliyle verdim. Ben derim ki: Bu hadisi Taberânî de muhtasar olarak rivayet etmiştir. Heysemî der ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir." {Mecmn VII, 301) Muhtemelen metinde bir ravi düşüklüğü var. Doğrusu: "Bunun üzerine kılıcımı çektim ve: "Başını ona götüreceğim!" dedim, olmalıdır. Yani metinden "ve" edatı düşmüştür.

[71] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[72] 4404 no'lu hadise bakınız.

[73] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi sahih bir senedle İshâk rivayet etmiştir."

[74] İsnadında Bahr b. Kuneyz es-Sekâ vardır ki metruk bir ravidir. Bunu Heysemı söylemiş, hadisi Bezzâr'a isnâd etmiştir.

[75] Bûsîrî, Evlilik bölümünde der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ ve bu lafızdan farklı bir anlatımla -Mevduat kitabında- İbnü'l-Cevzî irâd etmiştir. Bunu destekleyen İbn Mes'ûd hadisi vardır. Yani bunu takip eden hadis... Ben derim ki: Ebû Ya'lâ'nm isnadında hadis uydurmakla itham edilen kimseler yoktur.

[76] Bûsîrî, Fiten bölümünde der ki: Bu hadisi Abdürrahîm b. Vâkıd'dan el-Hâris tahric etmiştir. Abdürrahîm zayıf bir ravidir. Bu hadisi destekleyen Huzeyfe hadisi vardır; yani geçen hadis.

[77] Bu ciltteki 3925 no'lu hadise bakınız.

[78] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi sahih bir senedle el-Hâris rivayet etmiştir."

[79] Bab: Fetihler bölümünden sonra, yani beş sayfa sonra Fitneler bölümü devam edecektir. Asıl nüshada ise Fetihler bölümü, Fitneler bölümünün iki yansı arasındadır. Asılda ise bunun yeri, Gazalar bahsidir.

[80] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi İshâk rivayet etmiştir. Kavileri güvenilir kimselerdir."

[81] Müellif bu hadisi muhtasar olarak vermiştir. Onun irâd ettiği hadis, Tayâlisî'nin matbu nüshasından sakıt olmuştur. Bûsîrî ise bunu tam olarak vermiştir. Onun da bazı kelimeleri düşmüştür. Sonunda ise şu ilave vardır: "ve onları mübarek kıl!"

[82] Bûsîrî der ki: "Ravileri güvenilir kimselerdir." (Siyer ve Meğâzî bölümü) Heyserm de bunu Taberânî'ye dayandırarak tahric etmiş, ravilerini güvenilir görmüştür. (Mea VI, 217)

[83] Sûrâe, Bağdad'ın yanında bir yerdir. Bağdad'm kendi ismi olduğu da söylenir. Sûra (uzatma olmadan) ise, Babil topraklarında İrak'ta bir mevkidir. Heysemî der ki: "Senedinde Mücâlid vardır ki zayıf bir ravidir. Onu güvenilir görenler de vardır." (Mecmcı VI, 220)

[84] Hadis. no. 4576.

[85] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[86] Heysemî der ki: "Bu hadisi M. el-Kebîr'de Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Ricali, Scıhîh ricalidir." (Mecma VI, 6)

[87] BÛsîrî der ki: "Bu hadisi Sahîh'inde İbn Hibbân tahrîc etmiştir." Heysemî der ki: "Taberânî de rivayet etmiştir. Senedinde Muhammed b. Amr b. Alkame vardır ki hadisi hasen biridir. Diğer ravileri güvenilir ravilerdir." (Mecma VI, 218) Ben derim ki: Hadis, bîevâridu'z-Zam'ân'da 420. sayfada kayıtlıdır.

[88] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[89] 'Bakara sur. 137

[90] Bûsîrî bunu aynen almıştır.

[91] Bûsîrî yine der ki: "Bu hadisi hasen bir isnâdla İshâk rivayet etmiştir."

[92] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi sn/iî/ı bir senedle İshâk rivayet etmiştir."

[93] Bûsîrî der ki: "Kavileri güvenilir kimselerdir."

[94] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Abdullah da bunu muhtasar alarak rivayet etmiştir. Heysemî der ki: "Senedinde tanımadığım raviler vardır." (Mecmn VII, 232)

[95] Bu hadisi hasen bir isnâdla mevkuf olarak İbn Men? rivayet etmiştir. Bunu Bûsîri söylemiştir.

[96] el-Hâris'in Müsned'inde de böyledir. Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Dâvud b. el-Muhabber'den el-Hâris rivayet etmiştir." (I, 86) Dâvud zayıf bir ravidir. O hadiste şu iiade yer alır: "Sen böyle İken birden görünmeyen bir ses duyuldu."

[97] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi, Hasan b. Kuteybe'den el-Hâris rivayet etmiştir. Hasan, zayıf bir ravidir."

[98] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[99] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi, Hasan b. Kuteybe'den el-Hâris rivayet etmiştir. Hasan, zayıf bir ravidir."

[100] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ, Bezzâr ve el-Hâkim rivayet etmiştir." el-Hâkim, isnadının sahîh olduğunu söylemiştir. Müsnede'de şöyle geçer: Bezzâr da bunu İbrahim b. Ziyâd an İshâk b. Süleyman kanalıyla rivayet etmiştir. el-Hâkim de aynı şekilde İshâk b. Süleyman tarikinden tahric etmiş ve hadisi sahîh görmüştür.

[101] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ, Bezzâr ve el-Hâkim rivayet etmiştir. el-Hâkim, hadisi sahîh kabul etmiştir."

[102] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Ebû Ya'lâ bu hadisi iki isnâdla rivayet etmiştir. Birisinde tanımadığım raviler vardır; diğerinde de Süfyan b. Vekî' vardır ki zayıf bir ravidir." (Mecma IX, 96) Ben derim ki: Ayrıca bu, bunu takip eden hadisin de isnadıdır.

[103] Bu hadisi Süfyan b. Vekî'den Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Süfyân, zayıf bir ravidir.

[104] isnadı hnsendir.

[105] A'raf sur. 43

[106] Saîd b. Mansûr'un Sünen'indeki 2942 no'Iu hadis bunu desteklemektedir.

[107] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[108] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Ricali, Sahih ricalidir.

[109] Bûsîrî senedini zayıf görmüştür. Çünkü seneddeki Ebu'l-Eşheb, zayıf bir ravidir.

[110] Bûsîrî der ki: "Hadis mevkuftur, ravileri güvenilir kimselerdir."

[111] Miisnede'de şöyle geçer: Ben derim ki: Ebû Dâvud ve Nesâî de bu hadisin bir tarafını Kays b. Abbâd'dan Hasan'm rivayeti olarak vormiştir. Bûsîrî der ki: "Bu hadisi sahih bir senedle İshâk rivayet etmiştir. Ebû Dâvud ve Nesâî de muhtasar olarak rivayet etmişlerdir."

[112] Bûsîrî bunu el-Hâris'in lafzıyla vermiş ve demiştir ki: "Bu hadisi îbn Menî' ve el-Hâris rivayet etmiştir. Her ikisinin isnadının merkezi Kevser b. Hakîm'dir ki o, zayıf bir ravidir." Heysemî der ki: "Bu hadisi Bezzâr ve Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde Kevser b. Hakîm vardır ki zayıf ve metruk bir ravidir." (Mecma VI, 243)

[113] Heysemî der ki: "Bu hadisi Bezzâr rivayet etmiştir. Kavileri güvenilir kimselerdir." (Mecma VII, 234} Bûsîrî der ki: "Bu hadisi İbn Ebî Şeybe rivayet etmiştir. Ravileri güvenilir kimselerdir."

[114] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[115] Senedinde Ebû İsrail el-Melâî vardır ki Hz. Osman'a söven bir Rafizîdir. Çok galatı vardır, hadisiyle ihticac edilmez. Tehzîb'e bakınız. Bir de senedinde inkıta vardır. Doğrusu Hakem, Cemcl vakasından sonra doğmuştur. Bu hadisi Ebû Cerv el-Mâzinî'den mevsûkn Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Ancak senedinde Abdülmeîik b. Müslim vardır ki Buhârî onun hakkında "Hadisi sahîh olmaz" demiştir. Ben derim ki: Ebû Cerv'den sadece AbdüimeHk rivayette bulunmuştur ki o da meçhul biridir. Ebû Cerv'in hadisi Üerde gelecektir. 4476 no'lu hadise bakınız.

[116] Bunun senedinde de Ebû İsrâîl el-Melâî vardır, Hakem'den rivayette bulunmuştur. Hadis, mınkatı'dır.

[117] Senedinde Abdüsselâm vardır ki İsmail'den başka ondan rivayette bulunanı bilmiyoruz, İbn Hibbân onu etbau't-tâbiînin güvenilir ravileri arasında saymış ve şöyle demiştir: "O, el-Becelî nisbeli olandır. Mürsel hadisler rivayet eder." İbn Hacer de demiştir ki: "Sanki olaya tanık olmamış gibidir." Tehzîb'de de böyle geçer. (VI, 325)

[118] Ebû Avn, Muhammed b. Ubeydullah es-Sakafî'dir. Güvenilir olup Tehzlb'in ravilerindendir. Hadisin isnadı ce\jyidd\r. Bûsîrî der ki: "Bu hadisi mevkuf olarak Müsedded rivayet etmiştir. Ravileri güvenilir kimselerdir."

[119] İsnadı hasendir.

[120] Senedinde Cumey' b. Umeyr vardır ki İbn Hibbân onun hakkında: "Râfizî idi, hadis uydururdu" demiş; Buharı "Araştırılmalı", İbn Adiy de "Onun rivayet ettiklerinin geneline kimse mütabaat etmemiştir" demiştir. SâcÎ de onun hakkında "Müriker hadisleri vardır" demiştir. el-İclî ise onu güvenilir saymış, Ebû Hatim İse: "Hadisi sâîihtir" demiştir. Bunu ondan Sadaka b. Saîd rivayet etmiştir. Buharı der ki: Onun garip rivayetleri vardır. Sâcî de der ki; "Bir şey değildir." ibn Hibbân onu güvenilir görmüştür

[121] Bûsîrî bunu İbn Ebî Şeybe ve Be/zâr'a dayandırrmş, ancak herhangi bir değerlendirme yapmamıştır. Heysemî de der ki: Bu hadisi Bezzâr rivayet etmiştir-Senedinde Ömer b. Hecenna' vardır ki Zehebî onun hal tercemesinı ver rken onun münker hadisleri arasında saymıştır. Bunun senedinde bir de AbdulceDMT. Abbâs vardır ki Ebû Nuaym onun hakkında: "Kufe'de ondan daha yalana kim. yoktur" demiştir. Ebû Hatim ise onu güvenilir saymıştır. (VII, 234)

[122] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Ebû Bekir, tshâk, Ebû Ya'lâ ve Ahmed b. Menî' rivayet etmiştir. Lafız Hakem'c aittir. Burada anlatılanlar 4469 no'lu hadiste geçmiştir. Ben derim ki: Bunun isnadında ismi verilmeyen meçhul bir ravi vardır. Olayı rivayet eden, odur.

[123] Daha önce bu hadisten bahsetmiştik. 4468 no'lu hadise bakınız. Hadisi Ali Müsned'inde Ncsâî tahric etmiştir.

[124] Bûsîrî: "Bu hadisi Müsedded ile -mürsel olarak- el-Hâris rivayet etmiştir" demiş, hadis hakkında herhangi bir değerlendirme yapmamıştır.

[125] Senedinde Habbe b. Cüveyn vardır. İbn Maîn onun hakkında: "Güvenilir değildir" der. İbn Hibbân da: "Şiilikte aşın giden, hadiste gevşeklik gösteren biridir" der. Hadis alimlerinin çoğu onu zayıf görmüştür, el-lclî ile Ahmed ise güvenilir saymıştır. Ondan rivayette bulunan Müslim b. Keysân el-A'ver, hadisi metruk biridir. Bunu el-Fellâs, Nesâî ve Dârekutnî söylemiştir. es-Sâcî ve el-Fellâs "Hadisi münkerdir" der. İbn Maîn ve Nesâî Güvenilir değildir" der. İbn Maîn: "İhtilat etmiştir" der. Ebû Zür'a ve Ebû Hatim: "Hadisi zayıftır" der. Tirmîzî ve Ebû Ahmed el-Hâkim: "Kuvvetli değildir. Kimsenin orvu güvenilir gördüğüne rastlamadım. Sadece Dârekutni bir defasında onun için Zayıf"; bir defasında "metruk", bir defasında da "hadisi mazbuttur" demiştir.

[126] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. İsnadı ceyyiddir.

[127] Bûsîrî bu hadis ve önceki hadis hakkında bir şey söylememiştir. Senedinde Leys b. Ebî Süleym vardır ki bana göre o, tahdisi açıkladığı zaman, hadisi hasen biridir. Burada an'nne yoluyla rivayette bulunmuştur. Taberânî'nin rivayetinde ise tahdisi açıklamıştır. Zevâid'de de böyle geçer. (Mecma IX, 297)

[128] Senedinde Abdurrahman b. Ebî Ziyâd vardır. Ona îbn Ebî Ziyâd da denir. İbn Maîn onu güvenilir sayar. Buharı de: "Araştırılmalı" der. İbn Hacer, onun hadisinin isnadı hakkındaki ihtilafa değinmiştir. Tehzîb'de biyografisine bakınız.

[129] el-İthâf da tam metni şöyledir: "Babam beni Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellemj'e Şikayet etti. Resûlullah (sallaltahu aleyhi ve sellem) de bana dedi ki: "Hayatta olduğu müddetçe babana itaat eti Ona isyan etme!" Ben sizinle beraberim, ancak size karşı savaşacak değilim." Ben derim ki: Bûsîrî bu hadisi sah'ih görmüştür. Heysemî de der ki: "Bu hadisi Ahmed rivayet etmiştir, ricali güvenilir kimselerdir. Ben derim ki: Buna göre hadis, rcuiellifin şartlarına uymamaktadır. Çünkü hadisi Ahmed tahrîc etmiştir. Şu halde ona göre Zevâid'den değildir.

[130] Senedinde adı verilmeyen bir ravi vardır. Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.

[131] İsnadında Yusuf b. Atiyye vardır. Bana göre o, Basra'lı olandır ki metruk biridir. Bunu Nesâî, Dûlâbî ve Dârekutnî söylemiştir. Buhârî "Hadisi mürikerdir" der. Nesâî "Güvenilir değildir" der. Bir çok kişi onu zayıf bulmuştur. Ondan rivayette bulunan Ebû Ya'lâ'nın hocası Amr b. Mâlik'i Ebû Ya'lâ'nm kendisi zayıf görür. Yusuf b. Atiyye adında iki ravi vardır; her ikisi de metruktür.

[132] Senedinde Abdurrahman b. Ebî Ziyâd vardır. 4482 no'lu hadise bakınız.

[133] Bunun senedinde de Abdurrahman b. Ebî Ziyâd vardır. Hafız, Tehzîb'de hadisin isnadında ıztırab olduğuna işaret etmiştir. Heysemî: "Ravileri güvenilir kimselerdir" ş, hadisi Taberânî'ye isnâd etmiştir. {Mecmn IX, 297)

[134] Bu, Ebu'l-Bahterî hadisidir. 4490 numarada da gelecektir. Heysemî der ki: "Bu hadisi Taberânî ve Ebû Ya'lâ bir takım isnâdlarla rivayet etmişlerdir. Bunların bazılarında Atâ b. es-Sâib vardır ki hafızası değişikliğe uğramış bir ravidir. Diğer ricali, güvenilir kimselerdir. Diğer isnâdlar zayıftır." (Mecmn IX, 297) Ben derim ki: Heysemî, illetin aslına değinmemiştir. O da şudur: Ebu'l-Bahterî, Hz. Ali'den hiçbir şey işitmemiştir. Ebû Zer'e, Ebû Saîd'e, Zeyd b. Sabit'e ve Râfi' b. Hadîc'e de yetişememiştir. Onun Hz. Âişe'den rivayeti, mürseldir. İbn Sa'd der ki: O, çok hadisi oİan biridir. Mürsel hadis rivayet eder. Bir çoğundan işitmediği halde sahabeden rivayette bulunur. Hadisleri arasında semâ' yoluyla gelenler basendir, başka yolla gelenler ise zayıftır.

[135] Heysemî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ ve Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde Ahmed b. Büdeyl er-Remlî vardır ki Nesâî ve başkaları onu güvenilir görmüştür. Kendisinde zayıflık vardır." {Mecmn VII, 242)

[136] Bu da senedinde Atâ b. es-Sâib olan bir hadistir. Atâ, hafızası değişikliğe uğramış bir ravidir.

[137] Heysemî der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ ve Taberânî rivayet etmiştir. Hişâm'm kızı ile ondan rivayette bulunan kimseyi tanımıyorum. Her ikisinin de geri kalan ricali, Sahih ricalidir."

(Mecma IX, 297) Ben derim ki: "Hişâm'm kızından rivayet eden kimse, adı verilmeyen bir ihtiyardır."

[138] Bunun senedinde Sa'd oğullarından durumu bilinmeyen bir ravi vardır.

[139] d-İthâfta da böyledir. Zevâid'de ise şöyle geçer: "Biz dedik ki: Hayır, dövüşmenizi düşünüyoruz," Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Heysemî der ki: "Bu hadisi Abdülmeiik b. Kudüme an Amr b. Şuayb kanalıyla Taberânî vermiştir. Abdülmclik'i İbn Maîn güvenilir görmüş, Ebû Hatim ve başkaları da zayıf görmüştür." (Mecmn VII, 240) Ben derim ki: Heysemî bunu sadece Amr b. Şuayb'dan vermiştir. Halbu ki el-İthâf ve Miisnede'de Amr b. Şuayb'ın kardeşi Ömer b. Şuayb olarak geçer. Ancak Müsnede'nin iki yerinde de "Amr" olarak geçer. Yanımdaki eserlerde bu Ömer'i bulamadım.

[140] Bûsîrî der ki: "Bu hadisi Saîd b. Amir'den mevsûlen el-Hâris rivayet etmiş, bunu munkntı olarak zikretmiştir."

[141] Bu hadisi, buradakinden daha uzun bir şekilde Ebû Bekir b. Ebî Şeybc tahric etmiştir. el-İthâfâa da böyle geçer.

[142] Bunun isnadında Mücâlid vardır.

[143] Hadis. no. 4458.

[144] Heysemî der ki: "Bu hadisi uzun bir metinle Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Senedinde Ebû Ma'şer Necîh vardır ki zayıftır; ancak hadisi yazılır." (Mecma VI, 224)

[145] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır. Ricali, güvenilir görülmüştür. Ancak Ebû Kesîr'i Buhârî ve İbn Ebî Hatim zikretmiş, hiçbiri de onun hakkında cerh belirtmemiştir.

[146] Bûsîrî, bu hadis hakkında bir değerlendirmede bulunmamıştır.